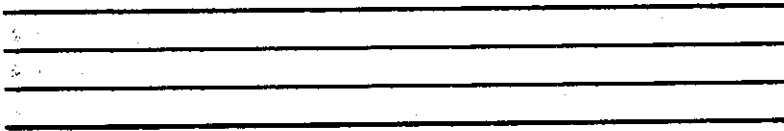

Stellingwarfs

Woordeboek

diel 4

S - Z

Stellingwarfs Woordeboek

diel 4

S - Z

Henk Bloemhoff

STELLINGWARFS
WOORDEBOEK

diel 4

S - Z

met medewerking van
Sietske Bloemhoff
en vele anderen

Een uitgifte van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Berkoop/Oldeberkoop, 2001

Samenstelling en redactie van dit woordenboekdeel werden financieel mogelijk gemaakt door:

- *de gemeenten Oost- en West-Stellingwerf en de provincie Fryslân*
- *het Prins Bernhard Fonds en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek*
- *the European Bureau for Lesser Used Languages, de Van Heloma Stichting, de stichting Je Maintiendrai-Friesland, de P.W. Janssen's Friesche Stichting en het Haans Bron Foons*
- *de gezamenlijke Rabobanken van West-Stellingwerf, de Stichting VSB Fonds en oliemaatschappij Elf Petroland*
- *de familie D.K. Koopmans en Frank en Rimmy Scheenstra*

De *Coöp. Voorschotbank b.a. Oldeberkoop* (thans: *Bank Bercoop*) verstrekte voor het in druk verschijnen van het *Stellingwarfs Woordeboek* (als hoofdsponsor) een algehele financiële garantstelling en een financiële bijdrage. Daarnaast traden een aantal co-sponsors op. Deze en de personen die met een extra financiële bijdrage op de vier delen intekenden, zijn achter in dit boek vermeld.

De samenstelling van dit woordenboek geschiedde in opdracht van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. Voor een gedeelte van zijn aanstelling werd de uitvoerder gedetacheerd door de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (tot augustus 1997).

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Bloemhoff, Henk

Stellingwarfs Woordeboek / Henk Bloemhoff. - Berkoop/Oldeberkoop

: Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Dl. 4: S - Z / met medew. van Sietske Bloemhoff en vele anderen.

ISBN 90-6466-105-7 geb.

Trefw.: Stellingwerfs ; woordenboeken.

Automatisering (in dp 2.2 en Windows: FontMonger 1.0.7, wp 5.1): J. Bilstra

Projektkoördinatie, ontwerp fonetisch font: H. Bloemhoff

Ontwerp omslag en kaart: S.A. Bloemhoff

Koördinatie sponsoring: P. Jonker

Druk: Krips repro b.v., Meppel

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte en H. Bloemhoff

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission from the publisher.

Woord vooraf

Deel II van dit woordenboek verscheen als eerste van de vier beoogde delen. In dat deel is al uitvoerig geschetst welke personen, instanties en subsidiënten hebben bijgedragen aan de verwezenlijking van het *Stellingwarfs Woordeboek* en op welke wijze dat gebeurde. Net als bij de verschijning van deel III in het najaar van 1997 wil ik ook nu niet volstaan met een simpele verwijzing naar de uitvoerige inleiding bij deel II. Opnieuw wil ik diegenen dank zeggen die eerder de verwezenlijking van het woordenboekproject als geheel mogelijk maakten. Een aantal personen, instanties en subsidiënten die eerder niet bij het project betrokken waren, maar die aan de totstandkoming van dit woordenboekdeel juist wél hebben bijgedragen, wil ik hier eveneens dank zeggen.

Mijn dank gaat in de eerste plaats natuurlijk weer uit naar alle informanten. Ik denk daarbij uiteraard aan de maandelijkse enquêtes uit de periode 1975-1991, waaraan door vaste groepen vrijwilligers in bijna alle dorpen van de regio Stellingwerf werd meegewerkt. Ook in de fase van het redigeren, die in 1991 begon, hebben heel veel vrijwilligers uit die groepen én van daarbuiten antwoord gegeven op de vele vragen die ik meende te moeten stellen om de beschrijvingen in het woordenboek zo goed en zo uitvoerig mogelijk te doen zijn. Ik denk daarbij ook aan degenen die op de vragen ingingen die ik in mijn taalrubrieken stelde in het tijdschrift *De Ovend* zowel als in mijn radiopraatje *Van praot komt praot*, het laatste op beide lokale omroepen.

De leden van de Kommissie van redaktioneel toezicht komt dank toe voor hun kommentaar bij de voorlaatste versie van de verschillende letters van dit deel. Hetzelfde geldt voor mijn kollega (en zus) Sietske Bloemhoff, die het manuscript in diezelfde versie nog eens doornam op de korrektheid van het materiaal en de verklaringen. Enkele andere kollega's van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte waren ieder in hun eigen specifieke functie

betrokken bij de totstandkoming, dus ook hen wil ik hier graag bedanken. In het bijzonder wil ik de administratief medewerkers Alie ten Hoor, Saskia Douma en Trijnie Telkamp noemen. Zij hebben zich o.m. verdienstelijk gemaakt bij de omzetting van de tekst van het manuscript in het opmaakprogramma. Voor de controle van de omgezette tekst resp. de verwijzingen binnen enkele letters kreeg ik de vrijwillige medewerking van Aukje Koopmans en van Aafje en Jan Punter.

Door gebrek aan financiële middelen moest het aantal uren voor het redigewerk in 1997 en 1998 sterk worden teruggebracht, wat natuurlijk vertraging in de uitvoering van het redaktiewerk met zich heeft meegebracht. Dankzij subsidies/giften van de gezamenlijke Rabobanken in de gemeente *West-Stellingwarf*, van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), van oliemaatschappij Elf Petroland, van de familie D.K. Koopmans en van Frank en Rimmy Scheenstra kon het redaktiewerk in voldoende mate doorgang vinden. Een structurele verbetering bracht tenslotte de provincie Fryslân, die mijn taalkundige werkzaamheden als streektaalfunktionaris vanaf 1999 financieel mogelijk maakte. In 1999 was dat in z'n geheel, in 2000 samen met de gemeenten Oost- en West-Stellingwerf. Een en ander kwam tot stand dankzij de gezamenlijke inzet van de provincie, de gemeenten, het bestuur van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte en de initiators Prof. dr. G.J. de Haan en Prof. dr. H. Niebaum van de Rijksuniversiteit Groningen.

Net als in het Woord vooraf van het vorige deel wil ik ter afsluiting mijn dank uitspreken aan de intekenaren en andere geïnteresseerden voor hun belangstelling en voor het geduld dat zij opgebracht hebben voor het verschijnen van dit deel.

Berkoop/Oideberkoop,
10 november 2000

Henk Bloemhoff

Aanwijzingen voor het gebruik

Deze aanwijzingen zijn over het algemeen beknopt gehouden. Een uitvoeriger toelichting, meer details en een nadere verantwoording zullen worden opgenomen in het inleidende gedeelte van het eerste deel. De afkortingen die de vindplaatsen en de spreiding weergeven, evenals het voorkomen in schriftelijke bronnen, worden hieronder toegelicht in par. II. De overige bijzondere redactionele afkortingen volgen in par. III. Par. IV tenslotte bevat mededelingen over de uitspraak, een lijst van de fonetische tekens en enige bijzonderheden daarbij.

I. Algemeen

1. Bij het zoeken naar woorden volgens de alfabetische ordening lette men erop dat het afbrekingsstreepje (-), de punt en de apostrofe (') steeds eerst komen, dus vóór de *a*, wat ook geldt voor het haakje openen. Men zoekte dus **jan-in-de-zak** niet na **janhen** maar direkt achter **Jan**, de afkorting **i.v.m.** vóór **ia**, het woord **hi'j** na **hi** maar vóór **hiasint** en zo is ook **konsta(a)nt** vóór **konstaansie** opgenomen.

2. Wanneer na het hoofd- of nevenlemma of na een verbinding geen gebiedsaan duiding is gegeven, geldt dat deze vorm in alle of nagenoeg alle dorpen voorkomt. Een gebieds- of dorpsaanduiding zegt dat het gegeven alleen voor die plaats(en) is vastgelegd, maar impliceert niet dat het woord, de betekenis enz. vanouds niet in één of meer andere plaatsen werd gebezigd. Er is nl. niet voor élk item over het gehele gebied geënkquêteerd. Nadat nl. het materiaal voor dit woordenboek was verkregen, werd het niet nog eens in alle informantengroepen afgevraagd (zie ook pag. 5-7). Alleen in de redigeerfase is incidenteel, bij bep. onzekerheden, nog wel eens schriftelijk geënkquêteerd over het gehele gebied. Een en ander heeft tot gevolg dat nogal wat vermeldingen in dit

woordenboek met grote of minder grote mate van waarschijnlijkheid voor meer plaatsen gelden dan waarvoor ze zijn opgegeven. De geografische tegenstellingen tussen klankvarianten (zie o.m. aandachtspunt 4 hierna) worden overigens wél in zeer hoge mate door de enquête gedekt.

3. Van woorden die zowel met de *ö* als met de letter *o* voorkomen en die voor het overige gelijk aan elkaar zijn, vindt men maar één vorm als 'hoofdlemma', d.w.z. als het eerste, vetgedrukte woord van een artikel. Zo vindt men bijv. **korf** onder **körf**, waarachter **korf** dan als 'nevenlemma' is opgenomen (in vet én kursief). De *ö* geldt in de alfabetische ordening van de woorden als een *o*, men vindt dus **gröpstal** vóór **gros I**.

4. Van varianten die alleen verschillen in een klinker, een tweeklank of evt. een medeklinker is meestal de variant met de grootste geografische verbreiding als hoofdlemma opgenomen, waarna één of meer nevenlemma's volgen. Wie bijv. de variant **hooi** 'hooi' zoekt, leest na dat lemma: z. **huj**. Men wordt daarmee verwezen naar het hoofdlemma **huj**, waarachter **hooi** als één van de drie nevenlemma's is vermeld.

5. Als de verbreiding van een variant (van de soort onder 4 genoemd) over het Stellingwerfse taalgebied ongeveer even groot is als die van een andere variant, geldt als hoofdlemma veelal de vorm die men het meest in het geschreven Stellingwerfs aantreft en is de andere variant opgenomen als nevenlemma. Zo vindt men dus onder **körf** het nevenlemma **korf** en niet omgekeerd. Niet zelden zijn, om praktische redenen, ook één of meer synoniemen onder een hoofdlemma opgenomen die niet als klankvariant zijn te beschouwen. Zo vindt men onder **hinkelpark** het synoniem **parkhinkhokke**, waarmee echter niet gezegd is dat dit woord beslist minder voor zou komen. (**Hinkelpark** is in deze vorm afgevraagd in de enquête - vgl. het woord vooraf - en maakte dus een grote kans door de informanten opgegeven te worden, **parkhinkhokke** werd 'toevallig' genoteerd, in dit geval n.a.v. een enquêtevraag over **hinkelpark**).

Aanwijzingen voor het gebruik

6. Het komt nogal eens voor dat in een artikel één of meer betekenissen worden gegeven waarna deze worden gevolgd door een *zie*-verwijzing naar een ander hoofdlemma. Zo vindt men na **hottelen** drie betekenissen, waarna na 'betekenisnummer' 4 een *zie*-verwijzing volgt naar **horrelen**. Onder dat hoofdlemma is **hottelen** nl. als nevenlemma opgenomen.

7. Het opgegeven lidwoord heeft in beginsel alleen betrekking op het hoofdlemma. Vormen als die van het meervoud en het verkleinwoord hebben in beginsel eveneens alleen betrekking op het hoofdlemma. Zo heeft een verkleinwoordvorm **hakkien** alleen betrekking op het hoofdlemma **hakke** en niet op het nevenlemma **hakker**. De relevante woordvormingsregels en de eventuele bijbehorende klankregels krijgen hun behandeling in het inleidende gedeelte van deel I. Dat geldt ook voor de meeste vrouwelijke tegenhangers van de 'mannelijke' handelende-persoonsnamen; die zijn nl. slechts in bijzondere gevallen opgenomen.

8. Als na een verbinding een reeks dorpen wordt genoemd - waarmee de vindplaatsen zijn aangeduid - dan staan de afkortingen in beginsel in alfabetische volgorde. Wijkt de vermelding van het laatste dorp in zo'n reeks van dat principe af, dan is de vorm van de verbinding die, zoals die werd opgegeven voor dat dorp. Dus in geval van bijv. een reeks *Nw, Spa, Ma* komt de voorafgaande verbinding ook in *Noordwoolde* en *Spange* voor, maar werd opgenomen in de vorm die *Makkinge* opgaf.

9. Het teken ... in een opsomming van verbindingen wil zeggen dat een zelfde tekstdeel uit de vlak ervoor gegeven verbindingen niet is herhaald, vgl. *Die komt niet vule uut de hanen, ...van de hanen*. Afgezien van het hoofdlemma staan Stellingwerfse woorden en verbindingen steeds kursief. Een redactionele verduidelijking binnen die verbindingen staat tussen tekststaken (dus tussen [en]), maar niet kursief. De aanduiding (...) binnen een tekstdeel geeft aan dat een overtollig gedeelte is weggelaten.

10. Een vaste verbinding is opgenomen onder het eerste zn. dat erin voorkomt, indien dat ontbreekt onder het eerste bn.

of, als ook dat afwezig is, onder het eerste ww. Soms is een verb. onder meer dan één van die drie categorieën te vinden. Het kan ook gebeuren dat een verbinding niet voorkomt onder een lemma waaronder men het zou verwachten, maar onder een ander kernwoord in één van de andere woordenboekdelen. Dat is bijv. het geval met *zo maeger as hooft*, een verbinding die men onder **hooft** tevergeefs zal zoeken. Deze verbinding werd nl. pas opgetekend toen de letter *h* al voor de druk gereed was gemaakt, en is dus wel onder **maeger** opgenomen. Ontbreekt niet alleen een zn., een bn. maar ook een ww. in een verbinding, dan zoeken men onder een ander woord dat als kern ervan kan worden opgevat.

11. Meestal niet verklaard zijn die vaste verbindingen die gelijk of ongeveer gelijk zijn aan die in het Nederlands en die men behandeld vindt in *Van Dale Groot woordenboek der Nederlandse taal*. Voor een woord dat alleen met een synoniem uit het Nederlands is verklaard (zie ook onder 12 hierna), geldt/gelden de betekenis(sen) die in Van Dale zijn vermeld. In beide gevallen heeft hoofdzakelijk de twaalfde druk als richtsnoer gegolden en het gebruik daarvan zal dus nu en dan wenselijk zijn. Dat geldt bijv. voor degene die nader geïnformeerd wil worden over een verbinding als *iene de haand boven et heufd holen* en voor de gebruiker die *frommelgoal* niet kent uit het Nederlands.

12. Stellingwerfse woorden die gelijk zijn aan die in het Nederlands worden meestal gevolgd door een liggend streepje en een equivalent in het Nederlands. Voor de hand liggende maar van het Nederlands afwijkende afleidingen van zulke woorden zijn in dit geval niet opgenomen, zoals het verkleinwoord en het voltooid deelwoord. De algemene regels voor de vorming van beide categorieën zullen worden opgenomen in het inleidende gedeelte van deel I. Zo is bijv. *hannest* niet opgenomen als voltooid deelwoord bij **hannesen**. In *hannest* ontbreekt het voorvoegsel *ge-*, dat optreedt bij deelwoordvorming in het Nederlands. Wél wordt meestal informatie over de uitspraak toegevoegd indien die enigszins afwijkt van het Nederlands,

Aanwijzingen voor het gebruik

worden de betekenismogelijkheden na het liggende streepje genoemd als ze maar voor een deel overeenkomen met die in Van Dale (zie ook onder 11 hiervóór) en/of worden de verbindingsmogelijkheden getoond. Is dit laatste het geval dan zijn natuurlijk alleen maar die vaste verbindingsgen genoemd (uitdrukkingen e.d.) die uit het Stellingwerfs opgetekend zijn. Zijn er geen verbindingsmogelijkheden gegeven, dan zijn die in beginsel gelijk aan die in het Nederlands.

13. Het sterretje (*) kondigt verbindingsgen aan die bij het gebruik in de zin niet veranderd worden door bijv. woorden toe te voegen of door een persoonsvorm steeds aan te passen wat persoon, tijd of getal betreft, dit in tegenstelling tot de andere verbindingsgen. Het gaat in deze categorie om spreekwoorden, volksrijmpjes e.d.

14. De bijzondere vormen van de onregelmatige en van de sterke werkwoorden zijn niet in de artikelen opgenomen (vgl. *Hij blif(t)* 'Hij blijft', *Zij bleef daore* 'Zij bleef daar'). Ze zullen waarschijnlijk in een afzonderlijke lijst aan deel I worden toegevoegd. Wel vindt men vaak in combinatie met *het* of *is* een vorm van het voltooid deelwoord vermeld, omdat daarmee duidelijk wordt waarmee het werkwoord wordt vervoegd, vgl. bijv. *is bleven* (onjuist is immers: *het bleven*).

15. De voornaamwoordelijke aanduiding *ze* (i.p.v. *hi'j*, vgl. *Daenk om de soep, ze is hiete*) is slechts gegeven voor zover die bekend was.

16. Het woorddeel *omme-* in woorden als *ommezeuren* kent in mondeling taalgebruik ook de variant *om-*. De woorden waar het om gaat zijn alleen met de variant *omme-* opgenomen.

17. In de voorbeeldzinnen en vaste verbindingsgen zijn klankvarianten van het type *hui* (bij het hoofdlemma *huj* 'hooi') gehandhaafd. Wel is vaak voor die variant gekozen die kenmerkend is voor een bep. gebied. Zo is voor *Ni'jtriene* de vorm *hui* genomen i.p.v. *huj*, ook al is die laatste vorm daar ook wel eens opgetekend; dit dorp is nl. gerekend tot het *hui*-gebied. Van enkele frekwent gebruikte woorden is voor alle voorbeeldzinnen en vaste verbindingsgen de variant gekozen die als de

oudste werd opgegeven. Zo leest men in het weergegeven materiaal dus steeds *doe* en niet *toe* of *toen* 'toen' en zo ook leest men *ze weren* 'ze waren' in verbindingsgen uit het gebied waar men bijv. ook *peer* zegt i.p.v. *paar* 'paar' (d.i. Nw, Np en oost.) en niet *ze wannen*, *ze waren* of *ze wadden*. Zo ook is gekozen voor *waeren* in het materiaal uit het *paer*-gebied (Ste, Np en west., echter niet WH), en niet voor *wannen*, *wadden* of *waren*. Voor *waren* is gekozen bij het weergegeven van het taalstelsel met *aa* i.p.v. *ae*, dat dus *paar* heeft i.p.v. *peer* of *paer*. (Het desbetreffende 'gebied' is aangeduid met WH).

II. Afkortingen: gebieden en dorpen, bronnen

Voor het benutten van de afkortingen hierna, zal het af en toe gewenst zijn om de kaart van *Stellingwarf* op pag. 13 te raadplegen. De grens daarop midden in het gebied is die tussen de gemeenten *Oost-Stellingwarf* (OS) en *West-Stellingwarf* (WS). De naam van de rivier de *Lende* wordt in de gebiedsaanduiding veel gebruikt. De dorpen waarvoor het Stellingwerfse materiaal in dit woordenboek voor een zeer belangrijk deel werd verkregen door de maandelijks schriftelijke enquête in een informantengroep (zie het woord vooraf), zijn met * gemerkt. Daarnaast of in plaats daarvan is in een klein aantal dorpen ook zeer uitvoerig mondeling geënquêteerd; die plaatsen zijn met een extra ster gemarkeerd. Het komt nogal eens voor dat een lemma als algemeen is opgenomen of voor een bep. gebied *zonder nadere inperking*, terwijl voor één of meer plaatsen toch alleen één of meer andere klankvarianten gelden. Voor WH in het bijzonder geldt dan echter meestal dat de klinker of tweeklank uit het 'algemene' hoofd- of nevenlemma niet van toepassing is, ook al vallen de WH-dorpen dus binnen het desbetreffende gebied. Zo geldt *hooi* 'hooi' bijv. voor WH, echter niet de variant *hui*, die voor WS noord. van de *Lende* is aangegeven.

Aanwijzingen voor het gebruik

gebieden, dorpen

- WS** - *West-Stellingwarf*/West-Stellingwerf
Bdie - *Blesdieke**/Blesdijke
Bu - *Buil****/Boijl
Dho - *De Hoeve**
Diz - *Der Izzerd, Oolde-* en *Nijhooltwoodde**/Ter Idzard, Olde- en Nijeholtwolde
Dla - *De Langelille*/Langelille
Dmi - *De Miente* (bij *Noordwoodde*)
Mun - *Munnikeburen**/Munnekeburen
Nl - *Nijlaemen*/Nijelamer
Np - *Nijhooltpae**/Nijeholtpade
Nt - *Nijtriene**/Nijetriene
Nw - *Noordwoodde****/Noordwolde
Ol - *Ooldelaemen*/Oldelamer
Ol-Nl - *Oolde-* en *Nijlaemen**/Olde- en Nijelamer
Op - *Hooltpae**/Oldeholtpade
Pe-Dbl - *Peperge* en *De Blesse**/Peperga, De Blesse
Sb - *Slikenborg*/Slijkenburg
Spa - *Spange**/Spanga
Ste - *Steggerde****/Steggerda
Sun - *Sunnege*/Sonnega
Sun-Ot - *Sunnege* en *Ooldetriene*/Sonnega, Oldetriene
Sz - *Scharpenzeel**/Scherpenzeel
WH - het 'Westhoekers' van *De Langelille, Slikenborg, Spange* en *Scharpenzeel*, dat gekenmerkt wordt door o.m. *aa* i.p.v. *ae* in overig Stellingwerfs (vgl. *water* vs. *waeter*) en *out/oud* i.p.v. *oolt/oold* (vgl. *hout* i.p.v. *hooft, koud* i.p.v. *koold*)
Wol - *Wolvege**/Wolvega
ZW - Bdie, Pe-Dbl én Ste

OS - *Oost-Stellingwarf*/Oost-Stellingwerf
App - *Appelsche*/Appelscha
Db - *Donkerbroek**
Dfo - *De Fochtel**/Fochteloo
Dhau - *De Haule**/Haule
El - *Else**/Elsloo
Ld - *Langedieke**/Langedijke
Ma - *Makkinge**/Makkinga
Nbk - *Nijberkoop****/Nijeberkoop
Obk - *Berkoop**/Oldeberkoop
Ow - *Oosterwoodde**/Oosterwolde

schriftelijke bronnen

Een plaatsnaam genoemd na een auteursnaam wil zeggen dat het materiaal geldt voor de plaats(en) die de auteur heeft gegeven of waartoe hij zich duidelijk beperkt.

b - uit teksten van H.J. Bergveld (1902-1966), geb. in *Appelsche*. Dit taalgebruik kan als oostelijk Stellingwerfs worden gekarakteriseerd, omdat van Bergveld bekend is dat hij woorden en verbindingen vooral uit oostelijk OS in zijn teksten verwerkte, met name uit App, Dfo en Ow

b: **lm** - los materiaal van H.J. Bergveld, vooral uit de omgeving App, Dfo en Ow
b: **ln** - los materiaal uit de nalatenschap van H.J. Bergveld, afkomstig van H.J. Das (1881-1963) uit *Noordwoodde* (geb. in *Berkoop*); Das zelf achtte zijn materiaal van toepassing op WS zuid. van de *Lende* en op OS

ba - uit teksten van M. Bakker, geb. 1926 in *Noordwoodde*

bl - uit teksten van H. Bloemhoff (geb. 1948, *Nijberkoop*), maar vooral uit diens woordenlijst in *De Dreijer* op basis van notities uit *Nijberkoop, Berkoop* en *Noordwoodde*

bo - materiaal van C. Bouwer (nl. uit de omgeving *Buil, De Hoeve, Nijhooltpae, Noordwoodde* en *Hooltpae*)

bs - uit teksten of los materiaal van S.A. Bloemhoff, maar vooral uit haar vaktaalpublicaties, in het bijzonder *Klokkestoelen van Stellingwarf in woord en beeld*. (Oosterwoolde, 1988), uit haar beschrijving van de vaktaal van de strovlechter en de imker in *Et hunnigt goed... Negentig jaar Iemkersverieninge Oost-Stellingwarf e.o.*, (Oosterwoolde, 1988; uitg. samen met K.S. Gerritsen en P. de Vries) en uit diverse bijdragen van haar hand in het tijdschrift *De Ovend*

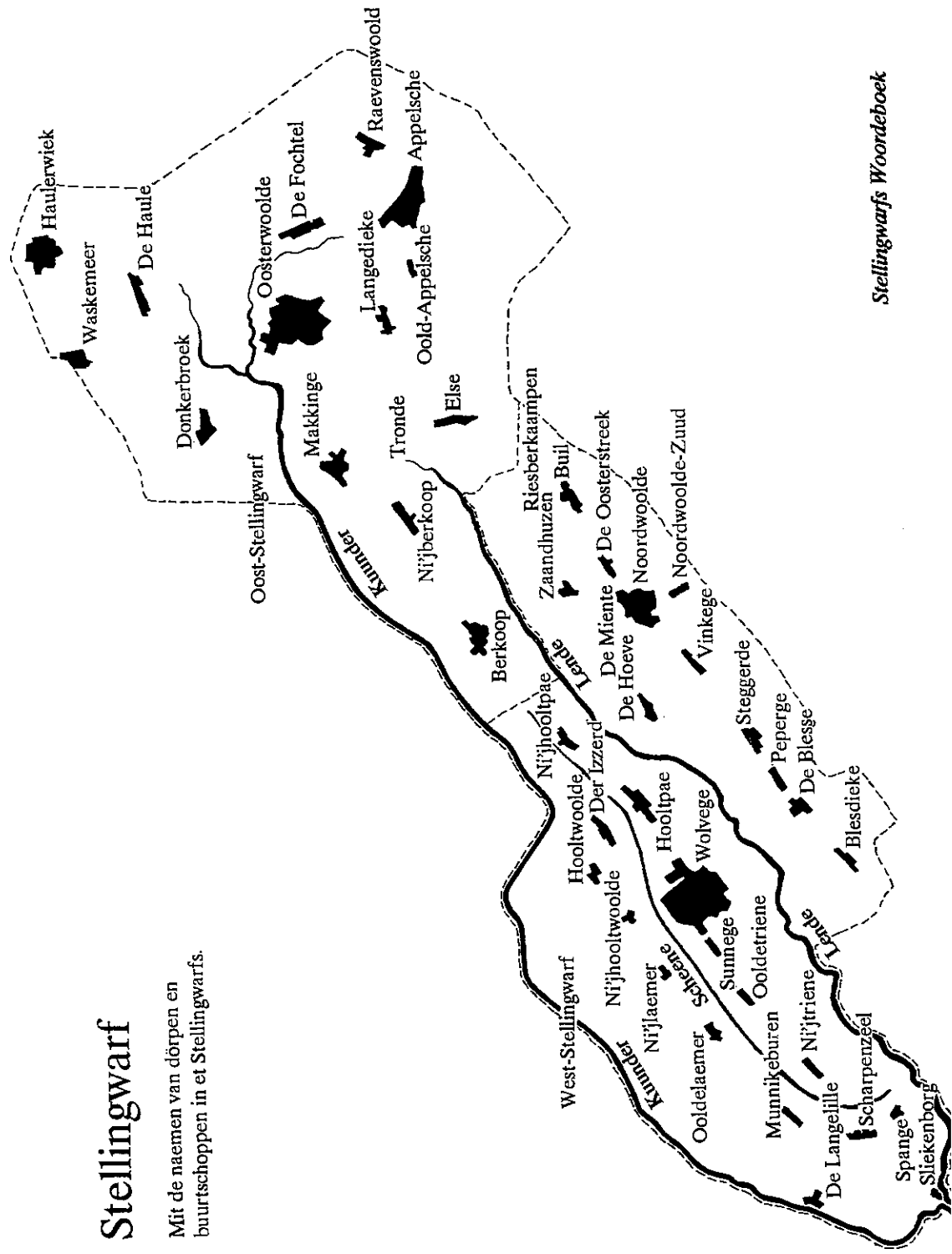
d - materiaal van H.J. Das (z. hierboven onder **b:** **ln**)

fp - uit D. Franke en D.T.E. van der Ploeg, *Plantenammen yn Fryslân*. Leeuwarden, 1984, 2e druk

h - uit H. Heukels, *Woordenboek der Nederlandsche Volksnamen van planten*. Amsterdam, 1907

Stellingwarf

Mit de naemen van dörpen en
buurtschoppen in et Stellingwarfs.

Aanwijzingen voor het gebruik

j - uit Stellingwerfse teksten van Wiebe Jager (geb. 1912, *Berkoop*)
k - uit materiaal van A. Kuperus (1867-1958, geb. in *Steggerde*)
ko - uit teksten/materiaal van D.K. Koopmans (geb. 1906 in *Nijtriene*, geldig voor west. WS)
l - uit Stellingwerfse teksten (proza, poëzie) voornamelijk van na 1970 die niet zijn aangeduid met een speciale afkorting van een schrijversnaam
n - uit materiaal of teksten van J.W. Nijholt (1914-1984, geb. in *Nijhooltpae*, zijn taalmateriaal is soms op te vatten als algemeen west.)
p - uit Stellingwerfse teksten of uit de woordenlijst van J.H. Popping (1852-1927), eerder gepubliceerd in *De Ooststellingwerfer*, betrekking hebbend op *Oosterwoolde* en wijde omgeving)
s - schriftelijke bron die niet valt onder Stellingwerfse poëzie, proza. Het gaat hier om zakelijke teksten in het Stellingwerfs of in een andere taal die Stellingwerfse woorden of verbindingen bevatten
v - uit teksten van Johan Veenstra (geb. 1946 in *Nijhooltpae*)
vo - uit teksten van H. Vondeling (1901-1992), geb. in *Oosterwoolde*

III. Redactionele afkortingen

aks.	-	aksent
alg.	-	algemeen
all.	-	alleen
attr.	-	attributief
bep.	-	bepaald
bet.	-	betekenis
bez.	-	bezittelijk
bn.	-	bijvoeglijk naamw.
bw.	-	bijwoord
fig.	-	figuurlijk
g.	-	geen
hoofdtelw.	-	hoofdtelwoord
lett.	-	letterlijk
mv.	-	meervoud
Ned.	-	Nederlands
noord.	-	noordelijk(er)
onbep.	-	onbepaald
onbep. vn.	-	onbepaald voornaamwoord

onbep. w.	-	onbepaalde wijs
ondersch.	-	onderschikkend
onpers.	-	onpersoonlijk
onoverg.	-	onovergankelijk
oost.	-	oostelijk(er)
overg.	-	overgankelijk
overg., onoverg.	-	overgankelijk, ook onovergankelijk
pers.	-	persoonlijk
pers. vn.	-	persoonlijk voornaamwoord
pred.	-	predikatief
pron. verw.	-	pronominale verwijzing
rangtelw.	-	rangtelwoord
scheidb.	-	scheidbaar
spor.	-	sporadisch: d.i. geldt voor maar één of enkele plaatsen waarvan de vermelding niet interessant is (bijv. bij <i>forceren</i> naast <i>forceren</i>), omdat er geen geografische tegenstelling in het geding is; ook is de aanduiding 'spor.' gebruikt wanneer de samensteller het gebruik van een woord wel kende, maar onzeker was over de feitelijke spreiding
stofn.	-	stofnaam
st. ww.	-	sterk werkwoord
telw.	-	telwoord
tw.	-	tussenwerpsel
var.	-	variant(en)
verb.	-	verbinding, verbogen
verspr.	-	verspreid, d.w.z. voorkomend in meer dan 50% van de dorpen/groepen waarin werd geënuquêteerd en evenredig verdeeld over de gehele Stellingwerfse regio
verkl.	-	verkleinwoord
verz.	-	verzamelnaam
vn.	-	voornaamwoord(elijk)
vn. aand.	-	voornaamwoordelijke aanduiding
wederk.	-	wederkerend
west.	-	westelijk(er)
z.	-	zie
zelfst.	-	zelfstandig
zuid.	-	zuidelijk(er)
zw. ww.	-	zwak werkwoord

Aanwijzingen voor het gebruik

IV. Over de uitspraak en de weergave van de klanken

Het grafeem *ij* wordt op twee manieren uitgesproken. Dit woordenboek maakt op dit punt onderscheid tussen twee gebieden: OS samen met het gedeelte van WS zuid. van de *Lende* met *ij* = [ɫj], en WS noord. van de *Lende* met *ij* = [ɛj]. Binnen het laatstgenoemde gebied echter is ook wel [ɫj] opgetekend (in Np, Op en Sz) en binnen het eerste gebied wel [ɛj] (in Pe-Dbl en bij sprekers vooral uit de niet-oudste generaties in App, Db en Ow).

De eerste weergave in klankschrift (tussen [en]) slaat steeds terug op het hoofdlemma. De klankweergave van een volgend (neven)lemma wordt van die van het vorige gescheiden door een schuine streep; echter na een komma volgt een andere uitspraakmogelijkheid voor *hetzelfde* lemma. Soms zijn twee lemma's 'samengevat' door een bep. gedeelte van de klankweergave tussen ronde haken te plaatsen. De plaats- of gebiedsaanduidingen van bep. alternatieven in de fonetische beschrijving zijn slechts gegeven voor zover ze de samensteller uit zijn eigen kennis van het Stellingwerfs, dan wel uit zijn eerder of enig aanvullend onderzoek naar de uitspraak bekend waren. De aanduiding ... houdt in dat bep. informatie niet is herhaald, bekend is verondersteld of uit de samenstellende delen kan worden afgeleid.

Wanneer géén uitspraak wordt vermeld, is die gelijk of nagenoeg gelijk aan die in het Nederlands, of gelijk aan c.q. herleidbaar uit de uitspraak van één of meer voorafgaande of volgende lemma's.

De lettergreep die volgt op de apostrofe, draagt het hoofdaksent. De aanduiding 'aksent wisselt' wil zeggen dat, naar gelang de positie in de zin, het hoofdaksent anders kan zijn, vgl. *Die kleur is hadblauw* (het hoofdaksent valt op ...*blauw*) met *een hadblauwe kleur* (het hoofdaksent valt op *had*...). De relevante patronen zullen worden beschreven in de inleiding op deel I.

De fonetische tekens worden in de volgende lijst, indien mogelijk, verklaard m.b.v. Ned. trefwoorden. Bep. assimilaties blijven buiten beschouwing. De lange klinkers en medeklinkers zijn niet opgenomen;

door een dubbele punt wordt nl. aangegeven dat de eraan voorafgaande klinker of medeklinker lang klinkt. Het neusklankkarakter van vokalen in bep. posities wordt uitgedrukt door het teken ~ erboven. Bij korte vokalen is dat karakter slechts weergegeven in enkele bijzondere gevallen.

- [i] - Ned. Piet
- [ɪ] - Ned. pit, gebit
- [ɛ] - Ned. pet
- [y] - Ned. fuut, debuut
- [ʌ] - Ned. put
- [œ] - klinker die lijkt op de *u* in Ned. put maar die met een lagere stand van de tong wordt uitgesproken, vgl. de beginklank van Ned. *ui* en de *ö* in Duits *Löffel*
- [u] - Ned. boek, zoeken
- [o] - Ned. dom
- [ɔ] - *o* waarvan de tongstand lager is dan bij de *o* in Ned. dom en hoger dan bij de *a* in Ned. bak
- [a] - Ned. bak
- [ə] - Ned. 'e' in bijv. lopen
- [j] - Ned. jacht; echter met enigszins lagere tongstand (en dan dus *ie*-achtig) in een tweeklank, vgl. *huj* d.i. Ned. hooi
- [w] - Ned. water. *Vóór* [ə], d.w.z. *in* een woord klinkt een *w* niet zelden als [v], hoewel de [w] vaak als de oudste variant wordt bestempeld. Het alternatief met [v] is niet altijd genoemd
- [ɱ] - *w* waarbij onderlip en boventanden niet tegen elkaar sluiten maar waarbij wel liprondding optreedt, vgl. Ned. trouwe
- [p] - Ned. prins
- [b] - Ned. boot
- [t] - Ned. taak
- [t̚] - licht 'retroflexe' *t*, d.i. een *t* met de tongpunt iets meer naar achteren dan bij de gewone *t*. Deze [t̚] treft men aan direkt na korte vokalen, op de plaats waar in een eerdere taalfase een *rt*-kombinatie aanwezig moet zijn geweest. (In woorden waarvan de oudere vormen niet precies bekend zijn, is echter niet zonder meer na te gaan of [t̚] teruggaat op een combinatie *r + t*. Een soortgelijke [ŋ] of [l] gaat meestal níet terug op een combinatie *r + n* of *r + l*. Incidenteel wordt de *r* in een enkel leenwoord gerealiseerd, bijv. in *sport* (sport, nl. die men bedrijft), en in enkele woorden die 'met nadruk' worden gebruikt,

Aanwijzingen voor het gebruik

bijv. in *Vort peerd*, al is [fot] 'weg, voort' de gewone manier van zeggen. Sommige sprekers gebruiken niet meer in alle relevante woorden de [t], maar wél de 'gewone' [t]; zo hoort men vaak [fot] i.p.v. [fot]; zo'n alternatief is echter in de fonetische beschrijving weggelaten. De korte vokalen [o], [ɔ] en [a] klinken voor een [t] helderder dan anders; dit is in de beschrijving niet aangegeven. De hier gemaakte opmerkingen gelden ook ten aanzien van de [d], de [ʃ], en de [z]

[d] - Ned. dom

[d̥] - licht 'retroflexe' *d*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *d*; overigens gelden dezelfde bijzonderheden als bij [t] hiervóór

[g] - als in Engels *goal*. Treedt op in niet beklemtoonbare lettergrepen vóór [ŋ], [l], [r] en ook vóór [ə], al wordt, met name west., vóór [ə] ook vaak [ɣ] gehoord, een alternatief dat in de beschrijving in beginsel niet is weergegeven. Verder treedt [g] als in *goal* op aan het begin van beklemtoonbare lettergrepen in OS, Diz, Np en incidenteel in Mun, Op, en Sz. Dit type *g* wordt vaak iets meer naar achteren geartikuleerd dan zoals men *g* in het Nederlands kent uit *goal*. Bij de niet-oudste generaties in het genoemde gebied met [g] aan het begin van beklemtoonbare lettergrepen treedt in die positie meer en meer [x] op, wat in de overige dorpen de gewone uitspraak is

[k] - Ned. kaak

[f] - Ned. fiets

[v] - Ned. leven, zeeʃdruk

[s] - Ned. kas

[s̥] - licht 'retroflexe' *s*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *s*. Overigens gelden dezelfde opmerkingen als bij [t] hiervóór

[z] - Ned. bazig, kasboek. In een woord, vóór [ə], klinkt in west. dorpen de *z* soms als [s]; dit is niet steeds speciaal genoemd

[z̥] - licht retroflexe *z*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *z*, overigens gelden dezelfde opmerkingen als bij [t] hiervóór

[x] - Ned. gezi~~cht~~, lachen

[ɣ] - Ned. zagen, dagboek

[m] - Ned. maken

[m̥] - *m* die de kern van een niet be-

klemtoonbare lettergreep vormt, vgl. alg. Oostnederlands 'loopt' (Ned. lopen)

[n] - Ned. nu

[n̥] - licht 'retroflexe' *n*, d.i. een *n* met de tongpunt iets meer naar achteren dan bij een gewone *n*, vgl. [anə] 'Anna' (meisjesnaam) vs. [anə] 'Anne' (jongensnaam) (Nbk, Np, Obk); zie ook bij [t] hiervóór

[ŋ] - *n* die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. het alg. Oostnederlandse 'meetn' (Ned. meten)

[ŋ] - Ned. bang

[ŋ̥] - [ŋ] die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. Oostnederlands 'warkng' (Ned. werken)

[r] - Ned. franje

[r̥] - [r] die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. ['rujŋ] Ned. roeien (Ol)

[l] - Ned. lallen

[l̥] - *l* die de kern vormt van een niet beklemtoonbare lettergreep, vgl. ['lɪ:pɪ], Ned. lepeʃ; grafisch niet van deze [l] onderscheiden is de licht 'retroflexe' *l* (dus met een iets teruggetrokken tongpunt), vgl. [kɔl] 'kol bij paard, koe' met ['kɔləx] 'onnozel kijkend' (Ol-Nl) (zie ook bij [t])

[r̥] - tongpunt-*r*, Ned. raar, evt. stemloos aan het lettergreepind. De huig-*r* werd alleen voor enkele personen uit Bdie opgegeven. Oost. komt tussen een korte klinker en de schwa ([ə]) in een woord een tongpunt-*r* voor met één enkele beweging van en naar de tandkas, bijv. in ['harə] 'hard' (= 'snel')

[r̥] - sterk gereduceerde tongpunt-*r*. Deze treedt op direkt vóór *d*, *t*, *s* of *z* en volgt daarbij direkt op een lange vokaal die overgaat in een lichte [ə]; verder met name vóór een 'lettergreepdragende *n*', vgl. ['karŋ] 'karren', ['mɔŋŋ] 'morgen' of voor [l], vgl. ['boŋl] 'borrel'. Bij de artikulatie van de [r̥] wordt de tongpunt éénmaal naar de tandkas bewogen maar niet teruggetrokken

[r̥] - *r* die de kern vormt van een niet beklemtoonbare lettergreep (in de grafische weergave moeilijk te onderscheiden van *r*), vgl. [wekr̥], Ned. wekker

[h] - Ned. hond. Alleen in Bdie en Sz is enkele malen waargenomen dat sprekers *h* aan het woordbegin 'weglaten'; dit is niet in de fonetische beschrijving opgenomen

Lijst van vaste informanten

De namen van de plaatselijke contactpersonen in de organisatie van het project zijn hieronder met een * gemarkeerd.

Oost-Stellingwarf

Berkoop

I. de Boer, geb. 1914, overl. 2000
R.C. de Boer-Adema, geb. 1914
L. Hof-de Boer*, geb. 1908, overl. 1991
W. Jager, geb. 1912
G. Jager-Bruinenberg, geb. 1913
Z. Kuiters-Keizer* (vanaf 1991), geb. 1920
D.W. Menger, geb. 1907, overl. 1982
B. Menger-van der Weide, geb. 1909, overl. 1996
J. Veen-Menger, geb. 1909

De Fochtel

H. Baron, geb. 1901, overl. 1980
H. Baron-Hofstra, geb. 1902, overl. 1993
R. Bult*, geb. 1905, overl. 1996
J. Bult-Buldstra*, geb. 1910, overl. 1993
L. Cats, geb. 1904, overl. 1987
W. Cats-Popkema, geb. 1907, overl. 1986
A. Kromkamp, geb. 1905, overl. 1990
S. Kromkamp-Langhout, geb. 1907, overl. 1988
J. van Rozen, geb. 1906, overl. 1993

De Haule

L. Baron, geb. 1907, overl. 1994
T. Bosma-Koops, geb. 1921
A. Dol, geb. 1924, overl. 1983
L. Dol-van Weperen, geb. 1927
J. van der Heide-Dijkstra, geb. 1929
D. Jonker, geb. 1921, overl. 1979
M. Jonker-Veenstra*, geb. 1920
P. Russchen, geb. 1907, overl. 1991
A. Russchen-Baron, geb. 1906
G. Stelma-Koopman, geb. 1945
G. Witvoet, geb. 1921, overl. 1979
A. Witvoet-van der Horst, geb. 1926, overl. 1979

Donkerbroek

J. van den Bos-Bouma*, geb. 1912
J. de Boer, geb. 1919, overl. 1991
A. Dongstra-van den Bos, geb. 1916
S. Duin-Drenth, geb. 1931
T. Lenstra-van Riesen, geb. 1931
W. van Loon, geb. 1889, overl. 1975
J. Russchen-Houkema, geb. 1921, overl. 1982
A. Teijema-Dragstra, geb. 1905, overl. 1990

Else

A. Bijlsma, geb. 1917
K. Kastelein-Bergsma*, geb. 1922
J.H. Koops, geb. 1893, overl. 1980
J. Mulder, geb. 1916
J. de Nekker-Bolding, geb. 1922

Langedieke

M. van der Broek, geb. 1913, overl. 1999
H. Donker-Bult, geb. 1921
H. Jager-Tjassing*, geb. 1925
H. Sloot-de Jong, geb. 1931
J.L. Stoker, geb. 1911, overl. 1982

Makkinge

F. Bethlehem-Blijsie, geb. 1900, overl. 1983
J. Bijstra-van Dalen, geb. 1902, overl. 1991
A. Gorter, geb. 1929
J. Schurer*, geb. 1923
J. Schurer-Klosse, geb. 1928
H. Veenstra-Bouma, geb. 1922

Nijberkoop

A. Bloemhoff-Seinstra*, geb. 1923
E. Boek-Keizer, geb. 1923, overl. 1996
P. Brouwer, geb. 1908, overl. 1994
B. Brouwer-Cats, geb. 1908, overl. 1993

Lijst van vaste informanten

Oosterwoolde

Å.W. Betten*, geb. 1920, overl. 1989
K. Gorter, geb. 1914, overl. 1999
G. Jansen-de Jong, geb. 1924
G. Pruntel, geb. 1919, overl. 1987
L. Tiesinga, geb. 1899, overl. 1995
J.A. Zwaga-Wemer (*vanaf 1989), geb. 1926

West-Stellingwarf

Blesdieke

A. Dedden-Koers, geb. 1951
H. Huisman*, geb. 1912, overl. 1983
H. Koers-Faber, geb. 1919
J. Kuiper, geb. 1924, overl. 1986
H. Wallinga (*vanaf 1983), geb. 1914, overl. 1987
H. Wallinga-Brouwer (*vanaf 1988), geb. 1913

Buil

T. Marks-Wijnstra, geb. 1923
L. Mulder, geb. 1913, overl. 1986
J. Mulder-Prakken, geb. 1914, overl. 1999
H. van Riesen, geb. 1915, overl. 1991

De Hoeve

J. Punter, geb. 1932
A. Punter-de Boer*, geb. 1926
J.P. Rudolphus, geb. 1929
E.A. Rudolphus-Lenstra, geb. 1933
B. de Vries, geb. 1909, overl. 1983
J. de Vries-Hoornstra, geb. 1914

Der Izzerd, Oolde- en Nijhooltwoolde

C. Bethlehem-de Roos*, geb. 1925, overl. 1991
M. Groen, geb. 1916, overl. 1997
L. Groen-Bakker, geb. 1919, overl. 1996
M. Hornstra, geb. 1913, overl. 1983
T. Lukkes, geb. 1913, overl. 1999

Hooltpae

A. Hogeling*, geb. 1910, overl. 1991
C.A. Hogeling, geb. 1902, overl. 1993
Z. van der Meer, geb. 1912
T. van der Meer-van Huizen, geb. 1914
B. Oostra (*vanaf 1991), geb. 1917
V. Oostra-Lem, geb. 1916

Munnikeburen

J.M.E. Schokker-Erkens* (tot 1979), geb. 1911, overl. 1995

Nijhooltpae

J. Houtman, geb. 1913, overl. 1998
A. Menger, geb. 1904, overl. 1977
Y. Menger-Smit, geb. 1911
S.J. Oosterhof, geb. 1897, overl. 1987
A. Oosterhof-Donker, geb. 1904, overl. 1980
W. Smit, geb. 1915, overl. 1993
H. Veenstra, geb. 1909, overl. 1996
J. Veenstra*, geb. 1946

Nij'triene

E. Hoekstra, geb. 1916
E. Hoekstra-Dijkstra, geb. 1920
R. de Lang, geb. 1916, overl. 1984
H. de Lang-Eker, geb. 1919
D. Poepjes, geb. 1920, overl. 1996
A. Schra-Eker, geb. 1895, overl. 1989
K. van der Weg*, geb. 1915, overl. 1995
T. van der Weg-de Vent, geb. 1914, overl. 1986

Noordwoolde

A. Alten, geb. 1921, overl. 2000
T. Alten-Sikkema, geb. 1921, overl. 1993
J. Bakker, geb. 1896
A. Bakker-Schipper, geb. 1898, overl. 1991
J. Bos, geb. 1900, overl. 1989
A. Bos-Roders, geb. 1905, overl. 1990
B. Elsinga-Smit, geb. 1915
J. Veldhuizen-Jongedijk, geb. 1920
J. de Vries-Hoekstra, geb. 1918

Lijst van vaste informanten

Oolde- en Nijlaemer

J. Bakker*, geb. 1920
W. Oenema-Oosting, geb. 1925
W. Oosterhof, geb. 1920, overl. 1976
J. Oosterhof-Koopman, geb. 1920

Peperge en De Blesse

J.W. Brouwer*, geb. 1910
W. Hakman-Brouwer, geb. 1902, overl.
1993
W.J. Koning*, geb. 1904, overl. 1993
M. Prakken-Punter, geb. 1934, overl. 1982
A. Prakken-de Vries, geb. 1907, overl.
1998
J. de Raad-Bloemsma, geb. 1911

Scharpenzeel

L. Boezerooij, geb. 1907, overl. 1999
R. Jager*, geb. 1910, overl. 1986
L. Jager-Douma (*vanaf 1986), geb. 1914
H. Landman-Nijmeijer, geb. 1918
A. Oosten, geb. 1907, overl. 1986

Spange

H. Brugge, geb. 1899, overl. 1982
P. de Boer-Oosten, geb. 1908, overl. 2000
K. Staalsmid, geb. 1928
A. Staalsmid-Elsinga, geb. 1934
K.H. Veenhouwer, geb. 1933
A. Veenhouwer-Ziel*, geb. 1939

Steggerde

A. Draaisma-Jansen, geb. 1922
E. van Hoogmoed, geb. 1920, overl. 1989
G. Nijk-Bakker, geb. 1911, overl. 1995
H.A.H. Vonk, geb. 1919
T.H.M. Vonk, geb. 1912
Th.P.Joh. Vonk, geb. 1908, overl. 1992

Wolvege

H. Fledderus, geb. 1912, overl. 1990
M. Fledderus-Schipper, geb. 1911, overl.
2000
F. Hanja, geb. 1905, overl. 1977
J. Hanja-Terpstra, geb. 1903
A.F. Mulder, geb. 1945
J.R. Mulder, geb. 1932
W. Mulder-Nijholt, geb. 1946
A. Mulder-de Roos*, geb. 1934
A. de Roos, geb. 1941

S

s de; s-en; s-ien **1.** s: de bekende letter en klank **2.** elk der woordreeksen e.d. die met de letter s aanvangen **3.** symbool op auto's voor Zweden 5. z. *st*

-s [s] - -s: bekend achtervoegsel, zoals in Ned. 'maarts', 'op z'n Gronings', vgl. Stellingwerfs *meerts*, op zien *Grunnings* 's [s] - 's, des: genitiefvorm van het lidw. van bepaaldheid, in verb. als 's *morgens*, 's *maendags* e.d., z. steeds ook onder het bijbehorende zn.; verder als meervouds-achtervoegsel in verb. als *De schipper mos lestdaegs een last zaod naor Teijema's brengen* (Db), *Waor now altied Hoogenberg's wonen* (s)

S-bocht (spor.) - S-bocht

S.B.B. - afkorting van *Staatsbosbeheer*

S.D.A.P. - S.D.A.P., *Sociaal-Demokraotische Arbeiderspartij*

S.E.R. - afkorting van *Sociaal-Ekenomische Raod*

s.g. I - afkorting van *soortelik gewicht, schoelegemienfchop*

S.G. II - afkorting van *siktaoris-generaol*

S.G.P. - S.G.P.

S.O.S. - S.O.S.

S.P. - afkorting van *Sociaolistische Partij*

S.S. - S.S.: paramilitaire organisatie onder het nazi-bewind

s.v.p. - s.v.p.

saai [sa:] - saai: niet levendig 't *Is daor een saai boel* (Nbk, Np, Spa), *een saai leven* (Obk), *een saai bedoening* (Spa, Sz), *We kun niet zeggen dat et saai toegaot vanaovend* het gaat afwisselend,

levendig, spannend vanavond (Ol-Nl), *Die vent zit ok niet vule bij, et is een saai knul* (Sz), *Dat is een saai piet* (Nbk, Np), *Hij is zo saai as een slakke* (Pe-Dbl)

sabbat - sabbat

sabbel z. *sappel*

sabbeldoek (verspr.) de; -en; -ien ['sabl...]

1. doek(je) waarop kleine kinderen kunnen *sabbelen*, z. ook aldaar *Kleine poppies hebben wel es een sabbeldoek bij heur op bettien om in de slaop te kommen* (Obk), *Geef him et sabbeldoekien even* (Np), *Et kiend wil de sabbeldoek mit op bedde hebben* (Nw)

sabbelen Ook *sjabbelen* (Ol-Nl), z. ook *sobbelen* zw. ww.; overg., onoverg;

sabbelde, het sabbeld ['sabl̥n/'sjab...] **1.** sabbelen, vooral in *sabbelen* op a.h.w. kluivend zuigen aan: *De kalver sabbelen je op 'e vingers* (Ow), *Zit niet op die penne te sabbelen* (Np), *Kleine kiender meugen graeg op een doekien sabbelen* (Obk), *Dat kiend sabbelt nog altied op de duum* (Dho, Sz), *Biggies kun soms zo gezellig sabbelen as ze bij de motte an de tette liggen* (Db)

2. z. *sappelen*

sabben (verspr.) ['sabl̥n] - sabbelen *Et kalf staot op de rand van de emmer te sabben* (Spa), *Een kalfien sabbet ok* (Ste), *Dat kiend zat op 'e doem te sabben* (El), *...op een doek te sabben* (Obk, Bu); ook gezegd wanneer een kleine baby gaat drinken, a.h.w. gaat sabbelen (Ol-Nl)

sabel z. *saobel*

sabelbienen z. *saobelbienen*

sabelen - salieplante

sabelen z. *saobelen*

sabotage (spor.) [sabo'ta:zjə] - sabotage

saboteren (spor.) [sabo'tu:ərɪŋ] - saboteren

Alliënd leerden ze in de loop van de tied wel hoe ze zoveule meugelik saboteren konnen (vo)

sacherijn Ook **saggerijn** (l) de, et; -en; -tien [saxə'rējn] **1.** chagrijnig iemand 't *Is een groot sacherijn* (Diz), *Wat bi'j' toch een sacherijn! Hool toch es op!* (Nbk)

sacherijnen (verspr.) Ook **saggerijnen** (l) onbep. w. [saxə'rējn:/saxə'r...] **1.** chagrijnig zijn, doen *Hi'j zit mar wat in een hoeke te sacherijnen* (Diz), *Hi'j zit morgens eerst altied te sacherijnen* (Np), *Hi'j het de hiele dag wat zeten te sacherijnen* (Wol), *Hool toch es op te sacherijnen!* (Nbk)

sacherijnig Ook **sjacherijnig** (Nt), **saggerijnig** (l) [.../sjaxə...] - chagrijnig *Wat bi'j' toch sacherijnig vandaege!* (Nbk), *Koeze-piene is een sacherijnige piene* een zeurderige, uiterst vervelende pijn (Dho)

sacherijnighied (Nbk) Ook **saggerijnighied** (b), voor -heid z. -hied de [saxə'r...] **1.** het chagrijnig zijn *Dan zal zien sacherijnighied wel ofzakken* (b)

sadist (verspr.) [sa'dɪst] - sadist *Sommige meensken hebben d'r plezier in een aander te kwellen, dat bin sadisten* (Op)

sadistisch (spor.) bn.; -er [sa'dɪstis] **1.** sadistisch

saemen z. *saom*

saemenhokken (Ste) ['s...] - samenhokken: ongethuwd samenleven

saemenstelling (l) de; -s, -en; ...stellinkien ['s...] **1.** samenstelling: in taalkundige zin **2.** manier waarop iets is samengesteld

saemenwerken (spor.) ['s...] - samenwerken: met elkaar werken

saemenwarking (spor.) de ['s...] **1.** samenwerking

saemenwonen (Ste) ['s...] - samenwonen (van ongethuwd) *Zie wonen saemen* (Ste)

saemheurighied (v, vo) [...'h...] - saemhorigheid

safari [sa'fa:ri] - safari

safaripark [...'f...] - safaripark

safe ['sɪf, su:f] - safe, brandkluis

safe-sex (spor.) - safe-sex

safehoolder (spor.) - safehoeder

safehure (spor.) - safehuur

safferaon z. *sefraon*

saffraan z. *sefraon*

saffraon z. *sefraon*

sage (spor.) - sage

saggerijn(en) z. *sacherijn(en)*

saggerijnig z. *sacherijnig*

saggerijnighied z. *sacherijnighied*

sago ['sa:gom, ...go:] - sago *Ik zal de rebarber even anmengen mit sago* (Dhau), *et perenat bienen mit wat sago* (Spa)

sagobri'j ['s...] - sagopap

sagopalm (l) ['s...] - sagopalm

sagoplaante (l) ['s...] - sagoplant

sakkerloot (Bdie) [sakra'lo:ət] - sakkerloot

sakrement (verspr.) [sakra'ment] - sakrament (in kerkelijke zin) *Veur 't starven kwam Pestoor oonze pake van de Heilige Sakrementen bedienen* (Db)

Saks [saks] - Saks, ook gebruikt als benaming voor een Saksische boerderij, d.i. van het hallenhuistype *Die oolde Saks moe'n ze staon laoten* (Nbk), *De Biezenhutte onder Oosterwoolde is zeker ok een oolde Saks* (Nbk)

Saksen ['saksɪ] - Saksen

Saksisch I ['saksis] - Saksisch, ook hetz. als *Nedersaksisch I*, z. aldaar

Saksisch II - Saksisch, ook hetz. als *Nedersaksisch II*, z. aldaar, ook: oostelijk Nederlands *een Saksische boerderije* d.i. van het hallenhuistype, zo ook in *de oolde Saksische plaets an de zaandweg* (j), *een Saksische tael* (l), *Ja, dat volk is een volk van et Saksische slag* (ba)

salade [sa'la:də] - salade

salami (spor.) [sa'lā:mi] - salami

saldo ['saldo:, ...dom] - saldo (in financiële zin) *een baotig saldo* (spor.), *een negatief saldo* een nadelig saldo, *een naodielig saldo* id. (l)

salemezegel z. *salomonszege!*

Salemo ['sa:ləmo:, ...mom] - Salomo *Hi'j is zo wies as Salemo's katte* nogal eigenwijs (n)

salie (verspr.) ['sa:li] - salie, o.m. gebruikt als soepgroente en in melk: *Hiete melk mit suker en salie is lekker* (Db), z. ook *selver(...)*; verder in *Jan Salie* jansalie, trage, luie vent (Nw), zo ook in *As kiender zeden we vroeger Jan Salie mit de bri'jpot om de hals'* (Dfo)

salieblad z. *selverblad*

saliemelk z. *selvermelk*

salieplante z. *selverplante*

sallemaander z. *sallemander*
sallemallemosterdpot (Ld) tw. [saləmalə 'mɔstɪtpɔt] 1. potverdris
sallemander Ook *sallemaander* (Np) de; -s; -tien [salə'mandɪ/...mā:n...] 1. bep. dier: salamander *Vroeger vongen we sallermanders bij de sloot* (Spa) 2. salamanderkachel (verspr.) *D'r ston een sallermander op 'e heerd* (Ma), *Een sallermander is een allesbrander, daor hooft en turf en ok wel kolen in kunnen* (Obk)
sallemanderkachel (verspr.) [salə'm...] - salamanderkachel
salmekjak (verspr.) Ook *salmiak* (verspr.) de [salmə'jak/...mi...] - salmiak, salmiakdrop, salmiakpastille *Ik lus graeg salmiak* (Nbk)
salmekjakdrupprien (Nw, Ste) et; ...druppies [...'j...] 1. salmiakpastille
salmekjakkien (Spa) Ook *salmiakkie* (Np, Spa) et; ...kies [salmə'jakin/...mi'j...] 1. salmiakdropje, salmiakpastille *Ik lusse graeg salmiakkie* (Np), *Aj' verkolen binnen, moej' salmiakkie hebben* (Np)
salmiak z. *salmekjak*
salmiakkie z. *salmekjakkien*
salomonszegel (fp) Ook *salemezegel* (fp) de; -s; -tien ['sa:ləmɔs:ɡɪ/'sa:ləm...] 1. bep. plant: salomonszegel
salpeter [sal'pɪ:tɪ] - salpeter: elk der bekende verbindingen van die naam
salpeterlappie (bs: Op, Dfo) de; -n; -lappien [...'p...] 1. lap met behulp waarvan men salpeter, vgl. *Aj' een kōrf uitbreken willen, dan moej' de bijen even bedwelen; dan kuj' ze ofsalpeteren mit de salpeterlappie* (bs: Op, Dfo)
salvo [sal'wo:, ...lv..., ...oM] - salvo (met een vuurwapen)
Sam. - afkorting van *Samuel* (bijbelboek)
samba (spor.) ['samba] - samba (bep. dans)
samballe (spor.) ['s...] - sambabal
sambal (spor.) - sambal: kruiden bij o.m. Chinees eten
samen z. *saom*
samenhuzen (Spa) ['s...] - samenhuizen
Sameritaon (vo) [samə'ri:tɔ:ən] - Samaritaan *de baarmhattige Sameritaon* (vo)
Sampie (Nbk) ['sampi] - Sam, in de verb. *Sampie en Mosie* Sam en Moos
sanatorium z. *sannetorie*
sandaal Ook *sandale* (Np), *sandaol* (ba)

[san'da:l/...lə/...'dɔ:əl] - sandaal (bep. schoen)
sandale z. *sandaal*
sandaol z. *sandaal*
sanebok (Bu, Nt) Ook *sanenbok* (Diz, b) de; -ken; -kien ['sā:nə.../'sā:nbok] 1. mannelijk exemplaar van de *sanengeite*, z. aldaar een *slichtkopte sanenbok* (Diz)
sanengeit z. *sanengeite*
sanengeite (Obk, Spa) Ook *sanengeit* (Bu, Nt, Sz), *sanengeit* (Dhau), *saunengeit* (Dfo, b: ln) de; -n; ...geitien ['sā:nəgejtə/.../'sā:ŋg.../'sɔ̃mnə...] 1. bep. soort geit (groot, wit), vgl. *De sanengeite hadden ze vroeger veur de melk, want die was groter en gaf een boel melk; ze hadden ballegies onder de hals, dat weren de sanen, en as ze dat niet hadden, weren ze niet echte sanengeiten* (Obk), *een witte saunengeit, mit bellegies onder de hals* (Dfo)
sanen (Obk) mv. ['sā:n:] 1. beide 'balletjes' aan de hals van een *sanengeite*, z. aldaar
sanenbok z. *sanebok*
sanengeit z. *sanengeite*
sanering z. *senering*
saneringsfoons (Ld, Nbk, Obk) et; -en [sa'n...] 1. fonds waaruit een boer een uitkering ontvangt na uitgekocht te zijn (nl. in een ruilverkaveling, waarna op de desbetreffende boerderij het boerenbedrijf niet meer wordt uitgeoefend)
sangen (Dhau, Dfo, Ld, Ow, p) Ook *sangend* (Ld) bn. [saŋ:(t)] 1. paars (van kleur) *een sangen kleur* (Ow), *Die bloeze is van sangen kleur* (Dfo), *Die kleur was sangen* (Ow), *Hi'j keek sangend toe van de draank* (Ld)
sangenblauw (Dfo) bn. [saŋ:blɔM; aks. wisselt] 1. paarsblauw
sangend z. *sangen*
sanktie - sanktie: dwangmiddel
sannetorie (b) Ook *sannetorium*, *sanatorium* (Nbk, b) [sanə'to:əri/sanə'to:əriŋəm/sana't...] - sanatorium
sannetorium z. *sannetorie*
sansieveria (Nbk) [sans'i'f...] - sanseveria
santekraom z. *santemekraom*
santemekliek z. *santemekliek*
santematree z. *santemekliek*
santematriek z. *santemekliek*
santemekliek Ook *santemekriek* (b, b: ln), *santemakliek* (Ow), *santematriek* (Bdie, Obk, Op), *santematriek* (Op), *santematree*

santemekraom - Saotan

(Sz), *sintemekliek* (Bu), *sintemetiek* (Dfo) ['santəməklik/'santəməkrik/'santəməklik/'santəmətrik/...matrik/...matru:/'suntəməklik/...tik] - santenkraam, in *de hiele santemekliek* alle spullen, de hele santenkraam: *Ruum de hiele santemekliek mar op* (Op, Ste, Nbk), *Daor hej' de hiele sintemetiek weer van boven* (Dfo)

santemekraom (verspr.) Ook *santekraom* (verspr.) ['santəməkriō:ēm/'santə...], in *de hiele santemekraom* alle spullen, de hele boel, de hele santenkraam

santemekriek z. *santemekliek*

santemetriek z. *santemekliek*

saobel (verspr. OS, Bu, Np, Nw, ba) Ook *sabel* (verspr.) de; -s; -tien ['sə:bl/'sa:bl] 1. bekend wapen: *sabel De pelisie hadde vroeger een saobel* (Obk), ...op 'e ziede (Obk), *De saobel kwam d'r an te passe mit die ruzie* (Dfo), *De pelisie trok zien sabel en jeug de herrieschoppers uut mekaere* (Op), *een saobel in de schie* (Bu), *mit de blanke sabel* met de uit de schede getrokken sabel (Sz), *Ie zollen him de kop ofslaon mit de saobel* (Np), *De pelisie hooft de sabel d'r over* mept met de sabel (El), *Hi'j bruukte vaeke een saobel om de stiekels d'r of te slaon* d.i. om de braamstruiken e.d. af te snoeien (Ld), zo ook *De wal opnuuen deden ze mit de saobel* (Np) 2. penis (Diz, Nw, Sz) *mit de saobel bloot* zonder kondoom te gebruiken (Nw), *mit de blanke sabel* met onbedekte penis (Sz), *De hingst het de sabel uut de broek hangen* heeft z'n penis ver naar beneden hangen (Diz)

saobelbienen (Bu) Ook *sabelbienen* (Db) ['s...], in *mit saobelbienen* met sabelbenen: *Die lopt mit saobelbienen, die saobelt d'r ok aorig henne* (Bu), verder in *Oonze buurman het sabelbienen* heeft zo goed als geen kuiten (Db)

saobelbieniġ (Bu) ['sə:bl̩b̩:nəx] - sabelbenig, met sabelbenen *een saobelbieniġe koe* (Bu)

saobelbloeme (Obk) de; -n ['s...] 1. lis

saobelen (verspr. OS, Bu, Nbk, Np, Nw, ba) Ook *sabelen* (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; saobelde, het (bet. 1, 2)/is saobeld ['sə:bl̩n/'sa:...] 1. houwten, hakken, vooral: (als) met een sabel, vaak: slecht maaien *'t Was krek of was dat grus d'r of sabeld* (Ol-Nl), *As et slecht mi'jt, moej' d'r*

aorig tegen saobelen om et d'r of te kriegen (Ld), *Ik zal dat stukken land d'r wel even vlog of sabelen, mar of et dan mooi wodt weet ik niet* (Sz), *'t Was krek of was dat grus d'r of sabeld* (Ol) 2. vallen, doen vallen, gooien *van et peerd of sabelen* vallen (Wol, Ow), *Hi'j sabelde d'r reer henne* viel ongelukkig (Ma), *Van lelkens sabelt hi'j alles deur huus* gooit, smijt (Nbk, Db) 3. (onoverg.) met grote stappen lopen, vreemd, met slingerende benen lopen *Die saobelt d'r aorig henne* (Dho), *Hi'j komt d'r weer an saobelen* d.i. slingerend met een been (Obk), *Ze saobelt mit grote treden deur et lange grös* (Ld), *deur de heide sabelen mit jaegen* (Ow), *De jeugd lopt mar wat bi'j de weg te sabelen* (El)

Saoedi-Arabië (spor.) - Saoedi-Arabië

Saoedi-Arabisch (spor.) bn. 1. Saoedi-Arabisch

saom (Np, s: oost.) Ook *saomen* (Db, Op), *saemen* (Bdie, Np, Nt, Obk), *samen* (Dho, El, Ma, Op) bw. [s̩s̩:m̩/...m̩/'sē:m̩/'sā:m̩:] - (weinig gebruikelijk) samen, gezamenlijk, met elkaar: de var. *saom* wordt gebruikt in verb. als *Goetenaovend saom* gezegd bijv. wanneer men langs een aantal mensen fietst die op de weg staan (Np), *'n Aovend saom!* goedenavond samen (s: oost.), *Dag saomen* (Db), ook wel *Dag saemen* (Nt), *Welterusten saom!* (Np), *Middag saom!* (Np); daarnaast gebruikt men de andere var., vgl. *We gaon d'r saemen henne!* (Np), *Ze gingen samen op stap* (Ma), *...saemen vot* (Obk), *We bin altied samen* (Nw), *Ze wonen samen* (Dho) * *Saomen uut, saomen thuus* (El, Obk, Op)

saomen z. *saom*

saömenkomst (Op) ['s...] - samenkomst: bijeenkomst *Nao de dienst was d'r een saömenkomst in de pasteri'je* (Op)

Saortien (b) et; ...ties ['sə:ə(r)tin] 1. vrouwennaam, Ned. Saartje

Saotan (Obk) Ook *Satan* (verspr.) ['sə:ətan/'sa:tan] - Satan, de duivel, (met kleine letter:) duivelse persoon *Et liekt wel of dat meens deur de Satan bezeten is* (Db), *De Saotan speelt d'r mit, et is altied verliezen mit kaortspeulen* (Obk), *De Satan die mag 'm halen, zoe'n rotvent de duivel hale hem* (Sz), *Et is een deur en deur slechte kerel, et is een satan* (Op), *Wat*

een *satan!* wat een smeerlap, rotvent (Ow) **saotans** (Obk) ['so:ətans, ...tās] - satanisch *Et was een saotanse kereel, hij kon je een loege ofzien as hij wat op jow tegen had* (Obk)

sap et; -pen (bet. 1); -pien (bet. 1) [sap] 1. sap: in planten, vruchten *As de bomen in et veurjaor beginnen te botten, dan trekt et sap weer in et hooft* (Dhau), *We kregen proemen op sap* d.i. in sap, als gerecht (Ma), *Ze staon op sap* de bijecellen zijn van voedsel voorzien (bs: Dfo), zo ook *Ze liggen in et sap* id. (bs: Dfo) 2. dropwater (Obk, b: lm), nl. als middel tegen verkoudheid (b: lm)

sapiepen I (Op, Pe-Dbl, Wol en verspr. oost) Ook *sepiepen* (Np, Pe-Dbl en verspr. oost.), *sepiepe* (Np), *pesiepe* (fp), *sepiepenpolle* (Nbk), *sapiepenpolle* (Ma), *sepupen* (Nw) de; sapiepen [sa'pɪpm/sə'p.../sə'pɪpə/pə'sɪp/sə'pɪmpə/sə'p.../sə'pɪpm] 1. lijsterbesseboom *De sepiepe hadde een naoblui* (Np), *van de baste van de sepiepe* (Np), *Fluithoort, zo wo'n sapiepen ok wel nuumd* (Ste) * (bij het maken van een fluitje of een *hiepe*, nl. bij het loskloppen van de schors van een stukje tak van de *sapiepen*, werden o.m. de volgende verb. in een dreun gezegd of gezongen:) *Siep, sap, hooftien/Wij slaon op een booltien/In meie, in meie/Leggen alles voegels een eie* (Dfo), *Sip(pe), sap(pe), siepe/Wanneer bin ie riepe/In meie, in meie/As alle voegels eier leggen/Zullen wij ze raeken/Zullen wij ze kraeken/Sip, sap, kop d'r of/En now gaat de bast d'r of* (Dhau, Nw, El), ...*Dan zal ik je raeken/Dan zal ik je kraeken/Sap, sap, kop d'r of/Drij omme de bast d'r of* (Ow), ...*As de vogels eier leggen/Behalve de kwattel en de griet/Die leggen in de meimaond niet* (Ol-Nl), *Sippe, sappe sijpe/Wanneer ben je rijpe/Te meie, te meie/As alle vogels eier leggen/Dan zullen we ze raken/Dan zullen we ze kraken/Sip, sap, kop d'r af/En dan gaat de bast d'r af* (Sz), *Sap, sap piepen/Wanneer bin ie riepen/Ankem toekem meitied/As de voegels eier leggen/En leggen ze gien eier/Dan mar dopen/Vier, vijf koppen/Kwattel op 'e douwe/Vie, va vouwe/Daor kwam 'n liepe haenepieke/Beet de katte de kop of/Kop an 't bloeden/ Bloed, bloed varken/Rie d'r mit naor Marken/Rie d'r mit*

naor Ossenziel/Ossenziel staot in de braand/Wie het dat toch daon?/Twie liepe haenepieken/Waor bin die toch bleven?/In 't oosten en in 't westen/Van alle krije-nusten/Huppien, huppien, wij' d'r nog niet of/Dan slao ik jow de kop of (d), (...) *Riede d'r mit naor Marken/Riede d'r mit naor Ossenziel/Ossenziel staot in de braand/Wie het dat daon/Twie loze engelties/Waor kwammen die vandaon/Uut 't oosten, uut 't westen/Bij oolde krije-nusten* (Obk), *Sip, sap siepe/Wanneer bin ie riepe/In meie/As alle voegels eier leggen/Dan zal ik je pakken/ Dan zal ik je krije* (Nw), *Sap, sap, siepe/Wanneer bin [of: wor] ie riepe/Ankom meie/As de voegelties eier leggen/Fie, fa fouwe/Kwattel op 'e douwe* [hierbij spuugt men soms even op de bast van het stukje hout] */Poesien op 'e diek zat/Zute melk, beschuut vrat/Daor komt Baes an/Mit zien lange maes [= mes] an/Die zal poesien 't oor ofsnieden/Bloed bloed varken/Rie d'r mit naor Marken/Van Marken naor Ossenziel/Ossenziel staot in de braand/Wie heeft dat gedaon/Twee onnozele haenepiekens* [of: *hanekukens*]/*Waor zijn die gebleven/In 't oosten/In 't westen/In alle kraaienesten/Van hippekop/Fluitekop* [of: *Hippekop*]/*Aj' d'r now niet of willen/Slao ik jow de kop of* (Ste), waarbij ook nog de volgende regels wel werden gebruikt: *Koop een koe/Gao d'r mit naor Stienwiek toe* (Ste), *Sip sap siepen/Wanneer bin ie riepen/Ankommen meie* [of: *in meie*]/*As alle voegels eier leggen* (Nw), daaraan ook toegevoegd: *Hiep, hap houwe/Kwattel op 'e dauwe* (Nw) of *Fie, fa, fouwe* (...) (Nw)

sapiepen II (Op, Ste en verspr. oost) Ook *sepiepen* (Np, Ste en verspr. oost.), *sepupen* (Nw) bn.; attr. 1. van het hout van de lijsterbes *een sepiepen hippe* (Np), (bij vergelijking:) *een sapiepen kereltien* een klein, fijngebouwd kereltje (Wol), *een sapiepen stemmegien* een piepstemmetje (Wol), *een sepiepen spullegien* een zaak van weinig belang, een zaak die niet goed loopt (bo: Wol)

sapiepenboom (Obk, Op) Ook *sepiepenboom* (El, Ld) [sa'pɪpm.../sə'p...] - lijsterbesseboom

sapiepenfluitien (Nbk, Np, Wol) Ook *sepiepenfluitien* (Nbk, Np) et; ...fluities

sapieenhooft - satelliet

[sa'pim.../sə'p...] 1. fluitje gemaakt uit een takje van de lijsterbes

sapieenhooft (OS, Bu, Dho, Np, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, h) Ook *sepieenhooft* (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Op, Pe-Dbl, Ste, p), *sepupenhooft* (Nw) et [sa'p.../...] 1. hout van de lijsterbes (waaruit fluitjes werden gemaakt), de struiken, het geboomte bestaande uit één of meer lijsterbesse-bomen *We moe'n sapieenhooft hebben veur een fluitien* (Nbk)

sapieenpolle z. *sapieen* I

sappel (verspr.) Ook *sabbel* (verspr.) [sapl/...bl] - sappel, in je *sappel maeken* zich druk maken, zorgelijk zijn: *Daor kan ik mi'j niet sappel omme maeken* (Np), *Maek je d'r toch niet zo sabbel omme* (Nw), *Ie moe'n je niet te sappel maken* (Spa)

sappelen (verspr.) Ook *sabbelen* (Dfo, Ei, Ma, Nw) - sappelen: ploeteren, hard werken *Hi'j mos d'r aorig veur sabbelen* (Ma), *'t Is sappelen om an de kost te kommen!* (Ow), *Ik mos d'r tegen sappelen om et waark op tied klaor te kriegien* (Pe-Dbl), *Daor moej' aorig tegenan sappelen, om dat klaor te kriegien* (Np), *Hi'j het de hiele dag op et laand staon te sappelen* (Wol)

sappelig (Dfo) bn. [sapləx] 1. gestaag druipend *Et is een sappelige regen* (Dfo)

sappen (Dho, Np, Op en verspr. OS) zw. ww.; onoverg.; sapte, het sapt [sapm] 1. vocht vormen, sappig worden: van de stam, takken van bomen, vgl. *As de sapiepen beginnen te sappen, willen de huppen en fluities d'r makkelik of* (Obk), *Veural berken beginnen in 't veurjaor te sappen* (Db, Dho, Op), *As de blaeden an et hooft beginnen te kommen, begint et hooft te sappen* sappig te worden (Ld), *De iek moet sappen, dan kuj' him kloppen en dan lat de baste los* (Np) 2. erg nat, doorweekt zijn, soppen (Ei, Obk) *Et sapt me in de klompen, zo nat bin ik om de bienen wodden in dat natte grus* (Obk), *Et waeter sapt me in de klompen* (Ei)

sapperdeflap (Ma, Ld, Ot-Nl) [saprðe'flap] - sakkerloot

sapperdeju (Sz) [saprðə'jy] - sakkerloot

sapperdekræpit (Db) [saprðə'kræ:kəpıt] - sakkerloot

sapperdekriek (verspr.) [saprðə'kriek] - sakkerloot

sapperdemallemosterd(verspr.)[...'mös...] - sakkerloot

sapperdemikmak (Ld) [...'mik...] - sakkerloot

sapperdonderju (Sz) [...dondr'jy] - sakkerloot

sapperjandorie (Dfo) [...'do:əri] - sakkerloot

sapperjeu (Pe-Dbl) [sapr'ja:] - sakkerloot

sapperloot (verspr.) [sapr'lo:ət] - sakkerloot

sappien (Ma, Obk) et ['sapiŋ] 1. water met daarin opgelost drop, ook: dropje *Geef dat jongien een sappien in de mond, dan is hi'j tevreden* d.i. veelal uit een flesje (Obk), echter ook: *Wij' een sappien?* een dropje (Ma)

sappig - sappig: vol sap *Et hooft begint al weer sappig te wodden* nl. in het voorjaar (Obk), *Die pere is zo lekker sappig, et drift jow zuver om de tanen* (Obk); sappel (Sz, s): *Et is zo warm, dat ie moe'n je mit dit weer mar niet al te sappig maken* je te veel inspannen, je te druk maken (Sz)

sapstroom (Ow, Spa) ['saprstrø:m] - sapstroom *In 't veurjaor komt de sapstroom weer op gang* (Spa, Ow)

sapwaeter (Obk) et ['sap...] 1. water met daarin opgelost drop of dropje

Sara (El) ['sa:ra] - Sara (vrouwennaam) *As een vrouw 'Sara zien het' is ze vieftig jaor* (El)

sarkastisch (spor.) - sarkastisch

sarong (spor.) ['sa:ron] - sarong

sarradella z. *serradella*

sarradelle z. *serradella*

sarredelle z. *serradella*

sarren (Ld, Nw) ['sarŋ] - sarren *Die jonge maekte me zo kwaod mit zien sarren, dat ik heb him een goeie dri'j om de oren geven* (Ld)

sarrieshut (Bu) de; -ten ['sarishat] 1. bep. hut (bij een molen) waar belasting werd betaald *Bi'j de meule ston een sarrieshut en daor wodde de belasting betaeld* (Bu)

sas I (verspr.) [sas], in *in zien sas* in z'n schik, naar z'n zin: *Hi'j was aorig in zien sas* (Ld), *...daonig in zien sas* (Op)

sas II (Nt, Ste) - sassluis (Nt), waterkering bestaande uit twee deuren (Ste)

satan z. *saotan*

satelliet (spor.) [sa:t!'it] - satelliet: kunstmaan

satellietbeeld (spor.) [sa:t|'idbi:lt] - satellietbeeld
satellietfoto (spor.) [sa:t|'it...] - satellietfoto
satien z. *setien*
satijn z. *setien*
satijnen z. *setienen*
satijnstreep z. *setienstreep*
satinet (verspr.) Ook *sjajet* (Ow) g. mv. [sati'net/sja'jet] **1.** satinet *Et was een mooie lappe satinet* (Np), *Wij hadden vroeger lange kousen van satinet!* (Obk), *Vroeger wodde satinet bruukt veur dekens die ze zels overtrekken mossen* (Dhau)
saucijzeboltien (Np) et; ...ties [sɔm'sejzəbɔltin] **1.** saucijzebroodje
saunegeit z. *sanageit*
saus de [sɔms] **1.** saus (die men eet)
sausen (spor.) ['sɔmsn] - sausen: van wanden *Daenk d'r omme daj' mit sausen de boel niet bespatteren* (Obk)
sauskoeme (spor.) - sauskom
sauslepel (spor.) - sauslepel
savanne (spor.) Ook *sevanne* (spor.) [sa'fanə/sə'fanə] - savanne
savooiekool z. *sevooiekool*
sawa (v) ['sa:wa] - sawa
saxefoon [saksə'fö:ən] - saxofoon
saxefoonspeulder (spor.) [...'f...] - saxofoonspeler
scan (spor.) [skən] - scan
scannen (spor.) ['skən:] - scannen: rasteren
scanner (spor.) ['skənʃ] - scanner (in warenhuizen)
scha z. *schae*
schaad et; schaden (bet. 2) [ska:t] **1.** hoek, plek, gedeelte met schaduw waar het licht van de zon niet rechtstreeks komt *Et is me te waarm in de zonne, ik gao in et schaad* (Wol), *De stoelemaeker zat lekker in et schaad te vlechten* (j), *Wij gao mooi in 't schaad zitten* (Dhau), *Die bloeme het niet goed aord, die stiet te veule in 't schaad* (Dfo), *As et oons al te waarm wodt, zuken we et schaad op* (Bu, Nt, Obk), *'t Is waarm, we kroepen mar in 't schaad* (Diz) **2.** donkere vorm op de grond als gevolg van schaduwwerking door een voorwerp, een persoon, een boom enz. *Ze ston in et schaad van de boom* (j), *bange wezen veur zien eigen schaad bang zijn tot in het absurde* (Ma), *Now et schaad wat langer*

wodt (...) nu de zon gemiddeld lager staat, nu het kouder wordt (Ma), *As de zonne zakt wo'n de schaden langer* (Dhau), *Die kan niet bij je in 't schaad staon* is lang zo goed niet als jij (Nw)
schaadkaant z. *schaadkaante*
schaadkaante (Bu, Nbk, Ow) Ook *schaadkaant* (Db) de; -n ['ska:tkā:nt(ə), ook ...'kā:n... (Nbk)] **1.** schaduwzijde, kant waar de schaduw is *Die mure op 'e schaadkaant is gauw gruu* (Db)
schaadplak (j) ['sk...] - schaduwplek *een lekker schaadplakkien* (j)
schaadpulle (Obk) de; -n ['ska:tpələ] **1.** flinke struik of boom die schaduw geeft *De mi'jer rust even uut en gefit him even daele onder de schaadpulle* (Obk)
schaafplekke z. *schaefplakke*
schaaien zw. ww.; onoverg.; schaaide, het schaaïd ['ska:j:(d)ɲ:] **1.** anders zijn, in *d'r uut schaaïen*: *Now zullen d'r wel es een peer west hebben die d'r uut schaaïden* (v), *Die schaaït d'r hielemaole uut* is heel anders dan de anderen (Nbk, Nw, Bu), *Hij schaaït d'r wat uut* is een beetje anders dan de anderen (Diz) **2.** bij elkaar passen (Bu) *Dat schaaït niet past niet bij elkaar* (Bu), waartegenover *Dat schaaït goed* (Bu), (gezegd bijv. wanneer een lelijke man en vrouw een mooi kind krijgen:) *Dat het aorig schaaïd* (Bu), verder in *Wat het die mooie koe een lillik kalf, dat schaaït ok niet* (Bu) **3.** goeie nakomelingen verwekken (b), in *Die bok schaaït as gien aander* (b) **4.** rondlopen, rondhangen (Dhau, Dho) *N. schaaït wat om de deure hangt wat rond bij z'n huis* (Dho, Dhau)
schaaiëren (Ste) zw. ww.; onoverg.; schaaïerde, het/is schaaïerd ['ska:jrɲ] **1.** in *Die schaaïert d'r raer bij langes* loopt raar (Ste), ook: hij leeft een beetje slordig (Ste)
schaakbod z. *schaekbod*
schaakkampioen z. *schaekkampioen*
schaakmat z. *schaekmat*
schaakrebriek z. *schaekrebriek*
schaaktoernooi z. *schaektoernooi*
schaakwedstried z. *schaekwedstried*
schaal z. *schaol*
schaampen z. *schampen*
schaamper z. *schamper*
schaamrood z. *schaemrood*
schaamte z. *schaemte*
schaande Ook *schande* (WH) de ['skā:ndə/

['skandə] 1. toestand waarbij men zich voor iedereen moet schamen *Hij het schaande over die familie brocht* (Nw), *Hij het ze (reer) te schaande brocht* (Nbk), *'t Is krek as hier iene praot die deur schae en schaande wies wodden mos* (b), *Hij is d'r mit schae en schaande van ofkommen, doe hij et peerd veurgoed verkocht hadde en et toch niet deugde* (Dfo) 2. iets waarvoor men zich moet schamen, dat tot oneer strekt *Et is een schaande zo raer dat d'r bij ligt* (Bdie), *Ik zeg mar, 't is een schaande!* (bl, p, b), (als afkeurende reaktie:) *Schaande!* een schandalige toestand (bl), *Et is een grote schaande dat ze die man daon wark geven hebben* ontslag hebben gegeven (Nw, Dhau), *Die schaande zol ik niet verdregen kunnen* (Nbk), *Warken is verentig toch gien schaande* (b), *Zo kuj' de schaande mooi bedekken* onzichtbaar maken (b), *Et is een schaande hoe ze heur gedregen* (Ste, Dho), *Et is schaande zo hij d'r bij lopt* (Bu), *Et is schaande dat ze de boel zo vernield hebben* (Dfo, Wol), *...dat de meensken mekaer zo bedonderen* (Np), *Die lopt veur schaande* (Bu), *De meensken sprakken d'r schaande van, zoe'n rommel as et daor altied om huus was spraken er sterk afkeurend over* (Ld), zo ook *Et hele dorp sprekt d'r schaande van* (Ol-Nl) 3. jammerlijk iets, te betreuren toestand *'t Is iewig schaande dat die mooie beukebomen rooid binnen veur uitbreiding van de wegen* (Db), *'t Is ja schaande van al 't geld* (Nbk, b), *Ja, is 't niet meer as schaande!* (Nbk) * *Deur schae en schaande woj' wies* (Dhau, Dho, Nbk, Np, Nt, Op, Pe-Db, Spa), *Deur schade en schande moej' wies wodden* (Spa), *Ruur omm' de brij' Ik zit d'r bij' En ik laot et nog verbranen/Is dat gien grote schaande?* (Bu)

schaandeboel (Op) de ['sk...] 1. schandalige toestand, met name gezegd van een huis waarin prostitutie wordt bedreven

schaandegeld (Bdie, Obk) et ['sk...] 1. geld waarvan de besteding achteraf valt te betreuren (Obk) 2. soort afkoopsom betaald aan een meisje dat in verwachting was geraakt terwijl de man of diens ouders het kind niet wilden erkennen (Bdie)

schaandegoed z. onder *maandegoed*

schaandegoedkoop (Ste) bn.; pred. [skā:ndəgut'ko:p] 1. heel erg goedkoop

schaandekoop (Db, Op) Ook *schandekoop* (Sz) de ['skā:ndə.../'skandə...] 1. miskoop (Db, Sz) *Die huzekoop is een schaandekoop west* (Db) 2. koop waarbij veel te weinig is betaald (Op) *Hij het heur dat huus oftroggeld, 't is eigelik een schaandekoop* (Op)

schaandeliek z. *schaandelik*

schaandelik Ook *schaandeliek* (in verb.: Ld, Np, Ol-Nl, z. na * hierna) bn., bw.; -er, -st ['skā:ndək/...lik] 1. schandelijk *Et is schandelik dat ie zo leven* (Nw) * *Een betien briek is meenskeliek, en al te briek is schandeliek* z. onder *meenskeliek* (Ld, Np), zo ook *Een betien briek is meensgeliek, mar al te briek is schandeliek* (Dho)

schaandepaal (Db) Ook *schandepaal* (Spa) ['sk.../...] - schandpaal *Vroeger koj' an de schaandepaal kommen, aj' ondeugend west weren* (Db)

schaanderseren z. *schenneseren*

schaandewark (Dho, El, Ow) ['s...], in de verb. * *Maandewark is schandewark*, z. onder *maandewark*

schaans de; -en; -ien [skā:s] 1. schans (versterkingswerk in het veld) 2. spring-schans (spor.)

schaarm (Dhau, Nbk, Op, Ste) Ook *scharm* (Nbk, Obk, Ste), *scherm* (WH, Wol) et; -s; -pien ['ska:rɪm, ...rēm/skarm, ...rēm/skerm, ...rēm] 1. scherm: om te beschermen, te beschutten, aan het gezicht te onttrekken, ook: *schut een scharm veur de kachel* (Nbk), *We moe'n d'r een schaarm langes zetten, dan zitten we in de lijte van de wiend* (Dhau) 2. beeldscherm (Nbk) 3. projektiescherm (Nbk)

schaarman (Obk) de; -nen; -negien ['ska:rɪmən] 1. klein mannetje ter grootte van een speelgoedpop en gemaakt van elzehout, dat, op een spil geplaatst, in de wind ronddraait en waarvan de armen draaiende bewegingen maken door de wind zodat een klepperend geluid ontstaat (gebruikt o.m. om mollen te verdrijven) *As ze bij' W. thuus vroeger scharmmannegies maekten, lag d'r allemaole kiffelder'je op 'e vloer (want dat wodde winteraovens in huus daon)* (Obk)

schaarp z. *scharp* I, II

schaarpighied z. *scharpighied*

schaars z. *schaors*

scharve z. *scharve*

schaatselopen z. *schaeselopen*

schaatsen z. *schaatsen*

schaatserieden z. *schaetserieden*

schaatshoelt (Sz) et; -en; -ien ['sk...] 1. schaatshout *Ik zol uut schaatserieden, en doe waren mien schaatshoelten helemaole basten* (Sz)

schaatsschoe (Sz) ['sk...] - schaatsschoen
schabbe de; -n; -gien ['skabə] 1. (z. ook *schobbe*) plank met aan weerskanten nog schors *Onbekaant dat bin schabben, hier zo breed en daor zo breed, d'r wodden wel ofscheidings van zet* (Nw, Spa, Sz), *Ze hadden wel een hekke van schabben, die bin goedkoop* (Pe-Db), *D'r moet een ni'je schabbe an dat hekke* (Sz)

schabben (Nbk) zw. ww.; onoverg.; schabbede, schabde; het schabbed ['skabm] 1. hard ploeteren

schabberdebonk z. *schobberdebonk*

schacht (verspr.) Ook *schachte* (Bu, Np, Ste), *schafte* (j; bet. 1) de; -en; schachien ['skaxt(ə)/'skaf...] 1. laarzeschacht (ook op klomplaarzen) *de schacht van de leerze* (Dhau), *...van de klompleerze* (Ste, Diz), *De klompleerzens lekken bij de anzet van de schacht* (Op, Wol), *We bruukten vroeger wel een autoband as schacht veur de leerzeklomp* (Spa) 2. buis van een veer (Nbk) *Vroeger haj' de gaanzevere, die had een schacht daor mit schreven wodde* (Nbk) 3. onderdeel van het weefgetouw: kam (Diz, Obk) *De schacht van et weefgetouw is niet in odder* (Diz), *Deur de schacht lopen de draoden bij et weven op en daele* (Obk) 4. mijnschacht (Nw)

schachte z. *schacht*

schachtleerze (Nw) ['skaxt...] - knielaars *Schachtleerzen bin an de kni'jen toe, de hiele hogen bin liesleerzen* (Nw)

schade z. *schaede*

schadelik z. *schaedelik*

schaden z. *schaeden*

schadepost z. *schaedepost*

schaduwvoeg (Dhau) de; -en ['skadyɤfux] 1. enigszins ruige voeg

schae (verspr., b, p) Ook *schaede* (Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Ste, Wol, b), *scha* (Sz), *schade* (WH) de; -den (spor.) ['ske:/'ske:də/'ska:/'ska:də] 1. nadeel dat iemand ondervindt, verlies dat iemand moet inkasseren (vooral: wat de produktie betreft, in finan-

ciële zin) *De schae is groot* (v), *De schaedn bin groot* (Ow), *Hoevuul belopt de schae?* (Nbk), *Hoe groot is...* (Wol), *Daor kuj' wel schae van hebben* (Wol), *Daor zuj' schae van hebben* (Bu), *Daor he'k ommeraek schae van had* (Np), *Veurdiel? 't Kan niks as schae geven* (p), *Ze hadden hiel wat schae* (Ma), *Daor he'k gien schae van had* geen financieel nadeel door ondervonden (Ste), *Al die regen daor komt schae van* (Dfo), *Die braand brocht ons zovule schae dat we helemaole weer opni'j beginnen mossen* (Op), *de schae inhaelen* zijn scha inhalen, alsnog flink aan z'n trekken komen (Nbk, Ow), vgl. *Vloden hadden de hiele dag tusken de dekens zeten te hongerlappen; avens zatten ze mit de bek wied los de maensken op te waachten: 'Kommen jim haost?' Dan konnen ze de schae weer goed inhaelen* alsnog flink aan hun trekken komen, de achterstand inlopen (Ow), *De rogge moet mij'd wodden, want et hoeft gien dag langer te staon of et staot je op schae* of dat gaat nadelig voor je zijn (Np), zo ook *Die bos stiet op schae, omdat die al te lange stiet veur 't kappen* (Ow), *Vee dat mit de stat in de hoogte loopt (kiepen, geiten en knienen) levert vaeke schae op* levert vaak geen financieel voordeel op, integendeel (Op), *Dat kiend wodt in schae en schaande grootbrocht* met de nodige problemen, met de nodige brokken (Nw), zo ook *deur schaede en schaande wies wodden* door vallen en opstaan, met de nodige tegenslagen waaruit men leert (Ol-Nl, b): *'t Is krek as hier iene praot die deur schae en schaande wies wodden mos* (b), *Hi'j is d'r mit schae en schaande van ofkommen, doe hi'j et peerd veurgoed verkocht hadde en et toch niet deugde* (Dfo) 2. beschadiging, aantasting, waardevermindering door krachten van buiten *Ik hebbe schae an et dak van de hadde wiend* (Bdie), *Die man het een boel schaede an 't huus deur de storm* (Obk), *Et onweer van gisteraovend het nogal wat schaede anricht* (Diz, Op), *Deur de storm was d'r hier en daor nog wel es wat schaede kommen* (Obk), *Ze hadden vrij wat scha* (Sz), *Nao die hagelbuie kregen de verzekeringen een boel schaden te verwarken* (Spa), *Dic auto had nogal wat schae oplopen* (Pe-Db), *Dat*

schaede - schaekel

zol de goeie sfeer schae doen kunnen kunnen aantasten, bederven (bl),de leesberhied... id. (bl) * Een bliend peerd kan d'r gien schae doen gezegd wanneer het er ergens erg rommelig en slordig uitziet (Bdie, Dfo, Mun, Sz, Nt), ...doet d'r gien schae an id. (Dho), ...lop d'r nog gien schae id. (Sz, Pe-Db), Deur schae en schaande woj' wies (Dhau, Dho, Np, Nt, Op, Spa, Pe-Db), ...wiezer (Ste)

schaede z. *schae*

schaede-angifte (l) ['sk...] - schade-aangifte

schaede-angifteformulier (l) ['sk...] - schade-aangifteformulier

schaede-auto (l) ['sk...] - schadewagen

schaedeclaim (l) ['sk...] - schadeclaim

schaedeformulier (l) ['sk...] - schade-formulier

schaedelik Ook *schaelik* (Bdie, Dho, Ld, Ma, Np, Nw, Obk), *schadelik* (WH) bn., bw.; -er, -st ['skɛ:d|ɔk/'ska:...] 1. nadelig, nadeel berokkenend *Die maniere van doen kan wel es schaedelik veur him wezen* (Wol), *schaelik wild* (Bu, Obk), ...*gedierte* (Bu), *Die weerommeboller moet vot, want die wodt vuusten te schaelik* (Obk), *Mit de kopziekte het et veefoons mar een schaelik veurjaor* (Ld), *Et kwam schaelik uut nadelig* (Dho) 2. onvoordelig *Ik kocht veur een paar centen een schadelik lappien* (Sz), (bij het knippen van stof:) *Aj' een rutien hebben dan knipt dat schaedelik; et moet op meker ansluten, en dan vaalt d'r in verholing mit effen stof vule meer weg en mit die overbleven stokken kuj' krek niks* (Ste), *Dat is me te schaedelik* kost me te veel tijd in verhouding met wat het oplevert (Ste) 3. teleurstellend, sneu *Hij is mar schaedelik veur de arfenisse van zien zieke tante wegkommen* (Op), *Die kiest schadelik bij zien neuze langes* (Sz), *Daor bin we schaedelik of kommen* (Bu, Dhau, Dho, Ma, Np, Diz), ...*veur wegkommen* (Db, Nw, Obk, Ol-Nl, Ste, Wol), *Deurdat hij haostig vot mos, is hij mar schaelik van zien eten ofraekt* (Obk), *Dat bin schadelike dingen* (Spa) 4. licht smalend (vo) *'Van et laandbouwkrisisfoons van de regering soms?' zee H. wat schaedelik. 'Daor kriegen we te veule van om d'r an te gaon en te min om et risiko van oons vak te dregen'* (vo) 5. van de wijze van lachen:

zonder dat duidelijk is waarom (Nw) *Die lacht schaelik* (Nw)

schaeden Ook *schaden* (WH) ['skɛ:dɪ/ 'ska:dɪ] - schaden *Je doen dit now wel, mar et moet oons niet schaeden* (Wol), *Aj' dat zo doen, schaad et gieniene* (Sz), *Et kan een meenske schaeden as ze onwaore dingen over him vertellen* (Dhau), *Et schaedt je niet aj' dat nog es overdoen* (Db), *Dat betien regen zal oons niet schaeden* (Op)

schaedepost (verspr.) Ook *schaepost* (Ste), *schadepost* (Sz) ['sk...] - schade-post: post waarop men verlies lijdt, onverwachte extra onkosten *Een koe die een opbreker is, is altied een schaedepost veur de boer* (Obk), *Ze hadden een begin van braand, dat was een lillike schadepost* (Sz), *Daor hebben we een grote schaedepost an had* (Diz), *De vosnaachten bij 't veurjaor kun een flinke schaedepost geven* (Dfo)

schaederepot (l) ['sk...] - schaderapport

schaedevergoeding (l) ['sk...] - schade-vergoeding *schaedevergoeding geven* (spor.), ...*vraogen* (l), ...*eisen* (l), ...*anbieden* (l)

schaedeverzekering (l) ['sk...] - schade-verzekering

schaedevri' (spor.) [aks. wisselt] - schadevrij *schaedevrij rieden* (spor.)

schaefbaank (Ste) de; -en; -ien ['sk...] 1. werkbank om op te schaven *De schaeftbaank ston bij oons veur op 'e dele* (Ste)

schaefmesiene (Bdie) ['sk...] - schaaf-machine

schaefplakke (Diz) Ook *schaafplekke* (Spa) de; -n; ...plakkien ['sk.../...] 1. schaafwond(je) *Die schaeftplakke schrent me d'r over* (Diz)

schaefsel (Bdie) ['skɛ:fs] - schaafsel

schaekbod (Dho, Dmi, Nbk) Ook *schaakbod* (spor.) ['sk.../...] - schaakbord

schaekboek (l) ['sk...] - schaakboek

schaekel Ook *schakel* (Ld, WH) ['skɛ:k|/ 'ska:k|] - schakel, schalm (van een ketting) *Ik heb een schaekeel van mien fietsketten stokken* (Wol), *D'r mist een schaekeeltien uut die ketting* (Nw), *D'r moet een schaekeeltien tussen* (Ste), *D'r is een schaekeel knapt van 't ketten* (Dhau, Ow); schakelnet *De schaekeel is een appat soort visnet mit groffe mazen veur et vangen van een groot soort vis, zoas snoeken* (Bu), *We viskten*

vroeger mit een *schaekel* (Ma, Wol) * *Et ketten is zo sterk as de zwakste schaekel* (Bdie, Obk, Ste, El), ...*is niet sterker as de zwakste schaekel* (Bdie), zo ook *De zwakste schaekel bepaolt de sterkte van et ketten* (Op)

schaekelaarband (Dfo) de; ...banen; ...baantien ['sk...] 1. uit schakels samengestelde armband

schaekelder (l) Ook *schakelaar* (spor.: bet. 1) de; -s ['skɛ:k|dr/...] 1. schakelaar 2. iemand die schakelt

schaekelen (Dmi, Nbk) Ook *schakelen* (spor.) ['skɛ:k|n/ska:k|n] - schakelen (naar een andere versnelling) *Ie schaekelen niet goed, hoe kon ie deur 't examen kommen!* (Nbk)

schaekelklasse (l) ['sk...] - schakelklas

schaekelnet (Dhau, Nw, Obk) ['sk...] - schakelnet

schaekelpergramme (v) ['sk...] - schakelprogramma

schaekelwoning (spor.) ['sk...] - schakelwoning

schaeken (Dmi, Nbk) Ook *schaken* (spor.) ['skɛ:k|n/'ska:k|n] - schaken, het schaakspel spelen

schaeker (spor.) Ook *schaker* (spor.) ['skɛ:k|n/'ska:k|n] - schaker: schaakspeler

schaekkampioen (spor.) Ook *schaak-kampioen* (spor.) ['sk...] - schaakkampioen

schaekkllokke (l) ['sk...] - schaakkllok

schaekklub (spor.) ['sk...] - schaakclub

schaekkomputer (spor.) ['sk...] - schaakcomputer

schaekmat (spor.) Ook *schaakmat* (spor.) et ['skɛ:k|mat/ska:k...] 1. schaakmat

schaekrebriek (spor.) Ook *schaakrebriek* (spor.) ['sk.../...] - schaakrubriek

schaektoernooi (spor.) Ook *schaaktoernooi* (spor.) ['sk...] - schaaktoernooi

schaekwedstried (spor.) Ook *schaakwedstried* (spor.) ['sk...] - schaakwedstrijd

schaelik z. *schaedelik*

schaemel I z. *schammel*

schaemel II Ook *schaemelig* (Dhau, Nw), *schamel* (WH) ['skɛ:m|/...ɔx/'skā:m|] - schamel: armelijk, armoedig, pover van aanzien *schaemelig in de kleren* (Dhau), *Hi'j het mar een schaemel jassien an* (Nw), *Wat gaon die kiender toch schaemel naor schoele* armelijk, pover gekleed (Ol-Nl),

Hi'j het een schaemel boerespullegien (Wol), ...*husien kocht* (Db), *Wat is dat besien een scharminkel, een schaemel besien* (Db), *Wat een schaemele bedoening* armoedige, povere toestand (Ma, Dho), *een schaemele boel* id. (Bu), *een schaemel boedeltien* id. (Obk), ...*boeltien* id. (Ma, Nt), zo ook *Dat hele huusraod van heur is mar een schaemel boeltien* (Op), *Et komt wat schaemel over armoedig* (Bu), *een schaemel bestaon* (Dfo, Ste), *Die meensen hebben mar een schamel bezit* (Sz), *Et was een schaemel stokkien brood wat die man daor an verdiende* een nogal gering inkomen (Obk); nogal verlegen, met een sterk gevoel van schaamte *Hi'j was wat schaemel as hi'j bij vremden kwam* (Obk), *Dat kiend is zo schaemel as wat, et kropt altied bij heur moeke onder de rokken* (Nw, Obk), *Die hangt de moeder altied an de rok, et is zoe'n schaemel dinkien* (Nw, Np), *Die vrouw is zo schaemel, ze durft haost niet veur de dag te kommen* (Ste), *een schaemele klaos* een bangelijke, verlegen persoon, ook gezegd van een kind dat liefst zoveel mogelijk bij z'n moeder is, dat zich achter z'n moeder verschuilt (Nw), zo ook *een schaemel kiend* (Ld, Nw), *A. wodde weer schaemel as een kiend* (j)

schaemelig z. *schaemel* II

schaemen Ook *schamen* (WH) ['skɛ:m:/'skā:m:] - (zich) schamen *Ok al schaem ik mij een betien (...)* (b), *Hi'j kreeg een dikke rooie kop, dat hi'j schaemde 'm wel kennelijk schaamde hij zich* (Bu), *Dan mocht ik mij wel schaemen as ik mar een peer baorsies vongen hadde* dus zou ik me er eigenlijk voor moeten schamen (j), *je veur iene schaemen* zich voor iemand schamen: *Ie hoeven je toch niet veur je heit te schaemen, dat hi'j op klompen lopt!* (Nbk), *je argens veur schaemen* zich voor iets schamen: *Warken is verentig toch gien schaande, daor het him nog nooit een meenske veur schaemen hoefd* (b), *Ie schaemen je ok nargens meer veur!* je doet ook maar, je trekt je nergens wat van aan, je bent geheel zonder scrupules (Nw), zo ook *Hi'j schaamt 'm nargens veur* (Dla), *Ie zollen je schaemen om aargens mit him te kommen, want hi'j is zo onbeschoft* je zou jc ervoor schamen (Obk), *Jow moe'n je schaemen, zoe'n uitdrukking past niet in*

schaemrood - schaetserieden

jow mond je zou je ervoor moeten schamen (Op), *je schaemen meugen* zich eigenlijk moeten schamen: *Hi'j mag 'm schaemen dat hi'j dat daon het hij zou zich ervoor moeten schamen* (Dhau), *Hi'j mag 'm wel wat schaemen dat hi'j d'r zo bi'j lopt* (Bu), *Hi'j mos him schaemen* hij zou zich moeten schamen (Spa, Nbk), *Ie moe'n je schaemen, om zoks te vertellen* schaam je, zoiets te vertellen (Ma, Sz, Nbk), *Hi'j schaemde 'm zo, dat hi'j kleurde d'r van* (Bu)

schaemrood Ook **schaemterood** (Db), **schaamrood** (WH) et ['skē:mro:ət/...mtə.../ 'skā:m...] - schaamrood et *schaemrood op 'e kaeken kriegen* (Nbk, Wol), *...staon hebben* (Nbk, Nw, Ow, Wol), *Et schaemrood vleug 'm gauw naor et gezicht* (Diz), *...kwam oons op 'e kaken* (Spa), *...stiegt heur naor de wangen* (Sz), *...trok him om 't heufd* (Dhau), *...ston 'm op 'e neuze* (Ol-Nl)

schaems (Db, Ld, Ow, Wol) bn., bw.; -er ['skē:ms] 1. nogal verlegen, zich snel schamend *Dat maegien is een betien schaems* (Ld), *Oons buurjongien komt zo schaems over* (Db)

schaemte Ook **schaamte** (WH) de ['skē:mtə/'skā:m...] 1. het zich schamen, gevoel van schaamte *Hi'j duste me haost niet an te kieken van schaemte* (Wol), *Ik vraoge me mit schaemte of (...)* (b), *Ie zollen van schaemte in de grond zakken* (Np), zo ook *Ik wol van schaemte wel in de grond kroepen* (Bdie), *Uut schaemte durfde ik de weg niet op* (Dhau), *Hi'j kreeg een rooie kop van schaemte* (Bdie), *Hi'j het wat last van valse schaamte* (Spa), *Dat is allemaole schaemte, je, mit die jonge valse schaamte*, angst zich ergens voor te moeten schamen, verlegenheid (Ol-Nl) 2. zodanig gevoelsleven dat men in staat is zich ergens voor te schamen *Die hebben helemaol gien schaemte* die mensen schamen zich nooit ergens voor, zijn nooit verlegen (Dho), *Hi'j het nargens gien schaemte veur* schaamt zich voor niets (Ow, Nt), *Aj' je reer gedregen hej' ok al niet vule schaemte* (Dfo), *Aj' zien hoe de meensken d'r henne lopen en hoe ze heur uitdrokken, dan vraog ie jow wel es of as ze nog wel schaemte hcbben* (Obk), *Hi'j het niet vule schaemte, heur* (Bu), zo ook *D'r zit gien*

schaemte in (Ste), *As de schaemte d'r uut is, as men 'm nargens meer veur schaemt, dan is et niet best* (Ste), *Die hebben gien schaemte meer, die schaemen heur nargens veur* (Nw) 3. schaamdelen (Ma, Sz) *As iene kotte rokkies an het, wodt d'r wel zegd: 'Ze kan heur schaemte niet bodekken'* (Sz)

schaemtegevuul (Db, Obk) ['sk...] - schaamtegevoel *Vroeger was bi'j de meensken et schaemtegevuul slim groot* (Db)

schaemterood z. *schaemrood*

schaemzem (Nbk, vo) bn., bw. ['skē:m sēm, ...sm] 1. nogal verlegen, zich snel schamend *Ze lachten een betien schaemzem* (vo), *Hi'j komt wat schaemzem over* (Nbk)

schaepost z. *schaedepost*

schaers (Wol) [skē:ərs] - schaars: weinig voorhanden *De suker wodt schaers* (Wol)

schaese z. *schaetse*

schaeselopen (Pe-Dbl) Ook **schaatselopen** (Wol) onbep. w. en het schaeselopen ['skē:sə.../...] 1. hetz. als *schaetserieden*, z. aldaar

schaesen z. *schaetsen*

schaeserieden z. *schaetserieden*

schaeteren z. *schatteren*

schaeterliester (Ste) de; -s; -tien ['skē:tɾ...] 1. zanglijster

schaetse (Bdie, Dho, Diz, Pe-Dbl, Wol, in verb.: Obk) Ook **schaese** (Bdie, Nt, Ste), **schase** (WH) de; -n, ook **schaezen** (Bdie); **schaetsien** ['skē:tsə/'skē:sə/'ska:sə] 1. schaats, scheuvel (z. ook *scheuvel en reden*) *Die is op 'e schaets heel wat maans* kan uitstekend schaatsen (Op), *een koeribbe veur de schaatsen* als schaats gebruikt (Ol-Nl), *een schieve schaese rieden* (Bdie, Dho, Obk, Ste)

schaetsen (Bu, Dho, Diz, Nw, Ol-Nl, Op, Wol) Ook **schaesen** (Bdie, Bu, Ste), **schaatsen** (Ol-Nl, Sz, Wol) ['skē:tsɾ/'skē:sn/'ska:tsɾ] - schaatsen

schaetser (Op) ['skē:tsɾ] - schaatser

schaetserieden (verspr. WS) Ook **schaetsrieden** (Op), **schaeserieden** (Bu, Bdie, Nt, Pe-Dbl, Ste, Wol), **schaatserieden** (Bu, Dmi, Ol-Nl, Sz, Wol), **schaserieden** (Spa) st. ww.; onoverg.; onbep. w. en het schaetscreden ['skē:tsər.../'skē:tsr.../'skē:sə.../'ska:tsə.../'ska:sə...] 1. schaatsen *Ik*

zol uut schaatserieden, en doe waren mien schaatshoolten helemale basten (Sz), *kruuslings schaserieden* nl. door twee personen die elkaars handen vasthouden, de armen gekruist over die van de ander (Spa), *We kun drekt nog niet weer schaserieden* nl. omdat de weersomstandigheden niet van dien aard zijn (Spa), *Kuj' wel schaatserieden?* met als mogelijke reactie op het antwoord *Jaowel. Ja, op 'e kachelplaete zeker!* (Dmi)

schaetserieder (Pe-Dbl) ['sk...] - schaatser
schaetsrieden z. *schaetserieden*

schaeve Ook *schave* (WH) de; -n; schae-fien ['ske:wə, ...və/'ska:wə, ...və] 1. schaaft (voor houtbewerking) *Ik heb de schaeve goed scharp* (Sz), *De schaeve mag d'r wel even over* het moet eigenlijk even geschaafd worden (Np), *even de schaeve d'r over holen* (Ow, Ma), zo ook *Daor moet de schaeve nog even overhenne hullen wodden* (Op) en *Daor moet de schaeve nog mar even bi'j langes* (Dho, Obk), *de kroeme schaeve* bep. enigszins ronde schaaft (Bu), *een elektrische schaeve* (Ol-Nl) 2. kaasschaaf e.d. (spor.) 3. enigszins bewerkte lat ter afdekking van de naad tussen kozijn en muur, schaaft (Obk) 4. (verkl.) schuin kantje, vooral door schavende bewerking aangebracht (Dmi) *D'r moet nog even een schaeften an de plaanke* (Dmi)

schaeven Ook *schaven* (WH) ['ske:bm/'ska:bm] - schaven (lett.) *een roege plaanke mooi glad schaeven* (Bdie, Nw), *et hoolt even schaeven* (Nt); door schuring e.d. z'n huid deels (licht) ontvellen *Aj' je schaeven kan et gemien schrienen* (Dho), *Ik heb me schaeft an de mure* (Nw)

schaffen ['skafɪn] - schaffen, in *raod schaffen* goede raad aandragen, tot een oplossing brengen *Misschien dat hi'j raod schaffen kan* (Nbk), *Hier moet raod schaft wodden* (Obk, Nbk), *We weten niet hoe we d'r mit an moeten, mar we moe'n toch raod schaffen* (Sz), *We zullen ze wel raod schaffen* (Dho), *In veul gevallen schaft de tied wel raod* dient zich na verloop van tijd wel een oplossing aan, wordt er wel iets op gevonden (Op), zo ook *De tied schaft raod* (Np); opdissen, in *eten wat de pot schaft* dat eten wat voorhanden is (en niet zeuren, geen bemerkingen maken): *(Ie moe'n) eten wat de pot schaft* (verspr., Spa), verder in

Wat schaft de pot vandaage? wat eten we vandaag (Bu, Diz, Wol) en *Et zal mi'j ben'jen wat de pot schaft* (Sz)

schaft z. *schacht*

schaften z. *schoften*

schaftfluite (Mun) ['skaft...] - fabrieksfluit

schakel z. *schaekel*

schakelaar z. *schaekelder*

schakelen z. *schaekelen*

schaken z. *schaeken*

schaker z. *schaeker*

schalkien (Nw) et; schalkies ['skal(ə)kin] 1. kettingschalm (z. ook *schalle*) *D'r mist een schalkien uut die ketting* (Nw)

schalks ['skalks, ...ləks] - schalks *schalks lachen, ...kieken, Ze keek me zo schalks an* (Diz), *een schalks lachien* (Spa), *een schalkse blik* (Ma)

schalle (Bu, Dho, Diz, Ld, Np, Obk, Ow, Ste) de; -n; -gien (z. ook *schalkien*) ['skalə] 1. schakel, kettingschalm *Een stringketting, dat bin gebeugen schallen* (Ow), *D'r moet een schallegien bi'j in kettingschakel* (Dho), *D'r is een schallegien kepot, dan komt d'r een noodschalle in* (Diz), *Et ketten is kepot, d'r moet een ni'je schalle tussen* (Np), *D'r kan wel een schalle tussenuut* (Diz) 2. z. *schelle* (bet. 5) * *De starkte van een ketten wodt bepaold deur de zwakste schalle* (Ste)

schallen zw. ww.; overg., onoverg.; schalde, het schald ['skalɪ] 1. (onoverg.) schallen *Jow moeten niet zo raozen, et schalt over de diek* (Wol), *Et schalt tussen de bargaen* (Nt), *Die meziek kuj' deur de bossen horen schallen* (Ld, Sz), *Dat meziekkorps schalt d'r over* (Bdie), *Ze hebben daor een radio anstaon te schallen* (Ste) 2. (overg.) korter maken door één of meer kettingringen weg te nemen uit een ketting (Ma) *een ketten schallen* (Ma)

schalling z. *schelling*

schalm (bet. 1: Nt, Spa, Sz, bet. 2: Nw) de; -s; -pien [skalm, 'skaləm] 1. schakel, kettingschalm *Dat ketten moet even naor de smid, daor moet een ni'je schalm tussen* (Sz), *D'r is een schalm kepot in 't ketten* (Spa), *een schalm d'r tussenweg haolen* (Spa) 2. afgesneden uiteinde van een gebogen spijl in een rotanstoel (Nw) *De schalm is et ofseneden deel van de bokken dat in de pote komt; veur de nethied en de ofwarking wodde et diel van de bokken dat*

schalster - schamper

tegen de pote zit, omwunnen mit een spleute (Nw)

schalster z. *schalter*

schalter (verspr. WS, Ld, Ma) Ook **schalster** (Np) ['skaltʀ/'skalstʀ] - schalter *Schalter is een min soort grond, daor kuj' niks op verbouwen, een soort veenachtige grond* (Ste)

schalterbulte (Spa) de; -n; ...bultien ['sk...] 1. verhoging, hoogte van schalter

schaltergrond (Op) ['sk...] - schalter

schalterig (Bdie, Op) bn.; -er, -st ['skaltʀəx] 1. met schalter, als met schalter *schalterige grond* (Bdie)

schalterpolle (Op) de; -n; -gien ['sk...] 1. pol gras op schalter

schamel z. *schaemel* II

schamen z. *schaemen*

schammel Ook *schaemel* (bet. 5: Bu) de; -s; -tien ['skam/ 'skā:mi] 1. bep. schraag: zaagbok (Db, Dfo, Diz, Nbk, Nt, Op, b: In, p) 2. melkstoeltje (p, b: lm) 3. driepoot waarop de wastobbe staat (b) 4. schraag in het algemeen (Ol-Nl, b: In) *De timmerman bruukte ok wel schraegen of schammels veur ondersteuning* (Ol-Nl) 5. draaibare draagbalk van het onderstel aan de voorkant van een boerenwagen *Et vierkaante blok veurin hiet de schammel, daor drijt de waegen op* (Ma, Ste), *De schammel zit op een veurstel mit een lange iezeren penne d'r deur en an elke kaante een ronge* (Obk), *et veurstel mit de schammel en de rongen* (Ste), *De schammel van de waegen is aorig uutsleten* (Ld) 6. twee stijlen met bijbehorend balkwerk van een klokkestoel (bs: Nw) 7. arm, verbindingsstuk tussen pomp en zwengel waarop de zwengel draait (Bu) 8. bep. hefwerktuig met draaibare rol in de vorm van een boomstam waarop balken e.d. kwamen te liggen die van een schip werden getrokken (j) 9. stelling boven een waterput: met een rol en een haak voor de putemmer (b) *Et [nl. die waterput] was wel wat een oolderwetse, zo mit een schammel en een haake* (b)

schampen (verspr.) Ook *schaampen* (Db, Dho, Ow, Sz) ['skampm/'skā:mpm] - schampen: langs, tegen iets stoten en schuren (vaak: en daarbij beschadigen of beschadigd worden, een schaafwond (doen) oplopen e.d.) *Daenk d'r omme daj' niet*

tegen de deure schampen mit jow fiets (Obk), *As twee auto's langs mekeer schampen (...)* (Ste), *De sleie schampt krek bij' de paol langes* (Np), *De ploeg schampte bij' een dikke stien langes* (Bu), *...over een dikke stien henne* (Bu), *Hi'j schampt d'r bij' langes* (Ste), *...d'r krek bij' daele* (Ma, Ste), *Iniens begon de jonge de man tegen de bienen te schampen* met ongecontroleerde bewegingen tegen z'n benen te schoppen (Op), *Ik schaampte en schoerde mit mien fiets bij' de mure langes* (Db), *Die hond kon wel schurft hebben, die zit overal tegenan te schampen en te schoeren* (Pe-Db), *Et kan net mit schaampen en schoeren* d.i. met een beetje duwen, schuren kun je er net tussendoor, langs (Sz), *As schaesen stomp binnen, schampen ze ok* d.i. schuren, glijden af (en snijden dus niet stevig door het ijs) (Ste), *De rieders kun d'r soms langes schampen, zo mit de redens over et ies* met afzettende bewegingen aan het eind van de slagen die ze maken (Obk), *schampen mit de schaat-sen om of te remmen* nl. door de voet een beetje dwars te zetten, zodat men afremt door schrapende bewegingen (Dmi)

schamper I Ook *schamperd* (Ow) de; -s; -tien ['skampʀ(t)] 1. flinke, maar door afglijden, afstuiten niet zo zware klap, flinke of lichte beschadiging daarbij *Ik raekte haost onder de auto, ik kreeg d'r nog een schamper van* (Dfo), *Ik heb een schamper had, mar ik bin d'r goed veur wegkommen* (Diz), *Ik kwam daor reer te valen, ik kreeg nog een goeie schamper over de arm* (Dfo), *Aj' bij' de mure langes schoeren, kriej' een schamperd* (Ow), *Hi'j maekte een schamper* d.i. bijv. met de auto (Bu) of bij het schaatsen: een schampende, wegglijdende beweging (Bu), *De auto schampte bij' de lanteernpaol langes, now zit d'r een schamper op* (Bu), *Mien auto kreeg een schamper* (Nw), *...het een schamper had, die het de aander raekt* (Nt, Ste, Nw), *Ik had een schamper op mien auto* (Db)

schamper II Ook *schaamper* (Wol) bn., bw. [.../'skā:mpʀ] 1. schamper *Hi'j kan zo schamper wat zeggen* (Sz), *Doe hi'j lelkwodde, kwam hi'j aorig schamper uut de hooke* (Obk), *Hi'j lachte schamper dat hi'j him d'r zo mooi tussen neumen had* (Ld),

een schampere opmarking maeken (Ma, Ow, Wol, Bdie), *een schamper antwoord* (Db, Np), *Die het een schamper lachien* (Nw)

schamperd z. *schamper* I

schampschot (Bu, Nbk) ['skampskɔt] - schampschot: schot dat schampend raakt

schandaal z. *schandaol*

schandalig z. *schandaolig*

schandaol (verspr.) Ook **schandaal** (verspr.) et; -en; -tien [skan'do:əl/...'da:l]

1. schandelijke handeling, schandelijk gedrag *Et is een schandaol dat ze zovule oolde meensken uut heur vertrouwde omgeving weghaelen willen* (Obk), *Et is een groot schandaol dat ze dat daon hebben* (Nw), *...zo 't d'r daor om weg gaot* (Np) 2. aanstoot, ergernis *Die lopt veur schandaol zo sterk aanstootgevend is hij: hij gaat slordig gekleed, maakt een verwaarloosde indruk enz. (verspr., Ma), zo ook Hij leup d'r veur schandaal bij* (Spa), *Die lopt d'r bij veur schandaal, hij zicht d'r uut as een schoervodde* (Ow), *Ie kun veur schandaol niet mit die oolde rommel op 'e lappen kommen* (Obk), *Et is een groot schandaol dat hij daor mit dat jassien lopt* (Nw), *Et is een schandaol zo de boel d'r bij ligt* (Dho), *Et is me daor een herrie, et is een schandaal veur de buurt* (Sz, Ste)

schandaolig (verspr.) Ook **schandalig** (verspr.) bn., bw.; -er; -st [skan'do:əlɔx/...'da:...] 1. schandalig, schandelijk *schandaolig hoge prieszen* (ba), *Et is schandaolige duur* (Ste), *Ze maeken schandalig vule lewaai* (Diz), *Hij maekte een schandaolige herrie* (Ol-Nl, Nw), *Wat hadden die toch een schandaolig lewaai* (Nw), *Et gong d'r schandaolig om weg, ze hadden zeker ruzie* (Dho, Dhau), *Hij het 'm schandalig gedreugen* (Diz, Nw), *Et is schandalig dat dat gebeurd is* (Nw, Wol), *Et is schandaolig, zo duur as dat is* (Bu), *...zo hij d'r bij lopt* (Bu)

schande z. *schaande*

schandekoop z. *schaandekoop*

schandeleseren z. *schenneseren*

schandepaol z. *schaandepaol*

schanderseren z. *schenneseren*

schandeseren z. *schenneseren*

schanseren z. *schenneseren*

schaoerig (Ld) bn.; -er, -st ['sko:ədɔx]

1. hetz. als *nakkerig*, z. *aldaar*

schaol (verspr.) Ook **schaal** (Spa) de; -cn [sko:əl/ska:l] 1. schaal: verhouding met de werkelijkheid volgens welke een landkaart, plattegrond, bouwtekening enz. is vervaardigd *De kaorte is op schaal van ien op honderd* d.i. op 1/100 van de werkelijke grootte (Obk), zo ook *een schaal van 1 : 100* (Spa), *op schaal tekenen* (l) 2. schaal-aanduiding op een landkaart, thermometerschaal e.d. *de schaal van Richter* (l) **schaolanduding** (l) ['sk...] - schaal-aanduiding

schaoldeel (Ol-Nl) et; ...delen ['sk...] 1. schaaldeel, hetz. als *schaole*, bet. 4

schaole de; -n; schaal-tien ['sko:ələ] 1. schaal: om gerechten in te bewaren of in op te dienen: *Pak me die platte schaole even!* (Ste), *De schaole staot vol mit eerbeien* (Obk), *Et brood ligt op 'e schaole* (Ma), *De eerpels laggen op 'e schaole te dampen* (Spa), *Wij hebben op 't heden een soorte borgers, mar die bin geel op 'e schaole* (Obk) 2. eierdop (als geheel; doppe is gebruikelijker) *D'r zit een hiele schaole om et ei* (Bu), *Die kiepe het een ei legd zonder schaole d'r omme* windei (Nw), *De schaole van et ei was dunne* (Dhau) 3. schaal: als onderdeel van een balans of weegschaal (Nbk), ook: weeg-schaal (Nbk, Nw, Obk) *Die aj' op 'e schaole bruken, dat bin gewichten* (Nbk), *Ie moe'n nodig es op 'e schaole* (Nw), *Et hoeft toch niet op 'e schaole de één hoeft toch niet precies evenveel te doen als de ander, gezegd bijv. als men het over een evt. tegenbezoek van de ander heeft en nagaat hoe vaak de één bij de ander op visite komt* (Nw, Obk) 4. uit een boom gezaagde maar aan de zijkanten niet bewerkte plank (verspr.), z. ook *schabbe*, *schaolplaanke*. *Schaolen bin onkaante plaanken, ze bin zo van de boom zaegd* (Dfo, Ma, Obk), *We bin van plan om om de tuun een hekke van schaoelen te maeken* (Ol-Nl), *Veur dat hokke hebben ze schaoelen bruukt* (Ol-Nl) 5. (mv.) lichaam (Obk) *Dat wief gaf heur kerel die dronken thuuskwam, goed wat mit de pook over de schaoelen* (Obk), *de bessem over de schaoelen holen* iemand met de bezem slaan (Obk), *De dief wodde bij de schaoelen grepen deur de pelisie* (Obk)

schaolplaanke (Obk) de; -n ['sk...] 1. uit

schaolverdielinge - schaopebiks

een niet ontschorste boom gezaagde plank die aan de zijkanten niet bewerkt is (dus met schors aan de zijkanten) *Schaol-plaanken wodden veur een jaor of wat nog wel vaeke bruukt veur een ofscheiding van een tuun langs de weg* (Obk)

schaolverdielinge (l) ['sk...] - schaalverdeling

schaolvergroting (spor.) ['sk...] - schaalvergroting (in maatschappelijke zin)

schaop et; -en; -ien ['sko:p] 1. bekend hier: schaaap *een koppel schaopen, schaopen hofen, ...fokken, ...scheren, We gaon mit et schaop naor de ram* d.i. om het te laten dekken (Np), *As ze de wolle van de Drentsc schaopen zels bewarken konnen veur ondergoed in de huusholing, kwammen ze al een stok henne* (Ow), *De Friese schaopen (mit kaele statten) mulken ze de hiele zomer veur koffiemelk* (Ow), *Teselse schaopen* (Obk), *Daor hewwe et verleuren schaop!* degene die gemist werd, de als verloren beschouwde persoon (v), zo ook *Et verleuren schaop is d'r weer* (Nbk), *...is terechte* (Np), *...is weer terogge* (Wol), *een schaop mit vuuf poten* (Db, Wol), *de schaopies op et dreuge hebben* zoveel bezitten dat men er heel goed van kan leven (verspr., Wol), *de schaopen...* (Ste), *Ik bin weer et zwatte schaop!* de zondebok (Ld, Wol), *et zwatte schaop van de familie* (Ol-Nl), *schaopies tellen om in de slaop te kommen* (Dho, Spa, Sz, Ste), *Ie moe'n him niet te nao kommen, want dan hej' 't schaop an 't schieten* dan is het goed mis (Np), *Die man had een plokke haor op et heufd, et leek wel een schaop* (Pe-Dbl), *Hij is zo mak as een schaop* hij is zeer gewillig (verspr.), *Et peerd is zo mak as een schaop* (Dhau), *zo stiems as een schaop* zeer koppig (Np, bl), *zo snotterig as een scheterig schaop* (bl), *zo goed as een schaop* erg goedig, goedgehartig (Db, Obk, Np) 2. hulpeloos, meelijwekkend, onnozel kind, ook wel van een volwassene gezegd *Dat aarme schaop ligt zo te goelen* (Np, Wol, Obk), *een onneuzel schaop* een onschuldig, onnozel kind (Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Ol-Nl, Ste), *Onneuzel schaop!* (Bu), *Dat is nog zoe'n schaop* onschuldig, onnozel kind of kinderlijke volwassene (El), *Wat is dat toch een schaop* een onnozele hals, sufferd (Np, Nbk), (lief-

kozend tegen een kind:) *Och mien schaopien* (Nw), zo ook *Mien kleine schaopien* (Nw) * *D'r gaon een protte makke schaopen in een hokke* als het moet, met een beetje goede wil gaan er veel mensen in een beperkte ruimte (Np, Wol), zo ook *D'r gaon een hoop...* (Dho, Obk), *...een boel...* (Pe-Dbl), *...veul...* (Op) en *D'r kun een bult makke schaopen in een hokke* (Nbk), soms schertsend gevolgd door */En wilden nog vule meer/Die springen boven op mekeer* (Nbk), *As d'r ien schaop over de dam is, kommen d'r meer* (Dhau, Wol), *...gaon d'r meer* (Bu), *...volgen d'r meer* (verspr., Dho), *...over de diek...* (Dho), *Een oold schaop lust ok nog wel es een gruu blattien* een oudere vrouw heeft nog wel eens een oogje op een jonge man (Dfo), *Wie 'm tot een schaop maekt, wodt deur een wolf opvreten* eens gaat men eronderdoor als men zich te gewillig gedraagt (Op)

schaopachtig (verspr.) ['sk...] - schaaopachtig *Doe niet zo schaopachtig* (Nbk, Wol), *Hij kik schaopachtig toe* (Ow, Ste) **schaope-aekertien** (Bu) et; ...aekerties ['sko:pə...] 1. bep. emmertje waarmee men een schaaop melkt

schaope-oge (Bu, Db) et; -n; ...ogien ['sko:pə:ogə] 1. oog (als) van een schaaop, vooral: groot, bol oog (Bu) 2. (bij vergelijking:) dikke regendruppel die in het water valt (Db) *Bi'j hadde regen wodden dikke druppen op et waeter schaope-ogen nuumd* (Db)

schaope-oor (l) ['sk...] - schapeoor: oor van een schaaop

schaopebek (Dho, Obk, Ste, Sz) de; -ken; -kien ['sko:pəbek] 1. (van paarden, pony's e.d.) bek waarvan het bovenste deel lang is in verhouding met de onderkaak *Dat peerd het een schaopebek* (Dho, Sz), zo ook *Die ponnie wodt gien kampioen, want die het een schaopebek* (Obk)

schaopebelle (Bu, Dhau, Ld, Ma, p, bet. 2: vo) de; -n; -gien ['sko:pəbelə] 1. bel om de hals van een schaaop *An de schaopebellen kende ieder zien eigen schaopen* (Bu) 2. dorpsklok van *De Fochtel* (vo) *Zo weren ze daor de hiele morgen mit 'n beidend an et wark tot de Fochtelier schaopebelle zee, dat et eterstied was* (vo) **schaopebiks** (Spa) de ['sk...] 1. biks voor

schapen

schaopebingel (Dhau) de; -s; -tien ['sk...] 1. schapebel

schaopebleute z. *bleute*

schaopebloeme (verspr., fp) ['sko:pə...] - (vaak verkl.) schapebloem: madeliefje 't *Hele hiem staot vol schaopebloempies* (Diz)

schaopeboer (Dhau, Nw) de; -en; -tien ['sko:pə...] 1. boer die (veel) schapen houdt

schaopebot (Obk) et; -ten; -tien ['sko:pə bot] 1. schapebot *Vroeger deden ze bikkelen, een spellegien mit schaopebotties* (Obk)

schaopebotter (verspr.) ['sk...] - schapebotter

schaopedief (Nbk, Pe-Db) de; ...dieven; -ien ['sko:pə...] 1. iemand die schapen steelt

schaopediek (Dfo) de; -en ['sk...] 1. weg waar schapen langs worden gedreven

schaopedobbe (OS) de; -n ['sk...] 1. *dobbe* waarin men schapen wast, thans nogal all. als terreinnaam voor een hooggelegen *dobbe* onder *Else* (met hoofdletter)

schaopedong (Ld, Nbk, b) ['sk...] - schapemest, z. ook *schaopemest*

schaopedriever (Wol) de; -s; -tien ['sk...] 1. schaapherder, scheper

schaopedrift (Bu, Dfo, Nbk, Obk, Ol-Nl, b, bo: Bu, Nw) de; -en; ...driffien ['sko:pə...] 1. zandweg waarlangs de schapen werden gedreven (van en naar het heideveld; nog bekend o.m. uit *Appelsche, Nijberkoop en Noordwoolde*) 'k *Bin de schaedrift nog wel langes gaon naor de oolde plaetse; doedertieden wa'k schaedruuder* (Nbk)

schaopedruppien (Ol-Nl) et; ...druppies ['sk...] 1. hetz. als *schaopekeutel*, z. aldaar **schaopefokker** (spor.) ['sk...] - schapefokker

schaopefokkeri'je (spor.) [...'tjə, z. -i'je] - schapefokkerij

schaopegaas (verspr.) Ook *schaopegaes* (Nw) et ['sko:pə.../...] 1. grof gaas, vooral gebruikt voor het afgazen van terrein waarop men schapen laat lopen *We moe'n een n'je rolle schaopegaas hebben* (Spa)

schaopegaas z. *schaopegaas*

schaopegries I (Dhau, Ld, Np, Obk, b: lm) et ['sko:pəgris] 1. zelf gesponnen, wollen garen (van grijsbruine kleur)

schaopegries II (b) bn. ['sko:pəgris] 1. van *schaopegries* I, z. aldaar *wollen, schaopegrieze hozen* (b), (zelfst.) *schaopegriezen* kousen, sokken van *schaopegries* I, bet. 1 (b)

schaopegrös (Db) ['sk...] - schapegras

schaopehalsbaand (Obk) ['sk...] - halsband: voor een schaap

schaopehedder z. *schaophuder*

schaopehoeke (Spa) de; -n; ...hoekien ['sk...] 1. (vaak verkl.) stukje land speciaal bestemd om schapen in te laten lopen

schaopehokke ['sk...] - schapehok

schaopehoolder (Db, Nbk) de; -s; -tien ['sk...] 1. iemand die schapen houdt *In de haast hebben de schaepehoolders vaeke een ram bij de schaeopen lopen om heur schaeopen drachtig te kriegen* (Db)

schaopehuden (OS, Diz, Np, Nt, Ste) ['sk...] - hoeden: van schapen *Hij lopt te schaepehuden* (Diz)

schaopehuder z. *schaophuder*

schaopejister (Obk) de; -s; -tien ['sk...] 1. afgesloten ruimte in een wei waar men de schapen melkt

schaopejong (spor.) Ook *schaopsjong* (Ld) et; -en; ...jonkien ['sk...] 1. jong van een schaap

schaopejonge z. *scheppersjonge*

schaopekaampe (Ld, Ma, Ow) de; -n ...kaampien ['sk...] 1. (vaak verkl.) stuk land waarop men regelmatig schapen heeft lopen

schaopekaonen (Np) mv. ['sko:pəkə:ə:n:] - schapekeutels

schaopeketten (Nbk) Ook *schaopeketting* (Nbk, Obk) et, de; -s; -tien ['sko:pə ketn/...] 1. ketting waarmee men een schaap vastzet

schaopeketting z. *schaopeketten*

schaopekeutel de; -s; -tien ['sko:pə...] 1. keutel van een schaap *D'r wodt wel zegd dat d'r vroeger een oftrefsel van schaepekeutels an de kiender te drinken geven wode as die de meuzels hadden* (Op), *Aj' schaepekeutels trekken laoten bin ze best veur bloemen* (Obk), vandaar *Vroeger mossen wij schaepekeutels zuken, veur bloememest* (Ste) * *Wie?* [met als schertsend antwoord:] *Schaepekeutel drie!* (n)

schaopekeze de; -n; ...kesien ['sk...] 1. kaas van schapemelk

schaopeklokkien (Nbk) et; ...klokkies

. **schaopekni'je - schaopeschere**

['skɔ:pɛklɔkin] 1. blauwe gentiaan
schaopekni'je (Wol) de; -n; ...kni'jgien
['sk...] 1. enigszins misvormde knie *N. mit de schaopekni'jen* (Wol)
schaopekoning (Ste) de ['sk...] 1. bijnaam voor een zeker iemand die schapen hield *De schaopekoning dee schaopen uut op half gewin* (Ste)
schaopekooi (Bu) Ook *schaopskooi* (Np, Ste) ['sk...] - schaapskooi
schaopekoolde (Bu, Db, Dho, Nw; p, b; lm, ln) de ['sk...] 1. kou die men naar de volksmond steeds enkele dagen heeft in de tijd van het scheren van de schapen *We kriegen de schaopekoolde nog, dat is as de schaopen uut de wolle moctcn* (Dho)
schaopekoopman de; -nen, ...kooplu(den) (spor.); -negien ['sk...] 1. koopman, handelaar in schapen
schaopekop Ook *schaopskop* (Ld) de; -pen; -pien ['skɔ:pɛkɔp/'skɔ:pskɔp] 1. kop van een schaap 2. onwijs, uiterst dom, onnozelen iemand (Bu, Obk, Np, Nw, Ste), goedge maar enigszins domme persoon met bolle ogen (Bu) *Gao weg, je, schaopekop!* (Ste), *Grote schaopekop!* (Nw) 3. bep. appel die aan de kop van een schaap doet denken (enigszins grauw van kleur, met rode 'wangetjes') (Dfo, Dmi, Nbk) 4. bep. tuinplant (Ste), vgl. *Een schaopekop is een soort plaante in de tuun, witachtig van kleur, hi'j lopt op een punt uut* (Ste)
schaopekoper (Bu, Ld, Ma) de; -s; -tien ['sk...] 1. hetz. als *schaopekoopman*, z. aldaar
schaopekut (Wol) de; ...kutties ['skɔ:pɛkat] 1. (vaak verkl.) uitwendig geslachtsdeel van een vrouwelijk schaap
schaopelaand (verspr.) Ook *schaopeland* (Spa) et ['sk.../...] 1. land, wei waar schapen lopen *peperneuten in 't schaopelaand* d.i. keutels van schapen (Ow)
schaopeland z. *schaopelaand*
schaopelever (l) ['sk...] - schapelever
schaopelonge (l) ['sk...] - schapelong
schaopemaoltien (vo) et; ...ties ['sk...] 1. geringe hoeveelheid melk die een koe geeft *Inkelde koenen gavven een schaopemaoltien; aanderen, die al effen dreuge staon hadden, zowat een half maol* (vo)
schaopemark (l) ['sk...] - schapemarkt
schaopemelk (OS, Bu, Dho, Diz, Np, Pe-Dbi, Ste) Ook *schaopmelk* (El, Obk,

Oi-Nl, Pe-Dbi, Spa, Sz, Obk, Ow)
['skɔ:pɛm.../'skɔ:pm...] - schapemelk *Koffie zonder schaopmelk dat was niks, i'j deden d'r gien koemelk in, dan was 't gien echte koffie* (Ow), *karnemelkse gottenbri'j mit schaopmelk* (Spa)
schaopemelken (Nbk, Oi-Nl, Ste) Ook *schaopmelken* (Obk, Op, Spa) onbep. w. ['skɔ:pɛm.../...] 1. melken van schapen *N. ging altied mit et melkakertien henne te schaopmelken* (Spa), *Schaopmelken deden ze vroeger vaeke in een aekertien* (Op), *Mien moeder bruukte et aekertien veur et schaopemelken* (Ste)
schaopemelkersaeker (Ste) de; -s; -tien ['sk...] 1. aker, emmer waarmee men schapen melkt *Breng me et schaopemelkersaekertien even* (Ste)
schaopemelkpottien (Db) et; ...potties ['sk...] 1. pot waarin men de melk opvangt bij het melken van schapen
schaopemes z. *schaopemest*
schaopemest (Np, Nt, Obk, Ste) Ook *schaopemes* (Np, Ste) ['sk...] - schapemest, z. ook *schaopedong*
schaopepad (Oi-Nl) et; ...paeden; ...pattien ['skɔ:pɛpat] 1. pad, paadje waar de schapen langs gaan
schaopepeinsien (Bu) et; ...peinsies ['sk...] 1. schapewolkje *D'r zitten allemaol schaopepeinsies an de locht* (Bu)
schaopepote (Dfo, Obk) de; -n; ...potien ['sk...] 1. poot van een schaap
schaopeprut (Np) de; -ten; -tien ['skɔ:pɛprat] 1. uitwendig geslachtsdeel van een vrouwelijk schaap
schaoperam (Bu) de; -men; -megien ['skɔ:pɛram] 1. mannelijk schaap
schaoperas (l) ['sk...] - schaperas
schaoperiepe (Ow) Ook *schaoperip* (Ste) de; -n ['skɔ:pɛri:pɛ/...rɪp] 1. ruif voor schapen
schaoperip z. *schaoperiepe*
schaoperoom (Ste) de ['sk...] 1. room van de melk van een schaap
schaoperuud (Bu) de ['skɔ:pɛryt] 1. schurft bij schapen
schaopescheerder (Bu, Ma, Np, Oi-Nl) ['sk...] - schapenscheerder * *Kaant wark, zee de schaopescheerder, en doe nam hi'j de stat mit* (s)
schaopeschere (Bu, Dfo, Ld, Pe-Dbi, Ste, Sz) ['sk...] - schapeschaar

schaopescheren (verspr.) Ook *schaop-scheren* (Bu, Dhau, Np, Nw) onbep. w. en het schaopescheerd ['sko:pə/...] 1. scheren van schapen

schaopeschurft (Bdie, Ld, Obk, Ow, Pe-Dbl, Ste) de ['sk...] 1. schurft bij schapen, z. ook *schaoperuud*

schaopeslaachten (Ow) onbep. w. ['sk...] 1. slachten van schapen

schaopeslaachter (j) de; -s ['sk...] 1. slachter van schapen

schaopesoepe (Sz) de ['sk...] 1. karnemelk van schapemelk *Wi'j karnden in de oorlog van schaopmelk; we hadden dan een mooi klutien botter en schaopesoepe veur de brij* (Sz)

schaopestal (spor.) ['sk...] - schapestal

schaopestamboek (Dfo) et; -en ['sk...] 1. stamboek waarin schapen zijn ingeschreven

schaopestat ['sk...] - schapestaart

schaopestek (Ow) et; -ken; -kien ['sko:pə stək] 1. (los) hek(werk), staketsel waarmee men bep. vee bijeenhield, vgl. *D'r weren van die varken- en schaopestekken boven op et dek* (Ow)

schaopestikke (Ld, Nw, Obk) de; -n; ...stikkien ['sk...] 1. pin in de grond waaraan men een schaaft vastzet

schaopestront de ['sk...] 1. mest, uitwerpselen van een schaaft

schaopetiekie (verspr.) de; -n; ...tiiekien ['sk...] 1. teek die op schapen leeft

schaopetonge ['sk...] - schapetong: tong van een schaaft

schaopetule (Obk) de; -n; ...tulegien ['sko:pətylə] 1. melkstoeftje waarop men zit als men een schaaft melkt

schaopevacht (Ld, Pe-Dbl, Sz, Wol) de; -en; -vachien ['sko:pəfəxt] 1. schapevacht, vacht van een schaaft

schaopevel (Nbk, Pe-Dbl, Spa) Ook *schaopvel* (Sz), *schaopsvel* (Nt) ['sk.../...] - schapevel, schaaftvel *een schaopevel looien* (Spa)

schaopevet (Bu, Np) Ook *schaopvet* (Np, Ol-Nl) ['sko:pəfət/'sko:pəfət] - schapevet *Et vattien wodde dichte-ongeld, dat gebeurt mit schaopevet* (Np), *Schaopvet stieft* (Np)

schaopevleis (Bu, Nbk, Ste, j) Ook *schaopvleis* (Dfo, Dhau, Np, Obk) ['sk...] - schapevlees *Schaopvleis is een dief in de panne* slinkt nogal bij de bereiding (Dhau)

schaopevluis (Np) ['sko:pəflys] - schape-

vacht, vlies wol van een schaaft

schaopewasken (spor. OS) onbep. w. ['sk...] 1. wassen: van schapen (voor het scheren)

schaopewaskersdobbe (spor. OS) de; -n ['sk...] 1. hetz. als *schaopedobbe*, thans nog alleen als terreinnaam voor de bekende *Schaopedobbe* onder *Else* (met hoofdletter)

schaopeweide (verspr.) ['sk...] - schapeweide

schaopewol z. *schaopewolle*

schaopewolkien (Bu, Diz, Ld, Ma, Np, Nt, Ow, Ste, Wol) et; ...wolkies ['sko:pə...] 1. schapewolkje *Mit schaopewolkies an de locht in de zoemer dan komt d'r regen* (Ste)

schaopewolle (verspr.) Ook *schaopewol* (Wol) ['sk...] - schapewol *een plokke schaopewolle* (Wol), *groezelige schaopewolle* (Ld), *Aj' rimmetiek hebben moej' d'r gewone vette schaopewolle op doen* (Spa)

schaopeziepe (Ow) de ['sk...] 1. bep. niet zo kompakte zeep, gemaakt uit lanoline

schaophedder z. *schaophuder*

schaophoksdeure (Ow) de; -n ['sko:p hɔg'z'd...] 1. deur van het schapehok

schaophuder (Bdie, Dhau, Diz, Nbk, Np, Op, Ow) Ook *schaopehuder* (Ma, Nbk, Obk, Ste), *schaophedder* (verspr. WS, Dhau, Ld, Obk), *schaopshedder* (Db, Nt, Spa), *schaopshedder* (Dfo) de; -s; -tien ['sko:ph.../'sko:pə.../...] 1. schaapherder, scheper

schaopig (Nw) bn. ['sko:pəx] 1. (van stukken land) met te veel eitjes van de maagdarmworm als gevolg van de mest van schapen (zodat dieren die er vervolgens gaan grazen, steeds snel besmet kunnen raken) *Dat laand wodt schaopig* (Nw)

schaopmelk z. *schaopemelk*

schaopmelkemmertien z. *schaopmelkers-emmertien*

schaopmelken z. *schaopemelken*

schaopmelkeremmertien (Dfo) Ook *schaopmelkemmertien* (Obk), *schaopmelksemertien* (Np) et; ...ties ['sk.../...] 1. speciaal emmertje voor het melken van de schapen

schaopmelkerskruke (El) de; -n; ...krukie ['sko:pm...] 1. soort pannetje met één oor waarin de melk kwam wanneer men een schaaft molk, hetz. als *schaop-*

schaopmelkerspannegien - scharen

melkerspottien

schaopmelkerspannegien z. *schaopmelkerspottien*

schaopmelkerspottien (Ow) Ook **schaopmelkerspannegien** (El) et; ...potties ['sk.../...] 1. niet zo hoge maar wel tamelijk wijde pot van een paar liter inhoud (van bruine steen en met een witte rand aan de bovenkant), gebruikt om de schapen mee te melken (voor koffiemelk) *Zol U. de vaort haost weer daelekommen mit et potschip? Aj' verlet hebben van een peer schaopmelkerspotties, U. het gien nee te koop!* (Ow)

schaopmelkkomme (Spa) de; -n; -gien ['sko:pme(ə)komə] 1. kom waarin men de melk opvangt bij het melken van schapen **schaopmelksemmertien** z. *schaopmelkersemmertien* (Dfo)

schaopscheren z. *schaopescheren*

schaopshedder z. *schaophuder*

schaopsjong z. *schaopejong*

schaopskieren (Np) ['sk...] - schaapskieren, in de verb. *een wolf in schaopskieren* (Np)

schaopskooi z. *schaopekooi*

schaopskop z. *schaopekop*

schaopskudde (Bu, Ld) ['sk...] - kudde: van schapen

schaopsvel z. *schaopevel*

schaoptellen (Ow) onbep. w. ['sko:p...] 1. tellen van schapen, d.i. vooral: schaapjes tellen om in slaap te komen *Aj' niet slaopen kunnen moej' schaoptellen* (Ow)

schaopvel z. *schaopevel*

schaopvet z. *schaopevet*

schaopvleis z. *schaopevleis*

schaore (verspr. OS, Bdie, Bu, Dho, Ol-Nl, Pe-Dbf, b) Ook **schore** (Bu), **schare** (WH, Diz, Ma, Np, Op, Ste, Wol, j) ['sko:ərə/'sko:ərə/'ska:rə] - schare: grote groep mensen, ook wel van dieren gezegd *Nao de ooldejaorsaovendpreek, die daor in een butengewoon grote schaore anheurd wodde, gong et drok op een schieten* (s: oost.), *een grote schaore meensken* (Dho, Ow), *een hiele...* (Ld), *een hiele schaore volk* (Ow), *D'r kwam een hiele schore an* (Bu), *Wat een schaore protters zatten d'r in die boom* (Obk)

schaoren (Dho, Obk, Ol-Nl) Ook **schoren** (Bu), **scharen** (Dfo, Op) zw. ww.; wederk. (bet. 1), onoverg. (bet. 2); **schaorde**, het

schaord ['sko:ə(r)ɲ/'sko:ə.../'ska:...] 1. scharen: zich bij, in een aantal mensen opstellen (Bu, Dfo, Dho, Obk, Ol-Nl, Op) *Wij schaoren oons mar om de omroeper henne, bij 't boelgoed* (Obk), *De kiender schaoren heur op et schoeplein bij mekaer* (Ol-Nl), *Ik schoor me bij jim* (Bu), *Ze schaoren heur op dat plak bij mekeer* (Dho), *je mit applaus achter de spreker scharen* hem steun geven, zijn partij kiezen (Op) 2. scharen: van motorvoertuigen met een aanhanger e.d. (Ol-Nl) *De anhang begon bij et ofremmen te schaoren* (Ol-Nl)

schaors (Bu, Dhau, Ld, Obk) Ook **schaars** (Nt, Nw, Obk, Ol-Nl) bw., bn.; -er ['sko:ərs/ska:rs] 1. schaars: gering in aantal of hoeveelheid (Bu, Dhau, Ld) *De appels wo'n schaors dit jaor, d'r komt niet vule van de bluj terechte* (Obk)

schaorte (ZW, Dho, Mun, Nt, Ste, Sz) Ook **schaote** (Ste, bo: Bu, Nw) de; -n; **schaortien** ['sko:ə(r)tə/...] 1. grote scherf *Aj' een koppien kepotgooien bin et diggels, mar aj' een Keulse pot kepot valen laoten, kriej' schaorten* (Ste), *Oonze inmaekkruke is an schaorten* (Ste), *Vroeger speulden we mit schaorten* (Bdie), *Et bod vul an schaorten* (Bdie), *D'r lag een hele bult schaorten van glas op 'e diek* (Mun), *Et laand achter mien huus zit vol schaorten, want d'r het vroeger een karke staon* (Nt)

schaote (b: lm) de ['sko:ətə] 1. afwijking van het gewone 2. z. *schaorte*

schaoten (Bu, Ol-Nl, Ste) zw. ww.; onoverg.; **schaotte**, het **schaot** ['sko:ətɲ] 1. mankeren, schorten *Zol d'r wat an schaoten?* (Bu), *D'r schaot nog wat an het is niet kompleet, het is niet het volle pond dat je krijgt* (Ste)

schaoterig (bo: Bu, Nw) bn.; -er, -st ['sko:ətɪx] 1. beschadigd

schap (spor.) [skap] - schap (in een kast, langs een wand; *rim* is veel gebruikelijker) -**schap** z. -*schap*

schappelik (Nbk, Ste) bn., bw.; -er, -st ['skaplək] 1. (van prijzen) redelijk, niet overdreven *Da's een schappelike pries* (Ste) 2. (van personen) redelijk in de omgang *een schappelike persoon* (Nbk, Ste)

schare z. *schaore*

scharen z. *schaoren*

scharm z. *schaarm*

scharmeseeren (Np, Ste, Sz) Ook *schermeseeren* (Sz) [skarmə'st:əpp/sker...] - rondscharrelen *Wat doeje' daor te scharmeseeren?* gezegd bijv. als iemand naar de zolder gaat en lang blijft (Ste), *Toe je, wat moej' toch bij die kaste te schermeseeren* (Sz)

scharminkel Ook *scherminkel* (Dfo), *schraminkel* (Bu, El, Nw), *schreminkel* (Ste) et, ook de (Dfo, Ste); -s; -tien [skar'miŋk|skə'm.../skra'm.../skrə'm...] 1. (negatief) scharminkel, mager mens of dier, ook wel gezegd van sommige oude, er slecht uitzijende voorwerpen *een maeger(e) scharminkel* (Dfo, Dho, Nw, Ste), *Dat scharminkel van een katte kon wel gien half zat kriegen* (Db), *Dat scharminkel van een hond kon op zien poten niet meer staon, zo oold was hi'* (Pe-Db), *Da's een raer scharminkel van een koe* (Diz), *een oold scharminkel van een fiets* (Nw), *Et is een scharminkel van een wief, die is zo maeger as brood* (Obk), *Die koe is mar een aorig scharminkel* (Np), *Dat is een rere scharminkel, die het zien gerak niet op tied had* (Dfo), (scheldend:) *Donder toch op, je, maeger scharminkel* (Wol), zo ook *Klein, smerig scharminkel, maek daj' wegkommen* (Diz) en (met afwezigheid van de bet. dun, mager) *Wat een scharminkel! Zol die ooit wat doen!* (Np)

scharmutseling (Ol-Nl) de; -s, -en [skar'mats|ɪŋ] 1. schermutseling *Et was een hele scharmutseling om los te kommen* (Ol-Nl)

scharnier(e) z. *schenier*

scharp I Ook *schaarp* (ZW, Nw, Obk, bo: Dho), *scherp* (WH) et [skarp, skarəp/ska:rp, ...rəp] 1. grit, nl. als aanvulling op het kippevoer *De kiepen moe'n ok nog scharp hebben* (Np), *Alliend as ze opsleuten zitten bin ze et méér neudig, loslopende kiepen zuken zels wel scharp* (Bu), *Scharp wodde ok wel es op patties strujd, dan leek alles wat helderder en et hooft et zaand een betien waaste* (Bu) 2. scherpe deeltjes die in de maag van vee terecht kunnen komen *Die koe het piene, die kon wel scharp inhebben* (verspr.), zo ook *In de regel gaot de koe dood as hi' scharp inkregen het* (Op, Ld) en *De koe van de buurman is naor de noodslachting gaon,*

die had scharp in de maege (Diz, Db), *...in de huud* (Wol) 3. ijzeren punten om onder de hoefijzers van paarden te monteren (tegen de gladheid) *Een peerd op scharp zetten dat kon mit iesnaegels, proppen en kalkoenen veur de gladde wegen* (El, Ld, Ste, Dfo), *De peerden maggen wel op scharp staon* (Ma), *Et peerd staot op scharp* (Ol-Nl, Ow, Wol), *De peerden mossen op scharp* (Dhau, Diz, Ma, Np, Obk, Ste, El), *Aj' peerden op scharp hebben moeten, kriegen ze iesnaegels* (Ste), zo ook *In november, december kwam et scharp onder, dat bin de proppen; scharpe proppen, stompe proppen en proppen mit een korkien d'r onder* (Nw); zo ook in vergelijkbare zin: *As we vroeger proppen onder de klompen kregen in de winter, stonnen we op scherp* (Sz) 4. scherp van een geweer e.d. *De losse flodder zit gien scharp in* (Obk), *Et geweer staot op scharp* (Ste), *mit scharp schieten* (Bu, Dhau), (fig.) *As d'r wedstrieden binnen, kun de dielnemers op scharp staon gereed, zeer gekoncentreerd staan om tot een krachtexplosie te komen* (Obk), zo ook *Hi' wil die wedstried graeg winnen, hi' staot op scharp, heur* is tot het uiterste geladen, is zeer gekoncentreerd zijn (Ol-Nl), *Hi' wil et graeg kopen, hi' staot op scharp* hij let erg goed op om z'n slag te slaan, is zeer gekoncentreerd (Spa, Wol, Obk) en *Die koopman wil je d'r wel es tussen nemen, bij him moej' altied op scharp staon* zeer op je hoede zijn (Op), *Et is een goeie jonge, mar hi' moet wat op scharp wodden* hij moet meer nadenkend en alert zijn (Sz), *Hi' ston op scharp, ie mossen wel oppassen* hij kon elk moment uitvallen, uitbarsten (Bu), zo ook *Sommige meensken staon op scharp, die hebben de mond gauw klaor staon* leveren snel commentaar, reageren snel op felle wijze (Ste), *iene op scharp zetten* iets zeggen waarmee men de ander op de kast krijgt (Np)

scharp II Ook *schaarp* (Nw, Obk, Pe-Db, Ste, bo: Dho), *scherp* (WH) bn.; -er, -st [skarp, ...rəp/ska:rp, ...rəp] 1. scherp, goed geslepen, gemakkelijk snijgend, vlot insnijgend *een scharp mes, een scharpe biele, de scharpe kaant van et mes* (Ste), *Nao et eten heerde hi' de zende weer goed scharp* (j), *Aj' mit een scharpe schoppe fietsen,*

scharp - scharp

moej'm ofscharmien mit een zak of zo (Nt), *Ik laot mien scheuvels mar intieds sliepen, as et dan winter wodt, he'k die vast scharp* (Ld), *Op dat hadde ies mos ie scharpe redens hebben* (j), *An et blik zit een scharpe rane* (Dhau), (zelfst., verb.) *Die koe het wat scharps opeten* (Bu), (zelfst.) *Now, daor moe'k et scharp even bij hebben* een scharp mes (Np), zo ook *et scharp van et zwaord* de scharpe kant, de snede (Db), *Hi'j het et mes scharp* lett. en fig.: hij zal wat ondernemen, met name gezegd wanneer iemand dreigt (Ste), (gezegd van mensen die wat ouder en wijzer, rustiger worden:) *De scharpe kaanten bin d'r al wat of* (Ste), *zo scharp, ie kun d'r wel op naor Keulen rieden* gezegd wanneer iets erg bot is (Bu), *Zo scharp as vuur is dat mes* zeer scharp (Obk), *zo scharp as een vlieme* id. (Nt, Ow, Sz, Obk), *zo scharp as een mes* id. (Dho, Nw), ...*as een scheermes* id. (verspr.), ...*as een schere* id. (Ma) 2. spits, fijn *scharpe naalden* (Nbk), *De scharpe punties bin d'r of* de scharpe kantjes (Db), *zo scharp as et puntien van een penelze* (Bu), ...*as een elze* (Bu) 3. smal en spits toelopend *een scharpe hoeke, een scharpe kin, een scharpe bocht(e), As de raoten bij et bouwen spits toelopen dan 'staon ze scharp'* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), zo ook *De bi'je staot scharp* id. (bs: Obk) en *As de jonge keuninginne bevrucht is en an de leg, dan maeken de bi'jen de raoten weer opni'j scharp, dat is tegen juli an; bi'j de haast bin de raoten niet meer scharp, et brokkelt vanzels of, ze bin dan niet mooi meer* (bs), *As de raoten scharp staon in meie dan is et volk in een goec kondisic; ze bin an et scharp maeken* (bs: Obk), vgl. in dit verband ook *As de raot scharp staot, is dat een geunstig teken, dan hebben ze gien zwaarmen in 't zin* (bs) 4. hard en puntig, onzacht aanvoelend *'t Peerd hadde bi'j een wat scharpe schoft wel es een kussentien onder de zille* (Dhau), *Mit ni'je klompen moej' eerst de kappen en de kaanten wel es wat uutsnieden, eers bin ze zo scharp* (Ld), *scharp zaand, scharpe blatties* 5. met het vermogen om te doden of verwondingen toe te brengen, in verb. als *scharpe petronen* (Bu). 6. scharp prikkelend voor de zintuigen, bijtend, snijdend, priemend *een scharpe wiend* een enigszins

snijdende en in verhouding koude wind (Bu, Dho, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow), ...*oostenwiend* (Db, Diz, Ste), *scharp weer* schraal, droog, enigszins koud weer, vaak met wind (Bu, Dho, Obk, Ol-Nl, Ow, Sz, j): *Et is scharp weer mit die oostenwiend* (j), *D'r zit wat te vule peper of zo in, et eten smaekt wat scharp* is (te) sterk van smaak, smaakt te pittig (Bu, Nw), *As d'r te vule kruderij'e in zit, kan et eten te scharp wezen* (Bu), *Et spek was wat te harre gaon, dat et was aorig scharp* (Ld), *Die kaonties bin vuul te had uitbakken, ze bin gewoon te scharp* (Pe-Db), *Dat vleis is scharp van smaek* (Dho), *Een scharpe smaek hej' wel as vleis te hadde braoden is* (Bu), *een betien een scharp smaektien* (Ste), *scharp eten* (verspr.), *Ik houwe niet van dat scharpe spul* (Sz), *De draank is scharp* (Nw, Ol-Nl), *Die borrel is wat scharp* (Bu), *scharpe draank* (Ma), *Branewien is vule scharper as een jonge jenever* (Np), *Aj' siepels toemaeken dan is dat scharp an de ogen* (Obk), *Wat is et vandaeg toech helder weer, et is me zuver te scharp an de ogen* (Nbk), *scharp locht* fel, te helder licht, *een scharpe laampe* (ba, Ste), *de scharpe zonne* (v), *'t Staot d'r scharp veur* het is helder vriesweer (Wol), *een scharpe locht* een sterke, doordringende geur (Bu, Nbk), *een scharp geluud* een doordringend, fel geluid (Nbk), *scharpe turf* brakke turf (Dho, Op, Sz, Bu), *(wat) scharp in de keel wezen* (lichte) keelpijn hebben (bij verkoudheid) (verspr.), zo ook *Et is me scharp in de keel* (Nbk) 7. helder van geest, tot in kleine details met goed begrip of zich goed uitdrukend, met fijn onderscheidingsvermogen *Hi'j is goed scharp* (Nbk, Ste), *Hi'j is wel scharp in dat soort dingen* (Wol), *Hi'j is scharp van verstaand* (Dhau, Obk), ...*van begrip* (Diz), *et goed scharp bekijken* (Nw), (van oude mensen gezegd:) *Die is nog (goed/aorig) scharp in een boel dingen* (Nbk, Spa, Ol-Nl), zo ook *Veur dat et zoe'n oolde man is, is hi'j nog aorig scharp* (Ma, Nbk), *Hi'j is de scharpste ok niet* is niet bep. snugger (Ste), *scharp van geheur* (Dhau), *scharp luusteren* (Nbk, Np), *een scharpe neuze* (alg.), vgl. ook *As een ziek meenske een scharpe neuze krigt liekt et niet best, mar aj' goed roeken kunnen hej' een scharpe neuze*

(Ste), (fig.:) *Die het een scharpe neuze veur de haandel* voelt heel goed aan hoe hij goed handel moet drijven (Ste), *een scharp verstaand* (spor.), *zo scharp as een scheermes* zeer helder van geest, met het vermogen snel en alert op opmerkingen enz. te reageren (Ste), *zo scharp as et schiethuus van Bremen* erg dom (Bu) 8. oplettend om meteen te kunnen doen, klaar om te reageren, gereed voor direkte werking *Dat jongien is d'r goed scharp op, d'r ontgiet 'm niks* let (er) goed op (Obk, Ld), zo ook *Ik zal d'r een betien scharp op wezen en goed kieken as die jongen ok vuurtienbranen* (Ow, Obk), *Ie moe'n d'r scharp op wezen daj' niet te vule betaalen* (Obk, Dho), *...daj' an je trekken kommen* (Ol-Nl) en *Ie moe'n d'r scharp op wezen om et verloop van de koersen te volgen* (Op), *Sommigen kun scharp wezen op et ontholen van verjaordaegen* (Nt), (ook zonder op.) *Sommige meensken bin scharp dat ze gien dubbeltien te vule uitgeven* (Ste), *Die molleknippe staot scharp* (Bdie), (van een bijenvolk) *Dat volk staot scharp* staat op het punt te gaan zwermen (bs: Dfo, Obk, Op), (zelfst.), *Ik doe d'r niet meer geld op, ik stao op scharp* ben tot het uiterste gegaan bij het bieden (Db) 9. puntig, vinnig, bijtend uitgedrukt 't *Is scharp zeggen* dat werd op een nogal vinnige manier gezegd (Nw), zo ook *Ze zeden et nogal scharp* (Nbk, Ste, Dho) en *scharpe woorden zeggen* (Ste), *een scharpe opmarking* een vinnige opmerking, sneer, *Buurvrouw het wel es een scharp antwoord tegen een aander* (Db), *Hi'j komt wel es wat scharp mit de woorden om de hoek* (Dfo), *Die is een betien scharp* (in woorden) (Bu), *iene zeer doen mit scharpe woorden* (b), *een scharp stokkien* een nogal ironisch, bijtend geschreven stukje (b), *Die het een scharpe tonge* is gewend het nogal puntig en fel, vinnig te zeggen (Bu), zo ook *Dat wief het een scharpe bek* (Obk) en *Dat scharpe bekkien het ze niet van een vrede die vinnige wijze van zeggen is haar niet komen aanwaaien: het zit in haar familie* (Nw, Ow), *Hi'j is gemeen scharp in de mond* (Db), *zo scharp as een scheermes* (Ste) 10. nauwkeurig te onderscheiden *scharpe lijnen tekenen, een scharpe greens* (l), *Die foto's bin niet zo*

scharp d.i. de contouren erop zijn nogal wazig (Nbk) 11. met geringe winstmarge en daardoor concurrerend *scharpe priesen, scharp ofpriesd* (Dfo, Nw), *scharpe nering* handel, verkoop met lage prijzen, zodat men flink konkurreert (verspr.), *scharpe konkereensie* concurrentie die hevig is doordat men in de prijs een lage winstmarge aanhoudt (Dhau, Wol), *scherp konkereren* (Spa)

scharpbak (Np, Ste) de; -ken; -kien ['sk...] 1. bak met grit (als kippevoer)

scharpbesneden (vo) bn. [skarbəsnt:dn; aks. wisselt] 1. met duidelijke gelaats-trekken, in *een scharpbesneden gezichte* (vo)

scharpen ['skar(ə)pm] - scherven: scherp maken, slijpen, wetten *et mes scharpen* (Bu, Np, Ow), *Et scheermes wodde scharpt op et striekleer, daor wodde et op streken* (Nbk), *Ik zal de zende even scharpen op et heerspit* (Obk, Ow, Ld), zo ook *As de zende scharpt is, moet hi'j over de naegel lopen* (Bu), *de zende scharpen mit een zendestrik* (Nt, Ol-Nl), *De katten bin de naegels an et scharpen* (Wol)

Scharpenzeel (Bu, Dho, Nbk, Ste, Wol, l, b, bl) Ook **Scharpenziel** (Bdie, El, Np, Obk), **Scherpenzeel** (Dho), **Scherpenziel** (Spa) et ['skar(ə)pm:sɪ:l/...sil/'sker...] 1. plaatsnaam: Scherpenzeel, west. van *Wol-vege*, nabij Kuinre *Hi'j woont in Scherpenziel* (Spa)

Scharpenzeels (Dho, Ol-Nl, Wol) Ook **Scherpenziels** (Spa) bn. 1. van, m.b.t. *Scharpenzeel*, z. ook *Scharpenzeelster* II **Scharpenzeelster** I (Nbk, l) Ook **Scharpenzielder** (Obk), **Scherpenzielster** (Spa), **Scherpenzeelster** (Sz) de; -s; -tien ['sk...stɪ/...sɪldɪ/...sɪlstɪ/...] 1. iemand uit, geboortig uit *Scharpenzeel*

Scharpenzeelster II (Nbk, l) Ook **Scherpenzielster** (Spa), **Scherpenzeelster** (Sz) bn.; attr. ['sk.../...] 1. van, m.b.t. *Scharpenzeel* (z. ook *Scharpenzeels*) 't *Scherpenzielster kerken* (Spa)

Scharpenziel z. *Scharpenzeel*

Scharpenzielder z. *Scharpenzeelster* I

scharpighied (Nbk) Ook **schaarpighied** (Bdie), **scherpigheid** (Spa), voor -heid z. -hied de ['sk.../...] 1. het scherp zijn *De zende kleeft van schaarpigheid* (Bdie), *Aj' mit de tilzende een dikke steen raken, dan*

scharppunts - scharrelen

is de scherpigheid d'r gauw of (Spa)

scharppunts (Bu) bn. ['skar(ə)pants] 1. met scherpe punt(en), met name gezegd van *proppen* onder hoefijzers

scharpschutter ['sk...] - scherpschutter
Mien heit was scharpschutter onder dienst (Obk)

scharpte (Nbk, Wol) Ook *scherpte* (WH) de ['skar(ə)ptə/'sker...] 1. scherpte, het scherp zijn de *scharpte van 't mes* (Wol), *'t Ontbrekt 'm an scharpte* hij is niet zo helder, niet zo snugger (Nbk), zo ook *De scherpte is d'r wat of, now hi'j oolder wodt* (Sz)

scharrel de; -s (bet. 3, 5); -tien (bet. 3, 4) ['skar:] 1. in *an de scharrel* met nog niet zo serieuze verkering, op vrijersvoeten, uit vrijen *an de scharrel wezen: Hi'j is al een posien an de scharrel* heeft al een tijdje een nog niet zo vaste verkering (Ow, Ol-Nl), *Zo mien jonge, bin ie ok al een betien an de scharrel?* heb je ook al een beetje verkering (Spa), *Die beide bin al aorig an de scharrel* (Sz), *N. is vaeke an de scharrel* (Dho, Diz), *Hi'j is zaoterdagaovend an de scharrel raekt* (Bdie), *Dat ploegien jongen raekte nao et daansen an de scharrel mit de meiden* (Obk), *Hi'j gong mit heur an de scharrel* (Wol), *Die kerel moet ok an de scharrel om een wief te kriegen* (Dfo), *Ze bin teugenworrig al jong an de scharrel* (Sz) 2. in *an de scharrel* lett. aan het lopen, vooral: op pad, ervandoor, even weg *We gaon an de scharrel* we gaan een eind lopen (Bu), *We bin even an de scharrel west* zijn even weg geweest (Nw), *Hi'j is mar wat bi'j de weg an de scharrel, mar hi'j verdient de kost wel* is op pad, is langs de huizen (om te verkopen), is als scharrelaar bezig (Sz), verder in *Ik bin even op 'e scharrel* op zoek naar iets of iemand (Nw) 3. meisje of vrouw waar men een (nog) niet zo serieuze verkering mee heeft, ook wel gezegd van een dito man/ jongen *N. het ok weer een scharrel, een aorig maegien* (Op), *Dat jonk het ok een scharrel* (Np), *Die het een scharreltien vunen* (Dhau) 4. (verkl.) nog niet zo serieuze verkering (Bu, Nbk, Np, Nt, Nw, Op) *Daor het hi'j al eerder es een scharreltien mit had* (Op), *Die het een scharreltien* (Nw) 5. bekken (van het lichaam, vaak mv.), lies (Bu, Bdie, Nbk, Np, Nw, Obk) *De lies*

wodt hier scharrel nuumd (Bdie), *Hi'j lopt wat roem, wat wieduut, hi'j is wat wied in de scharrel* (Bu), *de scharrels te wied uut mekeer doen* (Bu), *Kiek uut, ie kun je scharrels wel breken* (Nw, Bu), *Pas op, aanders breek ie joe'n scharrel* (Bdie), *...de scharrel* (Np), *De scharrels doen me zeer de liezen* (Bu)

scharrelaar z. *scharrelder*

scharreld (verspr., b) Ook *scharrels* (Dho, Np, Obk, v) bw. ['skar|t/...s] 1. met de benen uit elkaar, wijdbeens *De grootste jonge zat scharrels over him henne* (v), *scharreld zitten* (Nw), *...staon* (Ste), *scharreld over de sloot staon* (Bu, Nw, Obk), *Hi'j zit d'r scharreld over henne* (b), *Doe Haarm d'r scharreld over henne om de boom wat daele te drokken* (vo), *Hi'j zat d'r scharreld op* (Nw), *scharrels op 't peerd* d.i. dus in tegenstelling met de amazonezit (Obk), zo ook *Op een peerd zit ie scharreld* (Bu), *scharreld op 'e fiets zitten* d.i. dus niet met beide benen aan één kant (Nw), *Die ston aorig scharreld op 'e bienen, d'r kon haost een kroje tussendeur* (Obk), *Die lopt d'r scharrels henne* (Np)

scharrelder (verspr.) Ook *scharreler* (Bdie), *scharrelaar* (spor.) de; -s; -tien ['skar|dɾ/...lɾ/'skar|a:r] 1. iemand die zich slecht of moeizaam voortbeweegt 2. (niet uitsluitend negatief) iemand die de kost verdient met ongeregelde handel of door nu hier, dan daar minderwaardige of tweedehandse koopwaar te kopen, verkopen *Die kerel is een kwaoie scharrelder* een onbetrouwbare koopman (Np), *Die man is scharrelder in voden en oold iezere* (Ol-Nl), *Dat is ok een rere scharrelder* (Ow)

scharrelderij'e (verspr.) Ook *scharreleri'je* (Nbk) de [skar|dɾ|tjə, ...ejə, z. -i'jə/...lɾ...] 1. nog niet zo vaste verkering *Die hebben wat scharrelderij'e mit 'n beidend* (Wol), *Onze buurjonge het wat scharrelderij'e* (Ol-Nl), *...al een betien...* (Spa), *...al wat scharrelderij'e* (Diz)

scharrelei ['sk...] - scharrelei

scharrelen zw. ww.; onoverg. (bet. 1-9), overg. (bet. 10), onpers. (bet. 11); scharrelde, het, is (bet. 4, 10) scharreld ['skar|n, ...ɫɔn (Nbk)] 1. (onoverg.) scharrelen: van kippen *De kiepen zitten een protte in de tuun te scharrelen* (Wol),

De kiepen scharrelen op 'e dongbult (Db) 2. (onoverg.) onderzoekend, met tastende, rommelende bewegingen proberen te vinden, al dan niet terwijl men daarbij loopt (Dfo, El, Op, Ow, Spa, Ste) *Hi'j zit daor mar in die bult te scharrelen, hi'j zal wel wat zuken* (El), *in de bulte oud iezer zitten te scharrelen* (Spa), *in ofbraoke zitten te scharrelen* (Ow), *Ik was wat in de kaaste an 't scharrelen* (Op), *Hi'j zat in de lae te scharrelen om d'r wat uut te kriegen* (Ste), *in de kneupebusse scharrelen* (Ste), *Hi'j scharrelt wat in de heide om een eigien te vienen* (Dfo) 3. (onoverg.) bezig zijn en zich daarbij steeds verplaatsen, in de weer zijn *Zien mem was ok al in huus an 't scharrelen* (j), *Hi'j is al vroeg an 't scharrelen en schreppen morgens om wat veuruut te kommen* (Obk) 4. (onoverg.) zich moeizaam of onbeholpen lopend voortbewegen, met kleine bewegingen lopen *Dat oolde meenske scharrelt wat deur huus henne* (Np), *De koenen scharrelen om huus henne* (Nt), *Nao zien ziekte begint hi'j al weer wat te scharrelen* (Ol-Nl), *Die scharrelt d'r mar reer henne loopt moeilijk, eigenaardig* (Nw, Dho), *Hi'j scharrelt daor aorig henne* loopt erg eigenaardig (El), *Die waggelt wat, die scharrelt ok aorig id.* (Bu), *Hi'j het et bien kepot had, hi'j begint al weer wat te scharrelen* (Diz), *Et kleine kiend begint al een betien te scharrelen te lopen* (Dmi, Nbk), *Dat scharrelt ok mar wat deur mekeer krioelt* (Bu) 5. (onoverg.) langs de huizen gaan met koopwaar om te verkopen, kleinhandel bedrijven *Hi'j scharrelt langs de huzen mit wat haandel* (Wol), *Hi'j gaot de deuren langes te scharrelen mit een paer koffers textiel* (Diz, Op), *Die scharrelt al jaoren bi'j 't pad* (Dho), *Hi'j scharrelt wat hij vent met kleine waren* (Bu, Ste), zo ook *Hi'j scharrelde wat bi'j de streek mit veters en baand* (Obk), *Hi'j scharrelt in kleinvee* (Ol-Nl) 6. (onoverg.) losse, nog niet zo serieuze verkering hebben *Hi'j scharrelt een betien* (Np, Ow), *Ze scharrelen wat* (Ol-Nl), *Ze scharrelt al een hiel posien* (Bdie), *Die beide scharrelen al een posien* (Spa), *N. scharrelt mit M. van oonze P.* (Ol-Nl), *Hef't al heurd, N. en M. scharrelen mit mekeer* (Nw) 7. (onoverg.) zich

flink inspennen om het werk af te krijgen, om iets te bereiken enz. *Hi'j scharrelt d'r tegen om veuruut te kommen in de wereld* (Bu), *Ze mossen d'r tegen scharrelen om et wark veur donker klaor te kriegen* (Dhau), *Hi'j moet d'r tegen scharrelen om zien handeltien in de bienen te holen* (Ol-Nl), *We mossen d'r tegen scharrelen om klaor te kommen mit 't huj* (El), *Ik mos d'r nog tegenan scharrelen om alles op 'e tied klaor te kriegen* (Op), *Hi'j wil wel werken, mar hi'j moet d'r goed teugenan scharrelen om mit de ouderen op te werken* (Sz) 8. (onoverg.) moeite doen om rond te komen, sappelen, zich erg inspennen om aan de kost te komen, om z'n financiële positie te verbeteren, om het doel te bereiken *Die meensken hebben d'r scharrelen an* (Dfo), *Die hebben d'r scharrelen mit om d'r te kommen* om rond te komen (Nt), *We mossen in 't begin van oons trouwen goed scharrelen om rond te kommen* (Db), *d'r tegen scharrelen om rond te kommen* (Wol), *...om an de kost te kommen* (Np), zo ook *Hi'j moet d'r wel tegenan scharrelen om een betien veuruut te kommen* (Db), *Die meensken hebben d'r scharrelen an om een knap weekloontien te verdienen* (Obk), *Et was scharrelen om an de kost te kommen* (Diz, Ow), *Die moe'n scharrelen om de kost te verdienen* (Dho), *Et is scharrelen om rond te kommen* (Bu), *Ze hebben d'r kroem veur legen, ze hebben d'r scharrelen mit had* (Ol-Nl), *Ze mossen scharrelen en schrippen om et veur mekeer te kriegen* (Dfo), *We hebben oons d'r deur scharreld* met moeite, met hard werken ons erdoor geslagen (Spa) 9. (onoverg.) wijdbeens zijn, wijdbeens lopen (Nw) *Ie moe'n niet zo scharrelen* (Nw) 10. (overg.) bijeenbrengen, verzamelen, in het bijzonder: geld verdienen door te werken *Die het al aorig wat bi'j mekaander scharreld* (Nw), *de kost bi'j elkaander scharrelen* door verschillende klussen aan te pakken, door nu eens weer hier en dan daar weer wat aan te verdienen enz. (Nt) 11. (onpers.) wel loslopen, redelijk gaan, in antwoord op vragen naar de situatie: *Hoe gaot et mit de vrouw?* [met als antwoord:] *Oe, et scharrelt wel* (Nw), *Now, et scharrelt wel weer* (Bu), zo ook *Hoe gaot et mit et woordeboek?* [met als mogelijk

scharreler - schatten

antwoord] *Och, et scharrelt wel, je, et kon minder* (Nbk)

scharreler z. *scharrelder*

scharreleri'je z. *scharrelderij'e*

scharrelgat (Bu) de; -ten; -tien ['sk...] 1. iemand die snel loopt met kleine pasjes

scharrelhakke (verspr.) de; -n; ...hakkien ['sk...] 1. iemand die slecht loopt of schaatst 2. kleine, beginnende keuterboer (Sz) *Eerst boerearbeider, dan scharrelhakke mit een paar koegies, dan was 't een keuterboer* (Sz)

scharrelhakken (Bdie, Nt) onbep. w. ['skar|hakn] 1. slecht schaatsen

scharrelkiepe ['sk...] - scharrelkip

scharrelkont(e) (Bu) de; ...konten; ...kontien ['sk...] 1. iemand die vreemd, slecht loopt

scharrelring (Np) de; -en; ...rinkien ['sk...] 1. ring die men draagt als teken dat men verkering heeft, i.t.t. een verlovingsring

scharrelruimte (Ow) ['sk...] - scharrelruimte *Kiepen mossen scharrelruimte hebben* (Ow)

scharrels z. *scharreld*

scharreltied (Db) de ['sk...] 1. tijd, periode dat men losse verkering heeft of zoekt, op vrijage uit is *in de scharreltied iene een tuut geven* (Db)

scharreltien z. onder *scharrel*, bet. 3, 4

scharve Ook *scharve* (Bdie Nw), *scherv* (WH) de; -n; scharfien ['skarwə, ...və/'ska:r.../'sker(ə)f] 1. scherv (van glas, aardewerk enz.) *D'r zitten hier allemaol scharven in de grond* (Wol), *Alles vul in scharven* (Db), *De theepot vul an wel honderd scharven* (Np) * *Scharven brengen gelok* (Dfo, Ma)

schase z. *schaetse*

schaserieden z. *schaetserieden*

schasseren z. *schenmeseren*

schat de; -ten; -tien [skat] 1. schat: aan goud, edelstenen e.d., ook: heel veel geld, grote geldswaarde *D'r zit een schat in de grond* (Ma), *Ik wol wel es in N. zien braandkaaste zien, daor kun wel es hiel wat schatten in zitten* (Db), *Hi'j bewaert een schat an goold op 'e zoolder* (Wol), *Die bezit nog wel een hiele schat* nl. aan sieraden (Ste), *Dat is een hiele schat* daor met name gezegd wanneer men bijv. goud en zilver heeft liggen (Bu), *een schat an*

oalde munten (Np), *Ik bezit een schat van sieraoden* (Diz), *Die het schatten geld beurd* (Nw) 2. kostbaar of zeer waardevol bezit *Een mooi schilderij'gien is een hiele schat* (Op), *Een kostbere schat is de gezondhied* (Nt) 3. iemand waarop men zeer gesteld is, die na aan het hart ligt 4. erg aardig, zeer beminnelijk, liefvallig kind, ook wel gezegd van een huisdier *Ze vun et een schat van een jonge* (Nbk), *Hi'j had een schat van een vrouw* (Sz), *Ie bin een kleine schat* (Np), *Wat een lief schattien* (Nw), *Et is een schat van een hond* (Nbk) **schatekster** (Obk) de; -s; -tien ['skat...] 1. vlaamse gaai

schateren z. *schatteren*

schatgreven (l) ['sk...] - schatgraven

schatgrever (l) ['sk...] - schatgraver

schatkaemer ['sk...] - schatkamer: van een vorst enz. (lett.), ook fig., in verb. als *N. zochte de sleutel op van de grote oolderwetse kaaste en maekte de deuren los; dat was zien schatkaemer* (j)

schatkiste (Nw) ['sk...] - schatkist (van een land)

schatliester (El, Np, Obk, Op, n, bet. 2: Wol) de; -s; -tien ['skat...] 1. kramsvogel *De schatliester is d'r, dan krief' koolde* (Obk) 2. koperwiek (Wol)

schatriek [skatrik; aks. wisselt] - schatrijk *Die meensken bin hier schatriek wodden* (Bu, Obk), ook met het eerste woorddeel herhaald: *Ze bin schat- en schatriek wodden* (Nbk)

schatteboolt z. *schattebout*

schattebout Ook *schatteboolt* (Sz) ['skatə.../...bo:it] - schattebout: vooral gezegd van/tegen een baby, een jong kind of eventueel van geliefden onder elkaar *Wat is et toch een schattebout, die kleine poppe* (Ol-Nl), *Wat hebben jim toch drie schattebouten van kiender* (Nbk), *Och mien lieve schattebout!* (Nbk)

schatten ['skatr] - schatten: taxeren *Ik hebbe gien doemstok, we moe'n mar schatten* (Sz), *Schat et es* (Bu, Nbk), *Een goeie koopman kan de pries van een koe zomar schatten* (Obk), *Et laand moet schat wodden* op waarde getaxeerd, bijv. bij een ruilverkaveling (Ste), zo ook *We zullen et even schatten laoten* (Nt) en *Ik schat dat laand op f 3000,-* (Diz), *Om de dattig henne schat ik him* (v), *Ie moe'n de kosten*

mar es schatten (Np), *Dat huus moej' even naor zien weerde schatten* (Wol), *Ie schatten de boel gauw te hoge* (Np), *De boel mos op weerde schat wodden* (Np), *Ze zag dat mien ogen de boel op weerde schatten* (v)

schatter de; -s; -tien ['skatr] **1.** iemand die schat, die een schatting maakt, vooral taxateur: met name van paarden en koeien (Bu, Ste) en voor het Rijk (Bdie, Bu, Nbk, Ste) *De schatters mossen et laand taxeren in de ruilverkaveling* (Ol-Nl, El) **2.** kramsvogel (Bu, Dhau, Np, s) *Ie hadden schatters, keuperwieken en piepers, dat is nog uut de tied van et liestervangen; eerst kwam de iene groep, dan de ere en dan de volgende* (Bu), *een zwaarm schatters* (Np)

schatteren (bet. 1: OS, verspr. WS, b, bet. 2: OS, verspr. WS) Ook *schateren* (bet. 1: Dho, El, Nbk, Pe-Dbl, WH), *schaeteren* (bet. 1: Bu, Diz, Nw, Ol-Nl, Ste), *schetteren* (bet. 2: verspr. WS, spor. OS) zw. ww.; onoverg.; schatterde, het schatterd ['skatrɪn/'ska:trɪn/'ske:trɪn/'sket...]

1. schateren, luidkeels lachen *Een kiend en een vrouw schatteren van 't lachen, een man buldert van 't lachen* (Db, Bdie, Obk, Op, Np), *Die vrouw kuj' in de veerte al heuren schatteren* (Sz), *Ze schatterde van 't lachen* (b, Op), *Ze schatteren et uut* (Bu, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl, Wol), *Aj' dat vrommes wat vertellen, kan ze zo schatteren* (Obk), *Et kiend lachte zo, et schatterde d'r over* (Dho, Dhau), *De hiele waachtkaemer schatterde vanzels!* (b) **2.** (van eksters) klappen (OS, verspr. WS); ook wel van andere vogels: een kwetterend geluid voortbrengen (verspr. WS) *De ekster schatterde* (Bdie, Ma), *De eksters kun geweldig schatteren* (Bdie, Dhau, Diz, Nt, Nw), *...schatteren in de bos* (verspr. OS), *As de eksters morgens vroeg beginnen te schatteren, kun ze je mooi uut de slaop hopen* (Bu, Obk), *De eksters zitten in de boom te schatteren* (Dho, Ma, El), *De voegels schatteren op mien dak* (Op), *De voegels zatten in de dakgeute te schatteren* (Wol), *Die protters schatteren alles bij mekaar kwetteren erg druk* (Sz), *'We kriegen volk' zee mien moeder wel, 'de eksters schetteren/schatteren op 'e dam* (Ste), *...in de boom* (Op) **3.** z. *schetteren* *

As de eksters schatteren, komt d'r een

gaast (Nbk)

schattig ['skatax] - schattig *een schattig kiend* (Ste)

schatting de; -s, -en; schattinkien ['skatiŋ] - schatting: taxatie, raming *een schatting maeken: 'k Heb een veurlopige schatting maekt* (Dho), *We hebben d'r mar een schatting van maekt* (Ol-Nl), *Ik kan d'r gien schatting van maken* (Spa), *Et is een wat hoge schatting* (Nt), *Dat zal naor schatting zoe'n ton kosten* (Spa), *Naor schatting moet dat ongeveer honderd gulden kosten* (Diz), *neffens zien schatting* naar zijn schatting (Nbk), *Doe mar es een schatting waor as dat huus op inzet is maak maar eens een schatting* (Sz), *Maek es een schatting schat eens! raad eens!* (Wol)

schattingskemmissie (Ste) de; -s ['sk...] **1.** bep. commissie voor de vaststelling van inkomstenbelasting en suksessierechten

schatvat (Obk) et; -ten; -tien ['skatfat] **1.** bep. vat waarmee men een inhoud van 1/4 mud mee kan afmeten *Et schatvat wodde bruukt bij et ofmeten van bij'veurbeeld kalk veur de timmerderi'je, veur koren en braandstof* (Obk)

schave z. *schaeve*

schaven z. *schaeven*

schavuit (verspr.) [ska'foejt] - schavuit *Dat is wel zoe'n oolde schavuit* (Wol), *'t Was een raere schavuit* (Bdie), *Ie kun wel an et gezicht van die jonge zien dat et een schavuit is* (Sz), *Wat een kleine schavuit, et straolt 'm de ogen uut* (Db)

schede (Nt) de; -n, -s ['skɪ:də] **1.** schede: van een vrouw **2.** z. *schie*

schedel de; -s; -tien ['skɪ:dɪ] **1.** deel van het hoofd: schedel *We hebben hier achter wel schedels vunnen, dat moet van de oolde karke west hebben* (Nt), *iene de schedel inhouden* (bl) **2.** bovenste deel van een luidklok (bs)

schedelbasisfraktuur (spor.) ['sk...] - schedelbasisfraktuur

schee z. *schie*

scheef z. *schieve* II

scheefdraoderig z. *schiefdraoderig*

scheefhoekig z. *schiefhoekig*

scheefzakken z. *schievezakken*

scheel I (verspr. OS, Dho, Nw) et (bet. 1) [skɪ:l] **1.** gebrek, mankement, het mankeren *De koe lag mar in de stal te kreunen,*

scheel - scheerlaoge

die had scheel (Db), *Hi'j het scheel, d'r mekeert him wat* (Dfo), *Die is zo kribbig, hi'j het zeker scheel* (Db), *Zi'j het nooit gien scheel!* er mankeert haar nooit iets (bl), *Dat kiend speelt nog wel, die het niet vule scheel* mankeert niet veel (Dho), *Hi'j het wat scheel* er mankeert hem iets (Ma) 2. (g. lidw.) enige gelijkenis (Dfo) *Hi'j het d'r ok wel wat scheel van* lijkt er wel een beetje op (Dfo)

scheel II (k: Ste) de [skɪ:l] 1. verschil tussen de prijs en wat men biedt *Laoten we de scheel mar snieden* het verschil delen (k: Ste)

scheel III Ook *schil* (Bu) bn., bw.; scheler, ook wel scheelder, scheelst [skɪ:l/skɪl] 1. scheel: van ogen, m.b.t. personen *scheel kieken*: *Dat kleine maegien kikt wat scheel* (Obk), (zelfst.) *Een schele kikt kiepig* (Ow), *schele pos* z. onder *pos* (Bdie, Np), *een schele mik* een scheel iemand (Nbk, bo: Nw), *D'r wodde mit een scheel oge naor keken* (Obk), *Hi'j is zo scheel, hi'j kik hemzelf mit et rechteroge in de linkerbuse* (Sz), *Hi'j was zo scheel dat hi'j mit et linkeroge in de rechterbuse keek* (Ol-Nl), *Hi'j was zo scheel, hi'j keek haost om him henne* (Ow), (zelfst.) *Hi'j kik as een schelvis, wat een schele* (Dho), *Hi'j kikt zo scheel as de mieter* (Nbk), *...zo scheel as wat* (Np), *...as de pest* (Nbk), *Die is zo scheel as de nacht* (Wol), *...as Maastricht* (Diz), *...as een kroje* (Nw) 2. hetz. als *schelf*, z. aldaar (Obk), vgl. *Dat paantien is niet hielendal recht, et is scheel of schelf* (Obk)

scheelkieken et ['sk...] 1. scheelzien

scheelkieker de; -s; -tien ['sk...] 1. iemand die scheel ziet

scheelmikken (Ow) onbep. w. ['sk...] 1. een beetje scheel zien

scheenbien z. *schienbien*

Scheene de ['skɪ:nə] 1. naam van een bekend water tussen *Lende* en *Kuunder* in *West-Stellingwarf*

scheepjesschelling (k: Ste) ['skɪ:pjəs...] - scheepjesschelling, later dikwijls gebruikt als knoop

scheepsjager z. *schipsjaeger*

scheepsplaanke (Ste) ['skɪ:ps...] - scheepsplank

scheepsrecht ['skɪ:psrɛxt] - scheepsrecht, in de verb. *Driemaal is scheepsrecht*

scheepstoeter (Sz) de; -s ['sk...] 1. hetz.

als *schipshoorn*, z. aldaar

scheepswarf z. *schipswarf*

scheepswerf z. *schipswarf*

scheerapparaat z. *scheerapperaot*

scheerapperaot (OS, verspr. WS) Ook *scheerapparaat* (verspr.) ['sk...] - scheerapparaat

scheerbakkien (Dho, Obk, Op) ['sk...] - scheerbakje

scheerbaos de; ...baozen; -ien ['sk...] 1.

barbier, ouder woord voor kapper

scheerbekken (verspr.) ['sk...] - scheerbekken

scheerbroes (Obk) et ['sk...] 1. schuim dat ontstaat bij het inzepen voor het scheren

scheerderi'je (Bu, El) de [skɪ:(r)ɔf'tjə, z. -i'je] 1. scheergerei *Geef me de sceerderi'je es, mien maegd, de baord moet d'r neudig of!* (Bu)

scheerdersdag (Ol-Nl) de; ...daegen; ...daggien ['skɪ:(r)ɔf'zɔdax] 1. dag die de kapper speciaal beschikbaar houdt om te scheren (met name zaterdag) *'t Is vandaege*

scheerdersdag, niet veur knippen (Ol-Nl)

scheerdeuze (verspr.) ['sk...] - scheerdoos

scheerdraod (Db) ['sk...] - scheerdraad (bij het weven) *Eerst moej' de scheer-*

draoden anbrengen eer et weven beginnen kan (Db)

scheergaoren (Nw) ['sk...] - scheergaren

scheergat (Op) et; -ten; -tien ['sk...] 1. gat waardoor het pennetje steekt dat de beide

delen van de schaar bijeenhoudt *Disse schere is wat roem in 't scheergat* (Op)

scheergerei (verspr.) ['sk...] - scheergerei

scheerkoemegien (Bu, El, Obk) Ook *scheerkommegien* (Spa) ['sk...] - scheer-

kom

scheerkommegien z. *scheerkoemegien*

scheerkop (Nbk, Sz) ['sk...] - scheerkop

scheerkwaste ['sk...] - scheerkwaste *een haoren scheerkwaste* (Nw)

scheerlage z. *scheerlaoge*

scheerlaog z. *scheerlaoge*

scheerlaoge (Bu, Db, Dhau, Nw, Op, Ow, Sz) Ook *scheerlaog* (Ste, Wol), *scheer-*

lage (Spa) de; -n ['sk.../...la:yə] 1. in de lengterichting gelegde laag schoven enz.

op een wagen, afgewisseld met één of meer in de breedte gelegde lagen, vgl. *Wat in de richting van et peerd ligt is de scheerlaoge van et zaod van et voer, dan*

kwam d'r een laoge overdwas en dan weer een scheerlaoge, an de ziedkaanten koj' die niet zien; van achteren en veuren wel, de scheerlaoge stak nooit buten de waegen (Bu), vandaar *Een scheerlaog brengt verbaand in een laeding* (Wol), *De scheerlaoge legde ij om de aander* (Ow), *Mit rietladen moej' d'r ok omme denken dat d'r een scheerlage in komt* (Spa), *een scheerlaoge om de turf op 'e waegen te holen mit et vervoer* (Dhau), *Bij et laeden van de waegen komt d'r een scheerlaoge tussen om et goed op te bouwen, zodat et spul niet van de waegen valen kan* (Nw)

scheerlappe (s: oost.) ['sk...] - scheerdoek (..) *bij de scheerlappen die nog gien dienst daon hadden* d.i. hier: vond N. nl. de krant (s: oost.)

scheerlatte (Dfo, Wol) de ['sk...] 1. bep. lat door timmerlieden gebruikt om tegels recht te zetten, leggen

scheerliende (verspr.) Ook *scheerliene* Bu, Obk), *scheerlijn* (l) ['sk.../...] 1. scheerlijn *We hadden vroeger een scheerliende an oonze tente om 'm strak te zetten* (Ol-Nl), *Hij vul over de scheerliende* (Wol), *een scheerliende bij de eerpels, bonen langes om ze in de riegel te kriegen* (Db, Nw), *een scheerliende mit muremetselen, om 'm goed strak te kriegen* (Nw)

scheerliene z. *scheerliende*

scheerlijn z. *scheerliende*

scheermes ['sk...] - scheermes *Bij de scheerbaos leupen ze soms deur een besmet scheermes wel es baordworm op; dat was dan slim lastig, want ie konnen je dan niet scheren en ie mossen om zalve naor de dokter* (Obk), *et scheermes anscharpen veur et scheren* (Obk), *...anzetten* id. (Obk, Ow), *Hij het een bek as een scheermes* drukt zich scherp en vinnig, bits uit (Bu, Ld, Np, Op, Ow, Ste)

scheermessien ['sk...] - scheermesje

scheermesstomp (k: Ste, bo: Nw) g. lidw. 1. bep. kinderspelletje dat op het schoolplein werd gespeeld, ook *schere* geheten: vorm van tikkertje waarbij uiteindelijk een lange rij 'vangers' ontstaat

scheerraem (Wol) ['sk...] - raam: van een weeftoestel *Ie hebben een mooi keunststok van dat scheerraem maekt* (Wol)

scheerriem (verspr.) Ook *scheerrieme* (Spa, Sz) ['sk...] - scheerriem *een scheer-*

riem om et mes te strieken (Obk)

scheerrieme z. *scheerriem*

scheerschoem (Bu) et ['sk...] 1. hetz. als *scheerbroes*, z. aldaar

scheerselon (spor.) ['sk...] - scheersalon

scheerspiegel ['sk...] - scheerspiegel

scheerspul (Spa) ['sk...] - scheergerei

scheerste (Dmi) ['skt:ərstə] - scharste, gebrek aan voedsel, allerlei benodigdheden anderszins *In de oorlog was d'r scheerste an bij'v. suker en rokerije* (Dmi)

scheerstien (Ow) ['sk...] - scheersteen

scheerstool ['sk...] - scheerstool

scheerturf (verspr.) ['sk...] - scheerturf: lange turf, zodanig gelegd dat het uit de hoop of uit de lading schieten wordt voorkomen *Scheerturven bin lange turven, die weren veur et uutschieten op 'e waegen en in de bult* (El), *De scheerturf daor rust de kop van een turfbulte op* (Sz)

scheervloei (Wol) et ['sk...] 1. (verz.) vloei dat men op scheerwondjes deed *Scheervloei kocht de scheerbaos bij de riem* d.i. plm. 100 stuks (Wol)

scheervlucht (Sz) ['sk...] - scheervlucht

scheerwaeter Ook *scheerwater* (WH) ['sk...] - scheerwater *Scheerwaeter moet hiete wezen* (Obk), *Hij is reiziger in waarm scheerwaeter* is enigszins malende (Wol)

scheerwater z. *scheerwaeter*

scheerweide (Dfo) ['skt:əɹ...] - scheerweide, in *in de scheerweide hebben* met meerdere eigenaren doen grazen (van vee, in gemeenschappelijke weide) (Dfo)

scheerwinkel (Np, Ol-Nl, Spa, Wol, s: oost.) de; -s; -tien ['sk...] 1. kapperszaak *Dat hak op 'e scheerwinkel heurd* dat praatje, nieuwtje heb ik gehoord toen ik bij de kapper zat (Ol-Nl)

scheerwol z. *scheerwolle*

scheerwolle Ook *scheerwol* (Bu, Wol, Sz) ['sk...] - scheerwol *Et pak was maekt van zuver scheerwol* (Wol)

scheerwollen bn.; attr. ['sk...] - scheerwollen *een echte scheerwollen deken* (Bdie), *...jasse* (Bu)

scheerzeep z. *scheerziepe*

scheerzepe z. *scheerziepe*

scheerziepe Ook *scheerzepe* (Spa), *scheerzeep* (Sz) ['sk...] - scheerzeep

scheet de; scheten; schetien ['skt:t] 1. scheet, wind *Dat was een hele scheet*

scheet - scheet

(Bdie), *een scheet laoten*, (de volgende verb. worden ook vaak gebruikt om uit te drukken dat men om het minste of geringste ongemak ophef, misbaar maakt, dat men slecht gehumeurd is:) *D'r zat 'm een scheet dwas veur de kont* hij had last van een wind die niet weg wilde gaan (El, Ma), zo ook *D'r zit me een scheet dwas* (Diz), *een scheet dwas veur de kont hebben* (El, Spa), *...veur 't gat hebben* (Ol-Nl), *een scheet in de kont hebben* (Wol), *Hij kan gien scheet dwas veur de kont hebben of hij gaot naor de dokter* bij het minste of geringste ongemak gaat hij naar de huisarts (Db, Ld, Np, Nbk), zo ook *D'r kan him gien scheet veur de kont dwas zitten of hij blijft al thuus van 't wark* (Op), *D'r bin vanzels ok goenend die et al slim hebben as heur mar een scheet dwas veur 't gat zit* (Dfo, Ow), *D'r kan gien scheet dwas zitten of ze gaon naor de dokter* (Obk, El), *D'r kan 'm gien scheet dwas zitten of hij is ziek* (Diz), *Sommigen gaon al naor de dokter as heur een scheet dwas veur 't gat zit* (Pe-Db, Ol-Nl), *Hij het gien scheet dwas veur de kont zitten of hij gaot naor de dokter* (Ow), *As die een scheet dwas veur 't gat het, klaegt hij al* (Bu, Dhau, Obk), *Hij het een scheet dwas veur de kont heeft geen zin ook maar iets te doen* (Db), *Hij het altied een scheet dwas veur 't gat* klaagt altijd dat hij zich niet goed voelt, dat hij ziek is (Ste), *As 'm een scheet dwas zit, is hij ziek* er hoeft hem maar een kleinigheid te mankeren (...) (Sz, Diz), zo ook *Hij is al ziek as 'm een scheet dwas veur 't gat zit* (bo: Bu, Nw), *Die het ok zo een scheet dwas veur et gat* hij/zij windt zich nogal snel op (Nw), *Hij het altied van die koolde koortsen, en hij maakt van iedere scheet een donderslag* maakt veel stampij om elke kleinigheid (Op), zo ook *van een scheet een donderslag maeken* (Nbk, Nw, Obk, Op, Spa, Pe-Db) en *Een scheet wodt een rommel-slag* (Dfo), *Hij het een scheet in 't gat is dronken* (b: ln), (van een vlotte bevalling:) *Iene scheet en een mal gezicht, doe was et gebeurd* (Sz), *Hij is gien scheet veur 't gat weerd* niets (Dhau), *Die vent was gien scheet veur de kont weerd* id. (Obk), *Et is me gien scheet weerd* id. (verspr. OS, Dho, Diz, Np, Ste), *...veur de kont weerd* (Sz),

zo ook *Dat geklaeg van dat meenske is me gien scheet weerd* (Dfo), *Ik begriep d'r gien scheet van wat ze daor zeggen* geen snars (Obk), zo ook *d'r je gien scheet van antrekken* (Op), *In een vloek en een scheet was hij klaor* snel, in een zucht, in een ommezien (vaak: zonder al te nauwgezet te zijn) (Spa), zo ook *et wark in een vluuk en een scheet doen* (Ow), *In een poep en een scheet was hij klaor* id. (Diz, Wol), *Et is in een poep en een scheet gebeurd* id. (Wol), *Mit een poep en een scheet had hij et klaor* id. (Dfo), *Een floep en een scheet en 't was klaor* (El) en *Et wodde daon mit een scheet en een floep* (Ow), *'t Is een scheet en drie knikkers* het stelt niets voor, 't is niets waard (bl), (gezegd om te schelden:) *Oolde scheet!* (Nt), zo ook *Die ouwe scheet het altied wat te zeuren* (Sz), *Hij lacht om een scheet* hij lacht om alles, om het minste of geringste (Np, Nw, Bu), *Die kan om een scheet wel kwaod wodden* om de minste of geringste aanleiding (Nw), zo ook *Hij wodt kwaod om een scheet* (bo: Bu, Nw), *een scheet op sloffen* een wind die men zachtjes laat gaan (Bu), *...op sokken* id. (Bu), zo ook *Die lat een scheet op sloffies gaon* (Nw), zo *vlogge as een scheet* zeer vlug (Ow), zo *traoge as een scheet* (bo: Bu, Nw), *Hij verdwéen as een scheet in de mist* snel en onopgemerkt (Ow), zo *bange as een scheet* (Bu), *Die is zo bleek as een scheet* (Sz) 2. geringe hoeveelheid *D'r zit niet vule eten in de panne meer, we kun et ok wel op maeken, et is mar een scheet* (Np), *Et is mar een schetien* weinig (Sz), *Wat geft die koe mar een schetien melk* (Ol-Nl), *Hij het et veur een scheet in de hanen kregen* voor erg weinig geld (Ste), *...wegdaon* voor heel erg weinig van de hand gedaan (Spa) 3. flinke hoeveelheid drank (Ma, Wol) *Hij had een beste scheet op* (Ma), *Hij had een scheet in de kont* heel veel drank op (Wol) * *Knollen die de boek langes rollen/Bij iedere beet een scheet* (Dho), *Iene die niet beter weet, lacht om zien eigen scheet* (Pe-Db), *Die niet beter weet, lacht om een scheet* (Wol, Sz), *...om een scheet en een donderslag* (Nw), *Beter een scheet in de wiede wereld as in een nauwe broek* (Diz), (gezegd in reactie op ja wanneer men de ander heeft gevraagd of hij sterk

is:) *Dan moej' een scheet op 'n plaankien spiekere* (bo: Nw)

scheetbosshop (Ma) de; -pen; -pien ['skɪ:dbɔskop] 1. kleine boodschap die men als gelegenheid aangrijpt om naar iemand toe te gaan (z. ook onder *scheets*) *Hi'j had weer een scheetbosshop* (Ma)

scheets Ook *schiets* (Spa) bn., bw. [skɪ:ts/ski:ts] 1. (van de wijze van lachen, kijken) enigszins vals, niet voluit, ingehouden en smalend *scheets lachen* (verspr.): *Hi'j kan zo scheets lachen* (Nt), ook gezegd van de situatie dat men om alles wat de ander zegt, lacht (App), *een scheets lachien* (Obk, Spa), *Hi'j zat wat schiets te gniezen* (Spa), *Hi'j kikt zo scheets, hi'j het wat in 't ziu* (Dho), *Hi'j keek me even mit een scheets gezicht an* met een korte blik (Dfo) 2. in een *scheetse bosshop*: gezegd van een onbelangrijke reden die men verzint om naar iemand toe te gaan (Nbk, b), z. ook *scheetbosshop*

scheevore z. *grösschee*

scheid z. *scheiding*

scheiden zw. ww.; overg., onoverg.; scheidde/scheidede, het scheiden ['skɛjdn] 1. (overg.) splitsen, van elkaar af doen gaan, uiteen halen, uit elkaar doen gaan *Et ploegmes zit mit twie boolten an et rister; et rolmes zit tussen et wiel en et ploegmes in, die scheidede de vore* (Ste), *Soms a'k wat bakken gao, moek wel es een ei scheiden* (Ol-Nl), *As een iemker zels een zwaarm van een volk scheidet, dan is hi'j an et jaegen of ommejaegen* (bs), *De doppen van de brune bonen gaon we scheiden, de minne van de gocie d'r uut* (Db), *Wij scheiden de pinken bij 't veurjaor; de oolden bij mekaer en de jongeren ok weer bij mekaer* (Ol-Nl), *De ram moet bij de ujen weg, die moej' ok scheiden* (Bu), *We gaon de bokken en de geiten scheiden* een splitsing maken tussen de dames en de heren, de jongens en de meisjes (Nt), *As ze die boedel scheiden, dan kan d'r wel es wat spul kommen* (Obk), (in attr. gebruik) *D'r moet even scheiden goederen maekt wodden de boedel moet verdeeld worden* (Bu) 2. (onoverg.) ontbinden van het huwelijk met iemand *Ze gaon scheiden* (El), *Ze konnen mar beter scheiden* (Wol), *Ze bin an et scheiden* liggen in een scheiding (Bu), *Mit*

neef en nicht is et wel es een mistrouwen wodden en gong 't weer op 'n scheiden (Obk) 3. (onoverg.) uiteengaan *Bij dat kruuspunt gaon oonze wegen scheiden* (Obk), zo ook *Hier scheiden oonze wegen* (ook fig.) (Bu), *Bij et scheiden van de markt bin 'k d'r goedkoop an kommen* bij het sluiten, het afgelopen zijn (Ste)

scheiding Ook *scheidinge* (El), *scheid* (bet. 4: El, Ma, Np, Ol-Nl, Ow, Wol), *schieringe* (bet. 4: Ow) de; -s, -en; scheidinkien ['skɛjdn] 1. het scheiden 2. haarscheiding *een scheiding in et haor* (Nbk) 3. echtscheiding *'t Is tegenworrig de iene scheiding nao de aandere* (Nbk) 4. lijn (gemarkeerd of denkbeeldig) die percelen scheidt, die het midden vormt van een weg, een sloot enz. *Dat huus staot op 'e scheiding* (Dhau), *De mure van oonze buurman staot percies op 'e scheid van oonze tuun* (Ol-Nl), *de Scheid was tussen Frieslaand en Drenthe, bij Damsluus d.i. in Appelsche* (Ow), *de scheid tussen Haulerwiek en et butengebied* (Ow), *Tussen Bakkeveen en Siegerswoold is ok zoe'n scheid* (Ow) 5. elk der beide kanten van een sloot, greppel (Ste) *De iene halve scheiding van een sloot is van de iene boer, de aere van de aander* (Ste)

scheidinge z. *scheiding*

scheidingebult(e) (E.l) de; -n; ...bultien ['sk...] 1. hoop grond, plaggen ter markering van een perceelsgrens

scheidingsgröppe (l) Ook *scheidsgröppe* (Dfo) de; -n; ...gröppien ['sk.../...] 1. greppel ter markering van een grens, met name tussen percelen land

scheidingspaol (Dfo) de; -en; -tien ['sk...] 1. paal aangebracht ter markering van de grens tussen percelen, tussen stukken land **scheidingsssloot** (Dfo, Nbk, Np, Obk, Ow, Ste, Sz) Ook *scheidssloot* (Bu, Ol-Nl, Spa, Sz), *scheisloot* (Bu, Nw) de; ...sloden; ...slotien ['skɛjdn.../'skɛjt.../...] 1. sloot ter markering tussen percelen, ook: ter markering van de provinciegrens *de scheidssloot tussen Frieslaand en Drenthe* (Bu), *de scheidingsssloot uutzetten* (Nbk), *Et maeken van een scheidingsssloot wodt mit kielgatten uutzet* (Dfo)

scheidingsstien (Dho, Ld, Ow) de; -der, -en ['sk...] 1. steen geplaatst ter markering van een grens, met name tussen percelen,

scheidsgroeppe - schelkoord

ook: steen aangebracht ter markering van een provinciegrens, o.m. tussen *Friesland* en *Overijssel* (Sz)

scheidsgroeppe z. *scheidingsgroeppe*

scheidsloot z. *scheidingsloot*

scheinen z. *schennen*

scheisloot z. *scheidingsloot*

scheistien (El, Ma, Ow, Ste) de; -der, -en ['skejstj:n] 1. flinke keisteen ter markering van een grens, met name tussen twee percelen land *Waor de scheidung in de heide zat, legden ze vroeger scheistienen; ze wodden ok in Steggerde wel es even verlegd* (Ste), *De scheistien lag op 'e scheid(ing) van de akker* (El, Ma)

schel bn., bw.; scheller, ook schelder, schelst ['skel] 1. schel: van geluid *een schelle stemme* (Ld, Nbk, Ol-Nl, Wol) 2. (van licht) scherp, sterk (Dho, Spa, Sz) *mit de ogen knipperen in et schelle locht* (Spa) *Hij had zoe'n schel locht* (Dho), *Et lucht is schel an de ogen* (Spa, Sz)

schelbakkien (Ste) et; ...bakkies ['skel...] 1. hetz. als *eerpelscheldersbakkien*, z. aldaar

schelderskölfien (Bu) et; ...kölfies ['skeldʃs...] 1. hetz. als *eerpelschelderskölfien*, z. aldaar

scheldersmessien z. *eerpelscheldersmes*
schele de; -n ['sku:lə] 1. iemand die scheel kijkt *Iene van die jongen is een schele, mit et iene oge kikt hij in de locht en mit et aandere in de buse* (Np), *Die schele kikt mit zien rechteroge in zien linkerbuse* (Obk) 2. schele pos (verspr.) *Snottepossen of schelen bin kleine roofvissies, aj' die vangen kuj' wel votgaon, dan zit d'r veerder gien vis meer; ze bin hiel klein, mar ze hebben in verholing een grote kop, de ogen staon daor verschillend in* (Ld, Ow, Bu) * (scheldend:) *Schelen bin de mooisten niet, mar een bochel is nog minder* (Bu), *.../En mooie schelen bin d'r niet* (Np)

schelen zw. ww.; onpers.; vooral onbep. w. ['sku:lɪn] 1. (in ontkenningen) uitmaken, van belang zijn, raken *Et kan oons niks schelen wanneer as et woordeboek klaor is, as wij et ende mar mitmaeken meugen* (Ol-Nl), *Et kan me niks schelen wat hij dot* (Diz, Wol, Nbk), *Et kan mij helemaole niks schelen* (Ste, Ol-Nl), ook: *Et scheelt me niks* (Ste), *Et scheelt mij een bitter*

betien wie in de plaese van N. komt (s: Nw: 1880), *Et kon niet schelen waarhenne* (ko), *Zoks kan een eer niks schelen* dat interesseert anderen niet, daar maken anderen zich niet druk om, dat gaat anderen niet aan (Nbk, b), *Wat kon 't him ok schelen* waarom zou hij zich er druk om maken, zich er iets van aantrekken (b), *Wat kan mij dat schelen!* wat moet ik daarmee, dat interesseert me niet (Nbk), *Wat kan mij die N. schelen, die mag wel op himzels passen* ik heb niets met die N. te maken (b), *Et kan me niks schelen as et vandaege regent* het maakt me niet uit (Obk), *Wat zol 't 'm schelen, as et mar goed spul is wat maakt het uit* (Ste), *Et kan me niks schelen, of ik deur de katte of deur de kaeter beten wodde* (Op)

schelf I (Bu, Ld) ['skel(ə)f] - schelf: voor hooi, stro enz.

schelf II (Bu, Diz, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Wol, p, b: Im) bn., bw. ['skel(ə)f] 1. (z. ook *schellig*) scheef lopend, staand, scheluw, d.i. scheef in het verband zittend *As de spoorstokken schieve zitten, dan spooft de waegen niet, dan lopt hij schelf* (Bu), *Die deure zit wel een betien schelf* (Wol), *Et kammenet is schelf* (Diz), *Et hekke is schelf* (Ol-Nl), *De taofel staot zo schelf* (Nw), *Die kaante die staot aorig schelf* (Sz), *Dat paantien is niet hielendal recht, et is scheel of schelf* (Obk)

schelhooft (Bu, Dho, Nw, Obk) et; -en (bet. 1) ['skelho:lt] 1. houtblok waar de eiken op worden geklopt bij het eekschillen 2. (verz.) af te schillen of afgeschild hout (Dho, Obk, Nw) *Et schelhooft mos eerst kapt wodden en dan begonnen de iekschellers heur wark* (Obk), *et schelhooft kloppen* (Obk), *De draodpaolen mossen vroeger allemaol eerst (of)scheld wodden, dat was schelhooft* (Nw), *Schelhooft wodde laeter ok wel as draodpaolen bij et laand langes bruukt* (Nw)

schelig (El) bn., bw. ['sku:ləx] 1. een beetje scheel, loens *Hij kikt wat schelig* (El)

scheling (Sz, Wol) de ['sku:lɪŋ] 1. gebrek, ziekte *Die man het altied wel scheling, now hij alleen is* er mankeert hem voortdurend iets, hij voelt steeds wel een kwaaltje (Sz)

schelkoord z. *schellekoord*

schelle Ook *schalle* (bet. 5: Bu, Dho, Obk, Op, Obk, Pe-Dbl, j) de; -n; -gien ['skelə/ 'skalə] 1. schil (van bep. fruit, vruchten), schors *De peren hadden een roeg schelle-gien* (Db), *Sukade is van de schelle van citroen, die snipperd wodt* (Dfo), *De schellen van de atepoelen bin taoi* (Obk, Dho), *Jow moe'n de eerpels wat dunner schellen en niet zo ofplaggen, dat is zunde, want et beste zit onder de schelle* (Op), *talhooties zonder schelle* (Obk), *Die boom het een stevige schelle* (Sz), *een stokkien schelle van de boom ofhaelen om te marken* (Dhau), *De geit het de schelle van de boom vreten* (Spa), *As de schelle van de boom is, gaot die dood* (Obk), *de schelle van 't hooft haelen* (Ow), *Tegen et trekkemes - om de schellen mit van de bomen te haelen - wodde ok wel schelmes zegd* (Nw), *De iekschelders kwammen hier om ieken te schellen, die schellen wodden in de leerlooierijen bruukt* (Ste), *Bi'j et iek-schellen wodde et hooft eerst op lengte zaegd, dan wodt et klopt, zodat de schelle los komt te zitten* (Dfo), (m.b.t. het eikschillen:) *As et wat goed schellen wol, was et ok weer een slag om ronde schellen te maeken* (n: Ot) 2. (bij vergelijking) de buitenkant van een mens (Ow) *'t Liekt mi'j toe dat de fonnementen dan wel es slim diepe zitten kunnen, want diepe onder de schelle kan d'r ok nog wel es wat zitten wat aj' d'r van buten of niet zocht hadden* (Ow) 3. deurbel, deurschel *Aj' vroeger de winkeldeure eupendeden, begon de schelle an de deure te klingelen* (Ld), *grote lui mit de schelle an de deure* (Ste), *De schelle gaot, gao mar even naor de deure* (Dfo, Obk, Ste, Nt) 4. fietsbel (Bu, Sz) of klein belletje anderszins (Bu) *Ik heb een andere schelle op 'e fiets kregen, disse dee et niet meer* (Sz), *de schellegies op een arreslee kleine belletjes* (Bu) 5. (vaak verkl.) walmvanger (OS, verspr. WS), d.i. minder plat van vorm dan een *blackertien* (Ste) *Boven de laampe hangt een schellegien* (Ma), *As de laampe walmde, wodde de schelle zwat* (Bdie), *Et schallegien zit onder 't vet* (Ma, Dho), *de schalle van de pieterculielaampe* (Pe-Dbl, Np, Obk: j), *'t Schallegien van de laampe hul de waarmte tegen, dat de zoolder niet te hiete raeken zol* (Obk) 6. (meestal mv. van het verkl.)

hetz. als *lelle*, bet. 1, z. aldaar (Bu), ook bij schapen (Bu) *Een geit, sanageit het ok schellegies, onder bij de hals* (Bu), ook oorlel bij pluimvee (Bu), z. ook *oorschelle schellebakkien* (Spa) et; ...bakkies ['skelə bakin] 1. hetz. als *eerpelschelderskorfien schellebos* (Op) de ['skeləbos] 1. bos bestemd voor het eikschillen, vgl. *Bi'j et kappen van bos in meert om takkebossen te maeken, leuten ze vroeger de ieken stammegies staon, tot de meitied, as d'r genoeg sap was om ze te schellen; dat was de schellebos* (Op)

schellegies (Dhau) bw. ['skeləxis] 1. heel licht, met de dikte van een schil, in verb. als *De vore hoefde mar schellegies ommeploegd te wodden* (Dhau)

schellekoord Ook *schelkoord* (Dho) ['skel(ə).../...] - schelkoord *Defstige meensken hadden een schellekoord, om et personeel te roepen* (Db), *Vroeger trokken de mevrouwen an 't schelkoord* (Dho), *Et schellekoord hangt bij et bedde* (Wol), **schellemes** (Bdie, Dfo, Op, Ow, Sz, Pe-Dbl) Ook *schelmes* (Dhau, Nw, Ow, Pe-Dbl) et; -sen; ...sien (bet. 2) ['skelə mes/...] 1. schilmes: voor het schillen van de schors (Bdie, Pe-Dbl, Op, Sz) *We schellen de bomen mit et schellemes* (Op) 2. aardappelschilmesje (Dfo, Dhau, Nw, Ow, Pe-Dbl)

schellen I st./zw. ww.; overg, onoverg.; schul/schelde, het schullen/scheld ['skelɪŋ] 1. (onoverg.) schelden, met woorden tekeergaan *Hi'j schelt om 't aandere woord herhaaldelijk* (Diz), *Hi'j kan allemachtig schellen* (Diz), *Zien schellen hulp niet, noch zien smeken* (Nbk, b), *Ze begonnen op 'e maat op him te schellen en te rachen* (Ow), z. onder *rachen* 2. (overg.) schillen een appel *schellen, een pere schellen*; ook: ontdoen van boomschors, eikschillen *De draodpaolen mossen scheld wodden, dat was schelhooft; feitelik mos ie ze eerst waeteren, dan deej' ze bi'jv. een poos in de sloot, dan koj' ze laeter schellen* (Nw), *De iekschellers kwammen in de haast altied om ieken te schellen* (Ol-Nl), *Ik schelde de bomen vroeger mit et stekkien of idiaalboortien of mit et trekmes* (Ld), *dennen schellen as ze in de sloot legen hadden* (Spa), *Talhooties schellen was vrouwludewark* (Ow), *As et wat goed*

schellen - schelmstreek

schellen wol, was et ok weer een slag om ronde schellen te maeken (n: Ot) 3. (onoverg.) geschild worden *Ieken wollen niet zo best schellen, die kwammen om et laand zonder dat ze scheld wodden* (Nw) 4. (overg.) een aangegeven hoeveelheid appels, bomen enz. schillen *Ik zal de panne mit appels schellen* (Wol) 5. licht, ondiep ploegen *Bi'j de haast moet de bouw scheld wodden* (Db, Ma, Np, Obk), *Bi'j de haast is de boer mit de bouw an 't schellen* (Obk), *even et laand schellen* (Bu, Pe-Dbl, Ste), *De veurmessies van de ploeg mossen de dong d'r onder schellen* (Db), *de haever d'r onder schellen* (Nbk), *Niet te diepe ploegen, heur, licht schellen is wel genoeg* (Ol-Nl), *Hi'j schelt d'r krek deur ploegt heel licht* (Bu) * *Schellen, schellen dot gien zeer/Houw ie mi'j, dan houw 'k jow weer* (Nbk, b), *.../Aj' me houwen, houw 'k je weer* (Ld), *Schellen, schellen dot niet zeer, mar aj' (mi'j) slaon (dan) slao ik je weer* (Dho, Np, Sz, Db), *...slao ie mi'j dan slao 'k jow weer* (Bu, Dhau, Nw), *Schellen doet gien zeer, schellen jow mi'j ik schel jow weer* (Op), zo ook *Schellen doet gien zeer, bieten en klauwen is vule meer* (Ol-Nl)

schellen II (Db, Ma, Np, Spa, Wol) zw. ww.; onoverg.; schelde, het scheld ['skelɲ] 1. (onoverg.) aanbellen (Ma, Np, Wol) *Hi'j schelde bi'j de buren* (Wol), *D'r schelt iene* (Ma) 2. (onoverg.) opbellen, telefoneren (Db, Spa) *Ik zal wel even schellen* (Spa), *Aj' kommen willen moej' eerst even schellen* (Db)

schellendewieze (Nbk, Ow) bw. [skelɲdewi:zə; aks. wisselt] 1. bij wijze van uitschelden *Schellendewieze wodt wel zegd: 'Pieter-broek-schieter'* (Nbk, Ow)

scheller de; -s; -tien ['skelɲ] 1. iemand die *schelt*, z. *schellen* 2. de eigenlijke eikschiller (n: Ot)

schellersmessien z. *eerpelscheldersmes*
schellescheppe (Db, Ol-Nl) Ook *schel-scheppe* (Bu, Dhau, El), *schelscheppe* (Db, Obk, Pe-Dbl) de; -n; -scheppien ['skelə skepə/'skelskepə/...skopə] 1. soort spade in de vorm van een stuk ijzer met platte bek waarmee men de schors van bomen haalt, schilschop *Mit de schellescheppe warkten ze om de schelle van et hooft te haelen* (Db), *Jow schellescheppe mag ok wel es*

weer slepen wodden (Ol- Nl)

schellig (Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste, b: ln) bn.; -er, -st ['skeləx] 1. niet recht, scheef *De poten staon schellig onder de taofel* (Obk), *een schellig stok laand* (El), *De deuren hangen d'r schellig veur* (Ste), *De kaaste staot wat schellig* (Np, Nw), *Die stien is schellig asymmetrisch, niet beslepen* (Ste) 2. hetz. als *rattelschellig* (Nbk, Ste)

schelling Ook *schalling* (Diz), *schilling* (El) de; -en; schellinkien ['skelɲ/'skalɲ/'skilɲ] 1. schelling, muntstuk ter waarde van dertig cent *Ik heb d'r twee schalling veur betaeld* (Diz), *de eerappels, goed een schelling de mudde* (p), *Doe mi'j mar veur een schelling stokvis* (Dfo)

schellings (Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) bn.; attr. ['skelɲs] 1. ter waarde van een schelling *N., bakker in Hooltpae, verkochte in zien tied nog schellingse stoeten* (Op), *een schellings brood* (Spa), *een schellingse stoete* id. (Pe-Dbl)

schellinkien (Ow) et; ...kies ['skelɲkin] 1. hetz. als *schelle*, bet. 5

schelm de; -s; -pien ['skeləm, skelɲ] 1. schelm, rakker, guit *Ok een mooie schelm, die kan d'r mooi bi'j kommen* (Bu), (van een kind:) *Wat een schelmpien* (Nw), *I'J bin een dikke schelm, et fonkelt je de ogen uut* (Db) * (kinderrijmpje op de vingers) *Doempien het een kugien kocht/Kotman het 'm naor huus toe brocht/Laankman het 'm steuken/Kleine fiedelommedeintien het de wossies maekt/Klein schelmpien het ze allemaole opeten* (Ste)

schelmen (Ow) onbep. w. ['skelməɲ, 'skeləmən] 1. gemeen spelen bij een kinderspelletje *Ie schelmen, heur je speelt gemeen* (Ow), *Ie moe'n niet zo schelmen* (Ow)

schelmes z. *eerpelscheldersmes*, *schellesses*

schelms (Bu, Db, Dhau, Dho, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz) bn., bw.; -er [skeləms, ...lɲs] 1. schelmachtig, guitig, snaaks *Wat kikt die schelms toe* (Dhau), *schelms lachen* (Bu, Ste, Sz), *een schelms lachien* (Obk), *Zoe'n kleine rakker is een betien schelms enigszins ondeugend* (Obk), *een schelmse jonge* (Spa), *een schelmse streek* (Ste)

schelmstreek (Nt) ['sk...] - schelmenstreek

schelnaeme Ook *schelname* (WH) de; -n; ...naempien ['sk.../...] 1. benaming om iemand mee uit te schelden, ook wel zwakker: bijnaam *Oonze buurman noemen we altied bi'j zien schelnaeme* (Diz), *Vroeger hadden de meensken vaeke een schelnaeme* (Wol)
schelname z. *schelnaeme*
schelpe z. *schulpe*
schelpegruus (Nbk) ['sk...] - schelpgruis
schelpepad (Nbk, Obk, bl) ['skel(ə)pəpat] - schelpenpad
schelploeg (Obk) de; -en; -ien ['skel...] 1. bep. ploeg waarmee men ondiep ploegt, schilploeg *et bouwlaand schellen mit de schelploeg* (Obk)
schelpe z. *schellescheppe*
schelscheppe z. *schellescheppe*
schelvinke (Ow) Ook *schillevink* (Bu) ['skel.../skilə...] 1. vink (de gewone soort)
schelvis de; -sen; -sien ['skelfis] 1. schelvis, bekende kabeljauwachtige vis *Schelvis mit zoerstip is lekker* (Wol), *We lussen graeg een gebakken schelvisstien* (Bdie)
schelvisoge (Dfo) et; -n; ...ogien ['sk...] 1. oog van of als van een schelvis *Daor hej' him weer mit zien schelvisogen* (Dfo)
schelwoord (Nbk, Spa) ['skel...] - scheldwoord
schema et; -s; -gien ['skī:ma] 1. schema: schematische tekening e.d. 2. overzicht in hoofdpunten *een schema maeken om je wark uut te voeren* (Nbk) 3. planning *Bi'j' nog wat op schema mit je wark?* (Nbk), *Li'j' nog wat...* (Nbk)
schematisch (spor.) [skī:'ma:tis] - schematisch
schemer z. *schiemer*
schemeraovend z. *schiemeraovend*
schemerdonker z. *schiemerdonker*
schemerduuster z. *schiemerdonker*
schemeren z. *schiemeren*
schemerig z. *schiemerig*
schemerlaampe z. *schiemerlaampe*
schemerlampe z. *schiemerlaampe*
schempen z. *schimpen*
schempnaeme z. *schimpnaeme*
schempwoord z. *schimpwoord*
schendalieseren z. *schenneseren*
schendaseren z. *schenneseren*
schendel(e)seren z. *schenneseren*
schenderi'je (Bu) [skendɪ'jə] 1. plekken van beschadiging *D'r zit wat schenderi'je*

om de zunne het is niet meer mooi helder rond de zon (Bu)
schende(r)seren z. *schenneseren*
schendieseren z. *schenneseren*
schene (verspr.) Ook *schiene* (Np, Obk, Wol, Ow, p) de; -n; scheentien ['skī:nə/ 'skī:nə] 1. scheen (bij de mens) *Aj' een letsel an jow schienen kriegten, liekt dat niet best!* (Obk), (dreigend:) *Za'k je tegen de schenen schoppen?* (Nbk), *...een trap tegen de schenen geven?* (Nw), zo ook *Za'k je een trap veur de schenen geven!* (Nw) en *Za'k je een peer blauwe schenen trappen?* (Nw), *Moej' een schop veur de schenen hebben?* (Bu), *Hi'j kreeg een trap tegen de schenen* (Ow, Wol, Dho), *Hi'j kreeg een schop veur de schenen* (Ma), *Ik zal je een schop veur de schenen geven* (Ste), *Hi'j schopte me tegen de schenen* (Diz), *Ze kwammen mekeer nao an de schenen mit hadrieden* zaten vlak achter elkaar (Ow), *As de knieper op de schene komt (...)* als hij in de rats komt te zitten, als het er werkelijk op aankomt (Np, Obk), zo ook *Doe kwam de knieper op 'e schiene* (Np), *iene et vuur nao an de schenen leggen* (Nbk, Np)
schenebonke (Nt) ['sk...] - scheenbeen
schenebot (Bu, Dfo) ['sk...] - scheenbeen
schenier (Bu, Db, Dfo, Diz, Nbk, Pe-Db, Wol) Ook *scheniere* (Nbk, Ol-Nl, Pe-Db, Spa), *scharnier* (Bu, Dfo, Obk, Op, Ow, Sz), *scharniere* (Np, Nw, Spa) de, et; -en; -tien [skə'ni:ər/...rə/skar'ni:ər/...] 1. scharnier *De schenieren bin vaasteroest* (Db), *Ze hadden de deure uut 't schenier tild* (Pe-Db), *De scheniere van de deure piept daj' d'r aekelig van wodden* (Pe-Db)
schenierblad (l) [skə'n...] - scharnierblad
scheniere z. *schenier*
schenzen z. *schinken*
schenker z. *schinker*
schenking z. *schinking*
schenkkanne z. *schinkkanne*
schenkkel z. *schinkketel*
schenkute z. *schinkute*
schenneleseren z. *schenneseren*
schennelieseren z. *schenneseren*
schennen (verspr.) Ook *scheinen* (Db, Obk) zw., st. ww.; overg., onoverg.; schende/schun, het/is schend/schunnen ['skɛn:'skējn:] 1. aantasten van de huid,

schennerig - schepelskölf

verwonden *Wat het hi'j een raere wonde in 't gezicht, hi'j is hielemaol schend* (Ste), vandaar: *Ie bin aorig schend* (Spa), *Poekelig om 't gezicht wezen, dat schein veural bij jonge meensken* (Obk), *Dat peerd is hielemaol scheid deurd'at hi'j in de stiekeldraad zeten het* (Obk) 2. beschadigen *Dat koppien is weer schend, d'r is een flinter of* (Dho), *Et servies is scheid* (Db), *Ik heb dat boompjen reer scheid deur him verkeerd te snujen* (Obk), *Beschaemd wo'n zij die zonder reden et vertrouwen schennen* afbreuk doen aan het vertrouwen dat men in hen stelt (b) 3. belasteren *Zien naeme is schend* (Db), *Ik hope niet daj' zien naeme daor mit schend hebben* (Ol-Nl)

schennerig (Ol-Nl) bn.; -er, -st ['skɛnɾɔx] 1. enigszins geschonden, beschadigd *Dat servies ziet d'r aorig schennerig uut* (Ol-Nl)

schenneseeren z. *schenneseren*

schnellieseeren z. *schenneseren*

schnellieseeren z. *schenneseren*

schenneseren (verspr.) Ook **schendeseeren** (Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma), **schendeseeren** (verspr.), **schennelieseeren** (Dho, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa), **schennelieseeren** (ZW, Np, Spa), **schennelieseeren** (Np), **schenseseren** (b: ln), **schendelieseeren** (Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz), **schenseseren** (Db, Dhau, El, Ow) **schennieseeren** (Ol-Nl, Op, Ow), **schendieseeren** (Nt, Nw), **schendeseeren** (Op), **schendersereeren** (El, Ld, Ow), **schendalieseeren** (Op), **schandersereeren** (Db, b: lm), **schandeseeren** (Obk), **schandeseeren** (Ma), **schansereeren** (Dfo, Dhau, Obk, b: lm), **schassereeren** (Dhau), **schesereeren** (Nbk), **schaandersereeren** (b: lm), **beschendieseeren** (Nw), **beschenneseeren** (Nw), **beschendeseeren** (Nw) [skɛnə'su:ɔrn/skɛnə.../skɛndjə.../skɛnəli 's..., ...n]i.../skɛn]ə's.../skɛn]i's.../skɛsə's.../skɛnd]i's.../skɛ's.../skɛni's.../skɛndi's.../skɛnda's.../skɛndr's.../skɛndali's.../skɛndr's.../skɛndjə's.../skɛndə's.../skā's.../ska's.../skə'.../skā:ndr's.../bɛskɛndi's.../bɛskɛn]ə's.../...nd]...] - schandalieseeren: flink of licht beschadigen *Mit dat ongelok het hi'j zien roggegraot schendeseerd* (Obk), *'k Bin hielemaol schenneseerd, et bin allemaol wonties en zo* (Ste), *Hi'j is mar raer schenneseerd* (Ste), *De koppies bin wat schenneseerd, d'r bin*

wat hoekies of en zo (Nw, Ste), *Et klieid is hielemaole beschendeseerd* (Nw), *Wat hef' me de boel weer schenneseerd* (Ol-Nl), *Die ketel is mi'j ontvalen, now is hi'j aorig schenneseerd* (Ow), *Die kaorten [speelkaarten] bin kenber, ze bin schendeseerd* (Dho) * *Wie zien neuze schenneseert, schennescert zien gezichte wie z'n neus schendt, schendt z'n aangezicht* (Obk)

schennieseeren z. *schenneseren*

schenseseren z. *schenneseren*

schenseseren z. *schenneseren*

schep z. *scheppe*

schepblik (Ld, Np, Obk, Pe-Dbl) ['ske blik] - schepvat (van blik) *De oolde winkeliers hadden gotte en ries en suker los in bakken in de winkel en hadden een schepblik om et spul in grauwe pepieren zakkies te doen en of te wegen* (Obk), *Et schepblik ligt in de maelbak* (Ld, Np), ...*in de roeiboet om waeter uut te scheppen* (Pe-Dbl)

schepel (bet. 1: OS, verspr. WS, b: ln, bet. 2: Nw, Op, Ste, bet. 3: Bdie, Bu, Dhau, Nw, Ste, bl) de, ook wel et; -s; -tien ['sku:pj] 1. inhoudsmaat: schepel, 1/3 hl; als gewichts aanduiding voor aardappelen: 35 kilo (Bdie, Ld, Nbk, Op, Wol), 23 1/3 kilo (El), 25 kilo (Bu, Obk, Np, Ste), ook 0,1 hl (Dhau, Sz), 0,5 hl (Obk, b: ln) en 2,5 hl in *De Kuunder* (Kuinre) (Wol), ook 35 kilo rogge (Wol), *'k Moet een schepel eerpels hebben* (Nbk), *Veur de winteropslag mossen we vief schepel eerappels kopen* (Db), *eerpels kopen bij et schepel* (Ld), *We hadden zes schepel eerappels uut de tuun van 't jaor* (Obk) 2. hetz. als **schepelskölf**, z. aldaar (Ste, Op) of **kwatskölf**, z. aldaar (Nw); ook: de inhoud van zo'n korf *een schepel eerpels* (Ste, Nw), *Ik hebbe vandaege verscheiden schepel eerpels rooid* (Op), *Dat laand brengt hiel wat schepels op schepelkorven* (Nw) 3. bep. oppervlakte: 0,1 ha (Bdie, Bu, Dhau, Nw, Ste, bl): *drie schepel laand eerappels* (Ste), 0,5 ha (b: ln), 0,4 ha (Bu), 0,3 ha (Dhau)

schepelskölf z. *schepelskölf*

schepelmaande z. *schepelskölf*

schepelskölf (OS, Bu, b: ln) Ook **schepelskorf** (Dho, Np, Nw, Obk, Op, b: ln), **schepelskölf** (Bu, Nw), **schepelmaande** (Bu, Pe-Dbl), **schepelsmaande** (Pe-Dbl,

Ste), **schepersmaande** (Dfo, Ste) de; ...korven; ...korfien ['skɪ:pɪs.../'skɪ:pɪk.../'skɪ:pɪmā:ndə/...pɪs.../...pɪs...] **1.** hoge korf vooral bedoeld om aardappelen in te doen, met de inhoud/het gewicht van een *schepel*, z. aldaar *le rooiden de eerpels in een schepelskōrf* (Nbk), *De eerappels wodden meten mit een schepelskōrf* (Obk), *Een schepelskōrf het 35 kilo* (Nbk), *Drie schepelsmaanden vol is wat meer as een mudde* (Pe-Db), *Die koe het een gier as een schepelsmaande* een erg grote uier (Ste), (van iemand die z'n hoofd op een vreemde wijze rechtop heeft staan:) *Hij het een kop as een schepelskōrf* (Ow)

schepelsmaande z. *schepelskōrf*

schepemmer (Dfo, Dho, Nbk, Np, Ste, Wol, b) de; -s; -tien ['skɛpɛmɾ] **1.** emmer waarmee water (gier, of vloeistof anderszins) wordt geput, geschept (vaak aan een lange stok) *Bij et baggelen mos ie een schepemmer hebben om waeter mit in de baggelbak te scheppen* (Np), *een schepemmer in de gierputte* (Ste)

scheper (OS, Bdie, Bu, Dho, Np, Nw, Ol-Nl, Op, b) de; -s; -tien ['skɪ:pɪ] **1.** schaapherder, *Schep F.O. was vroeger scheper op 'e Schurigester heide en hudede een grote koppel schaopen veur de boer* (Obk), *De scheper is op 'e heide* (Ma), *As de Drentse schaopen rotkreupel hadden, bruukte de scheper brune teer om de klauwgies zuver te kriegen* (Ow), *Ik bin van een scheper maekt en die kommen niet an koeke toe ik heb nu eenmaal weinig geld, ik kan weinig geld besteden en ik neem het ook van een ander niet aan* (Nbk)

* *As de gekken te marke kommen, kriegen de schepers geld* een schaapherder verdient weinig, krijgt altijd als één van de laatsten geld (Bu), (tekstdeel uit een oud, verder niet meer bekend volksliedje, gezongen bij het roeren van pap:) *Ruur omme de brij en kook dunne/Et is veur de scheper van Buil* (Ow), zo ook: *Ruur omme, kook dunne, want de scheper zal 't hebben* (Dhau)

schepere (Db, Dhau, Obk) ['skɪ:pɪɾ] - schepere *Die F.O. had een polle verdiend mit schepere en was laeter een zelfstandig boertien op eigen stee* (Obk)

schepershond (l) ['sk...] - schepershond

schepershuus (El, Obk) ['sk...] - (vaak verkl.) schepershuis *Et schepershusien ston*

vroeger in Tronde (El), *Et schepershuus ston an de zaandweg* (Obk)

schepersjonge (Bu) Ook *schaopejonge* (Bu) de; -n; ...jongien, ...joongien ['s.../'sk...] **1.** jongen die schapen hoedt

schepersmaande z. *schepelskōrf*

schepersschoppe (El, Op, Sz) de; -n; ...schoppien ['skɪ:pɪrskopə] **1.** herdersstok: met schopje, om een kluit mee op te werpen *As een schaop uut de kudde lop, gooit de hedder mit et schepersschoppien een klute op en dan gaot de hond d'r achteran* (Sz)

schepkōrf (bs: Obk) Ook *schepkorf* (bs: Op) de; ...kōrven; -ien ['skɛp...] **1.** schepkorf

schepnet ['skɛpnɛt] - schepnet *et schepnet d'r onder holen* (Ma)

scheppe (bet. 1, bet. 2: verspr.) Ook *schep* (bet. 2: verspr.) de; -n; scheppien ['skɛpə/skɛp] **1.** schep: bep. gereedschap om mee te scheppen, ook schop waarmee men graaft, zand verplaatst enz. *Een hoolten scheppe wodde vroeger bruukt bij 't zaod opscheppen* (Db), *Wij' me de scheppe even geven? Dan za'k dit gat nog wat groter maeken* (Wol, Nbk), *een houten lepel mit een ronde scheppe* d.i. het deel waarmee men schept (Spa) **2.** (de var. *schep* wordt frekwenter gebruikt dan *scheppe*) de hoeveelheid die in een schep gaat *Geef me mar een flinke schep slagroom op 'e koffie* (Obk), *Niet zoe'n grote schep suker in de koffie doen* (Ste), *Ik wil nog graeg een scheppien suker in de thee* (Nbk, Wol), *Ik zol nog een schep eierkolen in de kachel doen, aandere gaot hij uut* (Db), *Die reed is altied zo modderig, daor moet even een peer schep zaand in* (Obk), *een schep(pe) geld* een grote hoeveelheid (verspr, WS, El, Ma, Obk): *Die is niet slecht of, die het een hele scheppe geld* (Pe-Db), *Die oolde vrek leut een hiele scheppe geld nao* (Op), *Ze kreeg een beste schep geld mit, doe ze trouwde* (Obk), *Dat kost een schep geld* (El, Nt, Ol-Nl), zo ook *Dat het me ok een schep vol geld kost* (Bu), *Et geld wodt d'r mit de scheppe vol in brocht* daar gaat veel geld naartoe, ze verdienen daar veel (Dhau), (van mensen die veel verdienen maar ook kwistig uitgeven:) *Et geld wodt d'r mit scheppen in brocht en et gaot d'r mit de*

scheppegruus - schere

kroje weer uut (Dfo), *As hi'j je wat vertelt, kuj' d'r op rekenen dat hi'j d'r een schep op doet* het aandikt, het sterker doet voorkomen dan het is (Pe-Dbl, Nw), ...*d'r bovenop dot* (Bdie, Dho, Dla, Nbk, Nt, Ow), ...*d'r bi'j op dot* (Ld), zo ook *De boer dee d'r nog een scheppien overhenne en zee (...)* (j), *Die het d'r een schep bi'j daon* (Dhau)

scheppegruus (Dfo, Dhau) et ['skɛpəgrɥs] **1.** (verz.) kleine blauwe spijkertjes (hetz. als *blauwkoppies*, z. aldaar) *Scheppegruus is een hiel klein blauw spiekertien dat vroeger in de kaemer bruukt wodde om doek op 'e mure te timmeren op latten, en dan wodde d'r behang op plakt* (Dhau)

scheppen I st. ww.; overg.; onbep. w. en het schaopen (spor., b) ['skɛpm] **1.** scheppen, uit het niets kreëren *Want as d'r een Schepper beston dan zol hi'j him, A.A., wel eers schaopen hebben* (b), *Ik mos zels een medel scheppen om een boot te maeken* ontwerpen (Obk) **2.** vormen, weten voort te brengen *Op die tentoonstelling was te zien wat meenskehanen scheppen kunnen* (Obk), *een keunstwark scheppen* (Op), *kaansen scheppen* (Dho)

scheppen II zw. ww.; overg., onoverg. schepte, het schept ['skɛpm] **1.** met een schop, emmer e.d. uit of van iets nemen *branewien mit reziene uut een koeme scheppen* (Bu, El), *Tegenworig scheppen ze de room van de melk omdat et vetgehalte te hoge is* (Obk), *zaand in de zaandbak scheppen* (Nbk), *et waeter uut de kelder scheppen* (Nbk), *Kleinjongen zitten soms mit de oren op scheppen* zitten heimelijk mee te luisteren, zitten stiekem ergens af te luisteren (Np), zo ook *Die het de oren op scheppen staon* (Np) **2.** (op)vangen van een zwerm bijen m.b.v. een schepkorf (j, bs: Dfo, Obk, Op, Ow) *Zo schepte de broggewaachter de zwaarm* (j) **3.** in *een lochien scheppen* (spor.) **4.** in *d'r behagen in scheppen* (Nbk, Sz, b) **5.** (bij paarden) scheppende bewegingen maken met de voorpoten, d.i. met de voorpoten 'naar buiten' bewegen (bij het lopen) (verspr. OS, Bu, Np, Ste) *Dat peerd schept nogal wat* (Ste), *Dat peerd het niet zoe'n mooie gang, hi'j schept mar wat mit zien poten* (Dhau), *Scheppen mit de veurbienen is een gebrek* (El), *Scheppen en mi'jen kan*

los van mekaer, mar ok wel toegelieke (Bu)

schepper Ook **schrepper** (in de verb. onder 2: Ma, Np) de; -s; -tien ['skɛpɾ/'skr...] **1.** schepper, iemand die iets kreëert, in het bijzonder: God **2.** in *(de) schepper en schriever* degene waar het allemaal om draait, die het voor het zeggen heeft, alles regelt (verspr.): *Ik magge die N. niet zo graeg, hi'j kan him soms heel wat anmaotigen en doen asof hi'j de schepper en schriever van de hele boel is* (Op), *Oonze mem was schepper en schriever bi'j oons in huus* (Nw, Obk), *In de huusholing is de vrouw de schepper en de schriever* (Diz, Obk), ...*de schepper en schriever* (Wol) **3.** degene die iets schept (lett.)

scheppestok (Ld) de; -ken; -kien ['sk...] **1.** steel van een *scheppe*

schepping ['skɛpɪŋ] - schepping: het scheppen, het geschapene

schepsel ['skɛpsl] - schepsel: door God geschapen individu: mens, dier; vervelend, verachtelijk iemand: *Dat schepsel lopt altied om de bulten henne* doet weinig of niets, pakt nooit eens echt aan (Bu), *een ontevreden schepsel* (Dfo), *een vervelend...* (Bu), *een verwend...* (Bu), *Een eigenwies...* (Nw), *een verwaand...* (Bu), *een reer schepsel* (Wol), *een vremd...* (Nt)

schepvat ['skɛpʋat] - schepvat *Mit een schepvat wodde uut maeltonnen et mael in een emmer daon om d'r slobber van te maeken* (Ld, Op), vgl. *Et schepvat was zoe'n 5 liter, een emmer mit een stokkien mit een stompe haoke, dan koj'm an de tonne hangen* (Obk, Ste), *een schepvat in een tonne mit waai* (Spa, Sz), *We bruken et schepvat veur et kalverbonnen* (Dho), *Et schepvat bruukten ze vroeger wel in de winkel, veur ries en gotte en zo* (Pe-Dbl)

schere de; -n; scheertien ['skɪ:ɛrɛ] **1.** schaar (waarmee men knipt) *Ik heb de schere goed scharp* (Sz), *de schere d'r in zetten* (Nbk), *Ik moet die man nog es onder de schere hebben, mar ik weet niet hoe ik et him lappen moet* (Obk), *Die het een bek as een schere* maakt erg rake, scherpe, vinnige opmerkingen, is erg gebekt (Nw) **2.** ploegschaar, kouter (Db, Ste) *Et mes of de schere moej' niet zo diepe zetten* (Db), *De schere zit veur in de*

ploeg (Ste) 3. hetz. als *scheermesstomp*, z. aldaar (bo: Np) 4. het verband van *keerstokken*, z. *keerstok* (Nt)

scheren I (verspr. WS, h, fp) Ook *scherens* (Np, Ol-Nl, Sz, fp) mv. ['sku:ərn(s)] 1. bep. plant: scheren, krabbescheer (z. ook *scheer*) *Trekgatten mit scheren gruijen staorigan dichte in een tied van 50, 60 jaor, behalve as d'r zwanen in zitten, die holen et schone* (Ste), *De sloot is zowat dichtegruid mit scheren* (Diz), *Scherens die gruiden vroeger ok wel bi'j oons in de petgatten, daor legden de steernties vroeger de eigies op* (Ol-Nl), *scheren trekken* d.i. uit de *Lende* en de wijken daarvan halen (gebruikt als groenbemesting onder de aardappelen) (bo: Dho)

scheren II zw./st. ww. (bet. 1-4); overg., onoverg.; *scheerde/scheur* (spor.), het *scheerd/scheuren* (spor.) ['sku:ərn] 1. (overg.) knippen: van het hoofdhaar, all. in de verb. *over ien kam scheren* (spor.) 2. (overg.) scheren: de baardharen of haren anderszins van de huid verwijderen door te snijden met een mes, te bewerken met een scheerapparaat e.d., iemands baard aldus verwijderen *je scheren: Hej' je al scheerd?* (Nw), *Hi'j scheur 'm alle daegen goed* (Bdie), *de baord scheren, ...d'r of scheren* nl. gezegd wanneer iemand eerder z'n baard heeft laten staan, *Kuj' me dat nekhaor d'r ok even uut scheren?* (Nbk), *De kapper scheerde de oolde man* (Nbk) 3. (overg.; inzake dieren) het haar kort knippen, scheren *Tegenwoddig scheren ze de koenen zovule mogelijk, veur de schonig-hied* (Nbk, Bu), zo ook *et vee scheren veur et op 'e stal komt* (Nw), *de schaopen scheren* (Dfo, Nbk, Obk, Wol, Sz), *Ik heb et schaop scheuren, een best vluus!* (Sz), *Et scheren van de schaopen gaot elektrisch* (Obk) 4. (overg.) kort en gelijkmatig afknippen, in verb. als *de hede scheren* (Op, Spa, Bu), *Hi'j het et grös d'r netties of scheerd* (Nbk), *Hi'j het de hede d'r netties of scheerd* (Nbk), *Die was mit de ranen van 't pad an 't scheren mit een mesienegien* (Obk) 5. (onoverg.) rakelings langs iets gaan *Die vliegmesiene scheerde d'r langes, zo lege* (Bu), *Hi'j scheerde d'r veur langes* (Wol), *...bi'j langes* (Dhau), *Hi'j scheerde me vlak veur de voeten langes* (Op, Ste), *De voegel scheerde oons*

vlak veur de raemen langes (Ste), *...over et laand* (Sz), *De surfboties scheren over et waeter* (Op), *De ente scheerde over et waeter* (Spa, Dho), *De snijballe scheerde 'm bi'j 't heufd langes* (Ld) 6. (onoverg.) snel bewegend gaan, schieten *De zwelverties scheren over et laand* (El, Dfo), *...deur de locht* (Nbk), *Die scheerde mit de fiets of auto gauw even binnendeur sneed scherp af* (Sz, Ste), *Wat is die vent binnendeur scheerd* (Pe-Db1) 7. (overg.) spannen: met touwen, lijnen e.d. een *touwgien bi'j de tuunbedden langes scheren om ze recht te kriegen* (Op), *We scheren d'r eerst een touwgien langes mit bonepoten* (Pe-Db1), *De spinnen scheren heur draoden bi'j 't haast van et iene punt naor et ere* (Obk), *Ik zal even de liende scheren, dan kan ik de was mar ophangen* (Spa, Sz), *Aj' de tente opzetten moej' him goed scheren, eers klapt hi'j in mekeer mit de tentlijnen spannen* (Obk) 8. (onoverg.) gespannen zijn: van touw, draden enz. (Dfo) *Bij de haast kun de spinnewebben over de lanen scheren* (Dfo) 9. (onbep. w.) werken met de *scheretrekker* (Np, s), nl. om krabbescheer te verwijderen: *De sloot wodt opschoond mit een sloothaoke; die het vrij kotte tanen, aj' scheren mossen haj' langere tanen, dan haj' een scheretrekker* (Np)

scherens z. *scheren* I

scheresliep z. *schereslieper*

scheresliepen onbep. w. ['sku:əra...] 1. slijpen van scharen * (schertsend) *Scheresliepen en messezetten en schieve kutten terechtezetten* (Nbk)

schereslieper Ook *scheresliep* (Np) ['sku:əraslipt/...slip] - scharenslijper, scharesliep *As de schereslieper langesging kregen we regen, wodde d'r zegd* (Bdie), *Hi'j het een bek as een schereslieper een erg grote, brutale mond* (Sz)

scheresliepersgerei (Bu) et ['sk...] 1. gereedschap van de scharensliep *Op 'e schereslieperskarre hadden ze et scheresliepersgerei* (Bu)

schereslieperskaore z. *schereslieperskarre*
schereslieperskarre Ook *schereslieperskaore* (Obk, Ste) ['sk.../...] 1. kar van de scharenslijper, vgl. *De schereslieperskarre was een haandkarre mit de slieperije d'r op; de man mos schoeven of trappen*

schereslieperskoffie - scheukpaol

om him te verplaetsen (Obk)

schereslieperskoffie (Dhau, El, Nw) de ['sk...] 1. slechte koffie

scheresliepersstien (Ol-Nl) de; -en ['sk...] 1. slijpsteen van een scharensleep, waarop men scharen slijpt

scheresliepersvolk (Ol-Nl) et ['sk...] 1. mensen die van hun beroep scharensleep zijn

scheretrekken (Ste) onbep. w. ['sk...] 1. uit het water trekken van krabbescheer, hetz. als *scheren*

scheretrekker (Np) de; -s ['skt:ərə...] 1. bep. grote houten tang waarmee men *scheren* wegtrekt *De sloot wodt opschoond mit een sloothoake; drie het vrij kotte tanen, aj' scheren mossen haj' langere tanen, dan haj' een scheretrekker* (Np)

scherf z. *scharf*

schering de; -s, -en ['skt:ərɪŋ] 1. ketting: inzake weven, nl. de lengtedraden (El) *Bij dat weven hebben ze eerst een schering maakt* (El), fig.: *schering en inslag* heel vaak optredend: *Een scheiding tussen man en vrouw is tegenwoordig mar schering en inslag* (Dfo) 2. schuine lat als verbindend deel in een hek (Bu, Op) *De schering van een hekke die zit d'r dwas deurhenne* (Bu), *et achterstel mit de schering* nl. bij een boerenwagen (Op) 3. (verz.) krabbescheer (Ol-Nl) *Dat petgat is schier waeter, dan zit d'r gien riet of schering in* (Ol-Nl)

scheringdraad (Db) de; -en; ...draotien ['sk...] 1. scheringdraad (in weefsel) *Ik bin an 't weven, ik bruuk veur de scheringdraoden een grune kleur en veur de inslag wit* (Db)

scherm z. *scharm*

schermen (l) ['skermɔn] - schermen: de scherm sport bedrijven

schermeseren z. *scharmeseren*

schermiel z. *schremiel*

scherminkel z. *scharminkel*

scherp z. *scharp* I, II

Scherpenzeel z. *Scharpenzeel*

Scherpenzeelster z. *Scharpenzeelster* I, II

Scherpenziel(s) z. *Scharpenzeel(s)*

Scherpenzielster z. *Scharpenzeelster* I, II

scherpigheid z. *scharpigheid*

scherpte z. *scharpte*

scheseren z. *schenneseren*

scheteklapper (Bu) de; -s ['skt:tə...] 1. eigenaardig iemand *Da's ok een aorige*

scheteklapper! (Bu)

scheterig z. *schietorig*

schets de; -en; -ien [skets] 1. schets: globale tekening, schildering e.d. *Daor moej' eerst een schets van macken* (Ste), *Hi'j het een mooie schets van de karke tekend* (Wol) 2. identifikatietekening van een rund *De K.I. moet van alle kleine kalfies een schets macken* (Ol-Nl) 3. kort toneelstukje *Ze gongen in die jaoren de Stellingwarver dörpen bijlanges mit et harbargespul, mit schetsies en lieties* (Nbk), *Ze hadden zukke mooie schetsies, dat we hebben omraak lacht* (Sz) 4. beknopt overzicht (l)

schetsboek ['sk...] - schetsboek

schetsen ['sketsn] - schetsen: in hoofdlijnen tekenen, i.h.b. in *kalver schetsen* identifikatietekeningen maken, zo ook *Mien omke mos de koenen schetsen veur de febriek* (Wol); globaal uitleggen (Obk): *Ik schets jim in 't kot mar even hoe de toestaand daor is* (Obk)

schetstekening (l) ['sk...] - schetstekening

schetteren Ook *schatteren* (Ste: bet. 2) zw. ww.; onoverg.; schetterde, het schetterd ['sketɪn/'skatɪn] 1. schetteren, een schel, herhaald geluid maken *et schetteren van de trompetten* (Obk), *Hi'j zat op 'e trompet te schetteren* (Wol), *De meziek schetterde deur de zaal* (Ol-Nl), *et schetteren van de radio* (Bu, Nw), *As een hond achter een mudde an zit, dan begint de mudde te schetteren* (Wol), zo ook *Een mudde schettert as hi'j in geveer komt* (Bu) 2. luid en schel praten, luid, schel en evt. hoog zingen *Die vrouwluden schetteren al weer* (Ow), *...zitten weer bij mekaer te schetteren* (Ste), *Wat kun die vrouwluden toch schetteren* (Dfo, Diz), *Ze schetterde van kwaoiens* (Wol), *Moej' die weer es horen schetteren hoog en schel horen zingen* (Spa), *Dat wief kan ik niet verstaon, ze kan zo schetteren* (Sz) 3. z. *schatteren*

scheugel z. *scheuvel*

scheukelen (Op, Wol) Ook *schukelen* (Wol) zw. ww.; onoverg.; scheukelde, het scheukeld ['ska:k|n/'sky:k|n] 1. onrustig heen en weer schuiven

scheukelig z. *schukerig*

scheuken z. *schuken*

scheukpaol z. *schuukpaol*

scheurbuik (l) ['skɑ:əɾbœjk] - scheurbuik
scheurder Ook *scheurderd* (Bu, Ste) de; -s; -tien ['skɑ:ə(ɾ)dɪə] 1. iemand die heel hard werkt *Et is een scheurder, hij ezelt him kepot!* (Nw), zo ook 't *Is een scheurder en wrotter* (Ow), *Dat was een echte scheurder* (Ol-Nl), *Dat is een geweldige scheurder, daor koj' mit veuruut* iemand die zich zeer inspant, er geweldig aan trekt om ontwikkelingen verder te brengen, om vooruit te helpen (Dho)
scheurderd z. *scheurder*
scheurderig (Np, Ow) bn.; -er, -st ['skɑ:ə(ɾ)dɪə] 1. met scheuren, geneigd tot scheuren *Mit dreugte wodt de grond scheurderig* (Np), *De grond is ...* (Np)
scheure de; -n; scheurtien ['skɑ:ə(ɾ)tin] 1. barst, spleet *D'r zatten aorig scheuren in de achtergevel* (Pe-Dbl), *D'r komt een aorige scheure in de mure* (Diz), *D'r zit een scheure in de mure* (Nbk), ...*in et hooft* (Ow), ...*in et ies* (Obk, Wol), *D'r kommen scheuren in de grond deur de dreugte* (Ste) 2. vaneengereten plek in kledingstof, papier enz. *Ie hebben een beste scheure in de broek zitten, bij' onder et stiekeldraad deur kreupen?* (Np, Nbk), *Zien brille is kepot en in zien boezeroen zitten scheuren* (b), *D'r zit een scheure in de jasse* (Bu), *Die kan 't wel betaelen, die het gien scheure in de broek* die persoon zit goed in de slappe was (Bu, Pe-Dbl), *Dat is een goeie handel, daor kriej' gien scheure van in de broek* dat is voordelig (Ol-Nl), zo ook *Dat is gien scheure in de boks* dat is een voordeel (Dho), *Die vrouw het een scheure in de rok* heeft een onwettig kind (Dho, Ld)
scheuren zw. ww.; overg., onoverg.; scheurde, het/is scheurd ['skɑ:əɾn] 1. (overg.) door te trekken, te slaan, een onhandige beweging te maken een spleet, scheur doen ontstaan *In stiekeldraad kuj' je broek scheuren* (Op), *Ze scheurde et laeken in ien keer kepot* (Np), *Hij het de broek niet scheurd* zit er warmpjes bij (Op), *Die scheurt de broek niet meer* id. (Spa) 2. (overg.) door trekken in stukken scheuren, verscheuren *Vlogge scheurde ze een oold laeken an repen veur doeken* (j), *in twienen scheuren* (Nbk), *Kiender meugen wel graeg pepier schuren* (Obk), *Scheur me dat stokkien even uut de*

kraante (Nbk); i.h.b. van planten: door trekken in stukken delen om te vermeerderen (Obk, Ste), vgl. *Die plaante mossen we scheuren en opnij weer inplanten* (Obk), zo ook *bloemen vermeerderen deur te scheuren* (Ste) 3. (onoverg.) één of meer barsten, scheuren krijgen *Et hooft begint aorig te scheuren deur de zonne* (Ld), *De grond begint te scheuren deur de dreugte* (Op) 4. (overg.) hard trekken, op ruwe wijze trekken *Et peerd scheurde de waegen deur de bagger* (Wol), *N. scheurde heur nog krek an de kaante, eers was ze onder de auto kommen* (Nbk), *De pietermannen kun je et waeter in scheuren* (j), *En ieder greep en scheurde en trok* (ba), *We moe'n nij behang, laowe et oolde mar van de mure scheuren* (Diz), *behang scheuren* (Bu), *De boel is aorig overhoop scheurd* (Nt), *Ie moe'n me alles niet uut de laegies scheuren* (Dho), *Scheur die bossel toch niet zo hadde deur et haor, dat dot hatstikke zeer* (Nbk), *Scheur me niet zo an de jasse, douk he'k d'r nog een scheure in* (Nbk), *Hool toch op an mien aarm te scheuren, ik bin niet van iezor of staal* (Pe-Dbl), *Et was dreeg wark om dat ontuug d'r uut te scheuren* (Obk), *We mossen de stiekels uut de grond scheuren* (Wol), *Ie moe'n d'r an scheuren om et d'r uut te kriegen* (Bu), (van bep. gewassen:) *Et wodt niks, ie kun alles d'r wel uut scheuren* (Dho), *Ze bin van niks niet zo veer kommen, want ze hebben heel wat bij mekaer scheurd* zijn door hard werken in goeden doen geraakt (Np), *Wij hebben oons d'r deurhenne scheurd* hebben er ons doorheen weten te slaan (Sz), *D'r was zoe'n zeshonderd baol uut kommen en die centen scheurden heur d'r krek deur konden hen net door de moeilijke tijd helpen* (vo) 5. (onoverg.) zeer hard werken *Et is drievend wark om et huj in huus te kriegen, wat moe'n we scheuren* (Np), *Die vrouwen daor in de buurt moe'n krek zo hadde scheuren as de mannen om een betien een goed bestaon te hebben* (Pe-Dbl), *Hij scheurt 'm uut de naod* werkt zich kapot (Nbk, Nt), *Hij scheurt en vrot 'm kepot* (Diz), *Ze kan heur wel helemaole uut mekaere scheuren, ze doet mar deur ze heeft zich kapot gewerkt* (Dho), zo ook *Die vent het 'm uut mekaar scheurd* (Nt),

scheuriezzer - scheut

Hi'j scheurt d'r deur schiet door z'n werk (Nw), Ze scheurden d'r tegen om klaor te kommen (Bu, b: lm, Wol), Ze moe'n d'r tegenan scheuren om et daon te kriegen (Np), zo ook ...d'r tegen scheuren om op 'e tied klaor te kommen (Nbk), Je hoeven d'r niet tegenan te scheuren, et wark blijft d'r wel het is niet nodig om verschrikkelijk hard te werken (Op), *Ze moe'n hadde scheuren en vrotten veel en hard werken (Obk), Die het hiel wat bi'j mekaander scheurd heeft eigenlijk veel te hard gewerkt (Bu) 6. (overg.) voor de eerste keer ploegen, vooral: van weiland tot bouwland* *Dat laand is scheurd, hi'j wil d'r bouw van maeken (Bu, Np), grösland scheuren (Nbk, Np, Obk, Ste): Vlak nao de oorlog hewwe een protte grusland scheuren moeten veur bouw (Np), heide scheuren om d'r laand van te maeken (Bu, Nbk), een kaampe laand scheuren (Op) 7. (onoverg.) veel te hard rijden met een voertuig, vooral: inzake een auto, motor* *Die auto scheurde de weg langes (Nbk), Hi'j scheurde deur de bochte (Wol), De auto's en brommers scheuren je an de broekspiepen veurbi'j (j) 8. (onoverg.; van felle pijn) op trekkende, heen en weer schietende wijze voelen* *De piene scheurt me deur de kop henne (Ste), ...et heufd... (Ste), Et scheurt me deur de huid henne (Np), Aj' piene in et lief hebben, scheurt et je haost deur et hiele lichem (Pe-Dbl)*

scheuriezzer (Wol) ['ska:əri:zɪ] - bromfiets **scheuring** de; -s, -en ['ska:ərɪŋ] 1. het scheuren, het krijgen van één of meer scheuren *D'r zit scheuring in de wolken, et kan vanmiddag nog wel goed weer wodden (Sz)*

scheurkelender (verspr.) Ook **scheurklinder** (El, Nbk), **scheurkelinder** (Np) ['sk...] - scheurkalender

scheurkelinder z. *scheurkelender*

scheurklinder z. *scheurkelender*

scheurplicht (Ol-Nl, Ow, vo) de ['sk...] 1. verplichting voor boeren om weiland te scheuren, tot bouwland te maken *In de oorlog 1914-1918 hadden de boeren een scheurplicht van greide om eten te verbouwen (Ow), Mit scheurplicht mos ie de greide mit twee voren ommeploegen (Ow)*

scheurploeg (Np, Op) ['sk...] - scheur-

ploeg *Veur et scheuren van grösland moej' een scheurploeg bruken (Op), Die lappe laand he'k mit de scheurploeg deur west (Np)*

scheurpremie (Ow) ['sk...] - scheurpremie **scheurwolf** (Np) de; ...wolgen ['sk...] 1. iemand die zeer hard werkt

scheurwottel (Bu, Nt, Obk) ['sk...] - ridderzuring

scheusel (Bu) de; -s; -tien ['ska:sɪ] 1. op en neer te schuiven schot aan een mestwagen, een wagen voor het vervoer van varkens e.d. *Een scheusel kan op-en-daele: in een boerewaegen veur en achter, bi'j de strontbak, mar ok bi'j waegens waor aj' varkens op hebben (Bu), Trek de scheusel mar op (Bu), ook hetz. als aendelbottien, z. aldaar (Bu)*

scheut Ook **scheute** (bet. 1: Ste, bet. 4: Dho, Diz) de; -en; -ien ['ska:t(ə)] 1. scheut: van vloeistof *Aj' de gotte [nl. uit de gottebusse] atten kwam d'r een scheute melk over (Ste), Mien vrouw dee een scheutien eek op 'e rooie kool (Sz, Bdie), De vaarve is vuus te dikke, daor moet eerst een scheut tarpentien deur (Ow), een scheut melk in de koffie (Wol, Diz), Doe me nog mar een scheut (Bu), Za'k d'r nog een scheutien bi'j in doen? (Spa), Mit wat hiete koffie en een scheutien kejak kwam hi'j weer wat bi'j zien doen (v), D'r zit nog een scheutien in de flesse een kleine hoeveelheid (Nbk, Np) 2. duidelijke, vaak nogal plotselinge groei in de lengte *Ze nemen soms zo iniens een scheut gezegd van kinderen die ineens weer een stuk langer worden (Spa), zo ook* *Die het een goeie scheut neumen is flink gegroeid (Spa) en* *Hi'j het in ien keer een scheut neumen id. (Wol), Et wodt tied dat hi'j es een scheut doet dat hij eens flink groter wordt (Np), In dat kiend zit niks gien scheut dat kind wordt maar niet groter (Dho, Diz, El, Np, Op), zo ook* *Dat kiend zit niks gien scheut in, et blijft mar een priegeltien (Np, Sz), Dat kleine ventien zit niet zo vule scheut in, hi'j grujt as een koestat onderuut (Pe-Dbl), Hi'j bleef eerst mar klein, mar now zit d'r scheut in (Obk), D'r zit gien gruj in, mar later komt misschien de scheut (Sz), Et kiend kreeg een scheut in de lengte werd opeens een stuk groter (Bdie), Die kiender bin eerst**

wat klein, mar ze kriegen dommiet wel een *scheut* (Ste), *Die kiender kriegen scheut* groeien nu flink in de lengte (Nbk), *Die jonge krijgt opiens een hiele scheut, hi'j schöt in de hoogte* (Dhau), *Dat kiend kreeg inienend de scheute te pakken* (Ma), *Die het de scheute te pakken en wodt inienend vule groter* (Obk), *Dat kiend het de leste tied een mooie scheut had* (Nw) 3. in op *scheut* wezen flink vorderen (Nbk, Obk): *Hij is een hiele aende op scheut* (Nbk), *Dan bij' al mooi op scheut* (Obk) 4. loot, uit-spruijst *D'r komt een ni'je scheut an die plaante* (Wol), *D'r zatten hiele scheuten an die beiepollen* (Ma), *Die jonge scheut moej' staon laoten, de oolde oprumen* (Obk), *D'r komt weer een scheute bij'* (Diz, Dho) 5. pijnscheut (Obk) *We kriegen allemaol wel es een scheut hier of daor* (Obk), *een scheut in de rogge kriegen* (Wol), *Ik kreeg weer een scheut in de aarm* (El), *Ik kreeg me daor toch een scheut deur de aarm* (Np) 6. windvlaag, rukwind (Db, Dho, Obk, Ste) *De wiend was mit scheuten* (Dho), *Et gaot bij' scheuten* (Ste), *D'r kwam een scheut wiend om de hoeke van et huus* (Obk, Db)

scheute z. *scheut*

scheutel (Db, Dho, El, Ma, Sz, b: ln) de; -s; -tien ['skɑ:tɪ] 1. stevige plank die ter ondersteuning onder de bodem van de wagen werd geschoven (El, Ma, Sz, b: ln) *As vroeger de varkenhokken op 'e waegen kwammen, wodde de scheutel wel bruukt* (Ma), *Aj' zaand laedden haj' een scheutel onder de bak deur, dan beug die niet deur* (El), *De scheutel moet verni'jd wodden* (Sz) 2. schuif, schot: op en neer te bewegen tussen twee balkjes, ter afsluiting van met name de mestbak (Ma) 3. schietschop van bakkers (Db, Dho, Ma, b: ln) *De bakkers hadden een scheutel, om de trommen mit et deeg in de ovend te schoeven en om de broden d'r weer uut te haelen* (Ma), *De bakker schöt mit een scheutel et brood in de oven* (Db), *Et gaot op 'e scheutel de ovend in* (Dho) 4. grendel (El)

scheuteling (Bu) de; -s, -en ['skɑ:tɪɪŋ] 1. bep. soort big

scheutig bn., bw.; -er, -st ['skɑ:təx] 1. flink uit de kluiten gewassen, rijzig *H. was scheutig en bried in de schoolders* (vo),

Een dik klein meenske die is wat klobbig; ik vien scheutig mooier as klobbig (Ste), *een scheutige jonge* (Np, Op), zo ook *een scheutige knaop* (Ol-Nl, Spa, Wol), *een scheutig besien* een flinke, uit de kluiten gewassen koe (Ma), *Op een bepaolde leeftied kun schoelekiender zo scheutig wodden* (Bu, Obk) 2. vrijgevig, royaal *Slimme scheutig bij' niet* (Np), *Die man is slim scheutig* (Bu, Obk), *...goed scheutig* (Nbk), *Die is vaak nogal scheutig* (Spa), *Hij is niet zo scheutig mit de pottemenee* (Nt), *Wees mar niet te scheutig mit et geld* (Ol-Nl), *Hij is niet zo scheutig mit betaclen* (Dhau, Ol-Nl, Sz), *Die gefit niet zo gauw een rontien, die is niet zo scheutig* (Obk)

scheuvel (bet. 1: Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Ow, n, p, bet. 3: Diz) Ook **scheugel** (bet. 1: Ow), **schuvel** (bet. 2: Bu) de; -s; -tien ['skɑ:w], ...vɪ/'skɑ:gɪ/'sky:w], ...vɪ] 1. schaats *N. had veur 't eerst de scheuvels onder* (Ow), *Hij ston al op 'e scheuvels* (Ma), *de scheuvels anbienen* (Ow), *...onderbienen* (Dfo), *een schieve scheuvel rieden* een schieve schaats rijden (Bu, Dfo, Ow) 2. balk waarop een bep. soort ploeg voortglijdt en steunt (zoals elk der ribben van een slee) (Bu) *De radploeg was een ploeg mit ien rad, mar vroeger hadden ze eerst een schuvel an de ploeg in plak van een wieltien; die was vroeger eerst van hoolt, van veuren wat rond naor boven, zodat de ploeg niet in de grond kwam* (Bu) 3. in *een dikke scheuvel* een dikke vrouw (Diz) * *Bij' 't winter veer vot op 'e scheuvels, bij' 't zoemer gien honger en euvels* een strenge winter wordt gevolgd door een zomer waarin de gewassen het goed doen (n)

scheuvelen (Db, Dfo, El, Ld, Obk, Ow) zw. ww.; onoverg.; scheuvelde, het scheuvelde ['skɑ:wɪŋ, ...v...] 1. schaatsen *Zien scheuvelen is niks weerd, et is een scharrelhakke* (Db), *Et is him niks et scheuvelen, hi'j sliert de baene langes* (Db), *Vroeger wodde op et ies vaeke kruuslings scheuvelde* nl. door paren naast elkaar, waarbij men elkaar, met gekruiste armen, bij de handen vasthield (Db)

scheuvelingstouw (Ste) et ['skɑ:wɪŋstow, ...vɪŋs...] 1. bep. ruig soort touw *Scheuvelingstouw haj' op een holle rolle; et was*

scheuveljaeger - Schiedammer

wat holder as liendetouw (Ste)
scheuveljaeger (p, b: lm) de; -s; -tien ['sk...] 1. schaatser

scheuvellopen (Bu, Db, Dfo, Dhau, Diz, El, Nbk, vo) Ook *scheuvelrieden* (Bu, Dfo, Ld, Ow) ['sk...] - scheuvellopen, schaatsen *Hij kan goed scheuvellopen* (Diz), *Ze bin henn' te scheuvellopen* (Bu), *As ze alles zo goed kon as scheuvelrieden, dan was et wel in odder* (vo), *Dat kiend had et scheuvelrieden zomar in de slag* (Ld)

scheuvelloper (Bu) de; -s; -tien ['sk...] 1. schaatser, vooral in de verb. *Da's ok een vremde scheuvelloper* een eigenaardige persoon

scheuvelrieden z. *scheuvellopen*

scheve z. *schieve* II

schevel (Dfo, Nbk, Np, Obk, Op, p, b: lm, ln) de; -s ['skɪ:w], ...v] 1. persoon, in bep. verb.: een *rieke schevel* rijkraad (Obk, Op, b: lm, ln), *een dikke schevel* een dikke vrouw of man (Np), *een grauwe schevel* een dikke man (Nbk), *een bertaole schevel* brutale vent of vrouw (Dfo) 2. been (Np) *Hij het een paer grote schevels* (Np) 3. zeer oud dier, vooral: koe, paard (Obk) *Die oude schevel moet mar vot,' zee de boer* (Obk)

schevot et; -ten; -tien [skə'fɔt] 1. schavot: voor het uitvoeren van lijfstraffen, met name de doodstraf 2. verhoogd podium, vooral: erepodium (bl, v) *Daor staot O. op et schevottien* (v)

schibbe de; -n; -gien ['skɪbə] 1. (vaak verkl.) schilfer, klein schijfje e.d. *D'r miste een schibbegien of* (Ma, Np, Ow), *Die plaanke brak zomar een schibbe of* (Ol-Nl), *Een schibbegien van die koeke kuj' me wel doen* een dun plakje (Ol-Nl), zo ook *Doe me nog mar een schibbegien* (Sz), *een schibbegien keze* een plakje kaas (Ma, Ste), *een schibbegien brood* (Ste), *...spek* (bo: Bu), (van een magere koe:) *Dat is ok mar een scharminke, hij het gien schibbegien vleis op 'e huid* (Sz) 2. magere, dunne koe (Ow) of persoon (Sz) (z. ook *schribbe*) *Wat is dat een magere schibbe, die man* (Sz)

schibbig (Bu) bn.; -er, -st ['skɪbɪx] 1. met slijtage aan de naad van de stof *Die broek wodt schibbig, d'r moet een ni'je hoeke in* (Bu)

schicht (Op) de; -en; schichien [skɪxt] 1.

snelle lichtstraal, bliksemstraal *Et bleef nog lange weerlochten, mit lange schichten langs de donkere locht* (Op)

schichtig Ook *schiftig* (Np) bn., bw.; -er, -st ['skɪxtəx/'skɪftəx] 1. schrikachtig, vreesachtig *Dat peerd kiekt schichtig* (Wol), *...is wat schichtig* (Ste), *een schichtig peerd* (Np), *Hij keek zo schichtig om 'm henne* (Dho), *Dat koegien is wat schichtig* (Ma), *Hij gedreug hum wat schichtig* (Bdie), *Meensken kun soms ok zo schichtig wezen, dan bin ze wat meenskeschouw* (Ste), *Ze vuulde heur as een bang, schichtig wezeltien* (Np), *Ik bin schiftig wodden, ik gao d'r bij aovende niet alliend meer uut* (Np)

schie Ook *schee* (bet. 2: Wol), *schede* (bet. 2: Db, Diz, Ld, Nt, Op) de; -nen; -gien [bet. 1, 2: ski: (OS, Dho, Nw, Pe-Dbl), elders meestal ski, ski in bet. 3)/ski:/ski:də] 1. breischede, ook gebruikt om de pennen bij het breien op te laten rusten *De breipenne hadden ze vroeger in de schie* (Obk, Ow), *Mem hadde een lege schulk veur en bij de bore kwam de schie in, want de breidepennen weren kotter as now* (Nw) 2. messchede, foedraal voor een sabel e.d. *Padvienders hebben et mes in een schie van leer* (Obk), *De slaachters die vroeger bij huus langes kwammen, hadden et mes in een schie* (Bu), *De slaachter had altied de messen in de schie* (Bdie, El, Ste, Ow, Pe-Dbl, Wol), *Hij haelt et mes uut de schee* (Wol), *...trok...* (Ol-Nl), *Een groot dolkmes heurt een schie omme* (Pe-Dbl), *een saobel in de schie* (Bu) 3. spie (aan een wagenas) *De schie mos de wielen an de asse houwen* (Spa), *de schie veur de hoolten waegenassen* (Ow)

schiebaand (Ma) de; ...banen; ...baantien ['ski:bā:nt] 1. riem om het middel waarachter het breihout werd gestoken

Schiedam et [ski'dam] 1. Schiedam *N. was aorig wankel op 'e bienen, hij hadde weer te vule uut Schiedam op jenever* (uit Schiedam) (Dho), zo ook *et nat van Schiedam* (Dho, Nw, Pe-Dbl): *Geef me nog mar wat nat van Schiedam* (Nw) en *Et lekkere nat van Schiedam vul d'r goed in* (Dfo, Diz, Dho)

Schiedammer I de; -s; -tien [ski'damr] 1. iemand uit Schiedam 2. (met kleine letter) glaasje van bep. jenever: schiedammer (Bu,

Nw) *Doe me mar een schiedammertien* (Nw)

Schiedammer II (Bu, Dho, Nw) bn.; attr. [ski:'damr̥] 1. van, m.b.t. *Schiedam*, vooral in verb. als *Schiedammer nat* bep. jenever: schiedammer

schiefdraoderig (El, Obk, Ow) Ook **scheefdraoderig** (Spa) bn.; -er, -st [ski:vdr̥o:dr̥æx/ski:v...; aks. wisselt] 1. met niet rechte, scheve draad, vezel, van o.m. bonen, hout

schiefegge z. *schieve-eide*

schiefeide z. *schieve-eide*

schiefel (Bu) Ook **schufel** (Bu) de; -s; -tien ['skifl/'skyfl] 1. botsplintertje bij de knie van het paard (waaraan het wel wordt geopereerd) *Et peerd het een schufel an 't bien* (Bu)

schiefhoekig (Dhau, Dho, Obk, Ow) Ook **scheefhoekig** (Nt, Spa) [ski:fhukæx/ski:f hukæx; aks. wisselt] 1. scheve hoeken hebbend een *schiefhoekig stok laand* (Dhau)

schiefkouter (Spa) et; -s ['ski:f...] 1. schijfvormig kouter (aan een ploeg)

schiefmelker (Ste) de; -s; -tien ['ski:f...] 1. koe die *schiefmelkt*, *onkaant* is, z. aldaar

schiefmelkt (Obk, Ow, Ste) bn.; -er, -st ['ski:fm...] 1. hetz. als *onkaant*, bet. 1, z. aldaar *Die koe is schiefmelkt* (Ow)

schiefmes (Db, Ma, Nt, Obk, Ow) et; -sen ['ski:fmes] 1. schijfvormig kouter aan een ploeg

schielegien (ko: Nt) et; ...gies ['skilæxin] 1. bep. houtje gebruikt bij het maken van netten *Mit de knopersnaalde of naaltien wodt et gaoren om een hoolten schielegien henne knoopt* (ko: Nt)

schielik (Dfo, Ma, Np, Nw, Op, Ste, Sz, b) Ook **schielk** (Ma, Nbk, Ow) bw. ['skilæk/skilk] 1. binnenkort *Schielik laoten we oons schutten in De Kuunder* (Sz), *Dat kan schielk nog wel es gebeuren* (Nbk), *Et wodt schielik weer meitied* (Np)

schielk z. *schielik*

schiemer (verspr.) Ook **schemer** (Bu, Db, Dho, El, Ld, Ma, Spa, Sz, Ste, Pe-Dbl, Wol) de, ook et ['skimr̥/'skī:m̥r̥] 1. schemer, halfduister, schemering *We hebben in schiemer zeten* (Np), *nog even in 't schemer zitten* (Dho, Sz, Wol), *...in de schiemer zitten* (Db, Op), *even in schemer zitten* (Bu), *Ze kwammen bij schemer*

thuus (Ma), *onder schiemer* in de tijd van de schemering (Ste)

schiemerachtig (Nbk) bn. ['sk...] 1. met enige schemering *'t Wodt al wat schiemerachtig* (Nbk)

schiemeraovend (verspr.) Ook **schiemeringaovend** (Nt), **schemeraovend** (Bu, Db, Dhau, Nw, Obk, Spa, Ste) de [skimr̥ 'o:bm̥t/'skimr̥r̥j.../skī:m̥r̥...] 1. schemeraovend, de toestand waarbij het aan het begin van de avond schemert (verb.) *onder schiemeraovende* (Ste), *Doe de meensken vroeger nog in schemeraovend zatten, was d'r nog tied om te miemeren* (Obk), *We meugen wel graeg es in schiemeraovend zitten en dan kommen seins alderhaande miemeraosies over vroeger weer bij je op* (Op) * (gekscherend) *Goeienaovend schiemeraovend, hej' hatstikke donker ok zien?* (Nbk, Np)

schiemeraovendachtig (Dmi, Nbk) bn.; -er, -st [...'o:...] 1. schemerachtig: als bij schemeraovend (Nbk) 2. smerig (Dmi)

schiemerdonker (Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Wol) Ook **schemerdonker** (Bu, Db, Dfo, Dho, El, Ld, Nw, Ow), **schiemerduuster** (Dfo, Np, Nw, Pe-Dbl, Wol), **schemerduuster** (Dfo, Ld, Ma, Nw, Obk, Ow) [...'d.../...] - schemerdonker *In 't schiemerdonker zit ie nog wel es wat te miemeren* (Ld), *We hebben een schoft in schiemerdonker zeten* (Nbk, Np, Nw), *Ie moe'n veur schemerdonker thuus wezen* (Dho), *Et was al schiemerdonker* (Obk)

schiemerduuster z. *schiemerdonker*

schiemeren (verspr.) Ook **schemeren** (verspr.) zw. ww.; onoverg.; schiemerde, het schiemerd ['skimr̥n/'skī:m̥r̥n] 1. (onpers.) schemeren, schemerachtig zijn *Et begint al wat te schiemeren* (Nbk), *Et schemert al, et begint al te daegen/aovend te wodden* (Ste) 2. in de schemer zitten *Ik doe de laampe nog niet op, want ik mag ok wel graeg even schemeren* (Sz), *Ze zatten middags in et ziedkaemertien te schiemeren* (vo), *We hebben even schiemerd* (Bu, Np) 3. in *Et schemert me veur de ogen* (lett.) (Dhau)

schiemerig (verspr.) Ook **schemerig** (Bdie, Bu, El, Nbk, Nw, Spa, Sz) bn.; -er, -st ['skimr̥æx/'skī:m̥r̥æx] 1. met schemering *'t Wodt schiemerig* (Nw, Nbk), *Et wodt as de daegen kotten gauw weer schiemerig*

schiemering - schienkoop

(Dfo), *de schiemerige veerte* (vo), *Et is me schiemerig veur de ogen* (Wol)

schiemering (Db, Nt, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, ba) de ['skĩmɾɨŋ] 1. schemer, schemering *Ik moet veur schiemering thuus wezen* (Db)

schiemeringaovend z. *schiemeraovend*
schiemerlaampe (verspr., niet WH) Ook **schemerlaampe** (verspr.), **schemerlampo** (Spa) - schemerlamp

schiemerlochien (Nw) ['skĩmɾloxin] - schemerlampje

schien Ook **schijn** (bet.: 5, 6: verspr.) de [skin, ook wel skĩ:n/skĩjɨn] 1. licht-schijnsel *De schien van et locht weerspiegelt in de ruten* (Dhau), *bi'j de flikkerende schien van de keersies in de tuun* (ba) 2. glans *D'r ligt een mooie schien over die stof* (Sz), *D'r lag een mooie schien op dat klieid* (Dfo) 3. glimp, kortstondig beeld dat men van iets krijgt *Ik heb d'r mar een schien van zien* (Diz), *Mit een schien kon ik et nog zien* (Nbk) 4. bedrieglijk beeld (van iets, iemand, een zaak) *Et is allemaol schien* (Obk), *Ik geloof niet dat et waor is, et is mar schien* (Sz, Nt), *de schien opholen* blijven voorwenden, de indruk blijven wekken (Nbk, Ow, Nw): *Ie moe'n de schijn wel opholen* (Nw, Nbk) 5. indruk die op iets wijst (Bu, Nbk, Obk, Ste), in verb. als *Et het d'r alle schien van* het lijkt er sterk op (Nbk, Obk, Ste): *Et het d'r alle schien van dat we een strenge winter kriegien* (Obk), *Daor is alle schien van daar* lijkt het sterk op (Bu) 6. in gien schien/schijn van kaans geen enkele kans: *Man, hi'j het gien schien van kaans* (Bu), *Daor hej' gien schien van kaans bi'j* (Nw) * *Schien bedriegt* (verspr., Nw)

schienber [skĩ:mbɾ, ook wel 'skĩmbɾ] - schijnbaar, klaarblijkelijk *N. het zo te zien ok weer een dikke proeme achter de koezen, hi'j kan 't schienber niet laoten* (Db), *Daor kan schienber alles* (Dho), *Hi'j het nog gien ni'je auto, hi'j kan et schienber niet betaelen* (Diz)

schienbeweging (l) ['skĩ(:)mbəwɨ:ɡɨŋ, ...ɡɨŋ] - schijnbeweging (om te misleiden)

schienbien (Db, Dhau, Op) Ook **scheenbien** (Ld, Wol) ['skĩ:m.../'skĩ:m...] - scheenbeen *Ik kreeg een trap tegen mien schienbien* (Op)

schiederig (Bdie) bn.; -er, -st ['skĩndɾəx]

1. (van het hoofdhaar) met roos
schierendood (spor.) bn. ['skĩndo:ət] - schijndood

schiene z. *schene*

schienen st. ww., ook zw.; het schenen ['skĩ:n:] 1. licht geven *De maone schient* (Nw), *De zonne het de hiele dag niet schenen* kwam niet door het wolkendek (Nbk), zo ook *De zonne schient vandaege niet* (Nw) 2. als licht doordringen, zich als licht vertonen *De zonne schient deur de gedienen* (Nbk), *De laampe schient je mooi naor huus in* schijnt naar binnen (Ste), *Ze bin thuus, ik zie d'r locht schienen* (Dho)

3. licht werpen, stralen (van, met licht) *Et laampelocht scheen een betien naor buten* (j), *Et locht schient me op 'e hanen* (Np), *...liek in de ogen* (Diz), *Je moeten me niet zo in de ogen schienen* d.i. bijv. met een zaklantaarn (Wol) 4. een bep. glans geven *Dat lappien goed liekt gries, mar 't schient uut 'n blauwen* (Obk), *uut 'n blauwens schienen* een blauwe glans hebben (Db, Dfo, Ld): *Dat grös schient zuver uut een blauwens, zo'e'n stikstof leit d'r op* (Db) 5. de indruk geven *Et schient dat et goed mit 'm gaot* (Wol), *Et schient wel dat die jonge gien vrouwludevleis an him het* (Db), *Et schient wel dat et vule warmer is mit de gedienen dichte* (Ste), *Et schient dat ze mi'j hier wel weer slieten willen, want d'r is praot van dat ze mi'j naor Rikkingehof* [d.i. het bejaardencentrum van die naam] *konvooien willen in 't begín van disse weke* (Ow), *Die meensken leven zo et schient mit oogkleppen veur, ze marken niks op wat d'r om heur henne gebeurt* (s), *Et schient we bin mit oonze nood heur offers ok vergeten* (b), *Jaoren het et zo gaon, en d'r scheen haost gien aende an te kommen* (j), *Et schient zo vermoedelijk is het zo* (Ste), *Et schient zo te wezen* (Np), *Et schient wel dat et waor is* (Ste), *Et schient dat hi'j een protte geld het* (Bdie), *Et schient wel zo dat d'r toch nog een aende komt an dit projekt* (Ol-Nl), *Eerst scheen et en laeter bleek et het scheen eerst zo te zijn, later bleek het te kloppen* (Ste)

schienheilig z. *schijnheilig*

schienkoop (verspr.) ['skĩŋko:p] - schijnkoop *Hi'j kocht dat laand om zien buurman gien kaans te geven, mar laeter*

bleek et mar schienkoop te wezen (Op), *Op de verkoping het hi'j schienkoop daon veur zien buurman* (Db)

schienlik (Db) bw. ['skĩlək] - wellicht, waarschijnlijk *Perbeer et mar, schienlik dat et mitvaalt* (Db)

schienzel et ['skĩ:s] 1. schijnzel, licht *De opkommende of ondergaonde zonne kan zoe'n mooi schienzel an de locht geven* (Spa), *In et schienzel van de maone konnen je nog krek zien waar je leupen* (Wol), *et schienzel van de laampe* (Bu), *...van de zonne* (Bu), *...van et noorderlocht* (Bdie)

schientien (Dfo, Pe-Db) et; schienties ['skintin] 1. zeer geringe hoeveelheid *'t Is mar een schientien daj' veur dat schaop kregen hebben* (Pe-Db), *We kregen een klein schientien suker in de koffiie* (Dfo)

schienvat (b: lm) et; -ten; -tien ['skifat] 1. lantaarn

schienwarper z. *schienwarper*

schienwarper (verspr.) Ook **schienwarper** (Bdie), **schienwerper** (Spa) ['skĩwarp/...wa:rp/...wer...] - schijnwerper (lett.) *D'r ston een schienwarper op 'e meule* (Wol), *De schienwarper staot op 'e meule* (Ma), *De stropers zitten tegenwoordig mit schienwerpers aachter et wild an* (Spa)

schienwerper z. *schienwarper*

schier bn., bw.; -der, -st ['ski:ər] 1. (bn.; van eieren) onbevruucht (verspr.), ook wel: bebroed en daardoor niet meer eetbaar (Mun, Nw, Sz), bebroed maar niet uitgekomen (Bdie, Bu, Nbk, Obk) *D'r waeren drie schiere eier in et nust, de aanderen bin wel uitkommen* (Diz), *Alle eier onder de kiepe waeren niet uitkommen, want d'r was een schier ei bi'j* (Pe-Db), *Schiere eier bin ok net zo lekker as daj' een haene bi'j de kiepen hebben* (Nw), *Een bebröd ei is een schier ei* (Bu) 2. (bn.) grijsachtig, witachtig *Die jurk is maekt uut een schier ketoenen lappe* (Op), *Et hemd is wat schier* (Np), *Die ketoenen jurk is zo schier wodden* (Dho), *schier zaand grijs of wit zand* (Dfo), ook wel gezegd van roodachtige, veelal slechte grond (Db), *De lucht wodt schier blijft niet langer helder, wordt grijsachtig* (Diz, Spa), *Et wodt schier om de bos heijg, nevelig* (Nw), *Et is mi'j te schier te vaal van kleur* (Ste), *De zonne staot schier boven et laand* met heijge lucht, grijs omfloerst (Np), *Hi'j is*

wat schier, vael, dan zicht hi'j d'r niet zo glad uut (Nw), *Bi'j wel goed? le zien d'r zo schier uut* met vale, slechte gelaatskleur (Sz), zo ook *Die is zo schier* (Ol-Nl), *Die kiekt zo schier uut de ogen, dat ze het vast wat onder de leden* (Sz), *schiere aol witte paling* (Sz), (zelfst., mv.) *schieren* witte paling (Sz): *Ik heb liever een paar schieren in de foeke as al dat bleigiesgoed* (Sz) 3. (van grond) te fijn, zonder samenhang en daarbij onvruchtbaar (El, vo) *Want die schiere, onvruchtbere bovergrond mos vot en d'r mos een goeie laoge van de beheurlik goeie brune ondergrond overhenne* (vo) 4. net, knap, heel akseptabel (verspr, OS, Bu, Nw, Ste, Wol, p, b: lm, ln) *Dat vien ik nog wel een schier pak* (Obk), *Hi'j had een schier pakkien an* (Ma), *Hi'j leup d'r schier bi'j* (Ma), *We zullen et hiem wat schier maeken* (Wol), *Die is wel schier in de kleren* (Dhau), *Et ziet d'r schier uut bi'j de buren* (Db), *De koenen moe'n d'r wat schier uutzien aj' d'r mit naor de mark gaon* (Ste), *Et is aorig schier wodden* (Ow), *Die borrel is schier lekker, goed* (Bu, Nw), *een schier biesien* een goeie koe (Ow): *Zoe'n schier biesien doe'j niet zomar vot* (Ow) 5. nogal mager, nogal lang en dun (Bu, Dho, Sz) *Dat dier is schier dunlijvig* (Sz), *een schier varken* (Bu), *een schiere kerel* (Ste), *Hi'j zit je wat schier* nogal krap (Nw) 6. vet (Bu, ZW) *Goeie aol is schiere aol, vette aol; rooie aol is maegere aol* (Bu) 7. (bw.) bijna N. *was schier helemaole uut zien evenwicht doe hi'j dat bericht heurde* (Op), *Hi'j leup d'r schier tegenop* bijna (Dho), *Daor bi'j toch schier verlegen mit, dat die meensken kommen* bijna geheel en al (Ld, Obk, Ow, Ste) 8. (bn.) puur, onbedorven (Ol-Nl, Ow) *Ik drink vanaovend een schiere borrel* een heldere borrel, met name jonge jenever (Ow, Ol-Nl), *Die rolle dat is schier ketoen* puur, niet van motieven voorzien (Ol-Nl), *Dat petgat is schier waeter, d'r zit dan gien riet of schering in* (Ol-Nl)

schieraol (Nt, Nw, Obk) Ook **schieraole** (Obk) ['sk...] - schieraal

schieraole z. *schieraol*

schiereiland ['sk...] - schiereiland

schiering z. *scheiding*

schieringer (l) ['ski:ərɪŋ(g)] - schieringer *schieringers en vetkopers* (l)

schiet - schieten

schiet Ook *schiete* (Dho, Ma, Ol-Nl) de, et [skit/'skitə] **1.** poep, stront *Wie is et lest op et husien west? D'r ligt wat schiet op 'e brille* (Op), *Hi'j had schiete an de broek* (Ma), *Daor lag een (dikke) bulte schiete* (Dho, Ol-Nl) **2.** schijterij, in *Ze raekte an de schiet van al dat vremde eten* (Obk) **3.** lak, in *schiet hebben an* (Db): *Die man het zovule geld, die het schiet an de hiele wereld* (Db) * *Ie kun pisse wel wegdoen, ie kriegen schiete weer* doe het oude maar niet zo gauw weg, wat je daarna krijgt is vaak niet beter (Dho), zo ook *Ie kun ponkien wel wegdoen, ie kriegen schiete weer* (Dho), *St.-Margriet, half huj en half schiet* gezegd in januari, nl. halverwege het winterseizoen, omdat men het hooi nog voor de helft in voorraad moest hebben terwijl men z'n voorraad stalmest inmiddels ook voor de helft had (Ste)

schiet- [skit] - eerste woorddeel in samenstellingen als *schiethusien*, nl. met het betekenselement klein, nietig; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

schiet-in-de-broek (Dfo, El, Nbk, Ow, Spa) de; -en ['skitɪn(d)əbruk] **1.** bangerik

schiet-in-de-buse (Sz) de; -n ['skitɪn(d)əbysə] **1.** bangerik

schietientien (Bu, Nbk) Ook *schietentien* (Bdie, El, Nt), *schieteintien* (Diz, Spa) et; ...aenties ['skitē:ntin/...entien/...ējntin] **1.** kort stukje, korte afstand *Et is mar een schietientien* (Bu), *een schietentien lopen* (Diz, El)

schietbaene (v) ['ski:db...] - schietbaan

schietbenauwd z. *schietendbenauwd*

schietbetien (Dhau, Nbk, Np) et; ...beties ['skidbɪ:tin] **1.** zeer weinig, een te veronachtzamen kleine hoeveelheid *Et is mar een schietbetien* (Np)

schietboschop (Bu, Diz, Np, Obk, Ow, Ste) de; -pen; -pien ['skidbɔskop] **1.** kleine boodschap die men doet, vooral: als voorwendsel om er even uit te kunnen, om met iemand een praatje te maken, om van iemand iets gewaar te worden *Dat is een schietboschop* (Ow), *Ze maekten even een schietboschoppen om et gewaar te woden* (Np), *Hi'j maekt een schietboschoppen om mar even vot te kommen* (Diz)

schietbult (Ow) de; -en; -ien ['skidbalt] **1.** mesthoop *Wat een schietbult!* (Ow)

schietbultien (Diz, Nbk, Np) et; ...ties ['skid...] **1.** erg kleine hoop die ergens ligt *D'r lag mar een schietbultien* (Np), *Et is mar een schietbultien, die rommel moet toch mar vot* (Diz)

schietdeuze (Nw) de; -n; ...deusien ['skidA:zə] **1.** w.c.

schietding (Nbk, Obk, Wol) et; -en; ...dinkien ['skidɪŋ] **1.** klein ding, nietig ding van weinig waarde, kleine persoon (vooral gezegd van een vrouw of meisje) *Et is de mujte niet weer om ruzie te maeken om zoe'n schietding* (Obk), *Wat is dat now veur een schietdinkien* (Wol), *N. is mar zoe'n schietding, mar ze kan et venienig zeggen* (Nbk)

schietdoek (Diz, Ld, Np, Obk, Ow) de; -en, -ien ['skiduk] **1.** poepluier

schiete z. *schiet*

schietebedde (Ste) et ['skitəbedə] **1.** lett.: bed waarin iemand z'n behoeften heeft gedaan, in *Ik bin van een pissebedde op een schietebedde kommen* ik ben van de regen in de drup gekomen, gezegd bijv. wanneer men van huisarts is veranderd waarna de nieuwe arts niet beter blijkt te zijn (Ste)

schietebenauid z. *schietendbenauid*

schietebroek (Bdie, Diz, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Ste, Wol, b: ln) de; -en; -ien ['skitəbruk] **1.** bange manspersoon *Ae je, schietebroek, durf ie daor niet langes!* (Np) **2.** gebruikt als troetelnaam (Np), vgl. *Och mien schietebroek!* (Np)

schietehui (Ol-Nl) et ['skitəhøj] **1.** slecht hooi, in verb.: * *Mietehui is schietehui* (Ol-Nl)

schietientien z. *schietientien*

schietejong (Ste) et ['skitəjɔŋ] **1.** eigenwijs iemand

schietekster (Ste) de; -s ['skit...] **1.** bangerik

schieteldoek (Bu, Dho, El, Np, bl) de; -en; -ien ['skit[duk] **1.** luier *Ze vuulde heur zo slop as een schieteldoek* (Bu, Np, k: Ste, bl)

schieten I st. ww.; overg., onoverg.; is/het scheuten, spor. ook scheten ['ski:tɪŋ] **1.** (onoverg.) met een snelle beweging, flitsend gaan *A.H. scheut onder de dekens, dan mos zien heit him mar opziken* (Nbk), *Hi'j scheut op me of* (Nbk), *...op mij toe* naar mij toe (Nbk), *De kikker scheut zo et*

waeter in (Bu), *in de klompen schieten* (b, Nw), *in de kleren...* (Nbk, Ste), *Ie bin ok haostig in de jasse scheuten!* je hebt snel je jas aangedaan (Ma), *Et bod scheut me zo deur de hanen* (Ma, Diz), *... uut de hanen* (Bu), *Laot et je niet uut de hanen schieten* (Op), *Et turfloegen op 'e waegen of mit et turfbultzetten was een keunstwarkien, dat alles niet uutmekeer scheet!* (Ow), *uut de sloffe schieten* (verspr.), *Die schöt soms ok vremd uut de sloffe* komt soms vreemd uit de hoek (Bu), *Inienen scheut de wiend naor et oosten en vul de winter in draaide snel* (Ol-Nl), *As de wiend d'r deur schöt, hoolt de regen vaeks wel op begint aan te halen* (Ste), *De locht schut in bulden* het wolkendek gaat uiteen, de wolken gaan uit elkaar (Np), *As duvels scheuten ze veurbi'j* zeer snel (ba) 2. (onoverg.) zich plotseling voordoen (van stoffen, pijn, emoties, gewaarwordingen e.d.) *De traonen scheuten him in de ogen* (Nbk), *Dat scheut me nog krek op 'e tied in 't zin* schoot me nog juist op tijd te binnen (Nw, Nbk), *Mar et scheut mi'j weer in 't zin (...)* (b), *Dat wol me mar niet in 't zin schieten* het wilde me maar niet te binnen schieten (Nbk), *Et scheut me in de rogge* (Ol-Nl, Wol, Bu), *...deur de rogge* (Bdie), *...in de kni'je* (Bu), *Et schut me in de bienen nl.* door de schrik (Ste), zo ook *Doe we hier ankwammen scheut et mi'j in de bienen bi'j de gedaachte dat ik hier now mien veerdere leven slieten moete* (vo) 3. in *schieten laoten* laten schieten: *Die schaopen kan 'k niet kriegen, ik laot ze schieten* ik kan ze niet te pakken krijgen, ik laat ze maar gaan (Wol), ook fig.: ik laat ze voor wat ze zijn (Wol), *De touwtrekkers leuten et touw schieten* (Obk), *Ik hadde et, mar ik mos et ok weer schieten laoten* (Ol-Nl), *De iene koe lat et vule gauwer schieten as de aandere* d.i. de melk uit de uier (Nw), zo ook: *As et varken dat geluud maekte dan leut hi'j de melk schieten, dan begon hi'j te voeren* (Wol), *D'r weren nog wel een peer koenen bi'j die et spul d'r onder weg schopten of die de melk niet al te goed schieten laoten wollen, mar dat wende wel, zee de inmelker* (vo); ook fig.: ervan afzien, laten varen: *Ze wol die jonge niet langer, ze het 'm schieten laoten* (Nbk), *Et wodt me te vule, dat baentien d'r ok nog*

bi'j, ik laot et schieten (Nbk) 4. (onoverg.) plotseling in de genoemde toestand komen, zichtbaar in een andere toestand geraken *in de lach schieten, Die melk is mi'j an kluten scheuten* (Ma) 5. wortels vormen, in de verb. *wottel(s) schieten: Dat stekkien schöt wottels* (Nw) 6. (onoverg.) flink groeien, flinke aren vormen, vooral: een goede oogst geven (van graansorten:) *Et zaod schöt best, dat wodde onder et dusken zegd as et goed leverde* (Ste), *De rogge scheut goed, et het goed leverd van 't jaor* (Dhau), *Mit die keizel op 'e bouw waste de rogge beter en ze scheut ok beter* (Ow) 7. (onoverg.; van personen, dieren, planten) nogal snel in de lengte groeien *Dic jonge schöt ok harre de hoogte in* (Ld), *Hi'j is aorig in de hoogte scheuten* hij is een stuk langer geworden (Wol), ook *...de hoogte in scheuten* (Nbk) 8. (onoverg.) vorderen naar een bep. tijd, een bep. periode (Np, Spa) *Et schut tegen de haast, dat we moe'n zien dawwe eerpels in huus kriegen* (Np), *Et weer wodt d'r niet beter op, mar ja, et schut naor de hest* (Spa) 9. (onoverg.) grenzen aan (Ma) *Dat laand schöt tegen oonzen an* (Ma) 10. (onoverg.) afschieten: van een pijl, een vuurwapen e.d. *Ze waeren de hele morgen op haezen an 't schieten* (Nbk, Wol), (waarschuwend:) *Pas op, niet schieten, heur!* (Dho), *Ik kan de jaegers wel weer schieten heuren* (Obk), *Dat geweer kan veer schieten* (l) 11. (overg.) op iets of iemand schieten met een vuurwapen, een pijl en boog enz. *De stemme reup nog: 'Stao of ik schiete jow!'* (j), *De pelisie scheut de dief in de bienen* (Nbk), *mit scharp schieten, mit fiene haegel schieten, Wat he'k een hekel an die vent, ik kan 'm wel schieten* (alg., Nt), *Et varken wodt veur de kop scheuten* (Np), *Ik was zo kwaod op mezels, ik kon me wel veur de kop schieten!* (Nbk), *Hi'j schöt ok niet altied waor hi'j mikt* hij vertelt grote verhalen maar niet steeds volgens de waarheid, meestal klopt het maar half (Ste), *Die vent is om op te schieten* erg lelijk (Nbk), ook: erg vervelend (Nbk) 12. (overg.) verwerven door met een geweer e.d. te schieten *haezen schieten, Hej'm ok wat scheuten vandaage?* nl. bij de jacht (Nbk), *Pake (...)* hadde ok een geweer en *scheut kri'jen, beppe slaachtte de kri'jen en*

schieten - schieten

maekte d'r krijesoep van (Ow), *een bok schieten*: ook fig. 13. (overg.) door te werpen raken: met projektielen, met een geweer enz. in de uitgedrukte toestand brengen *Ze hebben dat ding an fladden scheuten mit een geweer* (Nbk), *We hebben de pikstien kepot scheuten* (Np) 14. (overg.) gooien, werpen (ook bij spelletjes) *Bij zaand schieten gong iene onder in et zaandgat en gooide et zaand naor boven zodaj' et daor weghaelen konnen. Et witte zaand, daor gong et omme; et boverzaand, et donkergele, was veur in de stal, et witte zat daor onder vlak boven et grind* (Ste), *Ze schieten uut een diep gat schieten zand omhoog uit een diepe kuil* (Wol), *garven schieten garven naar achteren gooien naar de veurlegger*, d.i. degene die de garven klaarlegde voor de stapelaar (Bu, El, Ma, Op, Nbk), *tussen doem en wiesvinger in 't pottien schieten* nl. met een knikker (Ow), zo ook *Dan maekten we een koelegien mit de hakke van de klompe en dan mikten ze; wie et dichtste bij' was of d'r in scheut, die kreeg de knickers* (Dho), *Zoas grote meensken piksmieten mit centen, deden kiender dat mit knopen op een stien en daor mit een boster op schieten* (Obk), *De bakker schöt mit een scheutel et brood in de oven brengt het met een schietplank erin* (Db) 15. (overg.; bij balspelen) hard trappen, flink gooien om te scoren *Hij' scheut de balle naost d.i. naast het doel, bij voetbal* (Nbk), (bij korfbal:) *Ze scheut krek over de kórf henne* (Nbk) 16. door hebben, in de gaten hebben, begrijpen, in et scheuten hebben (verspr.) *Now, dat ha'k al gauw scheuten* (Nbk), *Dat heb ik al lange scheuten* (Wol), *Now, dat hej' goed scheuten* (Nbk) 17. in *geld schieten* voor-schieten, lenen *Mooie praoties, daor schöt de lommerd gien geld op het zijn waardeloze praatjes* (bl)

schieten II zw.ww.; overg., onoverg.; is/het scheten [ˈskitɪŋ] 1. (vaak als ruw ervaren indien gebruikt inzake mensen) schijten, kakken *Het de hond wel scheten?* (Ste), *Ik moet eerst schieten* (Ow, Spa), *Hij' zat achter de pollegies te schieten* (Ow), *Kleinjongen schieten nog wel es in de broek* (Ld), *Ik heb een hiel plakkaot op 'e jasse, d'r het mc een voegcl op schecten* (Nw), *Dat roemt op, ik hebbe een flinke*

bulte scheten (Ol-Nl), *Die het daor ok een bult henne scheten!* (Np), *Ik was zo an de loop dat ik de hiele dag op et husien zat te schieten* (Op), *Hij' schit him uut de naod heeft erg veel last van diarree* (Db, Dfo, Nt, Wol, Diz), *Ie moe'n je niet op 'e kop schieten laoten* laat je niet op je kop zitten, *Loop henne te schieten* loop naar de pomp (verspr., b: lm), *Loop henn' te...* id. (Bu, El, Nbk, Np), *Hij' kan henn' te schieten lopen* hij kan wat mij betreft naar de pomp lopen (Ste), zo ook *Ie kun om mij te schieten lopen mit jow gezeur* (Obk), *Ik schiet je wat ach kom, je kunt me wat, bekijk het maar, loop naar de pomp* (Nbk, Np, Nw, Ow, Sz, Wol), *...zal je wat schieten* (verspr.): *Geef mij mar f 100,- veur een ni'je jurk* [met als mogelijk antwoord:] *Ach gao weg je, ik zal jow wat schieten!* loop naar de pomp (Nbk), zo ook *Ach schiet henne, je!* id. (Wol), *Och, schiet wat* id. (Wol, Nt), *...schiet je wat* id. (Np, Diz), *...schiet op* id. (Wol), *Ach, schiet je* id. (Nbk, Bu), *Och, schiet* id. (Bu, Dho, El, Ma, Spa, Nbk): *Och schiet, daor is niks van waor* (El), zo ook *Och schiet omhoog deur 't lampeglas* (Sz), *Och je, schiet in de hoogte* (Np) en *Och, schiet d'r wat op* (Op), *Schiet in de broek je* (Nw), *Schiet in de hoogte* bekijk het maar, loop naar de pomp (Bu, Nbk, Nw, Ow), ook wel gevolgd door: *...en mieg bulties* id. (Nw), *Och schiet, wat wil ie now toch ach kom, bekijk het maar, wat denk je wel* (Ld), zo ook *Och schiet wat man, daor gao ik niet op in* (Obk), *Schiet mij wat mit jow nargens* loop naar de pomp (b), zo ook *Ik schiet ze wat, die jaegers!* (b), *Ik moet d'r van schieten* lett.: bijv. als gevolg van bep. eten, ook fig.: ik baal ervan (Bu), *in iene pot schieten* voortdurend hetzelfde vinden, twee handen op één buik zijn, samen-spannen (Ma, Nbk, Obk, Op), zo ook *in mekaanders pot schieten* (Obk), *iene in de buse schieten* iemand vleien (Wol), *Ze schieten niet veur twelf ure* ze zijn erg zuinig (Np, Obk), zo ook *Die schit niet veur twelf ure as hij' an middag toe waachten kan* (Diz, Np, Ow), *Die schit niet veur hij' nood het* (Ol-Nl), *Die kan van armoede niet schieten* is erg arm (Ma), *Die is uut een roem gat scheten* heeft veel nodig (Dho), *je gat uutlienen en zelf deur*

de ribben schieten z. onder ribbe, *Da's et leste wat de duvel scheten* het dat stelt niet veel voor, is niet veel bijzonders (Bu), *De boer moet et d'r zels mar bi'j schieten* gezegd wanneer ondanks hard werken de arbeider niet ver genoeg was met het verspreiden van mest (Ow), *Hi'j kikt zo wit toe, al har hi'j bi'j de mulder aachter de maelzak scheten* (Ow), *Die schiet niet veur hi'j nood het gaat niet zo snel tot aktie over* (Ol-Nl), *Wat schit mi'j dat wat kan mij dat schelen* (Bu), *Ik scheet haost in de broek, zo benuawd wa'k* (Bu), *van benuawdens in de broek schieten* (Np, Db), (negatief van iemand die lopend nadert, meestal langzaam:) *Die komt d'r ok an schieten* (Nbk, Wol), *Daor haj' nog schieten an* daarvoor moest je nog veel moeite doen (Ow), *t Regent dat t schit* het regent enorm (Diz, Nbk, Obk), *schieten dat et dondert* enorme winden laten (Nbk), *t honderd uut schieten* erg veel winden achter elkaar laten (Ol-Nl), *Hi'j keek toe as har ie in de sni'j scheten* hij keek erg kouwelijk (b: lm), hij keek met een slechte, vale gelaatskleur (Np, Ol-Nl, Nt), *schieten as een reiger* met name gezegd wanneer men diarree heeft (Np) * *De duvel schit altied op een grote hoop* rijken krijgen toch altijd nog meer (Np, Pe-Dbl, Obk), *...op een grote bulte* id. (Sz), *Honderd, schiet in de pot dat et dondert* met name gezegd als men telt en daarbij het getal honderd heeft bereikt (Nbk), *Stront, wie het je scheten* gezegd van, tegen iemand van geringe afkomst maar met veel verbeelding (Ma, Nbk)

schietenbenauwd z. *schietendbenauwd schietendbenauwd* (verspr.) Ook *schietensbenauwd* (verspr.), *schietenbenauwd* (Bu, Ld, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow, Ste), *schietebenauwd* (Dfo), *schietbenauwd* (Dho), *schietendebenauwd* (Diz, Np) bn. [skitɪd...; aks. wisselt/skitɪz.../skitɪ.../skitə.../skidb.../skitɪdə...] 1. erg bang *As et donker wodt, bin ik schietebenauwd* (Dfo)

schietendebenauwd z. *schietendbenauwd schietensbenauwd* z. *schietendbenauwd schietentien* z. *schietentien*

schieter I de; -s; -tien ['skitɪr] 1. iemand die schiet (z. *schieten* I, in diverse bet.) 2. knikker waarmee men schiet (verspr.),

soms: glazen knikker groter dan de andere, of ijzeren kogeltje (z. *schieten* I, bet. 14) *Een schieter wodt as schietknikker bruukt* (Dhau), *De schieter vleug mit kracht tegen de riegel knickers* (Db) 2. schietschop (van een bakker), z. ook *scheutel* (Bu, Dho, Ld, Ma, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl, Ste, Wol) *De bakker dee et brood mit de schieter in de ovend* (Np), *...schöt mit een schieter et brood in de ovend* (Pe-Dbl, Ste, Ld), *Et gaot op 'e schieter de ovend in* (Wol, Dho) 3. te vroeg uitlopende en zaadvormende plant: in geval van kool, bieten enz. *In bieten zit nogal es een schieter* (Op), *Ik hebbe verscheiden schieters uut die plaante haeld* (Np), *Die plaante is zoe'n schieter, die grujt zo hadde* (Ste), *In de bieten zitten nogal wat schieters, die grujjen hadde* (Ste) **schieter** II Ook *schieterd* (bet. 1, 2: verspr., bet. 3: Ste), *schijter* (bet. 3: Nbk, Ol-Nl, Sz), *schijterd* (bet. 3: Mun) de; -s; -tien ['skitɪr(t)"/skejɪr(t)] 1. persoon die/dier dat schijt, z. *schieten* II; in het bijzonder: koe die veel schijt (Ste) *Et is nog mar een schieterd* een klein kind (Bu), *Et is mar een schietertien* id. (Bu), *...een klein...* id. (Sz), *Wat een lekkere schieterd* leuk klein kind (Np), *blauwe schieter* blauwe vleesvlieg (Nbk), *dikke schieter* id. (Nbk) 2. (als negatieve aanduiding) persoon *Die dikke, vieze schieter!* vervelende, enigszins dikke vent (Nbk), *een dikke schieterd* een dikke vrouw (verspr., Ste), *Ze perbeerden heur dochter an een rieke schieter te koppelen* aan een man met veel geld (Nbk, Db), *een grootse schieter* kakmadam (Dfo) 3. bangerik (verspr.) *Ie bin een grote schieter* (Nt), *Toe je, schieter, daor hoej' toch niet bange veur te wezen* (Np), *Die het een groot woord, mar as et d'r op an komt is et een schieter* (Obk), *Hi'j is een grote schieter, hi'j gong d'r hadde vandeur* (Obk), (tegen een bang iemand:) *Gao ie mar staon waor schietertien staon het* (Bdie), *een (grote) schieterd* een bange man (Db, Dfo) 4. (vaak verkl.) armetierig beest, vooral van vee gezegd (Bu, Dfo, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Sz) *Da's ok mar een schietertien* (Spa), *Disse bigge is mar zoe'n schietertien, et anholen amper weerd* (Op), (van biggen bij een zeug:) *D'r is altied wel een klein schietertien bi'j* (Dfo) **schieterd** z. *schieter* II

schieteri'je - schiethuus

schieteri'je I de; -n [ski:tʰɪjə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. het *schieten* I, in diverse bet. *Mit al die schieteri'je op ooldejaarsaovend (...)* het afsteken van vuurwerk (j), *Et kan mit ni'jjaor ommeraeck knetteren en knallen van alle schieteri'je* (Obk)

schieteri'je II de [skitʰɪjə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. uitwerpselen van mens of dier *Katten en honnen wi'k niet hebben, al die schieteri'je om de deure!* (Obk) 2. het schijten, vooral inzake diarree, in *an de schieteri'je wezen* diarree hebben: *Die was an de schieteri'je* (Pe-Db), *Een beschuut mit kneel is goed aj' an de schieteri'je binnen* (Np), *Aj' geiten an de schieteri'je hadden, gaf ie ze een iekenblad* (Np)

schietrig Ook *scheterig* (bl: bet. 4) bn., bw.; -er, -st ['skitʰɪx/'skitʰɪx] 1. pips, bleek, ietwat ziekelijk *Aj' d'r betrokken uut zien, kiek ie mar schietrig toe* (Ow), *Wat heb ie onder de leden, ie kieken wat schietrig toe* (Nw) 2. bang van aard, bangelijk *een schietrig kereltien* (Spa), *Ie moe'n niet te schietrig wezen (...)*. *We moe'n wat andurven, aandere kommen we een aende aachteran* (vo) 3. nogal klein van stuk, armeterig *een schietrig voortien* (b), *Dat is een schietrig klein bloempien* (Diz), *Wat een schietrig kereltien erg klein* (Dho), *Dat beest ziet d'r schietrig uut* (Dho), *Et is mar zoe'n schietrig klein wiefien, mar kwaod genoeg* (Np), *Wat een schietrig ding is die bigge* (El), *Wat zicht dat poesien d'r schietrig uut* (Db), *een armoedig, schietrig besien* (Diz), *een schietrig klein emmertien* (Spa), *...husien* (Nbk), *We kun niet mit zoe'n schietrig kedogien ankommen* (Op), *een schietrig klein stokkien koeke bi'j de koffie* (Ol-Nl), *Wat een schietrig betien geef i'j mi'j daore* (Dhau) 4. met diarree *Ik hebbe piene in de huud, ik bin toch zo schietrig* (Wol), *Wat is hi'j schietrig* hij heeft erg veel last van diarree (Ow), *zo snottig as een scheterig schaop* (bl) 5. winden latend (Nw)

schieteveniend (b: ln) de; -s ['skitə...] 1. bang iemand (z. ook *schietvenien*)

schietfebriek (Nbk) de, et; -en; -ien ['sk...] 1. (schertsend) w.c.

schietgat ['ski:tʰat] - schietgat: gat om uit te *schieten*, z. *schieten* I, bet. 14

schietgebed (Bu, Sz) ['skitʰəbet] - schiet-

gebed

schietgeld in *peertien-schietgeld*, z. onder *peertien*, bet. 1

schietgeweer (Dho, Nbk, Obk, Wol) ['ski:t...] - schietgeweer *Hi'j hadde een schietgeweer om mit te speulen* (Wol)

schiethakke (verspr.) de; -n; ...hakkien ['skithakə] 1. winterhiel (Diz, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Wol) *Aj' een schiethakke hebben dan hej' de hakken rood en dan jokken ze je* (Nbk), *Schiethakken kuj' kriegen as et begint te vriezen, dan beginnen ze je zo te jokken* (Wol), *As maegien had ik vaeke last van een schiethakke, meest in de winter* (Ol-Nl) 2. zere, vaak enigszins open hak door wrijving, vooral: bij het schaatsen (Dho, Diz, Ma, Np, Obk, Ste) *De schiethakke dee me zeer bi'j et schaatsen* (Diz), *Leg d'r mar een zooltien in, aandere kriej' schiethakken* (Dho) 3. schijthak bij paarden (verspr.) of koeien (Bdie) *Jammer dat dat dure peerd een schiethakke kregen het* (Dho, Obk) 4. lastige, eigenwijze persoon (Bu, Nw, l) *Och schiethakke, schiet toch op, mit jow is niks te beginnen* (Bu), *Dat is toch zoe'n schiethakke, die verbeelt 'm nogal wat* (Nw)

schiethakken (Ste) onbep. w. ['skithakŋ] 1. zich terugtrekken *Hi'j trekt de hakken in de wal, hi'j gaot schiethakken!* (Ste) 2. sterven *Dat beest gaot schiethakken* (Ste), *Die gaot ok gauw schiethakken* (Ste)

schiethoeke de; -n; ...hoekien ['sk...] 1. (vaak verkl.) klein stuk land *Et is mar een schiethoekien* (Spa)

schiethummel (verspr.) de; -s; -tien ['skit...] 1. klein kind *Et is mar een schiethummeltien* (Nbk)

schiethuus et; ...huzen; ...husien ['skithys] 1. (vaak ruw) w.c., voorheen achter op de stal, achter tegen het huis of achter op het erf *Ik moet even naor et schiethusien* (Bu), *Et schiethuus is aachter op 'e stal* (Ma), *...ston een aentien van 't huus of* (Ste), *Hi'j zit zeker op et schiethuus, hi'j is nargens te vienen* (Dho), *N. zat vaeke op et schiethuus te kraantelezen* (Op), *zo wies as et schiethuus van Bremen* erg eigenwijs (Dhau, Nbk, Obk, Ste, b: b: ln), *zo scharp as et schiethuus van Bremen* erg dom (Bu), *zo bange as een schiethuus* (Dfo, Ow), *Hi'j het een woord as et schiethuus van Bremen*

praat en doet eigenwijs (Bu), *zo trots as et schiethuus van Bremen* (b), (van personen:) *zo slecht as et schiethuus van Bremen* (Bu) 2. bangerik (Db, Dhau, Dho, Ol-Nl, Wol) *Dat is wel zoe'n schiethuus, die durft niks* (Dho), *Dat was me ok een schiethuus, anders het hi'j zoe'n grote mond* (Dhau) 3. (meestal van een vrouw) eigenwijze persoon (verspr.) *Dat jonk is wel zoe'n schiethuus!* (Wol), *Dat smerige schiethuus* (Nt), *Dat is me ok een aorig schiethuus, en nog gien naegel om an de kont te krabben* (Np)

schiethuisdeure (Nbk) de; -n ['sk..., ...z'd...] 1. deur van het *schiethuus*, z. aldaar

schiethuustonne (Ld, Np) de; -n; -gien ['skithys...] 1. privaatton, opvangton in ouderwets toilet

schietiezer (verspr.) ['ski:t...] - schietijzer: geweer

schietkerwei (Op) et; -nen; -gien ['skit...] 1. klein karwei *Et is mar een schietkerwei!* (Op)

schietkatoen (verspr.) ['ski:t...] - schietkatoen *Mit schietkatoen hebben we et in de braand steuken* (Dhau)

schietknikker (Dhau) de; -s ['ski:t...] 1. knikker waarmee men schiet, hetz. als *schieter* I, bet. 2

schietkont (Sz, b: ln) de; -en; -ien ['skitkont] 1. iemands achterste (Sz) 2. bang iemand (b: ln)

schietkonten (Ma) onbep. w. ['skitkontn] 1. naar bed gaan, gaan slapen

schietlak (Db, Ma, Nbk, Np, d) de; -ken; -kien ['skitlak] 1. bange manspersoon

schietleerze (Dfo, Ol-Nl) de; -n ['skit...] 1. bang uitgevallen iemand, schijtlaars *Ik vien 'm mar een schietleerze* (Ol-Nl)

schietliester (Sz) de; -s; -tien ['skit...] 1. bang iemand

schietlood ['ski:t...] - schietlood *Bij een mure bouwen wodt et schietlood bruukt* (Dfo), *et schietlood bij de mure holen* (Ow), *et schietlood om de keziene en zo in et lood te kriegen* (Nw), *Aj' kieken willen as de mure recht staot, moet et schietlood d'r bij* (Pe-Db)

schietluier (Bu) ['skit...] - poepluier

schietmasker (Obk, Op, Ow) ['ski:tmaskr] - schietmasker *Mit een schietmasker moet de slaachter et varken schieten, dan is hi'j*

verdoofd en dan moet hi'j him de hals uutsnieden (Op, Ow, Obk)

schietmedam (El, Nbk) de; -men; ...medammegien ['skitmedam] 1. kak-madam

schietmeraokel (v) et; -s ['skit...] 1. eigenwijze vrouw *Dat eigenwize schiet-meraokel kan ze wel van koren!* (v)

schietneuze (Dho, Ol-Nl) de; -n; ...neusien ['skit...] 1. snotaap

schietnust et; -en; ...nussien ['skitnast] 1. klein nest 2. nest met uitwerpselen (Dfo) 3. (verkl.) hoopje konijnkeutels in het veld (Bu) *Bliksem, hier bin vast knienen, et bin allemaole schietnussies* (Bu) 4. w.c. (Dho, Diz) 5. klein kind (Diz, Nw) *Dat kleine maegien is mar een schietnust* (Diz) 6. klein huis (Spa) 7. iemand die overal op en aanmerkingen op heeft (Sz) 8. eigenwijs iemand (Dhau)

schietoefening ['ski:t...] - schietoefening

schietopleiding (l) ['ski:t...] - schietopleiding

schietpeprier (Nbk) ['skit...] - pleepapier

schietplaetse (Nbk, Ol-Nl) de; -n; ...plaetsien ['skit...] 1. kleine boerderij, boerderij van niks

schietplak et; -ken; -kien ['skit...] 1. plek waar een dier z'n behoeften doet *Een varken het een schietplak* (Obk) 2. strontpol

schietpraot (Np) et ['skit...] 1. praatjes die niets voorstellen

schietprieel (Np) et; ...prieëlen; -tien ['skitpriji:l] 1. (schertsend) w.c.

schietreiger (Bu) de; -s ['skit...] 1. reiger (die nl. als gewoonlijk veel, vaak uitwerpselen laat vallen) *Berkoper boeren, dat bin van die schietreigers; in Berkoop was vroeger een reigerkelonie en as d'r een reiger van die kaante kwam, was dat een 'Berkoper boer'* (Bu)

schietrommel (Dfo, Ow) ['skit...] 1. rommel, zaken, dingen die niets voorstellen *Wat een schietrommeltien is et daor* (Ow)

schiets z. *scheets*

schietschieve (Dhau) ['ski:t...] - schietschijf

schietschone (Bdie, Dfo, Nbk, Np, Nw, Ste, Wol) bn., bw. [skit'skõ:õna] 1. overdreven met het schoonmaken, poetsen *Dat wief is schietschone, ze fiespelt altied an* (Np)

schietschonen - schieve

schietschonen (bl) onbep. w. ['skitskõ:əŋ:]
1. overdreven bezig zijn met schoonmaken, poetsen

schietschoren (Bdie, Db, Nbk, Spa, vo, bl, b; lm, bo: Bu, Nw) zw. ww.; onoverg.; schietschoorde, het schietschoord ['skit sko:ərŋ] 1. een weifelende houding aannemen, niet opschieten *Hool toch op te schietschoren* te talmen, te treuzelen (bl), *argens tegenan schietschoren* (Bdie, Db, vo:) *Haarm schietschoorde d'r nogal wat tegenan* (vo), *Hi'j lop te schietschoren* te dralen (Spa)

schietsekreet (Wol) Ook *schijsekreet* (Wol) et; ...sekreten; ...sekretien ['skit.../...] 1. w.c.

schietsloot (Nbk, ko) de; ...sloden ['skitslo:ət] 1. sloot waarin de uitwerpselen van de bewoners van het huis terecht komen

schietspul (Nw) et ['skit...] 1. rommel, goedje dat niets voorstelt

schietstoel (spor.) ['ski:t...] - schietstoel (in een vliegtuig)

schiettent ['ski:tenta] - schiettent (op een kermis)

schiettippien (Np) et; ...tippies ['skit...] 1. klein eindje *Et is mar een schiettippien* (Np)

schiettuun (Ol-Nl) de; ...tunen; ...tunegien ['skitÿn] 1. kleine tuin *Wat hebben ze mar een schiettuunegien* (Ol-Nl)

schietvenien Ook *schietveniend* (Bdie, Bu, Diz, El, Np, Obk, bl, b), *schietverniend* (Dfo, Nw, Ste, bo: Bu) et ['skitfə nin/...nint/...fr...] 1. eigenwijs, vooral: pietluttig, zeer nauwgezet en betweterig iemand *Wat een schietvenien, hi'j legt op alle slakken zoolt* (Ma), *een eigenwies schietvenien* (Nt) 2. kieskeurig iemand (Ste) 3. kleine, pittige, venijnige persoon (Nt, Nw, Spa) *Wat moe'n we mit dat schietvenien hier* (Nt)

schietveniend z. *schietvenien*

schietverniend z. *schietvenien*

schietwark (Bu, El, Np) Ook *schietwerk* (Spa) et; -ien ['skit.../...] 1. werk dat niets voorstelt, kleine klus *Et is mar schietwark* (Bu), *...mar een schietwarkien* (Np)

schietwerk z. *schietwark*

schietwissewassien (Obk) et; ...wassies ['skitwisəwasin] 1. zeer geringe aanleiding *Vroeger kwammen ze om ieder schiet-*

wissewassien doe d'r wat te haelen was, mar now laoten ze oons smoren (Obk)

schietzak (Nbk, Np) de; -ken; -kien ['skitsak] 1. bangerik *Wat een schietzak!* (Np)

schieve I de; -n; schiefien ['ski:wə, ...və]

1. schijf: platronde voorwerp *een hoolten schieve, een zwatte schieve* grammofoonplaat (l) 2. afgesneden, plat stuk, plak *Ik moet gien hiele appel, geef me mar een schiefien* (Op), *een schiefien citroen* (Nbk), *...sinesappel* (Nbk) 3. damschiif, soortgelijke houten schijf bij het sjoelen *Mit et sjoelen kon ik de schieven d'r niet in schoeven* (Ld) 4. geldstuk, veelal mv. (Db, Dhau, Op), vooral in verb. als *hiel wat schieven* veel geld (Db, Dhau): *Dat boerespullegien het hiel wat schieven kost* (Dhau, Db) 5. schijf van een schijveneg (Np) 6. kop van een weesboom, ponderboom (Obk, Op, Ow) 7. plat voorwerp dat om een spil draait *de schieve van een pottebakker* (l), *D'r moet een ni'je schieve in de sliepmesiene* (Spa) 8. bep. ring voor de as van een wagen (Ow) 9. hetz. als *rolmes* (aan een ploeg), z. aldaar (ZW, Dhau, El, Obk, Ol-Nl, Op) *De schieve van de ploeg bruukten ze bij' et laandscheuren* (Ste) 10. het om een spil draaiende deel van een katrol, in verb.: *Dat gaot over verschillende schieven* gaat via meerdere betrokkenen (waardoor het langzaam gaat), *Ze hebben et over ien schieve gooid* zijn het eens geworden, hebben het op een akkoordje gegooid (Dhau, Obk, Ste), *...over de schieve gooid* id. (Db), *et over een andere schieve gooien* het over een andere boeg gooien (Op) 11. in *over de schieve gaon* over de schreef, te ver (Nt, Op, Ste): *Now gaon je toch een betien over de schieve* (Op)

schieve II Ook *scheef* (Nt, Spa, Wol), *scheve* (WH, Nt) bn., bw.; -r, schiefst ['ski:wə, ook wel ...və/sku:f/'skt:wə, ...və] 1. scheef, niet recht *De taofel staot schieve* (Nbk), *De paol staot schieve* (Ma), *Et huus staot schieve* (Bu), *...staot scheve bij' de weg* (Nt), *een scheef voer huj* (Nt), *Die oolde boom begint aorig schieve te hangen* (Diz), *een schieve deure* deur die scheef in het kozijn hangt (Nbk, Ol-Nl): *Die schieve deure is wel arg schieve* (Ol-Nl), *Bi'j die hekkepaol moet mar een schoorpaol, aan-*

ders staot hi'j weer zo scheve (Sz), *Dat wiel zit d'r wat schieve onder* (Nbk), *De waegen is schieve laeden* (Bu), *hiele rijen stokken, schieve in et waeter steuken* (j), *de pette schieve op hebben* (Nw), *'t Moet wat schieve oflopen* enigszins glooiend, hellend zijn (Obk), *Die strepe lopt schieve* (Np), *L. giet et pad langes, zicht schieve naor de tapperi'je scheef*, van opzij (Np, p), zo ook *N. keek me wat schieve an* (Dho, Nbk, Sz, Wol, Op), *...me mit een scheef ogien an* (Spa), *...mit een schief oge naor mi'j* (Ma), *Hi'j was et niet mit me iens, hi'j keek me zo schieve an* (Ol-Nl, Diz), *Hi'j keek mit een schief oge naor oons, mar wol oons niet zien* (Obk), *Deur schieve over te lopen kuj' vule vlogger schuin overstekend* (Db), *Zo gong ik schieve deur et heideveld op huus an in de naacht* (j), *Hi'j stikt schieve over om de weg te bekotten* (Obk), *Hi'j stikt schieve de straote over* (Np, Obk), *We gaon schieve overdwas gaan schuin*, in een niet rechte lijn over bijv. het land (Np), *Dat laand kielt wat, et lopt schieve toe* (Ste), *We stikken scheef en schuin de weg over* (Ol-Nl), *schuin over schieve*, z. onder *schuin*, *de wiend schieve tegen hebben* half van opzij (El, Nbk), zo ook *Ik hadde de wiend zo schieve aachter me* (El, Np), *een schieve wiend* zijwind of wind half opzij (Db, Sz, Dfo): *Mit et plaankzeilen hadden we een bulte last van een schieve wiend* (Db), *Hi'j ligt schieve overdwas in bedde* geheel scheef, diagonaalsgewijs (Wol), *de kleine harbarge, schieve tegenover et station* (v), *een schieve schaese rieden* (Bdie, Dho, Obk, Ste), *De eerpels staon zo schieve as een krabbe in de rij* (Ow), *Et is zo schieve as de toren van Pisa* (Ld), *zo schieve as een deure* (Ol-Nl, Spa) 2. niet symmetrisch, niet met een (denkbeeldige) rechte as *De neuze staot him schieve op 'e kop* (Nbk), *een koe die schieve melkt* (Bu, Bdie), zo ook *Die koe is schieve, die gef an de iene kaant meer as an de aandere* (Ste), *een schieve tippe in 't laand* (El), *Aj' scheel binnen dan kiek ie schieve* (El), *Iene die de ogen niet goed staon het, kikt wat schieve* (Ste), *Die is ok aorig schieve* krom, met scheve heup e.d. (Nw), zo ook *Die lopt ok aorig schieve* (Nw), *Hi'j lopt zo schieve!* (Dho), *zo schieve as een kroje*

krom, scheefgegroeid (ook van personen), scheef gebouwd e.d. (Bdie, Bu, Ma, Pe-Dbl, Sz, Nbk), *...as een oolde kroje* id. (Bu), *...as een deure* id. (Diz, Ol-Nl, Op, Spa, Wol), *...as een tonne* id. (Bu) 3. verkeerd, niet zoals het hoort, onbetamelijk *Dat zit daor aorig schieve* het is daar behoorlijk mis, het zit daar niet goed (Np), *Et liekt nergens op, et zit helemaole scheve* (Sz), *Je hoeven mar ien woord schief te zeggen en et is mis mit hem* of hij wordt boos, trekt het zich aan (Wol), zo ook *Ie kun niks mit heur beginnen, et is schieve of verkeerd* (Dho), *Et gong d'r wel wat schieve langes op dat fesien* (Dfo), *Doe op dat aeventien doe et wat laeter wodde, is et wat schieve gaon* (Obk), *een schieve opvatting* (Op), *Ik heb zeker een schief woord zegd* ik heb zeker iets verkeerd gezegd (Pe-Dbl), zo ook *Wat moej' soms oppassen, ie zeggen zomar een scheef woord* (Sz), *Die vent begint knap te vervelen, hi'j het aandere niks as dat schieve praot* praatjes die op de rand zijn van wat nog wat betamelijk is, die eigenlijk schunnig zijn (Db), zo ook *Hi'j kan soms mar rere, schieve woorden zeggen* (El) * *D'r is gien pot zo scheve of d'r past wel een lit op* (Sz), z. voor deze en soortgelijke verb. onder *pot*, *Schieve en breek is meenskegeliek* z. onder *meenskeliek*

schieve-eide (Dhau, Ow) Ook **schiefeide** (Np), **schieveide** (Dfo, Np, Obk, Ow), **schievenegge** (Bdie, Pe-Dbl), **schieveneg** (Nt), **schiefegge** (Bdie, Ld, Spa), **schijveneg** (Bdie, Bu) ['ski:wæjðə, ...və.../'ski:fɛjðə/...bɪp.../'sk.../'ski:wæjə, ...v.../'skej bɪp...] - schijfeg, schijveneg *De schieve-eide verkrummelt de grond* (Ow), *Ze gaon mit de schiefeide over et laand* (Np)

schieve-eiden (Ma) onbep. w. ['sk...] 1. land bewerken met de schijveneg *Hi'j was an 't schieve-eiden* (Ma)

schievegruuien (Nbk) ['sk...] - scheefgroeien (lett.)

schieveloop (Nbk, bo: Bu, Nw, b: lm) de; ...lopen; ...lopien ['ski:wə..., ...və...] 1. (enkele) katrol; met name aan een deur (b: lm) *Bij 't kaantopzetten had ie an de aachterkaant wel een schieveloop, een soort ketrol; (...)* *dan trokken ze beter an* (bo: Bu, Nw)

schieveneg(ge) - schik

schieveneg(ge) z. *schieve-eide*

schieveide z. *schieve-eide*

schievetrekken ['sk...] - scheeftrekken (lett.), o.m. van kledingstof

schievezakken Ook *scheefzakken* (Spa) zw. ww.; onoverg.; zakte schieve, is schievezakt ['sk.../skɪ:f...] 1. zodanig verzakken dat het scheef komt te staan *De mure is schievezakt* (Ma), *We mossen de hekkepaol nog schraegen, om schievezakken te veurkommen* (Obk)

schiffels (bo: Op) mv. ['skɪf[s]] 1. kleine deeltjes: zoals roos *schiffels op 'e kraege* (bo: Op)

schiften ['skɪftɪŋ] - schiften: het goede uit het minder goede zoeken, de betere exemplaren sorteren, soorten van elkaar scheiden *De eerpels gaon deur de sorteermesiene om de poters d'r uut te schiften* (Op), *Bij' et eerpelrooien mossen we vroeger de eerpels schiften in dikkeren (om te eten), in poters (om te poten) en in kleinen (veur varkensvoer)* (Op), *De uutstikker kan de eerpels vaeke vlogger uutstikken as de zokers ze schiften kunnen* (Op), *Dat ot gaon we d'r uut schiften* (Obk), *Ik mag wel es even mit die pepieren an 't schiften* (Sz), *We moe'n de boel schiften* (Ma), *Sommige perdukten moe' wel schiften in verschillende maoten* (Ld), *spiekers schiften* (Bu), *geld schiften* muntsoorten bij elkaar doen (Bu), *As Christus zels es begon te schiften onder de meensken (...)* (Ow), *Ie moe'n et kaf van et koren schiften* het kaf van het koren scheiden (Np); schiften van bep. vloeistoffen, met name van melk: *De melk die schift, ze is zoer* (Diz), (bij het karnen:) *Mien mem wus wel ongeveer hoeveule ronties et oolde peerd lopen mos veurd at de melk begon te schiften* (j), *As de melk zoer wodt, begint ze te schiften* (Dfo), *As de melk schift is, is 't niet meer te drinken* (Nbk, Obk), *As de botter groot is, dan schift ze* (Np), *De soepenbri' is schift* (El) **schiftig**(Ol-Nl) bn.; -er, -st ['skɪftɪx] 1. kennelijk tot schiften overgaand *schiftige melk* (Ol-Nl) 2. z. *schichtig*

schijfmes (Bu) et; -sen ['skɛjf...] 1. schijf van een schijveneg

schijn z. *schien*

schijnheilig (verspr.) Ook *schienheilig* (Obk, Ow) [skɛjn'h.../skin...] schijnheilig

een schijnheilig gedoe (Nbk), *Jow hoeven niet zo schijnheilig te doen, heur, ik heb je wel deur* (Ol-Nl), *Dat wief is al lieke schijnheilig as die kerel* (Np), *Ie moe'n niet zo schijnheilig doen* (Ol-Nl, Ste)

schijntien Ook *schijntje* (Spa) ['skɛjntin/...] - schijntje, beetje, maar weinig *Ik hoef mar een schijntien suker* (Db), *Ik heb d'r mar een schijntien veur beurd* (El), *De kollekte het mar een schijntien opbrocht* (Ow, Op), *Die koe het vanaovend wel zoe'n schijntje melk* (Spa)

schijntje z. *schijntien*

schijt [skejt] - schijt, in verb. *an de schijt wezen* diarree hebben: *As et vee vroeger een hoop lidrusken mit binnen kreeg, dan raekten ze vaeke an de schijt* (Db), *Die plaante is niet best veur 't vee; as ze te vule d'r van kregen, kwammen ze an de schijt* (Dhau), *Hi'j was zo an de schijt, hi'j mos om et hottien naor et husien* (Dho), *Hi'j was zo an de schijt dat hi'j kwam stront te kot* (Wol); verder in d'r (de) *schijt an hebben* maling hebben aan: *Ik heb de schijt an jow* (Dhau, Nbk, Nt, Db), *Ik heb d'r de schijt an* (Diz, Ma, Np, Ow), *...d'r schijt an* (Bu, Ol-Nl, Op, Pe-Db, Ste), *Die het overal schijt an* hij trekt zich nergens wat van aan (Nbk, Wol)

schijten (Nt, Ste) ['skejtɪŋ] - schijten, ruwere vorm naast *schieten* II * *Alles op zien tied, ok schijten* (Nt)

schijter z. *schietter* II

schijterd (Np) de ['skejtɪrt] 1. in *in de schijterd zitten* bang zijn: *Ik zat aorig in de schijterd* (Np) 2. z. *schietter* II

schijtlak (Ma) de; -ken; -kien ['sk...] 1. bangerik, hetz. als *schietlak*: *Hi'j is een schijtlak* (Ma)

schijtmajoor (Nbk) de; -s, ...majoren ['sk...] 1. loslijvig iemand *Een schijtmajoor is iene die wat 'los' in de boek is* (Nbk)

schijtskreet z. *schietsekreet*

schijveneg z. *schieve-eide*

schik I de [skɪk] 1. fatsoen, behoorlijkheid, in verb.: *Daor zit (niks) gien schik of fesoan an die persoon is erg ongemanierd en ruw, gedraagt zich onverschillig, ziet er zeer onverzorgd uit enz.* (Bu, Np, Nbk, Obk, Ow, Spa, Ste): *De ni'je kapper het je niet zo best knipt, d'r zit gien schik of fesoan an* (Spa, Obk), *D'r zit gien schik en fesoan an* die persoon getuigt van weinig

beschaving/opvoeding in zijn wijze van uitdrukken, in zijn manier van doen (Nbk, Ste), zo ook *Die meensken hebben hielemaol gien schik en fesoen* (Np), *...niks gien schik en fesoen* (Np), *Et huus was platgoid, ze kon aenlik nog niet mit schik en fesoen weeromme* probleemloos, op een redelijke manier (Obk), *Mit een betien schik en fesoen kan dat nog wel, heur* met een beetje goeie wil (Np), *Daor bin 'k op schik an kommen* op een geschikte wijze, op een geschikte manier (Db, Ld, Bu), *Daor bin 'k aorig om 't schik an kommen* id. (Nbk) 2. plezierige, tevreden stemming, in verb. *op schik*. *Altied was hij best op schik* goed gemutst, plezierig gestemd (b), *Wat is ze op schik* (Ol-Nl), *Hij is d'r op schik van* (Spa), *Daor bin 'k wel mit op schik* (Nt), *Hij is altied op 't schik* (Db, Nbk), *goed op schik* (bo: Bu, Nw, Op), *schik hebben* genoeg, plezier hebben (in iets): *Daor hewwe wel schik in* (Nbk), *We hebben oons wel vermaakt, we hebben toch een schik had* (Sz), *We hebben d'r wel schik in om wat te doen* (verspr., Bdie), *Hij het schik in 't leven* (Dhau, Nbk), *We hebben wel (een protte) schik had* (Bu), *Daor he'k wel schik an* (Bu), *Die het wel goed schik* groeit goed (Nw), zo ook *Hij het et wel aorig op schik* id. (Ld)

schik II (Ma) tw. [skik] 1. roep om een paard opzij te doen gaan, z'n poot te doen verzetten *Hij reup 'schik!' as hij tussen de peerden ging* (Ma)

schikkelik bn., bw.; -er, -st ['skiklæk] 1. schappelijk, redelijk *Dat bin daor schikkelike meensken* (Ste, Dfo), *een schikkelik veurstel* (Bu), *Dat he'k veur een schikkelik priesien in hanen kregen* (Db)

schikken zw. ww.; overg., onoverg.; schikte, het/is (bet. 1-2, 5) schikt ['skikŋ] 1. (overg.) ordenen, goed neerleggen, rangschikken *et spreit over et bedde schikken* (Wol), *et linnengoed in de kaaste schikken* (Wol), *Schik de pepieren es netties in de lae* (Ol-Nl), *Aj' de boel goed staon hebben willen, dan moej' de boel goed schikken* (Spa), *bloemen schikken*, *Vroeger kwam et d'r bij' et zaodbultezetten slim op an hoe de bossen schikt wodden* (Db), *de roggebossen schikken* terechtleggen (Ow), *de garven netties schikken*

(Pe-Dbl), *garven in mekaander schikken* (Nw), *de strobossen schikken* (Obk), *...netties in mekaander schikken* (Nw), *Ie kun et schikken zoaj' willen, mar ie holen et spul d'r niet in* (Obk) 2. (overg.) op een geschikte manier regelen, met geven en nemen tot overeenstemming komen *I'J moe'n 't mar mit heur zien te schikken* (p), *We moe'n mar zien of we et mit de pries schikken kunnen* of we het eens kunnen worden wat de prijs betreft (Ol-Nl), zo ook *Hij schikte et wat mit de pries* (j), *Kuwwe et niet schikken?* het eens worden door van weerskanten een beetje toe te geven (Bu, Wol), *We moe'n mar zicn dawwe et wat schikken* (Nw), *As ze now nog wat schikken kunnen, gaot de koop deur* (Dho) 3. (wederk.) zich neerleggen (bij bep. maatregelen, bij wat een ander wil, bij hoe een ander is) *Ie moe'n je d'r mar in schikken, et is niet aandere* (Nw, Ste), *Daor za'k me wel in schikken* (Nbk, Ste), *Ie moe'n je mar wat naor die meensken schikken* (Dho, Ste), *Je moe'n je es een betien beter naor een aander schikken* (Db, Ol-Nl), *Ik hoef me ok niet altied te schikken* (Ma), *Aww e oons iederkeer wat schikken, dan lossen we de zaeke wel op* (Op), *As et niet aandere kan, wil ik me wel schikken* (Dfo), *Hij moet leren him te schikken* (Ma), *We moe'n oons allemaol een betien schikken in dat geval* (Op), *I'J moe'n je mar wat schikken* (Ow), *De iene kan 'm veul beter schikken as de aander* (Ld), *Die kun heur nogal makkelik schikken* (Dho), *Ie moe'n je in 't leven wel es een keer schikken kunnen* (Spa), *je in je lot schikken* (Obk, Ow) 4. (onoverg.) gelegen komen, passen *Schikt et je a'k vanmiddag even bij' je kom?* (Nbk, Ol-Nl), *Et schikt oons niet daj' vanaovend kommen* (Nt), *Et schikt me vandaege niet zo best* (Dho), *Et schikt me morgen niet* (Wol), *Die daotum zal 'm wel niet schikken* (Op) 5. (onoverg., ook wel wederk.) een bep. plaats innemen (door te verschuiven, door aan te schikken), opschuiven *De oolde veldwaachter schikte ok nog wel es even bij' him an 't taofeltien en dronk dan een glassien mit op S. zien kosten* (j), *Ik schik an de taofel* (Sz), *We schikken an taofel* (Ol-Nl), *Ik wol d'r wel bij' schikken an de taofel* (Spa, Wol),

schikking - schildershuus

Schik je es wat, gao es wat omme (Ste), *Schik toch niet hieltied zo henne-en-weer, blief now mar es rustig zitten* (Ld), *We mossen schikken om plak te maeken veur nog een persoon* (Obk), *Aj' now een betien schikken, kan ik d'r ok bij zitten* (Pe-Db), *As jim wat schikken kunnen, kun we d'r allemaole knap zitten* (Db)

schikking ['skɪkɪŋ] - schikking, transaktie tot een schikking *kommen* (Db, Nbk, Nt, Sz): *We zullen perberen tot een schikking te kommen* (Nt), zo ook *tot schikking kommen* (Dfo)

schil z. *scheel* III

schild et; -en [skɪlt] 1. bep. verdedigingswapen: *schild Die man is zo maeger as een schild* (Ste) 2. wapenschild (l), verder in verb.: *wat in 't schild voeren* een heimelijk plan willen uitvoeren (Nbk, Nw), zo ook *Wat voert hi'j in zien schild!* wat voor stiekem plan heeft hij (Bu) 3. dakvlak van een schilddak (bs) 4. dekschild van een schilddak (Dfo) 5. stuk karton waarop een dagkalender zit (Ste) 6. beschutting (fig.) (b) *Oe God, oons schild, zie en kiek naor et gezichte (...)* (b), *Want God de Here is een zonne en een schild* (b) 7. dun, mager iemand of dier (Bu, Ld, Nw, Ste) *Dat kalf was een maeger schild* (Ld) 8. (vooral van vrouwen) bijzonder lelijk iemand, ook: lelijk dier *Wat is dat toch een schild!* (Dho), *Wat een schild is dat!* (Bu), *Die zal daolik niet an de man kommen, dat is zoe'n schild!* (Obk), *een schild van een vrouw* (El), *Die het me ok een lillik schild* hij heeft een erg lelijke vrouw (Bdie), *Dat stoppelkattien is wel zoe'n lillik schild* (Db), *Wat is dat een raer schild* (Nt), *Die het me daor ok een schild van een voegelperschrikker in de tuun staon* (Bu)

schilddak (bs: Dfo, Nw) et; -ken; -kien ['skɪldak] 1. dak dat uit vier schuine vlakken bestaat, vooral bekend van een bep. type klokkestoel

schilder de; -s; -tien ['skɪldɛr] 1. (kunst)schilder *D'r kwam vroeger een schilder in Berkoop, bij de haast, as de bomen mooi geel begonnen te wodden; dat was Dirk Kerst Koopmans* (Obk) 2. verver, huisschilder (*varver* werd eerder als gewoner ervaren) *Die hadde de schilder om de deure ze menstrueerde* (Np) 3. bep. afbeelding: heilige (s) 4. mooie prent,

mooi plaatje (Bdie) *Dat maegien hooft van mooie kleren, et is krek een schildertien* (Bdie)

schilderachtig z. *schilderachtig*

schilderachtig Ook **schilderachtig** (j) ['skɪldɛr...] - schilderachtig

schilderen zw. ww.; overg., onoverg.; schilderde, het schilderd ['skɪldɛrɪŋ] 1. (overg.) verven, opschilderen *De schilder schildert et huus* (O1-Nl), *We hebben de kaemer schilderen laoten* (Np) 2. (overg.) in woorden uitbeelden (Nbk) *Hoe hi'j dat schilderde, jong, ie lachten je dood* (Nbk) 3. (onoverg.) waken, passen op, opletten (Bu, Dfo, Np, Obk, Op, Ow) *De motte mos biggen, ik heb d'r de hiele naacht bij zoten te schilderen* (Dfo), *bij de motte schilderen* (Bu), *bij de koe...* (Bu), *Wat schildert die daor toch waar let hij toch zo op steeds* (Bu), *De bureen mossen om de beurt in de naacht een peer uren bij de starvende schilderen* (Obk), *In dienst mossen we schilderen op wacht staan* (Np) * *Wie bange is moet schilderen* (Op)

schilderi'je de, et; -n; schilderij'gien [skɪldɛrɪjə, ...ejə; z. -i'je] 1. schilderstuk *'t Is krek een schilderij'* zo fraai, aandoenlijk dat het een schilderij zou kunnen zijn (Nbk, b), (negatief:) *Iene die 'm slim optuttert, is krek een schilderije* (Nw) 2. ingelijste plaat of prent *Ze hadden nog een peer mooie, oolde schilderij'gies an de waand hangen* (Nbk)

schilderi'jetentoonstelling (spor.) [skɪldɛrɪ'jə..., ook ...ejə, z. -i'je] - schilderijententoonstelling

schildering (Sz) ['skɪldɛrɪŋ] - schildering: het geschilderde *Daor staon allemaole schilderigen op* (Sz)

schilderkeunst (Nbk, Spa) de ['skɪldɛr...] 1. schilderkunst *Mederne schilderkeunst is in oonze ogen vaek mar wat klodderen* (Spa) **schildersbedrief** (spor.) ['skɪldɛrzbɛdɪrɪf] - schildersbedrijf

schildersezel (spor.) ['skɪldɛrsɛzɪl] - schildersezel

schildershaemer (Ste) de; -s; -tien ['sk...] 1. hamer behorend tot het gereedschap van de schilder

schildershuus (verspr.) et; ...huzen; ..husien ['sk...] 1. huis, woning van de schilder, verver 2. (verkl.) schildwacht-huisje (Np, Obk) *Bij de poorte staot een*

schildershusien (Obk), *een schildershusien bij een peleis* (Obk)

schildersknecht (El, Op) de; -en; ...knechien ['sk...] 1. schildersknecht

schilderskwaste (l) ['sk...] - schilderskwast

schilderstok (Bu, Nw) et; -ken; -kien ['skildr̥stok] 1. schilderstuk, schilderij 2. iemand die gek gekleed gaat maar kennelijk niet veel voorstelt (Bu)

schilderswinkel (Dhau) ['sk...] - schilderswinkel

schilderwerk (spor.) ['sk...] - schilderwerk

schildhuus (Bu) ['skilthys] - schilderhuis, huisje van een schildwacht

schildkappe (bs) de; -n; ...kappien ['skiltkapa] 1. hetz. als *schilddak*, z. aldaar

schildklier ['skiltkli:ər] - schildklier 'k *Heb last van mien schildklier, en dan zit d'r soms een hele knobbel an mien keel* (Sz), 'k *Bin an de schildklier oppereerd* (Nbk)

schildklierkanker (l) ['sk...] - schildklierkanker

schildklieropperaasie (Nbk) ['sk...] - schildklieroperatie

schildknaop (l) ['sk...] - schildknaop (lett.)

schildwaacht z. *schildwacht*

schildwacht Ook *schildwaacht* (Np) de; -en ['skiltwaxt/...waxt] 1. schildwacht, wachtloper 2. het wachthouden (Ste), in verb.: *Die staot op schildwacht* staat op, bij de weg met de bedoeling een praatje met een voorbijganger te beginnen (Ste) 3. hoop uitwerpselen (verspr.) *Moej' mar es kieken, achter die boom ligt ok nog een schildwacht* (Sz), *Hier bin genoeg schildwachten bij de weg, van honnen* (Pe-Dbl), *D'r was laest een schildwacht bij oons veur de deure, mar et was van een hond* (Dfo)

schildwachthusien (verspr.) ['skiltwaxt hysin] - schildwachthuisje

schilfer de; -s; -tien ['skilfr̥] 1. dun, veelal hard plakje, van kalk, steen, email enz. *Van die panne was een hiele schilfer of* (Dfo), *Eerda'k an 't varven begon, bin 'k nog mit de zoolder an 't krabben west, dat d'r zatten mi'j allemaole schilfers in et haor* (Nbk), *Hi'j het schilfers op 'e huid huidschilfers* (Wol), *Pannen op et dak kun ofschilferen deur de vost, dan gaon d'r schilfers of* (Ste), *D'r miste een beste*

schilfer van de boom, ie konnen zien dat d'r een auto tegenop zeten had (Obk), *een schilfer van een boom hakken* nl. om te merken (Spa), *As d'r in de tuun omme-warkt wodt kriej' allemaol schilfers, dan is die grond hiel dreuge* (Ste) 2. dun plakje kaas, koek enz. *een schilfertien keze* (Dho, Obk), *Da's ok mar een schilfertien koeke* (Diz), *Doe mi'j mar een dun schilfertien* nl. van de koek (Ste), *Dat beleg op 't brood kuj' wel deurhenne kieken, zokke dunne schilfers* (Db)

schilferen ['skilfr̥n] - schilferen: schilfers loslaten *De varve schilfert d'r al weer of* (Dho), *Aj' vervellen gaot de huid schilferen* (Diz), *Et kleine kientien hadde een baarge op 't heufd, de huid schilfert dan wat, dan moet d'r eulie op* (Ste)

schilferig ['skilfr̥ɔx] - schilferig: schilferend, bladerig, nogal met schilfers *Muren kun slim schilferig wodden* (Obk), *Et heufd is me schilferig* (Spa, Ol-Nl), *Die is wat schilferig om et gezicht, wat ruderig* (Nw), *De bienen bin wat schilferig* (Nw), *Wat het hi'j schilferig vel* (Obk, Ol-Nl), *een schilferige huid* (Dfo, Ste, Sz), *schilferige hanen* (Nw), *Die oolde schaolties zuwwe mar vottoen, die wo'n zo schilferig* (Obk), *Et theegoed was slim schilferig* (Op, Obk), *De tegels bin aorig schilferig wodden nao de vost* (Spa), *Deur opvriezen is de grond wat basterig en schilferig* (Obk)

schillen (Ste, Wol en oost.) Ook *schelen* (bet. 1: WS, bet. 2: WS, spor. oost., echter alg. in de verb: *schelen kunnen*) zw. ww.; onoverg.; schilde, het schild ['skiln/'ski:...] 1. schelen, mankeren *Schilt je wat?* (Bu), *Wat schilt d'r an?* wat is er, wat mankeert je (Nbk, Np), *Wat schilt je wat heb je, wat mankeert je* (Nbk, Np), *D'r scheelt me wat, ik bin niet lekker* (Sz), *Wat zol 'm schillen?* (Nbk, Wol), *Zol 'm wat schillen?* (Nbk), *D'r scheelt wat an de auto, hi'j wil niet anslaon* (Diz) 2. verschillen, uitmaken *Et schilt gien haandbrette* er is nog niet de breedte van een hand verschil (Nbk), *Et schilt nogal wat* (Spa, Nbk), *...in pries* (Diz), *Et weer van gister scheelde nogal aorig bi'j dat van vandaege* (Ol-Nl), *Et zal niet alles schillen* er zal weinig aan mankeren, het zal ongeveer wel zo zijn (Nbk), *D'r zal niet vule*

schillevink - schimpen

an schelen (Dho), *Et scheelt een slok op een borrel* nogal wat (Dho), *Et schilt niet alles* het lijkt erop, 't is niet zo gek (Nbk), *Et schilde mar een betien of ik had in de sloot zeten* (Diz), *D'r scheelt wat an er ontbreekt iets aan* (Dhau), *Et schilt me gien moer* 't kan me niets schelen (Nw, Ste), *Et scheelt mij een bitter betien wie in de plaese van N. komt* (s: Nw: 1880), *Et scheelt/schilt me niks* kan me niks schelen (Ste), *Et scheelt dag en naacht* maakt heel wat uit, verschilt sterk (Nbk, Op), *Dat schilde al een hoop* zou veel uitmaken, zou een stuk beter zijn (Nbk, b), *Et schilt wie 't zegt* het maakt beslist uit wie het zegt (Nbk), *schelen kunnen* raken, uitmaken, interesseren: *Et kan me allegeer niks schelen* (Nbk), *Et kan me niks schelen, of ik now deur de katte of deur de hond beten wodde* (Op), *Kan jow dat wat schelen?* maakt jou dat iets uit, heb jij daar eigenlijk mee te maken (Nbk)

schillevink (Bu) de; -en; -ien ['skɪlə...] 1. gewone vink

schillig (Dho, Op en verspr. oost.) bn., bw. ['skɪləx] 1. scheef, niet symmetrisch *Dat koppien is hielendal schillig* (b: lm), (...) *staon alle muren schillig en briek; ok et dak van et schuurtien is aorig raetelschellig* (Ow), *Et rim moet nog te passe maekt wodden, et is een betien schillig* (Np), *Die stuiter is schillig* niet geheel rond (Dfo) 2. scheel kijkend (Dho, Ma, Np, Op, p, b: ln) *Hi'j is wat schillig* (Ma) * *D'r is gien pot zo schillig of d'r past wel een deksel op* (b)

schilling z. *schelling*

schilpad Ook *schilpodde* (Bu, Ol-Nl, Sz) de; -den; -degien ['skɪlpət/...pɔdə] - schildpad (bekend dier) *Die is zo lui as een schilpad* (Nw)

schilpaddesoep (spor.) ['sk...] - schildpadsoep

schilpaddevleis (l) ['skɪlpədəflejs] - schildpaddevlees

schilpodde z. *schilpad*

schim de; -men; -megien [skɪm] 1. schim, vage gedaante *In de mist kuj' zo now en dan een schim zien* (Spa), *Ik zag een schim, et was wat waezig* (Ste)

schimmel de; -s; -tien ['skɪml] 1. wit of grijsachtig paard *de schimmel van Sunderklaos* (Nbk) 2. (verz.) schimmelorganismen op voedingswaren enz. *De*

schimmel staot d'r op, gooi et mar gauw vot (Nbk), *D'r staot schimmel op 'e keze* (Bdie), *De schimmel ston d'r bi'j dik en dun op* (Ol-Nl), *Hi'j het schimmel op 'e kop* (Sz), *een blauwe schimmel* (Bu), *een rooie schimmel* hetz. als *rooie roest*, z. *roest*, bet. 3 (Bu, Sz)

schimmelboel (Ol-Nl) de ['skɪml...] 1. beschimmelde boel

schimmelen ['skɪmlɛn] - schimmelen: beschimmeld raken *As et damp weer is, wil de boel vaake gauw schimmelen* (Ld), *Mit de waarmte schimmelt de keze zomar* (Nbk, Np), *Et oolde behang begint te schimmelen op 'e mure* (Diz), *Dat goetien wil makkelijk schimmelen* (El)

schimmelgruui (l) ['sk...] - schimmelgroei
schimmelig bn.; -er, -st ['skɪmlɛx] 1. beschimmeld *schimmelige plakken* (vo), *Et stinkt zo schimmelig* (Dho) 2. op schimmel gelijkend (Ol-Nl, Spa), van de hemel: *De locht wodt aorig schimmelig* opgezet, niet meer helder (Spa, Ol-Nl)

schimmelkeze (l) ['sk...] - schimmelkaas

schimmelkleur (Dfo) ['sk...] - schimmelkleur *een peerd in schimmelkleur* (Dfo)

schimmelpeerd (Ste) et; -en; ...peertien ['sk...] 1. hetz. als *schimmel*, bet. 1 *Kiek daor toch es een mooi schimmelpeerd* (Ste), *Dat is net een schimmelpeerd* ze pronkt te veel en is dus verkwistend (witte paarden hebben veel strooisel nodig om wit te kunnen blijven) (Ste)

schimmelziekte (spor.) ['sk...] - schimmelziekte

schimmespel (Nw) ['skɪməspel] - schimmenspel (lett.)

schimmig (verspr.) ['skɪmɛx] - schimmig: vaag, wazig, niet helder, onduidelijk *Et beeld wodde zo schimmig* (Ol-Nl), *We moe'n et locht mar opdoen, want et wodt allemaol een betien schimmig* (Obk), *Et wodt me schimmig veur de ogen* wazig (Dho, Op, Sz), *Et wodde wat schimmig* wazig (Bu, Ow), *De lucht wodt aorig schimmig* wordt steeds minder helder (Sz), zo ook *Et is wat schimmig in de kimmen, de zonne gaot niet helder onder* (Ow, Obk)
schimp (b) [skɪmp] - schimp, in 't *Is uut mit jow schimp en jow spot* (b)

schimpen Ook *schempen* (Np, Spa, Sz) ['skɪmpm/'skɛm...] - schimpen *Wat kunnen ze op die vrouw schimpen, et was net of*

had ze niet een betien goeds an heur (Obk), *Hi'j mag graeg op iene schimpen* (Diz), *Die zit altied op iederiene te schimpen* (Pe-Dbl, Ste), *'t Is now gien tied veur schimpen* (b)

schimpend (Diz, Nw) bw. ['skumpnt] 1. op schimpige wijze *Et wodde 'm wel wat schimpend zegd* (Diz), *Hi'j kan zo schimpend praoten* (Nw)

schimper (El, Obk, Np) de; -s ['skimpf] 1. hetz. als *gekanstikker*, bet. 2, z. aldaar

schimpkaorte El, (Ow) de; -n; ...kaortien ['skimp...] 1. hetz. als *gekanstikker*, z. aldaar

schimpnaeme (verspr.) Ook *schempnaeme* (Sz) ['sk...] - schimpnaam

schimpscheut (Wol) de; -en ['skimpska:t] 1. schimpscheut *iene een schimpscheut geven* (Wol)

schimpwoord (verspr.) Ook *schempwoord* (Sz) ['sk...] - schimpwoord

schin (Bdie, Wol en oost.) [skɪn] - schin, hoofdros *Aj' schin in 't haor hebben, bruuk ie een luzekamme* (Wol), *Wat hej' een schin in et haor* wat heb je veel hoofdros in je haar (Nbk, Ste)

schinderig z. *schinnig*

schinke de; -n; schinkien; vn. aand. indien stofn.: ze ['skɪŋkə] 1. schenkel, bep. niet gekookt vlees: achterham, ham, stuk of plakje daarvan *Mit Vleddermark hebben we al es een schinkien mitneumen* (Nw), *De schinke wodde, naodat die zoe'n veertien daegen in et zoolt in een tobbe legen hadde, ofbosseld, ze was wat slikerig wodden; nao et ofbosselen kwam ze een dag an de liende en dan kwam ze in de wieme* (Ste), *De schinken moe'n in de schostien rookt wodden; in de kelder weren ze eerst in 't zoolt zet* (Nbk), *Schinken wodden eerst ok zoolten en dan wodde et ok ophongen* (Nbk), *Bij' de olderwetse schinke van vroeger kan de ham van disse tied et niet haelen* (Obk), *gedreugde schinke* (Nw), *gerookte schinke op 'e bolle* (Dfo), *een plakkien schinke op brood* (Nw), *mit een wost naor een schinke smieten* een kleine dienst bewijzen in de hoop daar iets van veel meer waarde, van groter belang voor terug te krijgen (b)

schinkebonke (Ma, Np, Obk, Op) Ook *schinkebot* (ZW, Obk, Op, Ow, Sz) de; -n; ...bonkien ['skɪŋkəbɔŋkə/...bot] 1. bot, been

in de *schinke*, hammebeen *We snieden mar wat om et schinkebot henne* (Sz), *As d'r an een schinkebonke vroeger wat vleis zitten bleef, mochten we die graeg ofpluzen* (Obk), *Et schinkebot wodde vroeger nog wel es ofkookt om d'r wat vet uut te kriegen* (Ste)

schinkebot z. *schinkebonke*

schinkebrogge (Nbk, Ow) de; -n; ...broggien ['skɪŋkəbrɔgə] 1. boterham met gerookte ham

schinkehakke (Dhau, Ow) de; -n ['sk...] 1. onderste deel van de schenkel (niet het beste vlees)

schinkeltien (Dfo) et; ...ties ['skɪŋkɪtin] 1. benaming voor één der vier zijden van een bikkel (bij het bikkelspel)

schinken (bet. 1, 2; bet. 3 en 4: OS, Bu, Ol-Nl) Ook *schenken* (bet. 3 en 4: verspr. WS, spor. OS) st. ww.; overg.; het schonken ['skɪŋkɪ/'skɛŋkɪ] 1. schenken, in iets gieten *koffie schinken, thee schinken, een borrel schinken, Je kun d'r wel wat bij' schinken* iets meer inschenken, iets erbij schenken (Diz), *Schink d'r mar een betien bij' in* (Bdie), *Hi'j schinkt een goed glas bier* hij verkoopt, tapt (in z'n zaak) (Bu), zo ook *Hi'j schinkt een goeie borrel* (Bu) 2. door in te gieten vol maken *Ze schonk de koppies vusen te vol* (Nbk) 3. geven (zonder tegenprestatie; meestal als formele, plechtige handeling) *De hiele arfenis is an de kärke schonken* (Db), *Wat zullen we heur schenken?* (Dho) 4. kwijtschelden *Ik schink je die leste schuld* die laatste schuld hoef je niet te betalen (Ol-Nl), *Laot dat mar zitten, dat schenk ik je* (Op, Ste, Diz) 5. in (gien) andacht an *iene/argens an schinken* (j)

schinker (OS, Bu, Ol-Nl) Ook *schenker* (verspr. WS, spor. OS) de; -s; -tien ['skɪŋkɪ/'skɛŋkɪ] 1. degene die schenkt, in iets giet *As de bakker en de schinker zienes had het, zien we wel wat d'r over schöt* lett.: de bakker en degene die drank verstrekt, fig.: als men iedereen die men nog moest betalen, heeft betaald (Obk), *We moe'n nog even mit de bakker en de schenker ofrekenen veurdat et an oons zels toe is met iedereen afrekenen* (Dfo), zo ook *Aj' mit de schinker en de bakker ofrekenen bij' alles kwiet* (Bu), en *Doe we mit de bakker en schinker ofrekend had-*

schinking - schip

den, hadden we niks meer over met iedereen (Ei), Wij bin weer liek mit de bakker en de schenker hoeven niemand meer iets te betalen (Dho), *Daor moej' niet an lienen, hij zit bij de schenker en bakker in de schuld* bij iedereen (Db), *Ik probeer zo veul mogelijk de schenker en de bakker et ziene te geven* ieder te geven, betalen wat hij/zij moet hebben (Sz) 2. degene die iets geeft (meestal: op plechtige, formele wijze, zonder tegenprestatie) * in *Aj' mit de schenker en de bakker ofrekend hebben bij' aorig klaor* als je alles en iedereen op tijd hebt betaald zit je goed (Ste), zo ook *Aj' mit de schinker en de bakker ofrekend hebben, bin i'j riek* (Ow) en *Mit de schinker en de bakker liek dan bij' riek* (Bu)

schinking (Nbk) Ook **schenking** (Spa) de; -s, -en; schinkinkien ['skɪŋkɪŋ/'skɛŋkɪŋ] 1. schenking, het schenken 2. dat wat men schenkt, geschenk *een schinking veur een goed doel* (Nbk), *iene een schenking doen* (Spa), *een schenking kriegen* (Spa)

schinkkanne (verspr.) Ook **schenkkanne** (Sz) ['sk.../...] - schenkkann

schinkketel (verspr.) Ook **schenkketel** (spor. WS) de; -s ['skɪŋkɪ:tɪl/'skɛŋkɪtɪl] 1. grote ketel met flinke tuit waaruit men koffie of thee schonk *De hujers kregen vroeger vaake een grote schinkketel vol koffie mit naor et laand* (Op), *koffie en thee naor et laand brengen mit een grote, blikken schinkketel* (Obk)

schinkkorke (Nbk) ['sk...] - schenkkurk

schinktute (verspr.) Ook **schenktute** (Sz) ['sk...] - schenktuit *An een kruke zit gien schinktute* (Nbk), *Een schinktutien koj' appat kopen; as et tutien kepot was, koj' een gummietutien los kopen en d'r op zetten* (Nw)

schinnig (Db, Np, Obk, Ste) Ook **schinderig** (Ow) bn. ['skɪnɪx/'skɪndrɪx] 1. met hoofdros *Kiender van smerige oolden waren vaake slim schinnig in et haor* (Obk), *Je haor is zo schinnig* (Db), *Hi'j is schinnig op et heufd* (Np), *De heufdhuud is schinderig* (Ow) 2. z. *schunnig*

schip et; -pen, ook schepen (Spa); -pien [skɪp] 1. schip (bekend vaartuig) *D'r liggen allemaol schippies an de oever* (Ld), *et schip an de wal zetten* (Pe-Dbl), *...an de grond zetten* (Pe-Dbl), *Et kwam mit et*

schip an (Spa), *Et wodde per schip leverd* (Ste), *in de liende van et schip lopen* z. *liende* bet. 4 (Dho), *et schip van de woestijn kameel* (Bdie), *Daor komt een schip mit zoere appels an* een regen- of hagelbui (verspr., Wol), ook: een onweersbui (Ste), *...anzetten* (Nbk), *As 't schip mit geld mar kwam!* als we maar flink geld hadden, zodat we het zouden kunnen betalen (maar dat gebeurt nooit) (Np, Nbk), zo ook *Et schip mit geld moet eerst kommen* (Nbk) en *As et schip mit geld (mar) ankomp* (Ste), *mit et leste schip kommen* zeer laat, als laatste komen (Ld, Wol), *We moe'n mar mit et schip veren dawwe hebben* roeien met de riemen die we hebben (Ld), *Ze zitten in et zinkende schip* bevinden zich in een situatie waaraan niets meer te redden valt (Ld), *Ik begeef me niet op een zinkend schip* doe niet mee aan iets waaraan niets meer te redden valt (Dfo), *et zinkende schip verlaoten* stoppen met iets, zich afmelden als lid e.d. als er toch niets meer te redden valt (Ei, Wol), *mit et laeste schip kommen* erg laat/als laatste komen (Ei, Nbk), *Ze geeft heur op glad schip* begeeft zich op glad ijs (Nbk), *Waor lig ie mit 't schip?* waar woon je? (n), *Mit hem in 't schip meen ie daj' ergens binnen, mar in werkelijkheid bij' nergens* als je samen met hem iets onderneemt denk je misschien dat je iets bereikt, maar hij is niet te vertrouwen, dus komt er niets van (Sz), *schoon schip (maeken), et schip ingaon* (Nbk, Np, Sz): *Zo gaoj' mooi et schip in, mien jonge!* (Sz), *in 't schip zitten* in de problemen (door een financiële tegenslag of benadeling) (Dho), *tussen de wal en 't schip* (Dho), *...raeken* (Diz, Nbk), *...valen* (Obk, Op, Pe-Dbl, Ste), *tussen wal en schip raeken* (Np), *...valen* (Pe-Dbl), *et schip ofhofen* niets willen loslaten (Nw), *De wal keert et schip* als het gewoon niet kan dan is dat niet anders, *de/alle schippen achter je verbranen* (Db, Dfo, Dhau, Ei, Spa, Np), *Ik geloof dat ze ok weer in ien schip binnen* dat ze hun ruzie hebben bijgelegd, dat ze het weer eens zijn (gezegd van man en vrouw, van burenen onderling) (Ste), *Die beide weren aorig mit mekeer in ien schip* waren het nogal vaak met elkaar eens (Obk), (gezegd van een felle, boze vrouw:) *Ze was kaptein op et*

schip (Obk), zo ook: *D'r was daor mar iene kaptein op et schip* zij was overduidelijk de baas in dat huisgezin (Obk) 2. schip in een kerkgebouw (spor.) * *Een schip op et strand is een baaken in zee* (Op, Nt), *Et laeste schip moet ok vracht hebben* voor wie het laatst komt, moet ook iets overblijven (Bu, Wol, Dhau), *Wie in 't schip zit moet vaeren* eenmaal begonnen moet men doorgaan (Bdie), *I'J kun beter gien twee kapteins op ien schip hebben* (Ow), *Gien twee kapiteins op een schip, dat akkedeert niet* (Sz), *Twie kapiteins op een schip kan niet goed gaon* (Obk), *As et schip zinkt, gaon de rotten van boord de ratten verlaten het zinkende schip* (El)

schipbreuk (l) ['skɪbrɑ:k] - schipbreuk (lett.)

schiplaeding z. *schipslaeding*

schippejaeger z. *schipsjaeger*

schipper de; -s; -tien ['skɪpɪ] 1. schipper (op een vaarttuig) *schipper maeken* opeten, opdrieken (Ld, Np, Ow, Ste, Sz, Nw): *Dat borreltien za'k even schipper maeken* (Ste), *Die man het vanaovend al verscheiden borrels schipper maekt* (Sz), *Hej' die sukelao al schipper maekt?* (Np), (met name inzake jonge katten en honden:) *schipper maeken* door te doden wegdoen, met name door verdrinking (verspr., Ow), vandaar, dreigend tegen een kat: *Aj' nog een keer op 'e vloere schieten, dan gao 'k je schipper maken* (Sz), zo ook *schipperties maeken* id. (Np) en *Daor hewwe een schippertien van maekt* (Np), (gezegd van menstruatie:) *Een goeie schipper gaot ok over de rooie zee* (Dho), (schertsend van iemand die onvast loopt, die ergens tegenaan loopt enz.:) *Schipper, hool je roer recht!* (Dfo) * (schertsend:) *De schipper zien wief is een wipper, die zit in 't veuronder, die dikke donder* (Dfo)

schipperen ['skɪpɪn] - schipperen *Dat moe'we even wat schipperen* door te praten, door te geven en nemen in goede banen leiden (Ste), zo ook *Dat schipperen we wel een betien* (Diz) en *Kan dat niet wat schippert wodden?* (Nw), *Die kan goed schipperen* behendig, met overleg, door nu eens weer zus en dan weer zo te praten bereiken (Obk), zo ook *mit wat schipperen je doel bereiken* (Bdie)

schipperij (Obk) [skɪpɪ'ɪjə; z. ook -i'je]

- schippersbedrijf, binnenvaart *Mit die drokke schipperijje tegenworig moe'n de broggen nog wel es een keer of* (Obk)

schipperpad z. *schipperspad*

schippersbeurs (Sz) ['skɪpɪrzbɑ:ərs] - schippersbeurs

schippersgilde (Sz) et; -n ['skɪpɪrskɪldə] 1. schippersgilde

schippershaoke (Ld) ['sk...] - schippershaak

schipperskachel (verspr.) de; -s; -tien ['sk...] 1. potkacheltje, hetz. als *jotien*, bet. 2

schipperskiend ['sk...] - schipperskind

schippersklompe (Bdie, Pe-Dbl) de; -n; ...klompjen ['sk...] 1. tripklomp

schippersknecht (Db) de; -en; ...knechien ['sk...] 1. schippersknecht

schippersknope (Dho) ['sk...] - schippersknoop, mastworp

schipperskoffie (verspr.) de ['sk...] 1. slechte koffie

schipperskroje (verspr.) de; -n; ...krooigien ['sk...] 1. kruiwagen op een vrachtschip, beurtschip e.d.

schippersliende (verspr.) - jaaglijn

schipperspad (Db) Ook *schipperpad* (Ow) ['skɪpɪrspɑt/...] - jaagpad

schipperspette (spor.) ['sk...] - schipperspet

schipperspiepe (verspr. OS, Op, Wol) Ook *schipperspupe* (Bdie, Nt, Obk, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) de; -n; ...piepien ['sk...] 1. kromme pijp (als) van een schipper

schippersplaanke (Dhau, Np, Nt) Ook *schipsplaanke* (Ol-Nl, Ow) ['sk.../...] - scheepsplank

schipperspottien (Bu) et ['skɪpɪrspotɪn] 1. klein rond kacheltje waarop men kookte (op pootjes)

schipperspupe z. *schipperspiepe*

schippersrecht (Ow) Ook *schipsrecht* (j) ['sk...] - scheepsrecht, in * *Driemaol is schipsrecht* (Ow, j)

schipperschoele (l) ['sk...] - schippersschool

schipperstrui ['sk...] - schipperstrui

schippersvolk ['sk...] - schippersvolk: *Schippersvolk veerde mit beurt- of vrachtschppen* (Obk); ook wel: mensen in woonboten (Diz)

schippersvrouw (Db) de; -en; -gien ['sk...] 1. vrouw van een schipper *Vroeger*

schipperswief - schobbe

leupen de schippersvrouwluden in de liende om 't schip te trekken (Db)

schipperswief (spor.) ['sk...] - (gemakkelijk als negatief ervaren) schippersvrouw

schipperswiel (Ld, Obk, Op) ['sk...] - spinnewiel van een bep. klein type *Die het heel wat tied achter et schipperswielegien deurbrocht* (Op)

schipperszeil (vo) et; -en ['sk...] 1. zeil op een beurtschip, vrachtschip

schippertien et; ...schipperties ['sk...] 1. kleine *schipper*, z. aldaar 2. klein spinnewiel (Bdie, Ma, Nw) 3. klein potkacheltje (Bu, Dfo, Diz, Nw, Spa, Wol) 4. triplomp (Ol-Nl) 5. bep. soort wandklok, schippertje (Bu)

schippiesvolk (Bu, Ol-Nl) et ['sk...] 1. mensen die op woonboten leven

schippond (p) ['sk...] - schippond *Et schippond keze kostte doe bij' de twintig gulden* (p)

schipshelling (Obk) de; -s, -en; ...hellinkien ['skɪps...] 1. scheepshelling *Bij' de Noordwooldiger vaort haj' vroeger een schipshelling* (Obk)

schipshoorn (Obk) de, et; -s ['skɪps...] 1. hoorn gebruikt op schepen om een signaal af te geven, vgl. *De schipper blaosde op 't schipshoorn en gaf de brogwaachter een teken dat hij' de brogge omhogens dri'jen mos* (Obk)

schipsjaeger (Obk, Ow) Ook *schippejaeger* (Dfo), *scheepsjager* (Sz) ['skɪps.../'skɪpə.../'skɪ:ps...] - scheepsjager, schuitemjager

schipsjaegerspeerd (Obk) ['sk...] - jaagpaard

schipslaeding (Dfo, Obk, Ow) Ook *schiplaeding* (Wol) ['sk...] - scheeps-lading: volle lading van een schip *De eepels wodden bij' schipslaeding ofleverd* (Obk)

schipsloot (Wol) de ['sk...] 1. vaart waardoor schepen naar en vanuit een bep. plaats varen, thans all. als veldnaam (met hoofdletter)

schipsmaekeri'je (Np) de; -n; ...i'jgien [...krɪ'tjə, z. ook -i'je] 1. scheepswerf

schipsplaanke z. *schippersplaanke*

schipsramp (v) ['sk...] - scheepsramp

schipsrecht z. *schippersrecht*

schipswarf (Ow) Ook *schipwarf* (vo),

scheepswarf (spor.), *scheepswerf* (Sz) ['skɪps.../'...] - scheepswerf

schipvaart z. *schipveert*

schipveert (j) Ook *schipvaart* (Dla, p, vo) ['skɪpfi:ərt/'skɪp...] - scheepvaart (als bedrijf) *De industrie warkt op volle toeren, de haandel is fleurig, de schipvaart beleeft goolden tiden* (vo), *De schipveert was doe nog levendig* (j)

schipswarf z. *schipswarf*

schitteren ['skɪtɪŋ] - schitteren, lett.: *De zonne schittert in et waeter* (Dhau, Bu), *Et schittert me in de ogen* (Nw), *Aj' keuper poetsen dan schittert dat d'r over* (Nw), *Je moe'n me niet zo mit die zaklanteern in de ogen schitteren* (Pe-Db), *Wat heb ie een mooie ketting omme, hij' schittert dat et zowat doet* (Sz), *Die bloedkralen die schitteren as een peerdekeutel in de maoneschien* (Ol-Nl), *...as een peerdeviege...* (Ow); ook fig.: *Hij' schitterde boven alles uut, et is een uutblinker* (Diz), *De hadrieder schitterde, doe ze wun* (Nw)

schitterend ['skɪtɪŋd] - schitterend, lett.: *de schitterende snij'*; fig.: prachtig, buitengewoon mooi *Ze hebben een schitterend uutzicht* (Nbk), *Dat liekt me schitterend toe* (Bu); in hoge mate goed, fraai *schitterend mooi* (Nw), *Schitterend, zoaj' him te vieter neumen hebben!* (Nbk)

schittering (spor.) ['skɪtɪŋ] - schittering: het schitteren, stralen; ook: een enkele flikkering

schitterlocht (Nbk) ['skɪtɪlɔxt] - schitterlicht: helder, stralend licht

schitteroge (Ol-Nl) de; -n; ...ogien ['sk...] 1. schitterend, twinkelend oog

schlager (spor.) ['s(j)la:gr] - succesvol lied, hit

schnitzel ['snitsl] - schnitzel

schobbe (bet. 1: Ol-Nl, Op en verspr. oost., bet. 2: Sz, bet. 3: Np, Nw, Obk, Ste), bet. 4: Nw, bet. 5: alg.) Ook *schabbe* (bet. 1: verspr. WS), *schubbe* (bet. 3: Db, Nw, Obk, Op, bet. 4: Db, Obk, Nw, Spa) de; -n; -gien ['skobə/'skabə/'skɒbə] 1. plank met een rechte, nl. gezaagde kant en een ongezaagde, ronde kant (vaak van slecht hout), d.i. vaak: elk der eerste en laatste planken van een stam die men tot planken zaagt *Aj' een boom zaegen dan is et ronde, butenste stok (de schobben) weerdeloos* (Obk), *een schut van schobben* (Ma), *In*

een boelgoed koj' vroeger schabbegies kopen (Spa), *Hekken van schabben die waeren goedkoop, et bin de schuine kaanten van de bomen die d'r eerst mit zaegen of kwammen* (Pe-Dbl), *We hebben et hokke optimmerd mit schobben* (Np), ...*et waegenhokke dichtemaekt mit schobben* (Ld), *De schobben moe'n goed overlappen* d.i. met name aan een wagenhok (Bdie, Bu, Ow, El), *We hebben een schobbe tegen et hekke langes sleugen* (Np) 2. hetz. als *schaole*, bet. 4 (Sz) 3. schub (van vissen) (Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ste) *Vissen hebben schobben* (Ste), *Bij et bakken van vis moef' eerst de schubben d'r of haelen* (Op) 4. huidschilfer e.d. (Bu, Db, Nw, Obk, Spa) *Naoda'k die zalve bruukt hebbe, zit d'r hier en daor nog wel es een schubbe op mien huud* (Obk), *Ik heb wat schobbegies op 'e huud* (Nw), ...*schubbegies...* (Nw), *Vroeger haj' bij kiender ok wel schubbegies op 't heufd, dan hadden ze barg op 't heufd* (Nw), *Aj' exceem hebben hej' soms van die schubben op je vel* (Spa) 5. in *bij de schobben* bij de lurven: *Griep 'm bij de schobben!* (Bdie, Bu, Diz, Wol), *iene bij de schobben pakken* (Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz): *Pak 'm bij de schobben!* (Sz), *Za'k je bij de schobben pakken!* (Nw), *iene bij de schobben kriegien* (Np, b): *De veldwaachter (...) had heur nooit bij de schobben kriegien* (Np), *Ze hadden 'm bij de schobben beet* (Dho), *As die jow bij de schobben het, bij' nog niet klaor* (Obk), *Hij har lange bienen en kon oons zo bij de schobben hebben* (b)

schobbehoolt (Np) et ['sk...] 1. hout bestaande uit *schobben*, z. *schobbe*, bet. 1 *Dat hokke hewwe van schobbehoolt maekt, van niet bekaante planken* (Np)

schobbejak de; -ken; -kien ['skobajak] 1. gemene vent, schurk *Dat is een grote schobbejak, die kerel* (Diz, Db), *Wat een smerige schobbejak!* (Ow) 2. zeer arme manspersoon, haveloos geklede, armzalige man, schobber *Die schobbejak het ok altied alles tegen 'm* (Obk), *een aarme schobbejak* (verspr.), *Wat lop die man d'r toch raer bij, een echte schobbejak* (Pe-Dbl), *Hij lopt d'r henne as een schobbejak* (Ld)

schobben Ook **schobberen** (Bu, Dhau, Dho, El, Np, Obk) zw. ww.; onoverg.,

wederk.; *schobbede*, het *schobbed* ['skobm/'skobrn] - *schobben*, schuren, zich schurken *Oonze hond staot iederkeer te schobben, hij het last van vlooiien* (Db), *De hond is zo an 't schobben* (Spa), *Die hond zat hieltied te schobberen* (Obk), *De hond schobbert, zo het hij vlooiien* doordat hij zoveel last heeft van vlooiien (Dhau), *Toe hond, hou toch op te schobben* (Sz), *Dat vee staot mar te schobben* (Wol), *De hond zit te schobben* (Obk), *De oold boer ston tegen een paol an te schobben* (Nbk), *schobben tegen et deurkezien* (Nt), *mit de rogge tegen een paol schobben* (Ste, Nw), *Wat loop ie toch te schobben* (Wol), *De koenen meugen heur graeg tegen een schobpaol schobben* (Nw), *Et varken schobbert 'm in de modder* (Np, Ow, El), ...*ligt in de modder te schobberen* (Bu), *De kiepen liggen te schobben in 't strijtsel* (Ow)

schobbepaol (Nbk) Ook **schobpaol** (Nt, Nw) de; -en; -tien ['skobə../'skopə:əl] 1. paal waartegen het vee zich staat te schuren, schurkpaal *De koenen meugen heur graeg tegen een schobpaol schobben* (Nw)

schobber Ook **schobberd** (bet. 5: verspr.) de; -s ['skobɪ/...t] 1. dier of persoon die veel schobt, schuurt, z. *schobben*, vooral gezegd van honden (Ow) 2. haveloze, be-rooide man (Dho, Np, Obk, Op, Ow, Wol) *Wat veur schobber daor ankomt weet ik niet, mar ie kun wel zien dat et niet vule soeps is* (Obk), *een aarme schobber* (Dho, Np, Ow, Wol) 3. (enigszins negatief) man, vent *een rieke schobber* (verspr.) 4. armetierig beest (Obk) *Dat schobbertien het daor zeker gien best plak* (Obk) 5. wilde, woeste of gemene vent (verspr.) *N. is een schobber van een vent* een wilde, woeste kerel (Op), *Dat is een ruwe schobber, kom mar niet in zien handen* (Sz), *Wat is dat een grote schobberd van een kerel* een gemene schurk (Pe-Dbl), *een gemiene schobberd* (Obk)

schobberd z. **schobber**

schobberdebonk Ook **schabberdebonk** (Ow) [skobɪda'bonk/skab...], in *op schobberdebonk lopen* klaplopen, lopen bedelen, op zwart zaad zitten *Goenend leupen altied op schobberdebonk* (Op, Nbk), *De buurvrouw lop altied op schobberdebonk*

schobberen - schoe

(Bdie), verder in *Heit wol niet hebben dat ze op schabberdebonk leven mos die dag* (Ow)

schobberen (Bu, Ld) zw. ww.; overg.; schobberde, het schobberd ['skobɾɲ] **1.** bijeen sparen, vergaren door hard te werken, overal wat aan proberen te verdienen *Die man het alles bij mekaar schobberd, misschien wodt hij d'r wel riek van* (Ld), *Ze hebben al hiel wat bij mekaar schobberd* (Bu) **2.** z. *schobben*

schobberig (Bu, Db, Dfo, Ld, Ma, Np, Nw, Obk, Wol) Ook **schobbig** (Ow) bn.; -er, -st ['skobɾɐx/'skobɐx] **1.** sjofel, schobbig, haveloos *Hi'j was schobberig in de kleren* (Obk, Nw), *Wat het die vrouw schobberige kleren an* (Db), *Hi'j lopt d'r schobberig bij* (Db, Np, Ld), *...schobbig bij* (Ow), *Die jonge is niks nut; geef ie him een ni'je fiets, die is zomar weer kepot en schobberig* (Obk) **2.** voortdurend jeuk hebbend (en daarbij geneigd tot *schobben*) (Obk) *Die het zoe'n jokte, hij is altijd lieke schobberig* (Obk)

schobbig (Ow, Pe-Dbl) bn.; -er, -st ['skobɐx] **1.** met jeuk en daardoor geneigd tot *schobben*, schuren *Dat beest is schobbig* (Ow), *Aj' goed schobbig binnen is vervelend, dan kuj' t schobben niet laoten* (Pe-Dbl) **2.** z. *schobberig* (bet. 1)

schobpaol z. *schobbepaol*

schoddel z. *schottel*

schoddeldoek z. *schotteldoek*

schoddelwaeter z. *schottelwaeter*

schoddelwasken z. *schottelwasken*

schodderen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; schodderde, het schodderd ['skodɾɲ] **1.** schodderen: schuifelend, met kleine pasjes, enigszins waggelend lopen, doelloos maar beweeglijk heen en weer lopen (Dfo, Ld, Mun, Nbk, Obk, Pe-Dbl, Sz) *Et oolde wiefien kwam et pad langs schodderen, ze scheut niet hadde op* (Dfo), *Die schoddert d'r over, zo reer lopt hi'j* (Ld), *Hi'j kwam et pattien wat langes schodderen* (Obk), *Die schoddert d'r vremd henne* (Nbk), *D'r leupen wel vuuftien jongen op 'e diek te schodderen* (Mun, Obk, Sz) **2.** zich schurken, schuren (Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow) *Et varken schoddert in de modder* (Ow), *Een hond die jokte het, schoddert* (Ma), *De musken liggen in et zaand te schodderen* d.i. schudden, schuren

met de vleugels om het ongedierte kwijt te raken (Np), zo ook *De krieppen schodderen heur in 't zaand* (Dhau)

schoddergat (Bdie, Obk, Ow) et; -ten; -tien ['skodɾ...] **1.** iemand die slordig gekleed gaat (Bdie, Ow) *Wat een schoddergat, wat lopt die d'r schodderig bij* (Bdie) **2.** iemand die met kleine pasjes, vlug en schokkend loopt (Obk) *een schoddergat van een wiefien* (Obk)

schodderig bn., bw.; -er, -st ['skodɾɐx] **1.** slordig, sjofel, haveloos (wat de kleding betreft) *Wat is die schodderig in de kleren* (Bdie, Bu, Obk, Ow, Ste), *Hi'j lopt d'r aorig schodderig henne* haveloos (Dho, El, Op, Ow), *...bij* (Db, El, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Sz, Ste), *d'r schodderig uut zien* (Op, Ste), *Die is aorig schodderig in de kleren* (Obk, Ow, Bu), *Die trui wodt schodderig, die begint zo te raffelen* (Ste), *Die zit wel schodderig in de kleren* (Dhau)

schoe de; -nen; -gien [sku, ook sku: (Bu, Op)] **1.** schoen (die men draagt) *een peer zwatte schoenen, brune..., hoge..., lege..., platte schoenen* (Nbk, Ol-Nl), *zondagse..., daegse...* (Sz, Nbk), *de schoenen antrekken, ...uuttrekken, ...uutdoen, ...andoen, een ni'j hakkien onder de schoe* (Ste), *Hi'j kreeg de bienen al nat en et waeter klotste him in de schoenen* (j), *De moed zonk him in de schoenen* met tegenzin (gaand) doordat men tegen iets opziet: *Hi'j zag d'r goed tegenan, hi'j leup mit lood in de schoenen* (Ol-Nl, Pe-Dbl), zo ook *d'r mit lood in de schoenen henne gaon* en *Hi'j het lood in de schoenen* (Dho), *Eindelijk en te lesten trok hi'j de drieste schoenen an en kwam hoe langer hoe dichter bij* trok hij de stoute schoenen aan (b, j), *Et broest him even over de hoge schoenen henne* hij is zeer uitgelaten, overdreven blij en druk (Bu), (eerder gezegd tegen kinderen:) *As meitieds de koekoek ropt, meugen jim de schoenen anhebben* (Ow), *Now lopt et me krek even over de hoge schoenen henne* dat is me nu net iets te veel van het goede, dat gaat me nu net even te ver (Np), *Et wark lopt 'm over de schoenen* wordt hem te veel (Dho, El, Ow), *...gaot me over de schoenen henne* (Ste), *Et lopt me over de hoge schoenen henne* het wordt me teveel, ik kan het niet meer aan (vooral gezegd

inzake het werk) (Ma, Wol, Np), *Dat is zoe'n goeie sul, die lat mit hozen en schoenen over him henne lopen* hij laat met zich sollen (Db, Dfo, Dhau, Obk), *Ie kun mit schoenen en klompen over him gaon* hij laat over zich heen lopen (Ld), *iene wat in de schoenen schoeven* iemand de schuld van iets geven (Bu), *Ie moe'n vaaste in de schoenen staon* jezelf blijven (Nbk, Np), *Die lopt buten de schoenen* is erg verwaand (Nw), zo ook *Ie moe'n die man niet zo roemen, hi'j lop haost naost de schoenen* (Pe-Dbl), *de schoe zetten de schoen zetten* (ten tijde van Sint-Nicolaas) 2. bep. onderdeel van de ploeg: soort steunbalk achter het ploegmes die over de bodem door de vore schuift (Ow) * *Ie moe'n gien oolde schoenen weggoeien veurdaj' ni'jen hebben* doe niet iets weg, stop niet met iets voor je echt iets beters hebt, voor je je zaken beter voor elkaar hebt (Ma, Pe-Dbl), d.i. ook: loop niet bij je eigen man vandaan voor je een andere hebt (Ma), *In, din, dosien/S.* [naam van het kleine kind dat op schoot zit] *pist in 't hosien/Van 't hosien in de schoe/Zo gaot S. naor Beppe* [of de naam van een andere persoon] *toe* (Ste, Nbk), ook *Din, din...* (Dho, Ma, Np, Obk), *...Zo gaot hi'j naor bedde toe* (Ste), of gevolgd door *Daor krigt ze lekkere zute melk/Van Beppe's bonte koe* (Dhau)

shoe-antrekker (Bdie, Bu, Nbk, Ste, Sz, b) ['skuantrekr̥] - schoenaantrekker

schoebossel (verspr.) ['sku...] - schoenborstel

schoecrème (Nw) ['sk...] - schoencrème

schoedeuze (Nbk, Nw) ['sk...] - schoenen-doos

schoefblad (spor.) ['sku:vlat] - schuifblad

schoefeldak ['sku:vdak] - schuifdak

schoefdeksel (Db) ['sku:vdeksl̥] - schuifdeksel

schoefdeure Ook **schuufdeure** (Spa) ['sku:vd.../'sky:v...] - schuifdeur, deur die men schuivend opent of sluit i.p.v. draait

schoefdeuze (Pe-Dbl) de; -n; ...deusien ['sku:v...] 1. doos met schuifdeksel *Een schoefdeuze daor hadden we vroeger de griffels in* (Pe-Dbl)

schoefelen Ook **schufelen** (WH) ['skuf̥n̥/'skyf̥l̥n̥] - schuifelen, schuivend heen en

weer bewegen *Oolde buurman schoefelt de weg ok weer langes* (Db), *Ze schoefelen zachies naor veuren* (Dho), *Hi'j komt d'r hiel veurzichtig an schoefelen, zo glad is et* (Ow, Nw), *Ik bin schoefelende thuus-kommen* (Nw), *Hi'j schoefelde over et ies, hi'j kan nog niet zo goed rieden* (Nw), *...over de mark* (Spa), *Hi'j schoefelt d'r mar reer henne* (El), *Die schoefelt d'r ok aorig henne* (Ol-Nl), *...d'r ok aorig langes* (Sz), *De kiender schoefelen mit de stoelen over de vloer* (Ol-Nl), *mit de kont op 'e stoel zitten te schoefelen* (Dhau), *Ze is zo vet dat ze schufelt wat deur et huus* (Sz), *De petriezen schoefelen bi'j mckeer as ze een roofvoegel in de locht zien* (Obk), *D'r schoefelt een wolkien veur de zonne, dat tempert de zonne aorig* (Db)

schoefiesloper (El, Obk) Ook **schuiffesloper** (Bu, El) ['skufis.../'skœj̥f̥as...] iemand die er steeds op uit is bij een ander iets te krijgen (met name eten, koffie) 2. jongen, man die nu eens weer deze, dan weer die vriendin heeft (El, Obk) *Et was een schoefiesloper die vent, hi'j zat een boel aachter de meiden an en wol d'r wat mit uuthaelen* (Obk)

schoefkarre (Nbk, Obk, Ol-Nl, Op) Ook **schuufkarre** (Sz) de; -n; -gien ['sku:fkara/'sky:f...] 1. handkar *N. leup vroeger mit M. aachter een schoefkarre mit zaand* (Op)

schoefkissien (Obk) et; ...kissies ['sku:f̥k̥isin] 1. kistje met schuifdeksel

schoeflaampe (Pe-Dbl, Op en verspr. oost.) de; -n ['sku:f...] 1. ouderwetse lamp waarvan men het glas omhoog moest schuiven bij het aansteken *We moe'n de schoeflaampe boven de taofel even naor beneden trekken, dan kuwwe et beter zien* (Db), *Veurd dat boeren naor bedde gongen, wodde de schoeflaampe daeletrokken* (Op), *Een schoeflaampe wodde bruukt veur de stalverlochting; ie mossen et glas op-schoeven om him an te stikken* (Obk), *Een schoeflaampe was een oolderwetse laampe die op-en-daele scheuven wodden kon deur een peer kettens mit gewichten* (Obk)

schoefledder (El, Nt, Nw) ['sku:f...] - schuifladder

schoeflik (Mun) de; -ken; -kien ['skuf̥lik] 1. schoenmaker

schoefloek (Obk) ['sku:fluk] - schuifluik *In de potstalbaander zat vroeger vaeke een*

schoefmeule - schoele

schoefloekien dat eupen en dichte kon veur de kiepen (Obk)

schoefmeule (Db, Dhau, Ld) de ['sku:f...]

1. (bij het molenspel) hetz. als *gaonde meule*, z. onder *meule* bet. 11

schoefpui (l) ['sku:fpøj] - schuifpui

schoefraem (verspr.) Ook *schuufraem*

(Sz), *schuufraam* (WH), *opzetraem* (Ow)

['sku:f...] - schuifraam: dat op en neer beweegt of in zijwaartse richting (het laatste geldt niet voor *opzetraem*) *In de huuskaemer zatten doe gien dri'fraemen om frisse locht in huus te kriegen, mar schoefraemen* (Ow), *Dat schoefraem tocht altied* (Dho)

schoefspelde (Nbk) de; -n; ...speltien

['sku:f...] **1.** hetzelfde als *lokkehooldertien*, z. aldaar

schoeftrompet (Nbk, b) ['sku:f...] - schuiftrompet

schoefwaand (spor.) ['sku:(v)wã:nt] - schuifwand

schoehamer (Diz) Ook *schoemakers-*

hamer (Spa), *schoemaekershaemer* (Obk)

de; -s; -tien ['sk.../...] **1.** hamer gebruikt door de schoenmaker

schoehaokien (Db, Nbk) et; ...haokies

['sk...] **1.** knopehaakje voor schoenen *Een knopiesschoe kwam vaaste mit ien of twee knopies, mit een baand over de voete om die knopies d'r deur te haelen; daor koj' een schoehaokien veur bruken, dat was krek een haoknaalde* (Nbk)

schoeken z. *schuken*

schoeklompe (Bdie, Dfo, Dhau, Ma, Np,

Obk, Wol) ['sku...] - schoenklomp

schoekpaol z. *schuukpaol*

schoel I (El, Ow) Ook *schuul* (Spa) de

[skul/skyl] **1.** schuilgelegenheid *De roegte*

geft een protte schoel veur klein gedierte

en voegels (Ow), *argens schoel zuken*

(Ow), *We gaon even in de lijte, hier is*

hiefendal gien schoel (El), *Daor is een*

mooie schuul schuilplaats (Spa), *even een*

schuul maken id. (Spa)

schoel II (Ow, vo) Ook *schuul* (Spa)

[skul/skyl] - schuil, verscholen *Et plaet-*

sien lag mooi schoel tussen dat hoge hooft

(vo), *In de oorlog moej' je wel even schuul*

houwen (Spa)

schoelappen (Nbk) ['skulapm] - schoen-

lappen *Hij zit te schoelappen* hij praat erg

onduidelijk (Nbk)

schoelapper de; -s; -tien ['skulapɪ, ook

wel 'sku:...] **1.** schoenmaker, hersteller van

schoenen (verspr.) **2.** bep. vlinder: schoen-

lapper (OS, Nt, OI-NI, Spa, Sz, Wol) **3.**

schoenlappersplant (Nbk, Obk)

schoele de; -n; -gien ['skulə] **1.** onder-

wijsinstelling *een eupenbaore schoele*

(Nbk), *een biezuudere schoele* (Nbk), *een*

schoele mit de biebel (Nbk), *de legere*

schoele basisschool (die volgt op het

kleuteronderwijs), *Neffens dat hij zo lange*

niet naor schoele west is, kan hij aorig

(goed) mitkommen kan hij het onderwijs

goed aan (Np, Obk), *Hij kon niet best*

mitkommen op schoele had moeite met het

leren (Ma), *Doe ze zesse was en naor*

schoele kon (...) (j), *'k Gong doe nog wel*

niet op schoele (b), *Doe de ooldste van*

schoele was (...) (Nbk, j), *een dag niet*

naor (de) schoele hoeven (Nbk, Np), (...)

doe 'k naor de grote schoele zol naar de

lagere school (als vervolg op het kleuter-

onderwijs, of daarzonder) (v), *te laete in*

schoele kommen d.i. later dan de aanvang

van de les (Dfo), zo ook *te laete op*

schoele kommen (Nbk), *In schoele mos ie*

d'r of blieven d.i. in dit geval: van de

appels (b), *uut (de) schoele kommen* uit

school komen (Nbk), *naor schoele lopen*

naar school lopen (Nbk), *een kiend naor*

schoele brengen (Nbk), *een kiend op*

schoele doen (Nbk), *...van schoele doen*

van school nemen (Nbk), *...haelen* id.

(Nbk), *...nemen* id. (Nbk), *een kiend uut*

schoele haelen (Nbk), *Hij har mar twee*

winters op 'e schoele west d.i. op de

winterschool van weleer (b), *Ze hadden*

tegere naor de schoele gaon (v), *Waor heb*

ie op schoele gaon? in welke plaats heb jij

(lager) onderwijs gevolgd (Nbk), *...west?*

id. (Nbk), *Ik zat naost him op schoele* d.i.

in de klas (Nbk), *Mit de veraandering van*

schoele bin de kiender soms uut heur doen

wanneer ze naar een andere school gaan

(Obk) **2.** schoolgebouw *De schoele wodde*

opschilderd (Nbk), *D'r woonde bij oons*

laeter een keunstschilder in de oolde

schoele (Nbk) **3.** schoolbevolking *'t Zol*

mooi wezen as de Biezenhutte as een soort

museumpien beweerd blift, dan kun d'r

laeter nog schoelen henne om te kieken

hoe as et vroeger was (Nbk) **4.** middel of

plek tot schuilen (Nbk) *Dan hadden ze een*

*schoele bij heur, bijglichs van laand-
hekken mit een dek of een peer stokken
mit 'n dek* (Nbk)

schoeleadviesdienst (l) ['sk...] - school-
adviesdienst

schoeleagenda (spor.) ['sk...] - school-
agenda

schoelearts (l) Ook *schoolarts* (spor.)
['sk.../...] - schoolarts

schoelebaank de; -en; ...-ien ['skulə...] 1.
schoolbank *de kiender in de schoele-
baanken* (ba)

schoelebegeleider (spor.) ['sk...] - school-
begeleider

schoelebegeleiding (spor.) ['sk...] -
schoolbegeleiding

schoelebegeleidingsdienst (spor.) ['sk...] -
schoolbegeleidingsdienst

schoelebelle (l) ['sk...] - schoolbel

schoelebestuur ['sk...] - schoolbestuur: de
bestuurders van een school

schoelebiebel (l) ['sk...] - schoolbijbel

schoelebiebeltheek (spor.) ['sk...] -
schoolbibliotheek

schoeleboek ['sk...] - schoolboek *Ik had
mien schoeleboeken vergeten mit te nemen
naor schoele* (Nbk)

schoeledag ['sk...] - schooldag *de laeste
schoeledag* (b)

schoelediplome (spor.) ['sk...] - school-
diploma

schoeledistrikt (l) ['sk...] - schooldistrikt

schoeledokter (l) ['sk...] - schoolarts

schoeleer (Bdie) et ['sk...] 1. schoenleer zo
dreuge as schoeleer (Bdie)

schoeleest(e) z. *schoelieest*

schoeleëxamen ['sk...] - schoolexamen

schoelefeest (verspr.) Ook *schoelfeest* (Db,
Ld) ['skulə.../skul...] 1. schoolfeest *De
kiender verheugen heur op 't schoelfeest*
(Ld), *Sukelaomelk dronken de kiender
vroeger mit 't schoelefeest* (Obk)

schoelefoons ['sk...] - schoolfonds (om
onkosten te bestrijden)

schoelefoto ['sk...] - schoolfoto

schoelefrik (Nt, Ste) de; -ken; -kien
['skuləfrɪk] 1. pedante schoolmeester (Nt)
2. schooljuffrouw die men nogal als een
krenge beschouwd (Ste)

schoelefuif ['sk...] - schoolfuif

schoelegebouw ['sk...] - schoolgebouw

schoelegeld (spor.) et ['sk...] 1. geld ter
vergoeding van het schoolgaan

schoelegemienenschap ['skulə...] - school-
gemeenschap, scholengemeenschap

schoelegrammatika ['sk...] - school-
grammatika

schoeleheufd ['sk...] - schoolhoofd

schoelehuus (verspr.) ['sk...] - schoolhuis
(voor het hoofd der school) *Dan moe'n we
uut dit schoelehuus weg, want et is van de
gemiente* (vo)

schoeleïnspekteur ['sk...] - school-
inspekteur

schoelejaor et; -en ['sk...] 1. leerjaar (op
een school) *Et is al mefe, et schoelejaor is
douk weer omme* (Nbk) 2. levensjaar dat
men op school zat *Nao zien schoelejaoren
kwam hi'j op 'e gemientesiktorie* (Nbk)

schoelejeugd ['sk...] - schooljeugd

schoelejonge Ook *schoeljonge* (verspr.)
['sk...] - schooljongen, ook (in het mv.)
schoolkinderen *Wij vochten as schoele-
jongen wel mit de klompe* (Obk)

schoelejuffer Ook *schoeljuffer* (vo),
schoelejuffrouw (Ste, Wol en west.)
['sk.../sk...] - schooljuffrouw *Ie wollen
toch schoelejuffer wodden?* (vo)

schoelejuffrouw z. *schoelejuffer*

schoelekameraad ['sk...] - school-
kameraad: vriend op school *Wij bin oolde
schoelekameraoden* (Pe- Dbl)

schoelekaarte (l) ['sk...] - schoolkaart:
grote landkaart

schoelekennis (spor.) ['sk...] - school-
kennis: kennis die men op school opdoet

schoelekiend ['sk...] - schoolkind

schoeleklasse (spor.) ['sk...] - schoolklas

schoelekraante ['sk...] - schoolkrant

schoelekriet ['sk...] - schoolkrijt

schoelelei z. *schoeleleie*

schoeleleider (spor.) ['sk...] - schoolleider
schoeleleie (El, Nt) Ook *schoelelei* (Diz)
['sk.../...] - lei: voor schoolgebruik, vgl.
We schreven vroeger op een schoeleleie
(Nt)

schoelelietien (Nbk) Ook *schoellietien*
(Np) et; ...lieties ['sk.../...] 1. liedje dat
men op school leert

schoeleleven ['sk...] - schoolleven

schoelemaegien ['sk...] - schoolmeisje *Dat
schoelemaegien is tiepelzinnig mit 't eten*
(Dfo)

schoelemaat (Ol-Nl, Sz, vo) ['sk...] -
schoolkameraad, vriend op school *Dat is
nog een ouwe schoelemaat van mi'j* (Sz),

schoelemeester - schoelefasse

H. zag J. as zien schoelemaot en wol niet naor him luusteren of kommedeerd wodden (vo)

schoelemeester (alg.) Ook **schoelmeester** (Ld), **schoelemeister** (p, b: lm), **schoelmeister** (s: oost., plm. 1885) ['sk...] - schoolmeester, onderwijzer (van iemand die denkt veel meer te weten en belangrijker te zijn dan een ander:) *Et is net een schoelemeester* (Nw), *De schoelmeester is vaeke ok de leider in een boercdörp* (Ld); schoolmeesterachtig iemand, schoolvos *Die mient ok alles beter te weten! Hejje toch, wat een schoelemeester!* (Nbk)

schoelemeesterachtig ['sk...] - schoolmeesterachtig

schoelemeesteren (spor.) ['sk...] - schoolmeesteren

schoelemeestersvekaansie (App) de; -s ['sk...] 1. lange vakantie, van of als van een onderwijzer

schoelemeister z. **schoelemeester**

schoelemelk ['sk...] - schoolmelk

schoelemure de; -n; ...muurtien ['sk...] 1. schoolmuur

schoelen Ook **schulen** (Nt, WH) zw. ww.; overg., onoverg.; schoelde, het schoeld ['skuln, ook 'sku:... (Ste)'/skyln] 1. schuilen, zich beschutten *Ze schoelen in een schure tegen een dikke buie* (Op), *D'r kwam een buie an, dat we hebben mar even schoeld* (Diz), *schoelen tegen de regen* (Bdie, Nbk), *schulen veur een donderbuie* (Nw, Spa), *onder een boom staon te schoelen* (Nw), *in de li'jte schulen* (Spa), *We gaon hier even schulen* (Nt), *Ik heb daor even schoeld* d.i. op dat adres, bij die mensen (Nw), vandaar *Hij bedaankte nog veur de thee en veur et schoelen* (j), *even een bujje schoelen* (Db, Dhau, Ma, Nw): *Ok konnen de veldmoezen best een bujje schoelen onder de grootste poddestoelen* (Db) 2. (onoverg.) zich ophouden (Nw, Op) *Waor hij schoelt mag Joost weten* (Op), *Ze schoelen bij mekeer blijven steeds dicht bijeen* (Nw)

schoeleonderzoek (l) ['sk...] - schoolonderzoek

schoeleopleiding (spor.) ['skulöp..., ...skulöp...] - schoolopleiding

schoeleopstel ['sk...] - schoolopstel

schoeleopziener (spor.) ['skulöp...,

'skulöp...] - schoolopziener

schoeleorkest ['skulörkest, 'skulörkest] - schoolorkest

schoelepad (Diz, Ow) et; ...paeden; ...pattien ['sk...] 1. pad dat men gewoonlijk volgt om naar school te gaan (Ow) *Ik bin goed thuus op disse hoogten, et was oons schoelepad* (Ow) 2. pad, oprit van de weg af naar een school (Diz) *De kiender zeuren op 't schoelepad mar wat omme* (Diz)

schoeleparlement ['sk...] - schoolparlement

schoelepasseniel Voor var. z. **passeniel** ['sk...] - schoolpersoneel *Et schoelepasseniel mag de kiender niet slaon* (Obk)

schoelepel de; -s; -tien ['sk...] 1. schoenlepel

schoelepergramme (l) ['sk...] - schoolprogramma

schoeleperiode ['sk...] - schoolperiode

schoeleplaete ['sk...] - schoolplaat

schoeleplein ['sk...] - schoolplein

schoeleplicht (spor.) ['sk...] - schoolplicht

schoeleprestaosie (spor.) ['sk...] - schoolprestatie

schoelepsycholoog (spor.) ['sk...] - schoolpsycholoog

schoeleradio ['sk...] - schoolradio: radio-uitzending voor scholen

schoeleraem (Nbk, Pe-Db) et; -en; -pien ['skulä...] 1. raam van een school (meestal: elk der grote ramen aan de voorkant)

schoeleraod ['sk...] - schoolraad

schoelereis z. **schoelereize**

schoelereize Ook **schoelereis** (spor.), **schoelreisien** (Nbk) ['sk.../'sk...] - (vaak verkl.) schoolreis *Et is begreutelik dat die kiender niet mit et schoelereisien konnen* (Db), *Et schoelereisien gong vroeger vaeke naor Appelsche* (Nbk)

schoelerepot ['sk...] - schoolrapport

schoeleregelmēt (spor.) ['sk...] - schoolreglement

schoeleschrift (Bu, Nbk, Op) ['sk...] - schoolschrift

schoeleslag (l) Ook **schoolslag** (spor.) ['sk.../'skomslax] - schoolslag

schoelesperen (spor. oost.) ['sk...] - schoolsparen

schoelestof (l) ['sk...] - schoolstof

schoelestried (spor.) ['sk...] - schoolstrijd

schoeletael (l) ['sk...] - schooltaal

schoeletasse ['sk...] - schooltas

schoeleteam (spor.) ['sk...] - schoolteam
schoeletied Ook **schoeltied** (spor.) ['sk.../...] - schooltijd: tijd dat er les wordt gegeven *Iedere avond nao schoeletied bin ze d'r opnij mit de waegen op uut trokken* (ba), *Een meester mag de kiender aenlik onder schoeletied niet om een bosschop et dörp in sturen* (Nbk); schoolperiode, schooljaren: *De schoeletied vul mi'j niet zwaor, hi'j is me ommesteuven* (b)
schoeletillevisie (spor.) ['sk...] - schooltelevisie: televisieuitzending voor scholen, ook: instelling die dat verzorgt
schoeietoets (l) ['sk...] - schooltoets
schoeleuutzending (spor.) ['sk...] - schooluitzending
schoelevak (l) ['skulə...] - schoolvak
schoelvekaansie Ook **schoelvekaansie** (spor.) ['sk...] - schoolvakantie *Et is weer schoelvekaansie* d.i. veelal: de grote zomervakantie (Ste)
schoelvercroepen (Dho, Nbk, Op, Pe-Dbl, Ste, b: In) Ook **schoelverkrupen** (Spa) ['skuləfəkrupm/'skulə...] - spijbelen *We hebben schoelverkreupen* (Ste)
schoelverkrupen z. **schoelvercroepen**
schoelveurstelling (spor.) ['sk...] - schoolvoorstelling
schoelvri'j (Ste) bn. ['skuləfrij] **1.** schoolvrij *Et is weer schoelvri'j* d.i. veelal: het is vakantie (Ste)
schoelwark (Pe-Dbl) ['skulə...] - schoolwerk *Dat maegien zat wat te friemelen mit heur schoelwark* (Pe-Dbl)
schoelwarkplan ['sk...] - schoolwerkplan
schoelwereld (l) ['sk...] - schoolwereld
schoelwet (l) - schoolwet: wet op het onderwijs
schoelwieshied (spor.) ['sk...] - schoolwiesheid
schoelwoning ['sk...] - schoolwoning
schoeleziek (Nbk, Spa) ['sk...] - schoolziek
schoelezwemmen ['sk...] - schoolzwemmen
schoelfeest z. **schoelefeest**
schoelgaon (v) Ook **schuulgaon** (ko) ['skul.../'skyl...] - schuilgaan: verscholen zijn (...) *waor de takken schuulgaon in de blaederpracht van de zoemer* (ko)
schoelgelegenheid (Op, Ow) ['sk...] - schuilgelegenheid, gelegenheid waar men kan schuilen *schoelgelegenheid zuken*

(Ow)
schoelholen Ook **schuulholen** (WH) ['skul.../'skyl...] - (zich) schuilhouden *We hullen oons even schoel aachter et schut, om de bujje of te waachten* (Obk), *In de oorlog mossen hiel wat meensken heur schoelholen veur de Duutsers* (Ld), *Daenk d'r omme daj'je schoelholen* (Wol)
schoelhutte (Ma) Ook **schuulhutte** (Sz) ['sk.../'skyl...] - schuilhut
schoelie Ook **schuulje** (Sz) de; -s ['skuli/'skuljə] **1.** schurk, loeder *Hool die kerel goed in de gaten, want dat is een gemene schoelie* (Obk), *'t Is een schoelie, die man* (Nbk, Bdie), *Die schoelie moej' in de gaten holen* (Diz), *Et liekt me een echte schoelje toe* (Sz), *Dat is een minne schoelie* (Wol), *...een gemene schoelie* (Spa) **2.** haveloze persoon, schobber *Et liekt zoe'n schoelie* (El), *Wat veur schoelie of schobberd daor an komt!* (Obk), *Wat staot hi'j d'r op, zokke kleren het hi'j an, et is net een schoelie* (Bu), *N. lop d'r bi'j as een schoelie* (Nt, Op, Ow, Bdie)
schoelie-achtig (Dhau) bn., bw.; -er, -st ['skuli...] **1.** haveloos *Hi'j lopt d'r wat schoelie-achtig bi'j* (Dhau)
schoelieest (Nbk) Ook **schoeleeste** (Spa), **schoeleest** (Nt) - schoenleest
schoelje z. **schoelie**
schoeljonge z. **schoelejonge**
schoeljuffer z. **schoelejuffer**
schoelkarke (l) ['skul...] - schuilkerk
schoelkelder ['skul...] - schuilkelder
schoelietien z. **schoelietien**
schoelmeester z. **schoelmeester**
schoelmeister z. **schoelmeester**
schoelnaeme Ook **schoelname** (WH) ['skul.../...] - schuilnaam
schoelname z. **schoelnaeme**
schoelopziener (b) ['skulopsinɛr] - schoolopziener
schoelpieken z. **schoelpiepen**
schoelpiepen (Bu, Dfo, Dhau, El, Ste) Ook **schoelpieken** (Nbk), **schoelpeipen** (Np) zw. ww.; onoverg.; schoelpiepte, het schoelpiept ['skulpi:pm/'skulpi:kp/'skulə...] **1.** hetz. als **ommestrunen**, **ommeschuelpeipen**: *Hi'j schoelpiept aovens bi'j de weg* (El), *D'r schoelpiept een struunder om de deure* (Dhau)
schoelpieper (Bu, El, Obk) de; -s ['skulpi:pɛr] **1.** iemand die *schoelpiept* (z.

schoelplak - schoemkop

onder *schoelpiepen*) *Ik vertrouwe die man niet van rechten, et is zoe'n nuvere schoelpieper* (Obk)

schoelplak Ook *schuulplak* (ko) - schuilplaats *Doe heurden ze de deure en F. scheuf rap de radio in et schoelplakkien* (vo), *As et regent, zuken we een schoelplak* (Ol-Nl), *Ik heb een schoelplakkien vunnen* (Wol)

schoelreisien z. *schoelereize*

schoeltied z. *schoeletied*

schoelvekaansie z. *schoeelvekaansie*

schoem Ook *schuum* (Diz, Op, Sz) [skūm/skŷm] - schuim (lett.), ook: bruis *Vroeger hadden de peerden in de hujjinge schoem onder de zille* (Db), *Mit haandmelken haj' een protte schoem op 'e melk* (Bu, Diz), *Hi'j raosde zo, et schoem ston 'm op 'e mond* (Op), *Et schoem staot me om de mond* (Dhau), *Hi'j het et schoem op 'e bek staon* (Bdie, Bu, Dho, Np, Wol), *D'r zit mooi schoem op 't sop* (Ol-Nl)

schoemaeker Ook *schoemaker* (WH) de; -s; -tien ['sk.../...] 1. schoenlapper, schoenmaker *Ik laot mien banen altied deur de fietsmaeker lappen en mien schoenen bij de schoemaeker* (s), *De schoemaker haolde de pikdraod deur de piktonne* (Spa) 2. bep. vogel: watersnip (s) 3. draaikever, schrijvertje (Ma, Nw, Ow) 4. libel (Ol-Nl)

schoemaekeri'je [...'tjə, ...'ejə, z. -i'je] - schoenmakerij

schoemaekersbost (Wol) ['sk...] - schoenmakersborst

schoemaekershaemer z. *schoehaemer*

schoemaekersknecht (l) ['sk...] - schoenmakersknecht

schoemaekersnaalde (Ld) de; -n; ...naaltien ['sk...] 1. bep. naald: als onderdeel van het gereedschap van een schoenmaker

schoemaker z. *schoemaeker*

schoemakershamer z. *schoehaemer*

schoembekken (Mun, Wol) Ook *schuumbekken* (Dla) ['skūm.../...] - schuimbekken **schoeemerde** (Ma) ['sk...] - schuimaarde *Ze brochten schoeemerde over et laand* (Ma)

schoemelen (Nbk, Np, Nw, Op) zw. ww.; onoverg.; schoemelde, het schoemeld ['skumlŋ] 1. schommelende bewegingen maken *As et begon te slieten* [nl. de

ijzeren bus in de naaf] *wodde et roem en begon de waegen te schoemelen en meer te rammelen* (Op), *henne-en-weer schoemelen op 'e stoel* (Nbk), *Zit niet zo op die stoel te wippen, schoemel niet zo* (Nw)

schoemen Ook *schumen* (WH, Np) zw. ww.; onoverg.; schoemde, het schoemd ['skūm:'skŷm:] 1. loerend rondkijken met heimelijke bedoelingen, vooral: om er z'n voordeel mee te doen, ook: om te zien of men iets van z'n gading zal aantreffen wanneer t.z.t. de erfenis kan worden verdeeld (Nbk) *Doe het hi'j d'r west te schoemen* (Nbk), *D'r zitten ok weer jongen om huus te schoemen, die hebben grif weer wat in 't zin* (Obk), *Wat lopt die vent hier toch op 'e weg te schoemen* (El) 2. rondhangen (en wellicht kattedwaad uit willen halen) *D'r leupen wel vuuftien jongen op 'e diek te schoemen* (Obk), *Hi'j lopt mar wat te schoemen* (Ow) 3. schuimen *De melk in de emmer begon te schoemen* (Op), *...schuunt in de emmer* (Spa), *Dat soepvleis staot te schoemen* (Dho), *Dat ofwasspul wil verrekte schoemen* (Wol), *Et waeter bij de slusdeuren kan soms slim schoemen* (Obk), *D'r zat wat te veule ziepsop in et waeter, et schoemde over de raand* (Ld), *De melk in d' emmer broesde, dat schoemde en dat soesde* (ba)

schoemer (verspr.) Ook *schoemer* (Dho, Ld, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl), *schumerd* (Sz) de; -s; -tien ['skūm(t)'/skŷm(t)] 1. iemand die loerend rondkijkt, die allerlei zaken bekijkt om er zijn voordeel mee te doen, ook ruimer: onbetrouwbare persoon *Ik vien et mar een aorige schoemer, ik vertrouw 'm niet hielemaole* (Bu), *Ja, lillike schoemers bin 't* (Nbk), *Hi'j is een vrende schumerd* (Sz), *Et is een schoemer van een ventien, hi'j is altied an et kieken en an et ommeneuzen* (Obk), *Daenk d'r omme, ie hebben mit een ondeugende schoemer te doen* (Obk), *Wat is dat een oolde schoemer, alle rommelmarken neust hi'j bij'langes* (Ld)

schoemer z. *schoemer*

schoemgebakchien (l) ['sk...] - schuimgebakje

schoemkop (Dfo) ['skūmkop] - schuimkop (op golven) *Mit hadde wiend op zee hej' schoemkopen* (Dfo)

schoemlepel (Ste) de; -s; -tien ['skūm...]

1. schuimspaan

schoempien Ook **schuumpien** (WH, Diz, Np) ['skūmpin/'skūmpin] - bep. soort snoep: schuimpje *Bij de kapper kriegen de kiender altied een schoempien* (Wol), *Woj' een schoempien hebben, mien maegd?* (Np)

schoemplestiek (l) ['sk...] - schuimplastic

schoemrubber (l) ['sk...] - schuimrubber

schoemspaan z. **schoemspaone**

schoemspaone z. **schoemspaone**

schoemspaone (Pe-Dbl, Wol en verspr. oost.) Ook **schoemspaan** (Dhau, Ol-Nl), **schoemspaan** (Bdie), **schuumschaone** (Np), **schuumschaone** (Dho), **schuumschaan** (Sz), **schuumschaan** (spor.) ['skūmspā:ən(ə)/...spā:nə/'skūmspā:n(ə)/'skœjm...] - schuimspaan *Aj' bonen of aten koken, hael ie ze d'r vaeke mit de schoemspaone uut* (Obk), *We haelen de euliekoeken mit een schoemspaone uut de panne* (Ld)

schoend (Nw) bn.; pred. [skunt] 1. in naor zien leest *schoend wezen* naar zijn leest geschoeid

schoener (l) de; -s ['skūnr] 1. schoener **schoepe** de; -n; schoepien ['skupə] 1. schoep: op een scheprad enz., zoals in een baggermachine, een karnton, een kafmolen enz. *De wiene moj' wienen; et zaod vul naor beneden en et kaf vleug vot. De hoolten schoepen dreven de wiend an; deur de lochtstroom vleug et kaf d'r of* (Nbk), *Doe gieselden de vier schoepen mit scharpe tanen in de rosmeule in de ronte* (vo), *Daor strij'de een hadde rondrij'de iezeren asse mit schoepen de dong dan over et laand* (vo), *de schoepen an een baggermesiene* (Wol), *een schoepe van een rad d.i. van een schoepenwiel* (Nt), *de schoepen van de moter* (Bu), *...van de boot* (Bu)

schoepoets (Dhau, Nw, Ste) ['sk...] - schoenpoets *Ik heb de schoenen insmeerd mit schoepoets* (Dhau)

schoepoetsen (Bu, Nbk, Ow, Ste) ['sk...] - schoenpoetsen

schoepoetser (Bdie, Obk) ['sk...] - schoenpoetser, iemand die schoenen poetst (als beroep)

schoepoetsersgoed (Bdie, Nbk, Ste) et ['sk...] 1. schoensmeer, schoenpoets

schoere z. **schore**

schoeren Ook **schoerken** (bet. 3: Obk),

schuren (WH, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; schoerde, het/is schoerd ['sku:ərŋ/'skurŋ/'sky:ərŋ] 1. stevig wrijven met een schuurmiddel enz. *de melkbussen schoeren* (mit wit zaand, om ze mooi glad te kriegen) (El, Ma, Obk), *We schoerden de bussen vroeger alle daegen mit zaand en soepe om ze blinkend te kriegen, mar et was een hiel wark en ie mossen et gien dag overslaon, eers haj' nog veul meer wark om ze weer mooi te kriegen* (Nw), *Hiel vroeger wodden de vörken, lepels, messen op et stap mit zaand schoerd* (Nw), *potten en pannen schoeren* (Bu), *de pannen schoeren* (Bdie, Ste), *De klompen wodden vroeger veur de zundag wit schoerd* (Dfo), *Pak die oolde tonte mar, dan kuj' daor de plate wel mit schuren* nl. de kachelplaat (Sz), *Vroeger wodde de schoerverve d'r in schoerd* (Nw), *De klompmaeker mos veur 't varven de klompen schoeren* (Ow) 2. (in het bijzonder) hetz. als *keuperpoetsen* (Bdie, Nw) *et keupergoed schoeren* (Nw) 3. langs iets schuren, met sterke wrijving gaan of doen gaan (langs iets) *Hi'j schoert d'r net bij'langes* (Wol), *Hi'j is d'r stief bij'langes schoerd* (Bu), *mit de fiets tegen de mure schoeren* (El), zo ook *Ik bin bij' de mure langes schoerd* (Nbk), *'t Zwaore ketten an de haalsbaand schoerde et haor haost van de huid* (b), *Wat schoert die broek toch bij' mekeer langes* (Nw), *Hi'j schoerkte mit de pupen van de broek tegen mekeer an* (Obk), *As peerden strieklappen* [strieklappen, nl. ter bescherming van het been] *dan kun ze heur niet bestrieken, dus mit de poten tegen mekeer schoeren* (Bu), *De billen schoeren tegen mekeer langes* (Nw) 4. aanlopen (van een wiel enz.) *Et wiel schoert* (Bu), *De fietsbaand schoert iederkeer bij' de vörke langes* (Db), *De ketting schoert* (Bu), *Dat rad lopt niet goed, et begint te schoeren* (Dfo), *De ronge van de waegen was kepot, doe schoerde et wiel d'r tegenan* (Pe-Dbl), (onpers.) *Et schoert, de ketten wodt te roem* (Ste), *De fietsen schoeren* lopen aan (inzake het wiel/de fietsketting) (Ste) 5. hetz. als *schoren*, bet. 8, z. aldaar (Obk) *As et regenen wil begint de locht te schoeren* (Obk), *Die bujje die schoert mar wat gezegd van onweer* (Obk) 6. z. *schoren* * *Zaand schoert de maege gezegd wanneer*

schoerim - schoeven

men per ongeluk enig zand eet (spor.)

schoerim (Bu) et; -men; -megien ['sku(:)rim] 1. schap in een schuurtje waarop men z'n schoenen plaatst

schoeripperasie (l) ['sk...] - schoen-reparatie

schoerken z. *schoeren*

schoermesiene (l) ['sk...] - schuurmachine

schoermiddel (l) ['sk...] - schuurmiddel

schoerpepier (Obk) ['sk...] - schuurpapier

schoervarve ['sk...] - schuurverf *Vroeger wodge de schoervarve d'r in schoerd* (Nw)

schoervodde (Dfo, Ld, Ow) de; -n; -gien ['sk...] 1. doek om mee schoon te maken voor tamelijk smerig werk, om mee te schuren, schuurlap, schuurvod (vaak bestaande uit een oude, vuile schort) *Die lopt d'r bij' veur schandaal, hij' zicht d'r uut as een schoervodde* (Ow)

schoerzak ['sku:ərsak] - in *in de schoerzak* in de schuurzak, d.i. in de knel, in de problemen (Dho, Obk): *Hij' zat reer in de schoerzak doe ze him pakten mit inbreken* (Obk), *Aj' d'r over blieven koj' in de schoerzak* (Dho), verder in *Et is in de schoerzak* het is weg, zoek geraakt, in het vergeetboek geraakt (Dhau, Ow, b: ln), zo ook *t Is in de schoerzak raekt* id. (Obk, b: ln) en *Et blijft mar wat in de schoerzak zitten* het wordt vergeten, het komt er maar niet van (Dfo); ook in *Aj' niet zo goed meer kunnen, dan raek ie in de schoerzak* dan weet je het niet meer zo goed te doen, raak je ontwend (Ow)

schoesmeer ['sk...] - schoensmeer *Je moe'n die schoenen eerst mit wat schoesmeer insmeren* (Op), *et schoesmeer uut-poetsen* (Bdie)

schoesmeerder (Nt) de; -s; -tien ['sk...] 1. hetz. als *schoepoetsen*, z. aldaar

schoespoor (Obk) et; ...sporen; -tien ['sk...] 1. spoor, afdruk van een schoen op de grond

schoeve Ook *schuve* (bet. 1-6: WH), *schove* (bet. 7: Nw, Spa), *schoof* (bet. 7: Nw) de; -n; schoefien ['sku:wə, ...və/'sky:.../'sko:wə, ...və/'sko:f] 1. schuivend schot e.d. ter afsluiting, afscheiding: bijv. van een mestbak (verspr.), een duiker (onder een weg enz.) (Diz) *We hadden vroeger een schoeve in de strontbak* (Np, El), *De stallen weren om de hujvakken henne bouwd en deur de schoeven of over*

de koezoolder wodge et roegvoer veur et vee brocht door de schuifdeuren (j), *As de zak mit keunstmest vol is* [d.i. bij het vullen], *moet de schoeve even dichte om een ni'je zak te pakken* (Db) 2. schuif in een kachelpijp (bij het verder openen trekt de kachel beter) (verspr. WS, El, Obk) *Een schoefien in de pupe van de kachel daor koj' de kachel hoger of leger mit zetten; as hij' antrokken wodge gong de kachel hadder branen, drokte ie 'm wat in, dan gong hij' zaachter branen* (Nw), *As de kachel wat te hadde braande, scheuf ie et schoefien wat meer naor de piepe in* (Obk), *Et schoefien in de piepe zat een wit porseleinen knoppien an, dan wodge et niet zo hiete, dat koj' dan goed beetpakken* (Bu), *Et schoefien moet dichte, anders vligt alle warmte deur de pupe!* (Nt) 3. schuifbaar element waarmee men vastzet, grendel e.d. *Deur de schoeve naor onder in de pote te drokken, kan de hekke vaastezet wodden* (Op), *een schoefien op 'e deure* (Nw), *...op et hekke* (Nw), *de schoeve op 'e baander doen* (Bu) 4. trekkerschuif, bulldozer, sneeuwschuiver e.d. *De schoeve d'r op!* moet erbij gebruikt, nl. om te egaliseren (Ste) 5. activiteit waarbij men moeizaam schuift (Sz) *Hij' het een hele schoeve mit de kroje* (Sz) 6. in *op een schoefien lopen* erop uit zijn om mee te eten (verspr. WS noord. van de Lende, Ma): *Hij' komt vaeke om etenstied, ik daenke dat hij' wel es op een schoefien lopt* (Op), zo ook *Zien gewoonte is op een schoefien lopen* (Nt), *Die lopt aorig op een schoefien* (Ma), verder in *op schoefies lopen* id. (Bdie), *...schuffies* id. (Spa) 7. schoof, garf (Nw, Obk, Spa) *Deur de hadde wiend is d'r hier en daor op et roggeveld een schoeve ommewi'jd* (Obk), *We hebben de rogge op 'e schoeve staon* in tot hokken geplaatste schoven (Nw), *...op 'e schoof staon* id. (Nw), *De rogge staot an schoven* id. (Spa), zo ook *rogge in de schoeve zetten* (Nw)

schoeven Ook *schuven* (WH, Ol-Nl) st. ww.; overg., onoverg.; het/is (niet in bet. 4) *scheuven* ['sku:bm/'sky:bm] 1. schuiven: van plaats veranderen zonder opheffing *Wie mien knieperties niet lust die schoft ze mar op 'e raand van et bod* (b), *Ik zal die lae d'r ok wel even weer in schoeven*

(Nw), *de assen, waar de wielen an scheuven wodden* (Pe- Dbl), *de stoel an de kaant schoeven* (Bdie), *We schoeven de taofel mar naor de aandere hoeke van de kaemer* (Diz), *Schoef de stoel mar tegen de taofel* (Ol-Nl), *We schoeven et hui an een dikke bulte* (Diz), *et hui bij mekeer schoeven* (Bu), *De laeding begon te schoeven* (Bdie, El, Ld, Ste), *een schuvende lading* (Spa), *De vrachtauto begon te schoeven en doe vleug d'r een deel van de laeding op 'e grond* (Op), *Et ies schoeft tegen de wal an* (El), *De iesschotsen schoeven op een bultien* (Wol, Dho), *...over mekeer henne* (Wol, Ld), *Now moet hij over de doem schoeven geld geven, betalen* (Sz), zo ook *Hi'j mos hiel wat geld over de doem schoeven om dat te betaelen* (Obk, Ld) en *Now, die het nogal wat over de doeme scheuven veur een goed doel* (Dfo), *schoeven mit de doem geld tellen* (Ow), *iene wat in de schoenen schoeven* iemand de schuld van iets geven (Bu, Nbk), *wat veur je uut schoeven* het uitstellen (Nbk), *Hi'j kan et wark best van 'm of schoeven* zich eraan onttrekken, zich ervan ontdoen (Diz), *Daor kun we wel wat mit schoeven* met name gezegd van gelden op een begroting, in een jaarverslag (zodat uit- gaven en inkomsten met elkaar in evenwicht zijn), m.b.t. tot een eerder beoogd tijdstip enz. (Nbk) 2. (onoverg.) zich op of met z'n stoel e.d. verplaatsen *Hi'j zit mar op die stoel henne-en-weer te schoeven* (Diz), *Hi'j scheuf an een taofeltien in de hoeke* d.i. met z'n stoel (ba), *Schoef hier mar op an* (Bu), *Veur de gezelligheid mossen we wat dichter bij mekeer schoeven* (Db) 3. (overg.) egaliseren door vlak te schuiven *Et laand is niet vlak, de grond moet even scheuven wodden* (Op), *de grond even liek schoeven* (Nt), *Wat is dat laand mooi glad scheuven* (Ol-Nl), *Ze moe'n de grond nog glad schoeven* (Dho) 4. (onoverg.; bij het dammen) een schijf verplaatsen *Toe now, ie moe'n schoeven!* (Bu, Nbk) 5. (onoverg.) met een langzame, glijdende beweging gaan, vaak: zich moeizaam voortbewegen (...) *de tram kwam d'r an schoeven* (b), *D'r scheuven wat lochtplakken over et laand en tussen wat lochte en losse wolken* (ko), *Hi'j schoeft et pad*

langes loopt moeizaam langs het pad (Ow), zo ook *Die schoeft d'r ok aorig langes* (Nw), *Hi'j schoft tegen de wiend in fietst moeizaam* (verspr., Pe-Dbl), zo ook *Die schoft zwaor tegen de wiend in* (Np), *We mossen tegen de storm in schoeven* (Op), *Oolde B. schoeft ok weer over et pattien* (Diz), *Hi'j schoeft d'r over mar komt niet vule veuruut* (Dho), *sloffend of schoevend lopen* (Ld) 6. (overg.) voortduwen, opduwen, met een strijkende beweging doen voortgaan *Moe'k je even schoeven?* d.i. met name bij het fietsen (Ma, Nbk), *Een karre moej' vaeke schoeven* (Op), *De schereslieperskaore mos ok scheuven wodden, et bin karren op twee wielen* (Obk), *Ie moe'n de kroje aorig tegen de bult op schoeven* (Bdie, Spa), *Et krojen gaot zo zwaor, ik kan de kroje d'r haost niet deur schoeven* (Ste), (onpers.) *Et schoft zwaor deur de modder* (Dhau), *de knickers in 't pottien schoeven* (Bdie), *We mochten niet schoeven mit knikkeren; dan schoef ie de haand wat veerder om de tegenstaander makkeliker raeken te kunnen* (Obk), vandaar *We vunnen et gemien as d'r iene schoeven gong bij et knikkeren* (Bu) 7. in *Laot him mar schoeven* laat hem maar begaan, hij redt zich wel (alg., Np) 8. betalen *Laot him mar schoeven* laat hem maar betalen (Np), *Ze moe'n now schoeven geld geven, betalen* (Dho), *Et kostte 'm een protte geld, hi'j mos schoeven* (Ld), *Hi'j schoft zo mar niet!* (Bu), *Die schoft nogal wat!* (Nw) * *Geld moet schoeven* moet worden gebruikt, moet niet worden opgepot (Nw)

schoever Ook **schoeverd** (Bu, El, Np, bet. 2-6: verspr.), **schuiver** (bet. 6: Sz) de; -s; -tien ['sku:wɪ(t)/...] 1. iemand die schuift, z. *schoeven* (in diverse bet.) *schoever achter de sneltrein* gezegd tegen of van iemand die niet veel te doen heeft, niet veel werk heeft (Ld, Nbk) 2. dikke persoon, vooral: vrouw die dik is en zich daardoor niet snel voortbeweegt (verspr.) *Wat een dikke schoever!* (Np, Obk, Op, Pe-Dbl, Ste, Bu), *Dat is een flinke schoeverd* (El) 3. trekkerschuij, bulldozer, sneeuwschuiver e.d. *We kun de grond mooi vlak kriegen mit een schoever achter de trekker* (Pe-Dbl), *et laand mit een schoever vlak maeken* (Ld), *Wat d'r dan*

schoeverd - schoffelen

nog in de gröppe lag koj' mit een hoolten schoever naor de kolk in schoeven d.i. een soort plank of bord dat men aan een steel voortbeweegt (vo) 4. het zich moeizaam verplaatsen op een fiets als gevolg van tegenwind (El, Obk) *Et was een hiele schoever, we hadden alles pal in de wiend op* (Obk), *Et was een hiele schoeverd op 'e fiets* (El) 5. flinke regenbui (Dhau, Ol-Nl) *Kick es hoe duuster de locht wodt, d'r komt een dikke schoever an* (Ol-Nl), *Wat een malle schoever zit daor an de locht* (Dhau) 6. plotselinge slippende beweging, glijdende val *Hi'j maekte me daor een schoever!* (Diz, Ol-Nl, Wol), *N. maekte een schoeverd op et ies* (Dho, Diz), *Hi'j maekte een rere schoeverd mit de gladde* (Op, El), *...een malle schoever(d)* (Np), *Ik denk die gaot over de kop mit de auto, die maekt me daor een schuiver* (Nw, Sz)

schoeverd z. schoever

schoeventien et; ...ties ['sku:wɪtin, ...vɪ...] 1. kleine schoever, z. aldaar 2. grendeltje (Dhau)

schoeveter ['sk...] - schoenveter (om schoenen dicht te rijgen) *een bossien schoeveters* (El), *de schoeveters ansjorren* (Diz), *...ansnoeren* (Op)

schoewinkel ['sk...] - schoenenwinkel

schoezole de; -n; ...zooltien ['sk...] 1. schoenzool *Klompn wodden lapt mit oolde schoezolen* (Ow), *Die schoezolen mos je ok pennen, dat gebeurde mit kleine hoolties, dan haj' gepende schoezolen* (Ste), *Et vleis is zo dreuge as een schoezole* (Bdie), *Et is zo taoi as een schoezole* (Nbk) 2. stoksnijsboon, stam- snijsboon (fp)

schoffel de; -s; -tien ['skofl] 1. schoffel: gereedschap om mee te schoffelen 2. in een scherpe punt toelopende spade, aan beide zijanten snijdend; met een blad dat met een hoek van zo'n dertig graden aan de steel zit of dat, met name t.b.v. het steken van plaggen, haaks aan de steel zit *Mit de schoffel mossen ze vroeger plaggestikken* (Dfo), *De schoffel lopt op een punte uut, de schoppe is vierkaant* (Bu), *Bij et ofstikken van die heideplagge stootte ik mit de schoffel op een dikke stien* (Op), *As hij' mij dan in 't vizier kreeg, stak hij' altied even de schoffel in de hoogte* (j), *De schoffel zit mit een slag an de staele* (Dho), *Een schoffel snit van alle kaanten,*

een panne allieend an iene kaant (El), vandaar: *Een schoffel snit vule beter as een panne en een panne schiept vule beter as een schoffel* (Nw), *Een schoffel kuj' mit de rechte rogge bij' staon, en een panne niet* (Sz), *Onder et laeden wodde de dong mit de schoffel miestal in blokken steuken* (Ow) 3. hand, arm of been (Ld, Nw, Wol) *Hool die lange schoffels even thuus je handen* (Ld), *Die het ok grote schoffels grote handen* (Nw) 4. lange nagel *N. had lange schoffels op 'e tijen* (Bdie), *Ik heb mij haakt, want ik hadde zoen lange schoffel an de pinke* (Obk), *Wat hej' toch schoffels van naegels* (Dho), *D'r zit nog een hele schoffel op een erg lange nagel* (Spa), ook als verz.: erg lange nagels, *Je meugen je naegels wel es knippen, je hebben me toch een schoffels* (Ol-Nl), *Ie kun d'r de tuun wel mit spitten, zukke schoffels hej' op 'e vingers* (Sz) 5. grote, dikke man (Obk) of vrouw (Sz) *een dikke schoffel* een dikke vrouw (Sz), *Et was een dikke schoffel van een vent* (Obk), *...een groffe schoffel van een kerel* (Obk)

schoffelen I ['skoflɪn] - schoffelen (met name van onkruid) *de gruintetuun schoffelen, et pad schoffelen* (Nbk), *et onkruid de kop of schoffelen* (Bdie), *et grus uut et pattien schoffelen* (Diz), *As de bonen d'r boven binnen dan kuj' ze d'r makkelik of schoffelen* per ongeluk er ook af schoffelen (Obk)

schoffelen II Ook **sjoffelen** (Bu) ['skoflɪn/ 'sjoflɪn] - schoffelen: schuifelend lopen, voetje voor voetje lopen, ook wel strompelen *Et was daor zo drok op 'e tentoonstelling, we schoffelden mar wat achter elkaer an* (Ol-Nl), *D'r komt nog iene an schoffelen in schiemer, we kun niet zien wie et is* (Obk), *Hi'j komt d'r an sjoffelen* (Bu), *Mar N. schoffelde d'r vlogge henne* (b), *Ze schoffelen zo toch mar een ende vot* (Dho), *Hi'j schoffelde zien kiend integen* (b), *De podde schoffelt langs et muurtien* (Wol), *We heurden achter et schut wel es wat schoffelen, et mos wel een mudde of een rotte wezen* (Obk), *Hi'j schoffelt d'r aorig langes op eigenaardige wijze* (Bu, Obk, Nw), *...d'r raar langes id.* (Sz), *...d'r raer henne id.* (Nt), *...de diek langes* (Diz), *Ik moet aorig deur de snij schoffelen om vot te kommen* (Np), *Die is*

daolik ok niet in dorp aj' ze zo zien schoffelen (Ste, Obk), *Die is griezelige dikke, die schoffelt over de bienen van dikte* (Ste)

schoffelendewieze (Np) bw. [skof|ndə wi:zə; aks. wisselt] **1.** schoffelend, schuifelend *Schoffelendewieze koj' over de mark kommen* (Np)

schoffelgat (Ste) et; -ten; -tien ['skof|gat] **1.** iemand die heel voorzichtig loopt, met kleine stapjes

schoffelig (Sz) bw. ['skof|əx] **1.** op langzame wijze lopend *Ze het zeker wat an heur benen, want ze loopt d'r zo schoffelig henne* (Sz)

schoffelmesiene (Bdie, Pe-Db) ['skof|...] - schoffelmachine

schoffelploeg (Np, Obk) ['skof|...] - schoffelploeg *Mit een schoffelploegien gaoy d'r deur, die bouwt et op, die legt et zaand weer op 'e eerpels* (Np), *Een schoffelploeg wodt douwd deur de man zelf, mar ok wel trokken deur een peerd* (Obk)

schoffelrak (El) et; -ken ['sk...] **1.** rek voor *schoffels*, z. *schoffel*, bet. 1 *de schoffels op 't schoffelrak* (El)

schoffelscharpen (Bu) onbep. w. ['sk...] **1.** scherper maken van *schoffels*, z. *schoffel*, bet. 1, 2

schoffeltuug (Bu, Db, Dfo, El, Ld, Ma, Nw, Ow) ['skof|tyx] - schoffeltuig, bep. raamwerk met schoffeltjes om de akker mee te bewerken *Mit et schoffeltuug kuj' eiden, schoffelen en aneerden, d'r kun drie verschillende voeties an* (Bu), *Dat is een schoffeltuug mit aneerdere d'r an* (Dfo), *een veenkoloniaal schoffeltuug* (El, Ow), *even mit et schoffeltuug d'r deur* (Nw)

schoffer z. *schofferd*

schoffer (OS, Bu, Np, Op, s, b: lm, ln, p) Ook **schoffer** (Bu) de; -s; schoffertien ['skofr(t)] **1.** buizerd (OS, Bu, Np, Op, b, b: lm, ln) *Een schofferd is een allemachtige rover* (Np), *D'r ston een schofferd in de locht* (b) **2.** bruine kiekendief (s, p, b: lm)

schoffien z. onder *schoft*

schoft I et; -en; schoffien ['skoft, ook skoft (Nw, Spa)] **1.** poos, periode, voornamelijk in een *schoft*/een *schoffien*: *Et is al weer een (hiel) schoft leden dawwe him zien hebben* (Np, p, Nbk), *We hebben een hiel schoft op 'm waacht* (Dhau), *Ze*

was nog nooit zoe'n schoft van huus west (v), *Hi'j het hier een hiel schoft ommesjouwd* (Nbk), *Ik daenk da'k een hiel schoft votblieve* (Ol-Nl), *Gelokkig vul de vekaansie wel in et schoft dat N. hier was* (v), *Hi'j is al een schoffien ziek een poosje* (Bdie), *Die man het hier een schoffien warkt id.* (Bu, Nbk, p, Dla), *veur een schoffien id.* (v), *een schoffien laeter id.* (Nbk), *Ze is een schoffien trouwd west* (bl), *Zoks moej' aenlik bij schoffies doen af en toe, zo nu en dan* (Nw, Ste) **2.**

schafttijd *Om tien ure hebben we schoft* (Wol), *Doe ik nog op 'e febriek warkte, hadden we nooit toegelieke schoft* (Db), *Opholen, et is schoft!* (Np), *Onder et schoft wil ik wel even mit je praoten* (Op), *schoft holen* (Bu, Np, Nw, Ow, Sz, Bdie): *Ik moet wel op 'e tied schoft houden, anders krieg ik wel honger* (Sz), *Zuwwe even schoft holen?* (Bu), *We hebben mar een kertiertien schoft* (Diz), *We nemen eerst mar even schoft* (Spa), *De timmerlu nammen een half ure schoft* (Bdie), *Et peerd vrat him onder 't schoft nog even goed zat* (Ld), *We moe'n 't schoft mar niet te lange maeken, want de baos zien centen bin niet van blik* (Obk) * *De tied hooft gien schoft* de tijd schrijdt voort (Nt, Nw)

schoft II (verspr.) et, ook de; -en ['skoft] **1.** schoft, schouder van een paard of rund *Mit een braaniezer braan ie een nommer in et schoft van et peerd* (Np), *'t Peerd het een leren baand veur 't schoft langes* (Obk), *Dic koe het een bried schoft* (Np), *Et peerd wodt op et schoft meten* (Np), *'t Peerd hadde bij een wat scharpe schoft wel es een kussentien onder de zille* (Dhau) **2.** schoftzadel (Ste) **3.** het gedeelte van de schouderbladen (bij de mens) (Np, Op, Wol) *Ik hebbe prene in 't schoft* (Op, Wol), *Klauw me even op et schoft* (Np)

schoft III de, ook wel et; -en [skoft] **1.** schoft, schavuit *Dat is ok een raer schoft!* (Np), *Mit dat schoft van een kerel kuj' niet ommegeon* (Diz), *Gao dic schoft mar uut de weg* (Nt), *Ontwiek die vent mar, want et is een gemiene schoft* (Obk), *Die N. is een grote schoft* (Bdie), *Wat een schoft!* (Dho, Ste)

schoften Ook *schaften* (Spa) ['skoftp/ 'skaf...] - schaften: schafttijd hebben, d.i. ook: even uitrusten *Onder et schoften wodt*

- schofterig - schokken

vaeke wat eten en/of koffiedronken (Op), *Aj' vroeger in de hujjinge zatten, was et schoften mit meker tegen de hujopper zo mooi* (Obk), *Jonges, lao'we eerst mar even schoften* (Diz), *We gaon even naor de keet te schoften* (Ste), *We gaon even schoften even uitrusten* (Dho, Np, Wol), *We zitten te schoften* (Spa); de maaltijd gebruiken (Dho, Nbk, b: lm): *Ze zatten buten te schoften* (Dho), *te bot schoften* teveel eten (b: lm), zo ook *te veule schoften* id. (b: lm)

schofterig bn., bw.; -er, -st ['skoftɔx] **1.** schofterig: schoftachtig *N. het 'm schofterig gedreugen* (Ow, Spa), *Die man is altied lieke schofterig in zien optreden* (Ste, Obk) **2.** schichtig, een beetje bang, z. ook *schoftig* (Bu, El, Ste) *Ik bin een betien schofterig veur him* (Bu), *...veur die hond* (Ste) **3.** als een schoffie, haveloos, smerig (El) *Zij zicht d'r schofterig uut* (El)

schoftheugte z. *schofthoogte*

schofthoogte (Spa) Ook *schoftheugte* (Dfo, vo) de ['skoft.../...] **1.** schofthoogte *Schoftheugte, kruushoogte en kruusbrette wodden opneumen en de inspekteur schreef alles op in een boekien* (vo)

schoftig bn., bw.; -er, -st ['skoftɔx] **1.** angstig, schichtig, schuw, schuldbewust *Waor een peerd ien keer schrokken is, daor blijft hi' schoftig veur, dat plak* (Nbk), *Hi' is schoftig in de huud om daor henne te gaon* (Wol), *Dat kiend was schoftig veur honnen* (b: ln, Wol, Bdie), *Ze keek wel zo schoftig, dat deugde niet* (Dho), *Die vuult 'm wel schuldig zeker, die zit zo schoftig in een hoekien* (Ow, Sz), *Ik zal es aachter bi' de kiender kieken, ze hollen heur wat schoftig* (Ol-Nl), *Ik bin schoftig van die hond* (Nt) **2.** onbeschoft, schoftachtig (Db, Dho, Op, Wol) *Ik vun dat mar een schoftig verhael* (Dho), *Ik vun et mar schoftig van 'm dat hij zokke woorden bruukte* (Op), *Dat is een schoftige streek* (Wol), *een schoftige, gemiene streek* (Db)

schoftkeet ['skoft...] - schaftkeet

schoftleer (Db, El, Ma, Ow, Spa) et ['skoft...] **1.** hetz. als *nekleer, nekriem* bij een paard, z. aldaar *Et schoftleer is breuken* (Spa)

schofriem (Ma, Np) de; -en ['skoft...] **1.** hetz. als *schoftleer, nekriem* bij een paard, z. aldaar *Et schofriem ligt over et schoft*

van et peerd, daordeur kan de zille veur niet zakken (Np)

schoftstok (Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste) et; -ken ['skoft...] **1.** hetz. als *schoft* II, bet. 2, z. aldaar

schofttied (verspr.) ['skoftit] - schafttied *Tussen de middag hebben ze niet zo lange schofttied as vroeger* (Ld), *Ik bin vaeke ok wel an de schofttied toe* (Np)

schoftvlam (Ow) de; -men; -megien ['skoftflam] **1.** aan een vlam doen denkende tekening in de huid van vee, d.i. een witte vlek van de ene voorpoot naar de andere lopend, over de *schoften*, vgl. 't *Was een deurlopende witte schoftvlam an de bienen toe* (Ow)

schok de; -ken; -kien [skɔk] **1.** stoot, ruk, bons, plotselinge werking *Ik fietste deur een gat in de diek, dat ik kreeg me daor een schok in de rogge* (Diz), *Hi' vul deur de schok van de waegen* (Nbk), *Ik wodde mit een schok wakker, doe ik de klap heurde* (Op), *Et ging bi' schokken* met kleine, ruwe stappen vooruit, met horten en stoten (Ma) **2.** effect van een elektrische stroomstoot *Hi' kreeg een schok van de stroomdraod* (Bdie), *D'r mankeert wat an die laampe, ik kreeg me toch een schok* (Dho), *Hi' kreeg een schok stroom deur 'm henne* (Wol), *Aj' an de stroom kommen, kriej' een flinke schok* (Ol-Nl) **3.** plotselinge aangrijpende gebeurtenis *Ze kregen evengoed nog wel een peer schok-ken te verwarcken* (vo), *D'r gong een schok deur oons henne* (Bu), *Dat slechte nijs was een hiele schok veur 'm* (Nbk, Wol)

schokbeton (l) ['skɔgbɛton] - schokbeton

schokbreker ['skɔgbɛ:kɛ] - schokbreker

schokken ['skɔkɛ] - schokken, stoten, schudden: *Die oolde boerewaegen schokt arg* (Diz), *De auto schokt* (Nw), *De karre schokt over de reed mit knipslaegen* (Wol), *Aj' wat een min pad hebben, dan staon de bussen te schokken* (Ol-Nl), *...dan zit ie te schokken op 'e wagen* (Spa), *Ze schokken helemaole deur mekaar* (Sz), *Ze lag te schokken zoen koorts had ze* (Dho), *schokken van 't lachen* (Wol), *Et kiend lag zo te goelen, et schokte d'r over* (Bu, Db, Ld), *Hi' ligt te schokken* (Ste); plotseling geëmotioneerd worden: *Zoen treurig bericht dot je schokken* (Op), *Dat schokte oons* (Obk), *Et zal hiel wat meensken*

schokken, as ze heuren wat die op zien karfstok het (Bu)

schokker (Db, Dhau, Obk, Ow) de; -s ['skokr] 1. onderdeel van een schoksorteerder waarmee door schokkende bewegingen wordt gezeefd *De eerpels mossen eerst over de schokker van de sorteermesiene* (Dhau)

schokkereerappelsorteermesiene (Ld) de; -n, -s ['sk...] 1. schoksorteerder voor aardappelen *Bij de warktugenvereniging hadden ze ok een schokkereerappelsorteermesiene, die wij ok wel bruukten* (Ld)

schokmesiene (Ste) de; -n ['skok...] 1. schudmachine waarmee men aardappelen sorteert *Vroeger haj' de schudder, now hej' de schokmesiene* (Ste)

schokpaol z. *schuukpaol*

schoksgewieze (v) bw. ['skoksx...] 1. schokkend, met schokken *De boot is schoksgewieze an de reize naor et eilaand begonnen* (v)

schoksorteermesiene (Dfo) ['skok...] - schoksorteerder

schol I de; -len; -legien ['skol] 1. bep. platvis, schol *Hi'j is zo plat as een schol* (Sz)

schol II bn, bw.; -ler/-der, scholst [skol] 1. met geringe diepte *De tuun is wat schol ommekeerd* (Nbk), *schol ploegen* ondiep ploegen (Bdie, Dhau, Ma, Obk, Ste): *D'r zitten vierkaante gatties in de ploegboom, die stikke paste daor in en daor kwam de ketten an, daor koj' de ploeg mit stellen; diepe dan veuruut, schol ploegen aachteruut* (Ste), *schol ommespitten* (El), *...ommebouwen* (Ow), *Mit de ploeg wodde een scholle vore maekt* (Np, k: Ste), *Bij zwatmaeken gaoj' d'r schol deur* (Nbk), *De haever wodde mit schol inploegen d'r onder ploegd, want die mos d'r diepe in; dat was beter as ineiden zoas rogge* (Obk), *vandaar schol eiden, bij rogge bijglicks* (Obk), *Sallemanders zitten vaeke in schol waeter, dan liggen ze in de zunne* (Ld), *Dat is een schol slotien, d'r staot niet vule waeter in* (Bu, Spa, Diz), *Die vaort is aorig schol* (Ol-Nl), *Die heideplasse is mar schol* (Ld), *Et laand ligt wat schol* met een laagte (Nw), *Ik vien die panne wat schol* (Dho), *Ik vien die schaole riekelik schol, d'r kan niet vule in* (Obk), *een schol koemegien* (Dhau, Nw), *een schol paantien*

(Bu, Ste), *een schol vat* (Ld), *een schol botien* (Pe-Dbl) 2. (van een ploeg) op een geringe diepte ingesteld *Et gebeurde mit de gewone ploeg, die wodde schol zet* (Dhau), *Veur een wiertien tussen een iezet, daor koj' de ploeg mit dieper en scholder zetten* (Ld), *Mit de ploegspille kuj' de ploeg diepe en schol mit zetten* (Ste) 3. mager, dun, schraal (Db, Dfo, Obk, Ow) *Dat besien het niet al te vule vleis, et is wat schol* (Obk), *een schol besien* (Dfo, Ow), *Dat beest is wel wat schol in de rogge* (Db)

scholdoek z. *schorreldoek*

scholekster (verspr.) ['skolekstr] - scholekster

schölk (Ste, Bu, Nbk en oost.) Ook **schulk** (Bdie, Dfo, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Nt, Obk en west., p, bo: Nw, Op) de; -en; -ien [skœl(ə)k/skɔl(ə)k] 1. schort, scholk (ook vaak met verkl.:) *een halve schölk* schort alleen voor de schoot, zonder zijkanten, achter om het middel vastgebonden (verspr.): *Gatbanen haj' bij' halve schulken, mit een strik op 't gat* (Dfo, Np), *Vroeger zetten ze de breideschie op 'e raand van de halve schölk* (Ste), *een hiele schulk* (Ste), *een halve wollen schulk* (Ste), *een kot schulken* d.i. alleen voor de schoot (Ol-Nl), *een lege schulk* id. (Op), *'n lange schölk* (Dfo), *een luusterse schölk* (Ow), *de zwatluusteren schölk* nl. voor gebruik op zondag (Bu), *'n halve schölk* afdroogdoek (Nbk), *een schölk veur hebben* (Nbk, Np), *Vrouwluuden hebben tegenwoordig nooit meer een schulk veur* (Sz, Obk), *Een halve schölk was van dikke wolle, veur et roege wark zoas mit bussebunen, 't was een warkschölk* (Bu, Dfo, Nbk), *wat onder de schölk hebben* in verwachting zijn (Dfo, Diz, El, Np, Nbk, j), *Doe mar even de schulk veur* (Dho), *As de vrouwluuden et roegste wark wat daon hadden, kregen ze een schone schölk veur* (Ow), *Kiender kregen bij' gelegenheid (maegies) een witte schölk veur en een witte broek mit takkies om de kni'jen an* (Ow)

schölkebuse (Nbk) Ook **schulkbuse** (Sun-Ot), **schulkebuse** (Np, Spa) ['skœl.../...] - schortezak

schölkegoed (Db) ['skœl...] - schortenstof *As N. straks komt, moe'n we d'r omme daenken dat we schölkegoed kopen* (Db)

schölkestof - schommelen

schölkestof (Ma) ['sk...] - schortenstof
oolde, luusterse schölkestof (Ma)

schölkvol (Nbk, j) de ['sk...] 1. de hoeveelheid die in een schort gehouden kan worden (die men aanheeft) *'k Zie de gooldballen nog an de boom zitten, en S. geeft oons een schölkvol* (j)

scholle de; -n; -gien ['skɔlə] 1. (vaak verkl.) ijsschots *As et begon te dujjen mackten we mit de klompen et ies an schollen, en dan mar vlogge d'r overhenne, krek zolange as d'r iene in gleeed en dan was et lachen!* (Obk), *D'r zat een scholle in et ies en d'r scheut een jonge in, now, die was goed nat* (Obk), *Now et duit, kommen d'r allemaal schollen in de vaort* (Ol-Nl), *et ies an schollegies trappen* (Nt), *Et ies ligt in schollegies* (Np) 2. door licht ploegen omgeworpen deel van de aarde dat licht opbolt (Dhau, Obk, Sz), vgl. *As et laand ondiepe ommeploegd is, dan ligt et in schollegies; d.i. as de voren een betien bol/hol liggen en niet zo dichte tegen mekeer an, dus mit bolle kaanten, as schobben* (Obk), *Mit die regen op 't ogenblik blijft alle water tussen de schollegies op 'e bouw staon* (Sz), *Schollegies ploegen is et laand zwatmacken bij de haast* (Dhau)

scholledoek z. *schotteldoek*

schollegienlopen z. *schollegientrappen*

schollegienspringen (Np, Nw) onbep. w. ['skɔləxis...] 1. van ijsschots tot ijsschots springen (als spelletje)

schollegientrappen (Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Wol, bo: Nw) Ook *schollegiestrappen* (Bdie, Diz, Obk, Pe-Dbl), *scholletrappen* (Dfo), *scholtienbugen* (Ma), *scholtientrappen* (Dfo), *schollegienlopen* (Bu, El, Nbk, Np, Obk), *scholletrappen* (Dho, Ste), *schollegienzetten* (Nt, Spa, b: ln, bo: Nw) onbep. w. en het schollegientrapt ['skɔləxit.../...xis.../'skɔlə.../'skɔltim.../'skɔltitrapm/.../...] 1. lopen over ijsschotsen, ijsschollen als spelletje *Schollegientrappen is een geveerlik spullegien een gevaarlijk spelletje* (Nbk), *We weren veur schoele an 't schollegienlopen, schollegientrappen* (Nbk), *We gaon schollegientrappen* (Wol), *Vroeger doe we schoelejongen waeren, hewwe een protte schollegienlopen* (Np), *Je bin hielemaole nat, bij' weer an 't schollegientrappen*

west? (Nw), *Hij is an et schollegienzetten, zie der, hij zit d'r al deur id.* (Nt)

schollegienzetten z. *schollegientrappen*

schollegies (El) bw. ['skɔləxis] 1. op ondiepe wijze *We hebben et laand schollegies ploegd* (El)

schollegiestrappen z. *schollegientrappen*

scholletrappen z. *schollegientrappen*

scholletrappen z. *schollegientrappen*

schollewaeter z. *schottelwaeter*

schollewasken z. *schottelwasken*

schollewassen z. *schottelwasken*

schollig (El) bn.; -er, -st ['skɔləx] 1. ondiep *een schollig slotien* (El)

scholmaegd (Bu) bn. [skɔlmæ:xt; aks. wisselt] 1. niet zoveel in z'n maag kennende hebben (lett.: met ondiepe maag) *Nee, ik moet niet meer hebben, ik bin wat scholmaegd* (Bu), *Die is scholmaegd, die geeft gauw over* (Bu)

scholtenwaeter z. *schottelwaeter*

scholtienbugen z. *schollegientrappen*

scholtientrappen z. *schollegientrappen*

schommel de; -s; -tien ['skoml] 1. schommel (bekend speeltuig) *op 'e schommel zitten* (Nbk) 2. (veelal van een vrouw:) dikke persoon, die nl. schommelend loopt, vooral in *een dikke schommel* (Bdie, Bu, Diz, Ma, Np, Nt, Obk, Ol-Nl), *Da's ok een dikke schommel, hij kan mar amper meer lopen* (Diz)

schommelbalke (bs: Dfo, Nw) Ook *dri'jbalke* (bs) de; -n; ...balkien ['skoml.../'dr...] 1. balk waaraan de klok 'schommelt' bij het luiden, luid-as, met name in een klokkestoel *De klokke hangt mit stropen an de schommelbalke; die stropen bin van iezer en wo'n boven op 'e schommelbalke mit moeren en een plaete vaasteschreuveu en ze gaon an de onderkaante deur de kroon van de klokke* (bs)

schommelen zw. ww.; overg., onoverg.; schommelde, het schommeld ['skomln] 1. heen en weer (doen) gaan ten opzichte van het punt waaraan iets of iemand hangt, waarop iets steunt, op en neer (doen) gaan enz. *Et schommelt wat henne-en-weer gezegd bijv. van een touw dat in de wind hangt* (Ol-Nl, Nw), *even de waegen schommelen* enigszins op en neer doen veren van een kinderwagen om het kind in slaap te krijgen (Nw), *Oolde N. zat wat in*

de *schommelstoel te schommelen* (Obk), *Een voer huj kan aorig schommelen, aj' op een hobbelig pad rieden* (Bu), *De karre schommelt* (Ste), *De melkbussen staon op 'e karre te schommelen* (Spa, Ste), vandaar *Wat een lewaai, die bussen schommelen nog van de karre of* (Pe-Dbl) 2. (onoverg.) twijfelachtig zijn (of iets kan of net niet, of iets gaat gebeuren of net niet) (Ste, Wol en verspr. oost.), in de verb. *d'r omme schommelen*: *Et schommelt d'r omme dat et allemaole kan* (El), *Hi'j het nog niet wunnen mit hadrieden, et schommelt d'r omme* (Db), *Die vrouw lopt op 't leste, et schommelt d'r omme of et gaot gebeuren* de bevalling kan nu elk moment plaatsvinden (Obk), *Regent et al?* [met als mogelijk antwoord:] *Now, et schommelt d'r omme* (Bu), *Et kan haost gebeuren, et schommelt d'r omme* (Wol) 3. (onoverg.) zich om een gemiddelde bewegen (Dho, Ste) *De pries schommelt* (Ste), *Et schommelt d'r omme, om de 12 ure, daenk'* (Dho) 4. (onoverg.) heen en weer gaan op een schommel *Kleine A.A. was de hieltied in gedaachten, doe ze zat te schommelen* (Nbk) 5. verplaatsende bewegingen maken, onregelmatig lopen (Bdie, Bu, Db, Obk) *Wat hebben ze daar te schommelen* wat hebben ze daar te zoeken (Bdie), *Wat moet hi'j daor in de tuun te schommelen* rond te lopen (Db), *Wat dot hi'j daor te schommelen in die bos, schijf kon d'r wel wat zuken* (Obk), *Hi'j schommelt nog wel es wat bij mekaander weet geld, goederen bijeen te krijgen* (door her en der naar toe te gaan en te vragen enz.) (Bu) 6. (onoverg.) schommelend, waggelend gaan *Dat dikke peerd schommelt ok aorig* (Pe-Dbl), *Die vrouw schommelt d'r aorig langes* (Diz), *Dat meenske is zo dikke, ze schommelt d'r over* (Nw, Wol, Db), (onpers.) *Dat vrommes is zo dikke, et schommelt d'r over mit heur* (Ma), *Hi'j het vast weer te vule had, hi'j lop weer zo te schommelen* (Ol-Nl), *Die schommelt d'r zo raar langes* (Spa) **schommelgat** (Dho) Ook **schommelkont(e)** (Dfo, Dho, Mun, Sz) et; -ten; -tien ['skom|gat/...kont(ə)] 1. dikke vrouw *Die buurvrouw is zo dikke, et is een goeie schommelkont* (Sz), *Dat is ok een dikke schommelkonte* (Dfo)

schommelkont(e) z. *schommelgat*
schommelstoel ['sk...] - schommelstoel *Oolde N. zat wat in de schommelstoel te schommelen* (Obk), *D'r weren ok schommelstoelen veur de kleinen* (Dfo)
schommeltouw ['sk...] - schommeltouw
schone Ook **schoon** (spor, bet. 12-14: verspr.) bn.; -r, schoonst ['skō:ə̃n/ skō:ə̃n] 1. rein, niet vuil, proper *schoon goed antrekken, Hej' de hanen wel schone? Eers moej' ze eerst even wasken!* (Nbk), *Et is hier slim schone* (Wol), (meestal gezegd i.v.m. de grote schoonmaak:) *Hej' et huus al schone?* (Nbk, b), *Et is daor altied even hemmel en schone* (Ow), *Zien vrouw had et binnen in huus mooi schone en netties maekt* (Ld), *De bijker moet schone wezen; hi'j moet him niet wasken mit ziepe die rokt, mar mit sunlightziepe* (j), *schoon schip maeken* (Nw), *jezels schone praoten* (l), *Die is schone op 'e ribben* erg mager (Ol-Nl), *niet schone op 'e huid wezen* z'n lichaam niet schoon hebben (Ste, v), ook fig.: niet vrijuit gaan, iets hebben gedaan dat eigen- lijk niet kon, onbetrouwbaar zijn (Db, Dfo, Nbk, Np, Nw, Op, Ste, Wol, b): *Hi'j hoeft niet zoveul praoties te hebben, want zelf is hi'j ok niet helemaol schone op 'e huid* (Op), *Ze is nog schone op 'e huid* heeft nog geen vrijer gehad (Db), *Hi'j is schone op 'e lever* heeft een blanco strafregister (Spa), *niet schone op 'e lever wezen* eerder dingen uitgehaald hebben die niet kunnen, geen blanco strafregister hebben (Np), *Hi'j is niet schone* niet eerlijk (Bu, Nw), *Die is niet schone op 'e graot* niet (geheel) zuiver op de graat (Bdie, El, Ol-Nl, Spa, Sz, Op), zo ook *Die man is niet schone op 'e ribben* (Pe-Dbl), *Die is niet helemaole schone op 'e naod* (Sz), *schone was* was van gesmolten honingraten (bs: Dfo), *zo schone as zulver* erg rein (Obk), *Et is d'r (zo) schone as de braand* (verspr. OS, Ste, vo), ...*as suker* (Nbk, Db) 2. (bn.) bruikbaar door nog niet gebruikt te zijn (en dus onbesmet) *N. had al een peer schone koppies klaor staon en hi'j schonk al gauw een peer bakkies koffie in* (j), *Et schoelebod was nog schone* (Nbk), *Laoten we mar mit een schoon schrift beginnen* (Db), *Hi'j had een schone leie* een blanco strafregister (Bdie, Nbk), *Hi'j het gien schone leie* is niet

eerlijk (Nw), *mit een schone leie beginnen* (Db, Ld, Nw), *een schoon ei onbebroed: Dat bin gien schone eier meer* (Ol-Nl, Op, El), *Mit eierzuken dan moej' ze even schouwen; aj' ze in et waeter leggen en ze blieden plat liggen dan bin ze schone, as ze wat drijfen en de dikke punt gaot naor boven drijfen dan bin ze een peer daegen bebruud* (Bu), *Ie kun 't gerust koken, want et is een schoon ei* (Sz), *Dat nussien kiewietseier was nog schoon* (Wol) 3. vrij van ongerechtigheden *mooi schoon waeter, Hij het de tuun slim schone* perfekt gewied (Dho), *De tuun moet neudig wided wodden, we moe'n zien dawwe 'm schone kriegen* (Dhau), *Veur dakbedekking mos et stro eerst uutsloekt wodden, et mos schoon stro wezen* (El), *Die koe is nog niet schone* d.i. na het kalven: heeft nog last van etter, slierten e.d. (Ste), zo ook *Een koe moet nao et kalven niet drekt bij de bolle, hij moet eerst schone wezen* (Ol-Nl) en *Die koe is al schone, die kan wel weer veur de bolle* (Diz), *Die koe is schone an de haoke verkocht* ontdaan van de ingewanden enz. (Wol), zo ook *Ik roeze dat et varken 200 pond schone is* (Db), *Hij praot zien schoont* vertelt alleen maar goeie dingen over zichzelf (Ste), *een schone moter* (spor.), *...auto* (spor.) 4. (bn.) in *schoon metselwark* schoon metselwerk (Nw) 5. (van land waarop men oogst) zodanig dat de oogst geheel verwijderd is *Et laand is schone, de vruchten bin van et laand* (Db, Dfo), *We hebben et laand schone* (Np), *Ze hadden et laand krek schone veur de regen* (Sz, Obk), *Aj' een stok laand mit verkope schone opleveren moeten, hiet de leste bouw van de eigener naobouw* (Ste) 6. (bn.; van de hemel) helder *De locht wodt schone in 't westen* (Bdie), *De locht wodt aorig schone* klaart flink op (Np) 7. (bn.; van alcoholische drank, veelal van jenever) klaar, helder *een schone of heldere jenever* (Diz), *Mag ik een schoon borreltien van je?* d.i. veelal: een jonge jenever (Wol), *Een borrel heurt schone te wezen, zonder kleurties d'r in* (Op), *Hij nemt vaeke een schone borrel* (Dho), (zelfst.:) *As we hier mit klaor binnen, dan nemen we een schone* d.i. veelal: een jonge jenever (Ol-Nl), zo ook *Doe mi'j mar een schone* (Spa), *Geef me*

mar... (Nt), *Ik lus graeg een schone* (Db), *Ik hebbe et liefst een schone* (Sz), *Schink me mar een schone in* (Bdie) 8. (bn.; van personen) proper zijnd, zindelijk handelend *Schone dat ze is!* (j), *een schoon meenske* (Ow), *Dat vrouwgien is zo schone, ie kun d'r van de vloer wel eten* (Obk), *Ze is zo schone as de braand houdt alles erg goed schoon, is keurig en schoon qua kleding* (verspr. OS, bl), *Die is nog schoner as schone* (Ste) 9. zindelijk, niet langer z'n behoeften in z'n broek doend (Sz) *Die kleine jonge is al haost drie jaor, mar moeder kan 'm nog niet schoon kriegen* (Sz) 10. onbezwaard, netto *Veur dat huus wil ik die pries hebben, en dan schoon* (Db), *Ik beurde f 100,- schone* (Spa), *schone op 'e haand aan schoon geld* (Nw), *D'r gaot niks meer of, 't is schoon geld* (Nbk, Sz), *Wat beur ie an schoon geld?* (Nw), *Hij het et kerwei mar anneumen, want hij kon d'r knap schoon geld verdienen* (Obk), *Veur die koe wi'k schoon geld beuren* de werkelijke prijs, zonder korting e.d. (Nt), zo ook *We mossen f 100,- schoon geld betaelen en d'r gong niks of, dus gien kotting* (Obk), *Ie kun nog wel wat beuren, want et is allemaole schoon* (Sz), *schone en roeg* netto en bruto (Bu), *een schone boedel* een onbezwaarde boedel (Bu, Ste) 11. in *de kaans schone zien* (spor.) 12. (bw.) geheel en al, zodat er niets over is *We moe'n een ni'je bussebuunder hebben, disse is schone of* (Ol-Nl), *Die akker 22 tree? Now, dan is et ok wel schone op* (b), *'t Is schoon gelok da'k die naalde liggen zag* (Db), *Bij de meerste koenen was de melk d'r haost schone onder weg en ze vermaegerden stark* (vo), *Et is een ofgejakkerd peerd; et beste is d'r schone of* (Obk), *Die man is schone uuteleefd* opgebrand, uitgeblust (Dfo), *Ik bin schone an aende doodmoe, volledig uitgeput, ook: uitgeblust, opgebrand* (vo, Nbk), zo ook *Hij was schone an 't aende* (Np), *Hij is schone an de haoke failliet* (Nbk), *Hij was schone an had helemaal geen geld meer* (Ma), zo ook *Hij is schone op bezit* niets meer, is failliet (Dho, El, b: ln), *We hadden vroeger wel een koe in de sparre an de ture, dat eten ze schone op* (Ste), *Et is schoon op* het is geheel en al op (Bu), zo ook *Ik heb alles schoon op* (Bu), *Hij*

was d'r schone verlegen mit (Dfo), *Hi'j het schoon geliek*, ook: ...schone geliek (Bdie, Nw), *We hadden schoon gelok, et huj was krek veur de bujje binnen puur geluk* (Dfo) 13. (bw.) graag, met plezier (Dho, Obk, Op, bl, p, b: In, s: Db) *Ze het et schone naor 't zin* (Op), *Hi'j mag d'r schone wezen* (Obk, p, b: In, s: Db), *Die wil schoon praoten graag* (bl) 14. (bw.) heel goed (verspr. OS, b) *Now kan 'k me schoon begriepen (...)* (b), *Dat kan 'k me schoon herinneren* (Ma), *Die kan him schoon redden* (Nbk), *Hi'j het schoon zien best daon* (Ow), *Ik weet nog best schoon dat bij' oons in schoele twie plaeten op 'e waand hongen* (Dfo) * *Wat laeter op 'e aovend, wat schoonder volk* hoe later op de avond, hoe schoner volk (Nbk, Np)

schone- ['skō:ə̃nə] - schoon-, eerste lid in samenstellingen (nl. scheidbare ww.) als *schonepoetsen*, *schonewrieven*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

schonebranen ['sk...] - schoonbranden *Bij' et slaachten van gaanzen en kiepen moej' de ploem d'r eerst of roppen en dan schonebranen* (Dfo)

schonebunen ['sk...] - schoonboenen *N. is mit de stal an 't raegen, we willen him vandeweke nog schonebunen* (Ld), *As de melkbussen schonebuund waeren, wodden ze op 'e kop op 't rek zet, om uut te lekken* (Op)

schoneharken ['sk...] - schoonharken, door te harken ontdoen van ongerechtigheden, hooi, rogge enz. die nog was blijven liggen *et laand schoneharken* (Ld)

schoneholen ['sk...] - schoonhouden *Ze hadden niet te klaegen over de verdienste en konnen ok best een knecht betaelen veur et verzorgen en schoneholen van de peerdestallen* (j), *Dat grote huus kan 'k haost niet schoneholen* (Np)

schonehouwen (Nbk) zw. ww.; overg.; houwde schone, het schonehouwd ['sk...] 1. door te slaan ontdoen van restanten, hinderlijke obstakels *Ze hadden de ruten d'r grondig uthouwd, ze hadden et grondig schonehouwd* (Nbk)

schonehujjen (Nbk) Ook **schoneklauwen** (Nbk) zw. ww.; overg.; hujde schone, het schonehujd ['sk.../...] 1. hooi bijeenharken dat bij het eerdere bijeenbrengen of harken is blijven liggen, ook: nauwgezet het hooi

bijeenbrengen en van het land halen *Je moe'n de boel goed schonehujjen, want ieder hujgien kost een cent* (Nbk)

schonejaegen (Np) zw. ww.; onoverg.; jachtte schone, is schonejacht ['sk...] 1. schoonwaaien van de lucht *De locht jacht hielemaole schone* (Np)

schoneklauwen z. *schonehujjen*

schonemaeken Ook **schoonmaeken** (Db, Obk, Ol-Nl, bs: Obk), **schoonmaken** (WH) ['sk.../skō:ə̃m.../...] - schoonmaken: reinigen, van vuil, ongerechtigheden ontdoen *Hi'j maekte de stal schone in et veurjaar* (Pe-Dbl), *Et hiet dat ze 't schoonmaekt hebben, mar et mag wel zo wezen* (Obk), *Ik zal de tuun mar even schoonmaeken, d'r komt aorig onkruid in wieden* (Db), *mit een sloothoake de sloot schonemaeken* (Bdie, Np, Sz, Pe-Dbl), *Heit het een plakkiën veur oons schonemaekt in de kolk en daor bin we an 't visken vrijgemaekt van waterplanten* (j), zo ook *De viever is al es schonemaekt* (Obk), *mit de wiene de haever of rogge schonemaeken* (Pe-Dbl), zo ook *de rogge schonemaeken deur de sjouwe* (Ste, Dfo), *Laeter in et jaor moej' de (bi'je)kōrf wel es schonemaeken; dan wodt an de onderkaante van de raoten een stokkiën ofsmeden, dan kriej' weer ni'j wark* (bs: Obk), *Je hebben natte bokkens en druge bokkens; natte bokkens moej' nog schonemaeken en bakken* (Nbk)

schonemaken z. *schonemaeken*

schonen zw. ww.; overg., onoverg.; schoonde, het schoond ['skō:ə̃n:] 1. schoonmaak houden: van het huis, i.h.b. van de stal(len) nadat het vee in het voorjaar in de wei komt *Hej'm 't schonen daon? Hoeveer bin jim?* (Nbk), *H. komp dommiet, die helpt mi'j schonen* (Nw), *Ze bin drok an 't schonen* schoonmaak houden (Bu, Dhau, Pe-Dbl, Dho), *Et begint mooi weer te wodden, we beginnen te schonen* schoonmaak houden (Db) 2. wieden, ontdoen van onkruid en vuil (inzake sloten) *bieten schonen* uitdunnen en van onkruid ontdoen (Ste), *We moe'n de eerpels en de bieten schonen* (El), *de bonen schonen* (Spa), *de tuun schonen* (Pe-Dbl), *Bij' 't haast moe'n de boeren schonen* d.i. de sloten schoonmaken (Db) 3. ontdoen van kaf *Vroeger wodde mit de wiene et koren schoond* (Ol-Nl), *Et zaod moet nog*

schoneporken - schooien

- schoond wodden* (El, Ma, Dfo), ...*moe'n we nog schonen* (Bu, Obk, El), *De gedöste rogge kuj' mit een wanne schonen, mar moet deur de wiene* (Op), *rogge schonen* (Ow), *Doe we zelf rogge verbouwd in de oorlog leuten we dat deur de wiend schonen* (Sz) 4. opklaren (van de lucht) (Bu, El) *De locht begint te schonen* (El), ...*schoont wat* (Bu) 5. resten van de nageboorte uit het lichaam doen gaan (Bu, Obk) *Die koe schoont nog* (Bu), *D'r komt nog kotvoels, die koe is nog niet weer schoond* (Obk)
- schoneporken** (Ld, Nbk) zw. ww.; overg.; porkte schone, het schoneporkt ['sk...] 1. door te porken, krabbend te peuteren schoonmaken *een rokerspiepe schoneporken* (Ld)
- schonepraoten** (Nbk, Nw, Ow, Ste) zw. ww.; overg.; praotte schone, het schonepraot ['sk...] 1. door vergoelijkend, uitleggend, relativerend te praten een blijvende boosheid, een dreigend negatief beeld enz. voorkomen, vrijpleiten *Ik moet et even schonepraoten* (Nbk), *Dat konnen ze niet schonepraoten* (Ow), *iene schonepraoten* (Nbk, Nw): *Now wij' him zeker ok nog schonepraoten* (Nbk)
- schoneraanselen** (Ld) zw. ww.; overg.; raanselde schone, het schoneraanseld ['sk...] 1. door tegen en langs elkaar te schudden reinigen *We doen de eerpels wel es in een dun zakkien en raanselen ze dan schone* (Ld)
- schonerosselen** (Ld) zw. ww.; overg.; rosselde schone, het schonerosseld ['sk...] 1. hetz. als *schoneraanselen*, z. aldaar *We doen de eerpels wel es in een dun zakkien en rosselen ze dan schone* (Ld)
- schonerossen** (Ste) zw. ww.; overg.; roste schone, het schonerost ['sk...] 1. reinigen door te rossen (bet. 2) *Ie moe'n je soms eerst schonerossen veurdaj' in huus kommen* (Ste)
- schoneschrabben** (Db) Ook *schoonschrabben* (Db) zw. ww.; overg.; schrabbede schone, het schoneschrabbed ['sk.../skõ:ãskrabm] 1. door te schrabben schoonmaken *een anbakte panne schoneschrabben mit een diggel* (Db)
- schoneschrobben** (Dfo, Ld) ['sk...] - schoonschrobben *Nao 't bussebunen schrobben we 't buunstap schone, mar dat hoeft now niet meer* (Ld), *We zullen dat smerige straotien even schoneschrobben* (Dfo)
- schoneschudden** (Ste) zw. ww.; overg.; schuddede schone, het schoneschudded ['sk...] 1. reinigen door tegen en langs elkaar te schudden *We deden et zaod dat naost de wiene vul, in de wanne; die wanne was vlochten. We hebben 'm laeter ok wel bruukt om kleine eerpels schone te schudden* (Ste)
- schoneslepen** (j) zw. ww.; overg.; sleepte schone, het schonesleept ['sk...] 1. door te slepen schoon, vrij maken van iets, vgl. *De wegen wodden schonesleept mit de snij-roemers* (j)
- schoneslikken** ['sk...] - schoonlikken *De katte slikt 'm schone* (Np)
- schonespoelen** z. *schonespulen*
- schonespuiten** ['sk...] - schoonspuiten *de auto schonespuiten* (Spa, Op)
- schonespulen** (Dfo) Ook *schonespoelen* (Nbk) ['sk...] - schoonspoelen
- schonevegen** ['sk...] - schoonvegen *et eigen pattien schonevegen* zich (goed) weten te redden (veelal: en niet op een ander letten) (Ow), (van iemand die veel weggaat:) *As die een bessem an de kont had, dan veegde ze de weg schone* (Nw)
- schonewasken** (j) ['sk...] - schoonwassen: door te wassen reinigen
- schonewi'jen** (Ld) ['sk...] - schoonwaaien *De locht die wijt wat schone, de zunne komt d'r haost deur* (Ld)
- schonewrieven** (Nbk) ['sk...] - schoonwrijven
- schonighied** (Bu, Nbk) de ['skõ:ẽnəxhit] 1. het schoon, rein zijn *Tegenwoddig moej' de koenen ok scheren, veur de schonighied, et is hygiënischer* (Bu)
- schonmaek** z. *schoonmaek*
- schonmaeken** z. *schoonmaeken*
- schoof** z. *schoeve*
- schooien** ['sko:ajɲ] - schooien: bedelen *Hij schooide op 't laest bij' ien van de burgers daor* (b); dringend vragen om geld, eten enz. *Iederiene het d'r gien nocht an daj' veur alderhaande doelen bij' de huzen langes moeten te schooien* (Nbk), *Die hond lopt altied te schooien bij' de weg* (Dho), *Zit toch niet zo te schooien, hond!* (Nbk); bedelend ophalen een peer centen bij' *mekeer schooien* (j)

schooier de; -s; -tien ['sko:əjɾ] 1. schooier, bedelaar *Daenk d'r omme, dokter, we bin gien schooiers* (vo) 2. schobber, arme, haveloze persoon *Zol die S. zoe'n schooier as mi'j wel hebben willen?* (j), *N. lopt d'r as een schooier bi'j* (Db) 3. hond die schooit

schooieri'je de [sko:əjə'r...; z. -i'je] 1. het schooien, z. aldaar *Daor zoj' toch ok ziek van wodden, altied die schooieri'je an de deure!* (Nbk), *Et was mar wat schooieri'je an de deure* (j), *Hool es op hond, mit die schooieri'je!* (Nbk)

schooiershond de; ...honnen; ...hontien ['sk...] 1. (vaak verkl.) loslopende hond die zich her en der begeeft *Die schooiershond snipt overal wat weg* (Spa, Wol) 2. hond die voortdurend schooit, bedelt *We willen van oonze hond gien schooiershond maken, dus niks geven aj' an 't eten binnen!* (Sz) **schooierskoffie** (Dfo) de ['sk...] 1. slechte koffie

schooierstok (Db) de; -ken ['sk...] 1. bedelstaf (lett.)

schooiersvolk (I) ['sk...] - schooiersvolk **schoolarts** z. *schoelears*

schoolder Ook *schouder* (WH) de, ook wel et; -s; -tien ['sko:ldɾ/'skɔmɾɾ] 1. schouder: bij mens of dier *briede schoolers* (Nbk), *smalle schoolers* (Nbk), *wat rond in de schoolers, diepe in de kraege* (ba), *Hi'j pakt N. bi'j 't schoolder* (Db, b), *Hi'j is al zeuventig jaor, mar hi'j dreegt nog mit gemak een zak mael op 'e schoolder* (Op), *een zak over de schouder slaon* d.i. een lege zak (Spa), *Ik heb de iene schouder wat hoger as de andere* (Sz), *Hi'j wroong him mit kop en schoolers deur 't regenbakgat* (b), *Die koe het de boek an de schoolers zitten* heeft een platte buik (Ste), *De veurham komt van de schoolers* (Ste), *Je kun 't verhipt in 't schoolder hebben pijn hebben in, last hebben van* (Nbk, Ol-Nl), *Ik heb piene onder de schoolder* (Np), *de schoolers ophaelen, iene op 'e schoolder kloppen* nl. als teken van bemoediging of om te prijzen (b, Nbk), *mekeer op 'e schoolers slaon, Hi'j nam/tilde et kiend op 'e schoolder(s)* (Nbk), (fig.:) *En ie kun de aarmoede van de hiele wereld niet op je schoolers nemen, dan gaaj' d'r zels onder deur zich daar verantwoordelijk voor voelen, stellen*

(vo), *Hi'j zette even de schoolder d'r onder, en et voer huj was zomar deur de baander* d.i. kracht zettend met een schouder (Ld), *We zullen de schoolers d'r onder zetten* ons flink gaan inspannen (Nbk, Spa) 2. deel van een kledingstuk dat een schouder bedekt *Die trui is me wat te wied in de schoolers* (Nbk)

schoolderblad Ook *schouderblad* (WH) ['sk...] - schouderblad *Ik bin zo stief in de schoolderblaeden* (Bu), *Et zit me aachter de schoolderblaeden* d.i. de jeuk of de pijn (Bu)

schoolderdoek (verspr.) Ook *schouderdoek* (WH) ['sk...] - schouderdoek

schooldergewricht (Nbk, Nw) ['sk...] - schoudergewricht

schoolderkappe (Bdie, Bu, Dho, Diz, Ol-Nl) Ook *schouderkappe* (WH) de; -n; ...kappien ['sk...] 1. schoudevulling *Die het schoolderkappen onder de kleren, om de schoolers wat hoger d'r uut zien te laoten* (Bu)

schoolderkarbonade (spor.) ['sk...] - schouderkarbonade

schoolderkloppien (verspr.) - schouderklopje

schoolderstok (spor.) Ook *schouderstuk* (WH) et; -ken; -kien ['sk...] 1. hetz. als *schoolder*, bet. 2 *'t Was een zwatte musse, strak om 't hoofd, een koortien d'r deur om et om de hals vast te strikken, dan lange schouderstukken en helemaole ofwerkt mit kleine, zwatte ballegies rondomme* (Spa)

schooldertasse (spor.) ['sk...] - schouder-tas

schoolslag z. *schoeleslag*

schoon z. *schone*

schoonder (verspr. OS, verspr. WS noord. van de *Lende*) bn., bw. ['skō:əndɾ] 1. mooi en goed, erg bruikbaar, kostelijk *Wat een schoonder peer, dat jonge stel* (Obk), *Et zicht d'r allemaole schoonder uut* (Dhau), *De buurvrouw het altied schoonder goed* (Spa, Ld), zo ook *Alles is kepot, et is zunde van dat schoondere goed* (Ma, Sz, Op), *'t Is zunde van dat schoondere eten* gezegd bijv. als iets weggegooid wordt (Obk), *Vee dat doodgaon was wodde in de grond bestopt; zunde van dat schoondere vleis* (Ow), *Mien buurman laot et nog in de sloot lopen, die schoondere giere* (Sz) 2. (bw.) geheel en al, zeer (Np, Ol-Nl, Op)

schoonderbest - schoonschrift

Et begrootte me schoonder (Np), *Dit pakkien is van kleur schoonder geliek as een eerder pakkien, dat ik had hebbe* helemaal gelijk (Op), *Dat hi'j d'r nog zo goed of kwam, was schoonder gelok* (Op), *Ik kan me dat schoonder indaenken* (Ol-Nl)

schoonderbest (Dhau, Obk, Ol-Nl) bn., bw. [skõ:ãndʁbest; aks. wisselt] 1. zeer goed, zeer fraai *Et was schoonderbest voer veur de beesten, dat lekkere huj* (Obk), (zelfst.) *Et zicht d'r allemaol op zien schoonderbest uut* (Dhau), *Dat kan 'k mi'j schoonderbest indaenken* dat kan ik me heel goed voorstellen (Ol-Nl)

schoondertien (Bu) et; ...ties [skõ:ãndʁtin]

1. schrijvertje, bep. watertorretje

schoondochter ['sk...] - schoondochter

schoonfamilie ['sk...] - schoonfamilie

schoongeld (verspr.) et ['sk...] 1. schoon geld, het volle bedrag, het geld zonder dat nog onkosten enz. moeten worden afgetrokken *Daor he'k f 50,- schoongeld an overhullen* (Nw), *Hi'j het die koe veur me verkocht, ik beurde d'r schoongeld zovule veur* (Nw)

schoonheit (OS, Nw, spor. elders in WS) ['sk...] - schoonvader

schoonhiedsmiddel (l) ['sk...] - schoonheidsmiddel

schoonhujjer (Pe-Dbl) de; -s ['sk...] 1. hark aan de achterkant van een hooimachine *Vroeger mit de peerdhujjesiene kregen ze van die kleine rillegies van de schoonhujjer, die mos ie d'r wel bi'j harken* (Pe-Dbl)

schoonmaak z. *schoonmaak*

schoonmaek Ook *schoonmaek* (Nbk, elders spor.), *schoonmaak* (WH) de ['skõ:ãmɛ:k/ 'skom.../...ma:k] 1. schoonmaak (d.i. vooral: in het voorjaar en in de herfst) *In et veurjaar holen we grote schoonmaak* (El), *Ieder jaor mit de schoonmaak kwammen ze veur de dag gezegd* bijv. van oude foto's die men bij de grote schoonmaak dus weer eens tegenkwam (Nbk, Np) * *As de meie is in 't laand/Moet de schoonmaak an de kaant* (Pe-Dbl)

schoonmaekbesien z. *schoonmaekertien*

schoonmaekbeurt ['sk...] - schoonmaakbeurt *Die reumelties meugen wel es een schoonmaekbeurt hebben* (Dhau)

schoonmaeken Ook *schoonmaeken* (Nbk),

schoonmaken (WH) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het schoonmaekt ['skõ:ã mɛ:kʃ, veelal: 'skõm.../.../...] 1. een schoonmaak uitvoeren (m.b.t. het hele voorhuis) *As d'r wat uut 't stee mos mit schoonmaeken (...)* (j), *'t Is meitied, de vrouwluden beginnen te schoonmaeken* (Dhau), *We hebben al schoonmaekt* (Nbk) 2. z. *schoonmaeken*

schoonmaeker (spor.) ['skõ:(ã)mɛ:kʃ] - schoonmaker

schoonmaekertien (Bu, Db, Diz, Ld, Nw, s) Ook *schoonmaekbesien* (Ld) ['sk.../...] - bekend insect: schrijvertje *Schoonmaekerties op 't waeter vliegen hadde hennen-weer; ze maeken et waeter schone* (Nw)

schoonmaektied (Db, Nt, Ol-Nl) de ['sk...] 1. tijd van een grote schoonmaak (in het voorjaar en in de herfst) *'t Is gauw weer schoonmaektied, dan kun we de boel weer es lochten* (Ol-Nl)

schoonmaekwaeter (Bu) et ['sk...] 1. water waarmee men reinigt *et schone schoonmaekwaeter van de was* (Bu)

schoonmaken z. *schoonmaeken, schone-maeken*

schoonmem (OS, Nw, spor. elders in WS) ['sk...] - schoonmoeder

schoonmoeder (WS, spor. OS) ['sk...] - schoonmoeder

schoonmoeke (Dho) ['sk...] - schoonmoeder

schoonoolden (Bu, Nbk, Wol, vo) Ook *schoonoolders* (Obk, Op) ['skõ:ãno:ldn/...o:ldʁs] - schoonouders (...) *et rimpende verstarf van heur schoonoolden (...)* (vo)

schoonoolders z. *schoonoolden*

schoonrieden (Dfo) ['sk...] - schoonrijden (op de schaats)

schoonrieder (Spa) de; -s; -tien ['sk...] 1. kunstschaats

schoonschrabben z. *schooneschrabben*

schoonschrieven (Db, Ol-Nl, Sz) ['sk...] - schoonschrijven (op school) *We hadden vroeger ok een schoonschrift, dan mossen we schoonschrieven, dik en dun* (Sz), *een appat schrift om in te schoonschrieven* (Db)

schoonschrift (Sz) ['sk...] - schoonschrift: schrift voor het schoonschrijven *We hadden vroeger ok een schoonschrift, dan mossen we schoonschrieven, dik en dun* (Sz)

schoonsel (Db, Dfo, Dhau, Ow) et ['skō:əs] 1. plantenresten e.d.: vrijkomend bij het opschonen van sloten, het reinigen van het koren enz. *D'r kwam nogal wat schoonsel uut de haever* (Db), *et schoonsel aachter de wiene* (Ow)

schoonvader (WS, spor. OS) Ook **schoonvaeder** (Nt) ['sk...] - schoonvader
schoonvaeder z. *schoonvader*

schoonvolk (Nbk, Ol-Nl, Wol) et ['skō:əf...] 1. schoonouders *mien schoonvolk* (Ol-Nl)

schoonzeune ['sk...] - schoonzoon

schoonzuster ['sk...] - schoonzuster, hetz. als *snaorske*

schoor bn. [sko:ər] 1. schrap, schoor, in *te schoor* (verspr.), of (verb.): *te schore* (verspr.): *je te schoor zetten* zich schrap zetten (lett.), zodanig gaan staan dat men flink steun heeft (verspr.): *Mit touwtrekken moeten je je goed te schoor zetten* (Wol), *De hadrieder zette 'm te schoor om vlogge van 't aende te kommen* (Obk), *Et wijde zo had, dat in de wiend op mos ie je te schoor zetten* (Sz), *Hij zette him aorig te schore* (Bdie, Bu, Ol-Nl), *...reer te schore* (Dhau), (zonder *te*): *Mit de hadde wiend heb ik me goed schoor zet, om d'r tegenop te kunnen* (Db) en fig.: *Iederiene die slaegen wil, moet him soms schoor zetten* moet op scherp staan (Op), verder in *Hij hadde de voeten te schoor tegen et veurplaankien en hong an et leide* hij had z'n voeten strak tot steun geplaatst (vo) en in *de hakken te schore zetten, zoas bij touwtrekken* tot steun in de grond geplaatst (Bu)

schoorbalke (Ma, Sz) ['sk...] - schoorbalk *De schoorbalke staot schuin naor boven* (Sz)

schoorhakkend (Dho, Op) bw. [sko:ər hakŋt] 1. schoorvoetend *Ze kommen d'r schoorhakkend an, ze hebben zeker wat uuthaeld* (Dho)

schoorhekke (El, Ow, Sz) et; -n ['sk...] 1. bep. verplaatsbaar, open hekwerk *Een schoorhekke veur de koenen* (Sz)

schoorlatte ['sk...] - schoorlat *Mit et metselen staon de kezienen op plek mit schoorlatte* (Spa), *Slao d'r mar een schoorlatte tegen* (Wol), *Veurdat we d'r pannen op leggen, moe'n we d'r nog wel een paar ni'je schoorlatte op timmeren* dwarslatten op een dak (Dho, Op)

schoorpaol (verspr.) ['sk...] - schoorpaal *Bij die hekkepaol moet mar een schoorpaol, anders staot hi'j weer zo scheve* (Sz)

schoorplaanke (Ow) de; -n; ...plaankien ['sk...] 1. schuine omhooggaande plank als onderdeel van een hek, z. *schore* bet. 1

schoorsel (Ld) et ['sk...] 1. schuine plank, balk in een hek

schoorsteen z. *schostien*

schoorsteenbod z. *schostienmaantelbod*

schoorsteenplate z. *schostienplaele*

schoorsteenlieste (Spa) de; -n ['sk...] 1. lijst van een schoorsteenmantel *De klokke staot op de schoorsteenlieste* (Spa)

schoorsteenmantel z. *schostienmaantel*

schoorvoetend [sko:ərʔutŋt] - schoorvoetend *De hond kwam schoorvoetend naor me toe* (Diz), *Hij kwam d'r schoorvoetend an* (Dho)

schoot de; schoten; schotien [sko:ət] 1. ruimte gevormd door de voorkant van onderlijf en dijen samen, vooral: de bovenkant van de dijen als men zit *A.H. moch nog graeg even bij me op 'e schoot zitten* (Nbk), *Kom mar even bij mi'j op 'e schoot* (Nw), *...bij me op 'e schoot zitten* (Op, Dho), *...op schoot...* (Sz), *een kiend even op ('e) schoot nemen* (Nbk), *...bij iene op 'e schoot zetten* (Nbk), *Vroeger verdreugden ze de poppen op 'e schoot* (Obk), *haost bij mekeer op 'e schoot zitten* te dicht bij elkaar zitten, wonen (spor.), *niet mit de hanen in de schoot zitten blieden* niet blijven dralen, niet afwachten maar iets gaan doen (Ow), vandaar *De boeren en boerties zatten mit de huusholings hier niet mit de hanen in de schoot* (Ow), zo ook *Ze mossen niet mit de hanen in de schoot zitten, mar goed anpakken willen* (Ow) 2. holte in de kleding op de plaats als genoemd in bet. 1 (oorspr. all. van vrouwenkleding) *de balle in de schoot gooren* (Nt), *een schoot maeken* (Dfo), *Et geld is 'm gewoon in de schoot valen* heeft hij zomaar gekregen, zonder of met zeer weinig moeite gekregen (Op), *De appelties bin him in de schoot valen* hij heeft een flinke erfenis gekregen (Obk) 3. (vaak verkl.) extra stukje aan bep. vrouwenkleding, afhankelijk vanuit het middel *et schotien veur om de middel* (Ow), *De schoot is wat te lang* (Op), *Ik heb een schotien an mien bloeze* (Diz, Np, Spa,

schootgat - schoppe

Wol), *een schoot an een damesjak* (Sz), *een jurk mit een schotien* (Spa), *jakkien mit schotien jak* dat afhangt, a.h.w. met een zeer kort rokje (Ste, Dfo), *De vrouwen hadden vroeger soms appatte schoties veur, dat weren appatte kotte schölkies* (Obk) 4. halve lage schort van een smid (Ow) 5. ankerhoofd (Obk) *De schoot van een muuranker was vroeger vaeke in de vorm van et jaortal van de bouw* (Obk)

schootgat (Ste) et; -ten ['sko:ət...] 1. hetz. als *vanggat*, z. aldaar

schoothontien ['sk...] - schoothondje (lett.) *een lief schoothontien* (Nbk)

schootjakkien (Dfo) et; ...jakkies ['sk...] 1. jak (voor vrouwen) dat afhangt, a.h.w. met een zeer kort rokje eraan

schootkoffiemeule z. *schootmeule*

schootkomputer (spor.) ['sk...] - schootkomputer

schootmeule (Bdie, Db, Dho, Nw, Pe-DbI, Wol) Ook *schootkoffiemeule* (Dhau, El, Nw, WH) de; -n ['sk...] 1. ouderwetse koffiemolen die men in zithouding tussen z'n benen klemt en vervolgens handmatig doet malen *Wij hebben een waandmeule en een schootmeule* (Wol), *De schootkoffiemeule mos ie tussen de kni'jen holen aj' koffie maelden* (El)

schootschölk (Obk) de; -en; -ien ['sk...] 1. halve schort (die alleen de schoot bedekt) *· Een schootschölk is een schölk mit banen om de middel en van aachteren vaaste, mit een strik d'r op* (Obk)

schootskleed (Diz) et; ...kleden ['sk...] 1. kleed vlak voor de voorste zitplaatsen in een kapwagen

schootvak (Ste) et; -ken; -kien ['sk...] 1. deel van het hooivak met het *schoot-* of *vanggat*

schootvörke (Dfo, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Ow, Ste, bo: Bu) Ook *schootvorke* (Bdie, El, Nw) ['sk.../...] 1. tweetandige vork om garven of hooi mee op te steken (z. ook *opschoten*) *Een twietanige vörke wodt een schootvörke nuumd; daor mos ie et zaod mit opschoten* (Nbk), *bossen (stro) toeschieten mit et schootvörkien* (Ste)

schop de; -pen; -pien [skop] 1. schop (met de voet) *Ik kreeg een schop tegen mien bien* (El), *Ze dee een schop naor him maakte een schoppende beweging* (Nbk), *iene een schop onder de kont geven* (alg.,

Ow), d.i. ook: iemand weggagen (bo: Nw, Op), *Hi'j kreeg een flinke schop onder de kont van zien heit* (Ld), (dreigend:) *Aj' niet opschieten kuj' een schop onder de kont kriegen!* (Nbk, Dho), zo ook *Za'k je een schop geven?* (Diz, Nbk, Np), *...onder de kont geven?* (Nbk), *Ie kun van mi'j een schop kriegen* (Np) en *Wij' een schop onder de kloten hebben?* (Np), *Die gef't 'm daor een schop!* (Dfo), *Ik heb 'm een goeie schop geven* (Sz), *Hi'j kreeg een schop tegen de schenen* (Ow, Wol, Dho), *Hi'j kreeg een schop veur de schenen* (Bu, Ma), *Ik zal je een schop veur de schenen geven* (Ste), *iene een schop naogeven* achteraf belasteren, een slechte naam bezorgen (Sz), (gezegd van iemand die niet lang is geworden:) *Doe hi'j jong was, het hi'j niet genoeg schoppen onder 't gat had* (bo: Nw, Op), (bij voetbal:) *een vrije schop* (spor.)

-schop Ook *-schap*; de afleidingen op -schop vindt men vooral in minder gelede woorden; west. vindt men ook in dat geval toch vrij regelmatig -schap [skop/skap] -schap, achtervoegsel in woorden als *bliedschap, zelschap, kampioenschap, rekenschap, naolaotenschap*

schopaankel (Dhau, Diz, Np) Ook *schop-ankel* (Dfo, Dho, Obk), *schopenkel* (Bdie, Db, Ma, Ow, Spa, Sz, Wol) de; -s; -tien ['skop.../...] 1. enkel met open wond(en), nl. als gevolg van het dragen van klompen, waarmee men zich tegen z'n enkel schopte **schopenkel** z. *schopaankel*

schoppe de; -n; schoppien ['skopə] 1. schop, spade (blad en steel maken een lichte hoek) *De schoffel lopt op een punte uut, de schoppe is vierkaant* (Bu), *Pak even een schoppe veur in de tuun* (Nw), *Hi'j kan goed mit de schoppe overweg* kan flink werken met de spade (Np), *Hi'j ston an de schoppe verrichte spitwerk met de schop* (Ma), *de schoppe in 't hokke zetten* d.i. neerzetten in het hok (Sz), *Kaansschoppen bin Groniger schoppen* (Ste), *Dat leverde gauw zovule op as warken mit de schoppe* als het verrichten van graafwerk met de schop (Ow), *op 'e schoppe zitten* zonder broodwinning zijn (Ste, d, k: Ste): *Mit een jaor zit ie toch weer op 'e schoppe* (Ste), *Die kaampe laand moet hielemaole op 'e schoppe neumen wodden* moet geheel

worden omgespit (Op), *Die staot op 'e schoppe te leunen* hij staat even uit te rusten (en leunt daarbij op z'n schop) (Nw) 2. schop waarmee men opschept *De hoolten schoppe wodde vroeger bruukt om zaod of kaf of eerpels op te scheppen* (Dhau), *De blikken schoppe wodde bruukt in de strontbak en op 'e stal* (Dhau), *Et komt d'r mit de schoppe in en 't gaot d'r mit de kroje weer uut* er wordt daar veel geld verdiend, maar het wordt er nog sneller weer uitgegeven (El), zo ook *Ze gooien et d'r mit de schoppe in en et gaot d'r mit de kroje weer uut* (Np)

schoppeblad et; ...blaeden ['sk...] 1. blad van een schoppe, z. aldaar

schoppelik (vo) ['skoplək] - schappelijk, redelijk *En de Duitsers weren hieltied nog schoppelik mit boeren* (vo)

schoppen I de; schoppen, ook schoppens ['skopm] 1. (bij het kaartspel) kaart met één of meer schoppen *Ik heb disse keer haost hielemaole gien schoppens* (Nbk) 2. (bij het kaartspel; g. mv.) alle kaarten met één of meer schoppen *Wat is et, schoppen of klaover?* (Nbk), *Schoppen is troef* (Nbk)

schoppen II zw. ww.; overg., onoverg.; schoppte, het schopt ['skopm] 1. schoppen, trappen *Hij schopte tegen een stientien* (Nbk, Np), *Hij het die aarme hond schopt en trap!* (Nbk), (dreigend:) *Za'k je onder de kont schoppen?* (Nbk), *Ie meugen iene niet in de boek schoppen* (Nbk), *Ze schoppen en trappen mit dat voetballen!* (El), *Hij schopte om 'm toe* (Ma), *Hij schopte me tegen de schenen* (Diz) 2. (overg.) door schoppen (bet. 1) verplaatsen *Nao een periode van dreugen wodden de turven uut mekeer schopt, zodat ze over et veld kwammen te liggen en zo vlogge dreugen konnen* (s: Np), *iene d'r uut schoppen* buiten de deur schoppen, eruit zetten (Nbk), *Hoevule kiender hebben ze wel niet op 'e wereld schopt?* voortgebracht als man en vrouw (Nbk), (dreigend:) *Ik zal je schoppen zo veer a'k kan!* (Bu), *Zokken kun et soms nog veer schoppen* het heel ver brengen (Nbk, Ow), *Hij het et veer schopt* (Nbk) 3. (overg.) doen ontstaan van lawaai, misbaar enz. *lewaai schoppen*: *Jim moe'n niet zoe'n lewaai schoppen* (Spa), *Et smaekt mij niet, die praot die ze daor schoppen* uitkramen, uitslaan (Obk), zo

ook *De tael die ze schopte kwam d'r roeg en rauw uut* (Dfo) en *Hij schopte d'r een groffe tael uut* (Op)

schoppen- ['skopm] - schoppen-: eerste lid in samenstellingen van het type *schoppenvrouw*, *schoppenaos* enz., waarin de klemtoon op het tweede lid valt; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

schoppenaos [...'ɔ:əs] - schoppenaas

schoppenboer [skopm'b...] - schoppenboer

schoppenheer [...'h...] - schoppenheer

schoppenkaorte (Ste) de; -n; ...kaortien ['sk...] 1. speelkaart van de soort *schoppen*

schoppenvrouw [...'fr...] - schoppenvrouw

schoppenvrouwen (Bu, Nw) onbep. w. [skopm'frɔmm, ...gɪ] 1. kaartspel spelen waarbij degene die bij uitdeling de schoppenvrouw krijgt, wint (Nw) of een rondje moet geven (Bu)

schoppetael z. *schoppetaele*

schoppetaele (Bu, Nw, Obk, Op) Ook **schoppetael** (Ma, Spa, Ste), **schoppetele** (Pe-Dbl, Spa) de; -n; -tien ['skopə stɛ:lə/...] 1. steel van een schoppe

schoppetele z. *schoppetaele*

schoppestok de; -ken; ...kien ['skopəstɔk] 1. steel van een schop *De schoppestokken bin van grenenhooft* (Nbk), *Een schoppestok moet rechtdraoderig wezen, anders knapt hij zomar of* (Ld), *Now he'k de schoppestok weer kepot* (Sz)

schopstoel (verspr.) ['skop...] - schopstoel, in *op 'e schopstoel zitten* (verspr.)

schor bn.; -der, -st [skɔr] 1. (van de keel, de stem) schor, hees *Ik bin aorig schor in de keel* (Diz, Ld, Nt), *Hij raosde zo, dat hij wodde d'r schor van* (Nbk, Wol), *N. is schor van stemme* (Pe-Dbl)

schore (alg., bet. 4: b: ln, bet. 5: Ste) Ook **schoor** (bet. 4: Sz), **schoere** (bet. 4: Bu, b: ln) de; -n; schoortien ['sko:ərə/.../'sku:ərə] 1. schoor, steunbalk (meestal in schuine richting omhooglopend), ook wel: ijzeren stang *D'r moet mar even een schore tegen, veurd dat et in mekaar vaalt* (Sz), *een schore tegen een hujbult* (Np), *Vroeger in de hoeke bij et vredigen mossen tegen zoe'n hoekpaol ok altied schoren tegenan, en bij de hekkepaolen ok* (Bu), *De hoekpaol hebben we inkeept en de schore d'r tegenan zet* (Ste, El), *Onder een boom kuj' ok een schore zetten* (Ste), *Die mure vaalt haost omme, d'r moet een schore onder*

schorem - schoren

(Ste), *een schore onder et dak zetten* (Nt), *Hiele oolde huzen hadden een klein schoortien onder de zoolderbalken* (Ow), *Vanof de vierkantstiele naor et dak staon een stuk of vier schoren* (Spa), *D'r moet even een schore tegen de mure* (Ma, Dho), *De schoren lopen van 't gebiente naor et dak* (Diz), *In de kappe zitten schoren, om et dak te schoren* (Bu), *een schore onder de plaeten van et gebient* (Dhau), (bij een klokkestoel:) *De verbienings tussen de makelaars en dwasbalken wo'n vaeks steviger maekt mit schoren* (bs); in het bijzonder: elk der schuin oplopende balken van het onderste gedeelte van een klokkestoel, vgl. *Et onderste pat van de klokkestoel bestaat uut vier tot acht stielen; de twee stielen an de ziedkaanten - an weerskaanten iene - wo'n schoren nuumd* (bs), verder: elk van beide planken, stevige latten, balken die schuin omhoog lopen vanuit de zijkant naar het midden van een hek (op een inrit van een weiland of van een erf of zandweg) (verspr. WS, El, Obk, Ow) *We zetten d'r een schore in, dan kan dat hekke niet deurhangen* (Sz), *D'r moet een ni'je schore an et hekke* (Spa), *D'r zitten stevige schoren in dat hekke* (Obk) 3. overstekend deel van een *dreegplaete* (Bu, Ow) 4. onweersbui, donderwolk (Dho, Sz, b: ln) *D'r komt een dikke schoor an* (Sz) 5. moeilijke, zware tocht tegen de wind in (met name wanneer men op de fiets is) (Ste) *Et is een schore, heur* (Ste) 6. z. *schaore, schoor*

schorem I et ['sko:ərəm, 'sko:ərɪm] 1. schorem, tuig, schorremorrie *Dat schorem is niks an gelegen, daor kuj' gien gedoente mit hebben* (Diz), *Die vent kuj' mar beter laoten schieten, dat is et allerminste schorem wat d'r rondlop* (Sz)

schorem II (verspr.) bn., bw. ['sko:ərəm] 1. zoals schorem, schorremorrie, ook: uitermate sjofel gekleed, zeer onverzorgd *'t Is wat een schorem troepien* (Ma), *'t Is een schorem volkien, ze stelen en roven wat ze kunnen* (Obk), *Ie moe'n d'r niet zo schorem bij' lopen* (Db, Ma, Nw, Sz, Wol, Dho), *Hi'j ziet d'r schorem uut* (Diz), *...is altied schorem in de kleren* (Obk), *Zo schorem aj' now lopen, kuj' niet naor et dorp!* (Dhau, Obk)

schoremachtig (Dfo) bn., bw.; -er, -st

['sk...] 1. erg sjofel, onverzorgd *Dat meens lopt d'r altied lieke schoremachtig bij'* (Dfo)

schoren Ook **schoeren** (bet. 8: Dfo, Ow) zw. ww.; overg., onoverg.; schoorde, is/het schoord ['sko:ərɪn/'sku:ərɪn] 1. (overg.) schoren, schragen, stutten *Een mure die ommevalen wil, schoor ie* (Bu), *De schuremure begint te verzakken, we meugen 'm wel schoren* (Db, Sz, Ol-Nl), *We zullen die bouwval mar even schoren* (Dfo), *Die beide dieren schoren hangen min of meer tegen elkaar* (Ld, Bu) 2. (onoverg.) schuivende bewegingen maken (Bu, Dho, Ld, Ma, Np, Nt, Obk) *Hool op te schoren mit die stoel* (Dho), *Hi'j schoorde d'r tussen* (Ma), *Zit niet tegen me an te schoren* (Nt), *Ze hebben krek zolange schoord tot ze d'r tussen zatten* geschoven om met hun stoel tussen anderen te komen (Bu), *Hi'j het gien zit in 't gat, hi'j schoort mar wat op 'e stoel henneweer* (Ld), *Hi'j lag mar te schoren in 't bedde, hi'j kon de slaop niet te pakken kriegen* (Np, Obk) 3. (onoverg.) bijeen gaan staan, bijeen gaan scharen, z. ook *schaoren*, bet. 1 (Bu, Obk, Ow, Ste) *De koenen schoren in de hoek van 't laand bij' mekere op een bultien mit onweer en regen* gaan bijeen (Ow, Ste, Obk), *Ik schoor me bij' jim* (Bu) 4. (onoverg.) zich moeizaam verplaatsend, vooral: op een fiets, met een wagen, kar e.d. *Hi'j kwam d'r schorend an* d.i. met name tegen de wind in (Nt, Bu), *Aj' zien hoe hi'j d'r an komt schoren, dan kon et buurman wel wezen* (Obk), *in de wiend schoren* (Dho, Nw), *tegen de wiend in schoren* (Bu, Dho, Diz, Ma, Np, Obk, Spa, Ste): *We mossen vandemorgen ommeraeck tegen de wiend in schoren* (Obk), zo ook *d'r tegenan schoren* id. (Sz), *schoren om tegen de wiend in te kommen* (Ste), *Hi'j schoorde tegen de wiend* (Bu), *Ze hadden zovule vliegen daore, ie mossen schoren om d'r tegenin te kommen* (Ste), *We moe'n d'r deurhene schoren* we moeten ons door de menigte wringen (Ste) 5. (onoverg.) hard werken, zwoegen (Dfo) *We hebben d'r tegen schoord om et huj veur de bujje binnen te kriegen* (Dfo) 6. (onoverg.) zich erg inspannen om te eten (OS, Bu, Np, Ste, Wol) *We moe'n d'r tegen schoren om et d'r deur te kriegen* (Db, b, Bu), *k Mos*

schoren om et (eten) d'r deur te kriegen (Bu, Dhau, Ste), ...om et op te kriegen (Np), *De kiender laggen d'r tegenan te schoren om et eten op te kriegen* probeerden met grote moeite (Wol) 7. (onoverg.) voortdurend aarzelen om iets te doen, tegen iets opzien (om te doen) (Ld, Np, Nt, Op, Spa) *Hi'j zit d'r mar tegenan te schoren* (Nt), *Hi'j het d'r aorig tegenan schoord* (Np), *Hi'j het d'r lange tegenan schoord, mar op 't lest de kneupe deuhakt* (Op), *Hi'j zat d'r tegenan te schoren* (Spa), *Hi'j mos veur een gevallegien bi'j de baos kommen, mar hi'j schoorde d'r wel wat tegenan* (Ld) 8. in toenemende mate ontstaan van bewolking (bij naderend onweer) (verspr. OS, verspr. WS noord. van de Lende) *De locht schoort* (Dfo, Nt, Ow, Spa, p, b: lm), *De locht schoort daor aorig, d'r kon nog wel es een bujje kommen* (Bu, Ld), *Die bujje schoort d'r tegen, et wil mar niet kommen* (Bu), *D'r schoort een bujje deur et noorden* (Ma), *Wat zit daor een bujje te schoren* (Dhau)

schorend (Obk) bw. ['sko:ənt] 1. op schoorvoetende wijze *Die kwaojonge het zeker hiel wat uuthaeld, die komt d'r zo schorend an* (Obk)

schorig (Np) bn., bw.; -er, -st ['sko:əɾəx] 1. hetz. als schoremachtig, z. aldaar *Die lopt d'r altied schorig bi'j* (Np)

schorpioen [skəpi'jün] - schorpioen (bekend spinachtig diert); (met hoofdletter) naam van een bekend sterrenbeeld

schorrel z. *schottel*

schorreldeok (Nbk, s: Nbk) de; -en; -ien ['skɔɾ!...] 1. schorteldoek, halve schort 2. *schotteldoek*

schorrelwaeter z. *schottelwaeter*

schorrelwasken z. *schottelwasken*

schorremorre z. *schorremorrie*

schorremorrie Ook **schorriemorrie** (Bu), **schorremorre** (Ste) ['skɔɾəmɔri/'skɔri.../...mɔrə] - schorremorrie: slecht volk, schorem *Et is wat van dat schorremorrie* (Bu), *Daor woont me toch een schorremorrie* (Dho), *Dat is daor zoe'n schorremorre, daor komt alderhaande* (Ste); rommel, rotzooi (Nw, Obk, Op, Ow): *Et is daor een grote schorremorrie rommel* (Ow), *Die schorremorrie die now nog aachter huus ligt moet veur de zundag wel even opruimd wodden* (Op), *Dat is zoe'n*

schorremorrie bijeengeraapt zootje, rommeltje (Nw)

schorriemorrie z. *schorremorrie*

schorrig (Nbk, Np, Nw) bn., bw.; -er, -st ['skɔɾəx] 1. enigszins schor) *Ik bin een betien schorrig* (Nbk, Np), ...*wat schorrig* (Nw)

schorrigies (Ow) bn., bw. ['skɔɾaxis] 1. enigszins schor, hees *schorregies in de keel* (Ow)

schors z. *schosse*

schorsen ['sko:(r)ʃɪn] - schorsen, van een vergadering e.d. (Dfo, Ol-Nl): *de vergadering schorsen* (Ol-Nl), *Ze konnen nog de zaake schorsen veurdat de haddraeverijje begon* (Dfo); van een persoon: *Ze hebben him een peer wedstrieden niet mitdoen laoten mit 't voetballen, ze hadden him schorst* (Ow)

schorsing de; -s; schorsinkien ['skɔɾsɪŋ, ook wel 'skɔʃɪŋ] - schorsing

schorten (verspr.) ['skɔɾtɪn, ook wel 'skɔtɪn] - schorten: mankeren *Schort d'r wat?* (Bu), *'t Is niet in odder, d'r schort wat an* (Np)

schosse (Obk, Spa) Ook **schors** (verspr.) ['skɔʃə/skɔɾs] - schors: van een boom (*schelle* en *baste* zijn gebruikelijker)

schossel (Bu, El, Op) de ['skosl] 1. dun bevroren bovenlaagje van de grond (Op) *Vannaacht het et niet slim vreuren, d'r was nog wel deur de schossel henne te kommen* (Op) 2. (verkl.) zeer dun laagje ijs (El) *D'r ligt een schosseltien ies op 't waeter* (El) 3. stevig gebouwde persoon (Bu) *Da's ok een hiele schossel* (Bu)

schosselen zw. ww.; onoverg., onpers.; schosselde, is/het schosseld ['skoslɪn] 1. (onoverg.) schuifelend lopen, voetje voor voetje lopen *Wat zol dat toch wezen? Schosselt d'r iene deur de sni'j?* (Nbk), *Ze schosselt de weg langes* (Dhau), *Hi'j schosselt d'r reer henne* (Nbk), *Hi'j kwam d'r an schosselen* (Bu), *Ze schosselt d'r over* (Dhau), *Hi'j het niks gien nocht an zien werk, hi'j loopt altied wat bi'j huus te schosselen* (Sz) 2. (onoverg.) zich schuivend heen en weer bewegen (Ma) *te plak schosselen* d.i. in bed liggend (Ma) 3. (onpers.; van het weer) heel licht vriezen (Bdie, Bu, Dfo, Obk) *As et een betien vestig is, wodt d'r zegd: 'Et schosselt al wat'* (Bdie, Dfo), *Et het een betien schosseld* (Bu), *Tegen de morgentied kan*

schosselig - schot

et nog wel es een betien schosselen (Obk) **schosselig** bn.; -er, -st (verspr.) ['skos|əx] 1. aan de oppervlakte licht bevroren *De grond is een betien schosselig, et het wat vreuren* (Nw, Ste), *Et grus is schosselig* (Sz), *De was is zuver schosselig* (Ste), *...vuult een betien schosselig* (Obk), *Et is wel wat schosselig op 'e sloot* (Nt) 2. met een gevoel van schorheid, heesheid (in de keel) (Diz) *Ik bin schosselig in de keel* (Diz) 3. enigszins onvriendelijk (Bu) *Hij was niet slim vriendelik, hij was een betien schosselig* (Bu)

schossenlopen z. *schostienlopen*

schossienmaantel z. *schostienmaantel*

schostien Ook **schöstien** (El, Ma), **schoorsteen** (Spa) de; -s; -tien ['sköstin/'skæstin/'sko:ərsti:n] 1. schoorsteen: rookkanaal boven een kachel enz. *Tegen nat weer kon de schostien nog wel es roet lekken* (Obk), *bij de schostien zitten, onder de schostien zitten* (Nbk), *de schostien vegen* (Nbk), *Sunderklaos of Zwatte Piet kwam deur de schostien, zeden ze vroeger tegen de kiender* (Nbk), *We zetten as kiender de schoe onder de schostien, in de hoop dat Sunderklaos d'r wat in dee* (Nbk) 2. op het dak gemetselde uitgang van het rookkanaal als onder bet. 1 genoemd *As et metselwark niet zo goed meer was, wol de schostien d'r nog wel es of wijen* (Nbk), *dampen as een schostien* heel erg zitten, lopen roken (Dho, Nbk, Sun-Ot), zo ook *Hij rookt as een schostien* (Np) 3. schoorsteenpijp van een schip (spor.)

schostienbod (Obk) et; -den; ...bottien ['sk...] 1. schoorsteenkap die vast zit *Deur een rokwiend vleug et schostienbod d'r of* (Obk) 2. z. *schostienmaantelbod*

schostienhoetien (Bu) et; ...hoeties ['sk...] 1. soort dakje boven de schoorsteenpijp

schostienjok (Nw, Obk) et; -ken ['sk...] 1. hez. als *jok* I, bet. 5

schostienk lied (Nbk) et ['sk...] 1. schoorsteenloper

schostienmaantel (OS, Np, Nw, Ste, Wol) Ook **schöstienmaantel** (El, Ma), **schossienmaantel** (Ol-Nl), **schoorsteenmantel** (Spa) de; -s; -tien [...'m...] 1. schoorsteenmantel *De schöstienmaantel lag vol stof* (Ma), *D'r hong een mooie doek boven de schostienmaantel* (Wol), *Aj' wat hadden dat wat in et oge valen mos, dan zette ie dat vroeger*

vaeke op 'e schostienmaantel (n: Np, Nbk), vandaar de titel van een Stellingwerfse radiatorubriek *Op 'e Schostienmaantel* op de Friese radio (begin jaren zeventig), later de titel van een rubriek met verhalen in het *Stellingwarfs* in het weekblad Stellingwerf **schostienmaantelbod** (Db, Dhau, Obk, Op, Sz) Ook **schostienbod** (Ma, Mun, Obk), **schoorsteenbod** (Spa), **heerdsteebod** (Ma), **schostienmaantelrichel** (Dfo) et; -den; ...bottien [...'m.../'sk.../'h.../'m...] 1. bovenblad (om iets op te zetten) van een schoorsteenmantel, vaak van aardewerk, steen, porcelein, koper of tin *Deur de storm kwam et schostienbod mit een hadde bats naor beneden* (Obk)

schostienmaantelplaete z. *schostienplaete* **schostienmaantelrichel** z. *schostienmaantelbod*

schostienpiepe (Db, Dfo, Ste, Wol) ['sk...] - schoorsteenpijp

schostienplaanke (ZW, Ow) de; -n ['sk... (ZW, Ow), ook ...'p... (Ow)] 1. elk der losse, horizontale planken waarmee de onderkant van de schoorsteen was afgesloten en waardoor de kachelpijp naar de schoorsteen liep (Ow, Ste) *De schostienplaancken mossen d'r wel es uut, want et roet lekte d'r op* (Ow), *As d'r een varken in de schostien hangen mos, kwammen de plaanken d'r eerst uut* (Ow)

schostienplaete (Nt, Obk, Ol-Nl, Ste) Ook **schöstienplaete** (Ma), **schostienmaantelplaete** (Dhau), **schoorsteenplate** (Spa) de; -n ['s...] 1. schoorsteenplaat: plaat ter afsluiting van een schoorsteen **schostienraegen** (Diz, Nbk, Pe-Dbl, Ste) ['sk...] - schoorsteenvegen (met behulp van een takkenbos e.d.) *We bruken een hulzebos veur 't schostienraegen* (Pe-Dbl)

schostienstot (Op, s) de ['sköstistot] 1. hetz. als *stut* I, bet. 1 (s) 2. zware ijzeren plaat achter de haard, tegen de muur (Op) **schostienvegen** ['sk...] - schoorsteenvegen **schostienveger** ['sk...] - schoorsteenveger, iemand die het schoorsteenvegen als beroep heeft *De schostienveger is zo zwat as een neger* (Db)

schot I et; -ten; -tien [skot] 1. schot: dat men met een wapen lost *We hebben et schot niet heurd* (Nbk), *Et iene schot nao et aandere vul* (ba), *D'r was nog gien schot valen* (j), *Et geweer weigerde, et schot*

gong niet of (Nbk, Db), *een schot waogen* iets maar eens proberen (Ste), *een schot lossen*. *Zonder een schot te lossen bezetten de Duitsers oons dorp* (Op), *een schot veur de boeg* (Nw) 2. kruit, hagel enz. waarmee men één keer kan schieten *een schot haegel* (Spa, Nbk) *Hij verstou de keunst om mit ien schot fiene haegel et voegeltien daele te leggen* (j), (...) *dan krigt hij et schot krek in de zied* (b), *Et schot vleug d'r zomar uut* (Sz), *Et schot raekte him niet* (Nbk) 3. (g. mv.) bereik (bij het schieten) *iene/wat onder schot hebben*, ...*holen*, *buten schot* te ver verwijderd om (iets) te kunnen schieten (Diz, b): *De haeze was te veer vot, hij was buten schot* (Diz), *buten schot blieden* (fig.): *Die zorgt wel dat hij buten schot blijft* (Nw), *De boosdoener blijft in de regel wel buten schot* (Ow), *Hij blijft altied buten schot* (Ma) 4. trap (bij voetbal e.d.) *Et schot gong naost* (Nbk) 5. (g. mv.) vaart, tempo *D'r komt (mar) gien schot in* het wil maar niet vlot op gang komen, het wil maar niet gaan opschieten (Nbk), *Soms zat d'r gien schot in* soms schoot het niet op met die zaak, die kwestie, dat werk (Bu, Dfo, j), zo ook *D'r zit niks gien schot in* (Ste), *Ik wol dat d'r es wat meer schot in zat* (Ste), *Wanneer zol d'r now toch es een betien schot in kommen* (Nbk), *D'r zit (aorig) schot in* het begint nu echt vlotter te gaan, het begint nu op te schieten (Ma, Nbk), zo ook *D'r zit goed schot in* (Obk), *D'r zit gien schot in die vent* hij is vreselijk traag (Ste, Nbk), *Daor zit gien schot in, dat is een knoeier* d.i. in die persoon (Ld) 6. groei in de lengte (Bu) *D'r zit gien/weinig schot in dat kiend, et gruuit niet hadde* (Bu) 7. ontkiemende graan-korrels, opschietend graan, hout, uitschietende loten (verspr.) *De rogge lopt al flink uut, d'r zit al flink wat schot in de aoren* (El), *De rogge schöt uut, d'r komt schot in* met name wanneer de bossen lang nat zijn, nl. wanneer ze op het land staan om te drogen (Ol-Nl, Ste), *Een schotbos het te Jange nat west en dan gaot et zaad kiemen, dan komt d'r schot in* (Sz), *D'r komt al flink wat schot in de ofgekapte bos* omhoogschietend hout (El), zo ook *D'r staot al weer jong schot op dat perceel bos dat veurig jaor hakt is* (Obk), *Die bos zit al*

weer aorig schot in (Np), ...*in die boom uitschietende loten* (Np), zo ook *Op de oolde pereboom zit vrij wat schot op* (Nt) en *Wat zit d'r toch een schot op dat hooft* (Ol-Nl) 8. (g. mv.) op het land achtergebleven aren (waarvan dus de korrels kunnen ontkiemen) (Db, Dho, Ld, Spa, Sz) *D'r is wat schot liggen blieden* (Sz, Dho), *In de oorlog wodde d'r nog deur meensken op 't rogge- of haeverlaand naor schot zocht* (Db), *As d'r schot in de aoren komt is et gien bestigheid meer* (Spa), *Bij mekeer harkte aoren numen ze schot* (Ld) 10. beschot, houten afsluiting (van planken, board e.d.), schut *Van die beide varkenshokken hewwe iene maekt, we hebben et schot d'r tussen weg breuken* (Op), *schotten in de stal* (Dhau), *D'r mag wel even een schot veur* (Dho), *Ze hebben een schot veur de tuun langes zet, veur de inkiek* (Obk), *Aj' een leeg plakkien op 'e waegen holen willen, kuj' d'r een schot tussen doen* (Db), *een schot in de waegen* d.i. een voor- of achterwand (Bu), *Ze haelden et schot uut de waegen* (Bdie) * *Elk schot is gien entvoegel* er wordt niet altijd raak geschoten, vooral: niet elke keer dat men vrij raakt een vrouw in verwachting (Obk), *Ieder... id.* (Obk, Np), *Elk schot is gien daelder weerd* (Ld)

Schot II de; -ten; -tien ['skot] 1. iemand uit Schotland

schotbos (Sz) de; -sen; -sien ['skodbos] 1. garve, schoof die te lang nat is geweest zodat het zaad gaat kiemen (er komt dus *schot*, bet. 7, in)

schotbosteren (Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; schotbosterde, het schotbostrd ['skodbos tɪŋ] 1. min of meer werpend knikkeren met stuiters (door kinderen tijdens het lopen, vooral van en naar school)

schotel de; -s; -tien ['sko:ət] 1. schotel-antenne 2. in een vliegende schotel

schotelantenne (spor.) ['sk...] - schotel-antenne

schoten (Bu, bo: Bu, Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; schootte, het schoot ['sko:ətɪŋ] 1. opsteken van hooi, graan e.d., hetz. als *opschoten*, vgl. *De iene mos laeden, de ere schoten* (Bu), *Schoot ie of ikke?* (Bu)

Schotermark z. Schotermark

Schotermark (verspr.) Ook **Schotermark** (Dho, Obk, Pe-Db) de [sko:ətɪ'm.../...] 1.

Schoterziel - schotteldoek

voor- en najaarsmarkt gehouden te *Oolde-schoot* (d.i. Oudeschoot, nabij Heerenveen), in mei resp. september *Wij gaon nooit meer naor Schotermark* (Nbk), *'t Vul mit 't weer nogal mit op Schotermaark* (Pe-Dbl)

Schoterziel de [sko:ətʃ'sil] 1. plaatsnaam: Schoterzijl, nabij *De Langelille* gelegen in *Lemsterlaand*, vgl. *Hi'j woont op Schoterziel* (Spa), *...in Schoterziel* (Nbk)

Schoterzielster I (l) de; -s; -tien [...'silstʃ] 1. iemand uit *Schoterziel*

Schoterzielster I (l) de; -s; -tien [...'silstʃ] 1. van, m.b.t. *Schoterziel*

shotgat (Op, Pe-Dbl) et; -ten ['skɔtɣat] 1. gat om schoven door te steken *Aachter op 'e schure haj' wel es een shotgat, daor koj' de rogge of haever mooi deur op 'e hilde kriegen* (Pe-Dbl)

shothooft (Db, Dhau, Wol) et ['skɔtho:lt] 1. opschietend hout *Die hooltwal zit vol mit shothooft* (Wol)

shotkaaste (Nw) de; -n; ...kassien ['skɔt...] 1. kast tussen bedsteden

shotknikkeren (Ol-Nl) zw. ww.; on- overg.; schotknikkerde, het schotknikkerd ['skɔt...] 1. hetz. als *shotbosteren*, z. aldaar

Schots I et [skɔts] 1. de taal der Schotten 2. (met kleine letter) z. *schotse*

schots II bn. [skɔts] 1. in de verb. *schots en schieve*. *Die deure hong d'r schots en schieve in* (Bdie), *Et was daor een wildeboel, alles lag schots en schieve deur mekaer* (Op) 2. (met hoofdletter) van, uit, als in Schotland *een Schotse rute, een Schotse doedelzakspeuler* (l), *een Schotse rok* d.i. met Schotse ruit (spor.)

schotse (Nbk, Ste) Ook *schots* (Ld) de; -n; schotsien ['skɔtsə/...] 1. ijschots *De schotsen schoeven over mekeer henne* (Ld)

schotselopen z. *schotsienlopen*

schotsen (Dhau, Ma, Nbk) zw. ww.; onoverg.; schotste, het schotst ['skɔtsɛ] 1. dansen van een bep. oude Friese boerendans

schotsienlopen (Db, Dhau, El, Ma, Nbk, Ow) Ook *schotselopen* (Bu), *schossenlopen* (Db) onbep. w., het schotsienlopen ['skɔtsi.../'skɔtsə.../'skɔtsɛ...] 1. over ijschollen lopen, veelal als spelletje *We hebben een posien schotsienlopen* (Nbk), *We weren de hiele middag an 't schotsien-*

lopen (Nbk), *As et ies minder wodt, gaon de jongen schotsienlopen* (Dhau)

schottel Ook *schorrel* (bet. 2: Obk, Ow), *schoddel* (bet. 2: Db, Dhau) de; -s; -tien ['skɔt/...t/...d] 1. (vaak verkl.) schotel (WS, verspr. oost., p, b: lm, oost. meestal *paantien*) *een koppien en een schotteltien* (Np), *Ik bruuk altied oolde schottelties onder de bloempotten* (Diz), *Denk d'r omme mit bloemen water geven, want dat schotteltien is zo schol* (Sz) 2. bord waaruit men eet, eerder ook wel: schaal zoals voor de aardappelen *Je kun wel miteten, mar dan moet ik even een schottel bijhaelen* (Op), *De schoddels staon d'r nog de borden moeten nog worden afgewassen* (Dhau), *De schorrels en et theegoed woddin in een hoolten vattien bij de taofel ofwasken* (Ow), *Hi'j had een grote schottel mit eten veur him staon* (Obk), *De vrouwlu moe'n de schottels nog even ofwasken* (Obk), *Zet de schottels mar op 'e taofel* (Np), *...in de kaaste* (Ol-Nl) 3. grendel (Bdie, Dfo) * *Et is altied vet in aandermaans schottel* mensen zijn geneigd te denken dat een ander het altijd beter heeft (Ste), zo ook *In een aandermans schottel is et altied beter* (Pe-Dbl), *As 't bij' een aander regent, ligt mien schottel ok niet ommekeerd* als het een ander goed gaat, kan ik allicht ook profiteren (b)

schottelbaank (Mun, bl) de ['skɔt...] 1. rubriek in een krant waarin recente huwelijksaankondigingen, geboorten en overlijdens bekend worden gemaakt (door de afdeling bevolking van een gemeente)

schotteldoek (WS, verspr. OS) Ook *schorreldeok* (Nbk), *sholdoek* (Dhau, Ld, Nbk, b: lm), *scholledoek* (Dhau, Ow), *schoddeldeok* (b: lm), *schötteldoek* (Bu) de; -en; -ien ['skɔt]duk/'skɔt/.../'skɔlduk/'skɔlduk/'skɔd/.../'skɔet/...] 1. vaatdoek, afdroogdoek *de koppies even ommehemmen mit een schotteldoek* (Bu), *Die vrouw had een schotteldoek, zo smerig daj'm haost niet mit een tange vaastepakken konnen* (Ste), *Die stof liekt hiel wat, mar aj' goed kieken is 't allemaol pap wat d'r in zit, ien keer wasken en 't is zo slop as een schotteldoek* (Db); eerder ook wel voor badhanddoek, vgl. *De handdoeken hietten vroeger de sholdoeken* (Dhau), vandaar *Vroeger wusken ze heur mit de schotteldoek, now*

mit een washaantien (Np)

schotteldoekwaeter z. *schottelwaeter*

schottelrekkien z. *bodderakkien*

schotteltieswaeter z. *schottelwaeter*

schottelwaeter (Bu, Dhau, Nbk, Np, Nw,

Obk, Spa, Ste) Ook **schotteldoekwaeter**

(Bu), **schorrelwaeter** (Dhau, bet. 2: Ld),

schoddelwaeter (bet. 2: Dho, El),

schotteltieswaeter bet. 2: Bu), **schottel-**

water (Spa), **schollewaeter** (bet. 1: Dhau,

2: Ow), **scholtenwaeter** (Op) et ['skot].../

...] 1. afwaswater *Die koffie is net*

schottelwater (Dhau, Spa) 2. slechte koffie

(Bu, Dhau, Dho, El, Ld, Np, Ow, Ste) 3.

slechte thee (Dhau, Nw)

schotteldoekwaeter (Bu) et ['skot]...] 1.

slechte, slappe koffie, met name die de

werkers op het land kregen

schottelwasken (verspr. OS, Np) Ook

schottelwassen (verspr. WS, Db, Dfo),

schorrelwasken (Obk), **schoddelwasken**

(Db), **schollewasken** (Dhau), **scholle-**

wassen (Dhau, Ld) ['skolə.../...] - af-

wassen: de afwas doen *Ik zal even*

schottelwasken (Nbk), *Zij knipt d'r altied*

veur weg, as 't an 't schorrelwasken toe is

(Obk)

schottelwassen z. *schottelwasken*

schottelwater z. *schottelwaeter*

schotveerdig (Op) ['skot'f...] - schotvaardig

Oonze speulers waeren niet schotveerdig

genoeg (Op)

schotvrij (verspr.) bn. ['skot...; aks.

wisselt] 1. schootvrij, schotvrij *De ganzen*

vliegen te hoge, ze bin schotvrij (Wol),

ook wel fig.: *Ik hoop op 'e dag van de*

beslissing schotvrij te wezen buiten schot

(Obk) 2. zonder ontkiemende graankorrels,

zonder uitlopers (Ste) *De rogge is schot-*

vrij (Ste)

schotwonde (spor.) ['skot...] - schotwond

schouder z. *schoolder*

schouderblad z. *schoolderblad*

schouderdoek z. *schoolderdoek*

schouderkappe z. *schoolderkappe*

schouderstuk z. *schoolderstok*

schout (l) ['skɔmt] - schout: vroegere

bestuursambtenaar

schouw de; -en (bet. 2, 3) ['skɔm] 1.

inspektie van sloten enz. door het

waterschap (om na te gaan of het

onderhoud goed gebeurt), schouw *Deur*

schouw in te stellen holen de waeter-

schoppen toezicht op 'e opschoning van de

sloden deur de ingelanden (Op), *De*

schouwmeester moet de sloot schouwen,

want d'r zit schouw op (Wol), *As d'r gien*

schouw op zit, wodt zoe'n sloot ok niet

opschoond (Ste), *Sommige sloden staon*

niet onder schouw en eren wel zijn niet

aan schouw onderworpen (Bu), *Een of-*

waeteringssloot mos onder schouw staon

(Dhau), *D'r ligt schouw op 'e sloden* de

sloten moeten worden geschouwd (Np), zo

ook *As d'r nog schouw op ligt (...)* (El,

Obk, Ow), *We moe'n nog schouw maeken*

d.i. de schouw verrichten (Ste), ook: de

sloten opschonen (Ste) 2. persoon die met

de schouw (z. bet. 1) belast is, schouwheer

(s) *Mar de schouw kwam nog bi'jlanges* nl.

om de sloot te schouwen (s) 3. schouw,

fraaie overdekking van een stookplaats in

een kamer of zaal *de schouw in de kaemer*

(Bu) 4. z. *schuw*

schouwborg ['sk...] - schouwborg, theater

schouwborgabonnement (spor.) ['sk...] -

schouwborgabonnement

schouwborgdirecteur (spor.) ['sk...] -

schouwborgdirecteur

schouwborgdirectie (spor.) ['sk...] -

schouwborgdirectie

schouwborgveurstelling (spor.) ['sk...] -

schouwborgvoorstelling

schouwen (alg.; bet. 3: verspr. OS, Np)

Ook **schuwen** (bet. 3: verspr.) zw. ww.;

overg.; schouwde, het schouwd ['skɔmm,

...m(g)ŋ] 1. controleren, inspekteren *Zien*

ogen schouwden et bod nog es kontro-

leerden (b), *jonge knienen schouwen* het

geslacht vaststellen van jonge konijnen (El,

Nw), *Eier schouwen in et waeter: as et ei*

drijf is et bevrucht, as et zinkt niet (Ste),

Aj' een nussien mit eier vienen, moej' ze

eerst even schouwen nagaan of ze bebroed

zijn (Bdie, El, Ste, Db), vgl. *Mit eierzuken*

moej' ze even schouwen, aj' ze in et waeter

leggen en ze blieven plat liggen dan bin ze

schone, as ze wat dri'jen en de dikke punt

gaot naor boven dri'jen dan bin ze een peer

daegen bebruid (Bu), *Een ei kuj' schou-*

wen of et voel is of nog goed is (Spa, Op),

de prottereier schouwen id. (Diz), *Mien*

vader schouwde de eier vroeger in de

brudmesiene nam de verkeerde exem-

plaren weg (Np, Ol-Nl) 2. (in het bij-

zonder) de *schouw* (bet. 1) verrichten *De*

schouwer - schraanken

schouwmeester moet in de haast de sloten schouwen (Nw, El), *In november kommen ze de sloten te schouwen* (Ol-Nl, Spa), *'k Moet neudig an 't slootschonemaeken, ze kommen gauw te schouwen* (Db) 3. schuwen, mijden, ontzien (verspr.) *Die kuj' mar beter schouwen* (Nbk), *Hij' schouwt oons* (Ma), *Daor lopen ze altied mit omme en daorum schouwen ze iederiene op 't laest* (b), *Gao daor mar niet mit omme, die kuj' beter schuwen* (El, Dho), *Et bin allemaol mannen die et wark niet schuwen* (Op)

schouwer (verspr.) de; -s ['skɔmɾ] 1. schouwheer *De schouwer komt bij de sloten langes* (Spa), *...schouwt de sloten* (Nw)

schouwgraens z. *schouwgreens*

schouwgreens (Db, Nt, Nw, Obk, Wol) Ook *schouwgraens* (Ste), *schouwgreens* (Bdie, Dho, Diz, Op), *schouwgrenze* (Ld) ['sk...] - grens van een gebied waarop schouw rust

schouwgreens z. *schouwgreens*

schouwgrenze z. *schouwgreens*

schouwheer (Db, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa, Sz) ['sk...] - schouwheer

schouwlopen (Ste) onbep. w. ['sk...] 1. de *schouw* (bet. 1) verrichten *We moe'n nog schouwlopen* (Ste)

schouwmeester (Diz, El, Np, Spa, Wol) ['sk...] - schouwheer *De schouwmeester moet in de haast de sloten schouwen* (El)

schouwpad (El, Ow) et ['sk...] 1. pad waarlangs sloten enz. werden opgeschoond en/of waarlangs men ging bij het schouwen, pad langs de te schouwen sloot

schouwplicht (Obk, Op) ['sk...] - schouwplicht

schouwsloot ['sk...] - schouwsloot *In de haast moe'n ze de schouwsloten roemen* (Obk), *Ik heb gien tied meer, want de schouwsloot moet d'r uut* (Sz), *De schouwer gaot de schouwsloten bij'langes* (Np)

schouwspel (Db) ['sk...] - schouwspel

schouwtied (Op) de ['sk...] 1. periode waarin de *schouw* (bet. 1) plaatsvindt

schove z. *schoeve*

schr. - afkorting van *schriever*

schraal z. *schraol*

schraander Ook **schrande** (WH) bn., bw.; -der, -st ['skrā:ndɾ/'skrandɾ] 1. schrande

een schraander kiend (Bdie), *Dié is schraander!* (Np), *Hij' is goed schraander* (Np), *Hij' maarkte dat aorig schraander op* (Dho)

schraanderig (ZW, Dhau, Ld, Np, Ow) bn., bw.; -er, -st ['skrā:ndɾɔx] 1. hetz. als *herig*, z. aldaar *Hij' is schraanderig om 't heufd, van 't scharpe weer* (Dhau), *Et eten is zo schraanderig, et haert me deur de keel* (Ste), *Et is me zuver schraanderig in de keel* (Np), *De eerste borrel is een betien schraanderig* (Ow)

schraank (Bdie, Bu, El, Ld, Ma, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Ste, bo: Nw, p, b: lm) ['skrā:ŋk] 1. met een schuine stand, met een schuin verloop, overhoeks *schraank eggen* schrankelen (Bdie), zo ook *schraank eiden* id. (Bu, Ow, Ste, bo: Nw), nl. bekend als een Drentse methode om het kweekgras beter weg te krijgen (bo: Nw), zo ook *schraank ineiden* (Ma), *Et hekke drijt niet best, et staot schraank* scheef, uit het verband (Bu), zo ook *Dat hekke is hielemaol schraank, et sleept over de grond aj' et eupen- of dichtedoan* (El, Ld), *De hekkepaolen staon een betien schraank* (Np), *Die paol staot schraank* niet recht, uit de rij (El, Ld, Np, Op), zo ook *Dat huus staot schraank* (Op), *de eerpels schraank poten* (Ld), *De taofel staot zo schraank!* scheef en slap (Nw), *Niet op die ledder staon gaon, die staot zo schraank* (Nw), *Dat rolloek lopt niet hielendal goed, et is aargens wat schraank* (Obk), *Bij' de hoolten riepen stonnen de latties d'r schraank in, dus niet recht, mar mit een hoeke naor veuren; dan kan et peerd beter et voer uut de riepe trekken* (Bu), *Dat ligt d'r schraank op* scheef (Bu)

schraanke (Obk) de; -n ['skrā:ŋkə] 1. schuin geplaatste steunpaal tegen de paal waaraan een hek is bevestigd *D'r moet nog een schraanke tegenan* (Obk) 2. (mv.) rechte, normale stand (Obk) *Et hiele dak is uut de schraanken raekt, deur de wiendhoze die krek over 't huus henne kwam* (Obk)

schraanken (Bu, Ow) zw. ww.; overg., onoverg.; schraankte, is/het schraankt ['skrā:ŋkɿ] 1. (onoverg.) scheefzakken (Obk) *Now die schore d'r tegen zet is, kan et hekke niet meer schraanken* (Obk) 2. (overg.) schrankelen, hetz. als *schraank*

eiden, z. onder *schraank* (Bu), vgl. *Aj' overhoeks eiden, dan schraank ie et laand* (Bu)

schraanklatte (Obk) de; -n; ...lattien ['skrā:ŋklatə] 1. lat bevestigd op het bovenste horizontale stuk en een zijstuk van een kozijn: om dat haaks te houden tot het in de muur gemetseld is

schraankover (Bu) bw. [skrā:ŋ'ko:...] 1. schuin, (min of meer) diagonaalsgewijs *Hi'j gaot schraankover* (Bu)

schraansen zw. ww.; overg., onoverg.; schraanste, het schraanst ['skrā:sŋ] 1. schransen *Et peerd schraanste nog gauw wat naor binnen* (Ol-Nl, Dfo), *Hi'j zat van die brune bonen te schraansen* (Wol), *Niet zo schraansen!* (Dho) 2. (onoverg.) piepen, knarsen (van een wagenwiel e.d.) *Et waegenwiel schraanst, et moet even smeerd wodden* (Ld, El)

schraanser (spor.) ['skrā:sf] - schranser
schraanshals (Dfo) ['skrā:shals] - schranser *Et bin me de schraanshalzen wel, d'r komt heur niks van onpasse* (Dfo)

schraapstaal z. *schrabstaol*

schrabbe (verspr.) de; -n; -gien ['skrabə] 1. schrab, krab (in de huid van mens of dier) (Dho, Np, Wol) *Hi'j het een schrabbe an de kop zitten* (Np), *...over et wang* (Wol), *N. had een dikke schrabbe op 'e neuze* (Dho) 2. laagje dat men smeert *een schrabbe botter op et brood* (Sz), *Doe d'r mar een schrabbegien botter op* (Obk, Dho), *Doe d'r mar een flinke schrabbe op* (Spa), *een schrabbegien vet op 't brood smeren* (Ow) 3. hetz. als *schobbe*, bet. 1, z. aldaar (Spa)

schrabbelen (Dhau, Np, Nw, Sz) Ook **schrobbelen** (Ld) zw. ww.; overg.; schrabbelde, het schrabbed ['skrab|ŋ/ 'skrob...] 1. door nu hier, dan daar wat weten te verdienen en door spaarzaam te zijn aan z'n inkomsten komen (z. ook *schrabben*, bet. 1) *Die schrabbelt nogal wat bi'j mekaar, die komt d'r wel* (Sz), *de boel bi'j mekeer schrabbelen* (Nw)

schrabben (z. ook *schrappen, schraopen*) zw. ww.; overg.; schrabbede, het schrabbed ['skrabm] 1. schrapen, afkrabben *ni'je eerpels schrabben* (Bu, El), *wottels schrabben* (verspr.), *De wottels bin zo schrompelig, ie kun ze niet meer schrabben* (Ow), *We schrabben de kossies van de bojem uut*

de eerpelpanne (Ld), *Om beurten meugen we de panne schrabben* d.i. het onderste eruit schrapen (Db), *Ik schrabbe de hassens* denk geweldig na (v), *'t Wodt al schrabben we/ze enz. zullen slechts met moeite rond kunnen komen* (Nbk), *Hi'j moet zien eigen pottien mar schrabben* hij moet zichzelf maar zien te redden (El), *Hi'j schrabt alles bi'j mekaar* weet bij stukjes en beetjes aan z'n inkomsten te komen, is zeer inhalig (Spa) 2. doorschrapen, doorhalen (fig.) (El, Ma, Ol-Nl): *Ze kun me wel schrabben as lid m'n lidmaatschap beëindigen* (El), *een lid schrabben royeren* (Ol-Nl)

schrabber de; -s; -tien ['skrabr] 1. schrapijzer, krabber: werktuig om mee te krabben, schrapen *De oolde varve wodt d'r vaeke mit een schrabber of haeld* (Op), *Iedere weke mos de piepe uutleegd wodden, mit een lange iezeren schrabber* (Db), *We hadden thus wel een schrabber daor we de kachelpiepe mit uutschrabden* (Dhau), *Vroeger haj' schrabbers om de pannen uut te schrabben* (Np), *mit een schrabber de laeste deeg uut de broodtrogge haelen* (Db), *daarms schone-maeken mit een schrabber* (Db), *een schrabber an de ploeg, om et veurwieltien schone te holen* waar anders nl. teveel grond aan bleef kleven (Dfo)

schrabberen (Dfo, Nbk, Nw, bs) zw. ww.; overg.; schrabberde, het schrabberd ['skrabrŋ] 1. hetz. als *schrabben*, bet. 1 *Schrabber me die wottel even!* (Nw), *Op dat plaankien leg ie de spleute, mit 't piek naor boven, en dan schrabber ie de spleute mit een stomp mes; feitelik wo'n dus de schellen bruukt* (bs), *De dunne daarms wodden schrabberd, de dikke deurspoeld, ok wel ommestruupt* nl. bij het schoonmaken van de darmen (Dfo)

schrabbering z. *schrobbering*

schrabber(s)mes z. *schrabmes*

schrabmes (verspr.) Ook **schrabbermes** (El, b: ln), **schrabbersmes** (j) et; -sen; -sien ['skrapmes/'skrabr...] 1. mes waarmee men schrappt, schrapmes *Et schrabmes kan ik nargens vienen* nl. het mes om de broodtrog mee schoon te maken (in de bakkerij) (Dho), *Mit een schrabmes maekt de slaachter de bonken schone* (Db, Obk, Op, Ow, Ste), *mit hiet waeter en een*

schrabsel - schraol

schrabmes de bossels van et varken schrappen (Nw, Sz), *een schrabmes mit een stompe rogge om de darms leeg te haelen* (Bu), *Et schrabmes bruukte de smid om de hoeven van de peerden mit schone te maeken* (Bu)

schrabsel (verspr.) Ook *schrapsel* (l) ['skraps|/...] 1. dat wat men afschrapt, *schrapsel D'r blif een hiele pertijf schrabsel over van de ceerpelschrabmesiene* (Ste), *D'r komt heel wat schrabsel van de wottels* (Dho), *Aj' varve ofschrabben, ligt d'r gauw schrabsel op 'e grond* (Op, Nw), *een schrabseltien botter op brood doen heel weinig, een heel dun laagje* (Nw, Spa) **schrabstaol** (Obk) Ook *schraapstaal* (Nw) ['skrap.../...] - schraapstaal *We bruukten as timmerluden een schrabstaol om et hooft van de toonbaank spiegelglad te maeken* (Obk)

schraege (verspr.) Ook *schrage* (Sz) de; -n; schraegien ['skre:gə/'skra:gə] 1. bekende draagkonstruktie bestaande uit een legger op twee paar benen die aan de onderkant verbonden zijn, ook wel: alleen een paar van zulke benen *Aj' een planke op twee schragen leggen, dan is et een mooi dissien* (Sz), *De timmerman bruukte ok wel schraegen of schammels veur ondersteuning* (Ol-Nl), *Zullen we daor mar een peer schraegen onder zetten, dan blift et hooft beter bij mekeer* (Dhau), *Aj' een podium maeken willen, moej' d'r schraegen onder doen* (Bu), *We willen dat wat verhogen, we doen d'r schraegen onder* (Bu), *de schraegen veur een doodskiste* (Dhau), *Hij het de schraegen d'r bij zet d.i. de zaagbok* (Nw) 2. zaagbok (Diz, Ma) *hooft zaegen op een schraege* (Ma) 3. bep. steunelement aan de onderkant van de bedstede (Ste) 4. steunende lat/balk (Bdie, Dho, El, Nt, Pe-Dbl, Wol) *De hekken zitten schraegies in* (Np), *De roggebulte gaot schieve, d'r moe'n een peer schraegen tegen* (El), *D'r moe'n een stok of wat schraegen tegen de roggebulte* (Wol)

schraegen (Bu, Ma, Obk) ['skre:gɲ] - schragen (lett.) *We moe'n die balke even schraegen* (Bu), *Ze moe'n et teniel goed schraegen, want eers kun ze d'r wel es deur gaon* (Obk), *We mossen de hekkepaol nog schraegen, om schievezakken te veurkommen* (Obk), *Dat moej' even schraegen*

(Ma)

schraemen (Ste) zw. ww.; onpers.; schraemde, het schraemd ['skrē:m:] 1. een gevoel van schorheid, heesheid hebben (in de keel) *Et schraemt me in de keel* (Ste)

schraepen z. *schraopen*

schraeper(d) z. *schraoperd*

schraeperig z. *schraoperig*

schraephaanze (Mun, Sz) de; -n; ...haansien ['skrē:pħā:zə] 1. schraeperig, inhalig iemand

schraepsel z. *schraopsel*

schrage z. *schraege*

schram z. *schramme*

schraminkel z. *scharminkel*

schramme (verspr.) Ook *schram* (Bdie, Db, Nw, Ste, Sz) de; -n; -gien ['skramə/skram] 1. schram, krasachtige verwonding, krab *Ik hebbe een schramme over de haand* (Np), *Aj' brummels plokken kuj' beste schrammen kriegen* (Bdie), *Aj' an 't brummelplokken binnen, koj' onder de schrammen* (Dho), *Ik heb me daor een schramme op 'e arm kregen* (Sz), *Ik leup een grote schramme over de aarm op, doe ik bij ongelok tegen de stiekeldraad langes streek* (Obk), *Ik kreeg een beste schramme over mien haand doe ik de katte beetpakte* (Pe-Dbl), *Ik heb een schram kregen, dat doet goed zeer* (Sz) 2. nog niet volwassen varken, varken van nog geen honderd pond (Db) 3. armetierige persoon (Db)

schrammen ['skram:] - schrammen je *schrammen in stiekeldraad* (Nt, Nw, Obk), zo ook: *Ik schramde me an 't stiekeldraad* (Ma), *Mit die lange naegels kuj' mekaer flink schrammen, mit angaon* (Op); in vergelijkbare zin: *De auto's kwammen niet mit mekaer in botsing, mar schramden mekaer wel een betien* (Op), *Ik bin mit de tuunharke bij de auto daele schramd* (Nw) en *Ik heb de auto aorig schramd* (Bu)

schrande z. *schraander*

schrangen (Ste) mv. ['skraŋ:] 1. in *Dat is hielemaol uut de schrangen* uit het verband (Ste), *Ze hebben 'm weer wat in de schrangen kregen* in het goede spoor (Ste) **schranserig** (Sz) bn., bw. ['skransɛrɪx] 1. met een schor gevoel *Et zit me vanaovend wat schranserig in de keel schor* (Sz)

schraol Ook *schraal* (Sz) bn.; -er, ook wel -der, -st ['skrə:əl/skra:l] 1. (van personen, dieren) mager *Die het zeker gien best*

kosthuus, want hi'j is mar aorig schraol (Obk), *een schraol wiefien* (Np), *een schraole vent* (Diz), *Die is schraol wodden dun, mager* (Bu), *Wat is dat een schraol besien, ie kun de ribben wel tellen* (Obk), *Et is mar een schraole koe* (Db, Np), (zelfst.) *Een dikke meid kostte vroeger een rieksdaelder, zeden ze, en veur een gulden haj' een schraole* (Bu) 2. weinig vet bevattend *Et was een schraol stokkien spek* (Op, Dho), *Spek is wel lekker as et wat schraol is* (Sz) 3. (van grond) onvruchtbaar *schraole grond* (Ma, Np) 4. armoedig *Et komt daor schraol omme* (Np), *Et gaot d'r in die huushouding schraol langes ze leven er nogal overdreven zuinig* (Sz), *een schraol pottien eten* (Nw) 5. dun, niet vol (Nw), in verb. als *Et sop is zo schraol, d'r moet wat ziepe bi'j* (Nw) 6. (van de huid) droog, ruig door de droge buitenlucht *Et vel is zo schraol* (Bu), *Hi'j is schraol om de kop* (Wol), *schraole lippen* (Ste, Ol-Nl), *schraole hanen* (Nbk, Ste, Spa), *een schraole huid* (Bu), *Et is schraol weer* (Dhau, Np)

schraolhaans (Nbk, Nw, Obk) Ook **schraolhans** (Sz) ['skrɔ:əlɦɑ:s/...hans], in *Schraolhaans is keukenmeester* (Nbk, Sz, Nw)

schraolhans z. *schraolhaans*

schraoligies (Spa) bw. ['skrɔ:əlɛxis] - overdreven zuinig *Die gaot d'r schraoligies langes* (Spa)

schraopen (OS, ZW, Bu, Diz, Nw, Op) Ook **schraepen** (Bdie, Bu, Dho, Ld, Np, Ste, Sz), **schrapen** (Nw, Obk, Ol-Nl, Spa, Wol, WH), z. ook **schrabben**, **schrappen** zw. ww.; overg.; schraopte, het schraopt ['skrɔ:pɪ/'skrɛ:pɪ/'skra:pɪ] 1. schrapen, schrapen *wottels schraepen* (Bdie), *Ze schraept de bojem haost uut de panne* (Pe-DbI), *Ie moe'n niet zo mit de schoenen over de tegels schrapen* (Sz), *Smeer de botter d'r mar flink overhenne, je hoeven niet zo te schraopen* (Op), *Ze mossen alles bi'j mekaer schrapen om d'r te kommen de eindjes aan elkaar knopen* (Wol), *Die komt makkelijk deur de tied, want die wet overal wat weg te schraopen* bij stukjes en beetjes binnen te halen en te verdienen (Obk), *Die is zo zunig, die schraapt de boter haost weer van de bolle* (Sz) 2. hard werken en z'n uiterste best doen om de eindjes aan

elkaar te knopen: *En mar schrapen om alles bi'j mekaander te kriegen* (Ol-Nl), echter meestal negatief: verkrijgen door erg zuinig en inhalig te zijn, vgl. *Ze bin an et schraopen* zijn gierig en proberen zoveel mogelijk geld binnen te halen (Bu), *Hi'j dee niks as gierig wezen en schraopen om wat centen bi'j mekere te kriegen* (Obk), *Hi'j dot niks as schraopen en scheuren* (Diz), *Die rieke stinkerd wil alles wel bi'j mekaere schraopen* door inhalig te zijn al het geld te pakken krijgen (Ma, Op, Bdie), zo ook *Die vent schraopt alles bi'j mekaander* (Nw), *Hi'j schraopt alles naor 'm toe* (Db, Sz), *Die kerel doet niks as schraopen, hi'j durft 'm haost niet zat te eten* (Pe-DbI), *Ie moe'n wel oppassen mit die man, hi'j schraapt alles bi'j mekaar* (Sz), *Hi'j dot niks as schraopen en scheuren* inhalig zijn (Diz) 3. zich flink inspannen (om gereed te komen, om vooruit te komen) (Ste), vgl. *Ie moe'n d'r tegen schraepen om et wark daon te kriegen* (Ste), *Ie moe'n d'r wel aorig tegen schraepen* ploeteren om rond te komen (Ste), *Hi'j schraept d'r tegen om veuruut te kommen* (Ste) 4. vastzittend slijm door een bep. keelbeweging los proberen te krijgen (Dho) *D'r zit me wat in de keel en ik kan 't d'r niet weg schraepen* (Dho) 5. (te)veel eten of drinken (Ld) * (n.a.v. personen die slechts met moeite rond kunnen komen:) *Haarm schraep me de wottel!* (Bu, Np)

schraoper z. *schraoperd*

schraoperd (Db, Dfo, Dho, El, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) Ook **schraoper** (Dhau, Ld), **schraeperd** (Bdie, Diz, Np, Ste, Sz), **schraeper** (Dho, Ste) de; -s; schraoptien ['skrɔ:pɪ(t)/'skrɛ:pɪ(t)] 1. iemand die alles zelf wil hebben of houden, die op een bijna oneerlijke manier inhalig is, ook gezegd van iemand die steeds heel veel eten voor zichzelf opschept *Je moe'n veur 'm oppassen, et is een schraoperd, anders gaot hi'j d'r mit alles vandeur* (Op), *Die schraoperd kan niks misten en gefit nooit wat weg* (Obk)

schraoperig (Bu, Db, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op, Sz) Ook **schraeperig** (Ste), **schrapperig** (Ol-Nl) bn., bw.; -er, -st ['skrɔ:pɪ əx/'skrɛ:pɪəx/'skrapɪəx] 1. schraapzuchtig, inhalig *een schrapperig kereltien* (Ol-Nl), *Dat meens is zo schraoperig, ze kan niks*

schraophals - schremiel

missen en ze perbeert alles naor heur toe te haelen (Db), *Kiek 'm es weer eten, hij is een schraoperige eter* (Ol-Nl)

schraophals (Mun) de; ...halzen; -ien ['skrɔ:p...] 1. iemand die gulzig eet

schraophans (Sz) de; -en; -ien ['skrɔ:p hans] 1. iemand die alles meeneemt, inpikt ten eigen bate *Hij neemt alles mit wat bij de weg staot veur de vuilophaaldienst, et is een echte schraophans* (Sz)

schraopsel (Bu) Ook *schraepsel* (Ste) et ['skrɔ:ps]/['skre:ps] 1. (meestal verkl.) schraopsel, zeer weinig, een zeer dun laagje *D'r zit een schraopseltien op d.i. bijv. zeer weinig boter* (Bu), zo ook een *schraepseltien vet op et brood* (Ste)

schrap bw. [skrap] 1. in je schrap zetten zich schrap zetten (lett.), zich gereedmaken om zich te weer te stellen, om te winnen, z'n slag te slaan, ook: zich haasten (Ste): *De pinke zette 'm schrap, want hij wol niet op 'e waegen* (Dhau), *Ik mos me even schrap zetten om die boel te plak te kriegen* (Np), *Zet je now mar schrap, want straks komt et maak je er maar klaar voor* (Sz), *Ie moe'n zien daj' 't winnen, zet je mar schrap* (Np), *Aj' tegen die man opboksen moeten, zet je dan mar schrap* (Op)

schrapen z. *schraopen*

schrappen (z. ook *schrabben, schraopen*) zw. ww.; overg.; schrapte, het schrap ['skrapm] 1. schrappen, schrapen *de botter schrappen en op et brood smeren* (El), *Niet zo over de bojem schrappen, dat kost je de panne* (Ol-Nl), *de verve d'r of schrappen* (Spa), *Daor wil ik niet in de kost, want daor is et altied schrap-op-'e-bojem* zijn ze altijd overdreven zuinig met het eten (Obk), *de stront van de dieke schrappen* (Spa) 2. zich inspannen om aan z'n inkomsten te komen, om vooruit te komen (El) *Ze bin tegere altied an 't schrappen om veuruut te kommen* (El) 3. door gierig, inhalig te zijn inkomsten verkrijgen (Ol-Nl) *Hij perbeert alles bij mekaander te schrappen* (Ol-Nl) 4. het lidmaatschap beëindigen *Ze leuten heur schrappen as lid* (alg., Bdie)

schrapperig z. *schraoperig*

schrappien (Op) et; schrappies ['skrapin] 1. kleine *schrabbe*, bet. 2, z. aldaar *Ze kregen mar een schrappien botter op et*

brood, doe et zo krap ommekwam in die tied (Op)

schrapstel z. *schrabstel*

schrebben z. *schrippen*

schrebering z. *schrobbering*

schrebiel z. *schremiel*

schrebinkel (Ste) et; -s; -tien [skrə'biŋkl] 1. magere, dunne persoon of dier

schrede (El, Ol-Nl, Ow, Spa) de; -n ['skri:də] 1. schrede, stap, vooral in *grote schreden*, vgl. *Waor zal die toch mit grote schreden henne?* (Spa), *Mit grote schreden ging hij d'r op of* (El), *Hij nemt grote schreden!* (Ow), *mit grote schreden lopen* (Ol-Nl), *grote schreden maeken* (Ol-Nl)

schreef z. *schreve*

schreeuw (spor.) [skriɯ] - schreeuw een *schreeuw heuren* (spor.)

schreeuwekster (Bu, Dfo) ['skriɯ...] - schreeuwekster, vlaamse gaai

schreeuwen Ook *schrieuwen* (s: Nw) ['skriɯm, ...gɪ/'skriɯ...] - schreeuwen (vaak minder gebruikelijk dan *raozen*): luidkeels en doordringend roepen, razen *Die troep jongen schreeuwen an ien stok deur* (Diz), *Ze schreeuwen alles bij mekeer* (Dho), *Et schreeuwt om de protters* het is heel erg, het lijkt nergens naar (Nt), *schreeuwen as een maeger varken* (Nt); het karakteristieke geluid maken: door bep. dieren, zoals kalkoenen, pauwen, apen, varkens, papegaaien; zeer dringend vereisen (Bu, s: Nw) *Et schreeuwt om verbetering* (Bu), (onpers.) *Dat huus schreeuwt om een kwassien varve* (Bu), (onpers.:) *De zaeken van Noordwoolde [bin] zo miseraobel behandeld, dat et schrieuwt* (s: 1880: Nw)

schreeuwer z. *schreeuwerd*

schreeuwerd (Diz, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, Ste) Ook *schreeuwer* (Nt, Sz) ['skriɯr(t)] - schreeuwelijk *Wat is dat een grote schreeuwerd!* (Nt)

schreeuwlillik ['sk...] - schreeuwelijk

schremiel (Bu, Db, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Ste, Sz, Wol) Ook *schermiel* (Ste), *schrebiel* (Ste), *slewiel* (Ma, Sz), *slemieli* (Bu, Dhau, Nw, Obk, Spa) et; -en [skrə'mil/skər'mil/skrə'bil/slə'wil/slə'mil/sjlə'mil] 1. mager, armetierig dier of persoon *Dit biggien is een schremiel, die zal wel doodgaon* (Op), *N. was een maeger schremiel van een kerel* (Sz, Op), *Ik zol*

mar wat beter eten, ie bin zoeh'n schremiel (Db) **2.** lastig iemand (Ste)

schremielig (Bu, El) bn.; -er, -st ['skrə'miləx] **1.** armetierig, kwijnend *een schremielig kiend* (El)

schreminkel z. *scharminkel*

schrenderig (Spa) bn.; -er, -st ['skrɛndrɛx] **1.** (van de keel) met een schrijnend, brandend gevoel *De keel is me wat schrenderig* (Spa)

schrennen z. *schrienen*

schrep z. *schrip I*

schreppen z. *schrippen*

schrepper z. *schepper, schripper*

schrepperi'je z. *schripperi'je*

schrepperig (Ste) bn., bw.; -er, -st ['skrɛppɛx] **1.** overdreven zuinig, gierig

schreppien z. *schrippien*

schreumen z. *schrumen*

schreve (ZW, Dhau, Nbk, Ow) Ook **schreef** (verspr.) de; -n; schrefien ['skru:wə, ...və/skru:f] **1.** reet, kier, smalle opening tussen planken (Nbk, Ow) **2.** in *over de schreve gaon* over de schreef gaan (verspr.): *Hij gaot helemale over de schreef* (Dho), *N. is mit zien haandel en waandel lillik over de schreef gaon* (Db), verder in *Hij is over de schreef* over de schreef gegaan (verspr., Ld) en in *Die is buten de schreef gaon* (Dho)

schri'jden z. *schrieden*

schribbe (Bu, Ld, Np, Nw) de; -n; -gien ['skribə] **1.** magere persoon of dier *Wat een maeger schribbegien is dat, die koe* (Ld), *Die pinke is een maegere schribbe* (Np), *Wat toch een schribbe die man, d'r zit gien gruui in* (Nw)

schribbering z. *schrobbering*

schrie (Bu) bw. [skri:] **1.** met x-benen *Aj' kalverkni'jen hebben staoj' schrie, dan hej' x-bienen* (Bu)

schrieden (Ste) Ook *schri'jden* (Ste),

schrijden (Ste) st. ww.; onoverg.; is schreden ['skri:dn/'skrijdn/'skrejdɲ] **1.** schrijden

schrief-leesmethode (l) [...'l...] - schrijf-leesmethode

schriefaovend (l) ['sk...] - schrijfavond

schriefark (Obk) et ['skri:war(ə)k, ...va...] **1.** schrijfbehoeften *Ik stik vaeke mar wat schriefark in de buse, want dat moet ik wel es bruken* (Obk)

schriefbakkien (l) ['sk...] - schrijfbakje

schriefbeneudigheden (Db) ['sk...] - schrijfbeneudigheden

schriefbero z. *schriefburo*

schriefblad (Dfo) ['skri:vblat] - schrijfklep

schriefblok (Nbk) ['skr...] - schrijfblok

schriefbod (Nw, Ste) ['skr...] - schrijfbord: schoolbord

schriefburo (verspr.) Ook *schriefbero* (verspr.) ['sk.../...] - schrijfburo *De kleppe van 't schriefburo staot nog eupen* (Ma)

schriefgerei (Nbk, Spa) et ['skri:f...] **1.** schrijfgerei *Et schriefgerei ligt in 't kassien* (Spa)

schriefholing (spor.) ['skri:f...] - schrijfhouding *N. het gien goeie schriefholing* (Nbk)

schriefink (l) ['skri:w..., ...v...] - schrijfinkt

schriefkunst (l) ['sk...] - schrijfkunst

schriefkiste (Diz, Sz) de; -n; ...kissien ['skri:f...] **1.** schrijfkistje *Mien vader ging mit de schriefkiste naor schoele, en daor zat de lei, de griffel en de spoonzedeuze in* (Diz)

schriefles ['skri:f...] - schrijfles

schriefletter (spor.) ['skr...] - schrijfletter: geschreven letter

schriefmappe (l) ['skri:f...] - schrijfmap

schriefmethode (spor.) ['skr...] - schrijfmethode

schriefmouwe (Dfo) ['skri:f...] - schrijfmouw

schriefoefening (l) ['skr...] - schrijf-oefening

schriefonderwies (spor.) ['skr...] - schrijf-onderwijs

schriefpenne ['skri:f...] - schrijfpen *Onderin een pennehoolder schoef ie een schriefpenne* (Dfo)

schriefpapier ['skr...] - schrijfpapier

schriefschrift et; -en; ...schriffien ['skr...] **1.** schrift om in te schrijven

schriefspullen mv. ['skri:fspalɲ] **1.** schrijfbeneudigheden *Al mien schriefspullen he'k in de tasse pakt* (Sz)

schrieftael (l) ['skri:f...] - schrijftaal

schrieftalent (spor.) ['skri:f...] - schrijftalent

schrieftafel (Nbk) ['skr...] - schrijftafel: tafel waaraan men goed kan schrijven

schriefwark (Dfo, Obk) ['skri:(v)war(ə)k] - schrijfwerk

schriefwieze ['skri:(v)wi:zə] - schrijfwijze

werker

sejet z. *sjet*

sek. - afkorting van *sekonde*

sekonde [sə'kondə] - sekonde: bekende eenheid van tijd *Mien horloge lopt mar een peer sekonden veur* (Db), *Mien horloge lop op de sekonde geliek* (Pe-Dbl), *...op 'e sekonde sekuur* (Ol-Nl), *Hi'j telde de sekonden of* (Ol-Nl), *op 'e sekonde of* (Ow), *Et mos gien sekonde meer duren!* (Ma), *Et komt niet op een sekonde an* (Dho); ogenblik: *Hej' nog een peer sekonden geduld?* (Nbk), *Hi'j had d'r gien sekonde meer an docht* (Nbk)

sekondewiezer [sə'k...] - sekondewijzer
sekreet et; sekreten; sekretien [sə'kru:t] 1. (vooral van vrouwen) eigenwijze, lastige, vervelende of gemene persoon *Wat een eigenwies sekreet* (Np, Ste), *een gemien sekreet* iemand die gemene streken levert (Nw), *een misselik sekreet* een vervelende, ellendige vrouw (Nbk, Np), *een vervelend sekreet* een vervelende man (Obk, El), zo ook *een aekelig sekreet* een akelige, vervelende persoon (Ld), *Wat is dat een sekreet van een wief?* (Wol), *Wat een sekreet is dat meens toch, ze zit altied te zeuren en te mopperen* (Pe-Dbl) 2. w.c. (verspr.) *Hi'j zit op 't sekreet* (Ow, Nbk), *Even naor et sekreet toe!* (Bu), *Et sekreet is deurlopend bezet* (Dho), *et sekreet legen* (Bu)

sekreetachtig (Ld) bn. [sə'kru:taxtəx] 1. krengechtig, venijnig *een sekreetachtig mannegien!* (Ld)

sekretaire z. *sikretaire*

seks de [seks] 1. elementen uit, verhalen enz. over het geslachtsleven 2. geslachtelijke omgang *gien seks veurdat ze trouwen* (bl), *Et rooit naargens naor hoe ze op 't heden mit seks ommeaon* (Obk), *Stellingwarf is mit de seks niks weerd, ze seksen niet bij de tied* (bl)

seksadvertentie (spor.) ['s...] - seksadvertentie

seksartikel (spor.) ['s...] - seksartikel

seksbaos (spor.) ['s...] - seksbaas

seksblad (spor.) ['s...] - seksblad

seksboek (spor.) ['s...] - seksboek

seksboerderi'je (l) ['s...] - seksboerderij

seksboetiek (l) ['s...] - seksboetiek

seksbom ['s...] - seksbom

seksen zw. ww.; overg., onoverg.; sekste, het sekst ['seksn] 1. het geslacht bepalen

(met name van kuikens), selekteren op geslacht *De boer mos de kukens seksen* (Bdie), *de haenties tussen de piekies weg-haelen deur te seksen* (Nt)

sekser (Ld) ['seksɪ] - sekser *As de piekies een dag oold binnen komt de sekser om de haenties en hennepieken te scheiden* (Ld)

seksfilm de; -s ['seks...] 1. film met veel seks *Et bin de laeste tied anders niks as seksfilms op 'e tillevisie* (Nbk)

sekshuus (spor.) et; ...huzen; ...husien ['seksɦys] 1. huis ingericht/gebruikt als bordeel

seksisch (bl, v) bn. ['seksis], in (schertsend) *een seksische boerderi'je* seksboerderij; het woord is ontstaan als woordspeling op *saksische boerderi'je*, d.i. een karakteristieke boerderij van het zogeheten hallehuistype zoals die in *Stellingwarf* nog sporadisch voorkomt

seksisme (spor.) [seks'istmə] - seksisme: seksediskriminatie

sekshuus (spor.) ['seksɦys] - sekshuis

seksist (spor.) [seks'ist] - seksist

seksistisch (spor.) [seks'istis] - seksistisch

seksklub ['s...] - seksclub

seksleven (l) et ['s...] 1. seksleven

seksmaniak (spor.) ['seksman(i)jak] - seksmaniak

seksstoerisme (spor.) ['s...] - seksstoerisme

seksueel bn. [seksy'wu:l] 1. seksueel

seksuele veurlighting

sekswinkel (spor.) ['s...] - sekswinkel

sekte (spor.) de; -s, -n ['sektə] 1. sekte

sekteleider (l) ['s...] - sekteleider

sektie (l) ['seksi] - sektie: afdeling waarbinnen bep. activiteiten zijn georganiseerd *de sektie betaeld voetbal* (l); paragraaf (als onderdeel van een tekst); bep. medische handeling om de doodsoorzaak te bepalen

sektievergeerdering (l) ['s...] - sektievergadering

sektor (spor.) ['sektor] - sektor: van een cirkel, van een gebied, van het maatschappelijk of economisch leven

sekulier (Ste) bn. [si:kyl:ør; aks. wisselt] - seculier *Sekuliere orden, dat bin de paters* (Ste)

sekundair (spor.) [sekan'de:ør] - secundair, niet primair: *van sekundair belang* (spor.), *Dat is sekundair* (spor.)

sekuur [sə'ky:ør] - sekuur: nauwkeurig, stipt *Hi'j is slim sekuur* (Nbk, Np), *...in*

schrieuwen z. *schreeuwen*

schriever de; -s; -tien ['skri:wɪ, ...vɪ] 1. iemand die schrijft, kan schrijven *Ik bin de schriever van de klub* degene die schrijft, notuleert (Nt), (*de*) *schepper en schriever*, z. onder *schepper*, bet. 2 2. de persoon die het desbetreffende geschreven heeft *Wie is de schriever van die brief?* (Nbk) 3. klerk, kantoorbediende (verspr.) *Vroeger wodden de ambtenaren op et gemientehuus klarken of schrievers nuumd* (Bu), *D'r ston een adverteensie in de kraante, waarbij argens een schriever vraogd wodde op een groot kantoer* (b) 4. auteur *Die gift 'm uut veur schriever* noemt zich schrijver (Dho) 5. het werk van een auteur (Nbk, Wol) *Die schriever lees ik niet* (Nbk), *N. is een mooie schriever* de auteur N. schrijft mooi (Wol) 6. inschrijver *De bouw van dat huus willen ze an de leegste schriever gunnen* (Obk), *De naoste schriever is et huus gund* (Db) 7. hetz. als *schrievertien*, bet. 2, z. aldaar (Dho) * *Een schriever is een bliever* van een schrijver blijft later z'n werk over, een schrijver blijft bekend (Obk)

schrieverij de [skri:wɪ'tjə, .., ...vɪ..., 'ejə; z. -ijje] 1. het schrijven, het schrijfwerk *'t Is altied nog een hiele schrieverij, die woerdeboekkaorties* (Ol-Nl), *Een vertrek waar schrieverij in daon wodden kon* (Ld, Wol) 2. dat wat geschreven is of wordt, lektuur en literatuur samen *Die schrieverij van him het niet vule om hakken* (Op), *de Stellingwarver schrieverij* de lektuur en literatuur in het *Stellingwarfs* (l) 3. schrijfbenodigdheden *Ik had mien schrieverij vergeten* (Diz), *Rek me de schrieverij es even an, et moet mar wezen* (Ol-Nl), *Hej' misschien even wat schrieverij veur me?* (Nbk)

schrieversark (Ol-Nl) et ['skr...] 1. schrijfbenodigdheden

schrievertien et; ...ties ['skr...] 1. kleine schriever in diverse bet., z. aldaar 2. in het bijzonder: bep. watertor: schrijvertje (verspr.) *D'r loopt een schrievertien op et waeter* (Wol), *D'r zatten een protte schrieverties in de sloot* (Diz)

schrijf I et; -en (bet. 4, 5); schriffien [skrift] 1. karakteristieke wijze van schrijven, handschrift *Die het een mooi, dudelik schrift* (Obk), *Hi'j het een ondudelik schrift* (Dho), *Een stomme ezel die zien eigen*

schrift niet lezen kan (Nbk), *Dat is ouderwets schrift* (Spa) 2. wat geschreven is, in op schrift: *Et is beschreven, et staot now temeensen op schrift* (Bu) 3. lettertype (Ste) *Grootmoeder hadde een karkboek mit groot schrift* (Ste) 4. schoolschrift, cahier *Aj' vroeger een nij schrift kregen, waj' zo bliede as een voegeltien* (Sz), *Et schrift is vol, ik moet een nij hebben* (Diz), *Meester, ma'k wel een schoon schrift hebben mit lijnen?* (Obk, Nbk), *Hi'j het gien schoon schrift meer, hi'j het al es een bekeuring had heeft geen blanko strafregister, heeft eerder straf gehad* (Sz, Op), waarnaast *Ie moe'n mar weer mit een schoon schrift beginnen* (Dho) en *Dan moej' wel een schoon schrift hebben* in dat geval moet je niet eerder gestraft zijn, bekeurd zijn, iets verkeerd hebben gedaan (Nw, Obk), zo ook *Die jonge had nog een schoon schrift, hoe kon hi'j et toch doen zo stom zijn dat uit te halen, dat misdrijf te begaan* (El) 5. in *'t Staot in de schriften* in de bijbel (Ste)

Schrift II de [skrift] 1. vooral in *de Schrift* de bijbel (verspr.): *Et staot in de Schrift schreven* (Wol), *...te lezen* (Dho), *De Schrift zegt dat we zunig wezen moeten mit oonze mooie eerde* (Obk), *de heilige Schrift* (verspr.): *Ik weet wel wat van de heilige Schrift, mar niet alles* (Spa, Sz), *de oolde Schrift* id. (Bu)

schriftelik ['skriftlɔk] - schriftelijk een *schriftelik antwoord* (l), *schriftelik goedvienen* schriftelijke goedkeuring (bl, Nbk), *een schriftelike overheuring* (bl), (zelfst.) *We hadden schriftelik een schriftelijke overhoring* (Nbk)

schrijftteken (l) ['skrift:kn] - schrijftteken

schrijden z. *schrieden*

schrijven z. *schrienen*

schrik de [skrik] 1. schrik, ontsteltenis *Mien hanen weren lam van de schrik* (j), *Dat was een hiele schrik* (Obk), *De schrik sleug me om 't hatte* (Sz), *I'J kriegen een goeie schrik, aj' bij' toeval an 't schrikdraod kommen* (Dfo), *Ik kreeg even de schrik* (Ste), *Ik kreeg de schrik van mien leven* (Dho), *N. jachtte me de schrik op 't lief* (Ste), *Daor kreeg ik even de schrik van te pakken* (Nw), *Ik moet even van de schrik bekommen* (Nbk, Wol), *Bij' al wat van de schrik bekommen?* (Nbk, Bu), *de*

heet schuumaarde (Spa), *Ik wol nog al es weer een pupekop hebben van schuimeerde* (Sz)

schuumbekken z. *schoembekken*

schuumpien z. *schoempien*

schuumspeen z. *schoemspaone*

schuumspane z. *schoemspaone*

schuumspaone z. *schoemspaone*

schuun z. *schuun*

schuurbaander z. *schure baander*

schuurdeure z. *schuredeure*

schuurreed (Dho, Ol-Nl, Spa) de; ...reden ['sk...] 1. plaats in de schuur waarop men de wagens rijdt, lemen vloer in de schuur

schuve z. *schoeve*

schuvel z. *scheuvel*

schuven z. *schoeven*

schuw Ook *schouw* (Dhau) [skym/skɔm] - schuw: geneigd anderen te ontwijken, geneigd verborgen te blijven, schrikachtig: *Die vrouw is schouw* (Dhau), *Et peerd is schuw* (Wol, Nbk), *Et voegeltien zit zo schuw te kieken* (El), *Ze bin zo schuw, ie kun ze niet ankoemen* (Sz), *Hi'j kikt zo schuw, hi'j is zo bange as een wezeltien* (Dho)

schuwachtig (Ste) bn., bw.; -er, -st ['sk...] 1. enigszins schuw, vreesachtig *Die hond is wat schuwachtig* (Ste)

schuwen z. *schouwen*

schuwheid (l) ['sk...] - schuwheid, het schuw zijn

schwung (spor.) [sjwun] - schwung, in verb. als *D'r zat niet vule schwung in* (spor.), *D'r zat aorig schwung in* (spor.)

science fiction (l) - science fiction

scooter ['skutɪ] - bekend motorvoertuig voor één of twee personen: scooter

score - score

scorebord (spor.) ['sk...] - scorebord

scorelieste (l) ['sk...] - scorelijst

scoren ['sko:ərn] - scoren: als resultaat halen, vgl. *Ok de gemiente Vledder scoort hoge* (l); een doelpunt maken

scouting (spor.) ['sk...] - scouting: padvinderij

scrabbelen (spor.) ['skreβlɪn] - scrabbelen

scrabble(spu) (spor.) ['skreβl(spu)]

scrabble(spel)

scriba (l) ['skriba] - scriba

scribent (l) - scribent

sebengeltien z. onder *Henderkien*

sebiet (verspr., v) Ook *subiet* (Nw, Obk,

Ol-Nl) bw. [sə'bit/sy...] 1. beslist, zeker (...) en dat werkt sebiet (v), *Ik heb et sebiet zien* (Np), *Ik weet et sebiet* (Np) 2. direkt, meteen (Db, El, Ow, Spa, Wol) *Ie moe'n me sebiet henne brengen, aandere kom ik te laete* (Db), *Ie moe'n sebiet thuus- kommen* (Wol, Ow)

sedaores (Nbk) bw. [sə'do:əres] 1. zo dadelijk

seefiotten z. *sjeefiotten*

seefio z. *sjeefio*

seens z. *sund II*, *seins*

sef(j)aere z. *chiffonière*

sefraan z. *sefraon*

sefraon (Bdie, Dfo, El, Np, Nw, Pe-Db), bo: Bu) Ook *sefraan* (Nbk), *saffraon* (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Ld, Ma, Np, Ow, Ste, Wol), *safferaon* (Bu), *saffraan* (verspr.), *sofraan* (Ld) et [sə'frō:ən/sə'frā:n/sə'frō:ən/safə'r.../so'f...] 1. saffraangeel, voornamelijk in *zo geel as sefraon* (alg., Pe-Db) 2. bep. specerij: saffraan *Aj' sefraon in de thee deden dan wodde 't een lekkere smaek, en 't kreeg ok wat een mooie kleur* (Nw), *Sefraon bruukten we vroeger bij een motte die pas kleine biggies hadde en as et zog niet goed los kwam* (Dfo), *zo bitter as saffraan* (Ow), *Hi'j trekt een gezicht as een bok die safferaon vret* (Bu)

segaar z. *segare*

segaore z. *segare*

segare Ook *seguar* (Nw), *segaore* (d) de; -n; segaartien [sə'ga:r(ə)/sə'gɔ:ərə] 1. sigaar *Wij' een segare hebben?* (Nbk), *Ik heb de segaren alvast klaorlegd, B. komt aanst veur et wordeboekwark, die mag graeg iene hebben!* (Nbk), *een segare opstikken* (Nbk), *Wij' ok een segare opstikken?* (Nw), *'t Het me een goeie segare kost nl. doordat ik die aanbod, een weddenschap verloor enz. (b), Hi'j het de dikke segare an* (Ste), *een knappe segare* (Mun, Nbk, b), *een segare in 't heufd in de mond* (Ste), (ruw:) *...in de kop* (Nbk) 2. zeer kritische opmerking, in *Ik heb een knappe segare had* (Ow) 3. lisodde (Nbk)

segare-aske (Nbk) [sə'g...] - sigareas

segare-industrie [sə'g...] - sigarenindustrie

segarebaantien [sə'g...] - sigarebandje *segarebaanties speren* (Nbk), *...ruilen* d.i. om zoveel mogelijk verschillende merken te sparen (Np)

werken, met inspanning werken, vaak: om klaar te komen met het werk *Aj' zokken in de ploeg kriegen, moe'n de eren zoveul te hadder schrippen om an een daghure te kommen* (vo), *Hadde schreppen is et dan* (Sz), *Wi'j schrippen altied ommeraeck om et knap om huus te holen* (b), *We mossen schrippen om op tied klaor te kommen* (Dhau, Obk, Ow), *Ik moest schreppen om vot te kommen* (Diz), *Elk mos d'r tegen schrippen (...)* (bl, Bu), *'t Bestuur het mi'j vraogd om iederiene te bedaanken die d'r tegen schript het om 't zo veer te kriegen* (b), *De grootste helte schript d'r tegen om et heufd boven waeter te holen* (b), *Hi'j het him over de kop schript* heeft zich uit de naad gewerkt (Spa, Db), *Et wiefien schripte heur uut de tied* (b), *Et is daor altied schrippen en scharrelen* zich inspannen om rond te komen (Ow), zo ook *Ze mossen scharrelen en schrippen om et veur mekeer te kriegen* (Ow, Dfo), *Hi'j mos alles bi'j mekaer schreppen om d'r te kommen* zich ten zeerste inspannen om rond te kunnen komen (Wol, Diz), *Et is daor altied reppen en schreppen* ze zijn er altijd druk in de weer en hebben dus geen tijd, ze zijn altijd hard aan het werk (Bu) **schripper** (El, Nbk) Ook **schrepper** (Nw) de; -s; -tien ['skripɪ/'skreɪɪ] **1.** iemand die met grote ijver werkt *Dat wiefien is een schrippertien* (El) **schripperi'je** (Nbk) Ook **schrepperi'je** (Ste) de [skripɪ'ljə/skreɪɪ...] **1.** het schrippen, z. aldaar **schrippien** (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ld, s: Obk, p, b: lm) Ook **schreppien** (Obk) et; schrippies ['skripin/'skreɪɪn] **1.** tenger meisje, mager vrouwtje *Dat wiefien is wat een schrippien, die het niks om bij te zetten* (Dhau, Db), *een schrippien van een maegien tenger* (Dfo) **schripzetten** (b) zw. ww.; onoverg.; schripzette, het schripzet ['skripɪɪɪ] **1.** zich flink inspannen (in lichamenlijk opzicht) *Mar ik wun toch op him en doe 'k effen goed schrip zette (...)* (b) **schrobbe** (Dho, Diz, Ma, Ld, Np, Pe-Dbl) de; -n; -gien ['skrobə] **1.** (vaak verkl.) klein, armzalig dier (vooral van biggen, konijnen, kalveren gezegd) *Et is mar een schrobbegien* (Np), *'t Is zoe'n armzalig schrobbegien van een biggien, et zal wel*

niet in leven blijven (Pe-Dbl) **schrobbegat** z. **schrobgat** **schrobbel** z. **schrobber** **schrobbeleen** z. **schrabbeleen** **schrobbeleen** zw. ww.; overg.; schrobbede, het schrobbed ['skrobɪ] **1.** schrobbeleen, schoonboenen *de stal schrobbeleen* (Nt), *et straotien schrobbeleen* (Np, Op), *et stoepien...* (Bdie), *Hi'j is ruderig in de huud en now schrobbeleen hi'j overal tegenan schurkt zich* (Wol) **schrobber** Ook **schrobbeleen** (bet. 2: Obk) de; -s; -tien ['skrobɪ/...bɪ] **1.** persoon die schrobbeleen, z. **schrobbeleen** **2.** hetz. als *haandschrobber*, z. aldaar (Nbk, Np, Nt) *Ie hebben ok schrobbers, buunders, heidebuunders, vroeger haj' ze veur 't panneluinen* (Nbk), *Mit bessem en schrobbeleen zullen we de stal schonemaeken* (Obk) **3.** stalbezem om mee te schrobbeleen of luiwagen (verspr.) *De gang achter de koenen wodde anveegd mit de schrobber* (Ld), *Weet ie ok waor de schrobber staot?* (Wol) **4.** oude benaming voor een belastingambtenaar (s) **schrobberien** (Bu, Nbk, s) zw. ww.; overg., onoverg.; schrobberde, het schrobberde ['skrobɪɪ] **1.** met een **schrobber** reinigen, z. aldaar (Nbk) **2.** aan geld weten te komen door zich in te spannen (Bu) *wat bi'j mekeer schrobberien* (Bu) **3.** belastinggeld innen (s) **schrobberige** z. **schrobbering** **schrobbering** (Bdie, Diz, Op en verspr. oost., b: lm) Ook **schrombering** (El), **schrobberige** (Ste), **schrebering** (ZW, WH, Bu, Db, Dhau, Dho, Ma, Nw, Ow, b: ln), **schrabbering** (Ld, Np, Pe-Dbl, Spa), **schribbering** (Obk) [skro'bu:ɪɪɪ/skrom.../skro'bu:ɪɪɪɪ/skro'bu:ɪɪɪɪ/skra'bu:ɪɪɪɪ/skri'bu:ɪɪɪɪ] - schrobbering, uitbrander *Hi'j had wel een schrebering verdiend mit al die fratsen* (Ow), *een ɪere schrobbering kriegen* (Ow), *...had hebben* (Ste), *Hi'j komt drekt niet weer in de tuun, want ik hebbe 'm een beste schrobbering verkocht* een flinke uitbrander gegeven (Wol), *iene een schrobbering geven* (Nbk) **schrobbessem** (Bu, Dfo, Dhau, El, Ow, Pe-Dbl) ['skrob...] - bep. harde bezem: schrobber *De schrobbessem staot in de schure* (El), *De schrobbessem wodt op 'e koestal bruukt en mit stalschonemaeken*

schurkachtig ['sk...] - schurkachtig *Hi'j het 'm schurkachtig behandeld* (Np), *Hoe ze ien en aander oplost hebben, is wel op een schurkachtige maniere gebeurd* (Db), *een schurkachtige vent* (Ma), *Hi'j het mar rare, schurkachtige streken an 'm* (Sz), *Hi'j kikt d'r wat schurkachtig uut* (Dhau)

schurken (Obk) ['skʌr(ə)kɿ] - schurken, schuren *Aj' jokte hebben kuj' nog wel es tegen de deurposte schurken* (Obk)

schurkestreek (Spa) ['skʌr(ə)kə...] - schurkenstreek

schut et; -ten; -tien [skʌt] **1.** lichte, veelal losse, verplaatsbare wand (doorgaans van hout), ook: vaste houten wand, bijv. in een boerderij tussen de stal en het schuurgedeelte, ook: tussen koeien op een stal *Dat oolde schut moej' veurzichtig mit wezen, want dat gefit mit* (Np), *Et schut is verrot* (Spa), *We moe'n ni'je plaanken haelen veur et schut* (Diz), *Ze hebben een schut zet veur de tocht* (Np), *We zetten d'r een schut ommehenne en dat gefit beschutting* (Bdie, Ow), *Dat schut moet dieder heugte en breette hebben om an de eisen te voldoen* (Sun-Ot), *Verscheiden schuren laoten de schutten al zien* nl. de houten wanden: doordat het hooi of evt. ander veevoer op is (s: Obk); in het bijzonder: opzetstuk op een wagen (Nbk), vgl. *De schutten moe'n d'r mar op* nl. zodat er meer, beter geladen kan worden (Nbk) **2.** houten waterkering, stuw e.d. *D'r moet nodig een schut in de sloot zet wodden, aandere loopt alles d'r onder* (Bdie, Nt, Op), *Et hoolten schut in de duker is vandaeg eupenzet* (Db) **3.** sluis (Ste) **4.** in *veur schut staon* voor schandaal, zodanig dat men er de spot mee zal drijven: *Ik ston mar mooi veur schut* (Nt), zo ook *veur schut zitten, ...loper: Zo loop ik d'r veur schut bij* (Wol), *Ze leuten him mar mooi veur schut lopen* (Ld), *iene veur schut zetten* voor gek zetten

schutbaos (Nw) de; ...baozen ['skʌdɔ:əs] **1.** degene die de schepen schut (door een sluis), schutmeester *De schutbaos beurt et schutgeld, die schut de schipper* (Nw)

schutblad (l) ['skʌdblʌt] - schutblad: voor en achter in boeken; bij planten

schutdeure (Obk) de; -n; ...deurtien ['skʌd...] **1.** deur in een schot of schutting (buiten)

schute Ook **schuit** (Nw, Ol-Nl, Wol) de; -n; schutien, ook schuitien (Np, Nw, Ol-Nl, Wol), schuitje (in bep. verb., z. hierna) ['skytə/skœjt] **1.** schuit, praam, ook: beurt- of trekschuit *Vroeger haj' strontschuten en vee op 'e schuten* (Ste), *De beurtschipper hadde nogal een grote schute, hi'j mos nogal wat vervoeren over waeter* (Obk), *Vroeger brochten ze de turf mit de schute naor de stad* (Dhau), *D'r komt een grote schuit an in de veerte* (Wol, Ol-Nl), *Waor lig ie mit de schute?* waar zit je aan te denken, waar ben je aan toe in je gedachten? (b), *Ze zitten in etzeld schutrien* (verspr., Obk), *...schuitje* (El, Sz), *...schuitien* (Wol) **2.** grote klomp (Nbk, Nw, Obk) *grote schuten van klompen* (Ow), *Die had me toch een peer schuiten* een paar grote klompen (Nw)

schutejaeger (Obk, Ow) de; -s ['skytə...] **1.** schuitejager, man die met behulp van een paard een schip (schuit) voorttrok, hetz. als *schipsjaeger*

schutgat (Db) et; -ten; -tien ['skʌtɣʌt] **1.** gat in een schut bet. 1 (met name tussen koeien op een stal)

schutgeld ['skʌtɣɛlt] - schutgeld: voor het schutten van vee *As d'r vee uutbrak en op 'e weg leup, wodde et wel naor de schutstal brocht; aj' et weer kregen mos ie schutgeld betaelen* (Bdie, Ld), ook in de volgende toepassing: *Vroeger kwammen de peerden mit waegens in de schutstal of deurreed, daor mos schutgeld veur betaeld wodden* (Nw); m.b.t. een sluis: *De schipper gaf schutgeld* (Ma), *Hoe groter et schip, hoe meer schutgeld aj' betaelen* (Pe-Db), *Et schutgeld wodde in de klomp stopt* (verspr., Np)

schutjassen ['skʌtjʌsn] - schutjassen *De nel is, op de boer nao, de hoogste troef bij schutjassen* (Wol), *Mit schutjassen kuj' wel zeggen: Now, ik kan niks, mar mesten kan ik wel; dan hej' wel een goeie kaorte om bij te leggen* (Ste)

schutkleur Ook **schutskleur** (Dhau) ['skʌt(s)...] - schutkleur

schutmaantel (bs) de; -s ['skʌt...] **1.** houten omhulsel van het deel van een imkerspijp waarin de tabak zit, nl. tegen de hitte *Zoe'n bijjepiepe het een hoolten schutmaantel, die is ok wel es van aluminium* (bs)

schrokkerig *Die is zo schrokkerig* (Bu), *Doe niet zo schrokkerig* (Nt), *N. et wat schrokkerig, zo mit de volle mond* (Op), *Ie moe'n niet zo schrokkerig eten* (El), *Een hond vreet vaak schrokkerig* (Spa) 2. (van het weer) drogend (Obk)

schrom (Bdie, Op en oost., p, b: lm, ln, bo: Bu, Nw) Ook **schroom** (Obk), **grom** (Ow) bn.; -mer, -st [skrom/skrō:m/grom] 1. enigszins schor, hees, pijnlijk in de keel (z. ook *schrommerig*) *B. was vanmiddag wat schrom in de keel, ze kon niet zo best praoten* (Dhau, Obk), *Bi'j' wat schrom?* (Np), *Lessend zat et me schrom en zeer in de hals* (Ld), *Ik was schrom van et zingen* (Pe-Dbl)

schrombering z. *schrobbering*

schromelik (Dfo) bw. ['skrō:m]ək] 1. schoorvoetend *Hi'j gong d'r schromelik op of, hi'j mos schuld bekennen schoorvoetend* (Dfo)

schromen z. *schrumen*

schrommerig (Bu, Dhau, Dho, Ma, El, Pe-Dbl) bn.; -er, -st ['skromrəx] 1. schor, hees, met een droog, schraal, pijnlijk gevoel in de keel (z. ook *schrom*) *Ik bin zo schrommerig in de hals, ik zal wel griepetig wodden* (Dhau), *Gister wa'k wat schrommerig in de keel* (El), *De keel doet me zeer, et is zoe'n schrommerig gevulde* (Dho), *Aj' wat schrommerig binnen, kuj' t wel es in de keel kriegen* (Pe-Dbl)

schrompelen ['skromplɛn] - schrompelen: ineenschrompelen *Et vleis schrompelt aorig* (Dho), *Et spek blijft niks van over, zo schrompelt et in mekaar* (Sz), *Et leer schrompelt* (Nw), *Dat oolde vrouwgien schrompelt helemaole in mekaander* (Pe-Dbl)

schrompelig (verspr.) ['skromplɛx] - schrompelig (hetz. als *reenfelig*) *schrompelige appels* (Bdie), *Die eerpels wo'n al aorig schrompelig* (El), *Die grunte zicht d'r mar schrompelig uut* (Ma), *Et vel van die oolde man wodt al aorig schrompelig* (Np), *Die het een schrompelig gezicht* (Ste)

schroom z. *schrom*

schroot et [skro:ət] 1. schroot: afval van ijzer, staalschroot, ook wel afval van ander materiaal *Dat is allemaole schroot, oold iczer en zo* (Db, Np) 2. z. *schrote*

schrootbulte (Dfo, Np) ['skr...] - schroot-

hoop

schrot (Obk, Ste, Sz) [skrɔt] - schrot, kriel *As et ofvalappelties binnen, van dat kleine, kroezige goed, dan numen we dat wel schrot* (Ste), *Et was mar wat schrot, die appels die d'r nog an de boom zatten* (Obk), *Et het niet een beste zoemer west veur et fruit, want d'r zit een boel schrot in* (Sz), *Wat moe'n we mit dat schrot, geef mar an de varkens* (Ste)

schrote (verspr.) Ook **schroot** (Dhau, Ld, Ow) de; -n; schrotien ['skro:ət/skro:ət] 1. smalle plank van een bep. type: schroot *We hebben een ni'je waand van schroties maekt* (Diz), *Et sul was een haandbrette hoogte van hooft tussen de drinkgeute en de koe, soms wodde d'r een schrote op zet* (Ste), *Hekken wo'n maekt van schrotien* (Ste), *De boom wodde an schrotien zaegd* (Np)

schrofieswaand (Nw) ['skro:ətiswā:nt] - schrootjeswand

schruien z. *schruuien*

schruierig z. *schruuierig*

schruiplak z. *schruuiplak*

schrujjen z. *schruuien*

schrujjerig z. *schruuierig*

schrujplak z. *schruuiplak*

schrumen (Dhau, El, Np, Nw, Ow, Ste, s: Obk) Ook **schreumen** (Bu, Ow, Sz), **schromen** (Db, Dho, Np, Nw, Op, Wol), **schroemen** (Np) zw. ww.; overg.; schruumde, het schruumd ['skrÿm:/'skrām:/'skrō:m:/'skrūm:] 1. ontzien, schromen, sparen *Dat maegien wodt niet schruumd, ze moet hadde warken en wodt min betaeld* (verspr., Dhau), *Hi'j schruumt de peerden niet* (Nw), *Hi'j schroomt niks om zien zin te kriegen* (Db) 2. (in ontkenningen) aarzelen om te doen, vooral: om te kopen *Ik zal niet schromen om dat te doen* (Op), verder in verb. als *Daor schrumen ze niks, heur ze durven alles maar te kopen, aan te schaffen* (Ste, s: Obk), *Daor wodde niks schruumd ze ontzegden zich niets, kochten alles wat ze nodig vonden* (Np), *Gien wonder dat ze over de kop gaon binnen, want d'r wodde niks schroomd* niets werd gespaard, ontzien (Np, Wol), *Ze hebben in et ni'je huus niks schruumd* alles wat ze nodig vonden is aangeschaft (Np, El)

schrutel (Bu, Db, Obk, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sz, p, b: lm, ln) Ook **schrutelig**

schulpezoeger (v) ['sk...] - schelpenzuiger
schulpraand z. *schulperaand*
schulpzaege (Bu, Pe-Dbl, verspr. OS) ['skʌl(ə)pə...] - schulpzaag *een schulpzaege bruken bij' et bomezaegen* (Db), *Mit de schulpzaege wodden de plaanken in de lengte deurzaegd* (Ld), *Een schulpzaege staot mit de tanen veuruut* (El)
schumen z. *schoemen*
schumerd z. *schoemer*
schuner (Ow) de; -s; -tien ['skʏnr] **1.** iemand die voortdurend loopt te loeren *'t Is een rere schuner loerder* (Ow)
schunnig bn., bw.; -er, -st ['skʌnəx] **1.** schunnig, haveloos, onverzorgd *Hi'j is schunnig in de kleren, et pak dat hi'j het is tot op 'e draod versleten* (Db, Obk), *Die lopt d'r zo schunnig henne* (Ow, Np, Nbk), *...bij'* (verspr.) **2.** obsceen *Soms is hi'j wat schunnig mit de mond* slaat hij obscene taal uit (Op), *Die man het altied van die schunnige tael* (Pe-Dbl), *...praot* (Nbk, Bu) **3.** onbehoorlijk, gemeen (Nbk, Np) *Ze hebben 'm schunnig behaandeld* (Np) **4.** beschadigd, geschonden (Dhau) *Die koppies bin wel schunnig* (Dhau)
schure de; -n, schuurtien ['sky:ərə] **1.** schuur (als onderdeel van een boerderij of los gebouwd, bij een woning enz.) *een hoolten schure* (Op), *een rieten schure* (Op), *een waegen in de schure rieden* (Nbk), *N. het d'r een knappe schure achter staon* (El), *'t Wodde gaans een grote schure* nl. die gebouwd werd (b), *Hej'm et huj al in de schure?* (Nbk), *Verscheiden schuren laoten de schutten al zien* nl. de houten wanden, doordat het hooi of evt. ander veevoer op is (s: Obk), *Ie moe'n de schure bij' et huus laoten* je moet niet overdrijven (Ste) * *Grote schuren en gien braand/Dikke koppen, gien verstaand* gezegd wanneer iemand een grote schuur, een grote boerderij heeft zonder veel inventaris enz. en zonder veel financiële middelen (Nw), *Mit de schure leeg is 't min boeren* het is erg lastig voor de boer als hij in het voorjaar z'n schuur te vroeg leeg heeft (Ow)
schurebaander (Dfo) Ook *schuurbaander* (Dfo) de; -s; -tien ['sk.../...] **1.** elk der beide grote deuren in een schuur (bansdeuren), ook: grote deur in een losstaande schuur

schurebalke (Ol-Nl) de; -n ['sk...] **1.** elk der balken die mede de schuur vormen (zoals van de gebinten)
schurebessem z. *delebessem*
schuredeure (verspr.) Ook *schuurdeure* (Dfo, Spa, Sz, bo: Nw) ['sky:ərə.../...] - schuurdeur *Ie hebben de schuurdeuren nog losstaon!* gezegd nadat men aan iemand die z'n gulp open heeft staan, vraagt: *Hej' 't huj nog niet binnen?* (bo: Nw)
schureglassien (Dla, Diz, Ol-Nl, Spa, Sz) et; ...glassies ['sk...] **1.** raampje in de buitenmuur van een schuur, hetz. als *deleglassien*
schurelaampe (Diz) de; -n; ...laampien ['sk...] **1.** hetz. als *delelaampe*, z. aldaar
schurelucht (Spa) et ['sk...] **1.** het licht, het lichtpunt in een schuur
schuremure (verspr.) de; -n; ...muurtien ['sk...] **1.** buitenmuur van een schuur *De schuremure begint te verzakken, we meugen 'm wel schoren* (Ol-Nl)
schuren (p, b: lm) zw. ww.; wederk.; schuurde, het schuurd ['sky:ərn] **1.** zich schamen, in de verb. *je nargens veur schuren* (p, b: lm) **2.** z. *schoeren*
schureraampien (Dla, Spa) et; ...raampies ['sk...] **1.** hetz. als *delelaampe*, z. aldaar
schureraegen (Ow, Ste) Ook *schureringen* (Spa) onbep. w. ['sk.../...] **1.** een schuur zuiveren van spinrag (met een ragebol) (Ow) *Dat schureraegen was rotwark!* (El), *Wij moe'n nog schureringen* (Spa)
schureringen z. *schureraegen*
schurevloer (Spa) de; -en ['sky:ərə...] **1.** vloer van een schuur *de schurevloer anstampen* (Spa)
schurf I (Nw) de ['skʌr(ə)f] **1.** onbetrouwbaar iemand (als scheldwoord groepen)
schurf II (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['skʌr(ə)f] **1.** onooglijk, schurftig, geschonden, aangetast *De varve op oons huus zicht d'r zo schurf uut, d'r moet neudig wat an gebeuren* (Db), *Dat huus zit niet mooi in de varve, et is schurf* (Wol), *Disse broek is wat schurf, die wil ik niet meer dregen* (Op), *De vloerbedekking begint schurf te wodden* (Ol-Nl), *De mouwe van de jasse wodt van onderen hielemaol schurf of robbelig* (Db), *Die broek het een schurve plak veur et gat, die wodt minder* (Dhau, Pe-Dbl, Obk), *Die koppies bin aorig*

hattelik de hand (j), *Een eerpel moet goed schudded wodden, om d'r wat mael op te kriegen* (Op), zo ook *Aj' bloemen op 'e eerpels hebben willen, moej' schudden* (Dho) en *De eerpels bloemen mooi op 'e tiele, ik heb ze goed schudded* (Dhau), *de kaorten schudden, Et hiele huus schudde d'r van* (ba, Nbk), *A'k 'm te pakken kriege, za'k 'm es goed deur mekaer schudden* (Nw, Op), (van een vis:) *Dat is zoe'n miezerig ding, schud die mar deur de fuke* (Sz), *Oh, schudt 'm daor de foeke wringt daor de schoen* (Obk), *De boel gong 'm niet naor 't zin, hi' begon mit 't heufd te schudden* (Diz, Dfo), *Ik schudde van nee schudde het hoofd: ter ontkenning, verwondering, afkeuring* (Nbk, Np, Ld), *Op een boelgoed is et ja of nee schudden as de oproeper an 't verkopen is* (Obk), *Hi' zat op 'e stoel te schudden* d.i. met name door het lachen, ook wel: door de grote ontsteltenis (Ma), *Hi' zat te schudden van 't lachen* (Dho, Nbk), *van angst schudden* (Db), *van de koorts schudden* (Db), *Hi' ston te schudden van ielkens* (Nbk), *We lopen schuddend vot met het hoofd schuddend* (Ol-Nl), *Et eten was zo vet, ik kon wel schudden, et ston me zo tegen ervan griezelen, gruwen* (Bu), zo ook: *Ik was zo zat, ik kon me d'r wel veur schudden* (Bu) 2. (overg.) door te *schudden* (als onder bet. 1) van iets doen gaan *appels van de boom schudden* (El, Db), *Ik trekke mien jasse uut, schudde de regenspatters d'r wat of* (v) 3. met een hooischudder bewerken *As 't huj natregend is, moet et opni'j schudded wodden* (Dfo), *We gaon eerst keren en dan schudden, dan is 't hooi goed los* (Spa), *Hi' zit op zien mesiene, die veur him schuddet, opharkt, keert* (ba) 4. in *et wel schudden kunnen* het wel kunnen vergeten, er niet meer op hoeven te rekenen (spor.): *Dat wodt niks, as ze zo willen kuwwe et wel schudden* (Ol-Nl)

schudder de; -s; -tien ['skʌdɹ] 1. degene die iets doet schudden 2. hooischudder *N. vun ok al gauw uut daj' mit die schudder et grös, as et een peer daegen legen hadde, ok over et laand spreiden konnen* (vo), *De schudder moet nog deur et huj* (Np) 3. ouderwets type aardappelsorteerder (Ste) *Vroeger haj' de schudder, now hej' de*

schokmesiene (Ste) 4. schudinrichting van een dorsmachine (verspr.) *Et achterste deel van de döskaaste wodt de schudder nuumd, et zaod gong d'r deur en et stro d'r overhenne* (Ste, Bu), *De schudder moet et stro opschudden* (Dhau), *Et zaod uut de garve vaalt op 'e schudder, toegelieke is et zaod dan ok schone* (Dfo), *De schudder van de dösmesiene scheidt et kaf van 't zaod* (Dhau, El, Ma, Op, Db), *De schudder schudt et stro van 't laand* (El)

schudreuster (verspr.) Ook **schudrooster** (Dho) ['skʌtrʌ:stɹ/...rɔ:əstɹ] - schudrooster *De kachel braant niet al te best, ie moe'n even et schudreuster henneweer roffelen* (Obk), *Even mit et schudreuster de kachel oprusselen, om de aske zakken te laoten* (Db), *Een schudreuster zit an een eerappelsorteermesiene* (Pe-Db), *...in een eerpejsjowe, in een dösmesiene en in een kachel* (El)

schudrooster z. *schudreuster*

schudzeve (Sz) ['skʌt...] - schudzeef, met name voor het afzonderen van poot-aardappelen

schufel z. *schiefel*

schufelen z. *schoefelen*

schufelendewieze (Nt) bw. [skyfɪndəwi:zə; aks. wisselt] - schuifelend *Aj' in de rij staon moej' schufelendewieze naor veuren* (Nt)

schuifjesloper z. *schoefiesloper*

schuimeerde z. *schuumaarde*

schuimspaan z. *schoemspaone*

schuin Ook **schuun** (Spa) bn., bw.; -er, -st ['skœjn/'skÿn] 1. scheef, schuin (lett.) *schuine letters* (Nbk), *een schuine lijn* (Nbk), *Dat loopt schuin* loopt schuin toe (Wol), *De tuun leup schuin of* (Spa), *Et pad lopt wat schuin of* (El), *Die mure staot een betien schuin* (Db), *een ledder schuin tegen de mure zetten* (Ma), *Ik kan nooit recht knippen, altied gaot et schuin* (Sz), *Aj' uut fietsen binnen en ie hebben de wiend schuun tegen (...)* (Spa), *Doe zat hi'j schuin tegen mi'j over* (Nbk), *Hi'j kwam vaeke even schuin over de weg om een praotien te maeken schuins van de overzijde van de weg* (Obk), *Hi'j stikt schuin over de weg in schuine richting, schuins* (Ste), *Je moeten nooit schuin overstikken* d.i. over een weg (Ol-Nl), *een stok laand schuin overstikken* (Ste), *Hiel*

zo! (Dho), zo ook *Wat scheuk ie toch, je konnen wel last van luzcn hebben* (Ol-Nl) **schukerig** (Bu, El, Obk) Ook **scheukelig** (Dho) bn., bw.; -er, -st ['skykɾəx, ook wel 'sky:k... (Bu)/'ska:k]əx] 1. geneigd tot *schuken*, z. aldaar *Hi'j is zo scheukelig, hi'j zit mar mit de rogge tegen de stoel* (Dho) **schuld** de; -en ['skalt] 1. financiële verplichting waaraan men nog moet voldoen *schulden maeken, een schuld ofbetaelen* (Nbk), *Ik hebbe schuld bij die man* (Nt), *Ik heb nog schuld bij'jow* (Ste), *Die zit aorig in de schulden* (Nw), *Die het nog een schuld bij me lopen* (Nw), *(tot over de oren) in de schuld zitten* (El, Op, Nbk), *Hi'j zit haost bij iederiene in de schuld* (Op), *dik in de schuld zitten* (Nbk, Sz), *Ze zatten diepe in de schuld* (Obk), *Hi'j zit an de oren toe in de schuld* (Ma), *Hi'j zit onder de schuld, hi'j kan et niet meer betaelen* (Wol), *...an de oren toe onder de schuld* (Ow), *Hi'j zit in de schuld, tot de oren toe* (Sz), *Ik heb schuld bij de baank* (Bdie), *Ze hebben d'r nogal aorig schuld op moeten er nogal wat van afbetalen* (Dho), *Ik heb nog een schuld op dat huus moet het nog (verder) afbetalen* (Dhau), *...nogal wat schuld op mien huus* (Diz), *Die man had een hele schuld op dat huus* (Pe-Dbl), zo ook *Hi'j het schuld over dat huus* (Bdie), *Die plaese het hi'j gien schuld meer over* (Nt) en *Hi'j het d'r gien schuld over nl. m.b.t. dat huus, die boerderij enz.* (Nbk), *N. het nogal wat schuld an de baank* (Diz), *Hi'j had meer schuld as eigendom* (Obk), *Hi'j had een kont vol schuld* had erg veel schulden (Bu, Obk, Ow, Ste, Wol), d.i. ook: was al meer dan eens failliet geweest (Ow), *Die is mit de kont vol schulden vertrokken* met de noorderzon vertrokken en veel schulden achterlatend (Ol-Nl, Ow) 2. dat waarin men te kort is geschoten, waaraan men verkeerd heeft gedaan *schuld hebben* (l), *Et is jow schuld dat hi'j mit de fiets over de kop vleugen is* (Wol), *Hi'j kreeg de schuld van dat appelstelen, mar hi'j had et niet daon anderen zeiden dat hij het had gedaan* (Obk), zo ook *As d'r wat is, hi'j krig altied de schuld* (Dho), *Hi'j krig overal de schuld van* (El), *Ik kreeg d'r de schuld van* (Nbk, Bdie), *Ik gelove niet dat hi'j d'r schuld an het dat het (mede) zijn*

schuld is (Nt, Nw, Dho), *Daor hewwe allegeer schuld an* dat is aan ons allemaal te wijten (Nbk, Dfo), *N. het d'r wel/ok schuld mit an is medeschuldig* (Ld, Ma, Np, Sz), *Daor heb ik gien schuld an* (El), *Die het schuld an dat ongelok* (Bdie, Ow, Dhau), *Da's mien schuld ok mit ik ben medeschuldig, het ligt ook aan mij* (Nbk, Spa), *iene de schuld geven, Ik krieg et altied op 'e schuld ze geven mij altijd de schuld* (Nbk), *Hi'j vint dat et zien bruur zien eigen schuld is* (b), *Is d'r wel iene tegenslag die niet op rekening van eigen schuld schreven wodden kan?* (b) 3. belemmerende oorzaak *Die ofraoderije deur zien oolden is d'r daenk ik de schuld van dat d'r niet vule van die jonge terechtkommen is* (Op) * *Twie kieven, twie schuld* (Nt, Ow, b), *Ik kriege de schuld, zee de keze, mar de suker het jow tanen bedurven* (Dhau), *De boeren kriegten overal de schuld van* (Ow), *Eigen schuld, dikke bult* (verspr.), *Belofte maekt schuld* (Nbk, Np, Spa, Ow), *Eigen schuld is niet te beklaegen* (Dho, Ow), *Eigen schuld hindert de meensken op een meersten* (Np), *...een meenske et meerst* (Nt, Dho), *Jong gien schuld, oold gien geld* (Ow), *Wie zien schuld betaelt verarmt niet* (Op), *Die gien schuld het, is een riek meens* (Op) **schuldbekentenis** (verspr.) Ook **schuldbekentnisse** (vo) ['skaldbəkentənis(ə)] - schuldbekentenis: m.b.t. een af te lossen schuld *Vroeger wodde d'r een schuldbekentenis op pepier zet en daor kwam een zegel op* (Ld), *een schuldbekentenis opmaeken* (Obk, Nbk) **schuldbekentnisse** z. *schuldbekentenis* **schuldbesef** (spor.) ['sk...] - schuldbesef **schuldbewies** (Ste) ['skaldbəwis] - schuldbewijs *Ie moe'n de haand zetten veur een schuldbewies, mar ok veur aere dingen vanzels* (Ste) **schuldbewust** [skaldbə'wast] - schuldbewust *schuldbewust kieken* (Nbk) **schuldbrief** ['skald...] - schuldbrief *Iene die geld liend het, moet een schuldbrief tekenen* (El), *D'r moet mar even een schuldbrief opsteld wodden, as bewies van de schuld* (Ol-Nl), *Vroeger gavven de meensken an heur leveranciers een schuldbriefien of* (Op), *Ik breng je even wat geld weeromme, wil ie even oftekenen op 'e*

zo! (Dho), zo ook *Wat scheuk ie toch, je konnen wel last van luzen hebben* (Ol-Nl) **schukerig** (Bu, El, Obk) Ook **scheukelig** (Dho) bn., bw.; -er, -st ['skykɾəx, ook wel 'sky:k... (Bu) /'skɑ:k|əx] 1. geneigd tot *schuken*, z. aldaar *Hi'j is zo scheukelig, hi'j zit mar mit de rogge tegen de stoel* (Dho) **schuld** de; -en ['skalt] 1. financiële verplichting waaraan men nog moet voldoen *schulden maeken, een schuld ofbetaelen* (Nbk), *Ik hebbe schuld bij die man* (Nt), *Ik heb nog schuld bij'jow* (Ste), *Die zit aorig in de schulden* (Nw), *Die het nog een schuld bij'j me lopen* (Nw), *(tot over de oren) in de schuld zitten* (El, Op, Nbk), *Hi'j zit haost bij'j iederiene in de schuld* (Op), *dik in de schuld zitten* (Nbk, Sz), *Ze zatten diepe in de schuld* (Obk), *Hi'j zit an de oren toe in de schuld* (Ma), *Hi'j zit onder de schuld, hi'j kan et niet meer betaelen* (Wol), *...an de oren toe onder de schuld* (Ow), *Hi'j zit in de schuld, tot de oren toe* (Sz), *Ik heb schuld bij'j de baank* (Bdie), *Ze hebben d'r nogal aorig schuld op moeten er nogal wat van afbetalen* (Dho), *Ik heb nog een schuld op dat huus moet het nog (verder) afbetalen* (Dhau), *...nogal wat schuld op mien huus* (Diz), *Die man had een hele schuld op dat huus* (Pe-Dbl), zo ook *Hi'j het schuld over dat huus* (Bdie), *Die plaese het hi'j gien schuld meer over* (Nt) en *Hi'j het d'r gien schuld over nl. m.b.t. dat huus, die boerderij enz.* (Nbk), *N. het nogal wat schuld an de baank* (Diz), *Hi'j had meer schuld as eigendom* (Obk), *Hi'j had een kont vol schuld* had erg veel schulden (Bu, Obk, Ow, Ste, Wol), d.i. ook: was al meer dan eens failliet geweest (Ow), *Die is mit de kont vol schulden vertrokken* met de noorderzon vertrokken en veel schulden achterlatend (Ol-Nl, Ow) 2. dat waarin men te kort is geschoten, waaraan men verkeerd heeft gedaan *schuld hebben* (l), *Et is jow schuld dat hi'j mit de fiets over de kop vleugen is* (Wol), *Hi'j kreeg de schuld van dat appelstelen, mar hi'j had et niet daon anderen zeiden dat hij het had gedaan* (Obk), zo ook *As d'r wat is, hi'j krig altied de schuld* (Dho), *Hi'j krig overal de schuld van* (El), *Ik kreeg d'r de schuld van* (Nbk, Bdie), *Ik gelove niet dat hi'j d'r schuld an het dat het (mede) zijn*

schuld is (Nt, Nw, Dho), *Daor hewwe allegeer schuld an* dat is aan ons allemaal te wijten (Nbk, Dfo), *N. het d'r wel/ok schuld mit an is medeschuldig* (Ld, Ma, Np, Sz), *Daor heb ik gien schuld an* (El), *Die het schuld an dat ongelok* (Bdie, Ow, Dhau), *Da's mien schuld ok mit ik ben medeschuldig, het ligt ook aan mij* (Nbk, Spa), *iene de schuld geven, Ik krieg et altied op 'e schuld ze geven mij altijd de schuld* (Nbk), *Hi'j vint dat et zien bruur zien eigen schuld is* (b), *Is d'r wel iene tegenslag die niet op rekening van eigen schuld schreven wodden kan?* (b) 3. belemmerende oorzaak *Die ofraoderije deur zien oolden is d'r daenk ik de schuld van dat d'r niet vule van die jonge terechtkommen is* (Op) * *Twie kieven, twie schuld* (Nt, Ow, b), *Ik kriege de schuld, zee de keze, mar de suker het jow tanen bedurven* (Dhau), *De boeren kriegen overal de schuld van* (Ow), *Eigen schuld, dikke bult* (verspr.), *Belofte maekt schuld* (Nbk, Np, Spa, Ow), *Eigen schuld is niet te beklaegen* (Dho, Ow), *Eigen schuld hindert de meensken op een meersten* (Np), *...een meenske et meerst* (Nt, Dho), *Jong gien schuld, oold gien geld* (Ow), *Wie zien schuld betaelt verarmt niet* (Op), *Die gien schuld het, is een riek meens* (Op) **schuldbekentenis** (verspr.) Ook **schuldbekentnisse** (vo) ['skaldbəkentənɪs(ə)] - schuldbekentenis: m.b.t. een af te lossen schuld *Vroeger wodde d'r een schuldbekentenis op papier zet en daor kwam een zegel op* (Ld), *een schuldbekentenis opmaeken* (Obk, Nbk) **schuldbekentnisse** z. *schuldbekentenis* **schuldbesef** (spor.) ['sk...] - schuldbesef **schuldbewies** (Ste) ['skaldbəwɪs] - schuldbewijs *Ie moe'n de haand zetten veur een schuldbewies, mar ok veur aere dingen vanzels* (Ste) **schuldbewust** [skaldbə'wʌst] - schuldbewust *schuldbewust kieven* (Nbk) **schuldbrief** ['skald...] - schuldbrief *Iene die geld liend het, moet een schuldbrief tekenen* (El), *D'r moet mar even een schuldbrief opsteld wodden, as bewies van de schuld* (Ol-Nl), *Vroeger gavven de meensken an heur leveranciers een schuldbriefien of* (Op), *Ik breng je even wat geld weeromme, wil je even oftekenen op 'e*

hattelik de haand (j), Een eerpel moet goed schudded wodden, om d'r wat mael op te kriegen (Op), zo ook Aj' bloemen op 'e eerpels hebben willen, moej' schudden (Dho) en De eerpels bloemen mooi op 'e tiele, ik heb ze goed schudded (Dhau), de kaorten schudden, Et hiele huus schudde d'r van (ba, Nbk), A'k 'm te pakken kriege, za'k 'm es goed deur mekaer schudden (Nw, Op), (van een vis:) Dat is zoe'n miezerig ding, schud die mar deur de fuke (Sz), Oh, schudt 'm daor de foeke wringt daar de schoen (Obk), De boel gong 'm niet naor 't zin, hi'j begon mit 't heufd te schudden (Diz, Dfo), Ik schudde van nee schudde het hoofd: ter ontkenning, verwondering, afkeuring (Nbk, Np, Ld), Op een boelgoed is et ja of nee schudden as de oproeper an 't verkopen is (Obk), Hi'j zat op 'e stoel te schudden d.i. met name door het lachen, ook wel: door de grote ontsteltenis (Ma), Hi'j zat te schudden van 't lachen (Dho, Nbk), van angst schudden (Db), van de koorts schudden (Db), Hi'j ston te schudden van ielkens (Nbk), We lopen schuddend vot met het hoofd schuddend (Ol-Nl), Et eten was zo vet, ik kon wel schudden, et ston me zo tegen ervan griezelen, gruwen (Bu), zo ook: Ik was zo zat, ik kon me d'r wel veur schudden (Bu) 2. (overg.) door te schudden (als onder bet. 1) van iets doen gaan appels van de boom schudden (El, Db), Ik trekke mien jasse uut, schudde de regenspatters d'r wat of (v) 3. met een hooischudder bewerken As 't huj natregend is, moet et opni'j schudded wodden (Dfo), We gaon eerst keren en dan schudden, dan is 't hooi goed los (Spa), Hi'j zit op zien mesiene, die veur him schuddet, opharkt, keert (ba) 4. in et wel schudden kunnen het wel kunnen vergeten, er niet meer op hoeven te rekenen (spor.): Dat wodt niks, as ze zo willen kuwwe et wel schudden (Ol-Nl)

schudder de; -s; -tien ['skʌdɹ] 1. degene die iets doet schudden 2. hooischudder *N. vun ok al gauw uut daj' mit die schudder et grös, as et een peer daegen legen hadde, ok over et laand spreiden konnen (vo), De schudder moet nog deur et huj (Np) 3. ouderwets type aardappelsorteerder (Ste) Vroeger haj' de schudder, now hej' de*

schokmesiene (Ste) 4. schudinrichting van een dorsmachine (verspr.) Et aachterste deel van de döskaaste wodt de schudder nuumd, et zaod gong d'r deur en et stro d'r overhenne (Ste, Bu), De schudder moet et stro opschudden (Dhau), Et zaod uut de garve vaalt op 'e schudder, toegelieke is et zaod dan ok schone (Dfo), De schudder van de dösmesiene scheidt et kaf van 't zaod (Dhau, El, Ma, Op, Db), De schudder schudt et stro van 't laand (El)

schudreuster (verspr.) Ook **schudrooster** (Dho) ['skʌtrʌ:stɹ/...ro:əstɹ] - schudrooster *De kachel braant niet al te best, ie moe'n even et schudreuster henneweer roffelen (Obk), Even mit et schudreuster de kachel oprusselen, om de aske zakken te laoten (Db), Een schudreuster zit an een cerappelsorteermesiene (Pe-Db), ...in een eerpelsjouwe, in een dösmesiene en in een kachel (El)*

schudrooster z. **schudreuster**

schudzeve (Sz) ['skʌt...] - schudzeef, met name voor het afzonderen van poot-aardappelen

schufel z. **schiefel**

schufelen z. **schoefelen**

schufelendewieze (Nt) bw. [skyflɪndəwi:zə; aks. wisselt] - schuifelend *Aj' in de rij staon moej' schufelendewieze naor veuren (Nt)*

schuifjesloper z. **schoefiesloper**

schuimeerde z. **schuumaarde**

schuimspaan z. **schoemspaone**

schuin Ook **schuun** (Spa) bn., bw.; -er, -st ['skœjn/'skÿn] 1. scheef, schuin (lett.) *schuine letters (Nbk), een schuine lijn (Nbk), Dat loopt schuin loopt schuin toe (Wol), De tuun leup schuin of (Spa), Et pad lopt wat schuin of (El), Die mure staot een betien schuin (Db), een ledder schuin tegen de mure zetten (Ma), Ik kan nooit recht knippen, al tied gaot et schuin (Sz), Aj' uut fietsen binnen en ie hebben de wiend schuun tegen (...) (Spa), Doe zat hi'j schuin tegen mi'j over (Nbk), Hi'j kwam vaeke even schuin over de weg om een praotien te maeken schuins van de overzijde van de weg (Obk), Hi'j stikt schuin over de weg in schuine richting, schuins (Ste), Je moeten nooit schuin overstikken d.i. over een weg (Ol-Nl), een stok laand schuin overstikken (Ste), Hiel*

schulpezoeger (v) ['sk...] - schelpenzuiger
schulpraand z. *schulperaand*
schulpzaege (Bu, Pe-Dbl, verspr. OS) ['skal(ə)pə...] - schulpzaag *een schulpzaege bruken bij et bomezaegen* (Db), *Mit de schulpzaege wodden de plaanken in de lengte deurzaegd* (Ld), *Een schulpzaege staot mit de tanen veuruut* (El)
schumen z. *schoemen*
schumerd z. *schoemer*
schuner (Ow) de; -s; -tien ['skynr] 1. iemand die voortdurend loopt te loeren 't *Is een rere schuner loerder* (Ow)
schunnig bn., bw.; -er, -st ['skanəx] 1. schunnig, haveloos, onverzorgd *Hij is schunnig in de kleren, et pak dat hij het is tot op 'e draod versleten* (Db, Obk), *Die lopt d'r zo schunnig henne* (Ow, Np, Nbk), ...*bij* (verspr.) 2. obsceen *Soms is hij wat schunnig mit de mond* slaat hij obscene taal uit (Op), *Die man het altied van die schunnige tael* (Pe-Dbl), ...*praot* (Nbk, Bu) 3. onbehoorlijk, gemeen (Nbk, Np) *Ze hebben 'm schunnig behaandeld* (Np) 4. beschadigd, geschonden (Dhau) *Die koppies bin wel schunnig* (Dhau)
schure de; -n, schuurtien ['sky:əɾə] 1. schuur (als onderdeel van een boerderij of los gebouwd, bij een woning enz.) *een hooiten schure* (Op), *een rieten schure* (Op), *een waegen in de schure rieden* (Nbk), *N. het d'r een knappe schure achter staon* (El), 't *Wodde gaans een grote schure* nl. die gebouwd werd (b), *Hejm et huj al in de schure?* (Nbk), *Verscheiden schuren laoten de schutten al zien* nl. de houten wanden, doordat het hooi of evt. ander veevoer op is (s: Obk), *Ie moe'n de schure bij et huus laoten* je moet niet overdrijven (Ste) * *Grote schuren en gien braand/Dikke koppen, gien verstaand* gezegd wanneer iemand een grote schuur, een grote boerderij heeft zonder veel inventaris enz. en zonder veel financiële middelen (Nw), *Mit de schure leeg is 't min boeren* het is erg lastig voor de boer als hij in het voorjaar z'n schuur te vroeg leeg heeft (Ow)
schurebaander (Dfo) Ook *schuurbaander* (Dfo) de; -s; -tien ['sk.../...] 1. elk der beide deuren in een schuur (bansdeuren), ook: grote deur in een losstaande schuur

schurebalke (Ol-Nl) de; -n ['sk...] 1. elk der balken die mede de schuur vormen (zoals van de gebinten)
schurebessem z. *delebessem*
schuredeure (verspr.) Ook *schuurdeure* (Dfo, Spa, Sz, bo: Nw) ['sky:əɾə.../...] - schuurdeur *Ie hebben de schuurdeuren nog losstaon!* gezegd nadat men aan iemand die z'n gulp open heeft staan, vraagt: *Hej' t huj nog niet binnen?* (bo: Nw)
schureglassien (Dla, Diz, Ol-Nl, Spa, Sz) et; ...*glassies* ['sk...] 1. raampje in de buitenmuur van een schuur, hetz. als *deleglassien*
schurelaampe (Diz) de; -n; ...*laampien* ['sk...] 1. hetz. als *delelaampe*, z. aldaar
schurelicht (Spa) et ['sk...] 1. het licht, het lichtpunt in een schuur
schuremure (verspr.) de; -n; ...*muurtien* ['sk...] 1. buitenmuur van een schuur *De schuremure begint te verzakken, we meugen 'm wel schoren* (Ol-Nl)
schuren (p, b: lm) zw. ww.; wederk.; schuurde, het schuurd ['sky:əɾn] 1. zich schamen, in de verb. *je nargens veur schuren* (p, b: lm) 2. z. *schoeren*
schureraampien (Dla, Spa) et; ...*raampies* ['sk...] 1. hetz. als *delelaampe*, z. aldaar
schureraegen (Ow, Ste) Ook *schureringen* (Spa) onbep. w. ['sk.../...] 1. een schuur zuiveren van spinrag (met een ragebol) (Ow) *Dat schureraegen was rotwark!* (El), *Wij moe'n nog schureringen* (Spa)
schureringen z. *schureraegen*
schurevloer (Spa) de; -en ['sky:əɾə...] 1. vloer van een schuur *de schurevloer anstampen* (Spa)
schurf I (Nw) de ['skar(ə)f] 1. onbetrouwbaar iemand (als scheldwoord groepen)
schurf II (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['skar(ə)f] 1. onooglijk, schurftig, geschonden, aangetast *De varve op oons huus zicht d'r zo schurf uut, d'r moet neudig wat an gebeuren* (Db), *Dat huus zit niet mooi in de varve, et is schurf* (Wol), *Disse broek is wat schurf, die wil ik niet meer dregen* (Op), *De vloerbedekking begint schurf te wodden* (Ol-Nl), *De mouwe van de jasse wodt van anderen hielemaol schurf of robbelig* (Db), *Die broek het een schurve plak veur et gat, die wodt minder* (Dhau, Pe-Dbl, Obk), *Die koppies bin aorig*

schrokkerig *Die is zo schrokkerig* (Bu), *Doe niet zo schrokkerig* (Nt), *N. et wat schrokkerig, zo mit de volle mond* (Op), *Je moe'n niet zo schrokkerig eten* (El), *Een hond vreet vaak schrokkerig* (Spa) 2. (van het weer) drogend (Obk)

schrom (Bdie, Op en oost., p, b: lm, ln, bo: Bu, Nw) Ook **schroom** (Obk), **grom** (Ow) bn.; -mer, -st [skrom/skrō:m/grom] 1. enigszins schor, hees, pijnlijk in de keel (z. ook *schrommerig*) *B. was vanmiddag wat schrom in de keel, ze kon niet zo best praoten* (Dhau, Obk), *Bi'j' wat schrom?* (Np), *Lessend zat et me schrom en zeer in de hals* (Ld), *Ik was schrom van et zingen* (Pe-Dbl)

schrombering z. *schrobbering*

schromelik (Dfo) bw. ['skrō:m]ək] 1. schoorvoetend *Hi'j gong d'r schromelik op of, hi'j mos schuld bekennen schoorvoetend* (Dfo)

schromen z. *schrumen*

schrommerig (Bu, Dhau, Dho, Ma, El, Pe-Dbl) bn.; -er, -st ['skromfəx] 1. schor, hees, met een droog, schraal, pijnlijk gevoel in de keel (z. ook *schrom*) *Ik bin zo schrommerig in de hals, ik zal wel griepig wadden* (Dhau), *Gister wa'k wat schrommerig in de keel* (El), *De keel doet me zeer, et is zoe'n schrommerig gevulde* (Dho), *Aj' wat schrommerig binnen, kuj' 't wel es in de keel kriegen* (Pe-Dbl)

schrompelen ['skromp]n] - schrompelen: ineenschrompelen *Et vleis schrompelt aorig* (Dho), *Et spek bieft niks van over, zo schrompelt et in mekaar* (Sz), *Et leer schrompelt* (Nw), *Dat oolde vrouwgien schrompelt helemaole in mekaander* (Pe-Dbl)

schrompelig (verspr.) ['skromp]əx] - schrompelig (hetz. als *reenfelig*) *schrompelige appels* (Bdie), *Die eerpels wo'n al aorig schrompelig* (El), *Die grunte zicht d'r mar schrompelig uut* (Ma), *Et vel van die oolde man wodt al aorig schrompelig* (Np), *Die het een schrompelig gezicht* (Ste)

schroom z. *schrom*

schroot et [skro:ət] 1. schroot: afval van ijzer, staalschroot, ook wel afval van ander materiaal *Dat is allemaole schroot, oold iezer en zo* (Db, Np) 2. z. *schrote*

schrootbulte (Dfo, Np) ['skr...] - schroot-

hoop

schrot (Obk, Ste, Sz) [skrot] - schrot, kriel *As et ofvalappeltjes binnen, van dat kleine, kroezige goed, dan numen we dat wel schrot* (Ste), *Et was mar wat schrot, die appels die d'r nog an de boom zatten* (Obk), *Et het niet een beste zoemer west veur et fruit, want d'r zit een boel schrot in* (Sz), *Wat moe'n we mit dat schrot, geef mar an de varkens* (Ste)

schrote (verspr.) Ook **schroot** (Dhau, Ld, Ow) de; -n; schrotien ['skro:ətə/skro:ət] 1. smalle plank van een bep. type: schroot *We hebben een ni'je waand van schroties maakt* (Diz), *Et sul was een haandbrette hoogte van hooft tussen de drinkgute en de koe, soms wodde d'r een schrote op zet* (Ste), *Hekken wo'n maakt van schrotien* (Ste), *De boom wodde an schrotien zaegd* (Np)

schrotieswaand (Nw) ['skro:ətiswā:nt] - schrootjeswaand

schruien z. *schruuien*

schruierig z. *schruuierig*

schruiplak z. *schruuiplak*

schrujjen z. *schruuuien*

schrujjerig z. *schruuierig*

schrujplak z. *schruuiplak*

schrumen (Dhau, El, Np, Nw, Ow, Ste, s: Obk) Ook **schreumen** (Bu, Ow, Sz), **schromen** (Db, Dho, Np, Nw, Op, Wol), **schroemen** (Np) zw. ww.; overg.; schruumde, het schruumd ['skr̥m:/'skrām:/'skrō:m:/'skrūm:] 1. ontzien, schromen, sparen *Dat maegien wodt niet schruumd, ze moet hadde warken en wodt min betaeld* (verspr., Dhau), *Hi'j schruumt de peerden niet* (Nw), *Hi'j schroomt niks om zien zin te kriegen* (Db) 2. (in ontkenningen) aarzelen om te doen, vooral: om te kopen *Ik zal niet schromen om dat te doen* (Op), verder in verb. als *Daor schrumen ze niks, heur ze durven alles maar te kopen, aan te schaffen* (Ste, s: Obk), *Daor wodde niks schruumd ze ontzegden zich niets, kochten alles wat ze nodig vonden* (Np), *Gien wonder dat ze over de kop gaon binnen, want d'r wodde niks schroomd* niets werd gespaard, ontzien (Np, Wol), *Ze hebben zin et ni'je huus niks schruumd* alles wat ze nodig vonden is aangeschaft (Np, El)

schrutel (Bu, Db, Obk, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sz, p, b: lm, ln) Ook **schrutelig**

schurkachtig ['sk...] - schurkachtig *Hi'j het 'm schurkachtig behandeld* (Np), *Hoe ze ien en aander oplost hebben, is wel op een schurkachtige maniere gebeurd* (Db), *een schurkachtige vent* (Ma), *Hi'j het mar rare, schurkachtige streken an 'm* (Sz), *Hi'j kikt d'r wat schurkachtig uut* (Dhau)

schurken (Obk) ['skɑr(ə)kɲ] - schurken, schuren *Aj' jokte hebben kuj' nog wel es tegen de deurposte schurken* (Obk)

schurkestreek (Spa) ['skɑr(ə)kə...] - schurkenstreek

schut et; -ten; -tien [skɑt] 1. lichte, veelal losse, verplaatsbare wand (doorgaans van hout), ook: vaste houten wand, bijv. in een boerderij tussen de stal en het schuurgedeelte, ook: tussen koeien op een stal *Dat oolde schut moej' veurzichtig mit wezen, want dat gefit mit* (Np), *Et schut is verrot* (Spa), *We moe'n ni'je plaanken haelen veur et schut* (Diz), *Ze hebben een schut zet veur de tocht* (Np), *We zetten d'r een schut ommehenne en dat gefit beschutting* (Bdie, Ow), *Dat schut moet dieder heugte en breette hebben om an de eisen te voldoen* (Sun-Ot), *Verscheiden schuren laoten de schutten al zien* nl. de houten wanden: doordat het hooi of evt. ander veevoer op is (s: Obk); in het bijzonder: opzetstuk op een wagen (Nbk), vgl. *De schutten moe'n d'r mar* op nl. zodat er meer, beter geladen kan worden (Nbk) 2. houten waterkering, stuw e.d. *D'r moet nodig een schut in de sloot zet wodden, aandars loopt alles d'r onder* (Bdie, Nt, Op), *Et hoolten schut in de duker is vandaeg eupenzet* (Db) 3. sluis (Ste) 4. in *veur schut staon* voor schandaal, zodanig dat men er de spot mee zal drijven: *Ik ston mar mooi veur schut* (Nt), zo ook *veur schut zitten, ...lopen: Zo loop ik d'r veur schut bi'j* (Wol), *Ze leuten him mar mooi veur schut lopen* (Ld), *iene veur schut zetten* voor gek zetten

schutbaos (Nw) de; ...baozen ['skɑdbɑ:əs] 1. degene die de schepen schut (door een sluis), schutmeester *De schutbaos beurt et schutgeld, die schut de schipper* (Nw)

schutblad (l) ['skɑdɓlat] - schutblad: voor en achter in boeken; bij planten

schutdeure (Obk) de; -n; ...deurtien ['skɑd...] 1. deur in een schot of schutting (buiten)

schute Ook **schuut** (Nw, Ol-Nl, Wol) de; -n; schutien, ook schuitien (Np, Nw, Ol-Nl, Wol), schuitje (in bep. verb., z. hierna) ['skytə/skœjt] 1. schuit, praam, ook: beurt- of trekschuit *Vroeger haj' strontschuten en vee op 'e schuten* (Ste), *De beurtschipper hadde nogal een grote schute, hi'j mos nogal wat vervoeren over waeter* (Obk), *Vroeger brochten ze de turf mit de schute naor de stad* (Dhau), *D'r komt een grote schuit an in de veerte* (Wol, Ol-Nl), *Waar lig ie mit de schute?* waar zit je aan te denken, waar ben je aan toe in je gedachten? (b), *Ze zitten in etzelde schutien* (verspr., Obk), *...schuitje* (El, Sz), *...schuitien* (Wol) 2. grote klomp (Nbk, Nw, Obk) *grote schuten van klompen* (Ow), *Die had me toch een peer schuiten* een paar grote klompen (Nw)

schutejaeger (Obk, Ow) de; -s ['skytə...] 1. schuitejager, man die met behulp van een paard een schip (schuit) voorttrok, hetz. als *schipsjaeger*

schutgat (Db) et; -ten; -tien ['skɑtxɑt] 1. gat in een *schut* bet. 1 (met name tussen koeien op een stal)

schutgeld ['skɑtxelt] - schutgeld: voor het schutten van vee *As d'r vee uutbrak en op 'e weg leup, wodde et wel naor de schutstal brocht; aj' et weer kregen mos ie schutgeld betaelen* (Bdie, Ld), ook in de volgende toepassing: *Vroeger kwammen de peerden mit waegens in de schutstal of deurreed, daor mos schutgeld veur betaeld wodden* (Nw); m.b.t. een sluis: *De schipper gaf schutgeld* (Ma), *Hoe groter et schip, hoe meer schutgeld aj' betaelen* (Pe-Dbl), *Et schutgeld wodde in de klomp stopt* (verspr., Np)

schutjassen ['skɑtjasɲ] - schutjassen *De nel is, op de boer nao, de hoogste troef bi'j schutjassen* (Wol), *Mit schutjassen kuj' wel zeggen: Now, ik kan niks, mar mesten kan ik wel; dan hej' wel een goeie kaorte om bi'j te leggen* (Ste)

schutkleur Ook **schutskleur** (Dhau) ['skɑt(s)...] - schutkleur

schutmaantel (bs) de; -s ['skɑt...] 1. houten omhulsel van het deel van een imkerspijp waarin de tabak zit, nl. tegen de hitte *Zoe'n bi'jepiepe het een hoolten schutmaantel, die is ok wel es van aluminium* (bs)

werken, met inspanning werken, vaak: om klaar te komen met het werk *Aj' zokken in de ploeg kriegen, moe'n de eren zoveul te hadder schrippen om an een daghure te kommen* (vo), *Hadde schreppen is et dan* (Sz), *Wij schrippen altied ommeraeck om et knap om huus te holen* (b), *We mossen schrippen om op tied klaor te kommen* (Dhau, Obk, Ow), *Ik moest schreppen om vot te kommen* (Diz), *Elk mos d'r tegen schrippen (...)* (bl, Bu), *'t Bestuur het mij vraogd om iederiene te bedaanken die d'r tegen schript het om 't zo veer te kriegen* (b), *De grootste helte schript d'r tegen om et heufd boven waeter te holen* (b), *Hi'j het him over de kop schript* heeft zich uit de naad gewerkt (Spa, Db), *Et wiefien schripte heur uut de tied* (b), *Et is daor altied schrippen en scharrelen* zich inspannen om rond te komen (Ow), zo ook *Ze mossen scharrelen en schrippen om et veur mekeer te kriegen* (Ow, Dfo), *Hi'j mos alles bi'j mekaer schreppen om d'r te kommen* zich ten zeerste inspannen om rond te kunnen komen (Wol, Diz), *Et is daor altied reppen en schreppen* ze zijn er altijd druk in de weer en hebben dus geen tijd, ze zijn altijd hard aan het werk (Bu)

schripper (El, Nbk) Ook **schrepper** (Nw) de; -s; -tien ['skripɪ/'skreppɪ] 1. iemand die met grote ijver werkt *Dat wiefien is een schrippertien* (El)

schripperi'je (Nbk) Ook **schrepperi'je** (Ste) de [skripɪ'ljə/skreppɪ...] 1. het *schrippen*, z. aldaar

schrippien (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ld, s: Obk, p, b: lm) Ook **schreppien** (Obk) et; schrippies ['skripin/'skrepin] 1. tenger meisje, mager vrouwtje *Dat wiefien is wat een schrippien, die het niks om bi'j te zetten* (Dhau, Db), *een schrippien van een maegien tenger* (Dfo)

schripzetten (b) zw. ww.; onoverg.; schripzette, het schripzet ['skripsetɪ] 1. zich flink inspannen (in lichamelijk opzigt) *Mar ik wun toch op him en doe 'k effen goed schrip zette (...)* (b)

schrobbe (Dho, Diz, Ma, Ld, Np, Pe-Db) de; -n; -gien ['skrobə] 1. (vaak verkl.) klein, armzalig dier (vooral van biggen, konijnen, kalveren gezegd) *Et is mar een schrobbegien* (Np), *'t Is zoe'n aarmzalig schrobbegien van een biggien, et zal wel*

niet in leven blieven (Pe-Db)

schrobbegat z. *schrobgat*

schrobbel z. *schrobber*

schrobbelen z. *schrabbelen*

schrobben zw. ww.; overg.; schrobbede, het schrobbed ['skrobɪ] 1. schrobben, schoonboenen *de stal schrobben* (Nt), *et straotien schrobben* (Np, Op), *et stoepien...* (Bdie), *Hi'j is ruderig in de huud en now schrobbet hi'j overal tegenan* schurkt zich (Wol)

schrobber Ook **schrobbel** (bet. 2: Obk) de; -s; -tien ['skrobɪ/...bɪ] 1. persoon die schrobt, z. *schrobben* 2. hetz. als *haandschrobber*, z. aldaar (Nbk, Np, Nt) *Ie hebben ok schrobbers, buunders, heidebuunders, vroeger haj' ze veur 't panneluinen* (Nbk), *Mit bessem en schrobbel zullen we de stal schonemaeken* (Obk) 3. stalbezem om mee te schrobben of luiwagen (verspr.) *De gang aachter de koenen wodde anveegd mit de schrobber* (Ld), *Weet ie ok waor de schrobber staot?* (Wol) 4. oude benaming voor een belastingambtenaar (s)

schrobberen (Bu, Nbk, s) zw. ww.; overg., onoverg.; schrobberde, het schrobberd ['skrobɪɪ] 1. met een *schrobber* reinigen, z. aldaar (Nbk) 2. aan geld weten te komen door zich in te spannen (Bu) *wat bi'j mekeer schrobberen* (Bu) 3. belastinggeld innen (s)

schrobberige z. *schrobbering*

schrobbering (Bdie, Diz, Op en verspr. oost., b: lm) Ook **schrombering** (El), **schrobberige** (Ste), **schrebering** (ZW, WH, Bu, Db, Dhau, Dho, Ma, Nw, Ow, b: ln), **schrabbering** (Ld, Np, Pe-Db), **schribbering** (Obk) [skro'bi:ɪŋ/skrom.../skro'bi:əɾəɣə/skrə'b.../skra'bi:əɪŋ/skrɪ'bi:əɪŋ] - schrobbering, uitbrander *Hi'j had wel een schrebering verdiend mit al die fratsen* (Ow), *een rere schrobbering kriegen* (Ow), *...had hebben* (Ste), *Hi'j komt drekt niet weer in de tuun, want ik hebbe 'm een beste schrobbering verkocht* een flinke uitbrander gegeven (Wol), *iene een schrobbering geven* (Nbk)

schrobbessem (Bu, Dfo, Dhau, El, Ow, Pe-Db) ['skrob...] - bep. harde bezem: schrobber *De schrobbessem staot in de schure* (El), *De schrobbessem wodt op 'e koestal bruukt en mit stalschonemaeken*

heet schuumaarde (Spa), *Ik wol nog al es weer een pupekop hebben van schuimeerde* (Sz)

schuumbekken z. *schoembekken*

schuumpien z. *schoempien*

schuumspeen z. *schoemspaone*

schuumspane z. *schoemspaone*

schuumspaone z. *schoemspaone*

schuun z. *schuun*

schuurbaander z. *schure baander*

schuurdeure z. *schuredeure*

schuurreed (Dho, Ol-Nl, Spa) de; ...reden ['sk...] 1. plaats in de schuur waarop men de wagens rijdt, lemen vloer in de schuur

schuve z. *schoeve*

schuvel z. *scheuvel*

schuven z. *schoeven*

schuw Ook *schouw* (Dhau) [skʷm/skɔm] - schuw: geneigd anderen te ontwijken, geneigd verborgen te blijven, schrikachtig: *Die vrouw is schouw* (Dhau), *Et peerd is schuw* (Wol, Nbk), *Et voegeltien zit zo schuw te kieken* (El), *Ze bin zo schuw, ie kun ze niet ankoemen* (Sz), *Hi'j kikt zo schuw, hi'j is zo bange as een wezeltien* (Dho)

schuwachtig (Ste) bn., bw.; -er, -st ['sk...] 1. enigszins schuw, vreesachtig *Die hond is wat schuwachtig* (Ste)

schuwen z. *schouwen*

schuwheid (l) ['sk...] - schuwheid, het schuw zijn

schwung (spor.) [sjwʊŋ] - schwung, in verb. als *D'r zat niet vule schwung in* (spor.), *D'r zat aorig schwung in* (spor.)

science fiction (l) - science fiction

scooter ['skutɹ] - bekend motorvoertuig voor één of twee personen: scooter

score - score

scorebord (spor.) ['sk...] - scorebord

scorelieste (l) ['sk...] - scorelijst

scoren ['sko:ɔŋ] - scoren: als resultaat halen, vgl. *Ok de gemiente Vledder scoort hoge* (l); een doelpunt maken

scouting (spor.) ['sk...] - scouting: padvinderij

scrabbelen (spor.) ['skrɛbɫ] - scrabbelen

scrabble(spu) (spor.) ['skrɛbɫ(spu)]

scrabble(spel)

scriba (l) ['skriba] - scriba

scribent (l) - scribent

sebengeltien z. onder *Henderkien*

sebiet (verspr., v) Ook *subiet* (Nw, Obk,

Ol-Nl) bw. [sə'bit/sy...] 1. beslist, zeker (...) en dat warkt sebiet (v), *Ik heb et sebiet zien* (Np), *Ik weet et sebiet* (Np) 2. direkt, meteen (Db, El, Ow, Spa, Wol) *Ie moe'n me sebiet henne brengen, aandere kom ik te laete* (Db), *Ie moe'n sebiet thuus- kommen* (Wol, Ow)

sedaores (Nbk) bw. [sə'do:ɔrəs] 1. zo dadelijk

seefiotten z. *sjeefiotten*

seefio z. *sjeefio*

seens z. *sund II*, *seins*

sef(j)aere z. *chiffonière*

sefraan z. *sefraon*

sefraon (Bdie, Dfo, El, Np, Nw, Pe-Dbl, bo: Bu) Ook *sefraan* (Nbk), *saffraon* (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Ld, Ma, Np, Ow, Ste, Wol), *safferaon* (Bu), *saffraan* (verspr.), *sofraan* (Ld) et [sə'frɔ:ən/sə'frā:n/sa'frɔ:ən/safə'r.../so'f...] 1. saffraangeel, voornamelijk in *zo geel as sefraon* (alg., Pe-Dbl) 2. bep. specerij: saffraan *Aj' sefraon in de thee deden dan wodde 't een lekkere smaek, en 't kreeg ok wat een mooie kleur* (Nw), *Sefraon bruukten we vroeger bij een motte die pas kleine biggies hadde en as et zog niet goed los kwam* (Dfo), *zo bitter as saffraan* (Ow), *Hi'j trekt een gezicht as een bok die safferaon vret* (Bu)

segaar z. *segare*

segaore z. *segare*

segare Ook *segaar* (Nw), *segaore* (d) de; -n; segaartien [sə'gɑ:r(ə)/sə'gɔ:rə] 1. sigaar *Wij' een segare hebben?* (Nbk), *Ik heb de segaren alvast klaorlegd, B. komt aanst veur et wordeboekwark, die mag graeg iene hebben!* (Nbk), *een segare opstikken* (Nbk), *Wij' ok een segare opstikken?* (Nw), *'t Het me een goeie segare kost nl. doordat ik die aanbodde, een weddenschap verloor enz. (b), Hi'j het de dikke segare an* (Ste), *een knappe segare* (Mun, Nbk, b), *een segare in 't heufd in de mond* (Ste), (ruw:) *...in de kop* (Nbk) 2. zeer kritische opmerking, in *Ik heb een knappe segare had* (Ow) 3. lisdodde (Nbk)

segare-aske (Nbk) [sə'g...] - sigareas

segare-industrie [sə'g...] - sigarenindustrie

segarebaantien [sə'g...] - sigarebandje *segarebaanties speren* (Nbk), *...ruilen* d.i. om zoveel mogelijk verschillende merken te sparen (Np)

schrieuwen z. *schreeuwen*

schriever de; -s; -tien ['skri:wɪ, ...vɪ] 1. iemand die schrijft, kan schrijven *Ik bin de schriever van de klub* degene die schrijft, notuleert (Nt), (*de*) *schepper en schriever*, z. onder *schepper*, bet. 2 2. de persoon die het desbetreffende geschreven heeft *Wie is de schriever van die brief?* (Nbk) 3. klerk, kantoorbediende (verspr.) *Vroeger wodden de ambtenaren op et gemientehuus klarken of schrievers nuumd* (Bu), *D'r ston een adverteensie in de kraante, waarbi'j argens een schriever vraogd wodde op een groot kantoor* (b) 4. auteur *Die gift 'm uut veur schriever* noemt zich schrijver (Dho) 5. het werk van een auteur (Nbk, Wol) *Die schriever lees ik niet* (Nbk), *N. is een mooie schriever* de auteur N. schrijft mooi (Wol) 6. inschrijver *De bouw van dat huus willen ze an de leegste schriever gunnen* (Obk), *De naoste schriever is et huus gund* (Db) 7. hetz. als *schrievertien*, bet. 2, z. aldaar (Dho) * *Een schriever is een bliever* van een schrijver blijft later z'n werk over, een schrijver blijft bekend (Obk)

schrieveri'je de [skri:wɪ'tjə, ..., 'eɔ; z. -i'je] 1. het schrijven, het schrijfwerk 't *Is altid nog een hiele schrieveri'je, die woordeboekkaorties* (Ol-Nl), *Een vertrek waar schrieveri'je in daon wodden kon* (Ld, Wol) 2. dat wat geschreven is of wordt, lektuur en literatuur samen *Die schrieveri'je van him het niet vule om hakken* (Op), *de Stellingwarver schrieveri'je* de lektuur en literatuur in het *Stellingwarfs* (l) 3. schrijfbenodigdheden *Ik had mien schrieveri'je vergeten* (Diz), *Rek me de schrieveri'je es even an, et moet mar wezen* (Ol-Nl), *Hej' misschien even wat schrieveri'je veur me?* (Nbk)

schrieversark (Ol-Nl) et ['skr...] 1. schrijfbenodigdheden

schrievertien et; ...ties ['skr...] 1. kleine *schriever* in diverse bet., z. aldaar 2. in het bijzonder: bep. watertor: schrijvertje (verspr.) *D'r loopt een schrievertien op et waeter* (Wol), *D'r zatten een protte schrieverties in de sloot* (Diz)

schrift I et; -en (bet. 4, 5); schriffien [skrift] 1. karakteristieke wijze van schrijven, handschrift *Die het een mooi, dudelik schrift* (Obk), *Hi'j het een ondudelik schrift* (Dho), *Een stomme ezel die zien eigen*

schrift niet lezen kan (Nbk), *Dat is ouderwets schrift* (Spa) 2. wat geschreven is, in op schrift: *Et is beschreven, et staot now temeensen op schrift* (Bu) 3. lettertype (Ste) *Grootmoeder hadde een karkboek mit groot schrift* (Ste) 4. schoolschrift, cahier *Aj' vroeger een ni'j schrift kregen, waj' zo bliede as een voegeltien* (Sz), *Et schrift is vol, ik moet een ni'j hebben* (Diz), *Meester, ma'k wel een schoon schrift hebben mit lijnen?* (Obk, Nbk), *Hi'j het gien schoon schrift meer, hi'j het al es een bekeuring had heeft geen blanco strafregister, heeft eerder straf gehad* (Sz, Op), waarnaast *Ie moe'n mar weer mit een schoon schrift beginnen* (Dho) en *Dan moej' wel een schoon schrift hebben* in dat geval moet je niet eerder gestraft zijn, bekeurd zijn, iets verkeerd hebben gedaan (Nw, Obk), zo ook *Die jonge had nog een schoon schrift, hoe kon hi'j et toch doen* zo stom zijn dat uit te halen, dat misdrijf te begaan (El) 5. in 't *Staat in de schriften* in de bijbel (Ste)

Schrift II de [skrift] 1. vooral in *de Schrift* de bijbel (verspr.): *Et staot in de Schrift schreven* (Wol), *...te lezen* (Dho), *De Schrift zegt dat we zunig wezen moeten mit oonze mooie eerde* (Obk), *de heilige Schrift* (verspr.): *Ik weet wel wat van de heilige Schrift, mar niet alles* (Spa, Sz), *de oolde Schrift* id. (Bu)

schriftelik ['skriftlɛk] - schriftelijk een *schriftelik antwoord* (l), *schriftelik goedvienen* schriftelijke goedkeuring (bl, Nbk), *een schriftelike overheuring* (bl), (zelfst.) *We hadden schriftelik* een schriftelijke overhoring (Nbk)

schriftteken (l) ['skriftu:kɲ] - schriftteken

schrijden z. *schrieden*

schrijven z. *schrienen*

schrik de [skrik] 1. schrik, ontsteltenis *Mien hanen weren lam van de schrik* (j), *Dat was een hiele schrik* (Obk), *De schrik sleug me om 't hatte* (Sz), *IJ kriegen een goeie schrik, aj' bi'j toeval an 't schrikdraod kommen* (Dfo), *Ik kreeg even de schrik* (Ste), *Ik kreeg de schrik van mien leven* (Dho), *N. jachtte me de schrik op 't lief* (Ste), *Daor kreeg ik even de schrik van te pakken* (Nw), *Ik moet even van de schrik bekommen* (Nbk, Wol), *Bi'j' al wat van de schrik bekommen?* (Nbk, Bu), *de*

werker

sejet z. *sjet*

sek. - afkorting van *sekonde*

sekonde [sək'ɔndə] - sekonde: bekende eenheid van tijd *Mien horloge lopt mar een peer sekonden veur* (Db), *Mien horloge lop op de sekonde geliek* (Pe-Dbl), *...op 'e sekonde sekuur* (Ol-Nl), *Hi'j telde de sekonden of* (Ol-Nl), *op 'e sekonde of* (Ow), *Et mos gien sekonde meer duren!* (Ma), *Et komt niet op een sekonde an* (Dho); ogenblik: *Hej' nog een peer sekonden geduld?* (Nbk), *Hi'j had d'r gien sekonde meer an docht* (Nbk)

sekondewiezer [sək'...] - sekondewijzer
sekreet et; sekreten; sekretien [sə'krɛ:t] 1. (vooral van vrouwen) eigenwijze, lastige, vervelende of gemene persoon *Wat een eigenwies sekreet* (Np, Ste), *een gemien sekreet* iemand die gemene streken levert (Nw), *een misselik sekreet* een vervelende, ellendige vrouw (Nbk, Np), *een vervelend sekreet* een vervelende man (Obk, El), zo ook *een aekelig sekreet* een akelige, vervelende persoon (Ld), *Wat is dat een sekreet van een wief!* (Wol), *Wat een sekreet is dat meens toch, ze zit altied te zeuren en te mopperen* (Pe-Dbl) 2. w.c. (verspr.) *Hi'j zit op 't sekreet* (Ow, Nbk), *Even naor et sekreet toe!* (Bu), *Et sekreet is deurlopend bezet* (Dho), *et sekreet legen* (Bu)

sekreetachtig (Ld) bn. [sə'krɛ:təxtəx] 1. krenghchtig, venijnig *een sekreetachtig mannegien!* (Ld)

sekretaire z. *sikretaire*

seks de [sɛks] 1. elementen uit, verhalen enz. over het geslachtsleven 2. geslachtelijke omgang *gien seks veurdat ze trouwen* (bl), *Et rooit naargens naor hoe ze op 't heden mit seks ommeaon* (Obk), *Stellingwarf is mit de seks niks weerd, ze seksen niet bij de tied* (bl)

seksadvertensie (spor.) ['s...] - seksadvertentie

seksartikel (spor.) ['s...] - seksartikel

seksbaos (spor.) ['s...] - seksbaas

seksblad (spor.) ['s...] - seksblad

seksboek (spor.) ['s...] - seksboek

seksboerderi'je (l) ['s...] - seksboerderij

seksboetiek (l) ['s...] - seksboetiek

seksbom ['s...] - seksbom

seksen zw. ww.; overg., onoverg.; sekste, het sekst ['sɛksɲ] 1. het geslacht bepalen

(met name van kuikens), selekteren op geslacht *De boer mos de kukens seksen* (Bdie), *de haenties tussen de piekies weg-haelen deur te seksen* (Nt)

sekser (Ld) ['sɛksɹ] - seks *er* *As de piekies een dag oold binnen komt de seks* *er om de haenties en hennepieken te scheiden* (Ld)

seksfilm de; -s ['sɛks...] 1. film met veel seks *Et bin de laeste tied aanders niks as seksfilms op 'e tillevisie* (Nbk)

sekshuus (spor.) et; ...huzen; ...husien ['sɛkshys] 1. huis ingericht/gebruikt als bordeel

seksisch (bl, v) bn. ['sɛksis], in (schertsend) *een seksische boerderi'je* seksboerderij; het woord is ontstaan als woordspeling op *saksische boerderi'je*, d.i. een karakteristieke boerderij van het zogeheten hallehuistype zoals die in *Stellingwarf* nog sporadisch voorkomt

seksisme (spor.) [sɛk'sɪsmə] - seksisme: seksediskriminatie

sekshuus (spor.) ['sɛkshys] - sekshuis

seksist (spor.) [sɛk'sɪst] - seksist

seksistisch (spor.) [sɛk'sɪstɪs] - seksistisch

seksklub ['s...] - seksclub

seksleven (l) et ['s...] 1. seksleven

seksmaniak (spor.) ['sɛksman(i)jak] - seksmaniak

sekstoerisme (spor.) ['s...] - sekstoerisme

seksueel bn. [sɛksy'wɛ:l] 1. seksueel *seksuele veurlichting*

sekswinkel (spor.) ['s...] - sekswinkel

sekte (spor.) de; -s, -n ['sɛktə] 1. sekte

sekteleider (l) ['s...] - sekteleider

sektie (l) ['sɛksi] - sektie: afdeling waarbinnen bep. activiteiten zijn georganiseerd *de sektie betaeld voetbal* (l); paragraaf (als onderdeel van een tekst); bep. medische handeling om de doodsoorzaak te bepalen **sektievergeerdering** (l) ['s...] - sektievergadering

sektor (spor.) ['sɛktɔr] - sektor: van een cirkel, van een gebied, van het maatschappelijk of economisch leven

sekulier (Ste) bn. [sɛ:kyli:ər; aks. wisselt] - seculier *Sekuliere orden, dat bin de paters* (Ste)

sekundair (spor.) [sɛk'ʌn'dɛ:ər] - secundair, niet primair: *van sekundair belang* (spor.), *Dat is sekundair* (spor.)

sekuur [sə'ky:ər] - sekuur: nauwkeurig, stipt *Hi'j is slim sekuur* (Nbk, Np), *...in*

mar wat beter eten, ie bin zoe'n schremiel (Db) **2.** lastig iemand (Ste)

schremielig (Bu, El) bn.; -er, -st ['skrə'miləx] **1.** armetierig, kwijnend *een schremielig kiend* (El)

schreminkel z. *scharminkel*

schrenderig (Spa) bn.; -er, -st ['skrɛndɪx] **1.** (van de keel) met een schrijnend, brandend gevoel *De keel is me wat schrenderig* (Spa)

schrennen z. *schrienen*

schrep z. *schrip* I

schreppen z. *schrippen*

schrepper z. *schepper, schripper*

schrepperi'je z. *schripperi'je*

schrepperig (Ste) bn., bw.; -er, -st ['skrɛpɪx] **1.** overdreven zuinig, gierig

schreppien z. *schrippien*

schreumen z. *schrumen*

schreve (ZW, Dhau, Nbk, Ow) Ook **schreef** (verspr.) de; -n; schrefien ['skri:wə, ...və/skri:f] **1.** reet, kier, smalle opening tussen planken (Nbk, Ow) **2.** in *over de schreve gaon* over de schreef gaan (verspr.): *Hi'j gaot helemaole over de schreef* (Dho), *N. is mit zien haandel en waandel lillik over de schreef gaon* (Db), verder in *Hi'j is over de schreef* over de schreef gegaan (verspr., Ld) en in *Die is buten de schreef gaon* (Dho)

schri'jden z. *schrieden*

schribbe (Bu, Ld, Np, Nw) de; -n; -gien ['skribə] **1.** magere persoon of dier *Wat een maeger schribbegien is dat, die koe* (Ld), *Die pinke is een maegere schribbe* (Np), *Wat toch een schribbe die man, d'r zit gien gruui in* (Nw)

schribbering z. *schrobbering*

schrie (Bu) bw. [skri:] **1.** met x-benen *Aj' kalverkni'jen hebben staoj' schrie, dan hej' x-bienen* (Bu)

schrieden (Ste) Ook **schri'jden** (Ste), **schrijden** (Ste) st. ww.; onoverg.; is schreden ['skri:dɪ/'skrujdɪ/'skrɛjdɪ] **1.** schrijden

schrief-leesmethode (l) [...'l...] - schrijf-leesmethode

schriefaovend (l) ['sk...] - schrijfavond

schriefark (Obk) et ['skri:war(ə)k, ...va...] **1.** schrijfbehoeften *Ik stik vaeke mar wat schriefark in de buse, want dat moet ik wel es bruken* (Obk)

schriefbakkien (l) ['sk...] - schrijfbakje

schriefbeneudigdheden (Db) ['sk...] - schrijfbenodigdheden

schriefbero z. *schriefburo*

schriefblad (Dfo) ['skri:vblat] - schrijfklep

schriefblok (Nbk) ['skr...] - schrijfblok

schriefbod (Nw, Ste) ['skr...] - schrijfbord: schoolbord

schriefburo (verspr.) Ook **schriefbero** (verspr.) ['sk.../...] - schrijfburo *De kleppe van 't schriefburo staot nog eupen* (Ma)

schriefgerei (Nbk, Spa) et ['skri:f...] **1.** schrijfgerei *Et schriefgerei ligt in 't kassien* (Spa)

schriefholing (spor.) ['skri:f...] - schrijfhouding *N. het gien goeie schriefholing* (Nbk)

schriefink (l) ['skri:w..., ...v...] - schrijf-inkt

schriefkunst (l) ['sk...] - schrijfkunst

schriefkiste (Diz, Sz) de; -n; ...kissien ['skri:f...] **1.** schrijfkistje *Mien vader ging mit de schriefkiste naor schoele, en daor zat de lei, de griffel en de spoonzedeuze in* (Diz)

schriefles ['skri:f...] - schrijfles

schriefletter (spor.) ['skr...] - schrijfletter: geschreven letter

schriefmappe (l) ['skri:f...] - schrijfmap

schriefmethode (spor.) ['skr...] - schrijf-methode

schriefmouwe (Dfo) ['skri:f...] - schrijf-mouw

schriefoefening (l) ['skr...] - schrijf-oefening

schriefonderwies (spor.) ['skr...] - schrijf-onderwies

schriefpenne ['skri:f...] - schrijfpen *Onderin een pennehoolder schoef ie een schriefpenne* (Dfo)

schriefpepier ['skr...] - schrijfpapier

schriefschrift et; -en; ...schriffien ['skr...] **1.** schrift om in te schrijven

schriefspullen mv. ['skri:fspalɪ] **1.** schrijf-benodigdheden *Al mien schriefspullen he'k in de tasse pakt* (Sz)

schrieftael (l) ['skri:f...] - schrijftaal

schrieftalent (spor.) ['skri:f...] - schrijf-talent

schrieftafel (Nbk) ['skr...] - schrijftafel: tafel waaraan men goed kan schrijven

schriefwark (Dfo, Obk) ['skri:(v)war(ə)k] - schrijfwerk

schriefwieze ['skri:(v)wi:zə] - schrijfwijze

ruilverkaveling en waarna op de desbetreffende boerderij het boerenbedrijf niet meer mag worden uitgeoefend: *Doe oons heit vuuftig wodde, is hij in de senering gaon* (Nbk), *De beide boerderijgies gongen an de senering van de laandbouw* (j)

seneringsregeling (vo) de; -en, -s [sə'n...]]

I. regeling waarbinnen boeren onder een senering kunnen vallen, vgl. *senering*: *Ja, vul J. him in de rede, en daoromme is d'r wel haost mit de ruilverkaveling in disse hoeke, want ie zullen ok wel weten dat d'r een zonuunde seneringsregeling kommen is* (vo)

senior I (spor.) de; -s, senioren ['sī:njor]

I. senior: bij bep. sporten

senior II (spor.) bn. [sī:njor] **I.** senior *Jansen senior* (Nbk)

sensaosie (Dfo, Dho, Obk, Ste, Wol, l)

Ook *sensasie* (verspr.), *sensatie* (spor.) [sē'so:asi/...'sa:si/...'sa:tsi] - sensatie: opschudding, opzien *Wat een sensaosie!* (l), *'t Is ien en al sensaosie in die kraante* (l)

sensaosieblad (l) [sē'so:əsiblat] - sensatieblad

sensaosiepasse (l) [sē's...] - sensatiepers

sensasie z. *sensaosie*

sensatie z. *sensaosie*

sense (b: lm) Ook *sinse* (b: lm) de ['sensə/ 'sinsə] **I.** in *d'r sense an hebben* lust, aardigheid (b: lm)

sepiepe z. *sapiepen* I

sepiepen z. *sapiepen* I, II

sepiepenboom z. *sapiepenboom*

sepiepenfluitien z. *sapiepenfluitien*

sepiepenhooft z. *sapiepenhooft*

sepiepenlaene (b) de; -n; ...laentien [sə'p..., ...'l...] **I.** laan met lijsterbessen aan de kant

sepiepenpolle z. *sapiepen* I

sepiepenstok (Ld) de; -ken; -kien [sə'pipmstək] **I.** stok van lijsterbeshout

sepiepentoeke (Ow) de; -n; ...toekien [sə'p...] **I.** tak van de lijsterbes *De trekliesters wodden hasems in de boswallen deur boereknechten in liesterstrikken mit strupies van peerdehaor uut de stat van een ruun vongen, in bogies van een sepiepentoeke* (Ow)

sept. - afkorting van *september*

september de [sɛp'tɛmbɛr] **I.** september

septemberdag (v) de; ...daegen; -gien

[sɛp't...] **I.** dag in september

septembermaond [sɛp't...] - septembermaand

septic tank (Ow) - septic tank

septiel (El, p, b: lm, ln) bw. [sɛp'til] **I.** zeker, beslist *Dat wee'k septiel* (El) **2.** proper (p, b: lm, bln)

sepupen z. *sapiepen* I, II

sepupenhooft z. *sapiepenhooft*

serenade de; -s, -n [sɪ:rə'nɑ:də] **I.** serenade *Et körps het T. een serenade brocht* (Ste, Bu), (schertsend:) *Wat veur serenade zing ie toch?* (Nw)

Serf (l) - Serf

serie ['sɪ:ri] - serie: reeks; voorwedstrijd; film of voorstelling anderszins in een reeks; ook: korfbaltoernooi

seriebouw (spor.) ['s...] - seriebouw

serieus (spor.) [sɪ:ri'jɑ:s] - serieus *Dat moej' niet serieus nemen* (spor.)

sering (Bu, Db, Nbk) Ook *seringe* (fp) de; -en; -egien [sə'riŋ(ə), ...(g)ə] **I.** gewone sering *Hejm ok seringen?* (Nbk), *wilde sering* vogelkers (Bu, Db)

seringe z. *sering*

seringeblossem (Nbk) [sə'r...] - seringebloesem

seringeboom (Nbk) [sə'r...] - seringeboom

seringelocht (Nbk) [sə'r...] - seringegeur

seringepolle (Nbk, v) [sə'r...] - seringeboom, seringestruik

seronegatief (l) [sɪ:ro:nu:gə'tif..., ...rom...] - seronegatief

seropositief (spor.) [sɪ:əro:po:sit'if, ...rom...] - seropositief

serpent et, ook wel de [sɛr'pɛnt] **I.** helleveeg, kwaad wijf, feeks, soms ook van een man of een lastig meisje gezegd *Wat is dat een serpent!* (Nbk, Np), *een mal serpent* (Ste), *een raer...* (Wol), *Oonze buurvrouw was een serpent, ze schul heur man uut veur alles wat niet mooi was* (Op), *Een serpent van een vrommes is dat* (Nw, Bu), *Dat serpent van een vrouw kuj' mar beter niet as buurvrouw hebben* (Ld), *Gao toch weg, serpent* (Nw), *Lillike serpent daj' binnen* (Ste) *Dat is wel zoe'n serpent, hij is niet veur ien gat te vangen* (Sz, Ld) **2.** slang (Sz) **3.** duivel (p)

serradella (verspr.) Ook *serradelle* (Dfo, Ol-Nl, Ow), *sarradella* (Db, Ma, j), *serredelle* (Dhau, Ow), *sarredelle* (Bdie, Bu, Obk), *sarradelle* (El) [sera'dela/sera'delə/

serradellalaand - sevooiekool

sara'dela/serə'delə/sarə'delə/sara'd...] - serradella *En de andere helte daar zal hij ien of twee jaor serradella in bouwen, een vlinderbloemige plaante die zels stikstof vormde mit zien wottels (vo), Ze hebben een hoeke serradella zij'd om onder te bouwen (Np)*

serradellalaand (vo) et [...'dela...] 1. land waarop *serradella* groeit *Hij hadde et serradellalaand kullievaterd en eided (vo)*

serradelle z. *serradella*

serre (Nbk, Nw) ['sɛ:rɛ] - serre: aan een huis

serredelle z. *serradella*

ser sjant de; -en; -ien [sɾ'sjant, sə'sjant] 1. sergeant bij een gewapende macht 2. lijmschroef (Nw, Obk, Ol-Nl, Ow) *De sersjant moet de schroten van een deure anknepen (Obk)*

serum (l) ['sɪ:rəm] - serum: vaccin

serveerblad (Diz) [sɛr'f..., sɾ..., sɛr...] - dienblad, blad met behulp waarvan men serveert

serveerschulkiën (Np) et; ...schulkiës [...'f...] 1. schortje speciaal om te dragen bij het serveren

serveerster (spor.) [...'f...] - serveerster

serveren (spor.) [sɾ'fɪ:ɔŋ, sɛr..., sɛr...] - serveren: opdienen, bedienen

servet et; -ten; -tien [sɾ'fɛt, sɛr'...] 1. servet: om mond en handen mee af te vegen *Wil ie me even een schoon servettien geven? (Nbk)* 2. doek waarop men serveert, in de verb. *Die jonge lopt dr wat bongelig henne, hi'j zit tussen et servet en taofellaeken* hij wordt al enigszins groot, maar is nog lang niet volwassen (Ow, Bu)

servetring (Np, Obk) [...'fɛtrɪŋ] - servetring

service (spor.) ['sɔ: wəs] - service

service-abonnement (spor.) ['s...] - service-abonnement

servicebeurt (spor.) ['s...] - servicebeurt

servicekosten (spor.) ['s...] - servicekosten

servicemonteur (spor.) ['s...] - servicemonteur

servicepakket (spor.) ['s...] - servicepakket

Servië (spor.) ['sɛrwi:jə, ook wel ...vi:jə] - Servië

Serviër (l) ['s...] - Serviër

servies [sɾ'fis, sɛr'f...] - servies *Dat servies*

in de kaaste is nog van mien mem (Nw), een oold servies (Nw)

serviesgoed (verspr.) et [...'f...] 1. serviesgoed

servieskaaste (Ste) de; -n [...'f...] 1. servieskast

Servisch (l) ['sɛrwi:s, ook wel ...vis] - Servisch

sesambrood (spor.) ['st:sam, ...səm, ...sm...] - sesambrood

sesamzaod (spor.) ['s...] - sesamzaad

sessie (spor.) ['sesi] - sessie *Hebben we bi'jkotten weer een sessie?* een zitting, nl. om over zaken te spreken (spor.), ook wel: een bijeenkomst om samen muziek te maken (spor.), *We hebben weer een hiele sessie had* langdurige beraadslaging (spor.)

set [set] - set: bij bep. sporten, ook: aantal bijeenhorende exemplaren *een set snaren veur een gitaar (Nbk), Wat hej' een mooi settien an* goed bij elkaar passende kleren (die men draagt) (Nbk)

set up (spor.) - set up

setien (verspr.) Ook *satijn* (Wol, WH), *satien* (verspr.) et [sə'tin/sa'tējn/sa'tin] 1. bep. stof: satijn *zo zaachte as satien (Np)*

setienen (Dfo) Ook *satijnen* (Nbk) [sə'tiŋ:/...tējŋ:] - satijnen: van satijn (zelfst.) *Eerst wodde een witte tipmusse opzet, daor kwam een zwatte setienen overhenne en daor kwam et ooriezzer overhenne, en as ze hiel mooi weren kwam daor een kaanten floddermusse overhenne (Dfo)*

setienstreep (Ow) Ook *satijnstreep* (Bu) [sə'ti:stɾu:p/sa'tējŋ...] - satijnstreep *een boezeroen mit satijnstreep (Bu), ketoen mit een strepien, satienstreep (Ow)*

setijn z. *setien*

setpoint (spor.) ['s...] - setpoint

settelen (spor.) ['setlɪŋ] - zich settelen, zich vestigen *je argens settelen (spor.)*

seukerder (Obk) Ook *seukerpot* (Obk) de; -s ['sɑ:kɾɪɾ] 1. aardappel uit een soort die men niet best gaar kan krijgen, waar teveel water op moet en die na het afgieten niet bloemt en niet lekker smaakt *Die eerappels bin seukerders, die kuj' niet best geer koken (Obk)*

seukerpot z. *seukerder*

sevanne z. *savanne*

sevooiekool (verspr.) Ook *savooiekool* (verspr.) [sə'f.../sa'f...] - savooiekool

sextet (l) - sextet
sexy (spor.) ['sɛksi] - sexy
sfeer [swi:ər] - sfeer: stemming in een bep. omgeving, situatie *Dat zol de sfeer schae doen kunnen* (bl), *D'r was hielemaole gien sfeer die avond* (Nbk), *D'r was een goeie sfeer* (Nbk), *de sfeer bedarven* (bl), *een ontspannen sfeer* (l); verder in *in de persoonlijke sfeer* (l)
sfeerbeschrijving (l) ['sw...] - sfeerbeschrijving
sfeerverlochting (l) ['sw...] - sfeerverlichting
sfeervol (spor.) ['sw...] - sfeervol
sheriff ['sjerif, ...rɛf] - sheriff (in de V.S.)
sherry ['sj...] - sherry
sherryflesse ['sj...] - sherryfles
sherryglas ['sj...] - sherryglas
sherrykuur (spor.) ['sj...] - sherrykuur
Shetlaander (Nbk) Ook **Shetlander** (Sz) ['sjɛtlā:n(d)r/...landr] - Shetlander, vooral: bekend soort pony
Shetlander z. Shetlaander
shilling (spor.) ['sj...] - shilling
shirt (spor.) [sjɑ:ət] - shirt
shirtreklame (spor.) ['sj...] - shirtreklame
shit (spor.) tw. [sjɪt] 1. (zeer recente ontlening) *shit Och shit, now he'k dat ok nog vergeten* (Ow)
shoarma (spor.) [sjo'marma] - shoarma
shoarmabrotien (spor.) [sjo'marma bro:ətɪn] - shoarmabroodje
shock (spor.) [sjɔk] - shock, shocktoestand *een shock oplopen bij een ongelok* (Nbk)
shot (spor.) [sjɔt] - shot: injectie met drugs
shovel (spor.) ['sjɔ:f] - shovel
show [sjɔm] - show *Dat is alliend mar veur de show* (Nbk), *een hiele show opvoeren* d.i. voor de schijn, om de werkelijke toestand te verhullen (spor.), *de show stelen* (spor.)
showbink (spor.) ['sjɔm...] - showbink
showbusiness (spor.) - showbusiness
showen ['sjɔwɪ, ...w(g)ɪ] - showen
showroom - showroom (van een auto-, caravan- of camperbedrijf e.d.)
si - si
Si'jke (Bu) de; -s, -n ['sɪjkə] 1. bep. vrouwennaam, elders *Si'jke-muj* (Bu)
Siamees I de; ...mezen; ..mesien [sija 'm:s] 1. Siamees, bewoner van Siam 2. (met kleine letter) Siamese kat

Siamees II et [sija'mu:s] 1. de Siamese taal
Siamees III bn. 1. Siamees *een Siamese katte* (verspr.), *een Siamese twieling* (spor.)
sib z. **sibbe** II
sibbe I (Bdie) de; -n ['sɪbə] 1. familie, alle verwanten bij elkaar
sibbe II (b: lm, p) Ook **sippe** (p, b: lm), **sib** (p) bw. ['sɪbə/sɪpə/sɪp] 1. op nette wijze, goed geregeld *Ei jonk, hi'j het daor sibbe verkeringe mit een Braobaans maegien* (p), *As i'j ok niet zo sib wat an 't haantien hadden, kon jow de maat niet zoveule schelen* (p)
Siberië [si'b...] - Siberië
Siberisch - Siberisch *een Siberische koolde* (Dfo)
sidderen (spor.) ['sɪdɪŋ] - sidderen
siedewiedewiet (Nbk) tw. ['sɪdewidəwɪt] 1. uitroep in verb. * *Jelle-boksem trof et wel wat min/Siedewiedewiet-Jan-bom* (Nbk)
Siedie (Np, j) de; -s ['sɪdi] 1. mannennaam
Siegerswoold (verspr. oost.) et [sɪgrs'wo:lt] 1. plaatsnaam: Siegerswoude, oost. van *Drachten: Tussen Bakkeveen en Siegerswoold is ok zoe'n scheid* (Ow)
sieklaam z. **sieklaem**
sieklaem (Nbk, Ste) Ook **sieklaam** (fp) [si'klē:m/...'klā:m] 1. cyclaam
sieklaemkleurig bn.; -er, -st [aks. wisselt] 1. met de kleur van een *sieklaem*
Siemen de; -s; -pɪen ['sɪm:] 1. mans- en jongensnaam * *Hi'j kan riemen as Pieter Siemen* (Diz): z. voor deze en vele soortgelijke verb. onder *riemen*
sienematte z. **chinematte**
sienjeur (d) de; -en, -s ['sɪjɑ:ər] 1. hetz. als *sinjeur*, z. aldaar *Wat veur sienjeur is dat!* (d)
siens (Pe-Db) de [sɪs] 1. accijns *We mossen vroeger altied siens betaelen, bi'jv. as we een koe slaachtten* (Pe-Db)
siepe (Bdie, Np, Ste) de; -n; siepien ['sɪpə] 1. greppeltje, geultje met bodem in een puntvorm, om het water weg te krijgen *Aj' te vule waeter in et laand hebben, moej' even een paer siepen maeken* (Bdie), *Hej' de siepen d'r al uut?* (Ste), *Spit even een siepien, dan kan et waeter vot* (Ste)
siepel de; -s; -tien ['sɪpl] 1. siepel, ui *Siepels moej' plattrappen veur de langste dag* (Np) 2. sufferd, domoor *Wat is dat toch een siepel* (Nbk, Np), *Wat toch een*

siepelachtig - sierate

siepeltien (Nbk), *Wat bij' toch een siepel* (Ste), *'t Is een vremde siepel* een eigenaardige persoon (bo: Dho, Nbk)

siepelachtig ['sipelaxtɛx] 1. op een ui lijkend 2. naar uien smakend of ruikend 3. dom (Nbk) *Doe niet zo siepelachtig* (Nbk) **siepelen** zw. ww.; onoverg. (bet. 1, 2), onpers. (bet. 3); siepelde, het/is (bet. 1) siepeld ['sipelɲ] 1. sijnepelen *Die kraene sluit niet goed of, et waeter blijft d'r mar deur siepelen* (Obk), *Et waeter siepelt deur de mure* (Ld), *...siepelt deur de zoolder, et lekt zeker deur de bomen* (El), *...siepelt me tussen de tijen* (El, Nw) 2. laten sijnepelen, sijnepelend laten afvloeien: *De kraene siepelt een betien* (Bu) 3. (onpers.) motregen *Et mot een klein betien, et siepelt* (Ste), *Et siepelt aorig, et regent me de jasse uut* (Db)

siepelig (Nbk, Pe-Dbl) bn., bw.; -er, -st (bet. 2) ['sipelɛx] 1. sijnepelend *D'r vaalt een siepelige motregen, veurdaj' et weten bij' deurnat* (Pe-Dbl) 2. dom (Nbk) *Doe niet zo siepelig!* (Nbk)

siepelsaus (Nbk, Obk, b) ['sipel...] - uien-saus * *Weet je wel wat lekker is? Siepelsaus mit honnepis!* (Obk)

siepelsoep z. *siepelsoep*

siepelsoep (Dfo, Dhau, Nbk) Ook *siepelsoep* (Nbk) ['sipel...] - uiensoep * (gezegd als antwoord op de vraag wat er aan warm eten op tafel zal komen:) *Siepelsop mit zoere proemen!* (Dhau)

siepeltriene z. *siepeltriene*

siepeltriene Ook *siepeltriene* (Spa) de; -n; -gien ['sipeltrin(ə)] 1. (meestal van een vrouw gezegd) sufferd, domoor; ook: eigenaardige, suffige persoon *Et was altied al een nuvere siepeltriene, dat vrommes* (Nbk), *Dat is een vervelende siepeltriene zeurderige vrouw* (Woi), *Wat bij' toch een siepeltriene, ie schieten niks op* (Ste)

siepeltrutte (Dho, Nw) de; -n ['s...] 1. onnozele meid, vrouw, hetz. als *siepeltriene*

siepen (Bdie, Ld, Np, Op, Ste) zw. ww.; onoverg.; siepte, het siept ['sipm] 1. graven of weer uitdiepen van greppels in het land (doorgaans met kielvormige bodem), nl. voor de afwatering (Bdie, Np, Op, Ste) *We moe'n te siepen* (Ste), *Mit siepen zetten we ok stokken in de grond, mit een liende d'r bij'langes; die stokken numen we ok wel*

pennen (Np) 2. sijnepelen, siepen *Et waeter siept je tussen de tijen deur* (Ld)

sieperen (Nw, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg., ook onpers.; sieperde, het sieperd ['siperɲ] 1. sijnepelen *De tonne siepert wat, d'r lopt wat uut* (Nw), *De kelder siepert een betien* (Nw) 2. (onpers.) motregen *Et siepert een betien* (Nw)

sieppgruppe (Np, Op) de; -n; ...grupprien ['sipel...] 1. naar de bodem in een punt toelopende, ondiepe greppel (hetz. als *kielgröppe*) *Ik moet de sieppgruppen nog opmaeken* (Np)

siepstikken (Ste) onbep. w. ['sipel...] 1. graven of weer uitdiepen van greppels in het land, voor de afwatering *We moe'n te siepstikken* (Ste)

sier [si:ər] - sier: fraaiheid, sieraden, tooi *Die bak bluiende geraniums hebben we veur de sier* (Np), *Die meensken kopen alles veur de sier, ze pronken tegen de klippen op* (Dfo), *Et is net een kastboom, die hooft van sier, heur!* nl.: zo weet ze zich op te smukken (Dho), *As die voigaoet het ze alle sier op en an* (Db), *een string kralen veur de sier* (Spa), *Dat is allemaole veur de sier* ter verfraaiing (maar het is maar schijn, het stelt niets voor) (Nbk, Nt)

sier- [si:ər] - sier-, eerste lid in samenstellingen als *sierboom*, *sierdoppe*; ze zijn in dit woordenboek niet alle genoemd

sieranker (Nw) ['s...] - sieranker *Rozet-ankers bin mooi bewarkte, ovaalvormige sierankers* (Nw)

sieraod I et; -en; sieraotien ['si:əro:ət] 1. sieraad: waarmee men zich tooit *Ze vuult heur niet gekleed as ze gien sieraod dreegt* (Diz), *Dat sieraod is een arfstok, daor moe'j' zunig op wezen* (Obk) 2. iets dat fraaiheid uitstraalt *Mien kaaste is een oold geval, mar et is een sieraod in huus* (Bu)

sieraod II (Ste) de ['s...] 1. versiering, fraaiheid *Et peerd stalties in de maenen op breien, dat is veur de sieraod* (Ste)

sieraodedeusien (Ste) et; ...deusies ['si:əro:ədə...] 1. doosje waarin men sieraden bewaart

sierappel (Db, Nw, Sz) ['s...] - sierkalibas, ook sierappel

sierate (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Nbk, Np, Obk, Ste) Ook *sieratte* (Ol-Nl), *sieret* (Spa) de; -n; ...atien ['si:əra:tə/'si:əra:tə/'si:ərə(r)t] 1. siererwt

sieratte z. *sierate*

sierbeugel (Db, Dho) ['s...] - sierbeugel
sierbloeme (Nt, Spa) ['s...] - sierbloem: bloem die om z'n sierlijkheid, z'n fraaiheid wordt gekweekt

sierbloempot (Spa) ['s...] - sierpot

sierbod (Dfo) ['s...] - sierbord (aan de wand)

sierboom (Obk, Np) ['s...] - sierboom

sierdeken (Dho) de; -s; -tien ['s...] 1. fraaie deken, ter verfraaiing gebruikt

sierden (Dfo) de; -nen; -negien ['s...] 1. bep. sierboom: sierden

sierdistel (Nt) ['s...] - bep. sierplant: sierdistel

sierdoeve (Obk) Ook *sierduve* (Sz) ['s...] - sierduif

sierdoppe (Bdie, Pe-DbI, Spa) ['s...] - sierdop: met name voor de as van een wagenwiel *een sierdoppe veur de asse van de kapwaegen* (Bdie)

sierdriehoekien (Dfo) et; ...driehoekies ['s...] 1. klein hoekkastje met daarin bep. elementen ter versiering, voor de fraaiheid, vgl. *Een sierdriehoekien (een spienegien) hong vroeger in de hoek van een vertrek, mit twee of drie rimmegies veur wat klein spul as honties of poppies of een wekker* (Dfo)

sierduve z. *sierdoeve*

sieren ['si:ørn] - sieren: tot eer strekken *Dat siert him, dat hij dat daon het* (Nbk, Np, Ste, Sz, Bu), *Et kan een meenske sieren as hij ondaanks zien hoge pesisie ienvooldig blijft* (Obk)

sierente (l) ['s...] - siereend

sierrep z. *sjerp*

sieret z. *sierate*

sierflesse (Ow) ['s...] - sierfles *Et diggelkassien mit een mooie sierflesse en wat reumelties stonnen op et boverste rimmegien in et kassien tusken de bedsteden* (Ow)

siergaas (Dfo, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl) et; ...gazen (nl. m.b.t. verschillende soorten) ['s...] 1. sierlijk, fraai gaas ter afscheiding van (delen van) tuinen, langs de rand van toegangspaden etc.

sierglas et; ...glaezen (bet. 1); ...sien (bet. 1) ['s...] 1. fraai drinkglas, meestal: dat alleen als sierend element wordt gebruikt *Een sierglas is aliend mar veur de sier* (Bu) 2. (verz.) gebrandschilderd glas *In die*

karke zit mooi sierglas (Bu)

siergrös (Ld) ['s...] - siergras

sierheester (verspr.) ['s...] - sierheester

sierheide (Diz) de ['s...] 1. heidesoort als sierheester gekweekt

sierhekke (Dfo, Diz, Ld) et; -n; ...hekkien ['s...] 1. sierhek, fraai, sierlijk hek(werk)

sierhoen (Obk) et; -tien; -ders ['s...] 1. sierhoen, sierkip

sierhooft (Ow) ['s...] - sierhout: hout voor fraaiheid, voor versiering *Gedreugd is 't mooi sierhooft* (Ow)

sierkalebas z. *sierkallebas*

sierkallebas (Db, Nt, Pe-DbI) Ook

sierkalebas (Dhau) ['s...] - sierkalebas

sierkannegien (Np) ['s...] - sierkannetje

sierkeerze (spor.) ['s...] - sierkaars

sierkeunstener (Dfo) ['s...] - sierkunstenaar

sierkool (verspr.) ['s...] - sierkool, bep. gekleurde kool als sierplant

sierkoord (Np) et; -en, ...koren; ...koortien ['s...] 1. koord voor de sier, voor de fraaiheid

sierkussen (Nbk, Sz) et; -s; -tien ['s...] 1. fraai, vaak mooi bewerkt kussen dat een stoel enz. siert

sierletter (Obk) ['s...] - sierletter

sierlieste (Spa) de; -n; ...liesien ['s...] 1. sierlijst, fraaie lijst om deuren enz. aangebracht

sierlik ['si:ørlək] - sierlijk *Et peerd het een sierlik tuug* (Bu)

sierlikhied (l) ['s...] - sierlijkheid, het sierlijk zijn

sierlint (El, Ma, Ow, Spa) et; -en; -ien ['s...] 1. sierlint, sierlijk lint

siermetselwark (Obk) et ['s...] 1. sierlijk metselwerk, metselwerk dat vooral is aangebracht als sierend element

sierp z. *sjerp*

sierpbrogge z. *sjerpbrogge*

sierplaante Ook *sierplant* (Diz) ['s...] - sierplant

sierplaete (Db) de; -n; ...plaetien ['s...] 1. sierplaat, plaatje als sierend element *Et sierplaetien van et slot zit mit keuperen naegelties op de deure van de kaaste vaaste* (Db)

sierplant z. *sierplaante*

sierpleisterwark (Ol-Nl) et ['s...] 1. pleisterwerk als sierend element

sierpot (verspr.) ['s...] - sierpot

sierppot - sik

- sierppot** z. *sierppot*
sierring (Obk) de; -en; ...rinkien ['s...] 1. fraaie ring (als sieraad)
siersmid ['s...] - siersmid
sierspelde (Dho, Pe-DbI) ['s...] - sierspeld
siersprei (Dho) ['s...] - siersprei
siersteen z. *sierstien*
sierstien (Ol-NI) Ook *siersteen* (Sz) ['s.../...] - siersteen, profielsteen
sierstik (Nbk) ['s...] - siersteek
sierstiksel (Bu, Obk) et; -s; -tien ['s...] 1. geheel van siersteken *Die jurk is mooi maekt mit oppi'sels en sierstiksels* (Obk)
sierstrik (Ste) de; -ken; -kien ['s...] 1. strik van lint ter versiering aan kleding *'K Hebbe wel es een sierstrikken an de jurk* (Ste)
sierstrip (Spa) ['s...] - sierstrip
siertuug (El, Ow, Spa) et ['s...] 1. fraai paardetuig voor feestelijke gelegenheden
siertuun ['s...] - siertuin
siervaa z. *siervaze*
siervaren (Pe-DbI) de; -s; -tien ['s...] 1. bep. sierplant, tot de varens behorende
siervaze (Diz, Obk, Pe-DbI, Spa) Ook *siervaa* (Diz) ['s...] - siervaa
sierwaand (s) de; ...wanen; ...waantien ['s...] 1. fraaie wand vooral bedoeld als sierend element
siesien (Dfo, Diz, Obk, Ow) Ook *sijsien* (WS, verspr. OS), *sijs* (s) et; siesies ['sisin/'sejsin/'sejs] - sijs *Gelokkig is et verbeuden om sijsies mit de liemstok te vangen* (Obk), *De siesies zitten op 'e elzeppen* (Ow)
siesiestippen (Obk) onbep. w. ['sisistipm] 1. sijsjes vangen met een lijmstok *Vroeger was bij oons een kerel die gong te siesiestippen in de sparrebos; mit de liemstok die kleefde, tipte hij de siesies d'r an en kon ze zo duur verkopen* (Obk)
Sietie (Nbk en verspr. west.) de; -s ['siti] 1. vrouwen naam, var. van Sijtje en Sietske
Sietske de; -s ['sitskə] 1. vrouwen naam *Gien gezeur mit Sietske!* vooruit, we gaan het aanpakken, het uitvoeren (Nbk, Ow)
sieze (Dmi) de; -n; siesien ['si:zə] 1. bep. vogel: sijs
sigarette z. *sigarette*
sigaret z. *sigarette*
sigaret (verspr.) Ook *sigarette* (verspr.), *sigaret* (Nbk), *segerette* (Ste), *segrette* (Ste), *segret* (Wol) [sigə'retə/sigə'r.../'ret/səyə.../səyret(ə)] - sigaret
sigarette-anstikker [sigə'retə'æstikr] - sigarettenaansteker
sigaretteautomaat (verspr.) [sigə'r...] - sigarettenautomaat
sigarettedeuze (spor.) [sigə'retə...] - sigarettendoos
sigarettekoker (Ld, Nbk, Spa) [sigə'r...] - sigarettenkoker
sigarettelocht (Dfo) [sigə'r...] - sigarettenucht
sigarettepapier (spor.) [sigə'r...] - sigarettenucht
sigarettepeuke (verspr.) [sigə'r...] - sigarettenucht
sigarettepiepien (Bu, El, Obk, Wol) [sigə'r...] - sigarettenucht
sigaretteroken onbep. w. en het sigarettenucht [sigə'r...] 1. roken van sigarettenucht *Ze stonnen te sigarettenucht en te lummelen bij et wark* (Obk)
sigaretteroker [sigə'r...] - sigarettenucht
sigaretteroller (spor.) [sigə'r...] - sigarettenucht
sigaretterook [sigə'r...] - sigarettenucht
sigarettebak [sigə'r...] - sigarettenucht
sigarettevloei (spor.) [...'r...] - sigarettenucht
signenette z. *singenette*
signaal [sɪ'ja:l, ook sɪ'j...] - signaal: sein, teken: *Hij kreeg een signaal dat hij opholen mos* (Nbk); ook fig.: gebeurtenis waaruit men begrijpt dat er iets moet, gaat gebeuren, gaat veranderen
signalement (spor.) [sɪ'jalə'ment] - signalement (waaraan men iemand kan herkennen)
signeren (l) [sɪ'ju:ərən] - signeren
signette z. *singenette*
sijs(ien) z. *siesien*
sijsieslijmer (Pe-DbI) ['s...] - sijsjeslijmer (lett.)
sik I de; -ken; -kien [sɪk] 1. sik, spits baardje *iene mit zoetn klein sikkien* (Sz), *Die man het een mooie witte sik* (Ol-NI, Diz), *Die oolde pake het een mooi sikkien* (El), *J. staot een sikkien jonger as een lange baord* (Db) 2. oude kerel (Wol) *Dat is een oolde sik* (Wol) 3. lokomotief van een goederentrein (Wol) 4. z. *sikke*
sik II (Diz, Np, Spa, Ste, Sz) tw. [sɪk] 1. lokroep voor schapen en geiten *As ik de geite mos melken, reup ik altied sik, sik,*

sik! (Sz)

sikkbok z. *sikkebok*

sikke (Bu, Db, Dfo, Ma, Ow, Pe-Db) Ook **sik** (verspr.) de; -n; sikkien ['sɪkə] 1. geit *Al hadden de meensken gien koe, ze hadden nog wel een sik en daordeur ok melk* (Op), *De sikke was de arbeiderskoe* (Db), *De sik springt iederkeer uut de loop* (Dhau), *De sik het laomd* (El), *De sik moet op stal, heur* (OI-NI), *Sik, waor bi'j' dan?* (Obk), *De sikken moe'n naor de heide* nl. om daar te staan grazen (Bu), *de sikke verstikken* urineren (door mannen) (Bu) 2. schaaap (Np)

sikkebok (verspr.) Ook **sikkbok** (Wol) de; -ken; -kien ['sɪkəbɔk/'sɪgbɔk] 1. geitebok *Die boer hul een sikkebok en kreeg d'r een hieleboel geiten bi'j' as ze rits weren; die bok ston 'ter dekking'* (Obk)

sikkel Ook **boomsikkel** (bet. 2: Mun) de; -s; -tien ['sɪk|'b...] 1. zicht, sikkel, korte zeis *De sikkel is een klein soort zende om de haever en de rogge mit te mi'jen; d'r zit mar een kot stokkien an, mit een klein zendeblattien* (Nw), *De rogge, tarwe en haever wodde vroeger meerstal mit de sikkel mi'jd* (Obk) 2. sikkelvormig mes met een lange steel gebruikt voor het afsnoeien van takken, het afslaan van braamstruiken e.d. *Hi'j' sleug mit een sikkel de takken van de boom* (Op) 3. sikkelvormige figuur *De maone was now een sikkel* (Nbk)

sikkelvormig [aks. wisselt] - sikkelvormig *De halvemaone is een stok mit een sikkelvormig mes om stiekels te snieden of te kappen* (Bu)

sikkeneurig - sikkeneurig; vitziek, onvriendelijk, licht chagrijnig *Dat is een sikkeneurig meens* (Sz), *...wief* (Obk), *Hi'j' is altied lieke sikkeneurig* (Ma), *Hi'j' is zo sikkeneurig* (Nbk)

sikkepit de; sikkepittien (bet. 2) ['sɪkəpɪt] 1. in ontkenning, d.i. in de verb. *gien sikkepittien* niets: *Ik snap d'r gien sikkepittien van* (Diz, Op), *Et kan me gien sikkepittien schelen, mar ik wil dit klaor hebben, al wodt et ok nog zo laete* (Obk), *D'r was gien sikkepittien an* (Bu) 2. ietsje, een beetje (Obk) *Die deure klemt wat, d'r moet mar een sikkepittien of* (Obk)

sikkepollen (Bu, ZW) mv. ['sɪkəpɔlŋ] 1. bep. soort hard gras in het land, op

bentgras gelijkend maar korter *Zoaj' bente in de heide hebben hej' sikkepollen in et gruuulaand, de mi'jmesiene stoekte d'r vroeger wel van* (Bu)

sikker (Sz) bn. ['sɪkɪ] - sikker, beschonken *Hi'j' het genoeg had, hi'j' is aorig sikker* (Sz)

sikkeretarie z. *sikterie*

sikkeretaris z. *siktaoris*

sikkertaoris z. *siktaoris*

sikkertesesse z. *sikteresse*

sikketaorie z. *sikterie*

sikketaoris (Nw) de; -sen; -sien [sɪkə'to:əɾəs] 1. schertsende benaming voor een geit (woordspeling op var. als *sikkertaoris*, z. onder *siktaoris*) *Vroeger zeden we altied de sikketaoris tegen de geit!* (Nw)

sikketarie z. *sikterie*

sikretair z. *sikretaire*

sikretaire (verspr.) Ook **sikretair** (Nw), **sekretaire** (Nbk, Np) [sɪkrə'te:əɾə/.../sɪkrə'te:əɾə] - secretaire (schrijfburo met klep) *een opgelegde sekretaire* (Nbk)

sikretaorie z. *sikterie*

sikretaoris z. *siktaoris*

sikretarie z. *sikterie*

sikretaris z. *siktaoris*

sikreteresse z. *sikteresse*

sikt. - afkorting van *siktaoris*

siktaoris (Ste, b) Ook **sikretaoris** (Dfo, Np, Nw, Obk, Ow, Wol), **sikkertaoris** (Obk), **sikretaris** (verspr.), **sikkeretaris** (Spa) de; -sen; -sien [sɪk'to:əɾəs/sɪkrə'to:əɾəs/sɪkɪ'to:əɾəs/sɪkrə'ta:rəs/sɪkɪ'ta:rəs] 1. sekretaris (van een stichting, een gemeentebestuur enz.)

siktaoris-generaal (l) [...'rɔ:əl] - sekretaris-generaal

siktaorisschop (l) [...'t...] - sekretarisschap

siktariaot (l) [sɪktari'jo:ət] - sekretariaat

siktarie z. *sikterie*

sikteresse (l) Ook **sikreteresse** (spor.),

sikkertesesse (spor.) [sɪkɪ'tɛsə, ...tə'r.../sɪkrətɛ'sə, ...tə'r.../sɪkɪ'tɛsə, ...tə'r...] - sekretaresse

sikterie (Bu, Db, Ma, Np, Ste) Ook

siktarie (Ste), **sikketarie** (El), **sikketaorie**

(Obk), **sikretarie** (verspr. WS, Dhau, Nw,

Obk, Ow), **sikretaorie** (Dfo, Wol), **sikkere-**

tarie (Spa) [sɪkɪ'tɛ'sə/sɪkɪ'ta:rəs/sɪkɪ'ta:rəs/

tɔ:ə'ri/sɪkrətə'ri/sɪkrətɔ:ə'ri/sɪkɪ'ta'ri] - sekretarie

silhouet (spor.) [silu'met] - silhouet:

sillabe - sinesappelsjem

schaduwbeeld, ook: sprekende omtrek

sillabe (Sz) de [s'la:bə], in *gien sillabe* niets: *Et gef gien sillabe* het helpt niets (Sz), *Hi'j wet d'r ok gien sillabe van* (Sz), *Daor begrip gien meens een sillabe van* (Sz)

silo ['silo:, ...loʌ] - silo, vooral: voor kuilgras, met ronde, betonnen ommuring tot ongeveer borsthoogte en, voordat het gras flink was gezakt, met houten opzetstukken; ook: graansilo e.d.

simpel bn.; -er, -st ['sɪmpəl] 1. simpel, gemakkelijk, weinig ingewikkeld *Et is hiel simpel* (Nw), *Kuj' et niet veur mekaer kriegien? Et is toch zo simpel!* (Ol-Nl), *Et is een simpel kerweigien, dat kan een kiend wel doen* (Obk), *Dat warkien is zo simpel as wat om te breien* (Bu), *Een simpel petroontien had die jurk* (Ol-Nl), *een simpel spellegien* (Bdie), *Dat bin simpele sommegies* (Wol), *Zo simpel is dat!* (Nbk, Nw), *As alles zo simpel was...!* (Spa) 2. zonder veel extra's *Et was een simpel maoltien dat we daor kregen* (Obk), *Dat is een simpel jurkien* (El) 3. onnozel, een beetje gek *Laot heur mar betiemen, want ze is een betien simpel* (Bu, El, Obk), *'t Is een simpel maegien* (Diz)

simpelen z. *simperen*

simpelig (Dfo, El, Ld, Sz) bn., bw.; -er, -st ['sɪmpəlɪx] 1. heel eenvoudig, gemakkelijk, simpel (Dfo) 2. oud en lelijk (Sz) *L. kiekt d'r helemaole nog niet simpelig uut* (Sz) 3. verveeld, zeurderig (El, Ld) *Doe niet zo simpelig, zit niet te zeuren* (El), *Ze kiekt mar wat simpelig toe, et leven gaot heur niet naor de zin, ze wodt d'r zuver lillik van* (Ld)

simperen Ook *simpelen* (Ld, Np) zw. ww.; onoverg.; simperde, het simperd ['sɪmpərən / 'sɪmpələn] 1. (van kinderen) zacht huilen, huilend zeuren om z'n zin te krijgen, drenzen *Dat kiend ligt wat te simperen, et kan de slaop niet kriegien* (Dhau, Obk), *Een kiend dat mit de taanties te doen het, kan soms liggen te simperen* (Obk), *Ze kon wel wat onder de leden hebben, ze simpert zo* (Dho), *Dat kiend veult heur niet goed, zeker. Ze ligt mar wat te simperen* (Sz), *'t Kiend lopt de hele dag te simperen, 't is vast niet goed* (Pe-Dbl), *Jim hoeven niet te simperen, jim gaon niet naor de kermis en daor is et mit uut* (Op)

simperig (Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ste) bn., bw.; -er, -st ['sɪmpərɪx] 1. (van kinderen:) huilerig, zeurderig, drenzerig *Wat bin die kiender simperig* (Nbk), *Dat kiend zag d'r simperig uut* (Ste), *De kleine meid is zo simperig vandaage, ze het last van de taanties* (Ol-Nl)

simplekskaaste (bs) de; -n ['sɪmpleksk...] 1. bep. type bijenkast *Bi'j et Stellingwarver type van de simplekskaaste wo'n de bijen van onderen of voerd* d.i. vanuit de onderkant (bs)

simpleksmaote (bs: Dfo, El, Obk, Op) de ['sɪmpleks...] 1. bep. vaste maat van de raampjes in een bijenkast

simpelistisch (spor.) - (recente ontlening) simplistisch

simson (Ol-Nl) bn. ['sɪmsən], in *simson klompebaand* d.i. (vroeger) van een zeker merk (Ol-Nl)

simsonnen (Nbk) bn.; attr. ['sɪmsən:], in *simsonnen broeken* broeken van een bep. stof die aan de buitenkant glad was en aan de binnenkant ruig, harig

sinas ['sinas] - sinas

sinasappel z. *sinesappel*

sinasappelschelle z. *sinesappelschelle*

sind(s) z. *sund* II

sindsdien I (Diz) bw. [sɪnz'din] 1. sindsdien

sindsdien II (Nt) ondersch. voegw. [sɪnz'din] 1. sedert *Sindsdien et mooi weer is, gaon we een boel fietsen* (Nt)

sinesappel Ook *sinasappel* (Ow) ['sɪnəs..., ...nəz.../'sɪnəs...] - sinaasappel *Een sinasappel was een grote weelde; ieder kreeg dan een vierde pattien en de schelle hadden we in de buusdoek, dan mochten de aandere kiender d'r an roeken hoe lekker as ze reuken* (Ow)

sinesappelboom (l) ['s...] - sinaasappelboom

sinesappelkiste ['s...] - sinaasappelkist

sinesappellimnade (spor.) ['s...] - sinaasappellimonade

sinesappelpitte ['s...] - sinaasappelpit

sinesappelsap ['s...] - sinaasappelsap

sinesappelschelle (Nbk) Ook *sinasappelschelle* (Sz) ['s...] - sinaasappelschil *Ongel doe ik in een halve sinasappelschelle veur de mesies van 't winter* (Sz)

sinesappelsjem (spor.) ['s...] - sinaasappeljam

sinesappelsmaek ['s...] - sinaasappelsmaak
sinesappelvocht (Obk) ['s...] - sinaasappelsap
Vroeger haj' gien frisdraanken, doe wodde d'r sinesappelvocht in een glas daon en dat wodde anvuld mit waeter (Obk)

singanette z. *singenette*

singel de; -s; -tien ['sɪŋ(g)!] 1. strook bos, brede bosrand, houtsingel: ook om, bij het erf *Om de bouwakkers is hier en daor een singel plaant* (Obk), *We hebben een singel bomen om huus veur de lijte* (Obk), *Daor ligt een singel om me henne* (Ste) 2. pad, weg met bomen aan beide kanten, bospad (Bu, Nw, Obk, Wol) *Aj' 'Jan de Boer's meulentien' ommegongen, dan mossen je deur et singeltien* (Wol) 4. gordel van een geestelijke (Op) *Kloosterlingen dregen om heur midden wel es een singel* (Op) 5. brede buikriem van een paard (van leer of canvas) of band met vergelijkbare functie (verspr.), vgl. *Ik mos et peerd de singel andoen* (Wol), *De singel was gien boekriem, hij was appat om 't peerd henne, daor kwam et vool ok wel an* (Ow), *Een singel deden ze vroeger om de boek om een dek op et peerd te holen, dus in plak van een zadel eerst et dek en dan een singel, van zoe'n 15 cm breed* (Ste), *Et vool zat mit een touw an de singel van et peerd* (Np), *de singel goed antrekken* (Bdie), *...ansjorren* (Spa) 6. draagband onder een stoel e.d. (Nt, Obk) *De singels onder die oolde stoel bin niet meer vertrouwd, want ze breken hier en daor* (Obk) 7. brede leren band over de rug van de koe bij machinaal melken (d.i. bij een bep. merk melkmachine) (verspr. WS) *Bi' t massienaal melken hadden de koenen een singel over de rogge* (Ol-Nl), *De pullen daor de melk in kwam, hongen an de singel* (Bu) 8. (verkl.) bep. kindertuigje (Wol), vgl. *Kleine kiender in de taofelstoel kregen et singeltien omme* (Wol)

singelier (Ld) de; -en [sɪŋ(g)ə'li:ər] 1. eigenaardig iemand *N. is wat een singelier, ij' weten altied niet waj' an him hebben* (Ld) 2. z. *singeliere*

singeliere (verspr.) Ook *singelier* (Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, k: Spa, Ste) bn., bw. [sɪŋ(g)ə'li:ərs/...li:ər] 1. eigenaardig, toevallig, bijzonder, wonderlijk *een singeliere kerel* (Ow, Pe-Dbl, k: Ste), *een singelier*

maens (Ow), *een singeliere geval* (Obk), *een singelier...* (Dhau, Op), (zelfst.) *een singeliere* iemand die lastig is om mee om te gaan (Bdie), *Et is toch singeliere, dat we mekere treffen* (Np, Dh), *Et is toch wel singeliere da'k die daor nog tegenkwam* (Nw), *Et is singeliere dat et zo gaon is* (Bu), *Is et niet singeliere?* (Nbk), *Et is wel singelier, mar dat deusien kwam me zo weer in de hanen* (Sz), *Dat is singeliere, dat overkomt me gien tweede keer* (Wol), *Ik bin d'r singeliere an kommen op een eigenaardige, bijzondere wijze* (Bu, Ld, Ste), *Daor zoj' singeliere van wodden vreemd, dol* (Nbk, El) 2. gemakkelijk (Np) *Ik bin d'r op een singeliere maniere an kommen* (Np)

singenet z. *singenette*

singenette (Bdie, Db, Nbk, Nt, Obk, Pe-Dbl, p, b: lm) Ook *singenet* (Db, Obk), *singanette* (p), *siggenette* (b: ln), *signette* (Obk), *singjette* (Dho, Sz) de; -n; ...nettien [sɪŋ(g)ə'net(ə)/sɪŋ(g)a'n.../sigə'n.../sɪx'n.../sɪŋ'jetə] 1. pronkstukje aan een horloge, signet *De mannen die et wat doen konnen, hadden vroeger wel singjetten an 't horlogeketting* (Sz), *Ik had een zulveren peertien as singenet an 't horlogeketten* (Obk), *Mien buurman hadde vroeger vrij wat singenetten op 'e boek hangen* (Nt)

singjette z. *singenette*

sinjeur [sɪ'jɑ:ər, ook wel sɪ'j...] - sinjeur: merkwaardig heer, vreemde vent *Een vremd sinjeur, hij bedingt alleman* (Diz, Spa, Nw), *Een vremde sinjeur is dat!* (Obk, Ste), *Et is een raar sinjeur* (Ma), *een aorige sinjeur* (Nw), *een nuvere...* (Wol), *een mooie...* (Sz, Nt)

sinse z. *sense*

Sint(e) ['sɪnt(ə)] - Sint, Sinte, geplaatst voor namen van r.k.-heiligen die soms niet meer als zodanig worden gekend; z. onder de desbetreffende namen, d.i. ook onder de namen die met de var. *Sunt(e)* beginnen

Sint(e)-Matthies z. *Sunte-Matthies*

sint-bernhard de; -s [...'b...] 1. sint-bernhardshond

sint-bernhardshond (Nbk, Ow) [sɪnd'b...] - sint-bernhardshond

Sint-Geertruud (Obk) de [sɪntxɪ:ə(r)'tryt] 1. bep. dag in het voorjaar (eerder bep. heiligendag), in * *Mit Sint-Geertruud/Schit de kiewiet zien eerste ei uut* (Obk)

sint-jaanskruid - Sint-Magriet

sint-jaanskruid (bet. 1: fp) Ook *sint-janskruid* (bet. 1: Dhau, bet. 2: h), *sint-jan* (h: bet. 2) [sint'jā:skryt/sint'jans.../...'jan] 1. bep. hertshooi: sint-janskruid (Dhau, fp) 2. bep. vetplant: hemelsleutel (h: bet. 2)

sint-jaanspolle (Np, bo: Np) de; -n; -gien [sint'jā:spələ] 1. bep. hertshooi: sint-janskruid (Np) *We hebben een sint-jaanspolle bij huus staon* (Np) 2. hemelsleutel (bo: Np)

Sint-Jan (Ste) de [sint'jan] 1. oude benaming voor de datum 24 juni (z. ook *Sint-Jehannes*) *Jim moe'n wat om Sint-Jan daenken* je moet wat opschieten met het werk i.v.m. *Sint-Jan*, vgl. *Veertien daegen veur of veertien daegen nao Sint-Jan is et donker weer* (Ste): na die dag moet men nl. aan het hooien toe zijn en veertien dagen ervoor of erna is het donker weer (Ste) 2. z. *Sint-Jaanskruid* * *Bid veur Sint-Jan om regen, want nao Sint-Jan komp et ongelegen* (Ste)

sint-jansbrood (Dhau) [...'j...] - sint-jansbrood

sint-janskruid z. *sint-jaanskruid*

sint-jansvuur (Dhau) [...'j...] - sint-jansvuur

Sint-Jehannes (Ste) de [sintjə'hanəs] 1. Johannes de Doper, ook: 24 juni, de dag van het feest van die heilige

Sint-Job (Pe-Dbl) de [sint'jəp] 1. bep. heiligennaam, in *Ie kun om mi'j naor Sint-Job lopen* loop naar de pomp (Pe-Dbl)

Sint-Joris (Dfo, Obk) de [sint'jə:ərəs] 1. bep. heilige: Sint-Joris *bij Sint-Joris in de kost* d.i. tegen heel weinig vergoeding in de kost zijn, met name bij ouders of schoonouders (Dfo), *Hij was zo sterk as Sint-Joris* (Obk)

Sint-Jouk (Ste) de [sint'jəmk] 1. Sint-Japik, Sint-Jacob, vooral: diens feestdag op 25 juli *De Sint-Jouksappel was riepe om Sint-Jouk henne* (Ste)

Sint-Jouksappel (Bdie, Ste) de; -s; -tien [sint'j...] 1. Sint-Jakobsappel *De Sint-Jouksappel is om 19 juli henne riepe; et is een zaachte appel zoas de Fraanse kroon, mar die bin laeter riepe* (Ste)

sint-juttemis Ook *sunt-juttemis* (bl) [sint'jatəməs, ...mɪs/...] - sint-juttemis *Je kunnen wel wachten moeten tot sint-juttemis* zonder dat er een eind aan komt

(Wol), zo ook *Daor kuj' wel tot sint-juttemis op waachten moeten!* (Ol-Nl), *Dat wodt wel sint-juttemis veur et klaor is* dat zal wel nooit klaar komen (Pe-Dbl, Ste), *mit sint-juttemis* nooit (Nbk), ook in *Mit sint-juttemis, as de kalver op et ies daansen* dat gebeurt nooit, dat komt nooit klaar (Bdie, Op, Ste), zo ook *Dat doen we wel mit sint-juttemis, as de kalver op 't ies daansen!* (Ol-Nl), *Ie kun om mien pat naor sint-juttemis lopen* loop naar de pomp (Obk), *Ze kun waachten tot sint-juttemis* tot ze een ons wegen, ook: laat ze maar steeds wachten! (Dho), *Now, dan is et wel sint-juttemis* dat zal ongelooflijk lang duren, dat gebeurt nooit (Nw) * *As et regent tot sint-juttemis, vliegen de eerpel-priezen gewis* (Dfo)

Sint-Lambertusmark (Sz) Ook *Lambertusmark* (Sz) de; -en [sint'lambertəs.../...] 1. bep. markt te *Ooldemaark* (op Hemelvaartsdag)

Sint-Laurens (Pe-Dbl, Diz, Op en verspr. oost.) de [sint'ləʊrəns, ...rəns] 1. bep. dag: Sint-Laurens, d.i. 10 augustus *Mit Sint-Laurens moe'n de knollen d'r in, aanders kriej' gien goed gewas meer* (bo: Nw, Op) * *Die knollen wil eten moet Sint-Laurens niet vergeten* d.i.: rond die tijd moeten de knollen worden gezaaid (verspr. OS, Np, Nt, Pe-Dbl, Ste, Dfo), zo ook *Wie vroeg knollen wil eten...* (Op)

Sint-Maarten z. *Sunte-Matten*

Sint-Magriet Ook *Sinte-Magriet* (Bu) [sintma'grit/...] 1. Sint-Margriet (20 juli) * *Regent 't niet op Sint-Magriet/Dan regent 't in veertig daegen niet* (Ld), *Regent et mit Sint-Magriet, dan regent et veertig daegen* (El, Dhau), *...dan eindigt dat veertig daegen niet* (Pe-Dbl), *...dan dreugt et in zes weken niet* (Ol-Nl), *Regent et op Sint-Magriet/Kriegen we zes weken een natte tied* (Bdie), *As de koekoek roept op St.-Magriet, vertrouwdan nog et weer mar niet* (Op), *Regent et op St.-Magriet, dan regent 't een maand* (Op), *Sint-Magriet, dattig daegen regen of niet* (Dfo), *Regen mit Sinte-Margriet, gefst zes weken boereverdriet* (Dfo), *St.-Magriet hooft heur waeter niet* (Dfo), *Regent et op St.-Magriet, dan deugt et de hele hoonsdaegen niet* (Pe-Dbl), *Sint-Magriet, regent et dan niet, regent et veertig daegen niet*

(Sz), *As et op Sint-Magriet regent, regent et de hele hoonsdaegen* (Pe-Dbl), *Regen mit Sinte-Magriet gefst zes weken boerenverdriet* (Dfo), *Sint-Magriet, half hujen half schiet* gezegd in, van januari, nl. halverwege het winterseizoen, omdat men het hooi nog voor de helft in voorraad moest hebben, terwijl men de mest ook nog voor de helft had (Ste)

Sint-Matten z. *Sunte-Matten*

Sint-Mattinus z. *Sunte-Matten*

Sint-Petrie z. *Sunte-Peties*

Sint-Pieter (verspr.) et [sint'pitɪ] 1. op St.-Nicolaas gelijkend feest in het Friese Grouw (22 februari), ook: de bijbehorende persoon (i.p.v. St.-Nicolaas) *In Grouw holen ze Sint-Pieter in plaets van Sunterklaos* (Ld)

Sint-Pieterspenning (Ste) [sint'pitɪspɛntɪŋ] - Sint-Pieterspenning: bep. vrijwillige bijdrage (r.k.), vgl. *De Sint-Pieterspenning was zoe'n drie centen in de maand, et was veur kattelieke instellings, et wodde opstuurd naor Rome* (Ste)

Sint-Steffen z. *Sunt-Steffen*

Sint-Thomas z. *Sunte-Thomas*

Sint-Thomasklokken (Nbk, j) mv. [sɪn'tõ:mas, ...mæs...] 1. klokken die men luidt, hoort luiden bij het Sint-Thomasluiden *In Ooldehoorn gongen de Sint-Thomas-klokken nog* (j)

Sint-Thomasluden z. *Sunt-Thomasluden*

Sinte-Magriet z. *Sint-Magriet*

Sinte-Matten z. *Sunte-Matten*

Sinte-Mattenlopen z. *Sunte-Mattenlopen*
sintel ['sɪntl] - sintel *Sintels bleven vroeger over van de stienkool* (Pe-Dbl), *As d'r vroeger een sintel in de kachel zat raekte de reuster verstoppt* (Obk), *D'r liggen sintels op een sintelpattien* (Bu)

sintelbaene (Dhau) ['sɪntl...] - sintelbaan *Haddraeverijjen hebben ze op sintelbaenen* (Dhau)

sinteldiek (spor.) ['s...] - sintelweg

sintelpad (verspr.) ['sɪntl...] - sintelpad *over een sintelpattien fietsen* (Bdie)

sintelweg (spor.) ['s...] - sintelweg

sintemekliek z. *santemekliek*

sintemetiek z. *santemetiek*

Sinterklaos z. *Sunderklaos*

sinus (l) ['sɪnəs] - bep. meetkundig begrip: sinus

sip bn.; -per, -st [sɪp] 1. sip, beteuterd *sip*

kieken (Nbk, Obk, Bu): *Die gaot et niet naor 't zin, zie him mar es sip kieken* (Obk), *...toekieken* (Nbk, Np)

sippe z. *sibbe* II

sir (l) - sir

Sire (l) - Sire

sirene [si'rɪ:nə] - sirene (bep. toestel) *De sirene gaot* (Nbk)

Sirius (l) - Sirius

siroop (spor.) [si(:ə)'ro:p] - siroop (bep. drank)

sissen ['sɪsɪŋ] - sissen: een sissend geluid voortbrengen *Hi'j sist wat tussen de tanen deur* (Np), *...deur de tanen* (Wol), *De baand was goed lek, ik heurde 'm sissen* (Pe-Dbl), *Aj' de körf of kaaste eupenmaeken, maeken de bi'jen een geluud; et gaot hier om et sissen* (bs: Obk), *Soms laggen d'r adders in de gaegelpollegies te sissen* (Obk), *Een adder sist slimmer as een slange* (Ste), *Hi'j sist as een adder* (Bu); ook: het geluid geven dat ontstaat doordat water, vet tegen of in iets heets komt *De boel kookt over, ik heur et op 'e kachel sissen* (Nw, Dho), *Aj' waeter op 't vuur gooiën dan sist et* (Bu), *Bi'j vleisbakken sist de botter in de panne* (Wol), *Et vleis sist in de panne* (El, Bu), *...ligt in de panne te sissen* (Ol-Nl), *Et spek sist in de panne* (Ol-Nl)

sisser Ook *sister* (Ow, Sz) ['sɪsɪr/'sɪstɪr] - sisser, in *mit een sisser oflopen*, zo ook *'t Leek d'r op dawwe een dikke bujje hebben zollen, mar 't is mit een sisser veurbi'jgaon* met een sisser afgelopen (Ld)

sister z. *sisser*

sisteren ['sɪstɪrɪŋ] - sissen: van water of vet e.d. op, in iets heets *Aj' 't beslag d'r op deden, sisterde et ommerack, mar de knieperties wodden mar an iene kaant bruun* (b), *Et vet sistert aorig* (Ld), *Doe et vleis al een schoffien an 't sisteren was, heb ik d'r waeter bij daon en kon et nog wat sudderen* (Obk), *Aj' an 't vleisbakken binnen en ie gieten d'r water op, dan begint et pas goed te sisteren* (Sz), *Et vleis ligt in de panne te sisteren* (Np, Spa), *een sisterend geluud maeken* (Db, b, Nbk), *Et is zo hiete, et sistert in de panne* (Bu)

sit-downaktie (spor.) [sɪ'dõʌnaksi] - sit-in

sit-downstaeking (l) [sɪ'dõʌstɛ:kɪŋ] - sit-downstaking

sitewasie - sjachelman

sitewasie z. *situaosie*

sits (verspr.) et [sits] **1.** sits: bep. katoenen stof **2.** hetz. als *sitspepier*, z. aldaar (Sz)

sitspepier (verspr.) ['sits...] - sitspapier: bep. glanzend, gekleurd papier *Veur et maeken van pepieren bloemen bruukten ze sitspepier* (Obk)

situaosie (verspr.) Ook *sitewasie* (Wol) [sity'mo:əsi, sitə'wɔ:əsi/sitə'wa:si] - situatie: het geheel van omstandigheden *een muulike situaosie* een moeilijke, lastige situatie (spor.), *De situaosie is d'r niet naor* is er niet geschikt voor, lijkt niet passend te zijn (spor.), *de poletieke situaosie* (l)

situaosieschets (l) [...'m..., ...'w...] - situatieschets

situaosietekening (l) [...'m..., ...'w...] - situatietekening

sjaal z. *sjale*

sjaans (verspr.) Ook *sjans* (verspr.) [sjã:s/'sjans] - sjans, in *sjaans hebben* sjans hebben *Die het aorig sjaans* (Nbk), *...aorig wat sjaans* (Wol), *Die het zomar sjaans* (Ld), *N. het ok al een betien sjaans* (El, Ste)

sjaansbroek (Bu, El, Ma) Ook *sjansbroek* (Bu, El, Ma) ['sjã:zbruk/'sjanzbruk] **1.** witte broek of broek van lichte kleur anderszins (van mannen) *As iene een lochtige broek an had, zeden we: 'Hi'j het de sjansbroek an'* (El) **2.** man die altijd tegen vrouwen lacht (Bu)

sjaanselen z. *sjaantelen*

sjaansen (Bdie, Db, Nbk, Nw) Ook *sjansen* (Db, Nbk) zw. ww.; onoverg.; sjaanste, ook wel sjaansde/het sjaansd, sjaanst ['sjã:sɲ/'sjansɲ] - sjansen, flirten *Ze sjaansten wat mit mekeer* (Nbk), *Die is weer drok an 't sjansen, ze het opzichtelike hozen an* (Db), *De jonge sjaansde mit et maegien* (Bdie), *Die sjaanst ok tegen iederiene* (Nw)

sjaanskouse (Dhau, Dho, Diz, Op) Ook *sjanskouse* (Dhau, Sz) de; -n ['sjã:s.../'sjans...] **1.** gekleurde dameskous *Doe de sjaanskousen in de mode kwammen, was et mit de zwatte kousen daon* (Op)

sjaantelen (verspr.) Ook *sjaanteren* (Db, Dhau, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow), *sjaanselen* (Bu, Dfo, Np), *tsjaantelen* (Obk), z. ook *tjaantelen* zw. ww.; overg., onoverg.; sjaantelde, het sjaanteld ['sjã:n tɪn/'sjã:s.../'tsj...] **1.** een beetje zingen *Dat*

kleine kiend ligt zo mooi te sjaantelen (Dhau), *Dat vrouwgien zit altied te sjaanteren as ze op 'e fiets veurbi'jgaot* (Obk), *Hi'j lop mar wat te sjaantelen* (Mun) **2.** (van kinderen) leren praten *Zien praoten is nog niet vule, et blift bi'j wat sjaantelen* (Db), *Et kiend begint al aorig te sjaantelen* te praten (Diz), *...een betien te sjaanselen* (Dfo), *Kleine N. begint al wat te sjaantelen* (Op) **3.** monotoon en enigszins onduidelijk praten, zeurend praten, zeurend huilen, jengelen *Die d'r altied tussendeur praot, die sjaantelt d'r deur* (Nbk), *Zit toch niet zo te sjaantelen te zeuren* (Nw), *Die kan lange over etzelde sjaantelen* (Obk), *Et kiend sjaantelt wat, et is wat goelerig* (Bu) **sjaantelkont** (Bu, Db) de; -en; -ien ['sj...] **1.** iemand die onduidelijk praat, monotoon zeurt

sjaanteren z. *sjaantelen*

sjabbelen z. *sabbelen*

sjachel (Obk, Ste en west.) de ['sjaxl] **1.** in op 'e *sjachel* eropuit om handel te drijven, om te sjacheren (Pe-Db): *Hi'j was wat op 'e sjachel, mar de verdienste was niet vule* (Pe-Db), *...an de sjachel* id. (Obk), d.i. ook: ervandoor, op weg: *N. voert now niet vule meer uut, die is soms de hele dag an de sjachel* (Op), *Die vent is altied an de sjachel* (Ste)

sjachelaar z. *sjachelder*

sjachelder (verspr.) Ook *sjacheler* (Bu, Dfo, Diz, Ld, Ma, Np), *sjacherder* (El, Obk), *sjacheraar* (Bdie), *sjachelaar* (Spa) de; -s ['sjaxlɔt/'...lɔt/'...xɔt/'...] **1.** opkoper, scharrelaar, iemand die sjachert 't *Is een uutgesloopen sjacheler* (Diz)

sjacheler z. *sjachelder*

sjachelen (verspr.) Ook *sjacheren* (verspr.) ['sjaxlɪn/'sjaxɪn] - sjacheren: ongeregelde handel drijven *N. lopt bi'j de weg langes te sjacheren* (El), *Die man verdient hiel wat mit sjacheren* (Db), *Hi'j sjachelt overal in* (Diz, Ol-Nl, Wol), *Die sjachelt ok een hoop* (Nw), *Die N. is mar een raere schutter, hi'j sjachert alles bi'j mekaander* (Np, Pe-Db), *Hi'j sjachelt zien kossien wel bi'j mekeer* (Np), *Die kerel sjachelt mit van alles bi'j de weg* (Np), *Hi'j sjachelt wat* (Nw), *Die sjachelt alles te hope* (Dfo)

sjachelkont (Wol) de; -en ['sj...] **1.** onbetrouwbare koopman, sjacheraar **sjachelman** (Dfo) de; -nen ['sj...] **1.**

onbetrouwbare koopman, sjacheraar *Dat is een grote sjachelman* (Dfo)

sjacheraar z. *sjachelder*

sjacherder z. *sjachelder*

sjacheren z. *sjachelen*

sjacherijnig z. *sacherijnig*

sjaffelen (Ow) zw. ww.; onoverg.; sjaffelde, het sjaffeld ['sjaflɛ] 1. onduidelijk praten

sjajet z. *satinet*

sjakken (OS, Bu, Np, Nw, Op, Wol) zw. ww.; onoverg.; sjakte, het sjakt ['sjakɔ] 1. kunnen schelen *Et sjakt 'm niks* kan hem niets schelen (Bu, Nw), *Ze moe'n mar weten, et sjakt mi'j niks* (Dho), *Wat sjakt mi'j dat, ik maek me nargens dikke meer omme* (Db), *Wat kan mi'j dat sjakken* (Np), *Et kan pattie jonge meensken niks sjakken hoe ze d'r henne lopen* (Obk), *Wat de meensken zeggen kan mi'j niet sjakken, ik lope lekker in dit oolde pakkien* (Op)

sjako (Sz, s: oost.) de; -'s ['sjako:, ...ko:m] 1. sjako *Sjako's hadden grenadiers op* (Sz), *Ginder een soldaat mit een sjako* (s: oost.)

sjale (verspr.) Ook *sjaal* (verspr.) [sja:l/ 'sja:lə] - sjaal: halsdoek, *das Doe de sjale mar omme* (Dho), *'k Heb hiel wat sjaals mit de dassesteek breijede* (Ow), ook onderscheiden van *dasse*. *Een sjaal is bried, mit of zonder franje, een dasse was smal, mit an weerskaanten een kwaste* (Bu)

sjaloom (l) [sja'lō:m] - sjaloom

sjalotte z. *slotte*

sjampie z. *sjappie*

sjampo ['sjampom, ook wel ...po:] - shampoo (voor het wassen van het haar)

sjandoedel (Dho) bn.; pred. [sjan'dudl] 1. enigszins dronken *Woj' daor sjandoedel van?* (Dho) 2. z. *jandoedel*

sjangelen (Ste) zw. ww.; onoverg.; sjangelde, het sjangeld ['sjan(g)lɛ] 1. jengelend zeuren

sjans z. *sjaans*

sjansbroek z. *sjaansbroek*

sjansen z. *sjaansen*

sjanskouse z. *sjaanskouse*

sjapieter (verspr.) Ook *sjepieter* (verspr.) et [sja'pitɔ/sjə...] 1. chapiter, in *iene van 't sjapieter brengen* van z'n stuk brengen (verspr.), verder in *Hi'j kan 't sjapieter mooi opzeggen* hij kan het mooi zeggen (s), *van 't sjepieter wezen* de draad kwijt, van het onderwerp afgedwaald, een beetje

van z'n stuk gebracht (verspr.): *We bin van oons sjepieter* (Ol-Nl)

sjappie (verspr.) Ook *sjampie* (Bdie, Bu, Dho, Ld, Nt, Nw, Obk) de, ook wel et ['sjapi/'sjampi] 1. verlopen, slonzige, vreemde persoon *D'r leup een sjappie bi'j de weg* (El), *Daor gong ok zoe'n rere sjappie langes* (Nw), *Die vremde sjappie lopt hier al een dag of wat omme* (Obk), *een appatte sjappie* (Ste), *een sjappie in een slobberige regenjasse* (v), *een wondere sjappie* (Np, Ma), *een aorige sjampie* (Bu) **sjappies** (Obk) bn.; attr. ['sjapis] 1. (van een vrouwspersoon) net en aantrekkelijk *een sjappies jonk* (Obk), *...maegien* (Obk)

sjas z. *sjats*

sjaslik (spor.) ['sja:slɪk] - sjasliek

sjats (Ste) Ook *sjas* (Bdie, Pe-Db) de [sjats/sjas] 1. lang eind te gaan (Ste) *Wat toch een sjats gezegd van een eind onderweg zijn, een eind rijden* (Ste) 2. vaart, snelheid *Wat het hi'j de sjats d'r in* (Ste), *Die het de sjas d'r (goed) in* (Bdie)

sjatsen (Bdie, Obk, n) zw. ww.; onoverg.; sjatste, het sjatst ['sjatsɛ] 1. op onverschillige manier lopen *Waorum hej' dat gister niet zegd dat ik dat mitnemen mos, now moet ik daor nog weer henne sjatsen* (Obk) 2. kunnen schelen (Bdie, Pe-Db) *Wat kan mi'j dat sjatsen!* (Bdie), *Wat sjatst mi'j dat!* (Bdie)

sjeeffio (Nbk) Ook *seefio* (Nw, Obk) et ['sjt:fi:jo:, ...jom/'st:...] 1. cheviot *Mooi sjeeffio is dat!* (Nbk)

sjeefflotten (Nbk, Nt, Ste) Ook *seeflotten* (Ma, Ol-Nl, Wol) bn.; attr. [sju:'fi'jɔtɔ/ 'st:...] 1. van cheviot *een sjeefflotten jurk* (Ste), *een mooie seeflotten rok* (Ol-Nl, Wol), *...broek* (Ma)

sjeens (Dho, Ste) de ['sjē:s] 1. bep. kledingstof voor broeken: van blauw katoen *Wat is dat mooie sjeens, waor hej' dat weg?* (Dho)

sjees z. *sjeze*

sjefeur Ook *skefeur* (b) de; -s; -tien [sjə'fɑ:ər/skə'f...] 1. chauffeur *De sjefeur had vergeten de richtinganwiezer uut te zetten* (Pe-Db)

sjeik (l) [sjejk] - sjeik: hoofd van een bedoeinenstam; predikant in een moskee

sjek de [sjek] 1. shag

sjekkien et; sjekkies ['sjekin] 1. shagje *een sjekkien dri'jen* (Np)

sjekpiepien - sjilpen

sjekpiepien (Bu) Ook *sjekpupien* (Spa) et; piepies ['sjekpipin/...pypin] **1.** shag
sjekpupien z. *sjekpiepien*
sjelei (spor.) de [sjə'leɪ] **1.** bep. geleidachte jam
sjelot(te) z. *slotte*
sjem Ook *jam* (l) [sjɛm] **1.** jam *De eigengemaekte sjem deugde niet, ze begon te gisten* (El)
sjemfabriek Ook *jamfabriek* (l) ['sjɛm.../...] - jamfabriek
sjemlepel Ook *jamlepel* (l) ['sj.../...] - jamlepel
sjempot Ook *jampot* (l) ['sjɛmpɔt/...] - jampot
sjempudding (verspr.) Ook *jampudding* (l) ['sj.../...] - jampudding
sjeneren (k: Ste) zw. ww.; wederk.; sjeneerde, het sjeneerd [sjə'nɛ:ərɛn] **1.** zich schamen *Ie hoeven je niet te sjeneren te schamen* (k: Ste)
sjepieter z. *sjapieter*
sjerp (OS, Bu, Db, Dho, Nt, b: lm, p, bo: Op) Ook *sjirp* (Bu, Nbk), *sierp* (ZW, Nw, Ol-Nl), *sjierp* (Bdie), *sierp* (Ol-Nl) de; -en (bet. 2); -ien (bet. 2) ['sjɛr(ə)p/'sjɛr(ə)p/'sir(ə)p/'sjir(ə)p/'si:(ə)rɔp] **1.** stroop *een lepel sjerp* (Db), *Vroeger was een broggien mit sjerp een pree, mar dat is now hiel gewoon, en 't wodt haost oolderwets* (Obk) **2.** sjerp: bep. band gedragen ter versiering (Bu) *De sjerp haj' omme mit koninginnedag* (Bu)
sjerpbrogge (Db, Dho, El, Nbk, Np, Ow, b: lm) Ook *sjierpbrogge* (Bdie), *sierpbrogge* (Ste) de; -n; ...broggien ['sjɛr(ə) brogə/'sjir.../'sir...] **1.** stuk roggebrood met stroop *een dikke sjerpbrogge* een stroopsmeerder, vleier (Dho), *een sjerpbrogge verdienen* gezegd wanneer men iemand verraadt, aangeeft (Np), *Die wil graeg een sjerpbrogge verdienen* wat verklappen en daardoor proberen in een goed blaadje te komen (Np)
sjerpbusse (Nbk, Np) de; -n; ...bussien ['sj...] **1.** strooppot
sjerpkanne (Bdie, Np, Nt) Ook *sjirpkanne* (Bdie) ['sj...] - stroopkan
sjerppot (Dfo, Nbk, Ste) Ook *sjirppot* (Nbk), *sierppot* (Ste, Sz) ['sj.../'sjir.../'sir...] - strooppot *Hi'j lopt mit de sjerppot* loopt te vleien (Nbk)
sjerpslikken (Nbk, Np, Op) zw. ww.;

onoverg.; sjerpslikte, het sjerpslikt ['sj...] **1.** door vleien in iemands gunst proberen te komen, stroopslikken *Hi'j ligt altied te sjerpslikken* (Nbk), *Hi'j zit mar wat te sjerpslikken* (Np)
sjerpslikker (Db, Dfo, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow) de; -s; -tien ['sj...] **1.** stroopsmeerder, vleier
sjet (Bu, Obk, Ste, Sz, b: ln) [sjet] - sajete: tot garen gesponnen wol
sjeu de [sjɛ:] **1.** jeu, extra aantrekkelijkheid *veur de sjeu. Hi'j zet de hoed op, veur de sjeu* (Nt), *Een koedek wodde bruukt bi'j de haast, as ze niet goed weren; een ofleveringsdek was mar veur de sjeu* (Nbk), *Dat is wat veur de sjeu* (Ste), *Dat is allieud mar veur de sjeu* (verspr., Wol), *mit sjeu vertellen* in geuren en kleuren (s), *Hè, wat het dat meenske een sjeu air* (Np), *Hi'j zag d'r altied goed uut mar hi'j het slim ziek west, de sjeu is d'r aorig of* (Ste), *Daor zit nogal wat sjeu an deftigheid* (Ow), *Al die deftighied is mar sjeu* (Db), *Die het nogal wat sjeu over him* (Ow), *Moej' die es zien stappen, d'r zit wel sjeu in* (Obk), *Et is daor allemaol sjeu* (Dho), *Daor is de sjeu zo langzem an wel of* (Wol), *D'r zit niks gien sjeu an* (Spa) **2.** z. *sju*
sjeze Ook *sjees* (Diz, El, Nbk, Nw, Spa) de; -n; sjesien ['sjɛ:zə/sjɛ:s] **1.** bep. rijtuig: sjees *As oonze volk vroeger mit de sjeze votreden, dan kunnen die plaetveren zo knaapen* (Obk) **2.** in de sjees d'r in hebben met een flinke snelheid gaan (Diz) * *Geze, Geze, Goezegat/Die aachter op 'e sjeze zat* (Db)
sjezen (Nbk) ['sjɛ:zn] - sjezen: hard rijden
sjiiek [sjik] - chic *een vrouw in een sjiiek maantelpakkien* (v), *Die staot d'r sjiiek op* is deftig gekleed (Ld)
sjielpen z. *sjilpen*
sjierp z. *sjerp*
sjierpbrogge z. *sjerpbrogge*
sjierpen z. *sjirpen*
sjilpen Ook *sjielpen* (Ste), *tjilpen* (Pe-Db1), *sjirpen* (Db) zw. ww.; onoverg.; sjilpte, het sjilpt ['sjɛl(ə)pm/'sjil.../'tjɛl.../'sjɛr...] **1.** tjilpen: van vogels *Die kleine voegelties sjilpen dat et zowat dot* (Ld), *De muskies sjirpen zo drok op et dak!* (Db), *De zwelvers sjilpen morgens al vroeg* (Op), *De piekies sjilpen van de koolde*

(Dfo, Ow) 2. piepen van één of meer wagenwielen (Bu) *Et waegenwiel sjilpt piept* (Bu) 3. z. *sjirpen*

sjilperd (Dho) de; -s ['sjulpɔrt] 1. krekel
sjilperig (Dfo) bn.; -er, -st ['sjul(ə)pɔrəx] 1. geneigd tot sjirpen, veel sjirpend

sjirp z. *sjerp*

sjirpen Ook *sjierpen* (Db), *sjilpen* (Bdie, Dfo, Dho, Ma, Pe-Dbl), *snirpen* (Dho, Spa), *tjirpen* (Obk) ['sjir(ə)pɔm/'sjir.../'sjil.../'snir.../'tjir...] 1. sjirpen (van krekels: het karakteristieke geluid maken) *Heur de iemerties es sjilpen* (Pe-Dbl, Ma), *De grōswippers sjirpten in et grōs* (Np, Ld), *De krekels snirpen d'r over* (Dho) 2. z. *sjilpen*

sjirpkanne z. *sjerpkanne*

sjirppot z. *sjerppot*

sjoe-sjoe (Db) de; -s; -gien ['sjusju] 1. bep. speeltuig voor kinderen: knoop of stukje leer dat men een suizend, gonzend geluid laat maken door een in elkaar gedraaid touw te laten ontspannen,

sjoeche z. *sjoechem*

sjoechel z. *sjoechem*

sjoechem (bet. 1; Bdie: bet. 3) Ook *sjoecher* (bet. 1: Nw), *sjoech* (bet. 1: Bu, Dhau, Diz, Np, Op, Sz, b: ln), *sjoeches* (bet. 1: s: Obk), *sjoechel* (bet. 1: Nbk, Ste, Ow, bet. 3: Nbk) de ['sjuxm, ...xəm/...xɔ, ...xər/'sjuxə/'sjuxəs/'sjuxɪ] 1. benul, besef, verstand *Daor hej' gien sjoechem van* (Wol, Nw), *Ik heb d'r gien sjoechem van* (verspr., Obk), *Ze hebben nargens gien sjoechel van* (Nbk, Ow, Ste), *Wat dat kosten moet, daor heb ik gien sjoechem van* (Obk), *Hi'j het d'r helemaole gien sjoechem van, dat wodt niks* (Dho, Ol-Nl, Spa, Pe-Dbl), *Daor kan 'k niet over mitpraoten, daor he'k gien sjoech* van (Op), *Daor het hi'j gien sjoech* an, *hoe dat in mekaere zit* (Diz), *Die hadden d'r hielendal gien sjoeches van* (s: Obk), *Die het nargens gien sjoechem meer van* geen benul (Db), *Ie hebben d'r niet vule sjoechem van* (Ma), *Hi'j het et in de sjoechem* hij begrijpt het (Ld) 2. in (Ow) *Daor weet ik gien sjoechel van* daar heb ik geen verstand van (Ow) 3. antwoord, mondelinge reactie op iets (Bdie, Nbk) *Hi'j gaf d'r gien sjoechem op* (Bdie), *...gien sjoechel op* (Nbk)

sjoecher z. *sjoech*

sjoeches z. *sjoechem*

sjoek (Sz) tw. [sjuk] 1. schurend geluid (van kledingstof) (Sz) *Die mesjesterse broek trek ik uut, dat sjoek, sjoek wil ik niet meer heuren* (Sz)

sjoeken (Bdie, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa) zw. ww.; onoverg.; sjoekte, het sjoekt ['sjukɲ] 1. schurend geluid maken van kledingstof, vooral: van broekspijpen tegen elkaar *Bi'j bep. stoffen heur ie inderdaod bi'j et lopen et sjoeken* (Obk), *As et mien grootva op 'e rogge jeukte, gong hi'j tegen et kezien van de deure staon te sjoeken* (Bdie) 2. z. *sjoepen*

sjoelbak ['sjulbak] - sjoelbak

sjoelblokkien et; ...blokkies ['sjul...] 1. blokje dat men gebruikt bij het sjoelen, sjoelschijf

sjoelen ['sjulɲ] - sjoelen

sjoelschieve (Ld, Spa) ['sjulsk...] - sjoelschijf

sjoelwedstried de; -en; ...strietien ['sjul...] 1. wedstrijd waarbij men tegen elkaar sjoelt

sjoemelen (spor.) ['sjūmɲ] - sjoemelen, knoeien

sjoepen (Bu, Ow) Ook *sjoeken* (Pe-Dbl) zw. ww.; onoverg.; sjoepste, het sjoept ['sjupɔm/'sjukɲ] 1. soppen *Et waeter sjoept me in de schoenen* (Pe-Dbl, Bu), *Et sjoept d'r over* (Ow)

sjofel ['sjo:fɪ] - sjofel: qua kleding *Hi'j het een sjofel pakkien an* (Ld), *...is sjofel in de kleren* (Bu, Dhau, Nw), *Hi'j lopt d'r sjofel bi'j, heur* (Db, Ste, Bu), *Hi'j staot d'r aorig sjofel op* (Ma), *Ze kommen sjofel veur de dag* (Obk, Ow), zo ook *Die komt d'r altied mar sjofel uut* (El), *Dat is wat sjofel volk* (Nbk), *een sjofel kereltien* (Ste)

sjofelties (verspr.) ['sjo:fɪtis] - sjofeltjes, op armoedige, sjofele wijze *Et was wel wat sjofelties ofdaon, we zatten haost op een dreugien* (Dfo), *Hi'j staot d'r mar wat sjofelties op* (Dfo), *Hi'j loopt d'r mar sjofelties bi'j* (Spa)

sjoffelen z. *schoffelen*

sjok z. *sjokke*

sjokke (Ste) Ook *sjok* (Bdie, Bu, Ste, bet. 2: Dho) de ['sjək(ə), ook wel sjokə (Bu, Ste)] 1. in *op 'e sjok(ke)* afzakkend: van kousen, sokken, broeken *Ie maggen de kousen niet op 'e sjokke hebben* (Bdie, Ste), *Die het de broek op 'e sjokke* (Ste),

sjokkebroek - sjouw

Trek je kousen wat op, die hej' op 'e sjok hangen (Bu) 2. in (Dho) *Die lopt altied op 'e sjok* op een sukkeldraf (Dho)

sjokkebroek (Ste) de; -en; -ien ['sjøkə bruk, 'sjøkə...] 1. iemand met een veel te wijde broek, waarvan het kruis veel te laag hangt

sjokke(l)draffien z. *sjokkien*

sjokkelen (Np) zw. ww.; onoverg.; sjokkelde, het sjokkeld ['sjøkɫɪ] 1. op een sukkeldrafje lopen

sjokken ['sjøkŋ, ook sjokŋ (Bu, Ste)] - sjokken, ook: moeizaam in een sukkeldraf lopen *Moej' him es sjokken zien* (Nbk), *Ik leup zo te sjokken, zo mu was ik* (Pe-DbI), *Die kan toch zo sjokken* (Dho), *Til je bienen es wat meer in de hoogte, ie hoeven niet altied zo te sjokken* (Op), *Til je bienen op! Je sjokken zo!* (Wol), *Hi'j sjokt d'r raar henne* (Spa), *Hi'j sjokt d'r ok weer henne* (Dho, Bu), *Dat peerd begint aorig te sjokken, et wodt een oolde sjokker* (Np), *Zie 'm es sjokken en sjouwen* (Ste, Nbk) * *Sjok, sjok, sjok, achter an de rok* eerste deel van een bep. opzegversje (bij een spelletje) (Spa)

sjokker z. *sjokkerd*

sjokkerd (Obk, Pe-DbI) Ook *sjokker* (Obk, Np) de; -s ['sjøkɾt/...] 1. iemand die veel bij pad en weg loopt (Obk) *Et is een oolde sjokkerd* (Obk) 2. dier of mens die voortdurend sjokt (Obk, Np) *Dat peerd begint aorig te sjokken, et wodt een oolde sjokker* (Np)

sjokkerig (Ste, Wol) bn., bw.; -er, -st ['sjøkɾəx (Ste), 'sjøk... (Wol)] 1. (van kledingstukken) wijd en zonder vorm *Die jurk zit niet goed, die zit wat sjokkerig* (Ste), *Die broek hangt him sjokkerig om 't gat* (Wol) 2. (bw.) op sjokkende wijze *sjokkerig lopen* (Ste)

sjokkien (verspr.) Ook *sjokkedraffien* (Obk), *sjokkeldraffien* (El, Np, Wol), *hobbeldraffien* (Mun, Ol-Nl) et; sjokkies ['sjøkin, ook sjo... (Bu, Spa, Ste), 'sjøkə drafin/'sjøkɫ.../'h...] 1. sukkeldrafje op een *sjokkien lopen* (Bu, Dhau, Np), *Hi'j komt d'r op een sjokkien achteran* (Ow), *Ze gongen mit een sokkeldraffien naar huus* (Ld), *Moej' d'r over* [nl. over de brug], *wil dan op een sjokkien gaon* (d), *de tied verpraoten en op een sjokkien weer vot* (Ste), *Vroeger konnen die oolde boeren d'r*

zo mooi henne hobbelen mit heur riederi'je, as ze et peerd op een sjokkedraffien lopen leuten (Obk)

sjoksebroeken (b: lm) zw. ww.; onoverg.; sjoksebroekte, het sjoksebroekt ['sjøkə brukŋ] 1. sjokkend lopen

sjokselen (b) zw. ww.; onoverg.; sjokselde, het sjokselde ['sjøksɫɪ] 1. moeizaam lopen, sjokken *N. sjokselde, toch nog mit een omweg, op huus an* (b)

sjolem (Bu, Nbk, Np, bl, b, p, b: lm) de; -s ['sjø:əlɔm] 1. eigenaardige/domme vent, in een *wondere sjolem* een gekke vent (Np, v, b, bl), *een nuvere sjolem* (Np), *een appatte sjolem* (Bu) 2. onnozele hals (p)

sjonge ['sjøŋ(g)ə] - sjonge *Sjonge wat hobbelt et hier, die weg is wel slim ongeliek* (Sz)

sjongejonge (Nbk, b) tw. [...j...] 1. ach, ach, 't is toch wat *Sjongejonge wat hadden ze broekzetten moeten om tegen die AVVLO-ers op te boksen* nl. tegen de leden van een bekende sportclub uit *Appelsche*

sjoek de; sjoken; sjokien [sjo:k] 1. choke 2. z. *sjoekloop*

sjoekloop (Bu) de; ...lopen; ...lopien ['sjø:klo:p] 1. tweede, kleine loop van een geweer (met een iets kleinere boring)

sjorren ['sjørŋ] - sjorren: zeulen *Die mannen moe'n hiel wat sjorren om die zwaore zakken op 'e waegen te kriegien* (Obk), *Die zwaore kaaste hewwe aorig mit an 't sjorren west om him te plak te kriegien* (Np), *bij mekeer sjorren* bijeenzeulen (Nw); erg trekken: bij o.m. het vastbinden of juist losmaken van touw enz. *We moe'n aorig sjorren om et los te kriegien* (Bu)

sjotsig (bo: Bu) bn., bw.; -er, -st ['sjøtsøx] 1. (van kleding die men draagt) slordig *De kleren zitten 'm zo sjotsig* (Bu)

sjouw de [sjøʌ] 1. het lopen, vooral: de aktiviteit van het vele of moeizame lopen of van het dragend, zeulend lopen *Wat een sjouw om et geld weer bij mekeer te kriegien veur dörpsbelang* (Dfo), *'t Was me wel een sjouw om mit die koffers bij de trappen van et station op* (Obk), *De vierdaegse is een hele sjouw* (Nt), *Et wodt me eers een hiele sjouw* een moeizame loop, *Ik bin bliede dat we weer thuus*

binnen, et was een hiele sjouw (Db), *op sjouw weg, ervandoor, op pad, ook wel op 'e sjouw: Ze is een boel op sjouw* (Diz), *Ach heden, ze is weer op 'e sjouw* (Np, Wol), *We bin de hiele dag op sjouw west* (Nbk), *Die is altied mit de kollektebusse op sjouw* (Obk), *Die is altied op 'e sjouw veel weg, veel bij pad en weg* (Dfo, Nbk, Np), *De kaeter is weer op 'e sjouw op pad, nl. om te paren* (Wol) 2. grote groep mensen (Np) *D'r kwam een hiele sjouw meensken uut* (Np) 3. hoeveelheid (bo: Bu), in *een hiele sjouw* (bo: Bu)

sjouwe (ZW, Bu, Dfo, Dhau, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Op) Ook **souwe** (Db, Dhau, Nbk, Ol-Nl) de; -n; -gien ['sjɔmə/'sɔmə] 1. zeef voor droge stoffen: om zaadkorrels van rogge, boekweit e.d. mee van het kaf te scheiden, ook wel om aardappelen of steenkool van modder, resten enz. te scheiden, om pootaardappels af te zonderen enz. *Mit de sjouwe koj' et zaod zifjen, et zaod gong d'r deur, et stro en et ontuug en zo bleef liggen* d.i. hier: een grote, platte bak met opstaande randen, van stro gevlochten, met twee oren of met touwen (Bu), ook: houten bak met gaatjes in de bodem; door het heen en weer schudden van de korrels die erin geschept zijn, worden ongerechtigheden verwijderd (k: Ste), *Mit boekweitdösken gaot et zaod over de sjouwe en dan is et schone* (Db, Dhau), *Et zaod gaot over de sjouwe* (El), *De rogge moet eerst deur de wiene en de sjouwe veur ze ofleverd wodden kon* (Op), *Et zaod vul deur de sjouwe* (Nbk), *De sjouwe schudd'ie tegere henne- en-weer en dan vaalt et zaod d'r deur en et kaf blijft op 'e sjouwe liggen* (Np), *De rogge wodt zift in de sjouwe* (Np), *De brune bonen moe'n mar even in de sjouwe, want d'r zit nogal wat kaf in* (Diz), *Een sjouwe is een bak mit gaas d'r onder om et zaand uut eerpels te zeven* (Dhau), *As de eerpels op 'e sjouwe gongen, wodde dat mit twie man daon* (Obk), *An de sjouwe zatten een paer touwen, en dan koj' mit twie man (uut)jouwen* (Ste), *De eerpels kommen over de sjouwe* (Db, Ld), *...gongen over de sjouwe om et zaand d'r uut te zeven* (Dfo), *...mossen nog over de souwe* (Bu, Ma, Ol-Nl)

sjouwel (Bdie, Dfo) bn., bw. ['sjɔmə] 1.

krap, schaars (Dfo) 2. hetz. als *sjofel*, z. aldaar (Bdie) *Wat lop zok volk d'r toch sjouwel bi'j, ze hebben et zeker niet bried* (Bdie)

sjouwen Ook **souwen** (bet. 3: Ol-Nl) zw. ww.; overg., onoverg.; sjouwde, het sjouwd ['sjɔmə, ...mə(g)η/'sɔmə...] 1. (onoverg.) lopen (veelal: moeizaam, een heel eind lopen, wandelen) *Wie sjouwt daor langes?* (Nbk), *...henne?* (Nbk), *Die jonge sjouwt d'r aorig henne* (Np), *Die vent sjouwt ok raer* (Wol), *Daor hej' die man ok weer te sjouwen* die man loopt ook weer bij pad en weg (Spa), *Hi'j sjouwt geregeld bi'j de weg* (Ste), *Hi'j begon op 't lest te sjouwen, hi'j kon haost niet meer moeizaam te lopen* (Ste), zo ook *Zie 'm es sjokken en sjouwen* (Ste, Nbk), *Mit disse waarmte moej' niet te veer sjouwen* (Db), *We mossen een hiel aende sjouwen* (Bu), *Et was een ende sjouwen naor et station* (Bdie), *Zuwwe even naor de Lende sjouwen?* (Nbk), *Ik heb de hele dag mit re-kenties sjouwd* ben bij mensen langs geweest met rekeningen (die ze moesten betalen) (Diz), *Ik hool d'r niet van, de hele dag bi'j de weg te sjouwen* (Op), *'t Zal wel gauw op trouwen angaon, ze hebben al zo lange sjouwd* ze hebben al lange tijd verkering (Nw) 2. (overg.) dragend lopen *Wi'j' de stoelen even in huus sjouwen?* (Nbk), *een zak mael sjouwen* (Np), (...) *mossen ze et riet naor een kaampien laand sjouwen* (j), *Mit een zak op 'e rogge sjouwt hi'j 'm uut de lieken* (bl), *De muldersknecht sjouwt mit de zakken* (Np), *Sjouw ie et now mar eventies, ik heb et al een hiele poze had* (Bu), (bij vergelijking:) *Bi'j hiel mooi en geunstig weer op 'e heide kunnen de bijen in drie daegen de körven vol sjouwen* (j) 3. sorteren van aardappelen door te zeven: met een *sjouwe*, ook: koren zeven met een *sjouwe* (Bdie, Bu, Nbk, Np, Obk, Ste) *Een (zaand)sjouwe daor koj' ok poters mit sjouwen, mar dan mos d'r een wiedere sjouwe in, dan kreej' ok de kleine eer-pelties d'r wat uut* (Nbk), *Om et zaand d'r of te krieggen, mossen de eerpels goed dreuge wezen bi'j et sjouwen* (Obk), *de eerpels sjouwen: et zaand d'r uut, de kleinties d'r uut* (Bu), *We moe'n de rogge even sjouwen* (Np), *An de sjouwe zatten een paer touwen, en dan koj' mit twie man*

sjouwer - sjwa

sjouwen (Ste), *et zaod sjouwen* (Bdie)
sjouwer Ook *sjouwerd* (Nw) de; -s; -tien [ʃjɔwɛ(t)] 1. iemand die veel, graag loopt *Ik bin niet zoe'n sjouwer* (Nbk); vooral: iemand die veel bij pad en weg loopt (Diz, Np, Nw, Op) *Die kerel is me ok een aorige sjouwer, hi'j is altied bi'j de diek* (Np), *Hi'j is altied bi'j de diek, een vremde sjouwer* (Diz) 2. koopman die bij pad en weg is (Spa), vooral: venter die z'n koopwaar in een bak, mars op z'n rug heeft, hetz. als *bakkiesman* (Pe-DbI, Ste) 3. het op één na beste exemplaar van een kledingstuk dat men heeft, vooral gezegd van een broek (Ste) *Dan kuj' die veur sjouwer bruken* (Ste), *Dat is jow beste jurk niet, et is jow sjouwer* (Ste), (zonder lidwoord:) *Ik doe mien beste jurk niet an, ik kan et mit de sjouwer wel doen* (Ste)
sjouwerbroek z. *sjouwersbroek*
sjouwerd z. *sjouwer*
sjouweren (Ste) zw. ww.; onoverg.; sjouwerde, het sjouwerd [ʃjɔwɛɾ] 1. sjokkend, moeizaam lopen *Die sjokt d'r mar wat henne, die sjouwert* (Ste)
sjouweri'je de [ʃjɔwɛr...; z. i'je] 1. het vele, moeizame *sjouwen*, z. aldaar, bet. 1, 2 *Dan weer d'r uut en dan weer d'r in mit die kiender, ik wil die sjouweri'je in mien huus niet hebben* (Nbk)
sjouwerig (Nbk, Obk, Ste) bn.; -er, -st [ʃjɔwɛɾɪx] 1. geneigd tot lopen, veel bij pad en weg, veel naar anderen op visite enz. (Nbk, Obk) *Ik bin niet zo sjouwerig ik loop niet zo graag een eind, wandel niet zo veel* (Nbk), *Die is aorig sjouwerig, ie kun him op alle ogenblikken overal treffen* (Obk) 2. moeizaam, sjokkend lopen (Ste) *Zie 'm es sjokken, hi'j lopt sjouwerig* (Ste)
sjouwerjasse z. *sjouwersjasse*
sjouwerkleren z. *sjouwerskleren*
sjouwerman (Bdie, Bu, Db, Dhau, Dho, Obk, Pe-DbI, Wol) de; -nen [ʃj...] 1. hetz. als *opperman*, z. aldaar, ook wel iemand die zakken meel, maïs enz. sjouwt, bijv. uit een schip
sjouwersmusse z. *sjouwersmusse*
sjouwersbroek (Np, Spa) Ook *sjouwerbroek* (Ste) de; -en; -ien [ʃjɔwɛɾzbruk/...] 1. de op één na netste broek die men heeft
sjouwersjasse (Np, Ol-Nl, Spa) Ook *sjouwerjasse* (Ste) de; -n; ...jassien [ʃjɔwɛɾʃasə/...] 1. jas waarin men zich buitenshuis

goed kan vertonen, maar die niet de netste jas is die men heeft
sjouwerskleren (Nw, Ste, bo: Bu, Nw, Op) Ook *sjouwerkleren* (Ste) mv. [ʃj...] 1. kleren waarin men zich buitenshuis goed kan vertonen (geen werkkleding, ook niet de netste kleren) *Doe je sjouwerskleren mar an* (Ste), *Sjouwerskleren gaaj' wel mit vot* (Nw), *De sjouwerkleren haj' an naor de mark* (Ste)
sjouwersknecht (Db, Dfo) de; -en; ...knechien [ʃj...] 1. sjouwerman of knecht daarvan, ook: iemand die 'sjouwt' in opdracht van een ander, bijv. van een mulder (Dfo)
sjouwersman (Op) de; -nen; -negien [ʃs...] 1. iemand die veel op pad is
sjouwersmusse (Ste) Ook *sjouwermusse* (Ste) de; -n; ...mussien [ʃj...] 1. op één na beste muts die men heeft
sjouwerspak (verspr.) et; -kien [ʃjɔwɛɾspak] 1. (vaak verkl.) het stel kleren waarmee men zich buitenshuis goed kan vertonen, maar net niet de netste kleding *As de manluden even naor dörp moeten, dan strupen ze heur sjouwerspakkien an* (Obk), *Mien sjouwerspakkien dat bruuk ik zo veur 't uutlopen* (Np)
sjouwersspul (Np) et [ʃjɔwɛɾspul] 1. kleding die men draagt als men er even uit gaat, maar niet de netste kleren
sjouwersvrouw (Sz) de; -en; -gien [ʃj...] 1. (veel) bij de weg lopende vrouw
sju (l) Ook *sjeu* (Nt) de [ʃjy/sjɑ:] 1. (m.b.t. de vorm *sju*) schrijftaalvar. van *jus*, bet. 1
sjumes z. *snumes*
sjulen z. *sulen*
sjut (Dfo, Obk) Ook *tjut* (Dhau) [ʃjɑt/tjɑt], in op 'e *sjut* weg, ervandoor, op pad: *Die vrouw is altied op 'e sjut* (Dfo, Obk), *even op 'e tjut naor de buurvrouw* (Dhau)
sjutsje z. *sjutte*
sjutte (El, Ma, Nbk, Nt, Nw, Op, Pe-DbI, Sz, p, b: lm, v) Ook *sjut* (Np), *sjutsje* (Nbk) de; -n; sjuttien [ʃjɑtə/sjɑt/'sjɑtsjə] 1. (vaak verkl.) onnozele en/of vreemde vrouwspersoon, tut *Zoe'n sjuttien dat d'r veur leerd het, hewwe gien verlet van* (v), *een nuvere sjutte* (Nbk), *Wat bi'j' toch een sjutsje* (Nbk), *...een sjuttien!* (Nt), *Och je, sjut van De Blesse!* onnozele vrouw (Np)
sjuartien z. *zoertien*
sjwa (l) [sjwa] - sjwa

skai (spor.) [skaj] - skai: soort kunstleer
skalp (l) [skal(ə)p] - scalp
skalperen (l) [skal'pʉ:əŋ] - scalperen
Skandinavië (l) [skandi'na:wijə, ...vijə] - Skandinavië
Skandinavisch (l) [skandi'na:wis, ...na:vis] - Skandinavisch
skateboard (spor.) ['sku:db..., 'skɪd...] - skateboard
skating (spor.) ['sku:tɪŋ, 'skɪtɪŋ] - skating
skeeler (spor.) ['ski:lɪ] - skeeler (bep. rolschaats)
skeelers (l) ['ski:lɪŋ] - skeelers
skefeur z. *sjefeur*
skelet (spor.) [skə'let] - skelet, geraamte
skeletbouw (spor.) [skə'l...] - skeletbouw
skelter ['skeltɪ] - skelter
skelterbaane (spor.) ['sk...] - skelterbaan
skepter (spor.) ['skɛptɪ] - scepter (lett.), in verb. als *Hi'j zwaait daor zeker de skepter* (Nbk)
ski [ski] - ski: waarop men skiet
skibrille (spor.) ['sk...] - skibril
skibroek (spor.) ['sk...] - skibroek
skienen [ski(d)ɪ:] - skiën *Ze bin an 't skienen* (Nbk)
skiër ['skijər, ...jɪ] - skiër
skigebied (spor.) ['sk...] - skigebied
skikampioen (l) ['sk...] - skikampioen
skikampioenschap (l) ['sk...] - skikampioenschap
skikleding (l) ['sk...] - skikleding
skiklers (spor.) ['sk...] - skikleding
skilerer (spor.) ['sk...] - skileraar
skiles ['sk...] - skiles
skilift (spor.) ['sk...] - skilift
skinhead (verspr.) ['skɪnhɛt] - skinhead
skischaans (l) ['ski...] - skischans
skischoe (Ol-Nl, Op) ['ski...] - skischoen
skischoele (l) ['ski...] - skischool
skispringen (l) ['ski...] - skispringen
skisprong (l) ['sk...] - skisprong
skistok (l) ['skɪstɔk] - skistok
skivekaansie (l) ['ski...] - skivakantie
skiwedstried (l) ['sk...] - skiwedstrijd
skript (l) [skɪpt] - script (van een film enz.)
skriptie ['skɪptsi] - skriptie
skûtsje (spor.) ['skutsjə] - skûtsje
skûtsjesilen (spor.) ['skutsjəsɪlɪŋ] - skûtsjesilen
sl.k. - afkorting van *slaopkaemer*
sla z. *slaod*

slaacht Ook *slacht* (Diz, Op, Pe-Dbl en west.) de [sla:xt/slaxt] 1. het slachten *November was de maond van de slaacht* (Np), *Vroeger mit eigen slacht mos de boerinne wost maeken* (Obk), *De slaacht gebeurt tegenwoordig niet meer an huus* (Obk), *De koe is riepe veur de slaacht* (Dfo), *Dat beest moet mar weg veur de slacht* (Bdie), *In de oorlog hadden we een varken veur de slacht* (Ol-Nl), *Dat is een varken veur de slaacht* (Nw), *Die zoolders die op 't hokke liggen bin klaor veur de slaacht* zijn zo dik dat ze veelal liggen (Obk) 2. dat wat het slachten oplevert *De slaacht kwam altied in de kupe* (Db), *We maeken gotwost van de slaacht* (Np)
slaachtbaanke (Ld) de; -n ['sl...] 1. slachtbank *As et varken op 'e slaachtbaanke lag, kreeg et eerst een schot in de kop!* (Ld)
slaachtbesite z. *slaachtvesite*
slaachten (Bu, Dho, El, Ld, Ma, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, b), *slachten* (Bdie, Diz, Pe-Dbl en west.) zw. ww.; overg.; slaachte, het slaacht ['sla:xtɪ/'slaxtɪ] 1. slachten *Wij zatten op 'e kop in 't slaachten* (Ma), *As N. et varken slaacht hadde en de borrel kreeg, dan zee hi'j: 'En daj'm mar in gezondhied opeten meugen!* (Np), *We slaachten een flink varken* (El), *Hael et zuuite-melkskalf en slaacht et drekt* (b), *In de winter wodde d'r slaacht, ze begonnen niet veur november* (Bu), *De bureen kwammen wel es te kieken nao et slaachten* (Bu) 2. (m.b.t. bijenkorven) leeghalen *de bi'jen slaachten* de bijenkorf leeghalen (om de honing te oogsten) (Op, Pe-Dbl, Bu): *In de haast gingen we de bi'jen slachten, een gattien in de grond, een zwevellappe in de braand stikken in dat gat, de bi'jekorf d'r boven, dan waren ze zomar dood* (Pe-Dbl), *de kôrven slaachten* de honing uit de korven halen (Obk) * *Slaachten het zien uutvalen, krek as vrouwluden* (Obk)
slaachter (OS, Bu, Dho, Nw, Pe-Dbl) Ook *slager* (Mun, Nbk, Wol), *slachter* (Bdie, Db, Diz, El, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, WH) de; -s; -tien ['sla:xtɪ/'sla:gr/'slaxtɪ] 1. slager **slaachterijje** (OS) Ook *slachterijje* (Bdie, Op, Pe-Dbl, WS) de; -n; slaachterijgien [sla:xtɪ'tjə, ...ejə, z. -ijje/slax...] 1. slagerij 2. het slachten *Doe zatten we in de*

slaachtersbaos - slaachtvesite

slaachterijje (Nw), *Et was een drokte, die slaachterijje* (Nw), *De vrouw hulp mit de slaachterijje* (El), *As een vrouw ongesteld was, moch ze niet helpen mit de slaachterijje, ie mochten dan ok niet inleggen, dan kwam et niet goed* (El), *Vroeger was de slaachterijje een hiele drokte* (Obk), *Wij brochten de slaachterijje an kaant* (Ma), *Wij hebben...* (El), *We moe'n de slaachterijje nog an de kaant brengen* (Np), *Et roethokke zat onder in de bozem en daor hongen vroeger de schinken en wosten van de slaachterijje in* (Obk) 3. vlees etc. door de slacht voortgebracht (Bu, El, Ow, Ste) *Poteten mit flink slaachterijje d'r in dat zette stee, dan haj' vot gien honger weer* (Ow), *wat slaachterijje* (El), *We hebben de slaachterijje in de kelder wat geslacht is* (Bu), *We hebben de slaachterijje haost op* (Ste)

slaachtersbaos (Nw) de; ...zen; -ien ['s...] 1. chef, baas van een slagerij (die zelf ook slager is)

slaachtersknecht (El, Nbk) Ook *slachtersknecht* (Diz, Nt, Op, Sz) ['sla:xtɾ.../slax...] - slagersknecht

slaachterskorf (Db, Obk) Ook *slaachterskorf* (Np, Op, Pe-Dbl), *slachterskorf* (Diz) de; ...körven ['sl.../...] 1. korf die een slager voor op z'n fiets heeft om z'n waren in te vervoeren

slaachterskost (Obk, Ow) Ook *slachterskost* (Dho, Op) de ['sl...] 1. geslacht vlees (om te eten) *November was de maand van de slachterskost* (Op)

slaachtersmes (Dfo, Ld, Ma, Nbk, Obk, Pe-Dbl, vo) Ook *slachtersmes* (Nt, Ol-Nl), *slagersmes* (Dhau) ['sl.../...] - slagersmes

slaachtersvak ['sl...] - slagersvak

slaachterswinkel (ba) ['sl...] - slagerswinkel

slaachtgoed (Nbk) et ['sla:xtgut] 1. dat wat men geslacht heeft *et slaachtgoed an kaante brengen* (Nbk)

slaachthuis (l) Ook *slachthuis* (Op) ['sl.../sl...] - slachthuis

slaachtkiepe (spor.) ['sl.../sl...] - slachtkip

slaachtkoe (El, Ow) Ook *doodkoe* (Ow) de; -nen; -gien ['sl.../do:otku] 1. koe geschikt/ bestemd voor de slacht

slaachtmaand (Dfo, Dhau, Nbk, Np, Nw) Ook *slachmaand* (Nt) ['sl.../...] - slacht-

maand, nl. oktober

slaachtoffer (vo) Ook *slachtoffer* (spor.) ['sl.../...] - slachtoffer *een besmettelike ziekte, die in pattie lanen slaachtoffers maekte* (vo)

slaachtofval (v) et ['sl...] 1. afval van het slachten

slaachtpremie (vo) ['sl...] - slachtpremie *As et niet aandere kan moe'n zokke boeren mar een slaachtpremie hebben* (vo)

slaachtriepe (Db, Nbk) Ook *slachtriepe* (s: west.) [sla:xt.../slax...; aks. wisselt] - slachtrijp

slaachtspul (Np) et ['sl...] 1. hetz. als *slaacht*, bet. 2

slaachtied (Ste) Ook *slachtied* (Ste) ['sl...] - slachttijd

slaachtvarken (OS, Bu, Diz, Nbk, Np, Nw, Sz) Ook *slachtvarken* (Diz, Pe-Dbl en verspr. west.) et; -s; -tien ['sl.../...] 1. varken dat bestemd is om geslacht te worden

Wij hebben een (goed) slaachtvarken veur huusslaachten (El), *Et slaachtvarken mos roggenmael hebben, dat was et beste om d'r et lekkerste spek van te kriegen* (Ste), *We hebben van 't jaor gien slaachtvarken op 't hokke* (Sz), *Et was op 'e buurt jaarliks wel een wedstried wie et zwaorste slaachtvarken had* (Obk)

slaachtvee ['sl...] - slachtvee *Bij slaachtvee en weidevee: dan kriegen ze ok een lotien in de oren* (Dfo)

slaachtvesite (OS, Bu, Dho, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa, k: Ste) Ook *slaachtbesite* (Np, s: Ste), *slachtvesiete* (Op) de; -s

['sl.../...] 1. kleine of grotere visite (veelal: met de burenen, die vaak hielpen), na het slachten van koe of varken *De burenen kwammen op slaachtvesite* (Dfo), *As de boer een varken slaachtte hadden ze slaachtvesite, dan mossen de burenen kieken hok dik spek as dat varken har, dan wodde d'r een goeie borrel op dronken* (Dfo), *Bij de slaachtvesite nammen ze bloedwost, heufdkeze en zo mit naor de burenen* (Dho), *As 't varken dood was kreej' een borrel, as et an de ledder hong ok, en as 't in 't zoolt zat kreej' weer een borrel* (El), *As kiender gongen we naor tante op slaachtbesite, dan kreej' bloedwost, smooltbroggen, kaonebroggen; de manluden kregen een klaortien, de vrouwluden branewien met rezieneen* (Np)

slaaf [sla:f] - slaaf: lijfeigene *Ze het et niet zo best, hi'j behandelt heur as een slaaf* (Np, Sz); iemand die altijd maar met iets bezig is, zich niet los kan maken van wat hem bezighoudt (*een*) *slaaf van zien wark wezen, ...van zien bedrief wezen* (Spa), *slaaf van et geld wezen* (Ste), *Hi'j is slaaf van himzels* (Ste)

slaag z. *slaog*

slaank (Nw, Obk) Ook *slank* (Dho, Mun, Wol) [slā:ŋk/slan̄k] - slank (in lichamelijk opzicht) *N. is zo slank as een den* (Wol)
slaanter (Bu, Dhau, Dho, Nw, Np) de; -s; -tien [slā:ntɪ] 1. klodder: stuk gemorst nat eten, modder, vuil of neusvuil *Daor hej' weer een slaanter op je strik* (Dho), *Ik heb een grote slaanter op mien jurk* (Dhau), *Et kiend slaantert mit de bri'j, et krigt een slaanter over de kleren* (Bu), *Wat mot ie mit de bri'j, wat hej' weer een grote slaanter* (Nw), *N. het weer es een keer een slaanter uut de neuze hangen* (Np) 2. iemand die morst (Dho)

slaanterbri'j (Np) [s'...] - haverhoutpap
slaanteren (Bdie, Wol en oost., bl, b: lm, ln, s: Obk, p) zw. ww.; onoverg.; slaan-terde, het slaantere [slā:ntɪŋ] 1. knoeien, morsen: met name van nat eten *Aj' weer slaanteren dan moej' mar een slabbe veur hebben* (s: Obk), *Dat kiend et nooit goed deur, et zit mar wat te lepelen en te slaanteren* (Obk), *Slaanter asjeblieft niet over je ni'je strik* (Dho), *Ie moe'n niet zo slaanteren mit de bri'j; dan laoj' de bri'j wat van de lepel valen, dan komt et je nao* (Nw), *Hi'j slaantere bij' et bod daele* (Ma), *Toe je, ie slaanteren de hiele taofel langes* (Obk) 2. slenteren (Nw, Op, Pe-Dbl) *Die slaantert d'r ok reer langes* (Nw), *N. slaantere wat bij' de weg langes, hi'j had naargens gien zin in* (Pe-Dbl)

slaantergat (Bu) et; -ten [sl'...] 1. iemand die morst (vooral: bij het eten)

slaanterig (Ld, Np, Ow, Sz) bn.; -er, -st [slā:ntɪx] 1. (van voedsel) nat, stroperig zodat men gemakkelijk morst *Haverhoutpap is wel es wat slaanterig* (Ld) 2. (van personen) met een gevoel van slapheid (Np, Ow, Sz) *Ik vule me nog wat slaanterig nao de griep* (Np), *'k Bin zo slaanterig, 'k hebbe nergens gien zin in* (Ow, Sz)

slaanterkont (Obk) Ook *slaanterkonte*

(Bdie) de; -n; ...kontien [s'...] 1. iemand die voortdurend morst

slaanterkonte z. *slaanterkont*

slaatje (Nbk) [sl'...] - huzarensalade, vleessalade e.d

slabak (Obk) [sla'bak] - slabak, nietsnut *Et weren slabakken van kerels* (Obk)

slabakken (Bdie, Db, Ma, Nw, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl) [sla'bakŋ] - slabakken: niet opschieten met het werk *De knecht slabakte in de baos zien tied* (Bdie), *Ie moe'n niet zo slabakken, ie moe'n wat opschieten* (Pe-Dbl), *Die zit mar wat te slabakken, die schöt hielemaole niet op* (Nw), *Hi'j slabakt mar wat maakt er niets van, voert weinig uit* (Ma)

slabbe de; -n; -gien [slabə] 1. slab (om kinderen voor te doen) *Et kiend moet een slabbe omme hebben* (Ma), *Mem dee him even de slabbe veur* (Bu, Obk), *de slabbe veur hebben/kriegen* (Dho, Nbk), *N. had de slabbe nog veur* (Nbk, Nt), d.i. ook: krijgt bij het eten nog steeds een slab voor (Nbk), (van een meisje dat voor het eerst een vrijer heeft (gehad):) *Ze het de slabbe veur weg* (Np, b) 2. plek ontstaan doordat men met eten of drinken heeft gemorst (Bdie) *Hi'j had slabben in de kleren* (Bdie) 3. loodslab (Obk) *Boven een rollaoge wodt vaeke een slabbe lood legd* (Obk)

slabbedoek (Pe-Dbl, Wol en verspr. oost.) de; -en; -ien [slabaduk] 1. slabberlap, slab *Kleine kiender kregen bij' et eten vaeke een slabbedoek veur* (Ste, Op), *...hebben...* (Dfo), *even een slabbedoek veurdoen* (Nw) * (kinderrijmpje) *Koekoek/Bri'jboek/Slabbedoek/Eet wat/Drink wat/Breng de voegelties ok wat* (Np)

slabberdesloerie (Ste) de [slabɔd'slu:əri] 1. brouwsel, eten dat men niet zo waarddeert

slabenderkien z. onder *Henderkien*

slacht z. *slaacht*

slachten z. *slaachten*

slachter z. *slaachter*

slachterij'e z. *slaachterij'e*

slachtersknecht z. *slaachtersknecht*

slachterskorf z. *slaachterskorf*

slachterskost z. *slaachterskost*

slachtersmes z. *slaachtersmes*

slachthuis z. *slaachthuis*

slachtmaond z. *slaachtmaond*

slachtoffer z. *slaachtoffer*

slachtriepe - slag

slachtriepe z. *slaachtriepe*

slachttied z. *slaachttied*

slachtvarken z. *slaachtvarken*

slachtvesite z. *slaachtvesite*

slaegen Ook **slagen** (bet. 1-3: WH, bet. 2, 3: elders spor.) zw. ww.; overg. (bet. 1: Ste), onoverg.; slaegde, het (bet. 1)/is (bet. 2, 3) slaegd ['slɛ:ɣ̃]/[sla:...] 1. sterke gelijkenis vertonen, lijken (op) *Hi'j had wel een goeie vrouw, en daor slaegt hi'j op* (Nbk), *Hi'j slaegt op zien va!* (Nw), *Ze slaegde meer op J. leek meer op* (Nbk), *Zi'j slaegt goed op heur mem* lijkt erg op (Ma), *Waor slaegt hi'j op?* (Nbk), *Hi'j slagt d'r niks op* (Op), *op mekeer slaegen* (Dho, Dhau), *Waor zol hi'j op slaegd wodden op wie lijkt hi'j* (Ste), *Dat slaegt toch nargens op slaat nergens op, lijkt naar niets, kan helemaal niet* (Np, Ste, Nw) 2. bereiken wat men nastreeft, sukses hebben *Ik wol een ni'je jurk kopen en ik bin slaegd* dat is me gelukt (Wol), *We konnen in die winkel wel aorig slaegen mit kleren kopen* (Ld), *Ze keken rondom- henne om een husien, mar ze konnen niet slaegen* (Obk), *Daor is hi'j wel aorig mit slaegd* (Ste), *N. slaegt wel in et leven, hi'j het een protte sukses* (Nw), *Die is goed slaegd in et leven* (Ste) 3. met goed gevolg examen doen *veur een examen slaegen* (Nw)

slaeger (Bu) de; -s; -tien ['slɛ:ɣ̃] 1. zwengel van een pomp

slaegerig (Bu, Diz, Pe-Dbl, Ste) bn.; -er, -st ['slɛ:ɣ̃ɔx] 1. (van wegen, paden) met gaten (z. ook *sleggerig*) *een slaegerige menninge* (Ste), *een slaegerig eintien diek* (Diz), *De weg was aorig slaegerig, et hobbelde raer mit dat voer huj daor langes* (Pe-Dbl)

slag de; slaegen; slaggen [slax] 1. klap, beweging waarmee men een mens, dier of zaak slaat, waarmee men op, met of tegen iets slaat *iene een slag (an de kop) geven* (Bu, El, Np, Ste), *...een flinke slag...* (Ol-Nl), *Ik heb 'm een goeie slag om 't hoofd geven* een flinke klap (Sz), *...veur et hoofd...* (Sz), *...een slag an de kop geven* (El), *Hi'j kreeg een slag over de rogge* (Nbk), *Hi'j kreeg een slag liek veur de raap* voor z'n kop (Dho), *Hi'j gaf me een slag op 'e schoolder* d.i.: als positieve waardering, als bemoediging enz. (Op), *Wi'j' een slag hebben?* moet ik je een klap

geven? (Np), *Za'k je een slag verkopen?* id. (Diz, Dho), *een slag om de oren* een draai om de oren (Bu, Obk, Ow, Ste), *Hi'j kreeg een slag an 't heufd van die wilde jonge* (Pe-Dbl), *...in 't gezichte* (Wol, Nt), zo ook (lett.) *Van l elkens he'k 'm een slag in 't gezicht geven* (Db), (fig.:) *iene een slag in 't gezicht geven* hem beledigen (Np), *raeke slaegen uitdielen* rake klappen uitdelen (Nw), *de paol nog een slag (op 'e kop) geven* (Dhau, Ma), *Ze sneden 'm in ien slag de kop of* (Dhau), *De klinkende, blinkende slag van et staol op 'e iesvloer flitst over de vlakke* d.i. van elk der beide schaatsen (ba), *Mit dösken moet ieder op zien slag slaon, dan is 't een prachtig geheur* in het juiste ritme t.o.v. dat van de andere dorsers (Db), *op 'e slag slaon* tegelijk slaan bij het dorsen van de laatste schoven van de laatste leg (Ste), *zakken zaod mit een slag op 'e nekke slaon* (Dfo), (bij het touwtjespringen:) *We doen slag om slag* bij elke slag moet één van de lange rij meisjes inspringen en er direkt weer uit springen (Ste), *zonder slag of stoot: Dat verloopt zonder slag of stoot* (Nw), *slag op slag* de ene slag na de andere, met name bij onweer (Np, Nbk, Ste), ook fig.: keer op keer, steeds maar weer (verspr.), vgl. *Dat is slag op slag mis* om de haverklap (Sz, Nw), zo ook *N. komt daor slag op slag over de vloer* (Op) en *Slag op slag hebben ze daor meleur* (Dhau, El), *'t Moet op slag en sprong gebeuren* direkt (Db), *En now wi'k op slag en sprong antwoord hebben* id. (Bu), *Hi'j mos op slag en stee kommen* id. (Op), *op slag en stoot* id. (Dho, Np), *op slag en stoot staon* op het punt staan (Ow), *Et moet op slag en stuit gebeuren* direkt (Nbk), *Hi'j is in een slag en een stoot klaor* in een vloek en een zucht, in een ommezien (Np, Dhau), *Ie hebben vanaovend wel weer een malle slag sleugen mit je dronken kont* onbehoorlijk gedaan, een stomme streek uitgehaald (Nw, Sz), zo ook *Die sleug een rere slag* id. (Nw), *een malle slag slaon* een rare uitspraak doen (Ow), *Hi'j dee een malle slag mit die uut- spraoke* (Obk, Ld), *Dat was een malle slag, dat ik dat zo zee* (Bdie), *Hi'j dee daor ok een vremde slag* een rare uitspraak (Bu), zo ook *Wat dee hi'j daor een malle slag tussendeur* id. (Ma,

Ste), *Hi'j kan soms een malle slag slaon, hi'j kan d'r reer bi'j kommen* id. (Db, El) en *Hi'j maekte een malle slag* id. (Op), *Die het ok een malle slag maekt mit die huzekoperi'je een onfortuinlijke zet gedaan* (Dhau), *Hi'j het nog nooit een misse slag had* het gaat bij hem altijd goed (Spa), *Die persoon moe'n we beter onder slag hebben* we willen het precies weten, we moeten hem dus nog meer uithoren (Ste), *een slag in de locht* (verspr.): *Ik weet niet veur hoeveule as ze dat laand kocht hebben, ik doe mar een slag in de locht* (Bu, Dfo), zo ook *Ik doe mar een slag in de ruimte, jong* (Wol), *d'r een slag naor slaon* nauwelijks serieus aan het werk zijn (Pe-DbI, Wol en verspr. oost.): *Et kwam 'm niet zo krek in 't wark, hi'j sleug d'r mar een slag naor* (Ld), zo ook *Die slat d'r mar een slag naor, et is een roeghouwer* (Nw), *Ie moe'n d'r gien slag naor slaon* (Nw) en *Hi'j sleug d'r een slag mit id.* (Sz), *Ik zag 'm mar mit een slag* maar net, maar eventjes (Op, El), *iene mit een slag ankieken* eventjes (Bu, Ow), zo ook *Hi'j keek me mit een slag an* id. (Ol-Nl), *een slag om et oor hebben* in een slechte bui verkeren, niet goed gemutst zijn (Ste): *F. zol niet mit, die had een slag om et oor* (Ste), *H. ston d'r bi'j as iene die een slag mit de maelpoede had hadde* die een beetje getikt was (Dfo, Dhau, Nt, Np, Obk, Ste, b, j), *...van de maelpoede...* (Ld, Ol-Nl), zo ook *Hi'j het een slag van de meule had* id. (Bdie, El, Nw, Np, Op, Sz), *...mit de meulewieke had* id. (Obk, Pe-DbI), *...van de meulewieke kregen* (Bu), *een slag van de meulewieke had hebben* (Ld, Wol), *een slag mit de maelpoede kregen hebben* (Ow) 2. strook die men maait (met de breedte van een maai-beweging met de zeis) (Ma) *even een slag d'r veur langes, mit roggemi'jen* (Ma) 3. beweging tegen een bal waarmee men die weglaat *Dat was een goeie slag* (Nbk), *N. dee een hele goeie slag, hi'j was goed in vorm koj' wel zien* (Ol-Nl), *an slag wezen* aan beurt zijn bij bep. balspelen waarbij men moet slaan (Nbk) 4. hart- of polsslag 5. geluid van een klap, slag, zware, smakkende beweging *Hi'j trok de deure mit een slag dichte* (Nbk) 6. bliksemslag, slag na de bliksem *Opiens kwam d'r een geweldige slag en A. scheut onder de*

taofel van schrik (j), *D'r kan nog wel es een zwaore slag uut zoe'n buije kommen* (Diz, Nbk, Ste), *een hadde slag, Et was een raere slag, et knetterde d'r over* (Bu, Diz), *een nuvere slag* (Nbk), *Et is noodweer, et is slag op slag* de ene slag volgt de andere (Bdie, Nbk, Obk), *...et is de iene slag nao de aandere* id. (Nbk), *Et onweer had krek de richting van de zuvelfebriek; dan slat et op de slag* volgt de klap direkt op de bliksem (Bu), *...op iene slag* id. (Bu) 7. zware tegenslag die men krijgt te verwerken *Dat was een slag veur die meensken* (Dho), zo ook *...een zwaore slag...* (Nt), *Dat was een rere slag, doe zien beste peerd doodgong* (Dfo), *Et was een hiele slag veur him* (Nbk, Obk), *N. mos d'r effen uut om wat te bekommen van disse slag* (b), *een hadde slag, Ze hebben daor een protte tegenslaegen, et is daor slag op slag* (Ste) 8. golving in het haar *Wat het die mooie slaegen in et haor* (Nbk), *even een slag (in et haor) kammen* (Nbk), ook: het geheel aan golvingen in het haar: *Now, die het de slag ok (goed) in et haor* heeft veel, heeft mooie slagen in het haar, vaak: door kammen aangebracht (Nbk), zo ook *N. het de slag aorig in 't haor* (Diz), *Wat heb ie de slag netties in 't haor* (Spa) en *Wat hebben jow de slag mooi in et haor* (Dho, Obk, Ol-Nl) 9. veldslag *de slag bi'j Vollenhove* nl. in 1309, door de Stellingwerwers tegen de bisschop van Utrecht (l), *slag leveren* ook fig.: zich in woorden weren om te bereiken (Np) 10. snelle aktie om voordeel te bereiken *je slag slaon: De gloeperd had heur ofluusterd en stille zien slag sleugen doe hi'j de kaans hadde* (j), *Hi'j het een goeie slag sleugen* (Bu, Dho, Nbk, Obk, Ol-Nl, Spa), zo ook *Hi'j het daor een slag sleugen, mit et verkopen van et stokkien laand* (Dfo), *...mit sleugen* id. (Ste), *Hi'j het een goeie slag daon, doe hi'j dat huus kocht het* (Obk), *Hi'j dee me toch een goeie slag deed een goeie zet* (Bu) en *Daor hej' een goeie slag maekt, mit et kriegen van die put wark* (Bu, Dhau, Db), zo ook *Mit de koop van dat huus het hi'j een goeie slag maekt* (Op), *Ik zal zien da'k daor een slag mit slao flink voordeel mee behaal* (Nw), *Ie kun wel zien dat hi'j zien slag het, hi'j geniet zo z'n draai* (Ol-Nl) 11. bij het kaarten: slag *De kaortspeuler*

mos nog iene goeie slag maeken, en dan had hi'j et wunnen (Obk), *Mit kaortspeulen moej' altied op je slag passen* (El, Obk), verder vooral fig.: *op 'e slag passen* op-letten om op het goeie moment tot aktie te kunnen komen (met name bij een verkoping) (verspr.), zo ook *Je moe'n op 'e goeie slag passen* id. (Ol-Nl), *...op 'e slag passen* (Wol), *Blinder, die slag is jowes* die slag is voor jou (Wol), overigens fig.: *Die slag is veur jow 12.* bij het dammen: slag 13. keer dat een klok, uurwerk slaat *Hoevule slaegen dee de klokke?* (Nbk), *De klokke is van de slag* slaat niet het korrekte aantal slagen (Nbk, Pe-Dbl, Ste), waartegenover *De klokke is now weer op slag* (Ste), *Hi'j het et wark aorig op slag* op regel (Nbk), *Et is op slag van elfen* bijna elf uur (Ste), zo ook *Et is op slag van negen, dus tied om vot te gaon* (Obk) en *Et is op slag van vier ure* (Nw), *Ik bin d'r op 't slag, heur, ik kom d'r zo an sta* op het punt (Obk), *op 't slag van middag* bijna, zo goed als (Ma), *De hadrieder zette op 't slag uut aende* bijna (Obk), *Ik ston op 't slag van vot te gaon, doe hi'j d'r an kwam* (Op), *We staon op slag van votgaon* staan op het punt te vertrekken (Wol), *Ik ston op slag klaor om vot te gaon* (El), *Ik ston op slag om vot te gaon, en doe kwam d'r nog iene* op het punt (Nbk), *D'r zit een mooie slag in de klokke* die klok geeft een mooi geluid bij het slaan (Ste), *Die het 'm effen veur oons op 'e slag brocht* de klok zodanig afgesteld dat hij korrekt slaat (b), *Goed op 'e slag luden kan alleman niet* de luidklok zodanig luiden dat er gelijke tussenpozen tussen de slagen zitten (Nbk), *op slag* direkt: *Hi'j was op slag dood* in één keer, direkt (d, Np), *We gaon op slag vot* (Obk), *Dat za'k op slag doen* direkt (bl), *om die slag henne* omstreeks, ongeveer (Dhau), zo ook *Et is gebeurd in 't lest van juli of begin augustus, om die slag henne* toen ongeveer (Op) 14. in *van slag wezen* van streek: *Die is aorig van slag* (Bu), *Hi'j het al een peer daegen van slag west* (El) 15. trosselslag, elk der slagen op een trossel 16. aktiviteit, werkzaamheid (in oorsprong: met armbewegingen) *an de slag gaon* aan het werk gaan: *Lao'we mar es an de slag gaon* (Nbk), *Hi'j gaot an de slag, mar niet eerder as hi'j*

Paosen en Pinkster toegelieke zien het hij gaat nooit aan het werk (Dfo), *Op klaorlochte dag gingen zegeunerwieven bij meensken an de slag* gingen bezig om buit te verkrijgen (Db), *an de slag moeten: We moe'n nog even weer an de slag* aan het werk (Ste), *een slag doen* een hoeveelheid werk verzetten (Nbk, Np, Wol): *Lao'we nog mar een slag doen* er weer even tegenaan gaan met het werk (bijv. bij het hooien) (Wol), *We hebben een flinke slag daon vandaege* we hebben veel werk verzet (Wol), *Ik had hieftemaol gien zin an et wark, ik heb nog gien slag daon* nog niets uitgevoerd (Ld), *Dat wief lat alles versloenzen, die dot nooit een slag* (Np, Ow, Nbk), *Ik bin zo loom en et zit mi'j zo in de botten, dat ik gien slag wark meer doen wil* (Op), *gien slag uitvoeren* nooit aan het werk zijn, *Hi'j voert nooit een slag uut* is nooit aan het werk (Nbk, Np), *Aanders was d'r haost niet an de slag te raeken* was er niet aan werk te komen (v), *Betoefde warkers kun meerstal wel an de slag kommen* kunnen wel werk krijgen (Nbk, v) 17. zwemslag *Wat maekt dat jongien al mooie, lange slaegen* (Nbk), *'t Was mit zwemmen een hiele muuite om de slag goed te pakken te kriegen* (Ld), *Nog een peer slaegen, dan bin we op et aende van et zwembad* (Db), *de vri'je slag* (spor.) 18. uitslaande beenbeweging bij het schaatsen *kotte slaegen, lange slaegen* (Nbk), *Wat het die meid een mooie slag van rieden* wat schaatst ze met mooie slagen (Nbk), *...een stevige slag (van rieden)* (Nbk), *Die had een goeie slag van schaetsrieden* (Pe-Dbl), *Hi'j het de goeie slag te pakken* (Nbk), *Hi'j ridt niet hadde op scheuvels, mar hi'j het een mooie slag, veural in de bochten* (Db), *De hadrieder zette flink of en doe had hi'j drekt de slag te pakken* de juiste slag, de goede cadans (Ld) 19. zweepslag (lett.) *mit de Fraanse slag* 20. handigheid om iets te doen *d'r slag van hebben. Et klappen van de zwiepe, daor moej' slag van hebben* (Bu), zo ook *Pattie meensken hebben d'r slag van om een aander veur de mal te holen* (Obk), *Hi'j het d'r wel slag van om d'r de kont veur weg te dri'jen* om er zich aan te onttrekken (met name aan het werk) (Dho), *Dat vrommes had d'r slag van om in 't*

geniep wat van een kraampjen te pakken (Obk), *Hi'j het slim slag om smelend over een aander te praoten* is er bedreven, handig in (Db) en *Die het d'r slag van om mit kiender omme te gaon* (Obk), *Die het d'r mar gauw de slag van heeft het vlot leren doen* (Dho), *Hi'j het d'r goed slag van* is er erg handig in (Obk, Spa), *Hi'j het goed slag van warken* is erg handig als hij werkt (Ste), zo ook *Die het slag van breien* (Bdie), *N. het een goeie slag van grusmil'jen* (Pe-Dbl) en *Aj' et goed in de slag kriegen (...)* als je bedreven raakt (Obk), *d'r slag van kriegen* bedreven raken (in iets) (Nbk), *et in de slag hebben vlot kunnen*, bedreven zijn: *Aj' et mar ien keer in de slag hebben* (Nbk, Wol), *...kriegen* bedreven raken (Nbk), *Ze hebben dat mit een slinkse slag veur me-keer kregen* op een listige manier (Dfo), *Hi'j is aorig op slag vandaege, ie brengen him niet van de wieze* is op bedreven wijze bezig (Sz), *Dat is veur him mar een slag* een handigheid, een kleinigheid om te doen (Wol), *Et is mar een slag, et wark* het stelt niet veel voor, het is maar een handigheid (Dhau), *iene een slag veur wezen* eerder zijn met iets: *Hi'j was him net een slag veur* (Nbk), *N. was him krek een slag veur* (Wol), *Daor he'k hielemaole gien slag van* daar ben ik helemaal niet handig in (Nw), *je d'r mit een slag vanof maeken* met een weinig serieuze inspanning (Db) 21. ronding, winding: in een touw, draad (waarmee men oprolt, opwindt of om iets heen slaat, zoals bij het leggen van knopen, bijv. een *rammestruup* (Obk)), ook: ongewenste knoop, kronkel *Et zit 'm in de slaegen van de luzekneupe, dan glidt zoe'n kneupe weer los* (Ste), *D'r zat een slag in et touw, zodoende was et wat te kot* (Bu, Obk), *D'r zit een slag in de middelbaand* (Obk), *...in 't gaoren kronkel, knoop* (Dho), *Die koe had een slag in et lief* [in de baarmoeder], *dan kan et kalf d'r niet of kronkel* (Ld), *een slag in de daarms hebben* kronkel (Ste, Bdie), *Je hebben een slag in de rieme draaiing* (Ol-Nl), *een slag om de aarm holen, een slag om de elleboge holen* id. (Bu) 22. hoekige bocht, knak, kromming in staaf, wiel e.d., bocht (verspr.) *D'r zit een slag in 't viel* (Spa, Nbk, Nt), *...in de tuunslange* (El), *...in de*

waeterslange (Nbk, Ste) 23. ronddraaiende beweging *Et kalf in de koe mos nog even een slag drijd wodden, en doe scheut et d'r zomar uut* (Obk), *Now nog een slag linksomme draaiing* (Dho), *een slag ommedri'jen* (Ow), zo ook *Ik drijde me een slag omme* (Wol), *een halve slag ommedri'jen* (Nbk), *Hi'j drijde de moere nog iene slag omme, doe was hi'j middendeur* (Ld), *Die maekte een slag mit de fiets, doe ging hi'j de aandere kaant weer in* een draaiing, wending (Pe-Dbl), *De auto maekte deur de gladde een slag in de ronte* (Op) 24. wandeling, veelal: waarbij men (min of meer) rondgaat *een slag deur de bos maeken* (Nbk, Np), *een slag om huus maeken* (Nbk), *Lao'we nog mar een slag over 't ies maeken* een eind over het ijs gaan (Diz), *Zuwwe mar even een slag(gien) ommelopen?* (Db, Ow, Op), *even een slag(gien) ommegaon* (Np, Wol), *Ik wil daor nog even een slag langes doen* daar langs gaan, bijv. bij het *cierzuken* (Bu) 25. gat, kuil (in een weg), wagenslag (verspr.) *D'r zit een slag in de weg* (Nbk, Nw), *Een aentien veerder zat een flinke slag in de weg* (Op), *Kiek uut, daor zit een rare slag in de weg* (Spa, Sz) 26. laagte, lager gelegen deel, ingezakt deel *een slag in et dak* (OS, Diz, Np): *Aj' een slag in et dak hebben, dan bin de spanten deurzakt* (Obk), *D'r zit een slag in die daoke* (Np), *Now hewwe een slag in 't dak* verzakking, gat (Diz), *D'r zit een slag in de hege* een lager gedeelte (Ste), *D'r zitten een protte slaegen in 't laand* (Diz), *Dat peerd het een hiele slag in de rogge, d'r zit gien medel an een verzakking, een sterk verlaagd deel* (Ld), *Die koe het een slag in 't lief* (Spa), *een slag in de rogge* d.i. met het bovenlichaam recht of zelfs naar achteren, zodat de gedachte aan een hoek, vouw kan ontstaan, *Dat dak het een slag in de rogge* er zit een lager gelegen deel in, het heeft een verlaagd (evt. ingezakt) punt (Dfo), *Die het ok een slag in de rogge* zijn bovenlichaam helt achterover van verwaandheid (Dhau, Nbk, Obk), ook all. fig.: hij is eigenwijs (Nbk, Obk), zo ook *Die lop mit een slag in de rogge* hij loopt, doet, is eigenwijs (Nw) 27. pompende beweging met een zwengel *Om de beurt mossen we zovule slaegen veur de koenen*

slag - slagboom

pompen (Diz), Ik moest nogal wat slaegen doen om de emmers vol water veur de koenen te slepen (Ld) 28. zwengel van een pomp (verspr. OS, Ste) *An de hoolten pompe zat een knecht, daor zat de slag an vaaste (Nbk), Wat een hotteflotteri'je, ie moe'n wel veertig slaegen pompen veurdaj' een emmer vol hebben (Ld) 29.* deel van de zweep dat slaat (in de vorm van een koord, leer) (Ol-Nl, Spa) *de slag van de zweep (Spa), Hi'j het een goeie slag an de zwiepe (Ol-Nl) 30.* laag pas gestoken turven die op hun punt, twaalf rijen dik, bijeen waren geplaatst tegen de bree (of het leger) om na enige droging op een volgende manier te worden gestapeld om verder te drogen (dan nl. in de ring of de stoeke) (verspr. OS, Nw) *Bi'j zoe'n baank van zes meter brette zitten in iene laoge zowat zestig turven, dat numen ze een klim; zitten d'r zes turven boven mekeer, dan kommen d'r dus 360 turven uut zoe'n baank (...). Ien man mos dan daegs zes zokke baanken greven om een daghure te verdienen, dat wodde dan goed 2000 turf. Naost alle omwark mossen ze dan daegs 140 krojevol turf an de slag zetten (Ow), turf in de slag krojen (Dfo, Ld), Aj' mit turfgreven de kroje legen, moej' de turf netties in de slag gooien (Ld), turf in de slag zetten (Bu, Dfo, Dhau): Op et slagveld wodt de turf in de slag zet; as de riegel vol is, hej' een slag turf (Bu), De turf komt van de stoeke in de ring; eerst in de slag, dan in de stoeke enz. (Dhau), In et turfveld wodde mit de turfkroje miestal op plaanken de natte turf in de slag stut (Ow), vgl. ook Mit turfgreven wodt de eerste rij turf in de bree zet en dan komt d'r iene dwas op, en veerder wodt de turf d'r rechtopstaond tegenan stut, dat hiet in de slag stuten (Dfo), As d'r iene slag klaor was (...) (Ow), As de turven op slag staon, kun ze mooi dreugen (Obk), As de turf greuven is, komt ze eerst in de slag te staon (Ld), een volle slag d.i. de gehele slag van twaalf rijen turven op hun punt naast elkaar (Ow), een slag turven (Ma, Nw) 31.* tikkeltje, maatje *Ie hebben et een slag te klein neumen (Dho), Ik moet de jasse een slag groter hebben (Wol), Die schoenen moe'n een slag(gien) groter (Obk), Ik moet een slaggien groter hebben*

(Ste), *Mien laand ligt een slag hoger as dat van de buurman (Dfo) 32.* weeflade (Dfo), all. in de verb. hierna * *Uut geel' en brune biezen kan/Een oolde vrouw en kleine man/Saamvlechten een karpettien/Hi'j dekt de ketting/En zij de slag/En as de avend haelt de dag/Dan gaon zij naor heur bettien (Dfo)*

slag II et [slax] 1. soort, type *Ze bin van 't zelde slag* ze lijken op elkaar, ze zijn kennelijk familie (Nbk), *Dat echte kermisvolk is een appat slag (Sz), De N.'s is een drok slag volk* de N.'s zijn druk van aard (Op), *Hi'j komt uut een goed slag volk (Np), Et is een goed slag volk, die N. (Op), een vremd slag meensen (Bdie), een appat slag volk (Obk), Dat is een vremd slag volk, die ken ie zomar niet (Obk), Die is niet van et goeie slag* hoort niet bij het goeie soort mensen (Nw), *Ze zee (...) dat ze beter iene nemen kon uut 't zelde slag* dat ze beter iemand kon huwen uit dezelfde maatschappelijke groep (j), *Van slag is et een mooie meid* qua soort, type (Ste), *Wat veur slag meensen bin dat? (Spa), Dat knien is van een hiel aander slag (Wol), een vremd slag schaopen (Np), Dat perceel lag een goed slag grös op (Ld) 2.* goed model, goed figuur (Bdie, Db, El, Ma) *Hi'j het etzelde slag as zien heit* is net zo gebouwd als (Ma), *Die jurk is niks, d'r zit gien slag an (Db), D'r zit gien slag en fesoen an* geen model (El)

slagaoder z. *slagaore*

slagaore Ook **slagaoder** de; -n; ...aortien ['slag:ø:rø] 1. slagader (lett.) *De dokter mos de slagaore ofbienen (Spa, Pe-Db)*

slagbal Ook **slagballe** (Ste) ['s...] - slagbal *Die kiender meugen graeg slagbal doen (Nw, Wol), Vroeger deden we wel slagballe op schoele (Ste)*

slagballe z. *slagbal*

slagbliende (Ld, Obk, Op) de; -n ['slayblindø] 1. blind met slaglijst *Ie hebben dubbele blienen, iene is de slagbliende, mit de slagliest (Obk)*

slagbod (verspr.) et; ...bodden; ...bottien ['sl...] 1. bep. plank om het riet van het dak mee terecht te slaan 't *Slagbod van de rietdekker is om de daoke vlak te stoten (Dfo), ...daor slaon ze riet mit an (Bu)*

slagboom ['sl...] - slagboom (als afsluiting; lett.)

slagen z. *slaegen*
slager z. *slaachter*
slagersmes z. *slaachtersmes*
slaggitaar (spor.) ['s...] - slaggitaar
slaghaemer (Mun, Obk) de; -s; -tien (bet. 2) 1. smidshamer (Mun, Obk) 2. (verkl.) hamertje in een klok (Obk)
slaghoepe (Dfo, Dhau, Obk, Pe-Dbl) Ook **slaghoepel** (s) de; -n ['slaxhupə/'slaxhupl] 1. soort *hoepe* waarmee men de eigenlijke *hoepe* om het wiel aanbrengt *De slaghoepel doeje' de hoepen mit om wielen* (Db)
slaghoepel z. *slaghoepe*
slaghoetien (Bu) ['s...] - slaghoedje
slaghoolt (Nbk) Ook **slaghout** (Sz) et ['slax.../...] 1. slaghout, hout waarmee men slaat
slaghout z. *slaghoolt*
slaginsterment (l) ['sl...] - slaginstrument
slagkoeke (Db, Ma, Obk, Ol-Nl) de; -n ['sl...] 1. koek gebruikt in het spelletje *koekeslaon*, z. *aldaar*
slagkroje (Dfo, Dhau, Ld, Np, Nw, Obk, Ow) de; -n ['s...] 1. lage kruiwagen met alleen een laag hekje aan de voorkant waarachter de pas gestoken turven in de breedte werden gelegd, nl. in twee lagen (deze werden vervolgens, doordat de kruiwagen werd gekanteld, op hun punten gezet en steunden dan tegen de vorige geplaatste lagen van twee turven); ook voor het vervoer van steen en bussen melk gebruikt *De slagkroje wodde bruukt in et turfveld om twelf tot zestien natte turven op et veld in de slag te stutten* (Ow), *Mit et turfgreven weren ze een goeie slagkroje, een turfstikker en een oplegger neudig om de turf op de slagkroje te leggen* (Ow)
slagkruut (Bu) ['slaxkryt] - slagkruut
slagliest (Db, Ma, Ow) ['slaxlist] - slaglijst *Op iene baanzer zit de slagliest* (Obk)
slagorde (Dfo, Obk) ['sl...] - slagorde, in *in slagorde*
slagpaol (verspr. OS, Bu, Pe-Dbl, Ste, Sz) de; -en; -tien ['slax...] 1. paal die men met een *sleie* in de grond slaat (El, Ld, Obk, Pe-Dbl, Ste), z. ook *slaopaol*, bet. 1 *D'r weren altied slagpaolen en greefpaolen veur et vredigen* (Ld), *Tegen stekpaolen zeden we wel slagpaolen, die koj' mit de sleie in de grond slaon* (Pe-Dbl) 2. heipaal (Bu) 3. bovenste, horizontale paal van een hek (waar het hek a.h.w. aan hangt) (Bu,

Db) *De slagpaol van de hekke vul niet goed in de haoke, hij gong iederkeer eupen* (Db) 4. slagboom (lett.) (Obk) 5. paal waar een hek aan draait (Dfo) 6. paal waar het uiteinde van een neergelaten slagboom op rust (Dhau) of op draait (El) 7. hetz. als *lantierpaol*, bet. 2 (Sz)
slagpenne (verspr.) de; -n; -gien ['slaxpenə] 1. slagpen (bij vogels) (verspr.) 2. slagpin (in vuurwapens) (Bu)
slagplaanke (spor.) de; -n; ...plaankeien ['sl...] 1. (vaak verkl.) slagplank (bij bep. balspelen)
slagregen ['sl...] - slagregen
slagroom ['sl...] - slagroom
slagroomgebak et ['sl...] 1. (verz.) gebak met slagroom
slagroomgebakkien ['sl...] - slagroomgebakje
slagroompunt(e) (spor.) ['sl...] - slagroompunt
slagroomsoes (spor.) ['sl...] - slagroomsoes
slagroomsuite de; -n; -ien ['sl...] 1. bep. cilinder waaruit men slagroom spuit (in koffie, op gebak enz.)
slagroomtaart ['sl...] - slagroomtaart
slagschaad (Obk) ['sl...] - slagschaduw
slagschip ['sl...] - slagschip (lett.), ook wel fig.: grote klomp of schoen (spor.)
slagtane ['sl...] - slagtanda (van everzwijnen enz.) *de slagtanen van een wild varken* (Dfo), (bij vergelijking, van grote tanden van een mens:) *N. het een peer grote slagtanen* (Nw)
slagtechniek ['sl...] - slagtechniek, techniek van het slaan
slagveerdig (Ow) [slax'fɛ:ə(r)dəx] - slagvaardig, in *een slagveerdig beleid* (Ow)
slagveld ['slax...] - slagveld: waar zware gevechten plaatsvinden, ook: terrein waar de turf *in de slag* staat, vgl. *slag*, bet. 30 (verspr. OS, Bu) *Et slagveld daor komt de turf op* (El), *Op et slagveld wodt de turf in de slag zet; as de riegel vol is, hej' een slag turf* (Bu)
slagvere ['sl...] - slagveer: van een klok
slagvink z. *slagvinke*
slagvinke (Obk) Ook **slagvink** (s) de; -n; -vinkien ['sl.../...] 1. bep. vogel: vink *D'r zat een slagvinke in de tuun* (Obk)
slagvlak (verspr.) et; -ken; -kien ['slaxflak] 1. vlakke kant van een hamer,

slagwaark - slange

nl. die de spijker enz. raakt

slagwaark z. *slagwark*

slagwark Ook *slagwaark* (Bdie, Pe-Dbl)

et ['slax.../...] 1. slagwerk: van een orkest

enz. et *slagwark van et meziekkröps* (Ma)

2. slagwerk van een slaguurwerk *Et*

slagwaark van de klokke zat een klein

haemertien in (Pe-Dbl), *Dat is een mooi*

uurwark, mit een mooi slagwark d.i. ook:

dat goed klinkt (Dfo) 3. zwengel met

zuiger enz. van een pomp (Ow, Pe-Dbl,

Ste, Sz) 4. werk waarvan men slag moet

hebben, routinewerk (verspr.) *Melkbussen*

op een melkwaegen zeiten is slagwark

(Nt), *Iederiene kan dat niet heur, et is echt*

slagwark (Ma, Ol-Nl), *Et is mar slagwark*

veur 'm gemakkelijk werk doordat het

routine voor hem is (Np, Ste)

slagwarker (Dfo) ['sl...] - slagwerker

slagzee (l) ['sl...] - slagzee

slagzin ['sl...] - slagzin

slakhusien z. *slakkehuus*

slakke de; -n; slakken ['slakə] 1. bekend

weekdier: slak *Aj' een slakke zien kroepen*

is d'r regen op komst (Dho, Ma, Ste, Obk),

in het bijzonder gezegd wanneer er een

gebochelde voorbijkomt (s), *Een slakke*

mit een hujgien op 'e stat was een teken

van mooi weer, mar mit modder of zaand

op 'e stat kreej' min weer (Ste), *Hi'j dee de*

leuze [van de wagen] d'r of om d'r vet in

te smeren; as d'r gien vet was, in de oorlog

bi'jv., brukten ze daor wel slakken veur;

ze wodden doodmaekt mit pieterulie, daor

wodden ze mitien bros van (Np, Op), zo

ook *Hiel vroeger wodde et smeren van de*

waegen mit slakken daon, die wodden dan

in een busse daon en prakt, zeg mar, en

dan koj' daor mit smeren (Nw), *Hi'j is zo*

saai as een slakke (Pe-Dbl), *...zo vet as*

een slakke (Nbk), *...zo traoge as een slakke*

(Np) 2. iemand die zich langzaam voort-

beweegt (Sz) 3. te vroeg geboren, dood

kalf (Np) 4. slak, sintel (vooral: in de

kachel) (Np, Obk, Ste), vgl. *As d'r vroeger*

een slakke in de kachel zat raekte de

reuster verstopt (Obk), *Slakken in de*

kachel weren resten van de verbraande

kolen (Nw), *slakken op 'e weg sintels* (Ste)

* *Geef mar gas, zee de slakke en kreup bi'j*

de podde op 'e rogge (Op), *Je moe'n niet*

op elke slakke zoolt leggen (Nbk, Np, vo,

Nw), *...op alle...* (Nw), *Veur een haeze en*

een slakke is et op dezelde dag ni'jjaor

gezegd wanneer iemand zich druk maakt,

zich haast (Mun), zo ook *Een haeze en een*

slakke vieren tegelieke ni'jjaor (Op)

slakkedood (Dfo) ['slakədo:ət] - slakken-

dood *Aj' slakkedood bruken blif d'r een*

hoop sliem achter (Dfo)

slakkegang de; ...gankien, ...gangegien

['sl...] 1. slakkegang, zeer langzame gang

mit een slakkegang gaon, Hi'j lopt mit een

slakkegangegien (Nw, Ste), *...slakkegan-*

kien (Ol-Nl)

slakkehuus Ook *slakhusien* (Nbk, Ste) et;

...husien ['sl.../'slakhsin] 1. (vaak verkl.)

huisje van een slak

slakkemael Ook *slakkemeel* (WH)

['slakə.../...] - slakkenmeel (bep. kunst-

mest) *En Fraans hadde niet allienig kainiet*

en slakkemael stri'jd, mar ok een peer

akkers mit guano, dat was voegelmest uut

Chili (vo), *Aj' bi'j de meitied slakkemael*

over et laand stri'jen mossen, wodde ij

poerzwat (Dfo)

slakkemaelstri'jen (Dhau) onbep. w.

['sl...] 1. strooien van slakkenmeel *Mit*

slakkemaelstri'jen moej' nauw lopen, mit

stikstofstri'jen dan kuj' wieder lopen

(Dhau)

slakkemeel z. *slakkemael*

slakken (Bu) zw. ww.; onoverg.; slakte,

het slakt ['slakj] 1. drinken met de tong:

door hond of kat (inzake jonge katten:)

Kun de katten vot? [met als antwoord:] *Ja,*

ze beginnen te slakken d.i.: ze beginnen

melk uit een schotelteje te drinken (Bu) 2.

z. *slikkeslakken*

slakkevergif (spor.) ['sl...] - slakkenvergif

slalom (spor.) ['sla...] - slalom

slamiel z. *slamiel*

slampamper (verspr.) ['slampampr, ook

wel slam'p...] - lanterfanter, leegloper *Ik*

begriep niet dat zoe'n net maegien mit

zoe'n slampamper van een vent gaot (Op),

Wat moej' aenlik mit zokke slampampers

en luihuizen (Np)

slampoepertien (Wol) et; ...ties

[slam'pupɛrtin] 1. borrel *Ik heb zin in een*

slampoepertien (Wol)

slange de; -n; slangegien (bet. 1, 2, ook

wel bet. 3), ook wel sla(a)ngien (spor.)

['slan(g)ə] 1. bekend reptiel: slang *As een*

slange bange wodt, begint hi'j te sissen

(Op), *Sommige slangen bin vergiftig, de*

ringlange is dat niet (Nbk), *'t Is een slange van een meenske* ze is een vrese-lijke tang (Bu) **2.** bliksemschicht *virige slangen tegen de donkere locht* (Sz), *Oe God, de slangen gaon bij de locht langes!* (Np, Nw), *Et weerlocht, d'r gaon (hiele) slangen langs de locht* (Bu, Op), *Bij een onweersbuije slaon de slangen bij de locht langes* (Dfo), *Et bin allemaol slangen in de locht* (Dho), *...an de locht* (Nw), *Daor gaot ok een slange naor beneden* (Bu), *...recht onderuut recht naar beneden* (Ste), *De slangen vleugen bij de locht langes* (Nw), *D'r staon slangen an de locht* (Spa) **3.** slang: tuinslang, brandslang e.d. *Waor is de slange!* (Nw), *D'r zit een gattien in de slange van de fietspompe* (Op), *Ik moet de slange even bruken, ik wil de bloemen waeter geven* tuinslang (Np) **4.** (mv.) Salomonszegel (Ste)

slangebezweerder (spor.) ['slan(g)əbəs wu:ərdɹ] - slangenbezweerder

slangeblad (Nbk, fp, b: lm) et; ...blaeden ['sl...] **1.** (vooral mv.) salomonszegel (Nbk) **2.** (verz.) niervaren of wijfjesvaren (fp), varen (b: lm)

slangebloeme (fp, p, b: lm) de; -n ['sl...] **1.** grootbloemmuur (fp) **2.** echte valeriaan (fp) **3.** salomonszegel (fp) **4.** koe-koeksbloem (p, b: lm)

slangebreien (Nbk) onbep. w. ['sl...] **1.** met meer dan drie biezen tegelijk (nl. van een rus) een soort koord breien dat snel kronkels vormt

slangeleer (l) ['sl...] - slangeleer

slangemeens(ke) (b) ['sl...] - slangenmens, kunstenmaker (als kermisattractie enz.) *En dan van die tenten, mit slangemeensken en hoornblaozers* (b)

slangen (Diz) zw. ww.; onpers.; slangde, het slangd ['slag:] **1.** langs de hemel schieten van bliksemschichten *Et slangt raer bij de locht langes* (Diz)

slangenaod (Nbk) de; -en; ...naotien ['sl...] **1.** hetzelfde als *kabel*, bet. 4, z. aldaar

slangevel (spor.) ['sl...] - slangehuid

slangewief (Dfo) et; ...wieven; -ien ['sl...] **1.** slang van een vrouw, felle, vinnige vrouw

slank z. *slaank*

slao z. *slaod*

slao-an z. *slaons*

slao-eulie z. *slaodeulie*

slaobone (verspr. WS, El, Ma, Ow) ['sl...] - slaboon *We eten vandaeghe slaobonen* (Nw), *Oonze slaobonen staon goed* (Bu)

slaod (Bdie, Wol en verspr. oost., fp, p) Ook *slao* (verspr., fp), *sla* (Sz) de, et [slɔ:ət/slɔ:/sla:] - sla: kropsla: *Et slaod schiet deur* (Wol), *gruuien as slaod snel groeien* (Nbk), ook: gerecht daarvan *slao mit zoerstip* (Op), *...mit spek en zoerstip* (Diz), *zoerstip over et slaod* (Nw), *slaod mit eek en suker d'r op* (Dfo)

slaodbek (Obk) de; -ken; -kien ['sl...] **1.** iemand met een grote mond (fig.) *Die slaodbek staot altied mit heur grote waffel klaor* (Obk)

slaodeulie (Np) Ook *slao-eulie* (Nbk) ['slɔ:tɑ:li/'slɔ:ɑ:li] - slaolie *Bottereulie was zuverder as grune eulie en et was bruunder as slao-eulie van now* (Nbk)

slaodkroppe (Ld) de; -n; ...kroppien ['sl...] **1.** krop van een slaplant *Dc slaodkroppen schieten gauw deur* (Ld)

slaodplaante (Op) Ook *slaoplaante* (Nbk) ['sl...] - slaplant *Mit zoveul slaodplaanties kan 'k de hiele tuun haost wel beplaanten* (Op)

slaodtuun (l) ['sl...] - slatuin

slaodvörke (l) ['sl...] - slavork

slaodzaod (l) ['sl...] - slazaad

slaog (Bu, Np, Pe-Dbl) Ook *slaag* (Sz) [slɔ:x/sla:x] - slaag *N. kreeg een best pak slaog* (Pe-Dbl, Np), *iene een pak slaog geven* (Bu), *Hi'j het een best pak slaag had* (Sz)

slaogien z. *slaotien*

slaon st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1-19, 22-26, 29)/is 1, 5-9; 17-29) sleugen [slõ:ən] **1.** (overg.) pijn doen door één of meer slagen te geven *Ik zal 'm es even goed op 'e huud slaon* (Nt), *iene veur de kop slaon, ...in 't gezicht slaon, een kiend veur 't gat slaon* (Nbk), *Pas op, ie laoten je niet slaon, heur* je hoeft niet te aksepteren dat ze je slaan (Dho), *Ie hoeven mij niet te slaon!* (Np), *Ik kon mezels wel veur de kop slaon, hoe ha'k toch zo stom wezen kund* d.i. uit ergernis, spijt (Nbk), *Ze bin aorig an et slaon!* zijn bezig elkaar flink te slaan (Nbk, Np, Ste), zo ook *Hool mar op te bekvechten, et wodt straks slaon* (Ow), *Ze hebben zoe'n ruzie, et is bij slaon of* (Sz), en *Ze bin hier gisteraovend op 'e buurt best an 't slaon west* (Sz), *mit een*

slaon - slaon

stok slaon, de spieker op 'e kop slaon (Nbk, Nw), *je slag slaon* z'n slag slaan, zo ook *De dief het een goeie slag sleugen* (Ol-Nl), *'t Peerd slat him in de iezers* trapt zichzelf op de tenen (wanneer het dier de achterste stappen te lang maakt) (Ow), (zelfst.) *Die het een pak slaon op zien ribbekaaste had* (Dfo), zo ook *As iene slaon krigt en dat komt nogal wat reer an, dan woedt wel zegd: die is ok aorig mishandeld* (Dfo), *meer slaon as vreten* nl. voor een paard dat niet z'n best doet, waar moeilijk mee om te gaan is (Ma) 2. (onoverg.) ranselen, erop los slaan, in *d'r op slaon* de ander flink (gaan) slaan: *Hi'j slat d'r op* (Nbk), *Ie moe'n je niet op 'e kop slaon zitten, slao d'r mar op* (Pe-Dbl) 3. (onoverg.) een klap geven (op, in, tegen enz.), *kloppen op 'e taofel slaon van lelkens* (Nbk), *op 'e tromme slaon, op een paol slaon, d'r naost slaon, Slao d'r mar es op, dan dot de tillevisie et misschien weer* (Ste), *Slao Jut op 'e kop* de kop van Jut (j), *Hi'j sleug him op 'e kni'jen* [d.i. van plezier] en zee: *'Wat een bak! Wat een bak!'* (b) 4. (onoverg.) naar iets of iemand slaan, een slaande beweging maken, vooral in verb.: *naor iene slaon, d'r een slag naor slaon* er een slag naar slaan, gissen, *Die slat d'r mar wat mit de pette naor* gooit er met de pet naar (Nw), *'t Peerd sleug aachteruut* (Ow), zo ook *Kom niet te dichte achter dat peerd, want hi'j slaot* (Wol), *...slat as een ketter* heel erg (Sz) 5. (overg.) door één of meer slagen in de genoemde positie brengen *een paol in de grond slaon, een spieker in een balke slaon, een hoefiezer onder een peerdepote slaon* (Nbk), *iene tegen de grond slaon* iemand neerslaan (Dho), *Die pierewaaier het alles d'r deur sleugen* al z'n geld, goed opgemaakt (Sz) 6. (overg.) door één of meer slagen verwijderen *Ie moe'n even et huj van je trui slaon* (Nbk), *Hi'j is d'r niet weg te slaon* (Nbk), *As jow je niet rustig holen, zullen we je d'r uut slaon!* (Ol-Nl), *Et grus ligt aorig, we zullen et d'r mar wat of slaon* d.i. met slaande bewegingen maaien (Diz), zo ook *De boer was een sterke kerel en mi'jen kon hi'j as de beste, dat hi'j sleug d'r een bried zwad of, dat S. mos poot-an om him bi'j te holen* (vo), *Hi'j sleug 'm mi'j zo van 't gat gezegd*

wanneer de ander iets direkt koopt doordat de prijs hem bevalt (met name gezegd inzake een verkochte koe) (Ste) 7. (overg.) door één of meer slagen in de genoemde toestand brengen *Hi'j slat de kluten fien* (...) (b), *iene bont en blauw slaon, iene ongelokkig slaon* (Nbk), (dreigend:) *Ik slao je in mekeer!* (Nw), *iene dood slaon, alles kot en klein slaon, an stokken slaon* (Nbk), *iene et ziekenhuus in slaon* (Nbk), *een spieker kroem slaon* (Nw), *...recht slaon* (Nw) 8. (overg.) door één of meer slagen (iets) toebrengen *een gat in et ies slaon* (Nbk) 9. (overg.) voortbrengen, in verb. als *een feguur slaon, z. feguur*, bet. 6, *Hi'j het 'n blunder sleugen* (Nbk), *We sleugen niet zo'n slecht feguur* maakten een goede indruk (vooral: met een prestatie) (Ld), *een feguur as modder slaon* een mal figuur slaan (Wol) 10. (overg.) overtreffen (vaak in negatieve zin) *Dat slat alles* dat gaat werkelijk te ver, zo gek hebben we het nog niet meegemaakt (Wol, Dfo), (in positieve zin:) *De prestaosie van die wielrenner slat alles* (Db) 11. (onoverg.; van het hart, de pols enz.) druk kloppende bewegingen maken *Et hatte slat him allemachtig!* (Nbk), *As een peerd harre lopt, slat de boek* (Dfo), *De boek slat 'm as een demp peerd* (Ow), *Et hatte slat mi'j as een laomerstat* (b, Nbk) 12. (onoverg.; van een klok, een uurwerk) luiden, slaan *De karkeklokke slat luidt* (Np), *'t Geburde ok al es, da'k de klokke zeuven ure slaon heurde* (b) 13. (onoverg.) (van vogels:) slaan, korte, onderbroken hoge tonen voortbrengen (Obk, Wol, ba) *De liester slat trillers van wille* (ba), *De vinke die slaot* (Wol) 14. (onoverg.) in *mit de deure slaon* hard dichtgooien of hard dicht laten vallen, *Jow moe'n niet zo mit de deuren slaon* (Wol) 15. (onoverg.) betrekking hebben op, passen bij, in *slaon op: Wat bedoelde hi'j d'r mit? Waor zol dat op slaon?* (Nbk), *Dat slat zeker op mi'j* (Nbk), *Waor slat dat op?* wat wordt daarmee bedoeld (Nbk), *Dat slat (ok) nargens* op het past nergens bij, heeft op niets betrekking, het lijkt naar niets (Ste, Nbk), *Dat sleeg ok op een stien* id. (Nbk) 16. (onoverg.) zwaaiende bewegingen maken (met de ledematen, met de vleugels e.d.) *Hi'j staot mar wat mit zien arms en bienen om him henne te slaon*

(Nbk), *Wat slat die ok mit aarms en bienen* (Ste), *Die gaanzen kun zo slaon mit de vleugels* (Nbk), *De koe slat mit de stat* (Bu) 17. (overg.) door een zwaaiende beweging aanbrengen, plaatsn, neerleggen *Slaon me die zak mael even op 'e nekke* (Np), *Hi'j sleug de zak mit gemak op 'e nekke* (Dhau, El, Ow, Ma), *Die man was zo stark, hi'j sleug zo een zak van honderd pond op 'e nekke* (Pe-Db), *zakken zaod mit een slag op 'e nekke slaon* (Dfo), *Slaon de poede mar op 'e nekke* (Dho), *Een puthaoke moet een krul an zitten, die slaon' goed om 't haol van de emmer* (Dfo), *de aarms om iene henne slaon* (Nbk, Np, Bdie), *De Jeneverkeuning sleug zien bienen over de raand van et ledekaant* (ba), *Ze zat veuroverbeugen, de haand om d' utters sleugen* (ba), *Van bliedschop sleugen ze de aarms in de locht* (Dfo), *een baggeljutte, om de vene mit uut de bak te slaon* (Np), *De gattemaeker sleug de gatten en de poter gooide de eerpels in de gatten* (Ow), *Slaon ze [de paarden] mar gauw in et ienspan span ze in* (Nbk), zo ook *et peerd veur de waegen slaon* inspannen (Bdie), *de haand an jezels slaon* zelfmoord plegen (Nbk), ook: *urineren* (Np), *Die kan him d'r aorig deur slaon mit 't wark* (Obk), *Ik heb me d'r wat deurhenne sleugen* het werk een beetje snel en slordig afgemaakt (Nw), *je d'r deurhenne slaon* zich in een moeilijke situatie, periode weten te redden, het hoofd boven water weten te houden (j), *We hebben ze [de bijen] wel es ofkoeld in de kelder, mit een doek d'r onder en de ielgatten dichte: ze bin dan te hiete; de ere morgens slaon' ze dan weer op et oolde volk* (bs: Obk), *d'r geleaf an slaon* het geloven, er geloof aan hechten (j, p), *Iene die overal zien mond in slaot en wat luudruchtig vertelt hoe of et allemaole moet, mar as et d'r op ankomt niet thuis is, is een blaffer* die zich overal tussen mengt (Op), *Ie moe'n d'r acht op slaon dat ze je niet bedonderen* erop letten (Nbk, Np), zo ook *Hi'j het daor gien acht op sleugen* (Ste) en *Wi'j sleugen d'r gien acht op* (v, b) 18. winden (om iets) *Et leide sleeg hi'j om de paol* (Nbk) 19. (overg.) met een snelle beweging grijpen en doden (door roofvogels) *Een roofvoegel slat de prooi* (Bu), *De schofferd slat een moes*

(Np), *Roofvoegels slaon op 'e prooi* (Ma) 20. (onoverg.) zwaaiend, zwiepend bewegen naar, met een smak belanden, met een zeer plotselinge beweging schieten *Hi'j sleug tegen de grond* (Nbk), *Et ongelok wol dat et schip in Antwerpen tegen de wal sleug* (p), *Ze kun wel over de kop slaon as ze zo hadde rieden* (Obk), *De donder is in de hoge ieke sleugen* (Np) 21. (onoverg.) zich plotseling hevige voordoen *De schrik sleug me om 't hatte* (Nbk), (onpers.) *Et kon him wel in de plasse sleugen* wezen hij kon wel gek worden zijn (Nbk) 22. (onoverg.) klotsend, heen en weer klappend slaan (tegen), met kracht, met een grote intensiteit vallen (op, tegen, over) *Et regent niet meer, et slat d'r henne* (Nw), *Et waeter slat over de geuten henne, zo regent et* (Nbk), *Et waeter slat over de raand* (Nbk), *Et regent zo hadde, et waeter slat naor binnen* (Nw), *De regen slat tegen de ruten* (Ste), *De rook sleug mi'j om de kop* (Ma, Ow), *De damp sleug d'r of, zo hiete was de moter* (Nbk), *De damp sleug uut de panne* (Db) 23. (overg.) klappend, zwaaiend in een bep. stand, houding brengen *de hanen in mekeer slaon* (Nbk), *W. komt naoder bi'j R. en slat de hanen over eenkeer* slaat haar handen over elkaar (p), *Hi'j is hielemaol uut et lood sleugen z. lood*, bet. 2 (Bu) 24. (overg.) zwiepend, zwaaiend, kloppend enz. in iets doen komen, aan iets vast doen zitten *Hi'j sleug et snumes in de boom* (Nbk), *een ni'je plaanke an et hekke slaon* (Nbk), *an de haoke slaon*, z. onder *haoke*, bet. 5, vgl. ook *Die manluden slaon daegs wel tien vissen an de haoke* (Np), *We zullen perberen een vissien an de haoke te slaon* (Wol) 25. (overg.) vangen door de hengel snel op te halen, vgl. *Die manluden slaon daegs wel tien vissen an de haoke* (Np), *de vis op 'e wal slaon* (Ol-Nl), *Ik kon vanmorgen een paer mooie baorzen uut et waeter slaon* (Nt, Op), *Bi'j visken moej' op et goeie mement slaon* (Obk) 26. in een kruis slaon, *de maot(e) slaon* 27. (onoverg.) zwenken, plotseling een bep. richting nemen *Een koppel protters kan inienend van zieden slaon, allemaol toegelieke* (Obk), *Zollen ze hier hennekommen? Nee, ze slaon een aandere kaante uut* (Ste), *Kiender die de meuzels*

slaonde - slaopelooshied

hebben moe'j' in de waarmte holen en niet butendeure, want dan kan et naor binnen slaon in het lichaam een ernstiger vorm van ziekte opleveren (Obk) 28. (onoverg.) geraken, beginnen *We sleugen mit die man an de praot, en wodden zodoende geweer wat d'r gebeurd was* (Obk), *Et peerd sleug op de loop* (Sz) 29. in *Die persoon het spullen onder him sleugen om d'r zels beter van te wodden gepakt, zich toegeëigend* (Dfo)

slaonde [slõ:õndə] - slaand, in o.m. *slaonde ruzie, slaonde daels* met slaande ruzie of bijna met slaande ruzie (Nbk), *mit slaonde tromme* (l)

slaonderi'je Ook **slaoneri'je** (Obk) de; -n [slõ:õndr'iʝə, ook 'eʝə, z. -i'je/'slõ:õnə'r...] 1. vechtpartij, het vechten *D'r was aorige slaonderi'je op 'e diek* (Nbk), *D'r is slaonderi'je west in de tente* d.i. in de feesttent (Dho), *D'r het nogal wat slaonderi'je west* er is een stevige vechtpartij geweest (Nbk)

slaondeweg (verspr. WS) bw. ['slõ:õn də...] 1. met een flinke ruzie waarbij men elkaar nog niet niet slaat, in vaste verb.: *Et is daor altied slaondeweg ruzie* (Bu), *slaondeweg ruzie hebben* (Op, Wol), *...kriegen* (Op, Wol)

slaoneri'je z. *slaonderi'je*

slaons (Bu, Np) Ook **slao-an** (Bu), **slo-an** (Bu, Wol) de ['slõ:õs/'slõ:an/'slo:an] 1. bep. soort middel tegen spierpijn (scherp ruikend en een brandend gevoel veroorzakend), ook in de verb. *Vroeger bruukten ze slaons lienement, aj't in de rogge hadden* (Np)

slaop de [slõ:p] 1. slapende toestand *in een diepe slaop raeken* (j), *in (de) slaop raeken* (Nbk, Ow), *Mar dan ok vlogge in de slaop, heur!* dan moet je vlug gaan slapen (ba), *Hi'j is tegen de slaop an* slaapt bijna (Dho), *De slaop vaalt 'm zomar an* overvalt hem zomaar, hij is zomaar in slaop (Dho), *diepe in slaop* (Nbk), *in (de) slaop valen, 't Is zo lekker, now de kiender in de slaop binnen* (Db), *Ik kon gisteraovend de slaop niet kriegen* kon niet in slaop komen (Obk, Wol), *In de naonaacht kreeg ik de slaop nog te pakken* (Nbk), *niet in de slaop kommen kunnen*, zo ook *de slaop niet te pakken kriegen kunnen* niet in slaop kunnen komen (Obk, j), *een slaopmussien*

nemen om in de slaop te kommen (Nw), *De naacht kan lange wezen, as de slaop niet kommen wil* (Db), *Hi'j is nog best in de slaop* slaapt nog vast (Ste), *iene uut de slaop holen* (Nbk), *Dat hul mi'j uut de slaop* (b, Nbk), *uut de slaop wakker wodden* (Nbk), *de slaop uut hebben wakker* geworden zijn en niet slaperig meer zijn, uitgeslapen zijn: *Hi'j het de slaop uut* (Nbk), *Ie hebben de slaop nog niet al te best uut* (b); ook fig.: pienter, bijdehand zijn (verspr.): *Hi'j het de slaop goed uut* (Nw, Pe-Db), *Ie moe'n d'r mar niet op rekenen daj' die te pakken nemen, want hi'j het de slaop wel uut* (Spa) 2. natuurlijke aandrang die men voelt om te slapen *Ik krieg slaop* (Np), *Ik baste van de slaop* (Sz), *Ik was zuver an slaop toe* (v), *over de slaop henne wezen* (Nbk) 3. door het slapen ontstane korstjes in de ogen (*de*) *slaop in de ogen* (verspr.), ook *'t slaop in de ogen* (Nbk): *Hi'j wreef him 't slaop uut de ogen* (Nbk), *Ie moe'n de slaop nog uut de ogen doen* (Np) 4. elk der slapen aan het hoofd *As de wiend mit vlaegen om je slaopen snidt* (b), *Hi'j kreeg die stien haost tegen iene van de slaopen an* (Nbk) * *Aj' de slaop uut hebben, kuj't bedde wel verkopen* (Db, Nbk, Np, Ow, Wol), zo ook *Die de slaop uut het, kan 't bedde wel verkopen* (Db, Ow, Np, Nw) en *Hej' de slaop uut, dan kuj't bedde wel verkopen* (Ld)

slaopaol (Bdie, Bu, Spa) de; -en; -tien ['slõ:põ:əl] 1. dun paaltje (dat men in de grond kon slaan met een sleg) (Bdie, Bu) 2. paal die men op de andere plaatst, om harde slagen te kunnen geven (Spa): *As je een houten heipaol tot in et grondwater hebben willen, bij' wel es een slaopaol nodig om hum - die heipaol - diep genoeg te kunnen kriegen* (Spa)

slaopcoupé (vo) ['sl...] - slaopcoupé *R. hadde wel zorgd veur slaopcoupé's, mar van slaopen kwam niet al te veule* (vo)

slaopdodde z. *slaopkodde*

slaopdronken [aks. wisselt] - slaopdronken *Hi'j is slaopdronken, hi'j is nog niet goed wakker* (Nw)

slaopeloos bn. ['slõ:põ:lo:əs, ...p] 1. slapeloos *slaopeloze naachten* (Nbk)

slaopelooshied Voor -heid z. -hied [slõ:põ'lo:əshit] - slapeloosheid

slaopen st. ww.; onoverg.; het slaopen ['slo:pɪm] 1. slapen, in slaap zijn *Alle mi'jers sleupen zo op 't hietst van de dag een peer ure om weer wat op krachten te kommen* (j), *Mem keek nog even a'k al sluup* (Np, Nbk), *Hi'j is tegen slaopen an slaapt bijna* (Db), *N. sleup al gauw* (b), *slaopen gaon* gaan slapen, zich ter ruste begeven, *argens slaopen* elders overnachten (Nbk), *N. sluup mooi vaaste* (Nbk), *een gat in de dag slaopen* z. ook onder *gat* 1, *We moe'n d'r eerst nog es een nacht over slaopen* (Np), *Daor za'k nog een nachien over slaopen* (Dho, Nbk, Nw), *Ik hebbe bi'j N. slaopen* overnacht (Np), *uut slaopen gaon* ergens gaan logeren, elders gaan overnachten (Bu, Mun, Nbk, Nt), (onpers.) *Onder schone laekens slapt et lekker* (Nbk, Db), *Et is december, de knoppen zitten al weer an mien pereboom, mar ze slaopen nog* (Sz), *slaopen as een os(se)* (WS, Nbk), *...as een marmotte* (verspr.), *...as een varken* (Nbk), *...as een stielvarken* (b), *...as een koe* (Bdie, Nt, Spa), *...as een otter* (Db), *...as een roze* (verspr.), *...as een dragonder* (Obk), *De voete slaopt me* (Bu) 2. suffen, niet erg wakker zijn *Ie zitten mar wat te slaopen, luuster dan ok es beter!* (Nbk) 3. (van ledematen:) slapen, tintelen *Mien bien slapt, wat is dat vervelend!* (Nbk) * *Aj' goed slaopen hebben, kuj't bedde wel verkopen* (Nw)

slaopend ['slo:pɪnt] - slapend (z. ook *slaopen*): *slaopende riek wodden* slapende rijk worden; verder in *een slaopende rekening* een slapende rekening (l)

slaopendeweg (ba) bw. [slo:pɪndəwex; aks. wisselt] 1. slapend, in slaap zijnd *Hi'j schudde slaopendeweg mit de kop* (ba)

slaopengaon (Nbk) et ['slo:pɪŋgõ:ɛn] 1. slapengaan *aovens veur et slaopengaon* (Nbk)

slaoper de; -s; -tien ['s...] 1. iemand die slaapt, veel slaapt 2. iemand die blijft overnachten, logé *Ik kriege vannaacht een slaoper* (Nbk, Np, Dho), *We hebben de hele week slaopers had* (Sz)

slaoperi'je de; -n (bet. 1) [slo:pɪ'tjə, ...ejə, z. -i'je] 1. het slapen *Die slaoperi'jen daor bi'j mekeer, ik weet niet, as dat mar goed komt!* (Nbk) 2. wat nodig is om op, onder te kunnen slapen, bed en beddegoed, gelegenheid om te slapen *Jim meugen*

morgen best kommen, mar ik zit wat mit de slaoperi'je heb problemen met (Spa), *We hebben genoeg slaoperi'je* (Np), *We hebben niet vule slaoperi'je* (Op), *Hej'm de slaoperi'je al veur mekeer?* (Nw)

slaoperig ['slo:pɪrɛx] - slaap hebbend, geneigd tot slapen: *slaoperig wezen: Hi'j leup overal tegenop, zo slaoperig was hi'j dan* (j), *slaoperig wodden: Ik wor toch zo slaoperig* (Nbk, Np); van slaperigheid getuigend: *d'r slaoperig uut zien* (Ste); suffig, niet actief: *Hi'j keek wat slaoperig om him henne* (Nbk); slaap oproepend (Nbk) *slaoperig weer* (Nbk)

slaoperighied Voor -heid z. -hied ['slo:pɪrɛxhit] - slaperigheid, het slaperig zijn (schertsend:) *Ik kan van slaoperighied niet zien zoe'n dust he'k* (Nbk, Obk)

slaopgelegenheid Voor -heid z. -hied ['sl...] - slaopgelegenheid

slaopkaemer Ook *slaopkamer* (WH) ['sl...] - slaopkamer: speciale kamer om te slapen **slaopkaemergeheim** (spor.) ['sl...] - slaopkammergeheim

slaopkaemergedien (Nbk) et; -en; -egien, -tien ['sl...] 1. elk der gordijnen op een slaopkamer

slaopkaemerkaaste de; -n; ...kassien (Nbk) ['sl...] 1. kast op een slaopkamer

slaopkaemergelok (Nbk, Obk) et; -ken ['sl...] 1. bep. plant: slaopkammergeluk

slaopkamer z. *slaopkaemer*

slaopkodde (Obk, bl) Ook *slaopdodde* (Nw) de; -n; -gien ['slo:pkoðə/'slo:bdodə] 1. korstje, korreltje slaap *Ik heb slaopdodden in de ogen* (Nw)

slaopkop ['sl...] - slaopkop: iemand die vaak slaapt/vaak slaperig is *'t Is een grote slaopkop* (Nbk, Np), ook: sufferd (spor.)

slaoplaanke (Obk) de; -n; ...plaankien ['sl...] 1. plank om mee te slaan, vgl. *Slagbal is een spul mit een balle en een soorte slaoplaanke* (Obk)

slaoplaante z. *slaopplaante*

slaoplied ['sl...] - (meestal verkl.) slaoplied

slaoplocht ['sl...] - slaoplucht

slaoplusies (Nbk, Wol, b: lm) mv. ['slo:plysis] 1. slaopluisen, vaakluisen, in *de slaoplusies plaogen him* de slaopluisen beginnen hem te bijten, hij wordt slaperig (doorgaans van kinderen gezegd) (Nbk, Wol, b: lm)

slaopmusse - slecht

slaopmusse (verspr.) ['sl...] - slaopmuts: iemand die veel slaapt, die veel behoefte aan slaap heeft

slaopmussien et; ...mussies ['slo:pmasin]

1. kleine slaopmuts **2.** borreltje dat men neemt om goed te kunnen slapen (Bu, Dfo, Dhau, Np, Nt, Nw) **3.** (veelal mv.) bep. plant: slaopmutsje, eschscholtzia (Nbk, Np, Pe-Db1, fp, b: lm, p)

slaopogen (Nbk) ['sl...] - slaopogen: slaperige ogen

slaoppille ['sl...] - slaappil

slaopplak ['sl...] - slaapplek

slaoppodde (Ow) de; -n; -gien ['slo:podə]

1. korstje, korreltje aan de oogleden door het slapen ontstaan (z. ook *slaopkodde*) *slaoppodden in de ogen* (Ow)

slaopruimte (spor.) ['sl...] - slaopruimte

slaopstee (vo) ['sl...] - slaopstee *Et kiend gong weer naor heur slaopstee* (vo)

slaopstoel (spor.) ['sl...] - slaopstoel

slaopteplet ['sl...] - slaoptablet

slaoptente ['sl...] - slaoptent

slaopvertrek (l) ['sl...] - slaopvertrek

slaopverwekkend (l) [...fə'w...] - slaopverwekkend: vervelend, oersaai

slaopvoete (Bdie, Sz, Wol) de; -n; ...voetien ['sl...] **1.** voet die slaapt

slaopzaal z. *slaopzael*

slaopzael (Nbk) Ook **slaopzaal** (Nbk) ['sl...] - slaopzaal

slaopzak ['sl...] - slaopzak

slaopziekte (Nbk) ['sl...] - slaopziekte, in *Ik slaop zo vule, ik kon de slaopziekte wel hebben* (Nbk)

slaosaus (verspr.) ['sl...] - slasaus

slaotien (verspr. OS, Bu, Wol) Ook **slaogien** (Ste) ['slo:tin/...xin] **1.** slaatje: tabakspruim *Ik neme even een slaogien* (Ste), *Doe mi'j ok mar even een slaotien* (El), *Ik heb een slaotien in de mond* id. (Bu, Ma), *een slaotien tebak* (Ow), *Ik wil even een slaotien nemen* (Dfo), *Ik heb een slaotien neumen* (Db, Wol)

slaovewark (Bu) ['slo:wə..., ...və...] - slavenwerk

slap z. *slop* III

slappentaai(e) z. *sloppentaai*

slatsel (Ow) et ['slatsl] **1.** slat: slijk, modder uit sloten gehaald door te baggeren, door op te schonen (Ow)

slatten (Db, Ow) ['slatn] - slatten: van sloten *et slatten van sloten* (Db)

slatterig (Bu, Db, El, Ld, Obk, Ow) bn.; -er, -st ['slatʀəx] **1.** (van gras) slap, gemakkelijk geneigd plat te gaan liggen *Te geil grös is slatterig* (Ow)

slavehaandel (l) ['sla:wə, ...və...] - slavenhandel

slaveleven (Np) ['sla:wə..., ...və...] - slavenleven, een ellendig, slecht leven (Np) *Hi'j het een slaveleven* (Np)

Slaven (l) ['sla:bm] - Slaven

slavin (spor.) ['sla'vin, ...vɪn, ...fɪn] - slavin *blanke slavinnen* (spor.)

slavink (spor.) ['sla:...] - slavink: rolletje gekruid gehakt met eromheen een lapje spek

Slavisch ['sla:wis, ...vis] - Slavisch

slecht I bn.; -er, -st [slɛxt] **1.** van minderwaardige kwaliteit *De ni'je eerpels vien ik nog mar slecht* (Op), *slecht weer* **2.** niet voldoende, gebrekkig *een slechte leerling*, *Die is niet slecht of, die het een hele scheppe geld* het gaat hem bep. niet slecht (Pe-Db1), *slecht slaopen kunnen* (spor.), *Je kennen him slecht* je weet kennelijk niet hoe hij werkelijk is (Nbk), *niet slecht redelijk goed* (spor.) **3.** ongunstig *Et staot 'm mar slecht an* hij ziet het bep. niet zitten (Spa), *een slecht rappot*, *Et staot d'r slecht mit him veur* (Nbk) **4.** niet bep. gezond *N. is d'r slecht an toe* (Ste), *Ze ziet d'r slecht uut, ze is erg ziek* (Sz), *D. zien ziekte wodt arger, zien toestaand is now bepaold slecht* (Op), *Die moet op et ogenblik slecht wezen* ernstig ziek (Dho), *Hi'j is zo slecht as stro* (Ow) **5.** met een slecht karakter, van een verdorven aard *Wat het die vent een slecht kerakter* (Sz), *Iene die steelt en rooft is een slecht persoon* (Op), (zelfst.) *Et is een hele slechte, hi'j is niet te vertrouwen* (Pe-Db1), *De meensken hebben die man slecht maekt deur allerhande onwaore praoties te vertellen* hebben een beeld van hem gekreëerd waaruit zou moeten blijken dat hij een slechterik is (Np, Op), zo ook *Et is gien keunst om iene slecht te maeken* (Bu, Dho), *Die man meent dat een ander net zo slecht is as hi'zself* (Sz), *Hi'j is zo slecht as et waeter diepe is* (verspr.), *...as pompwaeter* (Wol), *...as stro* (Ow), *...as de naacht* (Nw), *...as et schiethuus van Bremen* (Bu), *Hi'j is zo slecht as Hitler* (Ol-Nl), *...zo slecht as een varken* (Np),

...as ketoen van twee centen de elle (Wol),
...van ien cent de elle (Sz), ...as 't weer
(Ld), ...as een minne eerpel (Obk)

slecht II bw. 1. moeizaam *Aj' ien keer an
de draank binnen koj' d'r slecht weer of*
(Dhau)

slechten z. *slichten*

slechtzundags z. *slichtzundags*

sleden (verspr.) Ook **slieden** (Db, Ma,
Nbk, Ow) zw. ww.; onoverg.; sleeede/
sleede, het sleded ['slu:dn/'slidn] - sleeën
Ze hebben drok sleded (Ld), *We bin hier
an 't sleden west* (Nt)

slee de; sleden; slegien [slu:] 1. slee, op
twee ribben glijdend vervoermiddel *mit
een slee sleden* (Nw), *Een lange slee daor
sleepten ze de bussen mit weg, een lange
slee waar twee bussen op naost mekeer
konnen* (Bu), *de melkbussen op 'e slee
naor de weg brengen* (Nbk, Dhau) 2.
fraaie, grote auto *een slee van een auto*
(Nbk, Nw, Ste) 3. onderdeel van een
schrijfmachine waarin het papier tijdens
het typen naar links schuift (Pe-Dbl) *een
slee van een schriefmesiene* (Pe-Dbl)

sleedoorn (Bu, Pe-Dbl) de; -s; -tien
['slu:...] 1. sleedoorn

sleedoornkoolde (Bu) de ['slu:...] 1. kou ten
tijde van de bloei van de sleedoorn

sleef z. *slief*

sleep Ook **slepe** (bet. 1: El, bet. 4: Np) de;
slepen (bet. 4, 5); slepien ['slu:p/'slu:pə] 1.
in op 'e sleep weg, ervandoor, bij pad en
weg: *Die is altied op 'e sleep* (Nbk, Nw) 2.
flinke laag (El, Ow) *een sleep grös* een
flinke laag (Ow), zo ook *D'r staot een
sleep op* (Ow) 3. flinke, grote hoeveelheid
(Nbk, Np, Nw, Ste) *Die kerel het een sleep
geld* (Np), *Ze het een hiele sleep (kiender)
achter heur an* (Nbk, Ste), *Die nemt een
hiele sleep mit* veel personen, vooral: kin-
deren (Nw) 4. sleep van een jurk (Np, Nw,
Pe-Dbl, Ste) *Dat maegien het een jurk an
mit een slepe* (Np), *Ze het een mooie sleep
an de jurk* (Ste), *Die vrouw had een mooie
sleep an de rok* (Pe-Dbl), *een lange sleep
an een trouwjurk* (Nw), bij vergelijking:
*Dat kiend is een sleep an de rok, et zit
zien moeder altied an de rokken* (Wol), zo
ook: *Jonge, wat bi'j' toch een sleep an de
rok, gao toch es speulen* (Spa), eveneens
bij vergelijking *Die hadde wel sleep an de
rok* ze had veel kinderen (die achter haar

aan liepen als ze kwam, wegging enz.
(Dho), zo ook, gezegd door meisjes tegen
elkaar als ze naar de markt, naar het bal
enz. waren geweest:) *Hej' nog wat sleep an
de rok had?* jongens achter je aan gehad
(Bu) 5. sleepbord, houten raam om te
slepen, verslepen (Dhau, Diz, Obk), vgl.
*Mien heit as boer had een sleep; dat was
een oolde waegenbatte waar de sparre mit
insleept wodde, want eiden kon niet, want
dan kwam et fiene zaod te diepe in de
grond; et peerd kwam veur de sleep en
mien heit ston d'r boven op* (Obk), *Een
sleep bruken ze wel veur 't haelen en
brengen van melkbussen van boeren die an
een zaandreed wonen* (Diz), *een peerd dat
dood is op 'e sleep naor buten brengen*
(Dhau) 6. in *iene op sleep nemen* op
sleeptouw, bijv. doordat hij zich mag laten
trekken terwijl de ander fietst of op een
brommer rijdt (Nbk)

sleepangel (verspr.) Ook **sleephengel** (Bu,
Pe-Dbl, Sz, Wol) de; -s; -tien ['slu:...] 1.
loophengel *Mit een sleepangel wodt snoek
vongen, daor leup ie mit langs et waeter;
d'r zatten verschillende haoken an* (Ste),
*We hadden een dikke snoek an de sleep-
angel* (Diz)

sleepauto (l) ['slu:...] - sleepauto, sleep-
wagen

sleepbatte (Nw) ['slu:batə] 1. *batte* als
sleep gebruikt, vgl. *Aj' mit de batte slepen
gongen, wodde die de sleepbatte numd*
(Nw)

sleepboot ['slu:...] - sleepboot

sleepboothulp (l) ['slu:...] - sleepboothulp

sleepdeken (Obk) de; -s; -tien ['slu:b
di:kɔ] 1. vrouw die met iedereen aanpapt

sleepharke de; -n; ...harkien ['slu:...] 1.
(veelal verkl.) over de grond slepende hark
achter aan een hooimachine, bestaande uit
grote, ronde ijzeren tanden aan een balk
die van tijd tot tijd gelicht werd, waardoor
er *statten* kwamen te liggen die naderhand
weer bijeengeharkt werden: *Mit een sleep-
harke koj' mooie riffen maeken dwas over
et laand* (Pe-Dbl); ook: soortgelijke maar
grotere hark waarmee men het laatste hooi
of de laatste aren bij elkaar 'sleepte' (door
de persoon zelf getrokken of door een
paard) (Bu, Dhau, Diz, El, Ma, Spa, Ste,
Sz), vgl. *Een sleepharke of aoretrekker is
aenlik etzelde; ie trokken ze zels an om et*

sleephengel - sleets

laeste huj op te harken, of om aoren op te harken (Ste), *losse sleepharken op grote wiefen waar een peerd veur mos* (Spa, Sz), *een sleepharke of trekharke om koistro op te harken* (Dhau)

sleephengel z. *sleepangel*

sleepkabel ['sl...] - sleepkabel: met name aan auto's

sleepketten (spor.) ['sl...] - sleepketting

sleepkont (Bu, Dfo, Dhau, El, Nbk, Obk, Op, Ste, Sz) Ook *sleepkonte* (Op) de; -en; -ien ['sl.../...] **1.** koe of varken met afhangend, min of meer slepend achter eind of dat door andere oorzaak slepend loopt *Die koe het een sleepkont, een slipend gat; et achterende hangt schuin naor beneden* (Ste), *Die koe die sleept, die het et an de achterpoten* (Dfo), *Die koe het een sleepkont, die het een ofhangend kruus* (El, Obk), *Een sleepkont is een koe die vertrokken is bij 't kalven* (Dhau), *...daor de bannen van zakt binnen* (Sz) **2.** afhangend achter eind van een koe (Ste)

sleepkonte z. *sleepkont*

sleepnet (Nbk, Np, Obk) ['sl...] - sleepnet (om mee te vissen)

sleeppaol (Ste) de; -en ['sl:po:əl] **1.** paal met behulp waarvan men paarden leert trekken

sleeppeerd (verspr.) ['sl...] **1.** paard dat vooral ingezet wordt om te verslepen *J. had in de winter altied een sleeppeerd om de melk naor de weg te brengen* (Db), *In de staatsbossen bruken ze sleeppeerden om 't hooft uut de boot te slepen* (Ld), *De dikke belgen wodden vroeger bruukt as sleeppeerd, om boten te slepen* (Op, Spa), *Om boten te trekken hej' sleeppeerden of slepers(peerden); vrachtriederspeerden die leupen veur de vrachtwaegen* (Pe-Dbl, Ste)

sleeps bn., bw.; -er [sl:ps] **1.** op slepende wijze, vaak: wijd en/of laag hangend en daardoor over de grond slepend (verspr.) *'t Hangt heur sleeps om 't gat* (Ol-Nl, Nbk), *Die jurk is wat te lang, die is zo sleeps* (Dhau, Nw), *Die jurk hangt d'r zo sleeps omme* (Db), *Die jurk is zo sleeps, alles hangt* (Bu), *Zoe'n lange rok staot sleeps* (Diz, Bdie), *Et peerd sleept d'r over, et wodt wat sleeps* (Ma) **2.** niet recht staand, met afhangende stand (verspr.) *De huj-miete hangt wat sleeps* (Np), *Die is wat sleeps in de schoolers* afhangend (Dho),

zo ook *Sommigen hebben sleepse schoolers* (Nt), *Disse koe is wat sleeps* afhangend (Op), *Et peerd het de kont wat sleeps* (Wol), *Friese peerden hebben vaeke een sleepse kont* (Ld), *Et liekt niet best, zo sleeps as die d'r bij loopt* (Sz)

sleeptouw (spor.) ['sl...], in *op sleeptouw nemen* (spor.), *...hebben hem meenemen, helpen tot hij het zelfstandig aan kan* (spor.)

sleepvoete z. *sleepzole*

sleepzole (Dfo, El, ZW) Ook *sleepzool* (Op), *sleepvoete* (Db, Pe-Dbl) de; -n ['sl:ps:o:lə/...] **1.** onderste, dwarse deel van het *keerbod* van een ploeg, d.i. het 'bord' dat de losgemaakte grond omkeert *De sleepzole van de ploeg is veur steun van et striekersbod* (Dfo)

sleeptouw z. *sleepzole*

sleet de; sleten (bet. 1); sletien (bet. 1) [sl:t] **1.** glee, sleet: bijna doorgesleten deel in stof (van kleding) *D'r zitten sleten in* (Bu, Nw), *D'r zit een sletien in de rok* (Ma) **2.** aanzet tot slijten (Op) *Dit pak is niet zo mooi meer, d'r zit al een betien sleet in* (Op) **3.** flinke afzet van waren die men verkoopt (Nt, Obk) *In de verkoop zit wel sleet flinke afzet* (Nt), *Dat spul het hielendal gien sleet, ie kun et niet sletien an de straotstienen* (Obk)

sleetgat (Bu) Ook *slietgat* (Bdie, Nbk) et; -ten; -tien ['sl:txat/'slit...] **1.** slijtplek, plek waar kledingstof, een laken e.d. bijna doorgesleten is *D'r zit een sleetgat in* (Bu)

sleetplakke (Np, Ste) Ook *sleetplekke* (Pe-Dbl, Spa) de; -n; ...plakkien ['sl...] **1.** slijtplek *Ie kriegen een sleetplakke in de broek* (Np), *D'r zit een sleetplekke in de broek* (Ste)

sleetplekke z. *sleetplakke*

sleets Ook *sliets* (Dfo, Ld, Ol-Nl, Ow, Spa) bn.; -er [sl:ts/sli:ts] **1.** z'n kleren, klompen, schoenen enz. snel verslijtend *Die jonge is wel zo sleets, Hij is sleets in de klompen* verslijt snel, veel klompen (Bdie, Diz, Ol-Nl), zo ook *...in de kleren* (Bu, Dho, Op), *...in zien ark* wat z'n gereedschappen betreft (Np) **2.** (van kledingstof, lakens e.d.) bezig te slijten, met slijtplekken *D'r zatten allemaal sleetse plakken in de broek* (Dho, Nw, Ste), *...in de sokken* (Bu, Dhau, El), *D'r zit een sleets plakkien in 't klieid* (Ma)

sleeuw z. *sliw*

slegel (Obk) de; -s; -tien ['slu:g] 1. sluitboom of staaf voor een deur of venster *As de slegel veur de deure of et raem zat dan kon ie d'r van buten niet in kommen* (Obk)

slegge de; -n; sleggien ['slegə] 1. laagte, laag gedeelte in het land, ook door verzakking op een plaats waar eerder een sloot was; ook verlaging, verzakt gedeelte in pad, oprit enz. (voor de meeste dorpen geldt dat een *slegge* in het land niet aanwijsbaar gegraven is, maar uit archiefstukken blijkt dat het toch (ook) om een sloot gaat; in een enkel dorp gaat het om een laagte die door uitvenen is ontstaan (Nt, Ol-Nl)); ook: 's zomers droogliggend riviertje (App: s), *Een slegge in et laand is niet greven of zo; as et lange regent kan d'r waeter in staon, mar normaal niet* (Ste), *D'r zit hier en daor een slegge in dat laand* (Diz, Obk), *Een slegge in 't laand maakt dat d'r een knik in 't laand zit* (Spa), *In dat perceel laand ligt hier en daor een sleggien* (Obk), *een slegge is een drasse plekke* (Spa), *S'loden die dichtemaekt binnen, blift vaeke een slegge van over* (Ld), *Een sloot die dichtegruid is, is een slegge* (Wol), *Die weg zit vol sleggen, die mag neudig opknappt wodden* (Dfo, Dhau, El, Ld), *Wat zat daor een slegge in de akker* (Dhau), *Een slenke of sleg is een dreuge sloot in et veenlaand* (Nt), *Een haege tussen twee sleggen in noemen wij een ribbe* (Ol-Nl) **sleggerig** (Dfo, Dhau, Ow) bn.; -er, -st ['slegrəx] 1. met laagten, kuilen (z. ook *slaegerig*) *De bouw is wat sleggerig* (Ow), *een sleggerige weg* (Ow), *Die weg is hier en daor slim sleggerig* (Dhau, Obk)

slei (Dhau) bn.; pred. [slej] 1. in *d'r slei naor wezen* in beginsel willen hebben omdat het van belang is (Dhau) 2. z. *sleie sleie* Ook *slei* (Db, Nbk) de; -n; sleigien ['slejə/slej] 1. sleg, grote hamer, meestal van hout, vooral voor het in de grond slaan van palen gebruikt *Een sleie heurt van hooft te wezen, een iezeren sleie wodde wel veurhaemer nuumd* (Ste), *Ze maeken sleien van appel- en paerhooft* (Ste), (gezegd wanneer iemand een dik hoofd heeft:) *Hij het een kop as een sleie* (Np, Nw) 2. sleedoorn (fp) 3. (mv.) vruchten van de sleedoorn (Bdie, Ol-Nl)

sleiestaele (Bu) de; -n; ...staeltien ['sl...] 1. steel van een sleg

sleif (Nbk) [slejf], wsch. klankvar. van *sleif*, in de tekst van een volksliedje: **Hille het een lange.../Hille het een lange.../Hille het een lange sleif an 't gat* (Nbk)

Sleifer (Nbk) de ['slejfr] 1. bijnaam (wsch. van iemand die veel rondhangt, rondslentert), in *Hille Sleifer* (Nbk)

sleiferen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; sleiferde, het sleiferd ['slejfrɪ] 1. rondhangen, rondslechteren 2. z. *sleiferen*

sleinen (Np, Obk) zw. ww.; overg.; sleide, het sleid ['slej(d)ɪ, 'slɛjɪ:] 1. met een sleg inslaan *De boer was mit de stekpaolen an 't anpunten, om ze daornao in de grond te sleinen* (Obk), *We sleinen een paol in de grond* (Np)

sleipaol (Ste) de; -en; -tien ['sl...] 1. (vaak verkl.) hetz. als *slagpaol*, bet. 1, z. aldaar *Sleipaolties slaof' mit een sleie in de grond; et bin de paolties in et laand langs een sloot bijv., ze bin zoe'n 70 - 80 cm* (Ste), *een stekkien langs de wal van sleipaolties* (Ste)

slemgat (Db) et; -ten; -tien ['slɛmgat] 1. dichtgeslemd gat *Vroeger gongen we mit de ketteneide over de bouw om alles weer mooi vlak te kriegen waor eerder slemgatten zatten* (Db)

slemiel Ook *slamiel* (Diz, Nt, Op, Sz), z. ook *schremiel* de, ook wel et; -s, -en; -egien [slə'mil/sla'mil] 1. lange, slungelachtige persoon *een lange slamiel* (Nt), *Wat is me dat een lang slemiel* (Np), *Die grote slemiel kan overal bij kommen* (Obk) 2. vreemde vent met weinig pit (Bu, Nw, Obk) *Da's een aorige slemiel, 't is iene diej' niet anrikkemederen* (Bu), *Dat slemiel is te beroerd om de hanen uut de mouwen te stikken* (Obk) 3. niet bep. nette vent (Bu, Dho) 4. onbetrouwbare, gemene, akelige persoon (Db, Diz, Ol-Nl, Pe-Db) *Te bin een grote slemiel om die kleine jongen de knickers of te stelen* (Db), *Ik vien dat een aekelik slemiel* (Ol-Nl), *een gemene slemiel* (Sz) 5. iemand die weinig lukt, die altijd het onderspit delft (Wol) 6. z. *schremiel*

slemmen z. *slempen*

slempen Ook *slemmen* (Nw) ['slɛm pm/'slɛm:] - slempen *De hekkepaol hewwe*

slemperig - slepen

d'r in slempt (Np), *Aj' een paol stevig in de grond zetten deur te slempen, dan wodt hi'j slempt mit waeter* (Ste), *Ie kriegten een paol nooit steviger as mit slempen* (Ste), *et huusstee slempen* namelijk: om een vaste fundering te verkrijgen (Ma, Obk), *Grond (an)slemmen mit waeter en dat androkken mit bi'jv. een sleie of balke, dat wodt daon veurdat et huus bouwd wodt; de grond wodt dan eerst anslemd* (Nw), *zo ook de fundering slempen* (Bu)

slemperig (verspr.) ['slemprəx] - slempig *De grond is daor zo slemperig slempig, sliet snel dicht* (Ste), *Die grond is slecht deurlaotend, die is slemperig* (Dho, Ol-Nl)

slenke z. *slinkke*

slenler z. *sliinter*

slenleren z. *sliinteren*

slenlerig (verspr. WS) bn.; -er, -st ['slentrəx] 1. op slenterende wijze *een betien slenterig lopen* (Nw), *Loop niet zo slenterig* (Wol), *Ze kan d'r zo slenterig hennelopen* (Dho), *Hi'j lop zo slenterig lusteloos slenterend* (Ste)

slepe (Dho, Np) Ook *slipe* (Ste) de; -n; slepien ['slu:pə/'sli:pə] 1. hetz. als *weidesleep*, z. *aldaar een peerd veur de slepe* (Dho), *sliepen mit de slipe* (Ste), *De strontbak hadden we vroeger op 'e slepe* (Np)

slepen Ook *sliepen* (Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; sleepte, het/is (bet. 1, 2, 4-10) sleept ['slu:pəm/'sli:pəm] 1. (overg.) iets slepend trekken, voortslepen *Hi'j sleepte et dooie dier over de weg* (Nbk), *mit een peerd bomen uut de bos slepen* (Nbk), *Et schip kon niet meer op eigen kracht veren, ze mossen et slepen mit een sleepboot* (Nbk), *Aj'm niet tillen kunnen, moej' sliepen* (Ste) 2. bijeen- brengen door op grote schaal te verzamelen, vaak: op een wijze waarbij men slepend trekt *de boel bi'j mekeer slepen* (Nw), *Ze bin al drok an 't slepen veur de rommelmark* (Dho), *veur 't paosvuur slepen* d.i. takken en ander brandbaar materiaal bijeenbrengen voor het paosvuur, hetz. als *paoskevuurtogen*, *Veur et paos- vuur hebben ze hiel wat bi'j mekeer sleept* (Wol) 3. (onoverg.) ten tijde van de jaarwisseling verplaatsbare spullen bij mensen weghalen (bij wijze van grap en volgens een oude traditie) *Hebben ze in Makkinge van 't jaor ok an 't slepen west?*

(Nbk), *Ze slepen mit ooldjaor* (Nbk) 4. (overg.) weghalen om zelf te hebben *Nao de braand bin d'r goenend in west en die hebben stiekem nog van alles uut huus sleept* (Nbk), *Deur die bemiddeling sleepte die kerel d'r ok nog hiel wat tussen weg wist eraan te verdienen* (j) 5. (overg.) in *iene argens deurhenne slepen* iemand door iets slepen, zo ook *iene d'r deur slepen* id.: *Dat het oons d'r deur sleept* (Np, Nbk) 6. (onoverg.) in *d'r mit slepen* met iets slepen 7. (overg.) bewerken met een weidesleep, een kettingeg e.d. *Slepen deej' aj' et sparre zijden, dat was hiel fien zaod, dat mos sleept wodden; soms ok mit et gröszi'jen* (Nbk), *vandaar sparre sliepen* (Ste), *Naodat de boeren de sparre zijd hadden, begonnen ze de bouw te slepen* (Op), *de sparre mit de waegenbojem onder slepen* (Pe- Dbl), *Et gruszaoed slepen ze d'r in* (Wol), *et laand slepen mit de stompe kaant van de eide* (Ma), *Mien man is mit de kettingeide an 't slepen, gister het hi'j alle mollebulten sleept* (Ol-Nl), *Ze gaon vandaeg naor et laand te slepen* (Dho), *et laand slepen* (Bu), *H. begon te slepen mit de platte kaante van de boekberrie van de waegen* (vo), *Vroeger wodde de grond slicht sliet mit de batte (de bojem) van de boere- waegen* (Ste), *mit de weidesleep de mollebulten plat slepen* (Nt), *In et veurjaor gaon we mollebulten slepen* (Spa), *zo ook strontflatten slepen* (Spa), *koeflatten...* (Nt), *slepen mit de kettingegge* (Nt), (onpers.) *De lichtketten is om de eide schone te holen van kweek en andere rotzooi die hi'j mitnemt; de eide wodde mit een ketten oplicht, eers sleepte alles op bulten* (Dfo, Ow) 8. (onoverg.) aan iets hangen en daarbij in een voortgaande beweging over de grond glijden *Et touw sleept over de weg* (Nw), *De rok sleept over de grond* (Wol), *We kregen een zwaore takke onder de trekker, die bleef d'r een aende achteran slepen* (Nbk) 9. (onoverg.) lopen en daarbij met de voeten, poten slepen, slepend gaan *Die man lopt ok slecht, hi'j sleept d'r over* (Bu, Dfo), *Niet zo slepen!* (Nt), *Niet zo mit de voeten slepen!* (Ma), *Die koe sleept* (Wol), *Die koe het een sleepkont, een sliepend gat: et achteraeende hangt schuin naor beneden* (Ste), *Et peerd sleept d'r over, et wodt wat*

sleeps (Ma), *Oolde peerden beginnen mittertijd te slepen* (Dfo), *Dat peerd sleept mit de tonen over de grond* (Spa), *As de peerden zo slepen, hebben ze gauw de lippen van de hoefiezers of* (Pe-Db) 10. (onoverg.) veelvuldig ergens naar toe lopen (verspr.) *Kiek, daor sleept N. ok weer naor de buurvrouw* (Nbk), *Daor sleept ze al weer henne* (Np), *Hi'j is altied bij pad en weg te slepen* (Wol), *Et is een oolde sleper, die sleept overal henne* (Nw), *Hi'j is een boel bij' de weg te slepen* (Diz), *Vroeger hadden ze altied ruzie en now sleept hi'j alle daegen haost naor heur graf* (Ste) 11. (onoverg.; van ziektes, kwalen) slepend zijn *Van een ziekte die hiel ernstig leek kuj' zeggen: 'Et begint (weer wat) te slepen,' dan gefit et hoop dat et toch nog weer goed komt* (Nbk), *een slepende ziekte* (Obk) 12. (onoverg.) licht hellend, langzaam aflopend (Spa) *De zeedieke het twee hellings, een steile helling en een slepende helling* (Spa) 13. (onoverg.; van zaken) niet opschieten, nauwelijks vorderen (Nbk) *Dat schöt niks op mit die ni'je weg, ze besluten mar niks, zokke dingen bliieven mar slepen!* (Nbk), *een slepende kwestie* een kwestie waarmee men maar niet opschiet (Nbk)

slepend Ook *slepend* (Ste) ['sl:pm̩t/'sl:pm̩t] - slepend, in verb. als *een slepende ziekte, een slepende kwaol, een slepende kwestie*, z. onder *slepen*

sleper (verspr.) Ook *sleperd* (bet. 6: Bdie, Bu, Dho, Nbk, Np, Nw, bl) de; -s; -tien ['sl:pr̩(t)] 1. iemand die iets sleept, versleept 2. paard voor een trekschuit of wagen (van iemand die vrachten vervoert) (Bu, Nt, Obk, Ste) *Een sleper brocht vroeger et materiaol te plak veur de bouw en dee ok wel ere vrachten* (Obk) 3. iemand die met paard en wagen vrachten vervoert (Bu) *Degene die zo'e'n sleperspeerd had, was een sleper; dan haj' een sleper an et wark, zeden ze dan* (Bu) 4. schipper van een trekschuit (Dhau) *De sleper trok mit een peerd een schip deur de vaort* (Dhau) 5. iemand die met een paard bomen sleept (Ld, Ow) *De sleper moet wel een goed peerd hebben om die dikke bomen uut de bos te slepen* (Ld) 6. (vooral van vrouwen:) iemand die altijd op weg is naar anderen, die altijd bij pad en weg is

Dat wief is altied bij de weg, et is een sleperd (Np), *Et is een oolde sleper, die sleept overal henne* (Nw) 7. slet (Db, b: ln) 8. ijzeren stuk onder de houten as van een wagen, ter bescherming (s) 9. z. *sleperd sleperd* (Bu) Ook *slepiertien* (Ste) de; -s; slepiertien ['sl:pr̩t/'sli:p...] 1. (verkl.) schamel, sjofel vrouwtje (Ste) *'t Is iene die d'r wat alderhaande uut zich, een slepiertien* (Ste) 2. koe, paard of ander dier dat slepend loopt (Bu) 3. z. *sleper*, bet. 6

sleperig Ook *sleperig* (Ste) bn., bw.; -er, -st ['sl:pr̩x/'sli:...] 1. (van de wijze van lopen) slepend *Dat peerd lopt wat sleperig* (Nw), *Zie 'm es sjokken, hi'j lopt sleperig* (Ste), *Hi'j wodt sleperig* (Ste) 2. maar steeds overal naar toe gaand *Dat is ok een klitse! Wat een sleperig wief* (Np) 3. (van kleding) over de grond hangend, slepend (Ste)

slepersman (Ma) de; -nen ['sl...] 1. hetz. als *voerman*, z. *aldaar*

sleperspeerd (Bu, Db, Dfo, El, Np, Ow) Ook *sleperspeerd* (Ste) ['sl:pr̩s.../'sli:p...] - sleperspaard: voor sleperswagens, ook wel: paard voor een trekschuit of paard dat bomen moet slepen *Vroeger in de stad bruukten ze sleperspeerden, veur vervoer mit sleperswaegens* (Dfo), *De voerluden hadden vroeger sleperspeerden* (Bu, El, Np), *Mit sleperspeerden sleep ie de bomen de bos uut* (Np)

sleperswaegen (El) de; -s ['sl...] 1. wagen die men lang kon maken door een verlengstuk in het midden (de *laankwaegen*), veelal gebruikt door een voerman om - in opdracht - boomstammen uit het bos te halen

sleperswagen (Sz) de; -s ['sl...] 1. grote wagen op luchtbanden, met plat dek

sleperswark (Ow) Ook *sleperswark* (Ste) et ['sl...] 1. het werk waarbij men boomstammen uit het bos sleept *Hi'j dot sleperswark, een soort oolderwetse loonwarker, zo'e'n iene warkte mit peerd en waegen veur een aander* (Ste), *Hi'j dot sleperswark of 'voermannen'* (Ow)

slepien (Dfo, Sz) et; slepies ['sl:pin] 1. meisje dat nooit thuis is, altijd onderweg is *Dat meisien wodt een slepien, altied onderweg* (Sz), *Die vrouw dat is ok een slepien, ze is alle daegen bij' de weg* (Dfo) 2. meisje dat een allemansvriendje is (Dfo)

slet - sleuve

slet z. *slette*

sletel (verspr.) Ook *slietel* (Nw, Ste) bn.; -er, -st ['slu:tɪ/'sli:tɪ] 1. (van kledingstof, lakens e.d.) bezig te slijten, met slijtplekken *Die jurk zicht d'r zo sletel uut, die kan wel haost vot* (Nw), *Hi'j had mar een sletel pakkien an* (Op), *Die was slietel in de kleren* (Np, Ste) 2. sleets, snel kleren verslijtend *Hi'j is sletel mit zien kleren* (Obk), *Hi'j is slim sletel op 'e kleren* verslijt veel, snel kleren (Ol-Nl, b: ln), *Die meensken bin wat sletel* (Ste), *De iene is sleteler in de kleren as de aander* (Ste)

slette (Dho, El, Obk) Ook *slet* (Dfo, El, Op) de; -n; slettien ['sleta/slet] 1. lichtzinnige, losbandige vrouw, slet *Die meid is een grote slet* (Dfo)

sleuf z. *sleuve*

sleupe (El, Ma, Ow) de; -n; ...sleupien ['sla:pə] 1. deel van het sluitwerk van een *Jaandhekke*, een venster enz., nl. plaat op het hek of kozijn geschroefd en met een oor dat sluit op de pen van het hengsel (de *stoelhaoke*)

sleur [sla:ər] - sleur, gewoonte die men nauwelijks nog bewust volgt *Et wodt wel een sleur* (Nw), *Et wodt sleur* (Np), *Dat doej' in de sleur weg* zonder er bij na te denken (Db, Diz), *Zoks is vaeke niks as sleur* komt doordat het min of meer een onbewuste gewoonte is geworden (b)

sleurwark (Bu, Nbk, Np, Ste) ['sl...] - sleurwerk, werk dat routinematig wordt verricht *Et wodt sleurwark* (Np), *Dat daegelijks wark is sleurwark* (Ld)

sleutel de; -s; -tien ['sla:tɪ] 1. sleutel: waarmee men een slot sluit of opent *Ik bin de sleutel van de buterdeure kwiet, dit is niet best!* (Nbk), *Kiek, de sleutel zit nog in de deure!* (Nbk), *de sleutel ommedri'jen, de sleutel van de klokke* (El) 2. muziek-sleutel *de f-sleutel* (Nbk), *de g-sleutel* (Nbk) 3. gereedschap waarmee een stift wordt omgedraaid of met een stift als draaiend deel *Disse sleutel is te groot veur die schroeve; hej' iene die wat kleiner is?* (Nbk), *de sleutel van de klokke* (El), (schertsend:) *Hi'j pakte de sleutel en dri'jde de keutel* (Np) 4. elk der ogen (met een schroefdraad aan de onderkant) op het tuig van een paard, waar de leidsels doorheen lopen (El, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste) (hetz. als *tuugsleutel*) *Et leide was kepot in de*

sleutels (Pe-Dbl, Ste), *De sleutel van de zille is ofknapt* (Ol-Nl), *De sleutel van de peerdezille is wel van zulver* (El) * *Akke mos kakken en 't wol niet zakken/Zee haalde de sleutel en dri'jde de keutel/En in iene menuut was alles d'r uut* (Sz), (deel van een onbekende, grotere teksteenheid:) *Trom, trom, nooit weeromm'/Te kriegen de sleutel nooit weeromm'* (Wol), *Trom, trom, nooit weeromm'/Jow de sleutel en ik et slot* (Wol)

sleutelanker (Obk) ['sl...] - sleutelanker *In oolde boerderi'jen ziej' nog vaeke een sleutelanker an de butermure* (Obk)

sleutelbeen z. *sleutelbien*

sleutelbien Ook *sleutelbeen* (Spa) ['sl.../'sl...] - sleutelbeen *Hi'j het et sleutelbien breuken* (Np)

sleutelbloeme (Bdie, Sz, fp) de; -n ['sl...] 1. sleutelbloem (Bdie, Sz, fp) 2. primula (El, Ma, Op) *Een sleutelbloeme kun sommige meensken niet goed tegen, die kriegen wel es jokte* (Op)

sleutelbos ['sl...] - sleutelbos, bos sleutels die aan een band, ring bijeen worden gehouden *Ik bin mien sleutelbos kwiet, potverdikke!* (Nbk)

sleutelen ['sla:tɪn] - sleutelen: met één of meer sleutels herstellen, aandraaien: *Mien buurman is mit zien auto an 't sleutelen*, ook fig.: *Ie meugen d'r nog wel even an sleutelen*, *veurdat die tekst naor de kraante gaot* (Nbk)

sleuteletui (l) ['sl...] - sleuteletui

sleutelfunktie (l) ['sl...] - sleutelfunktie

sleutelgat ['sl...] - sleutelgat *De sleutel zat nog in et sleutelgat* (Nbk), *deur et sleutelgat kieken* (Nbk)

sleutelhanger ['sl...] - sleutelhanger

sleuteliezer (Obk) et; -s; -tien ['s...] 1. ijzer dat aan de buitenkant van de muur door het *sleutelanker* steekt *Een sleuteliezer komt d'r an de butenkaant mure deurhenne en dan verzakt de mure niet zo gauw* (Obk)

sleutelklaor (spor.) [aks. wisselt] - sleutelklaar

sleutelpesie (l) ['sl...] - sleutelpositie

sleutelpost (l) ['sl...] - sleutelpost

sleutelring (Nbk, Obk) ['sl...] - sleutelring, ring waaraan de sleutels vastzitten

sleutelroman (l) ['sl...] - sleutelroman

sleuve (verspr.) Ook *sleuf* (Db, Dho, Nt,

Obk) de; -n; sleufien ['slɑ:wə, ...və/...] 1. gegraven gleuf voor fundering, riolering enz., smalle groef in harde ondergrond *Die sleuve kan 'k zels wel greven* (Ste), *een sleuve greven* (Bu, Wol), *We maeken een sleuve in de mure en een gleuve in 't kezien* (OI-NI)

sleuegreven (Dfo, Nbk) onbep. w. ['slɑ:wə..., ...və...] 1. graven van één of meer sleuven (z. ook *sleuve*) *Een leppe bruukten ze vaeke mit sleuegreven* (Dfo)

slewiel z. *schremiel*

slib (spor.) et [slɪp] 1. slib, slijk, slik
slicht Ook **slichte** (Bu, Nbk) bn., bw.; -er, -st [slɪxt/'slɪxtə] 1. slecht, effen, glad 't *Pattien is aorig slicht* (Obk, b, Nbk), *De kaampe leit aorig slicht* (Np), *Mit een rolle wodt et laand mooi slicht maekt* (El), *de boel slicht maeken* een pad, een akker enz. slechten vlak maken (Nbk), zo ook *een pad slicht maeken* (Nbk), *Alle wallegies bin slichtmaekt, en de gröppies bin ok vot* (j), *de tuun slicht maeken* (Diz), *Mit baggelen moe'n ze mit bodden de klien slicht trap-pen* (Dfo), 't *Bedde is slicht(e)*, *heur* (Nbk), (hier van een geit:) *Mar nee, die ston mooi mit de stat slicht veur 't gat an de tuunkaonties te vreten* vlak, plat voor z'n achterste (b), *Gelokzalig de meensken die in Jow heur starkte zuken en die in heur hatte slichte weg hebben* (b), *De slichte kaant moet boven de platte kant* (Dho), *Ie hebben de klompe slicht ofsleten* versleten zodanig dat hij van onderen geheel vlak is (Nw), *Die koe het in de draod zeten, zien hoorn is slicht bij de kop ofbreuken* (Db), *slicht draod* glad draad, i.t.t. *stiekeldraad* d.i. prikkeldraad (Dfo), *slicht haor* geheel vlak hoofdhaar, geheel zonder krullen (Dfo, Dhau, Np, Nw, Obk): *Dat maegien het hiel slicht haor* (Dfo), *Die het zoe'n slicht prukien haor* (Obk), *Ze het et haor mar sloeg om 't heufd hangen, 'mit slichte krullen', zeggen we dan* (Dhau), *slichte maot(e)* z. onder *maote*, bet. 3, vgl. ook *Bij een maot bonen wodt een stokkien bruukt om of te slichten, om een slichte maot te kriegen* (Db), *Een grote of een grote slicht, hoevule koffie moej' hebben?* d.i. een maat al dan niet met een kop erop (Bu), *Aj' een dubbele maote hebben, is die maote slichte vol* (Bu), *Slicht strieken daor wodde een stokkien bij bruukt dat percies*

op die maote paste (Ste), *zo slicht as een neutte* zeer vlak, glad (Ma), *zo ook Hij mi'jde zo slicht as een neutte* (Np), (gezegd van een vrouw die nauwelijks borsten heeft:) *zo slicht as een plaanke* (Np) 2. zonder reliëf, versiersels, opsmuk, tierelantijnen, effen van kleur enz. *We hebben slichte deuren in huus* niet bewerkt, zonder figuren (Np), zo ook *Die kaaste is hielemaole slicht, d'r zit niks gien opmaek op* (Obk, Nw), *De begraffeniskoeke was slichte koeke zonder kruden* (Dfo), *Die jurk is slicht* zonder motief (Dhau, El), *een mooi staeltien slicht behang* id. (Db), *een slicht rokkien* d.i. zonder plooiën of rimpels (Obk), *slicht van kleur* effen (Obk), *een mooi slicht jurkien* zonder tierelantijnen (Bu), *Ik hou meer van een slichte trui as mit allerhande werkies d'r in* (Sz), *een slichte trui* d.i. van één kleur (Ste), *Die jurk is slicht van één kleur* (Bdie), zo ook *Slicht goed verveelt niet zo gauw* (Dho), *een slichte musse* zonder motieven enz., nl. als rouwmuts (Bu)

slichte z. *slicht*

slichten Ook **slechten** (WH) ['slɪxtɪp/'slɛxtɪp] - slechten, vlakmaken, egaliseren: *Ie moe'n perberen de boel weer te slichten* (Mun), *De boer en zien arbeider bin aorig an 't slichten west mit die heugte in 't laand* (Db), *De sporen in de reed wo'n aorig diepe, ze meugen wel es slicht wodden* (Dhau), *de reed slichten* (Db, Nbk, Obk), *de menning slechten* (Spa), *Die sloot wodt slicht* (Np); door vlakmaken doen verdwijnen: *Mollebulten slechten doen ze hier altied mit de vorke* (Spa)

slichtevol z. *slichtvol*

slichtkaanten (Sz) Ook **slichtkanten** (Spa) bn.; attr. ['slɪxtkɑ:ntɪp/...kantɪp] 1. van kant en zonder plooiën *een slichtkaanten kraegien* (Sz)

slichtkanten z. *slichtkaanten*

slichtkop (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Ld, Ol-Nl, Op, Ow) de; -pen; -pien ['slɪxtkɔp] 1. geit zonder hoorns (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Op) *Wat hej, een slichtkop of iene mit hoorns* (Bu) 2. koe zonder hoorns (Ld, Ol-Nl, Ow)

slichtkopgeite (Obk, Nt) de; -n; ...geitien ['sl...] 1. geit zonder hoorns

slichtkopt (verspr. WS, El, Ld, Obk) bn. ['slɪxtkɔpt] 1. zonder horens (gezegd van

slichtschaeven - slief

geiten, schapen en/of koeien) *een slichtkopte geite* (Bu, Ste), *...melkgeite* (El), *een slichtkopte koe* (Nt, Ow), *een slichtkopte bok* (Bu, Np, Sz), *een slichtkopte sanenbok* (Diz) 2. (van personen) met erg kort hoofdhaar (Obk) * (naar een oude advertentie:) *Staat ter dekking een mooie bok/ Slichtkopt en wit van kleur/De ingang is bij de achterdeur* (Op)

slichtschaeven (Obk) zw. ww.; scheidb.; schaeftde slicht, het slichtschaefd ['sl...] 1. glad maken door te schaven

slichtschoeven (Diz) st. ww.; overg.; scheidb.; het slichtscheuven ['sl...] 1. egaliseren door te schuiven *De loonwarker moet et laand nog even slichtschoeven* (Diz)

slichtslepen (Obk) zw. ww.; overg.; scheidb.; het slichtsleept ['slxt...] 1. egaliseren door te slepen *de mollebutten slichtslepen mit de weidesleep* (Obk)

slichtstrieken (El) st. ww.; overg.; scheidb.; het slichtstreken ['sl...] 1. glad maken door te strijken *De spatel wodt bruukt om argens wat slicht te strieken* (El) **slichtvol** Ook **slichtevol** (Bu) bn. [aks. wisselt] 1. afgestroken vol, tot aan de rand gevuld (hetz. als *strickende vol*) *Aj' de kwatmaote slichtvol deden haj' twintig liter, mar we deden d'r wel een kop op, dan haj' een kwat; aj' een mudde hebben mossen, mossen we vuuf halfmaoten slichtvol hebben* (Nw), *De sloot ston slichtvol waeter* (Bu, Nbk), *De tonne...* (Nbk, b), *Aj' een slichte maote hebben is die maote slichtevol; as de 20 liter slichtvol is, hej' percies 20 liter, mit een kop d'r op hej' zo'e'n 25 liter* (Bu), *De tonne ston slichtvol waeter* (Nbk, b), (bij het afwegen van meel, aardappelen:) *Doe et mar slichtvol* (Nw)

slichtweg (Db, b) [slxtwex] - slechtweg, eenvoudigweg *Dat d'r méér beston as wij zo slichtweg zien, dat ston veur B. zo vaaste as een huus* (b)

slichtzundags (Db, Nbk, Nw) Ook **slechtzundags** (Obk) bn., bw. ['slxts.../'slext...] 1. (van kleding) op één na netst, lett.: eenvoudig zondags *et slichtzundagse pak-kien* (Db), *Hi'j was slichtzundags in de kleren* (Nw)

slierberder (Dfo) de; -s ['slibrɔr] 1. iemand die kwijlt

sliberen (Dfo, Ld, Nbk) zw. ww.; onoverg.; slierberde, het slierberd ['slibrɔ] 1. (vooral van mensen, honden) kwijlen, zeveren *Hi'j zat te sliberen* (Dfo), *Bi'j oolde meensken komt vaeke veur dat ze sliberen* (Dfo), *Et kleine kiend sliibert, now de taanties d'r deur kommen* (Ld) **sliede** (Nbk) de; -n; -gien ['slidə] 1. hetz. als *slee*, bet. 1, 2, z. aldaar

slieden z. *sleden*

slieder (Ma, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow) de; -s; -tien ['slidɔ] 1. afscheiding, sliert, slijm (met name bij geboorte) *Bi'j kalver'ije komt d'r slieder los* (Ma, Obk, Ol-Nl, Ow), *Die koe wil kalven, hoor, d'r hangt allemaole slieder an* (Spa), *Dan leut de mere of, dan kwam d'r sliem uut, 'slieder nuumd, dan was hi'j wel willig* (Nbk)

sliederen (verspr. WS, Bdie, Ma, Np, Obk, b: lm) Ook **sliemen** (bet. 3: Dho, El Pc-Dbl) ['slidɔr/'slim:] 1. kwijlen 2. morsen (met natte substantie) 3. (van koeien, paarden) afscheiding aan de schede vertonen 4. afscheiding laten zien voor het kalven *As een koe begint te sliederen is hi'j gauw an 't kalven toe* (Obk), zo ook *De koe sliedert, et zal wel niet lang meer duren* (Ste, Bu), *Die koe die sliedert veurdat hi'j bols wodt* (Np)

slief Ook **slieve** (Bu, Obk, Ste, Wol), **steeff** (Sb, Nt, Spa, Pe-Dbl) de; slieven; -ien [sli:f/'sli:wə, ...və/sli:f] 1. grote opscheplepel *Wil ie mi'j de slief even anrekken?* (Nbk), *Hi'j lust wel twee slieven bri'j* (Dho), *een hoolten slief* opscheplepel van hout (Bu, Nbk), *et kleine sliefien veur de jus juslepel* (Bu) 2. klein lepeltje, theelepeltje (Bu, Pe-Dbl) *Ik heb gien sliefien bij et koppien* (Bu), *een klein sliefien* theelepeltje (Pe-Dbl) 3. slungelachtig groot kind, vaak: met nog onvolwassen gedrag *Wat een lange slief wodt dat kiend!* (Bdie), *Och, gao weg je, grote slief!* (Nw), *Die grote slief kan haost gien kleren kriegen, want hi'j is tussen kostekoeke en jenever in* (Obk), *Wat een grote slieve is die vent toch!* (Bdie, Wol), *Wat is dat een grote slief wodden* (Ow, Dho), *Die grote slief moet altied nog mit as et Sint-Matten is* (Obk), (schertsend of vermanend:) *Grote slief!* (El, Ma, Nbk, k: Ste), *Slief! Moet ie die kiender plaogen? Bin ie ok nog niet wiezer?* (El), *Ik vien 't mar een slief, dat*

jonk! Wat een blei! (Np), *Ae je, grote slief daj'* binnen gezegd tegen een jongen of meisje (Ste, Nbk), ook wel tegen iemand die wat kinderlijk is (Np) of van een lijzige, zeurderige vrouw gezegd (Ste): *Die vrouw is zoe'n sliefien* (Ste), zo ook *Wat een slieve van een vrommes!* (Ste), *een domme slief* onnozele hals (Ow), *een onneuzele slief* id. (Obk) 4. lange, dunne persoon (Bu, Dho, Nw, Ste) *Wat een lange slief!* (Bdie) *Dat is wel zoe'n slief* lange, dunne persoon (Bu, Ste) 5. slons (b: lm) **sliefer** (El) de; -s; -tien ['sli:fr̥] 1. klodder, nat stuk, sliert die men morst *Ie hebben je ni'je rok now al onder de sliefers* (El) **slieferd** (El) de; -s; sliefertien ['sli:fr̥t] 1. iemand die *sliefert*, z. *sliefieren*, vgl. *Oe, wat een slieferd* (El) **sliefieren** (El, Np, Op, Wol) Ook **sliefieren** (Nt, Obk, Pe-Dbl, b: ln) zw. ww.; onoverg.; slieferde, het slieferd ['sli:fr̥n/ 'slej...] 1. knoeien, morsen (met natte substantie) *Kleine kiender kun onder 't eten nog wel es sliefieren en kriegen daoromme een slabbedoek veur* (Op), *Je moeten niet zo sliefieren* (Wol), *Ik sliefere mit et eten* (Np), *Hé jong, ie sleiferen je helemaole onder* (Pe-Dbl, Nt) **sliiek** et, ook wel de [slik] 1. slijk, glibberige, doorweekte, vieze grond, modder uit een sloot e.d. *As de boeren an 't bieterieden binnen, is 't allemaol sliiek op 'e diek* (Ma, Obk), *...modder en sliiek op 'e diek* (El), *sliiek en drek* (Nw), *et sliiek uut de sloot haelen mit de sloothekkel* (Obk), *iene deur et sliiek haelen* iemand door het slijk sleuren, in hoge mate op hem afgeven (Nbk, Ow, Wol) * *Sni'j in de sliiek, binnen drie daegen een hadde diek* (Dhau, Dho, Ld, Np, Sz, Wol), *...mit...* (Ol-Nl), *...gef mit drie daegen een hadde diek* (Sz), *Sni'j op sliiek, binnen drie daegen een hadde diek* (Nt), *...brengt binnen...* (Bdie), *...brengt vast an de diek* (Ste), *Modder en sliiek maeken een gladde diek* (Ld), *Regen en sliiek gef binnen drie daegen een hadde diek* (Db), *Sni'j in 't sliiek, winter op 'e diek* (Db), *...vast op 'e diek* (Op, Dhau), *As de riem vaalt in 't sliiek, binnen drie daegen een hadde diek* (Pe-Dbl), *Sni'j in sliiek, een vaaste diek* (Dhau) **sliiekbende** (Ol-Nl) de ['sli:gb...] 1. één groot geheel aan modder *Now mit die*

regen iederkeer is 't iene sliiekbende op 'e reed (Ol-Nl) **sliieken** (Nt) zw. ww.; onoverg.; sliekte, het sliekt ['slikɲ] 1. in te groot schoeisel lopen, zodat men daar bijna uit glijdt, hetz. als *slikkeslakken* **Sliiekenborg** (Obk, l) Ook **Sliiekenburg** ['slikɲbɔr(ə)x/...bɑr(ə)x] 1. plaatsnaam: Slijkenburg, gelegen westelijk in *West-Stellingwarf*, nabij *Kuinre Hi'j woont op Sliiekenburg* (Sz), *de opgraving op Sliiekenburg* (Sz) **Sliiekenborger** I (Obk, l) Ook **Sliiekenburger** (verspr. WS), **Sliiekenborgster** (Obk) de; -s; -tien ['slikɲbɔr(ə)gr̥/...bɑr.../...st̥] 1. iemand uit *Sliiekenborg* **Sliiekenborger** II (Obk, l) Ook **Sliiekenburger** (verspr. WS) bn.; attr. ['sl.../...] 1. van, m.b.t. *Sliiekenborg* **Sliiekenborgster** z. *Sliiekenborger* I **Sliiekenburg** z. *Sliiekenborg* **Sliiekenburger** z. *Sliiekenborger* I, II **sliekerig** (verspr.) bn.; -er, -st ['slikr̥ɔx] 1. (van grond) met slijk, als van, met slijk (verspr.) *Wieke grond is sliekerig* (Ste), *Liemgrond is sliekerig* (Db), *Et strand is zo sliekerig* (Nw) 2. lang, glad en slap (verspr.) *Et grus is flaanterig, sliekerig* (verspr., Diz), *Et moet mar es een peer naachten vriezen, of een sni'jbuije d'r over, dan zuj' wel anders praoten. Dan wodt et gruun sliekerig en valen je de hanen zowat of van de koolde* (vo), *Die andievie moet nodig uut de tuun, ze wodt sliekerig* (Ma, Sz), *Et slaod is sliekerig* (Ste), *As knollen lange staon wo'n ze in 't laest sliekerig* (verspr. OS, Ld), *Een aol is slim sliekerig en glijt je deur de hanen* (Obk) 3. slijmachtig, met slijm, glibberig en vies *Slakken bin sliekerig* (Bdie), *Die koe was zo sliekerig, die had de neusgatten vol sliem* (Pe-Dbl), *De schotteldoek is sliekerig* (Bu) 4. (gezegd van voedingswaren of gewas, i.h.b. van vlees dat (te) lang blijft liggen) enigszins aangetast, glad en vies, taai-kleeverig geworden, al dan niet enigszins bedorven of rottend *De schinke wodde, naodat die zoe'n veertien daegen in et zoolt in een tobbe legen hadde, ofbosseld, ze was wat sliekerig wodden; nao et ofbosselen kwam ze een dag an de liende en dan kwam ze in de wieme* (Ste), *As proemen half rotterig binnen, bin ze een*

sliekgeld - sliepen

betien sliekerig (Ste), *rotterig of sliekerig wodden* (Ma), *As vroeger een slaacht varken in de zoolt in de kelder lag, dan kon et soms arg glad en sliekerig wezen* (Dhau), *Et grös is sliekerig ligt te lang en rot al enigszins* (Nw, Ste), *As grune bonen wat lange in een emmer staon, wo'n ze wat sliekerig* (Np, Ste), *Aj' de boonties langer as ien dag in et waeter staon laoten, bin ze zomar sliekerig* (Db)

sliekgeld (Np, n) et ['slikxelt] 1. slikgeld *De slikmeter moet de vene opmeten om te bepaolen hoeveul sliekgeld as iene betaelen moet* (Np), *D'r ligt sliekgeld op die petten* (Np)

slikmeter (Np, Ol-Nl) ['slik...] - slikmeter *Vroeger kwam de slikmeter om de roeden slik op te nemen, et is natte vene* (Ol-Nl), *De slikmeter hadde de maotstok vroeger ok bi'j him, daor mat hi'j de vvenspecie mit* (Np), *De slikmeter moet de vene opmeten om te bepaolen hoeveul slikgeld as iene betaelen moet* (Np)

sliekvol (Bdie) bn. [slikfol; aks. wisselt] 1. afgestreden vol, tot de rand vol

sliem et [slim] 1. slijmachtig vocht, slijmachtige substantie *As d'r een slakke over et pattien lopt, ligt d'r sliem achter* (Bu), *D'r zit allemaole sliem op 'e tegels, van de slakken* (Ste), *D'r komt eerst sliem veurdat et kalf komt* (Nw), *Die koe lat sliem, hi'j waacht niet zo lange meer mit kalven* (Obk), *Die koe zal wel gauw kalven, want d'r komt allemaol sliem los* (Ld), *Ik he' wat zoolt op de aal gooid om de sliem d'r of te kriegen* (Sz) 2. (in het bijzonder) vocht dat men in z'n mond heeft, slijm in neus en keel als gevolg van verkoudheid, sputum, slijm dat men opgeeft *sliem opgeven* (Nw, Sz), *Bi'j 't hoesten kwam d'r sliem los* (Bdie), *D'r kwam allemaole sliem uut de mond* (Nw), *Hi'j is zo verkolen, hi'j zit vol sliem* (Dho)

slieme (verspr.) de; -n ['slimə] 1. stuk slijm (dat men opgeeft) *Dan het ze een slieme in de mond een stuk slijm* (Nbk), *Ik moet even een slieme uutspijen* id. (Nbk), *Ik heb last van sliemen in de keel* (Ste), *Ik heb allemaol sliemen in de hals* (Dhau), *sliemen opgeven* (Bdie, Dfo, Ma, Nw, Spa), *Hi'j hadde de longen vol sliemen zitten* (Wol), *De sliemen kommen goed los* d.i. het slijm laat zich goed ophoesten (Bu,

El), *Hi'j rochelt de sliemen op* (Ol-Nl), *Gele suker lost de sliemen op* (Dfo), *de sliemen losmaeken mit sukerwaeter* (Bdie), *De sliemen kun je aorig dwaszitten* (Spa), *Hi'j rachelt wat of, hi'j zit vol sliemen* (Pe-Db), *Mit verkolenhied kommen de sliemen los* (Bu), *Ik heb allemaol sliemen in de hals* (Dhau) 2. (mv.) moederkoek op de tong van het kalf (veelal nog aanwezig direkt na de geboorte) (Db)

sliemen (Bu, Db, Nbk, Spa) Ook **slijmen** (verspr.) ['slijm:/slējm:] 1. vleien, slijmen, slijmerig doen *mit iene sliemen* (Nbk), *Die sliemt zo, die praot zo mooi!* (Bu), *Mit sliemen perbeert hi'j zien zin te kriegen* (Db) 2. z. **sliederen**

sliemerd (Ste) Ook **slijmer(d)** (verspr.) de; -s ['slijmɛr/'slējmɛr] 1. slijmerd, slijmerige persoon, kontlikker

sliemeren z. **sloemeren**

sliemerig (verspr.) bn. ['slijmɛrɪx] 1. met slijm, slijm vertonend *Op 'e matte ligt sliemerige troep van de slakken* (Wol), *Die koe is al aorig sliemerig, dat et zal wel gauw gebeuren* heeft slijm aan de schede, d.i. een teken van een naderende geboorte (Obk, Dho) 2. slijmachtig; gezegd van vlees dat te lang blijft liggen en vies wordt (Nbk, Nw) 3. (van brood:) dik en slijmachtig, kleverig, vaak: kleverig door het niet goed gaar zijn (Dhau, Nt, Nw) *Brood kan sliemerig wezen as et niet goed geer is* (Dhau), *Havermoutenbri'j kan sliemerig wezen* (Wol)

sliemlaoge (s) de; -n; ...laogien ['slim...] 1. laag slijm, slijmachtige laag

sliender (Ol-Nl) de; -s; -tien ['slindɛr] 1. dier (onder het vee) dat ergens anders gaat vreten

slienen (Np, Ol-Nl, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; sliende, het sliend ['slijn:] 1. stiekem snoepen *Zit toch niet bi'j die sukerpot te slienen!* (Wol), *A'k aovens alliend zit en 'k verveel me, dan begin ik te slienen* (Ol-Nl)

sliensk (Obk) bn. ['slī:sk] 1. geneigd tot snoepen, wegpakken *Ie kun gien eteri'je op 't aanrecht staon laoten, want de katte is sliensk* (Obk)

sliepe z. **slepe**

sliepen st. ww.; overg.; het sliepen ['slijpm] 1. wetten (van messen enz.) *Messen kuj' op verscheiden menteren sliepen: op de*

sliepstien, mar ok wel op de mure of op een weistien (Op), *Et mes sliepen deden we vroeger op 'e mure, dan hadden we een hiele dule in de mure* (Nw), *de schere sliepen laoten* (Nbk), *Ik laot mien scheuvels mar intieds sliepen; as et dan winter wodt, he'k die vast scharp* (Ld), *schasen sliepen op een sliepsteen* (Spa) 2. door snijdend te bewerken scherp maken een *punte an een potlood sliepen* (Nbk), zo ook een *potlood sliepen* 3. met slijp-gereedschap bewerken om te polijsten, glad te maken *brilleglaezen sliepen* (I), *diamanten sliepen* (I) 4. z. *slepen* * *Kaore, kaore, kaore/Sliep, sliiep, sliiep* overblijfsel uit een volksrijmpje, eerder opgezegd n.a.v. het slijpen van scharen door de scharenslipper (Ste)

sliepend z. onder *slepend, slepen*
slieperi'je de; -n; ...ri'jgien [sliɸ'ɸjə, ...ejə, z. -i'je] 1. het (steeds maar) slijpen 2. bedrijf waar men slijpt (I) 3. slijpinrichting *De schereslieperskarre was een haandkarre mit de slieperi'je d'r op; de man mos schoeven of trappen om him te verplaetsen* (Obk)

slieperig z. *sleperig*

slieperspeerd z. *sleperspeerd*

slieperswark z. *sleperswark*

sliepertien z. *sleperd*

sliepmesiene (spor.) ['sl...] - slijpmachine
slieppad (Dfo) et; ...paeden; ...pattien ['sliɸat] 1. slijpvlak: vlak achter de snee van een mes *Dan is et sliepvlak te smal, dan is et bi'j een mes te dikke vlak achter de snede* (Dfo)

sliepschieve (Spa) ['sl...] - slijpschijf

sliepsel (Nbk, Obk) ['sliɸs] - slijpsel: dat wat afvalt bij het slijpen *le hebben vaeke een protte sliepsel mit et bi'jsliepen van potloden* (Obk)

sliepsteen z. *slepstien*

sliipstien Ook *sleipsteen* (WH) de; -en; -tien ['sl.../...] 1. wetsteen, slijpsteen *de schere even op 'e sliipstien sliepen* (Nw), *De sliipstien ston vroeger op een paer paolen bi'j huus onder een vleerpolle* (Ste), *an de sliipstien dri'jen* (Obk), *thee mit een sliipstien* thee met een groot stuk kandij (Ow, n) * *Bi'j de leren sliipstien* zo maar ergens, ver weg, op Nergenshuizen (bo: Bu, Nw), zo ook *Hi'j woont op Snelshutte, bi'j de leren sliipstien* (bo: Bu, Nw) en *An*

de ginne kaant ginderd, bi'j de leren sliipstien (Ol-Nl)

sliepuut tw. [sliɸ'ɸt] 1. sliepuut (ook niet aaneen, z. onder *uutsliepen*)

sliere (bet, 1-6, 8: WS, El, Nbk, bet. 7: verspr. OS, Np) Ook *sliert* (bet. 1, 2, 6, 7: verspr.), *slierte* (bet. 1, 2, 6, 7: Bdie, Dfo, Ol-Nl) de; -n; sliertien ['sli:əɸ/sli:əɸt(ə)]

1. lange, enigszins slingerende reeks vlak na elkaar komende personen, ook: die zich aan elkaar vasthouden *D'r gong een hiele sliere rieders* [schaatsers] *onder de brogge deur* (Nbk), *een lange sliert kiender* (Bdie)

2. grote groep personen *D'r komt een hiele sliere jongen an* (Nbk, Np) 3. zeer lang voorwerp dat zich slingerend voordoet, erg lange stof die slingert, lang uiteinde (Nbk, Nw) *D'r gong een sliere deur de locht* (Nw), *Wat een lange sliere, die trein* (Nbk)

4. stof die als het ware touwachtig is samengeperst, vooral van drop gezegd: *een lange sliere drop* (Op, Ow), *Ik hebbe een hiele sliere drop kregen* (Ste), *een hiele sliere drop kopen* (Pe-Dbl), *lange slieren* benaming voor lange, dunne drop (Nbk) 5. stukje, reepje, bijv. van spek *een sliertien spek* (Nbk, Np, Sz) 6. lange, dunne persoon of dier (Bdie, Db, Ld, Nw, Sz, v) *een lange sliere* id. (Ld, Nw, Sz): *Die lange sliert stoot et heufd vaeke* (Ld), *een lange sliert van een vent* (Dho, Op), zo ook: *G. is ok een lange sliert* (Db) en *een dunne sliere* id. (Nw), *Die grote sliere staot nog altied mit de neuze veuran* (Obk) 7. lange, dunne haarlok, lange haar *D'r ligt een lange sliere haor in de bri'j* (Np), *et haor in slierten om et heufd hebben* (Ste, Dho), *Die het et haor in slierten an et heufd hangen* (Nw), *Ik hebbe nog mar een dun sliertien haor over* ik heb maar weinig haar meer op m'n hoofd (Np), *een lange sliert haor veur de ogen hangen hebben* (Op), *et haor in slieren hebben* (Ma), *Hael die slierten es veur je ogen weg* (Wol), *As iene et haor vet het, bin et allemaol slierten* (Nw, Spa, Sz, Wol) 8. slingerende of sterk uithalende beweging (Ol-Nl, Op) *Ze maekten tegaere mooie feguren over 't ies, mit grote slieren* (Ol-Nl), *Hi'j kon goed schaatsen, hi'j maekte mooie, lange slieren* (Op)

slieren Ook *slierken* (Dfo, Nbk, Obk, j) zw. ww.; onoverg.; slierde, het/is (bet. 1,

slierken - slieten

2) slierd ['sliɾŋ/...rkn] 1. glijdend gaan: over een glijbaan, over ijs enz. *Hi'j kan zo mooi rieden, hi'j sliert d'r over* d.i. schaatst mooi met lange streken, glijdt mooi door bij het schaatsen (Nw), zo ook *Hi'j sliert de baene langes* (Ste, Bu), ...over de baene (Ma), *even een baentien slierken* (Dfo), *Ze bin op 'e sloot an et slieren* gaan glijdend over het ijs op de sloot (Nw), *De iene jonge leup harre op et ies en een aandere jonge slierde op 'e hurken achter him an* nl. doordat hij door de ander werd voortgetrokken en zich daarbij liet glijden (Ld), vandaar ook *Ie moe'n niet zo slieren op 't ies, ie hebben zomar een peer klompen an aende* nl. doordat ze aldus verslijten (Db), *De jongen slieren mit de slee van de Knienebarg of* (Np), *Ze slieren in de snij* (Nt), ...over de weg (Op) 2. uitglijden, wegglijden, zich glijdend, evt. bijna vallend voortbewegen *over de gladde straote slieren* (Ste), *De kleinjongen slierden achter 'm an* (Np), *Hi'j slierde deur de modder* (Nw), *Hi'j slierkte deur et waeter* (j) 3. in, als een sliert hangen en evt. daarbij voortgetrokken worden *Et haor sliert heur veur de ogen* (Bdie), *Stroop en hunning sliert wel aj' et uut de pot scheppen* (Bu), *De soep kan ok slieren* (Ste), *De veter van 't korset sliert achter je an!* (Sz), *Deur de hadde wiend is de versiering losraekt; de vlaggies slieren over de straote* (Obk), *Et touw slierde achter de karre an* (Ol-Nl, El), *Et sliert allemaole* (Bu), *D'r sliert een strogien achter 'm an* (Bdie)

slierken z. *slieren*

slierkien (Np) et; slierkies ['sliɾkin] 1. stukje, reepje, bijv. van spek *een slierkien spek* (Np)

sliert(e) z. *sliere*

sliertig (n) ['sliɾtəx] - sliertig *Plaantehommel en die mikmak, taoi en sliertig, mos d'r uut* (n)

slietaosie (verspr.) Ook *slietaozje* (Db, Obk, Sb, Spa, Wol), *slietaosje* (Nw) de [sli'to:əsi/...zjə/...sjə] 1. slijtage *D'r komt zoveule slietaosje an, ie kun et mar beter votdoen* (Np, Nw), *Et is an slietaosie onderhevig* (Ld), *N. het de leeftied om slietaosie te kriegen* lichamelijke of geestelijke gebreken als gevolg van ouderdom (El), zo ook *Hi'j het d'r gien benul*

van dat hi'j an slietaozje lidt (Db)

slietaosje z. *slietaosie*

slietaozje z. *slietaosie*

slietbaand (Dfo) de; ...banen; ...baantien ['slidbā:nt] 1. speciale rand onder aan kleding tegen het slijten (bij het lopen) *D'r was een slietbaand onder an de rokken* (Dfo)

slietel z. *sletel*

slieten st. ww.; overg., onoverg.; is/het (bet. 3, 5) sleten ['sliɾŋ] 1. (onoverg.) afnemen in omvang, sterkte, dikte enz. door slijtage *As een kledingstok op 'e naod begint te slieten, wodt dat 'schibbig' nuumd* (Bu), *Die stof begint te slieten, et wodt rops en dunne* (Np), *De wolle slit d'r uut, mar de nylon is d'r nog* (Ste), *De klompen beginnen te slieten* (Dho, Ste), (van het gebit van paarden:) *Die het mit vief jaor gehiel wisseld en is mit acht jaor oftans; dat zit in 't slieten van de wrieflaoge* (Ow) 2. (onoverg.; van verdriet, onaangename herinneringen) afnemen in kracht naar gelang het langer geleden is *Dat slit mit de jaoren* (Bu, Nbk), *Deur de jaoren henne slit et neemt het verdriet af* (Ma), *Et begint al wat te slieten* (Nbk, Ste) 3. (overg.) de tijd doorbrenge *Ze mos now heur veerdere leven slieten in een plaggehutte* (ba), *Doe we hier ankwammen, scheut et mi'j in de bienen bij de gedaachte dat ik hier now mien hiele leven slieten moet* (vo), *Now was hi'j zels al hiel oold en sleet zien laeste jaoren tevreden en wel in et bejaordenhuus* (j), *de tied slieten mit fietsen* (Ow), *mit kaorten de tied slieten* (Ow), *Et is mooi daj' de tied mit visken slieten kunnen* (El), *Et is een gezellige praoter, je kun best een uurtien bij 'm slieten* (Op), zo ook *Ie kun de tied daar wel slieten* je verveelt je daar niet zo snel (Bu, Nbk, Ste) 4. (onoverg.) verlopen van de tijd *Mit lezen slit de tied hadde* (Dho), *Ze mag graeg lezen, dan slit de tied wat* (Dho), *De tied slit!* begint snel te verstrijken (Nbk) 5. (overg.) kwijt doen worden door verkopen, wegdoen *Dat he'k an mien buurman sleten verkocht* (Bdie), *'k Zal zien da'k wat sliet ik zal proberen het een en ander te verkopen* (Bu), *Et was een toek wark om je spullegies te slieten en d'r ok nog an te verdienen* (Ow), *Dat spul het hielendal gien sleet, ze kun et niet slieten an de*

straatstienen het lukt maar niet die waren te verkopen (Obk), *Et schient dat ze mij hier ok wel weer slieten willen, want d'r is praot van dat ze mi'j weer naor Rik-kingehof konvooien willen in 't begin van disse weke* d.i. hier: dat ze me kwijt willen, nl. van het verpleeghuis willen doen verhuizen naar het bejaardencentrum (Ow), *Ik hope niet dat hi'j langes komt, ik kan 'm wel slieten* ik kan hem missen als kiespijn (Wol), *Hi'j wol ze wel slieten* wou maar al te graag dat ze weggingen (Bu, Ow), zo ook *Aj' te doen hebben mit meensken die niet zo gezellig binnen, dan wi'j' ze meerstal wel slieten* (Nt)

slieter de; -s; -tien ['slitj] 1. slijter (van drank) 2. smalle reep ijzer onder elk der ribben waarop een slee glijdt (Db) 3. ronde, dragende paal onder de *hilde* (Nw) **slieteri'je** de; -n (bet. 2); ...i'jgien (bet. 2) ['slitj'tjə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. slijtage *D'r komt slieteri'je an* (Nbk) 2. slijterij, slijterswinkel *naor de slieteri'je gaon om draank* (Nbk)

slietersgoed (Np) et ['slitj'sxut] 1. koopwaar

slieterspries (Ste) de; ...priezen; -ien ['sl...] 1. lagere prijs dan de gewone, vaak: inkoopsprijs *Hi'j het et kocht veur slieterspries* voor inkoopsprijs (Ste)

slietersweer (Bu, Ow) de ['slitj'sw:ər] 1. koopwaar

slietgat z. *sleetgat*

slietiezer (Pe-Dbl, Spa, Wol) et; -s; -tien ['slit...] 1. ijzeren plaat aangebracht om slijtage tegen te gaan *An zoe'n oolde boerewaegen zatten slietiezers onder de dri'jschammel* (Pe-Dbl), *Sommigen zetten veur an leren klompen een slietiezer, anders hebben ze de snuten d'r zomar deur* (Spa), *een slietiezer op 'e drumpel van de veurdeure* (Wol)

slietige (Ste) de ['slitəyə] 1. lett. slijting, all. in de verb. *'t Is niet helemaole bi'j de richte slietige* het is niet helemaal zoals het hoort te zijn, gezegd bijv. wanneer de één de ander heeft bedrogen (Ste)

slietplaanke (Dho) de; -n; ...plaankien ['sl...] 1. plankje met als funktie het tegengaan van slijtage (als onderdeel van de boerenwagen, bij de *bloktonge*, z. ook aldaar)

slietplaete de; -n; ...plaetien ['slit...] 1.

(vaak verkl.) ijzeren plaatje aangebracht om slijtage tegen te gaan (vooral als onderdeel van een boerenwagen of ploeg) *de slietplaete op et onderstel van de waegen* (Ma), *Op de bloktonge zatten slietplaeties* (Np), *Boerewaegens hadden een protte slietplaeten* (Ol-Nl), *een slietplaete an et uutende van de dissel* (Ow), *Et slietplaetien is een onderdiel van et klinkstel* (Dfo), *kleine slietplaeties onder de klompen* (Np, Ow, Db)

slietplak (Ma, Nbk, Np, Nt, Nw) Ook **slietplakke** (Bdie, Dho, Ol-Nl, Op, Wol), **slietplek** (Spa), **slietplekke** (Bdie, WH) de, et; -ken; -kien ['sl.../...] 1. slijtplek *Daor hej' een slietplak in de jurk, et is daor wat versleten* (Nw), *D'r zit een raere slietplakke in de rok* (Bdie), *Ie kriegen een slietplak op 'e kont* (Np)

slietplakke z. *slietplak*

slietplek z. *slietplak*

slietplekke z. *slietplak*

sliets z. *sleets*

slietsel (verspr.) et ['slitsl] 1. door slijten ontstane stofachtige kleine deeltjes, vroeger met name uit stro in bedden gebruikt *Aj' vroeger de lange onderbroek uutdeden, dan lag et slietsel op 'e vloer; de stof pluusterde en de pluusters gongen in rollegies zitten en die vullen d'r dan uut* (Ste, Bu), *slietsel in broeken of jurken* nl. in de naden, zomen (Sz), *Et is allemaole slietsel in et zeum* (El), *...in de kraege van de jasse* (Db)

slieve z. *slief*

slieveslut (Dmi) de; -ten; -tien ['sli:wəslət, ...və...] 1. sloof van een vrouw **slijmbal** (Nbk, Nt) ['sl...] - slijmbal, kontlikker

slijmbalke (Nbk) de; -n; ...balkien ['sl...] 1. slijmbal

slijmen z. *sliemen*

slijmer(d) z. *sliemer(d)*

slijk de, ook et (bet. 3, 4); -ken; -kien [sluk] 1. keer dat een mens of dier slikt, likt *De hond was zo bliede, ik kreeg een peer slikken in et gezicht* (Nbk) 2. het slikken (Dhau) *Dat is een aorige slikkebek, die is altied an de slik slikt, likt altijd*, d.i. vooral: hij/zij snoept altijd (Dhau) 3. snoepgoed *een buse vol slik* (Ma), *Die het een protte slik in de buse* (El, Dho), *Hej' nog slik in huus?* (Nw), *veur een cent slik*

slikgeld - slikspul

ophaelen snoep (Ow), *Ik heb een betien slik mitneumen* (Nw), *Die hooft ok wel van slik op 'e doeme van snoepen* (bl) 4. geld (Bdie) *As de koenen nog in 't laand lopen en et snijt, maekt dat vaeke slik* levert dat geld op (ze hoeven dan nog niet op stal, omdat die sneeuw maar licht is en zo weer verdwenen is) (Bdie) 5. slijk, modder (Nw), vooral: natte veenspecie (Ol-Nl) *Vroeger kwam de slikmeter om de roeden slik op te nemen, et is natte vene* (Ol-Nl), *D'r ligt slik bij et waeter* modder (Nw)

slikgeld (Sz) ['slɪk...] - slikgeld
slikgoed (Wol) et ['slɪ...] 1. snoepgoed *Hej' nog wat slikgoed in 't trommegien?* (Wol)
slikkebek (Dfo, Dhau, El) de; -ken; -kien ['slɪkəbək] 1. (vooral van kinderen) iemand die veel snoept *Die kiender bin toch zokke slikkebekken* (El), *Dat is een aorige slikkebek, die is altied an de slik* (Dhau), *Et bin van die slikkebekken* (Dfo)
slikkebekken (WS, verspr. OS) zw. ww.; onoverg.; slikkebekte, het slikkebek ['slɪkəbək] 1. likkebaarden *De hond het zoe'n zin an wat, hi'j zit te slikkebekken* (Bu), *Hi'j slikkebekte et uut, zoe'n zin het hi'j d'r an* (Np, Nw), *Hi'j vun et zo lekker, dat hi'j slikkebekte d'r over* (Wol), *As we sommig eten niet lusten, dan zee mien moeder: 'Laeter kuj' d'r nog wel es naor slikkebekken'* (Op), *Die oolde man had zoe'n zin an die jonge meid, hi'j slikkebekte et uut* (Nw), *Ik hebbe 'm een klap an de kop geven, hi'j slikkebekte et uut* (Ste)

slikken zw. ww.; overg., onoverg.; slikte, het slikt ['slɪk] 1. likken, likkende bewegingen maken (met de tong) *Honnen meugen je graeg even slikken* (Obk) *De hond slikt je an de hanen* (Nbk), *Hi'j slikte 'm om de mond, zoe'n zinne had hi'j d'r an* (Nw), *Hi'j slikte 'm om de bek* (Nbk), *Die kosten bin wel lekker, mar je zitten altied mit die pitten te slikken* likkende, slikkende bewegingen maken (Ow), *iene om 't gat slikken* erg vleierig, kruiperig doen tegen iemand (bl), *d'r ommetoe slikken* traag, op kieskeurige wijze eten (Obk): *Toe, eet now es evenpies flink deur en zit d'r niet zo ommetoe te slikken* (Obk), zo ook *d'r ommehenne slikken* id.: *Toe, je slikken d'r ommehenne as een katte om de hiete bri'j* (Sz) 2. (overg.) doorslikken,

wegslikken *pillen slikken*, *Vroeger mit Berkoper mark kwammen d'r soms ok van die kerels die vuur slikken konnen, en dat vunen wi'j as kiender zo griezellig* (Obk) 3. (onoverg.) de slikspiere gebruiken *Een keer slikken en vot was 't!* en het was doorgeslikt (Nbk), *Ik mos d'r tegen slikken om et op te kriegen* moest geweldig m'n best doen om het op te eten (Ow) 4. (overg.) snoep tot zich nemen *Dat kiend zit altied te slikken* (Bu), *Ze slikken altied* (Ow), *Hi'j mag wel graeg slikken* (Obk, Ma), *Die jonge dee niks aandars as slikken en vreten* (Obk) 5. zich laten welgevallen, met moeite iets aksepteren *Die moet nogal wat slikken om de vrede te beweren* moet zich nogal wat laten welgevallen (Ste), *Dat moej' ok mar slikken* kennelijk wordt gevonden dat je het zomaar moet aksepteren (Bu), *Doe mar net as of ie niks heuren en slik mar een keer* leg je er maar even bij neer (Bu), *Je hoeven niet alles van die man te slikken* te aksepteren (Op)

slikker z. *slikkerd*

slikkerd (verspr.) Ook **slikker** (Db, Nt, Op) de; -s; slikkertien ['slɪkɾ(t)] 1. (vooral van kinderen) iemand die veel snoept *De schoelekiender bin in de regel slikkers bij de winkelties* (Nt), *Die jonge is een grote slikkerd* (Np), *Et is ok een oolde slikkerd* iemand die veel snoept (Wol) 2. vleier (Obk)

slikkeri'je (verspr.) de ['slɪkɾ'tjə, ...ejə; z. -i'je] 1. snoepgoed *Dat kiend het altied slikkeri'je bij heur* (Obk) 2. het (voortdurend) snoepen *Et is me daor altied een slikkeri'je* (Np) 3. het (voortdurend) minnekozen (Nbk) *Et is me altied een slikkeri'je mit dat stel!* (Nbk)

slikkerig (Nbk) bn.; -er, -st ['slɪkɾəx] 1. geneigd tot snoepen 2. geneigd tot minnekozen

slikkeslakken (WH) Ook **slakken** (Sz) onbep. w. ['slɪkəsɫakɳ/slakɳ] 1. in te groot schoeisel lopen (zodat men er steeds bijna uit glijdt) *Wat loop ie toch te slikkeslakken!* (Spa)

slikkien (Dho) et; slikkies ['slɪkin] 1. snoepje, enig snoepgoed *Hej' een lekker slikkien?* (Dho)

slikkont (Db) de; -en; -ien ['slɪkont] 1. zoetekauw

slikspul (Ld, Sz) et ['slɪkspul] 1.

snoepgoed *De kiender meugen as ze jaorig binnen niet meer op slikspul trakteren* (Ld) **slikzucht** (Sz) ['sl...] - likzucht (bij kalveren of schapen)

slim I bn., ook bw. (bet. 3); -mer, -st [slum] 1. erg, ernstig, slecht, ramspoedig *Now is dat niet zo slim, aj' 's morgens in bedde liggen en ie hebben de slaop nog niet al te best uut* (b), *Vrouwluden willen 't altied haost slimmer maeken as 't is* het erger doen zijn (p), *Ie maeken et vule slimmer as et is* je overdrijft, zó erg is het nu toch ook weer niet (Nw), *Dat was haost nog slimmer* (b), *Et wodde hoe langer hoe slimmer* (b), *Dat de meensken om oons henne, nee, slimmer nog, dat wij mekeer zo zeer doen kunnen (...)* (b), (hier gezegd van iemand aan wiens wijze van eten men kan zien dat hij erg hongerig is:) *Al hadde hi'j de maege veurtied krek op 'e blicke had, dan hoefde 't niet slimmer* (b), *Wodt et now niet wat al te slim?* (b), *N. het et altied lieke slim* (Db, Nbk), *Et huj verzoepen laoten is nog veule slimmer* (p), *Now vunnen de kiender van de burenen (...)* dat niet zo slim vonden het helemaal niet erg (b), *Ik vien et wel slim, heur* (Np), *Ie vienen et niet slim, now?* je vindt het toch niet erg, hè? (Nbk), *In zoe'n tied zo'k 't niks slim vienen as ze (...)* zou ik het niet erg vinden wanneer men (...) (b), *Hi'j kon wel wat hebben, mar dit was him toch veuls te slim* (j), *Bi'j dat slimme ongelok het hi'j gelok had* (Db), *Hi'j het een slim ongelok had* (Ow), *d'r slim an toe wezen* ernstig ziek zijn, het slecht maken (Np), *Dat is een slimme ziekte* (Op), (zelfst.) *Et was veur die slimme zieke* [voor die ernstig zieke persoon] *een uitkomst dat hi'j uut et lieden weg was* (Obk), (zelfst.) *N. is d'r altied as d'r wat slims mit de familie is* (v) 2. moeilijk, lastig (Db, b), *'Supporter' numen ze dat mit een slim woord* (b), *Stellingwarver riempies schrieven, nee, dat is niet zwaor, niet slim* (b), *een brief vol slimme woorden* moeilijke, lastige woorden (b), *Een slim kerwei moej' mar zo gauw as et kan deurhenne daeveren* (Db) 3. (vaak als Ned. ervaren) schrand, scherp van verstand *Hi'j is een slimme jonge* (Ol-Nl), *een slim kereltien* een leep, gewiekst mannetje (Dhau, Ma, Nw, Ow), zo ook *Zie die slimme ogies van 'm es*

(Wol), *Da's een slim plannegien* (Dhau, Wol), *N. het dat mar weer slim bedocht uitgeslapan, gewiekst* (El), *...uutdocht id.* (Wol), zo ook *Die kerel kuj' gien vat op kriegen, die is je altied te slim of* (Obk), *Hi'j is iederiene te slim of* (Pe-Db), *De meeste jaegers willen et niet weten as een vos heur te slim of west is* (b) en *Hi'j was zo liep, hi'j was de duvel te slim of* (Ld), *...te glad of* (Dho), *zo slim as een vos* (Ld) * *Wie niet stark is moet slim wezen* (Np) **slim** II Ook **slimme** (Db, Np, Obk, b, j) bw.; -mer, -st [slum] 1. (de vorm *slimme* doet zich all. voor als graadaanduiding bij bn., zn. en tegenw. deelw.) slim, in hoge mate *Daor bin wi'j slim dankber veur* (bl), *We hadden 't slim mit heur te doen, want ze raeken daordeur ok slim in de perblemen* (Ol-Nl), *Et weer was slim min en dat speet oons ok slim, want wi'j hadden slimme graeg een aentien fietsen wild* (Ol-Nl), *Et smaekte him slimme lekker* (j), *Aj' rops binnen hej' de kieren vaeke stokkend, dan bi'j slimme sleets* (Np), *Et is daor slimme smerig* (Obk), *Hi'j is slim ziek* (Nbk, Ol-Nl), *N. is slimme aorig* (v), *...kwaod* (Np), *...is slim toek* (Ow), (...) *dan wodden wi'j vanzels slimme ni'jsgierig om te weten te kommen hoe disse man dat zo kalm zeggen kan* (b), *K. was slimme karks* (b), *Die meensken bin slimme makkelik* (Np), *Et zaod het slimme verlet van zonne en wiend om druge te wodden* (Db), *Et foons 'De Laeste Eer' har slim verlet van centen* (b), *Hi'j het et slim te pakken, hi'j is zo verkolen as een oolde hond* (Ld), *Dat gevrot in oons tunegien gong oons dan ok slim an 't hatte* (b), *Bi'j vis smaekt mosterdstip slimme lekker; zoerstip wodde ok wel bruukt* (Obk), *Hi'j het een zwaore baene, et is daor slim anpakken* (Ol-Nl), *Die lui kwammen slim te passe doe heur huus ofbraande onder-vonden ramspoed* (Ol-Nl), *'t Wodt slim mien tied om op te holen* het is voor mij de hoogste tijd (Ol-Nl), *Hi'j ziet d'r slim plofferig uut* (Spa), *Doe et om pries en premie gong bi'j et hadrieden, wodde et slimme spannend* (Obk), *Et kan soms gebeuren dat een ei slimme min ofdoppen wil* (Obk), *Et kwam te slim an, et was heur baozig genoeg* die klap, dat probleem was voor haar/hen te groot (Ow), *Hi'j het et*

slimme - slinger-om-de-snuut

slim te pakken heeft nogal last van die verkoudheid, aandoening anderszins, kan z'n emoties niet goed aan (Np, Wol), *Daor he'k et niet slim op staon* dat zie ik niet zo zitten, dat vertrouwd ik niet zo (Ste), *Ik heb me daor slim over opwunnen* (Nbk), *Doe-dertieden har de dokter et slimme drok* (b), *Ze had et et slimste neudig* het meest (v) **slimme** z. *slim* II

slimmegies (vo) bw. ['slimæxis] 1. op een wijze die enigszins gewiekst, leep aandoet *Sietse lachte wat slimmegies* (vo)

slinger de; -s; -tien ['slɪŋ(g)ɾ] 1. zwaai, zwaaiende beweging *mit een grote slinger et bien over de beddeplaanke gooien* (k: Ste), *Ik moet de slinger* [nl. die van het uurwerk] *geregeld een slingertien geven, anders blijft hi'j staon* (Db), *De zeunen van de spullebaozen keerden dan de bak-kies even op en zo kreeg ie dan een mooi slingertien* (j), *mit een slinger en een slag* oppervlakkig werkend, hier en daar iets uitvoerend maar niet grondig (Ma, Nbk, Nw): *Ik heb et even daon mit een slinger en een slag* (Nw), *Hi'j is an de slinger* is op pad, is bij pad en weg zonder doel, zonder nut, bijv. naar een kafé (Ste), *Hi'j het et goed an de slinger* het gaat hem goed en hij heeft het naar z'n zin (Bu), *Die het een slinger an 't gat* loopt vlot, loopt met stevige pas (Nbk), *De jongelu bin wel an de slinger* hebben flink pret (El), *je slinger hebben* z'n draai hebben, opgewekt en voortvarend bezig zijn: *Die het (aorig) zien slinger* (verspr.), *N. had gister zien slinger niet* kon z'n draai niet vinden (Wol), *Hi'j het zien slinger, hi'j het plezier* (Ld), *Die het zien slinger wel vandaege* (j, vo, Nbk), zo ook *Die had goed zien slinger* had duidelijk z'n draai, was goed op dreef (Nw, Ow), *een slinger an 't gat* een drukke en ijdele vrouwspersoon (Nbk) 2. uithalende, slaande beweging: tegen, voor iemands hoofd *Ie kun wel een slinger kriegen* (Np), *'k Zal je een slinger geven* (Bu), *Ik zal die jonge een slinger om de oren geven* (Diz, Ol-Nl, Obk), *De meester gaf vroeger wel es een jonge een slinger om de bek* een klap voor, tegen z'n gezicht (Np, Obk), *Geef him een slinger om de bek* (Dho), *een slinger om de smoel* (Dhau), *iene een slinger om de kop geven* (Nw), *et wark een slinger an de kop geven* het werk erg

oppervlakkig uitvoeren, met name gezegd van huishoudelijk werk (Obk), *Hi'j kreeg een slinger om de snute* (Bdie, Nt) 3. flinke bocht: in een weg, waarwater e.d. (Dhau, Ste) *een slinger in de weg* (Dhau, Ste) 4. kleine bui, rand of staart van een bui die valt (Nbk, Np) *We hebben d'r nog krek een slingertien van had* (Np) 5. klodder, sliert (die men morst, die rondvliegt enz.) (Ld) *Havermoutpap is wel es wat slaanterig, dan kuj' wel es een slinger om de smoel kriegen* (Ld) 6. guirlande of slingerende versiering anders- zins *slingers ophangen in huus as een kiend jaorig is* (Nbk) 7. pompzwengel (Diz, Nw) 8. honingslinger (bs: Dfo, Obk) 9. slinger van een uurwerk *De slinger vul me van de klokke* (Nw, Np), *Ik moet de slinger geregeld een slingertien* [een slingerende beweging] *geven, anders blijft hi'j staon* (Db), *Et gaot zo regelmaotig as de slinger van de klokke* (Ld) 10. sluitboom van een deur (Spa) *de slinger van de mendeuren* (Spa) 11. bekend gereedschap waarmee men de motor van een auto, tractor e.d. aanslingert (Nbk, Ol-Nl) *Vroeger mossen we de auto anslon mit de slinger* (Ol-Nl) 12. wiel of handvat waarmee men ronddraaiende bewegingen maakt om bep. installaties, instrumenten aan te drijven (j, Np) *N. was een grote kiender- vrund en leut ok wel es een jongien even dri'jen an de slinger* (j), *An een biete- mesiene zit een slinger* (Np) * (raadsel) *Ik ken een husien/Mit een keuperen krusien/ Mit een slinger an 't gat/Rao, rao wat is dat?* oplossing: koffiemolen (van het type dat men op z'n schoot houdt) (Bu)

slinger-om-de-bek (Dfo) de ['slɪŋ(g)ɾom dɔbɛk] 1. hetz. als *maelenbri'j*, z. aldaar **slinger-om-de-mast** (b: ln) de; -en ['slɪŋ(g)ɾomdamast] 1. lange vrouw **slinger-om-de-paol** (Bdie) de ['s...] 1. hetz. als *posstro*, z. aldaar **slinger-om-de-snute** (Ma, Nt, Obk, Sz) Ook **slinger-om-de-snuut** (Spa) de ['s...] 1. raapstelen (Ma, Obk), vgl. *Raapstelen nuumden ze vroeger vanwegens de staelties slinger-om-de-snute* (Obk) 2. hetz. als *posstro*, z. aldaar (Nt, Sz) 3. hetz. als *haevermoutenbri'j*, z. aldaar (Spa) **slinger-om-de-snuut** z. *slinger-om-de-snute*

slingerachtig (bet. 1: Ld, Np, Nw, Ol-Nl, Spa, bet. 2: Dfo) bn., bw.; -er, -st ['slɪŋ(g)ɾaxtəx] **1.** (bn.) nogal bochtig, enigszins slingerend *Et pad is daor wat slingerachtig* (Nw) **2.** (bw.; van de wijze waarop men zich lopend verplaatst) moeilijk, op slingerende wijze (Dfo)

slingeraep (Dhau, Dho, Op, Wol) ['sl...] - slingeraap: lange, dunne persoon

slingerballe (Wol) ['sl...] - slingerbal

slingerbille z. *slingerbille*

slingerbien (bet. 1: El, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, bet. 2: Dfo) et; -en; -tien ['sl...] **1.** lang, slingerend been *Dat peerd lop niet recht, et het van die slingerbienen* (Pe-Dbl) **2.** iemand die slecht ter been is (Dfo)

slingerbille (Nbk, Np, Ol-Nl) Ook **slingerbiele** (Dfo, Diz, Nbk, Obk) de; -n; -gien ['slɪŋ(g)ɾbilə/...bilə] **1.** lange, dunne, slappe persoon, vaak ook: iemand die vreemd loopt

slingerbocht (Nbk) ['sl...] - kronkelbocht, ook: meander

slingerboom (Ld, Nt, Obk, Op) de; ...bomen; -pjen ['sl...] **1.** boom waarin kinderen goed slingerende bewegingen kunnen maken (als spel) *De kiender zochten een mooi slingerboompien uut* (Obk)

slingerdeslag (Diz, Obk, Ol-Nl) de ['slɪŋ(g)ɾdəsɫax] **1.** de Franse slag *mit een slingerdeslag* (Ol-Nl)

slingerdiek (Nbk) de; -en; -ien ['sl...] **1.** weg met veel bochten

slingeren zw. ww.; overg., onoverg.; slingerde, het slingerd ['slɪŋ(g)ɾɪŋ] **1.** (onoverg.) zwaaien, slingerend heen en weer bewegen *A sprong van de toolter, et touw slingerde nog een posien henne-en-weer* (Nbk), *De slinger slingert henne-en-weer* (Nw), *in de ringen slingeren* d.i. aan de ringen (als gymnastische activiteit) (Nw), *Wat slingert hi'j mit de aarms* wat maakt hij toch rare, zwaaiende bewegingen met z'n armen (Bu), zo ook *N. slingert aorig mit et iene bien* (Bu), *Hi'j zit mit de bienen te slingeren* (Dho) **2.** (onoverg.) zich met onregelmatige, zwaaiende bewegingen voortbewegen *De aep slingert deur de bomen* (Nw), *...slingerde van de iene boom naor de aandere* (Ol-Nl), *op 'e fiets slingeren* met een zwaai op z'n fiets

springen (Ow), *Ze slingerde van de fiets sprong*, stapte met een zwaai van haar fiets (El), ook: viel met een zwaai van haar fiets (El), *Hi'j is deur de klap uut de aar slingerd* (Nbk, Nw), zo ook *Hi'j is van de waegen of slingerd* (Nw), *Et gat is te roem, de krappe slingert d'r in* is te wijd, zodat de *krappe* heen en weer kan schieten (Ow), *Ie moe'n niet zo slingeren* zwaaiend, zig-zaggend over de weg gaan (Spa), *Hi'j zit altied zo te slingeren op 'e fiets* (Dho), *Hi'j slingert de weg langes* (Ste), *...reer de diek langes* (Np, Bu), *Hi'j slingert d'r raer langes* (Diz), *...henne* (Wol), *Die kiender slingeren over de weg, de hiele weg bin ze neudig* (Db), *Hi'j slingerde ok aorig de diek uut, hi'j was zo dronkend as een oele* (Ld) **3.** (onoverg.) in een kronkelende lijn lopen, een bochtige loop hebben *Et Diep slingerde hier vroeger nog vule meer deur de lanen* (Ow) **4.** (onoverg.) rondhangen (El, Np) *Hi'j slingert de hiele dag om de deure* (Np), *Die slingert een boel bij de weg* (Bdie, El, Np) **5.** (onoverg.) zich in een lange rij, elkaar bij de hand vasthoudend, slingerend voortbewegen bij een bep. kinderspel (Np), vgl. *Op 't schoeleplein bin ze nooit meer an 't slingeren* (Np) **6.** (onoverg.) geraken (Np, j) *Hi'j slingerde mit iene an de praot* (Np), *Zodoende was hi'j an J. slingerd, een boeredochtertien* (j) **7.** (onoverg.) niet opruimen, niet opbergen, op de plek laten waar het (gebruikt) is, in *slingeren laoten*: *Hi'j lat altied alles slingeren, overal ligt wat* (Np, Nbk), *de boel slingeren laoten* nooit z'n zaken opruimen, meenemen enz. (Nw), *Zi'j lat altied alles aachter heur gat slingeren* neemt nooit iets weer mee, laat het achter waar ze het gebruikt heeft (Obk) **8.** (overg.) met een zwaai gooien *Hi'j het et nocht d'r of, hi'j slingert de kaorten over de taofel* (Wol, Dho), *De goochelaar slingerde de kaorten aorig deur mekaander* (Pe-Dbl), *Hi'j slingerde de boel van de taofel* (Nw), *iene op 'e bon slingeren* (Nbk) **9.** (overg.) doen vallen door met een slingerende beweging te werpen *Ze perbeerden mit knuppels om appels van buurmans boom te slingeren* (Ld) **10.** (onoverg.) zwingelen (aan een pomp-zwengel) (Bu, El, Ld, Ol-Nl) *Wil ie even slingeren mit de pompe?* (Bu), *Hi'j*

slingerhunnig - slinter

slingerde an de pompe (Ol-Nl) **11.** oogsten (van honing) met een slingermachine (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) **12.** (onoverg.) in de vorm van één of meer slingers om iets (heen) gaan, zich vastzetten *een touw om een paol slingeren* (Nbk), *Die raanken slingeren mooi om de stokken* (Dho), *De kamperfoelie slingert mooi deur de boom henne* (Diz) **13.** (overg.) naden afwerken met de zogeheten slingersteek, z. ook aldaar, bet. 2 *Ik moet (de naoden van) de jurk nog slingeren* (Nbk)

slingerhunnig z. *slingerhunning*

slingerhunnig (verspr., bet. 2: bs: Ow) Ook *slingerhunnig* (Ste, bs: Dfo, Obk, Op) de ['sl...] **1.** slingerhoning **2.** honing uit raten waarin broedsel zat (bs: Ow)

slingerig (Dhau, Diz, Np, Ste, Sz) bn., bw.; -er, -st ['slɪŋ(g)ɾəx, ...gəɾəx] **1.** kronkelend, met een bochtige loop (Sz) *een slingerig pad* (Sz) **2.** op zigzaggende, heen en weer slingerende wijze (Diz, Np, Ste) *Die lop d'r wat slingerig henne* (Np, Ste) **3.** (bn.) lang en dun (Dhau) *een maeger, slingerig varken* (Dhau)

slingerkörf (bs: Dfo) Ook *slingerraem* (bs: Dfo) de; ...körven ['sl...] **1.** voorziening in een honingslinger waarin de raampjes ronddraaien *In de slingerkörf passen zoe'n vier tot twaelf hunning-raempies; dat hangt van de grootte van de hunningsslinger of. Deur de slinger wo'n de raempies in de ronte slingerd en vliet de hunnig mit vaosie tegen de kaanten van de tonne; de hunnig lopt onder de tonne in bi'jgliks een emmer* (bs)

slingerpad (verspr.) ['sl...] - slingerpad (lett.), kronkelend pad

slingerpaol (Ld, Nt, Obk, Ol-Nl, Wol) de; -en ['sl...] **1.** hetz. als *lantierpaol*, z. aldaar **slingerplaante** (Bu, Nbk, Ol-Nl) ['sl...] - slingerplant

slingerraem z. *slingerkörf*

slingerslag (verspr.) de ['slɪŋ(g)ɾslax] **1.** snelle maar onnauwkeurige, nauwelijks serieuze manier van werken *wat mit de slingerslag doen* (Ste), *...mit een...* (Obk, Nw), *mit een slingerslag deur et wark gaon niet bep. grondig* (Nw), *Gao d'r mar even mit een slingerslag bi'j langes* (Np)

slingersteek (bet. 1: Dfo, Np, Nt, Spa, Ste, bet. 2: Nbk) de; ...steken; ...stekien ['sl...] **1.** grote steek waarmee men naait (ook

pierewipsteek), vgl. *Ni'jen mit een grote slingersteek, mit een pieterwipsteek, is mit een grote steek ni'jen* (Ste), *Dat he'k even mit een slingersteek an mekeer vaaste zet* (Nw) **2.** bep. steek om naden in kleding mee af te werken (om rafelen te voorkomen) (Nbk)

slingertouw (Dhau) ['sl...] - slingertouw **slingeruurlark** (Ol-Nl) ['sl...] - slingeruurlark

slingerweg (Ol-Nl, Ow) de; -en; -gien ['sl...] **1.** weg met veel bochten

slingerworp (Wol) ['sl...] - slingerworp **slingerziekte** (verspr. OS, Np, Spa) de ['sl...] **1.** draaiziekte (bij schapen) *As schaopen de slingerziekte hebben, doen ze niks as in de ronte lopen* (Nbk)

slink (bet. 1: OS, Np, Nt, Nw, Ol-Nl) Ook *slenke* (bet. 1: Bu, Sz, bet. 2: Nt) de; -n; ...slinkien ['slɪŋkə/'slɛŋkə] **1.** lager gelegen stuk in het land *In dat hoge land ligt toch nog een slenke* (Sz), zo ook *D'r zit een slinke in* (Nw) **2.** droge sloot (Nt), ondiepe greppel (Obk)

slinken (verspr.) ['slɪŋkɪŋ] - (in)slinken: van een voorraad, van het geld: *Et slinkt aorig* (Ma); inkrimpen bij de bereiding: *Spinaosie slinkt aj' et koken* (Bu), *De iene gruunte slinkt hadder as de aandere* (Ow) **slinker** (Bu) de; -s ['slɪŋkɪ] **1.** iets dat slinkt (z. *slinken*), vgl. *Tuunbonen bin slinkers* (Bu)

slinks [slɪŋks] - slinks, sluw, listig *Ze hebben dat mit een slinkse slag veur mekeer kregen* (Dfo), *Dat het hi'j op een slinkse wieze veur mekaer kregen* (Nt), *Die kerel hoolt d'r rere slinkse streken op nao* (Np)

slinksgewies z. *slinksgewieze*

slinksgewieze (verspr. OS, Dho, Np, Nw, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook *slinksgewies* (Np) bw. [slɪŋksxəwi:zə, ...xəw...] ; aks. wisselt/...xəwis] **1.** op slinkse, sluwe, stiekeme wijze *Zo slinksgewieze het hi'j dat flikt* (Db, El, Nw), *Zo slinksgewies zee hi'j et* (Np)

slinter (Dfo, Nbk, Np, Obk, v, l) Ook *slenter* (verspr.) de; -s (bet. 2) ['slɪntɪ/'slentɪ] **1.** in *an de slenter* de hort op, weg, ervandoor (lopend) *Ik hebbe an de slinter west* (Np), *Die is altied an de slenter, et is een sleperd* (Ste, Nw), *N. is nogal gauw an de slenter* nogal vaak weg (Op), *N. is even*

an de slenter (Bu), *Bi'j' op 'e slinter west?* ben je de hort op geweest? (Obk, Nbk) **2.** lange, dunne persoon (Dfo, Nbk) *Wat een lange slinter!* (Dfo)

slinterbille (Bu, Np) de; -n; -gien ['slɪntɪr bɪlə] **1.** iemand die erg slenterend, slungelachtig loopt (Bu) *Da's ok een zorige slinterbille* (Bu) **2.** erg magere koe (Np) **3.** erg magere persoon (Np)

slinteren (Dfo, Nbk, Np, Obk, v, l) Ook **slenteren** (verspr.) ['slɪntɪr/'slen...] - slenteren, langzaam wandelen (z. ook *slaan-teren*, bet. 2) *Hi'j slintert bi'j de diek langes* (Dfo), *Hi'j slintert wat bi'j de diek* (Np), *Hi'j lopt wat om huus te slenteren* (Nw), *Hi'j kwam d'r an slinteren* (Np), *Hi'j lopt mar wat te slinteren* is aan het lanterfanten, doet niets (Nbk)

slinterig (Np) Ook **slenterig** (Np) bn., bw.; -er, -st ['slɪntɪrɔx/'slen...] **1.** slenterig, slenterend *Die man lopt d'r wat slinterig henne lusteloos slenterend* (Np)

slipjacht (Ow) ['sl...] - slipjacht *een meute honnen bi'j een slipjacht* (Ow)

slipjasse (Bu, Db, Obk, Spa, Ste) Ook **slippiesjasse** (Nw) ['slɪpjəsə/'slɪpɪsɔsə] - slipjas, pandjesjas

slipofstaand (l) ['sl...] - slipafstand
slippe de; -n; slippien ['slɪpə] **1.** slip: van een kledingstuk *de slippe van 't hemd* (Nbk, Ow, b), *...van de jasse* (Bu), *...van de jurk* (Ste), *De slippen bin de stokken van et split of; dus veur haj' een slippe en achter ok; an de ziedkaanten haj' splitten en an de boverkaante zat een driehoekien (een extra lappien) tegen et inscheuren* (Ow), *Hi'j zit me altied op 'e slippe* komt me veel te vaak langs (Ste)

slippedregen (Ste) onbep. w. ['slɪpɛdrɛ:ŋ] **1.** dragen van slippen van de bruidsjurk

slippen zw. ww.; onoverg.; slipte, is/het slipt ['slɪpm] **1.** wegglijden *Hi'j slipt de hiel tied uut de schoenen, want ze bin 'm te groot* (Ste) **2.** uitglijden *An de sporen te zien het zien auto daar allemachtig slipt* (Nbk), *Hi'j is slipt, hi'j is de bocht uut vleugen* (Nbk)

slipper (Dhau, Nbk) ['slɪpɪ] - (vaak verkl.) slippertje *een slippertien maeken* (Nbk, Dhau)

slipperen (bl) zw. ww.; onoverg.; slipperde, het/is slipperd ['slɪpɪr] **1.** uitglijden, hetz. als *slippen*, ook fig.: *Hi'j slippert keer*

op keer maakt voortdurend slippertjes (bl)
slipperig (Dfo) bn. ['slɪpɪrɔx] **1.** (van patrijzen) tokkend op de karakterieke wijze *Wat een slipperig geluud* (Dfo)

slippien (spor.) ['slɪpin] - slipje (bekend kledingstuk voor vrouwen)

slippiesjasse z. *slipjasse*

slipproef (l) ['sl...] - slipproef

slissen (Nbk, Ow) ['slɪsɪŋ] - op bep. wijze lispelen: *slissen wat slissen, niet goed meer praoten kunnen* (Ow)

slisteren (Wol) zw. ww.; onoverg.; slisterde, het slisterd ['slɪstɪrɪ] **1.** hetz. als *slissen*, z. aldaar *Iene die de tanen uut de mond het, die slisterd* (Wol)

sliw (El, Nbk, Obk, bl) Ook **sluw** (Nbk), **sleeuw** (b: ln) bn., bw. [slɪw/slyw/sli(:)w] **1.** op overzoete wijze pratend, liefkozend, overdreven flauw, kinderachtig *Et is toch zo'e'n sliwwe tulle, jong!* (Obk, Nbk), ook: het is toch zo'n lizig, slap meisje (bl), *Hi'j dot toch altied zo sliw tegen zien pakezegger* (Nbk) **2.** (van personen) een beetje suf (El) *Hi'j is sliw vandaege, hi'j kon wel niet goed wezen* (El)

slo-an z. *slaons*

slobbe (bet. 1: Mun, Ol-Nl, bet. 2: Bdie) de; -n; -gien ['slobə] **1.** slobeend (Mun, Ol-Nl) **2.** vaatdoek (Bdie) * *Welterusten/De kop op 't kussen/'t Gat in de dobbe/Slaop as een slobbe* (Mun)

slobben z. *slobberen*

slobber Ook **slobberd** (Bu: bet. 6) de; -s (bet. 1, 3); -tien ['slobɪ(t)] **1.** (vaak verkl.) bep. hoeveelheid voer voor het vee, met name varkens, koeien en paarden, nl. als mengsel van water (of soms wei) en meel (van verschillende soorten), vaak hetz. als *lienmaelslobber*, z. ook aldaar (WS, Db) *Et lienmael deden ze vroeger in een emmer mit waeter en dan bereurden ze et totdat et slobber wodde; dan voerden ze et an et vee op* (Ol-Nl, Op, Wol), *In een maeltonne lag vroeger een nappe daor et mael mit uut de tonne in een emmer (mit water) schept wodde om slobber veur de koenen te bereuren* (Op), *De varkens moe'n nog slobber hebben; koenen die niet al te graeg binnen, kriegen ok slobber* (Ste), *De koenen kregen vroeger elk een emmer slobber* (Spa) **2.** koffie (Np) *Za'k je nog een bakkien slobber injutten?* (Np) **3.** (van kledingstukken) slobberende wijze van

slobberd - slodegreven

hangen (Ol-Nl), in *op 'e slobber. Trek de hopen es op, ze hangen helemaal op 'e slobber* (Ol-Nl) 4. veel te ruim sluitend, slobberig afhankelijk kledingstuk (Dho) *Wat een slobber!* (Dho) 5. te ruime schoen (Obk) *Die grote slobbers kan ik niet op lopen* te grote schoenen (Obk) 6. slobberig, slordig gekleed iemand (Bu, Nw, Obk) *Wat is dat een slobber van een vent, hij is altijd lieke stokkend en smerig* (Obk) 7. z. *slobberd*

slobberd (Dfo, Ld, Nt, Obk, Op, Ow, Pe-DbI, Ste) Ook *slobber* (bet. 1: Np, Nt) de; -s; slobbertien ['slobɾ(t)] 1. in *een goeie slobberd* een goeie sloeber: *Et is een goeie slobber, je* (Nt) 2. z. *slobber* bet. 6 **slobberdewietskesoep** (Nbk) Ook *slobberdewumkesoep* (Ol-Nl) de ['slobɾdɔ'witskəsup/...'wamkəsup] 1. zeer dunne soep *Die soep is dunne joechel, d'r zit haost niks in, 't is slobberdewietskesoep* (Nbk)

slobberdewumkesoep z. *slobberdewietskesoep*

slobberen Ook *slobben* (bet. 2: Dho, bet. 3: Ma), *sloeben* (bet. 3: Ma, Wol) zw. ww.; onoverg.; slobberde, het slobberd ['slobɾɲ] 1. slobberen: slurpend drinken, sterk zuigen (Ste) e.d. *Wat zit hij toch te slobberen mit zien koffie* (Nbk), *Et is niet netties aj' slobberen bij 't drinken* (Obk), *Ie lieken wel een hond te slobberen* (Sz), (bij vergelijking) *De enten zitten zo lekker te slobberen in 't entekroos* (Spa) 2. slobberend afhangen (van kledingstukken), te wijf zijn (ook van schoeisel) *Die jasse is veul te groot, die slobbert d'r omme* (Ow, Dfo), *Die broek is me veul te wied, de rek is d'r uut, hij slobbert me om 't gat* (Bu, Op), *De broek slobbert him om de kont* (Nbk, Np, Wol), *De kleren slobberen him om de huid* (Ld), (onpers.) *Et slobbert him om 't lief* (b), *Wat is die vrouw toch maeger wodden, de kleren slobberen om heur henne* (Ol-Nl), *De schoenen slobben 'm om de bienen* (Dho) 3. met z'n voeten in te ruim schoeisel lopen (Ma, Wol) *Hij sloebt/slobt in de schoenen* (Ma) *As de schoenen je te groot binnen, dan sloeben je d'r uut* (Wol)

slobberig (verspr.) ['slobɾəx] - slobberig, te ruim (van kleding): *De kleren zitten 'm slobberig om de huid* (Sz, Wol), *Dat man-negien is slobberig in de kleren* (Ld);

slordig gekleed (Diz, Nw) *Wat lopt hij d'r altied slobberig bij* (Diz, Nw)

slobbertrui ['slobɾ...] - slobbertrui *Een spiekerbroek en een slobbertrui is bij de jeugd modern* (Obk)

slobente (Obk, Ol-Nl) ['slopentə] - slob-eend

slodder (Dhau, Obk, Sz) de; -s; -tien ['slodɾ] 1. sloddervos, slordige persoon *Die slodder kuj' niet alles doen laoten* (Obk)

slodderaachtig z. *slodderachtig*

slodderachtig (Obk, vo) Ook *slodder-aachtig* (Obk) bn., bw.; -er, -st ['slodɾaxtəx] 1. slordig, niet goed afgewerkt, niet erg verzorgd *H. zag een slodderachtige man van zoe'n stief dattig jaor* (vo), *Dat huus is slim slodderaachtig oftimmerd* (Obk)

slodderbosse (Sz) de; -n; ...bossien ['slodɾbosə] 1. iemand die het niet zo nauw neemt

slodderen (Dho, Np, Pe-DbI) zw. ww.; onoverg.; slodderde, het slodderd ['slodɾɲ] 1. slobberen (van kleding), z. ook *slobberren*

sloddergat (Ow) de; -ten; -tien ['slodɾgat] 1. slordig gekleed iemand, sloddervos

slodderig (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['slodɾəx] 1. flodderig, slap hangend (Bu) *Zo gauw as de pap uut de stof is, is et slodderig* (Bu) 2. slordig gekleed, met onverzorgd uiterlijk (verspr.) *Ik moet eerst de gatbaand an de schulk zetten, want et staot zo slodderig* (Sz), *Wat is dat een slodderig meenske* (Dhau), *Wat had dat vrommes et haor slodderig om de kop hangen* (Obk), *De jeugd geeft tegenwoordig niet vule om kleren, pattie zien d'r mar slodderig uut* (Ol-Nl), *Hij is mar slodderig in de kleren* (Bdie, Wol), *...zit ok...* (Bu), *Die lopt d'r slodderig bij* (Bdie)

slodderkont (Sz) Ook *slodderkonte* (Obk) de; -en; -ien ['slodɾkont(ə)] 1. sloddervos **slodderkonte** z. *slodderkont*

sloddervos Ook *slottervos* (Db) ['slodɾfɔs] (verspr.), ook wel 'slodɾfɔs/'slɔɾɾ... - sloddervos, vaak: iemand die slordig, slobberig gekleed gaat

slode-opmaeken z. *slootopmaeken*

slode-uutmaeken z. *slootopmaeken*

slodegreven (El, Nbk) onbep. w. ['slo:ədə...] 1. graven van één of meer sloten

slodemaeken z. *slootopmaeken*
sloden (verspr.) Ook *sloten* (Dho, Op), *opsloten* (Np, Nt, Nw, Ow, Spa, Ste, Wol), *opsloten* (Nt, Op), *uutsloten* (Op) zw. ww.; onoverg.; sloodde, het sloded ['slo:ədɪp/...tɪp/'opsl.../...sl.../'yt...] 1. schoonmaken en/of uitdiepen van sloten *De boeren moe'n elke haast sloden* (Wol), *Et eerappelrooien en 't sloden is daon* (Pe-Dbl), *De boer had et sloden daon* (Obk), *Vroeger mossen ze tussen zaod [oogsten van graan] en eerappels sloden* (Ld), *Die sloot moe'n we even opsloten* (Spa), *De wallen moe'n nog opslooted wodden* (Ste, Np), *De Domsloot wodde doe nog goed sloded* (Ol-Nl, Spa)
slodersgoed (Spa) Ook *slotersgoed* (Ol-Nl) et ['slo:ədr̥sxut/...tɪ...] 1. ruigte enz., heinsel uit een sloot *Da's een boel slodersgoed* (Spa)
slodersshake z. *sloothaoke*
slodersliende (Ol-Nl, Spa) Ook *slootliende* (Sz) de; -n ['slo:ədr̥s.../...] 1. lijn, touw, draad waarlangs men een sloot uitzet, uitgraaft, opschoont
slodeschouwen (El) Ook *sloteschouwen* (El), *slootschouwen* (Dfo, Nw) onbep. w. en het slodeschouwd ['slo:ədə.../...] 1. de schouw uitvoeren: van sloten *Mit sloot-schouwen mossen wi'j de raai uutmi'jen en de bojem uutplaggen* d.i. als de sloten geschouwd gingen worden (Dfo)
slodeschouwer (Bu) Ook *slootschouwer* (Dfo, Obk, Ste) de; -s ['sl.../...] 1. degene die namens het waterschap gerechtigd is de sloten enz. te inspecteren, te schouwen
sloeben z. *slobberen*
sloeber (Nbk) ['slubr̥] - sloeber, in *een aarme sloeber* stakker zonder enig bezit (Nbk)
sloeberig (Diz) bn., bw.; -er, -st ['slubr̥əx] 1. onverzorgd, slordig *Hij lopt d'r sloeberig bi'j* (Diz)
sloef(e) z. *sloefien*
sloefien (verspr. OS, Np, Ol-Nl, Wol, n) Ook *sloefe* (Dfo, b: lm), *sloef* (Np, Obk), *sloepien* (Op) et; sloefies ['slufin/'slufə/'sluf/'slupin] 1. sluiif, foudraal, vaak: vingerling, vingerbeschermer *sloefies om de vingers mit eerpelziken* (El, Ld, Ow), *De straoters brukten sloefies om de vingers* (Ol-Nl), *een sloefien op 'e doeme bi'j et eerpelschellen* (El), *Aj' de vinger*

kepotsteuken hadden bi'j et breien deej' d'r een sloefien omme, om 'm schone te hollen (El) 2. (verkl.) kondoom (Wol, n) 3. omslag voor brieven, enveloppe (Ol-Nl)
sloeg bn.; -er, -st [slux] 1. slaperig, lusteloos *Ik bin wat sloeg* (Nbk), *Dat kiend is zo sloeg as wat, die kon wel wat onder de leden hebben* (Ld), *Ik gao op bedde, heur, want ik bin zo sloeg as de pest* (Diz), *Ik bin zo sloeg as een Jan Dattien, ik kan de kop d'r niet bi'j hollen* (Wol) 2. zonder pit, suffig *een sloege kerel* (Np), (verb.) *D'r moet donkt mi'j een kerel kommen!* (...) *Gien sloegen iene!* (bl), (zelfst.) *Dat is niet iene van de heldersten; et is wat een sloege* (Ld), (zelfst., verkl.) *een sloegien* een suffe, haveloze vrouw (Ow) 3. (van plan- ten) slap neerhangend (Nbk, Op) *De bloemen hangen d'r aorig sloeg bi'j* (Op, Nbk) 4. in *sloeg stro* hetz. als *sloekstro*, z. aldaar (Bu) *Ik bin verreisd, ik bin zo sloeg* (Nw) 5. z. *sloek* II
sloegen (Nbk, Np, Ow) zw. ww.; onoverg.; sloegde, het sloegd ['slugɲ] 1. licht slapen, sluimeren *Nao et eten gaon we even sloegen* (Op), *Ik zit te sloegen* (Nbk), *Ik heb wat in de luie stoel legen te sloegen* (Nbk)
sloegerd de; -s; sloegertien ['slugrt] 1. sufferd, druiloor *Die vent is wel zoe'n sloegerd* (Obk)
sloegkont (Dfo) de; -en; -ien ['sluxkont] 1. koe met hangend, doorzakkend achterlichaam 2. vracht hooi die aan de achterkant van de wagen overhelt, oversteekt
sloegkop (Dfo, bl) de; -pen; -pien ['sluxkɔp] 1. iemand die het liefst wat zit te suffen, zit te slapen (bl) 2. sufferd 3. koe of schaap met slecht ontwikkelde hoorns (Dfo)
sloegkoppen (Np) onbep. w. ['sluxkɔpm] 1. suffen, bijna indutten *We zitten mar wat te sloegkoppen* (Np)
sloegoor (Db, Np, Nw, Obk, Ste, b: ln) de; ...oren; -tien ['slux...] 1. suffe manspersoon, druiloor *Wat is dat een grote sloegoor* (Obk), *Dat is zoe'n sloegoor, zo traoge as dikke stront* (Nw)
sloegslim (Obk) bn.; -er, -st [sluxslm; aks. wisselt] 1. slim en handig, listig *Et is een sloegslim vrommesien, ze kan je nog te grazen nemen ok* (Obk)
sloegstattend(e) (verspr. OS, Bu, Diz, Op,

sloek - sloepien

Spa, Ste, p, b) bn., bw. ['sluxstɑtɪt/...ɲdø] 1. druipstaartend, met de staart tussen de benen lopend, ook fig.: op bedeesde of schuldbevuste wijze voortgaand, beschaamd afdruijpend *Oonze hond kreup sloegstattend in de mand* (Db), *...ging d'r sloegstattend vandeur* (Op), *Die hebben we mooi te pakken had, hi'j leup sloepstattend vot* (Dfo), *sloegstattend d'r aachteran kommen* (Dhau), *Hi'j dreup sloegstattend of* (El), *Hi'j gong sloegstattend weer vot; dan weej' niet wat hi'j uutvoerd het, mar daor koj' laeter wel aachter* (Nbk), *Hi'j zol wel sloegstattend weerommekommen* (b)

sloek I (Np) de [sluk] 1. keel *Ik hebbe last van de sloek* (Np), z. ook *slok* bet. 2

sloek II (verspr.) Ook **sloeg** (Db, Dhau, Nbk, Nw, Obk, Ste), **sluuk** (WH) bn.; -er, -st [sluk/slux/slyk] 1. sluik (van het haar) *N. het sloek haor* (Bu), *...van dat sloeke haor* (Nt), *Ze het wel een knappe jurk an, mar ze het wel zok reer sloeg haor* (Nw, Db), *Ze het et haor sloeg om de kop hangen, 'mit slichte krullen', zeggen we dan* (Dhau), *Ze het gien krullegien in 't haor, et is mar een sloek bossien* (Ol-Nl)

sloeken (Np, Obk, Ow, Ste, Sz, Wol, s: Obk, b: lm, ln) zw. ww.; overg.; sloekte, het sloekt ['slukɔ] 1. (overg.) stiekem slachten, zonder vergunning (waarvoor men nl. zou moeten betalen) (Np, Obk, Ow, Ste, s: Obk) *Dat biggien hewwe sloekt stiekem geslacht, zonder dat men ervan wist* (Ste, Wol, Np), zo ook *In de oorlog hewwe verscheiden varkens sloekt* (Np), *...mos ie wel es een varkentien sloeken* (Obk) 2. smokkelen, de wet ontduiken (b: ln) 3. (van stro, riet e.d.) door te schudden gras, onkruid, korte stukjes verwijderen (Np, Obk, Sz, b: lm, ln), stro op die manier gereed maken om als dakbedekking aan te brengen (Np) *de roegte uut een bos riet sloeken* (Sz) *Ik was mit et roggestro an et opschonen, en alle kweekgrös en rommel heb ik d'r uut sloekt* (Obk)

sloekgarve (Bu) de; -n; ...garfien ['slukx...] 1. garve van schoon stro, waar nl. de ongerechtigheden uit waren verwijderd, z. ook onder *uutsloeken*, vgl. *Een sloekgarve was van uutsloekt stro* (Bu)

sloekslaachten (Ow) zw. ww.; onoverg.; sloekslaachte, het sloekslaacht ['sluk sla:xtɪ] 1. klandestien slachten, nl. zonder

het slachtdier aan de officiële keuring te onderwerpen (waarvoor men nl. moest betalen)

sloekstro (Nbk, Nw, bs) et ['slukstro:] 1. mooi recht, schoon stro, d.i. zonder ongerechtigheden als gras en onkruid *Sloekstro daor is de rommel uut, de kotte stokken, et was mooi regelmaotig lang stro, veur beddestro* (Nbk)

sloemeren (Ld, Wol, b) Ook **slumeren** (Bu, Ld), **slomeren** (Bu), **sliemeren** (Bu) ['slumɪɲ/'slɪm.../'slo.../'slim...] - sluimere(n), onvast slapen *Omke sloemerde meerst wat* (Ld, b)

sloep (spor.) [slup] - sloep (klein vaartuig) **sloepe** (Np) de; -n; sloepien ['slupə] 1. dop van de hoorn van een koe 2. voor *sloepien* z. ook *sloefien*

sloepen Ook **slupen** (WH) zw. ww.; onoverg.; sloepte, het (bet. 1, 3, 4)/is (bet. 1-3) sloept ['slupɪ/'slypɪ] 1. op sluipende wijze lopen *Hi'j kwam d'r an sloepen* (Diz), *D'r sloepte wat langes* (Np), *Doukies, as hi'j 't niet meer zien kan, zal hi'j stiekem over de dele in huus sloepen* (b), *Die katte sloepte aachter een polle, om nog dichter bi'j dat vogeltien te kommen* (Ld), *D. en mevrouw weren d'r stiekem uut sloept* (b), *N. sloepte de kestorie deur de butendeure uut* (b) 2. glippend gaan (Ste, p, b: lm, ln) *Hi'j sloepte nog krek deur de deure* (Ste), *Dat moej' niet sloepen laoten* dat moet je niet aan je voorbij laten gaan, die kans moet je je niet laten ontglippen (p, b: lm, ln) 3. sloffen als gevolg van te ruim zittende schoenen, klompen, laarzen (verspr.) *Die klompen bin te groot, ik sloep d'r in* (Ld, b: ln), *As de schoenen je te groot binnen, kuj' d'r uut sloepen* d.i. doordat ze te ruim zitten, er steeds uit schieten (El, Nw, Ste, Sz, Wol, Nbk) 4. te groot zijn van schoenen, klompen, laarzen zodat men sloffend loopt (Dfo, Np, Nw, Obk, Ow) *As schoenen te groot binnen dan sloepen ze* (Dfo, Nw, Obk), *De schoenen sloepen* (Nw), *...je haost uut* (Ow), zo ook *Die schoenen die sloepen me om de voeten* zijn zo groot dat je er bijna uit glijdt (Np)

sloependeweg (Nt) bw. ['slupɪdɔwɛx] 1. op sluipende wijze *Sloependeweg gong hi'j d'r uut* (Nt)

sloepien et; sloepies ['slupin] 1. kleine sloep 2. z. *sloefien*

sloeps (Np) bw. [slups] 1. stilletjes, stiekem *Zo sloeps het die kerel et d'r weg haeld* (Np)

sloepstatten (Nw) ['slupstatn] - druiptstaarten *De hond sloepstat ok* (Nw)

sloepstattend(e) (WS, Obk, vo, p) Ook

sluupstattend(e) (WH) bw. ['slupstatnt, ...ndə/'slyp...] 1. druiptstaartend, schuld-bewust, bedeesd, stiekempjes lopend *De hond die leup sloepstattend(e) vot* (Np), *Hi'j komp d'r sloepstattende an* (Ste), *Die hond leup oons sloepstattend veurbi'j, hi'j het zeker wat uuthaeld* (Obk), *J. lachte wat in himzels, doe H. deur de boswal stroffel-de en sloepstattend naor huus gong* (vo), *Hi'j is d'r sloepstattend vandeur gaon* kennelijk schuld-bewust (omdat iets wat hij deed niet door de beugel kon) (Nw)

sloerderig (Bdie, Obk, Wol) Ook **sloerig** (Obk) ['slu:ərdɪx/'slu:əɾɪx] 1. rommelig in z'n doen en laten, slordig (vooral: waarbij men dingen vergeet) *Hi'j is nogal sloerderig in die dingen* (Wol), *Aj' oolder wodden, dan wil et wel daj' wat sloerig wodden* (Obk), *...sloerderig wodden* (Obk), *Wat komt die vrouw d'r sloerig uut* (Obk)

sloere (Np) de; -n ['slu:əɾə] 1. slordige vrouw *Dat meenske is een sloere* (Np)

sloeren zw. ww.; overg., onoverg.; sloerde, het sloerd ['slu:əɾn] 1. maar steeds niet aanpakken, voortdurend laten liggen en niet afhandelen, maar steeds niet de nodige aandacht geven en er geen zorg aan besteden *sloeren laoten*. *Aj' verkolenhied sloeren laoten, kuj' wel longontsteking kriegen* (Nw), *We hebben 't wat sloeren laoten* (Ma), *Ze hebben de boel sloeren laoten* (Np), *Ik kan d'r mar niet toe kommen om de kaemer een goeie beurt te geven, ik laot et mar wat sloeren* (Ol-Nl), *We moe'n d'r niet mit sloeren, dan wodt et vergeten* (El), *Aj' 't drekt niet ofpraoten, bliest et sloeren* (Spa), *Mit zok wark moej' niet sloeren, mar dao-lik anpakken* (Op), *Hi'j sloerde d'r mit liet* het steeds liggen, schoof het steeds op de lange baan (Ma), *Aj' ien keer an 't sloeren binnen mit bepaolde dingen, komt d'r op 't lest niks meer van* (Obk), *Hi'j zit mar wat te sloeren* zit te niksen en heeft geen zin iets uit te voeren (Obk)

sloerie (verspr.) de; -s ['slu:əri] 1. slet *Et is een sloerie van een wief, ze is mit alle*

kerels groot (Obk) 2. slordige, smerige vrouw, asociale vrouw (Bu, Dfo, Op, Spa), nietsnut (ook van een man gezegd) (Dfo)

3. slordige, ruig bebaarde man (Bu)

sloerig z. *sloerderig*

sloerzak (verspr.) de ['slu:ərsak] 1. in *in de sloerzak* in een situatie waarbij men iets (bijna) vergeet, maar steeds niet doet, laat liggen (verspr.): *in de sloerzak raeken* op de lange baan raken, dreigen te worden vergeten (Nbk, Nw), zo ook *Et is in de sloerzak kommen* (Np), *Dat zit in de sloerzak* wordt maar steeds niet gedaan, aangepakt (Ste), *Drekt stellen, anders raekt et in de sloerzak* d.i.: direkt plaats en tijd van samenkomst afspreken, anders komt het er maar niet van (Nt)

slof (verspr.) bn., bw. (bet. 2); -fer, -st [slof] 1. niet bros, niet droog, niet hard en knappend maar enigszins vochtig (gezegd van koekjes en vergelijkbare waren) (verspr.) *een slof maelkoekien* (Np), *De koffiebönen kun slof wezen* (Bu), *Die taoimannen bin slim slof wodden* (Nbk), *De bakken bin slim slof* (s: Db), *Et huj is hielendal slof* nat geworden (met name door de dauw) (Bu) 2. laks, slof, dralend (WS, verspr. OS) *Hi'j is arg slof mit betaelen* (b: ln), *Die is ok slof om wat nao te kommen* (Bdie), *Hi'j is wel es wat slof in die dingen* (Ld, Ma), *Hi'j is slim slof in zien wark* (Spa, Nt), *Wat een sloffie boel* (Np), *Die is zo slof, die verget de boel altied* (Bu), *Ik wor zo slof en lui in de huud* (Dfo), *Wat is dat een sloffie lummel, hi'j kan et iene bien kwaoliek veur et aandere kriegen* een slome vent (Obk), *Ik wod wel zo slof, as ze me wat zeggen van een vergadering of zo vergeet ik et vaak* (Sz), *Je kunnen d'r niet op vertrouwen, want hi'j is zo slof as de pest* (Wol) 3. z. *sloffie*

slofbone z. *sloffebone*

sloffie Ook **slof** (bet. 2: Sz, bet. 4: Ld, Ste) de; -n; sloffien ['slof(ə)] 1. slof, pantoffel *Doe de sloffen mar an* (Wol), *Ik bin op 'e sloffen* (Np), *Ze stak de voeten in de sloffen* (b), *Die vrouw had sloffen an, en ze gaf de kwaojonge wat mit de sloffie veur 't gat* (Obk), *Dat kuj' op 'e sloffen* of met gemak doen, heel gemakkelijk verrichten (Np), *...op 'e sloffies* of (verspr., Op), *Hi'j het et d'r best naor 't zin, hi'j kan op*

sloffebone - sloffghied

sloffies lopen kan alles met het grootste gemak doen (Dfo), *Die doet alles op 'e sloffies* met gemak (Dho), *Zonder sokop-hoolder lopen ze vaeke mit de sokken op 'e sloffe* d.i. geheel afgezakt (Op), *op 'e sloffe nemen* wegschoppen (met de gehele bovenkant van z'n voet) (Ma), *op een schoe en een sloffe d'r an kommen* sjokkend, sjofel gekleed enz. (Bdie, Ma, Op, Ow), *recht veur de sloffe uut* er geen doekjes om windend (Sz, Spa, b), *(je) et vuur uut de sloffen lopen* zeer druk bezig zijn, hard aan het werk zijn (en daarbij lopen) (Nbk, Pe-Dbl, Ste), zo ook *Hi'j vligt him et vuur uut de sloffen* id. (Obk), *Et werk lop mi'j over de sloffen, ik kan et niet meer an* wordt me te veel (Sz) 2. in *uut de sloffe schieten* flink uitvallen, scherp, boos uitvallen (anders dan gewoonlijk (verspr.), ook: anders doen dan gebruikelijk, bijv. plotselings iets duurs kopen (Nw) of een vreemde opmerking maken (Bu): *Die schöt soms ok vremd uut de sloffe* komt soms ook zomaar met een vreemde opmerking (Bu), verder in *Ze kan niet best uut de sloffe kommen* weet nauwelijks op te schieten (Ld) en in *Schiet toch es wat uut de slof, ie doen de hele morn niks* schiet toch eens op (Sz) 3. elk der omhulsels om de poten van een paard (meestal in de vorm van zakken; tegen gladheid of wegzakken in het veen of in laag gelegen hooiland) *Vroeger deden ze hier zakken om de benen van de peerden, ze noemden dat hier 'et peerd de sloffen andoen'* (Spa), *'t Peerd kreeg de sloffen an* (Ma), *De weg was glad, et peerd had de sloffen an* (Sz), *Sloffen van leer wodden ok wel bruukt, mar hier toch niet vule, want as ze toch wat wegzakten bleven zakken beter zitten* (Spa) 4. ploegvoet (Bdie, Spa, Op en verspr. oost.) *De sloffe van de ploeg is deursleten* (El), *Et veurste potien sleept over de grond, de sloffe* (Spa) **sloffebone** Ook **slofferbone** (Dfo, p, b: lm), **slofbone** (Nw, Ste) de; -n; ...boontien ['slofə.../'slofr.../'slov...'] 1. tuinboon *Hi'j had een akker beste sloffebonen* (Np), *Sloffebonen is zwaore kost* (Obk), *Lichtkaans dat d'r deur de dreugte dommiet luzen in de sloffebonen kommen* (Obk), *Sloffebonen stinken de keuken uut aj' ze koken* (Wol)

sloffen Ook **slofken** (bet. 1: Nbk) zw. ww.; onoverg.; slofte, het/is sloft ['slofm/'slofkɔ] 1. lopen en daarbij met z'n voeten, schoei-sel slepen *Daor komt die oolde man ok weer an sloffen* (Bu, Diz, Nbk), *En al redelik gauw kwam doornie d'r an sloffen* (b), *Hi'j sloft d'r (mar wat) henne* (Dfo), *sloffend lopen* (Obk), *Je moeten niet zo sloffen, til je bienen es beter op* (Wol), *Ze tilt de bienen niet op, ze sloft mar wat* (Dhau), *Dat vrouwgien sloft aorig, ze kan de bienen niet meer zo goed mitkriegen* (Dhau), *Hi'j sloft ok aorig!* (Nw), *Hi'j sloft et pattien langes* (Ste), *...d'r langes* (Bu), *Hi'j sloft mar wat om et wark henne* pakt maar steeds niet flink aan met z'n werk (Dfo), *Die schoenen bin je te groot, daor slof ie in* daar loop je sloffend in (Np), *Die schoenen bin te groot, ie sloffen d'r haost uut* (Bu, Ol-Nl, Db) 2. niet de vereiste aandacht geven en handelen, niet of onvoldoende aanpakken (Obk, Op, Wol) *Ze bin aorig an 't sloffen mit de bouw van et ni'je huus, as et zo deurgaot komt et niet klaor* (Obk), verder in *sloffen laoten* op z'n beloop laten, onvoldoende aanpakken, niet opschieten: *Hi'j laot et mar wat sloffen* (Wol), *Dat moej' niet sloffen laoten* (Op), *Aj' de boel sloffen laoten, maek ie gien beste beurt* (Obk)

sloffer de; -s; -tien ['slofr] 1. iemand die sloft 2. slof, pantoffel (Nbk, Ow) *N. het ok een peer grote sloffers an* (Ow)

slofferbone z. **sloffebone**

slofferd (Bu, Dho, Ld, Ma, Obk, Ol-Nl, Ste) de; -s; sloffertien ['slofrt] 1. iemand die niet opschiet, treuzelaar *Wat toch een slofferd* (Ma), *Die slofferd moej' altied achter de kont zitten* (Obk)

sloffien et; sloffies ['slofin] 1. kleine sloffe, z. aldaar 2. bep. plant: pantoffeltje (fp)

sloffig (Dhau, Nbk, Nw, Sz) bn., bw.; -er, -st ['slofəx] 1. vergeetachtig (Dhau, Nbk, Nw) *Ze wodt wat sloffig* (Dhau, Nw) 2. enigszins vochtig, niet meer knapperig, bros (van bep. eetwaren) (Dhau, Nbk, Sz) *Die pinda's is gien eten meer, ze bin sloffig wodden* (Sz)

sloffighied (Np), voor -heid z. -hied de ['slofəxhit] 1. het vergeetachtig, onzorgvuldig, laks zijn *Et is allemaol sloffighied* (Np)

slofhied (j), voor -heid z. -hied de ['slof hit] **1.** matheid, niet-levendige toestand *de slofhied van de winter* (j)

slofken z. *sloffen*

slofklompe (Op) de; -n; ...klompjen ['slof...] **1.** bep. houten klomp (met band) *Een vroegere buurman maakte slofklompen* (Op)

slofkont (Dfo, Ld, Ow, Pe-Dbl) Ook **slofkonte** (Op) de; -en; -ien ['slof kont(ə)] **1.** treuzelaar, iemand die niet opschiet met z'n werk

slofkonte z. *slofkont*

slok de; -ken; -kien [slok] **1.** keer dat men slikt *een hap en een slok* een snelle hap die men neemt en een slok die men doet, gezegd wanneer men zeer gehaast eet en drinkt (verspr.): *Gauw een hap en een slok, en dan hewwe 't eten op* (Nbk, Np), zo ook *Een hap en een slok en dan weg wezen!* (Nw), *Et was mit een hap en een slok gebeurd mit et feest* snel een hapje en een drankje en meer stelde het niet voor (Obk), *Wij nemen gauw even een biet en een slok, want wij moe'n vot eten en drinken zeer snel* (Obk) **2.** het slikken (Db) *Aj' verkolen binnen, kuj' wel es last van de slok hebben* (Db) **3.** teug *een slok waeter* (Diz), *Neem d'r eerst mar es een slok van, dan kuj' es pruyen* (Np), *Hi'j nam een peer kleine slokkies* (Nbk), *Neem niet zoe'n grote slok, dommiert verschiet ie d'r in* (Sz), *Dat scheelt een slok op een borrel* dat scheelt nogal wat (Dho, Nbk, Spa) **4.** flinke hoeveelheid vloeistof (verspr.) *Die koe gef een mooie slok melk* (Dho, Ma, Nw, Ow, Pe-Dbl, Ol-Nl), *D'r zit een hiele slok waeter in de dobbe* (Ld), *Hi'j het een beste slok draank op* (Wol), zo ook *Die het een slok op* heeft heel wat drank tot zich genomen (Nw) **5.** grote hoeveelheid geld (Op), in verb. als *Dat het 'm een mooie slok geld kost* (Op)

slokdaarm (Nbk, Nw, Obk) ['sl...] - slokdarm (lett.)

slokken Ook **slukken** (Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; slokte, het slokt ['slokn/ 'slakn] **1.** één of meer (door)slikkende bewegingen maken *Et slokken doet me zeer* (Spa), *Ik zat d'r tegen te slokken, ik kon 't d'r niet deur kriegen* (Wol), *Aj' vroeger levertraon kregen, dan mos ie d'r wel tegen slokken om et kwiet te wodden*

(Obk), *Ik moet wel drie keer slokken veurdat ik dat geloof* (Sz), *Ik bin niet van plan dat te slokken* ik ben niet van plan dat te pikken (Nbk)

slokker z. *slokkerd*

slokkerd (verspr. OS, Nt, Sz) Ook **slokker** (bet. 2: Op, bet. 4: El, Nt) de; -s; slokkertien ['slokr(t)] **1.** keel (El, Ld, Nt, Obk, Ow) *'k Heb last van de slokkerd* (Nt, Ow) **2.** gulzige eter (Nt, Op) *N. is een grote slokker* (Op), *Ie bin een gulzige slokkerd, heur* (Nt) **3.** in *een goeie slokkerd* een erg goedige man (Db, Dfo, Dhau, Nt, Obk, Ow, b) *een slokkerd van een vent* een goedige vent (Db) **4.** keel (El, Ld, Nt, Obk, Ow) *'k Hebbe last van de slokkerd* (Nt, Ow)

slokkien (verspr.) et; slokkies ['slokin] **1.** kleine slok **2.** slokje, borrel *Willen jim nog een slokkien hebben?* een borreltje (Ste), *Zuwwe een slokkien nemen?* (Spa, Wol, Ste), *een slokkien kopen* (Bdie), *...drinken* (b), *Nao de koffie kriegen we altied een slokkien* (Obk), *Doe hi'j mit een stevig slokkien van de maat thuuskwam, wijde d'r wat tamelijk beschonken* (Ow), *Mee wodde as slokkien dronken* (Ld), *Geef mi'j nog een slokkien* (b, Op), *een zuut slokkien* drankje zonder alcohol, vooral: alcoholvrije likeur (j), *een schoon slokkien* glaasje alcoholische drank zonder kleur, vooral: jonge jenever (Spa)

slokop (Dfo, Nw, Ol-Nl) de; -pen ['slok op] **1.** slokop, gulzigaard, ook fig., vgl. *De belastingdienst is ok een slokop* (Nw)

slome de; -n ['slō:mə] **1.** slome, suffe persoon *Et is wel zoe'n slome, aj' die an 't werk hebben schut hi'j niks op* (Sz)

slomerd (Ow) de; -s ['slō:mrɛ] **1.** slome, suffe persoon *Et is een grote slomerd* (Ow)

slommeren z. *sloemer*

slomp z. *slompe*

slompe (verspr.) Ook **slomp** (bet. 1: Sz; bet. 2: Db, Dfo, Dhau, Diz, El, Ow, Ste, bl) de; -n (bet. 1, bet. 2: n) ['slompə] **1.** grote hoeveelheid *een slompe geld verdienen* (verspr.), *Hi'j kreeg d'r een slompe geld veur* (Ma), *Die koe gef een mooie slompe melk* (Bu), *We hebben vandage een dikke slump melk* (Sz), *een slompe waeter* (Ow), *Ik hadde een hele slompe appels an de boom zitten* (Pe-Dbl) **2.** in *op 'e slompe* afgezakt: van kledingstukken (verspr.), vgl.

slongel - slontervos

'k Heb de hoze op de slompe m'n kous is afgezakt (Dhau, Dfo, bl), zo ook *De hopen hangen heur op 'e slomp* (Dfo), *Eers kreej' ze op 'e slompe* zakten ze af (d.i. de kousen) (Dfo), ...op 'e slompen (n), *de hopen op 'e slomp hebben* (Ow), *De sokkebore is wat wied en now het hi'j de sokken op 'e slomp* (Obk), *De broek is op 'e slomp* (Ow), *Hi'j het de broek op 'e slomp hangen* (Diz), *De rek is uut mien onderbroek, hi'j hangt mi'j zuver op 'e slomp* (Db)

slongel (Obk, Ste) Ook **slungel** (verspr.) ['slɔŋ(g)l/'slɔŋ(g)l] - slungel: lange, slungelige jongen *Et wodt een lange slongel* (Ste), *een maegere, grote slongel* (Ste); ook: vlegel, brutale jongen *Die slongel kuj' niet vule mit beginnen* (Obk)

slongelachtig (Bu, Obk) Ook **slungelachtig** ['slɔŋ(g)laxtəx/'slɔŋ...] 1. lang en mager, slungelig 2. vlegelachtig, brutaal (Op) *Et lag an zien slungelachtige streken, dat hi'j gien wark hadde* (Op)

slongelig (Bu, Obk, Ste) Ook **slongerig** (Ste), **slungelig** ['slɔŋ(g)lɔx/'slɔŋ(g)lɔx/'slɔŋ(g)lɔx] - slungelig *een slungelig fe-guur* (Bdie)

slongerig z. *slongelig*

slonnestaele (Nbk, Ow) de; -n; ...staeltien ['slɔnə...] 1. steel van de ui 'k *Moet even wat slonnestaelen veur de soep uut de tuun haelen* (Nbk)

slont z. *slonter*

slontekont z. *slonterkont*

slonter (El, Nbk, Np, Op, Ste) Ook **slont** (Obk) de; -s; -tien ['slɔntɚ/slont] 1. slordig iemand, slordige vrouw * *Een slonter kan meer vermotten as een pronker verpronkt* men kan maar beter wèl zuinig zijn met geld en ander bezit, daarmee pronken is minder erg dan geld kwijt te raken door slordig te zijn (Ste), zo ook *Een slonter verslontert meer as een pronker verpronkt* id. (Nbk, Ste), *Een slonter vergriemt meer...* id. (Obk) en *Een slonter verslontert meer as een pronker verpronkt* id. (El)

slonterboezem (Dfo) de; -s ['slɔntɚbuzɛm] 1. slordig iemand

slonterboks(e) z. *slonterboksem*

slonterboksem (OS, Np, Nt, Nw, Op, Ste, Sz, p, b: lm, ln) Ook **slonterboks** (Ste), **slonterbokse** (Dfo, Dho, Diz, Np, Obk, Op, Wol), **flodderboksem** (Nt) de; -s, ...bok-

sen; -pien ['slɔntɚbɔksɛm, ...sɔm/'slɔntɚbɔks(ə)'/flɔdɚ...] 1. armoedig en slordig geklede persoon, smeerpoots, sloddervos *Dat is zoe'n slonterboksem, die het de hiele dag de taofel vol staon en overal drift wat omme* (Obk), *Die lop d'r altied even raar bi'j, et is een echte slonterboksem* (Sz), *Die vent is me ok een slonterbokse* (Wol)

slonteren (Ol-Nl, Ste en oost.) zw. ww.; onoverg.; slonterde, het slonterd ['slɔntɚ] 1. achteloos, slordig omgaan met z'n spullen, laten slingeren *de rommel slonteren en slingeren laoten* (Obk, Ow), *Die lat alles om heur henne slonteren* (Obk), *Hi'j lat de boel slonteren* (Ow, Ste), *niet zo slonteren mit eten* (Bu), *Ik heb vandaege helemaole gien zin in 't wark, ik laot et mar wat slonteren* (Ol-Nl) 2. (van kleding) te wijf zitten, slordig afhangen (Obk) *Die jurk is vusen te wied, hi'j slontert d'r omme* (Obk),

slonterfonter (Ow) de; -s; -tien ['slɔntɚfontɚ] 1. sloddervos, vooral: vrouw die slordig is in de huishouding, die het huishoudelijk werk, de kleding van het gezin e.d. verwaarloost

slonterig (Pe-Dbl, Op en oost., p, b: lm, ln) bn., bw.; -er, -st ['slɔntɚɪx] 1. slordig, slonzig *Aj' slonterig binnen, zeggen ze wel daj' een flodderzak binnen* (El), *Ze komt mar slonterig veur de dag* (El), *Hi'j lopt d'r slonterig bi'j* (Np), *'t Is slonterig in mekeer ni'jd* (Nbk), *slonterig ni'jen* (Dfo), *Wat een slonterige boel as 't d'r zo henne ligt* (Dfo), *slonterig schrieven* (El) 2. (van planten) slap hangend (Bu) *Et gewas is slonterig, dan is et sloop, te hadde gruuïd, dan zit d'r gien zetstof in* (Bu) 3. hetz. als *slaanterig*, bet. 1 (Obk) *Ik bin zo slonterig, ik bin niet echt ziek mar ok niet goed* (Obk)

slonterkont (Np, Ol-Nl, Op) Ook **slonterkonte** (Bdie, Obk, Op), **slontekont** (Dfo) de; -en; -tien ['slɔntɚkont/...'slɔntə...] 1. sloddervos, smeerpoots, knoeier

slonterkonte z. *slonterkont*

slonterkouse (Nbk) de; -n; ...kousien ['slɔntɚkɔʊsə] 1. slordige vrouw

slontervodse (Db, Dfo, Nbk, Np) de; -n; ...vod sien ['slɔntɚfɔdsə] 1. slordige, smerige vrouwspersoon

slontervos (Dfo, Ma, Np, Nw) de; -sen; ...vossien ['slɔntɚfɔs] 1. slordige vrouw

slonze z. *sloons*

sloof Ook *slove* (Op) de; sloven; slofien ['slo:f/'slo:wə, ...və] **1.** (vaak verkl.) vrouw die hard werkt, die de huishouding niet of nauwelijks aan kan, die er onverzorgd uitziet en die weinig of niets heeft in te brengen; ook wel van een zeer hard werkende man gezegd (Ol-Nl) *Et is een slofien in et wark, ze zich d'r zo sloverig uut* (Ste), *Wat een sloof, ze komt an heurzels niet toe* (Spa), *Die vrouw is een dom slofien* (Ow), *Een slofien is meerstal niet netties in de kleren* (Wol), *Hij behandelt heur as een slofien* (Np), *'t Is iene die d'r wat allerhaande uut zich: een sliertien, een slofien* (Ste), *Een slofien zit onder de knoet, vaeks* (Ste) **2.** (vaak verkl.) lage, halve schort (Db, Pe-Dbl)

sloofachtig (l) ['sl...] - sloofachtig, eruitziend als een sloof

slooihaandel (Nw) de ['slo:əjə...] **1.** handel zonder vaste prijs en waarbij men gemakkelijk afdingt *Dat is ok wel zoe'n slooihaandel; bij him kuj' et veur een kwattien kriegen en op een eer plak kost et een gulden* (Nw)

slooiën (WS, verspr. OS) zw. ww.; onoverg.; slooide, het slooid ['slo:əj(d)ŋ] **1.** onder de prijs (proberen te) verkopen of kopen en daarbij afdingen *Bi'j die moej' slooiën, eers betael ie wel te vule moet je afdingen* (Ow, Bu), *Op 'e mark wodt nogal es slooid* op allerlei manieren geprobeerd de koopwaar aan de man te brengen (Np), zo ook *As hi'j 't niet kwiet kan begint hi'j te slooiën, dan kriej't wel goedkoper* (Sz), *Hi'j slooit krek zo lange dat hi'j 't spul kwiet is, al zal hi'j d'r ok niks an verdienen* (Ol-Nl)

slooiër (Bu, Dho, El, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Wol) de; -s ['slo:əjɪ] **1.** iemand die slooit, d.i. vooral: die afdingt, z. *slooiën*, vgl. *Dat is wel zoe'n slooiër, die perbeert altied onder de pries te kopen* (Bu), *...daor kuj' niks an verdienen* (Dho)

sloom bn., bw.; slomer, -st ['slō:m] **1.** sloom, suf, saai *een slome vent* (Nbk, Spa, Sz), *een slome duikelaar* id. (Nbk, Ol-Nl), *Die jonge leert slecht, hi'j ziet ok wel zo sloom uut zien ogen* (Sz), *sloom weer loom weer* (Dho, Pe-Dbl, Np), *Ik bin zo sloom in de huid vandage* voel me loom (Spa), zo ook *Et zit me toch zo sloom deur*

de huid ik voel me mat, loom (Dfo)

sloompïen (Nw) et; ...pies ['slō:mpin] **1.** sloom vrouwtje

sloons Ook *sloonze* (Np, Nw, Ow, Wol), **slonze** (Spa) de; sloonzen; -ien ['slō:əs/'slō:əzə/'slonzə] **1.** slordige vrouwspersoon, als verkl. vaak ook: enigszins slome, suffice vrouw *'t Is wat een sloonsien* (Ma, Nbk), *Dat is een sloonze van een vrouw* (Ow, Wol), *An die smerige sloonze zit niet vule nettighied* (Np) **2.** vrouw van lichte zeden (Np) * *Een pronker kan niet zovule verpronken as een sloons verslonteren kan z. onder pronker* (Op)

sloonske (Obk) et; -s ['slō:əskə] **1.** slonsje, slordige vrouw (z. ook *sloons*) *Dat sloonske komt niks van terechte* (Obk)

sloonze z. *sloons*

sloonzebelle (Ste) de; -n ['s...] **1.** slonzige vrouw, vrouw die met name in de huishouding slordig is

sloonzigerig z. *sloonzig*

sloonzig (verspr.) Ook *sloonzigerig* (Wol) bn., bw.; -er, -st ['slō:əzəx/'slō:əzɪx] **1.** slonzig *een sloonzige vrouw* (Op), *een sloonzig vrommes* (Obk), *Dat meenske ziet d'r sloonzigerig uut* (Wol)

sloop I et; slopen; slopien [slo:p] **1.** kussensloop *D'r moe'n schone slopen om de kussens* (Ma), *De smerige waske stoppen we in 't sloop* (Np), *witte en bonte slopen* (Nbk)

sloop II de [slo:p] **1.** het slopen *Dat huus is veur de sloop verkocht* (Op), *een huus veur de sloop* dat geschikt is om te slopen, dat gesloopt gaat worden (Nbk) **2.** sloopbedrijf, sloperij *De oolde auto gaat naor de sloop* (Np), *...kan wel naor de sloop* (Ma) **3.** het werk van slopers (Dhau) *Hi'j zit in de sloop, hi'j giet henne te slopen in de sloperij* (Dhau)

sloopauto ['sl...] - sloopauto

sloopbedrief (spor.) ['sl...] - sloopbedrijf

sloophoolt (l) ['sl...] - sloophout

sloophuus (l) ['sl...] - sloophuis

sloopvergunning (spor.) ['sl...] - sloopvergunning

sloopwark (spor.) ['sl...] - sloopwerk

sloot de; sloden, ook sloten (Mun, Spa, elders spor.); slotien ['slo:ət] **1.** sloot: bekend gegraven water *Die koe is niet in 't laand te hollen, die gaat deur alle sloden, dat is now ienmaal een uitbreker* (Op), *De*

slootbeugel - slootkaantesnieder

sloot veur de ofwaetering begint ok aorig te stinken (Dhau), *Et dienstvolk op 'e boerderij had een vrije middag te rieden, want et ies was stark in de sloten* (Mun), *op 'e sloot rieden op het ijs in een sloot schaatsen* (Nbk), *een sloot uutzetten* nl. om later te graven (Ow), *een sloot greven, ...uutdiepen* (Nbk), *Ze bin an 't sloden greven* (Np), *sloden opmaeken* van plantenresten, begroeiing, modder ontdoen, de uitgezakte aarde weer op de juiste plaats brengen, *sloden hekkelen* id., veelal: met water erin (Dhau), *Ik he' de sloden d'r uut* ik heb de sloten schoongemaakt (Sz), *De schouwer komt bij de sloten langes* (Spa), *Et zaand uut die diepe sloot mossen ze d'r mit twee man uut schieten* (Np), *Kom d'r mar es mit over de sloot* breng het maar te berde (Np), *Hij springt zomar niet in de sloot* begint zomaar niet ergens mee (Ste), *gien oolde koenen uut de sloot haelen* (verspr.), zo ook *Ie moe'n gien dooie koenen uut de sloot haelen* (Np), *Hij lopt in gien zeuven sloden toegelieke* hem zal direkt niet iets overkomen, hij is wel in staat om op zichzelf te passen (Ow), zo ook *Hij springt niet in zeuven sloden toegelieke* (Nbk, Obk), *...lopt niet...* (verspr. Ma), *(krek) mit de hakken over de sloot* net over de sloot, vooral fig.: iets net gehaald, bereikt hebbend (Nbk, Ow), *van de wal in de sloot helpen* (verspr.), *...brengen* id. (Obk), z. ook *onder wal* (verspr.), (gezegd wanneer de ander je overal in nadoet:) *As ik in de sloot spring, spring ie dan ok in de sloot?* (Nw), *...spring ie mi'j dan nao?* id. (Db), *As een aander in de sloot springt, hoef ie et niet te doen* je hoeft je niet steeds naar anderen te richten, net steeds als anderen te doen (Op, Dho), zo ook *As hi'j in de sloot springt, hoef ie et niet te doen* (Np), *...hoef'm toch niet nao te springen* (Bu) en *As hi'j in de sloot springt, spring ik d'r niet achteran* ik ben niet van plan steeds te doen zoals hij (Ste) 2. grote hoeveelheid vloeistof *Daor kriej' een sloot vol koffie* (Ow), *Ze dronken daor een sloot koffie op, et gong de hiele dag deur* (Obk), *Die zette me daor een sloot melk veur, doe hoefde ik aanders niet meer* (Obk), *een mooie sloot melk* d.i. met name: een flinke hoeveelheid melk die een koe geeft (Bdie) * *Aj' in de sloot springen*

woj' haost altieten nat om beide bienen een ongeluk komt zelden alleen (Dho, b), *Ie springen zomar niet in twee sloden toegelieke* als er eens iets misgaat, wil dat nog niet zeggen dat er meer misgaat (Nw), *Ie moe'n niet veerder springen as de sloot bried is* je hoeft niet meer te doen dan nodig is (Np), *Wie altied op 'e tippe van de taofel zit lopt niet in de sloot, mar die komt ok niet veer* wie altijd thuis is loopt weinig risico maar bereikt ook niet veel (b), *Ie moe'n toch hier of daor wezen, zee de boer, en doe zat hi'j mit de kop in de sloot* (Nw)

slootbeugel (Op) de; -s; -tien ['sl...] 1. baggerbeugel om modder mee uit sloten te halen

slootgoed (Diz, Ste) Ook **slootsgoed** (Diz, Wol) ['slo:ətʃut/'slo:əts...] 1. slootaarde en resten van planten, bijeengebracht bij het zuiveren van sloten *Et slootgoed moe'n we mar oproemen* (Diz), *D'r ligt nogal wat slootsgoed op 'e kaante* (Diz), *We gongen vroeger alle morns naor N. om slootsgoed te rieden* (Wol)

sloothake z. **sloothaoke**

sloothaoke (WS, verspr. OS) Ook **sloders-hake** (Spa), **sloothake** (Pe-Db, Sz) de; -n; ...haokien ['slo:əthəkə/'slo:ədʃs.../...] 1. sloothaak *Mit de viltesnit sneed ie de rommel los en mit de sloothaoke trok ie dat d'r uut* (Ste), *Mit de sloothaoke wodt de sloot uuthekkeld* (Obk)

sloothekkel (Db, Dhau, Obk) ['sl...] -hekkel (waarmee men sloten zuivert)

sloothouwe (Nt, Obk, Ow, Pe-Db, Ste) de; -n ['s...] 1. soort haak met platte tanden, haaks op de stok, om resten van planten, afgesneden stukken begroeiing mee uit te sloot te trekken

slootkaant z. **slootkaante**

slootkaante (Db, Dhau, Nbk, Nt, Ste, Sz) Ook **slootkaant** (Diz, Sz), **slootskaante** (Db, Dfo, Nw, Obk, Ow, Ste, Wol), **slootskaant** (Mun, Oi-Nl), **slootkant** (Spa), **slootskant** (Spa) de; -n; ...kaantien ['sl.../...] 1. slootkant *Slootkaanten opmi'jen gebeurt tegenwoordig haost altied machinaal* (Db), *In 't veurjaor bluuien de dotterbloemen an de slootskaante* (Db)

slootkaantesnieder (Dfo) de; -s; -tien ['sl...] 1. lang stalen mes, soort rechte zeis in het verlengde van een lange stok,

waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen worden
slootkant z. *slootkaante*
slootliende z. *slodersliende*
slootmes (Bdie) et; -sen ['slo:ət...] 1. lang stalen mes, soort rechte zeis in het verlengde van een lange stok, waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen worden
slootmodder (Bu, El, Op) Ook **slootmodder** (Np) ['sl...] - slootaarde *De slootmodder ligt te veer op 'e kaant* (Op), *We moe'n die slootmodder nog even opredde* (Np)
slootopmaeken (Bu, Dhau, El, Nbk, Ow, Ste) Ook **slode-opmaeken** (Nbk), **slode-uitmaeken** (Nbk), **slodemaeken** (Nbk) onbep. w. ['slo:ətopmɛ:kɲ/'slo:əðəop.../'slo:əðəyt.../'slo:əðə...] 1. schoonmaken en/of uitdiepen van sloten *We gaon morgen henne te slootopmaeken* (Nbk)
slootopmi'jen (Bu) onbep. w. en het sloot-opmi'jd ['sl...] 1. gras en andere planten uit sloten halen door te maaien
slootopschonen z. *slootschonemaeken*
slootopsnieden (Bu) onbep. w. ['sl...] 1. wegsnijden van resten van planten uit, aan de zijkant van sloten (bij het zuiveren)
slootroegte (Nbk, Obk) Ook **slootroegte** de (Dfo, Ma, Obk, Ow) ['sl...] 1. resten van planten die bij het zuiveren uit sloten worden gehaald *De slootroegte moet nog wegghald wodden* (Obk)
slootschonemaeken (Bu) Ook **sloot-schoonmaeken** (Bu, Db, Nw), **slootop-schonen** (Nbk) onbep. w. en het sloot-schonemaekt ['sl.../...] 1. zuiveren van sloten *Mit slootschonemaeken dan hullen we die vilten appat; die leuten we dreugen en dan bruukten we ze as winterdek op 'e eerpelbulten* (Bu)
slootschoonmaeken z. *slootschonemaeken*
slootschouwen z. *slodeschouwen*
slootschouwer z. *slodeschouwer*
slootsgoed z. *slootgoed*
slootskaant(e) z. *slootkaante*
slootskant z. *slootkaante*
slootskroes (Db) ['slo:ətskrus] - eende-kroes
slootsmodder z. *slootmodder*
slootsnieden (Bu, Db, El, Ld, Obk, Ol-Nl, Ste) onbep. w. ['sl...] 1. maaiend, snijdend gras enz. uit een sloot halen (met name

met een *tilzende* of *slootsnieder*)
slootsnieder (Ld, j) de; -s; -tien ['sl...] 1. iemand die sloten schoonmaakt (j) 2. lang stalen mes, soort rechte zeis in het verlengde van een lange stok, waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen worden *Mit de slootsnieder snied ie de kaanten uut* (Ld)
slootsnit (Nw) et; -ten; -tien ['slo:ətsnit] 1. hetz. als *tilzende*, z. aldaar en *sloot-snieder*, bet. 2, z. aldaar
slootspul (Ol-Nl) et ['sl...] 1. hetz. als *slootroegte*, z. aldaar *et uuttrekken van slootspul* (Ol-Nl)
slootstroegte z. *slootroegte*
slootstrommel (Np) de ['sl...] 1. hetz. als *slootroegte*, z. aldaar *We moe'n de slootstrommel nog even opreemen* (Np)
slootswaeter (Dhau, Dfo, Ld, Nbk, Nw, Wol, p) Ook **slootwaeter** (Bu, Nbk, Nw, Ste), **slootwater** (Spa), **slootwater** (Spa) et ['s.../...] 1. water in een sloot 2. slechte koffie (Bu, Dhau, Nbk, Nw, Spa, Ste) 3. slechte thee (Nw, Spa)
slootswal (El, Nbk, Np, Sz, Ow) Ook **slootwal** (Bdie, Nbk) ['sl...] - slootkant *De reiger staot in de slootswal* (El)
slootswater z. *slootswaeter*
slootuutmi'jen (Nbk, Ow) onbep. w. ['sl...] 1. uitmaaien van één of meer sloten *We gaon te slootuutmi'jen* (Nbk)
slootuutmodderen (Nw) onbep. w. ['sl...] 1. modder, bagger, plantenresten enz. uit één of meer sloten halen
slootvilte (Dfo) de ['slo:ətfiltə] 1. laag planten onder in een sloot
slootwaeter z. *slootswaeter*
slootwal z. *slootswal*
slootwater z. *slootswaeter*
slootzende (Dhau) de; -n ['slo:ətsendə] 1. hetz. als *walmes*, z. aldaar
slop I (Obk, Ste) de; -pen; -pien [slɔp] 1. (vaak verkl.) pijp met slap mondstuk, vooral: kromme imkerpijp met een slap mondstuk en met een flinke kop (met een dop daarop) *Bij et iemkeren hadde de iemker de doppe altied op 'e kop van de slop, om gien braand te kriegen* (Obk)
slop II et [slɔp] 1. slop, in *in et slop* in een impasse, zonder vooruitgang: *Et zit in et slop* (Bu), *Et raekt in 't slop* (Ol-Nl)
slop III Ook **slap** (Spa) bn.; -per, -st [slɔp/slap] 1. niet strak, niet gespannen *Hij*

slopebont - slorken

het de oren aorig slap bij de kop hangen (Spa), *As hi'j an 't kalven toe is, is een koe los of slop op 'e banen* (Nbk), *zo slop as een doedelzak* (Ow) 2. erg buigzaam, niet stijf, niet stevig *De bloemen hangen d'r aorig slop bij'j* (Nbk), *De bloemen hangen slop* (Nbk, Nw), *De bonen hangen slop an de stange* (Nw), *Die knollen moe'n d'r neudig uut, ze wo'n hielemaole slop* (Nw), *een slooppe hoed, Die stof liekt hiel wat, mar aj' goed kieken is 't allemaol pap wat d'r in zit, ien keer wasken en 't is zo slop as een schotteldoek* (Bu, Db) 3. weinig krachtig: in lichamelijk opzicht *slooppe spieren* (spor.), *een slooppe lul* een slappe lul: lett., maar vooral fig.: weinig doortastende kerel: *Wat hej' an die vent, et is gewoen een slooppe lul* (Nbk), *je argens slop omme lachen, N. was slop van 't lachen* (alg., Wol), (vooral bij/na griep of andere ziektes of lichamelijk ongemak:) *Ik bin zo slop as een schieteldoek* voel me erg verzwakt, niet krachtig (verspr.), *...as een schotteldoek* (verspr.), zo ook *zo slop as een dweil* (Bdie, Diz, Nbk, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Spa, Ste), *...as een vaatdoek* (Nw), *Ik vuul mi'j zo slop as mosterd waor de kracht uut is* (Nbk) 4. in *Hi'j zit goed in de slooppe was* beschikt over veel geld (Bu) 5. niet in een stevig verband *Dat oolde mes was slop in de rogge* (Ld) 6. (van thee, koffie) met naar verhouding veel water *slooppe thee, ...koffie* 7. weinig flink, weinig kordaat *Wat is dat toch een slooppe vent, die treedt now nooit es op tegen de kiender* (Nbk) 8. met weinig werk, met weinig inspanning *'t Is wat een slooppe tied nao Sunderklaos, dan komt d'r niet zo vule volk in de winkels* (Nbk), *Die het de viefdaegse warkweke nog niet en now wol hi'j op disse maniere een peer slooppe daegen zien te kriegen* dagen waarop hij niet veel hoeft te doen (b)

slopebont (Bdie, Dhau, Nbk, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz) Ook **kussenbont** (Bdie, Db, Dfo, Dho, El, Ld, Ma, Np, Nt, Op, Wol), **kussenslooppebont** (Diz) et ['slo:pə.../ 'kasɪ.../...] 1. bonte stof waaruit kussenslopen zijn gemaakt

slopen ['slo:pɪ] - slopen: afbreken, slechten enz. *een huus slopen, een auto slopen, De oolde boswallen bin sloopt (...)* (j); afmatten, doen uitputten: *Dat wark dat*

sloopt me (Nt)

sloper ['slo:pɪ] - sloper: iemand die sloopt *De slopers hebben de schoele sloopt* (El) **sloperi'je** de; -n; ...i'jgien (bet. 2) ['slo:pɪ'jə, ook ...ɛjə, z. -i'je] 1. het slopen, slechten, afbreken *Wi'j maeken de minste kosten, niet veule sloperi'je en as de ruil-verkaveling komt, dan zien we wel veerder* (vo), *Die sloperi'je gong oons tot de ti'jen uut* (Dfo) 2. sloopinrichting, slopersbedrijf *Die auto kuj' wel naor de sloperi'je bren-gen, daor is niks van over* (Nbk), *Hi'j kan alles veur de sloperi'je bruken* d.i. voor de sloop (om het weer ergens voor te gebruiken, het verder te verkopen) (Ld)

slophied (spor.) ['sl...] - slaphied: het slap zijn in diverse betekenissen

sloppeling ['slo:pɪŋ] - slappeling

sloppentaai(e) z. **sloppentaoi**

sloppentaoi (OS, verspr. WS) Ook **sloppentaaien** (Bdie, Nw), **sloppentaioie** (Bu, Dho, El, Wol), **sloppetaoi** (Wol), **sloppentaai** (Spa), **slappentaai(e)** (Sz) de; -en ['slopmto:əj/...to:əjn/...to:jə/sloptə:əj/slopmto:j/slapmta:j(ə)] 1. niet sterke persoon, slappe slungel, slapjanus *Hi'j kon et kissien niet iens optillen, wat een sloppentaoi* (Op), *Gien sloppentaoi! Gien sloegen iene, mar iene die wat kan!* (bl), *'t is een sloppentaioie, hi'j het niet vule om bij' te zetten* (Wol), *Da's ok een aorige sloppentaai!* (Spa), *Wat een sloppentaai(en) is dat!* (Nw), *Hi'j is zo dunne, wat toch een sloppentaioie* (Dho)

sloppentaioie z. **sloppentaoi**

sloppentaaien z. **sloppentaoi**

sloppentop (b: ln) de; -pen; -pien ['slopm top] 1. lange, slappe vrouw

sloppetaoi z. **sloppentaoi**

sloppiepe (Obk) de; -n; ...piepien ['slo:p...] 1. pijp met slap mondstuk *Vroeger hadden ze wel van die piepen mit slooppe mondstokken; dat was een sloppiepe, meerstal mit kalken kop en doppe, veur braand te veurkommen* (Obk)

sloppies (Nbk, Obk) bn.; all. pred. ['slo:pis] 1. slap, ziekelijk

sloppighied Voor -heid z. -hied ['slo:pɛx...] - slappigheid: het slop zijn in diverse bet.

slopte (Nbk) ['sloptə] - slapte: het slop zijn in diverse betekenissen, z. *aldaar slorken* (Nw) zw. ww.; onoverg.; slorkte,

het slorkt ['slor(ə)kŋ] 1. hetz. als *lorken*, z. aldaar, bet. 1, 2 *Hi'j slorkt an zien piepien* (Nw), *Hi'j kan zo lekker an zien piepien zitten te slorpen* (Nw)

slorpen (Dho, El, Nbk, Np, Nw, Ste) Ook **slurpen** (verspr.) zw. ww.; overg., on-overg.; slorpte, het slorpt ['slor(ə)pŋ/ 'slar(ə)pŋ] 1. slurpen, slurpend eten, drinken *Wat zit hi'j toch te slorpen* (Ste), *Hi'j zat mar koffië te slurpen* (Pe-Db), *Hi'j slurpte zien hiete koffië* (Spa), *Slurp niet zo! We bin niet in de hujjeri'je!* (Db)

slot et; -ten; -tien [sɔt] 1. slot: in een deur, aan een fiets enz. *Hi'j gaf zien beurs en lucifes an oons mem over, en die dee dat achter slot in de kaaste* (j), *As mien kerel te laete thuuskomt dan vint hi'j de hond in de pot en de deure op slot* (Dfo), *De poort zat op slot* (Nw), *Ie moe'n tegenwoordig wel een goed slot op 'e deure hebben* (El), *De deure vaalt in 't slot* (b, Nbk), *de deure op slot hebben, ...doen, de fiets op slot zetten, ...niet van 't slot kriegen kunnen* (Nbk), *de mond op slot hebben* niets zeggen (Nw), *De boel zit op slot* men kan er niet in doordat alles afgesloten is, *De boel zit op 't slot* de grond is bevroren en er kan niet gewerkt worden (b: ln) 2. knip: op een tas, boek enz. *We hebben een karkboek mit een zulveren slot* (Np), *et slot van et karkeboek* (El, Obk, Nbk, Pe-Db, Spa) 3. hetz. als *halsslot*, bep. sluiting van een kettinkje dat men draagt (Bu, Nbk, Obk) *et slottien van et string bloedkralen* (Obk) 4. versterkt kasteel 5. laatste deel, einde *Aj' wat vertellen, moej' d'r ok een slot an maeken moet je het afronden, er een eind aan breien* (Ste), *An 't slot van de avond wodde et gezellig* (Obk), *Dat was een mooi slot van de dag* (Ma), *et slot van et boek* (Nbk), (van een toneelstuk, film enz.:) *Alles kwam toch nog goed, et was een mooi slot* (Nbk), *Op et slot mos hi'j bekennen (...)* tenslotte (Bu), *An 't slot kwam toch alles nog goed* aan het eind, tenslotte (El), *Want ien ding moej' nog weten, en dat is 't slot hiervan en daarmee eindig ik* (bl), *tot slot van de bijienkomst* aan het eind, afsluitend (Dfo) 6. in verb. als *bi'j slot van zaeke* per slot van rekening, uiteindelijk, eigenlijk (v, Nbk), *...van de zaeke* id. (b), *...van zaeken* id.

(b), *per slot* uiteindelijk, als puntje bij paaltje komt (Dho, El, Obk, Ol-Nl): *Ie moe'n et per slot mar zels weten* (Dho), *Per slot gaf hi'j toch toe* (Obk, El), *Per slot is 't ok nog zo (...)* (Ol-Nl); voor de verb. *bi'j slot van rekening* en var.: z. onder *rekinge*, bet. 2

slotakkoord (l) ['sl...] - slotakkoord

slotalinea (l) ['sl...] - slotalinea

slotbepaoling (l) ['sl...] - slotbepaling

slotbeschouwing (l) ['sl...] - slotbeschouwing

slotbi'jienkomst (l) ['sl...] - slotbijeekomst

sloten z. *sloden*

slotersgoed z. *slodersgoed*

sloteschouwen z. *slodeschouwen*

slotfase (l) ['sl...] - slotfase

slotfeest (spor.) ['sɔt...] - slotfeest

slotgat et; -ten; -tien ['sɔtɣat] 1. gat voor een slot 2. gaatje in de tepel van een koe *Et slotgat van de uders is wat wied* (Sz), vandaar *Dat utter 'spreidt'*; *dan is et slotgat, de sluuetspiere van de utter kepot; d'r weren wel 'keersies' van was, die koj' d'r in doen, vetkeersies, mit een kwassien d'r an, eers kon et in de utter verdwienen. En d'r weren ok melkkatheders, van metaol, die koj' d'r in stikken; overdag kwammen de katheders in de spiritus om ze goed zuver te holen, tegen ontstekings* (Nbk), vgl. ook *H. haelde de piepies, G. dee ze in een sjempottien mit sodewaeter en veurdat ze die dingen deur de slotgatten in de utters brochten, zo uut et sodewaeter weg, wodden ze van onderen ok wasken mit sodewaeter* (vo)

slotgrachte (l) ['sl...] - slotgracht

slotienglieden (Db) onbep. w. ['slo:tɪŋliɔn] 1. glijdend en daarbij steeds aanloopjes nemend over het ijs van een sloot gaan *Doe wij naor schoele gingen kostte et winters hiel wat klompen, deurdat wi'j graeg slotienglieden mochten* (Db)

slotienspringen (verspr.) onbep. w. ['slo:ətɪ...] 1. slootjespringen, het steeds springen over één of meer sloten (als spelletje) *Zuj' dat slotienspringen now es laoten, want dan kriej' natte bienen* (Obk)

slotienspringer (Op) de; -s; -tien ['sl...] 1. kind dat voortdurend bezig is met *slotienspringen*, vgl. *De slotienspringer kwam onder de modder thuis en zien moeder kon*

slotkonklusie - sluten

de boel weer oprakken (Op)

slotkonklusie (l) ['s...] - slotkonklusie

slotkralen (Ste) de [slot'kr...] 1. snoer kralen met een bep. sluiting: een slotje
Tante hadde een slotkralen omme (Ste)

slotopmarking (l) ['sl...] - slotopmerking

slotplaete (Pe-Db) de; -n; ...plaetien ['slot...]
1. slotplaat *D'r moet een nij slot-plaetien op 'e deure* (Pe-Db)

slotring (Ld) de ['slot...] 1. ring in een ringvormig slot
't Slotrinkien mos even anknepen wodden (Ld)

slotte Ook *selotte* (Bu), *sjelotte* (Nt, Spa),

sjelot (fp), *sjalotte* (Spa), de; -n; slottien

['slotə/sə'lotə/sjə'lot(ə)/sjə'l.../sja'lotə] 1.

(vaak mv., vaak verkl. of mv. van het

verkl.) *sjalot Slonnestaelen dat bin die*

stengels an de slotten, daor versnipperde ie

een peer van en die dee ie dan in de soep

(Nbk), *De slotten moe'n d'r neudig in* (Ma,

Db), *De sjalotten kommen mooi op* (El,

Sz), *De slotten staon mooi* (Wol), *Ik*

verbouwe nog slotties, heur (Obk), *Slotten*

moej' plattrap- pen d.i. het loof, nl. ter

bevordering van de groei van de bol (Ste,

Nbk), *We hebben selotten in de tuun en*

gien siepels (Bu), *De slotties doen we op*

'e slao (Bdie), *De sje-*

lotten staon d'r best veur (Spa)

slottervos z. *sloddervos*

slotwark (Wol) ['slot...] - sluitwerk

slotwoord (spor.) ['slot...] - slotwoord

slotzin (spor.) ['slot...] - slotzin

slove z. *sloof*

Sloveen [slo:'wī:n, ...v..., ...f...] - Sloveen

Sloveens [slo:'wī:s, ...v..., ...f...] - Sloveens

sloven (Nt, Obk) ['slo:bm] - sloven, hard,

langdurig zwaar werk verrichten, in verb.:

mit hadde warken en sloven (Obk), *mit*

schreppen en sloven (Obk)

Slovenië [slo:(-)wī:nijə, ...'vū:nijə, ...'fī:ni

jə] - Slovenië

slover (Nbk) ['slo:wɪ, ...vɪ] - slover,

zwoeger

sloverig (Dhau, Dho, Ow, Ste) Ook *slovig*

(Dho, Nw) bn.; -er, -st ['slo:wɪx,

...vɪ.../'slo:wəx, ...vəx] 1. armoedig: waar-

bij men moet zwoegen en sloven voor z'n

bestaan *Et is een slofien in et wark en ze*

zich d'r sloverig uut (Ste), *Wat hej' een*

sloverig bestaon (Dho, Nw, Ow, Dhau)

slovig z. *sloverig*

slow motion (spor.) - slow motion

Slowaak(s) [slo:'wa:k(s)] - Slowaak(s)

Slowakije [slo:wa'kejə, slo:wə'k...] - Slowakije

slowfox (l) ['sl...] - slowfox

sluier ['slœjɪ] - sluier (met name door vrouwen gedragen), verder in *een tippien van de sluier oplichten* een weinig, iets laten zien (van wat anders onbekend is of zou blijven) (Ow) *Et boekien over H. licht een tippien van de sluier op hoe as et hier soms toegang* (Ow)

sluierstof (Obk) de; -fen; -fien ['sl...] 1.

sluiergaas, stof voor het maken van sluiers

slukken z. *slokken*

slumeren z. *sloemeren*

slumes z. *snumes*

slungel z. *slongel*

slungelachtig z. *slongelachtig*

slungelen (El, Obk, Ol-Nl) ['slʌŋlɪŋ] -

slungelen *Hij slungelt d'r zo reer henne*

(El), *N. slungelde d'r aorig onvaaste henne*

(Ol-Nl)

slungelig z. *slongelig*

slunterig (Nbk) bn.; -er, -st ['slʌntɪx] 1.

slap, ziekelijk

slupen z. *sloepen*

slurf Ook *slurve* (Np) de; slurven; -ien

['slʌr(ə)f/'slʌr(ə)wə, ...və] 1. slurf: van een

olifant e.d. 2. trechter van een windhoos

een wiendhoze mit een slurf (Ma, Obk),

An de donkere wolke van een wiendhoze

hangt een slurf, soms wel es tweje (Spa),

D'r was een wiendhoze, ie konnen de slurf

naor de grond toe gaon zien (Bu), *D'r zat*

een rare slurf in die wiendhoze, et huj

vleug overal henne (Ld) 3. penis van een

hengst (Spa) 4. slurfachtige, beweegbare

doorloop naar de ingang van een vliegtuig

(op vliegvelden) (Nw)

slurpen z. *sloppen*

slurve z. *slurf*

slurven (Nw) zw. ww.; overg.; slurfde, het

slurfd ['slʌr(ə)bm] 1. opnemen, opzuigen

in, (als) met een slurf *N. zag vroeger een*

keer dat een waeterhoze de dobbe leeg

slurfd (Nw)

sluten st. ww.; overg., onoverg.; het

sleuten ['slytɪŋ] 1. (overg.) afsluiten, dicht-

doen, dichtmaken *de deure sluten* dicht-

doen, afsluiten: *Sluut ie de deurc even?*

(Nbk), (...) *tripten twee kleine voeties daele*

op iene van de sleuten bloemekroonties

(ba), *De dag is een sleuten boek* is (als) een boek dat is dichtgeslagen (ba), *de winkel sluten* niet langer verkopen, zo ook *et kefé sluten* niet langer tappen enz., *de schoele sluten* opheffen, *Laeter, as wij de ogen sleuten hebben (...)* gestorven zijn (b), *de ogen argens veur sluten* iets niet willen zien (spor.) 2. (bij runderen) de schede weer in de gesloten toestand krijgen na het kalven, ook: het daarbij behulpzaam zijn *Die koe is al weer aorig sleuten nao et kalven* (Ma), *Die koe begint et zegel al weer te sluten* (Obk), *As de naogeborte d'r of is, moej' de koe sluten* (Nbk) 3. (onoverg.) dichtgaan, dichtgedaan worden *Oons slaopkaemerraem sluit niet goed meer kiert enigszins* (Nbk), *Et postkantoor sluit om zes ure* (Ow), *Et kefé sluit om elf ure* (Ma), *Et is now tied van sluten, heur* d.i.: de winkel, het kafé enz. moet nu sluiten (Nw), *Et was om twaelf ure sluten sluitingstijd* (Np), *De winkels meugen wat laeter sluten* d.i. volgens de desbetreffende regeling (Obk), *'t Is sluten, hoor!* de winkel, het kafé sluit (Spa) 4. (onoverg.) aansluiten, in elkaar, bij elkaar zitten doordat het van de juiste vorm, grootte is *In de toete zit de busse, en daor sleut de asse in* (Ste, Bu), *Dat jassien sluit je mooi over de romp* (Op), *Et slot sluit niet goed meer* is (te) wijd geworden (Nbk), *et sluit as een busse* (Obk) 5. (overg.) vast verbonden, bijeen houden (Nw) *De hond [nl. van de wagen] sleut de boel bij mekaander, die hul et mit rongen bij mekeer* (Nw) 6. beëindigen, besluiten, afsluiten *Zuwwe de vergeerdering mar sluten* (Nbk), *Ik wol dat ze mar sleuten* nl. de vergadering (Ste), *een zitting sluten* (spor.), *De pelisie het et onderzook sleuten* (spor.) 7. (overg.) de periode doen eindigen waarin men mag vissen, jagen *De jacht was al sleuten* (Nbk, b), *Et visseizoen is sleuten* (Ow) 8. (overg.) aangaan (van een overeenkomst, verbintenis enz.) *Beide pertij'en sleuten een overienkomst* (Np), *De koop wodde sleuten* (j), *een verdrag sluten* (l), *vrede sluten* ook fig.: de onenigheid beëindigen (Nbk) 9. in *een slutende begroting* * *Een tuut is een geluud/As de iene snuut/Op de aandere sluit* (Sun-Ot) **slutenstied** z. *slutingstied* **sluter** (Nbk, Np) de; -s; -tien ['slytʀ] 1.

sluitboom (van deuren enz.) (Np) *De stiepe was een balke, et was de sluter van de baanzerdeure* (Np) 2. sluter: van een foto-toestel (Nbk) **sluterstied** (Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ste) Ook **slutenstied** (Np), **slutingstied** (Db, El, Ma, Nbk, Np, Ow, Sz) de; -en ['slutʃtit/...tʃs.../'slytʃtit] 1. sluitingstijd *Kot veur sluterstied kwammen d'r nog een stok of wat manjuden in de harbaarge* (Obk) **slutige** z. *sluting* **sluting** Ook **slutige** (Ste) de; -s, -en; sluitinkien ['slytɪŋ] 1. het sluiten *Nao ont-sluting komt sluting* d.i. het opengaan van de baarmoedermond wordt na het kalven gevolgd door het zich sluiten (Dho), *Die meensken moe'n altied nog een bosschop doen vlak veur sluting* vlak voordat de winkel sluit (Dho), (van een vergadering:) *Et laeste punt van de agenda is de sluting* (Nbk) 2. beëindiging: van bedrijven, instellingen *de sluting van de botterfebriek in Makkinge* (Ma) 3. dat waarmee men iets sluit, zoals een kettinkje dat men als sieraad draagt, een drukknop enz. *Een slottien in een kettinkien is mooier as een slutige, et is een mooi ofwarkte slutige* (Ste), *De sluting van et kralesnoer was van zuver goold* (Obk), *de sluting van de jasse* (Nbk), *...van de kralen* (Np), *Een kapit-telstokkien is een soort slutige, an de ere kaante zit een sluu-trinkien* (Ste) 4. dat waarmee men een fles afsluit, vooral: dop (Ol-Nl, Spa, Ste) *De sluting van de flesse moej' bewaeren, heur de dop* (Ol-Nl) **slutingsdag** (spor.) ['slyt...] - sluitingsdag **slutingsdatoem** (spor.) ['slyt...] - sluitingsdatum **slutingstied** z. *sluterstied* **sluuk** z. *sloek* II **sluukhandel** (Ste) ['slyk...] - sluikehandel **sluukhoorn** z. *kraphoorn* **sluupmoord** (b) ['slyp...] - sluipmoord **sluupmoordener** (Bu) de; -s ['slyp...] 1. sluipmoordenaar 2. wind die iemand laat en die niet wordt gehoord (Bu) **sluupstattend(e)** z. *sloepstattend(e)* **sluus** de; sluzen; slusien [slyz] 1. sluis, sas, schutsluis *D'r gaon daor nogal wat schippen deur de sluus* (Nbk), *deur de sluus veren* (Nbk), *in de vaort veur de*

sluusgeld - sluitstien

sluus (bl), *Zo'e'n maond laank viskte hij' bij' oons tussen de sluzen* tussen de beide tweetallen sluisdeuren, in de sluiskolk (j), *Een toertien leden is d'r een joongien uut oonze klasse verdronken in de kolke bij' de sluus* (v), *Hi'j het de sluzen ok weer eupen staon* is weer druk aan het praten (Db), *Hi'j het de sluus aorig eupen* doet het woord extra goed (Ow) 2. sluiskolk *Et schip ligt in de sluus* * (gezegd als afwerend en/of schertsend antwoord op een vraag naar de juiste tijd:) *Kwat over de sluus, aj' hadde lopen bij' gauw thuus* (Np) **sluisdeure** ['slyzda:ərə] - sluisdeur *Et waeter bij' de sluusdeuren kan soms slim schoemen* (Obk), *De sluusdeuren staon los* (Np), *De sluusdeuren dichtedoen, heur!* je moet je gulp sluiten (Dho) **sluusgeld** (Dhau, Ma, Np) ['slys...] - sluisgeld **sluushaoke** (Ol-Nl) ['sl...] - sluishaak **sluushuus** (Np, v) ['slys...] - sluishuis **sluusklompien** (Pe-Dbl) et; ...klompies ['slysklompin] 1. klompje dat men toesteekt om het sluisgeld in te ontvangen **sluuskolk** (Dfo, Spa) Ook **sluuskolke** (Ol-Nl) ['slys...] - sluiskolk, sluiskamer **sluuskolke** z. *sluuskolk* **sluuswaachter** (Db, Dfo, El, Np, Nw, Obk j) Ook **sluuswachter** (Bu, Dhau, Ld, Ma, Np, Spa, Ste, Wol) ['slyswa:xɪf/...wax...] - sluiswachter **sluuswaachtershuus** (Nbk, Obk) ['sl...] - sluishuis, huis van een sluiswachter **sluuswachter** z. *sluuswaachter* **sluutappel** ['slyt...] - sluitappel **sluutboom** (Np, Nw) ['slydbō:m] - slagboom, vooral: spoorboom (spoorboom is in dat geval gebruikelijker) **sluutdeksel** (Ld) et; -s; -tien ['slydeksl] 1. deksel (ter afsluiting) **sluutdoppe** (Ld) ['slydɔpə] - sluitdop, dop ter afsluiting **sluutgarve** (verspr. WS, Ld, Ow) de; -n ['sl...] 1. garve aangebracht ter afsluiting van een hok tegen de regen **sluutgat** (Obk, Wol) et; -ten; -tien ['slyt xat] 1. speenopening, gaatje van de tepel (bij koeien) *Naodat een koe betrapt is, kan et sluitgat van de utter verstopt racken en is et gevolg een spreij-utter of een spreispeune* (Obk) **sluuthaoke** (Ld) ['slyt...] - sluithaak

sluuthaspel (Ste) de; -s; -tien ['slythasp] 1. stoethaspel **sluuthoolt** Ook **sluuthout** (WH) et; -en; -ien ['slytho:lt/...] 1. onderdeel van een ouderwetse boerenwagen: elk der twee verbindende balken die de wagenladders bijeenhielden *Ie hadden twee sluuthoolten, die waeren ok markt mit een V of een A (van 'veur' of 'achter')* (Ste), *Et sluuthoolt was altied van iepenhoolt en wodde vaeke mooi besneden mit et haelmes* (Ma), *Et ienspan an de waegen, veur- en achterplaankies d'r in en de sluuthoolten om et spul goed bijmekeer te holen* (vo) **sluuthout** z. *sluuthoolt* **sluutkōrf** (OS, Bu, s: oost.) Ook **sluutkorf** (Np, Ol-Nl, Op, Sz) ['slyt.../...] - sluitkorf **sluutlaeken** (verspr.) Ook **sluutlaken** (WH) ['slyt.../...] - sluitlaken *Een sluitlaeken dat kreeg een vrouw vroeger nao de bevalling omme, om de boek weer gewoon te kriegen* (Bu), ...*weer strak te kriegen* (Bu) **sluutlaken** z. *sluutlaeken* **sluutmaande** (Db, El, Ld, Nt, Pe-Dbl, Sz) ['s...] - sluitmand, sluitkorf **sluutpost** (Spa) ['slyt...] - sluitpost: van een rekening, een begroting, ook fig.: gering bedrag dat nodig wordt geacht **sluutraem** (Ld, Obk) et; -en ['sl...] 1. hetz. als *sluuthoolt*, z. aldaar **sluutrede** (Spa) ['slyt...] - sluitrede: rede waarmee men afsluit **sluutring** (Obk, Ld, Ste) de; -en; sluitrinkien ['slyt...] 1. ring waarmee iets wordt gesloten, vastgezet *Een kapittelestokkien is een soort sluitige, an de ere kaante zit een sluitrinkien* (Ste) **sluutspelde** ['slyt...] - sluitspeld *Kleine poppen hebben tegenwoordig allienig mar een hempien en een truigien en een pakkedoek die vaastmaekt wodde mit pakkspelden, doe weren d'r nog gien sluitspelden* (Db) **sluutspiere** (Nbk, Spa) ['slyt...] - sluitspier: die een lichaamsopening afsluit *As een utter spreijdt dan is et slotgat, de sluitspiere van de utter kepot; d'r weren wel 'keersies' van was, die koj' d'r in doen* (Nbk) **sluutsteen** z. *sluutstien* **sluutstien** (Nw, Ol-Nl, Wol) Ook **sluutsteen** (WH, Nt) ['slyt.../...] - sluitsteen:

bovenste steen, steen waarmee wordt afgedekt *Aj' wat metselen is de boverste stien de sluutstien, aj' een paol metselen dan komt d'r wel es een koppien op of een stien daor aj' et mit ofdekken kunnen, dat is de sluutstien* (Nw)

sluutstok (Np, Ol-Nl) Ook **sluutstuk** (Spa) et; -ken ['slytstok/...] 1. deel waarmee iets wordt afgesloten; met name m.b.t. een voorstelling, een toneelstuk e.d.

sluutstoppe (Ld) de; -n; ...stoppien ['slyt stopə] 1. stop waarmee iets wordt afgesloten

sluutstuk z. *sluutstok*

sluuttoppe (Bdie, Ld) de; -n; ...toppien ['slytɔpə] 1. dun, met één band gebonden bosje heide, aangebracht om te dichten: aan de onderkant van niet goed tegen elkaar sluitende dakpannen (tegen slagregen en stuifsnieuw)

sluutwark (Bu, Np, Obk) Ook **sluutwerk** (WH) ['slyt.../...] - sluitwerk *Ze beginnen tegenworig ok weer mit beslag op een mooie veurdeure: dat is et hang- en sluutwark van de deure* (Obk)

sluutwerk z. *sluutwark*

sluutwoord (Op) ['slyt...] - sluitwoord

sluutzegel (spor.) ['slyt...] - sluitzegel

sluw bn.; -er, -st ['slyw] 1. listig, sluw *een sluwe vent* (Nw), *een sluwe vos* lett. en fig.: een listige, sluwe man (Nw), *Et is een sluwe hond* een stiekeme, gemene vent (Nw), *Hij is zo sluw as een vos* (El, Ow) 2. z. *sliw*

sluwig (Nw) bn., bw.; -er, -st ['slywəx] 1. listig, een beetje gemeen *Die meensken doen wat sluwig an* (Nw)

smaak z. *smaek*

smachten (verspr.) ['smaxtn] - smachten: vergaan (van dorst): *Ik smacht van de dust* (Db); sterk verlangen *Ze kikt him smachtende an* (v), *We smachten naor wat drinken* (El, Ma, Np, Ow), *We smachten om een bujgien waeter* (Db)

smaek Ook **smaek** (WH) de; -en; -ien [sme:k/sma:k] 1. vermogen om te proeven *De smaek is vot* het smaakvermogen is weg (Nbk) 2. kenmerkende wijze waarop iets proeft *de smaek van sukelaο, Ik wus wel hoe 'k de kwast mingen mos mit de jenever om toch de lekkere smaek te hōlen* (j), *wat op smaek brengen mit peper* iets lekker doen smaken (Bdie), *D'r zat reuk*

noch smaek an er zat geen smaak aan, het was niet lekker (van eten), bij uitbreiding: er was niets aan, gezegd bijv. van een verhaal, een voorstelling e.d. (Nbk) 3. het steeds in de mond blijven proeven (van iets wat men gegeten heeft, in de mond gehad heeft enz.) *een vieze smaek in de mond hebben, de smaek te pakken hebben/kriegen* het meer en meer (zijn) gaan waarderen (en het daardoor vaker willen beleven, doen enz.) (Nbk), *'k Heb een smaek in de mond as ha'k een klein kiend deurslokt* een erg vieze smaak (Np) 4. trek, graagte waarmee men iets eet, drinkt *mit smaek zitten te eten* (j) 5. persoonlijke waardering *in de smaek valen: Dat vul bij N. daonig in de smaek* (b), *Alle smaeken bin now ien keer niet geliek* (b), *een kwestie van smaek* (spor.), *een vremde smaek hebben* (spor.) 6. schoonheidszin *Ze hebben daor wel smaek!* (Nbk), *Ze hebben daor ok totaal gien smaek!* (Nbk) * *Ieder zien smaek* (b), (schertsend, als dooddoener:) *Ieder zien smaek, zee de jood, en hij at viegen* (Np)

smaekelik bn.; -er, -st ['sme:k|ək] 1. smakelijk, lekker smakend (spor.) *et eten lekker smaekelik maeken* (Nbk) 2. getuigend van innerlijk genoegen, in verb. als *Daor kon hij smaekelik van vertellen* (b), *Vader moet d'r smaekelik om lachen, as et uut is* (ba) 3. in eet *smaekelik* eet smake-lijk (spor.)

smaeken Ook **smaken** (WH) zw. ww.; onoverg.; smaekte, het smaekt ['sme:kŋ/'sma:kŋ] 1. de smaak hebben zoals men die proeft: *Eierkoeke smaakt wel lekker* (Spa), *Tjonge, dat smaekt goed!* (Nbk), *Dat smaekt niet zo goed meer* is niet meer zo lekker (Nbk), *Et eten smaekte him mar best* (Nbk), *...smaekt wat naor de panne* ik proef de smaak van de pan zelf een beetje in het eten (Nbk), *Et smaekt naor meer* (spor.) 2. lekker zijn, goed smaken *Et smaekt me niet* ik vind het niet zo lekker (Nbk, Np), zo ook *Et eten smaekte me niks vandaege* (Db), *Et het mij mooi smaekt* ik vond het lekker (Nbk), ook all. schertsend gezegd (Np): *Et smaekt mooi* (Np), *Et smaekt as Jochem de bollebroggen* het smaakt lekker (Bu) 3. aanstaan, bevallen (Obk) *Et smaekt mij niet, die praot die zee daor schoppen* (Obk)

smackien - smalbekkien

smackien et; smackies ['smɛ:kin] 1. smaakje, bijsmaak: *D'r was ien possien bij'j' waor grif een smackien an zeten het* (b)
smackopkrikkertien (Dla) et; ...ties ['smɛ:kopkrikɹtin] 1. aperitief
smackzem (Db, Nbk, v) bn., bw.; -er, -st ['smɛ:kzɛm] 1. goed smakend, smakelijk (Nbk, v) *Die bin werachies aorig smackzemer as (...)* (v) 2. met eetlust (Db) *Hij'j' kan zo smackzem eten* (Db)
smak de; -ken; -kien [smak] 1. harde bons, harde val *Hij'j' maekte een smak, hij'j' kwam zo boven van de trappe of* (Bu), *Hij'j' maekte een malle smak* (Np), ...een raere smak (Bu, Db, Np, Ste), ...een hiele smak (Bu), ...een beste smak (Ld), *Hij'j' het een beste smak had, doe hij'j' van de ledder vul* (Dfo), *Aj' argens ofvalen, kuj'j' soms een rere smak oplopen* (Dfo) 2. harde klap, stoot *Hij'j' gaf 'm een beste smak om de oren* (Obk), *Hij'j' vleug mit een smak tegen de mure op* (Nbk) 3. grote hoeveelheid van iets, grote menigte *Van die oolde ringenetteboom bin nog een heel smak appels of kommen* (Np, Obk), *D'r bin een smak eerpels loskommen* (Np), *Een smak waeter is d'r valen* (Nbk, Np), *een smak volk* (Nbk, Np), zo ook *D'r was een hiele smak volk* (Bu), *De brulloft het een smak geld kost* (Ol-Nl)

smaken z. smacken

smakkelen (Nw) onbep. w. ['smakɹ] 1. smikkelen, lekker opeten, in verb. met *smikkelen*, z. aldaar

smakken ['smakɹ] - smakken: ruw gooien: *Ze smakte de tasse in de hoeke* (Nbk); met een smak vallen: *Ie kun zo wel van de ledder smakken* (Np), *Hij'j' vul mit de fiets ondersteboven en smakte tegen de grond* (Ld); een smakkend geluid met de tong, lippen, mond maken: *Ie moe'n niet zo zitten te smakken* (Np), *Hij'j' smakte mit de tonge* (j), *Hij'j' smakt altied zo mit et eten* (Bu), *Hij'j' vun et zo lekker, hij'j' smakte et uut* (Ld); zoenen (Obk) *Dat jonge stel ston in et bushokkien te smakken* (Obk)

smakker de; -s; -tien ['smakɹ] 1. iemand die *smakt*, z. smakken 2. z. smakkerd

smakkerd Ook **smakker** (bet. 4: Bu, Nbk) de; -s; smakkertien ['smakɹ(t)] 1. stevige zoen, pakkerd *Ik kreeg een lekkere smakkerd van kleine P.* (Db), *iene een dikke smakkerd geven* een zeer stevige

zoen (Np, Spa), *Hij'j' het d'r een hekel an dat iederiene je tegenwoordig zomar een smakkerd gef* (Ol-Nl) 2. harde val, smak *Hij'j' het een raere smakkerd op et ies maekt* (Np), ...een beste smakkerd maekt (Wol) 3. slag, harde klap *Hij'j' gaf 'm een beste smakkerd om de oren* (Obk), *Doe hij'j' dat zee heb ik 'm een beste smakkerd verkocht* (Op), *Geef mar een smakkerd tegen de deure* (Dho) 4. schelm, rakker, smeerlap *Die kerel kuj'j' nooit vertrouwen, et is een grote smakkerd* (Db), *Dat is een smakkerd, die moej' in de gaten holen* (Bu), *een lillike smakkerd* (Dfo), *een dikke...* (Nbk), *een raere...* (Ol-Nl)

smal bn.; -ler, ook wel -der, -st [smal] 1. weinig breed *Et gaankien was wat an de smalle kaante* (v), *een smalle weg* (Nbk, Ste), *een smal, diep spoor* (Spa), *smalle vielties* (Nbk, Np), *een smalle plaanke* (Nbk), ...*raand* (Nbk), *een smalle deurgang* (Nbk), ...*kaemer* (Nbk), ...*tuun* (Nbk), *Dat peerd het een smalle bles* (Bu), *et locht, dat mit een smalle strepe naor buten vul* (...) (Nw) 2. mager, schraal *Dan legt N. zien zwaore smidshaand op et smalle schooldertien* (ba), *een man mit een smalle bost* (Ow), *Koenen van Amerikaans bloed hebben smalle billen en roggen* (Ld), *Et kalfien is wat een smal roggien* (Ma), *een smal kontien* (Spa), *Die het een smalle taille* (Nw), *Iene het een smal heufd en de ere een ronde kop* (Nw), *N. is smal an de snute* bleek en mager in het gezicht, met slechte gelaatskleur (Np), zo ook ...*om de snute* id. (Nbk), ...*om et gezichte* id. (Bu), *I'j bin aorig smal om 't bekkien wodden* met name gezegd wanneer iemand ziek geweest is waarbij dat aan z'n gelaat te zien is (Db, Ld, Ow) 3. gering, armoedig, karig *N. het een smalle beurs* bezit maar weinig geld (Np, Bu), zo ook *Ze hebben daor niet vule geld te verteren, et is daor een smalle beurs* (Ol-Nl), *Hij'j' is smal in de pottemenee* (Wol) en *Et gaot daor uut een smalle beurs* (Spa), *Die hebben mar een smal bestaon* een karig bestaan (Obk), *een smal ree* ree die nog jong is, van ong. een jaar (Bu), *Zokke praoties hebben weinig om hakken, et bin smalle praoties* (Dho, Nw)

smalbekkien (Bu, Ma, Obk, Ste) et; ...bekkies ['smal...] 1. (vooral verкл.) kind

dat, persoon die mager is, vooral in het gelaat *Dat jongien is wat een smalbekkien* (Ma), *Et is een echt smalbekkien wodden nao die ziekte* (Bu), *Oe wat een smalbekkien, die kan uut een menningspoor wel drinken* (Ste)

smalbille (Db, Obk) de; -n ['smal...] 1. koe met smalle billen *Wat een smalbille is dat besien!* (Obk)

smalen z. *smelen*

smalend z. *smelen*

smalkonte z. *smalrogge*

smallic (Dhau) bn.; -er, -st ['smaləx] 1. mager, er smalletjes uitziend *Wat is dat een smallice koe* (Dhau)

smalree (Bu) de; ...renen; ...regien ['smal...] 1. één jaar oude ree

smalrogge (Op) Ook **smalkonte** (Op) de; -n; ...roggien ['smalrogə...] 1. koe met magere, smalle rug

smalspoor (Nbk) ['sm...] - smalspoor

smaragd (l) [sma'raxt] - smaragd

smarkaoren (Op) mv. ['smarkə:əŋ], in *D'r kommen smarkaoren* op gezegd als iemand ziek lijkt, ziek is of te veel heeft gegeten (Op)

smatlappe (Db, Nbk, Np, Nt, Obk, b: lm, p, n) Ook **smetlappe** (Nt) de; -n; ...lappien ['smatlapə/smet...] 1. kleine wond, schaafwonde, plek in de huid die flink ontveld is *Die smatlappe begint al aorig te zaachten te genezen* (Db), *Wat hej' daor een rere smatlappe op 'e enkel zitten* (Nbk), *Hi'j zit onder de smatlappen* (Np) 2. smartlap, overdreven gevoelig levenslied (Nbk, Np) *Een smatlappe wodt vaeks et volle leven in bezongen* (v), *Ze zingt smatlappen* (Nbk, Np)

smatplakke (Bu, El, Np, Wol) Ook **smetplakke** (Nw, Ste) de; -n; ...plakkien ['smatplakə/smetplakə] 1. (bij gras, bep. vruchten) rottende plek (vooral: door broeiing of door vallen) *Onder de zwaeden bin smatplakken kommen gele plekken van onderliggend, licht rottend gras* (Np), *Onder de bulten was et grös versmat, et weren allemaol smatplakken in 't laand* (El), *D'r zit een smatplakken an die appel, die is van de boom valen* (Ste, Wol, Bu)

smatreet (Dho) Ook **smetreet** (Nt, Sz, Wol) de; ...reten ['smatru:t...] 1. achterste, billen met smartende huid, blikaars *Die het van 't fietsen een smatreet kregen* (Dho)

smattegeld (l) ['smatəgɛlt] - smartegeld
smattekoren (Ste) et ['smatə...] 1. melde
smatten (verspr.) Ook **smetten** (Bu, Dho, Np, Nt, Nw, Spa, Sz, Wol) zw. ww.; onoverg.; smatte, het smat ['smatŋ/smetŋ]

1. smarten: van de huid, van wonden in de huid *'k Heb de zunne in 't vel, 't smat me zuver* (Op), *Die wonde begint me aorig te smatten* (Bu, Op), *Et smat toch zo!* (Bu), *Et smet mij de hele dag* (Sz), *Dat schaeff-plakken smat wat* (Bu), *Ik hebbe zoe'n aende fietst, dat de kont die smat me* (Np)

2. (van gras) broeien en daarbij licht gaan rotten en verkleuren *Et grös smat van onderen, et moet neudig keerd wodden* (El), *De zwaeden beginnen te smatten, ze moe'n neudig keerd wodden* (Obk), *Et grös begint te smetten/smatten* (Nw), *As grös te lang ligt dan smat et* (Db, Obk, Ow), *De hujoppers bin deur de lange regen begonnen te smatten* (Ol-Nl)

smatterig Ook **smetterig** (bet. 1: Db, Spa, Wol) bn.; -er, -st ['smatɾəx/'smet...] 1. (van de huid) smartig, smartend, ruw en schrijnend *Aj' wat smatterig om de lippen binnen, is 't je wat herig om de mond* (Nbk), *Aj' goed zwieten, kuj' soms onder de oksels smetterig wodden* (Db), *Ik heb smatterige plakken op 'e haand* (Ste), *De kiender waeren smetterig om de koppies* (Wol), *Et is helemaole smetterig* (Spa) 2. niet met heldere schijn, niet helder van kleur, met smetten, vlekken enz. (Bu) *De sokken bin wat smatterig, wat smerig* (Bu), *De locht is wat smatterig, niet mooi* (Bu) 3. (van gras dat broeit, van appels met rotte plekken als gevolg van vallen) aangetast door broeien, licht rotten *As et grös te lange op et zwad ligt, wodt et d'r smatterig onder* (Ld, Ma, Dhau), *Et grös is al helemaol smatterig van onderen* (Ste), *De appels wo'n smatterig, ze beginnen te rotten* (Ste)

smeden ['smi:dŋ] - smeden (met, van metalen) *Ie moe'n et iezet smeden as et hiete is* (Nw, Ste), *Oonze smid kan goed smeden* (Ow), *Et was een schilderachtig gezicht, as de oolde smid veur et aambeeld et iezet an et smeden was* (j), *Ie moe'n et iezet smeden as et hiete is* (verspr., Spa)

smederi'je de; -n; smederi'jgien [smi:dŋ 'tjə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. smederij *N. is in de smederi'je an 't wark* (Nbk, Ste)

smeediezer - smeerkanes

smeediezer (Np, Nw) ['smu:ti:zɪ] - smeed-ijzer
smeediezeren (Nw) ['smu:ti:zɪŋ] - smeed-ijzeren *smeediezeren punten an een eide* (Nw)
smeedwark (Nw) ['smu:tw...] - smeedwerk
smeekschrift (l) ['sm...] - smeekschrift
smeelder (Ste) de; -s ['smu:ldɛrt] **1.** iemand die voortdurend smaalt *Et is een smeelder, hool 'm in de gaten* (Ste)
smeelderig (Dfo, Obk, Sz, Wol) Ook **sme-lerig** (Ol-Nl) ['smu:ldɛrɪx/'smu:lɛrɪx] - (licht) smalend *Hi'j moch graeg iene op 'e kaaste jaegen mit zien smeelderige praoties* (Obk), *Die man praot wat smelerig* (Ol-Nl)
smeels (Nbk, Diz, Obk, Np, Ow, vo) Ook **smeelsk** (Dhau, Nbk, Ow, b) bn., bw.; -er ['smu:ls(k)] **1.** (licht) smalend, op (licht) smalende wijze *Hi'j kan et zo smeels zeggen* (Np, Ow, Diz), *smeels praoten* (Nbk), *smeelse praoties* (vo), *Deur een smeelse uitdrotking kuj' soms wel ruzie uutlokken* (Obk)
smeelsk z. smeels
smeer de, et ['smu:ɛr] **1.** dierlijk vet, vooral bladvet, varkensvet enz. voor op de boterham, vandaar: dat wat men op de boterham smeert (Bu), met name reuzel (Dho, Obk, Op) *We kriegen wat smeer op brood* (Bu) **2.** oorsmeer (Ld) *D'r zat smeer in de oorholte* (Ld) **3.** smeersel, vet waar men machines mee smeert e.d. (verspr.) *Die jonge zat hielemaole onder de smeer, doe hi'j mit de waegensmeerbusse an 't knoeien west hadde* (Obk), *Pas op, heur, d'r zit allemaole smeer an* (Np), *Ik heb gien smeer meer veur de waegen* (Db), *De pot smeer staot op 't rimnegien* (Dho), *Ni'jmesiene-eulie is aenlik ok smeer, die moet smeerd wodden mit mesiene-eulie* (Nw), *Dat smeer is smerig, de wielen willen haost niet meer rond* (Pe-Dbl), *Hi'j gaf him aorig smeer* zei hem flink de waarheid (Np), *D'r zit nogal wat smeer in hij doet nogal verwaand* (Np), *branen as smeer* (Bdie) **4.** fettig vuil, vieze laag (Db, Nw, Ow, Ste) *Wat hej' toch daon, ie zitten onder et smeer* (Db), *Die vieze vent het een laoge smeer op 'e huid* (Db), *De kaaste is zo smerig, d'r zit een laoge smeer op* (Ste), *Hi'j zat onder de smeer* (Nw), *Hi'j komt in eigen smeer omme* leeft onder zeer onhygiënische omstandigheden (Ow), *iene*

een smeer geven iemand een smet op z'n naam bezorgen (Spa) **5.** geld, slappe was (Np, Obk) *N. het wel aorig smeer flink geld* (Np), *Hi'j zit goed in de smeer* in de slappe was (Obk) **6.** hetz. als *sneer* (Nw, Sz, Pe-Dbl) *Ik kreeg me daor een smeer uut de panne en ik was me van gien kwaod bewust* (Sz), *iene gauw even een smeer geven* (Pe-Dbl), *Ik gaf 'm een smeer om de neuze* zei hem flink de waarheid (Nw) * *Ter wille van de smeer likt de kat de kandeleer* (Ol-Nl)

smeerboel de ['sm...] **1.** smeerboel, erg vieze plek, vies geheel *een grote smeerboel* (Spa), *Doe oonze A. klein was, reed hi'j es mit zien krooigien in de gruppe, mar dat was doe een smeerboel* (Db), *Ik heb wel es heurd dat een bult boeren die oelegatten dichtemaekten omdat et zoe'n smeerboel in de schuren wodde* (Ow), *Wat veur smeerboel et is weet ik niet, mar ik heb een smerige plakke in de jurk* (Obk), *Wat maak ie d'r toch een smeerboel van* (Spa)
smeerder (s) de; -s ['sm...] **1.** koe die smeert, z. smeren, bet. 6

smeerderi'je (Ol-Nl) de ['smu:ɛ(r)dr'ejə, z. ook -i'je] **1.** vuiligheid, vieze troep *Wat zit d'r een smeerderi'je op 'e stoepe* (Ol-Nl)

smeerdeuze (Db, Nw, Spa) de; -n; ...deusien ['sm...] **1.** doos met smeer, vet (Spa), zalf (Db) *Ik heb een smeerdeuze van de dokter kregen zalfdoos* (Db) **2.** smerige vrouw (Nw)

smeerdoedel (Bdie, Sun-Ot) de; -s; -tien ['sm...] **1.** smeerpoets *Dat wief is 'n smeerdoedel* (Sun-Ot)

smeerdoppe (Bu) de; -n; ...doppien ['sm...] **1.** dop voor de as van een wiel waaronder men de wagensmeer aanbrengt *Et smeerdoppien daor komt et vet in; et vet moet onder die doppe, die doej' krek as een kleppe in de hoogte* (Bu)

smeereulie (verspr.) ['sm...] - smeerolie
smeergattien (Ste) et; ...gatties ['sm...] **1.** elk der gaatjes in een machine waarin men de olie kan doen (om te smeren) *Ak de ni'jmesiene smere, dan moet de eulie in de smeergatties* (Ste)

smeergeld (spor.) ['sm...] - smeergeld
smeerhaeze (Pe-Dbl) ['sm...] - smeerpoets
smeerhond (Ste) ['sm...] - smeerlap *Et bin smeerhonden* (Ste)

smeerkanes Bu (verspr. OS, Bdie, Bu,

Wol) de; -en ['sm...] 1. smerige, vieze man

smeerkees (Dho, Nw, Obk, Ol-Nl, Wol) ['sm...] - smeerkees, smerige, slordige man
smeerkeze ['sm...] - smeerkaas *smeerkeze op et brood doen* (Nw)

smeerkleppe (Obk) de; -n; ...kleppien ['sm...] 1. klep op een machine waaronder men smeerolie aanbrengt *De smeerkleppe haj' op mesienes* (Obk)

smeerkont z. *smeerkonte*

smeerkonte (Bdie, Dho, Ol-Nl, Pe-DbI, Wol) Ook *smeerkont* (Dhau, Ld) de; -n; ...kontien ['sm...] 1. smerig vrouwspersoon, smeerpoots

smeerkouse (Np) de; -n; ...kousien ['sm...] 1. smeerpoots, vieze persoon

smeerlaoge (Dfo, El, Ma, Obk, Ow, Sz) de; -n ['sm...] 1. harde, storende laag in de grond, hetz. als *koffiedik* bet. 2 (Ow) *Een smeerlaoge op 't zaand is venig* (Ma, Dfo), *De smeerlaoge moet goed losmaekt woden om et waeter d'r deur gaon te laoten* (El), *De smeerlaoge zit tussen vene en zaand* (Sz), *As argens vene zit hej' vaeks daor boven een smeerlaoge, daor kuj' slecht deurhenne kommen, dat is schalterig, dat is een soort zwatte grond; et liekt wel vene, mar et is hiel slecht spul, et is ok klonterig* (Ste) 2. vieze, vette laag (Obk) *D'r zat een smeerlaoge van autogas op 'e raemen* (Obk)

smeerlap Ook *smeerlappe* (bet. 2: Np) de; -pen; ...lappien ['sm.../...] 1. gemeen, onbetrouwbaar iemand, loeder *Die kerel kuj' niet vertrouwen, da's een grote smeerlap* (Nbk, Np, Diz), *Die smeerlappen [nl. de vossen] vreten ja ommes alles op en 't veld wodt zo dood as een piere* (b) 2. man (Np, Ow) of vrouw (Np) die een smeerpoots is *Die smeerlap het een laoge smerigte op 'e huud* (Np)

smeerlappe z. *smeerlap*

smeerlapperi'je (Bu, Nbk, Nw, Sz, b) de; -n (bet. 2) ['sm:ə(r)lapɾ'ijə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. smerigheid, troep, rottend geheel enz. (Bu, Nw, Sz, b) *Dan hewwe die smeerlapperi'je temensen niet veur de glaezen liggen* (b), (n.a.v. rotstraal:) *As de straal een keer schendiseerd is en d'r komt smeerlapperi'je tussen, dan komt d'r een ni'je straal onder en lat de oolde nao een bepaolde tied los, vergeliek dit mit een*

blauwe naegel (Bu), *D'r zit een boel smeerlapperi'je in et koren kaf* (Sz) 2. gemeen, schurkachtig gedrag (Nbk) *Die vent het now ok altied van die smeerlapperi'jen* (Nbk), *Et is iene grote smeerlapperi'je tegenwoordig in de poletiek* (Nbk)

smeernippel (verspr.) ['sm...] - smeernippel *Op 'e belangriekste punten van de mesiene zitten smeernippels, die bin wel es verstopt* (Ow), *Op alle mesienen zit een smeernippel; dan kuj' d'r mit de vetspuit bi'jlanges gaon om d'r eulie in te doen* (Dhau)

smeerplak (Ow) de; -ken; -kien ['sm...] 1. smeervlek, vieze plek in stof, vooral in kleding: door vuil of smeersel *een smeerplak in de broek* (Ow)

smeerpoede (Pe-DbI, Wol en verspr. oost.) Ook *smeerpoedel* (Np) ['sm:ərpudə/...pud] - smeerpoots, smerige, tamelijk slordige en niet bep. hygiënische vrouw *Et is een smeerpoede van een vrouw!* (Pe-DbI), *Wat een smeerpoedel!* (Np)

smeerpoedel z. *smeerpoede*

smeerpoes z. *smeerpootse*

smeerpoeste z. *smeerpoots*

smeerpoots (verspr.) Ook *smeerpootse* (Bu, Np), *smeerpootse* (Np), *smeerpoes* (Bdie, Dhau, Ld, Nt, Obk, Op, Pe-DbI) de; -en; -ien ['sm:ə(r)puts(ə)/...pustə/...pus] 1. smeerpoots, smerige en slordige persoon *Et is een grote smeerpoots, die jonge* (Obk)

smeerpootse z. *smeerpoots*

smeerpokkens (Db) ['sm:ərpokkɳ] - smeerpokken

smeerpot (El) de; -ten; -tien ['sm:ərpot]

1. pot met, voor wagensmeer
smeerschieve (Ste) de; -n ['sm...] 1. heupgewricht *de bille uut de smeerschieve hebben* een ontwrichte heup hebben (Ste)
smeersel ['sm:ə(r)s] - smeersel *Ik heb van de dokter een smeersel(tien) kregen veur de hanen* (Db)

smeertodde z. *smeertodse*

smeertodse (Db, Dfo, Ld, Nbk, Nw, Ste) Ook *smeertodde* (Np, Obk, Ste), *smeertrotse* (Np) de; -n; ...todsien ['sm:ə(r)totsə/...todə/...trotse] 1. smerige, slordige, vaak ook dikke vrouwspersoon *Wat een smeertodse, niks an gelegen* (Dfo)

smeertonte (verspr. WS, Dfo, El, Obk) de; -n; ...tontien ['sm:ərtontə] 1. vieze, smeri-

smeertroep - smeren

ge en slordige vrouw *Wat is dat vrommes toch een vieze smeertonte* (Op)

smeertroep ['sm...] - smeertroep *Et pad om huus is een grote smeertroep, mit die opduj* (Spa), *Et is bij die meensken een vieze smeertroep* (Dfo), *De rooie bieten koken me over! Dat is een smeertroep!* (Nbk)

smeertrotse z. *smeertodse*

smeervarken (Dhau) et; -s ['sm...] 1. man die een smeerpoots is

smeerwottel (Dho, Np, Obk, Wol, fp) ['sm...] - smeerwortel (*Symphytum officinale*)

smeet (Pe-Dbl, Op en verspr. oost.) de; smeten (bet. 2) [sm:t] 1. in *de smeed* gelegen in de richting die men neemt, in de buurt waar men toch al is of zal komen (Bu, Db, Dfo, Np, Obk, Op, Pe-Dbl, b: lm, ln): *Dat laand ligt mooi in de smeed* (Obk), *J. kon 't potlood niet vienen, mar 't lag mooi in de smeed* (Db), *Et ligt me niet in de smeed* ik kom daar niet langs (b: ln), *Et ligt in de smeed* op de weg waar we/jullie enz. toch langs moeten (Np), *Ik kom d'r toch alle daegen veurbij, dat ik kan die kleinig- heden mooi in de smeed mitnemen* (Dfo), *We nemen de weg die et beste in de smeed ligt* die het meest voor de hand ligt (omdat we er toch om andere redenen moeten zijn, daar toch vlak in de buurt zitten enz. (Obk), *Et ligt oons beter in de smeed dat we de kotste weg nemen* het komt ons beter uit (Obk), waartegenover *Dat hoekien laand is niet geschikt veur heur, et ligt aorig uut de smeed* buiten het gebied waar ze wonen, waar ze gewoonlijk de koeien hebben enz.) (Obk), *Et komt him krek in de smeed te passe* het is net een mooie gelegenheid om dat te doen, te vertellen enz. (Np), *Et ligt in de smeed dat hij dat kopen zal* het is waarschijnlijk, het ligt voor de hand (Op), *Hij vul daor aorig in de smeed, hij was van 't goeie soorte* was er precies op z'n plaats, was op een plaats die precies bij hem paste (Obk) 2. baan bij het knikkeren (Obk) *Mit knikkeren haj' een bepaolde lengte van de smeed* (Obk)

smeken ['sm:kj] - smeken *iene argens omme smeken* (spor.), *Ik smeeek je, help me toch* (l), *iene smekend ankieken* (spor.), *Zien schellen hulp niet, noch zien smeken*

(b)

smekken (spor.) ['smekj] - smekken

smele (Dfo) de ['sm:lə] 1. bep. grassoort: smele, smeel

smelen Ook **smalen** (Ow, Sz) zw. ww.; onoverg.; smeelde, het smeeld ['sm:ln/ 'sma:...] 1. enigszins geringschattend en spottend, smalend praten *Ja, toe mar! Smeel ie mar!* (b), *Hij smeelt wat* (Bu), *...zit wat te smelen* (Bu), *Hij zat daor mar te smelen en te gekanstikken* (Obk), *Ie smelen aaltied op mien oolde fiets* zit smalend af te geven (s: Obk), *D'r wodt zo smelend wel es zegd: 'Te hebben toch ok nog een riek oompjen'* (Ow), *Dat wief kon verrekt smelen* (Np), *Hij gaf een smelend antwoord* (Ow, El), *Hij kan zo smelend wat zeggen* (Ow, Pe-Dbl, Sz), *N. mag graeg wat smelend over aanderen praoten* (Ol-Nl) 2. vleien, slijmen (Dfo, Ma, Obk, Pe-Dbl) *Hij kan 't smelen nooit laoten* (Pe-Dbl), *Ie hoeven niet zo te smelen, ie kriegen niks meer* (Pe-Dbl)

smelendewies (Ow) bw. [sm:lndəwis; aks. wisselt] 1. smalend, op spottende wijze *smelendewies een antwoord geven* (Ow)

smelerig z. *smeelderig*

smelig (Dhau, Obk, Op) bn., bw.; -er, -st ['sm:ləx] 1. smalend, schadelijk *Die kan d'r zo smelig over praoten, niks an* (Op), *Hij had smelige praot* (Obk) 2. smaad opleverend (Obk) *Dat optreden van die burgemeester daor mit die vrouwluden had een smelig tintien* (Obk)

smelik (Nbk) bw.; -er, -st ['sm:lək] 1. sneu, van teleurstelling getuigend *smelik toekieken* (Nbk)

smeren zw. ww.; overg., onoverg.; smeerde, het smeerd ['sm:ərd] 1. (overg.) een smeersel op iets aanbrengen, vaak: met strijkende bewegingen, ook: met behulp van smeernippels, vetspuiten enz. *een wiel smeren* (Nbk), *de nijmestiene smeren* (Nbk), *De fiets heb ik even smeerd mit een euliesnippe* (Db), *de waegen smeren* (Nw), *de maege goed smeren* flink eten (Db, El, Obk, Ow), *Ze hebben et 'm mal an de bek smeerd* ze hebben het hem meteen verkocht voor een veel te hoog bod dat hij deed (Np, Bu), *et an de diek smeren* geld aan iets besteden terwijl men het net zo goed had kunnen weggooien (Bdie, s: Nw): *Hij het et an de diek smeerd* (s: Nw:

1827), *Et geld veur die ankoop was an de diek smeerd* (Nbk), *Ik zal je de ribben smeren* ik zal je eens flink uitfoeteren (Bdie), *'t Gaot gesmeerd* het loopt, gaat gesmeerd (Bdie, Ste), zo ook *...as gesmeerd* (verspr.), zo ook *'t Lopt as gesmeerd* (Ma) 2. (overg.) van een laagje boter, vet, jam e.d. voorzien (met strijkende bewegingen) *een stokkien brood smeren* (Nbk) 3. (onoverg.) uitgesmeerd worden *Die botter is had, die wil min smeren* (Nbk), *Mit die varve wil 't goed smeren op 'e schutting* (Nbk) 4. (overg.) verf, teer enz. op, aan iets uitstrijken *teer op 'e schutting smeren* (Nbk), *Ik zal et him om de neuze smeren, dat hij' et heuren kan* ik zal hem ongezouten de waarheid zeggen (Nbk), *As iene wat uut je tuun haelt en ie hebben et zien, dan kuj' et diegene laeter om de neuze smeren* er flink op aanspreken (Nbk), *Ik heb et 'm goed onder de neuze smeerd* ik heb hem goed de waarheid gezegd (Spa), *je wat an 't gat smeren laoten* zich iets laten aansmeren (Ow, d), *...an de kont...* id. (Nbk, Np, Op), zo ook *Aj' niet oppassen mit die koopman, smeert hij je zo wat an 't gat* smeert hij je zomaar iets aan (Db), *iene wat an de kont smeren* iemand iets aansmeren (Op), *Daor hebben ze him wat an de broek smeerd!* daar hebben ze me hem toch iets aangesmeerd! (Dfo) 5. knoeien, morsend bezig zijn (Bu, Np, Nw, Ste) *Smeer toch niet zo, griem niet zo omme* (Nw), *Ie moe'n niet zo zitten te smeren* (Np), *Hij' smeerde me d'r alles onder* (Bu, Ste), *Och, wat bij' toch an 't smeren* (Bu) 6. (bij koeien) witachtige afscheiding vertonen aan de schede (met name voor het kalven) (Ma, Nbk, Nt, Wol) *De koe smeert, dan komt d'r witte sliem uut, dan is de boel ontsteuken* (Nbk) 7. in 'm smeren ervandoor gaan *Now jonges, ik smeer 'm ik ga weg* (Nbk), *'t Wodt tied dat ik him smere* (b), *Ie moe'n him mar gauw smeren* (Np), *Die smeerde 'm naor Duutslaand* (Op) 8. (van de lucht) werken (Sz) *De lucht gaot smeren, d'r komt vast ander weer* (Sz)

smerig bn.; -er, -st ['smu:əɾəx] 1. smerig, vuil *En smerig dat et daor west hadde!* (j), *d'r smerig uut kieken* er vies uitzien (Nw), *Wat hej' je toch smerig maakt* (Spa), *Ik heb 't smerigste d'r even of streken* het

ergste vuil, de meest in het oog lopende smerigheid (Np), *Op 't laest wodde hij' wat slimme smerig* (b), *Doe die boezeroen mar even an, die is nog half smerig* (Bu), *Ie moe'n je niet zo smerig maeken, ie hebben ja de nette kleren al an* (Nbk), *smerige schoenen, ...voeten, ...hanen enz., je hanen smerig maeken* lett. en ook fig.: *Weet waj' doen, kammeraod! Ik waarschouw je, maek je hanen niet smerig* bega geen misdaad, strafbaar feit (b), *Dat goed wil tegensworig gien smerige hanen meer hebben* die (jongeren) willen geen werk meer doen waarbij ze vuile handen zouden kunnen krijgen (b), *in smerig water vissen* in troebel water vissen (Sz), *Hij' was zo smerig, dat d'r zat zuver een dikke huid op* (Ow), *Ze is zo smerig, ij' zollen ze mit gien tange anpakken willen* (Ow), *Dat meense was zo smerig, aj' ze tegen de mure an gooiden, bleef ze d'r an plakken* (Pe-Db), *zo smerig as een varken* (Mun, Nbk) 2. wat smerig, vies maakt *In et smerige wark haj' een wollen schulk veur, een soort halve schulk* (Ste), *En sund die tied vint hij' himzels wat te goed veur* *zok smerig wark* (b), *De eerste meid hoeft et smerigste wark niet te doen* (Spa) 3. wat gemakkelijk smerig, vuil wordt (Dfo) *Smerige stoffen zit gauw smet op* (Dfo) 4. niet hygiënisch in z'n doen en laten, zichzelf, z'n kleding enz. te weinig reinigend *Die meensken bin toch zo smerig, ze versmerigen d'r hielemaole in* (Bu), *Wat is dat een smerig vrommes* (Nbk) 5. schunnig, vies, onzedelijk *Dat was bij' smerig of nogal smerig, schuin verteld* (Np), *een smerig woord* een schuttingwoord (Nbk) 6. (van de gelaatsuitdrukking) boos, chagrijnig *Dat meens kikt altied lieke smerig* (Dfo) 7. erg gemeen, liederlijk *een smerige loebes* een zeer gemene persoon (Nbk), *smerige streken* (Dfo) 8. vervelend, hinderlijk, gevaarlijk *Dat het die smerige N. jow zeker verkraant* (b), *Die smerige fienen, zoas N. en M.* (b), *Doe bin 'k in die smerige venepette rackt* (b), *Dat smerige ding wil ok nooit een keer eten* dat lastige kind (Nbk, Db), *'k Wol mar dat die smerige dingen nooit uutvunnen weren* (b) 9. (van de lucht) niet helder (Dho) *De locht is smerig* (Dho)

smerigbrief - smidshaemer

smerigbrief z. *strontbrief*

smerighied Voor -heid z. -hied ['sm...] - smerigheid: vuil, smeerbeoel, smeertroep *Bi'j N. zitten ze in de smerighied* is het een grote smeerbeoel (Np, Ol-Nl), *Ie hebben die emmer wel ommespuuld, mar onderin zit nog allemaol smerighied* (Nbk)

smerigte de ['sm:ərxɪtə] 1. smerigheid, smeertroep, laag vuil *De smerigte zit d'r op* (Ow), *Hi'j had een laoge smerigte op 'e huid* (Np, Dfo), *Hi'j komt omme in zien eigen smerigte* (Ma, Ol-Nl), *Hi'j het een barg op 'e huid zitten van smerigte* (Diz), *Bi'j N. zitten ze in de smerigte* (Np)

smeris (spor.) ['sm...] - smeris

smet de; -ten; -tien [smɛt] 1. (ook verz.; vaak mv. en verkl.) vlek, smet, spat *Ie zien alle smetten op dat goed* (Dho), *D'r zit een smettien op je boezeroen* (Nbk), *Smerige stoffen zit gauw smet op* (Dfo), *een splinterni'je kraante, van vremde smetten vrij* van vremde smetten vrij, zonder verkeerde invloeden van buiten (b), *N. het een smet op zien naeme N.'s naam is bezoedeld* (Nt), *Aj' ien keer wat verkeerd daon hebben, hej' altied een smet op 'e naeme* onthoudt men altijd wat je fout deed, blijft men je dat nadragen (Ld), zo ook *Aj' ien keer een smet op je naeme hebben, dat hool ie je hiele leven* (El), *Ze hebben die man een aorige smet op 'e naeme brocht* hebben hem erg belasterd, hem een slechte naam bezorgd (Dhau)

smetlappe z. *smatlappe*

smetpere (Db) de; -n ['sm...] 1. peer die gemakkelijk kneust bij het vallen en die gemakkelijk gaat rotten

smetplakke z. *smatplakke*

smetreet z. *smatreet*

smetteloos (spor.) ['smɛt|o:əs] - smetteloos

smetten zw. ww.; onoverg.; smette, het smet ['smɛtɪŋ] 1. (van kledingstof e.d.) snel vies worden, smetten *Een witte broek smet* (Wol), *Zoe'n witte jurk smet gauw, die is besmettelik* (Nw) 2. z. *smatten*

smetterig (Db, Dho, Ol-Nl, Op, Sz) bn.; -er, -st ['smɛtɪrɪx] 1. (van kledingstof e.d.) met vlekken, vies geworden (Ol-Nl, Op, Sz) *Die jurk is zo smetterig* vies, goor (Ol-Nl), *Wat zien die kiender d'r altied smetterig uut* smerig (in hun kleding) (Sz), *Lochtige kleren bin vaeke vlogge smetterig* (Op) 2. (van kledingstof e.d.) snel vies

wordend, smettig (Db, Dho, Op, Sz) *Die rok is zo smetterig, hi'j is zomar smerig* (Sz), *Et is wel mooi, mar et is smetterig* (Dho) 3. z. *smatterig*

smeu z. *smu*

smeucht (Ol-Nl) de [smɑ:xt] 1. weet (die men van iets heeft), in *Daor he'k gien smeucht* van daar weet ik niets van (Ol-Nl)

smeugel (Bu, Dfo, Dho, Nbk, Np, Nt, Ste, p, b: lm, ln) de, ook wel et; -s; -tien ['smɑ:g] 1. deugniet, rakker, boosaardig persoon (Dho, Np, b: lm) *Smerig smeugel daj' binnen* (Np), *Wat toch een lillike smeugel* (Dho) 2. (verkl.) kort tabakspijpje (Dfo, p, b: lm, ln) 3. klein kind (Dfo, Nbk), all. als verkl. (Nt) *Die smeugel ridt mar toe op et ies* (Nbk) 4. vleier (die er niets van meent) (Bu), vaak gezegd van een kind dat probeert iets te krijgen (Bu) 5. bijdehand kind (Bu) 6. iemand die een ander gemakkelijk in het ootje neemt (Ste) *Et is een smeugel, die is goed liepe* (Ste)

smeuig (verspr.) ['smɑ:əx, ook wel ...jəx] - smeuiig, in *smeuig vertellen* (verspr., Ma), *een smeuig verhael* (l); verder in *smeuige specie* dikke maar nog goed vloeibare specie (Db, Sz), vandaar *Specie moet wel smeug wezen anders wil et niet houwen* (Sz)

smeulen ['smɑ:lɪŋ] - smeulen, gloeien *Et houtskool moet eerst flink smeulen veurdat et hout d'r op kan* (Sz)

smeulvuur (Bdie, Dfo, Obk) et; ...vuren; -tien ['sm...] 1. vuur dat 's avonds met as was afgedekt, zodat men het de volgende ochtend snel weer kon oprakelen

smid de; smeden, smitten (Nbk); smittien [smɪt] 1. smid *De smid was vroeger vaeke de kachelsmid, en die was vaeke ok hoefsmid* (Nw), *Koolde smeden dat bin smeden die bruken gien vuur* (Nbk) * *Dat zit zee de smid, en hi'j zette zien wief mit 't gat op 't kachellit* (Db), zo ook *Zit zee de smid/En plakte zien gat op 't kachellit* (Nbk)

smidse (Nw, Spa) ['smɪtsə] - smidse, werkplaats van een smid, ook: vuurhaard van een smid: *Boven de smidse is een rookvanger* (Spa)

smidshaemer (Bdie, El, Obk, Op, Pe-Dbl) Ook *smidshamer* (Spa) ['sm...] - smids-hamer

smidshamer z. *smidshaemer*

smidsiezer (Obk) ['smutsi:zɪ] - smeedijzer

smidsknecht (Bdie, Diz, Nt, Obk) de; -en;

...knechien ['sm...] 1. smidsknecht

smidsleerling (Db) de; -en; ...leerlinkien

['sm...] 1. leerling van een smid

smidsreden (Db, Obk, Nt) Ook *smids-*

scheuvel (Db, Dhau, El, Ma), *smids-*

schaetse (spor. WS) de; -s; -tien ['sm.../...]

1. ouderwetse, door de smid gesmede schaats (met dikke ijzers en een krul)

smidsschaetse z. *smidsreden*

smidsscheuvel z. *smidsreden*

smidspieler (verspr.) de; -s ['sm...] 1.

door een smid gemaakte spijker (met grote kop), ook hoefnagel (Sz)

smidsvuur (verspr.) ['sm...] - smidsvuur

smidswaeter (verspr.) ['sm...] -

smidswater

smidswark (verspr.) ['sm...] - smidswerk

Et echte smidswark wodt haost niet meer daon (Sz)

smidswief (Obk) et; ...wieven; -ien ['sm...] 1.

vrouw van een smid

smiecht de; -en ['smixt] 1. ondeugend

kind of gemene man *Et is een smiecht, hi'*

staot niet hoge anschreven (Ol-Nl), *Et is*

een smerige smiecht (Np) 2. lust om te

doen, om mee te maken (Ma, Nbk), in

ontkennende verb. als *Daor he'k niet vule*

smiecht an (Ma, Nbk)

smiegel (Dfo, Dho, Np, Ol-Nl, Ow, Sz)

Ook *smiggel* (Obk) de, ook et (bij *smig-*

gel); -s; -tien ['smig], smixl/'smig] 1.

ondeugend kind (vooral: meisje), ondeu-

gende persoon *Dat is ok een smiegel een*

ondeugend krengetje (Np), *Wat een smie-*

gel is dat (Dho), *een klein smiegeltien* een

klein, ondeugend kindje (Ol-Nl), *'t Is een*

ondeugend smiggel, dat maegien (Obk) 2.

smiecht, onbetrouwbare man *een lillike*

smiegel (Ow)

smienk (spor.) [smiŋk] - schmink, gri-

meersel

smienken (spor.) ['smiŋkɪ] - schminken

smies (Diz) de [smis] 1. in *'t in de smies*

hebben hetz. als *'t in de smiezen hebben*, z.

smiezen, bet. 1: *Hi'j het 't gauw in de*

smies (Diz)

smiespelen (Np, Ol-Nl, Wol) ['smispɛlɪ] -

smiespelen *Ie kun 'm haost niet verstaon,*

hi'j smiespelt d'r mar wat henne (Np), *Hi'j*

zat in et hoekien te smiespelen (Wol)

smiester z. *smiesterd*

smiesterd Ook *smiester* (Diz) de; -s;

smiestertien ['smistɪ(t)] 1. (vaak negatief of

schertsend) geniepigerd, stiekemer, on-

deugende of akelige persoon *Die moej' wel*

in de gaten holen, want et is een smiesterd

(Ste), *Ie weten nooit van rechten waj' an*

die smiesterd hebben, ie kun d'r van alles

van verwaachten (Obk), *Zit dat kiend niet*

zo te hunen, smiesterd daj' binnen, ie

weten wel dat ze gauw lelk is (bl), (gezegd

bijv. tegen een vlelend kind:) *Och je,*

smiestertien daj' binnen (Spa)

smietangel (Diz, Ol-Nl) ['smit...] - werp-

hengel

smieten st. ww.; overg., onoverg.; het

smeten ['smitɪ] 1. ruw gooien, hard werpen

Doe wol hi'j mi'j op 'e grond smieten (b),

Hi'j maekte de meneuvels hoej' een geweer

an de kop smieten moeten (b), *Ik smeeet d'r*

uut: 'Dan gaof' dood!' zei nadrukkelijk

(vaak: na aarzeling) (b), *Ie moe'n niet zo*

mit de deure smieten de deur zo hard

dichtgooien (Nbk), *mit geld smieten*

(spor.), *Jim smieten d'r mar mit de pette*

naor jullie gooien er met de pet naar

(Ol-Nl), *D'r is gien smieten mit de musse*

naor op die manier houdt het uitgeven van

geld nooit op (Nbk, Np), ook gezegd

wanneer men grote schulden heeft waar

men nooit weer af zal raken (b), ook: er is

niet tegen te werken, het is niet voor

elkaar te krijgen (b: ln), *Dat smit nogal*

wat zoden an de diek dat zet behoorlijk

zoden aan de dijk (Np), *Dat smit gien*

zoden an de diek zet geen zoden aan de

dijk (Dla, Diz) 2. (van bep. dieren, met

name varkens) ter wereld brengen (Spa)

De motte het zeuven biggies smeten (Spa)

* *Aj' een hond smieten willen, kuj' altied*

wel een stok vienen men kan altijd wel iets

vinden om de ander te belasteren, de

schuld te geven, bestraffend toe te kunnen

spreken (Nw)

smietliende (Np, Nw) Ook *smietliene*

(Ol-Nl, Ow) de; -n ['sm.../...] 1. werplijn

(om paling te vangen) *Zoe'n smietliende*

was een aende bientoew mit een aolhaoke

d'r an, hi'j ston mit een gaffel in de grond

(Nw)

smietliene z. *smietliende*

smieuwken (Obk) zw. ww.; onoverg.;

smieuwkte, het smieuwkt ['smiɔkɪ] 1.

mooipraten, vleien *Dat vrommes kon altied zo smieuwken, mar ze was niet te ver-trouwen* (Obk), *As die begint te smieuwken moej' ze in de gaten hopen* (Obk)

smieuwkerd (Obk) de; -s; smieuwkertien ['smi:mkɛrt] 1. vleier, mooiprater

smiezen I (Nbk, Np, Wol, b, v) mv. ['smi:zɛn] 1. in *in de smiezen* in de gaten: *wat in de smiezen kriegen* iets in de gaten krijgen, iets door krijgen, gaan doorzien, ...*hebben* door hebben, in de gaten hebben (Nbk, b: lm): *Ik had et wel in de smiezen* (Np), zo ook *Ik had je wel in de smiezen* (Nbk), *Hi' had d'r niks van in de smiezen* hij had er niets van in de gaten (Np)

smiezen II (Dho, Nbk) zw. ww.; onoverg.; smiesde, het smiesd ['smi:zɛn] 1. smies-pelen, stiekem praten *Ze zatten daor mar wat te smiezen* (Nbk, Dho)

smiezerd (El, Nbk) de; -s; smiezertien ['smi:zɛrt] 1. niet te vertrouwen man

smiggel z. *smiegel*

smikkelderij'e (Bu, Obk, Pe-Dbf, Ste, Sz) de ['smik|dɛr'ijə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. snoepgoed *Hej' nog wat smikkelderij'e in huus?* (Ste) 2. iets om te eten (Bu) *Hej' nog smikkelderij'e in huus?* (Bu)

smikkelen ['smik|ɛn] - smikkelen, stilletjes en lekker eten *H. zocht een stil plakken op et schoeleplein op om zien trom-megien leeg te smikkelen* (vo), *N. kan lekker smikkelen* (Np), *smikkelen en smakkelen* lekker smikkelen (Nw)

smikseltien (Ld, Obk, Op, Pe-Dbf, b: ln) et; ...ties ['smiks|tin] 1. smeerseltje

Smilde de, in *De Smilde* ['smildə] 1. plaatsnaam: Smilde, vlak over de grens met *Drenthe* (nabij *Appelsche*) *Et stro wodde van De Smilde haeld en dan zat et roet daor in, dan was d'r hier laeter allemaol onkruud* (Ld), *de tillevisietoren van De Smilde* (Nbk)

Smilder z. *Smildiger*

Smildewaeter (Nt) et ['smildə...] 1. slechte koffie (gezegd door personen die als soldaat in *Assen* waren gelegerd)

Smildiger (Dhau, Ld, Ow, Pe-Dbf, s: oost.: plm. 1885) Ook **Smilder** (El) bn.; attr. ['smildəgr/'smuldɛr] 1. van, met betrekking tot *De Smilde*, vgl. *Smildiger roet knopkruud* (Dhau, El, Ow), ook *Smildiger ruut* id. (Ld), ...*kruud* id. (Ow), ...*kwaod* id. (Ow), zo ook *Smilder roet* id. (Dhau,

El), *Smildiger leed* id. (fp: App)

smit (Bdie, Dfo) et; -ten; -tien ['smɪt] 1. verdikte weeffout in linnen *In dat stokkien goed zitten nogal wat smitten* (Bdie)

smitskachel (Bdie, Db, Nhw) de; -s ['smits...] 1. bep. fraai versierde, min of meer vierkante, luxe verwarmingskachel (wsch. ontworpen door iemand uit Heerenveen)

smocht (Nbk) de ['smoxt] 1. hetz. als *nocht*, bet. 2, z. aldaar *Daor ha'k niet vule smocht an* (Nbk)

smoddekop z. *sprutelkop*

smoege de; -n ['smu:gə] 1. ziekte die snel opkomt (vaak: in de vorm van een kleine epidemie) en die vaak ook weer snel verdwijnt *Et is mar een smoege, je* (Nbk, Np), *Die smoege gaot rond* (Wol), *Aj zoemers misselik weren en an de loop weren, haj' last van een smoege* (Nw), *De griep gaot rond, et is zo'e'n smoege* (Dhau, Ste) 2. modeverschijnsel (b)

smoegen zw. ww.; onoverg., ook onpers. (bet. 1); smoegde, het smoegd ['smu:gɛn] 1. (ook onpers.) moeizaam en piepend adem-halen (OS) *Et peerd smoegt d'r over, hi' is arg dempig kortademig* (Nbk), *Et smoegt me nogal wat, et zit me zo vol* (Nbk, Dhau), *Ik was niet al te lekker, et smoegde me zo* (Dfo) 2. (van pijpen waaruit men rookt) moeilijk lucht doorlaten (Sz) *Die piepen van vroeger konnen ok omraak smoegen aj' ze niet op tied schoonmaakten* (Sz) 3. (van vuur) smeulen, niet goed branden (Bu, El, Obk, Ow, Np, b: ln) *Die turven konnen wiethoelange liggen te smoegen, mar d'r kwam gien vuur in* (Obk), *Die kachel staot daor mar te smoegen* smeulend te branden (Obk), *De zoden smoegen in de kachel* (El), *Die turf wil niet branen, die smoegt* (Bu) 4. (van de lucht) betrekken, werken (verspr. OS) *De locht smoegt wat, we kun wel es onweer kriegen* (Ow, El), ...*we kriegen aander weer* (Db), zo ook *D'r zal dommiet wel wat los kommen, want et smoegt al lange in de locht* (Obk)

smoeger (Ld) de; -s ['smu:gr] 1. slechte, overjarige turf *Die smoegers laggen niet lange in de kachel* (Ld)

smoek bn., bw.; -er, -st ['smuk] 1. aangenaam van omgeving (vaak ook: en aangenaam warm), knus *Et huus staot*

smoek onder de bomen (Dhau), *Et is hier aorig smoek* (Ma), *Wat zitten jim lekker smoek bi'j mekeer* (Wol, Obk), *Dan lag et ok wel smoek aachter de gedienties* (k: Ste), *Ik zit hier lekker in een smoek hoekien* (El), *Et is een smoek kaemertien* (Dho) 2. nogal warm en drukkend *Et is hier aorig smoek* (Nbk, Nw, Spa, Ste, Sz, Wol), *Et is smoek weer* (Wol)

smoekies bw. ['smukis] 1. aangenaam (vaak ook: van temperatuur), knus *Hoe smoekies en noflik is 't in Jow huus, oe Heer der legerschaoren* (b), *Wat zit et hier lekker smoekies bi'j mekaer* (Np), *Ze zatten zo smoekies bi'j mekeer* (Dfo) 2. warm en drukkend *'t Was smoekies, d'r ston gien zochien wiend* (Np), *Et is hier smoekies heur, ik zet even de kachel wat zaachter* (Ste, Nbk), *Smoekies weer vandaeg!* (Dhau)

smoel de; -en [smul] 1. smoel, bek, vooral: grote mond die men opzet *Hool je smoel toch es dichte* hou je mond toch eens (Db), zo ook *Hool je smoel toch!* id. (Spa, Bu), *Hi'j sleug 'm veur de smoel* (Wol), *een grote smoel*: *Heb toch niet zoe'n grote smoel* (Wol), *Bi'j et minste of geringste het hi'j zien grote smoel eupen, hi'j wet alles beter* (Op), *Hi'j het altied zien grote smoel eupen* (Dho), *Die jonge geeft jederiene een grote smoel* (Sz) 2. gelaatsuitdrukking (Pe-Db), in verb. als *een rere smoel trekken* (Pe-Db)

smoelwaark z. *smoelwark*

smoelwark (verspr. WS, Db, Ma) Ook **smoelwaark** (Wol), **smoelwerk** (Sz) et ['smul.../...] 1. mondwerk, vooral: grote mond (fig.) *een groot smoelwark* (Bdie, Db, Diz, Ma, Np, Ol-Nl, Op)

smoelwerk z. *smoelwark*

smoes(ien) ['smus(in)] - smoesje: verzinself, uitvlucht *Ik heb 'm mit een smoesien ofscheept* (Ol-Nl), *Now gien smoesies, deksels!* (b), *Bedaenk now mar niet meer zokke smoesies* (b)

smoesterig bn.; -er, -st ['smustrəx] 1. groezelig, smoezig, smerig, een beetje vuil *Dat wasgoed is nog wat smoesterig* (Op), *Kiender bin altied gauw smoesterig* (Dhau), *Een wit boezeroen is zomar smoesterig* (Nbk), *smoesterig in de kleren wezen* (Dfo), *Hi'j is een betien smoesterig om de snuut* (Nbk), *Dat meens is smoes-*

terig een beetje vuil, smerig (Diz), *Wat ziet die d'r smoesterig uut* (Spa), *Ie kun zo zien dat dat vrommes niet schone is, ze kikt zo smoesterig toe* (Spa, Obk), *Dat meenske kikt d'r mar smoesterig uut, die mag ok wel es onder de douche* (Np, Dhau), *Et kikt daor wat smoesterig toe* ziet er daar nogal smerig uit (Ld) 2. (van de lucht) enigszins grauw, betrokken, tekenen vertonend van komende regen (Dfo, Db, Diz, El, Np, Obk, b: ln) *De locht wodt (aorig) smoesterig, we kriegen vast aer weer* (Ol-Nl, Diz), *De locht is zo smoesterig, d'r kon wel es aander weer op komst wezen* (Db, El)

smoeze (WS, verspr. OS, b: ln) de; -n; smoesien ['smu:zə] 1. smoes, minderwaardig, overjarig stuk turf of turf uit brak water, turf die nog niet droog was toen het begon te vriezen en daardoor van mindere kwaliteit is, vgl. *Smoezen dat was de bovenste laag van de turf; as de vost d'r over gaon was, dan was et helemaol licht, dan wodde d'r vake wel zegd: 'Neem mar wat brokkies mit'* (Spa), *Mit smoezen koj' de kachel best mit anmaeken* (Sz, Spa), *Die turf is een smoeze, die braant zo weg* (Op), *Smoezen branen te hadde op, ie kriegen d'r nooit een kooltien vuur van, et braant vule hadder op* (Ste) 2. smoes, verzinself, uitvlucht (Dfo), z. ook *smoes(ien)*: *een smoeze bedaenken* (Dfo)

smoezelig (Dho, Ld, Np, Spa, Sz, Ol-Nl, Op) bn.; -er, -st ['smuzlɛx, ook wel 'smu:...] 1. smoezelig, beduimeld, met vastzittende smerigheid *een smoezelig vies wijf* (Sz), *Och wat is hi'j weer smoezelig* (Ol-Nl), *Et is daor wat smoezelig* (Np), *Wat een smoezelige boel* (Dho)

smoezen Ook **smousen** (bet. 1: Bu, bet. 2: Dfo) zw. ww.; onoverg.; smoesde, het smoesd ['smu:zn/'smo:zn] 1. smoezen: heimelijk praten *Ze zitten daor mit 'n beidend te smoezen* (Ld, Nw, Wol, Nbk), *Ze stonnen te smoezen* (Np, Sz), *Ze staon daor bi'j mekeer te smousen* (Bu), *Wat hebben die daor te smoezen!* (Ste) 2. (van de lucht) betrekken, aan helderheid verliezen (en een ander weerbeeld gaan vertonen) (Dfo, El, Np, Wol) *De locht die smoest, we kun vanaovend wel weer een bujje kriegen* (Np, Wol), *As d'r aander weer in de locht zit, wodt d'r wel zegd: 'De*

smoezerig - smoordrok

locht die smoust wat' (Dfo), *D'r zit aander weer in de locht, want die smoest zo* (El, Dfo) **3.** hutselen (vooral van eten) (Ste, Spa) *Wat hej' toch allemaole deur mekaar smoesd?* (Spa), *Ik smoeze wel wat bij mekaander* (Ste)

smoezerig (Dfo, Ld, Np, Obk, Ste, Wol) bn.; -er, -st ['smu:zɔx] **1.** (van de lucht) enigszins betrokken, heilig, niet helder *De locht is wat smoezerig* (Ld), *...wodt...* (Np), *As de locht zo smoezerig is, kan d'r wel es aander weer kommen* (Obk), (gezegd bij een onweersbui:) *Et is smoezerig in de locht* (Wol), *een smoezerige locht* (Dfo)

smog (Nw) de [smox] **1.** smog *D'r kwam zuver smog in, ie kregen et d'r geweldig benauwd van op 'e bost* (Nw)

smok (Bdie, Diz, Nbk, Np, Nw, Sun-Ot, Wol, bl, b: ln) de; -ken; -kien [smok] **1.** zoen, vaak: stevige kus *Ik heb een dikke smok van 'm kregen* (Nw) * *As je de neuze jokt dan hej' wat te goede: een klok, een smok of stront roeken* (Nbk)

smoken (verspr.) zw. ww.; onoverg.; smookte, het smookt ['smo:kɔ] **1.** stevig roken (van een pijp, sigaretten enz.) *Wat zit hi' lekker te smoken* (Dho), *Now, ie zitten hier aorig te smoken* (Spa), *Die man zat daor mar te dampen en te smoken* (Obk)

smoking (spor.) ['smo:kɔ] - smoking *in smoking verschienen* (spor.), *...wezen* (spor.)

smokkelbende (spor.) ['sm...] - smokkelbende

smokkelbroek (Obk) de; -en ['smokl...] **1.** plusfour

smokkelder z. *smokkeler*

smokkelderi'je (Nbk) [smoklɔr'jɛ, z. ook onder -i'je] - smokkelarij, smokkelhandel

smokkelen ['smoklɔ] - smokkelen: smokkelhandel drijven; ook wel: een beetje een loopje met de voorschriften nemen, de regels van een spel een beetje al te ruim interpreteren

smokkeler (Nbk, Np) Ook **smokkelder** (Np) de; -s ['smoklɔr/...ɔr] **1.** iemand die smokkelt, smokkelaar

smokkelhandel (spor.) ['sm...] - smokkelhandel

smokkelroute (spor.) ['sm...] - smokkelroute

smokkelschip (l) ['sm...] - smokkelschip

smokkelweer (l) ['sm...] - smokkelwaar, smokkelgoed

smokken (Ol-Nl, bl) ['smokɔ] - kussen, flink zoenen *'k Heb vaeker mit jow smokt!* (bl)

smolt z. *smoolt*

smook (verspr. WS, Obk) de [smo:k] **1.** dikke witte rook (als gevolg van het roken van sigaren, pijpen, sigaretten enz.) *Ze zatten te roken, allemaole smook in huus!* (Ol-Nl, Wol)

smoolt Ook **smout** (WH) et [smo:lt/smɔmt] **1.** smout: gesmolten reuzel, dat vervolgens weer is gestold *Smoolt op brood dat bruukte ie as botter, soms deej' daor stroop over* (Nbk), *Rauwe smoolt wodde wel bruukt veur basten op 'e hanen, en dan ongezoelten* (Dfo), *Smoolt bruukten ze wel veur schraoligheid om et gezicht* (Ld), *...om utters van koeenen* (Dhau), *Vroeger deden ze smoolt op een wollen lappe op 'e bost aj' hoesterig weren* (Obk)

smooltbrogge (Dhau, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl) de; -n; ...broggien ['smo:ldbrogɔ] **1.** boterham met reuzel

smooltkoeme (Pe-Db) de; -n; -gien ['smo:ltkɔmɔ] **1.** kom waarin *smoolt* wordt bewaard

smooltpot (Ow) de; -ten; -tien ['smo:ltpot] **1.** pot met *smoolt*

smoor de, ook et (Wol: bet. 1) [smo:ɔr] **1.** in (*mit*) *de smoor* in met flinke ergernis, zich ergerend, het land hebbend: *Hi' lopt mit de smoor in* hij ergert zich, is erg boos (Nbk), zo ook *Hi' het de smoor in* (Dho, Nbk, Np, Spa) **2.** gesmolten varkensvet (Dhau, Ma, Ow) *Smoor wodde een bult bruukt op brood in plaets van botter* (Ma, Ow), *branen as smoor* (Ow)

smoorbeie (Db, Dho, Diz, Ma, Np, Op, Ow, fp) de; -n; ...beigien ['sm...] **1.** bes van de hagedoorn *Smoorberien bin slimme dreuge van binnen* (Np)

smoorbrogge (Bu, Diz) de; -n; ...broggien ['sm...] **1.** stuk roggebroom met reuzel *Ze kregen alliend mar een smoorbrogge* (Bu)

smoordrok (verspr.) bn. [smoordrok; aks. wisselt] **1.** geweldig druk (met werk, activiteiten enz., door verkeer, voetgangers, feestgangers enz.) *We hebben et smoordrok* (Nbk), *D'r was niet deur te kommen al die meensken, et was smoor-*

drok (Wol, Nbk)

smoordronken z. *smoordronkend*

smoordronkend (verspr.) Ook **smoordronken** (verspr.) [aks. wisselt] - smoordronken

smoorhiete (verspr.) [aks. wisselt] - smoorheet *In de lijte en in de zonne is 't smoorhiete* (Spa)

smoorpot (Bdie, Nw, Ow, Ste, Sz) de ['smo:əpɔt] 1. stampot (Ol-Nl) 2. stampot van aardappelen, wortels en uien (Sz) 3. mengsel van eten dat men smooit (Nw), stooft (Bdie, Ste) *De smoorpot is een mengelmoesien van eten, dat kwam in de oven en wodde smoord* (Nw), *Een smoorpot is wel lekker* (Nw) 4. pot met smoor, gesmolten varkensvet (Ow) 5. familie, huishouding waar voortdurend ruzie is (Nw) *Dat is daor ok een smoorpot!* (Nw)

smoorriek (Db, Dfo, Nbk, Np, Obk, Wol) bn. [aks. wisselt] 1. schatrijk *Die kerel is smoorriek* (Wol)

smoorverliefd (Bdie, Wol) [aks. wisselt] - smoorverliefd

smoorvet (Dhau, Obk, Ol-Nl, Ow) ['sm...] - reuzel, varkensvet

smoorvol (Nbk, Obk) bn. [aks. wisselt] 1. smoorvol *De zael was smoorvol bij die receptie* (Obk)

smoorzat (Ow) bn.; pred. ['smo:ə(r)'sat] 1. spuugzat *Ik bin et smoorzat* (Ow)

smoren zw. ww.; overg., onoverg.; smoorde, het (bet. 1)/is smoord ['smo:ərn] 1. (overg.) door verstikking doden *Pas op, ie kun 'm wel smoren* (Dho), (gezegd wanneer men zeer boos op anderen is:) *Ie zollen ze smoren!* (Ste), zo ook *Ik kan die vent wel smoren* (Wol), *Zak je smoren?* (Np), *Ie zollen him smoren, die rotvent* (Np, Spa) 2. (onoverg.) stikken *De keel is me dikke, ik smore zowat!* (Np), *Hij smooit in zien eigen vet* hij is enorm dik, vet (Wol), *Ij moe'n niet zo gretig eten, aanses smoor ij d'r in* (Db), *Smoor d'r mar niet in* (Nbk), *Vroeger kwammen ze om ieder schietwissewassien doe d'r wat te haelen was, mar now laoten ze ons smoren* nu laten ze ons in de steek (Obk), *Och smoor, kerel stik maar, barst maar* (Nbk, Ow), zo ook *Ie kun om mien pat smoren* vlieg op, barst maar (Dhau, Ste, Nbk) en *Ie kun om mij smoren* (Dho), zo ook *Och kerel, smoor om mij* (Nbk), *Hij*

kan smoren om mij (Np), *Laot die vent toch in zien eigen vet geer smoren* (Db, Dhau), zo ook *Laot 'm mar in zien eigen vet smoren* (Nt) en *Ie kun 'm mar beter in zien eigen vet smoren laoten* (Ol-Nl), *Ik heb 'm smoren laoten, hij bekik et mar* (Ol-Nl), *Laot 'm toch smoren* (Ma), *Et is zo hiete, ie zollen smoren* (Ste) 3. (onoverg.) een zeer grote hoeveelheid van iets hebben *We smoren in de appels* (Bu), *Die meensken bin zo riek, ze smoren in 't geld* (Nbk), *De bieten smoren in 't ontuug* zijn omgeven met één en al onkruid (Obk), *Hij smooit in et wark* hij heeft zoveel werk dat hij er haast niet meer uit komt (Nbk, Nw, Wol) 4. (overg.) gaar doen worden door te smoren (Bdie, Np, Wol) *De eerpels leuten ze vroeger smoren* (Wol) *Ik laot et eten/de boel gaer smoren* maak het eten gaar (Np), *smoren in vet, mit een betien waeter d'r bij, om vleis of vis in gaer te kriegen* (Bdie), *Laot 'm in zien sop geer smoren* laat hem met z'n kwaadheid maar met z'n problemen zitten, laat hem maar barsten (Nbk), zo ook *Laot 'm mar smoren in zien eigen vet* id. (Bu) 5. (onoverg.) doven (van vuur, door zuurstofgebrek) (Dfo) *De tontelpot daor kwam ketoen of linnen in, dat wodde mit een vuurstientien ansteuken, et wodde bruukt om piepen mit an te stikken; as et deksel d'r op kwam smoorde et vuur weer* (Dfo) 6. (onoverg.) vastlopen, vast gaan zitten (met name in de modder) (Nw) *Ik gao lopen heur, eers smoor ik d'r in* (Nw), *mit de waegen in de modder smoren* (Nw)

smorrekop z. *sprutelkop*

smorrig (Ld, Obk) bn.; -er, -st ['smərəx (Obk), 'smərəx (Ld)] 1. enigszins vuil *Dat kikt d'r wat smorrig uut* (Obk)

smotsappel z. *smotsappel*

smots z. *smotse*

smotsappel Ook **smosappel** (Db), **smotseappel** (Dho, Op, Sz) ['smotsap!/'smosap!/'smotsəap!] - moesappel

smotse (verspr. WS, Ld, Nbk, Obk, b: ln) Ook **smots** (verspr. OS, Bu, Diz, Nt, Ol-Nl, Ste, p) de; smotsien ['smots(ə)] 1. appelmoes *Die appels bin zo zoer, daor moe'n we mar smotse van maeken, donk me* (Op) 2. tot pap gekookte aardappel(en) (Bu, Nbk, Obk, Op) *Ofkokers bin eerpels die bij vlogge koken gauw an smotse*

smotse-appel - smulten

koken, dus mujlik hiel blieven, niet makkelijk op te schudden binnen en op de schaaole niet bloemen (Op), *An smots is et kookt tot smots* (Bu), *Et is hielemaol smots wodden* nl. door koken (Bu), *Die eerpels koken gauw tot smots* (Obk) **3.** fijn gemaakt eten (Bu, b: ln) *een lekker smotsien* (Bu) **4.** modderboel (Np) *Wat een vieze smotse om huus* (Np) **5.** dikke vrouw (Bdie, Bu, Np, Nt, Ol-Nl, Wol) *Wat is dat meens een dikke smotse* (Wol)

smotse-appel z. *smotsappel*

smotsen (Db, El) zw. ww.; overg.; smotste, het smotst ['smɔtsɪ] 1. dooreen mengen (op nogal ruwe wijze) *de boel wat deur mekeer smotsen* (El), *et eten hielemaol deur mekeer smotsen* (Db)

smotserig z. *smotsig*

smotsig (Bu, Dho, Nbk, Ow) Ook **smotserig** (bet. 1: Bu, bet. 2: Nbk) bn.; -er, -st ['smɔtsɪx/'smɔtsɪx] **1.** (van het weer) vochtig en drukkend (Bu, Dho) *smotsig weer* (Dho) **2.** (van gekookte aardappelen) slap en waterig gelijk appelmoes (Nbk, Ow) *smotsige eerpels* (Ow)

smouk (Wol) bn., bw.; -er, -st ['smɔmk] **1.** gezellig en boeiend *Hi'j kan smouk vertellen* (Wol)

smous (Bu, Np) de; -en; -ien ['smɔms] **1.** ruig behaarde hond (Np) **2.** weinig betrouwbare persoon (Bu) *Mar dat is een smous!* (Bu)

smousen (Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; smouste, het smoust ['smɔmsɪ] **1.** maken terwijl het eigenlijk niet goed sluit enz. (zodat het niet echt mooi wordt), oplossen, voor elkaar brengen door het niet zo nauw te nemen *N. smoust d'r wat mit* (Ste), *Daor hebben ze ok mit smoust* (Ste), *Aj' een jurk maeken en et aarmsgat is te groot veur de mouwe dan moej' dat mar wat smousen, et zo maeken dat et wel past; dan wodt et niet al te mooi, vanzels* (Ste) **2.** z. *smoezen*

smousjassen (Np, Obk) zw. ww.; onoverg. smousjaste, het smousjast ['smɔmsjastɪ] **1.** malversaties plegen, belazeren *Daor is mit (omme) smousjast* (Np)

smousjasser (Np, Obk) de; -s ['smɔmsjastɪ] **1.** iemand die anderen belazert, die malversaties pleegt *Die smousjasser moej' in de gaten hollen, want die het al zo vule bi'j*

de pote had (Obk)

smout z. *smoolt*

smu (Dho, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol, p, b: ln) Ook **smuui** (Bu, Db, Dhau, Dho, Ma, Nbk, Nw, Spa, Ste, Sz, bs, b: lm), **smuj** (Obk, s: Db), **smeu** (WH, Nt, Obk) bn., bw.; smuui, smuu(i)st [smy:/smy:j/smaɪj/sma:] **1.** zich soepel kunnende bewegen, lenig *De gewrichten moe'n smu blieven* (Obk), *Hi'j lopt d'r nog aorig smuui henne* (Nbk), *Daor woj' smuui van, daegs een flink aende lopen* (Nbk), *Hi'j was zo smuui as wat lenig* (Nbk), *...as een jongkerel* (Wol), *Die is nog wel aorig smuui* (Bu), *...goed smu* (Np) **2.** buigzaam (lett.), gemakkelijk te buigen, kneden enz. *Aj' d'r mit vlechten moeten bin ze temeensen smuui* nl. de gespleten stengels van de braamstruik die in het water hebben gelegen (bs), *Stopvarve is smu* (Np), *Dat stok taoi is smu* (Np), *We bruukten vroeger pik om de liekkisten waeterdichte te krieggen, as we die maekten; we smultten die pik om et smuui te krieggen, de kiste wodde wat schieve hullen, dan leup et goed in de hoeken* (Nw), *Specie moet smuui wezen, eers kuj' d'r niet mit warken* (Dhau, Ma, Obk, Ste, Nw), *In de winter kan de botter stief en had wezen, in de zoemer is ze meestal zaachte en smu* (Op) **3.** (van de wijze van omgaan met en vertellen in taal) *Waor vien ie schoner dorpien, waor smuui dialekt?* (b), *Hi'j kan zo mooi smuui vertellen* (Bu, Spa, Sz, Nw), *een smuue vent* (Nw)

smuj z. *smu*

smuk (Ol-Nl) de [smak] **1.** opsmuk *Ze hebben et niet breed, mar ze hollen nog wel van een betien smuk* (Ol-Nl), *Mien buurvrouw het nog wel wat smuk, heur* (Ol-Nl)

smullen (spor.) ['smalɪŋ] - smullen (van eten) *Nooit zullen wi'j weer van jow lekkere peren smullen* (Db)

smulten zw./onregelm. ww.; overg., onoverg.; smultte, het/is smulten ['smalɪŋ] **1.** (overg.) vloeibaar doen worden door heet te maken **2.** vloeibaar worden door warmer worden, door verhitting (onoverg.) *Et ies begint te smulten* (Np), *Ie kun zien dat de snij' al smult, want et kot al in* (Bu), *Daor ligt die vieze teer en stinkt en smult*

(bl), *Et smult as snij veur de zonne* verdwijnt zeer snel (Dho) 3. (onoverg.) oplossen in vloeistof, door vocht *N. pakte et half smulten klontien uut et koppien* (b) **smulttemperatuur** (l) ['sm...] - smelttemperatuur

smurf (spor.) ['smar(ə)f] - smurf

smurrie ['smari] - smurrie, week, vuil, vies goedje *Die putte zat vol smurrie* (Nbk, Wol), *Wie moet die smurrie weer oppreden?* (Db), *Wat veur smurrie zollen ze daor toch in daon hebben!* (Np), *Daor kwam weer nije smurrie van de veearts in een vies goedje* (vo)

smuui z. *smu*

smyrna (Dhau, Nbk) ['smɪrna] - smyrna *Ik zal een trui ofraffelen en d'r een slaopkaemerklietien in smyrna van maeken* (Dhau)

snaaideri'je z. *snaaier'je*

snaaien ['sna:jɪ] - jatten, weggrissen (verspr.) *Hi'j snaaide gauw een appel van de gruuhtekarre* (Obk), *Sommige vrouwen kun et niet laoten om wat van de kraompies in de tasse mit te snaaien* (Op), *Hi'j mag nog wel es wat snaaien hier en daor* (Dhau, El), *wat bij mekeer snaaien* verzamelen door hier en daar weg te nemen (Ste); snoepen, stiekem kijken om te snoepen (verspr.) *Die staot altied te snaaien veur de kaaste* (Bdie), *Hi'j zit altied in de kaaste te snaaien* snuffelen, snoepen (Bu, Spa, Wol), *Hi'j zat overal in te snuffelen of d'r wat vul te snaaien* (Ld), *Die kiender meugen graeg even bij Beppe in de trommegies snaaien* (Obk), *Ze zullen d'r wel bij zeten hebben te snaaien* (Dho); rakelings langs iets gaan (Dhau, Obk) *Die auto snaaide me an de huid veurbij* (Dhau), *Doe hi'j et stuur kwijt raekte, kon hi'j mar krek bij de bomen langes snaaien* (Obk); snel wegschieten, ervandoor gaan (Nw) *Ze snaaien d'r hadden vandeur* (Nw) **snaaier** (Nw) de; -s; -tien ['sna:jɪ] 1. iemand die stiekem wegpakt (Nw) *Een snaaier die snaait de boel argens anders weg, daor moej' mit uutzien* (Nw) 2. z. *snaaierd*

snaaierd (Bdie, Dho) Ook *snaaier* (Spa) de; -s; snaaierdien ['sna:jɪ(t)] 1. iemand die geneigd is tot snoepen

snaaier'je (Bdie, Spa) Ook *snaaideri'je* (Dho) de; -n ['sna:jɪ'ʊjə, z. ook -i'je/

sna:jɪd...] 1. snoepgoed *Om niet dikker te wodden, mos ik die snaaier'jen eigenlijk ofslaon* (Bdie)

snaaierig (Bdie, Dho, Spa) bn.; -er, -st ['sna:jɪrɔx] 1. geneigd om iets te pakken, weg te grissen, te nemen als snoep *Die katte is snaaierig* (Spa)

snaais (Dhau, Dho, Ol-Nl, Sz, Wol) bn., bw.; -er ['sna:js] 1. geneigd tot gappen, weg te grissen, weg te pakken om te snoepen *Oonze katte is snaais* (Dho), *Hi'j het een snaaise bujje* (Dho)

snaak z. *snaek*

snaaks z. *snaeks*

snaarpen z. *snaepen*

snaabelder (Dhau) de; -s ['snab|dɪ] 1. iemand die nu eens hier wat pakt en dan daar *Dat is een snabelder mit eten* (Dhau)

snaabelen (Dho, Ld, Obk, Pe-Dbl) Ook *snebbelen* (Ld) zw. ww.; onoverg.; snabbelde, het snabbeld ['snab|n/'snebb|n] 1. snateren *Die enten bin ok drok an 't snabbelen* (Pe-Dbl) 2. z. *snaffelen*

snachelen (Obk) onbep. w. ['snax|n] 1. voortdurend kritische opmerkingen maken *Dat is een vervelend postuur, die het altied wat te snachelen* (Obk)

snahelpot (Obk) de; -ten; -tien ['snax|pɔt] 1. iemand die voortdurend foetert *Die snachelpot het altied wat* (Obk)

snaek (OS, verspr. WS) Ook *snaak* (WH, Dho, El, Pe-Dbl, Wol) ['sne:k/sna:k] 1. snaak, eigenaardige vent, jongen *Wat hebben now die snaeken daor woensdag wel mit daon?* (s: Nbk), *Dat is ok een wondere snaek* (Nbk), *Zien zeune is een mooie snaek* (Wol, Pe-Dbl), *Wat is dat een snaekien* (Nt), *Dat is wel zo'e'n snakien!* (Spa)

snaeks (Nbk) Ook *snaaks* (Dho) bn.; -er ['sne:ks] 1. snaaks *Hi'j kan zo snaeks uut de hoeke kommen* (Nbk)

snaeter Ook *snater* (WH) de; -s (bet. 2); -tien ['sne:tr/'sna:tr] 1. snater, mond *Hool je snaeter!* hou je mond (Bdie, Nbk, Np, Ste), *Hool je snaeter dichte!* (Nbk), *Hool de snaeter mar es dichte* (Obk), *Die het een fikse snaeter mitkregen* kan flink, druk praten (Dfo), *Ze het de snaeter altied los* (Dfo), *...eupen* (Spa) 2. iemand die veel praat (Op, Ow) *Wat een snaeter is dat* (Op, Ow) * *Hool je snaeter, zee Haarm de kaeter* (Ld)

snaeterbek - snap

snaeterbek (Nw) de; -ken; -kien ['sn...] 1. snel, druk pratende vrouw

snaeteren Ook **snaeteren** (Wol), **snetteren** (Op), **snateren** (WH) ['sne:tɾɪn/'sna:tɾɪn/'snetɾɪn/'sna:tɾɪn] - snateren (door eenden) *De enten snatteren* (Wol); druk praten, kletsen *Moej' die vrouwluden es snaeteren heuren* (Np, Nbk), *Hool toch es op te snaeteren* (Wol), *Die loopt altied te snateren* (Spa), *Ze zatten bij mekeer te snaeteren* (Ma)

snaeterkont (verspr. OS, Np) Ook **snaeterkonte** (Dfo, Ld) de; -en; ...kontien ['sne:tɾ kont(ə)] 1. iemand die veel en druk praat *Dat is me ok een snaeterkont!* (Np)

snaeterkonte z. **snaeterkont**

snaetermusse (p) de; -n; ...mussien ['sne:tɾ masə] 1. vrouw die veel en druk praat

snaevel Ook **snavel** (WH) de; -s; -tien ['sne:w], ...v|/'sna:...] 1. snavel *Daor hej' een voegel mit een lange snaevel* (El) 2. mond, bek *Hool je de snaevel es dichte hou je mond toch eens* (Nbk, Obk), zo ook *Hool je snaevel toch wat* (b), *De snaevel staot him nooit stille, en dat raffelt mar!* hij kletst aan één stuk door (Dfo), *Die mag zien snaevel graeg overal in stikken* bemoeit zich graag overall mee (Obk), zo ook *Hij stikt overal zien snaevel in* (Sz)

snaevelpunt (spor.) ['sn...] - snavelpunt
snaffelen (Db, Dhau, El, Obk, Ol-Nl) Ook **snabbelen** (bet. 1: El) zw. ww.; onoverg.; snaffelde, het snaffeld ['snaf|ɪn/'snab|ɪn] 1. met kleine rukjes sabbelen (Db, Dhau, El, Obk), in verb. als *As de biggies an 't tetten binnen heur ie ze snaffelen* (Obk), *Ze laggen zo lekker bij de motte te snaffelen* (Dhau, Db), *De biggen zitten an de motte te snabbelen* (El) 2. mummelen, (als) met tandeloze mond praten (Ol-Nl) *Ze snaffelt mit de mond* (Ol-Nl)

snak (Ld) [snak], in *alles mit een snak en een sneer* doen iets slordig, oppervlakkig afwerken (Ld)

snakken ['snakj] - snakken, happen (naar lucht), in de verb. *naor aosem snakken* (Dho, Bdie, Ol-Nl); snauwend aanmerkingen maken (Nbk, Np), in *wat te snakken hebben* (Nbk, Np): *Die het altied wat te snakken* meent altijd een ander te moeten kommanderen, meent steeds aanmerkingen te moeten geven op het werk van anderen (Nbk); verder in de verb. *Et*

snakt mij niks het kan mij niets schelen (Ma)

snaore Ook **snare** (bet. 1: spor.) de; -n; snaortien ['sno:əɾə/...] 1. snaar (van een snaarinstrument) *De snaore van de vioele is knapt* (Dho), *nijje snaoren op 'e gitaar zetten* (Nbk), *Ik leuve dat doomnee wel goeie snaoren raekte doe hij preekte over* (...) een gevoelige snaar raakte (Ow), *op 'e snaoren* nog net zonder ongelukken, op het nippertje: *Et was op 'e snaoren* of het ging nog net goed (Bu, Dhau, Nbk, Ste, b: ln), zo ook *Et gong 'm op 'e snaoren of of hij hadde een anrieding had* (Ste, Dfo), *Dat was op 'e snaoren* (Dho), *Et was op 'e snaoren of* (Bu, Dhau, Nbk, Ol-Nl, Ste, b: ln), *Et gong op 'e snaoren of goed* (Obk), *Die kon mar krek op 'e snaoren of ontkommen* (vo) en *Dat ging op haoren en snaoren* (Bu) 2. draad, riem die de draaiing van een wiel over moet brengen, drijfriem *De oolde brune veur de oolde kaarnmeule, de snaore over een iezeren viel buten an de rosmeule* (...) (vo), *Iene van de snaoren van de vioele is stokkend* (Np), *De snaore van de moter is kepot* (Np) 3. lastige vrouw, vervelend meisje, kring, z. ook **snarre** (bet. 1) (Bu, El, Op, Sz) *Wat het dat maegien een praoties, wat verbeelt die snaore heur wel!* (Op), *Dat is wel zoe'n eigenwicze snaore* (Sz) 4. snuisterij (Bu) *Dat is mar zoe'n snaore* (Bu)

snaorske (verspr.) Ook **snaorske** (Wol) de; -s ['sno:əɾskə/'sno:əɾ...] 1. schoonzuster *Dat is mien snaorske* (Ste), *Mien snaorske is volgende weke jaorig* (Pe-Db1)

snap de [snap] 1. snap, hap(je) (Bu, Nw, Ol-Nl), in verb.: *We hebben al een hap en een snap had* een (klein) hapje gegeten (Nw), *Geef me mar gauw even een hap en een snap want ik moet avveseren* (Bu), *Tussen een hap en een snap deur doe ik dat wel even* zo terloops, tijdens andere activiteiten (Ol-Nl), *Ze was veul te goed en warkte altied veur een hap en een snap* voor een habbekrats (Op), *Ze vertelde d'r een hap en een snap van* maar enkele bijzonderheden (Wol) 2. in *een hap en een snap* een bezigheid hier, een activiteit daar (verspr.): *mit een hap en een snap deur et wark* (Ow), *Mit een hap en een snap had hij et klaor* (Dfo), *Et was in een hap en een snap gebeurd* in een ommezien (Spa)

snaphaene (Bu, Np, Obk) de; -n; ...haentien ['snaphē:nə] 1. bep. ouderwets type geweer, snaphaan

snappen zw. ww.; overg.; snapte, het snapt ['snapm] 1. snappen, begrijpen *Alles snapt die goeie man* (Nbk), *Iederiene snapt wel waaromme, vanzels!* (ba), *Ik snap d'r niks van ik begrijp er niets van* (Nbk), *...d'r gien riegel van* in het geheel niets (ba), *Snap ie now (...)* kun jij je nu voorstellen (Nbk, Sz) 2. aanhouden, een bekeuring geven *Ze hebben 'm snapt* (Np), *Ik hope dat ze him een keer snappen* (Np), *Eindelijk hebben ze 'm een keer snapt* (Wol), *De pelisie snapte de inbreker* (Ste) 3. nemen, te pakken krijgen (Ma, Nw, Ol-Nl, Spa) *Ik zal zien da'k veur donker nog een paer klaanten snappen kan* (Ol-Nl), *Wij snappen d'r nog iene* nemen nog een borrel (Spa), *Hij snapte d'r gauw wat weg, et is zoe'n snaaier* (Nw), *Hij kon d'r nog wat bij snappen* (Ma)

snapper z. *snapperd*

snapperd Ook *snapper* (Np, Sz) de; -s; snappertien ['snapr(t)] 1. mond *Ze is een malle raoder, ze hooft de snapperd nooit ien keer dichte* (Np), *Hool je snapperd toch es een keer* hou je mond toch eens (Wol, Db), *Doe je snapperd toch es eupen* zeg toch eens wat, geef eens antwoord (Nbk), *Ie moe'n je snapperd holen* (Np), *Die het een scharpe snapper* (Sz), *Die is niet op heur snapperd valen* die is niet op haar mondje gevallen (El, Ol-Nl), *Wat het zij een kwaolie snapperd* een brutale mond, een vinnige manier van uitdrukken (Ol-Nl), zo ook *Dat kleine ding het een kwaod snappertien, ze kan je raek wat zeggen* (Obk), *Hij had heel wat in de snapperd!* had een grote mond, maar durfde niets (Ste), *Die zit altijd mit de snapperd veuran* zit altijd vooraan, op de eerste rij (Nbk, Dho)

snare z. *snaore*

sarpen Ook *snaarpen* (Bdie, Obk), *snerpen* (WH) zw. ww.; onoverg.; sarpte, het sarpt ['snar(ə)p̄m/'sna:r(ə)p̄m/'sner...] 1. een pijnlijk aandoend, schrill geluid voortbrengen *De sirene sarpte d'r over* (Bu), *We hebben in de oorlog de koegels wel heuren sarpen* (Obk), *Doe klonk deur Spier een sarpend schot* (b), *Dat geluud sarpt je deur de kop* (Wol, Nw), *de*

sprinkhanen sarpen (Spa, Dbl) 2. (van de kou, de felle wind) pijnlijk aandoen *Mit fiene koolde dan is et sarpend koold* (Ste), *een sarpende wiend* (Ld, El, Np), *De kouwe wiend snerpt je in 't gezicht* (Spa), *De wiend sarpt je om 't gezichte* (Dho)

sarpend (verspr.) bw. ['snar(ə)p̄mt] 1. (van de wind, van de kou) snerpend *D'r staot een sarpend koolde wiend* (Op), *Et was sarpende koolde, vandaege* (Ol-Nl), *Mit fiene koolde dan is et sarpend koold* (Ste)

sarre de, ook wel et (Dho, Np); -n; -gien ['snarə] 1. (z. ook *snaore*, bet. 3) vinnige, venijnige vrouw of meisje (soms ook van een man gezegd (Np, Ste)) *Die sarre het altied spul mit elk* (Obk), *Dat sarre van een kere!* (Np), *een smerig sarre* een snibbig kind (Dho), *Wat is dat wief een sarre* (Ol-Nl), *Wat is dat kiend een kleine sarre!* (Ol-Nl) 2. boosaardig hondje (Nbk) **sarren** (Obk) ['snarŋ] - sarren, kijven: *Ze kan soms zo sarren tegen heur man* (Obk)

sarrig (Dfo, Obk, Spa, n: Np) bn.; -er, -st ['snarəx] 1. (van een vrouw of meisje) chagrijnig, kribbig *Dat is toch zoe'n sarrig dinkien* (n: Np), *Dat vrommes is altied lieke sarrig* (Obk), *Ie moe'n niet zo sarrig tegen me doen* (Obk), *Toe je, wees niet zo sarrig altied* (Obk)

sars z. *sas*

sas (verspr.) Ook *sars* (verspr.; vaak als nadrukkelijke vorm) [snaʃ/snarʃ], in *gien sas/sars*: in het geheel niets, vgl. *'k Snap d'r gien sas van* (Ld, Np), *Ie vernemen d'r gien sas van* (Ste), *Dat is me gien sas weerd* (Op)

sater z. *snaeter*

sateren z. *snaeteren*

satteren z. *snaeteren*

snauw de; -en ['snəʊ] 1. bitse woorden die men bezigt *Een snauw kuj' kriegen, meer niet* je wordt alleen maar onheus bejegend door die persoon (Ow), *iene een snauw geven* (Mun, Np): *Hij gaf heur een snauw over de bek henne* (Mun), *Daor kriej' weer een snauw* (Dho), *Mit een grauw en een snauw koj' niet veer* (Db), *Daor [nl. bij die mensen] woj' mit een grauw en een snauw altied veurbij stuurd* (Dhau), *Mit een grauw en een snauw sleug*

ze de deure dichte (Ld), een grauwen en een snauw kriegen (Bdie, Sz): *Ik bedoel et zo goed, en op alles krieg ik een grauwen of een snauw (Sz), Die het niet anders as een grauwen en een snauw (Nw) 2. beet, bijtende uithaal Die hond gaf me onverwaachs een snauw (Diz), As de biggemotte dan zoe'n stille was, deugde et niet; mit iene snauw beten ze dan soms zomar de biggies dood (Ow), mit een grauwen en een snauwsnel en vluchtig (Nbk): gauwen even mit een grauwen en een snauw eten (Nbk), ook mit een snauw en een grauwen id. (Ste)*

snauwen zw. ww.; onoverg.; snauwde, het snauwd ['snɔm̩, ...m̩(g)ŋ] 1. snauwend spreken *Mar hij snauwde: 'Een mooi spul!' (b), Ie hoeven niet zo te snauwen (Np), Ze kun toch zo op mekaander grauwen en snauwen (Mun), Hij kan niet anders as snauwen en grauwen (Nbk), Die dot niks as... (Nt, Ow), Bij die meensken is et niks anders as grauwen en snauwen (El), Ze kon soms op heur dienstbode grauwen en snauwen (Op) 2. een bijtende beweging maken (Nbk) *De hond snauwde naor 'm (Nbk) 3. (bij vergelijking, van een varken) snauwende geluiden maken (Dhau) Et varken snauwt, et blaft zo reer; veural mit biggeri'je, dan bin ze kwaod op 'e biggen en op 'e meensken; dan bin ze koorsig, bieten de biggen soms dood of vreten ze op (Dhau)**

snauerig bn., bw.; -er, -st ['snɔm̩rɔx] 1. steeds snauwend, geneigd tot snauwen *Hij is zo snauerig, et komt d'r wat rauw uut (Obk, Nw), Die komt zo snauerig over (Dho)*

snavel z. *snaevel*

snebbe (Dho, Ld, Ow, Pe-DbI) de; -n; -gien ['sneβə] 1. snavel *een eend bij de snebbe pakken (Ow) 2. (ruw) mond, snater, in verb. als Hool je snebbe toch es hou je mond toch eens (Dho)*

snebbelen z. *snebbelen*

sneede (s) de ['sni:də], in *een sneede weegs van et voetpad een tree verwijderd van (s) sneeden* z. *gesneden*

snedig ['sni:dɔx] - *snedig*: gevat, ad rem (z. ook *sniedig*) *Ze was aorig rap mit de mond, et kwam d'r allegeer zo snedig uut (Ow), Hij kon d'r bi'tieden snedig bij' kommen en bij zien maoten hadde hij nogal es et hoogste woord (vo), (die) in et*

jongvolk de boel an de gang brengt mit alderhaande snedige zeggies en malle streken (vo); kwiek, vlug ter been (Bu, Ste) Hij lopt d'r nog snedig henne (Bu, Ste)

snee I de; sneden; snegien [sni:] 1. insnijding, kerf door snijden ontstaan *Die snee wil niet hielen, et is aorig etterig (El), Die snee in de doem moet een pleister op (Obk), As de zende pas heard is, geft hij' een mooie scharpe snee (Db), een snee in 't oor hebben dronken zijn (Db, Dfo, Ma, Np, b, vo): Ze stonnen niet al te vaaste meer op 'e bienen; H. hadde ok een flinke snee in et oor, mar hij wol toch nog wel effen naor Maatien toe (vo) 2. snijkant (veelal: van een zeis) *Ie hebben de snee van de zende, en de aandere kaante is de rogge (Nw, Ste, Ow), Die zende is aorig dunne op 'e snee (Np), Aj' de zende niet goed heard hebben, dan hej' de snee paperig d.i. niet goed gehoord, nl. met weerhaakjes (Bu), D'r zit een braom veur de snee (Wol), de snee even uutslaon (Spa), Ie moe'n een goeie snee op 'e schaatsen hebben om goed streek te rieden (Sz), Hij het de snee d'r mooi in schaatst mooi, pittig (Wol), Die zende is zo stomp, d'r zit gien snee meer veur (Sz) 3. scherpte (van iets waarmee men snijdt, met name van een zeis) *De snee is d'r veur weg, ik moet de zende heren (Bu), Aj' mit de zende een draod raeken, is de hiele snee vot (Ld), (van een zeis:) Zit d'r nog een betien snee an? (Ma) 4. gras, hooi dat men verkrijgt door maaien, keer dat men het gras maait *de eerste snee (grös) de eerste keer dat men het gras maait, vooral: het gras dat men daarbij verkrijgt (Dhau, Nbk, Spa), vandaar *De eerste snee grus hewwe binnen (Diz), ...is d'r of (Dho), De eerste snee (grus) is altied hiel wat weerd (Nw, Obk), de tweede snee grös (Dfo, Dhau, Nbk), de dadde snee grös (Dhau, Nbk, Sun-Ot), D'r staot een beste snee op een flinke laag (om te maaien) (Spa), zo ook *Een mooie snee grös zit d'r op (Ste, Bu), D'r zat een flinke snee grös op (Ste), ...een goeie snee grus op (Pe-DbI), ...een beste... (El), een goed snee grus (Ol-NI), Dat kan nog wel es een taoie snee wodden om dat veur mekeer te kriegen een zeer moeilijk karwei (El, Ld, Nbk, b: ln) 5. snee brood******

een *snegien roggebroad* een plakje roggebroad (Np, Obk, Ste), ook: half plakje roggebroad (Np), *een snee brood* (Pe-Dbl) **6.** in *gould op snee* goud op snee, d.i. met goud aan de rand van het blad (Db, Dho, Ste), z. ook *gould*, bet. 2: *Naemkaorties hadden ze vroeger mit goold op snee* (Dho), *Een karkboek was goold op snee, d'r waeren d'r ok die waeren rood op snee, dat was goedkoper* d.i. met rood gekleurde rand (Ste)

sneer [snt:ər] - sneer *Die man kreeg een beste sneer, waor hij mar naor roeken kan* (Op), *Hier en daor een striekerd en een sneer* (bl), *Hij kreeg vot een sneer* (Nbk), verder in *alles mit een snak en een sneer doen* alles slordig, oppervlakkig afwerken (Ld)

snees z. *snies*

sneidig z. *sniedig*

snel (Db, Ld, Ma, Np, Spa, Wol) bn., bw. [snel] **1.** snel, vlug voortbewegend (Ld), in (zelfst.) *Hij is an de snelle* heeft diarree (Db, Ld, Spa, Wol), zo ook *Hij is van...* (Ma) * *Zundagswark is niet stark/Een maendagssteke duurt gien weke/Mar deensdag snel/Dan gaot et de hiele weke wel* (Np)

snelbiender (Bu, El, Ste) de; -s; -tien [ˈsnelbindɪ] **1.** stel snelbinders (voor achter op een fiets) *een snelbiender achter op de fiets* (El)

snelblusapperaot (l) [ˈsn...] - snelblusapparaot

snelblusser (l) [ˈsnelblasɪ] - snelblusser

snelbuffet (spor.) [ˈsn...] - snelbuffet

sneldiek (spor., v) [ˈsneldik] - snelweg *Die tiende meie was 't smoekies doe we achter mekeer langs de grote sneldiek leupen* (v)

snelhied (spor.) [ˈsn...] - snelheid (waarmee iets, waarmee men zich beweegt)

snelheidsbegrenzer (l) [ˈsnelhidzɔ gr̄:nzɪ] - snelheidsbegrenzer

snelheidsbeparking (Obk) [ˈsn...] - snelheidsbeparking

snelkoker (Bu) [ˈsn...] - snelkoker

snelkookpanne (spor.) [ˈsn...] - snelkookpan

snelkookplaete [ˈsn...] - snelkookplaat

snelrecht (l) [ˈsn...] - snelrecht

Snelshutte (l, bo: Bu, Nw) de [snɛls'hʌtə] **1.** veldnaam uit *Buil* (l), overigens in de verb. *Hij woont op Snelshutte, bij de*

Ieren sliepstien zomaar ergens, ergens ver weg (bo: Bu, Nw)

sneltrein de; -en; -tien [ˈsnel...] **1.** sneltrein (gezegd tegen iemand die veel haast heeft:) *Moej' mit de sneltrein?* (Ld, Nbk)

sneltreinvaart (Nbk) de [ˈsn...] **1.** sneltreinvaart *mit een sneltreinvaart* (Nbk)

snelverkeer (spor.) [ˈsn...] - snelverkeer

snelwandelen (spor.) [ˈsnel...] - snelwandelen

snelweg (Db) [ˈsn...] - snelweg

sneep z. *sneppe*

sneppe (Bu) Ook *sneep* (Ste, Sz), *snippe* (Bu) de; -n; sneppien [ˈsnep(ə)ˈsnɪpə] **1.** bep. tekening op de neus van een koe of paard, nl. een kleine, puntige bles *Een ras-zuver Fries peerd mag beslist gien kol of sneep hebben, veur andere peerderassen is et soms een vereiste as d'r wat oftekeningen in zitten* (Sz)

sneren [ˈsnt:ɛrɪ] - sneren *Dat ie wollen ok nog es even helpen (...), zo sneerde hij* (b), *Hij mag graeg iene over de mond sneren* (Obk)

snerpen z. *snarpen*

snert z. *snet*

snert- z. *snet-*

snert (verspr.) Ook *snert* (verspr.; vaak als nadrukkelijke vorm) de [sneɪ/snɛɪ] **1.** snert, erwtensoep *Et was een mooi possien snet mit een hiele metwost* (j), *Peulatten bin grune aten waor ze snet van koken* (Wol), *Die snet is ok an de dikachtige kaante* (Db), *Snet en soep moej' opnij even de kook over gaon laoten; die meuj' niet opwarmen, daor moet even de kook over* (Nbk) **2.** iets dat zeer slecht, waardeloos is *Et liekt wel snet!* (Nbk) * (gezegd als antwoord op de vraag naar wat men te eten zal krijgen (in het gezin):) *Snert hool de broek vaaste* (Bdie)

snet- (verspr.) Ook *snert-* (verspr.) [sneɪ/snɛɪ] - snert-, eerste deel van samenstellingen waarin men sterk afkeurend is t.o.v. wat in het tweede deel wordt genoemd, zoals in *snetwief* snertwrijf, *snetkerel* snertkerel; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

snetate (Bdie, Bu, Dho, El, Np, Ol-Nl) de; -n; ...atien [ˈsn...] **1.** erwt voor, in erwtensoep *De hulen van de snetaten drevan in de panne* (Np)

snethond - sni'jballe

snethond (Nbk) ['sn...] - snerthond
snetkerel (Nbk) ['sn...] - snertkerel, rotzak
snepoele (Bu) de; -n; -gien ['sn...] 1. peul van een erwt in, voor erwtensoep
sneppraot (Nbk) et, de ['sn...] 1. gepraat, geklets van niets *Et is sneppraot waj' d'r allegeer uut kraomen* (Nbk)

snetteren z. *snaeteren*

snivent (Nbk) ['sn...] - snertkerel, rotzak
snetweer (Nbk) ['sn...] - snertweer *Et is snetweer!* (Nbk)

sneu bn.; -er, -st [sna:] 1. teleurstellend, zodanig dat het teleurstellend is voor de ander *Et is mi'j sneu ofgaon* (Ste, Obk), *Daor bin 'k ok sneu veur weg kommen bekaaid afgekomen* (Diz, Nbk), zo ook *Daor komt hi'j sneu veur weg* (Nt), *Hi'j is d'r sneu of kommen* is er bekaaid afgekomen (Bu, Db, Np, Sz) en *Hi'j is wat sneu wegkommen mit die arfenis* (Dfo), *Et is wel sneu, mar et is waorhied* (b), *Dat is sneu wark gezegd van wark dat mislukt is* (Ste), *Ik hadde de buurvrouw uutnodigd op 'e thee en ik was 't totaal vergeten; ik vun 't zo sneu* (Sz) 2. op verlegen wijze teleurgesteld, beteuterd, beschaamd *Aj' die te vieter hadden, was hi'j d'r sneu van* (Obk), *Die kreeg me daor een lik uut de panne, hi'j was d'r sneu van* (Obk), *Dat was 'n raer gezegde, die man wodde d'r sneu van* (b, Diz), *Hi'j was d'r sneu van, doe ze dat zeden* (Np, Ste), *Hi'j kikt wat sneu toe* (Ow), *Ie moe'n niet zo sneu kieken* (Spa), *As ze je uutsliepten, koj' daor vroeger slim sneu omme wezen* (Spa), *Ze hebben een sneue neuze haeld werden flink teleurgesteld* (Wol), *een sneue bak* iets dat teleurstellend afloopt, een flinke tegenvaller (Nbk, Spa), *Ze kwammen d'r sneu of* (Dho), *Hi'j was mar aorig sneu, doe hi'j et verleur van zien kammeraad* (El), *Ik was wel sneu dat ik dat valen laoten leut* (Dfo), *Ze weren d'r al wat sneu van* (Bu), *Hi'j was d'r mar sneu van* (Ste, El)

sneupen zw. ww.; onoverg.; sneupte, het sneupt ['sna:pɪp] 1. nieuwsgierig nazoeken, neuzen *Mit volksverhael en keur, mit sneupen hier en pluzen daor* (b), *Hi'j zit wat in de kraantebak te sneupen* (Nbk), *...in oude boeken te sneupen* (Nbk) 2. z. *snupen*

sneuperi'je z. *snuperi'je*

sneuvelen ['sna:w|ɲ, ...v|ɲ] - sneuvelen

(omkomen in, bij een gevecht, vooral: in oorlogssituaties) (bij vergelijking:) *En was hi'j in Appelsche sneuveld, et was gaon in een eerlike stried* (b); kapot geraken *Mit stofzoegen he'k die vaas ommestoten, hi'j is sneuveld* (Nbk)

sni'j de [sni] (OS, WS zuidelijk van de Lende, elders spor.), snej (WS noord. van de Lende, elders spor.) 1. neerslag in de vorm van sneeuw *D'r kon wel sni'j valen* (Nbk), *natte sni'j*, *D'r komt een dik pak sni'j uut de locht* er valt erg veel sneeuw (Nbk), *In augustus bluuit de sni'j* zijn er dikke, witte wolken (Dfo), *Wat is me now zoe'n drupprien sni'j!* ik maak me niet druk om een beetje sneeuw (b), *We kunnen wel sni'j kriegien, want de rogge jokt me zo!* (Bu), *Et verdwient as sni'j veur de zonne* (Nbk), *glimmen as sni'j veur de zonne* (Dfo) 2. sneeuw die in een laag op de grond, de daken enz. ligt *D'r ligt een dik pak sni'j* (Nbk), *D'r lag een knap pakkien sni'j* (b), *deur de sni'j lopen, ...baggeren* moeizaam door de sneeuw waden (Nbk), *sni'j rumen* (Nbk), *Hi'j kikt toe al hadde hi'j in de sni'j scheten* hij ziet er slecht uit, is wit, bleek in z'n gelaat (Np, Ol-Nl, Ow, Nt), *...kakt* (Ste), *Hi'j keek zo bedonderd, hi'j kon wel in de sni'j scheten* hebben hij kijkt zeer beteuterd (Ste) 3. de situatie dat er sneeuw valt *Tegen de sni'j, dan kwammen de haezen aovens op 'e tied, hen, mar as dat bar winter wodt, dan hebben ze de tied wel* als het ging sneeuwen (Nbk) * *Sni'j in de sliiek/Binnen drie daegen een hadde diek* (Np, Sz, Ld), *Sni'j en sliiek, mit drie daegen een gladde diek* (Ol-Nl), *Sni'j in 't sliiek, winter op 'e diek* (Db), *...vost op 'e diek* (Dhau), *...geft vost op 'e diek* (Op), *Sni'j in 't sliiek/Geft binnen drie daegen een hadde diek* (Dhau), *Sni'j op 'e tule, geld in de bule* als het licht sneeuwt en de koeien lopen nog in het land, is dat juist reden om ze nog niet op te zetten; die sneeuw stelt vaak niet veel voor en het voer voor de stal hoeft pas later aangesproken te worden (n, Bdie), zo ook *Sni'j op et laand, brood in de haand* (n)

sni'jachtig ['sn...] - sneeuwachtig

sni'jballe de; -n; -gien ['sn...] 1. sneeuwbal (die men werpt; ook: die samenklontert met name onder klompen bij het lopen in de sneeuw) *De sni'jballe*

scheerde 'm bij 't heufd langes (Ld), *Ik hebbe (sni'j)ballen onder de klompen* (Bdie, Nbk, Op, Wol), **sni'jballegooien** (Nbk) onbep.w. ['sn...] 1. gooien met sneeuwballen *Hool toch op mit dat sni'jballegooien!* (Nbk)

sni'jballegoelen (Wol) onbep. w. ['sn...] 1. met sneeuwballen gooien

sni'jballen ['sn...] - sneeuwballen *De kiender bin op et kaampjen an et sni'jballen* (Nbk)

sni'jborg (spor.) de; -en; -ien ['sn...] 1. grote sneeuwhoop

sni'jbeie (l) ['sn...] - sneeuwbes

sni'jbesse (spor.) ['sn...] - sneeuwbes

sni'jblaozer (spor.) ['sn...] - sneeuwblazer

sni'jbliend (Nbk, Nt) [aks. wisselt] - sneeuwblind

sni'jbliendhied (l) ['sn...] - sneeuwblindheid

sni'jboel ['sn...] - sneeuwboel

sni'jbonke (Bdie) de; -n; ...bonkien ['sn...] 1. sneeuwklomp, vooral: stuk, bal samengeklonterde sneeuw onder een klomp (ontstaan bij het lopen in de sneeuw)

sni'jbrille (spor.) ['sn...] - sneeuwbril

sni'jbuie z. *sni'jbujje*

sni'jbujje (OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor.) Ook *sni'jbuie* (WS noord. van de *Lende*) de; -n; ...bujgien ['sn.../...] 1. sneeuwvui *Et moet mar es een peer naachten vriezen of een sni'jbujje d'r over, dan zij' wel anders praoten* (vo), *Om een ure of negen wawwe d'r (...), koold en nat van de sni'jbujjen* (v)

sni'jbulte (Nbk) de; -n ['sn...] 1. hoge sneeuwhoop

sni'jdune (Np) Ook *sni'jduun* (Nbk, Ow) de; ...dunen; ...dunegien ['sn.../...] 1. sneeuwduin *Mit die dikke sni'jdunen kan de melkwaegen morgens mar beter een omweggien maeken* (Ow), *een allemachtige sni'jdune* (Np)

sni'jduun z. *sni'jdune*

sni'jen zw. ww.; onpers.; sni'jde, het sni'jd ['snjɛ̃; 'snjɛ̃ɔ̃ (OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor.), 'snejɛ̃; 'snejɛ̃ɔ̃ (WS, noord. van de *Lende*, elders spor.) 1. sneeuwen, vallen van sneeuw *As et een betien sni'jt, dan gromt et, zeggen we dan* (Bu), *Et begint te sni'jen* (Nbk), *Et hoolt zeker nooit weer op van sni'jen!* (Nbk), *Zaoterdagmorgen het et tot elf ure sni'jd, et*

liekt nog niks op veurjaor (Db), *Et sni'jde zo, dat ie mossen de ogen dichte- kniepen* (Pe- Dbl), *Et sni'jde as de pest* (Wol), *Et sni'jde dat et zowat dee behoerlijk, in hoge mate* (Dfo, Diz, Np, Ol-Nl)

sni'jflatte (Spa) de ['snejflatə] 1. stuk of vlok natte sneeuw *sni'jflatten en iesregen* (Spa)

sni'jgebergte (l) ['sn...] - sneeuwgebergte

sni'jgezicht (l) ['sn...] - sneeuwgezicht

sni'jgreens (l) ['sn...] - sneeuwgrens

sni'jheide (Op) ['sn...] - sneeuwheide

sni'jhutte ['sn...] - sneeuwhut

sni'jies (Nbk) ['sn...] - sneeuwijs

sni'jjacht (Db, Ld, Np, Obk, Ow, Sz, Wol) ['sn...] - sneeuwjacht *Bij sni'jjacht kroopt de sni'j onder de pannen deur* (Db)

sni'jjaegen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; sni'jjachte/...jaegde, het sni'jjaegd/...jacht ['snuje:ɣɔ̃, ook 'snej..., z. *sni'jen*] 1. sneeuwen met sterke wind *Moef' et es zien sni'jjaegen* (Ol-Nl), *Mit sni'jjaegen hebben we last van lekkeri'je* (Diz), *Et sni'jjacht* (Obk, Nw)

sni'jkenon (l) ['sn...] - sneeuwkanon

sni'jketten (spor.) ['sn...] - sneeuwketting

sni'jklokkien ['sn...] - sneeuwklokje

sni'jklonter z. *sni'jkwalster*

sni'jklosse (Db, Ow, Pe-Dbl, Wol) de; -n; ...klossien ['sn...] 1. bal sneeuw die men onder een klomp krijgt (door het lopen in sneeuw (die nat is)) *We hebben sni'jklossen onder de klompen* (Wol)

sni'jkop (Db) de; -pen; -pien ['sn...] 1. fraaie, witte wolk *Et is een mooi gezicht, sni'jkoppen an de locht* (Db)

sni'jkwalster (Nbk, Nt, Obk, Spa, Wol) Ook *sni'jklonter* (Pe-Dbl) de; -s; -tien ['sn.../...] 1. (verz.) stukken vieze, natte sneeuw, dikke natte sneeuwvlokken bij elkaar *bujjen mit sni'jkwalster* (Obk)

sni'jlaandschop (l) ['sn...] - sneeuwland-schap

sni'jlaoge (spor.) ['sn...] - sneeuwlaag

sni'jlawine (l) ['sn...] - sneeuwlawine

sni'jleerze (Nbk, Sz) de; -n; ...leersien ['sn...] 1. elk der laarzen die geschikt zijn om mee in de sneeuw te lopen

sni'jlocht (Nbk) ['sn...] - sneeuwlocht

sni'jploeg (spor.) ['sn...] - sneeuwploeg (bep. machine om sneeuw mee te ruimen)

sni'jpoppe ['sn...] - sneeuwpop

sni'jprakke (Wol) de; -n; ...prakkien

sni'jprut - snieden

[ˈsn...] **1.** hoeveelheid, laag sneeuwmodder
sni'jprut (Db) de [ˈsn...] **1.** sneeuwmodder
We hebben nao de winter een mooie opduj had, niks gien modder- of sni'jprut (Db)
sni'jroemen (Obk) Ook **sni'jrumen** (bs) [ˈsn...] - sneeuwruimen *Mit zokke bessems koj' hiel best sni'jrumen* (bs)
sni'jroemer (j) [ˈsnj:rümɹ] - sneeuwruimer
De wegen wodden schonesleept mit de sni'jroemers (j)
sni'jrogge z. *snitrogge*
sni'jrommel (Nbk) de [ˈsn...] **1.** rommel, troep uit sneeuw bestaand *Et kwakkelt mar omme, dan blift die sni'jrommel mar liggen en mar liggen* (Nbk)
sni'jrumen z. *sni'jroemen*
sni'jscheppe (Nbk, Ow, Ste) [ˈsn...] - sneeuwschop
sni'jscheppen (verspr.) [ˈsn...] - sneeuwruimen met een schep *Et gaf mi'j now net niks mit sni'jscheppen* (Obk), *We helpen mekaander mit sni'jscheppen* (Ld)
sni'jschoe [ˈsn...] - sneeuwschoen
sni'jschoeve z. *sni'jschoever*
sni'jschoever (Ol-Nl, j) Ook **sni'jschoeve** (Nbk, Ste), **sni'jschuver** (Spa) - sneeuwschuiver: grote schop, ook: groot, langwerpige blad voor een auto of trekker waarmee men sneeuw wegschuift, ook wel met twee bladen in een v-vorm, door paarden of een trekker voortgetrokken *De sni'jschoever kwam geregeld langes mit twee peerden d'r veur, en de wegwarker d'r ok bi'j op* (j)
sni'jschuver z. *sni'jschoever*
sni'jscooter (l) [ˈsn...] - sneeuwscooter
sni'jstorm [ˈsn...] - sneeuwstorm
sni'jtoppe (spor.) [ˈsn...] - sneeuwtop
sni'jvegen (Nbk, Obk, Pe-Dbl) onbep. w. [ˈsn...] **1.** sneeuwruimen door te vege *Bi'j een hoop jongeluden is et sni'jvegen veur de deure lauw* (Obk)
sni'jvekaansie (l) [ˈsn...] - sneeuwvakantie
sni'jveld (l) [ˈsn...] - sneeuwveld
sni'jvlokke de; -n; ...vlokken [ˈsn...] **1.** vlok sneeuw *De sni'jvlokken dwarrelen daele* (Nbk)
sni'jwaeter [ˈsn...] - sneeuwwater
sni'jwinter (j) de; -s; -tien [ˈsn...] **1.** winter met (veel) sneeuw *Die strenge sni'jwinter is me altied bi'jbleven* (j)
sni'jwit (l) [aks. wisselt] - sneeuwwit
sni'jwolke (Ld) [ˈsn...] - sneeuwvolk

snibbe de; -n; -gien [ˈsnɪbə] **1.** snibbige vrouw *Hool toch op te zeuren, wat bi'j toch een snibbe!* (Ste)
snibben (vo) zw. ww.; overg.; snibde/snibbede, het snibbed [ˈsnɪbm] **1.** snibbig zeggen *'Wel ja, kleine wiesneuze,' snibde Margien, 'heb ie ok wat te koop over mi'j?'* (vo)
snibberig (El, Sz) bn; -er, -st [ˈsnɪbrɛx] **1.** geneigd snibbig te zijn
snibbig [ˈsnɪbɛx] - snibbig *Ie hoeven niet zo snibbig te doen* (Dho), een *snibbig antwoord* (Np)
snibbighied Voor -heid z. -hied [ˈsn...] - snibbigheid: het snibbig zijn
snichel (Nbk, Np, Obk, Ste, b, b: ln, p) de; -s; -tien [ˈsnɪx] **1.** snibbige, bitse en evt. verwaande vrouw of meisje *Daor hej' die snichel ok weer* (Nbk)
sniebloeme (Ol-Nl, Spa) [ˈsnɪbl...] - snijbloem *In de wintermaonden bin de sniebloemen arg priezig* (Ol-Nl)
sniebone z. *sniεδbone*
sniebonemeule z. *bonemeule*
sniebraander (Op) de; -s [ˈsnɪ...] **1.** snijbrander *Bi'j dat auto-ongelok mossen ze hum mit de sniebraander verlossen* (Op)
sniεδblok (Obk) et; -ken [ˈsnɪdɛ...] **1.** blok hout waarop men klompen snijdt *De klompen wodden eerst behakt; dan wodden ze besneden op et sniεδblok en dan kwammen ze in 't klemblok om uutboord en naosneden te wodden mit kroemmes en hakmes* (Obk)
sniεδbone (verspr. WS, Ma, Nbk, Obk, fp) Ook **sniεδbone** (Bu, Ma, Nbk, Spa) [ˈsnɪdɛ.../...] - snijboon (lett.) *Et bin sniεδbonen, die willen min sniεδnen* (Obk)
sniεδbonemeule z. *bonemeule*
sniεδdels z. *sniεδle*
sniεδdemes (Nw) Ook **sniემes** (Ow) et; ...messen; ...messien [ˈsnɪdɛmes./ˈsnɪmes] **1.** lang mes, soort rechte zeis aan een lange stok waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen werden
sniεδnen st. ww.; overg., onoverg.; het sneden [ˈsnɪdn] **1.** (overg.) snijden, snijdend scheiden, afsnijden, een snee maken in iets *een toeke van een boom sniεδnen* (Nbk), *Et glas was d'r uut sneden* (j), *Ze gaon mit de kastdaegen de hulst sniεδnen* afsnijden (El, Np), *in stokkies sniεδnen, je in de vinger(s) sniεδnen* zichzelf

schade berokkenen, *haor snieden* hoofd-haar bewerken: korter maken door te snijden (Dhau, Obk, Op): *Jongen laoten heur et haor snieden* (Op), *Vroeger leut ie jow haor snieden* (Obk), *Ze snieden aorig in et selaris* verlagen het salaris nogal (Dhau), (dreigend:) *Now moej' oppassen, ik sniede je zo over de kop* maak zomaar een snijdende beweging over je hoofd (Ste), (dreigend:) *Ik zal je in repen snieden!* (Ld), *Pas op daj' je niet snieden mit dat scharpe mes* (Nbk), *Laoten we de scheel mar snieden* het verschil tussen vraagprijs en geboden bedrag delen (k: Ste), *Hi'j is flink van de breuke sneden* ze hebben hem flink (terug)gepakt (Dfo, Ow) 2. (overg.) bij de wortel afsnijden om te oogsten *riet snieden*, *De doefte was een ronde bult, op 'e boverkaante kwam wat bladriet en dat wodde vaastebunnen, ie moe'n et gruun snieden* (Ste), (onpers.) *As et zommers waarm en dreuge is, wil et niet meer snieden* nl. met de zeis (Bu, Dfo, Obk, Ow) 3. (overg.) castreren door te snijden (m.b.t. varkens, paarden (alg.), ook wel m.b.t. katten (Bu, El)) *We moe'h de hingst nodig snieden* (Bu, Diz), *As een hingstevool sneden is, wodt et een ruun nuumd; dan bin ze beter te bruken* (Obk), *De beerties wodden sneden as ze drie weken oold weren* (Ow), *een bigge snieden*, *Vroeger sneed mien vader de biggen altied mit een scheermes en veur de ontsmetting bruukten ze branewien, mar dat kwam niet altied an de biggen toe!* (Ol-Nl) 4. (overg.; van lijnen) kruisen (l) *De cirkels snieden mekeer* (l) 5. (overg.) voorbij rijden, lopen, schaatsen en snel voor de ander langs schieten, zodat een penibele situatie ontstaat *Die auto het me sneden* (Nbk), *Die jonge sneed onverwaachs veur de auto langes* (Db) 6. (overg.) door te snijden (z. bet. 1) verkrijgen *een peer plakkes brood snieden* (Nbk), *haksel snieden veur peerdevoer* (Bdie), *argens een gat in snieden* (Nbk), *Mit een stikiezer begon hi'j et vene eerst in blokken te snieden, die blokken weren drie tot vier turven dikke; as de blokken wat indreugd weren, wodden ze tot turven steuken* (s: Np), *Sniede d'r mar een schilfertien veur weg* (Np), *Hi'j is wel aorig van de tongriem sneden kan vlot praten, druk kletsen* (Nbk) 7. (overg.) tot

iets bewerken met een mes of ander snijdend voorwerp *De kleren wodden sneden* de vormen werden door het snijden van de stof verkregen (i.p.v. door te knippen) *Hi'j is 'm uut de kop sneden* lijkt sprekend op hem (Nbk, Np), zo ook *Hi'j is 'm uut de bek sneden* (Nbk) 8. (onoverg.) (Db, Dhau, Obk, Ow) met een mes vechten *Ze bin an 't snieden west* (Dhau), *Vroeger mit Berkoper mark mochten ze nog wel es een keer snieden* (Obk), *Et giet wel gauw es op een snieden bi'j et vechten* (Db) 9. (onoverg.) een snelle beweging maken en daarbij snijden, voortbewegen en daarbij snijdend gaan door iets *Die kereel schaatst! Hi'j snidt d'r aorig over* maakt snelle, stevige, snijdende bewegingen (El, Ol-Nl) 10. (onoverg.) door scherp te zijn (kunnen) snijden *Et mes snidt ok nog wel es an twee kaanten* er zijn soms meerdere voordelen (Nbk, Ow, b, vo) 11. (onoverg.; van materiaal, voedsel, gewas) zodanig zijn dat men het gemakkelijk kan snijden *Et grus leit plat, et wil niet snieden* (Spa, Np), *Aj' mit de zende mi'jden wol et grös morgens vroeg as et nog een betien nat was, goed snieden* (Op), *As 't waarm weer was, koj' wel weten dat oonze buurman varkens had, dan koj' de locht wel snieden* d.i. zat vol mestgeur (Db), *De rook was te snieden* was erg dik (Sz), *De sparre snee as botter* (vo) 12. (onoverg.; van ijs) enigszins zacht zijn, zodat de schaatsen er gemakkelijk diep in snijden (Db, Nbk) *Doe et begon te dujjen, begon et ies te snieden* (Db) 13. (onoverg.) pijnlijk zijn (als betrof het snijden in het lichaam) *As de wiend mit vlaegen om je slaopen snidt (...)* (b), *Et snidt me deur de huid henne* de pijn(en) schiet(en) door m'n lichaam (Np), (bij buikkramp:) *Et snidt me deur de boek* (Bu), *een sniedende piene* (Dfo) 14. in d'r uut snieden ervandoor gaan (Np) *De haeze snee d'r uut* ging ervandoor (Np), *Die is d'r tussenuut sneden* ervandoor gegaan, weg-gelopen (Np)

sniedend ['snidɔŋt] - snijdend: een scherp pijngevoel veroorzakend *een sniedende piene, een sniedende wiend* (Nbk)

snieder de; -s; -tien ['snidɔr] 1. iemand die snijdt 2. kleermaker (Bu, Dfo, Nw, Ol-Nl, Ow, p, b: lm) 3. naaister (Bu, Dfo, Ow) *De snieder komt vandaeg* (Bu) * *Alles mit*

sniederren - snierogge

maote, zee de snieder [ook: *kleermaeker*] en *doe gaf hij zien wief wat mit de ellestok om 't jak* (Ow), *Snieder, snieder maek me de broek wat wieder* (Dho, Nbk), vaak gevolgd door *...Mar niet zo wied dat hij mij van 't gat of gliedt* (Nbk, Sz, Ld) **sniederren** (Db, Obk, El) ['snidɪŋ] - snijderen

sniederri'je de; -n [snidɪr'ijə, ook ...ejə; z. -i'je] **1.** het (steeds) snijden **2.** vechten met een mes *Vroeger kwam d'r vaeks sniederri'je bij et vechten an te passe* (Ste)

sniederogge z. *snitrogge*

sniedeslao (Dho) Ook **snieslao** (Spa), **snieslao** (Dhau, Obk) ['sn...] - snijsla **sniedewark** (Obk, Ste) Ook **sniewark** (Db, Dfo, Sz), **sniewaark** (Pe-Dbl) et ['snidə.../'sniw.../...wa:r(ə)k] - snijwerk *Et sniewark van die preekstoel is wel driehonderd jaor oold* (Db), *D'r zat mooi sniewaark op 'e kaastedeure* (Pe-Dbl), *Bekiek now zoe'n kaaste mar es, zee ze, klaore iekenhoolt en dan dat keunstige sniewark* (vo)

sniedig (OS, verspr. WS) Ook **sneidig** (Bdie, El, Np, Nt, Spa, Ste, p), z. ook **snedig** (Op, Ste) bn., bw.; -er, -st ['snidəx/'snejdəx] **1.** snedig, scherp en vaak geestig, gebekt *Die man kon et sniedig zeggen* (Ma, Nbk, Np, Nw), *Hij kan een snedig antwoord geven* (verspr., Ow), *een snedige opmarking* (Op), *Hij kan wel snedig praoten* (Ste) **2.** kweik, kregel, flink (Db, Dfo, El, Ow, Ste, p) *Hij lopt d'r sneidig over* (Db, Dfo, El, Ow, Ste, p), *..henne* (Bu), *Wat een sneidig kereltien* (Ste) **3.** gewiekst en kordaat, kregel (Db, Obk) *Dat het ze 'm sneidig even lapt* (Obk)

sniedige z. *snieding*

snieding (Dhau, Obk, Ow, b, b: lm) Ook **sniedinge** (Op), **sniedige** (Bu) de; -s ['snidɪŋ/'snidɪŋ(g)ə/'snidəyə] **1.** snijdende pijn *Ik heb zoe'n sniedings in et lief, 't is lange niet in odder* (b), *sniedings in de boek hebben, mit zomnergriep buikpijn* (Dhau, Ow), *D'r gong me een snieding van piene deur de aarm henne* (Obk), *Ik kriege zo now en dan een sniedinge deur et lief* (Op), *Ik had toch een snieding deur 't lief* (Sz) **2.** (verz.) buikpijn bestaande uit snijdende pijnen (Bu, Obk) *Sniedige is liefzeerte aj' hadlievig binnen* (Bu), *Aj' snieding in de boek hebben, komt d'r*

vaeke wat achter weg (Obk) **3.** versnijding (in bouwwerken) (Nw, Obk) *Een kezien mit een wat briede snieding geft wat een rejaler aanzien* (Obk), *Et kezien zit altied wat naor achteren, dat is de snieding* (Nw)

sniedinge z. *snieding*

sniedsel z. *sniesel*

sniefel z. *sniffel*

sniele Ook **snielke** (b: lm), **snielte** (b: lm), **sniedels** (bet. 4: Ol-Nl) de; -n; -gien ['snilə/'snilkə/'sniltə/'snidls] **1.** (vooral mv.) blad van de gele lis en soortgelijk zeer langwerpige blad, met punt en in meerdere of mindere mate met scherpe kanten (bijv. bij gladiolen (Wol)), blad van bep. grote zeggesoorten; het plukken leverde gemakkelijk een snee op (n, fp), ook gezegd van het blad van bep. zacht gras (Obk), *Snielen is bried blad daor ie je flink an snieden kunnen* (Ld), *van dat zaachte grus mit zaachte snielen* (Obk), *Ie kun d'r wel een sniele bij' zetten* nl. een korter gemaakt blad van een gladiool, bij de bloem in de vaas (Wol) **2.** blad van lisdodde (Bu, Ow) **3.** gele lis (Bu, Np, Obk) *D'r staon allemaol snielen in de sloot* (Bu) **4.** scherpbladige waterplant in het algemeen (verspr.) **5.** (mv.) benaming voor grotere zeggesoorten (Ol-Nl, Ow) **6.** (mv.) egelskop (Op) *Snielen wodden bruukt om riet mit op te bienen* (Op) **7.** vrouw die de dingen steeds erg scherp, vinnig zegt (Pe-Dbl)

snielepolle (Sz) de; -n; -gien ['sn...] **1.** plant met scherpe bladen, z. onder **sniele snielierommel** (Bu, Wol, n) de ['snileroml] **1.** planten als lisdodde, lis, rus, lastige of minderwaardige, veelal scherpe planten anderszins, zoals bep. zeggesoorten *We mossen de iesbaene schonemaeken, d'r zat een boel snielierommel in* (Bu), *D'r zatten allemaole snielen in de sloot* (Wol)

snielijn (l) ['sn...] - snijlijn

snielke z. *sniele*

snielte z. *sniele*

snieმაის (Obk) ['sn...] - snijmaïs

snieemes z. *sniedemes*

snieemesiene (Spa) ['sn...] - snijmachine

snieemeule z. *bonemeule*

snieemoes (Dfo, Dhau) ['sn...] - snijmoes

sniepelkoeke z. *snippelkoeke*

snierogge z. *snitrogge*

snies (Dhau, Nbk, Np, Obk) Ook *snees* (verspr.) et; sniezen; sniesien [sni:s/snt:s] **1.** snees, twintigtal (gezegd van verkochte/te verkopen eieren) *een snies eier* (Nbk, Np, b: Im), *Mag ik een snees eier van je?* (El, Wol), *eier verkopen bij een snees van twintig stoks* (Op)

sniesel (verspr. WS, Obk, Ow) Ook **sniedsel** (Ste), **snitsel** (Obk) et; -s; -tien [ˈsnis/ˈsnits/ˈsnitsl] **1.** dun plakje dat men snijdt (Pe-Dbl, Wol) *Doe mij mar een snieseltien van de keze* (Pe-Dbl), *een snieseltien vleis* zeer klein stukje (Wol) **2.** snijdsel, stukje dat afvalt bij het snijden, ook verz. *Aj' hooltsniedewark doen krieg' sniedsel* (Ste), *Van et sniesel van de klompmaeker kuj' de kachel mit anmaeken* (Obk), *D'r valen snieselties of* (Bdie), *Ofval van grunten is soms van dat fiene sniesel* (Nw), *De hond kreeg et sniesel* het weggesnedene (Spa), *Et snitsel uut de sloden moet nog ophaeld woden* de plantenresten die weggesneden, gemaaid zijn (Obk) **3.** haksel (Ld, Ow) *We hadden sniesel van de snitrogge* (Ow), *Dat fiene sniesel kuj' mar mooi bruken veur strooisel* (Ld)

snieslao z. *sniedeslao*

snieslaod z. *sniedeslao*

snietane (spor.) [ˈsn...] - snijtang, voortand

sniewark [ˈsnitsl] - schnitzel

sniewaark z. *sniedewark*

sniewark z. *sniedewark*

sniewost (l) [ˈsn...] - snijworst

sniezende (Dfo, Ow) de; -n; ...zendegien [ˈsnisendə] **1.** lang mes, soort rechte zeis aan een lange stok waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen worden

sniffel (WS, verspr. OS) Ook **sniefel** (OS, Diz, Wol), **snifsel** (Mun, Obk, Sz) de; -s; -tien [ˈsnifl/ˈsnifl/ˈsnifsl] **1.** (meestal verkl.) dun sneetje koek, brood e.d., snipper *D'r is nog een sniffeltien koeke over* (Dho), *een sniffeltien brood, een sniffeltien keze* (Nbk), *Wij' ok een sniffeltien koeke?* (Bu, Nw), *et in allemaole kleine snifselties knippen* (Mun, Sz)

snifsel z. *sniffel*

snik I [snɪk] - snik (bij huilen): *D'r kwammen nog een peer snikken, en doe hul hi' op van goelen* (Nbk); verder in *tot de laeste snik* tot het bittere eind (Nbk)

snik II bn.; pred. [snɪk], in de verb. *niet goed snik* niet goed wijs: *Hi' is (lang) niet goed snik* (Nbk, Np), *Ie bin toch zeker lang niet goed snik, daj' dat doen* (Nbk)

snikhiete [aks. wisselt] - snikheet *Et was een snikhiete dag* (Op), *Et wodt morgen snikhiete* (Nbk)

snikke (OS, Bu, Dfo, Np, Ow) [ˈsnɪkə] - bep. vaartuig: snik *De snikke was vroeger veur et vervoer van meensken en boschoppen* (Dfo), *Zodoende gongen wij' ok een dag mit mem mit de snikke henne* (Ow), *de hiele dag onderweg mit de snikke* (Ow), *Bij de brogge in Oosterwoolde woden varkens in de snikke laeden veur Asser maat* (Ow), *Mit de snikke weren d'r ok diensten naor Assen en De Gediëk* (Ow), *Et peerd kwam in de liende (veur de snikke) en dan sukkelde et vot* (Ow)

snikkejaeger (Bdie, Bu, Db, Dfo, El, Ld, Nw, Ol-Nl, Ow) de; -s; -tien [ˈsn...] **1.** persoon die het paard van de *snikke* leidde *De snikkejaeger leup naost et peerd en zat d'r ok wel es op* (Ld, Nw) **2.** persoon die een *snikke* voorttrok (Bu, Nw) *De snikkejaeger trok ok zels de boten wel, bi'jv. bi'j de Lende; daor kon vroeger gien peerd langes, en dan moesten de meensken zels de boten trekken* (Nw), *De snikkejaeger is degene die de boot trok, die in de zille leup* (Bu) **3.** paard dat de *snikke* trok (Dfo, El, Ow)

snikkejaegerspeerd (Obk) Ook **snikkepeerd** (Ld) et; -en; ...peertien [ˈsn...] **1.** paard dat een *snikke* voorttrok

snikken [ˈsnɪkɪ] - snikken (bij het huilen) *Ze zat nog te snikken* (Spa), *Hi'j snikt et uut, zo moet hi'j goelen* (Nw)

snikkepeerd z. *snikkejaegerspeerd*

snikkevaerder z. *snikkeveerder*

snikkeveerder (Dhau, El, Obk) Ook **snikkevaerder** (Pe-Dbl) de; -s [ˈsnɪkə-
fi:ərɔp/...fe:...] **1.** baas van een *snikke*

snikwit (Ow) bn. [snɪkwɪt]; aks. wisselt] **1.** zeer wit *Heerdzaand was snikwit* (Ow)

sniphaegel z. *snippehaegel*

sniphagel z. *snippehaegel*

snipkoelegien (Ste) et; ...koelegies [ˈs...] **1.** knikkerkuiltje speciaal bij het spel *snippen*, z. aldaar

snippe (Bu, Nbk, Nw, Obk, b: In, p) de; -n; snippien [ˈsnɪpə] **1.** watersnip (Nbk, Obk, b) *Snippen bin d'r niet zo roem*

snippehaegel - snipsnap

(Nbk), *De snippe is slim wif, hi'j zigzagt wat en is zo vot* (Nbk) 2. bitse vrouws-persoon (p) 3. wijsneuzig meisje (Obk), lastig kind (b: ln) *Dat jonk is een eigenwize snippe, ze haelt de neuze veur oons op* (Obk) 4. bankbiljet van honderd gulden (Nbk, Nw) 5. z. *sneppe*

snippehaegel (Np, Op) Ook *sniphaegel* (Nt, Ow), *snippehaegel* (Spa), *sniphagel* (Sz) de ['sn...'] 1. fijne hagel voor de snippejacht

snippehaegel z. *snippehaegel*

snippejacht (l) ['sn...'] - snippejacht

snippejaegen (j) onbep. w. en het snippejacht ['sn...'] 1. jagen op snippen *Hi'j verdiende zien brood mit snippejaegen* (j)

snappelkoeke (Dhau) Ook *sniepelkoeke* (Dhau) de; -n ['snɪp!.../...'] 1. sukade, jodenspek

snippen (Bdie, Ol-Nl, Ste, Wol) onbep. w. ['snɪpm] 1. bep. knickerspel spelen, nl. waarbij elk van de spelers vijf knickers achter een streep vandaan in een knikkerkuiltje (op plm. vier meter van die streep) probeert te werpen; om beurten maakt men dan met z'n duim, die eerst tegen de wijsvinger zit, een verende beweging tegen de knikker om die in het kuiltje te schieten, vandaar ook: een knikker aldus voorwaarts schieten (Bdie, Ol-Nl, Ste) en/of in een knikkerkuiltje proberen te krijgen (Ste)

snippenussien (Nbk) et; ...nussies ['snɪpə nʌsɪn] 1. nest van een watersnip

snipper de; -s; -tien ['snɪpɹ] 1. smal, gescheurd stukje papier *D'r liggen allemaal snippers pepier op 'e grond, wie het dat daon!* (Nbk) 2. klein stukje, klein beetje (Sz) *een snippertien spek* (Sz)

snipperdag ['sn...'] - snipperdag, vrije dag (die men opneemt) *Gelokkig dat wi'j nog krek een halve snipperdag hadden* (b), *Hoevule snipperdaegen hej' nog?* (Nbk)

snipperen (Dfo, Diz, Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; snipperde, het snippered ['snɪpɹɪ] 1. (overg.) tot snippers maken (Dfo, Diz) *Ie kun de siepels wel vast snipperen* (Diz), *Sukade is van de schelle van citroen, die snippered wodt* (Dfo) 2. (onoverg.) één of meer snipperdagen opnemen (Nbk) *Hej' snippered vandaege?* (Nbk), *N. is ok weer an et snipperen* (Nbk) **snipperig** bn., bw.; -er, -st ['snɪpɹəx] 1.

snipperachtig 2. bleekjes, met een ongezonde huidskleur (Ste, Spa) *Hi'j keek aorig snipperig toe* (Ste, Spa) 3. enigszins verkouden (Np, Ol-Nl) *Verscheiden meensken bin op 't heden wat snipperig* (Ol-Nl) **snippermesiene** (spor.) ['sn...'] - snipper-machine

snippien (Db, Ste, n: Np) et; snippies ['snɪpin] 1. oliespuitje *Een snippien is een klein dinkien om mit eulie te smeren* (Ste), *de ni'jmesiene spuiten mit een snippien* (Db)

snippig z. *snips*

snips (WS, Obk, Ow) Ook *snippig* (Sz) [snɪps/'snɪpəx] - pips, bleek (van gelaatskleur) *N. keek zo snips toe, ze kon wel verkolenhied onder de leden hebben* (Bu, Db), *Ie zien aorig snips toe om de snute* (Nw)

snipsel (Obk) de; -s; -tien ['snɪpsl] 1. snipper *Gooldpepier was mooi tussen de snipsels die we strujden mit een trouweri'je* (Obk)

snipsnaorderi'je [snɪpsnɔ:ə(r)drɪtjə, ook ...ejə; z. -i'je] - snipsnaorderij *In dat Kisiën hadde mien moeder alderhaande snipsnaorderi'jen opburgen* (Op), *Et is allemaole snipsnaorderi'je op de rommelmark* (El)

snipsnaore (verspr.) de; -n ['snɪpsnɔ:ərə] 1. snipsnaorderij, snuisterij *Dat is mar zoe'n snipsnaore* (Sz), *Die snipsnaore het niet vule weerde* (Obk), *Et bin allemaole snipsnaoren die d'r over bleven binnen* (Wol), *mit een protte snipsnaoren van de mark kommen* (Ol-Nl), *Ze is altied behangen mit alderhande snipsnaoren* (Ol-Nl), *Ik heb zo zachies an et huus vol snipsnaoren* (Dho)

snipsnaoren (Mun) onbep. w. ['sn...'] 1. dingen doen, maken voor tijdverdrijf *Wat zit ie daor toch te snipsnaoren!* [met als mogelijk antwoord:] *Och, dat doe ik veur dieverdaosie* (Mun)

snipsnaorig (Nw) bn.; attr. ['snɪpsnɔ:ərəx] 1. van geringe waarde, als een snuisterij *Et is allemaole van dat snipsnaorige goed* (Nw)

snipsnap (Ol-Nl, Op, Pe-Db, Sz) de; -pen; -pien ['snɪpsnap] 1. oogwenk *In een snipsnap had hi'j et eten op* (Op), *Dat is veur heur mar een snipsnap* een kleinigheid (Ol-Nl)

snipverkolen Ook **snipverkouwen** (Spa) ['sn.../...] - snipverkouden

snipverkouwen z. **snipverkolen**

snirpen zw. ww.; onpers.; snirpte, het snirpt ['snir(ə)pɪp] 1. een snirpende pijn geven *Et snirpt in mien rogge* (bl) 2. z. *sjirpen*

snister (Sz) de; -s; -tien ['snistr̥] 1. flinke bui *We gaon gauw onder dak, want d'r komt een dikke snister an* (Sz)

snisteren (Obk, Ow) ['snistr̥n] - snirsen, hetz. als *sisteren*, z. ook aldaar *Et vet snistert d'r over* (Ow), *As een keerze op 'e tocht staot, kan hi'j wel wat beginnen te snisteren* (Obk)

snit (verspr.) et; -ten; -tien [sni] 1. mes waarmee men hakselt in de *kni'jbak*, hetzelfde als *hakselsnit*, bet. 3, z. aldaar *'k Moet de kni'jbak en et snit hebben! 't Snit hangt nog an de mure!* (Ste) 2. hetz. als *tilzende, viltsnit*, z. aldaar (Bdie, Bu, Nw, Ow) *Veur et opschonen van de sloot-kaanten bruukten ze een snit* (Obk), *De boeren hadden vroeger een snit, meerstal zeden ze viltsnit, daar sneden ze de vilten mit uut de sloot* (Nw) 3. klein soort zeis voor het maaien van bentgras, riet (Nw, Pe-Db), ook hetz. als *rietsnit* (Ol-Nl); vgl. *Et snit was et veuraende van de zende; soms wodden ze opnij maekt, mar meerstal van een oolde zende; ze wodden bruukt om bente te mi'jen of om grös uut de gröppen te mi'jen, mit een stok d'r an van ongeveer 30, 40 cm* (Nw) 4. instrument waarmee men in de drogende bagger snijdt (Nw), vgl. *Een snit bruuk ie om turf in et vene veur te snieden* (Nw) 5. snit, wijze waarop een kledingstuk gesneden is (Db, Dfo) *Dat pak zit 'm zo goed, daar zit een hiel goeie snit an* (Db), *D'r zit gien snit of medel an* (Dfo), verder in *op snit* goed gemutst (Dfo, Obk): *Ze was mar wat op snit, doe heur lotnummer de eerste pries was* (Dfo), waartegenover (Nw): *De wiend wi'jt bi'j N. vandaage uut de verkeerde hoeke, ze is niet best op snit* (Nw)

snitbusse (Diz, Nbk, Obk, Ste) Ook **snitsbusse** (Dfo) de; -n; -bussien ['sniɓsə/ 'sniɓsə] 1. buisje met kleine gaatjes waarmee met behulp van een stamper water werd gespoten naar andere kinderen, om te plagen (Dfo, Obk, Ste) *Wij maek-*

ten vroeger een snitbusse van vleerhoolt mit een stempel en een pijl in de busse mit een gattien d'r in, daar konnen we waeter mit spuiten (Obk) 2. propeschietter (Nbk) 3. oliespuitje (Diz) *Rek me 't snitbussien veur de fiets even an* (Diz)

snitrogge (Bdie, Bu, El, Ld, Ma, Np, Nw, Obk, Op, Ow) Ook **snierogge** (Bdie, Dfo, Nt, Spa, Sz), **sniederogge** (Ste), **snijrogge** (Bdie, Db, Dhau, Ld, Ma, Ol-Nl) de ['sni rəgə/'snirəgə/'snidə.../'snij..., ook 'snej..., z. sni'j] 1. snijrogge (rogge in oktober gezaaid en plm. half april zo'n 25 tot 50 cm hoog geworden; dan aan de melkkoeien op stal gevoerd, bij wijze van overgang van het voer van de stal naar het gras in de weide) *Snitrogge zij ie haastems en die mi'j ie in et veurjaor* (Bu), *Aj' ze op 'e tied zijen, kuj' d'r nog mooie sniederogge van maeken* (Ste), *De koenen kriegen gruunvoer: knollen, sparre, sniederogge* (Ste)

snitsbusse z. **snitbusse**

snitsel z. **sniesel**

snitten z. **snitteren**

snitter Ook **snittien** (Ol-Nl) de; -s; -tien ['sniɓr/'sniɓin] 1. (vaak verkl.) dunne, spuitende straal vloeistof *De kapper gaf 'm mit zien spuitien een snittertien om de kop* (Wol), *N. kreeg een goeie snitter in 't gezicht* (Dfo) 2. (vaak verkl.) kleine bui *een snittertien regen* een klein regenbuitje (b: lm), *We hebben een klein snittertien had vanmiddag* (El), *We kregen nog net even een klein snittertien in 't huj, aers was et haegeldreuge west* (Op), *D'r moet een snittertien waeter over* (Np), *Ik kreeg me daor een snitter (water) om de kop!* (Spa), *D'r kwam mar een snittertien van d.i. van die bui* (Np)

snitteren Ook **snitten** (bet. 1: Db, Nbk) zw. ww.; overg., onoverg., ook onpers. (bet. 2); snitterde, het snitterd ['sniɓr/ 'sniɓn] 1. met erg dunne straaltjes of met druppeltjes spuiten, ook: nat spuiten met een *snitbusse*, z. aldaar *Za'k jow es even nat snitteren?* (Obk), *Ik bin even mit de spuitbusse bi'j de bloemen langes snitterd omdat d'r luus op zat* (Ld), *Ik snitter d'r wat over* (Bu), *As een kiend wisselt, kun ze mooi now en dan tussen de tanen deur snitten* (Db), *mit een eulespuitte snitten* (Nbk), *snitteren mit een waetersnitte* d.i. met een houten propeschietter van vlier-

snittien - snoekebek

hout waar een knoepje met gaatjes in was gezet (Bdie) 2. (onpers.) licht regenen (Obk) *Et begint al een betien te snitteren, mar et drijt aanst op dikke regen uut* (Obk) 3. (onoverg.; van vloeistoffen) met kleine straaltjes spuiten (Ol-Nl) *Et waeter snitterde uut de slange* (Ol-Nl) 4. (onoverg.) met kleine, korte en/of verspreide straaltjes urineren (El, Ma) *De koe snitterde over de gang* (Ma), *De kaeters snitteren tegen de pollen op* (El) 5. (onoverg.) hard lopen (Ma, Ol-Nl, Ow, Sz) *Hi'j snittert bij me langes* (Ow), *Hi'j snitterde d'r hadde langes* (Ma), *N. snitterde d'r over, op 'e schaatsen* (Ol-Nl), *Daor snittert die ok weer henne loopt hard* (Sz)

snittien (Obk) et; snitties ['sntin] 1. zeer kleine hoeveelheid vloeistof *argens een snittien eulie in doen as et vaastezit* (Obk) 2. z. *snitter*

snobbelen (Bu, Dho) zw. ww.; overg., onoverg.; snobbelde, het snobbeld ['snobln] 1. (overg.) kleinigheden stelen (Bu) 2. (onoverg.) stiekem ervandoor gaan (Dho) *Hi'j snobbelde d'r tussenuut* (Dho)

snobben (Bu, Np, Ow) zw. ww.; onoverg.; snobbede/snobde, het snobbed ['snobm] 1. snoepen, snoepend, sabbelend enz. tot zich nemen *Et peerd ston te snobben, et ston hier of daor op te bieten* (Bu), *De biggies liggen lekker te snobben sabbelend te drinken aan de spenen van de zeug* (Ow, Bu) 2. gappen, stelen (Np)

snobberig (Np) bn.; -er, -st ['snobɾɛx] 1. geneigd tot snoepen *Dat jonk is slimme snobberig* (Np)

snoefdeuze (OS, Bu, Dho, Nt, Nw, Op) Ook **snoeversdeusien** (Dfo) ['snu:vda:zə/ 'snu:wɾz..., ...vɾz...] - reukdoosje, parfumdoosje *Vroeger hadden ze een roek- of snoefdeuze in de buse* (Obk), *Een snoefdeusien daor deden ze wel gemaelen kneel of vanille en anies in* (Bu)

snoefgoed (Nw) et ['snu:fxut] 1. spul dat men kan snuiven *Een snoefdeusien dat reuk ok lekker, daor zat snoefgoed in* (Nw)

snoefien (Nbk, Ow) Ook **snufien** (Sz) ['snufin/'snyfin] - snuifje: klein beetje dat men voor het genot opsnuift *Een lodde-reindeusien haj' watten in, daor geuten ze lodderein op om now en dan een snuffien te nemen* (Sz), *een snoefien tebak* (Ow)

snoefmeule (Dfo) ['snu:f...] - snuifmolen *De dikke tebaksnarve wodde vermaelen in een snoefmeule, vandaor de snoeftebak* (Dfo)

snoeftebak Ook **snuuftebak** (Sz) ['snu:f.../ 'sny:f...] - snuiftabak

snoeimes z. *snumes*

snoek [snuk] - snoek (bep. vis) *Aj' an de kaante van de sloden langes leupen, kon d'r soms een snoek verschieten* (Ld), *'t Begin is d'r en 't is een mooi aosvissien veur snoek* (j), *D'r zit nogal wat snoek in de poele* (El), *op snoek visken* (Ow), *Die het een snoek vongen* natte voeten gekregen: door in het water te springen (Bu, Dhau, Pe-Db), zo ook: *Ze zeden dat ik niet over de sloot springen kon, mar ik wol et d'r nog es tegen perberen en vong een dikke snoek* werd kletsnat (Op), (gezegd tegen iemand die met natte voeten/benen thuiskwam:) *Hej' een snoek vongen?* (Ma, Np), (geroepen wanneer iemand in de sloot sprong en natte voeten kreeg) *Een snoek, een snoek!* (Ow) * *De snoek die naor de bojem zakt, is wisse dat hi'j regen pakt* voorspelt regen (n)

snoekangel (Ow, Spa) ['sn...] - snoekhengel

snoekbaors (verspr.) ['snugb...] - snoekbaars *een dikke snoekbaors* (Ld), *een snoekbaors vangen* (Wol), *op snoekbaors vissen* (Bu)

snoekdobber de; -s; -tien ['snugd...] 1. speciale dobber voor het vissen op snoek

snoeke-aos (Bu) et ['snukə:s] 1. aas om mee op snoeken te vissen

snoekebek de; -ken; -kien ['snukə...] 1. bek van een *snoek* 2. pony met langere bovenbek (Db, Obk, Ow) 3. paard met een naar verhouding lange onderkaak (zodat de tanden niet goed op elkaar sluiten) (Ow, Wol); ook van een schaap gezegd (Ow) 4. iemand met een brede mond (Dhau) 5. bep. type auto van weleer, van het merk Citroën (Db, Dhau, Ma) 6. niet schuin aflopende, onjuiste vorm waarmee men een boom kapt (El, Obk, Ma, Np) *Een boom moet niet mit een snoekebek hakt wodden, een goeie bomehakker hakt de boom mit een schieve snee of om inwaetering te veurkommen* (El, Ma, Obk), *Ze hebben de bomen verkeerd ofkapt, et bin allemaole snoekebekken in de bos* (Np)

snoekeblad (Dhau) et; ...blaeden; ...blattien ['snukə...] 1. hetz. als *plompebloeme*, z. aldaar

snoekejaegen (Np) onbep. w. ['snukə...] 1. vissen op snoeken: met een loophengel *Mit snoekejaegen bruuk ie een sleepangel* (Np) **snoekekop** de; -pen; -pien ['snukəkɔp] 1. kop van een snoek 2. kop van een paard waarvan de onderkaak langer is dan de bovenkaak (Dfo) 3. paard met een kop als onder bet. 2 bedoeld (Dfo) *Zoe'n snoekebek het een holle kop, de onderkaak is langer as de bovenkaak* (Dfo)

snoekemodderen (Bu, Dhau, Np) Ook **snoekmodderen** (Wol) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het snoekmodderd ['snukə.../...] 1. *modderen* (bet. 3) om snoeken te vangen *Mit snoekemodderen hej' twie dammen in et waeter, dan stampen en dan kuj' de snoeken pakken* (Bu), *Vroeger hewwe wel gauw es snoekemodderd* (Np) **snoeken** ['snukɔ] - snoeken an 't snoeken wezen (j), *Modderen, dat deden we vroeger om te snoeken* (Ld), *De jongen gaon wel es te snoeken en dan is 't een mooi gezicht aj' d'r iene uut haelen* (Dfo, Ld), *Sommige viskers doen een kikker an de haoke om te snoeken* (Db), *in weer en wiend lopen te snoeken* (Ow)

snoekevissen (Obk) onoverg.; snoekeviske, het snoekeviskt ['sn...] 1. vissen op snoek

snoekeweer (Wol) et ['snukə...] 1. weer geschikt om te snoeken *Et is roezig weer, et is snoekeweer* (Wol)

snoekhaoke (j) de; -n; ...haokien ['snuk...] 1. vishaak om snoek mee te vangen

snoekmodderen z. *snoekemodderen* **snoekvis** (Bdie, Spa, Wol) de; -sen; ...vissien ['snuk...] 1. aasvis om mee te snoeken *De snoekvissies bewaren we in de beun* (Spa)

snoekvisken (Db, Obk, Ow, Sz) Ook **snoekvissen** (Ol-Nl, Op, Ow, Wol) zw. ww.; onoverg.; snoekviskte, het snoekviskt ['snuk...] 1. snoeken, vissen op snoek *Veur 't snoekvissen wodt vaeke gebruik maekt van een blinker* (Op), *We snoekvissen wel mit de blinker* (Wol)

snoekvissen z. *snoekvisken*

snoep z. *snuup*

snoepen z. *snupen*

snoeper(d) z. *snuper*

snoeperi'je z. *snuperi'je*

snoepgoed ['snupxut] - snoepgoed (lett.)

snoepien z. *snupien*

snoepkladde (Nbk, Op) de; -n; -gien ['snup...] 1. papier waarin een snoepje is gewikkeld (Nbk) 2. puntzak voor snoep (Op)

snoepwinkel z. *snuupwinkel*

snoer Ook **snoere** (Np, Ste, bet. 3: Op) de, et; -en; snoertien ['snu:ɛr(ə)] 1. snoer: waarmee men bindt, aaneenhecht enz. *een snoere oprollen* (Ste) 2. vissnoer *Ik had zoe'n dikke vis an de haoke, ik heb de snoer en de dobber nooit weer zien* (Diz), *Et beroerdste is dat die smeerlap d'r mit mien nij' snoer en blinkerd vandeur gaon is* (b) 3. elektrische geleidingsdraad, met isolatiemateriaal omwikkeld *Et snoer van et strickiezer is kepot* (Nt), *Ik heb een nij' snoer kocht veur de stofzoeger* (Ld), *et snoer van de tillefoon* (Nw) 4. flink aantal voorwerpen die aaneengeregen zijn *een snoer kralen* (Dhau), *een snoer van uut-blaosde eier* (Nbk)

snoere z. *snoer*

snoeren zw. ww.; overg.; snoerde, het snoerd ['snu:ɛrɔ] 1. snoeren, met een snoer vastbinden, dicht doen zijn enz. *Dat touw moej' d'r goed omme snoeren* (Sz), *Mit een touw kuj' een koe of een peerd onder de bienen snoeren* [vastbinden en omvertrekken], *mar ie moe'n wel goed weten hoe dat moet, een veearts het dat leerd en kan dat mit een touw goed redden* (Obk), *De koe wodde vroeger snoerd, now zeggen ze 'omvertrekken'* (El), *iene de bek snoeren* iemand de mond snoeren (Ld, Np)

snoeshaene (verspr.) ['snus...] - snoeshaan: persoon (die verder wordt aangeduid in enigszins negatieve zin) *K. zit mit een peer van die jonge snoeshaenen op et buro* (v), *een vremde snoeshaene* (Nbk)

snoeve (Db, Obk) de ['snu:wə, ...və] 1. kou, verkoudheid door een koude tocht (Db, Obk) 2. z. *snoeverd*

snoeven I Ook **snuven** (WH) st. ww.; onoverg.; het sneuven ['snu:bm/'sny:bm] I. hoorbaar door de neus ademen *Et peerd ston te snoeven* (Ma), *Die kerel zat daar mar te snoeven en te blaazen* (Obk), *Hij' zal d'r wel wat tegenan snoeven, mar hij' zal d'r niet veur weg kunnen bezwaren* opwerpen, ertegenop zien, voor iets weg

snoeven - snor

proberen te komen (Op), *We mossen d'r goed tegen snoeven mit die koolde ons flink inspannen om vooruit te komen op de fiets (Ol-Nl), Ik mag 'm niet heuren snoeven* ik kan hem niet luchten of zien (Nbk) 2. snuffen, de neus ophalen *Ik bin verkolen, ik doe niks as snoeven* (Bu) 3. door krachtig door de neus te ademen de geur gewaarworden, signaleren *Snoef es, dan verneem ie wel as et nog goed rokt, dat et niet bedurven is* (Nbk)

snoeven II ['snubm] - snoeven, pochen, opscheppen *Hi'j snoefde nogal wat over zien bezittings* (Dfo), *N. is gewoon een opschepper, die hoeft et snoeven niet meer te leren* (Op), *Die wiesneuze altied te snoeven!* (Wol), *N. dot niks as pochen en snoeven en in warkelikhied is et niet zo veule mit him* (Obk)

snoever z. **snoeverd**

snoeverd (bet. 1, 2: verspr., bet. 4: Obk) Ook **snoever** (bet. 1, 2: verspr.), **snoeve** (bet. 1: Db, Dho, El, Ld, Np, Obk, Op, Ow), **snuverd** (bet. 1, 2: Spa), **snuver** (bet. 1: Sz) de ['snu:wɪt, ...vɪt/.../'snu:wə, ...və/'sny:.../...] 1. krachtige wind (vooral: om tegen in te gaan), sterke koude tocht *Et is een hiele snoeverd om tegen de wiend in te kommen* (El, Obk, Np, Ow), *Et was een hiele snoeve tegen de koolde wiend in* (Dho, El, Ow, Op), *Et was een hele snoe- ver mit die tegenwiend* (Ol-Nl), *Dat wodt een hiele snoever* (Bu), *een koolde snoever* (Dfo, Dhau, Ma, Nt, Ow, Wol): *D'r staot een koolde snoever* (Nw), *Dat was een koolde snoever op de fiets tegen de oostenwiend in* (Dfo, Wol), *Die krigt een koolde snoeverd krigt te maken met een koude wind* (Bdie, Bu), zo ook *D'r komt een koolde snoeve deur die steige* (Obk) en *Doe de deure toch es dichte, d'r komt zoe'n koolde snoever deur* (Db) 2. flinke regenbui met veel wind (Nw, Spa, Ste) *Dat was een vieze snoever* (Spa), *een malle snoeverd* (Ste) 3. kou, verkoudheid door een koude tocht (Db, Obk) *We hebben een verkooldende snoeve opdaon daor in de tochtige schure* (Obk), *Ik heb een flinke snoeve oplopen* (Db) 4. opschepper (Mun, Nbk, Np, Nw, Ow) *Die snoeverd was ok weer an 't opscheppen* (Np, Ow, Nw)

snoeverig (verspr.) ['snu:wɪx, ...vɪ...] -

neusverkouden *Ik was verleden weke zo snoeverig* (Dho), *Ik wodde zo snoeverig, as za'k verkolen wodden* (Ol-Nl)

snoeversdeusien z. **snoefdeusien**

snogger z. **snugger**

snoggerd z. **snuggerd**

snok de; -ken (bet. 1); -kien (bet. 2) [snok] 1. snik 2. de hik, ook gezegd wanneer men langdurig last had van de hik (WS, Nbk, bl, p, b: ln) *Och och, now krigt hi'j de snok d'r ok nog bi'j gezegd van een oud, ziekelijk iemand* (Nbk), *de snok hebben* (Nbk, Nw, Spa): *Goh, ie hebben de snok* (Nw), *As een klein kiend de snok had, dan gruuide 'm 't hatte, wodde d'r zegd* (Nbk) * (gezegd wanneer men de hik had) *Ik en de snok gaon [of: gongen] over et meer/ik kwam weer/Mar de snok bleef weg* (Bdie), zo ook *Ik en de snok gingen over et meer/De snok bleef weg en ik kwam weer* (Nt)

snokken zw. ww.; onoverg.; snokte, het snokt ['snokɪ] 1. snikken *Et maegien snokte et uut* (Nbk), *Ze snokken d'r over* (Dho), *Et kiend snokte van verdriet* (Wol), *Ze begon te snokken* (Op), *R. heur snokken wodde slimmer* (j), *Heur 'm es snokken, hi'j snokt nog een hiele poos nao* (Ste), *We zeden: 'Die vergeet ik nooit', en snokten, wat verlegen* (b), *Dat kiend zat nog een hele tied te snokken* (Wol) 2. snakken (naar adem) (Bu, Nbk), in *naor aosem snokken* (Bu, Nbk) 3. hikken: (langdurig) de hik hebben (Np) *Snokken is vervelend* (Np)

snood ['sno:ət] - snood: snugger, schrander *Hi'j is aorig snood* (Ld, Nbk), *Ie bin veule snoder as ik docht* (Db), (verb.) *L. is een snoden iene, hcur!* (s: Db), *Dat mannegien is niet al te snood* niet bep. snugger (Np), *Hi'j is wel zo snood!* (Nw), *N. was wel zo snood, hi'j maekte dat hi'j votkwam* (El), *Dat was aorig snood bedocht van jow* (Ma), *een snood antwoord* (Op), *snode opmerkings* (Spa), *een snood plan* schrandere en listig (Bdie), *Gien snoder goed as meensken!* listiger, meer geslepen (Ow)

snookeren (spor.) ['snukɪŋ] - snookeren

snoorske z. **snaorske**

snor I Ook **snorre** (Np, Sz) de; -ren; -regien ['snɔr(ə)] 1. snor (op de bovenlip) *Now hi'j die snorre d'r of het, het hi'j*

helemaal een aandere gedaonte kregen (Sz), *bij de snor langes* zo ongemerkt (zeggend, vragend) (j) 2. kin- en neusharen bij dieren 3. water dat bij snel varen zijdelings van de boeg wordt geworpen (Sz) *De skûtsjes hadden mit de hadde wiend de snor veur de boeg* (Sz) 4. in op 'e snor weg om te vrijen (Ol-Nl): *Moelj' nog weer op 'e snor!* uit vrijen (Ol-Nl)

snor II bw., in de verb. *Dat zit wel snor* dat is wel in orde, zit wel goed
snorfiets ['snɔr...] - snorfiets *We meenden dat de snorfiets niet wol, mar et was onkunde* (Nt)

snorhaar ['snɔr...] - snorhaar
snork Ook **snurk** (spor.) de; -en; -ien ['snɔr(ə)k/'snar(ə)k] 1. snurk 2. bep. ziekte bij varkens (Np)

snorkel (spor.) ['snɔr(ə)k] - snorkel: bij het onder water zwemmen, duiken

snorken (verspr.) Ook **snurken** (WH, elders spor.) zw. ww.; onoverg.; snorkte, het snorkt ['snɔr(ə)kp/'snar...] 1. snurken *Hi'j gong tegen de diek an liggen en snorkte mittertied as een dragonder* (j), *De varkens liggen in 't hokke te knorren en te snorken* (Np) 2. hetz. als *snotteren*, bet. 3, z. aldaar (Sz) *Die pupe moelj' es schoonmaken, hi'j begint te snurken* (Sz)

snorker z. **snorkerd**

snorkerd Ook **snorker** (bet. 1), **snurker(d)** (spor.) de; -s; snorkertien ['snɔr(ə)krt/'snar...] 1. iemand die snurkt 2. paard met ademnod (j) 3. (verkl.) pijpje (waaruit men rookt) (Wol) 4. pijpje dat gaat **snorken** (bet. 2) doordat het verstopt zit (Sz)

snorkziekte (Np) de ['snɔr(ə)k...] 1. bep. varkensziekte, z. ook **snork** (bet. 2)

snorre z. **snor**

snorren zw. ww.; overg. (bet. 3), onoverg. (bet. 1, 2); snorde, het (bet. 1, 3)/is (bet. 2, 3) snord ['snɔrɪn] 1. een snorrend of spinnend geluid geven *Wat snorde dat jotien [potkachelkje] d'r vroeger lekker over* (Np, Dho), *De kachel snort d'r over, zo braant hi'j* (Ste), *De katte snort* (Np) 2. snel gaan (vooral: met een fiets, een brommer) *Die snort d'r aorig daele* rijdt nogal hard (Nbk), *Daor snort hi'j henne* (Np), *De bromfiets snort d'r langes* (Nw), *Hi'j snort d'r best langes* (Spa), *Ze snorren*

de diek uut (Np), *Een vremde voegel snorde langs mi'j henne* (ko) 3. pakken, snappen (Bdie, Bu, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl) *Hi'j wodde snord deur de pelisie* (Bdie), *Ze hebben him snord, hi'j fietste zonder locht* (Bu, Np), *Die auto ree te hadde, de pelisie snorde 'm al gauw* (Pe-Dbl), *Ze hebben de daoder snord* (Nw), *De pelisie kon je mooi op 'e bon snorren* (Obk)

snorrepiepe (Dhau) de; -n; ...piepien ['snɔrɛpi:pə] 1. snorrebot

snot (bet. 1: verspr. west., bet. 2: alg.) de [snɔt] 1. snot, neusvocht (z. ook *snotte*) *Et is allemaole snot en kwiel* (Sz), *'t Is goed vervelend aj' goed an de snot binnen* als je last hebt van neusvocht, voortdurend moet snuiten (Ol-Nl), *snot psalm 88* z. onder *psalm* (Ste), *Piet Snot* z. onder *Piet* II 2. snotziekte *Bij snot zat de bek vol sliem, kliemerij'e* (Np), *Hi'j hadde een bezeuking, zien kiepen hadden de snot* (Sz), *Aj' snot onder de kiepen hebben kuj' ze wel votdoen* (Ol-Nl), *De kiepen hebben snot* (Nw), *...last van snot* (Bu), *...hebben de snot* (Np)

snot-eigenwies (Nbk, Nw) bn. [snɔteɪɣɣ wis; aks. wisselt] 1. zeer eigenwijs *Die vent is een snotterd, die is snot-eigenwies* (Nw)

snotaep Ook **snotaepje** (Bdie) ['snɔt...] - snotaap, snotjongen *'t Is nog mar zoe'n snotaep, en hi'j praot kerelachtig* (Diz), *Die kleine jonge is een snotaepien* (Obk)

snotaepje z. **snotaep**

snotbongel (Nt, Nbk) de; -s; -tien ['snɔdbɔŋ(g)] 1. eigenwijze man of jongen, jongen die nog niet veel kan maar die zich beter zou moeten gedragen

snotdoek (Diz, Nbk, Np) Ook **snottedoek** (Np) ['snɔduk/'snɔts...] - (ruw) zakdoek

snotdompe (bo) de; -n; ...dompjen ['snɔdɔmpə] 1. dik stuk snot

snoteigenwies (Bu, Obk) bn. [aks. wisselt] 1. erg eigenwijs *N. is snoteigenwies* (Bu)

snotgeluud (Obk) et ['snɔt...] 1. geluid van snuiten *As een kiepe de snotziekte het, dan maekt hi'j nuvere bewegings mit een kot snotgeluud* (Obk)

snotjonge (Dho, Nbk) ['snɔt...] - snotaap, snotjongen

snotjonk (Nw) et ['snɔtjɔŋk] 1. meisje met te veel verbeelding *Wat een eigenwies snotjonk* (Nw)

snotkoker - snotterd

snotkoker (Bu, Nbk, Np, Obk, Wol) de; -s; -tien ['snot...] 1. (ruw) neus, grote neus *Hij staot altied mit de snotkoker veuran* hij meent altijd vooraan te moeten staan (Nbk, Np) 2. in *Hool je snotkoker* hou je mond (Bu) 3. eigenwijze persoon (Np) *Wat een snotkoker* (Np)

snotlepel (Dfo, Nbk, Np, Obk, b) de; -s; -tien ['snot...] 1. snotaap, eigenwijze jongen of vent *Wat een snotlepel!* (Nbk, Np), *Wat dee die snotlepel bi'j duuster ok butendeure!* (b)

snotneuze de; -n; ...neusien ['snot...] 1. neus met snot *Sommige kiender lopen altied mit een snotneuze* (Ld), *Zol dat jongien wel een buusdoek bi'j 'm hebben, hi'j het een snotneuze!* (Dhau) 2. tuitlamp (Dfo, Nw) *Een snotneusien was een klein kannegien mit een lontien in de tute* (Nw) 3. eigenwijze persoon, persoon met veel verbeelding *Wat een snotneusien!* (Ste), *Och je, snotneuze* loop rond, eigenwijze kwast (Spa), *een grote snotneuze* iemand met veel verbeelding (Bu, Diz, Nbk, Np, Nt, Nw), *een eigenwieze snotneuze* id. (Nbk, Nw), *een dikke snotneuze* id. (Nbk) * (als woordspeling i.v.m. bet. 1 en 3:) *Vroeger hadden kiender snotneuzen en now hebben snotneuzen kiender* (Nw, Ste)

snotpost(e) z. *snotterpost*

snotrepos(t) z. *snotterpost*

snotte de ['snotə] 1. snot, neusvuil (z. ook *snot*) *Ik moet een schone buusdoek hebben, disse zit al vol snotte* (Nbk), *N. had de neuze vol snotte* (Ma), *Ik was zo verkolen, ik had de kop vol snotte* (Nbk), *Hi'j het wel snotte in de kop* heeft veel verstand (Dho), *Et grös is zo geil as snotte* (Np), *De diek is zo glad as snotte* (Nbk, Obk, Np)

snotteballe z. *snottebelle*

snottebaos z. *snotterpost*

snottebelle Ook *snotteballe* (Sz) de; -n; -gien ['snotəb.../...] 1. bel van snot die iemand in of uit de neus hangt *De jongen hebben de snottebellen uut de neuze hangen* (El), *Hi'j het de snottebelle op 'e lippe hangen* (Dho), *Dat kiend had de snottebellen op 'e lippe hangen* (Ma), *Die jonge had me dan toch een snottebelle hangen!* (Np), *Hi'j het de snottebelle op 't dadde knoopsgat hangen* (Sz), *Veeg die snottebelle toch es of, jonge* (Spa), *De*

snottebelle hangt je ok altied je loopt altijd met snottebellen (Np), zo ook *Die lopt altied mit een snottebelle* id. (Bdie, Diz, Ow) en *Die het altied een snottebelle hangen* (Spa), *Die jonge leup altied mit de snottebelle onder de neuze* (Op, Ld), (verz.) *Ik weet nog wel dat d'r vlak nao de oorlog melkwolle was; et was in de wasse zo glad as snottebelle, over de saemstelling weet ik niks* (Spa) 2. iemand die met snottebellen loopt 3. eigenwijze vrouw of evt. meisje *Wat een snottebelle, ze het gien naegels om de kont te klauwen* (Diz), *Wat kan die snottebelle heur toch toetaekelen* [opdirken], *sjonge, jonge, wat is dat een kakmedam* (Sz), *Dat is een eigenwieze snottebelle* (Spa), (tegen een vrouw, meisje) *Wat wol ie toch, snottebelle* zing jij maar een toontje lager (Wol) * (woordspeling i.v.m. bet. 1, 3:) *Vroeger hadden kiender snottebellen, now hebben snottebellen kiender* (spor.)

snottedoek z. *snotdoek*

snotteglad (El, Nbk, Np, Obk) bn. [snotə glət; aks. wisselt] 1. erg glad, bijzonder glibberig, glad gelijk snot *Pas mar op, et straotien is snotteglad, ie kun zo valen* (Nbk), *'t Is snotteglad op 'e diek, kiek mar uut* (Nbk)

snotten (Dho, Nt) zw. ww.; onoverg.; snotte, het snot ['snotn] 1. z'n neus snuiten *Ik zit mar te snotten* (Nt)

snottepos(t) z. *snotterpost*

snottepot z. *snotterpost*

snotterbaosien z. *snotterpost*

snotterbek (Dfo) de; -ken; -kien ['snotr...] 1. iemand die snel geneigd is tot huilen *Die kan overal wel omme janken! Dat is 'n snotterbek* (Dfo)

snotterd de; -s; snottertien ['snotrt] 1. neus (Dho), in verb. als *Die staot altied mit de snotterd veuran* denkt altijd vooraan te moeten staan (Dho), *Ie moe'n je snotterd niet overal in stikken* je moet je niet overal mee bemoeien (Obk), *N. het et al lange in de snotterd* heeft het al lang door (El) 2. (ruw) mond (Op), in verb. als *Holen jim jim snotterd es even!* (Op) 3. eigenwijs iemand *een eigenwieze snotterd* (Ma, Obk, Op), *...aorige...* een erg eigenwijze persoon (Np), *Dat ding is wel zoe'n snotterd!* (El), *...grote snotterd!* (Sz), *Smerige snotterd, maek daj' votkommen* (Ol-Nl)

snotteren zw. ww.; onoverg.; snotterde, het snotterd ['snɔtɾɲ] 1. snotteren, herhaald en hoorbaar snuiten *Ie snotteren nogal wat, ie bin zeker verkolen* (Bu), *Ze is zo verkolen, ze snottert an ien stok deur* (Ol-Nl) 2. aanhoudend huilen *Et kiend zat te snotteren* (Bu), *...snotterde et uut* (Ma), *Daor moej' niet om snotteren* (Bu), *Dat jonk snottert altied* (Np), *As N. zien zin niet kreeg, dan begon hi'j altied te snotteren* (Dhau), (tegen een kind:) *Ie moe'n altied niet snotteren* (Sz) 3. een pruttelend geluid maken: van een pijp waaruit men rookt (Dhau, El, Nt, Op, Spa) *As de piepe niet goed schone is en d'r ziever in zit begint hi'j te snotteren* (Spa), *Hi'j het de piepe aorig an 't snotteren* (El)

snotterig bn., bw; -er, -st ['snɔtɾɛx] 1. (bn.) voortdurend de neiging hebben tot snuiten, last hebbend van snot *Hi'j is aorig snotterig* moet veel snuiten, is nogal verkouden (Dhau), *Hi'j is snotterig wodden* (neus)verkouden (Nbk, Np), *Ze was slim snotterig erg verkouden* (Ma), *Die was wel zo snotterig, hi'j had elke dag wel vier grote buusdoeken nodig* (Pe-Dbl), *zo snotterig as een scheterig schaop* (bl) 2. met verbeelding, eigenwijs *Hi'j staot d'r wat snotterig bi'j te kieken* (Np), *Wat bin ze daor toch snotterig* (Nbk, Np), *N. staot d'r mar snotterig bi'j te kieken* (Nt), *Die kikt zo snotterig* (Bu, Op, Nbk) 3. sneu, beteuterd (Nw, Obk, Op) *Hi'j ston d'r wat snotterig naor te kieken* (Nw), *Dat maegien was lang niet snotterig en diende 'm mar flink van repliek* (Op), *Doe hi'j niet in et bestuur kwam, keek hi'j wel snotterig* (Obk)

snotterpos z. *snotterpost*

snotterpost (verspr. OS, Np: n) Ook *snotterpos* (Bu, Db, Dfo, El, Spa), *snotterposter* (Nt), *snotrepost(i)* (Dho), *snotterpot* (Ma, Nbk, Np), *snottepos* (Bu, El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Sz, Wol), *snottepost* (Bu, El), *snotpost* (p, b: ln), *snotposte* (Obk), *snottepot* (Dfo, Np), *snottepot* (Nbk, Np), *snotterbaosien* (Nt), *snottebaos* (Ol-Nl) de; -en; ...possien ['snɔtɾpɔst/...pɔs/...pɔstɾ/'snɔtɾɔpɔs(t)/'snɔtɾpɔt/'snɔtɾɔpɔs/'snɔtɾɔpɔst/'snɔtɾpɔst(ə)/'snɔtɾɔpɔt/'snɔtɾpɔt/'snɔtɾbɔ:asin/'snɔtɾbɔ:əs] 1. (ook verz.) bep. kleine vis: pos *Et is niks as snotterpossies* het zijn allemaal posjes (Bu), *een*

klein snotterbaosien (Nt), *Aj' een snotposte vangen dan kuj'm haost niet van de haoke kriegen* (Obk), *As et slecht wil mit visken, vang ie vaeke snotteposten* (El)

snotterposter z. *snotterpost*

snotterpot z. *snotterpost*

snottien (b) et ['snɔtin] 1. in *in 't snottien kriegen* door krijgen, in de gaten krijgen (b): *Ik kreeg ok wel in 't snottien dat et de meersten krek zo giet* (b)

snotverdikkeme (Nbk) tw. [...'d...] 1. potverdrie

snotverdomme (Db, Nbk) tw. [...'d...] 1. potverdrie

snotverdorie (Nbk) tw. [...'d...] 1. potverdrie

snotverkolen [snɔtɾf'ko:ln] - snotverkouden *Ik bin snotverkolen* (Nw)

snotzak (Bu, Db, Ma, Nbk, Np) de; -ken; -kien ['snɔtsak] 1. eigenwijze man of jongeman *Et is een grote snotzak!* (Nbk, Np), *Wat toch een snotzak!* (Nbk), *een eigenwieze snotzak* (Bu)

snuffelen ['snʌflɲ] - snuffelen: door dieren *Ik snuffel en ik snoeve, ik bin een stoere moes* (bl), *De hond begon drok te snuffelen* (Nbk); nieuwsgierig zoeken: *in de boeken zitten te snuffelen* (Nbk), *Wat zit hi'j daor in mien kaaste te snuffelen* (Nbk)

snuffelziekte (Ld) ['sn...] - snuffelziekte (bij varkens)

snuffen (Nbk) ['snʌfm] - snuffen: (licht) z'n neus ophalen *Wat zit ie toch te snuffen, snuut de neuze mar!* (Nbk)

snufferd (Nbk) de; -s; snuffertien ['snʌfrɪ] 1. mond (als spreekorgaan), in verb. als *Hool je (de) snufferd toch es een keer dichte!* (Nbk)

snuffien (spor.) ['snʌfin] - snuffje: nieuwste modeartikel *de ni'jste snuffies* (spor.)

snuffien z. *snoefien*

snugger Ook *snogger* (Ol-Nl) ['snʌgr/'snʌgrɪ] 1. snugger, schrande *Die is niet al te snogger* is niet erg bij (Ol-Nl), zo ook (zelfst.) *Dat is ok gien snuggere* (Wol), *een snugger man* (Ow)

snuggerd Ook *snoggerd* (Dfo, Obk, Ol-Nl) de; -s ['snʌgrɪ/'snogɾɪ] 1. snugger iemand, vaak ironisch gebruikt: niet al te bijdehand iemand *Die snoggerd staot niet gauw mit zien hanen verkeerd* (Obk), *Ie bin mij ok een snuggerd!* domme, onhandige persoon (Nbk)

snuien - snuten

snuien z. *snuuien*

snuier z. *snuuier*

snuierd z. *snuuier*

snuieri'je z. *snuuieri'je*

snuimes z. *snumes*

snuisteri'je z. *snuusteri'je*

snuit z. *snute*

snuiten z. *snuter*

snujjen z. *snuuien*

snujjer z. *snuuier*

snujjeri'je z. *snuuieri'je*

snumes (Bdie, Db, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, b: ln) Ook *snuuimes* (Db, Ld, Nw, Ow), *slumes* (Ste), *sjumes* (Ma), *snoeimes* (Ld), *snuimes* (Diz) et; -sen; -sien ['snymes/'sny:j.../'sly.../'sly.../'snuj.../'snœj...] 1. min of meer halvemaanvormig snoeimes, kapmes *Stienbikken deden ze mit een oold snumes, et gong bij et tal* (Ow)

snupen (Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Pe-Db, Ste) Ook *snoepen*, *sneupen* (Spa, Sz) ['snypm, 'sny:pɪ (Ste)/'snupm/'sna:pɪ] - snoepen (van snoepgoed e.d.) *Dat kiend mag graeg snupen* (Ma), *Die snaaien en sneupen altied an snoepen voortdurend* (Spa)

snuper (verspr.) Ook *snuperd* (Nbk, Np, Nw), *snoeper*, *snoeperd* (Np) de; -s; -tien ['snypɪ(t)/'snupɪ(t)] 1. persoon die geneigd is tot snoepen, die veel snoept *Dat is een grote snuperd, die snuupt altied* (Nw), *Zo kommen de snoepers te pas op die wijze komen mensen te pas die te veel willen hebben, die dingen doen die net te ver gaan enz.* (Ol-Nl) 2. dier, vooral paard of koe die vaak uit het afgerasterde land ontsnapt, hetz. als *uitbreker* (Bu, Dfo, Op, Ow) *Een koe die uitbrekt is een snuper* (Bu, Op) 3. bij die op de lucht van honing afkomt in het stukje raat waarmee iemand een zwerm in een lege korf lokt, roofzuchtige bij (bs: Obk)

snuperd z. *snuper*

snuperi'je (verspr.) Ook *snoeperi'je*, *sneuperi'je* (Spa) de ['snypɪ'tjə, ook ...ejə, z. -i'je/snup.../'sna:p...] 1. snoeperij: het snoepen *Et is me daor altied een snoeperi'je* (Np) 2. lekkernij, snoepgoed *Snuperi'je is een bedarf veur de tanen* (Dhau), *Die het altied de busé vol sneuperi'je* (Spa)

snuperig (j) ['snupɪx] - snoeperig:

geneigd tot snoepen *De bi'jen kun soms slimme snuperig wezen; dan kommen ze op ranje en de bloemen in huus of (j)*

snupien (verspr.) Ook *snoepien* ['snypin/'snupin] - snoepje, stukje snoep *Wil i'j de snupies even deurgeven?* (Dhau), *Mem, ma'k een snupien?* (Nbk)

snurk z. *snork*

snurken z. *snorken*

snurker(d) z. *snorkerd*

snurrie (vo) de ['snari], in *in die snurrie* omstreeks die tijd: *In die snurrie wodden de staatsbossen in de braand steuken* (vo) **snute** Ook *snuit* (Nbk: bet. 3, 4) de; -n; snutien ['snytə/snœjt] 1. snoet, vooruitstekend deel van de kop van honden, katten e.d. *Sito had et haor steil op 'e huud staon en wol blaffen, mar A. had de haand om zien snute, dat hi'j kon gien geluud geven (j)*, *De hond leup mit de snute in de wiend op de mollerille an* (Ld), (van een hond:) *mit zien mooie spitse snutien en van die lange oorties* (b), *Die hond het een lieve snute* (Spa) 2. neus van een paard of koe 3. mond *Wat hej' toch eten kiend, ie bin helemaol pikkerig om de snute* (Ol-Nl), *Ie moe'n je snute even ofvegen!* (Np, Bu), *Ie kun beter je snute hollen je mond houden* (Db), *Hool je snuit now es een keer!* (Nbk), *Die kreeg ok een malle fleer om de snute* hem werd flink de waarheid gezegd (Bu) 4. gezicht *Aj' niet om liek willen, slao ik je veur de snute* (Nbk), *Hi'j staot altied mit de snute veuran* staat steeds vooraan (El, Nbk, Np) 5. vooruitstekend deel van een klomp (Nbk) *de snute van de klompe* (Nbk) 6. elk der uiteinden van talhout (El, Np) *We moe'n de snuten d'r of zaegen* de uiteinden van talhout (Np), *De snuten wodden ofzaegd* (El) 7. persoon (Np) *Dat is me ok een eigenwieze snute* (Np) 8. lief kind (Bu) *Och, wat een lieve snute* (Bu) * (gezegd om aan te geven dat het verhaaltje voor kinderen daarmee afgelopen is): *En doe kwam d'r een olifant mit een lange snuut/En doe was et vertelligien uut* (Sz) **snuten** st./zw. ww.; overg., onoverg.; het sneuten ['snytɪ] 1. snuiten: van de neus *de neuze snuten* (Nbk), *Aj' vaeke proesten moeten, snuut dan de neuze es een peer keer goed, dan gaot et vaeks wel over* (Nbk)

snuter (Nbk, Ow, b) Ook **snuiter** (bet. 1: Obk) de; -s ['snytʃr/'snoejtʃr] 1. vreemde persoon (Obk, b) *Een toertien leden kwam d'r bij' oons een vremde snuter an de deure (...)* (b), *Et is een rere snuiter* (Obk) 2. vinnig-kritische opmerking die men plaatst (Nbk, Ow) *iene een snuter geven* een zeer kritische opmerking plaatsen tegen iemand (Nbk, Ow), zo ook *Hi'j gaf 'm een snuter* (Nbk), vandaar *Hi'j kreeg een snuter* (Nbk) **snuterieme** z. **snuutriem**
snuufftebak z. **snoeftebak**
snuuien (Bu, Db, Dhau, Dho, Nbk, Nw en oost., p) Ook **snuien** (WS noord. van de *Lende*, Pe-Dbl, p), **snuijen** (ZW, Dho, Nw, Obk) ['sny:jɪn/'snoejɪn/'sna:jɪn] 1. snoeien: van bomen, struiken enz. *Snuui ie ok mit een snuuischere?* (Nbk), *Mit de halve-maone snuiden we de stiekelpollen* (Np), *een boom snuuien* (Bu, Nbk) 2. rondkijken of er iets te eten, te snoepen valt, of er iets van z'n gading bij is *in de boeken zitten te snuuien* zitten snuffelen, zoeken (Spa), *snuuien as d'r nog niet wat is* (Nw), *hier of daor bij' zitten te snuuien* zitten zoeken, snuffelen (Bu), zo ook *Ik moet even in de kaaste snuuien a'k nog wat lekkers hebbe* (Op, Bu), *...a'k dat ding ok vienen kan* (Ol-Nl), *Ze zitten overal in te snuuien* (El, Ol-Nl, Wol, Ma), *Een snuuiet snuuit alles bij'langes* (Nw), *Die kiender zatten altiert mar te snuuien en te sneupen* (Pe-Dbl), *op een rommelmark snuuien* (Nw), *Ik gao even naor die kraom te snuuien* (Db), *Die snuuit van alles bij' mekeer* (Nw), *Die zit altiert om de deure te snuijen, dat is gien goed spul* loopt kennelijk steeds spiedend rond het huis (Obk), *Die hond loopt daor mar te snuuien* (Ol-Nl), *D'r snuuide wel es een koe an een birkenpollegien, mar dan was H. d'r gauw bij' om heur weer naor 't laand te drieven* (vo)
snuuiet (verspr. OS, Bu, Nw) Ook **snuier** (WS, noord. van de *Lende*), **snuierd** (Bdie, Db), **snuijer** (ZW, Dho, Nw, Obk, Op) de; -s; -tien ['sny:jɪt/'snoejɪt(t)/'sna:jɪt] 1. iemand die bomen enz. snoeit 2. iemand die voortdurend rondkijkt of er iets van z'n gading bij is, of er iets te halen valt, of hij iets aan de weet kan komen *Een snuuiet snuuit alles bij'langes* (Nw), *Dat is wel zoeh' oolde snuuiet, die zit overal bij', die wil alles weten* (Bu), (gezegd van een

kontroleur:) *Die snuier komt vandaeg ok weer* (Nt), *Ik vien 'm altiert mar een snuier, altiert is hij' onderweg* (Ol-Nl) 3. dier (van het vee) dat elders probeert gras enz. te vinden (Obk)
snuuieri'je (verspr. OS, Bu, Nw) Ook **snuijeri'je** (Dho, Nw, ZW), **snuieri'je** (WS noord. van de *Lende*, Pe-Dbl) de ['sny:jɪt/'tjə/sna:jɪt/'tjə/snoejɪt/'ejə] 1. het (voortdurend) **snuuuien** (in beide bet.)
snuuimes z. **snumes**
snuuisaobel (Ma) ['sn...] - snoeisabel, vgl. *De halve-maone was een snuuisaobel om de wal op te snuuien* (Ma)
snuuischere (Nbk) ['sn...] - snoeischaar
snuup (verspr.) Ook **snoep** (verspr.) ['sny:p/snu:p] - snoepgoed *Hi'j wol de kiender centen geven veur snuup* (j), *mit de buse vol snuup* (v)
snuups (Obk) bn.; -er ['sny:ps] 1. geneigd tot snoepen *De katte is snuups en gaot bij' de melkkanne te slikken* (Obk)
snuuptentien (j) ['sny:p...] - snoepkraampje
snuupwinkel (verspr.) Ook **snoepwinkel** (verspr.) ['sny:p.../'snu:p...] - snoepwinkel
snuusteren (Obk, Wol) zw. ww.; onoverg.; **snuusterde**, het **snuusterd** ['sny:stɪrɪn] 1. **snuusteren**, hetz. als **snuuien**, bet. 2 *As d'r uutverkoop is, kun de vrouwluden slim an 't snuusteren wezen in de lappewinkel* (Obk), *We hebben gister in oolde foto's liggen te snuusteren* (Wol)
snuusteri'je (verspr.) Ook **snuisteri'je** (Sz) de; -n; **snuusteri'jgien** ['sny:stɪrɪ'tjə, ook ...ejə, z. -i'je/'snoe:js...] 1. (vaak mv., ook verz.) **snuusterij**, aardig ding of klein sieraad van weinig waarde *Die is zo pronks, ze het altiert alderhaande snuusteri'jen om de hals* (Obk), *Ze hebben een boel goed, mar et is een boel snuusteri'je* (Np), *Wat hej' toch een snuusteri'jen op 'e kaaste staon* (Ol-Nl), *Die het et huus vol snuusteri'jen* (Bu), *Et staot daor vol snuusteri'jgies* (Spa), *D'r was niks anders as snuusteri'je te koop* (Obk)
snuutdoek (Db) ['sny:du:k] - zakdoek
snuutleer (verspr. WS) et; ...leren; -tien ['sny:t...] 1. **neusriem**
snuutriem (verspr.) Ook **snuiterieme** (Spa) de; -en; ...pien, ...egien (z. *riem*) ['sny:trɪm/'sny:tɪrɪmə] 1. **neusriem**
snuven z. **snoeven** I

snuver(d) - sodemieter**snuver(d)** z. *snoeverd***sobbe** (Obk, Op) de; -n; -gien ['sobə] 1. drassig (stuk) land, natte, weke plek in de grond *In ofgreuven venige grond kan wel zoe'n sobbe zitten, daar kuj' mooi in wegzakken* (Obk) 2. fopspeen (Ol-Nl, Ow) *Hij moet de sobbe nog in de mond hebben* (Op)**sobben** Ook **sobbelen** (Nbk, Sz), **sobberen** (bet. 1: Dho), z. ook *sabben* zw. ww.; onoverg.; sobbede/sobde, het sobbed ['sobm/sobln/...brɪ] 1. sabbelen, sabbelend drinken *De biggen liggen te sobben an de motte* d.i. aan de spenen van de zeug (El), ...*an de tette te sobben* id. (Dfo), zo ook *De biggen liggen te tevreden te sobben* id. (Dho, Diz, Obk, Spa), ...*liggen zo lekker te sobbelen* (Nbk, Sz), *De biggies zitten lekker te sobberen* (Dho), *Et kalf zat te sobben an mien vinger* (Ma), *Et kiend het gien hunger, et zit mar te sobben an zien doempien* (Diz, Nbk) 2. *soppen* **sobber** (Nbk, Ol-Nl, Op) de; -s; -tien ['sobɪ] 1. iemand die voortdurend sabbelt, zuigt op z'n duim etc., ook gezegd van iemand die voortdurend zoent (Nbk) 2. fopspeen (Ol-Nl, Op)**sobberen** z. *sobben***sobberig** z. *sobben***sobbig** (Bu, Dho, Np, Op, v) Ook **sobberig** (bet. 1: Np, bet. 2: Pe-Dbl) bn.; -er, -st ['sobəx/sobɪx] 1. (van land) nat, drassig, moerassig, sopperig *Dat laand is vande-meitied slim sobberig* (Np), *Veur et mestrieden is et laand nog te sobbig* (Op), *een sobbig veentien* (v), *een sobbig stokkien laand* (Np) 2. met een ongezonde kleur (Bu, Dho, Pe-Dbl) *Et grus is sobbig* (Dho), *N. kikt sobbig toe* (Bu)**sober** (verspr.) bn.; -der, -st ['so:bɪ] 1. anders dan met overdaad, eenvoudig *Die meensen leven (heef) sober* (Op, Pe-Dbl) 2. karig, nogal armoedig *Et is d'r mar sober* (Nw), *een sober bestaon* (Bu, Spa)**sobberig** (Nw) bn.; -er, -st ['so:bɪx] 1. nogal sober, armoedig *Et liekt d'r mar soberig, mar ze kun wel eers* (Nw)**soberties** (Bdie, El, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa) bw. ['so:bɪtɪs] 1. op enigszins sobere, armoedige wijze *Die man lopt d'r slimme soberties bij, heur* (Spa, Np)**soc.** - afkorting van *sociaal*, *socialistisch***sociaal** z. *sociaal***socialisme** [so(:ə)sja'lismə] - socialisme**socialist** [so(:ə)sja'lɪst] - socialist**socialistisch** (spor.) [so(:ə)sja'lɪstɪs] - socialistisch**sociaal** (spor., vo, l) Ook **sociaal** (spor.) [so:ə'sjo:əl, ...a:l] - sociaal: betrekking hebbend op de menselijke samenleving, op menselijke groepen *de sociaole kontrole* (l); met betrekking tot voorzieningen die sociale achterstanden moeten bestrijden *de sociaole uutkerings* (vo), *sociaal wark* (l); met gevoel voor anderen, interesse tonend voor wat anderen beweegt *Nee, die vent is niet botte sociaal* (spor.)**sociaal-demokraosie** (l) [so(:ə)'sjo:əl...] - sociaal-democratie**sociaal-demokraot** (l) [so(:ə)'sjo:əl...] - sociaal-democraat**sociaal-demokraotisch** (l) [...'kr...] - sociaal-democratisch**sociaal-ekenomisch** (l) [...'n...] - sociaal-economisch**sociaal-geograaf** (l) [so(:ə)'sjo:əlɡɪ(:)jo:gra:f, ...jom...] - sociaal-geograaf**sociëteit** (l) [so(:ə)sju(:)'tejt] - sociëteit**sociolekt** (l) [so(:ə)sjo(:ə)'lekt] - sociolekt**sociolinguïstiek** (l) - sociolinguïstiek**sociologie** (l) [so(:ə)s(i)jo(:)lo:'gi, ...lom...] - sociologie: van de menselijke samenleving**sociologisch** (l) [...'li...] - sociologisch**socioloog** (l) [...'lo:x] - socioloog (die de sociale relaties in de menselijke samenleving bestudeert)**soda** z. *sode***sodasoppien** (Sz) et; ...soppies ['s...] 1. sopje van sodawater *Een lekker sodasoppien om et wasgoed in de week te zetten* (Sz)**sodawaeter** z. *sodewaeter***sode** (Np, Op) Ook **soda** (Nbk, Spa) de, et ['so:ədə/...da] 1. bep. zout: soda *Sode mossen we vroeger de bussen mit schone-maeken* (Np)**sodafabriek** (l) ['s...] - sodafabriek**sodemieter** (verspr.) Ook **sojemierter** (Bu, Diz, Ma, Nbk, Nt, Nw, Ol-Nl) de [so:ədə'mitɪ/so:əjm...] 1. sodemieter (ruw voor lichaam) *iene op 'e sodemieter geven* (Diz, Ma, Nbk), *Zak je wat op 'e sodemieter geven!* (Ste), *Woj' wat op je sodemieter hebben?* (Nw), *Geef 'm mar een pak op 'e sojemierter* een pak slaag (Nbk, Nw,

OI-NI, Diz), *Hi'j kreeg wat op zien sodemieter* (k: Ste) 2. stevige klap (Np, Ste) *Za'k je een sodemieter verkopen* (Ste), ...geven? (Np) 3. in *gien sodemieter* niets: *'k Snappe d'r gien sodemieter van* (Db, Ma, Wol), *Da's me gien sodemieter weerd, zoas jow dat doen* (Nbk, Diz), *'t Helpt je gien sodemieter* (Nbk, Np, El)

sodemieteren Ook **sojemieteren** (El, Ma, Np) zw. ww.; overg., onoverg.; sodemieterde, het (bet. 1, 3)/is (bet. 1, 2) sodemieterd [so:ədə'mitɪr/so:əjə'm...] 1. (overg.) smijten *Ik zal die katte een stien naor de kont sodemieteren, dan zal hi'j wel ophoepelen* (Obk), *Ie kun soms mit de gladde wel mit de fiets over de weg sodemieteren* (Obk), *Moe'k je d'r uut sodemieteren!* moet ik je eruit gooien! (Spa) 2. (onoverg.) hard vallen *Ik sodemieterde d'r henne* (Np), *Ik bin van de trappe sodemieterd* (Nw), *van 't dak sodemieteren* (Spa) 3. (onoverg.) onderjagen, vervelend doen *Hool (es) op te sodemieteren* (Nbk, Nw, Bdie)

sodewaeter (verspr.) Ook **sodawaeter** (Db, Nt, Op, Spa, Sz, vo) et, ook wel de ['s...] 1. sodawater, water waarin soda is opgelost *De ere aovend H. en M. naor de overburen, de klompen ofbuund mit sodawaeter en de zundagse kleren an* (vo), *Aj' een zwullende vinger hebben, moej' d'r mit in 't sodewaeter* (Np), *Mit et bussebunen in hiet sodewaeter haj' gauw roege hanen* (Obk), *Een zweerderige vinger deej' wel in de sodewaeter* (Bu)

Soedan (I) [su'dā:n] - Soedan

Soedanees [suda'nɪ:s] - Soedanees

soedelig (Ste) bn., bw.; -er, -st ['sudɔx] 1. met slechte gelaatskleur en/of enigszins verwilderde haardos *Hi'j kik wat soedelig uut* (Ste)

soep Ook **sop** (Dfo, Dhau, El, Np, Nw, Ow, bl) de, ook wel et (bij *sop*); -en (bet. 1); -ien (bet. 1); vn. aand.: ze [sup/sop] 1. soep: groentesoep, tomatesoep enz.; vroeger vaak zonder vlees, nl. van water, rijst en groenten *Ik heb vandaeg sop kookt* (Nw), *Zal ik de soep opscheppen, ze is now nog lekker waarm* (Dhau), *Meensken an taofel, de sop is geer* (Dfo), *Ik lusse graeg een bottien pittige sop* (Np), *Wat zit d'r een broes op et sop* (Dhau), *'t Is et sop van de kool niet weerd 't heeft geen*

waarde, niemand hoeft er zich druk om te maken (bl, Ow), *Lekker sop!* (bl), (gezegd als antwoord op de vraag: wat eten we vandaag:) *Daj' nooit gien soep meer lussen zollen* (OI-NI) 2. in *niet vule soeps* niet veel voorstellend, met maar weinig waarde of kwaliteit: *Die het niet vule soeps van kleren* die persoon heeft weinig kleren (Bu), *'k Bin bange dat de jongen ok niet vule soeps meer binnen* (Np), ook ongunstiger: *'t Is niet vule soeps 't zijn mensen van laag allooi* (Dhau, Nbk), 3. in *in de soep* verwoest, geheel kapot: *Hi'j het de auto in de soep jacht* (Np), *de auto in de soep rieden* (Bu), *Die waegen is in de soep lopen, d'r zit vuul te veule vracht op* (Ld), *Alles is kepot, alles is in de soep* (Bu); verder in *Et is allemaol in de soep lopen* geheel misgelopen, verkeerd gegaan (Bu, Spa, Nbk) * *Sop/Drie maal over de kop/ Driemaal gepist/Weg is 't* (El, Dfo) **soepballe** de; -n; -gien ['subalə] 1. (vaak verkl.) soepballetje

soepblokkien ['subl...] - soepblokje, soeptablet

soepbod ['s...] - soepbord

soepbonke (Dho, El, Nbk) Ook **soepbot** (El) ['subonkə/'subot] - soepbeen *D'r zit aorig knas an de soepbonke* (Nbk)

soepbot z. **soepbonke**

soepe de ['supə] 1. karnemelk *De slaachter was an 't daarms schonemaeken, ze wodden een nacht in de soepe zet* (Np), *We schoerden de bussen vroeger alle daegen mit zaand en soepe om ze blinkend te kriegen, mar et was een hiel wark en ie mossen et gien dag overslaon, eers haj' nog veul meer wark om ze weer mooi te kriegen* (Nw), *zo wit as soepe* (Spa, vo), *zo blaank as soepe* (Np)

soepebusse (Np, Nw, Op, Ste) Ook **soeepulle** (Bu, Dho, Nw, Ste) de; -n; ...bussien ['supəbasə/...palə] 1. (vaak verkl.) niet zo grote melkbus voor karnemelk (van vijf (Op, Ste), zes (Nw), tien (Nw, Op, Ste) of twintig liter (Op)) *Vandaeg moet et soepebussien naor de weg* (Np), *De kleine soepebussies mit een hengsel die hongen an de kaante van de melkwaegen an een haoke, daor kwammen ze an en in et bussien kwam soepe in* (Nw) **soepel** ['sup] - soepel: erg buigzaam *soepele stof* (Nbk); meegaand, plooibaar

soepelheid - soeze

Die lerer is nogal soepel, daor mag nog wel es wat (Nbk)

soepelheid (l) ['sup|hɪt] - soepelheid

soepenbri'j (Bdie, Dfo, Dho, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol) de; voorn. aand.: ze [supm'b...]. 1. gortebrij, gortpap met karnemelk gekookt *Die soepenbri'j moet goed reurd wodden, want ik bin bange dat ze begint te kezen* (Sz), *D'r ston veur allemaol nog een proesien opbakte eerpels klaor en een bod soepenbri'j nao* (vo), *'k Vien de streeksael is onmisber, krek as stroop in soepenbri'j* (b), (gezegd van iemand die zeer weinig verdient:) *Et zoolt in de soepenbri'j kan hi'j wel verdienen* d.i.: niets, want men doet geen zout in de karnemelksepap (Ow), zo ook *Die verdient gien zoolt in de soepenbri'j* (Ow) 2. pap van karnemelk met meel van boekweit (Dfo)

soepengotten z. *soepengottenbri'j*

soepengottenbri'j Ook *soepengotten* (Db, Nbk, Obk), *gottensoepenbri'j* (Mun) de [supm̥gɔtɪŋ'b.../gɔtɪsupm̥'b...]. 1. gortebrij, gortpap met karnemelk gekookt *Soepengottenbri'j wodde veul eten, mit stroop en ok wel mit suker d'r op en sommigen doen d'r ok wel koolde melk op* (Op) * *Hup, soepengottenbri'j en ik zal jow es pakken eerste, aangepaste regels van een bekend dansliedje uit het Fries* (verspr.), met var., vandaar o.m. *Hup soepengottenbri'j, de boer die sprong de flappe los* (Dfo)

soepenmaelen z. *soepenmaelenbri'j*

soepenmaelenbri'j (Db, Dfo, Dho, Nbk, Nt, Nw, Obk, Ow, Wol) Ook *soepenmaelen* (Nbk, Nw) de [supm̥:ɛ:ɪŋ'b.../supm̥:ɛ:ɪŋ]. 1. karnemelkse meelpap *soepenmaelenbri'j mit reziene* (Nbk, Nw), *...mit proemen* (Nw), *Mosterdstip is soepenmaelenbri'j mit mosterd d'r deur* (Dfo)

soepenriezenbri'j de [supm̥ri:zɪŋ'b...]. 1.

pap van rijst gekookt in karnemelk

soepenstip (Dfo, Ld) de, et [supm̥'stɪp]. 1. pap van karnemelk, waarin men mosterd deed *Vroeger deden we mosterd in et soepenstip bi'j et eten* (Ld)

soeepulle z. *soeepubusse*

soepgreunte z. *soepgruunte*

soepgruunte z. *soepgruunte*

soepgruunte Ook *soepgruunte* (Nbk),

soepgreunte (Nt, Spa) ['sup.../...] - soep-

groente

soepien (verspr.) et ['supɪn] 1. mengelmoesje van restjes vlees (Spa) *Veur een betien centen koj' vroeger een soepien kopen, ressies vleis die de slager toch niet best meer verkopen kon* (Spa) 2. rommel-tje, zootje, soepzootje *Et is een soepien, et volk dat daor kommen is te wonen* (Obk), *Mit dat hiele soepien kuj' je beter niet bemuuien* (Obk), *Et is me daor een soepien, een bliend peerd lop d'r gien schade* (Sz)

soepjurk (verspr.) ['s...]. - soepjurk, erg wijde jurk: *Die het ok een aorige soepjurk an* (Dhau)

soepkoeme (Nbk, Ow) ['sup...]. - soepkom

soepkop (spor.) ['supkɔp] - soepkop

soeplepel ['sup...]. - soeplepel

soeppanne Ook *soppanne* (Np) ['supanə/'sɔpanə] - soeppan *Een murgpiepe in de soeppanne maekt de soep echt lekker* (Db)

soepsleef z. *soepsleef*

soepsleef (verspr.) Ook *soepsleef* (WH)

['supslɪ:f/...slɪ:f] - soeplepel

soepstengel (spor.) - soepstengel

soepterrine (verspr.) ['suptɛrɪnə] - soepterrine

soepvleis ['supflejs] - soepvlees *Soepvleis heurt gien knas in* (Dfo), *Dat soepvleis staot te schoemen* (Dho)

soepzak (Diz) de; -ken; -kien ['supsak] 1. veel te wijd, niet sluitend kledingstuk *Ze het een soepzak van een jurk an* (Diz)

soepzoodsje z. *soepzotien*

soepzooigien z. *soepzotien*

soepzotien (Dhau, Dho, Ma) Ook *soepzooigien* (Ow, Spa, Ste, Wol), *soepzoodsje* (Nbk, Ol-Nl) ['supso:ətɪn/...so:jxɪn/...so:ət sɔ] - soepzootje (fig.) *Et is daor een soepzotien* (Dho)

soes z. *soeze*

soesa (Bu) de ['susa] 1. drukte, bombarie *Wat een soesa om niks!* (Bu)

soetelig z. *suterig*

soeterig z. *suterig*

soeze Ook *soes* (Nbk, Nt, Ol-Nl) de; -n (bet. 2) ['su:zə/ 'su:s] 1. soes, slaperige toestand, in *in de soeze*. *Aj' wat in de soeze binnen (...)* (Diz, Obk), *Hi'j kreeg een klap, dat hi'j was d'r van in de soeze* (Dfo), *Ik was net een betien in de soeze doe d'r iene an de deure kwam* (Pe-Dbl), *Ik was al in de soeze doe d'r nog op 'e*

raemen klopt wodde (Op), *N. was zowat in de soeze (Sz), ...omtrint in de soeze (Nbk), ...krek in de soes (Nt), Ik was half in de soes (Ol-Nl), Aj' van de koolde in de waarmte kommen kuj' zo lekker in de soeze kommen (Pe-Db), Ze weren nao et eten zomar in de soeze (Dho), Hi'j is onder et kraantelezen in de soeze raekt (Ol-Nl, Diz), Aj' een opdonder had hebben, kuj' in de soeze raeken (Np), Aj' goed dronkend binnen, dan raek ie ok in de soeze (Np), Ik hebbe vandemiddag een schoffien in de soeze zeten (Np)* 2. klap (Db) *iene een soeze om de oren geven (Db)*

soezebolle z. *doereboolte*

soezebollen (Dfo, Np, Sz) Ook *suzebollen* (Sz) zw. ww.; onoverg.; soezebolde, het soezebold ['su:zəbɔlŋ/sy:zə...] 1. knikbollen, suizebollen *Hi'j kreeg een mep, dat hi'j ston te suzebollen (Sz), Ik zal je een dri'j om de oren geven daj' d'r van soezebollen (Sz)* 2. spelen van een zeker kinderspel op het schoolplein (Dfo)

soezebolte z. *doereboolte*

soezebroek (Db, Dfo, Mun) de; -en; -ien ['su:zəbrʊk] 1. suffig, dom iemand

soezebroeken (b: lm) onbep. w. ['su:zəbrʊkŋ] 1. (lopen) suffen *Dan loop ie in 't laest ok mar wat te soezebroeken (b)*

soezekop (Dfo) de; -pen; -pien ['su:zəkɔp] 1. sufferd

soezen Ook *suzen* (Sz) zw. ww.; onoverg.; soesde, het (bet. 1, 3)/is (bet. 2, 3) soesd ['su:zɛ/sy:zɛ] 1. een suizend geluid maken *De nefies [muggen] soesden zo, ik dee gien oge dichte (Nbk), D'r komt toch wel gas uut, heur et mar es soezen (Nbk), Et kon in de sparrebos zo mooi soezen in de bomen (Obk), De oren soezen me ik heb een suizend geluid in m'n oren, het ruist me in m'n oren (Bu, Nbk), zo ook Et soest me in de oren (Bu, Np, Ma), (fig.) De oren soezen me, d'r wodt over praot! er wordt over geroddeld (Nw)* 2. een snelle beweging langs iets maken (soms: vergezeld van een suizend geluid) *De wiend soest om huus (Np, Nw), ...deur de bomen (Bu), Hi'j soesde de weg langes mit zien ni'je auto (Nbk), Op die grote weg soezen daegs verscheiden auto's veurbij (Obk), De sni'jballen soesden deur de locht (El, Ma, Sz, b), Een koegel soesde bij mij langes (b), De regen komt d'r an soezen nadert*

zeer snel met een suizend geluid (Bu) 3. soezen, suffen, half slapen *Ik lag nog wat te soezen en 'k zol haost slaopen (j), De hond wodde d'r zo slaoperig van, dat hi'j in 't hokke lag te soezen (j), In schemeraoend kuj' zo lekker zitten te soezen (Pe-Db), N. ligt op 'e baank te soezen (Wol), nao et eten even soezen (Spa), Hi'j mos niet staon te soezen (v), Ik bin in de slaop soesd (Nbk) ** (door kinderen gezegd, n.a.v. het karnen) *De botter wil niet broezen/Doe d'r een betien waeter bij/Dan begint et te soezen nl. schiften (Ste)*

soezer (Op) de; -s ['su:zɛ] 1. wind die men laat gaan

soezerd (Nbk, Np, Nw, Obk) de; -s; soezertien ['su:zɛt] 1. iemand die suft *Wat een aorige soezerd is dat (Obk)*

soezerig bn., bw.; -er, -st ['su:zɛrɪx] 1. slaperig, enigszins duizelig (zodat men onvast staat, loopt) *Die is wel zo soezerig en vergeterig, daor kuj' niks mit wodden (Dfo), Ik bin mar soezerig vanmiddag (El)* **sof** (spor.) ['sof] - sof, iets dat volledig misloopt

sofinommer ['so:fi...] - sofinummer

sofraan z. *sefraan*

soft drug (spor.) ['soʊvdrʌg] - soft drug

softbal (spor.) ['soʊv(d)bal] - softbal

softballen (spor.) ['soʊvdbalŋ] - softballen

softenon (spor.) ['soʊftənɔn, ...'non] - softenon

softie (l) ['soʊfti] - softie

softies (verspr.) ['soʊftis] - softijs

software (spor.) ['soʊftwi:ɛr, ...we:ɛr] - software

soja (spor.) ['so:əjə] - soja: sojasaus, ketjap; sojaplanten (als gewas)

soja-eulie (spor.) ['s...] - sojaolie

sojabrood (spor.) ['s...] - sojabrood

sojakoeke (Nbk) ['s...] - sojakoek

sojakorrels (spor.) ['s...] - sojakorrels

sojamael (spor.) ['s...] - sojameel

sojamelk (spor.) ['s...] - sojamelk

sojaplaante (l) ['s...] - sojaplant

sojazaod (spor.) ['s...] - sojazaad

sojeflikkeren (Nt) zw. ww.; onoverg.; sojeflikkerde, is sojeflikkerd [so:əjə'flɪkɪŋ]

1. smakkend vallen *Sojeflikker niet van de hildeledder of (Nt)*

sojemierter z. *sodemieter*

sojemietieren z. *sodemietieren*

sokeren (Op, Ste) zw. ww.; onverg.;

sokerig - sokkebore

sokerde, het sokerd ['so:kɾŋ] 1. tintelen van benen *Et bien dat sokert me* (Op) 2. (van koffie, thee, voeding) te lang verwarmd worden en daardoor z'n smaak verliezen *Die koffie staot d'r mar te sokeren* (Ste)

sokerig (Ste) bn.; -er, -st ['so:kəɾəx, ...kɾ...] 1. (van koffie of thee die te lang wordt verwarmd) z'n smaak verliezend *Ze wodt zo sokerig* (Ste)

sokke de; -n; sokkien ['søkə] 1. sok: kledingstuk om voet *dikke sokken, dunne sokken, (gien) sokken anhebben, N. het iene sokke kringe an* (Obk), *Ze hebben altied de tijen deur de sokken* hun tenen steken door gaten in de de sokken (Ol-Nl), *Zonder sokophoolder lopen ze vaeke mit de sokken op 'e sloffe* met afgezakte sokken (die dus op de *sloffen* of ander schoeisel hangen) (Op), *N. kreeg de sokke op 'e kop* kreeg de kous op z'n kop (Obk), *een oolde sokke* d.i. ook: oude sok waarin men geld bewaarde, vandaar: *Hi'j had nog wel wat in een oolde sokke* lett., maar thans vooral fig.: hij had nog wel wat extra geld gespaard (Dho, Sz, Nbk), zo ook *D'r zat nog wel wat in een oolde sokke* (El) en *Die had nog wel wat in de sokke* (Nw), *Die sokken wo'n me haost te kot* (Nbk), *mit twee bienen in iene sokke* (Dho), *de sokken antrekken* (Nbk), *...anstrupen* id. (Nw), *op 'e sokken* op kousevoeten: *J. kwam mi'j nog op 'e sokken nao, want ik hadde de brillen vergeten* (Op), *Een zachte scheet komt op sokken* hoor je niet of nauwelijks (Sz), *een held op sokken* bangerik (Diz, El, Nbk, Op, Spa, Sz, Wol), *Dat ouwe huus dat wodt zoe'n barak, bi'j de eerste de beste storm gaot 't van de sokken* gaat het omver (Sz), *iene van de sokken rieden* omver (El, Spa, Nbk), *van de sokken gaon* tegen de grond raken (Np, Ol-Nl, Wol), *iene van de sokken praoten* zo praten dat de ander er geen woord tussen kan krijgen, er niet van terug heeft, al z'n overredingskracht aanwenden (Dfo, Dhau, Mun, Nw, Op, Spa, Wol, b: lm), zo ook *N. praot je de gatten in de sokken* (Op) en *N. lult je de gatten in de sokken* (Wol), *de sokken d'r in hebben* hard lopen (verspr.): *N. het aorig de sokken d'r in* (Wol), zo ook *Die het aorig de sokken d'r in* (Wol) en *N. het d'r de sokken best in* (Spa), *De sokken d'r in zetten* hard gaan

lopen (Ma, Nbk, Np, b), (van iemand die veel loopt:) *Die lopt him de ballen uut de sokken* (Ow), *Dat is een sokke van een kerel, zien wief deelt de laekens uut en hi'j het niks te zeggen* hij is een brave sukkel (Obk) 2. (bij viervoetige dieren) anders gekleurd, onderste deel van een poot (verspr.) *Et peerd het lange sokken!* (Ld), *H. bun et peerd (...) vaaste, (...) leut zien haand staorigan (...) daeleglieden, pakte de sokke vaaste en zee: 'Licht es, zwatte'* (vo), *Mok zat tussen de sokke en de bovenste rand van de hoeve* (Nt, Spa), ook in de volgende zin: *de sokken van 't peerd* de bosjes haar achter boven de hoeven van een paard (Nbk, Obk), *'t Peerd het witte sokken an* (Nbk) 3. mof, kraag: van een buis (Ld, Ste) *Een sokke om de boom van de ploeg, daor koj' een mes in zetten, en om vaaste te zetten (...)* (Ste) 4. hetz. als *sloffe*, bet. 3, z. aldaar (Np, Ol-Nl, Sz) *De peerden hadden de sokken an, dan hadden ze zakken om de poten* nl. tegen het wegzakken, kapot- trappen van het land (Ol-Nl, Np), *A'k vroeger an 't mi'jen was, dri'jden we ze sokken om de poten* (Sz) 5. sufferd, slome persoon *Wat woj' toch een oolde sokke, hool je boel toch es wat beter bij mekeer* (Nbk), *Ie bin een oolde sokke!* (Ld, El), *Oolde sokke, hool je toch es stille* (Wol), *Dat is een goeie sokke* (Nt), *Wat toch een sokke, om zoe'n stomme streek uut te haelen* (Ste), *Dat meenske zit niet vule pit in, daor gaot weinig van uut, et is een sokke* (Bu), *'t Is zoe'n sokke, ie kun 'm niks in et verstaand kriegien* (Dfo) 6. oud en/of mak dier (Np, Nw) *Dat peerd is al een oolde sokke* (Nw), *Die koe is zo mak as een sokke* (Np), *Oons peerd was zoe'n goeie sokke* zo'n goedaardig dier (Nw) * (schertsend:) *Zie je dat, zee Anne Jan, ik bin hier op 'e sokken* (Ow)

sokke-achtig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['søkəxtəx] 1. suffig, als een sufferd, sokkerig *Hi'j is wat sokke-achtig* (Nbk)

sokkebatteljon (Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Obk) et ['søkə...] 1. infanterie, ook wel ruimer: landmacht of militaire dienst *Hi'j is bi'j et sokkebatteljon* (El, Ld)

sokkebore (Nbk, Obk) de; -n; ...boortien ['søkəbo:əɾə] 1. boord van een sok *De sokkebore is wat wied en now het hi'j de sokken op 'e slomp* (Obk)

sokkebreiden z. *sokkebreien*

sokkebreien (Bu, Nbk, Spa) Ook *sokkebreiden* (Dho) zw. ww.; onoverg.; sokkebreide, het sokkebreid ['søkə.../...] 1. breien aan een sok *Sokkebreien doeje mit een ploeg pennen* (Spa), *Ak sokkebreie dan zuuk ik een ploeg sokkepennen* op (Ol-Nl), *Beppe mag graeg sokkebreien veur de beppezeggers* (Dfo)

sokkegaoren et; -s ['søkə...] 1. garen voor het breien van sokken *Da's mooi sokkegaoren* (Spa)

sokkehouder (Dhau, Dho, El, Np, Nt, Ol-Nl) Ook *sokkehouwer* (Spa) ['søkə ho:l(d)ɾ/...həwɾ] - sokophouder (z. ook *sokophouder*) *N. dreegt nog sokkehouders* (Np)

sokkehouwer z. *sokkehouder*

sokkel (Dho, Np, Ste) Ook *sukkel* de; -s; -tien ['sokl/'sæk] 1. onhandige, sukkelige persoon *een grote sukkel* (Nbk, Spa), *Die kerel is wel zo'e'n sukkel* (Ste), *een goeie sukkel* een goeide, goedhartige man (Sz) 2. oud, mak paard (Sz) *Die oolde sukkel kan nog knap draven* (Sz)

sokkelae (Ol-Nl) de; -den; -gien ['søkəle:] 1. la waarin men de sokken bewaart *De sokken kwammen nao 't stoppen weer in de sokkelae, mar alle attributen veur 't stoppen wodden bewaerd in 't stopkorfien* (Ol-Nl)

sokkelder (Dhau) Ook *sukkeler* (Nbk) de; -s ['soklɾ/'sæklɾ] 1. iemand die sukkelend loopt 2. sukkelaar, sukkel (Dhau)

sokkelderijje (Dhau, Nbk) Ook *sukkelderijje* (Nbk) de [soklɾ'tjə/sæk...] 1. toestand waarin iemand of een gezin voortdurend ziek is *Ze hebben daor hiel wat sukkelderijje had* (Nbk)

sokkeldraf (Db, Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Ste, Pe-Dbl, b, vo) Ook *sukkeldraf* (Db, El, Ol-Nl) de; -fen; ...draffien ['sokl.../'sækl...] 1. sukkeldraf *Ze leup op een sokkeldraffien naor hum toe* (Ld, Pe-Dbl), *Ze gongen op een sokkeldraffien naor huus* (vo), *Ik begon op een sokkeldraffien te lopen* (b)

sokkelen (verspr.) Ook *sukkelen* (verspr.) zw. ww.; onoverg.; sokkelde, het sokkeld ['soklɿ/'sæk...] 1. op sukkelende wijze lopen of met paard en wagen gaan *We sukkelen de weg langes* (Ld), *Daor sokkelt hij ok weer henne* (Ste), *aachteran sokkelen*

(Dfo) 2. klungelig, niet erg succesvol bezig zijn *Aj' et niet goed veur mekeer kriegen kunnen, mit ni'jen of zo, dan bij' ok an et sokkelen* (Ste) 3. geraken zonder dat men erop bedacht is *Mit die prakkesaasies sokkelden ze toch nog zo'e'n betien in de soeze* (v), *Hij zat half te slaopen, dat ze sukkelden mit waegen en al de sloot in* (Nbk) 4. kwakkelen, voortdurend ziekelijk zijn *Hij sukkelt al een hele poze* (Diz), *Die sokkelt nogal* (Ste), *Die sokkelt aorig in sterke mate* (Ste), *Hij sokkelt wat mit de maege* (Sz), *Ze har een malle ziekte, en bleef mar sukkelen* (Dfo), *Die vrouw het lange sokkeld* (Dhau), *Die jongkerel hadde nog nooit diend bij een aander, omdat zien heit sokkeld hadde mit de maege* (vo)

sokkelig (El, Nbk, Np, vo) Ook *sukkelig* (Nbk, Np, Nw, Obk, Spa) bn.; -er, -st ['soklɿx/'sæk...] 1. ziekelijk, sukkelend *Hij is aorig sokkelig* (Np), *Hij het al een hiel schoft sokkelig west* (Np), *Maatien was de hiele zommer al wat sokkelig west* (vo)

sokkeloper (Wol) de; -s; -tien ['søkə...] 1. wind die men laat en die je niet kunt horen (lett.: iemand die op sokken loopt)

sokkemaande (Diz, Obk) de; -n; ...maantien ['søkə...] 1. mandje waarin men kapotte sokken, stopgaren e.d. bewaart

sokkeophouder z. *sokophouder*

sokkepenne (Bu, Nbk) de; -n; -gien ['søkəpenə] 1. elk der breipennen gebruikt om sokken mee te breien

sokkepisser (Obk) de; -s; -tien ['søkə...] 1. pasgeboren meisje

sokkestoppen zw. ww.; onoverg.; sokke-stopte, het sokkestopt ['søkəstəpɿ] 1. stoppen: van sokken *sokken stoppen* (Nbk, Obk, Sz), *Een peer daegen laeter zat Mem in huus te sokkestoppen* (vo), *Sokkestoppen is uut de tied* (El), *Vrouwluden bin eers nargens goed veur as sokkestoppen en geweerschoonmaeken zijn kennelijk alleen van belang voor verstelwerk en seks* (Ow) **sokkestoppersnaalde** (Sz) ['s...] - stopnaald, bep. naald gebruikt bij het stoppen van sokken

sokkestroppe (Bu, El, Ow) de; -n; ...stroppien ['søkə...] 1. boveinde van een sok

sokketange (verspr.) ['søkə...] - sokketang **sokkevreter** (Nbk) de; -s; -tien ['søkə...] 1. benaming voor een laars *Leerzen bin*

sokophoolder - solo-

sokkevreter (Nbk)

sokophoolder (verspr.) Ook *sokke-ophoolder* (Ld), *sokphoolder* (Sz) de; -s ['sokpho:ldɪ/.../...] 1. (z. ook *sokkeholder*) sokphoouder *De sokphoouder wodden slop, de sokken flodderden me om de enkels* (Sz), *We bruukten sokphoouder tegen et ofzakken* (Ld), *Sokkeophoouder weren van illestiek* (Dfo)

sokphoouder z. *sokophoolder*

sol de; -len, -s; ...legien ['sɔl] 1. sol (bekende muzieknoot)

soldaot Ook *seldaot* (verspr.) de; -en; -ien [sɔl'dɔ:ət/s]... 1. soldaat (in het leger), krijgsman, militair *De soldaoten bin an 't oefenen* (Ow), *et peerdevolk bij de soldaoten* (Bu), *Die witlofwottels moej' inkoelen as soldaoten in 't gelid* (Ld), *Ze wunnen die dag een mooie protte goed huj en waor morgens de opperties as soldaoten in et gelid stonnen, zaggen ze aovens laete, doe ze naor huus gongen, de mooi ofwarkte tiemoppers staon* (vo), *Hi'j diende as soldaot in de oorlogsjaoren* (Pe-Db) 2. (vaak verkl.) hooiopper (Bu, Dmi) 't *Bin allemaol soldaoten in 't laand* (Bu), *Kleine opperties wo'n vaeke soldaoties nuumd, want ze staon zo mooi in 't gelid* (Bu) 3. in *soldaot maeken* opeten of opdrinken: *Dat zuwwe even soldaot maeken* (Obk), *Onderwegens kon hi'j him* [d.i. hier: de appel] *gien soldaot maeken* (b) * *D'r is gien oorlog zo groot of d'r blieven soldaoten over hoe dan ook, er blijven altijd mensen bestaan* (El, Db)

soldaote-oefening (Ol-Nl) [...'d...] - legeroefening

soldaoteboezeroen (v) de; -en, -s; -tien [sɔl'd...] 1. overhemd als onderdeel van een soldatenpak

soldaotejasse (Db, Obk) de; -n; ...jassien [...'d...] 1. legerjas, (lange) jas door militairen gedragen

soldaotekiste (Np) de; -n; ...kissien [...'d...] 1. kist met kleding en andere spullen van een soldaat

soldaoteknop (fp) mv. [sɔl'd...] 1. (verz.) bep. plant: blauwe knoop

soldaoteleerze (Bdie, v) de; -n [sɔl'dɔ:ətə...] 1. soldatenlaars

soldaoteleven [sɔl'd...] - soldatenleven

soldaotelied [sɔl'd...] - soldatenlied

soldaoteri'je (p) de [sɔldɔ:ətɪ'jə, z. ook

-i'je] 1. soldaterij, het soldaat zijn, het doen en laten van soldaten *Wat duurt et lange mit die soldaoteri'je, hen?* (p)

soldaotetael [sɔl'dɔ:ətə:l] - soldatentaal *'De menaosiëkleppe' is de mond, et is soldaotetael* (Bu)

soldaotetied [sɔl'd...] - soldatentijd

soldeer (Sz) de, et [sɔl'di:ər] 1. soldeersel *De keuperslager zee: 'Dat soldeer is niet goed, dat tinsoldeer zit te min lood in'* (Sz)

soldeerboolte (Dfo, Nt, Obk, Ow) de; -n; ...booltien [sɔl'di:ərbo:lɪtə] 1. soldeerbout *Heit bruukte vroeger de tange as soldeerboolte om lekke emmers en melkbussen te solderen* (Ow), *D'r kwam een zinkwarker uut Wolvege om et zink in de bakgeuten te leggen om een ni'j huus, en die baenen mos hi'j an mekeer solderen mit de soldeerboolte* (Obk)

soldeerwaeter (Ow) et [sɔl'd...] 1. soldeerwater *Heit bruukte vroeger de tange as soldeerboolte om lekke emmers en melkbussen te solderen; in de omtrek van et gattien mos een plakkien goed schone-maekt wodden mit soldeerwaeter dat wi'j duvelsdrek nuumden; vermoedelijk zwavelzuur of zoutzuur* (Ow)

solderen Ook *stolderen* (ZW, Bu, Nt, Op) [sɔl'di:ərən/stɔl'd..., stɔl'd...] (Bu) - solderen *een gattien in een blikken pannegien solderen* (Op), *De blikslaeger stoldeerde emmers, geuten, kachelpupen en zo* (Pe-Db), *De zinkwarker moet et lek even solderen* (Obk), *Heit bruukte vroeger de tange as soldeerboolte om lekke emmers en melkbussen te solderen* (Ow), *D'r kwam een zinkwarker uut Wolvege om et zink in de bakgeuten te leggen om een ni'j huus, en die baenen mos hi'j an mekeer solderen mit de soldeerboolte* (Obk)

solemieter (Nw) de; -s; -tien [so:ələ'mitɪ] 1. (ruw) persoon

solide [so:(ə)'lidə] - solide: degelijk, betrouwbaar *Hi'j is eerlik en solide* (Np)

solist (Obk) de; -en [so:(ə)'list] 1. solist *Die soloperti'j het de solist hiel mooi naor veuren brocht* (Obk)

sollesteren z. *solseteren*

sollicitaasie z. *solsetaasie*

sollicitatie z. *solsetaasie*

solliciteren z. *solseteren*

sollietaasie z. *solsetaasie*

solo- ['so:lo:, ...lom] - solo-: eerste lid in

samenstellingen als *solodaanser, soloperti'j*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

soloperti'j (Obk) ['so:lo:..., loM...] - soloparti'j *Die soloperti'j het de solist hiel mooi naor veuren brocht* (Obk)

solospel (l) ['s...] - solospel

solozanger (l) ['s...] - solozanger

sols. - afkorting van *solsetant, solsetaosie*

solsetant (l) [sɔlsə'tant] - sollicitant

solsetaosie (Bu, Nbk, Np, b) Ook **sollicitaotie** (Dhau, Dho, Np, Nt, Obk), **sollicitatie** (Nw, Ol-Nl, Op, Spa), **sollicitaotie** (Wol) de; -s [sɔlsə'to:əsi/sɔlisi'to:əsi/sɔlisi'ta:tsi/sɔlisi'to:əsi] **1.** het solliciteren

solsetaosiebrief (l) [sɔlsə't...] - sollicitatiebrief

solseteren (Np, Ste) Ook **solsiteren** (b), **sollesteren** (Nbk, Ste), **solliciteren** (verspr.) [sɔlsə't:ərɪ/sɔlisi't.../sɔlsə't.../sɔlisi't...] - solliciteren (naar een betrekking)

Hij het solseteerd en now staot hij op nommenaosie (Np), *Wie zollen d'r nog meer sollesteren?* (Nbk)

solsiteren z. *solseteren*

som z. *somme*

Somalië [sɔ:(:)'ma:lijə] - Somalië

Somaliër [sɔ:(:)'ma:lijr] - Somaliër

Somalisch [sɔ:(:)'ma:lis] - Somalisch

somber (Nbk, v) bn.; -der, -st ['sombɪ] **1.** met weinig licht, met weinig uitstraling *een somber, koold huus* (Nbk) **2.** bedrukt *Ze hadden geluud heurd, iene doffe, sombere dreun* (v), *Hij dee nogal somber* (Nbk)

sombrero [som'bru:əto:, ...rom] - sombrero

somma (l) ['soma] - *somma de somma van* (...) (l)

sommaosie (Np, Obk, v) de; -s [so'mo:əsi, sə'm...] **1.** aanmaning, het sommeren *'k Kreeg (...) de sommaosie mit om me stille te hopen* (v), *Aj' te lange waachten mit et betaelen van de belasting dan kuj' verwaachten dat ze maonen deur et sturen van een sommaosie* (Obk)

somme (Db, Obk, Pe-Dbl, s: oost.) Ook **som** (bet. 1: Nbk, Op, b) de; -n; -gien ['som(ə)] **1.** rekensom, rekenopgave *We maekten beide die somme, mar we hadden een verschillende uitkomst* (Obk), *Ik moech op sommen en zok spul wel graeg wat ommestennen* (b), *sommen maeken* (Nbk),

...uutrekene (Nbk), *Die ston mit de rogge naor de kiender, sommen op et bod te schrieven* (b), *Aj' et zeker weten willen, moej' de proef op de som nemen moet je het uitproberen* (Op) **2.** bedrag *Pake het vroeger wel es verteld hoe jonges vroeger vrijkocht wodden; dat tegen een flinke somme geld een aander veur heur dienst dee, die hiette dan een remplantant* (Db), *Veureerst moet zoe'n trammeri'je mit alles wat d'r op en bij beheurt, een grote somme geld kosten, daor oonze gemeente toch niks toe geven kan* (...) (s: oost., plm. 1885)

sommig(e) (Op) onbep. vn. ['soməg(ə)] **1.** een onbep. aantal, een onbep. hoeveelheid *Sommige meensken kun niet goed tegen die hitte van now* (Nbk), *As we sommig eten niet lusten, dan zee mien moeder: 'Laeter kuj' d'r nog wel es naor slikkebekken'* (Op)

soms [soms] - soms: af en toe *Soms moech ze wel es veur tante of mem naor Lutien heur winkel* (v); zich wel voordoend: *Soms komt ze hier wel es daele* (Nbk); misschien, mogelijkterwijs *'k Moet doukies mit de waegen naor Berkoop, aj' soms mitrieden willen?* (b)

somstied(s) z. *somstieden*

somstieden (Bu, Diz, Ma, Mun, Nbk, Nw, Op, Ste, vo) Ook **somstied** (Nbk, Ste), **somstieds** (Pe-Dbl), **somstieds** (El) bw. ['somstidɪ/somstɪt/...tɪts/somtɪts] **1.** soms, somtijds, af en toe, in enkele gevallen *De oolde boeren hadden et gezegde: 'Et mes is de beste veearts somstieden'* (Op), *Dan had H. d'r somstieden wel an* (vo), *Wanneer aj' graeg in een vereniging mitdoen willen, kuj' somstieds tegen betaeling je inkopen* (El)

somstieds z. *somstieden*

somwielen (Ow) bw. ['somwilɪn] **1.** soms, af en toe *Somwielen kan et dan ok nog zo roerig in de zaal wezen* (Ow)

songfestival (spor.) ['s...] - songfestival

sonnet (l) [sɔ'nɛt] - sonnet

sonnettebundel [sɔ:(ə)'nɛtə...] - sonnettenbundel

soort z. *soorte*

soorte Ook **soort** (Bu, Nbk, Spa, v, b) et, de; -n ['so:ə(r)t(ə)] **1.** categorie, type *D'r lopen ommes tegensworig genog van dat soort jongkerels omme die naor de hogere-*

soortement - soppig

burgerschoele west binnen en al (b), *Veur dat soort van vrouwluden kan ik niet biester veule respekt hebben* (b), *Dat is een soorte bri'j dat stief wodt* (Dfo), *Disse soort van spelgoed heurt donkt mi'j een kakstoel bi'j* (b), *een vroeg soorte eerpels* (Nbk), *Da's een soorte die wi'j niet verbouwen* (p), *een goed soort meensken* (Bu), *Et weren bijen van een verschrikkelik agressief soorte* (j), *Die koe gif een boel melk, mar 't is dan ok een goed soorte* (Sz), *Begonia's bin in verschillende soorten* (Dfo), *Hi'j had die dingen te koop in alderhaande soorten* (Nbk), *Hi'j het ze in soorten bezit ze van diverse soorten, categorieën* (gezegd van bijv. bep. handelswaar) (Nbk), *Ie hebben meensken in soorten* (Nbk), *Ie moe'n je een betien anpassen, et is aander soort volk* (Nbk), *soorte bi'j soorte* soort bij soort, ook (schertsend) in toepassing wanneer men bij mensen van dezelfde maatschappelijke stand gaat zitten (Nbk), *Rapalje is niet van 't beste soort* is niet bep. de beste categorie mensen (El), (...) *dat jaegers over 't algemien (...) d'r een appat soorte van waorhied op nao holen* een eigenaardig type waarheid hanteren (b), *oons soort(e) meensken* ons slag mensen, *en zok soorte meer* en dergelijke, enzovoorts (b) 2. kwaliteit (van een gewas, een produkt enz.) *Ik heb tulpebollen van een goed soorte, et bin soortige bollen* (Nw), *Die koe is van een best soorte* (Spa), *Mit dat kalf blief ie in 't goeie soorte* het is goed om met dat kalf verder te fokken: de kwaliteit blijft goed (Spa), *Et is gien soorte* ze zijn niet zo goed (Bu), *zok soort meensken* dat soort mensen (Nbk), *zok soorte van volk* (v), *zok soort dingen* zulke dingen (b, Nbk): *Die gruuien ok bi'j zok soorte van dingen op* (b) 3. degenen die aan elkaar gelijk zijn, maatschappelijke klasse *Hi'j trouwt iene van zien eigen soorte* (Ol-Nl), *meensken van een minder soorte* van laag allooi (b) 4. iets dat sterk lijkt op wat wordt genoemd *Een lerer is een soort onderwiezer* (Nbk), *een soorte van kelinder* iets dat op een kalender lijkt, zoiets als een kalender (alg., Ow), zo ook *een soort kelinder* (alg., Nbk) * *Soort zuukt soorte* soort zoekt soort (Nbk, b)

soortement (Nbk, Np, v) et [so:ə(r)tə

'ment] 1. zoiets als, soort van *een soortement* vervolg op 'e *zundagsschoele* (v) **soortgenoot** de; ...genoten; ...genotien [ˈso:ə(r)txəno:ət] 1. soortgenoot *Ik daenke dat zien soortgenoten him een knappe hond vienen* (b)

soortig (verspr.) bn. [ˈso:ə(r)təx] 1. soortig *'k Heb tulpebollen van een goed soorte, et bin soortige bollen* (Nw), *Et is een soortige koe* (Nw, Op, Pe-Db, Ste), *een soortig beest* d.i. vooral: een goeie koe (Bu, Np, Nt, Wol) 2. (van mensen:) op elkaar lijkend (Bu) *Ze bin niet soortig* (Bu)

soortnaeme (l) [ˈs...] - soortnaam

soos (spor.) [ˈso:əs] - soos: sociëteit

sop (Ld, b: lm) et [sɔp] 1. hetz. als *sap*, bet. 2, z. aldaar (b: lm) 2. bep. *sopje* (Ld): *As d'r luus op 'e bloemen zit, spuul ik d'r een sop van grune ziepe en spiritus op, dan gaot et hiele spul d'r wel of* (Ld) 3. z. *sop* **sopdoek** (Nw) de; -en; -ien [ˈsɔbduk] 1. natte doek om mee af te nemen

soppanne z. *soeppanne*

soppen Ook *sobben* (Bu) [ˈsɔpm/'sobm] - soppen, persen: van water, modder dat uit of van de grond omhoogkomt wanneer men erdoor loopt, dat bij natte voeten in het schoeisel, uit de sokken e.d. perst *Et waeter sopt me in de schoenen* (Bdie, Nw, Db), *...sobbet mi'j in de schoenen* (Bu), *...sopt me in de klompen* (Bdie, Spa, Ow), *...om de schoenen* (Nw), (onpers.) *Et sopt je onder de bienen* (Spa), *...me onder de klompen* (Ma), (onpers.) *Et sopt me* nl. doordat men drijf natte voeten heeft (Nbk), *Et sopt oons niks te roem* we hebben het bep. niet breed (Ow, b), zo ook *Et sopt niet te roem* id. (b), *...d'r niet roem* id. (Sz), *Et sopt me daor niks te roem op dat minne laand* ik maak daar amper winst, kan maar moeilijk rondkomen met mijn bedrijf op dat slechte land (Ow)

sopperig (verspr.) [ˈsɔpɾəx] - sopperig: zacht, week, modderig *Et laand is zo sopperig, ie bliieven d'r mit de leerzen in zitten* (Dho), *Die grond is sopperig* (Wol)

soppien [ˈsɔpin] - sop(je): zeepwater om mee te wassen *Ik heb nog een lekker soppien* (Dho)

soppig (Nw, Spa, b) bn.; -er, -st [ˈsɔpəx] 1. sappig (Spa, b) *een dikke, soppige tebaksproeeme* (b) 2. hetz. als *sopperig*, z. aldaar (Nw) *De grond is soppig* (Nw)

sorteerder z. *sorteermesiene*
sorteermesiene (verspr. WS, Dfo) Ook **sorteerder** (Ste) de; -n, ook wel -s; -gien [ˈsɔɾˈt.../sɔɾˈtʰ:əɾdɾ] 1. sorteermachine, met name om pootaardappelen mee af te zonderen *Eerpels gaon deur de sorteermesiene, om de poters d'r uut te schiften* (Op)
sorteerreuster (Bdie, Db, Nbk, Ol-Nl, Op, Spa) Ook **sorteerrooster** (El) et; -s [sɔɾˈtʰ:əɾɑ:stɾ/...rɔ:əstɾ] 1. rooster om mee te sorteren: onderdeel van de *sorteermesiene*
sorteerrooster z. *sorteerreuster*
sorteertaafel (Dfo, Ld, Nt, Ow) [sɔɾˈtʰ...] - sorteertafel
sorteerzeve (Wol) [...tʰ...] - sorteerzeef, met name voor het selekteren van pootaardappelen
sorteren [sɔɾˈtʰ:əɾn] - sorteren, selekteren *Ze weren overienkommen dat de koopman et sorteren doen zol, dat ze konnen alles mar an de bult gooien* (vo), *eerpels sorteren* (Bu, Ol-Nl, Sz)
souffleren [suˈflʰ:əɾn] - souffleren
souffleur [suˈflʰ:əɾ] - souffleur
souffleurshokkien [suˈflʰ...] - souffleurs-hokje
souffleuse (spor.) [suˈflʰ:əzə] - souffleuse
soundmixshow (spor.) [ˈs...] - soundmix-show
souteneur (spor.) [...ˈn...] - souteneur
souvenir [suwəˈni:əɾ, ...və...] - souvenir (nl. tot aandenken)
souvenirwinkel [...ˈn...] - souvenirwinkel
souwe z. *sjouwe*
souwen z. *sjouwen*
Sovjet-Unie (spor.) [ˈsɔwjetyni, ook sɔˈwjet...] - Sovjet-Unie
spa [spa:] - spa, spawater *spa rood*
spaan z. *spaone*
spaander z. *spaonder*
spaadiensten z. *haand- en spandiensten*
spaanriem z. *spanriem*
Spaans I et [spā:s] 1. de Spaanse taal 2. les, onderwijs in het Spaans
Spaans II bn., bw.; -er [spā:s] 1. Spaans: met betrekking tot Spanje *de Spaanse kust* (l), *Spaanse wien* (l) 2. in het Spaans 3. wild, woest, rumoerig (Db, Obk, Ol-Nl, Spa, Sz) *'t Gaot d'r Spaans toe* (Db, Obk, Ol-Nl), *...an toe id.* (Spa, Sz) 4. in *Dat gaot d'r Spaans naor toe* benaming voor

een bep. kinderspelletje, ook *pik-en-span* geheten: wanneer men iemand raakte telde dat voor een jaar; hoe meer personen men raakte, hoe 'ouder' men werd (Dfo) 5. in bep. verb. waarmee een soort wordt uitgedrukt en waarvan een oorspronkelijke relatie met Spanje niet zeker is: *de Spaanse griep. Ze hadden wel iene had, een jongien, mar die hadden ze verleuren an de Spaanse griep* (Ld, Np, Obk), *een Spaans geveltien* koekoek, dakkapel (Db, Dfo, Nbk), *Spaans kieken* deftig kijken (Dfo), *Spaans riet* Spaans riet, rotan: *Spaanse rieten zitten d'r in een hujharke* (Ow, Nbk), *In de kop van een hujharke wodt Spaans reit bruukt* (Dfo, El), *Spleuten* [nl. gebruikt voor het bijhouden van in elkaar gedraaid stro of buntgras] *wodden ok wel maekt van Spaans reit* (bs), *Een Spaans rietien wodden vroeger de daarms mit schonemaekt en dan wodden ze bruukt veur wost maeken* (Dhau), *Aj' vroeger ondeugend weren, dan kreef' mit et Spaanse rietien* d.i. slaag daarmee: nl. Spaans riet als stokje, vroeger te koop op de markt (Sz, Bu), *Pelisie N. hadde altied een Spaans rietien onder de aarm* (Wol), *Spaanse ziepe* harde zeep, toiletzeep (s: Obk), *Spaanse dekens* wollen dekens (Db), *de Spaanse wals* (Obk), *Spaanse peper* (Ol-Nl), *...pepers* (Db, Ld)
spaanzaege z. *spanzaege*
spaarbank z. *speerbaank*
spaarbankboekien z. *speerbaankboekien*
spaarpot z. *speerpot*
spaeke (verspr.) Ook **spieke** (Bu, Dmi, Diz, El, Ma, Nbk, Nw, Obk, Op, Wol, bl, b: ln), **speke** (WH, Nt) [ˈspe:kə/ˈspi:kə/ˈspɪ:kə] - spaak: in een fietswiel, ouderwets wagenwiel e.d. *Hi'j ging d'r an de spaeken toe deur* d.i. met een fiets, wagen: door de modder (Nbk), *Spieken veur een waegenwiel wodden vaeke uut de takken van ieken maekt; veur iene waegen haj' iene grote boom neudig* (Op), *De rinkelhoepel was een houten hoepel, gekleurd, mit in de spaeken bellegies en een steunstokkien d'r an om vast te houwen* (Sz); sport van een stoel (Spa, Ste, Sz) *de spaeken van een stoel* (Ste), *De speke zit los* (Spa); elk der horizontale stokken van een (*kiepe*)benne, *kiepemaande* (Ste): *De kiepebenne was van rotan en hi'j was rond van medel; boven*

spaeken - span

zat een kleppe, wat groter as een etersbod, d'r zatten aliend vertikale spaeken in, de hieltied naost mekeer (Ste); verder in Ze hebben him een goeie spaeke in 't wiel steuken ze hebben hem flink tegengewerkt (Ow)

spaeken (ZW, Bu, Op, Ow) zw. ww.; onpers.; spaekte, het spaekt ['spe:kɨ] 1. van het weer: erg drogend zijn *Et spaekt 't is erg drogend weer* (Bu), *Et is spaekend weer met veel zon en wind* (Ste), *Et kan soms in meert geweldig spaeken, dan kraekt et riet op et dak* (Ow), *Et dreugt dat et spaekt* (Bdie)

spaekerig (ZW, Bu, Dfo, Ld, Op) bn., bw.; -er, -st ['spe:kɨx] 1. (van het weer) erg drogend, met een erg droge lucht *Et is spaekerig* (Bu), *Et is spaekerig weer, alles is lieke dreuge* (Ld), *Et is spaekerig dreugend fel drogend* (Dfo)

spaerbaank z. *speerbaank*

spaerbaankboekien z. *speerbaankboekien*

spaeren z. *speren*

spaerpot z. *speerpot*

spaerzem z. *speerzem*

spaghetti [spa'geti, ...xeti] - spaghetti

spalke (Np) ['spal(ə)kə] - spalk *Et bien is zet, ze hebben d'r spalken bijlanges daon* (Np)

spalken zw. ww.; overg., onoverg.; spalkte, het (bet. 1)/is spalkt ['spal(ə)kɨ] 1. (overg.) van een spalk voorzien de *kepotte aarm spalken* (Nt), *een bien spalken* (Dfo, Nbk, Ow) 2. splijten (Op, Spa, Ste) *Et hooft spalkt, scheurt op* (Spa, Ste), *een stok hooft spalken* d.i. bijv. met een hakmes (Op)

spalten (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; spaltte, het/is spalt/spalten ['spaltɨ] 1. (doen) splijten, splitsen *Die stok wodde spalten* (bs), *As de vost d'r even over west is, dan wil et hooft et beste spalten* (Obk), *hooft spalten* (Ma), *Et spalthoortien spalt de brummeltoeke in drie spleuten* (bs), *touw spalten* (El, Ld), *Bepaald hooft dat rechttraoderig is, wil makkelik spalten* (Obk), *Dat hooft spalt gauw, ie moe'n et veurzichtig bewarken, et is kot van draod* (Ol-Nl, Obk)

spalthoortien (bs: Dfo, El, Ma, Op, Ow)

Ook **splithoortien** (bs: Dfo, El, Op),

stiekelhoortien (bs: Dfo), **kleufhoortien**

(bs: Obk) et; ...hoorties ['spalt.../'splɨt.../...]

1. houtje (van vlier of essehout) met aan de punt drie of vier scherpe vleugeltjes gekerfd dat in de afgesneden braamstengel wordt geduwd om die te splijten, d.i. om er spleuten van te maken *Et spalthoortien spalt de brummeltoeke in drie spleuten* (bs) **span** et; -nen; -negien [span] 1. gespan, twee of meer voorgespannen paarden *een mooi span peerden* (Dho, Ow, Sz), *Wat het hij een mooi span veur de waegen* (Nw, Ol-Nl) 2. toestand waarin een dier in z'n bewegingen wordt belemmerd doordat een touw gespannen is, nl. om het schoppen te voorkomen (Bu): *et peerd in et span zetten* nl. door een touw aan het achterbeen te bevestigen en met het andere eind om de hals, om schoppen te voorkomen (Bu), *in et span* ook: toestand waarbij een trekkier voorgespannen staat, echter all. in fig. gebruik (Bu, Dfo, Dho, El, Ld, Ma, Obk, Op, Ow, Ste): *Ze waeren mit elkaere in 't span om alles klaor te kriegen* samen druk aan de slag (Op), *Ze bin zo drok in 't span zo druk in de weer* (Obk, Dho), *Die is drok in 't span* is druk bezig (El, Bu), *N. zit altied in 't span* id. (Ma), *We hebben de hiele dag in 't span moeten om et klaor te kriegen* (Dfo), *Die mag wel in et span gezegd van iemand die enigszins losbandig leeft* (Ste) 3. tweetal *Twieje is een span* (Nbk), *Ze waeren tegaere an 't mi'jen, mar de iene kon hadder as de aander, dat et was een ongeliek span* (Np), *D'r ston een span trekkers in de baggelbak* (Np), *Mees-ter blaost op een fluitien; et eerste span moet rieden* (v), *een span knippen* (v), *een Engels span* een tweetal paarden: vos en schimmel (Bu, El, Ma, Ow, Pe-Dbl): *Een Engels span is heel mooi* (Pe-Dbl) 4. bij elkaar horende man en vrouw, stelletje, bij elkaar horend mannetjes- en vrouwjesdier *Vroeger leup een spannegien overdag nooit gearmd* (Obk), *N. en M. bin krek trouwd, et is een aorig spannegien* (Dho), *Die passen zo te zien aorig goed bij mekeer, 't is een mooi spannegien* (Nw, Db), *een gust spannegien petriezen* d.i. zonder eieren (Np), *een spannegien lammen* (Nt), *een span kalkoenen* (Ow), *...hooftdoeven* (j), *Et wufien van et spannegien makke enten zit bij de vier* (Np) 5. tien of elf bosjes *knippels* (z. *knippel*) (n: Ot) *Een stok of tien, elfen van die bossies* [nl. *knippels*]

was een span; de bollen en de spannen gongen naor de stad, daor wodden ze dan kleinder maekt en uutvent as branige (n: Ot) 6. de afstand die men meet tus- sen knikker en pot (wie de knikker het dichtst bij de pot heeft, heeft gewonnen) (Ste) *Et span is et meten tussen de knikker en de pot* (Ste) 7. (van een fiets e.d.) in uut span wezen niet sporen (Np)

spanbeugel (Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Op, Ow) Ook *koebeugel* (Dhau) de; -s ['spam.../...] 1. (bij de moderne melkveehouderij) beugel geklemd in de lies en achter over de rug van een koe, waardoor die niet kan schoppen, gebruikt bij het melken en wanneer een vccarts een koe moet behandelen *le kun de spanbeugel stellen mit een vere, strakker of wieder, hij zit tot in de vang van de koe; ie kun ok an beide kaanten wel een spanbeugel hebben* (Bu) 2. beugel geplaatst als een spantouw en met de functie ervan (Bu, Op) 3. beugel waarin het zaagblad van een spanzaag is geklemd (Ow)

spanboge Ook *spansboge* (Nw) de; -n; ...bogien ['spambo:gə/'spāz...] 1. pijl en boog *Vroeger gongen we as jonge mit een spanboge op jacht* (Dfo), *Hij scheut de protters mit de spanboge* (Np), *De pielken van de spanboge maekten we vroeger van een riet mit een stukkien vleur d'r an* (Spa), *De spansboge daor bruukte ie bi'jv. een latte veur, daor haj' bi'jv. een spieker op diej' votscheuten; hij was nogal geveerlik* (Nw)

spanbogeschieten (Dfo) onbep. w. ['sp...] 1. schieten met pijl en boog *De jongen zeden vroeger wel: we gaon even spanbogeschieten* (Dfo)

spanbuize (Dfo) de; -n ['spamb...] 1. hetz. als *spanboge*, z. aldaar

spand bn., bw. [spant] 1. gespannen, strakgetrokken *Et touw zit d'r spand omme* (b: lm), (van koeien:) *Inkelden mossen stief spand wodden, aandere weren ze niet te melken* goed vastgespannen (vo), (van kleren:) *Et zit d'r spand omme* (Spa), zo ook: *Et zit je spand om de huid* (Np) en *De broek zit bij sommige jongen en meiden zo/goed spand om 't gat* (Ld, Nbk), *De utter staot spand tegen melkerstied an* (Obk), *Hij het et vol spand om et heufd* hij is gierig (Nbk), ook: hij is venijnig, ge-

meen (Nbk)

spanderen z. *spenderen*

spandiensten z. onder *haand- en spandiensten*

spandiksen (Bdie) onbep. w. [span'diksɒ] 1. (inzake rumoerige kinderen) overal op of onder kruipen enz. en lawaai maken *Jim moe'n opholen te spandiksen* (Bdie)

spandoek ['sp...] - spandoek

spandraad (Dfo) ['sp...] - spandraad

spanen z. *spaonen*

Spange et ['spaŋ(g)ə] 1. plaatsnaam, Ned. Spanga (in westelijk *West-Stellingwarf*) *Hij woont in Spange* (Spa)

Spangehoek(e) z. *Spanghoek*

Spanger z. *Spangester*

Spangester (Obk) Ook *Spanger* (Ma) bn.; attr. ['spaŋ(g)əstɾ/'spaŋ(g)ɾ] 1. van, m.b.t. *Spange*

Spanghoek (WS) Ook *Spanghoek* (ko), *Spanghoeke* (bl) de, ook et (bij *Spanghoek*) (ko) [spaŋ'huk/spaŋ(g)ə'huk(ə)] 1. (in WS soms gebruikelijker dan *Spange*, z. ook aldaar) plaatsnaam: Ned. Spanga *Bi'j oons in Spanghoek zat et in de ribben ok vol mit vliinderties* (ko), *de Spanghoek* (Ste)

Spanghoekster I (verspr. WS) de; -s; -tien [spaŋ'hukstɾ] 1. iemand woonachtig te of geboortig uit *Spange*, *Spanghoek*, vgl. *De echte Spanghoeksters zeggen 'hooien'* (Spa)

Spanghoekster II (Spa) bn.; attr. [spaŋ'hukstɾ] 1. van, m.b.t. *Spanghoek*

spaniel (Np) de; -en [spa'ni:l] 1. spaniël *Een spaniel het hangende oren* (Np)

spanjer (hl, fp) de ['spānjɾ] 1. tandjesgras

spanjools (Op, b: ln) bn., bw. [spaŋ'jo:əls] 1. ruw, wild *Et gaot d'r spanjools toe* (Op)

spankeren (Bdie, Ow, Wol) zw. ww.; onoverg.; spankerde, het spankerd ['spaŋ kɾɒ] 1. rondlopen *Hij spankert hier de hele dag wat om huus henne* (Wol)

spanketting (Dhau) de, et ['spaŋ...] 1. ketting met de functie van *spantouw*, z. aldaar, bet. 1 *een koe spannen mit een spanketting of een spantouw* (Dhau)

spanleer (Ow) et; ...leren ['spā...] 1. stuk leer met de functie van *spantouw*, z. aldaar, bet. 1

spanliende (Db) de; -n; -gien ['spāliŋdə] 1. lijn waarmee men spant, bijv. een waslijn

spanlood - spanriem

spanlood ['spālo:ət] - schietlood, met name voor het *stellen* van raam- en deurkozijnen

spannen zw. ww.; overg., onoverg., ook onpers.: bet. 6; spande, het/is (bet. 1-5) spand ['span:] 1. (overg.) strak trekken, strak uitzetten *een touw spannen* (Bu), *Wij' mij de liende even spannen?* (Dho), *De dreugliende span ik altijd naor de wiend* (Ol-Nl), *De duskers spanden de spieren es extra* spanden zich extra in, nl. hier: na het drinken van een borrel bij het dorsen van boekweit (s) 2. (overg.) iets aantrekken of anderszins gespannen doen zijn: zodanig dat het in een toestand is dat het terug wil veren *een boge spannen, de haene van een geweer spannen* (spor.), (bij vergelijking, bijv. bij een schaatswedstrijd:) *N. ston spand as een vere op 'e streek en spatte as een duveltien uut een deusien uut 't aende* (vo) 3. (overg.) inspannen (van een trekdier) *een peerd veur de waegen spannen* (Nbk), (fig.) *et peerd achter de waegen spannen, iene veur de/je karre(gien) spannen*, z. onder *karre*, bet. 1 4. (overg.; inzake runderen) bedwingen door een spantouw om de achterpoten te binden, z. ook *aldaar*, bet. 1 *Ie moe'n die koe wel spannen, want hij wil nog wel es slaon* (Sz), *een koe spannen veur 't melken* (Ol-Nl, Dho), *...bij' et melken* (Ld), *Een pinkveerze moej' altijd goed spannen* (Op) 5. (onoverg.; van kleding) gespannen zijn, strak trekken *De broek spant me om 't gat* (Dfo), *Ie moe'n niet dikker wodden, want de kleren beginnen je te spannen* (Obk) 6. (onpers.) in *d'r omme spannen* twijfelachtig zijn of iets zal lukken, erom houden *Et spande d'r omme* (Nbk, Nw, Op), *Et spant d'r omme a'k et wark klaor kriege* (Bu), *Et spant d'r daor aorig omme as et ruzie wodden zal of niet* (Bu), *Et spant d'r omme as 't holen kan of het ijs sterk genoeg is* (Np), *As 't kalf te zwaor was en d'r niet of kon, dan spande 't d'r wel even omme* (Nbk), verder in *'t Spant d'r aorig* het komt er nogal op aan, het houdt erom (Nbk)

spannend ['span:t] - spannend: zodanig dat het zeer de vraag is wie wint, of iets lukt, doorgaat, rampspoedig zal eindigen enz. *een spannende wedstried, een spannend boek* met spannende ontwikkelingen

spanner ['spanr] - spanner: iemand die spant; instrument, werktuig om mee te spannen: *Een spanner is een dri'jgeval an de dreugliende, om hem strak te houwen* (Wol, Sz), *We bruken een spanner in et stiekeltouw bij et stekken* (Ol-Nl), *We bruken een spanner om de draod strak te kriegen* (Np), *Een spanner dri'jt et touw in de ronte, en dan is et weer mooi spand* (Ste)

spanning Ook *spanninge* (s: oost.) de; -s, -en ['spanŋ/'spanŋ(g)ə] 1. toestand van het gespannen zijn (lett.), het strak getrokken zijn *De spanning van de baand moet goed wezen* (Ow), *De banen moe'n op 'e goeie spanning* (Nt), *de banen op spanning brengen* (Ow), *Is de spanning van de ni'jmesiene wel goed?* (Ste) 2. veerkracht, spankracht (lett.) *D'r zit niet vule spanning meer op 'e vere* (Ol-Nl) 3. elektrische spanning 4. (fig.) gevoel van gespannen zijn *H. en M. begrepen et wel, de spanning mos een uutweg zuken* moest zich op de een of andere manier uiten, ontladen (vo), *Ik bin in spanning of N. nog kommen zal of niet* (Op), *in spanning zitten* met de grootst mogelijke aandacht de ontwikke-lingen volgen, afwachten: *Ik zit zo in spanning wat ik veur mien verjaordag kriege!* (Sz), *Ik zit in spanning a'k deur mien examen komme* (Ol-Nl), *We zatten in spanning hoe as dat oflopen zol* (Wol), *Wij zatten aorig in spanning* (Dho), zo ook *in spanning leven* (Nbk, Ste), *mit spanning ofwaachten* (spor.), *Iast hebben van spannings* (spor.) 5. geheel van tegengestelde belangen en opvattingen die tot uitbarstingen kunnen leiden *We leven in tieden van spanningen* (Nt), *Dat gefst spanning levert* spanning op (Ste) 6. het enerverend, spannend zijn van zaken, gebeurtenissen, verwikkelingen *En toch was die spanning d'r* (v), *De spanning klimt bij de menuut* (ba)

spanninge z. *spanning*

spanningmeter (spor.) ['sp...] - spanningsmeter

spanningsveld (l) ['sp...] - spanningsveld

spanningsverschil (l) ['sp...] - spanningsverschil

spanriem (Bu) Ook *spanrieme* (Spa), *spanriem* (k: Ste) de, ook et; -en ['spārim(ə)'/spā:...] 1. riem met de functie

van *spantouw*, nl. om de achterpoten van een koe aangebracht, z. ook *spannen*, bet. 4 *Hij krig wat mit 't spanriem* nl. slaag met een *spanriem*, nl. als lichamelijke straf (k: Ste)

spanrieme z. *spanriem*

spanroepe (Obk) ['spārūpə] - spanrups *Een spanroepe verplaatste him mit een golvende beweging* (Obk)

spansboge z. *spanboge*

spant z. *spante*

spante (verspr.) Ook *spant* (spor.), *kapspant* (Obk), *kopspant* (Ow) de; -n; spantien ['spant(ə)'/kap.../'kɔp...] 1. elk der van onderen naar boven lopende ronde of vierkante balken die de panlatten dragen *As de spanten d'r op stonnen van 't ni'je huus, dan kwam de meitoeke d'r op* (Obk), (*ge*)*sleuten spanten* spanten die een geheel vormen door hun verbinding met de hanebalken (Nw), *Op 'e gordings liggen de spanten* (Ma), *de spanten, van de muurplaeten naor et gebient* (Np), ...*van de mure naor de naalde* (Spa)

spantepetroon (Ow) et ['spantə...] 1. fopmiddel, nl. gefingeerd instrument: om het te 'verkrijgen' stuurde men kinderen of onnozele personen naar een winkel, een ander bedrijf enz.

spantouw et; -en; -gien ['spantɔm] 1. touw waarmee men de achterpoten van een koe aan elkaar vastzette bij het melken *een haoren spantouw* ruigharig (Spa), *een koe spannen mit een spantouw* (Bu) 2. touw waarmee men een merrie in bedwang houdt bij het dekken door de hengst (Bu, Ow)

spantrekker (Dfo) de; -s ['span...] 1. degene die met een bep. apparaat de te maken baggerturf aftekent

spanwiette (Spa) de ['spāwitə] 1. totale afstand tussen de uitersten van hoorns bij dieren, tussen de punten van (uitgestrekte) vleugels

spanzaege Ook *spaanzaege* (Pe-Dbl), *spanzage* (WH) ['spās.../'spā:.../'spāsa:...] 1. spanzaag *De oolde spanzaegen wodden vanzels opdri'jd mit een lattien in een aende touw, die rooie boogzaegen weren ni'jmoodser* (Ow)

spanzage z. *spaanzaege*

spacon z. *spaone*

spaonder (verspr.) Ook *spaander* (Bdic, Nw) de; -s; -tien ['spō:əndr/'spā:ndr] 1.

spaander, klein snippertje hout *De spaonders vleugen d'r of* (Spa), *De spaonders vliegen in de ronte bij et bomehakken* (Ol-Nl), *spaonderties van paolepunten* (Bu, Nbk), *Et is hiel dun hooft, et bin net spaonders* (Bu), *Et is van spaonders maekt* (Bu), (als verz.) *maanties van spaonder* (Nw), *D'r bleef gien spaonder hiel* niets (Ma), *Hij sleug alles an spaonders* geheel kapot (Ma) * *Waor hakt wodt valen spaonders* (Dfo)

spaone Ook *spacon* (bet. 1: Ma, Sz), *spaan* (Op, bet. 2: Db)) de; -n; spaontien ['spō:ən(ə)/spā:n] 1. spaander *We haelen d'r een spaontien of een schijffe hout, bijv. door te snijden* (Wol), *Die plaanken bin zo dunne, et bin spaonen 't is erg dun hout* (Sz), *Je kriegen spaonen aj' een boom ommekappen* (Wol), *Die spaonen is mooi spul om de kachel mit an te maeken* (Dfo, Dho), *Vroeger maekten ze hoededeuzen en zalvedeusies van spaonen* (Obk), *D'r bleef gien spacon hiel* niets (Ma), *Van zien hiele bewering blieft gien spacon over* (Op) 2. bep. soort lepel, spaan (Db, Obk, j), *Mit de spaone en de zeve wodde de botter ofneumen, zoas dat hietje* (j), *De stukadoor is mit de specie an et ofstriecken en gaot d'r dan nog mit de spaone overhenne* (Obk) * *Waor hakt wodt, valen spaonen* (Ow)

spaedeusien (Ol-Nl) et; ...deusies ['spō:ənɔdɔ:sin] 1. hetz. als *spaconen deusien*, z. onder *spaconen*: *spaedeusies veur medesienen* (Ol-Nl)

spaconen (Bdie, Bu, Spa, bo: Bu, Dho) Ook *spanen* (Bdie, Wol) bn.; attr. ['spō:ən:/ 'spā:ɳ:] 1. spanen *een spaonen deusien* (Bdie, Bu, bo: Bu, Dho), met name om sieraden e.d. in te bewaren (Wol), *een spanen zalvedeusien* (Bdie)

spaconplaete (Np, Obk) ['sp...] - spaanplaat *De gerasiezoolder is van spaconplaeten maekt* (Np)

spaosie (Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Wol, l) de; -s ['spo:əsi] 1. ruimte tussen iets *Een spouwmure zit spaosie tussen* (Spa), *D'r zit een flinke spaosie tussen de riegels* (Ol-Nl) 2. ruimte ter grootte van een teken tussen twee andere lettertekens e.d. (l)

spaosiebalke (l) ['sp...] - spatiebal

spaosietoetse (l) ['sp...] - spatietoets

spar z. *sparre*

sparappel z. *sparre-appel*

sparen - spatel

sparen z. *speren*

sparre Ook *spar* (bet. 1: spor.), *spurrie* (bet. 2: Ol-Nl) de; -n (bet. 1); -gien ['spars/spar] **1.** denneboom *D'r staot een sparre in de tuun* (Ste), *een sparre ommehouwen omhakken* (Np) **2.** fijnspar (fp) **3.** spurrie (OS, ZW, Bu, Np, Nw, Op, Wol, fp, p) *Sparre, knollen, snijrogge en bladkool is allemaol naovrucht* (Ma, Ld), *Vroeger huudden we wel es een koe op 'e sparre, dan hawwe een hoekien sparre, we hadden 'm dan an de stikke* (Ste), *sparre zijen* (Bu), *wilde sparre* bep. onkruid met kleine, witte bloemen (Ste), vgl. *D'r is een soort onkruid daj' langs de bouw hadden, dat leek op hoendermiere, dat was 'wilde sparre'* (Ste), *sparre zijen* (Bu)

sparre-appel (Dfo, Obk) Ook *sparappel* (Ma, Nbk) ['sp...] - denneappel

sparreboom de; ...bomen; -pjen ['sp...] **1.** den *Een kastboom is gien denne-, mar een sparreboom* (Ol-Nl)

sparrebos ['sp...] - dennenbos *Wij wonen bij de sparrebos* (Bu, Nbk)

sparrebouw (vo) de ['sparə...] **1.** verbouw, teelt van spurrie *En doe de haever binnen was, de bouw an kaant, temeensen de sparre- en knollebouw, begonnen ze half september te eerpelrooien* (vo)

sparrebouwen (Ow) onbep. w. ['sparə...] **1.** verbouwen van spurrie *Et laand is bloot veur sparrebouwen* (Ow)

sparregruun et ['sp...] **1.** groen van dennebomen: vaak: waarmee men wagens, erebogen enz. versierd *We moe'n nog meer sparregruun hebben, we hebben zo gien genoeg veur de versierde waegen* (Nbk)

sparrehooft ['sp...] - sparrehout (zowel van dennen als sparren)

sparrelaand (Db, Ow, vo) ['sp...] - spurrieland *Morgen maeken we et sparrelaand zwat* (vo), *Sparrelaand hoefde mar ondiepe bouwd te wodden, dat kon de oolde brune wel doen* (vo), *Kiender uut schoele mossen wel es koehuden op et sparrelaand, daor zat gien draod omme* (Db), zo ook *De koehuders en -huudsters mossen hasems parkienhuden in et opslag van sparrelaand en dadde snee grös* (Ow)

sparrelen z. *spattelen*

sparremi'jen (vo) onbep. w. ['sparə...] - maaien van spurrie *S. en H. naor de bouw te sparremi'jen, S. de zende en H. een*

hujharke (vo)

sparren (Ow) bn.; attr. ['sparŋ] **1.** van sparrehout *Sparren paolen kwammen in een sloot te waeteren* (Ow), *De spanten wodden maekt van goed sparren rondhooft* (Ow)

sparrenaalde (Obk) de; -n; ...naaltien ['sp...] **1.** naald van een sparreboom

sparresijsien (s) de; ...sijies ['sp...] **1.** bep. vogel: goudhaantje

sparreslepen (Op) onbep. w. ['sp...] **1.** met een *slepe* het *sparrelaand* bewerken, hetz. als *slepen*, bet. 7, z. aldaar

sparretakke z. *sparretoeke*

sparretoeke (verspr.) Ook *sparretakke* ['sp...] - dennetak

sparrezaod (Dhau, Obk, Ow) ['sp...] - spurriezaod

Spartaans [spar'tā:s] - Spartaans

spastisch (spor.) bn., bw. (bet. 2) ['spastis] **1.** spastisch (lett.) **2.** met misbaar tegenwerkend (spor.) *Doe niet zo spastisch!* (Nbk)

spat de; -ten; -tien [spat] **1.** spat, spatter: modderspat, verfspat e.d. *gien spat* niets: *t Hulp gien spat* (Bu, El, Np, Spa, v), *Ie kun d'r gien spat op an* (Dfo), *D'r is gien spat van an, van wat ie daor vertelden* er is niets van waar (Obk) **2.** druppel regen of drank *D'r kon wel een spat valen* het lijkt erop dat het een beetje regent (Np), *D'r is disse maond zowat nog gien spat valen* er is nauwelijks een druppel regen gevallen (Nbk), *Je raeken gien spat draank an mi'j kwiet* ik wil absoluut geen alcoholische drank gebruiken (Ol-Nl) **3.** klein vlekje of stippeltje (als tekening) (Bu) *D'r zitten spatties op et glas* (Bu)

spataoder z. *spataore*

spataore (verspr.) Ook *spataoder* (verspr.) de; -n; ...aortien ['spat.../...] **1.** spatader, varix (bij de mens) *k Heb last van spataoren* (Bu), *Pas mar op daj' die spataore niet stoten* (Sz), *Spataoders kun pienlik wezen* (Ow) **2.** spatader bij een paard (Np)

spatbod ['spatb...] - spartbord *Aj' een spatbod an de fiets hebben, spattert et je niet tegen de bienen op* (Ld), *Et spatbod rammelt wat* (Ow)

spatel (verspr.) ['spa:tɪ] - spatel *een spatel om zalve op een zecr stee te doen* (Ow), *een houten spatel* (Spa)

spatklied (s: oost.) ['spat...] - spatkleed (van een rijtuig) *Spatklied dichte?* (s: oost.)

spatlappe ['spatlapə] - spatlap

spats (Op, Pe-Dbl en verspr. oost.) de [spats] **1.** kouwe drukte, ophef (hetz. als *spatsies*) *Dat kereltien maekte overal zoe'n spats van* (Obk), *Je moe'n van zo'n kleinigheid niet zovule spats maeken* (Op), *Wat toch een spats!* drukte om niets (Bu), *Maek toch niet zoe'n spats, man* (Ow), *Maek d'r mar gien spats van* (El)

spatscharm (Bdie) Ook **spatscharm** (Dla) et; -s; -pien ['sp.../...] **1.** spatlap

spatscharm z. *spatscharm*

spatsies (Bu, Dho, Obk, Np en verspr. west.) mv. ['spatsis] **1.** kouwe drukte, ophef (hetz. als *spats*, z. ook aldaar) *Maek daor now toch niet zoe'n spatsies omme* (Np), *Wat hebben ze daor toch weer een spatsies* (Dho), *Die het toch zoe'n spatsies!* (Bu), *Niks gien spatsies, jonges, we moe'n an et wark* (Ol-Nl), *Je moeten niet zoe'n spatsies hebben* (Wol), *Hij is gauw op 'e tippe, je hoeven niet te vule spatsies bij 'm uut te haelen* (Wol)

spatte (Bu, Np, Ol-Nl, Ste) de; -n; spattien ['spatē] **1.** spatader bij een paard (Np, Ste) **2.** spat, zeker gezwel aan het spronggewricht van een paard (Ol-Nl) **3.** z. *bolspatte*

spattelen Ook *sparrelen* (Spa, Ste) zw. ww.; onoverg.; spattelde, het/is (bet. 1) spatteld ['spat|n̩/spar|n̩] **1.** spartelen, met z'n armen en benen heen en weer slaan *Dat kleine kiend begint al aorig te spattelen* (Np), *Wat is die toch an 't sparrelen!* (Spa), *in et waeter spattelen* (Ste), *...liggen te...* (Ste), *...zitten te...* (Nbk), *We hebben oons d'r deur sparreld* met moeite, met hard werken ons erdoor weten te slaan (Spa), *Daor biwwe deurhenne sparreld* hebben we ons doorheen weten te slaan (Ste), zo ook *Daor moe'n we oons deurhenne sparrelen* (Ste) **2.** heen en weer staan trappelen: van koeien die bijna kalven (Nbk, Obk)

spatten zw. ww.; overg., onoverg., ook onpers. (bet. 7); spatte, het (bet. 2-5, 7-9)/is (bet. 1-4, 6) spat ['spatn̩] **1.** (onoverg.) in spatten, spatters rondvliegen *De varve is me op 'e vloer spat* (Nbk), *Hool toch es op mit die tuunslange te spatten* (Nbk), *De ziepbelle spatte uut*

mekeer (Nbk), *De belon...* (Nbk), *Hij spatte haost uut mekeer van lelkens* (Nbk)

2. (overg.) in spatten doen rondvliegen *Dan is de kastboom mooi versierd en meugen de kleinties et vuurwark d'r in anstikken, en dan kun ze spatten mit dat koolde vuur* (Dfo) **3.** (overg.) door te spatten (met water, verf enz.) nat, vies doen worden *Hool toch op mit die slange, ie spatten me d'r onder* (Nbk) **4.** (overg.; in de turfwinning) werpen van bagger (Nbk) *Et vene wodde uut de pette weg d'r in spat* nl. in de *bachelbak* (Nbk) **5.** (onoverg.) knikkeren waarbij men een knikker weg-

schieet van achter z'n duim weg, door de duim achter de wijsvinger weg te laten veren (Ow), *spatten aachter 't doempien* (Ow), *Ie hadden een koelegien, en dan een aantal knickers in de haand en dan in 't koelegien spatten; as d'r een even aantal in bleef dan haj' verleuren, mit oneven kreeg ij' d'r net zoveule bij'* (Ow), vandaar ook algemener: knikkeren in een knikkerkuiltje (Dfo) *Spatten mit knikkeren is knikkeren in een pottien in de grond of wel koele* (Dfo) **6.** schietend, schielijk gaan (Nbk, vo) *Mar et mooiste was een hat, dat uut de boswal spatte en mit grote sprongen over de sloden en over et stiekeldraod henne et hujlaand in vleug* (vo), *Hij spatte uut aende* ging er snel vandoor, sprintte weg (Nbk) **7.** (onpers.) (licht) regenen (Bu, Np) *Et spat een betien* het regent een beetje (Bu), *Et begint te spatten* (Np) **8.** (onbep. w. en het spat) de techniek uitvoeren waarbij men met inkt of verf en met behulp van een tamponneerkwast (of een oude tandenborstel) over fijn gaas strijkt dat men boven papier houdt; op het papier liggen bijv. blaadjes of uitgeknipte vormen van papier, zodat de vormen daarvan uitgespaard worden in een geheel van inktstipjes (Bdie) **9.** (schertsend; onbep. w.) uitwerpselen op de tafel deponeren en daar met de vlakke hand op slaan (App), vooral gezegd als doodoener op de vraag *Wat zuwwe?* (App)

spatter de; -s; -tien ['spatɹ] **1.** spat, spetter *As een auto deur een poele waeter ridt, kun je de spatters wel om et heufd vliegen* (Ow, Bu), *As een miegknol an 't wark mos, begon hij te pissen en mit de stat te gieselen, zodat je de spatters om de oren*

spatteren - speciaol

vleugen (Spa), *D'r zitten spatters op et raem* (Ste, Bu), *Ik hebbe een spatter op mien broek kregen* (Nt), *N. kreeg een dikke spatter stont op 'e zundagse broek* (Db), *Mar et helpt vanzels gien spatter op disse meniere* niets (Dhau, Obk, Np), *Aenlik kan dat hiele voetballen me gien spatter schelen* id. (Spa, v), *Ik kan d'r gien spatter van naovertellen* (Dho), (bij vergelijking:) *Die vent zit me daor op te snieden, de spatters vliengen d'r of* (El) 2. enige regendruppels, lichte regen *D'r vaalt een spatter* het regent heel licht (Np) 3. hoeveelheid vloeistof, vooral: enige alcoholische drank *D'r zit nog een spatter in de flesse* (Dho), *In die flesse zit gien spatter meer in geheel* niets (Op), *Hi'j had gien spatter draank had en kwam nochter thuus* in het geheel geen drank (Obk), *Ik zol best zin in een spatter hebben* een borrel, een hoeveelheid sterke drank (Bu), *Doe mi'j mar een spatter* een hoeveelheid sterke drank (Bu), zo ook *Ik zol wel een spatter lussen* (Bu), *Zuwwe in 't kefé bij de brogge nog een spatter nemen?* (Op), *Hi'j het meer had as een spatter* hij heeft flink veel drank genuttigd (Sz), zo ook *Hi'j het een flinke spatter op* (Pe-Db1) en *Ze hebben een mooie spatter had* ze hebben flink gedronken (Bu) 4. lekdrempel (Obk) *Een spatter zit an een butendeure om te keren dat et waeter d'r niet onderdeur vligt, hi'j is van hadhoofd maekt* (Obk)

spatteren zw. ww.; overg., onoverg.; spat-terde, het/is (bet. 1-3) spatterd ['spatɾɪ] 1. (onoverg.) in spatten rondvliegen *'t Zaod van de brem is zo riepe, et spattert d'r uut* (Diz), *Hi'j slat de kluten fien, dat et zaand him om de oren spattert* (b), *De vonken spatterden deur de smederijje* (j), *Et waeter spatterde over de geute henne* (Spa), *De regen spattert tegen de raemen* (Ste), *Doukies spatterde de hiele locht uut mekeer* (b), *En as de E.E.G. dan uut mekeer spattert, bin jim de klos* (vo) 2. (onoverg.) spatten doen rondvliegen *Kiender meugen graeg mit waeter spatteren* (Ld), *De jongen waren mit stokken in 't waeter an 't spatteren* veroorzaakten rondvliegende spatten (Nbk, Np), *De vetpanne spattert* (Ste), *Et vet spatterde* (Nw), *Mit varven kuj' ok spatteren* (Ste), *Mit witten kan et omraek spatteren* (Dho),

Hi'j spattert me haost in 't gezicht d.i. met speeksel, tijdens het praten (Nw), *Et spattert him van de bek* hij kan geweldig praten (Np) 3. nat of vies maken door te spatten, door spatten te doen rondvliegen, in verb. als *De auto spatterde mi'j d'r onder, doe hi'j deur de poele waeter ree* (Nbk), (...) *en dat heur pakkien doe onder 't bloed spatterd is* (b) 4. licht regenen (Bu, Dho, Np, Nw, Ste) *Et begint te spatteren* (Bu, Np), *Ie moe'n et goed van de liende haelen, et begint te spatteren* (Ste), *Et spattert een betien* regent een beetje (Ste), *Et spattert nogal wat* het regent nogal (Nw), *Et spattert op 'e raemen* (Nw)

spattervegen (Obk) onbep. w. ['sp...] 1. buiten vegen: nl. na regen *Vroeger mossen we altied spattervegen as et regend had* (Obk)

spattig (Ow) bn.; -er, -st ['spatɔx] 1. (van een paardepoot) pijnlijk opgezet

spatwark (Nbk) et ['spat...] 1. het resultaat van de techniek van *spatten*, bet. 8, z. aldaar

spec. - afkorting van *speciaol*

specht [spɛxt] - specht *Et is de bonte specht, en et mannegien het een rood plakkiën op 'e kop* (j), *de grote bonte specht* (l), *de kleine bonte specht* (l), *de grune specht* (l), *de zwatte specht* (l)

spechte-ei ['spɛxtɛj] - spechteei

spechtenust ['sp...] - spechtenest

speciaal z. speciaol

specialisaosie (l) [spɪ:s(i)jɑli'sɔ:əsi] - specialisatie, het gespecialiseerd zijn in iets of het zich specialiseren

specialiseren zw. ww.; wederk.; specialiseerde, het specialiseerd [spɪ:sijɑli'sɪ:ɔɾɪ] 1. zich specialiseren

specialisme (l) [spɪ:sjɑ'lismə] - specialisme, onderdeel waarin men zich specialiseert of heeft gespecialiseerd

specialist [spɪ:sjɑ'lɪst] - specialist: iemand die zich heeft gespecialiseerd, i.h.b. inzake de geneeskunde

specialistisch (l) [spɪ:sjɑ'lɪstɪs] - specialistisch

speciaol (Nbk, Obk, Ste, Wol) Ook **speciaal** (verspr.) bn., bw.; -er, -st [spɪ:si'jɔ:əl/...:a:l] 1. bijzonder, apart *een speciaol geval* (Nbk), *een speciale opdracht* (l) 2. voornamelijk, als bijzonder geval (n.a.v. ruimte in de kolomkachel waarin het in-

stikkertien, d.i. een bep. ketel kon worden geplaatst:) *Et zat d'r dus speciaol veur in et vuur* (Ste), *Et is d'r speciaal veur maekt* (Np), *Daor bin 'k speciaal veur kommen* (Spa) 3. bevriend (WS, verspr. OS) *Ze bin speciaal* (Dhau, El, Obk, Ow), *...mit mekaer* (Bdie, Spa, Sz), *Ze bin aorig speciaal* (Ma), *Daor biwwe nogal speciaal mit* (Ste) 4. in verb. als *frikandel speciaal speciaolzaeke* (l) [spt:'sjɑ:əl...] - speciaal-zaak

specie de ['spɛ:si] 1. specie: om mee te metselen of pleisteren *Ik gelove dawwe krap genoeg specie in de kuip hebben* (Ol-Nl), *een kroje vol specie maken* (Spa), *De specie is had wodden* (Np) 2. veen-specie (verspr. OS, Np, Op, Sz) *De veen-mesiene gooide de specie in de bak* (Sz), *In de baggelbak wodde de specie fien trapt* (Op), *de specie over 't veld juten* (Np) **speciebak** (Db, Nbk, Nw) ['sp...] - speciekuip

speciehak z. *speciehouwe*
speciehouwe (Nw) Ook **speciehak** (Obk, Sz), **kalkhouwe** (Nw, Spa, Ste) de; -n; ...houwgien ['sp.../...] 1. bep. werktuig: steel met een terugwijzend blad, als bij een *hakkien*, z. aldaar), gebruikt om specie aan te maken, te mengen in de speciekuip **speciekupe** (El) ['sp...] - speciekuip **speciemeule** (Ste) ['sp...] - speciemolen **specieschoppe** (Nw) de; -n; ...schoppien ['sp...] 1. schep waarmee men specie schept en aanmaakt

speciefonne (Dfo, Ow) ['sp...] - speciekuip

speenkruud z. *speunkruud*
speer de; speren; -tien [spt:ər] 1. speer, lans 2. z. *spier* II

speerbaank (Dho, Np, Nw en oost.) Ook **spaarbaank** (Np, Ste en west.), **spaarbank** (WH) ['sp...] - spaarbank

speerbaankboekien (Nbk, vo) Ook **spaarbaankboekien** (Op), **spaarbankboekien** (WH) ['sp...] - spaarbankboekje *Ze hadde een speerbaankboekien waor staorigan al een mooi sommegien op ston* (vo)

speerbewies (l) ['sp...] - spaarbewijs

speerbrief (l) ['sp...] - spaarbrief

speercenten (l) ['sp...] - spaarcenten

speergeld (Nbk, l) ['sp...] - spaargeld

speerlaampe (l) ['sp...] - spaarlamp

speerloon (l) ['sp...] - spaarloon

speerpot (Dho, Np, Nw en oost., b) Ook

spaeipot (Np, Ste en west.), **spaarpot** (WH) ['sp...] - spaarpot (lett.) *Ik hoefde niet tot de speerpot, daor wol J. niks van weten* (b), *'s Aovens gong ik - mit lood in de schoenen en mien niet al te dikke speerpot in de buse - op pad naor N.* (b)

speerpunt (spor.) ['sp...] - speerpunt (fig.): datgene waarvoor men zich in een korte periode het meest inspant om te bereiken **speerregeling** (l) ['sp...] - spaarregeling **speerreken** z. *speerrekinge*

speerrekening z. *speerrekinge*

speerrekinge (l) Ook **speerreken** (spor.), **speerrekening** (spor.) ['sp...] - spaarrekening

speerreente (l) ['sp...] - spaarreente

speersaldo (l) ['sp...] - spaarsaldo

speertegoed (l) ['sp...] - spaartegoed

speervarken (Nbk, l) ['sp...] - spaarvarken **speerzem** (Dfo, Dhau, Ow) Ook **spaarzem** (Ol-Nl, Ste) ['spt:ərsm, ...səm/...] - spaarzaam, zuinig *Gien wonder dat de meensken zunig en speerzem weren* (Ow)

speet (Obk) de; speten [spt:t] 1. steentje in de haardstee

spek et; -kien (in bep. verb., z. hierna) [spek] 1. spek: bij/van varkens enz. *een varken mit dik spek* (Ld), *Dat varken het dik spek* (El, Ow), *We zullen dat spek nog even uutbraoden* (Dfo), *Et deurregen spek moe'k nog even uutbraoden* (Db), *'t Spek moej' zachies uutbraoden* (Dho), *spek utbakken* (Spa), *een ziede spek* (Nbk, Nw), *brune bonen mit spek* (Nbk, Ow), *Hebben jow ok zoe'n last dat et spek jow opbrekt?* (Diz), (na het slachten:) *Et spek kwam in de kelder op een laeken, mit zoolt d'r op; et bleef zes weken liggen en wodde dan ommekerd; dan wodde et dreugd of kwam in et rookhokke* (Nbk), *spek in-zoalten* (Ste), *een hadriederije om spek en bonen* d.i. als prijs (Spa), *Bij' slaod eten we dobbelstienties spek* (Dfo, Db), *As et spek een stientien hoge is, is et best spek, dat is van een best varken* d.i. als de speklaag de dikte heeft van een ouderwets tegeltje (Bu), zo ook: *een stientien spek* id., met de dikte van een hand (Bu, Dfo, Nw, Ow), vgl. ook *As zoe'n zeuge ofinest wodde, kon die wel over de 600 pond wodden, mit een stientien spek d'r op* (Ow), *Een ofgezeugen motte die maeger wodden was, mos weer wat anmest wodden*

om d'r weer spek op te kriegen (Obk), *et spek niet eten om de gotte* het één nalaten om het andere te verkrijgen, te bereiken (Ol-Nl), *geil spek* spek dat in sterke mate vet is (Nbk), *Amerikaans spek* ranzig spek (Mun), *arbeider zien spek op 't brood* de plezierige situatie dat men 's nachts bij z'n vrouw slaapt (Ma), *Die het hiel wat spek op 'e ribben* is nogal dik en vet (Obk), *Die het gien spek op 'e ribben* is nogal mager (Dfo), *De maeden die valen d'r van weelde uut et spek* ze leven in hoge mate in luxe (Ste), *Hij scheut mit spek loog*, fantaseerde enorm (Ste), *de katte op et spek bienen* de kat op het spek binden, ook: zich roekeloos gedragen (Ste), *de katte et spek opbienen* de kat op het spek binden (Wol), *Da's een spekkien naor zien bekkien* komt hem goed uit, past hem heel goed (Dhau, Nw), *Dat is gien spek veur jow bek* dat zul je niet krijgen (Obk, Op, Pe-Dbl, Wol), *...veur heur bekkien* id. (Spa), zo ook *Dat is gien spekkien veur jow bekkien* (Np, Spa), *Die het et spek liever as de bonken* heeft het beste het liefst (Nt, Sz), *...as de zwaore* id. (Ol-Nl), *d'r veur spek en bonen bij zitten* er doelloos bij zitten, niet meegerekend worden, zo ook *Die lopt d'r veur spek en bonen bij* (Ld) en *veur spek en bonen mitdoen* (verspr.), *zo vet wezen as spek* (Op), *zo glad as spek* (Bdie, Sz), *tekeergaon as oold spek* (Spa), *weer as spek* goed, groeizaam weer (Np, bs: Dfo) **2.** in de veldnaam *et Spek* benaming voor een bep. water in *Zaandhuzen* (b: ln) * *Ie moe'n gien spek in een honnenust gooien* z. onder *honnenust*, *Ie moe'n gien spek in een honnenust zuken* z. onder *honnenust*, *Aj' spek an de paol bienen, kommen ze d'r niet op of als je alles in het werk stelt om iets gedaan te krijgen, lukt het soms toch nog niet* (Obk)

spekboek (s) de; -en; -ien ['spegbuk] **1.** dikke buik **2.** iemand met een dikke buik **spekbokken** (Nbk, Np, Obk, Spa, Ste, Sz, Wol) ['sp...] - spekbokking *Et kuut uut een spekbokken is et lekkerste van de vis* (Sz), *Ik heb liever een stoomde bokken as een spekbokken* (Nbk)

spekbone (Obk, Pe-Dbl) ['sp...] - spekbone *De prinsesseboonties bin zo groot niet as de spekbone, mar wel smaekelik*

(Obk)

spekbraoden (Bu, Nbk) onbep. w. en het spekbraoden ['speg...] **1.** braden van spek (zelfst.:) *De spekpanne bruukte ie allieud veur et spekbraoden* (Bu)

spekbrogge (verspr.) de; -n; ...broggien ['spegbrogə] **1.** snede roggebrood met spek **spekbrommel** (Sun-Ot, fp) de; -s; -tien ['spegbroml] **1.** dikke, zwarte braambes **spekdikke** (Ste) bn. [spegdtkə; aks. wis-selt] **1.** (m.b.t. het lichaam) dik door, met spek *Oonze hond is spekdikke* (Ste)

speke z. *spaeke*

spekelaos (Bu, Nbk) [spɪ:kə'lo:əs] - spekulaas *een poppe van spekelaos* (Nbk)

spekelaosie (El, Ma, Obk, Ol-Nl, Ste) Ook **spekelasie** (verspr.) [spɪ:k'lo:əsi/...a:si] - spekulatie: kopen met de kans op veel winst c.q. veel verlies (verspr.) *N. het dat stok laand kocht veur spekelasie* (Np), *N. gaot niet zelf in dat huus wonen, hij het et op spekelasie kocht* (El, Op), *D'r gaot hiel wat omme in de wereld van de spekelaosie* (Obk), *Hij nam een spekelaosie om d'r wat bij te kriegen* deed een gok (Ste); gissen, verwachtingen uitspreken zonder veel grond (Ol-Nl) *Dat is allemaol spekelaosie, daor kuj' helemaol niks van zeggen* (Ol-Nl)

spekelaosien (Bu, Nbk) [spɪ:kə'lo:əsin] - speculaasje *Doe me mar een spekelaosien* (Bu)

spekelaospoppe (Ld) [...'lo:əs...] - speku-laaspop

spekelasie z. *spekelaosie*

spekeleren zw. ww.; onoverg.; spekeleerde, het spekeleerd [spɪ:kə'h:əŋ, spɪk...] **1.** speculeren, verwachtingen bouwen, erop gokken *N. spekeleerde d'r op dat et zo gaon zol* (Ld, Spa), *...hier en daor op aasde erop* (Nw), *N. spekeleert op die vrouw zal proberen die vrouw te krijgen* (Ste), *Hij komt elke morgen tegen koffietied bij oons, dan spekeleert hij op een bakkien koffie* (Ste), *N. spekeleerde d'r op dat d'r iene over zien bod hennegaon zol* (Nt), *Ze spekeleren d'r op dat ze wat buijen kriegen zullen* (Dho), *N. spekeleert op die baene* hoopt, probeert te krijgen (Bdie), *We moe'n d'r mar een betien op spekeleren dat et goedkomt* erop gokken (Dhau), *Die spekeleert ok nog op de hemel* hij heeft wel allerlei slechte dingen gedaan

maar denkt toch nog in de hemel te komen (Ste) 2. verzinnen (Obk, Sz) *Soms moej' wel es wat spekeleren om et veur mekaar te kriegen* (Obk, Sz) 3. handel drijven met de hoop dat men winst zal maken, maar met het risico dat men kan verliezen (Obk, Ol-Nl) *Ze weren aorig an 't spekeleren om dat husien veur een goedkoop priesien in hanen te kriegen* (Obk)

spekglad [aks. wisselt] - spekglad

spekham z. *spekhamme*

spekhamme (Ol-Nl, Spa, Sz) Ook *spekham* (Wol) de, et; -n; -gien ['sp...] 1. achterham, stuk of plakje daarvan *We hebben een spekhamme in de wume hangen* (Sz)

spekhaoke de; -n; ...haokien ['sp...] 1. haak waaraan vlees of spek wordt opgehangen

spekheuren (Ow) et ['spek...] 1. bep. gebruik n.a.v. het huisslachten

spekhokke z. *rookhokke*

spekjaeger (Ste) de; -s; -tien ['sp...] 1. iemand wiens verhalen je beslist niet zomaar moet geloven

spekkaste (ko) de; -n ['spekastə] 1. hetz. als *rookhokke*, z. aldaar *de grote spekkaste, waar de spekszieden en de wosten in de turfrook van de kaemerkachel hongen* (ko)

spekken (verspr.) ['spekŋ] - spekken, versterken in financieel opzicht, in verb. als *je pottemenee spekken* (Spa), *de kas spekken* d.i. met name van een vereniging (Nbk)

spekkerigheid (Ste), voor -heid z. -hied de ['spekʁəx...] 1. spekkachtige substantie *In met zit vleis en spekkerigheid bij in* (Ste)

spekkieken onbep. w. ['spekikŋ] 1. (bij de huisslacht) komen kijken naar het pas geslachte varken dat op een ladder hing (met name: bij de burenen) *As de burenen dan kwammen te spekkieken as hij op de ledder hong, mos et ok wat lieken! Wie as et dikste varken slaachte!* (Ow)

spekkiste de; -n; ...kissien ['sp...] 1. kist waarin spek werd bewaard (nadat het gedroogd was in de *wieme*) *We deden et spek in de spekkiste as et uut de schostien kwam* (Np), *Spekkisten daor maekten ze laeter wel knienekouwen van* (Ld)

spekkoper (Nt, Ow, Spa, n) de; -s; -tien ['sp...] 1. iemand die heel wat heeft

gekregen, met name geld (Nt, Spa, n), in *een hiele spekkoper* (n), *Ie bin spekkoper* (Nt); z. ook onder *speksnieder*, *spekslaeger* 2. iemand die het eerst komt (Ow)

spekkoste de; -n; ...kossien ['sp...] 1. spekkzwoerd *een spekkossien opmoffelen* (Obk)

spekkraante (Bu) de ['sp...] 1. benaming voor de Steenwijker Courant

spekkruuden (Wol) onbep. w. ['sp...] 1. kruiden van spek

speklaoge (spor.) ['sp...] - speklaag

speklappe ['sp...] - speklap *Op et twie-pitsstel staot een pannegien mit speklappies te sudderen* (v), *speklappies uutbraoden* (Diz), *deurrengen speklappen* (Dfo)

speknekke ['sp...] - speknék, spekhals, dikke, vette hals *Hij mit zien dikke speknekke!* (Dfo, Ld, Spa), *Hij het zoe'n speknekke dic over de kraege van de jasse henne buult* (Nbk)

spekpankoeke z. *spekpankoeke*

spekpanne ['sp...] - spekpan *De spekpanne bruukte ie aliend veur et spekbraoden* (Bu)

spekpannekoek z. *spekpannekoek*

spekpannekoek (Db, El, Dho, Nbk, Obk)

Ook *spekpannekoek* (Nt, Op, Pe-Dbl, Spa)

spekpankoeke (Np) de; -n; ...pannekoekien ['sp.../...] 1. spekpannekoek

spekplaanke (bet. 1: Bdie, Np, bet. 2: Nbk) de; -n; ...plaankien ['sp...] 1. plank waarop men spek snijdt *De spekplaanke wodde aliend veur et snieden van spek bruukt, aandere wodde de broodplaanke te vet* (Bdie) 2. elk der twee of drie vuren planken van zo'n 120 cm tegen de kelder-muur waarop het spek werd bewaard (in een stuk laken dat in sodawater was gekookt; later ging het spek naar de *wieme* en vervolgens naar de *spekkiste*) (Nbk)

spekraand (bs: Dfo) de; ...ranen; ...raantien ['spekrā:nt] 1. rand van spek, als van spek *Dan is et weer as spek, dan zetten de bijen spekranen boven an et raem, ze kun de hunnig zo gauw niet kwiet* (bs: Dfo)

spekraem (bs: Dfo) Ook *spekraet* (bs: Obk) et; -en; -pien ['sp.../...] 1. honinggraat met veel honing *Bij goed gewin bin darre-raoten wel geschikt veur extra ruimte veur hunnig, daor kuj' mooie spekraoten van kriegen* (bs)

spekraet (bs)

spekraet z. *spekraem*

spekrieden - spekszwaore

spekrieden (Ol-Nl) onbep. w. ['sp...] 1. (ook zelfst.) een *spekrieder'je* houden, meedoen aan een *spekrieder'je*, z. aldaar **spekrieder'je** (verspr., s: oost.: 1868) de; -n [spekridɪ'ʃjə, ...'ejə; z. -i'je] 1. spekrijderij, schaatstoernooi op de kortebaam met als prijzen vooral vleeswaren (met name spek, ook wel bonen met spek en/of aardappelen; vaak ter beschikking gesteld door welgestelde boeren) *In 1929 was d'r in de Grote Veenpolder nogal wat armoede onder 't arbeidersvolk, daarom besleut de iesklub om now es niet om geldpriezen te hadrieden, mar om bonen mit spek, een spekrieder'je* (Ol-Nl)

spekroepe (Nw, Spa, Sz, Wol) de; -n; ...roepien ['spekrupə] 1. emelt, larve van de langpootmug *D'r zitten spekroepen in de moestuin* (Wol), *Mit spekroepen kuj' goed vissen* (Sz)

spekrogge (Nbk, Wol) de; -n; ...roggien ['spekrogə] 1. dikke, vette rug *Wat het die vent een dikke spekrogge!* (Nbk)

spekschieter (bet. 1: Diz, Nbk, Obk, bet. 2: Ol-Nl, bet. 3: Bu) de; -s ['spekskitɪ] 1. blauwe vleesvlieg (Diz, Nbk, Obk) 2. iemand die het voor de wind gaat (Ol-Nl) 3. iemand wiens praatjes weinig waarheid bevatten (Bu)

spekschier'je (s: oost.: 1870) de [...'tjə] 1. roddelpraatjes, gezwam

spekslaeger (Bu) de; -s ['speksle:ɡɪ] 1. in een *hiele spekslaeger* een hele meneer, iemand die zich nogal wat verbeeldt (Bu), z. ook onder *spekkoper*, *speksnieder*

speksmaek ['sp...] - speksmaak

speksmeer (Np) ['sp...] - spekvet

speksnieden (l) ['sp...] - speksnijden

speksnieder (Bdie, Dhau, El, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, b) de; -s; -tien ['speksnidɪ] 1. opschepper (El, Nbk, Np) *een speksnieder op 'e luzemark* id. (Nbk), *...van de luzemark* id. (Nbk) 2. iemand die het goed doet, die het voor de wind gaat (Bdie, Dhau, Nt, Obk), ook in een *hiele speksnieder* (b, Bdie), *'t Is een echte speksnieder* hij heeft nooit gebrek, hij heeft het altijd goed (Obk) 3. iemand die deftig gekleed gaat (Ow)

spekstange (Nw) de; -n; ...stangien ['sp...] 1. stang in een ouderwetse schoorsteen waaraan het spek kwam te hangen

spekstien (Bdie) de; -en ['sp...] 1. steen

waarop het scheermes werd geslepen

spektackel z. *spektaokel*

spektakel z. *spektaokel*

spektaokel (Bdie, Wol en verspr. oost.) Ook *spektaekel* (verspr. OS, Ol-Nl, Pe-Dbl), *spektakel* (Ol-Nl, Ow, Spa, Sz, Wol) et; -s [spek'to:kɪ/...'tə:...'ta:...] 1. drukte, moeite, lastig karwei *Daor hewwe een hiel spektaokel mit had, om dat klaor te kriegen* (Np) 2. lawaai dat men produceert, drukke, lawaaijerige toestand *Maek toch niet zoe'n spektaokel* (Nbk, Np), *Wat een spektaokel mit die weg hier* (Bu) 3. geruzie *Ze hebben d'r een hiel spektaokel omme had veel ruzie* (Np), *En een spektaokel dat ze daor om hadden!* heel veel ruzie, heel veel twist (Bu), *Dat hadde nogal wat spektaokel geven* (vo), *Dat het een heel spektakel west, daor* (Spa), *Et was me een spektaokel, een strieder'je!* (Ste), *Daor hewwe hiel wat spektaokel omme had, om et zo'veer te kriegen* (Nw), *Maek d'r toch niet zoe'n spektaokel omme, wat kan dat now schelen!* (Nbk)

spektaokelfilm (l) [...'t...] - spektakelfilm

spektaokelstok (l) [spek'to:kɪstɔk] - spektakelstuk

spektrum (l) et; -s ['spektram] 1. spektrum (lett. en fig.)

spekverkoper (b) de; -s; -tien ['spekf...] 1. verkoper van spek (quasi): *Ze dusten wel! Ze weren driest, die koolde spekkopers* (b)

spekvet et ['sp...] 1. spekvet *maelkost mit spekvet mit stroop* (Db), *Ik zal je de ribben smeren mit spekvet* ik zal je een pak slaag geven (Ol-Nl, Bdie)

spekvetpanne (Ma) de; -n ['sp...] 1. pan met of voor spekvet

spekziede (Dhau, ko) de; -n; -gien ['spek sidə] 1. zijde spek *Vroeger hongen ze de wosten en spekzieden in 't rookhokke om te roken en te dreugen* (Dhau), *de grote spekkaste waor de spekzieden en de wosten in de turfrook van de kaemerkachel hongen* (ko)

spekzole (Np, Ow) ['sp...] - spekzool

spekzondag (Nbk, b: lm) de [spek'sandax]

1. benaming voor de eerste paasdag, vooral in opsommingen als *Paoske, Goeie Vrijdag, Kwaoie Zaoterdag, Spekzondag, Eiermaendag* (b: lm)

spekzwaore (verspr.) Ook *spekzwore*

(Spa), **spekzwoerde** (Wol) de; -n; ...zwaortien ['spekswɔ:ərə/...swo:ərə/...swu:ərdə] 1. spekzwoerd *Om die ronge, an de onderkaante van de drijschammel, deden we wel een rauwe spekzwaore, om de boel vet te holen; die mos aenlik van een oold varken wezen, dat was et beste, want die weren et dikste* (Op), *An een boerewaegen zat ok een slietplaete, mit een spekzwaore d'r tussen* (Ste)
spekzwoerde z. **spekzwaore**
spekzwoere z. **spekzwaore**
spel et [spel] 1. spel, het spelen *Tieden had et duurd veurd dat hij zien vioele weer anraekte en zien spel was ok niet meer zo goed as eerst* (j), *Waor maeken jim zoe'n drokte over, et is ja mar spel* (Dfo) 2. z. *spul*
spelbreker (spor.) ['spelbri:kr] - spelbreker
spelde de; -n; speltien ['speldə] 1. speld (waarmee men vastmaakt) *De naod is los, doe d'r mar even een spelde in* (Np), *een spelde in een hooiberg zuken* zoeken terwijl het onbewonnen werk is (Spa), *'t Was zo stille daj' een spelde heuren konnen valen* (vo, Obk), *Die kwaekdeuze is ok weer los, daor kriej' gien spelde tussen* je komt niet aan het woord (El), *D'r is gien spelde tussen te kriegien* het is sluitend, er valt niets op af te dingen (Nw), zo ook *Ik kan d'r gien spelde tussen kriegien* (Np) 2. sieraad dat ook als speld (bet. 1) dient *een mooi speltien op 'e bloeze* (Nw), *een goolden speltien* (Pe-Dbl), *een zulveren speltien* (Pe-Dbl), *een spelde van een oorizer* (Nw)
speldebakkien (Nbk) et; ...bakkies ['speldə bakin] 1. speldenbakje *Et speldebakkien hej' de spelden dan in* (Nbk)
speldegeld (Bdie, Obk) et ['sp...] 1. speldgeld, enig geld *speldegeld, veur ommesnuuster'ijen, zoas oorbellen, make-up* (Bdie), *Veur de beloning van diensten gaf zij' vaeke mar een betien, zeg mar wat speldegeld* (Obk)
speldeknappe ['sp...] - speldeknop (lett.)
speldekoker (El) ['speldə...] - speldenkoker
speldekop (Nbk) ['sp...] - speldekop
speldekussen ['speldə...] - speldenkussen
spelden z. **spellen**
speldeprik (vo) ['sp...] - speldeprik: zeer

kleine vijandige actie *Mar et weren niet meer as speldeprikken, et feit bleef dat de Duutsers de baos weren* (vo)
spelkomputer (spor.) ['sp...] - spelcomputer
spellegien z. **spullegien**
spellen Ook **spelden** (bet. 1: verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; spelde, het/is speld ['spelŋ/...dn] 1. (overg.) spelden *Ie moe'n eerst spelden, dan riegen en dan nijen* (Ste), *een kiend in et pak spelden* (Ste), *et petroon op 'e stof spelden* (Spa), *de naoden spelden* (Ste), *iene wat op 'e mouwe spellen* (Db, Dhau, Diz, El, Ma) 2. spellen: van woorden enz., volgens spellingsregels
spelling de; -s, -en ['speltŋ] 1. het spellen (van woorden enz.) 2. spelling, schrijfwijze *Mar in mien hatt' blief ik jow trouw, heur goeie, oolde spelling!* (b), *de fonetische spelling* (Nbk)
spellingkemmissie (l) ['sp...] - spellingkommissie
spellingregel (spor.) ['sp...] - spellingregel
spellingsysteem (l) ['sp...] - spellingsysteem
spellinguutspraoke (l) ['sp...] - spellinguitspraak
spellingveurschrift (l) ['sp...] - spellingvoorschrift
spellingwieziging (l) ['sp...] - spellingwijziging
spelregel ['sp...] - spelregel, regel van een spel waaraan men zich moet houden, verder in *je an de spelregels holen* (Nbk)
speltechniek ['sp...] - speltechniek
speltechnisch (l) [spel'texnis] - speltechnisch
speltempo (l) ['sp...] - speltempo
spelverdieler (l) ['sp...] - spelverdelers
spelweken (Dhau, Ow) mv. ['spelwɪ:kŋ] 1. geheel van weken in de zomervakantie waarin men kinderen onder toezicht en georganiseerd verband laat spelen *Ze vraogen leiding bij' de spelweken* (Dhau), *de spelweken van Appelsche* d.i. voor de kinderen van de basisscholen in *Oost-Stellingwarf* (Ow) (vanaf een bep. leeftijd)
spenderen Ook **spanderen** (Nbk, b: lm, ln, p) zw. ww.; onoverg.; spendeerde, het spendeerd [spen'du:ərn/span'd...] 1. spenderen, besteden, ten koste leggen *Ik wil d'r niet vule an spanderen* (b: ln), *Hij het d'r hiel wat muuite an spandeerd* (Nbk)

spene - speulen

spene z. *speune*

speren (OS, Bu) Ook *spieren* (Ste, Np en west.), *sparen* (WH) zw. ww.; overg., ook onoverg. (bet. 3, 4); speerde, het speerd ['spu:əɾp/'spɛ:...'/'spa:ɾɲ] 1. ontzien, niet doen blootstaan aan *Ik moet mien stemme wat speren veur de spreekbeurt van vanaovend* (Obk), *Hi'j het 'm niet speerd* d.i. de ander of zichzelf (Dho), *Dat maegien wodt niet spaerd* (Bdie), (wederk.) *Ie moe'n je wat speren, ie moe'n eerst mar wat kalm an doen* (Bu), *Hi'j doet niet vule, hi'j spaert 'm* (Wol), *Aj' ouwer wodden moej' jezelf wel wat sparen, want een ander doet et niet* (Sz) en *Die wodt wel oold, die speert heurzels wel* (Dho) 2. bewaren (om later te kunnen gebruiken), in verb. als *Die peren bin overriepe, ie moe'n d'r niet langer mit speren* (Nbk, Db), ook: door te verzamelen bijeenbrengen en -houden (vaak: als hobby) *Wi'j sparen alles: geld, ouwe munten, postzegels en sukerzakkies* (Sz) 3. geld opzij leggen *We moe'n nog even sparen, dan kopen we een ni'je auto* (Spa), *geld speren* (Bu, j): *Hi'j hadde geld genoeg speerd* (j), *Ze speren d'r tegen om wat veuruut te krabbelen in de wereld* (Dfo), *Ze bin drok veur de uutzet an 't spaeren* (Diz) 4. (onoverg.) in (Spa) *Hi'j ston daor te speren grote armbe-wegingen te maken* (Spa) * *Die wat speert die wat het wie spaert bezit iets* (Nbk, Nt, b), ook gevolgd door (...) *die de boel niet opvret* (Nbk) of *...as hi'j et niet opvret* (Nbk), *...die 't niet opvret* (Ow), *Een meense dat spaert, hef wat* (Bdie)

sperma (l) ['spɛrma] - sperma

sperwer (Nw, Obk, Spa, Wol) ['spɛrwɛ] - sperwer

speulballe (Ste, elders spor.) ['sp...] - speelbal: bal om mee te spelen, ook fig. (spor.)

speulder (verspr.) Ook *speuler* (verspr.) ['spa:ldɾ/'spa:lɾ] 1. lid van een sportteam, iemand die een wedstrijd speelt *N. kent niks van kaorten, mar M. is een goeie speul(d)er* (Op) 2. kind om mee te spelen *Ze het vanmiddag een speuldertien* (Bu), *N. kriegt een speulder vanmiddag* (Spa)

speuldeusien (Bu, Ste) et; ...deusies ['spa:l da:sin] 1. speeldoos, muziekdoos *Een speuldeusien kuj' opwienen* (Bu)

speulding (verspr.) et; -en; ...dinkien

['spa:ldɪŋ] 1. ding om mee te spelen: stuk speelgoed of muziekinstrument *De monie-ke is een speulding* (Np), *Ik kan niet goed op 'e naeme kommen, et is zoe'n speulding* (Spa)

speuldoppe (bs: Dfo, Op, Ow) de; -n; ...doppien ['spa:ldɔpə] 1. begin van een moerdop waarin geen eitje komt

speulegoed z. *speulgoed*

speulekarre z. *spullekarre*

speulen zw. ww.; overg., onoverg.; speulde, het/is (bet. 4, 5) speuld ['spa:lɲ] 1. spelen: door kinderen of zoals door kinderen, ook: een spel uitvoeren *Die kiender bin mooi an 't speulen* (Nbk, Np), *...speulen over de vloer* (Nbk), *N. kwam bij oons te speulen* (Np, Nbk), *Et kleine meisien speult mit heur poppe* (Spa), *Et kiend zit mooi mit heur poppen te speulen* (Nbk), *De katte speult mit de moes die hi'j vongen het* (Nbk), *Hi'j speult d'r mit kan het gemakkelijk aan, doet het met het grootste gemak* (Bu), *De kiender speulen koppiendukelen* (Ow), *tikkertien speulen* (Nbk, ba), *gaanzebod speulen* (Spa), *Wat is de pries, waor speulen ze omme?* (Bu), *Ze bin d'r al uut speuld maken door uitloting (bij de trekking) al geen kans meer* (Dho), *Lao'we d'r (mar) omme speulen* door loting aanwijzen (Dho, Np, Sz, Ste), *iene in de kaorte speulen* z. onder *kaorte*, bet. 3, zo ook *En dat speulde him in de kaorte* paste mooi in z'n plan, opzet (b), *eupen kaorte speulen, vals speulen* (spor.), *onder ien hoetien speulen* 2. (onoverg.) gedachtenloos of uit verveling met iets bezig zijn terwijl men dat in z'n vingers houdt *Hi'j zat wat mit et potlood te speulen en lette niet op* (Nbk) 3. (onoverg.) risicovol, lichtzinnig omgaan met, in verb. als *Wees mar veurzichtig, speul niet mit je leven!* (Nbk), *mit vuur speulen* (Nbk, Np) 4. (overg.) iets of iemand uitbeelden: in toneel, film e.d. *een klein rollegien speulen* (Nbk), *de heufdrolle speulen* 5. muziek maken op 'e *vioele speulen, op 'e piano...* (Nbk), *een wals speulen* (Nbk), *D'r wodde op 'e moenieke speuld* (b), *Mit gien praoten kregen ze him an et speulen* nl. op de viool (j), *De dominee kwam op vesite, en dan mos hi'j altied even een stokkien veur him speulen* (j), *Hi'j speulde een fleurig deuntien op 'e*

moenieke (Nbk), *De zonne brak weer deur en hi'j speulde weer huus an huus et dörp deur* (j), *Vaeke hadden ze luusterd as een dri'jorgel speulde in de straoties* (j), *En dat speulde mar dat et een lust was* en hij/zij maakte volop, uitbundig muziek (b) **6.** (onoverg.) zich voordoen *We deden een spullegien mit de kiender, zi'j speulde veur schoeemeester* (Dho), *de baos speulen* **7.** (onoverg.) de indruk doen ontstaan, veinzen *Die speult mit alleman mooi weer* wendt bij ieder voor dat hij hem/haar ziet zitten, het met hem/haar eens is (Ow) **8.** (onoverg.) een loopje nemen *Ze speulen mit heur* (Nbk), (van een meisje dat heimelijk de spot dreef met een jongen:) *Hoe har ze mit him speuld!* (b) **9.** (onoverg.; van de wind) dwarrelen, veranderlijk zijn *De wiend speult, et wi'jt niet zo hadde en hi'j veraandert de hieltied wat van richting* (Bu, Dho, Nw, Spa, Ste), *De wiend speult, hi'j komt van verschillende kaanten* (El), *De wiend is aorig an 't speulen, et zal wel op regen uutdri'jen* (Pe-DbI), *De wiend speult om huus* dwarrelt (Ow), *We hadden et henne in de wiend en weeromme ok, de wiend speulde wat henne-en-weer* (Sz), zo ook *De wiend speult henneweer, dan zit hi'j zuud en dan weer west* (Obk) **10.** (onoverg.) dwarrelen: van bladeren enz. in de wind (Obk) *Deur de wiend speulen de blaeden om de deure* (Obk) **11.** (onoverg.) zich in snel veranderende vormen, (zich) op wisselende plaatsen vertonen *Et locht van de zonne speulde op et waeter* (Nbk), *De wiend speult mit de blaeden* (Nbk, Sz, Ste), *Doe speulde heur dat gesprek nog vaeke deur 't heufd* (Nbk, vo), *D'r speult iene deur de goeien henne* hij is een beetje getikt (Nw), (onpers.) *Et speult d'r omme* het is net wel/niet zo, het lukt juist wel/niet (Np) **12.** (onoverg.) z'n zaken organiseren, het erop toelleggen *Dat hej' goed speuld, dat hej' goed veur mekeer* (Nw), *Ik zol d'r nooit op speulen, mar et dri'jt d'r wel es op uut* ik zou het er uit mezelf nooit op toelleggen (Ol-NI) **13.** (onoverg.) zich afspelen *Vertel mi'j es, waor speulde dat verhael?* (Nbk), *Dat speult nog hielemaol niet* zo'n geval, die kwestie doet zich nog helemaal niet voor, zoiets is nog helemaal niet aan de orde (Nbk)

speuler z. *speulder*

speulfilm (spor.) ['sp...] - speelfilm

speulgoed (verspr.) Ook *speulegoed* (Nw, Sz) ['spɑ:lɔut/...lə...] - speelgoed *Wat hadden die kiender altied een protte speulgoed* (Nbk), *Zok speulgoed is duur, wi'j kregen et vroeger amper!* (Nbk), *Wees veurzichtig mit dat grote mes, et is gien speulgoed!* (Nbk)

speulgoed- - speelgoed-: eerste lid in samenstellingen als *speulgoedbeer*, *speulgoedtrein* enz.; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

speulgoedauto ['sp...] - speelgoedauto

speulgoedbeer ['sp...] - speelgoedbeer

speulgoedbeest (l) ['sp...] - speelgoedbeest

speulgoedofdieling (l) ['sp...] - speelgoedafdeling

speulgoedtrein ['sp...] - speelgoedtrein

speulgoedwinkel ['sp...] - speelgoedwinkel

speulhal (spor.) ['sp...] - speelhal

speulhelte (spor.) ['sp...] - speelhelft

speulholing (l) ['sp...] - speelhouding

speulhusien (Nbk, Np, Nw, v) et; ...husies ['spɑ:lɔysin] **1.** hut door kinderen gemaakt, plek in het bos, in een kuil enz. waar kinderen spelen, a.h.w. ingericht als een huis *In Saanders bossien hadden we allemaole speulhusies maekt* (v), *De kiender speulden in 't speulhusien, mit diggels van kepotte koppies en paanties* (Nbk)

speulige z. *speuling*

speuling Ook *speulige* (Ste) de ['spɑ:lɔj/'spɑ:lɔgə] **1.** ruimte in een bep. verbinding, konstruktie e.d., speelruimte *Daor zit nogal wat speuling tussen* (Nw), *D'r zit speuling in et wiel* (Bu, Wol), *D'r zit niet vule speuling in* (Np), *D'r zit speuling op et stuur* (Spa) **2.** mogelijkheid voor extra tijd, voor alternatieve mogelijkheden, om nog wat uit te geven enz. *Ik wil niet al te laete vot, want dan hebben we nog wat speulige* (Ste), *Ie moe'n wat speuling hollen, dat is beter as daj' wat krap ommekommen* (Dho, Pe-DbI) **3.** in een *speuling van de netuur* (Ow), ...in de *netuur* enz. (Sz)

speulkaemer (spor.) ['sp...] - speelkamer (voor kinderen)

speulkammeraad ['sp...] - speelkameraad

speulkaorte ['sp...] - speelkaart

speulkarregien (Dho) et; ...gies ['sp...] **1.**

speulkertier - speuren

karretje waar een kind mee speelt

speulkertier ['sp...] - speelkwartier *Ze hebben een kertier speulkertier op schoele* (Db)

speulketten (Wol) et, de; -s; -tien ['sp...] 1. bep. ketting in het bit van een paard, vgl. *Ze doen et speulkettentien d'r in, dat is een 'los' ketten achter et bit op 'e tonge, daor haffelen de peerden wat mit omme, dan hebben ze wat te doen* (Wol)

speulleerklasse (l) [spɑ:'l...] - speelleerklas

speullekaol (l) ['sp...] - speellokaal

speulman (Db, j, s: oost.) de; -nen, speulluden ['spɑ:lman] - speelman, muzikant *Ni'jaarsaovend zorgde de kaslein dat d'r speulluden weren, mit 'n vioele en een Turkse tromme en as dan et jonkvolk kwam, gaf de kaslein et eerste halfvorreltien (s: oost.), N. was de speulman, en M. leup mit et centebakkien (j)*

speulpoesien (Ld, Obk) et; ...poesies ['sp...] 1. poes waar men leuk mee kan spelen 2. poesje dat leuk speelt

speulpoppe ['sp...] - speelpop: pop waar een kind mee speelt

speulruimte (Nbk, ko) de; -s, -n ['sp...] 1. speelruimte, extra ruimte tussen de delen van een verbinding e.d. (Nbk) 2. mogelijkheid voor eigen inbreng, enigszins afwijkende opvattingen enz. (Nbk) *Hi'j wol et beslist zo hebben, ik kreeg niet vule speulruimte* (Nbk) 3. ruimte om te spelen (ko) *Doe kwam d'r an de zuudkant van huus een deure in - dat wodde oonze speulruimte en hadde ik daor mien kissien mit plaeties en knipsels* (ko)

speuls [spɑ:ls] - speels: graag spelend *Et kiend is nog zo speuls* (Bu), *Et is wel mooi as kiender lange speuls binnen* (Obk), *Een jonge hond is slim speuls* (Spa), *een speulse hond* (Nw); ludiek *een speulse inval* (ba)

speulseizoen (l) ['sp...] - speelseizoen

speulsgewieze (Ow) ['sp...] - speelsgewijs *Ze tumelden speulsgewieze over de raand van de koeme mit waeter* (Ow)

speulshied (Nbk) ['sp...] - speelsheid, geneigdheid tot spelen *Et is ien en al speulshied mit die jonge hond* (Nbk)

speulshied (Nbk) ['spɑ:lsəxhit] - speelsheid *Et is ien en al speulshied mit die jonge hond* (Nbk)

speulterrein (spor.) ['sp...] - speelterrein
speultied (spor.) ['sp...] - speeltijd: speelduur

speultien (Nw) ['spɑ:ltin] - speeltje *Dat kiend he'k een speultien mitneumen* (Nw)

speultuun ['sp...] - speeltuin

speulveld ['sp...] - speelveld: gemarkeerd zoals het spel, de desbetreffende sport voorschrijft

speulzolder (spor.) ['sp...] - speelzolder
speun z. *speune*

speune (Bdie, Dho, Np, Nt, Ste en verspr. oost., p) Ook **speun** (Nt, Obk, Spa, Wol), **spene** (Nw, Obk, Op, Ow, Pe-DbI, Ste), **spiene** (Bdie) de; -n; speuntien ['spɑ:nə/spɑ:n/sp̃:nə/sp̃:nə] 1. tepel: van een dier *Een koe het vier speunen* (Spa), *Die koe het een verkeerde speune* (Np), *...een betrapt speun* (Spa), *...betrapte zien speun* (Obk, Wol), *een koe mit een lek speun* (Ol-Nl), *De speunen staon rechtuut* (Spa), *Iene speun van de motte komt haost niks meer uut* (Op), *Et varken had te min speunen* (Ma), *Dat biggien is een knarperd, want hi'j kan gien goeie speune kriegien* (Np), *Die koe het zere speunen* (Ste) 2. speen behorend bij een zuigfles *Dat kiend het een speune in de mond* (Nw), *Hebben jim nog een spene veur disse flesse* (Ste), *Hi'j kreeg de speune in de mond* (Dho), *de speunen op 'e flesse* (Ste), *Opfokken is aenlik an de flesse of speune, as de motte gien zog het of doodgaot* (Bu, Nw), *Een ni'je speune moej' eerst even uitkoken* (Obk)

speunkruud (Dhau ba, fp) Ook **speenkruud** (verspr., h) ['sp...] - speenkruud (uit de ranonkelfamilie)

speurbij (bs: Op) de; -n; ...bi'jgien ['sp...] 1. bij die op de lucht van honing afkomt in het stukje raat waarmee iemand een zwerm in een lege korf lokt, roofzuchtige bij (bs: Op)

speuren zw. ww.; overg., onoverg.; speurde, het speurd ['spɑ:əŋ] 1. (overg.) bespeuren, merken (b) *Wat N. bij' eren speurde, har hi'j zels in overvloed* (b), *Van wat oons laeter boven waacht, speur ik hier wat beneden* (b) 2. zoeken, opsporen *De hond van oonze burenen kan goed speuren* (Bdie, Dho, Wol), *...lopt te speuren* (El), *We moe'n mar es speuren waor de katte zit* (Obk), *Op 'e zolder he'k ok al es speurd*,

mar niks vunnan (Op), *We kun hem speuren* hem door z'n spoor te volgen, (mogelijk) vinden (Sz)

speurtocht ['sp...] - speurtocht *De kiender van de buren hebben een speurtocht* (El), *een speurtocht doen* (Nw), *...uutzetten* (Nbk), *...maeken* (Nbk)

speurwark (verspr.) ['sp...] - speurwerk: werk dat men doet om op te sporen, vinden, ook: research (l)

spi'j-uut (Bu, Obk) et [spt'jyt] 1. dat wat men uitspuugt, voornamelijk in *Ie kriegen daor nog gien spi'j-uu* bij die meensken. niets, nog geen koekje bij de thee, suiker in de koffie enz. (Bu, Obk)

spi'jbakkien (Dfo, Dhau, Ld) et; ...bakkies ['spj...] 1. kwispeldoor

spi'je de ['sptjə (OS, WS zuid. van de Lende), 'spejə (WS noord. van de Lende, elders spor.)] 1. spuug, speeksel *Et reuk zo lekker, de spi'je leup 'm om de mond* (Pe-Dbl), *N. hadde de mond vol spi'je* (Ma), *De spi'je dreef 'm bij de kin daele* (Bu), *Ik zal et d'r even mit spi'je ofhaelen* d.i. door er met spuug over te wrijven (Wol), *Aj' een plakkiën op 'e vinger hebben, doe'j d'r mar een betien spi'je op* (Np), *Gauw een betien spi'je op zoe'n klein, zeer plakkiën en klaor is Kees* (Dfo), *nochteren spi'je* het speeksel dat men 's morgens vroeg in z'n mond heeft (Ste): *Een betien nochteren spi'je op een wratte doen dat helpt, wodde zegd* (Op, Pe-Dbl, Ste), *Mit nochteren spi'je kuj' liemen* (Ste), *...goed plakken* (Sz), zo ook *nuchteren spi'je argens op doen* bijv. op exceem (Np, Spa), *As d'r wat kepot is zeggen ze wel: een betien nochteren spi'je d'r an en dan zit et wel weer* (Ol-Nl), *Hi'j maakt 'm zo druk mit speulen dat de spi'je loopt 'm uut de mond* (Sz) 2. hetz. als *poddespi'je*, z. aldaar *Op 'e wilde koekoeksbloemen zit een kwatteltien spi'je op 'e bloeme* (Ow, Bu)

spi'jen zw. ww.; overg., onoverg.; spi'jde, het spi'jd ['spj(d)n:, ook spej..., z. onder spi'je] 1. spuwen *N. spi'jt op 'e grond* (b), *De kiender spi'jden naor mekeer* (Nbk), *Mannen die tebakproemen spi'jen altied an* (Obk), zo ook *Ze staon daor mar te spi'jen en te flieberen op 'e hoek van de straote in dörp* (Obk), *Ie spi'jen d'r in [nl. in de mondharmonica] en daor kan hi'j niet tegen*

(d), *d'r niet in spi'jen* het maar al te graag eten, drinken (b), in het bijzonder: graag een borrel drinken (Nbk, Np), *Hi'j het et mar wat an mekeer spi'jd* heeft het snel maar slecht in elkaar gezet, gezegd bijv. van slecht laswerk (Nbk), *Die meid is wel zo hiete op die jonge, aj' d'r op spi'jen begint ze te sissen* (Ol-Nl) 2. overgeven, braken *Dommiët moe'k d'r van spi'jen* ga ik er nog door overgeven (Np), *Ik kan d'r wel van spi'jen* ik kan er wel van kotsen, vind het afschuwelijk (Nbk, b), zo ook *Ik kan wel spi'jen van die vent* heb een geweldige afkeer van hem (Nbk) en *Ik kan him wel spi'jen* id. (Nbk, Np), *Hi'j het me alles d'r onder spi'jd* (Nbk), zo ook *Hi'j het me alles ondersteboven spi'jd* id. (Dfo), *A'k jim in de klauwen kriege, vreet ik jim op en spi'j de botties over de Bosbarge!* (b), *N. zol reer goed spi'jen* zou behoorlijk tekeergaan (b), *Wat spi'j ie drekt reer goed!* wat ga je ineens tekeer (b), *Hi'j het spi'jd as een reiger* (OS, Np, Spa, Ste), *Hi'j ston te spi'jen as een reiger* (Nbk) * (raadsel:) *Ei-mi'j en spi'j mi'j zatten in een tonnegien/Ei mi'j gong d'r uut, wie bleef d'r doe in zitten?* d.i. antwoordt men *spi'j mi'j*, dan mag men naar de ander spugen (Dho)

spi'jer (Bdie, Bu, Nbk, Nw, Ste, Sun-Ot) de; -s ['spj] 1. spuyer, in de verb. * *Spi'jers bin di'jers* spugende babies groeien het best (Bdie, Nbk, Ste, Sun-Ot), *Spi'jers gedi'jers* id. (Bu), *...bin gien di'jers* groeien niet best (Nw)

spicht Ook *spichte* (Ste) de, ook et; -en [spixt/'spixtə] 1. lang en dun iemand *Wat is me dat toch een spicht* (Np), *Dat is mar zoe'n spichte* dun meisje (Ste), *een spicht van een wief* (Obk), *Dat spicht zit niks in de wege, ze kan overal in en deur* (Obk), *Et is een spicht van een maegien, ze kan wel deur een laampeglas* (Dhau) * *Een spierling en een spicht, dat is wel een mooi gezicht* twee magere mensen bij elkaar lijkt wel mooi (Obk)

spichte z. *spicht*

spichtig ['spixtəx] - spichtig *een spichtig maegien, een spichtig ding* id. (Ste), *een spichtig kiend* (El) (van een smal hoofd van een mens:) *een spichtig koppien* (Ow), *Hi'jkiekt wat spichtig uut* een beetje bleek, smalletjes (Wol)

spie - spieker

spie (Sz) de; -nen; -gien [spi] 1. ijzeren pin in de as voor het wagenwiel *Wij noemen et een spie, die zorgt d'r veur dat et wiel d'r niet of lop!* (Sz)

spiedig z. *spietig*

spiegat z. *spillegat*

spiegel de, ook et (Wol); -s; -tien ['spi:g], in bet. 2 ook wel 'spig] (Bu) 1. spiegel (waarin men het spiegelbeeld ziet) *Ik gao even veur de spiegel staon, dan kan 'k beter zien a'k de strik wel goed veur hebbe* (Nbk), *in de spiegel kieken* (lett.), *Toe, wees niet zo nuffig, stao niet altied zo veur de spiegel te dri'jen* (Obk), *Mit onweer of mit een starfgeval hongen ze een schölk veur de spiegel* (Nbk), *As d'r een liek in huus was kwammen de blienen dichte en de spiegel wodde ok ommedri'jd* (Diz), *een spiegel aachter een pietereulielaampien* d.i. achter een blaker (El), zo ook *Et spiegel zit aachter et laampien* (Wol), *glimmen as een spiegel* (Nbk), *blinken as...* (Dhau, Dho, Spa, Ste) 2. staart met witte omgeving van een ree, hert (verspr.) *Hi'j gong d'r vandeur, hi'j leut de spiegel zien* (Obk) 3. uitwendig geslachtsdeel van een ooi (Ld) 4. paneel in het deksel van een kist (Db) *Et hooft van een dekenkiste zit soms een spiegel in* (Db)

spiegelen zw. ww.; onoverg., wederk.; spiegelde, het spiegeld ['spi:g]n, ook wel spig]n (Bu, Obk, elders spor.) 1. (onoverg., ook wederk.) een spiegelbeeld veroorzaken (Np, ba) *Doe stonnen de dotters nog geel en groot te spiegelen an 't raantien van de sloot* (ba), *De bomen spiegelen in et waeter* (Np), *Ik heb et zo poetst, dat ie kun je d'r in spiegelen* (Nbk) 2. licht terugkaatsen *Et locht spiegelt me in de ogen* (Ow) 3. (wederk.) zich met een ander vergelijken, een ander of dat wat een ander doet als het uitstekende voorbeeld nemen, in je spiegelen an: *Ze staot d'r altied zo netties op, daor kun de meersten heur wel an spiegelen* (Dho, Nw, Dfo), *Daor kuj' je an spiegelen!* daar kun je een voorbeeld aan nemen! (Spa, El), *Ie moe'n je niet spiegelen an een aander, want dat pakt wel es verkeerd uut* (Obk), *Daor moej' je niet te vule an spiegelen* verkijk je er niet op (Ste) * *As i'j je an een aander spiegelen, dan spiegel i'j jow zaachte* wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht

(Ow)

spiegelglad (Nbk, Np, Nw) [spi:g]lat; aks. wisselt] - spiegelglad

spiegelglas (b) ['sp...] - spiegelglas: glas van een spiegel

spiegelklaampe (Obk) ['sp...] - spiegelklamp, vgl. *De spiegelklaampe is een smalle klaampe in de lengterichting van de deure tussen de dwasklaampen* (Obk)

spiegellaampe (Obk, Ow, Sz, Wol) ['sp...] - spiegellamp *Een spiegellampe daor zit een blaker achter* (Sz)

spiegelschrift (spor.) ['sp...] - spiegelschrift

spiegelzael (l) ['sp...] - spiegelzaal

spiekantig (Bdie, Ste, Sz) bn., bw.; -er, -st [spi'kantəx] 1. slim, listig (Ste) *Hi'j is spiekantig heur, daenk d'r omme* reken maar (Ste), *een spiekantig kereltien* (Ste) 2. nijdig, boos (Bdie, Sz) *Daor was hi'j aorig spiekantig omme* (Bdie), *Die vent is toch wel zo spiekantig* (Sz)

spiekantighied (Nbk, Ste), voor -heid z. -hied de; ...heden [spi'kantaxhit] 1. kwaadheid (Ste) 2. in *wat spiekantigheid vraogen* iets vragen dat de ander eigenlijk niet aangaat (Ste) 3. in *uut spiekantighied wat doen* iets doen om de ander de loef af te steken (Nbk)

spiekbrieften ['sp...] - spiekbriefje

spieke z. *spaeke*

spieken ['spikɛ] - spieken *Ze zitten te spieken!* (Nbk), *Heb ie wel es spiekt? Ikke nooit!* (Nbk)

spieker de; -s; -tien ['spikɛ] 1. spijker, nagel *As kiender zochten we inktappels en maekten daor mit een roestige spieker inkt van* (Obk), *Onder in de zendeboom mos wel es een spiekertien veur 't uutglieden mit 't strieken* (Dfo), *D'r stukt nog een spieker uut* (El), *Dan moet d'r mar een spieker bi'j, ie moe'n die koe mar goed vaastezetten* (Np), *Hi'j kan nog gien spieker recht slaon* is nogal onhandig, vooral: kan zelfs het geringste timmerwerk e.d. niet uitvoeren (Ld), *...in de mure slaon...* id. (Dho), *de spieker op 'e kop slaon* precies zeggen zoals het is, *spiekers mit koppen slaon* effectief handelen, actie ondernemen (Nbk, Np, Ow, Wol), *Ze het een spieker in 't bien* ze moet bevallen (Ol-Nl), *spiekers op leeg waeter zuken* (verspr.), *Ik hebbe spiekers in 't heufd* een

kater (Wol), *Daor kuj' wel een spieker op recht houwen* nl.: zo hard is het (Bu, Ld), met name gezegd van oud, droog brood (Ma), zo ook (van hard hout:) *Et is nog zo geve, ie kun d'r een spieker op recht slaon* (Db, Obk), *'t Is zo kroem as een spieker* (Db, Dhau, Obk), *...as een kromme spieker* (Sz), *zo had as een spieker* erg hard, spijkerhard (verspr. WS): *Die dele is van klaore liem, 't is zo had as een spieker* (Sz), *Oonze N. is een echte dikhuud, zo had as een spieker* bikkelhard (Mun), zo ook *Die staot nargens veur, die is zo had as een spieker* (Bu), *Et zit zo vaaste as een verroeste spieker* (Dhau) 2. (meestal mv.) geld *Die man zit roem in de spiekers* beschikt over veel geld (Ld, Ow), *...goed...* id. (Spa, Np), *...dik...* (Dhau), *Dat is iene mit spiekers, dat kuj' zo wel zien* hij/zij beschikt over veel geld (Pe-Db), zo ook *D'r wodt zegd dat die man wel spiekers het* (Nt, Sz, Ol-Nl), *Daor zitten wel spiekers met koppen ze hebben daar veel geld* (Wol), *Aj' timmeren willen moej' spiekers hebben* moet je over geld beschikken (Dfo), *Dat huus het jow nog wel een mooie spieker kost* heeft je flink geld gekost (Op), *Die jasse het je nog wel wat spiekers kost* heeft je flink geld gekost (Ol-Nl), *Daor zitten wel spiekers (mit koppen) ze hebben daar veel geld* (Wol), *Daor moej' de neudige spiekers veur hebben* daarvoor moet je over de nodige financiële middelen beschikken (Wol), *Et kost een protte spiekers* veel geld (Ow), *Hi'j had nog wel wat spiekers doe hi'j doodging* hij liet nogal wat geld na (El) * (schertsend-gunstig gezegd van het drinken van alcohol:) *Ie kun d'r beter van pissen as van een pakkien spiekers* (Nw, Ste, n)

spiekerbak (Np) de; -ken; -kien ['sp...] 1. bak waarin spijkers, tangen, een hamer, stukjes ijzer enz. in worden bewaard

spiekerbedde (Pe-Db) ['sp...] - spijkerbed *De fakir ligt op een spiekerbedde* (Pe-Db)

spiekerbroek ['sp...] - spijkerbroek

spiekeregge z. *spiekereide*

spiekereide (Db, Obk, Ste) Ook *spieker-egge* (Bdie, Pe-Db, Spa) de; -n; ...gien ['spikr.../...] 1. eg met houten raamwerk en korte metalen pennen *Een spiekereide is mit kotte tanen, hi'j wodde bruukt om*

gröszaod in te eiden en ok wel om aander hiel fien zaod schol mit in te eiden (Obk)

spiekeren ['spikrɛn] - spijkeren, met spijkers vastzetten *Jow moe'n disse boom eerst wat inkepen veurdaj' die plaanke d'r an spiekeren* (Np, Op), *We zullen d'r even een latte op spiekeren* (Spa), *Vroeger spiekerden ze de mollevellen op een plaankien om te dreugen* (Np), *We zullen et mar wat in mekaer spiekeren* (Diz), *De nokke is de ruter waar de vostpannen op spiekerd binnen* (Obk)

spiekerhad bn.; pred. ['spikr'haʔ] 1. zo hard als een spijker *Gewone liem was mit een half ure al spiekerhad* (Ow) 2. bikkelhard, zonder enig gevoel voor een ander *Die vent is spiekerhad* (Op), *Hi'j is ok spiekerhad veur de kop* (Db)

spiekerhaemer (Dfo, Np, Nt, Pe-Db) de; -s; -tien ['spikr...] 1. klauwhamer

spiekerjiek (Nbk) et; -ken; -kien ['sp...] 1. jack van spijkerstof

spiekerkop (Ow) ['sp...] - spijkerkop, kop van een spijker

spiekerjassien (Nbk) et; ...jassies ['spikr...] 1. jack van spijkerstof

spiekerpak (spor.) ['sp...] - spiekerpak

spiekerschölk (verspr. oost.) Ook *spieker-schulk* (Ol-Nl, Spa) - spijkerschort

spiekerschrift (l) ['sp...] - spijkerschrift

spiekerschulk z. *spiekerschölk*

spiekerstof (spor.) ['sp...] - spijkerstof

spiekertrekken (Obk) onbep. w. ['sp...] 1. spijkers uit hout enz. trekken *De bekhaemer daor kuj' mit spiekertrekken* (Obk)

spiekertrekker (Db) de; -s; -tien ['sp...] 1. klauwhamer

spiekervaaste (Dhau, Np, Op, Ow, Ste) [aks. wisselt] - spijkervast, zodanig dat spijkers er goed vast in zitten *Dat is nog goed hooft, dat is nog goed spiekervaaste* (Np), ook: nagelvast *Alles wat spiekervaaste an een huus verbunnen is, is et eigendom van de huusbaos* (Op)

spiekervet (Db, Ste) ['sp...] - moddervet (Db), ook: erg mager (Dfo, Ste) *Et varken is spiekervet* (Ste, Dfo)

spiekerzaege (Mun) de; -n; ...zaegien ['sp...] 1. fopmiddel, nl. gefingeerd type zaag voor het halen waarvan men kinderen of onnozele personen op pad stuurde, bij wijze van grap

spiele de; -n; -gien ['spilə] 1. vertikaal

spielen - spierig

geplaatste dunne staaf, stok, trapspijl, stoelspijl e.d. (waarvoor soms all. *spille* wordt gebruikt, z. ook aldaar, bet. 2) *Een schaarmmannegien ston op een spiele* (Obk), *een spiele in een stoel* (Ow), *D'r meugen wel es ni'je spieren in die stoel zet wodden* (Ol-Nl), *de spieren van 't loophekke* (Db), *Ik zette de spieren in 't viel de spaken* (Np), *de spielegies van een raem raamroeden* (Ste) 2. spijl in een bijenkorf (Dfo, Obk, Ow) *Bi'jekörven heuren spieren in* (Dfo)

spielen (Obk, b: lm) zw. ww.; overg.; spiede, het spield ['spi:l̥] 1. (inzake een honingkorf) van spijlen voorzien *de ni'je körf spieren* (Obk)

spien (Ow) et [spin] 1. buitenste deel van eikestammen (dat snel vergaat, i.t.t. tot korrel, d.i. de kern) *In de oorlog 1914-1918 was et slim krap mit de branige, doe weren stobben roofgoed. De korrel was et beste, et spien an de buterkaante was niet veule weerd* (Ow)

spierende (bet. 1: Bdie, Diz en verspr. oost., p, b: ln) Ook *spiene* (Dfo, Nbk, Np, Obk, b, p, b: lm), *spinde* (Spa) de; -n; -gien (Nbk), spientien (Nbk) ['spinda/'spinə/'spində] 1. spinde, provisiekast, broodkast, ook: kast om het servies in te bewaren *De spiene was een hoekkaaste waor eten in zet wodde* (Np), *Een spierende zat in de hoek* (Nbk), *De spiene wodde bruukt veur et daegelikse diggelgoed, et stopkölfien, de ni'jdeuze, wat bosschopen* (Dfo), *De moezen liggen d'r dood veur de spierende* ze zijn daar erg arm (Dfo, Op, Ow, Ste, b: lm, s: Obk) 2. rookhok in verbinding met een rookkanaal (Dfo), hetz. als *wieme, rookhokke*

spiene z. *spierende, speune, spient*

spient (Obk, Ol-Nl, b: ln, p, bet. 2: Nbk) Ook *spiene* (Op), *spint* (bet. 2: Nbk) et [spint/'spinə/spint] 1. bep. inhoud- en oppervlaktemaat: spint (Nbk, Obk, p) 2. hout van de stam anders dan het kernhout (Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, b: ln) *Et binnenste, de korrel is et beste van 't hooft, et spient is minder kwaliteit* (Ol-Nl, Obk), *Et spint dat kan vergaon, daor kan vreteri'je in zitten; et binnenste is et pít, dat is hiel had* (Nbk), *Et hooft van de takken daor haelden ze de spiene of en et binnenste wodde bruukt, dat was klaore korrel* (Op)

spier I Ook *spiere* (bet. 2: verspr.) de; -en; -tien ['spi:ər/'spi:ərə] 1. halm, gras-spriet *een spiertien grus* grasspriet (Spa, Ste), *Et laand is nog zo kael, d'r staot nog gien spier (op)* (Ow, Spa, Ol-Nl), *D'r staot gien spier meer op geen sprietje meer* (Obk), *D'r komt wel wat op, mar et bin mar spierties* (Sz), *D'r gruut gien spier* (Ma), *Hi'j trok him d'r gien spier van an* hij trok er zich niets van aan (Ma, Ow, Ld), *Et kan me gien spier schelen* niets (Dho, Np, Nw, Obk, Ow, Wol), *D'r was gien spier an* het was absoluut niet boeiend, leuk, interessant (Dhau), *Ik geleuf daor gien spier van niets* (El, Ld), *Dat kan de maensken gien spier meer schelen* id. (Db, Ste, Ow) 2. spier (in een menselijk of dierlijk lichaam) *Hi'j het piene in de spieren* (Nbk), *Hi'j vertrok gien spiere doe ze hum sleugen* bleef onaangedaan (El), zo ook *Hi'j vertrok d'r gien spiere van* (Bdie), *...spier van* (Ol-Nl) en *Hi'j verdri'jde him d'r gien spier omme* (Ste, Db) 3. zeer mager iemand (Nw) *een maegere spiere* (Nw)

spier II Ook *speer* (Bdie, Sz) et [spi:ər/spi:ər] 1. in *in et spier* druk aan het werk, druk bezig (met lichamelijke arbeid): *Hi'j is altied in 't spier* (Diz, Ld, Ma, Nbk, Wol), zo ook *Hi'j is altied in speer* (Sz), *...in 't speer* (Bdie), *J. en boer F. gongen in et spier veur et joodse gezin* (vo), *Hi'j het/is de hele dag in 't spier west* (Wol, Nbk)

spier III (Ld, Spa) bw. 1. in hoge mate wit *Die vrouw loopt spier in 't wit spierwit* gekleed (Ld, Spa)

spierballe ['sp...] - spierbal *Laot je spierballen mar es zien* lett.: nl. door z'n arm te spannen (Nbk), *Hej' ok spierballen?* (Nbk)

spierbeweging (spor.) ['sp...] - spierbeweging

spiere z. *spier* I

spierestelsel (l) ['spi:ərə...] - spierenstelsel **spierig** (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['spi:ərəx] 1. (van gewassen) spierig, dun en slap, armetierig met lange uiteinden, slier-ten *As een plaante te hadde grujt, wodt die spierig* (Ste), *De klaoverties bi'j mi'j in huus bin spierig* (Ste), *een spierig gewas* een slecht gewas (Dfo, Ow), *Et zaod staot d'r slim spierig bi'j* (Db), *Et grus staot zo*

spierig, et moet d'r mar of mi'jd wodden (Pe-Dbl), *Et gruslaand kan d'r spierig bij staon* (Nt) **2.** (van personen) dun en slap gebouwd (Bdie, Obk, j) *Wat is hi'j dunne en spierig* (j)

spiering de; -s, -en; spierinkien ['spi:ərɪŋ] **1.** (*spierling* lijkt gebruikelijker, z. ook aldaar) bep. kleine vis: spiering *le moe'n wel es een spierinkien uitgooien om een kabeljauw te vangen* iets van weinig waarde inzetten, weggeven om iets groots, moois, belangrijks te verkrijgen (v), (bij vergelijking:) *N. zag now ok wel dat et spierinkien van doe uutgruuid was tot een gezond jong vrommes* klein, tener meisje (vo)

spierkracht ['sp...] - spierkracht *D'r is nogal wat spierkracht veur neudig om dat te tillen* (Nbk)

spierkramp (spor.) ['sp...] - spierkramp **spierlik** (verspr.) bw. ['spi:ərɫɔk] **1.** geheel en al, in de verb. *spierlike naekend: Die man leup spierlike naekend om huus* (Np, Nbk, Wol), ook *Die kerel lopt spierlik naekend om huus* (Np)

spierling de; -en; ...linkien ['spi:ərɪŋ] **1.** spiering, spierling (z. ook *spiering*) *een spierlinkien uitgooien om een kabeljauw te vangen* iets van weinig waarde inzetten, weggeven om iets groots, moois, belangrijks te verkrijgen (Nw), zo ook *Een heleboel meensken gooien een spierlinkien uut om een snoek te vangen* (Op) **2.** dun, mager, tener iemand of dier *Dat was toch zoe'n spierling!* (Obk, Ow, Bu), *een mae-gere spierling* mager mannetje (verspr.), zo ook *Dat is (ok) een spierlinkien!* (Ma, Nw), *Wat is dat een spierling van een mannegien!* (Pe-Dbl), *Wat een spierling is dat, die het gien vet om de ribben* (Dhau), *Hi'j vul haost van de botten zoe'n spierling was et!* (Db) * *Een spierling en een spicht, dat is wel een mooi gezicht* twee magere mensen bij elkaar lijkt wel mooi (Obk)

spierloze (Nbk) de; -n ['spi:ə(r)lo:əzə] **1.** door ziekte aangetaste haas

spiernaekend (verspr.) Ook **spiernaekt** (Bdie, Ow, Pe-Dbl), **spiernakend** (WH) [spi:ərne:kɪt/.ne:kt/.na:kɪt; aksent wisselt] - spiernaekt *D'r struunde daor iene spiernaekend omme!* (Np), *Die is werempel spiernakend* (Spa)

spiernaekt z. *spiernaekend*

spiernakend z. *spiernaekend*

spieroefening (l) ['sp...] - spieroefening

spierpiene ['sp...] - spierpijn

spierstok (verspr.) ['spi:ərstɔk] - spierstok *As een varken schone was, stakken ze de spierstok achter de hakken langes en dan wodde de spierstok vaastemaekt an de ledder; dan zetten ze de ledder in de hoogte en de boel wodde eupensneden* (Np), *De slaachte koe was zo zwaor dat de spierstok breuk* (Db)

spierwit [spi:ərwit; aks. wisselt] - spierwit *een spierwit laeken* (Bu), *spierwit haor* (Nbk), *Hi'j wodde niet goed, hi'j wodde spierwit* (Bu), *N. zag spierwit toe* (Np)

spies (verspr.) de; spiezen ['spis] **1.** spies: ijzeren stang met punt, ook als wapen *Een spies zit in een iezeren hekke* (Wol), *Een hujroe is een iezeren spies* (Ld) **2.** ijzeren staafje waaraan men vlees enz. prikt bij barbecuen (Obk) *reusteren an een staolen spies* (Obk) **3.** spijs, voeding, voedsel (Spa), in * *Verandering van spies doet eten* (Spa)

spieskaaste (Np, Op, Sz) ['spis...] - provisiekast *De moezen liggen d'r dood veur de spieskaaste ze zijn erg arm* (Np)

spieskorf z. *lokkorf*

spiet de [spit] **1.** gevoel van spijt *d'r spiet van hebben: Ik heb d'r nog spiet van, da'k him pattietoeren zo bedreugen hebbe* (b), *Daor hadden ze eerst ok gien spiet van* (bl), *spiet kriegien: Hi'j het zeker spiet kriegien, hi'j dot weer zo aorig* (Nbk), *Ie kriegien vast gien spiet* het zal je vast niet tegenvallen (Nbk), *Daor krieg' spiet van je zult er spijt van krijgen dat je dat gedaan hebt, dat zal je gaan berouwen, vaak ook: en doe het daarom maar niet, keer op je schreden terug* (Nbk), *I'J zullen d'r spiet van hebben daj'* (...) je zult het gaan betreuren (p)

spieten st. ww.; onoverg.; het speten ['spi:tɪŋ] **1.** spijten *Et spiet me arg* (Ol-Nl), *...wel slim* (j), *Et speet him allemachtig* (Nbk), *Dat zal mi'j ommaek spieten* dat zou ik erg jammer vinden (b), *Wat speet et him dat hi'j daor langes gaon was* (j), *Et speet me om die aarme bode* ik had medelijden met (b), *Et spiet mi'j eers dat ik dat now belieden moet* ik vind het overigens wel jammer (...) (b), *'t Was krek as speet et heur dat et jonge maegien weer volgong*

spietig - spille

(j), *Et spiet me veur jow, mar ik moet je een bekeuring geven sorry, maar (...)* (b), *Dat spiet me wel een schelling* dat spijt me nogal (b), zo ook *Dat et mar een grappien was, spiet mi'j now wel een kwattien* (b)

spietig Ook **spiedig** (p: bet. 2) bn.; -er, -st ['spitəx/...dəx] 1. betreurenswaardig, jammer *Da's now spietig daj' niet even kunnen* (Nbk), *Dat is wel spietig veur die meensken* (Nw), *Ik vien et spietig, dat ik dat zegd heb* (Wol), *Spietig dat et vandage niet deurgaon kon* (Spa) 2. boos, geprikkeld, afgunstig (p, b: lm) *Daor moej' now niet spietig omme wodden* (p) 3. aantrekkelijk, mooi (Nbk, Obk, Ow, b) *een spietig maegien* een aantrekkelijk, aardig, mooi meisje (Nbk, Obk, Ow), *een spietig beursien* een leuk, mooi beursje (b)

spiets (spor.) de; -en; -ien ['spits] 1. speech *Hi'j zol een hele spiets houwen, mar hi'j bleef d'r midden in stikken, dat hi'j is raar ofgaon* (Sz)

spietsen (s: oost.) onbep. w. ['spitsə] 1. een speech afsteken *Hi'j wol zeker spietsen* een speech afsteken (s: oost.)

spietser (Bu) de; -s; -tien ['spitsr] 1. jonge reebok met twee scherpe punten i.p.v. een zich normaal ontwikkelend gewei

spijbelen ['spejbn] - spijbelen

spijs (Bu, Db, Nbk, Obk, Ol-Nl) de ['spejs] 1. banket- of amandelspijs *Daor zit spijs in* (Bu, Nbk), *spijs in gevulde koeken* (Ol-Nl)

spijsvertering (spor.) ['sp...] - spijsvertering

spikkel de; -s; -tien ['spikl] 1. spikkel, stipje, ook: klein vlekje *In die grieze stof zit hier en daor een klein spikkeltien rood* (Ma, Ld, Obk), *D'r zit een klein spikkeltien in 't behang* het behang heeft een motief van kleine spikkeltjes (Ow, El), zo ook *spikkelties in de jurk* (Nw) en *D'r zitten spikkels in die stof* (Bu), *D'r zitten allemaole spikkelties op 'e ruten deur stienties* (Obk), *D'r zitten allemaole spikkelties op 't glas* (Np), *Die het een spikkeltien op 'e jurk* klein vlekje (Nw), *Die het allemaol spikkels op et gezicht van de varve* (Nw), *Dat het hi'j niet goed schone-maekt, d'r zitten allemaol spikkelties op* (Pe-Db)

spikkeld z. *gespikkeld*

spikkelen (Obk, Op, Ow, Sz) zw. ww.;

onoverg., vooral onpers.; spikkelde, het spikkeld ['spukln] 1. met fijne druppels regenen *Et begint te regenen, kreek mar, et spikkelt op 'e ruten* (Spa), *Et regent niet en et motregent niet, et spikkelt wat* (Ow)

spikkelig (Db, Dho) bn.; -er, -st ['spikləx] 1. spikkelig, met veel spikkels *Die koe is zo spikkelig, daor kuj' gien schets van maeken* (Db), *Dat spiegeltien is zo spikkelig* (Dho)

spikkelkeze (Dhau, Ld) Ook **spikkeltieskeze** (Bdie, Spa) ['spiklkt:zə/'spikltis...] - komijnekaas *Spikkeltieskeze is lekker op brood* (Spa)

spikkelkop (Ol-Nl, Ow, Pe-Db, Sz) de; -pen; -pien ['spiklkop] 1. gespikkelde kop van dier of mens, vaak: raar gespikkelde kop van een koe (Ow)

spikkeltieskeze z. *spikkelkeze*

spikkien (verspr.) et; spikkies ['spikin] 1. spikkel, stip: ook door beschading, vuil *Op et glas zitten allemaol spikkies* (Nw), *D'r zitten spikkies tegen et raem* (El), *Dat koppien is niet goed schone, d'r zitten nog spikkies op* (Op), *Aj' zoe'n spikkien in 't brilleglassien hebben, is mar lastig* (Ld), *D'r zit een spikkien in 't glas* (Dhau), *D'r zitten spikkies op 'e ruten* (Db)

spiksplinternaekend (Dfo, Nbk) bn., bw. [spiksplintnə:kɛt; aks. wisselt] 1. geheel naakt *N. leup spiksplinternaekend over de weg* (Dfo)

spiksplinterni'j [spiksplintntɛj, ...ook ...ej, z. ni'j; aks. wisselt] - spiksplinternieuw, fonkelnieuw *een spiksplinterni'je auto* (Nbk), *Die fiets is nog spiksplinterni'j* (Nbk)

spil z. *spille*

spilfiguur (l) ['sp...] - spilfiguur

spilfunctie (spor.) ['sp...] - spilfunctie

spilgat z. *spillegat*

spille Ook **spil** (spor., verspr. in bet. 6) de; -n; -gien ['spulə/...] 1. dunne, ijzeren staaf (Dfo) *'t Spek wodde vroeger mit spekhaken an de spillen in de schostien hongen* (Dfo) 2. stoelspijl *de spille van een stoel* (Bu, Dhau, Ld, Nbk, Nw, Ow, Ste) *de spillen in de stoel* (Ste), *D'r is een spille uut de stoel* (Nw) 3. spijl in een spinnewiel (Np) 4. (vaak verkl., gezegd door kinderen onderling) erg dun, mager iemand (Bu) 5. as e.d. waar iets om draait *Alles dat dri'jen moet dri'jt om zien spille of asse* (Obk), *De*

asse is de spille waor de wielen omme dri'jen (Dho, El, Nw, Obk, Ld), *De spille van de meule mos vernijd wodden* (Obk), *een spille van een rattien van een gelosie* (Ow) 6. centrale of dominante persoon *Dat is ok de spil daor alles omme dri'jt* (Nw), *De man was vroeger de spil waor et omme dri'jde* (Ld, Spa), *Een kwaod wief is een spille waor alles omme dri'jt* (Ste)

spillebeen z. *spillebien*

spillebien Ook *spillebeen* (Sz) de; -en; -tien ['spilə.../...] 1. dun, mager been *Kiender van zoe'n jaor of 13, 14 hebben vaak van die spillebienen* (Nbk, Spa) 2. erg mager, dun iemand, iemand met dunne benen *Dat wiefien is een spillebien* (Ld), *een spillebien van een jonge* (Dhau)

spillegat (verspr. OS, Np, Op, Np) Ook *spilgat* (El), *spiegat* (Bdie) et; ...ten; -tien ['spilə.../.../spigat] 1. gat waarin een spil, as draait, met name waarop een hek draait: *Et spillegat zit in de boom van de hekke waor as hi'jt op dri'jt* (Dfo), *Et hekke dri'jt in 't spillegat* (Np)

spilleg (Bu, Dho, Obk) bn.; -er, -st ['spiləx] 1. (van mensen, dieren, planten) dun, mager *Now, dat boompien is ok een spilleg dinkien!* (Bu)

spilpesisie (l) ['sp...] - spilpositie

spinaosie z. *spinazie*

spinaovend (Bu, Ow) de; ...aovens, -en ['spɪn...] 1. avond waarop meisjes met elkaar moesten oppassen in het huis van één van hen (er kwam vaak jongens op af, zodat een *vri'jhusien* kon ontstaan, z. ook aldaar, z. ook *spinmaol*) *Een peer meiden pasten op en dan gongen de jongen d'r henne, want die meiden hadden spinaovend* (Bu) 2. een vrije avond (Wol)

spinazie (verspr.) Ook *spinaosie* (Bu) [spi'nɑ:si, ...zi/spi'nɔ:əsi] 1. spinazie (de bekende groente)

spinazie-akademie (spor.) [spi'n...] - spinazieacademie

spinaziebedde (Nbk) [...'n...] - spinaziebed

spinazieplaante (l) [...'n...] - spinazieplant

spinaziesoep (spor.) [...'n...] - spinaziesoep

spinaziezaad (spor.) [...'n...] - spinaziezaad

spinde z. *spinde*

spinder Ook *spinner* (spor.) de; -s; -tien ['spɪndɪ/'spɪndɪ] 1. iemand die spint (nl.

garen)

spinet (l) [spi'net] - spinet

spinmaol et ['spɪmɔ:əl] 1. gezellige samenkomst van vriendinnen (vaak met vrienden), nl. wanneer de ouders van één van de meisjes naar elders waren (de meisjes pasten op, en vaak kwamen de jongens uit de buurt er op zeker moment bij) *As de oolde luden vroeger vot waeren, kwammen de jongeluden daor bi'j mekaere en dan was et spinmaol* (Op), *...dan hul de jeugd spinmaol* (Np), *As we vroeger oppassen mossen, hadden we spinmaol* (El), *De oolde luden bin vot, ze hebben daor spinmaol* (Dho), *Maegies die mit mekeer oppassen, hebben spinmaol* (Nw), *As de boer en de vrouw aovens weg waren, kwamen de meiden en knechten op spinmaol* (Sz), *Mit spinmaol kwammen eerst de maegies bi'j mekeer, laeter kwammen de jongen ok, en dan atten ze nog mit mekeer waarme eerpels en zo* (Bu), *Vroeger mit spinmaol legden de jongen wel es stiekem hiel fien geknipt haor op 'e raand van de w.c.; as de maegies daor henne gongen, zaggen ze dat niet; mar as ze de broek dan weer optrokken hadden, en weer in huus bi'j de ere maegies kwammen, begon et wel te jokken, en dat was vanzels op 'dat plak' wel vervelend* (Bu)

spinne de; -n; -gien ['spɪnə] 1. bekend dier: spin *Vroeger moch ie morgens gien spinne doodmaeken, dat brocht ongelok d.i. volgens het volksgeloof* (Np), *'t Is bi'j de wilde spinnen of het gaat veel te ver, zo kan het beslist niet* (Nbk), *Et was mar gekhied, mar hi'j was zo kwaod as een spinne spinnijdig* (Spa, Dhau), *zo lelk as een spinne id.* (verspr. OS), *Hi'j wodde zo niedig as een spinne id.* (Db, Dfo, Np) 2. spinbinder (Bu, Nbk) 3. spinvormig rekje (Nw) *Vroeger haj' een spinne boven de kachel om wasgoed op te hangen en te dreugen; elk van de spielegies (ronde stokkies) was zoe'n 50 cm lang, ie kunnen et hoger en leger hangen* (Nw) * *Een spinne in de morgen brengt kommer en zorgen* (Obk), *...geft kommer en zorgen/Mar een middagspinn' brengt zegening* (Dho), *Een spinnegien in de morgen gef kommer en zorgen* (Mun), *...brengt ni'je zorgen* (Nw), *As de spinne zien webb' op 'e middag maekt, het him de zonne van de*

spinnegien - spinster

nije dag al raekt (n)

spinnegien et; ...gies ['spɪnɛxɪn] **1.** kleine spin **2.** bep. afwerking van plooien, naden: spinnetje (tegen het inscheuren) (Bdie, Bu, Dho, El, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl) *D'r moet even een spinnegien op 'e plooi of 't split van de rok* (El)

spinnekop de; -pen; -pien ['spɪnəkɔp] **1.** kop van een spin **2.** spin (Wol) *D'r zit een dikke spinnekop an de zoolder* (Wol) **3.** kreng van een vrouw (Np) **4.** bes van de hagedoorn (ZW, Dho, Mun, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol, fp) *D'r zitten winters spinnekoppen an de hegedoorn; bij strenge winters blijven ze lange zitten, en as d'r een bonke snijf ligt, haelen de voegels ze d'r of* (Bdie), *In 't naojaor aten we spinnekoppen* (Spa) **5.** hagedoornstruik (fp) **6.** bep. type watermolen: spinnekop (ko) *D'r wodde in de veenpolder ok veend en as de boel weer wat dichtegrujde, kwammen d'r dreugmaekeri'jen mit meulenties zoas spinnekoppen en stattemeulenties* (ko) **7.** naar verhouding grote kop van een standaardwatermolen (Dfo)

spinnekoppebossien (Mun) et; ...bossies ['spɪnəkɔpɛ...] **1.** bosje bestaande uit haagdoorn

spinnen I st. ww.; overg.; het spinnen ['spɪn:] **1.** spinnen (van garen) *gaoren spinnen, As ze driedraods gaoren hebben wollen, dan zetten ze drie klossen wolle op zoe'n ding en dan wodde dat tegen mekeer spinnen; en as ze tweedraods hebben wollen, dan zetten ze twee klossen op mit gaoren; hoe meer klossen as ze ofwunnen, hoe dikker 't gaoren wodde* (bo: Dho), *As de pal overtrokken wodt bij 't spinnewiel, staot et op spinnen* is het gereed om het spinnen te beginnen (Dfo), *D'r is gien goed gaoren mit te spinnen* samenwerken met die persoon is moeilijk, hij ligt vaak dwars (Ste)

spinnen II zw. ww.; onoverg.; spinde, het spind ['spɪn:] **1.** spinnen (door katten) *De katte zit te spinnen, hi'j spint zo lekker* (Bu), *De katte lag zo lekker te spinnen* (Nbk)

spinner z. *spinder*

spinnerag z. *spinrag*

spinneri'je de [spɪnɛr..., z. -i'je] **1.** het spinnen **2.** fabriek, bedrijf waar wordt gesponnen *een spinneri'je bekijken* (Nw)

spinnevoeten (verspr.) Ook *spinvoeten* (Dfo, Dhau, Nw, b) onbep. w. ['spɪnɛfʊtɪ/ 'spɪfʊtɪ] **1.** liggen spartelen, op z'n rug of zij liggen en z'n benen/poten spartelend bewegen (bij een gevecht): *As de eerste op 'e grond ligt te spinnevoeten is de ere wel zo veraldereerd, da'k die wel op 'e huid springen kan* (b), *Hi'j ligt te spinnevoeten van kwaodhied* (Np, Nt, Spa, Ma), *De katte ligt op spinvoeten* gaat bijna dood (Bu, Ma, Ow, b), zo ook *Et piekentien ligt te spinnevoeten* (Ste)

spinneweb (Nbk, Pe-Dbl, Ste) Ook *spinnewebbe* (Op, Ste) et ['spɪnɛ.../...] **1.** spinneweb (lett.) *Ik wil even dat spinneweb d'r weg raegen* (Nbk), *een dikke spinnewebbe* (Ste)

spinnewebbe z. *spinneweb*

spinnewebbedraod (Bu) de; -en; ...draotien ['spɪnɛ...] **1.** draad van een spinneweb **spinnewiel** (verspr.) Ook *spinwiel* (bo: Bu) et; -en; ...wieltien (spor.) ['spɪnɛwɪl/ 'spɪwɪl] **1.** spinnewiel: bekend toestel waarop met name vrouwen sponnen *Pinkstermaendag is een echte uutgangsdag, dan bleef d'r vaeke gien vrouw bij 't spinnewiel* (Op)

spinniedig (Dfo, Nw) [spɪnɪdɛx; aks. wisselt] - spinnijdig

spinrag (verspr.) Ook *spinnerag* (verspr. WS, Obk) et; spinneraegen (Bu, Obk); ...raggien (spor.) ['spɪrɛx/ 'spɪnɛrɛx] **1.** spinrag *spinrag raegen* wegragen (Bu, Nbk), *De spinneraegen hongen an de zoolder* (Obk), (verz.) *Et is allemaal spinrag op 'e dele* (Nbk), *Ie laoten ok gien spinrag veur de bedsdeurties gruien, ie bin d'r mar op 'e tied bij' gezegd tegen iemand die vroeg bij de pinken is* (b), *Hi'j het spinrag in et heufd* kan het niet goed verwerken (Np, Pe-Dbl, b: ln)

spinragdraod I (Dfo) de; -en; ...draotien ['spɪrɛx...] **1.** draad die (mede) een spinrag vormt

spinragdraod II (Dfo) et ['spɪnɛ...] **1.** (verz.) draad waaruit spinrag bestaat

spinragraegen (Nbk) Ook *spinragragen* (Sz) onbep. w. en het spinragraegd ['spɪrɛx rɛ:ɡɪ/...] **1.** ragen van spinrag *Ik bin vanmorgen nog mit de bessem om huus henne west te spinragragen* (Sz)

spinragragen z. *spinragraegen*

spinster (Dfo, Nbk) de; -s; -tien ['spɪnstɪr]

1. vrouw die garen spint

spint z. *spient*

spinvoeten z. *spinnevoeten*

spinwiel z. *spinnewiel*

spinwol (verspr.) ['sp...] - spinwol *een (beste) plokke spinwol* (Bdie, Nt)

spion de; -nen; -negien [spi'jon] 1. spion

spionage (spor.) [...'n...] -spionage

spionagedienst (l) [spi'jo'n...] - spionage-dienst

spionagefilm (l) [...'n...] - spionagefilm

spioneren (l) [spi'jo'n:ərn] - spioneren

spiraol (l, vo) [spi'ro:əl] - spiraal: krullijn, ook: voorwerp van die vorm *Wij zitten in een spiraol naor beneden en hoe kommen wij daor weer uut!* in een steeds verder gaande, neerwaartse ontwikkeling (vo)

spirea (spor.) [spi'r:ja] - spirea (bep. sierstruik)

spiritisme (l) [spiri'tismə] - spiritisme

spiritus de ['sp...] 1. spiritus (bep. stof)

spiritusbraander (spor.) ['sp...] - spiritus-brander

spiritusvlamme (l) ['sp...] - spiritusvlam

spit I et, ook de (bet. 2: Nw); -ten; -tien [spit] 1. braadspit *de rollade an 't spit in de ovend doen* (Sz), *een kiepe an et spit braoden* (Nbk, Obk), *kiepe an 't spit* (Ma), *Et varken hangt boven et vuur an et spit* (Wol) 2. stok waaraan vlees, spek enz. in de *wieme* hing (vaak van berkenhout of ander hout dat geen geur afgaf) *et spit tussen de balken mit wost en spek* (Ow), *wost an et spit* (Obk, Op, Ste), *een spit mit wosten* (Sz), *een bigge an 't spit hebben* (Np), *De schinke hangt an et spit in et rookhokke* (Ste), *et vleis an de spit stikken* (Nw), *de schinke an 't spit hangen* (Dhau) 3. hangijzer boven het vuur (ketting met haak) (Op) 4. haarspit (Pe-Dbl, Spa, Ste) *de zende haren op 't spit* (Spa), *An de onderkaante zat een dwasstokkien, veerder kon et spit de grond niet in* (Ste) 5. bep. aandoening die men in z'n rug voelt: spit, vooral in de verb. *spit in de rogge (hebben)*

spit II Ook **spitte** (Nbk, Np, Ow: bet. 2-4) de, ook wel et; -ten; -tien [spit/spitə] 1. steek met een spade *een spit in de grond doen* (Nbk) 2. diepte van een spasteek *Ie moe'n de tuun niet veerder ommespitten as een spit diepe, dan hej' de mooiste bouwvore* (Ol-Nl, Ld), *Dit moet een spit*

diepe omme (Wol), *Maek de vore mar een flink spit diepe* (Op), *'t Zit een spit diepe* (Spa), *Zo warkte hij de hieltied een spit dikke op de bak toe om dan weer op de buterkaante opnij te beginnen* (Np) 3. laag met de diepte/hoopte van één spasteek *Darg is de onderste spit van vene* (Spa), *Mit diepspitten spit ie de tweede op de eerste spit grond* (Sun-Ot), *De bovenste spitten moe'n d'r eerst of veurdaj' an et vene toe binnen (ofbonken), dat hiete zetgrond* (Ste), *De spitter mos een scheppe mit een lange staele hebben, omreden hij de spitten vene van onder waeter ophaelen mos* (Np), *De spitter begon te spitten an de buterkaante van et trek, zo wodde de stroke grond die ofbonkt was, nuumd; de bovenste spitte kon hij zien, mar de onderste twie of drie spitten mos hij dan op gevulde onder waeter uutspitten* (Np), *Aj' an 't greven binnen, het hij' d'r al een paer spit uut zo snel nl. kan hij graven* (Ste), *een spit turf* (Ste), *...kuil* (Ma), *een spit mest in de stal met de dikte, hoogte van* (Nt), zo ook *een spitte dong* (Ow) en *drie spit dong in de potstal* (Ow), *D'r zit wel twee spit in* (Spa) 4. hoeveelheid grond, mest e.d. die men met één spasteek graaft, schept *Doe even een spit dong om de rebarberpolle* (Nbk, Np), *In dezelve tied mos de minger de spitten stokkend trappen in de bak; hij dee dat mit de hakke van de leerze en dat was zwaor wark* (Np) 5. gespitte turf uit de bovenste laag (van slechte kwaliteit), hetz. als *zode* (Sz, b: ln) *Spitten die wodden hier in de oorlog steuken; dat was veengrond, mar et wodde mit de haand bewerkt* (Sz) 6. gespit greppeltje voor een tuin langs (of voor een deel daarvan) (Nbk) *Doe even een spit(tien) veur de tuun langes* (Nbk)

spitbatse (Np) de; -n ['spidbatsə] 1. soort panschop gebruikt voor het spitten *Vroeger hawwe batsen en spitbatsen, een spitbatse wodde de tuun mit ommespit* (Np)

spitbonke (El) de; -n; ...bonkien ['spid bonkə] 1. gespitte hoop zand om de scheiding tussen percelen te markeren *De spitbonke was vroeger de scheiding van twie stokken laand* (El)

spithutte (bo: Bu) de; -n; ...huttien ['spithatə] 1. plaggenhut, hut gebouwd van gespitte heideplaggen, zoden

spitkeet - spleute

spitkeet (Nbk, Nt, Ol-Nl) de; ...keten; ...ketien ['spitkɛ:t] 1. hut van *spitten*, van gespitte heideplaggen, zoden

spits I Ook *spitse* (bet. 1, 2: WH) ['spits (ə)] 1. torenspits *De spits van de karke is d'r of wijd* (Nw), *de spits van de toren* (Db, Obk, Ste) 2. mondstuk van een pijp *Brak ik me daor de spits van de piepe* (Ol-Nl) 3. spitspeler 4. spitsuur (spor.) *in de spits zitten* (spor.)

spits II bn., bw.; -er [spits] 1. in een punt uitlopend *die hond, mit zien mooie, spitse snutien* (Dho, b), *een spits koppien* een spits hoofdje (Ma), *Et dak lopt wat spits toe* (Nbk), *De karketoren lopt spits toe* (Ld), *een spits torentien* (Bu), *zo spits as een toren* (Bu, Db), *...as et puntien van de toren* (Ld), *zo spits as een hujroede* (Ow), *...as een mes* (Obk) 2. bleek, schraal (in het gelaat) (Nbk) *Hi'j is wat spits om de neuze* (Nbk) 3. scherpzinnig *een spitse opmerking* (Spa), *een spits antwoord* (Op, Ste), *N. kan et spits opzeggen* (Dhau)

spitsboege (spor.) ['spidzbo:gə] - spitsboog
spitschoffel (Db, Dhau, El, Op, Pe-Dbl, Sz) de; -s; -tien ['spitskɔf] 1. in een punt toelopende spade *De spitschoffel is van veuren spits, hi'j gaot gemakkelik de grond in* (Pe-Dbl), *De spitschoffel wodde vroeger bruukt om plaggen te stikken* (Dhau), *Een spitschoffel kuj' mit schoffellen en ok wel spitten, hi'j zat wel schuin an de stok* (Sz), *Mit een spitschoffel wodde et zaand van de kuilbulte haeld* (Db)

spitschoppe (El, Np, Spa) de; -n ['spitskɔpə] 1. bep. schop waarmee men het veen afstak (met langwerpige blad)

spitse z. *spits*

spitsen ['spitsn] - spitsen, in *de oren spitsen* (lett. en fig.)

spitshied Voor -heid z. -hied ['spitshit] - spitsheid: het puntig zijn (lett.), ook fig.: scherpzinnigheid

spitskool (verspr.) ['spitsko:l] - spitskool

spitsmoes (Nbk, Ste) ['sp...] - spitsmuis

spitsneusien (Ste) et; ...neusies ['spits nɑ:sin] 1. spitsmuis

spitsure ['spits...] - spitsuur *in de spitsuren, in et spitsure zitten* (Nbk)

spitte z. *spit* II

spittebulte (Ow) de; -n; ...bultien ['spitə baltə] 1. vierkante mesthoop (van gespitte stalmest)

spittegat (Spa) et; -ten ['spitəgat] 1. gat dat ontstaat bij het turfsteken

spitten ['spitn] - spitten: (als) met een spade *De tuun is haost niet te spitten, de grond is knoerhad* (Sz), *We hoeven niet zovule tuun meer te spitten, et is te overzien* (Nw), *Mit diepspitten spit ie de tweede op de eerste spit grond* (Sun-Ot), *Vroeger spitten we op 'e potstal de mest uut de stal* (Ste), (bij vergelijking:) *Aj' hiele dikke snet hebben, dan kuj' et wel spitten* (Ste)

spitter ['spitɪ] - spitter, iemand die spitwerk verricht *Iedere turfmaecker hadde twie tot drie span baggelmannen; zoe'n span beston uut een spitter en een menger* (Op, Np)

spitterommel (Ld) de ['spitə...] 1. grond, resten van planten enz. van de bovenste laag van het veen *onversneden vene, onvermengd mit spitterommel* (Ld)

spittersschoppe (verspr.) de; -n ['spitɪ skɔpə] 1. schop om mee te spitten *Een spittersschoppe stiet beheurlik recht an de stok* (Ld), *Veur turf hej' appatte spittersschoppen, dat bin schoppen mit een hele lange stael, daor spitten ze wel drie meter diepe mit, en daor haelen ze nog percies iene spit mit naor boven* (Ste), zo ook *Een spittersschoppien in de veenderije was heel lange* (Nt), *een spittersschoppe om turf te stikken, van de veenarbeider* (Obk)

spittestikken (Ol-Nl, Spa) onbep. w. ['spitəstikn] 1. steken van spitten in meerdere bet., z. *spit* II *Mit spittestikken vleug de putte wel es vol waeter* (Spa)

spleet Ook *splete* (Ol-Nl, Ste) de; spleten; spletien [splɛ:t(ə)] 1. door splijten ontstane opening, opening die het gevolg zou kunnen zijn van splijten *D'r zit een spleet in die plaante* (Np), *Wat een splete in de schutting!* (Ol-Nl), *een spleet in de oolde schure* (Dfo, Bdie) 2. smalle opening, kier, reet *Hi'j had een grote spleet in de broek* (Ol-Nl), *een splete in de jasse* (Ste)

spleetoge (spor.) ['sp...] - spleetog

splete z. *spleet*

spleute (Pe-Dbl, Op en oost.) de; -n; spleutien ['splɛ:tə] 1. lang, gespleten stuk stengel van de braamstruik, gebruikt om het ineengedraaide stro of cvt. bentgras bijeen te houden waarvan een bijenkorf of -kast wordt opgebouwd, soms ook ge-

maakt van rotan of pitriet; ook: die (niet gespleten) stengel zelf, bedoeld om op de aangegeven wijze te gebruiken *Uut iene stengel wo'n vaeks drie spleuten maekt, een bundel d'r van is een bos spleuten; goeie spleuten bin wel drie meter laank* (bs), *Et spalthooltien spalt de brummeltoeke in drie spleuten* (bs), *De spleuten wodden spalten mit een penne van hadhoolt, waor een driehoek in sneden was, en dan wodde et piek d'r of schrabbed* (Obk), *een spleute om een bossien bienen* (Dhau), *Bij de rietvlechtstoelmaakerij'e bruukten ze veur iedere verbiening haost een spleute* (Obk), waarbij *De spleuten kwammen onder de spleuteschaeve* (Nw), *De schalm is et ofsneden deel van de bokken dat in de pote komt; veur de nethied en de ofwarking wodde et diel van de bokken dat tegen de pote zit, omwunnen mit een spleute* (Nw), *As d'r ruimte was kwam d'r om et plak daor de spieker zit ok een spleute (of meer) om de spieker weg te warken* (Nw)

spleutemes (Bdie, Dfo, Dhau, Np) et; -sen; -sien ['splɑ:təməs] 1. splijtmes voor het splijten van *spleuten*, z. *spleute*

spleuten (Dhau) zw.wv.; overg.; spleutte, het spleut ['splɑ:tɪ] 1. doen splijten, splitsen *et touw spleuten* (Dhau)

spleuteschaeve (El, Nw) de; -n; ...schae-fien ['splɑ:tə...] 1. schaaft waarmee men *spleuten* bijschaaft, met name om de pit eruit te halen, z. ook onder *spleute* (El, Nw) *Een spleuteschaeve was een drie-kaante* (El)

spleutestikker (bs: Dfo) Ook *splitpenne* (bs: Dfo), *elke* (bs: Op) de; -s; -tien ['splɑ:təstɪkɪr/'splɪtpənə/'elzə] 1. puntig gereedschap waarin de *spleute* past en met behulp waarvan men deze door de pas aangemaakte bos stro steekt

spleutetrekker (Bdie, Dfo, Dhau, Op) de; -s; -tien ['splɑ:tətrɛkɪ] 1. gereedschap met behulp waarvan men *spleuten* door, om strowindingen trekt (bij het maken van korven e.d.) *Veur et maeken van entekorven wodt de spleutetrekker bruukt* (Op)

spleutezuken (bs: Dfo, El, Ma, Obk, Op, Ow) onbep. w. ['splɑ:tə...] 1. het zoeken van *spleuten*, nl. voor het maken van bijenkorven e.d. (z. ook onder *spleute*) *Wie spleuten hebben moet, gaot te spleute-*

zuken (bs: Obk)

spleuthoolt (Ow) et; -en; -ien ['splɑ:t...] 1. (vaak verkl.) hetz. als *spleutspalter*, z. aldaar *Zoe'n stingel van een brummelpolle waor as ze de spleuten van maeken, wodt in drienen verdielt mit een spleuthooltien* (Ow)

spleutspalter (bs: Obk) de; -s; -tien ['splɑ:tspaltɪ] 1. houtje (van essehout of vlier) met aan de punt scherpe vleugeltjes dat men in de afgesneden braamstengel duwt teneinde deze te splijten, d.w.z. om er *spleuten* van te maken

splieten ['splɪtɪ] - splijten *een hooltien splieten* (Bdie), *De wegen splieten heur daore splitsten zich* (Ste), *Et hoolt begint te splieten* (Obk, Nw)

splietmes (Sz) et; -sen; -sien ['splɪtməs] 1. hetz. als *spleutemes*, z. aldaar

splierterig z. *splinterig*

splietnaegel (Sz) Ook **splietnagel** (Sz) de; -s; -tien ['splɪt...] 1. nagel met een barst of scheur *Een splietnaegel is slim lastig, want ie haken overal achter* (Sz)

splietnagel z. *splietnaegel*

splinter ['splɪntɪ] - splinter *Dr mist een splinter van mien koppien* (Np), *...van et brillleglas* (Bu), *Een splinter onder de nagel doet verhipte zeer* (Spa), *Ik kreeg een splinter onder de naegel, mar dat dot zeer!* (Ste), *een splinter in de haand hebben, ...kriegen* (Nbk), *We haelen de splinters d'r mit de naalde uut* (Wol), (recent ontleend:) *Zo komt Jan Splinter deur de winter* (spor.), *wel de splinter in aandermaans oge zien, mar de balke in eigen oge niet elk gebrek, elk foutje van een ander zien en op hem afgeven, maar z'n eigen fouten niet onderkennen* (Ow)

splinteren ['splɪntɪrɪ] - splinteren, splinters afgeven *Dat hoolt splintert zomar* (Dfo)

splinterliek z. *splinterlik*

splinterlik (Nbk) Ook **splinterliek** (Nbk) bw. ['splɪntɪrɪk/...lik], in de verb. *splinterlike naekend* geheel naakt: *Splinterlike naekend ston hij d'r* (Nbk)

splinteraakt z. *splinteraekend*

splinteraekend (Ma, Np, Obk) Ook **splinteraekt** (Obk, Op, Ow), **splinter-naakt** (Sz) bn., bw. [splɪntɪrɪnɛ:kɪt/...nɛ:kt/...nɑ:kt; aks. wisselt] 1. geheel naakt *Mit dat waarme weer zatten d'r goenend splinteraekend op 't strand* (Obk), *Ze kriegen*

splinternaekt - splitsen

mij niet splinternaekend op 'e weg (Np)

splinternaekt z. *splinternaekend*

splinterni'j [aks. wisselt] - splinternieuw
Die fiets is ja nog splinterni'j (Nbk), *Ja, zee N., en keek zien splinterni'je wiefien mit bewondering an* (vo)

splinterperti'j (spor.) ['sp...] - splinterpartij

splinterspiekertien (Obk) et; ...ties
['splɪntɪʃpi:kɛrtɪn] 1. klein, dun spijkertje
Een splinterspiekertien is makkelijk om een scheurtien in hooft hiel te kriegen (Obk)

splispenne (Diz, Ma, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa) Ook **splipenne** (Dhau, Ld, Nw, Obk, Ow) de; -n; -gien ['splɪspɛnə/'splɪt...]

1. splitbout, luns (meestal gespleten) *Et waegenwiel wodde vaastezet mit een schroeve an de asse en daor kwam een splisse of splispenne veur* (Ma), *Veur de waegenboolten zat altied een splispenne* (Diz), *een splispenne in de asse om te veurkommen dat et wiel d'r of lopt; die kan uutbeugen wodden* (Obk)

splisse de; -n; splissien ['splɪsə] 1. splitbout, splitpen, luns (meestal gespleten; in diverse toepassingen) *Een splisse zit an ien kaant van mekeer; deur et argens in te stoppen kan zoks niet weer losgaon* (Bu), *een splisse in de asse van 't wiel* (Ma), *De splisse is d'r veur weg* (Dho), *Aj' de dissel in de waegen doen, komt d'r een splisse deur* (Dhau), *Et is me al es gebeurd da'k de splissen vergeten hadde, dat doe d'r een voer op zat gong me de waegen in twienen* (El), *Vroeger zatten d'r leuzen veur de wielen, dan konnen die niet van de waegen lopen; laeter haj' de iezeren splisse daor veur in 't plak* (Op), *De splisse zit veur et wiel bij' oolde waegens mit hoolten wielen, dat de wielen d'r niet of leupen* (ok 'leuze') (Ste), *een iezeren splisse* ijzeren splitpen (Ste), *de splisse onder in de zende nagel onder in de boom van de zeis* (Db), *Een striekiezerboolte deef' in 't vuur en as hij' rood was, deef' 'm in 't striekiezer; de splisse zat op et aende in de boolte en zorgde d'r veur dat die d'r niet uut vul* (Np) 2. vlechtverbinding in touw, nl. door *splissen* verkregen (Spa) *Da's een mooie splisse wodden vlechtverbinding* (Spa)

splissen z. *splitsen*

split I et; -ten; -tien [splɪt] 1. split, spleet: in een kledingstuk (z. ook *splitte*) *Een split*

van een jurk kan soms gaepen (Dfo), *Et split in de rok vaalt niet goed* (Dho), *In de rok zat een split, zodaj' d'r bij' konnen* [nl. bij de losse buse]; *een dubbel rechthoekig lappien, mit een split om de haand in te stikken; wel mit een haokien en ogen, ok wel mit een strik om de middel henne* (Ste), *De hemden hadden vroeger altied een split* (Ld, Spa), *Ze hadden een driehoek in et hemd, een soort versteviging, zodat et split niet zomar opscheurde* (Nbk), *splitten in boezeroens* (Dfo) 2. splitpen (Bdie)

split II et [splɪt] 1. split, fijn steenslag *We hebben split op 'e menninge kregen* (Bu, Ld, Np), *D'r ligt van dat rooie split op et pad* (Ste), *Ze hebben split op 't pattien brocht* (Dho)

splitate (Bu, Dho, El, Ld, Np) Ook **splitatte** (Nt, Ol-Nl), **splitette** (WH) de; -n; ...atien ['splɪtɑ:tə/'splɪtɑ:tə/'splɪtətə] 1. split-erwt

splitatte z. *splitate*

splitette z. *splitate*

splitgaoren z. *splitziede*

splithooltien z. *spalthooltien*

splitlepel z. *leppe*

splitleppe z. *leppe*

splitnaegel (Ld) de; -s; -tien ['splɪt...] 1. ingescheurde nagel

splitpenne z. *splispenne*, *spleutestikker*

splitruter (Np) de; -s; -tien ['splɪtrytɪ] 1. gezegd van een pasgeboren meisje

splitsen (OS, verspr. WS) Ook **splissen** (verspr. WS, El, bs: Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; splitste, het/is splitst ['splɪtsn/ 'splɪsn] 1. opdelen, verdelen *We moe'n ze mar splitsen, ieder zien eigen* (El), *De inboedel wodt uut mekaar splitst* in delen verdeeld (Spa), *een grote schoeleklasse in twienen splitsen* (Nbk), *Die groepen moe'n van mekaere splitst wodden* (Ol-Nl), *Sommige verienings splitsen heur gauw uut mekaander* (Obk) 2. (onoverg., ook wederk.) uiteengaan *De weg splitst* (him) *daore* (Nbk) 3. (overg.) uiteen doen gaan, doen splijten *As we twie peerden veur de waegen doen, dan gaon we et leide splissen* (Np), *Deur een gaanzevere te splitsen kuj' d'r een schriefpenne van maeken* (Obk), *een takkien splitsen* (Ste), *een plaanke splissen* (Np), *De manluden splissen de spleuten* doen door het splitsen van

een twijg *spleuten* ontstaan (Np), *Deur te bugen splitste ik de broek uut de naod* (Op) 4. touw, garen in strengen uiteenhalen, vooral: aan het uiteinde, om ze ter verbinding in te vlechten in ander touw *gaoren splitsen* (Sz, Ste), *koetouwen splissen* (El), *touw splissen* (Spa), *...an mekaere splissen* (Bdie), *Splis even koetouw an mekeer: aj' vierdraoderig touw hebben kuj' twee draoden daorvan d'r deur dri'jen* (Ste), *touw in mekeer splissen*: het eind ervan rond draaien (zodat een lus ontstaat) en het in het touw bevestigen (Bu), *Aj' et touw an mekaer splitsen, dan gaot et nooit weer los* (Wol), *We hebben een stok bij' et touw an splist* (Np) 5. een haarlok uiteen halen in twee of meer bosjes *et haor splitsen om d'r vlechten in te maeken* (Bu) 6. Een koetouw moet ie een oge an *splitsen* (Obk), *ogen in et touw splitsen en an mekeer splissen* (Dho) 7. in iene wat in de maege *splissen* iemand wat in de maag *splitsen* (Nt), *...splitsen* id. (Wol)

splitsing de; -s, -en; splitsinkien ['splɪtsɪŋ] 1. het splitsen, het uiteen (doen) splijten 2. verdeling van goederen, landerijen e.d. (verspr.) *Ze hebben een goeie splitsing hullen* (Nw), *een splitsing van laand bij' een arfenis* (Dhau), *...van goed...* (Dhau) 3. de plaats waar een weg, een waterloop zich splitst *Bij' de splitsing ongeveer he'k een lekke baand kregen* (Nbk), *D'r was een ongelok op 'e splitsing* (Np), *een T-splitsing* (Nt)

splitte de; -n; splittien ['splɪtə] 1. hetz. als *split* I, bet. 1, z. aldaar (Obk, Op) *een splitte in de rok* (Obk), *De splitte van dat hemd is inscheurd* (Op) 2. gaffelvormig stuk waarin de dissel van een ouderwetse boerenwagen steekt (aan het voorste deel van het onderstel) (Nw, Wol) *de splitte van de dissel in de waegen* (Wol)

splittegat (Ld) et; -ten; -tien ['splɪtəgat] 1. gat gevormd door een *split* in een rok **splitten** (Bu, Db, El, Ld, Np, Nw, Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; splitte, het (bet. 2-4), is (bet. 1-4) *split* ['splɪtɪŋ] 1. (onoverg.) splijten, vaneen rijten (Nw) *Et hoolt begint te splitten* (Nw) 2. (overg.) doen splijten (Obk) *een taoie twiege splitten om ze te bienen* (Obk) 3. (overg.) splitsen (van touw), z. ook *splitsen*, bet. 4 (El, Wol) *touw splitten* (El), *Splitziede kuj' in*

twiejen splitten (Wol) 4. (overg.) door te steken a.h.w. vaneen snijden (Bu, Db, El, Ld, Np) *de dong op een potstal splitten* (El), *mest splitten* bijv. van een mesthoop (Bu), *huj splitten* (Bu), *kuil splitten* (Bu, Db), *Veur jaoren terogge splitten de boeren de kuil mit een splitleppe* (Ld)

splitter (Op) de; -s; -tien ['splɪtɔr] 1. blad van een hooispade *Boven de hujsplitter zat an de stael een iezeren uutstiksel, waor de splitter mit in 't huj trapt wodde* (Op)

splitterig (Np, Nw, Ol-Nl, Ste, Sz) Ook **splietterig** (Diz, Spa, Wol) bn.; -er, -st ['splɪtɔrɪx/'splɪt...] 1. (van de huid) harig, ruw, gebarsten (Diz, Np, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol), *'k Bin splitterig 'k heb erg veel barstjes in m'n huid* (Np), *Wat he'k toch splitterige hanen* (Ol-Nl), *Ik heb splietterige lippen* (Spa, Wol)

splittien (Np) et; splitties ['splɪtɪn] 1. kleine *splitte*, z. aldaar 2. klein barstje in droge, schrale huid (Np) *De hanen bin me zo herig, d'r zatten duzenden splitties in* (Np)

splitting (Ow) de; -s, -en; splittinkien ['splɪtɪŋ] 1. ong. zes meter brede geul door het veen gegraven van waaruit men verder turf gaat steken aan weerskanten (per keer 50 m lang; zat de turf diep dan was de *splitting* vier meter breed)

splitziede Ook **splitgaoren** (Dfo) - borduurzijde *Splitziede is mooi berduurgaoren* (Spa), *Splitziede bestaot uut zes draoden, die meest tot twee of drie draoden uutsplittet wodden* (Nbk), *Splitziede koj' makkelik splitsen* (Spa)

spoedbehandeling (spor.) ['sp...] - spoedbehandeling

spoeddebat (l) ['sp...] - spoeddebat

spoedgeval ['sp...] - spoedgeval

spoedkursus (spor.) ['sp...] - spoedkursus

spoedopdracht (l) ['sp...] - spoedopdracht

spoek Ook **spook** (WH, Nt, Wol) et; -en; -ien [spu:k/spo:k] 1. spookverschijning *Daor was naachs een spoek in de weer, zeden ze* (Obk), *Sommige meensken geloven nog in spoeken* (Pe-Db), *een spoek zien* (Nbk, Ste), *As kiender deden we een wit laeken omme en speulden dan veur spoek* (Pe-Db), *Die zicht d'r ok uut as een spoek* is erg lelijk (Bu, Nbk), zo ook *Dat wief dat liekt wel een spoek* zo lelijk is ze nl. (Np), zo ook *een spoek van een*

spoeke-bi'j-de-aten - spoeckieker

vrommes (Nbk), *Ie kieken of haj' een spoeke zien* zeer verschrikt (Nbk), zo ook *Wat kiek ie raar, ie konnen wel een spoeke zien hebben* (Spa), *je antrekken as een spoeke* zich gek, zeer opvallend (in negatieve zin) kleden (Ste), vandaar, van zo iemand gezegd: *Et liekt wel een spoeke* (Ste) 2. lastig, gevaar- lijk, ramspoedig iets dat men in z'n ge- dachten voelt opkomen *Vrouwluden zien zo gauw spoeken* (vo), *Och, gao toch weg, ie hebben spoeken zien* er zal wel niets aan de hand zijn (Np), *Hi'j zicht vaeke spoeken* denkt vaak dat er iets mis zal gaan, dat er iets meer aan de hand is (Np), *Ze zicht overal spoeken* ziet gauw problemen in iets, denkt gauw dat er van alles mis is (Ma), zo ook *Ie moe'n niet overal spoeken in zien* zoek niet overal iets achter, denk niet altijd dat er iets mis is (Db), *Je moe'n niet overal spoeken zien* id. (Op), *Hi'j zicht spoeken* hij denkt dat er iets aan de hand is, maar dat is niet zo (Ld, Bu) 3. vogelverschrikker (verspr. OS, Np) *Ze hebben een spoeke in de tuun staon veur de voegels* (Np), *Die vrouw doft heur zo reer op, die kun ze wel gebruiken as spoeke bi'j de aten* (Obk), *Ze hadden een spoeke bi'j de aten staon* (Dhau, Obk), *een spoeke in 't zaod zetten* een vogelverschrikker in het koren plaatsen (Dhau), *Wat een lillik kiend, krek een spoeke in de grauwe aten* (Op), zo ook (ironisch:) *Dat is een mooi spoeke bi'j de aten* (Dho) 4. iemand die er raar uitziet *Et is daor altied nogal spoekeachtig, daor achter in de bos* (Nbk) 5. (mv.) neusvuil (b: lm) * *Een spoeke van veerof is altied maller as van dichtebij* gezegd wanneer iets of iemand naderhand blijkt mee te vallen (Bu)

spoeke-bi'j-de-aten (Nbk) et [spu:gbjðe 'a:ŋ] 1. vogelverschrikker

spoekeachtig (Nbk, Np) ['spu:kaxtəx] - spoekeachtig *Et is daor altied nogal spoekeachtig, daor achter in de bos* (Nbk)

spoekebeeld (l) Ook **spoekebeeld** (Ow) ['sp...] - spoekebeeld *et spoekebeeld van oold en aarm* (Ow)

spoekebeeld z. *spoekebeeld*

spoekebloeme (Ol-Nl, Wol, fp, p, b: ln) Ook **spokebloeme** (fp: bet. l) de; -s; -gien, ...bloempien ['spu:kəblūmə/'spo:kə...] 1. hagewinde (Wol, fp) 2. bloem van de hagewinde (b: ln) 3. gele lis (Ol-

Nl) 4. pijpkruid (p)

spoeken Ook **spoken** (WH) zw. ww.; onoverg., ook onpers.; spoeke, het spoeke ['spu:kŋ/'spo:kŋ] 1. (ook onpers.) spoken (door een spoekeverschijning) *Et hadde daor altied spoeke* (j), *Et kon daor in dat oolde huus vroeger nuver spoeken* (Obk), *Om een zweerbuul bange te maeken leuten ze et wel es spoeken, bi'jv. deur iene mit een wit laeken om et heufd* (Ld), (gezegd wanneer men iets mist en het niet kan vinden:) *Et liekt wel of et hier spoeke* (Op), zo ook *Et spoeke hier* (Nw), ook gezegd wanneer men vreemde geluiden hoort (Nw), *Et stormt slim, et spoeke aorig* het waait wild, woest (Bu, Np, Db), (van een vrouw die aan de bevalling toe is) *Et spoeke d'r ok, heur* (Bu) 2. ronddolen, voortdurend rondwaren (gezegd door de verhaalfiguur *Piepmoes*:) *De katten bin mien bure, die spoeken vaeke om huus* (bl), *Spoeke niet zo om huus, zuuk toch bezigheden* (Db), *Et is net of hier de hiele aovend iene om huus henne spoeke* (Ol-Nl), (fig.) *Die vraoge spoeke heur deur et heufd* hield haar voortdurend bezig (vo) 3. (onpers.) zich voordoen van de situatie waarin men ruzie heeft (verspr.) *Et spoeke daor wel es tussen die beide* (alg., Ow), *Et het al jaoren spoeke tussen de bure* (El), *Et spoeke tussen die beiden* er is voortdurend ruzie (Db, Ld, Ste), *Et spoeke d'r wat ze hadden ruzie* (Bu) 4. (onpers.) in *niet spoeken* niet boteren (Op), vgl. *Dat die beide ruzie hebben verwondert me niks, want et het al lange niet spoeke tussen die twie* (Op)

spoeke'je de; -n [spu:kŋ'tjə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. het spoken, optreden van spoekeverschijnselen *Wat is dat daor toch, d'r kon wel spoeke'je wezen* (Nbk) 2. rondwaren (als een spoeke) *Ik wil niet da'k naachs nog spoeke'je om de deure hebbe van aandere meensken* (Nbk)

spoeckieken (Ste) st. ww.; onoverg.; scheidb.; het spoeckeken ['spukikŋ] 1. (van paarden) hetz. als *spoekezien*, z. ook *spoeckiekerig*: *Hi'j kik spoeke* (Ste)

spoeckieker (Dfo, Ma) de; -s; -tien ['spu:kikŋ] 1. gezegd van een paard dat voortdurend van iets schrikt en angstig wordt (en daarom oogkleppen op krijgt) *Dat peerd deugde niet, dat is een*

spoekkieker (Dfo), *Zoe'n spoekkieker moet oogkleppen op hebben* (Dfo), *Een peerd dat wat hoge kikt is een spoekkieker* (Ma)

spoekkiekerig (Ste) bn.; -er, -st ['spu:ki kɾəx] 1. (van een paard) snel ergens van schrikkend, voortdurend te angstig

spoekrieden (spor.) ['spu:k...] - spookrijden

spoekrieder (verspr.) ['spu:k...] - spookrijder

spoekverhael (spor.) ['sp...] - spookverhaal

spoekzien (Dfo, Obk) st. ww., onoverg.; zag *spoek*, het *spoekzien* ['spu:ksɪ:n] 1. (van een paard) vaak, gemakkelijk van iets schrikken en angstig zijn *Dat peerd deugde niet, die zag zomar spoek, dan flapperde et mit de oren* (Obk, Dfo)

spoel (verspr.) de; -n; -spoeltien ['spu:lə] (El, Nbk, Np, Ste), ook wel 'spulə] 1. (vaak verkl.) spoel (waarop men garen windt), ook: schietspoel bij het weven (Np) *De spoel is leeg* (Op), *Ik heb et spoeltien leeg, ik moet eerst gaoren opspoelen* (Nbk, Np), *van de iene spoel op 'e aander gaoren overspoelen* (Ste)

spoelen Ook *spulen* (OS, Bu, Op, b) zw. ww.; overg. (bet. 1-3, 5), onpers. (bet. 3), onoverg. (bet. 4, 5); spoelde, het spoeld ['spulɲ, ook wel 'spu:lɲ (Pe-Dbl)'spylɲ] 1. (overg.) schoonmaken door wasgoed, vaatwerk met heen en weer gaande bewegingen door water te halen, door af te spoelen, met stromend water reinigen *de was spoelen* (Nw), *de melkmesiene spulen* (Bu), *As d'r luus op 'e bloemen zit, spuul ik d'r een sop van grune ziepe en spiritus op, dan gaat et hiele spul d'r wel of* (Ld), *Hij mos de mond spoelen bij de tandarts* (Obk), (tegen iemand die zich onbetamelijk uit:) *Spoel ie je mond mar even!* (Nw), zo ook *Ie mit je praoties altied, ie meugen je mond wel es goed spulen* (Db) 2. (overg.) door te spoelen van iets verwijderen *Spoel die modder mar even van de busse* (Nbk) 3. (onpers.) enorm regenen *Kiek es buten, et spoelt!* (Nbk), *Zie et es spoelen!* (Nbk), *Et het hier spoeld!* (Nbk), *Et kon daor in de veerte wel spulen* (Obk), *We weren net op tied onder dak, want et begon inienend te spulen* (Obk), *Et spoelt van de regen* (Spa) 4. (onoverg.; van water) gutschend gaan, op slaande wijze stromen *Et waeter*

spuult over de geuten henne (Nw, Dhau), *Et waeter spoelt over de reed* (Nbk) 5. op een spoel winden *Spoelen is gaoren opwienen mit de mesiene op een spoeltien* (El), *gaoren spoelen, van de iene klosse op de aandere spoelen* (Sz, Ol-Nl)

spoelhokke (verspr. WS, Ma, Obk) Ook *spuulhokke* (Dhau, Ow) ['spulhəkə, ook 'spu:l... (Pe-Dbl)'spyl...] - spoelhok *Et spoelhokke ston naost huus* (Nt), *Et spoelhokke wodde alles schonemaekt, potten, pannen, bussen* (Sz), *Et potterak is an de kaante van et spoelhokke* (Wol), *Vroeger haj' et buunstap, laeter mit de melkmesiene kreej' spoelhokken* (Nw)

spoelige z. *spoeling*

spoeling Ook *spoelige* (Ste), *spuling* (Ma, Ow, s: oost.) de; -s (bet. 1), -en (bet. 1) ['spulɲ/'spu(:)ləgə/'spylɲ] 1. haarverf (door te spoelen aangebracht) *Ze deden heur een blauwe spoeling in 't haor* (Wol) 2. spoelwater, vaak: afvalprodukt uit de bereiding van zuivelprodukten, soms ook hetz. als *waai* (Nw) *De vrouw gooide de spoeling van et ofwassen onder de appelboom, dat was hiel goed veur de boom* (Obk), *een busse spoeling* d.i. verstrekt door de zuivelfabriek (Ma), *spoeling van de melkbussen en melkammers* (El), *De spoelige kraggen we vroeger van de febriek, we voerden et an de varkens* (Ste), *Spoeling is nog dunner as waai en wodt an de varkens geven* (Db, Wol), *Spoeling voerden we vroeger altied an de varkens* (Spa), *de spoeling opvoeren an de varkens* (Nt), *De spoeling van de febriek lopt bij oons deur de wetering* (Bu) 3. dunne voeding bestaand uit voedselresten (voor het vee, met name de varkens) *De spoeling is dunne heur* ze hebben het daar niet zo breed (Nw), *Die varkens maeken de spuling dunne* het is een groot gezin en dus hebben ze het niet breed (s: oost.), (gezegd van slechte thee of koffie:) *Et liekt wel spoelige* (Ste) 4. slechte koffie of thee (Ste) *spoeling van de febriek: spoelwaeter van keze en botter* (El) * *Veul varkens maeken de spuling dunne* (Op, Obk)

spoelplaets z. *spoelplak*

spoelplak (Nw) Ook *spoelplaets* (Ol-Nl) de; -ken; -kien ['sp.../...] 1. vloer van steen of planken waarop men potten,

spoelsel - spoonzig

pannen, melkbussen, emmers schoonmaakte, de was deed etc.

spoelsel (Pe-Dbl, Ol-Nl) et ['spuls] 1. afvalprodukt uit de zuivelbereiding, hetz. als *spoeling*, bet. 2 *Dat spoelsel van de keze is nog wel te bruken veur de varkens en de kalver* (Pe-Dbl), et *spoelsel van 't kezemaeken* (Ol-Nl)

spoelwaeter (verspr.) Ook *spuulwaeter* (Dhau, Obk) ['sp...] - spoelwater *Nao de was hadden we spuulwaeter* (Np, Ow), *Et spuulwaeter leup in et eusgat en deur de eusgröppe veerder de sloot in; op et busserak en et potrak kon et spul drugen* (Ow) 2. slechte koffie (Ste)

spoelwark (El, Ld, Obk, Wol) Ook *spuulwark* (Db, El, Ld) et ['spul...] 1. werk waarbij men omspoelt, afspoelt (El, Ld) *Ie hebben meer wark mit et spuulwark dan of te wassen* (Ld), *Ik heb et spuulwark an de kaant* (El) 2. benodigheden bij het melken: bussen, emmers, melkzeef (Db, Obk, Wol) *Et melkgerei wodde vroeger wel et spuulwark nuumd* (Db), *Et spoelwark ligt schone op 't potterak* (Obk), *De melkbussen heurden bij' et spoelwark* (Wol)

spokebloeme z. *spokebloeme*

spoken z. *spoecken*

spoljeren (Bdie) [spol'ju:ərɪŋ] - spoliëren: roven, plunderen

spongat (verspr. OS, Np, bet. 2: bs: Dfo) et; -ten; -tien ['spōgat] 1. spongat: in een vat *In een boel tonnen zit een spongat, om et vat leeg stromen te laoten of om mit een kraene d'r op iederkeer de inhoolt of te tappen* (Obk), *De wien lopt et spongat uut* (Op) 2. bep. gat in een bep. type bijenkorf (nl. de *ronde kōrf* of *Lunenburger kōrf*) waar de voederballon in paste) (bs: Dfo)

sponning de; -s, -en; sponninkien ['sponɪŋ] 1. sponning *Vroeger maekten ze d'r sponnings mit [nl. met een gutsbeitel] in de keziene en de deuren* (Sz), *De sponning van dat raem is nog wel goed, mar 't kezien is van onderen verrot* (Op), *De raemen schudden in de sponnings* (Np)

sponningschaeve (Obk) ['sp...] - sponningschaaf

sponningschrote (Obk) ['sp...] - sponninglat

sponsor z. *spoonser*

spontaan z. *spontaon*

spontaon (spor.) Ook *spontaan* (spor.) bn.,

bw.; -er, -st [spon'tō:än/...'tā:n] 1. spontaan (in de wijze van uiten, reageren) *Nooit es spontaon reageren!* (v)

sponturf (verspr.) ['spon...] - sponturf *Sponturf is van dezelve kwaliteit as baggerturf mar kleinder van stok; sponturf 1200 in een roe, baggelaar 1000 in een roe* (Ol-Nl), *Sponturf was anmaekturf, lichte turf, ie konnen ze mit de hanen wel breken; uut de Koebos hiere is d'r een protte sponturf steuken* (Np)

sponzig z. *spoonzig*

spook z. *spoeck*

spookbeeld (l) Ook *spoeckbeeld* (Ow) ['spu:gbi:lt/...'bi:lt] - spookbeeld et *spoeckbeeld van oold en aarm* (Ow)

spoongat (Nw) et; -ten; -tien ['spō:əxat] 1. gat in sponning *Een spoongat het mit de sponningen te maeken, in zoe'n spoongat kwam ok een hoolten penne, splisse* (Nw)

spoonsachtig z. *spoonze-achtig*

spoonser (l) Ook *sponsor* (l) ['spō:əsr/ 'sponsər] - sponsor

spoonseren (l) ['spō:əsrɪŋ] - sponsoren

spoonsturf (Db, Dhau, El) de ['sp...] 1. (verz.) zeer lichte turf *Spoonsturf is anmaekturf, hiele lichte turf* (El)

spoonze de; -n; spoonsien ['spō:əzə] 1. spons (waarmee men wast, veegt) *mit een spoonze wassen, ...schonemaeken, ...ofvegen, een spoonze d'r over holen wassen, afvegen met een spons, spoonze en leer spons en zeemlap* (Nbk, Np)

spoonze-achtig Ook *spoonsachtig* (Dhau) ['spō:əzəxtəx/'spō:əzaxtəx] - spoonsachtig

spoonzedeuze Ook *sponzedeuze* (Spa) ['spō:əzə.../'sponzə...] - sponsdoos *Mien vader ging mit de schriefkiste naor schoele en daor zat de lei, de griffel en de spoonzedeuze in* (Diz), *Wij hadden zoe'n dreug spoonsien, an de ere kaante een nat spoonsien; d'r zaten twee dekselties op, we deden wel es een ate in de spoonze, gruu mit bloempies* (Nw), *We leuten in de spoonzedeuze wel es boonties ontspruten* (Ol-Nl)

spoonzerig z. *spoonzig*

spoonzig Ook *spoonzerig* (verspr.), **sponzig** (Sz) bn.; -er, -st ['spō:əzax/'spō:əzrəx/'sponzəx] 1. spoonsachtig, sponzig *Die grond is spoonzerig, veur et mestmennen is et nog veul te nat* (El, Np),

...spoonzig (Ma, Nt, Spa), *Sponturf is losse, spoonzige turf, die stoeft wel zo!* (Dho) 2. voos (lett.) (verspr.) *As gele knollegies oold wodden, wo'n ze slim spoonzig en is d'r gien smaek meer an* (Dfo, Dhau, Nw, Db), *De korappen bin spoonzerig* (Ste), *Die knollen hoeven we niet meer te eten, ze bin allegaere spoonzig* (Ol-Nl)

spoor I et; sporen; -tien [spo:ər] 1. voetafdruk, voetindruk (vaak: door dieren), voetspoor (lett.), ook: geur die achterblijft en waardoor een hond een persoon of dier kan opsporen, ook: andere tekens die erop wijzen dat een mens of dier er eerder langs kwam *Bij et leggen van een goeie liemen dele (...) mos een speciaal soorte van liem bruukt wodden uut een liemkoele waor as dat liem zat; dat mos mit een stamper (...) goed vlak anstampt wodden; dan mochten we de eerste weken d'r niet over lopen om gien sporen te kriegen (...)* (Ow), *N. het een hiel spoor achterlaoten* (El), *Die lat daor sporen achter* (Nw), *et spoor van een wild varken* (Nbk), *...van een vos* (Nbk), *Ze wezen al mar op 'e grond, ze stonnen bij mien sporen* (b), *Daor lopt een spoor* (Nw), (als verz.) *D'r was nogal wat spoor van haezen en knienen* (Obk), *Et spoor van die mudde lopt tot et hokke an toe* (Nbk), *wat op et spoor wezen* iets op het spoor zijn, *iene op et spoor wezen: Ze bin him op et spoor* (Nbk, Np), *iene op et spoor kommen* (spor.), *Zuken en zuken, mar gien spoor te vienen* niets dat erop wijst dat die persoon/dat dier enz. daar eerder was (j), zo ook *D'r was gien spoor van te bekennen* (Ow), *et spoor biester wezen* lett., maar vooral fig.: niet meer weten wat men moet doen, niet meer volgens plan te werk gaan, lukraak doen, in de war zijn (verspr.): *N. is tegenwoordig et spoor wat biester weet niet meer zo goed waar hij mee bezig is, is nogal ongekoördineerd bezig* (Ow), *et spoor biester raeken* niet meer weten te doen zoals het zou moeten, afdwalen van de juiste koers (Ow) 2. restant, overblijfsel van een veel vroegere aanwezigheid (spor.) *Ie kun d'r nog sporen van in de grond vienen, dat hier eerder een huus staon het* (Nbk) 3. kennelijk gebaande weg *een spoor achterlaoten* (Ma), zo ook *Ze laoten een hiel spoor achter heur* (Ste), *De jeugd kan*

soms een spoor van vernieling achterlaoten (Dfo), *As we d'r eerst mar es een spoor deur hebben* een smalle gemaaide strook (met de zeis gemaaid in graan, vooral indien dat was platgewaaid, zodat men verder kon gaan met een maaimachine) (Bdie) 4. karrespoor, fietsspoor e.d. *D'r leup een diep spoor deur de reed van et hujrieden* (Obk), *Daor trok de waegen sporen deur de wieke grond* (ba), *De sporen in de reed wo'n aorig diepe, ze meugen wel es slicht wodden* (Dhau), *de wagen in et rechte spoor houwen* (Sz), *'t Was soms een veroddering, dan mos ie de waegen op half spoor haoken* gezegd wanneer de tweede wagen schuin achter de eerste werd gehaakt, zodat er niet gemakkelijk diepe sporen ontstonden (Ste) 5. gegraven gleuf (Nt, Ol-Nl, Spa, Sz) *een spoortien greven* (Spa, Nt), *een spoor maken* een geul, sleuf graven (Spa), zo ook *We moesten een heel spoor graven naor de weg* (Sz), *As we d'r eerst mar een spoor deur hebben* een eerste begin van een gleuf (Ol-Nl) 6. naast elkaar liggende spoorrails, spoorweg *We hebben hier een dubbel(d) spoor liggen* (Wol), *inkeld spoor* (l), *an et spoor wonen* (Nbk, Ste, Wol), *Daor an 't spoor moe'n ze, geloof ik, wonen* (Dho), *Et is wel es lastig daj' niet an 't spoor wonen* (Obk), *Hi'j woont nog over et spoor* aan de andere kant van de spoorweg (in *Wolvege*) (Nbk, Wol), *Ie kun et spoor heuren de winter gaot vot* d.i. als de wind in het westen zit (Np), *Et spoor is los* je kunt de spoorwegovergang gebruiken (d.i. de bomen zijn omhoog, de lichten zijn gedoofd etc.) (Ste), *De Stationsstraote ligt hoger as de Spoorsingel, de Stationsstraote hiet daoromme bij een stokmennig Wolvegaosters 'et hoge spoor'* (Wol), (gezegd tegen iemand die iets duurs had gekocht) *Jow konnen wel geld over et spoor hebben* d.i. spaargeld uitgezet aan de andere kant van de spoorweg, door een bep. notaris (s: Wol) 7. spoorwegstation (verspr. WS, Nbk) *Vroeger gongen hier de stoelewaegens uut Noordwoolde langes naor et spoor* (Ste), *Koedrieviers dreven de koenen naor et spoor, de boot of naor de mark toe* (Np, Pe-Dbl), *Veurop ien peerd, dan twieje, dan viere, as peerden vroeger naor et spoor brocht wodden om naor de markt in*

spoor - spoorverbiening

Zwolle of Liwwadden te gaon (Ste), *van et spoor reizigers haelen* van het station (Ste) **8.** bedrijf van de spoorwegen *N. warkt bij et spoor* (El, Op, Ste), *...is bij 't spoor* (Ste), *De machinist en de lijnwarker warken bij et spoor* (Nbk), *Bij 't spoor gaon ze de stoptrein naor Liwwadden vaeke in Meppel ofhechten* (Op) **9.** spoortrein *We reizen nooit mit et spoor* (Ol-Nl), *We gaon mit et spoor* (Nbk), *mit et spoor naor Liwwadden* (Bu), *as spoor heel goed lopen, gaan enz.* (Mun, Np, Nt, vo): *branen as spoor* (Mun), *Ja wis wel, zee N., en daor gong et as spoor* (vo), *Hi'j lopt as spoor* (Np), *Et lop as spoor* (Nt)

spoor II de; sporen; -tien ['spo:ər] **1.** prikkel aan ruiterslaars *Ruters hebben sporen an de leerzen* (El, Db), *An elke leerze zit iene spoor* (Bu), *Een haene het an elke pote ien spoor, ze vechten d'r mit* (Ste), *Bij sommige peerden is et wel neudig dat de ruter et spoor zo now en dan es bruukt* (Obk), *Hi'j gaf et peerd de sporen* zette het aan om flink hard te gaan lopen (Bu, Np, Ma), *Hi'j het zien sporen wel verdiend* heeft wel bewezen bekwaam te zijn, heeft voldoende gezag opgebouwd (Dfo, Nw) **2.** stekelachtige uitwas aan de poot van een haan *een haene mit scharpe sporen* (Bu, Ow), *Aj' een klauw kregen van 't spoor van een haene, kon dat aorig ankommen* (Obk) **3.** klimschaats, klimbeugel (Diz) *Hi'j doet de sporen an, hi'j moet vast in de paol* (Diz) **4.** hetz. als *spante, juffer* (bet. 8) (Spa) **5.** spore, voortplantingscel van lagere planten (l)

spoorabonnement (spor.) ['sp...] - spoorabonnement

spoorbaene de; -n; ...baentien ['spo:əɪb...] **1.** spoorbaan, baan van een spoorweg *an de spoorbaene wonen* (Ld), *een spoorbaentien* nl. als kinderspeelgoed (Nt)

spoorbiels (verspr.) de; ...bielzen; -ien ['sp...] - spoorbiels *Et stap van oons was van drie spoorbielzen maekt, mit een (zink)gat d'r veur* (Ste), *Een spoorbiels over een sloot numen we een vondertien* (Ste), (als mv.-vorm:) *tussen de spoorbiels* (Op)

spoorboekien (spor.) ['sp...] - spoorboekje

spoorboom (Nbk, Np, Nw) ['sp...] - spoorboom, slagboom bij een overweg

spoorbrogge (verspr.) ['sp...] - spoorbrug

spoordiek (Wol) ['spo:əɪdik] - spoordijk

De spoordiek wodt ofbraand (Wol)

spoordienst (l) ['sp...] - spoordienst

spoorhooft z. *spoorstok*

spoorkörf (Obk) de; ...körven; -ien ['sp...] **1.** (vaak verkl.) spoormandje *As de vrouwluden vroeger volgongen nammen ze et spoorkörffien mit veur et breien of wat dan ok* (Obk)

spoorlijn (verspr.) de; -en; -tien ['sp...] **1.** spoorweg, spoorwegverbinding *Hi'j woont achter de spoorlijn* (El), *...an...* (Bu)

spoorloos bn., bw. [aks. wisselt] **1.** spoorloos, zonder spoor *N. is spoorloos* (Ste), *...spoorloos verdwenen* (Ow)

spoormaande (verspr. WS) Ook **spoormand** (Dhau), **spoormande** (WH) - spoormand *Zelfs kiepen gingen vroeger mit de trein in spoormanden* (Spa)

spoormand(e) z. *spoormaande*

spoorreel (verspr.) ['sp...] - spoorrail

spoorslags (Bu, Nbk) ['spo:əɪslaxs] - spoorslags *Hi'j is spoorslags verdwenen* (Bu), *Hi'j was d'r spoorslags vandeur* (Nbk)

spoorzni'j (Dfo) de ['sp...] **1.** sneeuw waarin men gemakkelijk de sporen van dieren kan herkennen en volgen *As d'r een betien sni'j ligt, dan kuj' de knienen sporen; dan hej' spoorzni'j en dan kuj' wel te knienknuppelen; ze zitten dan onder de heide en sni'j* (Dfo)

spoorstok Ook **spoorhooft** (s) de; -ken; -kien ['spo:əɪstək/'sp...] **1.** spoorstok: dwarshout aan de dissel van een wagen

spoortrappen (s: Np) et ['sp...] **1.** bep. handeling bij het maken van turf, vgl. *De vene wodde in drie fases plattrapt: anbreken, spoortrappen en oftrappen; et anbreken beston d'r uut dat de turfmaeker eerst de laoge vene peilde die de baggelmannen op de wal warkt hadden, hi'j dee dat mit een peilstok. De turfmaeker mos mit de bodden onderbunnen et vene in mekeer trappen, mit de veuraenden van die bodden goed naor beneden; as hi'j ien keer over het vene henne west was, gong hi'j d'r nog een keer overhenne trappen. Die haandeling wodde spoortrappen nuumd. Nao een dag of wat gebeurde dat nog es weer, mar dan hiette et oftrappen* (s: Np)

spoortrein (spor.) ['sp...] - spoortrein

spoorverbiening (spor.) ['sp...] - spoor-

verbinding

spoorvieltien (bs: Obk, Op) Ook **spoorwieltien** (bs: Dfo, Ow) et; ...vielties ['sp...] 1. tandwieltje aan een handvat met behulp waarvan men kunstraat in een bijenkast plaatst

spoorweg ['sp...] - spoorweg: voor treinen, ook (mv.) spoorwegmaatschappij *De spoorwegen staeken vandaeg* (Nbk)

spoorwegarbeider (spor.) ['sp...] - spoorwegarbeider

spoorwegdirectie (l) ['sp...] - spoorwegdirectie

spoorwegmaatschoppi'je (l) ['sp...] - spoorwegmaatschappij

spoorwegmeensken (vo) mv. ['sp...] 1. spoorwegarbeiders

spoorwegengelok (l) ['sp...] - spoorwegengeluk

spoorwegovergang ['sp...] - spoorwegovergang

spoorwegpersoneel (l) ['sp...] - spoorwegpersoneel

spoorwegpolitie (l) ['sp...] - spoorwegpolitie

spoorwegstaeking (l) ['sp...] - spoorwegstaking

spoorwegverbiening (spor.) ['sp...] - spoorwegverbinding

spoorwieltien z. *spoorvieltien*

spoorzuken (Nbk) ['sp...] - spoorzoeken: spoorzoekertje spelen

spoorzoekertien (Nbk) ['sp...] - spoorzoekertje *Zuwwe spoorzoekertien doen?* (Nbk)

sporadisch (spor.) [spo:ə'ra:dis] - sporadisch *Dat komt mar sporadisch veur* (Nbk), *We zien him mar sporadisch* (Nbk)

sporekappe (Bdie) de; -n; ...kappien ['spo:ə'əkəpə] 1. kap (als onderdeel van een bouwwerk) die bestaat uit ronde palen van dennehout *Een sporekappe is opzet uut ronde paolen* (Bdie)

sporen zw. ww.; overg., onoverg.; het spoord ['spo:ə'ɪŋ] 1. (onoverg.) (van wielen aan een auto, wagen enz.) precies achter elkaar gaan, één recht spoor maken *De loop van de waegen is niet goed: de waegen spoort niet goed, de aachtervielen lopen buten de sporen van de veurvielen* (Ow), *De waegen spoort niet* (Np, Ol-Nl, Spa, b), *...spoort goed* (Nbk), *Die fiets spoort niet, die is uut span* (Np), *Et rad*

van de fiets spoort niet (Nt), (gezegd wanneer iemand iets gekst zegt:) *Die spoort niet helemaol* (Spa), *De slee spoort niet meer, d'r zit een breuk in* (Spa) 2. een spoor volgen, opsporen door een spoor te volgen *Streupers konnen ze vaeke goed sporen* (Ow), *In die winter koj' de hatten mooi sporen* (Spa, Dfo), *As d'r sni'j ligt, kun de jaegers et wild goed sporen* (Obk), *We gaon te (vosse)sporen* (Bu), *We konnen ze wel sporen op 'e sni'j* (Nbk), *Ie konnen 'm sporen in de sni'j* (Spa, Ste) 3. een karrespoor maken (Dhau) *De waegen spoort d'r diepe deur* (Dhau)

sporeplante (l) ['sp...] - sporeplant

sporkhooft (Ow) ['spɔr(ə)kɦo:ɪt] - sporkhout

sport l de; -en [spɔrt, ook spɔt] 1. (verz.) sport, het geheel aan sporten *an sport doen: Die dot nooit an sport* (Nbk), *een protte an sport doen* veel aan sport doen (Nbk), *d'r een sport van maeken* (Nbk) 2. elk der sporten in bet. 1 *Wat vien ie mooier as sport, voetballen of kōrfballen?* (Nbk), *Op wat veur sport zit ie?* (Ow)

sportakkemedaosie (spor.) ['sp...] - sportakkommodatie

sportangelegenhied (l) ['sp...] - sportaangelegenheid

sportauto (spor.) ['sp...] - sportauto

sportbegeleiding (spor.) ['sp...] - sportbegeleiding

sportbericht ['sp...] - sportbericht

sportblad ['sp...] - sportblad

sportbladziede (spor.) ['sp...] - sportpagina

sportbloeze ['sp...] - sportblouse

sportbond (verspr.) ['sp...] - sportbond

sportbrille ['sp...] - sportbril

sportbroek ['sp...] - sportbroek

sportdag ['sp...] - sportdag

sporter de; -s; -tien ['spɔrtɪ, ook 'spɔtɪ] 1. sporter

sportfeest (l) ['sp...] - sportfeest

sportfiets ['sp...] - sportfiets

sportfoons (l) ['sp...] - sportfonds

sportfoto ['sp...] - sportfoto

sportthal ['sp...] - sportthal

sporthemd (Wol) ['sp...] - shirt, sportoverhemd *Dat sporthemd was helemaole kneuterig* (Wol)

sportief bn.; sportiever, -st [spɔr'tif, spɔ'tif] 1. sportief, veel aan sport doend 2.

sportieveling - sportzaeke

fair, met een sportieve instelling, plezierig en niet kinderachtig reagerend 't is toch *zoe'n kreezer kerel, en aorig en sportief* (bl), *Dat vun ik ommeraek sportief* (b), *L. vatte et sportief op* (vo)

sportieveling [spɔɪ'tivəlɪŋ, ...iwə..., spɔ't...] - sportieveling

sportinstructeur ['spɔ(ɪ)ʔɪstraktɪ:əɾ, ...strək...] - sportinstructeur

sportiviteit (spor.) [spɔ(ɪ)ʔiwi'tejt, ...vi...] - sportiviteit

sportjack (spor.) ['sp...] - sportjack

sportjasse (Sz) ['sp...] - sportjasje

sportjournaal Ook **sportjournaol** (l) ['sp...] - sportjournaal

sportjournalist ['sp...] - sportjournalist

sportjournaol z. *sportjournaal*

sportkammeraad (l) ['sp...] - sportvriend, vriend door de gezamenlijke sportbeoefening

sportkantine ['sp...] - sportkantine

sportkarre (Dho, Ld, Nt) de; -n; -gien ['sp...] 1. sportkarretje, nl. ouderwets, hoog wandelwagentje om een kind in te vervoeren

sportcarrière (spor.) ['sp...] - sportcarrière

sportkeuring ['sp...] - sportkeuring

sportkleding (spor.) ['sp...] - sportkleding

sportkleren ['sp...] - sportkleding

sportklub ['sp...] - sportclub

sportkompleks (spor.) ['sp...] - sportkompleks

sportkraante ['sp...] - sportkrant

sportleider (spor.) ['sp...] - sportleider

sportlerer ['sp...] - sportleraar

sportliefhebber ['sp...] - sportliefhebber

sportman ['sp...] - sportman

sportni'js ['sp...] - sportnieuws

sportorganisaasje ['sp...] - sportorganisatie

sportpagina (spor.) ['sp...] - sportpagina

sportpak ['sp...] - sportpak

sportpark (verspr.) ['sp...] - sportpark

sportpeleis (spor.) ['sp...] - sportpaleis

sportpergramme ['sp...] - sportprogramma

sportprestaasje (Obk) ['sp...] - sportprestatie *Die het 'm mit zien sportprestaasies al hiel wat roem verwurven* (Obk)

sportraad (spor.) ['sp...] - sportraad

sportrebriek ['sp...] - sportrubriek

sportredakteur (verspr.) ['sp...] - sport-

redakteur

sportredaktie (spor.) ['sp...] - sportredaktie

sportreklame (spor.) ['sp...] - sportreklame

sportrippertage (spor.) ['sp...] - sportreportage

sportrok ['sp...] - (vaak verkl.) sportrok

sportschoe ['sp...] - sportschoen

sportschoele (spor.) ['sp...] - sportschool

sportschoelehouder ['sp...] - sportschoolhouder

sportseizoen (verspr.) ['sp...] - sportseizoen

sportsponsoring (l) ['spɔ(ɪ)ʔspɔ: ðsɪŋ] - sportsponsoring

sportstuur (spor.) ['sp...] - sportstuur

sporttael (spor.) ['sp...] - sporttaal

sportfasse ['sp...] - sporttas

sporttentoonstelling (spor.) ['sp...] - sporttentoonstelling

sportterrein ['sp...] - sportterrein

sporttoestel ['sp...] - sporttoestel

sportfoto ['sp...] - sportfoto

sportuitslaegen ['spɔ(ɪ)ʔtytslɛ:ŋ] - sportuitslagen

sportuitwisseling (spor.) ['sp...] - sportuitwisseling

sportveld ['sp...] - sportveld

sportverenige z. *sportverieninge*

sportvereniging z. *sportverieninge*

sportverieniging z. *sportverieninge*

sportverieninge (b) Ook **sportverieniging** (Nbk, Obk), **sportvereniging** (verspr.),

sportverenige (Ste) ['sp...] - sportvereniging *de Appelschester sportverieninge AVVLO* (b)

sportverslag ['sp...] - sportverslag

sportverslaggever ['sp...] - sportverslaggever

sportvisken (l) ['sp...] - sportvissen

sportviskeri'je [...ʔi..., ook ...'ejɛ; z. -i'je] - sportvisserij

sportvlieger (spor.) ['sp...] - sportvlieger

sportvliegtuig ['sp...] - sportvliegtuig

sportvrouw ['sp...] - sportvrouw *Ze dot een protte an sport, et is een echte sportvrouw* (Nbk), *de sportvrouw van et jaor* (l)

sportwedstried ['sp...] - sportwedstrijd

sportwereld ['sp...] - sportwereld

sportwereld (spor.) ['sp...] - sportwereld

sportwinkel ['sp...] - sportwinkel

sportzaeke (spor.) ['sp...] - sportzaak

sportzael (l) ['sp...] - sportzaal
spot de [spot] 1. het spotten *de spot dreeven mit. Ie moe'n niet overal de spot mit dreeven* (Nbk, Obk), *Et is niet lekker as d'r de spot mit je dreeven wodt* (Op), *iene veur spot zetten* (Mun), *Daor hoej' de spot niet mit te hebben, et is slim genoeg* (Nbk, Np, Ste), *Heb daor de spot mar niet mit* (Ma, El), *'t Is uut mit jow schimp en jow spot* (b), *goedaorige spot* goedaardige, niet-bijtende spot (b)
spotdicht (l) ['spɔdxt] - spotdicht
spotgoedkoop [aks. wisselt] - spotgoedkoop *Die pries is spotgoedkoop, dat is mar een prik veur zoe'n mooi ding* (Op)
spotkaorte (Pe-Dbl) de; -n; ...kaortien ['spot...] 1. ansichtkaart met spotprent of schertsende voorstelling anderszins *In de vekaansie kriej' soms van die spotkaorten* (Pe-Dbl)
spotkopien (Spa) et; ...kopies ['spotko:pin] 1. koop die spotgoedkoop is
spotkraante (Ste) de; -n; ...kraantien ['spot...] 1. krant waarin met diverse zaken de spot gedreven wordt *'De Roskam' was vroeger ok een blattien, een spotkraantien over de poletiek* (Ste)
spotlocht (l) [spotloxt] - spotlight
spotprente ['sp...] - spotprent
spotpries ['sp...] - spotprijs, zeer lage prijs
spotriem (l) ['spotrim] - spotrijm
spotten ['spotn] - spotten: z'n spot uiten *Et is niet zo mooi om altied te spotten* (El), *Daor zitten ze altied op te spotten* (Ow), *d'r mit spotten de spot drijven met, de draak steken met. Dat kan arg genoeg wezen, daor hoej' niet mit te spotten* (Ma, Nbk, Np, Ow, Op), *Jim spotten mit van alles en nog wat* (Ol-Nl), *Daor moej' niet mit spotten* (Spa), *Dat loflied van machtige meters metaal, dat spot mit benauwdhied en zwakte* (ba), *D'r is niet mit te spotten, mit zoe'n iene denk niet dat hij erg gemakkelijk is, hij weet zich geducht te weren* (Nw), zo ook *As et d'r op ankamt, vaalt d'r niet mit 'm te spotten* (Pe-Dbl)
spotter de; -s; -tien ['spotr] 1. spotter, iemand die vaak met alles de spot drijft *N. is een grote spotter* (El), *Die spotter krigt zien trekken wel es thuus, want spottershusies branen wel es* (Obk) 2. hetz. als *gekanstikker*, bet. 2 (Dho, Obk)
spottershusies (verspr.) (mv.) ['spotrs

hysis], in * *Spottershusies branen (ok) wel es* wie met iemand spot moet bedenken dat hij zelf ook wel eens iets ernstigs, iets vervelends mee kan maken (verspr., Nbk), *...nog wel es* id. (Np), *Spottershusies willen ok wel branen* id. (Bdie)
spotzucht (vo) ['spotsaxt] - spotzucht *Ze zee, en now was alle spotzucht uut heur ogen vot (...)* (vo)
spouw (verspr.) [spɔm] - spouw (in een spouwmuur)
spouwanker (spor.) ['sp...] - spouwanker
spouwmure (Nbk, Spa) ['sp...] - spouwmuur, dubbele muur met spouw ertussen *Een spouwmure zit spaosie tussen* (Spa)
spr. - afkorting van *spreker*, met hoofdletter: afkorting van *Spreuken*, bijbelboek
spraankelen (Op, b) ['sprā:ŋkln] - sprankelen, fonkelen (fig.) *mit spraankelend, ni'j, jong leven* (b), *spraankelen van levenslust* (Op)
spraankien (Nbk, b) et; spraankies ['sprā:ŋkin] 1. heel klein beetje, vooral fig. *Nargens kon ie onder et ies een spraankien waeter meer bespeuren* (b), *Doe zee ze, zonder een spraankien gevuul: ikke mit een bult?* (b), *gien spraankien hoop meer hebben* (Nbk)
sprake z. *spraoke*
sprao (Bu, Dfo, Ld, Np, Nw, Ow, Ste, bl, s: Ow, b: lm, s, v, ba, bo: Bu, Nw, p, Ste) Ook *spreeuw* (bet. 2: Nw) de; -nen; -gien [sprɔ:/sprɔm] 1. spreeuw (z. ook *protter*) *'t Kiend gaept as een sprao gaapt erg, is kennelijk erg slaperig* (bo: Bu, Nw) 2. (g. mv.) bep. keelziekte: spruw *Meensken die tegen et wegraeken an zitten kun de sprao kriegen; kleine kiender hebben et soms ok* (Np), *Een protte meensken die op starven laggen kregen de sprao* (Np)
spraakcentrum (l) ['spr...] - spraakcentrum
spraak z. *spraoke*
spraoke (bet. 1, 2: Np, Nt, Dfo, Dho, Ste, bet. 4: alg.) Ook *spraak* (bet. 1: Wol, bet. 2: Dhau, Obk, Op, Wol, WH, bet. 3: Ow), *sprake* (bet. 4: Ma, Nbk, Ow) de; -n [sprɔ:kə/sprɔ:k/'sprɔ:kə] 1. vermogen te spreken (Np, Wol) *Mit een beroerte kuj' de spraoke kwiet raeken* (Np), *N. was zien hiele spraoke kwiet* (Wol) 2. tongval, uitspraak (verspr.) *de Stellingwarver*

spraakeloos - spreij-utter

spraak (Wol), *De Grunniger spraak kan ik niet best verstaon* (Dhau), *'t Is vlakbij, mar in De Kuunder hebben ze heel andere spraak as hiere* (Sz), *Ik heurde an zien spraak (...)* (Op), *Die het ok een vreemde spraak over hum* (Spa), *Ze hebben een appatte spraoke* (Dho), *verschillende spraoken* (Dfo), *Hoe meer aj' mit die spraok doende binnen (...)* (Obk), *Aj' die Kuunderse spraoke hadden (...)* (Ste), *Ie heuren et an de spraoke waor as ze weg kommen* (Ste), *Ie kun et an de spraoke heuren dat et iene van Stienwiek is* (Ste) 3. iemands mondelinge taalgebruik (Ow) *Hi'j het een goeie spraok* (Ow) 4. gesprek, aanspraak, in verb.: *D'r is spraoke van dat die verkoperi'je niet deurgaot* er wordt gezegd (Bu, Np), *Hiel wat boeren keken mit een schuin oge naor Duutslaand, waor toch mar van een opleving spraoke was* (vo), *D'r is spraoke van dat zij timmeren gaon* (Bu, Obk), *D'r is gien spraoke van dat (...)* daar wordt in het geheel niet over gesproken, dat zal niet gebeuren (Bu), *Gien spraoke van!* dat zal niet gebeuren, dat wil ik beslist niet (verspr., Nbk), zo ook *Gien sprake van daj' daor henne kommen* (Spa), *ter spraoke kommen* onderwerp van gesprek worden, aan de orde komen (verspr.): *Et kwam niet ter spraoke* (Ste), *Appathiedspoletiek die kwam hier niet ter spraoke* (b), *En dat gong in heufdzake over de pachtwet, mar ok de krisis en de oorzaeken daorvan, kwammen ter spraoke* (vo)

spraakeloos (verspr.) ['sprɔ:klo:əs, 'sprɔ:kə...] - *Hi'j schrok zo, hi'j was spraakeloos* (El), *spraakeloos van verbaozing* (Nbk)

spraakgebrek ['spr...] - spraakgebrek

spraakgeluid ['spr...] - spraakgeluid

spraakkeunst (l) ['spr...] - spraakkunst, grammatika

spraakklaank (l) ['spr...] - spraakklank

spraaklerer ['spr...] - spraakleraar

spraakles (l) ['spr...] - spraakles

spraakvermogen (l) ['spr...] - spraakvermogen

spraakwaeter (Wol) ['spr...] - spraakwater *Hi'j het wat te vule spraakwaeter had* heeft te veel alcoholische drank genuttigd (Wol)

spraakwaeterval (Op) de; -len; -legien ['spr...] 1. spraakwaterval, iemand die vlot

praat *Die man is een spraakwaeterval, die gaot je zomar ondersteboven praoten* (Op)

spraakzem (Nbk, Obk) ['sprɔ:kzəm, ...səm] - spraakzaam, met sterke neiging tot spreken *Hi'j is niet botte spraakzem* (Nbk)

spraakzemhied (j) de ['spr...] 1. spraakzaamheid, het spraakzaam zijn

spray [sprɛj] - spray

spreadsheet ['spr...] - spreadsheet

spree (Obk) de [spr:] 1. in *grös op 'e spree leggen* gemaaid gras uitspreiden om te doen drogen

spreekbeurt (Nbk, Obk) ['spr...] - spreekbeurt *Ik moet vanaovend een spreekbeurt holen* (Obk), ook als spreekoefening in een klas (Nbk): *een spreekbeurt veurbereiden* (Obk)

spreekhoorn (Np) ['spr...] - spreekhoorn, roeper *Een spreekhoorn daor gaot een omroeper et dorp mit deur om wat bekend te maeken* (Np)

spreekkaemer ['spr...] - spreekkamer *Die [nl. de arts] zag al wat benijd op doe zij' daor tegere zien spreekkaemer binnenstapten* (vo)

spreektael (l) ['sp...] - spraaktaal

spreektied (spor.) ['spr...] - spreektijd

spreekure ['spr...] - spreekure *Altied iederiene die d'r zo mar in komt, ie meugen wel een spreekure instellen!* (Nbk), *spreekure holen* (Nbk), *op et spreekure kommen, naor et spreekure gaon/kommen, D'r weren die keer een protte op et spreekure* (Nbk), *spreekure op ofspraoke* (l), *...neffens ofspraoke* id. (l)

spreekwoord Ook *sprekwoord* (Nbk),

spreukwoord (bl) et; -en ['sprɛ:k.../'sprek.../'sprɔ:k...] 1. spreekwoord, onveranderlijke vaste verbinding die een bep. levenswijsheid of morele boodschap uitdrukt

spreekwoordeboek (l) ['spr...] - spreekwoordenboek

spreeuw z. *spraow*, bet. 2

sprei de, et [sprɛj] 1. spreij (als bovenste dek op een bed, vaak gehaakt) *Die spreij krigt ze nooit of, ze is d'r al jaoren mit doende* (Np)

spreij-utter (Bu, Dho, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Ste) Ook *spreispeune* (Bu, Obk), *spreispeun* (Nt, Wol), *spreispene* (El), *spreispeen* (Ma), *spreidspeun* (Spa) de; -s; -tien ['sprɛjɛtɪr...] 1. speen van een koe

waaruit de melk niet met een vaste straal komt, maar met kleine, verspreide straaltjes *Bij een spreispeun is et sluitgattien verstopt* (Wol), *Naodat een koe betrapt is, kan et sluitgat van de utter verstopt raeken en is et gevolg een 'sprei-utter' of 'spreispeune'* (Obk)

spreiden zw. ww.; overg., ook wederk. (bet. 4), onoverg.; spreidde/spreidede, het spreided ['sprejdɪ] 1. (overg.) tot een laag of vlak uitleggen *de laekens over et bedde spreiden* (Nw), *En Jouk vun ok al gauw uut daj' mit die schudder et grös, as et een peer daegen legen hadde, ok over et laand spreiden konnen* (vo), *et grus spreiden om et beter dreugen te laoten* (Obk), *de hujbulties uut mekeer spreiden, om te drugen* (Nbk), *D'r wodt eerst riet onder de panne spreided* d.i. als spreiriet (Nw), *Hi'j het et riet spreided* (Ste) 2. (overg.) gelijkmatig indelen over een bep. tijd *Doe dat wark dan ok niet in iene goeze, ie moet et wat spreiden* (Nbk) 3. (overg.) uit elkaar plaatsen, verspreid opstellen *Ie kun de bienen uut mekaer spreiden* (Np), *Ie moe'n de hujbulties in et vervolg wat beter spreiden over et laand* (Nbk) 4. (onoverg.) met spreiding schieten *Et spreiden van een geweer is mit haegel, dan gaot et de hieltied veerder uut mekaer* (Ste), zo ook *Hoe veerder de ofstaand, hoe meer et spreidt* (Ld), *Dit geweer begint te spreiden, de loop is niet zo best meer* (verspr., Op), *As een geweer oulder wodt, gaot et spreiden* (El), *Aj' een doel hebben om op te schieten, dan mag et geweer niet spreiden* (Obk), *Et geweer moet wat spreiden, dan is de kaans groter om et wild te raeken* (Obk), *Et iene jachtgeweer spreidt meer as et aandere* (Bu), (wederk.) *Hoe wieder van de loop, hoe meer de haegel him spreidt* (Wol), *Dat haegelschot was nogal wat spreided* (Np) 5. (onoverg.; door koeien) sproeiend, niet in vaste stralen melk laten gaan *As een tepel wat verstopt zit, kommen d'r meerdere straolties, dat wodt spreiden nuumd* (Nw), *Die koe spreidt van achteren* (Ma), *Dat utter spreidt; dan is et slotgat, de sluitspiere van de utter kepot. D'r weren wel 'keersies' van was, die koj' d'r in doen, vetkeersies; d'r zat een kwas-sien an, eers kon et in de utter verdwienen, en d'r weren ok melkkatheders,*

van metaol, die koj' d'r in stikken; overdag kwammen de katheders in de spiritus om ze goed zuver te holen, tegen ontstekings (Nbk)

spreider (Dho) de; -s; -tien ['sprejdɪ] 1. koe die een gespreide straal melk geeft *Die koe kun ze niet mit een straole melken, 't is een spreider* (Dho)

spreiding ['sprejdɪ] - spreiding: het spreiden in diverse bet. *de spreiding van macht en inkommen* (l)

spreidingsgebied (l) ['sprɪ...] - spreidingsgebied

spreidlaoge z. spreilaoge

spreidriet z. spreiriet

spreidspeun z. sprei-utter

spreilaoge (verspr.) Ook **spreidlaoge** (Spa) de; -n; ...laogien ['sprej.../'sprejt...] 1. eerste, gespreide laag riet die men legt *Zoe'n eerste laoge is de spreilaoge* (Ste), *De spreilaoge is bedoeld om de onderkaante van 't dak mooi vlak te holen* (Dfo), *Et mooie riet kan now wel, want de spreilaoge is klaor* (Op), *lang riet geschikt veur spreilaoge* (Dfo)

spreiriet (verspr.) Ook **spreidriet** (Spa) ['sprejrit/...] - spreiriet *Onder de pannen komt eerst spreiriet, dan hej' an de onderkaante de boel mooi dichte* (Ste), *Spreiriet komt ok onder een rieten dak* (Ste), *Spreidriet moet eerst op 'e latten en dan ging et andere riet of de pannen d'r over* (Spa), *D'r moet eerst een laagien spreiriet onder et sprei, dat is lang riet daor et ere overhenne komt, dan liekt et van binnen vule mooier* (Nw), *De rietdekker het verschillende soorten riet, zoas dekriet en spreiriet* (Obk), *Spreiriet moet bij vost sneden wodden* (Op)

spreispeen z. sprei-utter

spreispeene z. sprei-utter

spreispeun(e) z. sprei-utter

spreken st. ww.; overg., onoverg.; het spreuken ['sprɪ:kɪ] 1. (overg.; praoten is veel gewoner) in menselijke spraak mededelen *Nooit het hi'j d'r een woord over spreuken* (j), *de waorhied spreken* 2. (onoverg.; praoten is veel gewoner) zich in menselijke taal uiten (spor.) *Hi'j sprak de hele tied mit nukken kortaf, korzelig* (Ol-Nl) 3. (onoverg.) een redevoering houden, spreker zijn (spor.) *Wie zal daor spreken, vanaovend?* (Nbk) 4. (onoverg.)

sprekend - springbolle

zich uiten, mededeling doen, in verb. als *Die mienen dat dan heur geweten begint te spreken* (ba), (tegen God:) *Zoas Ie spreuken hebben deur de dienst van Jow knecht Mozes (...)* (b) 5. (overg.) in verb. als *min te spreken* wezen een slecht humeur hebben, ook wel: ontevreden zijn (over iets of iemand), waartegenover: *goed te spreken* goed gemutst zijn, ook: zich positief uiten inzake iets 6. (onoverg.) logisch zijn, vanzelfsprekend zijn, in verb. als *Dat sprekt vanzels* (Np) * *Spreken is zulver, (mar) zwiegen is goold* (l)

sprekend bn., bw. ['sprt:kɔt] 1. (bw.) geheel en al gelijkenis vertonend: *Hij liekt sprekend op him* (Ste, Nbk), *Die beide lieken sprekend op mekaere* (Wol), *Lieken ze niet sprekend op menaere?* (Op), *Ze bin sprekend liek* (Spa) 2. (bn.) nadrukkelijk uitkomend, zeer herkenbaar in z'n kenmerken *Now, dat was 'n dan toch wel sprekend, altied dezelve* (Ol-Nl)

spreker de; -s; -tien ['sprt:kr] 1. iemand die zich uit in spreken *Da's me ok een mooie/vremde spreker* een kletsmajoor (Nbk) 2. degene die het woord voert, een redevoering, lezing houdt *We hebben vanaovend een (goeie) spreker op 'e bi'jienkomst* (Nbk), *Wie is de spreker?* (Nbk), *Ze hebben vanaovend N. as spreker* (Nbk), (vaak zonder lidwoord in notulen e.d.): *Spreker besleut mit te zeggen dat (...)* (l)

sprekerslieste (l) ['spr...] - sprekerslijst

sprekwoord z. *spreekwoord*

sprenkelen z. *sprinkelen*

spreuk z. *spreuke*

spreuke (Bu, Dho, Np, Ste, Wol) Ook **spreuk** (Bdie, Spa, Sz, Wol, verspr. OS) de; -n; spreukien ['spru:k(ə)] 1. spreuk: spreekwoord of anderszins kernachtig uitgedrukte levenswijsheid, onderrichtende uitspraak, vaak in de vorm van een rijmpje *D'r staot een mooie spreuke op dat waandbod* (Np, Wol), als verkl. vaak: kort, oud rijmpje (Bu, Sz): *Ik kende vroeger wel ouwe spreukies of riempies, mar dat vergeet ie weer* (Sz)

spreukwoord z. *spreekwoord*

spriet(e) de; -en; -ien [sprit(ə)] 1. grasspriet (dun) *N. kauwde op een sprictien grös* (Wol), *Die mag graeg een sprictien in de mond hebben* (Dho), *Ie bin zo maeger as een spriet* (Db), *Die vrouw is*

zo dunne as een spriete (Ol-Nl) 2. dun, mager en enigszins lang iemand *Dat is een dunne spriet, heur, die vrouw* (El), *Wat een spriet is dat, die vrouw het gien lood vleis om de ribben* (Pe-Dbl), *Dat is een maegere spriete* (Wol), *Wat is dat een dunne spriet* (Dho), *een spriet van een vrommes* (Op)

sprietlopen (verspr.) ['sprit...] - boegsprietlopen

sprietvechten (Wol) st. ww.; onoverg.; onbep. w. en het sprietvochten ['sprit...] 1. boegsprietlopen (zelfst.) *Bij et sprietvechten hej' zoe'n ronde paol neudig* (Wol)

sprikke I (Dhau, Op, Pe-Dbl) de; -n; sprikkien ['sprikə] 1. z. *prikke*, ook als verz.; van een mager meisje, in verb.: *zo dunne as een sprikke* (Dhau) 2. mager meisje (Op, Pe-Dbl) *Wat een maegere sprikke is dat, ze is zo maeger as een latte* (Pe-Dbl)

sprikkebien (Bu) de; -en; -tien ['sprikə...] 1. magere jongen of mager meisje *Et is een maegere sprikkebien* (Bu)

sprikkeblok (Ste) et; -ken ['sprikə...] 1. hetz. als *hooltblok*, z. aldaar *sprikken kothakken op een sprikkeblok, in et stookhokke* (Ste)

sprikkebulte (Pe-Dbl) de; -n; ...bultien ['spr...] 1. hetz. als *prikkebult*, z. aldaar 2. slecht, oud huis (Pe-Dbl)

sprikkehakken z. *prikkehakken*

sprikkenust z. *prikkenust*

sprikkig (Dho) bn.; -er, -st ['sprikəx] 1. als een *sprikke*, d.i. erg mager *een sprikkig ding* een mager meisje (Dho)

spring (Wol) de; -en [sprɪŋ] 1. dekstier **spring-in-'t-veld** (Nw, Sz) de ['sprɪŋɪnt felt] 1. jeugdig en levendig iemand *Iene die jong en wispelturig is, is een spring-in-'t veld* (Sz)

springballe (Db) de; -n ['spr...] 1. springbalsemien

springbalsemien (Nbk, Obk, Ow) de; -en; -tien, -egien ['sp...] 1. springbalsemien

springbok (Bu) ['spr...] - springbok (om te laten dekken)

springbolle (verspr.) ['spr...] - springstier, dekstier *Vroeger hadden alle grote boeren een springbolle* (Np), *We moe'n nog een springbolle bij de pinken hebben* (Spa, Ol-Nl)

springen st. ww.; onoverg.; het sprongen [ˈsprɪŋ:] 1. afzetten en daarbij omhoog-springen, naar beneden/opzij springen enz. *Hi'j sprong zo van de hoge duukplaanke* (Dho), *naor beneden springen, op 'e ffiets springen, De hingst springt op 'e merrie om 'm te dekken* (Nw), *over de sloot springen, in de sloot springen* d.i. vaak: in plaats van erover, zoals bedoeld, *D'r kwam een auto an, ik bin an de kaant sprongen* (Ste, Nw), *Ik mos nog hadde uut de zied springen* opzij springen (Spa), *Mar in oonze veral- deraosie heurden we N. al van berre springen* (b), *Spring es een morgen op tied uut de veren* spring eens vroeg uit bed (ba), (van een koop) *Ik bin d'r mar in sprongen, mar ik weet niet a'k d'r wel goed an daon* ik heb het maar gewaagd (Nw), *van de hak op de tak springen* (Diz, Spa), *een gat in de locht springen*, zo ook *Hi'j kon van bliedschop wel in de locht springen* (Obk), *Hi'j springt vedder as de stok lang is* hij leeft luxer dan zijn bezit toelaat (Obk), *Ie moe'n zorgen daj' niet veerder springen as de polsstok lang is* dat je meer uitgeeft dan verantwoord is, dan je kunt betalen (Ow), *buten de stringen springen* z'n boekje te buiten gaan (Wol), *deur 't stek springen* id. (Wol), *om de bulten springen* om het werk heen lopen, wel actief lijken maar het werk maar steeds niet aanvangen (Nbk, Np), (gezegd bij het touwtjespringen:) *Now kom, spring d'r mar bi'j in* (Ste), *Et is om uut je vel te springen* je zou je er kapot aan ergeren, je zou er razend om worden (b, Nbk), (gezegd tegen iemand die z'n gulp nog open heeft:) *Pas op, straks springt de pastoor d'r uut* (Ld), *Ie kun hoge of lege springen, mar et gaot niet deur* het blijft zoals het is, je krijgt je zin niet (Np), (gezegd wanneer de één de ander tot spoed maant:) *Aj' drieven willen, spring ie mar in de Lende* (Dho) 2. dansbewegingen, hup-pelbewegingen e.d. uitvoeren *daansen en springen* ronddartelen, *Op een deensdag-morgen leut A. J. de koenen springen* liet ze voor het eerst na de winter uit (waarbij ze zich doorgaans uitgelaten gedragen) (vo), *Die zingen en springen, omdat ze bliede binnen* (ba), *Zie dat kiend toch es weer staon te springen* met name gezegd als uiting van ongeduld (Nbk), zo ook *Hi'j*

zat te springen van ongeduld (Np), *We zitten d'r om te springen* hebben het erg nodig (Nbk) 3. bespringen, dekken *Dat schaop is wel dekt, hi'j het 'm wel sprongen* (Sz), *De hingst wil niet springen* (El), *...het sprongen* (El), *Die hingst springt goed* (Ol-Nl), *De hingst zal de merrie springen* (Spa), *De dekingst het al een stok of wat peerden sprongen* (Wol), *De bolle moet de koe springen, as hi'j bols is* (Obk) 4. met een snelle beweging gaan, uit, van iets gaan, opwippen, wegwippen *D'r bin me een peer knopen van de bloeze sprongen* (Nbk), *D'r sprong him een knope van de jasse* (Nbk), *D'r is een stok varve of sprongen* (Nbk), *As et zaod overriete is, dan springen de korrels soms* (Obk), *As de jongen vroeger een tolle hadden die goed springen kon, nuunden ze die vaeke een rutespringer, die was een boel weerd* (Pe-Db), *Springweke is de eerste weke in november, dan moej' gien rogge zi'jen en ineiden, want ze springt weer naor boven, de roggekorrels kommen weer boven de grond, en ie moe'n ze opnij ineiden, et gebeurt echt!* (Bu), *Et locht springt op gruu/rood/oranje nl. het stoplicht* (Nbk), *uut de baand springen* zich ongedwongen, uitgelaten gedragen: *Die mag wel graag es uut de band springen* (Nbk, Sz) 5. op-wellen, in de verb. *De traonen sprongen M. in de ogen* (alg., vo) 6. uiteenspringen, barsten *Deur die knal sprongen al oonze ruten* (Ol-Nl), *Deur de braand bin de ruten sprongen* (Np, Ste), *De flesse staot op springen* barst bijna uit elkaar (Nw), *Hi'j staot op springen* komt bijna tot een uitbarsting (Nbk, Nw) 7. barsten krijgen (Wol) *Bij de haast kun je hanen zo springen* (Wol) 8. naar voren of achteren steken t.o.v. een bep. lijn *Die mure springt daor wat naor veuren* (Nbk), *Die springt d'r wat uut* is een buitenbeentje (Nbk, Nw), *platte plooiën en springende plooiën* die a.h.w. naar voren/omhoog komen (Nbk) 9. verspringen (Nbk) *Gastekorrel is een war-kien in et breien: ien recht en ien averecht, volgende penne springen* (Nbk) * (gezegd van het winden laten:) *Die mi'j dwingen/Laot ik springen/Kommen d'r meer, doe ik et weer* (Nbk), *Aj' in de sloot springen wo'j' haost altieten nat om beide bienen* een ongeluk komt zelden alleen (b)

springer - sprokiesachtig

springer de; -s; -tien ['sprɪŋ(g)ɾ] **1.** iemand die springt **2.** mannelijk dier dat snel dekt *Die hingst is een vlogge springer* (Op)
springerig ['sprɪŋ(g)ɾəx] - springerig *Dat kiend is een betien springerig of overstuur en opvalend drok* (Db), *Wat een springerig dinkien* (Spa)
springkussen ['sp...] - springkussen
springlaeding (l) ['spr...] - springlading
springlevend bn. [aks. wisselt] - springlevend: bep. niet dood, vitaal *Hi'j is nog springlevend* (Ol-Nl)
springpiepe (El, Np) de; -n ['spr...] **1.** speciale uitgang uit een hol om te vluchten, m.b.t. dieren als konijnen, bunzings
springplaanke ['spr...] - springplank
springruiter (l) ['spr...] - springruiter
springschaans (l) ['spr...] - springschans
springstof (spor.) ['spr...] - springstof
springtechniek (l) ['spr...] - springtechniek (in de sport)
springtied (Ste) de ['sprɪŋtit] **1.** periode van de *springweke*
springvloed ['spr...] - springvloed *De oolde boeren zi'jden de rogge vroeger nooit mit springvloed; ze wussen dat vroeger uut de almenak d.i. wsch. i.v.m. de effekten in de springweke, z. aldaar* (Obk)
springweke (OS, Bu, Np, Op, Pe-Db, Ste) de; -n ['sprɪŋ...] **1.** één der eerste weken van november: de week na 10 november (Ste), de eerste (Bu, Dfo, Op) of de tweede week van november (Dfo); daarin zouden de kiemende roggekorrels gemakkelijk weer boven komen, vgl. *Springweke is de eerste weke in november, dan moej' gien rogge zi'jen en ineiden, want ze springt weer naor boven, de roggekorrels kommen weer boven de grond, en ie moe'n ze opni'j ineiden, et gebeurt echt!* (Bu), *Ie moe'n de rogge niet te laete zi'jen, want anders koj' in de springweke* (Np), *Bij de haast is d'r een weke dat is de springweke, dan komt de rogge weer boven de grond* (Dfo), *In de eerste helte van november is d'r een weke daj' nooit gien zi'rogge onder de grond holen; dan is et een springweke, dan komt de rogge d'r altied weer bovenop te liggen* (Ow)
sprinkel (vo) de; -s; -tien ['sprɪŋk] **1.** zeer mager iemand *De maegere sprinkel (...) was now uutgruud tot een gezonde,*

stevige meid die niet benauwd was om flink mit an te pakken (vo)

sprinkelen (Np, j, vo) Ook **sprenkelen** (Db, Nbk, Sz) zw. ww.; overg.; sprinkelde, het sprinkeld ['sprɪŋk|ɲ/'sprɛŋ...] **1.** bevochtigen door te sprengen *'k Heb de bloemen even lekker sprengeld* (Sz, Db), *Mem haelde et ooldeklonieflessien, sprinkelde wat op 'e buusdoek en wreef heur over et veurheufd* (v), *Ik zal dat bedde mit bloemzaod even sprengen* (Db)

sprinkhaene Ook **sprinkhaene** (WH) de; -n; ...haentien ['spr...] **1.** sprinkhaan, krekel *'t Is ok mar zoe'n sprinkhaene* gezegd van een kind dat niet erg groeit maar wel kwiek, levendig is, ook gezegd van een kleine, tengere vrouw (Nbk, Np), *Hi'j is zo maeger as een sprinkhaene* (Ow) **2.** mager iemand, vaak van een meisje gezegd: *een maegere sprinkhaene. Wat wol ie toch, maegere sprinkhaene dat ie binnen!* (Pe-Db), *Wat is dat een sprinkhaene, zoe'n latte!* (Ol-Nl), *Dat is mar een sprinkhaentien* een dun, fijn gebouwd kind (Nw) **3.** vlug en beweeglijk iemand (Ste)
sprinkhaeneploage (l) ['spr...] - sprinkhaenenploage

sprinkhane z. sprinkhaene

sprinkien (Np) et; sprinkies ['sprɪŋkin] **1.** mager, dun meisje of jongen *Et is mar een sprinkien* (Np)

sprint (spor.) [sprɪnt] - sprint

sprinten ['sprɪntɪ] - sprinten: hard lopen over een korte afstand

sproeien z. spruuien

sproetelkop z. sprutelkop

sprok (Bu, Ow) Ook **sprokkerig** (Ld) bn. [sprɔk/'sprɔkɾəx] **1.** sprok, sprokkig (van grond, stro enz.) *De grond is sprok, dan zit d'r gien verbaand in, dan hooft et niet meer* (Ow, Bu), *Et stro is sprok* enigszins te droog (Ow), zo ook *Et was zo druge, et stro was d'r sprokkerig* van (Ld)

sprokien ['spro:kin] - sprookje *een oold sprokien* (l), *sprokies vertellen* dingen vertellen die niet waar zijn (spor.), *Dat bin sprokies* geloof het maar niet, die dingen zijn niet waar (spor.), *Et is krek een sprokien* een prachtig beeld, een zalige toestand, bijv. inzake een huwelijk met gelukkige partners

sprokiesachtig (l) ['spr...] - sprookjesachtig

sprokiesboek (l) ['spr...] - sprookjesboek

sprokiesbos (l) ['spr...] - sprookjesbos

sprokiesfee (ba) de; ...fenen; ...fegien

['spro:kisft:] 1. bep. sprookjesfiguur: fee

sprokiesfeguur (l) ['spr...] - sprookjesfiguur

sprokiespreens (l) ['spr...] - sprookjesprins

sprokieschriever (l) ['spr...] - sprookjes-schrijver

sprokjestuun (l) ['spr...] - sprookjestuin

sprokiesverteller (l) ['spr...] - sprookjesverteller

sprokieswereld (l) ['spr...] - sprookjeswereld

sprokkel (ZW, Bu, Ld, Nbk, Np, Obk, p) de; -s; -tien ['sprøk] 1. rode bosmier 2. droge twijg (Nbk)

sprokkelbulte (Dho) de; -n; ...bultien ['sprøk|...] 1. mierenhoop: van de rode bosmier *Een dikke sprokkelbulte as ze vunnen!* (Dho)

sprokkelei (Pe-Dbl) et; -er; -gien ['sprøk|...] 1. ei van de rode bosmier

sprokkelen (Nbk, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; sprokkelde, het sprokkeld ['sprøk|n] 1. sprokkelen, sprokkelhout zoeken

Beppe gong vroeger vaeke de bos in om hooft veur de kachel te sprokkelen (Nbk), *Sprokkelhooft is fien hooft daj' sprokkelen* (Ste), *In feberwaori gaon de meensken hooft sprokkelen om de winter deur te kommen* (Ste)

sprokkelhooft Ook **sprokkelhout** (Spa) et ['sprøk|hø:lt/...] 1. sprokkelhout, dood hout dat van de bomen is gevallen en dat men in de kachel gebruikte, vooral voor het aanmaken ervan

sprokkelhooft zuken (Ste) 2. gelderse roos (Obk) * *Sprokkelhooft is een dref in de kachel brandt snel op* (Dho)

sprokkelhout z. *sprokkelhooft*

sprokkelmaond (Db, Dfo, Diz, El, Ma, Np, Obk, Ste) ['sprøk|...] - sprokkelmaand, februari

sprokkelmiere (Wol) de; -n; ...miertien ['sprøk|...] 1. rode bosmier

sprokkelnust (Bu, Db, Ld, Nbk, Np, Obk, Pe-Dbl, Ste, j) et; -en; ...nussien ['sprøk|nast] 1. mierennest, nl. van de rode bosmier (opgevat als geheimzinnige gebeurtenis bij bijen.)

Et kon ok nog wezen dat as een volk vlak bij een sprokkelnust daelezet was, de ere volken niks wunnen,

mar just dat zoe'n volk an onderen toe in de hunning lag (j), Dat sprokkelnust moe'j uutroeien (Np)

sprokkerig z. *sprok*

sprong de; -en; spronkien, ook wel -egien [spron] 1. keer dat men springt

een grote sprong, een kleine sprong, in iene sprong, een sprong nemen (Nbk, b), *Hi'j nam de sprong te klein en kwam in de sloot terechte* (Op), *...te kot...* (Nbk), *een sprong maeken* (Nbk, Ste), *een sprong in de locht doen* (Wol), *De katten doen meerstal een goeie sprong om voegels te pakken* (Dfo), (van paarden:) *him in de sprong zetten*

springen en daarbij steeds beide achter- en voorpoten tegelijk gebruiken (j), zo ook *Et peerd raekte in de sprong en was niet meer te hopen* (Obk), *Et ging te sprong(e)* (Ste) en *Hi'j had de peerden in de sprong* (Ma), *in de volle sprong* in galop en daarbij zowel voor- als achterpoten tegelijk gebruikend (verspr.): *Et peerd is in de volle sprong* (Bu, Ste), zo ook *As een peerd op 'e loop is, is hi'j in de volle sprong* (Spa, Wol) en *Hi'j had 'm in de volle sprong* (Ste), *Et peerd ging in de volle sprong* (Dhau), *Dat peerd schrok zo, et gong d'r in de volle sprong vandeur* (Ow, Dfo), *...in volle sprong...* (Ld), *Et peerd raekte op 'e loop en ging in volle sprong d'r vandeur* (Op, Sz), *Et peerd was in volle sprong* in galop (El), *De ruter gong oons in volle sprong veurbi'j* (Obk), *de sprong waogen* iets durven wagen en het daadwerkelijk ook gaan doen, vooral in financiële zin (Nbk), *Et was mar een gewaogde sprong om dat laand te kopen* een stap met een flink risico (Dfo), *Nog een peer van die malle sprongen en hi'j zit an de grond* (Nbk) 2. stap in een ontwikkeling

N. is mit sprongen veuruut-gaon d.i. in een proces van genezing, in sport- of schoolprestaties e.d. (Nw), *De prieszen gaon mit sprongen omhogens* (Ow)

3. keer dat een dier dekt *bi'j de eerste sprong niet drachtig wodden* (Ow) 4. hazesprong (nl. beentje uit de achterpoot van een haas) (Np) 5. grote stap in tijd *In dit opstel gao ik now mar mit grote sprongen deur de jaoren henne* (ko) 6. in op 'e sprong op het punt, in verb.: *We staon op 'e sprong om vot te gaon* (Nbk, Np, Nw, Spa, Sz), *Ja, ik komme zo, ik stao*

spronggewricht - spuigat

al op 'e sprong (Ol-Nl), *Et staot op 'e sprong* het staat te gebeuren (Np), ook op *sprong* op het punt (Dhau, Ma, Obk, Wol): *Doe ik op sprong ston om vot te gaon (...)* (Obk), *Ik stao op sprong om weg te gaon* (Wol), op *sprong* dadelijk, onmiddellijk, in verb. (Np, Ow): *Op sprong was hi'j besleuten* (Np), *Dat moe'j op sprong doen* (Np), *Moet dat now op sprong gebeuren* (Ow), *'t Moet op slag en sprong gebeuren* direkt (Db), *op stel en sprong* direkt, onmiddellijk (verspr.:) *Ie moe'n op stel en sprong kommen* (Ste), *Moet dat now op stel en sprong gebeuren?* (Nbk), *Doe mar even geduld, et hoeft niet op stel en sprong* (Nbk), (afkeurend:) *Op stel en sprong moe'j mar klaor staon* (El)

spronggewricht ['sprɔŋxəwrɪxt] - spronggewricht *De hakke* [nl. van een paard] *numen ze ok wel et spronggewricht* (Ste)
sprot (Bu, Dfo, Ste) [sprɔt] - sprout *We hebben een zakkien sprot kocht, die at ie mit huud en haor op* (Ste)

spruien z. *spruuien*

spruit z. *spruut*

spruijen z. *spruuien*

sprute Ook **spruut** (bet. 2, als verz.: El, Ma, Nt) de; -n; sprutien ['spryt(ə)] 1. zomersproet, ook wel benaming voor een ander vlekje op de huid (Nbk, Np, Nw) *Et kiend zit onder de spruten* (Nbk, Nw) 2. spruit, uitspruitsel *D'r zit een dikke sprute an de eerpel* (Np), *D'r zitten al spruten an de eerpels* (Nw), *De spruten koemen d'r uut* (Sz), *de spruten d'r of haelen afspruiten* (van aardappelen) (Nbk), (ook verz.) *D'r zit een mooie sprute an* (Ste), (verz.) *D'r zit al weer aorig spruut an de eerpels* (Nt), *Et is allemaol spruut op 'e eerpels* (El), *Wi'j zetten de eerpels mit de spruut* poten ze als er uitspruitsel aan zit (Ma) 3. in *een maegere sprute* een mager scharminkel (Ste) 4. spruitje *We hebben vanmiddag spruten had* (Wol)

sprutekop z. *sprutelkop*

sprutelkop (Bu, Nw, Obk, Op, Ste, Sz) Ook **sprutekop** (Bdie), **sproetelkop** (bet. 2: Bu), **smorrekop** (bet. 2: Bu, Dfo), **smodekop** (bet. 2: El, Ow) de; -pen; -pien ['spryt].../'sprytə.../'sprut].../'smorə.../'smo də...] 1. een sproetig gezicht (Obk, Sz) *Hi'j het een sprutelkop, et is niet mooi meer!* (Sz) 2. kop van een schaaap met vlekjes

erop (Bu) 3. schaaap met vlekjes op de kop (Bdie, Bu, El, Nw, Op, Ste)

spruten ['sprytɪn] - uitspruiten, in blad komen *Et is vroeg van 't veurjaor, et begint allemaole al te spruten* (Ol-Nl), *Die plaante spruut mooi* (Bu), *De boel spruut mooi* (Nw)

sprutend (bl: Nbk, Obk) bn. ['sprytɪnt] 1. besmettelijk *Die ziekte is sprutend* (bl: Nbk, Obk)

spruterig (Nbk, Op) ['sprytɪrɪx] - sproetig
spruteziken (Ma) onbep. w. ['spryte...] 1. aardappelen van uitlopers ontdoen *Wi'j moe'n spruteziken* (Ma)

sprutien et; spruties ['sprytin] 1. kleine sprute, vooral in bet. 4: *Vanmiddag kriegen we spruties as stoveri'je* (Ol-Nl), *We eten spruties vandaege* (Ste), *Ik lus gien spruties* (Nbk)

spruijapperaot (l) ['spr...] - sproeiapparaat

spruuien (OS, Bu, Nw) Ook **spruijen** (Nw, Obk, ZW), **spruien** (WS noord. van de Lende), **sproeien** (Nt) zw. ww.; overg., onoverg.; spruuide, het spruuid ['sprɪ:j(d)ɪ:/'sprɪj(d)ɪ:/'sprɔj(d)ɪ:/'sprɪj(d)ɪ:] 1. sproeien *waeter spruuien, mit waeter spruuien, Pattie meensken kun as ze praoten zo spruuien* (Obk), *Die koe spruut wat mit de utter* heeft een tepel waaruit de melk niet met één vaste straal komt, maar met verspreide straaltjes (Np), *Een koe die last het van spruuien brengt vaeke niet zo vule op* (Obk) 2. (overg.) besproeien *de bloemen sproeien* (Nt), *de tuun spruuien* (Nbk)

spruuijer (Nbk) de; -s; -tien ['sprɪ:jɪ] 1. iemand die sproeit 2. sproei, sproeidop e.d.

spruuivliegtuug (l) ['spr...] - sproei-vliegtuig

spruuiwaegen (l) ['spr...] - sproeiwagen
spruut (Db, Dfo, Dhau, Dho, Nt, Ol-Nl) Ook **spruit** (El, Ld, Nw, Obk, Spa, Ste) de; spruten; sprutien [spryt/sprɔjt] 1. kind (in relatie tot één van de ouders), in *de jongste spruut/spruit. Is dat now jow jongste spruut?* (Dfo, Spa), *De jongste spruut is now ok al vier jaor* (Ol-Nl), verder in *de eerste spruut* (Obk) 2. z. *sprute*

spruutkool (verspr.) ['sprɪt...] - spruutkool *'k He spruutkool zet* (Ma), *Lussen jow wel spruutkool?* (Wol)

spuigat et; -ten ['spɔjgat] 1. in *de*

sputgatten uutlopen veel te ver gaan, absoluut niet meer toelaatbaar zijn: *Zo kan et niet langer mit die vent, et lopt de spuitgatten uut, heur* (Ol-Nl, Ow)

sput (Ol-Nl, Ste en verspr. oost.) de; -en (bet. 2) ['spœjt] 1. spuitwater *Doe mar een glassien spuit* (Nw) 2. glazen kogel uit een kogelflesje (spor.) 3. z. *sputte*

sputbusse ['sp...] - spuitbus *Ik bin even mit de spuitbusse bij de bloemen langes snitterd omdat d'r luus op zat* (Ld)

sputte Ook **sput**: bet. 1: Ste, ook in verb.: Nbk, Ol-Nl; bet. 3: alg., bet. 4, 5: verspr.) de; -n; spuiten ['spœjtə/spœjt] 1. spuit: watersput, gifspuit enz. *Geef me de spuit, dan za'k even spuiten* (Bu), *Daor moej' de spuite even op zetten* dat moet je met water flink besputen (Wol), zo ook *Ze meugen de spuite d'r wel op zetten, zo smerig is et daore* (Nw), *De raemen bin slim smerig, ik zette de spuite d'r op* (Ol-Nl), *de spuite op 'e tuun* d.i. de tuinslang met spuit, ter besproeiing (Nw), (van, n.a.v. iemand met een grote mond maar die niets wezenlijks bij te dragen heeft.) *Sput elf gefit modder* (Ol-Nl, Nbk), *En komt d'r ooit onkruud, beslist gien nood: een drok op 'e spuite en 't is al dood* gifspuit (ba) 2. injectiesput 3. inhoud van een injectiesput *Elke morgen moet ik een spuit in de bille hebben* (Op, Sz), *een spuit tegen de griep* nl. ter vaccinatie (Obk) 4. brandspuit *As d'r braand is, rukt de spuit uut* (Ol-Nl), *Bel de spuit mar* (Op), *De spuite is d'r langes gaon* (Ma, Dho), *De spuit gaot naor de braand* (El), *de spuit perberen* d.i. uitproberen (Obk) 5. geweer, vaak: jachtgeweer (vaak als verhullend woord gebruikt door stropers (Bu)) *Doe hij' de inbreker heurde, greep hij' naor de spuit* (Obk), *Ik hul him de spuit onder de neuze* duwde hem een geweer onder z'n neus (Wol), *Ze hebben de spuite in beslag neumen* (Np), *de oolde spuit* het oude geweer (Db, Obk, Op), *De jaeger het de spuit bij' m* (Nw), *...op 'e rogge* (El, Ma), *...op 'e nekke* (Dhau), *Hej' de spuite nog?* (Ste), *Die lop ok weer mit de spuit onder de arm* nl. met het jachtgeweer (Spa) 6. grote glazen knikker, kleiner dan een boster (Ste) *Mit de spuite perbeer ie de knickers in et pottien te pikken* (Ste)

sputten zw./st. ww.; overg., onoverg.;

sputte, het spuit, ook wel spuiten (Spa) ['spœjtə] 1. spuiten (met een vloeistof, weke massa) *Et is zo dreuge, we moe'n de tuun mar weer spuiten* (Ste), *De brandweer gaot spuiten* (Nw), *Ik heb 'm kletsnat spuit* (Nw), *Et is uut de tied van de veenmesiene; de veenbrij' wodde dan op de ribbe spuiten* (Spa), *Tegenwoordig spuiten ze de varve d'r wel op* d.i. met een spuit verf aanbrengen (Nbk) 2. met gif, bestrijdingsmiddelen, schoonmaakmiddelen besputen *Ie moe'n wel spuiten, aers kriej' de eerpelziekte* (Np), *De tarwe daor kwam zomar roest op, mar d'r wodt now tegen spuit* (El), *De eerappels en vule meer dingen wo'n slim vule spuit* (Ol-Nl), *et laand spuiten* (Bu), *de tuun spuiten* (Nw), *mit vergif spuiten* (Nw), *Ie moe'n spuiten om de grunighied van de muren of te kriegen* (Nbk), *een mure spuiten as d'r rommel op zit* (Nw) 3. (onoverg.; van vloeistoffen) met een krachtige straal naar buiten komen *Et bloed spuite d'r uut* (Nw, Ste), *As de waeterleiding knapt, spuit et d'r uut* (Nw) 4. inenten *Bi'j' al spuit veur de griep?* (Ste), *Ik moet naor dokter te spuiten* om me een injectie te laten toedienen (Nw), (inzake suikerziektepatiënten) *Aj' mar niet spuiten hoeven!* hoeft te worden geïnjecteerd (Ste) 5. met een injectiesput zich drugs toedienen (spor.)

sputer de; -s; -tien ['spœjtə] 1. spouter, in het bijzonder: verslaafde die zich verdovende middelen toedient met een injectiesput

sputflesse (verspr.) de; -n; ...flessien ['sp...] 1. (vaak verkl.) spuitfles, flesje met spuitwater *Frisdrinken mit prik doej' in spuitflessen* (Nw), *sputknickers uut spuitflessies weg* (Bu)

sputtien et; spuities ['spœjtin] 1. kleine spuite, z. aldaar, i.h.b.: injectie *Hij' het een spuitien had* (v), *Ik moet een spuitien hebben* (Nw), *De kleine jonge is niet bange veur een spuitien* (Nbk)

sputknikker (Bu, Wol) de; -s; -tien ['spœjt...] 1. kogel uit een kogelflesje *sputknickers uut spuitflessies weg* (Bu)

sputpils (El) de ['sp...] 1. hetz. als spuitwaeter (in een kogelflesje), z. aldaar

sputwaeter (verspr.) ['sp...] - spuitwater, hetz. als spuit, bet. 1 *Sputwaeter zat in een koegelflessien* (Nw, Ow, Wol), *We*

spuitwark - spul

kriegen een flessien spuitwaeter (Nw)
spuitwark (Nbk) ['sp...] - spuitwerk
spul et; -len; -legien [spal] 1. onenigheid, ruzie *Ze hebben d'r spul omme had* (Nbk, Np), *Spul hebben ze d'r niet weer omme had* (b), *Ze hebben spul* (Nbk, Obk), *Ik wil daor gien spul omme hebben* (Ste), *Ze hebben d'r een protte spul omme had* (Nbk), *We hebben d'r een boel/protte spul omme had* (Nbk, Np), *Dat spul daj' had hebben moej' overslichten* (Np), *Pattie meensken maeken spul om niks ruziën om het minste of geringste* (Obk), zo ook *Et was spul om niks ruzie om iets dat niks voorstelde* (Nbk), *Hi'j zocht om spul heeft altied iets op anderen aan te merken, vraagt kennelijk om ruzie* (Ow), *Ze zuken spul zoeken ruzie* (Np), *Om een kleinigheid hebben ze spul* (Dho), *Daor komt spul van* (Diz), *Dat die vrouwluden spul hadden, dat was me ok een gewirrewar* (Nbk), *Ze hebben wat spul onder mekeer* (Np), *Maek d'r toch gien spul omme ruzie, onenigheid* (Dfo, Diz, Nbk, Np), *Maek gien spul!* (Nbk) 2. heel wat moeite, flinke last *Doedertieden was 't een hiel spul om een klokke maekt te kriegen* (b), *Waor J. zoe'n spul mit hadde as 't in Oost-Stellingwarf kiezeri'je was* (s: oost.), *Et is een spul een beproeving* (Nbk, p) 3. in een protte spul een hoop lawaai (Ma) 4. kermisattractie (vooral mv.) (Obk) 5. niet nader omschreven of te noemen zaken, dingen, goed *D'r is mooi spul bi'j, dat moe'k zeggen* (b), *D'r is nog een hiele hoop spul* (bl), *Waor staot et spul?* (b, Nbk), *Et aandere spul zal wel verkocht wodden* (v), *Die persoon het spullen onder him sleugen, om d'r zels beter van te wodden* (Dfo), *Laot dat elektriske spul dan mar wezen zo 't is* (b), *Hi'j had een protte antiek spul* (j), *een verlopen spul een verlopen zaak, toestand* (El), (...) *dan pompte hi'j et spul d'r zo uut gezegd bijv. van gier* (b), *al mar duurdere spullen steeds maar duurdere dingen, spullen* (b), *et daegelikse spul spullen voor dagelijks gebruik* (Obk), *Et hiele spul bleef staon het hele zaakje* (b, Nbk), *Dat spul was heur te min dat volk, dat slag mensen* (bl), *mit de klompen in 't spul (kommen)* op plumpe wijze zijn mening zeggen, rare dingen zeggen en/of doen, ondervinden, ook:

storend binnenkomen (verspr.), *spul op brood broodbeleg* (Obk), *Zok spul kreeg ie alle daegen niet zoiets at je niet elke dag* (b), *Et is (lang) gien goed spul* het is lang niet pluis, er zit iets behoorlijk scheef, er deugt iets niet (Bu, Nbk), *Ze is zo blik om de neuze, dat is grif gien goed spul* ze is beslist niet in orde (Dfo), *'t Is gien goed spul* het gaat om een kwaadaardige ziekte (Nbk), *verkeerd spul* slechte waren e.d., i.h.b.: een kwaadaardige ziekte (Nbk), *Ik bin min bi'j et spul, ik kon wel grieperig wodden* voel me niet goed (Db), *Hi'j is niet (goed) bi'j 't spul* voelt zich niet goed, is niet in orde (Obk, Nbk), *Hi'j is aorig bi'j 't spul* een stuk beter, lang niet meer zo ziek als eerder (Nbk), *Bi'j' nog wat bi'j 't spul?* voel je je nog een beetje goed? (Nbk), *Et is een spul van niks* het is niks waard om het zo te doen, zo werkt het niet, het wordt prutswerk (Nbk), *Hi'j har 't kruus uut de broek en 't hiele spullegien hong d'r uut z'n geslachtsorgaan* (Dfo), *Mit N. was 't van 't zelde spul* was het van hetzelfde laken een pak (j), *Ze bin nog mar krek dreuge aachter de oren of ze kiekten de vrouwlu al naor de hakken en dan is 't drekt dik spul* dan is het meteen raak/wordt het een serieuze verkering (b), *N. en M. hebben nog mar kot verkering en et liekt wel aorig groot spul te wezen, mar ik geleuve dat now al trouwen niet an te raoden is* (vo), *Dit is ok een mal spul, dat ze now krek vot is* een rare toestand (v), *jong spul* jonge dieren, jongvee (Mun, Np), *Dat is een spullegien, i'j kun 't wel doen, mar i'j hebben d'r niks an dat is zo'n zaakje* (...) (Dfo), zo ook *Dat is zoe'n spullegien* (...) (Nbk) en *Dat is een spul, daor moej' mit leren leven* (Nbk), *Dat is een vremd/nuver spullegien* een vreemd zaakje, een eigenaardige situatie (Nbk), *N. zol veur brood en zok spul zorgen* e.d., enz. (j), *mit vremde woorden en zok spul* id. (b), zo ook *Ik moch op sommen en zok spul wel graeg wat ommestennen* e.d. (b), *Dat spul het luzen* daarmee is iets niet in de haak (Bu), *De baos van 't spul was bi'j huus in 't waegenhokke an 't hooftieszaegen* de eigenaar (b) 6. boerderij, boerenbedrijf (verspr., vo) *Op dat spul zit een rieten dak* (Obk), *Dat keuterboertien is mar aorig veuruutscharreld, want hi'j het*

now al een hiel spul een flinke boerderij (Obk), *'t Is gien groot spul, et is mar een keuterij'gien* (Dhau), *Dat is nogal een groot spul* (Np), *En dat ze et spul, as et effen kon, mit eigen volk beredden mossen* (vo) 7. koopwaar *goed spul* goede waren, produkten e.d.: *Die winkel het goed spul te koop* (Db, Dfo) 8. eigendom, bezit *O. zol zien hiele spul grif an heur vermaeken* (b) 9. kleding *Ik hadde mien goeie spul an* (Np), *et knappe spul antrekken* de nette kleren, i.t.t. de daagse (Ste) 10. medicijnen *Ik kreeg d'r spul veur van de dokter* (v) 11. spel (verspr.) *Dat vienen we een mooi spul* (Obk), *Slagbal is een spul mit een balle en een soorte slaoplaanke* (Obk), *Koegelstoten is een spul veur grote meensken* (Dfo), *Et spul* [kaartspel, ook *de boom*] *begon mit twaelf en tiedens et spul zakten jow of naor de nol; aj' dan op iene stonnen dan wodde dat even meld an de tegenpertij: 'Wij staon op (de) paol'* (Wol), *in 't spul zitten* betrokken zijn bij wat er gebeurt (j), zo ook *Dan koj' d'r duvel op zeggen dat N. in et spul zat* een rol speelde, er achter zat (j), *D'r was wel opzet in et spul* in het geding, opzet speelde mee (Sz), *Dat was me een heel spektaokel, wat hadden ze daor wat veur op 't spul zet* (Ol-Nl) * *'t Is een spul mit et spul om 't spul bij 't spul te holen* 't is een heel gedoe om alles altijd goed voor elkaar te hebben en te houden (Nbk)

spulbikkel (Dfo) de; -s; -tien ['spal...] 1. bikkel gebruikt bij het kinderspel *bikkelen*

spulen z. *spoelen*

spuling z. *spoeling*

spulkarre (Bdie) de; -n; -gien ['spalkarə] 1. kermiswagen

spulkarrekerel (Bdie) de; -s; -tien ['s...] 1. man die in een kermiswagen woont

spulkarremesen (Bdie) mv. ['spalkarə mt:sn] 1. mensen die in een kermiswagen wonen

spulkarrewief (Bdie) et; ...wieven; -ien ['s...] 1. vrouw die in een kermiswagen woont

spullebaos (Nw, j) ['spaləbɔ:əs] - spullebaas, baas van een kermisattractie *De spullebaozen trokken mit woonwaegens langs de straote* (j)

spullegien (OS, verspr. WS) Ook *spelle-*

gien et; *spullegies* ['spaləxin/'speləxin] 1. spelletje *spullegies doen* (Np, Nw), *Zokke spullegies deden wij nooit!* (Obk), *Zuwwe even een spullegien doen?* (Ste, Bu), *We kun nog een spullegien doen* (Pe-Dbl), *We doen een spullegien pietow* (Ol-Nl), *een spullegien kaorten* (Bu, Nw, Ste), *...negenstikken* (Dfo), *...knikkeren* (Dhau), *Wij weten niet percies wat spullegien dit is* (Ol-Nl) 2. kleine boerderij, keuterij (verspr.) *D'r staot een spullegien te koop* (Spa), *Ze hebben daor een mooi spullegien staon* (Bu)

spullekarre (Ste) Ook *speulekarre* (Bdie) de; -n; -gien ['spaləkərə/'spal:lə...] 1. kermiswagen, woonwagen, huifkar e.d.

spurrie z. *sparre*

spurt (spor.) [spart] - spurt *Even een spurt!, een spurt inzetten* (l)

spurten (spor.) ['spartn] - spurten

sputter (Sz) de; -s; -tien ['spatɪ] 1. flinke hoeveelheid drank die men gebruikt, in verb. als *Hi'j het een beste sputter op heeft* flink veel drank genuttigd (Sz)

sputteren ['spatn] - sputteren: aanhoudend bezwaren inbrengen *Want die vent gnees him nog uut, doe hi'j d'r tegen in sputterde* (vo), *Mocj' him es heuren sputteren, aj' him vraogen om even te helpen* (Obk); spatten, spatteren *Hi'j praotte wat vlogge, de spi'je sputterde 'm uut de mond* (Ld), *Sputter toch niet zo in die poele waeter* (Dhau), *De kiender bin in 't waeter an 't sputteren* (Dhau), *Et begint weer te sputteren* te regenen (Db, Dfo), zo ook *Et begint al te sputteren* (Ow)

spuulhokke z. *spoelhokke*

spuulwaeter z. *spoelwaeter*

spuulwark z. *spoelwark*

squadron (v) - squadron

squash (spor.) [skwɔsj] - squash

squashbaene (spor.) ['skw...] - squashbaan

squashballe (l) ['skw...] - squashbal

squashen (spor.) ['skwɔsjɛn] - squashen

squashhal (spor.) ['skw...] - squashhal

squashruimte (spor.) ['skw...] - squashruimte

squaw (l) [skɔ:] - squaw

Sri Lanka [sri:'lanʒa] - Sri Lanka

Srilankaans bn. [sri:lan'kɑ:s] 1. Srilankaans

srt. - afkorting van *soort(e)*

sst z. *st*

st - staand

st Ook *ssst*, s tw. [st/s:t/s(:)] 1. gezegd om iemand zachter te laten praten of te doen zwijgen

st. - afkorting van *stuver*, *stok(s)*

staaf z. *staeve*

staak (Dfo) de; staken [sta:k] 1. deel van het weefsel waarover de scheringdraden lopen (Dfo) 2. z. *staeke*

staal z. *staol*

staampen z. *stampen*

staamper z. *stamper*

staand (verspr. WS, spor. OS; alg. in de bet. 10, 11) Ook *stand* (verspr.) de; stanen; staantien [stã:nt/stant] 1. ingenomen houding *Hij ston in een vremde staand* (Nbk) 2. wijze waarop iets neergezet is of staat *Et peerd het een verkeerde stand van veuren staat niet mooi/goed op z'n voorpoten* (Bu), *An de staand van een peerde-tane kuj' zien hoe oold as een peerd is* (Db) 3. positie van een hemellichaam *de staand van de zonne en maone* (Wol), *'t Gebeurde wel dat et gier opzwulde bij' een bepaolde maonestand (...); as de maone weer een aandere stand hadde, ging et gier weer vot* (Ol-Nl) 4. ligging, het gelegen zijn *Dat huus staot op een mooie stand* (Bu, Sz) 5. aanwijzing die een barometer, thermometer e.d. geeft (Np, Obk) *De staand van de barometer is hoge* (Np) 6. waterstand, waterpeil 7. score (bij bep. sporten) *Hoe is de staand?* (Nw) 8. situatie in een bep. ontwikkeling, in een verloop *Hoe is de stand van zaeken?* (Bu), *Hoe is de staand van et weer?* hoe staat het met het weer? (Pe-Dbl, Ste), *burgerlike staand* burgerlijke stand: het desbetreffende bureau op een gemeentehuis: *Ze vunnen et bij' de burgerlike staand now ok wel best, dat et kientien wodde inschreven op heur naeme* (j), ook: de recente staat van wijzigingen in de staat van personen in een bep. gemeente, zoals vooral bekend uit plaatselijke kranten *De burgerlike staand kwam niet meer in de kraante* (bl) 9. maatschappelijke rang, positie, alle mensen die tot een bep. maatschappelijke laag horen *meensken van een bepaolde staand* (Obk), *Ik verwondere me d'r over dat die meensken mit oonze bureen ommegaon, ze bin helemaol niet van heur staand* (Ol-Nl), *Dat wark is veer beneden zien staand* (Op), *Now dat vrommes trouwt mit een man*

boven heur staand, is ze zo groots wodden! (Obk), *vrouwluden uut de betere staand* (Obk), *van gelieke staand trouwen* (Ld), *Ze heuren tot de gegoede staand* (Np), *Die het nogal een goeie stand bereikt* (Sz), *Die meensken bin nogal wat van staand zijn nogal van standing* (Dfo, Np, Ste), *de def-tige stand* (Ma), *A. was een man mit een stok levenswieshied waor as hiel wat maensken van staand een lessien van leren konnen en vaeke een puntien an zoegen konnen* (Ow), *Et oorierzer mos wel wat in overienstemming wezen mit et antal koe-glassies en de staand* (Ow), *Boven de staand op 'e lappen kommen, paste ok weer niet zich in kleding enz. meer voordoen dan bij de maatschappelijke stand hoorde* (Ow), *'t Is mien stand niet ik hoor niet bij die maatschappelijke laag* (Spa), *Hij het nogal een hoge stand* (El), *Wat veur staand het hij?* rang, maatschappelijke stand (Ste), *Wat veur stand/staand bin ie van?* (Nw), *Ze trouwen wel wat in heur eigen staand met mensen uit hun maatschappelijke rang* (Pe-Dbl), *Et gemienschopsleven was wel goed, mar as et op trouwen ankwam, dan heurde stand wel bij' stand* (Ow), *volk van staand* van standing (Nt), *N. leeft boven zien stand geeft meer uit, voert een hogere levensstaat dan zijn maatschappelijke rang toelaat* (Db), *Stand moet d'r wezen, daor moe' je niks van antrekken* (Dho), *Van wat veur rang of stand aj' ok binnen, ie kun niet zonder waeter of eten* (Dhau), *Van alle rand en stand was d'r* (Ow), *Rang en staand zal d'r wel aaltied blieven* onderscheid tussen maatschappelijke klassen, standen (Pe-Dbl), *rang en standen* (Bu) 10. blijvende situatie, in de verb. *staand hollen* standhouden: *Dit weer hoolt gien stand* (Bu), *De wiend zit hoge, et weer hoolt wel stand* (El), *Now is et nog mooi weer en lange daegen, as dat mar staand hoolt* nu is alles heel goed tussen hen, als dat maar zo blijft (Nbk), *Dat hoolt gien staand* is geen blijvende situatie, dat gaat zeker mis op enig moment, gezegd bijv. van een slecht huwelijk (Bdie, Nbk, Np, Ow, Wol): *Dat hoolt gien staand, ze overlopen mekaer ze komen veel te vaak bij elkaar* (Wol), zo ook *Dat kan gien staand hollen* (Ma, Nbk, Np) en *Dat hoolt nooit gien staand* (Dho),

Diz, El) **11.** voltooide staat, in *tot staand kommen*: *As meensken mekeer verstaon willen kan d'r hiel wat tot staand kommen* (Dfo) **12.** rollaag in de vloer van een stal, d.i. vooral: waarop koeien met hun achterpoten staan (vaak gemetseld, ook wel van beton of hout) (Ma, Nw, Ol-Nl, Ow) *de stand van de stal* (Ma), *...van de koeien* (Nw), *De staand van de koe was vaeke van beton* (Ol-Nl), *de hoge stand* de rollaag waarop de koeien staan (Nw), tegenover *de lege stand*, d.i. de gemetselde rollaag aan de andere kant van de mestgoot (Nw) **13.** plaats waar een koe, een paard geplaatst is op een markt (Sz) *Op 'e mark staon de beste koeien op 'e hoogste stand* (Sz)

staandbeeld (verspr.) Ook *standbeeld* ['stā:ndbi:lt/'standb...] - standbeeld (lett.)

staander z. *stander*

staandertien (Ste) et; ...ties ['stā:ndɛrtin] **1.** balkje op en aan het eind van een houten steiger; men reed ertegenaan met de kruiwagen met mest, die vervolgens naar voren werd gekanteld en die aldus werd leeggestort in de *strontbak*

staandholen (spor.) Ook *standholen* (spor.) ['stā:...] - standhouden: niet bezwijken; duren *Zol 't wel staandholen, de liefde van die beide?* (Nbk)

staandorganisaosie (vo) de; -s ['stā:...] **1.** belangenorganisatie in de landbouw en veeteelt *Ok mossen ze heur bezwaoren in de staandorganisaosies kenber maeken* (vo)

staandpunt (l) Ook *standpunt* (spor.) ['stā:nt.../'stant...] - standpunt, gezichtspunt

staandrecht (l) Ook *standrecht* (l) ['stā:ntɛxt/'stant...] - standrecht (uitgeoefend door militaire rechters) *volgens standrecht* (l)

staandrechtelik (l) [stā:nt'ɛxtlɛk] - standrechtelijk, volgens standrecht *N. is staandrechtelik executeerd* (l)

staandvoegel (l) Ook *standvoegel* (Bu) ['stā:nt.../'stant...] - standvogel

staank z. *stank*

staankhoorn (Np, Ste, Pe-DbI, fp) Ook *stinkhoorn* (bet. 1: Diz, Ol-Nl), *stankhoorn* (bet. 1: Bdie, fp) de; -s; -tien ['stā:ŋk.../'stɛŋ.../'stɛŋk...] **1.** (veelal mv.) fluitekruid (Bdie, Diz, Np, Ol-Nl, Pe-DbI, Ste, fp) **2.** (veelal mv.) grootbloemmuur (Ste)

staankvri' (b) bn., bw. [aks. wisselt] **1.**

zonder stinkerij *Douk kuj' daor staankvri'j wonen* (b)

staankwottel (Op) de; -s; -tien ['stā:ŋk...] **1.** fluitekruid *Poddeblaeden en staankwottels hebben allemaole een lange penwottel* (Op)

staansverschil (Ow) ['stā:s...] - standsverschil *De vergaderings van de buurtverienigings weren de belangriekste van et hiele jaor: om mekeer bij nood en dood bij te staon; staansverschil was d'r dan ok niet* speelde geen rol (Ow)

staantien (El, Ol-Nl, Pe-DbI) Ook *stantien* (Db, Ol-Nl, Op) ['stā:ntin/'stantin] - standje *een staantien kriegien* (El), *...geven* (Ol-Nl), zo ook *Ik heb 'm een flink staantien geven* (Ol-Nl)

staar (spor.) Ook *staer* (Bdie) [sta:ər/stē:ər] - staar (aan de ogen) *staer in 't oge* (Bdie)

staarfgeval z. *starfgeval*

staarfhuus z. *starfhuus*

staark z. *stark*

staarken z. *starken*

staarven z. *starven*

staatsbos (Ld, Sz) [sta:dz'bos] - staatsbos-beheer *De ouwe helling bestaot nog en is now as rekreatie an de Schene nog te zien, in de wandelroute van staatsbos* (Sz)

staatsbosbeheer z. *staatsbosbeheer*

staatsloteri'je z. *staatslotteri'je*

staatslotteri'je z. *staatslotteri'je*

staatspensioen ['sta:ts...] - staatspensioen

staatspepier z. *staatspepier*

stabal z. *staobal*

stabiel [stabil] - stabiel: van het weer (bestendig), van een persoonlijkheid: evenwichtig, ook van prijzen: vast

stabij (spor.) [sta'bej] - stabij *een Friese stabij* (Nbk)

stad de; steden; stättien [stat] **1.** stad, plaats die vanouds als stad beschouwd wordt (door stadsrechten) *in de stad wonen, Keuning Roegbaord het zien haand daelelegd op stad en laand* (ba), *stad en laand oflopen* zich her en der bevinden (om iets te verwerven met name) (spor.), *...ofreizen* id. (Op); met *de stad* zonder nadere aanduiding wordt *Grunningen* Groningen bedoeld (Db, Dfo, Dhau, Ma, Ow), *Liwwadden* Leeuwarden (Diz, Op, Sz, Wol), *Stienwiek* Steenwijk (ZW, Bu, El, Dho, Nw), en schertsend *Wolvege* Wolve-

stadgenoot - stadsremoor

ga (Nt, Spa): *Bij' ok even in de stad?* (Spa), zo ook *de 'stad' Oosterwoolde* (b), *Oonze oolden, as die naor stad wollen, was dat Stienwiek, ze gongen mit de tram* (El) **2.** zeer grote plaats (met name gezegd van elders gelegen zeer grote plaatsen, in het geval van dichtbij gelegen plaatsen worden all. die plaatsen als *stad* aangeduid die dat ook in historisch opzicht zijn *We gongen de stad in* (Nbk) **3.** het geheel van de bewoners van plaatsen als in bet. 1, 2 bedoeld *De hiele stad wus et* (Nbk) * *Et kan beter van de stad as van 't dörp* degene die veel heeft kan het beter betalen dan mensen die het niet zo breed hebben, men kan beter van het hele grote nemen, krijgen dan van het kleine, dan van dat wat niet veel voorstelt (WS, Db, Obk, b: lm), zo ook *Et kan beter van de stad as van 't laand* (Np) en *Et is beter van de stad as van et dörp* (b: ln, Bdie), *Stienwiek is een stad/Daor is ok altied wat* (Nbk)

stadgenoot (spor.) ['st...] - stadgenoot
stadhouder (l) ['st...] - stadhouder: plaatsvervanger van een vorst, hoofd van een gewest

stadhouderloos (l) ['st...] - stadhouderloos

stadhuus [stat'hys] - stadhuis: gemeentehuis van een stad (niet van gemeenten zonder stad)

stadium et; -s ['sta:dijə̃m] **1.** fase in een ontwikkeling *In dat stadium biwwwe nog niet* zover is het nog niet (Nbk), *Dat stadium hewwe had* (Nbk)

stads (verspr.) [stats] - *Die hebben echte stadse menieren* (Dho), *Moeten jow dat stadse juffertien mar es vraogen* d.i. dat meisje, die vrouw met haar sterke stadse trekjes (Wol), *een stadse meneer* uit de stad, met stadse gewoonten (Ma)

stadsanleg (l) ['st...] - stadsaanleg

stadsarcheoloog (l) ['st...] - stadsarcheoloog

stadsarchief (l) ['st...] - stadsarchief

stadsbestuur ['st...] - stadsbestuur

stadsbiebeltheek (l) ['st...] - stadsbibliotheek

stadsbus (spor.) ['st...] - stadsbus, autobus die diensten onderhoudt binnen een stad
stadsdialekt (l) ['stadzdijalekt] - stadsdialekt

stadsdiel (l) ['stadzdi:l] - stadsdeel

stadsdoeve (l) ['st...] - stadsduif
stadse (verspr. WS, bo: Nw) de; -n ['statsə] **1.** iemand die uit de stad komt *Die stadsen hebben daor midden in de boerderije een zwembad plaetst* (bo: Nw), *Dat is een stadse* (Ste)

stadser (verspr.) de; -s ['statsr] **1.** iemand die uit de stad komt *Tegen stadsers kun we niet op, die bin goed van de tongriem sneden* (Ol-Nl)

Stadsfries ['st...] - Stadsfries

stadsgebied (l) ['st...] - stadsgebied

stadsgewoel (l) ['st...] - stadsgewoel

stadsgracht (l) ['st...] - stadsgracht

stadsharberge (l) ['st...] - stadsherberg

stadsjeugd (l) ['st...] - stadsjeugd

stadsjonge (spor.) ['st...] - stadsjongen, jongen uit een stad

stadsjuffertien (Ste) ['statsjʌftin] - stadsjuffer

stadskantoor (l) ['st...] - stadskantoor

stadskaorte (l) ['st...] - stadskaart

stadskern (l) ['st...] - stadskern

stadskiend ['st...] - stadskind, kind uit een stad *Stadskiender maggen graeg slotien-springen* (Spa)

stadsleven (spor.) ['st...] - stadsleven

stadslocht ['st...] - stadslicht; stadslucht

stadsmaegien ['st...] - stadsmeisje

stadsmeense z. *stadsmeenske*

stadsmeenske (Db) Ook *stadsmeense* (Sz)

['st.../...] - stadsmens (z. ook *meenske*) *Hier kommen allegaar van die stadsmeensen te wonen, 'butenlanders'* (Sz)

stadsmeneer (verspr. WS) de; ...meneren; -tien ['st...] **1.** man uit de stad, man met stadse manieren, gewoonten *Die stadsmeneer mit zien menieren en alles beter weten!* (Sz)

stadsmure (l) ['st...] - stadsmuur
stadsnaachtwaacht (Obk) de; -en ['st...] **1.** nachtelijke bewaker in een stad

stadsomroeper (l) ['st...] - stadsomroeper

stadsontwikkeling (l) ['st...] - stadsontwikkeling

stadspark (spor.) ['st...] - stadspark

stadsplein (l) ['st...] - stadsplein

stadspoort (spor.) ['st...] - stadspoort

stadspost (l) ['st...] - stadspost

stadsrecht (l) ['st...] - stadsrecht (door een landheer verleend)

stadsredaktie (l) ['st...] - stadsredactie

stadsremoor (l) ['st...] - stadsrumoor

stadsschoele (l) ['st...] - stadsschool
stadsschouwburg (l) ['st...] - stadsschouwburg
stadsuutbreiding ['st...] - stadsuutbreiding
Dat wodde kocht deur een vrende boer uut Gelderlaand, die zien laand veur een dikke stadsuutbreiding (vo)
stadsverkeer (spor.) ['st...] - stadsverkeer
stadsverni'jing (l) ['stats...] - stadsvernieuwing
stadsvervoer (l) ['st...] - stadsvervoer
stadswoning (l) ['st...] - stadswoning
stadsziekenhuus (l) ['st...] - stadsziekenhuus
staef z. *staeve*
staek (Np, Nt, Nw, Sz) Ook *staak* (WH) de; -n; staekien ['ste:kə/sta:k] **1.** lange, magere persoon (Nt, Nw, Sz) *Wat een maegere staek is dat (Nw), Och, och, wat wodt die jonge een lange dunne staak (Sz)* **2.** stoelspijl (Nw) *De staek van de stoel is kepot (Nw)* **3.** spaak in, van een wiel (Np, Nw) *een staek in et wiel (Nw), iene een staek in et viel stikken* iemand een spaak in het wiel steken (Np)
staeken zw. ww.; onoverg.; staekte, het staekt ['ste:kɛ] **1.** staken *Ik hool d'r mit op, ik staekt! (Ol-Nl), Zollen de arbeiders staeken gaon? (Nbk)*
staeker de; -s ['ste:kɛ] **1.** staker *In Frankriek wodde weer es staekt (Np), D'r wodde geld oplopen deur et hiele laand om de staekers te steunen (vo)*
staeking de; -s, -en; staekinkien ['ste:kɛŋ] **1.** staking *De meerderhied van de arbeiders het de staeking tegenhullen (Np), Doe vroeger de eerste staekings uutbrakken, weren d'r hiele kloften arbeiders bij betrokken (Dfo), Wat zol zoe'n staeking now uuthaelen (vo), een staeking uut-schrieven (b)*
staekingsdag (l) ['st...] - stakingsdag
staekingsfoons (l) ['st...] - stakingsfonds
staekingsgolf (l) ['st...] - stakingsgolf
staekingskas (l) ['st...] - stakingskas
staekingsleider (spor.) ['st...] - stakings-leider
staekingsoproep (l) ['st...] - stakingsoproep
staekingsverbod ['st...] - stakingsverbod
stael z. *staol, staele*
staele (Bdie, Bu, Dho, El, Nbk, Np, Nt,

Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Db, Ste, Wol, bet. 4: verspr.) Ook *stael* (Bu, Dhau El, Ld, Obk, Op, Ste), *stale* (Sz), *stale* (bet. 1-3: Nt, Spa), *steel* (bet. 1-3: Ld, Nbk, Ow, Sz, bet.1: Ol-Nl) de; -n; staeltien ['ste:lə/ste:l'/'sta:lə/'stu:lə/stu:l] **1.** handvat, steel, stok van een schep e.d. *de staele van de koekepanne (Ste), een staeltien an een nappe (Op), De staele van de schoppe is bij et huus ofknapt (Op), Aj' een lange staele an jow ark hebben, komt et wark niet zo op 'e rogge an (Obk), Die staele past nog niet al te goed in de schoppe, ik moet him nog even wat bekubben (Obk), Die schoppe het een dikke stele (Spa), De sloothoek is uut de staele raekt (Db), D'r moet een ni'je staele in de schoffel (Diz), even uutleg geven hoe as de vörke in de stael zit hoe het precies zit (Dfo)* **2.** stengel *D'r zit een lange staele an die bloeme (Obk, Ste), de staele van de lidruske (Ol-Nl), de staele van de salomonszegel (Obk), D'r moe'n stokkies van de staelen of nl. van de snijbloemen (Bu), Rebarber mit een rooie staele is niet zo zoer as mit een grune (Obk), Woj' een paer staelen rebarber mit hebben? (Np)* **3.** pijpsteel (Dho, Spa, Sz) *een puperager veur de stele (Spa), D'r wodden steelties van kalken piepen an een liende bonnen; dan mos ie mit een bliendoek veur perberen die d'r of te slaon; wie de meersten d'r of sleug, had wonnen (Sz)* **4.** (vaak mv.) lapje, stukje stof, behang e.d. ter beoordeling voor een eventuele aanschaf, monster *Vroeger dan kwam de reiziger bijlanges mit staelen en lappies, dan zochten je wat uut de staelen en dan brochten ze laeter de lappe (Ol-Nl), staelen stof bekieken (El, Ld, Ste), Een staele van de stof, dan bin 't ok moonsters (Nbk), staelen lappies (Nw), staelen vloerbedekking (Ste), Ze hebben daar mooie staelen (Ste), As N. kwam hadden ze een koffer vol staelen (Bu), Ie moe'n mar een peer staelen mitnemen (Dho), Stuur mar wat staelen (Ma), De koopman had allerhaande staelen bij 'm (Pe-Db), Aj' stof an de staele kopen, kan et jow laeter nog wel es tegenvalen (Obk), V. van 't Vene leup mit staelen en ok wel broeken en kielen, en laekens en slopen (Obk), een boek mit staelen (Nw), staelen behang (Nw), een staele drup een lang stuk drop*

staeleboek - staepel

(Bu), *Vroeger dan kregen je staelen thuus om wat uut te zuken* (Ol-Nl), vandaar *Ik heb de staelen thuus* (Nw) 5. soort, type stof (Dho, El, Obk, Sz) *Dat is een fleurig staeltien* een mooi lapje stof (El, Obk), (gezegd van stof met een levendig motief:) *een levendig staeltien goed* (Dho), *Dat is een mooi gebloemd staeltien* nl. van een lapje stof, behang e.d. gezegd (Dho), *Ak me niet vergisse, dan het hij sprekend mien pette op; et staeltien is precies liek* (Sz) 6. kleine hoeveelheid, rest (Nbk, Np, p) *D'r zit mar een staeltien in een beetje* (Np), *De hond het een hiele staele megen een flinke hoeveelheid* (Nbk) 7. (vaak verkl.) sterk geval waarover wordt verteld, dat wordt meegemaakt *Die jonge kan bij turnen sterke staelties leveren* (Op), *Ze vertelden sterke staelen* sterke stukken (Np), *Daor za'k je es een staeltien van vertellen* (b), *Dat is een sterk staeltien* (Np), *Nog zoe'n staeltien lees ie hier* nog zo'n sterk geval (bl), *Die het ok een mooi staeltien weggeven* een sterk, niet erg betrouwbaar verhaal gegeven (Np) 8. in *in de stael* in een vierkante hoop (turf) (Np): *De turf kwam in de stael, dan kon die turf niet meer dreuge veur de winter, die turf wodde ommeploegd in een vierkaante bult* (Np) * *De staele is d'r, zee de panneschieter, mar de panne moet nog kommen* het begin viel nogal mee, maar het eindstadium zal zwaar zijn (Bu) **staeleboek** (Bu, Nbk, Wol, Ste) ['st...] - stalenboek *Ze kwammen vroeger mit staeleboeken, mit staelen van stof* (Bu) **staelekoffer** (Bu) de; -s; -tien ['st...] 1. koffer met stalen, z. *staele*, bet. 4 *Dan kwammen ze mit staelen en daor zocht ie uut; et gong niet per meter, mar per elle; zoveule stof bestelde ie dan* (Bu) **staelpanne** (Db, v) ['stɛ:lpanɛ] - steelpan *Ze geut een staelpannegien halfvol melk* (v) **staeltien** z. onder *staele* **staemelen** z. *staemeren* **staemelgat** z. *staemergat* **staemerkloot** z. *staemerkloot* **staemelkloten** z. *staemerkloot* **staemeren** (Bdie, Nt, Ol-Nl, Ow en oost., b, v) Ook *staemelen* (Bdie, Dhau, Ld, Ma, Ol-Nl, Op, Ste, Wol), *stamelen* (Dho, Sz) zw. ww.; onoverg.; staemerde, het stae-

merd ['stɛ:mrɪ/...mɪp/'sta:...] - stameren, stamelen, gebrekkig spreken, stotteren *Hi'j staemert zo* (Ste), *Vroeger waren d'r veul meer kiender die stamelden as teugenwoordig* (Sz) **staemergat** (Op) Ook *staemelgat* (Dhau) et; -ten; -tien ['stɛ:mrɪgat/'stɛ:mɪgat] 1. stamelaar **staemerig** (Np) bn.; -er, -st ['stɛ:mrɪx] 1. met de neiging tot stotteren *De jonge is wat staemerig* (Np) **staemerkloot** (Dfo, El, Nbk, Np) Ook **staemerkloten** (Bu, Dfo, Dho, Ma, Nt, Np, Op), **staemerkloote** (Ow), **staemelkloten** (Sun-Ot), **staemerkloot** (Dhau) de; ...klo-ten; ...klotien ['stɛ:mɪklo:ət/...tɪ/...klo:ətə/stɛ:mɪ...] 1. iemand die voortdurend stottert, staat te stamelen * *Stae-merkloten liegen* iemand die staat te stotteren, iemand die voortdurend stamelt, liegt uiteraard (Np), (vaak gezegd van kinderen onder elkaar, wanneer men het niet met de ander eens is:) *Ae wat je, staemerkloten liegen* (Nbk) **staemerkloote(n)** z. *staemerkloot* **staemerkont** (Diz, Np, Op) de; -en; -ien ['st...] 1. stamelaar, stotteraar **staemerpot** (Dfo) de; -ten; -tien ['st...] 1. stamelaar, stotteraar **staepel I** Ook **stapel** (WH) de; -s; -tien ['stɛ:pl/'sta:...] 1. hoeveelheid in de vorm van een stapel *een geleerde meneer (...)* *mit een hiele staepel boeken onder de aarm* (ba), *een staepel plaanken* (Np), *...hooft* (ba), *een staepel mit pannekoeken* een stapel bestaande uit pannekoeken (Nw), *Vroeger haj' een hiele staepel mit turf in et hokke, veur de winter* (Db) 2. sport van een stoel (Op) *de staepel van de stoel* (Op) 3. in *van staepel* van stapel, met het aangegeven verloop: *Hi'j lopt wel es riekelik hadde van staepel* wil wel eens wat te snel, te onbesuisd dingen doen, in gang zetten (Ow), *Bij' de eupening van et bejaordenhuus gong alles vlogge van staepel* verliet alles vlot (Pe-Db), verder in *op staepel staon* (*hebben*) gereed om gedaan te worden (Nbk): *We hebben hiel wat op staepel staon dit jaor* grote dingen die nog moeten gebeuren (Nbk) **staepel II** Ook **stapel** (WH) bn. ['stɛ:pl/'sta:pɪ] 1. stapelgek *Die vent was niet gek, mar staepel* (Ld), *Dan meuj' wel staepel*

wezen aj' nog in die praotiesmaeker geloven (Ow), *Et is toch om staepel van te wodden* het is zo gek, beroerd dat je er stapelgek van zou kunnen worden (Nbk), *d'r staepel mit an wezen* niet weten wat men ermee moet, nl. in die mate dat men het niet aan kan (Ma, Np, Obk): *Ik bin d'r staepel mit an* (Ma, Np, Obk), zo ook *Hi'j was d'r staepel mit verlegen* (Op, Np) 2. zeer gesteld op, dol op *Hi'j is staepel op die meid* (Nbk), *Sommige meensken bin d'r staepel op om naor et voetballen te kieken* (Dfo)

staepelbedde (spor.) ['st...] - stapelbed
staepelen Ook **stapelen** (WH) zw. ww.; overg.; staepelde, het staepeld ['ste:p|n/ 'sta:p|n] 1. stapelen, tot één of meer stapels brengen *Ze hebben de boel dikke op me-kaander staepeld* (Nw)

staepelgek bn., bw. [aks. wisselt] 1. stapelgek, krankzinnig *Ze hebben buur-vrouw naor Francker brocht, ze was staepelgek* d.i. naar de psychiatrische in-richting aldaar (Ol-Nl), *Ik bin staepelgek van piene in de koezen* wordt stapelgek van kiespijn (Obk), *Ie zollen d'r staepel-gek van wodden* (Nbk, Np), *N. kon wel staepelgek wezen* hij kon wel gek gewor-den zijn dat hij dat doet, zo reageert enz. (Nw), *Ie bin ok staepelgek daj' dat doen* het is idioot dat je dat (zo) doet, ook: je bent veel te goeiig dat je dat doet (Bu, Nbk) 2. dol op, zeer gesteld op *Omdat ik staepelgek op jow bin H., daor kan ik now ien keer niks an doen* (vo), *Ze weren staepelgek op mekeer* (Np), *Now bin 'k daor staepelgek op* (b), *Hi'j is staepelgek mit dat kiend* (Nbk, Ste) 3. (van honden) dol van blijdschap (El, Nbk) *A'k thuus-komme, is de hond staepelgek* (El)

staepelidoot (Nbk, Np) bn. [ste:p|idijjo:st; aks. wisselt] 1. stapelgek, zeer idioot in doen en laten *Die kerel is staepelidoot* (Np), *Ie bin staepelidoot daj' nog veur die vent warken willen* (Nbk)

staepelkrankjorem (Nbk) bn.; pred. [ste:p|krank'jo:ərōm] 1. (fig.) stapelgek *Hi'j liekt wel staepelkrankjorem, zo gek dot hi'j* (Nbk)

staepelkrankzinnig (Obk) bn. [aks. wis-selt] 1. geheel en al krankzinnig, idioot (vooral bij vergelijking) *Die man is stae-pelkrankzinnig dat hi'j dat dot* (Obk)

staepelmesjogge z. **staepelmesjokke**

staepelmesjokke (Bu, Nbk, Np) Ook **staepelmesjogge** (Np) bn.; pred. [ste:p|mə'sjokə/...'sjogə] 1. stapelgek, volstrekt idioot *Die is staepelmesjokke* (Bu), *Ie bin staepelmesjokke daj' dat nog veur him doen willen* (Nbk)

staepelputte (Nw) ['st...] - stapelput (met gestapelde stenen)

staepels (Dho, Obk) Ook **stapels** (Sz) bn. (bet. 2), bw. (bet. 1) ['ste:p|s/'sta:...] 1. in *staepels(e) mooi* in hoge mate (Obk, Sz): *Et was staepels mooi dat tenielstok* (Obk), *Dat vien ik now stapelse mooi, dat ziej' niet alle dagen* (Sz) 2. dolblij (Dho) *Hi'j was staepels, zo mooi vun hi'j die ni'je fiets* (Dho)

staepelverlegen bn. [aks. wisselt] 1. zeer verlegen, erg timide (Obk) *Dat jongien is staepelverlegen, hi'j kan haost niet uut zien woorden kommen* (Obk) 2. stapelgek (van iets), dol (door iets) *N. is staepelverlegen van jokte* (Dho), *De peerdebi'je zit aachter de peerden an, dan bin de peerden staepelverlegen, die zatten vaeke in de maenen, de mannen sleugen ze wel mit de pette dood* (El) 3. met zeer grote behoefte (Nbk, Wol) *Ik zit staepelverlegen om wat kleingeld* (Wol)

staepelwolke ['st...] - stapelwolk *Mit donkere staepelwolken dan is et haost hielendal bewolkt, mar wel mit bulten (wolken)* (Bu)

staer z. **staar**

staeren z. **steren**

staeve (Bdie, Bu, Dfo, Dho, Diz, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Ow, Ste, Wol) Ook **staeven** (Ste), **staef** (Db, Obk), **stave** (Bdie, WH), **staaf** (Dhau, Nt, Ol-Nl, Ow) de; -n, staevens (Ste); staefien ['ste:wə, ook wel ...və/...bm/ste:f/'sta:wə, ...və/sta:f] 1. staaf, gegoten of gesmeed langwerpig stuk metaal *een staeve iezer* (Dho, Ste, Wol), *een staeve goold* (Ld, Ma), *Heit brukte vroeger de tange as soldeerboolte om lekke emmers en melkbussen te solderen; (...)* *een staefien lood lag dan klaor* (Ow) 2. metalen stang *iezeren staeven* (Np) 3. duig (Np, Ste) *De staevens gaon uut mekaander, de tonne is hielendal verraegd* (Ste), *Ik wil de staeven van de tonne bewaeren* (Np), *In iene staeve(n) zit et stoppegat* (Ste) 4. langwerpig vast stuk van materiaal anders

staeven - stalbunen

dan metaal (Bdie), *een staeve drup* een staaf drop (Bdie), *een staeve roomies* (Ld) **staeven** (Bu, Nbk, Obk) zw. ww.; overg.; staeftde, het staeft [ˈste:bm̩] 1. staven, hardmaken *Dat moej' mar staeven kunnen* (Bu) 2. z. *staeve*

staf I de; staeven; -fien [staf] 1. herdersstaf, bisschopsstaf e.d. *Hi'j hadde een grote staf in de haand* (ba), *De puntkorf zat ok meerstal nog een volk in; mit de behaneling koj' de maantel en de mijter en de staf even ofleggen en zodoende koj' d'r as een gewoon bi'jevolk mit ommegaon* (j) 2. de gezamenlijke medewerkers die de leiding hebben

staf II bw., bn.: pred.; -fer, -st [staf] 1. staf, suf *Hi'j wodt aorig staf, heur nogal doof, traag van begrip* (door ouderdom) (Nbk) 2. in *staf over nacht* erg plotseling, wat te vlug (Ol-Nl): *Daor kwam hi'j staf over nacht mit an* (Ol-Nl), zo ook *Et ging wat staf over naf* id. (n, Ow)

stafchef ['st...] - stafchef

staf-funktie (spor.) ['stafʌŋksi] - staf-funktie

stafkaorte (spor.) ['st...] - stafkaart

stafliid (spor.) ['st...] - stafliid

stafmitwarker (spor.) ['st...] - staf-medewerker

staf-tente (v) ['st...] - staf-tent

stage (spor.) ['sta:zjə] - stage

stagebegeleiding (spor.) ['st...] - stage-begeleiding

stageperiode (l) ['st...] - stageperiode

stageplak (spor.) ['st...] - stageplaats

stagerapot ['st...] - stagerapport

stagge (Ste) de ['staggə], in *in de stagge* zonder duidelijke groei (van planten, mensen, dieren: met name van vee) *Bomen of bloemen die in de stagge zitten, die niet goed grujjen, bin strabben* (Ste), *De stagge zit d'r in* (Ste), *Oe, wat zit die in de stagge* (Ste)

stagneren (spor.) [stax'nɪ:əŋŋ] - stagneren

stakoor (Obk) de; ...oren; -tien ['stako:ər]

1. bep. soort hond met oren die rechtop staan 2. varken van het ras Yorkshire

stal de; -len; -legien [stal] 1. stal (voor vee) *Heur dat peerd es hinniken, hi'j wil op 'e stal* (Obk), *De peerden kwammen op stal* (j), *Ze wollen de peerden op stal hebben* (j), *De oolde witte moet ok mar es van stal* d.i. de schimmel (b), (hier gezegd

van een meisje dat de koeien melkt:) *Now zit ze op 'e stal* d.i. om de koeien te melken (ba), *In een 'Hollandse stal' zat veur de koenen de voergang en achter de koenen de mestganke* (Spa), *Aovens gaon de boeren nog even deur de stal om te kieken of alles in odder is* om het vee op stal te inspekteren, d.i. vooral de koeiestal (Dfo), *Op 'e stal bi'j de winter dat is ok wel gezellig* (v), *de stal raegen* de koeiestal reinigen (Ste), *We moe'n de koenen nog op 'e stal zetten* opstallen (Nbk, Np), *As et minder weer wodde bi'j de haast kwammen de koenen op 'e stal* werden opgesteld, d.w.z. eerst alleen 's nachts, later overdag en 's nachts 2. staanplaats voor vee in een koeiestal e.d. *De jaorige stallen* [stallen voor eenjarige dieren] *bin meerstal op 'e dwasriegel* (Spa), *et achterste stallegien* w.c. achter in de boerderij (Obk), z. ook *husien*, bet. 2 3. bestand aan vee (d.i. vooral: dat men in een stal heeft) *Hi'j is een boer van niks, mar hi'j het een goeie stal vee, daorvan niet* (Np) 4. bijenstal (bs, j) * *De beste peerden staon op 'e stal* de beste paarden worden op stal gezocht (Obk)

stalbaander (El) de; -s; -tien ['st...] 1. *baanderdeure* van een stal

stalbaankien z. *gröppebaankien*

stalbessem ['st...] - stalbezem

stalbok (Diz) de; -ken; ...kien ['stalbok] 1. bep. metalen afscheiding tussen koeien in een stal

stalbolle (verspr. WS, Ma, Obk) de; -n; -gien ['stalbolə] 1. jonge stier op een stal *Een stalbolle weegt zwaorder as een wei-debolle* (Ste)

stalbotter ['st...] - stalboter *D'r was verschil tussen stalbotter en grusbutter, landbotter; stalbotter was veul witter van kleur* (Spa), *An grösbutter zit een aere smaek as an stalbotter* (Ste)

stalbouwen (Db) onbep. w. ['stalb...] 1. bouwen van een stal *Bi'j et stalbouwen hebben ze d'r aftied een beer in, die komt uut de grond weg* (Db)

stalbunen (Dfo, El, Ld, Ste) Ook *stal-buinen* (Nbk, Obk), *stallebunen* (Bdie) zw. ww.; onoverg.; stalbuunde, het stalbuund ['stalbũ:ŋ:/.../'stalə...] 1. een koeiestal boenend en schrobbend reinigen *Vroeger gingen ze mit man en macht stal-*

buuinen (Obk), *As we mit stalbunen de balkens mar schone hebben!* dan nl. zijn we een heel eind opgeschoten (Ste)

stalbuuinen z. *stalbunen*

staldamp (spor.) de; -en ['stal...] 1. vochtige lucht die op een stal hangt

staldemp (Obk, Ol-Nl, Sz) Ook *staldempe* (Dfo, Ld, Pe-Db) de ['staldemp(ə)] 1. bep. kortademigheid bij dieren die op een stal staan *Staldemp konnen ze kriegen van hooi waor schimmel in zat* (Sz), *Staldempe komt veur bi'j peerden die bi'j koenen op 'e stal staon* (Dfo)

staldempe z. *staldemp*

staldeure de; -n; ...deurtien ['st..., ook wel ...'d...] 1. deur die toegang verschaft tot een stal, met name een koeiestal *de achterste staldeuren* d.i. aan de achterkant van de stal (Ste)

stale z. *staele*

stalen z. *staolen*

stalglassien (Nbk, Nw) et; ...glassies ['stalglasin] 1. ruitje, raampje in een stal

stalhakke (verspr.) de; -n; ...hakkien ['stalhakə] 1. opgezette hak bij koeien (door het op stal staan) *Mit stalhakken dan zette dat op, deurdat ze een half jaor stillestonnen* (Ste)

stalhekke (verspr.) de; -n; ...hekkien ['stal...] 1. bep. hekwerk vóór de koeien op een stal *Et sul is de verhoging veúr de koenen op 'e stal, daor de stalhekken in stonnen* (Np), *De stalhekken staon op 't sul* (El), *We mossen de stalhekken wat bi'j-kappen om ze in 't gat te kriegen* (Ow), *Mit de kramme wodde de warvel vaastezet an 't stalhekke* d.i. om de koe aan vast te kunnen zetten (Nbk)

stalhemmelen (vo) onbep. w. en het stalhemmeld ['stalhemlɪŋ] 1. reinigen van een stal (vooral: nadat de koeien na de winterperiode niet langer op stal staan) (zelfst.:) *Hi'j besteedde et stalhemmelen uut, hi'j zag d'r zuver tegenan* (vo)

stalhoolt (Diz, Nt, Pe-Db, Wol) Ook *stalhout* (WH) et; -en ['stalho:lt] 1. stalhout, plank waar de koeien met de achterpoten op staan in de stal *De koenen stonnen vroeger op et stalhout* (Spa), *De mest wodt van 't stalhoolt of veegd, om d'r dan zaand op te struien* (Wol)

stalhout z. *stalhoolt*

stalknecht (Bdie, Diz, Obk, s: oost.) de;

-en; ...knechien ['stalknext] 1. stalknecht (inzake rijpaarden)

stalkni'je (verspr.) de; -n ['stal...] 1. dikke, gezwollen knie die sommige koeien krijgen als ze (lang) op stal staan

stalkramp (Ow) de ['stal...] 1. (bij oude koeien) de situatie met verkrampte poten door gebrek aan beweging (doordat die te lang op één en dezelfde plaats op stal stonden) *Ze hebben stalkramp, et wodt tied dat et mooi weer wodt, dan kun ze d'r uut* (Ow)

stallaampe (verspr. WS, Dfo, Ld) Ook *stallampe* (Spa, Nt) ['stal...] - stallantaarn

stallampe z. *stallaampe*

stallanteern (OS, verspr. WS) ['st...] - stallantaarn *De stallanteern was een pieterculianteern en eerder nog een keerzelanteern* (Op)

stallebunen z. *stalbunen*

stallen (Db, Nbk) ['stalɪŋ] - stallen: op stal zetten (Db) *Et wodt min weer, et vee moet stald wodden* (Db); in een fietsstalling e.d. plaatsen (Nbk) *de fiets stallen* (Nbk)

stalligger (Bu, Ld, Obk, Ow) de; -s; -tien ['st...] 1. hetz. als *ligger*, bet. 3 (Bu, Ld Ow) *Et was zweerderi'je, zoe'n stalligger, aj' d'r alle daegen grune ziepe op smeerden hulp dat wel* (Bu) 2. liggende balk waarin de *stalhekken* rusten (Obk)

stalling (verspr.) de; -s, -en; stallinkien ['stalɪŋ] 1. stalling: gelegenheid tot stallen, ook van rijtuigen, wagens, vgl. *Een uutspanning was een kefé, mit deurreed en stalling* (Ow, Ste), *Vroeger bi'j de harbargen haj' een deurloop mit stalling* (Nt)

stallingweer z. *stellingweer*

stallocht I ['staloxt] - stallucht *D'r hong altied wat een stalocht in huus* (Ow)

stallocht II ['st...] - stallicht

stalmes z. *stalmeest*

stalmeest (Nbk, Ste) Ook *stalmes* (Ste) ['stal.../...] - stalmeest

stalpaol ['st...] - stalpaal (in een koestal)

stalpaolring (Pe-Db) de; -en ['st...] 1. bep. ring aan een stalpaal, nl. om de koeien aan vast te zetten

stalpomme (Spa) de; -n ['st...] 1. pomp op een stal

stalpost (El, Ld, Obk, Op, Ow) de; -en ['stalpost] 1. stalhout, plank waar de koeien met de achterpoten op staan in de stal *De koenen stonnen vroeger op een hooltten*

stalpote - stamme

(*vaeke grenen*) stalpost (Op), *In de potstal stonnen de koenen op de stalpost* (Ld)

stalpote de; -n ['stalpo:tə] 1. stalbeen *As koenen dikke kni'jen krieges, wo'n dat stalpoten nuumd* (Bu), (van koeien met stalbenen:) *Die het brieke stalpoten* (Dfo), *...schieve stalpoten* (Dfo) 2. stalpaal (Nt, Ow, Ste)

stalraegen (Ste) Ook *koestralraegen* (Ste) onbep. w. ['stal...] 1. de koestal reinigen

stalreuster (Nbk) et; -s; -tien ['stal...] 1. bep. rooster waarop een koe staat (in een nieuwerwese stal)

stalurte (verspr. WS) de; -n; ...rutien ['stalurte] 1. (vaak verkl.) elk der raampjes van de stal, met name van een koehuis

stalruumte (vo) de; -n, -s ['stal...] 1. ruimte om vee te stallen *Dat brocht mit dat hij staorigan vieftien koenen mulk en dat de stalruumte te klein wodde* (vo)

stalschonemaeken z. *stalschoonmaeken*

stalschoonmaeken (Db, Dfo, Np, Nw, Ste) Ook *stalschonemaeken* (Dhau, El) onbep. w. en het stalschoonmaekt ['stalskō:ēm.../...skō:ēnə...]

1. reinigen van een stal (vooral: nadat de koeien na de winterperiode niet langer op stal staan) *Stalschoonmaeken is roeg wark* (Np), *Vroeger maekten we mit stalschoonmaeken heiden buunders* (Db), (zelfst.) *We bin al mooi op reize mit et stalschonemaeken* (Nw, El)

stalschrobben (Nt, Spa) onbep. w. ['st...] 1. boenen, schrobben van een stal *We hadden heiden buunders veur et stalschrobben* (Nt)

stalspuiten (Ma, Nbk) onbep. w. ['stal...] 1. door met water te spuiten de stal reinigen (of nat maken om naderhand verder schoon te boenen) *Hij was an 't stalspuiten* (Ma, Nbk)

stalvoeren (Np, Ow) onbep. w. ['stal...] 1. voederen van dieren die op stal staan *Vier steunders schuin in de hoeken van een holle kroje, van alle vier kaanten betimmerd mit wat oolde schroties, dan haj' een grōshেকে; dat was dan om grōs mit van 't laand te haelen veur de koenen mit et stalvoeren* (Ow), *Aj' een raem op 'e kroje maeken dan maek ie die groter, dan kuj' bi'j et stalvoeren meer op 'e kroje kwiet* (Np)

stam z. *stamme*

stamate (Ld) ['st...] - stamerwt

stamboek et ['stambuk] 1. stamboekregister 2. stamboekvereniging *En doe heurde hij, dat de boer lid wodden was van et stamboek en dat morgen de inspekteur kwam om zeuven koenen te keuren* (vo)

stamboekbedrief (vo) et; ...bedrieven; -ien ['stambugbədri:f] 1. bedrijf met stamboekvee *Ze kwammen eerst in et hulpboek (...), en as de boer dan een stamboekbolle bruukte, weren de kalfies volbloed; en zo staorigan kon hij dan een stamboekbedrief krieges* (vo)

stamboekboer (vo) de; -en; -tien ['st...] 1. boer die uitsluitend of overwegend stamboekvee houdt (...) *op de ien of ere tied wij' stamboekboer wodden* (vo)

stamboekbolle (Dho, vo) de; -n; -gien ['stambugbolə] 1. stier die opgenomen is in een stamboek *Ze kwammen eerst in et hulpboek (...) en as de boer dan een stamboekbolle bruukte, weren de kalfies volbloed; en zo staorigan kon hij dan een stamboekbedrief krieges* (vo)

stamboekdier (l) ['st...] - stamboekdier

stamboekhingst (spor.) ['st...] - stamboekhengst

stamboekkalf (vo) et; ...kalver; -ien ['stambukal(ə)f] 1. kalf dat opgenomen is in een stamboek *Et is now haost tien jaor leden (...) dat jim oons as huwlikskedo een stamboekkalf gavven* (vo)

stamboekkoe ['st...] - stamboekkoe *Now kon hij weer as vanoolds melken en hij hadde zien goeie stamboekkoenen beholen* (vo)

stamboekmere (l) ['st...] - stamboekmerrie

stamboeknommer (Bdie, Nbk) ['st...] - stamboeknummer

stamboekpeerd ['st...] - stamboekpaard

stamboekvee ['st...] - stamboekvee

stamboom ['st...] - stamboom (in genealogische zin)

stamboomonderzuuk (l) et; ...onderzukien ['st...] 1. onderzoek naar (details uit) de samenstelling van iemands familie, geslacht

stamelen z. *staemeren*

stamgaast (v) ['st...] - stamgast

stamhouder (verspr.) ['st...] - stamhouder

stamkefé ['st...] - stamcafé

stamkroeg (El) ['st...] - stamkroeg

stamme Ook *stam* (bet. 3, 4: spor., verder

in bep. verb., z. onder bet. 2) de; -n; -gien ['stam(ə)] 1. boomstam *de stamme van de boom* (Ste), *De mallejan was een lange waegen mit hoge asse, daor kwammen de stammen onder* (Nbk) 2. houtachtige stengel van bep. planten, vgl. *As de doppen van de brune bonen in de tuun vroeger geel en dreuge waeren, wodden ze mit de stammen uut de grond trokken; die gongen we opkneupen om op 'e zoolder te hangen* (Op), *Dat koren blijft dit jaor aorig recht op 'e stamme staon* (Sz), *De rogge staot nog op 'e stamme, dan staot ze nog te grujjen, nog riepe te wodden* (Ste), *Hej' de rogge d'r al of?* [met als mogelijk antwoord:] *Nee, et staot nog op 'e stamme* d.i. letterlijk: de rogge staat nog op z'n stengels (Bu, Dho, El, Nw, Ol-Nl, Pe-Db), ...*op 'e stam* id. (Bu, Ld), ...*op stamme* id. (Obk), ...*op stam* id. (Nt), d.i. algemener: niet gemaaid (Db, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Spa): *Percelen haever en rogge op stam kopen; zelf mos ie dan et stro oogsten, de onderkaant haj' dan niet, dat was de stoppel* (Obk), *Et zaod wodde vaeke bij' opbod op stam verkocht* (Db, Ow), *Ik hadde de boel al binnen doe mien buurman de helte nog op stam staon hadde* (Op), *De rogge staot nog op stamme* (Nbk, Spa), ook: ...*op 'e stamme* (Np), *De rogge moet nog mi'jd wodden, as ze op 'e stamme stiet* (Dhau), *Et grös staot nog op stamme, dan moet et nog mi'jd wodden* (Nbk) 3. aardappelplant: inklusief het deel onder de grond, dus met aardappelen en al, z. ook onder *stange*, ook: de hoeveelheid aardappels die aan één plant komen (verspr.), *Wat hawwe daor een beste stamme eerpels* (Ste, Bu), *Een stamme eerpels mit een peer dikke koperigen en allemaol kleinties is een 'prukenust'* (El), *We hadden dit jaor een goeie eerpeloogst, d'r zaten verscheiden an iene stamme* (Sz), *Rooi even een stam eerpels!* (Db), *De arbeider leup veuruut om de stammen op te stikken* (Nw), *Ie hebben goeie en slechte stammen eerpels* (Ld) 4. volksstam (spor.) * *De appel vaalt nooit veer van de stamme* de appel valt niet ver van de boom (Ow) **stamme-oorlog** (spor.) ['stamə:ɔrlɔx] -stammenoerlog **stammen** zw. ww.; onoverg.; stamde, is stamd ['stam:] 1. stammen *Dat stamt nog*

uut de tied van et oolde Stellingwarf (Nbk), *Dat stamde nog van de pot boven et haardvuur* (Wol)

stammestikken (Ste) onbep. w. ['stamə...] 1. aardappels rooien met een vork *Aj' stammestikken laoj' et ontuug staon* (Ste) **stammestikker** (Bu) de; -s ['staməstɪkɪ] 1. degene die met een vork stekend de aardappels rooit *Aj' mit 'n drienend rooien is iene de stammestikker of opstikker en de ere twie moe'n zuken* (Bu)

stamp de; -en; -ien [stamp] 1. stampende beweging, stampend geluid

stampblok (Dfo, El) et; -ken; -kien ['stamb...] 1. stamper bestaande uit een blok met twee stokken (links en rechts) *Bij' et maeken van een liemen dele wodde eerst antrapt mit een peerd mit een man d'r op, en daornao mit een stampblok anstamp* (Dfo), *Mit een stampblok stampten wi' de liemen dele in* (El)

stampen Ook **staampen** (Dfo, Dho, b) zw. ww.; overg., onoverg.; stampte, het stampt ['stampɪ/'stā:mpɪ] 1. (overg.) met een stamper fijn doen worden, kapot doen gaan 2. (overg.) door één of meer stotende bewegingen van of uit iets doen gaan *Ie moe'n et hujzaod d'r even uut stampen* (Np), *Winters as d'r snij lag, mossen we de snij van de klompen of stampen* (Pe-Db), *We kregen snijballen onder de klompen en mossen die d'r iederkeer of stampen* (Dfo), *et zaand van de schoenen of stampen* (Dhau), (gezegd wanneer men iets per se wil weten van de ander:) *Al moet ik et d'r uut stampen, ik zal et te weten kommen* (Spa), (gezegd wanneer een ander geld wil:) *Ja, mar dat stamp ik zo mar niet uut de grond* (Nt) 3. (overg.) iets dat in een holte, buis e.d. vast zit, daar uit doen gaan met een stamper e.d. *de pitte uut et vleerhoolt stampen* (Ow), *Aj' een buis hebben waor grond in zit, dan moej' die grond d'r uut stampen* (Ste), *De bovenlaeder daor wodde et kruut ok in stamp* (Ste), *et kruut in de loop stampen* (Ld) 4. (overg.) door stampen ineen doen gaan *liem stampen* (Nbk), *stampend vol* stampvol, zeer vol (verspr.): *De panne zat stampend vol* (Bu, Dfo, Dho, Ld), *Et is in de zaal stampend vol* (El, Op), zo ook *stampende vol* id. (Np, Obk, Ow, Wol): *Et was d'r stampende vol* (Wol), *wat in et*

stamper - standerfermaat

heufd stampen met moeite (doen) begrijpen/onthouden (Nbk) 5. stampende, stotende bewegingen maken met een voorwerp, met z'n been *Hi'j stampte van jelkens op 'e vloer* d.i. met z'n been (Ol-Nl), *mit de meziek mit stampen* stampende bewegingen maken op de maat van de muziek (Bu), *mit de voete op 'e grond stampen* (Ow), *de leerzen even stampen* d.i. met z'n voet: om die erin te kunnen krijgen, ook: om het zand, de modder enz. eraf te krijgen (Nw), *Mit dat staampen mit dat meraokel jaeg ie alle vissen op 'e loop* (b), *As de jongen sommige vraogen niet wus-sen, stampte juffrouw op de vloer* (Ld), *Ze stonnen te dooreenstampen stampot stampen* (Nw), *poteten staampen* (Dfo), *Wi'j stampen alles deur mekeer* (Ld) 7. (overg.) met een wasstamper de in het water zittende was reinigen (Bdie)

stamper Ook **staamper** (Dho) de; -s; -tien ['stampr/'stā:mpɹ] 1. persoon die stampt (z. *stampen*) 2. laadstok (van een vuurwapen) (Bu, El) *De stamper daor drok ie et kruut mit an in et geweer* (Bu, El) 3. stok in de bus van een proppenschietter (waarmee men wegschiet) (El, Np, Obk, Spa, Ste) *De propeschietter hadde ok een stampertien* (Ste), *mit de stamper de natte proppe uut de propeschietter stampen* (Spa) 4. gereedschap waarmee men voedsel dooreenstampt (Bdie, Bu, Pe-Dbl) *een stamper veur de boerekoel* (Bdie), *We kookten de eerappels veur de varkens in de kookpot en dan gingen we ze stampen mit de stamper* (Pe-Dbl) 5. schijf met gaatjes aan het uiteinde van een karnstok (Bu, El, Np, Ste) *een stamper in een oolderwetse kaarn, mit gatties d'r in, daor gong de melk deur* (El, Bu), *As de stamper van de karn los zit, wil et niet best karnen* (Spa) 6. hetz. als *liemstamper*, z. aldaar (Bu, El, Np, Ow, Ste) *De stamper was van hoolt en wodde bruukt om de dele in te stampen; de beide stokken naost mekeer weren zo lang daj' d'r rechtop bi'j staon konnen* (Bu), *De stamper is van twee stokken spoorbiels mit latten, plankies d'r tussen om de liemen vloer in de dele vlak te kriegen* (Ste), *Bi'j et leggen van een goeie liemen dele mos een speciaal soorte van liem bruukt wod-*

den uut een liemkoele waor as dat zat; et natte liem mos mit een stamper - zoas ze die ok wel in de stookpot bruukten om de voereerappels fien te stampen - goed vlak anstampt wodden. Dan mochten we de eerste weken d'r niet over lopen om gien sporen te kriegen, dan was de dele al aorig bedruugd en kon et wel (Ow) 7. straatstamper (Ld) 8. wasstamper (Bdie) *een stamper veur de wasse* (Bdie) 9. bloemstamper (Obk, Ste)

stamphunnig (bs: Dfo, Obk, Ow) Ook **meehunning** (bs: Op) de ['st.../...] 1. honing uit (niet de mooiste) raten waarin nog veel stuifmeel zit *De hunning en raoten wo'n in een tonne deur mekeer stampt om stampunning te kriegen* (bs)

stampot ['stampɔt] - stampot *We kriegen stampot* (Ma), *...eten vandaege...* (Nbk), *Een stevige stampot staot in de maege* geeft een goed gevoel van verzadigd zijn (Spa)

stampvoeten ['stampfutɪŋ] - stampvoeten *Hi'j staot te stampvoeten van kwaoiigheid* (Spa)

stampvol [stampfol; aks. wisselt] - stampvol *De zaal zit stampvol* (Nbk, Ste)

stamslot (spor.) ['st...] - stamslot

stamsniedebone (Nbk, fp) ['st...] - stamsnijboon

stamtaofel ['st...] - stamtafel, nl. tafel waaraan de stamgasten zitten *De manluden zitten om de stamtaofel* (Wol)

stamtied (l) ['st...] - stamtijd

stand z. *staand*

standbeeld z. *staandbeeld*

stander (Nbk, Spa, l) Ook **staander** (Ste) de; -s; -tien ['standr/'stā:ndr] 1. fietsstandaard 2. as van een standaardmolen (l)

standerd- ['standɹt] - standaard-, eerste lid in samenstellingen als *standerdkleur*, *standerdoverienkomst*, ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

Standerd-Nederlaans (l) ['st...] - Standaardnederlands

Standerd-Stellingwarfs (l) et ['standɹtstɛlɪŋwar(ə)fs] 1. het Stellingwerfs zoals dat volgens de geldende spellingregels en volgens bep. gewoonten van zinsbouw wordt geschreven

standerdantwoord (l) et; -en ['st...] 1. antwoord dat gebruikelijk is

standerfermaat (l) ['s...] - standaard-

formaat

standerdiseren (l) [standʔdi'st:əɾŋ] - standaardiseren: normaliseren, ook: als onderdeel van de standaardtaal opnemen, tot standaardtaal verheffen

standerdisering (l) [standʔdi'st:əɾŋ] - standaardisering

standerdpries (l) ['st...] - standaardprij

standerdtael (l) ['standʔte:l] - standaardtaal

standerke z. *staondertien*

standholen z. *staandholen*

standing (spor.) ['stendɪŋ] - standing

standpaol (Ma) de; -en ['stantpɔ:əl] 1. paal tussen koeien die vaststaan

standplaats (Spa) de; ...plasen ['stantplɑ:s] 1. standplek, plek van opstelling *de standplaats van de wasmesien e.d.* (Spa)

standpunt z. *staandpunt*

standrecht z. *staandrecht*

standvastig (Dfo, Nbk) bn.; -er, -st [stant'fastəx] 1. vasthoudend aan een plan, opzet enz., met volharding (Nbk) *N. is nogal standvastig* (Nbk) 2. (van het weer) aanhoudend droog (Dfo)

standvink (Bu, Dfo, Obk) de; -en; -ien ['stantfɪŋk] 1. standvink: steunbalk in houtkonstrukties (Obk), vgl. *Een standvink is ter ondersteuning van de daksporen of de spanten op de muur of dragplaeten* (Obk) 2. vink die steeds op dezelfde plek blijft, die standvogel is (Bu, Dfo)

standvoegel z. *staandvoegel*

stānfries (Ol-Nl, elders spor.) de; ...friezen; ...friesien ['stā:ɔ̃fris, ...fri:əs] 1. iemand die in alles Fries blijkt te zijn en/of van zijn Friese aard en taal wil getuigen *Dat is een echte stānfries* (Ol-Nl)

stang z. *stange*

stange Ook *stang* (bet. 2: Ste, verder in verb., z. bet. 1) de; -n; stangien (Nbk), stankien ['stɑŋ(g)ə/stɑŋ] 1. stang: ijzeren stok, staaf *een dikke stange* (Nbk), *een kroeme...* (Nbk), *een iezeren...* (Nbk), *Om de kachel zat een nikkelen stange* (Ol-Nl), *een stange om de kachel* (El), *...veur de kachel* (Sz, Ma), *Iene stange van mien brille is verbeugen één van de armen van mijn bril* (Obk), *De stangen an 't perebit is dat diel waor as de teugels an vaaste zitten* (Ma, Dfo), *iene op stang jaegen hem boos maken, op de kast krijgen* (verspr.), *Veur de oolderwetse schostien komt een stange*

langes, daor hangt bij'vreurbeeld de pook an (Ste), *Een manludefiets het een stange fietsstang* (Nbk, Np), vandaar *De kleine jonge zat bij hem op 'e stange van de fiets* (Ste, Ol-Nl), *Ik kwam niet mit et bien over de stange van de fiets* kon m'n been niet over de stang van m'n fiets krijgen (Wol) 2. één aardappelplant: stengels en het deel onder de grond (z. ook *stamme*, bet. 2) *'t Is allemaole kriel an de stange* (Bdie), *De opbreker zet de vorke onder de stange eerpels en brek as et waore de grond op* (Sz, Ste), *Ik zal d'r even een peer stangen eerpels uut stikken* (Ma), *We hebben nog mar een peer stangen eerpels in de tuun* (El), *De eerpels hebben goed leverd, d'r zatten hiel wat an iene stange* (Nw), zo ook *Die eerpels brochten een protte op, d'r zatten hiel wat an de stangen* (Obk), vandaar *een (beste) stange eerappels* (Bu, Dhau, Np, Nw, Nbk), *...rooien* (Op, Ow), *een stange mit eerpels* (Ld) 3. stengel van een tomatenplant (Np) 4. stengel van de boon (Nw) *De bonen hangen slop an de stange* (Nw) 5. staafvormig stuk drop (Np, Spa, Wol) *Ik kocht wel stangen drop* (Np), *een stange piepedrop* (Wol) 6. deel van weefsel waarover de scheringdraden lopen (Dfo)

stangebit (Bu) et; -ten ['st...] 1. bep. onderdeel van het bit

stangel z. *stengel*

stangiezer z. *staniezer*

staniezer (Ow) Ook *stangiezer* (k: Ste) et; -s ['stani:zɪ/'stɑŋ...] 1. staanijs, dikke, zware plaat tegen de gevel om die te beschermen tegen de hitte van het haardvuur (ca 1 1/2 m hoog, 1 m breed (Ow)), van boven rond gebogen ijzer tegen de muur achter het haardvuur (vaak met mooie beelden erop) (k: Ste), *Een zwaor iezeren staniezer ston achter de vuurpot van de lokomotiefkachel, tegen miestal de halfstiensmure van de gevel mit bloemde esterties in disse vorm* (Ow), *Zonder et staniezer wodde de gevel te hiete achter de vuurpot van de kolomkachel, dan kwammen de gevelstienen los te liggen en begon de gevel uut te boeken* (Ow)

stank Ook *staank* (Dfo, Dho, Ma) de [stɑŋk/stā:ŋk] 1. stank * (schertsend) *Stront gaot veur de bessem uut en de staank komt d'r achteran* mensen die iets

stankhoorn - staon

voorstellen moeten eerst, daarna komen de minderen (Ma), *Staank veur daank* men krijgt eerder ondank i.p.v. dank (Dfo)

stankhoorn z. *staankhoorn*

stao-in-de-weg (Bu, El, Nbk, Nw, Obk, Ste, Sz, b) Ook *stao-in-de-wege* (Bu) ['stɔ:ɪndəwɛx/...wɪ:gə] - sta-in-de-weg, obstakel dat hindert, belemmert *Die man is een echte stao-in-de-weg* loopt je steeds voor de voeten en doet weinig of niets (Ste), (fig.:) *Daordeur bin wij eren mar al te vaeke een stao-in-de-weg* (b)

stao-in-de-wege z. *stao-in-de-weg*

staobal (Dho) Ook *stabal* (Db, El, Nbk) ['stɔ:bal/'sta:...] - stabal *stabal speulen!* (Nbk)

staodig z. *staorig*

staodigan z. *staorigan*

staodigies z. *staorigies*

staodigiesan z. *staorigiesan*

staol Ook *stael* (Op), *staal* (Dfo, Pe-Db, Sz) ['stɔ:əl/'ste:l/'sta:l] 1. bep. metaal: staal *De klinkende, blinkende slag van et staol op de iesvloer flitst over de vlakte* (ba), *Die schoffel is van staol maekt* (Nw, Np), *Hool toch op an mien aarm te scheuren, ik bin niet van iezer of staal* (Pe-Db), *N. is van iezer en staol* zeer sterk (Nw, Obk)

staolachtig ['stɔ:əlaxtɛx] - staalachtig

staolarbeider (l) ['st...] - staalarbeider

staolblauw (El, Ol-Nl, Op) ['st...] - staalblauw *De locht is staolblauw, et vröst vannaacht* (El), *de staolblauwe locht* (Ol-Nl, Op)

staalbossel (Bu, Diz, Ld, Nbk, Nw) de; -s; -tien ['st...] 1. staalborstel

staaldraad (Nbk, d) ['st...] - staaldraad

staolen Ook *stalen* (WH) bn.; attr. ['stɔ:əlp/'sta:lɪ] 1. stalen, van staal *een staolen panne* een pan van staal (Nw), *Ik zal mien staolen ros mar es weer thuusbrengen* op m'n fiets naar huis gaan (Np) 2. als van staal *Dat is staolen wet* een vast patroon, iets dat altijd gebeurt (Op, Ow), *een staolen wil* (spor.), *een staolen gezicht(e)* een stalen, onbewogen gelaat: *Mit 'n staolen gezichte vertelde ze me dat, ie zollen et haost geloven* (Nt, Spa, Nw), *N. zee dat mit een staolen gezicht* (Dfo, Ow Ste), *Hi'j zit me mit een staolen gezicht veur te liegen* (Dhau)

staalfabriek (spor.) ['st...] - staalfabriek

staolgravure (l) ['st...] - staalgravure

staolhelder (Db) bn. [aks. wisselt] 1. (van de lucht) zeer helder *Wat is de locht toch staolhelder* (Db)

staolindustrie (l) ['st...] - staalindustrie

staolmuheid (Ol-Nl) ['st...] - metaalmoeheid *As iezer oold wodt, kuj' staolmuheid kriegen* (Ol-Nl)

staolrecht (ba) bn. [aks. wisselt] 1. zeer recht (in de lengte) *Daor staon en daor gaon en daor slaon ze uut stee, de rieders in staolrechte streken* (ba)

staoltien (Ow) et; ...ties ['stɔ:əltɪn] 1. stukje metaal om de zeis mee recht te zetten, vgl. *Wij hadden een staoltien, dat was een plat stokkien iezer of staol mit een heft, en ok een striekel; mit et staoltien mos ie de zende terechzetten en mit de striekel koj' 'm opscharpen* (Ow)

staolwolle (spor.) ['st...] - staalwol

staon st. ww.; onoverg.; het staon ['stɔ:ən]

1. staan: in staande houding zijn (van personen, dieren) *staon gaon, rechtop staon, schieve staon, Stao d'r niet zo lullig henne, 't is krek as daj' gien tiene tellen kunnen* sta er toch niet zo onnozel bij (Ol-Nl), *Hi'j kan haost niet meer staon* nl. doordat hij dronken is (Dho), *Ik kan op mien bienen haost niet meer staon, zo muui bin 'k* (Nbk), *Die snoggerd staot niet gauw mit zien hanen verkeerd* staat niet vaak onhandig te doen (Obk), (bij het persen van stro:) *De iene staot an de naalde en de ere was de tegenni'jer* (Bu), *De kok staot in de keuken* (Ma), *op 'e tijen staon, op 'e kop staon* op z'n hoofd staan, z. verder onder *kop*, bet. 1, *de boel op 'e kop staon hebben* overhoop, vooral bij het schoonmaken (Nbk), *in de holing staon* (Nbk), *op 'e uitkiek staon* (Nbk), *op eigen bienen staon (kunnen)* (Nbk): *As ze dan laeter op eigen bienen staon moeten, dan bin ze gien warken wend* (b), *goed op poten staon* goed geschreven of georganiseerd zijn (Nbk), *staon blieven* niet vallen (Nbk), *je staonde holen* id. (Nbk), ook fig. (Nbk), *Die koe zal wel gauw kalven, hi'j staot grif gien daegen meer, want et gier is aorig an 't neuren* lett.: zal komen te liggen i.v.m. het kalven (Obk), *De kiender wodden in et opgruuien niet verwend, die wollen laeter wel staon* konden zich geheel zelfstandig gedragen (Ow), *mit de mond vol tanen staon, veur*

de rechter staon (spor.), *iene te woord staon* naar iemand luisteren en antwoord geven, *allienig staon* zonder iemand zijn die familie is, die je doorgaans kan helpen (Nbk), *d'r allienig veur staon* niemand hebben die kan helpen, die tot steun kan zijn (Nbk), *Ik stao d'r veur dat et goed komt ik garandeer het* (Nbk), *Hoe staot et d'r veur?* hoe is de situatie, hoe is het gesteld? (Nbk), *Je moe'n d'r mar veur staon* je moet maar met die moeilijke situatie geconfronteerd worden, je moet het maar aan kunnen als je met zoiets te maken krijgt (Nbk), *Ik heb de kop d'r niet naor staon* ik heb nu even geen zin daaraan mee te doen, me daarmee bezig te houden (Nbk), *Dat is wel zoe'n schurk, hi'j bedondert je waor aj' bi'j staon* (Nbk, Sz), *Gao d'r mar an staon* het is nauwelijks te doen, denk je maar eens in, je zou het maar moeten doen: *Gao d'r mar an staon en maek zoe'n reize op iene dag* (Np), *Et kost een hoop centen, gao d'r mar an staon* (Dho), *Et gaot allemaole zo mar niet, gao d'r mar an staon* (Spa), *Alle wark kwam op mi'j of, gao d'r mar an staon* (Op), *Gao daor now es an staon* begrijp het eens (Np), *Aj' d'r goed an staon dan het et daor nog nooit klopt* als je er goed over nadenkt, het goed probeert te begrijpen (Obk), *N. wodde d'r of reden, en J. ston d'r nog an* kon tegen een volgende (in een schaatswedstrijd op de korte baan) (j), *Dan staoj' d'r an dan zit je eraan vast* (bij een verkoping), dan ben je de laatste bieder (Np, Ste, b, b: ln), *Wie staot d'r an* staat op het punt dat hij aan de koop vast zit tenzij een ander hoger biedt (Ste), zo ook *Ik stao d'r in, bi'j et mienen van een koe* (Nt), **staonde** bn. ['stõ:ãndə] 1. rechtop staand, zodanig dat iets of iemand staat *Staonde he'k mien brood opeten* (Np), *Per gelok is hi'j staonde bleven* gelukkigerwijs viel hij niet (Ste), *een staonde laampe* i.t.t. een hanglamp (Nbk), *iene staonde holen* iemand helpen om te blijven staan (Dho, Ow), (fig.) *Et is me een raodsel hoe ze dat bedrief altied nog staonde holen* nog niet opheffen (Ld), *Ze holen heur wel staonde* weten zich er wel door te slaan, vooral: hoeven hun bedrijf niet op te geven (Dho), *Moeder was nog gaonde en staonde* kon nog goed lopen en staan (Ste), *op staonde*

voet 2. in een staonde hond een staande hond, nl. die roerloos op drie poten blijft staan ter waarschuwing van de jager (Nbk), zo ook *Een jaeger had vroger een staonde Duutse* d.i. een bep. soort jachthond (Obk) 3. waarbij men moet staan *staond wark* (Nbk): *Hij kan dat staonde wark niet doen* (Nbk), *een staonde receptie* 4. situatie waarin men niet verder loopt, fietst enz. *iene staonde holen* doen halt houden (Nbk, Dho) 5. in *staond riem* staand rijm (l) 6. in *staonde de vergeerding* staande de vergadering (l)

staondebeens (Spa) bw. [stõ:ndəbē:s; aks. wisselt] 1. op hetzelfde moment, onmiddellijk *Dat verhaaltien het hi'j staondebeens verteld* (Spa)

staonder (El, Ld en verspr. west.) de; -s 1. hetz. als *opstaonder* (van een hek), z. aldaar (Ma, Spa) 2. verticale sluitboom achter bansdeur(en) (Ma, Nw, Obk, Pe-Dbl, Spa), vgl. *Veur de sluting van de baanderdeure bruken ze wel es een liggende paol of een staonder* (Pe-Dbl), zo ook *De beide helten van de schuurdeure kun mit een grundel an de staonder vastezet wodden* (Spa) 3. verticale stalpaal (Bu) *de staonder op 'e stal bi'j et stalbokkien* (Bu), *Et bokkien zit d'r an vaaste, de staonder zit an de zoolder vaaste* (Bu) 4. elk der verticale palen van een goal (Ma) 5. onderste stuk van kraag of boord (Bu, El, Ld) 6. opstaande rand van een kraag (Obk)

staondertien (Nw, n: Nl) Ook *standerke* (Dho) et; ...ties ['stõ:ãndrtin/'standr̥kə] 1. kant van de bikkel uit het bikkelspel waar die het stevigst op staat (Dho, n: Nl) 2. hetz. als *piepestaonder*, z. aldaar (Nw)

staondeweg (Nbk, Nt, Obk) bw. ['st...] 1. staandevoets, staande *Staondeweg hebben we nog een koppien koffie neumen* (Obk), (schertsend) *Hi'j is zo gelokki, hi'j kan wel staondeweg in de broek schieten* (Nt)

staongeld (s) ['stõ:ãngelt] - stageld, plaatsgeld

staoplak (Nbk) ['st...] - staanplaats (tegenover *zitplak*)

staorig (verspr.) Ook *staodig* (Ol-Nl, Ste, Wol, p), *gestaodig* (bet. 1: Bu, Db, Nbk, Obk, Op, bet. 2: alg.), *gestaorig* (bet. 2: spor.) bn., bw.; -er, -st ['sto:əɾəx/'sto:ədəx/gə'st.../...] 1. langzaam en gelijkmatig,

staorigan - staot

evenwichtig, gestaag doorgaand *Hi'j fietste zo (ge)staodig d'r langes* zo langzaam en rustig (Nbk), *Et regent zo staodig* gezegd van een rustige regen (Nbk, Obk), *Eerst regende et staodig, mar opiens begon et te plenzen* (Op), *Et regende gestaodig* (Ma, Nbk, Obk), *Et regent niet zo hadde, mar 't gaot gestaodig deur* (Sz), *een mooi, staorig regentien* (Np, Ste), *De regen vul gestaodig naor beneden* (Db, Wol), *Et is een gestaodige warker* (Np), *Die vrouw lopt hiel gestaodig, mar ze komt veuruut* (Mun, Bu), *De klokke lopt gestaodig deur* (El), *Et is wel een staodige man in zien wark* (Bdie, Obk), *N. klom zo staodig op tot gezagvoerder van een oorlogsschip* (p) 2. langzaam *Hi'j begon staoriger te lopen* (Nbk, Np)

staorigan (Bu, Db, Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Spa, Sz, b: lm) Ook **staodigan** (Diz, Nbk, Obk, Spa, Sz, Wol, p, b: lm) bw. ['sto:ərgan, ook ...'gan/...də...] 1. langzamerhand, langzaam maar zeker zo *staorigan* (b: lm), *Et wodt staorigan minder mit et weer* (Obk), *We wodden staorigan minder* (Spa), *...oold* (Np), *zo staodigan opknoffelen* (Spa), *Et raekt staorigan op* (Bu)

staorigies (Db, Dfo, Diz, Nt, Nw) Ook **staodigies** (b: lm) bw. ['sto:əaxis/'sto:ədəxis] 1. op langzame wijze *'t Gaot staorigies veuruut* (Diz), *N. lopt d'r staorigies langes* (Nw), *Staorigies deurwarken, dan komt et haandwarken wel klaor* (Db), *Et lekt mar staorigies deur, zo lange as 't regent* (Dfo)

staorigiesan (Db, Ol-Nl, Wol) Ook **staodigiesan** (Bdie, Diz, Np, Op, Wol) bw. ['sto:ərgisan, ...zan, ...'zan, ...'san/...] 1. zo langzamerhand *Zij wodt zo staodigiesan ok een oold bessien* (Diz), *Et is zo staodigiesan kommen* (Np)

staosie de; -s (bet. 2) ['sto:əsi] 1. pracht en praal (verspr. OS, Dho, Ol-Nl, Op) *Wat een staosie bij die trouwpertij* (Op), *Wat een pracht en staosie* (Dho), *Et was mit die trouweri'je mar een hiele staosie, in de koets en mit Friese peerden d'r veur* (Obk), *mit veul staosie* (Ma), *Vol staosie fietste ze d'r henne* (Dhau), *Mit een protte staosie kwammen ze d'r an op et feest* (Ol-Nl) 2. kruiswegstatie (Ste) *Die staosies bin aenlik veurstellings bij de wanen van de karke*

langes, et stelt et lieden van Christus veur en et kun schilderijen, beelden wezen; d'r bin veertien staosies (Ste), *In iedere roomse karke hangen veertien schilderijen ('staosies') mit ofbeeldings over et lieden van Christus, dat is de kruisweg* (Op)

staosiebezuuk (l) ['st...] - statiebezoek

staosiefoto (l) ['st...] - statiefoto

staosiegeld (spor.) Ook **stasiegeld** (spor.),

statiegeld ['st.../'stasi.../'statsi...] - statiegeld

staosiekleed (Nt, Pe-Dbl) ['st...] - statiekleed (bijv. van de koningin) (Nt), ook gezegd van het gewaad van Sint-Nicolaas (Pe-Dbl)

staosiekoets (Db) ['st...] - statiekoets *De staosiekoets wodt mar ien keer in et jaor bruukt* (Db)

staosiepetret (l, Np) ['st...] - statieportret *Van de keuninginne wodt een staosiepetret maekt* (Np)

staosiewaegen (s) ['st...] - statiewagen, praalwagen

staot de; -en; -ien [sto:ət] 1. toestand, situatie van iemand of iets *Dat huus is nog in goeie staot* (alg., Nbk), *...is in een slechte staot* (Nbk), *Die oolde plaets hadden ze in de oolde staot beweren moeten* zoals hij vroeger was (Nbk), *et weer in de oolde staot weerommebrengen* (spor.), *Hi'j is niet in beste staot* niet in een goede konditie (Np), *in alle staoten* zeer opgewonden en boos (verspr.) 2. in *in staot* kunnen, over de mogelijkheid beschikken, in staat zijn *Zol hi'j wel in staot wezen om dat te doen?* (Nbk), *Ik bin zo ziek, ik bin niet in staot om mi'j zels nog te redden* (Nbk), *Bi'j' now niet in staot om dat zels even te doen!* kun je dat nou toch niet even zelf uitvoeren (Nbk), *Hi'j was in staot om d'r henne te gaon en him es flink de waorhied te zeggen* hij zou het best in z'n hoofd kunnen krijgen, zou het best durven (Nbk), *Hi'j is tot alles in staot* deugt niet, is niet te vertrouwen, kan de gekste dingen doen (Nbk, b, Ow), *iene in staot stellen* in de gelegenheid stellen (Nbk) 3. pracht, luister (Dho), in *Et is daor allemaol pronk en staot opschik* (Dho) 4. rijk, (onafhankelijk) land *De staot onderhooft him, je* (Nbk), *De arfenisse was al lange inpalmd deur de staot* (j) 5. Staatsbosbeheer, de bossen van Staatsbos-

beheer (b, vo), *Mit zoe'n lewaai blifft d'r gien vos in de hiele staot* (b), *J. warkte 'in de staot', mar hi'j hadde de vri'jhied: as hi'j es wat meer verdienen kon, in et huj of in et zaod, dan mocht dat wel* in de bossen van Staatsbosbeheer (vo), *Doe 'k in de bossen van de staot zo hier en daor es keke (...)* (b), *et warkvolk uut de Drentse staot* uit het Drentse deel van de bossen van Staatsbosbeheer (b) 6. in (mv.) *de Staoten* Provinciale Staten, ook *Perveensiaole Staoten*, zo ook *Dippeteerde Staoten* Gedeputeerde Staten, verder, eveneens mv.: de afgevaardigden van de standen in een gewest, vgl. *de Staoten van Frieslaand* (l), *de Staoten-Generaol* (l) 7. in de verb. *staot maeken kunnen* op zeker kunnen zijn (van), kunnen vertrouwen (op): *Daor kuj' staot op maeken* daar kun je zeker van zijn (b, Nbk), *Op zien verhaelen kuj' gien staot maeken, ze rammelen soms as een oolde fiets* (Op), *Wat dat meenske zegt daor kuj' gien staot op maeken, ze dot niks as mar wat bazelen* (Op), ook in de verb. *staot maeken* zeker weten, rekenen op, vertrouwen (Nbk, Np, b): *Ik maek mi'j staot, dat (...)* ik weet zeker (bl), *'t Is gien goed spul, maek daor mar es staot op ga* daar maar vanuit (v)

Staatebiebel (l) ['st...] - Statenbijbel
staatebond (l) ['st...] - statenbond
Staatejacht (spor.) ['st...] - Statenjacht
staoteloos (l) ['st:o:ətolo:əs] - statenloos
Staoten-Generaol (spor.) [...g'i:nə'r:o:əl] - Staten-Generaal *de Eerste en Twiede Kaemer van de Staoten-Generaol* (l)
staotig Ook **statig** (Wol) bn., bw.; -er, -st ['st:o:ətəx/'sta:təx] 1. met uitstraling van voornaamheid, deftigheid, indrukwekkend *Et is een staotige dame* (Bu), *Hi'j is een staotig man, hi'j verbeelt him nogal wat* (El), *Wat stao ie d'r staotig op* (Ol-Nl), *een staotige gevel* (Spa), *een mooi oold, staotig huus* (Ow, Obk), *een oold, staotig gebouw* (v) 2. gestaag en nogal langzaam *De oolde Friese klokke tikte staotig* (j), *Staotig stapt hi'j d'r henne* (Np), *Bi'j een begraffenis lopen ze staotig, dan is et een staotige boel* (Nw)
staotisch (l, spor.) ['st:o:ətis] - statisch, i.t.t. dynamisch *staotische elektriciteit* (l)
staotistiek ['st:o:ətə'sti:k] - statistiek: statistische leer, methode, ook: uitslag van

statistisch onderzoek *Neffens de statistieken wodt d'r de laeste tien jaor vule meer steulen as west het* (Nbk)
staotkundig (l) [...'k...] - staatkundig: politiek, m.b.t. de staat, het gebied van één of meer staten
staotsbedrief (l) ['st:o:ədzb...] - staatsbedrijf
staotsbegraffenis (l) ['st:o:ədzb...] - staatsbegraffenis
staotsbegroting (vo) ['st:o:ədz...] - staatsbegroting *Oonze staotsbegroting het een tekot van miljarden* (vo)
staotsbelang (l) ['st:o:ədzb...] - staatsbelang
staotsbezuuk (v) ['st:o:ədzb...] - staatsbezoek
staotsblad (l) ['st:o:ədzblat] - staatsblad
staotsbosbeheer (Ow, vo) Ook **staotsbosbeheer** (spor.) [st:o:ədz'bozboh:ər/sta:...] - staatsbosbeheer *J. warkte 'in de staot' bi'j staotsbosbeheer, mar hi'j hadde de vri'jhied: as hi'j es wat meer verdienen kon, in et zaod of in et huj, dan mocht dat wel* (vo)
staotsbossen (spor. oost.) mv. ['st..., ook wel ..z'b...] - staatsbossen *de staotsbossen bi'j Appelsche* (spor.)
staotsburger ['st...] - staatsburger
staotsdrukkeri'je (l) [...'r...] - staatsdrukkerij
staotsexamen (l) ['st...] - staatsexamen
staotsgeheim (l) ['st...] - staatsgeheim
staotsgevangenis (l) ['st...] - staatsgevangenis
staotsgeveerlik (l) [...'ft:əɾ...] - staatsgevaarlijk
staotsgreens (l) ['st...] - staatsgrens
staotsgreep (l) ['st...] - staatsgreep
staotsiewaegen (Bdie)de; -s ['st:o:ətsi...] 1. zeer deftige wagen
staotsinrichting (l) ['st...] - staatsinrichting: inrichting van een staat (ook als leervak)
staotsinstelling (l) ['st...] - staatsinstelling, instelling door de staat
staotskarke (l) ['st...] - staatskerk
staotskas (l) ['st...] - staatskas
staotskemmisse (spor.) ['st...] - staatskommissie
staotskraante (l) ['st...] - staatskrant, staatsblad
staotsliening (l) ['st...] - staatslening

staotsloteri'je - stap

staotsloteri'je z. *staotslotteri'je*
staotslotteri'je (verspr.) Ook *staotsloteri'je* (Ld), *staotslotteri'je* (Ol-Nl, Op), *staotsloteri'je* (Pe-Dbl) [...lotr'i'jə, ook ...ejə, z. -i'je/...] - staotsloterij *We speulen nog mit in de Staotslotteri'je* (Op)
staotsman (l, vo) ['st...] - staotsman *de Engelse staotsman Chamberlain* (vo)
staotsmien (l) ['st...] - staotsmijn
staotsmonopolie (l) ['st...] - staotsmonopolie
staotspensioen (l) ['st...] - staotspensioen
staotspapier (vo) Ook *staotspapier* (Sz) et ['stɔ:əpspepi:ər/...] 1. aandeel, effect e.d. van de staat *Ik heb alles belegd in staotspapieren* (Sz), *Daor koj' vanzels veul kaanten mit op, ie konnen d'r andielen veur kopen, of Russische staotspapieren* (vo)
staotsrecht (l) ['st...] - staotsrecht (m.b.t. het recht van de staat)
staotsrechtelik (l) [...'r...] - staotsrechtelijk
staotsregeling (l) ['st...] - staotsregeling, regeling van het staotsbestuur
staotsrente ['st...] - staotsrente
staotsschoele (Obk) ['st...] - staotsschool *Verschillende staotsschoelen gaon op 't ogenblik over naor de gemiente* (Obk)
staotsschuld (l) ['st...] - staotsschuld
staotssiktaoris ['st...] - staotssekretaris, onderminister
staotssiktariaot (l) ['st...] - staotssekretariaat
staotssteun (l) ['st...] - staotssteun
staotstok (l) ['st...] - staotstok
staotssubsidie (l) ['st...] - staotssubsidie
staotstillevisie (l) ['st...] - staotstelevisie
staotstoezicht (l) ['st...] - staotstoezicht
staotus ['stɔ:ətəs] - status: in juridisch of administratief opzicht *Asielzokers kriegen eerst een bepaolde staotus* (Ow), *Stellingwarf mos aenlik een appatte staotus hebben binnen Friesland* (Nbk); standing *Zoe'n dure auto, da's louter veur de staotus* (Nbk)
staotussymbool (v) ['st...] - staotussymbool
staovast z. *stavast*
stap I de; -pen; -pien [stap] 1. pas, schrede *een stap naor veuren doen* (Nbk), *een peer stappen doen* (Nbk), *bij elke stap* (Nbk), *De baron dee een peer stappen toerogge (...)* (b), *mit grote stappen lopen* (Nbk), *mit kleine stappies...* (Nbk), *Hi'j stapte d'r mit een grote stap overhenne* (Dho), *zwaore stappen* (Nbk), *een stappien*

d'r bij de extra stap die men neemt om een sprong te maken (Dho), *In een peer stappen bij' d'r* je hoeft maar een paar stappen te doen, dan ben je er (Nbk), *Dat peerd is wat nauw op 'e stap* zet het ene been steeds vlak voor het andere langs (Ma, Ste), zo ook *Et peerd was nauw in de stap, hi'j sleug 'm zelf tegen de koot* (Dfo, Ld), waartegenover *Et peerd is roem in de stap* (Wol), *Et peerd is now in de stap, die mag straks weer draeven* loopt stapvoets (Pe-Dbl), *Hi'j had de stap d'r zo in, ik kon him niet bij'holen* hij stapte zodanig stevig door dat ik hem niet bij kon houden (Np, Ld), *Hi'j het de stap d'r aorig in* loopt, stapte stevig door (Sz), *Dan doe'j' mar even een stap hadder* dan loop je, werk je maar wat sneller (Nbk, Wol) 2. wijze van stappen, manier van lopen *Oosterwoolde zal jow missen, mit jow kruderige stap* d.i. in dit geval: van iemand die eerder is komen te over-lijden (b), *Ie moe'n een peerd niet de hieftied ofjaegen, eers raeken ze de stap kwiet* de goeie, vlotte wijze van lopen (Nbk), (van een paard:) *D'r zit een mooie stap onder* het dier loopt mooi en vlot (Nbk), waartegenover *Onder dat peerd zit gien mooie stap* (Obk), *Dat peerd het een mooie stap* (Spa), *...het niet een goeie stap* (Obk), *D'r zit een beste stap onder dat peerd* (Ld, Np), *...een goeie stap...* (verspr. Op), *...een vlotte stap...* (Bdie) 3. herkenbaar onderdeel van een ontwikkeling *gien stap veerder kommen* in het geheel niet vorderen (Nbk, Ow): *Daor koj' gien stap veerder mit* daar schiet je absoluut niets mee op (Nbk), *Zij kennen mekeer donkt oons nog niet lang genog om de grote stap te waogen* om dat voor hen belangrijke (veelal: en risicovolle) te gaan doen, hier: te gaan trouwen (vo), *Mit die stap te doen bin ze al in de goeie richting* (Db), zo ook *een stap doen* (Nbk), *een stap in de goeie richting* handeling die uiteindelijk tot iets goeds kan leiden, *Et was een hiele stap, de boerkeri'je te verkopen en naor Oosterwoolde te ververen* een niet geringe onderneming (Nbk), *In de krisistied mossen we een hiele stap weeromme* moesten we een flinke stap terug doen, moesten we met veel minder inkomsten genoeg nemen (Nbk) 4. in op stap lopend onderweg, ook algemener: ervan-

door, zich elders bevindend, aan de zwier *op stap gaon* (Nbk, ba), ...*wezen* (Nbk, ba) 5. voetspoor (van een mens) (Nbk) *Zien stappen staon hier nog in et mulle zaand* (Nbk) 6. ratteval (Bdie, Ma, Np, Obk, Op, Spa), ook wel geschikt om bunzings (Spa) of vossen (Obk) mee te vangen *We hebben een stap staon veur de rotten* (Np), *Die zwaore stap daor kuj' een vos mit vangen* (Obk)

stap II et; -pen; -pien [stap] 1. stalt, boenstoep, ook *buunstap*: vloer van planken, later ook wel van steen, meestal met pomp, waarop men potten en pannen, melkbussen, emmers etc. schoonmaakte, waarop men de was deed enz. (buiten, of tussen woon- en bedrijfsgebouwen), *Et stap van oons was van drie spoorbielzen maekt, mit een (zink)gat d'r veur* (Ste), *De bussen wodden vroeger op et stap buund* (Nbk, Nw), vandaar *De bussen kommen eerst op et stap en dan op et potterak* (Ste), *bussebunen op et stap* (Nbk) 2. soortgelijke houten vloer boven een vaart, een brede sloot e.d., nabij een huis, boerderij (Spa) *Hi'j zat op 't stap mit de bienen in 't water te bengelen* (Spa)

stap-an (Np) de [sta'pan] 1. het flink doorstappen *Et is mar een stap-an, dan bi'j' d'r* (Np)

stapel z. *staepel* I, II

stapelen z. *staepelen*

stapelgek z. *staepelgek*

stapels z. *staepels*

stappen zw. ww.; onoverg.; stapte, het/is stapt ['stapm] 1. door stappen te zetten gaan, lopen *Ze stapt d'r kwiek over* (Ld), *Stoetig stapt hi'j d'r henne* (Np), *Hi'j is d'r henne stapt* is erheen gegaan om erop te wijzen, om z'n beklag te doen, de waarheid te zeggen e.d. (Nbk), *de winkel in stappen binnenstappen* (ba), *et hiem op stappen* het erf op lopen (v), *de weg uut stappen* de weg lopend volgen (waarbij men zich verwijderd) (v, Nbk), zo ook *et pad uut stappen* (v, Nbk): *Hi'j is vot, hi'j is krek et pad uut stapt* (Nbk), *stappen as een keuturse haene trots*, met een verheven houding lopen, min of meer schrijden (Nbk, b) 2. één of meer stappen op, van, uit iets doen *op een ledder stappen* (Nbk), *op 'e fiets stappen, van de fiets stappen, uut de auto stappen* (Nbk), *Een vrundelike*

man stapte van de waegen of en kwam op 'e jongen toe (j), *mit et verkeerde bien uut bedde stappen* met een slecht humeur ontstaan 3. boemelen, uitgaan (Obk) *Op een aovend weren ze an 't stappen, zo mit mekere in de stad* (Obk) * *Wie zaachte stapt, komt veer* wie alles goed bekijkt, overweegt, komt het verst (Op)

Stappest (Nbk, Np) et ['stapəst] 1. plaatsnaam: Staphorst (Ov.)

Stappester I (Nbk, Np, Ste) de; -s ['stapəstɚ] 1. inwoner van Staphorst (Ov.)

Stappester II (Nbk, Np, Ste) bn. ['stapəstɚ] 1. van, m.b.t. *Stappest*, d.i. Staphorst (Ov.) *Knop-van-alles wodde bruukt as soort medesien, ze kochten die van 't Stappester boertien; daor gingen ze henne en die hul zitting* (Np), *'t Vuult ruwachtiger an as flenel, vergelieker mit Stappester stof* (Ste)

stappien et; stappies ['stapin] 1. kleine *stap*, in diverse bet. 2. trede, kleine vlakke plaats in een helling, met name in de wal van een sloot, waarop men een *stap* kan zetten (Bu, Np), vgl. *Gao daor mar langes, daor zit een stappien* (Bu), ook: in de zijkant gemaakte trede van een *koelegien*, bet. 1, z. aldaar, nl. een bep. type waterput (Ste) 3. hetz. als *overstap*, bet. 1 (Db, Np, Obk, Sz, Wol) *D'r zit een stappien in 't stek* (Sz), *Ze hebben een stappien maekt om van 't iene perceel in 't aandere te kommen* (Obk), *Dat hekke moej' een stappien bi'j maken, ik kan d'r zo niet over kommen* (Sz), *Bi'j de Lende haj' vroeger van die stappies bi'j et jaegerspattien* (Wol) 4. *opstap* aan een fiets, z. *opstap* bet. 3 (Ma) *een stappien an de fiets* (Ma)

stapstok (El, Obk, j) de; -ken; -kien ['stapstək] 1. wandelstok *Vroeger leupen de ooldere manluden vaeke mit de stapstok* (Obk)

star I (Np, Obk, Pe-Db, Spa) de [star] 1. in *rooie star* bep. soort aardappel: rode star, hetz. als *roodstar*. *De rooie star is een goeie winterceerappel* (Spa), *D'r het een tied west dan mochten ze gien rooie star meer verbouwen* (Obk)

star II bn.; -der, -st [star] 1. (van personen) stug, weinig plooibaar *Hi'j is wat star* (Nbk, Pe-Db)

staren z. *steren*

starfbedde (spor.) ['st...] - sterfbed,

starfdag - stark

doodsbed

starfdag (spor.) ['st...] - sterfdag, dag dat iemand overlijdt

starfdaotum (l) ['st...] - sterfdatum

starfgeval (Nbk, Obk, j, vo) Ook **staarfgeval** (El), **sterfgeval** (Spa) ['star(ə)f.../ 'sta:r(ə)f.../ 'ster(ə)f...] - sterfgeval *En et was niet mar zoe'n gewoon griepien (...); in veul gevallen kwam d'r longontsteking bij en hoge koorse en d'r weren honderdtallen starfgevallen (vo), As d'r een ekster chattered op jow dak, is dat et teken van een naoderend starfgeval (Obk)*

starfhuus Ook **staarfhuus** (Obk), **sterfhuus** (WH) et; ...huzen ['st.../...] 1. sterfhuis, huis waar iemand is overleden *Hi'j woont d'r nog mar krek, wie had docht dat et zien starfhuus wodden zol (Pe-Dbl), As iene overliedt en die wodt thuus ophaord, dan bin ze an et starfhuus (Nw), De samenkomst veur de begraffenisse is an 't starfhuus (Op), De begraffenisse gaot vanuut et starfhuus (Bu)*

starfhuuskonstruktie (l) ['st...] - sterfhuiskonstruktie

starfjaar ['st...] - sterfjaar, jaar waarin iemand overlijdt

starfte Ook **sterfte** (WH) de ['star(ə)ftə/ 'ster(ə)ftə] 1. het sterven *de starfte van de kiender in de dadde wereld (Obk) 2. starfte, het totaal aan sterfgevallen D'r is heel wat starfte in de netuur deur de smerigheid in 't waeter en in de grond (Pe-Dbl), We hebben nogal es starfte onder de biggen had het optreden van sterfgevallen (Nw), D'r is een boel starfte onder de vis (Spa), D'r zit starfte onder de vissen (Bu)*

starfte-overschot (l) ['st...] - sterfteoverschot

starfteciefer (l) ['st...] - sterftecijfer

starftekans (l) ['st...] - sterftekans

stark (verspr.) Ook **staark** (Bdie, Dho, Nw, Ow, Pe-Dbl, bo: Nw), **sterk** (Sz) bn.; -er, -st [star(ə)k/sta:r(ə)k/ster(ə)k] 1. krachtig, tot het ontwikkelen van veel kracht in staat *Ie bin staark, zeker, A! (Op), een starke kerel, Et is een sterk dondertien, dat is zoe'n plat kereltien (Sz), (zelfst.) Wie van jim is de sterkste? (Nbk), Oons jongien is sterk in de arms (Dho, Nbk), ...in de bienen (Nbk), Et was een hiel aende lopen, mar we hadden starke bienen (j), (bij het schaatsen:) Mar de*

*eerste rit tegen de wiend in verleur H.; die vent was starker as H. (vo), Die staarke man was een moonster in 't waark (Pe-Dbl), je argens stark veur maeken zich ervoor inspannen (spor.), Ik maek me dan ok stark daj' oons helpen ben ervan overtuigd (b), Hi'j is zo stark as een peerd, ...as een leeuw (Op), ...as een beer (verspr.), ...as een wiezeboom (Mun), ...as Simson (Ol-Nl) 2. met geestelijke kracht, stabiel *As die mar niet es an de ledder hangt; et zit wel in de familie, ze hebben niet een stark heufd als hij maar niet net door ophanging zelfmoord heeft gepleegd, ooit zelfmoord zal plegen door ophanging (Nbk), Hi'j vermaande him stark (j), een starke netuur (spor.), een stark kerakter (spor.), Now, hool je mar stark hou je maar goed, flink (Nbk) 3. met een goed weerstandsvermogen, veel kennende dragen of verdragen *Et was geef en stark volk (Ow), een stark gestel hebben z. onder gestel, een starke maege hebben (Nbk), starke zenuwen hebben (Nbk), een stark huus (Nbk), starke muren, stark hoolt, starke plaanken, Bij de winter, as et ies stark was (...)* als het ijs sterk genoeg was om je te dragen (j), zo ook *Et ies nog niet stark genoeg (Nbk), starke bomen* zware en stevige bomen (Nbk), zo ook *starke toeken (Nbk), N. staot stark* er is weinig kans dat ze N's positie kunnen ondermijnen, z'n argumenten onderuit kunnen halen (spor.), (van personen, voorwerpen) *zo stark as iezer (Dho, Nbk, Spa, Np) 4. duurzaam, niet snel aan slijtage onderhevig een starke bloeze (Nbk), starke stof, starke schoenen* 5. hevig, zich met kracht voordoend *D'r ston een starke wiend (Op), Gister was et een starke wiend om in te fietsen (Db), Die pisse stinkt stark (Diz), Hi'j drong mi'j d'r nogal aorig stark op an (Np), Ze drongen d'r stark op an da'k mitgong (Np, Nw), (verb.) ten sterkste ofraoden (Op), d'r stark over daenken om (...)* serieus overwegen om (...) 6. bedreven *Liegen, daor is hi'j stark in (Nbk) 7. kras, met de schijn van overdrijving *Dan vertellen ze mekaander starke verhaelen (v), Dat is stark!* vreemd, eigenaardig, opmerkelijk (Nbk), zo ook *Stark is 't!* (Nbk) en *Dan is 't ok wel stark (p), een stark verhael, Et bin starke stokken* opvallende,***

krasse zaken (p), *Ik zal et je nog sterker vertellen* (spor.) **8.** (van stoffen) gekoncentreerd *starke koffie, ...thee, sterke draank* sterkedrank, *wat starks* iets sterks, een borrel (spor.), *As et mij te stark is, dan nip ik even* (Nbk), *Et is een sterke borrel, ie moe'n d'r van holen* (Obk) **9.** (van reuk, smaak of een gewaarwording daardoor) erg pittig, krachtig, prikkelend *Aj' siepels toemaeken dan is dat stark an de ogen* (Obk), *een sterke locht* (Nbk), *As de botter stark is of et is vet, dan is et raanzig* (Nw), *De eulie smaekt wat stark* (Bu) **10.** in een flinke of aanzienlijke hoeveelheid *Boer en knechten drok an 't wark, op 'e bouw mit drie man stark* (bl), *Ze bin mit vuuf man stark* (Bu) *Ze kwammen vief man stark* (Ow), *As et volk al mar groter wodt deur et bruden koj' stark in et volk* (bs: Dfo, Op) * *Stark ies moet niet te lange duren* dan nl. blijft het te lang koud (Nw), *Wie niet stark is moet slim wezen* (Np)

starkachtig (spor.) ['st...] - sterkachtig

starken (verspr.) Ook *staarken* (ba) ['star(ə)kɪ/'sta:r...] - sterken, versterken, *Daor moej' hum niet in starken* in aanmoedigen (Bdie), *Hij' vuulde him starkt gesterkt, aangemoedigd* (Nbk)

starkig (Ste) ['star(ə)kəx] - sterkachtig *Plokvat was een betien starkig en niet zo lekker* (Ste)

starksmakend (Nbk) bn. [aks. wisselt] **1.** een scherpe smaak hebbend, met name gezegd van ranzig spek (Nbk)

starkte (verspr.) ['star(ə)ktə] **1.** het sterk, krachtig zijn **2.** het flink zijn, het vermogen leed, verlies dragen *Gelokzalig de meensken, die in Jow huus starkte zuken* (b), *Now, starkte (d'r mit)!* sterkte toegewent (Nbk) **3.** intensiteit van licht, geluid

starkwaeter et [...'w...] **1.** sterkwater (om in te bewaren) (verwensend:) *I'J zollen dat meenske op starkwaeter zetten!* (Dhau)

start de; -en [sta(r)t] **1.** (in de sport) vertrek **2.** (in de sport) vertrekpunt **3.** begin: van werkzaamheden, activiteiten *Die het niet een vlotte start komt traag op gang, begint vaak niet erg vlot* (Nw) **4.** (van motoren) het beginnen, het aanslaan

startbaene (spor.) ['sta(r)ɔ...] - startbaan (op een vliegveld)

startbewies (l) ['st...] - startbewijs

startblok ['sta(r)ɔ...] - startblok *in de startblokken* (staon) lett. en fig.: klaar om met iets aan te vangen, om iets te gaan doen (spor.)

starten ['sta(r)tɪn] - starten (van een motor), ook wel: met iets beginnen, vgl. *Now, zuwwe mar es starten?* (spor.)

startgeld (spor.) ['sta(r)tɔ...] - startgeld

startkabel ['st...] - startkabel

startkaarte (spor.) ['st...] - startkaart

startknoppe (spor.) ['st...] - startknop

startlijn (l) ['st...] - startlijn

startmoter ['st...] - startmotor

startnummer (spor.) ['st...] - startnummer

startperbleem (l) ['st...] - startprobleem

startpeistol (l) ['st...] - startpistool

startpremie (spor.) ['st...] - startpremie

startpunt (spor.) ['st...] - startpunt

startschot ['st...] - startschot

startsein (spor.) ['st...] - startsein

startsubsidie (spor.) ['st...] - startsubsidie

starttoren (spor.) ['st...] - starttoren

startverbod (l) ['st...] - startverbod

starveling Voor var. z. *starven* ['star(ə)wə lɪŋ, ...və...] - sterveling, mens *We zitten daor wel slim ofgelegen, d'r komst haost nooit een starveling* haast nooit iemand (Nbk), *We zaggen gien starveling* niemand (Nbk), *Gien starveling die d'r an docht* (Nbk)

starven (verspr.) Ook *staarven* (Bdie, Nw, Obk, Ow, Ste), *sterven* (WH) st. ww.; onoverg.; is *sturven* ['sta:(ə)bm/'sta:r.../'ster...] **1.** (voornamelijk van mensen) sterven, doodgaan *Hiele gezinnen bin in inkelde uren d'r an sturven* eraan overleden (p), *Ze was in de kraom sturven* in haar kraambed gestorven (j), *Hij is nogal haostig sturven* nogal snel komen te overlijden (Ste, Ol-Nl), (verwensend:) *Starf om mien pat!* je kunt doodvallen (j), zo ook *Starf!* (Nbk), *Ik mag starven as 't niet waor is* het is beslist waar (Dfo, Dho, El, Nbk, Spa, Ma), *Hij is starven nao dood* bijna dood (Ste), *...op starven nao...* id. (Nbk, Ste), ook gezegd van verenigingen, initiatieven: *Et is op starven nao dood* bijna opgehouden te bestaan (Nbk) * *Beter riek te leven as riek te starven* (Ld)

starvendewaor z. *starvenswaor*

starvens (b) de ['star(ə)bmɪs] **1.** het sterven, in *As Hij' vlak veur zien kruus-*

dood tot starvens toe benauwd is (...) in stervensangst verkeert (b)
starvenswaor (Db, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl)
 Ook *starvendewaor* (Dhau) bn.; pred.
 [star(ə)bms'w.../star(ə)bmdə'w...] **1.** echt waar

stasiegeld z. *staosiegeld*

stat de; -ten; -tien ['statin] **1.** staart (van een dier) *Een Fries peerd het altied een lange stat* (Obk), *de stat van et peerd opbienen* (Nw), *De statliende leup langs de zoolder van de stal, en naor iedere stat* [nl. van elke koe] *ging et stattouw* (Spa), *Die ston mooi mit de stat slicht veur 't gat (...)* met de staart vlak voor z'n achterste (b), *Die koe wodt al wat los bij de stat* hetz. als *los op 'e banen*, z. *los*, bet. 12 (Dho), *Et holen van vee dat mit de stat in de hoogte lopt* (kiepen, knienen, geiten en zo) *wil vaeke mar mujlik lonen* (Op), *Et hontien het een mooi kruld stattiën* (Nw), *...wiemelde mit de stat kwispelde* (Nbk), *Et varken het een krul in de stat* (Nw), (gezegd van een varken, om uit te drukken dat het erg gezond is:) *Hi'j het de stat goed in de krulle* (El), *...in de krullen* (Obk), *Van die priezende woorden begon zien stat te krullen* werd hij trots (Op), *Bliksem, hi'j kreeg de krul in de stat* hij werd geprezen (Bu), *een krulle meer in de stat as een aere* een beetje eigenwijs (Ol-Nl), *mit de stat in de bessem* gezegd van koeien of paarden die hard lopen met opgeheven staart (alg.): *As een peerd bliede ommevlig het hi'j ok de stat in de bessem* (Bu, Ste), *'t Peerd had de stat in de bessem en vleug d'r vandeur* (Ow, Pe-Dbl), *As koeien uutlaoten wodden en veur et eerst op et laand kommen, vliegen ze utgelaoten mit de stat in de bessem rond* (Ste), ook gezegd van personen die er snel vandoor gaan (OS, Dho, Nt, Ol-Nl, Ste, Wol, b: lm) of die eigenwijs lopen, met dure kleren aan (Ste): *Now, die het de stat ok in de bessem* (Ste), *De katte kreeg een dikke stat van lelkens* (Obk), *Ik pak him bij kop en stat* in z'n geheel, stevig in de greep (Db), *mit de stat tussen de bienen* lett., vaak van een hond: *De hond gong mit de stat tussen de bienen vot* (Obk), *...lopt mit de stat tussen de bienen* (Nw), ook fig.: afdruipend (Nbk, Op, Ow, Spa), zo ook *As een gesleugen hond gong hi'j d'r mit de stat tussen de*

bienen vandeur (Op), *Ie weten niet aj'm bij de kop of bij de stat hebben* je weet nooit wat je van hem moet denken (Dho), *Ie kun d'r gien kop en stat an vienen* je kunt er geen structuur in ontdekken, er niets uit wijs worden (Ow), *...of stat...* id. (vo), *We kun d'r gien kop of stat uut wies wodden* we begrijpen er niets van (Ow), *Die is gauw op 'e stat trapt* snel op z'n teentjes getrapt (Bu), (gezegd van mannen die ouder worden:) *Et wo'n ok oolde stat-ten* (Bu), (schertsend:) *Ie moe'n dat beest wat zoolt op 'e stat leggen, dan kuj' 'm zo pakken* (Dho), *Dat moesien kan nog wel es een mal stattiën hebben* dat kan nog wel eens een onaangenaam vervolg krijgen, een onaangename konsekwentie, afloop hebben (Np), zo ook *Dat moesien het een stattiën* (Np), *...nog wel...* (Dho), *...nog wel een stat* (Obk), *...kriegt nog een stattiën* (Wol), zo ook *Dat moesien zit nog wel een stattiën an vaaste* (Obk), *Hi'j is zo benauwd as een hond mit een blik an de stat* (Ow) **2.** haarvlecht of evt. sliert haar *Vroeger hadden de meiden een stat in 't haor mit een strik d'r op* (Spa), *Ze varfde beide lippen, dee stattiën in et haor (...)* (bl), *et haor in een stattiën hebben* (Dho), *Et haor hangt mi'j in statten* in slierten (Dhau), *De honnen moe'n de stattiën kwiet* moeten gecoupeerd (Dho), *Dan wo'n de stattiën d'r of haeld* worden ze gecoupeerd (Bu) **3.** met papier of gras verzaard touw onder aan een vlieger **4.** achterste stuk van een vliegtuig (met roer en kleine vleugels) **5.** ploegstaart (verspr.) *de stat van de ploeg* (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl), *...moet stevig in de haand hullen wodden* (Op), *De stat van een ploeg daor stuur ie mit* (Np, Bu) **6.** steel van een steelpan (Ste) **7.** lange slinger van een staartklok (Op) **8.** veelal in een sliert liggend restant of geharkt restant hooi op het land, ook wel van op het land liggend restant rogge gezegd (Ste) *Dat stattiën huj moej' even anklauwen* (Obk), zo ook *De statten moe'n d'r nog bij* (Nbk), *D'r ligt nog een stat hui* (Ol-Nl), *de statten op-hujjen* (Nw), *We mossen nao et tiemen de statten nog anhujjen* (Db, Np, Obk) **9.** laatste stuk van een stoet, optocht e.d. *De mooiste waegen zat in de stat van de tocht* (Db) **10.** sliert personen (die ook nog komt, die nog volgt op andere mensen) *D'r*

komt nog een hiele stat achter die optocht an (Obk), *D'r leup nog een hiele stat volk...* (Op), *D'r slingerde een hiele stat achteran* (Ld) 11. kleine resterende hoeveelheid drank, voedsel, ook van bep. restant anderszins (verspr.) *Ik hebbe nog een klein stattiën jenever over* (Pe-Dbf, Wol) *D'r zit nog een stattiën in de flesse* (verspr., Dho), *We nemen allemaol nog iene, want d'r zit nog een stat(tien) in* (Obk), *D'r zit nog een stattiën in de panne* (Ma), *D'r zat nog een stattiën/kliekien in* (Ol-Nl), *een stattiën wolle overholen* (El, Ow), *D'r ligt nog een stattiën wolle* (Ol-Nl), *We hebben genoeg hui, d'r zit nog wel een aorig stattiën in de schure* (Op), (bij een onweersbui:) *Daor kuwwe nog wel es een stattiën van kriegen* (Dho, Wol) 12. onaangenaam gevolg, nasleep *Dat het nog wel een stattiën* (Bu), zo ook *Dat zaekien zal nog wel een stattiën hebben* (Dhau, Ol-Nl, Op, Sz, Ste), *...kan nog wel es een stattiën kriegen* (Ow), *D'r komp nog een stattiën achteran* (Bdie, El, Ste), zo ook *D'r kan nog wel es een stattiën achteran kommen* (Ow) en *D'r komt nog een aorige stat achteran* (Np), *D'r komt nog een stattiën nao* (Nw), *Dat krigt nog wel een stattiën* (El, Nw) en *Dat het nog wel een stat* (Ma), *D'r kwam nog een stat achteran* (Np) 13. einde, afloop *Et venien zat in de stat* (Pe-Dbf) * *Aj' et over de duvel hebben, hej'm bi'f de stat* als je het over iemand hebt, dan zul je zien dat hij er net aankomt, er ook bij komt staan enz. (Nt), *...trap ie 'm op 'e stat* id. (Nbk), *De meerste vis zit tussen kop en stat* dat is vanzelfsprekend (Dho, Wol), *Aj' over de hond kommen, koj' ok over de stat* om een kleinigheid hoeft het niet over te gaan, vooral gezegd van een koop (OS, verspr. WS), zo ook *Kom ie over de hond dan koj' over de stat* (Bdie, Mun, Nbk, Np, Op, Spa, Wol), *Koj' over...* (Np) en *Wie over de hond komt, komt ok over de stat* (Diz), *Aj' de hond de stat offhakken, wodt hij kottar* dat is nogal wiesde (b: ln)

stat-anhujjen z. *statteklauwen*

stataende (El) et; -n ['sta:tə...] 1. eind van een stoet, optocht enz. *Ik leup in et stataende* (El)

statbonkien et; ...bonkies ['sta:ðbonkin] 1. stuitbeen, staartbeen *Op je statbonkien*

valen kan goed zeer doen (Nbk)

statgroep (Nt) de; -en; -ien ['sta:t...] 1. groep die als laatste komt *De statgroep komt nog* (Nt)

statief (spor.) et; statieven; -ien ['sta:tif] 1. statief

statiegeld z. *staosiegeld*

statig z. *staotig*

station z. *stesjon*

stationcar (verspr.) ['stu:sjōŋ..., 'stj...] - stationcar

stationwagon (spor.) ['stu:sjōwegōn, 'stj...] - stationcar

statistisch (l) ['sta:tistis] - statistisch *statistische gegevens* (l), *statistisch onderzook* (l)

statklokke (Op, l) ['sta:tklɔkə] - staartklok *een Friese statklokke* (l), *'t Gewicht van een statklokke moet aovens optrokken wodden* (Op)

statleer z. *statteleer*

statliende z. *statteleende*

statliene z. *statteleende*

statmees (Bu, Nbk) ['sta:t...] - staartmees **statpannegien** (Ste) et; ...pannegies ['sta:t...] 1. steelpannetje

statploeg (Bdie, Bu, El, Nbk, Np, Obk, Op, Ste) de; -en; -ien ['sta:tplug] 1. ouderwetse, eenvoudige houten ploeg met balk (ploegboom) die recht achteruit liep, en met één of twee wielen aan de voorkant; met één hand hield men de ploeg vast, met de andere hand het leidse *Een statploeg is een hoolten ploeg mit een lange boom d'r an* (Obk), *De statploeg het ien wiel* (Nbk), *Ik bouwde et liefste mit de statploeg* (Ste)

statploeme (vo) de; -n; -gien ['sta:t...] 1. pluim van een staart *H. kreeg een emmer vol waarm waeter en ziepsop en mos de statploemen wasken* (vo)

statspiere (l) ['sta:t...] - staartspier

stattehaor ['sta:tə...] - staarthaar *Ie maekten een vlecht van wat stattehaor en raffia en dan een kneup d'r in en daor deej' t leertien achter* (Ld)

statteharken z. *statteklauwen*

statteharker (Dho, Spa) de; -s ['sta:tə...] 1. door een paard getrokken tweewielige landbouwmachine met behulp waarvan men de laatste slierten, resten hooi - die bij het bijeenbrengen waren blijven liggen - bijeenbracht (Spa), ook *hujharke* (Ma) 2.

degene die aan het *statteharken* was (Dho)
stattehoaien z. *statteklauwen*
stattehuaien z. *statteklauwen*
stattehuji (Dfo, Dhau, Ma, Nt) et ['staʔə...]
 1. hooi dat als restant was blijven liggen, met name bij het *tiemen* (en dat evt. bijeen was geharkt) *Wat bi'j et tiemen liggen bleef, mos naotied ophuid wodden; dat weren de statten of et stattehuji* (Dfo)
stattehuji z. *statteklauwen*
stattehuji (Db, Dhau, Obk) de; -s ['s...]
 1. hetz. als *statteklauwer*, z. aldaar
statteklauwen (Dmi, Nbk, Obk, Ste, Wol) Ook *statteharken* (Bu, Dho, Dmi, Np, Ow, Ste, Sz), *stattekrabben* (Bdie, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz), *stattehuji* (Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk, vo), *stattehuaien* (Diz, Wol), *stat-anhuji* (Nbk), *stattehoaien* (Sz) onbep. w. en het *statteklauwd* ['staʔə.../...] 1. bijeenharken van de laatste restjes, slierten hooi (die bij het eerdere bijeenbrengen waren blijven liggen) *Nao et tiemen mos ie vroger altied statteharken* (Ow), *Et stattehuaien gebeurde as et tiemen klaor was* (Wol), *D'r wodt niet meer stattekrabbed* (Sz)
statteklauwer (El, Nt, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa, Wol) de; -s; -tien ['staʔə...] 1. degene die *statteklauwt* (z. onder *statteklauwen*) *De statteklauwer hadde et slim drok* (Wol)
stattekrabben z. *statteklauwen*
stattekrabber (Op, Pe-Dbl, Ste) Ook *stattekrabber* (Bdie) de; -s; -tien ['staʔəkrab/ 'statis...] 1. hooihark aan de achterkant van een hooimachine bevestigd en in bedrijf tijdens het zwelen; men licht deze nu en dan, zodat dunne, langwerpige hoopjes hooi achterblijven (Bdie, Ste) 2. degene die de slierten hooi bijeen harkt die zijn blijven liggen (Op) 3. hetz. als *statteharker*, bet. 1, z. aldaar (Pe-Dbl) *Zoe'n grote harke aachter et peerd was hier een 'stattekrabber'* (Pe-Dbl)
statteleer (Bu, Wol) Ook *statleer* (verspr.) et; ...leren; -tien ['staʔə.../...] 1. (vooral verkl.) stukje leer om de staart van een koe ter bevestiging van het *stattetouw*, z. ook aldaar *Et stattetouw zat mit een statteleer(tien) an de statteleende* (Bu)
statteleende (Bu, Dhau, Dho, Ste) Ook *balkleende* (El), *statleende* (verspr.), *statliene* (Nt, Ow, Spa) de; -n ['staʔə.../...] 1. draad langs de zolder van een stal, waaraan

met behulp van het *stattetouw* de staarten van de koeien worden opgehouden *Et stattetouw zat mit een warveltien an de statteleende* (Ste), *De statleende loopt langs de zoolder van de stal, en naor iedere stat ging et stattouw* (Spa), *De koeien hebben de statleende kepot* (Np)
stattelemeule (ko) ['staʔə...] - staartmolen, bep. kleine watermolen *D'r wodde in de veenpolder ok veend, en as de boel weer wat dichtegrujde, kwammen d'r dreugmaekerij'en mit meulenties zoas spinnekoppen en stattelemeulenties* (ko)
statterig (Bdie, Dhau, Nbk, Nw) bn.; -er, -st ['staʔrɪx] 1. met slieren, lange uitlopers *Euliebollen of euliekoeken kun statterig wezen* (Nbk), *Statterig haor is piekhaor* (Dhau, Nbk, Nw, Bdie)
stattetouw (verspr.) Ook *stattouw* (Bdie, Spa, Obk, Wol) et; -en; -gien ['staʔə.../...] 1. staartlijn van touw naar de langs de zolder lopende *statteleende*. *De statleende loopt langs de zoolder van de stal, en naor iedere stat ging et stattouw* (Spa), *Et stattetouwgien is mit een dri'jwattel verbunnen an de zoolderleende; de goeie lengte van een stattouwgien was vanof et leertien om de stat bi'j een staonde koe, tot de hakke en dan omhogens naor de zoolderleende* (Bdie), *We moe'n ni'je stattetouwen hebben* (Nbk)
stattewasken (Nbk, Obk, Ste, vo) onbep. w. en het *stattewaskt*, ook wel *stattewusken* ['staʔə.../...] 1. wassen van koeistaarten (...) *stattewasken, alle twintig bi'j langes; et was nog lange niet zo makkelijk om de ploemen helder wit te kriegen, want d'r zatten al vri'j wat dreuge strontklonties in* (vo), *As d'r vroeger stattewusken wodde* (...) (Obk)
stattien z. onder *stat*
stattieskrabber z. *stattekrabber*
stattouw z. *stattetouw*
statuten [sta'tytn] - statuten *de statuten van de Stellingwarver Schrieversronte* (l), *We moe'n es zien, hoe et ok al weer in de statuten ston, die bestuursverkiezings* (l)
statvere de; -n; ...veertien ['staʔə...] 1. veer uit een vogelstaart
stavast (verspr.) Ook *staovast* (Ld, Op) bw. [sta'fast/sto:...] - stavast, in *van stavast* flink en standvastig *een kere/man* [enz.] *van stavast* een standvastige man (Nbk,

Op, Sz): *N. is gien kerel van staovast, eerder een weerhaene* (Op), *Et was wel een man van stavast, die hul zien aende wel vaaste* (Op)

stave z. *staeve*

stede (Ste, b: ln) de; -n ['stu:də] **1.** heilige plaats (Ste), in *Hasselt was de heilige stede* nl. bij een bep. bedevaart aldaar (Ste) **2.** zandpad (b: ln)

stedebouw (l) ['stu:də...] - stedebouw

stedeboekkundig (spor.) [stu:dəbɔm 'kandəx] - stedeboekkundig

stedelijk (spor.) ['stu:dɛk] - stedelijk

stedeling (spor.) de; -en ['stu:dɛlɪŋ] **1.** steding

stee de, ook et; steden, ook wel stenen; stegien [stu:] **1.** stede, plaats, plek *mit al jow mooie stenen* met al je mooie plaatsen, plekken (ba), *Tussen riet en lissen, op een stille stee (...)* (ba), *De oele het daor zien stee, en brōdt daor elk jaor* (Dfo), *oonze vaaste stee* onze vaste plek (b), *De aandere daegs zette N. of en kwam op et stee an waor ze was* (j), *We hebben een mooi stegien te wonen* (Ste), *'t Was juist een levendige stee west doe H. zien volk nog leefden* (j), *Hi'j hadde een beste stee veur zien bijen* (j), *D'r komt een dunne stee in de jasse* een dunne plek, een slijtplek (Spa), zo ook *De fietsbaand schoert iederkeer bij de vörke langes, aanst krie'k nog een minne stee in de baand* (Db), *De taofel staot niet meer op etzelde stee* (Obk), *van 't stee van z'n plaats, plek* (p, b: lm), *As d'r wat uut 't stee mos mit schoonmaeken (...)* van z'n plaats (j), *Gao es uut stee ga eens aan kant* (Nbk), *Ie moe'n die stoel wat uut stee zetten* (Nbk), *Dat is iene die niks uut 't stee zetten kan, et is een sloppeling* iemand die weinig presteert, die weinig kordaat is (Dfo), *Je mossen scheuren en trekken om et uut stee te kriegen* te verplaatsen (Nbk, Diz), *uut stee gaon vertrekken* (ba), *(...) en de boedel [die] doe al van 't stee was weg, verwijderd* (p), *Hi'j het daor een goed stee* een prima plek om te dienen, om te werken (Np, Op, Spa, El), *...een goeie stee* id. (Obk), *Hi'j is aorig op 'e stee* heeft daar een goeie plek, positie (vooral: om te werken), wordt daar door de anderen goed opgenomen (Ste), *...(goed) op stee* id. (Bdie, Obk, Op, Spa), *...goed op 't stee* id. (Dho), *Hi'j was daor (wel) op*

zien stee id. (Bu, Nbk, Pe-Dbl, Ol-Nl), *Dat is krek zien stee* die plaats, positie (om te werken) is net iets voor hem (Spa), *Hi'j zit aorig op 'e stee* hij zit op een goeie, prettige plek, een positie die hem goed bevalt (Ste), *een ni'j stee kriegen* een nieuwe betrekking (Ste), zo ook *De knecht moet een ni'je stee hebben* (Ste), *Hi'j kan niet best uut stee kommen* kan zich maar moeilijk voortbewegen (Diz), zo ook *iene die niet zo best uut de stee kommen kan* (Nbk) en *Hi'j komt haost niet uut ('t) stee* (Nbk), *Za'k je de boel even op stee helpen* op z'n plaats helpen krijgen (Op, Bu), *Alles stiet mooi op stee* op z'n plaats, zoals het hoort (Db), *Hi'j het de boel altied goed op stee* in orde (Spa), *Now, we hebben alles weer ter stee* op z'n goede plek staan (Bu), *Za'k je even op stee helpen* op je plaats (Bu), *op stee helpen* op dreef helpen komen, op gang helpen (Bdie, El, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Sz), *P. kreeg een ni'je plaetse op et oolderlike stee* op de plek waar z'n ouders een boerderij hadden (b), *Now ja, 't hatte dreug hi'j toch op 't rechte stee* hij was rechtschapen, eerlijk (b), *Hi'j mos op slag en stee kommen* direkt (Op), *op 'e stee* terstond (El, Nbk), *Dat weet ik op 't stee niet zo niet terstond* (Nw), *Ie moe'n op 't stee kommen* terstond (El, Nbk, Ow), *op stee* dadelijk, terstond (El, Ma, Np, Nt, Ol-Nl, Ow, Sz): *Hi'j was op stee dood* (Np), *Ie moe'n op stee kommen* (El, Ow), *Dat moet op stee* (Sz), *op stee daevalen* (Ol-Nl, Ow, Nt), *...staon blieven* (Nt), (verwensend) *Hi'j kan mi'j op stee doodvallen* ter plekke, hier en nu (Ma, Spa) **2.** (vaak verkl.) boerderij, boerenhuis *Dat stee staot ok te koop* (Bu), *Die stee is verkocht* (Sz), *Dat...* (Dho), *Dat is een mooi stegien om te warken* (Bu), *Ze zatten doe op et stegien van K.H., waor wi'j twee besies holen konnen* (b), *Mit laandanmaeken kreej' vroeger een stegien* kon je voor jezelf een klein boerenbedrijfje kreëren (Dhau), *Hi'j was nog arbeider op et oolde stee* (j, b), *We moe'n et stee nog meer bezwaoren* een hogere hypotheek nemen op onze boerderij (Dhau), *Hi'j het zien stee onbezwaord* zonder hypotheek, leningen (Nbk), *een groot stee* een flinke boerderij (Dhau), *waartegenover een klein stegien, Ze bin naor een flinke stee verhuusd* (Db)

3. wonde, pijnlijke of smerige plek e.d. *Ik heb een zeer stee an 't bien* (Dhau), *een zere stee verbienen* (Bdie), *Hij had malle steden op et heufd* (Np), *Hij het een vies stegien op 'e haand* plekje dat niet goed wil helen (Ste), zo ook *Dat kiend zit altied onder de roven en steden* (Ste, Obk), *Vroeger leuten we de grune ziepe eerst even inwarken; eerst smeerden ze de smerige steden even in, ze leuten et dan soms wel een naacht staon te inwarken* (Ste), *Ik heb daor een zeer stee* (Bu), *Daor drok i'j d'r net op, op die zere stee* (Ow), *Dat eupen stee hielt mooi* die open plek, wond (Obk), *De stee wil niet helen* (Bdie), *De stee wodt zaachte* de plek, wond, ontsteking e.d. heelt al mooi (Obk), *De stee is now weer zaachte* de wond is weer geheeld (Ste), ook fig.: de ruzie met lastige, gevoelige mensen is voorbij (Ste), zo ook *Die stee is al aorig zaachte* de ergernis over de ruzie is al wat weggezakt (Dfo, Np) en (zwakker) *De stee is him zaachte* hij heeft er geen interesse meer voor, z'n belangstelling is inmiddels weg (Bu), (fig.) *Die tied was een zere stee bleven* d.i. was een pijnlijke herinnering gebleven (v)

steeds (spor.) bw. [st:ts] - voortdurend, steeds (verb. als *de hieltied* zijn veel gebruikelijker) *De knoppe van de deure is ral, hi'j dri'jt steeds mar deur* (Wol), *Woont hi'j daor nog steeds?* (Nbk)

steek de; steken; stekien [st:k] 1. steek bij de bewerking van stoffen: breisteek, borduursteek, naaisteek e.d. *Hoevule steken moe'k opzetten?* (Bu, Spa, Bdie), *Ik heb twintig steken op 'e penne* (Bu), *Ik hebbe de steken van de penne liggen* (Spa), *Ik moet die steek even ophaelen* (Np), *twie steken oversturen* twee steken overslaan (Ld, Obk), *een steek valen laoten* d.i. lett.: bij het breien, ook fig.: iets verkeerd doen, *de nijmesiene op een groffe steek zetten* instellen op het maken van ruime steken (Ste), *mit een grote steek nijen* (Bu), *een rechte steek* tegenover *een averechte steek* (Nbk), *een verdri'jde steek* een verdraaide steek (Nbk), *D'r was een stekien an los hij/zij* was een beetje getikt (Nbk, Ow, Wol) 2. punthoed *Een steek maek ie van een oolde kraante* (Bu), *een steek van gooldpepier* (Nt) 3. de mijter van Sinter-

klaas (verspr.) *de steek van Sunterklaos* (Nw), *Sunterklaos het de steek op* (Nw) 4. koplaag van een korenrijt (Obk) *De steek moet d'r nog op* (Obk) 5. hetz. als *stik*, keer dat men met iets scherps steekt (*stik* is gewoner, z. ook aldaar) (Dfo, Np, Spa, Ste) *Een wapse geft je een steek* (Np), *de steek van een bi'je* (Spa, Dfo), *Ze geven et varken een steek in de slagaoder, zodat hi'j doodbloedt* (Ste) 6. oog in een aardappel (Bu), z. ook *stikke*, bet. 6 en *stek*, bet. 7 *De steken zitten zo diepe* (Bu) 7. schimp-scheut *N. mag graeg iene een steek geven* (Ld); hoofdzakelijk in de verb. (*iene*) *een steek onder waeter (geven)*. *Dat was een steek onder waeter!* (Nbk), verder in *Hi'j kreeg me daor een steek onder waeter!* (Nbk) 8. diepte van de spade waarmee men steekt, kan steken (Bu) *iene steek diepe* (Bu) 9. bep. vierkant zuurtje, babbelaar (ZW, Dho, Obk) of stroopballetje (Spa), vgl. *De stekebakker bakte steken, dat bin vierkaante bolle snupies, bruun, stroperig van kleur en smaek; d'r zat wat losse bloem ommehenne, zodat ze niet kleefden* (Ste) 10. in *gien steek* helemaal niets: *Ik heb gien steek daon* (Bu), *D'r is gien steek van an niets ervan is waar* (Ld, Nbk), *Et komt d'r mi'j gien steek op an* dat kan me niets schelen (b), *Ik trek me d'r gien steek van an* (Dfo), *'t Kan me gien steek schelen* (Nbk), *Daor klopt gien steek van* (Ol-Nl), *De jonge snapte d'r gien steek van* (Obk), *Ik vien d'r gien steek an* (Nbk) 11. in *iene in de steek laoten*: *Die vent het heur in de steek laoten, ze is zitten bleven mit et kiend* (Nbk), *Ze vuulden heur in de steek laoten* (vo) 12. ondersteek (Op)

steekbats z. *stikbats*

steekbeitel (spor.) ['st:gb...] - steekbeitel **steekbuse** (Nw, Spa, Sz) ['st:gbysə] - steekzak *steekbuse in de broek maeken* (Nw)

steekheide z. *stikheide*

steekhevel (Ol-Nl) ['st...] - steekhevel *mit een steekhevel wien uut 't vat haelen* (Ol-Nl)

steekhoolt z. *stikhoolt*

steekiezer z. *stikiezer*

steekketel z. *stikketel*

steeklappe z. *stekelappe*

steeklustig z. *stiklustig*

steekmogge z. *stikmogge*

steekmugge z. *stikmogge*
steekmusse z. *stikmusse*
steekpenning (spor.) de; -s, -en ['st...] 1. (meestal mv.) steekpenning *steekpenning annemen* (spor.)
steekplaanke (Nw, Ste) Ook *stekplaanke* (Nw), *steekreenze* (Ste), *opzetledder* (El) de; -n ['st.../...] 1. opzetstuk op de zijladder van een boerenwagen *Om reenzen te verhogen kwammen d'r steekreenzen of steekplaanke op* (Ste), z. ook *opzetter*, bet. 2
steekproef (spor.) ['st...] - steekproef *een steekproef nemen* (spor.), *...holen* (spor.), *...uutvoeren* (spor.)
steekreenze z. *stekplaanke*
steekschoppe (Spa, Ste, bo: Nw) de; -n; ...schoppien ['st...] 1. in een punt uitlopende schop
steekslutel z. *stiksleutel*
steekspel (l) ['st...] - steekspel (in historische zin, ook fig.) *een steekspel mit woorden* (l)
steekturf z. *stikturf*
steekvliege (Pe-Dbl) ['st...] - steekvlieg
steel z. *staele*
steelderi'je z. *steleri'je*
steelpanne (Nbk, Ol-Nl) ['st...] - steelpan
steen z. *stien*
steenpoeste z. *stienpoeste*
steenpuuste z. *stienpoeste*
steenslag z. *stienslag*
Steenwiek z. *Stienwiek*
steenze z. *stienze*
steenzwere z. *stienzwölle*
steern (bet. 1, 4, 5, 6, 7: verspr., p, b: lm; bet. 8: Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste, bet. 9: Wol, bet. 11: Sz, Wol, bet. 12: Np, Ste) Ook *ster* (verspr., niet in bet. 8, 9, 11, 12), *sterre* (bet. 1: Bdie, Obk) de; -s; -tien [st:əɪp/ster/sterə] 1. ster (aan de hemel) *Hi'j wol mi'j dan es wat leren van de steerns* over de sterren, over de sterrekunde (j), *D'r zatten dikke steerns an de locht* (Nw), *Wat staon d'r een protte steerns in de locht* (Nbk), *De steerns bin d'r al zijn al te zien* (Bu), *Loop naor de maone en plok de steerns loop naar de pomp, bekijk het maar* (Nbk) 2. iemand die uitblinkt (verspr.) *Da's een ster in et leren* (Ste), *Now, 't is gien ster* een uitblinker is het niet bepaald (Nbk) 3. eigenwijs iemand (Ste) *Now, da's me ok een ster!* (Ste) 4.

stervormige figuur *Et is wat basten, d'r zatten steerns in* (Nbk), *Dat peerd het een steern in et oge* heeft een glasoo (Obk) *De joden mossen een gele steern op hebben* d.i. zichtbaar dragen op last van de Duitsers (Np) 5. lichttinteling in het oog o.m. door duizeligheid *sterregies in/veur de ogen kriegen* (Nbk), *Ik zag sterregies* (Nbk) 6. stervormig ere- of onderscheidingsteken *Hoevule sterren had die hoge militair wel niet op 'e bost!* (Nbk) 7. asterisk *een camping mit vier sterren* d.i. op grond van dat aantal weergegeven asterisken als heel goed aangemerkt (Nbk) 8. (vooral verkl.) kleine of zwarte stern (Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste) *Steernties haj' bi'j et waeter, in et buterlaand bi'j de Lende* (Ste), *een zwatte steern* (Ste) 9. visdiefje (Wol) 10. in de *ster-van-Bethlehem* bep. plant: ster-van-Bethlehem (verspr.), verder in *een blauwe ster (-van-Bethlehem)* (Nw), en in *de witte en de blauwe ster (-van-Bethlehem)* (Bu) 11. fietslampje (Sz, Wol) 12. (verkl.) borrel met anijsextrakt (Np, Ste) *Doe mi'j mar een steernien* (Np)
steernanies (Bu, Obk, Pe-Dbl, Ste) Ook *steranies* (verspr. OS, Bu, Dho, Np, Nw, Wol), *steranijs* (Ol-N, Wol) et ['st.../.../...] 1. alcoholische drank met een extrakt van anijs, ook borrel met dat extrakt *steernanies mit branewien* nl. als middel tegen koorts (Ste), *een glassien steranies* (Bu)
steernaniesien (Np, Op, Wol) et; ...aniesies ['st:əɪnənisin] 1. borrel met anijsextrakt
steernen z. *steren*
steernhelder (Bu, Nbk, Np, Ste) [aks. wisselt] - sterhelder *De locht is vanaovend steernhelder* (Np)
steernkieker (Db, Np, l) Ook *sterrekieker* (spor.) de; -s; -tien ['st.../...] 1. sterrekijker 2. iemand die altijd naar boven kijkt (Db, Np), vooral als bijnaam (Db) 3. lange, dunne persoon (Np)
steernkunde (vo, j) Ook *sterrekunde* ['st.../...] - sterrekunde *Dan kwam d'r van alles op 'e lappen: poletiek, godsdienst, steernkunde (...)* (vo)
steernkundige (l) [...'k...] - sterrekundige
steernlocht (l) ['st...] - sterrenlicht
steernregen (Nw) ['st...] - sterrenregen (natuurverschijnsel)

steernschiensel - steigeren

steernschiensel (Ld) et ['st...] **1.** bemoeial **steerntien** z. onder *steern steernvormig* (l) ['st...] - stervormig **steernwaacht** (l) Ook *sterrewacht* ['st...] - sterrewacht

steert ['stu:ərt] - staart, all. in **Hop, hop peertien/Mit je lange steertien/Morgen dan komt Akkerman/Stuurt dat peertien achteran* rijmpje bij een niet meer geheel bekend spelletje, waarbij het voorste kind steeds naar achteren moest (Np) en in *Hop, hop, peertien/Mit et lange steertien/Hop, hop, hopperman/Daor komt kleine Pietje an* gezongen wanneer een klein kind op de knie van de vader zat en deze het kind liet wippen (Dfo)

steevaast z. *steevaaste*

steevaaste (verspr.) Ook *steevaast* (Ma), *steevast* (verspr.) bw. [sti:fa:stə; aks. wisselt/...fast] - steevast: altijd, geregeld, hoe dan ook *Ie kun d'r steevaaste op an dat die man op alle boelgoeden is* (Ma, Obk), *Mit hadrieden was hi'j steevaaste de eerste* (Np), *Dat peerd het daor een steevaast plak* (Np)

steevast z. *steevaaste*

steezetten (Db, Dho, Np, Obk, Op, Spa, Wol) zw. ww.; onoverg.; zette stee, het steezet ['sti:stetŋ] **1.** (van eten) de maag vullen *Dat stok appelgebak zet aorig stee* (Np), *Dat brood zet goed stee* (Spa), *Die bofferd zet wel stee* (Dho, Obk)

steg (Nbk, Ol-Nl, Op, Wol) de [stex], in verb.: *heg/weg noch steg weten* geheel onbekend zijn (op die plaats) (Op, Wol), *Ze wet van heg noch steg* ze weet nooit ergens iets van (Nbk), *over heg en steg* dwars door de natuur, het veld (gaand) (Ol-Nl)

stege (verspr.) Ook *steige* (Obk, Ol-Nl, Op, Wol, b: ln) de; -n; stegien ['sti:gə/ 'stɛjgə] **1.** voetpad, nauwe doorgang tussen twee huizen of tussen twee gebouwen anderszins *een smal stegien* (Sz), *Tussen die beide huzen is een steigien* (Obk), *een stegien tussen twee huzen in een stad* (Ste), *D'r komt een koolde snoeve deur die steige* (Obk) **2.** pad, vooral: pad of weggetje met één houtwal ernaast, of: tussen twee houtwallen (ZW, Sz), *de stege naor huus* oprijlaan (Ste); ook toegepast in terreinnamen: *de 'Engelse stege' op 'e greens van Overijssel en Friesland, meestal et Enge-*

stegien genoemd, verder in *Hendriksstege, Hendrik Deddenstege, en Aarmstege* (genoemd naar de *aarmkaemers*, z. onder *aarmkaemer* (Ste))

Steggerdas z. *Steggens* II

Steggerde et ['stɛgdə] **1.** plaatsnaam: bekend dorp tussen Noordwoolde en Wolvege, zuid. van de Lende: *Hi'j was in Steggerde* (Ste), *Hi'j woont in Steggerde* (Op, Nbk), zo ook: *Hi'j woonde vroeger op Steggerde* (Np, Pe-Dbl, Ste)

Steggerder z. *Steggens* II

Steggens I (Ste) et ['stɛgɛs] **1.** de taal, het *Stellingwarfs* van *Steggerde*, vgl. *Dat braken ze in et Steggers niet* (Ste)

Steggens II (Ste) Ook *Steggerder* (Nbk, Obk, Ste), *Steggerdas* (Dho) bn.; attr. ['stɛgɛs/'stɛgɛdr/'stɛgdas] **1.** van, m.b.t. *Steggerde*, vgl. *kuupstikken op de kermis op et Steggerse feest* (Ste), *de Steggerse tael* (Ste), *de Steggerse karke* (Ste), (zelfst.) *Et is een oold-Steggerse; ok een man is een Steggerse* (Ste), *Hi'j komt van Steggerde, et is een Steggerder* (Nbk)

steige z. *stege*

steigen z. *stiegen*

steiger de; -s; -tien ['stɛjgr] **1.** bouwsteiger e.d. *De torenspits van Hooltpae staot in de steigers* (Ol-Nl) **2.** hetz. als *dongsteiger* (Nbk, Ow), z. aldaar **3.** schutting tussen het woonhuis en de *vuurhutte* (Dfo) **4.** steiger langs het water (om aan te leggen)

steigerbalke (spor.) ['st...] - steigerbalk

steigerboolte (Ste) de; -n; ...booltien ['stɛjgrbo:ltə] **1.** klein kind dat overal op klimt

steigerdeure (Dfo) de; -n; ...deurtien ['st...] **1.** deur in de *steiger* in bet. 3 (Dfo), z. aldaar

steigeren zw. ww.; onoverg.; steigerde, het

steigerd ['stɛjgrɛ] **1.** steigeren: van paarden *Een peerd steigert nog wel es, as hi'j gien kaante uut wil* (Bu), ook wel gezegd van koeien die op hun achterpoten gaan staan (bl): *De hieltied mar weer bollejaegen, kiek, daor steigert hi'j al weer* (bl) **2.** met grote passen lopen (verspr.) *Daor komt hi'j ok weer an steigeren* (Bu), *We zagen iene over de straote steigeren* (Wol), *Die steigert aorig* loopt nogal met grote passen (Nw) **3.** (van mensen) verontwaardigd tegen iets ingaan, zich flink tegen iets

verzetten *Ze begonnen een betien te steigeren* (v), zo ook *d'r tegen steigeren* (Ma) en *Die steigert d'r nogal wat tegenan* (Op) 4. een *steiger* maken (in bet. 2, z. aldaar) (Ow) *Een juffer bruken we veur 't steigeren* (Ow)

steigerplaanke (Dfo) de; -n; ...plaankeien ['st...] 1. steigerplank 2. plank als onderdeel van een *steiger* in bet. 2, z. aldaar

steil bn., bw.; -er, -der; -st [stejl] 1. zo goed als recht omhoog of naar beneden verlopend *Een steile wal moej' opmi'jen, een gewoon wallegien moej' utmi'jen* (Spa), *een steile barg* (Dfo), *Steil overaende ston de paol* (Obk), *een steile weg* (Wol), *Et dak is slim steil* (Dla), *een steile trappe* (Bu), *De ledder staot slim steil* (Nbk, Bu), *Hi'j (de vos) bleef mit de oorties steil overaende* (b), *steil haor* (Bu, Dho), *Sito had et haor steil op 'e huud staon* (j), *Hi'j schrift van die steile letters* (Nbk), *een steile kerel* manspersoon die goed rechtop staat, loopt (Spa), ook: een grote kerel (Obk), *Die lopt zo steil as had hi'j een bessem deurslokt* (Np), zo ook *Hi'j is zo steil as een paol* (Np), ...*as een tuutring* (Ow) 2. zo goed als loodrecht in opwaartse of neerwaartse richting *Ik vul steil achterover* (Nw), zo ook *Ik bin steil achterover kletstrecht achterover gevallen* (Nbk, Np), *We kriegen mooi weer, want de rook gaot steil in de hoogte* (Obk), *N. vleug me steil an* (Spa) 3. in een *steil woord* een groot woord, een opschepperige wijze van zeggen (Dho, Np) *Hi'j had een steil woord, 't was net of et 'm angong* (Dho), *Hi'j doet een steil woord* voert een groot woord (Dho), *Hi'j het een aorig steil woord* heeft nogal een vlotte, indringende wijze van praten (Np), *N. het nogal een steil woord* voert altijd een groot woord, doet alsof hij alles weet (Np), *Hi'j kan oe zoen steil woord hebben, mar hi'j vertelt je niet meer as hi'j kwiet wil* (v) 4. (bw.) geheel en al, in de verb. *d'r steil mit an wezen* zich er nauwelijks nog raad mee weten (Bu, Dho, El, Ld, Ma, Np, Nw, Ste, Wol): *Ik bin d'r steil mit an!* (Wol), zo ook *Ik bin d'r steil mit verlegen* (Ol-Nl, Spa) **steilgek** (Ste) bn. [aks. wisselt] 1. stapelgek (in de wijze van doen, qua uiterlijk) *Ze lieken wel steilgek* (Ste) **steilhied** Voor -heid z. -hied ['st...]

steilheid: het *steil* zijn in diverse bet., z. aldaar

steiloor (Bdie, Dfo, El, Ma, Nt, Ow) de; steiloren; -tien ['st...] 1. hond met rechtopstaande oren (Bdie, Dfo, El) 2. varken met rechtopstaande oren (Dfo, El, Ma, Nt, Ow)

steilop (Ow, vo) bw. [stej'lop] 1. geheel rechtop *Zij stotte F. wakker en die zat inienend steilop in bedde, klaor wakker* (vo), *Die plaanken stonnen steilop* (Ow)

steilopstaond (Ow) bn. [aks. wisselt] 1. rechtopstaand *steilopstaonde plaanken bij de timmerman* nl. i.t.t. liggende (Ow)

steilopstaonde z. *opstaonder*

steilrecht (Nbk, Wol) bn. [aks. wisselt] 1. geheel en al rechtop, zeer steil *De weg gong daor haost steilrecht naor beneden* (Nbk)

steilverliefd (Ste) bn. [aks. wisselt] 1. zeer verliefd *Ze bin steilverliefd* (Ste)

steilweg (Ld, Nt) bw. ['st...] 1. (van een beweging) geheel recht naar boven of beneden *Ik bin steilweg achterover valen* (Nt), *N. sprong steilweg in de locht* (Ld)

stek et; -ken; stekkien [stek] 1. vast hekwerk e.d. ter afscheiding, afscherming, als omheining, staketsel *D'r staot een mooi stek om de tuun* (Spa), *et arf ofscheiden mit een stek* (El), *De koenen raomen duas deur et stek* (Bu), *Een oold gammel hoolten stek vormde de ofscheiding tussen de beide stokken laand* (Op), *As d'r een stek kepot is, wodt d'r wel es een las op zet* een plank of ander stuk hout ertegenaan (Sz), *We hadden een stek van kiepegaas om de tuun* (Pe-Dbl), *D'r zitten goeie stekken om dat laand* (Obk), *Die had dat stok laand kocht, hi'j mos de hekken en stekken overnemen* (Pe-Dbl), *Wi'j moe'n eerst dat stek ommezetten* (Dfo), *iene over 't stek zetten* iemand terechtzetten, de waarheid zeggen (Np) 2. hek(werk) als opzetstuk op een wagen voor veevervoer of voor het vervoer van bep. gewassen (Diz, Op en west.) *De stekken moe'n op 'e waegen, dan kun we de pinken even ophaelen* (Diz) 3. plaats waar men zich graag ophoudt, waar men zich thuisvoelt (spor., ba) *En as hi'j haost bij zien stekkien is, as et wiede Wiede veur 'm ligt* (ba) 4. langwerpige, aan het eind en beide zijden snijdende schop, met lange, rechte steel (Db) 5. steek grond, diepte van een

stekebaand - stekkien

steek diepte (verspr.), z. ook *steek*, bet. 7 *Dat laand is wel twee stek ommekommen* is twee spitten diep omgespit, geploegd (Np), zo ook *Et komt een stek over de kop* (Np) en *Dan moet et spit wodden, zoen drie stek d'r deur* (vo), *een stek diepe* (Ma), *een stek dong in de potstal* een laag mest ter dikte van (Ma), zo ook *een stek grond* ter dikte van, ook: zoveel er op een schop gaat (El, Np, Nw, Wol, Ma) en *een stek grond uutstikken* (Nw) 6. (veelal verkl.) stek van een plant, loot, z. ook *stekkien* bet. 1 en *stikke*, bet. 5: *Mag ik wel een stekkien van die plaante hebben?* (Nbk) 7. (mv.) ogen van aardappelen, hetz. als *steek*, bet. 5 en *stikke*, bet. 6 (Dfo, Dhau) *de stekken uuthaelen* (Dfo), *stekken uut de eerappels haelen* (Dhau)

stekebaand (Obk, Sz) Ook *stekeband* (Sz), *stekebalk* (sz) de; ...banen; ...bantien ['stu:kə.../...] 1. verbindingsteunbalk tussen binstijlen en de zware verbindingbalk daar bovenop

stekebakker (Ste) de; -s; -tien ['stu:kə bakr] 1. bakker van *steken*, bep. snoepje (z. onder *steek*) *De stekebakker van Steggerde maekte ok frambozezoerties* (Ste)

stekebakkeri'je (Ste) de; -n; ...bakkeri'jgien [...r'tjə] 1. bakkerij waar men steken bakt (nl. bep. vierkant bruin zuurtje)

stekeband z. *stekebaand*

stekel z. *stiekel*

stekelappe (Bdie, Bu, Dfo, Ma, Nw, Ow, Pe-Dbl) Ook *steeklappe* (Db), *stekieslappe* (Nw) ['stu:kə.../stu:k.../stu:kis...] - breilap (met verschillende soorten steken), ook wel: lap waarop men naaisteken oefende

stekelbliend (Ld) [stu:k|blint; aks. wisselt] - stekeblind *'t Peerd is stekelbliend* (Ld)

stekelboom (fp) ['stu:k|...] - hulst

stekelig z. *stiekelig*

steken z. *stikken* II

stekgooien (Nw) onbep. w. ['stekx...] 1. bep. wijze van *streepgooien* waarbij het erom gaat wie naar het beste *stekkien*, dus de beste plaats gooit bij de streep *Zullen we stekgooien mit centen?* (Nw)

stekhoolt z. *stikhoolt*

stekieslappe z. *stekelappe*

stekke (Dho, Np, Obk) de; -n; stekkien ['stekə] 1. tak gebruikt als dek, loot

stekkeboel (Np) de ['stekəbul] 1. palen en draden om het land: als afrastering *stekke-*

boel om 't laand zetten (Np)

stekkeling (Obk) de; -s, -en; stekkelinkien ['stekəlnj, ...k|...] 1. tak die gebruikt wordt als *stek*, bet. 6

stekken zw. ww.; overg., onoverg.; stekte, het stekt 1. (onoverg.) een hekwerk of afrastering anderszins aanbrengen, z. ook *vredigen* (ZW, Diz, Mun, Np, Nt, Obk, Spa, Sz) *We moe'n nog stekken* (Np), *Ik gao henne te stekken* (Nt) 2. (overg.) loten, stekken nemen van planten en zo een nieuwe plant doen ontstaan, z. ook *stikken* II, bet. 20 *Ie moe'n die plaanten eerst uut-blujjen laoten veurdaj' ze stekken* (Obk), *Ik zal die bloeme stekken, woj' d'r ok een stikkien van hebben?* (Nt, Bu)

stekkepaol z. *stekpaol*

stekker de; -s; -tien ['stekr] 1. stekker *En ze zol mit heur kleine vingerties de stekker al in 't stopkontakt drokken* (b) 2. z. *stikker*

stekkerdeuze (l) ['st...] - stekkerdoos

stekkeri'je (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Op, Spa, Sz) de [stekr'tjə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. geheel aan omheining, afrasting om land, een tuin, een erf enz. *D'r moet mar wat ni'je stekkeri'je/vredige om dat kaampien* (Obk), *Hi'j het een goeie stekkeri'je om et hiem* (Diz), *Veurdat de koe-nen in 't laand kommen, moet de stekkeri'je in odder* (Op) 2. het aanbrengen van een omheining, afrastering e.d. (Diz) *Et was nogal een hele stekkeri'je om die hoeke laand* (Diz)

stekkewaegen (Nt) Ook *stekkewagen* (Sz) de; -s; -tien ['stekə.../...] 1. wagen met hek als opzetstuk, nl. voor veevervoer of voor het vervoer van bep. gewassen *Awwe naor de varkensmark in Wolvege gongen, brukten we de varkenstekken op 'e waegen* (El)

stekkewagen z. *stekkewaegen*

stekkewark (Mun) et ['stekə...] 1. aanbrengen, weghalen van een afrastering, omheining e.d., of het onderhoudswerk eraan *Wi'j moe'n neudig mit et stekkewark an de gang* (Mun)

stekkien Ook *stikkien* (bet. 1: Bu, Dfo, Dho, Nbk, Sz, v) et; stekkie ['stekin/'stikin] 1. stekje, takje, loot: waarmee men stekt, poot om mee voort te planten *Wi'j een stikkien van de belsjebloeme?* (Dho), *Ik zal die bloeme stekken, woj' d'r ok een*

stikken van hebben? (Bu), *een stekkien ruijen van een bloeme* (Nbk) **2.** schoffel met een recht en niet met een spits toelappend blad dat een lichte ronding vertoont, gebruikt voor het zwaardere schoffelwerk (Ste) **3.** spade (Bdie) **4.** hetz. als *stikschoppe*, bet. 2 en *idiaalbore*, z. aldaar (Bu, Ld) *Ik schelde de bomen vroeger mit et stekkien of idiaalboortien of mit et trekmes* (Ld)

stekkieskachel (Nt, Ol-Nl) de; -s; -tien ['stekis...] **1.** ribbenkachel, hetz. als *ribkachel*

stekpaol (ZW, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa, Sz) Ook *stekkepaol* (Nw) de; -en; -tien ['stekpə:əl/'stekə...] **1.** paaltje in een hekwerk, ook in een afrastering met draad of gaas *Die stekpaolen moe'n bekapt wodden* (Np), *Tussen twee hoekpaolen staan de stekpaolen* (Ste), *Om et laand kommen stekpaolen (1.50 m) en draodpaolen (1.20 m)* (Np)

stekplaanke z. *steekplaanke*

stekschoppe z. *stikschoppe*

stel I et [stel] **1.** paar: bij elkaar horende man en vrouw, jongen en meisje *Et is een nuver stel* (Nbk), *D'r stonnen een peer stellegies in de bos mit mekeer omme te vrijen* (Nbk) **2.** groepje, aantal *D'r kwam een stel jongen de diek langes* (Nbk), *een knap stel naemen* een aantal mooie namen (b)

stel II de [stel] **1.** in *op stel en sprong* direkt, onmiddellijk, z. onder *sprong*, bet. 6 *Moet dat now op stel en sprong?* (Nbk, Nw, bl), *op stel en sprong kommen (moeten)* zonder enig uitstel (Bu, Nbk, Ste) **2.** in *de Rizziger stel* bep. oude brug in de oude rijksweg bij *Hooltwoolde* (Diz)

stelbrogge (Diz) de ['stel...] **1.** hetz. als *de Rizziger stel* (Diz), z. onder *stel II*, bet. 2

steld (Np) bn. [stelt] **1.** hetz. als *gesteld* in de verb. *argens op gesteld wezen*, z. *gesteld*, bet. 2 *Hij is aorig op zien ere steld* (Np)

stele z. *staele*

stelen st. ww.; overg., onoverg.; het steulen ['stu:lɪŋ] **1.** stelen, stiekem wegnemen, roven *Ze daenken dat N. dat steulen het* (Nbk), *Ze mieden him wat, hij het steulen* hij heeft wel eens gestolen (Nbk), *Wat is dat een liefkiend, ie zollen et stelen* (spor.), *pennegies stelen* bep.

kinderspel spelen: hetz. als *prikkestelen*, z. aldaar (Bu), *As d'r iene deur de modder fietste en de drek vleug op zien rogge, dan reupen ze: 'Hool de dief! Hij het laand steulen!'* (Dfo), *Ze doen niks as stelen en roven* (Nbk, Obk), *Ze stelen en roven alles bij mekeer* (Nbk), *En daor hadde hij J. zien hatte mit steulen* en daarmee smolt J. voor hem, had hij J. geheel voor zich ingenomen (vo), *Die ien keer steulen het, blijft altied een dief* (Db, Np, Pe-Dbl, Sun-Ot, Spa), *Zie stelen as raven* (Spa) * *Kleinen stelen, groten stelen, mar groten stelen 't mieste* (Nw), *Ien keer steulen, altied een dief* (Db)

steleri'je (Nbk, Obk) Ook *steelderi'je* (Obk) de [stu:lɪ'jə/...dɪ'jə; z. ook -i'je] **1.** het (voortdurend) stelen *Bij een hieleboel steelderi'je hebben de meensken et naoogen d'r van* hebben de mensen het nakijken, krijgen ze het niet terug (Obk)

stelketoen z. *stelleketoen*

stellage z. *stellaosie*

stellaosie (l) Ook *stellage* (spor.) [ste'lo:əsi/ste'la:zjə] - stellage

stellatte (El) de; -n; ...lattien ['stelatə] **1.** lat die men aanbrengt in de bouw: om kozijnen juist te plaatsen, om het metselwerk recht te doen zijn

stellegien et; ...gies ['steləxɪŋ] **1.** klein *stel I* in bet. 1 en 2, z. aldaar **2.** kamergemak, stilletje (Sz) *We hadden een stellegien in huus, want grootmoeder kon d'r niet uut* (Sz)

stelleketoen (Ste) Ook *stellekousien* (Np), *stelketoen* (Bu), *stelpitte* (Bdie), *stelpit* (Bu), et; -en; -tien ['steləkətū:n/...] **1.** lampekatoen (met name in een oliestel) (z. ook *ketoentien*, bet. 1) *De stelpit moet even wat in de hoogte* moet een beetje hoger worden gesteld (Bu), *D'r moet een ni'j stellekousien in* (Np)

stellekousien z. *stelleketoen*

stellen I zw. ww.; overg.; het steld ['stelɪŋ] **1.** neerzetten, plaatsen, all. in bep. vaste verb. *op de proef stellen* (spor.), *d'r wat tegenover stellen* iets tegen(over) iets anders stellen, *Laot an oons te marken wezen dat wij oons vertrouwen op jow steld hebben* (b), *Dan zuukt hij in 't gebed zien toevlocht tot God, die him in de roemte stelt* (b) **2.** in een bep. situatie of omstandigheid brengen *iene in staot stellen, iene*

stellen - Stellingwarfs

op zien gemak *stellen*, je *argens tevreden mit stellen* (b), *ter beschikking stellen* (l), *alles in et wark stellen* (Nbk), *in et geliek stellen* z. onder *geliek* I, *je in verbiening stellen* (l), *je op 'e hoogte stellen* (Nbk) 3. in een bep. positie doen zijn *iene anspraakelik stellen* (l), *je beschikber stellen* 4. nauwkeurig in de juiste stand plaatsen, brengen, afstellen *Aj' keziene stellen bi'j een ni'j te bouwen huus, moej' ze eerst marken* (Obk), *Een kielring daor kon ij de zende mit stellen* (Ow), *'t Stro wodde kotsneden in een bak mit een groot wiel d'r deur en mit twee messen daor in, ie stelden et wiel op groot of klein* (Ste), *Daor koj' de ploeg dieper of scholler mit stellen* (Ste, Ow) 5. vaststellen van de tijd waarop men elkaar zal treffen, van een bijeenkomst *Dan stellen we eerst een aovend: wanneer kommen jim now bi'j oons?* (bo: Bu), *Dat stellen we* (Np), *Ze stelden et op een aovend in de ere weke, dan konnen N. en M. d'r ok es kalm over naodaenken* (vo), *Zo hewwe et niet steld* (Np, Wol), *tied stellen* een tijd afspreken (Ow) 6. klaarspelen, zich redden *N. het hiel wat te stellen in de arms* is erg sterk in z'n armen (Db), *Ze het now gien hulpe meer, mar kan ze et d'r wel zonder stellen?* (Nbk), *Daor kuj' 't niet zonder stellen* (b, Nbk), *'t Was eerst wel een hiele toer om 't d'r zonder te stellen* (b), *We mossen et zonder eten stellen* (b), *te stellen hebben/kriegen* te doen, te stellen, problemen hebben/krijgen met iets of iemand: *Hi'j het et mit de maege te stellen* (Ld, Ma), *Hi'j had et mit de nieren en mit et hatte te stellen* (Pe-Dbl), *Mit die nussieszucker is et altied te stellen* (Ld), *...kuj' nog hiel wat te stellen kriegen* (Db), *Die K. daor haj't soms mit te stellen* (bl), *Die man had mit dat jonge volk toch al zoe'n hoop te stellen* (b) 7. formuleren, poneren *Dat kuj' now wel stellen, mar dat weet ik nog zo net niet* (Nbk), *Dat kuj' zo niet stellen* (Nbk), *Ja, zo kuj' 't wel stellen* (Ol-Nl), *een vraoge stellen* formuleren, uitspreken 8. voor-schrijven, in *eisen stellen* één of meer zaken eisen: *Die stelt nog al wat eisen!* (Np) 9. vastleggen, bepalen *de kontribusie op vieftien gulden stellen* (Nbk), in *argens (gien) pries op stellen* iets (niet) kunnen waarderen, *Hi'j stelt gien weerde op 't geld*

geeft te gemakkelijk geld uit (Diz, Ld), *een termien stellen* (l) 10. een prijs, bedrag aannemen *Stel et mar es op dattigduzend gulden, dat zoe'n kleine verbouwing kosten gaot* (Nbk) 11. aannemen, uitgaan van *Stel now es daj' geliek hebben zollen* gesteld dat (Nbk), *Stel dat et es zo was, wat zoj' dan doen?* (Np)

stellen II z. *stelsels*

stellig bn., bw. ['stelɔx] 1. stellig, zeker, zonder twijfel *argens stellig van overtuugd wezen* (Dfo, Nw, Spa), *Dat is stellig* (Dho) **stelling** de; -s, -en; stellinkien ['stelɪŋ] 1. elk der oude, gekozen, voornaamste bestuurderen/rechters in het oude *Stellingwarf* 2. positie die een gewapende macht, een leger enz. in het terrein inneemt (spor.) *Ze laggen in stelling* lagen in de juiste positie in het veld (spor.) 3. hetz. als *dongsteiger*, z. aldaar (Obk) *As de boeren mit de strontkroje tegen de stelling op gongen konnen ze soms reer uutglieden* (Obk) 4. stellage waarop men iets legt (spor.) 5. zwichstelling, omloop van een molen (b: ln)

Stellingebossen (j) mv. ['stelɪŋ(g)əbɔsn] 1. het geheel van een aantal bossen in *Berkoop*. nl. *de Koepel-, Sterre- en Stuttingebossen*

stellingmeule (spor.) ['st...] - stellingmolen

Stellingwarf et ['stelɪŋ...] 1. het gebied gevormd door de gemeenten *Oost-Stellingwarf* en *West-Stellingwarf*, d.i. het gebied van oude 'land', de 'terra' Stellingwerf *Ja daor roezen de dennen heur donkere lied, zo zal Stellingwarf Stellingwarfs blieden* (ba)

Stellingwarf-Oostaendeet[...wo:ə'stē:ndə, ...vo:əst...] 1. het oostelijk deel van het gebied *Stellingwarf*, *de Stellingwarven*, ook: de gemeente *Oost-Stellingwarf*

Stellingwarf-Westaeende et [...(v)we'stē:ndə] 1. het westelijk deel van het gebied *Stellingwarf*, *de Stellingwarven*, ook: de gemeente *West-Stellingwarf*

Stellingwarfs I et ['stelɪŋ...] 1. de streektaal Stellingwerfs, de vorm van het Nedersaksisch gesproken in de gemeenten *Oost-Stellingwarf* en *West-Stellingwarf*, in aangrenzende gebieden in *Noordwest-Overiessel* en *Zuidwest-Drenthe* en in enkele Friese dorpen in de gemeenten

Lemsterlaand en Haskerlaand. Hi'j praot Stellingwarfs (Wol), We moe'n et Stellingwarfs in ere holen! (Nbk)

Stellingwarfs II bn.; bij attr. gebruik vrijwel all. voor een onzijdig zn., d.w.z. na het onbep. lidw. ['st...] 1. Stellingwerfs, van, m.b.t. *Stellingwarf* of de streektaal *Stellingwarfs* *bliieven* z'n eigen Stellingwerfs karakter bewaren (ba), *een Stellingwarfs ker-tiertien* tijdsbestek van een kwartiertje na de officiële aanvangstijd waarin men nog niet daadwerkelijk begint, als aanloopje beschouwd (spor.)

Stellingwarven mv. ['steltjwar(ə)bm] 1. de gemeenten *Oost-* en *West-Stellingwarf*, ook: het gebied door die gemeenten bestreken

Stellingwarver I de; -s; -tien ['steltj warw, ...vr] 1. inwoner van de regio *Stellingwarf*, iemand uit die regio geboortig, vaak ook: iemand die het *Stellingwarfs* spreekt *Die Stellingwarvers stokten allegere de woorden half in en dat zol hi'j, meester, d'r wel uut kriegen* (b), *Die man is nog een echte Stellingwarver* (b)

Stellingwarver II bn.; attr.; niet tegelijk voor een onzijdig zn. én na een onbep. lidw. 1. van, m.b.t. *Stellingwarf*

stellingweer (Obk) Ook *stallingweer* (b: ln) de ['st.../...] 1. bep. oude gerechtsplaats in de Stellingwerver regio *Vroeger moet hier argens een stellingweer west hebben* (Obk)

stelpe z. *stölpe*

stelpen ['stel(ə)pm] - stelpen, in *bloed stelpen*

stelphuzinge (Obk) de ['stel(ə)p...] 1. stelphuizing

stelpit(te) z. *stelletoen*

stelploeg (Np, Ste en verspr. oost., vo) Ook *steltploeg* (Bu, Obk) de; -en; -ien ['stel.../stelt...] 1. bep. ouderwetse ploeg, vgl. *De stelploeg had een groot en een klein rad, et grote rad leup in de vore en et kleine op 'e bouw; in de ploegboom zatten allemaol gatten, dan koj' mit een stikke de ploeg dieper en scholder zetten en d'r zat ok nog een kussentien op et stel, daor koj' de diepte ok nog mit regelen* (Pe-Db), *Zoe'n stelploeg beston uut twie dielen, een ploeg mit stat en ploegboom en een*

twievielg karregien mit een groot en een klein viel (...) (vo), *Ie hadden hier een stelploeg - mit twie raeden - en de gewone of belaaansploeg (mit ien rad)* (Ste), *De stelploeg van vroeger mos ie sturen an de haandgreep* (Obk), *Een stelploeg koj' opkoten* (Ow), *De stelploeg mos ie vroeger hebben, die koj' stellen zoaj' wollen; die kon plaggen, ploegen en diepploegen* (Obk), *An de stelploeg koj' ok een keerploeg zetten* (Obk)

stelpost (l) ['stelpost] - stelpost

stelregel (l) ['stel...] - stelregel, richtsnoer
stelsel (spor.) ['stels] - stelsel: samenstel, systeem *metriek stelsel* (l), *et tientallig stelsel* (Nbk)

stelselmaotig [stels]'mɔ:ətəx] - stelselmatig: systematisch samenhangend en op vaste tijden

stelsels mv. (Bu, Dho, Obk, b: lm) Ook *stelsen* (Op), *stelsens* (Np, b: lm, v), *stelten* (Dhau, Op), *stellen* (Dho), *stelsters* (Ste), *stelzers* (Bu), *stelzels* (Bu) mv. ['stels]s/'stelsn/'stelsns/'steltm/'steln/'stelzrs/'stelzrs/'stelz]s] 1. bij elkaar horende vazen op een kast e.d., *kaststel een klokke mit twie stelsters* (Ste)

stelsen(s) z. *stelsels*

stelsters z. *stelsels*

stelte de; steltien; -n ['steltə] 1. elk der vazen van een kaststel e.d. (Dfo), *stelvaas de stelten op 'e schostienmaantel* (Dfo), z. ook onder *stelsels* 2. elk der twee stevige stokken of balken met dwarsstukken waarop men verhoogd kan lopen (bij vergelijking van lange vogelpoten:) *op hoge stelten deur 't laand* (Sz, Ld, Mun, Obk): *De gritto's lopen ok al weer op heur hoge stelten deur 't laand* (Mun), *de boel op stelten zetten* in beroering of wanorde brengen: *Die jongen hebben de boel aorig op stelten zet!* (Sz), *Die herrieschoppers zetten de boel mal op stelten* (Np)

steltelopen (Nbk) Ook *steltlopen* (spor.) ['steltə.../...] - steltlopen

stelten z. *stelsels*, z. ook onder *stelte*, bet. 1

steltlopen z. *steltelopen*

steltploeg z. *stelploeg*

stelzels z. *stelsels*

stelzers z. *stelsels*

stem z. *stemme*

stembaand ['st...] - stemband *et op 'e*

stembiljet - stemming

stembanen hebben een aandoening hebben waardoor men moeizaam praat of een slecht stemgeluid produceert (Nbk)

stembiljet ['st...] - stembiljet

stembriefien (spor.) ['st...] - stembriefje

stemburo ['st...] - stembureau

stembusse ['st...] - stembus

stemdistrikt (l) ['st...] - stemdistrict

stemfluitien ['st...] - stemfluitje

stemgedrag (spor.) ['st...] - stemgedrag

stemgeluid (spor.) ['st...] - stemgeluid

stemgerechtigd (spor.) [stemxə'rextəxt] - stemgerechtigd

stemgerechtigde [stemxə'rextəydə] - stemgerechtigde

stemhokkien ['stemhøkin] - stemhokje

stemkomputer (spor.) ['st...] - stemkomputer

stemlekaal z. *stemlekaol*

stemlekaol (l) Ook *stemlekaal* (spor.) ['st...] - stemlokaal

stemloos (l) ['stemlo:əs] - stemloos: in taalkundige zin

stemme Ook *stem* (spor.) de; -n; -gien ['stem(ə)] 1. stemgeluid, geluid van iemands stem *Hi'j reup mit een donderende stemme deur et gebouw (.)* (ba), *Die het een mooie stemme* (Ste), *Hi'j is slim ziek west, hi'j praot nog mit een wat zaachte stemme* (Nbk), *Ie konnen zien stemme haost niet meer heuren, zo hies was hi'j* (b), *een van jenever overslaonde stemme* (b), *Hi'j had een prachtige stemme* (j), *d'r gaon stemmen* op er zijn er die de mening verkondigen (spor.), (bij vergelijking) *de stemme van oons hatte* ingeving door het innerlijk, het gemoed (b), *de stemme van et geweten* (spor.), *Doe klonk d'r een stemme, een lieve stemme* met een lief timbre (ba), *een stemme as een kenon* een zeer krachtig stemgeluid (Obk), *een stem as een kri'je* een krassend of schor stemgeluid (Sz) 2. vermogen stemgeluid voort te brengen *Ik heb zovule praot, ik bin de stemme haost kwiet* (Nbk), *...ik heb haost gien stemme meer over* (Nbk), *Aj' schor binnen, hejt wat op 'e stemme* (Bu, Dfo), *Ik heb et zo op 'e stemme* (b) 3. persoonlijke kenmerken van iemands stemgeluid, timbre *Ie kun an de stemme wel heuren, dat hi'j ok bi'j dat groepien staot te praoten* (Nbk), *Hi'j praot mit een lude stemme* met luide stem (Nbk), *een fien*

stemmegien een niet luide stem die een beetje hoog klinkt (l) 4. voorkeur die men uitbrengt bij een stemming e.d. *mit meerderhied van stemmen* (l), *mit algemiene stemmen* (Nbk, Db) * *Meerste stemmen gellen* (Nbk)

stemmen ['stem:] - stemmen: door een stemmer, nl. van muziekinstrumenten; z'n stem uitbrengen in een stemming *We kun d'r nog wel langer over praoten bliieven, mar hielemoale iens wo'n we et toch niet; zuwwe d'r mar over stemmen?* (Nbk), *We moe'n vandaege (henne te) stemmen* onze stem uitbrengen voor de gemeenteraadsverkiezingen, de landelijke verkiezingen e.d. (Nbk), zo ook *Gaon jim ok henne te stemmen?* (Nbk), *op een bep. perti'j/persoon stemmen* (Nbk), *veur/tegen/blanko stemmen* (Nbk)

stemmer ['stemr] - stemmer

stemmeri'je [stemr'tjə, ook ...ejə] - stemmerij

stemmesiene (spor.) ['st...] - stemmachine

stemmetal (l) ['stemətəl] - stemaantal

stemmeteller (l) ['st...] - stemteller

stemmetelleri'je (vo) de; -n [stemətəl'r'tjə] 1. het tellen van de stemmen *En doe konnen ze wel weer naor huus gaon te eten, want ze weren niet zomar deur die stemmetelleri'je henne* (vo)

stemmeverholing (l) ['st...] - stemverhouding

stemmeverlōs (l) ['st...] - stemverlies

stemmeweinst (spor.) ['st...] - stemmenwinst

stemmig ['steməx] - stemmig *Dat is een stemming lietien* (p)

stemming Ook *stemminge* (s: Nw: 1880) de; -s, -en ['stemɪŋ/'stemɪŋ(g)ə, ...mǝŋ...]

1. het gestemd zijn van een muziekinstrument *de tonen op 'e goeie stemming brengen* (j) 2. gemoedsgesteldheid, wijze waarop iemand gestemd is *in een goeie stemming wezen, Wat ie over Duutslaand zegd hebben gaot recht tegen jow principes in (...), dat zuwwe mar op jow stemming van dit ogenblik schriieven* (vo), *de stemming onder de meensken* (Nbk), *de stemming d'r in brengen* een vrolijker, betere sfeer weten te bewerkstelligen (Nbk), *Ik bin d'r niet veur in de stemming* heb er geen zin aan op dit moment (Nbk, vo) 3. gezindheid voor of tegen (spor.) *De*

stemming is ommesleugen (spor.), *argens stemming tegen maeken* (l) 4. stemming op de beurs, de markt (spor.) 5. het uitbrengen van z'n voorkeur door te stemmen *stemming aanvraogen* (spor.), *een stemming hollen, wat in stemming brengen, beslissen deur stemming* (spor.), *geheime stemming* schriftelijke stemming (spor.), *schriftelike stemming* (Nbk)

stemminge z. *stemming*

stemmingmaekeri'je (spor.) [...me:kr'i'jə, ook ...e'jə, z. -i'je] - stemmingmakerij

stempel l de; -s; -tien ['stemp] 1. stamper van een proppenschietter e.d. (Bu, Dhau, Nt, Nw, Obk) *De proppen wo'n mit de stempel in de proppeschieter stamp* (Nw), *Wi'j maekten vroeger een snitbusse van vleeerhoolt mit een stempel en een pijl in de busse mit een gattien d'r in, daor konnen we waeter mit spuiten* (Obk) 2. stempel: bekend gereedschap waarmee men afdrukken verkrijgt *een stempel mit een naeme* die een bep. naam als stempelafdruk geeft (Ste) 3. iemands karakteristieke eigenschappen, in verb.: *van de oolde stempel* met het karakter van de mensen van vroeger, met de oude gewoonten *De boer had een gediensstige arbeider, nog iene van de oolde stempel* (Mun), *een stempel op iene drokken* van iemand een gekleurd, niet neutraal beeld geven, zodat de ander al een bep. uitgesproken idee van hem krijgt (Ste), zo ook *argens een stempel op drokken* (Ste) 4. pilaar van een gebouw (Bu) 5. uiteinde van de paal waarop een hek draait (s) *Aj' een dri'jhekke hebben, moej' wel een goeie stempel in de paol hebben* (s)

stempel II et; -s; -tien ['stemp] 1. stempelafdruk *gele en grune kladdegies, waor as we et stempel van de iesklub op drokken mossen (...)* (v), *Keunstig naomaekt, mit foto's, stempels en valse naemen (...)* (v), *een stempel op 'e botter* (Dfo, El) 2. kenmerk door een stempelafdruk (Db, Dfo) *Vroeger had iedere boer die zels botter maekte, een eigen stempel* (Db, Dfo)

stempelautomaat (spor.) ['st...]- stempelautomaat

stempelder (vo) Ook *stempeler* (l) ['stemp]dɾ, ...lɾ] 1. stempelaar, werkloze die steuntrekt *As ze oons now es zeg mar*

vief gulden in de weke meer gavven en de stempelders ok, dan kwam d'r weer geld onder de meensken (vo)

stempeldeuze ['st...]- stempeldoos

stempelen zw. ww.; overg.; stempelde, het stempeld ['stemp]n] 1. stempelen: van een stempelafdruk voorzien *De kiender van de vierde klasse meugen van 't jaor de bonnegies stempelen* (v), *Eier wodden stempeld en gongen dan naor de V.P.N.* d.i. naar een bep. landelijke pluimveevereniging (Ow) 2. stutten: met name van een gebouw, waarna er een pilaar onder komt (Bu) 3. een stempelafdruk halen als men een werkloosheidsuitkering geniet (spor.)

stempeler z. *stempelder*

stempelfabriek (spor.) ['st...]- stempelfabriek

stempelgeld (vo) ['st...]- stempelgeld *Mien man is om zien stempelgeld henne, ik daenke dat hi'j mit zowat elf guldens thuus komt* (vo)

stempelink (spor.) Ook *stempelinkt* (spor.) ['st...]- stempelinkt

stempelinkt z. *stempelink*

stempelkaorte (spor.) ['st...]- stempelkaart

stempelkussen ['st...]- stempelkussen (van een stempeldoos)

stempelmaeker (l) ['st...]- stempelmaker

stempelmesiene (spor.) ['st...]- stempelmachine

stempelofdrok ['st...]- stempelafdruk

stempelrek (spor.) ['st...]- stempelrek

stemplicht ['st...]- stemplicht

stemrecht ['st...]- stemrecht *stemrecht hebben, ...kriegen, je stemrecht kwietraeken* verliezen, *et algemien stemrecht* (l)

stemverklaoring (l) ['st...]- stemverklaring

stencil ['stens] - stencil: papier in eens stencilmachine waarmee men afdrukken maakt door beïnkting *stencils maeken* (bl), ook: elk van zulke afdrukken *Ik zal even een peer stencils uutpatten* (Nbk)

stencilapparaot (spor.) ['st...]- stencilapparaot

stencild (Nbk) Ook *gestencild* (Nbk) ['stens]t/gə'st...]- gestencild

stencilen (spor.) ['stens]n] - stencilen *Ik heb de hiele middag in de schoele staon te stencillen* (Nbk)

stencilink - sterregiesbehang

stencilink (sporl) Ook **stencilinkt** (spor.) ['st...] - stencilinkt

stencilinkt z. *stencilink*

stencilmesiene ['st...] - stencilmachine

stencilpepier ['st...] - stencilpapier

stenebikken z. *stienebikken*

stenen z. *stienen*

stengel (verspr.) Ook **stingel** (Dfo), **stangel** (Dho) de; -s; -tien ['stɛŋ(g)l/'stɛŋ(g)l/'stɛŋ(g)l] 1. stengel (bovengronds; z. ook *stange*) een *stingel* van *knollezaad* (Dfo), *de stengel* van *de zonnebloeme* (Dfo)

stennen zw. ww.; onoverg.; stende, het stend ['stɛŋ:] 1. steunen, kreunen (vooral door koeien): *De koe ligt te stennen* (Np, Obk, Ol-Nl), *As et vee vroeger in de rust was op 'e stal, dan konnen ze zo vredig liggen te stennen* (Obk), *As ze [de koeien] een protte vreten hebben, dan stennen ze et uut van genoeg* (Nbk), *As ze liggen te stennen, bin ze ok wel es niet te lekker* (Nbk), *Hi'j was dikke zat van 't eten, hi'j stende d'r over* (Ow) 2. drukken, persen *Ik zit hier mar de hieltied op 't husien te stennen, mar et wil mar niet* (Nbk) 3. erg lang aarzelen, talmen (om iets te doen) (z. ook *ommestennen*) *Hi'j zit d'r mar over te stennen* (Np), *Doe 'k pattietoeren, deur jow schuld, op 'n woord een ure stende* (b) * (gezegd bij zwaar werk:) *Stennen is 't halve wark* (s: Db; Ow)

steno ['st̥i: no; ...now] - steno *in steno* schrieven (l), *...neteren* (l)

step (spor.) de; -pen [step] 1. stepdans

steppe (l) de; -n; steppien ['stepə] 1. steppe

steppegrond (l) ['st...] - steppegrond

steppen ['stepm] - steppen: steppende passen maken bij het dansen, een stepdans uitvoeren

steppepeerd (l) ['st...] - steppepaard

steppeplaante (l) ['st...] - steppeplant

steppevolk (l) ['st...] - steppevolk

steppewolf (l) ['st...] - steppewolf

ster(re) z. *steern*

-ster - -ster: produktief achtervoegsel waarmee vrouwelijke persoonsnamen worden gevormd, zoals *nij'ster*, *veurzitster*; deze zijn in dit woordenboek lang niet alle opgesomd

ster-van-Bethlehem (fp) [sterfam'betl(ː)hem] - ster van Bethlehem (bep. plant)

steranies z. *steernanies*

steranijs z. *steernanies*

sterappel (Nbk) de; -s; -tien ['sterap] 1. bep. kleine, zachtzure rode appel (enigszins rood van binnen bij rijpheid)

sterdalia (Obk) de; -'s; -gien ['st...] 1. bep. dalia met stervormige bloemen

steren (verspr. oost.) Ook **steernen** (Nbk, v), **staeren** (verspr. west.), **staren** ['st̥i: ɛrɲ/ 'st̥i: ɛrɲ ɔn/ 'st̥e: ɛrɲ/ 'st̥a: rɲ] - *staren* *Wat zit hi'j toch te steren* (Nbk), *Hi'j zit wat veur 'm uut te steernen* (Nbk), *Hi'j ston daor mar as een zooltpilaar in de veerte te staeren zonder him te bewegen* (Op), *Sterende naor de aandere hoeke van et kaemertien waor as de kastboom ston (...)* (Ow)

stereo I (spor.) de ['st̥i: ɛrjɔ; ...jɔm] 1. stereometrie 2. stereo-installatie

stereo II bn. 1. stereo, i.t.t. mono

stereo-instelaoisie (verspr.) ['st...] - stereo-installatie

stereo-ontvanger (spor.) ['st...] - stereo-ontvanger

stereo-opnaeme (l) ['st...] - stereo-opname

stereo-uitzending (spor.) ['st...] - stereo-uitzending

stereomeubel (spor.) ['st...] - stereomeubel

stereoplaete (spor.) ['st...] - stereoplaat

stereoskoop (spor.) [...'sko:p] - stereoscoop

stereotiep (l) bn. [...'tip] 1. stereotiep

stereotoestel (spor.) ['st...] - stereotoestel

stereotoren (spor.) ['st...] - stereotoren

sterfgeval z. *starfgeval*

sterfhuus z. *starfhuus*

sterfte z. *starfte*

steriel (spor.) [st̥ɛ'ri:l, st̥u:'ri:l] - steriel: vrij (gemaakt) van bacterieën enz.

sterilisaosie (l) [st̥u: ɛrili'su: ɔsi] - sterilisatie: onvruchtbaarmaking, ook: het *steriel* maken

steriliseren (l) [st̥u: ɛrili'su: ɛrɲ] - steriliseren

sterk z. *stark*

sterling (l) ['st...] - sterling *een pond sterling* (l)

stermerrie (Obk) ['st...] - stermerrie

sterrebeeld ['st...] - sterrebeeld

sterregien et; ...gies [sterɛ...] 1. kleine *ster*, z. onder *steern* 2. bep. kindervuurwerk: *sterretje* (spor.)

sterregiesbehang (Ste) et ['sterɛxis...] 1. behang met motief van *sterretjes*

sterrehemel (spor.) ['st...] - sterrehemel
sterrekieker z. *steernkieker*
sterrekunde z. *steernkunde*
sterrerit (Dmi) et ['sterərɪt] 1. hetz. als *sterreschot*, z. aldaar
sterreschot (Np) et ['sterəskɔt] 1. braaksel van bunzing of reiger met kikkerdril (die nl. in de kikkers zat die ze hadden verorberd), hetz. als *sterrerit*
sterrewacht z. *steernwaacht*
Sterrit de; -ten; -tien ['stert] 1. sterrit, in het bijzonder: die over ijs, gehouden in de gemeente *West-Stellingwarf*. *As ze de Sterrit reden, he'k vaeke mitdaon* (Nbk), *Mit de Sterrit weren we al gauw et spoor biester* (Db)
sterspeuler (spor.) ['st...] - sterspeler
sterven z. *starven*
sterzeug (Ow) de; -en ['st...]. 1. benaming voor een hoog geclassificeerde zeug *As een motte goed fokte, kon hi'j sterzeug wodden* (Ow)
stasjon (verspr.) Ook *station* [stə'sjɔn/sta'tsjɔn] - station: voor bussen, treinen, trams, ook: stationsgebouw *J. en G. wonen vlak bi'j et stasjon in Wolwege* (Nbk); ook: radiozender (spor.)
stasjonschef (spor.) [stə'sjɔsjef] - stationschef (van een spoorwegstation)
stasjonsgebouw (spor.) [stə'sjɔs...] - stationsgebouw
stasjonsshal (l) [stə'sjɔshal] - stationshal
stasjonsklokke (spor.) [stə'sjɔs...] - stationsklok
stasjonsplein (spor.) [stə'sjɔs...] - stationsplein
stasjonsrestauraosie (l) [stə'sj...] - stationsrestauratie
stasjonsstraote (spor.) [stə'sjɔstrɔ:tə] - stationsstraat
stasjonswaachtkaemer (l) [stə'sjɔs...] - stationswachtkamer
stasjonsweg (spor.) [stə'sjɔs...] - stationsweg
steugien (Np) et; steugies ['stɑ:xɪn] 1. kort poosje *Hi'j het mar een steugien bi'j oons west* (Np)
steun de; -en; -tien [stɛ:n] 1. iets of iemand dat schraagt, om op te leunen, steunen *Doe kon hi'j vri'j overaende staon zonder steun* (ba), *Die paolen staon tot steun teugen de mure, dat bin steunberen* (Sz) 2. ondersteuning in mentale, geeste-

lijke zin, hulp die iemand de ander biedt *Die was venearbeider west en hi'j zat now vanzels ok in de warkverschaffing en winters een poze in de steun* (vo), *Hi'j zocht steun bi'j mem* zocht haar troost, ook: probeerde haar voor zich te winnen, gelijk van haar te krijgen (Nbk, b) 3. steunuitkering *Jim kun ok van de steun trekken* (Nbk), *van de steun leven moeten, in de steun zitten* (Nbk) 4. economische of financiële hulp *de steun an de dadde wereld* (l)

steunbalke (Dfo) ['st...] - steunbalk
steunbeer (Dhau, Diz, Pe-Dbl, Spa, Sz) ['st...] - steunbeer *We hebben steunberen tegen de stalmure staon* (Diz)

steunder (Diz, Nw, Spa, Ste, bs: Dfo, Nw) de; -s; -tien ['stɛ:ndr] 1. steunbalk, steunder, in diverse toepassingen, vgl. *D'r moe'n een paar schoren tegen de hooimiete, steunders, as de bulte wat scheefzakte* (Spa), *D'r mag wel es een steunder onder de zoolder vertikale balk, paal* (Diz), *Aachter de baansdeuren haj' in de middel een paol overdwas langs veur steun, die wodde wel es een steunder nuumd* (Ste); ook: steunbalk tussen binstijl van een klokkestoel en de *dreegbalke* van de kap daarvan (bs)

steunen ['stɛ:n] - ondersteunen, steun geven (lett.) *Aj' me even steunen, dan kom ik overaende als je me steun biedt* (El), *Ik zal die takke mit appels even steunen* er een paal e.d. onder plaatsen (als stut) (Np); tijdelijk of blijvende hulp bieden, mee bevorderen *Help en steun heur alleger en geef heur kracht om heur kruus te dregen* (b), *Pattie meensken moe'n iene hebben om op te steunen* (Ld), *Aj' miene dat et aanders moet mit oonze verieninge, dan zak je steunen, ik daenk d'r ok zo over* (Nbk), *iene in de poletiiek steunen* (Nw); steunen, kreunen (door koeien) *Die koenen steunen* (Dho, Nbk, Obk), *De koenen liggen te kreunen en te steunen van zattigheid* (Spa)

steunfoons (l) ['st...] - steunfonds
steunfraude (spor.) ['st...] - steunfraude
steunhooft (Bu) et; -en ['stɛ:nho:lt] 1. stevige plank die ter ondersteuning van de bodem van de wagen daar onderdoor is geschoven
steunkleur (spor.) ['stɛ:n...] - steunkleur

steunkomitee - stief

steunkomitee z. *steunkommetee*
steunkommetee Ook *steunkomitee* (Np) ['stã:ŋkometi:/...komi...] - steunkomitee (gezegd tegen iemand die ongewenst op de ander leunt:) *Ik bin gien lid van et steunkommetee* (Nbk), zo ook *Bij' lid van et steunkommetee?* (Nbk)
steunkouse (spor.) ['stã:ŋ...] - steunkous
steunpaol de; -en; -tien ['st...] 1. (gezegd wanneer iemand ongewenst (letterlijk) op of tegen de ander leunt) *Ik bin gien steunpaol* (Np)
steunpunt ['stã:mpant] - steunpunt (lett. en fig.)
steunstokkien ¶(Sz) et; ...stokkies ['stã:støkin] 1. stokje als handvat aan een hoepel, vgl. *De rinkelhoepel was een houten hoepel, gekleurd, mit in de speken bellegies en een steunstokkien d'r an om vast te houwen* (Sz)
steunuutkering (vo) de; -s, -en; ...uutkerinkien ['stã:nytki:ørɪŋ] 1. uitkering (ter ondersteuning van mensen in financiële nood) *Staorigan wodde d'r wat daon an de lonen en steunuutkerings, d'r wodde goedkope botter verstrekt en meer zokke dingen* (vo)
steunvlak (vo) ['stã:flak] - steunvlak *En doe die plakken an de beurt kwammen, kregen de peerden zakken om de achterhoeven (...), dan hadden de hoeven een groter steunvlak en doe scharrelden ze d'r over* (vo)
steunzender ['stã:sændr] - steunzender
steunzole (Nbk, Op) de; -n; ...zooltien ['stã:sor:ələ] 1. steunzool *Iene die platvoeten het, dreegt vaeke steunzolen in de schoenen* (Op)
steuren z. *storen*
stevl (Np) de; -s; -tien ['sti:wɫ, ...vɫ] 1. (verouderd) laars 2. grens met *Duutslaand* (Sz)
stevlknacht (Nbk) Ook *stievclknacht* (Nt) de; -en ['s.../sti:...] 1. laarzeknacht (bep. plankje tegen de uitholling waarvan men een laars uit kan trekken)
stevig bn.; -er, -st ['sti:wəx, ...vəx] 1. goed vast zittend, van hechte samenstelling of konstruktie *Dat hekke hej' goed timmerd, et zit stevig in mekeer* (Nbk), *Die paol staot/zit now aorig stevig in de grond* (Nbk), (hier gezegd van een oude boerderij van het Saksische type:) *Doef' nog stark en*

stevig weren (...) (bl), *Ik zal 't mar wat steviger maeken* (Np) 2. krachtig gebouwd *Hij is nogal stevig bouwd* (Nbk), *een stevige zetter* stevig gebouwde meid (Dhau) 3. (van bewegingen) krachtig *D'r ston een stevige wiend* (Nbk), *Hij komt d'r stevig an fietsen* (Pe-DbI) 4. ferm, met kracht *Jim moe'n dat kiend stevig anpakken* (Dfo, Ol-NI)
stevighied Voor -heid z. -hied ['st...] - stevigheid *We zetten d'r nog een paol tegenan veur de stevighied* (Nbk)
stevigte ['st...] - stevigte, stevigheid *Et warkvolk hadde vroeger wel een doek om de middel veur de stevigte* (Np)
steward (l) - steward
stewardess (spor.) - stewardess, vrouwelijke steward
Sticht (l) [stɪxt], in *et Sticht* de provincie Utrecht
stichtelik ['stɪxtlæk] - stichtelijk: in godsdienstige of zedelijke zin *een stichtelik woord* (b)
stichten ['stɪxtɪŋ] - stichten: oprichten, tot stand doen komen *een gezin stichten, een schoele stichten*
stichter ['stɪxtɪr] - stichter: degene die opricht, tot stand doet komen
stichting de; -s, -en; stichtinkien ['stɪxtɪŋ] 1. het stichten 2. bekende rechtspersoon: stichting *de stichting Stellingwarver Schrieversronte*
stichtingsakte (spor.) ['st...] - stichtingsakte
stichtingsbestuur ['st...] - stichtingsbestuur
stichtingsdag (l) ['st...] - stichtingsdag
stichtingsdaotum (spor.) ['st...] - stichtingsdatum
stichtingsjaar (spor.) ['st...] - stichtingsjaar
stichtingskaptaol (l) ['st...] - stichtingskapitaal
stichtingskosten (l) ['st...] - stichtingskosten
stichtingsregister (l) ['stɪxtɪŋs...] - stichtingenregister
sticker ['stɪkɪr] - sticker
stief bn.; stiever, -st [stɪf] 1. niet soepel, stijf *stief haor, stieve hanen* nl. door kou, zo ook *De vingers bin me stief van de koolde* (Bu), *stieve spieren* die moeilijk bruikbaar zijn door kou of een eerdere

verwonding, *De spieren bin me stief* (Bu), *Et varken moet koold, stief wezen* alvorens de slacht kan beginnen (Nw), *Hej'm stief?* heb je een erekte (Nbk), *Kan hi'j him niet stief kriegen?* kan hij geen erekte krijgen (Nbk), *Ik stao stief van de schrik* (Nw), *Hi'j ston stief van de draank* had veel te veel gedronken (Nw, Wol), *de pote stief holen* het been stijf houden, niet toegeven, *et bien...* id., *een stieve nekke* een stijve nek (lett.), *iene stief vluken* (spor. west.), *stief antrekken* erg strak aantrekken (Nbk), *stief in de huid van 't eten* met een vol, opgeblazen gevoel (Np) 2. niet lenig *Ik bin zo stief, ik moet neudig es wat an de gimmestiek doen* (Nbk), *Ik bin stief van 't zitten, ik moet es in de beweging* (Nbk), *Et is een stieve ruter* (Nbk), *zo stief as een deure* (Bu, Dfo, Diz, Ma, Nbk, Nw, Ow, Ste), *...as een plaanke* (Bu, Db, Diz, Dfo, Nbk, Np, Nw, Wol), *...as een ruter* (Wol), *...as een paol* (Bdie, Bu, Ma, Nt, Nw, Obk, Ow, Ste, Obk), ook in *Hi'j lopt zo stief as een paol* (Obk), zo ook *Die vent daanst zo stief, et is net een paol* (Sz), *zo stief as een boom* (Ste), *...as een harke* (Nbk), *...as een kroje* (Pe-Db, s: Wol), *...as dikke stront* (Bu) 3. (van weefsels, stoffen) niet slap, weinig beweeglijk *Die stof is zo stief* (Nbk), *een stieve bore* een stijve boord (Nbk) 4. (van kleding, schoeisel e.d.) strak, met weinig of te weinig mogelijkheid tot bewegen *N. is altijd zo stief in de kleren* (Nw), *De broek zit stief* (Nw), *Et zit mi'j te stief, ik wil wat anders an* (Dhau, Nbk), *De schoenen zitten me te stief* (Nbk) 5. (van bep. stoffen) met vaste, stevige samenhang *Fiene koeke is de weerscheide van stieve koeke* (Ste), *een stok(kien) stieve koeke* (Nbk, Np), *De grond/tuun is zo stief, die moet spit of schoffeld wodden* (Nw, Sz) 6. weinig meegaand, weinig plooibaar, ook sterker: houderig *Ze bin zo stief, ze holen heur eigen aende vaaste* (Bu), *Die bin wel zo oolderwets, zo stief* (Bu), (zelfst.) *'t Is een stieve* (Nbk), zo ook *Et is wat een stief meenske* (Np), *Ze bin stief tegen menaander, ze hunen menaander* geven elkaar niets toe, doen stijf en strak tegen elkaar (Diz), *mit de stieve kop* met stijfkoppig zijn (Nbk, Sz): *Aj' mit de stieve kop niet betaelen willen, kost et soms et dubbele* (Sz), *een stieve holing* een stijve

houding (Nbk), *een stieve harke* een stijf, houderig iemand (Nbk), *zo stief as een harke* (Nbk) 7. (bw.) op strakke wijze, met inspanning, intens *Hi'j zat me stief an te gaepen* (Np), *Ik zag wel dat hi'j d'r stief naor keek* (Dho), *Ik heb d'r stief over naodocht, mar ik kon et niet veur-mekaander kriegen* diep, intensief (Nw), zo ook *Daor zit ik al stief an te daenken* (Nw), *D'r zat vis 'marzat': de r in dat woord wodt niet stief uitspreuken* niet nadrukkelijk (Obk) 8. (bw.) met flinke lichaamskracht *Ie moe'n et es even stief androkken* (Nbk), *iene stief an kroepen, stief tegen iene an kroepen*, *De mem drokte et kiend stief tegen heur an* (Nbk), *Doe kneep hi'j zien bienties zo stief meugelik tegen mekeer* (b), (...) *en drokte de buusdoek d'r stief op* (b), *wat te stief van wal zetten* te krachtig (j), *Et kereltien kneep mem wat stiever in de rok* (b), *Hi'j haelde et uut de buse en kneep et stief in de haand* (b), (fig.) *Et kwam even te stief an met een te krachtige beweging* (Bu), ook fig.: te vinnig, te fel (Bu) 9. vlak bij, zeer dicht bij *Hi'j het de oren stief an de kop* (Np), *Stief naost een gammel varken-hokke* (...) (b), *Hi'j ging mi'j stief achter de kont langes* (Spa), *stief naost iene zitten gaon* (Nbk), *stief naost iene staon gaon* (Nbk), *stief bi'j vlak bij* (Ma) 10. ruimschoots wat de genoemde tijd, afstand of het gewicht betreft, vooral in *een stief kertier(tien)* iets meer dan een kwartier: *Mit 'n stief kertiertien gao 'k vot* (Nw, Ste), *Ik har d'r al een stief kertier staon* (b), *stief an de tied* ietsje over tijd (Nw), *Et weegt wel stief driehonderd pond* (b), *Stief twintig tree en daor hoolt et ok mit op* (b), *Hi'j is stief zo groot as die kerel zeker zo groot, iets groter dan* (Np), *...as mi'j* id. (Ol-Nl) * (van, tegen een oude vrijgezel) *Oold en stief en nog gien wief* (Nbk, Nw), waarnaast *Stief en stram en nog gien man* (Nw) **stiefbreur** (El, Obk en verspr. west.) Ook **stiefbruur** (El, Nbk en verspr. oost.) ['stiv.../...] - stiefbroer **stiefbruur** z. **stiefbreur** **stiefdochter** (Diz, Nbk) ['stiv...] - stiefdochter **stiefdrongen** (Bu, El) bn. [stivdronk]; aks. wisselt] 1. geheel en al dronken *Hi'j was*

stiefgoed - stielbaard

stiefdrongen (Bu, El)

stiefgoed (Wol) ['stifgʊt] - stijfgoed *We zullen et stiefgoed even besprenkelen* (Wol)

stiefheit (voor de verbreiding z. *heit*) Ook **stiefvader** (voor de verbreiding z. *vader*), **stiefvaeder** (id.) ['st...] - stiefvader

stiefheufdig (El) [...'h...] - stijfhoefdig

stiefkiend ['st...] - stiefkind (lett.)

stiefkop ['stifkɔp] - stijfkop, stijfkoppige persoon *Wat bin et daor toch ok stiefkopen!* (Nbk), *Smerige stiefkop daj' binnen!* (Np)

stiefkoppig [stifkɔpəx] - stijfkoppig *Hij is aorig stiefkoppig* (Obk, Ow), *Et is wel zoe'n stiefkoppige vent!* (Nbk)

stiefkoppighied Voor -heid z. hied de [...'k...] 1. het stijfkoppig zijn *Van stiefkoppighied willen ze soms niks!* (Nbk), *Hij wil niet, mar et is gewoon allemaole stiefkoppighied* (Nbk), *'t Is soms ok een stiefkoppighied, die heur geld kost!* (p)

stieflievig (Bu) bn. [aks. wisselt] 1. een moeilijke stoelgang hebbend

stieflevighied (Bu), voor -heid z. -hied [...'li:wəx..., ...vəx...] 1. het hebben van een moeilijke stoelgang

stiefmem (voor de verbreiding z. *mem*) Ook **stiefmoeder** (voor de verbreiding z. *moeder*) ['st.../...] - stiefmoeder: tweede moeder

stiefmoeder z. *stiefmem*

stiefstok (Ow) de; -ken; -kien ['stifstɔk] 1. stijfkop

stiefvol bn., bw. [stifol; aks. wisselt] 1. geheel en al vol *De marktram zat vaeke stiefvol* (Bu), *De neutboom zat stiefvol katties* (Ma, b)

stiefzeune (spor.) ['stifsɛ:nə] - stiefzoon

stiefzuster ['st...] - stiefzuster

stiegebeugel (Obk, Op) [sti:ɣ...] - stijgbeugel

stiegen (verspr.) Ook **steigen** (spor.) st. ww.; onoverg.; is stegen ['sti:ɡɪn/'stejɡɪn] 1. een beweging naar omhoog maken (lett.) *De vlieger steeg de locht in!* (Bu), *dr boventuut stiegen* (Dhau) 2. een hoger waterpeil aannemen, wassen *Et waeter stiegt bij de dag* (Ste) 3. toenemen in prijs, waarde, aantal *De dollar stiegt mar deur* (Op), *De priezen riefen de panne uut, zo stiegen ze* (Sz) 4. in *iene zien achtig stiegen* meer waardering, respekt gaan on-

dervinden (spor.)

stiel I Ook **stikkel** (Dfo), **stiel** (fp) de; -s; -tien ['stikl/'stikl/'stu:kɪ] 1. doorn, stiel (ook van bep. dieren) *D'r zatten stiekels an de rozen* (Ste), *An een brummelpolle zitten soms scharpe stiekels* (Nbk), *De stiekels uut de haegeldoornhege wodden schone maekt en bruukt as wostepennen* (Ste), *de stiekels van een stielvarken* d.i. van een egel (Nbk), *Hij stikt gauw zien stiekels uut* zet snel z'n stiekels op (fig.) (Op), *Die maegies die mar wat ommedweinselen, betekenen veur him een stiel in de voete* vindt hij hinderlijk, zijn voor hem een zorg (s: Obk), *Dat is een hiele stiel uut de voete* een flinke zorg minder, het kwijt geraakt zijn van iets lastigs (Np, Nbk), zo ook *...een lillike stiel uut de voete* (b: ln) 2. houtige stengel met stekels, ook wel: braamstruik in z'n geheel (dan vaak mv.) *'t Was iene horre van stiekels en gaegel* (b) 3. benaming voor diverse soorten distels, zoals de kruisdistel (h), de melkdistel (fp), de kale jonker (fp), de speerdistel (fp) en de akkerdistel *kleine grune stiel* akkerdistel (Ow), *kleine stiel* id. (fp), *blauwe stiel* id. (Diz, Dla, Mun, Obk, fp), *grune stiel* id. (fp), *dikke stiel* speerdistel (Dfo), *In de meitied moe'n de boeren wel es de stiekels uutstikken* (Db), *Ze kun je anders ok wel een stiel stikken* ze kunnen je op een andere manier ook wel te pakken krijgen (Nbk), *iene een stiel stikken* een sneer geven, een steek onder water geven (k: Ste) 4. brandnetel (fp: west.) 5. onplezierig, snel geïrriteerd, snibbig iemand (Op, Sz, p) * *Stiekels mi'jen is stiekels zi'jen* (Dla)

stiel II (Dho, Nw) Ook **stiekels** (Bdie) bn., bw. ['stikl/'stikls] 1. prikkelbaar, snel geïrriteerd *Hij is een betien stiel* (Dho, Nw)

stielbaand (Obk) de; ...banen; ...baantien ['stikl...] 1. bep. band om de uier van een koe bevestigd om het zuigen van de melk door een niet-eigen kalf of door andere koeien te verhinderen; aan de binnenzijde met linnen en aan de buitenzijde met stengels van de braamstruik, dus met stekels

stielbaard (Obk) de; -en; ...baortien ['st...] 1. iemand die z'n baard niet genoeg

scheert, iemand met een stekelige baard
stiekelbaors z. *stiekelbaos*
stiekelbaos Ook *stiekelbaors* (l) de ['stik|
 bɔːəs] 1. (vaak verkl.) bep. vis: stekelbaars
*Stiekelbaosies zatten vroeger wel een boel
 in de boeresloden* (Obk)
stiekelbeie (fp) de; -n; ...beigien ['st...] 1.
 dikke braambes, in *zwatte stiekelbeien* (fp)
stiekelbossien (Bu, Ma, Nbk, Obk) et;
 ...bossies ['stik|bosin] 1. geheel van kort-
 geknipt hoofdhaar *Hi'j het een stiekel-
 bossien* (Nbk)
stiekelbraom (Dho) Ook *stiekelbrem* (Np)
 ['st.../...] - stekelbrem *D'r is hier nog een
 inkel pollegien stiekelbrem* (Np)
stiekelbrem z. *stiekelbraom*
stiekeldraad ['stik|...] - prikkeldraad *Mien
 heit was ok koejonge; hi'j mos d'r veur
 oppassen dat de koenen niet uitbreuken en
 bi'j een aandere boer te gaaste gingen; d'r
 was in die jaoren nog gien stiekeldraad*
 (Db), *een ofscheiding van stiekeldraad*
 (Bdie), *De stroom stiet now op 't stiekeld-
 draod* (Dhau), *N. is mit de broek in 't
 stiekeldraad hangen bleven* (Dhau), *Ik bin
 in 't stiekeldraad hangen bleven* (Ol-Nl), *'t
 Was een hiel wark, dat oolde stiekeldraad
 op te rollen nl. als het vervangen moest
 worden* (Ld), *een rolle stiekeldraad* (Bdie)
stiekelen zw. ww.; onoverg.; stiekelde, het
 stiekeld ['stik|n] 1. prikken *Die roggeaore
 stiekelt* (Dhau), *Die rok die stiekelt* (Ma)
 2. ruzie zoeken (Ow)
stiekelhaoke z. *stiekelmes*
stiekelhaorig (Bu) bn. ['st...] 1. (van
 paarden) met witte haartjes door de andere
 haren heen *'t Vool kon wel es een schim-
 mel wdden, want et is stiekelhaorig* (Bu)
stiekelhede (verspr. OS, Bu, Dho, Nw)
 Ook *stiekelhege* (Dhau, Np, Ow, s: Obk),
prikhaege (Sz) de; -n; -gien ['stik|.../
 .../'prkħe:gə] 1. heg van struiken met
 stekels, vooral: meidoornheg *We hebben
 een stiekelhede om de tuun veur ofschei-
 ding* (Ld)
stiekelhege z. *stiekelhede*
stiekelhooftien z. *spalthooftien*
stiekelhoorn (Obk) et; -s; -tien ['stik|...] 1.
 hoorn van een koe waarin men gaatjes
 heeft geboord zodat de stengels van
 braamstruiken erdoor kunnen worden
 gehaald teneinde de stekels eraf te
 schrapen

stiekelig Ook *stekelig* (Ste) bn., bw.; -er,
 -st ['stik|əx/'sti:k|əx] 1. met stekels *Die
 hede is nogal stiekelig* (Bu) 2. scherp,
 puntig als één of meer stekels *Hi'j is aorig
 stiekelig om de kin!* maakt een nogal on-
 geschoren indruk (Nbk), *kot, stiekelig haor*
 (v) 3. geïrriteerd, prikkelbaar, scherp, bits
*D'r is zeker wat west, want hi'j is zo
 stiekelig* (Obk), *Daor was hi'j stiekelig
 omme* (Np), *Niet zo stiekelig doen!* (Ow)
stiekelmes (bs: Obk) Ook *stiekelhaoke*
 (bs: Obk) et; -sen ['st.../...] 1. sikkelvormig
 mes met behulp waarvan men de stengels
 van met name braamstruiken op hakende
 wijze afsneed, vooral voor het winnen van
spleuten, nl. voor het vervaardigen van
 bijenkorven e.d.; aan de achterkant van het
stiekelmes zat een haakje met behulp
 waarvan men de twijgjes op kon pakken of
 uit het water kon vissen
stiekelorig (Bu) bn., bw.; -er, -st ['stik|...] 1.
 hetz. als *balsturig*, z. aldaar
stiekelpluus (ko) et ['stik|...] 1. (ook verz.)
 distelpluis *Stiekelpluzen dreven op wat
 wiend* (ko)
stiekelpolle de; -n ['stik|...] 1. distel,
 vooral: akkerdistel, z. ook *stiekel*, bet. 3 2.
 hulstboom (Nbk) 3. braamstruik (verspr.)
 4. hagedoorn (fp)
stiekels z. *stiekel*
stiekelschrabber (bs: Dfo) de; -s; -tien
 ['st...] 1. hoorn van een koe waar men
 gaatjes in heeft geboord zodat de stengels
 van braamstruiken erdoor kunnen worden
 gehaald om de stekels eraf te schrapen
stiekelstikken (Ma, Nbk, Obk) zw. ww.;
 onbep. w. en het stiekelsteuken ['stik|stikn]
 1. uitsteken van distels (in kultuurland) *De
 boereknechten mossen wel es stiekelstik-
 ken* (Obk), vandaar *Gao ie mar te stiekel-
 stikken* (Nbk)
stiekelstokkien (l) et; ...stokkies ['stik|
 stokin] 1. kritische column *De Stelling-
 warver schriever J. V. is indertied begonnen
 mit stiekelstokkies* (l)
stiekeltrekker z. *stiekeltrekker*
stiekeltange (Db) de; -n ['st...] 1. stekel-
 trekker, z. ook *stiekeltrekker*, vgl. *Heit
 trok mit een stiekeltange de Hollaanders
 d'r uut* (Db)
stiekeltrekker (verspr.) Ook *stiekels-
 trekker* (Diz) ['stik|(s)...] - stekeltrekker,
 bep. tang van hout, met beslagen, lang-

stielvaarken - stiemzighied

werpige bek, waarmee men distels uit de grond trekt *De bek van de stieltrekker, daor pak ie et mit vaaste* (Ste), *Mit de stieltrekker gaon we de stiekels te lief* (Nt)

stielvaarken z. *stielvarken*

stielvarken Ook *stielvaarken* (Pe-Dbl, Ste) ['st.../...] - egel slaopen as een *stielvarken* zeer goed slapen (b)

stielwal (Db, El) de; -len; ...wallegien ['stik|wal] 1. houtwal met doornige struiken, met braamstruiken e.d. begroeide slootkant *De halvemaone wodde wel bruukt veur 't opsnuuien van stielwallen* (El)

stielwratte (Nbk) de; -n; ...wrattien ['stik|...] 1. wrat met één of meer stekelige haren

stiekem bn.; -er, -st ['stikm, 'stikōm] 1. heimelijk, onopgemerkt, zonder dat het mag *stiekem een borreltien pikken* (j), *d'r stiekem vandeur gaon*, *Hij zat stiekem in een hoekien te roken* (Diz), *Heb ie stiekem mithuuster?* (v), *Et mot mar stiekem deur* zonder dat het erg opvalt (Spa) 2. gezegd van een weerstoestand waarbij men buiten alles erg scherp hoort (Diz) *'t Is van dat stiekeme weer* (Diz), (voorspellend:) *We kun wel es winter kriegien, et is zo stiekem* (Diz)

stiekemerd ['stikmɛrt, ...kōmɛrt] - stiekemerd: in tamelijk postieve of in negatieve zin *Et is zoe'n stiekemerd, mar laot him mar schoeven* iemand die nogal stil is (Db), *Et is een stiekemerd, hool him in de gaten!* hij voert vaak iets in z'n schild, hij is achterbaks (Nbk)

stiekemighied (Nbk) ['stikmɛxhit] - stiekemheid *Die stiekemighied van him is vervelend!* (Nbk)

stiekempies bw. ['stikmpis] 1. stiekempjes **stiekemweg** [aks. wisselt] - stiekempjes, op stiekeme wijze *stiekemweg iene pesten* (Diz), *Dat ie oons zo stiekemweg bestrunen, vien ik niet zo mooi* (vo)

stiel (z. ook *stijl*) (Bdie, Dhau, Nw, Sz, bl) de; -en [stil] 1. vak, beroep (Bdie, Dhau, Sz) 2. kenmerkende manier van doen (Nw, bl) *deur stiel en taelgebruuk* schrijfstijl (bl), *Daor hebben we weer wat uut de oolde stiel, vroeger leupen ze d'r mit nl. met een flaphoed* (Nw) 2. z. *stiele*
stielbaand (Dfo, Dhau, El, Ld, Ow) de;

...banen; ...baantien ['stil...] 1. steunbalk, verbindingbalk, lopend halverwege vanaf de binstijl schuin naar het dak *'t Huj wol in de stielbanen niet zakken* (Ow), *De harke hangt in de stielbaand* (Ld), *'t huj even uut de stielbanen plokken* (Ow), *Die stielbanen mos ie altied uutplokken, eers wol et huj niet zakken* (Ow)

stiele (Bdie, Dho, Ma, Mun, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste, bs) Ook *stiel* (Nw, Obk), **baanderstiele** (bet. 2: Bdie) ['stiel/...] 1. binstijl, met name in boerderij; ook in klokkestoel (bs) *de stielen van et biewark* (Ste), *De klippen bin klaor en daor kommen de stielen op* (Np), *Et onderste pat van de klokkestoel bestaot uut vier tot acht schoren; vaeke wo'n de twee stielen an de ziedkaanten - an weerskaanten iene - schoren nuumd* (bs) 2. elk der opstaande balken in een kozijn (Obk) 3. paal in het midden van de schuurdeuren (verspr.) *Bij de kleine baanderdeuren haj' een rechtopstaonde* [nl. paal waartegen de deuren sluiten], *dat was et stielegien* (Ste), *De stiele was bij de kleine baander vertikaal, bij de grote baander horizontaal* (Ma)

stielplaete (Dfo, Ld, Pe-Dbl) de; -n ['stil...] 1. deel van het bintwerk: zware balk op de *stielen* gelegen *De stielplaeten liggen boven op 'e stielen* (Ld), *De stielplaeten staot de bovenkappe van de schure op* (Pe-Dbl)

stiemerd (Dho, Ow, Wol) Ook *stoemerd* (Wol) de; -s; stiemertien ['stimɛrt/'stūm...] 1. stijfkop

stiems Ook *stiemsk* (Db, Dfo, Nbk), *stoems* (Wol) bn. ['stims/'stimsk/'stūms] 1. van personen, dieren) stijfkoppig, naar niets of niemand willende luisteren *Een koe die gien kaant uut wil, is stiems* (Bu), *Hij was wat stiems, wat dofhudig* (b), *As een stiems of lui peerd niet goed om liek wil, dan krigt et pattietoeren de dri'jer om 't gat en wodt et op die meniere wat anvierterd* (b), *een stiemse pinke* (Ste), *een stiemse bok* (Op), *zo stiems as een schaop* zeer koppig (Np, bl)

stiemsk z. *stiems*

stiemzighied (Obk) Voor -heid z. -hied de ['stimzɛxhit] 1. koppigheid *Et is stiemzighied van dat jongien dat hij niet even veur oons zingen wil* (Obk)

stien Ook **steen** (WH) de; -der (verspr. oost.), ook -en); -tien [sti:n/sti:n] 1. (g. mv., g. verkl.) de delfstof steen *een stok stien, een huus van stien, stien en bien klaegen, ...krimmeneren* (Dhau) 2. stuk steen *As de katten tegen meert begonnen te jammeren naachs, dan smheet mien heit d'r wel mit een stien naor!* (Nbk), *De punte van 't ploegiezer kwam op een stien* (Np), *een hiete stien in de ovend aovens, en dan een wollen doek d'r ommetoe* nl. met de functie van kruik (Bu), *Et weren allemaole stiender en beton in de grond* (Obk), *In Drenthe legden ze vroeger vaeke dikke stiender tussen de esgronden veur ofscherding* (Obk), *mit een stientien gooien, ...smieten, Ze zeilen de stienties over 't waeter* (Dho, Ld, Obk, Op, Ow), *Die stien is schellig* asymmetrisch, niet beslepen (Ste), *Die klus hangt him as een stien om de nekke* blijft voor hem een loden last (Ow), *Elk bleef zwiegen as een stien* (ba) 3. (ook stofn.) stuk steen waaraan men een bep. vorm heeft gegeven om als bouw-materiaal te gebruiken (zoals straatstenen, bakstenen) *de eerste stien leggen, Zien maege kon wel van stienties opzet wezen z'n maag verdraagt werkelijk alles, hij kan alles eten* (Ol-Nl), *Et was een mooie grote winkel wodden, van rooie stien* (v) 4. slijpsteen (Ol-Nl) *Et mes was krek op 'e stien west* (Ol-Nl) 5. voorwerp uit steen, in het bijzonder: grafsteen *Die stienen op et graf van mien oolden moe'n beter onderhullen wodden* (Nbk) 6. galsteen, niersteen e.d. 7. dobbelsteen, dominosteen, damschip e.d. 8. (verkl.) aanduiding van de dikte van spek op een slachtdier, d.i. ongeveer de dikte van een ouderwets tegeltje, z. onder *spek*, bet. 1 (Bu, Dfo, Np, Nw, Ow), vgl. *Een stientien spek: aj' dat hadden, dan haj' een goed varken, et is zo groot as een oolderwets tegeltien; dat mat ie mit et mes, eerst in et spek en dan bij de tegel langes* (Bu), *As zoe'n motte ofmest wodde, kon die wel over de 600 pond wodden, mit een stientien spek d'r op* (Ow) * *Ie kun van een stien wel soep koken, aj' d'r mar genoeg bij' in doen* (Bu, Np), *Aj' een hond smieten willen, kuj' altied wel een stien vienen* je vindt altijd wel iets om de ander mee te kunnen belasteren, vermanend toe te kun-

nen spreken (Nw), *Aj' een hond slaon willen...* id. (Nw), *Aj' geld hebben kuj' huzen bouwen/Heb je 't niet, dan kuj' stienen sjouwen* (Obk)

stienachtig ['st...] - steenachtig: op steen lijkend, ook: met veel steen *De grond is daor nogal stienachtig* (Nbk), *stienachtig laand* (Db)

stienbeitel (Dhau, Np, Sz) de; -s; -tien ['st...] 1. steenbeitel *De mure wodt ofbreuken mit een stienbeitel* (Dhau), *Mit een stienbeitel beitelde hij' de meulestien uut* (Np)

stienbikken z. *stienebikken*

stien(e)bikker (Ow) de; -s; -tien ['st...] 1. iemand die *stienebikt*, z. *stienebikken*

stienbille I (Bu, Op, Ste), z. ook *dikbille* de; -n; -gien ['sti:mbilə] 1. dik achterste van een kalf, koe 2. kalf, koe, met een dik achterste *Dat kalf is geboren mit een stienbille* (Op)

stienbille II bn.; attr. 1. (van koeien, kalveren) met dikke billen

stienbillen z. *stienebillen*

stienblok (Bdie, Pe-Dbl) et; -ken; -kien ['st...] 1. steenblok

stienbok ['st...] - steenbok (in de bergen)

stienbonke (Dho) de; -n; ...bonkien ['sti:m...] 1. klomp steen

stienbore (spor.) ['st...] - steenboor (om gaten mee te boren in steen)

stienbult(e) (Nbk) Ook *stienebult(e)* (Nbk), *stienderbult(e)* (Nbk) de; ...bulten; ...bultien ['sti:mbaltə/'sti:nə.../'sti:ndr...] 1. hoop stenen *een hiele stienbult* gezegd van een groot huis (Nbk)

stienderbikken z. *stienebikken*

stienderbulte z. *stienbult(e)*

stienebikken (Dho, Diz, El, Nbk, Nt, Spa, Wol) Ook *stienbikken* (Bu, El, Nbk, Np, Ow, Sz, b: lm), *stienderbikken* (Ma), *stenebikken* (Spa) zw. ww.; onoverg.; stienebikte, het stienebikt ['sti:nəbikj/'sti:mb.../'sti:ndr.../'sti:nə...] 1. afbikken van stenen *Hij' zat te stienderbikken* (Ma), *Dat is mi'j een koold vertrek om daor te zitten stienbikken* (b: lm), *D'r was niks te verdienen mit stienbikken* (Sz), *Stienbikken deden ze mit een oold snumes, et gong bij' et tal* (Ow)

stienebillen (Ste) Ook *stienbillen* (Obk) onbep. w. en het stienebild ['sti:nəbilŋ/'sti:mbilŋ] 1. ruw, scherp maken, billen

stieneboel - stienschere

van een molensteen *Hi'j is an et stienebillen* (Ste)

stieneboel (Nbk, Np) de ['stī:nə...] **1.** onbepaald geheel aan stenen *Die stieneboel stamt uut de ooldhied* (Np)

stienebult(e) z. *stienbult(e)*

stiendiek (s: oost:) de; -en; -ien ['stī:ndik] **1.** verharde weg

stienen Ook *stene* (WH) ['stī:n:/stī:n:] - stenen, van steen *een stienen muurtien* (v), *de stienen vloer* (v), *Doe d'r nog gien elektrisch was, hadden de boeren toch al stroom mit stienen potties om et laand isolatiepotjes van steen* (Ow)

stienesjouwen (Nbk, Np, Ow) onbep. w. en het stienesjouwd ['stī:nəsʝəw, ...gɔ] **1.** aandragen van stenen bij het straatmaken of metselen

stienfabriek ['st...] - steenfabriek

stiengroeve (Np) ['stī:ŋgru:wə, ...və] - steengroeve

stiengrond ['st...] - steengrond, grond, bodem met veel steen

stiengruus (Bdie) et ['stī:ŋgrys] **1.** steengruis

stienigen (l) zw. ww.; overg.; stienigde, het stienigd ['stī:nəgɪ] **1.** stenigen

stienklaampe (El) de; -n; ...klaampien ['stī:ŋklā:mpə] **1.** smal metselwerk ter ondersteuning van een dakgoot (El) *stienklaampen onder de geute* (El)

stienklaover (verspr.) ['stī:ŋ...] - steenklaver

stienklobbe (Nw) de; -n; -gien ['stī:ŋklɔbə] **1.** steenklomp *De boerderi'je is 't bekieken weerd, dat is anders wat as die stienklobben van de industrie* (Nw)

stienklompe (Bu, Nbk) ['stī:ŋ...] - steenklomp

stienkloppen (Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; het stienklopt ['stī:ŋ...] **1.** steen kapot, tot gruis kloppen

stienklopper (Dfo) de; -s; -tien ['stī:ŋklɔpɪ] **1.** gereedschap waarmee men stenen klopt *Stienslag is gebreuken stien, et wodde vroeger bewarkt mit een moker of een stienklopper om ze fien te kriegen* (Dfo)

stienkolegruus (spor.) ['stī:ŋko:lə...] - steenkoolgruis

stienkolelaoge (l) ['st...] - steenkoollaag

stienkolemien (spor.) ['st...] - steenkolenmijn

stienkoleperduktie (l) ['st...] - steen-

koolproduktie

stienkonstruktie ['st...] - steenkonstruktie
stienkool ['stī:ŋko:l] - steenkool *Stienkool vergruzen en daor de mennige mit opvullen, wodt nog wel daon* (Mun), *witte stienkool* energie opgewekt door waterkracht (l)

stienkoold (verspr.) ['stī:ŋko:lt; aks. wisselt] - steenkoud *Et is hier stienkoold* (Nbk), *Ik bin daor stienkoold wodden, ze hadden de kachel niet an* (Nbk), *N. vuulde stienkoold an* (Nbk)

stienkoolgruis (Bdie) ['st...] - steenkoolgruis

stienkrobbe (Bu, Db, Dfo, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Wol) Ook *kelderkrobbe* (Db, Dhau, Dho, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Sz), *keldermotte* (ZW, Bu, Ma, Ol-Nl, Spa), *keldermot* (Bu, Ma) de; -n; -gien ['stī:ŋkrobə/'k.../...motə/...mot (Bu), mot (Bu)] **1.** pissebed *Wi'j hebben allemaol stienkrobben in de kelder, wi'j kun ze niet kwiet wodden* (Db)

stienlaoge ['st...] - steenlaag

stienmure (Ol-Nl) ['stī:my:ərə] - steensmuur *een stienmure, twie rijen in de lengte, de volgende laoge: duas d'r op* (Ol-Nl)

stienoele (Bu, s) ['st...] - steenuil *Een stienoelegien miauw* (Bu)

stienofval ['st...] - steenafval

stienotter (El, Ow) de; -s; -tien ['stī:notɪ] **1.** afgestorven vrucht van een koe, die aan een versteende otter doet denken *Die koe het een stienotter brocht* d.i. gebaard (Ow)

stienpaere z. *stienpere*

stienpere (OS, Bu, Bdie, Np) Ook *stienpaere* (Np, Ste) ['st...] - steenpeer

stienpoest z. *stienpoeste*

stienpoeste (Bdie, Ol-Nl en verspr. oost.) Ook *stienpoest* (Ste), *steenpoeste* (Sz), *steenpuuste* (WH) de; -n; ...poesien ['stī:mpustə/.../stī:m.../...pystə] **1.** steenpuist *Een stienpoeste moej' goed uutkniepen, dat de rommel d'r vlogge uutkomt* (Op), *Weegbree of lელიblad op 'e stienpoest, dan trekt et uut* (Ste)

stienriek (l) [aks. wisselt] - schatrijk

stienrood (Bu) bn. [aks. wisselt] **1.** steenrood

stienschere (Dhau) de; -n; ...scheertien ['stī:skt:ərə] **1.** fopmiddel, nl. gefingeerd instrument voor het verkrijgen waarvan kinderen, onnozele personen naar een win-

kel etc. werden gestuurd *Willen jim oons de stienschere even bezorgen?* (Dhau)

stienschipper (j) de; -s; -tien ['stī:skɪpɾ] 1. schipper van een steenschip

stienslag Ook *steenslag* (Sz) ['stī:slax / 'stī:slax] - steenslag *D'r lag zovule steenslag op 'e weg, dat ie mossen mar oppassen veur de autoruten* (Sz), *Stienslag is gebreuken stien, et wodde vroeger bewarkt mit een moker of een stienklopper om ze fien te kriegen* (Dfo), *Vier vrouwluden kwammen et pad van stienslag oflopen* (v)

stiensoorte (l) ['stī:s...] - steensoort

stienwark (El, Ol-Nl) et ['stī:sw...] 1. muurkonstruktie met twee rijen stenen in de lengterichting van de muur (zonder spouw), waar vervolgens een rij stenen dwars op wordt/is gelegd, dus met de kortste zijden naar de buitenkant, waarop weer twee rijen in de lengterichting (komen te) liggen

stientied ['stī:ntit] - steentijd

stientien z. onder *spek* en *stien*

stientientikken (k: Ste) onbep. w. en het stientientikt ['stī:ntintkɪ] 1. bep. tikspelletje spelen

stientienzeilen (Ma, Obk) ['stī:ntīsejln] - kiskassen (met steentjes over het water)

stientienspek (Bdie, Bu, Db, El, Ld, Ma, Obk, Ow) et ['stī:ntispek] 1. flinke laag spek die een mestvarken heeft, ter dikte van een *stientien spek*, z. ook onder *spek* en *stien* (bet. 7) *Een mestvarken hoeft gien stientienspek meer te hebben, dat wil de jeugd toch niet meer eten* (Bdie, Ld, Db), *Stientienspek was een heerdsteetegeltien dik spek* (Obk)

Stienwiek Ook *Steenwiek* (Nt, Spa) et ['stī:wik / 'stī:wik] 1. plaatsnaam: de stad Steenwijk (in Noordwest-Overijssel, zuidelijk van de *Lende* veelal als *de stad* aangeduid en daarmee dan dus synoniem) *Hij woont in Stienwiek* (Nbk), *De wiend komt over Stienwiek* uit het zuidwesten (Dmi, Nbk), *...zit over Stienwiekid* (Nbk), *Aj' goed opletten dan kuj' van hier uut de toren van Stienwiek zien staon* (Op), *Bi'j de touwslaeger in Stienwiek maekten ze vroeger wel piktouw* (Nw) * (gezegd wellicht wanneer iemand zomaar ergens naar toe ging) *Naor Meppel te keren en naor Stienwiek te uustruiken* (Bu), *Stienwiek is een stad, daor is ok altied wat* (Nbk),

Stienwiek is een stad, Blokziel is een gat en De Kuunder is ok wat (Sz)

Stienwieker I de; -s; -tien ['stī:wikɾ] 1. iemand uit *Stienwiek*

Stienwieker II bn.; attr. ['stī:wikɾ] 1. van, m.b.t. *Stienwiek*: *Stienwieker maat* (b), *Stienwieker euliekoeke* wsch. oude bijnaam voor iemand afkomstig uit *Stienwiek* (s), (zelfst.) *De Stienwieker is de 'spekkraante'* de lokale Steenwijker courant (Bu)

Stienwiekers (Nbk, d) et ['stī:wikɾs] 1. het *Stellingwarfs* van *Stienwiek*

stienwolle (spor.) ['st...] - steenwol

stienze (Dho, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, j) Ook *steenze* (Db, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Spa, Wol), *stins* (Spa, Sz) de; -n; stiensien ['stī:nzə / 'stī:nzə / stins] 1. stins, ook gebruikt als benaming voor een (klein) kasteel *Bi'j de stienze stonnen vroeger mispels, en wilde wrange ston d'r ok* (Np) 2. grote boerderij (Spa)

stienzefflora (l) ['st...] - stinseflora

stienzeplaante (l) ['st...] - stinseplant

stienzeweit (Ol-Nl) de; -en; -ien ['stī:nzəwejt] 1. maïskorrel

stienzeweiten I (b: lm) de; g. mv. ['stī:nzəwejtɪ] 1. (verz.) maïs

stienzeweiten II (l) bn.; attr. ['st...] 1. van maïs

stienzwelle z. *stienzwölle*

stienzwere z. *stienzwölle*

stienzwölle (Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk, Ow) Ook *stienzwulle* (Mun, Np, Obk, Ol-Nl, Wol), *stienzwelle* (Mun), *stienzwere* (Ol-Nl, Op), *steenzwere* (Spa) de; -n; -gien ['stī:swələ / ... / ...swələ / ...swi:ərə / ...] 1. steenpuist, steenzweer *Hij het een stienzwölle in de nekke* (Dfo), *Een stienzwölle zit een angel in, die moet d'r eerst uut kommen veur de zwölle beter wodt* (Nbk, Ow)

stienzwulle z. *stienzwölle*

stiepe (Bdie, Ol-Nl en oost., b: lm) Ook *baanderstiepe* (Dfo) de; -n; stiepien ['stīpə / 'b...] 1. paal waartegen de grote deuren van de schuur sluiten (veelal horizontaal geplaatst, ook wel vertikaal) *Hej' de stiepe al veur de deure daon?* (Np), *De stiepe die is dwasover, die paste an weerzieden in een kepe in et kezien* (Pe-Dbl, Ste), *de penne veur de stiepe van de mendeuren* (Bdie) 2. houten pen waar-

stieregevecht - stijlverschil

mee men een bansdeur na sluiting vastzet (Ste), vgl. *Een stiepe is een stok hooft dat deur een kramme kwam an de paole van de baansdeure om die dichte te hopen* (Ste) **3.** dwarsregel in een kozijn anderszins, middenkalf (Ste) **4.** fundament van een bintstijl, gemetseld stuk onder een bintstijl (Ma)

stieregevecht (spor.) ['sti:ərə...] - stieregevecht (als bekend uit Spanje)

stierlik (spor.) ['sti:ərlək] - stierlijk: in hoge mate, in *je stierlik vervelen* zich enorm vervelen, verder in *Et gaot d'r stierlik om weg* ze maken veel kabaal (Dhau)

stiesel de ['stis] **1.** stijfjel (om mee te stijven of plakken) *Stiesel veur 't behang-plakken moej' goed deurruren, aandere wodt et klonterig* (Db), *De was moet even deur de stiesel* nl. om te stijven (Bu), *stiesel veur 't behang* (Ste)

stieselbulte (Diz, Wol) de ['stis|baltə] **1.** berg stijfjepap, in de verb. *We hadden een wille, wij hebben oons een stieselbulte lachen* we hebben enorm gelachen (Diz, Wol)

stieselen (Np) ['stis|n] - stijfselen (in de vorm van een verb. volt. deelw.:) *Et stieselde linnengoed wodde deur een mangel haeld* (Np)

stieselkoren z. *stiesiekoren*

stiesiegaoren z. *stiesiekoren*, *stiesiekoor*

stiesiekaoren z. *stiesiekoren*

stiesiekoor (Dfo, Nbk, Obk, Ow, b: lm)

Ook *kestiesiekoor* (Ow, b: lm), *stusiekoor*

(Obk), *stuutsiekoord* (Np), *stutsiekoord*

(Np), *kore* (bet. 2: Dho), *stiesiegaoren*

(Ld) et ['stisiko:ər/kə'stisi.../'stysi.../'stytsi.../'statsi.../'stisix...]

1. manchester *Een broek van stiesiekoor kon lange mit* (Obk)

2. ribfluweel (Dho)

stiesiekoren (Bu, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Obk, Ow, b)

Ook *stietsiekoren* (Ma, Nbk), *stietsekoren*

(Dfo), *stieselkoren* (Nw), *stiesiekaoren*

(Op), *stiesiegaoren* (Ld), *stuutsiekoren*

(Db, Dhau, Nbk, Np, Ow), *konterstuutsiekoren*

(Db), *stuuisekoren*

(Dhau) bn.; attr. ['stisiko:ərɲ/'stitsi.../'stitsə.../'stis|.../'stisi.../'stisigə:ərɲ/'stytsi.../'kontr's.../'stytsə...]

1. van manchester *een stiesiekoren jasse* (Ow, Ma), *een stuutsiekoren broek* (Nbk), *...pak* (b)

stietsekoren z. *stiesiekoren*

stievelknecht z. *steveldknecht*

stieven st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1)/is steven ['sti:βm] **1.** (overg.) stijf maken met stijfjel e.d. *et wasgoed stieven* (Nw, Bu), *Mien mem mos de musse vaeke stieven* (Obk), *de mussen stieven* (Ste) **2.** (onoverg.) stijf worden *Et vet stieft al, et gaot stieven* (Nw, Bu), *Et varken stieft an de ledder* (Ma), *Je kun wel zien dat et van die flodderkaant is, et wil niet stieven* (Mun)

stievighied Voor -heid z. -hied de ['sti:wəxhit, ...vəx...] **1.** het *stief* zijn in diverse bet. *Ik kan van stievighied haost niet meer op 'e fiets kommen* (Nbk), *Deur zien stievighied durft hi' haost nooit een maegien te vraogen om es te daansen* (Nbk)

stift (spor.) de; -en; stiftien ['stift] **1.** staafje van metaal of andere harde stof *een stift iezzer* (s) **2.** potloodstift *De stift is me breuken* (Nbk)

stijgbeugel de; -s; -tien ['stejɣ...] **1.** stijgbeugel *Zi' het de stijgbeugels in 't naachtjak* ze gaat maar al te graag met een man naar bed (n)

stijl (z. ook *stiel*) de; -en; -tien [stejl] **1.** schrijfstijl *Je kun wel es iene zien schrief-wieze verbeteren, mar zien stijl moej' aenlik niet ankommen* (Nbk) **2.** bijeenhorende kenmerken bij een bep. expressie

(in) *de stijl van Mondriaan, in de zelde stijl: Ze hebben heur huus in de zelde stijl bouwd as wi'j* (Nbk), *Wi'j hebben peerdekoppen op oons ni'je huus, in dezelde stijl as vroeger* (Nbk) **3.** manier van doen *Da's gien stijl!* het lijkt nergens naar dat je dat zo doet (Nbk), *Dat vien 'k gien stijl!* id. (Nbk) **4.** stijl in de bloem van een plant (l)

stijldaans ['st...] - stijldans

stijldaansen ['st...] - stijldansen

stijlfiguur ['st...] - stijlfiguur

stijlfout ['st...] - stijlfout

stijlgevuul (l) ['st...] - stijlgevoel

stijlkaemer (l) ['st...] - stijlkamer

stijlkenmerk (l) ['st...] - stijlkenmerk

stijlloos (Nbk) ['stejlo:əs] - stijlloos: zeer verwerpelijk *Ik vun et stijlloos, wat hi'j dee* (Nbk)

stijlmeubel ['st...] - stijlmeubel

stijlmiddel (l) ['st...] - stijlmiddel

stijlverbetering (l) ['st...] - stijlverbetering

stijlverschil (l) ['st...] - stijlverschil

stik (z. ook diverse bet. onder *steek*) de; -ken, -kens (bet. 2: Bu); -kien [stik] **1.** keer dat met iets scherp wordt gestoken of geprikt *een stik van een insect* (OS, Bu, Np, Wol), *Dat liekt wel Prik en Stik* wat een eigenaardig tweetal, gezegd bijv. van een paar waarvan de vrouw lang is en de man nogal kort (Nw) **2.** prikkend, stekend gevoel (Bu) *Ik heb zokke stikkens in et heufd* (Bu) **3.** schimpscheut, vooral in *een stik onder waeter geven/kriegen* (spor.), z. *steek*, bet. 6 **4.** diepte van de spade waarmee men steekt, kan steken (Bu, Nbk) *een stik diepe* (Bu), *De laoge zwatte grond die ofbonkt wodden mos, was hier bij' oons meerstal zoe'n dattig tot vuvendattig cm diepe; dat is dus ongeveer de lengte van iene lange stik mit de schoppe* (s: Np) **stikark** (Ma) et; -en; -ien ['stik...] **1.** smalle schop om mee te spitten **stik-in-de-buse** (Db, Diz, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Spa, Wol, n) de; -n ['stikin (d)əbysə] **1.** kleine, dunne persoon, tenger kind *Et is mar zoe'n stik-in-de-buse* (Np) **stik-in-de-mond** (Dho) et, de ['stikin (d)əmont], gezegd als antwoord op de vraag *Wat kriegen/eten we vandaege?* (Dho) **stikbats** (Np) Ook *steekbats* (Op, Ste) de; -en; -ien ['stigbats/'sti:g...] **1.** smalle bats, met name gebruikt voor het graven van geulen *We kennen de steekbats en de holle bats* (Op) **stikbuse** (verspr.) Ook *steekbuse* (Bu, Sz), *stikzak* (Ste) de; -n; ...busien ['stigbysə/...sak] **1.** zak in kleding weggenaaid, niet vanuit de zijnaad (Bu, Ol-Nl), schuine zak in kleding (Bdie, Dfo, El, Ld, Obk, Sz), ook: schuin voor de borst (Op), rechte zak op de jas genaaid (met schuine hoekjes onder) (Nw), *Een jasse mit vier busen an de butenkaant: twee stikbusen en twee rechten* (Pe-Dbl), *In disse broek zitten gien stikbusen mar naodbussen* (Db) **stikdonker** (Dfo, El, Ld, Nbk, Nt, Nw, Ol-Nl, Ow, Spa, Ste, Sz) Ook: *stikdonker* (Dfo, Nbk), *stikkeduuster* (s) bn. ['stigd.../'stikə.../...] **1.** pikdonker *Doe et locht even op, et is stikdonker* (Ste), *'t Was nacht, 't was stikdonker* (Sz), *een stikdonkere nacht* (Ol-Nl) **stikgat** (Dfo) et; -ten ['st...] **1.** keelgat **stikkeide** (Db) Ook *steekheide* (Op, Spa)

de ['stu:khejdə/'stu:k...] **1.** (verz.) gestoken heideplaggen **stikhiete** (verspr.) ['st...] - stikheet **stikhooft** (Dfo, Dhau) Ook *stekhooft* (Nw), *steekhooft* (Nw), *stikhout* (Sz) et ['st.../...] **1.** (verz.) zijplanken op wagens (waarmee die hoger worden gemaakt) *Et steekhooft moet d'r even bi' in* (Nw) **stikhout** z. *steekhooft* **stikiezer** (verspr.) Ook *steekiezer* (Nt, Pe-Dbl, bo: Nw) ['st.../...] - steekijzer: puntig ijzer waarmee men kan steken, in diverse toepassingen, zoals in *Om te turfstikken hadde de turfmaeker een stikiezer neudig; dat leup op een punte toe mit bovenop een dwashooltien daor de turfmaeker et stikiezer mit vaastehul. Mit et stikiezer begon hi' et vene eerst in blokken te snieden, die blokken weren drie tot vier turven dikke. As de blokken wat indreugd weren, wodden ze tot turven steuken* (s: Np) **stikke** de; -n; stikkien ['stikə] **1.** ijzeren pen die men in de grond plaatst voor het tuieren, nl. om een schaap, geit, kalf e.d. aan vast te zetten *Ik zet een pinne of stikke in de grond en daor bien ik de geite an* (Sz), *De geite staot an de stikke* (Ow, Spa), *De geiten stonnen in de onderwal van de vaort an de stikke* (Ow), *een schaop an een stikke* (Ste), *De koe zit an de stikke* d.i. zit vast aan (Nw), *We hadden een koe an de stikke op 'e sparre* (Ste) **2.** splitbout, luns *An et aende van et waegenwiel haj' een ring mit een penne of stikke d'r deur* (Nbk) **3.** hetz. als *ploegstikke*, z. *aldaar* (Ste) **4.** houten pen waarmee een deur wordt afgesloten (door de pen door een U-vormig uitsteeksel te steken, bijv. in het geval van een varkenshok (Bu, Db, Dfo, Ma, Np, Ow, Ste) (z. ook *lokke*) *Een stikke komt deur et oge op de deure, hi' lopt schuin toe en zo klemt et* (Bu), *een kramme op 'e deure en een stikke d'r in* (Ste), *Vroeger hawwe een stikke op 'e deure van 't varkenhokke* (Ma, Ow, Np): *De dwasbalke kwam d'r veur en dan kwam de stikke d'r op* (Nbk), *een stikke op 'e deure* (Ste), *De baander hadden we een stikke veur* (El) **5.** (vaak verkl.) stekje van een plant (Np, Sz, v) **6.** oog van een aardappel *een stikke in een eerpel* (Dhau, Ld, Np, Obk, Spa), *de stikken d'r uut*

stikke-uuthaelen - stikken

haelen nl. uit de aardappelen (Ma, Nt) 7. hetz. als *ploegstikke*, z. aldaar (Ste)

stikke-uuthaelen (Ow) zw. ww.; onoverg.: onbep. w. en het stikke-uuthaeld ['stikə yt...] 1. wegsnijden van ogen uit aardappelen

stikkedonker z. *stikdonker*

stikkeduuster z. *stikdonker*

stikkel z. *strekkel*

stikkelaom (Np) et; -er; -pien ['stikə...] 1. lam vastgezet aan een pen in de grond *Een stikkelaom is et laom dat an de stikke staot, een opfokkertien vaeke* (Np)

stikken I (Nbk) mv. ['stikŋ] 1. korstjes, korreltjes aan de oogleden (door het slapen ontstaan) *'k He' de stikken nog in de ogcn* (Nbk)

stikken II Ook *steken* (WH) st. ww.; overg., onoverg.; het steuken ['stikŋ/ 'stt:ŋ] 1. (overg.) met een mes e.d. één of meer steken geven *Hi'j stak him mit 't mes* (Nbk), *As 's morgens vroeg de stookpot ansteuken wodde en et waeter kookte, wodde de slachtaofel - deur de hiele buurt in gebruik - buten klaorzet en kwam E. om te stikken* d.i. om het varken met slagaderlijke messteken in de hals te doden (Ow), vandaar *Et varken is al steuken* (Bu), zo ook *Vroeger stakken ze et varken* (Np) 2. (onoverg.) één of meer stekende bewegingen maken *Hi'j stak mit een mes naor de pelisie* (Nbk), *mit iene de draek stikken* de gek steken met iemand (Np) 3. (overg.) één of meer prikken geven *Ze stak heurzels per ongelok mit de naalde* (Nbk), *Al was hi'j deur een wapse steuken dan har die man niet meer schrikken kund!* (b), *D'r stak mi'j een nefien in de aarm* (Obk), *D'r het me een nefien steuken* (Nbk), *...steken* (Nbk), *De vliegen die stikken zo, we kun wel es regen kriegien* (Pe-Dbf, Ld), *Aj' zatten te melken konnen de bliende moggen je ommeraeck stikken* (Np) 4. (overg.) aan een mes of vork prikken, steken *een toppe grös an de vörke stikken* (Nbk), *Die stikt de hiele waegen an de vörke* al het hooi dat op de wagen zit of moet worden geladen verplaatst hij/kan hij verplaatsen met z'n vork (ba), (dreigend:) *Za'k je an 't mes stikken!* (Ma) 5. (overg.) wegnemen, opruimen door dóór te steken (van distels e.d., bij de wortel), in verb. als *stiekels stikken* (Nbk), *knienblaeden in et*

gezon d'r uut stikken (Nbk, Np, Ste) 6. (onoverg.) een prikkend, stekend gevoel geven *Wat stikt de zonne toch* (Nbk, Nt), (onpers.) *Et stikt me in de boek* (Nbk), (gezegd van een dartel, wellustig paard:) *Et voer begint 'm te stikken* (Dfo), *Meitieds, as de vogelties weer begonnen te zingen, begonnen de broodkrummels heur te stikken; N. raekte in die lange winter wat op heur rimmetieckige M. uitkeken kreeg flinke aandrang tot vrijen* (Ow), *Ik heb een koezepiene, zo stikt me de milte* ik heb behoorlijk last van kiespijn (Bu) 7. (overg.) dwarszitten, geraakt zijn *Zien buurman hadden ze wel an docht en an him niet, dat stak him!* (Nbk), *Dat stak 'm ommeraeck* dat zat hem behoorlijk dwars (b) 8. met een spade e.d. graven of anderszins een spittende beweging maken, aldus opgraven, uitspitten *stikken van zoden* (Nw), *De plaggies wodden gauw steuken* (j), *Spitten die wodden hier in de oorlog steuken; dat was veengrond, et wodde mit de haand bewerkt* (Sz), *Mit et stikiezer begon hi'j et vene eerst in blokken te snieden. Die blokken weren drie tot vier turven dikke; as de blokken wat indreugd weren, wodden ze tot turven steuken* (s: Np) 9. (overg.) met een aardappelrooivork e.d. rooien (Bu, Ma) *eerpels stikken* (Bu), *De opstikker stikt de stangen uut de grond* (Ma) 10. (overg.) in iets duwen (met een stekende beweging, zodat het min of meer vastzit) *de vinger in de modder stikken, een penaisie in et prikbod stikken* (Nbk), *een stok in de grond stikken* (b, Nbk), *een draod in de naalde stikken* (Nbk), *Ik wol iene es een vere in de broek stikken* een compliment maken, prijzen (b) 11. (overg.) door vast te steken aanbrengen, door te steken bevestigen *een ring an de vinger stikken* (Nbk), *een vere op 'e hoed stikken* 12. (overg.) met een stekende beweging ergens in stoppen, aanbrengen enz. *de sleutel in et slot stikken* (Nbk), *Ie moe'n je buusdoek beter in de buse stikken* (Nbk), *de hanen in de buse stikken* (Nbk), *Ie moe'n wel wat in de buse stikken* d.i. met name: geld meenemen (Bu), zo ook *geld bij je stikken meenemen* (Bdie), *de beurs bi'j je stikken* (Obk), *Dat kon hi'j in de buse stikken* dat kon hij niet negeren en had hij zich maar aan te trekken (Nbk), *huj*

op 'e waegen stikken hooi op een wagen plaatsen met behulp van een vork (Nbk), zo ook *Hiel veurzichtig stak hij ze* [nl. de boekweit] *garve veur garve op de waegen, waar een jonge ze terechtelegde* (k: Ste), *wat in de mond stikken* iets in z'n mond steken, *Lao'we de mond d'r mar niet in stikken* laten we ons er maar niet mee bemoeien (Ste), *Dan haj' de mond d'r mar niet in stikken moeten* je er niet mee moeten bemoeien (Ste), *Die stikt overal zien neuze in* bemoeit zich overal mee (verspr., Bdie), zo ook *Ie moe'n de neuze niet in aandermans zaeken stikken* (Ld, Dhau) en *Ie moe'n niet overal de neuze in stikken* (Nt), *liekomme stikken* ruilen zonder dat er iets bij komt of af gaat (Nbk), *een stok veur et varkensdeurtien stikken* d.i. door een in het kozijn zittende U-vormige beugel (Nbk), *argens een stokkien veur stikken* iets verhinderen, *iene een hatte onder de riem stikken* (Obk, Op, Spa, Ste), zo ook *iene een riem onder et hatte stikken* (Bu, Nw) en *een riem onder de ribben stikken* id. (Bu), *We zullen even de koppen bij mekeer stikken om d'r over te praoten* ons er samen over beraden (Wol, Nbk), *de kop in de wiend stikken* zich niet laten ontmoedigen en er fris tegenaan gaan (b), *argens geld in stikken* in iets investeren, geld aan iets besteden (inzake een onderneming, activiteit, gezamenlijke aktie e.d.) (Nbk), *de braand d'r in stikken* iets in brand steken (b), zo ook *(et) in de braand stikken* (Nbk, Nw): *Ze hebben zien huus in de braand steuken* (Nbk) 13. (overg.) in *kaorten stikken* (Nw) bij het schudden dusdanig behandelen dat men zelf de goeie kaart in handen krijgt (Nw) 14. (overg.) met a.h.w. een stekende beweging verplaatsen *As hij mij in 't vezier kreeg, stak hij altid even de schoffel in de hoogte* d.i. als groet (j), *Hij stak de haand in de hoogte en zwaaide* id. (Nbk), *'t Vrommes stak et heufd om de hoeke en zee (...)* (b), *de hanen uut de mouwen stikken* flink aan de slag gaan, *Dat jongien is zoe'n gloeperd! 't Stikt him tot de ogen uut dat straalt* a.h.w. uit z'n ogen (Obk), zo ook *De ondeude stikt die kleine jonge tot de ogen uut* (Dhau) 15. (onoverg.) *Die jonge stikt d'r bovenuut* (Np), *De takken stikken kael in de locht*

(v) 16. (onoverg.) vastzitten, in verb. als *De waegen wol niet veerder, hij bleef in de modder stikken* (Nbk), verder in *stikken laoten* in de steek laten (van zaken, personen): *Hij het 'r stikken laoten* heeft haar in de steek gelaten, d.i. in het bijzonder wanneer er zwangerschap optreedt terwijl men nog niet getrouwd is (Diz, Nbk, Nt, Spa) 17. (onoverg.) zich bevinden (Bu, Ste) *De herik stak onder de haever* er zat veel herik in de haver (Ste), (van zieke, slechte planten met name:) *Dat spul stikt ok niet in een goeie huud* (Bu) 18. (onoverg.) (van wagens) niet sporen, bewegingen buiten de gewone gaande lijn maken, van de ene naar de andere kant slingeren (Bu, Dfo, Ma, Ste) *As de boerewaegen stikt dan lopt hij niet goed, dan gaot et veurstok henneweer* (Bu), *De waegen stikt, dan lopt hij niet rechtuut* (Dfo, Ste), *As de kroemdisseel wat an de zwaore kaante was, gong de waegen in de midden wel es wat omhoge; de boeren zeden dan dat de waegen stak* (Ma) 19. (onoverg.) in zich hebben (Nbk, vo) *Jammer daj' een maegien binnen, zee J., d'r zol een goeie boer in jow stikken* (vo), *Dat hindert niks, ik zie niet dat d'r kwaod in stikt* (Nbk) 20. (overg.) stekken (van planten, z. ook *stekken*, bet. 2 (Bu, El, Obk, Ste) *een plaantien stikken* (El, Ste, Bu), *et stikken van stekken* (Obk), *Die bloemen die wi'k stikken* (Ste) 21. (onoverg.) in *nauw stikken* nauw steken, eropaan komen *Et stikt (him) nauw* het vraagt om precisie, hij is heel precies (Bu, Nbk, Ow), waarnaast *Et stikt 'm niet zo nauw* (Nbk, Ow), *...krek* (Ow) 22. naaien: met naald of naaimachine (Bu, Nbk, Ste) *Ik moet die twie naoden nog an mekeer stikken en dan is de rok klaor* (Nbk), *een naod stikken* (Ste), *Die zitten altid in de febriek aachter de mesiene te stikken* te naaien (Bu) * *Wie hunnig hebben wil, moet et stikken van de bijen uutstaon kunnen* wie iets goeds wil bereiken, het fijne wil hebben, moet veel verdragen (n) **stikken** III zw. ww.; onoverg.; stikte, is stikt ['stukŋ] 1. stikken, omkomen door verstikken *D'r was locht genoeg om niet te stikken* (j), *Eet toch niet zo hadde! Straks krief' 't in de keel en dan kuj' wel stikken!* (Nbk), *...dan kuj' d'r wel in stikken!* (Nbk),

't Was d'r zo hiete, et was d'r om te stikken (Nbk), *Hi'j stikte haost van 't lachen* (Nbk), *Hi'j het zoe'n protte geld, hi'j stikt d'r haost in!* (Nbk), *Och stik (toch)!* barst maar (b, Nbk), zo ook: *Ie kun om mien pat stikken* (Bu), *Stik mar!* (Nbk), *Stik, je!* (Bu, Nbk) en *Stik de moord!* (Bu, Nbk) 2. (onpers.) in grote aantallen zich voordoen, in verb. als *Et stikt hier van de mieghummels* (Nbk), *Et stikt hier van de brummels* (Nbk), *Wat een protte brummels! Et stikt d'r van!* (Nbk)

stikkend (spor.) bw. ['stukt] 1. zodanig dat men het benauwd kan krijgen, in de verb. *stikkend hiete* (spor.)

stikker Ook *stekker* (bet. 3: Ste) de; -s; -tien ['stikr/'stekr] 1. spade waarmee men zoden steekt (Dfo) 2. bep. spade van degene die de turf stak (Np, Ow), d.i. met een steel met een langwerpig blad van ong. 10 bij 38 cm (naderhand ong. 33 cm, nl. toen men de turven korter maakte) (Np) *Dan kopte hi'j d'r achter langes mit de stikker* d.i. aan de achterkant van de *baank* met de *stikker* de turven met een slaande beweging afsteken (Ow) 3. bep. pen waarmee men vaststeekt, vastzet (Obk, Ste): *De stikker moet nog deur de sule henne* (Obk), *In de ploegboom, de oolderwetse, zat wel een stekker of stikker, die was d'r veur om 'm dieper of scholler te zetten* (Ste) (z. ook *ploegstikke*) 4. bep. kindervuurwerk: sterretje *Dan is de kastboom mooi versierd en meugen de kleinties de stikers anstikken, en dan kun ze spatten mit dat koolde vuur* (Dfo)

stikkerig (Bu, Dhau, Dho, Nbk, Np, Nt, Op, Ste) bn.; -er, -st ['stikrəx] 1. (van het weer) heet en benauwd (Bu, Nbk, Np, Nt), *Et is stikkerig, de zonne die stikt* (Np), *Wat is et stikkerig, d'r komt vast onweer* (Nt) 2. (i.h.b. van aardappelen en wortels) met veel ogen (Bu, Nbk, Ste) *De wottels bin stikkerig* (Np), *De eerpels bin stikkerig, mit diepe litten* (Nbk) 3. wormstekig (Dhau, Dho, Op) *De appels bin stikkerig* (Dho) 4. z. *stiklustig*

stikkeschoppe (Ste) de; -n; ...schoppien ['stikskopə] 1. hooigraaf (in een punt uitlopend, speciaal om kuilgras te steken)

stikketal (Bdie, Bu, Db, Dhau, Ma, Np, Sz, Wol) Ook *steeketal* (Dho, El, Nw, Pe-Db) de; -s; -tien ['stik:etl/'stik:...] 1.

hetz. als *instikker* (bet. 2), z. aldaar **stikkien** (l) et; stikkies ['stikin] 1. stikkie 2. z. *stekkien*

stikleder (Bu, Obk, Sz) de; -s; -tien ['stikledr] 1. zijplank op een boerenwagen die op de gewone kwam, nl. zodat men hoger kon laden

stiklustig (bs: Obk, Op, Ow) Ook *steeklustig* (bs: Dfo), *stikkerig* (bs: Obk) bn.; -er, -st ['stik'ləstəx/'stik:rəx] 1. (van bijen) geneigd tot steken *Et iene volk stikt meer as et aandere, zoe'n volk is stiklustig* (bs: Obk, Op, Ow), *As de bi'jen stikkerig binnen, komt d'r mal weer* (bs: Obk)

stikmes (Nbk, Obk) et; -sen; -sin ['st...] 1. spade om turf (baggelturf) mee te steken (Obk) 2. mes om mee te steken (Nbk) *Wat veur groot stikmes heb ie daore!* (Nbk)

stikmogge (Ma, Obk) Ook *steekmugge* (Pe-Db), *stikmugge* (Bdie, Sz), *steekmogge* (Op) ['st.../...] 1. steekmug

stikmugge z. *stikmogge*

stikmusse (Ma, Obk, Sz) Ook *steekmusse* (Bu, Db, Pe-Db) de; -n ['st.../...] 1. bep. oorijzermuts

stikpunt (Sun-Ot) et; -en; -ien ['stikpant] 1. herkenbaar item, trefwoord *Aj' dan mar wat stikpunten hebben!* (Sun-Ot)

stikringsleutel (Dmi) de; -s; -tien ['stik...] 1. bep. steeksleutel (om moeren mee aan te draaien), met aan het ene uiteinde een bek en aan het andere uiteinde een uitgespaarde opening die om de moer moet passen

stikschoppe (Bu, Nw, Spa, j) Ook *stekschoppe* (Bu) de; -n; ...schoppien ['stikskopə/'stek...] 1. schop met rechte steel en plat, in een scherpe punt uitlopend blad (Bu, j) *Deur de boeren wodde vaeke een stikschoppe bruukt veur et hujstikken of et meststikken in de potstal* (Bu) 2. bep. smalle, rechte, hoge spade, hetz. als *stekkien* (bet. 4) en *idiaalbore*, z. aldaar (Bu, Spa) *Een stikschoppe kuj' bruken te gleuvegraven* (Spa), *De stekschoppe wodde bruukt mit stobberooien en laandanmaeken* (Bu)

stiksel ['stiks] - stiksel, borduursel, in een rok bijv. *Stiksel is een versiering, d'r moet mit een grote steek stikt wodden* (Dfo), *stiksels op een kledingstok* (Ow), *De jurk is mit stiksels en tressen versierd* (Db)

stiksleutel (Bu, Dmi, Ld) Ook *steeksleutel*

(Dmi, Nbk) de; -s; -tien ['stik...] 1. steek-sleutel: bep. sleuten om moeren mee aan te draaien *Hej' de stiksleutel ok zien?* (Bu), *een dubbele stiksleutel* nl. met aan beide uiteinden een bek (Dmi), *een enkele stiksleutel* d.i. met alleen maar een bek aan één van de uiteinden (Dmi)
stikspieker (Obk Sz Wol), **steekspieker** (Np, Nw, Obk, Pe-Db), **stekspieker** (Db) ['stikspikr/'sti:k.../'stek...] - steekspijker *Een stikspieker bruuk ie tiedelik om te zien of et goed in mekeer komt* (Nw)
stiksteek (Nbk, Ste) de; ...steken; ...stekien ['stiksti:k] 1. rechte naasteek *een stikstekien mit ni'jen* (Ste), *Et achterstekien is een klein stikstekien* (Ste)
stikstof ['stikstof] - stikstof *Wij gooiden d'r een kniephaantienvol stikstof over* (Ld), *De rogge zat te vule stikstof op, doe ging alles legeren* (Pe-Db)
stikstofgehalte (l) ['st...] - stikstofgehalte **stikstofstri'jen** (Dhau) Ook **stikstofstruien** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; strij'de stikstof, het stikstofstrijd ['st.../...] 1. strooien van stikstof (als kunstmest) *Mit slakkemaelstri'jen moej' nauw lopen, mit stikstofstri'jen dan kuj' wieder lopen* (Dhau)
stikstofverbiening (l) ['st...] - stikstofverbinding
stikstofzak (vo) ['st...] - kunstmestzak: voor stikstof *Et laand fleurde d'r drekt van op, veural doe de stikstofzak ok weer eupen kwam* (vo)
stikstok (Ow) et; -ken ['stikstok] 1. vetrijck deel van de hals van het varken, nl. waar men het steekt om het te doden voor de slacht
stiktette (Dfo) de; -n; ...tettien ['stiktetə] 1. vooruitstekende borst
stikturf (Bdie, Dfo, Dhau, Obk, Spa) Ook **steekturf** (Db, Dho, Ld, Obk, Op, Pe-Db) ['st.../...] - steekturf
stikvliege (Db) ['st...] - steekmug
stikvol (Bu, Np, Obk) [aks. wisselt] - stikvol *De karke is stikvol* (Np)
stikziende (Bdie) bn. [stiksi:ndə; aks. wisselt] 1. verziend *een stikziende man*, *Die man is stikziende* (Bdie)
stikzak z. **stikbuse**
stil z. **stille** II
stille I de; -n; -gien ['stlə] 1. stil of stiekem iemand, dier *As de biggemotte dan zoe'n stille was, deugde et niet; mit iene*

snauw beten ze dan soms zomar de biggies dood (Ow) 2. w.c. (s) 3. onbezoldigde jachtopziener of stille politieagent
stille II Ook **stil** (in bep. uitroepen in bet. 2) bn.; de slot-e vervalt bij gebruik voor een onzijdig zn. én (tegelijk) na een onbep. lidw.; -r, stilst ['stlə] 1. niet of nauwelijks bewegend *Et kiend zit me vusen te stille op 'e stoel, zol him wat mekeren?* (Nbk), *Kuj' niet éven een mement stille bij de taofel zitten?* (Nbk), *Kiend, blief dan toch es even stille staon, dan kan 'k je haor even bosselen* (Nbk), *Hi'j lag zo stille as een moes* (b) 2. met geen of weinig geluid *Wees es even stille, dan kan ik ok wat zeggen* (Nbk), *Is d'r wat? Jim bin zo stille!* *Of hej'm ruzie had!* (Nbk), *Stil toch kien-der! Heit studeert!* wees toch stil (b), *Mar stille es!* hou je eens stil (ba), *Now, stille mar zeg maar niets meer* (b), *Wat bij' stille* wat praat je weinig (Obk), *Hi'j is stille* nogal introvert (verspr.), *even stille wezen* in het bijzonder: bidden, vgl. *even stille wezen veur et eten* (Bdie, Nbk), *We moe'n nog even stille wezen* d.i. veelal: na het eten, voordat men van tafel gaat (Nbk), *d'r stille van wodden* onder de indruk raken en daardoor stil zijn: *Ja, daor wof' even stille van* (Nbk), *H. wodde d'r stille van doe ze votgong* (j), *Dat is om stille van te wodden!* wekt zoveel indruk dat men er stil van zou worden (Nbk), *d'r (even) stille van wezen* onder de indruk zijn (en daarbij stil zijn) (Nbk), *stille lezen* stil lezen, zacht, voor zichzelf (spor.), *Hi'j zat wat stille veur him uut te praoten* zat zachtjes in zichzelf te praten (Nbk), *Laot him mar stille gewodden* laat hem maar z'n gang gaan, zonder kommentaar (Nbk), *een stille moter* met weinig lawaai (spor.), *een stille tocht* (spor.), *een stille omgaank* id. (b), *Die koe die is stille bols* tochtig maar zonder lawaai, roerig te zijn (Np), i.t.t. *gek bols* (Np, Ld), *Et was d'r toch zo stille, ie konnen d'r een spelde valen heuren* (Nbk), *Hi'j zat stille (mit) te luusteren* (Nbk), *(een) stille hoop hebben* hopen zonder dat uit te spreken (Nbk), *Ik zol daor niet graeg wonen willen daor bij jim achter in de bos, et is daor zo stille!* doods, zonder leven (Nbk), *...et is mi'j daor te stille!* id. (Nbk), *op een stil plakkien in de bos* (Nbk), *Hi'j is zo stille*

stillebienhouder - stillestaon

as een moes (b, Ma) 3. rustig, niet druk, met weinig bedrijvigheid *De drachtied [van de bijen] is veurbi'j, de stille tied komt an* (bs: Obk), *Zo stille as 't krek was, zoe'n drokte is 't now* (v), *Ze leefden stille* zonder nog aan het werk te zijn, zonder veel activiteiten te hebben (Np), *een stille straote, ...weg*, (van iemand die pas begraven is:) *Now rust hi'j daor still' en vredig* (b), *De beide maegies weren een stil vaortien opreden* kleine vaart waar weinig werd geschaatst (j), *de stille Lende* het niet bevangen deel van de *Lende* (d.i. oostelijk van de *Kontermaansbrogge*) (Dmi) 4. heimelijk in z'n hoedanigheid, geheim, in bep. verb.: *een stille anbidder* (l), *de stille dreiging van een haand* (ba), *een stille pelisie* een stille agent (b, Op), *een stille oppasser* onbezoldigde jacht-opziener (Dfo, El, Np, Obk) * (van iemand die ogenschijnlijk bedaard is en geen streken zal uithalen:) *Stille en bestendig, mar de knepen inwendig* (Dho)

stillebienhouder (Bdie) de; -s; -tien [...'b...] 1. opstapstuk aan het achterwiel van een herenfiets

stillegies bw. ['stulæxis] 1. stiekempjes, stilletjes *Hi'j gong stillegies vot* (Obk), *Hi'j haelde stillegies et vleis uut de korf* (j) 2. zonder er iets aan te doen (b) *As et now zommer west was dan hadden wi'j him* [nl. de beerput] *stillegies vol zitten laoten en dan weren wi'j de bos wel in gaon* (b)

stilleholen st. ww.; overg.; onoverg.; het stilleholen ['st...] 1. (overg.) niet bewegen *Hool je voeten toch es stille* (Nbk) 2. (wederk.) opzettelijk geen geluid maken *Hool je stille!* zwijg, soms gevolgd door *...mieg bi'j je mem de kachel uut?* (Np), *Kuj'm jim even stilleholen?* (Nbk), *As grote meensken praoten, moe'n kleinjongen heur stilleholen* (b), *Hool je toch stille man!* hou je mond (Nbk), *Ie moe'n je d'r stille over holen* je mag er niet over praten (Nbk), ook, met het aksent op *ie*: jij bent geen haar beter, jij hebt zelf geen recht van spreken (omdat je net zo bent, ervan wist en er iets aan had kunnen doen) (Nbk), *Ie moe'n je wat stilleholen!* hou je stil, d.i. je moet niet steeds praten (Nbk), ook: hou je erbuiten, je hebt geen recht van spreken, gezegd bijv. omdat de aangesprokene zelf ook fout was (Nbk), zo

ook *Ie moe'n je gauw (wat) stilleholen, ie vienen d'r zels ok niks an* (Nbk), *Ze hoolt heur d'r stille over* praat er niet over, geeft er geen rechtbaarheid aan (Db) 3. (overg.) niet bekend maken, verzwijgen *Et was beter dat hi'j et niet wus, ik heb et mar stilleholen* (Dfo), *Ze zollen et stilleholen, mar et is al ruchtber* (Np), *Je moe'n et nog mar even stilleholen wat ik je now vertelle, want ik wil et niet drekt over et pad hebben* (Op) 4. (overg.) kalm houden, gezegd bijv. inzake een kind (Nbk) *Ie moe'n him wat stilleholen, ie zollen je ja de ogen uut de kop schaemen veur dat geraos* (Nbk) 5. (onoverg.) blijven stilstaan, stoppen (Obk) *Een jonge kerel mit een jonge vrouw hul stille bi'j de harbarge* (Obk)

stilleleggen (spor.) ['st...] - stilleggen **stilleliggen** ['stulæ...] - stilliggen: zonder beweging of werking liggen *Man, gao toch es rustig liggen, of kuj' niet stilleliggen!* (Nbk), *De paenze ligt him stille* (Ow); niet in aktie zijn, niet funktionieren *Oonze schippen kun mit grote muite veren en de viskeri'je leit zo goed as stille* (p), *Et hiele epenbaor vervoer lag haost stille* (v) **stillen** (spor.) ['stuln] - stillen, in *je honger stillen* (spor.)

stillestaand (Ste) de ['stulæ...] 1. ruststand, stand zonder beweging, in * *Een vrouwehaand en een peerdetaand hebben (nooit) gien stillestaand* (Ste)

stillestaon I st. ww.; onoverg.; het stillestaon ['st...] 1. staan zonder te bewegen *Gien mement kan hi'j stillestaon* (Nbk), *De mond staot him gien ogenblik stille* (Nbk), zo ook *Die raffelt wat of, et bekkien staot gien ogenblik stille* (Dhau) 2. niet voortgaan, niet verdergaan *Inienend bleef hi'j stillestaon* (Np, Nbk), *De tied staot niet stille* gaat door, ook gezegd als aansporing, *De klokke blijft iederkeer stillestaon* (Nbk, Ld), *De roeden van de tjasker staon stille* (Np), *argens bi'j stillestaon* bij een zaak stilstaan (Nbk), *Daor he'k niet bi'j stillestaon* daar heb ik niet over nagedacht, dat heb ik me niet gerealiseerd (b, Nbk), *Aj' d'r goed bi'j stillestaon (...)* als je er goed over nadenkt, als je je het goed realiseert (dan is het toch erg, zou je het anders willen enz.) (Nbk), *As kiend staof' daor niet zo bi'j stille* denk

je daar niet zo snel over na (ba)

stilleven ['st...] - stilleven (bekend soort schilderij)

stillewezen (b) onbep. w., ook zelfst. ['st...] 1. stil zijn: om te bidden *As J. niet beter wus, zol hij haost zeggen dat B. an 't stillewezen was* (b)

stillezetten zw. ww.; overg.; zette stille, het stillezet ['st...] 1. doen stilstaan *Tot iene begreuve was, wodde de klokke ok wel stillezet* (Nbk), *Op et kaampien bij de bult riet zette de boer de waegen stille* (j)

stillezitten ['st...] - stilzitten: zitten zonder beweging *Blief toch stillezitten en verruur je toch niet iederkeer* (Db), *Zc zitten niet een mement stille* (Bu), *Kiend, zit toch es een mement stille!* (Nbk), *Toe je, zit es stille, ie zitten mar te scheukelen* (Sz), (van een man met veel kinderen:) *Die het niet aaltied stillezeten* (Pe-Dbl); in *niet stillezitten* bedrijvig zijn, iets ondernemen *Now, ie hebben wel wat verzet! Ie hebben zo te zien niet stillezeten!* (Nbk); bij het kaarten: stilzitten, even niet meespelen (Ste) * *Die niet stillezit, die wat beridt gezegd wanneer men iets uithaalt dat men beter niet had kunnen doen (omdat het nadeel op zal leveren)* (Bu)

stillezitter (Ste) de; -s; -tien ['s...] 1. degene die 'stilzit' bij het kaarten, z. ook onder *stillezitten*

stilstaonde (Nbk, Nw, Ow, Wol) bn. ['stil...] 1. niet bewegend, niet verplaatsend *Stilstaond wark is zwaorder as lopend wark* (Nbk), *Een flodderwiend is een zachiese en stilstaonde wiend, een rustige, lekkere wiend, daor aj' niet koold en waarm bij wodden* (Nw), *Zien hoe veer aj' springen kunnen, stilstaonde* niet met een aanloop (Wol) 2. niet meetellend (Ow), in een *stilstaond nummer* (bij loting): *Tusken an- en uutlotten haj' een stilstaond nummer, die konnen nog weer opreupen wodden* (Ow)

stille ['stultə] - stilte: toestand met weinig of geen geluid *In de stilte van dit bedehuus (...)* (b), *Dat was een reer geluud deur de stilte van de straote (...)* (ba), *En in een doodse stille dreug hij' et Wilhelmus veur, alle 15 coupletten* in absolute stilte (vo); toestand zonder levendigheid, met weinig bedrijvigheid *'t Moet wel een ienzem bestaon west hebben, allienig op 't schippien*

in de stilte op et waeter (j), *de stilte veur de storm* rust die in z'n tegendeel zal gaan verkeren (Dfo, Nbk); heimelijkheid, toestand zonder rechtbaarheid, in *in stilte: Ze bin in stilte trouwd* (Nbk), *Ze is in stilte kremeerd* (Nbk)

stilzwiegend (Nbk) bn. [stul'swi:gɔt] 1. zonder dat het wordt uitgedrukt *Dat hewwe stilzwiegend mar anneumen* (Nbk) 2. zwijgend (Nbk), in * *Een kreunende koe krigt wel es wat, wat een stilzwiegende veur-bij'gaot* men kan zich maar beter roeren; als men niets zegt, niets laat merken komt men sowieso niet aan z'n trekken (Nbk)

stimulaans (l) [stimy'lā:s] - stimulan *een stimulaans geven* (l), *...kriegen* (l)

stimuleren [stimy'lɔ:ɔŋ, stimə...] - stimuleren *Dat stimuleert (him) niet prikelt hem niet bep. om harder te werken enz. (spor.), stimulerende middels* (l)

stimuleringsbeleid (l) [stimy'l..., stimə...] - stimuleringsbeleid

stinge (Obk) de; -n ['stɪŋ(g)ə] 1. verticale balk tegen de zijkant van een muur *De stinge staot tegen de mure an; die zit mit ankers an de mure vaaste. De stutbalke rust in de stingen, met penne-en-gat* (Obk)

stingel z. *stengel*

stinkblad (Bu, Dhau, Op) et ['stɪŋɡblat] 1. (verz.) klein hoefblad *D't gruuit ok stinkblad in de bos* (Bu), *Et zat in de onlanen, dat stinkblad* (Obk)

stinkbloeme (bet. 1: Dhau, Nbk, Obk, Ste, bet. 2: Bu) de; -n; ...bloempjen (bet. 2) ['stɪŋ(g)blūmə] 1. benaming voor bep. soorten kamille en boerenwormkruid 2. bloem van de vogelkers (Bu)

stinkbuul (Bu) de; ...bullen; ...bulegien ['stɪŋ(g)byl] 1. iemand die erg stinkt

stinkdier (spor.) ['stɪŋ(g)...] - bep. zoogdier: stinkdier

stinkei (Bdie) et; -er; -gien ['stɪŋkej] 1. ei dat stinkt (onbevruucht of evt. wel bevruucht maar afgestorven)

stinken st. ww.; onoverg.; het stonken ['stɪŋkɪ] 1. stinken, vies ruiken (onpers.) *Et stinkt hier van de rook* (Bdie), (onpers.) *Wat stonk et daor!* (b), (onpers.) *Et stonk daor stronterig* (Np), *...pisserig* (Np), *Die pisse stinkt sterk* (Diz), *Hij' stinkt naor rook* je kunt aan hem ruiken dat hij gerookt heeft, in de rook heeft gezeten (Nbk), *stinkende gouwe* bep. plant: stin-

stinkend - stippeld

kende gouwe (Bdie, Ma, Op), (gezegd tegen iemand die een wind laat:) *Ie stinken al veurdaj' dood binnen!* (Bu), *Ze stonken een ure onder/in de wiend ze stonken in zeer hoge mate* (Nbk, Ow), *Hij stinkt van gelok mag zich erg gelukkig prijzen* (Dho), *stinken as een mudde* (Db, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np, Nt, Ste, d, b), *...as een kring* (Db, Np, Spa), *...as een varken* (Ma) 2. in *d'r in stinken* erin trappen, zich laten beetnemen

stinkend bn., bw. ['stɪŋkɪt] 1. (bn.) als tegen. deelw. van *stinken*: *een vieze lucht verspreidend* 2. (bw.) in *stinkend riek* schatrijk (Bu, Dhau, Nbk, Np, Nw): *Hij is stinkend riek* (Dhau), *...stinkende riek* (Diz)

stinker de; -s; -tien ['stɪŋkɪ] 1. iemand die stinkt 2. iemands achterste, in * *Janneman het 't gat verbrand, midden in de winter/Doe ging hij naor de dokter toe/Mit zien blote stinker* (Dfo)

stinkerd de; -s; stinkertien ['stɪŋkɪt] 1. iemand die stinkt *Dat is een grote stinkerd* (Np) 2. iemand die de uitgedrukte eigenschap in hoge mate bezit: *een dikke stinkerd* gemenerik, deugniet (Nbk), *een rieke stinkerd* (Db, Dho, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, Nbk), *een gierige stinkerd* (Db, Mun) 3. in *in zien stinkerd zitten* in angst zitten door moeilijkheden (b, b: ln), zo ook *Ik zat aorig in de stinkerd* (Bu, Np)

stinkeri'je [stɪŋkɪ'ʃə, ook ...eʃə, z. -i'je] -stinkeri'j: het stinken, de stank *Knienen is zoe'n stinkeri'je* levert zoveel stank op (d)

stinkgat (Nbk) et; -ten; -tien ['stɪŋkɪt] 1. gat waar stank uit komt *Wat is die oold sloot toch een stinkgat* (Nbk) * *Hoe hiet ie?/Klein Grietien/Waor woon ie?/In de klonie/Waor ligt dat?/In 't stinkgat* (Nbk) **stinkgeute** (Dho, Diz, Obk) de; -n; ...stinkgeutien ['stɪŋkɪtə] 1. open goot naar een sloot: voor de afvoer van het vuile water, naast en vanaf de stenen of planken vloer waarop men potten, pannen, melkbussen etc. schoonmaakte

stinkgoed (Ld) et ['stɪŋkɪt] 1. stinkend spul *Allemaol stinkgoed!* (Ld)

stinkhooft (Bu, Nbk, Np, fp: Obk, n: Np) et ['stɪŋkɪ...] 1. vogelkers (prunus padus) (Bu, Nbk, fp: Obk, n: Np) 2. sporkehout (Nbk) 3. bitterzoet (Np) 4. wilde sering (Bu)

stinkhooftpolle (n: Np) de; -n; -gien ['stɪŋkɪ...] 1. hetz. als *stinkhooft*, z. aldaar, bet. 1

stinkhoorn z. *staankhoorn*

stinkpote (Bu, Ow, Spa) de ['stɪ...] 1. bep. inwendige ziekte, ontsteking aan een koeiepoet (hetz. als *rothoeve*) *As de koe-nen stinkpoten hebben, hebben ze rotteri'je tussen de klauwen en dan rot de hoorn en dat stinkt* (Bu)

stinkroos z. *stinkroze*

stinkroze (Dho, Ste, Wol, fp, h, n: Np) Ook **stinkroos** (fp) ['stɪ.../...] - bep. plant: klaproos

stinksegare (El) de; -n; ...segaartien ['stɪ...] 1. sigaar die stinkt bij het roken

stinkslot (Nbk) ['stɪ...] - stinkslot

stinkstok (Nbk, d) de; -ken; -kien ['stɪŋk stɔk] 1. negatieve benaming voor sigaar en sigaret

stinkzwam z. *stinkzwamme*

stinkzwamme (Dfo) Ook **stinkzwam** (Nbk) de; -n; -gien ['stɪŋkɪzɪwamə/'stɪŋkɪ...] 1. bep. soort paddestoel: stinkzwam 2. iemand die erg stinkt

stins z. *stienze*

stip I de; -pen; -pien [stɪp] 1. punt, stip *As de regel uut is, moet d'r een stip achter* (Sz), *stippen zetten* (Nbk), *mit stip* met een flinke kans een hoge plaats te bereiken in de top-tien, ook algemener: met een flinke kans als zeer goed te worden ervaren, zeer populair te worden (spor.) 2. stipvormig vuiltje *D'r zitten alleger stippen op et wasgoed/op et raem vliegestront* (Nbk) 3. jus, vet (Bdie, El, Ste, b: ln) *We zeggen now sju, vroeger was et vet of stip* (El), *We moen wat stip bi'j de eerpels* (Ste) 4. (g. mv.) regen *D'r vaalt nogal wat stip regen* (p, b: lm, ln) * *Hup stip/Mosterd-stip/Ik zal jow es pakken* (Bu)

stip II (Bu) tw. [stɪp] 1. gezegd ter uitdrukking van een stap die men maakt *An et achterwiel haj' vroeger een tree: stip, stap, stip en dan d'r over!* (Bu)

stippel de; -s; -tien ['stɪpɪ] 1. stipje, puntje, spikkel *een rok mit stippels* (Wol) **stippeld** (Bu, Nbk, Obk) Ook **gestippeld** bn. ['stɪpɪt/gə...] 1. van stippen, spikkels voorzien *een stippelde bloeze* (Obk), *Die jurk is hielemaol stippeld* (Bu) 2. uit stippen bestaand, nl. van een lijn of vlak *een stippelde lijn* (Nbk)

stippelen ['stip|n] - stippelen (lett.)
stippelig (Bu) bn.; -er, -st ['stip|æx] **1.** met stippels, spikkels *Die stof is stippelig* (Bu)
stippellijn ['st...] - stippellijn
stippeltiesjurk (Dhau) de; -en; -ien ['stip|tis...] **1.** jurk waarvan de stof van spikkels is voorzien
stippelwark (Dfo) ['st...] - stippelwerk
stippen ['stupm] - stippen, indopen, met name van voedsel in vloeibaar eten: *een stokkien brood in de koffie stippen* (Bu), *De iene mag graeg stippen en de aander liever proezen* d.i. bij het gebruiken van de warme maaltijd (Obk), *Stip d'r mar in* d.i. in geval van *zoerstip* (Bu), *Vroeger hadden ze een doekien, daor deden ze wat suker in, stipten et even in de branewien en dan sleup de poppe zo mar* (Sz)
stipt [stipt] - stipt: nauwgezet, sekuur *Hi'j is stipt op tied* (Bu, Nt, Ste), *N. is daor aorig stipt in* (Ste)
stipthied (l) Voor -heid z. -hied ['st...] - stiptheid
stipthiedsaktie (l) ['st...] - stiptheidsaktie
stobbe de; -n; -gien ['stobə] **1.** wortelstronk, boomstronk *We moe'n die stobben d'r now ok een keer uut rooien* (Nbk), *iene te stobbe verwennen* iemand in zeer sterke mate bederven, verwennen (Nw), *iene tot in de stobbe verwennen* id. (Np, Wol), zo ook *Die jonge is tot in de stobbe bedurven* (Nt), *...tot an de stobbe toe verwend* (Op, Ste), *...an de stobbe toe...* (Nt, Obk, Op), *...te stobbe bedurven* (Nw), *Hi'j kamt ze uut tot in/op de stobbe* vraagt haar op allerlei manieren uit, om het hoe dan ook te weten te komen (Ste), *Dat is me te stobbe verbraand* geheel en al (Nw), zo ook *Et is tot an de stobbe toe verbraand* (Nbk, Nw), *een verstaand as een ieken stobbe* een slecht verstand (d) **2.** (verkl.) armetierig beest (Ow) *Et is een klein stobbegien* (Ow)
stobbebiele (Ste) de; -n ['st...] **1.** zware bijl met lange steel, geschikt voor het rooien van boomstronken
stobbebulte (Ste) de; -n; ...bultien ['st...] **1.** hoop gerooide stronken
stobbehoolt ['st...] - stobbehout * *An stobbehoolt kuj' joe drie keer waarmen* nl. bij het rooien, het hakken en het stoken (Bdie)

stobbekappen onbep. w. ['st...] **1.** kappend rooien van stronken *Stobbekappen konnen ze heur, as et goed winterde, twee keer bij waarmen; mit et kappen en dan bij de kachel* (Ow)
stobbemennen (Ow) onbep. w. en het stobbemend ['st...] **1.** met paard en wagen vervoeren van boomstronken *Mit et laand-anmaeken uut heideveld gong alles wat veuruut en konnen ze meer koenen holen; et stobbemennen naor de wagons die op de wissel stonnen was anneunen wark* (Ow)
Stobbepoele (El, Ma, Nbk) de ['stobpu:lə] **1.** benaming voor een bekende poel onder de buurtschap *Tronde* nabij *Else*
stobberig (Bdie, Nbk, Obk, Ol-Nl) Ook **strobberig** (Obk) bn.; -er; -st ['stobɾax/'stro...] **1.** stronkachtig, met veel boomstronken, meestal gezegd van laag hout dat niet veel groei vertoont *stobberig hooft* (Nbk, Obk)
stobberooien (El, Nbk, Np, Ow, Ste) zw. ww.; stobberooide, het stobberooid ['st...] **1.** rooien van wortelstronken *We hebben de hiele dag stobberooid* (Nbk)
stobberooier (Ow) de; -s; -tien ['st...] **1.** iemand die boomstronken rooit **2.** rechte spade, boor, speciaal voor het uitgraven van boomstronken
stobbeschieter (Ma, Nbk) de; -s; -tien ['stobə...] **1.** schimpende benaming voor een inwoner van *Ni'jberkoop*, vandaar *Ni'jberkoper stobbeschieters* (Ma, Nbk)
stoddelig z. *stoetelig*
stoedelen z. *stoetelig*
stoedelig z. *stoetelig*
stoef bn., bw.; stoever, stoefst ['stuf] **1.** stevig in- of doorzettend, stug doorgaand *Die zuwwe es even stoef anpakken* (Spa), *De regen komt niet stoef an, et spattert nog wat* (Sz), (van bijv. een gemaakte fout:) *Dat komt stoef an* dat komt behoorlijk hard aan, is vervelend (Sz), *Hi'j zee et wel wat stoef en niet zo mooi, mar et was niet helemaole onrecht wat hi'j zee* niet geheel verkeerd (Op), *Een stoeve roker moet zo now en dan de piepe es uutraegen* (Obk), *Je moeten stoef deurgaon* stug, zonder ophouden (Wol) **2.** in *een stoef kertier* iets meer dan een kwartier, z. ook onder *stief*, bet. 9 (Ol-Nl)
stoefbujje (Np, Pe-Dbt en vcrspr. oost.) de; -n; ...bujgien ['stu:vbaʝə] **1.** bui met

stuifregen *We hebben een stoefbujgien had* (Np)

stoefbulte (Op, Pe-Dbl en verspr. oost.) Ook *stuufbulte* (Spa) de; -n; ...bultien ['stu:vb.../'sty(:)v...] 1. opgestoven hoop zand of zanderige plek, hoop waar het zand gemakkelijk stuift

stoefmael ['st...] - stuifmeel (van planten) *stoefmael in de bloemen* (Bu)

stoefmaelcel (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -len; -legien ['st...] 1. cel waarin de bijen stuifmeel opslaan

stoefmaelgoddel z. *stoefmaelkraans*

stoefmaelkraans (bs: Op) Ook *stoefmaelraand* (bs: Ow), *stoefmaelgoddel* (bs: Dfo) de; ...kraanzen ['st.../...] 1. het geheel van cellen waarin de bijen stuifmeel opslaan

stoefmaelraand z. *stoefmaelkraans*

stoefpoddestoel (Ld) ['stu:f...] - aardappelbovist, z. ook *stoefzwamme*

stoefregen (Nbk, Obk, Ow) de ['stu:f...] 1. stofregen

stoefsnij (Nbk, Ol-Nl) ['stu:f...] - stuif-sneeuw

stoefzaand ['stu:f..., ook wel stuf... (spor.)] - stuifzand, droog, licht zand dat gemakkelijk stuift

stoefzwamme (Bdie, Ow) ['stu:fswamə] - aardappelbovist, z. ook *stoefpoddestoel*

stoepoes (spor.) ['st...] - stoeipoes

stoeke (Bdie, Ol-Nl en verspr. oost.) Ook *stoepe* (bet. 1: Ol-Nl, Spa) de; -n; stoe-kien ['stukə/'stupə] 1. eenheid van twintigtal bijeengeplaatste garven, bossen koren e.d. (tien tegenover elkaar geplaatste tweetallen naast elkaar bij rogge, zes of tien bij haver (Np, Obk, Ol-Nl, Op)); ook wel op andere wijze en/of in een ander aantal geplaatst, ook: in een rond geheel geplaatste garven (Nbk) *D'r moe'n twintig garven of bossen an de stoeke* (Np), *Wij zetten gemiddeld vuuftien garven an de stoeke, omstebeurten 14 en 16* (Np), *Ze deden de haever in stoekies van zes bossen en deden d'r dan een kopbaand omme* (Np), *We hebben de rogge in stoeken zet* (Op, Diz), *We zetten de stoeken op* (Op), *an stoeken zetten* (Np), *garven an de stoeke zetten* (Np), *...in de stoeke...* (Np), *De rogge staot an de stoeke* (v), *Et koren staot in stoepen* (Ol-Nl), *Ie moe'n de rogge nooit te gauw inhaelen, veertien daegen naoriepen in de stoeke is beter* (Obk),

Bossen bladriet zetten we in stoepen (Spa) 2. hoop hol gestapelde turf (veelal rond; z. ook *kaarn*, bet. 2) (Bu, Ld, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste, bo: Nw) *Turf komt in de stoeke* (Bu), *turf oploegen tot stoeken om et te dreugen* (Ste), *In 't plak dat de turf uut de slag staorigan in de ring opbouwd wodde op dat strokien zetveld, wodde de turf eerst ok wel in stoeken te dreugen zet; om en om stoekies van zes tot tien turven al naor gelang 't zo druge en stevig was dat die et holen kon; die turf wodde dan laeter as ze haost dreuge was in ien keer in de ring zet; dit deden ze vaeke al naor gelang dat et in de hujjinge uutkwam en et weer dan was* (Ow), *Aj' een mooi slicht veld hadden en de turf was mooi uutsteuken dan haj' de stoeken ok wel es hoge, want hoe hoger aj' ze zetten konnen, hoe gauwer ze dreuge was* (bo: Nw), *As de turf bij de haast niet goed dreuge was, wodde ze in de stoeke zet, daor kon de wiend deur blaazen; ie hadden lange en ronde stoeken* (Ol-Nl, Np), *Turf kwam eerst op et rim; dan loegden ze ze op, dan kwammen ze in stoeken* (Ste), *de turf in stoeken zetten* (Ld), *De turven kwammen op de stoeke* (Bu), *De turf wodde eerst in stoekies zet en dan kwammen ze laeter in de ring* (Nw), *Stoeken bin vierkaant; die wo'n op- bouwd om te dreugen, dan kan de wiend d'r deur blaazen; de bovensten wo'n d'r of haeld, die bin et eerst dreuge, van wie stoeken wodt dan laeter weer iene maekt* (Bu), *et stikken van turf, de stoeke zoe'n twintig laogen; de turf wodde op 'e stoeke of kaarn legd om te dreugen* (Bu), *De turf komt van de stoeke in de ring; eerst in de slag, dan in de stoeke* (Dhau), *Zoden op et rim (stikken), dan kwammen ze op 'e stoeke (vief laogen), dan kwammen ze in de zodering; die zoden wodden opstookt in et fornuis* (Bu) 3. (veelal mv. van verkl.) losse klaverruiter met daarop te drogen hooi of bonen, ook gezegd van losse hoopjes hooi of bonen die op hout lagen te drogen (wsch. op drie plat liggende klaverruiters en één rechtopstaande in het midden) (Ste) *De bonen staon dan in stoekies* (Ste)

stoeken Ook *stuken* (bet. 1: Nt), *stokken* (bet. 1: Mun, Nbk, Sz, j), *stoepen* (bet. 3: Db) zw. ww.; onoverg.; stoekte, het stoekt

['stukŋ/'stykn/stokŋ/'stupm] 1. blijven steken, niet verder kunnen, stokken, haperen, hokken *De paol wil niet in de grond, hi'j stoekt* (Nbk, Obk), *Ik kan die paol niet veerder in die buis kriegen, et stoekt argens* (Nbk), *Aj' argens haoken blieven, dan blief ie stoeken* (Ste), *De aosem stoekte E. in de keel* (v, j), *Et gesprek stoekte* (Bu), *Et praoten...* (Np), *En wat de aoren in 't lichem betreft, daor heur ie vri'j wat over mit 't stoeken van 't bloed, tromboze en zo* (Nw), *Et apperaot wol niet best, et stoekte even* (Nw), *Hi'j bleef stoeken, et wol niet goed mit zien studie* (Ste, Nbk), (onpers.) *Et stoekt mit dat wark gaat niet goed verder* (b: ln); in het bijzonder: hakkelen, stotteren, af en toe in z'n woorden blijven steken (Bdie, Bu, Mun, Nbk, Np, Nt, Nw, Sz, v, vo) *Hi'j stoekte d'r in bleef hakkelen, kwam niet verder met z'n verhaal* (Nbk), *Hi'j stoekt een betien stottert enigszins* (Nw), *Hi'j blif stoeken in zien woorden* (Bdie), *De domenee stoekte in zien verhael* (v), *M. zee wat stoekend: 'Het de boer ok bedocht dat as de tied niet beter wodt, dat wi'j dan die schuld nooit weerommebetaelen kunnen?* (vo) 2. trekken met één been (Obk) 3. garven, bossen in stoeken, hokken plaatsen (Np, Op) *We bin an 't stoeken* (Np), *et stoeken van rogge-of haeverbossen* (Op) 4. turf hol, in kleine hoopjes stapelen (Nbk, Obk, b: lm), z. ook *stoeke*, bet. 2 *Ze bin mit de turf an 't stoeken, om ze wat in te dreugen* (Obk), *Hi'j was de turf an 't stoeken* (b: lm, Nbk) **stoekestreek** (Np) de; ...strekten; ...strekken ['stukə...] 1. hetzelfde als *gaastestreek*, z. aldaar

stoekezetter (Op) de; -s; -tien ['stukəsɛtʃ] 1. degene die de garven tot een hok plaatst **stoel** de; -en; -tien [stu:l, ook stu:əl (spor. west.), stul (spor.)] 1. stoel, verplaatsbare zetel, meestal met rugleuning (uitnodigend:) *Pak een stoel en gao zitten!* (Nbk), *Krieg een stoel...* id. (Nbk), *Za'k even een stoel veur je kriegen?* d.i.: zodat je erbij kunt komen zitten (Nbk), *Moe'k even...* (id.), *een lue stoel* (Nbk), *een makkelijke stoel* (spor.), *de grote stoel* armstoel met brede en hoge rug, i.h.b. voor de man in het gezin (Nbk), *de elektrische stoel* (l), *de hiele dag op 'e stoel zitten* niets uitvoeren (Nbk), *et henne-en-weer*

schoeven van de stoelen (v), *We moe'n de stoelen opknappen* (Ste), *Op disse Deventer stoel moet neudig een ni'je matte* (Op), *stoelen matten* (j), *Hang de kleren mar even over de stoel* (Nbk), *Over de stoel hongen de kleren* (v), (gezegd met name bij een verhuizing:) *Bi'jm weer wat te stoel en te baank?* hebben jullie je spullen al weer wat op hun plek (Nbk), zo ook (...) *as ze te stoel en te baank binnen, dan zien we wel es weer* (vo), *De stoel braant 'm an de kont* hij is erg druk, wil voortdurend verder met z'n bezigheden (Nt), *iene van de stoel praoten* door welbespraaktheid, argumenteren of vleien geheel onder de indruk doen zijn, overbluffen (Dho, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl), *iene van de stoel praoten en d'r zels op zitten gaon* zodanig praten dat de ander z'n plek opgeeft en er vervolgens zelf gaan zitten (Nbk), ook fig.: door welbespraaktheid, argumenteren, vleien overbluffen, ook: om vervolgens het door de ander beoogde zelf te verwerven, te bereiken (Bu, Dfo, Diz, Db, El, Nbk, Np, Nw, Pe-Dbl, Spa, Wol), (gezegd wanneer de anderen niet luisteren:) *Hi'j preekt veur stoelen en baanken* (Nw), *Ie moe'n de laster gien stoel zetten* men moet de laster geen kans geven, uitlokken (Op), *Hi'j zit op 'e stoel as een podde* (Bu), *op 'e stoel zitten as een kikker op 't heerspit* (Bu) 2. hetz. als *keuninginnestoel*, z. aldaar (bs)

stoelband (s) de; -en; ...bantien ['st...] 1. scharnierblad bevestigd op een *laandhekke stoelbekleding* (Bdie, Nbk) de; -s, -en ['st...] 1. stoelovertrek, bekleding, stof-fering van een stoel

stoelbaos (d) ['stu:lə...] - stoelenmaker **stoeledaans** (spor.) ['st...] - stoelendans, tegenwoordig ook wel fig. gebruikt

stoelgeld (Ld) et ['stu:lə...] 1. geld dat men in een herberg moest betalen wanneer men niets dronk maar toch een stoel bezet hield (vaak een gulden)

stoelmaeker (Np, Nw, Pe-Dbl) ['stu:lə...] - stoelenmaker

stoelmaekeri'je (Nw) de [...mē:kr'ʲjə] 1. het maken van stoelen *Twieghoolt wodt maekt veur stoelmaekeri'je* (Nw) 2. bedrijf waar men stoelen maakt

stoelmaekersjonge (Nw) de; -n; ...jongien, ...joongien ['st...] 1. zoon van een

stoelmatte - stoers

stoelenmaker **2.** jongen, jonge arbeider in de produktie van stoelen * *De stoelmaekersjongen die bin wit van kleur* tekstregel gezongen bij de Duitse polka (ze zaten nl. altijd binnen) (Nw)

stoelmatte (Dhau, Diz) Ook **stoelmatte** (Np, Nt) ['st.../...] - stoelmat *De stoelmatte is niet best meer* (Nt)

stoelmatten (verspr.) ['st...] - stoelenmatten *Wi'j hadden iene te stoelmatten* (Ma), *Ze zatten vaeke buten te stoelmatten, vaeke in et veurjaor* (Ste)

stoelmatter ['st...] - stoelenmatter

stoelmatteri'je (Obk) de [stu:lɛmatr'iʃa, z. ook -i'je] **1.** het matten van stoelen *Bi'j de stoelmatteri'je wodde al dit ark vroeger bruukt* (Obk)

stoelmattersnaalde (Ld) de; -n ['st...] **1.** bep. naald gebruikt bij het matten van stoelen

stoelen (Dfo, Nbk, Np, Ste) zw. ww.; onoverg.; stoelde, het stoeld ['stu:lɛn] **1.** stoelen: van graan, gezegd wanneer er meerdere stengels uit één graankorrel ontstaan: *De rogge begint te stoelen, dan kommen d'r uut ien zaotien meerdere stengels* (Ste), *De rogge stiet hol, dan het ze niet zo goed stoeld* (Nbk), *As de rogge opkomt en in de gruui komt, begint ze te stoelen* (Dfo)

stoelwaegen (Ste) de; -s ['st...] **1.** wagen voor het vervoer van in *Noordwoolde* geproduceerde stoelen *Vroeger gongen hier de stoelwaegens uut Noordwoolde langes naor et spoor* (Ste)

stoelwiender z. *stoelwienner*

stoelwienner (d) Ook **stoelwiender** (Dfo, Ow) de; -s; -tien ['stu:lɛ.../...] **1.** stoelenmatter

stoelgaank z. *stoelgang*

stoelgang (Dfo, Ld, Op) Ook **stoelgaank** (Nw) ['st.../...] - stoelgang *Dat eten is goed veur de stoelgang* bevordert de spijsvertering (Nbk)

stoelhaak z. *stoelhaoke*

stoelhake z. *stoelhaoke*

stoelhaakbaand (Obk) de; ...banen ['st...] **1.** blad, het platte deel van een *stoelhaoke*: *Kopspickers daor wodden stoelhaakbanen mit vaastezet* (Obk), *De smid mos vroeger et iezet zels platslaon veur waegenhoepen en stoelhaakbanen* (Obk)

stoelhaoke (Dfo, El, Ma, Np, Obk, Op)

Ook **stoelhake** (Spa), **stoelhaak** (Sz) de; -n; ...haaken ['st.../...] **1.** zware ijzeren haak waarop een deur, hek of blind draait, ook: oor van een hengsel *Stoelhaaken daor hang ie et hekke an op* (Np)

stoelknoppe (Nbk, Op) de; -n; ...knoppien ['st...] **1.** knop op een stoel

stoelleuning ['st...] - stoelleuning *Die stoelleuning is zo smerig, hi'j pikt d'r over* (Sz)

stoelmatte z. *stoelmatte*

stoelpote (Ste) ['st...] - stoelpoot

stoelschere (Dhau, Obk, Sz) de ['st...] **1.** gefingeerd werktuig (lett. 'stoelschaar'), voor het halen waarvan men kinderen, knechtjes die voor het eerst meehielpen enz. op pad stuurde, om ze te foppen

stoelspaeke (Ste) Ook **stoelspeke** (WH) ['st.../...] - stoelsport

stoelspeke z. *stoelspaeke*

stoelspille (Bdie, Np, Ow) ['st...] - stoelspijl *De stoelspille bin kepot* (Np)

stoelwiender z. *stoelwienner*

stoepe (verspr.) de; -n; stoepien ['stupə] **1.** stoep (verhoogde opstap voor een huis) **2.** z. *stoeke*

stoepemaegien (Mun) et; ...maegies ['stupə...] **1.** de geringste van de dienstmeiden van een boer

stoepen z. *stoeken*

stoepeschrobben (Nw) onbep. w. en het stoepeschrobbed ['stupəskrobɒm] **1.** schrobben van een *stoepe*

stoeptrekken (verspr.) Ook **stuuptrekken** (Nt) onbep. w. ['stup...] - stuiptrekken (vooral van stervende dieren)

stoer bn., bw.; -der, -st [stu:ər] **1.** krachtig en/of imponerend gebouwd *een stoer uterlik* (Dhau), *een stoere kerel* (Nbk), *stoer doen* (Nbk): *Ie kun now wel stoer doen, mar as et d'r op ankomt, bi'j' schietend-benauwd* (Nbk), (uit een liedje over *Piepmoes* uit Stellingwerfse kinderverhalen:) *Ik snuffel en ik snoeve, ik bin een stoere moes* (b), *stoere warkers op et laand* harde werkers (ba), zo ook *deur veurlighting en oordeelkundig stoer en had waarken* krachtig, hard (k: Ste) en *nao stoere studie, jaor op jaor* (b) **2.** in *et d'r stoer mit hebben* het er moeilijk mee hebben, het emotioneel moeilijk aan kunnen (Np, b)

stoers Ook **stuurs** (WH) bn., bw.; -er, -t [stu:ərs/sty:ərs] **1.** nors, onvriendelijk *Die*

man komt wat stoers over, mar dat is zien eigenschap, hi'j vaalt wel mit (Np, Obk), *een stoers vrommes* (Bu), *een stoerse kerel* (Db, Op), *...meid* (Nw), (zelfst.) *Dat is wel zoe'n stoerse!* (Nw), *stoers kiekken* (Np, Nw), *...toekiekken* (Nw), *een stoerse uutkiek* een sturse, norske blik (Bdie), *Sommige meensken lopen je altied stoers veurbij* (Op), *Hi'j is zo stoers as de mieter* (Nbk) **stoet** [stut] - stoet: groep mensen die in of als in een optocht loopt *Wat stoet komt daor an?* wat voor optocht, groep mensen, wat voor lui (Nbk), *een hiele stoet* een flinke groep mensen (Nbk), zo ook *De hiele stoet mos in huus veur een bakkien koffie* de hele groep mensen (Nbk) **stoete** (ZW, Bu, Db, Dfo, Ma, Mun, Nbk, Np, Nt, Nw, bet. 1: Obk, Sz) Ook **stoeten** (bet. 2: Bu, Nw), **stute** (bet. 2: Np, Obk, Spa), **stuten** (bet. 2: Ol-Nl), **stuit** (bet. 2: Dhau, Sz, Wol) de; -n; stoetien ['stutə/'stutn/'styte/'stytn/støjt] 1. stoet, benaming voor diverse soorten brood: wittebrood (ZW, Mun, Nt, Nw, Sz), wit krentebrood (Dfo, Ma, Nt, Obk, Ste), brood dat men zelf bakte (Ste): *Za'k nog even stoete bakken?* (Ste), *Ik moet de stoete nog even laoten riezzen* (Ste), *Stoete bakte ie zels, mar tarwe as wittebolle kocht ie bij de bakker* (Ste), *Aj' stoete in de busse hebben, hej' et eerst kneded* als je busbrood maakt (Pe-Dbl, Ste), ook in *witte stoete* wittebrood (Bdie, Bu, Ste) en in *De echte Drentse stoeten bakten ze vroeger van roggenbloem krentebrood* (Bu, Dfo, Nt, Ma), *roggenbloem veur et bakken van zwaore koeke en stoete* (Db) 2. achterste, achterwerk, stuit (Bu, Bdie, Dhau, Nbk, Np, Obk, Spa, Ste, Sz) *Die het een dikke stoete* een dik achterwerk (Bu), *Die dondert ok raer op 'e stoete/stute* (Np), *De stute doet me zeer* (Np), *Hi'j is op 'e stute valen op et ies* (Obk), *Ik bin toch op mien stutien vallen!* (Spa), (enkelvoudsvorm:) *De stoeten dot me zeer* (Bu, Ol-Nl, Nw) 3. elk der beide delen van het achterwerk (Op) *Een kont het twee stuten* (Op) **stoetebakken** (Ste) onbep. w. en het stoetebakken ['st...] 1. bakken van *stoete*, z. aldaar **stoetebakker** (Sz) de; -s; -tien ['stute...] 1. bakker die *stoete* bakt, z. aldaar **stoetebusse** (Ste) de; -n ['st...] 1. bus,

soort langwerpige bak waarin *stoete* werd gebakken *Stoete bakte ie zels, mar tarwe as wittebolle kocht ie bij de bakker* (Ste) **stoetekarre** (Pe-Dbl, Ste) de; -n; ...karregien ['stutəkərə] 1. broodkar **stoetelen** (Dhau, Ld, Nbk) Ook **stutelen** (Dhau, Nt, Op, Ow, Wol), **stoedelen** (Nbk, Obk), **storrelen** (Dmi, Obk) zw. ww.; onoverg.; stoetelde, is/het stoeteld ['stut|əx/'sty|n/'stud|n/'stor|n] 1. slecht, wankelend, onvast lopen *Wat komt hi'j d'r an stoetelen, of zol hi'j dronkend wezen?* (Dhau), *Die storrelt ok aorig* (Dmi), *Wat is d'r mit dat mannegien? Zie 'm es nuver stoedelen!* (Obk), *Ze stoetelt d'r over* (Dhau) **stoetelig** (Dhau, Nbk) Ook **stoedelig** (Nbk), **stutelig** (Nbk, Nt, Ma, Ow, Spa, Ste, Wol, p, b: lm), **storreilig** (Pe-Dbl, Ste), **stoddelig** (El), **strutelig** (Sz) bn., bw.; -er, -st ['stut|əx/'stud|əx/'sty|ləx/'stor|ləx/'stod|ləx/'stryt|...] 1. onvast lopend of staand, wankelend *Die lopt d'r ok stoetelig henne* (Dhau) **stoetelkonte** (Mun) de; -n; ...kontien ['stut|...] 1. iemand die iets onbeholpen, slecht doet, met name: die slecht praat **stoeten z. stoete** **stoetepikken** (Bdie) zw. ww.; onoverg.; stoetepikte, het stoetepikt ['stutə...] 1. brood eten ongeveer op de manier zoals een vogel dat doet (Bdie) *Mag ik stoetepikken!* ik mag sterven als... (enz.) (Bdie) **stoethaspel** Ook **stoethasper** (Db) ['stuthasp|/...hasp] - stoethaspel *Hi'j is een stoethaspel in 't werk* (Spa), *een nuvere stoethaspel* een eigenaardig iemand (Np), *een vremde stoethaspel* id. (Nbk, Obk), *een aorige stoethaspel* id. (Ow) **stoethasper z. stoethaspel** **stoetien** (Dfo, Sb, bl, b: ln) Ook **stutien** (Spa) et; stoeties ['stutin/'stytin] 1. broodje **stoeve** (b) de ['stu:wə, ...və] 1. zandverstuiving, met name in *de grote stoeve* de uitgestrekte zandverstuiving, i.h.b. de *Kaele dunen*, d.i. het Aekingerzand (b) **stoeven** Ook **stuvén** (WH) st. ww.; onoverg.; het/is steuven ['stu:bm/'sty:bm] 1. (van fijne deeltjes, kleine voorwerpen) zich door de wind bewegen *Et zaand steuf oons in 't hokke* (Nbk), *De snij stoft over de reed* (Nbk), *Mit de grote veurhaemer sleug de smid dan et iezer plat en de*

vonken steuven om heur henne (j), *Die zaandbulte die stoft* d.i. er stuift voortdurend zand uit vandaan (El, Bu), (onpers.) *Et kan ok stoeven as et zaand mul is* (Nw) 2. met grote snelheid gaan, wegschieten *We hadden de wiend mit, dat we steuven d'r over* d.i. we fietsten met grote snelheid (verspr., Nw), *Dan nemt hi'j een kikker mit en lat him bi'j een peer maegies los, die dan hadde raozende de baank uut stoeven (v)*, *Hi'j stoft mit de auto over et gazon* (Nbk), *Doe steuf hi'j hadde over de weg (j)*, *Een auto sleug an en steuf de straote uut (j)*, *De klompen steuven d'r bi'j uut* nl. bij het hardlopen of evt. vechten (b, Nbk) 3. (onpers.) licht regenen, mot- regenen *Et stoft wat* (Np, Ol-Nl, Bu)

stoever Ook **stoeverd** (bet. 2: Ste, bet. 1: Bdie, Np, Wol) **stuver** (Spa) de; -s; -tien ['stu:wɪ, ...vɪ(t)'/sty:wɪ, ...vɪ] 1. (meestal verkl.) niet zo zware, kort durende maar vaak dichte regen, kleine bui *Och, dat was mar een stoevertien* (Spa), *D'r komt een klein stoevertien an* (Dhau), *Dat was een vieze stoever* (Spa), *...een beste stoever een flinke bui* (Bu), *D'r komt een dikke stoever an* (Diz), *Et is een dichte stoever een flinke, dichte motregen met enige windkracht* (Nbk), *We hebben eerst gien verlet van een flinke stoever* (Db) 2. aardappelbovist (Ste)

stoeverd z. **stoever**

stoeveren (Dfo) zw. ww.; onpers.; stoeverde, het stoeverd ['stu:wɪn, ...vɪn] 1. licht regenen, motregen *Et stoevert wat* (Dfo)

stoeverig (Bu, Dhau, Obk, Ste) Ook **stoevig** (Bdie, Ld), **stuvig** (Ld) bn.; -er, -st ['stu:wɪx, ...vɪ.../stu:wɪx, ...vɪx'/sty:wɪx, ...vɪx] 1. geneigd tot stuiven, tot het afgeven van zand, stof *Et huj is nogal stoeverig* er komt veel stof uit (Bu), *stoevig huj* (Bdie, Ld)

stoevig z. **stoeverig**

stoezebal z. **doereboolte**

stoezebolle z. **doereboolte**

stoezebollen z. **doereboolte**

stoezeboolte z. **doereboolte**

stoezebout(e) z. **doereboolte**

stof I de; -fen; -fien; vn. aand.: ze [stɔf] 1. grondstof 2. onderwerp: van een verhaal, lezing e.d. *kot van stof wezen* niet

bep. langdraderig praten (verspr., Nw) 3. aanleiding gevende zaken om over te praten *Dan hej' wel stof van praoten* genoeg reden om met elkaar te praten (Nbk), *Hej'm wel stof van praot?* (Nbk) 4. materie van dezelfde soort *vergiftige stoffen* (l), *ien of aandere onbekende stof* (Nbk) 5. weefsel *Een mooi stoffien hej' gister kocht* (Nbk), *Die stof is wel mooi, mar ze is ok slim duur* (Nbk), *fiene stof* (Nbk)

stof II et [stɔf] 1. massa stofdeeltjes *D'r wijde allemaol stof op* (Nbk), *stof ofnemen*, *D'r lag een laoge stof* (Nbk), *Dat boek is zo oold, aj' d'r tegenan kommen stoft et stof d'r uut* (Nbk) 2. stofregen (spor.)

stofblik (ZW, Ol-Nl, Spa, Wol) ['stɔvblik] - stofblik

stofboel ['stɔvbul] - stofboel: toestand met één en al stof *Et was iene grote stofboel, d'r mos neudig es schoonmaekt wodden* (Nbk), *Die stofboel moet ok es een keer uut de auto haeld wodden* (Nbk)

stofbrille ['stɔvbrilə] - stofbril *Laot ze een stofbrille opzetten!* (d)

stofbujje (Nw, Ste) de; -n; ...bujgien ['stɔvbajə] 1. bui stofregen *Een hadde stofbujje nuunden we een hujjer, een dikke hujjer* (Nw)

stofdoek ['stɔvduk] - stofdoek *Even mit de stofdoek d'r over!* ik zal/je moet het even afstoffen (met een stofdoek) (Nbk), zo ook *Even de stofdoek d'r over holen* (Nbk), *een laeken verscheuren an stofdoeken* (Nw)

stofdoekekorrien z. **stofdoekemaantien**
stofdoekemaantien (El) Ook **stofdoekemantien** (Dho), **stofdoekekorrien** (Spa) et; ...maanties ['st...] 1. stofdoekenmand

stofdoekemantien z. **stofdoekemaantien**
stofdoppe (Dho) de; -n; ...doppien ['stɔv dɔpə] 1. stofdop *D'r zatten stofdoppen veur de assen van die waegen* (Dho)

stofdrumpel (Obk) Ook **stofstokkien** (Obk) ['stɔv...stokin] - stofdorpel
stoffeerder (Nbk, Obk) de; -s; -tien [stɔ'fɪ:ə(r)dɪ] 1. stoffeerder (van woningen)
stoffeerhaemer (Nt) de; -s; -tien [stɔ'fɪ:ər...] 1. speciale hamer voor het stofferen

stoffen I bn. ['stɔfm] 1. stoffen, van stof, weefsel

stoffen II zw. ww.; overg., onoverg.;

stofte, het stoft ['stɔfm] **1.** afstoffen, van stof ontdoen met een stofdoek e.d. *de kaemer stoffen* (Nbk), *Ze moet nog stoffen* (Nbk), (zelfst.) *Hej' et stoffen al daon?* (Nbk)

stoffer (l) de; -s; -tien ['stɔfɾ] **1.** stoffer *stoffer en blik* (l)

stofferen [stɔ'fɪ:ərn] - stofferen: stoffering aanbrengen in een woning, een gebouw anderszins

stoffering [stɔ'fɪ:ərn] - stoffering (die men aanbrengt in een woning, een gebouw anderszins)

stoffwink ['stɔfə...] - stoffwink

stoffig ['stɔfɪk] - stoffig (lett.) *stoffig huj* (Obk), *con stoffig huus* (Nbk), *een stoffige weg* (spor.)

stofjasse de; -n ['stɔf...] **1.** stofjas

stofkam(me) z. *stofkaom*

stofkaom (Db, Dfo, Ow) Ook *stofkamme* (Bu, Diz, Ma, Nt, Nw, Ol-Nl, Spa, Wol), *stofkam* (Ld, Ma, Nw), *stofkemme* (Sz) ['stɔf.../...] - stofkam *De stofkamme was hiel fien an twie kaanten* (Bu)

stofkemme z. *stofkaom*

stoflaoge (spor.) ['st...] - stoflaag

stoflonge (l) ['st...] - stoflong

stofnust (Nbk, Sz, Wol) ['st...] - stofnust *Ik mag onder de bedden wel goed stofzugen, want bin allemaole stofnusten* (Sz)

stofomslag (l) ['st...] - stofomslag

stofregen de ['stɔf...] **1.** stofregen *Mit stof- of motregen kuj' nog aorig nat wodden* (Obk), *Niks vervelender as stofregen* (Pe-Dbl) * *Fiene meensken en stofregen daor woj' et meerste deur bedreugen* (Ste), voor var. van die verb. z. *fien*, *Stofregen komt mooi weer op of* wordt gevolgd door (Dfo, Dho)

stofregenen (Dfo, Nbk, Nw) zw. ww.; onoverg.; stofregende, het stofregend ['st...] **1.** stofregenen *Et stofregent de hiele dag* (Dfo)

stofrommel ['st...] - stofboel

stofstokkien z. *stofdrumpel*

stofversieren (Nbk) onbep. w. ['stɔf...] **1.** de handvaardigheid bedrijven waarbij men stof, weefsel ontwikkelt en/of versiert met opgenaaide of geborduurde motieven e.d. (zelfst.) *Ik gaf les in tekenen en stofversieren* (Nbk)

stofwisseling (Dfo) ['stɔ(v)w...] - stofwisseling

stofwolke ['stɔ(v)wɔl(ə)kə] - stofwolk

stofzoegen st./zw. ww.; overg., onoverg.; het stofzeugen/stofzoegd ['stɔfsu:gɪ] - stofzuigen *Pattietoeren stofzoeg ik now, of ik speul veur kiendermaegd* (b), *Et mae-gien is an et stofzoegen* (Bdie), *de kaemer stofzoegen* (Nbk)

stofzoeger Ook *stofzuger* (WH) ['stɔfs.../...] - stofzuiger

stofzoegerslange (Nbk) ['st...] - stofzuigerslang

stofzoegersnoer (Nbk) ['st...] - stofzuigersnoer

stofzoegerzak (Nbk) ['stɔfs...] - stofzuigerzak

stofzuger z. *stofzoeger*

stok l de; -ken; -kien [stɔk] **1.** stok: lang, rond stuk hout, uit een tak of een dunne boomstam *even een stok uut de bos haelen, as liendestok* (Nbk), *Doe we vroeger an 't toppen weren, hadden we dun bicntouw an de stok* die nl. aldus als zweep werd gebruikt om de tol aan te drijven (Ld), *van je stokkien gaon flauw vallen* (Nbk, Np), *Hi'j ligt zo mar van zien stokkien valt snel flauw, is snel volkomen van slag* (Nbk), *alle gekhied op een stokkien* z. onder *gekhied*, *argens een stokkien veur stikken* het beletten, verhinderen, *Hi'j is d'r mit gien stok henne te kriegen* hoe dan ook niet (Nbk), *et mit iene an de stok hebben/kriegen, een stok achter de deure (hebben)* over iets beschikken dat iemand er toe kan dwingen, *De zonne het de stok in de bek* gezegd wanneer er een wolk zit zodanig dat men alleen het bovenste en onderste van de zon ziet (opgevat als teken van slecht weer) (Ste), *wieder/veerder springen as de stok lang is*. al te royaal willen, met grotere allure dan eigenlijk kan, pochen terwijl men het eigenlijk niet waar kan maken (Nbk, Obk): *Die springt veerder as zien stok lang is, et is een wiendhuul* (Obk), *We gaon mit de kiepen op stok* vroeg naar bed (Nbk, Bu), *een stok zuken om de hond te slaon* naar iets zoeken om de ander mee te kunnen belasteren, aanleiding zoeken om de ander te bestraffen (Nbk), *D'r is een stok in et rip kepot* z. *ripestok* (Bu), *(weer) onder de stok opkommen* (weer) ertegenin gaan, het toch weer anders zien, zich verzetten (Diz, Nbk, Obk): *Dat strobbegien komt altied*

weer onder de stok op dat ondeugende kereltje verzet zich voortdurend (Nbk, Obk), zo maeger as een stok (Nbk) 2. wandelstok 3. luidboom (die uit een schommelbalke steekt) (bs) 4. (mv.) disselbomen van het eenspan (Ma, Ow) *Et peerd moet in de stokken* (Ma) 5. houten zwengel van een pomp, hetz. als *pompestok*, bet. 1, 2, z. aldaar 6. steel in een bezem, schop enz. 7. zeisboom (Ste) *De (zende)kiele is om de zende an de stok vaaste te zetten, de kiele komt in de zendering* (Ste) 8. penis (Bdie, Nbk), in de verb. *et hemd op 'e stok hebben* een erectie hebben: *Ie hoeven ok niet altijd et hemd op 'e stok te hebben* je hoeft niet zo nodig voortdurend een erectie te hebben (Nbk), *...mit et hemd op 'e stok te lopen* id. (Nbk) 9. in *Et komt op 'e stok* gezegd wanneer een onderneming door verlies vercocht moet worden (Obk) 10. streng (Ste), in *een stok gaoren* (Ste)

stok II Ook **stuk** (WH) et; -ken; -kien [stok/stak] 1. brok, los deel van iets *Ie hoeven de hiele kraante toch niet in ien keer, doe mij ok een stok* d.i. een los blad of een katern (Nbk), *een stok kraante* een stuk, gedeelte van een krant (Nbk), *een stok hooft, een stok varkensblaoze* (b), *een prachtig en belangriek stok kultuur* (bl), *Et vul in stokken uut mekeer* (Nbk), *Daor vaalt et op 'e grond, in stokken* (ba), *De stokken vleugen d'r of d.i.:* zo hard werd er gewerkt (b), *op stokkies en beties nao* zo goed als helemaal (j), *Bij stokken en brokken biechte ik mien zunden op* in onsamenhangende stukken (b), *Hi'j het de broek niet an stokken* lett.: heeft geen broek die van stukken aan elkaar hangt, heeft z'n broek niet geheel kapot, vooral in fig. gebruik: is niet onbemiddeld (Bu), *bij stokkies en beties* met stukken en brokken (Nbk), *Waor is et stok van de taofel?* los deel waarmee men een tafel verlengt (Bu), *Et is een kerel uut ien stok* iemand van formaat (Np) 2. vast onderdeel, gedeelte van iets *Een hiel stok van et verhael het hi'j oversleugen* (Nbk), *een stok uut een boek veurlezen* (Nbk), *Een hiel stok van zien leven het hi'j mit dat wordeboek doende west* (Nbk), *een stok van de zoemer* een deel van de zomer (Op), *op dat stok van zaeken* wat dat soort kwesties

betreft, op dat gebied, met betrekking daartoe (Nbk, b), *Hi'j was bertaol in de praot, mar was wel op 't stok of was duidelijc in z'n uitleg*, hield altijd een gestructureerd verhaal (Obk), zo ook *Ze legt zo mooi uut, goed/mooi op 't stok of* (Nbk), *een stok bij 't kaorten* vrouw en koning van dezelfde soort (Ste) 3. afzonderlijke hoeveelheid van iets (niet van vloeistof of van korrelige stof) *Geef me nog mar een stokkien koeke* (Nw), *Ik lus nog wel een stokkien* (Nw), *een stokkien keze, een stok brood, Aj' een boel drinken, moej' aenlik ok een stokkien eten hebben* (j), *Ze atten vaeke een stokkien mit, as et zo uutkwam* (j), *Drink even een paantien koffie mit leeg en eet een stokkien* (p), *Daor zit een goed stok(kien) brood in* in dat werk kun je een goed bestaan hebben (Wol), *een appel in gelieke stokkies verdelien* (Nbk), *een stok meziek* (Nbk), *D'r is een stokkien romantiek verleuren gaon* (ba), *Al hiel gauw was dat stok ellende van de oorlog weer een betien veurbi'j* (j), *een (vervelend) stok vreten* een minne, lastige persoon (Nbk), zo ook *een min stok goed* een naar iemand, een ellendeling (Np, Ste), *een reer stok goed* id. (Ste, Nbk), *een min stokkien vreten* id. (Np), *...meens* id. (Op), *een onverschillig stok goed* (Np), *een dom stok meenske* (Np), *'t Is een (groot) stok ongelok* een minne vent (b, Nbk), zo ook *Lillik stok ongelok daj' binnen!* (Nbk) en *Stok onkruud!* (b), *een onbenullig stokkien man* (Ste), *Wat stok meraokel is dat wat voor gek iemand is dat* (Nbk), *an ien stok deur* zonder onderbreking: *Hi'j praotte an ien stok deur* (Nbk), *...in ien stok deur* id. (El), *Ik heb an ien stok deur slaopen* (Nbk), *an ien stok deurdoen* (Nw), *Sommigen kun je an ien stok anloeren* onafgebroken (Ow), *een knap stok wark* een mooie prestatie (Nbk), *Et is op gien stokken nao klaor kommen* bij lange na niet (Nbk, Np, Obk), *'k Kan 'm dat op gien stokken naodoen* in de verste verte niet (b) 4. heel wat, in *een stok*, soms ook als mv. *Hi'j is een (flink/hiel) stok groter as mi'j* (Nbk), *In Zwitserlaand is alles een stok duurder* (Nbk), *...stokken duurder* (Nbk), *N. kon stokken hadder* (v), *De koopman kocht alle schao-pen in de roes, dat is allemaole in iene*

klap, veur een stok geld (Obk), *een dik stok geld verdienen* (El), *As ze de wolle van de Drentse schaopen zels bewarken konnen veur ondergoed in de huusholing, kwammen ze al een stok henne daarmee kwamen ze al ver, daaraan hadden ze al heel wat* (Ow), *Et varken was al een stok henne op* (vo), *Et is een stok henne vijf ure het schiet al op naar vijf uur* (Obk), *Dan is 't een stok henne zover dan is het al een flink eind in die richting veranderd, heeft het zich al een flink eind in die richting ontwikkeld* (b), *'k Bin al een stok henne in mien tweede jeugd ik begin al oud te worden* (Nt), *Hi'j zat daor een stok op te scheppen zat behoorlijk op te scheppen* (Np), *Hi'j kon een stok opscheppen!* (Obk), *Ik moet een stok pissen moet nodig plassen* (Ste), *D'r staot een flink stok wiend een stevige wind* (Nbk), *D'r kwam een stok wiend om de hoeke van 't huus* (Diz), *Dat schilt een stok scheelt stukken* (Nbk), *...schilt stokken* (Nbk), *Dat zol oons een stok schillen* (Nbk), *Hi'j ligt een hiel stok veur* (Nbk), *op gien stokken nao nog lang niet, in het geheel niet* (Nbk) 5. bep. hoeveelheid waarin iets wordt geproduceerd, verkocht *een stok(kien) ziepe, een stok sukelao* 6. exemplaar *Die koe is een goed stok, et is een dure* (Dhau), *een stok huusraod* (Nbk), *tien stoks, zeuven stoks enz., Et kost een kwattien et stok per exemplaar* (Nbk, Np), *per stok verkopen* (Nbk), *een stok of tiene zo'n tien, ongeveer tien, Een stok of tien koenen het hi'j* (Nbk), *Hi'j keek oons stok veur stok es goed an allen: de één na de ander* (vo), *een stok of wat een stuk of wat, stok veur stok stuk voor stuk, Stok om stok was de turf slecht de ene na de andere turf* (Obk), *stok om stok onderling ruilend met een exemplaar van de ander, gezegd bijv. van kado's* (Db, Dhau, Ow, Sz, Wol), als uitroep: krijg ik dit, dan neem jij dat! (Np), ook: lood om oud ijzer (El), *Hi'j het 'm stok om stok geven* heeft hem met gelijke munt betaald, heeft hem lik op stuk gegeven (Nbk, Nw) 7. (van een vrouw, meisje) een goed, mooi exemplaar (Dhau, Np, Obk) *Et was een stok van een vrouw* (Obk), *een mooi stok een mooie meid* (Np), *Wat een lekker stok, die vrouw* (Np, Dhau) 8. zwaargebouwde vrouw (Ld, Obk, Wol) *Et is een stok van*

een vrouw (Obk) 9. postuur, gestalte *Hi'j is klein van stok* (Bdie, Ld, Nbk), *'t Is een aemel wiefien, dan is d'r niet vule stok* (Nbk), *'t Is een koerante kerel, mooi van stok* (Np), *Die koe is goed van stok* (Dho, Ld, Np, Obk, Ol-Nl), *een koe mit stok een goed gebouwde koe* (Ma) 10. perceel, lap grond, stukje aardoppervlak *een stok laand, een stok bouw, een stok bos, een stokkien heide, N. zol naor et hujlaand, om een stokkien te mi'jen* (j), *een onslight stokkien bestrating* (v), *Aj' d'r een stok eerpels uut hadden, wodde et eerappellof opschuded en over et gat mit eerappels daon* (Ld) 11. eenheid gevormd door een opstel, artikel, vergaderstuk e.d. *een stokkien schrieven* (Nbk), *'t Is wel goed dat over zokke dingen es een scharp stokkien schreven wodt* (b), *B. stelde een stok op* (b), *Hi'j het disse keer weer een hiel stok in de kraante zet* (Nbk), *een inzunnen stok* (b), *een officieel stok* (l), *Dat bliekt niet uut de stokken* (Nbk), *een inkommen stok* (Nbk), *Ik heb de stokken niet bij me de vergaderstukken* (Nbk) 12. toneelstuk *Wat stok zuwwe van 't jaor speulen?* (Nbk), *een mooi stok* (Nbk), *een saai stok* (Nbk), *Ik kom in et stok niet zo veule veur, mar ik wil jim wel zeggen dat ik d'r wel tegenan zie om hier weg heb me nog niet zo laten horen, heb nog niet erg meegedaan* (vo) 13. (verkl.) kunstje, sterk staaltje (Diz, Op, p) *Die jonge haelde een gewaogd stokkien uut* (Op), *De koorddaanser dee sterke stokkies* (Diz), *Et bin sterke stokken* het zijn sterke staaltjes (p) 14. muziekstuk *een stokkien speulen* (Nbk), *Hi'j fluitte een mooi stokkien* (Wol), *In mien jeugd kon ik een knap stokkien mondharmoniekaspeulen* (Ol-Nl) 15. bep. afstand die men aflegt *We moe'n nog een hiel stok veerder fietsen* (Nbk), *We hebben een stok ofsmeden* (Nbk) 16. afstand in tijd die men maakt (El, Ld, Nbk, Obk, j) *een stok(kien) op 'e dag* toen de dag al een eindje was gevorderd (j), *Een stokkien veur dat et duuster wodt* (El, Ld), *Een stokkien veur die tied hebben we dat al es eerder zien* (Obk) 17. (verkl.) effect, obligatie (Np, Ol-Nl, Wol) *Hi'j het vier stokkies van de KLM* (Np), *We hebben een stokkien uutstaon bij de baank* een obligatie (Wol) 18. stuk kledingstof, ingevoegd stuk stof, lap op of in

stokate - stokkebaos

een kledingstuk *een stok in de broek zetten* (Nbk), *Ze nijden wel een stokkien op 'e mouwe, een veensterglassien, as teken van rouw* (Nbk), *Die schotteldoek is niet zo best meer, mar ik zette toch de goeie stukken nog mar weer an mekaar* (Sz) 19. in een stok in de kraege hebben aangeschoten, dronken zijn: *Die jonge het een goed stok in de kraege* (Dhau), *...een best stok...* (Nbk), *...een dik stok...* (Db), *zo ook mit een stok in de kraege* (b), *een stok in zien gat hebben* erg dronken zijn (b) 20. schaaakstuk 21. poststuk *een angetekend stok* (Nbk) 22. punt, kwestie, onderwerp, in bep. verb.: *op dat stok van zaeken* wat dat betreft (Nbk), *op je stok staon bliieven* op je stuk blijven staan (Nbk), *zo ook op zien stok staon* (verspr.), *Die staot wel aorig op zien stok* is zelfverzekerd (Ste), *voet bij stok hollen* (spor.), *je niet van 't stok brengen laoten* je niet van je stuk laten brengen (Db), *Die was niet zo gauw van 't stok te brengen* id. (vo), waartegenover *iene van 't stok brengen* (Db), *niet bij stok* zich niet goed voelend (Bdie, Dfo, El, Ma, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Obk): *Ik bin niet goed bij stok* (Np), *Hi'j was niet arg bij stok* (Obk), *zo ook Hi'j is niet (goed) bij 't stok* id. (Db, Nbk, Spa, Nw), waartegenover *goed bij 't stok* (Ld), *goed bij stok monter*, levendig (Bu), *Bi'j' wat bij 't stok?* voel je je nu goed, ben je nu weer een stuk beter? (Bu), *bij stok kommen* er weer bovenop komen (Ol-Nl), *op stok* er bovenop, zich herstellend (Dhau, Dho, El, Np, Nw, Op): *Hi'j komt weer aorig op stok* (Ld, Nt, Nw), *...is...* (Np), *N. is goed op stok* is er weer geheel bovenop (Ma), *Hi'j is goed/aorig op stok* goed geluimd (Np, Nt), *niet (goed) op stok wezen* niet (helemaal) in orde zijn (Ma, Dhau), *niet op 't stok...* (Dho), *N. mos weer wat op 't stok kommen nao die ziekte* (Obk), *Dat die meensken d'r ok nog bij op 't stok bliieven!* het allemaal aankunnen (Ow), *Dat is een goeie permoter, die zal alles wel even op 't stuk zetten* de zaken gestructureerd op gang brengen (Sz) * *Et beste stok huusraod is een goed wuuf* (Ol-Nl)

stokate (Nbk) ['støk...] - stokerwt

stokbone (Bu, Ld, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Sz) de; -n; ...boontien ['støgb...] 1. stokboon *De bonestaeken bin al in de*

grond, now kun de stokbonen poot wodden (Obk), *De stokbonen beginnen al mooi te ranken* (Spa), *Disse zoemer wi'jde et zo hadde dat de stokbonen knikt waeren* (Ol-Nl)

stokbrood ['støgbro:ət] - stokbrood

stokdoof Ook **stokkedoof** (s) [støg.../støkə...; aks. wisselt] - stokdoof

stokdweil (Nbk) de; -en; -tien ['støgdwejl] 1. nietsnut, onbenul, slap iemand *Da's mi'j ok een stokdweil van niks* (Nbk)

stokelen (Db, Dhau) ['støk:lɛ] - stoken, tweedracht zaaien, stokebranden

stoken ['støk:] - stoken: van vuur (*een*) *vuurtien stoken*, vandaar *Jonge, jonge, wat stookten die jongen d'r op los* (Nw); als brandstof gebruiken *turf stoken, hoolt stoken*; vuur doen branden ter verwarming van een kamer, een gebouw *In die kaamer kuj' niet stoken* (Nbk); distilleren *jenever stoken*; stokebranden, tweedracht stoken in *een goed huwelik stoken* (Ste), *Ze hebben d'r tussen zeten te stoken* (Bu, Nbk), *Niet d'r tussen stoken!* je moet niet in een goede verhouding zitten stoken (Bu), *Hi'j zit overal tussen te stoken* (Nbk, Obk), *Jim moe'n niet zo stoken, je* (Nbk), *Ie moe'n gien onrust stoken* (Obk)

stoker Ook **stokerd** (bet. 2: Sz) de; -s; -tien ['støk:kt] 1. werknemer die stookt (op lokomotieven, schepen) 2. iemand die opstookt (Bu)

stokerd z. **stoker**

stokeri'je de; -n; stokeri'jgien [støk:kt'jə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. brandstof (om mee te stoken) (Ste) *De hoverste laoge, de heidelaoge, wodde ofsteuken, en die koj' bruken veur stokeri'je* (Ste) 2. distilleerderij (spor.) 3. het onrust stoken *Verwelend, die stokeri'je altieten* (Nbk)

stokgoed (spor.) ['støkxut] - stukgoed, elk der goederen die per stuk worden behandeld

stokkebaos (Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Spa, Sz) de; ...baozen; -ien ['støkə...] 1. opzichter bij de werkverschaffing van weleer *De stokkebaos zette et wark uut in de warkverschaffing en zo, en hul toezicht op de arbeiders* (Np), *De stokkebaos had vroeger een stok daor een karfien in zat, daor mat hi'j mit de lengte van de sloot op om te kieken hoevule d'r greven was, daor wodde naor uutbetaeld* (Nw)

stokkebrood (Np) et ['støkə...], in *Lokkebrood is stokkebrood* dat wat men zich zitten, dat waar men zich door aangetrokken voelt, valt vaak tegen (Np)
stokkedoof z. *stokdoof*
stokken z. *stokkend, stoeken*
stokken(d)- ['st...] - stuk-, eerste lid in scheidbare werkwoorden als *stokkendslaon, stokkendgooien*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd
stokkenbreken st. ww.; overg.; het stokkenbreuken ['støkɣbr...] 1. stukbreken 'k *Zal je de bonken stokkenbreken* (Dhau)
stokkend (verspr.) Ook *stokken* (Db, Dhau, Diz, Ld, b, p) bn. ['støkɣ(t)] 1. kapot, vernield *Oolde N. mit zien stokkende klompe* (bl), *et stokkende glas* (b), *Mem sleug vroeger de turf stokken op een dikke klobbe hooft* (Db), *Pake zien gelosie is al weer stokken* (Dhau), *Doe bleek dat et stopkontakt stokkend was* (b), *Wat is dat een slobber van een vent, hi'j is altied lieke stokkend en smerig* loopt in kapotte kleren (Obk)
stokkendmaeken (verspr.) Ook *stokkenmaeken* (Db) ['st...] - stukmaken
stokkendrieden (Ma, Nbk) Ook *stokkenrieden* (Db) ['st...] - stukrijden *De weg is stokkendreden mit de opduj* (Ma)
stokkendslaon (verspr.) Ook *stokkenslaon* (Dhau) st. ww.; overg.; het stokkend-sleugen ['st...] 1. stukslaan (bedreigend:) 'k *Zal je de bonken stokkenslaon* (Dhau)
stokkenmaeken z. *stokkendmaeken*
stokkenrieden z. *stokkendrieden*
stokkenslaon z. *stokkendslaon*
stokkerig Ook *stokkig* (Bu) ['støkɣx/ 'støkəx] - (van planten) stokkerig, houtachtig, met harde stukken *De bieten waren verleden jaor allemaole stokkerig, dan kuj' d'r niet deur kommen mit 't mes* (Np, Sz), *Rooie bieten kun stokkerig wezen as ze oolder wodden* (Ste, Bu), *De korapen bin stokkerig* (Nw, Np), *De knollen...* (Obk), *Et huj kan stokkerig wezen* (Nt), *We kauwden op 'e stokkerige stengels* [van bitterzoet]; *dat was eerst bitter en dan wodde et zute* (Sz)
stokkewat (Db, Nbk) de ['støkəwat] 1. onbep. klein aantal, een stuk of wat *D'r hoeven mar een stokkewat te beginnen, of de hiele bende begint de zaak op te ruien* (Db), *Die stokkewat meensken die an disse*

straote wonen (...) (Nbk)
stokkienstelen (Dfo) onbep. w. ['støkī stī:lɣ] 1. bep. kinderspel spelen waarbij twee partijen elk aan hun eigen eind van het speelterrein een cirkel met tien stokjes verdedigen en bij de andere partij alle stokjes proberen te veroveren
stokkiesschriever (spor.) de; -s ['støkis...] 1. iemand die stukjes schrijft in een krant, periodiek
stokkig (verspr.) Ook *stukkig* (Spa) bn.; -er, -st ['støkəx/ 'stəkəx] 1. (vooral van vee) goed van stuk, goed gebouwd *Die kerel had een stokkig peerd an de mark staon* (Np), *Dat is een stokkig beest* gezegd bijv. van een éénjarige pink (Diz), 'k *Heb nog een mooie, stokkige koe kocht veur f 2000,-* (Op), *een stokkige koe, goed van leden* (verspr., Ma), *Dat is een goed stokkig kalf veur de mesteri'je* (Diz), *stokkige bienen* goede en mooie benen (Obk) 2. z. *stokkerig*
stokmaeger (Diz) bn. [støk...; aks. wisselt] 1. erg mager
stokmennig Ook *stokofmennig* (p, b: lm), *stokmennig* (WH) de ['støk.../ 'støkɔf.../ 'stək...] 1. een onbepaald, niet zo groot aantal, stuk of wat *Neem even een stokmennig turven mit, je* (Np), *D'r waeren mar een stokmennig meensken* (Ste), *...mar een stokmennig* (Ma), *Die stokmennig appels die we nog hebben (...)* (Bu, Nbk)
stokofmennig z. *stokmennig*
stokoold [støkɔ:lt; aks. wisselt] - stokoud
stokpeertien ['støk...] - stokpaardje: het onderwerp waarover men bij voorkeur spreekt *En S. praotte mar deur, want hi'j zat op zien stokpeertien* (vo)
Stokpoele de ['støk..., 'støk...] 1. hetz. als *Stobbepoele*, z. aldaar *De Stobbepoele nuumden we vroeger wel de Stokpoele* (Nbk)
stokprinses (Db, Ste) de; -sen; -sien ['støk...] 1. tegen een staak geleide prinsessenboon *Oonze stokprinsessen beginnen mooi te ranken* (Db)
stokraem (Diz, Op) et; -en; -pien ['støk...] 1. het geheel dat de disselbomen van een eenspan vormen (Diz) 2. het geheel van de bomen van een kruiwagen (Op) *Ie lopen in et stokraem* (Op)
stokrieden (Bu) zw. ww.; onoverg.; het stokreden ['støk...] 1. schaatsen waarbij elk

stokroos - stom

van een twee- of drietal dezelfde stok onder z'n arm heeft (Bu)

stokroos z. *stokroze*

stokroze (Nbk, Sz, fp) Ook **stokroos** (fp) de; -n ['st.../...] 1. stokroos

stokslag (Nbk) ['stokslax] - stokslag * *As de roe van 't gat is, bin de stokslaegen vergeten* als de pijn en narigheid voorbij zijn, vergeet men zulk ongemak, met name gezegd bij een bevalling die zo zwaar was dat men geen kinderen meer zou willen, terwijl men die later weer wel wil (Nbk)

stoksniedbone (Nbk, fp) ['stok...] - stoksnijboon

stokstief bw. [stokstif; aks. wisselt] 1. als een stok, zonder enige beweging *De vos (...) bleef stokstief liggen* (b), *stokstief staon blieden* (Nbk)

stokvarve z. *stopvarve*

stokvis ['stokfis] - stokvis (bep. gedroogde vis) *Doe mi'j mar veur een schelling stokvis* (Dfo), *Een hiel enkele keer kwam d'r stokvis op 'e taofel* (Dfo), *stokvis boken* stokvis beuken (Dfo, El, Mun, Op): *As kiend mos ik wel es veur moeder stokvis beuken, heel had een kertier lang mit een kotte dikke stok op die vis slaon, en zwieten!* (Mun) * *De stokvis beuken/ Midden in de keuken/Midden in de gang/O wat wodt de stokvis lang* (Dfo)

stokwark (Op, Ow) et ['stok...] 1. stukwerk, werk met stukloon *Anneumen stokwark was ok et plaggestikken veur de grote boeren; et gong bi'j et voer, een voer was 200 plaggen* (Ow), *As d'r bi'j stokwark een goeie dagure verdiend wodden zol, mossen de arbeiders in de warkverschaffing veur de oorlog wel anpezen* (Op)

stola (spor.) ['sto:əla] - stola (bep. sjaal door dames gedragen) *Ze had een stola omme* (Nbk)

stolderen z. *solderen*

stollen z. *stolten*

stolp z. *stölpe*

stölpe (Bu, Nbk, Nw, Obk, Ste) Ook **stolp** (bet. 2: Bdie), **stulpe** (bet. 1: Np, Nw, bet. 5 en 6: Bdie, Nw, Sz), **stulp** (bet. 4: Obk), **stelpe** (bet. 1: Nw), **störpe** (bet. 1: Dfo, Ow), **sturpe** (bet. 1: Dfo, Nw, b: lm) de; -n; stölpjen ['stœl(ə)pə/'stœl(ə)p/'stœl(ə)pə /stœl(ə)p/'stœl(ə)pə/'stœr(ə)pə/'stær(ə)pə] 1. bep. bol, rond deksel, ook wel plat, houten deksel, vooral: deksel van aardewerken

pan, vaak omgekeerd, op een voetje op tafel geplaatst en dan als schaal gebruikt met name voor de aardappelen (Dfo, Nbk, Np, Nw, Ow) *De störpe van een panne, die koj' ok andersomme bruken, die was van brune stien en wodde bruukt om de eerpels d'r in op te schudden* (Dfo) 2. klokvormige kap over iets heen, glazen stolp (Bu, Bdie, Nw, Ste), ook als bijnaam in gebruik (Nw), *een stolpe over de klokke* (Bu), *een glaezen stolp* (Bdie), *D'r bin meensken, die moe'n in een glaezen stölpe* gezegd van mensen die men heel voorzichtig moet benaderen, die men met fluwelen handschoenen moet aanpakken (Ste) 3. min of meer klokvormige ren voor kuikens (Obk) 4. klokvormige uitstulping (Sz) *Aj' zoe'n pette hebben en ie trekken 'm uut de stulpen, dan hej' een musse* (Sz) 5. (vaak verkl.) stelphuis, stelphoeve (vaak klein) (Nw, Obk, Ow) *In een Friese stulp daor zit een wambalke in* (Obk) 6. oud huis(je) (Bdie, Sz), klein boerenhuis (Sz) *een ouwe stulpe* (Sz)

stölpen (Dhau) Ook **stulpen** (Dhau), **stolpen** (Dhau) st. ww.; onoverg.; stölppte; is stölpen ['stœl(ə)pɪp/'stœl.../'stœl...] 1. stelpen (van bloed) *Et bloed is mi'j aorig stölpen* (Dhau)

stolten (verspr.) Ook **stollen** (Bu, Dh, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol), **stullen** (Np, Sz), **stulten** (Spa, Ste, Sz), **stölten** (Dho) zw./st. ww.; onoverg.; stoltte, is stolten/stolt ['stœltɪ, ook 'stœl... (Dho, Ld) 'stœltɪ/'stœltɪ/'stœltɪ/'stœltɪ] - stollen: vanuit een vloeibare toestand stijf worden, stremmen *Et vet stolt, wodt stief* (Bu), *Et vet is stult* (Np), *Et bloed begint al aorig te stolten* (Bu, Ow), *...stolt al* (Pe-Dbl), *Et bloed stultte drekt* (Ste), *Et bloed is stolten* (Spa), (attr. gebruikt:) *stulten bloed* (Ste)

stom bn., bw.; -mer, -st [stom] 1. (bn.) zonder spraakvermogen *doof en stom wezen* (spor.), *een stom beest* (spor.) 2. (bn.; van dieren) meelijwekkend *Dat stomme dier kan 't ok niet helpen* (b), *dat stomme diertien* (b) 3. voor korte tijd niet in staat te spreken *stom van verbaazing wezen* 4. (bn.) in *gien stom woord* geen woord (dat gezegd wordt) *Ze zatten mar wat, en ze zeden gien stom woord* (Nbk) 5. dom, stompzinig *Da'k toch zo stom west bin!* (j, Nbk), *Wat een stomme vent!*

(Nbk), *een stomme streek* (Nbk), *een stomme fout* (Nbk), *Hij is te stom om veur de duvel te daansen* (Nbk, Nw, Nt, b), *zo stom as een koe* (Diz, Nt), *...as een kalf* (Sz), *...as een osse* (Bdie), *...as een varken* (Nbk, Nw), *...as et aachteraeende van een varken* (Nw) 6. vervelend, onaangenaam *Wat een stom wief!* (Nbk), *Ie moe'n niet zo stom doen!* (Nbk) 7. niet volgens de gangbare mode, niet trendy *Hij het zoe'n stomme hoed uut de jaoren zestig op* (Nbk) 8. puur, geheel en al *Wat een stom gelok dat daar krek de meeste meensken naor kieken* (v), *'t Bin d'r stom mit an* (Pe-DbI), *Blikslaeger, dat hebbe ik stom vergeten* (Mun), *Et was stom toeval da'k him tegenkwam* (Nw) * *'t Geld wat stom is, maekt recht wat krom is* (Ste)

stom II (b) tw. 1. uitroep om aan te geven dat iets lastig, vervelend is *Wel stom, now heb ik ja gien brille* (b)

stomdronken (verspr.) Ook **stomdrunkend** (Np) [stomdroŋkɛ(t); aks. wisselt] 1. stomdronken *Die kerel is stomdronken* (Ste)

stomdrunkend z. **stomdronken**

stomen Ook **stummen** (Bu, Db, Dfo, Np, b; lm, s: oost.) zw. ww.; overg., onoverg., ook onpers.; stoomde, het (bet. 1-6), is (bet. 5-7) stoomd ['stõ:m:/'stÿ:...] 1. (onoverg.) stomen: walmen (Bu, Obk) *De pieteruulielaampen konnen vroeger zo stomen, wodde d'r ok wel zegd* (Obk), *De laampe stoomt* (Obk, Bu) 2. (onoverg.) stoom, damp afgeven *De ketel staot te stomen* er komt stoom uit de ketel (Dho), *Doe al et vocht d'r uut stoomd was* (..) (j), *De melk stuumt* wasemt, d.i. bij een zekere temperatuur (Bu), (van een pasgeboren kalf:) (...) *deurnat vanzels, et stuumde heur van de huud* (s: oost.) 3. (onoverg.) rook afgeven, vooral: van sigaretten enz., afgeven door te roken (Bu, Db, Dhau, Ma, Obk, Spa) *Die stoomt aorig rookt nogal* (Obk, Ma, Bu), (onpers.; n.a.v. iemand die stevig rookt:) *Et stuumt d'r over* (Spa), *Hij stuumt nogal wat* (Ma), *Ze zaiten daor te stumen en te roken* (Obk), (onpers.) *Wat stuumt et hier* (Db), (onpers.) *De schostien rookt aorig, et stuumt aorig in de bij'keuken* (Dhau) 4. (onoverg.) hete water-damp insnuiven, inademen bij verkoudheid die vastzit *'k Was zo allemachtig*

verkolen; 'k hebbe een paer keer stoomd en doe kwam de boel los (Ste, Np), *Aj' verkolen binnen moej' hiet waeter of kamilletee opsnoeven, dan moej' even stomen* (Nw), *We stomen mit de handdoek over 't heufd* (Ol-NI), *Kroep komt veur bij' kleine kiender; ze hebben et dan erg benauwd en d'r moet stoomd wodden* (Sz) 5. (overg.) gaar doen worden door de werking van hete waterdamp *vis stomen* (spor.), (met verb. vorm van het voltooid deelwoord:) *Ik heb liever een stoomde bokken as een spekbokken* (Nbk), *eerpels stomen*, *Bij Jan-in-de-zak wodt weitenmael in een busse in een ketel geer stoomd* (Ow) 6. (overg.) chemisch reinigen *een jasse stomen laoten* (Nbk) 7. (van grote schepen) met kracht varen *Et schip stoomde de haeven uut* (spor.)

stomer de; -s; -tien ['stõ:mr] 1. iemand die *stoomt* in diverse bet. (z. **stomen**) *De broek moet naor de stomer* d.i. om gestoomd te worden ter reiniging (Np, Wol) 2. apparaat waarmee men waterdamp inhaleert (Dhau, Np, Spa) *Aj' bostig binnen, bruuk ie een stomer* (Np) 3. stoompan (Nw)

stomeri'je de; -n; stomeri'jgien ['stõ:mr'jja, ...ejə, z. -i'je] 1. stomerij 2. (g. mv., g. verkl.) het (steeds) stomen

stomkop ['stõmkop] - stomkop *Grote stomkop!* (Nbk), *Wat een stomkop is die vent!* (Nbk)

stomme I de; -n ['stõmə] 1. persoon zonder spraakvermogen * *De stomme moet de blienden leiden* degenen die het niet kunnen, moeten geleid worden door iemand die het evenmin kan (Db)

stomme II (verspr.) bw. ['stõmə] 1. in hoge mate, in de verb. *stomme graeg* heel erg graag: *L. moch stomme graeg een piepien roken* (b), *Ik mag 'm stomme graeg lieden* (Ste), *Hij luste zo stomme graeg appels* (Bu, Dfo, Dho, Nt, Nw, Op, Bu), ook wel in vergelijkbare verb., zoals: *Wat stomme jammer!* (b), *Et was him stomme min naor 't zin* (b)

stommel (Bu, Db, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Ste, b) Ook **stummel** (Ld, Nbk, Ow) de; -s; -tien ['stõm!/'stam!] 1. kort, resterend eind van iets (dat uitsteekt) *D'r zit nog een stommel in de grond, van een boom of plaante* (Ste), *Ik heb nog een*

stommelen - stomverbaosd

stommel van mien scheppe-stok in de hanen (Db), *Et bin oolde stommels van bomen* resterende afgezaagde of afgebroken stukken (die er nog staan) (Obk, Bu), *De stummels/stommels blieden staon mit et zaod* korte, afgemaaide stompjes van de graanstengels (Nbk), *Die bessem is allemaol stummels* bestaat hoofdzakelijk nog uit korte, afgebroken uiteinden (Ld), *Die het niks anders as stommels in de mond* een slecht gebit (Bu), *Hij het nog een peer stummels/stommels in de mond* (Ste, Nbk), zo ook: *Hij het allemaol stommels in de mond* resterende stukken kies of tand (Bu), *N. pakte et half smulten klontien uut et koppien en knapte et tussen de stok of wat stommels die hij nog riek was* stompjes van kiezen, tanden (b), *oolde stommels van meensken* oude, ingevallen, ingeschrompelde mensen (Bu) * *Wat een hadde stummel, zee de poep, en hij mijde de kop van 't heerspit (of)* (Ow)

stommelen zw. ww.; onoverg.; stommelde, het/is (bet. 1) stommeld ['stomlɪn] 1. stommelend lopen *Mit dit verheven lietien en een van jenever overslaonde stemme stommelde A. de kärke binnen* (b), *Die stommelt ok aorig* (Nw), *Wat begint hij te stommelen en te straampelen, hij wodt oolder!* (Ste), *Hij is daor nog henne stommeld slecht lopend gegaan* (Np) 2. opzoeken (Bu) *Ik moet mar es even stommelen* (Bu)

stommelig (Bu, El, Ld) bn.; -er, -st ['stomlɪx] 1. stommelend, onvast lopend *Hij lopt wat stommelig* (Bu) 2. vergeetachtig (Bu) *Hij wodt wat stommelig* (Bu) **stommeling** de; -s, -cn; stommelinkien ['stomə..., 'stomlɪ...] 1. stommerik, domoor *Wat toch een stommeling, die vent!* (Nbk) **stommerd** ['stomrɪ] - stommerd *Dat is wel zoe'n grote stommerd!* (Dho)

stommerik ['stomrɪk] - stommerik *Ie bin een stommerik* (Np), *Grote stommerik daj' binnen!* (Nbk)

stommighied Voor -heid z. -hied de; ...heden ['stomɪxhit] 1. (g. mv.) het stompzinnig, dom zijn *Ze doen dat niet mit een kwaoie wil, et is meerst stommighied* (Nbk) 2. stomme streek *Hij wil wel, mar hij maekt wel fouten, et bin stommigheden* (Nbk)

stommiteit [stomi'tejt] - stommiteit, stom-

me streek *Ie moe'n es opholen mit die stommiteiten van je!* (Nbk)

stomp I de; -en; -ien [stomp] 1. stomp (die men uitdeelt), stompende beweging *iene een stomp geven* (Nbk), *Ik kreeg een stomp* d.i. ook: om iemand heimelijk op iets te attenderen (Nbk)

stomp II bn.; -er, -st [stomp] 1. stomp, niet scherp *een stomp mes, een stomp potlood, een stompe toren, De rogge is de stompe kaante van et mes* (Bu), *De schere is zo stomp, hij ropt d'r deur* (Db), *De raoten staon stomp* zijn niet spits toelopend afgewerkt (bs: Dfo, Obk, Ow, Op), *stomp eiden* met gebogen tanden eggen (Np), *'t Mes is zo stomp, ie kun d'r wel op naor Keulen rieden* (Db, Ma, Np, Ol-Nl, Dho), *...ie kun d'r wel mit de kont op zitten gaon en rie d'r mit naor Keulen* (Nw), *...ie kun d'r wel op gaon zitten en rieden d'r mit naor Keulen* (Sz), *...ie kun d'r wel mit de kont op zitten* (Np), *zo stomp as een viele* (Nbk, Np, Nw), *...as een biele* (Obk)

stompe de; -n; stompien ['stompə] 1. kort, afgebroken of afgesneden stuk *Et bovenste van de boom is d'r of, mar de stompe staot d'r nog* (Nw), *Et bin stompen van bomen* (Nw), *een stompien van de piepe* (Db), *...van de segare* (Db), *...van een potlood* (Bu, Nbk), *een stompien keerze* (Nw), (gezegd van iemand met een grote neus:) *Die het ok een hiele stompe veur et heufd* (Bu), (gezegd van een oude, ineengeschrompelde persoon:) *Et is een klein stompien* (Obk), (gezegd van een korte persoon:) *Dat is een kot stompien* (Ste)

stompehoolt (Ste) et ['stompə...] 1. veelal als brandstof gebruikte stukjes afgedankt hout, met name van paaltjes voor hekken, afrasteringen e.d., ook afvalhout van paaltjes waaraan men punten kapte

stompen ['stompm] - stompen, een stomp geven: *Hool toch op te stompen* (Ste), *iene stompen* (Nw)

stomphoornd (Ld) bn. [stompho:ərnt, aks. wisselt] 1. met stompe hoorns *Een stomphoornde koe teunt niet* (Ld)

stomtoevallig [aks. wisselt] - stomtoevallig

stomverbaosd [aks. wisselt] - stomverbaosd *Daor weren ze allemaol stomverbaosd, dat H. die winter zomar duzend dollars verdienen zol* (vo)

stomweg (Bu) [aks. wisselt] - stomweg
Dat dee hi'j stomweg (Bu)

stond (Bu, Nbk, Op) de [stont] **1.** in *op stond* direkt, onmiddellijk *Ie moe'n op stond* kommen direkt (Nbk) **2.** z. *stonde*
stonde Ook *stond* (spor.), *stons* (Nw: mv. in verb.), *stoons* (Spa: mv. in verb.) de; -s, -n ['stondə/stont/stōs/stō:əs] **1.** stonde: tijdstip, punt in de tijd, in verb.: *van die stonde of an* vanaf dat moment (bl), *van stonde of an* vanaf dat ogenblik, vanaf het eerste moment (verspr.), zo ook *van stoons of an* id. (Spa), *...stons...* (Nw) **2.** (mv.) menstruatie (spor.) *de stonden hebben* (spor.)

stoned (spor.) ['st...] - stoned

stongen (Np) mv. ['stoj:] **1.** menstruatie *Ze hadde al hiel jong de stongen* (Np), z. ook *stonde*, bet. 2

stons z. *stonde*

stoofappel ['st...] - stoofappel

stoofknolle (Db) de; -n ['st...] **1.** gele knol die men stooft (voor menselijke konsumptie)

stoofpanne (Ol-Nl) ['st...] - stoofpan

stoofpere ['st...] - stoofpeer *Die stoofperen moe'n we opmaeken, ze wo'n al wat rotterig* (Wol)

stoofpot (Bdie, Ste) ['st...] - stoofschotel

stookeulie ['st...] - stookolie

stookgelegenheid Voor -heid z. -hied ['st...] - stookgelegenheid *een stookhokke, mit stookgelegenheid* (Bdie)

stookhokke (verspr.) de; -n; ...hokkien ['sto:khøkə] **1.** stookhut *Gewoonlik ston d'r een waspot en een eerpelpot in et stookhokke om de was en de eerpels te koken* (*veur de varkens*) (Ste)

stookhutte (verspr.) ['st...] - stookhut

stookkosten ['sto:kastn] - stookkosten

stookpot (Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, j) de; -ten ['sto:kpöt] **1.** tweedelige ijzeren pot waarin men door een deurtje in de buitenste pot takkenbossen doet om die te verbranden, nl. om de binnenste pot te verhitten: gebruikt om aardappels te koken voor de varkens of om water te koken dat bij het slachten van een varken benodigd was, nl. om het haar van de huid te verwijderen *De stookpot ston op drie poten en in de pot kwam et vuur, daor wodde in stookt; de binnepot hong d'r in en d'r weren ok ringen bi'j, dan koj' d'r wat op*

zetten (Nbk), *'t Vuur braant as een goeze onder in de stookpot* (Ow), *As 's morgens vroeg de stookpot ansteuken wodde en et waeter kookte, wodde de slachtaofel - deur de hiele buurt in gebruik - klaorzet en kwam E. om te stikken* nl. om het varken met messteken in de halsslagader te doden (Ow) **2.** z. *kookpot*

stookruimte (spor.) ['st...] - stookruimte
stoom de [stō:m] **1.** waterdamp door koken ontstaan *Ie moe'n naor de keuken gaon en et stel uutzetten, et is allegeer stoom* (Nbk), *D'r kwam een waegen vol turf bi'j de lokomobiel te staon; die gong d'r deur, zoe'n dag, om de boel op stoom te holen* om voldoende stoom in de stoomketel te houden (j), *Et lid was van de ketel, d'r kon weer stoom ofblaosd wodden* men kon weer enigszins relaxen (vo) * *De haam in de boom, een peerd mit stoom* als men de nageboorte van het paard in de boom hangt, krijgt men een krachtig en snel paard (Db)

stoombad (El) ['st...] - stoombad, dampbad, zweetbad (met name genomen bij verkoudheid) (El)

stoombokken (Nw) de; -s; -kien ['st...] **1.** gestoomde bokking

stoomboot ['st...] - stoomboot (lett.)

stoombootdienst (spor.) ['st...] - stoombootdienst

stoombootkapitein (spor.) ['st...] - stoombootkapitein

stoombootmaatschoppi'je (l) ['st...] - stoombootmaatschappij

stoombootonderneming (l) ['st...] - stoombootonderneming

stoombootverbiening (l) ['st...] - stoombootverbinding

stoomfiets (Db, Nbk, Nw, j) Ook *stoomfietse* (Ste) ['st...] - stoomfiets, motorfiets

stoomfietse z. *stoomfiets*

stoomfluite (verspr. OS) ['st...] - stoomfluit

stoomgemaal z. *stoomgemaal*

stoomgemaal Ook *stoomgemaal* (WH) ['st...] - stoomgemaal

stoomketel (Obk, Ste) ['st...] - stoomketel (voor een stoommachine) *een oolderwetse stoomketel* (Ste)

stoomkoker (Bu) ['st...] - stoomkoker

stoomkracht ['st...] - stoomkracht

stoomloketmetief - stopgaorenkörffien

stoomloketmetief de; ...tieven; -ien ['st...]
1. stoomlokomotief 2. grote, zwaar gebouwde vrouw (spor.)

stoommesiene ['st...] - stoommachine *N. was massienist op 'e koperaosie; hi'j mos de stoommesiene bedienen* (Obk)

stoompanne (Ste, Wol) de; -n ['st...] 1. stoompan *In een stoompanne wodden de eerpels niet papperig* (Wol)

stoomploeg (vo) ['st...] - stoomploeg: ploeg aangedreven door stoom *En doe de winter over was, kwam d'r een stoomploeg en die scheurde doe et veld op die wieze ondersteboven* (vo)

stoomschip (spor.) ['st...] - stoomschip
stoomsleepboot (spor.) ['st...] - stoomsleepboot

stoomtram (Nbk) ['stõ:mtram] - stoomtram

stoons z. *stonde*

stoot de; stoten; stotien ['sto:at] 1. flinke, harde duw, stotende beweging *Hi'j gaf me een stoot* (Bu, Ste), *Hi'j krijgt een stoot tussen de ribben* (Np), *Hi'j is in een slag en een stoot klaor* in een ogenblik, direkt (Dhau), *Et mos op slag en stoot gebeuren* direkt (Dho), *op slag en stoot klaor* op dat moment, direkt (Dfo), *zonder slag of stoot: Dat verloopt zonder slag of stoot* (Nw) 2. (van een zaag), in *op stoot* snijdend bij een beweging van zich af (Obk): *De tanen van een schulpzaege stonnen wat op stoot* (Obk) 3. flinke hoeveelheid (Nbk), in verb. als *Hi'j kan een hiele stoot draank hebben* (Nbk)

stootbaand (Bu, Ste) ['st...] - stootband (hoofdzakelijk aan een rok)

stootblauw (Ow) et ['sto:adb...] 1. stootblauw *Et is allemaol stootblauw op 'e tiele* nl. aldus blauw geworden aardappels op de aardappelschaal (Ow)

stootblok (Ol-Nl) et; -ken; -kien ['sto:adb...] 1. plankje met houten steel (en kuiltjes erin), om het riet mee op te kloppen (bij het rietdekken) (Ol-Nl)

stootbod (Obk, Ol-Nl) et, -den; ...bottien ['st...] 1. plankje met houten steel er schuin op, om het riet op te kloppen (bij het rietdekken) *Mit et stootbod kuj' et riet geliekmaotig op et dak verdelen* (Ol-Nl) 2. plank die de tussenruimte tussen twee treden van een trap aan de achterkant afsluit (Obk)

stootiezer (Nw) et; -s ['sto:əti:zr] 1. kort voegijzer, nl. voor het verticale voegen
stootkoker (Bu) de; -s; -tien ['st...] 1. dikke neus

stootkörf (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; ...körven; -ien ['st...] 1. stootkorf

stootkracht (spor.) ['st...] - stootkracht
stootkussen (spor.) ['st...] - stootkussen, buffer

stootplakke (Ste) Ook *stootplek(ke)* (Sz) de; -n; ...plakkien ['st.../...] 1. plek aan een aardappel ontstaan door stoten *Oonze eerappels hebben allemaole blauwe stootplekken* (Sz)

stootplek(ke) z. *stootplakke*

stootraand (Bu, Nbk) ['sto:ət...] - stootraand: aan de onderkant van bep. kledingstukken *een stootraand onder mannebroeken en lange vrouwerokken* (Bu)

stootvoege (Ow) ['st...] - stootvoeg

stootvoete (El) de; -n; ...voetien ['st...] 1. lipje aan een hoefijzer

stootwiend (Ld) de; ...wienen; ...wientien ['st...] 1. stootwind

stop I de; -pen; -pien [stɔp] 1. keer dat men stopt *D'r zit haost een stoppien tussen de r en de i in 'boer-ikke'* (Ste)

stop II tw. [stɔp] 1. stop: *Stop, niet verder, straks gaaj' de sloot in!* (Nbk)

stopbakkien (Ste) et; ...bakkies ['stɔbakin] 1. bakje met spullen voor het stoppen (naalden, garen enz.)

stopbod ['st...] - stopbord, ook hetz. als *dekslegel*, z. aldaar (s)

stopdraad ['st...] - stopdraad

stopflesse (Nbk) ['st...] - stopfles *Mien stopflesse uut de kaaste (...)* (Nbk)

stopgaoren et ['stɔp...] 1. stopgaren *Die het et stopgaoren uutvunnen* gezegd van een niet zo snugger iemand (Dhau, Ld, Spa, Ow), zo ook *Die het et stopgaoren ok niet uutvunnen* hij is niet bep. snugger (Dfo, Dho, Np, Obk, Ol-Nl, Sz, Ow, b), *(een) stopgaoren Dirkien* gezegd van een onnozel vrouwtje of iemand die altijd thuis is en nergens komt (Bdie, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste), *...Derkien* id. (Mun, Sun-Ot), *...Durkien* id. (Nbk), zo ook *stopgaoren Dirkien en ziedepieren Jantien* (Nt)

stopgaorenjeger (Ste) et ['st...] 1. stopgaren van jaeger *een kaortien stopgaorenjeger* (Ste)

stopgaorenkörffien z. *stopkörf*

stopkissien (Ste) et; ...kissis ['st...] 1. hetz. als *stopbakkien*

stopkontakt ['st...] - stopkontakt

stopkorf (Bu, Db, Dfo, Ld, Nbk) Ook *stopkorf* (Diz, Np, Ol-Nl, Op, Spa), *stopgaorenkörffien* (El) de; ...körven; -ien ['stöp.../...] 1. (veelal verkl.) mand, korf om stopgaren en andere benodigheden voor het stoppen in op te bergen

stoplappe (Nbk) de; -n; ...lappien ['stöp...] 1. gebreide lap waarop men het stoppen oefende

stopmaantien (Bu, Db, Dhau, Ol-Nl, Ow, Ste) et; ...maantis ['st...] 1. hetz. als *stopkörf*, z. aldaar

stopmes (Bdie) ['st...] - stopmes (waarmee men stopverf aanbrengt)

stopnaalde ['st...] - stopnaald

stopnaaldekokker (Nbk) de; -s; -tien ['stöp...] 1. kokker waarin men stopnaalden bewaart *In de stopnaaldekokker beweert ie stopnaalden* (Nbk)

stoppe de; -n; stoppien ['stöpə] 1. stop: waarmee men een fles, een vat enz. afsluit *de stoppe van et vat* (Nw), *Vroeger zat op iedere flesse haast een stoppe* (Op), (bij vergelijking:) *Stopperen weren hiele dreuge peren, ie kregen d'r een stoppe van in de maege* (Ow), (uit de volksmond:) *In de klasse mos een riempien maakt wodden; de iene geeft dit, de ander dat, mar kleine Jan zegt: 'een stoppe in de kont'. 'Dat riemt niet,' zegt meester. Nee, mar et dicht wel,' zegt Jan* (Bu) 2. plek in breiwerk e.d. die men gestopt heeft (Ol-Nl) *Die sokken he'k hol stopt, et is gien mooie stoppe* (Ol-Nl)

stoppegat (Ste) et ['stöpəxat] 1. gat in een ton waarin men een stop aanbrengt *et stoppegat van de tonne* (Ste)

stoppel de; -s; -tien ['stöp] 1. stoppel van een graanhalm 2. (verz.) het geheel aan stoppels op een veld *een hoge stoppel mi'jen* te hoog maaien (in geval van rogge en haver) (Nbk) 3. stoppelveld, stoppeland *Hij is op 'e blote bienen op 'e stoppel* (Ste), *Et leup ok niet zo best op 'e stoppel...* (vo), *We hebben de stoppel ommebouwd en now kan 't mooi rotten* (Np), *...verteren* (Np), *licht ommeploegen, dat de stoppel verrot* (Dhau) 4. stoppelige plek in de huid van een kip (inplant van een veer) (Ste)

stoppelbaord ['st...] - stoppelbaard

stoppebloot (Ste) ['st...] - stoppebloot *Mit huren of zo wodde wel zegd: tot stoppebloot, dan is et zaod d'r of* (Ste)

stoppelbouw (Ste) ['st...] - stoppelakker

stoppelen (Sz) ['stöp] - stoppelen: land met een stoppelploeg bewerken

stoppelig (Np) bn.; -er, -st ['stöp] 1. met stoppels van graanhalmen *de stoppelige bouw* (Np)

stoppelkatte (Bdie, Db, Dho, Nbk, Pe-Dbl, Ste) de; -n; ...kattien ['stöp] 1. in de nazomer geboren kat *Stoppelkatten bin katten van augustus* (Ste)

stoppelkin (l) ['st...] - stoppelkin

stoppelkluuwe (Dhau, El, Ld, Ow) de; -n ['st...] 1. door stoppels van graan bezeerde runderhoef

stoppelknolle de; -n; -gien ['st...] 1. stoppelknol, zandraap *Stoppelknollen of haastknollen wo'n op 'e stoppels van de rogge zij'd* (Np), *Stoppelknollen bin knollen in de haast, dan is de rogge mi'jd en blieden de stoppels staon; dan kommen de knollen d'r in, dus in et stoppellaand* (Bu)

stoppellaand (Bu, El, Nbk, Np) ['stöp] - stoppellaand *Aj' vroeger de rogge d'r of hadden en ie ploegden et stoppellaand, dan kon d'r sparre in en dan sleepte ie mit de waegenbodem et laand mooi slicht, dan koj' de sparre laeter mooi mi'jen* (El), *Stoppelknollen bin knollen in de haast, dan is de rogge mi'jd en blieden de stoppels staon; dan kommen de knollen d'r in, dus in et stoppellaand* (Bu)

stoppelploeg (Sz) ['st...] - stoppelploeg

stoppelploegen (Db, Dhau, Nbk) onbep. w. en het stoppelploegd ['st...] 1. stoppellaand ploegen, de stoppels (van het graan) onderploegen *We moe'n henne te stoppelploegen* (Nbk)

stoppelpote (Ow) de; -n; ...potien ['stöp] 1. door stoppels van graan bezeerde runderpoot

stoppen zw. ww.; overg., onoverg.; stopte, het/is stopt ['stöp] 1. (overg.) dichtmaken van een gat (Db) *Et lek in de zij'e moet neudig stopt wodden* (Db) 2. (overg.) stoppen: een gat in breiwerk van een stop voorzien *sokken stoppen* (Bdie, Nbk) 3. (overg.) vullen: van een pijp, om te roken *een piepe stoppen, Hij stopte de piepe z'n pijp* (Nbk) 4. (overg.) in iets duwen, proppen *N. stopte gauw de vingers in de*

stoppere - stormgeveer

oren (ba), *Ze hebben him in de gevangenis stopt* (Obk, Nbk), *Veurda'k et wus ha'k et bewies al weer in de haand stopt kregen* (v), *Die het ze mar vlogge achter de bedsteedeurties stopt* (b), *Ik stop d'r eers wel goed wat in* (b), *In die wonings stoppen ze Jan rap en zien maot mar in* (Ol-Nl), *een kiend in bedde/onder de dekens stoppen* (spor.), *iene wat geld in de hanen stoppen* onopvallend geven: om te helpen, *Ik stop dat even onder waeter* (Bu), *wat in de doofpot stoppen*, *Ie moe'n je niet alles in de hanen laoten stoppen* je moet je niet alles laten aansmeren (Sz) 5. (onoverg.) stilhouden *D'r stopte een riederijje veur oonze klinte* (b), (als waarschuwing om niet verder te lopen, rijden enz.:) *Stop!*, zo ook in *Haand omhogens, auto stop!* auto, blijf staan (b), *De bus stopt hier allienig aj' d'r omme vraogen* (Nbk) 6. (onoverg.) ophouden, een einde maken aan iets *Hi'j is stopt mit roken* (Nbk), *Daor moej' mit stoppen, ik heb d'r genoeg van* (Nbk), *Stop daor now es een keer mit!* (Nbk) 7. (onoverg.) de buikloop stoppen *Keneel dat stopt wel* (Dho), *Benanen stoppen ok* (Ste)

stoppere (Ow) de; -n; stoppeertien ['stɔpːərə] 1. bep. type droge peer, vgl. *Stopperen weren hiele dreuge peren, ie kregen d'r een stoppe van in de maege* (Ow)

stopplak ['st...] - stopplaats

stopschere (Nbk) de; -n; ...scheertien ['stɔp...] 1. schaar speciaal bestemd voor het stoppen van kledingstukken

stopstreep ['st...] - stopstreep

stopt (Nbk) Ook *gestopt* (Nbk) bn. [stɔpt/gə'stɔpt] - gestopt (als bn. gebruikt volt. deelw.) *stopte kousen* (Nbk)

stopteken ['st...] - stopteken

stoptied (l) ['st...] - stoptijd

stoptrein ['st...] - stoptrein

stopvarve (verspr.) Ook *stokvarve* (verspr.), *stopverve* (Sz) de ['st.../'stɔk.../...] 1. stopverf

stopverbod ['st...] - stopverbod

stopverve z. *stopvarve*

stopwerk (spor.) ['st...] - stopwerk: werk om stilstand van de werkzaamheden te voorkomen

stopwoord (Dfo) ['st...] - stopwoord

stopzetten (l) ['st...] - stopzetten

storen (spor.) Ook *steuren* (vo, p, j, b, b: lm, vo) ['sto:ərɪp/'stɑ:ərɪp] - storen, *verstoren de hujjinge, die nogal es steurd was deur onweersbujjen* was verstoord (vo), *Ie moe'n him mar niet storen* (Nbk), *Ze sleup now en hi'j mos heur niet steuren* (vo), *Mi'j dochte ik mos jim mar niet steuren* (p); (wederk.) zich aantrekken *Mar meester steurde 'm niet an Roelfzien overleggings* trok zich daar niets van aan (b), *Mar 't hontien steurde 'm nargens an* trok zich nergens wat van aan (b)

storing de; -s, -en; storinkien ['st...] 1. storing: in technische zin *een technische storing* (spor.), *D'r zitten storings op 'e radio* de radio wordt voortdurend gestoord (Nbk), *D'r zitten storings in de locht depressies* (Nbk)

storingsdienst (spor.) ['st...] - storingsdienst

stork z. *sturk*

störk z. *sturk*

störkenust z. *sturkenust*

storm de; -s; -pien [stɔrm, 'stɔrəm] 1. storm (die waait) *As d'r dan es een dikke storm opstikt* (ba), *Op 't Wiede van 't Tjonger he'k nog wel es in de kniep zeten mit een dikke storm* (Sz), *In een half jaor tied raosden d'r twee storms over et dörp* (v), *de stilte veur de storm* rust die in z'n tegendeel zal gaan verkeren (Dfo, Nbk), *Zien gezicht staot op storm* lijkt dreigend (spor.), *Et wi'jt een storm* het stormt (Ma, Nbk), (gezegd n.a.v. het druk zijn van mensen:) *Wat veur weer as et wodt, we kunnen wel storm kriegen* (Bu), zo ook *D'r is zeker storm op komst, de kiender bin zo ballorig* (Spa), *een storm in een glas waeter* ophef over iets dat weinig voorstelt (Nbk, Nw, Ste), *storm in de kop hebben* boos zijn, balorig zijn (Bu)

stormachtig ['st...] - stormachtig (van het weer) *stormachtig weer*, *Et was vannaacht stormachtig* (Nbk)

stormanval (l) ['st...] - stormaanval

stormdepressie (l) ['st...] - stormdepressie

stormen ['stɔr(ə)mən] - stormen: zeer hard waaien *Et stormde alderheiselikst* (Nbk); zeer snel voortbewegen *Hi'j stormde de trappe of* (Nbk)

stormgebied (l) ['st...] - stormgebied

stormgevaer z. *stormgeveer*

stormgeveer (Nbk) Ook *stormgevaer*

(Sun-Ot) ['st...] - stormgevaar, gevaar voor storm
stormiezer (Nw) et; -s ['st...] 1. langwerpige stuk ijzer aan de achterkant van het uilebord, aangebracht ter versteviging van de delen die ter versiering omhoog steken
stormkracht (l) ['st...] - stormkracht
stormlanteern (El) ['st...] - stormlantaarn
stormmeeuw ['st...] - stormmeeuw
stormnacht (l) ['st...] - stormnacht
stormram (l) ['st...] - stormram
stormramp (spor.) ['st...] - stormramp
stormschade z. *stormschae*
stormschae (spor.) Ook *stormschade* (verspr.) ['st.../...] - stormschade
stormschaeverzekerijng (l) ['st...] - stormschadeverzekerijng
stormtoren (l) ['st...] - stormtoren
stormvloed (l) ['st...] - stormvloed
stormvloedkering (l) ['st...] - stormvloedkering
stormvoegel (verspr.) Ook *stormvogel* (Ow) ['st...] - meeuw
stormvoegel z. *stormvoegel*
stormweer ['st...] - stormweer
stormwiend ['st...] - stormwind
stormwolke ['st...] - stormwolk
störpe z. *stölpe*
storre (El) de; -n; -gien ['størə] 1. klein dier, kleine persoon
storrelen z. *stoetelen*
stot (spor.) de [stɔrt] 1. vuilstortplaats *Dat kan wel op 'e stort* (Ow) 2. z. *stut*
stotbak ['stɔdbak] - stortbak (in een w.c.)
stotbuije (Dfo, Nbk, Obk) ['st...] - stortbui
stoten Ook *stotten* (Np, El, Nbk en oost.) st./onregelm. ww.; overg., onoverg.; stootte, het stoten ['sto:ətɪn/'stotɪn] 1. één of meer stoten geven *Ie moe'n niet zo tegen de taofel stoten* (Nbk), *De iene koe stot de ere* (Nbk), *Uutgerekend de mooiste koe stotten ze een hoorn van de kop* (Ld), *Die koe stoot* is geneigd tot stoten (Nbk), *iene veur et heufd stoten* iemand beledigen, kwetsen (Nbk), zo ook *iene veur de kop stoten* (Bdie, Np), *'t heufd argens stoten* z'n hoofd stoten op een bep. plek, ook fig.: ergens plotseling stevige tegenwerking onder vinden (El, Nbk) 2. botsend in aanraking brengen *Ik stootte mit de schoffel op een dikke stien* (Op), *Een goeie iemker kan heuren as de bi'jen naor de jaegkölf overlopen; soms gaot dat overlopen naor*

de ere kölf nog wat beter aj' de kölf even tegen de grond of bi'jglieks op een pak zakken stoten (bs), *je stoten* zich stoten (lett.): *Ik heb mi'j vanmorgen aorig stoten* (Dhau), *Ik heb me dan toch de kni'je stoten!* (Nbk), *Ok de stalhekken mossen flink op maansheugte wezen, zodat een groten iene him niet altied mit et heufd an de kop van de stalhekken stotte* (Ow), (fig.) zich stoten, zich ergeren: *D'r hoeft him gieniene an te stoten* (b), zo ook *Ie hoeven je d'r niet an te stotten* (b), *Hi'j stot him gien twie keer an de dezelde stien* zal niet nog een keer dezelfde fout maken, zal zich er wel voor hoeden nog eens nul op z'n request te krijgen (Nbk, Ow) 3. (overg.) met stoten, krachtige duwen in een bep. toestand, van een bep. plaats brengen *Hi'j batste d'r in, en stotte zo een gat in de deure* (Dfo), *Hi'j stootte een stoel ondersteboven* (Nbk), *iene et brood uut de mond stotten* door z'n inspanning of onderneming brodeloos maken (b) 4. (onoverg.) hordende, hobbende, schokkende bewegingen maken *De waegen stot slim* (bl), *Ze hadden een lange zittersplaanke over et hujraem legd, dan stotte et niet zo* (vo), *mit hotten en stotten* met horten en stoten (b), zo ook *Hottende en stottende begon die te rieden* (v)

stoter de; -s; -tien ['sto:ətɪ] 1. iemand die stoot, dier dat stoot 2. oude munt van 12 1/2 cent (Bdie, Bu, Np, Obk, k: Ste) 3. in *d'r gien stoter of moter van weten* er helemaal niets van weten (b, b: lm, s: Obk)
stoteri'je de; -n [sto:ətɪ'jə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. het voortdurend stoten, z. aldaar *De morgens was et vee in et laand brocht; dat gaf eerst nogal wat stoteri'je, ze weren ja vremd veur mekeer, mar dat wende al gauw* (vo)

stoterig (Np, vo) bn.; -er, -st ['sto:ətɪx] 1. stoots, tot stoten geneigd *Die koe is stoterig* (Np) 2. met hobbelijke, schokkende bewegingen (vo) *Zo begon de eerste dag in et ni'je laand wat hotterig en stoterig, mar een peerd daegen laeter hadden ze alles al wat op riegel* (vo)

stoters (Np, Nw, Ow) bn.; attr. ['sto:ətɪs] 1. in *Hi'j lopt as een stoterse haene* hij loopt trots, met een verheven houding (Nw, Ow), *Hi'j stapte...* (Np), *verbeling as een stoterse haene* (Ow)

slotkarre - str.

stotkarre (Db, Dfo, Dho, Ld, Mun) ['stɔt̚...] - stortkar

stotplak (spor.) ['stɔt̚...] - stortplek

stotregen ['stɔt̚...] - stortregen *Veurige weke hewwe nog al es een stotregen had* (Ste), *Mit onweer hej' nogal es stotregen* (Ste)

stotregenen (verspr.) ['st...] - stortregenen *Et stotregent* (Bu)

stottelachtig z. *stottelig*

stottelen (Db, Op) zw. ww.; onoverg.; stottelde, het stotteld ['stɔt̚lɛn] 1. onvast, stotend gaan *Hottelend en stottelend kwam hi'j cindelik op 'e hadde weg* (Op), *N. stottelt d'r nuver over* (Db)

stottelig (Nw, b: ln, v) Ook **stottelachtig** (Dfo) bn., bw.; -er, -st ['stɔt̚lɛx/...axtɛx] 1. onvast in z'n bewegingen, vooral van lopen: *Die lopt ok aorig stottelig* (Nw), *Die lopt d'r mar wat stottelachtig henne* (Dfo), verder in verb. als *Stottelig en onbehulpen drinken de kalfies d'r uut en mem zal ze wel even op 'e vingers sabben* (v)

stotten z. *stoten*, *stutten* II, III

stotterder (Nbk, Nw) Ook **stotterer** (Nbk, Nw) ['stɔt̚dɛr] - stotteraar

stotteren ['stɔt̚tɛr] - stotteren, stamelend spreken *Hi'j stottert d'r over* (Nw), *De moter stottert loopt haperend* (Bu)

stotterer z. *stotterder*

stotterig (Bdie, Bu, Dho, Op, vo) bn., bw.; -er, -st ['stɔt̚tɛrɪx] 1. enigszins stotterend, geneigd tot stotteren *Et komt d'r wat stotterig uut* (Bu), *Hi'j bedaankte de boer wat hotterig en stotterig en zee dat de boer him veur die dienst toch altied een goed loon betaeld hadde* (vo)

stotterzak (Bu) de; -ken; -kien ['stɔt̚tsak] 1. stotteraar

stotting ['stɔt̚tɪŋ] - storting (van geld), ook: bedrag dat men stort

stottingsbewies ['st...] - stortingsbewijs

stottingsbiljet (spor.) ['st...] - stortingsbiljet

stottingsdaotum (spor.) ['st...] - stortingsdatum

stottingsformelier (spor.) ['st...] - stortingsformulier

stottingskaorte ['st...] - stortingskaart

stottingstermien (spor.) ['st...] - stortingstermijn

stotvloed (spor.) ['stɔt̚vloed] - stortvloed *een stotvloed van woorden* (spor.)

stout bn., bw.; -er, -st [stɔmt] 1. stout, ondeugend *Ie moe'n niet weer zo stout wezen, heur!* (Nbk), *Doe now niet weer zo stout* (Nbk), *...van die stoute dingen* (Nbk), *stoute kiender*

stouterd de; -s; stoutertien ['stɔmtɪn] 1. stout kind

stoutghied de ['stɔmtɔx...] 1. stoutheid, het stout zijn

stouwen (verspr.) zw. ww.; ['stɔmɔm, ...m(g)ɪ] 1. stuwen, duwend pakken, bergen *D'r kon nogal wat in et roem van et schip stouwd wodden* (Ol-Nl), *turf stouwen in et schip* (Nt), *Hi'j stouwde hiel wat naor binnen* (Nbk) 2. tegenhouden, afremmen (Bu) *Hi'j stouwde 'm hield hem tegen* (Bu), *Die is vuus te drok, die moej' even wat stouwen* (Bu)

stove de; -n; stofien ['sto:wə, ...və] 1. stoof (als voetsteun, ter voetverwarming) (van een timmerman die z'n vak niet verstaat:) *Hi'j kan nog gien stove maeken* nl.: het maken van een stoof was een soort proef voor een timmermansleerling (s: Wol) 2. het zesde (enkele) vak (waar men met één been in moest staan) van het parcours bij *parkhinken* (El, Nbk)

stoven ['sto:bm] - stoven: door te stoven gaar (doen) worden *Bepaalde gruunte moej' eerst even opkoken en dan laeter stoven* (Obk), *Ik bin de knollegies an 't stoven* (Np), *een kool stoven* (Nbk, Ow, Sz): *We hebben 'm een goeie kool stoofd* een flinke poets gebakken, flink te grazen genomen (Ow), *Die het me ok een mooie kool stoofd* (Sz)

stoveri'je (OS, verspr. WS) de [sto:wɪ'tjə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. het (voortdurend) stoven 2. gestoofde of gekookte groente, fruit, ook gezegd van rauwe groente; soms ook: te stoven vis of vlees *De stoveri'je wodde vroeger op 't twiede gat klaormaekt* nl. op een bepaald klein gat in de kachel waarop werd gekookt (Obk), *Aj' gaasten kregen haj' vaeks twee soorten stoveri'je* (Obk), *Wat stoveri'je zullen we vandaeg hebben!* (Dhau), *Vanmiddag kriegen we spruties as stoveri'je* (Ol-Nl), *We hadden vroeger nogal es knollen as stoveri'je* (Pe-Db), *De eerpels mit stoveri'je en een best brok schaopevleis gong d'r as koeke deur* (j)

str. - afkorting van *straote*

straal (Nbk, Sz) bw. [stra:l] 1. geheel en al *Zie moe'n daor lang op wachten veurdat ze mi'j daor weer zien, want ik gao ze straal negeren* (Sz), *Ik was et straal vergeten* (Nbk) 2. z. *straole*

straaljager z. *straoljaeger*

straampel Ook *strampel* (Dho, Spa) de; -s; -tien ['strā:mpɛl]/'strampɛl] 1. strampel, stomp van een oude boom, stronk, half-dode struik (Bu, Obk en verspr. west.), (vaak gezegd van een oude wilg (Np)) *Daor staot nog een straampel op een resterende stomp* (Bu), *een oolde straampel* een stuk boom dat er nog staat (v, Ste), *Et bin oolde straampels van bomen* (Ste), *'t Is een min stok bos: et bin allemaole straampels* (Bu), *D'r was gien struke of straampel meer van over, doe de wallen rooid binnen van de oolde Boverweg* (Obk) 2. gaffelvormig gegroeid stuk boom (Ste) 3. oude persoon, vaak: die strammig is, die slecht ter been is geworden, ook algemener: iemand die slecht loopt *'t Wodt een oolde straampel* (Ste) 4. lang been (Nbk) (tegen iemand die languit zit:) *Hool die lange straampels wat bi'j je, ik stroffel d'r haost over* (Nbk) 5. hetz. als *bri'jstraampel*, z. aldaar (Obk, Op, Nw)

straampelen Ook *strampelen* (Spa), *strompelen* (El, Ld, Ma, Nbk, Nw, Op, Spa), *stroonfelen* (s) zw. ww.; onoverg.; straampelde, het straampeld ['strā:m pɛl]/'strampɛl/'strom.../'strō:fɛl] 1. strompelen *Hi'j straampelt d'r (ok) aorig henne* (Bu, Nbk, Np), *Wat straampelt hi'j daor nuver henne* (Nbk), *Elke morgen kwam de oolde man d'r an straampelen om zien paantien koffie* (Obk), *Wat doej' daor toch te straampelen* (Ste) 2. (van aardappelen) tot een flinke struik groeien (Obk) *De cerpels willen van 't jaor niet straampelen, 't blieven mar kleine pollegies* (s: Obk)

straampelhakke (Bu, Nbk, Np, Nw, Op, Ste) de; -n ['str...] 1. iemand die slecht, onhandig, ongelukkig loopt/schaatst; ook gezegd van koeien die slecht lopen (Bu)

straampelig (Bu, Dfo, Nbk, Np, Nw, Nt, Spa, Ste) Ook *strampelig* (Nt, Spa) bn., bw.; -er, -st ['strā:mpɛlɔx]/'strampɛlɔx] 1. gebrekkig, moeizaam en vaak voorovergebogen lopend, zodanig dat men steeds dreigt te vallen *Die lop straampelig* (Ste),

Oolde meensken bin straampelig (Nt)

straampelkont (Nbk, Np, Ld, Obk, Wol) de; -en; -ien ['str...] 1. iemand die slecht, gebrekkig loopt

straand Ook *strand* (verspr.) [strā:nt/strant] 1. strand (aan zee of langs een ander water)

straandballe (spor.) ['str...] - strandbal

straandpaol (l) ['str...] - strandpaal

straandpaveljoen (l) ['str...] - strandpaviljoen

straandschoe (spor.) ['str...] - strand-schoen

strandstoel (spor.) ['str...] - strandstoel

strandweer (spor.) ['str...] - strandweer

strabaant (Dho, Wol) Ook *strebant* (Nw) [strā'bā:nt/strō'bant] 1. tegendraads, niet zelden in de contramine

strabbe (Ste), zo ook *strobbe* de; -n; -gien ['strabə] 1. boom, bloem, plant die niet omhoog wil schieten (Ste) *Et bin nog van die strabben* (Ste), *Dat boompien wil niet gruuien, et is een strabbe* (Ste) 2. krom stuk stok, vooral: overgebleven tak bij het eikschillen (Ste) *De takken die van et iekschellen overbleven dat waeren strabben en die wodden mit een wie vaastebunnen, dan wodden die takken laeter opbraand in de kachel of in de ovens van de bakkers* (Ste) 3. klein, groen, nog niet rijp appeltje (Ste) 4. mager dier, magere persoon (Ste) *een maegere strabbe* (Ste) 5. vervelende persoon (Ste)

strabberig (Obk, Ste) bn.; -er, -st ['strabrɔx] 1. (van takken) krom *Die takken dat is strabberig goed, dat bin kroeme takken, dat hej' mit ieken et slimste* (Ste)

straf I Ook *straffe* (j) de; -fen; -fien [straf] 1. straf (die men krijgt, uitdeelt) *iene straf geven, straf kriegien, een zwaore straf, een lichte straf, je straf uutzitten, Die moet straf hebben* (Bu), *Dat is je straf!* dat krijg je als straf (Nbk), *We kriegien dan veur straffe de ere morgens gien brood* bij wijze van bestraffing (j)

straf II bn.; -fer, -st [straf] 1. (van de wind) strak, krachtig *D'r staot een straffe wiend* (Bu, Pe-Dbl), *Die straffe, koolde wiend uut et oosten is onversneden* (Bu)

strafbaankien (spor.) ['str...] - strafbankje (fig.) *op et strafbaankien kommen moeten* (spor.), *...zitten moeten* bestraffend worden toegesproken (spor.)

strafber - straole

- strafber** ['stravbɪ] - strafbaar *Dat is strafber* kan tot straf leiden, dat is verboden (Nbk)
- strafberhied** (l) Voor -heid z. -hied ['str...] - strafbaarheid
- strafblad** (Ol-Nl) et ['str...] 1. strafblad, all. in de verb. *een strafblad hebben* al eens veroordeeld zijn
- straffe** z. *straf*
- straffen** zw. ww.; overg.; strafte, het straft ['strafm] 1. met straf treffen *Ze straffen dat volk lange niet genug* (b), *iene zwaor straffen, ...streng straffen, ...licht straffen* (Nbk), *een kiend straffen* (Nbk)
- strafmaote** (Wol) de ['str...] 1. strafmaat *De rechter zal de strafmaote wel bepaolen* (Wol)
- strafregister** (Diz, Nbk) ['str...] - strafregister *Hi'j het een schoon strafregister* (Diz)
- strafriegel** (b) ['str...] - strafregel *strafriegels schrieven* (b)
- strafschop** (spor.) ['str...] - strafschop
- strafschopgebied** (spor.) ['str...] - strafschopgebied
- strafschoplijn** (l) ['str...] - strafschoplijn
- strafwark** et ['str...] 1. strafwerk, straftaak *Vroeger kregen we soms op schoele vuuf thema's as strafwark, daor waeren we dan mooi mit* (Op), *strafwark kriegen, ...geven* (Nbk)
- strafwarker** z. *wildbouwer*
- strafwet** (l) ['str...] - strafwet
- strafwetboek** (l) ['str...] - strafwetboek
- strafwetgeving** (l) ['str...] - strafwetgeving
- strafworp** ['str...] - strafworp *een strafworp geven* toekennen, *een strafworp nemen* ten uitvoer brengen
- strafzaeke** de; -n; ...zaekien ['str...] 1. strafzaak *Bi'j strafzaeken beschuldigen de rechters ok wel es ten onrechte* (Obk)
- strak** bn.; -ker, -st [strak] 1. (van een touw, draad enz.) gespannen, niet slap *Het de hond de baand niet te strak om de hals?* (Nbk), *We bruken een spanner om de draod strak te kriegen* (Np), *een touw strak spannen, et vel strak om de neuze hebben* zuinig zijn (Np) 2. zich niet uitend, stijfjes, afgemeten, star *Hi'j is wat strak* (vooral: door spanning, boosheid) (l, Nbk), *Renze keek strak veur him uut onder dit praot* (vo), *Hi'j zat him strak an te kiekien* star en zonder onderbreking (Nbk)
- strakblauw** (Ow, Wol) [aks. wisselt] - strakblauw *D'r is gien wolkien te bekenen, 't is een strakblauwe locht* (Ow, Wol)
- strakhelder** (Diz) bn. [aks. wisselt] 1. (van de hemel) staalblauw *'t Is een strakheldere locht* (Diz)
- strakkies** (Np, Ol-Nl, Sz) bw. ['strakis] - strakjes, binnen niet al te lange tijd *As d'r zo weinig gruit dan kan de melk strakkies nog wel es een goeie pries gellen* (Sz), *De kalver moe'n strakkies mar butendeure* (Ol-Nl), *Hi'j wodt je strakkies de baos* (Np)
- straks** [straks] - straks: binnen niet al te lange tijd: *Koj' straks ok even bi'j oons zitten?* (Nbk), *Koj' haost?* [met als mogelijk antwoord:] *Ja, straks!* (Nbk), *As ie straks van schoele kommen, woj' vast meester* (Nbk); daarstraks, korte tijd geleden (Nbk) *Straks bunnen ze d' oolde geite veur de lege eerpelbak* (Nbk)
- stralen** z. *straolen*
- stram** bn.; -mer, -st [stram] 1. stijf (qua beweging) *Twie vrouwlu uut De Smilde, krebentig en wat stram (...)* (b), *Dat peerd is stram van oolderdom* (Db) * *Stief en stram en nog gien man* (Nw)
- stramien** z. *stremien*
- strammig** (Dfo, Ld, Nbk) bn., bw.; -er, -st ['stramɛx] 1. strammig (Nbk), vooral, van een paard of koe: met stijve, trekkende poten (Dfo, Ld)
- strampel** z. *straampel*
- strampelen** z. *straampelen*
- strampelig** z. *straampelig*
- strand** z. *straand*
- stranen** ['strā:n:] - stranden: lett., ook fig.: z'n reis niet kunnen vervolgen *Ze bin niet iens an België toekommen, bi'j Rotterdam daor bin ze straand* (Nbk)
- straoken** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; straokte, het straokt ['stro:kɔ] 1. strelend strijken *De katten straokten me om de bienen* (Nbk)
- straol** z. *straole*
- straole** (verspr. WS) Ook *straol* (OS, Bdie, Bu, Dho), *straal* (Nbk, bet. 3: Bu, bet. 5: Bu) de; -n; straoltien ['stro:ələ/stro:əl/stra:l] 1. lichtstraal *De weerlocht ging as een straole bi'j de locht langes* (Np), *Et bliksemt! Ik zie et lochten, et gaot in straolen naor beneden* (Ste) 2. *straal*

vloeistof of gas *een straole jarre gier* (Np), *Da's gien dikke straole, die uut de kraene komt* (Bu), *Doe keken wij onder de waegen en oe heerkies! Daor leup et mit straolties uut en hoe langer hoe hadder* (b), *Daor leup de douwers et zwiet bij' straolties van et gezichte* (ba), *mit een straole pissen in een straal urineren* (Nw), (van de wijze waarop iemand met de hand melkt:) *D'r zit een goeie straol in* (Bu), zo ook *Die het een goeie straole* (Bu), *Die koe kun ze niet mit een straole melken, 't is een spreider* (Dho), *Hi'j gaf me toch een straole gas trapte het gaspedaal stevig in* (Ste) 3. groot aantal in een lange sliert (Bu, Ste) *een straole meensken* veel mensen in één rij (Bu), *D'r staot een straole volk bij' et voetballen te kieken één lange rij* (Ste) 4. grote hoeveelheid vloeistof (in geval van urineren:) *D'r kwam een hiele straol los* (Ld), zo ook *Now, een hiele straole!* gezegd van iemand die lang staat te urineren (Bu) 5. hoornstraal (Bu, Nbk, Ste, Spa) *Onder alle peerdehoeven zitten straolen, et moet d'r now en dan weghaeld wodden* (Ste), *een straole onder de peerdehoeve* (Bu), *As de straal een keer schendiseerd is en d'r komt smeerlapperi'je tussen, dan komt d'r een ni'je straal onder en lat de oolde los* (Bu) 6. slecht humeur (Nbk, Ol-Nl), in verb. als *Hi'j lop mit de straol in* heeft de pest in (Ol-Nl), zo ook *Hi'j het de straal in* (Nbk)

straalebundel (l) ['str...] - stralenbundel (van licht)

straolen (verspr.) Ook *stralen* (Dho, Nbk) zw. ww.; onoverg.; *straolde*, het *straold* ['strɔ:əlɲ/'strɑ:lɲ] 1. stralen, licht van zich doen gaan (z. ook *straolend*) *De zunne straolt* (Bu, Ste), *De auto glaansde zo mooi, hi'j ston te straolen in de zunne* (Nbk), *de straolende zunne* (v), *Et wodt een straolende dag* een dag met een stralende zon (Nbk), *De meensken begonnen te straolen van bliedschap* waren zo te zien één en al blijdschap (Nw) 2. net als licht uitschijnen *Et straolt him tot de ogen uut* hij kijkt geweldig helder en levenslustig (Spa, Dhau), *De ondeugde straolt 'm tot de ogen uut* aan z'n ogen te oordelen is hij één en al ondeugd (Nbk), *Ze is zo ondeugend, et straolt d'r of* (Nw), *Eerst keek hi'j zo straolend naor veuren* (ba) 3.

(van vloeistof) in stralen gaan (Nbk), met stralen bruisen (Bu) *De melk straolt in de emmer* (Bu), *De hingst straolt d'r over urineert zeer krachtig* (Nbk)

straolend bn., bw. ['strɔ:əlɲt] 1. (van het weer) met heel veel zonnestrallen *een straolende dag, straolend (mooi) weer* (Nbk)

straolhelder (Bu, Np, Ol-Nl, Op, Sz) [strɔ:əl...; aks. wisselt] - zeer helder (van de hemel) *'t Kan d'r vannaacht wel es in kniepen* [streng gaan vriezen], *de locht is straolhelder* (Ol-Nl, Sz, Bu)

straoling (l) de; -s, -en ['strɔ:əlɲ] 1. straling; van licht 2. atoomstraling, röntgenstraling e.d.

straolingsdeskundige (l) ['str...] - stralingsdeskundige

straoljaeger (v) Ook *straaljager* (spor.) ['str.../'str...] - straaljager

straolrecht (Ol-Nl, ko, bl) Ook *straalrecht* (Nbk) bn., bw. [aks. wisselt] 1. (van de loop van een lijn, een beweging) geheel en al recht *straolrecht omhogens* (ko), *Daor kiek ie straolrecht veur jow uut, op die foto* (bl)

straolrot (El) de ['strɔ:əlrot] 1. straalweer, rotstraal

straolverbining (l) ['str...] - straalverbinding

straolvliegtuug (l) ['str...] - straalvliegtuig

straolzender (l) ['str...] - straalzender

straotaarm (Nbk, Np, Ol-Nl) [aks. wisselt] - straatarm

straotbelasting (Bdie, Bu, Spa, Ste, Sz) ['strɔ:ədbəlastɲ] - straatbelasting *Aj' bezittingen langs de weg hadden, moj' straotbelasting betalen* (Spa), *Vroeger haj' straotbelasting, grondbelasting en personele belasting* (Ste)

straotbesscm (Sz, Wol) ['str...] - straatbezem

straotdeuntien (Nbk, Np, Obk, Ow) ['str...] - straatdeuntje, straatliedje

straotdienst (l) ['str...] - straatdienst

straote de; -n; *straotien* ['strɔ:ətə] 1. verharde weg *Die lopt schieve de straote over* (Dfo), *Wij mossen een hiel aende over de straote rieden* (b), *Ik slintere de smalle straoties deur* (v), *een straotien ommelopen* (ba), *Hi'j ston naekend en bloot an de straote* hij had geld noch goed (meer) (Ma), *Dat past wel in zien straotien*

straote-anleg - straatvoelens

strookt met wat hij wil (Nbk), *De straote zegt (...)* de mensen op straat, dus: volgens de geruchten (...) (Ste), zo ook *De straote die vertelt (...)* id. (Ste), (bij vergelijking:) *Veural et jongvee het vaeke een straote van zokke bulties op 'e rogge (vo), iene op ('e) straote zetten uit huis zetten (spor.)* 2. verharde weg met huizen *ni'je straoten anleggen* (Nbk) 3. stoep, straatje voor de huisdeur of voor een andere toegangsdeur *We moe'n de straote nog inschrobben* (Np), *et straotien naor de deure* (Bu)

straote-anleg (l) ['str...] - straataanleg

straotedrek (Np) Ook *straotendrek* (Dfo, Dhau, Obk, Ow, vo) de, et ['strɔ:ətɔdrek/...tɔ...] 1. stadsvuil *Aj' d'r now es straotendrek op brochten, beter is d'r niet om ni'j laand goed te maeken (vo), Straotendrek wodde vroeger wel verkocht an de boeren veur bemesting op ni'je anmaekte gronden* (Dfo)

straotegids (l) ['str...] - stratengids

straotemaeken (Nbk) onbep. w. ['str...] 1. bestraten *Ze bin veur bij' de weg an 't straotemaeken* (Nbk)

straotemaeker Ook *straotmaeker* (Pe-Dbl) ['st.../...] - stratenmaker *straotmaeker op zee gezegd tegen/van iemand die kennelijk weinig te doen heeft* (Pe-Dbl)

straoten (Np) ['strɔ:ətɔ] - bestraten *Bij' et straoten hebben ze een handlanger, die krooit bij' veurbeeld stienen an* (Np)

straotenaeme (verspr.) Ook *straotnaeme* (verspr.) ['str...] - straatnaam

straotendrek z. *straotedrek*

straotepaereboom (Ste) de; ...bomen; -pien ['strɔ:ətə...] 1. bep. soort pereboom

straotepplan (l) ['str...] - stratenplan

straoter de; -s; -tien ['strɔ:ətɔ] 1. stratenmaker *Die straoter bij' oons het een handlanger* (Obk)

straoteschrobben (Bu) zw. ww.; onoverg.; straoteschrobde, ...schrobbede, het straoteschrobbed ['str...] 1. straatschrobben

straotevegen (spor.) onbep. w. ['str...] 1. straatvegen

straotfiguur (l) ['st...] - straatfiguur

straothandel (l) ['str...] - straathandel

straothamer (Nt, Obk, Ol-Nl) ['str...] - straathamer

straothond (spor.) ['str...] - straathond

straothusien (Obk) et; ...husies ['str...] 1. w.c. aan een weg, openbaar toilet *Vroeger*

stonnen d'r wel straothusies; ie mossen dan bij' duuster wel oppassen om niet in een plasse miege te trappen (Obk)

straotinterview (spor.) ['str...] - straatinterview

straotjonge (Diz, Np) de; -n; ...jongien ['str...] 1. straatjongen

straotkiend (l) ['str...] - straatkind

straotlanteern ['str...] - straatlantaarn *Wat duurt et vanaovend lange veur de straotlanteerns opkommen* (Op), ...*opgaon* (Ol-Nl)

straotlied (Nbk, Np, ba) et; -en; ...lietien ['str...] 1. straatlied

straotlocht (Obk) ['strɔ:ətloxt] - straatlantaarn *De meeste straotlochten gaon doevens om elf ure uut* (Obk)

straotmaeker z. *straotemaeker*

straotmeubilair ['str...] - straatmeubilair

straotmeziek (spor.) ['str...] - straatmuziek

straotmuzikaant (l) Ook *straotmuzikant* ['str.../...] - straatmuzikant

straotmuzikant z. *straotmuzikaant*

straotnaeme z. *straotenaeme*

straotremoer (j) ['str...] - straatrumoer

straotsleper (Nbk) de; -s; -tien ['strɔ:ət slɔ:pɔ] 1. iemand die veel bij pad en weg is *Et is een straotsleper, hi' is altied op pad en weg* (Nbk)

straotstien de; -en, -der (Nbk); -tien ['str...] 1. straatsteen, straatklinker *De zonne blikte aorig over de straotstienen en 't was waarm (j), Bij' de winter kan 't op 'e straotstienen aorig glisterig wezen* (Obk), *Et mos gruit daar tussen de straotstienen* (Ol-Nl), *'t an de straotstienen niet kwiet (wodden) kunnen iets willen verkopen terwijl niemand het wil hebben* (Nbk, Wol), *Die man is aaltied an de rittel, de straotstienen slieten gewoon die man is veel weg, zelden thuis* (Pe-Dbl)

straottoneel (spor.) ['str...] - straattoneel: op straat opgevoerd toneel

straotvassien (Diz, Ow) ['str...] - straatliedje

straotverbod (spor.) ['str...] - straatverbod

straotverlichting z. *straotverlochting*

straotverlochting (Obk, d) Ook *straotverlichting* (Sz) ['str...] - straatverlichting *Deurd'at de straotverlochting niet braande, was et pikdonker* (Obk)

straotvoelens (Np) mv. ['str...] 1. hetz. als *straotendrek*, z. *aldaar*

straatweg (verspr.) ['str...] - straatweg
straatwegsdam (b) de; -men ['str..., ook ...'d...'] 1. dam in een straatweg *We zullen om half negen bij de straatwegsdam wezen* (b)
straatzanger (j) ['str...] - straatzanger
strategie (spor., l) [strat(ɔ)'gi, strata'gi] - strategie (fig.) *een strategie hebben* (l), ...*uutzetten* (l)
strategies (l) [stra'tu:xis] - strategisch: volgens een strategie, een vooropgezet plan
strebant z. *strabaant*
streber (spor.) ['stru:br] - streber
streberig (spor.) ['stru:brəx] - streberig
streefbedrag (spor.) ['stru:vβədɾax] - streefbedrag
streefdaotum (spor.) ['stru:vdo:ətɱ] - streefdatum
streek Ook *strecke* (bet. 4: Dho, Np, Obk, Spa, Ste) de; streken; strekien [stru:k/ 'stru:kə] 1. keer dat men strijkt *Dat mae-gien is veerder goed genoeg in 't wark, mar et gaot wat mit de groffe streek* d.i. ze maakt niet alle hoeken, randen enz. schoon (Ste) 2. slag, uitslaande beweging bij het schaatsen *Hij hadde deurlopers en dat weren doe de beste redens; ie konnen d'r mit mekeer een lange streek mit maeken* (j), *Hij kon de streek niet te pakken kriegen, hi'j klauwde mar wat* (Wol), *Hij is goed op streek* is flink, goed aan het schaatsen (Nbk), ook: hij is goed gemutst, vrolijk (Ste), *Hij hadde een goeie streek en was zo vlogge as een aol maakte mooie slagen* (j), zo ook *Hij het een mooie streek van rieden* schaatst goed (Ol-Nl), *Die ridt een mooie streek* id. (Bu), *Ik heb nooit een goeie rieder west, ik kon de goeie streek niet rieden* (Db) 3. streep, baan door strijken of een soortgelijke inwerking ontstaan, ook wel baan licht, ook: insnijding door een slag bij het schaatsen, streep die men trekt *Et bin allemaole streken op 'e ruten* (Np), *D'r zit een strekien op 't glas* (Nbk), *Daor lop een strekien deur* hij is een beetje gek (Sz), *Ie konnen et op de streek of zien waor de keunstmest strijd was* d.i. per herkenbare baan in het gras (vo), *De gedieneen zitten vaeke streken in, ze bin hielemaol verschenen* (Ste), *Ze deden hier wel streekgooien mit centen; ze zetten een streek, een pottien d'r middenin en een boge d'r onder langes. Wie in 't*

pottien gooide, hadde de volle pot en aandere die in de boge lag (Sz), *een smal strekien locht* (v) 4. smalle strook (verspr.), in het bijzonder: smalle, te maaïen of gemaaide smalle strook gras (Dho, Nbk): *Daor moej' even mit de zende bij, d'r bin een peer strekies staon bleven* (Nbk), *D'r is een strekien staon bleven* d.i. een nog te maaïen strook gras (Nbk), *een streke kaant tussen een onderjurk* (Obk), *een streke laand of bos* (Np), *een smal strekien* een smal strookje grond (Nbk, Np), zo ook *een smalle streke grond* (Np) en *een smalle streke* id. (Obk, Spa), *een opgaonde streke laand bij huus* (Bdie), *een smalle streek laand* (Nbk), *Ok wodde bij et laeden uut de dongbulte van roege dong d'r iederkeer mit de schoffel een streek veur weg steuken; dat was slim makkelik mit et laeden* (Ow), *Een paand is een streke vene zo breed as een baggelbak is* (Np) 5. strookje materiaal, reepje van iets (Dhau, Dho, Np) *In de oorlog reden we op kussiebanen: een streek rubber in de velgen legd en dan mar fietsen!* (Dhau), *Een strekien spek heurt bij de stampot* (Dho) 6. windstreek *argens in vremde streken wezen* (Nbk) 7. in van streek wezen van streek zijn, van slag zijn: *Ze was aorig van streek doe ze dat bericht kreeg* (Dhau), zo ook *van streek raeken* (Nbk, Np) en *van streek wodden bang worden* (van) (j), *van streek raeken* (v) 8. in op streek wezen flink op gang zijn (Ste), zo ook *Ze bin goed op streek* zijn met plezier bezig (Ste), verder in *et in streken hebben* flink op gang zijn, z'n zaakjes goed hebben lopen (Bu, Nbk, Ow, Ste): *Hij het et weer aorig in streken* (Nbk), d.i. ook: hij is weer beter (Nbk), *et knap in streken hebben* het mooi voor elkaar hebben (Ow), *Heb ik et even in streken!* heb ik m'n zaakjes eventjes goed voor elkaar! (Nbk), *Die het et goed in de streken* (Bu), *et (aorig) op streken hebben* (Ste), *Ze hebben niet best streek* ze groeien niet best (Bu), *Die het goed streek* groeit goed (Np) 9. landstreek *Want dit is ok promotie, veur streek en dialect* (b) 10. woonomgeving, omtrek *As d'r ien of aandere grap uuthaald was op 'e streek* (...) (j), *Op 'e streek was lestdaegs een in-brengboelgoed* (Np), *lasterpraoties over de*

streek brengen op de buurt rondkramen (Dhau), *Dat het zijf over de streek brocht* op de buurt rondgebazuind (El), zo ook *Die kan je mooi over de streek brengen* in de naaste omgeving over je roddelen (Obk), *een strekien* een buurtje (j), (met hoofdletter:) *Hi'j woont op 'e Streek* d.i.: in Oosterstreek bij Noordwoolde (Nw), *Hi'j is de streek op mit kwitaansies* d.i. gaat langs de huizen om kwitanties te bezorgen (Nbk), zo ook *Hi'j gong mit de lieste de streek op* d.i. vooral om naam, adres en handtekening te krijgen, veelal voor een bijdrage aan een vereniging of een goed doel (Nbk), *En ze gongen de streek op om de boeren an te zeggen dat ze de bussen mit melk niet bi'j de weg zetten mossen* (vo) 12. grap die men uithaalt *N. dat was zo'e'n mannegien vol potsen en vol streken* (bl) 13. (mv.) aanstalten die men maakt om tegen te werken, frats *Now gien streken, ieje!* (Nbk) 14. zet, strategische handeling waar een listige opzet aan ten grondslag ligt, vaak: gemene of vervelende handeling, ook: domme zet *Dat bin goocheme streken* slimme, haast gemene, achterbakse streken (Ow), *Dat was een minne streek* (b, Nbk), *Hi'j het streken* haalt nog wel eens listige streken uit (Nbk), *iene een streek leveren* (Nbk), *een streek uuthaelen* (Nbk, b), *een kwaote streek uuthaelen* (Sz), *een stomme streek* (spor.), ...*begaon* (b), *Hi'j het mar rare, schurkachtige streken an 'm* (Sz), *een malle streek* (Dhau), *een vieze streek* (Dfo), *vremde streken* (Nw)

streekarchivaris (l) ['str...] - streekarchivaris

streekblad ['str...] - streekblad

streekbus (spor.) ['str...] - streekbus

streekcentrum (l) ['str...] - streekcentrum

streekdörp (l) ['str...] - streekdorp

streekdracht (spor.) ['str...] - streekdracht

streekeigen (spor.) ['str...] - streekeigen

streekeigene (spor.) [str:'k...] - streekeigene

streekgebruuk (spor.) ['str...] - streekgebruik

streekgemiente (spor.) ['str...] - streekgemiente

streekgenoot (spor.) ['str...] - streekgenoot

streekgerecht (spor.) ['str...] - streekgerecht

streekgeschiedenis (spor.) ['str...] -

streekgeschiedenis

streekgooien (verspr.) Ook **streeksmieten** (Dfo, Nbk) onbep. w. ['str.../str...] 1. het kinderspelletje spelen waarbij op de grond een halve maan getekend is; weet men een cent of scherf in het midden van het in de maan getekende vierkantje te gooien, dan wint men alles wat er in de pot zit *Ze deden hier wel streekgooien mit centen; ze zetten een streek, een pottien d'r middenin en een boge d'r onder langes. Wie in 't pottien gooide, hadde de volle pot en aandere die in de boge lag* (Sz), *Streekgooien, mit centen, dat deden zo op zondagmorgen, dan weren ze allemaole thuus* (Nw) 2. hetz. als *streepgooien* (Db, Nt, Nw, Pe-Db, Sz), z. aldaar

streekkraante ['str...] - streekkrant

streekliteratuur (spor.) ['str...] - streekliteratuur

streekmuseum (spor.) ['str...] - streekmuseum

streekni'js (spor.) ['str...] - streeknieuws

streekplan (spor.) ['str...] - streekplan

streekpost ['str...] - streekpost

streekraod (spor.) ['str...] - streekraad

streekrieden (Sz, j) zw. ww.; onoverg.; scheidb.; het streekreden ['str...] 1. flinke slagen maken bij het schaatsen *Ie moe'n een goeie snee op 'e schaatsen hebben om goed streek te rieden* (Sz)

streekrieder (Nbk, Np, j) de; -s; -tien ['str...] 1. iemand die goeie, lange slagen maakt bij het schaatsen *D'r bin streekrieders en klauwers op et ies* (Nbk, Np)

streekroman ['str...] - streekroman

streekschoole (spor.) ['str...] - streekschool

streeksmieten z. *streekgooien*

streektael (verspr.) ['str...] - streektaal 'k *Vien de streektael is onmisber, krek as stroop in soepenbri'j* (b)

streektaaldichter (spor.) ['str...] - streektaaldichter

streeктаelschriever (spor.) ['str...] - streeктаalschrijver

streekverbetering (spor.) ['str...] - streekverbetering

streekverhael (spor.) ['str...] - streekverhaal

streekvervoer ['str...] - streekvervoer

streekziekenhuus ['str...] - streekziekenhuus

streep z. *strepe*

streepbevertien (Dhau) et ['stru:b...] 1. bep. wollen bever: blauw met zwarte streepjes

streepgooien (verspr.) Ook *strepiengooien* (Db, Wol), *streepsmieten* (Dfo) onbep. w. ['str.../...] 1. bep. oud spel spelen met centen (Db, Dfo, Diz, Ma, Np, Nt, Nw, Pe-Dbl, Ste, Sz), knickers (Pe-Dbl), pijpestelen (Np) of *nuunders* (Bu); die gooit men in een *hoetien* (een op een streep getekend vierkantje, hokje) (Db, Pe-Dbl, Sz, Np) *Mit streepgooien dan haj' een streep mit een bogien d'r boven en daor mos ie centen in perberen te gooien; as de cent begon te krulen dan gong et zeker mis; degene die de cent in et bogien gooide, kreeg de pot* (Ste); men werpt vanaf een andere streep (Pe-Dbl, Ste), nl. de *meet* (Db), op een afstand van zo'n meter of drie (Nw); ook wel zodanig gespeeld dat men in een kuiltje moet gooien (het *pot-tien*, achter de streep in een halve getekende cirkel, die met *bule* werd aangeduid (Nw)), ook wel zonder een vakje, kuiltje of *bule* gespeeld, waarbij degene die het dichtst bij de tweede streep gooide, won (Bdie, Ste), ook wel hetz. als *streekgooien* (Bu en spor. elders), z. aldaar, vgl. ook nog *We trokken een lange streep, de miente, daor kwam een hoetien op (een vierkaant hokkien as tekening op 'e grond). Ie mossen een bep. ofstaand van de miente staon, en dan perbeerde ie pupestaelen in dat uittekende hoetien te gooien* (Np)

streepsmieten z. *streepgooien*

streept Ook *gestreept* bn. [stru:pt/gə'stru:pt] - gestreept *een gestrepte jurk* (Nbk), *een strepte broek* (Dhau, El), *een strepte rok* (p)

streien z. *stri'jen*

streijng(e) z. *stri'jinge*

streke z. *streek*

strekerig (Np, Ld) bn.; -er, -st ['stru:kʁəx] 1. met één of meer strepen, krassen, vegen *Mit varven kan 't strekerig wodden* (Np)

strekken zw. ww.; overg., onoverg.; strekte, het/is strekt ['strekŋ] 1. (overg.) uitstrekken *Ik heb lange zeten, even de bienen strekken* d.i. ook: ik wil even een eindje gaan lopen (Bu), *nao et wark even de ledemaoten strekken* zich rekken (Dfo), *As een beest an et doodgaon is, strekt hi'*

de poten al (Ste), *Doe ik mi' es languut strekte (...)* (ko) 2. (van land, gebied) reiken, gaan tot *Zien laand strekt tot de Lende an toe* (Op) 3. in de verb. *zolange de veurraod strekt* (Nbk) 4. in *strekken* tot gericht zijn op (b) *Laot et strekken tot Jow lof en tot Jow eer* (b)

strekken ['strekŋdə] - strekkend: in de lengterichting *Dat was een strekkende plaetse* een boerderij met een lang, aaneengesloten stuk percelen (El), *de strekkende meter* per lengteëenheid van een meter (Bu, Nw, Ol-Nl) *een tientien de strekkende meter* (Bu, Ol-Nl, Nw)

strekkerig (Dhau) bn.; -er, -st ['strekʁəx] 1. (van gras) onregelmatig gemaaid **strekking** de; -s ['strekŋ] 1. strekking, dat wat men probeert te zeggen, mee te delen *Wat is de strekking van zien verhael now percies* (Nbk)

streklaoge (Obk) ['strek...] - streklaag **strelen** zw. ww.; overg.; streeelde, het streeeld ['stru:lŋ] 1. strelen, liefkozend strijken *Ze streeelde him over de aarm* (Nw, Nbk)

stremien (Nbk, Ow) Ook *stramien* (Ow) et; -en [strə'min/stra'min] 1. stramien (fig.) *een bepaold stremien* (Ow) 2. bep. stof om op te borduren

stremmen zw. ww.; overg., onoverg.; stremde, het/is stremd ['strem:] 1. in z'n loop, beweging, doorgang belemmeren of vastlopen *We stremmen dat mar even, dan kan d'r geen meenske meer langes* (Bu), *De weg is stremd* (Bu), *Et verkeer kan stremmen* (Ste), *et verkeer stremmen* (Nw), *Et verkeer is stremd* (Nbk, Bu) 2. (van melk, karnemelk, soep e.d.) stremmen, dik (doen) worden *De melk stremt* (Bu, Nw, Ste), *Zoere melk stremt ok* (Ste), *melk stremmen* (Bu), (gezegd van geschifte karnemelk:) *Et is stremd* (Np), *De soepe stremt ok aj' et koken, dan moej' et goed ruren* (Nbk)

streng bn.; -er, -st [strɛŋ] 1. niet geneigd veel vrijheid te geven, niet toegevend *Ie moe'n niet altied zo streng wezen veur de kiender* (Nbk), *...doen tegen de kiender* (Nbk) 2. (van de winter) geducht, hevig 't *Was van 't jaor gien strenge winter* (Nbk), *We hebben weinig strenge winters had, de laeste jaoren* (Nbk) 3. z. *string* * *Strenge heren regeren niet lange* (Nbk)

strengbeien - streuperi'je

strengbeien z. *trossiesbeien*

streng z. *string*

strengelen (Bu) zw. ww.; onoverg.; is strengeld ['strɛŋ(g)lɪn] 1. in elkaar draaien (van touw e.d.) *Een snoer kan ok in mekeer strengelen* (Bu)

strengen (Dfo, Nbk, Np) onbep. w. ['strɛŋ:] 1. strengen, kouder worden, in de verb. * *As de daegen lengen, begint de vost te strengen* (Dfo, Np), ...*beginnen de naachten te strengen* (Nbk)

strengheid Voor -heid z. -hied ['strɛŋhit] 1. het streng zijn, het niet of nauwelijks toegevend willen zijn

strepe (verspr.) Ook **streep** (verspr.) de; -n; strepien ['strɪ:pə/strɪ:p] 1. streep, lijn *de witte strepen van et zebepad, strepen trekken, d'r een streep deur haelen* het schrappen, het niet door laten gaan (spor.), *een strepe trekken* een streep, lijn trekken, tekenen (Nbk, Bdie), *d'r een streep onder zetten* iets voortaan als afgehandeld beschouwen (Nbk): *We moe'n d'r een strepe onder zetten* het als afgedaan beschouwen, er nu niet nog eens op terugkomen (Nbk), *een strepien veur hebben, op je strepen staon* (spor.), *over de streep gaon* te ver gaan, over de schreef gaan, ook: te veel drinken (Dfo, Np, Pe-Dbl, Bu): *Ie moe'n oppassen mit die man, hi'j gaot wel es wat over de streep* gaat wel eens te ver, over de schreef (Dfo), *Hi'j gong aorig over de strepe, hi'j kon niet meer fietsen* (Pe-Dbl), *Hi'j is aorig over de streep* heeft te veel gedronken (Ld, Bu), *iene over de streep trekken* hem overhalen (Spa) 2. smalle strook *D'r is een streep staon bleven* een smalle strook gras (bij het maaien) (Bu) 3. spoor van vuil *D'r zitten vieze strepen op je broek* (Nbk), *D'r zitten strepen op et raem* (Nbk), zo ook *Et bin allemaol strepen op 'e ruten* (Np), *D'r lopt een strepien deur* hij is een beetje getikt (Np), zo ook *D'r moet bi'j die man wel een strepien deur lopen, anders hadde hi'j zoks niet daon* hij moet wel een beetje getikt zijn (Op)

strepel (Nbk) de; -s; -tien ['strɪ:p] 1. smalle strook land *Et bin van die lange smalle strepels laand* (Nbk)

strepen (Bu, Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; strepte, het streept ['strɪ:p] 1. strepen trekken: als wegmarkering *Ze bin de weg an et strepen* (Nw), *Ze bin an 't*

strepen op 'e weg (Bu)

streperig ['strɪ:pɪx] - streperig *streperige raemen* (Nbk)

strepetrekken (Bdie, Dhau, Nbk) onbep. w. ['strɪ:pə...] 1. trekken van strepen, met name gezegd van het aanbrengen van een wegmarkering *Hi'j was an 't strepetrekken* (Bdie)

strepetrekker (Nbk) de; -s ['str...] 1. strepentrekker voor wegmarkering 2. iemand die een strepentrekker voor wegmarkering bedient

strepengoaien z. *streepgooien*

strepiesbroek (verspr.) ['strɪ:pizbrʊk] - streepjesbroek *Bi'j een strepiesbroek heurt een effen zwatte jasse* (Dfo)

strepieskode (spor.) ['str...] - streepjeskode

stress [stɛs] - stress

stressituaoisie (l) ['str...] - stresssituatie

stressverschiensel (l) ['str...] - stressverschijnsel

stretchbroek (spor.) ['str...] - stretchbroek

stretcher (spor.) ['strɛtʃɪ] - stretcher

streukelblok z. *strukelblok*

streukelen z. *strukelen*

streuken (Bu) zw. ww.; overg.; streukte, het streukt ['strɪ:k] 1. aaien *Ik gao de hond even streuken* (Bu)

streup de [strɪ:p] 1. het stropen 2. de toestand waarbij men weg is om te stropen, op strooptocht, in de verb. *op 'e streup. Ze gongen bi'j naacht op 'e streup uut* weg om te stropen (Ste), *op 'e streup uut* wezen stiekem iets weg willen halen bij een ander (Ste), *Ie op 'e streup om N. dood te schieten!* (b)

streupen zw. ww.; overg., onoverg.; streupte, streupten/streupenden (Nbk), het streupt ['strɪ:p] 1. stropen *D'r wodde ommeraek streupt in die daegen, streupers bi'j de vleet* (b), *Wi'j streupten indertied ok een bult, doe, hen!* (Nbk), *Hi'j gong te streupen* (Nbk) 2. z. *strupen*

streuper de; -s; -tien ['strɪ:p] 1. stroper *D'r wodde ommeraek streupt (...), streupers bi'j de vleet* (b) 2. slechte maaier (Nt)

streuperi'je de [strɪ:pɪ'jə, ...ɛjə; z. -i'je] 1. stroperij, het stropen van vis, wild zonder vergunning of toestemming *Mit een loopangel wodde snoek vongen; ie leupen d'r mit langs et waeter, d'r zatten haoken an en et wodde zien as streuperi'je* (Ste),

Die streuperi'je is me ok wat, van-daege-an-de-dag (Nbk)

streupersgeweer (l) et; ...geweren; -tien ['str...] 1. geweer van een stroper
streupertien et; ...ties ['strɑ:pɪtin] 1. kleine stroper 2. klein armzalig dier, kalf dat geen groei vertoont (Np, Ste) 3. fijnggebouwd kind dat geen groei vertoont, dat achterblijft qua lichamelijke ontwikkeling (Bu, Db, Np, Ste)

streven I (spor.) et ['stru:bm] 1. het bejiveren om *Et streven is, dat we om acht ure klaor binnen* (Nbk)

streven II zw. ww.; onoverg.; streefde, het streefd ['stru:bm] 1. nastreven, in *argens naor streven*

strever (Sz) de; -s ['stru:wɪ, ...vɪ] 1. iemand die nogal veel probeert te bereiken, ook sterker: streber

strewel (Sz) et [strə'wɪ:l] 1. struikgewas *Vroeger ston hier allemaol strewel bij de weg, mar ze hebben et kapt* (Sz)

strewel (Nbk) de, et; -len [strə'wel] 1. oude boom *Dat is ok al een oolde strewel* (Nbk) 2. oud voorwerp of oude, knorrige persoon *Ik gooi dat oold strewel vot* (Nbk)

strewelling (Obk, p, b: lm, ln) de [strə'welɪŋ] 1. struikgewas, stukje wildernis

stri'jauto (l) ['str...] - strooiauto

stri'jbiljet (l) ['str...] - strooibiljet

stri'jen Ook *streien* (b, l), *struien* (Nbk, Np, Nt, Pe-Db, Spa, Sz), *strujjen* (Bu, Obk) zw. ww.; overg.; strij'de, het strij'd ['strj(d)ŋ: (Bu, Dho, Ld, Nbk, Np, Nw), 'strej(d)ŋ (WS, App, Db, Dfo, Nbk, Ow, b)'/strej.../'strœj.../'strɑj...]

1. strooiend neer doen komen *En as et anveegd was, strij'den we d'r geel zaand overhenne* (v), *As ik brood buten struie veur de voegels (...)* (Sz), *Zwatte Piet het peperneuten struid* (Nbk), *Aj' keunstmest stri'jen en ie hebben wat te min, gaoj' ok minderen* (Ste)

2. hooi, stro e.d. onder de koeien, paarden enz. verspreiden *stro stri'jen* (Bu), ook: de dieren, de stallen op zodanige wijze verzorgen, vgl. *de kalfies even stri'jen, dan kriegen ze schoon stro* (Bu), *H., die de hokken strij'de mit plaggen en stro (...)* (vo) 3. (van wegen enz.) bestrooien met zand, pekkel e.d. tegen gladheid *De grote weg wodt wel strij'd* (Nbk) 4. verspreiden over het land: van mest, molshopen e.d. *En d'r was wark genog: eerst dongmennen op*

et knollelaand, S. laeden, de boer mennen en oftrekken en H. stri'jen (vo), *Ik stri'je de dong* (b), *En de boer mar hopies trekken mit de dongklaower op et laand; dan mossen die bulties nog strij'd wodden* (Ow), *mollebulten stri'jen mit de schoppe* (Nw), *mit een schoppe of vörke de mollebulten uut mekeer stri'jen* (Bu)

stri'jige z. *stri'jinge*

stri'jing z. *stri'jinge*

stri'jinge (Bu, Dhaeu, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, n) Ook *strei'ing(e)* (l, b), *stri'jing* (Dho, Ld, Obk, Pe-Db, b: ln), *stri'jige* (Bdie, Nbk, Np, Nw, Ste), *strujjige* (Nt), *strui'ige* (Ol-Nl), *strui'ing* (Spa, Sz, Wol, p, b: lm) de ['strjɪŋ(g)ə, ook 'strej..., z. stri'jen/'strej.../'strjɪŋ, 'strejɪŋ, z. stri'jen/'...əgə/'strɑjəyə/'strœj.../'strœjɪŋ, ... ɛŋ] 1. strooisel (stro, heideplaggen enz.) dat men onder de paarden, koeien, strooit, in konijnhokken doet enz. *zaegmael as stri'jige* (Nbk), *Ik moet wat ni'je stri'jinge hebben* (Bu), *Rogge die nog even licht overklaept was, wodde in bossen bunnen en weer bruukt as stri'jinge* (Op), *Nao et dusken wodde et kaf in zakken daon; et wodde bruukt as stri'jinge in de kiepehokken* (Obk), *Et kotte stro wodde bruukt as stri'jinge of as voer* (Np), *de stri'jige onder de koeien* (Ste), *De ruugte van de ribben bruukten wi'j vroeger as strui'ing veur de koeien* (Sz) 2. geld (om uit te geven) (Bu, Np, Op, Ste, n) *'t Jongvolk het stri'jinge neudig* (Bu), d.i. ook: geeft het geld nogal op verkwistende wijze uit (Ste), *Iene die vule kocht het ok een boel stri'jige neudig* (Ste), *Ze bin/hebben daor een boel stri'jige nodig* (Np), *Et is makkelik aj' wat roem in de stri'jinge zitten* (Np), *Hi'j het veul stri'jinge nodig* d.i. ook: geeft het geld te gemakkelijk uit (Op) * *Schimmelpeerden hebben een boel stri'jige neudig* een echtgenote die op luxe gesteld is, kost veel geld (Ste), zo ook *Een wit peerd het een hoop stri'jinge nodig* (Np)

stri'jsel (Dfo, Ow, l) et ['strju:sl, ook strej..., z. ook *stri'jen*] 1. strooisel (met name onder het vee; vaak fijner dan men met *stri'jinge* uitdrukt) *De kiepen liggen te schobben in 't stri'jsel* (Ow) 2. strooisel van een bosbodem (l)

stri'jseltien (Ste) et; ...ties ['strju:stɪn] 1. heel weinig (van suiker, zout, poeder e.d.)

stri'jzaand - striekdam

stri'jzaand (Nbk) Ook **struizaaand** (Nbk) ['str...] - strooizand

striebelen ['striblə] - sribbelen

stried de [strijt] **1.** kamp, gevecht (lett.) *een stried op leven en dood* (j), *Et was gaon in een eerlike stried* (b), *de stried opgeven, ...volhollen* (l) **2.** voortdurende poging om te winnen (van krachten van buitenaf of van innerlijke krachten) *een stried om zelsbehoold* (j), *Wij vulen d'r een mennigte nood en stried achter zitten* (b), *Jezus Christus har ok zien stried!* (b), *Zo streed N. een zwaore stried* (b), *Ze hebben een hiele stried had* een langdurige en/of hevige ruzie (Nw), *As oolde meen- sken ziek wodden en niet meer beter kunnen, dan is et ok een stried één groot, aanhoudend probleem* (Nw) **3.** wedstrijd *de stried om de wisselbeker* (Nbk) **4.** in *in stried mit* in tegenspraak met (spor.)

striedber (Nbk) ['stridbr] - strijdbaar (fig.) *Hi'j is aorig striedber* strijdvaardig, gereed om te ruziën

strieden st. ww.; onoverg.; het streden ['stridɪ] **1.** oorlog voeren, strijd leveren (spor.) *Mij donkt, et gefit niks, al dat strieden en vernielen* (p) **2.** strijd voeren om iets te bereiken *tegen et verkeerde strieden* het slechte bestrijden (b), *Strieden moe'we, mit mekere* d.i. hier: om het *Stellingwarfs* in levend gebruik te doen bewaren (ba) **3.** redetwisten, bekvechten *Wat bin ze daor toch an et strieden!* (Nw), *Hi'j striedt zo, hi'j is d'r ziek van redetwisten* (Wol), *Ze strieden d'r omme wie geliek het* (Bu), *Ze bin altied an et strieden daor* (Nbk, Nw), *Strieden wi'j' toch!* je wilt toch alleen maar bekvechten (Ste), zo ook *Hi'j wil strieden!* hij wil, hoe dan ook, steeds bekvechten (Nw) **4.** zich enorm inspannen *Dan is et hiele leven lieden en strieden* (p), *d'r tegen strieden om beter te wodden* zich zeer inspannen om te genezen (Nbk)

strieder de; -s; -tien ['stridɪ] **1.** iemand die strijd levert, die zich zeer moet inspannen (en dat ook doet) **2.** dier dat niet goed groeit, dat kennelijk zwak is, ook wel gezegd van een bep. oud dier of een oude man *Dat biggien is een striedertien* een dier dat niet of nauwelijks groeit, kennelijk niet zo gezond is (Dho, Ld, Np, Nw, Ol-Nl): *'k Docht wat bin ie toch een strieder,*

en wat heb ie al een lot (b), *Dat is zoe'n strieder, dat wodt nooit wat een niet zo sterk dier* (Ol-Nl, Nw), *Dat is (ok al) een oolde strieder* gezegd van bijv. een oude hond (Bu, b): *Zels he'k ok zoe'n oolde strieder die oons hiem en huus bewaekt!* (b), een oud paard (Dfo, Nt) of een oude man (Nbk, Nt) **3.** iemand die voortdurend wil kibbelen, die voortdurend ruziet *Dat is een echte strieder* (Nbk), *...een oolde strieder* (Nbk)

striedkont (Nw) de; -en; -ien ['strikont]

1. iemand die anderen nooit gelijk kan geven, die voortdurend redetwist

striedziek (Nw) bn.; -er, -st ['str...] **1.** geneigd tot kibbelen, redetwisten

striek Ook **strijk** (Sz) de; -en; -ien [strik/strejk] **1.** strijkende beweging *Ik gaf de hond een striek over de kop* een aai (Nbk), *striek-en-zet* steeds op hetzelfde moment (Sz): *Striek-en-zet is die man daor!* (Sz)

striekbalke (verspr.) ['strigbal(ə)kə] - strijkbalk

striekbeugel de; -s; -tien ['strigb...] **1.** beugel die men bij het maaien op de zeisboom zet en die het gemaaide bijeenhoudt om het in de gemaaide strook te leggen (met name dienstig bij het maaien van graan of erg lang gras) *De striekbeugel zorgt d'r veur dat et stro beter 'staot' tegen et ere stro* (Ste)

striekbod (Dfo, Nbk, Obk, Ow) Ook **striekersbod** (Dfo) ['strigb.../strikz...] - strijkbord *Et striekbod van de ploeg mos glad wezen* (Obk), *D'r mos altied iene mit de dongvörke perberen die rommel veur et striekbod van de ploeg weg te hollen, zodat dat zo goed meugelik in de vore kwam, mit een schone vore d'r bovenop, zodat al die roege rommel d'r mooi onder kwam* (Ow)

striekboolte (verspr.) Ook **striekboute** (Db, WH) ['strig.../...] - strijkbout *Aj' keerzevet in de kleren kriegen gaot et d'r niet weer uut; een waarme striekboolte mit pepier d'r tussen wil wel es helpen* (Dfo)

striekboute z. striekboolte

striekdam (Dho, Ld, Nt, Op, Pe-Dbl) Ook **striekdamme** (Ol-Nl, Spa) de; -men; -megien ['strigdam(ə)] **1.** tijdelijke keerdam van hout, in een sloot of vaart *Een schutting as waeterkering noemen wi'j een*

striekdamme (Ol-Nl), *We hebben in de sloot een striekdam maekt om et waeter of te dammen* (Op)

striekdamme z. *striekdam*

striekel (Dho, Nbk, p) de; -s ['strikl] 1. strijker voor een zeis, z. ook *zendestrik*
strieken st. ww.; overg., onoverg.; het streken ['striekŋ] 1. met een strijkende beweging over, langs iets gaan *Hi'j streek heur over et haor* (Nbk), *iene even deur et haor strieken* (Nbk, Ste, Bu), *iene om et haor strieken* (Nbk), *even mit de doek over de taofel strieken* (Nbk), *Ze streek him over 't koppien* (j), *Ie strieken altied tegen de draod in je doet altied tegendraads* (Np), *Ik striek dat even mit de haand wat glad zodanig dat het glad wordt* (Nbk), *Hi'j perbeert de boel glad te strieken* het verschil van mening weg te werken, de ruzie te sussen (Np), *op 'e vioele strieken* met een strijkstok over de vioolsnaren strijken (Nbk), *As een peerd mit et linkerbien tegen et rechterbien strikt en omgekeerd, zej: 'Hi'j strikt 'm'* (Bu), *mit de haand over et hatte strieken* (Nbk, Sz) 2. (overg.) aaien, strelen *Striek de hond mar even* (Np), *iene even om de snute strieken* langs het gezicht strelen (Bu), ook fig.: vleien (Nbk), *iene om de kin strieken* vleien (Nbk, b): *Die niksnutter har over de kni'je moeten in plaats dat hi'j wat om de kin streken wodde* (b), *de hond even over de kop strieken* over z'n kop aaien (Bu, Nbk) 3. met een strijkende beweging verplaatsen, aanbrenge *Striek de krummels even mit de doek van de taofel* (Nbk), *Mit bouwen hawwe et veurploegien ok an de ploeg, en die strikt de mes in de vore* (Np), *Sommige vruchten wo'n d'r onder streken* d.i. onder het aardoppervlak (Nbk), *Soms wo'n de bi'jen op 'e doek daon om de moere d'r uut te zuken; om de moere te zuken moej' de bi'jen uut mekeer strieken* (bs: Dfo), *de grundel op 'e deure strieken* d.i. voor de deur (Dfo, Ma, Np, Sz), waartegenover *De grundels weren van de deure streken* (j), zo ook *Mar G. schoffelde d'r vlogge henne en streek de grundel d'r of* (b), *Daor is gien zalve an te strieken* hoe je je er ook voor inzet, het lukt toch niet, het valt niet meer te redden, ze willen er toch niet naar luisteren (Nbk, Obk, Ow, Ste), zo ook *D'r is gien zalve*

meer an te strieken er is niets meer aan te doen (Db, Diz, Ol-Nl), *even perberen d'r wat of te strieken* proberen iets te krijgen voor de tip die ik gaf (Bu), *Hi'j strikt d'r niks veur of geeft* niets voor hetgeen ik voor hem heb gedaan (Bu), ook wel gezegd wanneer iemand veel geld heeft gewonnen of verdiend en niet trakteert (Bu), *Hi'j het d'r wat tussenuut streken* heeft er geld aan weten over te houden (Db), *Hi'j het wat op him an streken* het verdiend, het zich toegeëigend op een oneerlijke manier (Ld) 4. strijkgoed strijken *Ik moet vanaovend nog strieken* (Nbk), *een broek strieken* (Ma) 5. met een strekel of strijkhout scherpen (van een zeis) *de zende strieken* (Sz), *een zendestrik, veur et strieken van de zende* (Op), *Et grus is nogal taoi, we moe'n de zende vaeke strieken* (Diz), *Onder in de zendeboom mos wel es een spiekertien veur 't uutglieden mit 't strieken* (Dfo) 6. (overg.) scherpen van een scheermes (op een strijkleer) (El, Nbk) *Et scheermes wodde scharpt op et striekleer, daor wodde et op streken* (Nbk) 7. (overg.) een mes e.d. scherpen door het een aantal malen over hard materiaal te strijken *et mes strieken* (El), *et broodmes mar even strieken op 'e regenwaeterbak* (Obk) 8. (onoverg.) vlak langs iets gaan (al dan niet met aanraking) *Die vent op die brommer streek oons achter 't gat langes, we schrokken d'r van* (Obk), *Die auto streek zo kot bi'j langes, ik kon 't nog net in de bienen hollen* (Dfo), *mit de kleren tegen een mure langes strieken* (Nbk) 9. (onoverg.) oneerlijk spelen bij het knikkeren door een meegaande beweging te maken als men de knikker loslaat (Ol-Nl, Spa, Sz) *Ie moe'n niet zo strieken* (Spa), *Jow moe'n eerlik speulen, jow strieken daj' zowat doen* (Ol-Nl) 10. (overg.) zeer licht, zeer ondiep ploegen: van land waarop men boekweit verbouwde (Bu, Dhau, Ow, Ste, Sz, Ol-Nl, s, k: Ste): nl. bij het zaaien (s, k: Ste) of anderszins (Bu, Ste), vgl. *et laand/de bouw even strieken* licht ploegen (hetz. als *zwatmaeken*) (Bu)), ook: nog even gladstrijken met de *boekberrie* (Bu), *Strieken doen ze om et ontuug uut de eerpels te haelen; dan bin de eerpels nog niet boven de grond en dan wodt et ontuug wat d'r dan is, as et*

striekendevol - striekgeldschriever

waore nog een keer ofstrecken (Ste) 11. vallen, laten vallen, in verb. als *Mit een goeie grösbeugel op 'e zendeboom kan et grös mooi op 't zwad strieken* (Pe-Dbl), *De schipper mos et zeil strieken en vaastesjorren* (Obk), *de vlagge strieken* lett., ook fig.: stoppen (Db, El, Obk, Spa), *Hij zal et zeil aanstoons wel strieken, hij wil niet langer hij zal er wel mee stoppen* (Obk) 12. (onoverg.) komen (Ma) *Daor komt hij ok weer an strieken* daar komt hij ook weer aan (Ma), verder in *onder waeter strieken* onder water komen te staan (Obk): *Soms kon et hujlaand mit hoog waeter d'r wel es onder strieken* (Obk) 13. (onoverg.) weggaan, zich verwijderen *Zo streek J. allienig weer naor huus in de nacht* (j), *En zo streken ze dan weer op huus an* (j), *Hij streek wel niet botte harre, mar ik kreeg him toch vot* (b), *As et je te waarm wodt onder de voeten dan kuj' d'r stiekem tussenuut strieken* ertussenuit knippen (Ste), *Hij striekt d'r tussenuut* (Dho), *Hij strikt nog niet gauw gaat nog niet gauw weg* (b: lm), *d'r mit strieken gaon* ermee vandoor gaan, verkrijgen: *N. is mit de kas strieken gaon* (Spa), *mit de pries strieken gaon* de prijs krijgen, *mit de ere strieken gaon* (Dhau, Nbk, Np)

striekendevol (Dhau, Nt, Wol, b: lm) Ook **striekendvol** (Bu, Nbk, Np, Obk), **striekvol** (Bu, Dhau, Np) bn. [striekdɔfol; aks. wisselt/...] 1. afgestroken vol, tot aan de rand vol (hetz. als *slichtvol*, z. ook aldaar) *Die emmer is striekendvol waeter* (Bu, Nbk), *De melkbusse is striekvol* (Np)

striekendvol z. **striekendevol**

strieker Ook **striekerd** (bet. 2, 3: Bdie, Nbk, Np, Ow, Spa, Sz, Wol, bl) de; -s; -tien ['strikr̥(t)] 1. iemand die strijkt; in het bijzonder: iemand die een bep. natuurgeneeswijze uitoefent door over bep. lichaamsdelen te strijken (Nbk, Nw, Spa, Ste): *Hij is naor een strieker west, mar of et him helpen zal (...)* (Nbk), *Ik moet naor de strieker* (Nbk) 2. klap die men uitdeelt (verspr. WS, Nbk) *Hier hej' een strieker* (Dho), *iene een striekerd over de hanen geven* (Ol-Nl, Spa, Wol, Np), *Za'k je even een strieker verkopen?* een klap geven (Wol, Nw), *een striekerd mit een zwiepe geven* (Spa) 3. steek onder water, sneer, gekscherende opmerking (Bu, Dhau, Dho,

Nbk, Nw, Ow, Sz, b, b: lm, p) *Op zoe'n strieker har hij' niet rekend* (b), *Die striekerd koj' mar in de buse stikken* had je maar te aksepteren (Ow), *iene een strieker geven* (Bu, Dho, Nw, Sz): *Ik heb 'm een beste striekerd geven* (Sz), *iene een strieker naogeven* (Dhau), *N. het een strieker kregen* (Dho) 4. strekel, strijkhout voor een zeis, hetz. als *striekel*, (*zende*)*strik* (Nw, b: ln): *De strieker was om de zende even bij' te sliepen onder et warken zels* (Nw) 5. strijkhout om een kop bonen e.d. mee af te strijken, strijkel (Nbk, Spa) *Aj' een kop bonen kochten wodde de 'kop' vol daon, zodat d'r een kop op ston; mit de strieker wodde die kop d'r dan weer of streken, de 'kop' zat dan vlak vol; dat was de striekmaot* (Spa) 6. iemand die een strijkinstrument bespeelt (l)

striekerd z. **strieker**

striekeri'je de [strikr̥'jə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. het voortdurende *strieken* in meerdere bet., z. aldaar

striekersbod z. **striekbod**

striekgeld (verspr.) et ['striksɛlt] 1. strijkgeld bij verkopen *Wie een huus beschrift om 't striekgeld, het de hacht* [het risico] *ok om 't an 't gat te kriegen* (Op), *Hij kreeg 5% van 't striekgeld* nl. van het bedrag tussen inzet en uiteindelijke verkoop (Wol), *striekgeld jaegen* trachten te verwerven (Nbk), *...lopen* id. (Nbk)

striekgeldjaeger (Bu, Db, Nbk, Obk, Ow) Ook **striekjaeger** (El), **striekgeldloper** (verspr.) de; -s; -tien ['str.../...] 1. persoon die er steeds op uit is strijkgeld te verdienen *De striekgeldlopers willen dat stok laand beschrieven* (Wol)

striekgeldloper (Dhau, Nbk, Nw, Ste, Sz, n) onbep. w. ['str...] 1. er steeds op uit gaan om strijkgeld te verdienen bij openbare verkopen

striekgeldloper z. **striekgeldjaeger**

striekgeldschriever (Db, Ma, Nbk, Obk) onbep. w. ['striksɛltskri:bm] 1. bieden bij openbare verkopen teneinde strijkgeld te verdienen *Die man het mit striekgeldschrieven een mooie cent verdiend* (Obk), *Dat het hij' van zien striekgeldschrieven, now is hij' blut* dat komt ervan, nu heeft hij geen cent meer (doordat hij vaak aan iets vast is blijven zitten) (Db)

striekgeldschriever (Ma, Nbk, Np, Obk,

Op, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Spa) de; -s; -tien ['str...] **1.** iemand die strijkgeld tracht te verwerven *De striekgeldschriever bleef an et huus hangen* (Op)

striekgoed (Dla, El, Nbk) ['striksut] - strijkgood *De huusvrouw gaot et striekgoed indampen* (Dla), *et striekgoed besprenkelen* (El, Nbk)

striekhooltien (Dho) et; ...hoolties ['strikho:ltin] **1.** lucifershoutje

striekiezer et; -s; -tien ['striki:zɪ] **1.** strijkijzer (om de was mee te strijken) *een elektrisch striekiezer* (Nbk) **2.** strijkijzer bij een paard (Sz) *Dat klappen komp bij een peerd wel veur, ik geloof dat een goeie smid dat wel verhelpen kon mit zogenaamde striekiezers* (Sz) **3.** damesfiets (Np) *Bij' op et striekiezer?* (Np)

striekiezerboolte (Np) de; -n; ...booltien ['str...] **1.** strijkbout, nl. bout die na verhitting in het strijkijzer werd gedaan *Een striekiezerboolte deej' in 't vuur en as hi'j rood was, deej'm in 't striekiezer; de splisse zat op et aende in de boolte en zorgde d'r veur dat die d'r niet uut vul* (Np)

striekjaeger z. *striekgeldjaeger*

striekklappe (verspr.) Ook **bestriekklappe** (Dfo) de; -n; ...lappien ['striklapə/bə'str...] **1.** strijklap, nl. ter bescherming van de benen van het paard *Haddraevers hebben striekklappen om de bienen, om heurzels de bienen niet kepot te schoppen* (Ste), *As peerden te nauw staon bestrieken ze heur, dan kriegen ze striekklappen omme* (Np)

striekleer ['striks...] - strijkleer *Een striekleer om et mes mit an te zetten* (Ste), *De scheerbaos had een striekleer, daor haelde hi'j et mes bij'langes, op-en-daele, om et mes te scharpen; et leer hong an een haoke an de mure en wodde dan van onderen vaastehullen* (Nw)

striekmaot z. *striekmaote*

striekmaote (verspr. WS, El, Obk) Ook **striekmaot** (Obk, Ow, Spa) de ['str.../...] **1.** hoeveelheid, maat zodanig dat de kop e.d. tot de rand gevuld is *Aj' een kop bonen kochten wodde de 'kop' vol daon, zodat d'r een kop op ston; mit de strieker wodde die kop d'r dan weer of streken, de 'kop' zat dan vlak vol; dat was de striekmaot* (Spa) **2.** hetz. als *strieker*, bet. 5, z. aldaar (Sz) *Ik heb nog een vuufkop mit striekmaote, die haalden je d'r over om as hi'j vol was*

glad te strieken (Sz)

striekorkest (l) ['str...] - strijkorkest

striekpenne (Ld, Obk, Ste, Wol) de; -n ['str...] **1.** pen aan een zeisboom voor de bevestiging van de strekel, het strijkhout (Ld, Ste, Wol) *De striekpenne was om de zendestrik op de boom van de zende vaaste te holen* (Ste) **2.** elk der pennen waarmee het lamoen (van een eenspan) aan een wagen is geklemd (Obk)

striekplaanke ['str...] - strijkplank (om het striekgoed op te strijken)

strieks (Ol-Nl) bn. ['striks] **1.** afgestreken vol

striekstok ['str...] - strijkstok: om een maat mee af te strijken (Nbk) *Aj' bonen ofmatten deej' die in de kop en die wodden dan mit een stok ofstreuken; die stok wodde de striekstok nuumd* (Nbk), verder in de verb. *D'r blift soms hiel wat an de striekstok hangen* (Ste, Ow) en var.; strijkstok voor een viool e.d., vgl. *Een zij'vioele mit de striekstok, veur fien zaod, veur klaover of gröszaod, die haj' ok veur, en et zaod gong deur die striekstok* (Nbk), *Hi'j het een protte has an de striekstok hi'j heeft veel nodig* (Op) * *Ligt et niet an de vioele, dan wel an de striekstok* het gereedschap krijgt altijd de schuld wanneer iets niet goed lukt (Nbk)

striekstrekker (Ol-Nl) de; -s ['strikskrɛkɪ] **1.** vleier

striektocht (Dfo, El, Obk) de; -en ['striksɔxt] **1.** afstand die met de zeis gemaaid kan worden voordat men deze weer behandelt met de *striekel*, *zendestrik*. *Hi'j mi'jde een striektocht, veurdat hi'j streek* (Obk), *Zendemij'en wodde vroeger daon mit striektochten* (Dfo)

striekvol z. *striekende vol*

striekvore (Bu, Ma, Obk, Ow, Spa, Ste) de; -n ['striks...] **1.** ondiepe vore, ontstaan doordat men zeer licht ploegt (met name om kweek weg te krijgen)

striekziede z. *striekziede*

strieme de; -n; -gien ['strimə] **1.** striem (in de huid) *Een jiepse, daor kuj' even iene mit jiepsen, dan kriej' wel een strieme op 'e huud* (Bu), *Ik hadde de striemen in de hanen, zo rokke dat peerd an et leide* (Ol-Nl)

striemen (Db, Dho, Wol) zw. ww.; overg.; striemde, het striemd ['strim:] **1.** (van

striepe - string

kleding) knellen, veel te strak zitten *De broek striemt me* (Db, Dho), *striemen en knellen* (Wol)

striepe de; -n; striepien ['stripə] 1. lange, smalle strook grond of al dan niet brede houtwal *een striepe bos* (Np, Obk), *...laand* (Bu, Nbk, Np, Obk), *Et is mar zo'e'n striepe* zo'n smalle strook land (Bu); ook: smalle verhoogde ondergrond in water (Nbk) 2. dun dier (Ld) *een striepe van een koe* (Ld)

striepen (Dfo) onbep. w. ['stripm] 1. een rode streep over de korrel vertonen, gezegd van rogge, in * *Veertien daegen blauwen, veertien daegen gruuien, veertien daegen striepen, veertien daegen riepen* (Dfo)

striepkaore (Dho) et ['strip...] 1. manchester

striepse (Dho) de; -n; striepsien ['stripsə] 1. klap, zweepslag *Pak mar een klein takkien, daor kuj' ze wel een striepse mit geven* (Dho), *Ie zollen ze een striepse geven* (Dho)

striek z. *striek*

striek de, ook wel et; -ken; -kien [stri:k] 1. enkele of dubbele strik (van lint, touw, veters enz.) *De kiender kregen bij de begraffenis van een aander kiend een wit strik om de aarm* (Ste), *Op et aende* [nl. van een krans die op de lijkst kwam van een kind dat moest worden begraven] *kwam een wit striekien, de linten hongen dan naor beneden* (Ste), *dubbele strik* vlinderstrik (Ol-Nl), *een drol mit een striekien d'r omme* suf en eigenaardig iemand (Diz) 2. haarstrik *een strik op 't haor* (Bu), *...in 't haor* (Nbk) 3. stropdas *Hij het de strik veur* (Nbk), *...een strik veur* (Nbk), *Wat heb ie een mooie strik veur* (Nbk), *As de mannen et strik veur hebben moeten, komt d'r een platte kneup in* (Nbk), *Ie moe'n de strik es wat beter veurdoen, hij zit schieve* (Nbk), *De gewone man hadde veur daegs een blauwgestreept boezeroen an en zundags mos soms et witte veur, een wit front mit zwat strik* (Op), *De mannen hadden een losse bef over de boezeroen, daor zat de bore op en daor kwam et strik ok op* (Np) 4. strik waarmee men wild vangt *een strik zetten* (Obk), (...) *die krek een dikke haeze uut 'n strik haelde* (b) 5. hetz. als *zendestrik*, z. aldaar (Ld, Nw, b: ln)

strikdraod z. *strikkedraod*

strikkedraod (Bu, Nbk, Nw, Obk) Ook **strikdraod** (Np, Op, Ste, verspr. OS) ['strkə.../...] 1. koper- of ijzerdraad geschikt om strikken mee te maken (om wild te vangen) *Strikdraod daor zet ie strikken mit* (Ste), *Strikkedraod zette ie ok wel om de klompen* (Nbk)

strikken ['stri:kŋ] - strikken: met, in een strik vangen (Pe-Dbl, b) *Was dat hat niet van him? Hij har 't toch zels eerlik strikt?* (b), *Vroeger gingen ze de liesters strikken, dat mag now niet meer* (Pe-Dbl); (fig.) voor iets proberen te krijgen: *Ik moet nog een nij bestuurslid zien te strikken* (Nbk), *Hij het al eerder perberd icne van die maegies van N. en M. te strikken, mar dat is indertied mislopen* geprobeerd er verkeerling mee te krijgen, getracht ermee te trouwen (Op)

strikt (Nw, Ste) bn., bw. [strukt] 1. tot een strik gemaakt, van een strik voorzien (Nw) *...over de rogge kruust, en dan strikt* (Nw) 2. (bw.) precies, nauwgezet (Ste), in *strikt geneumen* strikt genomen (Ste)

strikvraoge ['str...] - strikvraag

strikzied z. *strikziede*

strikziede (Nt, Spa, Ste, Sz, Wol) Ook **strikzied** (Wol), **striekziede** (Nt) de ['strk sidə...sit/'striksidə] 1. in *op strikziede* plat, languit (doordat men ziek is, slaapt) *We gaon nao etens altied even op strikziede* (Ste), *op strikziede liggen* lekker liggen slapen (Ste), ook: ziek zijn (en daarbij het bed houden) (Nt, Spa, Sz) en: dood liggen (Spa), zo ook *Aj' een vliege halfdood slaon, dan ligt die op strikziede* (Ste), *Hij is op strikzied* hij kan het niet meer betalen (Wol)

string Ook **streng** (Dhau, Dho, Ma, Obk, Spa, Ste), **streng** (Nbk, Nw, Wol), **stringe** (Dfo, Ld, Nbk, Nw, Op, Wol, b: ln) de; -en; strinkien, ook wel stringegien [strɪŋ/streŋ/'streŋ(g)ə/'strɪŋ(g)ə] 1. sterk, ineengevlochten touw aan een paardetuig, waarmee men een paard voor de wagen spant, soms ook: soortgelijke ketting *An een spoorstok zitten de beide stringen die an de zille zitten* (Np), *Wij hadden vroeger kokers om de stringen, anders wodt et peerd kael in de flank* (Np, El), *Hij hef de flauk wat epen van de streng* (Bdie), *Doe knapte de stringe*

[Ld), *Oons peerd mocht graeg buten de stringen staon, dat was knap lastig* (Diz, Spa, Ol-Nl), *As een peerd buten de stren- gen lop gaot et verkeerd* (Spa, Ste), *Et veerd moet binnen de stringen blieven as et wark goed verlopen zal* (Ow), *buten de stringen gaon z'n boekje te buiten gaan* (Obk), zo ook *buten de stringen springen* (Wol), *Ze lopen buten de strengen* ze leven rumoerig en wild, luisteren nooit, hebben steeds ongelukken (Ste), *Ze staon... id.* (Ow), *Dat kiend is zo drok, die kuj' muu- lik in de strengen holen* in het gareel (Ste) 2. snoer voor of met kralen *een mooie string kralen* (verspr.), (...) *van die zwatte gitten an een stringe* (Nbk), *Die vrouw het een string mooie gitten omme* (Pe-Db1) 3. navelstreng (Bu) *As et kalf dood geboren is, is de string vaeke losgaon* (Bu) 4. bloedstreng: in een ei (Bdie, Bu, Ow) *D'r zit een strinkien in et ei* (Bu) 5. streng garen (Bu, Dfo, Dho, Nbk) *Splitziede is wel om te berduren, ie trekken alied weer een ni'je draod uut een strinkien* (Dfo) 6. een zeker aantal meters darm (Bu, Ste) *een string daarms* (Bu)

stringe z. *string*

stringketting (Dfo, Ow) ['str...] - schalm- ketting

strip (spor.) de; -pen ['strip] 1. strip, stripverhaal

stripblad (l) ['str...] - stripblad

stripboek (spor.) ['str...] - stripboek

stripfiguur (verspr.) ['str...] - stripfiguur

strippe (spor.) ['stripə] - strip: voor tabletten

strippekaorte ['str...] - strippenkaart

strippen (vo, l) ['stripm] - strippen: tussen duim en wijsvinger doorhalen (vo) *Ze het de goeie haandgreep niet, ze melkt niet in de voest, ze stript* (vo); een striptease uit- voeren (l)

strippoker (v) ['str...] - strippoker

strips z. *stripse*

stripse (Dhau, Dho, Nbk, Np, Obk, Op, Ste, b: ln) Ook **strips** (verspr.) de; -n (bet. 4, 5) ['strips(ə)] 1. slaag, ook wel minder sterk: flinke afstraffing, stevige schrob- bering *Hi'j kreeg strips veur de kont* (Obk), *een pak strips* een pak slaag (Bu), *Hi'j het strips kregen* id. (Ow, Dhau), *Hi'j moet strips hebben* id. (Spa), *Die het stripse had* slaag of een stevige schrob-

bering, berisping (Np, Nbk), *Hi'j krigt stripse mit een Spaans rietien* (Dho), *De jonge kreeg omme raek strips veur zien ondeude* (Dfo), *Ik heb 'm een beste stripse geven* (Ste), *strips geven* ervan langs geven, behoorlijk partij geven (b): *AVVLO* [afkorting van de naam van een plaatse- lijke sportclub] *zol ze daor es omme raek strips geven* (b) 2. leed, te dragen verlies (b: ln) *Hi'j kreeg stripse* (b: ln) 3. flinke aantasting van de gezondheid, bijv. door griep (Dhau, Np, Ste) *Hi'j slim ziek west, hi'j het (aorig) stripse had* (Dhau, Ste), *Aj' eupereerd binnen, hej' ok stripse had* (Np) 4. in een beste stripse waeter een flinke hoeveelheid regen (Obk) 5. strookje van bep. materiaal (bs), vgl. *An et aende van de raempies zitten ofstaandblikkie;* *et komt slim krek om de raempies op 'e goeie ofstaand van mekeer en de kaant in de kaaste te hangen; daor bin behalven de ofstaandblikkie ok stripsen veur* (bs)

stripverhael ['str...] - stripverhaal

striptease ['str...] - striptease

stripverpakking (spor.) ['str...] - strip- verpakking

stro et; voorn. aand.: ze [stro:] 1. (stofn.) graanhalmen in ongedorste toestand *Mit mi'jen van et stro moej' de aoren eerst opslaon - vroeger deden ze dat mit de zende - anders mi'j ie de aoren in plak van et stro* (Bu), *'t Was van dat mooie, rechte stro in die rogge* (Db), *As et stro tegen de grond ligt* [nl. de strohalmen op het land], *dan bin de aoren vaeks licht* (Obk) 2. (stofn.) stro (gedorst) *As 't kalfien dan weer in 't stro lag (...)* (j), *mit een toppe stro et kalfien dreugewrieven* d.i. na de geboorte (j), *Et stro kwam vroeger zo in de beddestee, en daor kwam et lae- ken overhenne* (Nw), *Waeterpompen die buten stonnen wodden winters in een ring van stro zet* (Dfo), *Awwe dösikten dan wodde lang stro opbunnen in bossen, dat losse stro dat d'r over blift, wodde in een bos bunnen, dat is kotstro* (Dfo), *Ik wol wel een pak stro van je hebben, want ik wil de knienhokken schonemaken* (Sz), *Hi'j is zo min as stro hij is er slecht aan toe* (Diz), hij is erg slaperig (Spa), *Ik bin zo minnig as stro* ben erg slaperig (Nw) 3. (verkl.) strohalm *Ik zal dat strogien uut de wolle pluzen* (Bdie) * (soms gezegd als

stro-opbienen - strodak

beantwoording van informeel *Huj!, Hui!* e.d., d.i. hoi, hallo: *Stro is langer!* (Np), ook wel: *Stro is langer as een takkebos* (Nbk)

stro-opbienen (Dfo) onbep. w. ['stro: o bi:n] 1. opbinden van stro *Aj' an 't dösken binnen, moej' stro-opbienen* (Dfo)

stroachtig ['stro:axtəx] - stroachtig *Krop-aore is grof, stroachtig, et is grofstengelig* (Nbk)

strobaand (Bu, Db, El, Nbk, Np, Obk, Ow, Ste) de; ...banen; ...baantien ['stro:...] 1. stroband, ook: band van stro om een

garve *een strobaand dri'jen* (Ld), *een strobaand vlechten om een bos stro henne* (Ste), *Bi'j roggebossen zatten twee stro-banen, bi'j de tarwebossen iene* (Obk), *Om kotstro deden we een strobaand* (Ow), *Kiepenusten wodden maekt van strobanen, krek as bi'jekörven* (Ow), vandaar *eigen-gemaekte kiepenusten van strobanen* (Ow), *De hujmiete deden we strobanen over* (Np), *Vroeger deden ze een strobaand om de hekkepaol om de veekoopman dudelik te maeken dat d'r vee te koop was* (Bu)

strobaandsnieden (Dfo) onbep. w. ['str...] 1. doorsnijden van strobanden om de garven *Et ofgesneden zendebblad wodde vroeger wel bruukt op 'e dösmesiene veur strobaandsnieden* (Dfo)

strobbe (verspr.) de; -n; -gien ['strobə] 1. nogal kleine en/of magere, nietige persoon, klein kind dat kennelijk niet erg groeit (in de lengte), ook wel gezegd van een klein dier of van een dier dat niet gezond is en flink groeit *Die vrouw is wat klein van stok, et is een strobbe* (Sz, Dfo), *Wat een klein strobbe* (Dfo), *Dat kiend is me ok een strobbe* (Dhau), *Wat een strobbe van een man* (Dfo), *Dat varken is minnig, et is een strobbe* in slechte konditie (Ol-Nl), *Et is mar een strobbe van een besien* een kleine, magere koe (Bu, Ld, Ow, Obk); in het bijzonder gezegd wanneer de persoon klein is maar bijdehand, ondeugend is, zich goed weet te weren: *Dat kleine strobbe* komt *altied weer onder de stok op* dat ondeugende kereltje (Dhau, Obk), *Dat kleine strobbe* *lat him niet op 'e kop zitten* dat kleine mannetje (Dhau), *Dat kleine strobbe* [hier: vrouwtje] *is altied lieke kiebige* (Obk), *Wat het dat strobbe*

een woord (Db), (...) *doe zee dat iegeltien: 'Ja, hooft Pake him now mar niet zo onneuzel!' (...) Zoe'n strobbe, niet?* zo'n ondeugend kereltje (b) 2. boomstronk, stobbe (Nbk), oude, knoestige boom (Sz) *Et bin allemaol strobben in de bos, daor kuj' wel over knoffelen* stobben, resten van boomstronken (Nbk) 3. (mv.) kreupelhout (Bdie) 4. resterend eind van iets (dat uitsteekt) (Nbk) *Aj' een peer oolde tanen hebben, zej' ok wel: die oolde strobben moe'n d'r mar uut* (Nbk)

strobbebieter (Bu, Ow) de; -s; -tien ['strobəbitɚ] 1. kleine hond (Ow) 2. kind dat nogal klein blijft (Ow) 3. mannetje dat er niet zo gezond uitziet (Bu) *Die kikt d'r minnegies uut, da's zoe'n strobbebieter* (Bu)

strobbebos (Dfo, El, Ol-Nl, Ow, Sz) de; -sen; -sien ['strobəbos] 1. bosje vooral bestaand uit enigszins krom groeiend eiken hakhout (ontstaan na het kappen van grotere bomen) *Wat een strobbebossien* (Sz)

strobbehoolt (Bu, Ld) et ['str...] 1. jong hout dat na het eerdere kappen niet goed omhoog groeit

strobblig (Ste) bn.; -er, -st ['strob|əx] 1. taai, weerbarstig

strobberij (El) de [strobɚ'ijə] 1. struikgewas

strobberig (Bu, Obk, Ow) Ook **strobbig** (Nbk) bn.; -er, -st ['strobɚəx/'strobəx] 1. (van struikgewas, bos) niet goed groeiend *Die bos is strobberig, die wil niet goed gruuien* (Bu), *Kreupelhoolt is kotte, strob-bige bos* (Nbk), *een strobberig bossien* (Obk), *strobberig hoolt* (Ow)

strobbig z. **strobberig**

strobinder (Ow) ['str...] - strobinder (nl. bij het werken met de *rosmeufe* (Ow))

strobloeme (fp) ['str...] - goudstrobloem **strobos** de; -sen; -sien ['stro:bos] 1. strobos 2. garve (Dhau) *De strobossen mossen aovens altied in de gaaste zet wodden* (Dhau)

strobried (Nbk, Ow) ['stro:bri:t] - strobried, all. in de verb. *iene gien strobried in de weg leggen* hem/haar op geen enkele wijze hinderen, beletten (Nbk, Ow)

strobulte (Spa) de; -n; ...bultien ['str...] 1. hoop, berg stro

strodak (verspr.) ['str...] - strodak *Vroeger hadden ze een strodak wel op 'e hokken*

(Nbk), *Et strodak is minnig* is er slecht aan toe (Dla), *Iene die reitdakken of strodakken legde, wodde dekker nuumd* (Db) **strodaoke** (Np, Nw, Ow) de; -n ['str...] 1. strodak

strodokke (Np, Nw) ['stro:døkə] - strodok **stroef** bn., bw.; stroever, -st [struf] 1. niet glad, enigszins ruw van oppervlakte *Dat betonpad moet wat stroever wodden* (Obk), *de tanen wat stroef hebben* (Dho, Ld, Ow) 2. met moeite bewegend *As een moertien niet goed los wil, gaot et stroef* (Nbk) 3. stuurs, strak en enigszins nors (Dfo, Nbk, Obk) *een betien stroef toekieken* boos kijken (Dfo), *een stroef gezicht* (Obk), *'t Liekt wat een stroeve man, mar hi'j het een goeie inhoold* (Obk), *een wat stroef persoon* (Dfo) 4. (bw.) op strenge, strakke wijze (inzake een jachthond:) *Aj' d'r mar wat stroef mit jachten* op strakke, strenge wijze, afgericht, zonder kans op enige vrijheid (b)

stroepotoppe z. *struuptoppe*

stroeseltien z. *roesien*

stroesiesbeie z. *trossiesbeie*

stroevig bn., bw.; -er, -st ['struwəx, ...vəx] 1. het stroef zijn, in meerdere bet. **stroevighied** (spor.) de ['struwəx..., ...vəx...] 1. het enigszins stroef zijn (in meerdere bet.)

stroezen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; stroesde, is stroesd ['stru:zɪ] 1. stevig of hard lopen, zich in een stevige beweging verplaatsen *Hi'j kwam daor et huus in stroezen, za'k je vertellen!* (Spa), *Hi'j kwam de kaemer binnen stroezen* (Bdie), *Hi'j stroesde me daor deur die bos* (b: lm, Nbk), *Hi'j stroest de weg uut* (Nbk), *N. stroest overal deurhenne* (Wol), *N. stroest mi'j zo veurbi'j* (El), *Hi'j broesde en stroesde bi'j huus omme* (Ol-Nl), *Dat stroest d'r hadde deur stroomt krachtig* (Bu), (bij urineren:) *Et stroest d'r uut gaat met een krachtige straal* (Db)

strofe (l) de; -s, -n ['stro:fə] 1. strofe

stroffelder (Nbk, Sz) de; -s ['stro:fldɛr] 1. iemand die onvast loopt, steeds struikelt *Ie bin ok een oolde stroffelder!* (Nbk)

stroffelen zw. ww.; onoverg.; stroffelde, is stroffeld ['stro:fɪn] 1. struikelen, over, door iets vallen *Hi'j stroffelde over de drumpel* (Nbk), *...over zien eigen bienen* (Np), *Hi'j kwam te stroffelen over de drumpel*

(Pe-Dbl), *argens overhenne stroffelen* (Nw), *iene stroffelen laoten, Ie stroffelen hier haost over je eigen bienen, zo klein is et hier* (Nbk) 2. struikelend, onvast lopen *Hi'j stroffelt d'r aorig henne* (Bu), *Hi'j lopt min, hi'j stroffelt d'r over* (Bu), *Ik stroffelde daor zo reer, ik vul haost* (Nw), *De oolde man stroffelde deur de grōppe en, waor hi'j al zo half en half bange veur was, daor lag A. (b), N. gong stroffelende de diek langes* (Np)

stroffelendeweg (ko) bw. [stro:fɪndəwɛx; aks. wisselt] 1. (bij het lopen) steeds geneigd te vallen

stroffelhakke (Bu, Nbk, b: lm) de; -n; ...hakkien ['stro:fɪ...] 1. iemand die erg onvast loopt, steeds bijna struikelt *Now, ie bin me ok een oolde stroffelhakke, heur!* (Nbk)

stroffelig (Bdie, Bu, Nbk, Spa, Ste) bn., bw.; -er, -st ['stro:fɛx] 1. op een ongelukkige wijze lopend *Ik bin stroffelig, ik kan min lopen* (Ste)

stroflesse (spor.) ['str...] - strofles

strohake z. *strohaoke*

strohaksel (Obk) de, et ['str...] 1. haksel van stro

strohaoke (Op) Ook *stropakhaoke* (Wol), *strohake* (Spa) de; -n ['str.../...] 1. haak die men in een pak stro slaat: om te verplaatsen enz.

strohoed ['stro:...] - strohoed *Vroeger wodden d'r zommers deur de mannen platte witte strohoeden mit zwat lint d'r ommehenne dreugen* (Db)

strokaste (bs: Dfo, El, Obk, Op) de; -n ['stro:...] 1. bijenkast: van stro gevlochten (vergelijkbaar met de bijenkorf)

strokarton ['stro:...] - strokarton

stroke Ook *strook* (spor. oost.) de; -n; strokien ['stro:kə/...] 1. lang smal stuk, smalle oppervlakte *De stroken laand langes de vaort of de utterdieken staon onder waeter* (Ol-Nl), *een smalle strook laand* (Dhau), *een stroke bos* (Nbk), *Die stroke goed kuj' nog wel een aende uutrekken* die strook stof (Op), *een borduurde, smalle stroke stof* (Obk) 2. geplooid rand aan kleding, gordijnen enz. *Aan een jurk hej' roesies en strokies* d.i. waarbij de strokies iets groter zijn (Ste), *As de stroke an de mussen te groot is, moej' 'm mar wat oprimpelen* (Ol-Nl)

stroken - stronke

stroken ['stro:kɲ] - stroken: overeenkomen (met), in *stroken mit*. *Dat strookt niet mit zien aord* (Db), *Dat strookt niet mit de waorhied* (Sz); (vaak onpers.) boteren, het kunnen vinden *Et strookt daor niet te best* het gaat niet goed tussen die twee (vooral in een relatie) (Ste), zo ook *Et strookt daor niet mit die beide* (Obk), *Dat strookt lange niet* het botert daar niet bepaald tussen die mensen (Nt), *Wij stroken wel wat mit de buren* kunnen wel met de buren overweg (Obk)

strolaeden (Db) onbep. w. ['stro:le:dɲ] 1. laden van stro *Bi'j et strolaeden is N. van de waegen of mieterd* (Db)

stroman (Ste) ['stro:man] - stroman: van stro gemaakte pop *Een stroman wodde dan middel in de naacht argens op een dam zet; as ze wussen dat argens vesite was, dan deden ze dat wel es veur de grap. Et leek krek asof d'r iene ston; et gebeurde dan ok nogal es daj' zeden: 'Goeienaovend', en dan kreej' pas in de gaten dat et een stroman was* (Ste)

stromatte (Ld, Obk) de; -n; ...mattien ['stro:matə] 1. bep. matje van stro om in het voorste deel van een klomp te doen *stromatten dri'jen in de klompen* (Ld)

stromen ['strō:m:] - stromen: krachtig vloeien *En de Lende stroomt wieder, de stroom is gezond* (ba), *Et stroomt hadde* (Nw); zeer krachtig regenen *Et stroomde gewoonweg buten* (Np, j), *Hi'j kon et huus haost niet uut deur de stromende regen* (j); in grote aantallen bewegen *De bi'jen stroomden bi'j honderden J. bi'j de broeks-pupen en de mouwen in* (j)

stromend ['strō:m:t] - stromend *stromend waeter, in de stromende regen staon/lopen* enz. (Nbk)

stromes (Ste) de ['stro:mes] 1. stromest, mest met stro erdoor *An de ploeg zat wel een hakmes, om de stromes knap in de vore te kriegen; et hakmes zat veur an de ploeg, de ploeg bouwde dan de stromes onder de vore* (Ste)

strometras (Db, Nw, Obk) ['str...] - stromatras *Laeter haj' de strometrassen en nog weer laeter kwammen daor beddezakken op* (Nw), *Vroeger hadden we vaeke van die zwaore strometrassen* (Db)

stromeule (Bdic) de; -n; ...meultien ['stro:...] 1. molen met behulp waarvan

men stro snijdt

stromiete (App, Spa, Ste) ['stro:mitə] - stromijt *Dat is niet van 't beste, dat kan wel op de koplage van de stromiete* (Ste), *Een stromiete moej' goed opzetten!* (Spa) **stromin** (Db, Nbk, Spa) bn. [stro:min; aks. wisselt] 1. erg slecht, zeer beroerd *'t Was van 't veurjaor stromin weer* (Spa), *een strominne boer* een boer die erg gierig doet, erg onplezierig is voor z'n ondergeschikten (Db)

stroming de; -s, -en; strominkien ['strō:mɲ] 1. (g. mv.) het stromen, stroom *D'r zit stroming in et waeter* het water stroomt (enigszins) 2. denkrichting, manier van handelen zoals die zich bij een flinke groep mensen en in een bep. tijd aftekent *D'r is een stroming die meer doen wil an industrie in oons gebied* (Nbk)

strompe (Dfo, Ma, b) de; -n; strompien ['stropə] 1. borstrok (Ma) 2. (verkl.) halve handschoen (b) 3. in (Dfo) *N. het de sokken as strompen om de bienen* erg naar beneden gezakt (Dfo)

strompelder (Dhau) Ook **strompeler** (Db) de; -s ['strop|dɛr/'strop|ɛr] 1. strompelaar **strompeldestromp** I (Db, Ld) de; -en ['strop|dɛstrop] 1. iemand die steeds strompelend loopt *Daor komt strompeldestromp an* (Db)

strompeldestromp II (Obk) bw. ['strop|dɛstrop] 1. op de wijze van strompelen *Strompeldestromp, daor kwam hi'j an* (Obk)

strompelen z. *straampelen*

strompelendewieze (Ol-Nl) bw. [strop|ɲ dɛwi:zə, aks. wisselt] 1. strompelend

strompeler z. *strompelder*

strompelig (verspr.) bw. ['strop|ɛx] 1. strompelend, strompelig (z. ook *straampelig*) *Die lopt zo strompelig* (Nbk)

strompeltien (Obk, Ld, Sz) et; ...ties ['strop|ɛtin] 1. klein iemand die strompelt *Wat een strompeltien is dat kiend nog* (Obk)

strompien z. onder *strompe*

stromaalde (Np) de; -n ['str...] 1. hetz. als *naalde*, bet. 5, z. aldaar

stromdenat z. *strontdeurnat*

stromen (Nbk, elders spor.) ['strō:(d)ɲ:] - strooien, van stro *een stromen hoed* (Nbk)

stronke (Nbk, Spa, bet. 2: Sz) de; -n; stronkien ['strɔnkə] 1. korte, knoestige

boom of boomstronk **2.** erg kleine persoon (Sz) *Dat ventien is ok mar een stronkien* een erg klein mannetje (Sz)

stront de [stront] **1.** uitwerpselen van mens of dier *in de stront trappen, ...valen, vasse stront* (Diz), *oelde stront* (Diz), *roege stront* d.i. met stro, hooi erdoorheen, stalmest (Ol-Nl), *As een koe van achteren onder de stront zit, zej' wel: wat een strontkanes het hi'j* (Bu), *Et is iene bonke stront 't is één en al stront* (Nw), *Die koe staot in de stront* met z'n poten in de eigen drek (Nbk), *een eigenwies stok stront* een vervelende, eigenwijze vent (Nbk, Np, Ste), *iene in de stront zitten* laten hem met z'n problemen laten zitten, niet helpen, ook: hem laten barsten (Nbk), *Et liekt wel of hej' stront an de hanen, want ie laoten alles valen* (Nw), *Hi'j het stront in de ogen* ziet het maar steeds niet, doorziet werkelijk niets (Nbk), *...stront in 't oge id.* (Wol), *Hi'j kan anders niet as van brood stront maeken* hij kan eigenlijk niks (Nbk), *Die het zien laeste stront ok gauw scheten* zal weldra overlijden (Nbk), *Die kerel was ommeraeck inhaelig, die wil zien eigen stront wel vreten* (Ste, Np), *Hi'j het stront te min heeft* enorm last van diarree (Np), zo ook *Hi'j was zo an de schijt dat hi'j kwam stront te kot* (Wol), (gezegd van iemand die erg tegen een bep. persoon opkijkt en hem vleit:) *Hi'j wil him de stront wel uut de kont slikken* (Nbk), *Zak in de stront en nog dieper!* barst maar (Nbk), *D'r is (altied) stront an de knikker daor ze hebben* daar (altijd) onenigheid (Bu, El), *Een praoter van stront, hi'j kletst d'r mar wat henne 't is iemand die lulkoek uitkraamt* (Nw), *Och, die het anders niet as stront en daarms 't is een stomme vent* (Nbk), *D'r zit meer in as stront en daarms* hij is niet zo onnozel als je zou denken, hij kan het nog ver brengen (Dho, Obk, Sz), *Et liekt (wel) op stront* het lijkt naar niets (Nbk), *Dat is zoe'n sloegoor, zo traoge as dikke stront* (Nw), *Hi'j is zo vlogge as dikke stront in een trechter* hij is erg langzaam, stijf (Nw), *...as stieve stront id.* (Bu), *Hi'j is zo eigenwies as stront* hij is enorm eigenwijs (Diz, Ste), *zo wies as stront id.* (Ma, Nt, Nw, Ste) *Die lopt as een keuturse haene mit stront tussen de tijen* (Ste) **2.** stalmest (dus vaak vermengd

met stro, resten van het voedsel) *Mit oflochten aovens mos d'r nog ofmest wodden, dat is strontvegen; dan laggen de koenen naachs niet in de stront* (Obk), *We brengen stront over et laand* (Np) **3.** vervelende toestand, lastig gedoe, geruzie, gelazer *Daor kriej' stront mit* (El, Ol-Nl, Np, Pe-Dbl, Spa), zo ook *Daor komt (vast) stront van* (Bdie, Nbk, Mun, Ol-Nl) en *(d'r) stront (mit) had hebben* (Dho, Np, Ow): *We hebben d'r een hoop stront mit had, mar et is toch klaorkommen* (Ow), *Ze hebben daor zeker ok stront had, want ze kommen d'r nooit meer* (Np, Dho), *iene uut de stront helpen* iemand uit de moeilijkheden helpen (Nbk), *Et drijt op stront uut* dat loopt op niets uit, dat gaat verkeerd (Bu, Nbk, Nw) * *Stront is 't boerewaopen* (Nbk, Spa), *Van boven bont, van onderen stront* gezegd van een kakmadam (Dhau), of algemener: van iemand die probeert veel te lijken maar die in wezen niks voorstelt (Bu, Nbk, Np, Ow), (gezegd van een eigenwijs iemand:) *Stront, wie het je scheten* (verspr.), ook gevolgd door (in het Ned.): 'Keutel waar kom je vandaan?' (Ow), (gezegd wanneer men ruzie met iemand heeft:) *Wat doej' mit stront aj' toch gien laand hebben?* (Ow), *As je de neuze jokt dan hej' wat ten goede: een klok, een smok of stront roeken* (Nbk), (schertsend:) *God allemachtig/Stront is krachtig* (vaak wordt het tweede deel van de verb. gezegd door een ander die reageert op het eerste stuk) (Nbk), (schertsend) *Stront gaot veur de bessem uut* mensen die iets voorstellen komen eerst, daarna volgen de minderen (Ma), soms gevolgd door *...en de staank komt d'r achteran id.* (Ma); de eerste verb. ook in de volgende bet.: degenen die eerst komen stellen niet veel voor, wat er achteraan komt is niet veel meer (Obk), *Aj' in stront ruren, stinkt et* als je bemoeit met dingen die verkeerd zijn en je begint erover, komt er nog veel meer aan het licht, waaruit blijkt hoeveel er wel niet verkeerd zit (Nbk), *...beginnen te reuren...* id. (Np)

stront- - stront-: eerste lid in samenstellingen als *strontvent, strontnat* ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd **strontbak** (verspr.) de; -ken; -kien ['strondbak] **1.** bak waarin men mest

strontbessem - strontkarre

vervoert (op een wagen) *De strontbak daor kwam de wieke stront in* (Bu)

strontbessem (Bdie, El, Nw, Op, Ow, Sz, bs: Dfo, Nbk, vo) de; -s ['strondb...] 1. stalbezem voor de mest van de koeien *De boerinne hadde de strontbessem grepen en reup: 'Zoj' now nog es beginnen?'* (vo)

strontbloeme (fp) de; -n ['strondblümə] 1. waterscheerling

strontboel (Nbk) de ['str...] 1. vies geheel aan uitwerpselen *Ik wol zoe'n strontboel niet veur de deure hebben* (Nbk)

strontboer (verspr.) de; -en; -tien ['strondb...] 1. veehouder die niet bep. op nette wijze werkt 2. denigrerende benaming voor een boer *Ae je, smerige strontboer!* (Nbk)

strontbrief Ook *smerigbrief* (Dfo) de; ...brieven; -ien ['strondb.../...] 1. vervelende, waardeloze brief 2. (vaak verkl.; verspr.) brief aan de melkbus die van de fabriek terugkwam met de mededeling dat de melk vuil was

strontbult z. *strontbulte*

strontbulte (verspr.) Ook *strontbult* (Dhau, Nbk, Np, Nt, Sun-Ot, Sz) de; -n; ...bultien ['strondbult(ə)] 1. mesthoop *'t Huus en hiem het hi'j verkocht, mar hi'j het de strontbult uutbedongen* (Sun-Ot), (schertsend:) *een kerel as Kaaste en Kaaste is een strontbult* (Nbk), gevolgd door *...en Kaaste [of var.] was [of: is] een kerel as een strontbulte* (Db, Nbk, Pe-Dbl, Spa, Sz, Diz), *...een kerel as een strontbult. En wat bin i'j dan?* (Nbk) 2. vervelende, lastige persoon (Nbk)

strontdeurnat (Nbk, Np, Ste, k: Ste) Ook *strondenat* (Nw, Ste) bn., bw. [stron dA:ə(r)nat, aks. wisselt/strondənat, aks. wisselt] 1. strontnat *'k Bin gister strontdeurnat thuuskommen* (Np)

strontdoek (Bu, Sz) de; -en; -ien ['stronduk] 1. luier, vieze luier *Bah toch, et bin allemaole strontdoeken* (Bu)

stronteiigenwies (Nbk, Ste) [aks. wisselt] -stronteiigenwijs

stronterig (verspr.) bn.; -er, -st ['strontɾəx] 1. bevuild met stront *Daenk d'r omme, daor niet langes lopen, daor is et stronterig* (Bu), *De husiesbrille was zo stronterig dat wij daor bi'j die meensken niet naor et husien wollen* (Obk) 2. met strontlucht *Et rokt zo stronterig* (Nbk)

strontflatte (Dfo, Diz, Nbk, Np, Ste) de; -n; ...flattien ['str...] 1. platte, slappe hoop uitwerpselen van een koe *le kun in een strontflatte wel uutglieden* (Np), *Strontkrobben bin dikke blauwen, ze zitten onder strontflatten en daor aozen ze op* (Nbk)

strontgat (bet. 1: Dhau, Ol-Nl, Sz, bet. 2: Nbk) et; -ten; -tien ['str...] 1. (lage) plaats waarop een mesthoop heeft gestaan 2. woonplaats die niets voorstelt, gat (Nbk)

strontgeil (Dfo) bn. [aks. wisselt] 1. (van grond) in zeer sterke mate geil, nl. vet, overbemest *Die vruchten staon d'r zo best veur, die grond is nog strontgeil van veurig jaor* (Dfo)

strontgelok (Nbk) Ook *strontgeluk* (Spa) et [strontxə'lok/...gə'lak] 1. flink voordeel, gunstige afloop door mazzel *Daor het hi'j strontgelok mit had* (Spa, Nbk)

strontgelokkig (Nbk) bn. [strontxə'lokəx] 1. met veel geluk, door mazzel

strontgeluk z. *strontgelok*

strontgröppe (Db, Ste) de; -n; ...gröppien ['str...] 1. mestgoot

stronthake z. *mesthaoke*

stronthaoke z. *mesthaoke*

strontjonge (spor.) ['str...] -strontjongen
strontkanes (Bu, Db, Dfo, Obk) de; -en ['strontkã:nas] 1. met uitwerpselen bevuild achterste *As een koe van achteren onder de stront zit, zej' wel: 'Wat een strontkanes het hi'j!'* (Bu), *Et kiend zat mit zien blote strontkanes op 'e stoel te stinken* (Obk) 2. kind met een bevuilde luier, ook schertsend tegen zo'n kind: *Kleine strontkanes!* (Dfo)

strontkaoren (Sz) Ook *strontkarren* (Np, Ste) zw. ww.; onoverg.; kaorde stront, het strontkaord ['strontkɔ:ərp/...] 1. mest vervoeren met paard en wagen, met name mest over het land brengen met een wagen *Ze weren an 't strontkaoren mit een oolde kedde* (Sz)

strontkarre (Bdie, El, Ld, Ma, Mun, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ste, Sz) de; -n; -gien ['str...] 1. mestkar * *le wo'n van strontkarren overreden, een rietuug gaot om je henne een onedel iemand roddelt over een ander, noble menschen doen zoiets niet* (Ste), (schertsend; vaak van, n.a.v. iets dat hard gaat:) *Harre, harre/Vier boeren op een strontkarre* (Nbk), *Harre, harre, harre/De boer op een strontkarre/ik d'r bij en ie d'r*

bi'j/Dat is een mooi schilderij (Ld), *Harre, harre, harre/Drie boeren op een strontkarre* (Ma, Np), *...Een boer op een strontkarre* (Mun), *...Twee boeren op een strontkarre* (Ol-Nl)

strontkarren (l) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het strontkard ['str...] 1. hetz. als *gierkarren*, z. aldaar

strontkerel (spor.) ['str...] - strontkerel

strontkever (Nbk) ['str...] - mestkever

strontkladde (Nt) de; -n; -gien ['str...] 1. klodder, klonter mest *Die pinken hebben de strontkladden an de kont* (Nt)

strontklauwe(r) z. *mesthaake*

strontkleur (Nbk) de ['str...] 1. fletse, lichte kleur *Dat gaoren het een strontkleur* (Nbk)

strontkliek (Dfo) de ['str...] 1. één geheel aan mest, stront *Wat een strontkliek in de potstallen vroeger!* (Dfo)

strontkont (Dho, Np, Spa) de; -en; -ien ['str...] 1. met uitwerpselen bevuild achterste (Dho, Np) *Om mi'j ging hi'j mit die strontkont van de stoel of* (Np) 2. koe die voortdurend in z'n eigen uitwerpselen ligt (Spa)

strontkrabber z. *mestkrabber*

strontkrobbe (Nbk) ['str...] - mestkever

strontkroje (verspr.) Ook **strontkruie** (Spa) de; -n; ...krooigien ['str.../...] 1. kruiwagen voor mest, soms ook voor vervoer anderszins gebruikt *De strontkroje was een hekke op bouwd om grus te krojen veur de koenen* (Sz)

strontkrojen (Nbk, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; strontkrooide, het strontkrooid ['str...] 1. kruien van mest, met name uit de mestgoot naar de mesthoop *Vroeger hadden sommige boeren wel es een hulp alleen veur stront- of kuilkrojen* (Spa), *Die knecht kon best strontkrojen* (Sz)

strontkrojer (Spa) de; -s ['str...] 1. knecht speciaal voor het *strontkrojen*

strontkruie z. *strontkroje*

strontlaeden (Nbk, Np) onbep. w. en het strontlaedde ['str...] 1. laden van mest op een wagen

strontleerze (Ma, Nbk) de; -n ['str...] 1. laars die smerig is, met name door mest *Kom niet mit die strontleerzen in de gang!* (Nbk)

strontlokke (Diz, Nt, Spa) de; -n; -lokkien ['str...] 1. bosje haar, bevuild met

mest *Dat schaop het ok aorig wat strontlokken an de kont* (Diz, Nt, Spa)

strontmeid (spor.) ['str...] - strontmeid, snertmeid

strontmennen (Ol-Nl) zw. ww.; onbep. w. en het strontmend ['str...] 1. hetz. als *strontrieden* (met paard en wagen), z. aldaar

strontmin (Nbk, Nw) bn. [aks. wisselt] 1. uitermate slecht van kwaliteit *strontmin weer* (Nbk, Nw), *Et pad is op 't heden strontmin* (Nbk)

strontmogge (Diz, Nt, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) Ook **strontmugge** (WH) ['str...] - strontvlieg, z. ook *strontvlicge*

strontmugge z. *strontmogge*

strontmuske (Dfo, Ow, p, b: lm) de; -n; ...muskien ['stront...] 1. geelgors (Dfo, Ow)

2. geelvink (p, b: lm)

strontnat [aks. wisselt] - strontnat *strontnat wodden van de regen* (Nbk), *'k Bin gister strontnat thuuskommen* (Np)

strontplaanke (Dhau, Np, Ol-Nl) Ook **strontplanke** (Spa, Sz) de; -n ['str...] 1. plank waarover men rijdt met de kruiwagen met mest

strontplak (Nbk) et; -ken; -kien ['str...] 1. vlek, vieze plek ontstaan door uitwerpselen

strontplanke z. *strontplaanke*

strontplokke (Nbk, Ow) Ook **strontplukke** (Sz) de; -n; ...plokken ['str.../...] 1. hetz. als *strontlokke*, z. aldaar *Die wolle wil wel zo slecht spinnen, d'r zitten van die dikke strontplukken in* (Sz)

strontplukke z. *strontplokke*

strontpoeste (Nt) de; -n ['s...] 1. kruiplank tegen en op de mesthoop

strontpolle (Bu, Db, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, bo) Ook **flattepolle** (Op) ['str.../fl...] - strontpol *De strontpollen wodden mi'jd, daor ligt stront en dat vreten de koenen niet* (Nbk, bo), *We nuumden et strontpollen die altied staon bleven* (Obk)

strontpost (Ow) de; -en ['str...] 1. hetz. als *post*, bet. 6, z. aldaar

strontpot (Nbk) de ['str...] 1. één geheel aan mest, stront

strontpraam z. *strontpraem*

strontpraem (Wol) Ook **strontpraam** (Sz) de; -en ['str.../...] 1. praam waarmee men mest vervoert, voornamelijk in de verb. *'t Staot as een vlagge op een strontpraem* het lijkt op niets, past geheel niet bij elkaar

strontprakke - strontziek

(Wol), 't *Liekt wel een vlagge op een strontpraam* id. (Sz)

strontprakke (Spa) de; -n; ...prakkien ['str...] 1. vies geheel van uitwerpselen

strontpraot (Nbk, Np, Nw, Wol) de, et ['str...] 1. waardeloos gepraat, geklets dat niks voorstelt *Ach, dat is strontpraot!* (Np)

* *Strontpraot is uutpraot* als het alleen maar om waardeloos geklets gaat kun je maar beter ophouden met praten (Nbk, Nw), zo ook *Strontpraot, uutpraot* (Wol)

strontputte (Sz) de; -n; ...puttien ['str...] 1. kelder waar de mest in loopt, wordt bewaard

strontreenze (WH) de; -n ['strontri:nzə] 1. wagenladder voor mestvervoer

strontrieden (Db, Diz, Nbk, Ol-Nl, Spa) st. ww.; onoverg.; onbep. w. en het strontreden ['str...] 1. met de wagen over het land brengen, meestal vanuit de mesthoop *De mannen bin an 't strontrieden* (Db), *Ze hebben de hiele dag strontreden* (Nbk), (zelfst.) *Bi'j et strontrieden was d'r altied iene an et tussenmennen* (Spa)

strontriepe (Np) bn. [aks. wisselt] 1. zeer rijp

strontscheppe z. *strontschoppe*

strontschip (Nbk, Ow) et; -pen; -pien ['str...] 1. schip waarop men mest vervoert, vooral in de verb. 't *Liekt wel een vlagge op een strontschip* het lijkt als een vlag op een modderschuit (Ow), zo ook *Et staot as een vlagge op een strontschip* (Nbk)

strontschoppe Ook *strontscheppe* (Bu, Db, Dfo, Dhau, Sz, vo) de; -n; ...schoppien ['str.../...] 1. grote schep waarmee men mest (uit de stal) wegwerkt, ook gebruikt om de mest in de mestgoot aan kant te duwen zodat de gier weg kan stromen naar de gierput *Strontschoppen hebben een lange staele, ze bin meer vierkant, mit opstaonde raand* (Ste), *Een strontschoppe bruuk ie ok as gröpopstrieker* (Ste), *Sietse leegde elke dag de strontbak soms zo over et laand mit een briede zwaai mit de strontscheppe* (vo)

strontschute (Ste) de; -n ['str...] 1. mestschuit *Vroeger haj' strontschuten en vee op 'e schuten* (Ste)

strontslepen (Dhau) zw. ww.; onbep. w. en het strontsleept ['str...] 1. mest over het land verspreiden door te *slepen*, z. aldaar, bet. 7 *de eide op 'e kop, veur strontslepen*

(Dhau)

strontspatter (Nbk, Spa) de; -s; -tien ['str...] 1. spatter, kloddertje stront *We hadden de strontspatters op 'e ruten zitten* (Spa)

strontstee (Ol-Nl) de, et ['str...] 1. hetz. als *strontgat*, bet. 1, z. aldaar

strontstelling (vo) de; -s, -en; ...stel-linkien ['str...] 1. hetz. als *dongsteiger*, z. aldaar *Sietse krooide de klaore stront over een schuin oplopende post naor de strontbak in, die naost de strontstelling ston* (vo)

stronttroep (Dfo, Nbk) de ['str...] 1. vies geheel aan stront

strontvegen (Obk) onbep. w. en het strontveegd ['str...] 1. mest onder en achter de koeien vandaan vegen (op stal) *Mit oflochten aovens mos d'r nog ofmest wodden, dat is strontvegen; dan laggen de koenen naachs niet in de stront* (Obk)

strontvent (spor.) ['str...] - strontvent, snertvent

strontvervelend [aks. wisselt] - strontvervelend *Hij is strontvervelend* (Nbk)

strontvlekke (Sz) de; -n; ...vlekkien ['str...] 1. hetz. als *strontplak* (Sz), z. aldaar

strontvliege (Bdie, Op en oost.) ['str...] - strontvlieg (z. ook *strontmogge*) zo *vlogge as een strontvliege* gezegd als iemand niet bep. vlug is (Np), 't *Gaot net zo vlogge as een strontvliege om kastied* het schiet niet bep. op (Np, Ma), zo ook *Hij is zo vlogge as een strontvliege om nijjaor* id. (Bu)

strontvlokke (Obk, Op) de; -n; ...vlokken ['str...] 1. hetz. als *strontlokke*, z. aldaar *Zoe'n schaopevacht mit strontvlokken is niet geschikt veur et spinnen* (Obk)

strontvorke z. *mestvorke*

strontwaegen (Nbk, Np) de; -s ['str...] 1. mestwagen (met niet-vermengde mest, met automatische verspreider) *Een strontwaegen is niet etzelde as een dongwaegen* dat nl. is een wagen waarop de met stroresten enz. vermengde mest uit de mesthoop wordt vervoerd (Np)

strontweer (Nbk, Nw) ['str...] - snertweer, rotweer

strontzak (Nbk) de; -ken ['str...] 1. vervelende, gemene, ook wel: luie, niets verzettende vent

strontziek (Db, Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. zich a.h.w. ziek voelend doordat men zich uitermate ergert *Et is om strontziek van te*

wodden (Db), *Ie zollen strontziek wodden van jow gezeur* (Nbk)

strontzucker (Nbk) de; -s ['str...] 1. in een strontzucker op 'e luzemark eigenwijs, opschepperig iemand (Nbk)

strooien (Nbk, Ste), z. ook *stronen* bn.; attr. ['stro:jɪ] 1. van stro *strooien metrassen* (Nbk)

strooipoelier (Nbk, Nw) ['str...] - strooi-poeder *De poppen mossen inpoelert wodden - mit strooipoelier - want eers wodden ze rood* (Nw)

strook z. *stroke*

stroom de; stromen; -pien [strō:m] 1. stroming (van het water) *In de stroom op roeien gaot nogal zwaor* tegen de stroom in, stroomopwaarts (Obk) 2. stromende watermassa 3. grote hoeveelheid die zich verplaatst (anders dan vloeistof) *D'r kwam oons een stroom van auto's integen* (Nbk), *een hiele stroom van Duitsers* (vo), *Ze lopt staorigan mit de stroom meensken mit* (Ste, v), *Ie moe'n mit de stroom mit je moet doen zoals de grote massa doet, zoals de tijdgeest nu eenmaal vraagt* (Spa), *J. giet altied krek tegen de stroom in wil, doet altijd tegengesteld aan wat de anderen willen, doen* (Ow), *tegen de stroom op mi'jen* nl. tegen de richting waarin het gras ligt, in (Diz, Ow), zo ook *tegen de stroom in mi'jen* (Bu, Dfo, Ld, Nt, Ol-Nl, Spa), waarnaast *mit de stroom mit mi'jen* (Bu, Ma) 4. rivier *De Tjonger har vroeger allemaol kleine stroompies* kleine zijriviertjes (Db) 5. elektrische spanning, stroom *Staoit d'r ok stroom op 'e draoden?* nl. hier: van de afrastering (Nbk), zo ook *D'r staoit gien stroom op 'e schrikdraod* (Diz) en *D'r zit stroom op die draod* (Nbk), waarnaast *Et schikdraod maj' niet anraeken, want dan kriej' stroom deur de haand* (Dhau), *Reken es an as morgen an de dag de stroom es uutvul, wat mossen we dan!* (Np, Obk), *As de elektriske stroom d'r of gaot, dan is d'r gien raad toe* (El)

stroomdal (l) ['str...] - stroomdal

stroomdraod (Ow) de; -en ['str...] 1. stroomdraad, draad waardoor elektrische stroom gaat *Een spander hebben ze now ok vast nog wel an de stroomdraod* (Ow), *Doe d'r nog gien elektrisch was, hadden de boeren toch al stroom mit stienen potties om et laand; dan hadden ze van die grote*

batterijen argens in een hokkien staon en daor de stroomdraod om et laand mit verbunnen (Ow)

stroomgebied (l) ['str...] - stroomgebied (gebied dat op een stroom afwatert)

stroomonderbreker (l) ['str...] - stroomonderbreker

stroomschema (l) ['str...] - stroomschema

stroomsloot (Nbk, Spa, Sz) de; ...sloden ['str...] 1. hetz. als *ofwaeteringssloot*, z. aldaar, vgl. *Een waterlossing noemen wi'j een stroomsloot die een flink gebied drooghout, een polder of zo* (Spa)

stroomversnelling (spor.) ['str...] - stroomversnelling (vooral fig.) *in een stroomversnelling kommen* (fig., spor.), *...raeken* (fig., spor.)

stroonfelen z. *straampelen*

stroop (verspr.) de [stro:p] 1. stroop (z. ook *sjerp*) *Ik wil stroop op brood* (Ma), *stroop op et brood smeren* (Nw), *'k Vien de streektael is onmisber, krek as stroop in soepenbri'j* (b), *Soepengottenbri'j smaekt wel lekker, mit stroop d'r in* (Dfo), *iene stroop om de mond smeren hem/haar vleien* (Spa, vo), *mit stroop smeren vleien, flikflooiën* (Bu) * *Ruur omme de bri'j/Mit stroop d'r bi'j* (Ow), *Ie vangen meer vliegen mit stroop as mit eek* met vleien, pappen en nathouden bereik je het meest (Ma)

stroopbrogge (Dhau, Diz, Ow) de; -n; ...broggien ['stro:brogə] 1. hetz. als *sjerpbrogge*, z. aldaar

stroopbusse (Db) ['stro:bʌsə] - strooppot **stroopkanne** (verspr.) ['str...] - (vaak verkl.) stroopkan

stroopkwaste (Op) ['str...] - stroopkwast, in de verb. *mit de stroopkwaste lopen* stroopsmeren, vleien (Op)

stroopmannegien (Nw) ['str...] - taaimannetje

strooppot (Bu, Nbk, Nw, Op, Wol) ['str...] - strooppot *De strooppot was bi'j oons van posselein, mit een tutien, een oor d'r an en een deksel d'r op* (Bu), *mit de strooppot lopen* vleien, stroopsmeren (Nbk, Op)

stroopslikken (El, Ma, Nbk, Np, Nt), z. ook *sjerpslikken* zw. ww.; onoverg.; stroopslikte, het stroopslikt ['stro:pslikɪ] 1. stroopsmeren, vleien

stroopslikker (verspr.) de; -s; -tien ['str...] 1. stroopsmeerder, vleier *Aj' in een ploeg*

stroopsmeerder - stroppe

warkten was d'r nog wel es een stroop-slikker onder 't volk (Obk)

stroopsmeerder (Mun, Ma, Op) ['str...] - stroopsmeerder

stroopsmeren (Nbk) onbep. w. ['stro:p...] 1. vleien, met de strooppot lopen, hetz. als *sjerpslikken*: *Hi'j ligt altied te stroopsmeren* (Nbk)

stropsteken (Obk) mv. ['stro:pstu:kɨ] 1. bruine vierkante snoepjes, van boven rond **stroopstrieken** (Ste) onbep. w. ['stro:pstri:kɨ] 1. met de strooppot lopen, vleien **stroopstrieker** (Ste) ['stro:pstri:kɨ] - vleier, hetz. als *sjerpslikker*, *stroopsmeerder* **stroopwafel** (El) ['str...] - stroopwafel **strop** de [strɔp] 1. groot geldelijk verlies, sterk financieel nadeel dat men ondervindt *Et is een strop, een grote strop* (Nw) 2. z. *stroppe*

stropak (Dfo) et ['stro:pak] 1. pak stro *Bij de stropasse wodge ok een naalde bruukt veur et ni'jen van de stropakken mit iezerdraod* (Dfo)

stropakhaoke z. *strohaoke*

stropakkenaalde (Ow) de; -n ['str...] 1. hetz. als *naalde*, bet. 5, z. aldaar

stropakkesjouwer (Ow) de; -s ['stro:pakə...] 1. drager van stropakken *As et koold en min weer was hadden ze een zak om et heufd, krek as de stropakkesjouwers bij de dösmesienes* (Ow)

stropasse (Dfo, Np, Ste) ['str...] - stropers **stropdasse** (bet. 1: El, Mun, Nw, Spa, bet. 2: Bu, Ol-Nl, Ow) de; -n; ...dassien ['str...] 1. stropdas 2. sjaal

stroperig (Dhau, Nbk, Nw, Ol-Nl, Spa, Ste) bn.; -er, -st ['stro:pɾɛx] 1. met stroop, op stroop lijkend *Die eulie wil niet lopen, die is stroperig* is dik gelijk stroop, vloeit niet vlot (Nbk)

strophoolt (Bu, El, Ma, Ow, vo) et; -en ['strɔp...] 1. halshout tussen twee paarden (waaraan ze met stroppen vastzitten), bedoeld om ze uit elkaar te houden; in het midden is een ring waardoor de disselboom loopt (nl. om het draaien mogelijk te maken (vo)) *Eerst de zille over de kop, de stroppen mit et strophoolt om de nekke en doe et heufdstel mit et bit te plak* (vo)

strophoze (Np, Ow, Wol) de; -n; ...hosien ['strɔfo:zə] 1. bovineind, boord van een sok, kous *We hadden vroeger wel es een stok strophoze om de aarm veur de*

waarmte (Np) 2. klein kind (Ow), kleine persoon (Wol) *een kleine strophoze* een klein kind (Ow)

stropketting (Obk, Ow) Ook *struupketting* (Ld) et, de ['str...] 1. *stroppe* (bet. 1) in de vorm van een ketting *Bij bomen ophaelen op een mallejan dan laggen die in een stropketting* (Ow), *stropkettings van koenen op 'e stal* (Obk)

stropplaanke (Ste) de; -n; ...plaankien ['stro:...] 1. plank langs de buitenmuur van een bedstee, waartegen het stro en de dekens werden gelegd *Et stropplaankien langs de butermure, daor leggen ze et stro en de dekens tegenan* (Ste)

stropoppe de; -n; ...poppien ['stro:...] 1. stropop (lett.) (z. ook *stroman*) *Een stropoppe wodge dan middel in de naacht argens op een dam zet (...) veur de grap (...); et was dan goed donker, et leek krek asof d'r iene ston; et gebeurde dan ok nogal es daj' zeden: 'Goetenaovend', dan kreej' pas in de gaten dat et een stropoppe was* (Ste)

stroppe Ook *strop* (Db, Op, Ste, in verb.: Np, vo) de; -n; stroppien ['strɔpə/strɔp] 1. lus die iets kan omsnoeren en evt.: die men stevig dicht kan trekken, in diverse toepassingen *een stroppe in et touw, daj' zo anhaelen kunnen, een soort kneupe* (Nbk); in het bijzonder van leer of touw aan het paardetuig, om paarden mee aan de disselboom te bevestigen *Eerst de zille over de kop, de stroppen mit et strophoolt om de nekke en doe et heufdstel mit et bit te plak* d.i.: het halshout tussen twee paarden (waaraan ze met *stroppen* vastzitten), aangebracht om ze bij elkaar vandaan te houden; in het midden is een ring waardoor de disselboom loopt (nl. om het draaien mogelijk te maken) (vo), ook in vergelijkbare toepassingen, z. hierna *De peerden kriegen stroppen om de hals as ze beide an een kaant van de dissel lopen; mit zoen stroppe zitten ze an die paol vaaste* (Ste), vandaar *Doe ie ze de stroppen even an?* (Ste), *Peerden hebben ieder een stroppe om de hals en die dregen de disselboom, de laankdissel* (Ste), *De stroppen hadden de peerden om de hals en die zatten vaaste an de kotte dwashoolties* (Np), *de stroppe an de peerdezille* (Spa), *Aj' twie peerden veur de waegen hebben, moe'n ze*

de stroppen anhebben mit een twiespan-dissel (Ld, Dfo), *Ze moe'n een zille hebben mit stroppen, want hi'j moet in 't ienspan* (Nbk), *Veur de mi'jmesiene hadden de peerden stroppen om de hals* (Nt), *An beide kaanten van de stok zit een stroppe en daor komt de dissel in* (Bu), *De stroppe is kepot* (Spa) 2. (i.h.b.) strop waarmee men iemand op kan hangen, kan wurgen *Doe vunnen ze hur in een ekkelboom, de stroppe om de keel* (bl), (schertsend:) *A'k toch hangen moet, dan doe ik 't liefst an de leste stroppe* pas als allerlaatste, in allerlaatste instantie (Sz), *Die het de stroppe ok omme kregen vandaage* hij is vandaag getrouwd (Np), *Hi'j het de stroppe ok om de hals kregen* id. (Dho), *...om de nekke kregen* id. (Obk), *Hi'j het de stroppe om de hals* id. (Dho), *...nekke* id. (Dho, Obk), ook: heeft een kind verwekt en is daarom gedwongen te trouwen (Sz), *Hi'j het de stroppe om de nekke* zit financieel aan de grond, is failliet (Bu, Mun), ook ruimer: hij kan er niet meer aan ontkomen (Bdie), hij staat er slecht voor (Op), *Hi'j het een stroppe om de nekke* zit financieel aan de grond, is failliet (Dfo), *Hi'j het de stroppe omme kregen* heeft een financiële strop te ver- werken gekregen (Nbk), *'t Is koegel en strop* er mag werkelijk niets (Np), ook *'t Is strop en koegel* id. (Np), *In et pachtkontrakt was et allemaol koegel en strop* waren het één en al strenge voorwaarden (vo) 3. hetz. als *zendering* (Nt, Ol-Nl, Ow, Ste) *An de zende zit een strop* (Ste) 4. touw waaraan de zeis werd opgehangen (Ol-Nl) 5. boveineind, boord van een sok, kous e.d. (verspr. oost.) *De stroppen dat weren de boveineinden van de sokken of moffen en dan wodden ze weer anbreid* (Dhau), *Ik breie de stroppe van de sokke weer an* (Np), *Hej' de stroppe van de sokke al klaor?* (Bu), *de stroppe van de sokke anbreiden* (Ow) 6. soort beugel, houder om de ploegboom (Nbk, Ste), vgl. *De strop(pe) zat an et veurmes van de ploeg, die zat an de balke van de ploeg; de strop(pe) zat daor ommehenne, hul dus et veurmes daor an vaaste* (Nbk), *Een stroppe hebben ze om de boom van de ploeg zitten en daor stikken ze dan een veurmes in en dan wodt die vaastedri'jd en dan striekt dat ding de mes(t) in de vore* (Ste)

stroschoe (Dfo) de; -nen 1. strooien *keuve*, z. aldaar
strosloeken (Ow) onbep. w. en het strosloekt ['stro:slukp] 1. hetz. als *sloeken*, bet. 3, z. aldaar
strotouw (Bu, Db, Ow) et ['stro:...] 1. gewoon touw of *pakkedraad* om een pak stro *Veur et ni'jen van et dak brukten ze vroeger riep, strotouw of ok wel teertouw* (Db) 2. touw van stro (Db)
strotte de; -n; strottien ['strotə] 1. keel, hals *'k Heb 't in de strotte* ik heb keelpijn (Ma, Np, Spa, Ste), *iene de strotte dichte-kniepen* (Nbk, Np), *Et haert je deur de strotte*'t geeft een scherp gevoel in/door je keel (Wol), *'k Komt je de strotte uut* ik ben het meer dan zat (Dho, Nbk, Nw)
strotteheufd (l) ['str...] - strottehoofd
strotteknaarp (Wol) et ['strotə...] 1. hetz. als *posstro*, z. aldaar
strovlechten (l) ['str...] - strovlechten
strovlechter (bs: Obk) de; -s; -tien ['stro:...] 1. iemand die korven van stro vervaardigt
strovörke (vo) de; -n; ...vörkien ['stro:...] 1. vork waarmee men stro opschudt *J. hadde et strovörkien in de haand en schudde et stro wat op* (vo)
strovuurtien (Op, vo) ['stro:...] - strovuur (Op): *Dat ni'jgien gong as een strovuurtien deur et dorp* (Op), zo ook (fig.) *Een strovuur, meer niet* een gerucht (vo)
strowis z. *strowisse*
strowisse (Bu, Nbk) Ook *strowis* (Nbk) de; -n; ...wissien ['stro:wis(ə)] 1. strowis, band van vijf of zes ineengedraaide strohalmen om een garve, ook zo geheten wanneer twee van zulke bosjes in elkaars verlengde ineen zijn gevlochten i.v.m. de benodigde lengte en dan hetz. als *kruusbaand* en *kotbaand*, vgl. *As een koe an de wiend was dan had die een hiel dik lief mit allemaole wiend en dan kon hi'j d'r wel dood an gaon; hi'j kreeg dan een strowis in de bek, de kneupe in de bek en mit een kneupe boven op de kop. De koe gong dan boeren en kon zo de wiend kwietraeken; as et te slim wodde, stak de veearts ok wel in de zied van de koe (...); d'r bleef dan een buisien in om zo de locht lopen te laoten* (Nbk), *Een strowisse in de stat, dan zat d'r ok een tippe haor van de stat in; et stro en et haor wodde breid en dan rond de stat*

strozak - struner

daon mit een appatte kneup d'r op, et wodde haost een rontien; et leertien daor et stattetouw an hong kon zo niet van de stat schoeven (Bu)

strozak ['str...] - strozak

strozende (Dfo, El, Ow, Spa) de; -n ['stro:sendə] **1.** recht afgesneden zeisblad aan een rechte stok, waarmee men balen haverstro doormidden sneed (zodat men korter stro in de mest kreeg)

strubbeling (verspr.) Ook **strubbels** (bet. 1 en 2: mv.; Db, Dho, El, Np, Op, Sz) de; -en ['strab|lɪŋ/'strab|s] **1.** probleem dat men ondervindt *As et je tegenzit, hej' strubbelingen* (Nbk), *Die meensken hebben nogal wat strubbels had, de ieste tied* (Np) **2.** onenigheid *Aj' gehaspel mit iene hebben, hej' daor strubbelingen mit* (Nbk), *D'r bin nogal wat strubbelingen west* (Nw), *D'r bin strubbelingen in de familie* (Bdie), *Daor waren strubbels* (Db, Sz) **3.** lastig iemand (Obk) *Wat een strubbeling van een jonge, ie kun d'r gien kaant mit uut* (Obk) **4.** bep. kleine zoete appel (Bu)

strubbels z. *strubbelingen*

struien z. *strijen*

struier (Ol-Nl) de; -s; -tien ['s...] **1.** onderdeel van een kunstmeststrooier (met trechtervormig reservoir) door de werking waarvan het eigenlijke strooien plaatsvindt (de kunstmest liep nl. aan de onderkant uit het reservoir en werd verspreid door een roterend blad) *We zullen de struier wat nauwer zetten* (Ol-Nl)

struije z. *strijinge*

struiing z. *strijinge*

struijen z. *strijen*

struijige z. *strijinge*

struistro (Bdie) et ['str...] **1.** kort gesneden stro, gestrooid o.m. in varkensstallen

struizaand z. *strijzaand*

struijen z. *strijen*

struke Ook **struuk** (bet. 2: Nbk, b) de; -n; strukien ['strykə/stryk] **1.** struik **2.** oude kerel (Nbk, Obk, b) *Die oolde struke is mar aorig taoi* (Obk), *Op wat veur meniere wil mien oolde struuk op zien oolde dag nog hereboer wodden?* (b)

strukeboel (Nbk) de ['strykəbul] **1.** geheel aan struiken *Ie hebben nogal wat strukeboel om huus henne* (Nbk)

strukeboom (Ste) de; ..bomen; -pien ['s...] **1.** struikachtige boom *Merellen bin*

strukebomen (Ste)

strukelblok Ook **streukelblok** (Nt) et; -ken; -kien ['stryk|.../'strɑ:k|...] **1.** struikelblok (fig.) *Dat was een hiel strukelblok!* (Nbk)

strukelen (verspr.) Ook **streukelen** (Nt) ['stryk|ɪn/'strɑ:...] - (vaak als Nederlands ervaren) struikelen *over een stien strukelen* (Nbk, Ste); ook (spor.) fig.: in verb. als *over je eigen woorden strukelen* (spor.)

strukelhakke (Sz) de; -n; ..hakkien ['stryk|hakə] **1.** hetz. als *stoffelhakke*, z. aldaar

strukelheide z. *struukheide*

strukeri'je (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, El, Ld, Np) de ['stryk'rɪjə, ook ...ɛjə, z. -i'je] **1.** struikgewas

strukerommel (Dfo, Nbk, Sz) de ['strykə...] **1.** (negatief) geheel van struiken, kleine bomen

strukheide z. *struukheide*

strukturalisme [strɑkty:əra'lɪsmə] - strukturalisme

strukturalist (l) [strɑkty:(ə)'rɑ'lɪst] - strukturalist

struktureel (l) [strɑkty'rɪ:l] - structureel

struktuur [strɑk'ty:ər] - structuur

struktuurplan (l) [strɑk'ty:ərplan] - structuurplan

struktuurverbetering (l) [strɑk't...] - structuurverbetering

strulen (Bu, Nw, Ow, b: lm) zw. ww.; onoverg.; struulde, het struuld ['strylɪn] **1.** een vloeistof met een straal laten lopen (b: lm), meestal: urineren, vooral: krachtig, door mannen (Bu, Ow, b: lm) *Ik moet even strulen* (Bu), *Hij' struult d'r over urineert met een flinke straal* (Nw), (schertsend:) *Ik moet even strulen* (Nw)

strulle (Dfo) de; -n; -gien ['strələ] **1.** penis

struma (spor.) ['strɪ̃ma] - struma

strunen zw. ww.; onoverg.; struunde, het struund ['strɪ̃n:] **1.** struinen: spiedend rondlopen, vaak: om dat te zien wat niet bedoeld is om door anderen gezien te worden *Wat moet die daor te strunen?* (Ste), *We gingen een boel strunen* (Spa) **2.** op opdringerige wijze bij iemand in de gunst proberen te komen (b: lm)

struner (Nbk, Nt, Sz) Ook **strunerd** (Bdie, Spa), **struunder** (Db, Dhau, Diz, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Spa, Ste, Sz), **struunderd**

(Ste) de; -s ['strÿnr̥/...nr̥t/'strÿndr̥/...dr̥t] 1. **struiner**: iemand die voortdurend struint, spiedend rondloopt om te zien wat eigenlijk niet voor hem bestemd is *Struunders konnen et vri'jende peerties lastig maeken* (Ow), *D'r is tegenwoordig vaak een struunder bij 't pad* (Spa)

struernerd z. *struner*

strupe (Nbk, Op, Ow) Ook **struup** (b: ln) de; -n; strupien ['strypə/stryp] 1. hetz. als *stroppe*, bet. 1, z. aldaar *De trekliesters wodden hasems in de boswallen deur boereknechten in liesterstrikken mit strupies van peerdehaor uut de stat van een ruun vongen, in bogies van een sepicentoeke* (Ow), *iene de strupe om de hals doen hem de das omdoen*, vooral: in financieel opzicht (Np)

strupen Ook **streupen** (WH) zw. ww., ook wel sterk (Mun, Spa); overg., onoverg.; struupte, is/het struupt, ook: streupen (Mun, Spa) ['strypm/'strɑ:p̥m] 1. stroppen, samenpakken en daardoor blijven steken, met name bij maaien, snijden *Et grōsmi'jen wil niet goed vandemorgen, et grōs is te nat, et struupt* (Nbk), *As dan et grus of et hooi van et land of was, koj' krek zien waor et streupen hadde, want daor ston dan nog de struuptoppe* d.i. het blijven staan van pollen, stroken gras bij het maaien, met name door natheid of als gevolg van de aanwezigheid van restjes kuilgras aan de vingerbalk van de maaimachine (Spa) 2. afstropen, villen *H. had vroeger zoe'n oolde poddevilder, waor hi'j de stont of schrapte of de mollen mit struupte* (Ld), *een mudde strupen* (Np), *een haeze strupen* (Bdie, Dfo, Nbk), *een aol strupen* (Sz, Nbk), *Veurdat d'r sni'j komt, gaon we de leste boeremoes d'r of strupen* (Nw, Obk), (fig.) *Ze hebben him hielendal struupt* hem uitgekleed in financiële zin (Nbk), zo ook *Deur al die maotriegels kregen de boeren al gauw deur dat ze aenlik struupt wodden deur de Duutsers* (vo) 3. stropende bewegingen maken, met name: met schuivende bewegingen uit- of aantrekken *de sokken om de voeten strupen, de trui over de kop strupen, Ie moe'n mit 't melken niet strupen* d.i. melken door met duim en vinger te knijpen en strijkende bewegingen te maken (i.t.t. hoe het moet, nl. door de speen in de vuist te hebben), *Dan gong d'r*

een man op de tiempaol staon, et peerd trok an en dat streup as 't waore et hui veur die paol op; zolang dat de paol over et hui sleug, en dan haj' een huiopper of huibulte (Mun) 4. in d'r onder strupen onder water komen te staan (verspr. OS, Np) *huj van laand dat d'r onder struupt* (Nbk), *Et laand is d'r onder struupt* (Np), *onder waeter strupen* (Ow); *Et laand struupte vaeke onder waeter* (Ow)

struper (bet. 1: Ol-Nl, bet. 2: p, b: lm, ln) de; -s; -tien ['strypf] 1. boerenkiel (van bep. blauwe stof, met sluiting op de schouder) 2. mouwschort (p, b: lm) 3. overal (b: ln)

strupersklere z. *verstrupersklere*

strutelig z. *stoetelig*

struuk z. *struke*

struukanwas (Dfo) de ['stryk...] 1. het aangroeien van struikgewas

struukgewas (verspr.) ['str...] - struikgewas

struukheide (Db, Dfo, Nbk, Obk) Ook **strukelheide** (fp), **strukheide** (fp) ['stryk.../'stryk.../'strak...] - struikheide

struukmoes z. *boeremoes*

struukrover ['str...] - struikrover, bij vergelijking ook wel gezegd van een boefachtig of zeer onverzorgd iemand **struun** de ['stry] 1. het struinend, loerend, onderzoekend rondlopen, het ervandoor zijn, in op 'e struun: *Och, ik dochte ik laot him kastreeren, die verhipte dingen bin anders altieten op 'e struun* (Dfo, v), *Zo, bi'j weer an de struun?* (Obk)

struunder z. *struner*

struunderd z. *struner*

struup z. *strupe*

struupketting z. *stropketting*

struupmoes z. *boeremoes*

struuppolle (Spa) de; -n; -gien ['strypolə] 1. hetz. als *struuptoppe*, z. aldaar

struupsel (Spa) et ['stryps] 1. dat wat men afstroopt van iets, met name van bonen

struuptoppe (Spa) Ook **stroeptoppe** (Spa) de; -n; ...toppien ['stryp̥təp̥/'strup...] 1. pluk gras, stuk gras op het land waar men overheen of langs heeft gemaaid, vooral als gevolg van de aanwezigheid van restjes gras aan de vingerbalk van de maaimachine *Mit de cirkelmi'jer hej' nooit gien struuptoppen meer* (Spa), *As d'r ruge messe op et land lag waor nog wat*

struusvogel - studiefinanciering

kuiltoppies in zaten, dan kreeg ie struup-toppen aj' an 't mi'jen waren (Spa)

struusvoegel (Nw, d) ['stry's...] - struisvogel

struusvoegelpoetiek (l) ['str...] - struisvogelpolitiek

studeerkaemer de; -s; -tien [sty'd...] 1. studeerkamer

studeerlaampe (spor.) [sty'd...] - studeerlamp

student de; -en; -ien [sty'dent] 1. student, iemand die studeert *een student Nederlands* een student in de Nederlandse taal- en letterkunde (Nbk) * (liefkozend tegen een klein jongetje:) *Mien klein ventien/Mien klein studentien* (Nbk)

student-assistent (spor.) [sty'd...] - student-assistent

studentachtig (l) [sty'd...] - studentachtig

studentebeweging (spor.) [sty'd...] - studentenbeweging

studentblad (spor.) [sty'd...] - studentenblad

studentedokter (l) [sty'd...] - studentenarts

studentefeest (spor.) [sty'd...] - studentenfeest

studenteflat (spor.) [sty'd...] - studentenflat

studentehaever (Ld, Nbk, Nt, Pe-Dbl) [sty'd...] - studentenhaever

studentehuus (spor.) [sty'd...] - studentenhuus, huus waar studenten samenwonen

studentehuusvesting (spor.) [sty'd...] - studentenhuusvesting

studentejaoren (spor.) [sty'd...] - studentenjaoren

studenteklub (spor.) [sty'd...] - studentenclub

studenteleider (spor.) [sty'd...] - studentenleider

studenteleven (spor.) [sty'd...] - studentenleven

studentepastor (spor.) [sty'dentəpastər] - studentenpastor

studentestad (spor.) [sty'd...] - studentenstad

studentestaeking (spor.) [sty'd...] - studentenstaking

studentestop (spor.) [sty'd...] - studentenstop

studentetied (spor., j) [sty'd...] - studententijd *Hi'j hadde die fluite al kocht in zien studentetied in de stad* (j)

studentetiedschrif (l) [sty'd...] - studententijdschrift

studentevakbond (spor.) [sty'd...] - studentenvakbond

studenteverieninge (l) [sty'd...] - studentenvereniging

studentewereld (spor.) [sty'd...] - studentenwereld

studeren [sty'di:ərən] - studeren: zich proberen te bekwamen, beter vat te krijgen op bep. stof *Hi'j is allemachtig an 't studeren* (Nbk), *Stil toch kiender! Heit studeert!* (b), *d'r op (zitten te) studeren* het bestuderen, er diepgaand over nadenken (Nbk); een bep. studie volgen, zich bekwamen in een bep. vak: *N. studeert in Grunningen* (Nbk), *de kiender studeren laoten* (Nbk), *Nederlaans studeren* (Nbk)

studie de; -s ['stydi] 1. het zich diepgaand bezighouden met iets om het veel beter te begrijpen *de studie van et Stellingwarfs* (l), *argens studie van maeken* (Nbk), *d'r mit studie naor kieken* zeer aandachtig en nadenkend (Dhau, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl): *N. staot mit studie naor de locht te kieken* (Nt, Ol-Nl) 2. academische studie, opleiding e.d. *An de studie mos hi'j doe* (bl), *Hi'j is stopt mit de studie* (Nbk), *Bi'j' haost klaor mit de studie?* (Nbk) 3. boek, artikel enz. met een grondige beschrijving van wat men door onderzoek, bestudering heeft gevonden

studie-adres (l) ['stydiadres] - studieadres

studie-adviseur (l) ['stydiatfisa:ər] - studieadviseur

studie-objekt (l) ['stydiobjekt] - studieobject

studie-ure (spor.) ['stydiy:ərə] - studieuur

studiebegeleider (spor.) ['st...] - studiebegeleider

studiebegeleiding (spor.) ['st...] - studiebegeleiding

studiebeurs ['st...] - studiebeurs

studiebi'jienkomst (spor.) ['st...] - studiebijeenkomst

studieboek ['st...] - studieboek

studiecentrum (l) ['st...] - studiecentrum

studiedag (spor.) ['st...] - studiedag

studieduur (spor.) ['st...] - studieduur

studiefinanciering (spor.) ['st...] - studiefinanciering

studiegenoot (spor.) [st...] - studiegenoot
 studieheufd (spor.) ['st.] - studiehoofd
Hij het gien studieheufd (spor.)
 studiehulp (spor.) [st...] - studiehulp
 studiejaor ['St...] - studiejaar
 studiekammeraad (spor.) [st...] - studie-
 vriend
 studiekeuze (1) [st...] - studiekeuze
 studiekosten (spor.) [st...] - studiekosten
 studielast (1) [st...] - studielast
 studieles (spor.) ['St...] - studieles
 studieloon (spor.) [st...] - studieloon
 studiemateriaal (1) ['st...] - studie-
 materiaal
 studiepunt (spor.) ['st...] - studiepunt *gien
 genoeg studiepunten haelen* (spor.)
 studiereize [st..] - studiereis
 studierendement (1) [st...] - studieren-
 dement
 studiereuster (spor.) ['st...] - studierooster
 studierichting [st...] - studierichting
 studierisiteit (spor.) ['st..] - studie-
 resultaat
 studieschuld (spor.) ['st..] - studieschuld
 studietied (spor.) [st...] - studietijd
 studietoelage ['styditula:g] - studie-
 toelage
 studieverlof (spor.) [st...] - studieverlof
 studieverlichting z. *studieverslochting*
 studieverlochting (1) Ook *studie-
 veurlic/iting* (1) [st...] - studievoorlichting
 studiezael (1) ['st...] - studiezaal
 studio ['stydijoM, ...jo:] - studio:
 filmstudio, radiostudio, televisiestudio
 studio-opname (spor.) [st...] - studio-
 opname
 studiogebouw (spor.) ['st...] - studio-
 gebouw
 stug bn.; -ger, -st [stAx] 1. (van mate-
 rialen) niet erg buigzaam, niet erg soepel
zo stug as leer (Ld) 2. (van personen) niet
 vlot, niet soepel in de omgang, enigszins
nors een stugge kerel (Bu, Nbk)
 stuit et [stjt] 1. ogenblik, hetzelfde mo-
 ment *mar et minste was, dat hij d'r
 krek et meerste zin an bar* (1.) *as hij d'r op
 dat stuit of blieden mos* (b), *Soms komt et
 je op een stuit zo weer in et zin* (0w), *Op
 dat stuit kuj't niet in 't zin kriegien* (Dhau),
*Je moe'n alles niet op een stuit hebben
 alles in één keer, alles tegelijk* (Dho, El,
 Sz, Nw), . *op stuit.. id.* (Spa, Np), *Co
 stuit kreeg hij 't wark daon* (Dhau, Obk),

Alles komt op een stuit ineens, tegelijk
 (Ma, Obk, Wol, Ste), ...*op ien stuit.. id.*
 (Nbk), *'t Was op 't stuit oflopen* dadelijk,
 op datzelfde moment (Db, Obk, Wol) 2. z
stoete

stuitten ['stjtj3] - stuiten: tegenhouden
 (spor.), in verg. als *in zien loop stuiten*
 (Nt), echter vooral fig.: beletten *Et was
 niet te stuiten* tegen te houden (Ma), *Die is
 niet te stuiten, et zal deurgaon* (Nbk,
 01-Nl, Ste); met kracht terugspringen: *Et
 stuitte tegen de miie* (Nbk), vooral: met
een bal stuiten, vgl. *Hij jcup te stuiten wit
 de balle* (Nbk), (overg.) *Hij stuitte de balle
 tegen de miie* (Nbk); tegenstaan, in de
verb. tegen de bost stuiten (spor., b.): *We
 zullen nog wel bi de butervoogden
 terechekomwen, al stuit mij dat wel tegen
 de bost(b)*

stuiter de; -5; -tien ['stmjt] 1. iemand die
 stuit 2. bep. knikker: stuiter (Bu, Ld, Obk,
 01-Nl, Wol) *een brieke stuiter* niet geheel
 ronde stuiter (Ld)

stuiteren (Bdie, Nbk, Obk, Spa, Sz) zw.
 ww.; onoverg.; stuiterde, het stuiterd ['stcej
 tru] 1. stuitend gaan (Nbk) *De balle vleug
 over de bede en stuiterde over de weg*
 (Nbk) 2. een bep. knikerspel spelen
 (Bdie, Obk, Spa, Sz)

stuiterpot (01-Nl) de; -ten; -tien [st...] 1.
 pot waarin men bep. knikers, nl. stuiters
 bewaart

stuk z. *stok* II

stukedoor [styka'do:ar] - stukadoor

stukedoorwark [...'d...] - stukadoorswerk

stukedoren [styko'do:o] - stukadoren,
 stukadoorswerk verrichten

stuken z. *stoeken*

stukkig z. *stokkig*

stukmennig z. *stokinennig*

stullen z. *stelten*

stulp Z. *stölpe*

stulpe Z. *stölpe*

stulpen Z. *stölpen*

stulphuus (Obk, j) ['St...] - stelphuizing

stuipvore (Obk) de; -n [st...] 1. dubbele
 vore, tegen elkaar geploeegd

stuiten z. *stelten*

stumen z. *stomen*

stummel Z. *stommel*

stumper Ook *stumperd* (Bu) de; -s; -tien
 ['stämpr(t)] 1. stumper, beklagenswaardige
 persoon of dier, ook gezegd van een oud

stumperachtig - sturke

dier, met name van een paard (Bu), *een oolde stumper* gezegd van een oude man of vrouw (Nbk, Bu), *aann stuinpertien* arm dier of arm kind (b) 2. iemand die niet veel kan, *sukkel Aj't goed naogaon is t een stunper* (Nbk), *'tis lang gien stuinper* hij is niet bep. een stumper, hij heeft heel wat in z'n mars, ook: heeft flink veel geld (Bu, Nbk, Nw, Ste)

stumperachtig (spor.) [st..] - stumperachtig *Hij dot soms zo stumperachtig* (Nbk)

stumperd z *stumper*

stumperig bn, bw; -er, -st ['stAmpçox] 1. (van handelingen als lopen, spreken) gebrekkig, slecht *Hij Jopt zo stumperig* (Nw), *As hij veur een zaal volk staot, komt et dr altied zo stumperig uut* (Nbk) stunen (verspr OS, Np, bet. 3: Nt) zw-ww.; onoverg.; stuunde, het stuund [st5n:] 1. kwaad zijn maar niet veel zeggen, mokken, koppig zijn *Die zit dam mar wat te stunen* (Obk), *Wat kon hij eers as doen wat meester Zee? Stunende gong hij weer in de baank zitten* (b), *HIJ zit dam war wat te stunen koppig te zijn* (Db, Np), *As et bij Min niet goed vaak, dan kan hij zo stunen* (Obk) 2 steunen, kreunen (v) *Dan ktij' de koenen stunen en schaken beuren* (v) 3. dampen, stomen (Nt) *Et waeterin de ketel stuunt d'r over damp* (Nt)

stuner (Mun, Nt, Obk) Ook *stuunder* (Np, Obk) de; -s; -tien ['stnr/ --- dr] 1. in *een stiekeme stuner* iemand die niet veel zegt maar die je in de gaten moet houden (Mun, Nt, Obk) 2. stijfkop (Obk), iemand die iets wel weet maar het uit koppigheid niet zegt (Np)

stunt de; -en; -ien [stAnt] 1. opvallende actie om de aandacht te trekken voor een groot publiek, ook: reclamestunt 2. actie waarbij men enorm indruk weet te maken 3. stuntvlucht

stuntelen (Nbk, Nw) ['st&nti:] - stuntelen: hinkend, gebrekkig gaan (Nbk) *Ik loop wat te stuntelen* gebrekkig gaan (Nbk); stumperen (Nw) (gezegd wanneer men er wat omheen praat:) *Stuntel d'r toch niet zo ommetoe* (Nw)

stuntelig ['stAntlax] - stuntelig *Hij kreeg een stuntelige gang van lopen* (Db), *Hij lopt wat stuntelig* (Ld)

stunten (spor.) ['st&ntç] - stunten: met

stuntprijzen verkopen

stuntverkoep (I) ['st ..J - stuntverkoop sturen zw. Ww.; overg., onoverg.; stuurde, het stuurd ['sty:aru] 1. (overg.) sturen, een bep richting langs doen gaan *Iemoe'n een betien naor de midden van de vaort sturen* (Nbk) 2. (overg.) richting geven aan het gedrag, ontwikkelingen in een bep. richting *beïnvloeden Aandere meensken kun niks mit in beginnen, war ik kan in mit de ogen wel sturen* laten doen wat ik wil (Nbk, Np, Sz), *Zij kan heur kiender wel aorig sturen* (Ld), *Ie moen dat aenlik al een betien sturen* de gewenste richting uit laten gaan (Nbk), *Hij stuurt alles in 't honderd stuurt alles in de war* (Sz) 3. (overg.) het stuur bedienen *Hij was niet meer bekwaom om die auto te sturen* (Ma), *Heit, mag ik wit op 'e trekker en mag ik dan sturen?* (Nbk), *Ie moe'n wel goed sturen, aj' mit de auto dat bochtige weg-gien langes gaon* (Nbk), *Kuj' wel sturen?* de auto besturen (Nbk), *Hij stuurde zels* (Nbk) 4. (onoverg.) zich laten sturen (van auto's enz.) *Die auto stuurt licht* (Nbk), *..makkelik* (Nbk) 5. (overg.) doen gaan *Vanaovend het hij me weer betied naor boven sturd* (v), *D'r wodde wel es een jonge op uut sturd* (Dfo), *Mem stuurde de kiender even naor de winkel om een peer bosschoppen* (b), *Stuur disse bakkiesman jim deure niet veurbij* (Nbk), *Ik kan je d'r wel uut sturen* (Nbk), *iene de les uut sturen* (Nbk), *iene van schoele sturen* (Nbk), zo ook *van schoele sturd wedden* (Nbk), *iene om een dokter sturen* een arts doen waarschuwen, doen halen (Nbk), *We sturen heur doulcnaor een ere schoele* laten haar een andere school bezoeken (Nbk), *et kiend uut de kaemer sturen* (Nw) 6. (overg.) verzenden *We sturen et wel over de post* (b), *Moe'n wij ze allemaole een pakkien sturen mit de post?* (ba), *Ik za/je morgen een kaorte sturen* (Nbk)

sturk (Bdie, Bu, Dhau, Dho, Dmi, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, s, 5: Db, p, b: lm, In) Ook *sturke* (n), *stôrck* (Nbk), *stork* (Bu, Sz) de; -en; sturkien ['stAr(a)k/'stAr(a)ka/'st r(a)k/'stor(o)k] 1. ooievaar *De sturk is zwat in 't vel, et wil regenen* (Obk) 2. iemand met lange benen, grote kerel (Nbk, Dmi, Ow)

sturke z- *sturk*

sturkeboom (Obk) de; .bomen ['st&r(o) ko...] i. vertikaal geplaatste paal met een ooievaarsnest

sturkefamilie (Nbk) de [st...] i. gezegd van een familie waarvan de leden lange benen hebben

sturkenust (Bu, Dho, El, Nbk, Np, Nw, b: In) Ook *störkenust* (Nbk) et; -en ['st&r(o)k ... 'stcer(a)ka...] 1. ooievaarsnest 2. punt in een schuur waarin de schuin omhoog stekende steunbalken bijeenkomen bij de stijl (b: In)

sturpe Z. *stôlpe*

stusiekoor z. *stiesiekoor*

stut I (Nbk, Np, Sz, Spa, Wol) Ook *slot* (Bu, Np) et [stAt(o)/stot] i. stort: bep. soort stevig blik, dun plaatstaal, zinken plaat *Hij maekte van stut of keuper gebruiksveurweipen (melkimmers, melkbussen en zo)* (Spa), *Oonze turfbak vroeger was van stut* (Spa), *Waaïnappen, daor schepten de meensken de waal wit uur de tonne, van blik, stut(Np), Etstotin deschostiensluut de schostien of alliend de piepe van de kachel gaot d'r deur* (Bu), *stut in de schostien* (Nbk), *D'r zit een geute omme van stut* (Np)

stut II (Nw, Nt, 01-Nl, 0w) Ook *stutte* (Diz) de; -ten; -tien [stkt(a)] 1. kleine stuw in een sloot, i.& vorm van één of meer balken met palen erachter, dammetje van planken en zoden in een sloot (als *waterkering*) een stut i)2 *de sloot maeken* (Nw) 2. hetz. als *stutbalke*, bet. 1 (0w) *stutbalke* (Bu, Diz, Np, Obk, Op, 0w, j) de; -n; ...balkien ['stAdb...] 1. balk aangebracht tegen doorzakken: *De zoolderbalken zit de stutbalke onderdeur; op de balkons ligt de zoolder* (Obk), *De stutbalke was scheurd deur et grote gewicht van de boekweite en rogge* (j) 2. steunbalk tegen een muur (Obk)

stute(n) z. *stoere*

stutelen Z. *stoetelen*

stutelig Z. *stoetelig*

stutien z. *stoetien*

stutpaol (Sz) [st...] - stutpaal *een stutpaol, waor de turf tegen zet wodde* (Sz)

stutsiekoord z. *stiesiekoor*

stutte Z. *stut* II

stutten I (Nbk, Np) mv. ['st&tii, in *aorig* op 'e stuten wezen goed geluimd zijn, goed op dreef zijn (Nbk, Np)

stutten II (verspr.) Ook *storten* (Bu, Dfo, El, 0w) bn; attr. ['stAtII'stotç] 1. storten, van plaatijzer, blikken, zinken *een dikke stutten plato* (Spa), *een stutten emmer* een zinken emmer (Nw), *een stutten bak* (Obk), *Een halvemaonekachel zat een storten plaete en een metaolen tromme onder* (Dfo), *stutten geuten* (Nbk)

stutten III (Dfo, 0w, Ste) Ook *slot/en* (Dfo, Diz, Nbk, s) ['st&t.vJstot.n] - storten: doen neervallen (van vuil, grond, stenen, meel enz.) *In de maelbak wodde mael stut, dat schepten ze d'r uut en dan mungen ze dat* (Ste), *De kiokarre kan twee kaanten uur storten, links en rechts* (Diz), *oalde rommel op et stortplak storten* (Nbk), *wat an de buit stottert bij, tot een berg storten: van kuilgras, aardappelen enz.* (Dfo), *Oonze buurman de timmerman het een mal, daor stot hi5 dan beton in en dan wodt dat een laandrolle* (s), *Mit turfgreven wodt de eerste rij turf in de bree zet en dan wodt d'r iene duas op legd, en veerder wodt de turfd'rrechttopstaond togenan stut, dat hiet in de slag stutten* (Dfo)

stutten IV (verspr.) ['stAtn] - steunen, schoren *Een zoolder die min is, moet stut wodden* (Ste), *een bouwval stutten* (Dfo) *stutter* (Obk) de; -s ['stAtr] 1. laadboom van een schip

stutting (0w) de; -s, -en ['stAtu]] 1. keer dat men *stut*, z. *stutten* III, vgl. *Mit et /zrfgreven (..) kwammen d'r twelf tot zestien turven op 'e kroje. Eerst mos d'r dan recht bij een Bende wit de haand een bree zet wodden wit op et aende een kopturf d'r duas overhenne; dan kon et stutten beginnen, twelf tot zestien turven op 'e kroje. Dan de slagkroje ommekeren zodat die natte turven mooi rechtop tegen de bree stonnen (.4 krek zo hoge as de bree. Dan al mar krojen vol turf mooi rechtop d'r tegenan stutten. D'r kwamnien dan zes stuttings tegen een bree an te staon* (0w)

stuuff,ulte z. *stoelbulte*

stuunder z. *stuner*

stuunkop (Obk) de; -pen; -pien ['st9rjkop]

1. stijfkop

stuuptrekken Z. *stoeptrekken*

stuur et; sturen; -tien [sty:r] 1. sturing, leiding om tot iets te komen, het tot iets te brengen, voldoende zelfsturing om te be-

stuurbekrachtiger - stuver

reiken *Ikmaghim wei wat stuur geven om bim op et goeie pad te kriegten* (Nbk), *Hij bad zien hond goed onder stuur* wist z'n hond goed te doen gehoorzamen (Bdie, Ma, Nw, Ow, Spa, Wol), *Ze hebben ze niet onder stuur* ze luisteren niet naar hen, ze geven onvoldoende leiding aan hen (Np), *waartegenover Ik zal je vertellen dat ze dam- in buus die jongen goed onder stuur hebben* (Np), *gien stuur hebben* geen leiding kunnen geven, geen orde kunnen houden (*verspr.*): *De schoeiemeester het gien stuur onder de kiender* (Bdie, Ste, Wol), *..over de klasse* (Nbk, Nw, 01-NI), *...over de kien der* (Wol), *D'r is gien stuur onder et volk* de mensen ondervinden geen leiding, er is onvoldoende gezag (Nw), *zo ook Oons laand dat het gien stuur* (bi), *gien stuur holen* geen of onvoldoende leiding geven (Db, Dho), *...d'r onderholen id.* (Nt), *Et stuur was ze hiciemaoui kwiet, doe ze allienik was* ze was van slag, uit haar gewone doen (Dhau), *Hij is (hielemaole) uur stuur* (geheel) van streek, overstuur (Bdie, El, Ste), *Iliy kan et stuur niet holen* hij steelt soms (Ste) 2. stuurrad, fietsstuur ed. *Af aachter 't stuur willen, dan hej'geiiek daf van de fesse ofbi/ even!* (b), *11)5 is onbekwaam om nog achter et stuur te gaon* (Sz), *Hooi et stuur mar goed vaaste* (Nbk) 3. de macht over het stuur (Obk) *Doe hij et stuur kwiet raekte, kon hij mar krek bij de bomen langes snaaien* (Obk), *Hij kon et stuur niet hoi en koddelde mit fiets en al de sloot in* (Nbk) stuurbekrachtiger (1) ['sty:obakrxtog - stuurbekrachtiger stuurbekrachtiging (spor.) ['sty:arbokrax t guj] - stuurbekrachtiging stuurboord (spor.) [st...] - stuurboord an stuurboord (1), naor stuurboord (spor.) stuurboordkaante (1) [st...] - stuurboord-zijde stuurgroep (spor.) [st..] - stuurgroep de stuurgroep *Stelling warts* benaming van het bestuur van de *Stichting Stellingwarver Schrieversronte* uit de beginfase van die instantie (1) stuurholen (Nbk) st. ww.; onoverg.; scheidb.; het stuurhullen [st...] 1. goed de juiste richting houden, in evenwicht blijven, gezegd bijv wanneer men duizelig is (*lett.*) *Ik kon niet goed stuurholen* (bI)

stuurhut (spor.) ['st...] - stuurhut (van een schip) stuurknuppel (spot) [st...] - stuurknuppel stuurloos (spor.) ['st ..j] - stuurloos, niet bestuurd kunnende worden (van boten, schepen) stuurlui (spor.) mv. [st ...] 1. in * *De beste stuurlui staon an wal* het is gemakkelijker kommentaar op iets te leveren dan het zelf uit te voeren (spor.) **stuurman** de; -mannen, stuurlui (spor.); -negien ['st.] 1. stuurman, degene die een boot, schip stuurt * *Twie stuurmannen op een schip gaot niet* er kan maar één persoon de leiding hebben (Ste) stuurs z. *stoers* stuurslot (spor.) ['sty:oslat] - stuurslot stuurstok (Obk) de; -ken; -kien ['sty:a(r) stDk] 1. stok aan een hoepel waarmee men die bestuurt *Kleine kiender hadden vroeger wei een hoolten hoepel mit bellegies en een stuurstokkien d'r an, en dan leuren ze d'r aaehteran* (Obk) **stuurvaaste** (Dfo) [aks. wisselt] - stuurvast: goed te sturen, vgl. *Een goed te besturen peerd is stuurvaaste* (Dfo) stuurwiel (spor.) [st...] - stuurrad stunt (El, Wol) de; stuten; stutien [styt] 1. achterwerk, z. ook onder *stoete* stuutsekoren z. *stiesiekoren* stuutsiekoord z. *stiesiekoor* stuutsiekoren z. *stiesiekoren* stuvén z. *stoeven* **stuver** de; -s (als betaaleenheid ook zonder -s); -tien ['stywr, ...vç] 1. stuiver *Dat kost twelf stu vers* (Nw), *... elf stuvés* (Nw), *Een loon van zeuven stu ver per dag* (Ste), *De botter is vandaegeja inienen mit tweifstuver 't pond keiderd(b), En aj'd'r een stuver overbenne geven* (..) meer geeft, extra geeft (b), *een halve stuver* 2 1/2 cent, eerder ook als munt bekend (Np), *een mooie stuver flink* wat geld: *11i5 kon een mooie stuver beuren* (Wol, Ma), *Hij het een mooie stuver bi5 mekeer speerd* (Nbk), *'t Kon wei es een mooie stuver opbrengen* een flink bedrag (b), *Omke hadde beurd dat d'r in Duutsiaand wel een flinke stuver te verdienen vul flink veel geld* (v), zo ook *De iesklup had een goeie stuver in depot en daarom leuten ze een goeie pries verrieden* een flinke hoeveelheid geld (Obk), *'tIs gien stuver meer*

weerd niets meer (Nbk, Ow, vo), *Zien praoties en vieftehalve cent is nog gien stuver mittenneer* z'n praatjes stellen niets voor (b), *Ik heb gien cent om hanen, gien stuver hek* in huus geen rooie cent (bi), *Die is buten de acht stuver* staat erbuiten, *doet niet mee* (Nbk), *Now bin 'k buten de acht stuffers* nu weet ik het niet meer (Np) 2. z. *stoever*

stuffers (Np) bn.; attr. {'stywçs, ...vçsj i. met de waarde van een stuiver *Hijmaekte dam' even een stufferse bosschop* ging daar even met een onbelangrijke boodschap naar toe, vaak vooral: om iets aan de weet te komen

stuvig Z. *stocver%*

stuw (verspr.) Ook *stuwdamme* (bet. 2: Spa), *stuwdam* (bet. 2: Ow) de; -en; -gien ['styM/'styMdam(a)] 1. inrichting waarmee men water in een rivier e.d. keert door een schuif e.d. hoger of lager af te stellen *De stuw is lek* (Spa), *Mit een planke dwaso ver kuf' een stuw maken* (Spa) 2. kleine stuwdam met stuw (bet. 1) (verspr.)

stuwdam (spor.) de; -men; -egien ['st...J 1. stuwdam (spor.) 2. z. *stuw*

stuwdamme Z. *stuw*

stuwmeer (spor.) [st...] - stuwmeer (lett.) subiet z. *sebiet*

subjektief (1) [sAbjak'tif, SAP....] - subjektief: afhankelijk van de persoonlijke opvatting, zienswijze *een subjektieve miening* (1), *De maniere zo ze et brengen is nogal subjektief(l)*

subkategorie (spor.) ['sAp...] - subkategorie

subkommissie (spor.) ['5...] - subkommissie

subkultuur (spor.) ['s...] - subkultuur

subliant (k: Ste) de; -en [sybli'jant] 1. *gemene vent een gemene sublvit(k: Ste)*

subliem (spor.) [sy'blim] - subliem: zeer goed

subsidiaobel (1) [sApsidi'jo:b] - subsidieabel

subsidie [sAp'sidi] - subsidie *subsidie geven, ...vra ogen, ..riegen, zonder subsidie, mit (een pro/te) subsidie*

subsidie-anvraoge [sAp'sidiâfrs:go] - subsidieaanvraag

subsidiebedrag [sAp'si..] - subsidiebedrag
subsidiebeleid (spor) [sAp'si...] - subsidiebeleid

subsidiebepaoling (spor) [sAp'si...] - subsidiebepaling

subsidiegever [sAp's...] - subsidiegever

subsiënt (spor.) [... di'jent] - subsiënt

subsiënte-overleg [sAbsidijentoo:wçlsx, ...ovç...J - subsiëntenoverleg

subsiënteregeling [sAp's...] - subsidie-regeling

subsiëren [sApsidi'jt:orli] - subsiëren

Wij wo 'n subsidieerd deur de beide Stellingwarver gmienten (Nbk), *Ze subsiëren die instelling niet langer* (Nbk)

subtiel (1) [sAp'til, sap't.j - subtiel: zeer gering qua onderscheid

successie z. *successierecht*

successie (El, Diz, Pe-DbI) de [syk'sesi] 1. successierecht(en) *Ze moe'n veertigpercent successie betaejen* (Pe-DbI)

successierecht (Obk, Op, Wol) Ook *succesrecht* (Ste) et; -en [syk'sss.../...] 1.

successierecht *Ie moe'n ok succesrechten betaelen van de inboedel* (Ste), *We nioe'n successierecht betaelen* (Wol)

sucheri'j z. *sukerei II*

suddereren ['sAdrn] - sudderen *Et vleis staot te sudderen* Nbk, Np), *Doe et vleis al een schoffien an 't sisteren was, heb ik d'r waeter bij daon en kon et nog wat sudderen* (Obk), *even lichies anbraoden en dan laoten sudderen* (Spa), *De koffie begint te sudderen* (Np)

suderaons (Nbk, Op) [sydç'o: s] - jus d'orange

suède [sy'Me:do] - suède *een suèdejasse* (01-NI)

suf [sAij - suf: soezerig *Ik war wat suf nao dat lekkere waaryne eten* (Nbk), *je suf zitten te prakkeseren* (Nbk); niet helder van geest *Hoe kon ik toch zo suf wezen!* hoe kan het toch dat ik zo slecht oplette, nadacht, zo weinig alert was (Nbk)

suffen ['sAfrp] - suffen, in *zitten te suffen* dromerig, slaperig, niet oplettend *zitten Af sloeg binnen, ktif zo lekker zitten te suffen* (Nw), *---liggen te..* (Nbk), *Hij ston te suffen stond niet op te letten* (Nbk)

sufferd ['sAfçt] - sufferd *Wat bij'toch een sufferd!* (Nbk), *Ie grote sufferd daf binnen!!* (Nbk), *een dikke sufferd* (Nbk), *een geweldige sufferd* (Nbk), *'t Is gien sufferd!* hij is pienter, alert (Nbk), *een liepe sufferd* iemand zonder verstand (Nw) sufferig (spor.) ['sAfçox] - sufferig, suffig

suffien - sukerbekkien

*N is nao de opperaosie wat sufferig (Ste),
Ie bin zo sufferig as wat (Np)*

suffien (Sz) et; suffien ['sAfin] 1. suffige
*vrouw D'r zit niet viiie bij et is een
suffien (Sz)*

suffig (Nbk, Nt) ['sAfox] - suffig

sufkont (Nbk) de; -en; -ien [sAficont] 1.
*suffig iemand Wat bij' toch een oolde
suficont (Nbk)*

sufkop (Nbk) de; -pen; -pien ['sAficop] 1.
suffig iemand

suggestie (spor.) [sA'gssti] - suggestie:
idee dat men oppert *een suggestie doen*
(spor)

suiselen (verspr. WS, Nbk, Obk, n) Ook
sjuiseten (Dfo), *suzTelen* (Ste) zw. ww.;
onoverg.; suiselde, het/is (bet. 1) suiseld
['scvjsJçl'sj ..J's jtJii] 1. langzaam lopen,
drentelen, niet opschieten bij het lopen *Hiij
komt dr ok an suiselen* (Dho, Diz), *Loop
es wat an, lig niet zo te suiselen* (Wol),
Hij suiselt de dick wit (Np), *Daor suiselt
hij ok weer henne* (Ste) 2. zeuren (b: Im)
suisel der (Bdie) de; -s ['smjsidr] 1. iemand
die niet opschiet met het lopen

suite (spor) ['switaj - suite (in een woon-
huis of hotel) *in de suite zitten* (spor.)
suitelen z. *suiselen*

suje (Ste) tw ['syjaj] 1. gezegd bij zacht
wiegen van een baby, in *suje, sujepoppien*
(Ste)

sujet (Ni) et; -ten [sy'zjct] 1. merkwaar-
dige persoon Die vent is een verlopen sujet
(Ni)

sukade (verspr.) [sy'ka:doJ - sukade *Suka-
de is van de schelle van citroen, die
snijperd wodt* (Dfo), *In koeke zit sukade*
(Nw)

sukadekoeke (Dfo) de [sy'k...J] 1.
sukadekoek

sukadelappe (Dhau, El) [sy'k...] -
sukadelap

sukelao [syk'o` - ... kalo:J - chocola *een
reep sukelao* (Spa)

sukelaoboontien (Nbk) [...'l...] - chocola-
boon

sukelaobri'j (Nbk) de [syk'o:bri:j] 1. bep.
soort koude chocoladepudding (koud gege-
ten) Mem kookte sukelaobn (Nbk)

sukelaodeëi (Nbk, 01-NI) et; -er; -gien
[1s:o.J] 1. ei van chocola *Dat sukelaodeëi
is bol* (01-NI)

sukelaodeletter z. *sulcelaoletter*

sukelaodemelk z. *sukelaomelk*

sukelaoketel (Bu) de; -s; -tien {syki':
kutl] 1. hetz. als *poeierketel*, z aldaar
sukelaokoekien (Nbk) syk4'o:J - choco-
ladekoekje

sukelaoletter (Ma, Nbk, 0w) Ook *suke-
laodeletter* (Nbk) [...'lo:JJ - cho-
coladeletter

sukelaomelk (Bu, Nbk, Nw en verspr.
west., b) Ook *sukelaodemelk* (Db, Dhau,
El, Ld, Ma, Nbk) - chocolademelk
sukelaomelk koken (vo), *Suicelaomelk is
cacao mit (hiete) melk* (Nbk, Nw)
sukelaomoes (Nw) de; ...moezen; -ien
[...L...] L muis van chocola

suiker de; -s ['sykç] 1. (g. mv-) suiker,
bekende zoete stof *Witte suker, gele suker-
Gele suker lost de sliemen op* (Dfo), *bnune
suker, suker in de thee doen, Ik bnuukgien
suker in de koffie* (Nbk), *Neem zels man
suker di. om* in de koffie of thee te doen
(v), *Hi het een betien last van suker* heeft
ietsje te veel suiker in z'n bloed (Nbk), *zo
zure as suker* (Bu) 2. bijesuiker (bs: Dfo,
Obk, Op, 0w) 3. suikerachtige stof *Hi het
suker in de pisse suker in de urine* (Np) *
*Buurmans knecht het suker en de piere,
falderaldeniere eertijds gezegd wellicht
naar aanleiding van seksuele aantrekke-
lijkheid* (Db), zo ook *Falderaldeniere, suker
en depiere* (Sz)

sukerachtig ['s...] - suikerachtig: op suiker
lijkend; in ontkenning: (niet) van suiker
houdend Ik bin niet zo sulcenachtij (Nbk)
sukerate (Nw, Obk) de; -n; ...atien ['s...]
1. suikererwt

sukerbak z. *sukerbakke*

sukerbakke (Bu, Dfo, Np, Obk, bI) Ook
sukerbak (Sz) de; -n; ..bakkien ['syk
bak()] 1. beschuit met suiker (waarop met
name werd getrakteerd bij de geboorte van
*een kind) As d'r een poppe kommen was,
kregen ze een sukerbakke* (Np), *Lust dat
joongien wel een sukerbakke?(Np)*, (verz.)
*Sukerbakke kregen de kiender as d'r een
poppien geboren was* (Bu)

sukerbakkien (bs: Dfo, El, Obk, Op) et;
..bakkies ['sykçbakin] 1. voederbakje voor
bijen in een bijenkast *De voederballon lat
et sukerwaeter geleidelik zakken as de
bijen et opnemen uur et suicerbakkien* (bs)
sukerbekkie (0w) et; .bekkies ['s...J] 1.
zoetekauw

sukerbesien et; ...besies ['s...] **1** - suikerbeestje
 sukerbiete [s] - suikerbiet
 sukerbofle (tWo, Nbk, Op, Wol, be: Bu)
 Ook *su/ierbaole* (Db) [sykrbol3L..bo:lo] - bep. brood: suikerbrood
 sukerbone (Op) ['s...] - suikerboon (bep. snoep)
 sukerbrood (Nbk) [s ..j - bep. brood: suikerbrood
 sukerbusse ['s...] - suikerbus
 sukerdottien (Bu) et; ..dotties ['sykçd3tin]
1. dichtgebonden lapje met suiker voor kinderen: om op te sabbelen, als zoethouder, dot
sukerei **1** (Nbk) ['sykrej] - suikerei
 sukerel **II** (Np, Obk, Sz, fp, p, b: un) Ook *sukeri'j* (Nbk, Obk), *suc/ieri'j* (Obk) de [sykç'sj/sykç'tj/syxç'i.j] - cichorei *De lochtbak is een veuruutschienend locht; de kaan ten van et glas van de lanteern wouden dichte plakt mit sulcerei* (Obk), *Om een voireltien sukerei moet ze nog naor Wolvege* (Np)
 sukerfeb riek ['s...] - suikerfabriek *kalk en waswater van de sukerfebriek* (Spa)
 sukergoed Nbk
 sukeri'j z *sukerei* **II**
 sukeri'jwaeter (j) Ook *suc/zeri'jwaeter (j)* et [syk'tj.../...] **1** bep. surrogaat: koffie in de vorm van water met cichorei *Sukeri'jwaeter was aarmelu koffie* (Nbk)
 sukeri'jwottel (Nok) [sykr'i.j...] - cichoreiwortel
 sukerkladde (Nbk, Spa, Ste) ['s...] - suikerzak: van papier
 sukerklontien ['s...] - suikerklontje
 sukerkorrel (spot-) [s...] - suikerkorrel
 sukerlatte (01-N1) de; -n; ...lattien ['s..j] **1**. bep. dunne koek
 sukerlepeltien ['s...j - suikerlepeltje
 sukermaïs (spot.) ['s...] - suikermaïs
 sukerman (verspr.) de; -nen; -negien ['s...] **1**. taaipop van *sukertaai*
 sukermeniere (s) de ['s...] **1**. vleiende, stroperige manier van doen, in *op een sukenneniere* (s)
 suker mop (Nt, Obk) de; -pen; -pien ['sykç...] **1**. (vaak verkl.) bep. gesuikerd koekje
 sukeromke (Op) Ook *sukeroom* (Db, Op, Ow, Spa, Ste) ['s...] - suikeroom *Zien rieke sukeromke zal 5n wel goed bedelen*

(Op), *mien sukeroompjen* (Ste)
 sukerroom z. *sukeromke*
 sukeroplossing (1) ['s...] - suikeroplossing
 sukerpaere z. *sukerpere*
 sukerpasjent z. *sukeipesjent*
 sukerperduktie (1) ['s..] - suikerproduktie
sukerpere (Bdie, Nbk, Ow, Pe-Db1) Ook *sukerpuere* (Nbk, Np, Ste) de; -n; ...peertien ['s...] **i**. suikerpeer (bep. soort zoete peer) *dubbele sukerpere* bep. vroeg rijpe, niet zo dikke handpeer (Np) **2**. stevige kus (Ow) **3** als koosnaam gebruikt (Nbk): *Och mien sukerpere, mien gooiden battien!* (Nbk)
 sukerpesjent (Nbk, Obk) Ook *sukerpasjent* (Nw) de; -en; -ien ['s...] **1**. suikerpatiënt *Een sukerpesjent moet bim ontbolen van zuut spul* (Obk)
 sukerpiere (Obk) de; -n; ...piertien ['sykç...] **1**. dikke regenworm
 sukerpoeier (Nbk) de [s...] **1**. hetz. als *poeiersuker*, z. aldaar
 sukerpoppe (Dhau, EL, Ma, Np, Obk, Op, Pe-Db1) de; -n; ...poppjen ['s..] **1**. suikerpop(petje) *Ikhebbe een sukerpoppe kregen mit Suj'jterklaos* (Np) **2**. (verkl.) kind dat niet tegen een stootje kan, kleinzerig kind (Bdie)
 sukerpot de; -ten; -tien ['s...] **1**. suikerpot, pot waaruit men steeds suiker neemt voor de koffie, thee enz. *even tot de sukeipot* zitten min of meer stiekem suiker snoepen uit de suikerpot (Nbk), zo ook *A. het even bij de sukerpot zeten* (ba), *D'r wodde wel es zegd dat af de hik hadden dan baj' bi5 de sukerpot zeten* (Obk)
 sukerpries (1) ['s...] - suikerprijs
 sukerriet (1) ['s...] - suikerriet
 sukerscheppe (spot.) [s...] - suikerschep * (schertsend:) *Beppe, sukerscheppe!* (Nbk)
 sukerschone (Bu, 5: Wol, j) bn. [aks. wisselt] **1**. erg schoon, zeer rein *Et was bi die meensken altied sukersch one* (s: Wol), *Mit zoek veertien daegen kwam de motte d'r an mit vuuftien prachtige, sukerschone biggies* (f)
 sukerspinne (spor.) ['s..] - suikerspin
 sukersteek (Ste) de; ...steken; ...stekien ['s...] **1**. vleier
 sukerstroop z. *koffiestroop*
 sukertante (Nbk, Ste) ['s...] - suikertante
 sukertaai z. *sukertaai*

sukertaai - sule

sukertaai Ook sukertaai (Dhau, WF!)
- speculaas Die kreeg hij mij
gien sukertaai (bi)
sukertaogien (Nw) et; ..taoigies ['sykç
to:ajxin] 1. speculaasje
sukertering (Ste) ['s...]- suikertering,
suikerziekte
sukertrein (ba) de; -en; -tien
trein van suikergoed En de druppen vut
zien pette lekken op een suikertrein (ba)
sukervrij (spot.) [aks. wisselt] - suiker-
Vrij
sukerwaeter (Db, Dho, Nbk, Np, Pe-Db) et
[s...] 1. suikerwater, water waarin suiker
is opgelost Sukerwaeter is best veur de
verkooidhied (Pc- Db), Sukerwaeter kreej'
as kiend wit aj' op bedde gangen, aj' ziek
weren (Np)
sukerwark (spot) ['s..] - suikerwerk
sukerzakkien ['s.] - suikerzakje suker-
zakkies beweren di. om later suiker uit te
gebruiken of om te sparen (Nbk), ..speren
id. (Nbk), vandaar Wij hebben een hele
stapel sukerzakkies te ruilen (Sz)
sukerziekte ['s..] - suikerziekte, diabetes
sukie z. suuk
sukiesmeken (Ste) onbep w. ['sykis ---] 1.
melken van schapen
sukkel z, sokkel
sukkelderi'je z. sokkelderie
sukkeldraf z, sakkeidraf
sukkelen z, sokkelen
sukkeler z sokkeider
sukkelig z. sokkelig
sukses et; -sen; -sien [syk'scs] 1, sukses,
goed gevolg, goede uitkomst Et sukses dat
hij had kon niet groter (Nbk), sukses
hebben, argens sukses wit hebben, iene
sukses (toe)weensken (Nbk), Now, sukses
(d'r miQ! (Nbk) 2. iets dat goed afloopt
Zien toespraake was gien sukses (Nbk), Et
nije boek was een groet sukses (Nbk)
suksesformule (1) [syk'&..] - sukses-
formule
suksesstok (spot.) [syk'sstokJ - sukses-
stuk
sul T Ook **ruw!** (Db) de; -ten; -legien
[s&l/ syt] - sul: doodgoed iemand, ook
negatiever: sukkel Et is een goeie suf, je,
die vent (verspr., Nbk), Die goeie suf van
een man het een rotwief (Obk), Da's wel
zoek goeie suf! (Spa): sullig, te veel ak-
septierend iemand Et is wel zoek gul, die

vent! (Nbk), 't Is een grote suf, je (Spa)
sul II (En, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste,
Ow, s: Obk, k: Ste, b: in) et [sAl] 1. soort
drempel, balk voor de koeien langs waarin
palen staan waar de koeien aan vastge-
bonden zijn De koenen staan wit de your-
poten tegen 't suf an en wit de achter-
poten op de stalpoot (Obk), De onderste
balke is et suf, et is de verhoging vézir de
koenen op 'e stal, daar de stalbekken In
stonnen (Obk, Np), Et suf lap veur de koe-
nen ianges, daar staan de stalpoten in, daar
veur fanges kwam et voer(Bu, Ste), As de
koe ziek is, leit ie veur 't suf d.i. lett., ook
fig.: de koe is ziek Nbk, Ste), zo ook Hij
bar een koe veur 't suf liggen (b), Daar ligt
me die koe ok nog veur 't suf ligt ook nog
ziek (Ste), Ikhebbeme wel es allemachtig
tegen 't suf stoten (Np), De koenen faggen
wit de bast tegen et suf an (Np), veur 't suf
liggen erg ziek zijn, het bed moeten hou-
den, dodelijk vermoeid zijn (Nbk, Np, Ste),
Die het et ok veur 't suf id. (Np), Ik lag
veertien daegen veur 't suf was veertien
dagen zien, machteloos (k: 51e, 5: Obk),
Die ligt ok knap veur 't suf die persoon is
behoorlijk ziek (Ste) 2. losse drempel van
de (grote) bansdeuren (Ow) et suf in de
baander (Ow)
sulachtig (Dfo) ['sAlaxtx] - sulachtig,
sullig Hiy kikt wat sulachtig toe (Dfo)
sule (OS, verspr. WS, b: un, in) de; -n;
-gien rsylo] 1. korte, vaak rechte dissel,
trekbalk voor een boerenwagen (ni, om het
paard aan te doen trekken en tevens om
met de voet te sturen) De sule was veur
ien peerd de gangbere dissel(Obk), de sule
van de waegen (Nw), De rechte dissel, dit
kotdissel of sule nuwnd wodt, was van
veuren lichter, dus da ardeur makkeliker in
gebruuk as de kroeindissel (Ma), As ze de
sufe in de waegcn deden kwam d'r een
boolte deur (Obk), (.jas 'tpeerdvew de
sule feup was de menner op 'e bojem
zitten, aan ders kon hij de sule niet sturen,
want dan haj' et bien niet laank genoeg
(Nw), Bij oons zit d'r een piaankien aach-
ter de bocht van de sule, daor kuj'je voe-
ten tegen zetten (Ste), de kroeme sule (Bu,
El, Ma, Nw): De kroenie sule wodde nut
twie stokken hoeft maakt, met een hooiten
boelte d'r deurhenne (Ma), Een kroeme
sule die stokkend was, wodde last (El)

sulen Ook *sjulen* (1) zw. Ww.; onoverg.; suulde, het/is suuld ['syh/sjyli3] 1. zich laten voortbewegen zonder inspanning: door de vaart die men heeft of krijgt, bijv. *door de wind Ie sulen van de iene kant naor de andere (Spa), We sulen nut de bochte (Spa), ...van de hoogte oijNp), 4/1 je mit schaeserieden sulen laoten dan doejniks meer d.i. dan maak je geen slagen meer (Ste), Hij kwam d'r an sulen op 'e fiets (Diz), As we 't damm van weeromme mooi veur 't lappien hebben [het voor de wind hebben], sulen we dan es even (Obk), mit de fiets van de wiend of sulen (Nbk), Aj' an et fietsen binnen en ie hebben et d'r van of; dan kuj 'lekker sulen (Nw), Ze sulen d'r mar wat henne fietsen niet bep. hard, gebruiken hun trappers maar af en toe (Dho) 2. keilen (met een steentje) *Mit een plat stien tien suulden wij vroeger as kien - der over 't waeter (Db)*
sulky (Bu, Ld, Nw, Obk, 01-Nl, Op, Ste) de, ook wel et; -'s ['sAlki] 1. sulky *Een peerd 'onder de man africhten' is zonder waegen of sulky(Op)*
sullig (Nbk, Np, Sz) ['sAlox] - sullig *een sullig vrouwgien (Sz)*
sultan ['sAltan] - sultan
sultenaot (1) [sAlto'nn:ot] - sultanaat
sulverplante z. *selverplaante*
summier (spot.) [sy'mi:or, ook wel som...] - summier, zeer kort samengevat *Et overzicht was nogal summier (1)*
sund T (b) bw. [sAnt] T. sindsdien *Sund kwam hij niet meer (b)*
sund II (OS, Np, Nw, _p, b: lm, In) Ook *sunds* (Spa), *sinds* (verspr. WS, Ld, Ma, Ow), *sind* (Np), *seens* (Bu) vz. {sAntisAnts/sins/stnt/sus} - sinds, vanaf, sedert *Jim bin dr sund mien jaordag niet meer west (Obk), Sund die tiedhewe dezunne niet meer zien (b, Nbk), Etisseens vuuftij jaor niet veurkommen dawwe zoe'n mooie waarme meimaand hadden (Bu), Die staot sund die aovend mar in de proemeboom te roesten (b), Mar ok dat was al swidjaoren verleden tied jarenlang: vanaf een bep. moment (v), zo ook al sund tieden (i) sund die keer (b), Ze het al tied goed veur me west, vetwal sund dat heit verstorven is (v)*
sund III (v) ondersch. voegw. [sAnt] t. sinds, sedert *Hoeveul weren d'r al niet**

kommen sund hij hier was (v)
Sundeklaos z. *Sunderklaos*
Sunderklaos (verspr.) Ook *Sundeklaos* (Diz), *Sunterklaos* (WS, Dhau, Ld, Nbk, Nw, Ow), *Sunne(r)klaos* (Obk), *Sinterklaos* (Dia) [sAndr'klo:os/sAndokl ... /sAntr 'kl .. /sAnr ... /sintr ... jl. Sinterklaas *Dekien - der stonnen al op 'e uutkiek of Sunderklaos d'r al an kwam (Db), Hij speult veur Sunterklaos speelt Sinterklaas* (op het Sinterklaasfeest) (Wol), *De kiender in de schole zatten te popelen of de Sunterklaos haost kwam (Pe-Db), Vroeger kreej' een peerd van Sunderklaos dat mit bladgoold oplegd was di. een bep. traktatie (Sz), een gekke Sunterklaos een onnozele, vreemde vent (Nw), zo ook een nuvere Sunterklaos (Np), een aorije Sunderklaos id. (Ei, Ste), een vremde... id. (Bu, Dho, Diz, Nw), een raere Sunderklaos id. (spor. WS), een Sunterklaos in daegse kleren een vreemde persoon (Nw), Da's ok een mooie Sunterklaosi een vreemd iemand, iemand die vreemde dingen doet (Wol), Dat is zoe'n stiekeme Sunderklaos, die het al een pruvertien had heeft al aan z'n glaasje gezeten, heeft stiekem al een borreltje gehad (Nw), zo dreuge as Sunterklaos zien gat (Bu, Ni), ...as Sunterklaos zien kont gezegd met name van droog brood (Wol, Nw) en van oude, droge koek (Obk) 2. de dag waarop men de verjaardag van St.-Nicolaas viert (5 december) *Et is niet alle daegen Sunterklaos we kunnen niet altijd maar van alles en nog wat krijgen (Wol) sunderklaosaktie (Obk) Ook sunnekhsosa/ctie (Obk) [sAndr'k ... /sAno'k ...] de; -s [sAndç'k ... /sAna'k ...] T. gezamenlijke aktie van winkeliers in de periode van Sint-Nicolaas, waarbij kopers prijzen kunnen winnen door trekking van loten *Wij gaon graeg naor de lotterije van de Sunderklaosaktie (Obk)*
sunderklaosaovend (Bu, Db, Ld) Ook *sunterldaosaovend* (Nbk, Obk), *sunneklaosaovend* (Obk) de; -en, -5; -aoventien, ...pien [..'k sn:brpt, ...'zo:bip/ sAntr ... /sAno ...] 1. Sinterklaasavond *Op sunterklaosaovend deden ze hier vroeger an bollelotterije (Bu), We hadden sunderklaosaovend een maande vol pakkies (Db) suriderklaosdag (Nbk) [..'k...] - Sinterklaasdag***

sunderklaosfeest (Nbk) {...k...1 - Sinterklaosfeest
 sunderklaosgedieht (spot.) [...lcl...] – sinterklaosgedicht
 sunderklaosgoed (Nbk) et [..'kl...] 1. hetz. *als sunderklaospui*, z. aldaar
 sunderklaoskedo (verspr.) et; -s; -gien [..'kL...] 1. kade gegeven op Sint-Nicolaas *Ik moet veur et sunderklaoskedogien nog een riempien maken* d.i. om het bij het kado te doen (Spa)
 sunderklaoskleren (Nbk) Ook ***sunter/daoskieren*** (Sz) mv. [...'klö:as ... / ...] 1. kleding die degene draagt die Sint-Nicolaas speelt, sinterklaosvermomming
 sunderldaoskörf (El, Obk) Ook *sunterklaosk.3rf* (Obk), *sunterklaosmande* (Spa, Sz), *sunterklaosmaande* (Pe-Db1, Spa, Sz), *sunderkleosniaande* (Nt, Ste), *sunderklaoskorf* (Diz, Np, Op) de; ...körven; -jeu [...'k.../sAnr... t ...] 1. korf gebruikt bij het venten met lekkernijen tegen sinterklaasdag (*ni. door sunterkloslopers*) *Daar komt ok weer iene miï de sunderklaoskorf lainges* (Diz), *Mien moeder ventte vroeger wit de san terklaosmaandc* (Sz)
 sunderklaoslied (Nbk, ba) et [..'kl.] 1. lied gezongen ter ere van Sint-Nicolaas
 sunderklaosloopster (Nt) Ook ***sunterklaosloopster*** (Dho, 01-NI, Op, Po-Db1) de; -S; -tien [...'kl...] t. vrouwelijke *sunderklaosloper*, t aldaar
 sunderklaosloper (ildie, Nbk) Ook *sunterktoosloper* (Dhau, Dho, Nbk, Np, Op, Ow, Spa, Wol), *sunnerklaosloper* (Obk), *sunnerklaosjouwer* (Obk), *sunterklaoskorfloper* (Dho) de; -5; -tien [...'kl...i...] t. iemand die tegen Sinterklaas voor een bakker ventte met allerlei lekkernijen (meestal een vrouw) *Sunterklaoslopers kwammen vroeger Wit de kroje om suenterklaosspullen te verkopen, soms wel een stok of tiene op een dag* (Spa, Dhau), *De sunderklaos/opers hadden tao: sakergoed en zo bij hein* (Nbk)
 sunderklaosmaande z. *sunderklaoskörf*
 sunderklaospakkien (Bu, Nt, 01-NI) - sinterklaasgeschenk
 sunderklaospeerd (Ru) et; -en; ...peertien [...kl ...] 1. wit paard (evt.: van Sinterklaas, geschikt voor het sinterklaasfeest)
 sunderklaospoppe (spot.)
 sinterklaaspop, pop van speculaas

sunderklaosrieinpien (Nbk, Ste) et; ...riempies [..Jkl ---] t. sinterklaosgedicht
 sunderklaospeulen (Nt) onbep. w. [...'kl J 1. lett. de rol van Sint-Nicolaas spelen, in: *Bin ie an et sunderklaospeulen?* gezegd wanneer de ander wat ouderwets, stijf aandoet (Nt)
 sunderklaosspul (Dhau, Nbk, Nw, Spa) et; -ten [...kL.3 t. snoep, platen, versiering enz. ter gelegenheid van Sint-Nicolaas *De winkels hadden vroeger ok sunderkleos-taofels, dan lag de etalage vol sunderklaosspullen* (Nw)
 sunderklaostaofet (Nw) de; -s [...'kl...] 1. tafel ingericht met spullen ter gelegenheid van Sint-Nicolaas *De winkels hadden vroeger ok suüiderklaostaofels, dan lag de etalage vol sunderklaosspullen* (Nw)
 sunderklaostied (verspn) Ook *sunterklaoseied* (Nbk) - sinterklaastijd *De kien-der kim in de sanderkiaastied slim be-geerlik kieken* (Db)
 sunderklaosviering (1) [..'kl...] - sinterklaosviering
 sunds z. *sund* II
 sunlightziepe (Dmi, Nbk, j) de ['sAnlixt si:pa] t. bekende zeep van het merk Sunlight *De bikor moet schone wezen; hij moet Km niet wasken wit ziepe die rokt mat wit sunlightziepe* (j)
 Sunnega(ster) z. *Swincge(ster)*
 Sunnegao(ster) z. *Swznege(ster)*
 Sunnege (Dho, Nbk, Wol) Ook *Sunnegao* (Bdie, Dho, St; ba), *Sunnega* (Sz, Wol) et ['sAnogW --- y:a/'...yaJ 1. plaatsnaam: Sonnega (west. van *Wolvege*)
 Sunneger t *Sunnegesterlt*
 Sunnegester I (Ma, Nbk, Wol) Ook *Sunnegaosrer* (Dho, Nw, Pe-Dbt), ***Sunnegasler*** (Wol) ['5Anagstr/ .. x3:stri ...xastç] 1 iemand geboortig uit, woonachtig te *Sunnege*
 Sunnegester II (Ma, Nbk, Wol) Ook *Sunneger* (El), ***Sunnegaoster*** (Dho, Nw, Po - Dbt) ['sAngast/'sAngç/. .xo:ostrj t. van, uit, m.b.t. de plaats *Sunnege*
 Sunneklaos z. *Sunderklaos*
 sunneklaosaktie z. *sunderklososaktie*
 sunneklaosaovend t *swiderklaosaovend*
 sunnerklaos z. *sunderldaos*
 suuuerktaoskörf z. *sunderklaoskörf*
 sunnerklaosloper z. *sunderklaosloper*
 sunnerklaosjouwer z. *sunderklaosloper*

sunt (Nbk, elders spor.) de; -en [sAnt] 1. Sinterklaas *de goeie, ooldesunt*(Nbk)
Sunt(e) [sAnt(a) - Sint-, Sinte-, geplaatst voor namen van r.k.-heiligen die soms niet meer als zodanig worden gekend; z. onder de desbetreffende namen, z ook onder de var. die met *Sint(e)*- beginnen
 Sunt-.Jaobik (Dhau) de [sAntijo:bok] 1. bep. dag, eerder: bep. heiligendag: *Sint-Jakob, 25 juli Mos etzaodmitSunt-Jaobik niet volgruud wezen?* (Dhau)
 sunt-juttemis Z. *sint-juttemis*
 Sunt-Pieter (Obk) de [sAnt'pitr] 1. bep. heiligendag: 22 februari (nog in het Friese Grouw gevierd, vergelijkbaar met Sint-Nicolaas)
 Sunt-Steffen (Op) Ook *Sint-Steffen* (Ste) de [sAnt'stcfprJst...] 1. feestdag van de heilige Stefanus (de eerste martelaar), tweede kerstdag
 Sunt-Thomasluden (Np) Ook *Sint-Thomasluden* (Nbk,Obk) [sAn'to:...istn't...] - Sint-Thomasluden
 Sunte-Matten (Nbk, 1, v) Ook *Suntermatten* (Spa), *Sint-Maarten* (verspr.), *Sint-Matten* (Nbk, Obk), *Sinte-Matten* (Nbk, 1), *Sint-Mattinus* (Nw) de [sAnto'maw/skntf'maw/stnfma: rti7l.. mat]J. ..ma ti nos] 1. Sint-Maarten, ook: feestdag voor kinderen die, al dan niet in optocht, met lampions langs de huizen trekken (11 november; nadat bij een woonhuis het bijbehorende lied is gezongen, wordt snoep of enig geld gegeven) *Vroeger leupen ze wit Suntermatten wit de rommelpot* (Spa)
 * (tekst door kinderen gezongen bij het met lampions langs de huizen gaan op *Sunte-Matten*.) *Sint-Mattinus bisschop/Roem van alle landen/Dat t qj hier wit Jochies lopen/Is veur oons geen schande/Rood, rood rokken/Na entien op een stokkien/Rood, rood reugeltien/Haentien op een vleugeltien/Hier woont een rijke man/Die veel geven kan/Veel zal hij geven/Lang zal hij leven/Zalig zal hij sterven/(En) Daar kunnen wij van erven* (Nw), *Sunte, Sunte-Matten/De kalver dregen sta tten/De koenen dregen horens/De karken dregen torens/De torens dregen klokken/Ma egies dregen rokken/Jongen dregen broeken/Oolde vrouwen schorrel-doeken/Hier woont 'n nek man/Die vule geven kan/Vule zal-ie geven/Lange zal-Je*

leven/Job zal him lonen/Mit honderduzenden kronen/vut bon derduzenden Jochies an/Daor komt Sin te-Matten an/Sint Mattinus bisschop/Roem van alle lanen/Dat wij bier wit Jochies lopen/Is veur oons gien schaan de/Rood, rood reugeltien/Sint-Matten op een vleugeltien/Rood, rood rok/den/Sint Matten op een stokkien (bi: Nbk), *Rood rood reugeltien/Sint-Maarten op een vleugeltien/Sint-Martinus bisschop, roem van alle landen, dat wij hier mit lochies lopen is veur oons gien schaande* (Obk), *Sint-Mattinus bisschop/Roem van alle lanen/Dat wij bier wit Jochies lopen is veur oons gien schaan de/Hier woont een rieke man/Die oons wel wat geven kan/Geef oons een appel of een peer; dan kommen we 't hiele jaar niet weer* (Dhau), *Rood, rood rokje, Suntermatten op et stokje/Suntermatten bonte koe/Gaot naar alle huzen toe/Hier woont een rijke man/Die oons wel wat geven kan/Geef een appel of een peer/Kom ik 't hele jaar niet weer/En 't hele ja or dat duurt zo lang/As mien keersien branden kan* (Spa), *Sinte, Sinte-Matten, de kalfies drogen statten/En de koenen drogen horens/Mit die scherpe torens/En bier woont Juffrouw Kikkerbil/Die oons belemaol niks geven wil* (01-N1)
 Sunte-Mattenlopen (Nbk) Ook **Sinte-Mattenlopen** (Obk) onbep w
 1. met lampions langs de huizen gaan door kinderen op 11 november, z. onder *Sunte-Matten*; ook zelfst. gebruikt *Mit Sinte-Mattenlopen dan lopt et kleine knel vaeke vew-op* (Obk)
 Sunte-Matthies (Bu, Dfo) Ook *Sint(e)*-Matthies (Bu, Dfo, Obk) de [sAntomatis/sin...] 1. benaming voor bep. datum: 24 februari, in oorsprong bep. heiligendag * *Mit Sint-Matthies wussen ze nog van gien ies/Mar de 21ste meert reden ze nog mit slee en peerd* (Obk), *...en 24 meert/Reden ze nog wit arreslee en peerd* (Dfo), *. J Reden ze nog over de veert* (Dfo), *As et vröst mit Sunte-Matthies/Dao kniej' nog zes weken ies* (Bu), *Mit Sunte-Matthies poort depetries* (Bu, Dfo), *Sinte-Matthies is niet goed wies/En sleug zien wief/En bouwde zien huus al op de sluis* (Dfo)
 Sunte-Petjes (b) Ook *Sint-Petrie* (Sz) de [sAntopo'tis/slntputri] 1. aanduiding voor een bep. datum: 5 maart

Sunte-Thomas (Np) Ook *Sint-Thomas* (Nbk, Obk) de [sAntotô:nlas, ..ms] 1. de periode van het Sint-Thomasluiden *De klokken bin ok weer an 't bongelen mit Sunte-Thomas* (Np)

Sunterkjaos z. *Swiderklaos*

sunterklaosaovend z. *sunderklaosaovend*

Sunterklaosgoed (Ste) et [sAntç'k...J] 1. Sinterklaasgoed, snoepgoed e.d. uitgedeeld ter gelegenheid van Sint-Nicolaas

sunterklaosien (Np, Sz, Wol) et;

..klaosies [sAntç'klo:asinj] 1. speculaasje

sunterklaoskieren z. *sunderklaoskieren*

sunterklaoskorf z. *sunderklaoskorf*

sunterklaoskorfloper z. *sunderklaosloper*

sunterklaosloopster z. *sunderklaosloopster*

sunterk!aosloper z. *sunderklaosloper*

sunterklaosmaande Z. *simterklaoskorf*

sunterklaosmande z. *swiderklaoskorf*

sunterklaosmannegien (Np) et; .mannegies [..'kl..] 1. hetz. als *sunterklaosien*, z. aldaar

sunterklaospoppe (Bdie, Db, El, Np, Obk, Op, Sz) [..'kL.] - taaiman

sunterklaosspul (Nbk, Nw) et; -len

[... kl..] 1. snoep, taai enz. verkocht ter gelegenheid van Sinterklaas *Switerklaoslopers kwammen vroeger mit de kroje om sunterklaosspullen te verkopen, soms wel een stok of tiene op een dag (Spa, Dhau), De sunderklaoslopers hadden taai, sukergoed en zo bij hein-* (Nbk), *De winkels hadden vroeger ok sunderklaostaofels, dan lag de etalage vol sunderklaosspullen (Nw)*

sunterklaostied z. *stmderklaostied*

Suntermatten Z. *Sunte-Matten*

super T de ['sypç] 1. superbenzine *super tanken* (Nbk), *d'r super in doen* (Nbk) 2. supermarkt (spor.)

super II (spor.) bn.; pred. ['sypç] 1. super, geweldig *'t Was super!* (spor.)

super- ['sypç] - super, in samenstellingen *als superbezin⁴ superduur* ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

superhezine [s...]- *superbenzine*

superduur (Nbk) bn. [akw. wisseltJ] 1. geweldig duur

superfosfaot (vo) ['sypçfosfo:ot] - superfosfaat *D'r mos ei/ik tien baol patent-kali en tien baol superfosfaot op* (vo)

superheffing (Db) de; -s, -en [s..] 1. su-

perheffing *Deur de superheffing is depoele melk bij de boeren aorig inkt* (Db)

supermarkt z. *supermark*

supermacht (spot) ['s...] - supermacht, zeer groot en machtig land

supermark Ook *supermarkt* (Obk) ['s.../ . ma:r(kt) - supermarkt in de supermark

kopen (Nbk), *Vroeger wodde d'r nog wel es wat daon vuur een klaant, war dat is now mit die supermarkten biel eers* (Obk)

superweenst (spor.) [s ...] - superwinst supplement (1) [sAplo'mcnt] - supplement (bij een boek)

suppoost (Nw, Sz) de; -en [sA'po:st, sa'p..., sy'p ...] 1. suppoost, zaalwachter

supporter [sy'pD(r)tr, ook wel sAp..., sap...] - supporter (bij sport of spel) *De supporters wieren bi die wedstried aonk roer (Op)*, ook: aanhanger, medestander

(die meekomt, meehelpt, van z'n belangstelling komt blijkeven enz)

supporteren (Ma) [sy'p(r)trw ook wel sA'p..., sa'p...] - supporteren

supportersbus (spor.) de; -sen [syp..., ook wel sp.-., sa'p...] 1. autobus met, voor supporters van een club

supporterskiub [syp..., ook wel sA'p..., sap..] - supportersclub

supporterstrein (spot) [sy'p..., ook wel s'p., sap..] - supporterstrein

surfen ['sAr(a)fz] - surfen: aan surfriding doen, windsurfen, zich her en der begeven

OP het internet

surfpak (spor.) ['s...] - surfpak

Surinaams T et [syri'nâ:msJ] 1. Surinaams, Sranangtongo

Surinaams II bn.; -er [syri'nâ:ms] 1. Surinaams, van, m.bt. Suriname 2. in het Surinaams

Suriname [syri'nLma] - Suriname

Surinamer [syri'nâ:mr] - Surinamer

surrealisme (1) [syri'ja'lisma] - surrealisme

surrealistisch (1) [syn]jalistis] - surrealistisch

surregaat (1) et [syra'ga:tJ] i. surrogaat

surregaat-koffie [...'g...] - koffiesurrogaat *D'r was ja gien koffie meer, ze dronken alle daegen sun-egaat-koffie en -thee (vo)*

suse (verspt) tw. ['sysa] 1. ter uitdrukking van het wiegen, in een wiegeliedje met sterk Friese inslag: *Suse nane poppel*

Poppe ligt in de groeppe/ Va en Moe zo veer

van huus/Die kan poppe niet roppe met diverse var. (verspr., Sz)

susen (Dho, Nbk, Np, Obk, 01-N1, Pe-Dbl, Spa, Sz) ['sys)q] - wiegen een kiend even susen (Obk, Nbk), een poppien La de slaop susen (Np)

sussen ['sAsI] - sussen, kalmeren *Ie moe'n et mar een betien sussen* (Ste), *Zoks mos wel es wat sust wodden* (0w), *Now, stille ma susteN*. (b)

sutelaktie (verspr.) de; -s ['syJaksi] 1. aktie waarbij men in georganiseerd verband met boeken langs de huizen vent
sutelen (Dhau, Nbk, Np, Obk, b, p, 1) zw. ww; overg., onoverg.; sutelde, het sutelde ['syJi] 1. ventend rondgaan (meestal: langs de huizen) *bosschoppen sutelen mit een platte krofe* (Obk), *We kochten een riesien bokkings van een man die daor mit sutelde* (Obk) 2. met behulp van kruiwagens ventend rondgaan langs de huizen met Stellingwerfse boeken (in clubverband; in de jaren zeventig in *Stellingwarfoegonen*, naar Fries voorbeeld) (verspr., 1) *We gaon vandaege weer te sutelen* (Nbk)

sutet(d)er (Nbk, b) de; -s ['sytl(d)J] 1. iemand die sutelte, z. *sutelen*

suteiploeg (Np) de; -en; -ien ['syt...J] 1. groepje mensen dat *sutel4* z. *sutelen*, bet-2 *De sutelploeg zit op 'e Fochtel* (Np)

suterig (Bu, Db, Dhau, Diz, El, Nbk, Obk, 0w, p, b: im, In) Ook *soeterig* (Bu, b: lm), *soetelig* (Ste) bn., bw; -er, -st ['sytxox/'sutpx/'sutlax] 1. niet glad en veelal: niet mooi schoon, sjofel, verformfaaid *Die boezeroen van jow wodt aorig suterig* (Nbk), *een suterige buusdoek* (Nbk), *Wat hef een sutenijpakkien kleren aal* (Db), *Wat Jopt die d'r suterig bij* (Diz, Nbk, Obk), *De hond is aonij an 't ruden, hij zicht d'r zo suterig uut*(Obk) 2. ongezond van gelaatskleur *Hij zicht d'r suterig uut*(Db), *suterig toekieken* (Nbk, Obk), *Hij kik d'r soetelig uut*(Ste) 3. (van het weer) nat, regenachtig (Db, Nbk, 0w) *suterig weer* (0w)

suuk T (Ste) de; su.ken; sukien [syk] 1. (weinig gezegd) schaaap *Mooie sulcies heb ie mooie schaapjes* (Ste)

stink II (Ste) Ook *sulde* (Ste) tw. [syk/'syki] 1. (veel gezegd) lokroep voor een schaaap

suul Z. *suf* 1

suveleren (Obk, Ste) [sywl't:or)n, ook

sywa'l..., syv'l..., syvJ ...] - surveilleren *De pelisiesuweleert*(Ste), *Depelisie is now an 't suveleren* (Obk)

suzebollen z. *soezebollen*

suzen z. *soezen*

swiehg (0w) bn, bw.; -er, -st ['swilxJ] 1. gezwind, zwierig *Die lopt d'r nog swieijg benne* (0w)

swieswaanzen (Muit) onbep. w. ['swiswâ:zll] 1. zwalken, langs de straat slenteren *J. moest wel zo neudig uut de broek, marj4 waor mooi' benne af in zoe'n grote stad lopen swieswaanzen* (Mun)

swingen ['swq:] - bep. dans uitvoeren: swingen

syfilis (spor.) ['sifils] - syfilis

syllabe (Bu, Obk, Sz) de; -s, -n [si'la:boj] 1. lettergreep, vooral in verb.: *Hikan zien werk goed beginnen, mat van otmaken het hij gien syllabe verstaandlett.*: heeft hij in het geheel geen verstand (Sz), fig.: van afmaken komt niks terecht *Hij wet d'r gien syllabe van helemaal niets* (Sz, Bu), *Et gefgien syllabe ii* (Sz), *Wat hij zegt daar begrij, gien meens een syllabe van id* (Sz)

symbool et [sm'bo:al] 1. zinnebeeld *Een trouwring is een symbool van biening tussen twee meensken* (Obk) 2. teken als symbool, vooral: wiskundig symbool
symfonie (1) [stmf(:)'ni] - symfonie (lett.)

symfonie-orkest (spor.) [...'n ... J - symfonie-orkest

symmetrisch (spor.) bn.; -er [si'm:trisJ] 1. symmetrisch, met symmetrie

sympetiek [stmpa'tik] - sympathiek *Hij is wel sympetiek* (Nbk), *Ik vien him wel synipetiek* (Nbk), *Ik vien bim een stok sympetieker as zien buurman* (Nbk)

synagoge (verspr.) Ook *synegoge* (Db) [sina'xo:xalsino...] - synagogegebouw, sjoel

synegoge z. *synagoge*

synode (spor.) de; -n, -s [sino:ado] 1. synode

synoniem T (1) et; -en [sino'nim] 1. synoniem, woord met dezelfde of ongeveer dezelfde betekenis

synoniem II (1) bn. [..-'mm] 1. synoniem *Die woorden bin synoniem* (1)

syntaktisch (1) bn. [sn'taktis] 1. syntactisch

syntaxis - systemaotisch

syntaxis (1) [stn'taksasj - syntaxis
synthetisch (Db) brt. [stntt:tis] 1. van
kunststof Een protte synthetische jw-ke-
stoffen bL'i rekber (Db)

syst. - afkorting van *systeem, syste-*
maotisch

systeem [si'sti:m] - systeem, stelsel: *een*
poletiek systeem (1), Dr zit gien systeem
in het is nogal ongestructureerd (spot.),
een ^{nij} systeem van onderwies

systeemanalist (1) [sist ..J - systeemanalist

systeembeheer (1) [sist...] - systeembeheer

systeembeheerder (1) [sist ..J - systeem-

beheerder
systeemkaorte (spor.) [sist...] - systeem-

kaart
systemaotiseh (1) [sisti(:)'mo:otis,
sistom ---] - systematisch

t de; -'s; t-gien [h:, ook wel tij] 1. t: de bekende letter en klank 2. elk der woordreeksen ed. die met de letter t aanvangen 3. symbool voor *ton* (1000 kg)

4. z. *Sri*

't z. *ot 1, II*

T-biljet ['t..] - T-biljet

T-kruising ['tijkrystij, 't: ... J - T-kruising

T-shirt [ti:sjAart] - T-shirt

T-splitsing ['tt:splrtsuj, 'tij..] - T- splitsing

t.b. - afkorting van *tuberkulose*

t.b.c. [tubu'su, ook wel ti.jbij'stj] - afkorting van *tuberkulose*

t.b.c.-lied (Diz, Ow, Sz) de; -S; -tien ['s] 1. persoon of dier met tuberkulose

t.b.c.-prik (Bdie) de; -ken; -kien [...'s...] 1. inentingsprik tegen tuberkulose *Die koe reageert niet op de tb. c -prikken* (Bdie)

t.e.m. - afkorting van *tot en init*

t.k. - afkorting van *te koop*

t.o.v. - afkorting van *ten opzichte van*

t.v. [tt:'fu, ook ttj'ftj] - t.v

t.v.-uitzending [...'f..J - televisieuitzending

taai z. *taoi II*

taaien (verspr. WS) zw. ww.; overg.; taaide, het taaid ['ta:ji] 1. in (wederk.) *him taaien het er flink van nemen (mb.t. eten en drinken) Ze hebben n op dat fesien wel taaid z hebben overal van genomen, meer genomen dan gewoonlijk (vooral: omdat het gratis was) (Ste), zo ook Die het in flink taaid* (Nw), *Ik heb hum taaid* ik heb

het op (Bdie) 2. raken, benadelen *Die het n flink taaid heeft flink winst op de ander behaald waardoor die sterk benadeeld is (Ste), Dat zal bim taaien* hem flink raken, benadelen (Spa, Np, Dho)

taaipoppe z. *taoipoppe*

taak z. *taek*

taal z. *taal*

taalschrift z. *taelschrift*

taand z. *tane*

taandeide (Ow) de ['t:ntejdo] 1. eg met tanden

taandvleis z. *tanevleis*

taandwark (Bdie, Dho, Ma, Nw, Op) et ['tâ:ntw ... J 1. raderwerk *et taandwark van een klokke* (Bdie)

taandwiel (Nw) ['tâ:nt...] - tandwiel *Et taandwiel van de fiets is kepot* (Nw)

taank z. *tank*

taante z. *tante*

taarpentien z. *taipentien*

taart Ook *taarte* (Spa) de; -en; -ien [ta: art (O)] 1. taart: bekend gebak *Die taart Jcujin verscheiden stokkies patten* (Diz), *een grote taart* (Nw), *een taarte verloten* i.h.b. op een dorpsavond (Spa)

taarte z. *taart*

taartebakJceri'je (01-Nl) de [.. 'ejo, z. ook -i5e] 1. het bakken van taarten *Mien taartebakiceri'je is hieleinaole mislokt* (01-Nl)

taartedeuze ['t...] - taartdoos

taartedieg (1) ['t...] - taartdeeg

taartemes (1) ['t...] - taartmes

taartepunt (1) ['t...] - taartpunt
 taarteschepe (1) ['t...] - taartschep
 taartevörke (1) ['t...] - taartvork
 taartevorm (spot.) ['t...] - taartvorm
 taartien (Obk, Nw) et; taarties ['ta:ortin]
 1. taartje, gebakje
 taartiesdeuze (spot.) ['ta:ortizdA:zo] -
 taart- doos
 taartieswinkel (spot.) ['t...] - taartjes-
 winkel
 taarwe z. *tarwe*
 taast (Nbk, Nw) Ook *tast* (Nw) de; -en
 [ta:st/tast] 1. tast, het betasten *Dat he'k op
 'e tast daon* (Nw)
 taaste (Nbk) de; -n ['ta:sta] 1. hetz. als
vingertaaste, z. *aldaar*
 taasten (Nbk, Np, Ni, b) Ook *tasten* (Db,
 Ni) ['ta:stç/'tast] - tastend voelen, grijpen
*Doe dce hij kiek as hij in 't vessebusien
 taasttc* (b), *Doe hadden ze tegen mekeer
 zegd dat de toekomst een donker gat was
 daor ze taastend en zukend heiv- weg in
 vieven mossen* (vo), *Hij taast naor de
 maone* praat zonder duidelijke structuur in
 z'n verhaal, hij bazelt maar wat (Np)
tab (spor.) de; -s [tap] 1. tabulator
 tabak z. *tebak*
 tabakspromer z. *tebakspromer*
 tabberd de; -s; tabbertien ['tabçt] 1.
 tabbaard, toga (all. van Sinterklaas) 2.
 lichaam (Bdie, Nbk, Nw, Ste), in verb. als
iene wat op S tabberd geven (Bdie), *Hij
 moet wel wat om de tabberd hebben* om
 z'n lichaam (nl. kleding) (Ste)
 tabbernakel (Ste, Wol, k: Ste) [tabç'na:klj]
 - tabernakel: in de kerk, ook: lichaam, in
Hij krig wat op zien tabernakel een
 lichamelijke straf (k: Ste)
 tabel z. *tebel*
 tabkaorte (1) ['tap...] - tabkaart (van een
 kaartsysteem)
 tablet z. *tebJet*
 tachtig z. *tachtig*
 tachtig Ook *tac/zentig* (Sz) hoofdtelw.
 ['taxtox/'taxtox] - tachtig *een kop tachtig
 gezegd* van iemand met een dik hoofd
 (Dho)
 tachtigduizend ['t...] - tachtigduizend
 tadde z. *todde*
 taek (Nbk, Pe-Dbl) Ook *taeke* (spor.),
taak (Nbk, Wol) de; -en; -ien [ts:k(o)/ta:k]
 1. taak (die men verricht, moet verrichten)
Ik heb de taek d'r op zitten Nbk), *niet*

veurje tank berekend wezen (Pe-Dbl)
 taekbelasting (1) ['ts:gb...] - taakbelasting
 taeke z. *tank*
 tackel (verspr.) Ook *takel* (WH) de; -s;
 -tien ['tc:ki/'ta:kl] 1. takel: bep. werktuig
 waarmee men opheft *Dejonges mossen de
 zakken even anpikken die init de tackel
 naor boven gingen* (Db)
 tackelen (verspr.) Ook *takelen* (Wil) [IE:
 kin/'ta:kln] - takelen: met een takel op-
 hijzen
 taekomschrijving (1) ['t...] - taekom-
 schrijving
 tact Ook *taal* (IÄTH, elders verspr.) de; -en;
 -tien (bet. 2) [ts:Lfta:l] 1. taalvermogen 2.
 taalsysteem *de Stellingwarver tael* (Nbk),
de Steggerse tael (Ste), *We hebben hier in
 de Stellingwarven oonze eigen tael* (El), *je
 eigen tacf hoge holen* blijven gebruiken,
eren (Nbk), *Elke streek het zien eigen tael*
 (Ow), *Wat een vremde tael is dat* (Bu), (als
 verki. enigszins negatief:) *een vremd tael-*
 tien (Nbk) 3. specifiek taalgebruik *de
 gangbere taal* (Bdie), *Zokke tael tegen een
 ooldere geeft gien pas* (Op), *Die man had
 zoe'n roege taal, et was niet om an te
 heuren* (Pe- Dbl), *lene die ruwe taelsp,rekt,
 is slim roeg in de mond* (Obk), *Hij kan
 zoek ruwe taal uutkraomen* (Sz), *Die man
 had altied van die schunnige tael* (Pe-Dbl),
taal noch teken (van iene heuren/ ver-
 nemen) (Ma, Nbk) 4. het schoolvak taal
Wat haj' veur taal op schoele? (Nbk) 5.
 communicatiemiddel of -symbool *de tael
 van de liefde* (spor.), ... van *de bijen*
 taclaarmoede (1) ['t...] - taalarmoede
 taeladvjesburo (1) ['t...] - taaladviesburo
 taeladviesdienst (1) ['t...] - taaladvies-
 dienst
 taelanbod (1) ['t...] - taalaanbod
 taelatlas (1) ['t...] - taalatlas
 taelbaank (1) ['t...] - taalbank
 taelbedarf (1) ['t...] - taalbederf
 taelbeheersing (1) ['t...] - taalbeheersing
 taelbeschouwing (1) ['t...] - taalbe-
 schouwing
 taelbeschrijving (1) ['t...] - taalbe-
 schrijving
 taclbeseft (1) ['t...] - taalbesef
 taclbeweging (spor.) ['t...] - taalbeweging
de Friese taelbeweging (1), *de Stelling-
 warver taelbeweging* (1)
 taelboek (1) ['t...] - taalboek

- :aeldatabaank (1) ['t...] - taaldatabank
 :aeldiplome (1) ['t...] - taaldiploma
 :aeldiskriminaasje (1) ['t...] - taaldiskriminatie
:aeldomein (1) ['t...] - taaldomein
 :aeleigen (1) ['t.] - taaleigen
 :aeLen Ook *talen* (WH) ['te:ln/'ta:ln] - taen: belangstelling hebben/tonen voor *Hij* taeltd'r *niet* naar geeft er niets om, kijkt er 'iet naar uit (verspr., Ow), *Wat zal die hand niekeren, hij taelt niet naar zien eten Ste*, *Hij taelde d'r wel naar, nar kwam oiet tot bes/wit* (Dfo), *Ze taclen niet neer* naar aons tonen geen belangstelling meer voor ons, zien ons niet meer staan (Obk)
 Laelfemie (1) ['t...] - taalfamilie
 Laelfout ['t...] - taalfout
 taelgebied (spot.) ['t...] - taalgebied: regio waar een bep. taal wordt gesproken
 taelgebraker (1) ['t...] - taalgebruiker
 taelgebruik ['t...] - taalgebruik
 taelgeleerde (1) ['t...] - taalgeleerde
 taelgemeenschap (1) ['t...] - taalgemeenschap
 aelgeschiedenis (1) ['t...] - taalgeschiedenis
 taelgevoelig (1) [aks. wisselt] - taalgevoelig
 taelgevoelighied (1) ['t...] - taalgevoelighed
 taelgevuul ['t...] - taalgevoel *Ja, Zee H, ik geleuwe niet dat ik veule taelgevuulbebbe* (vo)
 taelgids (1) ['t...] - taalgids
 taelgrap (spot-) ['t...] - taalgrap
 tacigreens (spot.) ['t...] - taalgreens
 tacigroep (1) ['t...] - taalgroep
 taelgroepien et; ...groepies ['t...] i. kleine *taelgroep*, z. aldaar 2. samenwerkende groep van informanten die informatie over een taal verschaft, i.h.b. voor dit *woordenboek: Wij vienen et geweldig dat H zo veule taelgraepies an de gang kregen het* (Db)
 taelgruui (1) ['t...] - taalgroei
 taelienhied (1) ['t...] - taaleenheid
 taelimperialisme (Nbk, Obk, Ow) ['t...] - taalimperialisme *Et verplichte Fries op 'e Stellingwar ver schoelen wodde zien as taelimperialisme* (Nbk, Ow)
 taelinzicht (spot.) ['t...] - taalinzicht
 taejkaorte (1) ['t...] - taalkaart
 taelkenner (1) ['t...] - taalkenner
 taejkennis (1) ['t...] - taalkennis
taelkeunst (1) ['t...] - taalkunst: kunst m.b.v. taal
 taelkeunstener (1) ['t...] - taalkunstenaar
 taelkompesaasje (1) ['t...] - taalkompensatie
 taelkunflikt (1) ['t...] - taalkonflikt
 taelkunde de ['t...] 1. taalkunde
 taelkundig [...'k .j] - taalkundig: betrekking hebbend op de taalkunde
 taelkundige [...'k...] - taalkundige
 taelkursus ['t...] - taalkursus
 taelkwestie (spot.) ['t...] - taalkwestie
 taellaoge (1) ['ts:lo:go] - taallaag
 taellerder (1) ['t...] - taalleerder
 taelles ['t...] - taalles: les die men volgt, kursus e.d.: *een taelles volgen* (Nbk); schriftelijke taaloefening: ... *sammegies maeken, taelllessies in 't schrift* (ba), *N. had een hele grote inktddade in zien taelllessien* (Mun)
 taelocfening (Wol) ['t...] - taaloefening *Hef de taelaefening al af?* (Wol)
 taelonderwies (spot.) ['t...] - taalonderwijs
 taelonderzaker (spot-) ['t...] - taalonderzoeker
 taelonderzuuk (spot-) ['t...] - taalonderzoek
 taelontwikkeling (1) ['t...] - taalontwikkeling
 taelperbleem (1) ['t...] - taalprobleem
 taelperiode (1) ['t...] - taalperiode
 taelperti'j (1) ['t...] - taalpartij
 taelplanning (1) ['t...] - taalplanning
 taelpoletiek ['t...] - taalpolitiek
 taciprautien (verspr.) et; ...praoties ['ts:l...] 1. kleine beschouwing die men houdt over de taal
 taelrehriek (spot.) ['t...] - taalrubriek
 taelregel (spor.) ['t...] - taalregel
 taelsehat (1) ['t...] - taalschat
 taelsclirift Ook *taalschrift* (verspr.) ['t...'] - taalschrift
 taelsociologie (1) ['t...] - taalsociologie
 taelsociologisch (1) [...'l...] - taalsociologisch
 taelsocioloog (1) ['t...] - taalsocioloog
 taelstried ['t...] - taalstrijd *de taclstried tussen Friezen en Stellingwarvers* (spot.)
 taelstruktuer (1) ['t...] - taalstruktuer
 taelstudie (spot.) ['t...] - taalstudie
 taelsysteem (1) ['t...] - taalsysteem
 taeltasse (1) de; -n; ...tassien ['te:l...] 1. tas met tekstopdruk die op enigerlei wijze positieve aandacht trekt voor één of meer

taelteken - takke

talen: *De Stellingwarver taeltasse wodde uitgeven in Zwolle* (1)

taelteken (1) ['t...] - taalteken

taeltuun (1) ['t...] - taaltuin

taelunie (1) ['t...] - taalunie

taelutering (1) ['t...] - taaluiting

taelvaaste (1) [...fa aks. wisselt] - taalvast

tae}variaant (1) ['t...] .. taalvariant

taelveraandering (spor.) ['t...] - taalverandering

taelveraarming (1) ['t...] - taalverarming

taelverhastering (1) ['t...] - taalverbastering

taelvergelieking (spot.) ['t...] - taalvergelijking

taelverienvuoldiging (1) ['t...] - taalverenoudiging

taciverleden (1) ['t...] - taalverleden

taelverlies z. *tacilverlös*

taelverloedering (1) ['t...] - taalverloedering

taelverlös (1) Ook **we/verlies** (1) ['t...] - taalverlies

taelverni'jng (spor.) ['t...] - taalvernieuwing

taelverrieking (1) ['t...] - taalverrijking

taelverschiensel (spot.) ['t...] - taalverschijnsel

taelverschil (1) ['t...] - taalverschil

taelverzorging (spor.) ['t...] - taalverzorging

taelvoerschrift (1) ['t...] - taalvoorschrift

taelvorm (spor.) ['t...] - taalvorm

taelwet (t) ['t...] - taalwet

taelwetenschap (1) ['t...] - taalwetenschap

taelwetenschopper (1) ['t...] - taalwetenschapper

taelzorg (1) ['t...] - taalzorg

taenen z. *taonen*

taenig z. *taon.lg*

taeste z. *teste*

taeter (verspr.) Ook *tetter* (Ma, Nbk), *tater* (Db, Nbk) de; -s; -tien ['ts:tr/'tetç/'ta:tç] t. mond, spraakorgaan *Ho olie taeter toch es hou je mond toch eens* (Wol), *Hooije tater dichte hou je mond* (Nbk) 2. flinke klap die men geeft (Np) *Ik heb him een tacter verkocht* (Np)

taetcrn (verspr.) Ook *tateren* (Db, Dhau, Nt, Pe-Db, WH) ['te:trW'ta:...] - druk kletsen, druk praten

tafreel z. *tafriël*

tafviel (0w) Ook *tafreel* (Mun) et; -en; -tien [ta'fri:L/.....l] t. situatie die men schildert (lett.) of in woorden beschrijft *Veur de acrigheid heb ik perbeerd dit tafrieltien wat te beschrieven* (0w), *Ze mossen nog lachen, doe ze heur dal tafrieltien weer veur ogen hadden* (vo)

taille z. *tallie*

tailleinaot de; -en ['t...] 1. hetz. als *taillie-wiëtt* z. ook aldaar *Af de taillemaot hebben willen, moej' de middel meten* (Ld) takel z. *taekel*

takelen z. *taekeien*

takhooft (verspr. OS, Op, Ste) Ook **tafle/tooft** (s) et ['tak.../...3 1. het dunnere hout, de dunnere twijgen van het hakhout; het werd bijeengebracht in takkebossen 2. deel van de boom waar takken zitten (Nbk) takke de; -n; takkien ['tak] t. boomtak *dikke/dunne takken*, *Op 'e bruiloft had de bruid vroeger een versierde takke in de haand* (Nbk), *fit inslepen van et gruszaod tij' ok wel mit een landhekke doen, en dan deden ze d'r takken deur* (Spa), *van de halcke op 'e takke dan weer zus, dan weer zo, dan weer hier, dan weer daar* (verspr.): *Hij vlogt ok mar wat van de hakke op de takke springt van de hak op de tak* (0w), z. verder onder *halte*, bet. 12 2. vertakking: van een boomwortel, een gewei enz; ook fig., zoals tak van een familie: *Ze bin in de veerte wel familie, mar et is een hiel aandere takke* (Nbk), *Dat is ok een takke van die familie* (Nw), *Halve rouw baj' as et een takke veerder of was* (0w), *Een protte hunning dle verkocht wodt in de winkels komt nut Amerike, waor de biyebooidene as takke van bedrievigbied nog mitteit bedrijfstak* (1) 3. tand, kam (van een zaag, een rad, een haal in de schoorsteen enz.) een takkien an eergrote zaege (0w), *De potten en pannen hongen dan an haoiiezers mit takken boven et beerdvvuur, dan konnen ze de potten en pannen hoger of leger boven et vuur hangen* (0w), een takkien van een kamrad (bo: Dho, Op), ook fig.: *Dat kiend moet een takkien teroggezet wodden moet eens flink haar plaats duidelijk gemaakt worden* (Dho, Op), een takkien achteruutzetten iemands invloed verminderen, ook: verlagen in rang (b: Im), een takkien teroggezetten id. (b: Im), een takke overslaan iets

lat binnen hop. activiteiten, werkzaam-Leden past maar niet per se nodig is, overlaan (Ow), zo ook *Dan hef kaans dat ze t spoor biester raeken en een takke*, verlaan (Ow) 4. ijspegel (Spa) 5. punt Lan een randje kledingstof, vaak van kant veelal gehaakt) *een taickien harken* (s), *9at kaant is een tussenzetseltien, et is kaant zonder talcicies d'r an* (Ste), *takkies n de mussebanen* (Ste), *een haokte takke* IObk), *een mooie takke* (01-Nl, Ow, Pe-)bl, Spa) 6. rand stof met punten aan cleding of aan een gordijn (Dfo, Ma, Nw, 3te, Wol) *een lakkien om de hals* (Ste), *Et liiele Jçaantien om de hals wodt dc wel* *en nuumd* (Ste), *D'r zit een mooie akke an et gedien* (Nw), *een kaanten takke*, aoken (Nw), bijv.: *een mooi takcien an de basteraand haoken* (Nw), *een takkien an le onderjurk van kaant* (Ste), *een uutgeknyute takke van pepier of stofvalleien* (Dfo) 7. achtereind van een hoefijzer Nt, Pe-Db) 8. ongewenst tandje, kartel, nkeping in snede van mes, zeis (Bu, Nt, Ste) *Hi beert takken an de zonde en dat is niet goed veer de snee* (Obk), *Afniet goed ?endebaeren kunnen, slaof d'r tak/een an* (Ste), *D'r zitten taickies in* gezegd met ame bij het haren van een zeis (Bu), *een takke in 't mes* (Obk), takkebjender (n: Ot) de; -s; -tien ['tako]indrij 1. iemand die door takkebienden de takken tot bossen maakt takkebienden (Nbk n: Ot) Ook *tak-* *maeken* (Nbk, Ow, ho: Nw), *takke-* *ossemaeken* (Ste) onbep. w. ['takobii:/ 1. takken binden tot bossen *We ga on henne te takkebienden en/takkemaeken* [Nbk), *Bij et takkemaeken kwam een wee van teken- of sepiepenhooft om de takkebossen* (Ow), *Losse arbeiders konnen winters bij een ho oltba os mit taickemaeken een dag ure verdienen mit eipen winters* (Ow) takkeboel (Dfo, Ow) de ['tako...] 1. het geheel aan takken *De takkeboel wodt tegenwoordig verkiffeld mit de mesiene* (Ow) takkebos ['takobos] - takkenbos *Takkebossen bestormen uur wat groffer hooit as bessemries; dat wodde wat bijkapt en dan opbunnen in bossen van 40 om in omtrek bij de baand* (n), *Bij et takkemaeken*

kwam een wee van iek of sepiepenh ooit om de takkebossen (Ow), *Ik moet even de mietestee kiaormaeften; d'r kwamnjen op et plak wa or de miete kwam te staon, takkebossen* (Ste) * *Thijsie, Thiefsie ta/çkebos/Wast niet waor hij kakken mos/Hij kakte in zien hempie/Daor ging bz mit naor mempie/Mempie gooide 't in de pan/En bakte d'r lekkere koeken van* (Bdie), *Vroeger wodden de ovens van de bakker stookt mit takkebossen* (Sz) takkebosseniaeken z. takkebienden takkebult z. takkebulte takkebulte (Nbk, Ow, Ste) Ook takkebult (Db, Obk) de; -n; ...bultien ['taka..J..J 1. hoop, berg takken, ook van takkenbossen *Vroeger hadden de bakkers grote takkebuiten bij baas om de oven te stoken* (Db) takkehooft z. takhooft takkeltien (Spa, Wol) ot; ...tics ['tak jtin] 1. inkeping *D'r zit nog een takkeltien in* met name gezegd bij het knippen van het haar, nl. wanneer een ponnie niet geheel recht geknipt is (Wol, Spa) takkenjaeken z. takkebienden **takkemaeker** (Nbk, Obk) de; -s; -tien ['taka...] 1. werker die takkenbossen maakt *De kwikkebos nammen de takkemaekers vroeger mit naor baas; dat moch, want dat weren de dooie takken* (Obk) takken (01-Nl) zw ww.; overg.; takte, het takt ['tak] 1. op slechte wijze scherp maken van een zeis, een mes (met een takkerig effekt, z. aldaar, bet. 2) takkerig Ook *zendehakkerig* (bet. 2: Dfo) bn, bw.; -er, -St ['takroxîsendo...] 1. (m.b.t. knippen, maaien enz.) op een onregelmatige wijze, die aan het effekt van hakken doet denken, hetz. als *bakkenij*, bet. 1 (Bdie, Dhau, Dho, Ld, Pe-Db) *H.z -knipt lakkarig en schieve* (Obk), *Et haor is takkerig knipt* (Bdie), *een takkerig gewas slecht groeiend* (Dhau) 2. (mb.t. een zeisblad e.d.) vol inkervingen, weerhaakjes e.d. *De zonde wodt takkerig, et wodt zover een zaage* nl. door het zodanig haren dat er weerhaakjes aan de snede komen (verspr.), *de zonde takkerig beren* (Ow), *As de zonde wat dunne en blikkerig wodt dan is d'r meer kaans dat hij wat takkerig wodt mit heren* (Ld), *De zonde is takkerig haerd* (Obk, Nt)

takkeschure (Obk) de; -n; ...schuurtien ['tak ...] 1. schuur waarin takken (als brandstof) werden bewaard *de takkeschure van de bakker vroeger* (Obk)

takkevörke (bs: Obk) de; -n; ...vörkien ['taka...] 1. tweetandige vork

takkewaegen (Np) de; -s ['tako...] 1. wagen voor het vervoer van takken *Slepers bin peerden die vew- de taickewaegens leupen* (Np)

takkezuchen (Nw) onbep w. en het takkezocht ['taka...] 1. bijeen rapen van takken *Ze konnen zo takkezulcen, dat ze hadden zojnar een bundel op 'e rogge* (Nw)

takkien (Nbk, Np) et; takkies ['takin] 1. één randje als deel van een gehaakte rand aan kleding, aan een gordijn *Dat takicien bek verkeerd daon* (Nbk), *Ik heb een takkien veur 't raeni haokt* (Np)

taks T (verspr.) Ook *taks*: (Dhau, Ma, Nbk, Obk, Wol) de [taks/takst] T. hoeveelheid waarop men recht heeft, waaraan men genoeg heeft *Hej'fe takst now wel kregen!* (Nbk), *Ik heb inien taks bad ik heb genoeg gehad, hoef niet meer* (m.bi. eten, drinken) (El, Nbk, Np, Op, Ste, Wol), *zo ook Ie hebben je taks had, ie kriegen niks meer* (Nw) 2. takshond (Nt)

taks IT (Ste, Wol en oost) bn.; -er [taks] 1. met kromme benen *Dat kiend het vroeger Engelse ziekte bad, daoronune lopt ze zo taks* (St; Bu), *Een tekkel lopt taks* (Bu), *Wat staot die taks op 'e bienen, dat komt deur Engelse ziekte* (Ma, Obk), *Hij gaot taks op 'e bienen niet recht, met enigszins wijde, kromme benen* (Nbk, Ow), *zo ook Die het takse bienties* (Nw), *Loop niet zo taks!* (Wol), *Dat oolde vrouwgien Jcup wit takse bienties van alle wark* (Dmi)

taksaosie (spor.) [talc'so:si] - taxatie: *schatting Neffens de taksaosiekan dat spul nog wel wat opbrengen* (Obk)

taksaosieburo (spor.) [tak's ---] - taxatiebureau

taksaosiekosten (spor.) [tak's...] - taxatiekosten

taksaosiepries (vo) [tak's...] - taxatieprijs *En de schoelemeesterlcocht van 1 etbuus; alles tegen tsclsaosiepries* (vo)

taksaosieropot (1) [tak's...] - taxatierapport

taksaosieweerde (1) [tak's...] - taxatiewaarde

taksbienen (Dmi, Obk, Op, Ow, Ste, Wol)

mv. ['tagzb!;ç:] 1. x- of o-benen

takseerder (Dfo) {tak'si:ordç} - taxateur

taksen (Pe-Dbf) zw ww.; overg.; takste, het takst [taksn] 1. taxeren *Bij et slaachten gong ie taksen wat hij weug, en dan een flinke borrel daj'm in gezondhied maggen opeten* (Pe-Dbf)

takseren [tak'si:arn] - taxeren: de waarde bepalen *Ze bin takseerd veur 't peerdefoons* (Bdie), *De takseteur het et huus takseerd* (Spa), *De schatters mossen et laand takseren bi de ruilverkaveling* (El), *De kern!es kwam om te loden, dr kwam een lotion in de stat, ze mossen markt wodden, ze weren takseerd* (Nbk), *Et was hier vroeger et gebruik dat et varken slacht werd, de bureen kwamen te taxeren boe zwaor et varken was en dan kregen ze een borrel* (Nt, Sz); ramen, schatten: *Hij takseerde de ofstaand van wal tot wal* (ba), *Hij takseerde de aander een peer sekonden probeerde hem in te schatten* (ba), *A dat zo taksere, dan maeken ze wel een goeie kaans* (Nbk)

takseteur (verspr.) [taksa'tA:ar] - taxateur *De takseteur is d'r even bij west* (Wol), *De takseteur het et huus takseerd* (Spa), *Die takseteur het et laand te lege schat* (Ld)

takst z. *taks* 1

tal et [tal] 1. aantal *Et tal kiender op schoele bliJ? ongeveer Hek* (Np), *We vermeerderen in de gemiente nog mit et tal inwoners* (Obk), *Stienbikken deden ze miJ een oold snumes, et gong bij et tal* (Ow), *Et tal wa.rklozen meerdert nog de bieltied* (Db), *Ze weren daor machtig in tal* (Obk), *Doe N. een stange eerpels rooide, vul bim et tal eerpelslillikof* (Db), *zo ook Et tal is goed, mar ze bin wat klein van stok* (Dfo, Dfo, Ste) en *D'r zat nogal wat tal an* (Nw) 2. vast of beogd (vrij) groot aantal exemplaren, vaak: honderdtal (bijv. eiken-takken) of duizendtal: *bij et tal verkopen per vast, groot aantal* (Dfo), *Hej't tal? is het (vastgestelde of beogde) aantal stuks er nu* (Np), *Hef je tal now wel kregen?* 9 kreeg je je beogde aantal (Nt, Nbk), *Talhoolties wodden in tal verkocht in vaste aantallen*: (Db), *Et tal is goed het aantal klopt, is er* (Ma, Nt, Ow, Ld) 3. in op tal staon op voordracht staan (Nbk, Np): *Hij het lessend solseteerd en now staot hij op tal* (Np)

:alen z. *taelen*

:alhoort et ['talho:lt] 1. (verz.) talhout
Talhoort was veur kachelanzetten; kleufd,
9p lengte en kachelklaor (Obk)

:alhoortien et; ...ties ['tal...] 1. talhoutje
Talhoorties schellen was vrouwlu dewark!
(;Ow), *Talhoorties weren zoen 15 tot 20*
,m laank, ie kochten ze per tal, daaromme
biette et talhoort, et wodde veur braand-
hoort bruukt (Nbk), *Talhoorties bin zaegd*
(Nbk). *Mitiekkloppen haj' et talhoortien en*
et Gelders talhoortien, dat is wat langer
'Ste), *Talhoortiesraepen was een spulle-*
gien, ie mossen de hieltied ien talhoortien
in de korf brengen. (Nbk)

talhoortiesraepen z. *hoortiesraepen*

talk (Nw) ['tal(a)k] - talk

talkpoeier (Nbk) ['t...] - talkpoeder *een*
busse talkpoeier (Nbk)

tallie (Pe-Dbf, Dfo, Dhau, 01-Nl, Ste,
Wol) Ook *taille* (verspr.) de; -s ['tali/'taja]
1. *taille*, middel van het lichaam 2. in
tallie, how draeven: de situatie waarbij het
paard eerst stapt, in draf overgaat en dan
in galop, al dan niet op het ijs uitgevoerd
(01-Nl, Wol, Ste)

talliewiette (Dfo) de; -s ['taliwito] 1.
taillewijdte

talmen (Nw) zw. ww.; onoverg.; talmde,
het talmd ['talmán] 1. talmen, dralen *Die*
talmt zo, die schot niks op (Nw)

talud (Ld, Obk, Spa) et; -en ['ta'lyt] 1.
glooiing van sloot, gracht enz. *'t talud*
mij/en (Obk, Spa)

taludmi'jen (Spa) onbep. w. [ta'l...] 1.
maaien van de glooiing van een sloot,
gracht etc. *Hij is an 't taludmijen* (Spa)
tam bn.; -mer, -st [tam] 1. (van dieren)
niet wild, als huisdier gehouden *tamme*
moezen (Nbk, Ste), *...Jwienen* (Nbk, Ste),
Ie moen jow eigen wark niet versloeren,
niet de wilde voegels vangen en de tam-
men vliegen laoten (vo) 2. (van bomen,
planten) gekweekt, niet wild *tamme ke-*
stanjes (OS, Bu, Spa), *tamme hulst* (OS,
Bu)

tamboer (Nw) [tam'b...] - tamboer,
trommelaar

tamboeren (Bu, Dhau, Nt, Op) [tam
'bu:ar{] - drammen, aandringen *dr goed*
op tamboeren er sterk op aandringen (Nt)
tamelijk z. *taomelik*

tamper (Dho) bn. ['tampr] 1. (m.b.t. de

mond:) stroef *'t Is me tamper in de mond*
(Dho)

tamtaosie (Bu) de [tam'to:osi] 1. ellende,
beroerde toestand (z. ook *temtaosie*) *Ikbin*
verlegen van koezepiene! Wat een tam-
taosie (Bu), *D'r komt tamtaosie van* (Bu)
tamteren (Obk, Bu) zw. ww.; overg.;
tamteerde, het tamteerd [tam'tt:orq] 1. (ie-
mand) schoppen en slaan, treiteren
tamtoerie (Sz) Ook *tantoerie* (Sz) de
[tam'tu:ari, tan...], in *een hele tamtoerie*
veel overleg en drukte, grote moeite die
men doet, toestand

tandarts de; -en; -ien ['tant..., ook wel
'tand...] 1. *tandarts* *Tandartsen hadden*
vroeger eerst wel zitting hier en daar, dan
kwam d'r zo now en dan iene in Wolvege
(daor mos Nijhoortpae ok henne,), *en bij*
Tj'alma in Berkoop kwam ok wel es iene
(Ow, Np)

tandrad (spor.) ['t...] - tandrad

tandwiel (spor.) ['t...] - tandwiel

tandwolf (Sz) ['t...] - tandwolf, carries

tane Ook *taand* (EI: in bep. verb.), *tanne*

(Spa) de; -n; taantien ['tá:na:tá:nt/'tana] 1.
tand (uit het gebit) *Die zit mar wat op '*
stoel te knapperen mit de tanen, d'r komt
niks uut zoen iene, et is een doezertien
(Ste), *Hij was zo lelk, hij beet op 'e tanen*
(Np), *Ik zet de tanen d'r in gezegd wanneer*
men met iets begint te eten (Nbk), *De hond*
lat de tanen zien d.i.: van boosheid (Nbk),
tussen de tanen pluzen tussen z'n tanden
peuteren (Nbk, Wol), *mit lange tanen eten*
met tegenzin (Spa), *argens de tanen in*
zetten lett.: *Doe hij/de tanen in deringenet*
zetten zol (...) (Bu) en ook fig.: ergens
flink aan beginnen (Bu), *Die pere is zo*
lekker sappig, et driftje zuver om de tanen
het water loopt je a.h.w. in je mond
(Obk), zo ook *Et waeter foft me om de*
tanen, zo lekker liekt etme toe (Nbk), *Biet*
mar es even op 'e tanen zet maar eens
even flink door (Ma), *een valse tane*
kunststand (Bdie, Ma), *valse tanen* kunst-
gebit (Nbk), *k He de tanen uut de mond*
daon het kunstgebit (Nbk), *iene mit de*
tanen op half stok met afgebrokkelde
tanden (Dhau), *Dat peerd kon niet meer*
eten, die had gien tanen meer in de mond
(Pe-Dbf), *Dat peerd is van de taand, ie*
kun niet meer zien boe oold hij is is z'n
tanden (zo goed als) kwijt (EI) 2. puntig,

uitstekend deel van bep werktuigen *De maonen van de peerden wodden kamd mit de maonekam: mit iezeren tanen en een kot haandvatsel* (Obk), *In een klokke zitten ratties mit naklij-ies (taanties) die in mekeer griepen* (Obk), *Een schulpzaege staot mit de tanen veujuut* (El), *D'r is/ mist een tane nut de harke* (Obk, Ste), *een tane in de harke* (Sz), *Soms wodden kotte, soms lange tanen bruulct bi5 et eiden; veur mos en zo Jos scheuren bruukte ie lange tanen eggetanden* (Nbk), *Een eide mit rechte tanen hadde een hoolten raem* id. (Obk), *Een onkivudeide het wel drie keer zovule tanen as een gewone eide* (Ste) 3. uitstekende punt met de funktie van spijker *Een klompekramme is een iezertien mit taanties* (Obk) * *Hoej je bek!* [met als mogelijk antwoord:] *Een hoolten bek het gien tanen* (Np), *As een man de tanen verliest, komt et terechte op 'e tanen van zien vrouw als een man iets niet meer aan kan, dan moet z'n vrouw het overnemen* (Op) tanebeugel (Ld, Wol) de; -5; -tien ['tâ:no...] 1. beugel om de tanden geklemd, om die te richten tanebossel ['tâ:nn...] - tandenborstel tanebosselen onbep. w. ['tâ:na...] 1. borstelen van tanden tanedokter ['tâ:n...] - tandarts taneknassen z *knassetanen* tanevleis (Np, Obk, Op) Ook *taandvleis* (Ste) et ['tâ:no.....t:nt...] 1. tandvlees, nl. het zachte weefsel waar de tanden en kiezen in staan tange de; -n; tangien (Nbk, Wol), tangegien, taangien (Ow) ['taij(g)o] 1. bekend gereedschap: tang *Ze is zo smerig, i5 zollen ze mit gien tango anpakken willen* (Sz, Ow), *de poten van de tango* (Ste), *de bienen...* (Ow), (over iemand die vervelende streken levert:) *Die moet neudig wat mit de tango op 'e huid hebben, dan het hij in ien klap twee groeten di. twee littekens, nl. door de benen van de tang* (Ow), *'t Slat as een tango op een varken het slaat werkelijk nergens op, het is belachelijk* (Nw, Ow) 2. prangijzer (Nw) *De neuze wedde vaaste-pakt van veuxen en dan kwam de tango d'r op, een soort grote knieptange* (Nw), zo ook *een tango op 'e neuze zetten* (Nw) 3. helleveeg, tang, feeks *Et is een oolde*

tango! een vervelend oud wijf (Bu, Nbk), *een tango van een wief*(Ow) tangsehore (Ma) de; -n ['taij ---] 1. elk der tangvormig geplaatste schoren (steunbalken, z. ook *schore*): *De tangschoren weren veur steun tussen de bloktonne en et veurstel (van een boerewaegen)* (Ma) tanig z *taonig* tank Ook *taank* (Nbk) de; -s, -en; -ien ['taijk, ook wel teijk/t:ijk] 1. grote of kleine tank (voor water, gier enz.) tankdivisie (v) ['taijgdi-----'terjgd..j - tankdivisie tankem z. *ankern* tanne z. *tane* tante Ook *taante* (Op, s: oost.) de; -s, -n ['tanta/'t:nta] 1. tante (bekend familielid) *een dikke tante* een dikke vrouw (Bu, Ma), *een lastige tante* een niet bep. gemakkelijke vrouw (spor.), *Tante Betje op bezuuk hebben menstrueren* (Np) tantezegger ['t...] - tantezegger, neef tantezegster ['t...] - vrouwelijke tantezegger, nicht *Zie is een tantezegster van mi5*(Sz) tantoerie Z. *taintoerie* taofel de; -s, -tien ['to:fl] 1. tafel (bekend meubelstuk) *De kieer,naeker zat op 'e taofel* (Ste), *Tiezers bin vervelend an de taofel* (Dho), *N het et lief op 'e taofel* heeft een dik lijf (Ld), *(..) die bij N op 'e Ũpe van de taofel zat te wiespraoten* aan tafel, lett.: aan de hoek van de tafel (b), *De taofel staot klaor, kom jonges, eilemaole eten de tafel is gedekt* (Nw), *De taofels bin klaor we/ze zijn zover gereed met het dekken van de tafels dat men aan tafel kan* (Np), *de taofel klaormaeken* de tafel dekken (Nbk), *Dan gaof' de taofel op gezegd als er niet genoeg aardappels meer op de schaal liggen* (bo: Dho, Op), *We zullen gauw de taofel ofrumen en de ofwas doen* (01-N1), *de taofel ofnemen* reinigen met een doekje (Nbk), *de bienen bij een ander onder de taofel stikken* in dienstbetrekking gaan bij een ander (bo: Op), *Ze hoopten dat hi5 de smack te pakken kreeg en onder de taofel beltaande* d.i. letterlijk: door veel te drinken (Ow), *iene onder de taofelpraoten van zijn stuk brengen, overrulen* (Op), *We speulen niet mit et mes op 'e taofel te fanatiek, te fel* (Nw), *Ze zullen om de taofel gaan overleggen* (spot.) 2.

tabel, register, vooral: tafel van vermenigvuldiging: *taafels leren, . . . opzeggen*
 taofelappel (Obk, Op) ['t...] - tafelappel
 taofelbelle (Db) ['t...] - tafelbel
 taofelblad ['t...] - tafelblad: blad, bovenste deel van een tafel
 taofelblik (Obk, Op) et; -ken; -kien ['to:flbltk]] 1. soort dienblad op tafel, soms met een hekwerkje, waarop serviesgoed stond
 Eaofelbod (Nw) et; -den; ...bottien ['t...] 1. Los blad, bord waarmee men de tafel verlengt *De anstikplaanke daor zitten lange latten an die deur een peer gatten onder et taofelblad deur steulcen wodden, ok wel et taofelbod nuunid* (Nw)
 taofelbuurvrouw (Obk) de; -en; -gien ['t...] 1. vrouwelijke tafelbuur *Mien taofelbuuxvrouw was mit de advekaot an 't slaanteren* (Obk)
 taofeldekken (Wil) ['t...] - tafeldekken
 taofeldienen (Ow) onbep. w. ['t...] 1. anderen dienen door de tafel te dekken, het eten klaar te maken en op tafel te zetten *Buurvrouwen mossen dan taofeldienen in et stan'huus* nl. koffie, brood e.d. gereed-aken en op tafel klaarzetten terwijl de begrafenis gaande was, nl. ten gerieve van de terugkerende begrafenisgangers (Ow)
 taofelklaormaeken (Dhau, Nbk, Obk, Ow, Ste) onbep. w. ['t...] - tafeldekken *Even taofelklaorinaeken!* (Nbk), *Vroeger mos elk opzien beurt taofelclaorm,aeJçen* (Obk)
 taofelkleed z. *taofelk lied*
 taofelk lied (Nbk, Np, Ste) Ook *taoJelkleed* (Dho, Diz, Spa) ['t...!...] - tafelkleed: ter bescherming en verfraaiing over een tafel *'t taofelk lied uutkloppen* (Nbk), *een plusen taofelk lied* (Np, Ste)
 taofella z. *taofellae*
 taofella Ook *taofella* (WH) de; -den; -gien [t.!...] 1. tafellade *Vroeger wodden vorken en lepels en zo wel opburgen in de taofellae* (Op)
 taofellaeken (Bu, Diz, Nbk) ['t...] - tafellaken *Die longe lopt d'r wat bongel% henne, Iii zit tussen et servet en taofellaeken* hij is nog niet volwassen, maar is ook niet klein meer (Bu)
 taofelmes (verspr.) ['t...] - tafelmes
 taofelofwasken z. *taofelwagken*
 taofelofwassen z. *taofelwasken*
 taofelofwassersvattien (Ste) ['t...] - af-

wasteil
 taofelpere (Obk, Op) ['t...] - tafelpere
 taufelpiaankien (Obk, Nt) et; ...plaankies ['t...] 1. hop. plankje op tafel waarop men de pan met spek plaatst
 taofelpoot z. *taofelpote*
 taofelpote Ook *taofelpoot* (Db) ['t...!...] - tafelpoot *Die taofelpoot heuwe last deur een stokkien hooft d'r bi5 langes te schroeven* (Db)
 taufelwasken (Bu, Nbk, Np, Nw, Obk) Ook *taofelofwasken* (Obk), *taofelwassen* (verspr.), *taofelofwassen* (Ow, Ste) zw. ww.; onoverg.; taofelwaskte, het taofelwaskt ['t...!...] 1. de afwas doen
 taofelwassen z. *taofelwasken*
 taofelzwick (Nbk, Obk) et; -en; -len ['t...] 1. zwilk, tafelzeil
 taoi T de, et [to:]j 1. taai-taai *Disse taoiis lekker knapperig* (Nbk), *een stok taoi* (Nbk)
 taoi IT Ook *taal* (Wil) bn., bw.; -er, -st [to-:j/ta:]j 1. taai qua samenhang, niet te breken maar wel buigzaam en daarbij sterk *Et was dreeg wark om et ontuug d'r uur te scheuren, want d'r zatten zokke taoie wottels an* (Obk), *last hebben van taoie sliemen* (Ste), *een taoie zode* (Nbk, 01-Nl), *'t Is een taoie bouw* (Ma) en zo ook *taoi laa.nd* land met veel kweekgras en daardoor taai van structuur (verspr. OS, Np, Ste, ho: Nw), ook: schraal, onbemest land (ho: Bu, Nw), (van een gierige persoon, van iemand die maar niet betaalt:) *Et zit d'r (aorik) taoi an* (El, Np, vo, Nw), zo ook *Et zit taoi nut btw veurdaj' de centen kriegen* (Nbk), *Daor zit et taoidaar betalen ze slecht, krijg je je geld niet gemakkelijk* (Ma) en (verb.:) *Dat was een taojen iene wit betaelen* (Dhau), *Et zat aorij taoi* het spande erom (Np), *'t Laand is zo taoi as een veter* (Dfo), zo ook, met name ook gezegd inzake kweekgras:) *taoi as een veter* (Ld, Ow, Ste), *...as leer* (Ma, Nbk), *zo taoi as haor* (Dhau, El, Np, Nt, Ow, vo, Ste): *Die pollen binzo taoi asbaoren daor zit ik now de hieltied nut de punt van de ploeg in en dan vligt de stat van de ploeg de heugte in en ikke mit vanzels* (vo), (ook gezegd in bet. 2) *zo taoi as een bodde* (OS, Diz, Np), *...as een zodde* (Spa), *...as een schoezole* (Nbk) 2. moeilijk te krijgen door kauwen *Wat is dat vleis toch taoi*

taoiachtig - tapkaemer

(Nbk), *taoi vleis*, (zelfst-) **i** *taoie* een vierkant, bruin snoepje, van boven rond (Obk), *Dat vleis moej' goed op kauwen, want et is zo taoi as een mudde* (Dfo, Db), *zo taoi as geelhaar*. gezegd van vlees en andere etenswaren, ook wel van sterke, taai personen (verspr.), *zo taoi as haar* (Dhau, El, Np, Nt, Ow, Ste), z. ook onder bet. 1 3. sterk qua lichaamsgestel, met veel uithoudingsvermogen, niet kapotte krijgen *Die is taoi beur* (Nbk), zo ook (zelfst.) *Ei is een taoie* (Nbk), *Een oold meenske kan ok taoi wezen* (Nw), (verb.) *Hij haalt et lange vol, et is een taoien iene* (Sz, Nbk), *taoi as een veter* (Diz, Ld, Pe-Dbl): *Hij was zo taal as een veter, mar hij is d'r wel an gaan* di.: maar hij is wel gestorven (Diz), *zo taoi as haar* (Dhau, El, Nbk, Np, Nt, Ow, Ste), z. ook onder bet- 2, zo ook: *Hij is zo taoi as kweek* (Np) 4. (van kooien) de melk niet gemakkelijk afgevend (Spa, Wol en verspr oost.) *een taai koe* (Ste), *Een taai melker, die koe* (Nbk, Nw, Wol, Obk), *Die veerze melkt mat taal* (Ld), *Die koe melkt goed taal* (Spa), *Een koe die taoi is kuj' deur et melken nog wel es wat lichter kriegien, mar een lichtmelkte koe veraandertniet* (Bu), (bij vergelijking:) *lene die niet van de centen of wil is een taoimelker, die is taoi van melken* (Ste) 5. volhardend, geneigd aan iets vast te houden, vooral inzake het voortdurend niet betalen of het proberen iets voor een lagere prijs te verwerven *Et is een taai anhoolder* (Db, Nbk), *een taai betaler* (Spa), *Die kerel is een taai trekker een taai volhouder bij een koop* (Np), zo ook *taoi trekken bij de koop* (El) en *Hij geeft nooit gien geluk, hij is taai hoor!* (Spa), *een taai bieder* (01-Nl), (zelfst.) *Wat een taai bij et kopen!* (Dfo) 6. moeizaam (Dfo, b: In) *Die jongkerel komt d'r niet zo vlot mit op 'e lappen: et hangt d'r soms taoi in om de haand te vraogen van een maegien!* (Dfo), *'t Zal nog wel een taai snee wodden een lastige/moeizame klus* (b: In) 7. saai (Spa) *een taai bedoening* (Spa) taulchtig (Nbk) bn.; -er, -St ['ta:ojaxtox] 1. enigszins taai taoihied (spor.) Voor -heid z. -hied ['t...] - taaiheid taoiig (El) bn.; -er, -St ['to:ojox] 1. enigszins taai

taoiighied (Nbk) ['t...] - taaiheid, het taai zijn taoiman ['t...] - taaipop *een lekkere taoiman* (Nbk), *Een sukermannegien is hiel inkelde wel es taoimannegien* (Ste) taoimelke (Obk) bn.; attr. ['t...] 1. taai melk gevend *een taaimelke koe* (Obk) taoimelker (verspr. OS, Dho, Op, Pe-Dbl, Ste) de; -s ['t...] 1. koe die de melk niet gemakkelijk afgeeft bij het melken *Bij een taoimelker boorde de veearts et gattien in de utter wat wit, mar dan kaf wel een lekutter kriegien, dan lekte de otter mar de melk wodde niet opvangen* (Ste) 2. iemand die niet bep. snel betaalt, die gierig is (Ld, Ste) *lene die niet van de centen of wil is een taoimelker, die is taoi van melken* (Sta) taoipoppe (verspr.) Ook *taai poppe* (Spa) ['t] - taaipop taoite (Db) de ['to:ojta] 1. taaiheid op het land, met name door kweekgras *taoite in et Jaand* (Db) **taomelik** (Dhau El, Np) Ook *tamelik* (Sz) ['t5:mlak/'t5:miok] - tamelijk: nogal, vrij *Et is taomelik zaacht weer* (Np), *Et gaat tamelik mi hem redelijk goed* (Sz) taonen (Nbk, Spa) Ook *menen* (Nt) 2w. ww.; overg.; taonde, het taond ['t5:0r1/'t :i:] 1. tanen: van vooral netten van vissers in een taankuip *De foeken wodden ok taond, dan wodden ze zwat maakt en zo, en dan hangen ze te dreugen* (Nbk) taonig (verspr.) Ook *menig* (Dho), *tanig* (Db) ['t5:nax/'t:nax!'tâ:nox] - tanig *Et spek is taonig, et is niet lekker meer; dan wodt et gelig en is zo vies as wat, 't is dan aenlik niet meer te eten* (Nbk), *Et ziet d'r taenig uut* (Dho) **taonkupe** (Spa) de; -n; ...kupien [13: 5ijkypo] 1. taankuip (rond, plm. 1.50 m in doorsnee, op een kleine verhoging van stenen zodat er vuur onder gestookt kon worden) *De viskers deden de netten in de taonkupe* (Spa) tap de [tap] 1. tapkast tapiet (b) Ook *tapijt* et [ta'pit] 1. tapijt op ei tapiet *brenge* te berde brengen (b) tapijt z. *tapiet* tapkaaste ['t...] - tapkast *An de tapkaaste koj' een slokkien kopen* (Ow) tapkaemer (Dho, Diz, Pe-Dbl) ['tap...] - tapkamer

apkraene (01-NI) ['t...] - tapkraan *Et pongat in de tonne dient om de tapkra ene ½ te zetten* (01-NI)

:appe (Obk) de; -n; tappien ['tapa] i hetz. tls *pompette*, z. aldaar

:appen ['tap] - tappen: van bep. vloeitoffen, vooral van bier *De tapper tapt et bier* (Nbk), *N hulp daar tappen* (Np), *Hij had nog aonk wat jongen te tappen* om te Dedienen door bier te tappen (Ste), *draank tappen* (Nw), *Ie moe'n mar wit dat vat tappen* het op die toer brengen (Sz); ook anderszins: aftappen, met een schaalje e.d. ep. vloeistof nemen: *gier tappen* (Nbk), *melktappen* (Nbk); verder in: *een schuine mop tappen* vertellen (0w)

tapper (Bdie, Db, Dhau, Ste) ['tapç] - Lapper: van bier, drank *Roep de tapper mar even* (Ste)

taps (verspr.) [taps] - taps, kielvormig *lopend*: *Dat stok hoolt loopt taps toe* (Diz, 01-NI), *Et lopt taps toe* (Bu), *Taps wonden ze steuken* (Bu)

taptoe [taptuj - taptoe: als signaal: *Onder dienst blaazen ze taptoe* (Obk), ook: als muziekfestijn *Et is taptoe, beur* sluitings-tijd (Wol, Nbk)

tapverbod ['t...] - tapverbod

tapvergunning ['t...] - tapvergunning
targen (Nbk) ['tar(a)gij] - tergen: sarren, kwellen (van persoon tot persoon) *Iemoe'n mij niet zo tergen* (Nbk)

tarief z. *tarief*

tarpentien (Nbk, Obk, 0w, Ste) Ook *taarpentien* (0w), *zerpentien* (01-NI) [tar(a)prp'tin/ta: --- /ter...] - terpentijn *De vaarve is vuus te dikke, daar moet eerst een scheut taipentien deur* (0w), *Kachel-potlood zat in een pakkien van de grootte van een lucifesdeusien, dam mos dan wat tarpentien bij*(Ste)

tarpentienmieger (Dho, Np) de; -s; -tien [...'timi:çç] 1. vervelende vent, ellendeling *A eje, smerige tarpentienmieger* (Np)

tarre (Ld) de; -n; -gien ['tara] 1. kern van een ettergezwel 2. z. *todde*

tarten (Np, Sz) ['tart1] - tarten: uitdagen *Ik tarteje aj' dat doen durven* (Np), *Ik tart je om 't te doen* (Sz)

tarwe Ook *taarwe* (fp) de; -s, -n; tarfien ['tarwa/'ta:rw] 1. (g. mv., g. verki.) bekende graansoort: tarwe 2- (g. mv., g. verkL) tarwekorrels 3. tarwebrood *Twie*

tarwe(s) inoe'k hebben (Nbk)

tarwe-aore ['t...] - tarweaar

tarwebaole z. *tarwebolfe*

tarwebloem (Ld, Nbk) ['tarwa...] - tarwebloem

tarwebolle (Nbk) Ook *tarwebaole* (App, Dfo) ['t...] - tarwebrood

tarwebrij (Nbk) ['t...] - tarwepap

tarwebrood (verspr.) et ['t...] 1. tarwebrood 2. z. *koekoeksbrood*

tarwegrint (Nbk) ['t...] - tarwegrind (als veevoeder gebruikt)

tarweldi'je (Np) de; -n; ...kli'jgien ['t...] 1. buitenste vlies om tarwekorrel

tarwekorrel ['t...] - tarwekorrel

tarwelaand (vo) et ['t...] 1. land waarop men tarwe verbouwt (..) *dat d'r een mesiene doende was om stro van et tarwelaand in pakkies te passen* (vo)

tarwemael (Bu, Nbk) ['t...] - tarwemeel

tarweinennen (Nw) onbep. w. ft ---] 1. met paard en wagen tarwe oogsten

tarwemiete (Ste) de; -n; ...mieten ['t...] 1. mijt (langwerpig) met tarwe

tarwemik (Bdie, Pe-Dbl) de; -ken; -kien ['t...mik] 1. bep. brood van tarwemeel dat aan de onderzijde plat is en aan de bovenzijde bol

tarwestro (Diz) ['t...] - tarwestro

tarweveld (ba) et ['t...] 1. akker met tarwe tasse de; -n; tassien ['tasa] 1. tas: om in te vervoeren, waaronder schooltas en handtas *de tasse inpakken*

tassiesrover (Dfo) ['tasis...] - tasjesdief
tast Z. *taast*

tasten (Np, Op, Spa) mv. ['tasti] 1. groeven, in verb. als *Hij het tasten in de hanen* (Np) 2. z. *taasten*

tate (Dho, Nw, 0w, Sz, Wol, n; 5: Nw: 1895) de; -n ['ta:to] 1. (gezegd door kleine kinderen) aanspreekvorm voor de vader in het gezin (s: Nw) 2. oude vrouw (Dho, Nw, Wol), zo ook in *een oolde tate* een oud wijf (Dho, Wol, n) 3. moederborst (Sz) 4. (stofn.) moedermelk, borstvoeding (0w, n) *Het de poppe al tate bad?* (0w), dus hetz. als *de bost bad* (0w)

tater z. *taeter*

tateren z. *taeteren*

tatoeëren (verspr.) [tatu'Mt:ar4] - tatoeëren *Alle knienen moe'n veur de keuring een nummer in heur oor tatoeijerd hebben* (Sz)

tats - team

tats (Np) de; -en; -ien [tats] 1. klap, tik *Ie kun wel een tats kriegen* (Np)
taxi [taksi] - taxi
taxi-onderneming ['t...] - taxi-onderneming
taxibedrijf (1) ['taksibodrif] - taxibedrijf
taxicentraole (spor.) ['taksisen...] - taxicentrale
taximeter (1) ['taksi...] - taximeter
taxirit (1) ['t...] - taxirit
taxisjefeur ['t...] - taxichauffeur
taxistaonplak (1) ['t...] - taxistandplaats
taxiterief (spor.) ['t...] - taxitarief
taxiverhuur (1) ['t...] - taxiverhuur
taxiverhuurder (spor.) ['t...] - taxi-verhuurder
taxus (spor.) ['taksas] - taxus
taxusblad (spor.) ['t...] - taxusblad
taxushede (1) Ook wei *ttzxushege* (1) ['t.../...] - taxusheg
taxushege z *taxusbede*
taxushoolt (1) ['t...] - taxushout
te 1 bw. [ta] 1. te: in hogere mate dan wenselijk *Et is me te koold* (Nbk) 2. in hogere mate dan de bepaling aangeeft *Er is te gek om Jos te lopen* (Nbk), *te goed wezen veur disse wereld* (Nbk), *Dat is een betien te te ver gaand, overdadig* (Bu, Nbk), *Is dat niet een betien al te al te?* een tikkeltje overdreven (Nbk) 3. in de verb. *des te beter*
te II vz. (in bep. verb. met de buigingsvar. *ter* of *ten*) [ta/tr, tor/ton, ten] - te: m.b.t. een bepaalde tijd, in verb. als *Te winter is et driejaar leden dat we dat daon hebben* (Nbk), *As de rnoesplaanten now wat wassen willen, bewwe te winter lekkere stampot* (Dfo), *t' Aovend zullen we vet* (Np); in verb. als *te binnen schieten*, (verb.) *ter wille van, te lief gaan* (Nt), (verb.) *ten onbruke raeken* in onbruik raken (Ste); voor infinitieven: tot, in verb. als *Hij kwam te valen* en *te doen maeken* problemen opleveren, lastig zijn (verspr. WS): *Die kwaajonge het eens wat te doen maekt* (Op), *Die kan wat te doen maken* (Dla, Spa, Sz); met het doel, de bestemming: *perberen te juiegen, mit de trouwkoets te trouwen gaan trouwen* (Ow), *Om mooi te wezen het dit peerd een te brede bles* (Diz), *te () hebben te () hebben*, behoren (te), zullen krijgen e.d.: *niks te verwaachten hebben, dr niks te zuken*

hebben, niks te doen hebben, te zingen gaon naar een repetitie van de zangvereniging gaan (Nbk); in andere verb. vergelijkbaar met verb. in het Nederlands: *Zuken en zuken, mar gien spoor te vienen (j), op iene te waachten staon* (Nbk), *te hopen wezen, te sla op en zitten/Ijigeni staon, op et punt staon om te vertrekken, Klei is vule zwa order as zaa.ndgrond te warken* (Nbk), *muuilik te vienen wezen, Zuken en zaken, mar gien spoor te vienen (j); Dat vrommes hadde een biele tritse jongen achter beur en te slepen* (Np), (..) *en mit dat rijs kenaol komt d'r nog aandrs wat te kieken bij kijken* (s: oost., plm. 1885)

te III (Dmi, Nbk, Np) - te: var. van het lidw. de, in uitroepende verb. (Dmi, Np): *Te drommel nog an toe potverdorie* (Np), *Te duvel(s)kaeter nog an toe id. (Np)*, *Te done, wat hek me verzind id. (Np)*, *Te duvel! id. (Dmi)*, *Te dievefl id. (Nbk)*

-te - -te: bekend achtervoegsel in gelede woorden als *dikte, drokte, gereemte, gehemelte*

te goe(d) z. *tegoede*

te goede (verspr. OS, 01-NI, Wol) Ook *te goe* (Bu, Dho, Obk, Spa), *te goed* (Bdie, Bu, Db, Dho, El, Np, Nw, Op), *ten goede* (Nbk) bw. [ta'guda/...gul...gut/tei]'guda] 1. *te goed De bakker het bij bepaolde klaanten nog hiel wat te goede* (Obk), *Weej' wel dak van jow nog wat te goede heb?* (01-NI), *'k Heb nog altied wat van him te goe* (Dho, Bu), *Ik heb nog aorig van him te goed* (Np), *Bij die baank heb ik niks meer te goed* (Op), *Dat hool ie nog te goede gezegd van geld dat men nog krijgt, ook inzake een ander aangenaam iets (een feestje, lekkernij enz.)* (Nbk), zo ook *We hebben nog wat te goede* (Nbk) * *'t Is mooi af wat te goede hebben gezegd* **bijv. als men bij een betaling niet voldoende geld heeft of bij het wisselen noodgedwongen te weinig terugkrijgt** (Nbk), *Asje de neuzejokt dan bef wat ten goede: een klok, een smok ofstront roeken* (Nbk)

teak (spor.) [ti:k] - teak

teakeulie (1) ['t...] - teakolie

teakhoolt (Ow) ['t...] - teakhout *Et bottervat was van teakhoolt* (Ow)

team (spot.) ['ti:m] - team

teamleider (1) ['t...] - teamleider
 teamsport (1) ['t...] - teamsport
teamverbaand (1) ['t...] - teamverband
 teamwark (1) ['t...] - teamwerk
 tebak Ook *tabak* (Nbk, fp) de [to'bakl tabak] 1. (stofn.) tabak *Die man pafst nogal wat te/jak op* (Dfo), *tebak roken*, ...*proemen*, *lichte tebak*, *zwaore tebak*, *d'r tebak van hebben* er genoeg van hebben, *Ik zoj ze wat, ik schiet d'r tebak veux* ik zie het niet zitten en doe er dus niets voor (Bu), *een piep tebak* een ^{pijp} gevuld met tabak (Bu, b): *een piep tebak opstikken*, ook: de zodanige hoeveelheid tabak (Bu, b) 2. *tabaksplanten tebak verbouwen* (Nbk) tebakfebriek (1) [...'bak...] - tabakfabriek tehakhaandej (1) [to'b...] - tabakshandel tebakkauwen z. *tebakskauwen*
 tebakkauwer (Ste) de; -s; -tien [...'b...] 1. degene die aan *te.bakkauwen* doet, tabakpruimer
 tebakkissien (Nbk) [to'baktsin] - tabak-kistje
 tebaklocht z. *tebakslocht*
 tebakperduktie (spor.) [...'b. ...J - tabaksproduktie
 tebakplaante (Nbk) Ook *tebakslaante* (Nbk) [ta'b.../...] 1. tabakplant
 tebakproemen z. *tebaksproemen*
 tebakrook z. *tebakskrook*
 tehaksaske (Nbk) [ta'b...] - tabaksas
 tebakblad (Nbk) [to'bagzblat] - tabaksblad
 tebakseuze (verspr.) [ta'bagzda:zo] - tabaksdoos *een nikkelen tebakseuze* (Spa)
 tebakslieber (Ma, Nbk, vo) de; -s; -tien [tn'bakslibç] i. spuug ontstaan bij het kauwen van tabak of sliert daarvan *Doel him dagzeggen zol, scheut hi5 eerst een beste tebakslieber over de stal* (vo)
tehakslieberder (Dfo) de; -s [...'b...] 1. iemand die *tebakslieber* spuugt of uit z'n mond laat lopen
 tebakskauwen (El, Np, Obk, Ow, Ste, vo) Ook *tebakkauwen* (Bdie, El, Ld, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; tebakskauwde, het tebakskauwd [to'bak --- / ...J 1. kauwen, *pruimen van tabak D'r bin meensken die et roken verbeuden wodt en dan overgaon op tebakskauwen* (Obk), *Vader tebakskauwde vree-ger* (Np), *J. tebakskauwde of et leven d'r van ofhong* (vo)
 tebaksocht (Nbk) Ook *tebaklocht* (Nbk)

[ta'b ---/...] - tabaksgeur
tebaksnarve (Dfo, El, Ld, Ow) de; -n; ...*narfien* [ta'baks...] 1. nerf in een tabaksblad *De dikke tebakсна.rvc wodde vernaejen in een snoefmeule, vandaor de snoeftebak* (Dfo)
 tebakspiepe (Nbk, Np) de; -n; ...*piepien* [ta'baks...] 1. ^{pijp} waaruit men rookt
 tebakslaante z. *tebakplaante*
 tebakspot (Nbk, Np) de; -ten; -tien [to'bakspot] 1. tabakpot *Die oolde tebalcpot is nog een gedachtenis van beppe* (Np)
 tebaksproeeme [...b...] - tabakspruim *een tebaksproeeme achter de koezen hebben* (Nbk, Np), *een dikke, soppige tebaksproeeme* (b)
 tebaksproeemen (Db, El, Ld, Obk) Ook *tebakproenzen* (Bdie, Bu, Nw, Ow, Pe-Db, Wol) onbep. w. [to'bak.../...] 1. pruimen van tabak *Vroeger werca de mannen an 't tebaksproeemen* (El), *Tebakproemen wodt lang zoveule niet meer daon as vrogger* (Bdie, Pe-Db, Ow), *Hij het zien hiele leven niks aan ders daon as tebakproemen* (Wol)
 tebaksproeemer (Db, Ow) Ook *tebaksproeemer* (Dho, Op) de; -5; -tien [...'b...I...] 1. tabakspruimer
 tebakskrook (spor.) Ook *tebakrook* (Nbk) [ta'b.../...] - tabakskrook
 tehakssap [...'b...] - tabakssap
 tebakssmaek (spor.) [...'b...] - tabakssmaak
 tebakssoor(e) (1) [...'b...] - tabakssoor(e)
tebaksspi'je (Bu, Nw, 01-N1) de [...'b... J t. met speeksel vermengd tabakssap, hetz. *als tebalcszie ver*
 tebakssstaank z. *tebakssstajjk*
 tebakssstank (spor.) Ook *tebakssstaank* (spor.) [...'b...] - tabakssstank
 tebakssstraol (vo) de; -en; -tien [to'b...] 1. sliert, straal tabakssap *Zo, zul ie mij helpen?' vreug N, dochij de tebakssstraol kwiet was en hij deproeme tebak haan dij van de iene naor de aandere kaante scheuf* (vo)
 tebakstouwgien (Op) et; ...*gies* [to'bak...] 1. dun touwtje dat om ponden tabak zat *We trokken sommige koezen zels, mit een tebakstouwgien* (Op)
 tebaksvergunning (spor.) Ook *tebakvergunning* (spor.) [to'b.../...] - tabaksvergunning

tebakswaeter (Ma, Nbk, Obk, Pe-DbI, Spa) Ook *tebakwaeter* (Ste) [to'baks --- /ta 'bakw ---] - tabakswater *tebakswaeter d'r over, tegen jokte an de bienen bi moek⁻poten van een peerd* (Nbk), *In de oorlog mossen de schaoren naachs stiekem in tonnen mit tebakwaeter, om de schurft kwiet te raeken* (Ste)

tebakswaren z. *tebaks weren*

tebakswaren (Ld) Ook *tebakswaren* (Pe-DbI) mv. [ta'baks:w:arn/...J 1. tabaks-artikelen

tebaksziever (Obk) de [...'b...] 1. tabakssap dat met speeksel is vermengd (hetz. als *tebaksspiye*) *De tebaksziever Jeup hini bi⁵ de kin daele* (Obk)

tebakvergunning z. *teba.ks vergunning*

tebakwaeter z. *tebakswaeter*

tebekhouwen (Sz) zw. ww.; wederk.; scheidb.; houwde tebek, het tebekhoud [to'bek...] 1. terughoudend doen, zich op afstand houden *Ze houwt heur wat tebek* (Sz)

tebekslag (verspr.) de; ...slaegen; -gien [tabak...] 1. terugslag, plotselinge achteruitgang in vergelijking met de eerdere positieve ontwikkeling, vooral gezegd na een aanvankelijk herstel van een ziekte *Ze het een hele tebekslag had* (Op), *Dat is een tebekslag veur hhn, now de eerappels nog alt/ed in de grond zitten* (01-NI)

tebel Ook *tabel* (spot.) de; -len; -legien [ta'bcl/ta'bsl] 1. tabel

teblet Ook *tablet* (spot.) de; -ten; -tien [to 'blstlta'blet] 1. tablet *Ik spoel de tebletten nut wat waeter weg* (Nw)

techniek de; -en; -ien [tax'nik] - techniek: technische bewerking/verrichting *de techniek van et voetballen*; techniek van het bouwen, construeren: *de heden daegse techniek* (Nbk)

technikus (spot-) de; technici ['t...] - technicus, iemand die technisch werk verricht

technisch ['tcxnis] - technisch: op het gebied van de techniek *technische tael, technische vakken*; m.b.t. de werktuigelijke kant *de technische dienst, de technische kaante* (Nbk); goed qua technische vaardigheden: *Technisch is die voetballer slim goed* (Nbk)

technologie de; -non [texno:lo)'gi] 1. technologie

teddiebeer ['tedi...] - teddybeer

teef Z. *teve*

teek z. *tiek*

teelbafle (spot.) ['t...] - teelbal

teeleerde (Np) ['t:l...] - teelaarde, teelgrond

teels (Bdie, Nt, Spa, Sz) Ook *tielsk* (Db) bn.; ⁻er [ti:ls/ti:lsk] 1. tochtig: van een geit (Bdie, Nt, Sz) of schaap (Bdie, Db, Nt, Spa, Sz) *Et schaaap is teels* (Spa)

teelt (Nbk, Sz) Ook *tielt* (Obk) de [tu:lti:l] - teelt: het telen, het kweken

teelvis (Dfo) ['t...] - teelvis

teem z. *tien*

teenipaol z. *tiempaal*

teen (Sz) de; tenen [tEn] 1. in *grote teen* tuinboon (Sz)

teer T de, et ['tuar] 1. teer of daarmee vergelijkbare, teerachtige stof * *Pik en teer en tarpentien/Sineer dat nar op 10w pocheltien* (Ld)

teer IT bn. - teer: breekbaar *een teer kiend*, verder in *een teer onderwaip* (spot.)

teerachtig ['t...] - teerachtig, als van teer *As d'r ergens teerd is dan rookt et zo teerachtig* (Nw)

teerasfalt (1) ['t...] - teerasfalt

teerdamp (1) ['t...] - teerdarnp

teerder ['ti:a(r)dr] - teerder

teerdiak (Wol) ['t...] - teerweg

teerdraad (Dhau, Ow) ['t...] - teertouw

teergeveulig z. *teergevulig*

teergevulig (Bit, Nbk, Ste) Ook *teergeveulig* (Spa) bn. [...'f.:J...] 1. fijngevoelig, snel gekwetst, *ZeisnogaJ wat teergevulig* (Ste)

teerkwaste (Nbk) ['t...] - teerkwast

teerlaoge ['t...] - teerlaag

teerlocht (Nbk) ['t...] - teerlucht

teerstraote (Dhau, Ld, Nw, Ow) ['t...] - teerweg

teertonne ['t...] - teerton *opschieten as een luus op een teertonne* nauwelijks vorderen

(Ma, Nbk, Spa, k: Ste, n, b: In), zo ook *awweseren as...* id. (Nbk, Ow), *zo badde gaan as...* id. (Bdie), *Hij is zo vlogge as*

een luus op een teertonne hij is niet bep. vlug, hij weet niet van opschieten (Ste)

teertouw ['t...] - teertouw *Veur et nien van et dak bruukten ze vroeger riep, strotouw of ok wel teertouw* (Db)

teerweg (verspr.) ['t...] - teerweg

teeuwerbek z. *tieuwer*

teeuwerig z. *tieuwerig*
 tegaere z. *tegere*
 tegare Z. *tegere*
 tegel de; -s; -tien ['t...] 1. vloertegel *op e*
 tegelties lopen d.i. op het trottoir (Bu, 0w)
 2. tapijttegel 3. wandtegel
 tegelbakken (1) ['t...] - tegelbakken
 tegelbakkeri'je (1) [...bak'tjo, ...eja] -
 tegelbakkerij
 tegelbestraoting ['t...] - tegelbestrating
 tegelfabriek (1) ['t...] - tegelfabriek
 tegelieke z. *toegelieke*
 tegellegger ['t...] - tegellegger
 tegelliem ['t...] - tegellijm
 tegelpad ['t...] - tegelpad *Daor bin ze al*
lange over nut, om dat tegelpad te leggen
 (Ste)
 tegelplaete (Nw, 01-NI) Ook *tegelplate*
 (Sz) ['t.../...] - tegelplaat *Wiy noemden de*
plate onder de kachel altied tegelplate
 (01-NI, Sz), *De tegelplaete lag onder de*
kachel, die was van tegels mar ok van blik,
die was bij de smid te koop (Nw)
 tegelplate z. *tegelplaete*
 tegelschaeve (Dho, El, Ld, Pe-Db1) de
 ['t...] 1. gefingeerde schaar voor het ver-
 krijgen waarvan men kinderen of andere te
 foppen personen op pad stuurde
 tegelschere (Ma) de ['t...] 1. gefingeerde
 schaar voor het verkrijgen waarvan men
 kinderen of andere te foppen personen op
 pad stuurde
 tegelzetten ['t...] - tegelzetten
 tegelzetter ['t...] - tegelzetter
 tegemoetkommend (spor.) [...'m...] -
 tegemoetkomend (van verkeer)
 tegemoetkoming (spor.) [...'m...] - tege-
 moetkoming (in financiële zin)
 tegen I Ook *teugen* (Dla, 5h, Mun, Sz) et
 ['tugfl/'tA:gfl] 1. nadeel, bezwaar * *Alles*
het zien mit en zien tegen (Np), *...zien*
voor en zien tegen (Nbk)
 tegen II Ook *teugen* (Dla, Mun, Sb, Sz)
 bw. ['tt:gfl/'tA:gfl] 1. als uitdrukking van
 verzet, van een vijandige houding *iene*
tegen je hebben, d5-niks/wat op tegen heb-
ben, d'r op tegen wezen
 tegen III Ook *teugen* (Dla, Mun, Sb, Sz)
 vz. ['tugfl/'t.&:g] 1. in omgekeerde richting
tegen de wiend in lopen, ...sch oren (Np),
Ie kun d'r beter tegen ingaon, dan hef et
weeromme veurof je kunt beter tegen de
wind in gaan, dan heb je het op de terug-

reis voor de wind (Ste), *de deuren en*
raemen tegen mekaander eupenzetten te-
genover elkaar (Ste), *tegen iene ingaan*
hem/haar tegenspreken, zo ook d'r tegen in
geen het met woorden bestrijden, tegen
iets ingaan (ook aaneen, z. tegenin), Hij
ha.fffelt d'raltied tegen in weerspreekt vaak
dingen (Np), *tegen de draod in tegendraads*
Nbk, Np, Pe-Db1), Hij hangt d'r tegen in
kan niet besluiten (b: in) 2. jegens,
tegenover Ie moe'n niet zo vervelend tegen
him doen (Nbk) 3. gericht tot *tegen iene*
wat zeggen: Ze zee lestdaegs nog tegen N.:
 (..) (b), *Tegen him vaalt niet tepraoten hij*
 is niet gevoelig voor wat je ook aanvoert
 4. als aanduiding van een vijandige, af-
 kerige houding, van een krachtmeting of
 afwijzende houding *tegen iene vechten*
 (Nbk), *een gevecht van man tegen man* (1),
d'r tegen wezen: De meersten waeren d'r
tegen (Np), *Die is altied overal tegen* voert
 altijd bedenkingen aan, werkt nooit ge-
 makkelijk mee (Nbk), *een nij middeltien*
tegen verkooldhied (Nbk), *wat hebben*
tegen iene iets tegen iemand hebben, tegen
iene tekeergaon, d'r niet/min/goed [enz.]
tegen kunnen: Ik kan niet tegen dat lewaai
 (Nbk), *De kiender waeren zo remoerig, d'r*
was gien praoten tegen hoe je ook praatte,
 het hielp niet (01-NI), *Ik geve je mar*
gauw geliek, want d'r is gien praoten tegen
 (Ste), *d'r tegen of wezen* er niet meer van
 willen hebben, het niet meer verkiezen
 (Bu, Db, El, Ld, Obk, 0w, Spa, Ste, Sz):
Dat eten wik niet meer hebben, daorbini
tegen of (Ste), *Daor bek te vale van had,*
ik bin d'r tegen of (Sz), *We weren d'r te-*
gen of mit dat spek (Obk), zo ook *Ik heb*
me d'r tegen ofeten ik heb zoveel gegeten
 dat ik er absoluut niet meer van zou willen
 (Nbk, Np, be: Bu, Nw, Op) en *Ie kun je*
d'r wel tegen ofeten zoveel eten dat je
 beslist niet meer zou lusten (Nbk), *Dan*
eten ze beur d'r ok niet tegen of en kriegien
de maege d'r niet van overstuur (b), *Ik wil*
n d'r niet tegen ofmaken hem er niet haast
 toe dwingen om het met tegenzin te doen
 (Spa) 5. in strijd met *'t Gong tegen zien*
zin in (Nbk), *tegen beter weten in* strijdig
 met wat men eigenlijk wel weet (Nbk, v),
't Was tegen de ofspraak (Nbk), *Hij bouwt*
tegen alle bepaolings van et vredesverdrag
in een leger op, zoas Duitsland nog nooit

had het (vo) 6. *bewegend naar en evt. in aanraking met, tegenaan, tegenop, ook: ernaast en evt. in aanraking met De auto botste tegen de boom (Nbk), Ze gooit de balle tegen de mure (Nbk), Dan trapten je je wit de klompen tegen de aankels en (Np), De ledder ston tegen et huus (Nbk), d'r tegen opklimmen, We mossen aorig tegen de glooiing op fietsen (El), Hij is d'r weer tegen op koemen er bovenop gekomen (Bdie), d'r tegen op bieden (spor.), De schoelenieester heb ik altijd hoge teugen opkeken had ik veel achting voor, vond ik zeer vooraanstaand (Sz), HiJ is ziek west, nouwoet hij d'r weer tegen op weer aansterken om alles weer te kunnen doen (Np), mit de kop tegen de niure lopen op tamelijk schokkende wijze ervaren dat men het onhaalbare nastreeft, Hij gong tegen mij an staon zeer dicht bij me staan (Obk), Hij hangt dr nier tegen an kan er maar niet goed mee beginnen, maakt maar steeds geen goeie start met het werk (Diz, Nbk), Hij wil wel werken, mar hij moet d'r goed teugen en scharrelen om wit de ouderen op te werken moet zich behoorlijk inspannen (Sz), d'r tegen en zien ertegenop zien (Nbk), Dat peerd moet dr tegen naast het andere (bij twee paarden die naast elkaar aan het werk) (Ste) 7. kort vöer 't Lopt tegen elven 't is bijna elf uur (Nbk), tegen de aovende tegen de avond (Ste), Tegen nat weer kon de schostien nog wel es roet lekken (Obk), Beton vloeren kun tegen aan der weer zwieten, 'nattig wodden' (Obk), As de koekoek roept, is et wel vaeke teugen regen (Sz), De gritten weren roer tegen de regen (Ma), As bij het veurjaar de koekoek roept is dat tegen de regen [zou het weldra gaan regenen], was hier et gezegde (Sz) 8. op gelijke hoogte met iets d'r tegen opwegen, twie hemden tegen mekaere drogen om en om dragen: de ene week het ene, de volgende week het andere hemd (Ste), (niet) tegen iene op kunnen, tegen iene opbieden*
 tegen- Ook teugen- (z onder tegen T) - tegen-, eerste lid in diverse sst.; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd
 tegenakselen (Dmi, Obk, Wol) Ook **tegen-Izakselen** (bi), **tegenhaspelen** (Ma), **tegen-akseleren** (Obk) zw. Ww.; onoverg.; haspelde tegen, het tegenhaspeld ['ti:gij

aksin/...haksi/...haspiJ...aksoli:orn] 1. ru-ziënd tegenstribbelen, tegenwerken Hij haspelde nogal wat tegen! (Ma)
 tegenakseleren z. tegenakselen
 tegenan Ook **teugenan** (Wil) (in d'r tegen en niet aaneen) [tr:g'an] - tegenaan Daor bin ik toevallig teugenan lopen heb het toevallig gevonden (en vaak: heb het gekocht) (Spa), Daor zie 'kwel zo tegenan daar zie ik tegenop (Nw), Hij zicht nargens tegenan ziet nergens tegenop, vreest niets (bo: Bu, Nw, Op; Obk)
tegenappeleren Ook **teugen appeleren (Sz)** zw. ww.; onoverg.; scheidb.; appeleerde tegen, het tegenappeleerd ['tt:gapi.../...] 1. tegenstribbelen, met woorden in verzet komen, tegenspreken, tegensputteren *Ie moe'n niet zo tegenappeleren, joongien, want et helpt je niks (Dhau, Obk), Doe et jongien niet mit moch op vesite appeleerde hij nogal wat tegen (Ld), Hij wil me toch altiedtegenapp eieren tegenspreken (Ste)*
 tegenbegroting (1) ['t...] - tegenbegroting tegenbericht (verspr.) et; -en; ..berichien ['tugj...] 1. bericht als reactie op een bericht *We hadden gien tegenbericht kregen (Bdie), We hebben tegenbericht bad (Nw)*
 tegenbod (verspr.) ['tugbot] - tegenbod een tegenbod doen (Ste)
 tegenbongelen z. dwasbongelen
 tegenbranen (verspr) onbep. w. [t...] 1. een brand doen ontstaan en doen voortgaan in de richting van de eigenlijke brand, om die meester te worden
 tegendeure (Dhau,Nbk) de; -n; ...deurtien [t..] 1. zijdeur tegenover een andere deur, met name in een oude Saksische boerderij *Dat had de ooldeplaets in Nijberkoop: de knechtendeure, de kleine baanders en de deure op 'e zied daor tegenover; dan zeden ze Doe de tegendeure even dichte, et wijt zo deur (Nbk)*
 tegendiminestraosie (1) ['t...] - tegendemonstratie
 tegendoelpunt (1) ['t...] - tegendoelpunt
 tegeneffekt (spor.) ['t...] - tegeneffekt (ook bij biljarten)
 tegengaon ['t...] - tegengaan: bestrijden *Af steuken binnen deur een bije tij daor ei beste kloosterbalsem op doen. Et lopt niet - et wodt dus niet dikke - op etplak*

daor aj' steuken binnen, ie konnen et ok op je smeren om et stikken tegen te gaon (bs: Obk), *WIJ hadden vaeke wel een kraomhokkien veur de motte, daor hij de eerste weken nao et biggen ok in bleef; om et doodliggen van de biggen tegen te gaon* (Ld)

tegenas (verspr.) [t...] - tegenas, in tegenas geven (Nbk)

tegengesteld (spot.) [t...] - tegengesteld, in in tegenstelde richting (spot-)

tegengif (1) [t...] - tegengif

tegenhaal (spot-) [t...] - tegenhaal

tegenhaffelen (verspr. OS, Np, Op, Ste) zw. ww.; *overg., onoverg.*; haffelde tegen, het tegenhaffeld [t...] 1. zich met enige ruzie verzetten, met gekrakeel tegenstribelen

tegenliakselen z. *tegenakselen*

tegenhanger (spot-) [t] - tegenhanger

tegenhaspelen z. *tegenakselen*

tegenhebben [t...] - tegenhebben *iederiene tegenhebben, Hij kan niet makkelijk toegeven, dat het hi feitelijk tegen* (Nbk)

tegenheden (Ste) mv. [t:qjht:dij] 1.

tegenslagen *wit tegenheden met tegenslagen* (Ste), *We hebben nogal wat tegenheden bad* (Ste)

tegenholen Ook *tegenizouwen* (WIJ), *teugen/zouwen* (Sz) [t!...] - tegenhouden: ophouden, het zich verplaatsen *beletten Aj'gaww deur et laand lopen, tij him mischien nog krek tegenholen* (Nbk), *de koenen tegenholen* (Nbk); verhinderen doorgang te laten vinden *We moe'n zien dawwe dat tegenholen kunnen* (Np)

tegenhouder (Bdie) de; -s [t] 1. oud laken met touwen aan het achterlijf van de koe bevestigd *zodanig dat het uitzakken van de baarmoeder wordt voorkomen Mien vader maekte dan wel een tegenboolder, mit veuran touw an beide kaanten, dat boven de voorpoten vaastebunnen wodde* (Bdie)

tegenhouwen z. *tegenholen*

tegenin Ook *teugenin* (Mun, Sz); in d'r tegen in meestal niet aaneen, z. onder tegen III, bet 1 [tugjitr] - tegenin, in argens tegenin gaon ergens tegenin gaan *Hij Wet et altied beter en mag dr greeg tegenin gaon* (Obk), *Je moen d'r mar niet tegenin gaon* (Nt, Wol)

tegenkandidaat (sporj [t...] - tegen-

kandidaat: alternatieve kandidaat

tegenkeren (Obk) [t...] - tegenhouden

tegenkilsteren (Np) [t...] - tegensputteren

Ze hebben nogal wat tegenkilsterd (Np)

tegenkommen [t...] - tegenkomen: ontmoeten *Ik kwam him tegen en zee*

(Op), *Et was stom toeval dak m tegenkwam* (14w), *Vervelender vent as him bin knog niet eerder tegenkommen zag ik niet eerder* (v, Nbk); aantreffen, vinden *Je kun stof tegenkommen wit een hiele mooie rute* (Obk)

tegenkracht (1) [t...] - tegenkracht

tegenligger [t...] - tegenligger:

tegenmoetkomend voor- of vaartuig

tegenlocht (1) [t...] - tegenlicht

tegenlopen [t...] - tegenlopen: tegenzitten

Et wark lopt je goed tegen, va.ndaeye (Nbk), *Et is 'm tegenlopen* (Ste), *Die lopt et aonij tegen* (Nw), *'t Kan je mit- en tegenlopen* (Np, ho: Bu), *As alles je tegenlop, tij wel es een vervelende dag hebben* (Pe-Dbl), *As et tegenzit en alles bp tegen, dan kuj'de rampen niet ontlopen* (Sz)

tegenmaotriegel (vo) [t...] - tegenmaatregel *Pa/de vreugen heur of wat voor tegenmaotriegels de Duitsers nemen zollen* (vo)

tegenmauwen (Op, 0w) [t...] - tegenmorren, tegenstribbelen, tegenspreken *31w moe'n mij niet tegenmauwen* (Op)

tegenni'jer (Bu) de; -s [t...] i. iemand die tegennaait bij het stropersen en rietdekken: *De iene staot an de naalde en de ere was de tegennijer*(Bu), *Bij de passe* [stropers] *haj' twie man: de iene had de naalde, de ere was de tegennijer* (Bu), ook gezegd m.b.t. het rietdekken (Bu), *Aj' mit een rechte naalde nijden haj' een tegennijer, en mit een kroeme naaide koj' et allieni of* (Bu)

tegenodder (Nbk) [t...] - tegenorder *Een tegenodder is daj' een odder ofzeggen, dat wij' niet meer hebben* (Nbk)

tegenop Ook *teugenop* (Mun) [t:gfl'op/tA:...] - tegenop, meestal niet aaneen, z. onder tegen

tegenover vz.; bet. 1 ook scheidb. [U:gij 'o:vr, ...vr] 1. *tegenover Hijzat tegenover beur*(Ma, 01-N1), *De dokter woont tegenover oons* (0w), (scheidb.:) *Doe zat hij schuin tegen mij over* (Nbk), *Hij zat tegen*

heur over (Spa), *Bij zat duas tegen me over* (Nw) 2. als compensatie, anderzijds *Hij het et wel niet bielemaol haeld, mar d'r staot tegenover dat hij dit keer slim zien best daon het* (Nbk)

tegenovergesteld [tt:g'o:...] - tegenovergesteld in tegenovergestelde richting (spot.), (fig., zelfst.:) *Dat is nOW weer et tegenovergestelde het andere uiterste* (Nbk) **tegenoverstellen** (Nbk) [...'o:...] - tegenoverstellen *Dat mooi' d'r tegenoverstellen* (Nbk)

tegenperti'j de ['t...] 1. tegenpartij, persoon, groep met tegenovergestelde belangen *Hij het zien tegenpertij now een keer troffen is iemand, mensens tegengekomen die geen krimp gaven, die zich niet door hem van de wijs lieten brengen* (Dfo) **tegenpool** (1) ['tugjpo:l] - tegenpool (Eg.) **tegenpote** (1) ['t...] - tegenpoot

tegenpraoten (verspr.) ['ti:gijpr ---] - tegenspreken *As ik 'in teugenpraot, wodt hij wel zo opstarnaot!* (Sz)

tegenprestaosie (spot.) ['t...] - tegenprestatie

tegenprottelen Z. *tegenpruttelen*

tegenpruttelen (Db) Ook *tegenprottelen* (vo) ['t...] - tegenpruttelen *Delcaaznpleider prottelde nog al wat tegen, mar ok de burgemeester docht d'r zo over, dat J. kreeg zien zin* (vo)

tegenpunt (spor.) ['t...] - tegenpunt, doelpunt tegen

tegenregering (spor.) ['t...] - tegenregering **tegenrieder** (Ld) de; -s; -tien ['t...] 1. degene tegen wie men het opneemt in een *schaatswedstrijd Mit et hadrieden kwam iene jonge te valen, daor had de tegenrieder perilet van* (Ld)

tegenslag de; ...slaegen; -gien ['t...] 1. tegenslag, tegenspoed *Jow moe'n bi5 een eerste tegenslag niet zo gauw de moedveren hangen laoten* (Op), *Ik heb d'r bewondering veur dat hij nao zoveul tegenslag de moed opbrengen kan* (Db), *N. het wel vaeker tegenslag had* (b), *Ik heb een lillike tegenslag had* (Nbk), *Hij het heel wat tegenslaegen had in zien leven, nar hij het nooit de moed verleuren* (Op), *17 hebben d'r gien begrip van boe et bij dk meensken allerna ol nog reilt en zeilt, ondaanks alle tegenslag* (Db), *Een minne zoemer kan een hiele tegenslag wezen voor*

een boer (Dfo, Dhau, Obk), *Die dreugte daar kriegen de vruchten tegenslag van* (Ld), *A 'knogzoe'n opdonder kriege bin 'k weg, want ik heb in gien lieden zoe'n tegenslag had* (Sz), *Bij vlekziekte nos de veearts kommen om ze in te spuiten; ze wodden dan mit een peer daegen wel weer beter. Ik heb nooit beu.rd dat de kleine bijgies dan ziek wodden, nar ze kregen wel een tegenslag, want bij de zieke motte dreugde ot zog an op* (Ow)

tegenspattelen ['t...] - tegenspartelen *En doe J. nog tegenspattelde, pakte hij him om de middel en droog J. ot kantoor vut* (vo), *Hij spattelde aorig tegen* (Nbk), ook *Eg.: Hij spattelde aluied tegen* (Spa)

tegenspatteren (EL, Nw) ['t...] - tegenspatteren *Hij spatte nogal wat tegen* (Nw)

tegenspeulder (verspr.) Ook *legenspeuler* (verspr.) ['t...] - tegenspeler

tegenspeuler z. *tegenspeulder*

tegenspreken (EL, Op) ['t...] - tegenspreken: zich met woorden tegen iemand *verzetten Aj' vriendelik leven willen, moej'gieniene tegenspreken* (Op)

tegenspul (1) ['t...] - tegenspel, ook *Eg.: Hij had gien tegenspul* (1), *..Jcreeg...* (1), *tegenspulleveren* (1)

tegensputteren (verspr.) Ook *teugensputteren* (WH) ['t...] - tegensputteren *Hij sputtert nogal tegen* (Spa)

tegenstaand (El, Ma, Np, Wol, vo) Ook *tegenstand* (WH, elders spot.) ['t...] - tegenstand *In elk geval, de tegenstaand van de Duitsers was zo groot dat de Ingelsen de brogge niet kregen* (vo), *tegenstaand bieden* (1)

tegenstaander (Nbk, Op) ['t...] - tegenstander *Hij wodde deur zien tegenstaander in et nauw dreven* (Op)

tegenstand z. *tegenstaand*

tegenstaon ['t...] - tegenstaan, onaangenaam vinden *Et eten staot me tegen* (Nbk, El)

tegenstelling ['t...] - tegenstelling, in *in tegenstelling nut tegenover*; ook: tegen-gestelde opvatting, tegengesteld belang *en dan weren d'r wel es tegenstellings tussen overbied en laandbouwverienings* (vo)

tegenstemme (spot.) ['t...] - tegenstem: tweede stem, ook: stem tegen

tegenstemmen ['t...] - tegenstemmen *Af tekenden, kof een aander veur je tegenstemmen laoten* (vo)
tegenstemmer ['t...] - tegenstemmer
tegenstoot (k: Ste) ['t...] - tegenstoot, tegenslag *Zonder tegenstoten - zonder naachtvorsten en hadde wiend mag ik wel zeggen (..) .. begonnen de plaanten al gauw te blujjen* (k: Ste)
tegenstrevelen (Obk) ['t:gstn:w lii, ...vin] - tegenstribbelen, tegenmorren, dwarsliggen *Ie moe'n altied niet zo tegenstre velen, man* (Obk)
tegenstreven (Nt, Sz) Ook *teugenstreven* (Sz) ['t...] - tegenstribbelen, tegenstreven, dwarsbomen
tegenstrever (Sz) ['t ..J - tegenstrever, iemand die dwarsboomt
tegenstribbelen Ook *tegenstrubbelen* (Dfo) ['t...!...] - tegenstribbelen
tegenstrieden (verspr.) Ook *teugenstrieden* (Spa) ['t...] - tegenstreven, dwarsbomen *Hij was an 't tegenstrieden, hij hal zien aende vaaste* (Bu), *Ze strieden alt/ed tegen!* Nbk, Nw, Ste), *Hij stridt altied tegen* (Nw)
tegenstrieder (Op) de; -5; -tien ['t...] 1. iemand die voortdurend tegen iets in gaat, oppositie levert
tegenstriedig [...'str...] - tegenstrijdig *Die dingen bit, wat tegenstriedig* (1)
tegenstriedighied (vo) [...'stri...] - tegenstrijdigheid: dat wat zich niet laat rijmen met andere dingen *Een meenske is een vat vol tegenstriedigheden* (vo)
tegenstroming (1) ['t...] - tegenstroming
tegenstrooms (Bdie) bw. [tugstr6:ms; aks. wisselt] 1. tegen de ligging in *tegenstrooms mijen van grös* (Bdie)
tegenstrubbelen z. *tegenstribbelen*
tegenswoordig z. *tegenwoordig*
tegensworrig z. *tegenwoordig*
tegenworrig z. *tegenwoordig*
tegenvaalder z. *tegen valer*
tegenvalen (Np, Obk, Pe-Dbl); gewoner is *ofvaien* ['t...] - tegenvallen: teleurstellen *De azienis vul nogal wat tegen* (Np), *De verkoop van dat huus is .whienber goed tegen valen* (Pe-Dbl)
tegenvaler (Nbk, Obk) Ook *tegenvaalder* (Obk) [tugj]fa:lr/...fa:ldr] - tegenvaller
tegenvergif (1) ['t...] - tegenvergif
tegenveurbeeld (1) ['t...] - tegenvoorbeeld

tegenveurstel (1) ['t...] - tegenvoorbeeld
tegenveurweerde (1) ['t...] - tegenvoorbeeld
tegenvraoge (1) ['t...] - tegenvraag
tegenwarken ['t...] - tegenwerken *Die warkt altied tegen* (Bu), *Ie moe 'n him niet overal in tegen wa.rken* (Nbk)
tegenwarking (Nbk, Nw) ['t...] - tegenwerking *Hij had niet vule tegen warking bij zien plannen* (Nbk), *...kreeg...* (Nbk)
tegenweer (Np, Ow, Ste) ['t...] - tegenweer: verzet, weerstand *tegenweer leveren*
tegenstand bieden (Ste)
tegenweren Ook *teugenweren* (Sz) ['t...!...] - tegenzitten *As een kiend wat tegenpartelt, weert et tegen* (Bu), *Die wil beslist tegen weren* (Bu), *Et weert oons allemaol tegen* (Nbk); tegenzitten wat het weer betreft (Bu, Db) *Et weert tegen* het is er geen geschikt weer voor (Bu), *Et weert wat tegen, 't kan morgen in Liuwadden wel es min marken* (Db),
tegenwicht Ook *tegenwiclite* (Obk) ['t...!...] - tegenwicht: lett. (Obk, Spa): *Depere van de lainpe zat d'r in veur tegenwicht* (Spa), *een tegen wichte mit iezer, an et vaaste zittende aende van een slagboom* (Obk)
tegenwichte z. *tegenwicht*
tegenwiend Ook *teugenwiend* (Sz) ['t...] - tegenwind (*last*) van tegen wiend hebben (Nbk)
tegenwoddig z. *tegenwoordig*
tegenwoordig Ook *tegenworrig* (Diz, Nbk, Obk, 01-Nl, Op, Sz), *tegenwoddig* (Bu, Diz, Nbk, Nw, Ste), *tegenworrig* (Dhau, Diz, Nbk, Np, Obk, 01-Nl, Wol), *tegenworigs* (Wol), *tegenswoordig* (Mun), *tegenwoordig* (WH), *teugenworrig* (Sz), *tegensworrig* (b), *tegenswoordig* (s: oost., plm- 1885), *tegensworrig* (k: Ste) bn, bw. [tcgij'w --- /... 'worax!...'wodox/...'wo:orox/...'wo:orax!tA:gfls'w --- / ...] 1. (bn.) huidig *et tegensworrie meensdom* (k: Ste), *Tegenwoordje kien der hebben de wereld speulgoed* (El) 2. (bw.) thans, nu *Ze bin tegenworrig hiel wat maans in die ziekenhuzen* (Nbk)
tegenworrig(s) z. *tegenwoordig*
tegenworrig z. *tegenwoordig*
tegenzet (1) ['t...] - tegenzet (fig.) *een tegenzet doen* (1)
tegenzin ['t...] - tegenzin *Aj'tcgenzin inje wark kriegen, dan walgt etje tegen* (Dfo),

wit tegenzin (Nbk), tegenzin hebben (Nbk) tegenzitten ['t.] - tegenzitten As et weer tegenzat, wodden de oppertics onimezet (Db), As et tegenzit en alles Jop tegen, dan kaf de rampen niet ontlopen (Sz)

tegenzwad z. geerzwad

tegen (OS, Bu, Dho, Dmi, Nw, b) Ook tegaere (ZW en WS noord. van de Lende), tegare (WH) bw. [ta'gi:ara/...'ge:oroit'a'ga:ra] 1. met z'n tweeën, met z'n beiden Ze hadden spul tegaere zij tweeën hadden onderling ruzie (Np), Wij moe'n et tegere betaalen (Obk), We warken tegere, wit nocht en wit vliet nl. als man en vrouw samen (b), Ze jachten alle jaoren tegere in de Staot (b), Ze bin tegere vet west (Nw), Die oolde meensken bin nog tegere d. i. nog geen van beide echtelieden is overliden (El), Dat stok laand hadden ze tegaere met z'n tweeën samen in gebruik (Np), zo ook We braken de jarretank tegaere (Diz), Waeren ze tegaere? waren ze met z'n tweeën?, ook: waren die twee bij elkaar? (nl. gevraagd als men een verkering vermoedt (Ste)),

tegeregaon (Nbk) st. Ww.; onoverg.; hebben tegeregaon [ta'g...] 1. verkering hebben Ze hebben al lange tegeregaon gedurende lange tijd (Nbk)

tegoed (Bdie, Diz, Nbk) [ta'gut] - tegoed een tegoed op een baank hebben (Nbk)

tegoedbon [...'g...] - tegoedbon

tehuus [to'hys] - tehuis In dat tehuus hadden ze een boel anspraoke an mekaander (Np), een tehuus veur oolden van daegen (Nbk)

telt (Sz, Wol) [teji] - teil, tobbe

teiltien (Dho, Wol) et; teilties ['tejtlin] 1. afwasteiltje

tekeergaon [tak...] - tekeergaan: rumoer, veel lawaai maken, razen, tieren As de kiepen slim tekeer gingen, dan zeden ze dat d'raander weerkwam (Np), Zegongen tekeer! (Nbk), Heur die es tekeergaon (Spa), tekeergaon as een gek (Dho, Nbk, Np, O1-Nl), Hi gong tekeer asof zien leven d'r van olhong (Pe-Db), ...as een idioot (Np), ...as een heiden (Ld), ...as een maeger varken (Diz), ...as oold vet (Spa), ...as oold spek (Spa)

teken et; -5; -tien ['tuki] 1. teken, blijk, symptoom Dat was veur N een teken dat hijkrek op 'e tiedkomnien was(b), Dat is

een teken dat bij nog goed gezond is (Nbk), Vremde woorden braken is nog al-tiedgien teken van geleerdhied (Nbk, Op), De tekens wiezen d'r op dat () alles wijst erop dat (...) (d) 2. voorteken 't Is een teken dat et mooi weer wedt (Nbk), een teken an de waand (Ow) 3. zinnebeeld 4. figuur aangebracht ter aanduiding, onderscheiding D'r stonnen vremde tekens op 'e kiste (Nbk), tekens braken biJ et naokieken van drokproeven (Nbk) 5. teken ter uitdrukking van gedachten een teken van rouw 6. afgesproken sein, herkenbaar signaal Ze gaf hun een teken dat bijl opholen mos (Nbk), een teken kriegien (b) **tekenakedenije** (1) ['t...] - tekenakademie tekenakte (spot-) ['t...] - tekenakte tekenbod (1) ['t...] - tekenbord: bord om op te tekenen

tekenburo (1) ['t...] - tekenbureau

tekendeuze (spot.) ['t...] - tekendoos

tekendriehoek (spot.) ['t...] - tekendriehoek

tekenen ['fl:kann, ...kij(g)5n (Nbk)] - tekenen: ondertekenen Wijl' hier wel even tekenen? (Nbk), Ie moe'n dat briefien even tekenen (Nbk), Hij tekent allien% wit zien veurmaexne (Nbk), veur een groot bedrag tekenen vastleggen het te willen betalen (Nbk), d'r veur tekenen zich a.h.w. van het aangename verzekeren door z'n handtekening te plaatsen (spot.); figuren, voorstellingen maken met potlood, krijgt enz. Hij kan niet tekenen (Nbk), ...prachtig tekenen (Nbk), een haas tekenen, wit potlood tekenen; zichtbaar maken, door lijnen laten zien, motieven vertonen Dat varken tekent al aorlk krijgt een dikke buik (Np), d. i. aan de buitenkant is goed te zien dat het drachtig is (Ste), zo ook Die motte tekent mooi, d'r zal wel een hiele toom in zitten (Ld), Dat beest is mooi tekend (Bu, Nw), Lochtig tekenende koenen hebben nogal es de blaore, dan gaot et haor d'r vut, en ze bin ok aorij ziek (Obk), Mit disse grote veraandering die (..) in alle opzichten veal verbetering brocht het, hebben de postkantoorboolders en de bestellers et minder kregen, de inkele nijl-jaorsbrieven bin now bargaen van kaorties wodden. Et tekent de tied(s: oost.)

tekener ['t:kanar] - tekenaar: iemand die tekent, ook: konstruktietekenaar

tekenfilm ['t...] - tekenfilm (getekende film)
tekengereedschap ['t...] - **teken-**gereedschap
 tekenhaake (spor.) ['t...] - tekenhaak
 tekening Ook *tekeninge* (Pe-Dbl) de; -5; -en; tekeninkien ['tukanuj/'tt:karnij(g)a] - tekening, afbeelding door tekenen *teknings en hooltgravures* (ko); **werk-**tekening, konstruktietekening enz.
 tekening z. *tekening*
 tekenink(t) (1) ['t...] - tekeninkt
 tekenkaemer (spor.) ['t...] - tekenkamer
 tekenkunst (1) ['t...] - tekenkunst
 tekenklasse (1) ['t...] - tekenklas
 tekenkriet (spor.) ['t...] - tekenkrijt
 tekenkursus (1) ['t...] - tekenkursus
 tekenlappe (Ld) ['t...] - tekenlap
 tekenlekaal z. *tekenlekaol*
 tekenlekaol (1) Ook *tekenlekaal* (spor.) ['t...] - tekenlokaal
 tekenlekaul ['t...] - tekenlokaal
 tekenlerer ['t...] - tekenleraar
 tekenles ['t...] - tekenles
 tekenliniaal (spor.) ['t...] - tekenliniaal
 tekenofdieling (1) ['t...] - tekenafdeling
 tekenondei-wies ['t...] - tekenonderwijs
 tekenopleiding (spor.) de; -en, -s ['t...] 1. opleiding voor het verwerven van bekwaamheid/een bevoegdheid op het terrein van tekenen
 tekenpenne (spor.) ['t...] - tekenpen
 tekenpeper (1) ['t...] - tekenpapier
 tekenpotlood (spor.) ['t...] - tekenpotlood
 tekenschrift (spor.) ['t...] - tekencahier
 tekkel ['teki] - tekkel
 tekot [ta'k...] - tekort, echter meestal niet aaneen, z. onder *kat II*, bet. 7 *Hij het himzels tekot daon heeft zich van het leven beroofd* (b: lm)
 tekotschieten [tak...] - tekortschieten (z. ook onder *kat IT*, bet. 7) *Af' ergens tekotscheuten binnen, kan de naogedachte je nog lange plaogen* het zelfverwijt (Db)
 tekst [tekst] - tekst: gesproken of geschreven tekst, tekstdeel *op 'e tekst wezen* (druk) spreken, praten (Op, Wol, s: Wol, be: Bu, Nw) *Hij ismeerstal wat stille, war gister was hij zo op 'e tekst! (s: Wol), Daor hoef' gien tekst en uutleg van te geven* een nadere uitleg, verklaring hoefje niet te geven, evt.: dat is je privé-zaak (Dho); muziektekst; gedrukte tekst

tekstblok (1) ['t...] - tekstblok
 tekstdichter (spor.) ['t...] - tekstdichter
 tekstdiel ['tegzdi:l] - tekstgedeelte
 tekstletter (1) ['t...] - tekstletter
tekstschríever (1) ['t...] - tekstschríjver
 tekstuutgifte (1) ['t...] - tekstuutgave
 tekstvaaste z. *tekstvaste*
 tekstvaaste (Nbk) Ook *tekstvaste* (Spa) [aks. wisselt] - tekstvast: goed in bijbelteksten (Spa); z'n toneeltekst goed kennend (Nbk) *Hij is aorig tekstvaaste* (Nbk)
 tekstverbaand (1) ['t...] - tekstverband
tekstverbetering (1) ['t...] - tekstverbetering
 tekstverklaoring (1) ['t...] - tekstverklaring
 tekstverwarker (1) ['t...] - tekstverwerker
 tekstverwarking (1) ['t...] - tekstverwerking
tekstwetenschap (1) ['t...] - tekstwetenschap
 tekst-wetenschopper (1) ['t...] - tekstwetenschapper
 tektiel (spor.) [tak'til] - tectyl
 tektielbehandeling (spor.) [takt...] - tectylbehandeling
 tektieleren (spor.) [tekti'lt:arv] - tectyleren
tel de; -len; -legien [tal] 1. (g.mv.) het tellen, in *de tel kwiet wezen* de tel kwijt zijn 2. achtting, het meetellen, het rekening houden (met iemand), in verb.: *Die is hielemaol uut de graosie, die is gien tel meer* (Nw), *(niet) (meer) in tel wezen* (Bu, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Spa), *goed in tel wezen* (Dfo), *Hij is weer in tel* (Nbk), *Die is wel (aorig) in tel* telt (flink) mee, wordt (flink) geacht (Nbk), *Ze was niet vele in tel daore* (Np), *Die jonge is gien tel weer* (Dfo), *Elk meenske wil greeg in tel wezen* door anderen gewaardeerd worden, erbij horen (Obk) 3. seconde, ogenblik *Af' even een tel over hebben, moefeven ankominen* (Np), *Ik bin d'rmit een tel weer* (Np), *Een sekonde is war een tel* (Dfo), *Et duurt war een tel een ogenblik* (Ste), *'t Was in een tel gebeurd* in een ommezing (Spa)
telber (1) ['telbr] - telbaar
 telent [talent] - talent, gave
 telentejacht [...'l...] - talentenjacht
 teletekst ['t:latekst] - teletekst
 teleurstelling [tal...] - teleurstelling *Die lopt vanzels effen meer kaans op teleurstellings* (b), *Veer de meersten was dat een*

telex - temperen

grote teleurstelling (vo)

telex ['tɪ:lɛks] - telex: telexapparaat, telexbericht

telkens (spor.) ['tɛl(o)ksJ - telkens *De wratte gruide telkens weer an* (Wol), *Laot die kwestie now war es rusten en gaon et niet telkens weer oprakelen* (Sz)

tellen ['tɛlɔ] - tellen: in een bep. volgorde opnoemen: *tot twintig tellen, opje vingers tellen* (Nbk), *MY kan nog niet tot tiene tellen* is erg dom (Nbk) *Hij telt wel (wit) wordt wel geacht, telt wel mee* (Nbk), *op je tellen passen; door tellen het aantal bepalen: de stemmen tellen, D'r bin zo'e'n protte, ie kun ze niet tellen* (Nbk), *je geld zitten te tellen, Dichtgedienen is d'r veur, dat ze je van buten de eerpels niet in de mond tellen* (Nw), *Hij telt d'r al aorj in hij wordt al oud* (Spa); (mee) laten bepalen, gerekend worden, gelden *Dat telt zwaar* (Nbk), *Die regel telt daor niet* (Nbk), *Dat meuj' niet tellen* niet meerekenen (Nbk), *Dat telt daor niet* wordt niet meegerekend (Nbk); gerekend worden, meetellen (bij aantallen) *Dat meuj' dubbel tellen* (Nbk); betalen, in verb. als *t har d'r honderd gulden veurhenne teld(b)*; in tel zijn, gewaardeerd, geacht worden *Ze tellen oons niet op 'e buurt, ze gaon oons altied veurb,* (Dhau), *Je nek rekenen en aarm tellen* (Dfo)

teller ['tɛlɔJ - teller: in een auto, aan een fiets *em Wat hor' or 'etellerstaon?* (Nbk) telling de; -s, -en; tellinkien ['tɛltij] 1. het tellen, het geteld worden *een telling holen* (spon), *dejaorhkse telling* (spot.) 2. jonge boom (El, Np)

telmesiene ['t...] - telmachine: eenvoudig soort rekenmachine

telosie z *gelosie*

telraem ['t...] - telraam

telturf (Ow) de; ..turven; -ien ['tal...] 1. turf die wordt gelegd om een bepaald uitgeteld aantal te markeren *Turf oftellen deden ze bij et tellen van turf in depraom of in et schip, deur bijjlieks veur elke honderd turven een telturf appat te leggen, dan konnen ze laeter de telturven tellen* (Ow)

telw. - afkorting van *telwoord*

telwark (spot-) ['t...J - telwerk: het tellen telwoord (1) [t...] - telwoord

temaat Z. *temate*

temate Ook *temaut* (Bu, Nbk), *tomaat* (Obk, fj.), *tomate* (fp) de; -n; tematien [t'ma:to/to'ma:t/to'ma:t/... 'ma:to] 1. tomaatplant *We verbouwen gien tomaten* (Nbk) 2. vrucht van de tomaatplant *lekkere tematen* (Nbk)

temateketehup [to'm ---] - tomatenketchup
tematekweker (spot.) [ta'm...] - tomatenkweker

tematemessien (Wol) et; ...messies [to'ma:tomcsin] 1. mesje waarmee men tomaten schilt, snijdt

tematepittien [to'm.] - tomatenpitje

temateplaante [tam...] - tomaatplant

tematepuree (Nbk) [ta'm...] - tomatenpuree

tematesap [ta'ma:ta...] - tomatensap

temateschelle [ta'ma:ta...] - tomatenschil

tematesoep [ta'm...] - tomatensoep

temeensen [ta'mi:sn] - tenminste *Ik kan temeensen now es iene ruit goed fesoen op 't husien nugen* (b), *'t Leek krek een stokkien glas, dat dochte N. temeensen* (b), *Laot me los, poestte ze, aj' me temeensen levend wit hebben willen* (vo)

temen z. *riemen* I

temer z. *tiemer*

temerig (Sz) bn. ['ti:mɔx] 1. temerig: zeurderig, lijmerig *een temerig lied* (Sz)

temet (Dhau) bw. [ta'met] 1. binnenkort, straks *Ik zal temet daorhenne* (Dhau)

temig z. *tiemig*

temmen (spot.) ['tam:] - temmen: temmen, ook zwakker: africhten (lettj)

temmer ['tamrJ - temmer

temoek z. *temoeks*

temoeks (Np) Ook *temoek* (s: Obk) bw [ta'muk(s)] 1. op stiekeme wijze, ook zwaarder: bekokstovend *Dat hebben ze zo temoeks daon* (Np), *Temoeks het hij mij dat verteld* (Np), *Dat hoefie niet temoek te doen, elkeniene mag 't wel weten!* (s: Obk)

temp. - afkorting van *temperatuur*

tempel ['tamp] - tempel: in godsdienstige zin, verder in *een oolde tempel* een oud huis (verspr.)

temperement [tempɔ'mant] - temperament: levendigheid, vurigheid, vgl. *Waarmbloedpeerden hebben meer temperement* (Nbk), ook wel van personen: *D'r zit wel temperement in pit, levendig karakter* (Nbk)

temperen ['tɛmpɔi] - temperen: (overg.) in

kracht, felheid doen verminderen *et vuur temperen* (Db), *de vaort temperen* in vaart minderen (Nt), *D'r schoefelt een wolkien voor de zonne, dat tempert de zonne aorig* (Db), *Je moe'n zn wat temperen* hem tot een gematigder opstelling brengen, hem minder fel doen zijn (Dhau, Ste), zo ook: *Ze hebben m even goed temperd!* (Dhau); (wederk.) zich matigen, zich enigszins inhouden *Je moeten je een bietien temperen* (Op, Wol)

temperatuur [tempç'o'ty:or] - temperatuur: *als graad: een tempereruur van veertig graden* (Nbk), ook van stoffen: *et eten op temperatuur brengen* (spor.), *even op temperatuur kommen* nog even een beetje op gang komen; ook van de lucht: *Wat een noffelijke temperatuur hewwe van da ege* (Nbk) en van het lichaam: *Even de temperatuur opnemen, ik kon wel es koorts hebben* (Nbk)

temperatuursveraandering (1) [.'ty:a)ðs] - temperatuursverandering

temperatuursverhoging (1) [...'ty:o)ðs...] - temperatuursverhoging

temperatuursverleging (1)

temperatuursverlaging

temperatuursverschil (1) [...'ty:o(r)s...] - temperatuursverschil

temperatuurswisseling (1) [...'ty:a(r)s] - temperatuurswisseling

tempex (1) ['tempeks] - tempex

tempo ['tsmpoː ...pəM] - tempo: relatieve snelheid: in de muziek, in activiteiten, ontwikkelingen *Wat een tempo!* (Nbk), *Et tempo was niet zo hoge* (Nbk), *Mit zoek tempo duurt et nog wel even* (Nbk)

temtaosie (Dhau, Obk, Pe-Dbl, Ste) Ook *tiementaosie* (k: Ste) de; -5; [tem'to:osi/tixp:'to:asi] 1. drukte waar men niet op rekt, klus waar men een hekel aan heeft, tantaluskwelling *Wat een temtaosie!* (Dhau, Ste)

teinute Z. *mute*

temze (Ste, n) de; -n; temsien ['temzo] 1. zeef (bij het melken) *lek as een temze* (n)

teneel z. *teniel*

teneelrolle z. *tenielrolle*

teneelspeulen z. *tenielspeulen*

teneelspeuler z. *tenielspeulder*

teneelstok z. *tenielstok*

teneelstuk z. *tenielstuk*

teneelvereniging z. *tenielvereniging*

tenger ['tq(g)ç] - tenger (van personen): klein en smal (en vaak ook: teer) *Die is tenger bouwd* (Nbk), *een tenger vrommes* (Nbk)

teniel (verspr. oost., Ste) Ook *toneel* (verspr.) et; -en; -tien [to'ni:l/to'nul] 1. toneel (waarop men speelt) *De iene nao de aan der kwam op et teniel mit een verhaal, een gedicht, een zangstokkien of zo wat henne* (vo) 2. plaats van handeling in een toneelstuk e.d. 3. scène in een toneelstuk e.d. (1) 4. toneelwezen (1) 5. (g. mv.) de toneelstukken in een bep. tijd (1)

tenielanwijzing (1) [tot...] - toneel-aanwijzing

tenielavond (Nbk, 1) [to'n...] - toneel-avond

tenielbelochting (1) [ton...] - toneel-belichting

tenielbewaking (1) [to'ni:l...] - toneel-bewerking

tenielgezelschap z. *tenielzelschap*

tenielgroep (1) [to'ni:lgru:p] - toneelgroep

tenielinrichting (1) [to'ni:l] - toneel-inrichting

tenielkiasse (1) [ton...] - toneelklas

tenjeiklub (1) [ton...] - toneelclub

tenjelknecht (1) [to'n...] - toneelknecht

tenjelmeester (1) [ton...] - toneelmeester

tenielmeziek (spor.) [ton...] - toneelmuziek

tenielopleiding [ton...] - toneelopleiding

tenielopvoering [to'n...] - toneelopvoering *Nao de tenielopvoering was d'r daansen* (Nw)

tenielrolle (Nbk, Ste, Wol) Ook *teneelrolle* (El, Spa) [ton...] - toneelrol

tenjelschoele (1) [to'n ---] - toneelschool

tenielspeulder (Nbk, Ste, 1) Ook *tenielspeuler* (spor. oost., Ste), *teneetspeuler* (spor.) [ton...] - toneelspeler

tenielspeulen (verspr. Oost.) Ook *toneelspeulen* (verspr.) [ton...] - toneelspelen

tenielspeuler Z. *tenielspeulder*

tenielstok (verspr. oost., Ste) Ook *teneelstok* (verspr.), *teneelstuk* (Wil) [to'n...I...] - toneelstuk *Dat schient een mooi tenielstok te wezen!* (Spa, Nbk)

tenieluutvoering (Nbk, Ste) [ton...] - toneeluitvoering

tenielvereniging z. *tenielvereniging*

tenielvereniging (1) Ook *tenielvereniging* (spor. oost.), *teneelvereniging* (spor.)

[ta'n ... / ...] - toneelvereniging
 tenielzelschop (s) Ook *tenielgezeisc/zop* (Nbk) [to'ni:slskop/ ...] - toneelgezelschap
alle tenielzelschoppen uur disse gemiente (s)
 tenietegaon (s: oost.) [to'nito ...] - teniet-
 gaan Di *meer ondernemings (.i) bin te-
 nietegaon* (s: oost., plm. 1885)
 tenieteraeken (p) zw. ww.; onoverg.;
 raekte teniete, is tenieteraekt [to'nitors:kij]
 1. verdwijnen, teloorgaan ...[en doe] *raekte
 de viskeri3ie teniete (p)*
 tenleste (01-Nl) bw. [t'lestə] 1. uitein-
 delijk, tenslotte *De koop is tenleste toch
 angaon* (01-Nl)
 tennis ['tenos, ook wel ..as] - tennis
 tennisaarm (spor.) ['t...] - tennisarm
 tennisbaene ['t...] - tennisbaan
 tennisballe ['t...] - tennisbal
 tennisbroek ['t...] - tennisbroek
 tenniskampioen(schop) (1) ['t...] - tennis-
 kampioen(schap)
 tenniskleren (spor.) ['t...] - tenniskleding
 tenniskiub ['t...] - tennisclub
 tennisnet ['t...] - tennisnet
 tennisploeg (spor.) ['t...] - tennisploeg
 tennisracket (1) ['t...] - tennisracket
 tennisrok de; -ken; -kien ['t...] 1. rok die
 deel uitmaakt van iemands tenniskleding
 tennisschoe ['t...] - tennisschoen
 tennissen ['tnosn] - tennissen
 tennisser ['tenosç] - tennisser
 tennisshirt (1) ['t...] - tennisshirt
 tennisspelder (1) Ook *tennisspeuler* ['t...]
 - tennisspeler
 tennisspeuler z. *tennisspelder*
 tennistoernooi (spor.) ['t...] - tennis-
 toernooi
 tennisveld (ba) ['t...] - tennisveld
 tenniswedstried ['t...] - tenniswedstrijd
 tenor [to'no:or] - tenor: hoogste man-
 nenstem; tenorzanger *Hij zit/zingt hij de
 tenoren is één van de tenorzangers* (Nbk),
Hij is tenor (Nbk); de tenorzangers bij een
 zangvereniging e.d.: *Hij zit/zingt bij de
 tenor* (Nbk)
 tenorsaxefoon (spor.) [ton...] - tenor-
 saxefoon
 tenorstemme (spor.) [to'n...] - tenorstem
 tenorzanger [ton...] - tenorzanger
 tentamen [ten'tâ:xp:] - tentamen *een ten-
 tamen maken* (spor.), ...*naokieken* (spor.),
tentamen doen (spor.)

teute de; -n; tentien ['tento] 1. tent (van
 buizen, doek; zoals: kampeertent, circus-
 tent) *We zullen de rente war es goed
 uitvegen* (Dfo), *een nije tente kopen om
 te kamperen* (Nbk), *een rente opzetten*
 (Nbk), ...*(weer) o.tbreken* (Nbk), *D'r is
 slaonderije West in de rente* d.i. in de
feesttent (Dho), *Ze was aenlik een half
 jaar of langer in een ten tien van et Grune
 Kruus liggen provisorisch verblijf voor
 bep. longpatiënten, voor het huis geplaatst
 (vo), Mar 1 drit d'r ok wat om henne en
 hij wil mij uut de tente lokken* mij het
 achterste van de tong laten zien, mij laten
 reageren (vo) 2. marktkraam, stand, ook
 wel: houten tent op een ijsbaan waar men
 koek, warme chocolademelk en snoep kan
krijgen een tentiennüteuliebollen (Nbk) 3.
 zeer eenvoudige woning *Vroeger wodden
 de tenten dekt init gruzoden* (Sz) 4. oud,
 vaak vervallen huis (Nbk, Spa) *Wat is dat
 een ouwe rente, je* (Spa), *Wat een oolde
 rente* (Nbk) 5. iemands woning (Nbk), in
 verb. als *Now, we zullen mar weer es op 'e
 tente an* (Nbk), *Now, we zullen de rente
 mar es weer opzulcen* (Nbk)
 tentedoek (spor.) ['t...] - tentdoek
 tentepaol (spor.) ['t...] - tentpaal
 tentestok ['t...] - tentstok
 tentoonstellen (spor.) [...'t...] - tentoon-
 stellen: exposeren
 tentoonstelling Ook *ten.toonstellinge* (s:
 oost.) [ten'tô:stehij/ ... uj(g)o] - tentoon-
 stelling, expositie *een tentoonstelling
 hebben, ...holen, ...orgeniseren, ...eupenen,
 ...sluten, naor een tentoonstelling gaan*
 tentoonstellinge z. *tentoonstelling*
 tentoonstellingsgebouw (1) [tent...] - ten-
 toonstellingsgebouw
 tentoonstellingskatalogus (1) [tent...] -
 tentoonstellingscatalogus
 tentoonstellingskeminissie (1) [ten't...] -
 tentoonstellingskommissie
 tentoonstellingsruimte (spor.) [tcn't...] -
 tentoonstellingsruimte
 tentwaegen (Db, Ma, Pe-Dbl) Ook *tent-
 wagen* (Sz) de; -5; -tien ['t!...] 1. tent-
 wagen, huifkar, nl. boerenwagen ingericht
 voor personenvervoer, bijv. om *uitgaasten
 te gaon, z_ onder gaasten*
 tentwagen z. *tentwaegen*
 tepaskommer (Bu) de; -5; -tien [ta'pas
 komt] 1. meevaller bijv. doordat men geld

terugkrijgt van de belastingdienst (Bu)
 tepel ['t:tpfl - tepel: bij de mens, ook bij huisdieren, vooral: speen (bij een koe) *As een tepel wat verstopt zit kommen d'r meerdere straalties, dat wedt spreiden nuwnd* (Nw)
 tepelhoolder (Nbk, vo) ['t] - tepelhoeder *De inmelker doe de rubber tepelhoolders om de utters, J. zien vrouw mulk nao* (vo)
 tepelontsteking (spot.) [t...] - tepelontsteking (bij koeien)
 tepiet (Dho) tw. [ta'pi:t] 1. gezegd om de scholekster na te bootsen
 ter vz. [tor, tr] 1. verb. var. van *te* 1, z. ook *aldaar Kun ie mij even te(r) haand staon behulpzaam zijn* (Ste), *As et kan moe'n wij now heur ter wijle wezen* (verspr., vo), *We hebben him even ter wille west* (Nbk, Np)
 terdege [tɕ'di:ga] - terdege *Ze hebben d'r wel terdege west* (spot.), (bn.) *Ie wok d'r anders van as terdege anders dan goed* (Op)
 tere (Nbk, 01-NI, Spa, vo) de; -n; teertien [tuara] 1. *vouw F. badde now een dikke tere boven de neuze en hij wodde wit om etbeufd*(vo), *een tere in de jurk* (01-NI), *een kneep: een valse tere* (Nbk)
terechte [ta'rcxta] - terecht: terug-
 gevonden, weer op de juiste plaats *Gelok-
 k%, et is weer terechte* (Nbk), *Hebben ze die man vunnen? Is hij weer terechte?* (Nbk); juist, met redenen (s) (.) *zoas oonze Raod ok wel terechte besleuten het* (s: oost.: plm. 1885)
 terechtbrengen [tor...] - terechtbrengen, in d'r niet vule/niks van terechtbrengen en var. van deze verb. *Hij het van zien leven niet vule terechtbrocht* (01-NI)
 terechtkomen [ta'r ---] - rechtkomen: belanden, verzeilen *Ze bin in de jaoren twintig verhuusd, mar waar zollen ze argens terechtkommen wezen?* (Nbk), *Waar bin ik in terechtkommen? di in welke situatie* (01-NI); vallen, neerkomen, neerdalen *Waar zoj die belon terechtkommen wezen?* (Nbk, *De ballie is over de schutting hij de burenen in de tuun terechtkommen* (Op), *Hij is mal terechtkommen raar gevallen* (Bu), *opzien poties terechtkommen* (Spa); in orde komen, voor elkaar komen *Dan komt et wel terechte* (b), *Ondaanks zien verstaandis d'r*

niks van him terechtkommen (Dfo, Db), *Hij is niet zo best terechtkommen* heeft het niet zo ver gebracht (in maatschappelijk opzicht), is blijvend in een onprettige situatie terechtgekomen (bijv. inzake een slecht huwelijk, een slechte baan of weinig interessant werk) (Ma, Ow, Sz, Spa), waartegenover: *Die het et best troffen, die is goed terechtkommen* (Ow, Nw)
 terechtkunnen [to'rJ - rechtkunnen: ergens kunnen aankloppen, advies, hulp *kunnen krijgen Ie kun altied bij him terechte, hij helpt je altied* (Nbk), *Veur zokke dingen kuj' op 't gemientehuus terechte* (Nbk)
 terechtleggen [ta'r..] - rechtleggen *Leg de dekens es wat terechte* (b), *Hij het de stiender kaanteld, en ik hebbe ze weer terechtelegd* (b), *Ik zal et bedde even terechteleggen di. de lakens, dekens, het kussen rechtieggan zodat het een nette indruk maakt* (zonder dat het is opge-
 maakt) (Nbk)
 terechtpakken (Bu) zw. ww.; overg.; pakte terechte, het rechtepak [ta'rsxta...] 1. op z'n plaats leggen, ordelijk leggen *de boel wat rechtepakken* op z'n plaats, bijv. in een kast (Bu)
 terechtpraoten (Ste) zw. ww.; overg.; praotte terechte, het rechtpraot [to'rex ta...] 1. uitpraten (bij ruzie) *Dat moe'n we now toch es rechtpraoten* (Ste)
 rechteschikken (Np, Nw) zw. ww.; overg.; schikte terechte, het rechteschikt [ta'rextasktkj] 1. op de juiste plaats, in de juiste positie leggen, schikken *de dakpannen rechteschikken nao de storm* (Np), *Ik zal de boel wat rechteschikken* (Nw)
 rechteschosselen (ba) zw. Ww.; onoverg.; schosselde terechte, is rechteschosseld [ta'r...] 1- op de juiste plaats en in de gewenste houding gaan zitten, liggen *Et bon tien schosselde even terechte* (ba)
 rechtewiezen (Nt) [ta'rExt...] - rechtewijzen: vermanen
 terechtzetten (Bu, Dfo, Ld, Nbk, Np, Ow) [ta'r...] - rechtzetten: in de goede stand plaatsen: *Een deure die uut et lood hangt, moej' weer terechtzetten* (Dfo), ook: rechtewijzen, vermanen *hij wedde aorig rechtzet* (Np), *Ik wus hoe ik him rechtzetten mos* (Ld)

teren - teroggegeven

teren zw. ww.; overg., onoverg.; teerde, het teerd ['t:arq] 1. (overg.) van een laag *teer e.d. voorzien Ze hebben krek teerd* (Nbk), *De bokken moe'n nog teerd wodden (mal we bruukten dan ok wel karinelien) (Np), de schutting toren* (Spa) 2. (onoverg.; van voedsel) verteren *As 't eten niet toren wil, dan boort 'tje wei es op* (Ste, Dfo) 3. (onoverg.) leven (door gebruik van voedsel), ook: in z'n levensonderhoud voorzien *Aj' een hieie protte hebben, dan kuj' d'r nog wel even op toren* (Nbk), *Daor kuj' een heel schoP op toren* gedurende een lange tijd een gevoel van zelfvoldaanheid aan onderhouden (Nt), *op een aador toren op andermans kosten leven* (Db, Nbk), zo ook *op een aander toren* (Db, Nbk) en *Hij teert op een ander zien buse* (Nbk, Spa) 4. (overg.) vouwen *Ie rnoe'n dat pepier ier keer toren* (Nbk) 5. (onoverg.) gevouwen worden *Dat popier wil haost niet toren* (Nbk)

tergioeps (Db, Dfo, El, Ld, Np, Obk, 01-Nl, 0w) Ook **tersioeps** (Sz) bw. [tç'glups, tar'glups/ .s1ups] 1. even terwijl men met iets anders bezig is, kort en onverwacht, terloops *bij een nader an 't wark en je eiken tergioeps even doen* (0w), *Tergioeps mos 't wark gebeuren* (Db), *Torgioeps kwam hij wel es bij oons an* (Ld, El)

terief Ook **tarief** et; terieven ['to'rif/ta'rif] 1. tarief, prijs die is bepaald *Wat is et teriofi* (Ste), *Een tientien in et ure is et terief(Ste)*, *Dat is et tarief daorvew* (Nw), *Doe kreeg hij de kaans om opnij et tarief vaaste te stellen* (vo), *Et is vast tarief dawwe morgens mit de hond votgaon* vast gebruik (Wol)

terige z **tering**

tering (versprj Ook **terige** (Ste) ['t:arujl tcaroya] - tering: bep. vorm van tuberculose (El, Nbk, Nw, Obk): *Hij het de tering had* (El, Nbk), verder in *vliegende tering* vliegende tering (Nbk, Nw): *Meensken die de vliegende tering hadden, weren zo vot* (Nbk); verder nog in *de tering naor de nering zetten* (verspr) * *Zet de tering naor de nering, aan ders zink ie en verdrink ie* (Dfo)

teringachtig (verspr.) ['t...] - teringachtig terloops (El, Ld) bw. [tar'lo:ps, tr'l --- J - terloops

term de; -s, -en; -pien [term, tcr5m] 1. term, woord, bep. uitdrukking voor iets *Hij komt wel in de term* is van het goede soort, past in de relevante groep (El), *in de terms valen* van het goede soort zijn, passen bij de relevante mensen (Np), zo ook *in de term vallen* (Sz) en *Bij' in de term valen?*(Dhau)

term. - afkorting van **termien**

termien de; -en; -tien, -egien [tç'min, tar..4 1. termijn, vaste, afgesproken periode *Op wat veur termien moej' dat Jdaor hebben?* over hoeveel tijd (Nbk) 2. rentetermijn *Hoe zit et mit de termien dat die rente nog geit?* (Nbk) 3. in *in termienen betaelen* in termijnen betalen 4. (mv.) stuipen (b: Im, p)

termiet (spor.) [tor'mit, tç'mit] - termiet terogge Ook **terugge** (WH) [ta'roga/ ..'rAyo] - (*weeromme* wordt als veel gewoner ervaren, *terogge* geldt vaak als verstellingwerfst Nederlands) terug: achteruit *Die woont een aende terogge* (Ste), ook geroepen als bevel tegen een paard: *achteruit!* (Bu); retour, weergekeerd: *Stuur et mar terogge* (Nbk), *We bin terogge bij oons huus* (Nbk); geleden, her *veurjaoren terogge* (Sz, Ru), *your een posien terogge* (Nw); als antwoord *d'r niet van terogge hebben* (0w)

terogge- Ook **terugge-** (WH) - terug: in diverse samenstellingen, die echter in dit woordenboek lang niet allemaal zijn opgenomen; de vormen met *weeromyne*-worden veelal als veel gewoner ervaren teroggehellen (Np) [to'r...] - terugbellen teroggebrenge (Wol) [to'r...] - terugbrenge (naar de desbetreffende plaats, persoon)

teroggedeinzen (Np) [to'r...] - **terugdeinzen** *Die deinst nargens your terogge, die dust alles an* (Np)

teroggedri'jen (Bdie, Dhau, Obk) {ta'r...} - terugdraaien (lett.)

teroggegaon (bs: Dfo) [ta'r...] - teruggaan, *terugkeren* *Et kan gebeuren dat deur et minne weer of dein-dat de moer niet vliegen kan de zwaarm weer teroggegaot* terugvliegt naar het volk waar het van is afgesplitst (bs: Dfo)

teroggegeven Ook **teruggegeven** (Sz) *to'r.i---* - teruggeven: di.: weer aan de eigenaar geven, ook: in reactie geven *een*

klap teruggegeven (Sz)
 teroggekaatsen (Dho) Ook *teroggeka etsen* (Dfo) [ta'r.../...ke:tsn] - terugkaatsen (fig.) (Dho): *Ie moes de balie mar teroggekaatsen* (Dho): ook: reflecteren (Dfo): *een pietereulielaampe mit een vrij grote ronde blonde, die et licht teroggekaetst* (Dfo)
 teroggekaatsen z. *teroggekaatsen*
 teroggeklauwen z. *weerommeklauwen*
 teroggekomen Ook *teruggekomen* (Sz) [to'r.../...] - terugkomen, terugkeren *Mit een maond kom ik wel es terugge* (Sz)
 teroggekrabbelen z. *weerommekrabbelen*
 teroggekrabben z. *weerommekrabben*
 teroggekriegen (Nw) [ta'r...] - terugkrijgen, weer in z'n bezit krijgen *Ik 1/en dat van je, mar ie kriegen et mit rente terogge* (Nw)
 teroggelopen [to'r...] - teruglopen: achteruit lopen, ook: verminderen, vgl. *De klandizie lapt terogge* (Diz)
 teroggerieden (b) [to'r...] - terugrijden *Rie de trein toch wat terogge, want mien hemd zit om de as* (b)
 teroggeschoeven (Dfo) [to'r...] - terugschuiven *Ze scheuwen die grote stoel terogge* (Dfo)
 teroggeschrikken (vo) [ta'r...] - terugschrikken (voor iets) *Hij is een geboren reden er en schrikt nargens veer terogge(vo)*
 teroggeslaon (verspr.) [ta'r...] - terugslaan: achteruitslaan *de dekens teroggeslaon* (Obk); door te slaan terug doen gaan *een balie teroggeslaon* (spon); klappen beantwoorden door te slaan *Slao him mar terogge as hij je een mep geit* (Nbk), *Hi j sleug mij, doe bek teroggesleugen* (Nw); (bij bijenvolken:) snel terugkeren (bs: Op): *Et kan gebeuren dat deur et minne weer of deurdat de moer niet vliegen kan de zwaarra weer teroggeslat* terugvliegt naar het volk waar het van is afgesplitst (bs: Op); (bij ziekte:) snel terugkeren *De ziekte slat terogge* (Nbk), *De griep moet niet teroggeslaon want dan wodt et vaeke slimmer*(Nbk), *Hij is teroggesleugen* (Ste)
 teroggestaon (be: Op) [ta'r...] - teruggeven
 teroggestotten [ta'rogostatn] - terugstorten
 teroggesturen (Bdie, Pe-Db1) [ta'r...] - terugsturen *We sturen een bedaancien terogge* (Bdie)

teroggetellen (Db) [ta'r...] - terugtellen
 teroggetrekken [ta'r...] - terugtrekken: zich achterwaarts begeven (vooral inzake legerafdelingen e.d.) of achterwaarts doen verplaatsen; opnieuw trekken (naar, in); intrekken; niet meer deelnemen *Ze willen niet langer mitdoen, ze trekken beur terogge* (Dho), *Ik heb me teroggetrokken, ik had d'r gien nacht meer an* (Diz); rust zoeken, vooral in *teroggetrokken leven* (Diz)
 teroggevalen [ta'r...] - terugvallen: naar waar iets of iemand vandaan komt, verder in *Et kan gebeuren dat deur et minne weer of deurdat de moer niet vliegen kan de zwaann weer teroggevaalt* terugvliegt naar het volk waar het van is afgesplitst (bs: Ow)
 teroggevoegen (Obk) zw. ww.; onoverg.; voegde terogge, het teroggevoegd [ta'r...] 1. zodanig voegen dat de voeg niet egaal is met de stenen maar een beetje insteekt
 teroggezetz (Nbk) [ta'r...] - terugslag
 teroggezetten (verspr.) [ta'r...] - terugzetten: op z'n oorspronkelijke plaats zetten; achteruit zetten *de klokke teroggezetten*, ook fig.: *In Iran is de klokke een aende teroggezet* (Np), *Dat kiend moet een takkien teroggezet wadden* moet door vermaning even beter z'n plaats weten (Dho, Op)
 teroggezetter (Bu) de; -s [ta'r...] 1. reebok ouder dan zeven jaar (waarbij het aantal takken van het gewei mindert)
 terogholend (El) [tarox'h...] - terughoudend, gereserveerd *Die jonge is bij de aanderen wat terogholend* (El)
 terogslag (Nbk) [ta'r...] - terugslag (fig.) *een terogslag had hebben*
 terogtraprem (Nbk, Ste) [to'roxtrap...] - terugtraprem
 terp ['ter(a)p] - terp
 terpbewoner (1) ['t...] - terpbewoner
 terpboerderi'je (1) ['t...] - terpboerderij
 terpdirt (1) ['t...] - terpdorp
 terpeerde (Ld) ['t...] - terpaarde *Vroeger veerden ze wel mit terpeerde* d.i. met het schip bezorgen (Ld)
 terpentien z. *tarpentien*
 terrarium (spor.) [te'r..., ta'r...] - terrarium
 terras [ts'ras, ta'ras] - terras: bij een huis, in een park, bij een café enz., ook: dakterras
 terrasdeure (spor.) [...'raz...] - terrasdeur

terrein [ta'rjn] - terrein: stuk grond, ook wel fig.: het terrein waarop men zich beweegt, waarop men enig gezag heeft, de *baas speelt Dat ligt op zien terrein* dat is zijn deskundigheid, daarover heeft hij zeggenschap (Nbk)

terreinkaarte (1) [ta'r...] - terreinkaart

terreinkennis (1) [ta'r...] - terreinkennis

terreinverkenning (spot.) [tor...] - terreinverkenning

terreinwaegen (spot.) [ta'r...] - terreinwagen

terreur [to'rA:ar] - terreur *Maretleekniet meer op een demonstraasie mar op terreur en intimidaasie* (vo)

terriër ['t...] - terriër

terrine (Ma) [ta'rina, ter...] - terrine

terrorist [tsro'rtst] - terrorist

terroristeleider [...'ris...] - terroristen-leider

terroristisch [...'ns...] - terroristisch

tersloeps z. *tergloeps*

terts [terts, tets] - terts: bekende interval *grote terts* (spot.), *kleine terts* (spor.)

terugge(-) z. *terogge(-)*

teruggegeven z. *teroggegeven*

teruggekrabbelen z. *weeromme.krabbelen*
terwiel (spot.) ondersch. voegw. [tar'wil, tç...] - terwijl: gedurende de tijd dat, of-schoon; ook wel in aaneenschakelend gebruik

terwille - ter wille, gewoonlijk niet aaneen, z. onder *wille*

terwinkel (Nbk, Np) de; -s [tç'wtnkl] 1. flinke klap (die men geeft, krijgt) *Zakje een terwinkel verkopen!* (Nbk), *iene een terwinkel geven* (Nbk, Np), *een terwinkel kriegen* (Nbk)

Terwissche (OS) et [trwɪtskə, ...sxa] 1. naam van een buurtschap bij *Appelsche*, Ned. Terwisscha: *Ze wonen op Terwissche* (1)

tesluuks (s: oost.) [ta'slyks] - tersluiks

Tessel T (1) ['tesl] - (het eiland) Tessel

tessel II (Np, Pe-Dbl en verspr. oost, b, bl, b: lm) bn., bw.; -er ['tesl] 1. (m.b.t. het eten) kieskeurig zijn en daardoor traag *Hij is wat tesselmit 't eten* (Bdie), *Die is nogal wat tessel* (Nbk), *...zo tessel* (Nbk), *zo tessel as een geit* (Nbk, Np, b) 2. scheef staand, hangend, liggend (El) *De taofel hangt tessel* (El), *Et schilderij hangt tessel* (El)

tesscibek (Db, Dho, Nw, Spa) de; -ken; -kien [ˈtesɪbɛk] 1. iemand die bijna niets graag lust, die erg kieskeurig is (met het eten, drinken) *Dat is wel zoe i tesselbekkien!* (Spa)

tesselen (Bdie, Db) zw. ww.; onoverg.; tesselde, het tesseld ['tes'n] 1. treuzelen met het eten, met lange tanden eten

tesseler (Db) de; -s ['tesir] 1. iemand die met lange tanden eet, die traag eet
tesselig (Dho) bn., bw.; -er, -st ['teslox] 1. hetz. als *tessel II*, bet. 1, z. aldaar *N. is slim tesselig mit eten* (Dho)

tesselkont (El) de; -en; -ien ['tesl...] 1. kind dat *tessel is* (z. *tessel II*, bet. 2), kieskeurig m.b.t. het eten

Tessels bn. [tesls] 1. van, mb.t. het eiland Texel *Tesselse schaopen* (Obk)

test [test] - test, proef

testapperaot (spot.) ['t...] - testapparaat

testauto (spot.) ['t...] - testauto

testbeeld ['t...] - testbeeld

teste Ook *taeste* (Ow) de; -n; tessien ['testa/'te:sta] 1. test: bep. potje met een kooltje vuur in een stoof geplaatst *Een kooltien vuur kwam in de teste* (Obk), *de teste in de stove* (Spa), *De taeste is ok van die brune stien; boven een bruun raan tien d'r ommetoe, krek as wit et schaopmelkerspottien en daoronder een wit raantien* (Ow) 2. in *een flauwe teste* een flauwe vrouw (Np) * *En dit en dit is now veur 't leste, 't oolde wief het 't gat verbraand en dat komt van de teste* (Bu, Nbk, Sz, 5: oost.), vaak gezegd bij de laatste dans na een uitvoering (Bu)

testement et [testament] 1. testament, schriftelijke wilsbeschikking *een testement maeken* (Nbk), *Aj' zoveer benne binnen, kuj'je testement wel opmaeken* dan is geen redding meer mogelijk (Op) 2. in *et Nije Testement* (1), *et Oolde Testement* (1)

testen ['testn] - testen

testrappot ['t...] - testrapport

testrieder (1) ['t...] - testrijder

testrisseltaot (spot.) ['t...] - testresultaat

tetaal z. *tetaol*

tetaalweg (Op, Np) bw. [ta'ta:lwex] 1. helemaal, in verb. als *N. wil tetaal weg niet om liet ie kun d'r gien kaant nut nut* (Np)

tetanus [U(:)'tâ:nas] - tetanus, wondkramp
tetaol (Nt, Sz, vo) Ook *totaal* (Np), *totaal* (Nbk, Np, Op), *tetaal* (verspr.) [ta'to:all

to't.../Jta:|Jtta:l - totaal, geheel en al
 tetaol ondervoed en verkluurnd (vo), 'k He
 d'r totaal gien nocht an (Nbk)
 tetaolbedrag {to't} - totaalbedrag
 tetraluier (01-N1) de; -s; -tien ['ti:tra.J
 1. luier van trastrof
tets (Sz) bn.; - er [tets] 1. hetz als *klef*
 (van brood): *Halt gaar is bij oons tets of
 klef van brood in ieder geval* (Sz)
tette Ook *tetten* (Dfo), *fitte* (01-N1) de;
 - n, - ns (Bu, Db, Dfo, Dhau 0w, p, b: Im);
 tettien ['teta/'tstl?'J'ttto] 1. borst of speen bij
 een vrouw, hond, kat, varken, koe (Bu,
 Dfo, Dhau, Op) *Wat het die dikke tetten*
dikke borsten, tietten (Ma, Nbk), *Die vrouw*
bad wel veurkommen, mit heur veuruut-
stikken de tetten (Obk), *Dat meenske het et*
kiend an de tette (Nbk, Np, Diz), *Die*
kleine jonge moet de tette hebben (Np), *de*
poppe de tette geven (0w, Nw), (gezegd
 van een klein ventje:) *Die is te gauw van*
de tette kommen (Bu), *Et varken mos*
gauw biggen, de tetten stonnen stief nut
 (Pe- Db), *As varkens een protte biggen*
kriegen, hebben ze wel es tetten te min
 (Dhau), *Een motte mit de biggen allemaol*
an de tette vien ik altied een mooi gezichte
 (Op), *Een natte motto het biggen an de*
tette (Dfo), 't *Varken het te min tetten, d'r*
moet een biggien oppapt wedden (Db), *De*
biggen liggen an de tette (te zoegen)
 (Dhau, Obk), *De biggen zitten an de tette*
 (Nw), --*weren an de tette* (Nw), *Biggen*
liggen an de tette te sobben (Op), *Dat*
biggien is een knazper4 want hij kan gien
goeie tette kriegen (Np), *Een biggien dat*
an de achterste tette ligt, krigt niet vule
 (Nw), waartegenover *Hij het an de eerste*
tette legen is een weldoorvoed biggetje,
varken (0w), *Bij 't verkopen van een*
veerze trekt de koopman eerst de tettens an
as d'r bliek in zit (Dfo), *de tettens van de*
koenen (Bu), *Etgierblad (van bliekpinken)*
was dan al wat ofzet en ze hadden een
bepaald soort taoi vocht in de tettens; ze
trokken dan een betien van dat vocht nut
de tettens (0w) 2. fopspeen (Spa) 3.
 weerhaakjes (aan een zeis) (Np) *D'r zitten*
tetten an de zende (Np) * (eertijds gezegd
 op het schoolplein:) *Hebben? Tette heb-*
ben! (Np)
 tettegeven (0w, p, b: un) onbcp. w. en het
 tettegeven ['tst ...] 1. de borst geven *Now*

moet ik etpoppien ok nog even tettegeven
 (0w)

tetten (OS, Nw, Op, Wol) zw ww.;
 onoverg; tette, het let ['tetii] 1. zuigen van
 biggen/kalveren bij het moederdier *De*
biggen zoegen en tetten wel (Nw), *De*
biggen lopen mooi bij de oolde te tetten
 (Ld), *As ze goed tellen dan kan die motie*
zo mooi knorren (Nbk), *De biggies liggen*
an de motte te tetten (Dfo, El), *De biggies*
beginnen al mooi te tetten (Np, Op), *Die*
koe tet himzels drinkt de eigen uier leeg
 (Nbk) 2. duimzuigen (Wol) *De kiender*
zitten te tetten (Wol) 3. z. tette

tetter (Obk, Wol) de; -5; -tien ['tetç] 1.
 duimzuiger (Obk, Wol) 2. z. taeter
 tetteren ['tctri] - schetteren: van muziek,
 ook: van een hard stemgeluid; duimzuigen
 (Dho); maken van sabbelend geluid bij
 duimzuigen (Nw)

ten z *iii*

teuge ['tA:go] - teug: slok, ook,
 vergelijkenderwijs: de hoeveelheid daarvan
D'r zit nog een teugien in dat koppien
 (Np); verder in *een teugien wiend een*
zuchtje wind (Obk, Op)

teugel de; -s; -tien ['tA:gl] 1. teugel (bij
 rij- en trekdieren) *Om een peerd bij een*
vremd obstaekel langes te kriegen, moej' et
wel es bij de teugel pakken (Db), *len*
peerden mit een wat kottere leide en twee
peerden mit een wat kottere leide mit vier
teugels (Ld), *Bij een span haj' vier teugels*
en een leide (El), *de teugels (wat) vieren*
laoten lett., maar vooral fig.: minder streng
leiding geven, het toezicht op iemand
versoepelen (Nbk, 0w)

teugen z. *tegen* I, II, III

teugen(s)woorilig z. *tegenwoordig*

teugen- z. *tegen-*

teugenan z. *tegenan*

teugenappeleren z. *tegenappeleren*

teugenhouwen z. *tegenholen*

teugenin z. *tegenin*

teugenop z. *tegenop*

teugensputteren z. *tegensputteren*

teugenstreven z. *tegenstreven*

teugenstrieden z. *tegenstrieden*

teugenswoordig z. *tegen woordig*

teugenweren z. *tegen weren*

teugenwiend z. *tegen wiend*

teugenwoordig z. *tegenwoordig*

teugenworrig z. *tegenwoordig*

teunbaank z. *toonbaank*

teunbeeld z. *toonbeeld*

teunen Z. *tonen*

Tennis de; -sen; -sien ['tX:nas] 1. mansnaam: Tennis *een bootlen tennis* een stijf iemand, hetz. als een houten klaas (Np, Op, Ow, Ste), ook wel: een niet zo snugger iemand (Dfo), *een dreuge tennis* een droge, saaie vent (Ste)

teunisbioeme (spor.) ['t...] - teunisbloem

tent (Nbk, Nw, Ow) de; -en [t&:t], in *Jan Teut* iemand die veel kletst (Ow), ook vaak van vrouwen gezegd (Nw): *een oolde Jan Teut (Nw)*, verder in *een oolde teut* man of vrouw die veel kletst (Nbk)

teutebelle (Db, Dfo, Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ste, n, p, b: Im) de; -n; -gien ['tA:tobslo] 1. vrouw die veel kletst, vooral: die veel over een ander roddelt

teutebone (Dho) de; -n; ...boontien

['t&:to...] 1. iemand die veel kletst, babbelt
tenten ['tA:tn] - teuten: voortdurend kletsen, babbelen, vaak ook roddelen *Et is alded etzelde ploegien dat d'r staot te teuten (Diz)*, *Die vrouwluden hebben now de hele godsgaanselike morgen bij inekeere zeten te teuten (Pe-Dbl)*, *Ik bool niet van teuten, daorkoj'nietzo veer mit (Dhau)*, *Die vrouwluden staon ok al weer te teuten (Spa)*

teuter (verspr) Ook *teuterd* (Bu, Dho, Diz, Nbk, Np, Nw, Spa) de; -5; teutertien ['tA:tç(t)] 1. iemand die veel teut, kletst, roddelt

teuterd z. *teuter*

teutlappe (Bu, Dhau, El, Np, Obk, Op) de; -n; .lappien ['t...] 1. vrouw die veel praat (en vaak: die daarbij roddelt en het niet zo nauw neemt met de waarheid)

teutmusse (Dfo, Nbk) de; -n; .mussien ['t...] 1. iemand die veel bij buren of anderen teut, kletst *een teutmusse van een vromines (Dfo)*

teve (Nbk, Np, Obk) Ook *teef* (Nbk) de; -n; tefien ['t:wo, ...vo/tt:f] 1. *teef*, vrouwelijke hond 2. in *een oolde teve* een *oud wijf (Np)* * *t Is mij om t even, as t bonnen binnen of teven* het is me eender (Np, Nw, Nbk)

teveule z. onder *vule*

teveuren [ta'ft:orn] - tevoren *weeks teveuren (b)*, ook in *van teveuren* van *tevoren*: *As mien moeder behangplalcten*

wou, mossen we de aovend van teveuren allemaole rantiesknippen (Spa)

tevreden [to'fn:dn] - tevreden: voldaan *Ie moe'n tevreden wezen wit waj' hebben (Nbk)*, *Ik vuul mij dan inienen nek, gelukkig en tevreden (b)*, *Et is een tevreden meenske, beur (Nbk)*, *Hij was d'r (niet) tevreden over (Nbk)*, *...mit (Nbk)*

tevredenhied Voor -heid z. -bied {ta'fr...} - tevredenhied *tot ieders tevredenhied (Nbk)*, *(een stokkien brood) wit tevredenhied zonder enige vorm van beleg (Dho, Sz)*, *een broggien mit tevredenhied plakje roggebrood met zeer weinig boter (n)*

tevule z. onder *vule* (nl- meestal niet aan een geschreven)

tewegebrengen (Obk, Ow) [ta'wi:ga...] - tweegebrengen *De keunstinest het hier rond 1900 grote veraanderings tweegebrocht (Ow)*, *Die slette het al hiel wat tweegebrocht (Obk)*

textiel et [tEkstil] - textiel

textielarbeider [tek'st...] - textielarbeider

textieLfabriek [tek'stil...] - textieLfabriek

textielwinkel (1) [tck'st...] - textielwinkel
tezienertied (Bu, Dmi, Obk, 01-Nl, Op, Ow, Ste, Wol) bw. [to'sinrtit, ...'tit, ook wel ...si:n...] 1. *te zijner tijd* *Et zal tezienertied vanzels wel an et Jocht kommen (Ste)*

Thailand(er) (1) [taj...] - Thailand(er)

Thais [tajs] - Thais

theater (spot-) [tt:'ja:tr, ook taj...] - theater: schouwburg, bioscoop, theatervoorstelling

theaterveurstelling (1) [...5...] - theatervoorstelling

thee de [bi] 1. (stofn) theeblad 2. *thee* als *drank thee zetten*, *Moej'm ok thee?* (Nbk), *een koppien thee, een paantien thee* een kopje thee (OS, Np, 01-Nl, Wol), (eerder goot men de hete koffie/thee ter afkoeling uit het kopje in het schoteltje en weer terug in het kopje en zo door (b, Nbk)), *starke thee, sloppe thee, thee mit et blote gat* thee zonder suiker en melk (Bu, Nbk), zo ook *thee mit de blote kont* (Bu), *thee mit wittepunties waterige thee* (Nbk), *Van thee Iciej' nieten in de hozen, zeden ze (Bu)* 3. kop thee *Doe war (wie thee (Nbk))* 4. tijd, gelegenheid op de dag dat men gewoonlijk thee drinkt *Wil ie de manluden*

even om thee roepen? (Nbk), *veur de thee, nao de thee, Onder de thee kuuwe d'r et beste even over praoten* (Nbk) 5. theevisite op 'e thee kommen

thebeurs (01-NI) de; ...beurzen; -ien [t] 1. theemuts met een knip aan de bovenkant *Zet de theepot marin de thebeurs* (01-NI)

theeblad I [t...] - (ook stofn.) theeblad
theeblad II (verspr.) [t...] - theeblad, dienblad voor thee

theeblik (Db, Dhau, Nbk, Ste) et; -ken; -kien [t...] 1. dienblad voor thee *'t theeblik mit koppies d'r in* (Dhau)

theebloeme (n, fp) [t...] - hop. plant: muizeoor

theeboel (spor.) [t...] - theeboel

theebrogge (Db, Dhau) de [t...] 1. ontbijt *Om zeuwen ure hebben wij de theebrogge al op* (Db)

theebusse (Nbk, El) [t...] - theebus 't *Theebussien is van nikkel* (El)

theedoek [t...] - theedoek

theedrinken [t...] - theedrinken, vooral: 's ochtends, d.i. ontbijten met thee: *We gaon morgens eerst theedrinken* (Ma, Nbk, Obk, Ow), *We theedrinken morgens eerst nao et melken, en we koffiedrinken om negen ure en om elf ure* (Ma, Nbk) en ter onderbreking van de middag: *We gaon now eerst theedrinken* (Nbk), *Ze kommen vanmiddag te theedrinken* (Pe- Dbl), *wit theedrinken gaon* op theevisite gaan (Np)

theedrinker de; -s; -tien [t...] 1. iemand die graag thee drinkt 2. iemand die op theevisite is, mee theedrinkt

theedrinkeri'je de [...'tja, ook ...'sja, z. -i'je] 1. het theedrinken *Et was die morgen niet zoek fleurige tbedrinkene* (vo)

theefabriek (1) [t...] - theefabriek

theegaep (Np, Pe-Dbl) de [t...] 1. trek in thee die zich uit in gapen

theegoed (Db, Dfo, Dhau, El, Np, Nt, Obk, Ow, j, vo) [t...] - theegoed, theeservies *De schottels en et theegoed wedden in een hoolten vattien bij de taofel ofwasken* (Ow), *Die brokt zo vaeke theegoed, die is zo klongelig* (Obk), *Dat sten gauw te plak, et theegoed en zo zoj N. laeter wel uitpaicken* (vo), *Ze hadden een pottekarre en reisden de boer of mit theegoed en potten en pannen, hiel mooi spul (,j), 't Is mooi tien theegoed dat nut een rodens*

schient en oorties aa de koppies (Dfo), *Et theegoed vul an diggels* (Ow), *Bros theegoed is gauw brekend* (Dhau), *blauwbont theegoed* nl. wit met blauwe motieven (El, Np)

theehuus (Obk) [t...] - theehuis, thee-koepel

theekanne (Nw) [t...] - theekan

theekassien (Nbk) [t...] - theekastje

theeketel (Nbk) [t...] - theeketel

theekiste (1) [t...] - theekist, kist waarin thee wordt verzonden

theekoepel (Np) de; -5; -tien [t...] 1. (vaak verkl.) theekoepel, theehuisje

theekoppien [t...] - theekopje

theekraansien Ut... - theekransje (van dames)

theelepel [t...] - (vaak verkl.) theelepel

theeleut (spor.) [t...] - theeleut

theelochien [tclloxin] - theelichtje

theemark (1) [t...] - theemark

theemeubel (1) [t...] - theemeubel

theewusse (Bdie, Db, Np, Nt, Obk) [t...] - theemuts

theepaantien (Nbk, Np, Nw, Ow, b, b: In) et; ...paanties [t...] 1. theeschoteltje *Wat is dat toch een oude iezegrim, een gezicht as een theepaantien* (Np), *Hij het ogen in de kop as een theepaan tien grote ogen* (Np), zo ook *Hij het een peer ogen as een theepaantien* (Nbk), *Hij zette ogen op as een theepaan tien* (b: In), *een gezicht as een theepaantien* een zuur gezicht (Np, Ow, b) theepaantiesgezichte (Ow) **et; -n; ...gezichtien** [t...] t. bep. gelaatsuitdrukking: een zuur gezicht

theepauze [t...] - theepauze

theepot (verspr.) [t...] - theepot *'Ie moe'n de theepot om de hals hebben: zeden ze vroeger af dustig waeren* (Np)

theeroze (Nbk, Obk) [t...] - theeroos *We hebben nog oolderwetse theerosies in de bede staon* (Obk)

theescheppien (Dfo, Nbk) [t...] - theeschepje

theeschotteltien (Bdie) [t...] - theeschoteltje *ogen as theeschottelties grote ogen* (die men opzet) (Bdie)

theeservies [t...] - theeservies

theesmack [t...] - theesmaak

theesoort(e) [t...] - theesoort

theestove (Obk, Sz) [t...] - theestooft

theestruke (1) [t...] - theestruik

theetaante - thuus

theetaante (5: Oost.) ['t...] - theetante: vent die zich als een oud wijf gedraagt *een oolde theetaante* id. (s: oost.)

theetaofel (Nbk) de; -5; -tien ['t...] 1.

theetafel: bep- soort kleine tafel 2. (g. mv-) *ontbijt We zitten nog en de theetaofel* (Nbk)

theetied ['t...] - theetijd *onder theetied* (Nbk), *Koj' ok? Et is theetied* (Nbk)

theevesite (Nbk, Np) ['t...] - theevisite *theewaeter Ook theewater (WE)* ['t...] - theewater: nl. om thee van te zetten 't *theewaeter opzetten* (Nbk), *boven zien theewaeter wezen aangeschoten zijn, dronken zijn* (Dfo, Dhau, Nbk, Np, Spa, Wol): *Ik bin nog niet boven mien theewaeter* (Wol), ook *boven et theewaeter wezen* id. (Dfo) *en over ei' theeweeter wezen* id. (Dfo): *Ze weren aorig en 't pimpelen mit mekaander, over et thee we eter henne* (Dfo)

theewater z. *thee we eter*

theezakkien ['tusakin] - theezakje (waarvan men enkele koppen thee kan zetten) *Ze bin zo zwiig, ze zetten (wie keer thee van et zelde theezakkien* (Ld)

theezetten zw. ww.; onoverg.; zette thee, het theezet ['t...] 1. thee zetten

theezi'je (Nbk) ['t...] - theezeefje

thema et; 's ['ti:ma] 1. thema, onderwerp 2. bep. schriftelijke opdracht (Op) *Vroeger kregen we soms op schoele vuuf thema s as strafwerk, da or we eren we dan mooi nut* (Op)

thema-avond (spor.) ['t...] - thema-avond

themadag (1) ['t...] - themadag

theologie (1) [tujo:lo:'gi, tijo' jow...] - theologie, godgeleerdheid *theologie studeren* (1)

theologisch (1) [...'l...] - theologisch

theoretisch (1) [tt:jow'rt:tis, ...jo:...] - theoretisch: m.b.t_ theorie, m.b.t. theorievorming

theorie de; -nen; -gien [tt:jow'ri, tij..., ...jo:...] 1. theorie (in wetenschappelijke, technische of kunstzinnige zin) 2. onderwijs in theorie als bedoeld in bet. 1 3. bewering, opvatting *Och, dat is mat zoe'n theorie van him* (spot.)

theorielekaol (1) [...'r...] - theorielokaal

theorieleer (1) [...'r...] - theorieleeraar

theorieles (spot.) [...'r...] - theorieles

theorieonderwies (1) [...'ri...] - theorieonderwijs

therapeut (spor.) [...'pnjt, ook wel 'pA:t] - therapeut

therapie de; -nen; -gien [...p...] 1. therapie

thermiek (1) [...'m...] - thermiek

thermogeon (j) de [tsrmo:'xi:n] 1. bep. soort water waarmee men z'n benen warm hield tegen reumatiek

thermogeonwatte (Bu) de; -n; ...wattien [...'x...] 1. thermogene wat (tegen reumatiek)

thermogenisch (El) [...'xt:nis] - thermogeon, in *thermogenische wetten* termogene watten (El)

thermometer de; -5; -tien ['termow..., 1. thermometer

thermosfiese ['t...] - thermosfles

thermostaat (spot.) [tcrmw'sta:t, ...mo:...] - thermostaat

thomas (Nbk, Np) de; -sen ['tô:mas, ...mos] 1. iemand die nooit iets gelooft *een ongelovige thomas* (Nbk, Np)

ThomaskJokken (Obk) mv. ['t...] 1. hetz. als *Sint-Thomasklokjeen*: z. *aldaar Om rijfaor henne as et vriezand weer is, dan kan 't zo heurig wezen daf' de Thomasklokken makkelik heuren kunnen* (Obk)

thriller (spot.) - thriller

thuus I et [tys] 1. de woning waarin iemand woont *Dat buus, dat is zoek betien zien twiede thuus* (b), *N het gien thuus* (Nbk)

thuus II bw. [tys] 1. in/bij z'n eigen huis *Dan bin ik wel thuus* (Nbk), *Hij woont nog thuus d.i. in z'n ouderlijk huis* (Nbk), *D'r is niks en, ziek thuus te zitten* (Nbk), *De halve roe bleef dan okthuuswerd* niet meer meegenomen (b), *Die man het thuus niks in te brengen, die zit belemaole onder de plak van zien vrouw* (Op), *Et hooi is thuus de hooioogst is binnen* (Spa), *Doe nier krek af' thuus binnen* maak het je gemakkelijk, *Daor vuult hij hun thuus op z'n gemak, eigen* (Nbk, Op), *Ze bin altied een hult op reize, ze kun niet best thuus wezen* (Nbk), *Daor bin 'k niet zo in thuus* daar weet ik weinig van (Ste), *Et ringen van turfmos deur een man gebeuren die in et turfmaeken thuus was* die dat eigen was, heel goed in de vingers had (Obk), *'t Is iene die overal zien mond in sleet en wat luudruchtig vertelt hoe of et allemaole moet, mes as et d'r op ankoint is hij niet*

thuus trekt hij zich terug, is hij niet zonnig (Op), *Daar bin ik niet van thuus, beur* daar ben ik niet van gediend (Dhau, Ld, Sz), *iene die van alle marken thuus is* (Spa) * *Saomen uut, saomen thuus* (El, Obk, Op)
thuusblijven ['tyzb...] - thuisblijven *We blieden vanaovend war thuus* (El), *Naotied bekeken hak beter thuusblijven kund* bleek het niet de moeite om ernaartoe te gaan (Ma), *Ik bin van plan om thuus te blieden* (Bdie), *We kun wel thuusblijven hebben* toch geen kans op sukses als we ernaartoe gaan (Nbk)
thuusbrengen ['tyzb...] - thuisbrengen *'ene boer had een schutstal, een stal veur uitgebreuken vee, wat as niet drekt thuusbrocht wodden kon* (Nw), *een maegien thuusbrengen* nl. als potentiële geliefde; ook fig.: kunnen plaatsen, interpreteren, herkennen: *Dit gezegde kim we niet thuusbrengen* herkennen we niet, begrijpen we niet zo (Nbk)
thuusbrengklaant (01-N1) de; -en; -ien ['t...] 1. klant die de waren thuisbezorgd krijgt, z_ ook *wegbrengk* Jaant
thuushaalen (vo) Ook *thuushalen* (Sz), *thuushaolen* (Spa) zw. ww.; overg.; haelde thuus, het thuushaeld ['tys--I...] t. naar *huis halen* Now, *een stok of tien, vieftien koenen minder melken, de koenen dag en naacht in et laand, dan wij' van dat jachtige grösmien en thuushaalen of* (VO), *We zullen even wit de zweep de koenen thuushaolen, om te melken* (Spa), *Wij haalden vroeger et hooi van de ribben aJ-tiedmit een grote praam thuus* (Sz)
thuushalen z_ *thuushaalen*
thuushaolen z. *thuushaalen*
thuushouren ['t...] - thuishouren: z'n eigenlijke of geschikte plaats hebben *Ze zeden da 'k hier niet thuushoude* (ba), *Waor heurt dat thuus?* waar hoort zich dat te bevinden? (Nbk)
thuusholen ['tys...] - thuishouden: in huis houden, met name: niet naar school laten gaan *A. is niet te lekker, we kun him beter thuusholen* (Nbk), ook: vertoeven (Nbk): *Ze hebben daor nogal even thuusholen* (Nbk); fig.: bij zich houden *Hij kan zien klauwen niet thuusholen* hij deinst er niet voor terug stiekem iets te pakken, lichamenlijk geweld te gebruiken, handtastelijk

te zijn (Diz, Nbk), *N kan de vingers niet thuusholen* neemt gemakkelijk stiekem iets mee (Sz)
thuuskaemer (Nw) ['tysk:mr], in *gien tbuskaemer meer hebben* geen ouders meer hebben (Nw)
thuuskiub ['t...] - thuisclub
thuuskoemen z. *thuuskommen* T, IT
thuuskommen T (WS, Db, El, Ld) Ook *thuuskoemen* (Bdie, Mun, Sz), *huuskommen* (Dho, Op) et ['tys.../...] 1. thuis, eigen onderkomen *Hij het gien thuuskommen* (Np, Ste), *Ze hadden gien goed thuuskommen* meer konden thuis niet meer terecht, bijv. door moeilijkheden als echtscheiding, ruzie (Ow)
thuuskommen II Ook *thuuskoemen* (WH) ['t...] - thuiskomen: *Mit de hope dat hij levend en wel weer thuuskommen zoj, sleug ze heur d'r in de oorlog deurbenne* (j), *Ik was raozend kwaod doe de jonge thuuskwam* (Db), *Je moe'n niet zo laete thuuskommen* (Np), *Je moe'n drekt thuuskommen te eten* (Ld), *De kiender znoe'n ok haost thuuskommen* zullen nu zo ongeveer thuiskomen (01-N1), *op 'e kop thuuskommen* dronken (Np), *As et huj thuuskomt, wek de baanzerdeuren wiedewaegen eupenzet* (Op), *'t Koren is mooi thuuskommen* (Spa), *Ik kon haost niet thuuskommen zoek noodweer was 't* (Ld), *Die is aorig beschoten thuuskommen* van de koude kermis thuisgenomen (Ste), *As de bijen op 'e vliegplaanke vlieden, kommen ze thuus* (bs: Obk), *...mit bleuten thuus* (bs: Dfo)
thuuskriegen ['t...] - thuis krijgen *We hebben vanmorgen een hele bezending tvunzaoden thuuskregen* (01-N1), *Hij kreeg een hiele bezending boeken thuus* (Ld), *Die het een mooi gebakkien thuuskregen*: gezegd van een meisje dat in verwachting is geraakt, met name door manziek gedrag (Dho, Obk, Ste)
thuuslaoten ['t...] - thuislaten
thuusmennen (Obk) ['tysms:;] - thuisbrengen: met paard en wagen bi *'t lest van augustus wassen we roggemennen en nog wat laeter de turf thuusmennen en plaggewennen veur de potstal* (Obk)
thuuswark (1) ['t...] - thuiswerk
thuuswedstried ['t...] - thuiswedstrijd
thuuszorg ['tysor]x - thuiszorg
ti'je Ook **tone** (WH), *loon* (Sz) de; -n;

ti'jenaegcl - tied

..tjigien [tija (OS, WS zuid- van de *Lende* elders spot-), ook 'tsjo (WS noord. van de *Lande*, elders sporJtô:n(a)] 1. teen (van de voet) *N ston me op 'e tije* (Nbk), *opje tijen lopen, iene op 'e tijen* trappen lett. en fig.: hem gepikeerd doen zijn (Op), *Ie trappen 'n zomar op 'e tijen* hij is snel beledigd, gepikeerd (Ste), *ff15 is gauw op 'e tijen trapt* is snel gepikeerd, beledigd (Np, 01-Nl, Spa), ..tije... (Bu, Nw), *zo ook Die is zo op 'e tije trapt* (Nw) en *lange tijen hebben* snel beledigd zijn (Ste), *Et gong rn tot de tijen nut* hij kon het absoluut niet uitstaan (Nbk), vooral gezegd van erg zuinige mensen die noodgedwongen een grote uitgave moeten doen (bo: Bu, Nw), *grote tije* grote teen, ook: tuinboon (Nbk, Mun, Ste, Sz), *Die mag wel op 'e tijen staan gaon*: schertsend gezegd wanneer iemand ^{bij} het zingen de hoogste tonen kennelijk niet kan halen (*Diz*), *Die Jopt as een keuterse haene mit stront tussen de tijen* voorzichtig en eigenwijs (Ste) 2. teen van kous, sok *As de trui wieder moet moe'* meerderen, *de tij/en moej'* altied minderen (Ld) * *Lange tij/en is beter as lange vingers* (Ste)

ti'jenaegel ['t...] - teennagel

ti'jetrapper (Dho) de; -5; -tien ['t...] 1. paard dat zichzelf op de tenen trapt, z. ook *toonrapper*

ticket (spot.) de, et; -s ['tikat] 1. ticket: voor een vliegtuig

tiebee (51e) et ['ti:'b:] 1. fraaie, zeer fijne, gladde, wollen stof, tibet *een rok van tiebee* (Ste)

tiebees (Ste) bn.; attr. ['ti:'b:s] 1. van tibet (fraaie, fijne maar dure stof) *een tiebese rok* (Sic)

tied de; -en; tietien (bet. 5, 8) [tit] 1. tijd (waarin de voortgang der dingen wordt geplaatst) *De tied vlijt (veurbij,)* (Nbk), (als verzuchting:) *Waar bhft de tied!* hoe snel gaat de tijd (Nbk), *in de loop van de tied, deur de tied kommen* z'n bestaan hebben: *Die man is een echte beimhaeze om deur de tien' te kommen* (Ow), *Et is sabbelen om deur de tied te kommen* (Dfo), *Die komt makkelik deur de tied, die wet overal wat weg te schraopen* (Db), (C) *die blikker een peer architecten deur de tied helpen* moet aan de kost moet doen komen (v), *Zunig deur de tied is een*

meugelihied om wat te speren (Obk), *Ik wil wel even tied doen* wachten, de tijd nemen (Ma, Obk), *Doe es even lied* wacht eens even (bo: Bu, Nw), *et an tied hebben* tijd hebben: *Ik heb 't niet en tied* heb er geen tijd voor, *Hej't wel even en tied?*, *Zoj't ok even en tied hebben?*, *Die het et altied dik en tied* heeft altijd ruimschoots tijd (Sun-Ot), *...dikke an tied* (Dhau), *Mat daorhe'k disse keer gien tied veur* (...) (b), *Ie moe'n Cl je (even) en tied* doen er fatsoenlijk de tijd voor nemen (Nbk), *zo ook Kuj'tje niet even en tied doen?* (Nbk), *Ik wil goed de tied ofwaachten* rustig de tijd nemen (Ow), *Hij nemt de tied wel, et selaris drijft wel deur* (Nbk), *Wat ik mit-maekt heb moet over tied verslieten* de pijnlijke herinnering eraan zal door het tijdsverloop minder erg worden, zal langzamerhand toch vergeten kunnen worden (Db), *In drie weken tied weren we blut* (Nbk, Nw), (verb.) *in drie weken tieds* (Sz), (verb.) *in dattigjaor tieds* (vo), *Daor moe'* goed de tied veur nemen er ruim de tijd voor nemen (Nbk), *de tied nemen, d'r (gien) tied veur vieven* kunnen, *Hoevule tied hef neudig?*, *Ie moe'n d'r wat tied veur over hebben* (Nbk), *Tied kost geld* (Nbk), *Hij het zien tied verknoeid* (Spa), *vennotid.* (Dho), *zo ook je tied verzitten* verbeuzelen (Nbk, Nw), ...verdoen id. (Nbk, Nw), ...verpraoten, ...verlummelen (Nbk), *je (verleuren) tied weer inbaelen* (Nbk), *Die jonge verlanterfantte zien hele tied* (01-Nl), *tied tekotkommen* te weinig tijd hebben (Nbk, b), *We hebben tied zat* we hebben tijd genoeg (Nbk), ..*genoeg* (Nbk), *Et vul mit, hij kwam nog roem omme mit de tied* id. (Dfo), *Bliefnog mat even praoten, zo laete is et nog niet te hebben ja alle liedje* hoeft je immers geen enkele tijdsbeperking op te leggen (Nbk, Op), *de tied en jezels hebben zelf kunnen* beschikken over het gebruik van z'n tijd (Nbk, v), *Ie hebbende tied nog welje* hebt nog genoeg tijd, ook: het hoeft niet zo snel, het kan later, tz.t. ook nog (Nbk), ook gezegd wanneer men vindt dat de ander er nog (lang) niet aan toe is: *Och mien maegien, ie hoeven aow nog gien verkering, ie hebben de tied nog wel* (Nbk), *'t Het de tied nog wel* het kan allemaal nog wel, het hoeft nog niet (Nbk),

d'r de lied veur vienen kunnen, 't Is een te kalven (Diz, Ste, Ma), zo ook Wanneer twestie van tied het komt vanzelf wel, het bij de lied? HIJ staot al zo lange Dok: er is tijd voor nodig (Nbk), Af' mar wanneer zou die koe eigenlijk moeten lied van leven hebben! (Ow), nut de tied kalven (Ste), Die koe staot over de lied lood, overleden (Nbk, Np, Obk, b): nut de had eigenlijk al gekalfd moeten hebben lied raeken overlijden (Nbk), je nut de lied (Nt, 01-NI, Op, Spa, Np), ...is over tiedi& helpen zelfmoord plegen (Np), Een vos, (Db, Dfo), ook van varkens gezegd (Obk), die hef' zomar niet nut de tied (b) 2. zo ook (van koeien, varkens gezegd) Dan ;chema waarnaar men de tijd indeelt bin ze slim lange over lied (Nbk), Buur⁻ olaetselike lied (Nbk), Europese tied (I), vrouw zal wel gauw utpakken, eI is heur Oonze klokke is altied bij de lied loopt lied al lange de normale zwangerschaps- Precies in het gangbare tijdsschema (Dfo), periode is al voorbij (El), HIJ is over de 515 de lied brengen op tijd zetten van lied is te laat (Np), Ze Is over lied over jurwerken (Sz), ... zetten (Obk), zo ook op tijd met de menstruatie (I), fit is je lied het 'e lied zetten (Nbk, Np, Sz, HIJ wet van is nu zover voor jou (Nbk), bij de tied ?ien tied of ure heeft geen enkele benul wezen paraat, bijdehand, pienter: Die is van tijd, ook ruimer: weet eigenlijk van goed bij de tied (Diz, Nbk, Obk, Ste), Ie niets (Dho) 3. tijdstip, moment Op pattie moe'n bij de lied wezen (Nt), Die is nog lieden kuj' daor mar beter niet kommen goed bij de lied heeft nog een goed (Nbk), Die bin zo dikke bevrend, dat zal geheugen, is nog goed bij zijn positieven ok wel an een lied toe duren op zeker (Bu, El, Nbk, Obk), Die is veur zien tied moment afgelopen zijn (Sz), op de nut, die het een goeie gladde kop hij is verkeerde lied kommen op het verkeerde veel meer ontwikkeld dan de anderen (Bu) moment, ongelegen (Spa), Dat zak veur 5. tijdsspanne, poos Vew' een lied lang bin die tied even doen voor dat moment (Nbk), k d'r henne sodemielerd een poos geleden veur de lied eerder (Nbk), nao de tied later (Np), Ze het de Lied omme, de poppe zal (Dho, Nbk, Nvv): Nao de tied weej' eI now wel gauw kommen de normale tijd vaeke wel is het gemakkelijk er iets van te van de zwangerschap (Obk), in de lied van vinden (Dho), van lied tot Lied op gezette een weke, de hiele tied steeds (verspr., tijden (I), Ten allen liede koj' zoks ver- Nbk), fit zal niien tied wel duren zo snel waachten op elk moment (Ow), Die Is ten zal het wel niet veranderen, ik trek me er alle node reisbar (Np), tied stellen een tijd niet veel van aan (Nbk), Ik heb hem- in een afspreken (Ow) 4. het juiste moment, het tied niet zien in lang niet (Nbk), in die lied vastgestelde tijdstip Is et daor now wel de intussen (Nbk): Zorg ie in die tied dat de lied veur? (Nbk), Ik wil goed de lied of- koffie klaar is? (Nbk), je lied uitzitten di. waachten het geschikte moment (Obk), 't Is veelal: in de gevangenis (Nbk), een lieden onderdehaand tied om op bedde te gaan een poosje: veur een tietien voor een (Nbk), op 'e lied op tijd: Doe 'k daor de poosje (Dho), nao een lietien na een poosje ere morgens, knap op 'e lied, was (.) (b), (Nbk), In een tied van een poep was et ook: bijtijds: Ik had n op 'e tied In de klam⁻ in een zucht (Wol), ...ogenblik... rekinge (Ste), As ie kommen, moe'n we op (Nbk, Wol), in een mum van tied in een 'e lied van bedde vroeg (Nbk, Ste), op lied zeer korte tijd (Nbk, Obk), in tied van ja tijdig, op tijd: Iemoe'n op tied bij schoele en nee id. (s), tied rekken tijdrekken wezen (Diz, Ma), WIJ waren ok mar net (Dhau, Nbk, Ste): De kiender rekken de op lied (Sz), Die holen wel van een fesien lied om nog niet naor bedde te gaan op 'e Lied op z'n tijd (Op), De tied Is d'r (Dhau), In mien jonge lied was 't een het is zover (Nbk), 't Is zien tied hij moet zaandmenninge in m'n jeugd (Op, Db), De nu weg, hij moet nu tot aktie komen e.d. knecht slabakte in de baos zien lied (Nbk), Jow/mien [enz.] tied komt nog wel lanterfantte in de tijd dat hij voor z'n baas het geschikte moment voor jou komt nog, werkte, z'n betaalde funktie vervulde (Nbk), als je er de leeftijd voor hebt is het nog Bdie), zo ook Dal tij' toch niet in de baos vroeg genoeg (Nbk), Die koe het de tied zien tied doen! (Nbk), in de vrije lied; Ik gezegd wanneer een koe op het punt staat heb in lieden niks van die meensken heurd

in geen tijden (Nbk, Obk), ...in gien tieden... (Nbk, Obk): *Dat kiend het deur ziekte in gien tieden buten west, die moet dommiet deur de zunne weer wat op-bekeren* (Obk), *N warkt al in gien tieden, hij het et in do rogge* (Obk), (...) *lacherige meensken die mekaer tieden niet zien hebben en al/es te bepraoten hebben* (Np) 6. opgenomen tijdsverloop in een tied van tien minuten 7. tijdperk, tijdvak 't Was in de tied van laandverraad en leugen (...) (b), *In vroeger tieden hadden we veil strengere winters* (01-Nl), 't Is niet meer van disse tied het past niet meer in deze tijd (Nbk), *de laeste tied* (verspr., Nbk), *in vroeger(e) tieden* (Nbk), *zo ook We hebben now gien winters meer as vroeger tieden* (b), *Ze zit altied te miemeren over verleden tieden over voorbije tijden* (Dfo), *Dat was in de goeie oolde tied vroeger*, waarvan we achteraf vinden dat het prachtig was (Pe-Db), (b), *Een klein staeltien hoe et in oolde tieden wel es mit de vrijer, e gong hoe het vroeger, lang geleden* (s: oost.), *oolde tieden en nijaarskoeken* z. onder *nijaarskoeke, rommelties* uut *beppes tied* uut grootmoeders tijd (Dfo), *D'r het een tied west dan mochten ze gien rooie star meer verbouwen* (Obk), *inzien tiedin* de tijd van zijn bloei, jeugd, *zien beste tied had hebben* (spot.) 8. economische en/of sociale omstandigheden van een bep. tijdperk *Et weren minne tieden* (Nbk), ...*beste tieden* (Nbk), *De tieden weren doe niet best* (Nbk), ...*wodden doe weer wat beter* (Nbk), *een dure tied*, *We zul/en oons wel wat beknibbelen moeten* [bezuinigen op onze uitgaven], *as de tied minder wedt* (Dhau), *Doe de tieden dan ok wat roemer wodden* (...) de maatschappelijke omstandigheden beter werden (b), *Et weren doe aandere tieden as now* (Nbk), *Hij het de tied mit bad, et is 5n altied aor% mit/open* (Nbk, Dho), vandaar ook *Hijhet de boel duur verkocht, de tied is 5v ok mitlopen* (El), *De tieden veraanderen* (Obk) 9. seizoen, terugkerende periode *De weg is now en dan weer glad, ja, die tied komt now weer an* (Nbk), 't Is weer de tied van et *brumme/plokken* (Nbk), 't Is weer tied van s/oden (Diz), *Pa os en, Pinksteren Wo/vegaoster mark, de drie be/angriekste tieden in et jaor* (Ste),

Wat tieden as et west het, weet ik niet wanneer, in welk jaar (Ste), *De tied komt an dat men wel weer een musse op hebben kan* (Obk), 't Is in 't drukst van de tied (d) 10. omstandigheden, gewoonten passend bij een bep. tijd *De overals hebben de warkkielen hielendal uut de Lied brocht ouderwets gemaakt* (Obk), *Kleren die wat oo/derwets binnen, kuj' deur ze wat te vermaeken best weer wat naor de tied maeken* (Dfo), *Die jurk is ok achter de tied achter de mode* (Db), *Die meensken kim niet mit de tied mitkommen, ze ho/en d'r van die bekrompen idenen op nao* (Obk), *Mit disse grote veraandering* (.) *hebben de postkantoorhoolders en de bestellers et minder kregen, de inke/e ni'jaarsbrieven bin now bargaen van kaorties wodden; et tekent de tied* (s: Oost.), *hoop op beter tieden* (Ow), *Iemoe'n mit de tied mitgaon je moet je aanpassen aan de tijd* (Dhau, Nbk), 't Is uut de Lied ouderwets (Nbk) Ii. werkwoordstijd *de verleden tied, de tegenwoordige tied de (en) voltooide tieden* * *De tied zal 't leren*, *zo ook De Lied zal 't (wel) uutwiezen* (Obk), *D'r is een tied van gaan en kommen* (Nw), ...*van kommen en van gaan* (Nbk), *Komt tied, komt raod* (Np, Spa), *Aandere tieden, aandere zinnen* (v), *Alles het zien tied* (Nbk), ...*moet zien tied hebben* (Nbk) tiedbom [tidbom] -tjiedbom (lett., ook wel fig.)

tiedelik bn., bw. ['tidiok] 1. tijdelijk: niet **blijvend een tiede/ike baene** (Nbk), *in tiedelike dienst* (Nbk), *tiedelik argens wonen* (Nbk) 2. (bw.) op tijd (Nt) *Iemoe'n me tiedelik roepen* (Nt) tiedeloos z. *tiete/roze* tiedeloze z. *tiete/roze* tiedens (spot.) vz. ['tidiis] 1. tijdens *tiedens de oorlog* (spot.) tiedgebrek (spot-) ['titx...] - tijdgebrek tiedgenoot (spot-) ['titx...] - tijdgenoot: iemand die in dezelfde tijd leeft tiedig bn., bw.; -er; -st ['tidox] 1. tiedig, op tijd *tiedig bericht doen* (Obk) 2. (van biggen) klaar om bij de zeug vandaan te kunnen, d.i. veelal: klaar om verkocht te worden *Een bijge is now wit ongeveer twe/f weken tiedig, vroeger weren ze mit zes weken tiedig* klaar om verkocht te worden (Bu), *Tiedige biggen bin zes*

weken oold, dan kunnen ze 515 de motto weg (verspr., Bu); ..dan kunnen ze in een 2ander bokke ofnest wedden tot Loncfense varkens (0w), De biggen bin tiedig, die kun verkocht wedden (El, Nt, Nbk) 3. van gewassen, met name inzake hooi: voldoende gedroogd (Ld, Np) As 't tiedig is, gaon we 't opbujfen (Ld)
 tiedige z. *tiedinge*
 Liedigen (bet. 1: Dfo, El, bet- 2: 0w, bet. : s) zw. ww.; onoverg.; tiedigde, het tiedigd ['tidogij 1. (onoverg.) tijd nodig hebben, in verb. als *Et huj moet nog even tiedigen is* nog niet klaar, heeft nog tijd nodig om bijeen gebracht te kunnen worden, van het land gehaald te kunnen worden (Dfo, El), zo ook *Et huj koj' nog niet optiemen, et mos nog even lieden* (Dfo) 2. (overg.) bericht doen, tijding brengen (met name van een sterfgeval, een voorgenomen huwelijk (0w) 3. (onoverg.) ernaar verlangen, erop hopen, in de verb. *di op tiedigen (s)*
 tiediging z. *tiedinge*
 tieding z. *tiedinge*
 tiedinge (Bu, Nbk, Np, Obk, Wol, b: Im) Ook *tieding* (Db, Dhau, Dho, El, Ma, Obk, Nw, Sz), *tiedige* (Obk, Op), *tiediging* (0w) de; -n tiedinlcien ['tidtij(g)'/tidtij/'tidoga/tidgtij] 1. tijding, bericht (vaak door mondelinge mededeling: door iemand die langs de huizen ging; veelal inzake dood of een voorgenomen huwelijk) (..) *dan Icriej' gien mooie tieding* dan krijg je niet bepaald een mooi bericht (Op, Nvv), *Hij frocht een goeie/slechte tiedige* (Op), *We uJlen wel tieding doen as we van plan binnen om te kommen* berichten (Dhau, Øbk), *Zak die meensken even tiedinge doen?* berichten (Obk), *We hebben tiedinge had een bericht gehad* (Bu), *We hadden de tiediging kregen dat N. overleden was* (0w), *Hij brocht oons de tiedige dat N. overleden was* (Op), *Hij had gien goeie tiedige veur oons* bracht oons een slechte tijding (Op)
 tiedkotting (Dfo) de; -s; ...kottinkien ['tit...] 1. activiteit om de tijd te doden, vrijetijdsbesteding *Kaortspeulen is veur sommigen een hiele tiedkotting* (Dfo)
 tiediaank z. *tiedlang*
 tiedlang Ook *tiedlaanlc* (I, spor.) ['titlafl/...la:l]k] - tijdlang *Veur een tiedlang*

bin ik d'r henne sodemieterd (Np), *N. is een tiedlang van de draank of west, mar now* (..) (Op)
 tiedloos (Bdie, 01-Nl, Sz) ['tit...] - tijdloos (m.b.t. de mode, de smaak) *Zien kleren bin tiedloos* (Sz)
 tiedioze z. *tietelroze*
 tiedmesiene (1) ['t...] - tijdmachine
 tiednood (Nbk, 0w) de ['tit...] 1. tijdnood *nut tiednood* (Nbk), *in tiednood kommen* (Nbk), *in tiednood zitten* (0w)
 tiedpad (1) ['tit...] - tijdpad
 tiedpark (1) ['t...] - tijdperk
 tiedreicken ['tit...] - tijdrekken *Veurdat de kien der op bedde mossen, weren ze al gauw es an 't riedrekken* (El)
 tiedrit (spor.) ['t...] - tijdrít
tiedrovend (spor.) [tit'ro:brnt] - tijdrovend
 tieds z. onder *tied*
 tiedsbeeld (1) ['tidz...] - tijdsbeeld, beeld van de desbetreffende tijd
 tiedsehema (spor.) ['t...] - tijdschema
 tiedsehrift ['titskrft] - tijdschrift
 tiedsehriftadministraosie (1) ['t...] - tijdschriftenadministratie
 tiedschriftartikel (1) ['t...] - tijdschriftartikel
 tiedsehriftebak (1) ['titskrftbak] - tijdschriftenbak
 tiedschriftofdieling (1) ['t...] - tijdschriftafdeling
 tiedschriftoflevering (1) ['t...] - tijdschriftaflevering
 tiedschriftredaktie (1) ['t...] - tijdschriftredaktie
 tiedschriftreeks (1) ['t...] - tijdschriftreeks
 tiedsdrok (spor.) ['tidzdrok] - tijdsdruk
 tiedsgewrichte (1) ['t...] - tijdsgeewricht
 tiedstip (spor.) ['titstip] - tijdstip *op dat tiedstip* (spor.), *op een laeter tiedstij*, (spor.)
 tiedsverloop (spor.) ['tits...] - tijdsverloop
 tiedvershil (spor.) ['tits...] - tijdsvershil
 tiedverdriet' (Bdie, Dho, Obk, Op, Sz, b) ['titfrdrif, ...fodrif] - tijdverdrif: activiteit ter ontspanning, om de tijd te korten *Kaorten is veur ooldere meensken een aorig tiedverdrief*(Bdie, Op), *Kaortspeulen is een mooi tiedverdrief*(Sz), *kaorten veur tiedverdrief*(Obk)
 tiedverlcnoeier (Dfo) de; -s ['t...] 1. iemand die z'n tijd verkwist *Dat is een tiedverknoeier* (Dfo)

tiedverschiensel (spor.) [tit...] - **tijd-**verschijnsel

tiedverspilling (spor.) ['t..] - **tijd-**verspilling

tiedweenst (spor.) ['tit... J - tijdwinst

tieger Ook *tijger* (Nbk, Op) de; -5; -tien {'ti:gç/'tsj...} 1. bekend roofdier: *tijger Die vent is zo lienij as een tijger* (Op) 2. (verki.) bep. type potkachel (Ma)

tiegerkleurig (Dfo) bn. [aks. wisselt] 1. getijgerd, gevlekt en gekleurd als een tijger *een tiegerkleurie hond* (Dfo)

tiek (*Bu*, Dfo, Dhau, Nbk, Np) Ook *tieke* (Nbk), *teek* (Nbk, Np) et [ti:k/'ti:k/tt:k] 1.

tijk, overtrek van een beddekussen *De veren of et kepok zatten in ei teek* (Np), *Tiek daar moet de vulling van een bedde in* (Dfo), *nek was van dat dichte goed.*

rood mit een geel of een bruun strepien, of blauw mit een strepien d'r ommetoe (*Bu*), *De veren of et kepok zatten in et teek* (Np)

2. z. *tieke* 1, II

tieke T (verspr.) Ook *ziek* (Dhau) de; -n; *tiekien* [tik/tik] 1. teek: bekende parasiet op zoogdieren *Honnen hebben tieken* (Nbk), *Ik bin zo dikke as een tieke* ik ben erg verzadigd (verspr., Dhau), zo ook *Ik bin zo zat as een tieke* (Nbk, Np) 2. z. *riek tieke* IT (Op, Np, Ste) Ook *ziek* (Np: bet. 3) tw [tik(o)] 1. lokroep voor ganzen (Op, Ste) 2. id. voor lammeren (Ste) 3. id. voor kuikens (Np)

tiele (verspr. OS) de; -n; *tieltien*, -gien ['ti:lo] 1. schaal, aarden schotel, breikom, ook wel teil, *tobbe Een tiele mit melk zette ik dan in een hiete oven, en et wodde vanzels stief en leek op een pudding, dat wasmunnike* (Dfo), *De eerpels bin best, ze bin zo mooi geel op 'e tiele* (Dfo), *De eerpels bloemen mooi op tiele*, ik heb ze goed schudded (Dhau), *een tiele eerpels* (Db), *Dan keerde ie de panne omme en dan haj'de eerpels in de tiele* (Nbk) 2. teil, *tobbe* (*Bu*, Dfo, Nbk), *wasblik* (Ma) *een tiele waor van alles in kan* (Dfo), *We zeden altied tobbe, mat we hoorden wel es 'tiele' zeggen* (Nbk)

tieloos Z. *tietelroze*

tielsk z. *teels*

tielt Z. *teelt*

tiem Ook *tieme* (Dho Nt, Pe-Db), **teem** (WH) de; -en [ti:m/'ti:mWü:m] 1. geheel van touwen aan een paal (eerder daar-

zonder (*Bu*)), die aan het eind van een zweel ligt, aangetrokken door een paard, waarop men, het paard mennend, het gezweelde hooi bijentrekt *De tiemnjoetet zwil bij mekeer trekken* (Ow), *Et liendetouw moet de tiemer beetholen, et ronde touw om de oppers henne is de tiem; laeter haj' de tiempaol d'r bij mar eerst niet, dan tiemde ie alliend mit et touw* (*Bu*), *Ik moch graeg op 'e tiem staon as kiend* (Nbk) 2. verder in *Ze zingt an iene tiem vot aan één stuk door, in één dreun* (*Dhau*), *Et was altied dezelde tiem die ze zongen dezelfde deun, hetzelfde liedje* (Obk), *Et was altied dezelde tiem van warken daor hetzelfde stramien* (Obk)

tiemboom z. *tiempaol*

tiembult z. *tiembulte*

tiembujte (vo) Ook *tiembult* (Np) de; -n; ...bultien ['ti:m --- / ...] 1. hooiopper door *tiemen* (1) bijeengebracht *De tiembulten mossen mooi rond opmaekt wodden, een betien spits naor boven toelopend, want ze mochten niet inregen* (..) (vo)

tieme z. *tien*

tiemen j (OS, verspr. WS) Ook *temen* (Ma, Nw, WH) zw. ww.; overg. (bet. 1), onoverg. (bet- 2, 3); *tiemde*, het *tiemd* [ti:rp:PtT:rp:] 1. (overg.) bije brengen van hooi dat in een zweel ligt met behulp van een *tiem*, z. aldaar, getrokken door een paard *Et hui wodt as et dreuge is in riegels of zwillen brocht, en dan moet et tiemd wodden* (Db), *etbuj tiemen* (Nw), *Ei zwil wodde bij mekeer tiemd in de bult* (Obk), *Et liendetouw moet de tiemer beetbolen, et ronde touw om de oppers henne is de tiem; laeter haj' de tiempaol d'r bij mat eerst niet, dan tiemde ie alliend wit et touw* (*Bu*), *De tiempaol tiemt alle buj bij mc-koer* (b1) 2. (onoverg.) zaniken, zeuren, erg langzaam praten (verspr. b: Im, In, _p, be: Nw, Op) *le moe 'xi niet zo tiemen over et-zelde* (Obk), *Zit niet zo te tiemen zeuren* (Ma, Nbk, bo: Nw, Op), *Hij ston daar mar te tiemen en te sterinen* (Obk), *N. tiemt de hieltied mat over 't zelde* (Ow, Obk) 3. (onoverg.) knoeien, niet opschieten met het eten (*ho: Op*) *Zit niet zo te tiemen* (be: op)

Tiemen II de; -s; *Tiemenpien* ['tirn:] 1. mansnaam *Hij doet alles 'op zien Tiemen, hak zeuties'* heel rustig, zonder zich te

naasten (lett.: 'op z'n Tiemen, hak zoetjes') Sz), *Hij kan riemen as gekke flemen* (Sz), *Hij kan riemen as ooJde Tiemen* (Sz)
 Liementaoscie Z. *temtaoscie*
 tiemer Ook *tiemerd* (bet. 2: Ste), **reiner** (Sz) de; -s ['ti:m/'ti:mçt/'ti:mç] 1. degene die op de *tiempaol* staat bij het *tiemen*, **di** iet tot een hoop slepen van een zweel hooi
 2. iemand die leutert, zeurt, lijsig, langzaam praat (Bu, Dho, El, Ld, Nw, Obk, Ste, Sz) 't Is een tiemer, keur praot het niks om de bakken (Obk), *Een oolde tierneris dat een vreselijke zeur* (Nbk) 3. vleier, mooiprater (Op)
 tiemerz z. *tiemer* -
 tiemeri'je (Bu) de [ti:mflja] 1. het geheel aan aktiviteiten bij het *tiemen* (T), z. aldaar tiemeri; (Dho, Nw, Obk, p, b: im) bit, w. ['ti:mçax] 1. zeurderig, langzaam pratend, temerig (Dho, Nw, Obk) 2. kieskeurig zijnd, een slechte eetlust hebbend (p, b: Im) -
 tiemhaoke (01-Nl) de; -n ['ti:m ---] T. haak waarmee het paard vastgehaakt was bij het *tiemen*, het bijeenslepen van hooi
 tiemhooft Z. *tiempaol* -
 tiemhope (Op) de; -n; ..hopien ['ti:m...] 1. hoop hooi door *tiemen* (1) bijeengebracht
 tiemig (Dhau, Ma, Obk, 01-Nl, Op, Sz) Dok *temig* (01-Nl, Sz) bn., bw.; -er, -st ['tt:niçax/'ti:max] 1. temerig (m.bt het spreken) *Die praotte zo temig* (01-Nl, Sz), *Et was een tieniige praoter* (Obk)
 tiemliende (Dhau, Ma, vo) de; -n ['ti:m-linda] 1. lijn met behulp waarvan de *tiempaol* wordt getrokken (zodat het hooi bijeen wordt gesleept) S *legde de tiernlienden klaor, an elke kaante van et zwil iene en iene in de midden over et zwil henne* (vo)
 tiemmenner (01-Nl) de; -s ['ti:menr] 1. degene die het paard ment bij het *tiemen* (T), d.i. het tot een bult slepen van een zweel hooi
 tiemopper (Dfo, Op, vo) de; -S; -tien ['ti:m...] 1. hoop hooi, door *tiemen* (z. *tiemen* T) bijeengebracht (..) *zaggen ze die aovend laete* (..) *de mooi ofwarkte tiemoppers staon* (vo), *Dragoppers wodden nogal es ommezet, tiemoppers niet* (Op)
 tiempaol Ook *tiempaole* (Wol), *teempaol* (Spa), *tieznboom* (Db, Dho, El, Np, Ste,

Wol), *tiemhooftSSSte*) de; -en; -tien ['ti:m po:al/... 'tt:m... 'ti:mJ...] 1. paal (aan touwen) waarmee men het paard het hooi in oppers laat trekken *Dan gong d'r een man op de tiempaol staon, etpeerd trok an en dat streup as 't waore et bui veur die paol op; zolang dat de paol over et bui sleug, en dan had ie een huiopper* (Mun)
 tiempaole z. *tiempaol*
 tiempe Z. *timpe*
 tiemstat (Spa) de; -ten; -tien ['tT:mstat] 1. hooi dat als restant was blijven liggen bij het *tiemen*: *Af et tiemstattien liggen Jueten, baf een boel opharksel* (Spa)
tien z. *tieneel*
tiende rangtelw. ['tindol - tiende tiene 1 (verspr. OS, Wol) Ook *tien* (Dhau, Obk, 7W) de; -n ['ti:n(a)] 1. twijg van de wilg *wilgen tienen* (Db) 2. (verz.) een aantal twijgen *Et eerappelschelderskorfien was een maanden van tien, ok wel een hoolten bakkien* (Obk)
tiene II de; -n; -gien ['tina] T. het cijferteken tien (als cijfer ter uitdrukking van de hoogste waardering:) *D'r ston een tiene onder zien r4opetisie* (Nbk), zo ook *Hij het een tiene veur rekenen* (Nbk), (schertsend:) *een tiene mit een griffel en een tuut van de juffer een tien met een griffel en een zoen van de juffrouw* (Nbk)
 tiene ITT hoofdtelw.; bij attr. gebruik zonder slot-e ['tina] 1. tien *Twie keer vufe is tiene* (Nbk), *Ik heb tien knienen; tiene, zeek* (Nbk), (zelfst.) *Stao d'r niet zo lullig henne, 't is krek as daf gien tiene tellen kunnen* (01-Nl), *...dafniet tot tiene tellen kunnen* (Nbk), *twintig veur tien*; ook (verb.) *twintig veur tienen* (Nbk), *mit 57 tienen met z'n tienen* * (raadsel:) *Tien, tien, dubbele tien, vuven veertig en vuuftien ,boeven] is dit?* antwoord: één gulden (Np)
 tiener ['tinr] - tiener
 tiengebodenplaante (Nw) [tigo'bo:ad;...] - tiengebodenplant -
 tienhooft (Nw) et ['ti:n...] T. hout van de wilg
 tienponder (Np) rtimpondç] - tienponder, o.m. gezegd van een bep. roggebroom (Np)
 tienraernskaaste (bs: Dfo, El, Obk, Op) de; -n ['ti....ka: stol 1. bijenkast met tien ramen (in elk van de beide lagen)
 tienrittekaorte (spor.) [ti'r...] - tienrittenkaart

tientien ['tintin] - tientje: biljet van tien gulden, ook: bedrag van tien gulden *Zederiene moech een tien tien hollen om de eerste daegen deur te kommen* (vo), *As hi5 een tientien het, dan het hij et op, mar het hij twintig, dan vret hij et ok op* (Nw) tientieslid (spor.) ['tintisht] tientjeslid tientwintigen (Ste) onbep. w. [tintwi.n tagij; aks. wisselt] 1. spelen van een bep. knikkerspel, veelal: onderweg van huis naar school of omgekeerd tienvoold (spot.) ['tifo:lt] - tienvoud *in tienwoold* (spor.)

tiepel (Np) de; -s; -tien ['tipl] 1. kleine stok bij het *tiepelen*

tiepelen zw WW.; onoverg.; tiepelde, het tiepeld ['tipli] 1. tiepelen, het tiepelspel spelen: een kort stokje kwam over een gaatje of twee stenen te liggen en werd door elke speler met een lange stok zo ver mogelijk onderhands weggeworpen, geslagen of ornhooggewipt en vervolgens weggeslagen; andere moesten proberen het stokje te vangen (Dho) of terug te slaan; lukte dat niet, dan werd de afstand gemeten; bij de tweede beurt hield men de korte stok in de ene hand en sloeg men het weg met de lange stok die in de andere hand werd gehouden; vervolgens moest men slaan door het korte stokje eerst op te gooien met de hand waarmee men ook de lange stok vasthield (Pe-Db1); er werd door met stappen te meten nagegaan wie in een bep. aantal beurten de grootste afstand had gemaakt (Obk) *We hadden een vaaste tied van tiepelen* (Np), *Mit tiepelen kwam de pengel wel veur; ie mossen de pengel votgooien mit de pengefstok* (Ste) 2. prutsend bezig zijn, langdurig bezig zijn met priegelwerk, enigszins doelloos werken (met z'n handen) (Nbk, Nw, Obk, Sz, p, b: lm) *Ze schiet niks op mit hem- werk, ze zit nar wat de tiepelen* (Sz), *Zie zit mat wat te tiepelen* (Nw), *Ie moe'n niet zo tiepelen, maek toch wat an mit jow wark* (Obk) 3. op zenuwachtige wijze met z'n handen bewegen, met iets zitten spelen (Db, Ma, Nw, Obk, be: Bu, Nw) *Wat zit ie toch te tiepelen zenuwachtig met iets te spelen* (Ma, Nw), *Zit niet zo te tiepelen, dat verveelt eens* (Obk)

tiepeler (Nt) de; -s ['tipç] 1. iemand die niet opschiet met z'n werk

tiepelgat (Db, Np, Op) et; -ten; -tien [tip...] 1. gaatje (in de grond gemaakt) dat een rol speelt bij het spel *tiepelen* (Np) 2. vrouw die niet door haar werk komt (Np, Op) 3. een vervelende vrouw (Db)

tiepelkante (Spa) de; -n; ...kontien ['tiplkonto] 1. iemand die steeds maar prutst, de dingen waar hij/zij mee bezig is door elkaar haalt

tiepelstok (Ld, Ste) de; -ken; -kien ['tipistok] 1. elk van beide stokjes gebruikt bij het *tiepelen* (bep. spel; in de verkl.-vorm heeft *tiepelstok* vaak betrekking op het kortste stokje (Ld))

tiepelwark z. *tiepelwark* tiepelwark (Db, Dhau, Diz, Nbk, Np, Nw, Wol) Ook **tiepelwark** (Dho) - priegelwerk, fijn werk dat om geduld vraagt *Dat borduren is een echt tiepelwarkien* (Db, Diz); ook wel: werk dat de moeite niet waard is, niks voorstelt (Nw)

tiepelzin'ig bn, bw. [tipl'stnox] 1. gezegd van fijn werk, werk waarbij men moet peuteren, zeer kleine bewegingen moet maken e.d. (en waarbij men dus geduldig moet zijn) *'t Was tiepelzinnig wark, al die kleine stokkies an menaan der zetten* (Ma, Mun), *Ik zal dat tiepelzinnige warkien wel even opknappen* (01-NI), *Sommig borduur- of haokwark is echt tiepelzinnig wark* (Obk), *Om die plooiën in de rok te kriegen was tiepelzinnig wark* (Np), *Dat breipetroontien is veurgoed een tiepelzinnig warkien* (Db), *Krafebreien is tiepelzinnig wark* (Nw) 2. eigenzinnig, wispelturig, vervelend (OS, p, b: im, Wol) in *Wat doe' toch tiepelzinnig* (El), *Dat kiend is toch zo tiepelzinnig, et zeurt nar wat omme* (Dfo), *Dat is een tiepelzinnig ding* (Wol), *Een tiepelzinnig xneenske is ot niet gauw naor de zin* (Nbk), *Doe niet zo tiepelzinnig* (Nbk), *Dat schoelmaegien is tiepelzinnig mit 't eten* (Dfo)

tiepelzinnighied (Obk, Ow) Voor -heid z. -hied de; ...heden [tip'stnox ---] 1. eigenzinnigheid, wispelturigheid

tier I (Dho) et [ti:or] 1. pret, plezier *Ze speuien en hebben tier* (Dho)

tier II (Obk) bn.; -der, -st [ti:or] 1. kieskeurig m.b.t. het eten *Die kuj'niet best hebben te eten, want die is zo tier* (Obk) tierboom (Nt) de; ...bomen [t...] 1. hetz. als *lantierpaol*, z. *aldaar*, z ook *tierpaol*!

tierelantijnen (verspr.) Ook *tierlantijnhies* (verspr.), *tierlantijnen* (bet. 2: Dho) mv [ti:arolan'tj:...'tis/...] 1. versierseltjes *Een slichte musse is zonder tierelan tijt ties* (01-Nl), *Et bin allemaol van die tierelantijnties* (Nbk), *Hij het een protte tierelantijnen* veel vijven en zessen (Nbk) 2. (mv.) bep. plant: tierelantijntjes (Dho) *Daar staan mij een tierelantijnen!* (Dho) tierelantijntjes z. *tierelantijnen* tierelieren z. *turluren* tieren zw. ww.; onoverg., ook wederk. (bet. 1); tierde, het tierd 'ti:op] 1. (wederk.) net doen alsof, zich houden alsof (Nbk) *Hij tiert n mar wat* (Nbk) 2. in mal tieren zich dwaas aanstellen (p, b: lm) 3. gezond zijn en veelal: goed groeien *De rogge tiert niet* (Wol), *Et kalf tiert niet* (Nt), *De poppe tiert wel goed* (Nbk), *Ze tiert (daar) goed* groeit voorspoedig op (Np, Spa, Op) 4. tekeergaan, in *vluken en tieren* (Nbk, Sz): *Hij dee niks as vluken en tieren* (Sz) tierie (Dfo) tw. ['ti:ori] 1. geroepen wanneer drijvers bij de jacht patrijzen opdrijven tierig Ook *tirrig* (bet. 1: Nw) bn.; -er, -st [ti:orgx/throx] 1. dartel, levenslustig, vrolijk en evt. erg druk *'t Jonge goed is song tierig* de kinderen zijn flink dartel, levenslustig (Dhau), *Die kiender bin zo tierig, d'r is aander weer op komst* (Db) 2. gezond en veelal: goed groeiend (.) [dan] *kon de plaante, hier de haever, niet tierig gruuien* (vo), *De rogge stiet d'r niet zo tierig veur* (Ow), --- is niet tierig (Dho), *De biggen bin goed tierig* (Ow), *Et kalf ziet d'r niet tierig nut* (Ni), *Ie kun 't an alles zien dat dat kiend goed tierig is* (Obk), *As een meenske in de pogge zit, dan is hij niet zo tierig* (Dhau) 3. (vooral van varkens) mager (Db) *een tierige bigge* (Db) tierlantijnen z. *tierelantijnen* tierow (Nw) tw. [ti'roM] 1. geroepen als de kleiduiven worden opgeworpen met de schotel van de machine tierpaol (Nbk, Nw) de; -en ['ti:ar ---] 1. hetz als *lantierpaol*, z. aldaar, z. ook *tierboom*: *Een paal tussen twiepeerden op 'e stal wedt een tierpaol nuwnd* (Nbk) tieskauwer z. *tiesker* tiesken (Obk, Wol) zw. ww.; onoverg.; tieskte, het tieskt ['tislqj] 1. kieskauwend

eten *Zit niet zo te tiesken* (Wol) 2. zeurderig praten *tiesker* (Db, Nbk, Obk, Wol) Ook *tieskauwer* (Ld), *tiespeler* (Sz) de; -5; -tien ['tiskr/'tiskomç/'tisplç] 1. iemand die kieskeurig is met het eten *Die het wel zo lange wark mit eten, dat is zo" tiesker* (Obk), *Wat bij' een rere tiesker* (Db) tiespehleri'je (Spa) de [tispJdeja, z. ook -i'je] 1. gepriegel, gepeuter, gepruts *Da's me een tiespelderie van niks!* (Spa) *tiespeler* z. *tiesker* tiespelig (Spa) bn.; -er, -st ['tispioxj t. priegelig een tiespelig werkien priegelwerkje (Spa) tieteloze z. *tietelroze* tietelroze (Bu, Nbk, Obk, Ow, fp) Ook *tieloos* (h), *tiedeloos* (Wol, h), *tiedloze* (fp), *tiedeloze* (01-Nl), *liet etoze* (fp), *tudeldozen* (mv.: fp), *tijdeloos* (fp) de; -n; ...rosien ['titiro:ozo/tilo:os/'tidio:os/'titlo:o za/'tidio:ozo/tit!'o:oz'a/'tyddo:azn/'tejdlo:as] t. narcis (meestal wordt de gele narcis bedoeld) *Bluijen de tietelrozen al?* (Obk), *gele tieloos gele narcis* (h) *tieuwelder* z. *tieuwer* tieuwelen (Ste) zw. ww.; onoverg.; tieuwelde, het tieuweld ['tiM11] 1. tjilpend geluid maken (door mussen, vooral in het voorjaar) *De musken beginnen al weer te tieuwelen* (Ste) 2. met lange tanden eten (Ste) *Wat zit hij toch te tieuwelen* (Ste) tieuwelig z. *tieuwerig* tieuwen z. *tieuweren* tieuwer (Dho Nbk) Ook *tieuwerd* (Dho, El, Obk), *tieuwelder* (El), *tieuwerder* (Obk), *teuwerbek* (ho: Bu) de; -5; -tien ['tiMr/...'rU'tiMTdcPtiMrdc/'tMrbek] 1. persoon of koe die niet goed wil eten, die kieskeurig is met het eten tieuwerd(er) z. *tieuwer* tieuweren (El, Nw, Obk) Ook *tieuwen* (El) zw. ww.; onoverg.; tieuwerde, het tieuwerd [tiMp7, ook tji....tiMrp, ...Mgfl] 1. traag, met lange tanden eten (El, Nw, Obk) *Zit niet zo te tieuweren* (El, Nw) *tieuwerig* (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl, Ste) Ook *tieuwelig* (Ste), *teeuwerig* (Bu, bo: Bu), *tuwerig* (Np), *pieuwerig* (Np), *tugerig* (ho: Nw, Op) bn.; -er, -st ['tiMpxPtiMax/tlMçox/'tywçox/'pim....ty:gpx] 1. van personen of van vee dat niet wil eten, dat kieskeurig is met

tieze - tiggelen

het eten *Van een koe (of ok wel een meenske soms) die niet te best innemen wil, zeggen ze wel dat hij wat tieuwenk is* (Obk), *Dat peerd is tieuwerig in 't vreten* (Dhau), *Dat kiend is slim tugerig, et zit te pluzen* (bo: Nw, Op), *Hij is tuwerig as een geile* (Np) 2. zich niet lekker voelend (Np) tieze de ['ti:za] 1. in *in de tieze* in een moeilijk te ontwarren geheel, totaal door elkaar en moeilijk uit elkaar te halen 't *Haor zit 5ol in de tieze* (Ld, b: In, Nbk), *As kien der ommewoelen in bedde gaot et haar in de tieze zitten, dan hebben ze een moezenust aachter op 't heufd* (Bu), 't *Gaoren zit in de tieze* (El), 't *gaoren in de tieze hebben* (El), *de wolle zit in de tieze* (Nt), *wit de tieze haelen* ontwarren (lett.) (Nbk, Ste, Wol), *..pluzen id. (Ld), Luzeknopen bin liezen* zijn moeilijk uit elkaar te halen (Sz) 2. in een ingewikkelde, netelige situatie die moeilijk tot een goede oplossing te brengen is, in *in de tieze* (Ste, vo): *De wereld zit aorig mit himzels in de tieze, maegien!* (vo), *Daenk d'r omme dat et daar in de tieze zit di: bij* een bedrijf, maar ook m.b.t. onenigheid tussen mensen (Ste) tiezeboel de ['ti:za..j] 1. niet of moeilijk te ontwarren geheel, ook wel fig.: *een tiezeboel in 'tgaoren* onontwarbaar garen (Db), *De kop van die boom is een aorige tiezeboel* (Diz), *Wat een tiezeboel, al dat gaoren in de kneup* (Nbk), *Ze kwanimen in een tiezeboel te lane* een gekompliceerde en lastige situatie (Nt) tiezebos (Nbk, Op, b: Im, In) de; -sen; -sien ['ti:z ...] t. moeilijk te ontwarren kluwen e.d., ook gezegd van moeilijk te kammen haar *Een roof gaaren kan ok een tiezebos wezen* (Nbk), *Jow hebben ok een raere tiezebos op je heufd* (Op), *Dat maegien het een tiezebos* (b: In) tiezebroek (b) de; -en; -ien ['ti:zobruk] 1. iemand die steeds lang werk heeft met het eten **tiezen** (verspr.) zw. ww.; onoverg.; tiesde, het tiesd ['ti:z] 1. kieskeurig zijn met eten, niet opschieten met, spelende eten (vooral van kinderen) *Oonze kiender ziltten onder et eten altied te liezen* (Dho, Diz, Ow), *Eetje bod es leeg! Dat zit mar te liezen!* (Db), *Zit niet zo te liezen!* (Spa) 2. door met een hooihark te slaan veel loss

doen worden: van het op het land liggend hooi, ook: de groene bosjes al harkend boven doen komen, in *d'r in omme liezen* (Np), *etbuj liezen* met de hark de groene toppen boven doen liggen (Np) 3. kaarden: van wol (Dfo, Np, Op, Ste) *Tics die WO even!* (Ste) 4. dooreenbrengen, in de war brengen (lett.) tiezenust (verspr.) et; -en; **nussien** ['ti:zan&st] 1. lastige wirwar, vooral van touw, garen, haar, ook fig: zeer verwarde situatie *Klitten in et haor bin tiezenusten* (Np), *Bij de recherche was et in de eerste maanden van 1994 ok een tiezenust* (Spa), *As een man en een vrouw vaeker as ien keer trouwd binnen en d'r bin kiender uw al die stammen, soms mit een hiel aan dere van of kiender mit de mem heur van, dan is et soms jen groot tiezenust om dat ailemaol uut mekeer te holen* (Ow), 't *Is in de poletiek soms ien groot tiezenust om d'r aachter te kommen wat ncw kiek waar is of niet* (Ow) 2. grote vechtpartij (Spa) 3. (mv.) muizenissen, verwarringen (in iemands geest) (p, b: Im) tiezer z *tiezerd* tiezerd (Dho, El, Spa) Ook **tiezer** (Dho, Diz, El, Ld, Nbk, 01-Nl) de; -5; tiezertien ['ti:zrti...zr] 1. iemand die traag is, vooral: die niet opschiet met het eten, die met lange tanden eet *Tiezers bin vervelend an de taofel* (Dho) tiezerig (verspr.) bn; -er, -st ['ti:zçax] 1. gezegd van het niet opschieten bij het eten (Np, Ste) 2. verward (lett.), moeilijk te ontwarren, uit elkaar te halen *Et haar is zo tiezerig* (Dfo) tiezetoppe (bo: Bu) de; -n; ...toppien ['ti:zotzipo] 1. verwarde hoop 't *Gaoren was iene tiezetoppe* (bo: Bu) tiezig (Bu, Dfo, El, Np, Obk, Op, vo, p, b: Im, In) bn., bw.; -er, -st ['ti:zox] 1. twistziek, knorrig (Bu, El, Np, vo) *Goed oppassen heur, want de koenen bin eerst wel wat tiezig in de kop* (vo), *Ze was wel wat tiezig vandaege* (El) 2. met lange tanden etend (Dfo, Obk, Op) *Dat kiend is tiezig bij et eten* (Obk) 3. verdrietig (Np, p, b: Im, In) *Dat kleine poppien is wat tiezig vandaege* (Np) 4. in een tiezig voel dartel (Np) tiggelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; tiggelde, het tiggeld ['ttgin] 1. erop los

slaan *Hij tiggelde d'r toch op!* (Nw) tijdeloos z. *tietelroze*
 tijger z. *neger*
 tijgerlelie (01-Nl, Op) de; -5; -gien ['t...]
 1. tijgerlelie: *Lilium tigrinum*
 tik I Ook **tikke** (het. 3: verspr. OS, Dho, Diz) de; -ken; tikkien [ttk/'tkko] 1. lichte klap, tik 'k *Za/je een tik geven* (Np), *iene een tik op 'e vingers geven*, ook fig.: hem terechtzetten (Nbk), vandaar *Die het een tik op 'e vingers had* (Nbk), *Hij het een tik had een flinke aantasting van z'n gezondheid zoals een beroerte* (Nbk, Ste), 't *Is een tik an 't oor* het is in een zucht gebeurd, het is een kleinigheid (Nbk, Spa) 2. licht geluid van een lichte klap *een tik van de klokke*, *Ze lopen wit een tik mank* (Np) 3. tik bij een tikspel *Dan ganzen we iene een tikke en zeden: 'leste totdat iene de minste wezen wol en dan gong ie naor baas* (Obk, Dho), *de laeste tikke* bep. tikspelletje: wie de laatste tik kreeg, moest steeds zorgen dat een ander getikt werd, die dan de laatste tik had (Nbk), vandaar: *Bij zoe'n spullegien zeej 'De leste tik is geldij'* (Np), *As de kiender naor haas gingen, dan zeden ze: 'Laeste tikke!'* (Diz, Db) en *De leste tik is veurjow* (Diz)
 tik II Ook **tikke** (bet. 2: Dfo) tw. [tik] 1. geluid van een lichte klap, tik 2. uitroep wanneer men bij een spelletje iemand tikt tikfout (I) ['t...] - tikfout
 tikhonken (Dfo, Dhau, Obk) onbep. w. en het tikhonkt ['Ukhoijkj] 1. soort tikkertje spelen waarbij men niet getikt mag worden wanneer men zich in een op de grond getekend 'hok bevindt (Dhau, Obk) 2. hetz. als *parkhinken*, z. aldaar (Dfo)
 tikhonkien (Db) et ['tkhoijkjin] 1. het spel *tikhonken*, z. aldaar
 tikke z. *tik I, II*
 tikkeltien et; ...ties ['ti.kitin] 1. tikkeltje, vleugje, ietsje *Een gladjanus is iene wit kiek een tik/celtien meer as een aan der* (Sz), *D'r zit mar een tikkeltien suker in de koffie* (Ld), *Nog een klein tikkeltien, en dan bin wij weer klaor* (Dfo), *Ik bizi zo wend dat ze me een tikkeltien wit rust laoten* (b) 2. klein stipje (ook als verfraaiing in kledingstof), puntje (vaak van vuil) (Ma, Mun, Np, Ste) *D'r zit een tikkeltien in de melk* een klein stipje vuil (Ma, Np), *Et was haost niet te zien, et was*

war een klein tikkeltien (Mun), *D'r zit een klein tikkeltien op 't blad* (Sic)
tikken zw. ww.; overg., onoverg., ook wederk. (bet. 2, 3); tikte, het tikt ['tikij] 1. (onoverg.) een tikkend geluid voortbrengen *De regen tikt op 'e raemen* (Nbk) 2. een kort, licht klapje geven *tegen et mem tikken* (Nbk), *een ei kepot tikken* (Nbk), *iene even op 'tschoolder tikken* (Nbk), *een ritme tikken* (Nbk), *N tikte an zien pette* nl. bij wijze van groet of om aan te geven dat hij bereid was (b), *Dat noord tikt hem* in de iczers trapt zichzelf met de achterpoten in de hoefijzers van de voorpoten (Diz), *zo ook Dat peerd tikt n op 'e tijen* (Spa), *Ik hebbejow d'r nut tikt* door juist geworpen te hebben de ander hebben doen verliezen (Sz) 3. (onoverg.) met z'n been trekken bij het lopen (Np, Nt, Nw, Spa) *Hij tikt toch nog wat* (Spa), *Die tikt ok aong wit et iene bien* (Np) 4. (overg.) een tik geven bij tikkertje *In et honk mochten ze je niet meer tikken* (Nw), *Jane mos tikken, ze mochten je niet tikken aj' argens op stonnen; wie of was mos helpen tikken* (Np) 5. (onoverg.) tikkertje spelen (Obk) *Tikken of tikkertien deden we bij schoele mit mekeer* (Obk) 6. (overg.) typen tikker ['ttkr] - tikker: iemand die tikt, vooral: tikker bij een tikspel
 tikkeren (Np) onbep. w. en het tikkerd ['tücp] 1. bij iemand aan het raam tikken m.b.v. een steentje aan een draad
 tikkertien ['tkrtin] - tikkertje (ook vaak op het ijs, op schaatsen): *De kien der sneujen tikkertien van-honk-tot-bonk* nl. waarbij één kind tussen beide honken in staat - vaak tussen twee hekken van het schoolplein - en de kinderen die van honk naar honk rennen, probeert te tikken (Dho, Diz, Np, Nw, Pe-Dbl, Ste), *tikkertien over de streep* id. (El), *tikkertien in een bokke* spel, veelal op het ijs gespeeld, waarbij één kind moest tikken terwijl de anderen in het bokke moesten komen (Ma), *tikkertien* doen tikkertje spelen (Ld, Nbk, Np, Nw, Obk): *De kiender weren an 't tikkertien doen* (Ld), *...speulen* (Ow), *Ze deden tikkertien op et glas, ze wollen de baos d'r wit hebben* d.i. tikten om te plagen op het raam (zodat hij naar buiten kwam) (Dfo)
 tiktakken (vo) ['tiktakij] - tiktakken (van een klok) (..) *de grote, staonde Friese*

klokke, die zo naodrokkelik tiktakte (vo) tikwark ['t...] - typewerk
 til de [til] 1. het tillen, in: *een hiele til, d'r een hiele til an hebben* 2. (van weersomstandigheden) in *op til* in aantocht: *D'r is onweer/hadde wiend op til* (Obk, Ow, Dfo), *'t Leek me toe dat d'r nat weer op til was* (b), *D'r kon wel aander weer op til wezen* (Dfo)
 tilberi'j z. *tilberie*
 tilberie (El, Np, Spa) Ook *tillirie* (Diz, Ma, Mun, Nw), *tilbrij* (Nw), *tilberi'j* (Sz), *till,urie* (Obk) de; -s ['tübori/'tilbri/ ... brij/ ... borij/ ... byri] 1. *tilbury Dan reed de boer en de vrouw op de tilbrie naor buten mit 't mooie zwatte peerd d'r veur naor de karke* (Mun), *De tilberie was een twiewiehije waegen op veren mit een kappe d'r op, A en T kwanynen d'r altied mit* (El)
 tilbri'j z. *tilberie*
 tilbrie z. *tilberie*
 tilburie z. *tilberie*
 tilde (1) ['tilda] - tilde
 tilheve z. *hevetille*
 tilhevel (Dfo, Ow) de ['til...] 1. hetz. als *bevetille*, z. aldaar (Ow)
tilt. - afkorting van *tillevisie* en *tillefoon*
till.nr. - afkorting van *tillefoonnummer*
tule (OS, verspr. WS) de; -n; -gien ['tula] 1. bruggetjes, vooral nog in namen van oude bruggetjes: *de Hauler tule* (Dhau), *Bekhofstille* d.i. tussen *Berkoop* en *Zaandhazen*, *Bekhofstilleid.* (b), *Jardingetille*nL onder *Oosterwoolde*, *Wepertilleid.* (Ow) 2. *drijftil* (Np, Nt, Sz) *Ze leupen zuver over een tule* (Np)
 tillefoneren [tilaffi: 5'ni:ari, ook wel tijafa ---] - telefoneren *Af' tillefoneren moej' eerst een nul drien af' butenof bellen* (Obk)
 tillefoon [tila'f:n] - telefoon: telefoon-toestel; telefoonaansluiting *Haf'm in die tied al tillefoon?* (Nbk), *tillefoon kriegien* (Nbk), *de tillefoon ofsieten* (Nbk); *tillefoonhoorn de tillefoon opnemen, ...van de haoke nemen, ...henn eleggen, . daeleggien, ...opleggien* op het toestel leggen, *de hiele dag an de tillefoon hangen* de hele dag bellen; telefonische oproep: *D'r is tillefoon veurje* (Nbk), *Hikīeeg tillefoon onder 't eten* (Nbk)
 tillefoonansluting [...'f...] - telefoonaansluiting

tillefoonbeantwoorder (1) [...'L...] - telefoonbeantwoorder
 tillefoonbedrief (1) [...'f...] - **telefoonbedrijf**
 tillefoonbelle (Spa) [...'f...] - telefoonbel
 tjllefoonboek [...'f...] - telefoonboek
 tillefooncel [...'f...] - telefooncel
 tillefooneentraoLe (spor.) [...'f...] - telefooncentrale
 tillefoongesprek [...'f...] - telefoongesprek
tillefoongids [...'f...] - telefoongids
 tillefoonhaoke [...'f...] - telefoonhaak
 tillefoonhaspel (spor.) [...'f...] - telefoonhaspel
 tillefooninstelaosie [...'f ... J - telefooninstallatie
 tillefoonjuffer [...'f...] - telefoonjuffrouw
 tillefoonkabel [...'f...] - telefoonkabel
 tillefoonkaorte [...'f.] - telefoonkaart
 tillefoonklapper (spor.) [...'f.] - telefoonklapper
 tillefoonkosten [...'f...] - telefoonkosten
 tillefoonleiding (spor.) [...'f...] - telefoonleiding
 tillefoonlijn (spot) [...'f...] - telefoonlijn
 tillefoonniaotschoppi'je (1) [...'f.] - telefoonmaatschappij
 tillefoonnummer (verspr.) Ook **tillefoonnummer** (verspr.) [...'f...] - telefoonnummer
 tillefoonnummer z. *tillefoonnumrner*
 tillefoonpaol de; -en; -tien [...'f...] 1. telefoonpaal *anplaklcenbiljetten, vroeger op tillefoonpaolen* (S te) * *N is reiziger in tillefoonpaolen* heeft een grote penis (Wol)
 tillefoonrekening [...'f...] - telefoonrekening
 tillefoonslot (1) [.Jf.J - telefoonslot
 tillefoonsoer (spor.) [...'f...] - telefoonsnoer
 tillefoonstemme (1) [...'f...] - telefoonstem
 tillefoonterief (spor.) [...'f...J - telefoon-tarief
 tillefoontien [...'f...] - telefoontje: kleine telefoon, ook: telefonisch bericht *een tillefoontien ja-legien*
 tillefoontoestel [...'f.] - telefoontoestel
 tillefoonverbiening [...'f...J - telefoonverbinding
 tillefoonvergoeding (1) [...'f...] - telefoonvergoeding
 tillefoonverkeer (1) [...'f.] - telefoonverkeer

tillefoonwinkel (spor.) [-.'f .. - telefoon-
winkel
tillegraaf [-.'gra:f] - telegraaf: telegraaf-
toestel

d (Ma, Ow) [...'gr..._I] - tele-

(1) [...'gr...] - tele-

(1) [.Jgr ...] - tele-

fihlegraferen [...'..._I] - telegraferen
tillegrafisch [-.'gr.] - telegrafisch: *tule-
grafische berichten* (1), *tullegrafisch verkeer*
(1)

tillegrafist (spot.) [...'f... - telegrafist
tillegram ['gram] - telegram *een tule-
gram* "Wiegen

tillen zw. ww; overg., onoverg; tilde, het
tild Utüi1 1. tillen: oplichten, opnemen
*iene in de hoogte tillen, 'k Weet niet, aj't
dan nog wel til/en kunnen* kunt opnemen,
kunt dragen (b), *Die rolle vloerbedekking
isa/liendnietetillervalinje* eentje niet
te dragen (Obk), *In de huijinge mos ieder
die een harke tillen kon, helpen* (Ow), *een
over etpeerd tildkiend*(Ow), *Ikmoch niet
zo zwaor tillen, ik had et in de rogge*
(Pe-Db1), *Die tilt zwaor* is zwaortillend
(Nbk), zo ook *overal zwaor wit tillen* (Op)
en Hij tilt d'r slim wit omine loopt over
die kwestie te tobben (Nbk), *Hij tilt d'r
nogal zwaor an piekert nogal, tobt nogal
veel* (Spa), *Die zit overal wit te tillen* is
zwaarmoedig, neemt alles erg zwaar op
(Bu), *Ja, zo is hij now ien keer, zwaor te
tillen veurdat hij een besluit nemt hij wikt
en weegt langdurig* (vo), *We tillen d'r niet
zo zwaor an nemen het niet erg ernstig*
(Nbk), *Et was een echte piekerkont, hij
tilde overal mit* (Obk), *Domjniet tillen we
boven oonze macht in Wolwege* spannen
we ons zodanig in dat we er schade van
ondervinden (v), *Et is altied wit tillen en
beuren* ofmaekt het gaat in het leven niet
allemaal bep. vanzelf, men moet altijd
maar werken (Obk, Spa, Pe-Db1), *Je zoDen
je (dr) een breuke (an) tillen ni.:* zo zwaar
is het (Dfo, Nw), .. *een bochel.* id. (Nw),
*Die bient goed an en lopt slim vlogge; die
kan de hakken wel tillen* (Obk) 2. (onpers.)
tillen van de lucht: daarbij gaat het don-
kere licht naar boven, er komt meer helder
licht onder (Np, Sz, n, Bu): *De lucht tilt*

(Sz), ook: weerlichten zonder dat men de
donder hoort (n), *De locht tilt in 't westen
klaart op* (n), zo ook *De locht tilt al wat,
die klaort op nao de bujje* (Np) 3. (onpers.)
trillen van de lucht, bij hitte (n) *Et tilt over
't laand* de lucht boven het land trilt (n) 4.
(onpers.) trillen, bewegen van het aardop-
pervlak, enigszins omhoog komen: met
name van een moerasbodem (Nw, j) *De
grond begon te tillen* enigszins omhoog te
komen (j) 5. (onpers.) wemelen van, veel
voorkomen (Bu, Nw, Ste, Wol, b) *Et tilt
hier van de voegels* (Wol), *Et tilde van de
adders daore* (Bu), *Et tilt van de moezen
van 't winter, veuralinetzaod, de onderste
laoge* (Ste), *Et tilt d'r op van dc v/iegcn*
(Bu, Nw)

tilleskoop (1) [...'sk ...] - telescoop

tilleven Z. *hevetille*

tillevisie [_I..._I] - televisie: televisietoestel
*een nije tillevisie kopen, .- .kriegen, de
oolde tillevisie vtdoen* (Nbk); televisie-
ontvangst, één, elk of het geheel aan tele-
visieuitzendingen *Kuj'm gien tillevisie
zien/kriegen?* (Nbk), *We kun de tillevisie
hier niet kriegen* niet ontvangen (Nbk)

tillevisieantenne [...'f...] - televisieantenne
tillevisieapperaot [...'f...] - televisie-
apparaat

tillevisieapperatuur [...'f...] - televisie-
apparatuur

tillevisiebeeld [2f... - televisiebeeld *Aj'
de tillevisiebeelden zien, dan is d'r in de
hiele wereld overal oproer* (Obk)

tillevisiebewarking (1) [...'f...] - televisie-
bewerking

tjflevisiebrille (1) [...'f..j - televisiebril

tillevisiedebat (1) [...'f...] - televisiedebat

tillevisiedoinenee (1) [_I..._I] - televisie-
dominee

tillevisiedrama (1) {...'f..J - televisiedrama

tillevisiefilm (spot.) [...'L..] - televisiefilm

tillevisiefuiletton (1) [...'f...] - televisie-
feuilleton

tillevisiejournaal (spot.) [...'f..J] - televi-
siejournaal

tiflevisiekaemer (1) [...'L.. - televisie-
kamer

tiflevisiekanaal [.'f .J - televisiekanaal

tillevisiekieker (spot-) [...'f] - televisie-
kijker

tillevisiekommessaores [...'fJj - televisie-
kommissaris

tillevisieomroeper - timmerhoolt

tillevisieomroeper (1) [...'f..J - televisie-omroeper
tillevisieontvanger (1) [.Jf..] - televisie-ontvanger
tillevisieoptreden (1) {....'f.} - televisie-optreden
tillevisiepergramme [...L..J - televisie-programma
tillevisieploeg (spor.) [...'f..j - televisie-ploeg
tillevisieprissentaoter (spor.) [...'f..] - televisiepresentator
tillevisierebriek (1) [...'f..J - televisie-rubriek
tillevisierechten (1) [...L..J - televisie-rechten
tillevisieregisseur (spot) [...'f...J — televisieregisseur
tillevisiereklame (spor.) [2f...] - televisiereklame
tillevisieserie [...'f..] - televisieserie
tillevisieshow [...'f...] - televisieshow
tillevisiespul (1) [...'f ..J - televisiespel
tillevisiespullegien (1) [...'L..J - televisie-spelletje
tillevisiester (1) [...'f..] - televisiester
tillevisjestok [.Jf..] - televisiestuk
tillevisiestudio (1) [... f ---] - televisiestudio
tillevisietaofel (spor.) [...'f...] - televisie-tafel
tillevisietechniek (1) [...'f...] - televisie-techniek
tillevisietoestel [.2f..j - televisietoestel
tillevisietoren [...'f..J - televisietoren *de tillevisietoren van De Smilde* (Nbk, Ow)
tillevisieuitzending [...'f.. J - televisie-uitzending
tillevisieverslaggever (spor.) [...'f..] - televisieverslaggever
tillevisievoetbal (1) [...'f..] - televisie-voetbal
tillevisiewaegen (spor.) [..\$f..] - televisie-waegen
tillevisiezael (1) [...'f..] - televisiezaal
tillevisiezender (spor.) [...'f...J - televisie-zender
tjlsnieder (Obk) de; -5; -tien ['tüsnicir] 1 hetz als *tilzendc*, z. aldaar
tilsnit (Obk, Spa) de; -ten; ...snittien ['ttlsrnt] 1. hetz. als *tilzende*, z. aldaar
tilstatten (Dfo, Ld, Ow) onbep. w. ['ttlstatxi] 1. z'n staart optillen *Die koe kan vanaovend nog wel kalven, want hij begint*

al wat te tilstatten (Dfo), *Etpeerd bleefiederkeer staon te tilstatten, hij mos neudij miegen; even zachies fluiten, dan komt et meestal wel* (Ld)
tilzende (verspr.) de; -n; -gien ['tiJsEndo] 1. lang stalen mes, soort rechte zeis in het verlengde van een lange stok waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen werden (met een handvat in het midden van de steel en aan het eind een dwarsstuk, de *krokije* (Nbk), dat onder de arm kwam) (z. ook *tilsnit, tilsnieder*) *De loep zit ok wel es in een tilzende en in een zage* (Spa), *We smeden de sloden recht of mit een tilzende* (Op), *WIJ gruppen mit een tilzende* (Wol), *Wij gebruiken een tilzende veur de geutskanten en smeden dan lii plaas van slaon* (Spa)
time-out - time-out
timmerhak (Obk) de; -ken; -kien ['ttmçbak] 1. timmerkist *D'r weren wel timmerknechten die een piest in de timmerbak hadden om de zaeg in te vetten* (Obk)
timnierbaos (Dfo, Wol) ['t..] - timmerbaas
timmerbedrief (verspr.) ['t...] - timmerbedrijf
timmerder (spor.) ['ttrnjdç] - timmeraar
timmerderi'je de [ttmrdç'tjo, ook ...cjo, z. -iie] 1. de aktiviteit van het timmeren, di. meestal: het verbouwen of nieuwbouw *plegen As et goed gaot, hewwe die t/inmerderie d'r in een peer iaor weer uw'* (vo)
timmerdeuze (spot) ['t...] - timmerdoos
timmeren ['tmmrn] - timmeren: bouwen *Rij timmerde een hokke in mekeer* (Nbk), *Zuj'm timmeren? zullen jullie je huis verbouwen?* (Nbk), *Hij timmerde d'r lustig op los* (Nbk), *Hij timmert d'r op mept raak* (bij ruzie) (Nbk, Nw), *iene in mekeer timmeren* iemand in elkaar slaan (Nbk), *verder in De eksters bin mit een nust an et timmeren* aan het maken (Ld)
timmerfebriek ['t...] - timmerfabriek
timmergereedsehup (spor.) ['t...] - timmergereedschap
timmergererei (Dhau, Op) ['t...] - timmergererei
timmerhaemer (Ld) ['t...] - tinunerhamer
timmerhoolt (Nbk) Ook **timmernzaunshooi!** (Np), **timmerhout** (Spa) ['t...] - tim-

merhout * *Alle hooft is gien timmerhooft* (Db, Dfo, Spa, Ld), ...*timmermaaashooft* (Np)

timmerhout a *timmerhooft*

timmerjonge (1) ['t...] - timmerjongen

timmerkiste (Nbk, Nt) ['t...] - timmerkist
Hij had flink wat reddinge in de timmerkiste (Nt)

timmerknecht (Bdie, Db, El, Nbk, Obk, Op) de; -en; ..knechien ['t...] 1. timmerknecht

timmerluden (Db, Nbk, j) Ook *timmerlui mv.* ['tmydi/...l j] - timmerlieden
Morgen zullen de timmerluden betonstotten (Db)

timmerlui z. *timmerluden*

timmermaansbiele (Obk) ['tunjâmâ:zbi] - timmermansbijl

timmermaanshaemer (Obk) ['tmmrâmâ:s...] - timmerhamer
Een timmermaanshaemer, ok wel 'bekhaemer'nuumd, wedt ok bruukt om spiekers uur te trekken (Obk)

timmermaansboolt z. *timmerhooft*

timmermaansoge (s: Wol,vo) et; -n ['tmmrâmâ:zo:go] 1. **timmermansoog**, oog-scherpte, kijk (als) van een timmerman
De muulikhied was rechte riegels te maeken en de ofstaand tussen de riegels overal geliek. Daor moor' een timniermaansoge veur hebben, zee S. (vo), in verb. (gezegd door een timmerman die meent dat iets niet waterpas is, loodrecht staat e.d.): Een timmerma~ dat liegt nooit (s: Wol)

timmerman de; -nen, z ook *timmerluden*; -negien ['t...] 1. timmerman: timmerbaas, *timmerknecht*
De deure is kepot, we moe'n de timmerman d'r mar even bij hebben (Nbk)

timmermateriaal z. *timmermateriaol*

timmermateriaol (1) Ook *timmermateriaal* (Spa) ['t...] - timmermateriaal
Et timmermateriaal is gister ok ankommen (Spa)

timmerschure (Db) de; -n; ...schuurtien ['t...] 1. schuur met een timmerwerkplaats
timmervak (1) ['t...] - timmervak
timmervolk et ['t...] 1. timmerlieden
As de meitoeke op een gebouw kwam, dan kreeg et timmervolk een borrel of bier (Obk)

timmerwark (Ste) ['t...] - timmerwerk
Timmerwark moet goed ofin eten wodden (Ste)

timmerwinkel (J) ['t...] - timmerwinkel
De keziene, raemen en deuren weren van te

veuren al klaormaekt in de timmerwinkel

(j)

timpe (verspr.) Ook *tiempe* (Ow), **tumpe** (Bdie, n: Ot) de; -n; timpien ['ttmpo/'timpa/'tAmpo] 1. (vaak verkl.) kapje, eindsnede van een brood
Ik heb et timpien an de kattegeven (Np) 2. flink stuk brood een beste timpe een flink stuk brood (Np, Obk), *een timpe brood* (Obk), *een timpe/timpien bolle* (Db, b: mi, Nbk, Wol), *iene een timpe ofsnieden* (Nbk), *een oolde timpe bolle* een stuk van een oud brood (Nbk) 3. bovenstuk van een oud huis (Nbk, Obk) *een oolde timpe* (Nbk, Obk) 4. eindstuk van een stok of balk (Bdie, n: Ot), vaak (verkl.) het dunne uiteinde van een bonestaak (n: Ot)

tin [tin] - tin (bekend metaal)

tingel de; -5; -tien ['tu](g)l] 1. (vaak verkl.) tengel: bep. soort kleine spijker
Tingelties bin kleine spiekerties, ok wel klompegruus, die sloeg ie bij de winter onder de klompe tegen de gladhied (Nbk), *Et linnen onder et behang zit mit kleine tingelties op 'e latten vaastespiekerd* (Db), *tingelties aaehter et behang in et doek* (Wol), *argens een tingelden in slaan* (Np)
tingelen Ook *tjngelen* (bet. 2: Ow) zw. ww.; onoverg.; tingelde, het tingeld ['tu](g)l]J'tj]l...] 1. tingelen: een tingelend
geluid geven
Et klokkien tingelt in de kastboom (Nw) 2. tingelend op een piano spelen (Ow, Sz)

tingelhooft (Nbk) et ['t...] 1. hout bestaande uit tengellatten
tingeling tw. ['ttij(g)oluj, --- g ...] - tingeling

tingellatte (El, Nt, Nw, Obk, Ow, Spa, bs) de; -n; ...iattien ['tuj(g)ata] 1. (vaak verkl.) tengellat
Boograempies bin vaeks insekt van tingellatties; 't bin dunne latties van de timmerman, vaeke niet van de beste soort (bs), *D'r moet mar even een tingellattien bij langes* (El), *Tingellatten bin dunne latten van igrn cm dikke, die kwamen over de naoden van et daichooft* (Nw)
tingeltien z. onder *tingel*

tinkel (Obk) de; -s; -tien ['tjuki] 1. tinkelend geluid (door glas)

tinkelen (Db, Sz) Ook **tinten** (LU) ['tu]k in] - tinkelen: een tinkelend geluid voortbrengen
De glazen die tinkelen (Sz)

tinken - tippe

tinken z. *tinkelen*

tinnen bn.; attr. [ˈtip:] 1. tinnen, van tin een lakte tinnen koffiekanne (Db), een tinnen pottien (Nbk), een tinnen dikkop bep. tinnen maatkannetje (01-NI)

tinneroy (Nbk, Ste) [ˈt...] - tinneroy

tinsoldeer [ˈtīs...] - tinsoldeer *De keuper-slager Zee: 'Dat tinsoldeer zit te min lood in' (Sz)*

tint de; -en; -ien [ttnt] 1. tint, kleurnuances *De riddersporen hebben van 'tjaor oe zo mooi bluuid, in lochtige en donkerder blauwe tinten (Obk)*

tintelen (Nbk, s: oost.) [ˈtntiv] - tintelen: prikkelen (Nbk): *De vinger tintelt 'in van de koolde (Nbk); glinsteren (s: oost.) Zien ogies tintelden van plezierigheid (s: Oost.)*

tinteling (spot.) de; -en, -5; tintelinkien [ˈtntuj] 1. tinteling (prikkelend gevoel)

tinteloge (Sz) et; -n; ..ogien [ˈt --- J 1. twinkelend, schitterend oog

tip [up] - tip, advies *een tip kriegien, iene een tip geven*

tipbrotien (Diz, Ld, Ow) [ˈttbro:otin] - puntbroodje

tipdoek [ˈubduk] - tipdoek *Die vrouw had een hiele mooie tindoek omme (Dfo), Bij et Fries kostuum drogen de vrouwfuden een tipdoek (Obk), Moeder zat vroeger morgens in buus mit de tijodoek omme (Ste), De tipdoek was soms driehoekig, soms vierkant en dan vouwd bi een driehoek (Bu)*

tipkiadde (verspr.) Ook *dpklarre* (Dfo, Ld), *tipskladde* (Bu, Dhau, Nbk, Np, Nw, Obk, 01-NI, Ow, Ste, b: Im), *tipsklarre* (Nbk, b: Im), **zipspoede** (Np) de; -n; -gien [ˈupklado/... ˈtts...L.] 1. puntzak (van papier), in het bijzonder om een half pond aan gort, rijst, thee etc. in te verpakken (Nbk), *een tijoskladdegien voor de thee (Ste), een tipklare veur de gele suker of zuurties (Dfo), De iene buurvrouw kwam wit een tijkladdegien frambozezuurties anzetten (Dhau), een tijkladde thee (Bu), .. snoepies (Bu)*

tipkiaddevol Ook **tipkiorrevol** (Ld) et [ˈt...] 1. de hoeveelheid van een *tijkladde*. *Vroeger kochten we ze bij 't tijpklarrevol (Ld)*

tipkiarre z. *tipkladde*

tipklarrevol z. *tiokladdevol*

tipmusse (Dfo, Ma, Np, Ste) Ook *tipmuts*

(Sz) de; -n; ...mussien [ˈtppmâsoL.mAts] 1. tipmuts *Vroeger maekten we zelf tipmussen, ie hadden een lappe dubbeld, van boven wodt die dichtenijd, van onder hal' wat ploogies en een baa,nd (Ste), Eerst wodde een witte tiomusse opzet, daor kwam een zwarte setienen overhenne en daor et ooriezzer overhenne, en as ze hiel mooi weren kwam daor een kaanten floddermusse overbenne; bij rouw was dat de effen toelen mussa Al' mooi wezen wollen, mos d'r nog een hoed bovenop (Dfo)*

tipmuts Z. *tjL'musse*

tippe de; -n; **tippien** [ˈtppo] 1. punt, scherpe hoek van een vlak, bijv. van een tafelblad (Nbk, Np) of een perceel (Dfo, Ma, Nbk, Np, Ow) *Wij zatten gewoon lekker thuus ^{bily} oonze volk op 'e tijnje van de taofel te laankpraoten (b, v), Die akker is niet mooi te bouwen, want hij lopt op een tij'pe nut (Dfo), Van buten zicht et oolde schrift van oonze mem d'r wat ruderig uut; de rogge wat stokkend en de tippen wat verrinneweerd (Obk)* 2. hoek van een stuk stof (bijv. een laken, een zakdoek) *As de laekens in de wiend hangen te dreugen, willen de tippen wel es uutruffelen (Db), Dan kneupte heur mem heur de centen in de tippe van de buusdoek (b)* 3. puntig uitsteeksel van een brander, kous in een lamp (Dho, Nbk) *Soms was de kouse niet hielemaol hek (die had een scheiding), hij mos dan liek maakt wodden, eers braande hij mit 'ii tippe (Nbk), D'r zit een tippe an de braander (Dho)* 4. hoekje grond, stukje land (vaak driehoekig), hoekige strook grond *'t Is war een tippo (Nbk), Die tippe van de tuun lopt bried wit (Db)* 5. eind, afstand (Dho, Nbk, Np, Ow, v, vo) *Zuwwwe eerst nog war een tippien deurfietsen? (Np), Et hontien lopt een tippe al blaffende mit oons wit (v), (van zonnebloemen:) Doe ze dan mittertied zo hier en daor al een aorige tippe tot de grond uutscheuten weren () (Nbk), Een tippien van li of was een stokkien laand an de weg (vo), Et is mat een tippien een zeer kleine afstand (Ow), zo ook *In de auto is et war een tijopien (vo), (van iemand die een stuk langer geworden is:) Da's ok een hiele/lange tippe wodden (Nbk), Die jongemeid is al een tippien**

benne zal binnen niet al te lange tijd een kind krijgen (Np), *Et is nog een hiele tippe, af' daorhenne lopen zullen* een flink stuk, een heel eind (Dho, Nbk), *Ik heb een hiele tippe breid* een flink stuk (Nbk) 6. klein stukje van iets langwerpigs *twie tippen touw an mekaerkneupen* (Np), *iene mit een tippe rookwost een oplawiebes verkopen* (v), *allerhande tijopies planke* (Spa) 7. uiteinde van een stok (Bdie) of van een stuk riet (Bu) 8. in *op 'e tippe wezen* kwaad zijn (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Op, Ow, Sz, Wol, p): *Hij was aorig op 'e tippe* (Nbk, Np), ook *Hij is glundij op 'c tippe* id (Bdie) en *Hij is hiete* op 'e tippe id. (Np, Ow), *Hij is gauw op t tippe* hij is snel boos (Nbk, Np, Op, Sz, Wol) 9. in *op 'e tjope hebben* over de vloer hebben, op visite hebben (Nbk, Wol) 'k *Hebbe de buurvrouw om de haeverklap op 'e tippe* (Wol) * *De maonc op trjope/Veren de schiopen op 'e klippe/De maone op 'e rogge/Veren ze tegen de brogge* als de sikkel van de maan op een punt staat zal er droog weer zijn, ligt de sikkel achterover dan is er regen (El)

tippebouwen (Ma) Ook *kielebouwen* (1) onbep. w. ['upo... 'kilo ---] 1. bouwen, bewerken van een in een punt toelopende akker

tippel (Bu, Nbk, p, j) de ['tpti] 1. flinke afstand, in *een hiele tippel* (Bu, Nbk, p, j): *Et is een hiele tippel* een heel eind lopen (Bu, Nbk)

tippelen (Db, Dfo) ['tpti?] - tippelen, in *d'r in tippelen* in de val lopen: *Ik was d'r haostin tiopeldmit die verkopen'fe* (Dfo), *Zullen we him es te pakken nemen, hij tippelt d'r vast* in (Db); lopen (meestal: op *vlotte wijze*) *Dat is nog een hiel aende tippelen* (Nbk), *Kiek dam tinpelen zij ok weer henne* (Nbk); tippelprostitutie bedrijven (spot-)

tippen (Dho, Ma, Nt, Nw, Obk, bet. 4: 1) zw. ww.; onoverg.; *tippe*, het *tipt* ['Uprn] 1. met z'n been trekken bij het lopen (Ma, Nt, Nw, Obk): *Hij tipt wat mit et iene been* (Nw, Nt) 2. met een *tippe* gaan branden, vgl. *tippe*, bet. 3 (Dho) *De kouse van de laainpe tipt, we moe'n et even liekmaeken* (Dho) 3. door licht aan te raken vastlijmen (Obk), vgl. *Vroeger was bij oons een kerel die gong te siesiestiopen in de sparrebos;*

mit de liemstok die kleefde, tippe hij de siesies d'r an en kon ze zo duur verkopen (Obk) 4. als tip geven, inlichten (1) 5. in *d'r niet an tippen kunnen* in de verste verte niet zo goed zijn, zo goed presteren: *Zien bruur kan vule hadder rieden* [schaatsen], *hij kan d'r niet an tippen* (Nbk), *Hij het de melk lang zo schone niet as zien buurman, et kan d'r niet an tippen* (Nbk) **tipperig** (Nbk) bw., bn. ['upçax] 1. met *puntige einden* *De laampe die braant wat Ūjoperij, en dan gaot et walmen* (Nbk)

tippien z_ onder *tippe*

tips (Ld, Np, Obk, Ow, Ste, Sz, vo) bn., bw.; -er ['tpts] 1. in een punt uitlopend *een tose akker* (Ld), *Dat laand lopt tips toe* (Obk, Ow), *een tipse kladde puntzak* (Ste), *Een mooi gezicht, die ronde, ūjos toelopende zaodbultenl* (vo)

tipse (Np) de; -n; ...tipsien ['tipsol] 1. halsopening, met name van een jurk

tipskladde z. *tipkladde*

tipsklarre z. *tijokJadde*

tipspoede z. *tijokladde*

tiptop bn.; attr. ['tptDp] 1. tiptop, prima *Et is tiptop in odder* (Nbk)

tiran de; -nen; -negien [tiran] 1. tiran: despoot, tiranniek iemand

Tiroler [ti(:a)ro:alrj - Tiroler

tirrig (Ld, Nbk) bn., bw.; -er, -st ['tirox] 1. kribbig, boos *Een tirrig wief is niet zo mak op 'e boud* (Nbk) 2. z. *tierig*

tissel (Dfo) de; -s ['ttsl] 1. gootdissel

tissue (1) - tissue

Til. - afkorting van *Titus* (bijbelboek)

titel ['titl] - titel: van een boek, hoofdstuk enz.; ook: academische of adellijke titel

titelbeschrijving (1) ['t...] - titelbeschrijving

titelblad (spot.) ['t...] - titelblad

titelgedicht (1) ['t...] - titelgedicht

titelpagina (spor.) ['t...] - titelpagina

titte z. *tette*

tittel (Dfo) ['tal], in *Hij wet d'rgienjota* of *tittel van* in het geheel niets (Dfo)

tja tw. [tja] 1. tja 2. uitroep om wild op te jagen (Bdie)

tjaantelen (verspr., k: Ste) Ook *Isjaantelen* (Nbk, Obk), *tjaanteren* (Ld, Wol) zw. ww.; onoverg.; tjaantelde, het tjaanteld ['tjâ:ntli'tsjâ:ntl/'tjâ:ntp] 1. zeuren, jeuzelen, steeds doorgaan met kletsen (vooral door kinderen) *Dat kiend gaot zo lange*

deur wit tfaanteien tot ze beur zin krigt (Obk) 2. neuriën, zingen zonder woorden, eentonige muziek produceren (Dho, bo: Bu, Nw) *Hooi es op te tfaanteien* (Dho) 3. dreinend huilen (Dho, Nw) *Wat kan die toch tfaanteien* (Dho)

tjaanteren z tfaanteien

tjakken (Nbk, bi, b: im, in, bo: Bu, Nw, Op) zw. ww.; onoverg.; tjakte, het tjakt ['tjakJ 1. open waarbij het duidelijk is dat men er geen zin in heeft (sneller dan *sjokken*): *Now kan 'k daor weer henne jakken* (bo: Bu, Nw, Op, b: Im), *Daor kwam hij eidelikan ~en* (bo: Bu, Nw, Op), *Hij lopt benne- en- weer te tjakken* (bi), *Kan 'k verdorie nog een keer naor de winkel tjaicken* (Nbk)

tjalk (spor) de; -en; -ien ['tjal(a)kJ 1. tjalk

tjap-tjoi [tjap'tj3j - tjap-tjoi

tjasker (El, Nt, Obk, Ste) ['tjaskr] - tjasker *As et te nat wodt, wodt et waeter uutmaelen wit een tfasker* (Ste)

tjee (spor) ^{[til.:} tji] - tjee

tjielpen (Ste) zw. ww.; onoverg.; tjielpte, het tjielpt [tjil(o)pi] 1. tjielpen: door *vogels*, z. ook *sjilpen*: *Die voegeities tjielpen zo mooi* (Ste)

tjiej (bet. 1: Ma, Dfo, bet. 2: spon) tw. [tjij] 1. lokroep voor kippen, veelal herhaald: *Tjiej, tjiiej, tjiiej!* (Wol) 2. nabootsing van lichte vogelgeluiden (spor.)

tjiftjaf (spot.) ['tjiftjaf] - tjiftjaf

tjielpen z *sjilpen*

tjingelen z. *tingelen*

tjirpen z. *sjirpen*

tjitten (OS, Bdie, Dho, Np, Spa, bo: Bu, Nw) zw ww.; overg, onoverg; tjitte, het tjit ['tjtt4] 1. in dunne straaltjes, in kleine hoeveelheden sproeien, spuiten, in kleine hoeveelheden melk uit de uier persen (z. ook *tjitteren*) *tfitten tegen een boom* al dan niet sproeiend tegen een boom urineren (Ld), zo ook *Honnen tfitten vaeke tegen een boom* (Nw, Obk), *tebaksnat tussen de tanen deur tfitten* (Ld), *een ooidmelke koe tfitten* moeizaam, met dunne straaltjes melken (El)

tjitter (Obk) de; -5; -tien ['tjttç] 1. iemand die slecht handmatig melkt, z *tfitteren*, bet. 2 *Af goed melken kunnen, nos ie broes melken kunnen, as dat niet zo was waj'* een *tjitter* (Obk)

tjitteren (Nw, Obk) zw. ww.; onoverg.; tjitterde, het tjitterd ['tjitçu] 1. in kleine straaltjes, sproeiend spuiten (z. ook *tjitten*) *Dat bontien tfittert tegen een boom an di_* bij het urineren (Nw), *Die staot d'r bij te tfitteren wit de slange* (Nw) 2. onhandig melken (op handmatige wijze) (Obk) 13ff *zit nar te tjitteren onder die koe* (Obk)

tjodse z. *todse*

tjoeken (bet. 1: Bdie, Pe-Db1, bet. 2: Pe-Db1, bet. 3: Bdie, Dho, Nw) Ook *tjoeksen* (bet. 3: Dho) onbep. w. {'tjuIq/ 'tjuksuij i. hetz. als *koelegienknikkeren*, z. aldaar (Bdie, Pe-Dbi) 2. wegschieten van een knikker vanaf de duim, m.b.v. de wijsvinger *Dat schieten van een knikker tussen doem en vinger noemen ze hier tjoeken* (Pe-Db1) 3. (van kinderen) elkaar nazitten (Dho, Nw) *aachter mekaander an tjoeken* elkaar nazitten (Nw)

tjoeksen z *tjoeken*

tjoelcser (Bdie, Nw) de; -s ['tjuks] 1. vrouw die heel vaak weg is i.p.v. thuis *tjoelken* (Bdie) zw. ww.; onoverg.; tjoekte, het tjoelkt ['tjul(a)kij] 1. tingelen op een piano

tjokken (Ld) zw. ww.; onoverg.; tjokte, het tjokt ['tjok] 1. met de tong een klakkend geluid maken

tjokvol (Nbk) [tjokfol; aks. wisselt] - tjokvol

Tjonger de (vooral oost.), ook et (in en rond Wol) [tjoij(g)] 1. de rivier Kuinder of Tjonger (thans gekanaliseerd), z. ook *Kuunder* bet. 1 (west. wordt het lidwoord wel weggelaten of wordt *ot* of 'tgebruikt:) *Op 't wiede van 't Tjonger bek nog wel es in de knier zeten wit een dikke storm* (Sz), *et wiede van 't 7'jonger* (Sz), *Hij kwam van 7jonger* (Sz), *'k Heb aided op Tjonger vist* (Sz), *kot bij Tjonger* (01-N1)

tjouwelen (Op) zw. ww.; overg., onoverg.; tjouwelde, het tjouweld [tjowhi] i. zeuren, vooral door oudere mensen

tjsaantelen z. *sjaanteien*, *tjaantelen*

tju (Bdie) tw. ['tju] 1. geroepen om wild op te jagen (Bdie) 2. z. *kju*

tjut z. *slot*

tobbe de; -n; -gien ['tobo] 1. houten teil, tobbe, nl. om in te wassen, te bewerken: *De hoolten tobbe nos altied vol waeter, aan ders verraegde bi bielemaole* (Nw), *Vroeger bawwe een tobbe wit met* (Np)

Daor [ni. in geval van *met*] kwammen kruden in en zoolt; alles kwam in een tobbe en wodde morgen (Ste), *Et kotgoed van 't varken wodde zoolten in de tobbe* (Dfo)

tobbedeksel (Pe-Dbl) et; -5; -tien ['t...] 1. deksel van een *tobbe*

tobberig (Bu, Nw, 01-NI) bn.; -er, -st ['tobpx] 1. geneigd tot tobben, zwaar-moedig

tobbeschieter (Bu, Nbk, Np) de; -s; -tien ['t...] 1. bijnaam voor een inwoner van *Berkoop*

toch T bw. [tox] 1. niettemin *Ie hebben gien slechte ciefers, mar ik had et toch nog wat beter van je verwaacht*(Nbk), *En toch is de akker smalder wodden?*(b) 2. eigen -

lijk wel, *toch wel Nee! Of aeniik toch ok wel.*' (Nbk), *Ie kun daor toch wel benne gaon?!* (Nbk) 3. niet: omdat het niet ver-wacht kan of hoeft te worden *Dat weej' toch wel, dat kuj' toch aenhk niet doen!* zeggen! (Nbk), *Ie hoefden ommes toch gien kaortien veur mij te kopen?*(b), *Hoe kuj'dat now verwaachten, dat hebben zeja*

toch nog nooit daon (Nbk), *Hoe kuj' dat now toch zeggen!* (Nbk) 4. inderdaad, eigenlijk *Toch het de Raodmit dit besluit*

(I) nog wat vergeten (b), *Ze doen de laeste tied toch een hoop an de wegen*

(Nbk), *om toch daarom, zomaar* (Ld, Nbk, Np, Obk, n): *Waoromjne gaaj' d'r henne?*

[met als mogelijk antwoord:] *Om toch!* (Nbk), *Om toch niet!* daarom niet, zomaar

niet, het gaatje niet aan (Nbk, Np, n), *Om toch zo!* daarom, het gaat je niet aan

(Obk), *Dat is ok mar om toch zo* daar heb je geen goeie reden voor (Nbk) 5. warempel, waarachtig *Hij kreeg toch een trap*

tegen zien gemacht! (Wol), *Hoe kuj' et toch zeggen!* (Nbk), *Hij het me toch een mooie fiets kocht!* (Nbk), *Ie kun daor toch wel henne gaon!* (Nbk), *N toch!* Hooi *toch es op!* (Nbk), *...boolje toch es stille* (Nbk), *Waorwaj'toch?*(Nbk), *Kick now dan toch es hier* (Nbk) 6. gezegd om bevestiging of instemming te verkrijgen *Ie kommen van-aovend toch ok?* (Nbk), *Dat is toch zeker zo!* (Nbk), *'Jow jonge --enne wodt vast ok boer zee de dokter. Toch waar? zee de boer 'Jao zee de dokter, 'ik hoor 5n now al knaipen'* nl. klagen (Op), *Ik heb dat dr*

toch niet omme daon, wel? (Nbk) 7. in

tegenstelling tot wat anderen (mogelijk) denken *Ik heb d'r toch een protte tied an spendeerd* (Nbk), *Toch kuj' d'r niet alles van zeggen, dat hij niet langer mitdoen wol* (Nbk) 8. ter uitdrukking dat iets in één

moeite door kan Aj' d'r toch henne gaon, kit!' *mien spullen ok wel even mitnemen*

(Nbk) * *Waoromme bej' dat now daon?*

[met als mogelijke reactie:] *Om toch* [met als mogelijke reactie daar weer op: *Om*

toch (dat) is gien praot (Nbk)

toch II voegw. bw. [tox] 1. *toch Waj' d'r ok van vienen, ik blief toch thuus* (Nbk), *lederiene wus wel dat d'r wat was, en toch wodde d'r nooit over praot* (Nbk)

tochgat Z. *tochtgat*

tocht de; -en (bet. 2-5); *tochien* [toxt] 1. sterke luchtzuiging, trek *D'r is hier tocht*

(Nbk), *Ik wol wel dat d'r een tochien wiend kwam:* met name gezegd in de warme periode van het hooien (Nbk), *vandaar: Dan is 't een lekker tochien, as et zo waarin is*(Nbk), *op 'e tocht staon*(Nbk, 01-NI), *...zitten* (Nbk), (fig.:) *Hij kwam aorig op 'e tocht te staon doe zien misdaod*

bewezen was in een hachelijke positie (Obk), *Oonze reize is op 'e tocht kommen te staon now die auto kepot is is onzeker*

geworden (Dhau) 2. reis, uitstapje *een tocht naor et butenlaand* (Nbk), *een tocht van oolden van daegen* (Wol) 3. tochtsloot (Spa) *een tocht uutmijen* (Spa) 4. hetz. als *haege* (Wol), z. *aldaar* 5. strook gras(land), *strook te maaien gras* (Bu, Ma, Ld, Op, Sz,Wol), *een tocht mijen* (El, Sz), *We zullen d'r even een tocht bij langes mijen één*

strook (met de breedte die men met een zeis in één keer maait) (Bu)

tochten ['toxti] - tochten (onpers.) *Et tocht deur de kiere van de dew-e* (Diz), *Et tocht hier!* hier is veel trekking van de lucht, i.h.b.: je gulp staat open (Ld, Nbk, Wol), *Doe de deure dichte, want et tocht hier as de pest!* (Diz)

tochtgat Ook *tochtgat* (Nbk) ['toxtat/'toxtat] - tochtgat, trekgat *Zoe'n kiere kan een vies tochtgat wezen* (Spa), *Boswallen om et laand weren tochtgatten veur et vee* (Ow)

tochtig (Bu, Nt, Nw, Pe-Dbl) ['toxtax] - (van koeien) tochtig, bronstig

tochtnaegel (Obk, bs: Dfo) de; -s ['toxt...'] 1. hetz. als *togpenne*, z. *aldaar*: bet- 1

toehtraem - toe

tochtraam z *tochtraem*

tochtraem (Dfo, Dho, Pe-Dbl, Wol) Ook *tochtraam* (Sz) ['toxt ---] - *tochtraam* e.d. *et tochtraam, een gazen raam boven de keukendeure* (Sz), *Et tochtraem was een klein uutzetruetien* (Wol)

tochtrieden (Obk) onbep. w. ['toxtриди] 1. schaatsen van toertochten

tochtsloot (WS, verspr. OS) ['t xt J - tochtsloot *De tochtsloot is verstoppt* (Np), *De tochtsloot wodt jaarliks twee keer schonemaekt* (Diz), *een tochtsloot mijen* (Nt)

tochtstrip (spot.) ['toxtstnp] - tochtstrip
todde Ook *tadde* (EI, Np, Nt, Obk, Spa, Ste, Wol, bet. 2: Np, bi, b: in, bo: Nw), *tarre* (bet. 2: Ld), *torre* (bet. 3: Dhau) de; -n; -gien ['todo/'tado/'taroi'toro] 1. bel snot die uit de neus hangt 2. toddik, vieze, smerige, vaak dikke vrouw (Bu, Db, Dhau, Diz, Nbk, Np, Obk, Spa, Ste, Sz, _p, b: Im), *Wat een smerige todde* (Np), *Bij die vieze todde zoj'niet graeg eten* (Obk) 3. vrouw die andere mannen gemakkelijk gelegenheid geeft (*Ste*) *Een todde ^{zei} as alle mannen d'j- bij terechte kunnen* (*Ste*) 4. vod (Bu, Ld, Obk, Np, bo: Np, Nw) *Et bin allemaole todden en bellen vodden* (bo: Nw, Np), *Die todde kun we wel bruken mit poetsen* (Obk), *Die het todden en bellen om et lief loopt zo ongeveer in lompen* (Bu) 5. vetrandje of pezig randje aan vlees (Bdie, Dho, Nt, Wol, bo: Nw) *een tadde an et vleis* (Wol), *Gien mooi vleis, allemaole tadden en bellen* (Nt) 6, vlies op melk (Dhau, Obk, Op, Ow, Spa) *Allemaol todden op 'e melk!* (Spa) 7. kleine hoeveelheid van iets, bijv. hooi (Obk)

toddebelle (Nbk, Mun) de; -n; -gien ['todabelo] 1. uit de neus druipend stuk snot (Nbk) 2. smerige vrouw, toddik (Mun) 3. scheldnaam voor een vrouw (Nbk)

todden (Dho) onbep. w. ['todv] 1. slepen, torsen

toddig (Obk) ['todx] - slordig: onordelijk
todse (verspr.) Ook *tjodse* (bet. 2: Dho en Nw) de; -n ['totsol'tjotso] 1. smerige vrouw *Wat is dat een smerige todse* (Ld) 2. dikke vrouw (Dfo, Nbk, Ste) ? *Is een dikke todse ze zicht d'r lekker uut* (Nbk), *Wat een dikke tjodse!* (Nw)

toe 1 bw. [tu] 1. toe: naar *We leupen naor*

buus toe (Nbk), *Ik wil naor buus toe* (Nbk), *De opkaemer lag boven een grote kelder, mit een trappien d'r toe* (Dfo) 2. voort, verder, goed voortgaand *Hij wedt wel aorij oold, mar aftn op 't weg zien dan fietst hij mar toe* (Nbk), *Ze leup mar toe* (Nbk) 3. in de richting van *Et huus staot mit de achterkaante naor de weg toe* (Nbk), *Ze knipoogde me toe* (Nbk), *..Jachte me toe* (Nbk), *naor (...) toe gericht* tot (in relatie tot de ethische kant of de mogelijke gevoelens van degenen die het aangaat): *Dat is naor zokke meensken toe niet aorij* (Nbk) 4. tot, reikend tot *Ie meugen all/tot de Lende toe, niet veerdar* (Nbk), *An Berkoop toe ligt d'r snij* (Nbk), *Doe lag die snij, dak ongeleugen, bij N an de daoke toe* (b), *We bin an Die ver toe west* (Nw), *Oons laand bijt an de Lende toe* (Nbk), *'t Laand leup an 't Diep toe* (Dhau), *Hij ston haost tot de knien toe ie de modder* (Nbk), *Hij ston tot de middel toe in 't waeter* (Ma), *Ie raeken d'r an gewoon, ie wennen overal an, tot an hangen toe, mar dat moet niet te lange duren* (Ste) 5. zover, gevorderd tot *Ik heb tot de aovend toe nog wel wark* (Nbk), *Ik kom daor vandeweke niet meer an toe, ik hebbe et te drok* (Nbk), *Now kan ikjou wel even helpen, ik bin d'r an toe* (Nbk), *..ik heb 't d'r an toe* (Nbk), (bij het breien:) *Ik bin now an de mouwen toe* (Nbk, Nw), *Die koe is d'r an toe gaat nu bijna kalven* (Bdie, Nw, 01-Nl, Nbk), *'t Is d'r an toe mit de koe id* (Dho), *De eier bin anpikt, ze bin an 't uutkommen toe* (Ow) 6. inmiddels nodig hebbend, er rijp voor zijnd *Ze moe'n d'r eerst an toe wezen, aanders kriej'zenietmit* (Dho), *Zebin an een nije jasse toe* (S te), *Een paer nije klompen bin 'ik an toe* (Ste), *We bin an nije suiker toe, et is haost op* (Ste), *We gaan eten!* [met als mogelijk antwoord:] *Lekker, ik bin d'r an toe* ik zou nu inderdaad wel willen gaan eten (Nw), *We bin gauw d'r an toe, de oolde eepels bin op we moeten binnenkort een nieuwe voorraad aardappelen hebben* (Dho), *Ik bio an aander wark toe* ik zou graag eens ander werk doen, zou graag eens van baan veranderen (Nw) 7. toe-reikend zijn, in toe kunnen: *Een bctien minder kan wel toe is wel genoeg* (Nt), *Mit honderd gulden kan 'k niet toe aan honderd*

gulden heb ik geen genoeg (Nbk), *Daor kuj' eerst wel even mit toe* daar heb je eerst wel even genoeg aan (Nbk), *Mit vier man zullen we vast wel toe kunnen* zullen voldoende zijn, bijv. om een bep. karwei te klaren (Op), *As de koenen goed melk geven en de paarden woe'n een buit wark doen, dan moe'n ze d'r flink wat kotvoer bij hebben, dan kim ze wit huj en schoon waeter niet toe* (Ow), *Zoj' d'r wel mi toe kunnen?* nl- met dat geld (Np), *Ie kun wel wit wat minder toe* (Dho), *Et loon is niet zo dikke, je moe'n d'r ok war wit toe kunnen* (Diz), *Ik zoj' d'r niet wit toe kunnen* ik zou er niet genoeg aan hebben (Bdie), zo ook *Daor woej' wit toe, meer geld kriej' niet van me* daar moet je mee toe, moet je je mee redden (Nbk) 8. met de gesteldheid of situatie zoals die is/blijkt *an vekaansie toe wezen, d'r beroerd an toe wezen, M schreef mooie brieven, ze konnen percies zien hoe ei daor omme en toe gong hoe het daar ging, wat er speelde (vo), Ik wil wel graag weten waor ik an toe bin* wat er precies speelt, wat er van me gevraagd wordt, wat de bedoeling is (Nbk) 9. erbij te rekenen, erbij horend *de eterstaofel klaormaeken, en alles wat d'r toe heurt* (Dfo), *Die kan d'r zo war niet wit op toe eten, want dat is wel zoek vreetpoede* (Obk), *Dat kuj' d'r niet toe rekenen* erbij rekenen (Nbk) 10. bijdragend *aan Hij het daor hiel wat toe daon* ertoe bijgedragen, geholpen (El), *Daor moet die toe helpen* (Bu), *Now, ik doe d'r 't mierend toedroeg het mijne eraan bij* (b), zo ook *Ik heb 't mienen d'r wel toe daon* heb het mijne er wel aan bijgedragen (b), *Ik hebbe d'r ok een gift geld toe daon* (Ma), *Veureerst moet zoe k trammene wit alles wat d'r op en bij behoort, een grote somme geld kosten, daor oonze gemeente toch niks toe geven kan* (.) (s: oost., plm. 1885), *d'r niet toe doen* niet ter zake zijn, niet uitmaken 11. toegevoegd, extra *Etkalf mos wel wat drinken toe hebben* (Nw), *Ie hebben zo badde warkt, ie kriegen een tientien toe* (Nbk), *Ik kreeg op dat pak kleren een paar sokken toe* extra (gratis) (Bdie), *Hij krigt d'r wat op toe* extra en gratis (Nbk, Ste), zo ook *Bij de boschoppen kreej' d'r vroeger altied wat op toe* (Spa), *d'r op toe geven* extra geven,

bijtalen: met name bij een ruil of inruil (Dho, Nbk) 12. met de bedoeling, *bestemming Daor wol hij ok wel toe helpen* (Nbk), *Ik zal biw d'r toe dwingen* (Np), *Ik wil dat nog even in beraod holen, veur ik daor toe overgao* (Obk), *d5 niet toe kommen kunnen* (Nbk), *iene d'r toe kriegen* (spor.), *Daor heb ik de moed niet toe* (Nbk, Np), *Et is zien eigen schuld, hij het d'r anleiding toe geven* (Sta), *As hij nargans toe wil* (..) als hij niets wil, als er met hem niets valt aan te vangen (El), *Dus dat is dat kereltien dat oonze wew en heit gien kedo toe wol niet wilde/zou willen geven* (v), *Ik wol biw nog wel wat toe, doe hek m war wat sturd* (Ld), *As ze we wat toe willen, woe'n ze 't war toedelen* (Sz), *my wol me dat spul war beslist toe hebben, hij wol 't we war anpraoten wilde* dat ik het kreeg/nam (Dfo), (m.b.t. hap vee:) *Wat maal kuj' ze gauw toe kriegen* willen ze nog wel vlot eten (vo), *As de kappe op een nij huus komt, wodt d'r een borrel dronken, dat staot d'r now ienmaal toe* is daarvoor bestemd, hoort bij zoiets (Op), *Ze hebben him d'r zovule veur geven, want dat ston d'r toe* dat moet je daarvoor rekenen, is daarvoor nu eenmaal uit te trekken (Np) 13. dicht, gesloten *De deure is toe* (bl), 't *Gewientehuus was toe* (d) 14. z. *doel*, II

toe II tw. [tul 1. vooruit, komaan *Toe now, Mem, zeg es wat* (Nbk), *Toe kiend, eetje bod leeg, zit niet zo owwe te tiesken* (Obk), *Toe K., wark es wat badder* (Nbk), *Toe now je, gao toch wit* (Nbk), *Toe dan toch!*, (tegen een hond:) *Appot! Appot! Toe dan toch! Appot!* (b), *Toe mar, kom now war* (Nbk), *Toe war, ie hoeven niet bange te wezen* (Nbk), *Toe war; zee et stewinegien* (b), (ook aaneen, z *toeje-*) *toe je toe nou, jôh* (Nbk, Nw, Obk, Spa, Sta, Wol): (gezegd wanneer de een te dicht naar de ander was geschoven in bed:) *Toe je, gao es wat omina* (Nw), *Ie woe'n me niet zo kietelen! Toe je!* *Hooi toch es op* (Nbk), (tegen koeien/paarden die voort moeten, moeten gaan staan:) *Toe je, Toe je dan toch!* (Nbk) 2. asjeblijft *Toe help we toch* (Nbk), *Toe, ie kun we veur disse iene keer toch wel even thuusbrenge!* (Nbk) 3. *kom nou, ach kom Och toe, dat vaalt wel wat wit* (Nbk), *Toe, ie weten ja wei beter*

toe- - toedoen

(Nbk), *Toe toch, halfwiezejonge* kom nou, doe niet zo mal (Nbk), *Verdomme nog s toe, hooi toch es op* potverdrie (Nbk), *Gut* nog k toe! hoe is het mogelijk (Nbk) toe- [tu] - toe-: tegemoet-, tegen-: in *scheidbare sst. als toelachen, toesnauwen; dicht-, in enkele scheidbare sst. als toedoen-; extra, eroverheen (m.b.t. geld, goederen), in enkele scheidb. sst. als toebetaelen, toebeuren;* naar, in de richting van, in enkele scheidb. sst. als *toedrijven;* in flinke mate, in scheidb. sst als *toestappen* flink vooruit stappen, *toemaelen* flink malen; de bedoelde sst. zijn niet allemaal in dit woordenboek opgesomd
toebedelen Z. *toebedielen*
toebedielen (Dfo, Nbk) Ook *toebedelen* (Dhau, Nw) ['tubodi:lnJ ... dt:hfl - toebedelen: bij splitsing, toewijzing van goederen, gelden, zaken waarop men recht heeft, bijv bij een erfenis *Dat recht is 'in toebedeeld* (Dfo, Dhau), *Et wodt je toebedeeld* ze geven het op afgepaste wijze, niet bep- royaal (Nw)
toebeheuren T (Ld, Ma, Mun) et ['tubo]l&:arnj 1. toebehoren, alles met wat erbij hoort *Daor kwam bij an mit zien toebeheuren* (Ma), *Kun ze dat zo huren, wit alle toebeheuren dr bis?* (Mun)
toebeheuren II (Dfo, Diz, Ow, Sz) ['tu...j - toebehoren, het eigendom zijn van *Wie zoj dat toch toebeheuren* (Ow), 'k *Hebbe et al mitneunen, mar et beh em-de mij niet toe* (Sz)
toebekken (Dfo) [tubelqjJ - toesnauwen, *afbekken iene ornjneraek toebekken* (Dfo) toebetaelen (Nbk, Obk, Op) zw. ww.; overg.; scheidb.; betaelde toe, het toebetaeld ['tubo] 1. extra betalen, meer betalen om iets te kopen *Asje een betien toebetaelen, bij' et weer inruilen veur een nije* (Op), *Aj' een auto inruilen, moet d'r vaeke biel wat toebetaeld wodden* (Obk) toebeui-en (Bdie, Nbk, Ow) zw. ww.; overg.; scheidb; beurde toe, het toebeurd ['tu...J 1. extra krijgen (aan geld), over iets heen, bij iets dat men ook al krijgt, dat al *gebeurt En we beuren nog wat toe ok* (Nbk), *geld toebeuren* (Bdie, Nbk), *Et aarmhuus van de diaekens fq hi 1904 deur de gemeente overneumen; de dia ekens hebben doe nog 76 centen toebeurd* (Ow) toebieten [tu...J - toebijten: bits toe-

snauwen; flink toehappen, flink bijten *Et was ok niet zomar dat die hond him beet, hij beet toe!* (Nbk)
toedaenken (verspn) Ook *toedenken* (Sz) ['tu...J ...] - toebedenken, toedenken *Ze hebben him wat toedocht* nl. een erfenis, een bep. deel van een erfenis (Np), *ZoLN mij ok nog wat toedaenken?* (El), *Dat baentien hadden wejow toedocht* (Dhau), *k Had je aandere wel wat toedocht* (Wol), *Dat zee de dief ok doe de recher nj vuuf jaor toedocht* (d), *Je moe'n een aander vot niet et minste toedaenken* je moet niet meteen het slechtste over een ander denken (Db)
toedaon z *toegedaon*
toedekken [tudeku] - toedekken: ter bescherming, verwarming *We zullen de kiender even toedekken* instoppen, onder hun dekens leggen (Dho), *Veur de winter mossen ze 't eerappelgat nog goed toedekken* met een goeie deklaag afsluiten (Ste, Pe-Db)
toedelen z *toedielen*
toedenken z. *toedaenken*
toedeure (Dho, Op, Sz en verspr. oost.) de ['tu...J 1. dicht; gesloten deur, in *veur de toedeure* di. veelal: de situatie waarbij de deur niet wordt geopend, waarbij niemand *thuis is Jim zullen wel veur de toedeure* kommen (Nbk, Np, bi, p, be: Op), zo ook *Ik kwam veur de toedeure, ze weren vot* (Sz, Nbk)
toedielen (OS) Ook *toedelen* (Np, Op, Ow, Spa, Sz) ['tu... .] - toedelen *In de oorlog wodde alles toedeeld, want d'r was niet meer* (Spa), *Et laand zullen ze an de kiender toedelen* (Op)
toedienen ['tu...] - toedienen: van geneesmiddelen: *een zieke een draankien toedienen* (Mun, O1-N1); (m.b.t. lichamelijk geweld:) uitdelen (Np, Wol): *Ik heb 'n een goeie mep toediend* (Np), *iene een klap toedienen* (Wol)
toedoen I et ['tu...] 1. toedoen, hetgeen iemand verricht m.b.t. iets *deur zien toedoen* (Dfo, Np, Wol): *Dein- zien toedoen kreeg ik veul te veule draank, ik besturfet haost* (Dfo), *Deur toedoen van zien vrouw is et allegeer nog goed kommen* (Nbk)
toedoen II (Db, Nbk, Nt) st. ww.; overg.; het toedaon ['tu...] 1. geven, verstrekken (Nt) *Mien mem het buurvrouw al es een*

wost toedaon (Nt) 2. sluiten, dichtdoen (Db, Nbk) *de deure toedoen* (Db, Nbk)
 toedracht (verspr.) de ['tudraxt] 1. toedracht
 toedregen ['tu...] - toedragen: gebeuren, geschieden (Mun, Obk, Np, Sz): *Hoe dat geval 'n toedreugen het (...)* (Mun, Obk, Sz), *Dat ongelok het him zo toedreugen* (Np); verder in *iene een goed hatte toedregen: Naor mien beste weten droeg ik heur een goed hatte toe* (Dfo)
 toedri'jen ['tu...] - toedraaien: in de richting draaien van *iene de rogge toedrijen* Nbk, Np), zo ook *Hij drijde hhn et gat toe* (Np) en *Hij dridehini naor him toe* (Np)
 toedrinken st. WW.; overg., onoverg.; het toedronken ['tu...] 1. behoorlijk drinken: *Et kaltien drinkt war toe* (Nbk), waartegenover: *'t Kalfien kon wel wat beter toedrinken drinkt nog niet zo geweldig* (Nbk), (van een klein kind: *Je moe'n war beter toedrinken* (Nbk), ook n.b.t. alcoholische drank: *Hij drinkt war toe, et is een zoepd* (Dho, Nbk, Np, Nw, Obk) 2. in *iene toedrinken* iemand toedrinken (Dho): *de bruid toedrinken* (Dho)
 toedrokken (Nbk, Sz) ['tudrok] - toestoppen, toeduwen: *Et wodt heur ok altied toedrokt; ze hadden d'r aenhk gien recht op, war ze kregen et meerste* (Sz), *Ik heb hein even een tien tien toedrokt, dan kan ze wat kopen op 'e mark* (Nbk)
 toeëigenen (verspr.) ['tusjgjj n] - (wederk.) zich toeëigenen: *Die willen heur alles wel toeëigenen, war d'r inn ok nog weer die d'r recht op hebben* (Obk), *Hij het zn alles war toeëigend* (Np), *Hij eigent hum et gellende spul toe* (Diz)
 toef(t) z *toefte*
 toeren z. onder *toefte*
 toeflusteren Z. *toefluusteren*
 toefluusteren Ook **toeflusteren** (verspr.) zw. ww.; overg.; fluusterde toe, het toefluusterd ['tufluystnl...flAstrn] 1. toefluusteren *Dat een aander 't niet heuren kon, fluusterde hij mij wat toe zodanig dat iemand anders het niet zou horen, fluusterde hij mij iets toe* (01-NI), *P. wus die som niet en doe heb ik him et antwoord toefluusterd* (Db), *Doe de spreker stokte, fluusterde zien vrouw 5n gauw toe* (Op), *een nigien toefluusteren* (Spa)

toefte Ook *toef* (Sz, b: Im), *toeft* (Sz, b: hm), **tuufte** (WH) de; -n; toefien ['tuft/tuft/tyfta] 1. bos, pluk, toef, haarkuif *een toefien buj* (Dho, Nbk), *Dan trokken ze d'r een toefte wit* [van het koren], *en die beugen ze ouwe, veur stevijte bij et laeden van de garven; dat gebeurde allieend op 'e hoeke* (Ste), *een toefte haar* (Nbk, Np, Nw, Wol): *Ze hadde een toefte baor veur 't gezicht hangen* (Np), *een toe/Yen haar* (Dho, Nbk, Ste), *... wolle* (Ma, 01-NI), *een dikke toefte wolle* (Nt) 2. (verki.) het voorste of achterste stukje van een koek of een wittebrood, kapje (Ste) *Ze hebben et toe/Yen van de bolle an de voegels geven* (Ste), vgl. ook *De toe/les bin de uutaenden van de bolle (wit of tarwe), wiels deplasse van et brood altied roggen brood is* (Ste)
toefterig (Nbk, Ste) bn.; -er, -st ['tufrax] 1. met uitstekende, uithangende plukken *haar Ik moct naor de kapper, ik heb et haor zo toefterig* (Ste)
 toegang (spor) de ['tugai] 1. toegangsrecht *gien toegang hebben* 2. in *verhouden toegang* verboden (1)
 toegangsbewies (spor) ['tugaijzbowis] - toegangsbewijs
 toegangsbiljet (spor.) ['tu...] - toegangsbiljet
 toegangsdeure (1) ['t...] - toegangsdeur
 toegangskaorte (spor) ['t...] - toegangskaart
 toegangspad (1) ['L.] - toegangspad
 toegangspries (1) ['t...] - toegangsprijs
 toegangsweg (1) ['t...] - toegangsweg, weg die toegang verleent
 toegankelijk (1) [tu'gai]kak] - toegankelijk: raadpieegbaar, bestudeerbaar *een archief toegankelijk maeken* (1)
 toegaon st. ww.; onoverg.; scheidb.; is toegaon ['tu...] 1. toegaan: gebeuren, plaatshebben *Dat is daor wel wat klongelachtik toegaon* (Bu), *As alles eerlik toegaon was, weren J. die kralen toekommen* (Db), *Et gaot d'r niet eerlik toe* (Ow), *Winters gong et d'r hiel aanders an toe (j)*, *Et gaot d'r beestachtig en toe* (01-NI), *Et gaot daor altied zo gebeuwzinnig toe* (Ow), *Et gaot d'r nogal gemoedelik toe* (El), *Et gong d'r roer toe* (Nw), *..raer en toe* (Sr, 01-NI), *Et kan d'r roer toegaon* (El), (ironisch:) *Et gaot d'r daor fraai toe!* (Dho), *Et gong dr plezierig toe*

(*Ste*), *Dat gaot ok Fraans toe gezegd wanneer men morsend, slordig eet (Dfo, Nw) 2. gaan naar naor iene toegaan, dfr naor toegaan ernaartoe gaan toegedaon (Nbk, Obk) Ook toedaon (Ma) bn.; attr. ['tugod5:n/ ...] 1. toegenegen, toegedaan, gunstig gezind Dat winkeltien het een boel loop, de meensken bin hoor toegedaon (Obk), HIJ was mc song toedaon (Ma) toegelieke Ook toekelieke (Diz, Ld, Np, Ow, b: lint), tegelieke (spot) bw. [tugaliko /Jika/tgolika; aks wisselt] 1. tegelijk, op hetzelfde moment, in dezelfde tijd Ze bin toegeliekejaorig (Obk), Ze gongen toegelieke over de streep gezegd bijv bij een schaatswedstrijd (Dho, Obk), Ze bin toegelieke votgaon (Spa), Ze weren toegelieke klaor (Ma) 2. samen met iets of iemand anders Dat kuj' wel toegelieke doen (Nbk), Ik kan niet alles toegelieke alles in één keer doen (Nbk), Ik kan gien twee dingen toegelieke (Nbk) * Toegelieke, zee de hoor, war hij had nar ien peerd veur de waegen gezegd bij wijze van zelfspot (bo: Nw) **toegeven** st. ww.; overg., onoverg.; het toegeven ['tu ...] 1. zijn ongelijk erkennen, de ander gelijk geven Hij mos toegeven: hij was in zien eigen foeke vongen (b), Hij gefit nooit een keer toe hij denkt altijd dat hij gelijk heeft (Nw), zo ook Hij gefit nooit toe (Ma, Ld, Ow), Een stiefkop geit nooit toe (Bu), Hij zal nooit toegeven lett., ook: hij geeft nooit toe, Die zal ok nooit toegeven! hij geeft nimmer toe, ook nu niet (Spa), Hij gefit dat eerlik toe (Bu), Dat moei' hun toegeven daarin moet je hem gelijk geven (Np) 2. inschikkelijk zijn, gemakkelijk akkoord gaan met wat de ander wil Ik was 't niet jens mit mien zuster, war ik hebbe mar toegeven, ik hebbe een hekel aa ruzie (Sz), Ie moc'n kiender niet te vale toegeven, et hoeft allemaole niet zo makkelik (Nbk), Kleinjongen rnoej' niet altied overal in toegeven, want dan bedarf ie ze (Dfo), An zokke dingen moej' niet toegeven, dan kuwwe wel ophalen (Nbk) 3. (overg) iets extra's betalen, bijleggen Ik kon et wel inruilen, nar ik nos nog honderd gulden toegeven (Nbk), ook --- mar ikmos d'r nog honderd gulden op toegeven id. (Nbk), Ik nos nogal wat*

toegeven op 'e veerze (Ma), Wat moe'k toegeven, a'k wit je nuile? (01-Nl) 4. (overg.) iets extra's geven (Mun, Ow) Vroeger mos de winkelier d'r altieden wat op toegeven, op de bosschoppen of eerappels ofzo iets extra's, bijv. in de vorm van een snoepje (Mun, Obk), bij de haandel wat toegeven (Ow) 5. (overg.; m.b.t. voedsel:) geven (Bdie) de geite wat toegeven (Bdie) 6. (van dieren die men melkt, vooral: bij koeien) de melk laten gaan bij het melken (Ld, Nbk, Nt, Obk) Die koe wil de melk niet toegeven (Nbk, Nt, Obk) **toegift** Z. toegifte toegifte (Np) Ook toegift (Dfo) [tu ...] - toegift: dat wat als extra wordt gegeven toegooien ['tu ...] - toegooien: naar iemand of iets Gooi de hond die bonke war toe (Dho), Gooi me die baandoek even toe (Ste), de balle toegooien ook fig.: iemand de bal toespelen, opzettelijk een heel gunstige kans geven (Ste) **toegriepen** (verspt) st ww.; onoverg.; scheidb.; greep toe, het toegriepen ['tu ...] i. aanpakken, handelend optreden Griep dan toch toe, aandere vaalt et op 'e vloer (Ste), De koopman nos goed toegriepen bij 't schaopevangen (Pe-Dbf), As etpeerd op Joop is, moe' op 't goeie inenien even toegriepen (Ow), As 't wit de huffinge mooi weer is, moe' toegriepen (Dfo) 2. van de gelegenheid gebruik maken, z'n kans benutten le moe'n toegriepen af' dat baentien hebben willen (Dhau), Ik zo] war toegriepen, 't is een mooie baene (Dho), Ie moe'n now toegnepen, want et is now goedkoop (Ste), Asje kaans d'r is, moei' toegriepen (Np) **toegriezelen** (verspr.) zw. ww.; onoverg.; griezelde toe, het toegriezeld ['tu ...] 1. tot griezelen brengen 't Griezeltje toe dat de kiender over dat dunne laogien ies lopen (Dho, Diz), t Moetje toegriezeien dat de jongen deur dat rere weer naar schoele moeten (Dhau), fit moetje toegnieszelen, zo min as hij toekikt (Np), 't Moetje toegriezelen, alles verdreugt (Pe-Dbf), Oesters kun mij wel toegnieszelen! (Op) **toegriezen** zw. ww.; onoverg.; griesde toe, het toegriesd ['tugri:zi7] 1. tot griezelen brengen fit kan mij wel toegriezen, die jonge daor in die hoge boon (01-Nl), As

de kien der over de straote gaon, dat griest me toe (Wol), *Et moet je toegriezen dat die dronkene kerel aachter 't stuur gaot* (Obk), *D'r bio inkelden die brune bonen toegriest* (Ld), *Die kleren waeren zo vies, et griest je toe* (Diz), *Dat eten staot me niet an, et griest me toe!* (Wol), *Dat lezen hangt mij de keel nut, et griest mij toe* (Wol, Dfo)

toehaelen (Dhau, Np) ['tu.] - toehalen: in op/naor je toehaelen inhalig, hebzuchtig zijn (Dhau, Np) *Hij baelt de boel o n toe* (Np), *Een schraoper is iene die alles naor him toebaelt, da's niet zo aorig* (Dhau)

toehappen ['tu..] - toehappen (tegen een klein kind:) *Hap mar es toe* (Dho), *De hond hapte toe* (Nbk); ook fig: graag nemen, snel aanvaarden, met name m.b.t een koop: *Ze happen wel toe, geloof me mar* (Bu), *Hij hapte drekt toe* (Pe-DbI, Ma), *Now moej' ok een keer toehappen* (Ow, Ma)

toeheurder Ook **beheerder** (Sz) de; -s ['tu... ..] 1. toehoorder, elk van degenen die komen luisteren naar een lezing, een voordracht enz. *D'r weren een protte toeheurders* (Nbk) 2. z. heurder toeheuren (Bdie, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np, Op) ['tu...] - toe(be)horen *Et beurt jow (nog) toe!* (Nbk), *Et heurt an een grote laandheer toe* (Dfo), *Dat laand beurt hun toe* (Dhau)

toeholen (verspr.) st. ww.; overg., onoverg., ook wederk. (bet- 1: Dfo); scheidb.; het toehullenitoehoien (oost) ['tu...] 1. (onoverg., ook wederk. (Dfo)) toehouden, zich ophouden, vertoeven *Waar bej' toch toeholen, ik heb overal om je zocht* (01-NI), *Hij het dam̄ een boel toeholen* (Nt), *Bij die meensken is et zo gezellig, daor mag elk graeg even toeb olen* (Obk) 2. (onoverg.) tekeergaan, huishouden (Np) *Zehebben daorraetoehullen* (Np) 3. (overg.) aanreiken (Bdie, Np) *iene een stok toeholen* (Bdie)

toehoorder z. toeheurder

toehouwen (Nbk, Op) st. ww.; onoverg.; houwde toe, het toehouwd ['tu...] 1. flink erop slaan *Jow moe'n beter toehouwen, zo kriej' die stobbe nooit kepot* (Op), *Houw mar toe!* sla maar flink erop (Nbk) toeïezen (Bdie, Dhau, Op, Pe-Dbi) zw.

ww.; onoverg.; iesde toe, het toeïesd ['tu(m)i:zi] 1. tot griezelen brengen, erg angstig maken *Et iest mij toe as die jongen daor in de boom klimmen bij dat nust* (Pe-DbI), *'t lest mij toe dat ze dat kleine kiend allienig de weg overstikken laoten* (Op)

toejaeger (El, Obk) ['tu...] - toejager, hetzelfde als zaodbeugel of evt. grösbeugel (Obk)

toeje (Nbk, Nw, Obk, Spa, St; Wol) Ook **tojje** (Nbk) tw. ['tuja/'tojJ] 1. (ook niet aaneen) toe nou, jôh (gezegd wanneer de een in bed te dicht naar de ander geschoven is:) *Toeje, gao es wat omme* (Nw), ook vaak gezegd om het paard de doen lopen, trekken, om koeien aan te sporen (verder) te lopen, enz.

toek (OS, Edie, Nbk, Np, Nw, 01-NI, Ste, Wol, p) bn.; -er, -st [tuk] 1. vindingrijk, handig *Hij is aorzj toek, beur!* (Nbk), *17 moe'n wel een betien toek wezen om bij die koopman an je pries te kommen* (Db), *Hij is toek mit negenstikken* (Ow), *Hij kon toek schieten* (Obk), (verb.) *Dat is een toeken iene, een toeke schutter* (b), ...speulder (b: lm), *een toeke jonge* (01-NI), *Et was een toek wark omje spullegies te slieten en d'r ok nog an te verdienen* (Ow) 2. tuk op (Nw, b: lm) *Hij is d'r toek op* (b: im), *Die is toek op centen* doet er veel aan om geld te krijgen (Nw)

toeke 1 (verspr.) de; -n; toekien ['tuko] 1. boomtak, z. ook takke, bet. 1 (OS, Ste, p) *N. maekte him los nut de toeken* (b), *Ok wodden de vliegen mit een toeke wit flink blad d'r an wel uut huus, mar veural nut varkenhokken jacht mit de deuren wied los, mar ze bleven wel om de hoek van de deure zitten om d'r weer in te kommen* (Ow) 2. helleveeg, bazig wijf *Wat een toeke!* (Bu, Nbk, Ste), *een wilde toeke een dwaze, wilde meid* (Ste), *een kwaowie toeke* een vinnige vrouwspersoon (Np, Nt, Spa, Sz, bi), *een oolde toeke* een oude, vinnige vrouw (Bdie, Bu, Nbk) 3. vrouw die erg bijdehand is (Bu) 4. lastig kind (b: in) 5. verzameling van honderd garven (koren, riet) (Obk)

toeke II (Ma) tw. ['tuko] 1. lokroep voor kuikens

toekelen z. toekeren

toekdelieke z. toegelieke

toekern - toeknikken

toekern (OS, Diz, Np, Nt, 01-Nl, Op, Sz, p, b) bn.; attr ['tukrn, 'tuk5m] 1. komend, volgend (m.b.t. week, maand, jaar, jaargetijde; z. ook *ankern*) toe/ cern jaar (Dhau), *toe/ cern winter/ zommer/ haast/ veurfaor/ meitied* (Nbk)

toekerd (verspr. OS, b: im) de; -s ['tukçt] 1. handige (en evt. slimme) persoon *Ik was een toekerd in negenstikken* (Ld) 2. kwade vrouw (Ma)

toekeren I (OS, Np, Nt, 01-Nl, Sz, Wol, bi, p, b: Im) Ook *toekelen* (Op, b: In), *lokkeren* (Bu, Db, Dho, El, Nw, Obk, Spa), *tokkelen* (El, Nw, Op, Spa), *tokken* (be: Bu, Nw, Op) zw. *ww.*; onoverg.; toekerde, het toekerd ['tukçt] *tukçW* 'tokII?'J'tokjJJ 1. sterk tintelen, prikkelen: *van kou of pijn Een zwullende vinger kan soms ommeraeck toekeren* (Obk), *Een ontsteking ken toekeren* (Nbk), *Een zere vinger kan tokkeren* (Obk), *De banen toekerenfe van de koolde* (Dhau, Nbk), *De banen toekeren mij* (Obk), *De koeze toekert me* (Nbk), *As et slim koolde is en ie kommen mitkoolde vingers in de waarmte, dan tokkelen ie de vingers zo* (Nw), *Die zwerende vinger tokt slim* (ho: Bu, Nw, Op)

toekeren II (Nw, Spa) ['tuh:or;] - toekeren, in *iene de rogge toekeren* (Spa, Nw)

toekieken (OS, verspr. WS) st. *ww.*; onoverg.; scheidb.; het toekeken ['tu...J 1. toekijken: toezien, kijken naar *Af goed toekieken het hij daor bij de neuze een klein groefien* (Sz), *En doelt es wat beter bekeek zag hij dat inkelde ko en en broesbekten* (vo), *De iene schrift en de aander kikt toe* (Ld), *Af dat leren willen, moej' goed toekieken* (Dfo), *Ik bl/ of eerst wel even toekieken, ik ken dat spullogien nog niet* (Nbk), *Ik kiek wel even toe, ik doe niet init* (Ma), *17 toe/ deken en een aander et wark doen!* (Ow), *D` zat niet aanders op as toekieken* (Mun), *Hij voetbalt ze/ s niet meer, mar hij komt haost altied wel toekieken* (Op), *D'r stonnen genoeg toe te kieken, mei- ze hulpen rn niet* (Bdie, Np, Ei), *Ik zal even toekieken hoe of dat oflopt* (Dhau), *Jim oolde buurvrouw wodt hadde minder, donkt mij; fim meugen wel op beu,- toe/ deken* (Bdie, Np, Ow, Op), *Die opzichter doe niks*

aanders as toekieken en pieperoken (Pe-Dbi, Obk), *d'r op toekieken* (Db, Dfo, Diz, El, Spa): *d'r scharp op toe/ deken* (Dfo), *Wij mossen d'r op toekieken as de kiender wel goed over de weg kwammen* (Db) 2. een gelaatsuitdrukking of gelaatskleur vertonen *Et gaot 'm wel naor de zin, hij lak zo glunder toe* (Dho), *Wat kikt die betrokken toe* (Ld), *Kiek toch niet zo onneuzel toe* (Nbk), *Hij keek d'r bedonderd van toe* (Np), *beteuterd toekieken* (Np), *Hij keek erbarmelik min toe* (Np), *Die vent zit niet in een goeie buud, hij kikt zo gelig toe* (01-Nl), *Af d'r betrokken/ blik uutzien kiek ie mar schieterig toe* (Nbk, Nw, Ow), *...mieterig toe* (Nw), *Itj zicht d'r min nut, hij kan zo wit toekieken* (Op, Dhau), *Die vrouw kan toch zo gries toekieken* (Obk), *raar toekieken er slecht uit zien* (Dho, Ow, Wol): *Hij is nog lang niet de oolde, want bij kiekt nog raar toe* (Wol), *Hij kikt min toe slecht, zielelijk* (Bu, Np, Spa, Ste, Dho), *...mal toe id* (Bu, Nbk, Np, Nw), *ziek toekieken* (Bdie), *blauw toekieken* (Ste), *bliek toekieken* (Ste), *grauw toekieken* *grauw zien*, met *grauw uiterlijk*, met *ongezonde gelaatskleur* (verspr.): *Die lak zo grauw toe* (Diz, Ste), *een betien brimzij toekieken boos*, *chagrijnig kijken* (Dfo), *Hij was zo koolde, hij keek d'r paors van toe* (Ld), *... impelpaors van toe* (Ma), *Ie kun zo zien dat dat vrommes niet schone* ^{1s;} *ze kikt zo smoester% toe* *ziet er smerig en onverzorgd uit* (Obk), *Hij kikt toe al had hij op bedde megen* (Ow), *toekieken as een geest* (Nbk, Np, Nw, Op), *..as de dood van leporen een slechte, zeer bleke gelaatskleur hebbend* (Bu, Diz, Ld, Nbk, Np), *Hij kikt toe, al hadde hij in de snij schoten* (Np, Nt), *toekieken as een boer die koezepiene het* (Dfo), *...as een doodbidder* (Np), *...as een wintervarken* (Np)

toekig (Ow) bn; -er, -st ['tukaxj 1. hetz. als toet het. 1

toekniepen st- *ww.*; onper&; het toeknepen ['tuknipip] 1. stevig knijpen *A k toekniep doe kie vast zeer!* (Nbk) 2. stevig vriezen (Sz) *De lucht is zo helder dat et kan vannacht wel es best toekniepen* (Sz) toeknikken (verspr.) Ook *toenikken* (Bu, Db, Nbk, Ste, ba) ['tu...L.J - toeknikken *Hij het 'm toenikt* (Nbk)

toeknipogen (Np) zw. ww.; onoverg.; knipoogde toe, het toeknipogd ['tu...] 1. naar iemand knipogen *L knipoogde mij zokrek toe (Np)*

toekocht bn. ['tukoxjt 1. in *toekocht wezen* z'n bekomst hebben, vooral: doordat men er van langs kreeg, het zwaar te verduren had (Ma, Nbk, b, bo: Bu, Nw): *Hij was in ten keer toekocht* had zijn bekomst, had genoeg gehad (Ma, Nbk), *Now, hij was wel toekocht!* (Nbk)

toekoemen z. *toekommen* II

toekoemend z_ *toekomnj end*

toekommen T (Obk, Op) et ['tu...] 1. *toebehoren Ze kwam dr mit heel heur toekommen an (Op)*

toekommen II Ook *toekoemen* (Bdie) ['tu /] - toekomen: het genoemde punt, *stadium bereiken: Ik bin an Berkoop toekommen (Np), De bijienkomst duurde zo verschrikkelik lange, et is niet meer an do laeste punten toekommen (Nbk), Ik heb wel zeten te lezen, mar ik bin nog niet iens an et twiede hoofdstuk toekommen (Nbk), Et is niet an mij toekommen* ik kwam niet in beeld, ik was nog niet aan de beurt (bijv. doordat de vergadering lang duurde) (Nt), *Van da ege was ik niet zo fit, en daorum hek de hele dag mar wat onirneka oeid; an 't eigenlike wark kon ik niet toekommen (Op), Ik blij dr niet meer an toekommen* heb er geen tijd meer voor kunnen vinden (Nbk), *Mit al die drokte koj' nargens meer an toe* heb je nergens tijd meer voor (Nbk), *Af d'r goed an toekommen moet et aandens* op de keper beschouwd (01-NI); sturen, in *toekommen doen: Dat doe 'kje wel toe- koemen* stuur ik je wel (Bdie); rechtens verkrijgen of *toebehoren* *As alles eerlik toegaon was, weren J. die kralen toe- kommen (Db), Hij het me et geld wel geven, mar et komt me eigenlik niet toe (Sz), 't Is 'm eerlik toekommen (Diz), Ze moe'n et max annemen, et komt heus toe (Dho), Dat h usien zal de buren wel toekommen, want ze hebben altied goed voor 't oolde meenske zorgd (Obk), An wie zoj dat mooie huus toch toekommen?* aan wie behoort het (Op), zo ook *An wie zoj die jasse toekommen?* (Dhau) en *Wie zoj dat toekommen?* (El); eigenlijk verdienen, zoveel gedaan hebben, zo goed geweest

zijn dat men mag krijgen *Aspeerden badde warkt hebben, komt heus wel lekker huj toe in de riepe (Db), Et komt fim toe (Wol), Hij het et kregen en et zal n wel toekoemen (Sz), Hij ^{kriik} niet de ere die n toekoinp (El, Bdie); in *toekommen bij* gebeuren door, als oorzaak hebben (Nbk, Sz, ho: Bu): *Waor komt et bij toe?* waar komt het door (ho: Bu), *Ik bin zo bom, dat komt zeker bij et weer toe (Sz) * Ere wie ere toekomt (Nbk, Np)**

toekomend (Bu, Nbk, b: im, In) Ook **toekoemend** (Mun, Sz) bn.; attr.

['tukorp:t/...] 1. aanstaand, toekomend (hetz. als *toekom*, z. aldaar) *de toekomende winter/baast (Nbk), toekomende meitied (Bu), ..weke (b: lm, In)*

toekomst ['tukomst] - toekomst: tijd die *nog komt Et ligt in de toekomst (Nt); gunstig vooruitzicht Af d'r mes wat van maeken, dan het et Stellingwarfs nog toekomst (Nbk) * Wie de jeugd het, het de toekomst (ba)*

toekomstbeeld (1) ['t...] - toekomstbeeld

toekomstmeugelikheden (1) ['t...] - toekomstmogelikheden

toekomstvisie (1) ['t...] - toekomstvisie

toekrabben zw. ww.; overg., onoverg.; krabbede/krabde, het krabbed ['tukrabr] 1. stevig aanpakken met het *krabben* in diverse betekenissen (Nbk) 2. op inhalige wijze nemen, zich toeëigenen (0w) *Hij zal wel alles naor him toekrabben (0w)*

toelachen (verspr.) ['t...] - toelachen: lachend aankijken, begroeten *F. moejeerst even toelachen, eer hij op zien gemak is (Db), ook: aanlokkelijk zijn (Diz, Ma, Nbk, Wol) Et eten ston op taofel, et lachte me toe (Diz)*

toelage z_ *toelaoge*

toelaoge (Np, Nbk, Nw) Ook *toelage* (01-NI, Sz, Wol) ['tu1o:go/ --- la:y] - toelage

toelaoten ['tu...] - toelaten: toegang *verlenen: fiiY wodde toch toelaoten op die schoele, al zaggen ze 'm liever niet (Nbk); toestemming geven, dulden (spor.) Zoks kzij' toch aenlik niet toelaoten (Nbk); mogelijk maken (Spa) Al naor gelang de weersomstandigheden et toelaoten (Spa) toelaotingsbewies (1) ['t...] - toelatingsbewijs*

toelaotingseis (1) ['t...] - toelatingseis

toelaotingsexamen (1) ['t...] - toelatings-examen

toelaotingsveurweerde (1) ['t...J - toelatingsvoorwaarde

toeleg (verspr.) de ['tulex] 1. voornemen, opzet *Et was zien toe/eg* (Dhau), *Et was niet mien toe/eg* (Po-Db), *Et was we/de toe/eg om wit te doen, war et gang niet deur* (Dhau) 2. uitleg, explicatie (Db, Dho) *Om dat te begriepen is wel een betien toelegneudig* (Db), *Jemoen war toeleg d'r bij geven* (Dho)

toeleggen zw. WW.; overg., onoverg.; scheidb.; legde toe, het toelegd ['lu...] 1. (overg.) toelleggen: extra geven, extra betalen *Ze het d'r wel op toelegd* er meer voor betaald dan ze had gedacht (Ste), *een betien d'r op toelleggen, bij een tekot* (Dfo), *geld d'r op toe leggen* (Bdie), *Ze wollen graeg een betien toelleggen* enig geld extra geven, bijv. aan de studerende kinderen (Spa), *iene es wat geld toelleggen* (Dho, 01-Nl) 2. (wederlc) in je argens op toelleggen zich op iets toelleggen: *Ik logge me toe op 'e viskerre* (Sz), *Ik maek klokkestoelen, daor hek me op toelegd* (Nw), *Hij het biw d'r hielewaol op toelegd* (Nbk) *Hij het ¶nl op 'e haandel toelegd* (Ow), *4/je d'r wat op toelleggen, vaak et mit*(Dho) 3. (onoverg.) bijleggen (Dfo) *Ik wil graeg een betien toelleggen op verschil van mening, om et weer iens te wodden* (Dfo) 4. (overg.) aanreiken, geven (door te leggen) (Ow) *Wij' mij dat snee brood even toelleggen?* (Ow)

toelen Z. til/en

toeleven ['tu...] - toeleven *Hij is d'r helejnaole naor toe leefd* (Np)

toelichten z toelochten

toelichting z toelochting

toelieken ['tulikp] - toelijken, voorkomen *Et liekt mij wat maeger toe't* lijkt me toe dat het nogal mager is (b), *Dat het mij aenk nooit goed toe/eken* (Ow), *Et /iekt mij wel/niet goed toe* (Bdie, Ld, Nbk), *...nog niet zo gek toe* (j), *Et liekt me goed toe dat ze dat nog es bekieken* (Db), *Et ver/meI liekt mij gek toe*(Op), *Hoe liekt et je toe?* wat denk je ervan, zie je het zitten (Nbk), zo ook *Hoe zol jow dat toelieken* (Dho, El), *Dat liekt me schitterend toe* (Bu), *Dat liekt mc wel wat toe dat is wel iets voor mij, zie ik wel zitten* (Bu, Dhau,

Np), *Dat liekt mij mooi toe* dat lijkt me mooi (Ma), *Et liekt me win toe wit die man, hij is zwaor ziek* (Dfo), *Et kan je zuver mal toelieken as die jonge meensken wit zokke grote schulden beginnen* (Obk), *Et liekt mij duuster toe* ik zie het somber in (Bdie, 01-Nl, Sz), *De winter kan je van te veuren een hie/e rekte toelieken* (Obk) toelochten (Nbk, Obk) Ook toelichten (Db, El, Pe-Db) ['tuloxtiL.ltxtn] - toelichten: uitleg geven *Bij pattie dingen is et neudij dat ze 'tje wat beter toelochten* (Obk), *Dat moej' war es even wat naoder toelichten* (El)

toetochting (Nbk, Obk) Ook toelichting (Diz) ['tuloxtu]/...ltx...] - toelichting, verduidelijking, uitleg *Aj' d'r niet nut kommen, zakje een toelichting geven* (Diz) toeloop (bet. 1: spor., bet. 2: bs: Obk) de ['tulo:p] 1. samenkomen van mensen (sper.) 2. het binnenkomen van de bijen in hun korf, tussen de raten (bs: Obk) *Bij waarine bouw bin de raeten backs op 'e pielen bouwd; dus kun de bijen d'r makke/ik in- en uitkommen en tussen de noten kommen: de toeloop is makkelijk* (bs: Obk)

toelopen ['tu...] - toelopen: zich lopend begeven naar; aanlopen (spon) *De meensken kwamin en toelopen* (fl; uitlopen op de genoemde wijze, zodat de breedte afneemt: *schuin toelopen* (Bu), *Die rok lapt gerend toe* (Oh, Ld), *...punts toe* (Spa), *Dat stok hoo/t loopt taps toe* (Di; 01-Nl), *Dat /aand kielt wat, et lopt schieve toe* (Obk, Ste), *Die hoeke laand lopt punts toe* (Edie, Np, Obk, Ste), *De toren lopt spits toe* (Bdie, Np), *De kop van de hekkieskache) lopt puntig toe* (Nt), *Et veurbottien is wat kleiner as et aachterbottien, omdat de waegen wat toelopt*(Op), *Die schoenen lopen punts toe* (Dhau), *Een punttroefel die Jopt op een punte toe* (Nw)

toeinaeken Ook toemaken (WH) zw. ww.; overg.; **maekte toe, het toernaekt** ['turn -- I...] 1. bereiden, klaarmaken (vooral van voedsel, in het bijzonder van groenten of fruit) *et eten toemaeken* (Bu, Np), *'k Moet even wat gruunte toeinaeken* (Dho, Diz, Nbk), *wotteis toemaeken* (Bu, Ma), *spruties...-* (Sz), *vis toemaken* (Spa), *boontics toemaeken of aandere gruunte, om in de panne te doen* (Dfo, Obk), *Die appels*

vien ik nut de baard niet lekker, die zak mar toemaeken veur bij et eten (Op), Die appels jnoe'n mar toemaekt wedden tot smoise, want d'r zit nogal es een wormslik in (Op), Ik zal je een appel toeznaeken schillen en in stukjes snijden (Nw, Nbk), een sinesappel toemaeken (Nbk), Een kalkbak wodde kalk in toemaekt veur de specie, veur et berapen [stukadoren] van de muren (Nbk), et eten toemaeken (Np), Af siepels tocnaeken dan is dat stark an de ogen (Obk) 2. bij testament toewijzen, overdragen tijdens het leven, daarmee vooruitlopend op de erfenis (Bu, Nbk, Np, Nt, Sz, bo: Op) Hij het n alles toemaekt (Nbk), Hij het him nogal wat toe,nackt (Np), iene geld toemaeken (Op) 3. dichtmaken, dicht doen (IDho) Iemoe'n dat gat nog toemaeken (Dho) toemaclen zw. ww.; onoverg.; scheidb.; maelde toe, het toemaeld ['tu...'] 1. in flinke mate malen, goed malen toemaken z toemaeken toemelen z tunelen toemeten (Nbk, Np, Nw, Ow) ['tu..] - toemeten: geven, verschaffen 17 moe'n je dat zels niet toemeten (Ow), Et wedt me toemeten (Nbk, Nw) toemiggelen (Ma, Nbk) ['tu...'] - flink regenen 't Miggelt mar aorig toe (Ma) toemoffelen (OS, verspn WS) ['mmoijt] - toestoppen (stiekem, meestal: met een goeie bedoeling, ni. om de ander een plezier te doen) Ik heb ¶tn wat toemoffeld (Nbk), Opa wol zien kleinkiend een tien-tien toemoffelen (Spa), Ik heb n stiekem wat toemoffeld (Dfo) toe(n) z. doel toenaam z toenaeme toenaeme (Nw, Obk, Sz, Wol) Ook toenaam (Sz) ['tu... ...'] - toenaam toendertied z. doedertieden toendra (1) ['tundra] - toendra toenikken z. toeknikken toepakken (OS, Bdie, Bu, Diz, Np, Nw, Ste) zw. ww; onoverg., ook overg (Dfo); pakte toe, het toepakt ['tupakjj] 1. aanpakken (op vlotte wijze), handelend optreden Hij moet now toepakken as hij dat huj nog dreuge binnen hebben wil (Obk), As wij allemaole even toepakken, bin we zo kiaor (Bu, Ld), Af nog wat hebben willen, moej'now toepakken (Diz),

Mit koekalverije moef toepakken (Nbk), Ie moe'n now toepakken, want et wodtje now anbeuden (El), Dat wark moe'n we even nut 51 allen toepakken (Dfo) 2. meehelpen (Nw) Hij het even toepakt (Nw) toepasselik (Ste) [tu'pasiok, ...solok] - toepasselijk, passend bij de omstandigheden een invalide moet toepasselik wark hebben (Ste), Hij zee toepasseilke woorden (Ste) toepatten (Bu, Ld, Nbk, Np, bs) ['tu...'] - toedelen Deurdat de zonne elke raot heke veule waarmte toepatten kan (..) (bs), Ei wodt me toepat, meer kriej' niet (Nbk), Et wodtje gewoon toepat (Bu) toepaoten (Bu, Db, Ld) ['tu..] - toespreken: tegen/tot iemand spreken Ik was een betien van de wieze, doe ik ze toepaoten mos (Db), Ze paoten mekaander niet weer toe, die hebben herrie had (Ld, Bu) toer de; -en, ook toer: bet. 2 ['tu:or] 1. draai, slag zovule toeren per menuut (1), over de toeren wezen van streek zijn, zo ook Dat het m over de toeren maekt (Dfo) 2. (bij breien, haken:) toer Af mouwen breien moei' om de zovuul toer meerderen (Obk), twintig toer breiden (Nbk), De gaastekorrel is ien recht, ien naotien ave-recht, en de ere toer verspringen (Obk) 3. keer, gelegenheid (bi) Een ere toer schoffel ikmien tunegien (bl) 4. poos (El, Nbk, Np, Nw, Obk, b) Et is een hiele toer leden (Nbk), Hij bar d'r al een toer mit meesterd (b), 't Geburde veur een toertien (..) (b), Et kan nog wel een hiele toer duren (Np), bij toeren (El, Nbk, Obk, Nw): Bij toeren kan hij handig wat doen (El) 5. moeilijke klus, iets dat niet gemakkelijk wordt verwezenlijkt Dat is nogal een hiele toer een heel karwei (Ste), Et kan nog wel een hiele toer wedden om dat ding te vienen (Obk, Nbk), 't Is een toer om de hure bij mekaar te scharrelen (k: Ste), As dat koude weer nog een posien anboolt, dan kan et wit de bijspieze nog wel een toer wedden (Sz), De dokter het een hiele toer bad om him te genezen (Db), halsbrekende toeren uutha elen (Op), Pattie toeren weren te muflik veur de beginneling, mit 't speulen op de harmoenieke moeilijke onderdelen (Obk) 6. reis, rit (Nbk, 01-NI) een mooie toer maeken met name: in een auto (Nbk),

verder in op 'e toer gaon op reis gaan (01-N1) * t *Is een toer bij de boer/Mar bij mom in huus is 't ok een kruus (bi), (schertsend:) 't Is wel een toer om een naekende meid in de base te miegen (Sz), 't Is een toer om een naakte meid in de base tepissen (Sz)*

toeraomen (Dhau, Np, bi) zw. ww.; onoverg.; raomde toe, het toeraomd ['tu:3:zp:] 1. op krachtige wijze rukken, trekken (bi) Doe es wat voorzigtiger, ie raomen altiedmartoe(bi) 2. stevig grijpen (Np) ff15 raomde toe en doe had hij et scbaop (Np) 3. op krachtige wijze lichamelijk werk doen (Dhau) 't Is een hadde warker, hij raomde mar toe (Dhau) toerekenbaor z. toerekenber

toerekenber (Ma, Nbk, Nw, 01-N1) Ook toerekenbaor (Np), toerekenvatber (Dho, Wol), toerekeningsvatber [tu'rukbp' ...bo:3r/...'fadbrfurt:kanu]s'fadbr] - toerekeningsvatbaar Die is niet toerekenber, die het ze niet hielemaole op een rij (Nw), Hij is verminderd toerekeningsvatber (sper-)

toerekenen (verspr.) ['tu...] - toerekenen: als eigendom beschouwen van *Hij rekent him alles toe* beschouwt alles als z'n eigendom (Ma), *Ie kun je die nije fiets now wel to ereken en, want ie hebben betaeld (Pe-DbI), Bij rekent n dat toe, inar et is zienes niet (IDb, Nw), Ie kun je dat wel toerekenen, mat et blijft van mij (St), Wij zullen oons mat toerekenen dat die appels van oons binnen; al staat de boom in de baarm vew' oons haas (Obk)*

*toerekeningsvatber t. toerekenber toerekenvatber t. toerekenber toerekken (Bu, IDb, Dho, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Op, Ow, Wol) ['tu ...] - toereiken, aanreiken iene wat toerekken: *Kijf me dat even toerekken?* (El, Nbk), *Moc'k je de thee oven toerekken?* (Np), *Rek me dat even toe!* (Bu, Nw), *Rekken jow mij de wiezeboom evenpies toe!* (Wol)*

toereloers (b: in) bw. ['tu:araiu:ors; aks. wisselt] 1. op geleidelijke wijze 2. t. tureluurs

toeren (Nbk, v) r'tu:orn] - toeren: rondtoeren, reizen: per auto, motor enz. (.) *doe hij zomar een keer mit beur ankwam doe ze uur toeren weren (v), We hebben vandemiddag hiel wat toerd (Nbk)*

toerental (1) {ltu:arntafl - toerental toerenteller (spor) ['t...] - toerenteller toereuren (Nt) onbep. w ['tu...] 1. op het punt van kalven staan (zeifsL) De koe staot in et toereuren (Nt)

toerieden 1 (vo) st. ww.; onoverg.; het toerieden ['turidn] 1. brengen met een wagen De ere daegs S. en de baas strxen en H. toerieden mit de oolde brave (vo) toerieden II (Bu, Ow, Ste) zw ww.; overg.; riedde/riedede toe, het toerieded! toered (Ow) ['turi:d] 1. gereed doen worden voor iets We moe'n de koe eerst toerieden; ot gier, de utters wat nat maeken en masseren, dan lat de koe de melk eerder gaon (Ste), As de biggen be- ginnen te sabbelen, dan beginnen ze toe te rieden (Ste), zo ook De biggies bin an et toereden, dan begint de melk te schieten; mit koemelken deej' dat vroeger ok (Ste), Et euliekoekebeslag moet tied hebben om toe te rieden (Ow) 2. (van koeien) bewegingen maken die erop wijzen dat het kalven plaats gaat vinden (Ow) Hij begint toe te rieden (Ow), zo ook Hij het toered (Ow)

toerieven (El) zw. Ww.; overg.; riefde toe, *het toeriefd ['turi:bw] t. gereedmaken, klaarmaken*

toeriezen (Nbk) onbep. w. ['turi:zij t. hetz. als toerieden, bet- 1, m.b.t. koeien: Dan moei' toeriezen, over et gier strieken om de melk op gang te kriegon (Nbk)

toerisme [tu'nsmnij - toerisme

toerissen (verspr.) zw. ww.; wederk.; riste toe, het toerist 'turtsv] 1. zich gereedmaken, zich klaarmaken Ze bin an 't toerissen (Spa), Ie moe'n zien daj' kleren an kriegel, ie moe'n je toerissen (Dhau)

toerissige t. toerissinge

toerissinge (Np) Ook loerissige (Np) de {turtstrij(g)W'tunsaga] 1. het zich gereedmaken Et was nogal een hiele toerissinge om d'r mit klaor te kommen (Np)

toerist 1 de; -en [turtst] 1. toerist, iemand die reist voor ontspanning

toerist II (Bu) de ['turtst] 1. gedoe van het zich gereedmaken (Bu) Wat een toerist is et om je daor veur omme te kleden mit name gezegd als men voor een kleinigheid andere kieren aan moet doen (Bu)

toeristeauto (1) [tu'rtstao,ttto...tom] - toeristenauto

toeristebelasting (Dfo, 1) [tu'risto ---] -
 toeristenbelasting
 toeristebond (1) [tu'nstabont] - toeristenbond
 toeristebus (1) [tu'rtstabAs] - toeristenbus
 toeristecentrum (spor.) [tu'rtst^{ts}ossn^{tr}5m] -
 toeristencentrum
 toeristemenu (1) [turisto...] - toeristenmenu
 toeristeseizoen (1) [tu'r..] - toeristenseizoen
 toeristestroom (1) [tu'risto...] - toeristenstroom
 toeristisch [tu'rtstis] - toeristisch *een toeristisch gebied*
 toerlings (b) bw [tu:ortns] 1. zo nu en dan *Mar toerlings mos hij toch naor de lessenaor kieken, want daor bar meester de ringenet in legd* (b)
 toerloos (El, Np, bo: Bu, b: tm, bet. 2: App) bw. [tu:orlo:os] i. gedurig, steeds meer, geleidelijk *Mien hatte beklemt mij toerloos meer in de bost* (b), *Zo toerloos bij' dan al een hiel ende weg* (bo: Bu), *Toerloos bin ze d'r aachter kommen* (El) *Zo toerloos hewwe de boel d'rhenne sleept* (Np) 2. zonder erg, zonder nadenken (App) *toernee [...n...]* - *tournee* (van kunstenaars enz.) *op toernee wezen* (1), *...gaon* (1)
 toernooi [tu:or'no:oj] - toernooi: steekspel; sporttoernooi
 toeroepen [tu...] - toeroepen *Ik zal beur even dag toeroepen* (Np)
 toeroppen (Ma) zw. ww.; onoverg.; ropte toe, het toeroep [t'uraprn] 1. heel hard werken (in lichamelijk opzicht) *Hij ropte mar toe* (Ma)
 toerossen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; roste toe, het toerost [t'urosi7] 1. stevig boenen, *stevig wrijven Mit bussebunen mos ie ok toerossen om ze schone en glad te kriegen* (Nbk), *Ie moe'n mar goed toerossen, want aaien helpt niet* (Nbk)
 toertien (OS, Dho, Np, b) et; ...ties [tu:artin] 1. poos, poosje *We hebben al een toertien staon te waachten* (El), *We hebben een toertien vot west* (Ow), *nao een toertien* (b), *Over een toertien kwam de bus langes na een poosje* (Dfo), *Die man het van da ege een toertien bij mij west* (Ow), *een toertien langer* (Db), *een toertien waachten* (Db)
 toertocht [tu:artox] - toertocht

toerzak (Np) de [tu:orsak] 1. broek, in * (raadsel:) *Tien tuttelstokken dreugen iene toerzak tegen schieterties barg op* met als oplossing: z'n broek optrekken met beide handen (nl. met tien vingers)
 toeschienen [tu...] - toeschijnen *Etschient me toe* het lijkt me (Nbk)
 toeschietelik (Np, Ow) [tu'ski:tlok] - toeschietelijk *Hij hoopt dat de boer dan wat toeschietelik wodt* (Ow)
 toeschieten st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1, 2, 5)/is (het. 1, 3, 4) toescheuten [t'uski:tI?] 1. (overg.) aan een vork omhoog steken van hooi/koren: op een wagen, boven in het hooivak naar de top van het vak of naar een zolder, of naar een tussenplaats waar een ander het hooi/koren op z'n plaats brengt of op dezelfde manier verder verplaatst (Bdie, Nbk, Ow, Ste) *buf toeschieten* (Ste), *garven toeschieten* (Bdie) 2. (onoverg.; van landerijen) reiken tot (Bu, Nw, Ow) *Die stokken laand schieten an de waeterlossing toe* (Nw), *Mien schoonvader zien laand scheut tot de Trondiger akkers an toe* (Nw), *Hij schöt mit 't laand an mij toe zijn land grenst aan het mijne* (Ow, Bu) 3. (onoverg.; van de uier bij koeien:) zwellen, groter worden (voor het kalven) (Np, Ow) *Et gier schut al toe* (Np), *Etgier begint toe te schieten* (Ow) 4. (onoverg.) te hulp schieten (Ste, j) *Doe scheuten de maoten toe en kon vooiden J. naor een plakkien waor et veiliger was* (j), *Schiet es even toe kom eens even te hulp* (Ste) 5. (onoverg.; m.b.t. koeien) laten schieten van de melk (Ste) *Toerieden veur melken is klaormaeken veur et melken tot de koe toeschöt* (Ste)
 toeschikken (verspr.) zw. ww.; overg.; schikte toe, het toeschikt [t'uskikij] 1. toebedelen, speciaal geven *Ik heb him nog een broggien toeschikt toegeschoven* (Db), *iene wat toeschikken waj' een aander niet toe hebben willen* (Nbk), *Morgen kom ik bij Jim langes, dan zal ik etjim wel even toeschikken* (Op), *Ze wollen et nichien dat klokkien wel toeschikken, mar et is muuilik te versturen* (Obk), *D'r wedt 'in nog wel es wat toeschikt* (Sz) 2. toezenden (Ma) *Ik schik etje wel toe* (Ma)
 toeschinken (Np, Pe-Db) [tu...] - stevig schenken *Ie moe'n even toeschinken, aers lekt et* (Np)

toeschitteren - toetaasten

toeschitteren (Bu, Nw) zw. ww.; onoverg.; schitterde toe, het toeschitterd [tuskttpi] 1. schitteren, blinken in iemands richting *St schittert me toe* (Bu)

toeschoeven Ook *toeschuren* (Spa) [tusku:bxn/ --- sky(:)b J - toeschuiven: naar iets/iemand; fig. in *iene wat toeschoeven toestoppen*, uit goedgunstigheit geven: *De vrouw har daor nocht au en scheufbim daorum nogal wat riekelik toe* ni. van het eten (b), *Die meugen heuz kiendernog wel es wat toeschoeven* (Obk), *Ik heb fm nogal es wat geld toescheuven* (Dfo, Nw, Diz), *zo ook Schoof mij war wat toe* (Bu)

toeschoord (s) zw. WW.; overg.; schoorde toe, het toeschoord ['tu...] 1. stevig afgesloten met balken, palen e.d, stevig *afgegrendeld De kaemerdcure was goed toeschoord* (s)

toeschoppen [tuskopr] - toeschoppen (lett.)

toeschuven z. *toeschoeven*

toeslag ['tuslax] - toeslag: bijslag, toelage
toeslaon ['tu...J - toeslaan: slaan in iemands richting *iene de hallo toeslaon* (Nbk); hard slaan, vooral: flink vechten: *Now, ze sleugen toe, hoor!* (Nbk); z'n slag slaan, z'n kans benutten

toeslingeren ['tu...] - toeslingeren *ffw slingerde me dat boek toe* (Nw)

toesmeren zw. ww.; onoverg.; smeerde toe, het toesmeerd ['tu...] 1. flink smeren *Hij smeerde mat toe* (Nbk)

toesmieten ['tu ---] - toesmijten: toegooien, *toewerpen Hij smeeit heur elk een mooi nij mes toe* (i)

toesnauwen ['tu...J - toesnauwen

toespeulen ['tu...J - toespelen: spelend doen *toekomen iene de balie toespeulen* (ook fig.)

toespeuling ['tu...J - toespeling, zinspeling
toespraak z. *toespraoke*

toespraoke (verspr.) Ook *toespraak* (spor.) de; -n; ...*spraakien* ['tu...j 1. toespraak, speech, redevoering *Hij het de toespraoke hielemaal op riem* (El), *een toespraak holen* (Nbk)

toespringen (verspr.) st ww; onoverg.; is toespringen ['tu...] 1. te hulp schieten *Doe et kiend in 't waeter raekte, kwarmen d'r verschillende meensken toespringen* (Obk), *Spring es even toe help eens even bij het werk* (Ste), *even mit mekeer toespringen*

samen aanpakken om de klus te klaren, het werk te doen (j), *We bin gauw toesprongen* (Ma) 2. de sprong wagen, maken (lett.) (spor.) *Hij sprong op 't laeste toe* (Nbk)

toestaand (spor.) ['tu...] - toestand, situatie
toestaon ['tu.d - toestaan: goedvinden, *aksepteren: Dat staon we niet toe, dat willen we niet hebben* (Ste)

toestappen (v) ['tu...] - toestappen *Mat dan stapt ze toe en dot de deure los* (v)

toestel et; -len; -legien ['tustel] 1. toestel, apparaat

toestikken (Ma, Ste, ba, b) {'tusttk0] - toesteken *Hij kwam op me of en stak me de haand toe* (b), *icne de rogge toestikken de rug toedraaien* (Ste)

toestoppen zw. ww.; overg.; stopte toe, het toestopt ['tustopij] 1. toestoppen, stiekem geven (meestal: om een vriendelijk gebaar te doen) *Ze hebben 'm dat stiekem toestopt* (Dfo), *Oonze grootmoeder stopte oons altied van alles toe* (Nw), *1 stopte de ruim nog wat toe* (s: oost), *een aanv meens wat toestoppen* (Po-Dbl) 2. instoppen (in bed), *toedekken* (Nbk, Nw) *Af de kiender in bedde stoppen, dan stop ie ze lekker toe* (Nw)

toestoten ['tu...] - toestoten: een stootbeweging uitvoeren

toestrieken ['tu...] - toestrijken: flink met een strijkijzer strijken: *Ze streek mat toe* (Nbk); verder in: *op je toestrieken* naar zich toestrijken (van geld) (spor.)

toestromen ['tu ---] - toestromen: *toevloeien* *As ze zeggen: 'et kon daor wel in de welle zitten' dan stroomt et blikber de hielten mat toe, krek as in een echte welle* (Ste)

toesturen ['t...] - toesturen *Ik stuur etje wel even toe* (Db)

toetaast (Db, Dho, Nbk, Np) de ['tuta:st] 1. kleinigheid om te doen *Nog een toetaast en dan is et wark klaar* (Nbk), *nog even een toetaast doen* (Nbk), *Et is mat een toetaast*(Np) 2. kleinigheid die men krijgt, geeft (Db) *een toetaast Liegen* (Db) toetaasten (Nbk, vo) zw. WW.; onoverg.; taastte toe, het toetaast ['tuta:snij] 1. stevig aan het werk zijn/gaan *toetaasten om et wark daon te maeken* (Nbk) 2. gaan eten *Ze schikte wit an en vreug fesoenlik ofze toetaasten moch* (vo), (uitnodigend ge-

zegd:) *Taast war toe* begin maar te eten (Nbk)
toetaekelen Ook *toetakelen* (WH) zw. ww.; overg.; taekelde toe, het toetaekeld [tu te:k L.ta:ki] 1. aftuigen, een pak ransel geven (zodanig dat de ander verwondingen oploopt, z'n kleren kapot heeft enz) *Wat ziej' d'r uut jonge, ze hebben jow aorig toetaekeld* (Dfo), *Die vent hebben ze wit een ruzie flink toetakeld* (Sz), *My het 5n aorig toetaekid* een flink pak slaag gegeven, ook fig.: stevig de waarheid gezegd (Ste) 2. zich zodanig wild gedragen dat er wanorde ontstaat/er kleine vernielingen worden aangericht (Obk) *Aj' kien der over de vloer hebben, kun ze je de boel aorig toetaekeien* (Obk) 3. optuigen, opdirken (Nbk, Np, Sz) *Die het bim ok aorig toetaekeld* (Np), (als bn gebruikt voltooid deelw. :) *een vremd toetaekeld ding* gezegd bijv. van een vogelverschriker (Nbk), *Wat kan die snottebelle fleur toch toetaekelen* [opdirken], *5fonge, jonge, wat is dat een karnedam* (Sz) (Nw)
toetakelen z. *toetaekelen*
toetas (Bdie, Ste) ['tutas] - toetast: klein karwei *een toetas wark* (Bdie), z. ook *toetaast*, bet. 1
toete (Pe-Dbl, 01-Nl en verspr- oost, p, b: lm) de; -n; toetien ['tu:to] 1. naaf van een wagenwiel (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Nw, 01-Nl, Op, Ow, Ste, p, b: lm), nl. van *iepehout* *In de toete zit de busse, en daor zit de asse weer in* (Ste), *De toete zit an et viel* (Bu), *Die weg is zo dreuge, de waegens die maelden d'r an de toeten toe deur* (01-Nl), *Die waegengaotan de toeten toe deur de modder* (Ma, Pe- ObI, Ow), *..Jn de modder* (Ld, El) 2. oude vrouw (Np) 3. pluisje op de vloer (n) 4. z. *toeter*
toeten zw. ww.; onoverg.; toette, het toet ['tu:tu] 1. (van personen, op een hoorn:) *toeten N is drok an 't toeten opzien hoorn* (Nw), *Ze bin bij de buren ok weer an et toeten* (Np), *op een hoorn toeten* (Nbk), *op een oolde jachthoorn...* (Nbk), *van gien toeten of blaozen weten* van niets weten (Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste): *As ei d'r op ankomt, weten ze nog van gien toeten of blaozen* (Obk), *Hij wet nog van gien toeten en blaozen* (El), *van toeten noch blaozen weten* (verspr.) 2. claxonneren *De auto toet op 'e weg* (Nbk), *De auto's toeten*

(Nbk, Np), *As ze toeten moej' goed an de kaante gaon, fleur* (Nw) 3. stotend loeien van koeien (Dfo, Diz, Nbk, Np, Nw, bi), i hb van kalveren (El, 01-Nl) *Heur die koe es toeten* (bi), *De koenen staan soms te toeten in ei laand, veuraJ bij regen* (Nw) 4. (van een hoorn) het karakteristieke geluid geven *De hooras toetten* (Nbk) 5. (van de oren) tuiten *Zien oren toeten d'r van* (Ow), *Af wit een protte vrouwluden binnen kim ze wel zo kaekelen, dan toeten je de oren* (Db), (fig.) *De oren toeten me gezegd wanneer er veel over je geroddeld wordt* (Nbk), zo ook *Hebben je de oren ok toet? Want we hebben et nog over je bad!* (Np)
toeter (Ma, Nbk, Wol) Ook *toete* (Db, El, Ld, Ma), *febriekstoete* (Dho, Obk), *febriekstoeter* (Dfo) de; -s ['tu:(:tr/ 'tu:(:t -/ fa'briks.../ ...] 1. stoomfluit, fabrieksfluit, *fabriekssirene Af de Else-toete fleuren konnen, kwam d'rregen* (Ld), *de toete van de febriek* (Ma) 2. feesttoeter (vaak van papier), toeter als speelgoed *een pepieren toeter* (Nbk) 3. in zo dronken *as een toeter stomdronken* (Ma)
toeterd (s) de; -5; toetertien ['tu:trt] 1. schreeuwerig en huilerig kind
toeteren ['tutp?.] - toeteren: herhaaldelijk *toeten* (bet- 1 en 2) *De auto's toeteren* (Np), *Lb7 ston op me te waachten mit de auto, en hij toeterde war, ik mos opschieten* (Nbk)
toetien (Dfo) et; toeties ['tutin] 1. toetje, dessert
toetmaem (verspr.) Ook *toetmem* (Wol) bn; pred. [tu:t'm:m/ --- mem] t. (beide var. ook niet aaneen geschreven) *toetmem, eender Et is mi5 ien toetmem* het is me eender (Dfo Dho, Spa, Ld) *Die bin et altied wit mekeer Jens, et is ien toetmaem 't zijn twee handen op één buik* (Obk), (schertsend, met een woordspeling op *mem* 'moeder') *Dat kiend raost altied, et is ien toet-mem* (Obk)
toetmem Z. *toetmaem*
toetrappen zw. ww.; overg., onoverg.; trapte toe, het toetrapt ['tu...] 1. naar iemand trappen iene de *balie toetrappen* (Nbk) 2. flink, stevig (blijven) trappen
toetrekken st- ww.; overg., onoverg.; het toetrokken ['tutrelq] 1. flink, stevig trekken 2. erven (El)

toetroeven (Nbk) zw. ww.; onoverg.; troefde toe, het toetroefd ['tutru:brpj] 1. met veel resultaat werken bij het schoonmaken *Now, die vrouw troeft okgoedtoe kan flink, stevig boenen* (Nbk), *Die buunder troeft goed toe* werkt goed, het gebruik ervan is bijzonder goed (Nbk)
toets (1) [tutsj - toets, test
toetse (Nbk) de; -n; toetsieri ['tutsa] t. pianotoets
toetsebod (1) ('tutsa...) - toetsenbord
toeval t et ['tufal] 1. toevallige gebeurtenis, omstandigheid *Dat is ok toeval!* (Spa), *Dat is now stom toeval* (Sz)
toeval II de; -len, toevalen (Ste) ['tufal] 1. toeval, aanval van vallende ziekte *De veurhaemer glierkte hbn uut de Mand, hij kreeg weer een toeval* (Bdie,j), *Hij lidtan toevallen* (alg., Nbk), ...toevalen (Ste), *Hij het toevallen* (Spa)
toevalen ['tu...] - toevallen: meevallen *Misschien valt et nog wel wat toe* (bo: Hu, Nw), *Now, et vaalt niet toe* (Nbk)
toevallieder (Dfo) ['tufalidç] - toevallijder
toevallig [tufalax] - toevallig: bij toeval *Ik zag die man toevallig een keer* (Nbk); soms, misschien *Hej' him toevallig ok zien?* (Nbk); zoals het nu eenmaal is *Zo is et toevallig ok nog es een keer* (Nbk), *Dat wik now toevallig kiek niet lieden* (Nbk)
toevallighied de; ..heden [tu'falaxhit] 1. toevallige omstandigheid *Et leven hangt van toevalligheden au mekere* (ba)
toevegen (Nbk, b) ZW. WW.; onoverg.; veegde toe, het toeveegd ['tufcg] t. hard *vegen* *Hij veegt war toe* (Nbk) 2. een krachtig effect hebben bij bep. activiteiten, krachtig slaan (Nbk, b) (...) *haegelnommer nul (.) die veegt toe* (b)
toevertrouwen ['tu...] - toevertrouwen: met vertrouwen laten doen enz.: *Dat wark is n wel toevertrouwd* (Dhau, Nbk), *'t Is jow wel toevertrouwd om wit geld om te gaan* (Dhau); in vertrouwen meedelen (Ow) *Die is zo eupen, die vertrouwt je alles toe* (Ow)
toevoeren (vo) zw. ww.; overg.; voerde toe, het toevoerd ['tufu:opi] 1. extra voeren *Et was in de twiede holte van oktober, de weide voor de koenen wedde krap, en op een dag zee de been* 'We wonen war beginnen wit toevoeren van spatre in et laand' (vo)

toevriezen st. ww.; onpers.; het toevreuren ['tu...] t. in aanzienlijke mate vriezen 't *Vröst war toe* (Nbk), *Et het war toevreuren, de laeste tied* (Nbk)
toewaegen (s: oost.) ['tu...] - toewagen, *dicht rijtuig Allienij mos 1 de toewaegen nog wat o bosselen en smeren en de ruun roskammen* (s: oost.)
toeweensken (Nbk, Obk) ['tu...] - toewensen
toewiezen ['tuwi:zu] - toewijzen (door een autoriteit enz.) *De beide kiender bin heur toewezen bij de scheiding* (Nbk)
toewiezing (spot.) de; -s, -en ['tuwi:zuij] 1. toewijzing, het toewijzen
toewuiven ['tu...] - toewuiven: naar iemand wuiven
toezeggen ['tu...] - toezeggen, beloven toezegging de; -s, -en ['tussgij] t. toezegging *ffii tros him eerst even bedaenken veur hij mij die toezegging doe* (Obk)
toezetten (Ste, Np en verspr. oost.) zw. ww.; overg., onoverg.; zette toe, het toezet ['tusetu] 1. voor iemand neerzetten *Dan zet ik jow de koffie even toe* voor je neer (Ste), *Et wedde oons zomar toezet die borrel, zonder dawwe wat besteld hadden* (Dhau, Dfo), *Et eten wodt de man deur zien vrouw gewoon toezet* (Obk), *Et bod brij wodt je toezet* (Np) 2. in volle kracht voortgaan (Nbk) *As ze ien keer toezetten [ni. de paarden] dan bin ze niet te hollen, dan gaon ze op 'e loop* (Nbk), *Af flink toezetten, dan win ie misschien wel wit rieden* (Nbk) 3. fors gaan groeien (Nbk) *Die veerze die nuurt mooi; dan begint dat gier toe te zetten* (Nbk)
toezicht et ['tusixt] 1, toezicht, controle *Deman die door et toezicht bul, was vaeke ok wel genegen om ien of twie wudde rogge minder op te schrijven* (vo), *D'r moet now inkeer toezicht wezen op zokke dingen* (Nbk)
toezien st. ww.; overg., onoverg.; scheidb.; het toezien ['tu...] 1. toezicht houden, op iets letten (Nw, vo) **Mes F.** *zag d'r op toe dat ze niet teveule kreeg* (vo), *Help mij war es toezien: zo komt et!* let op mijn woorden, wacht maar af, zo zal het gaan (Nw) 2. (m.b.t. het gelaat) eruitzien (verspr.) *Wat zicht die gorjig toe* (Nbk), *Hij ziet slim grauw toe* (Diz), *krietwit toezien* (Nt), *Ze zien wat nieterig toe*

Nbk), *Aj' wit toezien dan kiek ie d'r uut zsof ie in de snij kakt hebben* (Ste)

toezingen st ww.; overg., onoverg.; het :oetzongen ['tu...] 1. toezingen 2. in flinke nate, stevig zingen *N. zingt mar toe* (Nbk) toezwaaien ['tu...] - toezwaaien: toewuiven, naar iemand wuiven; verder in *jene (veule) lof toezwaaien* (El, Obk, O1-NI, Ow, Sz)

toffel (Np) de; -s; -tien ['tofl] 1. pantoffel (Np) *Ik bin op 'e toffels* (Np) 2. iemand die weinig kwiek loopt, die drentelend loopt (Np) *Et is een oolde toffel* (Np)

toffelen zw. ww.; overg. (bet. 2), onoverg. (bet. 1); toffelde, het toffeld ['tofin] 1. niet hard, haast drentelend lopen *Wie komt daor et pad daele toffelen?* (Nbk), *Wie komt daor an toffelen?* (Nbk), *Doe ze de laeste aovend naor huus toffelden en nog effen achteromme keken* (...) (vo), *Die toffelt dwas deur 't laand* (Np), *Hij toffelt wat om huus* (Np), *N. toffelt d'r nuver henne* (Ld), *Die toffelt dr ok raar langes* (Sz), *...d'r raer henne* (Wol), *De kiender toffelden mit beur smerige schoenen over alles henne* (Op), *Een hakkebieter is een hoptien dat altied aachter je an toffelt* (Nbk) 2. door naar veel mensen toe te lopen veel bij elkaar krijgen (Dhau, Nbk) *alles bij mekeer toffelen* (Dhau)

toffelig (Np) bw. ['totlax] 1. (m.b.t. het lopen) als een *toffel*, z. aldaar, bet. 2 *een vrouw die d'r wat toffelig henne logt* (Np) toffelkatte (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ld, Ma, Obk, Ow) de; -n; ...kattien ['tofl...] 1. kat die men te vaak en te lang op z'n armen draagt (en die dus vaak aangehaald wil worden) (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ow) *Altied die katte niet op 'e aarm, aandere wodt et een echte toffelkatte!* (Bu) 2. kind dat men steeds overall mee naar toe draagt (Ma) 3. allemansvriendinnetje (Ld, Obk)

toffelkonte (Obk) de; -n; ...kontien ['toflkonta] 1. iemand die steeds met natte of smerige voeten over iets heen loopt, het plat maakt door eroverheen te lopen e.d. toffelmaone (Wol) de; -n; ...maontien ['toflm3:áno] 1. meisje dat voortdurend van de één naar de ander gaat en steeds roddelt *Die toffelmaone klept van de iene naor de aere* (Wol)

toffeltien (Obk, O1-NI) et ['tofltin] 1. grasmus (Obk) 2. vrouw met slordige

huishouding, die slonzig is en veel kinderen heeft (O1-NI)

toga (spot.) de; -s ['to:ga] 1. toga: van predikanten, rechters enz., z. ook *toog* togen zw. ww.; overg., onoverg.; toogde, het toogd ['to:gtl] 1. slepen, aandragen *Ie konnen et huj naor huus inhaelen mit de hujkorf, die toogde ie dan mit twie man* (Ow), *een zak mael togen* (Np), *Hij het die paolen daor henne toogd* (b), *Waor komt hij now weer mit autogen!* (Nbk), *Bij et paoskevuur wodt toogd* d.i. takken enz aandragen tot een stapel (E1, Nbk, Np), *de paosbulte bij mekere togen* (Nbk), *togen mit ooldjaor boerenwagens, gereedschappen e.d bij wijze van grap bij de boerderijen vandaan halen en elders neerzetten* (Bu, Ma, Nbk, Nw, Sz, El) 2. nestelen *De meze begint haost weer te togen* (Obk), *De kniene is ok aorig an 't togen, hij is an 't nusselen* (Spa), *Et varken begint al te togen* (Bdie, Diz, Np, Ste, El), *Et varken maekt et pust klaor, hij toogt* (Bu) 3. langzaam lopen, lopend gaan *Daor toogt hij et pad ok weer uut* (Nbk), *Wat moej' daor altied henne te togen* (bo: Bu, Nw)

togeri'je (Nbk, Np) de [to:gi tja (Nbk), ...aja (Np), z. -i'je] 1. het *togen* in bet. 1, z. aldaar *Wat een togerije om de boel in huus te kniegen* (Np)

togurig (Op) bn., bw.; -er, -st ['to:grax] 1. geneigd tot *togen* (in alle bet.)

tognaegel (Nw) de; -s; -tien ['tox...] 1. toognagel: houten, meestal eiken nagel om mee vast ze zetten (in een pen-en-gat-verbinding, bijv. inzake het verband tussen een stijl en de daarop liggende heufdbalke, z. aldaar; z. ook *toogpenne*); volgens het bijgeloof werd een *tognaegel* niet afgezaagd omdat er anders geen zegen op het bouwwerk zou rusten

togpenne (Nw, bs) de; -n; -gien ['toxpena] 1. metalen pen waarmee de gaten van de pen-en-gat-verbinding met name in een stijl en de daarop rustende hoofdbalk in elkaars verlengde werden geslagen, waarna de *tognaegel* werd ingebracht (z. aldaar; z. ook *toogpenne*) *Veurdat de hoolten togpennen deur de verbiening gaon, won de gatten daor ze deurgaon eerst pasklaor' maekt mit hulpe van iezeren toch tnaegels* (bs)

toiletjuffer - tonen

toiletjuffer (1) [twa'ltjAfç] - toiletjuffrouw
 toiletpeper (spor) [twa'lst...] - toilet-
 papier
 toilettrolle (spot.) [twa'letrolo] - toilettrol
 toilettasse (spor.) [twa'letasa] - toilettas
 toite (f) zn., g. lidw. ['tojto] 1. bep. plant:
 kweek
 tojje z. *toeje*
 tok I Ook *tak* (Wol: in bep. verb.) de
 [tokitAk] 1. in *op 'e tak holen* aan het
lijntje houden: Ze hooft 2n war mooi op 'e
tok, war et wodt niks (Nbk), *Now, ik zal*
jim niet langer op 't tok halen: et is veur
mnekeer, we wo'n buren (El, vo), ook *op*
tok halen (Db, Ma, Obk), *op tuk halen*
 (Wol) 2. in *tok hebben* beet hebben (bij het
 vissen) (bi)
 tok II tw. [tok] 1. nabootsing van het
 bekende geluid van kippen (ook geuit om
 kippen te roepen (Nbk), meestal herhaald
 gezegd)
 tokkelen Ook *tokkeren* (bet. 1: Np, Ow),
tokken (bet 1: Obk, Wol) zw. ww.; overg.,
 onoverg.; tokkelde, het tokkeld ['tokJl2/
 'tokpij] 1. (onoverg.) klokken: door een hen
 (Ld, Nbk, Np, Obk, Ow, Spa, Sz, Wol) *De*
kiokkerd tokkelt ok (Ld, Nbk, Np), *De*
kiepe tokkelt de piekies (Obk, Nw, Nbk),
Die kiepe tokkelt za (Wol), *De klakicerd*
tokkert de piekies bij mekaer (Np), .. *ani*
de piekies bij 't voer te kriegen (Ow) 2.
 (m.b.t. een snaarinstrument) tokkelen *op 'e*
gitaar tokkelen (Nbk, Nw), *een Jietien*
tokkelen (Nbk) 3. z. *toekeren* 1
 tokkelzaegien (Ste) et; zaegies ['tokls...]
 1. fijn zaagje
 tokken (Nbk, Nw) zw. ww.; onoverg.;
 tokte, het tokt ['tokij] 1. lokken: van een
 vis aan een dobber bij beet (Nw) 2. het
 geluid 'tok' maken ((als) door kippen) 3. z.
tokkelen, toekeren 1
tokkeren z. *tokkelen, toekeren*
 tokse (Bu, Nw) de; -n; toksien ['toksa] 1.
 oud wijf, in de verb. *Wat een oolde takse*
 (Bu) 2. iemand die mank loopt (Nw)
 tol de; -len (bot- 2) [tol] 1. tolbetaling,
 tolgeld *Ze wassen daor vroeger tal betaelen*
 (Nbk), *Dat is de tal die we vew- de veur-*
uutgang betaelen moeten: allemaal mesie-
nen en gienpassenielde gevolgen, dat wat
 we er voor over moeten hebben (vo) 2.
 tolkantoor (Obk)
 toibrogge (Obk, j) [tol..., ook ...'br..] -

tolbrug *Oonze buurman over de tolbragg*
hul een beste beer (j)
 tolgeerder (j) ['tol...] - tolgaarder
 tolgeld (1) ['t...] - tolgeld
 tolhekke (01-Nl, Ow) et; -n ['t...] - tolhek
 (in een veldnaam:) *De drie tolhekken* (Ow)
 tolhuus ['tolhys] - tolhuis, tolkantoor
 tolk de; -en; -ien [tolk, 'tolok] 1. tolk,
 vertaler
 tolle (Spa, Wol) de; -n; -gien ['blo] 1.
 bekend speeltuig: tol *Die talle gieselt d'i*
over (Spa)
 tollen (Diz) ['rontohij - rondtollen,
 rondsraaien als een tol *HiJ tolt as een gek*
in de ronte (Diz)
 tollezetten (Ste) onbep. w en het tollezet
 ['tolasetu] 1. tollen, met de tol spelen (en
 met een zweepje aandrijven)
 tollezwiepe (Ste) de; -n; ...zwiepien ['tolo
 swi:po] 1. zweep gebruikt om een tol mee
 aan te drijven (gemaakt van een stokje met
 een gevlochten koord) *tallezetten wit de*
tollezwiepe (Ste)
 tomaat Z. *temate*
 tomate Z. *temate*
 ton Ook *tonne* (Op, vo) [tonl'tona] - ton:
 bep. geldeenhed: *Hoevuul ton zal dat wel*
niet kast hebben! (Nbk), *Naar mien*
berooiing moet dit huus nooit meer as iene
tanne kosten (Op), *Ze beraomen de arfe-*
nisse op twee tanne (Op); bep. scheeps-
 maat: *Een schip wit een paar ton vracht*
 (Spa), *Hef een paar ton kregen?* [met als
 antwoord:] *Nee, een hele vracht* (Spa),
twie schiopen van elk viefig tanne (vo)
 tondel z. *tandeldeuze*
 tondeldeuze z. *tanteldeuze*
 tondelpot z. *tontelpat*
 tone Z. *tije, toon*
 tonen Ook *tonnen* (Dfo, Dhau, El, Ld)
 ['tö:5n:ltX:n:] - tonen: laten zien *een*
bewiesstaf tonen (1), *fe even tanen laaten*
hoe flink af'binnen (Nbk); een bep. indruk
geven, eruit zien *As een koe naar de maat*
giet wedt hij 's morgens niet mulken, dan
teunt et gier veule beter (Dfo), *Bij dat*
huus maggen ze 't wel flink ophogen, want
't taantza niks het lijkt helemaal niet mooi
 zo (Sz), *Een stampfoamde kat tewit niet*
 (Ld), *Za toont et nog wat op die manier*
 lijkt het nog enigszins net, goed, aantrek-
 kelijk (Spa), *Et toont daar niks* als het op
 die plek staat komt het niet goed tot z'n

recht (qua indruk) (Dfo), *De varckenkopers koch ten de varkens; onderweg in de snikke oerbeerden ze die dan goed dikke te voeren, dan toonden ze op 'e Asser maat wat meer (Ow), As een haene in de mde is dan toont hij niet zovule (Obk) * 't Gier toont de koe (Pe-Db)*

tong (Sz) [totj] - bep. vissoort: tong

tongblaor z. *tongblaore*

tongblaore (Dfo, Op, Ow, Pe-Db, vo, bo: Bu, Nw) Ook *tongblaor (Ow) ['t..] - tongbiaar: mond- en klauwzeer As de ko en en tongblaor hadden, was 't een gebroes van fewelste (Ow), De veearts snuitte et vee in voor tongblaore en doe weren ze gauw weer beter (Dfo), As d'r bij een boer tongblaore uitbrak, kwam d'r een plakbriefan de baanderdeure (Op)*

tongbiok (Op) [t] - bloktong *De sule drijt in 't tongbiok van de waegen (Op)*

tonge de; -n; tongien, ook tongegien (verspr.) ['toij(g)a] t. tong (in de mond) *wit de tonge kJakkere tongklakkeren (Dfo), je op 'e tonge bieten (lett.), over de tonge praoten lodderig praten (j), Hij is rad van de tonge (Diz), ..van tonge (Ste), zo ook Wat het dat meenske een rad tongegien wat kan ze druk kletsen (Mun), Die is rad mit de tonge (Bu, Dfo, Diz, 01-NI), mit ethatte op 'e tonge lopen altijd zeggen wat men op z'n hart heeft, wat iemand bezig houdt (Np), niet et achterste van de tonge zien Jaoten (1), een scharpe tonge hebben gezegd van iemand die lasterpraatjes heeft over een ander (Bu), een gespleten tonge hebben id (Bu), de tonge uutstikken (Nbk), (tegen iemand die niet antwoordt, die niets zegt:) Hef' de tonge verlorene? (Nbk), wit de tonge nut de mond (Nbk), Et lag me op 'e tonge, war ik heb me wel inhullen ik had het bijna willen zeggen (Ste), Hij is zo achter de poest dat de tonge bim op 't dadde knoopsgat hangt (Ow), zo ook As et nog wat slimmer wodt, hangt de tonge strakkies op 'e klompen (Ow), Er is wat aj'die oolde motor anslaon moeten [d.i. op handmatige wijze], de tonge hangt je haost op 'e schoenen (01-NI) en wit de tonge op 'e leerzens (b), Hij het een gladde tonge hij kan goed praten (Bdie, Sz), Die is ok aorig over de tonge gaon men heeft nogal over hem geroddeld (Nbk, Np), (gezegd wan-*

neer iemand een wind heeft gelaten:) *Zit niet zo te rotten, et wodt je zute op 'e tonge (Wol)*

tongerieme z. *tongriem*

tongriem (verspr.) Ook *tongrieme (Bu, Nt, Spa, Sz), tongerieme (Bu, Nw, Ow) ['toij ... /toijri/ ...] - tongriem, in de verb. Hij is goed van de tongriem sneden hij kan goed, vlot praten (Dho, El, Ld, Nbk, 01-NI, Ow, Sz), zo ook Die is ok aorig van de tongerieme sneden (Bu), .rap... id (Ow)*

tongrieme z. *tongriem*

tongval (1) ['toijfal] - tongval

tonic ['tontk] - tonic: bekende frisdrank
tonne de; -n; -gien ['tonoj 1. ton, houten *vat Bij een timmerzaeke beurde ok een koper om alderhaande tonnegies en vatties te maeken, mar veural ok de bottervatties (Ow), De tonne Jop over (Ste), Ie hebben hoge tonnen en platte tonnen (Bu), Vroeger deden ze de biggen in een tonne, dan kon de oolde d'r niet bij kommen; sommigen bin kwaod doordat ze koortsig binnen nao et biggen As de biggen drinken mossen bleef de boer of boerinne d'r bi; en as ze zat hadden, kwammen ze weer in de tonne (Bu), Dat jonk het een huud as een tonne dat meisje is dik en rond als een ton (Np), zo dikke as een tonne (verspr.) 2. maateenheid: met de inhoud van een ton 3. karnton (Dfo) 4. privaaton (Np) Ze hebben vandeweke de tonnegies ophaeld (Np) 5. dikke vrouw (Bdie, Db), (verki.) dik meisje (Diz, El, Nw, Obk, Sz) Da's een dik tonnegien dik, rond meisje (Diz, El, Sz), .. een rond tonnegien id. (Obk, Nw) 6. naaf van een boerenwagen (01-NI) De tonnen van de boerewaegens waeren van iepenhooft (01-NI) 7. z. ton*

tunnegieswaegen (Np) de; -s ['tonaxis...]

1. wagen waarmee de privaatonnen opgehaald werden door de gemeentereiniging
tonneldeuze z. *tonteldeuze*

tunnelit (Bdie) et; ..Jitten; ..littien ['tonolit] 1. deksel van een ton

tonnerond (Nbk) [tonoront; aks. wisselt] - tonrond *Ik bin tonnerond ak eten heb (Nbk)*

tunneschieter (Ma, Nbk) de; -5; -tien ['tonoskitr] 1. schimpende benaming voor een inwoner van Nijberkoop: *Nijberkoper*

tonneschieter(s) (Ma)

tonte de; -n; tontien [ˈtont21 1. tont: oude lap, vod, oud kledingstuk Pak die oolde tonte mar dan kuj' daor die plate wel mit schuren (Sz), Ze hebben tegen woddig tonten van kleren sri (Ste), Ie hebben ok een oolde tonte aal (Nw), Die had niks as vodden om de huu4 allemaol tonten en bellen (Dfo), oolde tonten (Dfo) 2. vel in melk, op verf (Obk) 3. smerige, slordige vrouw (verspr.), ook wel dikke vrouw (Np) een smerige tonte (Dfo)

tontebelle (Dho, Ste) de; -n; -gien [ˈtontabl] 1. slordige, smerige vrouw tontel (Np, Obk, Op, Spa) [ˈtontfl - tonter: voor een tondeldoos

tonteldeuze (IDb, Dho, El, Np, Obk, Ow, b: in) Ook tondeldeuze (Dfo, Nbk, Np, Wil), tonneideuze (Dfo), tondel (Ma) [ˈtont}..J...dL/'tonj.....tond] - tondeldoos, hetz. als tontelpot, z. ook aldaar Doe ze nog gien lucefes hadden, hadden ze een vuurstien en een vuurslag; as ze wit dat vuurslag op die vuurstien sleugen, spatten d'r vonken op; die vonken vongen ze dan in een tonteldeuze wit slim braandber spul op (Ow), een tondeldeuze: een keuperen bussien wit ketoen d'r in (Nbk)

tontelpot (Dfo, Ow) Ook tondelpot (Dfo) [ˈtontlpot'tond} ...] - tontelpot (z. ook tonteldeuze) De tontelpot koj' wit een vuurstien in de braand kriegien om depiepe an te stikken (Ow), Vroeger sta/den ze de piepe an wit de tontelpot; daor wodden linnen lappies in daon, dan wedde d'r wit een peer vuurstien en tegen mekeer sri klapt, dat de vonken in 't linnen kwaminen, dat et begon te branen; as et deksel d'r op kwam smoorde et vuur weer (Dfo)

tonten (Pe-DbI, Spa, Wol) zw. ww.; overg.; tontte, het tont [ˈtontv] 1. van meerdere oude kledingstukken nieuwe kleren maken Ze tonten alles an mekaere (Wol)

tonterig (Ste) bn., bw.; -er, -st [ˈtontpx] 1. slordig qua kleding die men draagt De jeugd kik d'r ok wel tonterig uut (Ste) tonterkont (Sz) de; -en; -ien [ˈtontr ...] 1. slordige vrouw

toog (Ste) de; togen [to:x] 1. toga: van een priester Een toog is wat aers as een habijt, een wercldegeestclike hadde aيتد een toog sri (Ste)

toogpenne (bs: Dfo) [ˈto:xpcno] - toogpin: hetz. als toogpenne, bet. 1

tooi (Bdie, Nw, Obk) de; -en [to:ofl 1. sterke draad waarmee men iets groots, zwaars, hoogs vastzet De tooi het wit de storm hiel wat te holen (Obk), De boei moet in de tooi met bevestigingsdraden vastgezet (Nw), Een grote antenne moet ok in de tooi (Nw), wit de losse tooi (Nw)

toolter (OS, WS) Ook louter (Spa) de; -s; -tien [ˈto:ltr'tDwtr] 1. schommel op 'e toolter zitten (Nbk), op 'e toolter toolteren (Nbk), Vroeger hadden we een toolter vi de appelboom hangen (Diz) * (gezongen bij het schommelen:) Toolter/Slaoooolteri Slaooallemaansgek/H7f lust gien spekiWat lust hij dan/Drie eier in de pan/De pan die kon niet duren/Toen gingen ze naor de buren/De baren waren niet thuus/Gingen ze naor et gemientehuus/'t Genzientehuus was rondom toe/Toen kwammen ze bij de bonte koe/Bonte koe die wol stoten/En toen paken ze zn bij de poten/De poten waren vierkant rond/En toen vielen ze op 'e neuze in de koestront/De koestront hoe smaekt dat/Zute, loop naor Berend Bute/Wat kuj' bij Berend Bute doen/Et messien sliepen/Wat kuj'dan int dat messien doenID'arme Jan de keel wuutsnieden/Aachter in oons vaderland/Ligt een brief geschreven/Wie niet van de toolter of wil/Moet een schelling geven/Ik heb gien schelling in de zak!Vein' jannever of tebak schommellied (Ste), met var. in andere dorpen, z. ook onder toolteren

toolteren Ook touteren (Spa) zw. ww.; onoverg.; toolterde, het toolterd [ˈto: ltp?J 'towtrn] t. schommelen: op een schommel 2. langzaam lopen (Nbk) Zij bin d'r ok weer langes toolterd (Nbk), Wie kommen d'r vi toolteren? (Nbk) * (tekst van een bekend schommelliedje) Toolter/SJaooolter/Slaooallemaansgelc/Hi3i lust gien spek/Wat lust hij dan?/Melk en eier in de pan/De pan die kon niet duren/Doe gongen ze naor de buren/De buren die wassen niet thuus/Doe gongen ze naor 't gevangenhuus/'t Gevangenhuus was toe/Doe gongen ze naor de robonte koe/Robonte koe wol stoten/Doe grepen ze tn bij de poten/De poten die wassen zo nat en zo glad/Doe vullen ze op 't gat in de koeflattYNow nog een hadde stoot/En daor wit vot/En dam

mit over de scbietsloot/Laot drieven, laot drieven/Laot alle moggies vliegen/Wie niet gauw van de toolter ofgaot/Die moet een schelling betaelen (d, b), zo ook Toolter kabouter/Hij lust gien spek/Wat lust hij dan/Spek en eier in depann'/Depann'kon niet duren/Doe]cup hij naor de buien/De burenen weren niet thuus/Doe ging hij naor 't gevangenis/t Gevangenis was toe/Doe ging hij naor de bonte koe/De bonte koe wol schoppeniDoe ging hij naor de poppen (Db)

tooltertouw (verspr.) Ook **toutertouw** (Spa) ['t.. / .J - schommeltouw
toom de; tornen; -pion [tô:m] 1. worp of broedsel (in.b.t. biggen, kippen, eenden) een toom biggen (Bu, Dhau, Nbk, Obk, Sz), Ik heb een mooie toom lopers in et bok/ce(Diz), Die motte tekt mooi; d'rzal wel een hiele toom in zitten (Ld), Zoek motte kon wel zeuven of acht tomen biggen grootbrengen, as ze mar oppasten dat ze niet te vet wodden (Ow), Bij die toom weren vier baenen en iep piekien (s), As d'r een toom plekjes uitkwain, dan mossen ze te schouwen om de haenties en hennen d'r uut te zuken (Obk), een toom entepieken (Nbk, Obk) 2. schare kinderen (uit een gezin) (S te) Et is een hele toom (Ste) 3. paardetoom Bij et beleren kregen jonge poerden een lichte toom an (Obk), Een peerd dat mak was had mar een lichte toom an en ok een licht bit (Obk), Dat peerd moet een zwaore toom in de bek hebben, eers gaot hij d'r vandeur (Np, Obk), Mit disse oolde toom wodt et wel geveerlik mennen (Db), in toom holen: met de oorspronkelijke, lett. bet-: Et peerd is aorlj in toom te holen (Nbk), Et peerd moet in toom hullen wodden (Nw), ook fig.: in bedwang houden, niet z'n gang laten gaan: Ik kan him niet in toom holen (Wol), Kuj' de kiender nog wat in toom bolen?(Nbk), Deboelmoetin toom huilen wodden (Nw)

toomvast (Spa) bn. [tô:mfast; aks wisselt] 1. gezegd van een paard dat zich goed laat leiden

toon Ook tone (Bdie) de; tonen; -tien ['tô: n]...o] 1. toon de goeie tone raeken de goede toon treffen (Bdie), Hij brabbelt een rere toon brengt dronkemanspraat voort, praat raar (Obk, Ld) 2. † tije

toonbaank Ook toonbaanke (spor), teunbaank (Obk, vo) de; -en; -ien ['tô: m..i tX:m ...] 1. toonbank We hebben op 't heden in disse gemiente zoek duzend warklozen, een protte boeren mit et touw om de nekke en een middenstaand die stoot te zuchten achter de teunbaank (vo)

toonbaanice z. toonbaank
toonbeeld (Nbk) Ook teunbeeld (Db) ['t: árn --- 'tX:ntJ - toonbeeld, in een teunbeeld van een toonbeeld van (Nbk, Db)

toonder (1) ['tô: nd] - toonder, in an toonder (1)

toonhoogte (spor.) [t..] - toonhoogte
toonladder (spot.) ['tô: al...] - toonladder
toonsoort(e) (spor) [t..] - toonsoort
toontrapper (El) de; -s; -tien [tô: ntrapç] 1. zichzelf op de voeten trappend paard, z. ook tijtrapper

toontrederig (Bu) bn; -er, -st ['t... ..'trt:...] 1. (m.b.t. paarden) zichzelf op de tenen trappend

toost (spor.) ['toMst, ook wel to:st, to:ost] - toost, heildronk een toost uutbrengen (spor)

toosten (spor.) ['toMstn, ook wel to:stn, to:ostn] - toosten

top [tap] - hoogste leiding an de top van een bedrieff(Nbk); hoogste positie: in de top van et klasement (1); z. ook op-en-top
top-tiene (spor.) [top'tino] - toptien
topaende (Np) et; -n; ..sentien ['top..] 1. bovenste eind Pieken bin nog dunder (as mosselhoolt), et Un de lichte topaenden (Np)

topangel (El, Db, Sz) ['top..] - hengel (om mee te vissen)

topdag (1) ['tobdax] - topdag

topgevel (Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, 01-Nl, Spa) - puntgevel De topgevel moet an boven toe schilderd wodden (Spa), Et hoogste stok van de veurge vel, bij de geute of; is de topgevel (Np)

topgrös (Obk) et ['topgrces] i. eerste snee gras

tophit ['tophit] - tophit

topklasse (1) ['topklasa] - topklasse

topkonfereensie (1) ['t..] - topkonferentie
toppe de; -n; toppien ['top] 1. top: hoogste punt in de toppe van de boom, de toppe van 't huus 2. vingertop de toppen van de vingers 3. pluk, bos(je), bundel:

toppen - tornmes

van gras, hooi, wol e.d. *een toppe grös* (Nbk), *een toppien buj* (Ld, Nbk), *een toppe wolle* (Spa), *een toppe stro* (j, Nbk), [dan] ...*mos Haarm war een goetie toppe watten m de broek op etzereplakstoppen en dan sta origan weer perberen te zitten* (vo), *Af et in de schoolder hebben, moej' d'r een smerige toppe wolle op doen, dat helpt, et bruft* (Ste) 4. *flinke pluk, armvol hooi, gras, wol enz. Veur 't melken kregen de koenen vroeger een toppe huj* (Obk), *Ik heb een toppe wolle op 'e schoot, ikgao an 't spinnen* (Np), *Deer ligt een beste toppe wolle* (Np) 5. *flinke hoeveelheid gras, hooi (ook wel van water gezegd Bu)) We hebben een mooie toppe hui winnen* (Spa, Diz), *Bij Kaelenbuxg kon een lekker top~ pion hui winnen wodden* (01-N1), *een toppe waeter* (Bu) 6. *bekend speelgoed: tol een toppe zetten* (Nbk, Nw) *Hij is zo gek as een toppe, hij het zien verstand niet* (Nw), *Hij diedelde as een toppe in de route* (Dla) *toppen* (bet. 1: Dfo, Ld, Nt, Wol, bet. 2: Nbk) zw. ww.; overg.; *topte*, het *topt* ['tapip] 1. (onbep. w.) met een tol spelen, *hetz. als toppezetten*, z. *aldaar Et klossien wodde half deurdaon, een puntien mit een spieker d'r in, en dan war toppen* (Dfo), *De kiender bin bij de schoele an et toppen* (Nt), *Doe we vroeger an et toppen weren, hadden we dun bintouw an de stok* (Ld) 2. *ontoppen*, de top wegnemen (Nbk) *Die geranium moej' toppen, anders wodt hij vuus te hoge* (Nbk) *topperig* (Dho, El, 01-N1, Op, Spa, Sz) bn.; -er, -st ['tDp x] 1. (van gras) onregelmatig van hoogte, met naar boven uitstekende plukken, slecht gemaaid *toppespringer* (Dho) de; -5; -tien ['topospnij(g)ç] 1. *wegspringende tol toppezetten* (Diz, Nbk, Nw, Obk, 01-N1, Ow, Ste, bo: bu, Dho) onbep. w. ['t3po sstn] 1. *tollen*, met een tol spelen (veelal: een houten tol met een ijzeren punt, in beweging gebracht met eromheen gedraaid dun touw aan een zweep) *Bij et toppezetten kan zoe'n toppe oergrieselik in de ronte gieselen* (Obk), *toppezetten wit een zwiepien* (Diz), *Mit toppezetten haj' twee soorten toppen: iene mit een touwgien, dat zat d'r ommchenne drijd, dat trok ie hadde an en dan dnde de tolle, et touwgien bul*

ie in dehaand; en ie hadden een toppe mit een zwiepien, een stok wit een touwgien, dan koj' de toppe drijend over de weg of et pattien hollen, ie gavven de toppe zo now en dan een tik mit de zwiepe (Nbk) *toppezetter* (Np) de; -5; -tien ['topsstç] 1. *iemand die met een tol speelt een wondere toppezetter een gekke vent* (Np), *een nuvere toppezetter id.* (Np) *topprestaosie* (spor.) ['tDp...] - *topprestatie* *toppunt* ['tophnt] - *toppunt Et toppunt van starkte is wit een sloppe lul een raem in de hoogte schoeven kunnen, en et toppunt van pech is, dat etraem dan onverwaacht weer naar beneden vaalt* (Op) *topvoetbal* (spor.) ['t...] - *topvoetbal* *topwedstried* (spor.) ['t...] - *topwedstrijd* *topzwaor* (1) [topsw...; aks. *wisselt*] - *topzwaar* (lett.) *toren* ['to:ør1?] - *toren: bekend hoog bouwsel, ook: wachttoren, uitkijktoren Die blaost zo hoge van de toren* (Bu, Nbk, Nw), (gezegd bij een lastig, vervelend karwei:) *le kun beter een oold wief tegen de toren opkrojen* (Wol, Mun); *geluidstoren* (spor.) * *Gesien, Gesien, Goezegat/ Die boven op 'e toren zat* (Dfo, Bu, Nw), • *Die boven op 'e toren zat/ En alle riez~ brd oprat* (Obk), *...roggenbrij* (Dmi), --- *die boven op 'e toren zat/ De toren begon te (?)/ Vot was Geze goezegat* (Dmi, Nw) *torenflat* (1) ['t...] - *torenflat* *torenhautien* (ba) ['t...] - *torenschaan* *torenhoge* (Spa) bn.; [aks. *wisselt*] - *torenhog* *torenhoge tegen iene opkieken* een groot ontzag voor hem hebben (Spa) *torenka* z. *ka* *torenkaemer* (1) ['t...] - *torenkamer* *torenkao* z. *ka* *torenklokke* (Ma, Nbk) de; -n; ...*klokkien* ['t...] 1. *klok van een kerktoren die men kan luiden of die zelf op hele uren of evt. vaker slaat* **torenkri'je** z. *ka* *torensplits* (Bdie, Ld, Op) ['t...] - *torensplits* *tormentil* (spor.) ['tormnttl] - *tormentil* *tornen* (Bdie, Dhau, El, Np, Obk, Op, Wol) ['tornn] - *tornen: in tegen de wiend in tornen zich met moeite tegen de wind in begeven* *tornmes* (Bdie, Dfo, Dhau, Diz, El, Nbk, Np, Obk) ['tornmEs] - *tornmes een naod*

lostornen mit een tornmessien (Nbk)
 torre (Bdie, Mun, Obk, Ste, bet. 2: Np)
 de; -n; -gien [ʔom] 1. tor, kever 2. (verkl.)
 vrouw die altijd overal naar toe gaat, altijd
 naar anderen loopt (Np) 3. z. todde
tot T vz [ʔot] 1. zover als, met als eindpunt
 Hij ston tot de middel toe in? waeter
 (Ma), Ik kan je niet voerder mitnemen as
 tot Berkoop (Nbk), Ze praoten niet wit
 mekeer en dan kommen ze ok niet tot
 mekeer dan komen ze niet tot een goeie
 verhouding (Nbk), tot meneer kommen een
 akkoord aangaan m.b.t. een koop, een koop
 sluiten (El), tot zover en niet veerder nu
 is de grens bereikt, het is afgelopen (Nbk,
 b) 2. met als te bereiken punt in de tijd Ik
 waachtkrek zo lange tot hij een keer komt
 (Nbk), Tot maendag! (Nbk), Tot gauw!
 (Nbk), Tot kiek es tot ziens, Dat is tot daor
 an toe (Nbk) 3. ter aanduiding van een
 bepaalde maat, hoeveelheid Tot blz. 4 hok
 lezen (Nbk), tot aandere gedaachten kom-
 men (Nbk), tot en wit tot en met, tot en
 inclusief die pagina, dat punt, dat cijfer
 enz., ook: geweldig (Nbk): Ze hebben him
 tot en wit verwend (Nbk) 4. naar, gericht
 tot Ze praoten niet tot mekeer (Obk), je
 tot iene antrokken vulen (spot.) 5. uit Ik
 flutte gauw tot de jurk uut (Bu), De
 ondocht komt zn tot de ogen uut (Np), Et
 dampst tot de panne uut (Ld, Nbk), Die
 kleinjonge Jcup altied wit de roepe tot de
 broek uut (Dfo), Hij het daor zoe'n
 langdraoderig verhaal huilen, et hong mij
 tot de keel uut ik begon ervan te balen
 (Obk) 6. met als doel, bestemd als Nije
 weke kriegen we de bureen nog tot de
 jaordag (Obk), Die de bigen opfokken
 wol tot fokvarkens dee ze een bult buten in
 een varkenloop of in 't laand (Ow),
 anleiding geven tot (spot.), Hij het die
 kleren tot best draagt ze als z'n beste
 kleren (Bu) 7. aanleiding gevend i.v.m. tot
 mien verbaozing (Nbk), tot zien argernis
 (Nbk), tot zien verwondering (1) 8. bij,
 onder Ze rekenden him tot de besten (Nbk)
 9. naar binnen, in tot de veurdeuz-e in, niet
 bij de stal langes (vo), Die bedaenktheur
 wel tien keer voor ze tot de beurs gaot
 voordat ze iets uit haar beurs haalt om te
 betalen (Obk)
tot IT ondersch. vw. van tijd [ʔot] 1. totdat
 Even waachten tot ik klaor bin! (Nbk)

tot-en-met Z. tot- en-wit
 tot-en-mit (1) Ook tot-en-met [ʔotmU/
 ...met; aks. wisselt] - tot-en-met, geheel
 en al Ei veurstel wodde olkaind tot-en-
 met (El)
 totaal z. tetaol
 totaol z- tetaol
 totdat [ʔodat; aks. wisselt] - totdat Etgong
 wat barre, totdat mem Zee (..) (b)
 totem (1) [ʔo:at m, ...trp] - totem
 totempaol (spot.) [ʔo:ot5mpo:ol, ..trp..] -
 totempaal
 totnogtoe [ʔot'noxtu] - totnogtoe
 toto [ʔo:to' tom] - (voetbal)toto wit-
 doen in de toto (Nbk)
 tottel (Bu, Ow, Wol) de; -5; -tien [ʔoll] 1.
 tortelduif de gewone tottel en de Turkse
 tottel (Bu)
 totteldoeve (Dhau, El, Obk, Op) de; -n;
 ...doefien [ʔatldu:wo, ...vG] 1. tortelduif De
 totteldoeven zatten te kirren op 't dak (Op)
 touringcar (sporj [t..] - touringcar
 touter z. toolter
 touteren z. toolteren
 toutertouw z. tooltertouw
 touw Ook kalvertouwgies (mv.: Obk: bet.
 3) et [ʔom/'k..] 1. bep- stof van ineen-
 gedraaid hennepgaren, vlasgaren enz.
 zwaor touw, dik touw, dun touw, een
 stok(kien) touw een ^{eindü}e) touw, een
 aende touw een stuk touw (s) 2. stuk, eind
 touw Hijkrig wat wit 'ttouwnl. als licha-
 melijke straf (k: Ste), Ie kennen d'r gien
 touw an vaastemaeken je kon er niets van
 begrijpen, er was geen touw aan vast te
 knopen (Mun), D'r is/vaalt gien touw an
 vaaste te kneupen, zo ook Je kun d'r gien
 touw an vaastekneupen, de geit en 't touw
 zetten vastzetten m.bi. een touw (Nbk),
 Hij het de bok en 't touw is dronken (b),
 Hij had een aorig diedeltien en et touw
 had een vrolijk, dartel vriendinnetje (Bdie),
 in touw wezen, Ja 't touw kommen in aktie
 komen (b), We hebben op 't heden in disse
 gemien te zoek duzend warklozen, een
 protte boeren wit et touw om de nekke en
 een middensta and die staot te zuchten
 achter de teunbaank veel boeren die bijna
 failliet gaan (vo), en de touwgies trekken
 (spor.), 't Huus hong in de touwen er
 heerste grote, vrolijke drukte (bo: Np) 3.
 (verkl., mv.) de touwtjes, het touwwerk
 met behulp waarvan men het kalf van een

touwbout - traansperteren

koe haalt (Nbk, Obk) 4. (mv.) net van een goal * *Ie kun lange hangen, af 't touw mar om de middel hebben* (Mun)

touwbout (Spa) de; -n ['t...] 1. pen om het *trekhoolt* op de disselboom te bevestigen

touwbreien (Dfo) onbep. w. ['t...] 1. touw vlechten

touwdaansen (vo) onbep. w. ['t...] 1, touwtjespringen *As d'r dan niks meer te doen was, speulde PL wel gauw es mit de maegies van de boer, in de hof boompieven wisselen, wegkroepertien of touwdaansen* (vo)

touwen (verspr.) bn.; attr. ['tori, 'toMg]] 1. van touw *Mit regen wilde touwen hende wel krimpen* (Ma, Diz), *een touwen holster* (Dfo), *even een touwen liende d'r bij langes* (Obk, Bu) -

touwgien springen ['bMxisprfl:] - touwtjespringen

touwklimmen (spor.) ['t...] - touwklimmen

touwledder (Bdie, Nbk) ['t...] - touwladder

touwliende (verspr.) de; -n; ...lientien, -gien ['t...] 1. lijn van touw *Een peer weken laeter mossen N. en M. een touwen de spannen an de zo ofderbailcen aach ter de koenen, een kranitne in de balken en door et touw deur* (vo), *Af bi5 et tunieren gien touwlien den bruken raek ie de rooi gauw kwiet* (Op)

touwlusse (01-NI) de; -n; ...lussien ['t...] 1. lus van, in touw

touwslaeger (Nw) ['t...] - touwsiager *Bi de touwslaeger in Stienwiek maakten ze vroeger wel pilctouw* (Nw)

touwtoppe (Np) de; -n; ...toppien ['t...] 1. tol die men in beweging brengt door een snelle ruk aan het touw dat er eerst omheen is gewonden

touwtrekken ['t...] - touwtrekken

touwtrekker ['t...] - touwtrekker *de touwtrekkers anmoedigen* (Spa)

touwtrekkeri'je [... trekç'tja, ook ...cja, z. -i'je] - touwtrekkerij *Et was vaeke een touwtrekkerie* (vo)

touwtrekkersploeg (Obk, 01-NI) Ook *touwtrelcpiog* (Obk) de; -en; -ien [t...!] ...] 1. team bij een touwtrekkerij *De iene touwtrekploeg kreeg de aandere touwtrekploeg mit hotten over de streep* (01-NI), *De iene helte van de touwtrek-*

kerspioeg leut heur al gauw et touw deur de hanen ritsen (Obk)

touwtrekkersploeg Z. *touwtrekkersploeg*

touwtrekwedstried (Obk) de; -en ['t...] 1. wedstrijd in touwtrekken *Mit een touwtrekwedstried moe57 ze hout te sch oor zetten* (Obk)

touwviechten (Nbk, 01-NI) onbep. w. ['toMflcxtn] 1. touwviechten

touwyreter (Obk) de; -s; -tien ['tonfru.tr] 1. tol die veel touw doet verslijten

touwwaark z. *touwwark*

touwwark (Obk) Ook *touwwaark* (Obk) et ['t...] 1. touwwerk (..) *alle touwwaark dat ze op et bedrief bruukten* (Obk)

toverballe ['t...] - toverbal

toverboek (spor.) ['t...] - toverboek (van een tovenaer)

toverder (Nbk) ['to:w1dç, ...vrdç] - tovenaer, iemand die kan toveren

toverderi'je z. *toverije*

toveren ['to:wgi, ...vgi] - toveren (lett.) *Ik kan niet toveren* ik kan niet alles voor elkaar krijgen (Nbk)

toverfermule (1) ['to:wçfçmyb, ...vr...] - toverformule

toverfluite (1) ['t...] - toverfluit

toverhazelaar (Nbk, 01-NI) ['t...] - toverhazelaar

toverhekse (1) ['t...] - toverheks (lett.)

toveri'je (Nbk) *Ooktoverderi'je* [to:wr'tjo, ...vr..., ook ...'ajo, z. -i'je/...] - toverij, tovenarij

toverkracht (1) ['t...] - toverkracht

toverlanteern de; -5; -tien ['t...] 1. toverlantaarn, projectielantaarn 2. in *een oolde toverlanteern* een vinnige oude vrouw (Bu)

toverlanteernplaetien (Nbk, Obk) ['t...] - toverlantaarnplaatje

toverstok (spor.) ['t...] - toverstok

traansfermaosie (1) [...'m...] - transformatie: omzetting, vooral in taalkundige zin

traansfermaoter (spor. oost.) [tr:sfr'mo:otr] - transformator

traansfer,naoterhusien (1) [...'m...] - transformatorhuisje

traansister (1) [tr:'si.str] - transistor

traansisterbatterij (1) [...'sts...] - transistorbatterij

traansisterradio (spor.) [...'sts...] - transistorradio

traansperteren (spor.) [tr:sp'tuorii, ...port...] - transporteren: overbrengen

traansperteur (Nbk, 1, vo) [tr:spç't..., ...por...] - transporteur: voor het bergen van hooi: *D'r kwam een traansperteur die op elektrisch jcup en de pakkies huj naar boven brocht(vo)*
 traansportonderneming (1) [tit:'spo(r) 011...] - transportondering
 trachter z. *trechter*
 trachtervormig Z. *trechtervormig*
 traelie z. *tralie*
 train (s: oost.) ['traj̃n] 1. zeker smeersel, vgl. *Heit smeerde zien leerzen mit train in* (s: oost.)
 traktaosie (Nbk, Np, Obk, 0w) Ook *Irakfusie* (Ivlnun) [trak't3:si/...'ta:si] - traktatie: dat waarop men trakteert *Op die bruiloft weren ze mar slimme^{ri} wit de traktaosie* (Obk)
 traktasie z. *traktaosie*
 traktement et; -en; -ien [trakta'msnt] 1. salaris, loon *Hij het opslag had, meer traktement* (Np), *Ze moe'n rondkommen van een klein traktementien* (01-N1)
 traktementsverhoging (1) [...'m...] - traktementsverhoging
 traktementsverleging (1) [...'m..] - traktementsverlaging
 tralarie (Obk) de [tra'la:ri] 1. feestelijke versiering *Ze hadden tralarie an de zoolder hangen, et wodde feest* (Obk)
 tralie (Ld, Nbk, Sz) Ook *truehe* (Ld, Op, Pe-Dbl), *trui/je* (Ld) ['tra:lil'tre:lil'tralij] - (bijna altijd in het mv.) tralie (ter afsluiting van een hok, een gevangenisraam) *De knienen knaegen de traelies deur* (Pe- Dbl), *D'rmoe'n nije tralies in ei⁴⁰* (Sz), *Vroeger wodden de kalver, de knienen en de geit ok deur de trallies voord* (Ld)
 traliedeure (1) ['tr ---] - traliedeure
 traliehekke (1) ['tr...] - traliehek
 tralieraem (1) ['tr ---] - tralieraem
 tralieveenster (i) ['tr...] - tralieveenster *De kaemervloer is hoger as de aandere vloeren, d'r zit een kelder onder, en ie kun de tralieveensters zien in de mure vlak boven de grond ij*
 trallie z. *tralie*
 tram [tram (verspr. oost.), trem (Wil)] - tram: voor personenvervoer *wit de tram gaan, ...rieden, in de tram stappen;* vaak i.t.t. de goederentram (Bu, Nbk, Nw, Ste): *Wat is de tram of de goederentrein?* (Bu)

trambaene (Nbk) ['tram...] - trambaan
 tramhalte (El, Nbk) ['tram...] - tramhalte
 tramlijn (Obk) ['tram...] - tramlijn
 trammelaant z. *trammelant*
 trammelant Ook *tramme/aant* (Np, Nw) de [tramo'lantl...l :nt] 1. trammelant, narigheid door onenigheid, ruzie *D'r is zo hier en daor een hoop trammelant* (Diz), *Hael gien trammelant an* (Ste), *Hij maekt d'r gien trammelant orunie* (Ste, 0w), *Mit hem krieg ie altied trammelant* (Sz), *Ze hebben d'r een boel trammelant omme had* (Nbk, Np), *trammelant an de kont trammelant* waar je last van hebt, waar je mee te maken krijgt (01-NI)
 trammelanten (Wol) onbep. w. [tramo 'lantn] 1. ruziën
 trammeri'je (s: Oost.) de [tram'ija] 1. activiteiten, gedoe i.v.m. de tram *Veureerst moet zoe'n tramm en5e wit alles wat d'r op en bij beheurt een grote somme geld kosten, daar oonze gemeente toch niks toe geven kan* (..) (s: oost., plm. 1885)
 tramovergang (Nbk) ['tram...] - tramovergang
 tramraflie z. *tramreel*
 tramreel Ook *tramrailje* (Nbk) ['tramrt:l/...sali] - tramrail *Vroeger zeden ze op Riesberkaampen: 'Die het heur over de tramreefs zet' heeft haar zwanger gemaakt en in de steek gelaten (terwijl ze niet waren getrouwd)* (Bu)
 tramstation (Nbk, 0w) ['tram...] - tramstation
 tramstel (1) ['tram...] - tramstel
 tramverbiening (1) ['tr...J - tramverbinding
 tramweg (1) ['tr..j - tramweg *de tramweg deur oonze gemeente* (s: oost., plm. 1885)
 tramwegmaotschoppi'je (1) ['tr...] - tramwegmaatschappij
 tranig z. *traonderig*
 transplantaosie (1) [transplan'to:asi] - transplantatie (bekende geneeskundige handeling)
 transplanteren (1) [transplan'tuorn] - transplanteren
 trant (spot.) [trant] - trant, in *in die trant* op die manier, op die wijze (spot.) en in *in de trant van* ongeveer zoals, ongeveer op de manier zoals (spot.)
 traoge ['tro:go] - traag: niet vlug zich bewegend, zich voortbewegend *Wat lapt*

traoghied - trappe

die traoge (Bu), *As et min weer is, hangen de bijen vaeks in de buurt van et ielgat omme; dan bin ze traoge* (bs: Dfo), *zo traoge as een slakke* (Np); niet snel vorderend met dingen: *Hij is slim traoge in zien wark* (Diz); niet alert, langzaam *Die jonge is soms wel es wat traoge en besluteloo* (Op), (zelfst-) *Et is een traoge* (Dho), (verb.) *een trapgen iene id.* (Nw) traoghied Voor -heid z. -hied ['tr...] - traagheid: het *traoge* zijn in de verschillende bet., z. aldaar traogig (Nbk) bn., bw. ['trs:gox] 1. een beetje *traoge*, in de diverse bet., z. aldaar traoghied (Nbk) de [tr...] 1. hetz. als traoghied, z. aldaar traogisch {'tro:xis} - tragisch: treurig, *droevig een traogische gebeurtenis* (vo) traonderig (verspr) Ook *traonerig* (Nw, spor. OS), *tranig* (Db) bn ['tr6: 5ndrox/'tr5: npx/'tr:nax] 1. tranig, traanachtig, ranzig, sterk smakend, voornamelijk van *spek traonderig spek* (El, Spa), *As spek geel wod4 traonderig, dan is et niet goed meer, ie kun et nog wel eten, mar lekker is et niet meer* (Ste) 2. (van één of beide ogen) tranend (Dho) *Ze had zokke traonderige ogen!* (Dho) traone de; -n; traontien ['tr5: na] 1. traan (uit de ogen) *Ze had de traonen in de ogen doe ze 't vertelde* (Diz), *De traonen stonnen heur in de ogen* (Nbk), *Ze had de traonen in de ogen van 't lachen* (Nbk), *deur de traonen henne lachen* (Nbk), *Dreug je traonen!* (Nbk), *De traonen rolden beur over de wangen* (Nbk), *traonen vergieten flink huilen* (Db, Nw, 01-NI), *Ik heb d'r hiel wat traonen om vergeuten* heb er erg/veel om gehuild (Nw), *..omme laoten* (Nw), *Over zoe'n verlies kan ikgien tra one laoten* (Op), *Daor zal/kan ik gien traone omme laoten* (Nbk) traonen [tr5: i:] - tranen: van de ogen *Et oge traonde me* (Np), *Dat oge dat traont, dat is een Ira onoge* (Nw) traonerig z. traonderig traongas (1) tr5: gas] - traangas traonig (verspr. OS, 01-NI) ['trS: 5noxj - rans, ranzig traonoge (Nw, 01-NI) ['tr...] - traanoog, *oog dat traant Aj' in de koolde kommen, kuj'last hebben van traonogen* (Nw) traonogen (Bdie, Nbk, Obk) zw. ww.;

onoverg; traanoogde, het traanoogd ['tr: 5no:g] 1. tranende ogen krijgen *Hij traanoogt mit die hadde wiend* (Nbk)

traonogig (Obk) bn., bw. 'tr5: no:gox] 1. met betraande ogen *Hij keek oons traonogig an* (Obk)

trap de; trappen; -pien ['trap] 1. het trappen op een fiets *Et is een hiele/stevige trap, tegen de wiend in naor Berkoop fietsen* (Nbk) 2. schop, stap, trappende *beweging Hij kreeg een trap van etpeerd* (Bdie, Nbk), *Geef n een trap onder de kont nl- als afstraffing, waarschuwing* (Sic), (dreigend:) *Ik zal je een trap onder de kont geven* (Nbk, Nw), zo ook *Zak je een trap in et wieke van de peinse geven?* (Np), *iene een trap nao geven* naderhand over iemand roddelen, wanneer iemand er niet meer bij is, hem een slechte naam bezorgen (Diz, 0w), zo ook *Hij geeft him ok nog een trap achternao* (0w), (gezegd n.av. een voorkind van een meisje dat niet getrouwd was:) *Die het een trap van de weg had* (Dho), (bij voetbal:) *een vrije trap* (1)

trap-ge vulig (vo) bn. [trapxo...; aks. wisselt] 1. gevoelig voor het trappen (op/in de grond) *Hij wees op et belang van et bezanen of diepe-ploegen van et trap-ge vulige, wieke laand om zodoende een vaastere bojem te kriegien daar de koenen en mesienen overhenne konnen zonder de boel te verproezen* (vo)

trapauto (spor.) [trap.] - trapauto trapbod (Ni, Op, Sz) et; -den; ...bottien ['trab...] 1. plankje onder een voet van iemand die bezig is met turfwinning, treebord

trapemmer (1) ['tr.i - trapemmer, pedaal-emmer

trapeze (1) [tra'puza] - trapeze

trapgevel (Nbk) ['tr...] - trapjesgevel

trapeuning z. trappelerming

traploek z. trappeloek

traploper z. trappeloper

trapmesiene (Obk) ['tr...] - trapmachine

As de snaore van de trapmesiene te roem is, slipt hij d'r zo aow en dan of (Obk)

traporgel (El, Ma) et; -5; -tien ['trap...] 1. windorgel, aangedreven door een orgel-trapper; harmonium

trappe de; -n; trappien ['trapa] 1. trap (van verdieping naar verdieping, van een

lager naar een hoger deel enz) een steile trappe, een hooften trappe, een donkere trappe di. met weinig lichtinval, boven/onder an de trappe, van de trappe valen, een trappe op gaon, . - Jopen, .. ot gaon, of lopen, tegen de trappe op gaon (Nbk), van de trappe vaten wezen z'n haar geknipt hebbend (ho: Nw, Op), Een opkaemer lag vaeke een trappien hoger as een gewone kaemer, omdat die boven de kelder bouwd was di.: een trapje van weinig treden (Op) 2. terugwijkend stuk in het haar (Wol) D'rzitten alJemaole trappies in ie haar, de kapper *hetic* hakkenj knipt disse keer (Wol)

trappedeure (spot.) ['tr...] - trapdeur
trappegat (Nbk, Pe-DbI) Ook trapsgaz (Wol) ['trapotraps...] - trapgat (in een zolder)

trappehekke (1) ['tr...] - traphek: hek langs een trap

trappehuus (1) ['trapo.j - trappenhuis

trappekaaste (1) ['tr...] - trapkast

trappelaampe (spot-) ['tn.] - traplamp
trappelen ['trapl;] - trappelen (met z'n voeten op de grond) Hij sten te trappelen, zo neudig mos bij (Ld), Ik stao niet te trappelen ik voel er niet veel voor (Nbk)

trappeleuning (Nbk) Ook trapeleuning (spot.) ['tr...l---] - trapeleuning

trappelig (01-NI) bn.; -er, -st ['trapox] 1. met trappelende bewegingen Die koe wil vannaacht kalven, hij wodt ongedurig en trappelig (01-NI)

trappeloeek (Np) Ook traploek 0) ['trapolukj'trapluk] - traplujuk

trappelopen ['trapa ---] - traplopen muui van et trappelopen (Nbk)

trappeloper (1) Ook traploper (Bu) ['tr J...J] - traploper

trappelzak (spot-) [trapsak] - trappelzak
trappen zw. ww.; overg., onoverg.; trapte, het trapt ['trapr] 1. (onoverg.) trappen: plaats van z'n voet Ie moe'n niet per ongelok op een adder trappen, dat is geveerlik (Nbk), JjiJ trapte me op 'e tijen, et doe allemachtige zeer (Nbk), iene op t tijen trappen hem krenken, beledigen (Nbk), Ik trapte in een pienzaesie dat etniet mooi meer was (Sz), Pas op, daor ligt glas, trap d'r niet in (Nbk), d'r in trappen erin lopen, zich laten bedotten: J. trapte d'r in (b) 2. (onoverg.) lopen (op een bep. wijze)

(n) 3. (overg.) per ongeluk schoppen Hij trapte himzels tegen 't aankel (Nbk), Dan trapten je je mit de klompen tegen de aankels an (Np) 4 (overg.) met opzet schoppen: Hij trapte 'm onder 't gat (Nbk), Hij het zn dan toch onder de beerlig trapt! (Nbk), de balie tegen de mure trappen (Nbk), Kiek war uut, straks begint dat peerd te trappen! (Nbk) 5. (overg) door te trappen, schoppen in een bep. toestand brengen een stok glas kepot trappen, een stok stien in de grond trappen (Nbk), Ik kan hun wel in de grond trappen, die rotvent (Nbk), iene d'r uut trappen met geweld, op ruwe wijze uit het huis zetten, uit een kamer, lokaal doen gaan 6. (overg.) bewerkingen uitvoeren door te trappen et trappen van boekweit in een buulkiste(El), De boekweite zoas ze op zoolder koemen was, kan zo niet verkocht wodden; ze moet eerst nog trapt wodden om de broeken d'r of te kriegien (k: Ste), As de turfmaekers de turf trappen gingen, hadden ze in iedere baand een polsien; as et trappen daon was, begon et tw-fstikken (s: Np) 7. trappen van een rijwiel rondraaien met z'n benen Hoe hij ok trapte, hij kon niet mit de fiets tegen et hogien op kommen (Nbk), We mossen trappen en doen om in de wiend op te kommen (Obk), Noordenwiend kuj' haost niet teugenin trappen, want et is vaak een dichte wiend (Sz) 8. orgeltreder zijn (Dhau) Etpomporgelmos vroeger mit twee man bediend wodden; de iene bespeulde et orgel en de aandere mos Jocht trappen (Dhau) * Af 't over de duvel hebben, trap iehim op 'e star (Nbk)
trapper ['trapç] - trapper: iemand die trapt, i.h.b. turftrapper (Np, ho: Nw); pedaal van een rijwiel
trapperen (Dfo, Np) zw. ww.; overg.; trappeerde, het trappeerd [tra'pt:aru] 1. trapperen, betrappen Gelokkzj dat ze him trappeerd hebben, altied die brommer op te voeren! (Dfo)
trappersbod (Nbk, bo: Nw) et; -den; ..bottien ['traprzb...] 1. treebord Zie, en dan moest ie ze dichttrappen; dan kreej' van die trappersbodden onder (ho: Nw)
trapsgat z_ trappegat
traptrede (ZW, Sz) Ook traptree (Dhau) ['traptn:do/...trt:] - traptrede
traptree z. traptrede

trapveltien - treef

trapveltien (spor.) { 'trapfeltin] - trapveldje tras (Nw) de [tras] 1. trasspecie *Vroeger wodden de holle pannen an mekeer streken wit kalkspecie Daor kwam tras, een soort specie, en varkenhaor deur (bij de boeren), dan was et taoier (Nw)*

trasraem (Bu) ['tr...] - trasraam

trauma (1) ['tröMma] - trauma: in psychische zin

travestiet (1) [trawo'stit, ..vo...] - travestiet

trawant (spar.) [trawant] - trawant: hand-langer

trawler (1) ['tro:olr] - trawler

trechter Ook **trachter** (Obk) de; -S; -tien [trsxlt/'trax...] 1. trechter *Hij is zo vlogge as dikke stront in een trechter (Nw)*

trechterspinne (1) [tr...] - trechterspin

trechtersvormig (1) Ook **trachtervormig** (Obk) [aks. wisselt] - trechtersvormig

tred (bet. 1: Nw, Op, bet. 2: Wol) de; -en [tret] 1. tred: schrede, stap: van een mens (Nw): *mit grote tred (Nw)* of van een paard (Op) 2. hetz. als *haenetre*⁴ bet. 2, z aldaar (Wol), z. ook *tredsel*

trede Z. tree

treden Ook **trederen** (bet. 2: 0w) zw./st. ww.; overg., onoverg.; tredede/treedde, het trededtreden ['tri:diʃJtrudpij 1. (onoverg.) met flinke stappen lopen *Daar komt buurman ok weer an treden, die het zeker wat rijs (St; Obk), D'r is iene langes treded (Nbk), Zie him es treden, zoj hij nog mit de bus moeten! (Obk), Een tree in de midden van de aachterbaand, om et opstappen wat makkeliker te maeken; ie treden eerst even aachter de fiets an om gang te maeken en dan stap ie op (Nw) 2.*

- (door mannelijke vogels; overg.) paren *De haene het de kiepen treden (Dfo, Op), Hij tredert (0w) * (schertsend gezegd i.v.m. hanen:) Wijt heden nu treden! (Bdie) trederen Z. treden*

tredig (Obk) bn. [trudax] 1. groot genoeg om bij het moederdier weg te kunnen, in *verb. als Die biggen bin nog niet tredig die moe'n nog een posien bij de motte liggen (Obk)*

tredisie [tra'disi] - traditie: overlevering, *traditioneel gebruik Slepen mit ooldejaoris een oojde tredisie (Nbk); overgeleverde wijze van doen/denken 'tPast niet in oonze tredisie (Nbk), neffens de tredisie (Nbk)*

tredmeule (Dfo) ['trEtnlA:la] - tredmolen, i.c. een kammolen aangedreven door een hond

tree Ook *trede* (Diz, Ma) de; treden; tregien [trt:/'trt:d] 1. sport van een ladder *de bovenste trede (Ma), Hij staot op de bovenste tree van de ledder* heeft het maatschappelijk ver gebracht (Dho), zo ook *Ieder dot zien best om de bovenste free van de ledder te berieken* om het zo ver mogelijk te brengen in maatschappelijk opzicht (Db) 2. traptrede (Obk) 3. stap (die men neemt bij het lopen) *Die nemt wat een grote tree loopt met grote passen (Bu), Die maekte een grote tree id. (Bu), Hij komt d'r mit grote treden an stappen (Diz), Hij kwam d'r wit grote treden an, dat beloofde niet vule goed (Bu), Ihy dot grote treden (Bu, 0w), ...nemt grote treden (Ste, El), Doe kwam de onderbaos wit een grote tree op b keet an (vo), Rij kwam dr mit een grote tree an zetten (Dfo), Hij lopt wit een grote tree (Np), Mit grote treden gaot hij de diek uut (Np), En mar scharrelen en ploeteren om iene tee veuruut te kommen om het een beetje beter te krijgen, om vooruit te komen in maatschappelijk opzicht (Np) 4. stap die men neemt/kan nemen als eenheid van afstand (Nbk, b) *Hoevule tree is die akker? (Nbk), (met als mogelijk antwoord) Stief twintig free en daor boolt 't wit op (b), N leup, zoas gewoonliks, een free of viefstien voor (b) 5.* hetz. als *opstap*, bet. 2, z. aldaar (Bdie, Bu, Dho, El, Ld, Nbk, Nw, Np, 0w, Sz) *Een tree an de fiets, dat haj' an de koets ok (Bdie, Nbk, 0w), De opstap op et achterwiel wodde ok wel tree nuumd (Bu, Nbk, Nw, El), zo ook Een tree achter an de asse van de fiets, daar stapten ze vroeger mit op (Sz), Een glaezenwaegen had ok wel een tree (Bu) 5. pedaal van een rijwiel (Wol) de free tegen de schenen kriegen (Wol)**

tredsel (Dho, Nt, Np, Nw, Obk, Sz, Wol) Ook *tresel* (Op, Ste), **haenetrese/** (Np, Obk) et ['trt:tsi/'trt:si/'h] 1. kiemblaasje, naar men zegt: zaad van de haan in het ei, hetz. als *haenetree* bet. 2 *Et tresel van de haene in een ei vunnen we as kiender war vies (Op), Dat ei dat hoeft ik niet, daar zit haenetresel in (Obk)*

treef z. trefien

treensien (Bdie) et; treensies ['tr̥i:sin] 1. licht paardetuig
 treeplaanke ['tr...] - treeplank (vooral aan auto's)
 trefbal (1) ['trcvbal] - trefbal
 treffen st. ww.; overg.; het tmffenitroffen
 [trefqi] 1. (m.b.t. personen) tegenkomen, *ontmoeten, vinden Ik zal die kerel voor alles uitmaeken, a ¶zn war es tref* (Obk), *We hebben heur op 'e mark troffen* Nbk) 2. (mbL personen) overeenkomen, elkaar vinden, het samen goed kunnen vinden (Dhau, Ma, Nbk), in verli als *De koop is deurgaon, ze hebben mekeer troffen* (Dhau, Nbk), *'t Is aorig truffen wit die beide ze hebben elkaar beslist gevonden, die twee* (Ma) 3. toevallig geluk hebben, goed uitkomen *Now, dat tref ik, daf' thuus binnen* (Nbk), *We treffen 'tnog, dawwe in 't Drentse broek binnen* (b), *Hoe kon 't zo roer treffen* (b), *Dat et now ok zo treffen mos* (b), *Et treft beroerd, dak now vandaege krek ziek wodden bin* (Dhau), *Dat zak treffen* (Nbk, b), *Ik kon 't niet beter treffen* (Nbk, b), *Dat moej' al treffen dan moet je toevallig geluk hebben, dan moet het toevallig zo uitkomen* (vo), *Now, ie treffen 't niet, et eten is trek op, ie hadden eerder kommen moeten* (Nbk), *'t Wil ok altieten roer treffen* (b), *Die het et best troffen, die is goed terechtkommen* (Nw), *We hebben et war troffen wit et hujfen di.: de omstandigheden, met name het weer, waren gunstig* (Ld, Ma, Nbk, Ow, Ste), *Hoe wil 't zo treffen* hoe is het mogelijk dat het toevallig zo uitkomt (Nbk, Np) 4. raken, nadeel ondervinden, overkomen (verspr.) *Hij gaot altied wel zo beleggen dat hij gien schuld treft* (Sz), *Et is gien familie van oons daarom treft et oons niet zo* (Ld)
 treflen (verspr.) Ook *treef* (Dho, Obk) et; trefies [trufin/tr̥n:f] 1. treeft *Een treffen hoort onder de panne, 't is een reustertien in et pietereliestel* (El, Nbk), *We zetten de spekkepanne op een lezeren treef*(bo: Bu, Obk)
 treficaans (El) ['tref...] - trefkans: kans om te treffen, *raken As een geweer oolder wodt gaot et spreiden, dan heb ie minder trefkaans* (El)
 trefpunt (spor) ['trefAnt] - trefpunt, plaats van samenkomst

trefwoord (spor.) ['tre(v)wo:ort] — trefwoord, steekwoord
 treggat z. *trekgat*
 treilen z. *truilen*
 trein [trjn] - trein: spooortrein *wit de trein*
 treinbotsing (spor.) ['tr ...] - treinbotsing
 treinkaortien ['tr ...] - treinkaartje
 treinkaping (spor.) ['tr ...] - treinkaping
 treinlokemetief(1) ['tr..j] - treinlokomotief
 treinmassienist (verspr.) ['tr ...] - treinmachinist
 treinpasseniel (1) ['tr ...] - treinpersoneel
 treinpasseier (1) ['tr ...] - treinpasseger
 treinrail Ook **treinrallie** (Nbk) [tr.../...] - treinrail
 treinrallie z. *treinrail*
 treinramp ['tr...] - treinramp
 treinreize ['tr ...] - treinreis
 treinreiziger ['tr ...] - treinreiziger
 treinrit (1) ['tr ...] - treinrit
 treinrover (1) ['tr ...] - treinrover
 treinsignaal (1) ['tr...] - treinsignaal
treinstel (spor.) ['tr..] - treinstel
 treintaxi (spor.) ['tr...] - treintaxi
 treiteren zw ww.; overg.; treiterde, het treiterd ['trejtrn] 1. treiteren, pesten *Ie moe 'n me niet zo treiteren* (Nbk), *Die zit me de hielten te treiteren* (Mw), *treiteren en vitten* (01-NI) 2. de grond bewerken met een eg (Ow)
 treiterig (Spa) ['trejtçox] - treiterend, geneigd tot ruziën *een treiterige vent* (Spa) trek 1 de; -ken, -kens (bet- 5, 6); -kien [trek] t. keer dat men trekt *in iene trek* 2. in (niet) an je trekken kommen (niet) aan z'n trekken komen 3. in *in grote trekken* in grote lijnen (spor.), zo ook *in roege trekken* 4. gelaatstrek *N het dezelde trekken* (Np), *Die het een gemene trek over him* (Nbk), *Die jonge is nogal een deurzetter en hij het kiek zoe'n besliste trek om de mond as Fraans* (vo), *N het de trekken van zien pake* (Db, Dhau) 5. kenmerkende eigenschap (in psychologische zin) *Hij het de trekken van zien vader* (Wol, Spa), *Hij het dezelde trekkens as zien heit heeft dezelfde aard* (ook in bet. 4) (Bu, El) ...*trekken...* id. (Obk) 6. daad, vereiste manier van doen (Bu) *Hij docht dat hij een hiele trek daon had* (Bu) 7. zenuwtrekking, stuiptrekking *de laeste trekken de laatste stuiptrekkingen van een bijna dood dier* (Np, Nbk) 8. in *zien trek-*

trek - trekhaoke

ken *tbuus*kriegen z'n trekken thuiskrijgen trekbalke (*verspr.*) Ook *trekplaete* (Nw) (Obk, Ste, Sz): *Hij het overal de spot mit, [tr ...] - trekbalk* (in een *bouwwerk*) een *mar hij kan zien trekken nog wel es th uus trekbalke van de iene mure naor de knegen* (Sz) 9. *trek, de benodigde lucht- aandere (s), Een trekbalke is een balke die stroom in een schoorsteen D'r zit wel trek de boel beethoolt, die hoolt bijv. een miie in de schostien, vaeke as et mooi weer mit vaaste vii de muurplaete* (Nw) *wedt of as et wat badde wijt* (Nbk), *Bij trekkbek* (Spa) *de; -ken [tregbek]* 1. *helder, dreugend weer zit d'r wel trek inde* *vestigingspunt aan de dissel van een locht; as et hiel stil weer is niet vanzels, en as et mistig is al hielemaole niet* (Nbk), *D'r elk een gat, die om een naar achteren kon wel winter ankommen, want dt zit stekend trekijzer (met een gat daarin) van zoe'n trek in de schostien* (Nbk), *Bij een de trekker sluiten; in de boven elkaar slechte trek van de schostien kriej' een zittende gaten komt, ter bevestiging, een rooknust* (Db) 10. *neiging tot eten, eetlust ijzere pen trek kriegien* (Nt), *Ik heb niks gien trek an trekbelle (spot.) [tr ...] - trekbel eten* (Np) 11. *neiging tot krom trekken trekbeugel* (Np, Obk) *[tregb...]* - *trek- (van hout)* (Obk) *Een fijne kolf moet van beugel, baggerbeugel neutenh oolt wezen, d'r mag ja gien trek in trekbiien* (Db, Dho, El, Ld, Obk) *[tregb...]* zitten (Obk) 12. *(bij roken) haal Geef me - trekbeen es een trekkien laat me even een trekje van trekblad z. trekkeblad je sigaret, sigaar nemen* (Nbk) 13. *mi- trckblaore* (*verspr.*) *de; -n; ...blaortien gratie, verhuizing* (spot-) *de trek naor et [tr ---]* 1. *blaar die in de verf is getrokken plattelaand*(spor.) 14. *vogeltrek* (Dfo, Nbk, Obk) *Wat bin de gaanzen in de trek tegen- d.&:za]* - *trekharmonika woordig* (Obk), *Daor hebben de voegels de trekdier* (spot.) *[tregd...]* 1 - *trekdier trek op* (Nbk, Dfo) 15. *in in trek wezen trekdirup* (01-NL, Spa) *et, de [trsgdrApl]* 1. trek II (Spa, Sz, s: Np) *et [trek]* 1. *stuk bep. soort drop veen tussen twee evenwijdige greppels dat trekgat* (Dho, El, Nbk, Wol, Ste) Ook *klaargemaakt is om tot het turfsteken over treggat* (Nt, Spa) *et; -ten; -tien te kunnen gaan* (Sz, s: Np) *'t Stok veen- [trelcxatl'trcxatl]* 1. *trekgat, nl. plas door grond dat zo klaormaekt wedde veur et uitbaggering ontstaan Tegen de venepetten eigenlike turfstukken beginnen kon, was wedde vroeger wel de trekgatten, ok wel zoe'n aanderhalve meter bried en nuwnden de potgatten zegd* (Nbk), *D'r zat een ze een trek* (s: Np), *Hij begon van aach- kwaoiegente in 't treggat*(Spa), *scheren in teren et paand of te warken; lag d'r niet de trekgatten* (Ste), *Zokke trekgatten gnuj- hielendal genoeg vene op, dan kon hij van jen sta origan dichte in een tied van 50, 60 aachter hun d'r wat mit dejutte over doen, jaor, behalve as d'r zwanen in zitten, die was d'r te vule, dan kon hij dat weeerom- holen et schone* (Ste) *meschoeven in et baksgati Hij mos dus de trekhaoke* *de; -n; .haokien* [tr...] 1. *hieltied aachteruut warken. As hij dan trekhaak: om aan/mee te trekken, om te zoek trek veur him op peil bad, dan streek doen verplaatsen Af een trekhaoke an de hij daor mit de rogge van de jutte over- auto hebben, kuj' d'r van alles an pikken benne, zodat et trek mooi slicht lag veur de* (Obk), *De dissel zit veur an de waegen turfmaeker* (s: Np), *De spitter begon an de waor de trekhaoke an zit* (Diz), *Daor sten buterkaante van et trek* (de *stroke grond een groot hoolten rad mit kam vielen d'r an die ofbonkt was*) *te spitten* (s: Np), *As dat en een trekhaoke veur etpeerd, dat mar de klaor was gong de spitter weer naor et trek hieltied in de rente lopen mos, krek as in om opnij vene in de bak te spitten* (s: Np), *een drijmeule* (vo), *An de baggelbak zat* (gezegd *nadat men met een veenmachine op iedere hoeke een zwaore l'cramme; an een stuk veen met de breedte van een trek elke kramme zat een trekhaoke, daor de had verveend:)* *We hebben d'r weer een baggelmannen de bak an voerder trekken trek veur weg* (Spa) *kennen as dat neudig was* (Np) 2. *bep. trekautomaat* (spot.) [tr...] - *trekautomaat haak aan een ouderwetse ploeg waarmee*

men deze in een andere stand kon zetten, ni. door de *trekhaoke* in een ander gat van de *kaom* (z. aldaar, bet. 2) te plaatsen (Dfo) 3. haak waarmee men plantenresten enz. uit een sloot e.d. kan trekken (om die schoon te maken) (Wol) *een trekhaoke om de sloot op te maeken* (Wol)
 trekharke (Dhau) de; -n [trek...] 1. hetz. als *sleeppharke*, z. aldaar
trekharmonieke z. *trekmonieke*
trekhoolt (Np) et; -en ['trek..] 1. dwars-hout dat aan de disselboom werd gehaakt en waar twee (soms drie) *spoorstokken* aan werden bevestigd, zodat er twee (soms drie) paarden konden trekken: *Ie hebben een lang trelboolt mit twee spoorstokken d'r an* (Np)
trekkaaste (Db, EI, Ld, Obk, Ow) [trcka:sta] - trekharmonika
trekkaore z. *kaore*
trekkebek z. *trekkebekker*
trekkebekkeboom (01-NI) de; ...bomen; -pien ['trekobeko...] 1. boom waaraan bep. zure peren groeiden, daarom *trekkebekken* geheten; hetz. als *haarmharkiespere*, z. aldaar
trekkebekken I (verspr. WS, Nbk, Obk, be: Nw, fp, b: lm, In) Ook *trekkebekker* (Nbk, Sz, p) mv. (all. de vorm *trekkebekken*) ['trekobsk/...bekr] 1. bessen van de sleedoorn, zo geheten i.v.m. de wrange smaak 2. (verz.) sleedoornstruik (Np, > *De trekkebekken bliuen now* (Np) 3. vruchten van de hagedoorn (Nbk, b: In) *D'r zitten trekkebekken an de meidoorn* (Nbk) 4. wilde kersen (Ste) 5. hetzelfde als *haarmharkiesperen*, z. aldaar (01-NI)
trekkebekken II (Db, Dho, EI, 01-NI, Sz, Wol, b: im) onbep. w. [trekobekij] 1. een vies gezicht trekken wanneer men iets onsmakelij ks eet
trekkebekker (Bdie, Ste) Ook *trekkebek* (Ste) de; -5; -tien ['trekabekr/...bek] 1. rode bosbes, vossenbes (Bdie) 2. bep. soort kers: more! (Ste) 3. z. *trekkebekken* T
trekkebenen z. *trekkebienen*
trekkebjenen (Wol) Ook *trekkebenen* (Spa) ['tr... / ...] - trekkebenen
trekkeblad (verspr. f) Ook *trekblad* (Ow), *trekkerblad* (Dhau), *trekkersbiad* (Dfo, Ow) et; b laeden; ...blattien ['treko --- ---] 1. grote weegbree of blad daarvan (ook verz.) *Trekkeblad doen ze op*

stienpoesten (Np), ...om *zwullende vingers* (Np), *trekkersblad op een zwalle* (Np, Ow), *Zoe'n trekkersblad bruken we wel veur zwullerije, een stokkien spek onder et blad, om riepen te Jaoten* (Dfo)
 trekkemes z_ *trekmes*
 trekken T (Ma) mv. [trek] 1. trekpaten, nl. plassen door uitbaggering ontstaan
 trekken IT st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1-6, 7-12, 14-18, 20, 23-29)/is (bet. 1-6, 8-11, 13, 16-18, 21-23, 26, 28, 29) trokken ['trekj] 1. (onoverg.) trekken: een trekkende beweging maken, een trekkende kracht uitoefenen *Die koe is een taoie melker, daor mooi' aorig an trekken sterk de bij het handmatig melken horende trekkende handbewegingen maken* (Op), *Hij trok wat slimme nmpen haalde de haan van het geweer nogal plotseling over (b), an de belle trekken* lett. en fig., *an de touwgies trekken* z. onder *touw*, bet. 2, *an de hope trekken*, z. onder *ijppe*, *d'r an trekken flink hard werken: om op te schieten, om iets af te krijgen: We moe'n d'r even flink an trekken, om et of te kriegen* (Nw) 2. door te trekken verplaatsen of in een bep. toestand brengen *wat strak trekken*, *Trek de liende d5- mar even langes* (Diz), *wat kepot trekken*, *Je moe'n him in de bocht trekken* ni. bij het maken van een dorsstok (Np), *Af et zwil mit de teem bij mekaar trokken hebben, kriej' een opper* (Spa), *Et ommestikken van et ploegrister is veur brieder ofsmaller voren trekken* (Dfo), *iene over de streep/strepe trekken, wat naor fe toe trekken* lett. en fig.: *Af wat naorje toe trekken, dan hef dat aanlik niet eerlik kregen* (Nbk), *trek-naor-je-toe* in- halig persoon (Dfo), *de aandacht trekken* (Nbk), *iene an 't haor trekken*, *Pas mar op dat hijfe d'r niet in trekt, want et is een echte judas* (Wol), *d'r overuut wezen om iene d'r in te trekken* hetz. als *iene een bakke te zetten*, z. onder *hakke*, bet. 2 (Ow), *We trekken et d'r of mit de dong- haoke* d.i. van de wagen (Nbk), *En de boer mar hopjes trekken mit de dongklauwer op et laand; dan mossen die bulties nog strijd wodden* (Ow) 3. (overg.; van percelen) tot één maken, bij elkaar trekken *Dat hoekien kiej' d'r zo bij trekken* (Spa), *Dat laand gaon we d'r bij an trekken* (Sz), zo ook *We trekken et bij*

mekaander an ni. die percelen (Ste), kaampies laand bij mekaar trekken (Diz, Np) 4. (overg.) door te trekken doen voortgaan, voorttrekken Et peerd trekt de waegen (Nbk), Dat kan de brune niet trekken dat kan Bruintje niet trekken S. (overg.) door kracht uitnemen een koeze d'r uut trekken (Nbk), et kalf out de koe trekken (spor.), et kalf van de koe trekken (Nbk, vo, Pe-Dbl), Die koe kalfde zo zwaor, dam hewwe tegen scheuren en trekken moeten (Dfo), De koe was slim duw; mar ik heb d'r een beste bolle van trokken (Spa), een mes trekken een mes te voorschijn halen en ermee gaan vechten: Vroeger wodde d'r in disse streken nog wel es een mes trokken (Obk) 6. (overg.; m.b.t. tand of kies:) bij iemand wegnemen, uit-trekken De dokter trok me wit een koeze-tange (Wol) 7. (onoverg) proberen voor een lagere prijs te verkrijgen De koopman is mit je an 't trekken (Np), taot trekken bij de koop (El), Wees now es vlot, ie moe'n aJied niet zo trekken (Op), Dam het hij nogal even an trekken moeten veurdat hij gelok kreeg (Nbk), Nog even an de pries trekken, d'r moet nog wat of (Nw) 8. (overg.) een lot e.d. nemen, kiezen en daardoor verkrijgen een lot trekkeA Hij het et trokken mit een gulden d.i. bij het kopen op een openbare veiling (Np, Sz), De koenen wo trokken op een verkoping, dan wob ze veild (Nw), Ik trekke partij veur die jonge zal hem beschermen, de hand boven het hoofd houden (Nw) 9. (overg; mbt. een loterij) de nummers, prijzen en nieten bekendmaken (Pe-Dbl) 10. (overg.) een aftreksel maken trekken laoten id.: Trekken laoten van de lubbestok is goed voor verkolenhied (Dfo), soep vieis trekken (Dho), thee trekken laoten, verder in De thee moet even trekken een sterker aftreksel doen ontstaan (Nbk), --- is trokken is voldoende getrokken (Nbk) 11. (onoverg) zuigen: bij het roken an de sigarette trekken, an de piepe trekken (Nbk) 12. (onoverg.; mb.t. rookartikelen, pijpen:) zodanig zijn dat zuigen goed mogelijk is De piepe trekt niet zo best, je moe 'n even goed anpappen (Diz) 13. (onoverg.) opgezogen worden Et waeter trekt in de spoonze 14. (overg.) regelmatig aan geld ontvangen rente trekken, lene die in de

steun zit die trekt (Nw), Af' et in ier keer doen laoten, kost otje aJliend mar een klein bedrag an rente (..), en we kun d'r ok drekt van trekken (vo) 15. (overg) aantrekkingskracht uitoefenen Datmaegien trekt mij (Dfo), Gien plak dat mij zo trekt (b) 16. (overg.) aantrekken (zodat er mensen komen) Dat trekt een protte volk (Wol) 17. (overg.) met een potlood e.d. een lijn maken een lijn trekken 18. (overg.) door spierbewegingen in het gezicht een hop. gelaatstuitdrukking aannemen gekke bek-ken trekken (Dhau), raere bekken... (Nt), Hij trekt een lillekerd een rare, lelijke gelaats-uitdrukking (Np, Nbk), Hij trok de reenfels in et veurheufd (Obk), Hij trekt een raere kop (Diz), Die trekt een kop as een aep (Nbk) 19. (onoverg.) zich vormen door trekkende bewegingen D'r trok een lachien om zien oolde gezichte 0), D'r bin blaoren op trokken (Nw), D'r trekt een blaore op 'e deure (Dhau) 20. (onoverg.) door sterke spierbewegingen trekkende bewegingen maken N trekt een betien mit et iene bien (Db, Nw), Hij trekt mit et bien, hij trekt wat (Np, Nbk), J. trok es wat mit de schoolers (b) 21. (onoverg.) zich bewegen naar, gaan naar zondags-aovend naor de meid trekken (Obk), Wij trekken op huus an gaan naar huis (Wol), Hij trekt in de bouw gaat naar het bouwland (Sz, Spa), As ik zo meitieds 't veld in trekk of in de bos omdwele (..) (b), De voegels trekken ok weer op 'e bos an (Nbk), De mistdaxnpen trokken over 't laand (.) (b), De dauw trekt over 't laand (Spa), De koolde trekt me over de rogge (El), Hij trekt daor hielemaole henne is daar steeds vaker (nl. in dit geval: bij zijn meisje) (Ow) 22. (onoverg.) een trektocht maken, dan weer naar de ene, dan weer naar de andere plaats gaan (bij het kamperen, fietsen) trekken op 'e Lets (Obk) 23. (onoverg.; m.b.t. dieren) op de trek gaan et trekken van voegels bij de haast (Op) 24. (onoverg.) tochten Et trekt een betien (Nbk), Af' een raem eupen hebben dan trekt et (Nw), Et trekt, de deure staot los (Spa, Np) 25. (onoverg.; m.b.t. kachels) voldoende luchttoevoer krijgen De kachel wil niet trekken (Spa) 26. (onoverg.) door te trekken vervormen Die naod in de deure

trok aorig (Np), *Mit nijen trekt et wel es* (Wol), *scheef trekken* (Sz) 27. (onpersj een schrijnend gevoel geven *Et trekt* (Bu) 28. (overg; m.b.t. kleding) aantrekken *Trek even de kiek* ^{āFr} *over!* (Ste) 29. (onoverg.) gelijkenis vertonen met *De kiender trekken naor de mem* lijken op (Obk), *Et trekt op* (1.) lijkt op (Bu), *Dat kiend trekt op heur opoe* lijkt op (Bdie) 30. (onbep. w.) turf graven (Bdie, Np) trekkepoot (Sz) de; ...poten; ...potien ['trekopo:ot] 1. iemand die voortdurend met één van z'n benen trekt trekker de; ^ˉs; ^ˉtien ['trskç] 1. iemand die een zaak trekt, door te stimuleren verder brengt 2. tractor *We gaan mit de trekker de grote dein in* (El) 3. trekker van een vuurwapen 4. iemand die voortdurend probeert een lagere prijs te bedingen, ook: iemand die nooit iets van de prijs af wil doen (Dhau): *Dat is een trekker, want hij wil d'r niks of doen* (Dhau), *Dat is ok een trekker* inhelig iemand, iemand die alles probeert in te pikken (Nw) 5. bep. gereedschap bij het *stoelejnaeken* (Nw), vgl. *De twiegschelders kwajnynen in de twintiger en dattigerjaoren; daegeliks hadden ze de twiegen op en aovens en naachs mossen ze ze schellen mit de kiender d'r bij; de schelle kwam van de twiegen wit een trekker of knieper, die kwam d'r ommebenne en dan struupten ze de schelle d'r zo of, inien heit was stoelemaeker en dec et dus een hieleboel* (Nw) 6. publiekstrekker (1) 7. iemand die de veenspecie bewerkt in de *baggelbak* (Np, Nt, Sz) *D'r ston een span trekkers in de baggelbak* (Nt, Np), *een trekker en een menger of een spitter en een menger* (Sz) 8. iemand die trekt: met een kampeertent, een camper enz. trekkerblad z *trekkeblad* trekkeri'je de ['trekç'ijo, ook ...ejo, z. -ij e] 1. het voortdurend trekken 2. het touwtrekken bij een koop of verkoop om minder te betalen/winst te maken *Dat was me ok een trekkerie!* (Nbk) trekkerig bn; -er, -st ['trekçax] 1. (m.b.t. het weer) nogal koud *Et is zo trekkerig, d'r kan wel vorst kommen* (Np) 2. tochtig, winderig (b: Im) trekkerploeg (Ow) ['tr...] - tractorploeg *We hebben now een trekkerploeg* (Ow) trekkerrieden (Nbk, vo) onbep. w. ['trek

ridn] 1. rijden op, met een tractor mit de mesienen ornmegaon en trekkerrieden (vo) trekkersbiad z *trekkeblad* trekjersshutte (1) ['tr...] - trekkershut trekkerskeet (Sz) de; ...keten; ...ketien ['tr...] 1. schaftkeet voor *trekkers*, z. *trekker*, bet- 7 trekketten (1) ['tr...] - trekketting trekking de; -s, -en ['treklij] 1. trekking: *van een verloting Wanneer is de trekking?* (Bu), *de trekking van de verlotting* (Spa) trekkingsdag (Spa) ['tr...] - trekkingsdag trekkingsdaotum (1) ['tr...] - trekkingsdatum treklaampe (Diz, El) ['tr...] - treklamp trekklasse (Nw) de; -n ['treklas] 1. houtlas voor balken, met name voor *gebieten*, nl. met in elkaar grijpende uiteinden die haakvormig zijn gezaagd trekleder (Ma, Ow) Ook *uuttrekleder* (Ow) de; -s; -tien ['t.../...] 1. ladder (uit bep. gedeelten bestaand) die men langer kon maken door deze uiteen te trekken trekjiester (Np, Obk, Ow) de; -5; -tien ['trW] 1. lijster die trekt *Deschatliester, et geelbleugeltien en et roodvieugeltien bin echte trekliesters* (Obk), *De trekliesters wedden hasems in de boswallen deur boereknechten in liesterstrikken mit strupies van peerdebaor nut de stat van een ruun vongen, in bogies van een sepiepentoeke* (Ow) **trekmes** (Dfo, Ld, Ma, Nw, Op, Ste, b: In) Ook *irekkesmes* (Nw) et; -sen; -sien ['trekmes/trekomes] 1. boommes, haalmes, trekmes *De spieken* [nl. van het wagenwiel] *weren in vorm sneden wit een heel- of trekines; zoe'n mes bael ie naorje toe, dat kwam aorig kiek* (Ma), *Schellen wodde bij de dennen wit een trekmes daon, war de onderste beste wedde d'r meerstal wit een batse of steuken* (Ste), *Ik schelde de bomen vroeger mit et stekkien of idiaalboortien of mit et trekmes* (Ld) trekinonieke (Dho) Ook *trekharmonieke* (Bdie, Nbk, Np, Nw) ['tr...J...] 1. trekharmonika treknaegel (Nw) de; ^ˉs ['trek...] 1. iemand die alles in wil pikken (Nw) *Dat is ok een treknaegel!* (Nw) treknet (verspr.) ['tr...] - treknet: sleepnet trekpeerd ['tr...] - trekpaard *een goed trekpeerd* (Op), .. *veur de trekschute* (Ste)

trekpenne - treurwilg

trekpenne (1) ['tr...] - trekpen
trekplaaanke (Nt, Obk, Sz) de; -n ['trek...]
1. (in de veenderij) bep. plank gebruikt bij het bewerken van de veenspecie *De trekplaaanke bruken ze bij et venen, van de wal of op een tonne* (Nt)
trekpiacte z. *trekbalke*
trekpleister ['tr...] - trekpleister: lett.: *een trekpleister op een likdooni* (Bu, Ste); fig.: iets dat trekt, dat aantrekkingskracht heeft, plaats die trekt: *De speultuwi bij Tfaarda in Oranjewoold is een trekpleister* (Nbk, Sz, Np), *Schotermark op 'c twiede pinksterdag is veur veel meensken een trekpleister* (Op); meisje dat jongens aantrekt: *De mooie meiden bin daor de trekpleister* (El), *Dat inaegien is ok een trekpleister* (Ste); lelijk gelaat (Bu) *Wat het die toch een mal gezichte; die het me toch een trekpleister!* (Bu)
trekpoppe (Bdie, El, Nbk, Obk) ['tr...] - trekpop, marionet, harlekijn *Een harlekijn is een trekpoppe* (Obk)
trekpot ['trekpot] - trekpot
trekroute (1) ['tr...] - trekroute
treksehute ['tr ---] - trekschuit
treksiuting (WS, El, Obk) ['trek...] - ritssluiting (vroeger vaker gezegd dan *ritssluting*) *een treksluting an de kaanten van de broek* (Ste), (bij overschoenen:) *een trekslutinkien an de kaanten* (Ste)
trekstange (Bu, Ste) de; -n ['tr...] 1. stok, stang waarmee men een onderdeel van een wagen of van een machine op kan lichten *An de dissel hong vroeger de trekstange* (Bu), (m.b.t. een maaimachine:) *Een rokstange, een trekstange daor af mit lichten kunnen, opba eien dus aenlik, om de rotzooi die d'r an hangen bElt kwiet te raeken* (Bu)
trektocht ['trsktoxt] - trektocht, tocht die wordt gemaakt door te *trekken*: *De liesters gaon weer op trektocht naor et zuden* (Dhau)
trekvaaste (Db, El, Ld, Np, Obk, s) Ook *trekvaast* (Spa) [aks. wisselt] 1. (m.b.t. paarden) met de wil, bereidheid tot trekken *Et peerd is niet trekvaaste, et wil niet anvatten* (s)
trekvast z. *trekvaaste*
trekvoegel ['tr...] - trekvogel (lett.)
trekzaege (spor.) ['tr..] - trekzaag (lang, met twee handvatten)

trekzak (01-Nl, Sz) ['tr ---] - trekzak
trekzalve (vo) {'tr...] - trekzalf *Doe mos-sen d'rpoeden maekt wodden van zakkegoed en daor mos van alles in: grwie ziepe, creoline en trekzafve en dat tot een pappien maeken mit lienmaef* (vo)
trend (spor.) [trent] - trend: ontwikkelingstendens, mode
trenen ['tr̥i:n:] - trainen
trener ['tr̥i:nr] - trainer
trening de; -s, -en; treninkien ['tr̥i:ntij] 1. training
treningsbioeze ['tr...] - trainingsblouse
treningsbroek UIT...] - trainingsbroek
treningsjiek (Nbk) ['tr...] - jack als deel van een trainingspak
treningspak ['tr...] - trainingspak
trens (Sz) et; trensies ['trens] 1. hetz. als *spinnegien*, bet. 2, z. aldaar
tres (verspr.) de; -sen; -sien [tres] 1. tres (aan kleding) *Ze zaggen d'r een betien potsierlik uut in de zwarte jassen mit de zul veren tressen* (s), *een tres in de fluiope van 't hemd* (01-Nl), *een tressien in de splitte van 't hemd* (Wol), *De jurk is mit stiksels en tressen versierd* (Db), *een tres(sien) op 'ejurk nijen* (Bu)
tresbaand (Obk) et ['trszb...] 1. (verz.) band waarvan men *tresbloemen* e.d. van maakt, z. aldaar
tresbioemen (Bu, Sz) mv. ['trszblurn:] 1. tressen, boordsels i-d. vorm van bloemen *een wollen stof mit tres bloem en d'r op* (Sz), *tresbloemen, bloemen van tres* (baand vaeks wat) op een (baaien) rok of *een mooie jurk; et was glaanzend zwat op dof zwat* (Bu)
tresel z_ *treedsel*
tresien (Wol) et; tresies ['trusin] 1. bep. soort paardebit, trens *As d'rgien stange an etpeerdebit zit, dan is et een tresien* (Wol)
treure (Ma, Nbk) de ['trA:aro] 1. in *tot in de treure* uit den treuren: *Dat hek tot in de treure toe uutlegd* (Ma), zo ook *Dat hek tot de treure toe uutlegd* (Nbk)
treurig ['trA:orax] - treurig: verdrietig, bedroefd *Wat sta of treurig te kieken* (Nbk); droevig gesteld (..) *dan staot et d'r treurig veur in de wereld* (vo), *Wat dot die man weinig veur zien centen, et is toch treurig een schandelijke toestand* (Nbk)
treurspul (1) ['tr...] - treurspel (lett.)
treurwilg (spor.) ['tr ---] - treurwilg (lett.)

treutelkont z *treuzelkont*
 treuzelaar z *treuzeler*
treuzelen ['trA:zɪfl - treuzelen, niet opschieten *Schiet es wat op te treuzelen* (Nw)
treuzeler (Diz, Nbk) Ook *treuzelaar* (spot.) ['trA:zr/..Ja:or] - treuzelaar
 treuzelkont (verspr.) Ook *treuzelkonte* (Bdie, Dfo, 01-Nl, Spa), *treutelkont* (Db), *trutteilconte* (Ste) ['trA:zlkontt../trA:tlkont/'trAtlkont] - treuzelaar
 treuzelkonte z. *treuzelkont*
 tri'je (Sz) de; -n; tri'jgien ['treja] 1. pols van kleine karn *De botter begint al om de trie te klitten, de botter is gauw groot* (Sz)
 triangel ['tri'jaq(g)] - triangel (bep. muziekinstrument)
 tribune de; -s; -gien ['tri'bynn] 1. tribune (voor toeschouwers) 2. publiek op de tribune
 tricootje (Nbk) ['tri'koMtja] - tricootje, in bep. verb., z. onder *klits* II
 tricotsteek (Nbk) ['tri'kowstuk] - tricotsteek
 triele (Dfo) de; -n ['trilo] 1. langpootmug
triem Z. *trieme*
 trieme (Bdie, Bu, Dfo, Nt, Obk, Op, Spa, vo, p, b: Im, in) Ook *triem* (Db, Dhau, Ma, Np, Obk, 01-Nl, Sz) de; -n; -gien ['trimo/trim] t. treem, sport van een ladder *Die het de hoogste trieme van de ledder haeld heeft het ver geschopt* (Obk), *As de rogge of de haever goed dreuge was, zette hij de ledder tegen et huj vak an en sleug et zaod d'r uut op 'e tnenien van de ledder* (vo)
 Trien (Bu, Nbk) Ook *Triene* (Dfo, b) de; -en; -tien, -egien, vaak: *Triensje* ['trin!'trina] 1. vrouwennaam 2. (met kleine letter) eigenaardige vrouw (Bu, Dfo, Nbk) *een vremde trien* (Nbk), *Dat jonk is een rere triene* (Dfo), *Wat een trien bekstok mens dat altijd de mond open heeft* (Bu)
 Triene z. *Trien*
 triep (Dho, Nbk, Obk, Ste, Wol) Ook *trijp* (Sz) ['trip/trsjp] - bep stof: *trijp* *Vroeger haj'rood triep, et was okpluus, war goeie kwaliteit, et beste soort pluus* (Ste), *triep voor beddezakken* (Wol)
 triepels (Spa) bn; attr. ['tripJs] - trijpen: - van trijp gemaakt *triepelsepantoffels* (Spa)
 triepen (Nt) bn.; attr. ['tripr.] 1. trijpen: van trijp gemaakt *triepen pantoffels* (Nt)
 triesien (Nw) et; triesies ['trisin] t.

fijngebouwde vrouw *een Een triesien* (Nw)
 trilapperaot (spot.) ['tr..] - trilapparaat
 trilbodem z *trilbojem*
 trilbojem (01-Nl) Ook *trilbodem* (Spa) de; -s ['tr...J...] 1. bodem, grond die trilt (door het moerassige karakter)
 trilderig z *trillerig*
 trilken (Np) zw. ww.; overg, onoverg; trilkte, het trilkt ['trtl(a)lq]] 1. op de wal lopend voortduwen: van een schuit of praam, met een paal of boom
 trilkerspaol z. *trilkpaol*
 trilkpaol (Np) Ook *trilkerspaol* (Np) de; -en ['tril(o)k..., 'trilo --- -trtl(a)kls...] 1. paal die men gebruikt om een schuit of praam voort te duwen *De vrouwluden leupen in de liende, en de manluden hadden de trilkerspaol* (Np)
 trillebil z. *trillebille*
 trillebille (verspr. OS, Np, Nt, 01-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) Ook *trillebil* (verspr. OS, Bdie, Diz, Np, Nw), *bil* (Np, bet. 1: Bdie, Diz, Obk, 0w), *ill* (bet 1: Nbk, Op, Pe-Dbl) de ['trtlabd(a)/driJJltl] t. dril, gestold vleesnat, afgekoelde bovenlaag van *bouillon D'r zit wat trillebil op 'e huspot* (Np) 2. geleiachtige, lillende substantie, lillende hutspot e.d- (Np, Obk) *Die panne wit hutspot is lodderig, et is iene trillebille* (Np), *Geile stokkies an varkensvleis nuumden wi trillebil* (Obk) 3. drijvend zodenveld, verradelijke plantenlaag zonder vaste ondergrond in moerassig gebied (01-Nl)
 trillen ['trilij.] - trillen: trillend bewegen: *De traonen sprongen fit in de ogen en H. zien lippe trilde* (vo), *Et hemd trilde liJm voor 't gat di: hij was erg angstig* (Dhau); (m.b.t. personen:) beven, trillen, sidderen *Ik trilde d'r over ik trilde ervan, ik trilde helemaal* (0w), *Ik trille van de koolde* (Np), *Hij ligt in 't bene te trillen van de koolde* (Db), *Dat meen ske was zo grieperig, ze zat bij de kachel te trillen* (Ld), *Oolde meensken beginnen soms te trillen, as ze een koppien ankiegen moeten* (Obk), *Hij trilde as een blad* (Op), *_as een blad an de boom* (Bdie, Np)
 trillerig (Dfo, El, Nbk, Nt, Obk, Ste) Ook *trilderig* (Ld, Np) ['trüçax/'trldçax] - trillerig *Die jonge was zo schrokken, hij was d'r trillerig van* (Obk)
 trilling ['trilij] - trilling

trillingsgetal - troef

trillingsgetal (spar.) ['tr...] - trillingsgetal
 trilnat (Obk) et ['trilnat] 1. hetz. als
trillebille, bet. 1, z_ aldaar
 trilogie (spar.) [trilo:'gi] - trilogie
 trimmen (Bu, 01-Nl) [trim:] - trimmen
 (voor de lichamelijke konditie)
 trimmer ['trtmr] - trimmer: iemand die
 trimt, z. *trimmen*
 trio (spar.) ['trjo ... jaM] - trio: voor het
 uitvoeren van zang of muziek
 triomfantelijk (spar.) [trijom'fantok,
 ...'fantlak] - triomfantelijk
 trip de; -pen; -pien [trip] 1. trip, reisje 2.
 trip bij druggebruikers (1) 3. z. *trijope*
 tripkiompe (verspr.) Ook *trippien* (Dha,
 Nw, Pe-DbI, WoI) de; -II; ..klomp
 ['trtpklompa/'trtpin] 1. trimpklamp, klomp
 die aan de voor^{zijde} open is, d.w.z. met
 een korte kap en één leertje *Trioklommen*
weren geschikt your goenend mit hoge
kroppen (Np, Nbk)
 triplex et ['tripleks] 1. triplex
 triplexplaat (spar.) ['tr...] - triplexplaat
 tripe (01-Nl, bet. 2: Sz) Ook *trip* (Obk)
 de; -n; trippien ['tripo/trip] 1. plankje
 onder de voet van een turftrapper 2. id.
 onder de voet van een paard (tegen het
 wegzakken) (Sz)
 trippelen Ook *trippen* (Nbk) zw. ww.;;
 onoverg., averg. (bet. 2); trippelde, het
 trippeld ['tnpJ'trtp] 1. trippelend lopen
Ethontien trippelt de dick uut (Nw, Nbk),
Ik wol dat ik nog zo trippelen kon asjow
 (Nw), *Dam— tript zi ok weer op 'c hoge*
hakkies henne (Nbk) 2. licht trappelen
 (Dfo, Np, b) *Et peerd trippelde van*
ongeduld (Dfo), *Soms sten ik veur 't raem*
en keek boe as hij de pieren out de grond
 trippelde door te trappelen warmen uit de
 grond deed komen (Np)
 trippen z. *trippelen*
 trippien z. *trij'klompe, tripe, trip*
 trippiaankien (Obk) et; ...plaankies
 ['tnpl:ijkjn] 1. hetz. als *trippc*, z. aldaar:
De turfmaeker hadde txoplaankies onder
de klommen (Obk)
 triptrappen (Ma) zw. ww.;; anaverg.;;
 triptrapte, het triptrapt ['trtptrapr] 1. (van
 koeien die bijna aan het kalven toe zijn)
 enigszins staan trappelen *Hij begint te*
triptrappen (Ma)
 trits z. *tritse*
 tritse (verspr. WS, Ma, Obk) Ook *trits*

(Dhau, Ld, Ma, Nbk, Nw, Obk, bl) de; -n
 ['tritsa/trits] 1. flink aantal, menigte *D'r*
komt een hiele trits jongen an (Nbk), *Ze*
hadden daar nogal een hiele tritse jongen
 (Np), *Op dat kienderfeest weren een hiele*
tritse kiender (Obk), *Ze neemt een hiele*
trits mit veel personen (vooral m.b.t.
 kinderen) (Nw) 2. één en al: van een bep.
 substantie (bl), vgl. *'t Is daar een wieke*
trits één en al modder (bl), *Ze bouwen*
daar een hiele rist nije huzen, en daar
kommen dommiet dan een hiele tritse
kiender weg (Obk)
 trobbelen (Obk) zw. ww.;; anaverg.;;
 trobbelde, het trobbeld ['troblv] 1. huppend
 een sprong doen: met beide voeten aan-
 eengesloten *Vroeger deden ze bij schoele*
wie et veerste trobbelen kon (Obk)
 troebedoer (1) [truba'du:ar] - troubadour
 troebel (Dfo, Ma, Nbk, Obk, 0w, Pe-DbI,
 bet. 2: s) bn.; -er, -st ['trubi] 1. (nub.t.
 vloeistaffen) troebel, onzuiver, drabbig *Et*
wacter is troebel (Nbk), *in troebel wacter*
viskan (Obk) 2. mat, in *een troebel oge*
maanblindheid (bij paarden) (s) 3. (van het
 weer) regenachtig (Dfo) *'t Is weer een*
troebele dag (Dfo) * *In troebel wacter is 't*
slecht visken (Dfo)
 troebelig (Dfo) bn.; -er, -st ['trubla] 1.
 (van het weer) regenachtig
 troedel (Obk) de; -5; -tien ['trudi] 1.
 eigenaardige vrouw of meisje *Dat maegien*
is een vremde troedel (Obk)
 troedelen (Nbk, Np, Nw) zw. ww.;; overg.;;
 troedelde, het troedeld ['trudlu] 1. troete-
 len, knuffelen (z. ook *troetelen*), in * (tekst
 van een klein volkswijsje, ook niet
 gezongen maar gesproken:) *Jan troedelt*
Triene/En Triene troedelt Jan/As Jan dan
niet meer troedelen kan/Dan troedelt
Triene Jan (Np, Nw, Nbk)
 troederi'gigen (Obk) et; ..gies [trudç'ijxin]
 1. versiersel op kledingstuk, z. ook
troeladene
 troef [trof (verspr.)/tru:f (App, Sic)] -
 troef: bij kaarten *De nel is, op de bocnao,*
de hoogste troef bij schutjassen (Wal), *De*
boer en de nel bin de grootste troeven
 (Db), *ritten is troef* (01-Nl, Spa), *troef*
drijven de kaart omdraaien die de troef
bepaalt (Ste): *Hej'al troef drijd?* (Ste); in
troef wezen overheersen, één en al zijn,
 vooral in verb. als *aarinoede troef* *Et was*

dam aarmoede troef (Nbk); verder in D'r zal wel troef op kommen hetz. als da/Ee, z. aldaar (Dhau)

troefel (verspr.) Ook troffel (Db, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Obk) ['truf]/'trofl, ook 'trofij - troffel (voor het metselen) De troefel bruuk ie om specie op 'e stienen te doen (Ste)

troefkaorte (01-Nl, 0w) ['tr...] - troefkaort De no] is een troeijkaorte (0w)

troela de; -'5; -gien ['trula] 1. (enigszins denigrerend) vreemde, eigenaardige vrouwspersoon, vrouw die te gemakkelijk leeft, losbandige vrouw een wondere troela (Np), Troela daf' binnen! (Nbk), Ochje, gekke trocla (Nw), Wat your troela lopt daore! (Nw), 114 lekkere troela! (Nt) 2. geplooid, aan de kam van een haan doen denkend deel op een bep. vrouwenmuts (Dho)

troeladeri'je (Np) Ook troeleanorcri'je (Np) de; -n; ...ri5gien [trulado'r.... ...ladç... z. -i'je/trulala...] 1. versiersel op kledingstuk een potbroek mit troeladeri5en (Np) troeleanorideri'je z. troeladeri9e

troep de; -en; -ien [trup] 1. legermacht, legergroep Die troep was zwa or ge wa op end (Np) 2. krijgsvolk, militairen vremde troepen 3. groep, aantal bij elkaar horende mensen, dieren, exemplaren (WS, Nbk, Obk) De biggies laggen in een troepien in een groepje (Nbk, Obk), Dat troepien jongvolk was een rere groep (Db, Dfo), een troepien loslopende jongen een groepje jongens die geen verkering hebben (Diz), de troep prissenteren het gezelschap (Np), D'r komt een troep volk langes (Np, Nw), Een hele troep komt d'r an een grote groep mensen of vee (Diz), Ik kwam gister deur 't dorp lopen en daor trof ik nog een troepien oolde bekenden (Nw), een troepien huzen (Obk) 4. flinke hoeveelheid Ik zal mien fiets es even ofl)emmelen, want d'r zit een troep zoolt an (Db) 5. rotzooi, rommel Af' van plan binnen troep te maeken, m oej' et wel weer ophemmelen (El), Wat bek toch een troep bij de schoonmaek (Nw), Et was een grote troep een grote bende, rotzooi (Nbk, Sb), Et was ien grote troep (Nbk), Wat een (weerde-loze) troep! (Nbk)

troes Z. tros

troeseltien z. roesien

troesien (k: Ste) et; troesies ['trusin] 1. soort zwart strikje aan de rand van een pet aangebracht ten teken van rouw, ook van een zodanig bedoelde band om de arm gezegd

troesjesbeie z. troesiesbeie

troeste z. tros

troetelen (Dho, El, Ld, 01-Nl) ['trutin] - troetelen, knuffelen, liefkozen (z. ook tree- delen) Jan die troetelt Triene/En Triene troetelt Jan/En as Jan niet meer troetelen kan/Dan troetelt Triene Jan (Dho)

troetelkiend (Nw) ['trutikint] - troetelkind (lett.) Een troetelkiend wedt vertroeteld (Nw)

trofee (1) de; ...fenen [tr3'ft:] - trofee: zegeteken

troffel Z. troefel

trog Z. trogge

trogge Ook trog (Nw) ['trog/tr3x] - voedertrog: De varkens stonnen te vreten en de trog (Nw); deegtrog (Nw): De bakker het et mael in een trog, om et deeg in klaor te maeken (Nw)

trolliebus (spor.) ['trolibAs] - trolleybus

trom z. tromme

tromgeroffel ['tr...] - tromgeroffel

tromkachel (b: Im) de; -s ['trom...] 1. bep. kookkachel waarvan de asla in een soort trommel steekt (waarop men z'n voeten warmde) (b: Im)

tromme Ook trom (Db, en in verb., z. hierna), trommel (bet. 1: verspr., bet. 2, bet. 4: Bdie, 0w) de; -n; -gien ['tromo/trom/'troml] 1. bep. muziekinstrument: trommel N zit achter de trommen achter het drumstel (Nbk), de grote tromme, de kleine tromme, de Turkse tromme (s: oost.): Nijijaorsaovend zorgde de kaslein dat d'r speulluden weren, mit 57 vioele en een Turkse tromme en as dan etjonkvolk kwam gaf de kaslein et eerste halfvorteltien (s: Oost.), mit de stille tromme votgaon zonder het kenbaar te maken (0w), ...vertrekken id. (0w), op 'e tromme slatin zich roeren, zich laten horen (0w), zo dik as een tromme (Sz) 2. blikken trommel: koektrommel e.d. een trommegien eierkoeken (b), Vandemorgen hewwe de trommen en de laeden uuthemeld (Np), 'k Pakke veur alle wissighied de tromme mit pepiereboel (v) 3. cilinder,

trommebolle - troostig

onderste deel van een kolomkachel, waarin ook de asbak zat (Bu, Dfo, Nw) *Een oolderwetse kachel mit een tromme d'r onder, daor kiij' de voeten lekker op waarmen* (Dfo), *De lokomotiefrachel ston wel een meter van de more, de tromme onderan en in de midden recht omhoog, in de piepe zat wel een bakkien tussen de kachel en de more* (Bu) 4. tromvormig onderdeel van een dorsmachine of dorskast, waar de garven in komen (Bdie, Ma, 0w) * (gezegd door kinderen wanneer ze iets ruilden:) *Trom, trom, nooit weerom* (Np), zo ook *Trom, trom, nooit weerom wie et doet is euïedom* (Np) en *Trom, trom nooit weerom/ Ik de sleutel en ij et slot* (Dfo) trommebolle z. *bussebolle* trommebrood z. *bussebolle* trommebusse (Dhau) de; -n; ...bussien ['troma...J 1. koffiebus trommel z. *tromme* trommelen ['tromln] - trommelen: op de trommel, ook: met z'n vingers *Hij was an et trommelen* (Nw); op een trommel ten gehore brengen; bijeenroepen, oproepen *gauw wat meensken bij mekeer trommelen* (Nbk), *iene out bedde trommelen* oproepen (uit bed) (Nbk) trommelkoeke (Nbk) ['tr...] - trommelkoeke, ketelkoeke trommelschudder (vo) ['tromisk.&dr] - trommelschudder 1 *hadde al een trommelschudder anschaft* (vo) trommelslag (1) ['tr...] - trommelslag: slag op een trommel trommelslaon (Nbk, Np) zw. ww; onoverg.; het trommelsleugen ['tr...] 1. tronimelslaon *Hij trommelslat* (Nbk) trommelstok ['tr...J - tronunelstok: stok waarmee men een trommel bespeelt trommelvel (1) ['tr ---] - trommelvel trommelvlies ['tr..j - trommelvlies trommelvliesontsteking (spor) ['tr...] - trommelvliesontsteking trommelzucht (Pe-DbI, Sz) ['trom!...] - trommelzucht trompet [trompet] - bekend blaasinstrument: trompet trompettist (spor.) [trompo'ttst] - trompettist Tronde et ['trondo] 1. naam van een buurtschap tussen *Makkinge* en *Else In Tronde hadden ze vroeger een maande, dat*

was gemienschoppelik bezit (El) * *Makkinge is een elitestad/Tronde is een moddergat/Else is een lange streek/Buil is een hoge bolt/In Riesberkaampe is nooit gien preek* (Nbk) Trondiger I (Bu, Dhau, El, Ma, Nbk, 0w) de; -s ['trondagç, ...gar] 1. iemand uit, inwoner van *Tronde* Trondiger II (Bu, Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk, Nw) bn.; attr. ['trondogç, ..gar] 1. van, m.b.t. de buurtschap *Tronde Mien schoonvader zien laand scheut tot de Trondiger akkers an toe* (Nw), *De Trondiger es is rondom Tronde* (Nbk), *de Trondiger boeren* (Dhau, Ma) Trondigers (Bu, El) et ['trondagrç] 1. het *Stellingwarfs* van *Tronda Nauw te hikker' is Trondigers* (Bu) tronie ['trô: ònij - tronie: *mit uutgestreken tronie* (Np), *een appatte tronie* (Dfo), *Die het een lillike tronie* (Nw) troon (spor.) ['trô: n] - troon: voor een vorst troonopvolger (spor.) ['tr.] - troonopvolger troonrede ['tr: nrt:do] - troonrede troost I de ['tro:ost] 1. vertroosting *Daor hek een protte troost an had* (Nbk) 2. dat wat het verdriet, de vervelende omstandigheid draaglijker maakt *Et is een kleine troost, ik bin de ien;gste niet* (Nbk), *Et is iene troost* (.) één prettige omstandigheid is er (Nbk, NO: *Et is iene troost, dat hoeven we niet te beleven* (Nt), *Et is iene troost, we hebben 't allegeer gezegd van slecht weer* (Nbk), *Et is een hiele troost dat et nog goed beteerd* [afgelopen] is (Np) troost II z. *getroost* troost(e)lik z. *troostig* troosten zw. ww.; overg., wederic; troostte, het troost ['tro:astq] 1. (overg.) troosten (van iemand anders) *iene troosten in verdriet*(Nw) 2. (wederk.) zich troosten, zich *tevredenstellen* *Ie kun ok alles niet, en ie hebben ok al hiel wat behaeld in et leven, daor moej'je now mar mit troosten* (Nbk), *Troost je mar, d'r is niks gebeurd* (Ld), *Ik bebbe die meid mar even ankreupen, dat doe was ze ok weer troost* (Sz) troostig (0I, Sun-0t) Ook *troost(c)lik* (Obk) bn., bw. ['tro:astox/...(a)lak] 1. (van personen) in een troosteloze toestand,

tamelijk bedroefd *HIJ zat d'r zo troostj henne* (01), *Wat staot die man d'r troostlik benne* (Obk)

troostpries ['tr^W] - troostprij

tropen ['tro:prp] - tropen (lett.)

tropenhelm ['tr...] - tropenhelm

tropenjaoren (spor.) ['tr...] - tropenjaren

tropenkleren (1) ['tr... J - tropenkleren

tropenpak ['tr...] - tropenpak

tropenreuster ['tr...] - tropenrooster

tropisch ['tro:pis] - tropisch: betrekking hebbend op de tropen, ook: als in de tropen *een tropische dag, tropische tempereluren*

tros (verspr.) Ook *trosse* (Dho, Np), *troeste* (Np, Spa, Sun), *troes* (Nt), *troste* (Bdie, Nbk, Np, Nw, Op), *trosse* (Dho, Np) de; -sen; -sien [tros/'troso/'trusto/trus/'trosto/'tros] 1. tros (bloemen, druiven enz.) *een tros bloemen* (El), *een troste bananen* (Nw), --. *droeven* (Nw), *een troeste liesterbeien* (Np), *een raanlce kaaste, versierd mit droeveraanken, trossen ekkels, iekblaeden cia.* (Db) 2. trosvormige massa waarin bijen 's winters zitten (bs: Dfo, Obk) *De bijen zitten winters in een tros* (bs: Dfo, Obk)

trospe z. *trossiespere*

trosse z. *tros*

trossiesbeie (fp) Ook *troesiesbeie* (f, be: Op), *strengb cie* (fp), *stroesiesbeie* (Obk) ['tro:szbeja/'trusizb...-'strel].J'strusiz...] 1. aalbes *gele trossiesbeien* d.i. de variant met witachtige bessen (fp), *rooie trossiesbeien* (), *We mossen de stroesiesbeien nog of-strupen veur de vrouw d'r sjem van maeken kon* (Obk)

trossiespaere z. *trossiespere*

trossiespere (verspr. OS, Op, Spa) Ook *trossiespaere* (Op), *trospe* (Sz) de; -n ['tro:sisp.../---/'tro:...] 1. bep. oudere soort pereboom, met in trosjes groeiende kleine peren 2. peer van de boom bedoeld onder *1 Trossiesperen bin baandperen* (Nbk)

troste Z. *tros*

trots 1 bn.; -er ['trots] 1. trots, hoogmoedig *trots kieken, een trots meensien* (Nw), *zo trots as een pauw* (Ld) 2. in trots og *argens trots op wezen, Dat is niet om trots op te wezen* daarvoor zou je je eigenlijk moeten schamen (Nbk), ook: daarmee hoeven we beslist niet blij te zijn (Nbk) 3. Z. *trotse*

trots II (Nbk, Obk) bw. [trots] 1. ondanks *Trots alles is d'r toch nog wel wat overleven* (Nbk), *Trots de uutvienings gaot de wereld d'r toch an* (Obk)

trotsachtig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['trots axtox] 1. enigszins ijdel, trots

trotse (Np, Ow) Ook *trots* (Nbk) de; -n; trotsien ['trots'o/trots] 1. vieze, slonzige, soms ook dikke vrouw *een vieze trotse* (Np, Ow)

trotseren (spor.) [trots'uorn] - trotseren trotwar (Nbk, 1) et; -s; trotwarregien [tro'twar] 1. trottoir

trotwarbaand (1) [tro'tw...] - trottoirband trouw J de [tram] 1. trouw (t.a.v. iemand, *een zaak*) 2. *in te goeder trouw wezen* oprecht, zonder slechte bijbedoelingen (Nbk), *Ze doe et uut goeder trouw* id. (Obk)

trouw II [trom] - trouw, getrouw *Ze gong trouw naor de kärke* (Ow), *iene trouw blieven* (Nbk), *een trouwe ka, nmeraod* (Nbk); geneigd getrouw te zijn *Honnen bin trouwe dieren* hebben de neiging getrouw te zijn, te handelen (Nbk), *Och, wat keek ze me mit heur trouwe ogen an!* (Nbk); volhardend t.a.v. z'n beginselen, opvattingen *trouw an de klub blieven, Die het me altied trouw hulpen* (Nbk)

trouwakte ['tr...] - trouwakte

trouwauto ['tr...] - trouwauto

trouwbelofte (Obk, 1) ['tr...] - trouwbelofte *As goenend trouwen, moe'n ze de trouwbelofte beantwoorden* (Obk)

trouwbericht (1) ['tr...] - trouwbericht

trouwbiebel (spor.) ['tr...] - trouwbiebel

trouwboekien (Nbk) ['tr...] - trouwboekje

trouw d Ook *getrouwd* (Nbk: attr.) bn.

[troMt/go'troMt] 1. gehuwd *Zegaotmitten getrouwde kerel omme* (Nbk)

trouwdag ['tr ---] - trouwdag: bruiloftsdag *de trouwdag bepaolen* (Op); dag dat men op het gemeentehuis kan trouwen

trouwdaotum ['tr...] - trouwdatum

trouwdienst (spor.) ['tr...] - trouwdienst

trouweJooshied (Op), voor -heid z. -hied de [troMo'lo:oshit] 1. het niet trouw zijn,

trouweloosheid *Onechte kiender bin vaeke de dupe van de trouwelooshied van beur vader* (Op)

trouwen T et ['troMip, 'tromg] 1. huwelijk, het huwen *Dat hewwe beur bij heur trouwen geven* (Np), *Ze hebben 't trouwen*

trouwen - trutte

klaor [voor elkaar, di. ze hadden hun huwelijk geregeld] *mar et is toch nog weer ofsprongen het is toch niet doorgegaan* (Db, Nbk) 2. periode dat men getrouwd is, huwelijkse periode *We bin oons hele trouwen klaant west bij L., alles kwam daor weg* (Mun), *Die meensken hebben in heur trouwen een boel gelok had* (Obk) **trouwen** II zw ww; overg., onoverg.; trouwde, het trouwd ['trnMrn, ...&t(g)] 1. (onoverg) huwen, een huwelijk aangaan *Wanneer gaoj'm trouwen?* (Nbk), *Ze hebben 't aa 't trouwen toe hebben hun zaken geregeld om binnenkort te kunnen trouwen* (Spa), *Ze het et trouwen klaor* Id. (Dhau, El, Db), *mit de trouwkoets te trouwen gaan trouwen* (Ow), *in et wit trouwen, veur de wet trouwen, in de kärke trouwen: Ze bin eerst in et gemientehuus trouwd, en laeter in een kärke* (Nw), *niekaander een ring andoen mit verloven of trouwen* (Po-Db), *trouwen moeten een gedwongen huwelijk moeten aangaan doordat er een kind is verwekt: Ze moe'n trouwen, Hij moet trouwen, In de meimaand trouwden vroeger de meeste peerties* (Obk), *J. Zee: 'Jini hebben goed praoten, mien vader is mit mien moeder trouwd, mar ik moet een vremdenienezuken'* (Op) 2. (overg.) door huwelijk verbonden raken *Ze trouwen wel wat in beur eigen staand niet boven of onder hun eigen stand* (Pe-Db), *Hij is niet zo goed trouwd, hij het et niet zo best daon heeft een niet zo gelukkig huwelijk gesloten* (Nbk), *waartegenover Mien zeune hek goed onder de pannen die is goed trouwd hij zit wel goed, heeft een goede partij* (Ld), *Naodat zien vrouw weg was [overleden was], was hij rap weer trouwd* (Ma), *Et is wel Ziezo, ik kan zo nut die baene opholen, ik bin d'r niet mit trouwd ik zit er niet voor altijd aan vast* (Nbk) 3. (overg.) ten huwelijk nemen *Hij het de goeie niet trouwd* (Nbk), *Ketelmeziek bef wel as de kerel et maegien niet trouwen wil die een kiend van him verwaacht* (Dfo) * *Geld trouwt geld* iemand die veel bezit trouwt vaak net zo iemand (Spa) **trouweri'je** [troMçljo, ook ...ejo, z. 'ije] - trouwen] *Bij een veurnaeme trouweri'je leggen ze de loper uut* (Ld), *de naoste familie op 'e trouweri'je* (Bdie) **trouwfoto** ['tr ---] - trouwfoto

trouwhoed (spot.) ['tr...] - trouwhoed
trouwjurk ['tr...] - trouwjurk
trouwkedo (vo) ['tr ---] - huwelijkscadeau
trouwkoets z. *trouwkoetse*
trouwkoetse (Obk) Ook *trouwkoets* (Ow) ['tr ---] - trouwkoets *mit de trouwkoets trouwen* (Ow)
trouwpak (Nbk, Np, 01-NI) ['tr...] - trouwpak
trouwperti'j (Obk) [tr...] - trouwpartij, trouwplechtigheid
trouwplannen ['tr] - trouwplannen
trouwpiechtigheid (spot.) Voor -heid z. -hied ['tr...] - trouwplechtigheid
trouwring [tr ---] - trouwring
trouwstoet (spot.) [tr ---] - trouwstoet
trouwzael (1) [tr...] - trouwzaal
trubbels [trAbls] - trubbels, moeilijkheden *D'r bin trubbels in de familie!* (Nbk), *in de trubbels zitten* (Db)
truck (spor.) [trAk, tryk] - truck: voorwagen van een vrachtauto met oplegger *trud z. kiepetrud*
truffel (Dfo, 01-NI) ['trAm - truffel: bep. lekkernij van chocola
trui Ook *truie* (Ow) de; 'en; - gien [tr j/'tr jo] 1. bekend kledingstuk: *trui Een truie kan kriebelen!* (Ow), *Die trui moej' niet te vule uutrekken, aan ders giet et fetsoen d'r of* (Dfo), *een trui breien, As de trui wieder moet moej' meerderen, de tijen moej'altied minderen* (Ld) 2. onnozel meisje (Np), *in een aorige trui* (Np)
truie z. *trui*
truilen (Spa, Sz) Ook *treilen* (Sz) ['trjlii 'trejlu] - treilen (van een vaartuig) *Dat treilen was vroeger mit een bok mit turf op elk ende een vaarboom, mit twee man, en dan leupen ze op de walkaant langes* (Sz), *Die man leup gewoon tepissen onder et truilen mit de bok!* (Sz)
truilpad (Spa) ['trjlpad] - treilpad, jaagpad
trut z. *trutte*
trutte Ook *trut* (Diz, Ld, Nbk, Obk, Op) de; -n; **truttien** ['trAto] 1. eigenwijs meisje, eigenwijze vrouw (verspr.) *Och je, trut, wat wij' toch!* (Nbk), *een eigen wieze trut(te)* (Nbk) 2. zoetsappig of enigszins manziek meisje of vrouw (verspr.) 3. onnozel of onhandig meisje of vrouw (Db, Diz, Ld, Sz, Wol, b: In) *Da's een slome trut* (Diz)

truttelkonte z. *treuzelkont*
 truuk de; truken; -trukien ['trykin] 1. truc, foefje *Et was een trukien om him d'r buten te holen, zeker* (Nbk)
 truu (Bu) tw [trys] 1. lokroep voor konijnen
 try out (spor.) - try out
 Ts. - afkorting van *tiedscrift*
tsaar [tsa:or] - tsaar
 tsaretied (1) ['tsa:rotit] - tsarentijd
 tsarina (1) [tsa:rina] - tsarina
 tsja ['tjsa] - tsja, tja
 Tsjaad(s) (1) [tsja:t(s)] - Tsjaad(s)
 tsjaantelen Z. *tjaantelen*
 tsjaantelpot (Obk) de; -ten; -tien ['tsj...]
 1. iemand die voortdurend zeurt, kind dat voortdurend jengelt *Die tsjaantelpot die hooft nooit weer op, die mag d'r om mij wel blijven* (Obk)
 Tsjechië (1) [tsjexija] - Tsjechië
 Tsjechisch I(1) et {tsjaxis} i. Tsjechisch, de Tsjechische taal
 Tsjechisch II (1) bn. ['tsjcxis] 1. van, *ntb.t. Tsjechië de Tsjechische rijpebliek* (1)
 tsjilper (El) Ook **Isjilpera'** (Obk) de; -5; tsjilpertien ['tsjtlp/...çt] 1. vogel of dier *dat sjilpt, z. silpen, z. ook sjilperd*
 tsjilperd z. *tsjilper*
 tst - afkorting van *tillefoontoestel*
 tu (Dfo, Ma, Nbk, Obk) Ook *tuui* (verspr., ho: Bu, Nw), iii) (Ld, Np, Nw, Ot), **jeu** (Mun, Spa, Wol), t (Nw: het. 3) tw ty:/tyJ/tAJ/tA:It] 1. lokroep voor kalveren en koeien 2. id. voor varkens of biggen (Ste) 3. id. voor lammeren (Nw)
 tuba ['tyba] - tuba
 tuberkelbasil (vo) [ty'bcrkibastlj] - tuberculosebacterie (...) *omtrent veertig percent van et vee was dreger van tuberkelbasillen* (vo)
 tuberkuline (vo) [tybky'lina] - tuberculine *die nao et ogedruppelen mit tuberkuline d'r iene koe bij hadde die rea-geerde* (vo)
 tuherkuloos (Nbk) bn. [tybçky'lo:os] 1. tuberculeus
 tuberkuloze [tybçky'lo:azo, ...kol...] - tuberculose
 tublik z. *tuugblik*
 tucht [Lat] - tucht, discipline *As sol-daoten zeden ze altied tegen 00115: orde, tucht en discipline!* (01-NI)

tuchthuis (spot.) ['t...] - tuchthuis
 tuchtkoliege (1) ['t...] - tuchtcollege
 tudeldozen z. *tietelroze*
 tuffen ['tAflp] - tuffen: zich per auto of motor begeven naar: *Daar tuffen ze benne op 'e motor* (Nbk), *Daar zullen we even henne tuffen, vandaage* (Nw)
tufliokkien (0w) et; ...hoklcies ['tAfhokin] 1. transformatorhuisje *Dat nije Jocht was eerst wat; oolde IJsselstein begon doe mit et elektrisch locht veuran op de rechterkaante en de Riweg. Mit et opwekken van de stroom tufte et motertien altied sEin; mij dunkt dat dit zoe'n tachtigjaar leden is, mar et het nogal hiel watjaorties duurd veurdat de stroom in groter verbaand kwam en ze ok achteruut et nije Jocht kregen, doe hoefden ze aovens de straat-Jan teeras ok niet meer ten veur iene op te stikken; wat laeter kregen de eersten doe ok radio uut dat zeide tufhokkien* (0w)
 turen z. *toe/Yen*
 tugen st./zw. Ww.; overg., onoverg.; tuugde/teug, is tuugd/teugen ['ty:gi] 1. (onoverg.) tijgen: trekken, gaan *Daor tuugt hij benne* (Ste), *Waar tugen ze henne, die tugen ok weer vot!* (Nbk), *d'r henne tuugen* (Nbk, 01-NI, n, Sz): *We bin d'rmar vaeke henne tuugd* (01-NI), *Ze fnn d'r Janges tuugd* (Op), *Ze teugen naar een aander dorp* (Obk), *N teug van 'tien op 't aandere sprong van de hak op de tak* (Obk) 2. (onoverg.) snel lopen, fietsen *Hij tuugt d'r aorij over, as hij hadde fletst* (Nbk), *Et peerd tuugt d'r over* (01-NI) 3. shown door fraai opgetuigde paarden (staand, dravend of voor een sjees e.d.), met name *op een Wgene Mit 't tugen hebben ze de fjoddermusse nog op* (mit Friese sjezen, in klederdracht, ok mit volksdaansen) (0w), *Dat peerd had strikkies h de maonen doe ze mit him aa 't tugen weren* (Obk), *Mit tugen wo si de peerden opsteld, dan kommen ze op noinmer te staon* (Np), *bij et tugen van peerden* (Db) 4. (onoverg.) trots, pronkend, showend lopen *Zij tuugt mit heurnije maantel stapt trots* (Db), *Ze tuugt d'r aorij Janges ze gaat trots stappend* (vooral van vrouwen) (Spa, Np) 5. (onoverg.; m.b.t. paarden) mooi lopen (Nbk, Sz) *As een peerd mooi Jopt, dan tuugt et* (Nbk), *Wat tuugt dat peertien mooi* (Nbk), *Die schimmel tuugtgoed* (Sz)

tugeri'jc - tulen

6. (onoverg.; m.bt. vrouwen) mooi zijn (Sz) *Ze tuugt goed* (Sz) 7. (onoverg.) in *d'r wit tugen* ermee pronken (Db) 9. (overg.) op gunstige voorwaarden, tegen een gunstige prijs aanschaffen, op gunstige wijze verwerven door ruil (OS, Bu, n) *Ik kon et wel aorig goed tugen mit die ankoop* was er goed mee uit (Obk), *Dat vien ik een goeie ruil, dat kan k wel tugen* (Dfo), *Hi kan 't niet tugen* krijgt zijn deel niet (n), *Je kun 't wel tugen je krijgt niet te weinig* (Ma), *Dat kaf wel tugen gezegd* bijv bij ruilen (El), *De pries vaalt wit, ik kan et wel togen kan het wel aan met de betaling* (Obk), (gezegd wanneer men geen geld terug hoeft:) *Laot war zitten, ik kan 't wel tugen* (Nbk) 10. (overg.) verkopen (bl) *Daor kuj't niet voor tugen* di. voor verkopen, nl- doordat er te weinig geld voor wordt geboden (bi) 11. (overg.) verdragen (Bu, Op) *Ik kreeg et kleinste stokkien, dat kon ik niet tugen* (Bu) 12. (onoverg.) knoeien met het eten, niet opschieten met het eten (ho: Op)

tugeri'je (Bu, Obk, Op) de; -n [tygçijo, z -i'je] 1. speciale demonstratie en draverij van fraai opgetuigde paarden *wit de peerden naor een tugene* (Bu), *Ze weren al uren teveu-en an 't opmoonsteren wit de peerden om ze zo veurdielig meugelik verschienen te laoten op de keuring of op de tugene* (Obk), *As d'r Iugene is dan wo 57 de peerden opsteld* (Bu), *In de tugene lopen peerden in 't ienspan* (Bu)

tugeri'jekaaste z. *tuugkaaste*

tugerig Z. *tieuwerig*

tugien (bet- 1: Diz, Np, bet. 2: 0w) et; tugies [t'yxin, ook t'y:xin (bet- 1)] 1. kalfje 2. in een *tugien wiend* een nichtje wind (0w)

tui (Spa) de; -en; -gien [tj] 1. bevestigingsdraad

tuien (Spa) [tcej(d);:] 1. tuien, met een tui vastzetten *een mast tuien* (Spa)

tuike-tuike I (Sz) bw. {tcejko'tcejko} 1. *langzaam aan 't Gaot tuike-tuike* (Sz)

tuike-tuike II (Sz) tw 1. geroepen om aan te geven dat men langzaam, rustig moet doen

tuit Z. *tuite*

tuite (El, Nbk, 0w) Ook *tuit* (Db, Dhau, Ma, 0w), *drinkluit* (Ld), *drinktute* (Diz), *drinkerstuit* (Dhau, Ma), *tule* (bet. 1: p,

vo) de; -n; -tien [t'rjta/tcejU'dritjk.../...tyt/'dr... ...] 1. (vaak verkl.) ouderwets soort veldfles (maar zonder dop om uit te drinken), blauw geëmailleerde pul waarin men koffie of evL ander drinken meenam naar het land *Ok bij J. en F. ston de kelder vol tuten en tobben mit welk* (vo) 2. korte, open tuit (om uit te schenken), i.t.t. *tute* een tuit die vrij lang en nogal dicht is (Nbk)

tuitelen (Np, Obk) zw. ww.; onoverg.; tuitelde, is tuiteld [t'wjtln] 1. buiteland vallen *Ik bi d'r henne tuiteld* (Np)

tuj (Dho, Sz) tw. [tij] 1. lokroep voor varkens of biggen 2. z. *Iii*

tuja (Db, Dhau, Ni, 01-Nl) Ook *tuje* (Bu) tw. [t'ytjal'tyjo] 1. geroepen om wild of koeien op te jagen *De drievers roepen tufa* (Db)

tuje Z. *tufa*

tuk t de [tAk] 1. tuk, in *iene luk nemen* 2. z. *lok*

tuk II (El, Np) bn. 1. in *je tak bolen* zich rustig houden (El, Np) 2. vlot (Np), in *d'r luk hij wezen* (Np)

tukken (Db) zw. ww.; onoverg.; tukte, het tukt [t&lcJ] 1. dutten, slapen

Tukker (sper.) de; -s [t'Akr] 1. Tukker, Twent

tukkien et; tukicies [t'Akin] 1. tukje, slaapje *een tukkien doen, een tukkien slaopen* (Ld) 2. poosje (Obk), in *een tukkien warken* (Obk)

tulbaand [t .J - tulband: hop. oosters hoofddekse]

tule de; -n (bet. 1); -gien (bet. 1) [t'yla] 1. melkstoeltje *op 'e tule zitten te melken, de tule pakken en zitten gaon te melken* (Nbk) 2. (verz.) tule, nl. bep. stof, weefsel (Dfo, Obk, 01-Nl, Ste, bs) *Zoe'n lappe* [nl- om een hoed genaaid, dienend als bijenkap] *was vaeks van tule, dat is boiler as ketoen en linnen, daor kaf deurhenne kiekene* (bs), *Een kaernerdoekse musse is van een soort tule* (Ste), *Appatte rouwhoeties veur et ooriezzer zatten vroeger rouwrosies op van tule of aandere mooie stof* (Dfo)

tulen (01-Nl) Ook *loeien* (Dfo) bn.; attr. [t'yl 'tuhi] 1. van tule (bep. stof) *een zwatte, tulen stof*(01-Nl), *Eerst wodde een witte tipmusse opzet, daor kwam een zwatte setienen overhenne en daor et ooriezzer overberine, en as ze hiel mooi*

weren kwam daar een kaanten Hodder^r inusse overhenne; bij rouw was dat de effen toelen musse. Af' mooi wezen wolen, mos d'r nog een hoed bovenop (Dfo) rulle (Nw) de; -n; -gien ['tAlø] 1. zuigspen
 tulpappel (Pe-DbI, Ste) ['t.&l(o)papi] - tulpappel
tulpe de; -n; tulpien ['tAl(o)po] 1. bep. plant: tulp
 tulpebedde ['t...] - tulpebed
 tulpeblad ['t...] - tulpeblad
 tulpebolle ['t...] - tulpebol
 tulpeboom (Nbk) ['t...] - tulpeboom: magnolia
 tulpesoorte ['t.] - tulpesoort
 tulpestaale (Nbk, Obk) ['t...] - tulpe-
 eng ei
 tulpezaad (spor.) ['t...] - tulpezaad
 tumelen Ook wentelen (Obk) ['t5mln/
 'tüinjv] - tuimelen: vallen (lett.): P. hadde
 een gat in 't beufd doe hij van de trappe
 tumelde (Db), Hij tumelde naar beneden
 (Nbk), Hij tumelde van de taofel (Nbk),
 ...de sloot in (Nbk); draaiende bewegin-
 gen maken om een (al dan niet denk-
 beeldige) as Deur et verzwaoren ttrnelde
 et (put)emmertien (Ste), Rondachtige
 klompen lopen beter, dan tumelen ze, ze
 lopen lekker (Ma)
 tumellaampien (Nbk, Ow) et; ...iaampies
 ['t...] 1. lampje met onderin zand of lood
 (zodat het niet gemakkelijk omvalt) St
 beddelaampien was een turnellaampien mit
 lood in de voete, et kon dus niet omme-
 valen (Ow)
 tumelraam (Spa) ['t...] - kantelraam
 tummeltjen (Wol) et; ...ties ['tAmltin] 1.
 mannelijk lid dat klein is Hij/het een klein
 tummeltien (Wol)
 tumor ['tymor] - tumor
 tumpe Z. tn2pe
 tumtum (Nbk) [tAn'tAln] - tumtum
 tumult (Pe-DbI) [ty'nv,lt] - tumult Zoek
 kliek meensen bij mekaander gef nogal
 wat tumult (Pe-DbI)
 tunen zw. ww.; onoverg.; tuunde, is (bet.
 1)/het (bet. 2) tuund ['t99:] 1. in d'r in
 innen: Hij is d'r in tuund (Nbk) 2.
 tuinieren (01-NI, Sz)
tuner (spor.) de; -s ['tjü:nr] 1. tuner
 Tunesië (1) [t'nuzijø] - Tunesië
 Tunesiër [t9'm:zijar, ...jç] - Tunesiër

Tunesisch bn. [t9'nuzis] 1. Tunesisch
 tuniepkak (Nbk) [ty'n ...] - tuniepkak
tunier [ty'ni:ar] - tunier: iemand die tui-
 niert uit liefhebberij Ik bhi niet zoek tu-
 nier (Nbk); ook: tuinder (spor.)
tunieren [ty'ni:ori] - tuinieren
 tunierken (Nbk) [ty'nir(a)kij] - tuinieren
 tuniersbedrief (spor.) [ty'ni:orzbadrif] -
 tuiniersbedrijf
 tunliken (Bu) onbep. w. ['tAnbkp] 1. pra-
 ten om iets los te krijgen
 tunnel ['t.&n] - tunnel: grote of kleine
 kokervormige doorgang
 tuntelen (verspr., bo: Bu, Nw, 5: Obk, b:
 Im, in, vo) zw. WW.: overg., onoverg.;
 tuntelde, het tunteld [tAntlç] 1. losjesweg
 praten (over iets) Now ie 't zeggen, ja, hij
 het d'r al eerder over tunteld (s: Obk), Hij
 hadde al es tunteld om onderlneebien te
 wodden (vo), Daar hok ok wel es wat over
 tuntelen boord (Ow), D'r wodt wat over
 tunteld (Nbk), D'r wodde tunteld dat ze
 ongenoegen hadden over et laand (b), N
 zat daar mar te tuntelen en te zeuren
 (Obk), Hool toch op te tuntelen (Nbk), Die
 bad al een biele protte over S. tuntelen
 beurd (b), 'le Heb d'r van heuren tuntelen er
 bij geruchte over gehoord (ho: Bu, Nw),
 d'r van tuntelen er op veronderstellende
 wijze over spreken (b: Im)
 turbomoter (spor.) ['tArbo:mo:atç,
 - turbomotor
 turhotael (spor.) ['t...] - turbotaal
 ture (Bdie, 01-NI en verspr. oost.) Ook
 tutu (Ma, Nbk, Np, 01-NI, Ow, ko, b: Im,
 n: Obk) de; -n ['ty:ar(a)] 1. paaltje of
 stildee met touw, draad of ketting waaraan
 men vee vastzet, tuier Vroeger huudden we
 wel es een koe op 'e sparre [spurrie], dan
 hadden we 'm an de Zure (Bu, Ste), an 't
 Zuur (Ow, ko, b: In): een groot stuk nut
 grus, waar zoemers de bolle an et tuur in
 ston (ko), de bolle an 't tuur (Ow), een geit
 of kalf an de Zure hebben (Bu), et schaa-
 p an et Zuur zetten (Nbk), an de lange Zure
 aan een lang touw, draad, ketting (nl. de
 geit) (n: Obk), an de korte Zure aan een
 kort stuk touw, ketting (nl. de stier) (n:
 Obk), een schaa- p an 't Zuur (Np)
 tureliers z. tureluurs
 tureluren (Np, Obk) Ook tierelieren (Db,
 Np) [ty:rn'ly:orçJti:rD'li:arli] - tierelieren
 (door hop. vogels)

tureluur z *tutering*
tureluurs (Bu, Nbk) Ook *tureliers* (Db),
toereloers (Np) bn.; pred. [ty:ar'ly:ors/
...li:ors/tu:oro'lu:ars; aks. wisselt] 1.
tureluurs *Je zollen d'r tureliurs van*
wodden (Nbk), *Wiy wok d'r tureliers van*
(Db), *Ie zollen d'r toereloers van wodden*
(Np)

turen ['ty:nr1] - turen: ingespannen kijken:
Hij tuurt in de veerte (Diz), *Hij staat daar*
mar te turen (Dho), *zitten te turen* (Nbk)

turf de; turven; -turfiën [t.&rf, 'tAraf] 1.
(stofn.) *turf een schip turf* (Ow), *turf en*
hooft stoken (Obk), *Die turf is goed beur,*
zie wil wel hitten (Mun), *As de turf in de*
kachel glad was; ging ze in de doofpot,
veur 't kachelanmaeken (Op), *turf stikken,*
Natte turf is turf die net steuken is (Ste),
As de turfinaekers de turf trappen gingen,
hadden ze in iedere haand een polsien
(Np), *As de turf uur de pette komt, wodt*
ze in de slag zet, dan stiet ze in de rij
(Dfo), *De halfdreuge turf wodt in ringen*
zet (Obk), *turf mennen* (Nbk), --*In de*
vieme zetten (Nbk), ..*optassen* (Nw),
brakke turfgezegd van turf waarin zout zit
als gevolg van zeewater (Diz, Np, 01-Nl,
Op, Pe-Db1) of die is aangetast als gevolg
van bevrozing (Ste): *As turf bevreuren is*
dan kriej' ok brakke turf dan wok ze wel
de hefte lichter (Ste), *grauwe turf* turf met
niet vergane plantenresten (OS, spor. WS):
Grauwe turf zat hok in (Ow), *Mit et*
welputtegreven kwam d'r een waegen viel
onder in de putte, daar wodde de grauwe
turf op bouwd (Ow), *grieze turf* hetz. als
grauwe turf (Bdie), *een halve maande turf*
di. 25 turven (Ste), *lange turf of zaden*
(Obk) 2. blok turf, bekende eenheid van
turf *Een turf was vroeger 40 cm lange, 10*
cm bried en zoek 11 tot 12 cm dikke,
laeter kwammen ze op 33 cm (doem) lang,
ongeveer drie uur de meter (Ow), *Aovens*
wodde een halfverbraan de turf bestreken
onder de aske en morgens dan de aske d'r
of en turf en prikken d'r op en dan baj'
vuur (Np), *Ze bin gien turfhoge* staan niet
bep. in aanzien, worden niet meegerekend:
omdat ze uit een moeilijk, laag sociaal mi-
lieu komen (Ow), *Ze hadden heurzeuntien*
van een turf hoge mitnewnen dat nog heel
klein was (Wol), *Hij is goed zo groot as*
twee turven gezegd van een klein kereltje

(Obk, Sz) 3. turfproductie, het winnen van
turf *Dat noemden ze hier vroeger in de turf*
een jutte (01-Nl), *op 'e turfbezig met het*
winnen van turf: Hij is hij zien volk in
huus bleven en hij gang wat mit op 'e turf

zo ook *We bin in de turf vandaege*
(Spa) * *Votgooien is 't laeste, zee de turf*
en doe belaande hij in de kachel (n)

turfanmaeken (Obk) onbep. w. ['tAr(a)
wame:kij, ...vam...] t terrein gereedmaken
voor turfwinning *Bij et turfanmaeken*
wodde een maatstok bruukt om laeter nao
et anmaeken te meten hoevuul roeden d'r
weren (Obk)

turfbak ['t&rvbak, ook wel ttrbak] - turf-
bak * (schertsende aanmoediging om toch
vooral zuinig te zijn:) *Zunig, bessien,*
zunl& mit een jaar kriegien we een nije
turfbak (El)

turfbok (Np, Nt) ['t...] - turfbok
turfhrette (s: Np) de; -s, -n ['tAr(o)vbreta]
1. breedte van een turf ,4n *de krabber*
zatten an de iene kaante, op de bieltied een
turflengte, spiekers. An de ere kaante zatte
ok spiekers, mar mit de hieltied een
turfbrette verschil (s: Np)

turfbult z. *turfbulte*

turfbulte (verspr.) Ook *turjhult* (Nbk, Ow)
['tAr(a)v..., 'tArb.../...] - turfbult

turfbulten (Np) onbep. w. ['tar(a)vbAltri]
1. turf in een hoop, berg plaats
turfdikte de; -s, -n ['tAr(v)dtkta] 1. dikte
van een turf *zeuwen kiem turfdikte* (El)

turffabrjck (1) ['tAr(o)fabrik] - turffabriek
turfflok (Dfo) et [t.&r(a)flok] 1. turf van/
met veen uit de loklaag, veen bestaande uit
deels niet vergane plantenresten

turfgreven ['t&r(a)bcr:brn] - turfgraven
Mit turfgreven ston ij in de veenputte
(Ow)

turfgrever ['t...] - turfgraver
turfgreversark (Ow) et ['t...] 1.
gereedschap voor het turfgraven
turfgrevershuus (Nbk) ['t...] - veen-
arbeidershuis

turfgrond (spor.) ['t...] - turfgrond
turfhaelen (Pe-Db1) onbep. w. en het turf-
haeld ['t...] 1. turf halen met paard en wa-
gen (vooral: van de plaats waar de turf
wordt gewonnen) *Mit et turfliaelen zetten*
we aachter en veur een grootbekke [nl. op
de wagen] *en an de kaante nog een plaan-*
ke op de gewone ziedplaanken (Po-Db1)

turfliedde (Dhau, El, Ma, Np, Nw, Op) et; -n; ...hekkien ['t...] 1. hek(werk) als opzetsuk op een wagen voor vervoer van turf (nl. voor en achter, met *ziedledders* aan weerskanten die door de hekken staken (Ma))

turfhokke ['t...] - *turfhokke* *Ajvroeger op e legere schoele straf hebben mossen, stopten zeje vaeke in et turthokke* (Fok) turfhoop (s: Np) ['t...] - turfhoop *As de turfhopen [in de veenderij] nog een hiele tied zitten mossen, dus niet votbrocht of vervoerd wodden, wodden ze ofdich t wit een laoge roegte* (s: Np)

turfkachel (Dfo, ko) de; -s ['t...] 1. grote, ouderwetse kachel waarin men turf stookte, vaak in het midden van de te verwarmen ruimte opgesteld *Vroeger stonnen d'r turficachels op 't heerdstee* (Dfo)

turfkeet (01-Nl, Ste) de; ...keten; ..ketien ['t...] 1. schaftkeet van turfmakers *Ze gingen naor de buterlanen te turfmaeken, en in zoe'n tui-keet overnaachtten ze* (Ste) turfklute (Db) de; -n; ...klutien ['t...] 1. kluit turf

turfkorf (Ma, 5: Np), *turfkorf* (Nt, 01-Nl, Spa, Sz) ['t...] - turfmand *D'r zit allemaole mot onder in de turfkorf* (01-Nl), *As die turf an de boverkaante ok dreuge was, kon de eerste turf an de hoop brocht wodden; daor weren specioale turfkorven in ver-schillende maoten veur; d'r wodde om de veertig tot vuufbij meter een hoorstee maakt* (s: Np)

turfkrabber (Obk, bo: Nw) Ook *krabber* (Np, Op, Sz) de; -s ['t.../...] 1. bep. gereedschap om lijnen te trekken van waaruit de turf in de juiste vorm gestoken kan worden, vgl. *Bij et lijnen in et vene bruukten ze een turfkrabber* (Obk). *As et trappen damt was, begon et turfstukken. De turfmaeker spande eerst hiel sekuur een liende recht over et vene; as hij dat daon hadde, Jcup hij mit de bodden onder over die Bende henne, bij et weghaelen van de liende bleef een dudelike groeve van de Bende in et vene achter, wit de krabber trok de twfmaeker deur et vene, percies de groeve bijlanges, eerst in de lengte van de wal en dan wit de ere kaante van de krabber dwaso ver; op die meniere badde hij de maoten van de turf in et vene staon en kon et echte turfstilcken beginnen* (Np)

turfkrode z. *turficroje*

turfkroje (Dhau, Ld, 0w) Ook *turJkrode* (Dfo) de; -n; ..±rooigien ['t... ..] 1. kruiwagen gebruikt voor het vervoer van turf *turf in de slag zetten mit een turficroje* (Dhau)

turfkrojer (0w) de; -s ['t...] 1. iemand die met een kruiwagen turf vervoert

turtiaand (Mun, Np, Nt) et ['t...] 1. turfland, land, veld waar men turf wint (.) *naor et kaampien bouw toe of naor 't turfiaand* (Np), *Laandkoemegies hadden ze mit in 't turflaand* (Np), *Ik bui bi et tur/laand geboren* (Nt), *Doe ^{hal} nog van die grote klonipeleerzen veur in turfiaand* (Mun)

turflaeden onbep. w. en het turflaeded ['t...] 1. laden van turf *Vroeger hadden ze een klein leddertien te turfJaeden op 'e waegen* (Dfo)

turflengte Ook *turflingte* (0w) de; -s, -n ['t...] 1. lengte van een turf *iene turflingte* (0w)

turfliende (Dfo, Dhau, 0w) de; -n; -gien ['t...] 1. lijn die men spant om de turf recht te plaatsen (bij het stapelen) *De turfliende die op et zetveld uutzet wodde om de bree mit een dwasturf op ienekaante mooi recht te kriegen* (0w)

turflingte z. *turflengte*

turfioege (0w) de; -n ['t...] 1. elk van de in een vierkant en op een speciale manier om een hoop turf gestapelde rijen turf (nl. ter versteviging en afsluiting van een niet gestapelde hoop; in geval van brandstof thuis, bij het vervoer per schip of per wagen) (0w) *Zoe'n turfJoege mossen an-kerturven in legd wodden, dat allienig vajmaenslt-en kenden* (0w)

turtioegen (verspr. WS, Ld, Ma, Obk, 0w, Spa, n) zw. ww.; onoverg.; leegde turf, het turfioegd ['t...] 1. opstapelen van turf, ook: een 'muur' van in rijen gestapelde turf aanbrengen om een niet gestapelde hoop (in het vierkant; met name: thuis als brandstof of bij het vervoer per schip (0w)) *We bin an 't turiloegen* (Bdie), *Schippers konnen dat goed, turfioegen* (Obk), (zelfst.) *Et turfioegen op 'e waegen of wit et turfljultzetten was een keunst-warkien, dat [opdat] alles niet uur mekeer scheet!* (0w)

turfmaand z. *turfmaande*

turfinaande (Spa, Sz) Ook *turfmaand* (01-N1) ['t.../...] - turfmand
 tnrfmaeken (Obk, Op, Sta) Ook *turf-
 maken* (Sz) onbep. w. en het turfmaekt
 ['t... ...] 1. turfmaken *Ze gingen naor de
 buterlanen te turfmaeken, en in zoek turf-
 keet overnaachten ze* (Ste), *Et ringen van
 turf mos deur een man gebeuren die in et
 turfmaeken thuus was* (Obk), *Darg is on-
 geschikt veur turfmaeken* (Obk)
 turfmaeker (Mun, Np, Nt, be: Nw) ['t...]
 - turfinaker *Iedere turfrjaeker hadde twee
 tot drie span baggelmannen; zoek span
 boston uut een spitter en een menger. Bij
 iedere baggelbaic hajzoe'n span neud;g; as
 d'r een dagwark (et vene dat een span op
 iene dag verwerkte) op 'e wal lag, kon de
 turfmaeker wit zien eerste wark beginnen*
 (Np), *De turfmaeker zette de turfan dieken
 te naodreugen* (Mun)
 tnrfmaekeri'je (Bdie, Nbk) de [... krijo, z.
 ook -ije] 1. het maken van turf, de
 produktie van turf
 turfmaekerskeet (Bdie, Nt) Ook *turf-
 makerskeet* (Sz) de; ..Jceten ['t..] 1.
 schaftkeet van turfmakers
 turfmaken z. *turfnaeken*
turfmakerskeet z. *turfmaekerskeet*
 turfmakerstied (Sz) de ['t...] 1. tijd van de
 turfmakers, van de verveningen *Dit stamt
 nut de turfmakerstied* (Sz)
 turfwassen onbep. w. en het turfmend
 ['t...] 1. met paard en wagen turf halen van
 de plaats waar die wordt gewonnen
*September weren de boeren drek an et
 turfmennen, et eerste voer wodde naor de
 badde weg brocht en dan wodde et twiede
 voer ophaeld, dan kwainmen de waegens
 achter mekeer en zo mende ie naor huus
 toe* (Dfo)
 turfmes (Obk) et; -sen ['t...] 1. spade om
 turf mee te steken (voor *baggelturi*) (Obk)
 turfmesjene (0w) ['t ..j - turfmachine
 turfmolm (Mun, Nbk, Nw, Sz) de; vn.
 aand.: ze ['t...] 1. turfmolm *We zullen turf-
 molm deur de grond mengen, dan droogt
 ze niet zo uut*(Sz)
 turfmot ['tAr(a)fmot (verspr.), ...mot (Bdie,
 Bu, El, Pe-Dbl)] - turfmolm *Aj'de turf-
 waegen leegden, bul ij turfmot over* (0w)
 * *Een kerel as Kast(e), en Kast(e) is een
 kerel as turfmot* z. ook onder *Kaaste*
 (01-N1)

turfpakkien (0w) et; ..pakkies ['t...] 1.
 pakketje turf van 25 stuks, met dun
 ijzerdraad bijeengepakt
turfpette (Dfo, 0w) Ook *turfputte* (Ld)
 de; -n ['t... ...] 1. plek in het veen waar
 men turf graaft *In de turfpette zat op 'e
 Fochtel zoewat 60 doem tot een meter
 vaaste klie (vene), dan zatten d'r vijf tot
 acht turven boven mekeer om te greven of
 vijf tot acht klim turf* (0w), *De maotstok
 wodde bruult veur et opmeten van laand,
 ok veur et uutmeten van een turijette* (Ld,
 Dfo)
 turfputte z. *turmette*
 turfrieden (El, Ma, Np, Op, vo) onbep. w.
 en het turfreden [t ---] 1. vervoeren van turf
 op een wagen (met name vanaf de plaats
 waar turf wordt gewonnen)
 turfriLle (Db, Dhao) de; -n ['t..] 1.
 langwerpige hoop turf
 turfrillen (Dhau) onbep. w. en het turfrild
 ['t...] 1. in langwerpige hopen plaatsen van
 turf *Turfrillen is baggel opbreken en dan
 zet ie et op rillen* (Dhau)
 turfring (Db, Dfo, Obk) de; -en ['t...] 1.
 op bep. wijze gestapelde turf: hetz. als
 ring, bet. 18, z. aldaar *Die smalle hoop
 was de turfring die op 'e haegens ston te
 dreugen, ofdekt wit heideplaggen of riet*
 (Obk), ook: ringvormig geplaatste turven
 waarmee een put is opgezet (Db) *In de
 waeterputten zatten vroeger turfringen* (Db)
 turfringen (Obk) onbep. w. en het
 turfringd ['t...] i. in één of meer turfring
 plaatsen, z. *turfring turfringen veur de
 winter* (Obk)
 turfroe (Sta) ['tAr(a)fru:] - turfroede,
 veenroede *Een vuufmeterse roe baj' veur
 de eerpels, een turfroe is kleiner, (wie of
 drie* (Ste)
 turfrook (Nbk, vo) de ['t...] 1. rook door
 brandende turf ontstaan *de grote spekkaste
 waar de spekzieden en de wosten in de
 turfrook van de kaemerkachel bongen* (ko)
 turfschip (spot.) ['t...] - turfschip
 turfschipper (0w, be: Dho, 1) ['t...] -
 turf- schipper
 turfschure (Db, Nt, Obk) ['t...] - turf-
 schuur *In de turfschb ure wodde turf
 staepeld veur de winter* (Db, Obk)
 turfschute (Db) ['t..] - turfschuit *De
 turfschbute veert niet meer deur de vaart*
 (Db)

turfstek (01-Nl, Spa) et; -ken; -kien [t ...]
1. opzetstuk op een wagen voor turfvervoer

turfstikken ['t...] - turfsteken *In de oorlog, doe d'r veule turfsteuken wodde (..) (Db), Et stok veengrond dat zo klaonva okt wodde vous et ezjenlike turfstikken beginnen kon, was zoo 'n aanderbalve meter bried en nuumden ze een trek (s: Np)*

turfstikker (0w) de; -s; -tien ['t --- sttkr] 1. turf-steker 2. bep. gereedschap van degene die de turf stak: langwerpige blad, in de breedte aan de stok zittend (zon 33 cm breed, eerder 38 cm) (0w) *Mit et turf-greven weren ze as ark neudig eerst een goeie slagkroje, een turfstikker en een oplegger om de turf op de kroje te leggen, dan kwammen d'r 12 tot 16 turven op 'e kroje (0w), Dan kopte hij d'r aachter langes mit de turfstikker (0w)*

turfstoeken (Obk, bi) onbep. w en het turfstoekt ['t ... stub] 1. turf hol, ni. ter droging opstapelen

turftrapper (01-Nl, Spa, b: in) de; -s; -tien ['t...] 1. iemand die turf trapt (01-Nl, Spa) 2. plankje dat de turfinaker onder z'n voet heeft wanneer hij het natte veen ineen gaat trappen (b: In)

turf trekken (Nw) onbep. w ['t...] 1. trekken van strepen in de turf, om vanuit de strepen de turf te kunnen steken (Nw) turfveld (Nbk, 0w) et; -en; ..veltien {'tAr(f)st] 1. terrein, veld in het hoogveen waar men turf wint

turfvene (Dhau) ['t...] - turfveen

turfvervoer (Nw) et ['t...] 1. vervoer van turf *Om de ronge te verhogen deej' dat mit een buize; veu.r en aachter deel hekken en an de ziedl-aanten kreeg ie extra plaanken, latten; dat was veural bij et turfvervoer (Nw)*

turfwal (Bdie) de; -len ['tAr(o)(v)wal] 1. hetz. als wal, bet- 2, z. aldaar

Turk ['L&r(o)k] - Turk: Turkse man; Moor, smerige persoon, in bep. verb. (de grondbetekenis wordt niet meer gevoeld, de gebezigde uitdrukkingen zijn in de volksmond dan ook zeker niet diskriminerend bedoeld t.a.v mensen van Turkse afkomst!): *N is krek een Turk die smerig om de kop is (N p), zo smerig as een Turk (Nbk), zo ook d'r uut zien as een Turk (verspr., vo): Ze zaggen dr alle drie uur as*

Turken [waren erg smerig] en de meensken en de kleren hadden wel een soppien verdiend (vo)

turkien (Nt, Spa) et ['tAr(o)kin] 1. bep. kleine steekmug

Turkije [tAr'kɕja] - Turkije

Turks T et ['t.&r(o)ks] 1. Turks, de Turkse taal

Turks IT (Spa) bn. ['t&r(a)ks] - Turks: van, m.b.t. Turkije: *de Turkse raand* bep. borduursel op een merklap (Db, Dhau, Spa, Obk), *een Turkse tromme* grote of Turkse trom (s: Oost.); in het *Turks 1*

Turkse ['t...] - Turkse

turnen (Op) ['tAm n] - turnen *Die jonge kan bij turnen sterke sta elties leveren (Op), Bij et turnen hebben ze de verplichte oefening en ok de vrije oefening (Op)*

turven ['tAr(a)bw] - turven: bep. wijze van tellen

tusken z. *tussen II*

tuskenbeiden z. *tussenbeiden*

tuskendeur z. *tussendeur*

tussen I bw. ['t4tsn] 1. tussen iets in *Dat komt d'r even bij tussen er even tussendoor (Sb), Hij zat d'r wel van alle kaanten tussen, mar hij het hum d'r knap uutred in een moeilijke, benarde positie (Sz), iene d'r tussen nemen: in het ootje nemen, ook negatiever: te pakken nemen, flink belazeren Die koopman wille d'r wel es tussen nemen, bij him moej' altied op scharp staan (Op), Vroeger was hier een stille pelisie, die was onbezoldigd; die kregen gien loon, mar 't was d'r mar omme begonnen om d'r tussen te koemen om ook aan een baan te komen (Sz)*

tussen IT Ook *tusken (0w, Wol) vz. ['tksnl'tAskJJ]* 1. met links en rechts/voor en achter twee andere personen, voorwerpen, gebouwen enz. *Ze ston tussen ons in (Nbk), tussen Nijberkoop en Wolwege, Ik heb de vinger tussen de deure had (Nbk), d'r wat tussen zitten in de knel, in de problemen zitten (j), Dat moet tussen ons blieven moet je niet tegen een ander zeggen (Nbk) 2. na het ene, en voor het andere tijdstip *Tussen now en ankemjaor zal d'r wel niet vule meer gebeuren (Nbk), tussen de middag* direkt na de ochtend, aan het begin van de middag: *tussen de middag overblieven* di. met name op school (Ld) 3. met een betrekking/verhouding tussen de*

tussen- - tussenliende

een en de ander *Et was wel es haost oorlog tussen die beide dörpen* (Nbk), *de liefde tussen twee meensken* (1) 4. niet het één en niet helemaal het ander *Et is een kleur tussen gruin en blauw in* (Nbk)

tussen- ['t...] - tussen-: eerste lid van sst. als *tussendeure*, *tussenwc* ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

tussenbeide z. *tussenbeiden*

tussenbeiden Ook *tussenbeide* (verspr.), *tuskenbeiden* bn., bw. (Ow) [t&sc̥'bcjɔnl .ɔbsjɔtAskfl'baɔdl.] 1. (bn.) niet goed en niet slecht *tussenbeiden weer* weer dat noch goed, noch slecht te noemen is (Spa, Ow, Nbk), *De slachter die tussenbeide,, koenen slachtte, noemden wij een kringeslachter* (01-Nl), *Hij is tussenbeiden* een half volgroeide man (Ow) 2. (bw.) in *tussenbeiden kommen*: optreden om een verschil van mening tussen anderen op te lossen of om partijen te scheiden, ook gezegd als er iets tussenkomt: *Doe prinses Juliane in 1937 in verwachting was, wodge d'r veuxuut al zegd: 'As d'r niks tussenbeide komt, wodt et weer een Prinses'* (Op)

tussenbeidenjonge (Nbk) de; -n; ...joongien, ...jongien [tAsI7'b...] 1. jongen van twaalf, dertien jaar *Zoe'n tussenbeidenjonge kan dat krek* (Nbk)

tussenbeideweer (Op) et [tAsn'b...] 1. niet erg helder weer, weer dat niet goed en niet slecht is *Vroeger zaggen de boeren bij mooi zunnik weer dat ze et huj in de oppers kregen, want bij wat tussenbeide weer en donker weer kannen ze dan hujinennen* (Op)

tussenbeidewientien (Dfo) et; ...wienties [tAsl7'bcjɔdo...] 1. niet zo harde wind (die er waait)

tussenbod (Nw, Obk) et ['tAstb3t] 1. *tussenbod*: bod tussen officiële verkopen door *Bij een verkope komt et wel veur dat d5 een tussenbod daon wodt*(Nw) *tussenboom* (Bdie, Spa) de; ..bomen ['t...] 1. disselboom aan weerszijden waarvan een paard liep (Bdie) 2. horizontaal hangende paal tussen twee paarden op een stal (Spa), *hetz. als lantierpaol*

tussendek (1) ['t...] - *tussendek*

tussendeur Ook *tuskendeur* (Ow) [...'d...l...] - *tussendoor*: tussen twee of meer voorwerpen door *D'r stonnen alle-*

maole auto's an weerskaante van de diek, we mossen mar zien da uwe d'r tussendeur kwainmen (Nbk), *Zuwwie d'r mar tussendeur gaon?zullen we het prijsverschil* (nl. tussen vraag en aanbod) maar delen? (Ste); ook: tussen enkele of meer handelingen in, als onderbreken van een andere activiteit *Dat doen we d'r even bij tussendeur, d'r een nije baand omme zetten, dan kuj' de auto vot weer mitnemen* (Nbk), *Ik bin wat laete oznmekorninen mit et wark, d'r kwam nog weer van alles tussendeur* (Nbk)

tussendeure ['t...] - *tussendeur* *tussendeurtjen* (Ow) et; ...*deurties* [tAsn'd...] 1. *tussendoortje* 2. verkl. van *tussen deure*, z. aldaar

tussendrupel (Bdie, Nw, Obk, Sz) de; -5; -tien ['t...] 1. hetz. als kalf bet. 6 *Een kalf is een liggende tussendrupel in 't kezien* (Bdie, Obk), *Een deure die een balke over de midden het, daorvan wodt die balke ok een tussendrupel nuurnd* (Nw)

tussengooier (Ma) de; -5; -tien [tAsllgo:ɔj] 1. degene die de garven naar de stapelaar werpt

tussenhooft (Dhau, Np, 01-Nl, Op, Spa) et; -en ['t...] 1. hetz. als *lantierpaol*, bet. 1, z. aldaar

tussenhuus (spor.) ['t...] - *tussenwoning* *tussenin* scheidb. [tAsn'rn] - *tussenin* *Ik lope tussenin, ...tussen heit en tante M in* (v)

tussenjasse (Sta) de; -n; ...*jassien* [tAsijas] 1. jas geschikt om te dragen in de overgangsperiodes tussen zomer en winter

tuskenknecht (Sz) de; -en; ...*knechien* ['t...] 1. middelste knecht

tussenlaanding (1) ['t...] - *tussenlanding* *tussenlaoge* (Dfo, El, Ld, Pe-Dbl) de; -n; ...*laogien* ['t...] 1. laag tussenin *Mit et roggelaeden mos ie d'r wel es een tussen-Jaoge op leggen, aandars vul de boel d'r of* (Pe-Dbl)

tussenlied (Sz) ['t...] - *tussenpsalm* *tussenliende* (01-Nl) Ook *tussentouw* (01-Nl) de; -n [t.&sn --- / ...] 1. touw om mee te manoeuvreren bi] het *tiemen*, nl. zodanig dat de *tiempaol* niet onder het hooi gaat *schuiven* *Ie leuten de tussenliende vieren as et zwil dikker wodge deur et schoeven* (01-Nl)

ussenmaat (1) ['t...] - tussenmaat
 usseninennen (Bu, Dhau, Ld, 01-Nl, Spa) nbep. w. en het tussenmend ['t...] 1. heen n weer rijden met een wagen als *tussenrenner*, z. aldaar *Bij et strontrieden was fr altied iene au et tussenmennen* (01-Nl, ;pa)
 ussenmenner (Ma, Np, Nt, Spa) de; -5; -tien ['tAslmsnç] 1. degene die wagens rerrijdt van de plaats waar geladen wordt iaar de plaats waar men lost *We moe'n won een tussenmenner hebben* (Ma), *De tussenmenner is iene die tussen de op-laeder en de oflaeder niks doet as mennen* (Np), *Bij et strontrieden was d'r ajtiediene all 't tussenm eneen; dat was vaak een ionge, bijv in de vekaansie; di. nut drie wagens rieden, de tussenmenner brocht de volle wagen naar 't land en de lege wagen weer naor huus* (Spa)
 tussenmure ['t...] - tussenmuur
 tussenpaol z. *lantierpaol*
 tussenrapport ['t...] - tussenrapport
 tussenras (1) ['t...] - tussenras
 tussenredsel (Nbk) et; -5; -tien ['tAsurEtsi] 1. lat in het raam op ongeveer tweederde van de hoogte
 tussenrieden (Bu) onbep. w. en het tussenreden ['t...] 1. hetz. als *tussenmennen*, z. aldaar *Een oolde man of een opscheuten jonge hulp dan ok tussenrieden* (Bu)
 tussenrieder (vo, j) de; -s ['t...] 1. hetz. als *tussenmenner*, z. aldaar *De boer kon haost zo lange niet waachten dat et eerste voer d'r was en gong de tussenrieders al integen* (vo), *De tussenrieder brocht de waegens vol dong op halfweg, de aander brocht et dan op 'e bouw en trok et d'r mit de donghaoke of/j*
 tussenruimte ['t...] - tussenruimte
 tussenschot (Bu, Dho, Ste) ['tAsnskDt] - tussenschot een *tussenschot hij een keuken, as ofscheiding* (Dho), *een tussenschot tussen twee kaemers in* (Bu), *Hij het gien tussenschot gezegd van iemand die, als hij bij een ander is, heel veel eet* (Ste)
 tussenschut (Sz) et; -ten ['t...] 1. *schut* (bet. 1) tussen twee koeien op een stal
 tussenslag (Ow) ['tAsvslax] - tussensoort
tussenspel (spot.) ['t...] - tussenspel (in de muziek)
 tussenspiele (bs: Obk) de; -n; -gien ['t...]

1. spijl in een bijenkorf
 tussenstadium (spor.) ['t...] - tussenstadium
tussentieds (Dho, El, Np, Ni, Spa) bw. ['tAsntits; aks. wisselt] 1. tussentijds, *tussendoor tussentieds even koffiedrinken* (Nt)
 tussentouw (Ld) et; -en; -gien ['tissi7...] i. (vaak verkl.) touw dat de halsters van twee naast elkaar lopende paarden verbindt *et tussentouwgien an de helsterring knippen* (Ld) 2. z. *tussenliende*
 tussenure ['t...] - tussenuur
tussenuut bw. ['t.&si'yt] 1. tussenuit, tussen twee dingen uitkomend: *D'r stikt wat tussenuut* (Nbk) 2. tussen iets vandaan *Die ketting moe'n een paar schahns tussenuut* (Sz) 3. weg, ervandoor, in verb. als *d'r tussenuut kniepen* er stiekem vandoor gaan, z. ook onder *kniepen*, bet. 6, ook: (ruw) doodgaan (verspr), *Hij naait d'r tussenuut knijpt er tussenuit, gaat er stiekem vandoor* (Np)
tussenverslag ['t...] - tussenverslag
tussenveurstel (spor.) ['t...] - kompromisvoorstel
 tussenvoering ['t...] - tussenvoering *Veur een deurgestikte deken wedden twee lappen stof nut een tussenvoering op mekaander legd; die wedden dan zo deurstikt dat d'r een mooi petroon ontston* (Pe-Dbl, Ste)
 tussenwaand ['t...] - tussenwand
 tussenweg 1 (spot.) ['t...] - tussenweg; middenweg
 tussenweg II (Nbk, Spa) bw. [...'w...] 1. tussen iets vandaan *een schalm d'r tussenweg haolen* (Spa)
 tussenwoning ['t...] - tussenwoning
 tussenzang (Dfo, Mun) ['t...] - tussenzang *Vroeger kwammen ze in de tussenzang zoas dat hiette mit de ponge rond* (Mun)
 tussenzetsel (verspr.) et; -5; -tien ['tAsnsts] 1. stuk stof dat ergens in/tussen wordt/is aangebracht *een tussenzetsel in de laekens en slopen* (Nbk), *een tussenzetsel, een stok kaante tussen linnen* (Np), *Bij een laeken bef an et bovenaende wel es een tussenzetsel* (Wol), *In een laeken kan een tussenzetsel zitten, een mooie raand die d'r in zet wedt* (Nw)
 tussenzin (spot.) ['t...] - tussenzin
 tute Ook *tuut* (b: tm) de; -n; tutien ['tyto/tyt] 1. tuit van een theepot, koffiepote e.d.

tutebekkien - tuug

de tute van de trekpot mit de tinteraeger uutraegen (Ste), de tute van de koffiekanne (Ow, Sz), Een tinteraeger dam maekte ie een tute mit schone (Nw), Een tuter is een tuutlaampe, een soort beker mit een haandvat en een lange tute d'r an (Nw) 2. horizontale ^{pijp} van een pomp (waaruit het water te voorschijn komt) (verspr.) de tute van de pompe (verspr.) 3. z. tuite tutebekkien (Nbk, Op, b: tm) et; ...bekkies ['tytobEkin] 1. mondje met een leuke vorm, tuitmondje * Grote gek, tutebek/Slik an 't gat/Wat n raer jonk is dat (Op) tutegat (Dfo) Ook tuutgut (Obk, Wol) et; -ten; -tien ['tytxatJ'tytxat] 1. gat in de pomp waarin de tute steekt, z. tute, bet- 2 tutelen (p, b: lm) zw. ww.; onoverg.; tutelde, het tuteld ['tyti] 1. beuzelen, niet opschieten tutemond (Sz) de; -en; ...montien ['tyto ment] 1. eind van de tute aan een pomp (Sz), z. tute, bet. 2 tuten zw. WW.; overg., onoverg.; tuutte, het tuut ['tyti] 1. kussen, zoenen Ze stonnen te tuten (Nbk), Ze tuuttehim (Nbk), Ie zollen et tuten gezegd als iets lekker smaakt (Np) 2. aansteken m.b.v. een brandende sigaret (Ow) 3. een bep. geluid produceren door bijenkoninginnen wanneer die uit de moerdop zijn (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) * As een bije tuut, moet hij d'r nut n.l. uit de dop, om vervolgens te gaan zwermen (bs: Obk) tuter (Nw) de; -5; tien ['tyt_c] 1. tuitlampje Een tuter is een tuutlaampe, een soort beker mit een baandvat en een lange tute d'r an (Nw) tinteraeger Ook tuterager (WIJ, Nt) ['tyto... / ...ra:gc] - tuitrager, borsteltje om tuiten mee te ragen De tinteraeger daor maek ie de tute van de trekpot mit schone (Nbk) tuterager z. tinteraeger tuteri'je (Nbk) de [tytrija, z ook -ije] 1. het voortdurend (elkaar) kussen tutering Ook tureluur (Bdie, Db, Ma) de; -en; tuterinkien ['tytrij, ...tonij/ty:ra'ly:or] 1. tureluur Hij is zo steil as een tutering loopt, staat nogal rechtop (Dhau, Ow), ook: Hij Jopt as een tutering hij loopt heel erg rechtop (Dhau) tutien (n) et; tuties ['tytin] 1. ventiel van een fietsband 2. z. onder tuut,tute

tutje (Nw) ['tAtja] 1. nonsenswoord, in een raadsel (Nw): * Ra, ra, rutje/Met een koperen tutje/En een slinger an 't gat/Ra ra wat is dat? met als oplossing: ouderwetse handkoffiemolen (Nw) tutlutte (b: In) de; -n; ...luttien ['tAtlato] 1. niet bep. schrandere vrouw tutte de; -n; tuttien ['t.&to] 1. negatief te waardenen vrouwspersoon: omdat ze eigenwijs, flauw, kinderachtig, achterlijk, ouderwets en/of aanstellerig is Die tutte was altied lieke zwatkiekerig (Ow), een eigenwieze tutte (Nbk, Dfo), een flauwe hitte (Np), een stomme tutte (Nw), een tere hitte (Dfo, Nbk), (van een vrouw die vreemd gekleed gaat:) Wat een tutte (Nw) tuttebefle (Db, Dhau, Ma, Nbk) de; -n; -gien ['tAtobEla] 1. enigszins eigenwijze vrouw tutteblei (Nbk, Np, Ow, Wol) de; -en; -gien ['tAtoblej] 1. aanstellerig en/of eigenwijs meisje of vrouw tuttelig Z. tutterig tuttelstokken (Np) mv. ['tAtstokfl], in * Tien tuttelstokken drongen iene toerzak tegen schieterties barg op als raadsel gezegd, met als oplossing: z'n broek optrekken met beide handen (tien vingers) tutterig (Np, Obk, v) Ook tuttig (Bu), tuttelig (Dho) bn, bw.; -er, -st ['tAtrox! 'tAtox/'tAtlox] 1. tutterig, truttig Wat zicht die d'r toch tuttig nut (Bu), Die jurk die ze an het staot wat tutterig, die is zo sleeps (Obk) tuttifrutti [tAti'frAti] - tuttifrutti tuttig z. tutterig tuufte Z. toefte tuug et; tugen; tugien [tyx, ook wel ty:x] 1. paardetuig et tuug andoen (Nbk, Sz), ...uutdoen (Nbk), Peetden mit lange staten, as die in 't tuug leupen, dan knoopten ze de stat op, aan ders raakte die verties in de leidsels (Db, Dhau, Obk, Sz), 't Peerd hadde ot mooie tuug op (Sz), etpeerdin et tuug zetten (Bu), et zimdagse tuug di.: het mooie tuig, voor de zondag en voor speciale gelegenheden (Dfo), Dat peerd is mak en in alle tuug bereden aan alle situaties gewend (Op, Diz), zo ook Dit peerdkujin alle tuug beneden (Op), ook m.b.t. mensen: As P. niet zo mak en in alle tuug bereden was (.) (v), zo ook Wy is zo mak, ie kun m in alle tuug braken (Sz) 2.

tof e.d. op de grond (Nbk, Sz) *D'r ligt uug op 'e vloer* (Nbk), *een veger om et vug op te vegen* (Sz) 3. onkruid (spor.) 4. ;*espuis, rapalje* *Dat kuj'krek van zak tuug 7erwaachten* (Np), *Dat is toogje, dat volk* Bu, Np, Ow, Nbk), *Dat is wel zoe'n tuug Spa*, *D'r zit een hoop tuug in de achterofbuurten* (Ma) 5. ongedierte (Np, b) Im.b.t. vossen:) *Vot mit dat tuug!* (b) uugblik Ook *tublik* (OS, Bu, Pe-Db), *notblik* (Dhau, Ld) et; -ken; -kien 'tyybltk/'tybltkl ---] 1. stofblik *veger en tuugblik, Vroeger wodde de luzekain bruukt; ettuugblikkwam dir dan onder om de luzen op te vangen* (Obk) tuugkaaste (Bdie, Dho, Ma, Nbk, Obk) Dok *tuugkaste* (01-Nl, Spa, Wol), *tugerijekaaste* (Obk) de; -n ['tyx... .../...'rtja...] 1. kast voor het paardetuig *de tuugkaaste veur et tuug, de zille en zo* (Nbk) tuugkaste z. *tuugkaaste* tuugkiste (Ste) de; -n; ...kissien ['tyx...] 1. kist voor paardetuig tuugpeerd (Dfo, Np, Nt) ['tyxpt:ort] - tuigpaard, ook: paard geschikt om mee te *togen*, z. *aldaar*, bet. 3 *Daorkuj'mit op 'e lappen kommen, een mooi tuugpeerd* (Dfo), *Dat was een mooi blauw tuugpeerd* nl. een jonge schimmel (Np) tuugrek (Op) et; -ken; -kien ['tyxrek] 1. rek om spullen in te bewaren tuugsleutel (Ste) de; -s ['tyxslA:t] 1. elk der ogen (met een schroefdraad aan de onderkant) op het tuig van een paard (waar de leidsels doorheen lopen) tuugveger (Db) de; -s; -tien ['tyx...] t. *hetz. als motveger*, z. *aldaar* tuui Z. tu tunen; tunegien (OS, verspr. WS, ba), tuuntien (Dla, Nw, Sz) [tyn] 1. tuin: met bloemen of groenten *We moe'n nodig j)2 de Wijn, want et is allemaole onkruid d.i. om te wieden* (Sz), *We hoeven niet zovule tuun meer te spitten, et is te overzien* (Nw) 2. *inje om de tuun leiden laoten* (Ow) tuunanieg (1) ['t...] - tuinaanleg tuunarchitekt ['tn ---] - tuinarchitect tuunark (Db) et ['tyn...] 1. tuin-gereedschap tuunbedde ['tym ---] - tuinbed *Fotstauzend, daar lopt die smerige hond van de burens*

dwas deur mie,i tuuzi bedden (Op), *een touwgien bij de tuunbedden langes scheren om ze recht te kriegen* (Op) tuunbi'jker (Obk) de; -5; -tien ['t m...] t. iemand die op kleine schaal bijen houdt tuunboek (spor.) ['t...] - tuinboek tuunbone ['t...] - bep. soort boon: tuin-boon *de tuunbonen ritsen* (Spa) tuunbouw ['t...] - tuinbouw *Om toch mar an wat inkomsten te kommen, begonnen pattie mit tuunbouw* (vo) tuunbouwakte (spor.) ['t...] - tuinbouwakte tuunbouwbedrief ['t...] - tuinbouwbedrijf tuunbouwgebied (spor.) ['t...] - tuinbouwgebied tuunbouwgrond (spor.) ['t...] - tuinbouwgrond tuunbouwterer (1) ['t...] - tuinbouwleraar tuunbouwonderwies (spor.) ['t...] - tuinbouwonderwijs tuunbouwschoele ['t...] - tuinbouwschool tuunbouwstreek (1) ['t...] - tuinbouwstreek tuunbouwtentoonstelling (1) ['t...] - tuinbouwtentoonstelling tuunbouwvak (1) ['t...] - tuinbouwvak tuunbroek (spor.) ['t52mbruk] - tuinbroek tuuncentrum ['tssntrm, ...trip] - tuincentrum tuundalia (spor.) [t ---] - tuindalia tuunder (Nbk) ['t5ndç] - tuinder: groente- of fruitweker tuunderi'je (Nbk) de [t5?ndç'i.ja] 1. activiteiten die voortvloeien uit het bezit/het gebruik van een tuin *Hij dot eers niet vule meer, mar hij het nog wel wat uizundene* (Nbk) tuundersknecht (Db) de; -en; ...knechien ['t...] 1. knecht van een groente- en fruitweker tuundeure (verspr.) ['t5'n...] - tuindeur, ook: deur in muur of schutting rond een tuin (Op) tuuneerde (Dfo, Nbk) ['t...] - tuinaarde tuunfeest ['tfu.st] - tuinfeest tuuntluiteer (El, Nw, Op) ['t5flirjtç] - lijstjer tuungrond ['t...] - tuingrond tuunhaarke z. *tuunharke* tuusihakkien z. *bakkien* tuunharke Ook *tuunhaarke* (Edie, Pe-Db) de; -n; ...harkien ['t5n.../...] 1. tuinhark, hark voor werkzaamheden in de tuin

tuunhekke - tuunvrucht

tuunhekke [ˈt̪o.] - tuinhek
tuunhuus (Bdie, Ld, Obk) [ˈt̪9nhys] -
tuinhuis, met name als verkl: prieel
tuunjonge (1) [ˈt̪jorja] - tuinjongen
tuunkaone(n) z. *tuunkaontien*
tuunkaontien Ook *tuunkaone* (01-Nl, b),
tuunkaonen (fp: mv) et; ...ties [ˈt̪9ijk5: ðn
tin/...k5: noLk5:5ri:] 1. afrikaantje *Die*
[nl. de geit] *ston mooi mit de stat slicht*
veur 't gat an de tuunkaonties te vreten (b),
Et waren allemaole tuunkaonen in de tuin
(01-Nl)
tuunkeboolter (spor.) [ˈt̪5xjkabo:1tr] -
tuinkabouter
tuunker (Db) de; -s; -tien [ˈt̪ijkɾ] 1.
tuinier (uit liefhebberij)
tuunkeren (Db, Spa) zw. ww.; onoverg.;
tuunkerde, het tuunkerd [ˈt̪ijkɾi] 1. tui-
nieren, in de tuin werken
tuunkers (fp) [ˈt̪ijkGr̪s] - tuinkers
tuunklauwe (Ld, Ma, Nbk, Op, 51e) Ook
tuunklauwer (Dho, Obk) de; -n; ...klauw-
gien [ˈt̪3?flk.../...] 1. tuinhark, hark voor
werkzaamheden in de tuin
tuunklauwer z. *tuwiklauwe*
tuunknecht [ˈt̪9xjknɔxt] - tuinknecht
tuunkoepel (spor.) [ˈt̪ɾjkupi] - tuinkoepel
tuunkonsert (1) [ˈt̪...] - tuinkoncert
tuunkrahhe z. *tuunkrabber*
tuunkrabber (Bdie, Db, Dfo, Nt, Obk,
01-Nl, Op, Ow, Pe-Db, Spa, Sz, Wol)
Ook *tuunkrabbe* (Nbk) de; -s; -tien [ˈt̪9ij
krabɔ...krabo] 1. bep. tuingereedschap:
cultivator in de vorm van een harkje met
drie of vijf tanden, ook wel bekend in de
vorm van een teruggebogen schoffeltje
(Bdie, Wol)
tuunkroepertien (Dfo) et; ...kroeperties
[ˈt̪9ijkɾuptin] 1. winterkoninkje
tuunliefhebber (spor.) [ˈt̪54ifliebɔ] - tuin-
liefhebber
tuunman [ˈt̪ man] - tuinman, hovenier
tuunmjere (Wol) de [ˈt̪3'mi:2ro] 1. hetz. als
hoendermiere, z. *aldaar*
tuuninos (Ste) et [ˈt̪ m3s] 1. mos dat zich
in de tuin voordoet
tuunmure [ˈt̪5 my:oro] - tuinmuur *Bij*
oolde linzen maekten ze tuunmuren van
balstienen (Obk)
tuunnarf z. *tuunnarve*
tuunnarve (Nbk) Ook *tuunnerf* (Nbk),
tuunnarf (Nbk) de [ˈt̪3narwa, ...narva/
'tynsr(a)f/'tyn...] 1. vogelmuur en evt.

daarop gelijkende muursoorten
tuunnerf Z. *tuunnarve*
tuunnet (Np) [ˈt̪9net] - tuinnet *et tuunnet*
over de erebienen (Np)
tuunofval (spor.) [ˈt̪...] - tuinafval
tuunommekeren (Nbk, Ow) onbep. w. en
het tuunommekeerd [ˈt̪9noma...] 1. spittend
omwerken van de tuin *Mit tuunominekeren*
mof' eerst oij,laggen (Ow)
tuunommespitten (Nbk, Sz) zw. ww.;
onbep. w. en het tuunommekeerd [t̪5n...]
1. ompsitten van de tuin *N kan niet best*
tuunommespitten (Sz)
tuunonderhoold [ˈt̪9nondrho:lt] - tuin-
onderhoud
tuunonkruid (Bdie) et [ˈt̪noijkɾyt] 1.
onkruid in de tuin 't Lepeldiefien is een
tuunonkruid (Bdie)
tuunontwarp (1) [ˈt̪5?nontwar(ɔ)p] - tuin-
ontwerp
tuunplaante (Dfo) de; -n; ...plaantien
[t̪5mpl...] 1. tuinplant
tuunpoort (Db, Dhau, Ow, Wol) de; -en;
-ien [ˈt̪ mp ---] 1. tuinpoort *Et tuunpoortien*
staot eupen (Wol)
tuunprijemela (Nbk, Ste) de; -s, -gien
[ˈt̪...] 1. primula als tuinplant *De echte*
tuunprijemela 's bin donkerrood en hebben
gele hatties (Nbk)
tuunscheppe z. *tuunschoppe*
tuunschoffel de; -S; -tien [ˈij?skoffl] 1.
schoffel: bekend gereedschap om mee te
schoffelen *Et duurt niet iens zo lange, dan*
moet de tuunschoffel weer op 'e lappen
kommen (Obk) 2. gierzwaluw (n)
tuunschoppe (Nw) Ook *tuunscheppe* (Bu)
- tuunschop
tuunschutting (spor.) [ˈt̪9...] - tuin-
schutting
tuunslange (Bu, Ld, Nbk) [ˈt̪...] - tuin-
slang *De tuunslange sprong uur mekaander*
(Ld)
tuunspitten (Obk, vo) onbep. w. en het
tuunspit [ˈt̪5?sptti] 1. ompsitten van de tuin
Doe D- de eerste dag an 't tuunspitten west
was, doe him de buud aovens goed zeer
(Obk), *Hij had al es tegen S. zegd onder*
et tuunspitten of de koenen nog niet thuus
lcwarznen mit de koehuders (vo)
tuunstoele (Nbk, Np) [ˈt̪st...] - tuinstoel
tuuntiesgrös (rk) et [ˈt̪ntis...] 1. straatgras
() 2. tandjesgras (fl.)
tuunvrucht (Dfo) de; -en [ˈt̪frMɔt] 1.

iunvrucht *De tuun vruchten gruïden van 't iaoras kool* (Dfo)
 tuunwark ['t9w...J - tuinwerk: tuinarbeid
 tuunzaod (Nbk) et ['tso:at] t. tuinzaad,
 raad voor tuingewassen *Hej'al tuwizaodin
 huus?* (Nbk)
 tuut z. *ture*
 tuurlik (spot-) ['t..j - tuurlijk
 tuursleje (bo: Bu) de ['t.] 1. lett.
Luierhamer, in een kop as een tuua-sleie een
 erg dik hoofd (bo: Bu)
 tuut T de; tuten; tutien [tyt] t. kus, zoen
iene een tuut geven, een echte tuut een
 volledige kus (Obk), *Zak je een tuut
 geven?* (Np), *Zakje een tuut verkopen?*
 een flinke dreun geven (Np), *Zet-eeg twie
 laten, op elke wange iene* (Nbk) 2. z. *tute*
 * *Een tuut is een geluud/As de iene snuut
 op deaanderesluut*(Sun-Ot), *Een tutien is
 mes stof en aj'm niet hebben willen, dan
 veeg ie rn of*(Nbk)
 tuut II (Mun) tw. [tyt] 1. lokroep voor
 ganzen
 tuutgat z. *tutegat*
 tuutlaampe (verspr., b: Im) de; -n;
 ...laampien ['tyt..] T. tuitlamp (gebruikt
 voor verlichting in het woonhuis) (Dfo,
 Nbk) *In et tutien van et tuutlaanipien zat et
 kousien, daar braande et laampien* (Nbk),
*De tuutlaampe, een laan,pe mit een tute:
 die zit an de ziedkaante, dam— zit et lontien*
 (Ste), *Dan haj' van die tuutlaainpies (mit
 euïe), et weren sta onde laampies in de
 vorm van een bloem egietertien* (Ow)
 tuutplaetien (Obk) et ['tyt...] 1. plaatje
 tegen de pomp, rond het *tutegat* (Obk)
 ruwer z. *tuwerder*
 tuwerder (El) Ook *tuwer* (El) de; -s
 ['ty&çdç/'tymç] 1. iemand die eet en daarbij
 niet opschiet
tuwerig z. tiewerig
 twaelf (WS) Ook *hwelf* (OS), *twaelmen*
 (verb. vorm: WS), *twelmen* (verb. vorm:
 OS) hoofdtelw. (bijvoeglijk) ['twE:l(a)f/
 'twsl(a)t7'twE:lm5nl'twElmn] 1. twaalf een
 jaor het *twaelf maonden*, *'t Is now vief
 veur twelmen, kom op allegeer, want den-
 kies dan hoeft et niet meer* (Nbk), (zelfst.,
 verb.) *Ze bio weer mit zien twaelven* ze
 zijn weer met een groep van twaalf, ook:
 de klok luidt 12 uur (Ste), *Et is zogoed as
 half twaalf* (Ste)
 twaelfde (West.) Ook *twiefde* (oost.), *t-wel-*

lemde (s: Oost) rangtelw. ['tws:lvdo/
 'twelvd0/'twelrpd0, ...l mdo] 1. twaalfde
 twaelftal (WS) Ook *twelftal* (OS) ['tw...] -
 twaalftal
 twaelfvingerig (Nw) Ook *twclfvingerig*
 (Nbk) bn; attr. ['twe:lfuj(g)roxi'twel ...] T.
 twaelfvingerig *de twaelfvingerige daarin*
 (Nbk, Nw)
 twaelmen z. *twaelf*
 twaelven I (WS) Ook *twelven* (OS),
twellem (OS) de; -s ['twe:lbrpJ'twclb,
 'twshp/'twcl m] 1. cijferteken, cijferkom-
 binatie *twaalf een Romeinse twellem* (Nbk)
 twaelven IT (Ste) Ook *twe/ven* (OS), *twel-*
lem (OS) hoofdtelw.; zelfst. ['twe:lbrnJ
 'twclbrn, 'twslm/'twel5m, 'twelm] T. twaalf
Et is half twellem (Nbk)
 twarre (Np) de; -n; -gien ['twaro] 1.
 muggezifter
twee z. twie, *twieje* I, II
 twee-uder z. *twie-utter*
 twee-utter z- *twie-utter*
 tweede z. *twiede*
 tweedehaans z. *twiedehaans*
 tweedraods z. *twiedraods*
 tweehands(e) z. *twiehaans* II
 tweehonderd z. *tweehonderd*
 tweejaarig z. *twiejaarig*
 tweeling Z. *twieling*
 tweelochten z. *twielochten*
 tweerndeuze (Bdie) de; -n; ...deusien
 ['twaornd&:za] 1. zeurkous
 tweernen (Nbk, Obk, St; bo: Bu, Nw, b:
 In) zw. ww.; onoverg.; tweernde, het
 tweernde ['twaornd] i. tweernen, twijnen
 (Ste, bo: Bu, Dho) 2. zeuren, zaniken *Hooi
 toch op te tweernen* (bo: Bu) *Hij kan d'r
 lange over* (deur) *tweernen* (b: In, Nbk)
 tweerumusse (Sta) de; -n ['t...] T. deel van
 het spinnewiel waarop de klosjes staan
 tweescheer (Bu) de; ..scheren ['tw ...] 1.
 ploeg met twee scharen
 tweespeun(der) z. *twiespeune*
 tweetaans z. *twietaans*
 tweewield z. *twieviehk*
 tweje z. *twieje* I, IT
twegen- (verspr. west.) ['tw:t:jit] - tweeën-:
 var. van *twienen*... in *twienentwintig* enz.
 twelf z. *twaelf*
 twelfde z. *twaelfde*
 tweiftal Z. *twa elftal*
 tweifvingerig Z. *twaelfvingerig*
 twellem z. *twaelven* I, II

twellemde z. *twaaifde*

twelmen z. *twaaif*

twelven z. *twaelven* I, II

Twent [tw...] - Twent

Twente ['tw ---] - Twente

twenter (Bu, Nbk, Nt, Obk, Ow, Ste) de; -5; -tien ['twentç] 1. tweejarig paard of schaaap

Twents - Twents

twie (OS, Bdie, Bu, Np, Nw, Ste, Wol, d)

Ook *twee* (Bdie, Np, Op, Pe-Dbl, WH, bo: Bu), *twiejen* (in verb.: spor, be: Np),

twienen (verspr. oost.) hoofdtelw.; bijvoeglijk[twi/twt:Ptwij(d)iu/twid, --- twi:]

1. twee *Dat lat bij hun gien (wie keer zeggen dat neemt hij direkt aan, daar gaat hij direkt op in (Nbk, Ow), Bij lat hun gien (wie keer nugen hij wacht niet, aksepteert direkt als hem iets wordt aangeboden (een traktatie, een drankje, een maaltijd enz.) (Nbk, Ow), Et duurt bijhem altied (wie langan, (wie brieden erg lang (be: Bu), (zelfst. gebruikt) in 1w/enen! twiejen (spor.)/twenen in tweeën: Wij doen him nar in twienen (Obk), Die vrouw is in twiejen valen is bevallen (ho: Np), Beschuten wodden vroeger en twienen bakt; ie mossen deursnieden mit een beschutemes; een beschuut is de halte van een twiebalcken in tweetallen (Bu) 2. z. twieje*

twie-utter (Db, Dho, Nbk, Obk) Ook *twee-utter* (01-Nl, Pe-Dbl, Sz), *twee-ader* [twiAtrftwt:Attr...ydr] 1. koe met slechts twee goeie spenen

twiebak (Dfo, Nbk) Ook *twiebakken* (Bu) de; -ken; -kien ['twibak/twibakij] 1. dubbele beschuit: tegen elkaar gebakken *Beschuten wodden vroeger en twienen bakt; deursnieden mit een beschuternes; een beschoot is de halte van een (wiebakken (Bu)*

twiebakken z. *twiebak*

twiebeiden z. *twiebeidend*

twiebeidend (Db, Dhau) Ook *twiebeiden* (Nw) hoofdtelw. ['twiebEjd(t)] 1. de één en de ander, in *mit zien!n twiebeiden(d)* met z'n tweeën: *Zuwwen in/t zien twiebeiden?* (Nw), *Weren d'r nog meer bij? Nee, mit zien twiebeiden* (Nw)

twiede (OS, Bu, Np, Nw, Ste, Wol, d) Ook *twiede* (Bdie, Np, Op, Pe-Dbl, WH) rangtelw. ['twida/'twcd] - tweede: na de

eerste *zien twiede vrouw, de twiede bluui van een plaante* (Nbk, Nw), *twiede gewas gewas, vrucht na de eerste oogst van een ander gewas, bijv. in geval van spurrie* (Bu), zo ook *twiede vrucht* (Bu), (verb.) *ten 1w/ede ten tweede* (Nbk), zo ook *ten twieden* (s: oost.); *de/het op één na hoogste, belangrijkste, één graad lager/geringer dan het beste: de twiede man in deploeg* (Nbk), *twiede keur goed tweede-rangs* (koop)waar (Dfo); ter aanduiding van iets dat zich voordoet en een herhaling is van iets gelijkwaardigs *Hij is de twiede die hier vandaege komt* (Nbk), *In dit, mien Stellingwarver laand, zo is d'rja gien twiede (b), Ikbin et d'r aenlik wel mit lens, war a 'k d'r en mftdoen zal is nog een twiede* is nog de vraag (Nbk); in *een 1w/ede auto, een 1w/ede huus* e.d.

Twjede-Kaemerjidd (1) [2k...] - Tweede-Kamerlid

twiedegraodsbevoegdheid (1) [...bof...] - tweedegraadsbevoegdheid

twiedegraodslerer (1) [...'l...] - tweedegraadsleraar

twiedegraadsverbraning (1) [...'br...] - tweedegraadsverbranding

twiedehaans (Db, Dfo, Ld, Nbk, Nw) Ook *twiede/zaans* (verspr. west.) bn. ['twido hâ:s/...] 1. tweedehands *twiedehaans spul* (Dfo), *een twiedehaans auto* (Nw) 2. zo dun dat men het met beide handen zou moeten vasthouden (Db, Ld): *een twiedehaans plakkien koeke* d.i. erg dun (Ld), zo ook *een twiedehaans broggien* id. (Db)

twiedejaors(-) (1) ['tr...] - tweedejaars(-) twiedekalfs (Ste) bn. [twidakalfs, ...lofs; aks. wisselt] 1. (van een koe) voor de tweede keer drachtig

twiedens (1) ['twidus] - tweedens

twiederaand z. *twiederhaand*

twiederangs [twidaral]s; aks. wisselt] - tweederangs *De boeren kregen de indrok dat ze een twiederangs groep weren daor niet genug rekening mit bolen wodde* (vo)

twiederhaand(e) (Bu, Ma) Ook *twiederaand* (Bu) bn. ['twidçhâ:nt/.hâ:ndo/'twidçâ:nt] 1. tweeërlei *Et het twiederbaande betekenis* (Bu)

twiederlei (Dhau, Dho, Nbk, Obk) Ook *twiejerlei* (El, Nbk, Np) bn. [twidçlej; twijç... aks. wisselt] - tweeërlei *Dat kuj' twiederlei opvatten* (Nbk)

twiedesoortspraot (Ste) et [twidaso:orts 'pro:at] 1. minderwaardige, schunnige praatjes

twiedielig (1) [twidi:lox; aks. wisselt] - tweedelig

twiedoems (Nw) [twidüms; aks. wisselt] - tweeduims

twiedonker (Obk, Wol) et ['tw...] 1. twiedonker, schemering, hetz. als *twielochten*, z. aldaar *In twiedonker kuj' mooi baten speulen* (Wol)

twiedraank (1) ['twi.] - tweedrank

twiedraods (1) Ook *tweedraods* (ho: Bu) ['tw... / ...] - tweedraods

twieduzend Voor var. z. *twie* ['tw...] - tweeduzend

twiefel ['twifl] - twijfel: toestand waarin men twijfelt; overweging waardoor men *twijfelt*, in je *twiefels hebben* (Nbk)

twiefelachtig (verspr) ['twifL.j - twijfelachtig: aan twijfel onderhevig

twiefelder (Db, Dhau, Nbk, Np) Ook *twiefeler* (Obk) [_{twifidç/...fid} - twijfelaar twiefelen [twif] - twijfelen: onzeker zijn wat te doen, besluiteloos zijn *Ik twiefelde even* (Nbk) 2. in *twiefelen an* twijfelen aan: (..) *mar hijtwiefeldean etrisseltaot* (vo)

twiefeler z. *twiefelder*

twiefelgeval (Dfo, Nbk) ['tw...] - twijfelgeval

twiefelig (Bdie, Dhau, Np, Obk, Wol) bn., bw. [_{twifix}] t. twijfelend

twiefelkont (Db) de; -en; -ien {'twifl --- } 1. twijfelaar

twieg (s: Nw) et [twix] 1. (verz.) twijghout 2. z. *twiege*

twiege (Bu, Ld, Nbk, Obk, Op, Ow, Sz) Ook *twieg* (01-Nl, Op, Ow) de; -n; twiegien ['twigo/twix] 1. twijg *Zuuk de (wiegies es nut de tuun* (01-Nl), *Een twieg mit een gleuwe d'r in kwam op 'e scharpe raand van de zende; d'r kwajnyen in totaal vier leerties orrne toe* (Ow)

t'wiegehout (Sz) ['twi:g..j 1. loofhout

twiegsnieder z. *twiegsnieder*

twieghoort (El, Ld, Nbk, Obk) ['tw...] - twijghout

twiegmaande (Ste) de; -n; ...maantien ['twix...] 1. mand van twijgen gemaakt *We kraanselen de eepels in de (twieg)maande of in een hiele bolle jutezaknl. om* zoveel mogelijk zand eraf te krijgen (Ste)

twiegsehelder (Nw) de; -5; -tien ['twix skeldç] 1. handwerksman die gesneden twijgen van de wilg ontdoet, vgl. *De twiegschelders kommen, zeden ze, 't was in de twintiger en dattigerja oren, daegeliks haelden ze de twiegen op en aovens en naachs mossen ze ze schellen mit de kiender d'r bij heit was stoelemaeker en dec dat dus een* [7]eleboel (Nw)

twiegsnieden (Nbk, Np) onbep. w. ['twix snid;] t. jonge twijgen van de wilg *snijden*, z ook *twiegsnieder*. *Morgens in alle vroegte gong hij naor de Koebos te twicgsnicden* (Nbk, Np)

twiegsnieder (Bdie, Dho, Np, Obk, n, k: Ste) Ook *twiegsnieder* (01-Nl, Op, Spa) de; -5; -tien ['twit../'twi:gosnidç] 1. iemand die jonge twijgen van de wilg sneed om er korfjes van te maken, vaak uit *Noordwoolde* (zulke mensen werden rond 1900 wel als berucht ervaren (k: Ste))

twiehaander (Nbk) de; -5; -tien ['twi h:ndr] 1. tenger vrouwkje, zo dun dat men haar met beide handen zou moeten vasthouden

twiehaans T (Dfo, Dho, El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Op) Ook *tweehands* (Bdie, Sz), *tweehandse* (Bdie) de; -en ['twihâ:s/'tw:t:hants(o)] 1. zeer dun stuk koek, zeer dunne boterham, nl. die men met twee handen moet vasthouden *Een ienhaans is een dikke, een twiehaans is een dunne* (Nbk), vandaar: *Een ienbaans of een twiehaans, wat wij' hebben?* (Np)

twiehaans IT (Nbk, Nw) bn.; attr. ['twi hLs] 1. (van een boterham, een stuk koek) *zeer dun een twiehaans broggien* een zeer dun stuk roggebroad, een zeer dunne boterham (Nbk, Nw)

twieheufdig (1) bn. [twihA:vdox; aks. wisselt] 1. uit twee personen bestaand, in *een twieheufdige leiding* e.d. (1)

twiehonderd (oost.) Ook *tweehonderd* (west.) ['tw...] - tweehonderd *D'r zitten te naoste bij zoe a twieb onderd meensken in de zatj* (Obk)

twiejaorig (Nbk) Ook *tweejaorig* (Sz) ['tw...] - tweejarig

twoeje I(OS, Bdie, Bu, Np, Nw, Ste, Wol) Ook *twie* (vooral oost.), *tweje* (Spa, Wol), *twee* (verspr. west.) de; -n; twiegien ['twij o/twi/'tw :j o/twi:] t. cijferteken twee 2. dobbelsteen, kaart e.d. met twee ogen

twie(je) II (OS, Bdie, Bu, Np, Nw, Ste, Wol, d) Ook *twee* (verspr. west.), *twije* (Spa, Wol) **hoofdtelw**; **niet attr.** ['twij(o)/twu/ 'twi:jo] 1. van het aantal twee *Jene en iene is twije* (Nbk), *An de donkere wolke van een wiendhoze hangt een slurf soms wel es twije* (Spa), *Hoevule zeej? Twije?* (Nbk) 2- tweede nummer *twije* nummer twee (Nbk), *Ze kun me wel van alles opleggen, war of ik ei doe is punt twee* is nog maar de vraag (Sz)

twiejen Z. *twie*

twiejenciattig z. *twienendattig*

twiejentwintig Z. *twienentwinti*

twiejerlei z. *twiederlei*

twiekleppe (Ld) Ook *twieklepsette* (Dfo) de; -n; ...kleppen ['twiklepo/'twiklepseta, ...]pstaj 1. pet met twee kleppen

twieklepsette z. *twiekleppe*

twiekleurendrok (1) ['twi'kla:or]drok] - tweekleurendruk

twieledig (b) ['twi'lt:dox] - tweeledig: dubbelzinnig *Now ja, mis en mis, da's twieledig* (b)

twieling (Nbk, Obk) Ook *twieling* (Diz, Op, Sz) de; -s, -en; twielinkien ['twilujL..] 1. twee kinderen door dezelfde moeder in dezelfde bevalling ter wereld gebracht *Kottelings hebben die meensken een twieling kregen* (Obk)

twielingbreur (Nbk, Nw) Ook *twielingbruur* (oost.) ['tw.../...] - tweelingbroer

twielingbruur z. *twielingbrew-*

twielingzuster (Nbk, Nw) ['tw..] - tweelingzuster

twielocht z. *twielochten*

twielochten (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Nw, Obk, Ow, Wol, p, b: Ira, In, bo: Bu, 5: oost.) Ook *twielocht* (Db, Dhau, El, Nt, Obk, Op), *twielochliten* (Bu, Spa) zn., g. lidw. {'twiloxtu, ook wel ...'loxtnl'twiloxlt/ twlroxtij 1. schemering (meestal: avond-schemering) *In twielochten zag ik een donkere gedaonte achter 't huus sloepen* (Obk), *'t Was onderwiels twielochten en doe avend wodden* (s: oost.), tussen *twielochten* in de schemering (Bu, Nbk, Nw), *We kommen tussen twielochten* id. (Nw), *In twielochten bin ze votgaon* (Dfo, Ow), *We kun krek in twielochten over* (Dhau) t-wieelops (Bdie) ['twilo:ps] - tweeelops: dubbelloops geweer

twieloper (Dhau, b) ['tw...] - tweeloop *twiemaansschoele* (1) ['twimâ:skula] - tweemaansschool

twiemeter (Np) de ['twi'm:tr] 1. soort meetlat van twee meter om het land of het veen mee op te meten

twienen I (Nbk, Obk, Ste) ['twiii:] - twijnen, tweernen: twee (of meer) gesponnen draden ineen draaien

twienen II Z. *twie*

twienen(d) (oost.) ['twin:(t), ook wel 'twidn(t)] - tweeën, beiden, in *wit i twieden(d)* met z'n tweeën: *Ze bin wit h twienen* (Nbk)

twienendattig (Oost., 1) Ook *twiejendattig* (spor.) [twidl7..., twin:... twiji2...; aks. wisselt] - tweeëndertig

twienentwintig (oost., 1) Ook *twiejentwintig* (spor.), voor var. z. ook *twie* [twiditw..., twiry... aks. wisselt] - tweeëntwintig

twiepappe (Ow) de; -n; ...pappien ['twipapa] 1. koe met slechts twee goeie spenen *Op 'e Makicemer maat baj' dan vanzels ok nogal wat twie- en driepappen; zokke koenen of pinken hadden zommers veniend in ien of weer vorrels van et gier had, en die zollen nooit welk wit die vorrels geven* (Ow)

twiepeersboer (Ow) de; -en [twi-pt:ordzbu:or, .Jb...] t. boer die over twee paarden beschikt

twiepeersdissel (Dfo, Op, Ow) de; -s; -tien [twi-pt:ordzdtisi, ook .!dsi] 1. dissel voor twee paarden *De twiepeersdissel was langer as de ienpeersdissel* (Op)

twiepeersleide (El, Nbk, Ow) et; -n [tw ook .! ---] t. leidsel voor twee paarden voor een wagen of machine, kruisleidsel

twiepeersmesiene (vo) Ook *twiepeersmi'jmesiene* (Ow) de; -n; -gien [twipi:nts masina, ...'sino/. 'mijmasina] 1. maaimachine voor twee paarden *Dan kopen wi een twiepeersmesiene wit 51 beidend en spannen depeerden bij mekeer*(vo) *twiepeersmi'jwesiene* z. *tswiepeersmesiene*

twiepeersploeg (Bu, Nbk) de; -en; -ien [tw ook ...pl...] 1. ploeg voor twee paarden

twiepeerssta (Dfo) de; -len; -legien ['twipi:artstal, ---'stal] 1. stal voor twee

,aarden
 wiepeerdswark (Ste) et {twipt:orts...} 1. werk van of voor twee paarden *ien- en wiepeerdswark* (Ste)
 wiepersoonsauto (1) [...sö: 5'za&tom, ..to:] - tweepersoonsauto
 wiepersoonsbedde (1) [... z'bcdo] - tweedersoonsbed
 wiepersoonshusien (Nbk) et; ...husies ...'hysin] 1. huisje voor twee personen, net name in een bungalowpark e.d.
 wiepersoonskaemer [...'k...] - tweersoonskamer
 Iwiepersoonstente (spot.) de; -n; ...tentien L.tEnta] 1. kampeertent voor twee personen
 twiepitsstel (Np) ['tw-----'stel] - tweepitter: kooktoestel met twee pitten
 twkpondskladde Ook *twiepondskiarre* (Nbk) de; -n ['tw....kl.../...] t. papieren zak met/voor de inhoud van twee pond wiepondsklarre z. *twiepondskladde*
 twiescherig (Bu, Db, Dhau) bn. [twi skurax; aks. wisselt] 1. (van een ploeg) met twee scharen
 twiescheuren (Obk) bn. {'twisl&ari-i] 1. twee keer geschoren
 twieslachtig (Ld) [twislaxtox; aks. wisselt] - tweeslachtig, tot twee geslachten *behorend een twieslachtig dier* (Ld)
 twiespan (Dfo, Obk) et; -nen ['twispan] t. tweespan: span van twee paarden *Bij een twiespan veur de ploeg bruukten ze vroeger een kzuusleide* (Obk)
 twiespandissel (vo) et; -5; -tien [twi span'dts, ook 'tw....] 1. dissel bij een tweespan (..) *doe kreeg S et leide, leut et iene peerd over de twiespandissel stappen, een betien veuruut, dan weeroinme en dan was et de keunst om de disselkop krek in de beugel teprtjopen (..) (vo)*
 twiespanpeerd (Dfo) et; -en; ...peertien ['twisp mpi:art, ook ...'pt:ort] 1. paard in, bestemd voor een tweespan
 twiespeen Z. *twiespeune*
 twiespene Z. *twiespeune*
 twiespeun z. *twiespeune*
 twiespeune (Obk) Ook *twiespeun* (El, Ma, Obk), *twiespene* (Nw), *twiespeen* (Ld), *tweespeun* (Spa), *tweespeunder* (Pe-Db) de; -n; ...speuntien ['twi... -- I*twuspA:ndç*] 1. koe met slechts twee spenen *Een onkaante koe is een twiespene of een drie-*

spene (Nw)
 twiestried (vo) ['twistrit] - tweestrijd *Daardeur raekten ze wel wat in twiestried* (vo)
 twietaans (Nbk, Obk) Ook *tweetaans* (Op) bn. [twitâ:s/tw:...; aks. wisselt] 1. (met name van vorken gezegd) tweetandig *een twietaans vörkien* (Nbk)
 twietaansvörke (Obk) de; -n; ...vörkien [twitâ:s'fr(o)ka, ook 'tw...] 1. tweetandige vork
 twietal (Db, Nbk) et; -len; -legien ['twital] 1. *tweetal Sollicitaanten hebben kaans op 't twietaJ te kommen* (Db)
 twietane (s: oost.) bn.; all. attr. ['twitâ:na] t. tweetandig: van vorken, vgl. *een (wietane vörke*
 twietanig (Nbk) bn. [twit:nox; aks. wisselt] 1. tweetandig, nl. van een vork
 Twietel (Ma, Nbk, Ow) et ['twiti] 1. naam van een buurtschap onder *Makkinge* tegen de dorpsgrens met *Nijberkoop* aan gelegen *Hij woont op Twietel* (Nbk)
 twjetette (Dhau) de; -n; ...tettien ['twitEto] 1. hetz. als *twiespeune*, z. aldaar
 twievidseide (Dfo, El) do; -n ['twifelts..., ook ...'ejda] 1. eg bestaande uit een samenstel van twee eggen naast elkaar
 twieverdieners (1) ['twifrdi:nrs, ...fod...] - tweeverdieners
twievielg (vo) Ook twiewielg (Dfo), tweewield (Pe-Db) [twifi:lnx/...wilox; aks. wisselti'twt:wilt] - tweewielg *Zoe'n stel-ploeg beston uut (wie dielen, een ploeg mit stat en ploegboom en een twievielg karregien mit een groot en een klein viel, et kleine op 'e vore en et grote d'r in (vo), een twiewielige karre* (Dfo)
 twievoold (1) ['tw...] - tweevoud, in *in twievo old*
 twievoren (vo) zw. ww.; overg.; twievoorde, het twievoord ['twifo:orij] 1. tweevoren *Hij was d'r al es an et groven west en docht dat et wel kon, mar dan mos et twievoord wodden (vo), In de haast twievoorden ze et laand (vo)*
 twiewielg Z. *twiewielg*
 twiezitsbaanke (1) ['tw...] - tweezitsbank
 twinkel (Wol) de; -5; -tien ['twitjki] 1. twinkeling in een oog *kiende,- mit twinkelties in de ogen (Wol)*
 twinkelen (Nbk, Obk) ['twujkin] - twinkelen (m.b.t. de ogen) *N. kon mooi*

twinkeloge - typisch

twinkelen wit de ogen (Obk)

twinkeloge (Ld) de; -n; ...ogien ['tw...] 1.

twinkelend oog

twintig hoofdtelw. ['twntox] 1. twintig in

getal, zelfst. gebruikt: in verb. als *wit 9i*

twintigen naor et feest gaon (1)

twintiger I ['twntagr] - twintiger: iemand

die twintig is

twintiger II bn. ['tw...], in *de twintiger*

naoren de jaren twintig

twintiglinies (Dfo) bn.; attr. ['twntoxlinis]

1. (van een ouderwets soort petroleum-

lamp) van een bep. sterkte *een twintig-*

linies Jaampe (Dfo), waarnaast *een veer-*

tienlinies laarnpe (Dfo)

twirre (vcrspr.) de; -n; -gien ['twtra] 1.

wervelwind (z. ook *dwirre*) *As d'r een*

twirre in de hujjinge was dan wees dat op

dreugte (Np) 2. drijftol, zweeptol (Ma)

twirrellochien (Mun) et; ...loxis ['twtrlo

xin] 1. dwarrelend, spookachtig licht,

zoiets als een dwaallicht *Aj'twirrellochies*

zagen dan was d'r min weer op komst,

zee mien oolde oznkeR.K. (Mun), *Waeter-*

kevers zagen ze vaeke veur twirrellochies

an, een soort wilde lanteern (Mun)

twisten ['twstn] - twisten: de twist dansen

tyfus ['tyfas, ...fns] - tyfus

tyfuskoorse (Bdie, Nt) Ook *tyfuskoorts*

(Nbk), *tyfuskoorst* (Pe-Dbl) de; -n

1. (vaak mv.) koorts die bij de ziekte tyfus

hoort *Die vrouw is an tyfuskoorst over-*

leden (Pe-Dbl)

tyfuskoorst z. *tyfuskoorse*

tyfuskoorts z. *tyfuskoorse*

type et; -n, -s ['tips] 1. grondvorm (1) 2.

persoon volgens z'n grondvorm *een donker*

type, een vlot type 3. figuur, persoon *een*

vremd type

typen ['typm] - typen

typisch ['tipis] - typisch: eigenaardig *Die*

dot altled een betien typisch (Nbk), *Hij is*

altled een betien typisch (Nbk)

U

u de; -'5; -gien [yJ 1. de letter, klank u 2. woordreeksen e.d. die met de letter u aanvangen

U.B. - afkorting van *Universiteits-biebeitheek*

U.E.K.A. - U.E.F.A.

U.H.D. - U.FLD.

u.l.o. - *u10.*

U.S.A. - U.S.A.

U.v.A. - afkorting van *Universiteit van Amsterdam*

uder Z. *utter*

uderen (Sz) zw. ww.; onoverg.; uderde,

het uderd ['udp7] 1. nieren, een gezwollen

uier krijgen *Hij begint mooi te uderen* (Sz)

Uffelte (Nbk) et ['Afjto] 1. plaatsnaam: Uf-

felte (in Zuidwest-Drenthe) * *NaorMeppel*

te keren en naar Uffelte te uutstrieken

zonder speciale bet., z. ook _{bij} *keren* (Nbk)

uh (Nbk) Ook *uuh* (Nbk) tw. [A/y/] 1.

geuit om uit te drukken dat men iets erg

vies of vervelend vindt *Uh, wat is dat toch*

vies (Nbk), *Uuh! Wat een weer!* (Nbk) 2.

Z_ eb

ui de; -nen; -gien ['j] 1. de tweeklank ui,

2. de letterkombinatie ui 3. z. *ujfe*

ule z. *qije*

uigies Z. *euzen*

uilam Z. *ujlaom*

uilaom z. *ullaom*

uis (01-NI) Ook *huis* (Sz) de; uizen

[J s/hjs] 1. eerste laag van een rieten dak

de vis anleggen (01-NI)

uisies Z. *euzen*

uislatte (01-NI) de; -n ['tjs ... J 1. lat op de

muurplaat gespijkerd onder tegen het riet,

tegen de tocht

uizen Z. *euzen*

ujje (OS, Bu, Np, Nw, b: Im, In) Ook *mie*

(Np, Pe-Dbl, Sz, Wol, p), *ui* (Wol), *ooi*

(Sz) de; -n; uvgien ['AjaI'jo/j/o:aj] 1.

vrouwelijk konijn of vrouwelijke haas *Ie*

moe'n eins niet te vule ujjen schieten

(Np), *mit de vie naar de ram gaan* (Np),

De moerhaeze is een vie (Wol, Pe-Dbl) 2.

vrouwelijk schaap 3. onnozele vrouw

(Nbk) *Wat een ujfe!* (Nbk)

ujlam z. *ul/aom*

ujlaom (OS, Bdie, Dho, Np, Pe-Dbl, Ste)

Ook *ujlam* (Bdie, Op, Ste), *uilam* (Diz, Nt,

01-NI, Spa, Wol), *uilaam* (Bdie, Np,

Pe-Dbl) et; -er (bij *...laam*, niet Bdie en

Nw), -en (bij *.../am*, *...Jaom* (Nw)), -eren

(Bdie); -pion, -megien (bij *lam*) ['Aj]S:nt/

'Ajlam/'j]anI]j]13:m] 1. oilam (tegen ie-

mand die omslachtig praat:) *As 't es was*

dat et es was en as d'r een ullaompjen

gebaren wodt en as et dan es een zwatbiest

was, kan ik ot dan ok krieges? (Ste)

uk (Nbk, Nw) de; -ken; -kien [Ak] 1.

kleine persoon, klein iemand, vaak gezegd

van een klein kind (Nbk, Nw), z. ook

ukkien: Et is ok nog een uk (Nbk), (tegen

een kind:) *Kleine uk!* (Nw)

ukelille (Nbk) [yka'ltIa] - ukelele

ukkepuk (Db, Nbk, Np) Ook *hukkepuuc*

(Np) et; -ken; -kien ['AkapAk/h.&kopAk] 1.

(vaak verkl.) klein, Jong kind of dier, ook

wel gezegd van een kleine persoon of een

klein dier Et is mar zoe'n ukkepulkien

ukkie - ure

(Np), *Dat is een klein ukkepukkien* (Diz)
ukkie z. *ulckien*
ukkien (verspr.) Ook *hukkien* (Np), *ukkie* (spot.) et; *ukkie* [Akin'lt&kin'AKi] 1. (van klein kind of volwassene) erg klein *iemand 't Is war een klein uk.kien* (Ow), *Och, wat een klein uidcien* (Spa)
ule (Spa) de; -n; -gien [yla] 1. hetz. als *hoele*, z. *aldaar* (Spa) *De uien van de etten gooien we vot* (Spa) 2. z. *ode*
ulebafle z. *oelebaile*
ulebod z. *oeiebod*
ulegat z. *oclegat*
ulenspiegel z. *ulespiegel*
ulenust z. *oeienust*
ulespiegel (01-NI) Ook *ulenspiegel* (Sz) [yla ... 'yh ...] - *uilenspiegel*, z. ook *Oelespiegel*
ulevel z. *oeleve*
ulewapper z. *oelewapper*
ulferd (Nw, Obk) de; -5; *ulfertien* ['Alff t] 1. niet al te snuggere persoon, vaak ook: iemand die enigszins lomp is (van een groot, domachtig kind:) *een grote ulferd* (Nw), dan hetz. als *een grote slief*
ulo ['yloː ... lom] - *ulo*
ulster (Np, Nt, Obk, Sz) ['AlstrJ - *ulster*
ultimatum [Alt'i'ma:t5m] - *ultimatum een ultiniatun stellen* (1)
ultraviolet (1) [... fio:'lst, fioMIst] - *ultraviolet ultraviolette straolen* (1)
umlaut (1) ['umloMt] - *umlaut*
umlautsteken (1) ['um ...] - *umlautsteken*
unaniem (1) [ynanim; aks. wisselt] - *unaniem* *Et is unaniem anneumen* (1)
unicum (1) - *unicum*: dat wat enig in z'n soort is
unie de; -s ['yni] 1. verbond, vereniging, i.h.b. van Staten
uniek [y'nik] - *uniek*
Unifil ['y] - *Unifil*
unifiller ['yniftlç] - *unifiller*
uniform et; -5; -en; -pien ['y ..i] 1. *uniform*
uniformjasse (1) ['y...] - *uniformjas*
universiteit [...'t...] - *universiteit*, *instelling voor W.O.*, ook: *universiteitsgebouw* *Waar staot de universiteit argens in Enschede?* (Nbk)
universiteitsbestuur [...'tsjdz...] - *universiteitsbestuur*
universiteitsbiebeltjieek (1) [...'tsjdz ...] - *universiteitsbibliotheek*

universiteitsblad [...'tejdzblat] - *universiteitsblad*
universiteitsburo (1) [...'tcjdz...] - *universiteitsbureau*
universiteitsgebouw (spot.) [...'tcjdz ...] - *universiteitsgebouw*
universiteitsgids (1) [...'tsjts ...] - *universiteitsgids*
universiteitsraad (1) [...'tsjts ...] - *universiteitsraad*
universiteitsstad (spot-) [...'tcjts...] - *universiteitsstad*
updaten (1) ['Abdl:tll] - *updaten*
urdoe z. *oerdoe*
urdow z. *oerdoe*
uranium (1) [yo'râ:nij 5m, ...Am]-
uranium
ure et, ook de: in verb., z. bet. 1, 2; -n; *uurtien* ['y:oro] 1. periode van zestig minuten *Ik heb lekker even een uw-tien sla op en* (Nbk), *over/nao een ure*, *We mossen een uw-tien waachten* (Nbk), *de meensken van et eerste ure uit de begintijd*, *Et minimumloon is een kwattien in de ure, mar d'r is ok een maximum, dattig centen per uur dat men werkt* (vo), *In dit woordeboek zitten onderdehaandhiej wat uren er zijn heel wat uren voor gewerkt* (Nbk) 2. korte tijdruimte, ook: *ogenblik, tijdstip* *Wat mos hiej daar nog doen op dit iaete ure* (J), *Een bijzunne kan ieder ure van de dag gebeuren* (Sz), *Et is zien gooiden uurtien gezegd van een toestand waarin iemand flink kan verdienen of anderszins z'n slag kan slaan* (Np), *mien gooiden ure* de gelegenheid om te benutten, om te doen wat ik zou willen doen (ook inzake verdienen) (Nbk), ook *de gooiden ure* (vo) 3. lange periode *Ik heb wei een ure opheurstaan te waachten, war doe was ze d'r dan ok* (Nbk), *Uren en uren hek d'r op zeten om et klaor te kriegen* (Nbk) 4. *Iesuur* *Ze dri5en uren van 45 minuten* (Nbk), *Wat hebben jim et twiede ure?* (Nbk) 5. tijdstip waarop een heel uur vol is *Et is drie ure* (Nbk), *Ze gongen aovens al om negen ure op bedde* (Nbk), *om et JVele of halve ure* (Nbk), *om 12.15 ure om kwart over twaalf*, *Et feest duurdel gong deur tot in de kleine uw-ties tot na middernacht* (Nbk), *De kleine wiezerstaot op negen ure* wijst negen uur aan op de wijzerplaat van de klok/het horloge, *Hij*

wet van gier ure of pompstok hij weet werkelijk van niets (Nbk), Ze gaan niet veur twelf ure naor 't husien als ze eenmaal ergens zijn, gaan ze maar niet weer weg (Ow), ook: ze zijn erg zuinig, gierig (Dho, Ma, Nbk, 01-Nl, Pe-Db, Obk) en: ze bedenken zich wel twee keer voor ze met iemand in zee gaan (Obk), ook gevolgd door en dan is 't nog an de dunne kaant (Ma), Die schit niet veuj- twaalf ure geeft niet gauw wat uit, is erg zuinig (Dho, Ma), . . .as hij an middag toe waachten kan id. (Dho, Pe-Db, Nbk), ook: hij is langzaam, neemt overal de tijd voor (Obk) 5. afstand in één uur te gaan Oons ronden over Jardinge was ongeveer een ure lopen (Nbk), Man, ie stinken een ure in de wiend (Nbk), Wat reuk dat vrommes lekker, een ure veur de wiend was ze nog te roeken (Dfo)

uredienst (I) ['y:aro...] - uurdienst

ureloon (spor.) ['y:ar...] - uurloon

urgent (I) [Ar'gent] - urgent

urig z_ oerig

urn (I) de; -s, -en [ArvJ - urn, lijkbis

uten Z. uteren

utennaander z. utenneer

utenkaander z_ utenneer

utenneer (s: oost.) Ook utennaander (Ma),

ugenkaander (Obk) bw. [ytm:r/ytnâ:ndr/ 'ytnli:ndr] 1. uit elkaar

utens (Ow, p, b: liij) bw. ['ytns] 1. buiten de eigen regio, in vaste verb.: Dejeugd het vaeke om utens heur wark vunnen (Ow), van utens kommen uit een vreemde plaats, regio komen (p, b: lm)

utentreuren (Bu, Db, El, Ld, Ma, Obk)

Ook uterireuren (Obk) bw. {ytn'trA:ornJ ytr ... } 1. (negatief) heel erg lang, heel erg intensief Et het utentreuren duurd mit dat minne weer (Ld)

uter Z. utter

uteraende (Np) et; -n ['ytr:nda] 1. uiteinde, z. ook uuta en de, bet. 1 't Uteraende van de bolle nurnen we wel et timpien (Np)

uterdiek z. utterdiek

uterdiekenhuj (Nt) et ['ytçdikijh&j] t. hooi van een uterdiek

uteren (verspr.) Ook uien (spot.) zw. ww.; wederk. (het. 1), onoverg. (bet. 2); uterde, het uterd ['ytp]J'ytl] t. zich uiteten, zich uitdrukken Het hij kim d'r over uterd?

heeft hij zich erover uitgelaten? (Nbk), Hij utert him niet zo gauw, et is wat een stiekemerd Nbk), Hij wus niks aan ders te uteren as: 'Lammegien, Lainmegien! Wat een poemsen!' (b) 2. neuren (Sz) Ze zeggen ok wel: die veerze begint ok te uteren (Sz)

utering ['ytçu] - uiting: het uitdrukking geven aan wat men voelt of wil meedelen D 'r was gien pergramme, et was zomar utering geven an de bliedsehop dat die vief drok- kende jaoren now aachter de rogge weren (vo), een utering van bliedsehop (I) uterlik I (verspr.) et ['ytçlak] I. iemands uitwendige verschijning, iemands voorkomen een knap uterlik (Bdie), Die het een mooi uterlik (Nw), Hij het et biele uterlik van zien helt lijkt in alles op z'n vader (wat het uiterlijk betreft) (Db), Et uterhk liekt wel goed (Ow), We beoordelen een ineens vaeke naar zien uterl,ik(01-Nl), een donker uterlik (Ow), Die man is wel goed, marhij het zien uterlik niet mit (Sz), De man was nogal grof en mit een dudelik loods uterlik (vo) 2. de wijze waarop iets zichtbaar is Dat is allientj man veur et uterlik, man al' in et bestuur zatten, wus ie wel beter (Nbk)

uterlik II bw. {'ytrlak] t. (m.b.t. iemands gelaat of iemands doen en laten) voor het oog, zo te zien Hij bleef d'n uterlik nogal kalm onder (01-Nl), Uterlik hebben die twie hiel vule van mekeer, mar in wezen niks (Obk), Uterlik hooit hij him goed (Db) 2. op z'n laatst uterlik nije weke (Ma), Dat moet uterlikmit veertien daegen betaeld wodden (Wol), Je moe'n uterlik half acht bij me wezen (Diz)

uterst bn.; attr. l'ytrstj 1. het verst verwijderd (qua plaats) In 't uterste zuudoosten van 't Stellingwarven laand (.) (b) 2. het verst verwijderd in tijd Ze wachten de uterste dag of mit betaelen van de rekening (Pe-Db), Etis de utenstedaotum daj'mjim opgeven kunnende laatste datum waarop het nog kan (Dhau) 3. uiterst, het verst gaand et uterste bod (Ste), Wat is de uterste pnies? de prijs waarvoor men het nog zou willen verkopen (Obk, Spa), zo ook Dat is de uterste pnies, zee de koopman (Obk), in 't uterste geval als het niet anders meer kan (Nbk), Wij mossen de uterste penning betaelen veur dat hoe-

uterste - uut

kien faamd om te buren naar verhouding veel geld (Obk)

uterste et; -n ['ytçsto] 1. het verste punt, de hoogste graad, de uiterste mogelijkheid, alles wat men wil krijgen of bereiken *Die gaot tot et uterste toe!* hij/zij gaat heel erg ver om iets te behalen, te verwezenlijken *enz (Ste, Nw), Hij is tot et uterste gaon!* hij ging heel ver, probeerde het er hoe dan ook uit te slepen enz. (Bu, Wol), zo ook *HiJ gaot wel tot et uterste toe (Sz), Ie moe'n niet aided tot et uterstegaon* je moet niet altijd proberen het hoe dan ook voor elkaar te krijgen (Spa), *et uterste d'r uut ha eien (Ow), Hij wil aided et uterste hebben!* (El), *Zeperberen et tot et uterste (Dho)*

utertreuren z. *utentreuren*

utien (01-NI) et; uties ['ytin] i uitje, *uitstapje Dat utien leup oons helemaal in de soep (01-NI)*

utter (OS, WS: Bdie, Nt en oost., vo, p, b: Im, bo: Bu, Nw)) Ook *uder (Spa, Sz), uier (Dla, Nt, Sz)* de, ook wel et; -5; -tien ^{u, a, t, r, s, d, r, l, y, t, r} 1. speen van een koe, ook wel van een geit (Bu, Ste), schaaap (Bu, Ste) of paard (Bu) *De koe had goeie utters en mulk licht (Obk), De ininelker dec de rubber tepelhoolders om de otters, N mulk nao (vo), De koe had et iene otter betrapt, en et was een last mit melken* de koe had op een speen getrapt (die daardoor beschadigd was) (Obk), zo ook *Die koe hak verkocht, en doe het hiJ de leste dag nog even een uder betrapt mar doe het de koopman me nog goed bekot (Sz)* en *Die het et uder betrapt, now spreidt bij wat (Sz)*

utterdiek (Ste, Nbk, 01-NI, Op) Ook **uur-diek** (WH, Nt) de; -en [Atrdik/'ytr...] 1. uiterdijk, buitenste dijk, echter vooral: dijk langs de Lende als waterkering *Utterdieken haj' langs de Lende, om et waeter van de Lende te keren (Nbk), Et bui van de utterdieken is vaeke goed hui (Op)* 2. het land op, tegen, gelegen zeer nabij de utterdiek in bet. 1 *Veur de dick liggen de utterdieken; ze zeggen wel 'We moe'n de utterdieken nog mij/en' het land voor de dijk (Ste), de utterdieken, tussen de haegen en de Lende, dus tussen et goeie laand en de diek, tegen de Lende an (Ste), We moe'n mar een fjinkeprottepeerdegrös in*

de waegen bak doen, want we bliieven vandaeghe debiele dag op 'e utterdieken te hujjen (Op)

utterdieks (Op) bn.; attr. ['Atçdiksj 1. van, *m.b.L de utterdiek Et utterdieks bui is meerstal van goeie kwaliteit, temeensen, as 't goed wunnen wodt (Op)*

uuh Z. *uh*

uulskuken z. *oelskuken*

uultien (Spa) et [yltin], in *een uultien knappen* een uiltje knappen (Spa)

uurwaark z. *uurwark*

uurwark (Bdie, Db, Dhau, Op, Spa, Wol) Ook *uurwaark (Bdie, Pe-Db, Wol), uurwerk (Wil)* ['y:n(r)w --- / ...] - uurwerk: in een klok *De gewichten van de hangklokke moe'n riegelmaot% optrokken wodden, aanders hEft et uurwark staon (Db)*

uurwerk z. *uurwark*

uuster (Nbk) ['ystr] * nonsenswoord, in de eerste regel van een bekend rijmpje: * *Uuster de fluuster, verder als onder luusteren II, z aldaar*

uut T vz; bw in de verb *d'r (..) uut, daor (..) uut [yt]* 1. niet langer in iets *Gaoj' d'r uut?* (Nbk), *Hej' de eepels d'r al uut?* d.i. uit de grond (Np), *d'r uut moeten* eruit moeten, i.h.b uit z'n bed moeten, ook: uit de klas worden gestuurd, *'D'r uut ie, 'zee de man doe de jonge hond onder de taofel piste naar buiten jij (Obk), De scheidsrechter stuurde die speuler d'r uut uit het veld (Wol), En now d'r uut!* uit deze ruimte! naar buiten jij! (01-NI, Ow), *Schiet op, d'r uut!* id. (Dho), *Ze kreeg et benauwd van de waarmte, ze mos d'r even uut ze moest even naar buiten (Pe-Db), En dan moel' d'r naachs zeker ok nog vaeke uut (b), D'r uut mit die holle koeze laat die holle kies toch weghalen (Nt), uutbuus* *kommen naar buiten komen (uit de woning) (Nbk), uut een beker drinken, uut een bestuur gaon, ...wezen, Wat dijt dat dier toch, hiJ gmuut him hielemaole uut de lieken buiten proporties, eigenlijk: buiten het gewone model (Nw), et bedde uut* *kommen uit bed komen, (in verb. met een bijw:) Bij' d'r al uut?* ben je al uit bed?, *We kun d'r 's morgens slecht uut kommen (Diz), Ikhe'de sloden d'r uur opgeschoond (Sz), et huus uut wezen/gaon* niet langer inwonend zijn bij zijn/haar eigen ouders

(Nbk), *de devre niet vut kunnen* niet naar buiten, niet weg kunnen om een toevallige reden, bijv. omdat er anders niemand is die op het huis past (Nbk), *Dat kan nog daor vut votkommen* dat zou die zaak, kwestie enz. nog als oorzaak kunnen hebben (Nbk, Sz), *De haeze naaide d'r vut ging ervandoor (b)*, *Dat schaop het et lief vut heeft de baarmoeder uitgestoten (Sz)*, *argens in en vut lopen, d'r vut kommen kunnen* et wijs uit kunnen worden, het kunnen begrijpen, *vut een bestuur gaon, d'r uut liggen uit de gratie zijn (Nbk, Ste)*, zo ook *d'r wat vut wezen (Nbk)*, d.i. ook: nogal wat geluk hebben, er goed voorstaan (b), *Hij kwaanselde m d'r zels vut* kreeg steeds minder klandizie door z'n ongeregelde handel (Nbk), *et d'r vut gooien* het enigszins ongecontroleerd uiteten na het opgekropt te hebben (Nbk) 2. met het perspectief vanuit een bep. ruimte, vanaf een bep. plaats *vut etraemd kieken, Een erker is vut et huus bouwd (Ow)*, *Kiek toch vut je doppen! kijk toch goed, kijk toch uit!* (Nbk), *Wat kiek ie d'r toch zwat vut* wat kijk je nors, stuurs, somber (Spa), *Ze zit wat veur beat vut te miemelen* binnensmonds voor zich uit te praten (Nw), *van Berkoop vut bellen (Nbk)* 3. niet erin, niet op die bep. plaats *Blijf mar vut de buurt kom er maar niet bij (Nbk)*, *d'r wat vut wezen* nogal wat geluk hebben, er goed voorstaan (b), *Af dan in een mistbaanke terechtkommen, bij d'r veur- goed vut* dan staat het er niet best met je voor (Db), *vut mekeer* van elkaar vandaan, niet meer bij elkaar: *Ze stonnen een peer meter vut mekeer (Nbk)*, *Hij ston mit de bienen veer vut mekeer (Nbk)*, *De doelpaolen staon zo te veer vut mekeer (Nbk)*, *De hiele boel lag kepot en vut mekeer op 'e grond (Nbk)* 4. om een beëindiging van een bep. toestand, handeling enz. aan te geven *Mien bromfiets is vut odder (Diz)*, *vut de braand wezen, We hebben een heelgesprek bad, mar we kennen d'r niet vut kommen* het probleem konden we niet oplossen, het lukte ons niet het konflikt bij te leggen (Diz), zo ook *Dat was me een gebak en gekibbel, ze kwarmen d'r haost niet vut (Dfo)*, *Ze bin d'r toch vut kommen* hebben het probleem toch weten op te lossen, hebben het konflikt toch weten bij te leggen

(El), *iene vut de droom helpen* 5. om aan te geven dat men iets niet kan onderscheiden: *Ze lieken zo op mekeer, ik kan ze niet uut mekeerholen (Nbk)* 6. om een verwijdering of verwijderd zijn aan te geven *een peer meter vut mekeer, Ie meugen die jongen vut mekeer ha elen, ze bin zo allemaehtian et vechten! (Nbk)*, *Hij was drenkend, ze gooiden 'in de harbarge uut (Pe-Db1)*, *Ze bin vut mekeer (gaon) zijn gescheiden (Nbk)* 7. om het vrij, los van iets of iemand uit te drukken *Dat is vut et verbaand baeld (Nbk)*, *uut de zorgeniperblemen wezen (Nbk)* 8. ter aanduiding van de oorsprong, herkomst *iene uut Oosterwoolde, een boek vut de veurige ieuw, vut et heufd (weg) opzeggen, vut et heufd leren, vut et leven uit het leven gegrepen (p)*, *Dat kan nog daor vut votkommen* dat kan daar nog uit resulteren (Sz) 9. ter aanduiding van een beweegreden, oorzaak *Hij het et vut lelkens daon (Nbk)*, *louter uutnigierighied (Nbk)*, *vut himzels uit zichzelf, Hij het dat uut zien eigen daon eigener beweging (Np)* 10. om aan te geven dat iets of iemand een deel is van het geheel *Et is mar iene vut een hieleboel meer (Nbk)*, *Et is een vrouw vut duzenden (Nbk)* 11. behorend tot *een heufdstok vut een boek, vut vroeger Lied* 12. ter aanduiding van het materiaal *We beslaan veur et grootste pat uut waeter, wodt d'r zegd (Nbk)* 13. om aan te geven dat iets niet (meer) normaal is, niet meer volgens het rechte patroon *vut de graosie wezen (verspr.)*, *vut de rolle valen* 14. ter aanduiding van het doel, de opzet *Wegaon vut fietsen, ...uutrieden, uvtpraotend. i. ergens op visite gaan, ...vut koffiedrinken (01-N1)*, *Ikgao nooit weer vut vrijen (1)*, *De dominee is vut preken (Bdie)*, *..gaot uutpreken (Bu)* 15. in de verb. *vut de kiek heel goed (OS, Bu, Bdie, Dho, Diz, Ste)*: *Hij kan uut de kiek daansles geven (Ow)*, *Hij staot d'r vut de kiek op (Ma)*, *Ie mossen dan ok wel een vakman wezen vut de kiek (j)* 16. in *vut en gedurig* altijd door, steeds weer, nogal vaak (Obk, be: Bu) * *Uut en gedurig is de meimaond wispelturig (Obk)*
uut II bn.; pred. 1. uit, niet meer brandend *De kachel is vut, De Jaampe is vut (Nbk)*
md III bw. 1. weg, buitenshuis *Ze bin*

vaeke uut eten/paoten, vut speulen op het terrein van de tegenstanders (nl. voetballen, korfballen enz.), *Et mos niet vut aan anderen doorverteld* (Nbk), *Ze bin d'r op vut om een nije auto te kopen ze zijn weg om (...)* (Nbk), *Ze bin om een nije auto uutid.* (Nbk) 2. op of buiten de zijlijn van het veld geraakt, zodat de andere partij mag ingooien *Die balie was vut, mar die stomme scheidsrechter het et weer niet zien* (Ow) 3. voor z'n vermaak, genoeg weg *Ze is een aovend mit 5n vut west* (Ste), *een daggien vut* (wezen), *niet duur uut wezen weinig geld hoeven te betalen* 4. in uut wezen op: *Ja, hij is zeker op die oold man zien geld uut probeert het op slinkse wijze te verkrijgen, bijv. door in de gunst te komen en daardoor te kunnen erven* (Nbk), *Ze bin d'r op vut (om) (.) ze zijn van zins, proberen* (Nbk) 5. zich op enige afstand bevindend *Hij Jeup een aende veur oons vut* (Nbk), *Ie beurden heur boven iederiene vut* (Nbk) 6. ter aanduiding van een richting *Et is die kaante vut* (Nbk), *Ze zit veur hoor uut te kieken* (Nbk), *De maoden liggen vuur Blauwhof vut strekken zich uit vanaf de voorkant van Blauwhof gerekend* (Wol), *D'r kwam rook tot de schostien vut* (Nbk) 7. (m.b.t. bep. kledingstukken) niet aan, uitgetrokken *dejasse vut hebben, Dejasse kan wel vut, et is hier waarm zat* (Nbk), *fasse all, fasse uut, Ik doe et vest vut* (Nbk) 8. afgelopen, beë indigd *Is de schoele al uut?* (Nbk), *Is de karke nog niet vut? is de dienst/mis nog niet afgelopen* (Ste), *Hef die som al uut? opgelost* (Nbk), *(.) dat hiennit dit verbaeltien vut is* (b), *Ik heb et boek vut* (Nbk), *Hef de kraante al vut?* (Nbk), *Et is vut mit de pret de leuke dingen zijn nu geweest, nu wordt het serieuzer* (Nbk, Spa), *Dat gedonder moet now mar es een keer uut wezen* (Obk), *Now moet et es uut wezen ruitje kribberije* (O1-Nl), *Uut.'* afgelopen, daarmee basta (b), zo ook *Daormit vut!* (b), 't Was/Is vut de vriendschap was/is afgelopen, in het bijzonder gezegd van een verkering, een verlovung, zo ook *De verkering is vut* (El, Obk), *Hij het de verkering vut* (Nbk, Nt), *We bin een lange tied dikke kammeraoden west, mar et is now allemaole vat en of* (Op), *Dat is tuit*

uit de mode (spor.) 9. bij afweging van een koop of verkoop, van een bep. investering of inspanning anderszins, in: *uut kunnen voldoende opleveren: Die man voerde de koenen vuul te vule, dat zal wel niet vut kunnen* (Pe-Db), *Ei moet ok mar vut kunnen* (Bdie), *Ie moe'n wel mitje loon utkunnenje moet wel genoeg hebben om de eindjes aan elkaar te knopen* (Dhau) 10. (van radio's, televisies, motoren e.d.) uitgeschakeld *We hebben de tillevisie aovens meerstal uut* (Wol) 11. steeds in en tot het eind van een bep. periode *We dienen dannog debiele maond uut* (Nbk), *jaor in, jaor uut, dag in, dag uut, weke in, weke uut* 12. in d'r over vut wezen besloten hebben, tot een definitief plan gekomen zijn: *We bin d'r nog niet (bielemaole) over vut* (Spa, Nbk), *Ik zag dat hij d'r over uut was mij op een slinkse mooiere te pakken te nemen het plan had opgevat* (Op), *Ze bin d'r al lange over vut om dat tegelpad te leggen ze hebben al lang het plan opgevat* (Ste), *Ik moet d'r over vut wezen om vrede te holen in de i'emilie er druk mee willen zijn* (Obk), *Hij zit d'r zo mit, hij kan d'r niet over vut blijft ermee bezig, blijft zich erover opwinden* (Nbk, Nt), *(gezegd om z'n grote verbazing/opwinding uit te drukken:)* *Ik kan d'r mar niet over vut, hen!* (Nbk, Spa) * Samen vut, samen thuus (Op) wit- [yt] - uit-: eerste lid in scheidb. samengestelde ww. van de volgende soorten (ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd): *vutpraoten, uutsla op en; uutlaoten, vutlekken; vutslikken, vutpeuteren; uutm eIken, uutmesten; utbessemen, vutroken; uutknen, uuçjanken; vutfoeteren, uitschellen uutademen z. uutaozemen uutaende (verspr.) Ook auteinde* (Db, Diz, O1-Nl, Ow, Sz, Wol), *uutende* (Nbk, Ste) et; -n ['yt... ...] 1. uiteinde, *verste stuk of elk der verste stukken, punten, delen An et vuteinde van et laand zit een dreuge sloot* (Wol), *et uutaende van et laand* (Ow, Bu), *Now, jim wonen wel goed op et vuteinde, ,beur! erg afgeleg* (O1-Nl), *De toe/les bin de vutaenden van de bolle* (Ste), *de vutaenden van de vleugels* (Nbk), *et uutaende van een angel* (Obk) 2. laatste dagen van het jaar, in wens van het type *Een gezegend uutaende van 't jaor* (Bu),

Zaolig uutende! (Ste), *Een zalig uutaende en een goed begin!* (Spa) 3. (aller)laatste levensdagen (Np) *Die man het een mal uutaende bad* (Np)

uutaendelik (spot.) Ook **uuteindelik** (Nbk, Spa) bw. [y't:ndak/... jn...] - uiteindelik, ten slotte, op de keper beschouwd *Daar gong et uuteindelik onirne* (Nbk)

uutaodemen z. *uutaozemen*

untauzemen (verspr.) Ook **uutaodemen** (verspr), **uutademen** (Wil) [y'to: zipn, ...zom5nÿto:ad5n, d2m5n1 - uitademen (IetL) *de locht uutaozemen* (Nbk)

uutbaanselen z. *uutbaanselen*

uuthaanselen (b: lm) Ook **uutbaanselen** (Pe-Dbl) [y'db:nsi/...bâ:...} - weggagen, verdrijven

uutbaggeren (Diz, Nt, Spa, Obk) [y'dbagnij - uitbaggeren: door bagger weg te halen schoonmaken, uitdiepen *sloten uutbaggeren* (Spa)

uutbakken Ook **unigebakken** (als attr. gebruikt volt. deelw. (01-NI)) [y'd...} - door te bakken vet afzonderen *spek uutbakken* (Spa), (als bn. gebruikt volt. deelw.:) *uutgebakken spek* (01-NI), *Bij reuzel uutbakken holen we kaonties over* (Dhau), *De reuzelblaeden wodden in stokies sneden en dan uutbaict; dan bleven d'r kaonties van over en die dec ie dan op een roggebroggien* (Dhau)

uutbanen (0w) zw. ww.; overg; baande uut, het uutbaand [y'dbâ:it] t. weggagen, *verdrijven Hij is uutbaand* (0w), *Ze hebben 2n uutbaand* (0w)

uutbaaken z *uutbaakenen*

uutbaakenen (verspr.) Ook **uutbaakeren** (Ofo, Op), *uutbaaken* (Bu, Ld) [y'dbo: - uitbakenen, uitzetten

d.m.v. gootjes, paaltjes e.d. *de findainenten uutbaakenen of uurzetten* (Op), *We zullen de putte even uutbaakenen in et veen* (0w), *De zaeke is uutbaokend* nl. hier: de grens van een stuk land (Nt), *Die percelen bin uutbaokend*(Np), *Aj'een tuin anleggen, hifni op b besten eerst even uutbaakenen* (Nw), *et huusstee uutbaakenen* (0w, Obk)

uutbaakeren z *uutbaakenen*

uutbasten (Nbk) [y'dbast] - in *uutbasten* in uitbarsten in (lachen, tranen): *Hij bastte in lachen uut* (Nbk), *...traonen uut* (Nbk) **uutbasting** [y'dbattij] - uitbarsting:

eruptie; plotseling, hevig begin *de uutbasting van de oorlog* (1); uitbarsting van het gemoed, het lucht geven aan sterke emoties: *Midden in die uutbasting sprong domnee, iene van de verzetsnjeensken van et eerste ure, op et tonicj en sta orijan wodde et stille* (vo)

uutbedingen (Ma, El, Obk, Op, Spa, Sun-Ot, Sz) zw. ww; overg.; het uutbedongen [y'db ...] 1. bedingen dat iets buiten een koop/verkoop blijft *t Huus en hiern het hij verkocht, nar hij het de strontbult uutbedongen* (Sz), *Bij et kappen van een boswal wodt vaeke de hulst uutbedongen* (Op), *Veur nijaor leveren is d'r bij uutbedongen* (Obk)

uutbeenmes z *uutbienmes*

uutbeitelen [y'db...} - uitbeitelen: met een beitel Steen e.d. wegnemen uit een groter verband: *Mit een stienbeitel beitelde hij de meuiestien uut* (Np); door te beitelen aanbrengen in: *iene zien naeme in een stien uutbeitelen* (Nbk)

uutbelen [y'dbi:l] - uitbeelden: in beeld voorstellen; symboliseren *Dat beeld moet de vrijwilliger uutbelen, nar snap ie et?* (Nbk)

uutbeling [y'dbuluj] - uitbeelding: het *uutbelen*; afbeelding, schildering, beschrijving enz.

uutbesteden zw. ww.; overg.; bestedede/bestedde uut, het uutbestede/uutbested [y'dbst:dt] 1. werk of een deel van het werk in opdracht doen uitvoeren door anderen (vaak door een aannemer/onderaannemer e.d.) (zelfst.) *et uutbesteden van de warkzeinheden* (Bdie), *Ok wodden d'r doel een buit kerweigies uutbesteded zoas melkritties deur et febriek of een stok laand diepspitten* (0w), *Et grondwark is uutbested* (Ma), *De gemeente gong de nije schoele anbesteden en de annemer gong et metselwaark weer uutbesteden* (Pe-Dbl), *Hij besteedde et stalbemmelen uut, hij zag d'r zuver tegenan* (vo) 2. (vooral inzake kinderen) bij een ander onderbrengen ter verzorging, om onder goed toezicht te zijn, omdat men zelf iets anders moet *We zullen de kiender in de vekaansie nar uutbesteden* (Dho), *Aj' votgaon en de kiender kun niet rnit, dan moej ze uutbesteden bij de buurrouw of zo* (Bu), *een weeskiend uutbesteden* (Bdie) 3.

(m.bi. grotere kinderen) als knecht of meid aan het werk doen zijn, met name bij een boer *Boerearbeiders en kleine boeren gangen how kiender soms al daodelik as ze van schoele of kwainmen, as knecht of meid uutbesteden bij grotere boeren* (Op), *Uutbesteden as meid of knecht gebeurde haast aaltiedkot veur nijfaar, mar in meie begon et nije dienstfaor* (Nt, 01-Nl, Pe-Dbl), *In november gang de knecht him vut- besteden, in elke geval your nijfaor; 12 meie veuj 12 ure vut de dienst, nao 12 ure in de dienst* (Dhau), *Hij wodde in januari uutbesteed en mos mit oolde meie beginnen* (Sz), *Ze het beur daor vutbesteed mit mcie treedt daar in mei in dienst* (Dho) uutbetaelen Ook *untbetalen* (WH) ['ydbo te:lijJ...ta:...] - **uitbetalen** et loon vut betaelen, een pries uutbetaelen (Bu), Een verzekering kan soms 111 like lange waachten mit uutbetaelen van een schaedeloosstelling (Db), *De verzekering wil et niet uutbetaelen* (Diz), *Ik zal je al uutbetaelen, mar dan hef ok daon!* dan heb je ook je ontslag! (Sz)

uutbetalen z. uutbetaelen

uutbeugelen (Np, Ste) zw. ww.; overg.; beugelde, uut, het uutbeugeld ['ydbA:glij] 1. (m.b.t. sloten) schoonmaken door modder, plantenresten enz weg te halen met behulp van een baggerbeugel *We beugelden de sloot vut trilt een modderbeugel, as d'r een protte moddertroep in zat* (Ste) uutbeulen (Dfo, Nbk) zw. ww.; overg.; beulde uut, het uutbeuld ['ydbA:l] 1. schreeuwend ten einde zingen *Ze beulden ethielelieduu(Nbk)* 2. hard schreeuwend of loeiend uiten (Dfo, Nbk) *Die koe die had zoe'n honger, hij beulde et vut* (Dfo) **untbjenjer** (Np, Ste) de; -s; -tien ['ydbi:nd] 1. iemand die vlees van slachtvee uitbeent

uutbienen zw. ww; overg.; biende uut, het uutbiend {'ydbi:i7:J 1. (mb.t. slachtvee) *uutbienen Et varken moet nog uutbiend wedden* (01-Nl), *Hij komt vanaovend et varken uutbienen* (Ste), *De slaachterbruukt een groot mes om de varkens vut te bienen* (Dfo) 2. in een touwliende uutbienen spannen (Bu)

uutbiennies (verspr.) Ook *uutbeenmes* (Wil) ['ydbi:mes/...] - **uitbeenmes** *Et uutbienenmes is stomp* (Diz)

uutbieten ['ydbiti2] - uitbijten: aantasten van stof *Et is hielemaole uitbieten, iene het d'r blikwaeter op valen laoten* (Np)

uutbikken ['ydbikij] - **uitbikken** (van steen) *de meulestien uutbikken* (Np, Ste)

uutbiflen (Ste) ['ydbthJ - **uitbiflen** *de meulestien uutbiflen* (Ste)

uutblaozen zw./onregelmatig ww.; overg., onoverg.; blaasde uut, het uutblaosd ['ydblo:ozifl 1. (overg.) naar buiten blazen *rook uutblaozen, de laeste aosem uutblaozen sterven* (verspn, Nbk): *Hij het zien laeste aosem uutblaosd* (Nbk) 2. (overg.) schoonblazen, i.h.b. van een ei: *een ei uutblaozen* 3. (overg.) door blazen doven *een keerze uutblaozen* (Nbk, Ld), *delanteern uutblaozen* (Nbk) 4. (onoverg) *op adem komen Doe we dat daon hadden mossen we eerst even uutblaozen* (Db, Diz, Nbk)

uutblieken zw. ww.; onoverg; bliekte uut, is uutbliekt ['ydbli:lqij] 1. (mdit. wasgoed op een bleek) volledig, goed bleken *De witte was gang vut et sop op de blieke, om goed vut te blieken* (Db), *Et is mooi uutblielct* (Ste), *As et even regent dan bliekt et mooi vut* (Ste), *Mien blieke [bleekgoed] treft et vandaege, d'r is een boel zonne, 't goed kan mooi uutblieken* (Op)

uutblieven (Nbk) {'ydbli:bip] - **uitblieven**: zich voordoen van reacties: *Een reactie bleef vut* (Nbk), vooral in *niet uutblieven kunnen* zich voordoen naar men kan verwachten: *Dat et een keer misgong kon ok niet uutblieven* (Nbk), *Ze zatten him de hieltied te targen, dat hij dan een keer lelk wodt kan ok niet uutblieven* (Nbk) uutblinken ['ydbltijk] - **uitblinken** (fig.) *Hij blinkt vut* (Diz), *...in 't leren* (Nbk), *een bepaald vak* (Spa), *Af aargens in uutblinken willen, dan mooi' geregeld oefenen* (Obk)

uutblinker ['ydblujkrj - **uitblinker**

uutbluid z. uutbluud

uutblujd z. uutbluud

uutbluien z. uutbluuien

uutblujcn z. uutbluuien

uutbluud (Bu, Nbk, Ow) Ook *uutgebluud* (Ow), *uutblujd* (Dho), *uutbluid* (Wol) bn.; attr. ['ydbly:jt/ytxa...L..] 1. uitgebloeid *Hef die vaas mit uutgebluude bloemen d'r nog staon te prijken* (Ow)

uutbluuien (Bu, Nbk en oost.) Ook *uutblujjen* (Db, Dho, Nw, Obk, Op, ZW), *uutbluuien* (Np, Diz en west.) zw. ww.; onoverg.; bluuide uut, is uutbluuid [ydb --- / ...] 1. uitbloeien, ten einde bloeien *'t Is zover henne, de bloemen bii haast uutbluuid* (Dfo), *Mit november bin de meerste bloemen in de toon wel uutblujd* (Pe-Db), *De rosies laoten we in de haast stille uutblujjen* (Op)

uutboeken (verspr. OS) zw. ww.; onoverg.; boekte uut, is uutboekt [ydbukij] 1. uitpuilen, ni. doordat een deel als een dikke buik naar buiten steekt *Et boekt wat uut, et buj vak* (Nbk), *De mouwe boekt uut* (Ow), *Een halfstiensmure in de gevel boekte wel gauw es uut* (Ow)

uutbollen (Op, Wol, Sz) zw. WW.; onoverg., wederlc; bolde uut, is/het (wederk.) uutbold [ydboh] 1. zich uitleven *door te dartelen Kiender moe'n uutbollen uitdartelen*

uutbonken (Dhau, Wol) [ydboijk] - uitbenen (van slachtvee) *De slaachter moet een varken uutbonken* (Dhau, Wol)

uutboren zw. Ww.; overg.; boorde uut, het uutboord [ydb...] 1. door boren uithollen *De klompen wedden eerst bebaict; dan besneden op et sniedeblok en dan kwammen ze in 't klemblok om uutboord en naosneden te wedden mit et kroemmes en et hakines* (Obk), *De klompmaeker moet de uutboorde klompen nog wat witscharpen mit et kroemmes* (Obk) 2 door boren wijder maken

uutbosselen [yd --- J - uitborstelen: door borstelen reinigen of fatsoeneren *Ie moe'n je haar even uutbosselen* (Nbk), *De binderkaante van de jasse was smerig, die hek uutbosseld* (Nbk)

uutbotten (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; botte uut, is uutbot [ydbott] 1. uitbotten: van planten *De wilgekatties botten al uut* (Ste), *De bomen beginnen weer uut te botten* (Spa, Dhau), *'t Hoolt bot al weer uut* (Nbk) 2 hetz als *uutbienen*, z. aldaar (Wol)

uutbouw de; -en; ...gien [ydb...] 1. uitgebouwd deel van een huis, in het bijzonder: *erker Dit huus oogt van veuren hiel mooi mit die aorige uutbouw d'r an* (Op), *D'r zit een uutbouwgien an* (Obk, Ste)

uutbouwen zw. ww.; overg.; bouwde uut, het uutbouwd [ydbMrp, ...gij] i. (overg.) uitbouwen: van gebouwen, dorpen en *steden et uutbouwen van een huus* (Bdie, Nw, Op): *We kun dit huus nam alle kaanten uutbouwen* (Op), *De schure moet een stok uutbouwd wodden* (Dfo), *een stokkien miïie uutbouwen* (Wol), *Oosterwoolde is aorig uutbouwd* (Nw) 2. (overg.) van twee voren één maken (Np, Ow) *De middelvore moei' uutbouwen* (Ow, Np) 3. (overg.) uitputten van de grond door te veel te verbouwen of te vaak met hetzelfde gewas (*Mun, Spa, Sz*) *Zie hebben daar een hele protte grond op die tuin brocht, de grond was helen dal uutbouwd* (Mun), *Af' de grond niet uutbouwen willen, moej' op 'e tied wisselbouw toepassen* (Spa), *Af' alle ja oren bonen verbouwen op de zelde grond, dan is 't gauw uutbouwd* (Sz)

uutbouwsel (Bu, Dho, Nbk, Spa) et; -s; -tien [ydbOmsl] 1. uitbouwsel

uutbraander (Ld, Nt, Ow) Ook *uutbrander* (WH, uutbraner (Bu, Nw, Obk, Ste) de; -s; -tien [ydrâ:ndr/...brandr/...brâ:nç] 1. uitbrander, stevig standje *iene een uutbraan der geven: De rechter gaf die man wel een goeie uutbraander* (Ld), *Hij kreeg een beste uutbraander* (Nt), *Die mag ok wel es een uutbraander hebben* (Ow)

uutbrander z. *uutbraander*

uutbranen zw. ww.; overg., onoverg.; braande uut, is uutbraand [ydr:4:1] 1. (onoverg.) opbranden, leegbranden *Laotde kachelmar uutbranen* (Nbk, Dho), *Etkeersien is uutbraand* (Nbk) 2. (overg.) met behulp van vuur reinigen *een sloot uutbranen* (verspr.): *Een roegtige sloot kuj' bij de haast mooi uutbranen* (Obk), *een teertonne uutbranen* (Bdie, Diz), *een wapse-nust uutbranen* (verspr., Nt), *Om de angels die in et roggestro zitten vot te kriegen, kuj' de korf van binnen uutbranen; eers moe⁵⁷ de bijen alles d'r int bieten, mat dat kost een protte energie en dan hef minder gewin* (bs: Obk), *waan dluzen uutbranen* (Wol) 3. door brand verwoest raken *De keuken is uutbraand* (Wol)

uutbraner z. *uutbraander*

uutbraoden st. ww.; overg.; braodde/braodede uut, het uutbraoden [ydr3:ad1] 1. uitbraden *Vet kuj' uutbraoden, en dan kriej' kaonen* (Diz, Np), *spek uutbraoden*

uutbrauksel - uutbuuinen

Nbk), *speklappies uutbraoden* (Diz), 't *Spek moefzachies uutbraoden* (Dho), *Af reuzel uutbraoden kriej'kaonen* (Ste), (met attr. gebruikt volt. deelw.:) *Te had uutbraoden spek is 'verbraand'*(Obk) 2. door uit te braden doen ontstaan (Obk), in *As d'r slaacht was vroeger, dan wodden de kaonties uutbraoden* (Obk) uutbraoksel (01-NI) en [ydbro:ksfl 1. uitbraoksel *et uutbraoksel van een ode* (01-NI) uutbreiden ['ydbr..] - uutbreiden: vergroten, vermeerderen, in aantal toenemen *de veestaepel uutbreiden* uutbreken st. ww.; overg., onoverg.; het (bot. 2), is uutbreuken ['ydbn:kj 1. (overg.) door te breken wegnemen *een mure uutbreken* (Nbk), *We hebben dehiele boel uutbreuken* (Nbk), *de kōrfuutbreken* de spijlen en raten eruit nemen om te oogsten (bs), zo ook *Af'bij et oogsten van de bunnig de raoten uut de kōrfhaelen moej' die uutbreken; ie kun die raoten ok uutsnieden* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *de bijen slaachten of uutbreken* (Bu) 2_ losbreken, door/over een omheining, af-rastering gaan en aldus ontsnappen *D'r bin ok weer een paar gevangen uutbreuken* (Spa), *Die zwaore jonge is ok weer uutbreuken* uit de gevangenis ontsnapt (Sz) *D'r is een koe uutbreuken* (El, Np, Ste), *Een koe die uutbrekt is een snuper* (Bu), *Vee dat uutbreekt moet vot!* (Nt), *As d'r vee uutbrak en op 'e weg Jcup, wodde et wel naor de schutstal brocht* (Ld), (van hop. wild waarop gejaagd wordt) *Daor bij dat hogien, waor dat glop in de bos is, brokt hij d'r uut* komt hij te voorschijn, probeert ^{hij} te ontsnappen (b) 3. zich plotseling in hoge mate vertonen, in verb. *als Et schaernrood brektje uut* (Bu), *Et zwiet brak me nut* (Nbk) 4. zich plotseling hevig voordoen en verbreiden *D'risbraand uutbreuken* Nbk), *As d'r bij een boer tongblaore uutbrak* (..) (Op), *Krek veur-dat de oorlog uutbrak* (.) (Dfo) uutbreker (alg.) de; -5; -tien ['ydbrt:kç] 1. dier, vooral paard of koe die vaak uit het afgerasterde land ontsnapt *Een uutbreker kreeg een touw om de kop mit een lus om de knije, dat was een knijhaand dan kon hij niet springen* (Dfo) uutbrengen ['ydbr ---] - uutbrengen: ken-

baar maken, openbaar maken, in de verb. *verslag uutbrengen: Hij moet daor verslag van uutbrengen* (Nbk), *je stomme uutbrengen* meedoen aan een stemming, *Ze kommen toch wel achter jow leugens, of zullen de raven et ok uutbrengen* hoe dan ook (Op) uutbrengklaant (Dho, El, Nt, Obk, 01-NI, Op, Pe-DbI) Ook *uuthrengldant* (Spa) ['ydb...] - uutbrengklant uutbrengklant z. *uutbrengklaant* uutbroezen (Ld, Nbk) zw. ww.; onoverg.; broesde uut, is uutbroesd ['ydbru:ziJ 1. zeer snel een eind weggaan: over een pad, weg, terrein *Hij broesde de reed vut* (Nbk), *Hij broesde et Jaand uut ruit de trekker* (Nbk), *Et grōs broesde de grond uut* groeide erg vlot (Ld) uutbrommen ['ydbr ---] - uutbrommen: doorgaan met mopperen, brommen tot men ermee stopt *Bij' haost es een keer uutbromd?* (Nbk) uutbruden Ook *uutbruijen* (Dho) {'ydbry: d12'...brAj(d)n] - uutbroeden: van eieren, in *eier uutbruden* (Nbk), *een ei uutbrua'en* (Nbk); beramen: *een plan uutbruden* (Nbk), *Die zat zeker wat uut te bruden* (Nbk) uutbruijen z. *uutbruden* nutbulderen (Nbk, Ow) zw. ww.; overg., onoverg.; bulderde uut, het uutbulderd ['ydb ---- J 1. (onoverg.) uitbulderen, uitrazen *Bij' now een keer uutbulderd?* (Nbk) 2. (overg.) iemand bulderend de les lezen *iene uutbulderen* (Ow) uutbullen (Bu, Dfo, Dho, Nw, Pe-DbI, s: oost.) ['ydbyljij - uitbuilen, uitsteken: *Dat buuit aorig uut* (Bu), *Dejasse buulde uut, hij har zoek dikke boek* (Nw, Dfo); uitbuilen van meel (Pe-DbI), z. ook onder *bulen*: *Ze gingen 'mael uutbullen* (Pe-DbI) uutbundig [yd'bAndax] - uitbundig: buitengewoon, bovenmatig *uutbundig feestvieren* (Ow), *iene uutbundig priesen* (Nbk); druk en uitgelaten, ongeremd vrolijk: *een uutbundigkiend*(Bdie), *Wat was oonze hond uutbundig doe we thuis-kwammen* (01-NI), *Over et algemien bin de meensken hier niet zo uutbundig* (Nt) uutbunnen Ook *uutbuuinen* (Nbk, Obk) - uitboenen, schoonmaken door *te boenen: de bokken uutbunnen* (Dho) uutbuuinen z. *uutbunnen*

uitdaansen zw. *Ww.*; overg., onoverg.; daanste uut, het (bet- 1)/is (bet. 2) uitdaanst ['ydtʃi] 1. (overg.) door te dansen en springen uiting geven van z'n vreugde *Hij daanste et uut van bliedschop (Ma)* 2. (onoverg.) ten einde dansen *Bin jim now nog niet uitdaanst?* (Nbk) uitdaegen (spot.) ['ydc:g] - uitdagen (tot een tegenreactie) *Ik zoj him war niet uitdaegen!* (spor), *Ik daeg je uut om (.) (Ma)* uitdaenken ['yd:k] - uitdenken: ten einde denken *Bij' now nooit es een keer uitdocht over die tael?* (Nbk); bedenken *Wie het dat uitdocht!* (Ld), *Dat het hij uitdocht om even voor et wark weg te kommen (Dfo), D'r bin grif zat pergramme uut te daenken (v)* uitdaenker ['yd:ijkç] - uitdenker uitdattelen (Obk) zw. *ww.*; onoverg.; dattelde uut, is uitdatteld ['ydatlx] 1. zich uitleven door te spelen, huppelen, springen *Dam kun die kiender heur goed uitdattelen en springen (Obk)* uitdelen z *utdielen* uitdeuken Ook *uutdulien (Nbk, Wol)* [ydA:kfl/ydykfl] - uitdeuken: deuken wegnemen, wegmaken een auto uitdeuken (Nbk), *Ie moe'n de hoed even uitdeuken (Obk); uitgedeukt worden (Obk), in De auto moet henne te uitdeuken (Obk)* uitdi'jen {'yd...} - uitdijen: uitzetten, zwellen: *De brune bonen moe'n even uitdijen zwellen (Dho)* *De maelbak dijde goed uut* d.i. de inhoud: meel, pulp ging door menging met water sterk toenemen (01-Nl), *Die jonge is in een paar jaar slim uitdid* gegroeid (INa) uitdielen (OS, Bu, Nw) Ook *utdelen (Mun, Np, Obk, Op, W, Spa, Sz, bo: Bo)* ['ydi:liJydi:h] - uitdelen *Depepermunties mooi' eerlik uitdielen (Db), De priezen gaon ze vanaovend nao de riederie uitdelen (Op), Simderklaos deelde uut(bo: Bo), Dat dielt uut* op die manier kun je tenminste nog eens gemakkelijk, royaal uitdelen (Dhau), *de laekens utdielen* het voor het zeggen hebben nutdienen zw. *ww.*; overg., onoverg.; diende uut, het (bet. 1)/is (bet. 2) uitdiend ['ydi:ii:] 1. uitdienen (van z'n tijd) *Ze dienen de tied uut (Nbk, Bdie)* 2. (van meel en andere voedingswaren) uitzetten,

dikker worden *D'r moet ruimte blijven tussen et beslag en et touw waor ik et zalckien wit dichtebunnen hebbe, dat is veur et uitdienen ni.* bij de bereiding van *jan-in-de-zaic(01-Nl), Froemen en beslag veureuliekoeken dienen uut (Nl), Er is wat uitdiend (Ow), Et mael dient uut (Dia, Spa)* uitdiepen ['ydi:prn, ...dipqi (Spa)] - uitdiepen (van sloten enz.) *De sloot naost huus moet neudig uitdiept wodden (Db), ook fig.: dieper doordringen in bep. stof* uitdoen st. *ww.*; overg.; het uitdaon ['yd...] 1. uitdoen: uittrekken: *Die jurk die tij' wel uitdoen (Sz), Die natte prut even uitdoen!* (Nw), *Jim meugen d'r wel in kommen, war dan moej'm de schoenen uitdoen (Nbk)* 2. (van licht:) uitdraaien, *doven enz. Doe etlocht mar uut, we kun et we] zien zo (Nbk)* 3. buiten plaatsen, naar buiten laten komen zodat het opvalt *een baaken uitdoen* bijv. een wit laken uit het raam hangen ten teken dat het eten bijna klaar is, zodat men alvast van het land kan komen (Nt, Bu), *Hef de richtinganwiezer wel uitdaon?* (Nbk), *de vlagge uitdoen* uitsteken (Nbk) 4. schrappen, doorstrepen (*verspr.*) *Die zin is helemaole verkeerd, die tij' wel uitdoen (Sz), Af' wat fout schreven hebben, moej' et even uitdoen (Nbk), We zullen 't even uitdoen* doorstrepen, schrappen: van een rekening, een schuld bij een winkelier enz. (Np), zo ook *Ik zal 't initien even uitdoen, want et is now betaeld (Obk)* 5. begrijpen, serieus nemen (Op, Wol) *Wij konnen d5 niks op uitdoen* we konden er niets van begrijpen (Op), *Dat geouwehoermoej'niks op uitdoen* moet je niet serieus nemen, je moet er niet op reageren (Wol) uitdokteren zw. *ww.*; overg.; dokterde uut, het uitdokterd ['ydo:kpj] 1. uitdokteren, op vernuftige wijze bedenken *Hoe hebben ze dat toch uitdokterd!* (Dhau) *een mooi plannegien uitdokteren (Bu)* 2. in (als volt. deelw.) *Hij is bielemaole uitdokterd* is zo vaak bij artsens geweest dat alle mogelijkheden inmiddels uitgeput lijken te zijn (Nw), ook: hij heeft zoveel geld uitgegeven dat hij inmiddels niets meer heeft (Nw) uitdompen (Dmi) zw. *ww.*; scheidb.; dompte uut, het uitdompt ['ydompip] 1.

uutdoppen - uutduden

leegpeuteren (van de neus)
uutdoppen ['yd3p] - uutdoppen *de aepeneuten uutdoppen* (Obk), *de dreuge bonen uutdoppen* (Np), *AJ' tuunbonen uutdoppen gaon, dan moej' de doppe nog wel es mit een messien eupenritsen* (Obk), *We moe'n de dreuge bonen nog uutdoppen* (Diz)
uutdösken (Dhau, Nbk) ['ydrsk] - uutdorsen *De garven wedden vroeger wel es op 'e ledder een betien uutdöskt, zodat een gedeelte van 't zaod d'r uut was* (Dhau)
uutdossen (Pe-Db) ['yds:] - uutdossen *Bij karnevalgaon demeensen hew' zo mal mogelijk uutdossen* (Pe-Db)
uutdoven ['ydo:b] - uutdoven (lett.): (doen) uitgaan *een sigerette uutdoven* (Dfo), *Et vuur-doofde* (spor.)
uutdoover (Db, Dhau) de; -s ['ydo:wç, -.vç] 1. kaarssnuit (Dhau) 2. doofpot (lett.) (Db)
uutdregen (Dhau, Nbk) [ydr...] - uutdragen (m.b.t. een dode) *De kiste wedt uutdreugen deur de dregers* (Dhau)
uutdreugen (WS, verspn 08) Ook *aaldragen* (verspr. OS), *uutdrogen* (WH) zw ww.; overg., onoverg.; dreugde uut, is/het (bet- 2) uutdreugd ['ydrA:gfl/'ydrygfl/...dro:g] 1. (onoverg.) geheel droog worden, *verdregen De tonne ston bielemaole gien waeter meer in, hij was hielendal uutdreugd* (Nbk), *Knipbrood druugt gauwer uut as bussebolle* (Db), *We zullen turfmolm deur die grond mengen, dan droogt ze niet zo uut* (Sz) 2. (overg.) droog maken aan de binnenkant *Ie moe'n de panne beter uutdrugen* (Nbk)
uutdri'jen zw. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 3, 4)/is uutdri'jd ['ydr...] 1. (onoverg.) *ten einde draaien De toppo is uutdrijd* (Nbk) 2. (onoverg.) in *uutdrijen op* leiden tot, uitlopen op (in negatieve zin) *As kiender an 't gekhied maeken binnen, dan drit et vaeke op ruzie uut* ontaardt het in ruzie (Nbk, Obk), *Waor zoj et op uutdrijen?* (Nbk), *op niks uutdnen* geen enkel resultaat, gevolg, succes hebben: *Een hoopkebaal[gezwets, plannenmakerij ed.] en et drit op niks vut* (Nw), *...op nul vut id.* (Nbk, Op), *..op een drol vut id* (Np), *op stront vut id.* (Nbk) 3. (overg.) door draaiende bewegingen halen, trekken uit, ontdoen van *iene een pote uutdrien* (Bu,

Np) *As ze de koenen de horens uutdrijen mossen van wegens de ligboxestallen* (—) (Obk), *Een boolten nappe was uutdrijdmit de drijbaank, rond van vorm, en van best hooft* (Obk) 4. (overg.) uitschakelen, uutdoen (door te draaien aan een schakelaar) *et gas uutdrien, et locht uutdrien* (Bu)
uutdrieven (bs) ['ydr...] - uutdriiven: aftrommelen van bijen (om een nieuwe zwerm te maken of om alle bijen uit een kast of korf te krijgen teneinde te oogsten (bs: Dfo, 0w);
uutdrinken (b, s: oost.) {'ydr..j - uutdrinken, leegdrinken (m.b.t. een glas, kopje enz.) *Toe, drink es vut!* (b)
uutdrogen z. uutdreugen
uutdrokken Ook *uatdrukken* (Sz) ['ydr.../...] - uutdrukken: uitknijpen, uutpersen *een zwölle uutdrokken* (0w), *Bij de meitied drokten we de meijooeden vut* (Sz, Np); *doven door drukken een sigerette uutdrokken* (Nbk); *uuten, tot uiting brengen Dat jim niet te vreten hebben, zoas ie dat uuto'rokten, dat is overdreven* (vo), *Drukje toch es wat beter uut zeg het toch eens wat duidelijker, wat je bedoelt* (Nbk)
uutdrokking Ook *autdrukking* (WH) [ydrøkuj/ --- drAk...] - uutdrukking: bep. vaste verbinding van woorden *Dat is een mooie uutdrokking* (Bdie), *Ken ie hier ok een uutdrokking veur?* (Wol), *Die uutdrokking hek nog nooit beurd* (Nbk); het uutdrukken, vooral: de bijzondere wijze waarop iemand zich in woorden uitdrukt (Obk, 01-Nl, Op, 0w) *Die doe een uutdrokking waor iederiene ommelach en mos* (Obk), *Daor doe' ok een rere uutdrokking* (0w), *Hij wol mij mit een krasse uutdrokking een betien overdonderen, mar ik leut mij niet van mien stok brengen* (Op); *in tot uutdrokking kommen; gelaatsuitdrukking* (Diz) *Hij het een norske vut' drokking op 't gezicht* (Diz)
uutdrugen z. uutdreugen
uutdrukken z. uutdrokken
uutdrukking z. uutdrokking
uutdruppelen Ook *au.druppen* (Nbk) [ydrApJ...drAp] - uutdruppelen: ten einde druppelen; uutdruppen *Laot die natte trui mar even uutdruppen* (Nbk)
uutdruppen z. uutdruppelen
uutduden [ydyd:] - uutduiden, aanwijzen, uitleggen *Ie moe'n him mar es goed vut-*

duden hoe dat moet (Nbk), *Ie meugen et lijm wel goed uutduden hoe hij hier kommen moet* (Nbk)
 uutduken z. *uutdeuken*
 uutdunnen ['ydu:] - uitdunnen *Disse boerekool staot veul te dichte, die moe'k uutdunnen en verplaan ten (Op), Die bossen wo'n vaeke slim uutdund, mar dat zal laeter wel weer angruuien* (Bdie, Dfo, Nbk)
 uutduvelen (j) zw ww.; overg.; duvelde uut, het uutduveld ['ydu:w, ...vin] 1. luidkeels uitfoeteren *H doe alles verkeerd wat N n bestelde en ze duvelde bim dan ok ofgrieselik uut* (i)
 uutdweilen {ydwejl;} - uitdweilen
 uuteinle z. *uutaende*
 uuteindelik z. *uutaendelik*
 uutelkeer (Dfo, Nw) bw. ['yijkcor] 1. uit *elkaar Dat is nutteloos wark: eerst in mekeer zetten en dan weer uutelkeer haelen* (Dfo)
 uutende z. *uutaende*
 uuteten onbep. w ['ytl:t4] 1. in *uuteten* wezen ten einde gegeten, de maaltijd kun-nende beëindigen: *Ie kun de pannen nog niet oprurnen, we bin nog niet uuteten* (Nbk), *Bij'm haost uuteten?* (Nbk),, ook fig.: tot een bevredigend eind gebracht, (niet) definitief opgelost, (niet) definitief *beslist: Die kwestie is nog lange niet uuteten* (Obk, Ow), *Dat is nog lang niet uuteten* (be: Nw), *Bij'm d'r haost over uuteten?* zijn jullie eruit gekomen (met het overleg over bep- kwesties) (Nbk)
 uuttiegeleren (Ste) zw. ww.; overg.; fiegeleerde uut, het uutfiegeleerd ['yftixa lt:np] 1. uitzoeken, uitdokteren *Hij het et wel uutfiegeleerd!* (Ste)
 uutflodderen zw. ww.; overg, onoverg.; flodderde uut, het uutflodderd ['yftlodçij] 1. snel, licht wassen, vaak omdat het kle-dingstuk e.d. niet erg vuil is *Dat jak zak gauw even uutflodderen* (Wol), *Ik zal mien rok even uutflodderen, dan bin 'k weer schone* (Nbk), *Veur et eten zak nog wat wasgoed uutflodderen* (Pe- Db), *Gauw even de handdoek uutflodderen!* (Ld), *Mien moeder flodderde de smerige broek even in de sloot uut* (Op) 2. (van sloten - enz.) reinigen, schoonmaken (Np) *Ie moe'n die sloot ok nog even uutflodderen*(Np) 3. even ertussenuit gaan, op visite gaan etc.,

waarbij de indruk wordt gewekt dat dat niet lang zal duren 'k Bin d'r zo mar even uutflodderd, et wark vien ik aanstoons wel weer (Mun), *Et is zok mooi weer, ik floddere d'r even uut* (01-Nl)
 uutfloepen 'yftluprp] - uitfloepen
 uutfluiten ['yftljt] - uitfluiten: ter afkeuring fluiten
 uutflutteren zw. ww.; flutterde uut, het uutflutterd ['yftlAtq] 1. snel melken, de laatste, nog in de uier achtergebleven melk eruit melken, ook speels gezegd van mel-ken *Die koe moe* nog effen uutflutteren* (Obk)
 uutfoeteren [yt...] - uitfoeteren *Hij kan de kiender uutfoeteren...!* hij foetert z'n kinderen af en toe geweldig uit (Dho)
 uutg. - afkorting van *uitgifte, uutgeverije*
 nutgaank z. *uutgang*
 uutgalmen zw. ww.; overg.; galmde uut, het uutgalmd ['ytxal(mn)] 1. sterk *galmend zingen Ze zongen zo luud, ze galmde* et uut (Nbk) 2. galmend uitzingen *Ze galmde et lied uut* (Ma)
 uutgalpen (Nbk, Dhau) zw. ww.; overg.; gaapte uut, het uutgalpt ytx&..] 1. gillen *van schrik, pijn et uutgalpen van depiene* (Dhau), *Hij galpte et uut* (Dho)
 uutgang Ook *uutgaank* (spor.) de; -en; ...gankien [ytxai]/...] t. deur, poort, toe-gangsweg, -pad e.d. *Oons laand het een nije uutgang naor de weg kregen!* (Ld), *Ie moe'n bij de uutgang wezen* (Dho), *Hij [nl. de vos] het een stolcmennig uutgangen, mes a 'k et zo bekieke dan komt hij hier langes* (b) 2. langgerekt perceel waarvan het eind samenvalt met de (veelal natuur-lijke) grens van het het gebied als geheel *We praotten over een uutgang, dat was vaeke tusen deLendeen de 7jonger*(Obk), *Now liggen de uutgangen op 'e es recht uut-rechtan* (b) 3. uitgangsmorfeem (1)
 uutgangspesisie (1) [yt...] - uitgangs-positie
 uutgangspunt (Nbk, Ste) ['ytx...] - uitgangspunt, gedachte, opvatting die men als basis neemt
 uutgaon st. ww; scheidb.; is ['ytx...] 1. uitgaan: van vlam, licht e.d *De keerze is uutgaon* (Wol), *As we 't stel opstikken, gaot d'r nog wel es een lucifer uut* (Nw), *De kachel is oons uutgaon* (Ma), *As een piepe uutgaon is, moe'j'm even weer an-*

paainpen (Db, Wol), *'t Is as een nachtpittien uitgaon het ging uit als een nachtkaaers* (Dho), zo ook *'t Is as een kooize uitgaon* (id.) (01-NI), *Now, de laampe gaot mij vut* ik begrijp het (haast) *niet meer* (Ste), *Die is de laainpe ok uitgaon* hij is overleden (Np) 2. (van de wind) gaan liggen (Sz), ook: naar een andere windrichting gaan, vooral: van het westen naar het noorden (Np, Obk, Spa, Ste, Sz): *De wiend gaot vut, we kriegen droog weer* d.i. als de zon meegaat met de wind (naar het noorden) (Np, Ste, Diz), *'t Zal now wel beter weer wodden, want de wiendis uitgaon* (Sz) 3. overlijden (Mun, Nt) *Hij is stillegies uitgaon* (Nt) 4. uit iets gaan *de deure uitgaon* door een deur gaan, ook: het huis uit gaan (Nbk), *Hij gong de piepe vut* hij kwam te overlijden 5. zich verwijderen over een pad, weg, stuk land *H.zgong een aende de weg vut* (Nbk), *...et laand vut* (Nbk), (4) *een aovend gong ik wit mien jongen et laand effen vut* (b), *Doedertied gingen we de Lende nog vut op 'e redens* (Op), *Ze bin et oosten uitgaon* ze zijn oostwaartst gegaan (El), zo ook *Ze gaon et oosten vut* (Ld) 6. op pad gaan om te verwerven of voor ontspanning (vaak zonder dat gezegd is of het om een feest gaat, een tochtje oid.), in *d'r op uitgaon: Zij gongen d'r op vut om te feestholen* (Ow), *Ieder jaor gaot Sunderklaos d'r op vut* (Nw), *Die gaot op aeventuur vut* zonder er zeker van te zijn dat de desbetreffende persoon thuis is (Nw, Nbk), ook uitgaan met de bedoeling avonturen te beleven, iets te ondernemen (Nw), *We gaon schieJik wit i allen een daggien vut een dag uit voor ontspanning, plezier* (Diz), *We kun, as we wijlen, van de weke uitgaon, want de Schxieversronte het vuur jaor bestaan* (Nt), *As oonze buren uitgaon, inoe'n wij op 'e geiten passen* (Pe-Db) 7. uitgaan van een kerk, school *De kerk is uitgaon* (Spa) 8. het initiatief nemen tot iets, ook negatief: aanstichten *Van wie is dat uitgaon?* (Dho), *Dat gaot alleinaole van hun vut* (Nbk), *D'r gaot wel wat van bim uur hij is ondernemend, neemt initiatieven en heeft daarbij een positieve uitstraling, ook in ontkenningen: D'r is van die man nooit viie uitgaon* (alg, Op), *D'r gaot niks van ni vut* hij neemt nooit een

initiatief, hij straalt nooit enthousiasme uit (Bu, Nbk, Ste), *. niet vule...* (Bu, Nbk), *'t Is van hini uitgaon dat d'r hier een buurvereniging opricht is* (Ld), *d'r van uitgaon als gegeven beschouwen, zo ook van een idee, standpunt* [e.d.] *uitgaon* 9. (m.b.L landerijen, percelen) in een lang-gerekt verband achter elkaar liggen, tot de grens van het gebied als geheel (El, spor. elders) *Dat was een strekkende plaetse lange, vi ien stok laan derien, een vutgaande plaetse* (El)

uitgaond (1) bn. ['ytx...] - uitgaand, in *uitgaonde post* (1), *uitgaonde brieven* (1) ed.

uitgaonder!g (verspr.) bn.; -er, -st ['ytx3: ndpx] 1. graag uitgaand, geneigd tot uitgaan *een vutgaonderi vrouwgien* (Obk)

uitgaonsaovend (1) ['ytx5:5zo:bmt] - uitgaansavond

uitgaonsdag [ytx...] - uitgaansdag *Da's een uitgaonsdag; we gaon een dag vot* (Ow, Bu), *We macken d'r een uitgaonsdag van* (Ste)

uitgaonsleven (1) {'ytx3: 5s1...} - uitgaansleven

uitgaonsverhod (1) ['yt...] - uitgaansverbod

uitgaove Ook *uitgave* (Ma, Pe-Db) [yt xr;wg, ... va/ -- ga:wa, ...va] - uitgave: bedrag dat men uitgeeft voor bep. zaken *Dat was een Hele uitgave* (Np, 01-NI, Pe-Db, El), *...een grote uitgave* (Ow), *bekniepen op de daegelikse uitgaoven* (Pe-Db), *Ik vien dat de hoge heren eerst war es wat bekrimpen moeten op heus uitgaven* (Sz), *uitgaoven en inkomsten* (vo), *De verbouwing is een flinke uitgave* west (Op, Wol); hetz. als *vutgifte*, z. aldaar (Ow) *een nije uitgave* (Ow)

uitgave z. *uitgaove*

uitgebaggerd (Dfo) {'ytxobagçt} - *uitgebaggerd een uitgebaggerde veenpette* (Dfo)

uitgebakken z. *uitbakken*

uitgebluid z. *vutbluid*

uitgebreid [ytxobrsjt; aks. wisselt] - uitgebreid: veelomvattend; uitvoerig *et d'r uitgebreid over hebben* (Nbk)

uitgekookt (Bu, Nbk, Np) Ook *uuglëoockt* (Dfo, Np) [ytxako:kt/ytko:kt; aks. wisselt]

- uitgekookt (fig.) *Dat is een uitgekookte kerel* (Np), *Die man is song vutko okt* (Np, Dfo)
 uitgelaoten bn., bw.; -er, -st [ytx...; aks. wisselt] 1. uitgelaten *een uitgelaotenkiend* (Np), *uitgelaoten zingen* (Nbk)
 uitgeleide (Nbk, Np) Ook *uutleide* (Ow) [ytxalcjda/'ytljsdo], in *uutgeieidedoenuitgeleide doen: Zak je even uurgeleide doen?* (Nbk), *We hebben kim mit mekeer uitgeleide daon* (Np)
 uitgelezen (Nbk) [ytxoIlz] - uitgelezen: prachtig, vooral in *een uutgelczen dag* (Nbk)
 uutgcloogd (Bu)bn. [ytxolo:xt] 1. ontgaan van mineralen en andere stoffen die de grond vruchtbaar maken: *Loodzaand, nutgeleegd zaand, de minste grond die d'r was* (Bu)
 uutgepoept z. *vutpoept*
 uutgeraffeld (Obk) bn.; attr. [ytxorafjt] - uitgerafeld *uutgeraffelde wolle* (Obk)
 uutgerekend bw [ytxo ---] 1. uitgerekend, juist, precies *Uutgerekend vandaeye begon et te regenen* (Bu), *Uutgerekend op zien verjaordag kreeg hij bericht dat hijsiaagd was* (Spa), *Uutgerekend komt die altied as we net an de koffie binnen* (Np, Obk) 2. uitgekookt, handig berekenend (Nw) *Die is aorig uutgerekend handig, berekenend* (Nw) 3. goed uitgekiend (Ow) *een nutgerekend plan* (Ow)
uutgescheten (Ld) [ytxslu:t:] - uitgepoept (lett.) (als bn. **gebruikt volt. deelw.:**) *Hi keek toe as een uutgescheten are* (Ld)
uutgesloekt (Bu, Ow) bn.; attr. [ytxaslukt] 1. var. van het volt deelw. uutsloekt, z. *uutsloeken: uutgesloekt roggenstro* (Bu, Ow)
 uutgesmoolten z. *uutgesmulten uutgesmullen* (El, Ste) Ook *uutgesmooten* (Spa) bn.; attr. [ytxasmAltli /...smo:ltuij] 1. uitgesmolten, z. ook *nut-smolten: Uutgesm uiten vet is bij oons smoolt* (Ste, El), *uutgesmoolten varkenvet* (Spa)
 uutgespreuken (spor.) [ytxsprA:kfl] - uitgesproken, **in** *een uutgespreuken miening* (spor)
 uutgestald z. *uutstald*
 uutgestreken (Bu, Nbk, Ste) ytxostruk; aks wisselt] - uitgestreken *een uitge-*

stroken gezicht (Bu, Nbk, Ste), *een uurgestreken kerel* (Ste)
nutgestrekt (Dfo, Nbk) [ytxastrekt; aks. wisselt] - (m.bÂ. terrein) uitgestrekt, van een zeer groot oppervlak *uitgestrekte laandeni7en* (Dfo), *'t Is daor nogal aonig uutgestrekt* (Nbk)
uutgestrekthied (Nbk) [...'str] - uitgestrektheid (van een oppervlakte): *'t Is daor een Hele uutgestrekthied* een uitgestrekt terrein (Nbk)
uutgeveend z. *uutveend*
 uutgeven st. ww.; overg.; het uitgeven [ytx...] 1. uitgeven: van geld *Ik heb te vule uutgeven* (Nw), *We hebben alles uutgeven* (Nw), *Ze geit et geld makkelik nut* (Ma), *Et geld hij' gauw genoeg uutgeven* (Ld), *Ie moen altied wat aannslag hollen en geef al jow geld niet hielemaole nut* (Obk), *Ie kun de centen mar ien keer uutgeven* gezegd om te onderstrepen dat men zuinig moet zijn (Nbk, El), zo ook *Ie kun 't man ien keer uutgeven* (Np), *Die is zopinterig, die keert een dubbeltien wel twie keer omme oorbij ei'* uutgeft(Obk) 2. publiceren van boeken, tijdschriften etc. door een uitgever, ook: bezorgen van teksten door een auteur (1) *Dat boek van 0. is van 't veurjaar uwtgeven* (Dfo) 3. uitdelen (Mun) *Misschien dat ze bij de deure die kraanties wel uutgeven* (Mun) 4. toewijzen (01-Nl) *Elkja or wodt d'r in onnze ruilverkaveling een prette laand uutgeven* (01-Nl) 5. in je uitgeven veur zich manifesteren als *Die geft zn nut veur sclzriever* (Dho)
 uitgever ^[tyt]... - uitgever: van boeken, tijdschriften e.d., ook: tekstediteur; uitgeverij; iemand die gemakkelijk, veel geld uitgeeft (spor.)
 uitgeverij'je [...'i]jo, ook cjo, z. -i'je] - uitgeverij: het uitgeven van boeken, tijdschriften enz.; uitgeversbedrijf (m.b.t. boeken, tijdschriften ed.)
 uitgeversfoons (1) [ytx...] - uitgeversfonds
 uitgezi'jd (k: Ste) bn; attr. [ytxasijt; aks. wisselt] 1. door zaaien verspreid *Bij et maeken van de aandere vore wodde de uutgezijde boekweite mit een dun iaogien grond bedekt* (k: Ste)
uutgezocht (Nbk, Bu, j) bn.; attr [ytxasox] - uitgezocht, uitgelezen *Et was een uutgezochte dag* (j)

uutgieselen (Obk) zw. ww.; overg.; gieselde nut, het uutgieseld ['ytxisJ] 1. goed doen uitbraden *De vrouwluden konnen et spek vroeger zo uutgieselen goed laten uitbraden*: met name in een *koekepan* (Obk), *Et spek kon sissen in de pan/Je, zo gieselde die vrouw et nut* (Obk) nutgifte (1) - uitgave: van een boek, een tijdschrift ed.

uutglibberen (Db, Nbk, Nw) ['yt..] - uitglibberen
uutgleden st. ww.; onoverg.; is uutgleden ['ytxlidi2j] t. glijdend vallen *Hij gleed out en kwam in de sloot terechte* (Dfo), *Ik gleed me toch nut, daore!* (Nw), *Et is oppassen daj' nict uutglicden* (Op), *'t Is daor alleznaol honnestront, daor kuj' raer op uutglicden* (Diz), *Ie kun in een stront flatte wel uutglicden* (Np), *'t Gezicht gleed m nut hij glimlachte fijntjes* (Nt) 2. mis-kleunen (01-NI, 0w) *lederiene ken wel es uutglicden* (0w)

uutglieren (Mun, Nbk, 01-NI) {'yt..] - uitglijden (met een lange haal onderuit) *Now, daor kuj'lillik op uutglieren* (Mun) uutglissen (Ma, Mun, Pe-DbI, Spa) zw ww.; onoverg.; gliste nut, is uutglist ['ytxhs;] t. uitglijden, uitglibberen *Op een benaneschelle kuj' goed uutglissen* (Spa) uutgloeien (Nbk) Ook *uutgluuien* (0w) zw ww.; overg., onoverg; gluuide nut, is/het uutgluuid ['ytxluj(d)il... xlyj ...] 1. in zeer sterke mate gloeien *Ik hebbe de wangen zo waarin, dat ze gluuien 't mij uut* (0w)

uutgluuien Z. *uutgloeien*
uutgniezen (Dhau, Diz, Nbk, vo, p, b: Im, In) Ook *uutkniezen* (Diz) st. ww.; overg; scheidb.; het uutgnezen ['ytxni:ziJ'ytkn... J] 1. grijnzend uitlachen *Ie moe'n die vrouw niet zo uutgniezen* (Dhau), *Ie hoeven mij niet out te gniezen!* (Nbk) *Want die vent gnees him nog nut, doe hij d'r tegen in sputterde* (vo)

uutgoelen ['ybu1] - uithuilen: ten einde huilen *Now, biy' haost een keer uutgoeld!* (Nbk); door huilen z'n emoties luchten *Goel mar even out* (Obk); zoveel pijn/emoties hebben dat men huilt *Etkiend goelde et nut* (Obk)

uutgommen ['yt..] - uitgommen
uutgooien ['yt...] - uitgooien: naar buiten gooien *Hij het daor zien anker uutgooidis*

daar gaan wonen, heeft zich daar gevestigd (*Ow*), *Hij speuit niet altied de kaorte die hij uutgooit* hij probeert zich beter voor te doen dan hij is (Sz); zich snel en slordig uitkleden, in verb. als *de kleren uitgooien*

uutgraeven z. *uutgreven*
uutgraven Z. *uutgreven*
uutgreven (OS, Bdie, Bu, Dho, Np, Nw, 01-NI, Op, Pe-DbI, Ste) Ook *uutgrueven* (Diz, Mun, Nt, 01-NI, Wol), *uutgraven* (Wil) st., zw. ww.; overg.; greuf nut, het uutgreuven ['yt.../...] t. gravend doen ontstaan, dieper maken *Die sloot moet weer opnij uutgreven wodden* (Dfo) 2. gravend uit de grond halen een boompjen *uutgreven* (Bdie), *Ze mossen de auto uutgreven om v weer op 'e weg te lcriegen* (Pe-DbI), *fondementen uutgreven* (EI), *een huusstee uutgreven* plaats waar een huis heeft gestaan (Db, Dhau, Diz, Ma, 0w), ook: het graafwerk verrichten dat nodig is voordat het eigenlijke bouwen van een huis begint (Db, Dhau, Diz, Ma, Obk, 0w), zo ook *een huus uutgreven* id. (Obk), *een vos uutgreven* de gangen, het hol van een vos uitgraven zodat hij niet langer een veilig onderkomen heeft (Np), zo ook *een vosse-hol uutgreven* (Nbk)

uutgruuien z. *uutgruuien*
uutgruujen z. *uutgruuien*
uutgruuien (EI, Nbk, 0w, vo) Ook *uutgnijnen* (Obk, Ste), *uutgruuien* (Sz, Wol) zw ww.; onoverg; gruuide nut, is uutgruuid ['ytx...i..j] t- groeiend zich ont-wikkelen, door te groeien groter, vooral: *langer worden N. zag now ok wel dat et spierinkien van doe uutgruuid was tot een gezond long vronirnes* (vo), *Hij is klein en dykke, hij is niet uutgrujd* (Ste) 2. zodanig groter worden, groeien dat men snel nieuwe kledingstukken moet hebben *Wat wast die jonge toch, hij gruuwt nut de kleren* (EI), *Hij is nut de jasse gruuid* (Nbk) 3. ten einde groeien *een uutgruuid kiend, nog niet hielendal volwassen* (Nw), (van bep. gewas:) *Ze bin uutgruid, ze moe'n nog riepen* (Sz)

uuthaarken z. *uutharken*
uuthadden (01-NI) onbep w ['ytheadxij] t. verdragen: met name van hitte *De hitte was haost niet uur te hadden* (01-NI)
uuthaegelen (Mun) zw. ww.; haegelde nut, is uuthaegeld ['yth...] t. (van een hagelbui)

alle hagel doen vallen *La de veerte zagen we een bvie uuthaegelen* (Mun)
uuthael Ook *uuthaol* (Spa) **de; -en** ['yths:II --- ha:l] 1. uithaal: galm, lange toon die men aanhoudt *Hij zingt mit rare uuthaolen* (Spa), *Hij zee et mit een hiele lange uuthael* (Wol) 2. uithalende beweging die men maakt een uuthael doen: een linkse of een rechtse (Bu) 3. ongepaste opmerking, misser die men maakt door te veel te zeggen, door z'n mond voorbij te praten (Nw, Ste) *Die dec een vremde uuthael* (Nw), *Ajje mond veurbijjoraoten ktzj' een uuthael doen* (Ste)
uuthaelen Ook *uutliaolen* (Spa, Sz), *uutlzaalen* (WH) *zw. ww.; overg., onoverg.:* haelde uur, het/is (bet. 1, 2) **uuthaeld** ['yt --- ...] 1. (overg.) wegnemen uit iets *dong uuthaelen* wegnemen uit de stal of de mesthoop (Ow), *uuthaelen van funderingen* uitgraven (Mun), *Ai' een baos [baars] de roggegraot uuthaelen, bin alle graoten d'r uur* (El), *voegelnussies uuthaelen* d.i. de eieren wegnemen (Ld), *Hebben die rot Jongen dat liestemussien now ok al vuthaeld?* (Nbk), zo ook *eier uuthaelen* eieren uit een vogelnest halen (Nbk), *De Jongen hadden de hunning wel uur* (Ld) 2. (overg.) uit elkaar halen, uiteen halen van breiwerk e.d. (Bdie, Bu, Db, El, Nt, Nw, 01-Nl, Wol) *Dat breiwarlcien gao 'k weer vut- baden* (Db), *een sokke uuthaelen* (Bdie), *'t baokwarkien uuthaelen* (NI), *As et breiwerk niet goed komt, moet et uuthaeld wodden* (Dfo), *een trui uuthaelen* (Db) 3. (overg.) tot resultaat hebben, voor elkaar krijgen *Ethet okniks uuthaeld* het heeft geen resultaat gehad, maakte weinig uit (Bu, Ma, Np, Ow, Nbk), zo ook *As ie dat now doen of ikke, et haelt ok al niks uur* het maakt niets uit (Nbk), *Ethaelniet vule vut waor af langes gaon* het maakt niet veel uit (Np), *Mit dit gedoe kan hij niks in disse zaake uuthaelen* (Op), *Et kan ok al niks meer uuthaelen, et gaot toch verkeerd* (Sz), *'t Haelt niet vule vut* heeft weinig effect, maakt niet veel uit (verspr.), *Wat zo] zoe'n sta eking now uuthaelen* voor effect hebben (vo) 4. (overg.; enigszins negatief) doen, uitvoeren, uitvreten *Jonges, wat heJ'm now toch uuthaeld!*(01-Nl), *Wat zollen ze uutbaeJen, ik vertrouw et niks* (Nbk), *Pas op en hael niks vut!* (Ow), *Et*

was een schoefiesloper, die vent, hij zat een boel achter de meiden an en wol d'r wat mit uuthaelen (Obk), *een streek/streken uuthaelen: Die haelen me toch een malle streek vut!* (Nw), *Die streken moet hij niet weer uuthaelen* (Op), *een rere streek uuthaelen* (Nbk), *kattekwaod uuthaelen, Now moej' niet zulcke rare babbelgoegies uuthaolen* fratsen uithalen (Spa), *Ze hebben him goed onderhanen newunen, dat hij die keunsten niet weer uuthaelen mos* (Ow), *een liet uuthaelen* een grap, streek leveren, zo ook *een bak vut- baolen* (Spa), *een grap uuthaelen* (verspr.) 5. (onoverg.) in kracht toenemen van de wind (Nbk, Nw, Ste) *De wiendhaelt uut*(Ste) 6. (onoverg.) uithalende beweging maken *Hij haelde vut om fin b tik te geven* (Diz) 7. galmend zingen, spreken (Nbk, Nw, Obk) 8. (onoverg.) foeteren, tekeergaan (Diz, Nw, 01-Nl, Sz) *Beur buurvrouw es uuthaelen tegen de kiender* (01-N1), *Die haelde me toch vut-!* (Nw), *As ik flink kwaod wodde, dan kan ik lillik vuthalen* (Sz), *Et het gien zin, om zo onneud% vut te haelen* (Dfo) 9. (onoverg.) moeizaam ademhalen of hoesten (Dhau) *Wat mos dat kiend uuthaelen, doe hij kinkhoest had* (Dhau)

uuthakken ['yt...] - uithakken: door te hakken wegnemen de slootaskaanten wat *utbakken en uutnnen* (Nbk); door te hakken vormen, aanbrengen

uuthalen z_ *uuthaelen*

uuthangbod et; -den; ...bottien ['ythaijb...]
 1. uithangbord (lett.) *Et uuthangbod is d'r of wijd* (Spa), (gezegd wanneer men iemand iets aanreikt:) *Mien aarm is gien uuthangbod* pak het eens vlot aan (Ma) 2. iemands voorkomen, wijze van presenteren (Bu, Ste) *'t Is een groot uuthangbod 't is met die persoon een kwestie van veel lijken maar niks voorstellen* (Bu), zo ook *Een groot uuthangbod, en niks om 't lief!* (Ow)

uuthangen yt...] - uithangen: naar buiten hangen (overg., onoverg.): *de vlagge uuthangen, As et laeken uuthangt, is et middagschoft veur de arbeiders* (1), *de kleren uuthangen* buiten hangen, bijv. om de rooklucht weg te krijgen (verspr.): *Ik zal de kleren even uuthangen, dan kun ze drevgen* (Sz, El), zo ook *dampe kleren*

uuthaol(en) - uutlilemen

uuthangen (Wol), een paar dekens uuthangen (Np), *Ie moe'n de sleutel war uuthangen, want ik weet niet hoe laete as ik thuus bin de sleutel op een plek buiten het eigenlijke huis hangen* (Spa, Diz); naar buiten steken *Hij het de piemel tot de broek uuthangen* (Dhau), *iene de keel uuthangen; zich voordoen als de grote man uuthangen de grote heer uithangen* (El, Man, Nbk, Spa, Ste), *de grote meneer... id.* (Bdie, Mun, Np), *de grote piet. id.* (Diz, Nbk), *zo ook de grote Jan uuthangen id.* (Op, Ow), *ook: al z'n geld verbrassen* (Dho), *de beest uuthangen* (Dho); *rondhangen* *Waorzollen de Jongen uuthangen?* (Ste, Nbk), *God weet waar hij uuthangt, misschien zit hij wel op 'e noordpool* (Op) *uuthaol(en) z. uutbael(en)*

uuthao ren (verspr. WS, Dfo, Ow) zw. ww.; *onoverg.*; *haorde uut, is/het* (bet. 2) *uuthaord* ['yL.] 1. (onoverg.) *z'n haar verliezen, ook van verfkwasten e.d.* *Die hond van oons baort wel zo uut* (Mun), *Nijle kwasten woef' eerst een naacht in 't waeter staon hebben, aandars dan gaon ze uuthaoren* (Diz), *Deraegebol is aorigan 't uutha oren, 'k moet war een nije kopen* (Diz) 2. *haar uit de manen van een paard trekken, m.n voordat men gaat opvlechten* (Ow): *Bij 't opvlechten van peerden mos IY eerst uuthaoren* (Ow)

uutharen (Sz) zw. ww.; *overg.*; *haarde uut, het uuthaard* [ytha:pfl] 1. *de rand van het zeisblad waarmee men snijdt opnieuw gereedmaken door te haren* *Die zonde is wat verwaarloosd, daar zit gien haai-pad meer veur, hij moet helemaal vuthaard wodden* (Sz)

uutharken (verspr., niet ZW) *Ook uuzzaarken* (ZW) zw. ww.; *overg.*; *harkte uut, het uutharkt* [yt ... / ...] 1. *harkend halen uit, door te harken ontdoen van blad enz. de sloot uutharken* (Dfo, Np), *de siepen uuthaarken kleine greppeltjes* (Bdie), *Hark dat pattien es even uut* (Nt), *We moe'n de bloemetuwi nog uuthaarken* (Pe- Dbl), *de hufbulten uutharken de hooioppers met de hark van het uitstekende hooi ontdoen* (en het op de oppers doen) (Mun)

uuthebben (Np) st. ww.; *onoverg.*; *het uuthad* {'yt.J 1. (van koeien, m.b.t. de baarmoeder) naar buiten hebben hangen *De koe had et lief uut* (Np)

nuthekkelen (Obk) zw. ww.; *overg.*; *hekkelde nut, het uuthekkeld* [yt ...] 1. *door te hekkelen reinigen* (van sloten e.d.) *Mit de sloothaoke wodt de sloot uuthekkeld* (Obk)

uuthemmelen zw. ww.; *overg.*; *hemmelde nut, het uuthemmeld* [yt ...] 1. *door uit te dweilen, af te nemen e.d.* *schoonmaken* *We zullen van daege de kelder uuthemmelen* (Po-Dbl), *Mien mem het vandaege twie kaasten uuthemmeld* (Np), *Bij de meitied mossen we et huus war es weer wat uuthemmelen* (Dfo), *even de* (melk)bussen *uuthemmelen* (Ste), *'t kiepebokke uuthemmelen* (Ma) 2. *m.b.v. de vingers uitlikken van de pan* (Dhau, Nbk, Obk) *Ik moch vroeger 't pannegien wel graeg uuthemmelen* (Nbk)

uutheuren *Ook uutlzoeren* (WH) 2w. ww.; *overg.*; *heurde uut, het/is uutheurd* [yth... / ...] i. *door iemand lang en nadrukkelijk te vragen proberen alles te weten te komen* *Ik zal even de kiender uutheuren* (Wol), *Oolde P. was d'r altied op uut kleine kiender uut te beuren over ,beur oolden* (Mun), *Daorwoe'n we etfjne van weten, die moe'n we nog beter uutbeuren* (Ste), *Dat volk wil Je altied uutheuren, ie moe'n altied oppassen wat af zeggen* (Pe-Dbl), *Mien buurman wol me uutheuren, war dat lokte 'm niet* (Op) 2. *tot het einde van een liedje, muziek, een programma enz. blijven luisteren* (Nbk) *Kuj'niet even waachten?Ik wil dit even uutheuren* (Nbk)

uutheuzen z. uuthozen

uuthevelen z. uutbeven

uutheven (Nbk, Obk, Ste, b: Im, In, b, p) *Ook uuthevelen* (Ste) zw. ww.; *overg.*; *heefde uut, het uutheefd* [ythumbp/ ytht:wüi, ...vlzi] 1. *min of meer stiekem uitvoeren, uithalen* *Now is 't zo daf hiel wat uutheven kunnen, war af de vrede beweren willen, dan moej' van een aander zienend otblicven* (b), *Wat zo] hij weer uutheven willen!* (Nbk), *Hij mos hij de rechter op 't wattien kommen, want hij had wat uutheefd* (Obk), *Die slingert ok war wat ojnine, die hevelt niks uut doet niets, voert niets uit* (Ste)

uuthienien zw. ww.; *onoverg.*; *onbep. w. ook niet scheidb.* (Sz); *hiemde uut, het uuthiemd* [yt ...] 1. *uithijgen, weer op adem*

komen *k Moet even uuthiemen* even op adem komen (Nbk), *k Moest hadde lopen, dat now stap ik te uuthiemen* (Sz)

uuthoedelen z. *uuthoetelen*

uuthoek z. *uuthoeke*

uuthoeke (verspr.) Ook *uuthoek* (Db, Dfo, Dho, Diz, Np, Obk, Ow, Ste, Sz) 'y uka/...huk |] - uithoek: afgelegen plaats, gebied, plek die nogal ver van de bewoonde wereld is, die uit de route ligt *in een uuthoeke (van 't laand) wonen* (Nw, Ow), *Die meensen woonden in zoen uuthoeke, daor was niks te beleven* (Pe-Db), *een hiele uuthoeke* (Nw), *Ik gao daor wel even langes, al is et wel een uuthoeke veur mij* (01-NI)

uuthoetelen (Bu, Dhau, Nbk, Np, j, b: ln) Ook *uuthottelen* (Nbk, Np), *uuthoedelen* (Ma, bo: Nw) zw. ww.; overg.; hoetelde uut, het uuthoeteld ['y utln/...hotln/...hudln |] 1. flink de waarheid zeggen, de mantel uitvegen *Ze hebben m goed uuthoeteld* (Nbk), *...flink..* (Np)

uutholen I et ['y o:ln |] 1. uithoudingsvermogen *Hij het niet vule uutholen* (Nbk)

uutholen II st. ww.; onoverg.; het uuthullen/uutholen (oost.) ['y ... |] 1. volhouden ondanks de pijn, moeite, ontberingen *In 't lekaal is 't niet om uut te holen (v)*, *We kun 't hier wel uutholen* we kunnen ons wel handhaven, het valt hier wel een beetje mee (Nbk)

uutholensvermogen z. *uutholingsvermogen*

uutholingsvermogen Ook *uuthooldingsvermogen* (Bdie, Bu, Dho, Nt, Op), *uutholensvermogen* (Nbk), **uuthoudingsvermogen** (Spa) ['y o:ltgs...l...ldtqs...l...ho:lns.../ythomdtr |s...] - uithoudingsvermogen

uuthollen ['y oln |] - uithollen: hol maken, een uitholling maken: *Die boom was hielemaol uuthold* (Mun), ook: holler maken, uitdunnen, uitkappen: bijv. van een houtwal

uutholling ['y eltJ |] - uitholling: het uithollen, het uitgehuld worden

uuthongerd ['y oij |(g)rt] - uitgehongerd uuthongeren (spor.) ['y otl |(g)rn] - uithongeren

uuthooldingsvermogen z. *uutholingsvermogen*

uuthoren z. *uutheuren*

uuthottelen z. *uuthoetelen*

uuthotten (01-NI) zw. ww.; overg.; hotte vut, het uuthot ['y otn |] 1. krachtig uit iets trekken, krachtig uitrukken *Help me es even mit de leerzen uuthotten* (01-NI)

uuthoudingsvermogen z. *uutholingsvermogen*

uuthouwen zw. ww.; overg.; houwe vut, het uuthouwd ['y ... |] 1. kappend of beitelend hol maken *De timmerman houwt et hoolt uut om geuten te maeken uitkappen* (Np) 2. door te kappen wegnemen *wat hooltspul uuthouwen uut de bos (Ow)*, *Van die boom kuj' wel een paer takken uuthouwen* (Op) 3. (van bos, struikgewas e.d.) uitdunnen (Mun, 01-NI) *Die bos moet uutbouwd wodden* (Mun), *We zullen die pollen ok mar wat uuthouwen* (01-NI) 4. vlak maken door te slaan (Dhau, Nbk) *'t Ploegiezer moen we uuthouwen* (Dhau) 5. wijder maken door te slaan of te hakken (Nbk, Nt) *Dat gattien zullen we even uuthouwen* (Nt)

uuthozen (verspr.) Ook *uutheuzen* (Nt) ['y o:azn/...he:zn |] - uithozen *Ze hadden een jutte in de mengbak om de vene uut te hozen* (Pe-Db)

uuthuzig ['y hy:zox, ...hy:j... |] - uithuizig: veelal buitenshuis zijnd *Die meensken bin nogal uuthuzig* (Nbk, Np), *een uuthuzige man* (Spa), *Ie moen niet zo uuthuzig wodden* (Dho)

uutienzetten (Diz) ['y ti:sEtn |] - uiteenzetten, ontvouwen *Je kun 't wel mooi uutienzetten, mar maek et mar es waar* (Diz)

uutienzetting (Nbk, 01-NI) de; -s, -en; ...zettinkien ['y ti:settl |] 1. uiteenzetting, dat wat men uiteenzet, ontvouwt *Hij het een hiele uutienzetting geven* (Nbk), *We hebben een uutienzetting had* (Nbk), *...kregen* (Nbk)

uutjanken ['y tjaijkg |] - uitjanken uitjoelen (Diz, Nbk, Np, Wol) ['y juln |] - uitjoelen *Ze joelen de scheidsrechter uut* (Diz)

uutjubelen (Nbk) ['y ... |] - uitjubelen: jubelend uiting geven aan z'n genoegen, plezier *Hij jubelde et uut van bliedschop* (Nbk)

uutjuttjen (El, Np, Obk, Op) ['y tjntn |] - leegscheppen (m.b.t. vloeibare materie) *De*

uutkaarmen - uutkering

jarrebak mos ie uutjuten (El, Obk), *As d'r zoek bak of drie, vier baggeld weren, mos de minger afliend uuçfuten; de spitter mag de veenspecie die aachter de bak warkt was mit et aal de peerd aachteruut trekken, zo veer as et paand laank was (..)* (Np) uutkaarmen z. uutkarmen uutkaekeld (Nbk) bn. ['ytke:kt] 1. ten einde gekletst *Zal/en die vrouwluden haast es een keer uutkaekeld wezen?* (Nbk) uutkafferen ['ytkafrn] - uitkafferen *Oanze oalde baas kan aans morgens aarig uutkafferen, as wij aavens Jaete thuuskwanimen* (Obk), *Ik laat mi_y niet langer uutkafferen!* (Wol) uutkakken ['ytkakij - uitkakken (lett.), uitpoepen (spar.), verder in *uutkakt wezen*: niks meer zeggen, geen praatjes meer hebben, aan het einde van z'n latijn zijn: *Lbjhaalt him naw toch een keer stille, hij is zeker uutkakt* (Bdie, Db, Dfo), *Hij hef niet veul meer te zeggen, hij is flink uutkakt* (Pe-Dbl), *...is finaal uutkakt* (01-Nl), *Hij het krekzalange daan tot hij uutkakt was* (Np), ook: door z'n geld heen zijn: *Hij is uutkakt, hij is d'r finaal deur* (Ma), *Hij het bij et beschrieven van hazen in de leste tied zavule verleuren, dat hij now wel haast uutkakt is* (Op) uutkammen Ook *uut/cemmen* (bet. 1: Bu, Dfo, Ma, Nbk, Np, Sz, bet. 2: Sz, bet. 3: Dfo) zw. ww.; overg.; kemde uut, het uitkemd [yt... ...] 1. het haar kammen 'k *Moet me nog even et haar uutkammen* (Np), *Ze gingen de maanen van 't peerd fijn uutkammen veurd dat ze naar de keuring gingen* (Pe- Dbl), *Mit de maanekarn kamde hij de maanen uut* (Ma), *Een kaestat tij' uutkemmen as die uutwasken is* (Nbk), *As d'r vroeger statteuusken wodde, wadde de ploeme uutkamd* (Obk) 2. met een rietkainme door het riet strijken om het te ontkepen van ongerechtigheden (Mun, Nt, Sz) *Aj' et riet uutkammen dan kam ie de ruugte out 't riet; ie hebben de bas vaaste* (Sz), *Ie pakken een bassien riet in de haand en kammen et mit een rietkamme out* (Nt) 3. met een wolkam bewerken (Dhau) *Veur 't spinnen van wolle mooi' eerst uutkammen* (Dhau) 4. grondig doorzoeken van een gebied, streek (verspr.) *De drievers mossen van de jaegers de bas uutkammen* (Wol) 5.

grondig onderzoeken om het fijne te weten *te komen Die zaeke wodt haarfien uutkamd* (Np), *P. het indertied zoek za ekien es goed uutkarnd en doe doe blieken dat dr niks van al die praaties waar was* (Ow) 6. in iene uitkammen op alle mogelijke manieren uithoren, om zoveel mogelijk te weten te komen (Ste): *Hij kamt ze uut tot op de stobbe* (Ste) uitkappen zw. ww.; overg.; kapte uut, het uitkapt ['ytka:prp] 1. kappend wegnemen, kappend uitdunnen van bos, tuinen, houtwallen etc. *Die boswal moet aorig uutkapt wodden, hij wodt veul te dichte* (Ld, Dfo), *Dat boekien bos staat veul te dichte, dat meugen ze wel wat uitkappen* (Obk) 2. door te kappen wegnemen *een boom wat uitkappen* takken wegnemen door te kappen, *Ze hebben die stokken uutkapt om dr laand van te maeken* die stukken bos door te kappen van de bomen ontdaan (Pe- Dbl) 3. kappend bewerken van hout, Steen of ander materiaal zodat er uitsparingen, gleuven, gaten enz. ontstaan *Vroeger mos ie de geuten uitkappen mit een boldissel* (Obk), *Aj' twee paolen of balken dwas over mekaar an mekaar zetten moeten, moej'ze wat uitkappen om ze wat in te kepen* (Spa), *Ze kaptin in 't ies een bit out* (Nt, Ow) uutkarmen (Dfo, Nbk, 01-Nl, Ste) Ook *uutkaarmen* (Nbk, Ste) ['yt...f---] - uitkermen: kermen van pijn *Hij had zoek piene, hij karmde et uut* (Dfo, Ste, 01-Nl) uutkarven ['ytkar(o)brp - uitkerven: kervend verwijderen, kervend aanbrengen, kervend bewerken *Dat plaankien was hielendal uutkarfd van et broodmes* (Ow), *Dat is autkarfd beschadigd* (door krassen e.d.) (Nw) uutkauwd (Nbk) bn. ['ytkamT], in *uutkauwd wezen* uitgepraat zijn, het er genoeg over gehad hebben: *Bij'm haast uutkauwd?* hebben jullie nu lang genoeg gepraat (Nbk), *Ze bin dr nog niet over uutkauwd* (Nbk) uutkammen z. uutkammen nutkepen (Bdie, Dhau) ['ytki:p] - uitkepen *de balke uitkepen* (Dhau) uitkeren (Nbk) [yt...] - uitkeren uutkerig z. uutkering uutkering Ook *uutkerige* (Ste) de; -s, -en; *uutkerinkien* [ytk:aru] 'ytkuoraya 1. het

uutkeren 2. som geld die wordt uitgekeerd *Hij het nogal wat uutkering kregen* (Nbk), *mit behoold van uutkering zonder dat men* (bij extra verdienen) iets van z'n uutkering hoeft in te leveren (Nbk, Ld)
 uutkeringsgerechtigd(e) (spot.) {..rsx...}
 - uutkeringsgerechtigd(e)
 uutketteren (verspr.) ['ytketçu] - **uut-**
 ketteren *Ze ketteren mekaer raar uut* (Np), *Hij begon mij vut te ketteren dat 't niet mooi meer was* (Op)
 uutkeuteld (Np) bn. (van volt. deelw.); prei ['ytic&:tt] 1. uitgepraat, niks meer te vertellen hebbend, zonder verdere mogelijkheden *Now bin 'k uutkeuteld, now is 't gebeurd* (Np)
 uutkiek de ['ytkik] 1. uitzicht (Nbk, Ow, Sz) *Daor hei' een mooie uutkiek* (Nbk), *We hebben daor een mooie vutkiek op 'e weg* (Nbk, Sz, Ow) 2. in op 'e vutkiek staan: *Hij staot op 'e uutkiek* (El), *Ik zat in de appels en mien zussien ston op 'e uutkiek* (Wol), *De kiender stonnen al op 'e vutkiek of Sunderklaos d'r al an kwam* (Db), *Die staot ok altied op 'e uutkiek staat altijd te loeren* (Dho, Ma, Spa) 3. gelaatsuitdrukking, blik (Bdie, Db, El, Ow, Pe- Dbl) *een stoerse uutkiek* een sturse, norske blik (Bdie), *Dat meens het zoek zwarte uutkiek* (Ow), *Ze het een donkere uutkiek* (El, Db) 4. uiterlijk (El) *Ze het een donkere uutkiek is donker van uiterlijk* (El)
 uutkieken st. ww.; overg., onoverg.; is (bet. 5, 7)/het (bet. 1-4, 6-8) uutkeken ['yt ... J 1. (onoverg.) uitzien, naar buiten kijken *We kieken hier mooi op 'e bos vut* (Nbk), *Hij is nog niet zo groot, hij kan nog mar amper boven de taofel vutkieken* (Nbk) 2. (onoverg.) spieden vanuit een uitzicht of een andere goeie positie *Ze zatten in de halte vat te kieken as ze ok batten zaggen* (Nbk) 3. (onoverg.) kijken of iemand al komt, of iets al te vinden is *Oons volk en veumaemelik mien grote breur keken een betien naor him vut, want J. kon nog wat* ^o, *'le Zat al vut te kieken daj' kommen zollen* (El) 4. (onoverg.) oppassen, zich hoeden *Dat is een slechte persoon, daor moej' goed mit uutkieken* (Dfo), *'t Is overal veur vutkieken tegenworig* (Nbk), *Hij keek d'r wel veur vut* (dat hij niet (...))^{bl}, *Goed uutkieken bij*

de weg! (Ma), *Et is verrekte goed uutkieken tegenwoordig op de weg* (Wol), *'t Is vutkieken mit dat drukke verkeer* men moet uitkijken (Dhau), *Ik kiek wel uut!* ik pas wel op dat ik m'n vingers er niet aan brand, dat ik er niet bij betrokken raak enz. (Nbk) 5. (onoverg.) ten einde kijken *We gaon naor haas, we bin uutkeken* (Nbk), *d'r op uutkeken raeken/wezen, op iene uutkeken raeken/wezen* 6. (onoverg.) een gelaatsuitdrukking, blik hebben zoals wordt uitgedrukt (Bu, El, Np, Wol, Sz) *Hij het et niet helemaole veur mekaar, want hij kik zo betrokken uut* (Sz), *Wat kiek ie mieterig vut* (Wol), *pips uutkieken* (El, Ste) 7. (overg.) kijken tot iets afgelopen is *een film bielemaole uutkieken* (Nbk) 8. (overg-) *in je de ogen uutkieken* z'n ogen uitkijken, gefascineerd rondkijken *Hij keek him de ogen uut wathij an vis en aol wel binnenhaelde* (j), *Ie kieken je de ogen uut ai' dat huus zien* (Obk)
 uutkiekpost (spot.) ['yt ...] - uitkijkpost
 uutkiektoren ['yt...] - uitkijktoren
 uutkienen ['ytki:] - uitkienen *Dat is wel goed uutkiend!* (Ste), *Dat moe'we goed uutkienen* (Np, Nbk)
 uutkieperen (Dfo) zw. ww.; overg.; kieperde uut, het uutkieperd ['ytkiprxJ 1. sterk tintelen van kou *De hanen bin me zo koold, ze kieperen et mij uut* (Dfo)
 uutkieven (Np, Ow) ['ytki:brn] - uitketteren *iene uutkieven* de mantel uitvegen (Ow)
 uutkiezen ['ytki:z:] - uitkiezen *Ie kun mar uutkiezen, want d'r is gien nee te koop* (Op, Obk), *'le Mag veur moederdag een ring uutkiezen* (Sz), *D'r is keur genoeg, ie kun uutkiezen, ie kun uutkiezen waj' hebben willen* (Np)
 uutklapfiets (Sz) de; -en; -ien ['ytklapfits] 1. vouwfiets
 uutklappen zw. ww.; overg.; klapte uut, het uutklapt ['ytklapqi] 1. uitklappen, uitvouwen *We zullen de stoelen veur de tied uutklappen, dan kun ze zo zitten gaon* (Dho), *Een vlinder klapt de vleugels uut* (Np), *'t Vliegtuug klapt de wielen uut* (Np) 2. met het afsteken van vuurwerk het oude jaar ten einde laten gaan (Dhau), in *Ze hebben et ooldejaor uutklapt* (Dhau)
 uutklauwen ['yt ---] - uitkrabben *As de kachelpiepen uutklauwd wodden mossen,*

uutkleden - uutkoken

wodde d'r een piepekrabber bruukt (Obk), (gezegd als men flink boos is of vreselijk moet lachen:.) *Ie zollen je de busen uutklauwen!* (Nbk, Np)

uutkleden z. *uutkliederen*

uutkliederen (El, Ld, Ma, Nbk, Obk) Ook **uutkleden** zw ww.; overg.; kliedde/ kliedede uutihet uutkliederd ['ytkli:di:/ ..kludn] 1. (ook wederk.) z'n kleren uittrekken *Iemoe'n op bedde, ie moe'n je uutkliederen* (Nbk), *Hij wol die meid wel mit de ogen uutkliederen* hij vond haar buitengewoon aantrekkelijk (Ld) 2. (ook wederk) iemand veel geld afnemen, waardoor z'n financiële positie hachelijk wordt *Die wodt hielemaole uutkleded hem wordt heel veel geld afhandig gemaakt* (Np), *zo ook Ze hebben n song uutkleded* (Nbk), *Die is helemaofe uutkleed is straat-arm geworden* (Spa), *hij het 5n helemaoie uutleed veur de kiender en is now zelf doodarm* hij heeft heel veel geld uitgegeven ten gunste van zijn kinderen (Sz) * *Ie moe'nje niet uutkliederen veurdaj'* op *berre gaon* wees niet te vrijgevig (Ma), bewaar je geld voor later, zodat je niet afhankelijk hoeft te zijn van anderen (Nbk) uutklinken ['yt...] - uitklinken, in de verb. *d'r boven uutdinken*

uutkloppen [yt...] - uitkloppen: van kledjes, doekjes enz.: *de matte uutkloppen*; van stof enz.: door te kloppen ontdoen van *et stof uutkloppen*

uutknallen (Bdie, Diz, Np, 01-Nl, Op, 0w, Pe-Db1, Spa) Ook **uutknappen** (Dhau) • zw. ww.; overg.; knalde nut, het uutknald ['ytknalrd knaprn] 1. door vuurwerk ten einde laten gaan (van het oude jaar), in verb. als *et oolde jaor uutknallen* (Diz), *We zullen et ooldejaor es even goed uutknappen* (Dhau)

uutknappen z. *uutknallen*

uutknetteren (0w) zw. ww.; overg. (bet. 1), onoverg. (bet. 2, 3); knetterde nut, het (bet. 1) *Iis uutknetterd* [ytknctpfl t. (overg.) uitknetteren *Hij het tn goed uutknetterd* (0w) 2. (onoverg.) ten einde knetteren (van een geluid) 3. (onoverg.) ten einde foeteren

uutkniepen st. ww.; overg.; het uutknepen j'ytknipip] t. knippend van vocht e.d. ontdoen, door te knijpen uit iets doen gaan, leeg doen gaan *Vroeger mossen we*

een sinesappel uutkniepen (Bdie, Dfo, Spa), *de utters uutkniepen* (Db), *fowmoe'n die citroen man goed uutkniepen* (Bu, Dfo, Nt, 01-Nl), *'kMoet dat truigien nog even uutkniepen met de hand uitwringen* (Bu), *zo ook Ie moe'n die gediene man goed uutkniepen, want wringen kun ze niet meer uutstaon* (Sz), *een spoonze uutkniepen* (0w), *de dweil goed uutkniepen* (Dho), *De kiender mochen graeg de tube tandpasta uutkniepen om de tanen te poetsen* (Pe-Db1), *Een stienpoeste moej' goed uutkniepen, dat de rommel d'r vlogge uitkomt* (Op), *De roepetrekker die knipt de bulten vut* (Dhau) 2. veel te veel laten betalen (Wol) *Die huurbaos hetja oren lang die meensen uutknepen* (Wol) 3. stiekem weggaan (0w, Sz) *stiekem uutkniepen* (0w), *Hij is uutknepen* (Sz), z. ook onder kniepen, bet. 6

uutkuiezen Z. *uutgniezen*

uutkuippen ['ytkntpr] - uitknippen: knippend wegnemen *een plaetien vatknippen* (Obk), *Knip mij de nekhaoren even vut* (Ste); knippend vormen *een feguur uutkniopen* (Nbk); uitdoen m.b.v. een schakelaar: *et jecht uutlu,ppen* (v) uutknobbelen ['yt. - uitknobbelen uutknobben (Bu) ['ytknoprj - uitdenken, *uutknobbelen Bij mos even uutknobben wat hij doen zoj* (Bu)

uutknoppen (Op) zw. ww.; onoverg.; knopte uut, is uutknopt ['ytkn3plp] 1. uitbotten (van knoppen) *Je kun zien dat et weer veurjaor wedt, alles begint al weer vat te knoppen* (Op)

uutkoken z. *uutkommen*

uutkoken zw. ww.; overg., onoverg.; kookte nut, het (bet. 1, 2)/is uutkookt ['ytko:kjj] 1. (overg.) door te koken zuiveren *Die buusdoeken bin zo smerig, die moet ik man even uutkoken* (Spa), *Vno eger gingen ze de witte wasse uutkoken om ze goed helder te kriegen* (Bu, Nt, Obk, 0w, Spa, Pe-Db1), *Doe zien mom geweewodde van wie hij die 11v/te kocht hadde, wedde ze d'r zo vies van dat ze n in biet waeter uutkookte/ (j) 2. (overg.; van voedsel) flink koken (01-Nl) *Dat moej' even lekker uutkoken* (01-Nl) 3. (onoverg.) door koken uitlopen (Dho), in *'k Hope niet dat mij de der now uutkoken* (Dho)*

uitkomsten Ook *uutkoe,nen* (Bdie) st. Ww.; onoverg.; is uitkomsten ['yt --- / ...] 1. naar buiten komen *Een binnenbeer is een varken waarvan de ballen niet uitkomsten binnen, af ze slaachten stinken ze de oanne uut* (Bu), *Zollen ze et huus haost uitkomsten?* (Nbk), *Zo now en dan zag ik him boven depieskepollen uitkomsten* (b), *Doe (..) kwamnen d'r nog een peer bij om et uitkommende huj vat te warken vo*, (bij verstoppertje) *Jim kun wel uitkomsten te voorschijn komen* (Wol) 2. (m.b.t. scholen, kerken e.d.) eindigen, zodat de mensen vertrekken *De schoele kan haast uitkomsten* (Diz), *D'r weren een pro/te meensken op 'e weg, de kärke was zeker kiek uitkomsten* (Nbk) 3. (m.b.t. schoolkinderen) uit school komen na de lessen *De schoelekiender bin van da ege laete uitkomsten* (Nbk) 4. leiden naar, z'n eindpunt vinden bij *Dit pad komt bij de Lende uut* (Nbk) 5. (m.b.t. bloemen, planten) uitlopen, uitkomen, opengaan *As et weer wat beter wodt, zullen de krokusies wel gauw uitkomsten gaan de bloemknoppen open* (Nbk, Nw, Op) 6. uit het ei komen *Om disse tied van 'tfaor kun d'r vaeke een boel piekies uitkomsten* (Obk), *De eier bin anpikt, ze bin an 't uitkomsten toe* (Ow), *De eier bin gister uitkomsten* (Spa), *De eier bin an 't uitkomsten, ze bin al anpikt* (Diz), *Die eier bin min uitkomsten veel van de eieren zijn niet uitgekomen* (Ow) 7. in *uitkomsten tegen spelen* tegen (spot.) 8. (bij kaarten) *uitspelen* (Ma) *Ik moet uitkomsten* (Ma) 9. bekend worden *Ie hoeven niet te liegen, et komt toch wel wit day' et daon hebben* (Nbk), *Et zal de iene of ere dag toch wel uitkomsten* (Db), *Et is now pas uitkomsten wie de daodej van die moord is* (Op), *Laeter kwam wit dat hij nog gien stuver woord was* (b) 10. in *d'r veur uitkomsten openlijk zeggen, bekennen* *Ik durf d'r wel veur uut te kommen* ik maak er geen geheim van, ik durf het wel openlijk te zeggen (Nbk), *Hij kwam d'r wel veur uut* (Nbk), *Mooioraoterie hebben we niet veule an, kom d'r war recht veur uut zeg het maar ronduit, zonder omwegen* (Ow, Db), *Hij kwam d'r rond veur uut id.* (Np), *N. durft niet veur de waarhied uut te kommen durft de waarheid niet te zeggen*

(Nbk) 11. voor de dag komen, overkomen, zich vertonen, z_ ook onder *kommen*, bet-3 (Db, Pe-Db) *Hij kan goed uitkomsten mit zoe'n mooie meid* (Pe-Db), *Pake wodt minder, hij komt sloffend uut* (Db) 12. (van boeken, platen enz.) verschijnen, uitgegeven worden *Dat boekien is kiek uitkomsten* (Ld) 13. als resultaat hebben, aflopen, uitdraaien op, uiteindelijk blijken *te zijn* *Et komt nog op mien zeggen uut* het zal nog zo gaan zoals ik voorspeld heb (Nbk), *zo ook Et is wel op zien zeggen uitkomsten* (Nbk), *'t Kan uitkomsten daf slim krap zitten in wisselgeld* (Db), *Grif een zeune, docht ik, en 't kwam kiek zo uut* (b), *Et komt duur uut 't gaat flink wat kosten* (Nbk, Np), *'t Kwam aanders uut as dat hij zee* (Pe-Db), *Ie moe'n niet zo zitten te piekeren; et komt toch allemaal aanders uut* (Obk), *Daar bin 'k aonij bescheten mit uitkomsten* dat is nogal sneu voor me afgelopen, daarmee ben ik nogal op de koffie gekomen (Spa), *Et kwam d'r op uut dat hij een zwaoger op 'e Fochtel wonen hadde bleek zo te zijn* (vo), *Et kwam d'r op uut dat de boer nog drie koenen en een riepe veerze over hadde* het kwam er uiteindelijk op neer (vo) 14. juist zijn, kloppen *De berichten kwamnen wel uut* (vo), *Hij zee dat et zo en zo gaon was, mat doe 'k et naoleup kwam et niet goed uut, hij zal me wel veurleugen hebben* (Nbk), *Zoj die som wel uitkomsten?* (Nbk) 15. voldoende hebben, rondkomen *Hij kwam niet goed wit, hij kon niet betaelen* (Po-Db), *Hij kan mit zien geld niet uitkomsten* (Dhau), *Zoj' wel mit die centen uitkomsten kunnen?* (Np), *Ik kan d'r niet mit uitkomsten* ik kom er niet van rond (gezegd bijv. van het loon dat men verdient) (Bdie) 16. gelegen komen *Et zal oons ok beter uitkomsten dawwe een aandere aovend stellen* (Obk), *As 't jow past, oons komt et een weke laeter beter uut* (Dfo), *Dat komp me niet uut past me niet* (Ste), *'t Komt mij slecht uut* (Bdie), *Wij doen al naar gelang et oons uutkomt* (Dhau) 17. zich aftekenen, tot z'n recht komen *Die feguur komt mooi uut tegen dat blauw* (Nbk) 18. in *bedreugene uitkomsten bedrogen uitkomen* (spot.) * *Et komt mooi uut, zee de boer, et buj is op en de koe is dood* (Obk)

uutkomniertien (Np) et; ...tjes ['ytkomrtin]
 1. jongste kind
 uutkomst Ook *uutkomste* (bet. 2: Ste) de;
 ˉen [ytkomstl...] 1. afloop, uitslag *Wat is de uutkomst?* (Nbk) 2. oplossing: van een som ed. *Die uutkomst van de som is goed (Wol), De som is goed: want de uutkomst klopt (Diz)* 3. afloop (Dho) *As de uutkomst mar goed is (Dho)* 4. prachtige oplossing, verlossing, iets dat tot opluchting leidt, ook zwakker: gunstige omstandigheid *De rolstoel is een uutkomst veur die man (Diz), D'r komt gauw uutkomst (Nt), Dat was heur ienigste uutkomst nog (Dho), Af in nood zitten, komt d'r soms nog wel es uutkomst (Bdie, Pe-DbI), Ikzie gien uutkomst meer, d'r is gien raod meer toe! (Nw), Ze is wegraekt; war ze was zo slim ziek, et is aenlik war een uutkomst (Nbk, Wol, Ste), Elektrisch locht is een uutkomst! (Nbk), Mit veule dreugte kan regen een uutkomst wezen (Ow), Da q een hiele uutkomst (Bu, Nw), Dat was een mooie uutkomst (Nw), Et is een uutkomst af goeie bureen hebben (Nbk), ...dat ot beter weer wodt (Np)*
 uutkomste z. *uutkomst*
 uutkoozt z. *utgekoozt*
 uutkopen ['ytko:prp] - uitkopen: vrijkopen *Hij hef m laoten uutkopen (Bdie), Af een verzekering binnen de bed beëindigen willen, dan kuJm uutkopen (Obk), De huurder wodde uutkocht (Ld)*
 untkraaiier (Nw, Ow, Pe-DbI) de; -s; -tien ['ytkra:jç] t. bangerik, iemand die er het liefst snel tussenuit knijpt, iemand die er snel vandoor gaat (Nw) 2. iemand die graag elk nieuwtje aan iedereen doorvertelt (Pe-DbI) 3. iemand die meestal het hoogste woord voert (Ow)
 uutkrabben Ook *uutkrabberen (Dhau) {'yt krabm1..krabri - uitkrabben: door krabben leegmaken, reinigen de piepe uutkrabben (verspr.), de kachelpiepe... (Dhau), de klompen uutkrabben (Dho, El, Ow), De voeger mos de mare eerst uutkrabben (Pe-DbI), depannemitanbakseluutkrabben (El), Onderin de panne zit nog wat, die kuj' wel even uutkrabben (Op), Om beurten meugen we de panne uutkrabben (Dho, Diz, Spa, Wol, Db), Vroeger haf' een potschrabber veur et uutkrabben van de panne, as et eten wat*

anbraand was (Obk); door krabbende bewegingen wegnemen Die jonge was ze kwaod op zien maot, hij wol him de oger, wel uutkrabben (Ld, Dfo), vandaar Daenk d'r omme, of i1 krabbe je de ogen uut) (01-NI); wegkrabben (Bdie) een woorc uutkrabben (Bdie)
 uutkrabberen z. *uutkrabben*
 uutkramen z. *uutkraomen*
 uutkraomen Ook *uutkramen (WH) ['ytkr5:ip:/...kr:rp:] - uitkramen (fig.): op ongekontroleerde wijze verhalen, verkondigen Die kraomt d'r ok alles uut (Db, Obk), Ie moe'n alles d'r zo mat niet uutkraomen (Np), Hij het d'r roer wal uutkraomd van alles en nog wat kraamde hij uit, ook: hij heeft de ander(en) flink de waarheid gezegd (Nbk)*
 uutkrassen ['ytkrasifl - door krassen onleesbaar maken, ook: door door te krassen als ongeldig merken *Ie moe'n dat woord uutkrassen (Bdie), Ie moe'n mij uutkrassen als lid, als één der belangstellenden voor iets ed. schrappen (Np)*
 uutkreunen zw. ww.; overg.; kreunde uut, het uutkreund ['yt ---] 1. kreunen door felle pijn of een ellendige gewaarwording anderszins *Hij het zoek piene, hij kreunt ei uut(Sz)*
 uitkri'jen (Nbk, Sz) zw ww.; overg.; kri5de uut, het uitkri5d ['yt... 1. z'n blijdschap, enthousiasme uiten in lachen, een uitbundige verteltrant e.d. *De kleine poppe het zoe'n wille, hij krijt et uut (Sz, Nbk)*
 uitkriegen st. ww.; overg.; het uitkregen ['ytkrigjj] 1. (van berekeningen, sommen en vergelijkbare vraagstukken) tot de goede uutkomst komen *De kien der pienigden hoor hassens om de sommen uur te kriegen (b)*
 uitkrijzen ['yt. - uitkrijzen
 uitkrojen (verspr.) zw. ww.; overg.; krooide uut, het uitkrooid j'ytkro:ojifl 1. met behulp van een kruiwagen weghalen, met name van mest: *stront uutkrojen d.i. uit de mestgoot (Nt, 01-NI, Bdie), zo ook Vroeger mos de mes van de koenen twee keer per dag uitkrooid wodden (Op), turf uutkrooien van het veld kruien, meestal naar de rand van de weg (Db, Dhau, El, Ma, Obk, Spa): As de waegen niet op 't vene kon, mossen wij de turf uutkrojen*

naorde weg (Dhau)

ijutkubben (Dho) zw. *Ww.*; kubbede nut, het uutkubbed [ytic&bml 1. uitsnijden, snijdend bewerken *de kappe van de klompe wat uutkubben* (Dho)

uutkuieren ['yt...] - uitkuieren

uutkwakken (Np) [ytkwakjj] - uitspuwen (inzake een pruimer:) *Hij kwakte weer een straole wit* (Np)

uutlaans (Ste) bn. ['ytl:s] 1. buitenlands *Et is een boden uutlaans* (Ste)

uutlachen [yt...] - uitlachen: ten einde lachen; de spot met iemand drijven door te lachen: *Et Is niet mooi af een meenske in et gezicht uutlachen* (Obk) * (schertsend:) *As jim mij uutlachen, moej'm me d'r ok weer in lachen* (Op), *Lach ie me uut?* met als mogelijk antwoord: *Nee, ik Ja che je an* (Np)

uutladen z *uutlaeden*

uutlaeden Ook **uutladen** (WH) [yt...Lj - uitladen, lossen *vee in- en uutlaeden* (El, Ow), *Ze laedden deuzen vol speulgoed wit* (ba)

uutlaoge (Db) de; -n ['ytl:go] 1. uitlaat aan een (deel van) een gebouw, vooral: aangebouwde bergruimte of ruimte voor veestalling, z. ook *uutlaot*

uutlaot Ook **uutlaote** (bet. 1 en 2: Bu, Ow, bet. 3: Dfo) de; -en; -ien ['ytl:aU...] 1. uitlaat aan een (deel van een) gebouw, vooral: aangebouwde bergruimte of ruimte voor veestalling, z. ook *uutlaoge* (Bu, Dhau, Np, Ow) *Ze hebben d'r een uutlaot bij an timinerd* (Np), *Op weerskaanten van de huj vakken was op iene kaan te de dele, op de aandere kaante was een uutlaote as bargruurte veur een bult dingen* (Ow), *Elke ruuwte tussen et vierkaant (bientwark) en de butennuje was een uutlaote* (Dhau, Ow), *Bij de zoele arbeidersbusies haj' et een protte, zoe'n uutlaote, et was aenlik dan een soort gaankien, d'r hoefde gien veurdeure in te zitten, mar et kon wel* (Bu), *een waegenbolcke, mit een uutlaote veur twf* (Dhau) 2. hoek gevormd door de zolder en het schuin oplopende dak van het bedrijfsgedeelte van boerderij (Bu) *Elk gooide de garven een aende vot over de peerdestal, om ze in de uutlaoten (de schuine stokken) te gooien* (Bu) 3. uitlaat aan een auto, motor enz. *De uutlaote van de brommer is kepot* (Dfo)

uutlaote z. *uutlaot*

uutlaoten [yt...] - uitlaten: uitleiden, naar buiten leiden *Ik heb et volk uutlaoten en nog even naowuifd* (Diz), *de hond uutlaoten lett., ook fig.: urineren* (Nw), *de witte uutlaoten id.* (Nw); uiten *Ze hebben die vent verhoren moeten, mar hij laot niks out* (Obk, Sz), (wederk.:) *Hij het in d'r niet over uutlaoten* hij heeft er niets over gezegd (Nbk)

uutlaotgas ['yt...] - uitlaatgas

uutlaotpiepe (Wol) [yt...J - uitlaatpijp
uutlebbere (Nbk) ['ytlebp] - uitlikken: likkend, lebberend leegmaken *Die hond ston de bottervlot out te lebbere* (Nbk)

uutleefd z onder *uutleven*

uutleg de [ytlx] 1. uitlegging, explicatie *Ik wil graeg wat meer uutleg d'r over hebben* (Op), *Laot zn daor es wat uutleg van geven* (Ste), *Ik kan d'r wel wat uutleg bij bruken, want ik begriep d'r niet vule van* (Dhau), *Die gaf een goeie uutleg* (Nw, Spa), *...een dudelike uutleg* (Ow), *Ze hebben (nogal wat) uutleg neudig* (El, Nbk), *De boswachter gaf 57 fijne uurlog van de netuur* (Diz), *Hij gafnaoder uutleg* (Nt, Ow, Ma)

uutlegd (Ma, Ni, Spa) volt. deelw. ['yticxt] 1. niet meer eieren leggend, in *uutlegd wezen: Oonze kiepen bin uutlegd* (Ma, Spa), *De kiewieten bin weer uutlegd* zijn opgehouden met het leggen van eieren (Nt) *uutlegen* (Db) ['yth:gjj] - leegmaken *Iedere weke mos de piepe uutleegd wodden, mit een lange iezeren schrabber* (Db)

uutleggen zw./st. ww.; overg., onoverg.; legde nut, het (bet. 1-5)/is uutlegd ['yt...] 1. (overg.) uitgespreid neerleggen *goed uutleggen op 'e blieke nl. wasgoed* (El), zo ook *Ik bin mit et wassen klaor, ik moet disse tobbevol nog even uutleggen* (Op), *de wasse uutleggen id.* (Bdie), *De roggeschoven of gaasten uutleggen gebeurde om et te dreugen veurdat et ophaeld wodde* (Ste), *geliekanaotig uutleggen van riet* (Dfo), *Ik logge wel even een baoke(n) out d.i. met name een wit laken op het dak leggen, ten teken dat de werkers op het land kunnen komen eten* (Ste), *de loper uutleggen in et gemientehuus* uitrollen (Ow) 2. (overg.; m.b.t. een huissleutel) buiten het huis op een plaats leggen die

uutlegger - uutlienen

voor de overige huisgenoten of andere betrokkenen bekend kan zijn, zodat men binnen kan komen (Nbk, 01-NI) *Ik neem et Wisse mat veur et onwisse en leg de sleutel mar uut* (01-NI) 3. (overg.) langer of ruimer maken: van kleren, nl. door de zomen te verkleinen *Die jurk moetnog wat uutlegd wodden, et is te klein* (Ste, El), *De rok was mij te nauw, doe hek him mar Wat uutlegd* (Nbk), *De rok moet nog een stok uutlegd wodden* (Ld), *Af de rok even verlengen, dan wodt die uutlegd* (Dhau, Nbk), *Vroeger kregen we wel es een opnijsel in de rok, dan kon de rok bij et gruufsen uutlegd wodden* (Db) 4. (overg.; m.b.t. zomen en naden) korter, minder breed maken zodat een groter deel van het kledingstuk van één enkele laag stof is *de zoom van de jurk uutleggen* (Spa), *zeurnen uutleggen* (Np, Obk, Ow), *As de jurk te nauw was, mos ie denaod wiedermaeken, dan moe'n ze die uutleggen* (verspr., Wol), *een broek uutleggen of wieder maeken* (Bu, Ma) 5. (overg.) uitleg geven, expliciteren, toelichten *Zak je dat es uutleggen?* (Nbk), *Leg me die som es even goed uut* (Nw, Db), *Dat is mij verkeerd uutlegd* (Dfo), *Hij lee mij dat uut* (Ste) 6. (onoverg.) groeien, vaak: langer worden *Die jonge is aorig uutlegd die jongen is een stuk langer geworden* (Dho, Diz, Nbk, Np, Ma), *'t Wodt een hele kerel, wat legt hij uut* (Wol), *G. is dezelde nog, een betien uutlegd inde brette mar zo gezond as een vis, liekt me toe* (vo), *Dat is een grof kiend, ze is goed uutlegd* (Dhau), *'t Is nog mar een klein besien, man liij zal nog wel wat uutleggen* (Sz), *Die koe legt nog Wel uut* (Ld, Bdie), *Die veerze het et best daon, die het aorig uutlegd* (Dhau, Pe-Db, Dfo), *Die veerze kan nog hiel wat uutleggen* (Ow)

uutlegger de; -5; -tien ['ycticg 1. iemand die uitlegt 2. klein ei (Ma, Np), vaak zonder dooier (Np) 3. jongste kind van een gezin (Dfo, Np, Obk) *Ze kregen nog een autlegger* (Np)

uutleidc z *uutgelcide*

uutleiden (Edie, Dho, Np, Op) ['yt...] - uitleiden, uitlaten, naar buiten leiden *Jim moe'n ze mat even uutleiden* (Dho), *As de koninginne de tronrede uutspreuicen het, gaon een stokmennig kaemerleden heur*

weer uutleiden (Op)

uutlekker ['yt...] - uitlekker: uitdruipen: *De bussen, potten en pannen lekken uut op et potrak* (Nbk), *Et wasgoed moet eerst goed uutlekker, eer et naor de zoolder kan* (Db), *Et wasgoed moet eerst mat even buten wat uutlekker* (Nbk, Nw), *We laoten et slaod uutlekker* (Dhau); uitlekker (fig.), bekend worden terwijl dat (nog) niet de bedoeling is: *Dat verhael moet niet uutlekker* (Obk), *Of is d'r al wat van uutlekt!* (Nbk), *Dat geheime stok is uutlekt* (Nw)

uutlienen z. uutlienen

uutlepelen ['ytl:p1] - uitlepelen: met een lepel leegmaken *Een glassien advekaotkuf lekker uutlepelen* (Pe-Db), *et bod uutlepelen* (Diz, El, Nbk), *Ik zal de panne mat uutlepelen* (Diz, El), *Rezienen en brane-wien kuj' zo lekker uutlepelen* lekker nuttigen door uit te lepelen (Dhau), *Bij'm now haost een keer uutlepeld?* uitgepraat (Nbk)

uutleven zw. ww.; overg.; leefde uut, het uutleefd ['ytl:bipi 1. (wederk.) zich uitleven *Nao zien pensioen kon hij rn helemaole en zien reislust uutleven* (Op), *De kiender kun heur even uutleven in de speeltuun* (Nbk), *Wat kun die kiender heur daor op uutleven* intens zich daarmee vermaken (Np), *Kien der moe'n heur uutleven kunnen* (Nw) 2. ten einde leven (Dfo, Np, Spa, Sz) *Die man is schone uutleefd* (Spa, Dfo), *...helemaol uutleefd* (Spa) 3. (van een gebouw, huis, vertrek) door er lang te wonen en niet of nauwelijks te onderhouden, schoon te maken niet langer leefbaar doen zijn (Bu, Dho, Nbk) *Dat huus is helemaol uutleefd* (Dho), (als bn. gebruikt:) *..zicht d'r uutleefd uut* (Db), *Die leeft de boel hielemaol tuit, et is bielemaole uutleefd daore* (Bu)

uutlieveren 'yt...] - uitleveren (van gearresteerden)

uutlevering de; -s, -en ['yt...] - uitlevering (van gearresteerden); het uutleveren

uutlezen ['yt...] - uitlezen, ten einde lezen *Hef et boek nog uutlezen?* (Nbk), *Ik bin wat uutlezen heb een beetje genoeg van lezen* (Nbk)

uutlienen Ook *uutlienen* (Nt, Spa, Sz) ['yt... / ...] - uitleenen 'k *He de waegen even*

iutliend (Nbk), *boeken uutlienen*, *Uut-ticnen is niet zo slim, as ze de boel war weer brengen* (Db), *Ze lienden eerst van 21 les uut in verrouwen, war d'r kwam sooit weer wat weeromwe* (Obk), (gezegd wanneer men de ander iets leent terwijl nen het zelf hard nodig heeft:) *et gat uutlienen en zels deur de ribben schieten* Ld, Nbk), *de kont uutlienen...* id. (Ow) * *Je vrouw enje peermoej'nooit uutlienen* zo ook *Een peerd en een vrouw moej' nooit uutlienen: de iene krieg ie maeger en de aan der dikke weeromme* (El), *D'r bin twee dingen diej' nooit uutlienen* ■ *oeten; dat bin je vrouw en je auto* (Op), *Uutlienen is moord op de vrundschop* (Ni) *iutliepen* (Np, Ow) Ook *uutlippen* (Np) 'ytlipip/ ... ltrp] - huilen door het grote verdriet, de pijn enz. *Ik heb et uutli(e)pt* (Np), *Hij liepte et uut* (Ow) *iutlijnen* (Nw) ['yt --- J - uitzetten door *uutritsen*, z_ *aldaar: een sloot uutritsen of uutlijnen* (N w) *uutlikken* (Bu, Spa) ['yt ...] - uitlikken: *door te likken leegmaken* (z. ook *uutsükken*): *De hond staot de bak uut te likken* (Spa), *et bod uutlikken* (Bu) *autlippen* z. *uutliepen* *autlochten* Ook *uutluclzten* (**Wil**) ['ytloxt! ...] - uitluchten: door de buiten-lucht fris (doen) worden *As de jongen van vekaansie teroggekomen, moe i we de sla opzakken uutlochten* (Wol), *Die jasse rookt wat naor de stal, die moet mar een poze an de liende hangen, dan kan hij wat uutlochten* (01-N1, Op), *Zet de deu.re mar even eupen veur et uutlochten* (Ow), .. *dan kan de kamer even uutluclzten* (Ste, Sz, Spa), *fig. in Een meenske het d'r soms behoefte an om zien harte es uut te lochten z'n hart te luchten* (Db) *uutlokken* ['ytlokfl - uitlokken: *verlokken* *Dat meenske koj'slecbt uutlokken* liet zich niet gemakkelijk verleiden tot uithoren (Dfo), *ruzie uutlokken: Deur een smeelse uutdrotking kuj' soms wel ruzie uutlokken* (Obk) *uutloop* (bet. 1: Bu, Dfo, Ld, Nbk, Pe-Dbl, Sz, bet. 2: Np), bet. 3: s, bet. 4: ko) de; *uutlopen*; *uutlopien* ['ytlo:p] 1. ren voor varkens of ander vee, met name kippen (aan het hok vast, zodat de dieren in en uit kunnen lopen), strook grond waar

de koeien langs kunnen lopen van de stal naar het land *De koeien hebben een mooie uutloop van de stal of naor et laand* (Sz), *de uutloop van de koeien naor et laand* (Ld) 2. het kort uitgaan voor een boodschap e.d., waarvoor men niet de netste kleren aan hoeft (Np) *Mien sjouwers-pakkien bruuk ik veur uutloop* (Np) 3. ladder in kledingstof (s) 4. uitweiding in een betoog (ko) *Wak now zegd hebbe is gien anlopien meer war een uutlopien* (ko) *uutlooppak* z. *uutloperspak* *uutlopen* st. ww.; overg., onoverg.; is *uutlopen* {'ytlo:prp] 1. (onoverg.) naar buiten lopen, eruitgaan, uitgaan *lederiene was uutlopen om te kieken* (Nbk), *Ei' volk lopt uut: d'r komt een optocht an* (ba), *R. brengt et butenstaonde goed binnen en lopt uut en in* (p), *Mien sjouwerspa.kkien dat bruuk ikzo veur 't uutlopen om er even uit te gaan* (Np), *Nepiesmussen wodden veur uutlopen dreugen, dat was as ei' ooriezzer niet op hoefde* (Dfo), *De zegels* w057 *deurbeten as de jonge bijen d'r uut willen; dan hej' uutlopend bruud*(bs: Obk), zo ook *As de moerdoppe nog sleuten is, zit de jonge keuninginne d'r nog in, as de doppe d'r of is, is de jonge keuninginne uutlopen* (Obk) 2. (onoverg.) uitbotten, uitspruiten, ontkiemen *De bonen lopen uut* (Obk), *Die rozepollen lopen al weer mooi uut* (Diz), *De eepels beginnen uut te lopen* (Np), *As de eerpels te waarin staon, kun ze uutlopen* (Obk), *De bomen beginnen al mooi uut te lopen* (Nbk, Diz), *Alles in de netuur begint weer uut te lopen* (Op), *Mi(nat weer luup et zaod zomar uut begon te kiemen* (Ow), *De rogge die zijd was begon in de haast mooi uut te lopen, ze ston d'r mooi boven veu.rde winter* (Po-Dbl), *De rogge is in de gaaste al wat uutlopen* (Ma), *Etgrös begint al weer uut te lopen* (Nt) 3. (onoverg.) langer duren dan gedacht *Ze bin te laete, et is zeker allegeer nogal wat uutlopen* (Nbk), *De vergadering lopt uut* (Ow), *Et lopt wat uut* (Ma) 4. (onoverg.) van teksten: langer worden dan voorzien: *Et stokkien is wat uutlopen* (Nbk) 5. (onoverg.) van figuren, vlakken, terrein ent: eindigen *Die akker is niet mooi te bouwen, want die lopt op een tippe uut* (Dfo), *een kiels uutlopende bles* (Ow), *De schoffel lopt op een punte uut, de schoppe is vierkaant*(Bu), *De schoenen*

lopen punts vut (Diz) 6. (onoverg.) uitlopen, als resultaat hebben, eindigen in *Et lopt op ruzie uut* het ontaardt in ruzie (Nbk), *Et lopt op niks vut* dat zal geen resultaat, succes hebben, ... *op stront uut...* id. (Nbk), *Waor zoj dat nog es op uutlopen!* (Nbk) 7. (onoverg., van de wind) naar het noorden gaan (wat mooi weer voorspelt) (El, Obk) *De wiend lopt vut* (El), zo ook *De wiend moet uutlopen veur de zonne* (Obk) en *Hij lopt vew' de zonne uut*(Obk) 8. (overg.) m.b.t. schoeisel: door erin te lopen groter doen worden (Dhau) *Die schoenen kuj' wel uutlopcn* (Dhau) 9. (onoverg.) vrijuit, zonder remmingen lopen (vo), in *Op 'e zaandweg deur de Weper naor Veenhuizen leut hij de teugels wat vieren, de blessen vuulden dat wel en hadden d'r wel aorighied an om es lekker vut te lopen* (vo) 10. (onoverg.) opvallend anders zijn (vo) *Zokke zwathaorigen bin d'r in Amerike ok genug, daor loop ie d'r niet zo vut as hier op 'e Fochtel* (vo) 11. (onpers.) vorderen in tijd (b) *Et lopt al weer mooi naor Sunderklaos vut en asjim kien der nog gien verlangliesien inleverd hebben ()* (b) 12. (van natte stof, voorwerpen) vocht verspreiden (b) *Onder de stoel waor N. op zeten har, lag een dikke, soppige tebaksproeme, hielendal uutloper en* (b)

uutloper de; -5; -tien ['yL..] 1. jas die niet de netste is, maar mooier, beter dan de gewone, niet de netste jas maar ook niet de meest gewone (El, Ma, Obk, Ste) 2- uitloper aan een plant 3. bijtak van een bergketen (spor.)

uutlopersjasse (Dfo) de; -n; ...jassien ['yt ---] 1. hetz. als *uutloper*, bet 1, z. aldaar uutloperskleren z. *uutloperspak*

uutloperspak (OS, Bu, Dho, Np) Ook *uutlooppak* (Nt), *uutloperskleren* (No, Nbk, Ow (mv)) et; -kien ['ytlo:pçspakl...] 1. (verkl.) tweede pak (maar niet het netste): kleding waarmee men zich buitenshuis kan vertonen, maar niet de netste kleding *Die vrouw het die kleren aorig opknapt now kun ze best wel weer bruukt wedden as uutloperspak* (Dfo) *Trek et uutloperspak mar even an* (Bu)

uutlorken (Db, Dho, Np, Obk) Ook *uutlurken* (Bu) zw. ww.; overg; lorkte uut, het uutlorkt ['ytlor(o)kjl.iAr..] 1.

iemand uithoren over van alles en nog wat *iene uutlorken* (Db, Dho, Np, Obk), *We zullen es perberen 'in wat uut te luiken* (Bu)

uutlotten ['ytlotn] - uitloten: door loting aangewezen worden *Et bestuur gong ieder jaor een vast getal van de renteloze andelen uutlotten* (Np, Pe-Db, Op), *Een renteloze liening wodt uutlot* (Dho), *Ik heb niks wunnen, ik bin uutlot* (Db); i.h.b.: door loting vrijgesteld worden van militaire dienst: men kon daarbij *inlotten di.* door het lot aangewezen worden om in militaire dienst te moeten (Ow) en *uutlotten* door loting vrijgesteld worden van militaire dienst (Nbk, Ow), vandaar *Hij is uutlot*(Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Diz, Nbk, Nt, Obk, 01-Nl), vgl. ook *As de jongen uutlot hadden, waeren ze vrij van dienst* (Wol) en *Tusken an- en uutlotten haj' een stilstaand nummer, die kennen nog weer opreupen wodden* (Ow)

uutlotteren (Nbk) zw. ww.; overg.; lotterde uut, het uutlotterd ['ytlDtrn] 1. hetz. als *uutiorken*, z. aldaar *uutloven* ['ytlo:brn] - uitloven *Veur de opsporing van de daoder is een premie uutloofd van duzend gulden* (Op)

uutluchten z. *uutlochten*
uutluden zw./onregelm. ww.; luudde/ludede uut, is uutlöduutluded ['ytljd] 1. (onoverg.) ten einde luiden *De klokke is uutlöd* (Nbk), *Ik bin uutlöd* heb geen geld meer, ben platzak (Ste), *Hij is ok aorig uutlöd* ze beginnen zo langzamerhand een hekel aan hem te krijgen (Ste), *Dan bij' uutluudop het eind van je kunnen, aan het eind van je krachten* (Sz) 2. in *et oolde jaor uutluden door klokgelui afscheid nemen van het oude jaar* (verspr), vgl. ook (ouder:) *Et ooldejaor wedde uutluded, dat was om de lwaaoie geesten te verdrieven* (Nw) 3. (overg.) feestelijkheden bijwonen bij gelegenheid van iemands afscheid *We gaan de oolde burgemeestermit een receptie uutluden* (Op)

uutlurken a *uutlorken*

uutmaargelen z. *uutmargelen*
uutmaeken J'ytrne:kij - uitmaken: beëindigen: *Die ruzie moe'n we ok mar es een keer uutmaeken* (Dhau), i.h.b. van een relatie: *Die vent is niks veurjow, ie kun 't mar beter uutmaeken* (Obk), *de verkering*

uutmaeken, de verloving uutmaeken; (van vuur) doven, blussen een vuurtien uutmaeken, de braand uutinaeken (Np), de sijeret uutmaeken (Nw); (m.b.t. sloten e.d.) uitdiepen, reinigen de sloot uutmaeken (Nbk), Ze mossen de sioden veur 1 nov uutmaeken (Pe-Db); te betekenen hebben, beduiden: Af krap werk hebben, dan hej'gien werk dat uutmaekt (Sz), Wat maakt dat now nut!, Etmaekt niks wit, a'k et morgen doe of now (Ld), De vrouw van N. is stark en handig, ze maekt in 't wark een mankerel nut staat voor de arbeid van één manspersoon (Op); vaststellen, bepalen: Dat moet et bestuur mar uutmaeken, Een goeie streuper bar klompen an die hij ok aachtersteveur arihebben kon; zo now en dan ommewisselen, dan kennen de stille oppassers in de snij nooit uutmaeken welke kaante hij uutgaon was (Ow), Wie zal uutnaeken of zien verhaectien waar was of dat hij d'r mar wat henne leug (Op); uitschelden, in uutmaeken veur Hij was kwaod, hij maekte ze veur alles en nog wat out (Bu), veur alles... (Wol), iene overal veur uutmaeken (El, Ste), Hij had gien reden om mij zo out te maeken (Sz)

uutmaelen (ZW, Dfo, El, Np, Obk, 01-Nl, Op, bet. 2: Ma, Ow) Ook uutmaleren (bet. 1: Sz) zw.Ist. ww.; overg., onoverg.; het (beU), is (bet. 2) uutmald ['yt] 1. uutmaleren: het teveel aan water uit een polder malen As et te nat wedt, wedt et waeter uutmaelen mit een tjasker (Ste), Et waeter was zo hoge, dat d5 mos uutmald wedden (Np), Bij Tacozijl maelen ze et waeter in een meer nut (El) 2. door malen groter van omvang worden (El, Ma, Ow) De haever kon soms aorig nut-maelen (El), Uutmaelen haj' aj'rogge in bijglicks vief zakken hadden, mos ij zes zakken voor 't mael hebben (Ow), Et zaod is wat uutmald (Ma), Een zak mit rogge die naor de meule mos te maelen, mos mat veur dnekwat vol mit rogge; dat was dan een pong mit rogge; een pong mit rogge veur driekwat vol maalde nut tot een zak vol roggenmael (Ow)

uutmaleren z. uutmaelen
uutmargelen Ook uutmaargelen (Nw), uutmargelen (WH, Ld, 01-Nl, Ow) ['yt - uutmargelen:

verzwakken, uitputten Hij margelt dat laand ok aorig nut, hij mijt et altied mat en gef gien goeie bemesting (Diz, Ma, Nbk, Obk, Op), zo ook Ze plegen roofofbouw, ze margelen et laand nut, wel bebouwen, niet bemesten! (Nbk), Die is uutmargeid, zo ziek is blij; hij kan de weide niet meer begaon fig.: van personen, ook lett. van een zieke koe, bijv. met zere poten (Ste), De pesjent was totaal uutmargeld(01-Nl), In delaeste oorlog wedden viie meensken in de grote steden uutmargeld(Db); door uitzuiging, armoede berooid raken Die is bieIemaolie uutmargeld, die hebben ze de veren van de boud haeld (Nw), Die oolde meensken laoten heur hielendal uutmargelen deur de kiender (Obk), De huurbaos het de huurder bieIemaol uutmargeld (Dfo)

uutmelken st. ww.; overg.; het uutmulken ['yt ---] 1. uutmelken, leegmelken Daenk d'r omme daf de koenen goed uutmelken, aan ders kriegien ze verkeerde gieren! (Obk, 01-Nl), Jim moe'n iedere koe goed uutmelken, want in de loste druppies zit de meerste botter (Op), zo ook Ie moe'n de koenen goed uutmelken, de leste drop is de botterknop (Dfo, Ld, Nw, Obk, Pe-Db, Op) 2. (m.b.t. bep. vogels) steeds eieren laten leggen door de eieren weg te nemen op één na, of door er aardappelen e.d. voor in de plaats te leggen (b: ln) 3. (m.b.t. personen) zoveel mogelijk geld proberen te laten betalen, uitzuigen Die huurboerties we 51 totaal uutmulken (Np), Die vent hebben ze goed uutmulken, daor hebben ze goed an verdiend (Nw), Reken mat dat ze 'm uutmelken! Dat ze 5v 't vel over de neuze haelen! (Ste) 4. uithoren (Obk) Die is zo nijsgierig, die kan de aan der krek zo lange uutmelken tot hij d'r aachter komt wat hij weten wil (Obk)

uutmargelen z. uutmargelen
uutmesteren ['ytmesti] - uutmesteren (lett.): de stal uutmesteren (Bu), De boeren mossen vroeger mit de kroje en de schoppe uutmesteren (Po-Db); ook schertsend m.b.t. het schoonmaken van ruimtes (spor.), vgl.: We zullen even de keuken uutmesteren (Nbk)
uutmeteren ['ytm:t;] - uutmeteren: door te meten de grootte bepalen, uitzetten door de afstanden uit te meten Dat huusstee hebben ze uutmeteren (Dfo, Np), een buus uutmeteren

uutmijen - uutnemen

(Nw), *een bouwterrein uutmeten* (Nt), *Zie bin an et uutmeten* (Bdie), *De turfputten wodden vroeger uutmeten* (Dfo, Ow), *een put wark uutmeten* (Ow); hoog opgeven *Dat nijnioodse gedoe wodde wel bried uutmeten* (Bdie, Ow), *Die kan et roer uutmeten* die persoon kan dingen komisch uuddrukken (Ma, Obk) uutmij'en zw. ww.; overg.; milde uut, het uutmij'd ['yt...] 1. sloten enz. ondoen van gras, riet enz. door te maaien *sloden uutmijen, laaggen uutmisen* (Ste), *de gatten uutwijen* (Ste), *de slootskaanten uuthakken en uutmijen* (Nt, Sz, Nbk), *Wewoe'n eerst veurinijen, dat is de hoeken uutmijen* (Dfo, Nw) 2. wegnemen door uutmijen in bet. 1 (Dfo): *Mit slootschouwen mossen wij de raai uutmijen en de bojew uutplaggen* (Dfo)

uutmiegen (verspr) st. ww.; overg.; het uutmegen ['ytmie:g] L door te urineren *vuur doven As et een klein vuurtien is, kuj' et wei uutwiegen* (Sz), *Zal ik dat vuurtien even uutmiegen?* (Ld), *Die braand was niet zo slim, ie konnen et wel uutmiegen* (Db), *Mieg dat vlammegien even uut, je* (Nt), *De kachel uutmiegen, dat doe vroeger een klein jochien uut de buurt: uut de gek, om zien moeder te plaogen* (Spa), *'t is hier zo warm, wieg de kachel war uut!* (Sz, Diz), (schertsend:) *Hooi je stilleje, wieg bijje wem de kachel uut* (Np), zo ook *Gao war naorje men en wieg de kachel war uut* (Ma), *Vroeger was in een kefé wel es een klant in staot om daor de kachel uut te miegen* (Op), (van iemand die vooraan loopt:) *Hij mag et vuur uutmiegen* (Dho) uutmienen (Nw, 01-NI) zw. ww.; overg.; miende uut, het uutmiend ['ytmie:;J 1 kopen op een openbare verkoping (01-NI) *Hij het et uutwiend op een boeldag verkocht* (01-NI) 2- inzetten op een openbare verkoping (Nw) *As d'r koenen verkocht wodden, wodden die uutwiend [inzet] op f700,- of f800,-* (Nw) uutmikken (Nw) ytmkffl - uitkienen *Dat bek goed uutwikt uitkiend, ook: goed bekeken, goed berekend* (Nw) untmodderen (verspr.) zw. ww.; overg.; modderde uut, het uutmodderd ['ytmopij 1. de modder, bagger uit een sloot halen, veelal met een baggerbeugel *een sloot uutmodderen* (verspr, Nbk), *We hadden*

een modderbeugel om de sloot uut te modderen (01-NI), *drinkgatten veur et vee uutmodderen* (Bu)

uutinonden (Db) ['ytmō . . . ndii] - uitmonden *De wiek wondt int op 'e Tjonger* (Db)

uutmoonsteren [_{ytm5}:stəq] - uitmonsteren: uitdossen *Die het n aorig uutmoonsterd, hij het zoe'n betien alle goeie goed aantrokken dat hij het* (Bu), *Die officier is mooi uutinoonsterd wit dat pa/dien an en al die medailles* (Obk); uitmonsteren, afkeuren van paarden (Np): *Et peerd moet uutwoonsterd wodden* (Np) uutmoonstering (Nbk, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl) Ook *uutmonstering* (Bdie, Db, Dhau) ['ytm&5stu]/ **monstrtn** - uitmonstering, uitrusting: *de uutmoonstering van soldaoten, metrozen en zo* (Nbk), *Een soldaot moet zien uutmoonstering beweren veur dc herhaling* (Ow), *Elk gcdichte van et leger het zien eigen uutwoonstering* (Wol); uitmonstering m.b.t. paarden: keuring uutmopperen (Dhau) zw. ww.; onoverg.; is uutmopperd [ytm ---] 1. ten einde mopperen, in: *uutwopperd wezen: Gao war naor boven en mopper je daor war uut* (Dhau)

uutmoren zw. ww.; overg.; moorde uut, het uutmoord ['yt...] 1. uitmoorden *Ze moren hieie volksstammen uut, tegenwoordig* (Ow), *Dejaegers moren as ze de kaans kriegen, alles uut* (Ld), *Ze hebben alles uutmoord* (Nbk) 2 schreeuwend huilen (Ma) *Hij woorde et uut* (Ma) uutmunten (Bu, Ma, Nbk, Np, Spa) ['ytmnt&ntii] - uutmunten *Hij munt uut in 't leren* (Nbk), --- in *een bepaoid vak* (Spa), *Daar munt hij aorig in uut* (Bu, Ma), *Hij wil altied boven een aander uutrunnten* (Ld)

uutmuntend [yt'nlAntnt] - uutmuntend *Hij is d'r uutwuntend in* (Np) uutnaaien (p, b, b: lm) - ervandoor gaan *Ze naaiden eik een kaante int* (b), z. ook onder naaien, bet. 1 uutneember (vo) [yt'nLmbr] - uitneembaar: uit elkaar te nemen *H en J. baeiden de tente op, een uutneewber geval* (vo) uutnemen (Nbk, Np) St. ww.; overg.; het uutneumen ['yt...] 1. (mb.t. een binnenkant) schoonmaken *Ik wil van daege die kaaste es goed uutnemen* (Nbk)

uutneudigen (OS, Bdie, Bu, Np, Nt, Op, Sz, Wol) Ook *uutnugen* (Ow), *autnodigen* (verspr. WS) [yt.../... - uitnodigen *Op die bruiloft wollen ze et hiele döxp uutneudigen* (Obk), *Hcf'ze al es uut-neudigdd.i* voor een visite (Nbk), *We moe'n de buren ok es uutneudigen* (Dhau), *We wollen fim uutneudigen* (Ow)
uutneudiger (Db) de; -s ['ytnh:dogç] 1. iemand die uitnodigt *As uutneudiger van een bruiloft moei' blinders oppassen daf gienen vergeten* (Db)
uutneudiging (OS, Np, Nt, Op) Ook *neuding* (Ste), *uutnodige* (Ste), *uutnodiging* (verspr. WS) [ytnA:dagfl/'n&:du]/ ...no:a doyo/...] - uitnodiging *een uutneudiging ofslaon* (Nt), *...kriegen, Ik heb een neuding had*(Ste), (m.b.t. een begrafenis:) *Hef een uutnodige bad of een kennis-geving bij een uutnodige ni. ging men wel naar de begrafenis, bij de kennisgeving niet* (Ste)
uutnodige z. *uutneudiging*
uutnodigen z. *uutneudigen*
uutnodiging z. *uutneudiging*
uutnugen z. *uutneudigen*
uutoefenen ['yt...] - uitoefenen: aanwenden: *Van alle kaanten wedde d'r drek uutoefend om de ruilverkaveling van de grond te kriegen* (vo), *macht uutoefenen* (1); verder in *uutoefend wezen* klaar zijn met het oefenen, genoeg geoefend hebben (Nbk)
uutpaffen (Nbk, Nt) ['yt...] - uitblazen: van rook (Nt) *Hij zat mar dikke rookwolken uut te paffen* (Nt); ten einde roken (Nbk): *BiS' now haost ok es een keer uutpaf?*
uutpakken zw. Ww.; overg., onoverg.; pakte uut, het/is (bet. 1, 3-6) uutpakt ['utpalqj] 1. (overg.) uitpakken, uit de verpakking halen *Ik zal de bosschoppen even uutpakken* (Np), *kedogies uutpakken* (Nbk) 2. (onoverg.) bevallen *Dat vrommes is an 't uutpakken toe* (Bu, Np), *De buurvrouw zal ok wel haost uutpakken, et wodt al een hele moeke* (Bu, Sz), zo ook *Die vrouw moet vast gauw uutpakken, die wedt al zo dikke in et lief* (Obk) en *Die vrouw begint mit een dag te uutpakken, die is zwaorvoets* (Dfo), *Die vrouw begint ok haost uut te pakken* (Nw, Ste), *Die vrouw het verleden weke uutpakt* (Ow, Nbk) 3. (onoverg.) de goeie keuze, koop, blijken te

zijn *Dat peerd dat we kocht hebben is goed uutpakt* (Ow), *Die auto pakt goed uut* (Bu)
4. (onoverg.) aflopen, eindigen *Et het verkeerd uutpakt* (Np), *'t Is goed...* (Bdie, Nbk, Np), *Varkenslaachten kan hiel verschillend uutpakken* (Obk), *'t Kan ongeliek uutpakken* op verschillende manieren, *positief of negatief* (Ow) 5. (onoverg.) stevig optreden (Ste) *De regerige mos ok es wat beter uutpakken* (Ste), *Ie moe'n ok es even uutpakken* (Ste)
6. (onoverg.) een grote mond hebben (Bu) *Die pakt okaorig uut heeft een grote mond* (Bu)
uutpassen Ook *uutpersen* (Sz) ['yt.../...] - uitpersen (van fruit, groente): *een citroen uutpassen* (Nbk, Np); afpersen, uitbuiten *iene uutpassen tot de leste cent* (1)
uutpatten (Bu, Nbk) [ytpat1] - uitdelen *nutperberen* ['yt...] - uitproberen: ook *fig.: lene uutperbercn; perberen hoe veer af mit iene gaan kunnen* (Nbk)
uutpersen z. *uutpassen*
uutpeuteren ['yL...] - uitpeuteren
uutpiekeren ['yt...] - uitpiekeren: ten einde denken *Bis' now ok haost een keer uutpiekerd?*, uitdenken, bedenken: *Dan zit ie wat uut te piekeren over boe as er moet* (Nw)
uutpiepen ['ytpi:prp] - piepen: van angst, pijn, ellende *HiS piepte et uut* (Bu, Ste), ook: een sterk piepend geluid maken anderszins (Nbk) *De waegen piepte et uut* (Nbk)
uutpikken ['ytp...] - uitpikken: door vogels *De proemen bin an de boom al helemaol uutpikt* (01-N1)
uutpissen zw. ww.; overg., onoverg.; piste uut, het (bet. 1)/is uutpist ['ytpstz] 1. (overg.) hetz. als *uutmiegen*, z. aldaar *een vuurtien uutpissen* (Dfo, Bu), *de kachel uutpissen* (Wol), (schertsend:) *Gao mar naorje mem en pis de kachel mar uut loop naar de pomp* (Np, Ma) 2. (onoverg.) ten einde pissen *Bij' haost uutpist?* (Nbk)
uutplaanten ['yt...] - uitplanten
uutplaggen Ook *uutplaggeren* (Ste) {'ytp1ag/'ytplagg] - uitdiepen door te plaggen *Ik zal de sloot even uutplaggen* (Obk), *De sloot moet uutplagd, uutplaggerd/uutplagged wedden* (Ste), *Mit slootschouwen mossen wij de raai uutmien en de bojeni uutplaggen* (Dfo)

uutplaggeren - uutprakkeseren

uutplaggereij z. *uutplaggen*

uutplenzzen (Ld) ['ytplenzij - uitregenen: *ten einde regenen Et liekt wel dat ze boven nog lang niet uutplensd binnen* (Ld)

uutpletten (Spa) ['ytplet] - pletten, door bewerking plat maken *een zende uutpletten* (Spa)

uutploegen (Ma) ['yt...] - uitploegen: ploegend uit de grond halen *de eerpels uurploegen* (Ma)

uutplokken (El, Ld) ['yt... - uitplukken: plukkend wegnemen *ontuug uutplokken* (Ld), *de kraanze* (z. *aldaar*, bet. 2) *uutplokken* d.i. het plukvet eraf plukken (El)

uutpluzen ['yt...] - uitpluizen (lett.): *de piepe vuipluzen schoonmaken* (met een *haezesprong*) (Ow), *Touwgies in de kneup moefeven uutpluzen* (Ste), (fig.:) *Plons dit now mar goed even uut, boe er in mekeer zit* (Nbk), *Dat moet even uutpluusd wodden* (Ste), *De pelisie zal dat zaekien wel es uutpluzen* (Obk), *Die pluust de kraante ok hielendal uut* (Ste)

uutpluzer(d) (Ste) de; -5; uutpluzertien [tytply:zr(t)] 1. iemand die tot vervelens toe alles uitzoekt, uitpluist

uutpluzeri'je (Bdie, Bu) [ytply:zç'ijo, z. ook -ije] 1. het uitzoeken, uitpluizen *Dat was een hele uutpluzerije* (Odie)

uutpoelen (verspr.) Ook *uutpoelken* (D) *uutpulen* (verspr) zw ww.; overg, onoverg.; het/is (bet. 2) uutpoeld ['ytpuhJ ...pulk/ --- pyli] 1. uitpuilen *De busen van de kwaojongen poelden out van de appels* (Op), *Wat hef toch in fow broeksbusen dat ze zo uutpoelen?* (Obk), *Die zak mit vodden was zo vol, ot poelde an alle kaan ten out* (Ld), *Er poelt wat out* (Nbk), *Etpoelt fin (tot) de busen uut* (Ste), *Een band kan flink uutpulen* (Spa), *Die het van die uutpoelende ogen* (Op, vo), (gezegd wanneer iemand een verstopte neus heeft, zeer verkouden is:) *Et poelt 5n de ogen uut* (Ste) 2. uitpellen (Obk) *aepeneuten nutpoelen* (Obk)

uutpoelken z. *uutpoelen*

uutpoepen ['ytpup] - uitpoepen: *'Ik hebbe zoe'n piene in de rogge,' zee de arbeider. Moei' zien daft een betien leger kriegien Zee de boer, 'dan kuft uutpoepen'* (Op), *uutpoept wezen geen mogelijkheden meer hebben Af de knickers op hebben,*

dan bij' uutpoept (Db, Ow), *Now, dan kuf d'r niks meer an doen, dan bij' uutpoept* (Nbk)

uutpoept Z. *uutgepoept*

uutpoesten zw. ww.; poestte uut, het/is uutpoest {'ytpustq] 1. (overg.) uitblazen: van een brandende kaars, een lucifer enz *We mossen de laampe vroeger uutpoesten* (Dfo), *Poost ie de laampe even uut?* (Nbk) *keerzen uutpoesten* (Nbk), *Die moef niet uutpoesten onderschat hem/haar niet* (01-NI) 2. (onoverg.) door rust tot normale ademhaling komen, uitrusten *Ik hebbe zo hadde warkt, lapt mij now even uutpoesten!* (Nbk), *'k Mos de krofe even daeletzten om out te poesten* (Pe-Db), *Doe hadden ze et hof bij mekeer en konnen ze es effen uutpoesten* (vo)

uutpoetsen {'yt...] - uitpoetsen: mb.t schoenen: *Af schoenen inpoetsen mit poets, moef ze ok weer uutpoetsen* (Nbk, Nw, Bu), *inwrieven, en dan uutpoetsen* (Ma, Ow); uitvlakken, te gering achten, in verb. als *Poets n niet out!* hou hem in de *gaten* (Ste), *Dat moefniet uutpoetsen* (Np) uutpompn (spor.) ['yt...] - uitpompn, leegpompn

nutporken (Bu, Spa) ['yt...J - uitpeuteren *de piepe uutporken mit een oold mes; et mondstok of pieperoer wedde mit bente schooninaekt* (Spa, Bu)

uutpoten ['yL.] - uitplanten *Afplaanties uutpoten willen, moef de eerste daegen wel klaarstaon mit begieten, zal 't wat wodden* (Db), *We hebben de bieten op een klein boekien zijd, we gaon ze dommiet uutpoten* (Spa)

uutpottegreferen (Np) {'ytpot.ograft:ari] - fotograferen *Ze hebben heur uutpottegreferen laoten* (Np)

uutprakkeadenken (Dho, Nbk, Np) st. ww., het uutprakkeadocht ['ytpako...] 1. uitdenken, door te denken uitvinden *Wat ze daor wel niet uutprakkeadenken* (Dho) uutprakkeseren zw. ww.; overg.; prakkeseerde uut, het uutprakkesoord ['yt...] 1. bedenken, uitdenken *Dat is me te ingewikkeld, dat moe'k eerst even uutprakkeseren* (Sz), *We kieken vanzels slim hoge op tegen de meensken wat as ze allemaol uwiprakkeseren* (Ow), *Dat hef knap/goed uutprakkesoord* (vo, Nbk), *Wat zuuwe now es uutprakkeseren* (Spa)

uutpraoten ['yt...] - uitpraten: ten einde praten *Bi5' uutpraot?ben je uitgesproken?, Hij het zovule beleefd, hij raekt d'r niet over uutpraot (Nbk, Np, Ste, Dfo), We weren op 't laest ok haast uutpraot hadden geen stof meer om over te praten (Dhau), iene uutpraoten laoten hem niet onderbreken, Laat me now even uutpraoten (Spa), We bin uutpraot hebben er genoeg over gepraat, we hebben een besluit genomen (Nw), ook: we hebben er lang genoeg over gesproken, komen toch niet tot elkaar en willen niet meer met elkaar te maken hebben (verspr.): Asjow zo willen dan bin we uutpraot en dan groet ikje (Op), zo ook Dat bin we uutpraot (El); door een gesprek oplossen (vooral: m.b.t. een ruzie) Wij doen et best om dit hele geval es goed mit mekaan der vut te praoten (Op), Die kwestie moe'n we nog een keer goed mit mekeer uutpraoten (Nbk), Ie kun de boel mei' beter uutpraoten (Nbk), Et moet es even uutpraot wodden (Nbk, Np), zo ook We moe'n es even uutpraoten nl. na een ruzie (Bu); (wederk.) door te praten uiten (Db, Dho, Ld, Nbk, Spa), Een meenske moet him wel es uutpraoten (Nbk), Aj' ergens mit zitten, mooi' je wel es uutpraoten (Spa), Een meenske het soms behoefte om him es goed uut te praoten (Db); (wederk.) door handig te praten zich vrijpleiten (Ld, Nbk) Hij praot him overal uut (Ld) uutpreekt (Nbk) volt. deelw ['ytprrt:kt], in uutpreekt wezen ten einde zijn met het preken (Nbk), z. aldaar (in beide bet.) uutproesten ^{1yxt} ...] - uitproesten et vutproesten van et lachen (Nbk) uutpi-inten (spor.) ['ytprrnti] - uitprinten uutpruttelen (Nbk, Np, Nw) zw. ww.; overg. (bet. 1), onoverg. (bet. 2); pruttelde uut, het (bet. 1)/is uutprutteld ['yt ---] 1. (overg) mopperend toespreken Ze hebben n uutprutteld (Nbk., Np, Nw) 2. (onoverg.) ten einde mopperen uutpuffen ['ytpAfrp] - uitpuffen Ik kon nog mar net de trein baelen en was bliede dat ik mij op 'e baanke valen laoten kon om even uut te puffen (Op) uutpulen z. uutpoelen **uutpuzelen** (Bu) ['yt...] - uitpuzzicn Dat moe'k es even uutpuzelen uitzoeken hoe het zit (Bu)*

nutrachelen (Db, Dfo, Np, Nw, 01-NI) Ook *autruchen (s)* zw. ww.; overg.; rachelde uut, het uutracheld ['ytrax!nJ --- raxi]] 1. scheldend uitfoeteren *iene uutrachelen (01-NI), Hij zit iederiene uut te rachelen (Dfo)* uutrachen z. *utrachelen* uutraegen Ook *autragen (WH)* zw. ww.; overg., onoverg.; raegde uut/het (bet. 1)/is uutraegd [ytrE:gfit..ra:gij] 1. (overg.) uutrachen, ook: in vergelijkbare zin *schonmaken et bokke uutraegen van de spinncwcbben (Spa), de schure uutraegen (Nt, Po-Db, Wol, Ste), Ik zal de pupe uutraegen, want hij braant slecht (verspr., Dho), Depiepestaale wodde vroeger vaeke uutraegd mit een bentespriete (Dfo), De piepen van de kachel mos ie regelmaotig uutraegen (Obk), de schostien uutraegen (Np, Op), et laampeglas uutraegen (Dfo), Die mag de kaemer ok wel es uutraegen schoonmaken (Dho), (gezegd wanneer men bij verkoudheid een volle neus heeft:) Ie moe'n de neuze es even goed uutraegen door flink te snuiten leegmaken (Ste) 2. (onoverg.) uitdrogen en daardoor minder sterk, stevig worden *Zoe'n tonne moet aaltied vol waeter staon, aandere raegt hij helemaole uut (Pe-Db), Oonze houten wastobbe mos vroeger eerst een halve dag mit water staan, want die was dan uutraagd van de droogte (Sz)* uutraeken zw. Ww.; onoverg.; raekte uut, is uutraekt ['yt... J 1. in gedoofde toestand *raken Et vuur moet aenlik niet uutraeken, want dan krieg de eepels niet geer (Nbk)* 2. (van een vriendschap, verkering enz.) *Ik binjaoren maat mit Mm west, mar doe hij trouwd is, raakte alles opiens vut (Op), As jongeluden mit mekeer op vekaansie gaon wil de verkering nog wel es uutraeken (Obk), De verkering is uutraekt, mar ot ken wel weer anraeken (Nbk)* uutraffelen z. *utraffelen* uutraffelen Ook *utraffelen (Spa)* zw. ww.; overg., onoverg.; raffelde uut, is uutraffeld ['ytrafl ...ra:... J 1. (onoverg.) *rafels loslaten De broekspiepen raffelden van onder ok hielendal vut (Dfo), De mouwe was uutraffeld (Ma), Et touw raffelt vut (Ste), Et uutaende van et touw was wat uutraftbld (Pe-Db), As delaekens in de wiend hangen te dreugen, willen de**

uutragen - uutrekken

tippen wel es uutraffelen (Db), *De mond raffelt him haost nut gezegd van iemand die zeer druk praat* (Nbk, Sz, b), zo ook *De bek raffelt n vut, zo praot hi5* (Wol, Sz), *De mond is him uutraffeld van 't drokce praoten* (Db) 2. (overg.; vooral m.b.t. breiwerk) *afafelen, uitrafelen een trui uutraffelen* (Nbk), *et breien uutraffelen* (Wol), *Af oold breiwark uutraffelen en et ga oren om een beddekruike wienen mit waarm waeter d'r in, dan is et weer mooi recht* (Dhau), *gaoren uutraffelen* (Nbk), *We maakten vroeger wel kleties die we om de randen uitrafelden, dat was dan de fkanse* (Spa), *uutraffelen wat in de warre zit* (Bdie) 3. (overg.) *goed uitzoeken, uitpluizen* (Bu) *Dat moe'n we max es goed uutraffelen uitpluizen, achter de waarheid zien te komen* (Bu), zo ook *Dat mag wel es goed uutraffeld wodden* (Bu) *uutrageu z. uutraegen* *uutrakelen* (Sz) zw. ww.; overg.; *rakelde uut, het uutrakeld* ['ytra:k] 1. hetz. als *uutraegen*, nl- m.b.t. een *pijp*: *De kachel-piepe moet wel op tied uutrakeld wodden* (Sz) *uutrakken* (Nbk, Obk) zw. ww.; overg.; *rakte nut, het uutrakt* ['ytrakij] 1. opruimen en tevens schoonmaken *Dat schuurtien zuuwe es een keer uutrakken* (Obk) *uutrammelen* (Nbk, Np) zw. ww.; overg., *onoverg.*; *rammelde nut, het* (bet. 1, 2)/*is uutrarnmeld* ['ytram] 1 (overg.) *hardhandig verwijderen* (Np) *De meester rammelde defonge de schoele vut* (Np) 2. (overg.) *uitfoeteren* (Np) *iene uutrammelen* (Np) 3. (onoverg.) *het drukke kletsen beë indigen* (Nbk), in verb. als *Bij'm baost es een keer vut- ra.rnmeld?* (Nbk) *uutrarmeling* (Spa) de; -s ['ytramluj] 1. *uitbrander, schrobbering iene een vut-rarnmefing geven* (Spa), *ffji het een goeie uutrarmeling had schrobbering* (Spa) *uutranen* (Ste) zw. ww.; *raande nut, het uutraand* ['ytrâ::] 1. *van scherpe randen ontdoen de klompen even uutranen* het randje van de kop van de klomp of van de zijkant wegsnijden *uutraozen* ['yt...] - *uitrazen, uitschreeuwen* *Hijhadet uutraosd van honger (s), Ik kon et wel uutraozen van depiene* (Nbk), *van lelkens* (Nbk) *uutredde Ook uutredderen* (Dfo, Dho,

Ld, Nbk, Op, Ste) ['ytrsdij'ytrcdç4] - *schoonmaken: door scheppen, vegen, krabben e.d.* *We moe'n eerst de geute veur de koenen even uutredde* (Spa, Diz), *De stinkgeute bij et buunstap moet uutredde wodden* (Diz), *de dakgeute uutredde* (Spa), *sloden uutredde* (Bu, Np, 01-Nl, Ow), *de sloot mit et walmes uutredde* (Np), *de hokken uutredde uitmesten* (Ma), zo ook *deperdestal uutredde* (Db) en *de varkenbokken uutredde* (Bu, Ma), *de knienehokken uutredde* (Nbk), *et kiepe-hokke....* (Np), *de piepekop...* (Np), *De sprong daor reddde ze de piepe mit vul* (Ow) *uutredderen* (App) zw. ww.; overg.; *redderde nut, het uutredder* ['ytedpJ] 1. *redden: uit een moeilijke situatie vut de nood uutredder* (App) 2. z. *uutredde uutredding* (Op) ['yt...] - *uutredding, verlossing* *As daor niet gauw uutredding komt, dan loopt de boel vaaste en bin de gevolgen niet te overzien* (Op) *uutregenen* ['yt...] - *uutregenen: ten einde regenen* *Zof et dan nooit een keer uutregend wezen!* (Nbk) *uutreiken z. uutrieken* *uutreiking z. uutrikking(e)* *uutrekene* ['yt ---] - *uutrekene: becijferen wat uutrekene* (Nw), *Reken dat max es vut of dat kan* (Ste), *Ze is al gauw uutrekendbinnenkort aan het eind van haar zwangerschap* (El), *...baost...* (Nw, Ste), *Ze was de achttiende uutrekend* aan het eind van haar zwangerschap (Spa, Np); *nagaan, uitzoeken, vaststellen* *Reken max es nut, ie zullen zien dat et gebeurt* (Nbk); *ten einde rekenen* *Bij' haost uutrekend?* (Nbk), *Die is ok goed uutrekend pienter, bijdehand* (Nw) *uutrekken* zw. Ww.; overg., *wederk.*; *rekte nut, het uutrekt* ['yt...] 1. (overg.) *langer maken door te rekken* *illestiek uutrekken* (Ste), *schoenen uutrekken as ze wat te klein binnen* (Ste), *Die trui moef niet te vule uutrekken, aandere giet et fetsoen d'r of* (Dfo), *Af' een wollen ding of zo wassen, mooi' et even uutrekken of oprekken, om et weer in model te lcriegen* (Nbk), *Nao et wasken mossen wij vroeger de laekens uutrekken* (Obk), *Een linnenrek moef uutrekken, aandere kan et niet op zien poten staon* (Dfo) 2. (onoverg.) *langer*

worden door rekken (Bu) *Ie moe'n oppassen mit die trui, eers rekt hij uut* (Bu) 3. (wederk.) zich uitrekken *Morgens mak me graeg even uutrekken* (Wol, Ma), *A 'k me goed uutrekke, dan kan 'k d'r bi5* (Bu), *je lekker even uutrekken* (Nbk) 4. z. uutriecken

uutrekking z. uutrikking(e)

uutrepelen Ook *uutriepelen* (Ste) zw. ww.; overg.; repelde uut, het uutrepeld ['ytn:pli...ri:--] 1. (m.b.t. slootskanten e.d.) door trappen doen uitzakken, stuktrappen; *De slootswal is uutrepeld* (n), *De koenen hadden de kaanten uutrepeld* (Ma), *De koenen repelen hiel wat uut* (Obk), *De wallen bin allernaol uutrepeld* (Bu, Ld, El, Wol), *Die sloot is uutrepeld* (Np, Nw), *As d'r weinig waeter in een sloot zit, kun koenen een slootkaant aorig uutrepelen om drinken te kunnen* (Op)

uutreusteren (spor.) ['ytrA:stru] - uitroosteren

uutrichten zw. WW.; overg.; richtte uut, het uutricht ['ytnxtii] 1. doen, verrichten *Ze hebben nog niks uutricht* (Nbk), *Die richt ok niet vule uut* verzet niet veel (Bdie), *Ik hebbe niet vetJe uutricht vande* (Spa), . *nog niks uutricht...* (Bu), *Zuj' now nog es wat uutrichten?* zou je niet eens aan het werk gaan (Wol), *Mit dit weer kuuwe ok niet vule uutrichten* (El) 2. doen wat eigenlijk niet kan, uithalen *Die het toch wat uutricht!* (Bu), *Wat zollen ze uutrichten?* uithalen (van kattedwaad) (Nbk), *Ik zal es kieken wat de kiender uutncht hebben, ze bin zo stille* (Dho, 01-Nl), *Now mooi' dat niet weer uutrichten, dan slao ikje upje falie* (Sz)

uutrieden st. ww.; overg.; het uutreden ['ytridij] 1. ten einde rijden (vooral m.b.t. wielrijden, schaatsen, autotochten) *Die vent het nog wel koeraosie, die ridt de elfstedentocht wel uut* (Db) 2. hetz. als uutrepelen, z. aldaar (Ma) *De koenen hadden de kaanten uutreden* (Ma)

uutriecken (Db, Dho, Diz, Nbk, Obk) Ook **uutriecken** (Db, 01-Nl, Spa, Ste, Sz, Wol), *uutrekken* (El, Pe-Db1, Spa, Sta) ['ytrik/... rej ... / ... rskij] - uitreiken, (min of meer) officieel overhandigen *et uutriecken van et dij'lome* (Obk, Pe-Db1, Spa, Db), *priezen uutriecken* (Dfo, El, Diz), *rappotten uutriecken* (Ste), *een ni5 boek uutrekken* (Ste)

uutriecken z. uutrikking(e)

uutrieppen z. uutrepelen

uutriestroke (spor.) ['ytri...] - uitrijstrook **uutriezen** ['ytri:ztij - uitrijzen: rijzen boven, omhoog rijzen *Et beslag van de pannekoeken rees de panne uut* (Bu, Dfo), *Et deeg is uutriesd rijst niet langer, is klaar* (Bu), *Wat een opschepper, et nest de panne uut het gaat te ver* (Db), *De inoeilikheden niezen je boven etheufd uut* worden je te veel (Ste)

uutrikking(e) (1, spor. oost.) Ook **uutriecken**, **uutrekking** (spor.) [ytnkij(g) l... rikujl --- reku1] - uitreiking (van een prijs van boeken: bij boekpresentaties e.d.)

uutris z. uutrusting

uutrisen (Ma, Obk, 01-Nl, Ste) Ook *uutristen* (01-Nl) zw. ww.; overg.; riste uut, het uutrist ['ytrts;] 1. toeristen, klaar doen zijn (voor een reis, een uitstapje, voor het naar school gaan e.d.) *Ik heb 'n uutrist* (01-Nl), *Ik moet eerst mar es zien dak de jongen uutnissel*. [om](#) naar school te gaan (Sta), *Die is goed uutnist* is wel toegerust met voorraad: vaak gezegd wanneer iemand trouwde (Obk)

uutrisse (Ste) de ['ytrtsaya] 1. het uitgebreid en druk bezig zijn met voorbereidselen voor het vertrek, bijv. als men de paarden inspant of op vakantie gaat 't *Is een biele uutnissige af de koffer inpakken moeten* (Ste), *Et was mi/ te vule uutnissige!* (Ste)

uutristen z. uutrisen

uutrit de; -ten; -tien {'ytnt] 1. plaats waarlangs men uit kan rijden, vooral: van het erf naar de weg *Ie maggen gien auto veus de uutrit zetten* (Sta), *Uur die uurrit hej' weinig zicht* (Diz), *Die kwam uut een uutrit* (Bu), *de uutrit van een huus* (Bu), *De uutrit is verhadde* (Wol), *Jhr moe'n die uutrit wel vrilaoten, aandere kan de braandweer d'r niet uut* (Sz) 2. het uitrijden 't *Is hier een geveerlike uutrit* (Op, Ma) uutritsen (verspr.) [ytr..] - uitzetten: door te ritzen langs een lijn, d.i. door een kielvormig sleufje te maken *een sloot uutritsen* (verspr.), *een scheidingsleuf uutritsen in et heideveld* (Ld, 0w), *zo ook Ik zal die scheidung wel even uutritsen* (Ld)

uutrochelen (Nbk) zw. ww.; overg.; rochelde uut, het uutrocheld [ytrox;] 1.

uutroegelen - uutrustige

uutrochelen *sliem uutrochelen* (Nbk) 2. een rochelend geluid geven *Hij rochelde et wit* (Nbk)

uutroegelen zw ww-; onoverg.; roegelde nut, het uutroegeld ['ytrugIVI 1. verspreid, het en der laten neervallen van kleine deeltjes, stukjes *De rogge is al zo riepe, dat ze al begint nut te roegelen* (Diz, Nbk, Op), *Ie meugen jow bloemen ok wel es onder banen nemen, ze beginnen zo nut te roegelen!* (Nbk)

uutroeien (OS, Bdie, Np, 01-NI, Sz) Ook **uutruien** (Nt, Wol, Wil), **uutrujjen** (Nt, Nw, Op, Ste) ['yt... ..] - uitroeien: verdelgen: *As demeensken totzoldce dingen in staot binnen as et uutroeien van zoveul meensken* (..) (vo), *Die vossen moe'n uutroeid wodden* (b), *Die boer moet de poddeblaeden uutroeien, aandens dan krigt bij et laand d'r onder te zitten* (Obk), *We hebben dat eksternust uutroeid* (01-NI); i hb van onkruid: uitwieden *et onkruud uutroeien* (Bdie, Nbk), *Et onkniud in de tuun moej'goed uutroeien, aandens krieg' et elk jaor weer* (Pe-Dbl), *braandnettels uutrujjen* (Nt), *We hebben de rotzooi uutruid* (Wol), *ontuug uutroeien* (Ow), *We moe'n nodig de tuun uutroeien onkruud eruit verwijderen* (Dho); ten einde roeien uutroemen (Np, Op, Pe-Dbl) Ook **uut-Turnen** (El, Obk, Op, Spa, Sz) ['yt... .. - uitruimen *De boel ston zo vol, ik bebbe de boel mat es uutroemd* (Np), *De schare mossen we eerst uutruwnen veurdat we mit raegen begonnen* (Obk), *een kaste witrampen* (Spa)

uutroep ['ytrup] - uitroep, kreet *Hij doe me toch een uutroep* (01-NI)

uutroepelen (vo) ['utrupiii] - plunderen *De boeren begonnen voen hoe langer hoe meer te vulen hoe ze uutroepeld wodden en ze schuilen hoe langer hoe hadder op die rotmoffen* (vo)

uutroepen ['ytruprp] - uitroepen: roepend *uiten* *Dat moej'niet te hadde uutroepen, d'r kan nog wel es niks van waar wezen* (Op), *Ie zollen et uutroepen van bliedsehopen* roepend aan je blijdschap uiting geven (Dho); afkondigen, in het openbaar bekendmaken *Hij is uutre up en tot ceremoniemeester* (Wol), *Ze roepen him uut tot man van et jaor* (Sz, Nbk), *een winner uutroepen* (Ow)

uutroeper (El, Np, Nw, 01-NI, 0w) de; - s ['ytrupç] 1. degene die roept om te mienen, z. aldaar, z. ook *mienen II*, bet. 1:

De eerste uutroeper is de miener (El)

uutroepteken ['yt...] - uitroepteken

uutroffelen (Nbk, 01-NI) zw. ww.; overg.; roffelde nut, het uutroffeld ['ytrofIn] 1. stevig wassen, z. ook *roffelen*, het. 5 *Die was moet goed uutroffeld wodden* (Nbk) 2. een roffelend geluid geven, z. ook *roffelen*, het. 3 (01-NI) *Doe ik over de brogge fietste, roffelde die et wit* (01-NI)

uutroken ['yt...] - uitroken: ten einde roken; door roken verdrijven (spor.)

uutrollen (spor.) ['ytroli] - uitrollen, losrollen *een kaarte uutrollen*

uutrokken (OS, Bdie, Np, Op, Wol) Ook **uutrukken** (verspr.) ['ytrokLJ - uitrukken: snel vertrekken om actie te ondernemen *Ze moe'n al op 'e tied uutrukken* (Dho), *We zaggen de soldaoten uutrukken* (Nbk, Obk), *De braandweerrott uur* (Nbk), *De braandspuite is uutrokt* (Wol), *De loon werker rukt nut* (Spa), *een leger uutrokken laoten* (Op)

uutrooien (Bu, Dho, Nbk, Nw, bet. 3: El) zw. ww.; overg.; rooide nut, het uutrooid ['ytr...] 1. **uit de grond rooien** (van aardappelen) *eerpels uutrooien* (Nbk) 2. uitroeien, uitwieden (Nw) *ontuug uutrooien* (Nw) 3. uitzetten van een sloot &± (El) *Veurdajmit een scheidingsloot beginnen, moej'm eerst uutrooien* (El)

uutrossen (Nbk) zw. ww.; overg.; rostte nut, het uutrost ['ytrosi] 1. door hard te wrijven, rossen schoonmaken *As d'r zaand in de broek zit of zo moej' 't even uutrossen* (Nbk)

uutruien z. *uutroeien*

uutruilen (1) ['yt...] - uitruilen

uutrujjen z. *uutroeien*

uutrukken z. *uutrokken*

uutrunien z. *uutroemen*

uutrusten ['yt...] - uitrusten: van een inspanning, vermoeidheid: *We hadden een hiel aende lopen, en doe wollen we wel even uutrusten* (Obk), *Ik gao now eerst evenpies uutrusten van al dit wark* (Nbk), *We gaon stralckies even uutrusten* (Ste); toerusten, van een uitrusting voorzien: *je uutrusten mit dit of dat* (Bu), *En dat leger wodt uutrust mit nijerwetse waopens* (vo) uitrustige z. *uitrusting*

uustrusting Ook *uustrustige* (Ste), *uutris* (Spa) de; -s, -en [ʼytrAstu/ ... rAsty/ʼytrts] 1. dat waarmee men is uitgerust, is toegelust *As fonges in dienst moeten, kriegen ze een hiele uustrusting mit* (Dfo), *Hij het een hiele uustrustige* (Ste), *Ie hebben een hele uutris bijfe* (Spa), *in volle uustrusting* (Bu), *Hij hooit d'r een hiele uustrusting op nao* (Bu), *Hij is in volle uustrusting in vol ornaat* (Bu)

uutruwen (Obk) zw. ww.; overg.; ruwde uut, het uutruwd [ʼytryMxp, ...A&gj] 1. voor de reis e.d. klaar doen zijn en op weg brengen, hetz. als *uutrisen*, z. aldaar *We moe'n die jonge nog uutruwen* (Obk)

uutsabelen (Dhau) zw. ww.; overg.; sabelde uut, het uutsabeld [ʼytsa:bj] 1. met een zeis ed. maaiend van gras enz. ontdoen *De kaant uut de sloot uutsabelen mit de zonde* (Dhau)

uutshaaïen (Nw, v) zw. Ww.; onoverg.; schaaide uut, het uutschaaïd [ʼytska:j] 1. door hop. merken zich onderscheiden (z. ook *schaaïen*) *Hij schaaït hielemaol naar de N. 's uut* lijkt overwegend op (Nw) uutschaaier (Bu, Nw, Obk 0w, Ste) de; -s; -tien [ʼytska:jç] 1. buitenbeentje (ook *m.b.t. dieren*) 't *Is wat een uutschaaier in de familie* (Obk), *Dat kiend is een uutschaaier, die is hiel eers as de rest* (Nw), *Bij dat nust is d'r ok een uut schaaier bij* (Nw)

uutschachten (Db, Nt) zw. ww.; overg., onoverg.; schachtte uut, het uutschacht [ʼytskaxt] 1. (bij een hengst) het lid te voorschijn brengen *As een bolle dekken zal, moet hij de pieste uutschachten* (Nt), *Ze hadden indertied een bolle die niet uutschachten wol* (Db)

uutschaekelen (verspr.) Ook *uutschitakelen* (Dho, Diz, Ld, Np, Nt) zw. ww.; overg.; schaaelde uut, het uutschaekeld [ʼyt skE:kj] --- ska:k ---] 1. buiten werking stellen van instrumenten, machines enz. *Ie kim een motor in- en uutschaekelen* (Bu), *de stroom uutschaekelen* (Wol), *Af een nije laaïnpe inschroeven willen, moej' de leiding even uutschaekelen* (Op) 2. niet meer in de toestand of situatie zijn om mee te doen *Hij is veur de wedstried uutschaekeld* d.i. met name door ziekte of selectie (Bdie, As *iene et bien brok, dan bij' wel even uutschaekeld* (Ste)

nutschakelen z. *uutschaekelen*

nutschampen (Bdie, Bu, Obk) [ʼyt...] - uutschampen *Et mes schamppte uut en doe kreeg ik een rerejapse in de vinger* (Obk), *Hij schamppte uur mit ei' rieden* d. i. met het schaatsen (Bu)

uutscharpen (Db, Obk) zw. ww.; overg.; scharpte uut, het uutscharpt [ʼyt ...] 1. wegnemen van scherpe randen (uit klompen) *As een klompe hier of daar niet goed past, dan gaon ze him wat uutscharpen* (Obk), *De kroppen van de nije klompen moe'n even uutscharpt wodden* (Db)

uutschatteren (Nbk, b) [ʼyt...] - uutschatteren

uutscheiden (verspr.) Ook *uutscheien* (Nbk, Wol) st. ww.; scheidde uut, is uutscheiden/uutscheid [ʼytsksjdiy..sksji] - ophouden, stoppen *firm moe'n uutscheiden mit roken, de gediën en bin mit een paar weken weer gelig* (01-Nl), *Hij is vutscheid mit roken* (Spa), *In de goeïigheid, scheidt dat gezeur dan nooit uut!* (Op), *Jim moe'n mar es uutscheiden mit die malligheid, daor schieten jim niks mit op* (Op), *Schei (toch) vut!* wat dacht je, hou toch op, kom kom, welnee Nbk, ho: Bu, Nw), *Af niet uutscheien te donderen, zak je mores leren* (Wol)

uutscheien z. *uutscheiden*

uutschellen [ʼyt --- J - uutschelden *Ie meugen een aander niet uutschellen* (Nbk), *We schuilen n overal veur vut* (Ld), *Ik heb n veur alles uutschellen* (Diz)

uutscheuren [ʼyt ----] - uutscheuren: vaneen rijten door scheuren *De kontbuse is uutscheurd* (Diz); scheurend wegnemen *Ie zollen je de busen uutschecurn* (van et lachen) (Diz, Nbk), zo ook *Ik heb me de busen uutscheurd van et lachen* (Bu)

uutschienen (Ste) [ʼyt ...] - uutschijnen, naarbuiten schijnen: *Etlochtschientme te vule vut, ik doe de gediën dichte* (Ste)

uutschieten 1 [ʼytski:tn] - uutschieten: een uutschietende beweging maken (van een hoop turf met een *loege eromheen*: (.) *oppassen dat die boel niet uutschöt* (0w), *We legden de schoven of bossen dwaso ver op 'e waegen, mar ok zo now en dan een laoge in de lengte, dat was veur et uutschieten* (s), *De wiend scheut uut, dat de schipper had mar bouwen mit et zeil er ontstond een rukwind* (Obk, Sz); (van de

wind) van het westen naar het noorden gaan, ook wel: van het zuiden naar het westen *Gaot de wiend wit de zonne wit, dan schöt hij uut* (Bu, Dhau Ma, Ow, Ste El), *De wiend schöt nut naor et noorden* (Bdie, Bu), *De wiend scheut naor et noorden uut* (s: oost.), *De wiend is uutschbeuten* (Spa, 01-NI); (m.b.t. wild) door dood te schieten uit de aanwezige wildstand wegnemen (Diz) *De jaeger het een zieke moer uutschbeuten* d.i. een moederhaas (Diz); (m.b.t. een slootkant ed.) uitzakken (Obk) *De slootwal is uutscheten* (Obk); met vuurwerk, gewerschoten e.d. het ten einde gaan van het oude jaar doen *weten Mit een karbiedbusse scheuten ze et ooldejaor uut* (Pe-Dbl, Dhau), *Hier schieten ze et oolde uut en etnije* in (Ld); uitbotten, uitlopen *Die polle schöt al weer mooi uut* (Ma), *De paereboom schut al weer uut* (Np), *Et schut al uut di. dat stuk bos groeit goed* (Ste), *De rogge schöt out, d'r komt schot in; dan lopt et zaod weer uut, as de bossen zaod lange nat binnen, as ze aenlik buten staon te dreugen* (Ste); flink vorderen in het jaargetijde (verspr. OS, Bu) *Etschötäl (mooi naor) de haast uut* (Ow, Bu), *Et scböt al aorig naor de winter uut* (Dhau) uutschieten II ['ytskiti] - uutschijten: ten einde schijten; uitroepen, door te schijten lozen (van pijn, problemen:) *Haj'et mat in de kont, dan koj't uutschieten* (Bu, Nw) uutschieder T de; -5; -tien ['ytski:tr] 1. loot, uutschieder (bij een plant), boom-scheut, in het zaad schietende plant, vooral *m.bt bieten D'r zatten een boel uutschieders an de rozepollen* (Pe-Dbl), *Bij oonze frambozestruken kommen allemaol uutschieders uut de grond* (Db), *Een boom of plaante kan uutschieders hebben* (Bu), *De uutschieders van de eerbeien moej' opnij poten* (Dho), *An de stamme van disse boom zitten onderan nogal een paer uutschieders* (Op), *D'r zitten]Vele uutschieders in de bieten, zaodschieders* (Bu), *D5-zit een uutschiederbij*(Nbk) 2. buiten-beentje, bijzonder exemplaar, vaak: uit-blinker (Bdie, Diz, Nbk, Np, Ste, Sz) *Et was n uutschieder* (Nbk), *Die jonge dat is een uutschieder in de klasse een uitblinker* (Bdie), *De eerste vier kien der konnen niet zo goed leren, mat de vuufde was een*

uutschieder (Nw), *Diejunge kan best leren, da's wel 'n uutschieder in et gezin* (Diz), (negatief:) *Dat biggien is et lest kommen, mar et is ok wel een uutschiedertien een armetierig beest* (Sz) 3. plotselinge, uitzonderlijke prestatie (meestal in positieve, maar ook wel in negatieve zin) *Et is een uutschieder dat ze disse keer wunnen hebben* (Wol), *Now, et was wel een uutschieder van 'm dat hij zo rojaal was* (01-NI), *As hij een hoog ciefer het, dan is 't een uutschieder* (Ma), *Dat tenielstok was een uutschieder* (Np), (negatief:) *een uutschieder maeken z'n boekje te buiten gaan* (Bu), *Et was een rere uutschieder dat hij doe* (El) 4. plotselinge rukwiend, windstoot *Die buie, daor zat een rare uutschieder in* (Spa) uutschieder 11(01-NI, Ow) Ook *uutschijter* (Bu, Nw, Obk) de; -s ['ytskitç/'wjtskçt1] 1. sneer, uitbrander, opmerking waarmee men iemand flink op z'n plaats zet *iene een uutschieder geven* (01-NI, Ow), *Hij kreeg een uutschijter...!* (Bu) uutschiften (Op) ['ytskiftii] - uitsselecteren *Bij et eeipelrooien wodt et knel daodelik uutschift in een appatte korf* (Op) uutschijter Z. uutschieder II uutschilderen {'yt...} - uitschilderen: lett., maar vooral fig.: *Hij wol et me allemaole biel mooi uutschilderen, mar ik trapte d'r niet in* (Op), *Ie moe'n me mat es goed uutschilderen hoe et d'r veur staot, daore* (Obk), *Zoas hij et me uutschielderd het, liekt et me niet gek toe* (Op), *Ik kanje dat wel uutschilderen, man ik weet niet af et begriepen* (Sz), *Sommigen kun aandere meensken zo mooi untsehüderen* (Dfo), *Hi3ikan et mooi uutschilderen* (Ma) uutschinken (Dfo, Dho) ['ytsk...] - uitschenken koffie uutschinken (Dfo), *starke draank uutschinken* (Dho) uutschitteren ['ytsk...] - uitschitteren uutschioefblad (s) ['ytsku:vblat] - uitschuifblad uutschioefleder (spot.) ['ytsk... - uitschuifladder uutschioeftaofel (spor.) ['yt...] - uitschuif-tafel uutschueren (spot.) yt...] - uitschuren uutschoeven (Obk) ['ytsku:bxp] - uitschuiven: naar buiten schuiven *As de koe et lief uutschoeven wol, wodde d'r een*

liefbaand bruuktde baarmoeder naar buiten liet komen (Obk)
uutschoonsel (Bdie, El) et ['ytskó:5sl] - kaf (lett.)
uutschoppen zw. ww.; overg., wederk.; schopte uut, het uutschopt ['ytskopm] 1. (overg.) uutschoppen (van schoeisel, een broek enz.) 2 (wederk.) zich uitleven door te schoppen (Db) *Gelukkig zitten de poppen niet meer in 't pak, now kun ze heus lekker uutschoppen* (Db)
uutschot et ['ytskot] 1. uutschot, het minder bruikbare, minder goeie produkten die overblijven, het afval: kaf (van koren), afval (bijv van fruit, vruchten) (Bdie, Nbk, Np, Nw, Pe-DbI, Sz): *Dat uutschot kuj' niet vule meer mit* (Pe-DbI), *D'r zit nogal wat uutschot in die vruchten* (El, Nbk), *D'r was nogal wat uutschot in de eerpels* d.i. vooral: kleine, en daardoor minder bruikbare aardappels (Dfo, 01-NI, Pe-DbI, Ow), *D'r zat nogal wat uutschot in die appels* (Nw, Pe-DbI), *D'r zit niet vule uutschotin de appels* (El), *et uutschot onder de siepels* (Diz), *Van et uutschot wodden kotbossen maekt van achtergebleven aren* (Op), *Et uutschot is licht zaod* (Dfo), *D'r zit van 't jaor een protte uutschot in 't zand* (Dhau), *Uutschot van zaod wedde vroeger deur kookte eerpels an de varkens voerd* (Db), *We kopen op de mark et uutschot omdat 't goedkoper is* (Dho), *Mit een slechte oogst is d'r vaeke een boel uutschot bij eerpels offruit* (Obk), *Et uutschot gooiden ze veur de kiepen* (Ld) 2. uutschietende planten, i.h.b. van rogge (Bu, Ow): *As et zaod riepe is en et moet mijd wedden en et regent altied dan lopt et weer opni j wat uut, dan hiet dat uutschot* (Bu) 3. mindere dieren onder het vee (s) 4. rapalje, schorremorrie
uutschrabben Ook *uutschrappen* (Op), *uutschraepen* (Bdie, Dho), *uutschrapen* (Obk, Sz) zw. ww.; overg.; schrabbede vut, het uutschrabbed ['yt.../...] 1. uutschrapen, uutschrabben: schrapend leegmaken *De piepe uutschrabben deden we mit een mes (de kop), de staele mit piepe mit raegers/benten* (Sz, Np), *Af in de bouw lopen hadden en d'r was modder of zaand in de klompen kommen dan mos ie die uutschrabben om ze schone te krieggen* (Op, Ow, Bu), *We hadden thuus wel een*

schrabber daor we de kachelpiepe mit uutschrabden (Dhau), *de keel uutschrabben (as d'r wat sliem in zit)* (Ste), *een panne uutschrabben* de laatste restjes uit de pan schrapen, d.i ook: wat aangebaktlaangekookt is (verspr.)
uutschraepen z_ uutschrabben
uutschrapen z. uutschrabben
uutschrapen (Obk) zw. ww.; overg.; schrapte uut, het uutschrap't ['ytskrapm] 1. doorhalen, schrappen (van een naam, een aantekening e.d.) (Obk) *Jim kun oons wel uutschrappen as lid van de iesvereniging* (Obk) 2. z. uutschrabben
uutschrieven ['ytskri:bm] - uutschrijven: van rekeningen, cheques e.d. *De beide naosten gongen uutschrieven bij de gemiente* (Bu); ten einde schrijven; in geschrifte vastleggen *k Heb de notulen nog niet uutschreven* (Nbk), *mezieknoten uutschrieven* een melodie enz. in muziek-schrift vastleggen (Nbk); d.m.v. een schrijven bekendmaken dat iets plaats zal vinden: *een vergadering uutschrieven* (Nbk, Op); schrappen uit een bevolkingsregister, een ledenlijst enz. *As iene komt te overliden moer' die uutschrieven laoten* (Nbk), vandaar *De beide naosten gongen uutschrieven bij de gemiente* (Bu), *We hebben oons uutschrieven laoten as lid* (01-NI, Dfo)
uutschrobben ['ytskr...] - uutschrobben: schrobbed reinigen *de stal uutschrobben*
uutschudden ['yt...] - uutschudden: schuddend reinigen, schuddend ontdoen van
uutschulpen ['ytsknl(a)pm] - uutschulpen: door te schulpen uitsnijden: *De geuten wodden mit een distel uutschulpt (vut een denne)* (Bu), ook: schulpvormige uitsteek-sels maken aan bep. stof: *een lappe uutschulpen* (Bu)
uutsjouwen (Ste) zw. ww.; overg.; sjouwde vut, het uutsjouwd ['yt...] 1. zeven, vooral: met behulp van een sjouwe ontdoen van *De stienkolen sjouwden we ok vut, om de rommel d'r uut te kniegen, dan kor' de leste korrels nog opbranen, eers pofte de kachel zo* (Ste), *An de sjouwe zatten een paer touwen, en dan kor' mit twee man uutsjouwen* (Ste), *rogge en Naever uutsjouwen* (Ste)
uutslag ['ytslax] - uitslag: van de huid *Mit*

huudziekte kuj' uutslag hebben (Nbk), *Die zit onder de uutslag* (verspt), *uutsJag an de mond* (Ste), *...anjegezicht*(Bu), *...an de hanen* (Diz), *AJ' verkolen west hebben kriej' soms wel es wat uutslag an de lippen* (Op), *Hij het uutslag van de koenen kregen* (ED); uitkomst, resultaat: *De uutslag is al bekend* (Dho), *Morgen is de uutslag van et examen* (Dhau), *in of-waachting van de uutslag* (Nbk), *Wat was de uutslag?* (Ste), *De uutslag van de verkiezing wodt pas over een paar daegen bekend* (Op), *Iedere schoele dot uutslag van de examens op 't heden* (Obk)

uutslaon ['ytsl...] - uutslaan: uitwaarts bewegen: *de aarms uutslaon*, (bij schaatsen:) *de bienen uutslaon* (Bu), *de vleugels uutslaon*: *De voegels slaon de vleugels uut* (Bu), (ook wel *fig*): *Ik heb gien kaans de vleugels uut te slaon* gezegd bijv. wanneer men graag iets wil terwijl er steeds iets tussen komt, er een belemmering is (Ste); uitklappen, openvrouwen: *een kaorte uutslaon*, *Zoe fn opvolen trappo moejeerst uutslaon* (Obk); door slaan vlak of dun maken: *De haerhaemer daor slaof' de zonde mit uut, om 'n dunne te maeken an de raand* (Ste), *Af te breed uutslaon kriej' d'r een haexpad veur, dat moet niet!* (Ste), *Een ploegmes wodt uutsleugen* (El); door te slaan, kloppen reinigen: *Ik zal die dekens even uutslaon* (fidie), *de laekens uutslaon* (Ste), *matten uutslaon tegen de mure* (Ste), *de stofdoek uutslaon* (Ma); door te slaan doven: *een vuurtien uutslaon* (Nw), *een braand uutslaon* (Wol); schimmel, vochtigheid, rijp e.d. vertonen: *De vloer slat zo uut* (Bu, Ste, Nbk), *De more slat uut* (Ste, Ow), *..slat wit uut in de winter* (Bu), *Et uutslaon van de vloer voerspelt regen* (Dhau), *Brakke turf waar as zoolt in zit, die sloeg ok aJtied uut* (Np), *Eten kan ok uutsleugen wezen* (Nbk), *De keze slat wat uut* (Nbk, Nw), *Et brood* (Wol, Ste), (...) *en dan sleug Ei bijtieden et zuiet uut* (b); (van motoren enz) abrupt stoppen *De motor was uutsleugen* (Nbk), *Dan was de meter niet uutslegen* (Nbk); (m.b.t. een wijzer:) uitslag vertonen *De wiezer slat uut* (Nbk)

uutslaonde ['yt...] - uitslaand, in een uutslaonde braand uutslaopen T ['ytsb:prji] - uitgeslapen,

pienter Hij is goed uutslaopen, et is een kwaoie rakker (Db, Np, Spa, Diz), *Et is een lieperd, die is goed uutslaopen!* (Bu), *Wij hadden een uutslaopen voorman* (vo) uutslaopen IT zw. ww.; overg., onoverg.; is (bet. 1)/het uutslaopen ['yt...] 1. (onoverg., ook wederk.) uitslapen: ten einde slapen, ook: zodanig goed slapen dat *men uitgerust is Bij' uutslaopen?*, *Ik heb mij vanmorgen es (goed) uutslaopen* (Nbk) 2. door slapen weg doen gaan *je roes uutsla open* uutslichten (Op) zw. ww.; overg.; slichtte uut, het uutslicht ['yt...] 1. vlakker doen maken (waardoor het oppervlak vaak iets groter wordt) *De baggel wodde nao et mengen en trappen mit de jutte uut de baggelbak over et veld gooiden uutslicht* (Op)

uutsliepen ['ytslip] - op een bep. wijze bespotten, nl. door uitsliepen *Dan streek ie mit de wiesvinger van de iene baand over die van de aan dere, en dan reup ie: 'Sliiep uut, sliiep uut/'*(Nbk), *iene uutsliepen: As ik mit dit raerejassien op seboele komme, zal iederiene me uutsliepen* (Op), *Sliiep uut! Sliiep uut! Ze het in de sloot zeten!* (01-Nl), *Hij ston mij uut te sliepen* (Nt), *Laotje toch niet uutsliepen, kiek mar uut* (Dho); uitslijpen: slijpend wegnemen of uithollen; door slijpen aanbrengen (in iets) uutslikken ['yt...] - uitlikken: door te likken schoonmaken *de panne uutslikken* (Nbk, Np), *et bod uutslikken* (Bu) uutslohberen (Nbk) ['yt...] - uitslobberen: slobberend leegmaken *De hond slobberde de panne uut* (Nbk)

uutslodod z. slodod

uutsloeken (verspr.) Ook *uutsloepen* (Dfo, Np, Op) zw ww.; overg.; sloekte uut, het uutsloekt [ytslukj]/... slupip] T. uitslaan, uitkloppen, uitkammen en daarbij recht-maken (m.b.t. stro) *Veur beddestro mossen wijze [nl. het stro] uutsloepen* (Dfo), *De haeverbossen wodden uutsloekt* (Np), *een bos of tiene uutsloeken veur beddestro* (Ste), *stro dat uutsloekt was* (Nw), *Van uutsloekt roggestro maekten ze beddestro van, mit een toppien gaegel d'r deur veur de vloden* (Ow), *korfmaeken, van uutsloekt roggestro* (Ow), *Et is mooi recht stro, et is uutsloekt* (Bu), *riet uutsloeken uitkammen* (Spa, Nt), *Veur et dokkemaeken*

wodt et strook uutsloekt (Nw), *Uutsloeken is om et stro recht te krieggen; daorveur bien ie een mestvörke recht overaende tegen een peol an mit de tanen in de hoogte, dam- tussendeur trek ie et stro (bij et kopaende, de rommel zit onderin) en dan bil/t de rommel daore aachter hangen; zo kriej' uutsloekt stro* (Bu)

uutsloepcn (Bu, Dfo, Ow, Wol) zw. ww.; onoverg; sloepte uut, is uutsloept ['ytslupip] 1. (van schoeisel) door groot en van binnen glad te zijn wegschieten, (bijna) uit schieten *De schoenen sloepen mij uut* (Wol) 2. z. uutsloeken

uutsloeren zw. ww.; onoverg; sloerde uut, is uutsloerd ['yt] 1. door verwaarlozing in verval raken een uutsloerd rommelten (Nbk), *D'r kwammen nogal wat onkosten an dat huus, et was helemaole uutsloerd* (Pe-Dbl), *Dat huus hebben ze uutsloeren laoten* (Np), *Ze hebben de hiele boel uutsloeren laoten* (Nbk), *Dat buus is al aorig uutsloerd* (Bu, Diz)

uutsloven ['ytslo:bi:p] - (wederk.) uutsloven, zich bijzonder inspannen *Ie moe⁵⁷ je niet zo uutsloven* (El), *Dat iene hum zo uutslooft veur et wordeboekwark, zoas wij'* (01-N1), *Hij slooft n uu et is niet mooi meer /* (Sz)

uutslover ['ytslo:wr- --- vr] - uitslover uutsluten [yt ...] - uitsluiten: niet doen deelnemen *iene uutsluten buitensluiten* (Ma); onmogelijk maken *De blossem van de eerappels wodde dan in plestiezkakicies verpakt, om kruusbestoeving en ziekten vut te sluten* (Ow)

uutsluutsel [ytslytsi] - uitsluitsel: oplossing, helder antwoord *Ze kun op bepaolde punten in de poletiek zo zeuren, en d'r komt nooit gien uutsluutsel* (Obk) *Hij zal vanaovend uutsluutsel geven* (vo, Nbk), *gien uutsluutsel geven* maar steeds in onzekerheid laten, aan het lijntje houden inzake een hop. kwestie (b: lii)), *Ik wol now wel es uutsluutsel hebben, ze drijen d'r mar wat ommehenne* (Pe-Dbl), *Daor moe'k uutsluutsel van hebben* (Ste)

uutsmieten ['ytsmiti] - uitsmijten: uitwerpen, naar buiten werpen *As een koe kaJfd hadde, kreeg hij een zegelbaand omme (in de vorm van een ledder) om et uutsmieten van 't lief te veurkommen* (Op), *Die koe die smit et lief vut* (Np); uitgooien

m.b.t. kleding, schoeisel: *de kleren uutsmieten* (Nbk), *Hij smiet de klompen vut en zette de sokken d'r in* (b)

uutsmieter de; -s ['ytmıtç] 1. iemand die kwaadwillenden uit een openbare gelegenheid kan zetten (een disco, een café enz.) 2. de dikste aardappel van een aantal exemplaren (Np) 3. bekend gerecht: uitsmijter

uutsmulten [yt ...] - uitsmelten: m.b.t. vet *We hebben vet uutsmulten* (Np, Sz, Bu), *Aj' kaonties hebben willen, dan moej' et vet uutsmulten* (Obk)

uutsnieden st. ww.; overg.; het uutsneden [ytsn ---] 1. snijdend uit iets nemen, snijdend wegnemen *vet uutsnieden* (Nbk), *een stokkien taart uutsnieden* (Nbk), *Af bij et oogsten van de hw,nig de raoten vut de körphaelen moor' die raoten uutbreken; ie kun die raoten ok uutsnieden* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *De kleezrnaeker mos de lappen eerst uutsnieden en dan in mekaander zetten* (Pe-Dbl), *De boeren hadden vroeger een snit ze sneden de sloden damit vut* (Nw) 2. door te snijden ontdoen van, door uit te snijden bewerken *Mitnije klompen moej' eerst de kappen en de kaanten wel es wat uutsnieden, eers bin ze zo scharp* (Ld), *De klompen zitten me niet lekker, ik zal ze even uutsnieden laoten* (Spa, 01-N1), *feguren uutsnieden in boolt* (Nbk), *Laeterin etjaormoej'de (bije)körf wel es uutsnieden; dan wodt an de onderkaante van de raoten een stokkien ofsmeden, dan kriej' weer nij wark* (bs: Op), *Et varken moet nog uutsneden wodden uitgebeend* (01-N1), *Mit een schietmasker moet de slaachter et varken schieten, dan is hij verdoofd en dan moet hij him de hals uutsnieden* (Ow, Obk), *(dreigend:) Zakje de strotte uutsnieden?* (Np) 3. een te graven sloot uitzetten m.b.t. gootjes die men met een spade uitsteekt (Obk)

uutsniewaark (Pe-Dbl) et ['ytsniw ...] 1. snijwerk (in, van hout) *De preekstoel was mooi bruun opvarfd en ook versierd mit uutsniewa ark* (Pe-Dbl)

uutsnikken (Wol) ['ytsnikij] - zich snikkend uiten: *Ze snikte et vut van verdriet* (Wol)

uutsnoeven ['yt... - uitsnuiven; ook wel: uitsnuiten, leegsnuiten (Dhau, El): *Eerst de*

uutsnotten - uutspreiden

neuze uutsnoeven! (Dhau, El)
uutsnotten *Z. uutsnuten*
uutsnuien *z. uutsnuuien*
uutsrnijjen *z. uutsnuuijen*
uutsnuten Ook *uutsnotten* (Bdie, Dhau, Np, Obk) ['ytsnytriJ...snoti] - uitsnuiten, *leegsnuiten Eerst de neuze uutsnuten/uutsnotten!* (Dhau), *'t Is goed om de neuze goed nut te snotten* (01-Nl)
uutsnuuijen (Bu, Ma, Nbk) Ook *uutsnuijen* (Obk), *uutsnuijen* (Np) ['yt.../...] - uitsnoeien: door snoeien verwijderen, ook: takken wegsnoeien uit bomen, struiken *De bomen wo'n uutsnuuid* (Nbk)
uutsorteren (Obk) ['yt...] - uitsorteren *Vroeger bruukten ze een eerpeisjouwwe om de poters uut te sorteren* (Obk)
uutspannen ['yt] - **uitspannen**: van paarden *Etpeerd wodde uutspand* (b, j)
uutspanning ['yt.] - **uitspanning**, *buitencafé Bij die uutspanning is 't aittedrek* (Dho), *D'r was ok een uutspanning; vaeke mit deurreed* (Ste, Nbk), *Wij gaon even hij die uutsparring an* (Bdie)
uutspansel (Obk) ['yts(n)sJ] - uitspansel *Dieplancet is aided niet te zien; mar soms bin d'r tieden dat hij d'r wei is an 't uutspansel* (Obk)
uutspaeren *z. uutsperen*
uutsparen *z. uutsperen*
uutsparen (Nw, Dho, Np en Oost.) Ook *uutspaeren* (Ste, Np en west.), *nutsparen* (WH) ['yL./...] - uitsparen: overhouden: *Dan kuj' nog wat uutsparen* (Spa); onbedekt laten, niet vullen
uutspeulen *zw. ww.; overg., onoverg.*; speulde nut, het (bet. 3, 4) *is uutspeuld* ['ytspr ---] 1. ten einde spelen *We zuilen de bom even uutspeulen* (Obk), *De kiender bin uutspeuld* hebben genoeg van het spelen (Nbk) 2. (m.b.t. een loterij; onoverg.) door loting buiten het spel raken (Bu, Ld) *Nao de dadde trekicing van de lotterije weren we uutspeuld*(Ld) 3. plaats (doen) vinden van een trekking in een loterij (Nt, Nw, Obk, Op, Ste): *Delotterije wodt uutspeuld*(Ste), *Vandeweke speuit de iotterije weer u u t* (Nw), *Wanneer aa en ze die lottenje now es uutspeulen!* (Op), *Vanaovend zuilen ze de laeste trekking van de veriotting uutspeulen* (Obk) 4. (overg.) in het spel brengen (van een kaart) *tegen mekeer uutspeulen tegen elkaar uutspelen:*

Deur die inschrievings wodden de kleine boerties tegen mekeer uutspeuid (Ow)
uutspi'jen ['yt ---] - uitspugen, uitspuwen (*lett.*) *Ik heb vanmorgen alles uutspijd wat ik in 't lief hadde* (Dfo), *een Rachel uutspijen* (Ow), *zien galle uutspijen z'n boosheid uiten door precies te zeggen wat er mis is, waarom men zich kwaad maakt* (ZW, Db, Diz, Ld, Np, 01-Nl, Ow, vo)
uutspitten ['yt...] - uitspitten: spittend graven, uitdiepen, weghalen *Vroeger spit-ten ze de gruppen nut* (Bu); m.b.t. een onderwerp: uitdiepen (spot.)
uutspoeken Ook *uutspoken* (WH) ['yt...] - uitspoken *Ik hebbe vandaeye niks nutspookt niets uitgevoerd* (Np), *Wat spookt die daor nut!* (Bu), (...) *a'kheure wat de Duitsers in de wereld uutspoeken* (vo), *Wat hij daor allegere uutspoekt ba, wus gieniene* (b)
uutspoelen Ook *uutspulen* (Dmi, El, Ma, Nbk, Np) ['yt... ytspyln, ...spy:II (Nbk)] - uitspoelen: van binnen reinigen door spoelen *de mond uutspoelen* (Nbk, Np, Nw); m.b.t. wasgoed: door het water halen en daarbij van het meeste vuil ontdoen *Spuul de boei mar even nut* (El)
uutspoken *z. uutspoeken*
uutspraak *z. uutspraake*
uutspraak *z. uutspraake*
uutspraake Ook *uutspraak* (verspr.), *uutspraak* (Obk, 01-Nl, WIT) ['ytspr.../.../...] - uitspraak: het uitspreken *de uutspraake van een woord* (Nbk); de wijze van uitspreken *Wat het hij een vrenide uutspraak van de r* (Nbk), *N. het een appatte uutspraak* (Ma), *De uutspraake is wat Vlaams* (Bdie, Pe-Dbl); rechterlijke beslissing, vonnis *De ketonrechter het uutspraake daon heeft uitspraak gedaan* (Nt, Ow), *De uutspraake van 't gerecht moet nog kommen* (Ow, Nw); uiting door woorden: *Een vremde uutspraake!* iets raars dat men zegt (Nbk, Ste, Wol), *een (dudeiike) uutspraak doen* (Spa), *Die man dot soms rere uutspraaken* zegt soms vreemde dingen (Nt, Ow), *Dat was een mooie uutspraake* dat werd mooi uitgedrukt (Bdie), *D'r weren mooie uutspraaken bij* (Ma), *Die uutspraak die die vrouw daor dec, leek oknaargens op* (Obk)
uutspreiden ['ytsprsjdi] - uitspreiden: in de gehele wijdt neerleggen of uitstrekken

kleren uutspreiden over de grond, et goed op 'e blieke uutspreiden (Obk, Ste), een deken uutspreiden, Dat riet wodt op 'e Jatten en tussen de spanten uutspreid (01-NI), de bienen uutspreiden; uitstrooien *Ie xnoe'n de haegel mar een betien uutspreiden op et brood, want et is haost op (Ste), dong uutspreiden (Ow), Hij had et huj in opperties staon, mar hij verwaacht zeker mooi weer, want hij het et uutspreided (Bdie)*

uutspreken ['yt...] - uitspreken: ten einde spreken (spot.) iene uutspreken laoten (spot.), zeggen, d.m.v. spraak uitdrukken *Alle lettergrepen mossen goed uutspreuken wodden (b); ten einde zeggen je wardering uutspreken (Nbk), een peer zinnen uutspreken*

uutspreuken (Obk) bn.; attr. [ytsprA:kfl] 1. uitgesproken, duidelijk aanwijsbaar *We hebben wel es een vool had, dat was miskleurig, gien uutspreuken kleur zat d'r dan in (Obk)*

uutspringen st. ww.; wederk., onoverg. ['yt...] 1. (wederk.) zich uiten, uitleven door te springen, door te dartelen *De kien der moe'n heur op 'e tied een betien uutspringen (Nbk, Dfo), ...moe'n heur uutspringen kunnen (Np), De koenen leupen nog in et kaarnpien aachter et huus om heur eerst wat uut te springen (s) 2. (onoverg.) uitspringen, vooruitsteken (spor., 1) Die mure springt wat uut (1) uutspruten ['ytsprytifl - uitspruiten *De paereboom spruut al uut (Np)**

nutspuiten ['yt...] - uitspuiten: doven door te blussen: *Ze bin mit de braand an et uutspuiten (Ste), de braand uutspuiten (Nw); door spuiten reinigen de varkenstal uutspuiten (Nbk), de oren uutspuiten laoten (Np), (tegen iemand die iets niet gehoord verstaan heeft:) *Ie meugen je de oren wel es uutspuiten laoten (Nbk), Hij mos de koenen die mit de voelens staon bleven uivie keer uutspuiten laoten, eers kreeg hij ze niet weer drachtig (vo)**

uutspulen Z. uutspoelen

uutstald Ook *uutgestald* (spot.; attr.) volt. deelw als bn gebruikt ['ytstalt/'ytxa... J 1. uitgestald

uutstalkaaste (Bdie, Db, El, Ow, Pe-Db) ['yt...] - uitstalkast: etalage: *Oonze moeders stonnen vroeger voor de uutstalkaaste*

te kieken (01-NI), Die winkel het een biele uutstalkaaste (Db, El); vitrine (Ow) Een uutstalkaaste ziej' hier en daor in gebouwen (Ow)

uutstaflen ['ytstall3] - uitstallen *de boel uutstallen om et zien te laoten (Nbk), Die het de boel mooi uutstald (Bu), As iene zien spullen op 'e mark uutstald hadde (..) (Wol), De hiele rommel wedde over de straote uutstald (Dfo)*

uutstailing ['ytstalu] - uitstalling, wat uitgestald is (vaak: in een etalage) *een mooie uutstalling in de etalage (Nt) ...op 'e mark (Np), In de winjelweke hebben ze de uutstallings allemaole lieke mooi (Op, Wol), de uutstalling bij de gooldsmid (Po-Db) D'rston een hele uutstalling van vazen in de vitrine van die winkel (Dfo)*

uutstampen ['ytstampqij] - uitstampen: door stampen wassen *Grote, onhandige stokken wasgoed gaon pattie vrouwluden uutstampen (Obk), Vroeger mossen we de was uutstampen (Wol)*

uutstaon ['ytst...] - uitstaan: uitsteken *uutstaonde oren (spot.); uitgezet zijn geld uutstaon hebben; in mit ienc/argens wat mit uut te staon hebben met iemand of iets wat uit te staan hebben: *Wat het dat d'r mit uut te staon wat heeft dat ermee te maken, k Heb niks mit bini uut te staon ik heb niks met 'in te maken, hoef me van hem niks aan te trekken, Ik heb mit gienidne wat uut te staon ik heb met geen mens wat te maken, ik red me zelf wel, ik hoef me van niemand iets aan te trekken (Nbk); lijden, verduren, verdragen *Hij had hiel wat uut te staon (Bu); in iene niet uutstaon kunnen hem ergerlijk vinden, hem niet verdragen Ik kan die vent niet uutstaon al is 't ok nog zo hoe dan ook niet (Nbk)***

nutstappen ['ytsapij] - uitstappen (uit een voertuig, vaartuig, lift e.d.)

uutstappien et; ...stappies ['ytsapin] 1. *uutstapje We hebben een uutstappien maekt (Wol), Et is een mooi uutstappien west (Bdie)*

uutstarven (Nbk) {'yt...} - uitsterven (lett.), (bij vergelijking, als het ergens heel stil is, onbewoond lijkt:) *Et kon hier wel uutsturven wezen (Nbk)*

nutsteeksel z, uutstiksel

uutstek ['ytspek], in *bij uutstekbij uitstek: Et is bij uutstek mooi weer d- veur(Nbk)*

• *mooi weer te fietsen (Ld), Hij is d'r bij uutstek geschikt veut (El, Ma, Op, Spa); buitengewoon, bijzonder (Ow) Et weer is niet bij uutstek (Ow); bij uitzondering (Dhau, Dho, Ste, Sz) Hef de hoge hoed wel es op? [met als mogelijk antwoord:] Now nee, bij uutstek (Ste), Bij uutstek zullen we 't disse keer toelaoten, war fli 't vervolg niet weer (Sz), Bij uutstek hebben ze heur dat geven (Dho), Bij uutstek was hij disse keer es op 'e lied (Dhau); tenslotte, uiteindelijk (Db, Dfo, Obk): Bij uutstek heb ik nog mit hadrieden daon (Db), As et niet aandars kan, zal et hij uutstek zo wezen (Dfo), Bij uutstek he'k toch mar besleuten om et te doen (Obk) uutstel et; -len; -legien [ytstel] 1. opschorting, uutstel Van uutstel komt (vaeke/meerstal [enz.]) ofstel iets uitstellen betekent vaak dat het helemaal niet door gaat (verspr.), zo ook Van uutstel komt uutstel (Ow), waartegenover Ieder uutstel hoeft daodelik nog gien ofstel te wezen (Op), zo ook Uutstel hoeft nog gien... (Spa) 2. plan, toeleg Et was zien uutstel plan, toeleg om het zo te doen (Spa, Wol) 3. voorstel (App, Ma, Nbk, Np, Ste) Wie zien uutstel was dat eigenlijk? (Ma, Np), een raer uutstel een vreemd voorstel (Ste) uitstellen zw. ww.; overg.; stelde uut, het uutsteld [ytstsh] 1. uitstellen, opschorten We zollen morgen naar Arnhem toe, war we hebben et een peer weken uutsteld (Nbk), We stellen et now even uut dat we bij fim komen, mat et wodt gien ofstol (O1-N1), Betaeling moej' niet uutstellen (Obk), een ofspraoke uitstellen (Nbk) 2_ als voorstel doen (vo) Et mos war deurgaon, zoas N et uutsteld hadde (vo) * Stel niet wit tot morgen af et vandaeghe nog doen kunnen (Dho), zo ook Waf van dage doen kunnen, moefniet uitstellen tot morgen (Spa) uutstikken st. ww.; overg., onoverg.; het uutsteuken [ytsttk] 1. uitsteken: naar buiten (doen) steken, zijwaards of naar voren steken: een uutstikkende takke, We mossen et vak beplokken, dat et huf niet tot et vak uutstak (Bu), de vlagge uutstikken, Ik stik et geweer uut en schiete ik richt (b), de haand uutstikken, zo ook Af Jinksof willen, moei' de linkerhaand uutstikken (Ow), Die is niet te beroerd om*

een haand uut te stikken hij is best bereid tot werken, om te helpen bij het werk (Nbk), Hij wol gien poot uutstikken hij wou niets doen, op geen enkele manier helpen met het werk (Ow), zo ook Ze slakken gien haand uut (ba), de aarins uutstikken (v) 2. in uutstikken boven' Een torenspits stikt vaeke boven alles uut (Ld), ook fig.: beter zijn: Hij stiktin die dingen veer wit boven de aandaren (Nbk) 3. door te steken weg- nemen, verwijderen In de meitied moest de boeren wel es de stiekels uutstikken (Db), De knechten mossen eerpels uutstikken en wij laggen d'r op 'e knijen achter ze op te ,—en en in de korven te doen (Ma, Nw), iene de ogen (argens wit) uutstikken iemand de ogen uitsteken (fig.) 4. een glaasje leegdrinken (b: lm) uutstikker (El, Np, Obk, Op, Ow) de; -s [ytsttkç] 1. degene die de aardappels uitsteekt De nutstikker gaot veuruut bij et eerpelrooien (El), De uutstikker kan de eerpels vaeke vlogger uutstikken as de zokers ze schiften kunnen (Op) uutstikcerliende (Dfo) de; -n [yt ---] 1. lijn, touw, draad waarlangs men een sloot uitzet, uitgraaft, opschoont uutstiksel (Bdie, Op en oost.) Ook uutsteeksel (Obk, Spa) [ytstilcs/...stuksij - uitsteeksel Daar zitten van die grote uutstiksels an (Ow), D'r zit wat een uutstiksel (Nbk), ...een raar uutstiksel an de deure van et hokke (Wol), Ik stroffelde haost over et uutstiksel van een stobbe (Diz) uutstippelen [ytsuplfl - uitstippelen uutstoelen (Dfo, Nbk) ['ytstu:l:] - uitstoelen De rogge stoelt uut (Nbk), De rogge stiet nog wat hol, die moet nog uutstoelen (Dfo) uutstoffen [ytst3frn] - uitstoffen de kaemer uutstoffen (Nbk), iene de maantel uutstoffen de mantel uitvegen, flink de waarheid zeggen (Ste) uutstokken [ytstokij - uitleggen, uitduiden, uit de doeken doen, vooral in iene wat uutstokken: Kun ie mij dat uutstokken? (Bu), Hij het et me goed uutstokt (Bdie), HiJ dochte et mij goed uut te stokken (Sto) uutstomen [yt...] - uitstomen: door stomen reinigen

uutstoot (1) ['yt...] - uitstoot (van gassen)
 uutstraolen ['yt...] - uitstralen: als stralen
*uitgaan Die kleine J. van oonze buren is al
 zoek kleine gloeperd, et straolt heur de
 ogen uut je kunt het in alles merken
 (verspr., Db), et straolt heur tot de ogen
 uutid.* (Nbk)
 uutstrekken ['ytstrsk] - uitstrekken:
 uitrekken, gestrekt doen zijn, ook wederk.:
*je even lekker uutstrekken, af morgens
 wakker wodden* (Nw, Ste), *De hond strekt
 n even lekker uut* (Nbk); een oppervlakte
*bestrijken Die kavel strekt 'in wit van de
 Lende tot de Kuun der* (Nbk)
 uutstrepeu (Obk) ['ytstri:pqij] - weg-
 strepen (lett.), doorhalen
 uutstrieden ['ytstridlj] - uitstrijden: ten
 einde strijden, ten einde ruziën *Now, bij'm
 een keer uutstreden?* (Nbk)
 uutstriecken ['ytstrikj] - uitstrijken: door
 strijken vlak maken en verspreiden *Ie
 moe'n et geliekmaotig uutstriecken* (Mun),
de laekens uutstriecken (Nbk), *de was uut-
 striecken* (Spa), *lene uutstriecken* iemand
 eens flink de waarheid zeggen (b) *
 (wsch. gezegd wanneer iemand zomaar
 ergens naar toe ging:) *Naor Meppel te
 keren en naor Stienwiek te uutstriecken*
 (Bu)
 uutstruieren {'yt...} - uitstrooien (lett.) *de
 bonen uutstruieren* (Spa), *Wat kunnen de
 kien der grabbelen, doe Zwatte Piet
 pepermeuten uutstruide* (Po- Dbl)
 uutstrupen (Db, Np, Ow, b) zw. ww.;
 overg.; struupte uut, het uutstruupt
 ['ytstryprn] 1. (zich) uitkleden *Nao 't
 melken moej' die smerige overal
 uutstrupen, heur!* (Db), *Hij kan him rap
 uutstrupen* (Np)
 uutstudeerd [ytstyd:att] - uitgestudeerd:
 alles geleerd, bestudeerd hebbend wat
 mogelijk is, ook: na veel studie genoeg van
 - het studeren hebben *Ie bin now toch zo
 staorigan ok wel een keer uutstudeerd!* je
 hebt nu toch ook wel lang genoeg
 gestudeerd, genoeg studies gevolgd (Nbk)
 uutsturen (Bu, Obk, Ste) ['yt...] -
 uitzenden, eropuit sturen *bij et huffen iene
 uutsturen om de hujschere, om et vak [nl.
 het hooivak] te beknijopen* nl- als grap
 (Obk, Bu) * *Ie sturen een krikke uut om
 een entvoegel te vangen met een
 onbeduidende gift e.d hopen veel meer*

terug te krijgen (Ste)
 uutsturing (1) j'ytsty:ortijj - uitzending
 (m.b.t. radio, televisie)
uutsturven ['ytstAr(o)blp] - uitgestorven:
 verlaten, leeg, vooral: doods *St is hier
 aorig uutsturven* (Nbk); niet meer voor-
 komend *Dat soort voegels is hier haost
 uutsturven* (Nbk)
 uutstuur (Dho) [yt'sty:ar] - overstuur, van
 de kook *Zo weren helemaol uutstuw-
 overstuur* (Dho)
uutstuveren (Np) zw. ww.; overg.;
 stuverde uut, het uutstuverd ['ytstywrn,
 ...vrifl 1. goed uitrekenen, met name:
 precies nagaan wie wat moet betalen *Dat
 moe'n we even uutstuveren* (Np)
 uutsulen (Nbk, Np) zw ww.; onoverg.;
 suulde uut, is uutsuuld ['ytsyli] 1. verder
 glijden of rijden zonder dat men zich nog
 inspant, zodat de vaart afneemt en men
 uiteindelijk stilstaat (z. ook *suien* bet. 1)
uutsulen bij et rieden Nbk, Np)
 uutsutelen (spot.) zw ww; overg.; sutelde
 uut, het uutsuteld ['yL.] 1. venten,
 verkopen door rond te gaan
 uuttekenen ['yt...] - uittekenen: afbeelden
 door te tekenen *iene uuttekenen* (Bu)
 uuttellen [yt...] - uittellen: ten einde
 tellen *Die dot niet meer mit, die is uutted*
 wordt niet meer meegerekend, is niet meer
 in aanzien (Nw, Obk), *Ze is uutted* bevat
 bijna (verspr., Bu), *Ze is haost uuttedhaar*
 zwangerschap loopt ten einde (Nbk, Ste),
...gauw uutted (El), zo ook *Nije weke is
 ze uutted* (Diz) en *De daegen bin uutted,*
we moe'n now zwaarmhuden di.: de man
 moet nu bij z'n vrouw blijven vanwege de
 naderende bevalling (Dfo); betalen *Ze
 hebben biel wat uuttellen moeten veur de
 huusdokter, mit al dat gein eister veel
 moeten betalen* (Dfo), *Et begreutte me reer
 dat ik veur die maantel zovule uuttellen*
 mos (Dfo); geen mogelijkheden, kansen
 ent meer hebben *Ik bin uutted, ik heb de
 beurs leeg* heb geen geld meer (Nbk), zo
 ook *Die is uutted mit zien geld* is
 inmiddels platzak (Dfo), *Ik kan hielemaole
 niks meer, ik bin uutted* kan niks meer
 verzetten door vermoeidheid (Bu, Nbk,
 Nw)
 uutteren ['yt...] - uitteren: wegkwijnen *N
 teert hielemaole uut* (Ste), *f55 is hielmaol
 uutteerd* (Nbk)

uuttesten - uutvalen

uuttesten (spor.) [yt.S] - uittesten
uuttieren (Obk) [yt...] - uittieren *Kiender moe'n ruwnte hebben en heur zo now en dan es uuttieren kunnen* (Obk)
uuttiezen (verspr.) zw. ww.; overg.; tiesde uut, het uuttiesd [yt...] 1. uit de war halen, ontrafelen door te kammen *Een wollekaom daor tics ie de wol mit out veurdaj'spinnen gaon* (Sz), *haar uuttiezen as et in de tieze zit* (Ste), *gaoren uuttiezen* (Nbk), *Et zit in de warre, ie moeu et uuttiezen* (Nbk) 2. (fig.) uitzoeken, nagaan (Nbk) *Et moet eerst wel goed uutticsd wodden veurdat et dudelik is hoe et in mekeer zit* (Nbk)
uuttrap [y'trapj - uittrap
uuttrappen ZW. WW.; overg., onoverg.; trapte uuut, het uuttrapt [y'trapip] 1. (bij voetbal) uittrappen *de balie uuttrappen* (Nbk), *Hij moet au/trappen* (Nbk) 2. (overg.; ni.b.t. de kant van een sloot, een houtwal enz.) vertrappen, doen uitzakken, vernielen door trappen (hetz. als *veixepelen*) *De kaanten van de sloot weren bielemaol uuttrapt* (Dfo, Pe-Db1, Spa, Sz) *De slootskaanten wo fn soms geweldiq uuttrapt* (01-NI) 3. (overg.) door trappen doven *de vlammen uuttrappen* (Nbk) 4. (overg) trappend uitdoen *de broek uuttrappen* (Nbk)
uuttrekblad (spor-) [yt...] - uittrekblad (van een tafel)
uuttrekken st. ww; overg., onoverg.; het (bet. 1-5)is uuttrokken {'yt...} 1. (overg.) uittrekken: van kleding *Trek defasse mar even out en gao mar even zitten* (Nbk), *Die hebben zo de jasse aorig uuttrokken* uitgekled in financiële zin (Np), *Ie moe'n de schoenen wel even voltrekken af* in boos kommen (Nbk) 2. (wederk.) zich uitkleden *Jonges, jim mar gauw uuttrekken, want et is al Jaete!* (Obk) 3. (overg.) uit iets trekken, rukken *De knienen trekken haoren out veur et rust* (Nvv), *iene een pote out/rekken ernstig benadelen in financiële zin* 4. (onoverg.) zich laten uittrekken in bet. 1 (Sz) *Melde staot bij oons wel genoeg in de tuin, mar et trekt wei makkelijk uut* (Sz) 5. (overg.) langer maken door te trekken *Af lekkere raothunnig hebben willen, mooi' mit et out/rekken waachten tot de raem verzegeld binnen* (bs: Dfo, El, Obk, Op), *de taofel uuttrekken* (Ste), *de ledder uuttrekken* d.i.

de uitschuifladder (Nbk) 6. (overg.) m.b.t. breiwerk: aftrek- ken, afrafelen (Ni) *et breiwej-k even uuttrekken* (Nt) 7. (onoverg.; m.b.t. stoffen die in iets zitten:) eruit gaan, uit iets trekken *Dan mos ie de witte was op 'e blieke leggen, dan trok et mooi out* (Pe-Db1), *Weegbree of lelieblad op 'e stienpoest, dan trekt et out* (Ste) 8. (onoverg.) wegtrekken, naar elders gaan (p) * *Ie moe'n je niet eerder out/rekken veurdaj' op bedde gaon* geef je geld niet uit voor je doodgaat (Np)
uuttrekledder (spor.) fyt...] - uitschuifladder
uuttreksel et; -s; -tien [y'trekslj 1. uittreksel, excerpt 2. afkooksel (Pe-Db1) *t uuttreksel van braannettels in de soep* (Pe-Db1)
uuttrektaofel (Nbk, Ste) [y'trektu:fl] - uittrektafel
uuttypcn [y'tipip] - uitypten
uutvaeren z. *uurveren*
uutval de; -len, -en (spor.); -legien {'ytfal] 1. uitval, plotselinge aanval vanuit een verdedigende positie (lett.) 2. (fig.) plotselinge uitbarsting van boosheid (met woorden) *Hij doe een raere uutval* (Op) 3. plotselinge eigenaardige, komische opmerking (Nbk) *een gekke uutval* (Nbk) 4. dat Wat uitvalt, afvalt, uitschot *D'rzit een boel uutval in de eerappels* (Np, Nt, 01-NI, Spa), *In de appels zat hiel wat uutval* (0W, Ma), *In de peren...* (01-NI), *Jongeonge, wat hadden we een uutval* (Bu), *Zoe'n baank van zes meter brette zitten in iene laoge zowat 60 turven, dit namen ze een klim; zitten d'r zes turven boven mekeer, dan kommen d'r dus 360 turven nut zo'e'n baank; d'r giet altied wat uutval of* (0w) 5. haaruitval, uitval van veren * *Slaachten het zien uutvalen, krek as vrouwluden* (Obk)
uutvalen [y'tfa:In] - uitvallen: plotseling tekeergaan tegen iemand *Hij vul wel wat grof out* (Bu), *Hij kan soms mit de hele houd uutvalen zeer tekeergaan* (s: Wol: 1903); uit iets losgaan en daarbij vallen: *Zien haor begint ok aorik out te valen* (Nbk); uit iets los laten gaan en laten vallen *Vroeger, as de rogge te riepe wodde, dan vul ze uut* (Nbk), *De bloemen beginnen out te valen* (Nbk); wegvallen bij een wedstrijd, in een werkverband e.d. *D'r is iene uutvalen, en ze hebben gien reserve*

(Nbk), *We warken op halve kracht d'r bin een peer man uutvalen* (Nbk); niet meer werken, niet meer beschikbaar zijn *De verwarming is inienend uutvalen* (Nbk), *Reken es an as morgen an de dag de stroom es uutvul, wat mossen we dan* (Np, Obk), *D'r bin een peer treinen uutvalen* (Nbk), *Et locht vul wit, iniens was et overal donker* (Op)

uutvaler ['yfta:lr] - uitvaller

uutvanhuizer z. *uutvanhuzer*

uutvanhuus Ook *uutverzuus* (Bu) bw. [yftanhys/ytfç'hys] 1. uit logeren *Denaoste buren Ma uutvanhuus* (Obk), *uutvanhuus gaan, _Zullen etc., iene uutvanhuus knegen, ...hebben*

uutvanhuzen (Bu, 01-N1, Wol, n) zw. Ww.; onoverg.; uutvanhuusde, het uutvanhuusd ytfan'hy:ziI t. logeren *We gaon te uutvanhuzen* (Bu) * *Uutvanhuzen en stark ies moe'n niet te lange duren* (n) uutvanhuzer Ook *uutvanzuizer* (Dla) de; -5; -tien [ytfan'hy:zr, ...hy:j. (Nbk)/ ..'hiz 1. iemand die komt logeren *We kriegen uutvanhuzers* (Diz), *We moe'n veur oonze uutvanhuizerties wat dieverdaosie zeuken* (Dla)

nutvanhuzersadres (vo) [..h ..i - logeeradres *En doe gong hij weer naor zien uutvanhuzersadres* (vo)

uutvaart Z. *uutveert*

uutvechten [yt ---] - uitvechten (ook fig.) *Ze moe'n et mar even uutvechten* (Nbk), *Dat moe'n ze zels mar uutvechten* uitmaken zonder dat ik ertussen kom (Nbk)

uutveend Ook *autgeveend* (spor.; attr.) volt. deelw., als bn. gebruikt ['ytf./ ytxa] - uitgeveend

uutveert (Obk, 0w) Ook *uutvaart* (ZW, Diz en verspr. oost.) [ytfi:arq - uitvaart, begrafenisplechtigheid *De begraffenisse komt achter de uutvaart an* (Ste)

uutvegen ['ytf... - uitvegen: reinigen door *vegen de ovend uutvegen* (Np), *We mossen de geute vew- de koenen uutvegen* (Dhau), *Ik gao de ledder op en as ie mij de veeger en een emmer anrekken, dan veeg ik dat aende geute wel even uur* (Op), *Ik zal rn de panne uutvegen* de waarheid zeggen (Nw), zo ook *Die kan ommeraek iene de panne uutvegen* (Diz, Np, Nw, Obk, Op), *iene de maantel uutvegen*; uutwissen, door veegen onzichtbaar maken *Ie kun de som-*

men van 't bod wel uutvegen (Diz), *We zullen 't mar uutvegen* het nog te verrekenen bedrag als verrekend beschouwen, het werk dat men voor elkaar gedaan heeft, de hulp die men elkaar verleend heeft, gelijk stellen (en ee.a. dus als afgedaan beschouwen) (Dfo, Nbk, Op, 0w), ook algemener: niet meer praten over wat nog bij te leggen was (Obk)

uutvenen [ytfi:n:] - uitvenen *Mit baggelen is et uutvenen, mit turfgreven ofven en* (0w), *Dat perceel hebben ze uutveend* (Ma, Nbk), *Ze bin mit dat veld an 't uutvenen* (0w)

uutventeu (spot.) ['yLj- uitventen

uutverdedigen [yt... - uitverdedigen

uutvereren (Nbk, Nw) Ook *uutvaeren* (Np) zw. ww.; veerde nut, is (bet. 1)/het (bet- 2) uutveerd ['yt...L..] 1. de zee op varen 2. iemand flink de les lezen, tegen iemand *tieren* *As ze dan een keer uutvereren, bargje dan mar* (Nbk), *Hij het dan toch tegen beur uutveerd!* (Nbk), *Die vaert ok mal wit!* (Np), *Die het slim uutveerd* (Nw)

uutverhuus z. *uutvanhuus*

uutvergroten (spot-) 'yL..] - uitvergroten **untvergroting** (1) ['ytJ - uitvergroting (van een foto)

uutverkoecht 'yt...] - uitverkoecht: van een artikel, ook van een zaak: alles verkocht *hebbend* *Ze bin uutverkoecht* (Nbk)

uutverkoop ['yt...] - uitverkoop *Ik gao niet naor de uutverkoop, want ik heb niks neudig* (Obk), *Mit de uutverkoop moej' alles mar ofpriezen* (Sz), *uutverkoop holen* (1)

uutverkopen (Diz) yt ---] - uitverkopen *Wegens opheffen van die zaak wodt alles uutverkoecht* (Diz)

uutvertellen yt.J - uitvertellen *Doe oolde W. uutverteld was, gong hij es effen kieken hoe 't mit N was* (b)

uutveteren (b: Im) zw. ww.; overg: veterde nut, het uutveterd ['ytfi:tpij t. de les lezen, eens flink de waarheid zeggen **uutvielen** (Spa) ['ytf... - uitvijlen: om ruimer te maken *Mit een rottestat tij' een rond gat uutvielen* (Spa)

uutvienen ['ytf..] - uitvinden: bedenken, verzinnen *Veur die ziekte is nog gien middel uutvinnen* (Op), *Wie het dat uutvincn uitgevonden, bedacht* (01-N1), zo ook *Wie het dat now weer uutvinnen?*

uutvien(d)er - uutvolen

(Sz), *Hoe vien ie et wit!* hoe bedenk je het (Nbk), *Die het et stopga oren ok niet uutvznen* is niet al te snugger (Dfo, Dho, Np), *Die het ok 't stopgaoren uutvznen* id. (Dhau)

uutvien(d)er ['ytfɪn(d)r] - uitvinder: iemand die iets uitvindt, uitvindingen doet
uutviëiige z. *uutviëning*
uutviëning Ook *uutviëninge* (Ste) de; -s, -en; ..vieninkien ['ytfɪnuj/...ftnoyo] 1. het uitvinden *Jen keer in de week doe 'k vaak nog wel es een u t viëning* (S z), *Hij het me daor een mooie uutviëning daon, heur* (Bu, 01-NI), ...*cen goeie---* (Diz, Wol) 2. dat wat uitgevonden is *Dat was een biele uutviëning* een belangrijke uitvinding (Ow), *Een mooie uutviëning is de stofzoeger*(Obk), *Van die uutviëning van W. indertied is niet viëie terechtekoinmen* (op)

uutviensel (App) ['ytfɪs!'] - uitvindsel
Autokoetsier' was een mooi uutviensel nI. als term (App)

uutvieren [ytf...J - uitvieren: m.bi. een ziekte *Af et niet goed uutvieren laoten*, [oiej] etzo *weer ben je zo weer ziek* (Nw, Ste), *Ie moe'n die ziekte uutvieren* (Np, Bu), *Af goed de griep te pakken heben, dan moe'* et *wel even uutvieren* (Obk); zich uitleven *Dejongenmoe'nheurzonow en dan es uutvieren* (Np), *Ie moen je mar es even goed uutvieren, dan hef es een verzettien* (Nbk); verder in *Et ooldejaor hek hi inien familie uutviërd* gevierd dat het ten einde liep (Nw)

uutvisken (Nbk) ['yt.J - uitvissen, te weten komen door na te gaan

uutvlakken (b) ['ytfɪakij] - uitvlakken, *in et niet uutvlakken moeten* (b)

uutvliegen zw. ww; onoverg, wederk.; binuutvleugen ['ytfli:g] 1. uitvliegen: van *jonge vogels As een nussien jonge zwelvers an et uutvliegen toe weren, leuten ze boven de hujvakken ok nogal wat valen* (Ow); zich uitleven door te rennen, stoeien (Nbk, Np): *Kiendermoe'n hein- uutvliegen kunnen* (Nbk, Np)

uutvliegriëting (bs) de; -s, -en ['ytfɪl...] 1. de richting die de bijen nemen wanneer ze de korf uit vliegen

uutvlochien (Diz, El, Nbk, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *uutvlocht* (bet- 2: Bdie, Np, Nw, Ma, Obk, Ste), *uutvluchg* (het. 2: Bu,

Nt, Ow, Sz), *uutvluchien* (01-NI, WIi) et; ..vlochies ['ytfɪloxin/...floxt/...fl&xt/...flAxin] 1. uitstapje *Die het zo vaeke een uutvlochien* (Nbk), *Ik make wel gauw es een uutvluchien* (Sz), *Dat was een mooi uutvlochien* uitstapje (Ow), *Die meugen graeg een uutvlochien maeken* (Op), *Die het nog wel es een uutvlochien* hij gaat nog al eens uit (Ste) 2. voorwendsel, *smoes Ze het aided wel een uutvlochien* (Spa, Nbk), *As hij niet op 'e tied op 't wark kwam, hadde hij altied wel een uutvlocht* (Obk), *Iliy bedoebt een uutvlocht* (Ste, Ma), *.bet een uutvlocht zocht* (Np), *Ze zaken weer een uutvlocht* (Nt, Ow, Dho), *een uutviocht maeken* smoesje, vooral: om iemand kwijt te raken (Nw)

uutvlocht z uutvlochien

uutvlooiën (Nbk, Nw) ['ytfɪl...] - uitvlooiën
Dat moe'n we nog es evenpies uutvlooiën (Nw)

uutvluchien Z. *uutvlochien*

uutvlucht z. *uutvlochien*

uutvluken (Nbk) ['yt...J - uitvloeken, ten einde vloeken

nutvoegelen (Nw) ['ytfɪgl4] - uitvogelen
Dat moe'n we nog es evenpies uutvoegelen (Nw)

uutvoer [ytfi.i:orj - uitvoer, export
uutvoeren ['ytf..] - uitvoeren: exporteren; verrichten: *Wat zol hi uutvoeren?* (Nbk), *Die slampamper voert gien klap wit* (Wol), *.gien donder wit* (Nbk); volbrengen *een plan uutvoeren* (Nbk)

uutvoerig [ytfu:orox] - uitvoerig: alles vermeldend, uitgebreid (mededelend) *Wij hadden een wat uutvoeriger verslag verwaacht, dit is wel biel beknopt* (Op), *Ze hebben et uutvoerig verteld* (Nbk)

uutvoerige z. *uutvoering*

uutvoering Ook *uutvoerige* (Ste) ['ytfu:aruj/...fū:oraya] - uitvoering: realisering; uitvoering van een toneelstuk, concert e.d., vooral: feestelijke avond met een toneel- en/of zang- of muziek-uitvoering (Nw) *Gaoj'm ok nam oonze uutvoering?* (Nbk), *Et was drok op 'e uutvoering* (Diz), *een uutvoering nut daansen nao* (Dla, Spa)

uutvoerigunning (1) ['yt...J - uitvoerigunning

uutvolen (1) ['yt...] - uitvouwen

uutvraogen [yt ---] - uitvragen: ten einde vragen, door nadrukkelijk, langdurig te ondervragen aan de weet proberen te komen

uutvreten ['ytfi.. - uitvreten: verrichten, doen: *Hij wet niet wat hij au/vreten zal* (Dfo), *Hij vrat niet vule nut* deed niet veel, verzette nauwelijks werk (Ma), vaak negatiever: uithalen 't *Is een schandaal dat hij dat uutvreten het* (Wol), *Die is zo stille, die kon wel es wat uutvreten hebben* (Nw)

uutvrieveri Z. *uutwrieven*

uutvriezen (Np) ['yt..] - uitvriezen (van koren) *Die rogge is aorig uutvreurcn* (Np) uutvringen z. *au/wringen*

uutwaarking z. *uutwarking*

uutwazemen (Nbk) {ytwc:zmn - uitwazemen: wasem afgeven

uutwarken ['yt..] - uitwerken: uitsnijden (Np): *D'r zit een mooie uutgewarkte kalf an 't geweer* (Np); verder, genuanceerder bewerken: *een plan beter uu/warken*; ten einde laten werken *Dat spul moet eerst uutwarkt wezen* (Nbk), *Wanneer zal de draank uutwarkt wezen* (Nbk); (door bijen:) groter doen worden van honingraat (bs): *As de bijen doende binnen wit et maeken van de moren bin ze an et bouwen; as de rao/ groter wodt warken ze nut* (bs: Obk, Ow, Dfo)

uutwarking (OS, verspr. WS) Ook **uutwaarking** (Pe-DbI), **uutwarkinge** (Ste), **uutwerking** (WH) de; -s, -en

...wa:r... / --warlqxo/] - uitwerking: het uitwerken: de wijze waarop men uitwerkt, de (verdere) bewerking; wat uitgewerkt is: *Hier lees ie de uutwarking van de eerdere plannen* (1); gevolg, effect *Dat het zien uutwarking* (Nbk)

uutwarkinge Z. **uutwarking**

uutwarkt (spor.) [ytwar(o)kt] - uitgewerkt gedetailleerd bewerkt; na veel werk gedaan te hebben er klaar mee zijnd of er genoeg van hebbend *le tin now toch zeker ok wel een keer uutwarkt!* (Nbk); niet meer werkend *Dat spul helpt niet meer, et is uutwarkt* (Nbk)

uutwas (Spa) ['ytwas] - uitwas, uitgroeisel *De eerappels hebben een boel uutwassen van 't jaar* (Spa)

uutwasken (Nbk, Nw, Obk) Ook **uutwassen** (Nw, Spa) ['yt --- ... - uitwassen, rei-

nigen door te wassen *Bij een haand-wassien dan was ie et even mit de haand wit* (Nw) ['yt

uutwassel (El) et; -s; -tien ['ytwas] 1. uitgroeisel, uitwas aan plant of boom uutwassen 1 (Sz) zw. Ww.; onoverg.; waste nut, is uutwassen ['ytwas] 1. ontkiemen, uitlopen in de lengte *Oonze bonen gaan al mooi uutwassen* (Sz)

uutwassen II (Nbk, Spa) bn. ['ytwasv] 1 *in Die is goed uutwassen* hij is flink pienter, bijdehand (Spa, Nbk) 2. z. *uutwasken*

uutwedstried ['yt.J - uitwedstrijd

uutweg [yt...] - uitweg: uitgang *Buurman het een uutweg over oons laanct om bij de weg te kommen* (Db), *Dit laand het uutweg nam- de badde weg over de beide veurliggende stokken* (Op), *Die had aan ders gien au/weg* (Ow), *Et waeter moet een uutweg zuken* (Dfo); mogelijkheid tot uiten: *N en M begrepen et wel, de spanning mos een uutweg zuken en dat was hiere gebeurd* (vo); middel om uit een probleem te komen, oplossing *D'r is altied wel een uutweg te vien en* (Spa), *Daar moej' even een uutweg voor zuken* (01-NI, Nbk), *Hij het d'r grif gien uutweg meer in zien, en hij het doe de haand an himzels sleugen* (Wol), *Ik zie d'r hielemaol gien uu/weg meer in* (Nw), *D'r was gien uutweg meer* (Ow), *D'r was veur him war iene uutweg mogeliic* (Ma)

uutweller (Spa) de; -s [ytwclç] 1. degene die het riet zuivert bij het tot bossen brengen *De uutweller moet de ruugte nut et riet wellen* (Spa)

uutwerigen (01-NI, Ste) ['yt...] - luchten: van dekens, kleding enz. (z. ook *wenken*) *de dekens uutwerigen* (01-NI, Ste)

uutwerking z. *uutwarking*

uutwi'jen (Nbk, Spa) ['ytw...] - uitwaaien: door waaien doven (Nbk), verder in *uutwijken laoten* zuiveren van kaf d.m.v. een kafmolen (Spa), ook (wederk.) verkwikking over zich laten komen door *buiten te lopen* (Nbk): *We gaan lekker te kuieren, dan kuwtve oons even uutwijken laoten* (Nbk)

uutwieden (Dfo) zw. ww.; overg.; wiede/wiedede nut, het uutwieded ['ytwiduf] 1. *wij der maken N. mos dat gat aorig uutwieden om de putring d'r in te kriegen* (Dfo)

uutwieken ['ytwikij - uitwijken: naar elders vluchten waar het veilig is *Veureerst et feit dat de keuninginne en de regering uutweken weren naar Ingelaand* (vo)
 uutwienen (Db, Ma) zw. ww.; overg.; wiende nut, het uutwiend ['ytwiQ:] 1. reinigen met een *wiene*
 uutwiensel (Pe-Dbl, p, b: lm, in) de; -s {'ytwisfl i. uitvlucht, smoes
 uutwies (Sz) de ['ytwis] 1. in *uutwies doen* uitwijken, uitmaken: *De gerechtigheid zal hier wel uutwies doen* het recht, de rechtvaardige loop der gebeurtenissen zal het wel uitmaken (Sz)
uutwiezen ['ytwi:zi] - uitwijken: laten zien, aan de dag brengen *De tied zal et wel (een keer) uutwiezen* t.z.t. zal het wel een keer duidelijk worden hoe het zit (Obk, Nbk); bepalen dat iemand het land uit moet; voortekenen vertonen, eruit gaan zien (Db) 't Is te hopen dat 't komm end veurjaar drager wodt, acts wiest et weer nuver uur vent de boer komt het er slecht uit te zien (Db)
 uutwiezinge (Obk) de ['ytwi:zlij(g)a, ...wi:zD(1)]gaj 1. in *uutwiezinge doen* laten zien hoe het zit (Obk)
 uutwinder z. *uutwinner*
 uutwinnen st. ww.; overg., ook onoverg.; het/is uutwunnen ['ytwu:] 1. uitwinnen: *van tijd*, afstand *le moe'n wel badde fietsen veurdaj' vijf men uten uutwinnen* (Sz), *Deur vlogge an te maeken, wil een meenske vaeke tied au/winnen* (Dfo), *Ik heb de lied wat uutwannen* (Nbk), *Ik zal zien dak wat tied uutwinine, dan kan 'k daor ok nog even benne* (Nbk), *Aj' binnendeur gaan daor kuj' niks mit uutwinnen* (Obk) 2. sneller zijn dan de ander in tijd, vooral: in het zich verplaatsen (Bu, Spa) *As iene beter lopt as de ere offletst, dan wint hij 5ii nut* (Bu), *Ik heb jow een aende uutwunnen* kan zo te zien veel sneller, ben veel eerder (Bu), *Hij is aorig uutwunnen* (Spa), *We bin aorig op 5r uutwunnen* (Spa)
 uutwinner (Dhau, El, Nbk, Pe-Dbl, b: In) Ook *uutwindcr* (Np, Obk) de; -s ['ytwtnç/.. nd] i. buitenkansje, ideale gelegenheid (Dhau, El, Nbk, Pe-Dbl, b: In) 't Was een *uutwinner*, now konnen we ok es een avond vot (Dhau) 2. meevaller (Np, Obk) een hele uutwinder gezegd van iets dat erg

meevalt (Np)
 uutwintieren (Ma, Obk, Pe-Dbl) ['yt...] - uitzvriezen, door de vorst, het winterweer aangetast raken van koren *Deur uurwintieren kan de rogge en ok et ingezijde laand wel es hol staon* (Obk), *De rogge staot zo hol, ze is te veal au/win terd* (Pe-Dbl)
 uutwisselen ['yt...] - uitwisselen: wederzijds ruilen
 nutwonend ['ytwô: q:t] - uitwonend *De arbeider was autwon end en de knecht inwonend* (Ld)
 uutwoond (spot.) ['ytw...] - uitgewoond (lett.)
uutwrieven Ook *uutvrieven* (Ma, Nbk, Nt, Nw, 01-Nl) ['yt...] - uitwrijven: van de ogen, ook fig.; wrijvend verspreiden, wrijvend poetsen, in verb. als *de meubels in de wriefwas zetten en dan oppoetsen en autwrieven* (Nw)
 uutwringen Ook *uutwringen* (Dho, Nbk, Obk, Sz) st. ww.; overg.; het uutwringen ['yt...] 1. **uutwringen** *de natte dweil uuiwrfngen* (Nbk)
 uutwuiven ['yt...] - uitwuiven
 nutwusken bn. (Obk) ['ytwAskfl] 1. uitgeslagen, bij de tijd 2. z. *uutwarken*
uutzaegen ['yts...] - uitzagen
 nutzakken ['ytsakjj] - uitzakken: uit het lood zakken *De ware zakt nut* (Nbk); onderuitzakken in een stoel e.d.
 uutzegenen (Nbk) [yts:gij n] - enorm uitfoeteren *Ze hebben bim goed uutzegend* (Np), *Ze ston bhn dan toch uut te zegen en!* (Nbk)
 uutzending ['yts€ndtj] - uitzending: van radio, t.v.
uutzet de ['ytsct] 1. uutzet (bij een huwelijk) *Aj' trouwen gongen, moest ieje uutzet veur mekeer hebben* (Bu), *Zij het de hiele uutzet al kocht* (Ma), *Maegies Jwiegen meerstal bij beur trouwen van leur oolden een uutzet wit* (Op), *Die begint al wat te potten vent de uutzet* (Dho), *Ze badde bent eiken uutzet weefd* (Dfo), *Et maegien warkt an heur uutzet* (Diz, Nt), *De uutzet is tegen woryk aorig duurder as doe wij trouwden* (Nbk), *Ze het de hele uutzet al klaor veur de trouwerije* (Spa), *je uutzet bij mekaar kopen* (Sz), *de uutzet klaor kriegen* (Nw), *Af' Wouwen gingen, moest ie je uutzet veur mekeer*

hebben (Bu) 2. laatste keer dat iemand een bep prestatie verricht die hij daarna niet meer kan doen (door ouderdom, overlijden, doordat hij failliet is gegaan) (Bu, Nbk, Obk, Ow), in de verb. de laeste uutzet Dat was de laeste uutzet (Nbk), Et was zien laste uutzet vleden faor naor die mark; hij kan dr niet meer kommen op 'e fiets (Obk) uutzetliene (Sz) de; ...lienen ['ytsctlina] 1. lijn waarmee men uutzet, z. uutzetten, bet. 5 pennen veur de uutzetliene (Ow) **uutzetraam** (Sz) et; ...rarnen; -pien j'yts... 1. raam dat men naar buiten toe open kan zetten uutzetten zw. ww4 overg, onoverg.; zette wit, het (bot- 1-8)/is uutzet ['ytsstuij] 1. (overg.) plaatsn, neerzetten met een hop. doel Ik zal even de baoke uutzetten (Spa), een emmer melk uutzetten om te laotcn romen (Bdie), zo ook Ik zal even wat huust uutzetten (Ma), rottekruud uutzetten (Obk) 2. (overg.) uit het land zetten (spot.) 3. her en der, of op daartoe bestemde plekken neerzetten, plaatsn Nao dit verhaal zetten wij doe weer oonze posten uut(Ma), visnetten uutzetten, De nummerplaeties bin uutzet bijv. bij het uutzetten van percelen (Diz) 4. (overg.) verrichten, doen (Dfo, Nbk, b: lm) Een lijntrekker dot niet vule, die zet niet vule uut doet niet veel (b: lm, Nbk), Et is min weer, we kun niet vule uutzetten (Dfo) 5. (overg.) uithalen, uitspoken (Nw) Wat zet hij daor uut? Now, de ogen war even dichtekniepen (Nw) 6. (overg.) aftekenen, met touw of lijnen anderszins afperken, uitbakenen (vooral: om later aan te leggen, te bouwen) Mit uutzetten van zoe'n sloot moef goed rooien (Nbk), Bij et uutzetten van een slootmoefeerstritsen (Nbk, Ste), een weg uutzetten (Obk), een pij huus uutzetten (Bdie, 01-Nl, Spa), Et warkinoet eerst uutzet wodden gezegd bijv. van graafwerk, wegwerkzaamheden, het maken van funderingen (Nbk) 7. (overg.) uitschakelen, uitdoen de kachel uutzetten (Nbk) 8. (overg; m.b.t. breiwerk) meerderen tien steken uutzetten (Spa) 9. (onoverg.) zwellen Een peerde bien kan bfuuerig wezen, dan zet et wat uut (Ow), Lienzaod braaien deden ze wel, et zette uut, dan huilen ze et d'r tegenan, bijglikeks wit zwölderije (Nbk)

uutzetter (01-Nl) de; -s; -tien ['ytsEtr] 1. haak waarmee men een raam in open stand vastzet

uutzetting de; -s, -en; uutzettinkien (bet. 2) ['ytsstu] 1. uutzetting: uit het land, uit een huis Ze bin mit uutzetting bedreigd (Np) 2. uiteenzetting, uitleg (Ste) Hij gaf een mooie uutzetting van et gebeurde een royale uitleg (Ste) 3. het uutzetten, groter worden

uutzeuken z. uutzuken

uutzi'jen (1) [yts ...] - uutzaaien: van zaad, ook: m.b.t bep. ziektegevallen

uutzi'jing (1) [yts ...] - uutzaaing

uutzicht Ook uutzichte (Nw, Ow, Ste) et ['ytsxt/ ... si.xto] 1. mogelijkheid om naar buiten te zien We hadden een min uutzicht in de auto (Nbk), We hadden gien uutzicht, et spoelde (Nbk), We hebben een mooi uutzicht deur dat raem (Ma, Nw, 01-Nl, Op), Wij willen gien bomen en strijken veur de ritten, want dat zo] oons et uutzicht benemen (Op), Ie maggen iene et uutzicht niet ontnemen (Spa), Ze hebben oons et uutzicht slim benewnen (Wol) 2. mogelijkheid om uit te kijken, goed rond te zien, spieden t. o die krusing hef haost gien uutzicht (Nbk), Et uutzicht was goed vanmorgen, et was ailienig een betien glad in de bochten (Dfo), Et benemtme ethiele uutzicht (El) 3. punt van waaruit je goed de omgeving kunt zien, goed uit kunt kijken 4. dat wat men kan zien vanuit een zekere positie Daor hef een mooi uutzicht (Nbk) 5. vooruitzicht (Bu, El, Nw, Op) Ik heb de kastdaegen in 't uutzichte (Nw), 1175 het nog een fesien in 't uutzicht in het vooruitzicht (El), Die man is al hiel lange ziek en d'r is nog helemaol gien uutzicht op boterschop (Op), As d'r wat moois in de toekomst veurje leit, kuj' zeggen daf een mooi uutzicht hebben (Bu) 6. goed vooruitzicht, zicht op een oplossing, uitweg (Nw, Ste) Rij zag gien uutzichte, hij zag d'r gien gat meer in (Ste), Hij zit zo in de put, die het bielemaol gien uutzicht meer (Nw) 7. gelaatsuitdrukking (Bdie, Np, Ow, Ste) Hij een stoers uutzicht kijkt stuurs, niet zo vriendelijk (Np, Ste), Die het een ,roer uutzichte, hij is grolbonkig en zo (Bdie, Ow)

uutzichte z. uutzicht

uutzichten (Bdie, Dho, El, Ld, Np) zw.

ww; overg.; zicthte uut, het uutzicht [ˈytsxti] 1. hetz. als zichten, bet. 2, z aldaar *My zich/te de siepen uut, dan kiek ie bij de pennen of pieken en de liende langes of alles recht lopt (Np), uutzichten van bouwterrein (El)*

uttzieken zw. ww.; overg., onoverg.; ziekte uut, het/is uutziekt [ˈytsilq] i. (onoverg.) langzaam verdwijnen van een ziekte (doordat men voldoende rust houdt, vaak ook: terwijl men er weinig aan doet m.b.t. medicijnen enz.) *Die stienzwulle moet zien tied uutzieken om deur te breken of weer daele te gaon (Obk), (inzake abortus bij het vee:) D'r was mat iep middel: oprumen veur de dood, al kon een faor of wat uutzieken laoten ok (Ow) 2. z'n ziekte laten uitvieren door rust te houden, door het bed te houden *Ze moe'n goed uutzieken (Dho, Nbk), Et moet zien tied hebben, je moe'n even uutzieken (01-N1), Et is et beste daf' mat goed uutzieken (Diz), Je moen de griep mat even uutzieken (Np)**

uutzien [ˈyts...] - verlangend uitkijken naar: *Daar kan 'k toch zo naor uutzien (Nbk)*

uutzingen [ˈyts.J - uitzingen: ten einde zingen; volhouden: *Afmar genoeg eten en drinken hebben, dan kuj't lange uutzingen (Nbk), As hij et om de centen uutzingen kon, mos hij de koenen die et kalf ver-smeten hadden, azzholen, want ze deden et as regel mat ien keer (vo); zingend uiten *Wat het ze weer een goed zin, ze zingt et uut (Nbk)**

uutzinnig [yt'srnax] - uitzinnig: van blijdschap *De meensken weren uutzinnig van bliedschap en hielendal van et stok (Wol, vo)*

uutzitten [ˈyts...] - uitzitten: met zitten doorbrengen, zittend tot het eind doorgaan, ten einde brengen *et ooldejaor uutzitten (Nbk, b, j), je straf uutzitten (spot.), Ik heb d'r niet vule belang bij, mat ik moet die vergeerdering mat zien wit te zitten (Nbk)* uutzogen Ook uutzugen (Wil) [ˈyts.../...] - uutzugien: zuigend wegnemen, reinigen; leegzuigen; uitbuiten

uutzoeger Ook uutzuger (Wil) [ˈytsu:g/...sy:gç] - uutzugier: uitbuiten, iemand die een ander altijd te veel laat betalen *Een uutzoeger wil et onderste uut de kanne*

hebben, daor vaalt niet mit de onder-haan delen (Nw), Hij is een verrekte uutzoeger (El), Veurdad de pachtweg beston waren een boel grondbezitters echte uutzugers (Spa)

uutzondering z. uutzundering

uutzonderlik z. uutzunderlik

uutzugen Z. Uutzoezen

uutzuger z. uutzoezer

uutzuken Ook uutzeuken (Wil) [ˈytsy:kij, - uitzoeken: uitkiezen *Je*

*moe'n de mooiste foto's mat uutzuken (Nbk), Spul zat, je kun mat uutzuken (Bdie, Op, Diz), Wat hef daor toch een teer plakkien veur uutzocht (b), Ik heb al pla/ir uutzocht bijv bij een feest: goeie zitplaatsen (Nw); selecteren, sorteren *We zullen de eerpels even uutzuken sorteren (Np), De wasse moet wat uutzocht wodden gesorteerd (Ste); nagaan, onderzoeken *Ik moet dat nog even uutzuken, wie d'r doe bij west hebben (Nbk), Wij bin niet zo familieziek, mat sommigen zuken et hiel veer uut gaan na wie er allemaal nog tot de familie kan worden gerekend (en bijgevolg kan worden aangeschreven, uitgenodigd enz.) (Nbk); erop toelaggen, bewust uitzoeken om voordeel te behalen *Die meensken zuken et wel zo uut, ze gaon alle winkels bij langes (El), Hij zeukt et altied wel zo uut dat hij d'r veurdeel van het (Sz), Die zocht et uut om dr voor niks of te kommen (Ow), Hij zocht et wel uut! hij zorgt altijd dat z'n eigen belang wordt gediend (Ste), Ie zuken et mat uutf je bekijkt het maar! (Nbk)****

uutzuker de; -5; -tien [ˈytsy:kç, ...sy:j..] 1. iemand die de zaken altijd uitpluist, tot in detail nagaat 2. iemand die altijd zorgt dat hij het beste krijgt en zo weinig mogelijk betaalt (Obk, Ow) *Die uutzuker past goed op 'e kleinties (Ow), Dat is een echte uutzufcer, die schit niet voor twelf ure (Obk)*

uutzukeri'je de; -n [ˈytsy:kr'tjo, ook ..cjo, z. -ije] 1. het uutzuken, het gedoe rond het uutzuken, z. aldaar *Et wedt nog een biele uutzukene, dat perces (Db)*

uutzunderen (Dho) [ˈytsAndrnj - uitzunderen: buitensluiten *Ze vienen etniet mooi dat ze heur uutzunderen (Dho)*

uutzunderige z. uutzundering

uutzundering (verspr.) Ook uutzunderige

(Ste), *uutzondering* (verspr.) ['ytsAndçu]/ ... sAndroyoL.son... - uutzonderingsgeval, *afwijkend geval D'r is veur him een uutzondering maek4 vanwege zien goeie gedrag* (Dfo), *Dat is ok een uutzondering, die man zit altied in de auto en now zien we n op 'e fiets langes gaan* (Ld), *Et is zover een uutzondering, af es een mooie dag kriegen* (Obk), *Dat is dan ok echt een uutzondering* (Ru), *Tegen worig is et uutzondering as de kiender de oolden vernomen* (Obk); het uutzonderen, in de verb. *bij uutzondering J. drinkt bij uutzondering wel es een bakkien thee* (Nw), *Bij uutzondering zief ze nog es een keer* (Dho), *Bij grote uutzondering mochten de kiender ok mit naor et feest* (Sz) uutzonderingsgeval (Nl) ['yts ---] - uutzonderingsgeval uutzonderlijk (Dho, Nbk, Np, Nw, Ow, j) Ook *uutzonderlik* (Ru, Oh, El, Nbk, Op, Ow, Spa, Sz, Wol) [yt'sAndr1ok/ ... son...1 - uutzonderlijk: een uutzondering zijnd *een outaunderlik geval* (Ow, Nbk); bijzonder, *enorm Et hooft moet zeker wel van uutzonderlike kwaliteit west hebben* (j), *Et is uutzonderlik slecht weer* (Np), *Et is nog uutzonderlik mooi weer veur de tied van 't jaor* (Op, Ru), *een uutzonderlik geval* (Ow), *een outzunderlik mooie aovend* (Dho), *Et weer is op 't heden wel uutzonderlik koold veur de tied van 't jaor* (Op), *De koorts Jcup uutzonderlik hoge op* (Sz), *uutzonderlik hoge priezen* (Nw) uutzunigen (Db, Dfo, Np, Ste, S; t: lm) zw. ww.; onoverg.; zunigde nut, het uutzunigd ['ytsynag] 1. geld uitsparen door zuinig te zijn, uitzuinigen *Die bin zunig mit eten, die zunigen daor op out* (Ste), *We moen op alles uutzunigen, now de tieden een stok minder wodden* (Dfo) uutzwaaien (Nbk) ['yts...j - uutzwaaien: uitwuiven uutzwarmen (spor.) ['ytsw.j - uitzwermen: zwermend uitvliegen, ook hij *vergelijking: Die Jcmiie is over de hiele wereld uutzwarnd* is her en der op aarde terecht gekomen (Nbk) uutzwemmen ['yts...] - ten einde zwemmen *de wedstried uutzwemmen* (Nbk), *Ik bib uutzwonlmen* heb genoeg gezwommen (Nbk) uutzweren (Nbk) zw. ww.; overg., on-

overg.; zweerde uut, het (het. 1)/is het. 2) uutzweerd ['ytsw ...] 1. zich uiten door te *zwetzen Hij was zo trots op wat hij daon bad, hij zweerde et uur* (Nbk) 2. (onoverg.) ten einde zwetzen *Bij'baost es een keer uutzweerd?* (Nbk) **uutzwevelen** (Dfo, Np) ['yt..i - uitzwavelen (m.b.t. bijen) *De korfmoet outzweveld wodden* (Np) **uutzwieten** ['yts ...] - door zweten afscheiden (van vocht); verder in *et uutzwieten* zweten door inspanning enz.: *Hij wodde zo benauwd, hij zwiette et out* (Nbk) **uzi** (1) de; 's ['uzi] - uzi

V

v de; -'5; v-gien [ft:] 1. de letter, klank v
2. woordreeksen e.d die met de letter v
aanvangen 3. (veelal als hoofdletter) vorm
als van de letter v *De gaanzen vliegen in
een V*(Obk, Ma, Ste)

V-snaore (spor.) ['f...J - v-snaar

v. - afkorting van *van, vas, vrouw,
vrouwelik*

V.A.R.A. - V.A.R.A

v.h. - afkorting van *veurbeeld*

v.C., v.Chr. - afkortingen van *veur
Christus*

v.d. - afkorting van *van de*

v.cLs. - afkorting van *van de schrie ver*

v.e. - afkorting van *van een*

v.l.n.r. - afkorting van *van links naar
rechts*

v.o. - afkorting van *van anderen*

V.F.R.O. - V.P.R.O.

v.r.n.l. - afkorting van *van rechts naar
links*

V.U.T. [fAt] - afkorting van *vervroegde
uittreding N is mit de vut, Hij is al mit
de vui ... mit de vut gaan*

V.V.D. - V.VD.

V.V.D.M. - afkorting van *Verieninge veur
dienstplichtige militairen*

V.V.N. - afkorting van *Veilig Verkeer
Nederlaand*

V.V.V. - V.VV.

v.w.o. - afkorting van *veurbereidend
wetenschappelik onderwijs*

va (verspr) [fa:] - va *Va komt niet thuus
(Ste), Ik macht altied de tebak in va zien
piewaaiier stoppen (Wol), oons va (Db)*

vaag z. *vaeg*

vaak (Op) de ['fa:k] i. vaak, neiging tot
slapen, in *praaties veur de vaak praatjes
die niets voorstellen (Op) 2. z. vaelce
vaalbrogge (Wol, n, ho: Bu) de; -n*

['fa:lbrogoj 1. wankele stapel, wankel
staand voorwerp

vaals z. *vals*

vaandel ['fâ:nd] - vaandel: vlag, bep
veldteken in vierkante vorm, doek aan een
dwarsstok met emblemen enz.

vaandrig (spor.) ['f:ndrtxJ - vaandrig (in
het leger)

vaankgat Z. *vanggat*

vaantien (spor.) ['f:ntin] - vaantje,
vlaggetje

vaarboom z. *veerboom*

vaarfclwaste z. *varverskwaste*

vaarfrolle (Nw) [T...] - verfrol

vaargen z. *vargen*

vaarken z. *varken*

vaarkenkrempen z. *krimpen*

vaarkenstiekel (Nw) de; -s ['fij 1. bep.
grote distel *Die tango was heufdzaekjik
veur vaarkenstiekels, want die gewone
stiekels kaf d'r niet best mit lcriegen (Nw)*

vaarve z. *varve*

vaarvekrablier z. *vajvekrabber*

vaai-velaoge z. *varflaoge*

vaarven z. *varven*

vaarver z. *varver*

vaas (Nbk) Ook *vueze (Pe-Db)*, *vaze
(Obk) [fa:sI'fe:zoI'fa:zo] - vaas een vaas
mit bloemen (Nbk)*

vaast z. *vast*

vaaste Ook *vast* (bet. 3, 5: Nbk, Op), *vaste
(WE) bn, bw; -r ['fa:sto/'fast(a)] t. (bn.)
niet van z'n plaats te krijgen, niet
beweeglijk Die spieker zit goed vaas-te
(Nbk), De paal zit niet goed vaaste in de
grond (Nbk), We zatten mit de auto vaas-te
in de modder en de snij/rommel (Nbk),
(fig.) Dat zit vaas-te die zaak is vast-
gelopen, daar komen ze niet mee verder
(Np), Dat is zo vaas-te as een buus dat is*

absoluut zeker (Nbk) 2. niet veranderend van plaats, richting enz. *Dat kleinejongien staat nog niet zo vaaste op 'e bienen* (Nbk), *Die auto ligt mooi vaaste op 'e weg* (Nbk), *Ie moe'n vaaste in de schoenen staon stevig in je schoenen staan, vast van gedrag en karakter zijn* (Nbk, Np) 3. (van de slaap) zonder onderbreking *HIJ ligt zo mooi vaaste te slappen* (Nbk) 4. zeker, zonder twijfel (b) *Dat is vaaste* (b), *En mooi vaaste het die K. dat ok geleufd* (b) 5. blijvend, niet veranderbaar *een vaaste verbiening (spor), een vaaste anstelling (spot.), een vaast dienstverbaand een vaste betrekking (spor), vaaste verkering, vaast warlç vaaste plaanten, een vaaste hure (Np), een vaaste rente* (Nbk), *vaast weer stabiel* (Nbk), *Aj' maondeliks een vaast bedrag naor de baanic brengen, enje iaoten dat een jaor of wat staon mit rente op rente, dan gaat dat aorig anpotten* (Op), *Ze hebben daar een vaast tarief* (Np), *een vaaste wiend* (Dho), *vaast vuur* (Dhau), *een vaaste tied* een vast afgesproken tijdstip (Np) 6. hard, niet week (*gien*) *vaaste grond onder de voeten hebben* (spot.), (zelfst.) *op de vaaste* op de harde ondergrond (d.i. met bouwen, i.v.m. de fundering) (Nbk, Ob) 7. stevig, krachtig (houdend) *Hij bul et vaaste in de hanen* (Nbk), *Hej'et goed vaaste?* (Nbk), *Et touw zat aorig vaaste* (Nbk), *een vast geheugen* (Sz) 8. stevig verbonden (vaak fig.) *een vaaste vloerbedekking, Ze hebben een vaaste baand* voelen zich sterk met elkaar verbonden (Nbk), *D'r zit nogal wat an vaaste* het is nogal complex, er komt nogal wat bij kijken (Nbk), zo ook *D'r zit meer an vaaste as daf daenken* (Nbk) 9. op slot *Ze weren niet thuus, de deure zat vaaste* (Nbk), *Hef de deure af vaaste?* (Nbk), *We kuarnmen veur de vaaste deure* voor de gesloten deur, d.i.: ze waren niet thuis (Spa, Nbk) 10. z. *vast* * *Vaast geld, vaaste aarinoede* (Ste)

vaaste- Ook *vaste-* (WH) - *vast-*; eerste lid in overg. ww. van het type *vaastedoen, vaastemaeken* en in onoverg. ww. van het type *vaastezitten, vaasteligen*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

vaastebakken (Nbk) [t..] - *vastbakken* (lett.)

vaastebienen Ook *vastebienen* (Spa) [f...]

- *vastbinden* *We zullen dat beest goed vaastebienen* (Diz), *De doefte was een ronde buit; op 'e boverkaante kwam wat bladriet en dat wodde vaastebunnen, ie moe'n etgruun snieden* (Ste)

vaastedoen Ook *vastedoen* (Spa); ook niet aaneen geschreven st. ww.; overg.; de *vaaste*, het *vaastedaon* [f...] 1. *vastmaken de deure vaastedoen op slot doen, Doe je gulp es vaaste!* (Nbk), *Ie moe'n de hond es vaastedoen, aanst bit hij iene* *vastzetten* (Nbk)

vaastedouwen (Nbk) zw. ww.; overg.; *douwde vaaste*, het *vaastedouwd* [±1..] 1. door te duwen ineen doen zijn, *vast doen zijn Rij het de deure vaastedouwd* (Nbk) *vaastedri'jen* (Nbk, Np, Obk) [f...] - *vastdraaien* *Ie kun een moere vaastedrijen mit een moersleutel of een moerdoppe* (Np), *de deure vaastedrijen* (Obk)

vaastedrokken (Nbk) zw ww.; overg.; *drokte vaaste*, het *vaastedrokt* [f...] 1. door te drukken *vast doen zijn de deure vaastedrokken* (Nbk)

vaastegruuien (Nbk) [t..] - *vastgroeien*

vaastehangen (Nbk) st. ww.; onoverg.; het *vaastehongen* [f...] 1. (fig.) *vast blijven zitten, niet los willen komen* *Et wark wil niet, et hangt je an de banen vaaste* komt maar niet klaar, schiet maar niet op (Nbk)

vaastehaoken [t..] - *vasthaken* *De ovend- en kacheldeurtjes wodden mit een klinke en een neuze vaastehaokt* (Ow)

vaastehechten Ook *vasthechten* (Spa) [fl. I...] - *vasthechten* (lett.) *rozen an de mure vaastehechten* (Nbk, Ow), *De pompepaol zat baandiezer ommetoe om de pompe d'r an vaaste te hechten* (Np), *Die pepieren zal ik even vaasteheebten, want ze gaon aided bij mekaar weg* (Sz), (wederlc.) *De klimop hecht hun hielemaole vaaste an de mure* (Db)

vaasteholen [t..] - *vasthouden* (in z'n *hand(en)*) *Hier, hooi die haemer es even vaaste, je* (Nbk), *Oe, wat prikkelen me de banen toch, ik hooi et stuur te stief vaaste* (Nw), *De koffiemeule hadden ze in de schoot klemd om n stevig vaaste te holen mit ,naelen* (Obk), *Hooi je mar vaaste pas maar op, je krijgt nu iets schokkends te horen* (Dhau, Nbk), *Die hooit zien eigen vaaste laat niets over zijn kant gaan* (Np), is *vasthoudend* (Bu), *Et was wei een man*

van stavast, die hol zien aende wel vaaste hij was vasthoudend (Op), *Die boolt zien aentien vaaste volhardt in zijn mening* (Nbk); niet wegdoen, voor zich behouden, reserveren *Die jonge hoeft de balie te lange vaaste, hij pingelt d'r war wat wit* (Ld), *I'Jmoe'n 't even vaasteholen* het niet aan een ander verkopen, verhuren etc. ni. omdat de spreker wsch. wil kopen, huren enz. (Diz, Nbk, Ow), vandaar *Ik zal et een paer daegen voor je vaasteholen* (Bdie, Dhau, El, Sz); gevangen houden: *Ze hebben him een peer daegen vaastehullen onder de karke* (Obk)

vaastehoolder (Db) Ook **vaast/toolder** (Dho, Nbk), **vastizoolder** (Nbk, Ow), **vasthouder** (Sz) [f..J ...] - vasthouder, iemand die volhardt

vaastekielen (Obk) zw. ww.; overg.; kielde vaaste, het vaastekiold [fa:stakih] 1. vastzetten met een keg *et vaastekielen van de zonde an de boom* (Obk)

vaastekitten (bs) [T...] - vastkitten *De bijen kitten de spielen vaaste wit kit of propolis* (bs)

vaasteklaampen [T...] - vastklampen, zich met inspanning vasthouden (lett.) *Hij mos Min vaasteklaanipen an een boonipien, aandars wodde hij van de sokken jacht* (Dfo), *Hij klaampte him vaaste an de boot* (Db)

vaasteklemmen (spot.) [f..] - vastklemmen: door te klemmen vastzetten **vaastekleven** [T] - vastkleven (uit zichzelf) of doen vastkleven * *Zegen in 't nijjaar/Wij' mij wat geven/Dan hoop ik day' lang leven/Wij' mij niks geven/Dan hoop ik datje de potten en de pannen an de kont vaastekleven* gezegd wanneer men (nl- de *Hiddekaainpers*) bij de huizen langs ging om de bewoners het nieuwjaar 'of te winnent, di. een gelukkig nieuwjaar wenste eerder dan degene die men dat toewenste (Ow)

vaastekliemen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; scheidb.; kliemde vaaste, is vaastekliemd [T...] 1. vastkleven *Et warkliemtje na de banen vaaste het werk* (dat met de handen wordt verricht) wil bep. niet vloten (Nbk) **vaasteklinken** (Db, El, Mun) [T...] - vastklinken *J'Jnio'e'n eerst even de riem an de peerde-zille vaasteklinken* (Db), *le moe'n et d'r goed op vaasteklinken* (Mun)

vaastekioppen (Ste) [t..] - vasttimmeren: door kloppende bewegingen *Mit een eize wodden d'r gatties in maekt en daor kwammen dan de boolten pennegies in en die wodden vaasteklopt* (Ste)

vaastekneupen [T...] - vastknopen: met knopen vastmaken *dejasse vaastekneupen; vastmaken door te knopen* (met touw enz.) *Mit 't smerige waait hadden de boerevrouwen de schulck wit een gatbaand op 't gat vaastekneupt* (Op), *De kiender zatten dan in de kakstoel mit een leren middelbaand, op 'e roemge wit leerties en een gaaspe die roemer maekt wodde as de kien der groter wodden; in et rooie aachterschut van de kakstoel zatten mooie rooie keuperen knoppen waor as de middelbaandniit leren veters an vaaste-kneupt wodde; eers laggen de kiender d'r zo uut* (Ow), *D'r is gien touw an vaaste te kneupen ik kan het absoluut niet begriipen* (Nbk, Ow); ook fig.: aan iets verbinden, *bijv. d'r nog een daggien an vaastekneupen, di. bijv. aan een vakantie* (Nbk)

vaastekniepen [f'l.] - vastknijpen

vaastekommen (Ste) st. ww.; onoverg.; scheidbaar; is vaastekommen [f..] 1. vast komen te zitten *Aj'mit een voer hof haost vaastekommen* (Ste)

vaastekoppelen (spot.) [f..] - vastkoppelen, koppelend verbinden, ook fig.

vaastelaand (s) [...'l...] - vasteland **vaastelaandkflmaot** (vo) [fa:sta'L...] - vastelandklimaat *Zo, dus een vaastelaandklimaat, een dreuge locht en waarme zommers mit een protte zonne* (vo)

vaasteleggen zw. ww.; overg.; legde vaaste, het vaastelegd [f..] 1. zo leggen dat het vast zit *Leg de boot war an dat paoltien vaaste* (01-Nl), *even vaasteleggen ni. de hoekgarven op een bep. wijze laden zodat ze goed vast komen te liggen* (El) 2. op schrift stellen (om onzekerheid te voorkomen, om te zorgen dat iets bewaard blijft) *Dat mos notarieel opmaekt en vaastelegd wodden* (Obk), *oolde woorden vaasteleggen voor et woordeboek* (Nbk)

vaasteliesnen ['l...] - vastlijmen *Dat oortien liemen we even weer vaaste ni. aan het kopje* (Ld)

vaasteliggen [f..J - vastgemaakt liggen *De boten liggen vaaste* (Nbk); door vastlegging bepaald zijn *Die ofspraakken*

liggen now vaaste (Nbk)
 vaastelopen ['t..] - vastlopen (in bep Dewegingen, lett.) *fit achterwiel van de fiets is vaastelopen* (Obk), *De krukasse is vaastelopen* (Dho); (fig.:) in een toestand ;eraken waaruit geen uitweg meer ;ogelijk is, waarbij geen oplossing meer denkbaar is *Is kun wel naogaon dat dat vaasteloopt* (Diz)
 vaastemaeken zw./st. ww.; overg; het vaastemaekt [f.] 1. vastmaken *As een varken schone was, stakken ze de spierstok achter de hakken langes en dan wedde de spierstok vaastemaekt an de lodder, dan zetten ze de ledder in de hoogte en de boel wodde cupensneden* (Np), *Om et vaaste te maeken stikt hij zien reserve- angelstok in de grond* (b), *Ie konnen d'r gien touw an vaastemaeken er viel geen touw aan vast te knopen* (Mun)
 vaastemaelen (Nbk) Ook **vastemalen** (Sz) st. ww; wederlc; maelde vaaste, het vaastemaelen/vaastemaeld ['t..] 1. door draaiende bewegingen vast komen te zitten, vgl. *Die trekker zit zo vaste as een niure, hij het n helemaole vaste malen* (Sz)
vaasten (Ste) de ['fa:stij] 1. de omstandigheid waarin men vast, tijd van het vasten *In de vaasten luudden ze alliend de zwaore klokke, dat is een lied van ontbering* (Ste)
 vaastenaegelen (versprD Ook **vastenaegelen** (WH) ['t..] - **vastnagelen**, **vastspijkeren** *We inoe'n de vloerbedekking nog vaastenaegelen, dan kan et spul d'r in* (Obk), *Ie inoe'n 't mar goed vaastenaegelen* (Ma), *Ik zegge dit now wel, mar daor moef me niet an vaastenaegelen, want zo percies wete ik et toch ok niet, heur* (Op), *Ik zal de plinten nog even vaastenaegelen, dan is de kaemer oftimmerd* (Obk)
vaastenaovend (Dho, Np) Ook **vastenaovend** (Bdie, Nw, Pe-Dbl) [fa:stifa:btptl fas...] - vastenavond
vaasteni'jen ['ei - vastnaaien *De knopen van dejasse moe'n vaasteni'jd wodden, die bingelen d5 mar wat bij* (Obk)
 vaastepakken ['t..] - vastpakken
 vaastepikken Ook **vaastepilcken** (Spa) zw. ww; overg., onoverg.; pikte vaaste, het vaastepikt ['f.1...] t. (onoverg.) vastkleven *Mit fletsbanelappen moef' precies wezen,*

want et lappien pikt zomar vaaste (Ld), *fit kan je an de hanen vaastepilcken* (Bdie), *Ie bin zo smerig, ie pikken an de mure vaaste* (Ow), *'t Is zo smerig, ie zouen d'r an vastepikken* (Spa) 2. (overg.) door te pikken (bet. 9) vastmaken (Np) *Pik mat even de waegen achter de trekker vaaste* (Np)
 vaasteplakken ['f..] - *Ie moe'n dat even beter vaasteplalcken* (Nbk), *Hij zit an de stoel vaasteplakt komt nauwelijks van z'n stoel* (Nbk, Ow), *fit is daor zo smerig, ie plakken dt an de stoel vaaste* (Ow)
 vaastepraoten (spor.) ['f...] - vastpraten
 vaasteprikken ['f...] - vastprikken (lett.) *Pienaesies wok een bult bruukt om ien of aander versiersel of gedienegien en zo vaaste te prikken en ok een buit mit plakkaorten bij de weg* (Ld)
 vaasteroesten ['f..] - vastroesten *Et gat roest oons vet niet an de stoel vaaste we zijn nogal beweeglijk, we zijn nogal in aktie* (01-Nl)
vaasteschroeven Ook **vasteschroeven** (WH) ['f./..] - vastschroeven *een mooie vaasteschroeven* (Nbk)
vaastesjorren (Ma, Np, Nt, Obk) [T...] - (stevig) vasttrekken, door te trekken stevig vastmaken *Ie moe'n dat pa.kkien goed op 'e fiets vaastesjorren* (Np), *De schipper was et zeil strieken en vaastesjorien* (Obk)
 vaastesleutelen zw. ww.; overg.; sleutelde vaaste, het vaastesleuteld ['t..] t. door te sleutelen vastmaken 2. vastzetten van leidsels door de sleutels aan het hoofdstel, z. sleutel, bet. 4
 vaastesnoeren (El, Wol) ['t..] - vast-snoeren *We mossen de takkebos vaastesnoeren* (Wol)
vaastespelden (Nbk, Ow) Ook **vastespelden** (Spa) zw. ww.; overg.; spelde vaaste, het vaastespeld [f-- ...] 1. door te spelden vastmaken *Vroeger wodden kleine kiender in 't pak vastespeld* (Spa)
 vaastespiekeren (verspr.) Ook **vastspiekeren** (Sz) ['f...] - vastspijkeren *Idompedraod over de kappe [van een klomp] trekken en vaastespiekeren* (Bdie)
 vaastestampen (Nbk, Ste) ['t..] - vaststampen *'t Harte van de pompe wedde vaastestampt mit koefet* (Ste)
 vaastestaon ['t..] - vaststaon *Dat staot vaaste* (Nbk), *fit staat nog niet hielemaole*

vaaste het is nog niet helemaal zeker (Nbk) vaastesteld ['f..J - vastgesteld

vaastestellen [T...] - **vaststellen**: afspreken, vastleggen *Ze zullen een daotwn veu' et dorpsfeest vaastestellen* (Op), *Jim kun an 't wark gaan veur et vaastestelde tarief en aan ders ga on jim war neor huis* (vo)

vaastestikken ['f...] - vaststeken, stekend *bevestigen even vaastestikicen* (Bu)

vaastestrikken (Nbk, Spa) Ook **vaste-strikken** (Sz) [f./...] - vaststrikken *qo et gat zatten warschienlik nog an weerskaanten twie baantJes, die as vaastestrikt wodden kannen* (Nbk)

vaastetrappen ['f1..] - vasttrappen

vaastetrekken ['f1..] - vasttrekken, door trekken vastmaken

vaastevriezen Ook *vastevriezen* (Sz) ['f..] - vastvriezen *Et kacbellit was vaastevreuxen* di bij wijze van vergelijking, hier gezegd om de enorme vrieskou te benadrukken (b), *As et slot van de autodew-e vastevrew-en is, moej' d'r even teugen pissen, dan is et zo los* (Sz)

vaastezetten ['f...] - (overg.) vastzetten, stevig bevestigen *Vroeger wodde alles mit hoolten pennen vaastezet in de hazen* (El), *De (zende)kiele is om de zonde an de boom (de stok) vaaste te zetten, de kiele komt in de zendering* (Ste), *Deur de schoeve naar onder in de pote te drokken, kan de hekke vaastezet wodden* (Op), *Even flink ansjorren! Goed vaastezetten!* (Ma), *De busse [nl. in de naaf van het wagenwiel] wodde d'r hiete in maakt; an de busse zat ok een raantien, en die busse wodde ok weer mit de veurhaemejvaastezet* (Op), *Af' et peerd veur de mesiene zetten, moej' de nekrieme wei vaastezetten* (Sz), *Die steek moet ik evenpies vaastezetten, eers gaot hij raffelen* (Obk), *Bij et vlechten van een matte veur over de vloer, mossen de steken op een raam vaastezet wodden* (Ow), *een ooriezersp elde om de missies vaste te zetten* (Ow); (wederk.) vast gaan zitten, zich vastzetten (Nbk) *Depiaante begint al aorig te wottelen, as hij m vaastezet* (Nbk) **vaastezitten** st- ww.; onoverg; het vaastezeten ['f..] 1. zo zitten, staan, liggen dat geen beweging mogelijk is *Ze zatten lestaovens haost vaaste in de snijrommel*

(Nbk), zo ook *We hadden et daar niks te roem doe we daar bij duustermaone in de modder vaastezatten* (Ow), *As de gek vaastezitten bleef baf soms de keuken vol rook* (Obk), (onpers.) *Hij rochelt nogal wat, er zit b7 norig vaaste hij* kan het slijm maar steeds niet wegheosten (Nbk, El), (gezegd als honden na de geslachtsdaad niet weer van elkaar los kunnen komen:)

Die honnen zitten vaaste (Np) 2. niet kunnende doorgaan, afstuiten op *Waar zat et m aenlik nog op vaaste?* (Nbk), *Et zit nog vaaste op 'e centeraosie* (d) 3. bevestigd *zitten Ik kon de karke niet van de flesse knagen, die zat wel zo vaaste!* (Nbk), *Plaggestikken is et beste werk niet, want ze [nl. de plaggen] zitten naar drie kaanten vaaste* (Dfo), *Die twie dingen zitten an mekeer vaaste* (b), (...) *daar de koenen an vaastezatten* (Dfo), *H5 zit aorig vaste an de centen is overdrevn zuinig, geeft niet gemakkelijk geld uit* (Np), *d'r an vaastezitten er niet af kunnen* 4. in de gevangenis zitten

vaastezoegen [T...] - (wederk.) vastzuigen vaastgoed (Nbk, Pe-Dbf) ['f...] - vastgoed vaasthoolder z. *vaastehoojder*

vaastighied Ook **vastig/zied** (Nt, Spa), voor -heid z. -hied de; ...heden ['fa:staxhit/'fastoxhit] 1. vaste structuur, stevigheid van samenstelling, qua ondergrond *Dat verhaal van him rammelde bielemaole, d'r zat niks gien vaastigheid in* (Op), *wat vaastigbied bi de maege eten* (s: Oost.) 2. zekerheid, vooral: van bestaansmiddelen, qua baan *Ie moe'n wel vastigheid hebben* d.i. in geldzaken (Spa), *Ie moe'n mar es naar een zitdag van et daegehks bestuur van de kemmissie gaan* CD *om wat vaastighied vraogen* (vo), *Ik wil 't zeker weten, ik wil vastigheid* (Sz), *In geval van een baene wij' vastigbied hebben* (Nt), *Hej'al wat vaastighied weet je al hoe het zal komen* (Ba), *Ze hebben nog nooit gien vaastighied dat ze daar timmeren meugen* (Np) 3. onroerend goed (Dfo, Obk, Ow) *piene in 't lief hebben mit een beschrijving van vaastigbeden* (Ow), *vaastigheden in bezit hebben landerijen in bezit hebben, onroerend goed* (Dfo), *Een buus mit of zonder grond is vaastighied* (Obk)

vacht (spor.) [faxt] - vacht (di. van het

haar van dieren, lett)

vader (verspr. WS, spor. OS) Ook *vaeder* (**Bdie, Dmi, Nt**), *vae* (**Edie**) [fa:dç/'fs:dç/fc:] - vader: mannelijke persoon of dier met nakomelingen, ook: God, in verb. als *Oonze vader* (Nt, Nw, Ste), z. ook *belt, veer*; soms als informele, ironische of licht dreigende aanspreekvorm: *Nee, vader, ie weten wel beter!* (Nbk); ook in *de Heilige Vader* de paus (spor.)

vaderdag ['f...] - vaderdag

vaderlaand ['f.j - vaderland: land of regio waar men geboren en getogen is, waar men zich thuis voelt, bakermat *Die meensken bin drok an 't praoten, ze ridden eren veur 't vaderlaand weg* ongeremd, aan één stuk door (Np), zo ook *HIJ luit veur 't vaderland weg* kletst een eind weg (Nbk, Ma), *Hij praot mat veur et lieve vaderlaand weg* (Op) en *Dat kiend is nog mat twee jaor, hij kletst al veur 't vaderland weg, et wedt vast een grote praoter* (Sz), *Hij leeft veur et vaderlaand weg* leeft er maar wat op los (Nw), *En die streupten mat veur 't vaderlaand weg* zonder enige vorm van geremdheid, voorzichtigheid (b)

vaderlaansliefde [T...] - vaderlandsliefde (.) *de boeren deden wat ze kennen, was et niet nut vaderlaansliefde, dan was et wel om hear eigen ponge* (vo)

vadse z. *vodse*

vadsig brn, bw. ['fatsax] 1. gezegd van iemand die er dik, vet, kwabbig uitziet *Ie moe'n d'r wat omme daenken, ie wo'n zo vadsig as wat* (Wol), *Wat een vadsig ventien* (El), *Wat een vies, vadsig vrommes* (Diz), *Bij vadsige meensken poelt et beat om 't gezichte* (Nw), *Hij is vadsig dikke* (Bdie, Ste) 2. smerig (Dfo)

vae z. *vader*

vaeder z. *vader*

vaeg (Nbk) Ook *vaag* (spor.) [fe:x/fa:x] - vaag: van omtrek, ook: niet helder geformuleerd *Et was nogal vaag, wat hij daor zee* (Nbk), *Dat ligt mij nog wat vaeg ik kan het me niet zo goed meer herinneren* (Nbk)

vaeke Ook *vake* (Wil), *vaak* (Wil) ['fs:ko/'fa:ka/fa:k] - vaak, niet zelden *Hij zal nog wel es een keer vaeker mit de kop tegen de mate lopen* (Ow), *Veuls te vaeke is zij op 'erittel*(Np), *Et regent van 'tjaor*

vusen te vaeke (Nbk), *Zo vaeke as ik an 't ploegen west bin, kreeg ik in de smiezen dat d'r een vore van mien akker of sneden was* (b)

vaekentieds (Ld, Np, Obk, Pe-Db) bw. [Ts:lçitits] 1. vaak, niet zelden

vaeks (OS, verspr WS) bw. ['fs:ks] 1. vaak, nogal eens, meestal *As iene al es wat te kot komt, dan is et op een aan dere keer vaeks kiek eersomme* (Ow), *Et is vaeks een hielgezuak, beat* (El, Nbk), *Ze wussen dan vaeks wel wie as d'r min was wie er erg ziek was* (Ow), *Vaeksis 't eigen schuld veelal* (Ld, Db) 2. misschien (verspr. OS, Nt, Pe-Db, Sz)

vackstieden (Nbk) bw. ['fe:kstidv] 1. vaak, meestal

vael Ook *vaele* (Ste) bn.; vaeler/vaelder, vaelst ['fs:l/'fs:la] 1. vaal, bleek van kleur *zo vael asmiege*(Np). *aspisse*(Ste) 2. (van licht) fiets (Op, ba) *een vael zunnegien lucht* waarbij de zon vaal achter wolken vandaan schijnt, zodanig dat het gemakkelijk weer slecht weer lijkt te kunnen worden (Op) 3. gemeen, smerig (Dfo, s, b: lm), in *een vaele streek een gemene, smerige streek* (Dfo, s)

vaelachtig (Nbk) [T...] - vaalachtig

vaele z. *vael*

vaem de; -en [f:m] 1. vaam, vadem, de lengte tussen de uiteinden der handen wanneer men die zijwaarts uitgestrekt *houdt Tussen haand en haand is een vaam, af de aarms gestrekt hebben* (Ste) 2. bekende lengtemaat: vadem (Np, b: lm) *Ik moet mat zovule vaem touw hebben* (Np)

vaeinen (Bu, El, Ma, Nbk) [t:rp:] - vamen, vademen: met gestrekte armen *omvatten Ie kun et wel vaemen* (Nbk), ook: *met grote passen lopen* (El)

vaenster z. *veenster*

vaensterhaank z. *veensterbaank*

vaer z. *veer* 1

vaerboom z. *veerboom*

vaeren z. *veren* II

vaergeul z. *veergeul*

vaerschute (Ste) de; -n ['f...] 1. schuit: waarmee men vaart

vaerwaeter z. *veerwaeter*

vaeze z. *vaas*

vak et; -ken; -kien [fak] 1. begrensd vlak 2. baanvak, dijkvak e.d. (spor.) 3. vak in een kast, la, schoolbank e.d. *Ik heb mien*

boeken in 't vak daon (Nbk) 4. hooivak (Bu, El, Ma) *Mit de hujnlokker trek ie huj uur et vak om begin te kriegene mit een kjaarpe* (Bu) 5. beroep *Wat isje vak! Wat doeje' your de kost!* (Ma) 6. *specialisme*, bijzondere kundigheid, schoolvak *Hij is timmerman van zien vak* (Np) * *Ieder zien vak!* (spor.), *Opscheppen is ok een vak!* wat is hij/zij weer aan het opscheppen, wat schep jij weer op, zeg! (Dhau), zo ook *Opscheppen en in de broek schieten is ok een vak* (Bu)

vakantiekolonie z. *vekaansiekolonie*

vakbekwaom (1) [aks. wisselt] - vakbekwaam

vakbeweging ['t'...] - vakbeweging *Wat dat auga ot kuuwe nog wel wat van de vakbeweging leren* (vo)

vakblad ['fagblat] - vakblad

vakbond ['fagbont] - vakbond

vakbondsbestuur (spor.) [t..] - vakbondsbestuur

vakbondsbestuurder ['fagb...] - vakbondsbestuurder

vakbondsleider (spor.) [T...] - vakbondsleider

vakbondsldid (spot.) [t..] - vakbondsldid

vakbondsman ['f1...] - vakbondsman

vakbondswinkel ['t'...] - vakbondswinkel

vakcentraole (1) ['t'] - vakcentrale

vake z. *vaeke*

vakexamen (1) [Tak...] - vakexamen

vakfederaosie (1) ['f1..] - vakfederatie

vakgebied ['t'...] - vakgebied

vakgeheim (1) [t..] - vakgeheim

vakgeleerde (spor.) ['t'...] - vakgeleerde

vakgenoot (spot.) [t'...] - vakgenoot

vakgroep (spor.) ['f..j - vakgroep (aan een universiteit, onderzoeksinstituut anderszins)

vakidioot (spor.) ['f...] - vakidioot

vakjargon (1) ['t'...] - vakjargon

vakk. - afkorting van *vakiceture*

vakkepakket ['fako...] - vakkenpakket

vakketure [faka't...] - vakature (openstaande betrekking, bestuursfntkie e.d.)

vakketurebaank (1) [...'t...] - vakaturebank

vakkefurekemmissie (1) [...'t...] - vakaturekommissie

vakketuremelding (1) [...'t...] - vakaturemelding

vakketurestop (1) [...'t...] - vakaturestop

vakkundig [fa'k&ndax] - vakkundig, vak-

bekwaam *Sommige mannen konnen de oppers zo vakkundig opzetten* (Obk)

vakleerkracht ['t'...] - vakleerkracht

vaklekaol (spot.) [Tak...] - vaklokaal

vakliteratuur [Tak...] - vakliteratuur

vakmaanssehop ['t'...] - vakmanschap *

Vakmaansschop is meesterschop (Ow)

vakmaensken z. *vafç.meensJcen*

vakman ['t'...] - vakman *Dat is mij toch*

wel wat in de ere as vakman (vo)

vakmeensken (Nbk, Wol) Ook *vakmaensken* (Ow) [Tak... / ...] - vaklui, specialisten

Zoek turfioege mossen ankerturnen i7 legd wodden, dat allienig vakniaensken kennen (Ow)

vakmenister (1) ['fak...] - vakminister

vakni'js (1) ['t'...] - vaknieuws

vakopleiding (spot.) [T...] - vakopleiding

vakorganisaosie (spor.) [Tak...] - vakorganisatie, vakbond

vaksehoele (1) [T...] - vakschool, school

voor een bep. vakopleiding

vakspecialist (spor.) ['f1..] - vakspecialist

vakstudie (spor.) [Tak...] - vakstudie

vaktael (spor.) [Tak...] - vaktaal

vaktechniek (spor.) [Tak...] - vaktechniek

vaktekenen (1) [Tak...] - vaktekenen

vaktiedschrijf (spor.) ['t'...] - vaktijdschrijf

vakuüm (spot.) [fa:kyMAM, ...5m1 -

vacuüm *vakuüm verpakt* (Nbk)

vakuümpompe (spor.) ['t'...] - vacuüm-

POMP

vakuümslange (1) ['t'...] - vacuümslang

vakuümsluting (1) ['t'...] - vacuümsluiting

vakulimtank (spot.) [t..] - vacuümtank

vakuiimtechniek (spor.) [t..] - vacuüm-

techniek

vakuümverpakking (1) [t..] - vacuüm-

verpakking

vakverbond ['t'...] - vakverbond

vakverieninge (1) ['t'...] - vakvereniging

vakvrouw (1) ['t'] - vakvrouw

vakwark (spot.) ['f1..] - vakwerk: werk

kennelijk van/voor een vakkundig iemand;

vakbouw (in muren)

vakwereld (1) ['t'...] - vakwereld

val (verspr.) Ook *vatte* (bet. 1: Bdie, Obk,

Wol) et; -Ier; -legien [fal(a)] 1. vanggat

(ook in toepassing op het bergen van

rogge) *Gao-r-ie mar in 't val staon* (Nok),

Mem het wel es verteld dat zij wel es in et

val staon mos, wit etroggeïnmenen (Ow),

de valle waar ze de schoeven deur op-

stakken (Obk) 2. keer dat men/iets neervalt (spor.) *een val maeken* (spor.) 3. verovering of overgave van een stad, burcht e.d. (spor.) *de val van Antwerpen* (1) 4. hetz. als *vallegien*, z. aldaar (01-NI)

valappel (Bdie, Bu, Db, Dfo, Spa) Ook *ofvalappel* (Obk, Ste) ['f....afal...] - *valappel* *Die ofvalappels moej' appat holen, die kun niet duren* (Obk)

valbeugel (01-NI) - valbeugel

vajderaosie z. *veralderaosie*

valdeure (spor.) ['f..] - valdeur, deur die men kan oplichten of laten vallen en die draait om een horizontale as

valen st. ww.; onoverg.; is valen [fa:lu] 1. neervallen, naar beneden vallen, omvallen *Ei is me op 'e grond valen* (Nbk), *Et is an diggels valen* (Nbk), *Ei is me uut de hanen velen* (Nbk), *Hij vul languut over de grond* (Nbk), *Hij vul van himzels* viel flauw, ging van z'n stokje (Sz, Np), *in et waeter valen* d.i. ook Eg.: niet doorgaan (spor.), *op 'e k.nijen valen* d.i. bewust: met name om te smeken of om te bidden (spor.), *d'r over velen* het niet pikken, zich er kritisch over uitlaten 2. losgaan en neervallen *Et petret is van de mate velen* (Nbk), *Ei blad vaalt van de bomen* (Nbk), *valend blad* (Nbk), *valende ziekte* vallende ziekte (spor.) 3. (van licht) van elders binnenkomen en zich mani- festeren *Et locht vaalt me krek op 'e spiegel* (Nbk) 4. (van wat men wil uiten) gezegd worden *Et vul me zomar uut de mond* (Nbk), *Ei is zolcke tieden ok mat kiek boe etje uut de mond vaalt* (Nbk) 5. terechtkomen op, in *Et oge vul me d'r op ik zag het toevallig* (Nbk) 6. plaatshebben in een bep. periode, op een bep. tijdstip *Sunderklaos vaalt dit jaor op een woensdag* (Nbk), *A. k jaordag vaalt meerstal in de zommervekaansie* (Nbk) 7. (van klappen, knallen) gegeven worden, neerkomen, weerklinken *D'r vullen klappen* (Nbk), *D'r vul een schot* (Nbk) 8. neerhangen, neerkomen overeenkomstig de val *Heur haor vaalt in krullen op 'e schoolers* (Nbk), *De plooiën van de jurk valen niet goed* (Nbk), vandaar *Die jurk vaalt niet goed* (Nbk) 9. zich voordoen, neerdalen, komen over (nl. over mensen, een situatie) *D'r vul een stilte* (Nbk), *D'r vullen woorden* er deed zich geruzie voor (spor.) 10. omkomen *Moe'n*

d'r dan dooien velen? (Nbk) 11. een *val* (bet. 3) ondergaan (spor.) 12. in *iene in de rede* valen 13. te situeren zijn, te rekenen zijn *Dat mooi: niet mittellen, dat vaalt d'r buten* (Nbk), *Dat vaalt now len keer onder een bepaold artikel in de wet* (Nbk) 14. in een bep. situatie of omstandigheid geraken *van de iene verbaozing in de aandere velen* (Nbk), *Et vul in de smack, Hij is in de slaop valen* (Nbk), *As d'r iene bij weg vaalt* (..) bij het groepje weg geraakt, vooral: door overlijden inzake een echtpaar (Nbk, be: Bu, Nw) 15. vastgesteld worden (met name van een besluit) *D5 is noggien besluut valen* (Nbk) 16. in *velen* ic-kunnen worden *Wat vaak d'r over te zeggen?* (Nbk), *D'r vaalt weinig van te zeggen* (Nbk), *D'r vaalt weinig an te doen* (Nbk) 17. ondervinden, ervaren *De reizze vul him zwaor* (Nbk)

valeriaan (spor.) Ook *veleriaan* (f), *vieriaan* (rk) [falt:arijâ:n/faluarijâ:n/flt:orjâ:n} - valeriaan, kleine valeriaan, echte valeriaan

valgat (Db) et; -ten; -tien ['falgat] 1. vanggat, hetz. als *val*, bet. 1

valhelm [Tal ---] - valhelm

valke (spor.) de; -n; valkien ['fal(o)ko] 1. bep. roofvogel: val

vallaot z. *verlaot*

valle de; -n; -gien ['fala] 1. val (voor dieren) *De muus zit in de valle* (Ld, Spa), *een valle veur et gat* (Nbk), *Helemaol onwetends trapte hij in de valle die ze veur him opzet hadden* (Op), *as een moes in de valle zitten* (Op) 2. z. *val*

vallegien et; ...gies ['faloxin] 1. valletje, rabat, kort gordijn *vallegies veur 't bedstee of boven kleine raempies* (Bdie, Pe-Db), *Bij de winter hek een vallegien veur 't glas hangen* (Dhau), *Ik hebbe vallegies bankt bij de roes* (Np)

vallei [fa'lej] - vallei

valperti'j [Tal...] - valpartij *Deur die valperti'j hebbe ik een ribbe kneusd* (Op)

valplak (Np, 01-NI, Ow) [Tal...] - valplek *D'r zitten valplakken an die appel* (Np)

valraem (Obk) et; -en; -pien [Tal ---] 1. raam dat om een horizontale as aan de onderkant draait *'t Valraempien veur de kelder mit een peer shieve plaankies naor binnen is een koekoek* (Obk)

valreep (spor.) ['falri:p] - valreep, in *op 'e*

vals - van

valreep op het laatste moment (spor.)
vals Ook *vaals* (b) bn., bw.; -er [falslfa:lsJ
1. niet zuiver van klank *Die piano staot vals is niet zuiver gestemd* (Nbk), *Wat zingt dat meenske toch vals* (Nbk) 2. niet eerlijk, gemeen *vals speulen, een valse ied* (Dfo), *een valse vent, een vals gezicht, een valse praoter mooiprater, vleier* (Nw), *een valse naeme* een valse naam, *Hij is zo vals as et waeter diepe is* (Nw), . *as een ekster* (Nw), ...*zo vals as de mieter* (Np) 3. onbetrouwbaar, verraderlijk *een valse vent* (Nbk), *een valse hond* (Nbk) 4. boos, nijdig (bi) *Hij wodde vals* (bi) 5. nagemaakt of vervalst *een vals gebit* een kunstgebit (Nbk), *vals geld* (spor.), *een vaals persoonsbewies* (b), *valse kaant onecht kant* (01-NI) 6. (van licht) vaal, bleek (Op), in *een vals zunnegien* di. met vals licht, nl- zodanig dat de zon vaal achter wolken vandaan schijnt, een teken dat het gemakkelijk slecht weer kan worden (Op) 7. in *valse bescheidenbied* (spor.)

valsemunter (spor.) [falsam&ntç] - valsemunter

valserd (Nbk, Sz) [falsrt] - valsaard

valserik (spor.) [falsank] - valserik

vaishied Voor -heid z -hied [falshit] - valsheid: het *vals* zijn in diverse bet.

valsghied Voor -heid z -hied [falsaxhit] - valsigheid, het *vals* zijn in diverse bet. valstrik (spor.) [falstnk] - valstrik (fig)

valuta (spor.) [fa'lyta] - **valuta**, munteenheid *vremde valuta's* (spor.)

van 1 de; -nen, -s [fan] 1. van, achternaam, *familienaam Hij is/hiet Van Rozen van zien van* (Nbk), *Hij het de van van Van Dalen* (Np), *De Roos is mien van* (Wol), *lederiene nuumde him bij de van* (b), *Ik weet niet iens wat van as hij had* (Np)

van II vz. [fan] 1. ter aanduiding van een verwijdering *Ik kom kiek van mien wark* (Nbk), *Mien dochtertien komt gauw van schoele komt zo uit school* (Dho), ook: zal weldra de school verlaten (Nbk), *Af weer van de stal kommen, moe'je kleren even goed oficloppen* (Nbk), *van huus gaon vertrekken* (uit z'n huis) 2. ter aanduiding van de positie van waaruit, van het perspectief waaruit *Hoe hiaten die meensken van de overkaante?* (Wol), *van dat*

plak of (Nbk), *van mien kaante bekeken* (Obk), *van dichtebij, et van buten kennen* 3. ter uitdrukking van de eerdere staat *van de nood een deugd maeken, Hij is opklommen van boereknecht tot schoeleheufd* (Nbk) 4. ter aanduiding van de handeling die men beëindigt *Is hij al van 't voetballen weeromme?* (Nbk) 5. verwijderd van een bep. positie *We moe'n perberen die kwaofongen van de straote te holen, mat hoe doe'we dat?* (Nbk) 6. ter aanduiding van het anders zijn *Die kien der verschillen nogal van mekeer* (Nbk) 7. ter aanduiding van een wegneming, een bevrijding e.d. *D'r bin me een peerknopen van de jasse gaon* (Nbk), *De kiepen bin van de leg* (Nbk), *lene die niet van de centen of wil is een taoimelker* () (Sta), *even van de schrik bekommen* (Nbk) 8. ter aanduiding van de plek waar iets begint, van waar gerekend moet worden *et dadde huus van dehoeke* of (Nbk), *Hij zat van boven tot onder onder de modder* (Nbk) 9. *sedert, sinds van de vroege morgen tot aovens laete, van jongs of z onderjongs, van die tied ol, van veuren of an, van teveuren, van stonde of an* van dat ogenblik af (verspr., j) 10. ter aanduiding van het beginpunt in een reeks *van dag tot dag, van ure tot ure, van jaar tot jaor, Dat is van plak tot plak verschillend* (Nbk), *As we vroeger ekkels verkochten, kregen we van ien tot twee centen de kop* (Obk) 11. *vanwege, door Hij wet et van de meester, die het et verteld* (Nbk), *Af van de katte of van de kaeter beten wodden, dat is allemaole ien pot nat het maakt niet uit waardoor het komt* (Op) 12. met de aangeduide herkomst *Hij komt van Berkoop* uit Oldeberkoop, *Vrouw De Boer van Der Izzerd* mevrouw De Boer uit Ter Idzard, *van huus nut* van huis uit 13. ter aanduiding van de beweegreden of oorzaak *Hij raosde et nut van de piano* (Nbk), *N. wus 'm gien raod van de piene* (Diz), *Hij vul baost omme van de slaop* (Nbk), *doodziek van iene zien praoties wodden, Daor bin k bliede van dat stemt mij tevreden, daar ben ik blij om* (Nbk, Spa), *Oonze houten wastobbe mos vroeger eerst een halve dag mit water staan, want die was dan uutraagd van de droogte* (Sz), *Ie zollen van de dust ommekommen* (Nbk)

14. ter aanduiding van de aanleiding iene d'r van verdaenken, d'r van schrikken, vies wezen van Hij kreeg d'r een kleur van (b), Zokke meensken kan 'k wel van spijen (Nbk), Daor niet van 15. ter aanduiding van de verklarende omstandigheid Et krioelt d'r van de stienkrobben (Nbk), Ze basten van 't geld ze hebben erg veel geld (Nbk), Ik baaste van de heufdzeerte heb erg veel last van hoofdpijn (Nbk), Et was d'rzwat van demeensken er waren heel veel mensen (Nbk) 16. om de relatie uit te drukken met degene die/dat wat het doet, zo is enz. Dat is niet zo mooi van je (Nbk), de saggerijnigbied van de meester, Ze is van him in verwachting raakt (Nbk) 17. ter aanduiding van de maker een schilderij van Anton Voorzanger, lieties van Don ovan, Ik bin van een scheper maekt en die kommen niet an koeke toe ik heb nu eenmaal weinig geld, ik kan weinig geld besteden, en ik neem het ook van een ander niet aan (Nbk) 18. ter aanduiding van het middel Van dat geld kuj' toch makkelijk rondkommen (Nbk), gebruik maeken van 19. ter aanduiding van hetgeen waarvan men leeft Hij leeft van de tenten (Nbk), We kun niet van de wiend leven (Nbk) 20. in d'r vol van zitten het prachtig vinden, er geheel en al in opgaan enz. 21. ter aanduiding van het materiaal De tute van de theepot zit wat verstoppt van de theeblaeden, want et fluttert zo (Diz), een poppien van sukelao, een toeter van pepier, een hatte van stien, ...gould22. ter aanduiding van waaruit iets bestaat een maniere van doen, bij wieze van spreken, (gien) recht van spreken hebben (Nbk), in geval van nood 23. met betrekking tot een bep. handeling of staat Wat hej'd'r mit van doen wat heb je ermee te maken, lene die niet van de centen of wil is een taoimelker, die is taoi van melken (Ste), Hij kreeg een stuntelige gang van lopen (Db) 24. met betrekking tot iets dat voortduurt Hij had een Jaap in de vinger, et hal niet op van bloeden (Diz), AJ' niet opholen van zeuren () (Db), Hooi toch es op van beulen! (Wol), Meens, schei toch es uut van foeteren (Diz), Hooi op van krummelen (Nt), Hooi now es op van houwen, iederkeer (O1-N1), Now moej'm opholen van voetballen (Nbk),

Hooi op van diedelen, wees toch een benen rustig (Diz), 11)7 het een raere gewoonte, van aited mar in de neuze te porken (Op) 25. betreffende, aangaande, over Daor mos ie ok van betaelen over, betreffende (nl. als deel van bep. inkomsten, voor bewezen diensten) (Nw), van dat wat dat betreft: Van dat is 't een goeie les wat dat betreft, D'r gongen vremde praoties van him (b), van gelok spreken meugen, d'r et beste van hopen, Die boer kan zo van zien vee pochen (Obk), Hij wol mij dan es wat leren van de steerns, zee hij (j), Et waeren wel gein eensebappeifke weiden, mar niet ieder hadde recht van weiden, en die et wei hadden, hadden ok nog niet dezeide rechten (Op), As d'r een bijzonne an de locht is, is dat een teken van aander weer (Obk), Nou, wat zei' d'r van? wat vind jij ervan (Nbk, b), ook wel: zullen we maar eens vertrekken, opstappen, beginnen (Nbk), Daor kan 'k ok van mitpraoten dat heb ik ook meegemaakt, daar weet ik ook alles van (Nbk, d), Daor kon hij smaekelik van vertellen (b), Ik zeg d'r nooit wat van (Nbk), Hi7 zegt dfr lekker niks van (Nbk), Ze hooitbeur d'r stille van ze zwijgt erover (Db, Dfo, Ow), zo ook Je holen je d'r stille van! denk erom, je vertelt er niets over! (Db), k Snap d'r niks van (Nbk) 26. ter uitdrukking van het voorwerp dat bij een zelfstandigheid hoort: et deurvertellen van een gebeimpjen 27. ter uitdrukking van dat waarvan men/iets deel uitmaakt Laot mij es een betien van die wien pruen (Nbk), Daor hef niet van weeromme Nbk), D'r wodt nogal es van oons zegd dat we niet van de liepsten binnen dat we niet tot de snuggersten gerekend kunnen worden, dat we niet erg snugger zijn (b), Ze hebben van alles, Ze verkopen van alles en nog wat (Nbk) 28. qua, wat betreft kot van beraod (b, Nbk), te goed van vertrouwen (Nbk), Hij hiet Duursma van zien van (Nbk), Hij is bakker van zien vak (Nbk), iene (allieni) van gezicht kennen (Nbk), N het een malle kleur van pak kocht (Dhau), We hebben van waand schroties een wand van schroten (Ste) 29. ter uitdrukking van een bep. maat, hoeveelheid enz. de winter van 78, een brief en van honderd (gulden) 30. ter uitdrukking

van bep. hoedanigheden *een man van weinig woorden, Ze hebben een huus bouwd van heb ik jou daar* zeer groot, duur, van wat heb ik me jou daar (Nbk) 31. ter verbinding van waarmee men vergelijkt of krachtig uitdrukt en het vergeleke, dat waar de uitspraak *betrekking op heeft Ilij het knoesten van hanen* (Db, Diz), *Et is een geraemte van een koe, mit zien deurza.kte gier* (Ow), *een schat van een kiend* 32. ter inleiding van wat men nadrukkelijk wil laten horen *Hi hiet van Piet, Ik geloof van wel/niet* (Nbk), *A'Yj dankt van niet* (Nbk), *Ie zullen mij nooit beuren van besselgaoren* je zult me nooit horen zeggen (Nbk), *Vroegerpraoten ze hier van een maat/en* (Sz), *Wij praoten van sloden opmaeken* (Op), *Hij het allemaal van die mooie boeken in de kaaste staan* (Db), *kiender mit van die smerige kleren* au (Nbk) 33; ter inleiding van men krachtig wil uitdrukken (als men van iets geeft, krijgt e.d.) *iene van ketoen geven, van fetse gaan flauwvallen, van z'n stokje gaan, van slag raken* (Nbk, Np, b) 34. behorend tot, gesitueerd in een bep. plaats *de universiteit van Grunningen, de karke van Berkoop* 35. behorend tot een bep. tijd *de vechterijen van vroeger, de annoede van doe* (Nbk) 36. een onderdeel *zijnd et begin van de weg, et aende van de rit* 37. behorend bij iets of iemand in een bep. functie *de stellings van StellingwariÇ et beufd van de schoele* 38. toebehorend aan et huus van de meester, *die hond van jim* 39. behorend bij (als eigenschap, kenmerkend onderdeel e.d.) *etkerakter van die vrouw, de aord van et besien, op grond van, een spoor van* 40. behorend bij een persoon of handeling als bedoeling, onderwerp enz. *et onderwarp van gesprek* (1), *ter wille van* 41. op een tijdstip binnen een bep. periode, in de loop van een hoperperiode *van 'tjaor We kriegen van 'tjaor een boel appels* (Db), *van de meitied, van 't winter, Wat het die man van zien leven een stok wark uur de wege* zet tijdens zijn leven, z'n leven lang (Dfo) * *Zo d'r an, zo d'r van zo gewonnen, zo geronnen, vaak gezegd in verband met geld dat men heeft besteed aan een loterij* (Op), ook gezegd warmer men op een gemene manier ergens aan komt en het op soortgelijke

manier weer kwijtraakt (Nw, Ste) en van iemand die verkering heeft met iemand die weer snel een ander heeft (Ste)

van-honk-tot-honk (Dho, Np, 01-NI) bw. [fanhoijktot'hoi]k], in *tikkertien van-honk-tot-honk* spel waarbij een kind, *til*. de tikker, tussen beide honken staat en de kinderen die van honk naar honk rennen probeert te tikken; de kinderen die getikt zijn helpen de tikker (spel aldus ook bekend uit Diz, Pe-Dbl, Ste)

vanaovend Ook **venaovend** [fa'no:brnt/ fon ...] - vanavond *Waarom zal d'r now krek vanaovend of vannaacht wat gebeuren?* (b), *Ik kom vanaovend niet thuus* (Nbk), *Dit warkgeft oons vanaovend flink wat dieverdaosie* (Ow)

vanbinnen [fam'biri:] - vanbinnen *Haarm wodge d'r ok bliede van vanbinnen* (vo)

vanboven [fam'b ---] - vanboven *Wat vul daar vanboven?* (Nbk), ook: *aan de bovenkant Kuj'd'r vanboven okinkieken?* (Nbk) * (schertsend van iets dat valt:) *Alle zegen komt vanboven* (Nbk)

vanbuten [fam'bytJ - vanbuiten *Ie moe'n niet zomar vanbuten in huus kommen kunnen* (Nbk), *et vanbuten kennen/leren* (Nbk)

vandaege Ook **vedaege**, **vandage** (WH) [fan'dc:go/fo'd ... /fanld ---] 1. vandaag, heden *Et is tegenwoordig wat fris weer, vandaege ok al weer* (Ld), *Ik bael vandaege es koevleis bij de slaachter* (01-NI), *Hij komt vandaege thuus* (Nbk), *Wat veur dag is et vandaege?* (Nbk), *Hij doet alles op zien elvendattijst, want komt hij d'r vandaege niet, dan komt hij d'r morgen wel* (Op), *Et oolde mannegien kwam d'ran truien op zien nije fiets, mit een gezicht van: kom ik d'r vandaege niet, dan kom ik d'r morgen wel* (Obk) * *Waj' vandaege doen kunnen, mooi' niet uutstellen tot morgen* (Spa)

vandaege-an-de-dag z. **vandaege-de-dag** vandaege-de-dag Ook **vandaege-an-de-dag** (Nbk, Np) [fand..., ook ...'dax/ ...] - vandaag (aan) de dag *Et is allemaole overdaod van da ege-de-dag* (Nbk, Np), *Die streupene is me ok wat, vandaege-an-de-dag* (Np, Nbk)

vandage z. **vandaege** vandaon (spor.) [fan'd5:n] - vandaan (van een bep. plek) *Waar haelt Abraham*

de mosterd vandaan? (Dhau)

vandaor bw. [fan'do:arJ 1. om die reden, door die oorzaak *Hij zat overal wit in, vandaor dat hij altijd vat was* (Nbk), *Vandaor daj' nogal es op zoek oolde Saksische boerderije (..) lezen konnen* (.) (b), *Vandaor! vandaor* (Nbk)

vandehaand z. *vanderbaans*

vandehaast (Nbk, Np, Nw) bw.

[fan(d)ø'ha:st] 1. deze herfst *De paeren wok vandebaast krap* (Np), *We moe'n vandehaast weer slaachten* (Np)

vandemeitied (verspr.), ook niet aaneen geschreven bw. [fano'mcjtit, ook wel fandam ...] 1. dit voorjaar (z. ook onder *meitied*) *We hebben van demeitied raagrug zijd* (Np)

vandemiddag (verspr.) Ook *vanmiddag* (verspr.) [fanda'm ... /fa'm ...] - vanmiddag *Ikmoetme vandeniddag nog scheren* (Np)

vandeworgen (verspr.) Ook *vanmorgen* (verspr.) [fando'm --- fa'm ...] - vanmorgen *Wat bin ie vandemorgen toch mopperig, bin ie wit et verkeerde Men nut bedde stapt?* (Op), *'t Wodt koolder, ik hadde vandemorgen op de fiets mien banen zuver al wat knoffelig* (Op), *Ik bik vanmorgen nog mit de bessem om huus benne west te spinragragen* (Sz)

vanderhaand (Dfo, Dhau, Np, Ste) Ook *vandehaand* (Db, El, Ow, Wol) bw.; pred. [fandç'hâ:nt/fando'h:nt] 1. (van een paard dat samen met een ander is ingespannen) het meest rechts lopend/ingespannen staand *Die lopt vandehaand* (Ow)

vanderhaans (Obk, Pe-DbI, Ste) Ook *vandehaans* (Ld, 01-NI), *ofhandig* (Sz) bn, bw. [fandç'hâ: s/fand'M: s/of handax] 1. (van een paard dat met één of meer andere paarden is ingespannen) het meest rechts lopend, ook gezegd tegen het paard dat naar rechts moet *As twiepeerden veur de waegen lopen, dan lap et linker peerd bijderhaans en et ere vanderhaans* (Ste), (zelfst) *de vanderhaanse het paard dat het meest rechts loopt* (Obk), *de olhandige id* (Sz)

vandeur bw. [fan'dA:ar], in *d'r vandeur* ervandoor *Hij is d'r vandeur* hij is niet thuis, weg, de vogel is gevlogen, *Wij gaan d'r vandeur we gaan weg* (Nbk, Np), *Hij is dr mit de kas van deur* heeft de kas

gestolen en heeft de benen genomen, *Hij is d'r wit de buurvrouw vandeur* hij is ervandoor met z'n buurvrouw (m.b.t. een ongeoorloofde verhouding) (Nbk)

vandeweek z. *vandeweke*

vandeweke Ook *vandeweek* (Spa) bw. {fana'wi:ko, ook wel fanda ... / ... wi:k] 1. *deze week Wij zullen vandeweke die oolde roegtebulte even opranen* (01-NI)

vandewinter (verspr.), ook niet aaneen geschreven bw. [fana'wtnt, ook wel fanda'w ...] 1. deze winter *Mien buurman staat de godganselijke dag te houtkleuwen, aJlemaole veur vande winter om wat nofliker in 't wrkholcice te verkeren* (Sz)

vang (bet. 1: Bu, Nbk, Np, Ow, bet- 2: s) de; -en; -ien [faij] 1. flank, zij, van mens en dier (Bu, Nbk, Np, Ow) *Et meenske wodt in de vaag grepen* (Nbk, Np), *Ik griep de hond in de vang* (Np), *Ie kun de spanbeugel stellen mit een vere, strakker of wieder, hij zit tot in de vaag van de koe* (Bu), *Dat peerd het een ligger[bep. vocht-gezwel] an de vaag* (Nbk), *een stok van de kade, nut de vaag weg* (Bu), (bij koeien) *De vaag zit tussen et gier en de aachterpoten* (Bu) 2. *vang van een molen* (s)

vangbaand (Ld) de; ...banen ['faijbâ:nt] 1. balk van het gebint naar een *plaete* (in bet. 10)

vangelgat z. *vanggat*

vangen st. wvt; overg; het vongen ['fai:] 1. vangen, door grijpen e.d. pakken, in z'n macht krijgen *oonze katte vangen* (Nbk), *Hej'm een protte vis vangen, vandaege?* (Nbk) 2. beetnemen, te grazen nemen (Wol) *Daar hej'm mij wit vangen!* (Wol) 3. door te vissen proberen te verwerven (Obk) *Ai' op witvis vangen, moej' niet zoek zwaor snoer hebben* (Obk) 4. *opvangen Vaag die ballen dan ok beter!* (Nbk) 5. als geldelijke beloning krijgen, verdienen *Hoevule zollen ze veur zoek klussiervangen?* (Nbk) * *Ie kun nooit weten hoe een koe een haeze vangt* (Dhau, Dho, El, Op, Nbk), zo ook *Ie weten nooit..* (Bdie, Ld, Np, Pe-DbI), *Die is niet veur ien gat te vangen* en var., zie *gat*, bet- 6

vanger (spot.) [faij(g)ç] - vanger (bij vangspelen)

vanggat (Ste, Sz) Ook *vangsgat* (Spa), *vangelgat* (Nt), *vaankgat* (Ste) et; -ten

vangkooi - vanuut

[ˈfaijxat/...Pfa(g)jxaUfâ:kxat] 1. vanggat, gat, verlaging boven in het hooivak waar men het hooi aannam (van degene die het naar boven stak) en verder verspreidde; ook bij opslag van koren; hetz. als *val*, bet. *1 Aj'bogein de schure al huj hebben, kaf et niet weer in ien keer berokken, daarom wodt op 2/3 hoogte een schoot- of vanggat maakt, as tussenplak zeg mar* (Ste), *In et vaankgat vong ie et in op en stakken et dan veerder omhoge* (Ste)

vangkooi z. zeugkooi

vangnet [ˈfaijnetJ - vangnet (lett.), net waarmee men opvangt vangpiepe (WS, Db, Dhau, Op) de; -n [ˈfaij...] 1. vangpijp *De kooiker zit an 't aende bij de vangpiepe, en et kooihontien lokt de enten mit* (Np)

vangplak (spor.) [t...] - vangplaats

vangreel (1) [T...] - vangrail

langs gat Z. *vanggat*

vangsloot (Obk) de; ...sloden [ˈf...] 1. sloot in een eendenkooi waarin de wilde eenden werden gelokt met voer *De lokenten kwampen ao vens weeromme wit de wilde enten; deur te voeren wo 5i ze in de vangslot lokt en vervolgens doodmaekt* (Obk)

vangst [ˈfaijst] - vangst, wat men vangt (veelal: vis, dieren die men in één keer, tijdens één strooppartij, jacht enz. *vangt*) vangwaarktuug (Bdie) et; ...tugen; ..tugien [t.] 1. vangwerktuig, vangmiddel *De liemstok is een vaagwaarktuug* (Bdie)

vanmiddag z. *vandemiddag*

vanmorgen z. *vandemorgen*

vannaacht (OS, ZW, Bu, Dho, Np, Nw, Op, Sz, Wol) Ook *vannacht* (Bdie, Diz, Mun, 01-Nl, Op, Wol, WEI) [faˈna:xt/foˈnaxt] - vannacht *Ik kom vannaacht niet thuis* (Obk), *Hef vannaacht wat slappen?* (Nbk)

vannacht z. *vannaacht*

vannantes (Sz) de [fanantas] 1. bep. soort wortel

vanneuden (OS, verspr. WS) Ook *verneuden* (verspr.), *vannoden* (Np, 01-Nl, Sz, Wol), *vernoden* (Np) bw. [faˈni:drJfçˈn., ook wel foˈn.ifaˈno:adnlfˈno:odvlfrn., ook wel fon...] 1. nodig, gewenst, vereist *Et het gien zoolt vanneuden, et kan wel duren* (bi), *Hef nog wat vanneuden?* (Nbk), *Bij' nog wat*

verneuden? (Nw), ...*vannoden?* (Wol), *'t Het niks vanneuden, heur, die streken het is nergens goed voor* (Nl, Nbk), *Wat het dat now vanneuden wit dat (...)! waar is dat goed voor* (Ow), *Daar bej niks mit vanneuden* (Obk), *Wat hef d'r wit vanneuden?* wat moet je ermee, wat heb jij ermee te maken (Obk), *Ik heb d'r niks mit vanneuden* ik heb er niets mee te maken, ik wil me er niet mee inlaten (Nbk), *Daar het hij niks wit vanneuden* dat hoeft hij niet te weten (Ste, Nbk), *Et is broodneudig vanneuden dak dat doe* het is erg nodig (bl), zo ook *Et is broödneud%e neudig vanneuden* (Nbk)

vanni'js (El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow) Ook *veni'js* (Nt, Obk) bw. [faˈntjs/fˈan...] 1. vannieuws, opnieuw *Ze wassen et vannijs weer doen* (Nbk, Ow), *Et is weer etzelde, vannijs* (Nbk) (niet aaneen geschreven in *van nijs af an ei*, z. onder *nijs* T, bet. 7, vgl- *HIJ was van nijs of an beginnen mit metselen, want de mvie was omwevaJen* (Ma, Nbk, Np, Ow, Obk))

vannoden z. *vanneuden*

vannoods (Obk) bw. [faˈno:ots] 1. als het niet anders kan, als het noodgedwongen moet *As ie aandere niet hebben, geef mij dat dan war vannoads* (Obk)

vanof vz., in debet. 1-3 vaak gescheiden door een naamwoordgroep [ˈfannf; aks. wisselt] 1. vanaf een plaats gerekend *vanaf dat plak*, vaker: *van dat plak* of 2. vanaf een tijdstip *vanaf die tied*, vaker: *van die tied of vanaf 1 meert*, gewoner en vaker: *van 1 meert ofl.* van iets ontdaan *Ik moet zien dak d'r gauw vanaf komma* die verkoudheid e.d. kwijt raak (Ste), zo ook *..da'k gauw van die verkooldhied ofkomwe* (Nbk), *Daor komt hijnooit weer vanaf* (Diz, El), *Hij wol d'r vanaf wezen* het kwijt raken, het niet langer hoeven meemaken, de zorg, verplichting enz. niet langer hoeven hebben (Dfo), *Ik kan d'r aenlik ok nog niet vanaf zien* het loslaten, het laten voor wat het is (Np), *Daar wik vanaf wezen* dat weet ik niet zeker (Nbk)

vanoofds Ook *vanouds* (WH) [faˈno:lt/s/ faˈnoMts] - vanouds *Ze kennen oons van oolds* (Nbk), *Et was weer as van oolds west* (G)

vanouds z. *vanoolds*

vanuut [faˈnyt] - vanuut (een bep- plaats,

positie, toestand): *Etisgioepende kooldaj'* zo *butendeure kommen vanuut de waarmte* (Np): vaak gescheiden, vgl. *D'r klonk van de bos uur een geraos* (Nbk), *Hij keek van et raem uur naor beneden* (Nbk)

vanwege Z. *vanwegens*

vanwegen z. *vaJ7wegens*

vanwegens (OS, verspr. WS) Ook **vanwegen** (Np, vO), *vanwege vz.* [fâwugijs/ --- wt:gij/fh'wt:ga] 1. door de oorzaak van, als gevolg van *Vanwegens dat akkefietien mos hij veurkommen* (Wol), *De dam is deursteuken vanwege 't hoge waeter* (Op), *Vanwege de regen gong et niet deur* (Sz), *Hij is aorig beklonken, vanwege zien ziekte* (Nt), *Ie zaggen gien eerappelstange meer vanwege ei onkruud* (Ld)

vanwendig z. *vanwennig*

vanwennig (Bdie, Dfo, Dho, Nbk, Np, Ow, Wol, bi, bo: Bu, Nw, Op) Ook *vanwendig* (Np, Ow), **verwennig** (Ma) bn., bw. [ra'wEnax/...'wsndox/...'wsnox] 1. zich niet op z'n gemak voelend en naar huis terug verlangend *Ze wodden vanwennig van mekeer* (Ow), *We bin zo van wennig as een podde* (Np)

vanweten (Nbk) Ook **vanwetend** (Nbk) bn.; all. pred. [ra'wt:tn(t)] 1. fel, verbeterd *Die is zo vanwetend, wat is dat een vanweten kring* (Nkb)

vanwetend (Bu, Np, b: in) bn.; -er, -st [fâ'wt:tçtt] 1. betweterig, geneigd tot ruziën (Bu, Np) 2. verdrietig (b: in) 2. z. *van weten*

vanwielen (Ow) vw. [fft'wiliij] 1. omdat, doordat, vanwege *Omwiels et nije woordeboek vol stiet wit oolde woorden en gezegden en van wielen ze d'r al zo lange mit doende binnen* (.) (Ow), *Mat omwielen ik d'r niks van heurd hebbe dat van wielen al die waarm te ok war iene flauwvalen is* (..) (Ow)

vanzelf(s) z. *vanzels*

vanzels (verspr.) Ook *vanzelf* (verspr.), *vanzelfs* (Np) bw. [f'ssels/ra'sel(o)f/...] 1. uit zichzelf, spontaan *Dat gaot vanzels over* (b), *Dat komt vanzels wel weergoed* (Nbk), *Ie hoeven niet op hini te waachten, hij komt vanzels wel weer thuus* (Nbk), *Ie hoeven d'r niet op uut, d'r komt vanzels wel lene langes* (Nbk) 2. moeiteloos *Dat gaot vanzels, dat hoej' niet teleren* (Nbk)

3. uiteraard *Now, hij komt vanzels ok* (Nbk), *Dat is vanzels!* dat is logisch, spreekt voor zichzelf (Ow, Nbk), zo ook *Dat sprektvanzelsid.* (1)

vanzieden (Np, Obk) bw. [fâsidn] 1. van opzij *Vanzieden bekeek ik him* (Np) vaomen T (Spa) mv. [f5:qr] - vademen (lett.), all. in *Ie kun n op gien voeten en vaomen bijhouwen* op geen stukken na (Spa)

vaomen 11 (01-NI) Ook **vemen** (Dho) zw. ww.; onoverg.; vaomde, het vaomd [f3:tp:'fl:rp:] 1. niet grote passen lopen vaorens (Ste) de [fa:aççs] 1. bep. ziekte, ontsteking bij paarden: vaar, varent *Feerden kun vaorens in de maenen hebben, an de wortel van de ma enen; de etter drif heur dan bij de nekke daele* (Ste)

vaort Ook **veert** (bot- 2, in verb.: Dfo) de; -en; -ien [fo:ort/ft:art] 1. vaart, snelle beweging (..) en doe gong *hij d'r wit een vaort aachteran* (vo), *Hij kwam d'r wit vaort an* (Np), *Hij komt d'r wit een vaort an vliegen* (Nw), *Hij kwam me daar wit een vaort anstoeven!* (b), *Rij had de vaort d'r aorig in* (Dho), *Ei zal zoe'n vaort niet lopen het zal wel een beetje meevallen, het zal zo snel niet misgaan, In volle vaort botste hij tegen de boom* (Nbk), *wat vaort d'r aachter zetten iets sneller gaan doen, iets versneld gaan uitvoeren* (Nw) 2. het varen met schepen *Hew-man is machinist op grote vaort, ze is onbesturven wedevrouw* (Op), *een schijn uur de vaort haclen/nemen* (spor.) 3. kanaal, gegraven waterweg *De vaort ligt dichte* is bevroren (Ow) * *Mit Sint-Matihies wussen we nog van gien ies/Mar de 21ste weert reden we nog wit slee en peerd over de veert* (Dfo) vaortien (Bu, Np) et [fo:ortin] 1. vaartje, vadertje, in de verb. *een aortien naor zien vaortien* (Bu)

vaortskaante (s: oost.) de; -n; ...kaantien [fo:orts..., ook wel .k...] 1. kant, wal van een vaart

vaortwal (Nbk) Ook **vaortswal** (Db, Ld) [t..] - vaartwal 'k *Bin drok mit de vaortswallen an 't opbeugen* (Db), *De vaortswallen bin an 't oijcalven* (Ld)

vaosie de [fn:si] 1. flink tempo, flinke vaart *D'r zit (wel) vaosie in* (Bu, 01-NI), *..gien vaosie in het schiet niet op* (Bu), *Ie moe'n wat meer vaosie aachter je wark*

varen - varkenbek

zetten (bi), *D'r zit vaosie aachter (Ow), Boer Fraans trok mit vaosie an de piepe (vo), Bij kwam d'r mit een vaosie an vliegen (Obk), ---?r mit vaosie an (vliegen) (Bu, Dfo, Np, Ow, Af' die persoon In 't waark hebben, gebeurt et alt/ed mit vaosie (Dfo), Hij kwam d'r mit een vaosie an met veel vaart (Bu, N, Nw), HIJ zet d'r vaosie aachter (b: In), Dat gong d'r van langes, hij har de vaosie d'rgoed in (Dfo)*
varen de; -5; -tien {'fa:apj 1. bep. plant: varen (z. ook adderveren) We hebben een varen bij de deure staan (Nbk) 2. z. veren II

varenblad (Nbk) ['fi.] - varenblad

varbusse z. varvebusse

varfdeuze (Nbk) ['f...] - verdoos

varficrabber z. varvekrabber

varfkwaste z. varverskwaste

varflaoge (spot-) Ook vaarvelaoge (Bdie) - verflaag

varfpot (Nbk) [f..J - verfpot *Ie moeh de kwaste niet zo veer hi de varlt'ot deupen (Nbk)*

varfrolje (Nbk) ['f...] - verfrol

varfwinkel (El) ['f.] - verfwinkel, winkel waar verf wordt verkocht *Ikmoetnog even naar de varfwinkel (El)*

vargen (verspr.) Ook *vaargen (spot.), vergen (WH) [f'Er(a)gfl'fa:r... ftr --'J - vergen* *Dat varge te vul van heur (Nbk), Dat vargt nogal wat! (Nbk), Dat kuf' niet van hun vargen (Nbk)*

variaant (1) de; -en [fari'jâ:nt] 1. variant, exemplaar, figuur enz. die in vorm verschilt van verwante vormen

variaobel (1) [fari'jo:bi] - variabel

variaobele (1) [fari'jo:biaJ] - variabele

variaosie [farijo:osi] - variatie, afwisseling, vooral: in mogelijkheden om te doen, in het mogelijke doen en laten, in het aanbod binnen een programma enz. *D'r was wel variaosie* afwisseling (Nbk, k: Ste), *veur de variaosie* voor de variatie, voor de afwisseling

variëren (spot.) [fari'jt:rifl - variëren: wisselen, veranderlijk zijn *De rente varieert nogal (1)*

varkekramme z. varkenkramme

varken Ook *vaarken (ZW, Mun, Sun-Ot, Sz) et; -5; -tien {'farkij/'fa:r(a)kij]* 1. bekend zoogdier: varken, *zwijsn een maeger varken, een dik, vet varken (Nbk), varkens*

*halen (Nbk, Np), varkens mesten (Nbk), een wild varken everzwijsn, We slaachten een flink varken (El), Deurregen spek Is et lekkerst vat, 't vaarkcn d.i. van het geslachte varken (Sz), een Londens varken gezond loopvarken van zon honderd pond dat naar Londen werd uitgevoerd (verspr.), een groot Duuts varken hetz. als Duuts laandvarken, z. onder laandvarken, bet. 1 (J)' *Dat varken hewwe weer wasken die (lastige) klus hebben we weer geklaard (d), Ik bui benijd hoe ze dat varkentien wasken zullen hoe ze dat probleem zullen aanpakken, oplossen, tot een goed einde brengen (Ow), (gezegd van een sufferd) As 't varkens regent, kr/gt hij ok een stat (Dmi), Et isr kiek een vet varken zo dik, vet is hij (Nw), zo ook zo dikke as een varken (El, Np) 't Is krek een varken, aj't an de stat trekken gaot et veuruut (Sz), slaopen as een varken (Nbk), 't Slat as een range op een varken het slaat werkelijk nergens op (Ow), Hij is zo lui as een varken, schreeuwen as een maeger varken (Nl), Hij zicht d'r uutas een varken ziet er enorm smerig uit (Diz, Pe-Dbf, Nbk), Hij is zo smerig as een varken (Mun, Nbk, Sz), Hij stinkt as een varken (Ma), Hij is zo verkeerd as een varken hij is erg dwars, chagrijnig (Dho, Nbk), ..is zo dom as een varken (Sz), bloeden as een varken heel erg bloeden (Bu) 2. iemand die smerig is *Wat was dat een smerig varken tien, ze was te vies om an tepakJcen (Dhau) 3. luitaard (spor) 4. chagrijnig, dwars iemand (Diz, Nbk) Et is een onverschillig varken, die vent (Diz) 5. (mv.) gele lis (fp) * Elk zien meug, zee de boer, en doe vrijde hiJ mit et varken (Nw), Pier dat luite dier/Dat luite varken/Die wol niet warken (Ld)* varkenachtig bn., bw.; -er, -st ['f..j 1. varkenachtig 2. twistziek, kribbig (Nbk, Sz)**

varkenbak (Nbk, Np, Obk) de; -ken; -kien ['f..j 1. varkensbak, varkentrog *Van die half deurzaegde gresbuisen die baj' veuj varkenbakken, in de betonvloer; ze wok niet antaast deur waai, deur zoer (Nbk)*

varkenbeer (Bu) de; ...beren ['f..] 1. beer, mannelijk varken die voor dekking wordt gebruikt

varkenbek de; -ken; -kien [T...] i. bek

van een varken 2. bek van een rund of paard die aan de bek van een varken doet denken: door een te nauwe of te korte onderkaak of een te lange bovenkaak (verspr.) *Een proppekauwer is een peerd mit haoken op 'e koezen, die kan et vreten niet kwiet wodden; 't komt vaeke voor bij een peerd mit een varkenbek, een bek mit een onderkaak die te nauw is* (Bu), *Een koe kan een varkenbek hebben, dan het hij een spitse bek en dan kan hij niet herkauwen* (Ste), *Die koe het een varkenbek, een langere bovenbek, die sPit hielen dal over de onderhek henne (hij een varken kuj' de onderlijpe niet zien)* (Bu) 3. pony met langere bovenbek dan normaal (Wol)

varkenblaeden (Bu) mv. [t...] 1. varkensvet in buikvlies (in het slachtdier), z. *kjaanze*, bet. 2 *Om de varkenblaeden toe zit een vlies* (Bu)

varkenblaoze (Bu, Nbk, Np, Obk, 01-Nl, 0w, Spa) Ook *varkensblaoze* (verspr.) de; -n; ...blaosien ['f./...kijzbl...] 1. *varkensblaas* *De varkenblaoze wodde opdreugd en bruukt veur de verbiening tussen de stok en de vlegel d.i. bij een dorsvlegel* (Obk), *'t Knolfezaod wodde vroeger wel in de varkensblaoze beweerd* (Dfo), *een stok varkenblaoze* (01-Nl), *Varken blaozen bruukten we as ballen* (Np), *De varkensblaoze maekten wij een voetballe van* (Nbk, Pe-Dbl, Spa, Wol, El), *wodde bruukt voor de foddelpot* (Bdie, Np, Obk)

varkenbioenie (Bdie, Dia, Ma, Nt, Obk, Spa, Sz, fp) Ook *varkensbioeme* (Spa, h, fp), *varkentiesbioeme* (fp), *varkentiesplaante* (Obk) de; -n [*f.1...*] 1. varkenbloem, gele lis

varkenbonke (Nbk) Ook *varkensbonke* (spar.) de; -n; ...bonkien ['f.J --- kijzb ---] 1. soepbeen van het varken *We lussen graeg een varkensbonke in de snert* (Db)

varkenbossel (Obk, Spa, Wol) de; -5; -tien [t...] 1. het geheel van het stijve haar van een varken; bij vergelijking ook van een mens, vgl. *Die jonge bad van die varkenbossels, et ston n steil op 'e kop* (Obk)

varkenbrik (Pe-Dbl) de; -ken; -kien ['f...] 1. wagen op veren, bestemd voor het vervoer van varkens *De klappe van de*

varken brik was onder 't rieden losgaon (Pe- Dbl)

varkendong (Dhau, Ld, Ma) [T...] - varkensmest

varkeneerappels (Dfo) Ook *varkeneerpels* (Dfo) mv. ['far(o)k --- / ...] 1. aardappelen bestemd als voer voor varkens

varkeneerpels z. *varkeneerappels*

varkenemmer (Dfo) de; -s; -tien ['f...] 1. emmer voor voeder of drinken voor varkens *Dat ofwaswaeter wodde in de varken emmer leegd, dan hadden de varkens ok weer drinken* (Dfo)

varkenfokken (Nbk) onbep. w. [T...] 1. varkens fokken *Hij is begonnen te varkenfokken* (Nbk)

varkenfokker (Nbk) [T---] - varkensfokker

varkenfokkeri'je [... f3kr'Ijo, ook ...eja, z. -i'je] - varkensfokkerij

varkengrös (Bu, Nbk, fp) Ook *varkensgras* (Obk, f) et ['far(a)kj]grs, ...s ---] 1. varkensgras (Nbk, k) 2. bep. zeer fijn gras (Bu, El, Nbk, Np) *Hiel tien grös is varkengras* (Bu)

varkenhaor (bet. 1: Bu, Nbk, Ld, Sz, bet. 3: Bu) Ook *varkenslzaor* (bet. 2: Diz) et ['f...] 1. haar van een varken *een bossel van varkenhaor* (Ld), *een kwassien van varkenhaor* (Sz) 2. haar dat nergens naar lijkt, melkboerenhondehaar (Diz) *Dat meens het varkenshaor* (Dia) 3. bep. fijn gras (Bu): *Varkenuiaor wil niet mijen, et wil ok niet druge wodden, et gruuit vaeke op goeie grond* (Bu)

varkenhekice (El, Ma, Np, 0w) Ook *varkenshekke* (Op) et; -n; ...hekkien [*f...I...*] 1. hek gebruikt als opzetstuk op een wagen voor het vervoer van varkens *Ze hadden de varkenhekken op 'e waegen, want ze mossen mit et varken naor de beer* (Np)

varkenhilde (Obk) Ook *varkenshilde* (Dho) de; -n [T...] 1. zolder boven varkenshok

varkenhokke (verspr.) Ook *varkenshokke* (Bdie, Diz, Nw, Op, Spa, Wol) et; -n; ...hokkien ['f./...] 1. varkenshok (d.i. veelal in een stal, schuur) *Van die beide varkensbokken bewewe iene maekt, we hebben et schot d'r tussen weg breuken* (Op), *de varkenhokken untmesten* (Ste), *Et liekt daor wel een varkenshokke zo vuil, smerig, onverzorgd is het er* (Diz) 2. hok

varkenhokkedeure - varkenpiest

op een wagen: voor 't vervoer van varkens
As de varkenb okken op 'e weegen kwammen, wodde de scheutel wei bruukt (Ma)
varkenhokkedeure z. *varkenboksdezn-e*
varkenhokkedeure (Ow) Ook *varkenliokkedeure* (Dfo) de; -n; ...deurtien [farkij hDkz'd --- /f...] 1. deur van het varkenhok
varkenhoolderi'je (Nbk, j) de [...dç'ijo, z. ook -ije] 1. het houden van varkens (als bedrijf) *De varkenhoolderi'7e telde ok nog mit* (j) 2_ bedrijf waar men varkens fokt, mest
varkenjacht (b) [T...] - varkensjacht, nl. op wilde zwijnen
varkenjarre (b) de [T...] 1. gier van het varken
varkenkaampien (Nbk) et; ...kaampies [T...] 1. stukje weidegrond vlak bij huis waarop men varkens heeft lopen
varkenkaon (Bu) et; -en; ...kaontien [T...] 1. hetz. als *kaon: Varkenkaonties weren lekker op een roggengroggiën* (Obk)
varkenkarbonade (verspr.) [f...] - varkenskarbonade
varkenkooi (Bu) de; -en [T...] 1. hetz. als *kraomkooi* z. aldaar
varkenkop (Nbk) Ook *varkenskop* (Dhau) [T.../...] 1. varkenicop *een varkenskop koken en dan blijft d'r lekkere trillebille as 't vet d'r of is* (Dhau) 2. lelijk hoofd (van een persoon) (Nbk)
varkenkoper (Ow) de; -s [T...] 1. iemand die varkens opkoopt (en verhandelt) *De varkenkopers kochten de varkens; onderweg in de snikke perbeerden ze die dan goed dikke te voeren, dan toonden ze op 'e Asser maat wat meer* (Ow)
varkenkrabhertien (Ste) et; ...ties [T...] t. hetz. als *varkenschrabber*, z. aldaar *Et varkenkrabbertien was om et haor van et varken te haeien mit et slaachten, bju de poties en zo* (Ste)
varkenkramme (Np, Obk, Op, Spa) Ook *varkenskramme* (Dhau), *varkekrami'ne* (Op), *varkenkrimpe* (El), *varkenskrempe* (Pe-Db1) de; -n; -gien [fark.../.../ Tarkokramo/ --- krtmpo/ ...] 1. speciale kram, ring of evt. stuk ijzer- of koperdraad dat een varken door de neus wordt gestoken om het wroeten te voorkomen *Een varken dat vrotte in 't laand, kreeg een varken -kramrnc op S snute* (Obk), *As de varkenkrimpen op weren, deden we 't wel*

mitpakkedraod (El)

varkenkrainmen (Sz) zw. ww.; onoverg.; het varkenkramd [f..J t. één of meer *varkenkrainmen* plaatsen, z. *varkenkramme*
varkenkrimpe z. *varkenkramme*
varkenkrimpen z. *krimpen*
varkenkrimperstange (Ow) de; -n; ...tangien ['I'...] 1. bep. tang waarmee men een *varkenkramme* aanbrengt
varkenloop (Ow) [T...] - varkenloop *Die de bijgen opfokken wol tot fokvarkens, doe ze een buit baten L'i een varkenloop of in 't laand* (Ow)
varkenluus (Ste) de; ...luzen; ...lusien [t..] 1. op varkens voorkomende luis *Varkenluzen bin wat groter as kiepeluzen, en ze bin .gwat van kleur* (Ste)
varkenmark (spor.) Ook *varkensmark* (Op, Wol) [f...] - varkensmarkt *In Wolvege hal' veurlaorcn nog de grootste varkensmark in de vare omgeving* (Wol)
varkenmes z_ *varkenmest*
varkenmest (Nw, Ste) Ook *varkensmest* (Wol), *varkenmes* (Po-Db1), *varkensmes* (Bdie), *varkensinesse* (Mun) [f..J...] - varkensmest
varkenmesten (Ma, Nbk) onbep. w. [T...] t. mesten van varkens *varkenmesten mit gastemael* (Ma)
varkenmester (spor.) [T...] - varkenmester
varkenmesteri'je (Bu, Nbk, Nw, Ste) de; -II; ...i'jgien [...'ijo, ook ...cjo, z. -ije] 1. varkensmesterij
varkenmiege (Nbk, 01-N1) de [T...] 1. urine van een varken
varkenniëre (Diz) de; -n; ...niërtien [T...] 1. nier van een varken *Varkenniërties bin lekker* (Diz)
varkenoor (El, Nbk) Ook *varkenoor* (Ld) [T...] - varkenoor *In varkenoren zit lcnas* (El)
varkenpest (Db, Nbk, Np) Ook *varkenspest* (Bdie, Bu, Dfo, Ld, Obk, Ste) [T...] - varkenspest *As d'r varkenpest heerst, da's niet best* (Db)
varkenpierk (Bdie, Ste) Ook *varkenspierk* (Bdie, Ste) de; -en; -ien [T...] 1. ren voor varkens, omheinde uitloop voor varkens
varkenpiest (Diz, Obk) Ook *varken piest* (El) de; -en [T...] t. hetz. als *piest*, bet. 3 *Wij bruukten vroeger ok wei een varkenpiest* nl- om een zaag mee in te vetten (Diz)

varkenpote (Dfo, Nbk, Ow, Sz) Ook *varkenspote* (Np, Spa) [t..] - varkenspoot (in geslachte toestand:) *boerekoolstampot wit een varkenspotien* (Spa), *even een varkenpotien otkiiven* (Nbk)

varkenpries (Bu) de; ...priezen [t..] 1. prijs, (ver)koopwaarde van een varken (in *het algemeen*) *De varkenpriezen en de veepriezen trekken ok wat an en zo bin dr toch tekens da wwe wat oinh ogens klauteren* (Bu)

varkenreuzel (Bu, Ow) ['f...] - varkensreuze! *Varkenreuzel wodde aided op 't brood smeerd* (Ow)

varkenribbe (Nbk) [T...] - varkenrib
varkenrieden (Np) onbep. w. [t..] 1. vervoeren van varkens met behulp van een speciaal daartoe ingerichte wagen *Mit varkennoden en turftieden deden ze varkenhekken en turihekken op 'e waegen* (Np)

varkenrieder (Np) de; -s ['f...] t. vrachtrijder die varkens vervoert (met een speciaal daartoe ingerichte wagen of vrachtauto) *De varkenrieders hadden onder wegens verscheiden pleisterplakken* (Np)

varkenring (Np, Obk) de; -en; ...rinkien [T...] 1. hetz. als *varkenkramme*, z. aldaar *een varkenning om et vrotten tegen te gaon* (Np)

varkenrogge (1) ['f1.] - varkensrug

varkensblaoze z. *varkenblaoze*

varkensbioeme z. *varkenbioeme*

varkensbonke z. *varkenbonke*

varkenschrabber (Bu) de; -5; -tien [t..] 1. bep. krabber, krabijzer waarmee men bij het slachten het haar van de huid van het varken haalde

varkenschure (Bdie, 01-Nl, Sz, Wol, Ste) ['f.] - varkensschuur

varkensdeure (Op) de; -n; ..deurtien [t., ...'d.] 1. buitendeur van een varkenshok in de schuur

varkensemmer (Bdie) de; -s; -tien ['f...] t. voederemmer voor een varken *Wij gooiden vroeger et dik in de varkenssemmer* (Bdie)

varkensgrös (fp) et ['f...] 1. borstelgras () 2_ z. *varkengrös*

varkenshaor z. *varkenhaor*

varkenshaoren (Spa) bn; attr. ['fark11s ha:orn] t. van varkenshaar

varkensbekke z. *varkenheklece*

varkenshilde z. *varkenhilde*

varkenshokke z. *varkenbokke*

varkenskaon (Bu, Spa) de; -en; -tien ['f1..] 1. (vaak verkl.) stukje uitgebraden, uitgesmolten vet van het varken *lekkere varkenskaonties* (Spa), *Koekaonen bin zo lekker niet as varkenskaonen* (Bu)

varkenskop z. *varkenkop*

varkenskraanze (Dfo) de ['f.] 1. hetz. als *kraanze*, bet. 2, z. aldaar *et vet van de varkenskraanze ofplokken* (Dfo)

varkenskramme z. *varkenkramme*

varkenskrempe z. *varkenkrasnine*

varkenslaachten (Db, Dfo, Diz, Nbk, Ow) zw. ww.; onoverg.; varkenslaachtte, het varkenslaacht ['f] 1. slachten van varkens *Ze hebben varkenslaacht, now moe'n ze nog daarmschrabben* (Ow), *Doe wij vroeger nog varkenslaachtten, maekten wij ok gotwost* (Db), *Nao 't varkenslaachten wodde de blaoze wel opblaosd, die was hiel stark; hij wodde ok wel over een [oddelpot spand* (Dfo), *Sop was d'r bij de winter as d'r varkenslaacht was; kop en oren, potien en zels de stat gong de soppanne mitin, d'r wodde overal zunig mit ommeagaon* (Dfo)

varkenslachtspullen (Sz) mv. ['f...] t. voedsel door het slachten van één of meer varkens verkregen *een gerecht van witte kool en got wit varkenslachtspullen* (Sz)

varkensmark z. *varkenniark*

varkensmes(se) z. *varkenmest*

varkensmest z. *varkenmest*

varkensnieder (01-Nl, Wol) de; -5; -tien ['f...] 1. degene die de jonge mannelijke varkens kastreert

varkensnust (Bdie) et; -en; ...nussien ['f] t. nest van een varken

varkensnute [t.] - varkenssnuit *Die het krek zoo⁵² varkensnute* (Nbk)

varkensoor z. *varkenoor*

varkenspest z. *varkenpest*

varkenspierk z. *varkenpiest*

varkenspiest z. *varkenpiest*

varkenspokkens (Ma) mv. ['f...] 1. vlekziekte (bij varkens)

varkenpote z. *varkenpote*

varkenspul (Dfo) et; -len ['f...] t. voedsel door het slachten van één of meer varkens *verkregeen Leverwost is maekt van varkenspul, et kotgoed* (Dfo)

varkensribbegies (Db) mv. ['f...] 1.

varkenstaepel - varveri'je

varkensribbetjes *Wat zat d'r an die va.rkensribbegies een kaas* (Db)

varkenstaepel (Dfo) ['t...] - varkensstapel *Af de varkenspest onder de varkens hebben Li dat niet best, dan moet de bieie varkenstaepel o.ûnaekt wodden* (Dfo)

varkenstal (Nbk, Obk) ['t...] - varkensstal varkenstat (Ld, Obk, Nw) de; -ten; -tien [T...] 1. staart van een varken 2. krulvorniige haak aan *puthaoke*, z. aldaar *een puthaoke mit een varkenstat an 't eminertien, om op te haGen* (Ow)

varkenstek (Ow, 01-NI) et; -ken; -kien ['farlqjstek] 1. hek als opzetstuk voor het vervoer van varkens met name op wagens *D weren van die varkens- en schaope-stokken boven op et dek* nl. in dit geval van de snik (Ow)

varkensvet z. *varkenvet*

varkensviels z. *varkenvleis*

varkensvoer z. *varkenvoer*

varkenswaegen z. *varken waegen*

varkentange (Db) de; -n; ...tangien, ...tan-kien ['t...] 1. hetz. als *varkenkrimpers-tango*, z. aldaar *lene van oons trok vroeger zels zien koezen mit de varken-tango* (Db)

varkentien et; ...ties ['tar(o)lqjtin] 1. klein varken 2. pissebed (p, b: In) 3. vrucht van de gele lis (Nbk, Np, Obk, Ste) *De gele lis zitten varkenties an* (Ste) 4. gele Ijs (Np) *Die sloot zit vol varkenties* (Np), *De varkenties bliuen op 't ogenblik* (Np), *In de iesbaene staon een pro* (te *varkenties* (Np)

varkentiesbioenie z. *varkenbloenie*

varkentiesplaante z. *varkenbloeme*

varkentrogge de; -n; ...troggien ['farkjj trogo] 1. varkentrog

varkenutter (Db, Nbk) de; -s; -tien ['±1..] 1. tepel van een varken 2. (mv. van het verkl.) kartelige vormen aan een verkeerd gehaarde zeis (Db)

varkenvanger (Dho, Nbk) de; -5; -tien ['t...] 1. iemand die bezig is varkens te vangen 2. iemand met kromme benen (Dho)

varkenvet (Nbk) Ook *varkensvet* (Bu) ['t...] - varkensvet

varkenvleis (Nbk) Ook *varkensvleis* (b) ['t...] - varkensvlees

varkenvoer (Db, Ma) Ook *varkensvoer* (spor.) ['f...] - varkensvoer *Vroeger wodde krodde wel bruulct as varkenvoer* (Ma)

varkenvoeren (Dfo, Nbk) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het varkenvoerd ['t...] 1. voederen van varkens (in zeitst. gebruik:) *We hadden vroeger een matzak veur mit varken voeren* (Dfo)

varkenwaegen (Diz, Ma, Op) Ook *varkenswaegen* (Db, EI, Op, Wol) de; -s; -tien [T...] 1. wagen voor het vervoer van varkens (met hekwerk als opzetstuk)

varkenziekte (spot.) ['t...] - varkensziekte varkenzoolder (NI, 01-NI, Spa, Sz, Wol) de; -5; -tien ['t...] 1. zolder boven de varkens in een varkenshok

varroaniijt (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -en; -ien [fa'roMwamejt] - varroamijjt

varve Ook *vaarve* (Bdie, Dfo, Nw, Ow, Pe- Dbl), *verve* (Sz) ['farwo, ...vol'ta:.....te...] - **verf** (om mee te schilderen) *Disse varve is vast niet best west, want nao een paermaonden begint ze al te bladderen* (Op), *De varve begint te bladderen, d'r kommen blaoren op, dan lat ze los* (Ste), *een busse varve, Oons huus zit niet meer zo goed in de varve* (Nbk), *De deure staot in de varve* is pas in de verf gezet (Nbk)

varvebusse (Nbk) Ook *varjbusse* (Dfo, Nbk, Ste) ['t...] - verfbus

varvefabriek (1) [T...] - verffabriek

varvehaandel (1) ['t...] - verffhandel

varvekrabber (Db, EI, Nbk, 01-NI, Pe-Dbl) Ook *vaarvekrabber* (Bdie), *varverskrabber* (Ma), *varficrabber* (Diz), *vervesc/irabber* (Spa) de; -s; -tien ['t.!...] 1. schraapijzer

varven Ook *vaarven* (Bdie, Obk, ho: Nw), *verven* (WH) ['tarbrpl'ta:r....far...] - *verven* *le moe'nje bij 't vaarven niet zo bemotten* (Obk), *Ik moet nodig butenomme verven, want etgaotzo ofschilferen* (Sz), *Die man is in de wolle verfd, die kent et klappen van de zweep* (Sz)

varver (Bu, Db, Dfo, Np, Obk, Ow, Ste, j) Ook *vaarver* (Obk) de; -5; -tien ['tarwç, ...vç/fa:---] 1. schilder (Db, Obk, Ow) *De varvers hebben me de jiele gang bemot* (Db), *Behang bael ie van de varver* (Ow) 2. degene die garens, kleding verft (men bracht z'n spullen ernaartoe (Bu) 3. blauwverver (Ste)

varveri'je (Ste) Ook *ververPje* (Spa) z. -i5e] i. werkplaats van een verver, inrichting waar geverfd wordt

varversknecht (Db) de; -en; ...knechien ['f...] 1. schildersknecht
 varverskrabber z. *varvelcrabber*
varverskwaste (Np) Ook *varJlcwaste* (Ma), *vaarftwaste* (Bdie) [T...] - verfkwast *Ik hebbe de varverskwaste bruulet* (Np)
 varverswinkel (Ma) [t...] - schilderswinkel
 varveschrabel (Bu) et ['f...] 1. schraapsel: van verwijderde verf
varvespuite (1) [t...] - verfspuit
varvestof (01-N1) ['f...] - verfstof *Mee/aap wodt wel in Zeelaand verbouwd, veur rooie varvestof* (01-N1)
 varvetroep (Obk) de [t...] 1. het geheel aan verf (als negatief ervaren) *De boel is hielemaole verknoeid, wit et gesrneer van die varvetroep* (Obk)
vas T Ook *vessien* (Bdie, Db, Spa, bi) et; -sen; -sien [fa/'fesin] 1. (meestal verkl.) gedichtje (versprj) *een poesiealbum wit mooie vassies* (Bu), *Ik moet nog een vassien in dat album schrijven* (Bu) 2. (verkl.) liedje *Af een vassienmaeken, dan moet et wel riemen* (Wol), *mooie vassies zingen* (Nbk)
 vas IT bn.; -ser [tas] 1. vers: pas gemaakt, *gegroeid vasse bolle, een vos ei* (Nbk), *De melk is nog vas* (Nbk), *Dat brood is vuus te vas, ij kun d5 gien mes in kriegien* (Db), *Een bezwaar was nog wel, dat zoek kuilbult wit vos gros een kweekplak was van botte,zoer- bakteries* (vo) *We moe n war es ruilen wit haenen om weer vos bloed te kriegien onder de kiepen* (Obk) 2. pas geleden ontstaan, gebeurd (Nbk, b) 'k *Zie hier en daar wat plokken baor op vasse hoezepatties* (b), *Dan /s 't nog zo vas* nog maar zo direkt geleden, met name inzake een sterfgeval (Nbk)
 vaskaifd (Obk) bn. [faskal(a)ft; aks. wisselt] t. pas gekalfd hebbend *Nije welk, van vaskalfd koeven, kon je gauw geerschieten* (Obk)
vassiesschrieverijje (Dhau) de [fasi skri:mç'ija, z. ook -i'je] 1. het (steeds) schrijven van versjes, gedichtjes, liedjes *Ik wil gieniene raeken wit wien vassieschrieven7e* (Dhau)
vast Ook *vaast* (Np, bet. 1: Db, Dfo), *vaaste* (Bdie, Ow, j) bw. [fast/fa:st(o)] 1. stellig, waarschijnlijk *Dan zol d'r vaaste iene kommen* (j), *We kriegien vaast winter,*

de gaanzen kommen uut et oosten an vliegen (Db), *Et is vast niet waor* (Nbk), *Ze zullen vast wel kommen* (Nbk), *vast en zeker. Dat is vast en zeker zo* (Nw), *vaast en---* (Dfo, Np), *vaaste en...* (Bdie, Db) 2. alvast, intussen *Ik gao vast op bedde* (Spa), *Ik gao vast/vaast vot, beur* (Np), *Gao ie war vast bij de weg staon, ik kom zo, beur* (Nbk) 3 z. *vaaste*
vastberaoden (Nbk, vo) [aks. wisselt] - vastberaden *Hij was nogal wat vastberaoden* (Nbk), *De onderbaos keek es om him henne: tien vastberaoden gezichten!* (vo)
 vastbesleuten (spor) [fazdbas1A:t1; aks wisselt] - vastbesleuten
vaaste(-) z vaaste(-)
vastebienen z. *vaastebienen*
vastedoen z. *vaastedoen*
vastelaand (spor.) [fasta'lâ:nt] - vasteland
vastemaken z. *vaastemaeken*
 vastenagelen z. *vaastenaegelen*
vastenaovend z. *vaastenaovend*
 vastepikicen z. *vaastepik±en*
 vasteschroeven z. *vaasteschroeven*
 vastespelden z. *vaastespelden*
 vastestrikken z. *vaastestrikken*
vastevriezen z. *vaastevriezen*
 vasthechten z. *vaastehechten*
 vasthoolder z. *vaasteholder*
 vasthouder z. *vaastehouder*
 vastighied z. *vaastighied*
 vastspiekieren z. *vaastespiekieren*
vat I et; -ten; -tien [fat] 1. vat, bep. vaatwerk *Een gewoon vattien was vaeke maekt van tiekhooft* (Ow) 2. inhoudsmaat gerekend naar een botervat *een half vattien botter 50 pond* (El), *een vat botter* (Dfo, Nbk, Op, Ow) 3. inmaakvat (Np, Obk) *de zoerkool inleggen in 't vat* (Obk)
vat II de [fat] 1. vat, greep, houvast (lett. en fig), in verb.: *Daor hek gien vat op lett.* (Bu), *d'r (gien) vat op kriegien* (kunnen) *geen vat op iets of iemand kunnen krijgen: We kun hielemaalgien vat meer op rn kriegien* (El), *Die kerel kuj' gien vat op kriegien, die isje altied te slim of* (Obk), ook wel lett.: *Ie kim door hieleniaol gien vat op kriegien* (Nbk, 01-N1), verder in *d'r gien vat an kriegien kunnen lett* (Diz, Np, Obk, 01-N1): *Die ronde paol kuj'gien vat an kriegien* (Obk), ook Eg.: *Die vent daor kan 'k gien vat an*

vatber ~ veeauto

lcriegen (01-NI), *vat hebben* (an) houvast hebben, het goed vast kunnende houden (verspr.): *Daor hok vat an* houvast (Nw), *Hej'daor wel vat an?* gezegd bijv wanneer men samen met een ander iets vastpakt om het te verplaatsen (Bu)

vatber ['fadbcj - vatbaar: gevoelig zijnd voor iets *Wat is die gauw vatber veur griep en zo* (Obk), *slim vatber wezen veur koolde* (Obk); in *veur rede vatber wezen* ontvankelijk zijn voor redelijke argumentatie *Die is wel veur rede vatber* (Nt, 01-NI)

vatberhied Voor -held z -bied ['f..] - vatbaarheid (voor kou, griep enz.)

Vatikaan (1) [fati'kâ:n] - Vaticaan

Vatikaans (1) bn [fati'kâ:s] 1. van, mb.t *het Vaticaan*

vatten ['fatqj - vatten: vastpakken, beetpakken (Bu, Dho, El, Op): *Kaf dat wel veur me vatten?* pakken (Bu), *de koe bi de horens vatten* het gaan hebben over, beginnen met dat waar het echt om gaat (Db); opdoen, oplopen, vooral in *koolde vatten* (Ld, Obk); begrijpen *Kun ie dat vatten?* (Bu, Nbk), zo ook *Kuj't nog vatten?* (Np), *Hij is nog zo gruun, hiy vat dat allemaole niet* (Nbk); opvangen, in * *Hoge bomen vatten een hoop wiend hoge bomen vangen veel wind* (fig.) (Nw)

vattien (Dho) et; vatties ['fatin] 1. klein vat, z. aldaar 2. af'wasteil (Dho)

vaze z *vaag*

vb. - afkorting van *veurbeeld*

vechten st- ww.; onoverg.; het vochten ['fextvJ 1. vechten, strijden (met geweld) *De jongen weren weer an 't vechten bij schoele* (Nbk), *Begin mar niet mit him te vechten, mien jonge, dat verlies ie toch!* (Nbk), *argens omme vechten* lett., ook: ten zeerste wedijveren om iets, *ze vechten as katte en hond ze ruziën voortdurend* (Ste),

as katten en bonnen id. (Nw) 2. zich tot het uiterste inspannen *d'r tegen vechten* bijv. tegen de naderende dood (spot.), *veur de goeie zaeke vechten* (Nbk), *al'tied veur et Stellingwarfs vochten hebben* (Nbk)

vechter ['fextrj - vechter, strijder, ook Eg.: iemand die zich vaak inspant om het uiterste te bereiken

vechteri'je [fsxtç'ijo, ook ...sja; z. -ij e] - vechterij: vechtpartij *et uitlokken van een vechtene* (Bdie), Qt, *'e Berkoper mark*

was vechtere (Np); het vechten *Die vechterie van fim altied, dat moet mar es een keer oflopen wezen* (Nbk)

vechterig (Nbk, Np) bn.; -er, -st ['fextçox] i. vechtachtig *een vechterij ding* meisje dat geneigd is tot vechten (Np)

vechtersbaos ['fextrzbo:as] - vechtersbaas *De beide vechtersbaozen hebben mekaer aorig toetaekeld* (Op), *Een vechtersbaos had vroeger et mes los in de base* (Db)

vechtjasse (s) ['f...J - vechtjas

vechtspoor (Ste) de; ...sporen; -tien [t..] 1. spoor van hanen e.d *Een haene het an elke pote ien spoor; et bin vechtsporen, ze vechten, stikken d'r mit* (Ste)

vedaegge z. *vandaegge*

vedaosie z. *verdievedaosie*

vedder z. *veerderl, Ii*

vedeure (Np) bw. [fa'd&:roJ 1. voor de (buiten)deur, vaak ruimer: buiten *Et is zo hiete, ik gao vedeure* ik ga naar buiten (Np)

vee et [ft:] 1. vee (door de mens gehouden) *et vee in et laand* (Nbk), *een mooie koppel vee* (Nbk), *Zuuwe even bij et vee kieken?* (Nbk), *Dat wodt in de hokken en stallen wel onder et vee brocht nl. als strooisel* (Nbk), *Bij mond- en klauwzeer wodde d'r ok da veldrek ophaeld, daor mos ie deur lopen en dan kreef die ziekte niet in je vee* (Nw), *Hij is een boer van niks, mar bij het een goeie stal vee, daarvan niet* (Np), *Vee dat mit de stat in de hoogte loopt (kiepen, geiten en knienen) levert vaeke schae op* (Op) * *Wie (et) vee het, het de haacht ok van levende have kan men voordeel hebben, maar men draagt ook risico* (OS, WS zuid- van de Lende, Np, Op), ook . *het de nood ok* (Diz, Nt, Spa, Wol)

veearts ['fuarts] - veearts, dierenarts *Omke is de laeste tied slim ongelokkig mit zien vee, aftied de veearts op 't hiem of arf* (Db) * *Et mes is de beste veearts soms-tieden 't is beter het dier maar zelf - met behulp van een mes - uit z'n lijden te verlossen, want het wordt toch niet beter en de veearts kost geld* (Op, Pe-Db1), ook: er is geen helpen meer aan, niets zal meer baten en dus kun je maar beter opgeven (Dfo)

veeauto ['ft:omto'. ... tom] - veeauto *De veeauto komt et hiem al oprieden* (Diz),

De veeauto gooit de klappe eupen, ze laoten ei vee d'r over lopen en de klappe komt weer dichte (Po-Db1)

veebedrijf (Obk) [T...] - veebedrijf

veebeslag (Bu, El, Np, Ste, Sz) et ['fubas] 1. het geheel aan vee dat iemand heeft, iemands bestand aan vee *Boerkerijfe is et veebeslag en et bedrijf* (Bu), *Ei beste veebeslag lag an de goeie inteelt* (Ste), *Hele veebeslagen bin d'r vroeger ofmaakt of verbrand deur de veepest of mitvuur* (Sz, *Hij is altied wit ci veebeslag an 't roonselen* (El)

veedriever (Dfo, Np, Ow) [T...] - koeien-drijver, ook wel gezegd inzake schapen of *ander vee* *Vroeger weren d'r veedriever die koenen an et touw naor bijv. de maark brochten* (Np)

veefokken (1) [T...] - veefokken

veefokker (spot.) [T...] - veefokker

veefonnis z. *veefoons*

veefoons Ook *veefoonst* (El, Nbk, Ow, Sz), **veefonnis** (Spa) [t.±..] - veefonds

veefoonst z. *veefoons*

veeg (spor.) bn. [ftx] 1. veeg: dreigend, in de verb. *een veeg teken* (spot.) 2. z. *vege*

veegblik (01-NI) ['fi:ybltk] - veegblik, stofblik

veegmesiene (Wol) de; -n ['f.] 1. machine waarmee men het ijs veegt t.liv, schaatsers enz. *De veegmesiene is deur et ies van de pompsloot zakt* (Wol)

veehandel (verspr.) [t.] - veehandel

veehandeler ['f-] - veehandelaar

veehikke (Dfo) et; -II; ..hekkien ['f..] 1. hek(werk) op veewagen *Aj' vee vervoerden dan inos ie de veehekkien op 'e waegen zetten, daor wodden ze in opsleuten* (Dfo) **veehouderi'je** [ft:ho:ld'ija, ook ...cjo, z. -iie] - **veehouderij** *Hebben ze veehouderi'je?* een veehoudersbedrijf (Nbk)

veekarre (El, Nbk) de; -xi; -gien [T...] 1. kar of wagen achter een auto om vee te vervoeren (Nbk)

veekeuring z. *veekeuring*

veekeuring (Bu, Db, Ld, Nbk, Obk, Ste) Ook *veekeuring* (Ste) de; -s; ...keuringen ['- --] 1. veekeuring, met name evenement **waarbij door deskundigen bep. kwalifikaties, prijzen aan gefokte dieren worden toegekend** *Op 'e veekeuring het oonze A. verleden haast een stokjennig*

eerste priesen kregen (Db)

veekoek (Diz, Ld, Op, 01-NI, Wol) ['f..] - **veekoek** *Wat blyeft d'r een ofval over van de veekoeken, 'allemaole ot* (01-NI)

veekoopman (Nbk) ['f...] - **veekoopman**

Veen z. vetje

veenarbeider Ook *venearbeider* (Np, vo)

- **veenarbeider** *Mien vader was as veenarbeider turfwalker; d'r waeren twie soorten veenarbeiders: de turfmaekers en de baggehnannen* (Np), *De venearbeiders hadden in de keet de ketel en 't haol hangen* (Np), *Is ot zoek wonder, boer, dat de vroggere veenarbeiders uur Appelsche en Haulerwiek in optocht naor et gemientehuus trekken, vaeke wit grote stokken in de haand?* (vo)

veenarbeidershusien et; ...husies [T ---] 1. woninkje van een veenarbeider *Ze wonen in zoek klein oold veenarbeidershusien wit war een klein lappien tuun d'r bij* (vo)

veenbaos Ook **venebaos** (Ld) de; ..baozen ['ft:mbo:os] 1. **eigenaar van een veenbedrijf** of van een stuk veen dat wordt geëxploiteerd *De bosschoppen wodden vaeke deur de veenbaos veurscheuten* (Db), *As de veenboekweiteverbouwer gien eigener van et vene was, mos hij de dadde of vierde garve ofstaon en de veenbaos; as et wat een goed boekweitejaor was of wat minder dan kreeg de veenbaos et dadde of vierde diej van et gewas; kwam d'r niks van terechte, dan her de veenbaos ok niks* (Ow)

veenbeie z. *venebeie*

veenboekweit z. *veenboekweite*

veenboekweite (Ow) Ook *veenboekweit* (Nbk) - **veenboekweit**: *Veenboekweit wedde ok wel op 'e bouw zijd* (Nbk), *Ve en boekweite is slim vostgevilig, et vröst bij de weitied vaeke of op et vene; zodoende was ei vaeke een lotterijgien* (Ow)

veenboekweiten (s) onbep. w. ['ft:mbuk wejtu] 1. verbouwen en oogsten van veenboekweit, bekend uit *Oosterwoolde, De Fochtel c. o.*

veenboekweiteverbouwer (Ow) de; -s ['ft:mbukwsjto ...] 1. verbouwer van veenboekweit *As de veenboekweiteverbouwer gien eigener van et vene was, wos hij de dadde of vierde garve ofstaon an de veenbaos; as et wat een goed boek-*

veenbraand - veensterenveloppe

weitejaor was of wat minder dan kreeg de veenbaos et dadde of vierde die] van et gewas; kwam d'r niks van terecht; dan bar de veenbaos ok niks (0w)

veenbraand (spor.) ['ft:in...J - veenbrand veenbri'j (Spa) ['ft:m...] - veenspecie *Et is out de tied van de veenmesiene; de veenbrij wodde dan op de ribbe spuiten (Spa)*

veenbrogge (Ld, Obk) de; -n ['f1..] 1. brug over een wijk door het Veen

veenderi'je de; -n (bet. 2) [fi:ndç'tja, ook ...çja; z - ije] 1. het exploiteren van veen, turf maken uit veen *Behalven dat J in de veenderije zat (.) (Np), De roe en voet wodden bruulct in de veenderie (Np), Vroeger hadden ze in de veenderie in de mengbak een jutte om de vene uut te hozen (Pe-Db), Olbonken is et klaor-maken voor de veenderi (Spa)* 2. plaats, perceel waar men veent, waar men turf maakt uit veen *Ik mos naor de veenderiye toe om te helpen mit et lichtste wark (Np), 'G. zien moor' zeden we altied tegen een oold veenderiijen wa or vroeger turf greven was (Obk), In de grote veenderzen was over een b epa old gedeelte een putbaos ansteld die et wark van de baggeiu regelde (Op), een ziedwiek in de veenderien (Dfo)*

Veengao z. *Vinkege*

Veengaopetten (Nw) mv. {ft:xo:'pEtlfl 1. bep. petgaten in de buurt van *Vinkege* *De vrouw en ik gingen vroeger wel henne te rieden, naor de Veengaopetten, ze bin d'r now niet meer (Nw)*

veengrond (verspr.) Ook *venegrond* (El, Nt, 0w) de; -en ['fi:gront/ ---] 1. grond die vooral uit veenaarde bestaat *Op 'e venegrond wil een denneboom niet gruien (Nt)* 2. gebied waarvan de grond vooral uit veenaarde bestaat *Op de veengronden is et ontvenen now welhaost oflopen, omdat d'r gient turf meer stookt wodt (Op)*

veenheide (j) de; -n ['ft:nhcjda] 1. hei die op het veen groeit *Ze bevleugen de Hoorn mit veerheide (j)*

Veenhuzen et [fi:n'hy:z] 1. Veenhuizen (oost. van *DeFocht*, in Drenthe gelegen)

Veenhuzer T de; -s [...'hy:zç] 1. iemand uit *Veenhuzen (Dr.)*

Vechhuzer II bn. [ft:n'hy:zç] 1. afkomstig uit, met betrekking tot *Veenhuzen*

veenklonie (0w) [T...] - veenkolonie

veenkjute z. *veneklute*

veenlaand (Nt, Op, Sz) Ook *veenland (Sz)* et; ...Ianen [T...] 1. veenachtig land, ook: land waar wordt verveend (in het laagveen) *Bi oons in et veenland wodde vroeger nooit een kroje bruuict, de turf wodde vroeger altied mit de mande in de bak sjouwd (Sz)*

veenland z. *veenlaand*

veenlaoge ['f1..] - veenlaag

veenliek (1) [T...] - veenlijk

veenmesiene (Nt, 01-Nl, Spa, Sz) de; -n, -s ['fi:mosina] 1. machine in de veenderij waarmee men veen op het land brengt *De veenmesiene baggerde de vene op et laand (Nt), Et is out de tied van de veenmesiene; de veenbri wodde dan op de ribbe spuiten (Spa), Et rollegien van de veenmesiene wil niet laoten (Sz), Op een veenmesiene ging de stikke vol vene mit de liere omhoge (Nt)*

veenmos ['f1..] - veenmos

veenpette z. *venepette*

veenpluus (Spa) ['fl:mplys] - wollegras veenpoesies (f) mv. ['ft:mpusis] 1. wollegras

veenpolder (ko) ['fLmpo:ldç] - veen - polder *D'r wodde in de veenpolder ok veend, en as de boel weer waet dichtegrujde, kwainmen d'reugmaekeriyen mit meulenties zoas spinnekoppen en sta tte-meulenties (ko)*

veenputte z. *veneputte*

veenspecie z. *venespecie*

veenster Ook *vaenster* (Bu, El, Nbk, Np, 0w), z. ook *veenster* et; -s; -tien ['ftstrI 'ftnstç] 1. venster raam *Dat staot gien boer bi 't veenster dat hindert niemand iets, dat staat niemand in de weg (Nbk), zo ook .rc staon gien boer in 't veenster (Wol)* 2. blind aan de buitenkant (Dhau) *Wi' de veensters even dichtedoent? (Dhau)*

veensterbaank (Db, Nbk, Obk, Ste) Ook **veenseerbaanke** (Bu), **vaensterbaank** (Bu, El, Nbk, Np, 0w) [T...] - vensterbank *Vroeger zeden ze wel daf suker in de vaensterbaank leggen mossen, om de ooievaar te lokken die nl. een baby zou kunnen brengen (Bu, El)*

veensterbaanke z. *veensterbaank*

veensterenveloppe (1) ['f...] - vensterenveloppe

veenstergiasien (Nbk) et; ...glassies ['f...]
 1. stukje stof dat op kleding is genaaid en qua vorm doet denken aan een venster *Ze niden wel een stok/den op 'e mouwe, een veeristergiasien, as teken van rouw* (Nbk)
veensterkevoet (1) ['f...] - vensterenveloppe
veentien (verspr.) Ook *vennegien* (bet. 1: Bu, Nbk, Np), **vene** (het. 2: Bdie) et; veenties ['ft:ntinl'fsnoxin/...] 1. stukje terrein met vooral veengrond, veenput (vaak weer in enige mate begroeid) (Dho, Np, Nw, Ste, be: Nw) *In de heide haj'veenties, veenties bin kleine ineerties, uitgeveende grond (Ste), In 't veentien staot nog wollegras (Np), En was 't wel goeie turf die uut dat veentien kwam?* (bo: Nw) 2. bep. niet zo grote, ietwat platte, zoete appel, geschikt als stoofappel (verspr.), vooral in de verb. *zute veenties* (verspr.), *een zute vene één zon appel* (Bdie), waarnaast *een kōrfien zoere veenties* (b)
 veenwottel z. *venewottel*
veenzode (spor.) ['ft:so:ado] - veenzode
veepest (Nbk, Sz) ['f..j - runderpest *Hele veebesJagen bin d'r vroeger ofmaakt of verbrand deur de veepest of miltvuur* (Sz)
veepries ['fupris] - veeprijs *De melkpries zakte nar een betien, mar de veepriezen kregen wel een opstopper en de priezen van de bouiperdukten ok* (vo)
veer T (El, Nbk, bet. 2: Obk) Ook **wier** (bet. 1: Bdie, Nt) de [ft:or/fe:or] 1. vader (soms ruw) (El, Nbk) *Ie bin ok net iene as je veer je bent geen haar beter dan je vader* (Nbk), *Pake zee vroeger wel es tegen oons: '4'kjou veer was dan zo'kje dit of dat'* (El) 2. het ronde uitsteeksel aan één van de beide lange zijden van een plank dat past in de groef van een andere plank (Obk)
 veer IT et [ft:ar] 1. de uitgestrektheid in de omgeving, in verb.: *Van dit plak tij' et hiele heer en veer overzien* de hele omgeving, de grote omtrek die relevant is, van hier heb je een goed uitzicht (OS, verspr. WS, Nbk), *Ze hebben 't hiele beer en veer mitneumen* al hun spullen, al hun bezittingen (Np), zo ook *Ze hebben die meensken mit heur hiele heer en veer op 'e straote zet* (Obk), (vooral van mensen in hun beste kleding) *in alle heer en veer* (Dhau)
 veer III (1) de; veren; -tien [fi:ar] T. overzet, plaats waar men een rivier, kanaal

kan worden overgezet
veer IV Ook **ver** (verspr.), **vere** (Nt, 01-N1, Sz, Wol), **veren** (verb. vorm in bep. verbindingen), z. ook *vorens* bn., bw.;; -der, -st [ft:ar/fcr/'fuaro/... pfl 1. met een zekere afstand (tussen twee punten, vaak vanuit een beginpunt gerekend) *Hoe veer is et neor Besef?* (Nbk), *Naor Zwolle is veerder as naor Grumi.ogen* (Ow), *Zuuwwe nog een aentien veerder lopen?* (Nbk), *Ie moe'n niet zo veer gooien, dan vangen ze de belle niet* (Nbk), *Hij bp niet goed, hij gaot te vere naor buten* d.i. bij een paard, nl. met z'n poten (Sz), *N is te vere vot* (01-N1), *tot zo veer en niet veerder* tot hiertoe en niet verder (vooral fig.), zo ook *zo veer en niet veerder* (b), *te veer gaon, Dat gaot (me foons enz.) te veer, Daor ligt et ja, ie kieken ok niet veerder asje neuze* Jaag is je zoekt wel, maar kijkt niet goed (verspr., Nbk), ook fig.: je kijkt niet ver vooruit, denkt niet vooruit (Bu, Nbk), *vandaar Ie moe 'n een betien voerder kieken as jou neuze lang is* (Ow) en *Rij kikt veerder as zien neuze* Jaag is hij kijkt goed, ook ruimer: doorziet de dingen snel, gaat z'n eigen weg op basis van eigen denkwerk (Dhau, b), *vere familia* Dat is nog vere familie van oons (Np), zo ook *Ik heb in de kraante lezen dat hij overleden is, mar och, 't is vere of; en dan raakt etje zo niet het is verre familie* (Sz), *en zo veerder* enz. (spor.), *Ie kommen d'r niet zo veer mit er is meer nodig om het elders te maken, ook: je bereikt er niet zo veel mee* (Nbk, Np), *et veer brengen, . . .schoppen, ...in de wereld* (Nbk, Np) 2. verwijderd, *afgelegen* *Is et nog veer?*, *We bin d'r nog te veer of* (Nbk), *Veul boeren hoeven deur de ruilverkaveling niet meer zo veer vot mit beur bui te karren* (Op), *De gehoorzaainheid is tegen worrig onder de jeugd vere te zeuken* vind je haast nergens (Sz), *Die is veer vot* ergens ver weg, ook: hij/zij is in diepe slaap (Bu, Nbk, Ste), *Et mos veer weg kommen* lett.: van verre, fig.: ze waren bep. niet direkt enthousiast, ze zeiden bep. niet direkt toe (Nbk), *Blij het et veer haeld is doodziek geweest* maar wordt nu weer beter (be: Bu, Nw), *Ze wonen niet zo vere of niet zo ver hier vandaan* (01-N1), (verb.) *Ie moe'n niet altiedzo* van veren staan j e moet j e niet zo

veerbaos - veereunster

op een afstand houden, zo afzijdig houden (Nbk) 3. van, met een grote afstand *Zo veer kan 'Ic niet lopen* (Nbk), *Daorkuf'niet vere kieken, want daar zit een knik in de weg* (Sz), *een vere reize, In Wolwege haj' veurjaoren de grootste varkensmark in de vere omgeving*(Obk) 4. flink opgeschoten, op een gevorderd punt *Hij is al veer mit zien studie* (Nbk), *Ik bin vandaege aorig veer kommen mit et wark* (Nbk), *Ik zal bliede wezen as et zo veer is* (Nbk), *Ie moe'n zien daj'hizn zo veer kriegen* (..) dat je hem ertoe krijgt om (..) (Nbk), *Hi is veer benne erg verzwakt, bijna dood* (Nbk), ook: in diepe slaap (Nbk) en behoorlijk aangeschoten (Nbk), *Et is zo veer het is zo ver, het punt is bereikt: bijv bij een bevalling: 't Is zo veer wit* buurvrouw (01-NI), ook gezegd wanneer een koe moet kalven (Nbk), *Zo veer bin 'k nog niet daar bre ik nog niet aan toe* (Nbk) 5. (bw.) op grote afstand in de tijd *Dat was veer veur mien t/ed lang* voordat ik geboren was (Nbk), *Die is veer boven de vieftig* (Nbk) 6. (bw.) in hoge mate, in verb. als *Daar vuul ik me veer boven verheven* dat is beneden mijn waardigheid, dat type kritiek enz. is me te min, daar reageer ik niet op (Nbk), *Dat maegien trouwen, dat was veer beneden zien stand* (Nbk) * *Aj'de roepen! en de poeperd war eupen holen, dan bael ie et veer z onder poeperd* (Ow)

veerbaos (I) [f ..J - veerbaas

veerbelasting (I) ['I'...] - vaarbelasting

veerboom (Dhau, Obk) Ook *vuerboom* (Diz, Np, Ste en west.), *vaarboom* (WH) de; .bomen; -pien {'f../} 1. vaarboom *Dat t'uiilen was vroeger mit een bok wit (unf op elk ende een vaarboom, mit twee man, en dan leupen ze op de walkaant langes* (Sz)

veerboot ['f-] - veerboot *Deur de dichte mist waren de veerboten stillelegd* (Spa)

veerder I Ook *vedder* (verspr) bn. ['ft:ordr/fcdr] 1. verder, later, overig et voc, *dere wark* het overige werk (Nbk), *de veerdere gang van zaeken* (I), (zelfst.) *In de hoeke van een pomphokke haj' vaeke een vierkaante geutstien, waar ok de potten en pannen en et veen/ere uut de keuken schonemaekt wedde* (Ste)

veerder II Ook *veeders* (Ohw, d, S: oost.,

p, b: lm), *vedder* (verspr), z. ook *wieder* bw. ['lk:ordç/...s/'fsdç] 1. vervolgens *Hoe is et veerdergaon?hoe* ging het verder?, *Wat d'r doe veerder gebeurde* (I) (b) 2. bovendien, voorts *Hoe biet ie veerder?* (Nbk) 3. overigens, voor het overige *We praoten of daf' oons now veerder wit laten* (b), *Wat zoj ik d'r veerder nog an doen kunnen!* (Nbk), *D'r veraandert veerder niks* (Nbk), *veerder veur de rest* voor het overige (Nbk) 4. verderop, elders *Heit ston een aende veerder* (b), *Een betien veerder ston bi* (Nbk), *Wat veerder* (..) (Nbk), *Ie bin de eerste die 'k et vertelie, mar ie maggen et niet veerder zeggen, ik wij et niet veerder hebben* (Ste) 5. voortgaand, voortzettend (in verb. met werkwoorden, ook wel aaneengeschreven) *veerder lezen, ..schrieven, - praoten: Morgen praoten we veerder* praten we er verder over (Nbk), enz. 6. in *wat veerder vertellen* verder vertellen: *Ik zal etje wel zeggen, war ie meugen et niet veen/er vertellen* (Nbk), zo ook *Ie bin de eerste die k et vertelle, war ie inaggen et niet veerder zeggen* (.) (Ste) * (schertsend:) *Loop een entien vedder naor Vledder* (Nw), zo ook *Gao vedder naor Vledder* (Nbk), vaak gevolgd door 'k *Gao liever naor Diever* (Nbk)

veerder- [T...] - verder-, voort-: eerste lid in samenstellingen als *veerderlezen, veederschrieven, veerderreizen* (ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd; ook niet aaneen geschreven; z. ook *wieder- veerdergaon* [T...] - verdergaan *Hij gong op een sukiceldraffien veerder* (Ow) *veerderklougelen* (bI) [T...] - verderklungelen *Zo klongel ie dan veen/er* (.) (bi)

veerderop [ft:ardçop] - verderop

veeders z. *veerderll*

veerdig (Np, Obk, Ste, p, vo) ['fuordax] 1. vaardig, gezwind, vlot *Hij lopt d'r veerdig benne* (Np), *Et was de vrouwe van Albert Jans, een flink veerdig vrommes* (vo), *een veerdige meid* (Obk), *beerdig en veerdij an 't wark* druk aan het werk (Ste), *heerdij* en *veerdij* wezen actief zijn, druk bezig zijn (Ste)

veereunster (Ow) et; -s; -tien [ft:nrZ:str] 1. veerunster, weegtoestel met veer waaraan hetgeen gewogen moet worden

komt te hangen (met daarboven een wijzerplaat; vooral in gebruik bij kooplieden)

veereuster (Nbk) Ook *veerooster* (Db, Ld) et ['f./...] 1. roosterwerk aangebracht in een stuk pad, weg (zodat de koeien enz daarover niet kunnen uitbreken) *Aj'mit de fiets over de veeroosters gaon, dan robbelt et zo* (Db)

veergaund (spor.) [fl:9r95:nt; aks. wisselt] - vergaand

veergeul (Nbk) Ook *vaergeul* (Pe-Db) - vaergeul

veergezicht (Nbk, Nw) Ook *vergezicht* (Nbk, Nw) ['fi:argostxt/'far...] - vergezicht *Et is een mooi vergezicht* (Nw)

veerkieken (Pe-Db) onbep. w. [T...] 1. in de verte kijken, van ver kijken *Dat is een brille voor verkieken* (Pe-Db)

veermes (Pe-Db, Spa) ['f.] - veermes
veerof Ook *verof* (Ld, Ow) **bw.** [ft:o rof/'fa rof] 1. van ver, m.b.t. een ver verwijderd punt *een brille veur veerof* (kieken) waarmee men goed in de verte kan kijken (Dhau, Ld, Np, Ow), *Dan is 't niet zo veerol as 't zoe'n knetterslag is dan heeft de blikseminslag niet op zon ver verwijderd punt plaatsgevonden* (Dfo)
veerooster Z. *veereuster*

veerskalf Ook *veerskusien* (Bdie) et; ...kalver; -ien [ft:orsk(a)l/'...kysin] 1. vaarskalf, vrouwelijk kalf (veelal zo genoemd voor de duur van het eerste levensjaar) *We hebben vandemorgen een mooi veerskalf trokken* (Sz), (bij de geboorte:) *Is et een bollekalf of een veerskalf?* (Nbk)

veerskusien z. *veerskalf*

veerspringen (Nbk) Ook *verspringen* (verspr.) ['fuar....far...] - verspringen

veert z. *vaort*

veerte Ook *verte* (spor.), *vette* (spor.) de, -s, -n [ft:rto/'fcrto/'fat.a] 1. positie van verwijderd zijn *In de veerte zie k Mm aakominen* (Nbk), *uut de veerte* (Nbk), *Vroeger heurde ie ze van verte al enkommen rattelen wit de boerewaegens* (Ld), *Ik heb een brille om in de veerte te zien* (01-Nl), *In de veerte liekt et d'r op enige gelijkenis is er wel (maar het houdt niet over)* (Nbk), *In de veerte is et nog (een betien) familie van oons er is tussen ons nog enige familieverwantschap* (Nbk,

Spa), *Daor daenk ik in de voorste veerte niet en absoluut niet* (Nbk) 2. vergezicht (vo) *de schiemerike veerte* (vo)

veertien [fi:ortin] - veertien *Tot over veertien deegen!* tot over twee weken, *Hij kikt veertien daegen in de ere weke op heeft een uitgestreken gezicht* (Np), (zelfst.) *Ze bin mit 57 veertienen* (Np), *Heufdstok veertien* (1)

veertiendaegs Ook *veefliendues* (spor.) ['f...] - veertiendaags: veertien dagen durend; ook: om de veertien dagen verschijnend

veertiendaegs z. *veertiendaegs*

veertiende rangtelw. ['f...] 1. veertiende
veertiende-ieuus [...'iMs] - veertiende-eeuus

veertienduzend [aks. wisselt] - veertienduizend

veertienhonderd [aks. wisselt] - veertienhonderd

veertienhonderddinend (1) [aks. wisselt] - veertienhonderdduizend

veertienlinies (Dfo) bn.; attr. ['f...linis] 1. (van het glas van een ouderwets soort petroleumlamp) van een bep. omvang, *wijdte: een veertienlinies laarnpe* (Dfo), *waarnaast een twintiglinies laampe* (Dfo) en *een achttienlinies laampe* (Dfo)

veertig hoofdtelw. ['ft:ortax] 1. veertig *de faoren veertig* (spor.), *de jaoren '40- 95, veertig plus*, (zelfst.) *wit 57 veertigen* met z'n veertigen (Nbk)

veertigduizend [aks. wisselt] - veertigduizend

veertiger (spor.) [fi:ortogç] - veertiger: iemand die ongeveer veertig jaar oud is

veertigtal [T.-] - veertigtal

veervekaansie (1) ['f...] - vaarvakantie

veerwaeter (Np, Nw en verspr. oost.) Ook *vaerwaeter* (Np, Ste en verspr. west.)

[T..!...] - vaarwater, water waarover/waarlangs men vaart *Ze zetten en 't veerwaeter; ze veerden in de bok naor de klei; naor de klaover* (G), *H hadde nog et bezwaor dat et laand niet en et veerwaeter lag* (vo), *Af' niet op joe donder hebben willen, mooi' wit zien vaerwaeter blieven want de kop staot zn ruug moet je hem niet in de weg lopen, hem storen in z'n bezigheden e.d.* (Sz), *iene in 't veerwaeter zitten* (Db)

veerweg Ook *vereweg* (Mun, Np, Nt, Spa),

verweg (Nbk), **verreweg** (El, Ste) ['fi:ar wɛx/'fugrawɛx/'fsr...fsr wɔx] - **verreweg** *Die is veerweg de beste* (Nbk), *HIJ het veerweg de hoogste punten* (01-Nl), *Et is vereweg et beste om et zo te doen* (Spa) **veerze** [t.] - vaars, ni. jonge koe *As een pinke niet onder de bolle wol, leuten ze in wel een halfjaar overlopen, en dan hiet de depinke een veerze* (Ste), *Die veerze komt een best gerei [uier] onder* (El), *Doe de veerze halfneurend was, verkocht de boer hear* (Po- Dbl)

veerzicht (Dfo) et ['fi:arstxt] 1. het ver zien een *brille veur veerzicht* om ver te kunnen kijken (i.t.t. een leesbril) (Dfo)

veestapel Ook **veestapel** (WH) [t.] - veestapel

veestal (Op) de; -len; -legien ['ft:stal] 1. (vaak verkl) staanplaats voor twee koeien naast elkaar (op een stal)

veestapel z. *vecstapcl*

veestek (01-Nl, Spa) et; -ken; ..kien [Ti: stek] 1. hek als opzetstuk op een wagen voor veevervoer *de veestekken op 'e wagen zetten* (Spa)

veetaxateur (Obk) ['t..] - taxateur: van vee *De veetaxateurs kwammen Iwie keer om de koenen te taxeren veur et foons in etjaar* (Obk)

veetelling (Obk) ['t..] - veetelling *Wel kwam d'r veur de oorlog een lotion in 't oor, dat was veur de veetelling* (Obk)

veeverlosapperaot z. *verlosapperaot*

veevervoer (spot.) ['t..] - veevervoer

veevoer ['t..] - veevoer *Doevebonen en peerdebonen wo 'n bruukt veur veevoer, d'r zit een hoog eiwitgehalte in* (Ste)

veewaegen (verspr.) de; -S; -tien [T...] 1. wagen voor het vervoer van vee, met name een boerenwagen of vrachtauto voor dat doel *Willen jim de koenen de veewiegen even in drieven?*(Np)

veeziekte [t..] - veeziekte *As d'r een kriJe kraste, her dat vaeke mit een starfgeval of mit veeziekte te inaeken* (Dfo), *Mei daenken jim d'r wel es art hoeveule werk as d'r verzet is om alderhaande veeziekten de baos te wedden?* (vo)

vege Ook **veeg** (verspr., vooral in verb.) de; -n; vegien ['fi:go/fi:x] 1. keer dat men *veegt In een veeg is et klaor in een ogenblik* (Ma, Nbk, Sz, Np), ...in een vege

(Db, Ld, Nt, Nw, Obk, 01-Nl, Op), **iene een veeg out depanne geven** iemand flink de waarheid zeggen (Nbk, Nw, Pe-Dbl), waarnaast **een veeg nut de panne kriegien** (Nbk) en **Daor kreeg hij een beste veeg out depanne** (Np) 2. vlek, streep, door een vegende beweging ontstaan 3. klap waarbij men uithaalt, oorveeg **een vege om de oren** (Nbk), **iene een veeg om de oren geven** (Ld, Ow, Bdie), **iene een veeg geven** (Nbk), d.i. ook: een sneer geven, *Dan stakken ze mekaander wel es mal mit een knielt in de houd omme of d'r kriegien goenend es een rere vege over de kop* (v), *Jene die niet doen wil ^{wal} zeggen, moet wel een veeg over de lianen hebben* (Dfo), *HIJ kreeg een beste veeg veur de kont* (Dho), *een peer vegen om de oren kriegien klappen* (Op), *Ik zal n een vege verkopen een klap geven* (Bu), *Zak je een veeg geven?* (Spa), *Ik gaf 'ni con beste veeg een flinke klap* (Wol), ...een *flinke vege* id. (01-Nl) 4. in *Die het een vege In 't oor hij/zij is dronken* (Np)

vegen zw. ww.; overg., onoverg.; veegde, het veegd ['fi:g] 1. (overg.) met een bezem, lap enz. strijken en op die manier schoonmaken of anderszins wegnemen *de stoepe vegen, etpattien even vegen* (Nbk), *Vroeger mossen we de vloer mit veeger en tuugblik vegen* (Dfo), *de schostien vegen*, (onpers.) *'t Veegtzwaor, de snij is te vule belopen* (Nbk, Db), *Kom es hier, ik zal je om de snute vegen, ie bin plakkerig om de kin* (01-Nl), *de krammels van de taofel vegen* (Nbk), *van de kaorte vegen* (verspr.), *van dekaorte veegdverloren* (b), *Soms wos de bijen op 'e doek daon om de moere d'r out te zuken; om de moere te zaken mooi' de bijen out mekeer vegen* (bs: Dfo, Obk) 2. (overg.) schoonmaken door ermee te strijken over een mat e.d. *Eerst de voeten vegen, vew-daj' in heus gaon* (Nbk) 3. (overg.) uitwissen, weg-wissen *de woorden van ot bod vegen* 4. (overg.) door uit te wissen, weg te wissen schoonmaken *et bod vegen* 5. (onoverg.) zich zeer snel voortbewegen (lopend, rijdend met de auto enz) *De honderd moet d'r veer, ie moe 'n d'r over végen!* (ba), *Die veegde de weg langes* (Nw), ... *de weg over* (Nw), *Die veegt d'r over* hij/zij loopt zeer hard (Bu, Nbk, Nw, Wol), *Etpeerd veegt*

*d'r over (Db), Die hebben haast, zie ze d'r es langes vegen (Dhau, Obk), Hij veegt et pattien uut (Nbk), De hadrieder veegt deur de bochten (Db), Hij veegt dr hadde van deur (Obk), Vergeleken bij] mien oolde kezeschaeve, veegt de nije deur de keze (Db) 6. (onoverg.) slaag geven, klappen (Ma, Np, Sz) Hij veegde d'r over (Np), Et peerd veegt aachteruut slaat naar achteren (Np), Hij veegde him om de oren sloeg hem (Obk, Ma), As ze we kwaad maeken, po ik van me vegen (Sz) * Nije besseins vegen schone (Obk, t.)*

veger de; -s; -tien ['fi:ɡ] 1. iemand die veegt 2. stoffer *Vroeger gang ie mit veger en blik et ot van een vloer optippen, now doejt mit de stofzoeger (Obk), de kotte vegerhandveger, stoffer, kleine veger (Bij, Nbk, Np, Obk, Ste): mit de koste veger de boel opredde (Obk), waarnaast De lange veger die is wit een lange staele en een zaach te veger in 't verlengde van de sta ele (Bu, Nbk, Ste) 3. kunstzwerm verkregen door bijen van de raampjes uit een zwermrijpe bijenkast te vegen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) De veger het zien begin in een zesraemskaaste; de iemker baelt uut een gewone kaaste et raem daar de keuninginne in zit en klopt dat raem of boven de zesraemskaa.ste; de keuninginne mit een peer honderd bijen vormen nao een schotSen weer een *nir* kompleet volk (bs) 4. (mv. van het verkl.) akkerwinde, de bloemen van de akkerwinde (Sz) veger-en-blik (Diz, Nbk, bs: Obk) g. bep. lidw. [ft:gçi'bltk] 1. veger en stofblik samen *Veger-en-blik staat in de kaaste (Diz), Sommige iemkers klepperen om de bijen naor beneden te kriegen wit een veger-en -blik; dan kun de bijen de kenninginne ja niet meer hem-en (bs: Obk) vegerhooft (Np) et [T...] 1. berkehout ter dikte van een draadpaaltje, gebruikt voor het maken van vegers**

vegetariër (spor.) [ft:go'ta:rjç] - vegetariër

vegetarisch (spor.) [ft:ga'ta:ris] - vegetarisch

veilen ['fejlv] - veilen: verkopen, ter verkoop aanbieden *Fris in zo veul percelen veild (Bu), koenen veilen op een boelgoed (Nw)*

veilig ['fejlox] - veilig: buiten gevaar

Nargens hij' nog veilig tegenwoordig, ze kun je overal wat andoen (Nbk), Af tegen waut ien of aandere hoge ome in de poletiek binnen, bij' je leven niet veilig (01-Nl); zonder dat het gevaar oplevert et veilig opbargen, Zet dat vergiftige spul mar op 'e zoolder, daar staat et veilig (Nbk); zonder dat er gevaar optreedt veilig verkeer, veilig overstikken, veilig rieden, Et sein staot op veilig (Nbk), veilig vrijen met kondoom

veiligheidskleinme (Sz) Voor -heid z. -hied de; -n; -gien ['f.J 1. klimbeugel, klimschaats

veilighied Voor -heid z -hied ['fEjloxhit] - veiligheid, veilige staat *venz de veil%hied(Nbk), nut veilighiedid. (Nbk) veilighiedsbeugel (01-Nl, Spa) Voor -heid z. -hied ['f..] - valbeugel, vooral bekend van een trekker*

veilighiedsdienst (1) [T...] - veiligheidsdienst, bewakingsdienst

Veilighiedsraad (1) ['f..] - Veiligheidsraad

veighiedsspelde (Ste) ['±1..] - veiligheidsspeld

veiling de; -s, -en; veilinkien ['fEjlu] 1. bep. openbare verkoping: veiling 2. in *iene in de veiling nemen* iemand ertussen nemen (Nw)

veinster (k: Ste) et; -s; -tien ['rcjstr] 1. vensterluik, luik aan de buitenkant dat het raam af kan sluiten (k: Ste), z_ ook *veenster*

vekaansie [fa'kâ:nsi] - vakantie (als onderbreking van een werk- of schoolperiode) *D'r was genoeg ofwisseling veur die kiender in de vekaansie (Pe-Db), mit vekaansie gaon (Db), op vekaansie gaon (Nbk)*

vekaansieadres (1) [fo'k...] - vakantieadres

vekaansiebaentien (spor.) {fr'k...} - vakantiebaantje

vekaansiebestemming (spor.) [fo'k...] - vakantiebestemming

vekaansiebeurs (1) [fo'k...J - vakantiebeurs

vekaansiebi'jdrege (1) [fa'k...] - vakantiebijdrage

vekaansieboerderi'je (spor.) [fo'k...J - vakantieboerderij

vekaansiebungalow (spor.) [fo'k...] - vakantiebungalow

vekaansiecentruin (spor.) [fa'k...] - vakantiecentrum

vekaansiedag - vel

vekaansiedag [fo'k...] - vakantiedag
vekaansiedörp (1) [fok...] - vakantiedorp
vekaansiedrokte [fa'k...] - vakantiedrukte
vekaansieganger [fa'k...] - vakantie-ganger
vekaansiegeld [fo'k ---] - vakantie-geld
vekaansiehulp(e) (1) [fo'k] - vakantie-hulp
vekaansiehuus [fo'k...] - vakantie-huis
vekaansiekolonie (Nbk) Ook *vakantie-kolonie* (Sz) de; -s [fakanti...] 1. vakantie-kolonie: bep. inrichting voor zwakke kinderen of voor kinderen om zich te ontspannen
vekaansie-laand (spor.) [fa'k...J - vakantie-land
vekaansielektuur [fo'k J - vakantie-lektuur
vekaansieliefde (1) [fa'k...] - vakantie-liefde
vekaansie-maond (spor.) [fak...] - vakantie-maand
vekaansieoord (Nt) [fak...] - vakantie-oord
Et is wel een mooi vekaansieoord (Nt)
vekaansieperiode [fa'k.J - vakantie-periode
vekaansieplan (spot) [fok...] - vakantie-plan
vekaansieregeling (spor.) [fa'k...J - vakantie-regeling
vekaansiereize (spot) [fa'kJ - vakantie-reis
vekaansiereiziger (spor.) [fa'k...] - vakantie-reiziger
vekaansieseizoen (spor.) [fa'k...] -- vakantie-seizoen
vekaansiespreiding [fok...] - vakantie-spreiding
vekaansietied [fa'k...] - vakantie-tijd
vekaansietoeslag (**spot**) [fak...] - vakantie-toeslag
vekaansietrip (spor.) [fa'k...] - vakantie-trip
vekaansienutkering (spor.) [fa'k...] - vakantie-uitkering
vekaansie-utstappien (spor.) [fa'k...] - vakantie-uitstapje
vekaansieverblijf (spor.) [fatL.] - vakantie-verblijf
vekaansieverlof (spor.) [fak...] - vakantie-verlof
vekaansievermaek (spor.) [fa'k...] - vakantie-vermaak
vekaansiewark [fok...] - vakantie-werk

(voor bijverdienste)
vekaansieweer [fok...] - vakantie-weer *Ze kun 't soms treffen daf' bij uitstek mooi vekaansie weer hebben* (Obk)
vekaansieweke [fa'k...] - vakantie-week
vel de; -n; -legien [fel] 1. huid (van mens en dier) *Deur al dat zwa ore butenwark het hij robberig vel* (Obk), *iene wit 't vel over de bonken* die erg mager is (Dhau), zo ook *Et is allemaole vel en bonken* die persoon/dat dier is erg mager (El), *et vel over de ogen doen gaan slapen* (Np), *D'r zit goed vel op die laomer; as 't kleine laompies binnen, kuf' al zien as 't goeie wolle wodt* (Nbk), *Ze is dun van vel* ze kan slecht tegen de kou (01-Nl), *Hij het et malle vel an doet voortdurend mallotig, overdreven gek, erg uitgelaten* (Dhau, 0w, Spa, Sz, b: Im), (van de huid van mens of dier:) *Et vel lubbert d'r omme* zit erg ruim (Bu), *Hij zit niet in een goed vel* is niet in orde, heeft iets onder de leden (s: Op), *Et is om uutje vel te springen* je zou je er kapot aan ergeren, je zou er razend van worden (b, Nbk), zo ook *Zof' niet uutfe vel springen?* (Dfo, b), (van wat een uier gaat worden:) *D'r zit een mooi vel onder* (Nbk), zo ook *D'r zit goed vel onder* gezegd van toekomstige uier (Nw), *et vel strak om de neuze hebben* gierig zijn (Dho, Np, NO: *Die zit et vel strak om de neuze id* (Spa), *...om de snute id.* (Sz), zo ook *Hij het et vel ok dunne over de neuze* (Nt) en *Die het et vel strak (spand) om de kop zitten id.* (Nbk), *Die het et vel strak om de kop* (Wol), *Die het et vel spand om et beufd id.*, ook: die persoon is venijnig en gemeen (Nbk), *iene et vel over de neuze haelen* iemand ergens erg veel voor laten betalen (Np), *dubbel vel veur de kop hebben* bep. geen rekening houden met de gevoelens of raad van anderen, mogelijke bezwaren zonder meer negeren of ze niet zien (verspt), *... veur et beufd..* (Bu, Po- Dbl), zo ook *Hij het dubbeld vel veur de kop, ie kun d'rmiet deur(henne) schieten* (Np), *Hij het een pinkien dikke vel veur de kop id-* (Np), *Hij het vel veur de kop as een bolle veur de knijen* (Bdie, Bit, Diz, Wol, n), *...as een driejarige bolle veur de knijen* (Np, Spa, Sz), *Die het vel as een oolde eezpelnl.* erg gerimpeld (Bu) 2. stuk huid dat geheel of gedeeltelijk loslaat *Wat*

hij' toch verbrand in de zwwe, de vellen hangen d'r bij (Nbk) 3. afgestroopte huid *Mollen vangen ze bij de winterdag, dat dot iene die d'r slag en verstaand van het; zommers bui de vellen weerdeloos* (Dfo) 4. krenge vaneen vrouw *Aje, vel da/ binnen!* (Nbk), *Wat bij' toch een vel, niet!* (Nbk), *een vel van een vromines* (Nbk) 5. raten van bijen (bs: Dfo, Obk) *zwat vel oude raten* (bs: Dfo, Obk), *blank vel nieuwe raten* (bs: Dfo, Obk) 6. vlies (op melk, verf en andere vloeibare stof) *een vel op 'e varve* (Bu, Nw), *een vel op 'e melk* (Bu, Nw) 7. stuk papier om op te schrijven, *tekenen Hef' nog een peer vel(len) pepier veur mij?* (Nbk), *D'r zitten nog mar con peer vellen in et schrie/blok, dan is et op* (Nbk), *een Jos vellegien pepier* (Nbk) **veld** et; -en; veltien [fɛlt] 1. het open, wijde land (buiten de bebouwing), weilanden, akkers, heideveld inclusief stukken bos, de akkers of weilanden waarop men werkzaam is, die men bewerkt *H had et wel naor et zin as koehuder; hij moch graeg in 't veld wezen* (vo), *As ik zo meittiede 't veld in trejçJç' of in de bos omdwele* (b), *Oonze Palce was vroeger een protte in 't veld* (Nbk), *D'r stormen nogal wat hoepies in 't veld* (b), *Hij is in gien velden en wegen te zien* (Nbk, Ow), *We nammen vroeger een veldketel mit naor et veld* (Ld) 2. stuk akker *een veld bonen* (Nbk), *D'r staot een mooi veld mangel-wortels* (Wol), *Ie moe'n van kaant of an beginnen, dan krief' schoon veld* (Np) 3. terrein in het hoogveen waar men turf wint (Dfo, El, Nbk, Np, Ow) *Vroeger mossen we de turf nut et veld krofen* (El), *turf van 't veld lāofen* (Ow), *De specie* [veenspecie] *over 't veldjuten* scheppend verspreiden (Np) 4. voetbalveld, korfbalveld of soortgelijk speelveld 5. sportveld (spor.) **veidbedde** (1) [T...] - veldbed **velderi'je** (Bu, Dhau, El, Np, Nt, Obk, Ow) Ook **velleri'je** (Db, 01-Nl, Spa) de [fslɔç'tja, ook ..sɔ3, z. -ije/felo..., fɛlt...] 1. hetz. als *velwark*, z. aldaar *D5 zit goeie velderije* onder gezegd van een toekomstige uier (Obk, Ow, Np), *een knappe vellerie* (01-Nl), *mooie velderije* (El, Nt), *D'r komt al mooi vellene onder* (Db), *D'r zit een mooie velderi3/e onder* (Nt, Obk)

veldflesse (spor.) [f...] - veldfles
veldheer (1) [f...] - veldheer, legeraanvoerder
veldhutter (Np, Nw) Ook veldutter (Dmi, Nw) de; -5; -tien [felth.&ç/'fslɔtɔç] 1. bijnaam voor een bewoner van het zogeheten *Westerseveld* bij *Noordwo olde*, van *De Miente* bij *Noordwoolde* of elders bij *Noordwoolde* zelf, vgl. *Af' van De Miente kwainmen of van et Westerse veld, dan wodde d'r veldhutter tegenfe zegd* (Nw) 2. z. *beidebutter*
veldketel (Ld) de; -5; -tien [T...] 1. grote ketel die men meenam naar de akker, het weiland waar men werkte (met drinken) *We nanimen vroeger een veldketel mit naor et veld* (Ld)
veldkörfl,al (1) [t...] - veldkorfbal
veldlurke (Nbk) [T...] - veldleeuwerik, de gewone leeuwerik
veldmoes [f.] - veldmuis *Huzemoezen bin gries en veldmoezen wat brunig* (Nw)
veldnaeme {f...} - veldnaam
veldrit (1) [f...] - veldrit
veldschure (Dfo) [f...] - veldschuur
veldslag [f] - veldslag (lett.) *Al iewen gong et verhael dat daar vroeger een koppeltien dragonders mit peerd en al ommekoininen weren mit een veldslag* (j)
veldslichten (Ow) onbep. w. [T...] 1. egaliseren
veldspeulder (1) [t...] - veldspeler
veldspoor (Ow) et [T...] 1. elk der stroken grond naast de wagensporen *Etpeerd]eup bij een ienpeersdissel of haan dwiezer' op veldspoord.i.* naast de *ienpeersdissel* (Ow)
veldsport (spor.) [f.] - veldsport
veldtocht (spor.) [t...] - veldtocht (lett.)
veldtrening (spor.) [T...] - veldtraining
veldutter z. *veldhutter*
veldvruchten (Dfo) mv. [feltfrAxtɔ] 1. gewas (dat men verbouwt op het veld) *Rogge en baever weren toch veldvruchten* (Dfo)
veidwaachter (Np, vo, b) [feltwa:xtr] - veldwachter
veidwark (spor.) [f...] - veldwerk: onderzoek in het veld, in de praktijk *veldwark doen veur et woerdeboek* (Nbk)
veldwikke (s) [f...] - vogelwikke
velen (Bdie, Wol en Oost.) onbep. w. [fi:lv] 1. kunnen verdragen, uit kunnen staan, vaak: al dan niet afgangstig zijn *Ik*

kon dat gezwets van in niet velen (Wol), *11,3' kan gien gekliled velen, hij ridt 'n zomar* (Dho), *Ze kan niks velen* (El), *Hij kan niet viite velen* (Np), *De iene kuj'meer van velen as van de aander* (Nbk), *Hij! kan 't niet velen dat et een aander goed gaot* (Obk, Op), *Ik kan 't best velen* ik ben niet afgunstig (Nbk), *Kuj't wel velen?* ben je niet afgunstig (Nbk), zo ook *Ie kun 't niet velen, zeker!* (Nbk) en *Dat kuj' niet velen, hen!* (Wol)

veleriaan z. *valeriaan*

velg z. *velling*

velgen (Dfo, Dhau, Ld, Ow) zw. ww.; overg.; velgde, het velgd [fel(o)gp] 1. ondiep ploegen *et laand velgen* (Dhau)

velgremme (spor.) [T...] - velgrem

vellegeld (Sz) et [f'clo..] 1. geld dat een boer ontvangt voor één of meer kalfsvellen **vellen** (Nw) [v'slnj - vellen, in *een oordiel vellen* (Nw)

velleri'je z. *velderije*

veiling (Bu, Dho, Diz, Ld, Nbk, Nw, Obk, 01-Nl, 0w, Pe-Dbl, Spa, Ste, Wol) Ook *velg* (Db, Dho, Ma, Nbk) de; -s, -en, velgen (verspr.), velgens (El); vellinkien, velgien [f'slu]/fsl(a)x] 1. velg (van een wiel) *Ie hadden (wie spieken per velg, dus zes of vief velgen; tussen twee velgen zat een deuvel om ze vaaste an mekeer te kriegien nl in het wiel van de boerenwagen* (Ma), *As de hoepen van de wielen of leupen, dan waeren de vellings verraegd* (01-Nl), *Om een bonnekarre zatten smallere vellings as om een waegen* (Nw), *een fiets mit nikkelen vellings/velgen* (0w), *Alle nikkel gaot van mien veiling of* (Wol), *Die fiets het smalle vellings* (Ste), *Smalle velgen maken een smal, diep spoor* (Spa)

veloers (Nbk, Nw, Sz) et [falu;ars] - veloers *Veloers piet gauw* (Nw)

velshaemer (01-Nl) de; -s [f'sls ---] 1. bep. hamer van een smid waarmee hij de hoepen om de wielen aanbracht (01-Nl)

Veluwe [ft:lyMo] - *Veluwe op 'e Veluwe wonen* (Nbk)

velwark (Op, Sz) et [TEL..] 1. huid van wat de uier gaat worden (bij koeien) *Die koe zit een goed velwark onder* (Sz)

vemen z. *vaomen* II

venaovend z. *vanaovend*

vene Ook *Veen* (Db, Dhau, Ste, Wol) de

(bet. 1), et (bet. 2-4; zelden in bet. 1); vn aand.: ze (in bet. 1) [f't:n(a)] 1. *veenaarde dikke bonken vene* (Spa), *de vene boven baelen di. bij het vervenen* (Nt), *De vene krooi ie over et veld* (Bu), *de vene oftrappen z oftrappen*, bet. 8 (Obk), *As de natte vene dreuge wodt, moet ze opbreuken wodden en op 'e dick zet wodden* (Op), *De vene lag nog mar net op et laand, ze was nog onbekrompen* (Pe-Dbl), *De vene dreugt in* (Np), *een put vene ansnieden* (Ld), *Blauwveen is de onderste vene tegen 'tzaandan* (01-Nl), *Ze hebben de vene ofgreuwen* (Nbk), *De twfliende die komt over de vene* (Sz) 2. terrein, bodem met veel veenaarde 't *Pecrd zakte deur 't vene, hij kon gien grond meer vieren* (Dfo), *In de haast moj' de turf uut et vene wennen* (Ld), *Vroeger greuwen wij bier in 't vene een protte turf, dan baj' branige veurde winter* (Dfo), *Et veen mos anmaekt wodden* (Wol), *Zaand, vene, klei bin verschillende soorten grond* (Dfo) 3. gebied met veengrond *Ze wonen argens op 't vene* (Nbk) 4. (met hoofdletter) in 't *Vene Heerenveen* (vooral oost.), ook wel 't *Veen* (spot) *Hij woont in 't Vene, donkt me* (Nbk), ook *...op 't Vene* (Np) 5. z. *Veentien*

veneachtig [f'i:noaxtox] - veenachtig

venearbeider z. *veenarbeider*

venebaos z. *veenbaos*

venebeje (Np, Obk, fp, j) Ook *veenbeie* (Db, El, 01-Nl, f) de; -n; ...beigien [ftno --- fftm...] 1. veenbes *We hadden hier vroeger aorig venebeien* (Np), *In de greveri3ien waor vroeger turf baggeld was bij de TCuunder, weren dan de venebeien riepe* 0] 2. bosbes (fp)

Veneboeren (Nbk, Nw) mv. [f't:no...] 1. naam van een buurtschap tussen *Makkinge* en *Fl54* vgl. *Hij woont op 'e Veneboeren* (Nbk), *...in de Veneboeren* (Nbk)

venebonke (Bdie) de; -n; ..bonkien {'f...} 1. kluit bonkaarde

venebore (Np, 01-Nl) [T...] - veenboor **venebraand** (Np) - veenbrand, brand in, van het veen *Zoe'n venebraandkan lange deursnioegen* (Np)

venebrolcJce (Nw) de; -n; ...brokkien [T...]

1. brok veen *Doelj' vroeger wit turf en zoden en venebrokken de kachel stookten nam dat vn3' wat* (Nw)

venedobbe (Bdie, Np) [T...] - veendobbe *D'r bin hij 00115 een protte venedobben* (Np)

venegat (Bdie, Bu, Nbk, Obk, Ow, b) ei; -ten ['f...] 1. uitgegraven veenput, kleine plas in hoogveen *Boven de venegatten weren wel waeterpeerties libellen* (Nbk), *op 'e venegatten rieden d.i. schaatsen* (Ow) veengebied (Nt) ['f...] - veengebied

venegrond z *veengrond*

venegrös (Dfo, Ld, Nbk) et [T...] 1. wollegras
venekaant (Nbk, Np) de [Ti:nakâ:ntJ 1. lett. de kant van het veen, all- fig. in verb. als *Heden, heden, now moe'n we de hele venekaant omme* we moeten een eind omrijden, een grote omweg maken (Nbk, Np)

veneklute (Ld) Ook *veenklute* (Db) ['fi:naf:rij ---] - veenkluit *Mit een oolde zaodsjuuwe mossen we de stokken trapt venekluten uutsjouwen; de brokkies die d'r over bleven, kwammen dan weer in de kachel* (Ld)

Venekoten (Ow) et [T...] 1. bekend buurtschapje bij Oosterwoolde

venen (Nt, ko) ['ft:n:] - vellen *D'r wodde in de veenpoolder ok veend, en as de boel weer wat dichtegruijde kwammen d'r dreugmaekerijen mit meulenties zoas spinnekoppen en statteineulenties* (kol venepette (Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Nbk, Nw, Ow, Ste, b) Ook *venepetten* (Ld), *veenpette* (Dfo) de; -n, ook wel -ns ['ft:na pEta/ --- petlIfi:mp8ta] 1. (vaak mv.) veenput, hetz. als *pette*, bet. 4 en *veneputte* (meestal: in uitgeveende toestand) *Iemoe'n altied uutkieken daorin die venepetten* (b), *een uitgebaggerde veenpette* (Dfo), *We gongen vroeger naar de venepetten te rieden* (Nbk), *op 'e venepetten rieden d.i. schaatsen* (Ow), *een nije veenpette anspreken gaan uitvenen* (Dfo)

venepetten z *venepette*

veneplagge (Dfo, Sz) de; -n; ...plaggien [T...] 1. zode op het veen, stuk van die zode

veneplak (vo) et; -ken; -kien ['funa ...] 1. plek, plaats in het veen *Op die veneplacken mos ie jiekewel nog wel oppassen, veural al' de eerste keer ploegden; dan wol etpeerd in de vore nog wel es wegzakken* (vo)

veneplasse z. *venepoele*

venepluusters (Obk) mv. [1'...] 1. wollegras *D'r stonnen in de potgatten venepluusteis* (Obk)

venepoele (Bu, Obk) Ook *veneplasse* (Ld, Ow) de; -n; ...poeltien [T...] 1. kleine poel, plas in het hoogveen

veneputte (Bdie, Nt) Ook *veenputte* (Bu, Db, El, Ld, Nbk, Obk, Ow, Spa, Sz, Wol) de; -n; ...puttien ['f...] 1. veenput (waaruit men veent of gaat venen) *Mit baggelen maekten ze een veenputte klam̄* (Nbk), *Mit turfgreven sten iJ in de veenputte* (Ow), *We hadden een goeie veenputte* (El), *Daor hel' een mooie veenputte zitten* (Bu)

venespecie (Sz) Ook *veenspecie* (Np, Nt) de ['ft:na --- /T...] 1. veenspecie *De sliekmeter badde de maotstok vroeger ok bij him, dam̄ mat bi' de veenspecie mit* (Np)

venestroke (Obk) de; -n; ...strokiën [T...] 1. strook veen, strook veenland

venetrappen (Dfo) onbep. w. en het venetrapt ['f...] 1. in elkaar trappen van uitgebaggerde veen

venevolk (Dfo) et ['f...] 1. veenarbeiders 't *Venevolk teerde bij de winter altied in en mos laeter weer olbetaelen* (Dfo)

venewarker (vo) [T...] - veenarbeider *Ze woonden an de verbieningswiek in een oold krot van een busien, nog iene van de oolde husies van de venewarkers* (vo)

veneweg (Dfo) de; -en; -gien [T---] i. weg die door het veen loopt

venewottel (fp) Ook *veenwottel* (ftp, 01-Nl) de; -s; -tien ['fi:na..JTI:w...] i. veenwortel 2. duizendknoop (01-Nl)

venezutien (Dho) et; ...zuties ['f...] 1. elk der *zute veenties* (bep. soort appel), z. onder *veentien*, bet. 2

veni'js z. *vannijs*

venien Ook *veniend* (Ld, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Sz, Obk), *vernien* (Ld, Nw, Ste), *vernien* (Bdie, Ste, p) et [fa'nin(t)/fr'nin(t)] 1. ongemak, ziekte, lastig ongedierte (zoals de runderhorzel) bij vee *As een koe veniendbadde* (.) (Np), *veniend in et gier* (Obk), zo ook *D'r zit ve(r)nien in et gier, dan zit d'r een hiele hadde raand in et gier* (Nw), *veniend bezetten* bestrijden van bep. kwalen, ziekten bij koeien, vaak met gebruik van adderolie, wonderzalfjes e.d. (Pe-Dbl, Dfo, b), *Et venien zit in de stat het lastige, boosaardige komt aan het eind*

veniend - ventilatermoter

(Bu, Dfo, Pe-Db1) 2. venijnigheid, boosaardigheid *k/inlcklaore ven/en* een en al venijn (bij iemand) (Dho), *Et veniend lop 'in tot de ogen vut id.* (Sz), *Hij is wit veniend bezeten* 't is een gemene, valse persoon (Obk), *Wat een stokkien veniien* een venijnige persoon (Ste), zo ook *Wat een stok venien(d)!* (Bu, Nbk, Ste, Np), ook wel met een positieve bet. gezegd wanneer iemand erg pittig en fel is (Ste) veniend z. *veniien*

veniendangel (Dfo) **de**; **-s**; **-tien** [fo'nint...] 1. tong van een slang

veniendeulie (Dfo) de [fb'nintt:li] 1. olie waarin men een levende adder heeft laten sterven, gebruikt tegen diverse veeziekten (met name bij koeien)

veniendig (Dfo, Dho, El, Np, Nt, Nw, Obk, Ow, b: In) Ook *venienig* (Bdie, Dfo, Diz, Nbk, Np, Obk, 01-Nl, Op, Pe-Db1, Spa, Ste), *verniendig* (Bu, Nw, Obk, Ste), **vernienig** (Bdie) **bn.**, **bw.**; **-er**, **-st** [fo'nindax, ...ni:nox (Obk)/fo'ninox/fç'nin dox/fç'ninox] 1. fel, erg onaangenaam voor *het gevoel 't Is venienzje koold vanmorgen* (Dfo), *Wapsen kun veniendig stikken* (Obk) 2. (van personen, huisdieren e.d.) nogal fel, zeer bij de hand (in positieve zin), ook negatief: al te fel, giftig reagerend (in positieve zin:) *een verniendig kereltien buy*, gezegd van een mannetje dat erg flink, pittig is in z'n werk (Obk, Ste, Bu), *Hij is wat an de veniendige kaant* (Dfo), *Wat een venienig ding, die hond* (Ste), *een klein, venienik persoon* (Spa)

venienig z. *veniendig*

venig (Dfo, Nw, Obk) ['fi:nox] - venig, veenachtig *Da's ven/ge grond* (Dfo), *een venige zode* (Dfo), *venig laand* (Nw)

venille de [fanijo] 1. de specerij vanille 2. *verkorting van venillepudding, venillevla* (spot-)

venille-ies (spot-) [fa'nijais] - vanilleijs

venilleacittig [fa'nijaaxtax] - vanilleachtig venifleplaante (1) [fa'n...] - vanilleplant

venillepudding [fa'n...] - vanillepudding

venijjesniaek [fa'n...] - vanillesmaak

veniflesuker (Ste) [fo'n..j - vanillesuiker

venillevla [fa'n...] - vanillevla

ventte (verspr.) Ook *vinne* (01-Nl) de; -n ['fsna/'ftno] 1. weiland, vaak veenachtig, lager gelegen en/of duidelijk ontgonnen (vaak i.t.t. *niaoden* en *kaampen*) et *paand*

aachter 't stok laand dat in de venne ligt (Ld), *de vinne, een stok laand achter tegen de boerderie an, et beste gruslaand* (01-Nl)

vennegien z. *veentien*

vennegrond (Dfo) de ['fenagront] 1. laag gelegen, veelal veenachtig weiland vennoot (Op) ['feno:at] - vennoot vennootschap Voor -schap z. -schap et; -pen ['f...] 1. vennootschap

vent de; -en; -ien [fsntJ 1. (soms negatief) *kerel, man Hij het een goeie netuur, die vent* (Wol), *Doe die dikke vent op 'e weegschaole stapte, sleug die deur!* (Nw), *k Heb net de straote anveegd en daorkloft wij die vent weer mit zien modderklompen d'r over* (Db), *Wat wil die vent* (b), *Hij is nog vrij vent* hij is nog ongetrouwd (Db), *'t Is een helder vent/en* hij is helder en open van karakter (Pe-Db1) 2. vrijer *Ze krigt de vent vanaovend* haar vrijer zal komen (Nbk), *Ze het de vent thuus* (Np) 3. (vaak verkl.) jochie, kereltje (liefkozend:) *Mien kleine ventien, in/en kleine studentien* (Ow), *een aor% ventten* (Nbk)

venten [Tsnti] - venten (langs de huizen) *wit brood venten* (Nw)

ventenlok (Np) et ['fcenti lok] 1. ruikgoed (om mannen mee aan te trekken) *Doe war wat ventenlok op 'e buusdoek* (Np)

venter ['fcentç] - venter

ventersdoekien (Ow) et; ...doekies ['f...J 1. doek die een venter over de waren in z'n mand heeft, met name van een *bolleboper* venterskarre (Diz, Nbk) {'f...] - venterskar venterskörf (Nbk, Ow) de; ...körven; -ien ['f..j 1. mand, korf waarmee men ventte ventiel z. *vetiel*

ventilaosie (spot.) [fenti'l'o:si] - ventilatie, luchtverversing of inrichting daartoe ventilaosiekappe (spor.) [...'l...] - ventilatiekap

ventilaosiekanaal (1) [...'l...] - ventilatiekanaal

ventilaosiepiepe (1) [...'l...] - ventilatiepijp

ventitaosiereuster (spor.) [...'l...] - ventilatierooster

ventilater (verspr.) [fenti'la:tç] - ventilator ventijaterkachel (1) [...'l...] - ventilatorkachel

ventilaterkappe (1) [...'l...] - ventilatorkap ventilatermoter [...'l...] - ventilatormotor

ventileren {fenti'li:arq] - ventileren, de lucht verversen *Aj'dat vocht kwiet raeken willen, moej' beter ventileren* (Nbk)

venushaor (Dfo, El, Spa) [f..] - venushaar (bep. kamperplant)

venussehoe (Dho) [f..] - venusschoen
ver z. *veer*

ver- [t] - ver-, voorvoegsel in ww van de typen *verbranen; versla op en, verpraoten; je verpraoten, je verschrieven; verd welen; verdrieven, verstoten; verleggen, verschoeven; verhuren, verkopen; verbienen; verdampen; verdubbelen, verbliken; verhollaansen, verfdezen* (ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd)
ver. - afkorting van *verieninge* (en var. daarvan)

veraanderen Ook *veranderen* (Spa) [fr'â:ndrn/fr'andrn] - veranderen: anders maken *wat an een buus veraanderen, D'r is hier wat veraanderd in de kaem ei, mat watte!* (Nbk), *De plannen bin weer veraanderd* (Nbk); anders worden, zich wijzigen *Hij veraandert nargens van blijft altijd onbewogen, onaangedaan* (Ste), *St weer zal toch wel iens veraanderen* (Nw), *Ie bin niks veraanderd, ie doen alles nogje bent nog precies dezelfde* (Nw), *De tiden veraanderen, Die veraandert d'r niet van, hi blijft d'rkoold onder* (Np), *Dominee wil wel es veraanderen, mar hij is nog nooit beroepen wodden van standplaats veranderen* (Op), *veraanderen as een blad an de boom* bep. niet standvastig zijn in z'n opvattingen, snel van mening veranderen (Spa, Op); verwisselen, bep. verb.: *van plak veraanderen* een andere plaats zoeken, *je naeme veraanderen* een andere naam aannemen, *van miening veraanderen* (spor.) * *Veraander de wereld, mat begin bijjezels* (v)

veraanderige z. *veraandering*
veraandering Ook *veraanderige* (Ste), *verandering* (Spa) de; -s, -en [ff':ndçu]I ...dray/...an...J 1. het veranderen *veraandering* van *weer* (spor.) 2. het verwisselen, *afwisseling* *Ik hool wel van veraandering* (Nbk), *Mit de veraandering van schoele bin de Iciender soms uur beur doen* (Obk) 3. wijziging, ommekeer *veraanderingen anbrengen* (El), *Dat was een hiele veraandering* een ommekeer (met name: waaraan men moest wennen) (Nbk) * *Alle*

veraandering is gien verbetering (spor.)

veraanderlik (Dhau, Nbk) bn.; -er, -st [fr:ndrlok] 1. veranderlijk, wisselvallig 't *Is veraanderhk weer* (Dhau, Nbk)

veraarmen (spor.) Ook *verarmen* (Op) [fr'a:rmnJ...] - verarmen, armer worden * *Wie zien schuld betaelt, verarmt niet* (Op)
verachtig z. *werachtig*

veraevenseren (Np) Ook *verueveseren* (Obk) zw. ww.; overg.; veraevenseerde, het veraevenseerd [frc:brn's:oriiJfrewa's...] 1. verprutsen, verknallen *Ze hebben et veraevenseerd* (Np), *Hij het de huid veraevenseerd* heeft zich bovenmatig ingespannen zodat z'n lichaam te zeer overbelast is geweest (Np)

veraeveseren z. *veraevenseren*

veraffronteren z. *veroifronteren*

veraffrontering z. *affrontering*

veralderaosie (Dho, El, Np, Obk, b, vo) Ook *valderaosie* (El, Nw), *veralteraasie* (Op) de [fraldro:asilfaldr.../fraltr... 1. het even uit z'n evenwicht zijn door verbazing, schrik enz., drukte die er is *MYt de ver buzerie is in de veralteraasie mien brille ok nog poter* (Op), *H was wat over zien veralderaosie henne* (vo), *In de verafderaosie dee hij et glad verkeerd* (Np), *Wat een veralderaosje wat een drukte* (El) veraldereerd (verspn) Ook *verallereerd* (Dho, Ma, Sz, b: In, ho: Bu), *veraltereerd* (Obk, b: lm) bn., bw.; -er, -st [fraldri:art/fraln:art/...altr...] 1. uit z'n evenwicht (door schrik, verbazing, drukte), de kluts kwijt, *overstuur Hij is hielemaole veraldereerd* (Np), *Doe was et N zien beurt om veraldereerd te wezen* (b), *Ik heb d'r biel wat perblemen mit had, ik bin d'r verafdereerd van* (Nw), *Ik zakte zowat deur de grond en wodde d'r veraldereerd van* (b) veraldereerdhied (b), voor -heid z. -hied de [fçaldr't:ort.hit] 1. het *veraldereerd* zijn, z. *aldaar*

verallereerd z. *veraJdereed*, -d

veralteraosie z. *veralderaosie*

veraltereerd z. *verajdereerd*

veranderen z. *veraanderen*

verandering z. *veraandering*

verantwoord bn. [frant..j 1. verantwoord, zodanig dat men het goed kan verantwoorden *Etisniet verantwoord om daar zo hadde te rieden* het is onverantwoordelijk (Nbk), *Is dat wel verant-*

woord dat ze dat doen? kan dat eigenlijk wel, is het wel verstandig? (Nbk) verantwoordelijk [frant'w ...] - verantwoordelijk, aansprakelijk *Daar bin ie verantwoorde/ik veur* (Nbk), *Ie moe'n beter om die kiender daenken, ie bin verantwoorde/ik* (Nbk), *Daor boef ik me niet verantwoorde/ik veur te vu/en* (Nbk), *Ik vuul me niet verantwoorde/ik* (Nbk) verantwoordelilthied Voor -heid z. -hied [frant'w ...] - verantwoordelijkheid: het verantwoordelijk zijn *d'r de verantwoordelikhied vew hebben er verantwoordelijk voor zijn, een hie/e verantwoorde/ikhied hebben een grote verantwoordelijkheid* (Nbk), *.op je nemen* (Nbk), *zo ook Et is noga/ een verantwoorde/ikhied* (Nbk) verantwoordelikhiedsgevuul [...'w..] - verantwoordelijkheidsgevoel *Dat H. zoe'n beste knecht west badde, mit, zoas ^{hii'}zee, 'verantwoorde/ikhiedsgevuul' (1.) (vo)* verantwoord {fr'antwo:ordnj} - verantwoord: rekenschap geven *Een ponghoo/der moet verantwoord wat bij uutgeft* (Nbk); rechtvaardigen, ook wederk: *ie moe 'n_ie verantwoord kunnen* (Nbk) verantwoording de; -s [fçantwo:ordtrj] 1. *het zich* verantwoord 2. verantwoordelijkheid *Et is een hie/e verantwoording een zware verantwoordelijkheid* (Nbk) veraodeming (spot.) [fra:adomu] - veraodeming (fig.) *Et is een veraodeming, aj' es wat aanders beuren as a/tied die ze/de stökkies* (Nbk) verarbeiden (Dhau, Ma, Op) [farbsJdJ] - verarbeiden, verwerken *Die het hiel wat te verarbeiden als werk te doen* (Dhau, Op) **verargeren** (verspr.) [fçargçq] - verargeren: erger maken **verarmen** z. veraannen **verarven** (Nbk, j) [fr'ar(a)brn] - vererven, door erfenis in andere handen komen (j) verarving de; -s, -en [fçarwuj, ..vtij] 1. *het vererven, het bij vererving toewijzen, krijgen Hier is een brief van de netaoris in Assen, die de veraving van netaoris N regelen moet (vo), Hi5 het de hele boe/deur verarving verkregen (01-N1), Bi boedelscheiding wedt et verdie/d, bi een verarving (El)* verb. - afkorting van verbiening

verbaand Ook verband (WH) et; verbanen [fabâ:nt/ ... bant] 1. *samenhang (Leti), vastheid van structuur in verbaand /eggen nl. bij het laden van garven, hetzelfde als vaaste/eggen (Ow), Om de turf mooi op verbaand in ringen te zetten, was vakmaanschap neudig (Obk), uut 't verbaand (Diz, Ma): Dat oo/de ho/de hangt ok song uut 't verbaand(Diz) 2. onderlinge samenhang in een verhaal, redenering enz. Ik zie gien verbaand in dat verhae/ (Nbk), dingen mit mekeer in verbaand brengen (Nbk), in verbaand staon mit (spot.), in 't verbaand van een zin in zinsverband (1) 3. zwachtel, mitella e.d. een verbaand om de vinger doen (Nbk), de aarm in 't verbaand hebben, Hij /opt mit de /inkerhaand in 't verbaand (Ow) verbaanddeuze [fb..J] - verbanddoos verbaandgaas [fab ...] - verbandgaas verbaandkiste (spot.) [fa'b.j] - verbandkist verbaandschere (1) {fo'b...} - verbandschaar verbaandtrommel {fo'b..J} - verbandtrommel **verbaargen** z. verbargen **verbadderen** z. verba/deren verbakken [fo'balqj] - verbakken: door te bakken gebruiken *zovu/e mae/ verbakken* (Ld, Ow), *eu/ie verbakken veur eu/iebo/-en (Dhau), et leste beslag even verbakken (Spa); door bakken bederven: Et v/eis is me hie/emaof/e verbakt (Ow, Sz, Db), Niet te lange, want aanders verbakken ze he/emaof/e (01-Nl)* verbalderd (Op) *bn, bw. [f&baldçt] 1. verbouwereerd Hi3i keek me verbalderd an (op)* verbalderen (En, Nbk, Np, Obk, 01-Nl, Op, Spa, Sz) Ook verbadderen (Obk) ww.; overg.; verbalderde, het verbalderd [fbaldpijfo'badçç] 1. *nogal vernielen door te vertreden, te vertrappen Et nust van de voegels is verbalderd (Bu, Sz, Nbk), De kiender hebben de man verbalderd (Np), Ze hebben alles verbalderd (Bu) 2. verknoeien (Op) Ze hebben de hele boe/verbalderd (Op)* verband z. verbaand verbannen (spor.) zw. ww.; overg.; verbande, het verband/verbannen (Sz) [fo'ban:] - verbannen, bannen iene*

verbannen (spor)

verbaol (OS, verspr. WS) [ft'bo:ol] - proces-verbaal, bekeuring *HIJ kreeg een verbaol* (Bdie, Ma), *Daor hebben ze verbaol van maekt* (Np)

verbaosd [fo'b:ast] - verbaasd *verbaosd wezen*, ...*kieken*, *Het de dokter d'r dan west, vroeg et kiend verbaosd* (vo)

vej-1,aosdhied Voor -heid z. -hied [f'b...] - verbaasdheid

verbaozen [fo'b3:znj] - verbazen *Zoks hoeftje niet te verbaozen* daar hoeftje niet van op te kijken (Nbk), *Now, verbaost et jow?* (Nbk), *Et zol me (niks) verbaozen* (Nbk)

verbaozing [f&bo:ozuj] - verbazing *HIJ sleug van verbaozing haost achtero ver* (Nbk), *HIJ was ten en al verbaozing* (Nbk) **verbargen** Ook **verbaargen** (Bdie), **verbergen** (*Wil*) st. ww.; overg.; het verborgen {fo'b --- / --- } - verbergen, wegstoppen, ook: geheim houden, verzwijgen: *HIJ het hiel wat te verbargen* (Nw), *Ik heb niks te verbargen* (Nbk)

verbasteren [f'bastrn] - verbasteren (van woorden)

verbastering [fob..J - verbastering (van woorden)

verbeeldige z. *verbelinge*

verbeelding(e) z. *verbelinge*

verbeinselen (Dho) [fbbjns!ri] - verknoeien, verknallen *Hij verbeinselt zien hele leven* (Dho)

verbelen [fa'bt:ln] - **verbeelden**: voorstellen, uitbeelden *Wat moet dat verbelen?* wat stelt dat voor, wat is daarmee bedoeld? (Nbk); zich indenken *Now moeftje es even verbelen boe dat kunnen zo*] (Nbk); zich inbeelden *Dat verbeel Ie je mar* (Nbk), *Verbeel je mar niet dat* (.) denk maar niet dat (Nbk), *Ie hoeven je niks te verbelen* verbeeld je maar niets, meen maar niet dat je meer bent, meer kunt dan anderen (Nbk), *Ze verbeelt heur nogal wat* ze is nogal verwaand (Nbk), *Aj' riek daenken en aarm tellen' dan kujje biel wat verbelen, mar ie bin krek niks dan kun je wel verwaand zijn* (Nbk), *Wat een bekketrekler, die verbeelt boor hiel wat is nogal verwaand* (Np), *Wat verbeel ie je wel* wat denk je wel, wat matig je je aan (Nbk)

verbelige z. *verbelinge*

verbeling z. *verbelinge*

verbelinge (verspr. OS, spor WS noord. *van de Lende*), *verbeling* (verspr.), *verbeeldinge* (b), *verbeelding* (verspr.), *verbeeldige* (Ste), *verbelige* (Dho, Nw, Ste) {fa'b:luj(g)o/.Ju/f&bt:lduj(g)o/...doyo/...loya] - verbeelding: uitbeelding; het zich verbeelden in (de) *verbeling(e)*; fantasie *In mien verbeling zag ik oons niJe huus al staon* (Nbk); waan, inbeelding *Max- et kon verbelinge wezen* (Nbk, vo), *Ik miende dak wat beurde achter heus, max' et zal wel verbeling wezen* (Nbk); verwaandheid: *Hij het een hiele verbeling, mat et is een grote nul* (Obk), *Hij het nogal wat een verbeling van bimzels* (Ow), *HIJ het nogal wat verbeling* (Nbk, Spa), *Die het een verbeling van de ere wereld* hij/zij verbeeldt zich nogal wat (Nbk), *verbeling as een keuterse baene* (Ow), ...*as een stoterse haene* (Ow) * *Verbeelding is arger as de daddedaegse koorts* (Op), *De verbelige is groter as de koorze van de dadde dag is erg groot* (Ste)

verhellen zw. ww.; overg.; verbelde, het verbeld {fo'belnj 1. door te telefoneren aan geld verbruiken *Hij verbelt nogal hiel wat* (Ma)

verbergen z. *verbargen*

verbeteren [fa'b...J - verbeteren: beter maken *Die meensken hebben beur niet verbeterd, ze wonen now veurgoed in de prafrie hebben hun omstandigheden, positie niet beter gemaakt* (Db); herstellen (van wat fout gedaan is) *fouten verbeteren, een woord verbeteren, iene verbeteren* recht zetten wat hij/zij fout zei; Lh.b.: correcties aanbrenge in teksten, voorstellen enz. *een opstel verbeteren* * *Verbeter de wereld, max- begin bij jezels* (Diz)

verbetering de; -en, -5; verbeterinkien [fo'b...] 1. verbetering: het verbeteren 2. vooruitgang 3. wat dient om te verbeteren, *korrektie verbeterings anbrenge*

verbeuden [fo'bA:dq] - verboden *eenpeer opscheuten baozen, die op verbeuden grond leupen* (b), *verbeuden toegang* (1)

verbeurdverklaoren (Dfo, El, Nt, Obk) [fo'b...] - verbeurdverklaren, confisqueren **verbeuren** zw. ww.; overg.; verbeurde, het verbeurd [fo'bA:oru] 1. verbeuren, goederen, bep. rechten kwijtraken *Aj' vroeger een zwaarm vunnen die ai' wel*

verbeurten - verblikken

hebben wollen, dan koj' d'r een (rooie) buusdock, een pette of een eer veurwaip hij hangen; dat was een teken om an te geven dat de zwaarm verbeurd was (bs: Ow), Aj'je recht om in beroep tegaon niet verbeuren willen, mooi' tiedig een bezwaarschnft insturen (Op) 2. verwedden (Sz), in Ik heb wel es hoord dat een paar mannen heur vrouw verbeuren gingen (Sz) verbeurten (Np, Ste) zw. ww.; overg.; verbeurten, hebben verbeurt [fob...] t. elkaar afwisselen Ze verbeurten mekeerze wisselen elkaar af, bijv. bij het waken bij iemand (Np), De yneensken moesten mekaer verbeurten: de vrouw gong hij-veurbeeld eerst en de man gong dan naar de laete karke, dan konnen ze ombeurten oppassen (Ste)

verbeuzelen (Db, Ld, Ste) [fo'b...J – verbeuzelen, verspillen (van de tijd) *Die het de tied (niet) verbeuzeld* (Db, Ste)

verbieden st. ww.c; overg.; het verbeuden [fo'bA:dn] t. verbieden *D'r wedt tegenwoordig nogal wat verbeuden* (Dhau), *Ie kun wel an 't verbieden blieven* (Dho), *Die jonge moej' iederkeer verbieden* (Spa), *Op ooldejaorsaovend is schieten verbonden* (Nbk), *Ik heb n de deure verhouden verboden binnen te komen, de toegang ontzegd* (Op), *De dokter verbödt et me schrijft me voor dat niet te doen/te eten/te drinken* (Nbk)

verbienen [fob...] - verbinden: van een wond e.d. *We zullen die wonde even verbienen* (Nbk, Np), *een zere stee verbienen* (Bdie); een verbinding maken, vormen (lett. en fig.) *Die dam in de sloot verbient de beide stokken laand* (Diz)

verbiening de; -en, -s; verbieninkien [fobinuj] 1. aaneenvoeging, verbindend stuk, element, dat wat verbindt (lett.) *In de zoolder van de kaarnhoeke zat een gat, daar zat de polse dew-henne, en tussen et peerd en de polse zat een verbiening; deurd at et peerd leup gong de polse op-en-daele en woede d'r dus kaarnd* (Ste), *In Yen klokkestoel kun zoe'n zestig tot honderd verbienings zitten* (bs) 2. kontakt, aansluiting je in verbiening stellen (*wit*) (Nbk), *in verbiening staan mit* (Nbk) 3. verkeersverbinding 4. verbinding in scheikundige zin (1) S. verbinding in syntaktische zin (1)

verbieningsbalke (spot.) [fob...] - verbindingsbalk

verbieningsbuiuze (spot.) [fob...] - verbindingsbuis

verbieningsdeure [fob..] - verbindingdeur

verbieningsdraod (spot-) [fab...] - verbindingdraad

verbieningsgang [fa'b...J - verbindingsgang

verbieningskiaank (1) [fo'b..] - verbindingsklank

verbieningskraene (1) [fbb...] - verbindingskraan

verbieningsman (1) [fa'b...] - verbindingzman

verbieningspenne (1) [fb..J - verbindingspen

verbieningsstok Ook *verhieningssiuk* (WIT) et; -ken; -kien [fa'bintflstok/...stAkj t. *verbindingstuk et verbieningsstukkien tussen et huus en et vuurhol&e* (Spa), *et verbieningsstok van voor- naor achterwielen is de langwaegen* (Dfo)

verbieningsstuk z- *verbieningsstok*

verbieningsweg [fb ---] - verbindingsweg
verbieningswiek (vo) de; -en; -ien [fobinujswik] 1. wijk die andere wijken verbindt *Ze woonden an de verbieningswiek in een oold krottien van een husien, nog lene van de oolde busjes van de venewarkers* (vo)

verbiesterd (vo) [fn'bistçt] - verbijsterd *Ze sleug de ogen al es op en keek wat verbiesterd om bew-henne* (vo)

verbieten [fa'biti] - zich verbijten, in je verbieten (bij ingehouden emoties: bij pijn, woede enz.) *Hij verhit m, zo duwels is hij* (Sz)

verbitterd (spor) [fab...J - verbitterd
verblief (spot.) [fo'blit] - verblijf: het zich ophouden *omdat die man niet weten wol waar de bulpe veur Maa tien hein- verblief in Da vos weg kwam* (vo)

verbiiefskosten (spot.) [fo'bli(:)fs...J - verblijfskosten

verbliend [fa'blint] - verblind (lett.)

verblienen [fblin:] - verblinden (lett.)

verblikken [foblilqj] - verblikken, in verb.: *Ze verblikt d'r niet van ze trekt er zich kennelijk niets van aan* (Sz), *Die verblikt niet, alles lat 'm koold hij is, reageert gevoelloos, onaangedaan* (Obk), *Ie*

moe'n nooit verblikkenje moet nooit toegeven, je laten intimideren (Obk)
 verbloemen (spor.) [fabluip:] - verbloemen, verhelen
 verblotekonten (Wol, ho: Np) [fablo:ata'kontn] - verblotekonten, in de verb. *Et kan mij niks verblotekonten* het kan mij niets schelen (Wol)
 verbod (spor.) et; -en (1) [fa'bod] - verbod, gebod om iets niet te doen
 verbodsbod (spor.) [fob...] - verbodsbord
 verboegen z. *verbugen*
verboemelen (Diz, Nbk) [fa'buml:] - verboemelen (van geld)
verbond et; -en [fo'bont] - verbond: verdrag, verbintenis; bond, federatie; groepering, vereniging; plechtige overeenkomst
verbongelen (Bdie, Wol en verspr. oost.) zw. ww.; overg.; verbongelde, het verbongeld [fo'boij(g)jii] 1. verboemelen *Hi het alles verbongeld* (Np), *Ze verdienen een boel, ze verbongelen ok een boel* (Obk)
 verbotteren (bs: Obk) zw. ww.; onoverg.; verbotterde, is verbotterd [fo'bDtp] 1. afsterven van koninginncellen in hun melk door opdoeken, z. aldaar (bs: Obk)
verbouw T (Np, Ow, Ste, k: Ste) [fa'boM] - verbouw *Et is een slim wispelturige verbouw* (Np), *As et goed besleug* [nl- het verbouwen van boekweit] *was et een voordelig verbouw* (k: Ste)
 verbouw II [TERboM] - verbouw
 verbouwen [fa'boMrp, .Mgfl] - verbouwen: van huizen enz. *We zullen ot boos verbouwen* (Nw), *Ze hebben de schoele verbouwd* (Nbk); van gewassen: *In de oorlog 1914-1918 hadden de boeren een scheurplicht van greide om eten te verbouwen* (Ow), *We verbouwden as naovrucht vroeger knollen of sparre* (Db), *D'r het een Lied west dan mochten ze gien rooie star meer verbouwen* (Obk), *Ik heb now al zeuwen jaar an ien stok deur mais verbouwd* (Pe- Db)

verbouwereerd (Nbk) [fobDma'rt:ort] - verbouwereerd
 verbouwing [fobJ - verbouwing
 verbouwingskosten (1) [fab...] - verbouwingskosten
 verbranen zw. ww; overg., onoverg.; verbrande, is/het (betj, 3-5) verbrand

[fa'brâ:ii:] 1. (overg.) doen verbranden *We zullen die oolde rommel mar verbranen* (Diz) 2. (onoverg.) door vuur vernietigd worden *Alle mooie antiek is In dat huus verbraand* (Ste) 3. door hitte of vuur verwonden/verwond raken *Ie moe'n je vingers niet verbranen!* (Bu), *'k Heb mien aarm verbraand* (01-Nl), *Aj' een hiete panne beetpakken verbraan ie je* (Nw) 4. (overg.) kremeren (Mun, Op) *D'r wo'n nog altied meer meen sken begreven as verbraand* (Op) 5. door te sterke hitte bederven, verschrompelen, aantasten; door hitte of een teveel aan scherpe stoffen uitdrogen, aangetast raken *'t Is te hadde gaon, 't eten is verbraand* (Ma), *'t Vlo-is is me verbraand* (Ow), *Et spek is verbraand te hard uitgebraden* (Obk), *'t Laand is verbraand deur de zonne* (Np), *Ze hebben vusen te vulejarre over 't laand daon, 't is hielernaole verbraand* (Nbk) 6. te snel en te intensief bruin of rood worden als gevolg van felle zon *'k Bin knap verbraand deur de ztmne* (Wol), *De aarms weren me bielemaole verbraand* (Nbk), *Pattie meensken laoten beur in de zonne vuul te slim verbranen* (Obk), *Aj' lange in de zonne liggen blieven, verbraan ieje* (Nw) * *Wie zien gat verbraant moet op 'e bla oren zitten* (Dfo, Dhau, El, Mun, Obk, Op), zo ook *Et gat verbraand, dan kuj' op 'e blaoren zitten* (Np), *Beter de mond verbraand as de brij gezegd wanneer men z'n pap erg warm opeet* (Np), zo ook *Beter had blaazen as de bek braand* (Op), *En dit is now en dat is now/En dit is now veur 't leste!* *'t Oolde wief het 't gat verbraand/En dat komt van de roste rijmpje dat soms als liedtekst op bruiloften werd gebruikt* (Nbk, Np), *Ruur omm' de brij/Ik zit d'r bis/En ik laot et nog verbranen/Is dat gien grote schaande?* (Bu)

verbraning (1) de; -s, -en; [fo'br:nuj] 1. verbranding, het verbranen
verbroeden zw. ww.; overg, onoverg.; verbroedde/verbroedede (Np, Ste), is/het (bet. 1, 2) verbroedenJverbroeded (Np, Ste) [fo'bro:odx] 1. (overg) door te braden verbruiken (Dhau) *'t Vet is hielemaol verbroeden, d'r Is niks van overbleven* (Dhau) 2. (overg.) in gebraden toestand brengen (51e), in *'k Heb al zovule vleis verbroeden* ni. gezegd als men al veel

verbratsen - verdan

vlees van te voren heeft klaargemaakt (Ste) 3. (onoverg.) bedorven raken door te lang braden (verspr.) *Et verbradodet* (Sz), *Et vleis was helemaol verbradoden, et bad youl te lange* opstaan (Pe-Db) 4. (overg.) z'n huid verbranden door zonnestraling (Obk) *Daenk d'r omme daf je niet verbradoden laoten in de zonne* (Obk) verbratsen (Ld, Nw) zw. ww.; overg.; verbratste, het verbratst [fabrats;] 1. verkwisten *Die verbratst alles, die het een gat in dchaand*(Nw) verbreden z. verbrieden verbreden (spor.) [fa'brɔjd;J - verbreden (wederk.), zich verspreiden] **verbreken** st. Ww.; overg.; het verbruken [fa'br ---] 1. het vaste verband (lett.) wijzigen, verbreken, de vaste structuur aantasten, wegnemen, kapotmaken *We kun et wel wat verbreken deur een aander kraegien op 'e jurk te zetten* (Db), *Et verbaand is verbruken! Et hiele boeltien is verbruken!* (El), *Aj' de mure d'r uut haelen, verbreek ie de boel* (Ma), *Hij verbreek de boel breekt af om te vertimmeren* (Bdie), *Misschien vaalt uut die hokkeri5e nog wat te maeken, mar dan moet d'r heel wat verbruken wodden afgebroken, weggebroken, verbouwd* (Op), *Dat slot kan ik niet verbreken* (Sz), *Ie verbreken me et hiele slot* (Dho), *'t Etiket is verbruken* (Sun-Ot) 2. doorbreken: van het vaste patroon, de eentonigheid, de sleur *We moe'n d'r mar es een dag out, dat verbrekt wat* (Dhau), *De koffie verbrekt de morgen wat* (Op) 3. (fig.) afbreken, beëindigen *De verkering is verbruken* (Dia), *Hij het de verkering verbruken* (Np), *een huusholing verbreken* (El) **verbrenge** (verspr. OS, Bdie, Nw, Np, Op) st. ww.; overg.; het verbrecht [fa'br ---] 1. van de ene plaats naar de andere brengen, verplaatsen *de drinkerstonne verbrenge veur et vee* (Nok), *Ik heb de ledekanten verbrecht* (El), *We verbrenge destienen*(Bdie), *We mossen etbedde nog verbrenge, van de iene naar de aandere plak* (Np), *We hebbende koenen verbrecht verweid* (Ma) 2. verkwisten (Op) *Hij het al zien geld verbrecht* (Op) verbrieden (Nbk, Nw) Ook **verbreden** (Wol) [fa'br...i...J - verbreden, breder maken

verbroezen (14w) zw. ww.; onoverg.; verbroesde, is verbroesd [fa'bru:z;] 1. in d'r in verbroezen het te druk hebben en daardoor het werk niet meer goed aan kunnen *Daar zoj' toch in verbroezen* (Nw) verbrokkelen [fa'brskin] - verbrokkelen verbruïen Ook **verbrujfen** (Nbk, Nw) [fa'brj(d)v] - verknoeien, verknallen *Die gaon ok trouwen, ze hebben de boel verbruïd ze moeten trouwen* (Nw) verbrujjen z. verbruïen, verbruïen verbruken [fa'brykij] - verbruiken, door gebruik opmaken *IJ meugen niet alle ziepe verbruken* (Db), *Die kerel het niet vule verbruukt, hij het mar ien koppien koffie had* (Op), *een protte stroom verbruken* (Obk), *Ik verbruke nogal es een broek* (s) verbruiker (spor.) [fa'biyk] - verbruiker verbruïen (Nbk) Ook verbrujjen (14w) zw. ww.; onoverg.; verbruïde, is verbruïd [fa'b...] 1. verbroeien *Dennen wodden ok scheld en birken ok, eers verbrujt et boolt zo* (14w) verbruuk [fa'bryk] - verbruik, de hoeveelheid die men verbruikt (met name m.b.t. elektriciteit) **verbugen** (OS, verspr. WS) Ook **verboegen** (Op, Wol) [fa'by:gfl/...'bu:gfl] - verbuigen, ombuigen *Die buis is hielemaole verbeugen* (Nw) **verbuging** [fa'b...J - verbuging, ook in taalk. zin (1) verbugen (spor.) bn. [f0'bArg4]] 1. verborgen, verscholen **verchromen** (1) [fax...] - verchromen verdaegen Ook *verdagen* (WIT) [fa'ds:gp, - verdagen, uitstellen *De zitting is verdaegd* (Bu), *Et proces wodt verdaegd* (Bu) **verdaenken** [fa'd..., fr'd...] - verdenken, vooral in iene argens van verdaenken verdagen z. verdaegen **verdamme** tw. [fç'dama, fr'd...] 1. potverdrie **verdampen** [fadamp;, frd...] - verdampen (onoverg.) *Et waeter verdamp*t (14w) verdan (Ste) Ook *veurdan* (bet. 2: Mun, Ste) bw. [fç'dan, fa'd...Jfz:ar'dan] 1. verder, vorderend (Ste) *Dan Icuuwe verdan verder, voort met een en ander* (Ste) 2. in dominiert *veurdan* binnenkort, in de nabije toekomst *We moc'n de vloerbedekking d'r nog niet uut scheuren, we Jwiegen dommiet veurdan*

nog volk over de vloer (Ste), *Gaon fiin dominiet veur dan ok wit naor Zwolle?* (Mun), *Et weer veraandert dommiet ver dan zeker* (Ste)

verdarf (Ow) et [fo'dar(ə)fl] 1. bederf, verderf *Et verdarf zit d'r gauw in* (Ow)

verdarre Ook *verdarrie* (El, Spa, Sz) tw. [fo'dari, fr'dSfr'dari] 1. verdorie *Verdarre, wat is dat toch vervelend, ik heb de knaip in de polse* (Sz), *Verdarrie, hooi op te mierken* (El)

verdarrie z. *verdarre*

verdedigen (spot-) [fo'd... , fr'd...] – **verdedigen: tegen aanvallen, tegen aantijgingen**fe *verdedigen* zich **verdedigen**

verdediger [f'dudogç, fr'd...] – **verdediger: iemand die iets of iemand verdedigt, ook: achterhoedspeler**

verdediging [fo'dt:dogtij] - **verdediging: afweer, defensie; achterhoede** (bij o.m voetbal), ook: spelperiode bij korfbal waarin men in z'n vak verdedigt en de bal zo snel mogelijk naar het andere vak brengt (waarin dezelfde partij aanvalt) (bij korfbal:) *We zitten in de verdediging* (Nbk), *Ik zit in de verdediging* sta volgens de beginopstelling in het verdedigende vak (bij korfbal) (Nbk)

verdedigingskursus [fç'dt:dagu l s..., fa'd...] - **verdedigingskursus een verdedigingskursus veur vrouwen** (v)

verdek (b: Im) et (?) [fa'dek, fç ---] 1. met kleed overdekte wagen, ook *bulderwaegen* geheten

verdekseld (verspn) tw. [fa'deksit, fç...] 1. *verdorie Verdekseld nog an toe* (Nbk), *nog es an toe* (Nw)

verdekt [fo'dckct, fç'd...] - **verdekt, verborgen** *je verdekt opstellen*

verdelen z. *verdielen*

verdeling z. *verdieJing*

verdi'jen (Ste) [fo'dij(d);] - **vertikken** (om te doen) *Etpeerd verdijt et om dat te doen* (Ste)

verdielderi'je (Dfo) de; -n [fadi:ldr'tjo] 1. het steeds verdelen *Now, dat gafnogaimot mit die verdieideriye* (Dfo)

verdieldeuze [fod..., fç'd...] - **verdeeldoos**

verdielen (OS, Nw) Ook *verdelen* (Diz, Dho, Nbk, Np, Obk en west) zw. ww.; overg.; **verdielde**, het **verdiel**d [fod..., frd.../J] 1. **verdelen, splitsen** 2. door verdeling geven, toewijzen *Ie moe'n de*

snoepies mooi mit mekeer verdelen gaon (Nbk), *We verdielen een zak appels, ieder krijt zien pat* (Ow), *We hebben de boei onder mekaer verdeeld* (Np), *een arfenisse verdielen* (Ow), *de boel verdelen* (Np), *D'r vaait nogal hiel wat te verdielen* (Nbk), *D'r was meer te verdielen as dat ze doch/en* (Dfo) 3. **evenredig opdelen et wark een betien verdielen over de weke** (Nbk) **verdieling** (OS, Nw) Ook *verdeling* (WS, verspr. OS) de; -s, -en [fo'di:lt, fp..J] 1. **verdeling**

verdielkaaste (1) [fs'd..., fç'd] - **verdeelkast**

verdielsieutel (1) [fod..., fçd...] - **verdeelsleutel**

verdiend [fo'di:nt, fr'd...] - **verdiend 't Is zien verdiende loon, een verdiend applaus** (1)

verdienen zw.ww.; overg.; **verdiende**, het **verdiend** [fo'di:ii:] 1. **verdiene**n (als loon, winst) *de kost verdienen* inkomsten verwerven om voor zichzelf of z'n gezin te kunnen zorgen *D'r moet iene de kost verdienen!* vaak gezegd om aan te geven dat men aan het werk moet, dat men ervandoor moet om te werken (Nbk), *Kan ,hi,y de kost wat verdienen?* kan hij in redelijke mate zorgen voor voldoende inkomsten voor z'n gezin? (Nbk), *Hi verdiende een goeie dagh ure* (01-N1), *Ze moet daormooit weggaon, want ze verdient daor knap* (Nw), *Hij verdient et mit de penne hij verdient de kost met z'n pen* (Ste), *Hij het d'r goed an verdiend* hij heeft er flink op verdiend (Nw), *Wat verdien ie! hoeveel verdien je* (als loon, salaris) (Nbk), *Now, hij verdient goed!* heeft een behoorlijk inkomen (door loon, salaris) (Nbk), *Dat wark verdient goed* voor dat werk word je goed betaald (Nbk), *Et was een toek wark om je spullegies te slieten en d'r ok nog an te verdienen* (Ow), *Hij kan d'r gien droog brood an verdienen* hij kan er eigenlijk onvoldoende aan verdienen (Obk), *Verdiene willen we ailemaolgraeg en goed* (Ow), *Aj'niet viiie verdienen, hej'niet viiie te verteren* (Ste) 2. waard zijn te krijgen, terecht ondergaan *Mar 1V, dat hek toch niet an jow verdiend, wei?* heb ik dat aan je verdiend (b), *Waarhe'k dat an verdiend!* hoe kun je me dat aandoen (terwijl ik goed voor jou

verdienst - verdiskonteren

was) (Nbk), *Dat het hij niet verdiend* het is niet eerlijk dat ze hem zo behandelen, dat het zo met hem gaat (Nbk), *Hij het straf verdiend* (Diz) * *Die de haever verdient, krijgt ze altied niet paard en* die de haver verdienen, krijgen die niet altijd (Ow), *Et oolde moet en nije verdienen* de oude spullen moeten eerst worden gebruikt tot ze af zijn, voordat men nieuwe dingen koopt (Ste), zo ook *Oold moet nij verdienen* (Ste)

verdienst (verspr.) Ook *verdiens* (El; ook verspr. als verb. vorm) et, -en [fo 'di:st, fr -] 1. werk waaraan men verdient, *inkomen Hij het gien verdiens* hij heeft geen inkomen, verdient niets (EI). *Om gien verdiens te missen, trouwden ze vroeger over de putsbaoke om geen inkomsten te derven* (Db), *Een broodJaegeris een Jaeger veur 't verdienst* (Nbk), *Bij' al an et verdienst?* ben je al aan het werk (om te verdienen) (Np, Nbk), *H. en N raekten beidendan 't verdienst* (vo), zo ook *Bij' al op verdiens?* (Nw), *Et verdienst is niet zo best de inkomsten zijn niet erg hoog* (Nbk), *op verdienst* aan het werk (om te verdienen) (Bu, Np, Nt, Obk, Op, Wol): *Nis wakker op et verdienst* druk aan het werk om te verdienen (Obk), *Bij' al op verdienst?* aan het werk (om te verdienen)? (Bu), zo ook *op verdiens* (Nw, Obk, 01-Nl): *Die is ok op verdiens* (Nw) 2. dingen waardoor men zich verdienstelijk maakt (*spot.*) *Dat was zien verdiens* daardoor had hij zich verdienstelijk gemaakt (Nbk)

verdiens z. *verdiens*

verdiepen [fa'di:pip, fr'd...] - zich verdiepen, in *Je (ergens in) verdiepen: Daor kan ik me niet zo bot in verdiepen* (Ma), *Daor moef' Je niet te vule in verdiepen* (Np), *Dan moe'k me d'r eerst beter in verdiepen* (Nbk)

verdieping de; -s, -en; verdiepinkien [fo'di:puj, fç'd..., in bet., 2 ook wel ...dip...] 1. het (zich) *verdiepen*, z. *aldaar* 2. verdieping in een gebouw e.d.

verdiesterwren z. *verdistreweren*
verdievedaosie (Nbk, Np, Nt, Ow) Ook *vedaosie* (Ow), *verdievedaosie* (Nbk, Np, Obk, 01-Nl), *verdieverdering* (Sz), *verdieverdering* (Bdie) de; -s [fç'diwado:osi, fad va'dD:osi/fo'd ... / ... wç.... ...vr ... !

..diwo'dt:artij, ... vowç.... ...vç...] 1. ontspanning door vermaak, verstrooiing *Toch was d'r nog wel hiel wat verdievedaosie mit al die verzetties* (Ow)
verdievederen (Dho, Np, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, S: Obk) Ook *verdieverderen* (verspr- OS, Diz, Np, Nt, Sz), *verdieviedereren* (Ma, Np, Op) zw. ww.; overg; verdievedeerde, het verdievedeerd [fodiwo'duaru, ... va..i ... wç.... ...
--- vL..J 1. verdiverteren, zich ontspannen *door vermaak Gao d5- mar es even uut, dan verdievedeert et wat* (Np), *Et verdieverdeert wel wat aJ'praot Jwiegen, wiels daf ziek binnen* (Nbk) 2. slechten, egaliseren (Op) *We zullen die bulten mar een betien verdieviereren* (Op) 3. verrekenen, verdelen (Ma, s: Obk) *Dat nioe'n we even verdieviereren* verrekenen (Ma), *Dat moeJ' verdievederen* verdelen (s: Obk) 4. (van ruzie) langzaam bijgelegd worden, slijten door de tijd (Dho, Np, Op, Pe-Dbl) *Och, dat verdievedeert op 'e duur wel* (Np)

verdievedering z. *verdievedaosie*

verdieverdaosie z. *verdievedaosie*

verdieverderen z. *verdievederen*

verdieverdering z- *verdievedaosie*

verdievierderen z. *verdievederen*

verdiffederen (Db, b: lm) Ook *verdiffederen* (Nbk) zw ww.; onoverg; verdiffedeerde, is verdiffedeerd [fadfo 'dt:or;, fr..i...fr...J 1. afnemen in pijnlijk zijn, hinderlijk zijn, overgaan *Et verdiffedeert al weer* gaat al weer wat over (Nbk) 2. (van eten dat men net at) zakken (Db) *Et eten moet even verdiffederen* (Db)

verdiffederen z. *verdiffederen*

verdikkemi'j z. *verdikkeme*

verdikke [fr'dtko, fod ...] - verdikke

verdikkeme (verspr.) Ook *verdikkemi'j* (verspr.)j, *verdikkemi'j* (Nbk) [fç'dkxno, fod..... komot..mtj, ..mej, voor verb. z. mij ! ... dikja ...] - verdikkeme

verdikkemi'j z. *verdikkeme*

verdikking (Nbk, Ow) [fa'dikt, fr'd...J - verdikking, opzwellen *een verdikking en de ge ichten* (Ow)

verdimnie (verspr.) tw. [fç'dmo, fod ...] 1. verdorie, verdikkeme

verdis(se)Ieweren z. *verdistrewejen*

verdiskonteren [frdtskon'tt:ornj - verdiskonteren: in negatieve zin verrekenen met *iets Dat moei' dan verdiskonteren* (1)

verdisseweren z. *verdistrewaren*
 verdist(I)eweren z. *verdistrewaren*
 verdistrewaren (Dhau, Np, Obk, Ow) Ook *perdiesterwaren (Ow)*, *verdistrewieren* (Ob1c), *verdisseweren* (Nbk, Ohw), *verdisteweren* (Bu), *verdis(se) leweren* (Obk), *perdistieweren* (Bu, Db, p, b: Im, In) zw. Ww.; overg., onoverg.; verdistreweerde, het verdistreweerd [frdstro'wt:ornJ...distr'w... / ...dlstr wi:ar17J...dtsa... / ...dtstQ... ...dtsola... ...dis1 ... / ...dtst1o'wt:onij 1. (laten) omkomen, zoek (doen) raken, vernielen, in wanorde brengen *As d'r iene wezen zal die al die bricfics op B. zien taofel deur mekaar smit, is alles verdistreweerd (Ow)*, *De hiele boel in de tuun is verdistreweerd (Np)* 2. veranderen (Obk) *Ik moet dat nog al wat verdisseleweren, aandere komt et niet goed (Obk)*
 verdistrewieren z. *verdistrewaren*
 verdobbelen (Nbk, Sz) [fçdoblu, fad...] - verdobbelen
verdocht bn.; -er, -st [ffdDxt, fa'doxt] 1. *in d'r op verdocht wezen erop verdacht zijn Ik was d'r niet op verdocht (Ow)*, *Daor mooi' op verdocht wezen (Ow)*, *Ie moe'n d'r op verdocht wezen, waj'zeggen (Nt)* 2. argwaan, achterdocht opwekkend *Dat was verdocht (Nbk)*
 verdochte [fo'doxta, frd...] - verdachte
 verdoemd z. *verdomd* I, JIJ
verdoen st. ww.; overg.; het verdaon [fo'd..., fp.] t. uitgeven, besteden, gebruiken (vaak: van geld) (verspr.) *Ikkan nog een peer gulden verdoen uitgeven (Dfo)*, *Hij verdoet meer as hij het geeft meer uit (Np)*, *tot je verdoen hebben tot je beschikking (verspr.)*, *Et vee het hiel wat tot heur verdoen (Ma)* 2. verdoen, verkwesten (van geld, goed) (.J *die heur centen verdeden in een autoscooter(v)*, *Ze verdoen heur geld (Bdie)* 3. (van tijd) op nutteloze wijze besteden, verbeuzelen *je tied verdoen (Nbk, Nw)*, zo ook *Ie kun de tied aorig verdoen af de buurman bij je kriegen te praoten (Dfo)*, *de tied mit kaortspeulen verdoen (Obk)*, *Ik heb de hiele morgen verdaon (Ma)*, *Ik heb de hiele middag niks daon, ik heb de hiele middag verdaon (Bu)* 3. verknoeien, verknallen (verspr.) *Hij zoj wat maeken, mat hij het et bielemaole verdaon (Np)*, *Deur stelen het hij zien hans op dat*

bacntien verdaan (Op) 4. (wederk.) zelfmoord plegen (verspr.), *in je verdoen: Ze hebben 'm lossneden, hij het 'in verdaon (Nt)*, *Hij wil m verdoen, hij is et leven zat (Db)*
verdoeffeld (Np, Ot, v, bo: Bu, Nw) bn., bw.; -er, -st {fa'doflt, fr'd...} 1. vermoeid, afgemat, *verduft Zien heit zat een betien verdoeffeld in de stoel mit de vingers in de oren (v)*, *Om een ure of negen wawwe d'r, hatstikke verdoeffeld, mu, koold en nat van de snijbujjen (v)*, *Ik bin een betien verdoeffeld (Np)*
 verdoeffelen (Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; verdoeffelde, is verdoeffeld [fo'dofl:, fr'd...] 1. ten onder gaan door het werk, de zorgen *We kun d'r wel in verdoeffelen (Ste)*, (wederk.) *Ze laoten beat verdoeffelen* ze laten compleet over zich heen lopen (Ste)
verdokteren (Ow) - verdokteren *Ze hebben hiel wat verdokterd (Ow)*
 verdolen (Obk) [fçdo:ol:, fad...] - verdwalen
 verdomd T Ook *verdoemd (Mun)* bn. [frdomt, fo'd... / ...dumt] 1. vervloekt, lastig *Die verdomde kerel ok! (Nbk)*, *Et is verdomde koold (Bu, Nbk)*, *Die soep is verdomde hiete (Nbk)*
 verdomd II bw. 1. in hoge mate, zeer *fijn hebben een verdomd mooi huus (Nbk)*, *een verdomd mooie auto (Nbk)*
 verdomd III Ook *verdoemd (Mort)* tw. [fldomt, fa'd... / ...dumt] 1. verdomd, vervloekt, ook positief, met name om verbazing uit te drukken *Verdomd, daar komt die ok weer an te zeuren (Nbk)*, *Verdomd, hij kreeg et toch nog veur mekeer (Nbk)*, *Verdomd as 't niet waar is verdomd waar (Nbk)*
 verdomhoekien [fç'domhukin, fad...] – verdomhoekje, in *in et verdomhoekien zitten*
 verdomme tw. [fç'domo, fad...] 1. *verdomme Now moej' verdomme ok een keer opbolen mit je gezeur (Nbk)*, *Hooi toch es op, verdomme! (Nbk)*, *Verdomme nog toe, hooi toch es op (Nbk)*
 verdommeling (Bu) de; -en, -s [...'d...] 1. iemand die de anderen links laten liggen, die het alleen moet klaren
verdommelinkien (Sz) et; ...kies [f'domaltjkin, fad...] 1. vlinderstrikje

verdommen - verdriet

verdommen zw ww.; overg; verdomde, het verdomd [frdoqr, fo.J 1. kunnen schelen, raken *Et kan me niks verdommen* (Nbk, Ste, Wol), *Wat kan miy dat now verdommen* (Spa) 2. vertikken, weigeren om te doen *Hij verdomt et* (Dhau, Nbk, Np), *Ik verrek et, ik verdom et* (Nbk), 1/Tij *verdomt et om een haand uur te stikken* (Np)

verdommenis (Ma, 1) {frdomants, fa'd ... } - verdommenis, in *naor de verdommenis gaon* (1); verder: lichaam, in * *Veul heil en zegen hi 'tnijjaor/Wij niet geven dan laot 't mar/Dan weens ikJe zeker en gewis/Een bochel op je verdommenis* gezegd als men de buurt langs ging om anderen als eerste een gelukkig nieuwjaar toe te wensen (d.i. *et nijjaor ofwinnen*) (Ma)

verdonderen (Sz) [fç'dondp, fa'd ... J - verkwisten (in hoge mate) verdonderjaegen (Dhau, Obk, Nt, vo), z. voor de vormen onder *jaegen* - verdonderen, vergooien, verkwisten *Hij het zien leven verdonderjacht* (Obk, Nl), *Ie hebben et geld day' beurd hebben ok niet verdonderjacht, ie hebben d'r een plaetse veur kocht en betaeld* (vo), *Hij het alles verdonderjacht* verkwist (Obk)

verdonkeremaonen [fçdonkçom5: 5i:, - verdonkeremanen *Hij het de boel verdonkeremaond* (Ma), *centen verdonkeremaonen* geld verdonkeremanen (Nbk) verdonkeren (spot.) [fç'doijkp2, fo ...] - keren (van een ruimte): verduisteren, donker maken

verdoofd [fo'do:ft, fr'.] - verdoofd verdoold z. *verduld* II

verdorie Ook **verdoriemi** (Dhau, Ld) tw. [fo'do:ri, fr'd.i mtj] i. potverdrie *Dat is verdorie ok wat, zeg!* (Spa)

verdoriemi'j z. *verdorie*

verdoven [fa'do:brp, f?d ...] - verdoven, gevoelloos worden door verdoving: plaatselijk of algeheel, vgl. *Ze mossen him verdoven veur de opera osie* (Np)

verdoving [fr'do:wuj, ..vtijJ - verdoving: het verdoven; gevoelloosheid door *verdoving* *De verdoving is d'r nog niet uut* d.L met name plaatselijk: bijv. nadat een hechting is aangebracht of bij een behandeling door een tandarts (Nbk)

verdrag ^l _{tdrax} fdraxJ - verdrag, pact *een verdrag sturen* (Nbk), ook in *mit*

verdrag rustig, verstandig (te werk gaand) (spor)

verdragsbepaoling (1) [..'d..] - verdragsbepaling

verdragstekst (1) [.d .j - verdragstekst verdragsverplichting (1) [.d..] - verdragsverplichting

verdragsveurweerde (1) [frdr., fo'dr...J - verdragsvoorwaarde

verdreegzem (spor.) {fç'dn:xsrp, f'd...J - verdraagzaam

verdreegzemhied (1) [fç'd.., fo'd ... J - verdraagzaamheid

verdrege [fr'dri:gij fodr.j - verdragen: kunnen ondergaan, lijden, verduren *De ode kan et daglocht an de ogen niet verdregen* _(j), *dulden zonder problemen, velen* *De vader kan veul van de kiender verdregen* (Pe-Db), *de tied, waarin soms heit en kiend mekaander niet verdreugen* (b)

verdreugen (WS, Dhau, Nbk, Obk, 0w) Ook **verdrugen** (Ofo, El, Ma, Nbk, 0w) [fçdrA:gfl, fo'ddryg] - verdrogen: uitdrogen *Een hoge kop in 't laand verdreugt nogal gauw* (Dhau), *Dat zaad is noodi-iepe, et is hielemaol verdruugd* (El); (overg.) een schone luier geven (Ma, Nbk, Obk, 01-Nl) *Vroeger verdreugden ze de poppen op 'e schoot* (Obk), *Datkleine ding goelt zo, ik zal ze mar even verdreugen* (Obk)

verdri'jd (Wol) tw. [fr'drsjt, fo'd ...] 1. verdraaid, verdorie

verdri'jen zw. ww.; overg.; verdri'jde, het verdrijd [fç'dr ... , fadr ... J 1. verdraaien, omdraaien *Ik heb me verdrijd* (Bu), *Dat moej' wat verdrijven* omdraaien, anders draaien (Nbk), *Hij verdrijde him d'r gien spier omme trekt zich er niets van aan* (Ste, Db) 2. verkeerd voorstellen *Et is hielemaole verdrijd, et is verkeerd uutlegd* (Nw), *de waarhied verdrijven* (Bu), *de boel verdrijven* de zaken verdraaien (Nbk), vandaar *Now moej' de boel niet verdrijven* (Nw) 3. vertikken, weigeren (Np) *Hij verdrfjt et vertikt het te doen* (Np)

verdriedubbelen [.dAbln] - verdriedubbelen: verdrievoudigen, driemaal zo groot (doen) worden

verdriet (verspr.) et {fr'drit, fodrit} 1. *verdriet, hartzeer* *Bij een groot verdriet kuj'hieel wat traonen vergieten* (Db), *Ik wil*

bim gien verdriet andoen (Obk) *Hij het ,beur een protte verdriet daon* (Diz), *Ja, en die daghure, dak ok zoek stok verdriet één en al ellende* (vo), *Stok verdriet!* ellendeling (Nbk) * *Jammer is verdriet, wie 't niet het, die het et niet* (0w)

verdrieten (Nt) onbep w. [fo'dritv, fr'd] 1. verdriet doen, verdrietig doen zijn

verdrietig (verspr.) [fç'dritax, fo'...] - verdrietig: met verdriet *Daorkan ik wel to verdrietig van wodden* (Spa), *Hij kan zo verdrietig zitten te teken* (Nbk); onaangenaam, verdriet opwekkend *Et was een verdrietige boel* (Dho)

verdrieven [fr'dri:bm, fo'dr...] - verdrijven: weggagen *De protters hewwe verdreven* (Np), *de rook verdrieven* (spot.); verder in *de tied verdrieven* de tijd verdrijven: *Om de tied te verdrieven* () (Nbk, Wol)

verdringen [fç'd..., fa'd...] - verdringen: verdrijven (uit een bep. post, positie, ook lett., van een bep. plek); ook in *je verdringen* zich verdringen: *De meensken verdrongen heur om de Gooiden koetse te zien* (Np); verder in psychische zin: z'n problemen ed. naar de achtergrond proberen te krijgen, daar afstand van proberen te nemen

verdrinken [fr'drujx]/fo... - verdrinken: door onderdompeling (doen) stikken *Hij is verdrongen argens op 'e Friese meren* (Nbk), *jonge honties verdrinken*; verspillen door drankgebruik *le geld verdrinken* (Nbk); geheel in iets verdwijnen of erdoor worden ondergedompeld *We hebben d'r zoek protte van, we verdrinken d'r in* (Nbk), *Die broek is him vusen te groot, hij verdrinkt d'r in, donkt mc* (Nbk) * *Zet de tering naar de nering, aandere zink ie en verdrink ie* (Dfo)

verdrinkingsdood (Nw) ['dr...] - verdrinkingsdood *iene van de verdrinkingsdood redden* (Nw)

verdrinkingsgeval (spot.) [fo'd., f'd.J - verdrinkingsgeval

verdrokken zw. WW.; overg; verdrokte, het verdrokt [fç'drok, fo'dr ---] 1. verdrukken, onderdrukken *een volk verdrokken* (Np) 2. in de verdrukking brengen (*letL*) (0w) *Aj' te dichte zijen, verdrokken de plaanties mekeer* (0w) 3. van de ene plaats naar de andere drukken (Np) *een*

waegen verdrokken (Np)

verdrukking - onderdrukking; verder in *de verdrukking kommen* in *de verdrukking komen*

verdromen (Nbk) [fç'dr..., fo'dr ...] - verdromen (van tijd) *je tied verdromen* (Nbk)

verdrugen z. *verdreugen*

verdubbelen [fr'd&bhi, fa'd...] - verdubbelen: tweemaal zo groot maken, worden *Hij verdubbelt et bedrag* (Np), *De bevolking verdubbelt* (1)

verdubbeling [fç'd&biuj, fQ'd...] - verdubbeling: het verdubbelen

verdudeliken [fr'dydiakij, fa'd] - verduidelijken

verdudeliking [fç'dydiokij, fo'd...] - verduidelijking

verduikerd (01-N1) tw. [f&jkrt, fo'd...] 1. potverdrie

verduld I (b) bw [fç'dAlt, fd...] 1. deksels, verduld 'k *Stao die verdulde jaegers niks!* (b)

verduld II Ook *verdoold* (01-N1, b) tw. [frdAlt, fa. /fçdo:lt, f 'd...] 1. verduld, potverdrie *Verduld nog an toe, een meenske is een vremd ding* (v), *Verduld as 't niet waor is* (v), *Verduld nog es toe!* (Dfo), *Wel verduld!* (b: lm), *Ik kon verdoold nog wel naor et husien moeten!* (b), *Dan wil et verduld haost niet* (Ste)

verdulle (verspr. WS, spor. OS) Ook verdulleme (Np) [fr'dAlo, fo'd .../...l mo] - verdulleme

verdulleme z. *verdulje*

verdunnen [fç'dAv:, fo'd ...] - verdunnen (van vloeistof)

verdunner [fç'd&nc, fo'd ...] - verdunner, verdunningsmiddel

verdunningsmiddel (spot.) [fç'd..., fo'd ---] - verdunningsmiddel

verduren [fç'd..., fo'd...] - verduren, verdragen, doorstaan *Et het niet vule te verduren* te lijden (Nbk), waartegenover *Et het biel wat te verduren* (Nbk), *Et schip had et mit de zwaore storm zwaor te verduren* (Ld), *Doe kreeg N. et nog slimmer te verduren* (b), *Die het ok wat te verduren!* (Nw), *Hij had biel wat te verduren* (Bu)

verduurzemen (j) [fo'dy:o(r)srp 5n, ..s

- verduurzamen (..) *en deur et zooite zeewaeter was et mitien waeterd en*

verduisteren - vereffenen

verduuj-zemd en 't verrot nooit (j)
verduisteren [fç'dystçç, f'd...] - verduisteren, donker maken *De raemen mossen verduusterd wezen* (vo); verder in *geld* [enz.] *verduisteren* (spor.)

verduustering [fç'dystçt, fo'd...] - verduistering: het donker maken, worden verduusterwren (Dfo, Dho) zw ww.; onoverg.; verduusterweerde, is verduusterweerd [fç'dystrwt:arii, fod...] 1. zoek (doen) raken, z. ook *verdistrewaren*

verduutsen (1) [fo'dytsi, fç'd...] - verduitsen

verduveld T (verspr.) bw. [fç'dy:wlt, ..vlt, ...dyw...] 1. in hoge mate *verduveld jammer* (d), *verdu veld mooi* (Nbk), (verb.) *Weej' wat a n o w nog es zo verduvelde graeg zien wol* (v)

verduveld II tw. 1. verduiveld, deksels verdwaasd (Nbk) Ook *verdwaesd* (v) [fodwa:st, f --- !..'dwe:stJ - verdwaasd *Hij zit wat verdwaasd veur zn uur te staren* (Nbk)

verdwaeld z *verdweeld*

verdwaelen z *verdweelen*

verdwaesd z *verdwaesd*

verdwalen z *verdweelen*

verdweeld (Nbk) Ook *verdwaeld* (Obk) bn.; attr. [fodwult, 4...!...] 1. incidenteel voorkomend, in verb. als *In 't brood koj' zo now en dan es een verdwaelde krente* tegen (Obk) 2. z. onder *verdweelen* verdweelen (Dfo, Dhau, El, Nbk, Obk, OI-NI, Ow, Wol, v) Ook *verdwalen* (Dhau), *verdwaelen* (Nbk, Nw, Obk en verspr. WS) st.!zw. ww.; onoverg.; verdweelde, is verdweeld/verdwaeld/verdweulen [fo'dw., fr'dw..j - verdwalen *Ie zollen d'r verdweelen* (El), *Ik was op bedde verdweulen* was wakker geworden en wist niet meer waar ik precies lag in bed (Ste)

verdweulen z onder *verdweelen*

verdwiene[n] [fr'dwi(:)n:, to...] - verdwijnen *Ze bin vot, ze bin verdwienen!* (Nbk), *Dat was et begin van et verdwienen van et oolde, keunstije waegenmaekershaandwark* (vo), *Dat verdwient as snij vew- de zimne* (Nbk)

vere de; -n; veertien [ʼft:oraj 1. vogelveer *Wat is dat een kakinedam, ze het veren an de poten ze speelt de madam* (Wol), *Ie moei de veren vol niet hangen laoten je*

moet niet direkt de moed verliezen (Nbk), *onder de veren gaon gaan slapen* (Bu), *Ie kun van een kikker gien veren plokken* bij iemand die arm is, kun je geen geld verwachten (Dhau, Diz, El), zo ook *Ie kun Mm gien vere van 't gat blaozen* hij is arm (Dhau), *Die bfaos ie gien vere van 't gat* (Db, Dhau, Nbk) en *En dat in een lied dat de boer him aenlik gien vere van et gat blaozen kon, zo diepe zatten ze in de putte* (vo), *Ie blaozen him gien veren van 't gat* hij is gierig (b: In), *iene een vere op 'e broek stikken* iemand flink prijzen (Ste), *. in de broek stikken id-* (Np, Ste, b), *...op 'e hoed stikken id.* (ho: Op), *iene een vere op 'e hoed stikken id.* (ho: Op), *...op 'e niusse stikken id* (Op), *iene een vere in 't gat stikken id-* (Np), ook wel: id., maar op enigszins spottende wijze (Bu, Nw, bo: Ow), *...in de kont stikken* iemand flink prijzen (bo: Op), *Hij lort ok aorijmitde kop in de veren* is erg pessimistisch, is kennelijk zonder moed (Np), *wit aandermaans veren pronken* roem behalen met wat iemand anders gedaan heeft, heeft bedacht (Ste, Pe-DbI), *wit een aandermaans..* (Bdie), *Spring es een morgen op lied uut de veren* kom eens vroeg uit bed (ba), *zo ook vroeg uu' de veren* (Nbk), *Et is zo licht as een veertien* (Ld, Np, Ow, Spa, Sz), *...as een vere* (Obk) 2. veer: spiraalvormige draad om te drukken of trekken of om een beweging te veroorzaken *D'r zatten ok lopers an de biederdeuren, vroeger zatten d'r gien veren an de deuren* (Ow), *een vere in een klokke* (verspn), *Hij het een vere in 't gat* is ongedurig, ook: is veel bij pad en weg (O1-N1), *Dat Haarzn ston spandas een vere op 'e streek en spatte as een duveltien uur een deusien nut 't aende* (vo), *En och man, wat kon die meid daansen, ze drijde as een veertien in de ronte* (vo) 3. wagenveer *Zokke heren lopen liefst niet in de modder, en nut een waegen op veren is d'r niet deur te kommen* (Ld), *de veren onder een rieluug* (1) 4. z. *veerlv*

veredelen [fç't:dii] - veredelen (van planten met name)

vereen z. *verieninge*

vereffenen (Dfo, Np, Ow) [fr'efonn, ..fn5n, ..Srnön] - egaliseren, vlak maken, hetz. als slichten: *etpad wat vereffenen en*

de weg wat inslichten (Dfo), *Dat veref-fenen we even* (Np)

verekieker (Ma, Mun, Spa) Ook *verkieker* (Bdie), *verrekieker* (Nbk) de; -s; -tien [ʼft: roki:rPfer --- /fEro ...] 1. verrekijker *Even de pinken tellen mit de verekieker!* (Spa)

verempel z. *verempeld*

verempeld (Np, b) Ook *verempel* (Np), *werempel* (Nw, Obk, 01-Nl, Spa) bw. [fa'rEmptL./w'remp] 1. warempel *Die is werempel spiernakend* (Spa), *Die kon bim de appel verempeld wel ofpakken* (b), *De baron begon verempeld te glimken* (b) **veren** 1 [ft:orv] - veren, van of met veren gemaakt: *Dat veren bedde is mar wat bulterig* (Db); ook: voorzien van veren tegen het schokken van een rijtuig (Bdie, Op): *een veren brik* d.i. met veren eronder (Bdie), zo ook *een veren waegen*, hetz. als *verewacgen* (Op)

veren II (OS, Bu, Dho, Np, Nw) Ook *vaeren* (Np, Ste en west.), *varen* (WH) zw./st. ww.; overg., onoverg.; veerde, het/is veerd/veren (spot.) [ft:oi:/fc:a ɔj /'fa:...] 1. varen (over het water), *varend vervoeren naor een eilaand veren* (Nbk), *mit de boot veren*, *De turf wodde veren* (Dhau) 2. (onoverg.) gaan, all. rijdend: met een rijtuig (Bu): *Dam gaon we benne veren* (Bu), *Kiek, daor veert ok een rietuug* (Bu) 3. (onoverg.) op iets komen (Ma), in *van 't ien in 't aander veren* van het ene onderwerp op het andere komen (Ma) 4. (onoverg.; van de wolken) drijven, in een gaande beweging zijn (01-Nl) *De wolken vaeren de locht langes* (01-Nl) 5. (onoverg.) in de verb. *d'r wel bij veren* er voordeel bij/door ondervinden (Dhau, Np, Op, Wol, Dho), zo ook *Hij het een goeie baene, hij veert d'r goed bij* (0w, Db) en *Beide zuilen d'r best bij veren* (s: Nw: 1880) 6. (onoverg.) in de verb. *de moed (niet) veren laoten* de moed (niet) opgeven (El, 0w): *Ie moe'n de moed niet veren laoten* (0w)

veren III Z. *veer* IV, *verens*

verenige Z. *verieninge*

verenigen z. *verienigen*

vereniging z. *verieninge*

verenigingsbestuur z. *verieningsbestuur*

verenigingsgebouw z. *verieningsgebouw*

verenigingskas z. *verieningskas*

verening z. *verieninge*

vereningsbestuur z. *verieningsbestuur*

vereningsgebouw z. *verieningsgebouw*

vereningskas z. *verieningskas*

verenkraanze (Np) de; -n [ʼfi:ornkr ...] 1. *krans van veren* As *d'r een verenkraanze in 't kussen vunnen wodt, is 't niet best* dat zou nl. een teken zijn van een naderend sterfgeval (volgens het volksgeloof) (Np)

verens (WS, verspr. OS) Ook *veren* (Obk, bo: Np, Op) bw. [ʼft:ap(s)], in *van verens* van verre, van veraf *Hij komt van verens* (Db, Nw, 01-Nl, 0w), *...van veren* (Obk), *Bij een Elfstedentocht kommen vaeke een boel rieders van verens* (Op), *Ie heuren liim van verens ankommen* uit de verte (Sz, Obk), *Hij kwam d'r van verens an* (Obk), *Ze hebben de eupen boord ok weer en, ie kun de schostien van verens zien roken* (Obk), *Die het een brille veur dichtebij en van verens* en voor veraf kijken (0w, Obk), *van veren staon* zich op de achtergrond houden, niet aanpakken (bo: Np, Op)

verentig (b, b: lm) Ook *warentig* (Bdie) bw. [fa'rentx/wa'r ---] 1. waarempel, beslist (z. ook *werachtig*) *De halve roe kwam d'r bi;* en *verentig, K. har niks te veule(b)* 2. verdorie (b) *Krek is hij op 'e reed of daor komt verentig nog een twiede an* (b)

verenwaegen z. *verewaegen*

verepak (Op) et; -ken [ʼft:onpakl 1. geheel aan veren op het lijf van een vogel *We hadden ok kiepen die we koekoeken noemden, met vaeizwatte en witte stropen over et hele verepak; die veren noemden we koekoeksveren* (Op)

verepenne (Dfo) de; -n; -gien [ʼf...] 1. pen uit een vogelveer gevormd *Een gaanze-vere; om mit te schrieven moet van onderen een stokkien van iene holte van de verepenne of neurnen wodden* (Dfo)

verepikken (Db) onbep. w. [ʼf1...] 1. voortdurend andere kippen in de veren *pikken, z_ ook verepikker. Die krielbaene wil ok weer verepikken* (Db), ook gezegd van een klein ventje dat snel ruzie maakt (Db)

verepikker (Ste, Sz) de; -5; -tien [ʼft:a ro ...] 1. kip die andere kippen bij de staart pikt en die vervolgens, na bloed te bespeuren, doodt door voortdurend te pikken (dit gebeurde alleen bij opsluiting in

vereplokken - vergalopperen

een hok, niet buiten; andere kippen gingen al snel hetzelfde doen; men probeerde e.e.a te voorkomen door insmering met groene zeep of carboleum

vereplokken (Obk) onbep. w. en het vereplokt [f] 1. veren van het lichaam van een dode vogel trekken, vgl. *Af' een kiepe slaachten, moej' eerst vereplokken as hij dood is en dan schruj/en en toemaeken veur de panne* (Obk)

vereren 1(b) [fr'i:arii] - veranderen (hetz als *veraanderen*) *De vleeer, de burk en de sepiepen vereren allegeer al wat* (b)

vereren II (verspr.) zw. ww.; overg.; vereerde, het vereerd [fr't:orn] 1. vereren, eer bewijzen door te schenken, schenken (verspr.) *Hij het oons mit een bos bloemen vereerd* (Nw), *een persen tien vereren geven, schenken* (Db)

verering de; -s, -en; vererinkien [fr't:...] 1. verering, het vereren 2. presentje, geschenk (Db, Diz, Ow) *Hij nam een vererinkien mit* (Ow), *As verering kreeg de dokter bij zien ofscheid een persentien* (Db)

vereten (Sz) [fç'i:tn] - vereten, te veel eten (wederk.) *Ik heb me vereten* (Sz)

verewaegen (verspr.) Ook *verenwaegen* (Wol) [f't:oro...ft:ar17...I - veerwagen

vereweg (Mun, NI, Spa) bw. [fuarawex; aks. wisselt] 1. ver hier vandaan *In de oorlog kaf vere weg een bom heuren valen* (Mun) 2. z. *veerweg*

verfieken (Nbk, b) zw./st- ww.; overg.; het verfiect/verfeken (b) [fofik] 1. door ruw te snijden sterk aantasten, vernielen

verfilmen (spor) [fo'f] - verfilmen
verfomfaaid (Nbk, El, Sz) Ook *verfromfraaid* (Nbk) bn. [ferfom'fa:jt, for..i ...from'fra:jt] - verfomfaaid, gekreukeld, geheel uit model

verfomfaaien (verspr.) zw. ww.; verfomfaaide, het verfomfaaid [.!fa:jn] 1. verkreukelen, geheel uit model doen worden

verfraaien (Obk) [fa'fra:jJ - verfraaien *De meubels van vroeger wedden mit opleg van fineer verfraaid* (Obk)

verfraansen (spot.) [fo'frâ:si?J - verfransen
verfriesen zw. ww.; overg., onoverg.; verfrieste, is verfrist [fa'fris4] 1. (overg.) aan een taaluiting een Friese vorm geven 2. qua taal en qua type inwoners meer

Fries worden *Pattie dörpen in Oost-Stellingwarf bin aorig verfrist* (Nbk)
verfrissen (spot.) [fo'frts4] - verfrissen, oprissen

verfrissend (spot.) [fa'frtsiitj - verfrissend
verfrissing de; -s, -en; verfrissinkien [fo'frtsui] 1. verfrissing
verfromfraaid z. *verfomfaaid*
verfrommeld [fa'fromt] - verfrommeld, *verkreukeld 't Kikt d'r allemaol mar verfrommeld uut* (Ld)

verfrommelen [fo'fromin] - verfrommelen *De kraan te is hieleinaole verfrommeld* (Nbk), *Die pepieren bin verfrommeld* zijn niet glad meer, zijn verkreukeld (Ste), *Die jurk van j w is ok aorig verfrommeld* (Db)
verfroonselen (Dhau, Nw, Obk, Ow) zw. ww.; overg.; verfroonselde, het verfroonseld [fa'frô: 5sln1 1. verfrommelen *Je moe'n die broek niet zo verfroonselen* (Obk), *IJ moe'n jow scbôlkien niet zo verfroonselen* (Dhau)

verg. - afkorting van *vergoeding*

vergaankelijk z. *vergankelijk*

vergaarbak z. *vergaarbak*

vergaderaovend z. *vergeederaovend*

vergaderen z. *vergeederen*

vergaderige z. *vergeederig*

vergadering z. *vergeederig*

vergaederige z. *vergeederig*

vergaedering z. *vergeederig*

vergaepen [fo'g...] - zich bekijken (op iets): *Daar het hij him op vergaept* (Obk),

Je kun je wel es vergaepen (Nbk), *Daor het hij Mm reer op vergaept* (Ma)

vergaeraovend z. *vergeeraovend*

vergaerbak (Wol) Ook *vergaarbak* (Spa) [fn'x J...] - vergaerbak (voor de opvang van vloeistoffen), in het bijzonder: aan een dakgoot, met name op de regenpijp *De vergaerbak is overlopen* (Spa), *An de vergaerbak zit een overlopien* (Wol)

vergaeren z. *vergaren*

vergaerige z. *vergeederig*

vergallen [fo'gal] - vergallen, bederven *Je moe 'nje leven niet vergallen om zokke dingen, daar kuj'toch niksan doen!* (Nbk), *iene zien plezier vergallen* (Nbk)

vergalleperen z. *vergalopperen*

vergalopperen Ook *vergalleperen* (b: In) [fogalo'pt:oi/...galo'p...J - vergalopperen (wederk.), vooral: een misser, blunder *maken Dat hak toch hielendal mis, daar*

bek me mit vergaloppeerd (Nw), *Hij het ok aorig vergaloppeerd mit die verkoop* (Dfo), *Hij het n roer vergaloppeerd* (El)

vergankelik (spor.) Ook *vergaankelik* (Nt) [fa'gaijkaltdfç'fl:rjktk, .kalak]] - vergankelik: voorbijgaand, niet duurzaam
Roem is vergaankelik (Nt)

vergankelikhied (NI) [fax...] - vergankelikheid wat mit de vergankelikheids diets dat met de geschiedenis heeft te maken (NI)

vergaon st. ww.; onoverg.; onpers. in bet. 1 [fa'gö: n] 1. ten onder gaan, omkomen *Et schip is mit man en moes vergaon* (Wol), (bij vergelijking:) *van do dust vergaon, vergaon van de piene ontzettend veel pijn hebben* (Nbk), *Doe was beur et lachen vergaon was hun lachen wel afgelopen* (door de tegenspoed, ommekeer in de ontwikkeling) (b, Nbk) 2. tot stof vergaan, wegteren, wegrotten *Die balken weren hielemaole vergaon* (Obk), *De onderste balke is aorig vergaon* (Diz), *Die weckillesse mit bonen is hielemaole vergaon* (Db), *Et hokke is hielemaole vergaon* (Nt), *Stof kan ok vergaon* (Ste) 3. zich ontwikkelen (van de verdere levensloop) *Hoe vergaot et him?* (Nbk), *Et is him slecht vergaon in de grote stad* (Wol), *'t Is hun roer vergaon* (Ma), *'t Zal je d'r naor vergaon je zult, als gevolg van je slechte daad, prestatie, houding, zelf op één of andere, vergelijkbare wijze ook tegenspoed ondervinden* (verspr.) 4. langzaam afnemen, verdwijnen, in *heuren en zien zo lje vergaon: De jongen maakten een lewaai dat beuren en zien je vergaon zo l* (Po-Dbl) * *Onkruud vergaot niet*

vergassen (spot.) [fa'gasit] - vergassen: door vergassing doden

vergeefs z. *vergees*

vergeeraovend (Obk) Ook *vergaeraovend* (Sun), *vergaderaovend* (spot.) de; ...aovens, -en; ...aoventien, aovenpien [...'g.../] 1. avond waarop men vergadert *Dan hebben we vergeeraovend van* (..) (Obk), *Ik moet naor de vergeeraovend* (Obk)

vergeerderen (1) Ook *vergaderen* (spot.) [fb'gt:rdrnl ... ga: ...] - vergaderen, een vergadering houden

vergeerdering (Dfo, Dhau, Obk, Ste, 1, ba, vo) Ook *vergeerderinge* (Obk), *verga-dering, vergaderige* (Ste), *vergaederig*

(Np), *vergaederige* (Ste), *vergaerige* (Mun) de; -s, -en; *vergeerderinkien* [fa'gt:ardçui

dçaya/...'xc:rayo] - vergadering, bijeenkomst waarop men vergadert *De vergaderingen van karkvoogden en notabelen wodden vaeke in de kon sistorieka cm er huilen* (Op), *De vergaderings van de buurtverienigings weren de belangriekste van et hielejaon om mekecr bij nood en dood bij te staon; staansverschil was d'r dan ok niet* (Ow), *een vergeerdering beleggen* (ba), *vergeederings holen* (Ste), *Ze kim vanzels een vergeederinge oproepen en een onderhoold mit et bestuur anvra ogen* (vo), *'t Kon dr mar net langes, wat hij op die vergeerdering zee* (Obk), *De vergeerdering kan wel deurgaon* (Dfo) *vergeederinge z. vergeederig*

vergeerderzael (1) [fa'g ---] - vergaderzaal
vergees (verspr.) Ook *vergeefs* (Ste, Sz) [fa'gusl...'xi:fs] - vergeefs: vruchteloos, zonder resultaat *Dat het niks opleverd, et het ailemaole vergees west* (O1-N1), *Ik kwam naar vergees an de deure* (Bdie), *vergese muuite* (v), *een vergese reize* (Nt, Spa); gratis, voor niets *'k Hebbe 't vergeefs kregen* (Ste), *Ze konnen d'r vergees in wonen* (Ow), *Ik kreeg zomar vergees een flesse wien* (Spa), *Die jurk die ik kochte kreeg ik vergees een peer hozen op toe* (Dfo), *De melkboer gaf de belonn en vergees* (Bdie)

vergeetachtig [fa'g...] - vergeetachtig *Ik bin de laeste tied zo vergeetachtig* (Np, Nbk)

vergeetboek [fa'gt:dbuk] - (vaak verkl.) *vergeetboek, in in 't vergeetboekien raeken vergeeten worden: Et raakt in 't vergeetboek* (Spa)

vergeetboek (Bu, Sz) [fa'g ...], in *in de vergeethoek raken vergeeten worden* (Sz), *in 't vergeethoekien kommen id.* (Bu)

vergeetkonte (Spa) de; -n; ...kontien [...'x...] 1. vergeetachtig iemand *Wat een ouwe vergeetkonte* (Spa)

vergeetmeniet Ook *vergeetmenietje* (verspr.) [fa'gt:tmanit/ ... nitja] (vaak verkl.) - vergeet-me-niet *De vergeetmenietjes staon mooi bij de sloot langes te bliuen* (Np), (gezegd wanneer een paar snel gaat scheiden:.) *De vergeetmenietjes bliuden nog* (Ste)

vergeetmenietje - vergeten

vergeetmenietje z. *vergeetmeniet*

vergeelden z. *vergellen*

vergelding [fɔgaldufi - vergelding (in negatieve zin) *uur vergelding* (Nbk), *as vergelding* (spot.)

vergeten (spot.) [fa'gi:l;] - vergelen: geel worden

vergeliekber [fɛrgo'ligbɛ] - vergelijkbaar *De onwil in Brussel om de boeren an een vergcliekber inkommen te helpen mit aandere bevolkingsgroepen wodde hoe langer boe groter* (vo)

vergelieken st. ww.; overg.; het vergeleken [fɛrgalikij] 1. overeenkomsten en verschillen vaststellen tussen *De kiender op schoele moe i soms mekeer's sommen vergelieken* (Obk), *Laoten we die plaeties es mit mekeer vergelieken* (Wol), *Die vrouwen weren de jurken an 't vergelieken* (Dfo), *Zuwwe dat even bij mekeer*

vergelieken bijv. inzake elkaars breiwerken (Nbk), *Dat kuj' niet (wit mekeer) vergelieken* een vergelijking is hier niet terecht (als gevolg van relevante verschillen): *Dat kuj' niet vergelieken, want hij was ven]* oolder (Pe-Db), *Ie kun 't iene niet altied vergelieken wit 't aan dere* (Bdie, Mun), *zo ook Dat kuj' niet bij mekeer vergelieken* (Ow), *Dat is niet te vergelieken* dat is geheel verschillend (Nbk) 2. in de plaats gesteld worden voor (bij wijze van spreken, of als beeld) *Vergeliek jezels now es mit iene die slim ziek is, dan hej' toch niks meer te klaegen?* (Nbk), *Domenee vergeleek et leven wit een lange tocht diej' te gaon hebben* (Nbk), *Vergeleken bij mien oolde kezeschaeve, veegt de nije deur de keze!* (Db), *niet te vergelieken wezen* (wit) niet te vergelijken zijn met: *G. zien wark was niet te vergeleken wit dat van J.* (Db), *Die jonge is zoek wilde, ie kun zn niet vergeleken wit zien breur, die is zo rustig* (Sz), *Die twee bin niet te vergelieken ze* zijn totaal verschillend (vaak in negatieve zin; ook neutraal: nl. m.b.t. het zeer verschillend zijn) (Dhau, Nbk)

vergeliekenis (Sz) [fɛrxa'likants] - vergelijking: het vergelijken dat men doet *Et is mar een vergdiekenis* (Si)

vergelieking [fɛrgaliku] - vergelijking: het vergelijken *deur vergelieking, een vergelieking maeken*

vergellen Ook *vergelden* (spor.) st Ww.; overg., onoverg.; het vergullen [fo'gel / ... ldq] 1. (overg.) vergoeden, ook wel in negatieve zin: betaald zetten *Ik zal je dat war vergellen, en d'r niet weer over praoten* (Bu), *We moe 'n etheur war vergellen* (Dho), *We kun rn nooit vergellen, wat hij veur oons daon het* (Op), *Dat zak bim betaeld zetten, ik zal 't vergellen* (Np), *Dat zak joe vergellen* (Bdie), *Dat zak je vergellen, wat ie mij andaon hebben* (Ld), *Ik zal 't him vergellen, die deugeniet* (Dfo), *gien kwaodmit kwaod vergellen: Ie niaggen gien kwaod wit kwaod vergellen* (Spa) 2. (onoverg.) een vergelding ondergaan, het op een of andere wijze goed moeten maken (Mun, Sz) *Ik heb m te pakken had, war ik zal et later wel weer vergellen moeten* (Sz), *Die aandere, die moest et vergellen* (Mun)

vergeme (Wol) Ook **vergemie** (El, 01-NI) tw. [fa'xi:ma/ ... mi] 1. vergeme *Vergeme nog an toe!* (Wol)

vergemie z. *vergeme*

vergen z. *vargen*

vergenoegd (Nbk) [fɛrxanuxt] - vergenoegd, voldaan *Hij zat zo vergenoegd te kieken* (Nbk)

vergeren (Obk) Ook *vergueren* (Bdie) [fa'guop/ --- ge:an] - vergaren, verzamelen *Hij vergaart postzegels* (Bdie), *bijeenbrengen door te sparen* *Deur oppotten hebben ze hiel wat vergeerd* (Obk)

vergetelhied Voor **-heid** z. **-hied** [fa'gi:thit] - vergetelheid, in *in de vergetelhied raeken: D'r kikt gieniene nog naor et oolde meensien omme, ze raekt hielendal in de vergetelhied* (Db), *Dat is hielen dal in de vergetelhied raekt* (01-NI)

vergetelik (Nbk, b: in) bn.; -er, -st [fa'gi:tlak, ...talak] 1. vergeetachtig *Ik wor zo staorigan aorig vergeteik* (Nbk)

vergeten st ww.; overg., onoverg.; het (bet. 3, 4)/is vergeten [fo'gi:ti] 1. (overg.) kwijtraken uit het geheugen *iene zien nacine vergeten wezen* (Nbk), *St was om nooit te vergeten* (Nbk), *Ik zal niet vergeten waj' voor me daon hebben di.* vaak ook: als het t.zt. uitkomt, zal ik jou ook helpen (Nbk), *Die vergeet ik nooit de herinnering aan hem/haar zal ik nooit kwijtraken* (b), *Alles is vergeten en vergeven* (spot.) 2. (onoverg.) vergeten

raken (bij iemand), *niet onthouden worden (door iemand) Mw hoe of wat is oons vergeten (Np), Dat verget me nooit weer (Nbk), Dat is me vergeten (v), Zokke dingen dat vergetje ok nooit weer (Nbk), Hoe rustig en staedig die oolde vavluden ww-hen zal mij nooit vergeten, en hoe bekwaom ze weren (Obk), Ik moet oppassen of 't verget je zo weer (Ow) 3. (overg.) nalaten te doen doordat men het vergeet Ie moe'n niet vergeten even wat bij de bakker weg mit te nemen (Nbk), Hij verget et toch niet! hij zal het toch niet vergeten (bijv.: om te komen) (Ste), Ik heb et vergeten te zeggen (Nbk), Veurdaj' et vergeten (..) (Nbk), Ie moèn niet vergeten, hij het et niet makkelik had in zien jeugd (Nbk), En niet te vergeten (.) id. (Nbk) 4. niet langer bewust zijn van As hij mit zien hobby doende is, verget hij alles om him benne (Nbk), ...verget hij de tied(Nbk), Vergeet etmar! daar komt niets van terecht 5. (overg.) vergeten mee te nemen I kwam mij nog op 'e sokken nao, want ik hadde de brillen vergeten (Op), Ik heb mien geldponge vergeten (Spa) vergeterig (Dfo, Nbk) [fa'gutçox] - vergeetachtig, vergeterig Die is wel zo soezerig en vergeterig, daor kuj' niks mit wodden (Dfo)*

vergeven st. ww.; overg.; het vergeven
 1. vergiffenis schenken Ie moe 'n 't mij mar vergeven, want ik was niet beter (Pe-Dbl), *Och, ik kan 't 'n nog wel vergeven (01-NI), Vot, 'k zal et je veur disse keer vergeven, mar as et wéér gebeurt (.)!* (Wol, Nw), iene zien zunden vergeven (Bdie), iene een fout vergeven (Ow), *Zaand d'r over, et is vergeven en vergeten (Dho, Nbk), Vergeven is gauwer daon as vergeten (Mun) 2. vergiftigen Die man het zien vrouw vergeven (Op), Hij het himzels vergeven (Nbk), De jacht-opzien er legt wel es lokaos om een beest te vergeven (Obk), We hebben de rotten vergeven (Ma, Ow), rotten vergeven mit rottekruut (Obk), Ze wollen de hond vergeven, mar ze deden 't toch mar niet (Po- Dbl), Dat eten smaakte zo beroerd, we dochten ze konnen oons wel vergeven willen (01-NI), Je zollen iene vergeven mit dit eten zo slecht of onsmakelijk is het (Wol), zo ook Wat een smack, ie zollen*

jezels vergeven (Dfo, Dho) 3. weggeven De voegel het et must vergeven verlaten (evt. zonder de eieren uitgebroed te hebben) (be: Nw), D'r is niet vule te vergeven er is weinig om uit te delen, te schenken (Nbk), 'k Heb niks te vergeven ik heb niets om te geven, uit te delen (Nbk), D'r bin een peer baenties te vergeven (Nbk)

vergewissen Ook verwissen (Obk) [fsrga 'wtsiJf'w...] - (zich) vergewissen je d'r van vergewissen (Wol)

vergezellen (spor.) [fergo'scli] - vergezellen, meegaan (met (lou.)

vergezicht z. veergezicht
vergiet (Ld, Np, Sz) [fo'gi:t] - vergiettest vergieten st. ww.; overg.; het vergeuten [fo'gi:tyl 1. door te gieten kwijtraken We hebben alle waeter vergeuten op 'e bloemen (Dfo), 't Is toch zunde daf' dat kostellike waeter staon te vergieten (Mun), Wees wat zunig mit waeter, vergiet niet te vule (01-NI), traonen vergieten (Db, 01-NI, Nw): Die het d'r hiel wat traonen om vergeuten (Nw), hiete... (01-NI)

vergif [fa'gif] - vergif, gif (lett.) mit vergif spuiten (Nw), d'r vergif op innemen kunnen er zeker van kunnen zijn (v)

vergiftig bn. [fo'gtfiox] 1. vergiftig, giftig een vergiftige bloeme, ... oddestoel, -..plaante, Nachtschade moej'niet eten, die bessies bin vergiftig (Nbk), Melk van de Christusdoorn is vergiftig (Sz), een vergiftige slange (01-NI), Een adder is vergiftig (Obk), Een adderbeet... (Nbk), vergiftigen zw. ww.; overg.; vergiftigde, het vergiftigd [fagiftogij] 1. door gif doen sterven iene vergiftigen (Nbk) 2. door gif zeer sterk doen verminderen in kwaliteit Die boer het zien veestaepel vergiftigd deur de stikstof (Dfo), Deur 't spuiten tegen 't onkruid waeren alle bloemen vergiftigd (Po-Dbl)

vergiftiging [fa'giftoguj] - vergiftiging vergis (Nw) et [fo'gis] t. het vergissen, vergissing Dat hek mit vergis in de veurige zin beschreven (Nw)

vergissen (spor.) [fa'gis4] - (zich) vergissen, een vergissing maken (verzinne is vanouds veel gebruikelijker) A'kmeniet vergisse (Bu)

vergissing (spor.) [fo'gisuj] - vergissing (verzin is vanouds gebruikelijker)

verglieden - vergriepen

verglieden (OS, verspr. WS) st. ww.; onoverg.; is vergleden [foglidiij 1. van z'n plaats glijden *Bien de vracht mar goed vaaste, want et spul wil wel verglieden* (Diz), vandaar *Et voer zaod was mij vergleden* (Ma), *De bussen verglieden op 'e waegen* (El), *Een stapel hout kan verglieden* (Spa), *De klieties verglieden op 'e gladde taofel* (Bdie, Dhau), *Et stoelkussen vergliddt me ok wel es* (Nw), *Af strepen trekken zullen, moet de liniaal je niet verglieden, eers wodt et sebieve* (Obk), *Af fiewielen stof knippen moeten, wil 't graeg verglieden* (Db), bij de geboorte van een kalf: *Ging dat kalf mar een bellen verglieden, dan wol 't dr misschien nog wel of* (01-Nl) 2. glijdend onderuit gaan (Dfo) *As de weg wat gJadis, kun wij oons best een keer verglieden* (Dfo) 3. verstrijken, snel voorbijgaan: van de tijd (El) *De jaoren verglieden* (El) vergoeden [fogudi] - vergoeden, compenseren

vergoeding [fgudujJ - vergoeding: schadeloosstelling, ook: bedrag ter vergoeding een vergoeding beuren, •. uutbetaelen

vergokken (Nbk, Wol) {fog3kfl] - vergokken *Ik heb alles vergokt, ik bin rut* (Wol) vergooien zw. ww.; overg.; vergooide, het vergooid [fa'go:ajJ 1. verspelen, geld uitgeven zonder zinnig doel *Op 'e kennis kuf soms hiel wat geld vergooien in die spullen* (Obk), *Daenk d'r omme daf' de boel niet vergooien* verkwist geen geld, wees zuinig en oppassend (Mun, Sz, Obk), *Hij het etraer vergooid hij heeft zijn geld verkwist* (Nt), *'t Is geld vergooien* (Bdie), *Dam' hebben ze ok niks an vergooid doe ze dat bij de vodden deden* (Db), *je leven vergooien zijn kans op een gewoon, goed leven verspelen door het maken van slechte keuzes* (El, Ld, Wol, Nbk): *Deur mit die vent te trouwen het ze heur biele leven vergooid* (El), *N. het heurzels een betien vergooid, omdat ze mit Jan rap en zien maot ommegaot* (Op), *Hij het zien leven raar vergooid* (Wol), *je kaans(en) vergooien* (Np, Wol) 2. (ook wederk.) verkeerd gooien, ook: zodanig dat men spierpijn krijgt of zich anderszins bezeert; ook: verkeerd opgooien bij het kaarten *As iefoe vergooien, dat kan gemeen zeer doen*

(Mun), *de balie vergooien* verkeerd gooien, bijv. per ongeluk in de sloot gooien (Ste), *J vergooide him iederkeer mit kegelen* (Db), van kaartspelen: *Ik vergooide mij mit kaorten* (Ma), *Mit kaorten kizf' je vergooien, zo ook 'tIs 'tlaestepottien, daf' je now niet vergooien zorg maar dat je niet (...)* (Dho)

vergraeven z. *vergreven*

vergraven z. *vergreven*

vergreven Ook *vergraeven* (Diz, Mun, Nt, 01-Nl, Wol), *vergraven* (WH) st./zw. ww.; overg.; **vergreuf, het vergreuen** [fa'gr...l...] 1. gravend veranderen, door graven een andere structuur (van de bodem) doen ontstaan *Bij de nijbouw wodt de grond wel es teer vergreuen* (Obk), *Die grond is hielemaole vergreuen* (0w), *Dat stok laand is helendal vergreuen* (01-Nl), *In de tuun is alle grond al vergraven* (Sz), *Oonze hond het de hiele tuun al vergreuen* (Db), *vergreuen grond* door vergraven ontstane mengeling van grond uit verschillende grondlagen (*verspr.*): *Dat hoekien laand is allemaole vergreuen grond* (Diz), *'tIs daor allemaole vergreuen* (Nbk), *vergreuen terrein* (Nbk), *een vergreuen stok heide* (Nbk)

vergriemen zw. Ww.; onoverg.; vergriemde, het vergriemd [fagri:ip:] 1. vermorsen (*verspr.*) *Ik heb et hielemaole vergriemd* (Nbk), *Sommige beesten vergriemen hiel wat voer* (0w), *Vergriem me de boei niet!* (Nt), *et eten vergriemen* (Bdie), *Ik wil mien leven niet vergriemen mezelf m'n leven verpesten* (b: in) 2. verkwisten (*verspr.*) *Ie moest je geld niet allemaole vergriemen an draank* (Dhau), *'t Is zunde daj'je goeie geld zo vergriemen* (Spa) 3. iemand vernietigen, a.h.w. fijnwrijven van boosheid (*verspr.*) *Wat is me dat een Ijadde, ie zollen ze vergriemen!* (Obk), *Ik ^{kan} je wel vergriemen, zo Jelk bef' me maekt* (Db), *Wat bak dat toch stom daon, ik kon mezels wel vergriemen* (Np, Nbk) 4. vernielen, verknallen (Obk, 0w) *De betien bin vergriemd* door erover te lopen etc. vernield (0w) 5. (wederk.) zich kapot lachen (Nbk, Nw) *We hebben oons d'r om vergriemd, zoe'n wijle hadden we* (Nw) * *Een slon terig wief vergriem t meer as dat een slonker veipronkt* (Obk) vergriepen st. ww., wederk.; het vergrepen

[fagripip] 1. ernaast grijpen, verkeerd grijpen *Ie kun je wel vergriop en in 't stiekeldraad (Np), Ie kun je daor raar vi vergriop en (Dho), Ie kun je mit ei eerpelrooien vergriop en op 'e eerpels, dan kr/of' ot onder de naegels, en dan stiet de naegelje in de heugte (Ow)* 2. (fig.) iets doen dat eigenlijk niet kan of te gewaagd is en daardoor mislukken, de kous op z'n kop krijgen (Obk) 3. zich aan iemand vergrijpen *Et is zoe'n rotvent, ie zollenje d'r an vergriepen (Diz), Et scheelde weinig of ik hadde me an 5'n vergrepen, zo kwaod was ik (Ste), Daenk d'r omme daj'je niet an die kerel vergriepen, want dan kon 'tje wel es verkeerd ofgaon (Obk), je d'r op ver- griepen zich vergrijpen aan (iemand) (Spa): Daor zoj' je op vorgriepen, die smerige jonge (Spa)* 4. aanranden, verkrachten (Nbk, Nt, Ste) *Hij zol m an dat maegien vergriepen (Nt)* 5. stelen *Een aan der zien eigendommen moej'je niet vi vergriepen (Pe-Db1), Die het 511 an de kas van zien klub vergrepen (Nbk)*
 vergriezen (El, Ma) [fa'gri:zi.] - vergrijzen (van de bevolking) *Oons dorp is aorig vi 't vergriezen (El)*
vergriezing (1) [fo'gri:zu]] - vergrijzing (van de bevolking)
 vergrootglas [fa'gr...] - vergrootglas (lett.)
 vergroten [fa'gro:at] - vergroten: groter maken *Om de kroje te vergroten, wodde daor ok wel een raem opzet (Bu), Want af vergroten willen (..)* d.i. hier: van het boerenbedrijf (vo); een groter beeld geven *een foto vergroten laoten (Nbk)*
 vergroting [fo'gro:otu]] - vergroting *Ik hebbe mij your vergroting opgeven ni. van het boerenbedrijf (vo); uitvergroting (van een foto e.d.) een vergroting van een foto maeken laoten (Nbk)*
vergruuen z *vergruuien*
 vergrujd z *vergruuid*
 vergrujjen z. *vergruuien*
 vergruuid (Nbk) Ook *vergrujd (Ste) bn.* [fa'gry:jt/ ... grAjt] 1. verkeerd gegroeid, (van gewas:) gedurende een te lange periode gegroeid kunnen hebben *vergruuid grös (Nbk), een vergrujde rogge (Ste) * Een petto vol gruuinties [ni. het eerste groene gras] is beter as een körfvol vergruuid ni. van gras dat te lang heeft gegroeid, verkeerd is gegroeid (Nbk)*

vergruuien (OS, Bu, Dho.) Ook *vergruuen* (Np, Diz, west. van Op: noord. van de Lende), *vergrujjen* (ZW, Nbk, Obk, Op) [fa'gry:jiJ ... grjJ]l ... grAj:] 1. door groeien verdwijnen of herstellen *Die dikke groete vergruit nog wel wat (Diz), Littekens van braandwonden vergruuien vaeke niet vule (Db), 't Is vergruuid (Ow), As ze wat groter wodden, vergruuit et wel weer (El)* 2. verkeerd groeien *As de kamperfoelie om een boom henne gruuit, dan gaot die boom mittertied vergruuien (Obk), Die boom is aorig vergruid (Diz), Oonze bieten vergruuen helemaol mit die droogte (Sz), Et grus staot te vergruuen (Nt), 't Is zunde, ze hebben de tuun helemaole vergruuen laoten (01-NI), Deur et hadde waarken is hij helemaal vergruid (Wol), lene kan deur een kwaol soms hielemaol vergruuien (Ow), Mit reuma kuj'raar vergruuen (Spa), Nao et ongelok is zien bien vergruuid (Ld) De rogge schötnut, d'r komt schot in, dan lopt et zaod weer uut; as de bossen zaod lange nat binnen, as ze aenlik buten staon te drongen, dan vergrujt et in mekaer en is hielemaole niks meer woord (Ste)*
 vergruuiing (1) [fa'gry:jufi - vergroeiing
 vergruuzen z. *vergruzen*
 vergruzen (WS, Db) Ook *vergruuzen* (verspr. OS, Ste) [fo'gry:zi/ ... gry:j ...] - vergruuzen *beschuten vergruzen (Db), Veur de kiepen mos ie de nuunders wat vergruuzen, dan konnen ze ze beter opnemen (Dfo), puun vergruuzen (Ste), Stienkool vergruzen en daor de mennige mit opvullen wodt nog wel daon (Mun), Hij het last van nierstienen, ze zullen nog eerst perberen mit vergruzen (Dho), 'k Krieg spul veur et vergruzen van de nierstien en (Diz), De galstienen gingen vergruzen (01-NI)*
vergunnen (Nbk, b, j) zw. ww.; overg.; vergunde. het vergund [fo'gA1:] 1. zeer afgunstig zijn m.b.t. iets wat iemand heeft, *krijgt D'r was dan ok hielemaol gien reden om et die jongste zeune zo te vergunnen (b), D'r wodt een protte vergund brood eten er is veel afgunst onder de mensen (Nbk)*
 vergunning [fa'gAnu]] - vergunning, toestemming *Het hij daor wol een vergunning voor? (Nbk), in het bijzonder: verlof van de overheid tot verkoop van sterke drank*

vergunninghouder - verhakselen

in het klein *Die het vergunning lezen* die persoon is enigszins dronken (Dmi) vergunninghouder (spor.) [fa'g ...] - vergunninghouder

verhaal z. *verhael*

verhandelen Ook **verhandelen** (Spa, elders spor.) zw. ww.; overg.; verhaandelde, het verhaandeld [frh --- / ...] 1. *verkopen Ze hebben al et oolde goed verhaandeld en nij goed weer kocht* (Nbk), *We hebben oonze koe verhaandeld* (Wol), *Buurman was zien knienen an 't verbaandelen* (Mun), *Dat hebben we verhaandeld dat hebben we onderling geruild* (Nw) 2. bespreken, bediscussiëren *D'r was niet vuic te verhaan delen op de vergadering* (Obk), *Kom even mit in huus, we hebben even wat te verbaandelen* (Dhau), *D'r vul nogal wat te verbaandelen voordat ze alles iens waeren* (Pe-Db), *Moe'n we dat now allenraole nog verhandelen* (5pa), *Daor wodt hiel wat verhaandeld min of meer roddelend besproken* (Nbk), zo ook *Alle nijgies wok dan nog even verhaandeld* (Nbk)

verhadden zw ww.; onoverg.; verhadde, hetlis verhadded [fr'han] 1. hard maken *Staorigan bin een bult zaandwegen verbadded* (Ow), *De uutrit veur oonze auto is verbadded* (Wol), (verb. vorm van het deelw.:) *an de verhadde weg wonen* (Nbk) 2. aan iets onaangenaams gewend raken en er zich daardoor minder van aantrekken, ongevoelig worden voor *Hij verhaddet dr in* bijv. wat het gezeur van zijn vrouw betreft (Nbk), *Ze bin de hiele dag op de scheuvels west, ze bin d'r wel an verhadded* (Dhau), *As d'r iene van de huisgenoten ziek is, tij' d'r mittertied in verhadden* (Obk), *Och ja, je verbadden d'r op de duur wel in* (01-NI), *As 't niet wil, kijj' d'r in verhadden* (Pe-Db)

verhaegelen zw. ww-; onoverg.; verhaegelde, is verhaegeld [4h...] 1. door de hagel kapot gaan, verhaegelen *'t Zaod, de bonen bin verhaegeld* (Nbk), *De rogge kan soms raar verhaegelen* (Op), *Et fruit kan slim verhaegelen* (Spa), *De tuun is hielemaol verhaegeld* (Ow)

verhael Ook **verhaal** (Bdie, Nw, Spa, ko), *verhaal* (Wil, elders spor.) et; -en; -tien [fç'hs: l/... 'hD:al/.ha:l] 1. verhaal, vertelling *een verhael vertellen, een sterk verhaal*

doen een flink aangezet, nogal fantasierijk verhaal vertellen (b) 2. relaas *F. beurde vremd op doe J. heur et verhael doe* (vo), *Daor hek al menmg verhaoltien over hoord* (Spa), *'t Is een verbael appat* (Nbk), *Die man kan mooi kruderig verhael doen, dan leeft et z'n relaas vertellen* (Obk), *om een lang verhael kot te holen om het maar in het kort te zeggen* (Nbk) 3. uiteenzetting van z'n denkbeelden, ideeën *Ik moet daor nog een verhael holen* een voordracht, lezing e.d. (spor.), *ffij had wel een aorig verhaal z'n voordracht was best leuk* (spor.) 4. herkrijging van krachten *op verhael kommen: Hij komp (weer) aorig op verhael* (Nbk, Ste), *Hij stak een krudenij verhael of* (01-NI) 5. mogelijkheid tot schadeloosstelling *As d'r een peerd verkocht wodt op 'e mark, wodt deur de koper vaeke verlangd dat etpeerd ofreden wodt, dan is d'rgien verhaelmeer op* (Dfo) verhaelebundel (spor.) [4h...] - verhalenbundel

verhaelecyclus (1) [fç'h ...] - verhalencyclus verhaelen (Nbk, Np) Ook **verhaolen** (Spa) [frh ...] - verhalen: grote moeite doen om te verkrijgen, in verb. als *Hij moet et op 'e knijen* verhaalen hij moet er erg veel moeite voor doen (Spa), *Hij wil 't wel op 'e knijen verhaelen* hij wil werkelijk alles hebben (Np)

verhaeleverteller (verspr.) [fç'he:l ...] - verhalenverteller, ook wel: fantast verhaeffelen (Spa) zw. ww.; overg.; verhaeffelde, het verhaeffeld [fr'hafli] 1. hetz als *vervreten* bet. 2, z. aldaar verhaeken z. *verhaoken* verhakken (Dho) [fç'h ...] - verhakken, lett. *in stukken hakken* *Alles verhakt en verkakt* alles is op, opgemaakt (Dho) verhakselen (OS, Dho, Np) zw. ww.; overg., onoverg.; verhakselde, het verhakseld [fr'haksin] 1. hakselend fijnmaken, fijn worden, verpulveren *De boeren mossen vroeger vrij wat stro verhakselen veur 't vee* (Obk, Db), *Op sommige plakken wodt 't bietebled verhaicseld over 't laand, omdat 't gien weerde meer het* (Dfo), *As et stro goedkoop is, verhakselen de boeren et stro over et laand en dan wodt et onderploegd* (El), *De kiender kun de kraanten aorig verhakselen* (Dhau), *We hebben de hond*

een vlut stro in 't bokke daon; deur et gebruik gaot et staorigan kepot, et verhaksel (Np) 2. (overg) tot een oplossing komen inzake iets waarover men het niet eens is (Dho) *Dan zal ik et wel even mit hum verhakselen* (Dho)

verhakstokken Ook **verhapstokken** (verspr. WS, Dhau, Nbk, Obk, 0w, b: im), **verhakstukken** (Sz) [fr'hakstok/...hapstokijl...stAkfl] - verhapstukken, behandelen, *doen 'k Heb nog hiel wat te verhakstokken* aan klusjes te doen, in orde te brengen (b: lm, Ste, Nbk), *Ze hebben nog hiel wat te verhakstokken* te behandelen, met elkaar te bespreken, ook gezegd wanneer men nog onenigheid heeft (Nbk, Nw), *We hebben nogal wat te verhakstokken op de vergadering* (Nbk), *Die beide gaon even appat staan,, die hebben zeker wat te verhakstokken* (Obk) verhakstukken Z. *verhakstokken*

verhandelen z. *verhaandelen*

verhangen st. ww.; overg.; het verhongen [fçh ---] 1. op een andere plaats doen hangen *Now hebben ze mien jasse weer verhongen, ik kan ni nargens vien en* (Mun), *een schilderij verhangen* (Nbk), *kleren in de kleeërkaaste verhangen* (Nbk), *k Zal even de gedienen verhangen, ze hangen d'r zo zo mal veur* (Nw), *de spiegel verhangen* uit het zicht hangen bij onweer of het naderen van een lijkkoets (Mun) 2. doden door ophanging, vooral wederk. (verspr.) *iene verhangen* (Man), *Hij het m verhongen hij heeft zich van het leven beroofd door zich op te hangen* (Ld, Nbk) verhaoken (ZW, Dhau, Np, Nw) Ook - verhaaken (het. 4: Sz) zw. ww.; overg., onoverg; verhaakte, het verhaakt [fr'h --- /

] 1. (overg.) door te haken verbruiken van garen *Ik zal even de draod verhaoken* (Dhau) 2. (wederk.) een fout maken in haakwerk (Bdie) 3. (overg) verplaatsen van de draad in een andere pen bij het spinnen (Np, Pe-DbI, Ste) *Aj'an 't spinnen binnen dan moej' iederkeer de draod verhaoken in een aanderpennegien, aers kiëj' de boel op iene bulte* (Np), *Bij 't spinnen moej' de draod verhaoken, aanders komp 't onregelmaotig op de klosse* (Pe-DbI) 4. (onoverg.) door steeds ergens in te haken losse draden of lassen in gebreide kleding krijgen (Nw) *Wat zunde, die trui is me*

hielemaole verhaakt (Nw) 5. (overg.) het paard voor een andere wagen haken bij verwisselen van wagens, nl. wanneer men werkte met de *gaonde waegen*, z. aldaar (Sz)

verhaol z. *verhael*

verhaolen z. *verhaalen*

verhaoren zw. ww.; onoverg.; verhaorde, is verhaard [fç'h...] 1. z'n haren verliezen *De hond is aorig an 't verhaoren* Nbk, Spa), *Die hond kuj'niet in huus hebben, zo verhaort hij* (Sz), *De hond verhaort belemaole* (01-NI), *De honiien en de katten verba oren* (Spa, Nbk), *een vool verhaort* (Ma), *We bin an 't verha oren* hebben last van haaruitval (Nt), *De katte verba orde zo, dat de plokken haor vleugen in de ronte* (Dhau)

verhaasten (Ma) zw. Ww.; wederk-; verhaostte, het verhaost [fç'h ---] 1. zich verhaasten *Ie hoeven je niet te verhaosten* (Ma)

verhapstokken z. *verhakstokken*

verhaspelen zw. ww.; overg.; verhaspelde, het verhaspeld [fhasp] 1. bespreken, besprekend afhandelen, ook roddelend, smoezend praten over *Ze verbasp eien nogal wat op die bijienkomst* (Ld), *'k Hebbe mitjow nog wat te verhaspelen* door te bespreken in orde te maken (Op), zo ook *Waacht even, we moe's, nog wat verhaspelen* (Dho), *Wat sollen die beide hebben te verhaspelen, ze staon dam' al wiet hoe lange tegenover mekeer* (Obk), *D'r wodthiel wat verbaspelder* wordt over heel wat zaken gesproken (Nbk) 2. voor elkaar brengen, afmaken (Nt, Sz) *Daor kan k gien iene bij braken, dat moet ik alleen verhaspelen* (Sz), *Dat puttien zak even verhaspelen* dat karweitje zal ik even klaren (Nt) 3. verdraaid, op onjuiste wijze vertellen, door elkaar halen (Bu, Mun) 4. verkeerd, onjuist geïnterpreteerd uitspreken (Spa) *Ze verhaspelen sommige woorden* (Spa) 5. de boel in de war maken, tot chaos brengen (Bdie, Ma) *Ze hadden de boel aorig verhaspeld* (Ma)

verheerd (Nbk, Np, b, vo) bn., bw.; -er, -st [fr'ht:art] 1. verbaasd, verschrikt *PL kikt een betien verheerd* (Np), *Ze zaggen d'r beide aorig goed uut, dat hij zee wat verheerd* (.) (vo), *N. vreug verheerd* (..) (b), *Hij zee, wat verheerd* (..) b)

verheerliken - verhogen

verheerliken (spor.) [fç'h1:arl*] - verheerlijken: roemen, loven
verheerlijking (spor.) [fç'hi:orlokt] - verheerlijking
verhelpen st. ww.; overg.; het verhelpen [fr'h...] 1. verhelpen, herstellen *Dat hef verkeerd daon, dat moej' even verhelpen* (01-NI), 't Ismakkelik te verhelpen (Dho), *We zullen dat mankementien even verhelpen* (Wol), 't Is war een kleinigheid, dat kun we zelf wel verhelpen (Pe-DbI), *Die fasse is wel slim kepot, war 't kan nog wel verhelpen wodden* hij is nog te repareren (Nbk), *Dat verhelpt daar niks an verandert het niet, maakt het niet beter* (v)
verhemelte z. *gehemelte*
verhemmelen (Db, Dfo, Diz, Dhau, Dho, Ld, Ma, b: Im) Ook *verhimiteten* (p) zw.
Ww.; overg.; **verhemmelde**, het verhemmeld [fr'h --- ... hun ...] 1. (wederk.) andere, schone kleren aandoen (meestal nadat men zich eerst wast) (Dfo, Dhau, Ma, p, b: Im) *Vein-dat we votgingen mos ik mij eerst nog even wat verhemmelen* (Dfo), *Ik zal me even verhemmelen, dan bin 'k weer schone* (Dhau) 2. een schone luier geven (Diz) *k Moet eerst de kleine meid even verhemmelen* (Diz) 3. weer goed maken, rechtzetten (Db, Dho, p) *Ze moe 57 dat gevallegien war verhemmelen* (Dho), *Vershil van miening kijf verhemmelen* (Db) 4. bespreken, bediscussieren (Ld) *Co ciie bijienkomst is biel wat verbemmeld* (Ld)
verhenneweren z. *verrinneren*
verheugen zw. Ww.; wederk.; verheugde, het verheugd [4'h.&:gJ 1. zich verheugen *De kiender verheugen hein- op 't schoolfeest* (Ld), 'k *Kan me d'r echt over verheugen* (Nt) 2. z. *verhogen* * *Verheug je op et leven, et is al laeter as daf daenken* (Op)
verheulen (Nw) zw. ww.; overg.; verheulde, het verheuld [4'hA:i4] 1. verhalen, verzwijgen, verhalen houden *Die het et hielendal verheuld* (Nw)
verheur et [fç'h.&:ar] 1. verhoor *Hij het voor 't verheur west is verhoord door de politie of de rechtbank* (Nbk), zo ook *Die mos veto 't verheur* (Np, Ma)
verheuren Ook *verhoren* (WH) [frh.../...I - verhoeren, ondervragen, voornamelijk inzake politie, rechtbank e.d. *De pelisie het*

n verbeurd (Nbk), *Ze waeren wit zn an 't verheuren* (Nt)
verheven bn [fr'hubIpJ - verheven (zijn), in de verb. *Daor bij' toch veer boven verheven* daar ben je toch tegoed voor om je druk om te maken, zulke lage zaken raken je toch niet (Nbk), zo ook *Daor vuul ik me veer boven verheven* (Nbk)
verhiemelte z. *gehemelte*
verhiepeteken Ook *verhiepteken* (Wol) [frhip'tulqj!fçhip'L.] - verhypothekeren *Hij het alles verhiepeteekt* (Bu), *Ik kun je hiele boeltien wel verhiepeteke.ri* (Nbk)
verhiepteken z. *verhiepeteken*
verhimmelen z. *verhemmelen*
verhinderen zw. Ww.; overg.; verhinderde, het verhinderd [frh...] 1. verhinderen, voorkomen *X Kon ot niet verhinderen, war ik heb et wel perbeerd* (01-NI), *verhinderd wezen: We waeren verhinderd om te kommen* (Wol)
verhinderung [fç'hrndru]J - verhinderung: het verhinderd zijn, in bericht van verhinderung
verhinneren z. *verrinneren*
verhip Ook *verhipt* (Db, Dhau, Ma, Nw, Ow) tw. [fçhLp(t)] 1. verhip, potverdrie *Verhij,, daor hef heur ok al weer!* (Nbk), *Verhi,, now branen me de bonen ok nog an* (Ste), *Verhif, nog es toe!* potverdrie (B u)
verhippen [fr'htpwj - verhippen: naar de pomp lopen (Eg.) *Laot die dokter toch verhippen* (v), *Verhijv om mij* (Nbk); vertikken *Hij verhipt et om de hanen uut de mouwen te stikken* (Dho, Dfo)
verhipt bn, bw. [fçhpt] 1. verhipt een verhiot mal gezicht (v), *Daor kwam die verhipte Bene al an* (b), *Die verhipte naeme ok, ik kan him mar niet ontholen* (b), *Ik mag verhipte graeg daansen* (Nw), *Et is verhxjote lastig*(Sz), *...famm er*(Sz), *Je kun 't verhijot in 't schoolder hebben* (01-NI) 2. z. *verhip*
verhitten (spor.) [fç'hUi] - verhitten, heet maken (lett.) *Intie.d dat et euliekoekeslag nest, kuf de eulie verhitten* (Db)
verhitting (spor.) [fr'htUn] - verhitting
verhoepen (Op) zw. ww.; overg.; verhoeppe, het verhoept [...'huprnj 1. van een nieuwe *hoepe* (bet. 1) voorzien, vgl. *Dat wiel moen we verhoepen* (Op)
verhogen Ook *verheugen* (Dfo, Ma) zw.

ww.; overg., onoverg.; verhoogde, het *verhoogd* [fç'ho:gI... hit: gij] 1. (overg.) *hoger maken* *As hij et waeter niet bij huus hebben wil, zal hij de dick wel verhogen* (Sz) 2. doen stijgen: van een prijs, bod, tarief e.d. ? *Bestuur wol de kon tribusie verhogen* (Wol), *Ze willen de lonen weer verhogen* (El), *Ze hebben et bod wel drie keer verhoogd* (Bu), vandaar *Dat huus is wel vier keer verhoogd di.* m.b.t. het bod erop (Dho), zo ook *As hij dat laand hebben wil, zal hij wel verhogen meer bieden* (Sz), *de pries verhogen* (verspr.): *Vroeger konnen ze mit de verkoop van een huus tussen tields weer de pries verhogen* (Obk), *'t Is nog al een peer keer verhoogd gezegd* bij verkoping, wanneer men meer dan eens een hoger bod uitbracht (Ma)

verhogersgeld z. *verhogingsgeld*

verhoging de; -s, -en; *verhoginkien* [fr'ho:gufi 1. het *verhogen*, in meerdere beL, z aldaar 2. verhoogde plaats, podium e.d *Ze stonnen op een verhoging* (Nbk) *verhogingsgeld* Ook *verhogersgeld* (Ste) et [fç'h.../fç'ho:gçs ---] 1. geld verdiend bij een publieke verkoop: door hoger te bieden en aldus de prijs op te drijven (terwijl men toch niet de uiteindelijke koper is geworden) *Bij verkopingen haj' vroeger in de palmslagverkoop verhogingsgeld, en al d'r dan weer oflcwarnnen, zeden ze: Hij het d'r nog een bakkebrogge an verdiend'* (Ow), *Vroeger haj' ok verbogersgeld, dan wodde et beschreven; dan vreug de notaris: wilde beschriever et ok verhogen?*(Ste) 2. geld dat de verkoper extra verdiende doordat het bedrag waarvoor men verkocht hoger was dan het aanvankelijke bod (de 'inzet') (s)

verholen {fr'ho:lnj - (zich) *verhouden* *verholing* Ook *verhouding* (Wil) [fç'ho:ltij] - *verhouding*, in *naor verholing* naar *verhouding*: *Naor verholing hoolt et weer n goed* (01-N1); *verstandhouding, relatie* (spot.) *een goeie verholing mit mekeer hebben* (spor.), *'t Is een eigenaorige verholing tussen die beide* (Nbk); in *een verholing hebben mit* een *liefdesbetrekking* (spot.)

verhollaansen [fr'hol:snI - *verhollandsen* *Wij verhollaansen hier zo sta origan aorig horen* steeds meer Nederlands om ons

heer, gebruiken steeds meer woorden, vormen uit het Nederlands (Nbk) *verhongereren* [fç'ho(g)p] - *verhongereren*, door *honger* omkomen *We verhongereren vot nog niet, we hebben de eerpels weer in de kelder* (Nbk), *Hij leut de koenen wel half verhongereren* (Ma), *Zie laoten je daar verhongereren* (Bdie), *Hij verbongert haost* (Ste), *Hij lat de biesten verhongereren* (Ste), *In de stad verhongerden de in een sken, veural de oolden en de kiender* (vo) *verhonk* (Dho, Dmi) Ook *verhonkertien* (Dmi) et [fç'hoijlcJ...'hokçtin] 1. *verstop-pertje* *Bij verhonkertien dan roepen ze: Ten, twie, drieje, verhonk Jan'* (Dmi) *verhonkertien* z. *verhonk* *verhooggeld* z. *hooggeld*

verhopen zw. ww.; onoverg., vaak *wederk.*; *verhoopte*, is *verhoopt* [fç'h ...] 1. *verhopen* (vaak *wederkj*, heel erg *hopen*, zich *alvast verheugen*, in (je) *verhopen op* *Verhoop ie je d'r niet te vule op?* (Nbk), *De kiender verhopen heur op 't schoeefeest*(Nbk), *We verhoopten oons d'r op om een mooie aovend te kriegen* (Np), *Die boer verhoopt ni d'r op dat die koe een koekalfkriegen zal* (Dfo), *Hij is d'r ok op verhoopt* (Ste), *Ik was d'r zo op verhoopt, en now ging et nog over* (Pe-DbI), *Ik verhope me d'r op* (Bdie), *Ik zol d'r op verhoopt wezen, nog ien keer in mien geboorteplak weeromme te kommen* (Op), *We verbopen oons d'r arg op dat we niet weer zoe'n rotwinterkriegen* (01-N1), *Naar we verhopen zal 't now voerder wel goed gaan mit die beide* (Obk)

verhoren z. *verbeuren*

verhouding z. *verboling*

verhuren zw. ww.; overg.; *verhuurde*, het *verhuurd* [f1'h...] 1. in *huur* *geven* *Wij verhuren een stok van de garage* (Wol), *Et verhuren bij briefJes wodde verhouden en de huren wodden wel onderling overion⁻kommen, mar d'r wodde een pachtkaemer in et leven reupen waar as de huurders in beroep gaon kunnen* (vo), *Aj' ien keer verhuren, koj' d'r nooit weer an kun je t.z.t. het desbetreffende huis, het stuk land niet dan met de grootste moeite weer tot je eigen beschikking krijgen* (Ow), *Ie kun je gat niet best verhuren en zelf deur de ribben schieten je kunt niet iets weggeven, in leen geven en zelf niks overhouden* (Sz)

verhuujzen - verieninge

2. (wederk.) zich verhuren, zich doen inhuren, in dienst treden (Nbk, Nt, Nw, O1-Nl) 'k *Heb me wit mcie weer bi dezelde boei verhuurd (O1-Nl) Ie verhuurdenje ok bi5 de boer op de twaelfde mcie, veuj een jaar (Nw)*

verhuuzen z. *verbazen*

verhuur [fç'h'y:ar] - verhuur

verhuurbedrief (spor.) [frh --- J - verhuurbedrijf

verhuurder [fr'h'y:ordr] - verhuurder

verhuurkantoor (spor) [±tr'h ...] - verhuurkantoor

verhuurtied (1) [fç'h...J] - verhuurtijd

verhuusauto {fçh...J - verhuusauto

verhuushedrief (spor.) [fh...J - verhuushedrijf

verhuusbericht (spor) [fr'h.] - verhuusbericht

verhuusdag (spor.) [fç'h...J] - verhuusdag

verhuusdaotum [frhJ - verhuusdatum
Oolde mcie was vroeger verhuusdaotuzn veto- de boeren (Bdie)

verhuusdrokte [fr'h ---] - verhuusdrokte
verhuuskaorte (spor.) [fç'h...J] - verhuuskaart

verhuuskosten [fr'h...J] - verhuuskosten

verhuusplannen [fç'h...J] - verhuusplannen

verhuustied (Bu) de [frh --- J 1. tijd om te verhuizen *Et is mcie, et is verhuustied (Bu)*

verhuuswaegen [fç'hJ - verhuuswagen
De meitoeke moet op 'e verhuuswaegen (Dhau)

verhuuzen Ook *ver/muizen* (Nbk, Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; verhuusde, is verhuusd [fç'h...J] 1. (onoverg.) verhuizen, een andere woning betrekken *In meie gong ij verbazen verhuusde men vroeger (Ow), Oolde mcie, dat is de twaelfde mcie, dan moet d'r verhuusd wodden (Nw) 2. (overg) iemands verhuizing uitvoeren M uut Wolvege het oons verhuusd (Nbk) 3. (onoverg) naar een andere plek of ruimte gaan (om te zitten, te werken e.d.) We bin van de iene kaemer naor de aandere verhuusd (Nbk), Die camping was zo remoe-rig, we bin de ere daegs d'r naor een eer plak verhuusd (Nbk) 4. (overg.) naar een andere plaats brengen (van spullen) Doe verhuusde ik niën spullen naor de zoolder (ko) 5. (onoverg.) verplaatst worden, Lh.b.: naar elders gebracht worden van bijen-*

volken zodat de bijen daarr honing kunnen winnen (bs: Dfo, Op) * *Verbazen kost beddestro kost geld (Dhau, Dho, El, Pe-Dbl, Spa), ...meer as beddestro ii (14) verhuuzeri'jc (Dhau, Obk, Op, Sz) de; -n; ...i'jgien [fçhy:zç'tja, ...aja, z. -i'je] 1. het verhuizen Mit de verbuzen3ic is in de veralteraosie mien brille ok nogpoter(Op) verhuuzersgoed (Ste) et [fhy:zçsxut] 1. lett. dat wat verhuisd wordt, in verb. als Dz gaot verhuuzersgoed langes een verhuizing (Ste)*

verhuizing [fç'h'y:nijJ - verhuizing *We kun mit de verbazing nog wel wat overnemen (Diz)*

verriend (vo, 1) [fr'i:nt] - vereend . mit *verierende krachten (vo)*

verienigen (Nbk, vo, bs: Obk, s: Nw: 1880) Ook *verenigen* (bs: Dfo, Op, Ow) [f'i:nogij, ntg:/...i:...] - **verenigen**: bijeen voegen *As de iemker zwaans bij mekeer dot, bijglicks as et winter wodt, dan is hi die zwaarms an et verfenigen (bs: Dfo, Op, Ow, Obk), Dat niet te verlenigen is en dat al vuul te lange schaede van die verieningige had beiÇ dat moet scheiden (5: Nw: 1880), F1, zee de boer, heur now es, de boeren hebben heur stark maekt in de minne tied deur heur te verienigen door zich te verenigen, door zich samen sterk te maken (vo); in overeenstemming brengen De belangen van Noordwoolde en Wolvege lopen zo tegen elkaar der in en bin zo slecht mit menaander te verienigen, dat et kon ok niet anders of et mos zo lamendig gaan as et tot now toe gaan hof (s: Nw: 1880); je verienigen wit (spor.): Daar kan 'k me niet wit ver/enigen (Nbk)*

verieniging(e) z. *verieninge*

verieningingskas z. *verieningskas*

veriening z. *verieninge*

verieninge (Obk, 1) Ook *veriening* (bet. 2: Obk), *verieniging* (Obk), *verieningige* (5: Nw: 1880), *verening* (Dia, Nbk), *vereen* (Sz), *vereninging*, *verenige* -(Ste) de; verienings, -n [fj'i:nagujo/fç'i :nuj/fç'i: no guj/fç'i:noguj/ ---ifç'i:nlfç'i:nogtij/4'i: noyaj 1. samenvoeging *Dat niet te verienijen is en dat al vuul te lange schaede van die verieningige had het dat moet scheiden (s: Nw: 1880) Hij maelct 'in dienstber veur verscheiden verenings(D la),*

ffiJ op *n* de gatten in de sokken om die vereen op 'e been te houwen (Sz) 2. vereniging: bekende instelling met leden, statuten

verieningsbestuur Ook *verenigingsbestuur*, *vereningsbestuur* [...i:.../...J - verenigingsbestuur

verieningsgebouw Ook *verenigingsgebouw*, *vereningsgebouw* (Dia, Nbk) - [...i:...J...] verenigingsgebouw

verieningskas (Obk) Ook *vereningskas* (Nbk), *verenigingskas* (Obk), *verenigingskas* (verspr.) [...i:...] - verenigingskas

verieningsieven Voor evt. var. z. *verieninge* {...i:.../..j - verenigingsleven *vereningsni'js* Voor evt. var. z. *verieninge* - *verenigingsnieuws* - *verienwoordigen* (spot.) [fTi:'fo:ldogij] - vereenvoudigen

verienzemen (1) [fç'i:srr- ...s5mn, ...sörn:] - vereenzamen

vering ['ft:arti] - vering, vermogen tot (*mee*) *veren* (*lett.*) *D'r zit hieiemaole gien vering in zoe'n oolde boerewaegen* (Nbk) *verjaegd* (verspr) bn, bw. [fa'jr:xt, fç ---] 1. druk, opgejaagd

verjaegen Ook *verjagen* (WH) [fj..., - *verjagen* *Afluzen hadden mofze verjagen mitjachtwater* (Spa), *De boei is verjaegd weggejaagd*, uit elkaar gedreven (Bu)

verjagen z. *verfaegen*

verjamme (Spa) tw. [fç'jama] 1. verdorie *verjaordag* (WH, Nbk) de; ...daegen [fr'j... 1. hetz. als *faordag*, z. *aldaar Uutgerekend op zien verjaordag kreeg hij bericht dat hij slaagd was* (Spa)

verjaordagsfeest z. *verfaordagsfeest* *verjaordagsborrel* (Db) de; -5; -tien [r-•• fo'j...] 1. glaasje sterke drank dat men schenkt op een verjaordag

verjaordagsfeest Ook *verjaordagsfeest* (Dho) [f'j..., fo'j... ...] - *verjaordagsfeest* *verjaordagskedo* f'j.--, fo'j...] - *verjaordag cadeau*

verjaordagsklokken (Db) et; ...slokkes [r---, fa'j...] 1. glaasje sterke drank dat men op een verjaordag schenkt

verjaordagsvesite z. *verfaorsvesite* *verjaoren* [f'j:ar, fa9...] - *verjaren*: *vervallen* doordat iets te lang duurt *verjaorskedo* (spot-) [f'j...] - *verjaars-*

cadeau

verjaorspakken (Db) [fr'j..., fa'j...] - *verjaarsgeschenk* *As versiering hak een bloempien op et verfaorspakken daon* (Db)

verjaorsvesite (Dhau, Spa) Ook *verjaordagsvesite* (Bdie) de; -s [...j ---l...] 1. *bezoek dat men brengt t.g.v_ iemands verjaordag* *Ze gong naor beur buurvrouw op verjaorsvesite* (Dhau) 2. hetz. als *faordagsvesite*, z. *aldaar*

verjongen (spot.) [fç'joij:/fa'j...] - *verjongen*

verkakken (Dho) onbep. w. en het *verkakt* [fo kaki] 1. *opmaken* (met name van geld) *Alles verhakt en verkakt* alles is op, opgemaakt (Dho)

verkampen (Sz) zw. ww.; overg.; het *verkampt* [fa'kampip] t. *verweiden* *de koeien verkampen* (Sz)

verkaote (Ma, Nbk) Ook *verkode* (Nbk), *verkore* (El) tw. [fa'ka:ota/...'ko:odo/...'ko:or] 1. (bij tikspelletjes) *gezegd of geroepen om uit te drukken dat men even rust houdt, niet meedoet, zodat men niet getikt kan worden* *B ij oons mochten ze in 't honk niet tikt wodden, dan zeden ze: 'verkore!* (El)

verkapt (spot-) [fa'kapt] - *verkapt*

verkarren zw. ww.; overg.; *verkarde*, het *verkard* {fa'kari] 1. met een kar *vervoeren* **verkarven** (Bu, Nbk, Ste) Ook *verkerven* (Sz) zw. ww.; onoverg.; *verkarfde*, is *verkarfd* [fo'k...] 1. *verkerven*: door *kerven*, *knagen* of *soortgelijke inwerking sterk aangetast raken of vergaan* *De asse van mien krofe is heJemaol verkerfd* (Sz), *De moezen hebben et hielemaoi verkarfd* (Nbk), *Dat is hieiemaole verkarfd ni.* door *ouderdom* en door het *vreten van muizen* (Nbk), *Die dikke sterke stof gaot niet of die verkarft eerder* (Ste), *Dat hoolt is rops, 't is hielemaoJe verkarfd* (Bu)

verkatsen (Spa) onbep. w. [fo'katsç] 1. in *je verkatsen iaoten* zich op z'n kop laten *zitten: Laotfe niet verkatsen!* (Spa)

verkavelen [fo'ka:wln. ... v14] - *verkavelen* (in percelen)

verkaveling de; -, s, - en [fo'ka:wiu1, ...viui1 i. *verkaveling*: in percelen 2. *ruilverkaveling* 3. gebied waarin een *ruilverkaveling* is uitgevoerd (Nbk) *Ze wonen in de verkaveling* (Nbk)

verkeer et [f'ki:ar] 1. *verkeer* (dat op de

verkeerd - verkeersinspektie

weg plaatsvindt) *Pas mei- op in dat drukke verkeer* (Nbk), *veilig verkeer*, *Wees een heer in 't verkeer* (spor.) 2. voertuigen, personen op de weg *D'r is nogal wat verkeer op 'e weg* (Nbk) **verkeerd** bu., bw.; -er, -st [f'ki:ort] 1. niet in de juiste richting, averechts, omgekeerd *Hij het de sokken verkeerd en* (Nbk), *Ie hebben et bij et verkeerde aende je hebt het mis* (Nbk), *Dat was misschien niet verkeerd* dat zou wel goed zijn (Nbk, bo: Bu, Nw, Op), zo ook *Dat zoj niet verkeerd wezen* id. (Nbk), *De banen staon hini verkeerd z'n handen staan verkeerd: hij is erg onhandig* (Nbk), *Hij is van de verkeerde kaante hij is homo* (verspr.) 2. onjuist, fout *Ik klaeg ommerae, ok al is dat verkeerd* (b), *een verkeerd besluit nemen*, *Dan bij' op et verkeerde adres aan het verkeerde kantoor* (spor.), *Oe, ie hadden een verkeerde slag ni. bij het vlegeldorsen* (Np), *Dat doej' verkeerd, et verkeerd anpakken*, (zelfst.) *Dat is de verkeerde* gezegd bijv. wanneer men niet de goeie sleutel te pakken heeft, *De musse ston n verkeerdhij* was slecht gehumeurd (Obk), ook *Bij het een verkeerde musse op id.* (Np, Nw, Pe-Db), *...de verkeerde musse op* (Dho, Diz, Sz), *Hij het de kop verkeerd staon* ligt dwars, is nijdig (Diz) 3. niet goed van kwaliteit *Et peerd het een verkeerde bek, hij het proppen achter de koezen* (El), *R. was gien verkeerde jonge, dat niet was wel goed van karakter* (b), *de verkeerde trouwen* met iemand trouwen met wie men juist niet gelukkig wordt (Nbk, Spa) 4. ongelukkig gezegd, onhandig *uitpakkend Hij is wat nukkgig, ik heb misschien wat verkeerd zegd* (Diz), zo ook *Dat komt verkeerd* en dat wat gezegd is geeft een negatieve reactie (Nbk) en *Oonze N. het gien goed zin vandaege, hij is zo prikkelbaar as wat, kom him war niet verkeerd an* zorg maar dat je niet iets zegt/doet waardoor hij zich ergert (Op) 5. dwars, lastig, chagrijnig *Dat kiend is zo verkeerd, ie kun dr gien kaante wit nut* (Sz), (van iemand die geprikkeld, prikkelig is:) *een verkeerd zin* (Np), *Wat -is dat een kring! Die is altied verkeerd* (Np), *Je moeten niet zo verkeerd wezen* (01-Nl), *D'r is gien verkeerd woord velen die aovend* (Diz, Nbk), *D'rkomt gien verkeerd*

woord over zien lippen (Wol), *Hij is zo verkeerd as een varken* (Bu, Dho, Nbk, Ow) 6. ongunstig *Hij het een verkeerde haandel daon, hij het een stroppe om de nekke* (Dfo), *...een verkeerde koop daon* (Dhau), *De wiend komt nut de verkeerde hoeke* (Nbk, Ow), *'t Komt verkeerd omme t pakt verkeerd uit* (El, Nbk), *Et lopt verkeerd of* (Nw), *Ze het een verkeerde kleur een ziekelijke kleur* (Bu), *een verkeerde kwaal* gezegd van kanker (Nbk, Obk, Ow) 7. niet eerlijk, met louche, achtergrond, afkomst *in verkeerd gezelschap verkeren* (Ste), *op et verkeerde pad raeken* (spor.), *Bijkomt nut een verkeerd nust heeft geen goeie achter- grond* (qua afkomst) (Diz, Nbk), *As iene een verkeerde zet daon het* (..) (Ow) 8. verschrikt (p) * *Overdaod is altied verkeerd, behalve bij dieken en dammen* (Db) verkeerdigheid (Nbk, Nw) [fo'h:ordoxhitj - verkeerdheid: foute, oneerlijke zaken die men doet *Hij het nooit verkeerdihied uuthaeld* (Nw); het *verkeerd* zijn in diverse bet. (Nbk) *Dat was gien verkeerdighied* van *n* een handelwijze ingegeven door gemene bedoelingen (Nbk) verkeerdomme (verspr.) bw. [fakt:artoma; aks. wisselt] 1. omgekeerd, verkeerd, verwisseld (niet hetz. als *kringe*) *Ie hebben de sokken verkeerdomme an* verwisseld (Nbk), *Ie hebben et hemd verkeerdomme an achterstevoren* (Nbk) 2. met ongunstige *afloop* *Dat kwam hielemaole verkeerdomme* (Nw) verkeersagent (b) [fok. .j] - verkeersagent **verkeersanhod** (spor.) [fak...] - verkeersaanbod verkeersaoder (1) [fa'k...] - verkeersader verkeersbod [fa'k...] - verkeersbord verkeerschaos (spor.) [fa'k...j - verkeerschaos verkeersdiplome [fa'k...] - verkeersdiploma verkeersdrokte [fok...] - verkeersdrukte verkeersdrumpel [fa'k..] - verkeersdrempel **verkeersexamen** [fok...] - verkeersexamen **verkeersfont** (spor.) [fa'k ---] - verkeersfout verkeersinfermaasje [fa'k...} - verkeersinformatie verkeersinspektie (1) [fok...] - verkeersinspectie

verkeersknelpunt (1) [fa'k...] - verkeersknelpunt
verkeerscontrole [fo'k...] - verkeerscontrole
verkeersles (1) {fa'k...} - verkeersles
 verkeerslocht (spot.) [fa'k...l - verkeerslicht
 verkeersonderwijs (1) [fa'k...] - verkeersonderwijs
 verkeersongelok [fo'k...J - verkeersongeluk
 verkeersovertreding (spor.) [fok...] - verkeersovertreding
verkeerspolisie {fo'k} - verkeerspolitie
 verkeersplan (spot.) {fb'k...} - verkeersplan
 verkeersregel [fo'k...] - verkeersregel
 verkeersribbel (Ma) [fa'k... - verkeersdrempel
 verkeersstoren (1) [fo'k ---] - verkeersstoren
 verkeerstuun (spot) [fo'k...] - verkeers tuin
 verkeersweg [fa'k ...] - verkeersweg
verkeerswet (1) [fo'k...] - verkeerswet
verkennen (spot) [fo'k ---] - verkennen (van een nieuwe situatie, een nieuw gebied)
 verkennen [fa'kenç] - verkennen: iemand die verkent; bep. padvinder
verkenning [fo'kenu)I - verkenning (om kennis te krijgen van een toestand) *op verkenning wezen* (spot.), ...sturen (spot)
verkenningsexpeditie (1) [fo'k...] - verkenningsexpeditie
verkeren zw ww; onoverg.; verkeerde, het verkeerd [fo'k...] 1. zich ophouden, vertoeven, ergens komen en gaan *Ze hebben d'nogai wat verkeerdzijn er nogal een tijd geweest* (Nbk), *Op dat laand kaf niet verkeren* (Ow), *Wij verkeren op Texel, disse zoemer* (Wol), *Ie xnoe'n d'r verkeren tinnen mit die karregies* (Ste) 2. omgaan met (verspr.) *Bij die lui kaf niet verkeren* (Diz), *Mit de nije buren kun we best verkeren, et bin aorige en gezellige zneensken* (Op), *Af wat loslievig binnen, kuj'niet best in gezelschap verkeren* (Obk) *Ie kun war beter niet in verkeerd gezelschap verkeren* (Ow), *in goed gezelschap verkeren* (Db, Spa), *Zie verkeren nogal in deftige kringen* (El) 3. verkering hebben (Bdie, Dho, El, Ma, Nt, 01-Nl, Sz, Wol) *Ze hadden al een peer faor verkeerd*

verkering gehad (Ma), *Ze verkeren al een paar jaor mit mekaere* (Wol) * ' *Kan verkeren, zee Brederode 't kan anders uitpakken, verlopen dan men denkt* (Sz), *Wie wil bij zoe 'n meid verkeren/Zweren an de kont as juttep eren* (Nt), (aftelrijmpje:) *Onder de brogge lag een vrouw/Ha oren op 'e kont as kabeltouw/Poekels op 'c kont as futteperen/Wie wil d'r mit zoe'n vrouw verkeren?* (Wol)
 verkerige z. verkering
verkering Ook *verkeringe* (vo), *vericerige* (Ste) [f'kuru(a)/...kt:arayJ - verkering: vrijage, omgang *Ze doen aldrokean verkering* (Nt), *De verkering is verbreuken* (Dia), *verkering hebben, ...kriegen, de verkering uutmaeke4 va(a)ste verkering Doe jirn vaaste verkeringe hadden* (..) (vo), *waartegenover losse verkering* (Dfo); degene met wie men verkering heeft (vo): *Dat was dus S. zien verkering, begreep H now* (vo)
 verkeringe z. verkering
 verkerven z. verkarven
 verketteren (spot.) [fa'kstp - verketteren, sterk veroordelen
 verkeuperen (verspr.) Ook *verkoperen* (Sz) zw. Ww.; onoverg. [fa'k&:pril...ko:p...] 1. met kopergroen bedekt worden *Wat is die vaas verkeuperd, hij is hielemaol graan en geel wodden* (Obk) 2. te gelde maken door verkoop (Bu) *Dat bewwe verkeuperd* (Bu)
verkieken [f2'kikij - bekijken (wederk.): verkeerd inschatten *Daor het hij him op verkeken* (Bu), *Daor kaf je vies op verkieken* (Spa), *Ik heb mij roer op die meensken verkeken* (Dfo); verder in: *Ja, hij naaide d'r nut en ik hadde et verkeken* verloren, m'n kans gemist (Sz)
 verkieker z. verekieker
verkieesber [fSki(:)zbr] - verkiesbaar *je verkiesber stellen, verkiesber wezen, op een verkiesber plak staon*
verkiezing de; -s, -en [fa'ki(:)zuj] t. verkiezing (voor een verenigingsbestuur, de gemeenteraad enz.) *vrije verkiezings, verkiezings uutschrieven, ...holen* (Nbk), *Overalplaicken ze reklamedingen an, vooral tegen de verkiezingen als de verkiezingen naderen* (Pe- Dbl)
 verkiezingsbelofte [fa'k...1 - verkiezingsbelofte

verkiezingsbi'jienkomst - 'werklieden

verkiezingsbi'jienkomst [f'k ...] - verkiezingsbi'jienkomst
verkiezingsbiljet (spar.) [fa'k ...] - verkiezingsbiljet
verkiezingsdag (spar.) [fo'k --- J - verkiezingsdag
verkiezingsdaotuin (spar.) [fak ...] - verkiezingsdaotuin
verkiezingsdebat [fa'k...J - **verkiezingsdebat**
verkiezingsdroke (spar.) [fa'k ...] - verkiezingsdroke
verkiezingsfraude (spot.) [fa'k ...] - verkiezingsfraude
verkiezingskanipagne (1) [fa'k ...] - verkiezingscampagne
verkiezingskemmissie {fa'k...} - verkiezingscommissie
verkiezingsnederlaoge (1) [fak ...] - verkiezingsnederlaag
verkiezingsonderzuuk (spar.) [fa'k...] - verkiezingsonderzoek
verkiezingsoverwinning (spar.) [fak...] - verkiezingsoverwinning
verkiezingspamtiet (spar.) [fa'k ... J - verkiezingspamflet
verkiezingspergramme (spar.) [fak ---] - verkiezingsprogram
verkiezingstoepsraoke (spar.) [fak ...] - verkiezingstoepspraak
verkiezingsuutsлаг (verspr.) [fa'k ---] - verkiezingsuutslag
verkiffelen (Dhau, EI, Ma, Ow) zw. WW.; averg.; verkiffelde, het verkiffeld [fa'kdln] 1. bijtend af snijdend aantasten, kapot maken, tot kleine snippertjes, stukjes maken *De moezen hebben alles verkiffeld (Ow), De moezen hebben et stro hielemaal verkiffeld (Dhau), De takkeb aal wodt tegenwoordig verlciffeld nut de nu esiene (Ow)*
verj'cjaorber [fa'kb:arbJ - verklaarbaar *Dat was wel verklaorber dat hij lelkwodde, hij had et zejs ok wel es mitmaekt (Nbk)*
verklaoren [fa'kla:arn] - verklaren: uitleggen *Hoe verklaor ie dat?* (Nbk); mondeling meedelen, te kennen geven (spar.)
verklaoring de; -s, -en [fa'klo:ari] 1. verklaring (schriftelijk af mondeling) *een verklaoring afleggen* (spar.) 2. uitlegging *de verklaoring van een verschiensel (1)*

verklapbussen (Dhau, EI, Ld) [fa'klabAsn] - verknabussen, verknoeien, verspillen
verklappen (Nbk, v) [fo'klaprpj - verbouwen, vertimmeren *Dan hoefde et gemientehuus misschien okniet verklapt te wodden (v), Ze hadden veur hiel wat centen verklapt in heur huus (Nbk)*
verklassebassen (Dfa) zw. ww.; averg.; verklassebaste, het verklassebast [faklasa basu] 1. opmaken, verkwisten: van geld *We bin zo blut as wat, alle geld hebben we verklassebast (Dfa)*
verklauwen (Diz, Nbk, Np) zw. ww.; averg.; verklauwde, het verklauwd [fa'kl ...] 1. daar te krabben vernielen, beschadigen *Ze hebben bim de biele kop verklauwd (Np), De kiepen verklauwen de Lima (Diz)*
verkleeden z. *verkiieden*
verkiedersboezeroen (Spa) et; -en; -tien [fa'kl ...] 1. op één na netste overhemd dat men draagt/droeg (veelal: donkergrijs af donker- blauw van kleur, fijn gestreept)
verkleedersbroek (Spa) de; -en; -ien [...'k...] 1. de op één na netste broek die men heeft
verkleedersklere z. *verkleederspa.k*
verkleederspak (Diz, Ma, OI-NI) Ook *verkleedersrlere* (Diz, Nbk, Nt, Wal; mv.) et; -kien [...'k... ...] 1. het op één na beste stel kleren dat men draagt
verkleinen [fa'klji:] - verkleinen, kleiner maken; een kleiner beeld geven
verkleinwoord (spar.) [fa'kljwa:atJ - verkleinwoord
verkleetsen (Bu, Nbk, Nw, Obk, Spa) zw. ww.; overg.; verkletste, het verkletst [fakl ...] 1. iets doorvertellen terwijl dat beslist niet mag (ook wederk.) (Nbk, Nw) *Hijbetet verkletst (Nbk), Ie znoe'n je niet verkleetsen (Nw)* 2. verliezen daar te kletsen: van tijd *Hij verkletst de tied (Nbk, Spa)*
verkleunien z. *ver/duinen*
verkleuren [fa'kl ...] - verkleuren: anders worden van kleur, ontkleuren
'werklieden (Dfo, Dhau, Nbk, Ow; bet. 3: Ste, k: Ste, b: Im), *ver/deden* (Nbk, Np, Sz) zw. ww.; averg.; verkleieddel verkleiedde, het verkleied [fa'kli:dn/ ... kh: dv] 1. andere kleren aandoen, met name schone kleren af nette kleding voor een bijzondere gelegenheid 2. vermommen (in een bep. kostuum) *Doe mos ze dus zels*

onderdoken, en oonze beide foodse meensken reisden as boer en boerinne verklied naor et noorden (vo) 3. een overledene afleggen, wassen, ontkleden en met een doodsgewaad bekleden (Dfo, Ow, k: Ste, b: im) *Die hebben mien vader verkleided (k: Ste), Ze moe'n verkleiden (Ow), Die moet nog verkleid wodden (Dfo)*

verklikken [fa'k...] - verklikken *iene verklikken, Ze hebben et verklikt (Nbk)*

verklikker de; -s; -tien [fo'khkr] 1. *iemand die verklikt een stille verklikker een stille oppasser (Nbk)* 2. markeringssteen ed., vooral op een akker (Dho, Nw) *Zet daar war een verklikker henne; zoks is tiedelik, dan kuf' etplak weer vienen (Nw)* 3. spiegel aan een raamkozijn (Op)

veridoft (p, b: lm, in) [fo'kloft] -verstuikt

verklongelen Ook *verklungelen (El, WH)* - verklungelen, verbeuzelen *je lied verklungelen (Bu, Nbk): Ik heb me de tied verklongeld (Nbk)*

verkjootvegen (WS, El, Ma, Nbk, Obk) zw. ww.; overg.; verklootveegde, het verklootveegd [fo'klo:at...J] 1. iets doorvertellen (terwijl dat beslist niet mag) *Verdorie, hij het et verklootveegd (Diz), Ihjwoletzograeg weten en vreugzonao an, war ik heb/je 't lekker niet verklootveegd (Sz), Ie moe'n me niet verklootvegen (Nw)* 2. verknallen, bederven (Ma)

verklumen (OS, verspr. WS) Ook *verkleumen (Bu, Db, Dhau, Mun, Nt, Pe-Dbl, Spa, Sz)* - verkleumen: stijf van kou worden, vernikkelen *Laotje niet verklumen, doe toch een jasse an! (Wol), Af' in een sloot zeten hebben koj' verfuwvd thuus (Nbk)*

verklungelen z. *verklongelen*

verknallen (Nbk, Sz) - verknallen (met vuurwerk), ook: bederven, een kans enz doen mislukken

verknasteren (Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; verknasterde, het/is verknasterd [f'knastpi] 1. door krassen, schuren enz. beschadigen/beschadigd raken *Mien glaezen stuiter is helemaole verknasterd (Sz)*

verkneden (Bdie) zw. ww.; overg.; verkneede/verknede, het verknede [fo'kn...] 1. door te kneden fijn maken, kapot maken *Ie zollen n verkneden ni. uit boosheid (Bdie)*

verkneukelen (Dfo, Dho, Sz, Wol) zw. ww.; overg.; verkneukelde, het verkneukeld [fo'lcnA:khi] 1. zodanig met iets omgaan dat het kreukelt (Dfo, Dho, Wol), z. ook *verknoekelen: Wat hef' raer op rok zeten, hij is helemaole verkneukeld (Wol), Ie moefa je boezeroen niet zo verkneukelen (Dho)* 2. (wederk.) intens plezier hebben om, zich ver- kneukelen (Sz) *Hij vun 't zo mooi, hij kon n daor echt in verkneukelen (Sz)*

verkneuteren (Bdie, Db, El) zw. ww.; wederk; verkneuterde, het verkneuterd [fo'knA:trnl] 1. zich verkneuteren 'k *Kan me daor aarg op verkneuteren stiekem lol om hebben (El). Hij verkneuterde 512 van plezier (Db, Bdie)* 2. z. *verknoeteren*

verknippen [fo'kn...J] - verknippen: verdelen door te knippen of door te knippen *bederven een stok pepier verknippen, Ik heb dejwk hielemaal verknipt (Ste)* verkuisteren (Dhau, El, Nt, Obk, Sz) zw. ww.; overg.; verknisterde, het verknisterd [fa'kntstrn] 1. in sterke mate verfrommelen 't *Kiend verknisterde et pepier (Dhau), Hij is wit die brief an 't verknisteren, in alle kleine stokkies (Obk)*

verknoeien Ook *verknuien (Wol)* zw. ww.; overg.; verknoeide, het verknoeid [fa'knuijnl...knj4] 1. verprutsen, bederven *I'Jkun zomar de boel verknoeien (Ow), Af' zo doen kij' de hele boel mooi verknoeien (Op), Ie verknoeien alles (Pe-Dbl), Hij het alle pepier verknuid (Wol), Hij het ¶rn zels verknoeid heeft te hard gewerkt, is onvoorzichtig geweest met z'n lichaam, z'n gestel en ondervindt daarvan nu de nadelige gevolgen, bijv. doordat hij nu thuis zit met rugklachten (Dhau), Hij het zien leven verknoeid wit al dat geruzie op 'e buurt (Nbk, Spa, Dhau)* 2. verspillen, weg doen geraken: van tijd, geld, materialen *Wat hek me daor in die winkel een tied verknoeid (01-NI), Ie verknoeien je tied te vule initpraotën (Pe-Dbl), Hij het al zien geld verknoeid (Dhau), Die kiender inotten overal wit omme, ze verknoeien et iene wit et aander (Ld)*

verlcnoekelen (Dhau, Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; verknoekelde, is verknoekeld [f'knukin] 1. (z. ook *verkneukelen*) kreukelig (doen) worden *Die jurk is hielemaole verknoekeld (Dhau)*

verknoeteren - verkoopleider

verknoeteren (Dfo, Dhau, Dho, Diz, Ld, Nbk, Np, Obk, Op) Ook *verkneuteren* (Bdie, Dho, Nt, 01-Nl, Op, Pe-DbI, Spa, Ste, Sz, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; verknoeterde, het (bet. 1)/is verknoeterd [fa'knutrnL...kn.&:tç;] 1. (overg.) kreukelig maken, in elkaar kreukelen *Ie moe'n dat k lietien niet zo verknoeteren* (Obk), *Verkneuter dat schrift toch niet zo* (01-Nl) 2. (onoverg.) kreukelig worden (Dhau, Nbk) *Diejurk is hielemaole verknoeterd*(Dhau), ...*verkneuterd* (Nt)

verknoffelen (Bu, Np, Nw, 01-Nl, Spa, Sz, Wol) zw. ww.; overg.; verknoffelde, het verknoffeld [foknoflii] 1. verrekken, kneuzen, verstuiken *Een knoffelbaantien doof om de aanil af die verknoffeld hebben* (Bu), *je verknoffelen zich verstuiken door verkeerd te stappen* (Dfo), *je enkel verknoffelen* (Ld), *Niet zo kniepen, ie kim me de haand wel verknoffelen* (Sz), *Ik heb depolse verknoffeld* (Bu), *et bien verknoffelenverstuiken* (Np), *Die koe het de pote verknoffeld* (01-Nl) 2. in k *Heb me verknoffeld ik heb teveel gegeten en heb daar hinder van* (Bu)

verknujen z. *verknoeien*

verkoopt (Bdie) tw. [fo'knApt, fekn&pt] 1. potverdrie

verkoenieren z. *verkommeren*

verkoken zw. ww.; onoverg.; verkookte, is verkookt [fo'k... 1. door koken verdampen *De melken brie is stief wodden, de melk is bielendal verkookt* (Dfo), *Ik dacht d'r even niet omme, laat ik de jus now niet verkoken?!* (Dho), *Et waeter op 'e eerpels kan soms gauw verkoken; dan koken de eerpels dreuge en dan branen ze an* (Op, Nbk), *'t Theewater is me helemaale verkookt* (Spa) 2. door te lang koken in kwaliteit/smaak verminder (Db, Obk, 01-Nl, Sz) *Af bepaalde eterie verkoken laoten, dan gaat de smack d'r wat of* (Obk), *Ie hebben de spruties hielemaal verkoken laoten, ze bin zo bruun wodden* (Db)

verkolen 1 Ook *verkouwen* (Wil) bn.; -er, -st [fa'ko:içJ...koM, ...koM(g)fl] - verkouden dat *verkolen(e) maegien* (Nbk), *Die verkolene vent zat daar mar te snotteren* (Obk), *Ikbin verkolen wodden, doe 'kdaor een poze op 'e tocht staan had* (Nbk), *Ik bin zo verkouwen en heb 't zo te pakken, ik wou dak d'r mat weer of was* (Sz), zo

verkolen as een kiepe (Nbk) * (schertsend over het verkouden zijn) *Een goeie Fries i altied verkolen* (Ma),

verkolen II [fa'ko:oln] - verkolen: door vuur

verkolenhied Ook *verkolens* (Db, El, Np), *verkoodhied* (Dho, Nbk, Np, Spa) *verkoudheid* (Wil), *verkouwenii eid* (Wil) **Voor -heid z. -bied de; ..heden** [...'k.../'ko:lns/...] 1. verkoudheid *Zoe'n verkooldhiedis vervelend, Jong* (Nbk), *Mit stomen is de verkolenheid aorig opknapt* (Diz), *Die verkolenhied moej' niet langer init ommeslepen, ie maen Daar de dokter gaan* (Np), *Ik heb een flinke verkolcnhied oplopen* (01-Nl, Spa, El), *De verkolens wil niet overgaan* (El), *Die verkolens is nog niet weer over* (Np)

verkolens z. *verkolenhied*

verkommen (Bu, Dhau, Dho, El, Np, Ste) st. ww.; onoverg.; is verkommen [fo'korp:] 1. bederven, verteren, vergaan, door verwaarlozing 'onmiekommen' *Et is hielemaole verkommen* (Bu, Ste), *alles verkommen laoten* (Np, Ste)

verkommeren Ook *verkoenteren* (Bdie) [fo'komrnL .kûxnrrn] - verkommeren *Die boer kreeg proces, hij leut zien vee helemaale verkommeren* (Pe-DbI), *Die oolde meensken verkommeren daar hielen dal in dat oolde busien, daar moet wat an daan wodden* (Dfo), *Hz verkommert in zien eigen gedoe in zijn eigen smerigheid, 't is een enorme smeerpots* (Diz, Ma, Np, Obk, Ow, Pe-DbI, Spa, Ow), *De appels liggen te verkommeren* (Nbk), *'t Het een hiele poos min weer west, de tuun is hielemaal verkommerd* (Nbk), *Et is bieIemaale verkommerd verwaarloosd* (Nt, Obk, Spa, Sz, Wol, Nbk)

verkundigen (spor.) [fo'kondtgijj] - kundigen

verkooldhied z. *verkolenhied*

verkoop z. *verkope*

verkoopadministraosie (1) [f'fer ...] - verkoopadministratie

verkoopadres (spot.) [f'fer...] - verkoopadres

verkoopdaotum (spor.) [f'fer...J - verkoopdatum

verkoopkosten (1) [f'fer..] - verkoopkosten

verkoopleider (spor.) [f'tr...J - verkoopleider

verkoopmethode (spar-) ['fEr...] - verkoopmethode
verkoopafdeling (1) ['fer...J - verkoopafdeling
verkooporganisatie (1) ['fEr...] - verkooporganisatie
 verkooppraatien (spot.) [far...] - verkooppraatje
 verkoopprijs (verspn) ['far...] - verkoopprijs
 verkooppunt (spot) ['far...] - verkooppunt
 verkooprisseltaot (1) [Ter...] - verkoopresultaat
 verkooptruuk (spar.) ['fer...] - verkooptruuk
 verkoopweerde ['far...] - verkoopwaarde
 verkope (Nbk, Np, Ow, Ste, bi) Ook *verkoop* (verspr.) de [fo'ko:pol'fsrko:p] 1. het verkopen, de afzet *Dat [nl- het stropen] was doe allemaol veur de verkope* (Nbk), *Af een stok laand mit verkope schone opleveren moeten, hier de loste bouw van de eigener naobouw* (Ste) 2. verkoop-handeling *Af naor een verkope west binnen* (..) (Ste)
 verkopen onregel. ww.; overg.; verkocht, het verkocht [fo'ko:pqij] 1. verkopen 'k *Verkope de eerpels et liefst bij de körf(b)*, *Hij verkocht alles hij verkoopt alles* (Bu), *Ze hebben de boel verkocht* nl. huis en bedrijf (Ow), *Hi het ethiele spul verkocht* id. (Bu), *Za'kjow een klaeter verkopen?* een flinke klap geven (Obk, Dfo), 'k*Zalje een lol verkopen?* id. (Diz), *Zak je een tuut verkopen?* id. (Np), ...een opjutter... (Np) 2. verhandelen, in een winkel e.d. voorradig hebben *Verkopen jan in disse winkel ok boeken?* (Nbk) 3. aan de man brengen, presenteren (om te bereiken) *Ie moen et wel weten te verkopen* (Nbk)
verkoper [fo'ko:pç, ook wel 'far...] - verkoper
 verkoperen z. *verkeuperen*
verkoperi'je de; -n [fko:pç'tja, ook ...sjo, z. -ije] 1. het bezig zijn met verkopen of verkopen *Ik was d'r haost in tiopeldmit die verkoperi7je* (Dfo) 2. plaats van, gelegenheid tot een verkoping *Op de verkoperi5e boude ^{bij} tegen de klippen op* (op)
verkoping (Sun-Ot, Ow) de; -s, -en; verkopkien [fa'ko:pu] 1. verkoping; het verkopen, veilen *D'r was verkoping van*

boeregerielhooft (Ow)
 verkore z. *verkaote*
verkotten [f'k...] - verkorten: korter maken *Ie moe'n dat verhael wat verkorten, want eers nemt de kraante et niet op* (Obk), *Defietstochtis verkot* (Diz), *Af dat binnenpattien dam langes gaon dan kufje reize aorig verkotten* (Sz), *Die hungerstaekers verkotten bom leven* (Ld), *Ze verkotten heur leven dam* nl. met al die problemen, ellende, dat geruzie (Bdie, Pe-DbI, El), vandaar *We willen oons levend d'r niet mit verkorten* (Ste), *Ie moe'nfe niet argeren, dat verkotfe leven* (Ma) *Ie verkotten mij et leven wit altied dat gefoeter* (Dhau), *17 zollen je leven verkotten wit dat lillike wief* (Dfo), *Hij kan zien leven d'r wel wit verkotten* (Nbk, Op, Np), *17 zollen je leven dr bij verkotten* (Ow)
 verkotting [fo'kattij, z. voor vat kot T] - verkorting (met name: van een woord)
 verkoudheid z_ *verkolenhied*
 verkouwen z_ *verkolen*
 verkouwenheid z. *verkolenhied*
verkraanten (Nbk, Nw, b) zw. ww.; overg.; verkraante, het verkraant [fo'kr:n tn] 1. doorvertellen, rondbazuinen (terwijl dat niet de bedoeling is) *Die verkraant alles vertelt alles door* (Nvv), *Die zo] et grif an mem verkraan ten* (b)
 verkrabben zw. Ww.; overg.; verkrabbede/verkrabde, het verkrabbed [f'kr...] 1. door krabben beschadigen, vernielen 't *Hontien verkrabbede de deure* (Bdie, Nbk), *De kiender verkrabben t hele behang* (Pe-DbI), *Ze hebben kim de hiele kop verkrabbed* (El, Np), *Al oonze bonen liggen boven de grond, de katten hebben de hele tuun verkrabbed* (Sz), *Die kiepen verkrabben de hiele tuun* (El), *Ik heb we roer verkrabd op 'e eerpels* (Dfo)
verkrahd (Dhau) bn. [fo'krapt] 1. geschonden, verwond door *krabben*, door met stekelige planten te hebben gewerkt e.d. *Ie hebben de hiele haand verlczabd* (Dhau)
verkrachten (spot.) [fo'kraxtv] - verkrachten: geslachtsgemeenschap hebben waarbij men de ander daartoe dwingt
 verkrachting [fo'kr...] - verkrachting: het verkrachten of een geval daarvan
 verkramp (1) [fo'kramp] - verkramp, in *een verkramp gezicht* (1)

verkreukeld (Dfo, Ei, Nbk, Ste) [fo'krA:kjtJ - verkreukeld verkreulcelde stof (Nbk, Ste)

verkreukelen Ook verkroekelen (Db) [fo'kr... 2kruk...] - verkreukelen (vara.) een verkreukeld pepiertien (01-Nl), Die fasse is hielemaol verkreukeld (Ld), Die is ok aorij verkreukeld nut de stried kommen (Sz)

verkriegen (Obk, Sz) [fa'krigij - verkriegen: verwerven Af' op 't heden een proces t-legen veur een overtreding in 't verkriegen, lort dat d'r aorlg in (Obk)

verkreukelen z. verlczeukelen

verkroepen (verspr. WS, Ma, Obk) Ook verkrupe (WH) st. ww.; overg.; het verkroepen [fa'kr --- / ...] 1. verzuimen, ontlopen, in verb (inzake kinderen:) de kaarke verkroepen (ZW), de schoele verkroepen spijbelen (verspr. WS, Ma, Obk)

verkrojen (Nbk, Np, Nt, Obk, 01-Nl) zw ww.; overg.; verkrooide, het verkrooid [fo'kr...] 1. met een kruiwagen verplaatsen We zul/en de bulte grond even verkrojen (Nt), We zullen zien of we alle turf van 't veld vandaege verkrojen kunnen (01-Nl)

verkroppen zw. WW.; overg.; verkropte, het verkropt [f'krspip] 1. kunnen aksepteren, er overheen kunnen komen, verwerken in psychologisch opzicht Sommige meensken verkroppen veule, ie zien et d'r van buten niet an (Db), Dat leed kan blij mat muulik verkroppen (Dhau), Ie moe alles mat bij fezels verkroppen (Np), 't (niet) verkroppen kunneir Hij kon 't niet verkroppen dat hij 't verleuren hadde (Wol), Hij kon 't niet langer verkroppen (Nbk, Spa), Hij kon 't niar min verkroppen dat zien husien verkocht wodde (Dfo, Obk), Hij kan et niet meer verkroppen raakt overspannen (0w)

verkrummielen (Nbk, 0w) [fo'kr...J - verkrummielen: tot kruimels maken een koekien verkrummelen (0w)

verkrupe z. verkroepen

verkwaanselen Ook verkwaanselen (Wil) - verkwaanselen: verkwaanselen, op onverstandige manier kwijtraken Deur de draank gaot & e man de biele boel verkwaanselen (El, Ma, Obk), Die vent, och, hij het alles verkwaanseld, je (Spa); verhandelen, van de hand doen door te kwaanselen (z

aldaar): Dejongen hebben de knienen veur veul te min verlcwaanseld (Dfo), Ik wil 't wel ruilen, mar je maggen et niet weer verkwaanselen (Diz), Ihij verkwaanselt de boel mat veur een peer centen (Diz), Ze hebben dat onder mekeer verkwaanseld verhandeld (Dfo), Hij zou zien vrouw nog verkwaanselen! (Spa)

verkwanselen z. verkwaanselen

verlaangst z. verlangst

verlanterfaanten (Nbk) Ook verlanterfanten (01-Nl) [rai..., ff1 ...] - verlanterfanten Die jonge verlanterfantte zien hele tied (01-Nl)

verlakken (Edie, El, Np, Wol) [falakij] - verlinken, bedriegen, beetnemen Ie verlakken me, smeerlap je verraadt me (Np)

verlakkeri'je (Nbk) [...'tja] - verlakkerij

verlakt (El) [fa'lakt] - gelakt, met lak bewerkt (El) een verlakte kofftepot (El) verlamming de; -s, -en [fa'lamuj, ...fr'l.] 1. verlamming (in z'n beweging(en))

verlangen T et; -s [41.... faL...] 1. verlangen, begeerte Af' wat al te grote verlangens hebben (I) (Spa)

verlangen II zw. WW.; onoverg.; verlangde, het verlangd [falaij.; 4'l...] 1.

verlangen, begeren 'k He wel verlangd naor huus (Nbk), verlangend uutkieken (Np) 2. willen, eisen Wat verlang ie now aenlik van mij! (Nbk)

verlangliet(e) Ook verlans/ist (e), z. liest [.. 'laij...] - verlanglijst

verlanglist z. verlangliet

verlangst (OS, verspr. WS) Ook verlaangs: (bi) et [fa'laijsU... 'la:ijst] 1. verlangst, verlangen Ze het d'r wel verlangst naor ze verlangt ernaar, heeft er behoefte aan (bij, ffij het verlangst naor huus (Nbk), Hij het d'r mit verlangst naor uitteken (Nbk, n: Np)

verlangstig (El, Ld) bn.; -er, -st [flaijstax] 1. verlangend, uitkijkend (naar)

verlanterfanten z. verlaanterfaanten

verlaot (OS, verspr. WS) Ook vallaot (Dho) et; -en [fr'lc,:at/fal...] - verlaat, vallaot Et verlaot zat dichte, d'r wodde niet schut (Obk), bijleken vallaotd.i. nabij De Hoeve (Dho), Fochteler verlaot (Bu), Naningester verlaot d.i. onder Oosterwoolde (Nbk)

verlaoten T bn., bw. [fr's:0r11, fat.] 1. verlaten, achtergelaten, eenzaam Hij staot

d'rienzem en verlaoten bij (Diz) 2. doods, door iedereen verlaten *een mal, verlaoten oord* (Np)

verlaoten II st. ww.; overg.; het verlaoten [fo'l..., fr'l...] 1. verlaten, weggaan 2. achterlaten *van God en alle meensken verlaoten moederziel alleen en ver buiten de bewoonde wereld* (Np), *van iederiene verlaoten* (Dfo) 3. verweiden, hetz. als *overlaoten*, bet. 5, z. aldaar (Nt, Sz) *de koenen verlaoten* verweiden (Nt, Sz)

verleden I et; -s [fr'l..., fa'l...] 1. verleden, historie *in et verleden, uut et verleden* verleden II Ook *vleden* bn. [fr'lt:dn, fa'l.../'flt:dn] 1. in de tijd voorbij *Ze zit altied te miem eren over verleden tieden* (Dfo), *Nijsies is pas verleden* (Ste), *Et is zoen viefig jaar verleden hier bij omme waor gebeurd (b), Dat is van jaoren verleden!* (Np), *fitis verledene tied* (Op), *verleden weke*, veelal: *vleden weke* 2. door verwaarlozing in slechte staat (Np), in *Dat is een verleden ding* een dier dat er slecht uitziet (door verwaarlozing) (Np)

verledendaes (Nt, Op) bw. [frlt:dn'ds:s, fa...] 1. laatst, enige tijd geleden

verlegen I [falugtl, fr'...] - verlagen: verminderen, in verb. als in *pries verlegen* **verlegen** II bn., bw.; -er, -st [fr'h:gi, fa'l...] 1. timide, beschroomd *Doe toch niet zo verlegen!* (Nbk) 2. ermee aan, niet meer wetend hoe het nog aan te pakken *argens (glad) mit verlegen wezen* gezegd bijv. van een paard waarmee men niets aan kan vangen (Nbk), *Hij was d'r schier mit verlegen* was er nogal mee aan (Ld), ...*verlegen wit* id. (0w), *'t Is iene die niet gauw verlegen staot, die beur overal mit redden kan* (Np), *d'r mit verlegen zitten* er geen raad mee weten (Obk, Sz, Mun), *Die stoa niet verlegen, mar har de broek wel an zij was niet bepaald een doetje* (Dfo), *mit de tied verlegen wezen* niet weten hoe z'n tijd te doden, tijd over hebben (Nbk): *Hej'nog watlezerije veurhim?Hij is wat mit de tied verlegen* (Nbk), *Aanders won ze aansto ons in de meitied verlegen mit de meensken* hebben ze er te veel, raken ze ermee aan (0w), *Mit zoen iene bij'meer mit (verlegen) as om verlegen* zo iemand kun je eigenlijk missen als kiespijn, z. ook bet. 3 (Dfo, Nbk), *Bij boer F. in de huusholing leup et ok mit een sisser of,*

mar bij S. lag op een bepaolde dag de hiele huusholing op bedde, dat dat was een verlegen boel een lastige, hachelijke situatie (vo), zo ook *Et nat mar deur, et wodt een verlegen boeltien* (01-N1) 3. last hebbend, in *verlegen van: Ik bin verlegen van koezepiene! Wat een tamtaosie* (Bu), ...*van de piene in 't heufd* (Nbk), *Ik bin verlegen van heufdpiene, zo jokken me de bakken* (Bu), *Ik bin verlegen van de dust* (Nbk) 4. met een sterke behoefte aan, nodig (hebbend) *Die kan een verlegen meenske wel gerieven* (Dho), *Ik zit d'r om verlegen* moet (ze, dat) hoognodig hebben (Nbk), *Hij is altied verlegen om een praotien* (Obk) 5. aangetast door de tijd, doordat iets te lang lag, bedorven geraakt *De oolde jurk is verraegd of verlegen* (Dho), *Die fietsbaand is verlegen* (Sz), *Et is verlegen, et weer zit dr in* (Wol), *een verlegen boeltien* deels al flink bedorven, aangetast (Np)

verlegenhied de [fr'l..., fa'l...] 1. het verlegen zijn in meerdere bet., vooral het beschroomd zijn

verleggen zw. ww.; overg.; verlegde, het verlegd [fe'l..., fr'l...l] 1. anders leggen *Ie moes je bien een betien verleggen, ik kan zo niet naost je liggen* (Nbk), *Ie moe 'n de koe even verleggen* even anders doen liggen (Bu, Dfo) 2. verplaatsen (door te leggen) *Hij het die balke zeker een aende verlegd* (Nbk), *hoepels* [om het wagenwiel] *verleggen, krek as banen van een auto verleggen* verwisselen (Dhau, Ld, Ma, Ol-Nl, Wol, Bu), zo ook *De hoepen van et waegenwiel mos de smid verleggen* (Obk) en *een fietsbaand verleggen, dan kwam aachter een nije en de oolde gong om et veurwiel* (Nw), *de groens verleggen* een scheidingslijn elders leggen (spor.), ook: zorgen dat iets mag, kan dat eerder niet mocht, kon (spor.)

verleggien (n: Dho) et; ...leggies [fr'laxin, fal...] 1. verleg, uitvluchtje *verleidelik* [fr'lejdlok, fa'l...] - verleidelijk *'t Is zo verleidelik af hier of daor nog zoen raandhaeze zitten weten (b)*

verleiden zw. ww.; overg.; verleide/verleide, het verleided [fr'l..., fa'l...] 1. (doen) zichten voor wat aan- trekkelijk is *In de supermark laoten sommige meensken heur hiel makkelijk verleiden, dan kopen*

verleider - verletten

ze meer as ze neudig binnen (Obk), *Mit verkeerde kammeraoden hef grote kaans dat ze je verleiden* (Dfo), *Jow moe 'n me niet verleiden om dingen te doen die ik zelf niet wil* (Op), *Hooi je ende vaaste, rieden kunnen, dat verleer ie drekt niet laot je niet verleiden* (Dho), *Ik heb me iaoten verleiden om nog even te blijven* (Spa) 2. verleiden tot vrijen *Zij het hun verleid* (Ma)

verleider (spot) [fa'lejdr, ff1...] — verleider

verleiding [5'lejduj, fr'!-] - verleiding *De verleiding was (te) groot* (Nbk), *Ie moe'n me niet in verleiding brengen* (El), *de verleiding (niet) weerstaon kunnen* (Nbk)

verlekkerd (Bu, Nbk) [fo'lkçt, fr'L..] - (Dho), *We hadden verlet onderweg deur verlekkerd, in verlekkerd kieken: Hij kikt een lekke baand* (Obk), *Ik bin wat iaete, ik dr zo verlekkerd naor* (Nbk), *De hond zag heb wat verlet had* (Nw), *Vanmorgen had wat lekkers, hij keek zo verlekkerd* (Bu) ik zoe'n veriet, dat ik bin hatstikke laetc verlengde (spor.) [fo'Isdo, fçtl ...], in *in et verlengde* in het verlengde (lett. en ook wel fig)

verlengen zw. ww, overg.; verlengde, het verlengd [fo'Is:, fr -] 1. langer maken door eraan te zetten, erbij te trekken enz. *een broek verlengen* (Sz), *De mode is weer kwammen we te iaete* (Np, Ld) en *Ik bin wat langer, dus jnoe'n de vrouwluden de wat laete, want ik kreeg wat verlet* (El) 2. *rokken weer verlengen* (Obk) *Af de rok sterke behoefte We hebben allemaoie wei even verlengen, dan wodt die uutiegd verlet van een betien regen* (Nbk), *De* (Dhau, Nbk), *et verlengen van een stek bloemen hebben verlet van waeter* (Nbk), (Bdie), *een parcours verlengen* (Spa), *een Ik heb zo staorigan wei verlet van een nije snoer verlengen* (Ow) 2. langer maken qua *jasse* (Nbk), *De boeren hadden verlet van tijd Ik zal mien baos vraogen om in dit dong in disse kontreinen* (Ow), *Hef d5r geval mien vekaansie een paer daegen te veriet van?* heb je er behoefte aan? (Nbk), *verlengen* (Op), *Et verlot van de soidaoten Ik heb d'r gien veriet van* *hoef het niet wodt verlengd* (Np) *De voetbalwedstried geleverd te krijgen* (Nbk, bo: Bu, Nw), *wodt verlengd* (Nbk, Nw) 3. de geldig- ook: daar zit ik niet op te wachten, ik hoef heidsduur langer doen zijn *Wij konnen de zoiets niet* (Nbk), *nargens gien verlet van buurjaoren weer verlengen* (Dfo), *een vergunning verlengen* (Wol), *een buurkontrakt verlengen* (Nt)

verlenging de; -s, -en; verlenginkien [fo'lsijuj, fç'l ...] 1. verlenging, het ver- lengen in de diverse bet., vooral: extra verletten (verspr. WS, Dhau, Nbk, Np, Obk) [fa'ktu, fç ...] - verletten: tijdverlies speeltijd bij een sportwedstrijd

verlengingsteken (spor.) [fçl., fa'l ...] - doen oplopen (met name door visite te verlengingsteken

verlengsnoer Nbk, Nw) et, de [fo'l---] 1. verlengsnoer *Wil ie mij et verlengsnoer even geven, et gewone snoer hebben die meensken mij veriet mit heur is te kot* (N'ok)

verlengstok (spor.) [fa'lei]stok, fç'l ---] - (Dhau), *Hij verlette mij aori' van de-middag* (Np), *'k Heb mezeis wat verlet; ik*

verlept [fç'lspt, fo'l ...] - verlept, verflenst

verleren [fa'lt:ru, fr•--] - verleren: gaandeweg niet meer kennen of kunnen *Ik bin et voetballen verleerd* (Wol), *Af goed verleer ie drekt niet laot je niet verleiden* (Dho), *Ik heb me iaoten verleiden om nog even te blijven* (Spa) 2. verleiden tot vrijen *Zij het hun verleid* (Ma)

verlet et {fo'let, fr'!...} 1. vertraging, oponthoud *Hij kreeg verlet* was plotseling verhinderd, kreeg oponthoud (Bu, Diz, Ld, Ma, Ow), *Deur de anloop kreeg ik wat verlet in mien wark* (Dfo), zo ook *verlet hebben* vertraging oplopen, vooral doordat men opgehouden wordt door anderen (Dho, Diz, Ma, Nw, Obk, 01-Nl, Ow, Spa, Wol): *Ik heb lederkeer verlet, et schut niks op verlet onderweg deur* (Dho), *We hadden verlet onderweg deur verlekkerd, in verlekkerd kieken: Hij kikt een lekke baand* (Obk), *Ik bin wat iaete, ik dr zo verlekkerd naor* (Nbk), *De hond zag heb wat verlet had* (Nw), *Vanmorgen had wat lekkers, hij keek zo verlekkerd* (Bu) ik zoe'n veriet, dat ik bin hatstikke laetc (Db), *We hadden va.ndaeye mar aorig verlet* (Nt), *Ik heb de hieie morgen verlet had* (Ma), *- ..de hele dag een boei verlet had* (Spa), *Ik har zoveuie veriet, dat ik mosmitmien waarkopholen* (Dfo), zo ook *We hebben verlet kregen, en doe* (Np, Ld) en *Ik bin wat langer, dus jnoe'n de vrouwluden de wat laete, want ik kreeg wat verlet* (El) 2. *rokken weer verlengen* (Obk) *Af de rok sterke behoefte We hebben allemaoie wei even verlengen, dan wodt die uutiegd verlet van een betien regen* (Nbk), *De* (Dhau, Nbk), *et verlengen van een stek bloemen hebben verlet van waeter* (Nbk), (Bdie), *een parcours verlengen* (Spa), *een Ik heb zo staorigan wei verlet van een nije snoer verlengen* (Ow) 2. langer maken qua *jasse* (Nbk), *De boeren hadden verlet van tijd Ik zal mien baos vraogen om in dit dong in disse kontreinen* (Ow), *Hef d5r geval mien vekaansie een paer daegen te veriet van?* heb je er behoefte aan? (Nbk), *verlengen* (Op), *Et verlot van de soidaoten Ik heb d'r gien veriet van* *hoef het niet wodt verlengd* (Np) *De voetbalwedstried geleverd te krijgen* (Nbk, bo: Bu, Nw), *wodt verlengd* (Nbk, Nw) 3. de geldig- ook: daar zit ik niet op te wachten, ik hoef heidsduur langer doen zijn *Wij konnen de zoiets niet* (Nbk), *nargens gien verlet van buurjaoren weer verlengen* (Dfo), *een vergunning verlengen* (Wol), *een buurkontrakt verlengen* (Nt)

verlenging de; -s, -en; verlenginkien [fo'lsijuj, fç'l ...] 1. verlenging, het ver- lengen in de diverse bet., vooral: extra verletten (verspr. WS, Dhau, Nbk, Np, Obk) [fa'ktu, fç ...] - verletten: tijdverlies speeltijd bij een sportwedstrijd

verlengingsteken (spor.) [fçl., fa'l ...] - doen oplopen (met name door visite te verlengingsteken

verlengsnoer Nbk, Nw) et, de [fo'l---] 1. verlengsnoer *Wil ie mij et verlengsnoer even geven, et gewone snoer hebben die meensken mij veriet mit heur is te kot* (N'ok)

verlengstok (spor.) [fa'lei]stok, fç'l ---] - (Dhau), *Hij verlette mij aori' van de-middag* (Np), *'k Heb mezeis wat verlet; ik*

heb te vule ommeknoeid, ik kom wat laeter (Nt, Nbk), *de tied verletten* door niet op te schieten, door te knoeien, niet adequaat te werken **tijd verliezen** (Bdie, 01-NI, Pe-Dbl, Sz, Wol): *Mit kiender kuj' een heleboel tied verletten* (Sz), *Af te lange bij iene zitten te praoten, dan hefse tied verlet* (Wol)

verleupen z. *verloopen*

verleuren bn. [fa'lA:rn, fçl..] i. (attr.) *kwijtgeraakt et verleuren schaop* de verloren gewaande, degene die de zieligste is, *de verleuren zeune* gevallen (b) 2. (pred.) wat men moet missen, niet meer *besit Daar is niks an verleuren* dat is bepaald geen verlies, ook gezegd van iemand die men niet zag zitten en die nu is overleden (Nbk, Spa) 3. (attr.) zonder waarde, in verb.: *een verleuren ogenblik* een ogenblik dat nog rest(te), een korte tijd die nog rest en die nog gebruikt kon/kan worden, *Laot die vent mar ophoepelen, die het zokke verleurene praot* vieze, schuine, flauwe praatjes (Np, Ste, Obk), zo ook *verleurenpraot*(Np) 4. (pred.) niet meer te redden *Ie moe'nfse niet te gauw verleuren geven* opgeven (Obk), *Mar doe was hij verleuren, want inienen zette hij de tanen in de ringenet* had het opgegeven, was overgeleverd aan (b), zo ook *Dan bin ze verleuren* (b), *Ik geef me verleuren* met name gezegd hij een spelletje e.d. (Nbk, 01-NI), *En dan bin ze verleuren* (b)

verlichten Ook *verZochten* (Ma) [fo'ltxti, fç'l / lox ...] - verlichten, minder zwaar maken *depiene wat verlichten* bijv. door iemand in een gemakkelijker houding te leggen, aspirine te geven enz. (Np, Nbk), *de kwaole wat verlichten* (Nbk), *Ie kun fezels et wark wat verlichten* (Nbk), *Ie kim je wark wel wat verlichten deur et een betien anders te doen* (Nbk), *Ie kun mekaander wel aorig verlichten: tegere doe'j' meer as allienig* (Nbk), *Ik kan je et wark wel even wat verlichten* nl. door te helpen (Op, Pe-Dbl, Spa, El), vandaar *Je bin nogal drok; kan ikje wat verlichten?* (Wol), *Ik kan niet alle dagen, mar ik kan je wel et wark wat verlichten* (Sz), *Ik kan je wel helpen om et even een botten te verlichten* (Nt, Ld), (onpers.) *A 'kje even helpe, dat verlicht wel wat* (Bu), *de zorgen van iene verlichten* (Dhau), *Ik kreeg hulpe*

en dat verlochtte mij aorig (Ma) **verlichting** Ook *verloehing* (Nbk) [fç'lixtuj/ ... lox ...] - verlichting, het *verlichten*, z. aldaar *Zoks brengt een hiele verlichting* (Nbk), *...wat verlochting* (Nbk) **verlieden** (bo: Bu) onbep. w., in *je verlieden* laoten zich zo koud laten worden dat men er ziek van wordt of kan worden (ho: Bu)

verliederen 0) zw. ww.; onoverg.; *verliederde*, is *verliederd* [f'lidpi, f'l ...] i. gaan lijden aan botgal **verliefd** (spot.) [f&lift, fç'l ...] - *verliefd verliefd wezen (op iene)*, ---*wodden* -. (spon)

verliekederen (verspr.) Ook *verliekeniedereren* (bet. 1: El, Ma, Obk) zw. ww.; overg.; *verliekedeerde*, het *verliekedeerd* [faliko'di:rn, fç.../..] 1. ieder z'n deel geven, vereffenen van te betalen schulden, verrekenen of anderszins rechttrekken van een koop, het ruilen waarbij de een minder had gekregen dan hem toekwam (Bdie, Db, Dho, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, 01-NI, Pe-Dbl, Sz) *Dat moe'n we verliekederen* zorgen dat elk zoveel krijgt dat men het eens wordt, als schuld vereffenen (Dho, Nbk), *De laeste schuld is verliekedeerd bij de baank* (Db), *We gaon de inboedel van et huus van oonze oolders verliekederen* (01-NI), *Hij hadde nogal een hiele rekening te verliekederen bij de dokter nao zien ziekte* (Obk) 2. vlak maken van grond (Bdie, Dfo, Dho, El, Ld, Np, Nw, 01-NI, Op, Ow) *As vroeger de heide ploegd was, mos et laeter verliekedeerd wodden* (Ld), *We hebben dat stok laand verliekedeerd* (El), *We zullen de tuun initien mar verliekederen, dan liekt et weer knap* (01-NI) **verliekemederen** z. *verliekederen*

verlienen [fa'l.., fç'L..] - verlenen, *toestaan vrije deurtocht verlienen* (Op), *een recht verlienen* (Bdie), *Jezollen me d'r een hele dienst mit verlienen af dat even deden* (Ow, 01-NI), *de meensken hulpe verlienen* (verspr.), *veurrang verlienen* (Wol)

verlies z. *verlös*

verliezen st. ww.; overg.; het *verleuren* [fa'li:zi2, fr'L..] 1. verliezen, zonder dat men het merkt laten vallen, achterlaten *Ik heb de sleutel verleuren* (Nbk), *Hef dat now al weer verleuren* ben je dat al weer kwijtgeraakt (Nbk) 2. moeten missen,

verliezer - verlopen

kwijtraken *Ze hadden wel iene had, een Jangien, nier die hadden ze verleuren an de Spaanse griep (j), Hij het zien vrouw verleuren til, doordat ze is overleden (Nbk), Hij het heel wat tegenslaegen had in zien leven, mar hij het nooit de moed verleuren (Op), niks te verliezen hebben (spot.)* 3. overwonnen worden *een wedstried verliezen, een spel verliezen (Nbk), van iene verliezen, Nijberkopers willen niet graeg van Ooldeberkopers verliezen (Nbk), We hebben verleuren di. gewoonlijk: de sportwedstrijd verloren (Nbk), de slag verliezen* 4. in *Ik kon wel zien da 'k an bim verleuren heb* dat hij achteruit is gegaan qua gezondheid (Bu)

verliezer (spot-) [fr'li:zr, fal...] - verliezer
verliggen [fohg, fçl...] - verliggen, anders gaan liggen, enigszins opschuiven wanneer men ligt *Gao es een betien verliggen (Nbk);* (wederk.); meestal in de vorm van volt. deelw.) door (lang) liggen aangetast raken, z. ook *verlegen* II, bet. 5: *Ik heb me verlegen, de nekke dat me d'r zeer van heb te lang (verkeerd) gelegen (Nw, Nbk), Dat huj het bmw verlegen, et is te lange onderweg (Obk), Dat goed het him verlegen (Dhau)*

verlocht [fo'loxt, fç'l---] - verlicht, door licht beschenen *Et was daar mooi verlocht geillumineerd (Nbk), De karke is mooi verlocht (Bu)*

verlochten Ook *verluchten (WH)* zw. ww.; overg.; verlochtte, het verlocht fo'loxt, fç.../---] 1. verlichten, van licht voorzien *In huus was alles verlocht (Obk), Ze mossen de straoten wat beter verlochten (Obk), een kamer verluchten (Spa)* 2. z. *verlichten*

verlochting fo'loxttij, fç...] - verlichting, het *verlochten* z. aldaar, ook: dat wat dient om te *verlochten: D'r was te min verlochting, wat was et d'r donker (Nbk), De verlochting doe et niet (Nbk), ...vul out (Nbk)*

verloederen (spot.) [f'ludp, frl...] - verloederen, in verval raken

verloedering (spor.) [fa'ludçij, f'l...] - verloedering, verval

verloeren (El, Ste) zw. ww.; wederk.; verloerde, het verloerd [fo'l---] 1. zich verkijken, verkeerd inschatten *Daar hele me op verloerd (Ste)*

verlof et; verloven (bet- 1, spot.) [fabf, ff1...] 1. vergunning (spot-) *Et verlof van de soldaoten wodt verlengd* om vrij te hebben, om thuis te zijn (Np) 2. vergunning die een verlofhouder heeft *Etkeféhet verlof (Ste), D'r zit verlof in dat ding (Nw), Hij het verlof A, .8 heeft verlof A en B (Nw), Dat kefé is groot/klein verlof in heeft vergunning A/B (Sz)* 3. verlofzaak *Een verlof mag gien starke draank verkopen (Nbk), Die man het daar een verlof (Np, Op), ook: zaak met volledige vergunning (Dfo)* 4. gelagkamer (Bdie, Dho) *Die wonen in 't verlof (Dho)* 5. ^{vrijaf} (1), in (on)betaeld verlof(1), *butengewoon verlof (1) ed.*

verlofzaeke ^(j) Ook **verlofzukien (Spa)** [fa'l..., fr'l---] - (vaak vork.) verlofzaak
verlofzakien z. *verlofzacke*

verloofd [fo'lo:ft, r'l•.] - verloofd
verloofde [fo'lo:vda, fr'L] - verloofde
verloop et [fa'lo:p, fçl...] 1. het verstrijken (van tijd) *nao verloop van tied (Nbk)* 2. ontwikkeling *et verloop van een ziekte (spor), netvurlik verloop (v), Van een eigien tot een warkbije is een verloop van drie weken, en hij leeft zoo 57 55 daegen; dat laeste gelt nieur de winterbijen, die leven de hiele winterzit (bs), Hij hadde een grote wereldkaorte en et kaemerschut hangen en mit vlaggies volgde hij daar et verloop van de oorlog op (vo)* 3. geleidelijk anders lopen (van een lijn, een vlak) *(Spa) D'r zit nogal wat verloop an* het is scheef, met name gezegd bij behangen, naaiwerk (Spa)

verlopen I Ook **verieupen** (bet- 1: Obk) bn.; attr. [f'lo:pip, f'l.../...L:pip] 1. verstreken *In 't verieupen jaar kwam d'r een goed gewin van 't laand (Obk), verlopen Lied* verloren tijd (El), *Ze wassen de eerappels mit de bore poten, war dat is verlopen Lied* verleden tijd (Op, Ow) 2. mislukt, enigszins verliedertelijk *een verlopen zaekien* mislukt onderneminkje e.d. *(Ste), zo ook 't Is een verlopen boeltien (Spa), ...een verlopen spui (legien) (Nbk, El), Die kerel is een verlopen boer, hij kon 't de laeste tied niet voor mekeer halen (Ste, Dhau), een verlopen feguur* een verlopen persoon (spot.), zo ook *Die vent is een verlopen sujet (Nt), Da's me ok een aarige verlopen kerel (Np)* 3. (van olie)

afgewerkt (El, Spa) *verlopen eulie* (El, Spa): *BI] biopruud smeerden de boeren d'r verlopen eulie op, dan was 't vot* (El)

verlopen II st ww.; overg, onoverg.; het (bet. 2, 4)/is verlopen [fç'l..., fg'l ...] 1. (all. onbep. w.; onoverg.) een ommetje maken, een eindje lopen (p, b: im) 2. (overg.) rondlopen, door rond te lopen niks doen *ffi3 verlop meer as hij doet* loopt meer rond dan hij werkelijk uitvoert (Sz), zo ook *Ze hebben de hiele morgen verlopen* niets gedaan, hoofdzakelijk gekletst (Ma, Bu) 3. (onoverg.) in z'n lijn, loop anders worden *De boekberrie verleup wat, was dus aachter wat brieder* (Nw) 4. (overg.) door lopen kapot trappen (Db, Dho, Op, Wol) *Niet in de tuun kommen, want dan verloop ie de boel* (Wol), *Gao out et grös weg jonges, straks is 't helemaole verlopen en kuj' et niet mi]en* (Op), *De koenen hebben et laand verlopen* (Dho) 5. (onoverg) door langdurige werking versleten raken, kapot raken (Np, Obk) *Et uurwark is verlopen kapot* (Np), *Die mes]ene is hielendal verlopen, daor kun ze niks meer mit beginnen* (Obk) 6. (onoverg.) z'n verloop hebben, zich ontwikkelen *Et kan ok aanders verlopen* (Np), *Is et allemaol een betien goed verlopen, die vergadering?* (Nbk), () *dat een peerd mit de aachterbienen binnen de beide zillestringen bliieven moet as et wark goed verlopen zal* (Ow) 7. verstrijken (van tijd) *Daor moet eerst wat tied over verlopen* (Op, Pe-Db), *De tied is verlopen* (Bdie, Ow), *De Lied verlopt gaat door* (Nbk), *Daor is een hele poze over verlopen* (Spa, Wol), *D'r bin jaoren over verlopen veurdawwe mekeer es weerzagen* (Obk), *Mannen, de tied is verlopen* (Nt), *We hebben de Lied verlopen laoten* (Np) S. verwaarloosd raken *Die zaeke verlopt ok* (Nbk), *...is verlopen* (Spa), *De boel verlopt daorhielemaole gaat achteruit doordat men er slecht werkt, z'n zaak slecht onderhoudt, men name gezegd als een boer bep. geen vakman blijkt* (Bu), zo ook *De boerderije is aorig verlopen* (Nbk), *...verlop helemaole now d'r gien goeie boer op zit* (Dfo, Pe-Db), *Die zaeke is verlopen* nl- die winkel, dat bedrijf (Ma, Nt, Ow), *...is en 't verlopen* (Bdie) 9. niet op tijd afgehandeld raken, buiten de termijn raken *De belasting*

verlopen laoten (Nbk) 10. door niet te verlenen ongeldig worden *'t Riebewies is verlopen* (Diz, Nbk), *ie riebewies verlopen laoten* (Nbk, Ld), *Dit paspoort is verlopen* (Nbk), *El bankbiljet is verlopen* (Spa)

verlös (Dfo, Ow, b: lm, vo) Ook *verlies* (verspr.) et [fs'l s, fr'l s/ ... li(:)s] 1. verlies (dat men lijdt), het kwijtraken *Wat bi]in 't verlies asje hond doodgaot wat heb je een verdriet* (Ste), *in 't verlies west hebben* kleine dingen moeten missen (niet van zeer ernstige zaken) (Ste) 2. dat wat men kwijtraakt, nadeel, schade *Daor hebben ze aorig verlies mit* (Np), *Et was een goed ding voor M, dat heur hulp om over et verlös van beur mom en beur bruur benne te kommen* (vo)

verlos (Nbk, vo) tw. [frtlos, folos] 1. roep bij diverse spelen, om aan te geven dat de spelers die getikt of gevangen zijn, weer vrij zijn

verlosapperaot (Db, Dhau, Ow) Ook *veeverlosapperaot* (Dfo, Ow) et; -en [..JIDz ap ... i ...] 1. apparaat waarmee men moeilijk kalvende koeien van hun kalf verlost *'t Kalf wodde mit 't verlosapperaot verlost* (Dhau)

verloskaemer (1) [fo'l..., fl...J - verloskamer

verloskunde (1) [fa'los..., 41...] - verloskunde

verloskundige (1) [...'k...] - verloskundige

verlossen [fa'6si7, fç'l ...] - verlossen, bevrijden *Hij zat in ethokke opsleuten, mar ze hebben him verlost* (Nbk), *Hi]zat klem, ze mossen 'm verlossen* (Dho), *Ik zaJ je d'r even van verlossen* (Ma), *een beest uut de strik verlossen* (Diz), *Ik zal de geiten mar es van dat touw verlossen* (01-N1), *Nao ien ure wodde ik verlost bi] et waeken bi] de biggemotte afgelost* (Ld), *iene van de piene verlossen* (Db); helpen bij de bevaling: *Ze is naor 't ziekenhuus brocht, now zullen ze beur verlossen* (Sz), ook inzake dieren: *een koe verlossen* d.i. het kalf is met mechanische middelen ter wereld helpen (Bu, Diz, Ma, Np, Nt, Obk), zo ook *een kalf verlossen* id. (El, Ow, Spa), *een kalf mit de keizersnee verlossen* (Spa)

verlossertien (Nw, bo: Nw) et [frlosrtin, fa'...] 1. kinderspel: diefje-met-verlos (bo: Nw), ook: waarbij de kinderen die verlost moeten worden in de hoek van het plein

verlossing - vermaeken

staan: *verlossertien in de hoeke* (Nbk)

verlossing de; -s, -en [falosu], f'l...] 1. het verlossen, vooral: de hulp die men toepast bij de bevalling van koeien (01-NI)

verlotten [folot; fr'l..d - verloten *Wat over is, zuuwe war verlotten* (Nbk), *We zullen die priesen even verlotten* (Np)

verlotting [fa'lstuj, fç'l.j - verloting *de dag van de verlotting* (Sz), *Wij bin d'r benijd naar as wij ok wat wunnen hebben wit de verlotting* (Obk)

verloven [fa'lo:bip, r'] - verloven (wederlc) *mekaander een ring andoen wit verloven of trouwen* (Po-Db)

verloving [fa'lo:wuj, ...vt, fç'l.] - verloving: het *verloven*, z. aldaar
verlovingsring (Nbk, Np) [.1...] - verlovingring

verluchten z. *verlochten*

verluden zw. Ww.; overg.; verluude/verluded, het verluded [fa'lydi, fr'] 1. door klokgelui iemands overlijden bekend maken (naar gelang het om een man, vrouw, meisje of jongen ging was het voorafgaande kleppen met de klok anders en per dorp ook niet steeds volgens hetzelfde systeem) *Weten jow ok wie d'r vanmorgen verluded is?* (Diz), *N. is van-naacht sturven, ze gaon him vanmorgen al verluden* (Dho, Op), *D'r wodt iene verluded*(Obk), *Hij is vandemorgen verluded; ze beginnen wit acht ure, et duurt een half ure tot drie kertier* (Np), *Et verluden wodt niet viiie weer daon, et is nog een oud gebruik, enkele ouwe meensen verlangen et nog; bij volwassenen drie keer kleppen, bij kiender ien keer* (Sz), *Vroeger wodde bij oons bij et verluden bij een vrouw de kleine klokke luud en br een man de grote, en laeter wedden ze toegelieke luud* (Db), *Bij een man verluden begonnen ze zoen driemaal wit hadde slaegen, en bij een vrouw wit een stok of drie zaachte slaegen* (Op), *Et verluden gong zo: veur een man wodde de grote klokke drie keer klept, veur een vrouw drie keer wit de kleine klokke* (El, Dfo), *... veur een luend twie keer de kleine* (Dfo), *Bij et verluden haj' drie slaegen wit de klepel bij een man, twee slaegen bij een vrouw en iene slag bij een kiend*(Bdie), *Bij de katteileke karke gaan ze de doden nog wel verluden* (Po-Db), *As hier naachs iene starft, wodt*

die de volgende morgen om negen ure verluded (Ste), *In Appelsche hebben ze iene verlöd, die bleek laeter levendig te wezen!* (Nbk) 2. doen luiden: van de klok (tijdens het lopen naar en van het graf)

(Bu) of nadat iemand is gestorven (Nw): *As d'r iene doodgaot wodt de klokke verluded* (Nw) 3. in *beuren verluden* (dat...) horen verluiden (d)

verlullen (Bdie, Nbk) [ff'l..., fa'l...] - verlullen *de tied verlullen* (Bdie, Nbk)

verlummelen [fo'l..., fr'l...] - verlummelen, *verbeuzelen de tied verlummelen, Hij het de Hele dag verlummeld* (Nbk)

vermaeieren [fa'ms:gp] - vermageren: *mager worden* *Dat jonk is de leste tied aorig vermaeierd* (Np), *Bij de meerste koenen was de melk d'r haost schone onder weg en ze vermaeierden stark* (vo)

vermaeieringskuur (spot.) [fo'm..J - vermageringskuur

vermaek [fa'mc:k] - vermaak, plezier *Zoo⁵⁷ vuurwark geft altieten een hiel vermaek* (b), *Die goezer is een heel vermaak vew- de jongen* (01-NI) * *Et bezit van de zaek is 't end van 't vermaek* (Obk)

vermaekelik [fa'mc:kiakl - vermakelijk *Dat was een vermaekelik geval* een komisch, vermakelijk geval (Obk)

vermaeken zw. ww.; overg.; vermaekte, het vermaekt [fam..., fç'm ---] t. (wederk.) amuseren *De kien der vermaeken heur war best* (Bu), *Op een bruiloft kan hij him goed vermaeken* (Op), *Zollen ze heur wat vermaeken kunnen in de vekaansie?* (Nbk) (vooral inzake kinderen:.) *Ze moe'n heur mar wat vermaeken zichzelf maar even zien bezig te houden, zich aangenaam bezighouden zonder hulp van anderen* (Dho, Nbk) 2. anders maken, hermaken (vooral van kleding) *De kleren die ze kreeg het ze allemaal vermaekt voor de lciender*(Ld), *een jurk verznaeken* (verspr.), *een broek vermaeken* (Bdie, Bu), *een maantel vermaeken* (Bu), *een frsse vermaeken* (Nt, 01-NI) 3. bij testament toewijzen *An wie zollen die oolde kerels de boel vermaeken?* (Nbk, Obk), *Ze hebben alles VI de karke vermaekt* (Np, 01-NI, Ma), *Hij het him alles vermaekt* (Dfo, Sz, 0w), **VI** *iene wat vermaeken* (Nw), zo ook *Omke zal zien hiele spul grif VI heur vermaeken* (b)

vermaejen [fm...] - vermalen, fijnmalen
De dikke tebaksnarve wodde verznaelen in een snoetmeule, vandaor de snoeftebak (Dfo)

vermaening (Nw, Obk, Ow) de; -s, -en [f'm:nu] - vermaning, reprimande, ook: godsdienstoefening van doopsgezinden (Obk)

vermanen) [fa'm:n:] - (wederlc)

vermannen *je vermanen* (j)

vermaogd z. *verinoegd*

vermaogen z. *vernoegen*

vermaolen (Bu, Dhau, Obk, 01-N1) zw. ww; overg.; vermaolde, het vermaold [fo'mn:oln] 1. het melken een keer per dag *overslaan Af een koe dreuge zetten willen, dan vermaol ie hum, dan melk ie zn de hieltied wat minder, dan vermaol ie him* (Bu), zo ook *Die koe moe'n we mar vermaolen ni. als overgang naar de situatie waarin de koe droog komt te staan* (Obk), *We zullen die koe mar vermaolen* (01-N1)

vermeerderen [fa'mt:ardn] - vergroten, groter (doen) worden, in aantal (doen) toenemen *We vermeerderen inde gemiente nog mit et tal inwoners* (Obk), *Mit de anmaek van de heide konnen ze de boerebedrieven vermeerderen, mar de netuurgong d'rmitnaor de bliksem* (Obk), *bloemen vermeerderen deur te scheuren, stek/een* (Ste), *je bezit vermeerderen* (Wol, Dhau), *kapitaal vermeerderen* (Mw); (wederk) groter worden in aantal door zich te vermenigvuldigen *De moezen en rotten vermeerderen heur badde* (verspr., El), *De eksters en krijen vermeerderen heur mooi!* (Bu), *je gezin vermeerderen* (Mw), zo ook van planten: *Disse plaanties hebben heur aorig vermeerderd* (Db)

vermeerdering [fa'mt:adçuj] - vermeerdering, toeneming *Ik hebbe hum fieliessieteerd mit de vermeerdering van ja oren* (Dho), *een plaante deur de midden scheuren veur vermeerdering* (Mw)

vermeerderingsbedrijf [fo'm...] - vermeerderingsbedrijf (voor pluimvee, varkens) *De kiepefökicer had een vermeerderingsbedrief veur bruudeier* (Pe-Db), *We hadden nao de oorlog een vermeerdenngsbedrief van kiepen* (Np), *...mit kiepen, ze bin d'r ok mit varkens* (Ste)

vermegen (b: lm) bn. [fo'mt:gjj] 1. vaal van kleur, (als) door urine aangetast een

vermogen kleur (b: im)

vermeesteren (Bu, Dhau, Ow) [f'm...] - verdokteren *Ze hebben hiel wat vermeisterd veel aan de dokter betaald* (doordat ze daar veel kwamen) (Bu, Ow)

vermelden Ook *vennellen* (Mw) [fo'm...J - vermelden (weinig gebruikt) *Dat moet d'r al even bij vermeld wodden* (Ow), (vaak licht corrigerend, om een belangrijke faktor vermeld te krijgen:) *Dat moej' d'r wel even bij vermelden!* dat moet je er wel even bij zeggen (Nbk, Ste)

vermelding (spot.) [fam...] - vermelding, vooral in *een eervolle vermelding* (spot)

vermellen z. *vermelden*

vermengen z. *vormingen*

vermenigvuldigen [famî:nox'fAldogfl] - vermenigvuldigen (niet wederk.)

vermenigvuldiging de; -s, -en; vermenigvuldiginkien [fmi:nox'fAldogu] 1. vermenigvuldiging (in wiskundige zin)

vermennnen (Nbk, Op) [fo'm...] - door te mennenvoeren, verplaatsen: *Dan wodde die laankwaegen op et veur- en achterstel vaastezet mit boolten; de waegen kon dan niet zo best meer drijen, ie mossen veur zich tig rieden veur et bomen vennennen* (op)

vermetguts z. *vermetsguts*

vermessejen z. *vermetsejen*

vermetsejen (verspt) Ook *vermesselen* (Bdie, El, Np, Obk) [fo'm --- ...] - vermetsejen: door te metselen gebruiken *Van kleine stien kuj' vlogger meer vermetsejen as van grote* (Obk), *Ze moe'n een hiele mennigte stienen vermessen so daegs om een dagure te verdienen* (Obk)

vermetsguts (Obk) Ook *vermeiguts* (Mw) de; -en [fo'metsxAts/...] 1 bep beitel van gemiddelde grootte

vermengend (Bu) {fo'mA:gflt} - vermogend, met een vermogen, rijk

vermicelli [fermi'seli] - vermicelli *vermicelli in de soep doen* (Nbk)

vermicellisoep [...'ssli...] - vermicellisoep

vermieden (spot.) [fomidi] - vermijden, voorkomen

verminderd (spot.) [fomndçt] - verminderd, niet ten volle *Hij is verminderd toerekeningsvatber* (spot.)

verminderen (spot.) [fo'm...] - verminderen: afnemen, teruglopen (in aantal, omvang)

vermingen - vermotten

verwingen (OS, Bu, Np, Op) Ook **vermengen** (WS, Ld, Ma) zw. *Ist. ww*; overg.; het vermengen [fo'm...l--] 1. dooreen mengen *Aj' een mingbult maeken dan vorming ie et mit mekeer* (Nbk), *Ge-droogde kalvermelk moej' vormingen mit waeter* (Db), *We moe'n de potlaand mit et scharp zaand vormingen en dan leng ie et an mit wacter* (Np), *Lienmael vormingen mit waal was vroeger hiel goeie kalverslobber* (Db)

verminken (spor.) [fSmujk] - verminken (in lichamelijk opzicht), ook bij wijze van vergelijking: op desastreuze wijze bewerken, bijv. inzake van historische plekjes, panden: *Die oolde plaetse is hielemaole verminkt, ie kennen him niet meer* (Nbk)

vermist [fo'mtst] - vermist (zelfst.:) *Ze hebben alle vermisten nog niet weer vunnen* (Nbk)

vermochtig (Np) bn.; -er, -st [fa'moxtaxl] 1. (van het weer) bom makend *Et is vermochtig weer* (Np)

vermoedelijk (spor.) [fo'mudak] - vermoedelijk

vermoeden I (Nbk, Ste) [fa'mudii] - vermoeden, veronderstelling *Et vermoeden bestaot (..) (Ste)*; gedachte omtrent het mogelijk, waarschijnlijk zijn (Nbk) *Ik had dr al zoen vermoeden van* (Nbk)

vermoeden II (Nw) zw. *ww*; overg.; vermoedede, vermoedde, het vermoeded [fotmudnl] 1. vermoeden, het vermoeden hebben *Ik vermoede dat d'r meer aachter zit* (Nw)

vermoegd Ook *vermaogd* (Db, Dfo, Dhau, Nbk, Ow, Wol) bn.; -er [fomu:xt/2m3:xt] 1. *vermolmd 't Gebiente van die oolde schure is vermoegd* (Op), *Dat bientwaark is vermoegd, daor zit de worm in* (Obk)

vermoegen (bs: Nw) Ook *vermaogen* (Nbk) [fo'mu:gijL. ma:...] - vermolmen *Dat boolt begint te vermaogen* (Nbk), (n.a.v. het *dokkemaeken* uit buntgras) *Mar rusken beginnen nogal gauw rotterig te wodden en stro vermoegt*(bs: 14w)

vermoet [fa'rnut] - vermout

vermoetfiesse [fo'mut...] - vermoutfles

vermoffelen (Dho) [fam...] - verknoeien, verprutsen

vermogen [fa'mo:gffl] - vermogen: in *financiële zin: Ie moe'n belasting betaelen*

naor vermogen (Diz), *Jonge, dat kan wel een vermogen kosten!* (Nbk); capaciteit: van een motor, een machine

vermogensbelasting [fa'm...J - vermogensbelasting

vermogensoftrek (spon) [fa'm.J - vermogensaftrek

vermogensverlös [fa'm...J - vermogensverlies

vermogensweenst (1) [fomj] - vermogenswinst

vermollen (Spa) zw. *ww*; overg; vermolde, het vermold [fa'm311] 1. verknoeien, verprutsen

vermolmd (verspr.) [fa'molrnt, ...l mt] - vermolmd *hielemaole vermolmd* (Db, Dfo, Diz, Ld, Nbk): *Die stoelpoot is hielemaole vermolmd, daor zit de worm in* (Ld)

vermolmen (verspr.) [fa'molipön, .1(a) man] - vermolmen *De poten van die oolde kaaste gaon hielendal vermolmen, alle morgens ligt d'r een laoge stof onder* (Db), *Buten verrot et hoeft, binnen vermolmt et* (Ld)

vermommen (spor.) [fa'morp:] - vermommen (lett)

vermomming (spor.) [fam - vermomming: de wijze waarop men zich vermomt

vermoren [fam...] - vermoorden, ombrengen *HiJ het iene vermoord* (Ma), *D'r is iene vermoord* (Nbk), *Veur de oorlog, veur et militarisme, daor is wel geld voor en dat allienig om mekeer te vormoren* (vo), *Gaoj' daor dat boompjen vormoren!* (NI), *Hadde warkan is niet zo slim, man ze ven oren zn zover mit dat wark* (Dhau), *Ie zollen m vennoren!*potverdrie, je zou hem wat aandoen (Db, Dfo, Np), *Dat jonk goelde of zo] ze vermoord wodden* (Dhau, Dfo), *Schei toch uut te raozen, et liekt wel of vermoord wedden* (01-NI), *Ik was zo Jek op die kerel, ik kon n wel verm oren* (Op, Obk), (ironisch dreigend:) *Ik zal je ven oren* (Bdie)

vermotten zw. *ww.*; overg.; vermotte, het vermot [fam...] 1. verkwisten, door royaal gebruik te snel opmaken *centen vermotten* (Bu, Obk), *Ze vermotten daor et geld* (Wol), *Ili'j hetgien halve rooie cent meer, alles het hij vennot* (Db), *Ie moe'n niet zovule pepier vermotten* (Spa), *Ie meugen et wa cl er niet vermotten* (Dhau), *Jim moe'n dat zaand niet allemaole vermotten, heur*

(Dfo) 2. door morsen verloren laten gaan, door slordig, onachtzaam te gebruiken bederven, langzaam verliezen *kleren vermotten deur ze de hiel tied smerig te maeken* (Dhau, Bu), *Af koenen in 't laand hul bijvoeren, vermotten ze vaeke een heleboel* (01-NI), *De knienen hebben ok een rij, anders vermotten ze et grus* (Sz), *Et bin roegschottels, ze vermotten de boel* (Ste), *Ik hebbe de tied vennot* (Dho), *Hij het zien bie le ven vermott* (Nw) * *Een slonter kan meer vermotten, as een pronker verpronkt* (Ste)

vermuid z. *vermuuid*

vermuien z. *vermuuien*

vermuid z. *vermuuid*

vermujjen z. *vermuuien*

vermurfd (01-NI, Ste) bn. [fa'mhrft] 1. *vermolmd Dat hooft is hielendal vermurfd* (01-NI)

vermuuld (Bu) Ook *vermuid* (Obk, Ste), *vermuud* (Wol) [fo'my:jtL...nMjt/.Jmejt] - *vermoeid Ze was vermuid van de lange fietstocht* (Obk)

vermuuien (OS, Bu, Op) Ook *vermujjen* (Bdie, Dho, Nbk, Nw, Obk, Ste), *vennuien* (Di; Np, 01-NI, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) [fomy:jçl ...'nt&j.../'m.j...] - *vermoeien Et kan 00115 zo vermujjen* (Obk), *Ik bin hielemaol vermuid* (Nw), *Ie moe'n je niet te slim verm uien* (Np), *We mossen oons aorig vermujjen, om dat zwaore wark allemaole te doen in 't boerebedrief*(Obk)

vernachelen Ook *vernaegelen* (Obk), *vernagelen* (Sz) [fonaxi, ft_n l n_ε: / - *vernachelen Pas mar op mit die koopman, die kan je wel vernachelen!* (Obk), *Hij is de persoon d'r wel naor om iene te vernagelen* (Sz), *Laot je niet vernaegelen deur die koopman, et is een bedrieger* (Wol, Obk)

vernaegelen (verspr.) Ook *vernagelen* (WH) zw. ww.; overg; vernaegelde, het vernaegeld [fo'ne:gi7, fç.../...na:...] 1. *vernagelen: bespijkeren* (Obk) *Af gien spiekers in 't zicht holen willen, dan moeft hooft bliend vernaegelen blind vernagelen* (Obk) 2. *hoefnagels inslaan* (Obk) *De lezers van 'tpeerd moe½ opnij vernaegeld wodden* (Obk) 3. *hoefnagels te diep inslaan zodat verwondingen optreden* (verspr) *Et peerd is vernaegeld, dan is hij d'r kreupel van wodden deurdat de naegel in 't leven*

kommen is (Np, Wol, Nbk), *Dat peerd hebben ze vernaegeld* (Ma, El), *Mit vernaegelen kommen ze in 't leven* (Ste), *Etpoord trekt wat mit de rechter veuipote, ik daenke dat et even vernaegeld is deur de smid* (Op) 4. z. *vernachelen*

vernaem z. *veurnaem*

vernagelen z. *vernaegelen, vernachelen*

vernatten (Obk) zw. ww.; overg.; vematte, het vernat [fonatu, fç...] 1. *nat doen worden* (Obk) *Dat stok laand willen ze vematten om d'r weer netuurlaand van te maeken* (Obk)

vernauwwing (spor.) [f2'nDMtr], fç'n...] - *vernauwwing*

vernederen [fonudrn, fç'n...] - *vernederen, krenken Ie hadden him niet zo vernederen moeten* (Nbk), *Hoe meer as ze et Duutse volk vernederen, hoe groter dekaans dat et Duutse militarisme de kop weer opstikt* (vo)

vernedering [fo'nt:dçuj] - *vernedering et as een vernedering vulen* (Nbk), *We hebben now wel genoeg vemederings had* (Nbk)

vernemen st- ww; overg.; het verneumen [fa'n] t. merken, gewaar worden, horen, te horen krijgen *We vernemen d'r gien donder van* (Dho), *Ik heb d'r niks van verneumen daf vannaacht om drie ure thuuskoinmen binnen* (Np), *Ze vemammen d'r niks van dat ik d'r an kwam* (Ow), *Hi vernam d'r niks van merkte er niets van* (Bu), (van een vrouw die in verwachting is:) *Ze het et leven vemeunien*(Dhau), *Dat kufzomar vernemen, dat et gien goed pul is* (Ow), *Doe ze vernam, da 'k (..) (b), Een boel meensken zullen et straks nog wel vernemen dat de tiden minder wedden zullen het flink merken* (Op), *Daor hadden we niks van verneumen* (Spa), *'k He d'r nooit wat vemeumen* (Nbk), *Ik mos et van mien breur vernemen* (Bdie), *Hefnog wat van him vemeujnen?* (Nw), *Now ja, dat zuuwe dan vanzelf wel vernemen* (Spa), *D'r is feest in d'orp, mar wij vernemen d'r hier niks van* (Obk) 2. *zich informeren* (verspr.), *in d'r naor vernemen: Ik weet et niet, mar ik zal d'r naor vernemen* (Dho), *We zullen daor even naor vernemen* (Dfo, El), *We zullen es vernemen wat dat kost, die rioperaosie van de auto* (Obk), *Hef d'r nog even naor verneumen?*(Nbk)

verneren - veroddering

verneren (Db, b: lui, k: Ste) zw. ww.; overg; verneerde, het verneerd [fa'nt:ari, fç...] 1. verdragen, ondergaan *Now 't weer koold wodt, kaf best weer een krukien in bedde verneren* (Db), *Hij kon dat eten niet verneren* (k: Ste)

verneuden z. *vanneuden*

verneuken [fan..., f'n...] - verneuken, bedriegen, bedonderen *Die kerel het de boel verneukt heeft de zaak belazerd, Daor het hij je mooi verneukt* (01-Nl), *Hij leut hun verneuken deur dat volkien* (Obk)

verneukeri'je [fonA:kç'lJo, ook ...eja, z. -i'je] - verneukerij *Dat is allemaole verneukerije* (Np)

verni'jen [fo'ntj, frn..., ook 2nsj..., z. *nijl*] - vernieuwen of stek vernijen (Bdie, Sz, Spa), *Et kiepehokke moet neudig verrijd wodden* (Wol), *Hij moet wel es wat veraijen an et huus, aanders gaot et hadde aachteruut* (Obk), *De xnuwplaete was verrot, die mos vernijd wodden* (Pe- Dbl), *De leerties van mien galgen moe'n neudig vernijd wodden* (Db)

verni'jing de; -s, -en; vernijinkien [fr'niju, ook .'nej..., z. *nij* 1] 1. vernieuwing

vernielder (spor.) Ook **vernieler** (spor.) de; -s [fSni:lðç, frn .../...fr] 1. vernielal

vernielen (verspr.) [fa'ni:lq, 4...] - vernielen, kapot maken

vernieler z. *vernieler*

vernieling de; -s, -en; vernielinkien [fa'ni:luj] 1. vernieling, verwoesting *Et weren allemaole vernielings* (Nbk), *in de vernieling raeken* (spor)

vernielzucht (Sz) [...'nl - vernielzucht, neiging tot vernielen *Die vernielzucht van tegen worrig dat is verschrikkelik* (Sz)

vernien(d) z. *venien*

verniendig z. *veniendig*

vernienig z. *veniendig*

vernietigen (spor., vo) [fç'nitog, fa'n...] - vernietigen *Jim meugen him* [nl. een schuldbekentenis in dit geval] *vernietigen, zo was de laeste wil van de netaoris* (vo) vernietigend (Nbk) [fa'ntagijt] - vernietigend, minachtend *Ze keek him vernietigendan* (Nbk)

vernikkelen [fa'niklii, f] - vernikkelen (overg): van een laagje nikkel voorzien *Een fiets en een peerdebit kon ij vernikkelen laoten* (Ow), *De velgen van de fiets*

bin vernikkeld (Ld); verkleumen (on-overg.): *Ik bin d'r bij vernikkeld* (Dfo), *Et is hier zo koold, ie zollen vernikkelen* (Nbk, Ste, Np), 'k *Vernikkel van de koelde* (Nw)

vernis [fç'nts, fo'nis] - vernis (ter bedekking) *een laogien vernis*

vernislaoge (spor.) [fo'n..., fçn...] - vernislaag

vernissen (spor.) [fç'nisq, fa'n...] - vernissen, van een laag vernis voorzien

vernoden z. *vanneuden*

vernoemen z. *vernamen*

vernuft (vo) [fanAft, fr...] - vernuft, vindingrijkheid *beur technische vernuft* (vo) vernuftig (Nbk, vo) fo'n&ftx, fç'n...] - vernuftig, vindingrijk *op ien of aandere vern wtige wieze* (VO)

vernunen (OS, ZW, Bu, Np, Nt, Op) Ook **vernoemen** (Diz, 01-Nl, Sun-Ot, Wol) [fa'n..., fr'n.../...] - vernoemen, dezelfde naam geven *Een kiend krigt tegen worig zomar een naeme, de oolden wo'n baost niet meer vernuumd* (Obk), *Ze hebben de mem van beur kaante vernuumd* (Nbk), *Ik bin naar mien pake vernuumd* (Bu, Nt)

vernuming (spor.) de; -s, -en [fr'n mu, fa] 1. vernoeming, het *vernunen*

vernuverd (Np, vo) bn., bw. [fonu:wrt, . vrt, fr...] 1. verwonderd, verbaasd *Hij hadde km een benen vernuverd ankeken* (Np), *Ze bin mit de waegen, zee N wat vernuverd* (vo)

vernuveren (Bu, Obk, Wol, b, p, b: lm, bo: Bu, Nw) zw. ww.; wederic; vernuverde, het vernuverd [fa'ny:wru, .. vp, 4...] 1. zich amuseren *De kiender vernuveren beur mar best* (Bu), *Ze hebben heurzels toch zo vernuverd* (Wol), *Kuf'je nog wat vernuveren?* (bo: Bu, Nw) 2. zich verwonderen (Obk, b) *Doe ze beur dam mit beur beidend al over vernuverden* (b)

verodderen (Dhau, Obk, Ste, Sz) Ook **verordenen** (Dho) [fr'4r/fl'3rdon5n] - verordenen: beslissen *Ze hebben zeker nogal wat te verodderen te beslissen* (Obk, Ste, Sz), *We hebben al even verodderd om rit/t mekeer vot te gaon* (Dhau); opdragen (Obk, Ste)

veroddering (Ste) de; -5; verodderinkien [fr' 4rin] 1. verordening 't *Was soms een veroddering; dan mos ie de waegen op half*

spoor haaken d.i. wanneer de tweede wagen schuin achter de eerste wordt ghaakt, zodat er niet gemakkelijk diepe sporen ontstaan (Ste)

verof z. *veero!*

veroffronteren (Nw, 01-Nl, Sz) Ook **veraffronteren** (Db) zw. ww.; overg.; veroffronteerde, het veroffronteerd [frsfron'tt:ort,Jfçafron't...] - veraffronteren, beleiden (vooral: door te passeren, te negeren) *Jow hoeven je niet veroffronteerd te vriJen* (01-Nl), *Dat kiend wodt gewoon veroffronteerd bij de anderen* (Sz), *Ik vuulde me slim veralTronteerd* (Db)

verongelokken Ook *veroongelokken* (Db, El, Obk, Np, Pe-DbI, Wol) [fç'or]golokij, .ôxa ö:xaI...] - verongelukken, omkomen door een ongelok (van personen), vernield raken (van een voertuig) bij een ongeluk

veronika (Ste) de [fa'rö: nika] 1. in *blauwe veronika* gewone ereprijs (Ste) verontrusthied (Bu) de [frontrksthit] 1. het gevoel dat verontrusting geeft *Ik heb mien verontrusthied d'r over zegd* (Bu) verontschuldigen (01-Nl, v) [fçont-'s1c&ld9g] - verontschuldigen *Daor kuj'je niet mit verontschuldigen* (01-Nl), *Ze lachte een betien verontschuldigend (v)* veroolderd Ook *verouderd* (Wil) [fr'o:ldrt/...OM. - verouderd een veroolderd gebruik, verouderde woorden

veroolderen Ook *verouderen* (Wil) [fr'o:l dry/...OM... 1. merkbaar ouder worden: *Hij is hieleniaol nog niks veroolderd* doet nog jong aan voor z'n leeftijd (Nbk), *Ikbin niks veroolderd* (Bdie), *Zie veroolderen ok aorig* (Ste), *De iene is gauwer veroolderd* (Ste), z. ook *ooldsen* 2. te oud voor iets worden of dat althans lijken *Ze bin niks veroolderd, ze doen alles nog ze zijn nog jong genoeg* (Db, Dho, Nw), *Ie bin d5 nog niet an veroolderd* je bent er nog jong genoeg voor (bijv. om nog een vrouw te krijgen) (Nbk, 0w, Spa, vo), *Hij is d'r bielemaole niet an veroolderd, dat hij nog zovule dot er kennelijk nog niet te oud voor* (Bu, El, Ld, Dfo), zo ook *Dat kerweigien is hij nog niet an veroolderd* (01-Nl) 3. in onbruik raken *Die woorden veroolderen hadde* (spor.)

verooldsen z. *ooldsen*

veroongelokken z. *verongelokken*

veroordelen z. *veroordielen*

veroordielen (1, Nw, Obk) Ook **veroor-delen** (verspr.) [f1o:açdi:117L...] - veroordelen (*door een vonnis*) *Die is veroordield* hij is veroordeeld (Nw); zich sterk afkeurend uitlaten *Ie moe'n iene niet veroorelen veurdaj' weten wat d'r gebeurd is* (Spa)

verootmoedigen (b) [fo:ot'mudogp] - *verootmoedigen* *Wiels wij oons verootmoedigen veurjow* () (b)

verordenen z. *verodderen*

verouderd z- *veroolderd*

verouderen z. *verooldcrcn*

veroveren (spor.) [fço:wrn. ...vp] - veroveren (lett.)

verovering (spor.) [fç'o:wçu, ...vr...] - verovering (lett.)

verpaaien (El, Nw, Op, 0w, Pe-DbI) zw. ww.; overg.; verpaaide, het verpaaid [fap...] 1. door erover te lopen aantasten, *kapot maken* *De bieten bin veipaaid* (0w), *De koenen hebben alles verpaaid* (El)

verpachten [fa'p.] - verpachten (van landerijen)

verpachter (Ld, vo) de; -5; -tien fa'paxtr] 1. verpachter *Dat zien kiender dan vew-de verpachter warkten en niet vew' heurzels, now, dat was dan niet anders* (vo)

verpachting [fa'paxtu] - verpachting (het verpachten)

verpaffen z. *veipoffen*

verpakken [fn'pak] - verpakken, inpakken (lett.), ook Lig.: *Et uutleggen lokt et beste af' et wat in veurbeeldzinnegies verpakken* (0w)

verpakking [fo'pakufi - verpakking, emballage

verpangelen (verspr) zw. ww.; overg.; verpangelde, het verpangeld [fo'paij(g)Ji] 1. verhandelen: *Makelaars perberen huzen en laand te verpangelen* (0w), *Die verpangelt alles* hij drijft handel in van alles en nog wat (Nw), vaak negatiever: verpatsen, verkwanselen: *157 het zien beste koe verpangeld* te goedkoop van de hand gedaan (Db, Nbk), *Hij het al zien kiepen verpangeld* (Dhau), *We kun et zn wel geven, mar hij verpangelt et toch weer* (0w), *1-Zij wil alles wel verpangelen* (Nt) verpappen (Obk) zw. ww.; onoverg.; verpapte, het verpapt [fa'papr] 1. een andere speen nemen

verpatsen - verplichting

verpatsen (Nbk, Nw) {fopatsq} - verpatsen
verpatten (verspr) zw ww.; overg.; verpatte, het verpat [fapatv] 1. verdelen *Jim moe'n die poede knickers eerlik verpatten* (Diz), *in vieren verpatten* (Nbk), *de boel verpatten bij een scheiding* (Np)
verpatinge (vo) de; -n, verpatinges [fo'patija] 1. verdeling *Mar ze kun ok een verpatinge veur elk laand vaastestellen* (vo)
verpauperen (spar.) [fa'pDMpgij] - verpauperen
verpaupering (spot.) [fo'poMporu] - verpaupering
verpesten [fo'pestç] - verpesten: verknoeien, bederven *disleer verpesten* (Nbk)
verpiewaaien (Db, Diz, Sz) [Wpi:oro wa:jt] - verpiewaaien: van personen *Hij zicht d'r verpiewaaid wit* (Db), *Hij het i goed verpiewaaid* (Sz)
verpieteren (Bu, Np, Ste, Wol) fo'pitrr] - verpieteren: verkommeren *Et verpietert allemaole het verschrompelt* (Np), vaak: verwaarlozen (Wol), vooral inzake eten: *Et eten is verpieterd krachteloos geworden, ineengeschrompeld* (bijv. door te lang koken) (Bu, Ste)
verpikken (Ste) zw. ww; overg.; verpikte, het verpikt [fo'ptk] 1. door pikken van vogels sterk aangetast raken *De eerappels en paeren bin deur de voegels hielendal verpikt* (Ste)
verpimpelen [fo'p...] - verpimpelen
verplaanten Ook **verplanten** (WH) [fapl.../...] - verplanten *de begonia's verplaanten* (Ste), *Disse boerekooi staot ven] te dichte, die moe'k uitdunnen en verplaanten* (Op), *Ie moe'n gien ouwe bomen verplanten* (Spa)
verplaatsen 7. verplaetsen
verplaesen z. verplaetsen
verplaetsen (verspr.) Ook **verpluesen** (Bdie, Nt), **verplaetsen** (WH) {fa'ple:tsnl --s L.p1a:tsii} - verplaetsen (ook wederk) *De sbereslieperskarre was een haan dkarrc mit de slieperije d'r op; de man mos schoeven of trappen om Mm te veiplaetsen* (Obk), *Ie kun je gauw een aentien verplaetsen zich een klein eindje verplaetsen is zo moeilijk niet* (Bu), *de meubels verplaetsen* (Op), *een aentien verplaetsen* (Ste), *Daor kuj'je vast wel in verplaetsen*

je in inleven, je een voorstelling maken hoe het in die toestand, opvatting is (Bu, Nbk, Ste)
verplaetsing [fa'pl...] - verplaetsing: het *verplaetsen*, z. aldaar
verplanten z. *verplaanten*
verpleeghuus {fapl...} - verpleeghuus *De overledene is opbaord in de aula van et veipleeghuus in Wolvegao* (Op)
verpleeginrichting (spot.) fo'pl...] - verpleeginrichting
verpleegkosten (spot.) [fo'pl...] - verpleegkosten
verpleegkunde (1) [fa'pl...] - verpleegkunde
verpleegster [f'pluxstr] - verpleegster
verpleegstersroman (spor) [fo'pl...] - verpleegstersroman
verpleegstersschölk (Nbk) Ook **verpleegstersschullc** (Pe-Db, Sz, Wol) - verpleegstersschort
verpleegstersschulcz *verpleegstersschölk*
verpleegstersuniform (spot-) [fo'pl] - verpleegstersuniform
verpleegtehuus (1) [fopL] - verpleegtehuus
verplegen [faplt:gij] - verplegen
verpleger (spar.) [f'pluggç] - verpleger
verpleging [fo'pl:gi] - verpleging: het *verplegen*, ook: ziekenzorg *in de verpleging gaon verpleegster/verpleger worden* (Obk), *zo ook Ze zat in de verpleging* (Nbk)
verplegingskosten [fapl...] - verplegingskosten
verpletteren [fa'plstp7] - verpletteren (lett), ook wel fig. in geval van een sportwedstrijd waarin een partij zwaar verliest (spot.)
verplicht [fa'phxt] - verplicht: gehouden (om, tot) *Ie bin verplicht om je inkomsten op te geven* (Nbk); voorgeschreven *verplicht verzekerd wezen, Over et verplichte Fries op 'e schoeien het hier deur de jaoren benne hiel wat te doen west* (Nbk)
verplichten [fo'plxt:] - verplichten, noodzaken *iene verplichten om (...)* (Nbk), *iene d'r toe verplichten* (Nbk)
verplichting [fa'phxtuj] - verplichting: het verplichten, ook: het verplicht zijn: *Ik heb d'r gien verplichting an mij is geen verplichting opgelegd, is heb me niet tot het desbetreffende verplicht* (Dho, Nbk), *Et*

moet gien *verplichting wedden* het moet niet per se moeten (Nbk); dat wat men door plicht moet doen *je veq.,lichtings perberen nao te kommen* (Nbk), *ide van zien verplichtingen ontslaon* (Bdie)

verpoffen (Bdie, Dhau, Nbk, Np, Obk, 01-Nl, Spa, v, b: In) Ook *verpaffen* (Np, Op) zw. ww.; overg.; verpofte, het verpofte [fa'poftoplfo'pafte] 1. vertikken (om te doen) *Nee, F. verpofte et (v)*

verpandinge (Nbk) de [fo'pondtij(g)o] 1. belasting op onroerende goederen

verpoppen [fa'popip] - **verpoppen** (*wederk.*) *Mit zoe'n veertien daegen komt d'r een doppien op; dan gaot et larfien of poppien bim verpoppen* (Ste), *De roepe verpopt tot vlinder* (Dhau)

verpoten [fo'p... - verpoten, verplanten *De moes wol van 'tjaor bij 't verpoten niet best an de gang, deur de dreugte* (Dhau), *As jonge plaanties te dichte staon, kuj' ze et beste verpoten om een goed gewas te kriegen* (Obk), *Af een stekken verpoten en dat dot et, dan slat dat plaantien an* (Bu), *een struice verpoten* (Bu), *bomen verpoten* (Nbk, Spa), verder in *verpoten van vuur* zich verplaatsen (Ld) * *Oolde meensken mooi' niet verpoten* moeten zo lang mogelijk op hun eigen plek blijven wonen (Np)

verpotsen (Dfo, Nbk) zw. ww.; overg.; verpotste, het verpotst [f'pots] t. door *potsen* grond vergraven, de bodem aantasten (Nbk) 2. verkwisten (Dfo) et geld *verpotsen* verkwisten (Dfo)

verpotten [fo'pstuf] - verpotten *bloemen verpotten* (El, Nbk, Nt)

verpozen (verspr.) [fotpo:zfl] - verpozen, *even uitrusten even mooi verpozen nao et fietsen* (Pe-Db1), *Zuwwe even verpozen?* (Bu, Ow), *We gaan mar even op die baank verpozen* (El)

verpraoten zw. Ww.; overg.; verpraotte, het verpraot [f3pro:ati7] 1. bespreken *Dat wel onder mekaander verpra oten, daor hoeven zij niet bij te wezen* (Nbk) 2. afspreken (App) *Ik enjow verpraoten wat spreken iets af* (App) 3. ompraten (App) 4. pratend de tijd doorbrengen (vaak negatief) *Ik heb de tied verpraot* verspild door met anderen te praten (Nbk, Nw, Pe-Dhl, Ste), *Die verpraot zien tied meer as dat hij warkt* (Ld) 5. zich verspreken, z'n mond

voorbij praten *le moe'n soms oppassen daf je niet verpraoten* (Obk), *De spreker verpraotte him al een benen op die bijlenkomst* (Db), *Verpraotje niet* (Oho, Nbk), *Hij verpraot him niet, hij is zo stiekem* (Diz), *Ik velpra otte mij al haost* (Np, Ste)

verprikken zw. ww.; overg.; verprikte, het verprikt [fo'prikij] 1. (ook wederk.) ernaast prikken, verkeerd prikken 2. door prikken kapot maken *Ik hadde mien breischie vergeten en nou hek mien nije schulk verprikt* (Sz)

verproezen zw. ww.; overg.; verproesde, het verproesd [fo'pru:zij] 1. door z'n lompe, foute of klungelachtige handeling een troep, prutswerk enz. maken *Hij wees op et belang van et bezanen of diepe-ploegen van et trap-gevulige, wieke laand om zodoende een vaas tere bojem te kriegen dam de koenen en mesienen over benne konnen zonder de boel te verproezen* (vo), *le hebben de hiele tuun verproesd deur die mooie polle weg te haelen* (Nbk), *Mien trui is bielendal verproesd, now d'r een gat in zit* (Nbk), *Ik heb alle sommen verproesd* (Nbk)

verpronken zw. Ww. [fo'proijkff] 1. z'n geld opmaken, verkwisten door het aan mooie dingen, pracht en praal te besteden *Hij het zien hiele hebben en holen verpronkt* (Np), *Ze zitten now op na t zand, dat is gien wonder, want ze verpronken alles* (Wol), *le moe'n je hele kapitaal niet verpronken* (Spa), *Die staon dr ok niet best veur, raar zie hebben de boel niet verpronkt* (Nbk, Bu) * *Een pronker verpronkt niet zo gauw wat een slonter verslontert* men kan beter te veel pronken, te veel uitgeven aan pronken dan dat men verkwistend leeft, te slordig is met geld en goed (Nbk), zo ook *Een pronker kan niet zo vule verpronken as een slo ons kan verslonteren* (Op), *Een slonter kan meer vermotten, as een pronker verpronkt* (Ste), *Een slonter verliest meer as dat een pronker verpronkt* (Obk), en *Een slonter verslon tert meer as een pronker verpronkt* (El, Nbk)

verprotsen (spot.) Ook *verprutsen* (verspr.) [fa'pr... ..] - verprutsen *Hij verprotst hiel wat* (Nbk), *Mit een examen kan ok hiel wat verprutst wedden* (Nbk), *De hiele boel is verprutst* (Nbk), *een*

verprutsen - verrekken

tekening verprutsen (Bdie), *Af niet achtzemen binnen op de wasveurschriften, kuf de kleren hielendal verprutsen* (Obk), *Pas op af de boel verprutsen!* dat je de boel niet verprutst (Dho), *Et is tied verprutsen 't is gewoon tijdverspilling* (Dhau)

verprutsen Z. *verprotsen*

verpulveren [fo'pAlwrfɪ ... vɔ̃ ...] - verpulveren *fit boolt was verpulverd* vermolmd (Bu), *En dat gebeurde eerst naodat de Amerikanen de atoombom uutvunnen hadden en mit twee van die bommen twee Japanse steden verpulverd hadden* (vo)

verraegen Ook *verragen* (Wil) zw. ww.; onoverg.; *verraegde*, is *verraegd* [fa're:gj/fo'ra:gij] 1. tot stof uiteenvallen, wegteren: *door droogte Die drinlcerstonne is verraegd* (Spa, Ste, Np), *Die tobbe is bielemaol verraegd now we n niet zo vaeke bruken is erg uitgedroogd* (en daardoor vaak lek) (Dhau, Dho, Ma, Np, 0w Obk), *De tonne verraegt deur de dreugte, d'r moet neudig waeter in* (Nbk, Nw), *De waegenwielen kun verraegen* (Ste), *De ooldefurkis ver-raegd* (Dho), (bij vergelijking:) *Ik ver-raege van de dust ik verga van dorst* (Bu, Ma, Obk, Wol, n, Ste)

verraffelen (spor.) [for...] - rafelen: door rafelen uiteengaan

verragen z. *verraegen*

verramsens (spor.) [faramsi?] - verramsjen *verraad* [fa'rs:ot] - *verraad*: het verraden *verraad plegen* (Bu), *Daor is verraad west* (Nw), *In de oorlogsaoren was d'r veul*

• *verraad, et raekt de wereld niet uur* (Dfo),

En () vul d'r iene deur verraad (.) (b)

verraodelik [fa'rD:odk] - verraderlijk: met gevaar dat men gemakkelijk over het hoofd ziet *Et ies hekt mooi mar kiek uut, et is ver-raoedehik, d'r kun nog wel wakken in zitten* (Nbk), *Et is ver-raoedehik weer weer dat gevaarlijk kan zijn* (bijv. door gladheid) (Nbk)

verraoden St. ww.; *verraodde/verraodede*, het *verraoden* [fa'n:od:] 1. verraden, verlinken, bekend maken wat over/van iemand geheim moest blijven (en daardoor bedriegen, in gevaar brengen enz.) *De boel is ver-raoeden* (Nw), *Ze hebben de boel ver-raoeden* (Ste, Nbk), *Hij het et zaekien ver-raoeden* (01-N1), *Hij het me ver-raoeden* (Bu), *Die is ver-raoeden* (Bu, Nbk)

verraoder [fa'ro:odr] - verrader *Ik wil*

temeensen niet as schrikbroek of verraoder te boek staon (vo), *je verraoders zitten overal* (Ste), zo ook *Je verraoder slap niet* (Ste)

verraomen (Ste) zw. ww.; wederk.; *verraomde*, het *verraomd* [fa'r5:rɔn:] 1. door te hard werken lichamelijke klachten krijgen *Hij het 5n ver-raomd* (Ste)

verrassen (spor., b) [fo'rasi] - verrassen: onverwacht en op verheugende wijze met iets komen *Ik woljow es verrassen*, F. (b) **verrassing** de; -s, -en; *verrassinkien* [fa'rasuj] 1. verrassing, plotselinge, aangename gewaarwording *fit was een hiele verrassing dat ze kwammen* (Nbk)

verrechtsens (spor.) [fo'reks:]ij - verrechtsens

verrechtsing [fo'reksuj] - verrechtsing *verredde* (Ma, Np) zw. ww.; overg.; *verredde*, *verredded* het *verredde* [fo'red:] 1. (van een baby) van een schone luiër voorzien *Et poppien moet verredde wodden* (Np)

verreenfeld (spor.) [fa'rri:fjt] - *verrimpeld verregen* [for...] - *verregen*, door regen mislukken, bederven *Et verregent hielemaole* (Nbk, Nw)

verreisd (Bu, Ma, Nbk, Np, Obk, Ste, vo) [forejst] 1. *verreisd* *H. en bi zeden niet zoveule, ze weren te muui van al die nije indrokken, en verreisd* (vo), *Ifij is aorig verreisd* (Ma), .. *slim verreisd* (Obk), *Waf ok verreisd, veurige weke?* (Np)

verrek [fa'rek] - verrek *Verrek, daor hef ze toch nog!* (Nbk), *Verrek, now branen me de bonen ok nog an* (Ste)

verrekenen [far...] - *verrekenen: vereffenen: We moe'n dat nog even verrekenen* (Nw), *De bosschoppen wodden vaeke deur de veenbaos veurscheuten, dat wodde laeter mit et loon verrekend* (Db); *vergissen bij het rekenen* *Ik heb me verrekend, ik moet et nog mar es een keer optellen* (Nbk)

verrekieker z. *verekieker*

verrekkeling (Nbk) Ook *vrekkeling* (Ld, Op) de; -en [fa'rekirj/'frekiu]] 1. verrekkeling, rotzak

verrekken Ook **wekken** (bet. 3,4: verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; *verrekte*, het *verrekt* [fa'rsk/'freak] 1. (overg.) *verrekken*, ontwrichten *fe nekke verrekken* (Nbk), *je spieren...* (Bu, Nbk), *Wathe 'kme*

de aann verrekt! (Np), *Ik heb me wat verrektbijn door te ver te reiken* (Nbk, Nw) 2. (onoverg.) creperen (vaak fig) (van buy, een koe:) *Die zal wel verrekken, die vret niks meer die zal wel* doodgaan (Po- Dbl), *De boer lat de beesten verrekken* (El), *Ie zollen verrekken van de kooide* (Nbk), *lene is doodgaon, hij het bi verrekken laoten* di. heeft zich tezeer blootgesteld aan de kou (Nw, Ow), *G. had Eet an de vinger en verrekke van de piene* (Mun), *Ik verrek van de koezepiene* (Ow), *Ik verrek van de honger heb in hoge mate trek* (Obk, Nbk, Nw, Wol), *...koolde heb het geweldig koud* (Obk, Nbk, Nw), *... van de dust* (Nbk, Nw) 3. (onoverg.) kunnen schelen *Wat kan mij dat now verrekken* (Spa), *Wat kan 't mij verrekken!* (Wol), *Wat verrekt mij dat'* (Np), *Pattie kan et niks verrekken* (Nbk), (onpers.) *Et vrekt me niks, ik hooi d'r mit op* (Diz) 4. (onoverg.; verwensend) *barsten, naar de pomp lopen Ie kun om mij verrekken barst maar* (El, Ma, Nbk, 01-Nl, Spa), *zo ook Laot ze om mien pat verrekken* (Dho), *Verrek om mij!* (Nbk, Nw), *Verrek mar!* (Nbk) *en Verrek toch!* (Nbk, 01-Nl) 5. vertikken (om te doen): *Ik verrek et* (Nbk), *Hij verrekt et om dat te doen* (Ste), *Hij verrekt et om een haand vat te stikken* (Diz, Np) verrekstraal (Nbk) *de; ...stralen; -tien* [fa'rEktlfrckt] 1. gezegd tegen/van iemand op wie men boos is **verrekt** Ook wekt (verspr.) *bn., bw.* [fa'rEktlfrckt] 1. (bw., ook met buigings-e) in hoge mate *Kiender kun je verrekt om de kop jengelen* (Wol), *Hij is verrekke gierig* (El), *Wat heb ie een verrekt mooi jurkien an* (Nw), *Wat sta of toch verrekke mooi op die foto* (Nw), *Bitterballen kun vrekt hiete wezen* (Ld), *Et was gisteraovend verrekke mistig* (Diz), *Een nefien kan verrekt stikken!* (Nt), *Et stikt bi allemaole verrekke* (01-Nl) 2. verwenst, ellendig *Die waertonne is een vrekke stao-in-de- weg* (Ld), *Die verrekke noties altied...!* (Spa), *Wat is dat een verrekke klier* (Ste) verreltien z. vorrel verrenneweren z. vermmneweren verrenten zw. ww.; overg.; verrente, *het verrent* [fnrsntn] 1. rente betalen (over leningen e.d.) *Af' veule schulden hebben,*

moej' veule verrenten (Ma, Np, Ow), *Die dikke in de schuld zit, moet hiel wat verrenten* (Dfo), *Af' geld lienen, moef' et verrenten er rente over betalen* (Nw), *Af' een hypotheek hebben, moef' de boel verrenten* (Nbk), *Wij moe'n oons haas verrenten rente betalen over de hypotheek, lening* (Dfo), *We hebben gien geld te verrenten* (Diz), *Ze kun de boei niet meer verrenten hebben* onvoldoende geld de rente te betalen (Pe-Dbl), *Ie kun wei gauw wat anhaolen, mar ie moe'n et ok allemaole max verrenten kunnen de* rente kunnen opbrengen (Spa), *Af' dat allemaol verrenten moeten* (...) aan *geld moet* opnemen om te betalen en er dus rente over *moet betalen* (Ste), *Hij het wei een mooi prottien geld om dat te verrenten* om er rente over te vangen (Wol) verrepelen (Bu, Dho, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste, Sun-Ot) Ook *verriepelen* (Ste) *st. ww.; overg., onoverg.; verrepelde, het* (bet. 1)/is verrepeld {fo'rt:p ffa'ripv 1. (overg.) *door erop te trappen, te liggen woelen* enz. beschadigen, vernietigen, in wanorde brengen *As de kwaojongen op 'e hufbuiten klommen, konnen ze die aorig verrepelen* (Obk), *Ze hebben alles verrepeid* (El), *De jongen hebben de hiele tuwi verrepeld* (Np), *et bedde verrepelen* (Bu, Dho, Nbk), *Gao weg, ie verrepelen et me hielemaole* (Nw) 2. (onoverg.) door woelen, trappen enz. beschadigd raken, in wanorde raken (Nbk) *As kleinjongen op et bedde ommespringen, verrepelt dat* (Nbk) verreuren Ook *verrueren* (Bu, Obk, en oost) - *verroeren lemeugenjeniet verruren, anders vaal ie d'r of* (Nbk), *We zien de haeze soms verreuren in zien leger* (Obk), *Mit wegkroepertien moej' je niet verruren, eers zien zeje* (Nbk), *Hij wedde zo stief,' hij kon lijm niet meer verruren* (Ow), *De zael zat zo vol, ie konnen je za ver niet verruren* (Obk), *I'J kun dr gien vin verruren* (Ow), *Hij durft gien vinger te verruren* (Ow) verreweg Z. *veerweg* **verrichten** (spor.) [fo'rtxti3] - *verrichtenje wark verrichten* (Ow), *een goeie daod verrichten* (Nw) verrichting (Nbk) *de; -s, -en* [fa'rtxtu]] 1. verrichting, vooral: *elk der bijzondere handelingen* bij het rijexamen

verrieden - verroesten

verrieden {fa'ridi} - **verrijden** *Af mesinennen mit de gaonde waegen dan is M^r iene die et opbacit, iene die et verridt en iene die et op et laand brengt* (Ste), *zaand verrieden* (Bu)

verriefelen zw. ww.; overg.; verriefelde, het verriefeld [fo'rifxij] 1. bedotten, misleiden, anders uitpakken dan je zou denken *Et verriefeltje* (Nbk, bo: Bu, Nw), *Et weer kan je soms ok verriefelen, dan bef^{bij} glieks niet deur dat et glad is* (Nbk), *Dan schiet ie de Vos deur de stat, want die verriefelt je haost altieten* (b), *De tied verriefelt mij* ik heb de juiste tijd niet in de gaten gehouden (Nw) 2. (overg.) te grazen nemen (Dfo, Obk, b: im) *iene verriefelen iemand te grazen nemen* (Db, Dfo) *Daenk d'r omme af mit die zaeken doen, want die kan je wel es verriefelen* (Obk), *Deur alles an mekeer te liegen, kaf soms iene verriefelen* op een dwaalspoor brengen, op het verkeerde been zetten (Dfo)

verriepelen z. *verrepelen*

verrimpeld (Ste) [fotnmpJt, fç'mpt] - verrimpeld, met rimpels bedekt (z. ook *verreenfeid*) *een verrimpeld gezicht* (Ste), *II. was hielendal verrimpeld* (S te)

verrinneweren (Bu, Nbk, Np, Obk, 01-NI, 0w, b: lm) Ook *verrenneweren* (Bu), *verhenneweren* (Nw, 01-NI), *verhinneweren* (Sz) zw. ww.; overg.; onoverg.; verrinnewerde, het (bet- 1)/is verrinneweerd [farnowt:arn/farsna'w ... /fçhcna'w ... /frino ...] 1. (overg.) veruïneren, vernielen, doen vergaan, in wanorde doen *geraken* *De wiend is deur de hujopperties gaan, ze bin helemaole verbenneweerd* (Nw), *De tuun is hielemaol Verrenneweerd verwaarloosd, slecht bewerkt* (Bu), *Dat zij en T. hebben op een aovend (.) alle antennes en rutewissers van de auto^y Verrinneweerd* (v), *Et bedde is hielemaole verrenneweerd* is onopgemaakt, ligt door een (Bu) 2. (onoverg.) vergaan, sterk aangetast raken *Van buten zicht et oolde schrift van oonze mem d'r wat ruderig nut, de rogge wat stokkend en de tippen wat verrinneweerd* (Obk), *Et is hielemaole verhenneweerd, et is hielemaole uut mekaander* (Nw)

verrinnewasie (Db, Dhau, Obk) Ook *verrinnewasie* (Sz) de; -s [fltnown:osi,

for ... / ...wa:si] 1. vernieling, vernietiging

verrinnewasie z. *verrnnewasie*

verroelen z. *verrollen*

verroemen (verspr.) Ook *verruinen* (Obk, 0w) zw. WW.; overg., onoverg.; verroemde, het verroemd [forfitp:/ ... rS?w:] 1. (overg.) veruimen: ruimer maken, uitbreiden *Die jurk zit wat nauw en de nijster mes him wat verroemen* (Obk), *Ze hebben de boel wat verruumd* (Dhau), *De kaemer is zo vol, we zullen et mar verroemen* (Dho) 2. (onoverg.) ruimer, wijder worden *As die boswal d'r of komt [gekapt wordt] verroemt et uutzicht d'r aorig van* (Bu) 3. (overg.) meer lucht geven (bij het ademen) *Die medesien en verroemen me aorig, ik kan weer roemer aodembaelen* (01-NI), *Af verkolen binnen, dan kan een draankien bief wat verrumen* (El), *lene die et vaeke wat benauwd het en daor dan wat veur krijt, dan verroemt dat, dan wodt etje wat roemer* (Bu) 4. (overg.) meer mogelijkheden geven de *veurweerden verroemen* (Op) 5. (overg.) opluchting veroorzaken (Obk) *As d'r jow wat dwas zit en ie praoten et nut, dan kan jow dat soms wel verrumen* (Obk)

verroeming Ook *verruming* (Nbk, Nt) de; -s, -en [fo'rfimuj/fo'r5mtij] 1. veruiming, het verroemen in de verschillende bet., z *aldaar Ja, en dat zoj een hiele verroeming* (Sz) zw. ww.; overg.; onoverg.; verroeming, een hele opluchting (d), *Et is een verruming dat de schoonznaek over is* (Nt)

verroest (Bdie, Dfo, Ld, Nbk, Np, Obk, Ste) tw. [forust] 1. uitroep van verbazing, teleurstelling, tegenslag *Och verroest, daor heb ik hielemaole vergeten de praoters op te zeggen* (Ld), *Verroest man, loop naar de pompe*(Dfo), *Verroest, dat was ik nog niet* (Nbk)

verroesten [fo'rustn] - verroesten: met roest worden overdekt, door roest worden aangetast, vastroesten: *Dat ding verroest hielemaole* (Bdie), *De fiets staot te verroesten* (Nt), *Et slot was verroest* (Nbk), *De reels boven de hujdeure weren hielemaole verroest* (Ld), (van iemand met een ruwe huid, bij vergelijking:) *Hij is aorig verroest deur de regen* (01-NI); kunnen schelen *Et kan mij niks meer verroesten* (Spa), *Wat kan et mij verroesten* (Bu); verrekken, barsten, naar

de pomp lopen: *Ie kun om mij verroesten* (Bdie, Nbk, Nw), *Ze kim om mij verroesten (mit hout gezeur), ik doe niet alles wat ze zeggen* (Dfo, Nbk, Obk, Spa, Sz), *Och je, verroest om mij!* (01-NI), *Verroest ie mar!* (Ste)

verroezzen (ZW, Dfo, Nw) zw. ww.; onoverg.; verroesde, is verroesd [fa'ru:zij] 1. door de overweldigende hoeveelheid, intensiteit het niet meer aan kunnen *Ik bio d'r in verroesd, alles moet inienen toegelieke(Ste), Hij het zovule om hanen, dat hij verroest d'r bijkaans in is* met teveel tegelijk bezig (Ste), *Daor zoj' toch in verroezzen* (Nw), *Et was zoek smerige rommel, ik verroesde d'r hielemaole in* (Dfo) 2. (wederk.) verkeerd inschatten, verkeerd taxeren (Ste) *le kun je verroezzen, dan hef et verkeerd inschat* (Ste)

verroken [fbr...] - verroken: door te roken aan geld opmaken

verrokkelik (k: Ste) bn.; -er, -st [fa'rok k] 1. verrukkelijk *Verrokkelik was 't* (k: Ste)

verruilen Ook *verruilen* (verspr.), *verroeten* (Nbk) [ftuinl...'rylnl..'ruln] - verrollen *veur 't verrollen van bomen* (Obk)

verroonselen (Bu, Op) zw. ww.; overg.; verroonselde, het verroonseld [fo'r6: 3sln] 1. door te kwanselen verkopen *Dat hewwe verroonseld* (Bu), *Dat het hij niet veur eigen gebruik kocht, mat alliend om et weer te verroonselen* (Op)

verroppen (verspr. WS, Nbk, Ow) ww; overg; verroppte, het verropt {fa'rDpip, ook fr...l} 1. vernielen door kapot te scheuren, te vertrappen ed. *Hij verroppte zien hele kleren om bij een eksternust te kommen* (01-NI, Bdie), *Die hond het de hiele gangmatte verropt* (Wol), *De hond het de baank hielemaol verropt* (Nbk), *Ie mot de planke niet helemaol venoppen verscheuren* (Spa), *Dat hoolt is verropt, 't is hielemaole verkarfd* (Bu), *De koenen hebben de hele tuun verropt* (Ste, 01-NI), *Et grösveld is hielendal verropt* (Bu), *Ze hebben me dat hielemaole verropt* (Ste), *Ik heb me de huid verropt m'n lichaam heeft te lijden gehad doordat ik zoveel, zulk zwaar lichamenlijk werk heb verzet* (Spa, Diz), *Ie kun je soms lillik verroppen al' werk doen wat te zwaor is* (Sz), *Hij het n hielemaole verropt* (Bu, Ow), *de hele*

peinze verropt (Np), zo ook *Mi die zwaore bomen kuj'je wel verroppen, pas mat wat op* (Obk)

verrot T bn. [fa'rotJ - verrot, bedorven (z. ook onder verrotten) *verrotte eerpels, .pels, Verrotte mest dat is et beste, dan is et stro ok verrot* (Ste), (van iemand die een wind laat die erg stinkt:) *Die is hielemaol verrot* (Bu), *Hij is (lange) niet verrot* hij is bepaald slim (Nw, Obk, Ste, Sz, Wol) verrot II bw. {fo'rDt} 1. ellendig, beroerd *Et was een verrot minne tied* (Nbk), *Et is verrotte koud* (Spa)

verrotten fa'rotn] - verrotten *Soms kim de eerappels mit een slim natte haast wel verrotten in de grond* (Obk), *De muurplaete was verro4 die mos verni7d wodden* (Pe-Db), *De boel kan d'r mooi onder verrotten n.a.v. als de onderliggende stoppel tijd had om te rotten* (Np), *Hij is hielemaole verrot, je hij heeft een geslachtsziekte opgelopen door met prostituees naar bed te gaan* (Nbk), *Hij stonk zo [door de wind die hij liet], hij kan wel verrotten* (Sz), zo ook *Kerel wat stink ie, ie konnen wel verrot wezen* (Nw, Ow, Diz); vertikken om te doen *Hij verrot et om dat rvaore wark te doen* (Bu, Nbk, Obk), *Hij verrot et om te betaelen* (Ow), *om zien fiets schoon te maken* (Sz), *...om een haand uur te stikken* (Diz, Np); kunnen schelen *Et verrot him niks* (Ow), *Wat kan mij dat verrotten* (Nbk), *Wat kan et mij verrotten* (Bu)

verrotting de [forotuij 1. verrotting, het verrotten

verrottingsperces (1) [f'r...] - verrottingsproces

verruilen [fa'rjllj] - verruilen *Zuwwe even van stoel verruilen?* (Wol), *De boer wol de koe verruilen tegen een betere koe op 'e mark en wol wel wat toegeven* (Obk), *Ie maggen et nog verruilen* d.i. in de winkel tegen iets anders, bijv. een kledingstuk van een andere maat (Dho), zo ook *Ik wil d'r wat =dors veurhebben, dat verruil ik wel een keer* (Ste), *Zo 'k mien klompen niet even verruilen kunnen vandeweke, want dissen bin me toch te klein* (Nbk), *postzegels verruilen* nl. bij het verzamelen (Bu)

verruilen z. verrollen

verrumen z. verroemen

verruming - verschiene

verruming z *verroeming*

verruerij z *verreuren*

verrusselen (Nbk, Obk, j) zw. ww.; *overg.*, *onoverg.*; *verrusselde, het verrusseld* [fo'rAsfll] 1. licht bewegen de blatties *verrusselen* (j), *et bedde even verrusselen, dat et weer slicht wodt licht* dooreen gooien, opschudden (Nbk, Obk)

versch. - *afkorting van verschenen, verschillende*

verschaaien zw. ww.; *onoverg. (bet. 1), wederk. (bet. 2); verschaaide, is (bet. 1)/het (bet. 2) verschaaid [fo'ska:jn] 1. anders worden *ten opzichte van de overigen* *Die is bielemaole verschaaid hij is geheel anders geworden* (Bu), *Die bloemen bin verschaaid zijn* bestoven door andere bloemen, waardoor ze eigenschappen hebben overgenomen (Np), zo ook (van planten, ook van dieren, met name vee:) *Dat soorte is hielemaole verschaaid* (Nw), *Een bloeme of dier kan nao een krusing weer in de oolde vorm weerommekommen, bijveurbeeld duzend-schonen, die verschaaien op 't lest weer naor heur wit mit rooie kleur* (Dhau) 2. (wederk.) z'n benen te ver uit elkaar doen (Wil, Nt) *Verschaaien dee'af de bienen te vere uut elkaar deden, as bij een spagaat; dat zo] geveerlik wezen* (Mun), *Af een spreidzit maken, kuj' je wel verschaaien* (Sz), *Ie zullen je verschaaien* (Nt) **verschaffen** (Nbk, Wol, 1) [fa'skafqi, fr.] - *verschaffen iene geld verschaffen* (Nbk), *Kuj'mij ok raod verschaffen?* (Wol), *iene inlichtings verschaffen* (1)*

verschandeliseren (Pe-Db1) zw. ww.; *overg.*; *verschandeliseerde, het verschandeliseerd* [fskandIvsuarn] 1. te schande maken 2. z. *verschenneliseren*

verscheel (ZW, Obk) et; **verschelen** [fo'skul, fr..] 1. ruzie, onenigheid (z. ook onder verschil) *Ze hebben verscheel* (Ste), • *een groot verscheel hebben flinke ruzie* (Ste), *Daar hek verscheel mit* (Ste), *Ze praoten nooit weer, want ze hebben een groot verscheel had* (Obk)

verscheiden I [fb'skcyjdi] - *verscheidene, nogal wat verscheiden meensken verscheidene mensen, ook zelfst.: Verscheiden hebben him nog kond* (Nbk), *verscheiden keer*

verscheiden II (Bu) [fskejdn] - *verschei-*

den, overlijden *Die man is ok verscheiden is overleden* (Bu)

verscheidenhied (1) [fa'skejdi7hit, fr••] - *verscheidenheid: groep van verschillende eenheden*

verschelen z *verschillen*

verschenen (Bu) bn. [fo'ski:n] 1. *verleden, in verschenen zaoterdag* (Bu)

verschenneleseren (Sz) Ook *verschundeliseren* (Wol) zw. ww.; *overg, onoverg.*; *verschenneleseerde, het verschenneleseerd* {fo..., fr.../...skandii'st:arn] 1. *beschadigen, beschadigd raken, aantasten, aangestast raken* *Et liekt niet best mit die mure, ze hebben n helerna ole verschenneleseerd* (Sz), *De kaaste is verschandeliseerd* (Wol)

verschepen (Db) [f'skupxp, fç ...] - *verschepen* *Et zand wodde in Rotterdam verscheept* (Db)

verscheulen (1) [f'sk.&:li, er---] - *verscholen*

verscheuren [fatsk.&:om] - *verscheuren, kapot scheuren een laeken verscheuren an stofdoeken* (Nw)

verschiene st. ww.; *onoverg.*; **is** **verschenen** [f&ski(:)ji, fr'sk ...] 1. *vaal van kleur worden, verbleken* *Et blad an de bomen begint al aorig te verschiene, now et haast wodt* (Obk), *Mien overgedienen bui an 't verschiene* (Nt), *Alles verschieent deur de zunne* (Diz, Wol), *De gedienen verschiene al aorig* (Ste), *Et behang is vaele, et is verschenen* (Ste), *Dat overgedien is verschenen deur de zunne* (Sz), *Ze zitten altied mit de boel potdichte, want ze bin doodsbenauwd dat de meubels verschiene zullen* (Obk) 2. *te voorschijn komen, komen opdagen, zich laten zien* *Zo, verschieen ie ok weer es zo, ben je er ook weer eens* (Ste), *As et een betien is dan kom ik wel, dan ziej' me wel verschieen en* (Nbk, Sz), *Ik zie je wel verschiene, ie bin altied welkom ik zie het wel als je komt* (Pe-Db1), *ffi7 moet veur de rechter verschiene* (Bu), *Ik moet bij de rechter verschiene* (Wol), *De dokter verschieen t elke weke wel een keer* (Dhau), *Hij is niet op 'e vergadering verschenen* (Wol), *Ik mos daar om die tied verschiene* (Np), *Ie kun wel mit zoos1 vrouw verschiene ze ziet er (erg) goed uit* (Nbk), *Hij kan overal wel verschiene*

optreden, zich laten zien (Nbk) 3. (van publikaties) het licht zien *Wanneer verschient dat woordeboek?* (Nbk) 4. overlijden (Bu) *Hij is verschenen* (Bu)

verschiening [fo'ski:nu]I - verschijning: *persoonlijkheid N is wel een aorige verschiening, alhoewel heur gezichte wel wat plofferig is* (Op); *verschijnsel* (Obk) *We dochten dat de rits een nao-oorlogse verschiening was* (Obk); *verschijning in religieuze zin* (Ste), *in Maria-verschienen* (Ste)

verschieningsdatum (spor.) [fo'sk..., fr'sk...II - verschijningsdatum

verschiesel [fo'ski:si, li••_I - verschijnsel, dat wat verschijnt *Et verschiesel kennen we wel, mar we weten niet hoe et heet* (Spa), *een vremd verschiesel*

verschiet (Dhau, Nbk, Np, Nt, Nw, Ste, ho: Bu) et [fo'ski:t, fr ...] 1. vooruitzicht, in in ei verschiet. *We hebben nog wat in et verschiet* (Nbk, Nt), *Wij hebben nog een brulloffien in 't verschiet* (Nw), *Dat ligt nog zo veer in 't verschiet* (Sz), *Ie hebben nogal wat in 't verschiet jij zult nogal wat doen, verzetten enz.* (Np) 2. extra tijd waardoor men nog wat speling heeft (Ste) *As die meensken now wat Jaeter kommen, dan hebben we nog even verschiet* (Ste) 3. keuzemogelijkheden, met name in een winkel (ho: Bu) *Daor hadden ze wat meer verschiet* (be: Bu) * *Kommen de ploemen in et riet/Dan is de zoemer in 't verschiet* (Obk)

verschieten T st. WW.; overg., onoverg.; is/het (bet. 1) *verscheuten* [fo'ski:tn, fç ---] 1. (overg.) *verschieten: schietend verbruiken je krant verschieten: Hij het te vule meensken bedonderd, hij het zien kruut verscheuten, hij hoeft niet weer te kommen* (Ste), *1*7 het (veur) een protte geld verscheuten* door te schieten gebruiken (Nbk) 2. (onoverg., ook wederk.) in z'n verkeerde keelgat krijgen, verslikken (Nw, Sz) *verschieten in de brokken* iets in z'n verkeerde keelgat krijgen (Nw), *Neem niet zoe'n grote slok, dommiet verschiet ie d'r in* (Sz), *In et eten kuj'je verschieten* (Sz) 3. (onoverg.) van de ene plaats naar de andere schieten *sterren verschieten* (14), *Aj' an de kaante van de sloden langes leupen, kon d'r soms een snoek verschieten* (Ld) 4. (onoverg.) snel van kleur veran-

deren, kleuren *Hij verscheut* (b), *Aj' schrikken, kuj' van kleur verschieten* (Nw) 5. (onoverg.) vaal van kleur worden (Nbk) *Dat goed is staorigan deur et wasken verscheuten* (Nbk)

verschieten II st. ww.; overg.; het verschoten [fa'ski:tn, f ...] 1. veel te goedkoop van de hand doen *Hij het et voor een habbekrats verschoten* (Np, Pe- Dbl), *Ik hebbe et verschoten* (Wol), *Dat was een minne koop die 'k daon hebbe, daor hek Hal wat op verschoten* (Dfo)

verschikken [fo'sktkifl - verschikken: anders plaatsen *We willen de boel wat verschikken* (Dho), *de boeken op 'e boekeplanke verschikken* (Spa), *Ik zal de bloemen even wat verschikken* (Nw)

verschil [fo'skil, fr•••] - verschil, onderscheid, het anders zijn *D'r is toch wel verschil tussen die bloempies* (01-N1), *Et weer is een aorig verschil mit gister* (Ste), *D'r zit nogal wat verschil in nl- in prijs* (Bu); *verschil bij aftrekking* *Et verschil delen* (Bu); *onenigheid* (Db, Dfo, El, Ma, Obk) *Ze hadden verschil* (Db, El, Obk, Ma), z. ook *verscheel*

verschillen (verspr.) *Ook verse/telen* (Dho, El, Ma, Ste, j) fo'skdil.. 'skt:lii] - verschelen, verschillen *Wij verschillen te vule* (Nt), *Zo op et oge verschillen die twieling niet vule* (Db), *Et lere verschilt mit et aan dere* (01-N1), *Die verschelen niet vule in leeftied* (Dho), *Dat peertien, die verschelen nogal wat in leeftied* (Obk); *kunnen schelen* (Ma, Ste) *Et verscheelt, verschilt me niks* kan me niets schelen (Ste), *Et kan me niks verschelen* (Ma)

verschillend fg'skUn, fr ••] - verschillend: onderscheiden, ongelijk *D'r wodt verschillend over docht* (Nbk); *afwijkend* *Ze hebben de luizen verschillend opvarfd* *afwijkend* ten opzichte van elkaar (Nbk)

verschillende [frskUda, fosk ...] - verschillende: enige, diverse *Verschillende meen sken kommen daor al niet meer diverse mensen* (bi), (zelfst.) *D'r bin verschillenden van verrot van die appels* (bi)

verschimmelen [foskimin] - verschimmelen *Dat stokkien keze is hele, naole verschimmeld* (Diz), *Mienjasse hing helemaal verschimmeld in de kaste* (Sz), *Er hut is verschimmeld* (Nt), *Die koste brood is verschimmeld* (Dfo)

verschoel - verschrieving

verschoel et [fo'skul, 4...] 1. plaats om zich te verschuilen, beschutting *In et verschoel van een boswal wodde van alles uuthaeld* (Ow), *De streuper zachte verschoel achter een bospolle* (b), *Naachs kon hij genoeg verschoel vronen onder de polleboel in de wal* (v), *Doe (..) baggelde hij uur de sloot weg en leup zo badde as hij kon en zoveule verschoel zukend as hij vienen kon, op huus an* (vo), *een laandhokke, veur verschoel van vee* (Dhau) verschoelen Ook *verschulen* (Wil) zw. ww.; wederk; verschoelde, het verschoeld [fa'skulq, r•] 1. zich verschuilen *K. har him (..) verschoeld achter en half onder een hulzenpolle* (b), *We verschoelen oons nar wat achter die dikke boom* (Diz), *je achter iene verschoelen zich achter iemand verschuilen* (Eg.), zich op een ander beroepen (om aan iets te ontkomen): *Die verschoelt zn achter zien breur* (Bdie), *Pattie mneensken kun heur zo makkeJik achter een aander verschoelen* (Obk), *je argens achter verschoelen zich op iets beroepen* (om aan iets te ontkomen): *Je perberen je d'r wel achter te verschoelen, nar et is wel waar, beur* (O1-NI), *Ie moe'n je daar niet achter verschoelen* (Nt), *Daor kon hij him achter verschoelen* (Ow)

verschoeven Ook *verscjuven* (WH) [fa'sk 4'sk ...] - verschuiven (van de ene plaats naar de andere) *de meubels verschoeven* (Bdie), *een kaaste verschoeven* (Bu), *Et ging nogal raer toe, de hele boel is verscheuven* (Diz), *...de biele boel verscheuf(N'ok)*; uitstellen *een ofspraak verschuven* (Spa), *Die praoterij/e moe'n we verschoeven naar een aandere keer* (Dfo), *Ik wil de zijtied van sommige vruchten ok wat verschoeven* (Ld)

verschoeving Ook *verschuving* (Wil) [fosku:wtij, vu/ -] - verschuiving: het verschuiven, ook: het verschoven zijn (1) *een grote verschoeving bij et stemmen* (1) *verschonen* [fa'skö:an:, fp..] - verschonen: schoon ondergoed aandoen (en veelal ook schone bovenkieren): *Aj'je verschonen dooi' schoon ondergoed an* (Nbk), *Zaoterdags mossen ze vroeger verschonen* (Bdie), *Zaoterdags mossen we oons verschonen* (Wol), *Et wodt neudig tied daj'je verschonen* (Db), *Vroeger verschoonden we oons altied op zaoterdagaovend* (Spa),

Ik heb me lekker even verschoond (Bu), *Hej'je al verschoond?* (Ste); ook in vergelijkbare zin: *Etpoppien moet verschoond wodden* (Np), *bedde verschonen* schone lakens en slopen aanbrengen (Nbk, Ste), *stro verschonen* een schone laag stro aanbrengen (Sz); verder in *d'r verschoond van wezen* er geen last van hebben, worden ontzien (Dho, O1-NI, Ste): *We bin d'r aorig verschoond van* (Ste), *---bleven* (O1-NI), *Daar hope ik verschoond van te blieven* (Dho)

verschonige z. *verschoning*

verschoning (Nbk) Ook *verschonige* (ZW) de [fo'skô: ómil, fç... I...skô: noy] 1. schone kieren (z. ook *verschoondersgoed, verschoonderz3ie*) 2. schone lakens en slopen (Ste)

verschoond z. onder *verschonen* *verschoonderi'je* (Nbk) de [...dr'tijQ, z ook -ije] 1. schone kieren (z. ook *verschoning, verschoondersgoed*) *Ik bobje verschoonderije klaorlegd* (Nbk)

verschoondersgoed (E1, Nw, Ste) et [Jsk ...] 1. de schone (onder)kieren die men aandoet nadat men zich heeft gewassen (z. ook *verschoonderije, verschoning*) *Waor hef et verschoondersgoed hennelegd?* (Nw)

verschoppeling (spor.) de; -en, -s; verschoppelinkien [fa'skop1t, f1...] 1. verschoppeling

verschoppen (Dmi, Ow) zw. ww.; overg.; *verschopte, het verschopt* [fo'skopqi, fç ...] 1. lett. van de ene plek naar de andere schoppen of uiteen schoppen, all, in Eg. gebruik, *in mit 'tfertuun an 't verschoppen wezen z'n geld, bezittingen verkwisten, verkwanselen* (Dmi, Ow)

verschraansen (Nw) zw. ww.; wederk.; *verschraanste, het verschraanst* [fosk..., fçsk ...] 1. te veel eten (door te schransen) *Ik heb me verschraanst an dat eten* (Nw)

verschraolen (spot.) [fa'skr3:h2, fr] - verschralen: schraler worden

verschreppen z. *verschriepen*

verschrieven [frskr..., fa...] - verschrijven: door te schrijven inkt, papier ed verbruiken, ook (wederk.) een fout maken bij het schrijven

verschrieving de; -s, -en, verschrievinkien [fo'skri:wuj, _vt], 4...] 1. verschrijving: schrijffout

verschrik z. *verschrikt*
 verschrikkelijk I bn.; -er, -st [fa'skrtklok, fr...] 1. vreselijk, schrikwekkend *Dat de iene de aander zoks andoen kan, et is toch verschrikkelijk* (Nbk), *een verschrikkelijke fout, een verschrikkelijk ongeluk, d'r verschrikkelijk uur zien, Verschrikkelijk! 't is erg!* 2. erg hevig *een verschrikkelijke waai maeken* (Nbk), *een verschrikkelijke ruzie* (Nbk), (verb.) *Ze hadden een verschrikkeliken ruzie* (Nbk), *een verschrikkelijke storm, (verb.) D'r ston een verschrikkeliken stok wiend* (Nbk)
 verschrikkelijk II bw. 1. in hoge mate *Et is verschrikkelijk mooi* (Np), *Ie moe 'n niet zo verschrikkelijk zeuren* (Nbk)
 verschrikking (spot.) [...'sk...] - *verschrikking*: afschuwelijkheid
 verschrikt (verspr.) *Ook verschrik* (Bu) bn., bw.; -er, -st [fa'skrtk, fr'skrikt/...skrtk] 1. verschrikt, geschrokken *iene verschrikt maeken* doen schrikken (verspr.): *Ik heb in verschrikt maekt heb hem doen schrikken* (Nw, Spa, Sz, Np), *Ie maeken me verschrikt mit stieken in huus te kommen* (El), *N. meuk me toch zo verschrikt, ik sten te trillen op de benen* (Sz), *voegels verschrik maeken* (Bu), *Ik wodde d'r verschrikt van* (Nt), *Hij keek verschikt om m henne* (Diz, Nt, Spa), ...toe (0w), *We stonnen d'r verschrikt van mit dat onweer, allemaole vuur an de locht* (Dfo)
 verschrippen (Dfo, Ld, Nbk, p, b: lm, in) *Ook versehuppen* (Dho, b: in) zw. ww.; wederk.; *verschripte, het verschript* [fo'skripip, fr'sk...J...skrapm] 1. te hard werken en daarvan de gevolgen ondervinden (in lichamelijk opzicht) *We hebben oons verschript* (Nbk), *Hij het m hielemaol verschopt* (Dfo)
 verschrompelen [fa'skrompin, fr...] - *verschrompelen*: schrompelig worden, rimpeelig worden, ineenschrompelen *Die eerpels verschrompelen hier bij de kachel* (El), *De oolde eetpels bin hielemaole verschrompeld, d'r zit ok niks meer in* (Db), *Et blad verschrompelt in de haast* (Ste), *As leer te hiete wodt, verschrompelt et zomar* (Spa), *We maggen de gruuntetuun wel waeter geven, aandars verschrompelt alles* (Diz), *Dat laand is deur de druugte helemaol verschrompeld* (Obk), *'t Grus staot ver-*

schrompeld op e wottel (Diz), *We bin zachiesan allemaol al wat an 't verschrompelen* (Obk)
 verschruien z. *verschruuien*
 verschrujjen z. *verschruuien*
 verschruuien (OS, Bu, Nw) *Ook verschrujjen* (WS zuid. van de Lende, Obk), *verschruuien* (WS noord. van de Lende) [fa's..., fr's...] - *verschroeien* (overg.) *Et is niet verbrandaand, et is verschruuid* (Bu), *De zonne verschruuit et laand* (0w), (onoverg.) *Et verschruuit hielemaole* (Nbk)
 verschuldigd [fa'sknltdxt, fr...] - *verschuldigd, in verschuldigd wezen nog moeten betalen: Wat bin k je verschuldigd?* (Nbk)
 verschulen z. *verschoelen*
 verschuven z. *verschoeven*
 verschuving z. *verschoeving*
 versie (1) [f'farsi] - *versie, uitvoering*
 versier (Dho) et [fo'si:ar, fr...] 1. het versieren, het aanbrengen van versiering versieren [fo'si:orn, fr...] - versieren: opsmukken, tooien *Op 'e bruiloft had de bruid vroeger een versierde takke in de haand* (Nbk), *D'r is feest in 't dorp, we moen de straote versieren* (Diz), ...we gaon de boel versieren (Nbk), *We zullen de waegen versieren* (Ste, Np), *een versierde waegen, de schare versieren* (Ste), *We zullen et huus wat versieren* (Ste), *Een karkeboek wodde vroeger nogal es versierd mit zulverbeslag* (Obk); op handige wijze voor elkaar brengen *Ik versiere dat wel even* (01-N1), *Hoe zuwwe dat es even versieren?* (Nbk), *Dat zuwwe es even mooi versieren* (Np), *Hij kon 't allemaol knap versieren* (Ma), *Mit zien praoties kan hij et knap versieren* (El), *Ik hebbe d'r niet omme docht, hoe asjim dit op 'e kelinder versierd hebben uitgevoerd, gedaan* (0w), *'t Is een grote pias, die kan 't mooi versieren die kan nogal gek doen* (Bu); verkering weten te krijgen *met, verleiden een vrouw versieren* (Spa), *een maegien versieren* (Wol)
 versiering de; -s, -en; versierinkien [fa'si:ortg, fr...] 1. het versieren, het tooien *Veur de versiering dee ze dat omme!* (Ste) 2. versiering, decoratie, dat waarmee men versiert *As versiering hak een bloempien op et verjaorspakken daon* (Db)

versiertoe - versleugen

versiertoe (*Dhau*) de [2s...] i. versiertoe, in verb. als *Hij* het op 'e versiertoe west (*Dhau*)

versjacheren (*spor.*) [fo'sjaxçii, fç'si...] - versjacheren

versjouwd *bn.*; -er, -st [fa'sj%%, fç ...] 1. afgemat door veel te lopen, te dragen, veel werk te verrichten (waarbij men zich moet bewegez) *Hij* het een versjouwde boud, hij het een protte wark daon in zien leven (*Ste*, *Hij* kiekt wel zo versjouwd toe (*Spa*), *Doe* oonze buren weeroinmekwammen van vekaansie, weren ze aor% versjouwd (*Obk*), *Ik* bin hielemaole versjouwd nao een dag winkelen (*Nbk*), *Ik* bin d'r versjouwd van (*Nw*)

versjouwen *zw.* ww.; *overg.*; versjouwde, het versjouwd [fosjoMip, ...&g, fr. -i 1. van de ene plaats naar de andere dragen *Ik* heb me d'r an versjouwd ben zeer afgemat geraakt door te veel, te lang te dragen (*Ste*) 2. door erin, erover te lopen beschadigen, kapot maken *De* bieten bin versjouwd (*Dfo*, *Obk*, *Ow*), *De* rogge is versjouwd (*Ste*), *Ze* versjouwen mede hele tuun (*Sz*), *etgrus* versjouwen (*Nt*) 3. door veel te dragen doen verslijten *Hij* het die schoenen hielendal versjouwd (*Wol*) 4. door veel te lopen afgemat raken *Ik* heb me hielendal versjouwd (*Ste*)

verslaafd (*Nbk*) Ook verslaefd (*Ste*) [fa'sla:ft, fr.J...sle:ftJ - verslaafd
verslaafdhied (*spor.*) [.. 'sl...J - verslaafdhied

verslaefd *z.* verslaafd

verslag {fo'slax, fç's...} - verslag, reportage, rapportage *Hi*'j moet daor verslag van uutbrengen (*Nbk*), verslag doen (*Nbk*), et verslag van een voetbal wedstried

verslaggever [.. 'sL.J - verslaggever
verslagjaor (*spon*) [.. 'sl ...J - verslagjaar
verslaglegging (1) [fo'slaxlsgtij, rJ - verslaglegging
verslagperiode (1) [.. 'sl ...J - verslagperiode

verslaon *st.* ww.; *overg.*, *onoverg.*; het (*bet.* 1, 6)is versleugen [fa'slö: ân, fç ... J 1. (*overg.*) overwinnen *Hij* wodde versleugen (*Nbk*), *Oonze* körbalkklub hetBerkoop niet vaeke versleugen (*Nbk*), *Die* kan alles wel verslaon kan alles wel aan, *bijv.*: hij/zij is een uitstekende leerling (*Nw*) 2. (*onoverg.*)

verdampen *Et* verslat het verdampt (*Obk*, *Nbk*), *Rivella* verslat af de flesse niet dichtedoen (*Ste*), *Draank* kan verslaon, et verslat as de flesse eupen staot, de kracht gaot d'r uur (*Nw*), *As* de heide dreuge is en et weerlocht naachs fel, dan is de heide versleugen en is d'r gien gewin is de vochtigheid weg (*Dfo*, *El*) 3. (*onoverg.*) ondergaan, creperen (*Obk*) *Mit* de verhuzerii'je kuj' bijtieden wel in de roezie verslaon (*Obk*) 4. (*onoverg.*) afkoelen (*ho*: *Ru*, *Nw*) 5. (*overg.*) een reportage geven *De* verslaggever verslat de wedstried (*Ste*) 6. (*overg.*) van de hand doen, doen verdelen, in de verb. verslaon laoten (*Dmi*, *Ow*): *Ze* leuten de boel verslaon deur de notaris (*Ow*) * *Et* kan zo mooi niet staon, of et kan weer verslaon hoewel de zaken er gunstig voor lijken te staan, kan het zo weer misgaan (*Nw*)

verslaopen [fo'sl.., fç..-] - verslapen: te lang slapen (*wederk.*) *We* moe'n oons morgenvroeg niet verslaopen (*Np*), *Ik* heb mij verslaopen en now bin 'k de hiele dag aachter init et wark (*Pe-Dbt*), *Ik* heb me best verslappen (*Nw*); slapend doorbrengen *Ze* het de hiele morgen haost verslappen, wat blijft d'r dan nog over van zoe'n dag (*Nbk*)

verslaving (*spor.*) de; -s, -en [fçsla:wuj, fo vul] 1. verslaving
verslavingsmiddel (1) [..Jsl...] - verslavingsmiddel
verslavingsverschiensel (1) [.. 'sl ...] - verslavingsverschij nsel

verslegen *z.* versleugen

verslepen *zw.* Ww.; *overg.*; versleepte, het versleept [fo'slt:pm, fç ... J 1. verslepen 2. lopend doorbrengen (*Nbk*) *Ik* heb de hiele middag zowat versleept (*Nbk*)

versleten [fa'slt:ti7, fç ...] - versleten, door gebruik afgesleten een peer versleten schoenen (*Nbk*), ...Jclompen (*Nbk*); afgeleefd, erg afgezwakt *Hij* kan niet vule meer, hij is versleten (*Nbk*)

versleugen Ook verslegen (*Ma*, *Nbk*, *Obk*, *b*) [fo'slA:gfl, fç ... /.. 'slt:g] - verslagen, ontdaan, onthutst *We* weren dan wat versleugen en zeden dat oonze mem et niet lieden wol (*Obk*), *Doe* weren wijl verslegen (*b*), *Dfr* is wat args gebeurd, *ik* bin d'r versleugen van (*Nw*); overwonnen een versleugen leger (1)

versleugenhied (Nbk) [...'s...] - versleugenhied *De versleugenhied was groot* (Nbk)

versleutelen (1) [fa'sl..., fç...]-versleutelen: verspillen door te sleutelen

verslichten (Pe-Dbl, Wol en verspr. oost.) zw. ww.; overg.; verslichte, het verslicht [fo'shxtq, fç'sl...] 1. egaal maken *Die hoogte in 't laand moet verslicht wodden* (Pe-Dbl), *Et pad moet verslicht wodden* (Wol), *de weg mooi verslichten* (Dho), *De buit zaand wodt verslicht* (Np), *Ze bin daor bij huus an 't verslichten* (Dho)

verslienen (spot.) [fo'sl..., fr...] - verslinden, verzwelgen
verslieten st. ww.; overg., onoverg.; het/is versleten [fa'sliti] 1. verslijten, door gebruik, dragen (doen) slijten *Die verslit hiel wat kleren* (Sz, Bu), *Die boei is aorig versleten* (Np), *Dat spul verslit haost nooit* (Np), *'t Hemd was tot do draod versleten* (Bdie) 2. (overg.; schertsend) afwerken, verbruiken *'kHe drie vrouwluden versleten tot op 'e draod* (Ste), *Die het ok al een paer versleten is al meer dan eens gescheiden* (Ste), *Et is een rokkejaeger, hij het al heel wat maegies versleten* (Op) 3. (overg.; van tijd) besteden, gebruiken *D'r wodt hiel wat tied versleten mit spellegies doen* (Db), *Ik heb d'r hiel wat tied versleten* (Bu), *Ze kommen geregeld bij inekere, ze verslieten daor wat tied* (Dho) 4. (onoverg.) afnemen qua intensiteit, vervagen (van gevoel) (Db, Nbk) *Wat ik mitmaekt heb, moet over tied verslieten* (Db), *...zal mit de tied wel wat verslieten* (Nbk) 5. (overg.) verkopen (El) *De bakkiesman versliet nogal wat baand en gaoren* (El)

verslikken zw. ww.; overg.; verslikte, het verslikt [fo'sltkij, 4...] 1. opmaken, versnoepen (Bu, Nbk) *Hij het alles verslikt* (Nbk), *Hij het alle centen verslikt* (Nbk) 2. (wederk.) zich verslikken *Pas op, verslikje d'r niet in* (Np)

verslinderd [fa'slu](g)t] - verslinderd *N is verslinderd an et gokken* (Bu), *...an de draajik* (Np), *Ze is helemaole an die vent verslinderd* (Spa)

verslinteren [...'sl...] - verslinteren: verslinderd raken (en er zich aan overgeven) *Ze verslinterert heur helemaole mit die vent* (Dho), *...heur an die niksnut* (Ld)

verslinteren (Nbk) [4'sl..., fo'sl...] - verslinteren

verslodderen (Np) [fo'slodp?, 4...] - verslodderen, verwaarlozen *Ze verslodderen daor de boel* (Np)

versloeren zw. Ww.; overg., onoverg.; versloerde, is versloerd [fotslu:arn, 4'sl...] 1. door verwaarlozing steeds havelozer worden, in slechtere toestand geraken (*de boel*) *versloeren laoten* nl. gerei, gebouwen enz. (Db, Nbk, 0w, Pe-Dbl): *Je moeten je tied niet zo versloeren laoten* (Wol), *de huusholing versloeren laoten* (Np), *Die vrouw is d'r hielemaole in versloerd haveloos geworden* (Np), *Die versloert in de rommel* (Nw), *De boel versloerde gaondeweg* (Np), *Ie moe'njow eigen wark niet versloeren, niet de wilde voegels vangen en de tammen vliegen laoten* (vo), *Af d'r niet an daenken, dan wij' et wel es versloeren laoten* (Wol), *Dat wodt versloerd dreigt vergeten te worden* (Ste), *Ie kun wel zien dat d'rgien vrouw meer over de vloer is, alles wodt now versloerd* (Db)

versloffen (b: In) zw. ww.; overg., onoverg.; verslofte, het versloft [fo'slofrn, 1. verslonzen, verslodderen

verslokken [fa'slokp, 4...] - (wederk.) zich verslikken *De hond versloktbim in et eten* (Nbk), *Pas op, verslokje d'r niet in* (Np), *Nee 1., disse hap is veur Hitler te groot, hier verslokt hij him in* verkrijgt hij zich op (vo)

verslonden (Spa) [fç'slondi, fa... J, z. onder gewonnen

verslonterd (v) bn., bw. [fo'slontrt, fr'sl...] 1. verformfaaid *De daliassen hangen nog verslonterd naor beneden nao die geweldige regen bujfe* (v)

verslonteren (Dho, El, Nbk, Np, Nt, Obk, 01-Nl, Op, Ste, Sz) zw. ww.; overg., onoverg. [fa'slontrn, fç'sl...] 1. (onoverg.) in een steeds verder gaande staat van smerig zijn en verwaarlozing geraken *Ze verslonteren d'r in* (Np), *Dam hebben ze now toch ok alles verslonteren laoten* (Np), *Die oolde man die daor aachteruut woont, verslon tert helemaol, hij komt daor omme* (01-Nl), *Dat kan wel dat hij die koe lat verslonteren as hij rn niet goed utmelkt* (Sz) 2. (overg.) door slordig te zijn geld en ander bezit kwijtraken of niet krijgen (Nbk, Np, Ste) *Dat meenske verslontert de*

verslonzen - versnieden

*Mcie boel (Np), Ie kun ze wel wat geven, war ze verslonteren et toch weer (Ste) **
Een slonter verslontert meer as een pronker veipronkt pronken levert altijd nog meer op dan slordig zijn en niet op z'n geld en ander bezit letten (El, Nbk, Np), zo ook Een pronker kan niet zo viïie verpronken as een sloons kan verslonteren (Op)

verslonzen z versloonzen

versloonzen Ook **verslonzen** (Sz) overg., onoverg.; versloonsde, het/is versloonsd [fotslô: _{5zu}, fç.../...slonz;] 1. verslonzen *D'r weren ok vrou wuuden bij (..) die niet meer tegen de zorgen op konnen en de boel versloonsden (vo), Zij versloontst alles (Pe-Dbl), ...iat de boel [enz.] versloonzen (Nbk), Dat wief lat alles versloonzen, die dot nooit een slag (Np, Nbk), Die versloontst d'r in, die komt in de rommel omme gaat ten onder in de eigen rommel (Nbk), zo ook N versloontst d'r bielemaal in (Ma)*

verslopen (Ste) zw. ww.; overg.; versloopte, het versloopt [foslo:pxp, fç'sl...] i. aan stukken knippen (kledingstukken e.d.) om er iets anders van te maken *Ik heb wel es een nachtpon versloopt aan stukken geknipt, nl. om er iets anders van te maken, met name zakdoeken (Ste)*
versloven (Db, El, Obk, Op, Sz) ZW. ww.; onoverg.; versloofde, is versloofd [fa'slo: brn, frsl...J 1. door verwaarlozing in een slechte staat geraken, door onvoldoende of geen verzorging te gronde gaan *Ze gong d'r in versloven (Obk), Ze verslooft in de rommel (Obk)*

versmalling (spor.) [fasmahij, fr...] - versmalling

versmatten (verspr.) [fa'smati, fr...J - verstikken (onder iets; van planten) *Et grös/gewas versmat onder et ontuug (Db, El, Ow, Ld), Dat plaantien versmat daor onder, dat gaot mittertied dood (Pe-Dbl), Onder de bulten was et grös versmat, ei' weren aJlemaal smalplakken in 'laand (El)*

versmeren [fasm..., fr -] - door smeren *verbruiken Ie moe'n alle botter niet versmoren (Nbk); vervuilen, zich verwaarlozen (Np, Nw, Pe-Dbl, ho: Op) Ie versmeren dr in, de boel is versloerd (Nw), Die meensken bin dr helemaole in versmoord (Pe-Dbl), Hij versmoort hielemaole (bo: Op)*

versmerigen (Bu, Dhau, Dmi, Nbk, Pe-Dbl, 1) zw. ww; overg., onoverg.; versmerigde, is versmerigd [fosm:rogjj, frsm...] 1. vuil, vies maken, vervuild raken *ei versmerigen en vergiftigen van de netuur (1), Af nargens wat an doen, versmerij ie d'r in (Nbk), Die meensken bin toch zo smerig, ze versmerigen d'r hielemaole in (Bu), Ie moeY de zoolder afnemen, aan ders versmeri ie d'r in (Nbk), 't Is argerlik, zoas de netuur versmerigt (Dhau), Die ineensen bin d'r helemaole in versmoord, ei was d'r iene rommel (Pe-Dbl)*

versmieten [fosmitu, fr•-J - versmijten, ontijdig baren, afstoten (van de vrucht): *As ze et kalf versmieten müi twie of drie maonden (..) (Bu), Een koe die et kalf versmoren het, is een opbreker (Wol), Et varken versmiet de jongen (Wol), (..) et kalfgong dan dood en wodde dan ofzet of versmeten (Ow), As bij ei om de centen uutzingen kon, mos hij de koenen die et kalf versm eten hadden, anh olen, want ze deden et as regel war ien keer (vo)*

versmieter (verspr.) Ook *kaifversmieter (Ma, Sz, vo) de; -s [f&smitr, f ...J 1. (vooral van koeien) dier dat ontijdig baart, dat ontijdig de vrucht afzet Die koe is een versmieter (Dfo, Spa), Veural die ressie van veen van Makkemer maat was vaeke een bron van besmetting müi abortus; winters zetten die pinken dan de kalver o1 et wodden wel kalfversmieters nuuznd (Ma) versmoren (El, Np, Obk, v) [fasm..., fç'sm...J - (onoverg.) versmoren, verstikken *We versmoren d'r mitnjekaanderin nl in het huisvuil (v), lezollen d'r in versmoren (Np), De bieten versmoren in 't ontuug (Obk)**

versmulten (spot.) [fosm..., f...] - versmelten, samensmelten

versnaaien (Nt, Nw, Pe-Dbl, Spa) [fo sna:jii, fç...J - versnoepen
versnelling de; -s, -en; versnellinkien [fosn..., fç'sn...] 1. versnelling (aan een auto, fiets enz.)

versnellingsbak [...'sn...] - versnellingsbak
versnellingshendel (spot.) [...'sn ---] - versnellingshendel

versneupen Z *versnupen*

versnieden fonsnidi2, 4...] - versnijden, tot kleine of grotere stukken snijden *Hoevule*

koeke hef' versneden gevraagd wanneer men van te voren plakken koek heeft *gesneden* (Ste), *Et ofhouwen dat gebeurde de volgende dag tegen de avond, dan wodde et dier versneden, en dan wodde daor ok nog weer een borrel op dronken* (Bu), (van veen waaruit men turf gaat winnen:) *'t Is nog niet versneden* tot winning gebracht, verveend (Ow)

versniefelen (Obk) zw. ww.; overg.; versniefelde, het versniefeld [fasnifli, fç...] 1. tot kleine, dunne stukjes snijden versnipperen [fo'sntpçv, fr --- - versnipperen (lett. en fig.)

versnobben (Np) zw. ww.; overg.; versnobde/versnobbede, het versnobbed [fasnobrn, 4...] 1. versnoepen, z ook *versnupen*: *Ze hebben alles versnobbedal* hun centen aan snoep e.d. uitgegeven (Np) versnoepen z. *versnupen*

versnupen (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk, 01-Nl, Pe-Dbf, Ste) Ook **versnoepen**, **versneupen** (Spa, Sz) [fasn..., fç... ...] - versnoepen *alle geld versnupen* (Nbk), *Ze hebben alles versnupt* (Bu)

versoberen (spor.) [fç'so:bç;, fo...] - versoberen

versoeperen [^{fotsupin} fç...] - versoeperen versoeterd z. *versuterd*

versokeren (Ste) zw. ww.; onoverg.; versokerde, is versokerd [fçso:lçii, fo's...] 1. (van voedsel, koffie, thee) door te lang verwarmd worden aan smaak verliezen *Dat eten versokert zo hielemaol* (Ste)

versokkelen (Bu) Ook **versukkelen** (Bu, Ma, Wol) [fa's..., fç... /...] - versukkelen: vereenzamen, ellendig worden *Die zit d'r mar allieand, die versukkelt hielemaole* (Bu), *Die versukkelt hielemaole* (Wol)

versperring {f'spsruj, 4...] - versperring, barricade

verspeulen {fo'sp..., fç'sp} - verspeulen: met spelen verliezen, verbeuren: *Hijbetet* verspeuld heeft ztn kans gemist en krijgt niet weer een positieve benadering (Nbk)

verspieder (spor.) [fotspidr, fç...] - verspieder

verspiekeren [fospikpij - verspiekeren: verbouwen, ook: door te verbouwen geld uitgeven *We hebben d'r bie*] *wat an verspiekerd, dat oolde huis* (Nbk)

verspillen [fa'sptl, 4...] - verspillen *geld verspillen*

verspilling (spor.) [fospiltij, fç...] - verspilling *verspilling van energie* (spor.), *van waeter* (spor.)

versplinteren [f3splntntf4, 4...] - versplinteren

verspocht (Ste) bn. [fo'spox, fç ---] 1. vermolmd *Et hooit is hielemaol verspoeht* (Ste)

verspreid [fo'sprçjt, fç's...] - verspreid *verspreid liggen*, *verspreid vein-kommen* (1)

verspreiden [fa'spr..., f ---] - verspreiden: *foolders verspreiden*, ook wederk.: zich verspreiden, vgl. *De meensken verspreiden heur* (Nw)

verspreiding (spor.) [fasprejdtij, fçspr...] - verspreiding

verspreidingsgebied (spor) [fo'spr..., fç'spr ---] - verspreidingsgebied

verspreken [fo'spr..., fçspr...] - (wederk.) zich verspreken *Hij was bange dat hij n versprak* (Bu), *Hij het v daor gister mar mooi vo,-spreuken* (El), *Hij zee mien naeme verkeerd, hij versprak 'xv* (Ste)

verspreking [fasprtkuj, ook fr -] - verspreking, vergissing bij het spreken

verspringen [fo'spr..., fç'spr...] - verspringen: springend verplaatsen *De wiezer van de klokke verspringt elke menuut* (Nbk); ten opzichte van elkaar niet in één lijn *liggen lene recht en iene averecht, en dan verspringen, dak een gastekorrel* (Wol, Nt), *We laoten de tegels daor verspringen* (Nw), (onpers.) *Dat verspringtbijv.* inzake een breiwerkje (Nw); z. *veerspringen* verstaand Ook *verstand* (Wil) et [fo'stâ:nt, fr.../fo'stant, fç...] 1. denkvermogen *Ie mossen wel een beheurlik verstaand onder de pette hebben* (vo), *T is d'r mit zien hiele verstaand bij heeft* zn denkvermogen helemaal op scherp (s: oost), *Ik kan d'r mit mien hiele verstaand niet bij* kan het absoluut niet begrijpen (Nbk), *Die man zien verstaand wodt minder, hij is d'r wel es bijlanges* (Dfo), *Hij is niet al te helder van verstaand* (Diz), *Hij het meer verstaand in de kop is in staat er beter over na te denken* (Dfo), *Daor mos ik beter mien verstaand bij bruukt hebben* (Dfo), *'t Is -oe! 57 sokke, ie kun 5r niks in et verstaand kriegen* (Dfo, 01-Nl), *iene wat an 't verstaand brengen, in 't verstaand kriegen* door krijgen, gaan begrijpen (01-Nl), *Hij is goed bij zien verstaand heeft* een helder

denkvermogen (Dfo, Nbk), *Hij het een goed verstaand* (El, Ste), *Die het ok niks gien verstaand* (Nw), *Die het ok niet viiie verstaand* (Nbk), *Hij het een protte verstaand* (Nbk), *Et verstaand is niet zo biester weer het denkvermogen is afgenomen* (Wol), *een groot verstaand* een prima denkvermogen (verspr. OS): *Dat is een goeie jonge, war hij het gien groot verstaand* (Obk), *Die miert ok wel dat hij een groot verstaand het* (Dfo), *Hij het zien studie op zien slof/les ofmaekt en moet dus wel een groot verstaand wezen iemand met een groot denkvermogen* (Spa), *een bekrompen verstaand* gezegd van iemand die een beetje getikt is (Pe-Dbf), *Daorkan ik wit mien verstaand niet bij* dat kan ik niet begripen, gaat mijn verstand te boven (Nbk), *Bruulc fe verstaand (toch)!* (Nbk), *Hij is 'zo gek as een toppeÇ dan hef' je verstaand niet* (Nw), *Af' naorje verstaand te rao gaon* (.) als je goed nadenkt, doet wat je verstand je ingeeft (d), *een verstaand as een ieken stobbe* een bot denkvermogen (d) 2. overleg, verstandig handelen *wit verstaand bewarken* (b), *As maensken zonder verstaand alles lieke wild en verkeerd anpalcken, staon die ok buten de stringen* (Ow), *D'r zat gien verstaand in 't hele vertel* het verhaal dat verteld werd sloeg nergens op (Ste) 3. vermogen om te oordelen, inzetbaarheid van eigen kennis, *begrip Mondig wil zeggen dat hij et verstaand het* (Nw), *d'r verstaand van hebben, (gien) verstaand van computers hebben, We hebben gien goed verstaand van dennen, want een groffe denne daor zeden wij tegen van sparre* (Nw), *Och, jong, wat verstaand heb ie d'r nog van, zee S. wat denk jij er al van te weten* (vo), *Hoe hij ni dat lapt, lcriej' gien verstaand van kun je raen* je niet voorstellen (Dho), *Hij het m beraoden, hij is toch nog tot zien verstaand kommen* tot een verstandig inzicht, handelen (Dfo), (gezegd als negatieve reactie op iemand die praat alsof hij er verstand van heeft:) *Hij het meer verstaand om de kop as dr in* (Np, Nbk), *d'r liekevule verstaand van hebben as de bolle van de noordstern* (bi: Nbk), *d'r zovule verstaand.. id.* (Np) 4. één en al aandachtigheid waarmee men waarneemt (Dfo, Np), in de verb. *wit et volle*

verstaand d'r naor staan te kieken (Dfo) * *Grote hazen en gien laand, dikke koppen en gien verstaand* (Dho, Diz, Ow), zo ook *Grote hazen en weinig laand, dikke koppen en een klein verstaand* (Nbk) en *Grote hazen, weinig laand/Dikke koppen, (en) gien verstaand* (El, Np, Nw), ...*Grote ineensken, een klein verstaand*(Nw), *Grote hazen en gien laan d<Ts etzelde as dikke koppen en gien verstaand* (Sz), *Grote schuren en gien laand/Dikke koppen en gien verstaand* (Nw), *Hoge huzen, een betien laand, dikke koppen en gien verstaand* (Dfo), *Verstaand komt wit de jaoren* (Dfo), *Vertrouw opje oge, oor en verstaand* (Op), (gezegd wanneer men naast elkaar zit of gaat zitten, met name gedrieën:) *De deugd in 't midden, en et verstaand an de kaant* (Diz, Dla) *verstaandhuling* (Obk) [fost..., fç..J - verstandhouding *Af' iene een knijoogien geven, duudt dat op een verstaandholing* (Obk) *verstaandig* bn.; -er, -st [fostâ:ndox, ook wel ...'stâ:nox] - verstandig: met een goed verstand, z'n verstand goed gebruikend *Je bin verstaandiger a 'k docht hadde* (b), *Wees now es verstaandig en doe dat op S ried* (Nbk); doordacht *Dat het verstaandig van je west!* (Nbk), *Ie zollen d'r verstaand%an doen om* (J(Nbk)), *Dat zol et verstaandijste wezen!* (Nbk) *verstaandknobbel* (spor.) de; -s; -tien [... st ---] 1. veronderstelde bijzondere verstandelijke aanleg (die in een knobbeltje gesitueerd zou zijn) *verstaandshuwelik* (spor.) [fo'sL..., fç'st...] - verstandshuwelijk *verstaandskoeze* (Nbk) Ook *verstands-kieze* (Spa) [fost..., fçst...] - verstandskies *verstadsen* (spor.) [fr'stadsn, fo'st... J - verstadsen *verstaffen* (Ste) zw. Ww.; onoverg.; verstaffe, is verstafft [fo'stafrn, fçstafnij] 1. (van elastiek, gummi e.d.) z'n kracht verliezen *As gammie of illestiek vergaon L, gien kracht meer het, dan is et biele-inaole verstafft*(Ste) *verstand z. verstaand* *verstandskjeze z. verstaandakoeze* *verstaon st ww.*; overg.; het verstaon [fast..., fç...J] 1. (wederk.) bederven door te lang staan, in *him verstaon* (Ow, ho: Dho):

Et verstaat fin niet met name gezegd van een aangebroken fles: het bederft niet door te lang staan (be: Dho), *Een flesse wien of Berenburg verstaat him niet, eek en aander duurzem spul verstaat him ok niet (Ow)* 2. zodanig horen dat men het kan begrijpen *Hij ,bifielt soms wat, dan kuf' bim amper verstaan (Nbk), Ze stonnen te veer vat, ik kon ze niet verstaan (Nbk), iene verkeerd niet goed verstaan* 3. een taal, woorden in een taal begrijpen *Verstaaj' gien Duuts? (Nbk), Stellingwarfs kan fa iederiene wel verstaan! (Nbk)* 4. begrijpen doordat men de taal kent, doorziet *Verstaaj'him wel as bijFries praat? (Nbk)* 5. in verstaan ander betekenis koppelen aan, bedoelen *Wat verstaaj' daar onder? wat bedoel je daarmee (Nbk, Nw)* 6. vatten, willen begrijpen: *Ze willen gien reden verstaan zijn niet voor rede vatbaar (Bdie, Dho), En naw gaaf op bedde! Hef' mij goed verstaan? begrepen?! (Nbk); vaak: naar elkaar luisteren, kunnen opschieten, open voor elkaar staan* *Ze verstaan mekaar niet kunnen niet met elkaar op- schieten (Bu, Db, Ma, Nbk, Obk, Op, Ste), We verstaan mekaar wel goed (Wol), Ze verstaan mekeer best kunnen goed met elkaar overweg (Ma), As nieensken mekeer verstaan willen kan d'r biel wat tot staand kommen (Dfo), Ze wijlen mekeer niet verstaan (Dfo)* 7. informeren, in d'r naar verstaan: *Daar zuuwe es naar verstaan naar informeren (verspr., Ow), We zullen aans even verstaan waar we wezen moeten (Dhau), Ik zal me d'r naar verstaan laten hoe dat zaekien in mekeer zit (Obk), Wij ie daar even naar verstaan (Bu), verder in (wederk.) Daaramme heb ik mij es verstaan mit een man die d'r verstaand van het me in verbinding gesteld en gevraagd (vo)* 8. (wederk.) in overleg zijn, overleggen (verspr.) *Ik zal me es mit de veurzitter verstaan (Wol), Ik heb me even verstaan mit him over de leestaavend (Dhau), We mae'n aans nog even verstaan overleggen (Bu)* 9. goed kennen (Nbk, vo) *Dat was een keunst die (Jelske ok goed verston (vo), Dat keunsten verstaai ik ok (Nbk)* verstaonber {fç'st..., fa'st...} - verstaanbaar *Die radio staat za hadde, ie kun je niet verstaonber maeken (Dho)* verstaonberhied Voor -heid z. -hied

{f'st, fç'st...} - verstaanbaarheid
 verstaonder (spot.) {fç'st..., fa'st...} - verstaander, voornamelijk in * *Een goeie versta ander het mar een half waard neudig (Nbk)*
 verstoppen Ook *verstraampelen (Db, Nt, Obk)* [fostapip, fr... ..] - (wederk-) zich verstoppen *Deur verstoppen ofzwaar tillen kuj' een pees verrekken of verstaeken (Obk), Ik heb me verstoppt (Ste), Aj'je verstoppen, verzwik ie depate (Wol); zich vertreden, een kleine wandeling maken (bo: Nw)*
 verstarf (verspr.) et [fastar(a)f, fç...] 1. het sterven, sterfgeval, overlijden *Mit dat verstarf is de hele zaekte out mekaer gaan (Np), () et rimpende verstarf van heur schaanaalden (..) (vo), D'r was een verstarf in die familie een sterfgeval (Wol), Ze hadden verstarf in de familie (Db)* 2. erfenis (Bdie)
 versterken zw. ww.; overg.; versterkte, het versterkt [fo'star(o)kij, fr.] 1. versterken, sterker, krachtiger maken *Mit melk en eier moet hij 'm wat versterken moet hij (weer) sterker worden, op krachten komen (Op), Een ei; wat melk en zo dat wadde vroeger bij ziekte 'versterkende middelen' nuumd (Ste), We zullen die more versterken (Np), et hekke versterken deur d'r een latte achter te zetten (Spa), de meziek versterken mit een versterker (El), een paer valken versterken zwakke bijenvolken tot één volk verenigen om ze te versterken (bs: Obk),*
 versterker [fo'star(o)kr, fl...] - versterker (bij geluidsapparatuur) *de meziek versterken mit een versterker (El), De grote kärke is zander versterker muuilik te bepreken (Obk)*
 versterking [f'star(o)ktij, fç...] - versterking (door extra krachten) *De saldaaten kregen versterking (spor.)*
 verstarven (verspr.) [fo'st..., fr.] - versterven, overlijden *As d'riene in de familie verstarft, moet vaeks de inventaaris opmaakt wadden (Obk), Bij et verstarven van mien amke bleelmuijke aLliend aachter (Obk), Bij zien verstarven bleek, dat hij nog een protte geld hadde (Wol, Op), Doe is aanze buurman verstarven (Ste, Bu), Doe hij verstarft hebben ze alles kregen (Dho)*

verstedeliken - verstoeken

verstedeliken (spar.) {fa'su:diokij, fr'st...J - verstedelijken (van gebieden)

versteend z *verstiend*

verstek [fastek, fç] - verstek, in verb. als *De getugen jenten verstek gaon* kwamen niet opdagen (Diz), *bij verstek veroordleid* (ba)

verstekeling (spor.) [f'stt:k1trj, fçstJ - verstekeling

verstekken (Bu, Nbk, Nw, Obk, Ow, Ste) zw. ww.; overg.; verstokte, het verstekt

[fa'stsk, fç'st ---] 1. in *deploeg verstekken* in een andere stand zetten, vooral: dieper zetten (Obk, Ow, Ste) 2- (van planten) door één of meer stekken te nemen, *opnieuw planten een plaante verstekken* (Bu, Nbk), *de bloemen ver*

verstelber [fç'stclbç, fo...] - verstelbaar

versteld [fastst, fç...] - versteld *Ik ston versteld* (Nbk), H. *ston d'r versteld van* (vo), *De veurzitter steuk een redevoering of dat ikston d'r versteld van* (Sz)

verstelgoed (01-Nl) [fastal..., f ...] - verstelgoed

versteilen zw. ww.; overg.; versterde, het versterd [fastel, fç...] 1. repareren *an kleding De rijster komt morgen an buus te verstellen* (01-Nl, Diz), *een broek verstellen* Nbk), *roeg verstellen slordig* (Ma) 2. in een andere stand zetten *Een rookstoel kuj' de roggeluning van verstellen* (Bdie, Wol) 3. uitstellen *Kun we dat ok even verstellen?uitstellen tot een af te spreken ander moment* (Bu, Nbk, Np, Obk), *De tied is versterd, et gaot niet deur vandaeg* het tijdstip is verschoven (Obk), *een daotum verstellen een afge- spraken datum verschuiven* (Bu)

verstelpenne (Dfo) de; -n [...st...] 1. pen waarmee men een ploeg in een andere stand vastzet

verstelster (El) [fastelstr, fir...] - verstelster, iemand die voor anderen kleding versterd

verstelwark (Dhau) [fast..., fç.-.] - versterkwerk *Ik bin mit mien versterkwerk even an 't goochelen west*(Dhau)

versteren z. versteren

versteren (Spa) [fastA:kfl, fç...] - versterk (z- versterken, bet. 2) *Versterken bout is niks meer weerd* (Spa)

versteren (Ma, Np, Obk, vo, v) zw. ww.; overg.; versterde, het versterd [fo

stA:arq, fçst...] 1. versteren en daarmee een einde aan een rustige, gelijkmatige toestand enz. maken *om de stilte niet te versteren* (v), *fow zeggen, dat et hek-wicht tussen de vraoge en et anbod versterd is* (vo), *De bi5ker wol et geluud van de keuninginne versteren deur mit deksels tegen mekeer te klappen* (Ma)

verstervege Z. versterveiging

versterveigen ffo'sti:wagij fstt:vag...J - versterveigen et dak versterveigen (Ste)

versterveiger (spor.) [fastt:wagr, 4..., --- vag...] - versterveiger

versterveiging Ook *versterveige* (Ste) [fast..., fç... /...wayo, ...vaya] - versterveiging *een lotteri3ie ter versterveiging van de kas* (Spa)

versterveind Ook *versterveend* (Spa) [fasti:nt, fç... ...'sti:nt] - versterveend: lett., ook bij *vergelijking: D'r zit een versterveend kalf in die koe stijf, hard geworden* (Spa), *Ik stao versterveind van de schrik* vers tij fd van schrik (Wol)

versterveien Ook *versterveien* (Wil) [fa'sti:v:, fçst..i...stt:] - versterveien, tot Steen worden, versterveend raken *Spullen die biellange in de grond zeten hebben, nut de prehistorie, kun versterveien* (Nbk)

versterveien (v) zw. ww.; overg.; versterveide, het versterveid [fa'sti:bip, fç...] - doen versterveien *De bats badde hein' versterveid van schrik* (v)

versterveien zw. Ww.; overg., onoverg.; versterveide, het/is versterveid [fo'stikij]

door te steken, graven enz. op een andere plaats zetten *We zullen dat boompjen even versterveien naor een aan derplalokien* (Obk), *even een koe versterveien* ni. aan z'n *stielje* di. de tuier, op een andere plaats zetten

(Ste), *zo ook een schaop versterveien* (Ste), *degeite versterveien urineren* (door mannen) (Nbk, Np, Nw, Ste), *desilcka.. id.* (Bu), *de ploeg versterveien dieper afstellen* (Ld, Obk Op) 2- door gebrek aan lucht, zon stikken *Et gewas versterveid onder et ontuug* (Dfo, Obk), *de bloemen versterveien* (Op, Np), *Dat hout is versterveid; versterveiden hout is niks meer weerd* vergaan door gebrek aan lucht (Spa)

versterveien Ook *versterveien* (Mun, Spa) [fastuki,j, fç... ..styk...] - versterveien *Ik heb mien ankel versterveid* (Diz, Nbk), *...ien pinkien versterveid* (Bdie), *et bien versterveid hebben* (Obk), *een bioffelbaantien, af' de*

boel verstoekt of verkn offeld hebben (Nw),
(*verb.*) *een verstoekte ankel* (Op)

verstoeven [fast..., fç...] - verstuiven, stuivend uiteengaan *Et zaand verstal?* (Nbk)

verstoken [fast..., 4...] - verstoken: door te stoken gebruiken *een protte haalt verstoken* (Nbk), *We hebben veur hiel wat verstoekt van 't jaor* de verwarming heeft ons heel wat geld gekost (Nbk)

verstokken Ook *verstukken* (WH) zw. ww.; overg.; verstokte, het verstokt [fastok, fr..] 1. verstellen, repareren (vaak door aanbrengen van materiaal) (m.b.t. kleding, lakens of ander plat materiaal) *Aj' een jassien verstokt hebben, zej' wel es: die is aorig opilikt* (Nbk), *de broek verstokken* (Ste), *laekens verstokken* (Nbk), (inbijv. gebruik:) *verstokte kleren* (Nw), *Vroeger kwam de nijster om te verstokken* (Sz), *Aj' verstokken dan zet ie een hoekien d'r in* (Nbk), *Die broek is aorig lapperig, die is vaak verstukt* (Nbk, Spa), *Bij de blikslaeger daenken we an een smid die kachelpupen maekt en verstokt en zak soort dingen* (Dho), *Al' wat verstokken en et is de volgende dag weer kepot, dan ^{hel'} onnut wark daon* (Ste) *verstokkersgoed* (Ma) [fastolqs..., fr..] - verstelgoed

verstoppen (Bu, Dho) [fo'st3plp, fr...] - verstoppen: wegstoppen *een kedogien verstoppen* (Nbk), *je verstoppen* (Bu)

verstoppertien (verspr. WS, spor. OS) [fa'stDpçtin, fr--i - verstoppertje

verstoep [fa'stopt, er---] - verstoep, dicht zittend *De vetnippel zit verstoep* (Wol), *De pompen zitten ok wel es verstoep* (01-NI), *De boel zit verstoep* (Dfo), *Et mondstok van de piepe is verstoep* (Np), *Now hek de afvoer van 't schietbuus verstoep* (Db, Sz)

verstraainpelen z. *verstappen*

verstrekken (vo) [fa'str..., 4...] - verstrekken, verschaffen *Staorigan wodde d'r wat daon an de lonen en steunuutkerings, d'r wodde goedkope botter verstrekt en meer zotte dingen* (vo)

verstri'jen (Bu, Nw) zw. Ww.; overg.; verstri'jde, het verstri'jd [fa'strtj4, fl..., ook 'strej...] 1. door te strooien verspreiden (Nw) *Ie hadden vroeger ok een donghaoke, daar trok ie de dong mit van de waegen,*

en dan mos ie de bulties laeter verstrijen (Nw) 2. nieuw, schoon strooisel aanbrengen (z. ook *verstrooien*) *We moe'n de hokken verstrijen* (Bu)

verstrieken st. ww.; overg., onoverg.; is /het (bet. 1, 3) verstreken [fa'strikj, 4...]!. (overg.; van een slechte maaier:) doen verslijten door verkeerde behandeling (Sz) *Die man verstrik vast de zonde* (Sz) 2. (onoverg.) verstrieken (van de tijd) 3. z'n tijd besteden (01-NI, Op, Ste), in verb. als *Hel' niks te verstrieken, zee mien moeke vaeke; we mossen altied stoppen, breien en zo as et leek dat we niks te doen hadden!* (Op), *niks te verstrieken hebben* niet veel doen, niet veel verzetten (Ste), *Ik heb d'r niks te verstrieken* ik heb er niets te maken, ik heb er niets te zoeken (01-NI)

verstroepen Z. *verstruipen*

verstrooid [fa'stro:ojt, fr..] - verstrooid, met z'n gedachten elders *Doe niet zo verstrooid* (Nbk), *een verstrooide perfester* een erg verstrooid iemand (Nbk)

verstrooien (Nbk, Nw) zw. ww.; overg.; vertrooide, het verstrooid [fa'str..., 4...] 1. nieuw strooisel aanbrengen (z. ook *verstrijen*), *in et bedde verstrooien* nieuw stro onder een bed doen (Nbk)

verstruipen Ook **verstroepen** (Mun, Nt) zw. ww.; wederk.; verstruupte, het verstruupt [fo'strypxp, 4---1---stmpip] 1. andere kleren aandoen, aanschieten 'k *Zal me gauw even verstruipen, we kriegien daoliek vesite* (Nw, Dhau), *Straks kom ie te laete, ie moe'n je verstruipen* (Dho), *Ie moe'n je nog even verstruipen* (Nbk), *Ik zal me even verstruipen* (Nw)

verstruipersbroek (El) de; -en [fa'str..., fç'str...] 1. iets nettere broek dan gewone *werkkleding* *Hij het een knappe mesjester as verstruipersbroek* (El)

verstruiperskieren (Dhau, Dho, Nw, v) Ook *struipers/cieren* (Db), *middag/deren* (s) mv. [...'stryps... ..] 1. het op één na beste stel kleren dat men draagt *De ere morgen nao dé thee spande hij etpeerd an, de nije boerewaegen wodde uut et hakte trokken, et ienspan d'r in, de verstruiperskleren an, een knappe pette op en daor ree hij de dam uur naar de weg toe* (vo)

verstruiperspak (Ma, Np, b) et; -ken; -kien [...'stryprs...] 1. (meestal verkl.) kleding waarmee men zich buitenshuis

verstuiverd - vertellen

goed kan vertonen, maar net niet de netste
kleding HiJ het zien verstruperspakkien an
(Np)

verstuiverd z. *verstuiverd*

verstuken z. *verstoeken*

verstukken z. *verstokken*

versturvene (Obk) de; -n fo'stAr(a)bIpo,
- verstorvene *As d'r een versturvene was, mos ie bureplicht doen* (Obk), *'t Is waelce bedoeld as een anda enken an een versturvene* (Obk)

verstuverd (Obk, ba) Ook **verstuiverd**
(Nbk, ho: Np) bn., bw. [fo'stywt, --- fçd...stcrj...J 1. beduusd, verschrikt & is d'r een heden verstuverd van (ba)

versuft [fosAft, fç...] - versuft *HIJ zat versuft om lijn henne te kieken* (Nbk)

versukeren [fo'sykçq, fç ---] - versuikeren
Goeie bunning moet versukeren (Obk), *Hunning kan versukeren, dan wodt et bad, et kristalliseert* (bs)

versukkelen z. *versokkelen*

versukkeling {fa'sAku}, {fr-...} - versukkeling, in *in de versukkelingraeken: Hij is belemaole in de versukkeling raakt* (Spa)
versueterd (Nbk, b: Im, p) Ook *versoeterd* (Sz) [fa'sytçt, fr .f.'sutrt] - verlept, vefletst *HIJ zicht d'r zo versueterd uut* (Nbk)
vertaelburo (spor.) [fot..., fr .j - vertaalbureau

vertaelen (verspr.) [fr'te:lii, fr .j - vertalen: omzetten in een andere taal, in andere bewoordingen (.) *een brief vol slimme woorden, die 'k hier niet allegeer vertaale* (b); bewerken in een andere vorm: *Dat moef mar es in een begroting verta elen, dan kuuwe zien h oeveer we springen* (Nbk)

vertaeler [fo'te:l, fr't...I - vertaler

vertaelfout (spor.) [...'t...J - vertaalfout

vertaeling de; -s, -en; vertaelinkien [fo'te:luj, fç...J 1. vertaling: het vertalen, wat vertaald moet worden

vertaalkoinputer (1) {fo't..., fç't...} - vertaalcomputer

vertaalkosten (spor.) [...'t...] - vertaalkosten

vertaelwark (1) [fat..., fr't...J - vertaalkwerk

vertakken (Nw) [fatakij, fç't...] - zich vertakken, zich opdelen *Die kanker is al vertakt* (Nw)

vertappen (El, Nbk, Np, Nt, Nw, Op, Ste)

[fa'tapip, fç...J - vertappen, uittappen *Ze hebben hiel wat vertapt, die aovend*(Nbk), *een vattien bier vertappen* (Nt)
verte Z. *veerte*

vertegenwoordigen [fatt:gu'wo:ardagij, - vertegenwoordigen (van iemand anders, van een instelling enz.) *iene vertegenwoordigen De siktaoris vertegenwoordigde die ao vend de Schrieversronte* (Nbk)

vertegenwoordiger [fatugijwo:adag, - vertegenwoordiger, afgevaardigde; handelsreiziger *D'r wonen in OosterwooJde nogal wat vertegenwoordigers* (Ow)

vertegenwoordiging (spor.) [.w...J - vertegenwoordiging: het vertegenwoordigen; delegatie

vertekenen (spor.) [fat..., fç't...J - vertekenen (ook als bn. gebruikt volt. deelwoord, in:) *een vertekend beeld geven* (spor.)

vertel (Ste) et, z. ook *vertellijen* [fa'tsl, fç'tel] 1. dat wat men vertelt, verhaal dat men vertelt *een mooi vertel* (Ste), *Oonze vader badde zo&n vertel* (Ste), *D'r zat gien verstaand in 't hele vertel* het verhaal dat verteld werd sloeg nergens op (Ste)

vertellen zw ww.; overg., Onoverg.; vertelde, het verteld [fatein, fr...] 1. (wederk.) zich vertellen *Ik heb mij verteld, ik zal et nog esnaotellen*(Nbk)2.zeggen, mededelend uitspreken *Ie bin de eerste die X- et vertelle, mar ie maggen et niet veerder zeggen, ik wil et niet veerder hebben* (Ste), *Ie meugen et niet veerder vertellen* (Nbk), *Dat hoef mij niet te vertellen* dat weet ik ook wel (Nbk), *Die ofslager kan 't mooi vertellen* kan het mooi uitdrukken (Spa), *Ie kun me dat wél vertellen* je kunt me meer vertellen, ik geloof het toch niet (Bu), *Daor vertellen ze je ok mar even wat' nee maar, wat ze je daar zo maar even meedelen!* (Bu), *Ie kun mijnogmeer vertellen* denk je dat ik dat geloof, dat neem ik niet aan, ik denk er niet aan (Nbk), zo ook *Ze kun me nog weer vertellen, a k et ontduken kan laot ik et niet* (Sz), *Ik zal je wel vertellen: d'r komt niks van in ik zal het je meteen, duidelijk zeggen* (01-NI), *'k Heb 'm es knap verteld waar 't op staot* ik heb hem maar eens precies verteld waar het op staat (Spa), *Ik zal (t) je vertellen* (..) reken maar: *Hij*

was niet min, ik zal je vertellen dat hij goed bij was (Np), Ik zal je vertellen dat ze daar in huus die jongen goed onder stuur hebben (Np), 'k Zal 'tje vertellen dat we opscheuten reken maar (Nbk, Dia), Die kan d'r wat van, dat za 'k je vertellen! geloof het maar, reken maar (Nbk, Spa),

k zal 'tje vertellen (Nbk), Die kreeg me toch een rappelement zak je vertellen! (Nbk, Spa), *Hij kwam me daor et huus in stroezen, zak je vertellen!* (Spa) 3. verhalen *Daor zak je een grap van vertellen (d), Et geit niks, W kan mooi vertellen (Nbk), een verhaeltien vertellen (Nbk), De straote die vertelt (..) de mensen zeggen (Ste), niet viite te vertellen hebben, Hij het niks te vertellen, hij zit onder 't plak hij heeft niets in te brengen (Wol)*

verteller [f'teli, er---] - verteller
vertelligien (Np, Obk, Ste, Sz) et; vertelligies [fr'telaxin, ...fo...] 1. vertelsel, verhaaltje *Doe hij et vertellegien dee, hadde hij zoek scheets lachien* (Obk)

vertelseltien (b) et; ...ties [.Jtelsltin] 1. hetgeen als verhaaltje verteld wordt *Alderhaande vertelselties, over veurtiermerije en zowat, koj' bij B. uut de eerste baand heuren* (b)

vertelstemme (spor) [fr't..., fa't...] - vertelstem

verteren [fott:ori, fç't...] - verteren: van voeding in het lichaam *Et eten wil niet verteren (Ste), Hij het een maege van beton, hij kan alles verteren (Ma, Ow), (fig.) Kletspraoties bin soms slecht te verteren kun je soms maar moeilijk verkroppen (Dfo); verrotten, vergaan We hebben de stoppel ommebouwd en now kan 't mooi verteren (Np), Et verteert mooi (Bu); uitgeven, gebruiken van geld dat men verdient (Np, Ste), Hij het nogal wat te verteren (Np), Af' zovule verdienen dan hef' ok zovule te verteren, et slat wel wat op een niet al te hoog loon vanzels (Ste), ook in depot verteren (verspr.); nuttigen, vooral: gebruiken in een café e.d. *Af' de harbarge in gaon en wat verteren dan moeftgelag betaelen (Dfo), Ik heb zovule verteerd (v), Zuilen we daar wat verteren?* (Ste), *Bin de euliebollen al verteerd?* opgemaakt (Nbk)*

vertering [fo'ti:oruj, fç...] - vertering: het

verteren, vooral: bestelling in een café enz., vooral: een borrel Daar moe'n jim mar een vertering op nemen (El), Even waachten, ik moet mien vertering nog opnemen m'n borrel nog bestellen (Db), een gratis vertering (Nbk)

vertestementen (Dmi, Ow) zw. ww.; overg.; vertestementte, het vertestement [fotesto'msntu, fç...] t. bi] testament *bestemmen (voor) je geld vertestementen (Ow)*

verteuten zw. ww; overg.; verteutte, het verteut [fat..., 4...] 1. doorvertellen, verraden door te veel te zeggen *Ze kun de boel wel verteuten (Nw), Die kwebbelbek verteut de boel (Bu) Wie zo] dat verteut hebben?* (Nbk) 2. kletsend doorbrengen *je lied verteuten (Nbk) * Ie kriegen een zak vol neuten/Dan moej't niet weer verteuten (Ow), zo ook Ik weet een bossien mit neuten (Obk)*

vertier [fa'ti:ar, fç...] - vertier: levensdigheid *Ze hadden lor niet vule vertier in dat dorp (Obk), De dörpen tussen beiden staon veul te wied van eenaan der en dan wonen in die kleine dörpies te weinig maansen, zodat d'r weinig haandel daon wodt om vertier an te brengen (s: oost., plm 1885); pret, plezier, vermaak D'rmoet een betien vertier bij (01-NI), Etjongvolk moet wat vertier hebben (Dfo), Die kiender hadden altied wel vertier (Po- Dbl)*

vertiesd (Ld, Obk, j, p, b: lui, in) Ook *vertiesterd (p, b: Im) bn.; pred. [fo'ti:st, fr't.../...'tistrt]* t. verstrikt in touw, draad e.d. (Obk) *De aol is even vertiesd en vlogge hacl ie dan op* in het touw verstrikt bij het peuren (j) 2. verward, behoorlijk in de war *vertiesd raeken (Obk)*

vertiesterd z vertiesd

vertiezen (verspr OS, j, p, b: Im) zw ww.; onoverg.; vertiesde, is vertiesd [foti:zi, fr't...] 1. in d'r in vertiezen flink verward raken, flink in de war komen door iets *Ie zollen d'r in vertiezen (Ma)*

vertikaal (spor.) bn. [frstika:i; aks. wisselt] 1. verticaal (lett.), i.t.t. *horizontaal* vertikken [fat..., fr...] - weigeren, niet functioneren *Hij vertikt et (Nbk, Np), om dat te doen (Ste), De moter vertikt et wil niet lopen (Nbk)*

vertillen [fo't..., fç...] - vertillen: verplaatsen; (wederk.) zich vertillen (lett.)

vertimuerderi'je - vertrekken

Mat nog gien zwaor wark, baar 1, hij is nog Jong en dan kaf Je gauw vertellen, 'waarschouwde de boer (vo), *Ik heb me vertild an die kaaste* (Nbk, Nw, Ste)

vertimmerderi'je (Nbk) de; -n [ftunrdç'lj9, fç..., z. ook -ije] 1. het (voortdurend) vertimmeren

vertimmeren [fot..., fr...] - vertimmeren: *verbouwen* *Hebben ze de boel vertimmerd?* (Nbk), *We gaon vertimmeren, war we weten nog niet krek hoe as we et haas indelen zullen* (Op), *Ze hebben beur haas vertimmerd* (Wol), *We keken d'r nij van op, dat et haas zo mooi vertimmerd was* (Ld); geld besteden aan een verbouwing (vo) *Vertimmer drcict niet zoveule dat de winst daorin zitten gaot* (vo)

vertoffelen zw. ww; overg; vertoffelde, het vertoffeld fo'tofln, fç..j 1. beschadigen: door erover te lopen, vgl- *Et grös wodde mijd wit de zende as et lang was, daar moch ie niet te viie deur lopen, aanders vertoffelde ie alles* (Bu)

vertok (Ld, Nt, Spa, Ste, Sz, bo: bu) et [fç'tok, Lat..], in *iene op vertok holen* aan het lijntje houden

vertonen [ft fr-- - vertonen: laten zien, laten blijken *Dat is me hier nog nooit vertoond is hier nog nooit gebeurd* (Nbk, Nw), *Now zollen ze 't even vertonen, war et wodde niks* (Np); (wederk.) zich vertonen (spor.) ff17 *het in de hiele dag niet vertoond* (Nbk)

vertonige Z. vertoning

vertoning Ook *venonige* [fatô:anu], - vertoning: voorstelling; dat wat voorgesteld wordt, veelal: een bijzondere, eigenaardige, lachwekkende vertoning: *Peerden beleren was vaeke een vertonige vroeger* (Ste), *Die vertoning daar was beneden peil t was me daar een vertoning! beneden peil!* (Obk)

vertraogen (spor.) [fa'tro:g,

vertragen, langzamer doen gaan *de boel vertraogen* (spot), (verb.) *een vertraogde opnaeme* (spor.)

vertraoging (spor.) de; -s, -en [fa'tr:guj, fr--] 1. het vertragen (spot) 2. oponthoud, vooral van treinen (spor.)

vertrappen [fa'trapip, fç...J - vertrappen, vertrappelen, stukgrappen *Do boel is bielemaole vertraptbijv. de bieten, doordat de koeien erin hebben gelopen* (Np, Bu),

De koeien hebben alles vertrappt (E1), *..et laand vertrappt* (Db), *De tuwi is vertrappt* (Nbk)

vertreden [fa'tri:dii, fç..J - vertreden: (wederk.) even de benen strekken, een eindje lopen om de stijfheid weg te doen gaan 'k *Wil me even vertreden* (Nbk, Np, Ste), *We gaan oons even vertreden* (Dhau), *Hij wil 5v even vertreden* (Sta), *Ik moet me war even vertreden* (Nbk), *We hebben de hieltied zaten, we moe 'n eens even vertreden* (Nw); hetz. als *verstappen*, z. *aldaar* (Nbk) *Ie kun je reer vertreden, daj' reer hennekommen* (Nbk)

vertrek ei; -ken; -kien [fatrek, f1...] t. afreis *bij je vertrek, je vertrek regelen* (Ow) 2. kamer, ruimte in een woning 3. zaak, toestand, doen en laten, in de volgende vcrb.: *een langdurig vertrek* een langdurige zaak, geschiedenis (Ste, b: In): *Hij het tb., dat wodt wel weer beter, war et is een langdurig vertrek* een langdurig aanhoudende toestand (Ste), zo ook *Dat wedt een laank vertrek* een langdurige geschiedenis (Np), *een koold vertrek* een koude bedoening, toestand (b: tm): *Dat is mij een koold vertrek om daar zitten te stienebikken* (b: In)

vertrekken zw. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1-3, 5)/is (bet. 1-4) *vertrokken* [f'trek, fr..] t. (overg.) door te trekken van plaats doen veranderen *Vertrek die taofel een betien, je* (Nbk), *As d'r dan, zo op et age, genoeg vene op lag, en dat koj' wel an et veurige paand zien, dan gangen we de bak zoveer vertrekken dat hij weer vrij veur een vijf paand ston* (Np), *De veenspecie verpreiden bij 't baggeren, dat noemden wij 'vertrekken mit et oolde peerd'* (01-N1) 2. (overg.) van gelaatsuitdrukking veranderen *Hij vertrok gien spier* (Nbk), *Hij vertrok gien spier* (Nbk) 3. (onoverg.) afreizen, weggaan *Doe zien mem geweewodde waar en van wie hij die Putte kocht hadde, wodde die d'r zo vies van, dat ze stiekem in Met waeter him uutkookte! Et hoolt moet zeker wel van uutzunderlike kwaliteit west hebben, want de fluite was niet vertrokken had het niet begeven* (II, *Hij is as een dief in de naacht vertrokken* onopgemerkt, heel stiekem (Dia) 4. (onoverg.; in de vorm van het volt. deew.) in slaap raken *Hij is*

vertrokken in slaap geraakt (Nbk), *Ik was even in de sla op valen, ik was even vertrokken* (Obk), *Die is al vertrokken hij/zij slaapt al* (Dhau), *Ik was zowat vertrokken* *sliiep snel* (Nbk, Nt) 5. (wederk.) andere, vooral: schone of nettere kleren aandoen, z. ook *verstrupen* (Dfo, Ma, Nbk, Np, Ow, b: Im) *Ik zal me even vertrekken, en dan gaon we vot* (Nbk) *vertroetelen* [fo'trutiu, fr -] - *vertroetelen* *Die wodt zo vertroeteld!* (Nbk) *verrossing* (spor.) [fo'trost, fç...] - *verrossing* *vertrouwber* (Ste) bn.; -der, -st [fo'traM b, er-] 1. hetz. als *vertrouwd* bet. 2 *Laandies is vertrouwber* (Ste) *vertrouwd* bn; -er, -st [fo'troMt, fr..] 1. veilig, zonder risico *Laandies is vaeke wel vertrouwd nl-* om op te schaatsen (Nbk, Ste), *Doe de disselboom mat tussen de peerden, dat riedt wat vertrouwder en steviger wit dat iene peerd* (Mun), *'t Is haost niet meer vertrouwd om aovens as vrouw all/enig wit de auto vot te wezen* (Nbk), *'t Zol ok niet half vertrouwd wezen dat zoe'n klein kiend aach ter et stuur komt* (Nbk), *Zoj 't vertrouwd wezen a'k dat kiendallienig thuuslaote?*(Nbk), *Laothim war schoeven, hi is best los vertrouwd hij is wel alleen vertrouwd* (Dfo, Nbk, Ow), *Die is niet los vertrouwdje* kunt hem niet alleen laten of hij doet iets dat niet kan, dat niet door de beugel kan: hij heeft toezicht nodig (Nbk) 2. *vertrouwen* verdienen, betrouwbaar *Die is zo vertrouwd, daor kuj' wel een moord wit doen* hij is erg betrouwbaar (Ow), *Ze weren ok wel los vertrouwdje* kon ze wel alleen hun gang laten gaan, ze hoefden geen begeleiding, ze konden zichzelf wel redden (Ow) 3. *eigen, vertrouwd* *Et is een schandaol dat ze zovule oolde meensken nut heur vertrouwde omgeving wegga eIen willen* (Obk) *vertrouwelijk* [fatroMola, fl..] - *vertrouwelijk, confidencieel* *D'r ston nogal vaeke 'vertrouwelijk' op dat soort stokken* (Ow) *vertrouwen* J et [fattr fç...] 1. *vertrouwen*: dat men in iets of iemand heeft *Ik heb d'rgien vertrouwen in* (vo), *...d'r wei..* (Nbk), *Daor hek niks gien vertrouwen in* (Nbk), *We praoten hier in vertrouwen in*

de omstandigheid dat men elkaar vertrouwt en het voor zover nodig voor zich zal houden (vo), zo ook *Ik vertellefow dit in vertrouwen* (Op) en *Ze Eenden eerst van alles nut in vertrouwen, mat d'r kwam nooit weer wat weeromme, tot an et veur-schieten van geld toe* (Obk) *vertrouwen* II [fa'tr..., fr...] - *vertrouwen*: betrouwbaar zijn *Die is niet te vertrouwen, die kniest mij tevule* (Nbk, Nw), *Vertrouw die vent war niet, die is zo vals as et waeter diepe* (Nbk), *et niet vertrouwen* de zaak niet vertrouwen, denken dat het niet goed zit, er gevaar zou kunnen zijn, zo ook *Ik vertrouwd et niks* (Spa), *Ik vertrouwd mezels niet* ben er niet zeker van dat ik liet kan, bijv. een auto besturen in druk verkeer (Nbk); rekenen op de ondersteunende invloed (van iemand, iets) *Ie moe'n war op him vertrouwen, hi5 het d'r wel vaeke niet zo makkelik veur staon* (Nbk), *Ie kun d'r niet altied op vertrouwen dat et weer goed blijft* (Nbk) *vertrouwenskemmissie* (spot.) [...'tr...] - *vertrouwenscommissie* **vertrouwenskwestie** (Ow) [fatr..., fç...] - *vertrouwenskwestie, vertrouwenszaak* *Et wegen van al dat zaod was een vertrouwenskwestie* (Ow) *vertrouwensman* (vo) [...'tr...] - *vertrouwensman* *En de netao, -is (.) schrift mij now, omdat ik in disse zaeke jim vertrouwensman was* (vo) *vertrouwenspersoon* (spot-) [...'tr...] - *vertrouwenspersoon* *verturen* (Ste) zw. ww; overg.; *vertuurde*, het *vertuurd* [fa'ty:arn, fç...] 1. hetz. als *verstikken* (m.b.t. een dier), z. aldaar, bet. 1 (Ste) *vertuten* zn.; gmv. [fa'tyt, frt ...] 1. in *vertuten* doen eenpositief effect opleveren: *'t Het gien vertuten darm* het heeft geen resultaat gehad, heeft niet geholpen (Ma, Nbk, Wol), *Dat zoemerhusien het zien vertuten wel daon, al die jaoren* (El, Obk), *Et het wel..* (Nbk), *'t Doet gien vertuten draagt niets bij, heeft geen enkel nut, levert niets op* (Nt, Spa), verder in *Hĭ kwam goed an zien vertuten, daor in dat vremde laand* (Obk), ook gezegd bijv. wanneer men veel eet en drinkt op een feest (Obk), *Hij zal d'r gien vertuten mit behalen z'n voordeel er niet mee doen* (b:

vervaeren - verveschrabber

im, In), zo ook *Hij behaalde d'r gien vertuten wit* (b: in), *Daar het hij gien vertuten van had geen voordeel* (Np), *Hij zal de vertuten even slaan* hij zal het eens even vertonen (Bu) 2. in *Die vent het altijd van die rare vertuten rare dingen* (El)

vervaeren z. *ververen*

verval (Bu, Ld, Nbk), z. ook *vervallegien* et; -len (bet. 1); -legien (bet. 2) [fofal] 1. hoogteverschil (Bu, Nbk) *D'r zit een hiel verval in dat stak laand* (Bu) 2. (verkl.) oud, bouwvallig huis (Ld)

vervaldag [fa'f...] - vervaldag

vervaldaotum [fo'f...J - vervaldatum

vervalen (Nbk, Obk) [faf--] - vervallen: *geraken* (Obk) *Pas war op daj' niet in de klauwen van die kerel vervalen* (Obk); de geldigheid verliezen (Nbk) *De meugelijkheid om wit kotting te betaelen is vervalen* (Nbk)

vervallegien (Db, Ma, Obk, j) et; vervailegies [fofalaxin] 1. meevallertje 2. z. onder *verval*, bet. 2

vervalsen [fa'falsn] - vervalzen: vermengen met onechte bestanddelen; namaken met oneerlijke oogmerken *een haandtekening vervalzen* (spot-)

vervangen [fa'f--] - vervangen

vervanger [fa'fa(g)ç] - vervanger

vervangig [fa'faxj(g)uj] - vervanging, substitutie

vervatten (b, p, b: Im, In) [f3'fati2] - vervatten, hervatten (in een gesprekssituatie) *En zonder of te waachten wat veer bescheid 2V. hier op geven zo], vervatte hijf (.j* (b)

verve z. *varve*

verveender z. *vervener*

verveerd bn. [fa'fi:ort] 1. vervaard, bevreest, angstig *Hij is zomar niet verveerd* (Obk, Ste), *...niet zo gauw...* (Spa), *Hij is nargens veur verveerd* (Np), *...nooit verveerd* (Nt), *Die man is niet benauwd, die is veur gien kleintien verveerd* (Nw), *17 kieken verveerd op, al dat verkeer ornje henne* (Dfo)

vervelen [fa'fl:ln] - vervelen: (wederk.) zich *vervelen* *Ik verveel me nooit wit dat woordeboekwark* (Nbk), *De kien der lopen ,beur te vervelen* (Nbk), *Verveel ieje wat?* (Nbk); saai worden, vervelend worden, lastig worden *Ik mos verscheiden keren*

melken daags, war et het me nooit verveeld (Sz), *En wie 't verveelt, slat dit stokkien war over* (b), *Dat verveelt gauw* (Nbk), *Dat gezeur van bim begint me te vervelen* (Nbk), *tot vervelens toe* zo vaak dat het verveelt (Mun, Nbk, Op): *We hadden eerder een bontien, war keffen dat hij kon! Tot vervelens toe!* (Mun), *Tot vervelens toe staan die jongen soms wit beur bromfietsen veuro ons huus te puffen* (Op), zo ook *tot an 't vervelens toe* (01-NI)

vervelend [fa'ft:lit] - vervelend: saai *een vervelend boek* (Nbk); onaangenaam, lastig *Niks vervelender as stofregen* (Pe- Dbl), *As alles je tegenlop, kuj' wel es een vervelende dag hebben* (Pe-Dbl); *onhebbelijk een vervelend mormel(tien)* een vervelend kind, mens (Nw), *Wat een vervelende vent!* (Nbk), *Een vervelend weenske is 't!* (Nbk)

vervelens z. onder *vervelen*

verveling de [fa'ft:luf] 1. verveling: vervelend gevoel, het vervelen *uit verveling*

vervellen [ford4] - vervellen *Hij vervelt van de zwzne, de huud is schilferig* (Diz)

verven z. *van/en*

vervenen [fo'ft:ii:] - vervenen (overg.): om turf te winnen

vervener Ook *verveender* (01-NI) {faft:nr/...dr} i. vervener

vervenig [fo'fi:nuj] - vervening

ververen (OS, Bu, Np, Nw, Op, bi, b: Imm vo) Ook *vervaeren* (WS noord. van de Lende) zw. ww.; overg., onoverg.; verveerde, is/het (bet. 1) **verveerd** [fo'f.../...] 1. verhuizen, elders gaan wonen, iemands verhuizing uitvoeren *Vroeger gangen de boeren wit 12 meie vervaeren* (Op), *Vroeger langs de Grachte gingen ze altijd wit de punter of de bok vervaeren* (Mun), *Wanneer gaaj'w ververen?* (Bu), *De eredaegs hulp H zien buurman te ververen naar et busien in Oosterwoolde* (vo), *'t Is bureplicht, iene te helpen wit vervaeren* (Op), *Ze hebben him verveerd* (Ma), *wit een boot dingen ververen* (Nw) 2. (onoverg.; van vogels) nieuwe veren krijgen *As een kiepe ruded het, dan is hij weer verveerd, dan is hij weer mooi glad* (Nbk)

ververi'je z. *varvcrije*

verveschrabber z. *varvelcrabber*

vervlakking (spor) [foflaktij] - ver-
vlakking, nivellering
vervliegen st- ww.; overg.; is, het (bet. 1)
vervleugen [fa'fli:g] 1. (wederk.) verkeerd
vliegen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) *Bijen die
in een verkeerde kört vliegen, die heur dus
vervliegen, wok vaeks deur dat volk of-
maekt; behalven as ze hwining bij heur
hebben, dan bin Z8 Welkom* (bs) 2. door
rennen vertrappen (Ld) *De koenen hebben
de bieten vervleugen* (Ld)
vervluken (v) [fo'flykij] - vervloeken,
verdoemen *Ik hebbe mezels d'r best Wel
omme vervluukt in 't begin* (v)
vervoegen (1) [fo'f...] - vervoegen: in taal-
kundige zin
vervoeging (1) [faL] - vervoeging *de
starke en zwakke vervoeging* (1)
vervoer [fo'ffi:or] - vervoer: het vervoeren
*De bomen kwammen onder de mallefan te
hangen bij 't vervoer* (Ow, El); ver-
voermiddel, mogelijkheid tot reizen: *Hef
gien vervoer?* kun je er zelf niet komen
(meteen auto, bus enz.) (Nbk), *Ik heb gien
eigen vervoer* kan er niet komen met een
eigen vervoermiddel (Nbk), *eupenbaor
vervoer*
vervoeren [fo'ft:o] - vervoeren,
transporteren *Laeter kommen ze [nl- de
bomen] om te vervoeren op 'e laankwaegen*
(Nw), *De beurtschioper hadde nogal een
grote schute, hij mos nogal wat vervoeren
over waeter* (Obk)
vervoertarief (1) [fo'f...] - vervoertarief
vervolg et [fo'fol(o)x] i. vervolg *Et ver-
volg van de middag was een stok mooier*
(Nbk), *in 't vervolg voortaan: Bij uurstek
zullen we 't disse keer toelaoten, mat in 't
vervolg niet weer* (Sr), *Dat wik in 't
vervolg wel aandere!* (Nbk)
vervolgblad (1) [fa'f...] - vervolgblad
vervolgen [f'f...] - vervolgen: aanklagen;
navolgen, handelend volgen (Sz), in *A 'k
mien netuur vervolgde dan sleug ik 5n
dood, Want die vent het belemaole gien
karakter* (Sz)
vervolgens (spor) [fa'fal(a)gs] - vervolg-
gens: daarna
vervolgfilm [fa'f...] - vervolgfilm
vervolgving (spor.) [fa'f...] - vervolgving
vervoigkurus (spor.) [fo'f...] - vervolg-
kurus *Ga of ok mitdoen an de vervolg-
kurus Stellingwarfs?* (Nbk)

vervolgnetisie (spor.) [fo'f...] - vervolg-
notitie
vervolgoefening (1) [faf...] - vervolg-
oefending
vervolgofspraak (1) [fa'f...] - vervolg-
afpraak
vervolgonderwies (spor.) [foIi.j - ver-
(spor.) [fo'f...] - ver-
vervolgserie (spor.) [faf...] - vervolgserie
vervolgverliael (spor.) [faf...] - ver-
vovormen (spor) [faf...] - vovormen
vervorming [faf...] - vervorming
vervremden (Nbk) [fofrcrndn] - ver-
vreemden: vreemd worden aan *Dan wodt
et je on eigen - as ze veerder van je of
kommen te staon, et vervremdt, ie zien ze
niet meer* (Nbk), *Ze vervremdden op den
duur van mekeer* (Nbk)
vervremding (Nbk) [fafr...] - vervreem-
den: het *vervremden*, z. aldaar
vervreten st. ww.; overg.; het vervreten
[fa'fri:tt] 1. overdadig eten (en veelal: zich
daardoor niet goed, niet kwiek voelen) *Ik
heb me vervreten, dan hef' te vule eten*
(Np, Sz, Nbk) 2. door te vreten bescha-
digen, bederven *Die hond het een leerze
vervreten* (Dhau, Spa), *Ie zoien je ver-
vreten* je zou in jezelf gaan vreten, jezelf
opeten (van woede, teleurstelling) (Nbk) 3.
door vretende inwerking bederven, vern-
ietigen: *Dat goed vervret je alles* (Np),
(met verb. vorm van het volt. deelw.:) *Wat
het die kerel een Jek en vervreten gezichte
sterk vertrokken* (Obk)
vervrotten Ook *verwrotten* (Nbk) zw.
ww.; overg., ook wederk. (bet. 2) [fafrotnl
fa'wr] 1. (van grond, gazon, de tuin e.d.)
door wroeten, graven de normale structuur
sterk aantasten, vernielen *Debiele tuun is
vervrot* (Nw) 2. door hard werken z'n
lichaam overbelasten, schade toebrengen
aan z'n eigen lichaam, aan zichzelf *Ik Wil
me de beerlig niet vervrotten* (Nbk), *Ik heb
me vervrot, vandaege* (Bu, Nbk)
vervullen [fafAIIn] - vervullen: nakomen
(van plichten e.d.) *je plicht vervullen*
(Nbk)
vervuren (Bdie, El, Ld, Np, Nw, Obk,
01-Nl, Op, Sz) zw. ww.; onpers., overg.;
vervuurde, is vervuurd [fofy:arifl 1.

(onpers.) door ontsteking aangetast raken *Et vervuurt hielemaole* (Np) 2. (overg.) vuur verplaatsen (Nw) *En as wij dan et vuur verbrochten, dat hiette vervuren* (Nw) verwaachten Ook **verwachten** (spor.) [fo wa:xtii, fç'w ... /...wax ... J - verwachten: tegemoet zien *Ze verwaachtte al weer een brief van him* (Nbk), *Haj'm nog wel verwaacht?* (Nbk), *Hij har solseteerd en verwaachtte de schoelopziener* (b), *Wij verwaachten aovendpraoters* (Nbk); voorzien *Dat was te verwaachten!* (Nbk), zo ook *Dat haj' verwaachten kund*(Nbk), *Dat hak niet van je verwaacht* ik had het anders (vaak: beter, positiever) van je verwacht (Nbk) verwaachting Ook *verwachting* (spor.) de; -s, -en [fowa:xtuj/ ... wax ... J 1. het verwachten tegen de *verwachting in anders dan verwacht wordt/werd* (Nbk) 2. in fl2 *verwachting* zwanger zijnd (volgens het bijgeloof:) *lene in verwachting mag niet onder de ledder deur lopen* (Ma) **verwaand** [fa'w:nt] - verwaand een *verwaand nust* (Bu), *...petret* (Obk) **verwaandhied Voor -heid z -hied** [fa'w ...] - verwaandheid verwaant (Bu) [fatwâ:ntj - verwant (door familiebetrekkingen) verwaarlozen z. *verweerlozen* verwaarmen (spor.) [fawa:2rm5n] - verwarmen: warm maken, vooral: door stoken verwaarming (Nbk) Ook *verwarming* (Nbk, Sz) [fowa:orxnuij/ ... J - verwarming: het verwarmen; verwarmingsinstallatie *Af niet altied wit de verwarming an zitten, kuj'heel wat gas besparen* (Sz); radiator verwaarmingsinstelaoisie (spor.) [faw ... J - verwarmingsinstallatie verwaarmingsketel (Nbk) Ook *verwarmingsketel* (01-N1) [fo'w ... J - verwarmingsketel verwaarmingskosten (spor.) [faw...] - verwarmingskosten verwaarmingsmonteur (1) [faw...] - verwarmingsmonteur verwaarmingssysteem (1) [fow ...] - verwarmingssysteem verwaarmingstechniek (1) [fa'w...J - verwarmingstechniek verwaarmkachel (Pe-DbI, Ste) de; -s; -tien [fa'w ---] 1. kachel in de eerste plaats bedoeld om mee te verwarmen *We zeden*

altied klomkach ei, war et was een verwaarmkachel (Ste) verwachten z. *verwaachten* verwachting z. *verwachting* verwadden (01-N1, 0w) Ook *verwadden* (01-N1) zw. ww.; overg.; verwaddede/verwade, het *verwadedd* [fawadii/..wadçuj 1. door erover, erin te lopen beschadigen, vernielen *De bieten bin verwadedd* (0w), *De koenen verwadderen et lange grus* (01-N1) verwadderen z. *verwadden* verwaerlozen z. *verweerlozen* verwaeterd bn. [fa'we:trt] 1. door verwaeteren zwak geworden (van banden met anderen e.d.), zie aldaar verwaeteren [fowe:trv] - verwateren: verzwakken (van contacten, relaties, vaste gebruiken, banden met anderen e.d.) *Af mekeer in tieden niet zien, verwaetert et wel es* (Dfo) **verwarken** zw. ww.; overg.; verwarkte, het verwarkt [fa'w ...] 1. verwerken, geestelijk verduwen *Zokken kun dat niet verwarken, ze bin zwaarmoedzk* (Db), *Die het hiel wat te verwarken* (Dhau), *Ze kregen evengoed nog wel een peer schokken te verwarken* (vo), *fene daor alles verkeerd wit geot, krigt een zwa ore dobber te verwerken* (Sun- Ot), *Die kon zokke tegenslaegen niet verwerken* (Nbk) 2. (ook wederk.) door te hard werken zich forceren, van z'n lichaam, z'n lichaamsdelen te veel vragen *Hij het de peinz verwarkt* (Wol), *Aj'je vervrotten, dan verwerk ie je* (Nw) 3. bij bewerking gebruiken *eenpeer mooie grappen in een verhael verwarken* (Nbk) verwarming z. *vervaarwing* verwarmingsketel z. *verwaarmingsketel* **verwarren** (Obk) [fnwarnj - verwarren: door elkaar halen **verwarring** [fawaruij - verwarring: het verwarren, verwarde toestand fli *de verwarring* verwarven (verspr.) st. ww.; overg.; het verwiirven [fa'w ...] 1. verwerven, verkrijgen *Die het 'm wit zien sportprestaosies al biel wat roem verwurven* (Obk) **verwasken** (Nbk) Ook **verwassen** (Bu, Dho) zw./st- ww.; onoverg.; verwaskte/verwusk, is verwusken/verwasken [fa'waskij/ ...] 1. door wassen aangetast,

vooral: vaal geworden *'i js vael wodden, et is verwassen (Bu)*

verwassen T ZW. WW.; onoverg.; verwaste, is verwassen [fowasii] 1. verwassen, vergroeiën *'t Grös is verwassen (Sz, Ma), Die is verwassen of vergruuid (Sz, Ld), De wottels bui dit faor allemaol verwassen (Sz) 2. z. verwasken*

verwedden [f'wedn] - verwedden *d'rhiel wat omme durven te verwedden (Nbk)*

verweer (spor.) [fo'wt:r] - verweer *gien verweer hebben (spor.)*

verweerd [fawuurt] - verweerd (door het weer) *et verweerde hui opbranen (Nt), een stoppelige, verweerde kin (Ow), verweerde zunnescbaarms (Ste)*

verweerlozen (Nw, Obk en oost.) Ook **verwaerlozen** (Ste, Np en West.), **verwaarlozen** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; verweerloosde, het (bet. 1)/is verweerloosd [fa'wi:arlo:azn/ wc:ar --- / ... wa:ar...] T. verwaarlozen *Ze laoten et hielemaol verwaerlozen (Ste), De hebben de hele boel verwaarlozen laoten (Spa), De boerderie is aorig verweerloosd (Nbk), Et zag d'r belabberd aut; alles was verweerloosd in dat huus (Obk) 2. verwaarloosd raken Daor wodt niks bijholen, alles verweerloost d'r (Dfo)*

verweerlozing (1) {fa'wt:arlo:ozuj] - verwaarlozing

verweg z. *veerweg*

verwegen (b) (overg., onoverg.) [faw...] - verwegen, bewegen *Mar nee, hij kon ze [nl. z'n benen] toch nog verwegen (b), Ze konnen him [nl. de ton] haast niet verwegen (b)*

verweiden [fa'wcjdn] - verweiden *De koenen willen verweided wodden, ze staan d'r mar te beulen (Diz), Ik heb de koenen verweided, d'r was al iene uitbreuken (b)*

verwelken Ook **verwelken** (Dhau) [fa

- verwelken: verflensen

verwelkommen (Nbk, Op) zw. ww.; overg.; verwelkomde, het verwelkomd [fawelkom:] 1. verwelkomen, welkom heten

verwend [fawsnt] - verwend *Wat een verwend ventien! (Ow)*

verwennen [faw...] - verwennen: van kinderen; ook: met geschenken, aandacht enz. erg aardig voor iemand zijn

verwennig z. *van wennig*

verwenneri'je [fawcnç'tja, z. ook -i'je] - verwennerij

verweren [fa'wi:arn] - verweren: door het weer aangetast raken; (wederk.) zich verweren, zich verdedigen *Ie jnoe'n je verweren, heur jezelf verdedigen (Nbk, Nt); door het weer aangetast raken De boel is bielemaole verweerd (Nbk), Et huj kan verweren (Nt), Dat het hij verweren laoten (Np), As ot slecht weer is, dan verweertje de boel buten (Nw), De bloempies verweren as et slecht weer is (Nw)*

verweunsken (Nbk) zw. WW.; overg.; verweunskte, het verweunskt [faw..., fr...] 1. verwensen

verwezen (p, vo) [fawi:zn] - verwezen: beteuterd, verbouwereerd *De beide mannen stapt en op, 1 en F. bleven wat verwezen aachter (vo)*

verwi'jen [faw...] - verwaaien: in wanorde waaien, kapot waaien: *Vaaste plaanten moeji'n de haast opkneupen, eers gaon ze verwijen (Obk), De rozen bin hieleinaole verwijd, ik zal ze even wat op bien en (Diz, Dhau); wegwaaien De blatties verwijen (Nbk)*

verwiederer (verspr.) [fawidçv] - verwijderen: wegnemen *Dat moet verwiederd wodden (Nw)*

verwiedering [fa'widrin] - verwijdering (fig.) *Tussen de beide echtperen wodde d'r nooit weer een woord over praot en ei gaf ok gien verwiedering (vo)*

verwielken z. *verwelken*

verwiesbriefien (spor.) [fa'w...] - verwijsbriefje

verwieskaorte (spor.) [fa'w...] - verwijskaart

verwiet et; -en [fa'wit] 1. verwijt

verwieten [fa'witv] - verwijten *Ie hoeven mij dat niet te verwieten (Nbk), Ie hoeven jezels niks te verwieten het ligt niet aan jou, jij hebt er alles aan gedaan wat mogelijk was (Nbk)*

verwiezen [fa'w...] - verwijzen (naar een ander, naar elders) *De dokter het beur verwezen (nam' een specialist) (Nbk)*

verwiezing de; -s, -en [fa'wi:ztij] 1. het verwijzen 2. verwijzend teken, verwijzende opmerking e.d.

verwickeld [fa'wtkit] - verwickeld, in *verwickeld raeken (argens in) (Nbk), ..wezen... (Nbk)*

verwilderd - verzeggen

verwilderd [fa'wɪldrɪt] - verwilderd: door verwaarlozing woest geworden *een verwijderde tuun*; uit fatsoen, van streek *d'r verwilderd nut zien, Hij keek verwilderd toe* (Nbk)

verwilderden [fa'wɪldrɪn] - verwilderden: weer wild worden *De tuuri verwildert* (Nbk)

verwisselen [fa'wsɪn] - verwisselen, veruilen van plak *verwisselen, deploegristers verwisselen* (Bu), *van utters verwisselen* di. bij het melken: eerst aan de voorste twee tepels van de koe melken en vervolgens aan de achterste twee (Ru) * *Wie van kleren verwisselt, het nog niet as meers* verwisseld ook al doet men zich anders voor, dat zegt nog niets over iemands karakter, z'n intenties (Obk)

verwissen z. *vergessen*

verwölf z. *verwijt*

verwonderd [fo'wɒndfl] - verwonderd H. *keek mit grote verwonderde ogen disse wereld an* (..) (vo)

verwonderen [fo'wɒndrn] - verwonderen *Dat verwonderde me niet* (Nbk), *je argens over verwonderen*

verwondering [fa'wɒndçu] - verwondering *je verwondering argens over uurspreken* (Nbk), *ien en al verwondering wezen* zeer verwonderd zijn (Nbk)

verwonderlijk (Nbk) [fowɒndrɪk] - *verwonderlijk* *Dat is niet zo verwonderlijk* (Nbk)

vervrotten Z. *vervrotten*

verwulf (Mun, Nbk, Np, Nt, b: Im, p, s: Wol) Ook *verwölf* (Dhau), *verwurf* (Dfo) et; verwulven; -ien [fawAl(a)f/ --- wAr(a)fl] 1. gehemelte, verwulfsel *Ik hebbe blaoren in 't verwulf* (Mun), *Zokken hebben gien verwulf in de mond* hebben een gespleten gehemelte (Nbk), *zo ook Pattie meensken hebben een gespleten verwulf in de mond* (Mun), *Dat kiend had een haezelippien en had gien verwölf in de mond* (Dhau) 2. gewelf (s: 1903: Wol), zoldering, plafond (p, b: Im) *Ik sten onderzo'igrootglaezen verwilt op meniere as n grote kärke, mat dan zonder muren* (s: 1903: Wol)

verwurf Z. *verwijt*

verz. - afkorting van *verzwinnen, verzekering*

verzaachten (Nbk, Obk, s) zw. ww.; overg., onoverg.; verzaachte, het/is ver-

zaacht [fQ'sa:xtn] 1. vergoelijken, door relativierend te praten aan strengheid, scherpte doen verliezen *'k Moet et even wat verzaachten, wat schonepraoten* (Nbk)

2. (van dranken) aan scherpte verliezen (Obk) *As d'r melk bij daon wodt, kun bepaolde draanken verzaachten* (Obk)

verzadigd (Sz) [f'rsa:daxt, fas... J - verza-digd (door eten) *Ik bin aonj verzadigd* (Sz)

verzaemelen (Nw, Ste) [fas:mɪq, fç ---] - verzamelen, vergaren *postzegels verzaemelen* (Nw)

verzaemeling (spor.) [fa's:mɪlj, fç...j - verzameling, collectie

verzakken [fa'sak0, fç..J - verzakken *De more begint te verzakken* (Dhau), *..verzakt heel erg* (01-NI), *We zitten hier voorgoed op 't moer alles verzakt altied bepaaldelijk op het moeras* (Sz), *De schuremure begint te verzakken, we meugen in wel schoren* (01-NI), *Een sleuteliezer komt d'r an de butenkaant mure deurhenne en dan verzakt de mure niet zo gauw* (Obk)

verzanen Ook *verzonnen* (Spa) zw ww.; onoverg.; verzaande, is verzaand fç.../ .. saç:] - verzanden *De welputte kan verzanen* (Ste), *Vroeger was een putte ok wel es verzaand, dan was hij dichtcslemp* (Nw), *De putte is verzand* (Spa), (Eg:) *Et verzaant hielemaole loopt dood, bijv. inzake een vereniging die steeds minder goed draait* (Nbk), *Ei laand verzaant wordt zandig* (Wol, Ste)

verzannen z. *verzanen*

verzegelen [fa'st:gi] - verzegelen: met een zegel, ook, in officiële zin: door verzegeling ontoegankelijk maken *De elektriciteitsmeter is verzegeld mit loties* (Spa), ook bij vergelijking: goed vastmaken *Dat zuuwe even verzegelen* goed vastzetten (Spa), *Af lekkere raothwini hebben willen, moei' mit et uuttrekken waachten tot de raemen verzegeld binnen; de bijen hebben d'r dan een vluus overbenne trokken van was* d.i. met was verzegeld (bs: Dfo, El, Obk, Op), vandaar: *verzegelde bunning* (bs: Dfo, El, Obk, Op) verzeggen [fa'scɡij] - verzeggen *Dat hontien is al verzegd, die tij niet meer kriegen* (Ste), *Af vroeger een zwaarm vunnen die af wel hebben wollen, dan koj d'r een (rooie) buusdoek, een pette of een*

eer veurwarp bij hangen; dat was een teken om an te geven dat de zwaann verzegd was (bs: Obk), *Die hoej'niet meer te vraogen, die is al verzegd* die persoon heeft al verkering (Nbk, Nw)

verzeild [fo'sejlt, 4...] - verzeild *Die man is daor mal verzeildraekt(Np), Daor bin 'k teer in verzeild raekt* (Nw), *Hoe bij' daor now toch verzeild (raekt)?* (Nbk)

verzekerd [fa's:kçt] - verzekerd: ge-assureerd *Hij was ven| te lege verzekerd* (Ld), *Bij' wel goed/hoge genoeg ver-zekerd?* (Nbk); zeker (van) *d'r verzekerd van wezen*

verzekerde (1) [fa's:krda] - verzekerde

verzekeren [fa'sukm, fç's...] - verzekeren: assureren (ook wederk.); in *je d'r van verzekeren* zich ervan verzekeren *Daor znoejje wel van verzekeren dat dat goed komt* (Nbk)

verzekering [fa'sukrui, er---] - verzekering: bevestiging, garantie; *assurantie een verzekering ofsluten, de sociale verzekering*

verzekeringsadviseur (1) ja's..., fr] - verzekeringsadviseur

verzekeringsbedrijf (spor.) [fa's..., 4...] - verzekeringsbedrijf

verzekeringsdeskundige (spor.) [fa's..., - verzekeringsdeskundige

verzekeringsfoons (spor.) [fa's., fr's...] - verzekeringsfonds

verzekeringsfraude (spor.) [fa's., 4.j - verzekeringsfraude

verzekeringsgeld (spor.) [fa's..., fr's...] - verzekeringsgeld

verzekeringsinspekteur (spor) [fa's., fç's...] - verzekeringsinspekteur

verzekeringsinstelling (spor) [fa's., fç's...] - verzekeringsinstelling

verzekeringsjaor (spor) [fo's..., fç's.] - verzekeringsjaar

verzekeringskantoor (spor.) [fa's..., fr's...] - verzekeringskantoor

verzekeringskaorte (spor.) [fa's., 4...] - verzekeringskaart

verzekeringskosten (verspn) [fa's., 4's..] - verzekeringskosten

verzekeringsman (Db) [fa's..., - verzekeringsman

verzekeringsmaotsehopp'je (1) [fa's, fç's...] - verzekeringsmaatschappij

verzekeringsoverienkomst (spor.) [fa's...,

fr's...] - verzekeringsovereenkomst

verzekeringpolis (spor.) [fa's..., ff'S ...] - verzekeringspolis

verzekeringspremie (Bu) [fa's..., fç's...] - verzekeringspremie

verzenden (Nbk) st. ww.; overg; onbep. w. en het verzuunen [fasen:] 1. verzenden, versturen *We hebben dat pakkien verzunnen* (Nbk)

verzendenkosten (spor., 1) [fa'senL..., fç...] - verzendenkosten

verzet et [fa'sst, fr'set] 1. tegenstand, tegenweer *D'r was nogal wat verzet tegen de nije plannen* (Nbk), *in verzet kommen* (1),

Die toom biggen het de pokkens, dan gruiden ze niet zo hadde, dan zatten ze goed in 't verzet dan groeiden ze niet meer goed (Np), *zo ook 't Kalf kwam in verzet* groeide niet goed meer, bijv door ander

voer (be: Bu, Nw) 2. (in het bijzonder) verzet tegen een overheersende macht,

vijand *de Lied van 't verzet* 3. verzetsbeweging, illegaliteit (i.hb. uit WO. II)

D'r waren goenend nut 't verzet die daor wel raod op wussen (b), *an oonze helden wit 't verzet* (b) 4. (meestal verki.) ver-

maak, *verpozing Op de kaanten en de aenden alles mooi anlopen laoten, dus gien*

verzetten en verzetties meer (Ow), *Toch was d'r nog wel biel wat verdievedaosie*

mit al die verzetties (Ow)

verzet II (Sz) bn.; pred. [fa'set, 4...] 1. *beduusd Daor bin 'k verzet van* (Sz)

verzetsbeweging (spon) [fa's..., r'•] - verzetsbeweging

verzetsdaod (spot-) [fa's..., fç's...] - verzetsdaad

verzetsfilm (spor.) [fr'sets..., fa's...] - verzetsfilm

verzetsgroep [fa's..., fç's...] - verzetsgroep

verzetskruus (spor.) [fa's..., fr's...] - verzetskruis

verzetsleger (spor-) [fa's., r'-] - verzetsleger

verzetsmeensken [fa's., fr's...] - verzetsmensen *iene van de verzetsmeensken van et eerste ure* (vo)

verzetsstrieder (spor.) [fa's..., fr's.] - verzetsstrijder

verzetswark [fa's..., fr's...] - verzetswerk

Now, et kwam hier op daele, dat hij nogal in 't verzetswark zat (vo)

verzetten zw ww.; overg.; verzette, het

verzeuk - verzolen

verzet [f'sstn] 1. verplaatsen *Aj't in de drijenjen hebben, kuj't bien muuilik verzetten* (Nbk), *de kneupen en een jasse verzetten*, *Ik wil die polie van et jaor verzetten* verplanten (Ste, Nbk), *Die an wiezerbodden wodden ok nog wel es weer verzet op aandere plakken* (Dfo), *We gaan de taofel wat verzetten* (Bu), *HIJ kan hiel wat verzetten!* hij is in staat veel te doen (Nbk), *Zq,/t verzetten?* zul je even *flink aan de slag* (Nbk), *BIJ raonjen kun ze hiel wat verzetten, war dan gebeurt dr in tieden weer niks kunnen ze heel wat werk doen* (Obk), *Die het vandaege niks verzet niets gedaan, niets uitgevoerd* (Nbk, Bu), *de baokens verzetten* (Dfo) 2. verstellen (van lakens enz.) door er een nieuw stuk in te zetten of door goeie stukken aan elkaar te naaien (Bu, Nbk) *We nioe'n even een laeken verzetten nl. er een nieuw stuk in naaien* (Bu) 3. vergeten, uit het hoofd drijven, in *de zinnen verzetten* 4. uit de juiste lijn raken (Ld, Np, v), in verb. als *De muren bin bie/erna ole verzet* (v), *De fiets is verzet, die spoort niet weer* (Ld, Np) S. de kluts kwijt raken, het stuur over zichzelf kwijt raken (Nt) *Ik was helemaole verzet de kluts kwijt* (Nt) 6. (wederk.) zich verzetten *Mar hoe as B hirn verzette, zien schellen hulp niet* (..) (b), *Hij het hirn d'r tegen verzet* (Ld) 7. uitstellen (van een tijdstip, een bijeenkomst enz.) *Zuwwe et verzetten naor de ere ma ond?* (Nbk)

verzeuk z. verzuuk

verzuken z. verzuken

verzeuten z. verzuten

verzieken (spor.) [fo'sik, fr..] - verzieken: bederven *Hij zit de boel te verzieken* (Nbk)

verzien {f'sT:n, fr's...} - **verzien**, in 't *verzien hebben* (op), *Ze het et op n verzien* is verliefd op hem (Op)

verzin et [fo'stn, fç's ---] - vergissing *Is dat gien verzin?* (Wol), *Dat hok bij verzin daon* bij vergissing (b, Nbk), *deur verzin id.* (Nbk)

verzinnen [fo'su:, fç's ---] - **inje verzinnen** zich vergissen: *je argens wit verzinnen, je d'r op verzinnen* zich erop bekijken, zich erin vergissen (Nbk, Obk), *Verzin ie je niet?* (Bu), *Te done, wat hek me verzind* (Np), *Verzin je niet in him, hij het do slaop goed uur* (Db)

verzinsel (Ma) et; -s; -tien [fa'snsi, fç's ---] 1. dat wat men verzint, vaak: uitvluchtje

verzitten st ww.; overg., onoverg.; het verzetten [fa's..., fr.] 1. (overg.) missen door te aarzelen, door te vergeten *Op zien mooist verzit ze aanst de bus ok nog, wit leur getreuzel* (Db), *Ik heb et middageten verzetten* (Diz, Bu), *een pergramnie verzitten* (Nbk) 2. (overg.; van tijd) verkwisten door te (blijven) zitten *je tied verzitten* (Nw), *Wat bij' drek je, ie verzitten je tied niet!* (Nbk) 3. in verzitten gaan op een andere plaats gaan zitten (spot.)

verzoepen Ook *verzupen* (WH) st. ww.; overg., onoverg.; is/het (het. 1, 5) **verzeupen** [fo'sypip, fç's...J...'syprp] 1. (onoverg.; vaak als ruw ervaren) *verdrinken* *Wij laotenjim niet verzoepen* we helpen jullie als het echt nodig is (vo), *Even hier en daor wat bijsturen, zodat hij niet verzeup veurdat hiJ waeter zien hadde voordat het vroegtijdig mis met hem ging* (s), *We bin net zo nat as een verzeupen katte* (Dhau) 2. (overg.; vaak als ruw ervaren) doen verdrinken *Die katte gaan we verzoepen* (01-NI), *jonge honties/katties verzoepen* (Nbk) 3. (onoverg.) geheel en al nat worden *een verzeupen vo/kbijenvolk dat nat geworden is door de natte honing bij aftrommelen, terwijl het warm weer is* (bs: Obk), *'t Gebeurde wel onder 't jongvolk dat ze de kraene euzen zetten en de kerbiedlanteern verzoepenleuten* (El, Obk), *Aj'te vule weeter bij de kerbied deden, verzeup je de boel* (Ste), *ICerbied mooi' niet verzupen laoten* (Spa) 4. (onoverg.) onder water komen te staan *Et laand wodt te nat, et verzoept* (Nbk) 5. (overg.) geld opmaken door te veel te drinken *een nieksdaelder verzoepen* opmaken door alcohol te drinken (Nt), *alles verzoepen* al z'n geld verkwisten door alcoholgebruik: *Hij is een echte deur-dniJer, hij verzoopt alles* (Nw)

verzoeren [fa'su:arq, r'•-] - **verzuren**: *zuur worden* *As d'r lacht bij kommen kan, kan de hunnig verzoeren* (bs)

verzoeten z. verzuten

verzolen (Dhau, Spa, Sz) [fa'so:0112, fr's...-] - **verzolen**: van nieuwe zolen voorzien, di. vooraf: leer onder klompen aanbrengen *Aj'*

de klompen verzolen dan tij' weer een bielepoos lopen (Spa, Sz, Dhau)

verzorgen [fo's..., fç's ...] - verzorgen: zorgen voor een zieke verzorgen; zorgen dat iets goed blijft, zorg dragen et huus verzorgen (Nbk), *De man die de koepoten verzorgt, bruukt een klauwmes (Spa)*
 verzorger [fa'sor(o)gç, fɪ's ...] - verzorger: iemand die verzorgt; in de sport: verzorger, soigneur

verzorging (spot.) [...'s...] - verzorging
 verzorgingsfiat (spot.) [fo's..., e ... - verzorgingsfiat

verzorgingsgebied (spot.) [fo's..., fr's...] - verzorgingsgebied

verzorgingsstaat (1) [fa's..., fç's...] - verzorgingsstaat

verzorgingstehuns (spot.) [fo's..., fç's] - verzorgingstehuis

verzuiling (spot.) [fç's , fo's...] - verzuiling

verzuiken Ook *verzeuken* (Sz) [fç's..., fç's ...] - verzoeken: om op bezoek te komen, uitnodigen *Er is normaal de regel dat de ni5e buren je verzuiken om es te kommen, om wat naoder kennis te maeken* (Obk), *We hebben n verzocht op visite uitgenodigd* (Nbk), *iene verzuiken om te aoven dpra oren* (Nbk), *De buurt wodde verzocht om op een borrel te kommen* (Np), *volk verzuiken mensen uitnodigen* (Nw), *Ik heb ze op 'e thee verzocht* (Nbk, Np), *Zuwwe him ok verzuiken?* (Nbk); proberen (Nt, 01-N1) *Ie moe'n et niet verzuiken* (Nt), *We zullen et es even verzuiken* (01-N1)

verzulveren (spot.) [fo'sAɪwp, ...vrn] - verzilveren *om de bon te verzulveren* (v)

verzumen (Ma, elders spot.) zw. ww.; overg.; verzuimde, *het verzuumd* [fr's5nt, fo ...] 1. verzuimen te doen *Hi5 verzuumd de boel komt nooit waar men hem zou mogen verwachten* (Dhau)

verzunnen (spor, 1) bn. [fo'sAn:, fr...] 1. verzonnen, *bedacht* 2. verzonden, verstuurd
 verzupen z. verzoepen

verzuten (Obk, 01-N1) Ook *verzeuten* (Spa), *verweten* (Sz) zw. ww.; overg.; *verzuutte, het verzuut* [fo'sy:(,j)tn, fr's ... ! ...SA: ... L.'sut4] t. een stuk aangenameer maken, in verb. als *Geld verzout et wark* (Obk), *Geld verzout veule* (01-N1, Spa), ... *eenprotte* (Db), *Geld verzout arbeid* (Sz)

verzuuk Ook *verzeuk* (Spa) et; verzuken; verzuken [fo'sy:k, fr ... ! ... sA:k] 1. *verzoek, vraag een verzuuc doen* (Nbk), *Ze hebben him er verzuulc daon om voorzitter te wodden* (Spa), *De jonge kwam mit er verzuuk as hij een aovend bly et maegien kommen moch* (Obk) 2. verzoekschrift
 verzuuknummer (1) [...'s...] - verzoekennummer

verzuukplaete [...'s...] - verzoekenplaat
verzuukplaeteprogramme [...'sJ - verzoekenplatenprogramma

verzuukschrift (spot.) [fo's..., ffs...] - verzoeken-schrift

verzuum (1) et; ..zumen [fo's9m, fr's ---] 1. *verzuim, nalatigheid*

verzweren (Ma, Dho, ba) zw ww.; overg.; verzweerde, *het verzweerd* [fa's..., fç's ---] 1. *met woorden overbluffen, een veel groter woord voeren en daarmee de ander overbluffen* (z. ook *verzwetsen*) *Die wil de aanderen verzweren* (Dho), *Hij verzweerde miy* (Ma), *Dat was een hiele riddenaosie, mar mijl verzweer ie disse keer nier* (ba)

verzwetsen (Diz) zw. ww.; overg.; verzwetste, *het verzwetst* [fç's..., fo's ...] 1. *met woorden overbluffen, een veel groter woord voeren en daarmee de ander overbluffen* (z ook *verzweren*) *Hijf per beertje altied te verzwetzen* (Diz)

verzwiegen [fç's..., fo's ...] - verzwijgen *Hij het et verzwegen* (Nbk), *Die meen sken verzwiegen nooit watzijn altied openhartig* (Db), *Ik kon 't 'm toch niet verzwiegen moest het hem toch wel vertellen* (b, Nbk)

verzwieten (Np) onregelm. ww.; onoverg.; verzwiette, is verzwieten [fo'sw..., fç'sw ...] 1. door zweet *aangetast raken* (van kledingstof) *Ik moet nog een dnlappe in 't hemd zetten, want et is hielemaole verzwieren* (Np)

verzwikken [fo'swikij ... fr'sw ...] - verzwikken *Aj' stroffelen mit de klompen an tij' 't enkel reer verzwikken* (Dfo), *Ik heb mien ankel verzwikt* (Bu)

vesbusien z. vessebusien

vesite Ook *visite* (spot.), *besite* (Db, Mun, Np, Spa, k: Ste) de; -s [fo'sito!fi's .../bo's...] 1. *bezoek, visite* *Deensdag moe'n we op vesite* (Spa) *op vesite gaon, vesite kriegien, As vroeger mitmem heurjaordag de vesite kwammen, kregien de tantes vaeke een kooltien in de plaetstove* (Db), *De vesite*

vesiten - vet

komt d'r an, (ironisch) *Ze hebben vannaacht vesite van inbrekers had* (Nbk), (volgens het volksgeloof:) *We kriegen vandaege vesite, want de katte wast fin* (Bu), zo ook *...want de eksters lopen an de deure toe* (Bu)

vesiten (Np, Op) onbep. w. [fositu] 1. op *visite gaan* *Vesiten bij 't slaachten wodt hier niet meer daon* (Op), *Vesiten Bosme's en G. van der Meer's ok mit mekaer?* zijn ze gewoon bij elkaar op visite te gaan (Np) **vesiteri'je** (vo) de; -n [fositr'tj, z. ook -i'je] 1. het (steeds) op visite gaan *Mit al die vesiterie hek (.) in een weke meer koffie had as daorginderd in een jaor* (vo) **vespertied** (Bu) de [f'Espf] 1. hetz. als *eterstied*, z. aldaar

vessebuse z. *vessebusien*

vessebusien (verspr.) Ook **ves sienbuse** (Db, Nbk, Nw), **vessebuse** (spot), **Vnbusien** (b) [Tfesobysin, ...'b --- 'fesimbys, ...'b...I... 'byso, 'f.../fez'bysin] - vestjeszak *Hij het nog wel wat kleingeld in 't vessebusien beschikt over flink wat geld* (Np), *Hij betaelt et zo mar wit et vessebusien id.* (Np), *Hij is zo scheel, hij kikt mit et linkeroge in et rechter vessebusien* (Nw, Bu)

ves sien z. *vas* T, z. ook onder *vest*

ves sienbuse Z. *vessebusien*

vest et; -en; **ves sien** [fest] 1. bekend kledingstuk (voor mannen, vrouwen, kinderen): *vest* *Hij kreeg wat op zien* **ves sien** hij kreeg lichamelijke straf (k: *Ste*), *Hij het et malle ves sien an* doet mallotig, maakt gekheid (Bu, Nbk, Np), *Hij het et verkeerde ves sien niet an* is goed gemutst (Nw), *Die het et verkeerde ves sien an* is met het verkeerde been uit bed gestapt (b: In), *Hij is niet zo mak op 't ves sien* durft wel wat aan, is pittig en doortastend, is snel kwaad (Np, Nbk), *Die moej'niet an 't ves sien kommen, die is niet zo mak op 'e buud* kijk een beetje uit met hem, hij kan fel reageren (Ld), *niet bielemaole lekker onder 't ves sien* wezen niet een geheel zuiver geweten hebben (b), *En die schaopies van kien der dan?' was d'r een stemine achter zien* **ves sien** een innerlijke stem (b), *Gien meenske zal ooit weer bij him achter 't ves sien kieken* iets te weten komen van z'n werkelijke gevoelens (b)

vestibule (spor.) [festi'byla] - vestibule **vestigen** (spot-) ['festogij] - vestigen (wederk.), in ie *ergens vestigen* (spot.) **vestiging** ['fesbgij] - vestiging: het zich vestigen

vestigingsplak ['fes...] - vestigingsplaats **vestigingspremie** [t...] - vestigingspremie **vestigingsvergunning** (spot.) ['f...] - vestigingsvergunning **vestigingswet** (1) [f...] - vestigingswet **vesting** (1) de; -s, -en; **vestinkien** ['f...] 1. vesting

Vesuvius de [fo'sywijs] 1. Vesuvius 2. naam van een bekende vereniging voor de viering van de jaarwisseling te *Else*

Vesuviuskiub de [fo's ---] 1. hetz. als *Vesuvius*, bet. 2, z. aldaar

vet let; -ten [fat] 1. de organische stof *vet* *D'r zitten alderhaande vetten in eten* (Nbk) 2. **vet** (bet. 1) bevattende, op **vet** (bet. 1) gelijkende, **vetachtige** stof, o.m. als smeermiddel en als beschermingsmiddel tegen vocht *de scheuvels in 't vet zetten* (Nbk, Db), *De redens moe'n uut et vet, et gaot vriezen* (Nbk), *Ze deden vroeger wel een wollen lappe mit vet ofkloosterbalsem op 'e bost as et je vol zat* (Dhau), *tekeergaon as oold vet* (Spa) 3. dierlijk **vet**, veelal: voor konsumptief gebruik *Disse koe stamt uut een beste laoge, van hoog vet en veul melk met een hoog vetgehalte* (Op), *De nieren zwemmen in 't vet* zitten in *vet* (Dho), *vet in depanne* (Nbk), *Mit ogiesvet dan drieven d'r ronties vet op, bgies'* (Nbk), *vet raonen* smelten (Bu), *Hij praot as een aentien metwost waor 't vet uut lopen is kletst als een kip zonder kop* (Ste),...*dat et vet ontlopen is* (Ste) 4. **vetweefsel** bij de mens *Ik moet wat vet zien kwiet te raeken* ik moet proberen wat te vermageren (Nbk), *Laot fin toch in zien eigen vet gaerbranen* laat hem toch barsten (Ste), *altied vet in aandermans panne zien* altijd denken dat een ander meer heeft, het *beter heeft* (Ow) * 't *Is mooi aj'nog wat in 't vet hebben* als je nog iets moet krijgen van een ander (Nbk)

vet IT bn.; -ter, -st [fe 1. rijk aan vet, niet mager *vet vleis, vette keze, Wat is et eten toch vet* (Nbk) 2. dik door lichaamsvet, vlezig, weldoorvoed *een vette koe* (Po-Db), *Zoe'n motte kon wel zeuwen of acht tomen biggen grootbrengen, as ze mar*

oppasten dat ze niet te vet wedden (Ow), *Et is krek een vet varken zo dik nl. is die persoon (Nw), poesten as een vette gaanze ontzettend hijgen (Ld, Bu), zo vet as een slakke (Bu, Nbk), as een otter (Np) 3. met veel vet bereid (z. vet 1, bet. 2) Et eten is me vusen te vet en te ma/lig (Nbk) 4. door vet vies geworden Et glas van de auto is zo vet (Nbk), Mit rimmetiek: gewone vette schaopewolie d'r op! di ongewassen, ni. met vetzweet (Spa), vette vingers, vette banen 5. van vet voorzien, met vet ingesmeerd Een smeernippel wodt bruukt bij et vet holen van lopende assen (Db) 6. met hoge opbrengst, in hoge mate voorzien van Soms weren de korven [bijekorven] zo vet, dan konnen ze niet vervoerd wodden; dan mossen ze daar bij een boer uurbreken, dat hul in de beste hunning mos d'ruut(j), vet vene zeer goed veen, nl- met een zeer hoog gehalte aan echt veen (Obk), Dat was te mooi hen, en we konnen d'r es te vet van wodden het er te goed door krijgen (vo), zeuven vette en zeuven maegerejaoren rijk, met hoge opbrengsten (Nbk) 7. (van letters) dik en breed (spor) Et sten d'r in grote, vette letters (Nbk) * 't Is altied vet in aan-derinans schaole het lijkt altied net alsof een ander meer bezit (bl), ...schottel id. (Ste), Een goeie haene moet niet vet wezen een te dikke man doet kennelijk te weinig aan seks, een man die seksueel aktief is wordt niet vet (Sz, Nbk), ...is niet vetid. (Bdie, Dho, Ma, Nbk, Nw), wodt niet vet (Nbk)*

vetachtig [f'l...] - vetachtig

vetanzetten (Ld) onbep. w. Er...] 1. vetaanzetting krijgen

vetasse (Nt) de; -n [f'etaso] 1. gewone as (van ijzer, hout), die met vet wordt gesmeerd, i.t.t. kollingassen, die met olie worden gesmeerd

vetballe (Bu, j) [f'...] - **vetbol** (voor vogels)

vetbolle (spor.) [f'...] - **vetbol**: voor vogels

vetbulte (Nbk, Sz) [f'...] - **vetbult** Hij het een vetbulte in de nekke (Sz)

vetdruppel (spor.) [f'...] - **vetdruppel**

vete [f'ta:] - vete: blijvende vijandschap, blijvende ruzie: een oolde vete ruzie die nooit goed is uitgepraat, die is blijven hangen (bijv. door de betwiste verdeling van een erfenis), een vete opraekelen (Ow)

veter (verspr., in bep. verb. vieter) Ook **vieter** (bet. 1: verspr., alg. in bep. verb.) de; -5; -tien [f'i:trl'f'itr] 1. **veter** (zoals behorend bij schoenen) *De kiender zatten dan in de kakstoel mit een leren middelbaand, op 'e rogge mit leerties en een gaaspe die roemer maekt wedde as de kiender groter wedden, in et rooie aachterschut van de kakstoel zatten mooie rooie keuperen knoppen waor as de middelbaand mit leren veters an vaastekneupt wedde (Ow), Ik heb de veters van mien korset goed ansnoerd (Db), iene te vieter nemen iemand ertussen nemen, te pakken nemen, zo ook iene te vieter hebben: Hij had mij aorig te vieter (Diz), iene te vieter holen id. (b: Im), iene achter de vieter(s) zitten zorgen dat iemand harder werkt, opschiet (OS, Op), iene achter de veters zitten id. (Nbk), Ze kregen mekeer wel gauw es bij de vieter namen elkaar ertussen, te grazen (Ow), gingen vechten (Bdie), ...te vieter namen elkaar te grazen (Ow), Hij is zo taoi as een veter, mar hij is d'r wel angaon (Diz) 2. kweekgras (f) 3. vetervormige sliert drop (01-N1) We kopen een veter drop (01-N1) * Pieter/mitde vieter/om deschietter (Nbk)*

veteraan [f'tr'â:n] - veteraan (in de sport)

veterbaand (Nbk, Nw) [f'...] - veterband, dun, snal band *Veterbaand was dunnerl smaller as ketoenbaand, daor kneupten ze bijglieks de kussenslopen mit dichte (Nw)*

veterdrop (verspr.) Ook **veterdrup** (Bdie, Np, Spa, Sz) [f't:çdrop/...drAp] - veterdrop *veterdrup z. veterdrop*

vetergat (I) [f'il...] - vetergat

veterleerze (Dfo, Obk) [f't'...] - veterlaars

veters mv. [f'i:trs] 1. mv. van veter, z. aldaar 2. kweekgras (Ow)

veterschoe (Nw, Obk, 01-N1, Pe-Db1) [f'...] - veterschoen

vetersluting (I) [f'...] - vetersluiting

vetgehalte [f'i] - vetgehalte et vetgehalte van de melk (vo), *Tegenworig scheppen ze de room van de melk, omdat et vetgehalte te hoge is (Obk)*

vethaokien (Nw) et [f'fet...], *in de broek op 't vethaokien hebben gezegd wanneer men meer dan genoeg heeft gegeten (Nw)*

vetiel (Db, Dho, Ld, Mun, Nbk, Np, Obk) Ook **ventje!** (spor.) et; -en; -egien

vetielbuisien - vetweide

[fa'til/fen'til] 1. ventiel: van een band, een luchtballon etc.

vetielbuisien (1) ['f] - ventielbuisje
vetieldoppe (spot.) [fa'til...] - ventieldop
vetielsiange (spot.) [fa'til...] - ventielslang
vetkaone (Bu) de ['f1..] 1. vetkanis (als scheldwoord gebruikt)

vetkees (Obk) de; ...kezen ['fstkt:s] 1. vieze, vette kerel

vetkeze (Obk) de; -n; ..kesien ['f.] 1. vrouw met een dik achterwerk

vetkoeme (Dho, Op, Ow) ['f1..] - juskom
vetkont (Obk) de; -en; -ien ['f1..] 1. dikke vrouw

vetkraanze (Obk) de; -n; ...kraansien ['f1..]
1. hetz. als *kraanze*, bet. 2, z. aldaar *Bij 't varkenslaach ten wodde de vetkraanze d'r uut baeld en vacke vtdaon* (Obk)
vetkwabbe (Dho, Ma) ['f...] - vetkwab *Die het goeie vetkwabben, et buult allemaole* (Dho)

vetlokke (Ow, Pe-Db1, Ste) Ook *vitlokke* (Bu) ['fstlako/'fit...] - vetlok *Moek zat onder in de vetlokken van de bienen van de peerden* (Pe-Db1), *'t Was een soort bije, de peerden wodden d'r vuurbenuwd veur omdat ze zo veniendig stikken konnen; ze legden eigies an de bienen om de vetlokken van et peerd en boven in de stat of in de maenen* (Ow), *Mit turfmenen op nat vene of mit et peerd over nat hujlaand hadden depeerden zakken, kuwen ofhoolten bodden onder de hoeven die mit leertjes om de vetlokken vaastemaekt wodden. zakken wodden mit pakkiestouw om de hoeven van etpeerd vaastekneupt* (Ow)
vetmesten (Bu, Dfo, Nw, Ste) ['fet...] - vetmesten *Dat varken gaon ze vetmesten* (Ste), *Mit goed voeren kuj' de varkens wel vetmesten* (Dfo)

vetmesteri'je [...tç'ija, ook ...sjo, z -i'je] - vetmesterij

vetnappe (Ld, Nbk) de; -n; ...nappien [T...] 1. juskom

vetnippel (Ma, Nbk, Spa, Ste) ['f...] - vetnippel *Die vetnippel zat verstopt* (Ma), *De vetnippel koj' euliespuiten op zetten, dan gaot et vet d'r vanzels in* (Nbk)

vetoge (Bu, Np, Obk, Op, Spa, Wol) et; -n; ...ogien ['f.] 1. (vaak verkL) vetoogje, hetz. als *oge*, bet. 7 *vetogen op 'e soep* (Obk, Wol), *De vetogies drieven op 'e soep* (Obk, Spa)

vetpanne (Bu, Ma, Nbk, Np, Nw) de; -n; -gien ['f1..] 1. vetpan 2. hoed, vooral: garibaldi (Bu) *Hij het de vetpanne op 'e kop* (Bu)

vetpiaante (spot.) ['t...] - vetplant

vetplak Z. *vetplakke*

vetpiakke (Nbk) Ook *vetplak* (Ow) [T...] - *vetplek een vetplak in de broek* (Ow)

vetpoekel Z. *vetpoeste*

vetpoeste (Bu, Nbk, Pe-Db1, Spa) Ook *vetpoekel* (Bu, Ma), *vetpusien* (Spa) de; -n; ...poesien ['fetpusta/'fetpuk --- pysin] 1. vetpuistje, ook wel meeëter *vetpusies uut-kniepen* (Spa)

vetpot de ['fetpot] 1. in *'t Is (d'r) gien vetpot* ze hebben het niet breed, het bedrijf loopt niet goed enz. (alg.) 2. vette toestand (Np), in *'t Is iene vetpot* (Np) 3. soort *smeerbus* (Db) *Vroeger zatten an de hoolten waegen wielen vetpotten* (Db)

vetpusien Z. *vetpoeste*

vetraand (spot-) [t.] - vetrand

vetrille (v) de; -n ['fetрила] 1. vetkwab *Bij N ruulde de vetrillen over de zwembroek henne* (v)

vetselef Z. *vetselef*

vetselef (Bu, Db, Obk) Ook *vetselef* (Sz) ['f1. t.] - juslepel

vetseleef (1) ['f1..] - vetseleef

vetseleef (Nbk, Ste) onbep. w. ['fet...] 1. snijden van reuzel voor kaantjes
vetseleef (Ma, Np, Nbk) de; -n; ...snippen [fetsrnpa] 1. vetseleefje, oliespuitje (hetz. als *euliesnippe* (Nbk)) *Geef me de vetseleefje es an* (Np), *De vetseleefje daor smeer ie mit* (Nbk)

vetseleef Z. *vetseleefje*

vetseleefje (Nbk) Ook *vetseleefje* (Dhau) ['t...] - *vetseleefje Op alle mesien en zit een smeernippel, dan kuj' d'r mit de vetseleefje bijlanges gaon om d'r eulie in te doen* (Dhau)

vette Z. *veerte*

vettig ['fetax] - vettig: enigszins vet, vetachtig, met vet bedekt *een vettige jasse* (Nbk)

vettigheid ['fetaxhit] - vettigheid: het vettig, vetachtig zijn; vet, vette, vetachtige substantie *Et kleine kientien had barg op zien koppien; et gong laeter weer o ver, doe d'r vettigheid op streken wodde* (Obk), *vleis en vettigheden van een koe* (Dfo)
vetweide (verspr.) de ['fet...] 1. vetweide

(verspr.) *Ik zal disse koe ofmelken, en dan moet hij de vetweide mar in (Op), Een koe die niet meer mulken wodt, komt in de vetweide (Obk), Die koenen kommen uut de vetweide zijn goed beveleed, zijn klaar om geslacht te worden (Np), Koenen die naor de slaachterie moeten, kommen eerst in de vetweide (Dfo), Die loopt niet in de vetweide hij/zij is erg mager (Nt), (ironisch, met name van koeien:) Ze lopen in de vetweide ze grazen niet bepaald in slecht land (El) 2. land waar veel en goed te grazen is De koenen lopen in de vetweide (Nbk), Die koe komt in de vetweide di_ goed land (Nw), Dit zit goed in de vetweide die persoon gaat het goed, hij/zij kan zich goed reddden in financieel opzicht (Nbk), .JoptgoeL.. (Nbk), .. komtin.. i i (Nw)*

vetweider (verspr. OS) ['fctwEjd1] - vetweider: koe in de vetweide, bestemd voor de slacht *de koenen overlopen laoten veur vetweiders (Dfo)*

vetweiden (Nt) zw. ww.: overg.; scheidb.; weiddede/weidde vet, het vetweided ['fet w ...], *in vee vetweiden, een pinke vetweiden* e.d.: als vetweider hebben (Nt)

vetweideri'je (Dhau) [... dç'ijo, z. -ije] - vetweiderij, het *vetweiden*

vetworm (Bdie, Bu, Dho, El, Np, Pe-Db1, Spa) de; -s; -pien, -tien (Np) ['fet ---] 1. mee ëter

vetzak (verspr.) de; -ken; -kien ['fetsak] 1. dikke persoon

veul(e) Z. *vulel, II, vuul*

veulbelovend (1) fA:lbo'lo:brnt] - veelbelovend

veuleisend (1) [fA:'lsjsIt] - veeleisend

veulen Z. *vulen*

veuls Z. *vijsen*

veultien z. onder *vool*

veur 1 et [fA:ar] 1. dat wat voor iets pleit *Alles het zien veur en zien tegen (Nbk)*

veur II bw. [fA:or] 1. aan de voorzijde *Ze had de schölk veur (Nbk), Hij het de dassveur (Nw), Die meid kuj' niet zien wat veur of achter is, zo plat is ze (Sz), Ze is veur in de vuuftig ze is begin vijftig, D'r staot oons wel wat van veur, mar we kun d'r niet goed op kommen* we hebben er wel een vaag idee van, maar we kunnen het ons niet precies voor de geest halen (Nbk, Obk) 2. in het voorhuis, i.t.t. het bedrijfs-

gedeelte (van een boerderij met name) *Kiek mar even in buus as de vrouw d'r ok is; ik daenk niet dat ze achter is, kiekmar even veur (Nbk), Ze hebben aaehter en veur meleur, mar ie kun beter achter meleur hebben, as 't mar aachter de middendeure blijft* als de ziekte, de kwaal maar niet in het voorhuis is, di_ onder, m.b.t. de mensen (Np) 3. eerst in volgorde, in: *veur en nao* nu en dan (Obk, j, ko): *Zo veur en nao is d'mogaJ es een mien sleuten (Obk), Daor zatten we in Spange en et wodde mij zo veur en nao dudelik dat we midden tussen de familie in zatten (ko), Daor is zo veur en nao nogal es een ongelok gebeurd (Obk), 't Was altied M. veur en nao en dat zinnigde heur nar half het ging steeds maar over M, ze hadden het haast nergens anders over dan over M., hadden het eigenlijk alleen maar tegen M. (j) 4. sneller, verder in tijd *De klokke is veur* geeft een latere tijd aan dan het werkelijk is (Np), *De klokke is/lopt wel een ure veur (Wol, Nbk) 5. eerder, verder gevorderd dan anderen *De iene hadfietser lag haost een ronde veur op 'e aan deren (Nbk), Hij perbeert altied een aander veur te wezen* de eerste te zijn, de ander de bef af te steken enz. (b, Nbk) 6. ten gunste van *Daor bin ik niet veur* dat zie ik niet zitten, daar ben ik geen voorstander van *wat veur hebben* het heeft iets ten voordele, een extra positief *punt (b) 7. in *Daor kuj' niet veur wezen* zoiets kun je niet voorkomen (Nbk) * *Veur wat blief je, aachter God help mijl* het lijkt prachtig in het voorhuis, maar kijk je verder dan is het armoede troef, een troep enz. (Nbk)***

veur III vz., bw. in de verb. *d'r (.) veur, daor* *veur, waor (t) veur* [fA:ar] 1. voor, i.t.t. achter *We hadden twee kassebornen en een pereboom veur oons huus staon (Nbk), ...veur huus staon id. (Nbk), We hebben de tizwi veurhuus (Nbk, b), Ie moe'n niet vlak veur me staon gaon, zo kan ik dr ja niks van zien (Nbk), Veurdad de koenen 't voer veur kregen, nos de geute uutveegd wodden (Pe-Db1), *Dat moe» goed veur ogen holen* in aanmerking blijven nemen (Nbk), *Iemoe'n veur je kieken (Nbk), *Dat moei' veur ie holen* niet zeggen, het niet vertellen (Nbk), *Ze zit al een hele poze veur beur henne te***

veur -veur

iniemelen voor zich uit (Sz), ... wat veur bij veur jaoren vergeleken bij jaren heur uur te kieken voor zich uit (Nbk), geleden (s: oost.), Het hij nog even bij veurN over tegenover N. (Nbk, j, Ow), zo jow west, veur hij weer naor et butenlaand ook Schuin veur heur over zat een riegel gong? (Nbk), Ze hebben hier in Noordmaegies nut Oosterwoolde tegenover (vo), woolde nog inbreuken veur een dag of veur de klasse staon lesgeven, We hadden veertien (b), De gaaste [nl-gerst] moet 't d'r veur ofvoor de wind (lett.) (Dmi), zo altied knikken veur as ze riepe is voordat ook We hadden 't veur de wiend of (d), Et (Db) 8. met de tijdsduur We Jienen et boek staot d'r niet goed veur (Nbk, b), zo ook veur een peer weken (Nbk), Aj' trouwen, Dat stiet d'r min veur (b), Hoe staot et d'r dat is in principe veur 't leven (Nbk) 9. veur? hoe staan de zaken, hoe ver is het er bedoeld voor, bestemd voor Et mat nu mee? (Nbk), Mit zoek knap vrommes bruukten ze veur brij (Obk, vo), Oolde kuj' wel veur de dag kommen kun je wel mannen dreugen vroeger een zwatte bef verschijnen (Nbk) 2. in het zicht, in het veur de dag en con witte mitplooiigies veur vizier (b) Ik et geweer ande kop en 'khar de zundag (Dfo), Ik kom veur je heit, is him d'r meraokel mooi veur (b) 3. te die misschien ok thuus? (Nbk) 10. ten ontvangen, ontvangen worden op een gunste van Koop ie een kaartien veur me? radiotoestel, een televisie Veur de radio (Nbk), veur iene stemmen, Ik bin veur him komt misschien nog wel een aorig kies zijn partij, zijn kant (Nbk), Die vrouw pergrainme vanaovend, mar de tillevisie is is veur iedere man papt in principe met weer niks (Nbk), Wat krast die radio, kuj't elke man aan, is haast een hoer (Ste) 11. d'r niet wat beter veur kriegien? (Nbk), Is om, omwille van, teneinde Eerder dan dr niks aorigs veur de tillevisie van- kwammen in december de bessembienders aovend? met als mogelijk antwoord: Nee, bij de boeren langes om bessems te d'r is niks veur di niks leuks, niks verkopen veur de stallen en schuren te interessants (Nbk) 4. om, vanwege ie- vegen (Mun), Veur de grōjipe knap op te mand, iemands aanwezigheid de hoed maeken mooi' een goeie arbeider hebben veur iene ofnemen (Nbk), zo ook Ik neem (Obk), Vroeger hadden ze wel van die de pette veurjow of lett., maar ook fig.: piepen mit sloppe mondstokken; dat was heb grote achting voor jou (Nbk), vet- een sboppiepe, meerstal mit kalken kop en kroepen veur iene zich voor iemand ver- doppe, veur braand te veurkommen (Obk), stoppen, Ze vligt veur him doet alles voor De vleiskupe wodde bruukt veur et vleis te hem, gedraagt zich erg nederig ten opzich- pekelen (Obk), () veur 't marken van 't te van hem (Nbk) 5. ten opzichte van iene vee en veur de naeme in 't ark te branen argens veur waarschouwen, bange wezen (Obk), Ze hebben die meid veur 't wark veur ongelukken, Daor bin we extra veur (Np), We hadden him as knecht veur 't naor de winkel west daarvoor (Ste), De peerdewark (Obk), We gaon alle weken zonde is zo scharp, hij bp veur de nagel mit deraegeboldeur 'thuis veur 'tspinrag weg (Sz) 6. eerder: in een bep volgorde te raegen (Dhau), De appels liggen veur 't Hij het nog een titel veur ziend naeme griepen liggen er heel veel, ah.w. om op- staon (Nbk), Hij las et woord veur woord, geraapt te worden (Nbk), Dat wodde riegel veur riegel (J (Nbk), iene die et bruukt veur te poetsen (Op), Vroeger niet veur mekeer holen kan die verstrooid, hadden ze zwat kruut veur in de petronen enigszins overspannen is (Nbk, Np), 't (Np), Hij was al een keer veur 't algemien Komt (wel) veur mekeer! het komt wel in belang in de brosse sprongen (b) 12. met orde, ik doe het wel ed (Nbk) 7. geleden, betrekking tot Dat was wel goed veur N eerder dan Ik moet et veur nije weke of (b), Dat iskrek wat vew him geschikt voor hebben (Nbk), As we dat boekien nog veur hem, een kolffe naar z'n hand (Nbk), veur Sunderklaos uitgeven (..) (Nbk), Dat kuj' mien pat wat mij betreft (gezegd om op mooi veur schoeletied nog even doen sterke wijze af te keuren, om te ver- (Nbk), Vcur aan paar jaor terogge (..) wensen:) Veur mien pat gaoj' op 't dak (01-Nl), veur de oorlog (b), En wat de zitten bekijk het maar, loop naar de pomp drokte betreft, 't is niks meer te betekenen (Dhau), Ik veur mij hole et beter (.) ik

had liever (...) (s: oost.: 1877) 13. als middel tegen *Ik hebbe veur de griep al heel wat goed inneumen* (Op), *hunning-waeter veur et hoesten* (Dho), *Veur die ziekte is nog gien middel uutvunnen* (Op), *Een hassebassien is goed veur de worms* (Ste), *Vera- et slaan teren hadden we dan die slabbe veur* (Obk), *En, veur as 'tjow te duuster is, een pietereulielochien* (b), *Daor hek wat doktersgoed veur had* (Nbk), *een net veur 't betrappen van et gier di.* tegen (Ma), *As ze vroeger een putte greuven, dan kwam d'r een hoolten kupe onderin veur 't welzaand* (El), *De scha open hadden een kruus om de nekke veur 't uutbreken* (Po-Db) 14. in de plaats van *Zal ik even veurjow betaelen?* (Nbk), *Ze nammen veur him een aanderze namen iemand anders in zijn plaats* (Nbk), *Die is veur him in 't plak kommen die persoon ver- vangt hem* (Nbk) 15. voor de prijs van, de waarde van *Ik heb et veur een tientien kocht* (Nbk), *Veur een peer tienties koop ie tegenwoordig niet zo vule meer* (Nbk), *veur een habbekrats* voor heel weinig geld, *Och, ik wil d'r alles niet veur hebben* och, ik hoef er niet zo veel voor te vangen (Np) 16. als, in het gebruik of de functie van *et veur waor annemen* (spor.), *Waor zie ie mij veuran?waar zie je mij voor aan, wat denk je wel van me* (Nbk), *iene veur de gek holen, je argens veur uitgeven* beweren te zijn (Nbk), *De vrouwluden gaon d'r meerstaf veur dat ze in huus schepper en schriever binnen staan te boek, gaan ervoor door* (01-NI), *Wat is dat veur ding?* (Nbk), *...veur meenske* (Nbk), *veur (een) vent* (Nbk), *Wat is dat veur boek?* (Nbk), *Wat veur boek is dat?* (Nbk), *op wat veur meniere* (Nbk, b), *Vroeger kauwden we pik veur kauwgom*(Spa), *Wij hadden vroeger een platte koeme veur eepeltiele* (Ld), *Dat varken was voor loopvarken bestemd* (Op), *Ze hadden hun veur knecht als knecht* (Nbk), *Wij hebben veur mode om mit twelf ure te eten* als gebruik (El) 17. in aanmerking genomen *Wat is die beppe nog kras veur heur lee/lied* (Db), *Hij is veur zien jaoren nog aorig kras* (El), *Die jonge dot al mannelik an veur zien Jeeftied z'n leeftijd in* aanmerking genomen (Obk), *isne die groot is veur zien jaoren* (Nw), (van een bep.

soort hond:) *Veurhaezen is hij wat grofin de bek* (b), *'t Is koold/waarm [enz] veur de tied van 'tjaor* (Nbk), *Veur dat 't rieke meensken weren, vul oons de gift niet nut* (Op) * *Veur de wiend of Icu'j' wit een klompe wel zeilen* als je alles mee hebt, gaat het vlot, gemakkelijk (n), *Vera wat ,beurt wat* (Nbk, Ow)

veur IV ondersch. vw. 1. voordat *Veur hij kwam* (..) (Nbk), *Wat duurt et vanao vond lange veur de straotlanteerns opkommen* (op)

veur- - voor-: eerste deel van samenstellingen van de soorten *veurbakken* en *veurrekenen*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

veuraende Ook **veurende** (verspr.) et; -n; ...aentien [T...!.] 1. voorste stuk *Et snit was et veuraende van de zonde* (Nw), *et veuraende van 't huus* (Bu), *de veuraenden ophemmen den de einden van de akker bijwerken* (alsnog ploegen, nl- omdat men er eerst niet goed kon ploegen, er moest draaien) (Dfo)

veuraendelhottien (Ste) Ook *veurbottien* (Bu, Diz, Nw, Op), *veurscizottien* (Nw), *veurplaankien* (Dfo, El, Ma, Nbk) et; ...botties ['fA:or:nd1bDtin, ...botin, z. bod! ...] 1. (veelal verkl.) plankje, bord, schot vooraan op de boerenwagen, het voorste aendelbod, z. aldaar *Et veurbottien is wat kleiner as et aachterbottien, omdat de waegen wat toelopt* (Op). *Al' warkelik te hujjen gongen, zatten et veur- en aachterbottien niet op 'e waegen* (Nw)

veural [fA:a'ral] - vooral: voornamelijk (..) *veural in de steden* (..) (vo), *Veural morgens betied, al, nog op bedde liggen, kii'j' d'r soms last van hebben, die nefies* (Nbk); *beslist* (.) *dat ze toch veural et karkeblattien altieten goed lezen mossen* (b), *Daor mooi' veural oven henne gaon* (Np)

veuran [fA:o'ran] - vooraan: aan het voorste eind; op de eerste rij *We willen graeg wat veuran zitten, dan ku uwe et beter keuren* (Nbk)

veuranstaond [...'r ..J - vooraanstaand
veuraovend ['f...] - vooravond, eerste deel van de avond *go een veuraovend hebben we daor es west, bij die meensken* (Obk), *In de veuraovend kommen we wel even langes* (Nbk); avond ervoor (van een

veurargens - veurbespreldng

bijzondere dag (0w)), ook: vlak voor bep. gebeurtenissen die belangrijk zullen zijn (s)

veurargens (b, b: lm, in) bw. [fA:a'rargs] 1. ergens, hier of daar

veurarrest (1) ['f...] - voorarrest *in veur-arrest zitten* (1)

veurb. - afkorting van *veurbeeld*

veurbaand ['f...] - voorband *De veurbaand zit om et voorwiel* (Nw), *De veurbaand zit Jos, de naeve is krompen* (Obk)

veurbaander (Db) de; -5; -tien ['f...] 1. bansdeur aan de voorkant *De reizigers mit peerd en waegen gingen de veurbaan der in en de achterste weer uut* (Db)

veurbaat z. *veurbaot*

veurbacrig z. *veurbaorig*

veurbakken (Np) ['f1..] - voorbakken *Ie moe'n die petat even veuibakken* (Np)

veurbalkon (1) ['f1..] - voorbalkon

veurbaorig (verspr.) Ook *veurbarig* (Ma, 01-N1), *veurbaorig* (Np), *veurberig* (Np, Obk) [fii:ar'bs:araxTjba:rax/...'be:arox/

'buarox] - voorbarig *Is dat niet wat veurbaon2voordat* het de geschikte tijd is (Nbk), *een veurbaorige konklusie* (spot.)

veurbaot Ook *veurbaat* (Spa) ['fA:arbo:atl ...ba:t] - voorbaat, in *bi5 veurbaot op voorhand, van tevoren* *Dat was bij veurbaot boven alle twiefel verheven* (v), *bi veurbaat piene in de boek hebben* (Spa), *Ik heb d'r bi veurbaot op rokend dat d'r wel es goenend kommen zollen* (Ste)

veurbarig z. *veurbaorig*

veurbedocht ['f...] - voorbedacht *wit veurbedochte raode* met voorbedachten rade (Np)

veurbeeld Ook *veurbield* (Obk, 0w) et; -en; ...veurbeeltien [fA:arbulti...bilt] 1. model, patroon ed om na te volgen *Daor bef niks gien veurbeeld van ik heb geen voorbeeld, patroon, uitleg e.d. van hetgeen ik moet maken of doen* (01-N1), *Ja jongier,, daor bef gien veurbeeld van al dat doen je weet niet hoe het uitpakt, het kan goed gaan maar het kan ook verkeerd aflopen* (Dfo), *Ie moe'n et goeie veurbeeld geven* laten zien hoe het moet, hoe je je moet gedragen (Nbk) 2. dat wat navolging krijgt *Neem war een veurbeeld an* (Nbk, Np) 3. geval dat men noemt, gebruikt, vraagt ter nadere verklaring *Ie*

namen dat now wel, war geef es een veurbeeld (Nbk), *Naam mij now es een veurbeeld dok niet naor je raod luusterd hebbe!* (Nbk), *voorbeelden geven in een woordeboek* (1), (meestal *aaneengescreven:*) *bij veurbeeld*

veurbeeLdfunktie (1) ['f...] - voorbeeld-fUnktie

veurbeeldig (Dfo) bn, bw.; -er, -st [fâ:aç'bi:ldax] 1. zo goed dat iets/iemand tot voorbeeld kan strekken

veurbeeldzin (1) [T...] - voorbeeldzin *Maek es een mooie veurbeeldzin wit dat woord, dan begriepen ze et aanst beter in et woordeboek!* (Nbk)

veurbehandelen (vo) onbep w. ['f1..] 1. een behandeling vooraf geven (..) *war ie melken now ommes ok al mit, naomelken en veurbehandelen en zo* (vo)

veurbehoedmjddej ['f1..] - voorbehoed-middel (tegen zwangerschap)

veurbehoold (1) ['f1..] - voorbehoed: zaak die men noemt als mogelijke reden om toch te weigeren, niet mee te doen *een veurbeho old maeken* (1)

veurbereiden ['-] - voorbereiden: zich er klaar voor maken, voorbereidingen treffen *de preek veurbereiden* (Nt), *Daormoej'je (wel) goed op veurbereiden* (Bdie), *Ie moe 'nje goed veurbereiden* (Ma)

veurbereiding de; -s, -en ['fA:abçsjdu] 1. voorbereiding, het (zich) voorbereiden *De veurbereidingen veur een nije rondweg om Wolvegao henne bin al ja oren in de maek* (Op), *De veurbereiding was wel wat kot* (Bdie), *De veurbereiding was nogal droog* (Nt), *Et vragt nogal een hiele voorbereiding* (0w), *Een heleboel dingen kosten een boel veurbereiding* (Spa), *D'r zat niet zovule veurbereiding an dit toneel-stok* (Wol), *De veurbereiding is meerstal net zo mooi as et feest* (El)

veurbereidingskemmissie ['f.] - voorbereidingskommissie *D'rmos eerst war een veurbereidingskemmissie kommen, en da or gong weer een maand of wat over benne* (vo)

veurbereidingstied ['f...] - voorbereidingstijd

veurberig z. *veurbaorig*

veurbeshouwing (1) ['f..j] - voorbeschouwing

veurbespreking (1) ['f1..] - voorbespreking

veurbestemd (Op) bn.; pred. [t..] 1. voorbestemd, bestemd tot *Een ramlaom bij een schaaap is meerstal voorbestemd veur de slecht* (Op)
 veurhewarken (1) [T...] - voorbereken
veurbi'j 1 bw. [..Jb...] 1. aan de voorzijde langs, om iets heen *et haas veorbi* *Wat rieden die mcensken sta orij, we gaan ze even veurbi'* (Nbk) 2. verder dan *How, we bin d'r al voorbij, we moe'n even weeromme-noden* (Nbk)
veurbitj II (spor.) bn. [...'b...] 1. voorbij *de veurbije tied* (Nbk)
veurbi'j III vz. [fA:rb...] i voorbij: voor en langs iets, verder dan *even veurbij de kruising, ei dadde haas veurbij Piet Schuur* (b)
veurbi'j- [...b ---] - voorbij-, eerste deel van samenstellingen als *veurbijfietsen, veurbijdraeven, veurbijkammen*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd
 veurbi'jfietsen [...'b...II - voorbijfietsen
 veurbi'jgaon [fA:arb...] - voorbijgaan: langs iets of iemand gaan, passeren *Een aander is 't de muute niet woord ofgiet d'r achteloos en voorbij* of let er niet zo op (Ow), *Hij gang mij an de houd voorbij ging vlak langs me* (Dhau), *Doe hij daar te bekammen lag, gang Geert an bim voorbij* (Nbk), *Dat vrauwgien zit altied te sfaan toren as ze op 'e fiets veurbijaot* (Obk), *Hij lat gien kaans voorbijgaan* hij laat geen kans onbenut (Nbk), *Hij lat himzels niks vourbijgaan* probeert overal van te profiteren, probeert alles te krijgen wat hij zou kunnen krijgen (Ow), *Die kan hini of hoor niks veurbijgaan laoten* moet overal bij zijn, tracht alles te krijgen wat denkbaar is, moet altijd met z'n neus vooraan staan (Ow), *Dat nijs is aanig stille*
 • *voorbijgaan* heeft relatief weinig aandacht gekregen (Dfo), (uit een liedje dat gezongen werd bij het spelen op de foekepot (langs de huizen):) *Geefmij een paosk-ei dan gao ikjaw veurbij* dan ga ik verder, nl. naar een volgend huis (Nbk); iemand overslaan, passeren *Hij trok ethim slim an dat de boren him veurbijgangen mit et geren van een kodogien voor de brullaft van etfange peer* hein oversloegen (Obk), *Ze tellen oons niet op 'e boort, ze gaan oons altied veurbij* (Dhau); tot het verleden gaan behoren *Za gaan dejaoren voorbij*

(v), *'t Leek d'r op dawwe een dikke bujfe hebben zallen, man 't is mit een sisser voorbijgaan* (Ld)

veurbi'jgoezcn (Db, Nbk) zw. ww.; onoverg.; goesde veurbij, is veurbi'jgoesd [...'b...] 1. gierend, suizend voorbijgaan *De auto's goezen je voorbij* (Db)

veurbi'jkommen (verspr.) [...'b...] — voorbijkomen: passeren, gaan langs *Die man kan et kefé niet veurbijkominen, hij gaat altied even anstikken* (Sz), *Af ienc veurbijkammen, is 't wel gauw es: Maf!* (Dhau), *D'r kwam iene voorbij, man ik kende bim niet* (Nbk)

veurbi'jlopen [...'b...] - voorbijlopen ffj *lapt himzels veintij, komt niet an himzels toe* doet overdreven druk (Ste, Ow), *Ze het een opgejaegd kerakter, ze dat drok en soms lapt ze et wark voorbij* (Dfo), *Een wonder daar de meensken as blienden an veurbijlapan* aan voorbijgaan (v)
 veurbi'jpraoten j... 'b... - voorbijpraten, *info (de) mand veurbi4oraoten*
 veurbi'jnsnieden (Np) st ww.; onoverg.; is veurbi'jnsneden [...'b...] 1. rakelings gaan langs *Die auto sneed me en de houd veurbij* (Np)

veurbi'jstoeven [...'b...] - voorbijstuiven *een sneltrein, die alle kleinere plakken veurbijstof* (v)

veurbi'jstrieken (Np) st. WW.; onoverg.; is veurbi'jstreken [...'b...] 1. langs iets of iemand glippen *N. streek oons zo veorbij* (Np)

veurbi'jsturen (Nbk, j) zw. ww.; overg.; stuurde veurbij, het veurbi'jstuurd [...'b...] 1. zonder goed contact te maken, zonder af te nemen, toe te zeggen e.d. weg laten gaan: van iemand die aanbelt met een *intekenlij st e.d. Die wol beslist niet Heden dat ze zo vourbijstuurd wadde* (j)
 veurbi'jvliegen [...'b...] - voorbijvliegen (van de tijd)

veurbi'jvlutten (Np) [...'b...] - voorbijietschieten, snel gaan langs *Hij vlotte me za veurbij* (Np)

veurbidden (Ste) [T...] - voorbidden, voor anderen bidden *Dan zal hij voorbidden* (Ste)

veurbield z. *voorbeeld*

veurbien (Bu, Wol) [T...] - voorbeen (van een paard) *HI7 mit de veurbienen, dan bongelt hij* (Bu)

veurbod -veurdoen

veurbod (Spa) et; -den {'f.} 1. opzetstuk aan de voorkant van een wagen

veurbode [t...] - voorbode (*fig.*) *Huvenj is soms een veurbode van griep* (Pe-Db), *Een onweersvossien in de haast is een veurbode van de winter*(Ste)

veurboolte (Db, El, 01-NI) de; -n; ...booltien [t...] 1. schenk, bout van een varken: van voorpoot, schouder

veurboren (Op) ['f...] - voorboren

veurbottien z. *veuraendelbottien*

veurbouw (bs: Dfo, Obk) Ook *veurwark* (bs: Op, 0w), *veurwas* (bs: Dfo) de [f--l--] 1. stukje raat waaraan de bijen verder gaan 'bouwen', vgl. *Een stokkien raot an een spicle daar de bijen et begin mit jnaeken hier veurbouw; de ien,ker zels zet et stokkien veurbouw in de kōrf en dot dan de zwaarm d'r in* (bs: Dfo, Obk)

veurbranen (Dfo) zw. ww.; overg.; braande veur, het veurbraand ['f...] 1. op beheerste wijze, onder eigen toezicht afbranden, om een grote, onbeheersbare brand tegen te gaan

veurbraoden (Dfo, 0w, Ste) zw. ww.; overg.; braod(e)de veur, het veurbraoden [fA:orbr...] 1. van te voren licht braden (d.i. voor het eigenlijke braden) *We zullen et vleis even veurbraoden* (0w)

veurbrengen (Diz) st. ww.; overg.; het veurbrocht ['f...] 1. halen en laten zien (bij een tentoonstelling, een verkoping e.d.) *Morgen moet ik et peerd veurbrengen op de keuring* (Diz)

veurbrenger (Bu, Diz) de; -s ['f...J 1. degene die bij een verkoping dieren van stal haalt en toont *een peerd veurbrengen* (Bu)

veurbriuen zw. ww.; overg.; bmidde veur, het veurbriuid ['f...] 1. begieten van een geslacht dier met heet water (nl. om het haar weg te kunnen krabben) *een varken veurbriuen* (Ni), *veurdaan z_ verdan*

veurdat ['f...] - voordat *Veurdawwe een wasmesiene hadden, hadden we een stamper om te wasken* (Np), *Veurda wwe votgongen* (..) (Wol) * *Ie moe'n je niet eerder uuttrekken veurdaj' op bedde gaon geef je geld niet uit voor je doodgaat* (Np) *veurdeel* z. *veurdiel*

veurdekken (Ld) onbep. w. en het veurdekt [t...] 1. een laag riet aanbrengen

zodat de dakpannen vervolgens gelegd kunnen worden: *veurdekken mit een laogien net, en dan de pannen d'r op* (Ld)

veurdele (Db, Dfo, El, Obk, Pe-Db, Spa, Sz) de; -n ['f...] 1. voorste dele (in een schuur), z. *aldaar Op 'e veurdele ston een voer huj dat nog leegd wodden nos* (Obk) *veurdelig* z. *veurdielig* *veurdetied* z. *veurtied*

veurdeure [t...] - voordeur

veurdiel (Nbk, Obk, 0w) Ook *veurdeel* (Ni, Op) et; -en; -tien [f... ...] 1. voordeel, *profijt Al dat preken van hun is alliendig nar omdat hij d'r ze/s veurdeel van hebben kan* (Op), *Dat warkt in zien veurdiel* (Nbk), *fit kiend is* 113 *zien veurdeel* opgruid is steeds gezonder, knapper geworden of in ander opzicht tijdens het opgroeien vooruitgegaan (Ni)

veurdielig (Nbk, Obk, 0w) Ook *veurdelig* (Bu, Np, Ste) [...'d.../...] - voordelig *As et goed besleug* [nl. het verbouwen van *boekweitj was et een veurdelig verbouw* (k: Ste), *Ze weren al uren teveuren an 't opmoonsteren mit de peerden om ze zo veurdielig rneugelik verschienen te Jaoten op 'e keuring of op 'e tugerije* (Obk)

veurdoen st. ww.; overg.; het *veurdaon* [f...] 1. doen als voorbeeld *Zakje een keer veurdoen, dan kuj't ok zo!* (Nbk), *Alles nos 'in veurdaon wodden, zels kon hij niks* (Ma) 2. omdoen, voorbinden *een schölk voordoen* (Nbk), *een kiend een slabbe veurdoen* (Nbk), *Ik moet 'in nog een schone pakkedoek veurdoen* (Np) 3. zich voordoen in de omschreven hoedanigheid, *voorwenden Hij doet 'in heel wat veur, nar hij het et geld d'r niet naor* (Nt), *N. wol heur hiel wat veurdoen, nar 't was niks* (Db), *Hij do! 'in neer veur as hij is, et is een opschepper en een zweerbuul* (Obk), *In de oorlog hebben de moffen heur hier niet zo best veurdaon* (Sz), *Hij dot him aanders veur as dat hij is* (Obk), *Hij dot 'in heel wat veur, mar 't is niks* (Diz), *Die man dot 'in altied nogal wat veurnaem veur, d'r wodt wel es zegd: 'fit is een hiele rmeneer*(Dfo), *Naordatzeheur veurdoen is et aarinoede* (El), *heur veurdoen dat ze haost hebben voorwenden dat* (Np), *Ze willen heurgraeg wat hoge veurdoen* (Ma, Np, Spa, Nbk), *...groot veurdoen* (Nbk), *Hij perbeert 'in mooier veur te doen as dat*

hij is (Sz), Hij dot m hitl wat veur, war hij het et d'r niet nao zo rijk is hij helemaal niet (Nbk), Hij wol n as een jongkerel veurdoen (Op)

veurdracht de; -en; veurdrachien ['f..] 1. het voordragen 2. keer dat men iets voordraagt, dat wat men voordraagt H. zien zusters deden een veurdracht en zo vleug de aovend omme (vo), *Ze kon dat veurdrachien wel rap even ofrabbelen, war ze snapt d'r zels gien bast van, laot staan de njeensken (Op), een veurdrachien doen op een aovend (Bdie, Diz, Nbk, Obk)* 3. lijst van één of meer kandidaten die men voordraagt

veurdrachtskeunst (1) ['f1..] - voordrachtskunst

veurdregen ['t..] - voordragen: declameren *De veurzitter eupende de bijien - komst mit de bosschop dat d'r gien pergramme was, mar dat iederiene die wat te zeggen of veur te drogen hadde, welkom was (..) (vo), Die kerel kon mooi veurdregen (Np);* op een voordracht plaatsen (van kandidaten, om benoemd te worden enz.)

veurdreger (Op, Pe-Db1) de; -5; -tien [T...] 1. iemand die iets voordraagt *Ok een veurdreger is lang niet altied grappig! (Op)* veurdreugkuil (Nbk, Np, Obk, Pe-Db1) vo) de ['11..] 1. voorgedroogd kuilgras *De boeren maeken now een protte veurdreugkuil in plaets van huj (Obk)*

veurdringen (spot.) [T...] - voordringen
veurdwas (Obk) bw. [fA:or'dwas] 1. *dwas voor iets langs veurmijen is een peer zwaeden veurdwas inijen (Obk)*
veureerst [fA:o'ri:2rst] - vooreerst: voorlopig *Mit mekeer beneden eten veureerst (..) (vo); in de eerste plaats Veureerst et feit (.) (vo), Veureerst moet zoe'n trannmerie mit alles wat d'r op en bij beheurt een grote somme geld kosten, daor oonze gemeente toch niks toe geven kan (,j(s: oost., plm. 1885)*

veureiden (Dfo, Np, Ow, vo) ['f...] - eggen: ter voorbereiding *De aandere daegs eerst veureiden, dan knollezijen en licht meiden (vo), de knollen eerst veureiden (Np), Veur et zijen van 't zaod wodde et laand eerst veureided (Dfo), As et rogge-laand ommebouwdis leit de bouw nog wat bulterig; as daor de zijrogge zo op zijd*

wodt, komt een die! van et zaod mit et meiden d'r te diepe onder en verrot; haever kon wel wat lieden, mar mii rogge en fien zaod mos et ommebouwde laand eerst wat licht veureided wodden, krek wat op maote zodat et zaod toch nog onder de grond komt; as et liggen blijft vreten de oolde lcrijen et op (Ow)

veuren bw. ['fA:ar1f] 1. (met een vz.) voren, aan de voorkant, in verb. als *naor veuren: Kom es wat naor veuren, wat naor veuren brengen iets te berde brengen, van aachteren naor veuren, van verwen van voren, van de voorkant: Dat jassien zit je van veuren beter as aachter (Nbk), Te moe'n niet van veuren war van aachteren drokken (Nbk), de wiend van veuren kriegien flink de waarheid gezegd krijgen* 2. met betrekking tot het begin (..) *begon hij van veuren of an te lezen (b)* 3. in in 't verwen vooraf, vooruitlopend: *in 't veuren warken (Nbk)* 4. in in veuren in voorraad (Np, Pe-Db1) *De hooftfebriekhad heel wat gewaeterd hooft in verwen (Po-Db1)*

veurende z. *veuraende*

veurenkaander (p, bi) bn., bw. [fA:p kâ:ndr; aks. wisselt] 1. voor elkaar, in orde (p, bi)

veurenst Z. *veurst*

veurfiappe (Nbk) de; -n [t..] 1. bep. klep in een ouderwets type onderbroek voor vrouwen *De veurfiappe haj' aachter vaaste en de aachterfiappe veur, aj'naor et husien gongen hoefde ie alliend de aachterfiappe los (Nbk)*

veurtlouwen (Ste) zw. ww.; overg.; flouwde veur, het veurflouwd ['f...] 1. enigszins voorliegen *iene wat veurflouwen (Ste)*

veurfiusteren z. *veuxfluustren*

veurfluusteren (Nbk) Ook **veurfiusteren** (Ld) zw. ww.; fluusterde veur, het veurfluusterd [T..!..] 1. fluisterend voorzeggen *De souffleur fiustert et veur (Ld)* veurfront et; -en; -ien ['fA:arfront] 1. gevel, voorzijde, vooraanzicht anderszins *Die oolderwetse kaas ten daor zat vroeger een mooi veurfront op (Obk)* 2. flinke, stevige borsten van een vrouw (verspr. WS, Ma, Ld, Nbk, Obk) *Die het een hiel veurfront (Ste), ...een flink veurfron t (S z), Jonge, jonge, wat een mooi veurfron t (Nw)* 3. (g. mv.) het naar voren staan van ie-

veurgaank - veurgevel

mands borst (terwijl men rechtop staat), vaak: zodat men imponeert (Ld, Obk): *Die het flink veurfront* (Obk)

veurgaank z *veurgang*

veurgang Ook *veurgaank* (Ste) de; -en (bet. 4) [*f..I...*] 1. de leiding die men heeft in een begrafenis, ook: de situatie waarbij men als eerste achter de lijkstoot loopt bij een begrafenis *de veurgang hebben* de leiding hebben (voor en) tijdens een begrafenis (OS, Bu, WS noord. van de Lende): *De bode moet de veurgang hebben* regelt alles voor en tijdens de begrafenis en loopt voorop (Nw, Dhau), *Domenee het de veurgang bij de begraffenis* heeft de leiding (Db), *Af as eerste achter de kiste lopen dan hej' de veurgang* (Spa) 2. de leiding bij een activiteit, actie, het initiatief dat genomen wordt *De veurzitter het de veurgang* (01-NI), *Ik bin now in de veurgang* heb de leiding, bijv. van het volksdansen (Nbk), *Ze mossen naar de burenen om beur beklag te doen, N had de veurgang* (Ow), *D'r moet toch iene de veurgang hebben* er moet toch iemand de leiding hebben, die het initiatief neemt, het doet (Bdie, Db, Ld, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa), ook gezegd wanneer niemand als eerste naar binnen wil bij een feestje, om te feliciteren ed. (Nbk) en wanneer iemand overduidelijk graag vooraan staat (Sz) 3. het voorop gaan (in het algemeen) (Dho) *Die is daor zeker goed bekend, want hij had de veto-gang* (Dho) 4. gang voor de koeien langs (op stal) (Obk, Ste) *Op 'e veurgang wodt et hof legd veto- et vee* (Obk)

veurganger de; -s; -tien [*fA:argal*](g)4] i. degene die de leiding heeft (voor en) tijdens de begrafenis 2. dominee, evangelist of wika die optreedt als voorganger in *kerkelijke zin Etlekaalhierin de buurt het een veurganger* (Sz), *De Vrije Evangelische Gemeente en de Herstelde Apostolische Gemeente hebben allebeide een veurganger* (Nt) 3. leidinggevend persoon, voorzitter (Nw) 4. richtingbepalend iemand, bij wetenschap, politieke of sociale ontwikkeling *Domela Nieuwenhuis was een veurganger in et socialisme* (Np) 5. degene die eerder de desbetreffende flinktie vervulde, die baan had, dat ambt bekleedde enz. *Wie was zien veurganger?*

(Ste). *Mien veurganger doe aers as ikke* (Bdie)

veurgaon st. Ww.; onoverg.; is veurgaon [*fj* i. voorop lopen, rijden (vaak: en aldus geleiden); uit beleefdheid of behulpzaamheid eerst laten gaan *De kleuters moe'n mar veurgaon om Sunderklaos op te hacien* (Db), *Kom d'r mat in, ik zal jow even veurgaon* (01-NI), *Zakje mat even veurgaon?* gezegd b.v. wanneer men een trap afloopt (Ste), *Wij leuten de oolde meen sken mar veurgaon* (Dfo), *Dat was netties, hij leut mij veurgaon* (Wol), *Dames gaon veur!* (El) 2. voorafgaan, in (tegenw. deelw.) *veurgaonde weke* vorige week (Np, Obk, 01-NI) 3. het voorbeeld geven, als eerste over de brug komen (d) 4. eerder sterven dan een andere persoon (Ld): *Oolde KL Zee tegen T.K: 4s ie veurgaon, zal ikje naogaon doe zee IK: Wie zegt dat ik eerst doodgaot* (Ld) 5. *voorrang hebben* *Dat het hier altied veurgaon* dat gebeurde altijd eerst (Nbk) 6. de leiding hebben bij een begrafenis (Obk, Pe-Dbl, Sz) *Oolde V.L. het vroegerjaoren veurgaon bij begraffenissen* (Obk), *R.J. moet altied veurgaon -wit de begrafenis* (Sz) 7. voorgaan in een gebed *De domenee gong veur in 't gebed* (Wol), *Doe domnee uutpraot was en veurgong in gebed, koj' een spelde valen heuren* (vo) * *Goed veurgaon doet goed volgen* (Po-Dbl) *veurgedreugd* (Sz) [*fA:orga...*] - *voorgedroogd* *Et is tegen worrig allemaol veurgedreugd grus* (Sz)

veurgekiemd (Ld) [*f...J* - *voorgekiemd* *Veurgekiemde eerpels wodden poot mit de pootlorrie* (Ld)

veurgerecht (spor.) [*t..*] - *voorgerecht* (lett.)

veurgeschiedenis [*T...*] - *voorgeschiedenis*: geschiedenis van wat voorafging

veurgeslacht [*T...*] - *voorgeslacht*

veurgesprek (spot.) [*T...*] - *voorgesprek*, voorbereidend gesprek

veurgeval (Sz) vw. [*fA:orgofal*] 1. indien, *in het geval dat Wij koemen morgenaovend wel, mar veurgeval 't regent kan 't wel es overgaon* (Sz)

veurgevel [*T...*] - *voorgevel*; (gekscherend) neus (Bu, Nbk, Nw, Obk, Spa) *Die het een goeie veurgevel!* een forse neus (Nw), zo ook *Die het ok een aorige veur-*

gevel een eigenaardige neus (Spa) * (schertsend, van iemands neus:) *Een goeie voorgevel versiert et huus* (Bu)
 veurgeven st. ww.; overg.; het veurgeven ['f...] t. voorwenden, zich voordoen als *Hij het m veurgeven as een ingenieur, mat et kan wel een schooier wezen* (Nw), *Hij geeft zn veur as de direkteur zels* (Wol), *je hiel wat veurgeven, mar niks wezen* (Ow), *je veurgeven as een eerlike kerel* (Bdie), *Hij geit veur dat hij nek is, mar hij is zo aanv as wat* (Np), *Hij het fin aann veurgeven (-)* (Op), *Hij kon him veurgeven as wus hij alles* (Db), *Hij gaf liJm voor al was et bid wat, mat et was niks* (Dho, 01-Nl, Ld), *Hij kan him goed veurgeven, mar hij mierde d'r niks van doen alsof hij goedgunstig was gestemd* (Dfo), zo ook *Hij kan him wel aorig veurgeven, mat ik ken fin langer as van da ege* (El), *Hij kan 't zo mooi veurgeven daj't haost geloven zollen* (Pe-Db) 2. voor de koeien leggen: van hooi (Dho, Np) de koeien hof veurgeven (Dho, Np) 3. de bal aangeven bij een aanval in de kortbalsport (Dho) *Die kan mit korffiallen zo goed veurgeven in de aanval.-!* (Dho) 4. een kleine voorsprong geven (01-Nl) *Af' weten daf' vule hadder lopen kunnen, kuf wel wat veurgeven* (01-Nl)
 veurgeveul z. *veurgevuul*
veurgevuul Ook *veurgevuulte* (Np), *veurgeveul* (Sz) et [t. ./.] 1. voorgevoel een *veurgevuulte hebben* (Np), *Ik hadde al zoe'n veurgeveul* (Sz)
 veurgevuulte z. *veurgevuul*
 veurgezicht (Db) et ['f...j] 1. hetz. als *veurtiermen)e*, z. aldaar
 veurgloeien (spor.) [t.] - voorgloeien
 veurgoed bw. [fA:o'gut] 1. voorgoed, *definitief 't Was voorgoed oflopen* (Nbk), *Die jaoren bin veurgoed voorbij* (Nbk) 2. bepaaldelijk, geheel en al *De rofe baene krijde daor veurgoed* (Dfo), *Now, hij kreeg de knieoer veurgoed op 'e neuze mit de koop van die koe* (Dfo), *Af' dan in een mistbaanke terechtekomen, bij' d'r veurgoed nut* (Db), *We zitten hier veurgoed op 't moer, alles verzakt altied*(Sz), *Ik heb me vanmorgen veurgoed verslappen* (Dhau), *Wat bin et daor een stieficoppen!* [met als mogelijke reactie] *Now, veurgoed!* (Nbk),

Hij vuulde veurgoed an, dat et niet pluus was (Dfo)
veurgraven (Sz) ['f...] - graven: als voorbereking, om later het eigenlijke graafwerk te (kunnen) doen *Die moet dat stuk veurgraven* (Sz)
 veurgrond de ['f...] 1. voorgrond *Ie moe'n je zels niet altied zo op 'e veurgrond zetten* (Nbk), *Die vent wil altied op 'e veurgrond staan* (Nbk), *op 'e veurgrond treden* (spor.)
 veurhaemer (verspr.) - voorhamer
veurham (Ste) de [t.] t. schouderham
veurhanen [...hâ:n:] - voorhanden
 veurhebben st. Ww.; onoverg.; heb veurhad ['f...] 1. voorgebonden hebben *een schölk veurhebben* 2. tegenover zich hebben (Op) *Deur een ster kon iederiene zien dat ze een jood veurhadden* (Op) 3. bedoelen, van plan zijn *Ik heb et beste, et goeie mitje veur* (Dmi), *I'Jkun 't nog zo goed veurhebben mit de jongen, mat as ze niet luusteren willen, dan schiet ij d'r niks mit op* (Dhau), *Now bek et zo goed mitje veur* (Spa), *Hij het et goeie mit mij veur* (Bdie) 4. als voordeel hebben *Dat bad temeensen nog veur daf' je eigen eten verbouwen konnen* (v)
 veurhekke (Dfo, Pe-Db) et ['f...] t. hek aan de voorkant op een wagen (met ook hekwerk achter en aan de zijkant)
veurhenne (Obk, j) [...h...:] - voorheen, *vroeger Et gelood was ok nog even mooi as veurhenne* (J) *Et raemkezien was veurbenne van grenen hooit* (Obk)
veurheufd ['f...] - voorhoofd, deel van het gezicht van de wenkbrauwen tot het haar *Rij het een hoog voorhoofd* (Nbk, Np), *Wat trek ie je veurbeufd in reenfels, is d'r misschien wat? Hef' zwaorgheden?* (Db)
veurheufdsnaalde z. *ooriezemaalde*
 veurheufdsplaete (Dfo, Ste) de; -n; ...plaetien [t. 11. plaatvormig deel aan de voorkant van het oorijzer (Dfo) 2. plat deel van het voorhoofd (Ste) *Et waeterhoentien het een rooie veurheufdsplaete* (Ste)
veurhoede [t.] - voorhoede (bij oprukende troepen e.d., in een voetbalteam)
 veurhoedespeulder (spor.) [T...] - voorhoedespeler
 veurholen Ook *veurhouwen* (WH) ['t...] - voorhouden: voor iets houden *Ik heb die koe wat waeter veurholen, mat hij wol niet zoepen* (Dfo), *Hij hul de koe een koekien*

veurhouwe - veurkaante

vew- (Nbk); wijzen op, proberen te doen
inzien *Et is rn mooier veurhulien as dat et*
is mooier voorgespiegeld (Bu), *N schrok*
wel, doe ze n de waorhied over M
veurhullen (Dfo), *Ze kun je dat wel mooi*
veurholen, mar toch klopt d'r niks van
(Np), *iene et goeie veurbolen* noemen,
wijzen op wat het beste is (om te doen): *Ie*
kun ze et goeie veujbolen, mar as ze niet
willen! (Nbk), *Et goeie is m veurhullen,*
mar bij het d'r gien gebruik van maakt
(Wol), *Die jonge moej' wel veurbolen dat*
hij dat niet weer doen mag (Sz), *Ik moet*
me veurholen dat et mit him ncw echt
veurbij is goed gaan beseffen (v)

veurhouwe (Obk) de; -n [T...] 1. hoek
gevoemd door twee dakschilden aan de
voorkant van een boerderij
veurhouwen z. *veurholen*

veurhure (Op) de ['f.4 1. kleine huursom
vooraf

veuj-huud (1) [t.] - voorhuid

veurhuus ['f1..] - voorhuis *Tussen 't*
veurh aus en de schare was een deurloop
(Pe-Db1), *Et is de melkkelder onder de*
veurhuzen van oolde boerderijen, waar de
melk ston te zoeren veur 't kaarnen; dat
deden ze zels (Obk)

veurig bn.; attr. ['fA:orax] 1. vorig *Bij*
oons is 't veurige jaor een hiele boeke
heide ofbraand(Dfo), *Wij/hebben 't veuri-*
ge ja or een berkehege zet (Sz), *de veurige*
maond, veunije weke, veurigjaor

veurin [f; aks. wisselt] - voorin *We*
zatten in de bus veurin (Nbk); verder in de
verb. Dam stao ik je van veurin dat
verzekert ik je (Stel)

veurintekening (spor.) ['f1..] - voorin-
tekening

veurjaor ['f1..] - voorjaar *Bij een nat*
veurjaor zit de tuun vol waetermiere (Dfo),
Dejuik die ik van 't veurjaor kocht, is een
miskoop west (Sz), *bij 't veurjaor*(Obk), *'t*
Veurjaor zit in de locht is, gelet op het
weer, aanstaande (Wol), *een vorlik veur-*
jaor vroeg voorjaar (Diz), *et veurjaor inde*
kop hebben het voorjaar in het hoofd
hebben (Nbk)

veurjaors (Nbk, Ld) bw ['fA:orjo:ars] 1. in
het voorjaar *Veurgruunbemesting kuj' best*
wat rogge in de tuun zij/en en veurjaors
weer onderspitten (Ld)

veurjaorsachtig bn., bw.; -er, -st [T.4 1.

voorjaars, doen denkend aan het voorjaar,
lenteachtig *Et rookt baten al weer veur-*
jaorsachtig (Nw)

veurjaorsanbieding [T...] - voorjaars-
aanbieding

veurjaorsbeurs (spor.) [T...] - voorjaars-
beurs

veurjaorsbloeme (spor.) [T...] - voor-
jaarsbloem

veurjaorsbujje (spor.) [f...] - voorjaarsbui
veurjaorsdracht (bs: Dfo, Obk, Op, Ow)
de; -en [T--] 1. periode in het voorjaar
waarin de bijen honing winnen van wilgen,
wilde kastanjes, appel-, pere-, kerse- en
pruimebomen, van paardebloemen en
koolzaad

veurjaorshunnig z. *veurjaorshunning*

veurjaorshunning (bs: Dfo, Op) Ook

veurjaorskunnig (bs: Dfo, Obk Ow) de

[T..!..] 1. honing in het voorjaar geogst

veurjaorslocht (Nbk, 01-N1) de [T...] 1.

buitenlucht in en typerend voor het voor-
jaar *de veurjaorslocht opsnoeven* (01- N1)

veurjaorsmaark z. *veurjaorsmark*

veurjaorsmark (Spa, Wol) Ook **veurjuots-**
maark (Nw) de; -en [T.../...] 1. jaarmarkt
in het voorjaar

veurjaorsmuuhied (Db) ['f1..] - voor-
jaarsmoehied

veurjaorsopruming (1) [f...] - voorjaars-
opruiming

veurjaorsschonmaek z. *veurjaors-*
schoonmaek

veurjaorsschoonmaek Ook **veurjaors-**
schoninaek (Nbk) [t..] - voorjaars-
schoonmaek

veurjaorswark (vo) et [T...] 1. werk dat
men heeft te doen in het voorjaar *En dan*
was d'r et veurjaorswark op et bedrieç de
eerdedongmos overetlaand, de bouwmos
losmaekt wodden mit een cullivater en de
eido, de buit roege dong wodde over et
eerpellaand en et haeverlaand reden en al
zo wathenne(vo)

veurjaorsweer (Db) et [T...] 1. weer in het
voorjaar, passend bij het voorjaar *Zollen*
we nog mooi veurjaorsweer kriegien? (Db)

veurjaorswiend (spor.) [f...] - voorjaars-
wind

veurjaorszitting (1) [f...] - voorjaars-
zitting

veurkaant z_ veurkaante

veurkaante Ook **veurkaant** (verspr.) ['f1..]

- voorkant *In de stok was veur een V sneden en achter een A, om an te tonen wat de veur- en achterkaante was* (Bu)
veurkaemer de; -5; -**tien** ['t..] 1. voorkamer (vroeger meestal alleen in gebruik wanneer men visite kreeg) (.) *over die oolde huzen: as ie goed kieken, is de veurkaemer een opka cm er Dat wil zeggen, de kaemervloer is hoger as de aandere vloeren* (.) (J)
veurkauwen ['f] - voorkauwen (fig) 'k *Moet ze haost alles veurkauwen* zeggen wat ze moeten doen, hoe ze het moeten zeggen (Nbk, Wol)
veurkennis (spor.) ['f] - voorkennis
veurkeur (Db, Nbk, 1) de; -en ['f...] 1. voorkeur, voorliefde *Daor hek gien veurkeur veur* (Nbk), *bij veurkeur* (1, Db) **veurkeursbehandeling** (1) [T...] - voorkeursbehandeling
veurkeurspelling (1) ['t..] - voorkeurspelling
veurkeurstemme (spor.) [T...] - voorkeurstem *mii veurkeurstemmen keuzen wodden* (Nbk) -
veurkiemen (Bu, Nbk, Obk) ['fA:orki:rn:] - voorkiemen *de boonties veurkiemen, de eerpels veurkiemen, begonia k veurkiemen* (Nbk), *As de poter veurkiemd is, komt hij vlogger op* (Obk)
veurkiend (verspr.) et; -er; ...kientien ['f...] 1. voorkind, met name: onwettig voorkind
veurklaampe (Ma, Op) de; -n ['f.] 1. *klaampe* aan de voorkant van een *zied-ledder, z klaampe*, bet. 5 *de ziedledders mit de veur- en achterklaampen* (Ma)
veurkoemen z. *veurkommen* II, In
veurkommen 1 et ['t..] 1. wijze van zich presenteren, uitstraling die men heeft of die men zich aanmeet *Hij het nogal wat veurkommen* hij heeft nogal wat verbeelding, doet voorname, deftiger dan hij is, imponeert terwijl daar bep. geen reden voor is (Db, El, Np, Obk, Ow, Ste), *Die het een aorig veurkommen* imponeert (Np), *..een net veurkommen* ziet er netjes uit (Np), *Hij hefeen goed veurkommen* maakt indruk door uiterlijk en houding (Bdie), waartegenover *Hij het meer veurkommen* as *inboold* (Sz) 2. flinke lichaamsbouw (*die imponeert*) *Deur heur forse veurkommen en gedrag liekt N wel een halve*

mankerel (Db), *Die het een hiel veurkommen* die vrouw is nogal dik: doordat ze een kind verwacht (Obk), *Hij het nogal wat veurkommen* is stevig, fors gebouwd (Ste) 3. flinke vrouwenboezem *Die vrouw het aorig veurkommen* een flinke boezem (Dfo), *...(een) goed veurkommen* (Dhau, Nt), *...een hiel veurkommen* (Bu, Ma), *...hiel wat veurkominen* (El), *...een boel veurkommen* (Spa), zo ook *Wat hei die vrouw een veurkommen* (01-N1), *Die het een hiel veurkommen* zij heeft grote, stevige borsten (Diz, Ow, Ste, Ma) 4. gezicht, gelaat (Np) *Die kerel het een mal veurkommen* (Np)
veurkommen II Ook *veurkoemen* (Bdie, k: Ste) st. ww.; overg.; ook scheidb. (k: Ste); is *veurkommen* [..'k...'] 1. voorkomen, tegenhouden, beletten *Dat moej' zien te veurkommen* (Nbk), (met het aksent op *veur*.) *...veur te koemen* (k: Ste), *te veurkoemen*. (B die) * *Beter veurkommen* as *genezen* (Dho), *Veurkonnen is beter as genezen* (Ld, Pe-Db1)
veurkommen III Ook *veurkoemen* (Bdie, k: Ste) st. ww.; onoverg; is *veurkommen* ['f.J ...] 1. vòôr iets of iemand komen (Nbk) *Ih perbeerde me veur te kommen* d.i bijv bij het schaatsen (Nbk) 2. zich voordoen, gebeuren *Et kan nog wel es veurkommen dat een ram die bij de schaopen lopt, jelk is* (Obk), *Dat is wel vaeker veurkommen* (Dho), *Belroze is meestal gevaarliker as bof en komt veur in 't gezicht* (Sz), *In Nederlaanse teksten kommen ok wel es woorden veur die niet bij je eigen taelgebruuk jzeuren* (bi) 3. aangetroffen worden *Die bomen kommen hier van vroeger niet veur, ze bin invoerd* (Nbk) 4. (met datief) toeschijnen *Dat kwam oons vremd veur* (Nbk), *Dat doet mij raer veurkommen* komt eigenaardig op me over (01-N1), *'tls hier wat veraanderd, et dce oons wat vremd veurkommen* (Obk), *Et doet nij veurkommen dat et feest vandaeg is* (01-N1), *Et wil me veurkommen dat ze niet altied de waarheid vertelt* (Op) 5. verschijnen (voor het gerecht &d.) *Veur die overtreding zal hij wel veurkommen moeten* (Db, Obk), *Die moet veurkommen* (Bu), *Dat za ekien zal binnenkot wel veurkommen* ter zitting van een rechtsinstantie worden behandeld (Ow)

veurkoop - veurlochtingsmiddag

veurkoop (Np, Obk) - voorkoop, voorafgaande koop *Bij veurkoop hadden we dat gras al kocht, doe & r nog niks op et laajid ston* (Obk), *veurkoop op ofroep* (Np), *veurkoop op laetere levering* (Np) veurkop (Bu, Ste) de; -pen ['±i:orkop] 1. voorste stuk van een hoiraam *Et hujraem was vaeke een raen, uut vier stokken: twee ziedstokken en een veur- en achterkop* (Bu)

veurkot z. *veuskotten*

veurkotten (Ei, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook *veur/cot* (Obk, Spa) bw. [.2k..., voor var. z. *korff*] 1. onlangs, korte tijd geleden

veurlaand (Obk, b; in) et ['f..] 1. voorland (*fig.*), *bestemming Dat wodt zien veurlaand* dat is de positie, het werk enz. waarin hij terecht komt (b; in) * *D'r is gien meenske die zien veurlaand wet* hoe het hem verder zal vergaan, wat hem zal overkomen (Obk) veurlader z. *vevJaeder*

veurlaeder (Db, El, Np, Obk, 01-Nl) Ook *veurlaeder* (Wil), *voorlader* (Sz) de; -s; -tien [*f.1...*] 1. bep- geweer: voorlader veurjacken (Dfo) et ['f..] 1. stof van mindere kwaliteit wol *De schering is van vlasga oren en de inslag is van minder soort wollen ga oren, vandaor biet et veurlaeken* (Dfo)

veurleggen ['T...] - voorleggen: om te laten zien, vooral *fig.*: voorhouden, laten zien ter *beoordeling Dat zak zn es vein-leggen* (Nw)

veurlegger (Np, Bu) de; -s; -tien [*f.j*] 1. de persoon die de garven doorgeeft aan de *buitzetter* c.q. *balklegger*, de persoon die stapelt c.q. de garven op de zolder op de goeie plaats legt

veurleiden ['T...] - voorleiden: voor iemand, een publiek leiden *Bij een keuring wop dekoenen veurleid* (Spa)

veurleider (Spa) de; -s; -tien ['T---] 1. iemand die *veurleide* z. onder *veurleiden*: *Bij een keuring wodden de koenen veurleid; die persoon is dan een veurleider* (Spa)

veurletter ['T...] - voorletter

veurlezen [t..] - voorlezen, door op te lezen laten horen *de kiender wat veurlezen* (Nbk), *Ze moe'n heur aovens een stokkien veurlezen* (Dho), *Zakje dat stokkien aut de kraante even veurfezen?* (Bu), *Qo de legere schoele wodde vaeke et leste*

halfuurtien in de leegste klassen deur de juffrouw veurlezen (Op)

veurlezer [t..] - voorlezer

veurjichten z. *veurlochten*

veurlichter z. *veurlochter*

veurlichting z. *veurlochting*

veurliefde [t..] - voorliefde (voor iets of iemand), voorkeur

veurliegen [t..] - voorliegen *iene wat veurliegen*

veurliende (Bu, Dho, Ld, Ma, Nbk, Np,

Obk, 01-Nl, Op, Ow, Ste, Sz, vo, bo: Bu,

Nw) Ook *veurliene* (Ste) de; -n ['f.1...] 1.

touw, korter dan de *aachterliende*, aan de

voorkant van de wagen bevestigd en vast

zittend aan de weesboom, d.i. de speciale

paal over het voer hooi of koren *Die*

veurliende lik mij niet sterk genoeg om

die dikke koe uur de sloot te trekken (Sz),

S. doe de veurliende mit een slag om de

kop van de boom (vo), *De veurliende was*

kotter as de aachterliende (Nw)

veurliene z. *veurliende*

veurliggen ['f..] - voorliggen: een voor-
sprong hebben

veurlik z. *vorlik*

veurjocht et; -en; ...iochien [*fA:arloxt*] 1.

voorste licht op een fiets *Et veurlocht van*

nien fiets is kepot (Nbk)

veurlochten (spor.) Ook *veurlichten*

(spor.) [*fA:orloxtn/ ---*] - voorlichten, vooral

fig.: vertellen hoe iets is, moet

veurlochter (1) Ook *veurlic/ater* (Dho,

Nbk) de; -s; -tien ['T...] 1. degene die

voorlicht 2. landbouwconsulent (Dho, Nbk)

veurJochting (1) Ook *veurlichting* (1)

[*fA:arloxtujt..*] - voorlichting

veurlochtingsavond (1) ['T...] - voorlich-
tingsavond

veurlochtingsbi'jienkomst (1) [t..] -

voorlichtingsbijeenkomst

veurlochtingsburo (1) [t..] - voor-

lichtingsbureau

veurtochtingsdag (1) [t..] - voor-

lichtingsdag

veurlochtingsdienst (vo) de ['T...] 1. dienst

die er is ter voorlichting *De veurloch-*

tingsdienst het d'rmit doende westen doe

leek et biel geunstig (vo)

veurlochtingsfilm (1) ['f..] - voorlich-

tingsfilm

veurlochtingsmiddag (1) ['f..] - voorlich-

tingsmiddag

veurloef (Nw, bs) de; beven; - ien ['t..] 1. voorloef (bij houtverbinding) *Et warken mit een veurloef het as veurdiel dat et bij zoe'n verbiening lang zo gauw niet inrengt as bij een verbiening mit een eupen loof dat d'r zal minder gauw rotterrie in et hooft kommen* (bs)

veurlopen ['f...] - voorlopen: voorop lopen, ook: te snel, vooruit lopen: van een uurwerk *Je horloge lopt zeker veur* (Nbk) veurlooper de; -5; -tien ['f... 1. degene die vooroploopt; in het bijzonder gezegd van degene die voor of vlak na de lijkwagen loopt (*Bu, Ma, Ste*) *De voorloper Jcup veur de wangen nut, hiel vroeger Jcup ok et zangkoor veur de Jickwaegen* (Ste), *De voorloper Jcup vot achter de waegen en leup dus veur de stoet nut, nao kim kwam de domenee en de naaste familie* (Bu) 2. degene die ergens als eerste mee komt, initiatiefnemer (Ste) 3. degene die alvast nagaat waar handel te doen is door de koopman, en dat aan hem doorgeeft (Obk) 4. eerder stadium (Bu), in verb. als *de ritnaalde is een veurlop er van een insekt* (Bu) 5. sponningschaaf, hop. schaaft korter dan de *rischaeve* en langer dan de *blok-schaeve* (Obk), ook hetz. als de *rischaeve*, z aldaar (Dfo)

veurloepig T bn. [...'L..] - voorloepig, i.t.t. definitief een *veurloepige beslissing* (1), een *veurloepige anstelling* (spot.) veurloepig II bw. [...'l.] - voorloepig *Alles blijft veurloepig bij et oolde* (Nbk)

veurluilen (Nbk) zw. Ww.; overg.; luide veur, het veurluld ['f...] 1. iemand opzettelijk iets anders vertellen dan wat waar is, op het verkeerde been zetten door onware praatjes te verkopen *iene wat veurlullen* (Nbk)

veurmaege (Ste) de; -n ['f...] 1. voormaag *As de koenen vreten komt d'r zoe'n rollegien in de bek, van de balle vreten die in de veurmaege zit* (Ste)

veurman ['f...] - voorman: ploegbaas die zelf ook werkt *De veurman mos alles naolopen of et wel in odder was* (Pe-Db1), *De veurman had de leiding over een ploeg volk, hij mos zels ok mitwaarken* (Obk, 01-N1, Pe-Db1, Ste), *een ploeg arbeiders mit een voorman* (vo); leider (vo) (..) *en dat we oonze boereorganisaosies weer vrij oprichten kunnen en oonze eigen veurman-*

non kiezen meugen (vo)

veurmes (OS, Bdie, Bu, Np, Op, Pe-Db1) et; -sen; -sien ['t..] 1. voorste mes aan een ploeg, veelal: dat recht in de grond snijdt *Et veunnes hoeft d'r in de losse bouw niet an, wel bij et greidescheuren* (Np, Obk), *Hij bouwde mit een veurmes d'r in di. aan de ploeg* (Np), *Mit grolde-scheuren moet d'r een veurmes an de ploeg, dan wil de grolde beter breken* (Obk), *'t Veunnes om de plagge deur te snieden* (Db), *Et veunves bij de ploeg, daor snied ie de vore mit of* (Np), ook in de volgende toepassing: *De veurmessies van de ploeg mossen de dong d'r onder schellen* (Dfo, Db)

veurmi'jen zw. ww.; onoverg. mij de veur, het veurmi'jd ['fl..] 1. ter voorbereiding maaiwerk verrichten, d.i. vooral: aan de kanten maaien met een zeis, zodat men vervolgens met de machine kan maaien *veurnijen, et eerste zwad anmijen* (Dho), *Vroeger wodde d'r veurmijd eer de mijmesiene begon an een stok gros, en ok bij machinaal mijen van haever en rogge* (Db), *veurmijen mit de zonde zodal' d'r laeter in kunnen* (Ste), *Zaoterdays gaon we veurmiyen; dan mij ie een zwad dr omme henne (of an iene kaapte), eers kuj' mit de peerden d'r niet bij* (Ow), *Zaoterdays veurmijen, op meendag niet mit nij wark beginnen! een begin maken met het maaien, dat kon namelijk tegenslag, rampspoed voorkomen* (Nw, Ow), *Mit zaod moej' altied veur de maendag begin maeken mit mijen, nooit op 'e maen dag beginnen, want as et kwaioe maendag was dan kwam et mit et zaod niet goed, dan kreeg ie et niet dreuge, dus mos ie veur-mijen, dat is de hoeken uutmijen* (Nw), zo ook *Eerst veurmijen, dat is de hoeken uutmijen!* (Dfo, Np, Ow, Nw), *Morgen zullen we beginnen mit veurmijen* (El, Op), *Ik heb al even veurinijd*(Ma), *Begin mar te veurmijen een begin maken met het maaien* (Diz), *Veurnijen is een peer zwaeden veurdwas mijen* (Obk), *Ik moet vanmiddag veurmijen, want de mesiene komt d'r in di. met name de slootkanten opmaaen* (Sz)

veurmiddag (Bu, Nbk, Nw) ['f...J - voormiddag, eerste deel van de middag, vroeg in de middag *Kom mar op veurmiddag,*

en eers war op 'e naomiddag (Bu)
veurniddagschoelietied (Ow) de; -en
{...'skula --- } 1. schooltijd van de ochtend 't
Was in de veu.n-niddagschoelietied (Ow)
veurmure ['L...J - voormuur, voorgevel
van een gebouw

veurnaam z. *veurnaejn*

veurnaem Ook *vernuem* (Nbk, Obk, Ste),
veurnaant (WIT) bn.; -er, -st [fA:ar'n:mJ
fç'n..., f'n.../...'nâ:m] 1. (van personen)
voornaam, belangrijk, gewichtig een voor-
naem meenskien (14w), een veurnaeme man
(Ste), *Ie kun je veumaem vew-doen* (Ste),
*Bij dot him nogal wat veurnaem voor, dan
wodt dfr wel es zegd: et is een hiele
meneer* (Dfo), *En IC. poetst war op 'e
kra enties/En vuult beur wit de dag
veu'naenier* (b) 2. (van zaken) belangrijk,
van gewicht *Een goeie melkzije was veur
een boer een veurnaeni ding om goeie
kwaliteit melk leveren te kunnen* (Op), *Hij
trekt him van hiel die veuniaeme wereld
niks an gewichtig, deftig* (b), 't *Was gien
veurnaeme streek 't was een rotstreek*
(Obk), (verb.) 't *Is niet een veurnaemen
iene geen brave broeder* (Np), ...*gien
veurnaem persoon* id. (Ow), zo ook 't *Is
gien veurnaem volk* (El) 3. in te *veurnaem
wezen* te erg, te ernstig (App)

veurnaezne lOok **veurnaïne** (Wil) de; -n;
...naempien [f'...J 1. voornaam, doopnaam
veurnaeme II de; -n [...'n...] 1. voornaam
iemand, vooral in ontkenning: *Et zal wel
niet zoen veurnaeme wezen* 't zal wel geen
brave broeder zijn, 't zal wel iemand zijn
die je niet kunt vertrouwen, die niet zo
eerlijk is (Dfo, Nbk, Np, Obk, Ld), *Dat
ventien is niet zoe'n veurnaeme, hi5 is zo
rotterig as 't war kan* (Obk), zo ook *Dat is
niet een veurnaeme, die bekletst iederiene*
(Nbk, Sz)

veurnaemelik (Nbk, Np, b) [fA:ar'n:m1øk]
- voornamelijk *Dr staan veurnaemelik
sparren in die bos* (Np)

veurnaemwoord (1) [f'...] - voornaam-
woord

veurname z. *veurnaeme*

veurnemen T et; -s [fA:arni:m:] 1.
voornemen *We hebben et veurnemen om
daor herine te gaan* (Dho), *We hebben et
veurnemen om aovens wat vroeger op
bedde te gaon* (Obk), *Ja, zien veurneinens
bin wel goed* (01-N1), *goeie veurnemens*

hebben (Nbk), *We zitten vol goeie veur-
nemens, war d'r gebeurt niks* (Po- Dbl), *Et
veurnemen was wel goed, mat d'r is niks
van terechtekomen* (Bdie, Ste) * *De weg
naor de hel is plaveid wit goeie veur-
nemens* (Bdie)

veurnemen II st. Ww.; overg., onoverg.;
het veurnemen [f'f1..] 1. (wederk.) zich
voornemen *We hebben oons veurnemen
om disse zommer een protte te fietsen*
(Db), *Dat hak me nog zo veurnewnen*
(Nbk), *je veurnemen om 't niet weer te
doen* (Ow) 2. (bij knikkeren) dichterbij
komen, op de streep beginnen (Bu, El) *Ie
meugen niet veurnemen bi5 knikkeren
dichterbij komen, op de streep beginnen*
(El, Bu)

veurnemens (01-N1) [fA:ar'nf:rns] - voor-
nemens *Dat jonge stel is veurnem ons
trouwen tegaon* (01-N1)

veurnuimd (spor.) [fA:or'n5':mt] - voor-
noemd

veurofbw., bn. (bet. 2) [fit:o'rof] 1. vooraf
Zuwwe veurof wat drinken? (Nbk) 2. voor
de wind (lett.) (Nw, Ste) *We hebben et
veurof* (Nw, Ste)

veurofgaan [...'r...] - voorafgaan: eerder
komen *D'r is nogal wat an veurofgaan, eer
et zo veer was* (Nbk)

veuroftrek [f'f1..] - vooraftrek

veuronder [fA:o'rondr] - vooronder * *De
schipper zien wie-fis een wipper/Die zit in
't veuronder, die dikke donder* (Dfo)

veuronderzoek (spor.) [f'...J - vooronder-
zoek

veuroolden (Nbk, Np) Ook **veuroolders**
(verspr.) [fA:aro:ldJ]/... - voorouders

veuroolders z. *veuroolden*

veuroordiel (1) [f'...] - vooroordeel

veuroorlogs (spor.) [fA:o'ro:arlox] - voor-
oorlogs

veurop [fA:o'rop] - voorop: vooraan, aan
de voorkant *Waor ston et in de kraante?
Veurop?* (Nbk), *Dat moet veurop staan als
eerste, belangrijkste gelden* (Nbk, Np), .11217
lopt graeg veurop doet graag iets nieuws,
heeft graag het initiatief (Nbk); aan het
hoofd van een stoet e.d. *Veurop leup N-*
(Nbk)

veurop- - voorop-: eerste lid in samen-
stellingen als *veuropfietsen, veuroplopen*;
ze zijn in dit woordenboek niet alle
opgesomd

veuropgaon [...'r...] - vooropgaan (lett. en fig.) *Hij is de perrnoter, hij gaot voorop* (Dho)

veuropleiding [t..] - vooropleiding

veuroplopen [...'r...] - vooroplopen

veuropstellen (Dfo, Obk) [...'r...] - vooropstellen, als belangrijkste laten gelden *Et belangriekste van de zaeke moet altied veuropsteld wodden* (Dfo)

veuropzetten [...'r...] - vooropzetten (lett.) veurover bw. [aks. wisselt] 1. voorover *Hij lag veurover* (Nbk), *Af' niet best veurover kunnen, kuf' de schoenen niet berokken* (El) 2. tegenover (Nbk) *Die zit hier veurover woont hier tegenover* (Nbk), ook niet aaneen: *Die zit veur E. over* (Nbk)

veurover- [...ro:...] - voorover-: eerste lid in samenstellingen als *veuroverbugen*, *veuroverkukelen* voorovervallen (Edie); ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd *veuroverbugen* [...'ro:...] - vooroverbuigen *Alle meensken zatten licht veuroverbeugen wit de banen dichtevolen* (ba)

veuroverkukelen (Bdie, Nbk) [...'ro:...] - voorovervallen

veuroverleg (spot.) [T...] - vooroverleg

veuroverlopen [...'ro:...] - vooroverlopen: voorover gebogen lopen

veuroverslaon [...'ro:...] — smakkend voorovervallen *Hif sleug veurover op 'tics* (Dhau)

veuroversmakken [...ro:...] - smakkend voorovervallen *Hij smakte veurover* (Ma) **veurpaand** (verspr.) Ook *veurpand* (Spa) [T...] - voorpand *In et vest heb ik in et veurpaand de gaastekorrel breid* (Ma, Db), *et veurpaand van de trui* (Ma), *Dat veurpand van die trui bek in gerstekorrel breid* (Spa), *et veurpaand van de flapbroek* (Ste), *et veurpaand breien* (Nbk, Np), ...nijen nl- van een blouse (Nbk)

veurpagina (spot-) [T...] - voorpagina

veurpand z. *veurpaand*

veurpergramme [T...] - voorprogramma

veurpertaal (Db) [T...] - voorportaal (van een kerk)

veurplaanke (Bdie, Dhau, El, Obk, Pe-Db, Spa) de; -n; ...plaankeien ['t..] 1. voorste schot, plank in een kruiwagen 2. (*verkl.*) z. *veuraendelbottien*

veurploeg (Bu, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Np, Ow, Ste) de; -en; ...ploegien [T...] t.

klein, rond ploegmes aan een steel, voor aan de ploeg geschroefd *veurploegien haelt d'r eerst een laogien of en dan komt de grote ploeg, die ploeg! dieper* (Np), *Et veur- ploegien an de ploeg is om de kweek beter d'r onder te kriegen* (Dfo), *Bil de roege dong op 't bouwlaand mos die wit et vewploegien in de vore legd wodden* (Ld, Dhau), *Mr bouwen hawwe et veur- ploegien ok an de ploeg, en die strikt de mes in de vore* (Np), *De mof van de ploeg daor zet ie et veurploegien of rolmes mit vaaste* (El)

veurpost (spot.) ['f...] - voorpost, vooruitgeschoven post (in militaire zin)

veurpote [T...] - voorpoot (van dieren) *Et peerd trekt wat mit de rechter veurpote* (op)

veurpraoten (bl) [T...] - voorpraten *Hij zweerde, hij was man! Al praot heit alles veur, wat is hij trots, die Jan* (bl)

veurpremière (spot-) ['f...] - voorpremière

veurprevelen (Ld, Nbk) ['t..] - voorprevelen *Ze hebben et me al es veurpreveld* (Ld)

veurprikken (tWo) zw. ww.; overg., scheidb.; prikte veur, het veurprijkt [T...] 1. prikkend bewerken (als voorbereking) *Mit een pikelize wodt et leerwark maakt; dat is veurprikken* (Dfo)

veurproefien (Ma) ['A:o(r)prufin] - voorproeffe *Wij kregen een veurproefien* (Ma)

veurpruven (Nbk, Obk) ['t..] - voorproeven *veuipruven van wien* (Obk)

veurpruver Obk, 01-Nl Ook *veurpruuiver* (Okb) de; -5; -tien ['fAo(r)pry:wç, ...vr/ ...y:j ...] 1. iemand die voorproeft

veurpruuiver z. *veurpruver*

veurpublikaosie (spor.) ['t..] - voor-

publikatie

veurrang ['t..] - voorrang *Et meerste verkeer van rechts het veurrang* (Ld), *veurrang nemen* (Nbk), ...*geven* (Nbk), ...*kriegen* (Nbk), ...*verlienen* (Wol)

veurrangsbod [T...] - voorrangsbord

veurrangsfout (1) ['f...] - voorrangsfout

veurrangskruising [T...] - voorrangskruising

veurrangsregel (spot.) ['f...] - voorrangregel

veurrangsweg [t..] - voorrangsweg

veurraad de; -en; veurraotien [T...] 1. voorraad, voorradige hoeveelheid *Dan mos*

veurraadig - veurschrieven

d'r, doe d'r nog gien suker was, bijvoorbeeld wodden wit oolde bunning, wat ze wTied wel in veurraad huilen veur noodgeval/en (j), En niet te vergeten: een goeie veurraad branewien mit boerejonges wodde ankocht (s: oost.), veurraadinslaon (Nw), op venz-raad liggen hebben (Nbk), in veurraad hebben (Nbk)

veurraadig (1) [fiva'ro:adox, for...] – voorradig

veurraadkaaste (1) [T...] - voorraadkast
veurraadkaemer (1) [T...] - voorraadkamer

veurraadkelder (Dhau) de; -S; -tien [T...] 1. voorraadkelder

veurraadputte (Ow) de; -n [T--] 1. bep. flinke kuil, put met water voor het vee van meerdere boeren

veurraadschure (Nbk, Nt) ['f..] - voorraadschuur (lett.)

veurraadzoolder (1) [T--] - voorraadzoolder

veurrecht [T...] - voorrecht; privilege, vooral zwakker: gunstige omstandigheid waarover men beschikt *Ik heb et veurrecht dak een goeie gezondheid bezit* (Dmi)

veurrekenen [T--] - voorrekenen, nl. rekenend laten zien

veurrieden [t..] - voorrijden

veurriekosten (spor.) [T--] - voorrijkosten

veurrieniapien (Ow) et; ...riempies [fA:arim pin] 1. voorste kleine riem, vgl. et *veurrieznpien van een heufdstel* (Ow)

veurriepe (Ste) de; -n [TA:ori:po] 1. touw aan de voorkant van de wagen, om de *wiezeboom mee vast te maken de vewriepe en de achterriepe* (Ste)

veurrieterief (1) [T...] - voorrijtarief

veurring (01-N1) de; -en [TA:ortfl] 1. voorste ijzeren band om naaf

veurronde ['f...] - voorronde

veurooien (Db, Dfo, Dhau, Ow) zw. ww.; overg.; rooide voor, het veurooid [T...] 1. een begin maken met het rooien van aard-appelen, in de hoeken van de akker *de eepels venz-rooien* (Dhau)

veurrute [T...] - voorruit

veurrute-ontdujjer (1) ['fA:orytoondAjr] - voorruitontdooyer

veurrute-ontwaezemer (1) ['f...] - voorruitontwasemer

veurruteverwaarming (1) ['f...] - voorruitverwarming

veurschammel (Obk) de; -s [T...] 1. voorste schammel, z. aldaar

veurschere (verspr.) de; -n; ...scheertien [T...] 1. hetz. als *veucploeg of rolmes*, z. aldaar

veurschien ['fA:orski(:)n] - voorschijn, in *te veurschien kommen* voor de dag, te voorschijn

veurschieten st. ww.; overg.; het veurscheuten [T...] t. voorschieten (van *geld*) *Ze lienden eerst van alles uut in vertrouwen, war d'r kwam nooit weer wat weeromnze, tot an et venz-schieten van geld toe* (Obk), *Kuj' me dat even venz-schieten?* (Nbk), *Moe'k je wat geld veurschieten?* (El, Np), *De bosschoppen wodden vaeke deur de veenbaos veurscheuten, dat wodde laeter wit et loon verrekend* (Db)

veurschieve (Obk) de; -n [T...] 1. hetz. als *rolmes*, z. aldaar

veurschilderen ['f...] - voorspiegelen *Die kan 't venz-schilderen* kan het je mooi voorspiegelen (Bdie), *fit wodt je mooi venz-schilderd* (Dho), *fit is me mooier veurschilderd as dat et is* (01-N1), *Ze hebben et h eur mooi veurschilderen laoten, war doe ze d'r kwa.mrxnen is et benz- zo of-valen!* (Obk)

veurschip (spot.) ['f...] - voorschip: voorste deel van een schip

veurschölk (Bu, Db, Dfo) Ook *veurschulk* (Bdie, Nt, Spa, Wol) de; -en; -ien ['f..J...] 1. halve schort (die vrouwen dragen)

veurschoot (verspr.) [T--] - voorschoot, met name van een schoenmaker en smid

veurschot Ook *veurscizut* (bet. 1; Db, Dfo, Nw, Ow, Spa) et [TA:o(r)skat/...] 1. voorste schot, wand, voorste ladder: van een wagen, kruiwagen (Bu, Np, Pe-Db, Spa) et *venz-schot van de kroje* (Pe-Db), *Bij een waegen hei' een veur- en een aendelschottien* (Np, Nt) 2. voorgeschoten geld

Van de gemiente kriejw 't geld as een renteloos venz-schot, daj'm olbetaelen meugen as 'tjim past (vo), Ze hebben een venz-schot neumen ze moeten trouwen (s: Wol)

veurschotbaank [T...] - voorschotbank

veurschotregeling (spot.) ['f...] - voorschotregeling

veurschottelen (Obk) ['fA:o(r)skotln] - voorschotelen

veurscho tten z_ veuyaencjelbottien

veurschrieven ['f...] - voorschrijven: als

voorbeeld schrijven; ordonneren: *D'r is n bedderust veurschreven* (Bu), *Ik laot mede wet niet veurschrieven* ik laat me niks opleggen (Nbk)
 veurschrift [T...] - voorschrift: dat wat *voorgeschreven is* *Le moe'n je now jen keer an de veurschnften holen* (Nbk), *Van de wettelike veurschnften weten wij niks* (Db)
 veurschulk z *veurschölk*
 veurschut (Db, Dfo, Nw, Spa) et; -ten; -tien ['f...] 1. voorste schot d.i. schot, bord aan een bep. type kruiwagen et *veurschut. van een melkdroje* (Dfo), *Wij' de ziedstokken d'r op zetten? Want we gaon om tur1 dan mossen de veur- en aachter-schutten d'r ok op* (Nw) 2. z. *veurschot*
 veurseizoen [t...] - voorseizoen
 veursjil(1e)merijje z *veurtiennerijje*
veurslaon (Ld, Obk, Pe-DbI, Ste) ['f.] - voorstellen: een voorstel doen *Ik heb et 5ii veurslegen* (Ste), *We kun et veurslaon!* (Ste), *We willen jim veurslaon om van 't jaor mar es naor 't butenlaand te gaon* (Obk)
 veursluuthoolt (Bu) et; -en ['f.] 1. *sluuthoolt* aan de voorkant van de boerenwagen
 veursnieden (Nw, Obk) st. ww.; overg., onoverg.; het veursneden [T...] 1. (bi) ploegen open snijden (van de zode), vgl. *Et ploegmes sneed de grond veur* (Nw), *We kennen wel et veunnes, dat veursneed* (Obk)
veursnieder (Bdie) de; -5; -tien [T...] i. ijzer, deel van de ploeg waarmee het *veursmeden* geschiedt
 veursorteerstroke (1) [T...] - voorsorteerstroke
 veursorteren [T...] - voorsorteren (in het verkeer)
veurspannen (spot.) ['f.4 - voorspannen: voor een rijtuig, een landbouwwerktuig e.d. spannen
 veurspatbod [T...] - voorspatbord
 veurspel (spot., bs: Op) et [T...] - voorspel: in de muziek (spor.), ook: in de *bijenteelt*, vgl. *De jonge bijen die beur in et veurjaor heur omgeving goed inprenten willen, vliegen om dat te berieken een protte op-en-daele veur beur eigen stee, dat is et veurspel* (bs: Op)
 veurspelber (spot.) [...'spclbç] - voorspel-

baar
veurspelden z. *veurspellen* T
veurspellen 1 (verspr.) Ook **veurspelden** (verspr.) ['f.../...] - voorspelden
 veurspellen IT [...'sp ...] - voorspellen: profeteren, ook zwakker: zeggen wat men denkt dat zal gebeuren *Now ziej' wel! Wat hakje ok & weer veurspeld!* (Nbk); doen verwachten *Now, moej' him es zwat zien kieken, dat veurspelt niet vule goeds* (Nbk), (ook scheidbaar:) *Et is zok roezig weer, dat spelt vast niet veule goeds veur* (Ld)
 veurspelling de; -s, -en; veurspellinkien [...'sp ...] 1. het voorspellen 2. dat wat men voorspelt *Mien veurspelling is wel outkommen* (Nbk)
veurspeulen (alg., bet. 2: bs: Ow) zw. ww.; overg. (bet. 1), onoverg. (bet- 2); speulde veur, het veurspeuld [T...] 1. door muziek te spelen als voorbeeld laten horen *een stokkien op 'epiano veurspeulen* (Nw), *zo ook Zak etje es veurspeulen?*(Nbk) 2. (door bijen) het voorspel uitvoeren (bs: Ow) *De jonge bijen die heui in et veurjaor ,beul omgeving goed inprenten willen, vliegen om dat te berieken een protte open-daele veurheur eigen stee; ze bin an et veurspeulen* (bs: Ow)
 veurspiegelen ['f...] - voorspiegelen *Hij kan et zo mooi veurspiegelen* (Spa), *Ze hadden et beur verkeerd veurspiegeld* (Nbk), *iene wat mooi veurspiegelen* (Spa), *Je kun et wel mooi veurspiegelen, mar et komt misehien wel anders* (Diz)
veurspoed (spot.) ['f.] - voorspoed in *veur- en tegenspoed* (spor.)
veurspoedig (spot.) [...'sp ---] - voorspoedig: gunstig verlopend *Et gong allemaole aorig veurspoedig* (spot.)
 veurspraok z. *veurspraoke*
veurspraoke (Bu) Ook **veurspraok** (Bu, El) de; -n ['f...] 1. begunstigende invloed die men aanwendt, ondervindt *Hij het nog wel wat veurspraok, ze helpen kim wel* (El), *N. doe veurspraoke veurbim* (Bu) 2. voorkeursbehandeling (Bu, El) *Af veurspraok hebben dan bij' de eerste die argens veur in anmarking komt, bijv. bijeen betrekking* (Bu), *Eilaandbe won ers hebben veurspraok bij de boot gaan voor* (Bu)
 veurspreiden (Bdie, Bu, Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; spreidede/spreidde veur,

veurspreken - veurstellen

het veurspreided ['f...] 1. de eerste laag riet
aanbrengen (op een dak), laag riet
aanbrengen waarover later de dakpannen
komen *Et wedt veurspreid wit spreiriet, weer hadden* (Nw), *Et stiet mij veur dat ze
appat, goedkoop riet, dat onder de ok wel polsken' zeden* nl. naast
dakpannen komt (Bu), *We moeten even
veurspreiden* (Bu), *D'r wodt eerst veur-
spreided mit riet* (Nw), *riet veurspreiden,
en daar overhenne kommen de pannen* laoten (spar.)
(Bu) **veurspreken** (verspr. WS, Obk, Ow) st.
ww.; overg.; het veurspreuken ['f...] 1. een
goed woordje voor iemand doen, door
wat veurstel et; -len; -legien ['f...] 1. het
men over iemand zegt, een begunstigende
voorstellen *een veurstel doen* 2. dat wat
invloed op iemand uitoefenen *Woj' die
deugeniet ok nog veurspreken?* (Obk), *Ie
kun him in dit geval toch muilik veur-
spreken* (Op), *iene veurspreken* (Ow), *Die
jonge wodt altied veurspreuken* (Dho),
(cynisch:) *Ja, ie moe'n m ok nog mar
veurspreken, dan komp 't helemaole
bloktonne, die zit an et vaarstel
vaaste verkeerd* (Sz)
veursprong de; -en; ...spronkien ['f...] 1.
voorsprong, de afstand die men vóór is,
ook fig. *Ze hadden nogal wat veursprong,
die eerste hadFetsers* (Nbk), *Aj' d'r dreks
bij binnen mit die nije technische ont-
wikkelings, hej' dreks ok een veursprong*
(Nbk)
veurspulen (Dfo) ['f...] - voorspoelen de
ofwas veurspulen (Dfo)
veurst Ook **veurenst** (Ste), **voorst** (in
van vormen, ik zou het me niet kunnen
verb., z. hierna) bn. [fn:arsll'fn:arnst/
voorstellen hoe dat was, hoe dat geweest
fo:orst] 1. voorst, het meest voor *Om kot
te gaan H, ie bin een beste jonge, mar ie
levendig veurstellen* ik kan het me goed
bin d'r wat te veule op uut om overal et
indenken (Nbk); zich indenken *Ik stel me
veurste plak in te nemen* (vo), *et veurste
veur daj' dat toch even overleggen mit et
stok* het voorste stuk (Nbk), *et veurste
bestuur!* (Nbk), *Et wodt niet zoas ik mij
kaampien* (Nbk), *De zaodbulte wedde vae-
vcurstelde* (Obk), *Dat kan ik me niet
veurstellen* het is ondenkbaar (Ste), *Stel je
veur daj' daoromme liegen mossen* probeer
je eens voor te stellen dat (Nbk), *Stel je
now toch es vaar!* denk je eens in (b); als
voorstel doen *Dat zak 5n es veurstellen*
(Nw); een beeld ontwerpen, een schets zijn
van *Hoe moek me dat veurstellen, willen
jim echt dat hokke tegen et huus an
bouwen?* (Nbk), *Wat stelt dat schilde-
rijgien aenlik vaar?* (Nbk), *Stel je daar
mar niet te veule van veer* heb er niet een
te rooskleurig beeld van, denk er niet te
optimistisch over (b), *Hij stelt et wel mooi
herinneren* *Ik wil d'r of wezen, mar zo 't veur,
mar dr komt niet altied wat van hij*

weet het mooi te brengen (Nbk); beduiden, te betekenen hebben *Nee, et stelt niet vule veur* (Nbk)
 veurstelling Ook *veurstellinge* (s: Oost.) de; -s, -en; veursteilinkien ['f...] t. het voorstellen 2. begrip, denkbeeld *Kuj' je dam een voorstelling van jnaeken*⁹ een denkbeeld van vormen (Nbk), *Daor hef gien veurstelling van* daar heb je geen idee van (Nbk), *WiJ kun oons hier gien veurstelling van geven* we kunnen ons hier geen voorstelling van maken, het ons niet voorstellen (Bdie) 3. uitvoering (van toneel, muziek e.d.), vertoning *een deurlopende veurstelling* (Nl), *de eerste yourstelling, Hoevule veurstellings hebben ze now had?* (Nbk)
 veurstellinge z. *veurstelling*
 veurstemmen ['---] - voorstemmen
 veurstejon (spot.) [T--] - voorstation
veursteven (Pe-Dbl) ['fA:arstL:bqTl] - voorsteven
 veurstok (spor) [T...] - voorstuk, voorste stuk
veurstudie (spot.) [t..] - voorstudie
 veurtane ['f.] - voortand
 veurteen(der)deri'je z. *veurtiernienfe*
 veurteken et; -n; -tien [T...] t. voorteken (van iets dat gaat gebeuren) *Meeuwen op et laand is soms een veurteken van slecht weer* (Op)
 veurtekenen [T...] - voortekenen
 veurtellen ['f...] - voortellen *En doe N- en M de ere meitieds nut de l,ure naar boer F. gongen en N him et geld veustelde (.)* (vo)
 veurtente (spot-) [T...] - voortent (voor een tent)
 veurtied Ook *veurtieds* (Dhau, Nbk, Nw, Op, Sz), **veurdetied** (Nbk, Nw; ook niet aaneen geschreven) bw. [ĪA:a(r)tit; aks. wisselt/ --- tits/fA:a(r)datit] 1. voor die tijd, voorafgaand aan het desbetreffend tijdstip *Ik zoj nog naor Wolvegao, veurtied be'k nog even naor de winkel west* (Ste), *...een peer daegen veurtied* (vo), *Ik hebbe d'r veurtied nooit wat van zien* (vo), *Zen ding moe W- veurtied nog even zeggen: (.)* (b), *Af daor henne zullen, moej' dat veurtieds nog even doen* (Nw), *Veurtied dat de kiendernaor schoele gongen, weren ze nog even en 't speulen* (Dhau), *Dat zak veurtieds even doen* (Nbk), *Ik hebbe dat huus*

huurd en now moe'k d'r veurtieds nut (Sz), *Veurtieds kwammen we al an, dein-dat we et voor de wiend hadden* (Nbk), *Veurtieds deden we et aandere as tegenwoordig* (01-Nl, Dfo)

veurtiedig (spor.) [T...] - voortijdig
 veurtieds z. *veurtied*
 veurtiermeri'je (Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, b: lm, in, bo: Bu) Ook *veursjilmeri'je* (Nbk), *veursjillemeri'je* (Ma), *veurteen(der) deri'je* (Dfo), *veurtirmeri'je* (Bu, Dfo), *veurtsirmeri'je* (Nbk), *veurtjirmeri'je* (Dhau) de [fA:ortirma'rtja/...sjd.../...sjt iama.../...fi:n(dr)da'r... ..trrma.../. ..tsu'ma.../...tjir... 1. voortekenen van een nadere gebeurtenis (als geluid of beeld), het 'tweede gezicht' *Ik docht vandemiddag: d'r kon wel es volk kommen en et kwam ok wit, dat het veurtiermerie west* (Nbk), *Ze doeven hadden veurtiermer;e in de Een-deboom, ze wollen daor een nust maeken* (Obk)
 veurt(j)irmeri'je z. *veui-tieneri5e*
 veurtouw (Nbk) ['D.:ortoAt] - voortouw, in *et veurtouw nemen* (Nbk)
 veurtreffelik [fA:a(r)'treflak] - voortreffelijk
 veurtrekken ['f...] - voortrekken: iemand meer begunstigen dan de ander *Die vrouw is aorig naemziek; de kiender die naor heur nuumd binnen, trekt ze veur*(Dfo), *deiene veurtrekken en de aander achteruutzetten* (Nbk), *Die jonge wodt deur de meester vera-trokken* (Np); *verder in de eerste vore veurtrekken* de eerste voor ploegen (Dfo)
 veurtrekker de; -s ['f...] 1. iemand die *veurtrekt*, z. *veurtrekken* 2- pionier (spor.)
 veurtrekkersfunctie (1) ['f...] - voortrekkersfunctie
 veurtrekkersrolle (1) ['f.4 - voortrekkersrol
 veurtsirmeri'je z. *veurtiermeri'je*
veuruut (El, Nbk, Nw, Op) tw. [fA:a'rjt, far..., frjt] 1. vooruit, maak voort, schiet op *Veuruut je, donder op* (Nbk), *Veuruut, schiet op* (Nw) 2. gezegd ter uitdrukking van berusting *Now, veuruut dan ma!, veur disse keer mag et*(Nbk)
veuruut [fA:a'ryt, fo'ryt] - vooruit: *voorwaarts* *We moe'n veuruut, we kun hier niet staon blieven* (Nbk), *We moe'n veuruut, niet achteruut* (Nbk), *As et*

veuruut- - veuruutpezen

slachten weer an de kaant was, dan kaf weer even veuruut dan had je voor een hele tijd weer voldoende (Sz); (met aks meestal voorop) stand van een handel e.d. zodanig dat het voertuig vooruit kan rijden, *i.t.t. achteruut. Staaf hij wel in de veuruut?* (Nbk); naar voren gericht, vooruitstekend *De punt van zien baord stikt veuruut* (Nbk); verder weg in voorwaartse richting *We zaggen him, hij was veer veuruut*(Nbk); ver gevorderd, ver ontwikkeld, in verb. als *Ze bin eens in aandere lanen soms veer veuruut* (Nbk), zo ook *Die was zien tied veer veuruut* was veel verder in z'n ontwikkelingen, denkwereld dan z'n tijdgenoten (Nbk); voorafgaand *Vcuruut hebben we nog even praot* (Bu), *Dat moe'n we veuruut even doen* van te voren (Nbk), *Af alles veuruut wussen* (..) (Nbk), *Doe prinses Juliane in 1937 in verwachting was, wodde d'r veuruut al zegd: 'As d'r niks tussenbeide komt, wodt et weer een prinses'* (Op), *Dat hak je veuruut wel zeggen kund* dat wist ik van te voren wel, had ik je wel kunnen zeggen (Nbk), *Dat tij' veuruut nooit bekieken* (Ld)

veuruut- [fA:aryt.../fa'ryt] - vooruit-, eerste lid in samenstellingen als *veuruutlopen, veuruutbelpen, veuruutbestellen, veuruutbetaelen*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

veuruutbetaelen [...'r...] - vooruitbetalen *ik mos de hure veuruutbetaelen* (Sz)

veuruuthetaeling (01-NI) [...'r...] - vooruitbetaling

veuruutboerken [...'r...] - vooruitboeren

veuruuteten (Np) st. ww.; onoverg.; het veuruuteten [fA:ryt...j 1. de maaltijd nuttigen voordat de anderen dat doen (veelal: omdat men eerder weg moet, aan het werk moet) *Ik moet mar even veuruuteten* (Np)

veuruutgaank z. *veuruutgang*

veuruutgang Ook *veuruutgaank* (Np, v, 5: Nw: 1880) [...'r.] - vooruitgang *I'Jbin 'n man van veuruu tgaank gen og om te weunskan en te willen dat d'r wat meergaank in et waai-k komt* (s: Nw: 1880)

veuruutgaon [...r...] - vooruitgaan: voor iemand of iets anders uit gaan *Hij gang veuruut*(Nbk); eerder gaan: *N. is oons vast veuruutgaon* (Nbk); voorwaarts gaan *De trein gong staorigan veuruut* (Nbk); zich

verbeteren *Et pot weer een betien veumut mit him het gaat weer wat beter met hem, vaak: hij herstelt weer enigszins van een ziekte* (Nbk), *Et gaot d'r niet op veuruut* het wordt nog niet beter, hij gaat er nog niet op vooruit (Nbk, Np), *Hij is nogal wat punten veuruutgaon op et rappot* (Nw), *We bin d57 niet op veuruutgaon* de omstandigheden zijn bep niet verbeterd (ook in financieel opzicht, bijv. inzake salarisontwikkelingen)

veuruutkieken [...'r...] - vooruitkijken *Ie moe'n veuruutkieken* in je denken vooruitlopen op wat kan/gaat komen (Nbk)

veuruutklauwen (Diz, Dfo, Np, Nt) zw. ww.; onoverg.; klauwde veuruut, is veuruutklauwd [...r...] 1. langzaam maar zeker vooruitkomen, zich verbeteren: inzake een bedrijf; carrière *Die boer is song veuruutklauwd, mar et het him aorig inspanning kost* (Dfo)

veuruutkommen [...r...] - vooruitkomen: vóer komen *Zol hij him veuruut kommen kunnen?*(Nbk); voorwaarts gaan *Wezatten vaaste in de modder, we konnen gien centimeter veuruutkommen* (Nbk); z'n omstandigheden, financiële situatie, maatschappelijke positie verbeteren *De maensken wollen d'r best kroem veur liggen om wat veuruut te Jeonirnen en wat meer aarmslag te la-iegen* (Ow), *We bin d'r wel overuut om veuruut te kommen* (Np), *Hij scharrelt d'r tegen om veuruut te kommen in de wereld*(Bu)

veuruutkrabbelen (Bdie, Dfo, Dho, Np, Pe-DbI) Ook *veuruutkrabben* (Ow) zw. ww.; onoverg.; krabbelde veuruut, is veuruutkrabbeld [...r...] 1. herstellende zijn *Hij is weer aa 't veuruutkrabben* hij is herstellende (Ow), *Ze krabbelt weer wat veuruut* (Dho) 2. vooruitgaan in maatschappelijk opzicht (Dfo) *Ze speren d'r tegen om wat veuruut te krabbelen in de wereld* (Dfo)

veuruutkrabben z. *veuruutkrabbelen*

veuruutlopen [ir-] - vooruitlopen *De boerinne was mit de maegies al veuruutlopen* (vo), *De ploegschbere loopt veuruutis* voorwaarts gericht en zit aan de voorkant (Nt)

veuruutpezen (El, Nbk) zw ww.; onoverg.; peesde veuruut, is veuruutpeesd [...'r.] 1. hard vooruitgaan (op de fiets)

Die jongen pezen hadde veuruut (El)
 veuruutrekene (Bu) zw. ww.; onoverg.; rekende veuruut, het veuruutrekend [...r...] 1. van te voren uitrekene *Af veuruutrekene dan moej' vaeke twie keer het gaat nl. altijd anders dan je denkt (Bu)* veuruutrieden [...'r...] - vooruitrijden, voor anderen rijden; voorwaarts rijden veuruutscharrelen zw. ww.; onoverg.; scharrelde veuruut, is veuruutscharreld [...'r...] 1. moeizaam, langzaam maar zeker voorwaarts lopen 2. langzaam voor anderen uit lopen 3. langzaam maar zeker en met flinke inzet vooruitgaan: inzake een bedrijf; carrière, inkomsten *Dat keuterboertien is mar aorig veuruutscharreld, want hij het now al een hiel spul (Obk), Mit vrotten en vraomen bui die meensken wat veuruutscharreld (Obk), Wat bin die meen sken toch vouw uts charreld(Dho), Hij scharreld mooi veuruut (Db)* veuruutschoefelen \leftarrow *veuruutshoefelen* veuruutschoeven zw. ww.; overg.; het veuruutscheuven [...'r...] 1. naar voren schuiven 2. voorwaarts schuiven *We mosse de karre veuzuutschoeven (Wol)* 3. uitstellen (spor.) veuruutshoefelen (El) Ook *veuruutscixoefelen* (Bu) [...'r... skofnl...skuf..j - vooruitshuifelen: schuifelend voorwaarts gaan, ook: voor anderen uit schuifelen *Ze schoffelt veuruut (El)* veuruutshommelen (Pe-Dbl) zw. ww.; onoverg.; schommelde veuruut, is veuruutshommeld [...'r...] t. zich schommelend *voortbewegen Dat meens Jop niet gewoon, ze schommelt veuruut (Pe-Dbl)* veuruutspringen (Nw) [...'r ...J - vooruitpringen, naar voren springen veuruutstikken [...'r...J - vooruitsteken, naar voren steken *Et stikt veuruut (Bu), Die vrouw had wel veurkommen mit heur veuruutstikkende tetten (Obk)* veuruutstoeven [...'r...] - vooruitstoeven veuruutstrevend [...'strl:bmt] - vooruitstrevend *Et is een vezn'utst,evende man (Dho)* veuruutwarken [...'r...] - vooruitwerken **veuruutzetten** [...'r...] - vooruitzetten: voorwaarts verplaatsen, naar voren zetten: de wijzer van een klok e.d. vooruitzetten *de klokke veuruutzetten, de wiezers veuruutzetten*

veuruutzicht Ook *veuruutzichte (Dho)* - vooruitzicht: dat wat men kan *verwachten Et veuruutzicht voer de Pinksterdaegen liekt wat et weer anbelangt wel goed (Obk), Et veuruutzichte is wel goed (Dho), in 't veuruutzicht hebben: Hij het een mooi baentien in 't veuruutzicht (Nbk), Hij het nogal wat in 't veuruutzicht (O1-Nl, Spa), Die het een mooi veuruutzichte (Nw), een feest in 't veuruutzicht hebben (Ow)* veuruutzichte z. *veuruutzicht* **veurval** [t.] - voorval **veurvalen** [T...] - voorvallen veurvechter [T...] - voorvechter, pleitbezorger veurverkiezing (spot-) ['f\:(r)fa...] - voorverkiezing veurverkoop ['fA:(r)foko:p] - voorverkoop ^[tf..] veurveurig (spot.) - voorvorig **veurvoete** (Bu, Ma, Spa, Sz) de; -n [T...] 1. voorvoet, voorste vierde deel van een geslachte koe veurwaarde z. *veunveerde* veurwaarmen ['f...] - voorwarmen **veurwamme** (Nw) de; -n; -gien ['fA:(r)wamo] 1. schuin gedeelte van het dak op de voorkant van de schuur *De veurwamme is vaeke een klein dakgedeelte, dat dan wolvekappe nuumd wedt (Nw)* veurwark z. *veurbouw* veurwarker (Bu, Dhau, Nbk) de; -s [t.] 1. voorwerker, arbeider die het werk leidt, met name bij aannemersbedrijven, ruilverkavelingswerk en de voormalige werkverschaffing veurwas z. *veurbouw* **veurweerde** Ook *veurwaarde (Spa)* ['fA:a(r)w... / ...wa:(ç)do] 1. voorwaarde, *konditie Goed, mar op ien veurweerde (.) (vo), Wat bin de veurweerden? (Bu), Op veunveerde daf voer die tied betaelen! (Nw)* veurweg (Bu, Dho, Nbk, Np) bw. [...'w...] t. voor iets vandaan *De strik niet veurweg, heer blieven! (Dho), de schulk veurweg doen (Np, Bu), Die is d'r sneu veurweg kommen bij de arfenis van zien omke hij is er nogal bekaaid van afgekomen (Ma, Obk)* veurweide (Db) de [T ---] 1. weide die wordt voorgeët

veurweiden (Bu, Ma, Nbk, 01-N1, 0w, Spa) [T...] - vooretten, voorweiden *Mit veurweiden dan wodt d'r een betien of haeld deur de koenen, dan laoj' et grös gruwen om te mijen* (Nbk), *Wij gaon 't even veurweiden* (Ma), *Dat laand wik eerst veurweiden* (Nbk), *Huj van veurweided laand gruuide tien grös op, et was geveerlik veur hujbruui* (0w)

veurwiel et; -en; -tien, -egien [fâ:a(r)wil] 1. voorwiel

veurwielaudrieving [T...] - voorwiel-aandrijving

veurwiensel (Dfo, 0w) de; -s [fâ:orwis] t. (te) groot plan *Veurwiensels het hij een hoop* (0w), 't Is iene mit mooie veurwiensels, mar ij kommen d'r bescheten mit omme (0w)

veurwinter [i - voorwinter *We hebben in november al een veurwintertien had* (Bu), *Mit een zaachte veurwinter kan d'r nog wel es een strenge nao winter kommen* (Obk), *Deurdat ze an de knollen weren in de veurwinter, konnen de koenen aorig schieterig wezen* (Obk)

veurwoord [fâ:a(r)...] - voorwoord

veurwronge (Wol) de; -n [t'...] 1. voorste ronge aan een wagen, z ronge, bet- 1 (z. ook *wronge*) *Da een waegen die verlengd wodt, dan zetten ze een stok tussen de aachter- en de veurwronge* (Wol)

veurz. - afkorting van *veurzitter*

veurzael (1) [f'...] - voorzaal: zaal die voor een andere zaal is gelegen

veurzeggen [fâ:o(r)scgfl] - voorzeggen: influisteren; zeggen als voorbeeld, zodat een ander het na kan zeggen of evt. schrijven

veurzeil (1) [t'...] - voorzeil

veurzet [f] - voorzet (bij voetbal) *Wie geeft de veurzet* lett. (Nbk), ook fig.: wie oppert het eerste goeie idee (Nbk)

veurzetleens (1) [f'...] - voorzetleens

veurzetraem (spot-) [t'...] - voorzetraem

veurzetsel (spor.) [fâ:a(r)setsfl] - voorzet-sel, prepositie

veurzetten zw. Ww.; overg.; zette veur, het veurzet [fâ:o(r)sstn] 1. voor iemand of iets zetten: ter nutting, voor het gebruik aanbieden (door het véôr iemand te plaatsen) *Et bod bril wodtje veurzet* (Np), *Hij zette N. mar vlogge een beker mit segaren veur* (b), *Wat zet ie me now toch*

veur eten veur? (Nbk), *veurzet lcriegen* (01-N1), *Ie kun him dat wel veurzetten, mar hij et et toch niet op* (Nbk), *We kregen daar een goed mao] veurzet* (Nt) 2. (van uurwerken) vooruit zetten de klokke een ure *veurzetten* (Nbk) 3. in je beste bientien *veurzetten* z'n beste beentje *voorzetten* (Nbk) 4. als eerste plaatsen (0w) (zelfst) *De oolderwetse holle pann en kwainmen bonten doklccen onder, laeter wodde et veurzetten mit reit ok wel vervongen deur asfalt* (0w)

veurzichtig [fâ:a(r)'stxtax, fa's...] - voorzichtig, behoedzaam, zorgvuldig *Veurzichtig tig wezen, beur!* (Nbk), *Die lopt altied even veurzichtig* (0w), *Veurzichtig rieden, heur!* (Nbk), *Ie kun niet veurzichtig genoeg wezen* (Nbk), *d'r veurzichtig mit wezen, Die is an de veurzichtige kaante* (Dfo), *Ik heb jow d'r mar veurzichtig uutild(b); omzichtig Marie kun d'r es een keer veurzichtig naar vra ogen, ommes/* (Nbk)

veurzichtigan bw [.'s...] 1. op voorzichtige wijze *De lichterhoolder is kepot! Veurzichtigan!* (Dho), *Weperberen even of et ies al hooit, mar we doen wel even veurzichtigan!* (Nbk)

veurzichtigheid Voor -heid z. -hied [...'s...] - voorzichtigheid

veurzichtigies bw. [tX:(r)'suctxis] 1. voorzichtigies, op voorzichtige wijze *veurzichtigies an op* voorzichtige wijze (iets doen enz) (v) -

veurzien [fâ:a(r)'si:n] - voorzien: zien aankomen *Ik heb et veurzien, Jtour!* (Nbk), *Dat ha'kniet veurzien* (Bu), *lekonnen dat niet veurzien, dat dat gebeuren zol* (Nbk), *Dat was te veurzien* (Nbk); in *d'r in veurzien* erin voorzien: in je onderhoud *veurzien*, *We kun daar niet in veurzien* (Nbk), in een behoefte *veurzien* (spot.), in *veurzien* van verschaffen: *Hij had ni goed van van alles en nog wat veurzien* bijv van voedsel, drank (Bu, Ma); in *et op iene veurzien hebben* het op iemand gemunt *hebben: Hij het et op mij veurzien gemunt* (Bu, 0w), ook: verliefd op iemand zijn, vgl. *Ze had et op him veurzien* (Nbk, Np)

veurziening de; -s, -en [fâ:(r)'sinu], t[r•, fo...] t. voorziening (die men treft) **veurzigen** [t'...] - voorzigen (ter navolging)

veurzitten ['f.. - voorzitten: presideren
veurzitter ['Lt:o(r)sitr] - voorzitter *De veurzitter het de veurgang bij de begratfenis* (Nt, 01-NI)
veurzitterschop [t..] - voorzitterschap
veurzittersfunctie (1) ['f.. - voorzitters-functie
 veurzittershaemcr ['f1..] - voorzitters-hamer
 veurzitterspiak (spot.) ['f1..] - voorzitters-plaats
 veurzittersstoel (1) [t..] - voorzittersstoel
veurzoemer (verspr. west.) Ook *veurzommer* (verspr. oost.) ['f...] - voorzomer *Et was een natte veurzommer en een druge naogonimer* (Ld), *De koekoeksbloemen bluf/en in de veurzoemer in 't mand* (Op), *Hujkoorts is lastig, enkele meensen kriegien dat vaeke in de veurzoemer* (Pe- Dbl)
veurzommer z. *veurzoemer*
veurzorg (spot-) [T...] - voorzorg, het van tevoren zorgen *uut veurzorg*
 veurzwaarm (Dfo, Np, Obk, bs: Dfo, El, Obk, Op, 0w) Ook *veurzwenn* (Sz) de; -s; -pien ['--'•] 1. voorzwerm, brandzwerm
veurzwerm z. *veurzwaarm*
 veus Z. *vusen*
vezel ['ft:zT] - vezel, draadvormig deeltje
vezelmatte (1) ['f1..] - vezelmat
 vezier et ['f'si:or] 1. vizier van een *bijenskap* (bs) een *vezier van peerdehaorrl* in een *bijenskap* (bs) 2. in *in 't vezier hebben, ...kriegen* in de gaten krijgen, gaan zien (lett.)
 vgl. - afkorting van *vergeliek*
vi'jaand (verspr.) Ook *vijand* (verspr.) de; vianen [Tij5nt (oost.), 'fej ..i'fsjant] 1. vijand, vijandige persoon, groep, land enz. *In de regel wus hij ze wel tevreden te stellen, mat hij kreeg ok wel inkelde vijanen* (vo) 2. tegenstander *Hij is een vijaand van de netuurliefliebbbers* (Nbk)
vianen mv. [fljâ:n] 1. in *naor de vianen* naar Vianen: failliet, bankroet (Np): *Die is naor de vianen gaon* (Np); ook ruimer: naar de barbiesjes *Dat is naor de vianen* - (Nw), *Mit die anrieding was de auto naor de vianen* (Dfo)
 Vice- ['fiso] - vice-, eerste deel van samenstellingen als *vice-veurzitter* vice-voorzitter; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

video (spot.) ['fidijo.. ...dijoM] - video
 video-opnaeme (spot-) ['f...] - video-opname
videobeeld (spot.) ['f.] - videobeeld
 videobewaeking (1) ['f1..] - videobewaking
 videoclip ['f...] - videoclip
videofilm (spot.) ['f1..] - videofilm
 videokamera ['f1..] - videokarnera
 videokassette (spot.) [T...] - videocassette
 videokeunst (1) [t..] - videokunst
 videoprissentaoisie (spot.) [T...] - videopresentatie
 videorekorder (spor.) ['f1..] - videorecorder
videotheek [...'ti:k] - videotheek
 vief z. *vuufc* II
 viefdaegs z. *vuufdacgs*
 viefde z. *vuufde*
 viefdehalf z. *vuufdebalf*
 viefduzend z. *vuufduzend*
 vieflioeke z. *vuufhoeke*
 viefhoekig z. *vutithoekig*
 vietlioge z. *vuuflioge*
viefhonderd z. *vuulhonderd*
 vieflionderdduzend z. *vuufhonderdduzend*
 viefjaarliks z. *vuutjaarliks*
 vie& z. *vuuficamp*
 vieficop z. *vuufkop*
 viefmeters z. *vuuf5neters*
 viefponder (b: Im) de; -s ['fifkondr] 1. roggebrood van vijf pond
 viefschaft (Nbk, Obk, Pe-Dbl, Ste, d, bo: Nw, b, b: Im, bo: Bu) Ook: *vuufschafft* (Ma, Nbk, Obk, Ste, bo: Nw), *vieschafft* (Nw, Np, p, b: Im), *vuufsehof* (bo: Bu) ['fifschaft/'fSrf....fi....'ffskoft] 1. vijf-schacht 'n *Dikke duffel was een dikke jasse van viefschaft; die stof was an de iene kaante glad* (Nbk)
 viefschaften (Dhau, Nbk, Pe- Dbl, Spa). Ook *vuufschafften* (Obk, Ste), *vuufschaff-fen* (Nbk), *vieschafften* (Np, Nw), *vief-schafften* (Nbk), *vieschafften* (Np) bn. ['fifskafn/'f.....skafrn/'fiskaftn/...frn] 1. vijf-schachten, van *viefschaft*, z. ook aldaar *Bij blauwvarven giet et om dat vief-schafften goed* (Nbk), *Ze hadden een vuuf-schafften broek of buisien* (Obk), *een vief-schafften rok* (Pe-Dbl), *een vieschafften buisien* (Np)
 vieftaander z. *vuuftaander*
 vieftaans z. *vuuftaans*
 vieftehalf z. *vuufdehalf*

vieftien - vienen

vieftien z. *vuuftien*

vieftig z. *vuufti*

vieftiger z. *vuuftijer*

viège de; -n; viegien [*'fi:go*] 1. bep.

vmcht: vijg

viègeblad et; ...blaeden; .blattien [t..] 1.

vijgeblad

viègeboom (Nbk) de; ...bomen; -pien ['f...]

1. vijgeboom

viègematte (Bu, Db, Dfo, Dhau, Nbk, Np,

Nw, Obk, Op, Sz, d) [*'±1..*] - vijgenmat:

grote strooien hoed, ook van biezen, russen

(grof gevlochten (Nbk)) *Mien men hadde*

vroeger een viegematte op, een bol hoetien

mit een briede raand tegen de zzmne, van

bijt', stro; ok de mannen hadden die op

(Bu), *Een viegematte is een grofgevlochten*

hoed veur de zonne, wit en ok wel

zvat(Obk), ook: op ver- gelijkbaare wijze

gevlochten mat (Nbk, Nw), vgl. *le hadden*

vroeger ok wel viegematten op 'e vloer, in

'taachterhuus vaeks (Nbk) en vijgenmand

(Db, Np): *Een viegematte zatten vroeger*

viègen in (Np), verder: soorgelijke ge-

vlochten delen (Nw), vgl. *En d'r weren ok*

welronde poefen van viegematten maekt,

daor deden we de sokken wel in (Nw)

viègemattehoed (Ld) ['f...] - hop. soort

hoed: vi.jgemat

viel (Bu, Dfo, El, Nbk, Np, Obk, Ow, p, b:

lm, In) Ook *wiel* et; -en; ...tien [*fi:l/wi(:)*]

1. *wiel* et *viel* van de waegen (El)

vielbaank (s: Db) de [Til ...] 1. bank

waarop men vijlt, in * *'k Bin raozend op*

't ward, zee mien kammeraad de smid

altied, en dan lag hij nao 't eten op 'e

vielbaank(s: Db)

vièldoppe (1) Ook **wièldoppe** (1) [*'f.. / ...*] -

wièldop

viele de; -n; -gien [*'filo*] 1. vijl *El mes is*

zo stomp as een viele, etropt d'r deur (Np,

El), *de zute viele* zoete vijl, fijngetande

vijl die zo goed als afgesleten is (b: In)

vielein (s: Obk) et; -tien [*'fi'ljn*] 1.

gemene vent

vielen ['filuj - vijlen, met de vijl

(be)werken

vielewet (Nbk) de; -ten [*'filøwst*] 1.

gereedschap waarmee men messen scherpt:

Mi/ de vielewet gaot krek as bij zonde-

heren (Nbk)

vielewetten (Db, b: lm, In, p) onbep w.

['filwstq] 1. scherpen met een vijl, slijpen

van messen, o.m. met een *vielewet*. Z. aldaar (Db, b: lm, In, p) 2. knoeien, niet opschieten (b: lm)

vième (Bu, El, Np, Obk, Spa, Sz, ho: Nw,

b: lm, bl,y) Ook **vume** (Bdie, Sz) de; -n;

-gien [*'fimo'lf ma*] 1. verzameling van

honderd ganzen, bossen (koren, riet e.d.),

vim Viefgaasten is een vième (El), *In een*

vième rogge zitten vief gaasten, dat is

honderd bos honderd ganzen (El, Bu), *Op*

een boerewaegen gaon lwie vième rogge of

drie of vier vième baever (Bu), *Dat schij,*

het 425 vième riet laden, now het 't de last

ok wel (Sz)

vièmebaand (Np) de ['f...] 1. naar

verhouding dunne bos rogge (Np) *Dun-*

baajid wodt ok vièmebaand nuurnd (bij

rogge) (Np)

viènder (spor.) ['findç] - vinder *de eerlike*

vièndcr(spor)

vienen st wvt; overg; het vunnen [*'fiç:*]

i. vinden, aantreffen, tegenkomen *Kuj' ei*

wel vienen, ofm oct ikje even bijlochten?

(Nbk), *Zuken en zaken, nar gien spoor te*

vienen (j), *Mw daor bin ik niet veur te*

vienen dat zie ik niet zitten, daar doe ik

niet aan mee (b), *Jim weten mij wel te*

vienen, niet! zoek mij maar op als je denkt

dat dat nodig is, gezellig is enz. (Nbk), *As*

et om centen gaot, dan weten zeje wel te

vienen dan komen ze wel, weten ze wel

waar je zit (Nbk), *De dokter kon niks*

vienen vond geen aanwijzingen voor een

kwaal enz. (Nbk) 2. ontdekken, een op-

lossing zien *argens wat op vienen, een*

oplossing *vienen* 3. de beschikking krij-

gen, de macht krijgen (over) *Hoe hij daor*

nog tied veur vienen kan, wij weten et niet

(Nbk) 4. als mening hebben, van oordeel

zijn *Ik viene, d'r is 'n wel onere andaon*

(01-N1), *Dat vien ik aow poletiek* (b),

Gieniene van dit waeter smaeken naor

eusgoed of naor varkenjarre (b), *En ik*

vieve, hij praot as een entien wost en hij

draeft ok ven] te *veule deur* (d), *Ik van,*

hij had et knap uutlegd (Nbk, 01-N1),

...dat hij et knap uutlegd bad (Nbk), *En*

daor viene ik now gien mieter an! daar

vind ik niets aan (Nw), zo ook *Ik van d'r*

niks an (Nbk) 5. tot gelijke opvattingen

komen, het met elkaar eens worden *Ze*

kannen ei aorig goed mit mekeer vienen

(b), *Die twee jonge meensken kun et*

,neraokel vienen 0)

vierbaens (spor.) ['t..] - vierbaans
vierbaensweg (spor.) ['f.w ...] - vier-
baansweg

vierdaegse (spot.) [aks. wisselt] - vier-
daagse, in o.m. *de Nijmeegse vierdaegse*
(spot.)

vierde rangtelw. ['fi:ordo] 1. vierde *de*
vierde man ni. bij het kaarten (spor.)

vierdehalf (verspr.) hoofdtelw. [aks.
wisselt] 1. drieëneenhalf *Ze hebben d'j-*
vierdehalf honderd veux geven (Dho), *De*
eier kosten vierdehalf cent (Pe-Dbl),
vierdehalve varken (Nbk), *vierdehalfbun-*
der (Dhau), *vierdebalf voet* (Np), *vierde-*
halve liter melk (Bdie) * *Zeuven zieden*
spek is (et) vierdeba lve varken/falderaf-
denere/falderalderare regel uit een lied-
tekst van bruiloften van weleer (Bu, 01-
Nl, spor. OS)

vierdejaars (spor.) - vierdejaars

vierdejaarsstudent (spor.) [...'dsnt] -
vierdejaarsstudent

vierdekalfs (Ste) bn. [fi:ordakalfs, ...lofs]
1. voor de vierde keer drachtig (zelfst.)
Een daddekalfs koe is op et beste van zien
levend, een vierdekalfs wedt al minder
(Ste)

vierdeklusser (spor.) [...'kl...] - vierde-
klusser

vierdepat (Dho) et; -ten; -tien [fl:nrdopat,
aks. wisselt] 1. vierdepat *een vierdepattien*
brood (Dho)

vierdeurs (spor.) [... dA:ors; aks. wisselt] -
vierdeurs *een vierdeurs auto* (spor.)

vierdelig (1) [aks. wisselt] - vierdelig
vierdraodsgaoren (Bu) et ['f.., ook
...ts'xcori] 1. garen bestaand uit vier
draden *Vier- en vuufdraodsgaoren is*
dikker as driedraodsgaoren (Bu)

vierdraodssjet (Ste) bn. ['f...sjet] 1. van
vierdraodsga oren uit sajat (Ste)

vierduistok (Bu) et; -ken; -kien
[fi:ordczjstok; aks. wisselt] 1. oude munt
ter waarde van 2 1/2 cent

vierduzend [aks. wisselt] - vierduizend

viere 1 de; -n; viertien ['fi:ara] 1. het
cijferteken vier *de Romeinse viere* het
cijfer IV 2. waarderingscijfer op proef-
werken, bij tentamens enz. *iene een viere*
geven, een viere kriegen 3. kaart met vier
ogen een viere opgooien (Nbk)

viere II hoofdtelw.; -n ['fi:ora] 1. vier *vier*

meensken, D kwainmen mar viere op-
daegen vier personen (Nbk), *Wepatten et*
in vieren (Np), *mit een vieren an de stok*
scheweirieden met vier personen, nl. bij
het schaatsen (Db, Dfo), zo ook *in 't vieren*
rieden (Obk)

viere ['fi:orv] - viere: van plechtigheden
e.d. een jaordag viere, *'de goeie weke' et*
Heden van Christus wodt dan vierd d.i. de
week waarin het lijden van Christus wordt
gevierd, te beginnen op palmzondag (Ste);
laten schieten: et touw een betien viere
laoten (Np, Spa), *Van de wiend of kujje*
viere laoten je flink laten voortwaaien
(Nbk), *an 't viere raeken* een sprong
maken waarbij voor- en achterbenen
tegelijk van de grond zijn (,j), (zelfst.) *Dat*
gaot ok nut een viere zeer snel (Nbk), zo
ook *Uut een viere kwam ze op L. of id.*
(b) en Dat peerd gong d'r nut een viere
vandeur (Ow)

viere (n, bl) ['fl:rit], in *nut fn viere*
snel vandoor gaand (n, bl), z ook onder
viere

viere dattig [aks. wisselt] - viere dertig
viere dattigduzend [aks. wisselt] - viere
dertigduzend

viere negentig Voor var. Z. *negentig*
[fi:ar;'t:gtax, aks. wisselt] - viere-
negentig

viere twintig [aks. wisselt] - viere-
twintig

viere hoek [T...] - viere hoek: vierehoekige
figuur, plaats, ruimte enz.

viere hoekig [aks. wisselt] - vierehoekig

vierehonderd [aks. wisselt] - vierehonderd
vierehonderdduzend [aks. wisselt] - viere-
honderdduizend

vierejaorig [aks. wisselt] - vierejarig

vierejaarlik (spor.) [...'j...] - vierejaarlijks
vierekaant T Ook *vierekaante* (bet. 2: Ste)
et; -en; -ien ['f.../...] 1. vierekant (met
gelijke zijden), figuur van die vorm *Hij*
het de bek altied in 't vierekaant heeft altijd
een grote mond, het grootste woord,
schreeuwt altijd (Ma, Nbk, Nw), *...staon*
id. (Dfo), zo ook *Wat een reer schepsel dat*
vroynmes, altied lieke bont en de mond
meerst in et vierekaant, gewoon een spook
(Dfo), *We gaon naor meester vierekaant*
naar bed, vooral: in de bedstee (Bu) 2.
vierekant, bintwerk, het samenstel van een
tweevoud of meerdere tweevouden van

vierkaant - vies

twee stijlen die door een balk erover zijn verbonden in de schuur van een boerderij (Bdie, Bu, Dfo, Diz, Ow, Ste) *et veurste, middelste en achterste vierkaante* de aldus ontstane ruimten (Ste), *De zwelvers schetteren in et vierkaante* (Ste), *Etzaodzit op 'e balken, dan koj' boven et vierkaant: de vier paolen trilt balken, de bienten die et vierkaant vormen* (Bu) 3. doophek, deel in de kerk waar bestuursleden zitten (Dfo, Ow) *De oolderlingen en diaekens zitten in 't vierkaant* (Dfo), *Onder de preekstoel hiet et vierkaant, daar zat vroeger de karkeraod* (Dfo) 4. raamwerk op een graf, hetz. als *grafraem* (Ma)

vierkaant II bn. [T...] 1. van vierkante vorm *een vierkaantstokkerton, een groot, vierkaant stok hand* (b) 2. met de opstelling van een vierkant *Hij mos vierkaant besleugen wodden* onder alle voeten van het paard moest een hoefijzer (soms kwamen die alleen onder de achter- of onder de voorpoten, naar gelang de omstandigheden) (Bu, Ma), zo ook *Et peerd kwam vierkaant op 'e iezers, de smid vreug vroeger 'veur alliend of vierkaant?* (Bu) 3. in het vierkant gemeten, in *een vierkaante centimeter, een vierkaante meter* enz 4. met een vierkante doorsnee *een vierkaante toren*

vierkaant III bw ['f.] 1. geheel en al en zonder dralen *Et drijt vierkaant op niks uur* (Nw), *Hij vleug vierkaant in de sloot* (Nbk), *Dan smiet ik jow vierkaant de deure wit* (Nbk), *Ik bin vierkaant tegen!* (Nbk), *iene vierkaant uutlachen* (Nbk)

vierkaante z vierkaant 1

vierkaanten (Op) zw. ww.; onoverg.; vierkaantte, het vierkaant ['f.] 1. hetz. als *vedigen, a* aldaar

vierkantig (Dfo, Nbk) [f] - vierkantig *Et parkhinkersblokfcien was vierkaantxj* (Nbk), *Een dekszode op een huus is vierkantig* (Dfo)

vierkaamerflat [...'k...] - vierkamerflat

vierkaamerwoning [...'k...] - vierkamerwoning

vierkamp (Spa) [T...] - vierkamp *De jongen bin an 't oefenen veur de vierkamp* (Spa)

vierkantstiele (Spa) de; -n ['f...] 1. elk der stijlen van een *vierkaant* 4 z. aldaar, bet- 2 *Van of de vierkantstiele naor et dak staon*

een stuk of vier schoren (Spa)

vierkleurenbalpenne (Nbk) de; -n [...'kl...] 1. balpen met vier stiften van elk een andere kleur

vierkleurendrok (spot) [.'kl...] - vierkleurendruk

vierkleurenpotlood [...'kl ..J - vierkleurenpotlood

vierlanenpunt (spor.) [...'l.] - vierlandenpunt

viermotorig (spor.) {...moto:orax, aks. wisselt] - viermotorig

vierpersoonsauto [....'DMto., .tom] - vierpersoonsauto

vierscheer (Bu) [fi:arskt:ar] - vierschaar

vierschurig (Bu, vo) bn [fi:arskuarax; aks. wisselt] 1. met vier ploegscharen *een drie- of vierschurige ploeg* (vo)

vierspan [f-] - vierspan (lett.) *Hij is menner van dat vierspan* (Wol)

viersprong de; -en [T...] 1. viersprong 2. in *in de viersprong* in galop (01-NI), ook: met alle vier poten tegelijk springend (van paarden) (Nw)

viertal (spor.) [ft:açtal] - viertal *vierurebroggien* (01-NI) Ook *vierurebruggien* (DIa) et [fl:o'ry:ro... / ...brAxi] 1. boterham s middags om vier uur gegeten *vierurebruggien* z. *vierurebroggien*

viervoeter ['fi:arfutr] - viervoeter: viervoetig dier

viervoold (spor.) [t.] - viervoud

vies T bn.; viezer, viest (zelden gebruikt) [fis] 1. vuil, onsmakelijk 2. een gevoel van viesheid opwekkend *Doe zien mem geweewodde waor en van wie hij die fluite kocht hadde, wodde die d'r zo vies van, dat ze stiekem in hiet waeter bini uutkookte!* (G), *d'r vies van wezen* het onsmakelijk, vies vinden, ook van eten, drinken dat men niet lust (Nbk), *Daor bin k niet vies van dat lust ik graag* (Nbk) 3. schunnig, schuin *vieste woorden* (Nbk), *vieste praoties, vieze bakken vieze moppen, vies doen* seksuele spelletjes doen: door kinderen (spor.) 4. smerig, gemeen *Hij pleegde een vieze diefstal* (Ld), *Een vieze lieder is 't, gister ston hij weer mit dat arme maegien tepraoten, marhebbe 5v in de gaten* (Nw), *Een peerd kan wat vies wezen enigszins onbetrouwbaar* (01-NI)

vies 11 bw 1. op ernstig misse wijze *Hij vergooidde 5n vies mit kaortspeulen* (Diz),

a)y is d'r vies bij (Ld, Nbk, Np), zo ook *Hij zit d'r vies bij, ze hebben n te pakken* (Bit), *Ze hebben die man d'r vies in luusdbehoortlijk te grazen genomen* (Spa), *Hij het n vies achter de oren west heeft zichzelf behoortlijk te pakken* (Obk) 2. in hoge mate (Wol) *Bij is vies bij* hij is een zeer ontwikkelde persoon (Wol) 3. in onaangenaam hoge mate *Hij kan iene vies ofsnauwen* (Diz), *As et glimzute is dan is et vies zute, dan is et 'zute hij zute'* (Nw), *Et doet mc vies zeer* (Np)

viesappel z. *piesappel*
vieschaffen z. *vieschaften*
vieschaf(ten) z. *vieschaft(en)*
vieskerd z. *viesterd*

vieslak (Nbk ,Np, v) de; -ken; -kien [ˈfislak] 1. smeerpoot 2. iemand die vieze, onzedelijke dingen doet (Np)

viespeuk (El, Op) [ˈfispA:k] - viespeuk

viesterd Ook *vieskerd* (Db, 01-Nl, bet. 3: Spa), *viesterik* (Ma, Nbk) de; -5; viester-tien [ˈfis4-t/ˈfiskçt/ˈfist1k] 1. **viezerik**, *smeerpoots Af dat vromnes zien, is 't war een grote viesterd* (Obk), *Dat is wel zoek oolde viesterd, hij wast v nooit* (Wol), *Die vieskerd het een laoge smear op 'e houd* (Db) 2. knoeier bij het eten *Och, wat bij' toch een kleine viesterd, alles ligt buten 't bod* (Obk), *'t Is een mottige viesterd* iemand die voortdurend knoeit, **most** bij het eten (Bdie) 3. **gemeen** iemand, *smeerlap* *Dat is een gemiene viesterd* (Bdie), *Die viesterd het me mooi bedonderd* (Wol), *Dat is een viesterd bij vrouwluden van iemand die zich oneerbaar gedraagt tav_ vrouwen, iemand van wie gezegd wordt dat de vrouwen voor hem moeten oppassen* (Bdie) 4. **paard** dat de neiging heeft te slaan, **gemeen** paard (Op, Wol) 5. **iemand** die met allerhande vrouwen omgaat met het doel ermee te vrijen (Sic)

viesterik z. *viezerik*
vieter z. *veter*
vieteren (OS, Nw) zw. ww.; onoverg.; vieterde an, het **anvieterd** [ˈfitru] 1. **snel**, met grote passen lopen *Die vieterd d'r aorig over* (Dfo, 0w), *Dam vieterd hij weer benne* (Nw) 2. **sterk** aanmoedigen, opdrijven, nadrukkelijk zeggen dat men moet opschieten (Dfo, Ld, 0w) *De boer zat mar achter de knechten an te vieteren* (Ld), *De*

vrouwen zitten al een hoop achter de kerels an te vieteren (0w), *Hij is aorig deur de mosterd vieterd* hij heeft flink aan moeten pakken, flink wat te verduren gehad en is nu wel wat gewend (Dfo)

Vietnam - Vietnam
Vietnamees [...ˈmt:s] - Vietnamees

vieve z. *vuve*

vievendattig z. *vuwendattig*
vievendattig z. *vuwendattig*
vievenveertig z. *vuven veertig*
vievenveertig z. *vuvenveertig*
vievenveertig z. *vuvenveertig*
vievenveertig z. *vuvenveertig*
vievenveertig z. *vuvenveertig*

viever de; -S; -tien [ˈfi:vr, vr] 1. **vijver** *In oonze vierer zitten weer een hoop dikkoppen* (Db)

vieverbos (Nbk) de; -sen; -sien [ˈfi:vçbos, ..ˈbos, --- vç ...] 1. **bos** met één of meer vijvers

viewerd (Bdie, Obk) de; -s [ˈfi:wçt] 1. **iemand** die erg handig is, die veel en snel werkt

viezerd (Dfo, El, Nbk, Np, Spa) de; -5; **viezer-tien** [ˈfi:zrt] 1. **smeerpoots**, *vies persoon of dier D'r wilgienienenaostheur zitten, want et is zoe'n viezerd* (El), *Och je, viezerd!* gezegd bijv. tegen een hond die vlak langs je loopt (Spa) 2. **iemand** die knoeit bij het eten (El, Nbk) *Ie moe'n niet zo motten, ie bin een viezerd* (El) 3. **gemeen** iemand *Daenk d'r omme aj'zaeken mit him doen, want et is een viezerd* (Dfo), *Dat is een grote viezerd* **gemene**, **vervelende** vent (Np)

viezerik (Ma, Ld, Op, 0w) Ook *viesterik* (bet. 1: Ma, Nbk) de; -ken; -kien [ˈfi:zrtki ˈfistrk] 1. **viezerik** 2. **gemeen** iemand (Ld, Nbk)

viezig (spot.) [ˈfi:zax] - **viezig**
viezighied Voor -beid z. -bied
viezigheid *Wat ligt daor veur viezighied!* (Nbk)

vigelante (Dfo, 0w) [ˈfigoˈlant] - **vigilante**: soort rijktuig
vignet [ˈfi9st] - **vignet**, plakstrookje
vijand z. *vijaand*
vijf Z. *vufrl*, II
vijftaander z. *vuuftaander*

vijftig z. *vuultig*
vijve z. *vu-fe* 1, II
viking (1) de; -s, -en; **vikinkien** [ˈfiku] 1. **viking**

vikingschip - vinger

vikingschip (1) [t.] - vikingschip
vikingtied (1) [T...] - vikingtijd
viktorie (Bdie) de [ftk'to:ari] 1. overwinning, in *Zien haene moet altied viktorie krijen* hij moet altijd de baas zijn, zijn wil doordrijven, wat hij zegt moet gebeuren (Bdie)
vilder (Bu, Dhau, Diz, Nbk, Ow, Pe-Dbl, Ste) de; -s ['fildç] t. slachter van pluimvee e.d. (Diz) 2. koudslachter, viller (Bu, Nbk, Ow, Pe-Dbl, Ste) 3. niet-officiële slachter (Dhau)
villa (spor) de; 's, -gien ['fila] - villa
villadörp (1) [T...] - villadorp
villapark (spor.) [t.] - villapark
villen ['fu] - villen (lett.) *Gooi dat knie/t mar vot, daor kuj' toch gien podde meer mit villen* (Op)
vilte (verspr.) de; -en ['filita] t. (vaak mv.) laag planten, vaak: onder in een sloot, drijvende laag planten *De viltesnit is een soort rechte zende om de vilt mit wit de sloden te ha eien* (Bu), *D'r drieven vilten in de iesbaene, dat bin begruude stokken die ronddrieven* (Nbk), *De vilten wodden eerst ofsneden wit een walmes, dan haelden we ze d'r mit de donghaoke uut* (Np), *Ze boeren hadden vroeger een snit, meerstal zeden ze viltsnit, daor sneden ze de vilten mit uut de sloot; de vilten is de rommel daor de sloot mit begruudis, ze sneden de sloden daor wit wit* (Nw), *Mit sloot-schonemaeken dan hullen we die vilten appat; die leuten we dreigen en dan bruukten we ze as winterdek op 'e eerpeibulten* (Bu), *Een sloot moet optrokken wodden (een sloot waar een vilte in zit)* (Ow), *een vilte grös* (Dfo) 2. vilthoed, vilten hoed (Nt)
viltemes (Pe-Dbl, Ste), z. ook *tilzende* et; -sen; -sien ['filitames] 1. lang mes, soort rechte zeis aan een lange stok waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen worden
viltan T (Dmi, Pe-Dbl), z_ ook *vilte* mv. ['filiti] 1. pantoffels (Pe-Dbl) *Waor bin mi en vilten?* *Ik hebbe zokke koolde voeten* (Pe-Dbl) 2. bestrating d.m.v. kleine keien, bijv. op de deel, voor de grote deuren van de schuur, als paadje e.d. (Dmi)
vilten II (spor.) bn. ['filiti] - vilten
viltesnit (Bu, El, Ste, Sz, bo: Bu, Nw) Ook *viltsnit* (Nw, Ste), z. ook *tilzende* de, et;

-ten; ...snittien ['f...] 1. lang mes, soort rechte zeis aan een lange stok waarmee de kanten van de greppels en sloten recht afgesneden, afgeslagen worden *Mit de viltesnit sneed ie de rommel los en wit de sloothaoke trok ie dat d'r uut* (Ste), *Et viltesnit daor snied ie mit, en dan rvodt et mit een vörke uut de sloot haeld* (Bu, Nw, Ste)
viltgrös (Dfo) et ['filit...] 1. flinke laag gras onder in een sloot
vilthoed (Bdie, Bu, Db, El, 01-Nl, Ste) ['f...] - vilthoed
viltien (spor.) ['filitin] - viltje
viltslietlappe (Pe-Dbl) ['filitlietlapo] - viltlap tegen het slijten: *Op de sliet plakken, de eljebogen en de knijen daor zetten we leren of viltstlietlappen op* (Pe-Dbl)
viltsnieder (Nw, Obk, Wol) de; -s [T...] 1. hetz. als *tilzende*, z. *aldaar*, z. ook *viltemes*, *viltesnit Vilt staot op 'e kaante van de sloot en wodt wit de viltsnieder d'r uut haeld* (Nw)
viltsnit z. *viltesnit*
viltstift (1) ['filitstift] - viltstift
Vingao z. *Vinkege*
vinger de; -5; -tien ['fi.ij] 1. vinger (van een hand) *De vinger dot me zeer ik heb een zere vinger* (Nbk), zo ook *Die vinger is me stief*(Ste), *wit de vingers eten, op 'e vingers van een haand te tellen wezen, gien vinger veur iene uutstikken willen, de vinger op 'e zere plakke leggen* (spor.), *Die meid is zo knap, ze kan an elke vinger wel iene kriegen* (spor.), *iene wit lange vingers iemand die jat* (Db, El, Ma), zo ook *Hij het lange vingers* (Nw) en *HiJ kon de vingers niet thuusholen hij jatte* (Sz), *iene in de vingers kriegen* te pakken, in handen krijgen (Nbk, b), *As we vroeger op schoele henn' te pissen mossen, stakken we iene vinger op, en veur een grote bosschop twee* (Op), *17 moe'n hun alles mit doem en vinger beduden tot in de kleinste kleinigheden uitleggen* (Ow), *AJ' veurjow huus now nog honderdduzend kriegen, inaj'jow wel in de vingers lniepen* zeer tevreden zijn, van geluk spreken (Op), *wat deur de vingers zien* (Ow), *Et glidit him deur de vingers d.i. het geld: zo royaal nl is hij* (Obk), *Die kan d'r niet deur kommen, ze het haokies an de vingers* ze komt zelden

Df nooit klaar met haar werk (Np), *Af bij* een buus alderhaande ongemakken opdan laekenfezoe'n huus; dat deden ze om et goedkoper in de vingers te juwigen in handen te krijgen (Wol), et in de vingers hebben het heel goed kunnen: *Hij had et melken in de vingers (vo)*, deur de vingers zijlen regelmatig zaaien (inzake rogge of haver) (Bu), *Et bEf me allemaol an de vingers zitten*, et wil niet m'n werk wil maar niet vloten (Sz), *HZJ kan dat voord mit de vinger wel mennen* hij kan dat paard erg gemakkelijk sturen (Sz), *BiJ* durft gien vinger te ver-ruxen durft niet te bewegen, durft niet ook maar iets te ondernemen dat gevaar zou kunnen opleveren (Ow), et deur de vingers zien het door de vingers zien (Nbk, Nw), ...kieken (Nw), *Hij kon de vingers d'r niet achter kriegien* het lukte hem niet om invloed uit te oefenen (Dmi), *Af de vingers d'r lenkeer achter hebben*, laoj' niet weer las zodra je duidelijk invloed hebt, er vat op krijgjt, zet je door, geef je je invloed niet weer op (Dmi), (fig.) *iene wit de vinger* naowiezen hem van iets be-schuldigen (Dmi), *Hij slikte him de vingers of zo lekker was het* ook Lig.: hij vond het overheerlijk (Nbk, Dmi), *Hij kan de vingers d'r nog wel es naor slikken* hij kan nog wel eens in armoede komen te verkeren (bI), *Et geld Jop disse maand as zaand deur de vingers* (Sz), ...de overbied het now een vinger in de brij (vo) 2. handschoenvinger 3. vingerovertrek (Bu) *De vingers bin dingen die af bij et eerpelrooien anhebben* (Bu)

vingerbalke (Diz, Ma, Nbk, 01-Nl, Ow, Spa, Ste) ['f...] - vingerbalk *Op de eipenbare weg moe'n we de vingerbalke van de mijmesiene ofscharmien* (Diz)

vingerdoppe (Db, Dfo, Ld, Nbk, Obk, Pe-Dbl, Sz) de; -n; ...doppien ['f.] 1. één der doppen die men op z'n vingers had bij het handmatig rooien van aardappelen (van blik, rubber) vingerdoppen veur 't eerpelrooien (Nbk)

vingeren (Pe-Dbl) ['fu](g)p7] - vingeren: de vingers laten gaan (over, op enz.) *De kaaste was niet mooi opwreven, doe zatten de kien der d'r weer an te vingeren en te smeren* (Pe-Dbl)

vingergewricht (Sz) et; -en ['t...] 1. vin-

gergewricht *een vingerkotien zeg ik teugen: een vingergewricht* (Sz)

vingerhaanske (Bu, Db, Nbk, Op, Ste) ['f...] - vingerhandschoen

vingerhoed (verspr.) de; -en; ...hoetien [t...] 1. vingerhoed *Die koenen kun ze wel in de vingerhoed melken* nl.: zo weinig melk geven ze (Dho) 2. vingerling (Op) 3. vingerhoedskruid (Nw, fp)

vingerhoedskruud (Np, Spa, Sz, fp) ['fij(g)hu:tskryt] - vingerhoedskruid

vingerhoedspiaante (Np) [t...] - bep. plant: vingerhoedskruid

vingerhoedvormig (1) bn. [aks. wisselti 1. met de vorm van een vingerhoed

vingerkotien (Nt, Ow, Sz) et; ...koties ['f...] 1. kootje: van een vinger 't *Vingerkotien was me kepot* (Nt), *Nowhe'k vanmorgen et vingerkotien uut 't lid trokken* (Sz)

vingerling (Nw, Spa) ['f...] - vingerling: vingerovertrek

vingernaegel [t...] - vingernagel

vingeroefening (spor.) [t...] - vinger-oefening (lett.)

vingerofdruk (1, Obk) [T...] - vingerafdruk

vingerplaante (spor.) [t...] - vingerplant

vingerring (Dfo, Np) de; -en; ...rinkien [T...] 1. vingerhoed die aan het eind juist open is, zodat de zijkant de relevante functie heeft, ook door kleermakers gebruikt

vingerske (E1) de; -s ['f...sko] 1. vingerling, vingerovertrek

vingersloefien (Dfo) Ook *rubbervinger* (Ow) et; ...sloefies ['fu:r...rAbf...] 1. één der rubberen doppen die men op z'n vingers had bij het aardappelrooien

vingertaast z. *vingertaaste*

vingertaaste (Db, Dhau, Ld, Ma, Nbk) Ook *vingertaast* (Db, Nbk) de; -n ['fu](g) ta:st(o)] 1. vingerafdruk, spoor van één of meer vingers op een deur, een raam enz. *Ie moe'n de deuren niet zo begrietnen wit vinger-taasten* (Db), *D'rzitten vinger-taasten op 'e deuren* (Ld, Ma, Dhau)

vingervlogge (Nbk, Nw, Obk, Op) Ook *vingervlug* (Sz) bn.; -er, -st [aks. wisselt] 1. geneigd tot stelen

vingervlug z. *vingervlogge*

vinke de; -n; vinkien ['ftrjko] 1. bep. vogel: *vink vinken flappen* (Obk) 2. in *schele vinke* geelgors (Dmi) 3. (verkl.)

Vinkegao - vis

tenger meisje of vrouw (Ma, Spa, Sz) *Wat kan dat ding een geluudmaeken, et is aenlik mat een vinkien* (Sz)

Vinkegao z *Vinkege*

Vinkegaoster Z. *Vinkegester* T, II

Vinkege (Dho, EI, Nbk, Obk) Ook *Vingao* (s: Nw: 1880), *Veengao* (Dho, Np, Nw, Ste), *Vinkegao* (Bdie) et [fuftogal'fixD:I 'fi:xo:'fu]ka...] 1. plaatsnaam: Vinkega (tussen Noordwoolde en Steggerde) *Hij woont in Veengao(Ste), ...op Veengaoid.* (Np)

Vinkegester T (Ma, Nbk, Obk) Ook *Vinkegaoster* (Dho) de; -5; -tien ['fujko gast/... xa:o ...] 1. iemand woonachtig te, geboortig uit *Vinkege*

Vinkegester II (Ma, Nbk, Obk) Ook *Vinkegaoster* (Dho) bn. 1. van, m.b.t. *Vinkege* vinkejacht (spor.) ['fujko...] - vinkejacht vinkelwaeter (Np) et ['fiijki...] 1. sterke drank *Die het te viiie vinkelwaeter had* (Np)

vinkenet (Dfo) ['ftijko...] - vinkennet vinketouw [T...] - vinketouw, in *op et vinketouw* zitten (verspr.): *Die zit aited mat op et vinketouw* zit uit te kijken om iets te krijgen, om er beter van te worden, zit altijd z'n kans af te wachten (0w)

vinkevangen (Bu) onbep. w. ['ftijka ---] 1. lett. vangen van vinken, all, in de toepassing *Hij lopt mat wat te vinkevangen en zit op et dak te muskefluiten en te krijemelken* hij voert absoluut niets uit (Bu) vinne (spor.) de; -n; -gien ['fina] 1. vin van een vis 2. z. *venne*

vinnegien (0w) et; ...gies ['f..] 1. klein, blauw puistje

vinnig ['ftnox] - vinnig: scherp, pittig, ook *sterker*: verbeter *een vinnig wie/Yen* een pittige vrouw (Nbk, Nw), *Hij lopt d'r vinnig henne* id. (Nbk), *Die gaot rap uut aende, et is een vinnige rieder* (Np); nogal *belust, tuk op Die was d'r wel aorig vinnig op om dat te kriegien* (Nbk), *Die is daar zo vinnig op er erg op uit om het te krijgen* (Bu), *Ze is vinnig op 'e centen* (Dhau); (van de wind) hard en droog, fel *D'r staot een vinnige oostenwiend*(Nbk)

vioele de; -n; -gien [fi'ju:lo] 1. bekend muziekinstrument: viool *op 'e vioele speulen, L. speult de eerste vioele deelt de lakens uit* (0w), *'t Is in de vioele* het is zoek geraakt (Obk, 0w, b: lm), *Dat zit in*

de vioele er is kennelijk niet meer aan gedacht, het is vergeten (EI), *Et is in de vioele raekt* het is weggeraakt (Obk) 2. (veelal verkL) **viooltje** (met name driekleurig viooltje, hondsviooltje en bosviooltje); ook in gekweekte vormen *'t wild vioeltien* hondsviooltje e.d. (verspr.) * *Ligt et niet an de vioele, dan wel an de striekstok* het gereedschap krijgt de schuld wanneer iets niet goed lukt (Nbk) vioelebouwer (1) [tij...] - vioolbouwer **vioelekaaste** (1) [tij...] - vioolkast vioelekiste (spor.) [tij...] - vioolkist **vioeleles** [fi'j...] - vioolles *vioelemeziek* [tij...] - vioolmuziek *vioelesleutel* [tij...] - vioolsleutel, g-sleutel *vioelespeulder* (spor.) [tij...] - vioolspeler *vioelespeulen* (Np, Nbk, Obk) [fi'julo...] - vioolspelen *Hij kon meesterachtig vioelespeulen* (Obk), *Ie kun him wel viociespeulen op 'e ribben* hij is erg mager (Np) *vioelezaod* (Sz) et [fi'j...] 1. zaadje van een viooltje *Ik had vanmiddag op een proeftuim een paar vioelezaoties plukt, en daor kreeg ik me toch een rampelement over* (Sz) 2. (verz.) zaad van viooltjes *vioeltien* et; ...ties [fi'jultin] 1. viooltje (hop. plant en figuur van die bloem) **violet** (spor.) [fijo(M)'lst] - violet: paars virus ['fi:rAs] - virus **virusziekte** (spor.) [f...] - virusziekte **vis** de; -sen; -sien; vn. aanduiding: ze (bet. 2, 3) [fis] 1. bekend soort dier: vis *As de vis ienkeer deur de kubbe is, dan zit hij vaa.ste in de foeke en kan hij niet terogge* (Obk), *de vis ansiaon* een rukje aan de hengel geven als men beet heeft (Bu), *een klein vissien uutzetten om een grote te vangen* (Ste), *je as een vis in et waeter vulen* (spor.), *Hij is zo gezond as een vis* (Diz, Dfo) 2. (stofn.; g- mv.) vis *In de boot dot een visker de vis in de keer, daor blit't ze leven* (Np) 3. visvlees *vis bakken, Bij vis smaekt mosterdstip slimme lekker; zoerstip wedde ok wel bnuukt* (Obk), *geld bij de vis* kontante betaling (Db, Nbk, Np), *zo ook botter bij de vis* (Nw), *Ik vuult me as een vis die tegen de stroom in zwemt ik schiet maar niet op* (Dmi), *zo dartel as een vis* (Dmi), *zo yogge as een vis* (Dmi) * *Die de vis laekt, kocht ze wie zich negatief over iemand of iets uitlaat,*

gaat er waarschijnlijk later mee in Zee, koopt het etc. (Dho, Np, Nbk), *De meeste vis zit tussen de kop en de stat 't is nogal wiesed* (Dho, Wol), *Een vis die tegen de stroom in zwemt, gruit hadder as iene die van de stroom of gaot extra noodzakelijke inspanning of tegenstand maakt je alleen maar sterker* (n: Np)
 visachtig ['flzaxtax] - visachtig
 visakte ['f.4 - visakte
 visangel (Nbk, Np) Ook *vishengel* (Bdie) ['fl..] - vishengel
 visaorend (Sz) ['fl..] - visarend
visboer ['fizb...] - visboer
visburger ['ftzbArg] - visburger
 visdobber (1) ['fizd...] - visdobber
viseter ['fl..] - viseter *De otter is een viseter* (Bdie)
 visfabriek ['f...] - visfabriek
visfoeke ['L] - visfuik
 visgebied (1) [T...] - visgebied
 visgraot ['f...] - visgraot (lett.)
 visgrond (spor.) ['f...] - visgrond
 vishaandel (1) [T...] - vishandel
 vishaoke (El, Nbk) de; -n; ...haokien [T...] 1. vishaak (aan de snoer van een hengel-stok)
 vishengel z. *visangel*
visie (spor.) ['fisi] - visie: kijk op iets, *mening in zien visie* (spor.), (*gien*) *visie hebben* (spor.)
 visite Z. *Vesite*
 visitekaortien (spor.) et; ...kaorties [fi's...]
 1. visitekaartje (lett.)
 viskaorde z. *keer*, bet. 1
 viskarre (Nbk) de; -n; -gien ['fts ---] 1. kar met behulp waarvan men vis vent
visken Ook *Vissen* (Dho, Spa, Nw, 01-Nl, Sun-Ot, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; viskte, het viskt ['ftslq/±is] 1. vissen, vis (proberen te) vangen met een hengel enz. *Ie moe'n mit visken een boel geduld hebben* (Obk), *Waor zollen ze henne wezen te visken?* (Nbk, Obk), *We willen morgen vut vissen, ik moet eerst nog pierzeuicen* (Sz) 2. op soortgelijke wijze uit water e.d. (proberen te) halen *Mit de gattiesliefkuj' de evliebollen vut de eulie vissen* (Spa) 3. proberen een ander te doen vertellen *Ik begon al gauw es wat te visken hoe as et ruw krek zat* (Np) * *Die naachs vut visken gaot, moet daegs nettedreugen degene die 's nachts druk in de weer is, op*

is, kan overdag de slaap niet inhalen als hij moet werken (Db, Nbk, Op, Sz, b: lm)
visker (Db, Nbk, Obk, 01-Nl, Spa) de; -5; -tien ['ftskr] 1. visser *De viskers deden de netten in de taonkupe* (Spa), *De viskers mossen heur net even maekcn, d'r zatten biele grote gatten in* (Db)
 viskerel (s) [T ---] - visverkoper
viskeri'je de [ftskç'ijo, ook ...sjo, z. -i'je] 1. visserij, het vangen van vis *Oonze schippen kim mit grote muite veren, ende viskerije lek zo goed as stille* (p) 2_ gereedschap, spullen waarmee men vist *Waor hefje viskerije?* (Dmi)
 viskersboot (spor.) ['f...] - vissersboot
 viskersdörp (spor.) [T...] - vissersdorp
viskershoed (Nbk) [T...] - zuidwester
viskersschip (1) ['f...] - vissersschip
viskerssnoere (Ma, Np) Ook *vissnoer* (Pe-Dbl) ['fiskrsnu:ara/ ---] - vissnoer *de pielke van 't viskerssn oer* (Ma)
 viskersstok (Obk) ['f...] - vishengel *et uutaende van een viskersstok* (Obk)
 viskoopman (Dfo, Ma, Nw, Ste) ['11..] - viskoopman
viskraam (Nt, Obk, Wol) [T...] - viskraam
 viskstoeltien (spor.) ['f...] - visstoeltje
 visliefhebber ['f...] - visliefhebber
 vislocht Ook *vislucht* (WH) ['f...] - vislucht
 vislucht z. *vislocht*
vismaande (spor.) ['f...] - vismand
vismael (1) ['f...] - vismeel
vismaol (spor.) ['f...] - vismaal
 vismaoltied (spor.) ['f...] - vismaaltijd
 vismark (Ste) de; -en ['f...] 1. vismarkt *Ie hebben et grootste geliek van de vismarkt je hebt groot gelijk* (Ste)
visnet et; -ten; -tien ['ftsnst] 1. visnet *Et visnet wodt wel kneupt, et hoeft voor dikke snoeken niet zo fien te wezen* (Dfo) 2. kinderspel waarbij tweetallen kinderen de overige kinderen moeten 'vangen' (ho: Nw)
 visofsiaq (1) ['f...] - visafslag
 visotter ['f...] - visotter
visplak (Obk) ['f...] - visplaats
 visrit (Sz) et; -ten; -tien ['ftsrui] 1. plaats waar vissen paren en eieren leggen (Sz) *Daor was een mooi visrit* (Sz)
 visrokeri'je (Nw) [fisro:kr'ija, z. ook -i'je] - visrokerij
 vissebek ['ftsabsk] - visbek: bek van een vis

vissekop - Vlaams

vissekop (spor.) [f.] - viskop

Vissen z *visken*

Visseoge (Nbk, Ni) et; -II; ...ogien [ftfs_{ao}:goI 1. oog van een vis 2. (van een mens; mv.) grote, bolle ogen (Nt)

Visseri'Je de [ftsc̣'i.jo, ook eja, z. -ije] - visserij, ook als het uitoefenen van het vissen als bedrijf, devisserij als bedrijfstak *Oonze schipen kun mit grote muite veren en de visserijfe leit zo goed as stille* (p)

visserlatijn z. *visserletien*

Visserietien Ook *visserlatijn* (Mun)

- visserlatijn

vissiesvreter (Np) de [f'iṣis ...], in *Wat een dooie vissiesvreter saai, onnozel kind of volwassene* (Np)

vissmack (1) [f'...] - vissmaak

viṣsnoer z *viskerssnoere*

visstekien (Obk) et [f'istekin] 1. plaats waar men vaak zit of staat te Vissen *As ie aovens voeren opje visstekien, kitj' d'r aandere morgens wel es baot bij hebben, dat ie een boel vis vangen* (Obk)

visstick (Nbk, Np) [f'fsttk] - visstick *Las ie aanst wel een visstick?* (Nbk)

visstoeltien (Obk) [f'istu:ltin] - visstoeltje **visstok** (Bdie) de; -ken; -kien [f'flst3k] - vishengel

visstreupen (Ste) onbep w. [f'fstrk:prp] 1. aan visstroperij doen *Mit aolpoeren haj' een draod mit een haokien mit een piere d'r an, et wedt an een pennegien an de kaante vaastesteuken; ie konnen wel honderd pennegies op een rij hebben Ze zagen er niet, en dat mos ok niet, mar et was visstreupen* (Ste)

vistuug (Ma) [t_o] - vistuig

visumanvraoge (1) [f] - visumaanvraag

visumkosten (1) [T...] - visumkosten

visumplicht (1) [T...] - visumplicht

Visvangst (Nbk, Ste) [f'is...] - visvangst *Hij gaot op 'e visvangst uut* (Ste)

visvergunning [f] - visvergunning

visverwarking [f'...] - visverwerking

viswaeter (Bu, Nbk) [T...] - viswater: water waar men goed kan vissen

visweer [f'...] - visweer, weer gunstig om te vissen

viswief [f'...] - viswief, helleveeg *Zij ston daar te schellen en te rachen, et was net een viswief* (Nw)

viswinkel [f] - viswinkel

vitaal [fi'ta:l] - vitaal: krachtig, levens-

lustig, verder in: *van vitaal belang* (1)

vitamine [fito'min] - vitamine *vitinjine* C, ... *Ae.d.*

vitaminegebrek [fito'm...] - vitaminegebrek

vitaminetebiet [fita'm...] - vitaminetablet

vitlokke z. *vetlokke*

vitrage [fi'tra:zja] - vitrage -

vitrine de; -s, -n; -gien [fi'trino] 1. vitrinekast

vitriool (Nt, Ste) [fitri'jo:al] - vitriool: *sulfaat Laand mit ontginningsziekte mooi mit vitriool behaandelen* (Ni)

Vitten (Nbk, Np) [titu] - vitten

Vitter (1) [fitr] - vitter

vitteri'je (Nbk) [fitç'tjo, z. ook -i'je] - vitterij: het vitten

vitterig (Nbk, 01-NI) [fitrox] - vitterig *Wat bij' vitterig van daege, ie hebben zeker een slecht zin* (01-NI)

vitting de; -s, -en; vittinkien [fttufl 1. vitting

via [fla:] - vla

vlaai [fla:j] - vlaai (hop. deeggebak)

vlaaien z. *vlaaiken*

vlaaiken (Bdie, Dhau, El, Nbk, Np, Nt, Obk, °p, Spa, Sz) Ook *vlaaiken* (01-N1), *vlaiken* (Pe-Dbl, Dfo, Bu, Dho, Diz, Nbk, Np, Nw, Wol, b: In, *viel/int* (Ste, Sun), *iaiken* (Obk), *vie imen* (Nbk) zw. ww.: onoverg.; *vlaaikte*, het *vlaaik* [fla:jki/ 'fla:jtIflajknîflejk/'lajki/'fljni:] 1. door vleien proberen gunstig te stemmen, *mooipraten Dan moej' d'r wat omme laiken* nl. om het voor elkaar te krijgen (Obk), *Hij vlaaik* *toch zo mooi* (Nbk), *Hij zit* *mar wat te vlaajken* (Np), *Dam- vlaikt* *ze weer mit helt henne* (Nbk) 2. minnekozen, liefkozen (Bu)

vlaaiker (Dhau, Nbk, Obk, Op, 0w, Spa, b: Im) Ook *vlaaikerd* (Np, Obk), *vlaiker* (Db, Dho, Np, Nw, Op, 0w), *vlaikerd* (Dho, Wol), *vleiker(d)* (Ste), *vleier* (Spa, Ste), *vlijker* (Bu) de; -5; -tien [fla:jkr / ... xtl'flajkr/ ... /flçj ... / --- - flij ...] 1. vleier *Die meid is* *toch zoek misselike vlaiker* (Db) *vlaaikerd* z. *vlaaiker*

Vlaaikerig (Nbk, Np) Ook *vlaikerig* (b), *vleikerig* (Ste) bn., bw.; -er, -st [fla:jçax/ 'flajçcox/'flçjlqox] 1. vleierend, geneigd tot vleien

Vlaams T et [flâ:ms] 1. de taal, de dialekteneenheid Vlaams

Vlaams II bn.; -er [f1:ms] t. Vlaams: van, ntb.t. Vlaanderen

vlaege de; -n; vlaegien ['flc:ga] 1. wind-vlaag *As de wiend mit vlaegen om je slaopen snidt* (.) (b), *De regen komt bij vlaegen naor beneden, et fleert dt over* (Nw), *D'r was me dan toch een vlaege! Ik wijde haost van de fiets* (Np), *Et regent bij vlaegen* (Obk) 2. barenswée (spar. oost.)

vlaegen (Nt) [T...] - vlagen *een vlaegende wiend* (Nt)

vlaflip (spar.) ['fla:flp] - vlaflip

vlagge de; -n; vlaggien ['flag] 1. vlag (lett.) *De vlagge wappert* (Nbk), *de vlagge uutstikken* (lett), *We kun de vlagge wel uutstikken* het is gelukt e.d., we kunnen blij zijn! (Nbk), *Zwaai mar even mit een witte vlagge of ze thuuskonunen willen, ik kan ze hierweg niet beroepen* (Db), *Ze hebben de vlagge streken* zijn ermee gestopt, met name met een onderneming, bedrijf, een vereniging (Db, El, Bu), *Hitler het* (..) *zegd, dat dan alle Dautspraotende volken onder zien vlagge binnen en dat hij voerder gien laandhonger het onder hem staan* (vo), *de rooie vlagge* menstruatie (Ma), *...uuthangen hebben* menstrueren (1), *de vlagge uut* id. (Bu, Dho, Diz, Np, Ste), *'t Staot as een vlagge op een modderschute* het lijkt naar niets, het lijkt belachelijk (Wol), *Dat meenske hadde zoek rere jurk an, net een vlagge op een modderschute* id. (Op, Dfo), *'t Liekt wel een vlagge op een strontschip* id. (Ow), zo ook *...as een vlagge op een strontpraam* (Sz), *...modderschip* (Ow)

vlaggefiebriek ['f1...] - vlaggenfabriek

vlaggemast ['f.] - vlaggemast

vlaggepaol (1) [f1...] - vlaggemast

vlaggeschip (1) [f1...] - vlaggeschip

vlaggestok ['f1...] - vlaggestok

vlaggeveroveren (App, Mun) onbep. w. [flago...] 1. bep. bosspel waarbij de ene partij op de andere een vlag moet veroveren

vlaiken z. *vlaailcen*

vlaiker(d) z. *vlaaiker(d)*

vlaikeri'je (Nw) de [flajlq'ija, z. ook -i'je] 1. het vleien, mooi-praten *Hij is mit heur begaon, dat bik gien smoesies of vlaikerije* (Nw)

vlaikerig z. *vlaaikerig*

vlak 1 bw. [flak] 1. horizontaal, egaal *Et taofelbladligt niet goed vlak* (Nbk), *Dat is zn vlak slegen* is hem mislukt, er is iets misgegaan (p, Np), (ook aaneen:) *Et is weer vlak slegen* ze heeft een miskraam gehad (Np), *Et waeter moet eerst weer vlak staon* (Dfo), *vlakke maot* met precies de juiste hoeveelheid, lett.: vlak door het afstrijken (Diz), *et ketoen even vlak strieken* d.i. het lampekatoen (Spa) 2. (van de wind) pal *De wiend is vlak oost* (Np), *..zit vlak in et oosten* (Nbk) 3. zeer dichtbij, rakelings *Hijreeme vlakan 'tgat langes* (El), *Hij woont vlak bij de kärke* (Nbk), *De auto stopte vlak veur de streep* (Nbk) 4. geheel en al *Ik bin d'r vlak veur* (Nw), *vlak veur de waarhied* uitkomen (Obk)

vlak II bn.; -kor, -st [flak] 1. effen, plat *Bij et vlak maeken wodde een weidesleep bruukt* (Db), *Daorklopten derietdekkers et riet mit vlak* d.i. met hun gereedschap (Ld), *vlak terrein, een vlakke kaante, Et rommelt d'r wat et is niet helemaole vlak* er is onenigheid (Nw), (van kinderen:) *Kiek, ze hebben et niet vlak* ze hebben ruzie (Nw), *zo vlak as een neut* (01-NI, Ow): *'t Laand is zo vlak as een neut* (01-NI) 2. (van de wind) regelmatig (El, Ma)

vlakbij ['f1...] - vlakbij

vlakdrok (spar.) [fi ---] - vlakdruk

vlakjacht (Nw) de; -en; ...jachien ['flak jaxt] 1. jacht over het open land, veld, i.t.t. *bosjacht*

vlaklighied (Nbk) ['flakoxhit] - vlakheid

vlakznaeken ['f1...] - vlakmaken

vlakschaeve (Ste) ['f1...] - vlakschaaf *De vlak- ofrijschaeve is lang om et vlak te kriegen* (Ste)

vlakschoeven (Obk, Sz, Wol) st. ww.; overg.; het vlakscheuven ['flak...] 1. met een bulldozer e.d. schuivend vlak maken *We moe'n de grond even vlakschoeven* (Wol), *We hebben grondkregen, wemoe'n er nog vlak schoeven* (Sz), *De mannen van de gemiente schoeven dat terrein bielen dal vlak* (Obk)

vlakslaon (Bu, Ld, Np, 01-NI, Op, Spa, Sz, b: lm, In) st. ww.; onoverg.; is vlaksleugen ['f1...] 1. mislukken, geen sukses hebben, niet doorgaan *Hij zoj een auto kopen, mar et is vlaksleugen* niet door-

vlakslepen - vlechtnaalde

gegaan (Bu), *Ik was gewoon vlaksleugen* het was me absoluut niet gelukt (01-NI), *Oonze goeie veurn cm ons bin helen, aol vlaksleugen* (Spa, Op), *Et is 5v aorig vlaksleugen* behoorlijk tegengelopen (Ld, Np) vlakslepen (Db, Ma) zw. ww.; overg.; sleepte vlak, het vlaksleept ['flalc...] 1. door te slepen (met een weidesleep e.d.) *egaliseren Veur et bietezaodzijen wodde de bouw vlaksleept* (Db), *mollebulten vlakslepen* (Ma)

vlakte de; -s, -n ['flakto] 1. vlakte, plat land, open uitgestrekt veld *Hij woont op 'e vlakte* (Ma), *Alles mos/gong tegen de vlakte* werd afgebroken (Nbk), *tegen de vlakte gaan* afgebroken worden (Nbk), *tegen de vlakte liggen* omver liggen, afgebroken zijn (Nbk), *je op de vlakte holen* je mening niet prijsgeven (Nbk) vlaktemaat (1) [f1...] - vlaktemaat

vlakverdeling (1) ['flak...] - vlakverdeling **vlam** z. *vlamme*

Vlaming ['fi...] - Vlaming: inwoner van Oost- of West-Vlaanderen, Nederlands-talige Belg

vlamme Ook *vlam* (verspr. in bep. verb., z_ hierna) de; -n; -gien ['flama/flam] 1. *vuurvlam* le kunnen de vlammen op grote ofstaand zien d.i. bij een brand, een grote gasvlam e.d. (Nbk), *De vlamme sleug in de panne* d.i. lett. (Wol), vandaar *de vlamme in de panne hebben* (Nbk), *Et vlainmegien van de geiser is uur gaon* (Nbk), *in vuur en vlam staon* zeer enthousiast zijn (Nbk, Np), *Et is vuur en vlam mit die beide* ze hebben voortdurend ruzie, ze verdragen elkaar beslist niet (Nbk, Np), *De vlammen sleugen hun uur* hij was laaiend (Nbk)

vlammen ['flaqtj - vlammen: met vlammen gaan branden (lett.)

vlamvaaste (1) [fl...; aks. wisselt] - vlamvast

vlamvatten onbep. w. ['tlamfati7] 1. vlamvatten

vlapoeier (Bdie) de; -s ['fla...] 1. puddingpoeder

vlarke (Bu) Ook *vlcr/ce* (Obk), *vlcrk* (bet. 2: Nbk) de; -n; vlarkien ['flar(a)ka/flcr(a)ko/flsr(a)k] 1. vlcrk, vleugel

vlas [flas] - bep. plant: vlas *We moe'n de boot brouwen as hij lek is, even mit vlas dichtemaeken* (Spa)

vlaschtig ['fl...] - vlaschtig

vlasblond (1) [flazblont] - vlasblond

vlashaor (Bu) [fl...] - vlashaar, licht, sluike haor *Hij het flattenj haor; hij het vlashaor* (Bu)

vlaskamme (Diz) [f1...] - vlaskam vlaskop (Bu, Obk) de; -pen; -pion ['flas...] 1. hoofd met vlaskleurig haor *Hij het flatterig haor, hij het een vlaskoppien* (Bu) 2. iemand met vlaskleurig hoofdhaor

vlasofval (1) [f1...] - vlasafval vlarepel (Ste, Sz) [f1...] - vlarerepel

vlassen (Nbk) ['flasv] - vlassen (fig.) in *Hij zat d'r op te vlassen* vlare erop (Nbk) vlasslange (Obk) ['flasla(g)a] - brandweerslang (van het materiaal vlas) vlechte (Nbk) Ook *vluchte* (Obk, Sz), *vie chte* (NI) ['flexla/'flkxta] - (vaak verkl.) vlechte: haorvlechte, streng gevlochten hoofdhaor *Ik hadde vroeger wel lange vluchten* (Sz), *een vluchien in 't haor breiden* (Obk)

vlechten st. ww.; overg.; het vlochten ['flextn] 1. vlechten *'t Feerd moet voor de keuring, we zullen 't mar even vlechten en opsieren* d.i. het haor van de manen vlechten (Diz), *een korf vlechten* (bs), *Om korffles te vlechten mos et riet eerst splitst wodden; ie mossen et in vieren splitsen mit een klossien (...)* i.h.b. bij het maken van een bijenkorf: het vastmaken van een in een ring gelegde bos stro aan de vorige (bs: Dfo, Obk, Op)

vlechthoorn (bs: Obk) et; -s; -tien [f1...] 1. ring gemaakt van een koehoorn en gebruikt bij het maken van bijenkorven e.d.: waardoor men nl. de bundel stro trekt om die op dezelfde dikte te houden vlechthulze (bs: Obk) de; -n; ...hulsien ['fi...] 1. ring, gemaakt veelal van een koehoorn of van eikenhout en gebruikt bij het maken van bijenkorven e.d. waardoor men de bundel stro trekt, om deze op dezelfde dikte te houden

vlechtig (01-NI) bn., bw.; -er, -st ['flex tax] 1. (van de hoorns van rundvee) te ver uit elkaar staand

vlechtnaalde (Obk, bs: El, Obk) Ook *vluchtnualde* (Sz) de; -n [flsxt..., 'flAxt...] 1. soort naald gemaakt uit een botje van het onderbeen van een schaap, met behulp waarvan men de *splcute* door de pas aangemaakte, rond gelegde bundel stro van een te vervaardigen bijenkorf trok; ook be-

kend in gesmede vorm of uit de tand van een hark (bs: El) *De biekörvemaekers hebben een vlechtnaalde; daar maakte de smid een bi5ekörf op, mit keuperbeslag* (Obk)

vlechtring (bs: Dfo, Obk) de; -en ['flsxt ...] 1. ring, gemaakt veelal van een koehoorn of van eikenhout en gebruikt bij het maken van bijenkorven e.d. waardoor men de bundel stro trekt, om deze op dezelfde dikte te houden *Komt d'ruuwte tussen de bos stro en de vlechtring, dan moet d'r nijf stro bij in*(bs)

vlechtverbiening (Ow) de; -s, -en; verbieninkien ['fl ...] 1. verbinding door vlechtwerk met behulp van touw

Vledder et ['flEdç] 1. plaatsnaam: Vledder (Dr.), bij *Noordwoolde Loop een entien vedder naar Vledder* (Nw), *Gao vedder naar Vledder* (Nbk), vaak gevolgd door ('k) *Gao liever naar Diever* (Nbk)

vleden z. verleden II

vleer Ook *vlier* (fp) de [fl ... ! ---] 1. (verz.) *vlier* As *de vleer bluuit, roek ie et wel* (Obk), *Vroeger wodden de vliegen uut huus jacht wit een vleertakke; vliegen hebben een hekelan vleer*(Ste), *gele vleer bergvlier* (Sanibucus racemosa) (Nbk, Nt), *De vleer is makkelijk te kweken* (Op), *wilde vleer zevenblad* (Nbk, Sta), ook: *moerasspirea* (fp) 2. vlierhout *Oons heit maakte van vleer een mooi vleerfluitien* (Mun), *Hij had een klappbusse van vleer* (Ma), *Om een klappbusse te maeken moet de pit uur de vleer* (Ma), *Depielken van de spanb age maakten we vroeger van een riet mit een stukkien vleer d'r an* (Spa)

vleerbeie Ook *vleerbessie* (spot.) ['fl...!...] - vlierbes *Vloerbeien kuj'lekkere jam van maeken* (Dhau)

vleerbeiethee (Nbk) de ['fl ...] 1. thee van vlierbessen

vleerbessie z. *vleerbeie*

vleerbier (Sz) et ['fl ---] 1. aftreksel van vlierbloemen in water en azijn *Van de bloemen van de vleer heb ik vloerbier maakt* (Sz)

vleerblad ['fi...] - vlierblad

vleerbloeme de; -n; ...bloempien ['fl...] 1. *bloem van vlierboom* *Wijl dreugden vroeger de vleerbloemen* (Pa-Db1), *Auwe vroeger verkolen waeren, deden we dreugde vleerbloemen deur de melk* (Np)

vleerblossiem (s: Db) ['fl...] - vlierbloesem

vleerboom z. *vleerpolle*

vleerbusse (Dfo, Ld, Ow, bs: Dfo) de; -n; ...bussien ['fli:ar ...] 1. *propeschieter, klappbus, nl. gemaakt van een dik stuk tak of stam van de vliet, waaruit de zachte kern is verwijderd* (Ld, Ow) 2. *evenzo bewerkt dik stuk tak van de vlier dat gedroogd is en waardoor men de stengels van braamstruiken trekt om de stekels daar af te halen* (bs: Dfo) *Een haal naor beneden (de stengels omhogens) en een haal omhogens [mit de vleerbussej (stengel naar beneden) en dan bui de stiekels d'r of* (bs)

vleerdoppe (Pe-Db1) de; -n; ...doppien ['fl ...] 1. pijlpunt van een stukje vliertak *Mit ^{pijl} en boge was ie een stevig rietien hebben, en daar een vleerdoppien bovenop* (Po- Db1)

vleerfluite (Mun) ['fl --- vlierfluit

vleerhaege (Db) ['fl ...] - vlierhaag

vleerhoolt ['fl ...] et ['fl ---] 1. hout van de *vlier* *Van 't vleerhoolt maeken de jongen vleerfluities* (Mun), *een proppe in een klappbusse van vleerb oot* (Ow)

vleermoes Ook *vleermoeze* (Mun), *vleermuus* (Dla, Spa) de; ...moezen; -ien [fl --- !... !...mys] 1. *vleermuis* 2. *verplaatsbare gas- of oliepit voor verlichting* *Wijt braken op 'e dele de vleermoes* (Ld), *Op 'e stal haj' vleermoezen, die weren Jos en kaf op bepaalde plakken ophangen* (Ste), *As d'r vroeger ^{kalverii7e} was, mossen ze soms e>enpies biflochten mit de vleermoes* (Obk)

vleermoeze z. *vleermoes*

vleermuus z. *vleermoes*

vleerpolle Ook *vleerboom* (h) de; -n; -gien ['fl.../...] 1. *vlierboom, vlierstruik* *Vroeger was bijt elk huus een vleerp olle* (Op), *De beien van een vleerpolle kuj' bruken veur et maeken van jam en sap* (Obk), *Mit een vleeipolle wodden vroeger de vliegen uuthuusjaegd*(Ste)

vleertakke Ook *vleenoeke* ['fl...] - vliertak

vleerthee de ['fl ---] i. thee van vlierbloesem

vleertoeke z. *vleerta.kke*

vleet (Bu, Nbk, Nw, Op, Ow, Pe-Db1, b) de ['fl:t:t], in *bijt de vleet* bij de vleet, in

overvloed: *D'r wedde ommeraekstreupt in die daegen, streupers hij de vleet (b), Ze hebben geld bi de vleet (Np), Ze bin d'r bij de vleet (Bul*

vlegel de; -5; -tien ['f1ug] 1. vlegel, vlerkige persoon *De meester het die vlegel van een jonge bad anspreuken (Op), een bertaole vlegel (Nbk), Wat een ellendige vlegel (Np), een onbeschofte vlegel (Diz)* 2. dorsvlegel (Bu, Nw)

vlegelachtig ['f1...] - vlegelachtig, lomp vlegeldösken (Dfo, Obk, Ow) onbep. w en het vlegeldöskt ['f1 ---] 1. dorsen met één of meer dorsvlegels *een goeie liemen dele waar af goed op vlegeldösken kennen (Ow), As etzaodgoed druge is mit vlegeldösken, dan ritselt et uut et stro (Dfo)*

vlegdiltoolt (Np) et ['f1...] t. hout van, voor één of meet dorsvlegels *Et vlegelhoeft zat mit een aolevel an de vlegelstok (Np)*

vlegeljaoren ['f1...] - vlegeljaren *Ze zitten nog in de vlegeljaoren (Np, Ow)*

vlegeldopper (s) ['f1...] - vlegelknuppel **vlegelstok** (Np, Obk, Ow) - vlegelstok *Et vlegelhoeft zat mit een aolevel an de vlegelstok (Np)*

vleien (Dfo, 01-NI, Ow) ['f1ej(d)] - vleien, voornamelijk in *iene om de bek vleien* met mooie praatjes iemand gunstig stemmen, flikflooiën

vleier z. *vlaaiker*

vleieri'je (Dfo) de [fleja'rjo, z. ook -i'je] 1. het voortdurend vleien, het door mooi praten in de gunst proberen te komen vleiken z. *vlaaiken*

vleikerd z. *vlaaiJer*

vleimen z. *vlaaiken*

vleis [flejs] - vlees: in, aan het lichaam *Die koe zit goed in et vleis is goed beveleesd (Bdie, Dhau, Op, Spa), Af' vee ofmesten, moe⁵² ze nog wat vleis anzetten (Dhau), Dat peerd zicht d'r knap nut, mar et het toch nog te min vleis voor de slaachter (Ld), Wild vleis komt nog wel veur bij een infektie wild vlees (Dfo); vlees als voedsel: et vleis onder de pekel zetten (Bdie), Hij kluuft et vleis van de bonken (Diz), vleis stoven (Bu), Een kriebelhoest is gien echte hoest, 't is gien vleis en gien vis (Sz), Hij het et vleis liever as de botten heeft ook liever het beste, het mooiste, het meeste (El, Ld, 01-NI), ...as de bonken id. (Obk, Op)*

vleisbakken (Sz, Wol) onbep. w. en het vleisbakt ['f1...] 1. bakken van vlees *Af' an 't vleisbakken binnen en ie gieten d'r water op, dan begint ot pas goed te sisteren (Sz)* **vleisbioeme** (f) ['f1...] - koekoeksbloem **vleisboom** (1) ['f1...] - vleesboom (in de baarmoeder)

vleisbusse (Obk, Ste) de; -n; ...bussien ['flejzbAsa] t. bus waarin men vlees bewaart

vleisgaffel (Dhau, Ma, Nw, Pe-Dbl, Ow, Ste) de; -s; -tien ['f1sjsxafil] 1. gaffel gebruikt om stukken vlees of spek (waarin een haak) aan een speciale stang in de schoorsteen te hangen

vleisgerecht (Ld) ['f1...] - vleesgerecht

vleishaemer (Nbk) de; -s ['f1...] 1. bep. hamer voor de bereiding van vlees *De vleisbaemer hef vandaege- de- dag ok nog altied; et is een booten haemer, an beide kaanten vierkaant vlak mit punties, ie maeken et vleis dan wat beurs, dan is et eerder geer (Nbk)*

vleiskeuring ['f1...] - vleeskeuring

vleisidobbe (Bdie) de; -n; -gien ['f1...] 1. *forse brok vlees 't Is iene vleiskiobbe (Bdie)*

vleiskoe (Np, Nt, Obk) de; -nen; -gien [f1...] t. vlezige koe *Die vleiskoe brengt nog wel wat op (Obk)*

vleiskreket (v) ['f1 ---] - vleeseroquet

vleiskruden (01-NI) ['f1...] - vleeskruiden

vleiskuip (Obk) [f1...] - vleeskuip

vleismes (Nt, Spa) ['f1...] - vleesmes

vleismultien (Nw) ['f1...] - vleesmolentje **vleisnat** (Dhau, Np) [fi...] - vleesnat *Et vleisnat was lekker (Dhau)*

vleispanne (verspr.) ['f1 ---] - vleespan

vleisplaanke ['f1 ---] - vleesplank

vleispries ['f1...] - vleesprijs

vleisras (vo) ['f1...] - vleesras *En vanzels d'r voor zorgen dat et vee, een vleisras, goed gruuide (vo)*

vleisstange (Nw) de; -n; ...stangien ['f1...] 1. stang in een ouderwetse schoorsteen waaraan het vlees kwam te hangen

vleisvarken (Ow) ['f1...] - vleesvarken *Lacter maakten ze d'r zoolders of baconvarkens van, van 80 tot 100 kg; dit mossen mooie lange vleis varkens wezen mit lichte schooiders en dikke billen (Ow)* **vleisweren** (Dfo) mv. ['f1...] t. vleeswaren *een stok mit vleisweren in de wieme (Dfo)*

vleizig ['flejzax] - vlezig: goed in het vlees *De zeelte is een dikke, vleizige vis die modderig smaekt* (Nt), *een vleizige koe* (Dia, Ld, Op), *een vleizig besien* (Dho), *een lekker vleizig beest* (Spa), *een vleizig vrommes* (v)

vlekke de; -n; vlekken ['flsko] 1. vlek, vlekvormige vertekening, figuur *Hij had et schrift vol vlekken* (Ma), *Ie moen gien vlekken maeken in je schrift* (Nbk), *Now hef' al weer een vlekke in jow ni je broek, jow bin ok niks nut* (Op), *Hij het een vlekken op 'e lange* (Np), *Etpeerd het een lachtige vlekke in et oge* (Bu)

vlekken ['flckg] - vlekken: vlekken teweeg brengen

vlekkerig ['flekiox] - vlekkerig: vol, bedekt met vlekken

vlekpote (Ow) de; -n; ...potien ['fl...] 1. zwartbevlakte poot

vlekziekte ['flcksikto] - vlekziekte (bij varkens) *De boer had de vlekziekte onder de vaarkens* (Pe-Dbl), *As die motte mit kleine biggies vol vliegen zatten, dan Jwegen ze vaeke vlekziekte en wodden dan hielendal bont en zo ziek as een hond, dan mos de veearis kommen om ze in te spuiten* (Ow), *As de varkens de vlekziekte hebben, hebben ze allegere blauwe plak-kies* (Bu)

vleriaan z. *valeriaan*

vlerk(e) z. *vlarck(e)*

vleta (1, Dfo, Nbk) de [fit: ta] 1. bep. dans: valeta *De vleta is een mooie daans* (Dfo)

vleugel de; -s; -tien ['fln:gl] 1. vleugel, vlerk *Soms won de bijen op 'e doek daon om de moere d'r uut te zuken; om de moere te zaken moej' de bijen uut mekeer vegen, dat wedde wel es mit een vleugel daon* (bs: Dfo), *Ze lat nooit de vleugels hangen geeft de moed nooit op* (Ste), *IJ kun de vleugels wel uitspreiden, mar men moet et ok betaalen kunnen je kunt wel grote dingen willen aanvatten, maar je moet het ook financieel aan kunnen* (Dfo) 2. vleugel van een vliegtuig 3. moervleugel 4. vleugelpositie (bij voetbal, bij een legermacht) 5. duidelijke groepering binnen een politieke partij, meestal: die meer links of die meer rechts van opvatting is 6. zijgedeelte van een gebouw 7. vleugelpiano

vleugeleide (Dhau, Nbk, Obk, Ow) ['fl...]

- vleugeleg *We bin d'r mit de vleugeleide over west* (Nbk), *Hij mos de bouw nog vleugelen mit de vleugeleide* (Obk)

vleugeleiden (Dfo) onbep. w. ['fl...] 1. met de vleugeleg werken

vleugelen (El, Obk) zw. ww.; overg.; vleugelde, het vleugeld ['fln:gl] 1. bewerken met de vleugeleg *Hij mos de bouw nog vleugelen mit de vleugeleide* (Obk)

vleugellam (bs: Dfo, Obk) bn. [aks. wisselt] 1. (van bijen) vleugellam (lett.) (bs: Dfo, Obk): *Bijen kun vleuggellam wodden as ze een protte op witte klaover vliegen; de bloempies bin diepe en zo scharp, dat de bijen de vleugelties makkelik schen-deleseren* (bs: Obk), *Vleugellam bin ze ok wel deur de varroamijt* (bs)

vleugelmoere (Obk) ['fl...] - vleugelmoer *Dat vleugelmoertien is wat rap en daoromme gaot et zo now en dan los* (Obk)

vleugelspeulder (1) ['fl...] - vleugelspeler vleugeltien et; ...ties ['fl...] 1. kleine vleugel, z. aldaar 2. (mv.) vruchten van de iep (fp) en esdoorn (fp)

vleugeltiesboom (fp) de; ...bomen; -pien ['fln:gltizb6:m] 1. esdoorn

vleugien (Sz) et; fleugies ['fin:xin] 1. een beetje, een vleugje, in *een vleugien wiend* (Sz)

vlij Ook *vli'je* (Dhau, Ld, Ste) et [fltj (OS, WS zuid. van de *Lende*), flej (noord. van de *Lende*, elders spor.)]fltjo (Dhau, Ld, Ste, bi)] 1. vlei, vooral: op melk, water *Et waeter kwam zoen vlij op, et was zo oerig* (Ld), *D'r zit een vlije in de melk* (Sta), *...op 'e melk* (Nw), *Dat waeter mit oer zat een vlije over as et even ston* (Ld) *Geef mij et vlij mar* (Nbk) 2. vel om de worst (Np) 3. vlies om een ei (Np, s: Db) *I'J bin niet bange veur een vlijgien?* (s: Db) * *De vlij van de brij en et vel van de vis is et beste wat d'r is* (Dmi)

vli'je z. *vlij*

vli'jeboel (v) de ['fltjo...] 1. vies geheel aan vleien *D'r zat vlijeboel an et pannegien* (v)

vli'jker z. *vlaaiker*

vlieg de ['fli:x] 1. in *op 'e vlieg bij pad en weg, de hort op, ervandoor Hij is (aorig) op 'e vlieg hij is* (voortdurend) de hort op, bij pad en weg (Nbk), *Die vrouw is altled op 'e vlieg* (Spa, Ste, Obk)

vliegbasis (spor.) ['fligbazas] - vliegbasis

vlieghi'je Z. *haelbi5e*
 vliegdekschip ['fliydsksktpj - vliegdek-
 schip
 vliegdenne (v) [fliydsna] - vliegden
 vliege de; -n; vliegien {'fli:go] 1. vlieg *een*
dikke vliege (Ld), *vliegen pakken*,
vangen, ...en doodkniepen (Nbk), 't Bin
 allemaal vliegen er zijn wel erg veel
 vliegen (Nbk), *We zitten onder de vliegen*
 id. (Ma), *Vliegen willen bi5 stront wezen*
 zoeken de mest, uitwerpselen (Ma),
Vroeger wodden de vliegen vut haas jacht
wit een vleertakke (Ste), *Veur de vliegen*
hangen we een vliegevanger op di. tegen
 (Pe-Db), *De vliegen die stikken zo, we*
kim wei es regen kriegen (Ld), *Hij of zij*
dot gien vliege kivaod (Dhau, 0w), *iene*
een vliege oPvangen (Dhau), *Mit Berkoper*
mark wok de vliegen kwaod en bieterig,
ongeveer 8 september, wit Dwingeler mark
gaon ze vet, de twiede doensdag in oktober
 (Bu), *(wie vliegen in iene klap, Niks*
oPslaan as vliegen! gezegd van, in reactie
 op iets dat men krijgt aangeboden: je kunt
 het beste altijd dat aannemen watje krijgt
 (verspr.): *Nog een koppien koffie?* met als
 mogelijke reactie: *Niks afslaan as vliegen!*
 (Mun, Pe-Db), zo ook *Ik slao niks*
aan ders of as vliegen (Obk), *. . behalve*
vliegen(Nw),zo ook Iemoe'nniks oPslaan
as vliegen en klappen (Dho), *bliende*
vliege steekvlieg, blindaas (Bu, Db, Dhau,
 Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op,
 Pe-Db, Ste): *As de bliende vliegen*
anvalen, komt d'r ok vaeke regen (Ste),
Mit bruuierig weer kun die bliende vliegen
zo stikken (Obk), *Deperden vliegen deur*
't laand, asof ze bliende vliegen bij heur
hebben (Dhau), *Ze la-eeg me toch een*
steek van een bliende vliege (Dho), *Die*
koe het een bliende vliege bi5 him (Ld)
blauwe vliegeblauwe vleesvlieg (Bdie, Bu,
 Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Ma, Nbk, Np,
 Nw, 0w, Pe-Db), ook: schertsende bena-
 ming voor agent van politie, veldwachter
 (Dho, 0w), *dikke (blauwe) vliege* blauwe
 vlees- vlieg (Dho, Nw), *Dikke vliegen*
daar kom- men demaoden van (Ste) * *Mit*
stroop vang ie meer vliegen as mit eek
 (Dhau), *Ie vangen meer vliegen mit stroop*
as mit eek (Ma), (uitspraakgrapje:) *As*
vliegen achter vliegen vliegen, vliegen
vliegen vliegen achternao (s)

vliege-angel (Dm!) de; -s [fli:goajj(g)i] 1.
hengel voor het vissen met een
 (kunst)vlieg
 vliegebeet z *vliegebiet*
 vliegeb iet (Dfo, Op, 0w, Pe-Db) Ook wel
vliegebeet (El, Obk) de; -en {'fli:gabit/..J
 1. steek, beet van een vlieg of mug
vliegebulte (Db, El, Nw, Pe-Db) ['fli:go
 bAlto] - muggibult, ook wel: buit door een
 vlieg veroorzaakt (Db)
vliegedek (Dfo, Np) et; -ken; -kien
 ['fli:godek] 1. kleed om een paard tegen
 vliegen enz. te beschermen: *In 't hujlaand*
Ja-eeg et peerd et vliegedek op (Np)
vliegedeure (verspr. OS, ZW, Bu, Dho,
 Diz, Np, Op) de; -n; ...deurtien ['fli:ga ---]
 1. deur van horregaas: om vliegen enz.
 tegen te houden *Vliegedeuren maekten we*
zelf mit fien gaas ofmit blauwgaas (Ste),
As 't waarin is, doen wij de vliegedeure d'r
vdur (Db)
 vliegeflesse (Bu, Nbk, 0w) de; -n ['fi ---] i.
 fles met behulp waarvan men vliegen
 probeert te vangen, vgl. *D'r weren ok nog*
van die viiegetjessen om vliegen te
vangen; die steunen op poties, wat suker
d'r onder. As ze dan in de hoogte vleugen
kwam in en ze in de wiede flesse en
verzeupen in et ziepwaeter (0w)
 vliegegaas (OS, Np, Op, Pe-Db) Ook
vliegegoes (Bdie) et ['fli:go --- ...] 1. bep.
 soort fijn gaas, horregaas, vliegengaas, nl-
 om vliegen etc. te weren, gebruikt in hor-
 ren, deuren e.d.
vliegegaes z. *vliegegaas*
 vliegegazen (Nbk) bn. ['fli:goga:zi] - van
vliegegaas, z_ aldaar een vliegegazen deure
 (Nbk)
 vliegeglas (Bu, Db, Dfo, El, Nbk, Nw,
 Obk, 0w, Pe-Db, Ste) et; ...glaezen
 ['fli:ga...] 1. bep. glas dat van boven dicht
 is en van onderen deels open, met zoete
 stof erin om vliegen mee te lokken en
 aldus te vangen
 vliegehanger (Bdie, Dfo, Nbk, Np, Obk,
 Op) de; -5; -tien ['fli:go ---] 1. hangende
 strook papier met lijm, waaraan vliegen
 blijven plakken
 vliegehon-e (El, Obk, Op, Sz) de; -n;
 -gien ['fi...] 1. hor voor raam *Onder et*
raem hadden ze vroeger vaeke een
vliegehorre (Op)
 vliegejaegen (Obk) onbep. w. ['fi...] 1.

vliegen verjagen (door paarden, met hun staart of kop) *'t Peerd is an 't vliegejaegen, et schuddet wit de kop* (Ld), *'t Koeveren was een last voor de beesten want ze konnen dan niet vliegejaegen, war 't was veur 't gemak van de meensken, et leide kwam dan niet onder de stat* (Obk)

vliegejaegerig (Obk, Op, Ste) bn. ['fli:go jc:gcox] 1. (van het weer) zodanig dat er veel vliegen zijn *Tegen aander weer of onweer, praotte men over: et is vliegejaegerig* (Obk)

vliegekaaste (Bu, El, Ma, Obk) de; -n; ...kassien ['fli:go...] 1. soort stolp over voedsel: *tegen vliegen*

vliegekappe (Bu, Dho) de; -n; .kappien ['fli:go...] 1. gazen of glazen stolp over voedsel, tegen vliegen en andere insecten vliegeklapper (Bu, 1Db, Dhau, Dho, 14 Np, Obk) ['fl...] - vliegemepper, vliegeklap vliegekop (spor.) ['fli:go...] - vliegekop vilegeiem (Ow) de ['fl...] 1. bep. soort lijm om vliegen enz. mee te vangen: *Ik weet now nog dat mem vliegeliem van de winkelman kochte in potties, die niet had wedde, daor as wel daegen de vliegen in vaasteplakten* (Ow)

vliegemeppen (Nbk) onbep. w. ['fli:ga msp] t. vliegen e.d. doodslaan met een vliegemepper

vliegemepper (Bu, Nbk, Np, Obk) [fl...] - vliegenmepper

vliegen st. ww.; onoverg.; is vleugen ['fli:gjfl] 1. zich met vleugelbewegingen door de lucht voortbewegen *vliegende pishem els* (Np), *Hij zicht ze vliegen* hij is niet goed wijs (Bu, El, Nw), *Hij wil de wilden vangen en de makkelijksten lat hij vliegen* hij is hoogdravend (Bu), *D'r vliegt iene deur de gooien hunne hij* is een beetje getikt (Nw), *Hij het de voegels over et net vliegen laoten heeft afgezien van de verkoop, ook al kon hij er veel voor krijgen* (Ste), --- *over ot mist vliegen laoten* id. (Sun-Ot), *Hij daenkt dat de gebraoden duven n zo in de mond vliegen* dat alles altijd maar gemakkelijk kan gaan, dat alles gemakkelijk verdiend is (El, Sz) 2. (van bijen) zwermen (bs) *Dat volk [bijenvolk] vligt te hadde* zwermt teveel (bs: Dfo), *Die bijen vliegen haar kael* id. (bs: Obk), *vliegen beur dood* id. (bs: Ow) 3. (van een vliegtuig) zich door de lucht voort-

bewegen *vliegen leren*; met een vliegtuig gaan 4. zeer snel gaan *Hij vleug et huus uut* (Nbk), *iene om de hals vliegen, ffi) vligt veur heur* (Nbk), *Ze bin mekaer in 't haor vleugen* ze begonnen te vechten (Nbk, Spa, Ste, Pe-Db1), (met afwijkende klinkerwisseling:) *Een fret vlocht* [vliegt, schiet razendsnel] *in orn hollen, dan vliegen de knienen d'r uut* (Dfo), *D'r vlig ok een haze over de dieke!* (Spa), *Et mes vligt d'r deur, et is vliemscharp* (Nw), *Dat vlig war en dat gaot mar, wat een iedeltute zij/hij gaat veel weg* (Nw), *Die vligt ok hadde* loopt van hot naar her en is zeer druk bezig (Nw), *Et waeter vligt over de geuten henne* (Nbk), (met afwijkende klinkerwisseling:) *Et vlogt over de geute* (Nbk), (met afwijkende klinkerwisseling:) *Et bloed vloog 5n naor boven* hij werd snel boos (Ste), *ffii is d'r onbezunnen* op in vleugen is overen- thousiast maar onbezonnen te werk gegaan (El), *Hij vligt Arm et vuur uut de sloffen* (Obk), *Ik vliege me uut de naod loop* me de pleuris (Nt), *Die vlig van de hak op de tak* doet nu weer dit, dan weer dat (Nt) 5. snel voorbijgaan *De tied vligt* (Nbk) 6. een snelle beweging *maken laden mit de vliegende klepel* luiden met een luidsy- steem waarbij de klepel tegen te wand van de luidklok 'vliegt' doordat deze zowel negentig graden naar links als naar rechts kan draaien (bs), *in de braand vliegen* in brand vliegen, *Vlieg in de locht!* barst maar (Nbk) 7. zich snel verspreiden, snel uiteen gaan, uiteenspatten ed. *De appels vliegen van de boom vallen in grote hoeveelheden* (Ste), *Et weer is aorig onsturnig, de blaeren vliegen van de bomen* (Ld), *Dat koppien vleug an diggels* (Ld), *De buffe vligt uut mekaere* (Np), *vliegende geest* di. onder andere met ammoniak (Dfo, Nbk): *Vliegende geest moej' goed mit wrieven, en dan een wollen doek d'r op* (Nbk), ook: *achtwater* (Dho), *Mit zoe'n op vlieger vligt et je tot alles uut, dat komt deur de menopauze* (Nbk) 8. zweven, in de lucht hangen *Je kun zien dat we weer vedder de tied in koemen, de hestdraoden die vliegen weer* (Np, Nw, Sz) 9. in *Et liekt wel vliegen* het lijkt wel niets, het lijkt er niet op, het slaat op niets (verspr.), zo ook *Dat liekt me wel vliegen* (Nbk) en *Et liekt wel*

vliegend - vliegvanger

op vliegen! (Np, El) 10. laten schieten *iene vliegen laoten* een wind laten (Nbk) * *Braoden doeven vliegen Je zo niet in de mond (Np), Je kun beter iene vliegen laoten as daJ'm d'r nut smeden moeten* een wind laten is bep. niet erg (Diz)

vliegend (z. ook onder *vliegen*) ['fli:gjɪt] - vliegende: met vleugels *vliegende dra eken* (1), *vliegende vissen* (1); zich snel verspreidend de *Vliegende Hollaan* der bekend spookschip (1), *vliegende tering* (Nw), *een vliegende storm* (1), *vliegende geest* z. onder *vliegen*

vliegenet (Bu, Db, Dfo, Diz, El, Nw, Pe-DbI) et; -ten; -tien ['fi...] 1. net om vliegen e.d. mee tegen te houden bij paarden, vliengenet: *et vliegenet over et peerdeheufd* (Bu)

vliegenier (spot) [fligo'ni:or] - vliegenier *De eerste vliegenier is al van Amerike naor Paries vleugen en de wereld wodt hoc langer hoe kleiner* (vo)

vliegepikkies (Db) ['fli:gapi.kisJ - vliegestrontjes (z. ook *vlieggestio*) *D'r zitten allemaal vliegepik.kies op 't glas* (Db)

vliegeplaoge (Ste) ['fli:go...J - vliegenplaag

vlieger Ook *vliegerd* (het. 1: Diz, Ld, 01-Nl, Spa) de; -s; -tien ['fli:g(t), in bet. 2 ook wel: fligç] 1. iemand die veel weg is, *vaak de hort op is Dat bin ok vliegers, die bin altied vot!* (Nw), *...grote vliegers...* (Nw), *Die is een hult bij de weg, et is een grote vliegerd* (Ld, 01-Nl, Spa, Diz) 2. bep. speelgoed: vlieger, draak *Nee, Jong, die vlieger giet niet op* dat zal niet gaan/lukken, dat gaat niet zoals je dat misschien hoopvol dacht (Db) 3. kunstzwerm gevormd door een lege kast te zetten op de plaats van een bevolkte kast en de koningin daaruit in de lege kast te plaatsen; de haalbijen komen daar nu ook, terwijl het oude volk voldoende eitjes en larven heeft om weer een volledig volk te worden (bs: Dfo, Obk, Op, 0w)

vliegeraem (Db, Ma, Nbk, Np, 0w, Pe-DbI, Ste, Wol) Ook *gazeræzn* (Nbk) et; -en; -pien ['fli:ga...I...] 1. hor, ni. tegen insecten

vliegerd z. *vlieger*

vliegeren (spot.) ['fli:gpij - vliegeren

vliegerig bn.; -er, -st ['fli:gpx] 1. geneigd tot hard lopen, rennen (Obk) *Poerden die*

wat vliegenj weren, kregen een bongel an 't bien (Obk) 2. met veel vliegen (Dhau, Nbk, 0w) *'t Was vliegerig weer* (Nbk), *'t Was vliegerig hij et melken* (Dhau), *...mit 't m elken* (0w)

vliegeroplaoten (Db, Ld) onbep. w. ['fli]gç --- J 1. oplaten van één of meer *vliegers Mit vliegeroplaoten wodt vaeke et touw op etmeultien daon* (Db)

vliegerpepier (Nbk, Wol) et { 'fli]gç... } 1. dun, half doorzichtig gekleurd papier, o.m. gebruikt voor het maken van vliegers

vliegertouw ['fl...] - vliegertouw

vliegerwedstried (spot, ba) de; -en ['fl...] 1. vliegerwedstrijd

vliegespuite (Db, Nbk) de; -n; -spuitien ['fli:ga...] 1. spuit met verstuivend gif tegen vliegen e.d.

vliegespuiten onbep. w. ['fli:ga...] 1. met de *vliegespuite* werken *Laeter begonnen we te vliegespuiten in bokken en stallen, mat daor zatten ok bezwa oren an* (0w)

vliegespul (Dfo, Nbk) et ['fli:ga...] 1. (verz.) vliegen en andere insecten *Dat vliegespul moe'n we perberen buten te bolen* (Dfo) 2. middel tegen vliegen enz. (Nbk)

vliegestik (Dfo, El, Obk, Op, 0w) de; -ken; -kien ['fli:go...] 1. steek of beet van vliegen, muggen e.d.

vliegestip (Bu, Nw) de; -pen; -pien ['fli:gostip] 1. vliegestrontje (z. ook *vliegepikkies*) *D'r zitten vliegestijopen op et glas* (Nw)

vliegestolpe (Spa) de; -n; ...stolpien ['fli:gastolpa] 1. stolp over voedsel tegen vliegen e.d.

vliegestront (Bdie, Bu, Obk) ['fli:ga...] 1. vliegestront

vliegetied (Bu, Db, Dfo, El, Nbk, Obk, Op, 0w, Pe-DbI) de; -en ['fli:gotitj 1. tijd, seizoen waarin zich veel vliegen *voordoan De vliegetied is d'r weer* (Nbk), *Mit Berkoper mark wo 'n de vliegen lcwaod en bietenij, ongeveer 8 september, mit Dwingeler mark gaon ze vot, de twiede deensdag in oktober* (Bu)

vliegevangen (Nbk, 0w) onbep. w. ['fli:go...] 1. vangen van vliegen *AJ'd'rliem op smeren IcuJ' vliegevangen* (0w)

vliegevanger de; -s; -tien ['fli:go ---] 1. middel om vliegen te vangen: langwerpige strook bruin papier waaraan vliegen blijven

kleven (Np) *Veur de vliegen hangen we een vliegevanger op* (Pe-Dbl), *Die vliegevangens plakken goed* (Spa) 2. zonnedauw (verspr.) 3. bep. vogel: vliegevangener (Np, Obk, v) *een bonte vliegevanger* (v) vliegeweer (Bu) et ['fli:ga ...] 1. weer waarbij er veel vliegen zijn (met ook veel andere dan de gewone huisvlieg) *Et is vliegenweer, mit een protte kleine vliegen en bliende vliegen* (Bu) vlieggat (Op, Sz, bs: Dfo, Obk) et; -ten; -tien 'fli:xaq 1. vlieggat, ijlगत in een bijenkorf 2. gat in een uilebord (Sz) vliegmesiene ['fli(:)xmosino, ook wel 'flixinasina] - vliegmachine vliegpiaanke (bs: Dfo, El, Obk, Op) Ook *anvliegplaankien* (bs: Dfo, El, Obk, Op) de -n; ...plaankien ['fli:x ...] 1. (vaak verkl.) plankje onder het vlieggat van een bijenkorf, aan de buitenkant *Op et vliegplaankien kun de bijen an en van vliegen* (bs), *Et an vliegpiaanke van de kaaste is drijber, dat kuj' naor boven klappen; dan is hij dichte en dan kuj' d'r bijglieks trilt reizen* (bs) **vlieg-ramp** (spot.) ['fli]xramp - vlieg-ramp vliegreis z. *vhègreize* **vliegreize** (1) Ook *vliegreis* (spot-) ['fli(:).J - vliegreis vliegriechting (1, bs) de; -en, -s ['fli(:)x...] 1. riehting waarin wordt gevlogen, i.h.b. van bijen (bs) vliegroute (spot.) ['fli(:)xruto - vliegroute vliegtugefebriek (1) 'flixti:gofabrik - vliegtuigenfabriek vliegtuug ['flixtix] - vliegtuig vilegtuugbezine (spor.) ['fl...] - vliegtuigbenzine vliegtuugkaper (spor.) ['fl...] - vliegtuigkaper vliegtuugmacht (vo) de; -en ['fl ...] 1. militaire eenheid uit vliegtuigen bestaande *een grote vliegtuugmacht* (vo) vliegtuugmoter ['flixtixrno:otr] - vliegtuigmoter vliegtuugongelok['fl...] - vliegtuigongeluk vliegtuugperduktie (1) ['fi ...] - vliegtuigproduktie **vliegtuugvleugel** (spot.) ['fl...] - vliegtuigvleugel vliegtuugwrak (spot.) ['fl...] - vliegtuigwrak

vliegvekaansie (spot.) ['fli(:)x)fkâ:nsi] - vliegvakantie **vliegveld** ['fli(:)xfelt] - vliegveld (...) *In-gelse en Amerikaanse vliegtugen die now staorigan de baos weren in de locht en Duutse vliegvelden en febrieken bom ber-deerden* (vo) vliegwerk (Nbk) Ook *vliegwerk* (Spa) ['fli(:)x --- / ...] - vliegwerk, in *nüttkeunst en vliegwerkhaastig* en niet erg degelijk: *Da's trilt keunst en vliegwerk in mekeer zet* (Spa, Nbk) vliegwerk z. *vliegwerk* vliegwiel (spot.) ['fli(:)xwil] - vliegwiel vliegwielandrieving (spot.) de; -s, -en ['fl ---] 1. aandrijving d.m.v. een vliegwiel vliem (Nbk, Op, Ow) Ook *vlienze* (Obk), *vlim* (Ow, Sz) de; -en; -egien, -pien [flim(o)/fltm] 1. scherp mesje, vlijm, lancet *Veur et laoten van vee wedde een laotmessien of vliem bruukt* (Op), *zo scharp as een vliem vlijmscherp* (Obk, Ow) vlieme Z. *vliem* vliemen (Obk, 01-Nl) zw. ww.; onoverg.; vliemde, het vliemd [fliip:] 1. snel doorsnijden met een mes vliemschaarp z. *vliemscharp* **vliemscharp** (Dfo, Diz, Nbk, Nt, Nw, Obk) Ook *vliemschaarp* (Dfo), *vliemscizerp* (Spa) bn. [flim..., aks-wisselt/ ...] - vlijmscherp *Et mes vligt d deur, et is vliemscharp* (Nw) vliemscherp z. *vliemscharp* vliemstriecken (Wol) onbep. w. [flim ...] 1. vleien, flikflooiën vlier z. *vleer* vlierbloemethee (01-Nl) de ['fl...] 1. vlierthee vlierhooft et ['fl...] 1. hout van de vlierboom *We scheuten mit een netien waar een stokkien vlierhooft op zat mit een inktpenne op et uutaende* (Op) **vliës** (Bu, Nw), z. ook *vluus* et; vliezen; -ien ['flis] 1. vliës, vel *een vliësen veur 't oge* (Bu, Nw) vliëseline (Bu, Nbk) - vliëseline *Daorhe'k vliëseline in nijd* (Bu), *...tussen zet* (Bu) vliet de [fit] 1. vlijt, moeite, zorg voor het werk, ijverigheid (.) *en hoe al dat laand mit vliet, overleg en mit verstaand bewerkt wedt* (b), *Wij warken tegere mit noch t en mit vliet* (b), *Hij dot goed vliet op zien wark* (Nbk), *zien vliet doen* zijn uiterste

vlietig - vlochtkaptaol

best doen (Bu, EI, Ma, Obk): *Hij het zien vliet d'r wel opdaon*(Obk, Bu) * *Mitvliet en moed wodt heide goed/Mar zonder stront hifl? 't heidegrond* (Ow)

vlietig ['flitox] - vlijtig *een vii aug mazingien* (Db)

vlijen (Obk) ['flsj(d)] - neer vlijen, vlak leggen *Hoe wodde et stro vlijd?*(Obk)

vlijt (1) de [flejt] 1. vlijt: als beoordeling op school (z. ook *vliet*) *Over vlijt en gedrag wollen ze liever niet praoten* (1)

vlijtig (flp) ['flejtox] - vlijtig, in *vlijtig liesien vlijtig liesje* (fp)

vlim Z. *vliem*

vlinder Ook *vlinter* (k: Ste) de; -5; -tien ['flndrt..tr] 1. bekend insect: vlinder 2.

(verkl.) tenger meisje of vrouw (Db) 3. iemand die er 's nachts veel op uit is (Dho)

Die vlinder is bij naacht en ontiede bij de weg (Dho) 4. vlinderstrik (Bu, Dho, Ste)

Hij het de vlinder vew (Bu) 5. (verkl.) haarspeldje met de vorm van een vlinder (Db)

vlinderbloeme (spor.) ['fl...] - vlinderbloem

vlinderbloemig (vo) ['flindɔblumax] - vlinderbloemig *En in deere helte zijde hij op anraoden van de laan dbouwm eester lü-pinen, een vlinderbloemig gewas, datzels stikstof maekt an de wortels* (vo)

vlinderboek ['fl...] - vlinderboek

vlinderfamilie (1) ['fl.4 - vlinderfamilie

vlindernet (Obk) ['fl...] - vlindernet

vlinderpolle (1) ['fl.-] - vlinderstruik

vlinderstrik ['fl...] - vlinderdasje

vlinderstruke (spor.) ['fl...] - vlinderstruik

vlinter z. *vlinder*

vlo Ook *vlooië* (Nbk) de; vloten (Nbk,

Nw, Ow), vlooiën (verspn) [Eo:] 1. bekend

insect: vlo *Vloten hadden de hiele dag*

tusken de dekens zeten te hongerlappen;

aovens zatten ze mit de bek wied los de

znaensken op te waachten: Kommen jim

haost'? Dan konnen ze de schae weer goed

inhaelen (Ow), *vlooiën hebben, iene de*

vlooiën ofvngen te slim af zijn (Ma, Spa,

Wol) * *De aarnzste vlooiën stikken et felste*

magere, spichtige mensen durven het

meestal wel te zeggen (Ste), ook: mensen

menen soms dat ze heel wat voorstellen

(Ste), .. *op een felsten id* (Ste)

vlochien (Nw) et ['floxix] 1. kort tijds-

bestek dat men even elders is *Even een*

vlochien naor de buren een korte poos, bijv. korte theevisite (Nw) 2. z. *vlechien*

vloeit Ook *vlucht* (Wil, ho: Op: bet. 3) de; -en; vlochien [floxt/flAxt] 1. (g. mv, g.

verkl.) het vliegen (van bijen) *in de vlocht*

raeken (weer) gaan vliegen, de korf uit gaan (*j*), *een fesant in de locht schieten*

terwijl hij vliegt (Nbk), *Ze scheuten ze in de vlocht* (Bu) 2. wijze van vliegen *An de vlocht kuj' zien dat et een roofvoegel is*

(Nbk) 3. gelegenheid of route van vliegen *De voegels hebben daor de vlocht langes*

(Obk), *vlocht op 't kooi* vooral gezegd van rijk iemand met een stuk of wat dochters

die bij mannen gewild zijn, vaak vooral: om later te kunnen erven (Ste), zo ook *D5-komt vlocht op 'e kooi* er komen gegadig-

den, belangstellenden (Obk) en *D'r was aorig vlocht op 'e husse* er waren veel mensen, er was veel belangstelling, veel

bezoek (bo: Op, n) 4. keer dat een mens, een dier, een toestel vliegt 5. groep vogels

die vliegt Daorgaot al weer een zwaarm [nl vogels], *kiek is d'r ok al een vlocht langes gaon* (Op), *een vlocht kiewieten*

(Nbk), ...*voegels*, ...*gaanzen* 6. totale breedte bij uitgespreide vleugels *De buizerd het een briede vlocht* (Bu, Nbk),

Een ooievaar het ok een hiele vlocht (Nw), (bij vergelijking:) *Een koe nut grote horens het een biele vlocht op 'e kop* (Bu)

7. het vluchten *op 'e vlocht gaon/slaon* ervandoor gaan (Nw) 8. het weg zijn, het er eens uit zijn, in *op 'c vlocht* (Obk): *Die vrouw is vaeke op 'e vlocht* is veel onderweg, elders, niet thuis (Obk)

vlochtauto (1) ['fl...] - vluchtauto

vlochtbaarm ['fl.4 - vluchtberm

vlochten ['floxtv] - vluchten, ontvluchten

vlochtgang (spor.) Ook *vluchtgang* (Wil) [/'fl.1..] - vluchtgang

vlochtgegevens (spor.) ['fl...] - vluchtgegevens

vlochtig bn.; -er, -st ['floxtox] 1. oppervlakkig, terloops *vlochtig de handdoek over de taofelhaelen* (Dhau) 2. (van jonge vogels) al in staat te vliegen *De jonge voegels bin al vlochtig* (Obk) 3. snel vervliegend, etherisch (Obk) *Die vloeistof in de fJesse is zo vlochtig dat de stoppe d'r drekt weer op moet, aanders hooi ie d'r niks van* (Obk)

vlochtkaptaol (1) ['fl..] - vluchtkapitaal

vlochtlam (Np, v) bit [floxtlam; aks wisselt] 1. (van vogels) niet (meer) in staat *te vliegen een vlochtlanime liester* (v), *Ze hebben die petries vlochtlam scheuten* (Np)
vlochtiejder (1) ['fl ...] - vluchtleder
vlochtleding (spot.) ['fl...] - vluchtleding
vlochtneiging (1) ['fl ...] - vluchtneiging
vlochnominer (1) ['fl...] - vluchtnummer
vlochtpad (verspr.) Ook *vluchtpad* (Wll) et ['floxtpat/'fL&xt ...] 1. vluchtweg, vluchtroute *et vlochipad bij de stienze* (Sz)
vlochtplak (1) ['fl..] - vluchtplaats
vlochtplan (1) ['fl ---] - vluchtplan
vlochtroute (1) Ook *vluchtroute* (s) ['fl--- - vluchtroute
vluchtstrook (Nbk) ['fl..] - vluchtstrook *D'r zit een vluchtstrook langs de diek* (Nbk)
vlochtwark ['flox...] - vlechtwerk, gevlochten materiaal *De kiepelooop is van vlochtwark, daor wodt okgaas wit bedoeld* (Np)
vluchtweg (Obk) ['fi ...] - vluchtweg
vloed de [flut] 1. vloed, i.t.t. eb 2. uitvloeïng van vochten, in *witte vloed* bep. witte afscheiding (Dfo): *As een koe nao etkalven nog witte vloed het, moet hij een pil van de vearts hebben* (Dfo)
vloeddiek (verspr.) Ook *kopdieke* (Spa) - zomerdijk langs een stroom
vloedgolf (spor.) Ffl1..] - vloedgolf (lett.)
vloedlijn (spot.) ['fi ---] - vloedlijn (op het strand)
vloei [fluj] - vloei: zijdepapier, ook: vloeipapier (om mee af te vloeiën), sigarretenvloei
vloeiber (spot.) ['fl..] - vloeibaar (van stoffen: kennende vloeiën)
vloeiblad (spot.) ['fi ...] - onderlegger, vloeiimap
vloeien (Obk, Ste, Wol) ['fluj(d)n] - vloeiën: stromen (niet erg gebruikelijk) (Ste); vaginaal bloeden (Wol): *Die vrouw het de hele dag vloedid* (Wol); afvloeiën met vloeipapier (Obk)
vloeiend ['fluj(d)nt] - vloeiend: vlot sprekend (m.b.t. een taal): *vloeiend Fraans praoten*
vloeigien ['flujxin] - vloeiëje (voor een sigaret)
vloek z. *vluuk*
vloekbeest z. *vluukbeest*
vloeken z. *vluken*

vloeker(d) z. *vlukerd*
vloer Ook *vloere* (Bdie, Mun, Nt, 01-Nl, Pe-Dbl, Sz) de; -en; -tien ['flu:or(a)] 1. vloer (van een vertrek) *een klieid op 'e vloer leggen, deur de vloer zakkeA .. ga on, op 'e vloer slaopen, Wie moet daor over de vloer as die vrouw dommiet nut akken* zal het huishoudelijke werk doen (Obk), *Ze is wel zo uuthuzig, ze is liefst altied bij een ander over de vloere* ze is het liefst bij een ander (Sz), *N. mag d'r niet meer over de vloer kommen* mag daar niet meer binnen komen (Obk, Op), *Et was daar schone as de braand, ie konnen van de vloer wel eten* (Op, Obk), *Ie moe'n niet mitien van de Vloer op 'e zoolder stappen* je moet niet te snel willen (Op)
vloerbalke Ook *vloerebalke* (Nt) ['fl.../...] - vloerbalk
vloerbaole z. *vloerbolle*
vloerbedekking ['fl ...] - vloerbedekking *Wat zal die opkieken dat ik nije vloerbedekking heb* (Dhau)
vloerbolle (Dfo, Mun) Ook *vloerbrood* (verspr.), *vloerbaole* (Dfo) ['fL1--- - vloerbrood *Vloerbaole wodt op 'e plaete bakt in de oven* (Dfo), *D'r is nog altied plaet- of vloerbrood* (0w), *Oonze bakker bakt op 't heden 'vloerbrood war vroeger 'riegeleweg'* (Obk)
vloerbrood z. *vloerbolle*
vloere Z. *vloer*
vloerebalke z. *vloerbalke*
vloeriezer (0w) et; -s ['flu:or ...] 1. bep. ijzeren plaat onder een *klomkachel*, vgl. *We hadden ok nog een dik vloeriezer op 'e vloer liggen wit een lissien d'r ommetoe dat okgeregeldniooipoetst wodde waor as de klomkachel op ston* (0w)
vloerkleed z. *vloerklieid*
vloerklieid (Ste, Np en oost.) Ook *vloerkleed* (Bdie, Op en west.) ['fi...] - vloerkleed
vloerlegger z. *vloerligger*
vloerligger (Dho, El, Obk) Ook *vloerlegger* (Bu, Np, Nw, Op) ['fl...l...] - vloerbalk *Oonze vloer zakte deur, dat kwam deur een verrotte vloerlegger* (Op), *Dfr moet een nije vloerlegger onder* (Bu, Np, Nw, Op)
vloermatte (vo) ['fl..] - vloermat *de taofel, de wrakke stoelen, de vloermatte wit gatten d'r in* (vo)

vloerplaanke - vlooietaal&en

vloerplaanke (Nbk) de; -n; ...plaankien ['f1...] 1. elk der planken van een houten vloer (Nbk) 2. z. *koepaanic*

vtoerplaete (Nbk, Ow) de; -n [t...] 1. hetz. als *kachelaete*, z. *aldaar De klornkachel ston op een jezeren vloerplacte* (Ow)

vloerreuster (Diz, Op) et, ook de; -5; -tien ['f1...] 1. vloerrooster *As de winter komt, wodt de vloerreuster vaeke dichtedaon* (Obk)

vloertegel (spor.) ['f1...] - vloertegel

vloerverwarming (spor.) ['f1...] - vloerverwarming

vloerzaand (Ow) et [T...] 1. hetz. als *heerdzaand*, z. *aldaar*

vlugge Ook **vlugge** (WH), **vlug** (bet. 4) bn., bw.; -r, vlogst ['flogo/'flAgWflAX] 1. (bn.) vlug: qua lichaamsbeweging *HJ'J* is niet zo vlogge meer niet meer zo goed ter been (bo: Nw), (gezegd om naar iemands gezondheid, konstitutie te vragen:) *Nog goed vlogge?* (b: im), *De schrieverties bin oe zo vlugge* (Spa), *zo vlogge as een strontvliege* gezegd als iemand niet bep. vlug is (Np), *Die is zo vlogge as een aol* (Nw), *Dat hopertien is zo vlogge as waeter, zo vlogge as een kiewiet, ...as een zwiepe* (Np, Op), *...as een aep* (Db, Dfo), **...as een vis in et waeter* (Dmi) 2. vrij snel vorderend, Vrij snel gaand *Dat gaot vlogge!* (b), *'t Gaotzo vlogge as een moes* in de nraelzak het schiet niet op (Ma), (zelfst.) *an de vlogge wezen* diarree hebben (Bu, Dho, Sz, El), *'t Gaot net zo vlogge as een strontvliege om kastied* het schiet niet op (Ma), *--mitkastied* (Np), *zo vlogge as een haeze* zeer vlug, snel (Ob, Np), *zo vlogge as een luus op een teer* tonne hij is niet bep. vlug, hij weet niet van opschieten (Bu, Ste), *...as dikke stront in een trechter* id. (Nw), *...as dikke stront in de winter* id. (bo: Bu, Nw), *...as stieve stront* id. (Bu), *...as een strontvliege om nixjaar* id. (Bu) 3. snel, vlot handelend *iene te vlogge of wezen* (Dfo) 4. (bw.) gauw, snel *Waor hij zo vlogge bleven is, wee'k niet* (b), *Mar G. schoffelde dr vlogge henne* (b), *Daor zal hij 't zin vlogge ofhebben* (b), *We zullen d'r vlogge ben.ne* (Np), *Ik bin dl- mar vlug wit ot mes dew-hcnc rijst* (Sz) 5. (bn.) in vlogge grond die snel een goed gewas geeft,

daarom vaak grond van losse structuur (Nw, Ohw) *Vlogge grond was b;y't meitied vroeg klaor om te bewarken en in te zijen* (Nw)

vloggighied (Nbk), voor -heid z. -hied ['flogoxhit] - vlugheid, het vlogge zijn vlokke de; -n; vlokken ['floka] 1. sneeuwvlok 2. plukje wol (El, Np) *Ik heb een vlokken wolle overbullen wit spinnen* een kleine hoeveelheid (El, Np)

vlokken z. *vluken*

vlokkerig (Dhau) bn.; -er, -st [flokraX] 1. vlokachtig *Vlokkerige wolle is niet zo best, et is kotte wolle* (Dhau)

vlokturf (Ow) de ['flaktAr(o)f] 1. (stofn.) vczclige, draderige turf *Dan wodde de kachel wit wat vlokturfanniaekt* (Ow)

vloemark z- *vlooiemark*

vlonder (Nbk, Nw, Obk) de; -5; -tien ['flondç] 1. bruggetje van één of enkele planken over een sloot *Et buinistap was een soort hoolten vlonder, daoraachterhaj' etgeutsgat, daor leup de rotzooi in* (Nw)

vlooje Z. vlo

vlooiabaand (spor.) ['f1...] - vlooiabaand

vlooihiaet (Obk) de; -en; -ien ['f1...] t. beet van een vlo

vlooiakraud (OS, Bdie, Bu, Dho, Nbk, Np, Sz) et ['f1 ---] 1. (verz.) bep. heester, nlgagel, of takjes daarvan (vaak gebruikt tegen vlooiien in het bed)

vlooiemark (Mun) Ook **vlomark** (Ma) de; -en; -ien ['fl..i ...] 1. rommelmarkt

vlooiennettien z- *vlooierek*

vlooiestik z. *vlooiestikke*

vlooiestikke (Dho) Ook **vlooiestik** (Spa) de ['f1 ---] t. drek van vlo

vlooierek (Nw, Ste) Ook **vlooiestikken** (Ste), **vlooieneuien** (Dfo, Sz) et; -ken; -kien ['flo:oj --- /'flo:ojorikin/'fl ...] 1. aan een spinneweb doen denkend stukje stof, stukje stof met gaatjes dat een driehoekje vormt, aangebracht in de plooi van een hemd (tegen het inscheuren; mogelijk soms ook ter versiering)

vlooiestikken z. *vlooierek*

vlooiestik (Nbk, Np, Obk) Ook **vlooiestik** (01-N1) de; -pen; -pien ['f1 ...] 1. vlooiestheet (Np, Obk, 01-N1) 2. vlooiestheet (Nbk)

vlooiestik z. *vlooiestik*

vlooiestront z. *vlooiestront*

vlooietakken (f) mv. ['f1...] 1. bep.

heester: gagel, ook: takken daarvan
vlooietheater (1) ['fL.] - vlooientheater
vloot de; vloten; vlotien ['flo:ot] 1. vloot:
van oorlogsschepen of van gewone
schepen *Een grote vloot mit ontelbere
duukboten, een vloot die hij sterker
rnaeken wil as de Engelse* (vo)

vlostront (Nbk) Ook **vlooiestront** (Op)
['fl --- ...] 1. uitwerpselen van een vlo
vlot 1 de; -ten; -tien [flat] 1. vlot:
provisorisch middel om mee te varen: van
boomstammen, balken naast elkaar 2.
klein, plat vaarttuig (Np, Nt), vgl. *Een vlot
is groter as een punter, en hij is slicht van
hoven* (Np)

vlot II bn., bw.; -ter, -st [flat] 1. vloeiend,
gemakkelijk in handelen, vooral: in het
spreken 't *Is een kraan van een kerel, die
gaot alles even vlot mit de hanen* (Obk),
Hij kan vlot prenten (Nbk), *Een vlotte
praoter is et niet hij praat weinig, weinig
vlot* (Nbk) 2. vlug, zonder belemmering,
gemakkelijk *As d'rniel veulgrus in 't land
staot, gaoj' d'r vlot bij langes* (Spa), *Ze bin
d'r altied vlot bij om je te helpen* (Np),
1 i17 is d'r vlot bij is er als de kippen bij,
ook: heeft al snel verkering (Nbk), *Et gaot
niet altied lieke vlot* (Nbk), *d'r vlot en toe
wezen snel bereid* (Db, Dhau), *een vlotte
meid gemakkelijk tot seks te bewegen* (Nt,
Obk) 3. vlot, soepel in de omgang *een
vlotte meid vlot in de omgang*
vlotgrus (01-Nl, Spa) Ook **vlottegrus** (Sz)
['flotflata... - vlotgras (bep. grassen
aan de waterkant)

vlotheid (Obk) ['fl...] - vlotheid
vlotop [flotop; aks wisselt] - vlotweg, op
vlotte wijze (van het spreken) *Hij kan
vlotop praoten* (Ow), *Soms kan ik heus
moelijk verstaon, raar as ze vlotop praot,
dan gaot et wel* (Op)

vlottegrös (Ow) et ['flata..d 1. zachte
dravik

vlottegrus z. vlotgrus

vloten zw. ww; vlotte, is vlot ['flatv] 1.
soepel en snel verlopen *Et werk wil niet zo
best vloten* (Man), *Et werk vlot aorig*
(Ma) 2. drijven, dobberen, in *alles vloten*
en *drieven* laoten alles op z'n beloop laten,
z'n gang laten gaan (Sz)

vlotter (Ld, Nbk, Nw) de; -s; -tien ['flatç]
1. vlotter: van een verbrandingsmotor *Even
op 'e vlotter drokken, dat de bezine*

vlogger komt! (Ld) 2. drijver, vlotter *D'r
zit een vlotter in de bak; die hooit et
waeter ok tegen as et bakkien vol zit*
(Nbk), *Een w. c. kan ok een vlotterbak
hebben, daar zit een vlotter in* (Nw)

vlotterbak (Ba, Db, El, Nw, Op, Spa, Sz)
de; -ken; -kien ['flotr ---] 1. bak met vlotter
*Een w. t. kan ok een vlotterbak hebben,
daor zit een vlotter in* (Nw), *Een vlotterbak
die verspreidt et over de drinkbakken* nl.
van de koeien (Bu)

vlotteren (spor.) ['flotru] - vlotteren
vlotterkleppe (spor.) ['f1...] - vlotterklep
vlotterkruid (Mun, Sz) et ['flotç ...] 1.
waterranonkel

vlotheid (Np, Spa), voor *-heidz.* -bied
['flotoxhit] - vlotheid, het *vlot zijn* *Deur de
vlottigheid van die meensken bin ze d'r*
tussen kommen het vlot zijn in de omgang
(Np)

vlotweg (spor.) [aks wisselt] - vlotweg

vluchien z. vlechien

vlucht z. vlocht

vluchte z. vlechte

vluchtgang z. vlochtgang

vluchthaven (ko) ['f1 ---] - vluchthaven *in
de buurt van et oolde vluehthaven tien bij
de Lemster hoeke* (ko)

vluchtnaalde z. vlechtnaalde

vluchtroute z. vlochtroute

vlug z. vlogge

vlugge z. vlogge

vluken Ook **vloeken** (01-Nl, Op, Spa, Sz,
Wol), **vlokken** (Ld, Nbk, Nw, b) zw ww.;
onoverg.; vluukte, het vluukt ['flylq] ['flukf/
'flokij 1. vloeken, vloekend praten *Heus
in es vluken* (Ste), *Vrouwlu gierden,
manlu vlokten* (b), *Hij was zeker aorik
kwaod, went hij vluuicte om 't aandere
woord* (Np, Dfo), *Hij doet niks as vloeken
en tieren* (Sz), *1h3 vluukt alle duvels nut
de hel* hij vloekt enorm (Np), *vluken as
een ketter* (Np, Op, Spa, Wol, Ste), *as
een kriegsh eld* (S z), *..as b dragonder* (Sz),
..as een heiden (Dfo), *Et gong op een
vluken en raozen ze gingen vloekend en
razend tekeer* (Nbk, Np), *...op een vluken
en angaon* id. (Np)

vluker z. vlukerd

vlukerd (Bdie, Spa) Ook *vluker* (Nbk),
vloekerd (Spa), **vloeker** (01-Nl, Wol) de; -
s ['flykçttilykç/'flukçt/ ...] 1. iemand die
voortdurend vloekt

vluuis Z. *vluus*

vluuk (Bdie, Nbk, Nw, Obk, Spa, Ste) Ook *vloek* (O1-N1, Spa, Wol) de; vluken; vlukien ['flyk/fluk] 1. vloek, het vervloekt zijn *D'r rust gien zegen op, dr rust een vluuk op gezegd* bijv van een huis dat al meerdere keren is afgebrand (Nw), zo ook *De vluuk lag d- op* (Obk) 2. keer dat men vloekt *In een vloek en een scheet was hij klaor in een ommezien* (Spa), zo ook *In een vluuk en een zucht was et klaor* (Ste) vluukbeest (Bdie, Obk, Sz) Ook *vloekbeest* (Sz) et; -en; ...besien ['flygbt:sU..J 1. iemand die veel vloekt vluukwoord (Db, b) et; -en; ...woortien ['flylc..J 1. vloekwoord, woord om mee te vloeken (.) *mar wij kennen 't niet as vluukwoord* (Db)

vluus Ook *vluuis* (bet 1: Nbk), z. ook *vlies* et; vluzen; vlusien [flys/fly:js] 1. vacht (van schapen) *Is dit een vluus van een enterschaop?* (Ow), *Ik heb et schaop scheuren, een best vluus* (Sz), *Een vluus lwan2 in een zak; in een zak gongen twee of drie vluus wol* (Nbk), *een vluus wolle vacht van één schaap: Ze pakt dan zo wat uut 't vluus wolle en dan trekt ze dat zo wat uut niekeer, dat 't een klein betien wat geliek wedt, zeg mar, dat ze d'r een mooi draotien van spinnen kan* (bo: Bu) 2. vel, vlies op water, melk of evt. een andere vloeistof *een vluus over et pompswaeter* bijv. van ijzeroer (Nbk), ook: een erg dun laagje ijs (Nbk, Np): *D5 ligt al een vlusien op 't waeter* (Np), *Af lekkere raotbunnij hebben willen, moej' init et uuttrekken waachten tot de raemen verzegeld binnen; de bijen hebben d'r dan een vluus overhenne trokken van was* (bs: Dfo, El, Obk, Op), (als verz.) *vluus op 'e bri5* (Spa) 3. dichte laag gras die groeit (Bu, Np, Obk, bo: Bu, Nw) *D'r staoteen vluusgrös op; et moet mild wedden, dan is et mooi dicht grös* (Bu), *..een dik vluus...* (Obk), *...een best vluus...* (Np)

vul. - afkorting van *veurnaemelik*

vn(w). - afkorting van *veurnaem woord* vocht et [foxtj - vocht *Botter wodt kew-d op vocht en vetgehalte* (Dfo), *De muren bin nat van et vocht* (Nbk)

vochtgehalte (spot.) ['f --- J - vochtgehalte

vochtig ['foxtox] - vochtig, nattig *een vochtij doekien, vochtige locht, Et was*

wat zoelig, vochtig weer (Sz), *Oonze kelder is weer zo vochtig* (Nbk), *een vochtig buus* (Nbk), *vochtige muren*

vochtigheid Voor -heid z. -bied [t..] - vochtigheid: het vochtig-zijn *De muren schimmelen van vochtigheid* (Nbk); vocht *Die vochtigheid moe'n we mar es wat van de muren zien te kriegen* (Nbk)

vochtigheidsgraad (1) ['f...] - vochtigheidsgraad

vochtigheidsmeter (1) ['f...] - vochtigheidsmeter

vochtigheidsstoestand (1) [T...] - vochtigheidsstoestand

vochtwaote (Ste) ['f...] - vochtmaat, maatbeker of maatinhoud van vloeistoffen *Een halfmingel is een vochtmaote van een halve liter* (Ste)

vochtmeter (spor.) [T...] - vochtmeter, hygrometer

vochtplaante (1) [T...] - vochtplant

vochtplak (spot.) [T ---] - vochtplek

vodde Ook *vorre* (Dfo), *vodden* (ho: Bu: bet. 1, in verb.) de; -n; -gien ['fod/'foro] 1. lor, vod *De voddeman gong mit de karre bil de hazen langs en reup: Bin d'r nog vodden?'* (Dfo), *D'r komt nooit meer iene om vodden bij de deure* (Obk). *N Jcup vroeger om vodden* (Np), *.&2 now dook jou broek niet as een oolde vodde onder de stoel, beur!* (b), *Die oolde jasse kan now wel in de vodden* (Nbk), *Geefme die vodde mar even* [d.i. bijv. om](#) er een vieze substantie mee op te ruimen (Nbk), *Die jurk kan wel ^{bij} de vodden* (Nw), *Doe et mar bij de vodden* (Nw), *Et bin allemaal vodden en bellen vodden en lompen* (El), *Hij het vodden om 't gat draagt* zeer oude, versleten kleren (Nbk), zo ook *Die kerel had niks eers as vodden om de boud* (Np) en *Wat hef' toch een oolde vodde an* een oud, slecht kledingstuk (Bu), *Hij lopt ok haost mit vodden en is slecht gekleed* (Dhau), *Hij wol slim goedkoop, mar de jasse is dan ok een vodde geliek* (Db), *Hij het een gezicht as een oolde vodden kijkt erg zwart* (bo: Bu) 2. (niet negatief) lap, deken, laken, kleren enz. *iene op 'e vodden* geven een pak slaag geven (Diz, El), *iene aachter de vodden zitten* achter de broek zitten (Diz, b: Im, Np), *Hij is me nao en de vodden kommen* zat me na en had me haast te pakken (Nbk), *iene bi5 de vodden*

kriegen vastpakken (Bu, Np, Obk): *Hij kreeg de dief t'j de vodden* (Obk), *A Wie bij de vodden kriege, kriej' een pak op 'e donder* (Np), *iene hij de vodden griepen* (Spa), *...paicken* (Spa), *Die bad mij zo hij de vodden had mij zo te pakken* (lett.) (Ma, Nbk), ook Eg.: *hij had me te pakken, nam me te grazen*(Nbk), zo ook *Hij het him (goed) hij de vodden had* hij heeft hem belazerd (Dfo, Nw), ook: hij heeft hem de waarheid gezegd (Nw), *We maekten dat we onder de vodden kwammen gingen snel naar bed* (Dfo), *onder de vodden gaon naar bed gaan* (verspr.), *..kroepen id.* (El), *..Jiggen in bed liggen* (Db), *een gezicht as haj' vodden vreten een nors gezicht* (Np) 3. sletterige vrouw, sletterig meisje (Bu, Nw, Obk) *Et was een vodde van een wief*(Obk), *Die meid dat is een vodde* (Nw)

voddebak (Np, Nt) de; -ken; -kien ['fodo...] 1. vodenbak 2. bed, vooral in verb. (Np, Nt): *naor de voddebak naar bed* (Nt), *in...* (Nt)

voddeboer ['fodo ---] - vodenboer

voddegien et; **voddegies** ['fodoxin] 1. kleine *vodde* z. aldaar, bet. 1 2. stukje papier (Ma, Nbk) *Hij bad et op een voddegien schreven* (Ma), *Hej' ok even een voddegien pepier veur mij?* (Nbk)

voddegoed (Dfo) ['fodo...] - voddegoed, *prullegoed* *Dat Is ok voddegoed* (Dfo)

voddejood (Nbk, Sz) ['fodojo:ot] - vodenboer; ook als scheldwoord (dan zonder speciale bet.; al dan niet enigszins schertsend)

voddekarre (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, El, Nbk, Np, Obk, Wol) de; -n [*t..*] 1. kar waarmee de vodenboer langs de huizen gaat *L.M. uur Wolvege Jeup vroeger mit de voddekarre* (Bdie, Wol)

voddekoopman [T...] - vodenkoopman

voddekörf (b: Im, ho: Op, Np) de [T...] 1. lett. korf om voden in te doen, all. fig. in de verb. *Een vrijgezel van boven de dattig komt in de voddekörf* zo iemand wil niemand meer (b: Im), *We zuken de voddekörf* mar weer op gaan maar weer eens naar bed (ho: Np, Op)

voddel z. *vorrel*

voddemaand (Dho) [T...] - vodenmand, verder in (Eg.) *in de voddemaand* naar bed (Dho)

voddeman ['fodo...] - vodenman *De voddeman gong mit de karre bij de huizen langs en reup: 'Bin d5 nog vodden?'* (Dfo)

vodden (Dfo, Np) zw. Ww.; overg.; *vodde/voddede*, het *vodded* ['fod4] 1. aan iets trekken, plukken *Die meugen ok graeg an iene zitten te vodden* (Dfo)

vodderen ['foçl] - voderen: opeisen (van goederen), in beslag nemen *In de oorlog kregen de peerden wel es een naegel in de hoeve, dan weren ze kreupel en wodden niet vodderd deur de Duutsers* (Dfo), *In de oorlog wodden de poerden vodderd* (Nbk, Np); *verlangen* (p), in *Om inienen te besluten en alles veur leugens aa te nemen, ICUJ' van mij ok niet vodderen* (p)

vodderig bn., bw.; -er, -st ['fodrox] 1. *vodderig*, op slordige, prullerige wijze *Bij is wat vodderig in de kleren* (Ste, Nbk), *een vodderig pak* (Bdie), *een vodderige jurk* (Np), *Dat is vodderig goed* (El), *vodderig nijen slordig naaien* (Sz)

voddering de; -s, -en ['f4çuj] 1. het voderen *vodderings maeken* (spor.), *D'r zit niet vule voddering in* het schiet niet erg op (Nbk) 2. *schuldvordering*, eis tot *betaling* *Dan kriej' wel een voddering* hier: van de belastingdienst (Nbk) 3. *gelegenheid* waarbij men dat wat men vordert, in beslag neemt (vo) *De eredaegs gong 1 naar de voddering* (vo)

voddezak ['fodosak] - voddenzak *De ofgedaankte kleren kommen in de voddezak* (Dfo), *Hij Jop mit de voddezak* gaat als vodenkoper langs de huizen (Bdie)

vodse Ook *vadse* (Wol) de; -n; vodsien ['fotsa/'fatsa] 1. dikke, vadsige vrouw *Wat is dat toch een dikke vodse!* (verspr.) 2. *vieze, smerige* (en veelal dikke) vrouw *Ze is hieleniaole gien huusvrouw, et is een echte vodse* (Nbk, Op) 3. *geslachtsdeel van de vrouw* (Bdie) *Ze hebben heur hij de vodse bad* (Bdie)

vodsig (Dhau, Np, Nw, Obk) bn. ['fotsox] 1. *vadsig*, meestal van vrouwspersoon

voedels z. *voebens*

voeden zw. ww.; overg., onoverg.; *voedde/voedede*, het *voeded* ['fudn] 1. *voeden*: voedsel geven *Ze voedet et zels nl. haar kind, ze geeft borstvoeding* (Nbk), *As een moeder mit heur kleine zit te voeden, moet ze altied een posien wachten dat d'r eerst een paar boerties koemen* (Sz)

2. voedzaam zijn (Dho) *Dat brood voedt wel* (Dho)
 voederballon (bs: Dfo, El, Obk, Op) Ook *voerglas* (bs: Dfo, Ei, Obk, Op), *voeder-glas* (bs: Dfo, El, Obk, Op) de; -nen; -negien ['fudç.../...] 1. bep. glas op een bijenkorf waaruit suikerwater zakt naar een *voederbakje* *De voederballon lat etsulcer-wacter gelcidelik zakken as de bijen et opnemen uut et sukerbakkien* (bs)
 voedereseren (Obk) [fudrosi.:arnj - foerageren: voer halen, tot zich nemen (van dieren) *Ze [nl. die vogels] trokken bij mekeer en wit grote koppels gongen ze over Oonze boerderijen naor de plakken te voedereseren* (Obk)
 voederglas z. *voederballon*
 voederkool (Db) ['ffidç...] - voederkool
 voederplak (spot.) [f..j - voederplaats
 voederstied (Dfo) de ['ffidçstit] 1. tijd dat men eet *Eerst een betien bekommen nao voederstied, ieder het zien gerak weer had* (Dfo)
 voeding de [fudij] 1. het voeden 2. voedingsstof (Diz) *In appelmoes zit niet vule voeding* (Diz)
 voedingsstof (Obk) [f...] - voedingsstof *Feerdehuj is licht hui en vent melkvee niet vule weerd, want d'r zit niet veule voedingsstof in* (Obk)
 voedingswerde (vo) [f...J - voedings-waarde *En d'r gong ok haost niks an voedingswerde verleuren* (vo)
 voedsel (spot., bs: Obk) et ['fiits] 1. spijs, eten, i.h.b. voor bijen: *Laeter ligt d'r genoeg voedsel in om zels veerder te kunnen, de doppen of cellen komt dan een zegel(tien) op van was. De zegels wos7 dein-beten as de jonge bijen d'r nut willen; dan bef uutlopend brand* (bs: Obk)
 voedselgebrek (1) [f ---] - voedselgebrek
 voedselhulp (1) [f..J - voedselhulp
 voedselvoorziening [t..] - voedselvoorziening *Dat leuten de Duutsers wel toe, boeren en boere- arbeiders wodden ontzien, daor mos de voedselvoorziening etja van hebben* (vo)
 voedster (bs: Obk) Ook *voerbije* (bs: Op), *huusbije* (bs: Ow) de; -5; -tien [futstçl t. ĩ--] 1. voedsterbij *De voedsters voeren de larven, poppen uut de veurraad eten, bestaonde wit hunnij en stoefmael* (bs)
 voedzem ['futsrn] - voedzaam *Volkoren-*

brood Met voedzem te wezen (Obk)
 voeg (Ow) de; -en [fu:x] 1. foudraal om een zeisblad, hetz. als *voer*, bet- 3
 voege 1 de; -n; voegien [fu:ga] 1. voeg (in metselwerk) 2. plaats waar delen in een constructie in elkaar gezet zijn, all. Eg. in de verb: *uut de voegen* uit het verband (Nbk, Np, Obk, vo, v): *Die gruit nut de voegen buitenproportioneel* (Np), *Die oolde kaaste is deur de verhuizing hielendal uut de voc-gen* (Obk), *Dat bokke is hielemaole uut de voegen* (Np), *Wat gebeurt hier? De meensken raeken d'r van uut de voegen van streek, overstuur* (v), *H. was wit de voegen over die mooie kaemer buiten- gewoon opgetogen* (vo), *Et duurde lange vcwdat ien en aan der weer wat in de voegen was wit zien mond weer in orde* (f) *Iemoe'n war zien daj'gaww weer in de voegen kommen dat je snel weer beter wordt, de oude wordt* (Obk), *Etmoet weer hi de voegen weer in orde, voor elkaar* (Dhau), *Et wodde weer in de oolde, ver- keerde voegen zet di. hier: na de Franse tijd werd alles weer als daarvoor* (s: Nw)
 voege II bn.; -r, voegst ['fu:go] 1. sjofel, haveloos *Die is voege in de kleren* (Bu, Nbk, Ste), *Hij Jopt d'r voege bij* (Np, Pe-Db), *een voegjurkien* (Np), *Et is een voeg pakkien* (Np), *'t Is voege in mekeer rijd slordig* (Nbk), *Wat komt die man d'r voege nut, ze hebben et zeker slim sober* (Obk), *Et ziet d'r war voege uut vrij slecht* (ho: Np), *een voege baeze* een haas die nog niet geheel volwassen is, ook: nog onvoldoende gegroeid om af te schieten (Ow) 2. vuig, niet eerlijk (n)
 voegel (WS, El, Ma, Nbk, Obk) Ook *vogel* (Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Ow) de; -5; -tien [fugi, 'fii:gi (01-NI, Pe-Db), Sb)/fo:gfl 1. bekend dier: *vogel* *Aj' voegels voeren, voer ie de katten ok als je vogels voert, komen er altijd katten op af* (Np), *de voegelties in de vingers hebben tintelende vingers hebben, nl. door de kou* (Pe-Db), *Wol), fluiten wit de voegefties waar aj'mit in de bos binnen met z'n mening niet tegen de haren instrijken van degenen onder wie men verkeert* (1), *Ze zien alle voegels vliegen* gezegd wanneer met name jongeren plezier maken terwijl ze eigenlijk serieus aan het werk zouden moeten zijn (Nbk), *.voegelties...* (Np), *Ie moe'n je wark*

aenlik niet vei-sloeren, niet de wilde voegels vangen en de tammen vliegen laoten je gewone werk veronachtzamen als gevolg van andere zaken (vo), *Hij het de voegels over et net vliegen laoten* heeft afgezien van de verkoop, ook al kon hij er veel voor krijgen (Ste), ...*over et mist vliegen laoten* id. (Sun-Ot), *zo bliede as een voegeltien* (Dho, Nt, Spa, Ste, Sz, Wol): *Af vroeger een nij schrift kregen, waj zo bliede as een voegeltien* (Sz), *Jij vliegt benneweer as een voegel die de katte hij de der het hij* is erg druk en onrustig bezig (n), *ffi3 is as een voegeltien venz de poes zeer gedwee, zeer gewillig* (El) **I_n mei/Leggen alle voegels een eilBeha lve de koekoek en de griet/Die leggen in de meimaond niet* (Nbk, Nw, Ste, Sz), *Zene vogel in de haand is beter as tiene in de locht* (Ow)

voegelbakkien (Bu) et; ..bakkies ['f.] 1. nestkastje 2. vogelkooitje
voegelbescherm (spot.) ['f] - vogelbeschermer

voegelbescherming (spot.) [t..] - vogelbescherming

voegelbuurt (Wol) de ['fug ...] 1. bep. buurt met straatnamen naar vogelsoorten (*in Wolvege*)

voegeleikursie (1) {'L..] - voegelexkursie
voegelfiapper (verspr.) Ook *voegelfiapper* (Sz) de; -5; -tien ['fu4flapɾ/...] 1. iemand die met behulp van netten vogels vangt
voegelhokkien (Bu, Nbk) ['f...] - nestkastje

voegelhut (spot.) [T...] - vogelhut
voegelkas z. *voegelkers*

voegelkassien (v) et; ..kassies {' •] 1. nestkastje voor vogels

voegelkers (Bdie, Ma, Obk) Ook *voegelkas* (Diz), *vogelkers* (Dhau, Dfo, El, Nbk, Np, Obk, h, fp), *voegelkerse* (Ste), *vogelkasse* (Ld), *voegelkosten* (Bdie) ['fugkqs/...] - vogelkers

voegelkerse z. *voegelkers*

voegeiknippe (El, Ow, Spa, Sz)

voegelknip

voegelkop (spot.) [T...] - vogelkop, kop van een vogel

voegelkosten z. *voegelkers*

voegelkouwe (verspr.) [t..] - vogelkooi
voegdllaand z. *voegeltieslaand*

voegelnest (Obk, Op) et; -ten; -tien ['f..]

L. net over bep. gewassen, kersen enz. tegen vogels

voegelnest (Nbk, Ld en verspr. west.) Ook *vogelnest* (Ma, Ow) ['f.....] - vogelnest, nest van een vogel

voegelpest (Dhau, Obk) de ['t..] 1. Amerikaanse vogelkers

voegelpote ['f..] - vogelpoot, poot van een vogel

voegelpotien et; . poties ['fugi...] 1. kleine poot van een vogel 2. bep. plant vogelpootje (h, s)

voegelschae (spor.) [T...] - vogelschade

voegelsnaevel [T...] - vogelsnaevel

voegeistrik (Dho, Obk, Op) [t..] - vogelstrik

voegeistront [T..] - vogelpoep *een flatte voegelstront* (Ste)

voegelties mw. ['fugitis] 1. mv. van *voegeltien* 2. tintelingen in de vingers (Spa, Ste) *voegelties in de vingers hebben* id. (Ste)

voegeltiesgaas (Obk, Spa) et ['t..] 1. fijnmazig gaas gebruikt in volièrres e.d.

voegeltieslaand (verspr.) Ook *voegeltiesland* (Spa), *voegellaand* (Obk) et ['fugitis --- I..] 1. aan de speling van de natuur overgelaten kultuurland, land waarin niet langer vee graast en/of dat niet (meer) met kunstmest wordt bemest *Voegeltieslaand daor meuj' niet op mesten* (Bu)

voegeltiesland z. *voegeltieslaand*

voegeltiesliem (Ow) ['f..] - lijm: om bep. vogels mee te vangen *As ik mij goed herinner was d'r ok appatte voegeltiesliem om boven an die lange bamboestokken te smeren* (Ow)

voegeltiesvanger (Dmi) Ook *vogeltienvanger* (Ow) de; -s ['fugltis....fo:gL..] 1. iemand die vogels vangt

voegelvalle (Nt) de; -n; -gien [t..] 1. val om vogels mee te vangen *De voegelvalle floepte dichte* (Nt)

voegelperschrikker (WS, Db, El, Ma, Nbk) Ook *vogelperschrikker* (Ld, Ow, Wil) de; -s; -tien [T...P f] 1. vogelperschrikker *een vogelperschrikker in de tuun zetten* (El, Ld, Spa), *Ze kan heus zo opdoen, et liekt wel een vogelperschrikker* (Db), *Wat bejje haor roeg, ie bin net een vogelperschrikker* (Nw) 2. slonzige vrouw (Np) 3. lelijk iemand (Ste)

D'r lopen zat voegelperschrikkers rond

voegeivlocht - voelens

(Ste) 4. opzichtig gekleed iemand (Np) *Daar hef die voegelverschrikker ok weer* (Np)

voegelviocht (1) [T...] - vogelvlucht, in *voegelvlochtvolgens* een globaal overzicht (1)

voegelvoer (spor.) [T...] - vogelvoer

voegelwaacht (Obk) de ['fug ---] 1. vogelwaacht *D. het mit de voegelwaacht vat west, en doe hebben ze verscheiden krab-begies* (Obk)

voegelweide (Db, El, Nbk, Op, Spa) de ['fugwcjdo] 1. verwaarloosd weiland, hetz. *als netuurlaand, voegeltieslaand*

voegen (Dfo, Nw, Ste, vo) ['fu:g] - voegen: bij metselwerk *een voegmes veur et voegen* (Ste), *Die voege was niet hielendal vol voogd* (Dfo); ook: bijeenvoegen (Nw), in *Die twie dorpen bin bij mekaander voogd* (Nw)

voeger (v) ['fu:gç] - voeger (uit de bouw) voegien (Dfo) et; voegies ['fu:xin] 1. wondje, plekje waar men zich heeft verwond

voegiezer (Dfo, El, Nw) ['fu:x ...] - voegijzer *De pannestrieker is een bried voegiezer om de pannen an te strieken* (El) voegmes (Ste) ['fu:xmesj - voegmes

voegspieker (Dfo, Np, Nw, Obk, Pe-Db) ['fu:x ...] - voegijzer, voegspijker *De pannestrieker is wat brieder as de voegspieker* (Np), *Holle pannen laggen hol en mossen soms anstreken wodden mit specie; zoe'n man hadde een lange en briede voegspieker om dat te doen, een pannestrieker* (Obk), *Een voegspieker is lang en een stotiezer nier kot* (Nw)

voegw. - afkorting van voegwoord

voegwark (1) ['fu:x ...] - voegwerk (inzake muren)

voegwoord (1) ['fux ...] - voegwoord voel I (Nbk) et [fl11] 1. vuilnis, in *'t Ligt d'j nier vew- oold voel in de hoek* voor oud vuil (Nbk) 2. z. *voelens*

voel II Ook *vuul* (Wil) bn.; -er, -st [ful/ &l] 1. (van eieren) bebroed of bedorven en daardoor niet meer eetbaar, vooral gezegd wanneer het ei bebroed was zodat jongens het door de gegroeide vrucht niet meer konden uitblazen *een voel ei, Die eier bin voel, &e kuj'niet meer uutblaazen* (Nbk), *Een voel ei kvf' niet eten* (Nbk), *..drir op 't waeter, in plaets van te zinken*

(Nw) 2. loos, ledig, gezegd van noten (Db) *De bukels [beukennoten] bin voel dit jaor* (Db) 3. in *'t voel broek/en nat*, met slecht gras en veel onkruid: benaming van een stuk broekland onder *Aekinge* bij *Appelsche* (b) *We nammen eerst et voel broekien* (b)

voelbaord (verspr.) Ook *vuulbaord* (Wil) de; -en; ...baortien ['ful..iTyl ...] 1. duidelijke, lange baard bij een hond, ook wei van de baard van een man gezegd (Nbk, Nw, Ow, bI) *Honnen mit voelbaorden bin kwaoje honnen in de regel* (Nbk), *Die het een voelbaord* (Nw) 2. hond met lange baard (verspr.), bijv. een bouvier (be: Dho, Nw) 3. man met lange baard (Bdie, El, Ma, Np, Op, Pe-Db, Spa, Sz) *Dat is een aorige voelbaord* (Np), z. ook *roegbaord*

voeibruud (Op, bs: Obk) Ook *vuilbruud* (bs: Dfo) ['fûibry:il'fctj] ---] 1. bijenbroedsel *met een bep. ziekte Europees vuilbruud* besmettelijke darnenziekte bij de nog niet afgesloten larjes (van bijen), die eraan sterven (*bs*), *Amerikaans vuilbruud* besmettelijk ziekte waarbij de larfjes van bijen sterven wanneer het broedsel al afgesloten is (*bs*): *Amerikaans vuilbruudis te zien as de dekselties van de cellen daar de larven in zitten, inzonken binnen en (vaeks) een klein gattien hebben* (bs)

voelens (verspr.) Ook *voelings* (Db), *voeles* (Nt), *voelis* (Nt), **voet**, (verspr.), *voelse* (Ste), *voel* (Ste), *voelsen* (El), **voelsice** (Dfo), *voesken* (Dfo, Ow), *voedels* (Db), *vute!* (Sz), *vuuls* (Spa), *vulens* (Sz) de (soms als meervoud opgevat): bij *voelens* (soms toch *et* Nw, Op) en bij *voedels* bij de overige vormen et (maar bij *voels* soms de) et ['flilus/fliltr]s, ...l s/ 'flilosffilts/flils/'ffilso/fulfililnsN'fiflisko/'fl skPftd1s/fI(s)P5ftlits] 1. het vlies, de vliezen van de nageboorte van koe en varken (verspr.), ook van een paard (Ni, Ste, Sz), ook wel van andere zoogdieren, zoals geiten, schapen (Dhau, Diz, Obk, Sz), *Van een varken die biggies brocht het, kommen ok voelsken* (Dfo), *Een kal-verkoekien zit an de voelens vaas-te* (Obk), *As d'r een koe kalfde, bleven ze zo lange op tot de voedels dr was* (Db), *D'r moet omme docht wodden, beur, de maffe is en et bijgen, dat ze niet stikken in 't voelse* (Ste), *Die koe bleef mit et olkalven nog*

mit et voelske staan; mar dat moet niet te lange (Dfo), *De koe bleef mit de voelons staan, en dat was niet zo best* (Nbk, Pe-Dbl, Obk), *Et voels is van de koe* (Bu),

van de koe of (Np), *Et voeiens komt* (Op), *De voelsen bin d'r of* (EJ), *D'r bin al voelsen, dat d'r kommen vast niet vule meer* (Bu), *Nao et voels komt et kotvoels nog, dat vot moet* (Np), *Et voeis is d'r nog niet of* (Nbk), *lfij bliJ?* mit 't voels staan gezegd wanneer de nageboorte nog niet komt (Nbk), (in geval van abortus:) *Wel bleef zoe'n pinke dan mit de voelsken staan en dat wodde dan iene grote rotboel mit ok nog witte vloei d'r aachteran; en vanzeis gien kalf en gien melk!* (Ow), *De hond het voejens vreten* (Nt)

voeles Z. *voeiens*

voelings z. *voeiens*

voelis Z. *voelens*

voellacken (Dfo, Dhau, Nw, Op, Ow, Ste, p, b: lm) et 'fule:kij] 1. blauwe of antracietkleurige, dikke, zware, sterke stof van wol (Dfo, Ste, Dhau), voor het maken van schort (Dhau, Op), voor rok en werkkleding (Ste), voor jassen en broeken van mannen (Nw) (het betreft eigen-gemaakte stof die eerst blauw werd ge-verfd en vervolgens geweven en 'gevol'd', di. bewerkt door een proces van vervilt en doen inkrimpen) *Ik moet wat voellaeken kopen* (Ste), *Voellaeken was wat dikke, ruwachtike stof et vuult ruwachtiger as flanel, 't is vergeilekber ruit Stappester stof* (Ste)

voeøaekens (Ste) bn. ['fule:kij] 1. van voellaeken, z. aldaar een voellaekense rok (Ste), een voeliaekense schölk (Ste), *Et voellaekense spul van vroeger was eigen-angered; d'r zat biygüeks een wever in Steggerde, ok in Meppel* (Ste)

voellaekenvarver (Ste) de; -s; -tien ['ful.j 1. handwerksman die voellaeken verft, z. aldaar

voels Z. *voeiens*

voelse(n) z. *voelens*

voelske(n) z. *voels*

voer et jfu:ar] 1. voer, voeder voor vee, huisdieren *We hebben van 'tjaor krap voer wuanen* weinig veevoer kunnen oogsten (Diz), *gemengd voer* gemengd graan (Op): *We voeren de kiepen morgens ochtend-voer en s aovens gemengd voer* (Op), *We*

moe'n nog even de katte zien voer geven (Nbk), *roeg voerhooi, rogge, haverstro als voeder* (s), *Et vremde was dat de varkens van ten van die koopluden heus onderweg wel dikke vreten wollen; de varkens van de aan dere koopman wollen gien bek in 't voer zetten* (Ow), *Dat peerd zit goed in 't voor ziet er goed doorvoed uit* (verspr. OS, Diz), *Die zit goed in 't voer heeft haast te veel gegeten* (Dfo), *Et voer begint te stikken* gezegd van een paard: het is darterel, wellustig (Dfo) 2. wagenvracht *Aj' bij et plaggestikken twintig hopjes hadden* (van tien plaggen), *dan haj' een voer* (Ow), *Annewnen stokwark was ok et plaggestikken veur do grote boeren; et gong bi5 et voer* (Ow), *Hij zette even de sebooider d'r onder, en et voer huj was zoinar deur de baander* (Ld), *Jonge poerden beieren gong vaeke veur een ketteneide of een voer zaand* (Db), *Ik mos hooi opstikken, we hebben d'r een dik voer op zet* (Sz) 3. foudraal om een zeis (Obk, Ow), hetz. als *voeg Een twieg mit een gleuf d'r in kwam op 'e schaipe raand van de zonde; d'r kwammen in totaal vier leerties omme toe, dat was de voeg of et voer* (Ow)

voerage z. *voeraosie*

voeraosie (Bdie, Db, Ld, Nt) Ook *voerasie* (Spa), *voeraozje* (Dhau), *voerage* (Sz) [fū:(a)'ro:siLa:si/...'rs:ozja/...'ra:zjn]-foerage, voer voeraosiekoopinan (Nt) de; -nen, ..luden; -negien {fu:o'r..j 1. **handelaar in veevoeder**

voeraosievervoer (Db) et ..r.--j 1. vervoer van veevoeder (met wagens, vrachtauto's)

voeraovend (Bdie, Ma, Ow, Ste) de; ...aovens, -en ['L.] 1. tijd aan het eind van de middag/het begin van de avond, dat men *het vee voert* *Et is zowat voeraovend* (Bdie)

voeraozje z. *voeraosie*

voerasie z. *voeraosie*

voerbak (Db, Nbk, Obk) de; -ken; -kien [f...] 1. *voederbak* *As d'r een kribbebieter was, kwam d'r iezerbeslag op de ranen van de voerbak* (Obk), *een stienen voerbak* (Db)

voerbakkien et; ..bakkies ['fu:orbakin] 1. kleine voederbak, in het bijzonder voor bijen (bs)

voerbi'je - voeringjasse

voerbi'je z. *voedster*
voerbiete Ook *voederbiete* (Obk) - *voederbiet* *Voerbieten wodden vroeger oprund, die kwainmen op staepels* (Bu), *Voerbieten wodden in riflen legd* (Dfo), *de voerbieten tegen vast bedekken* (Db)
voerder (Ei, Ma) de; -s ['fii:a(r)dç] 1. voeraardappel
voerderi'je (Np) de [... dç'cja, z. -ije] 1. veevoeder (en bijbehoren) *Qo 'e dele hawwe de voerderie staan* (Np)
voedersbroek (Np) de; -en ['fu:o(r)dçz bruk] 1. broek die men draagt bij het voeren van het vee de *voedersbroek oppredde* verstellen (Np)
voederspakkien (Np) e-- --- pakkies [T...] 1. kleding die men aanheeft bij het voeren, bestaande uit een oude broek en een oude kiel
voerderstied de [T...] 1. tijd dat men het vee voert (aan het eind van de middag) *Die daegs scheurden ze wat ze kunnen en tegen voerderstied hadden ze de knollen d'r uut (vo)* *De kiepen/varkens wok roer, et is voerderstied* (Spa, Np)
voereerappel z. *voereiepel*
voereerpel (Obk, Dho, 01-Nl, 0w) Ook **voereerappe1** (Bdie, Ld) [T...] - *voeraardappel* *Et natte 11cm mos mit een stamper - zaag ze die ok wel in de stookpot bruulcten om de voereerappels tien te stampen - goed vlak anstamp wodden* (0w)
voeremmer (Op, 0w) de; -s [T...] 1. emmer waar het veevoer in werd klaargemaakt (een mengsel van meel) en waar vaak het vee mee werd gevoerd
voeren zw. ww.; overg., onoverg.; voerde, het voerd ['fu:ar;] 1. (overg.) voeren (van dieren) *tied om te voeren* (Wol), *Doe N. et nao 't voeren dan ok uut de binderbuse haelde* (.) (b), *de varkens voeren, de katte voeren, Die varkens bin bieleznaol over de kop voerd hebben te lang te veel voer gehad* (Dfo) 2. (overg.) als voer geven *Vroeger voerden ze liencoeken an de koenen* (Bu), *We voeren op 't ogenblik mietehooi* (Spa), *Vroeger voerden we de kalver ondermelk* (Ld), *Vroeger wedde d'r een boel baksel deur 't maal voerd* (Obk) 3. (inzake mensen, vooral kinderen; overg.) voedsel, drinken in de mond doen, om te helpen bij het eten *Ze kan zels nog niet zo*

vlot eten, we voeren beur nog wel es (Nbk), **iene** *dronken voeren* voor de grap hem te veel drank opdringen (Nbk) 4. (onoverg.; van varkens) zogen (Pe-Dbl, Np en verspr. Oost.) *fleur, de oolde voert, dan ge11 hiy zag* (Bu), *As de motte begint te voeren, beginnen de biggies biel no/lik te drinken* (Dfo), *De motte lag te voeren* (Ma), *Een motte die ligt te voeren, kan dan zo knorren* (Pa-Dbl, Obk), *De motte roept ze, en dan gaat hij ze voeren; nao de tied gaan d'r altied een peer naar de snute van de motte 'om te bedanken', dan stricken ze de oolde om de snute* (Nw) 4. (inzake kachels) van brandstof voorzien (Obk) *Veur et gat in de kachel zat een deurtien, daar wedde de kachel ok deur voerd* (Obk) 5. *in et woord voeren: Wie zullen vanao- vend allegere et woord voeren?* (Nbk), *Hij voerde et hoogste woord* (Nbk), *Hij voert et woord as een grote kerel* (Nw) 6. (inzake kleding e.d.) van voering voorzien (01-Nl) **dejasse even voeren (01-Nl)** * *Aj' voegels voeren, voerie de katten ok* (Np)
voergaank z. *voergang*
voergang (Bdie, El, Nbk, Nw, 0w, Spa) Ook *voergaank* (Nw) [*f.1...*] - *voergang* *In een Hollandse stal' zat veur de koenen de voergang en achter de koenen de mestganke* (Spa)
voergeute (Bdie, Nbk, Obk, 0w, Pe-Dbl, vo) de; -n; ...geutien ['fu:or...] 1. goot om het drinken, voer in te doen: op de stal, voor de koeien langs (.) *en onder de koppen was nog een betonnen voergeute maakt, waarde koenen waaier uut zoepen kunnen en wat maelslobber of lienkoekoete uut kriegen kunnen* (vo), *De hujbessem is van lange twiegen maakt, om 't bul in de voergeute te vege* (Pe-Dbl, Bdie)
voerglas z. *voederballon*
voerhokke (Ma, El, Nt, Obk, 01-Nl, Op, Wol) et; -n [T...] 1. hok waar het veevoer opgeslagen wordt
voerhokkien () et; ...hokkies [T...] 1. voederhokje
voerhunnig (bs) de ['f...] 1. mindere kwaliteit honing, met name: restanten honing die men de bijen voert
voering de; -s, -en ['fu:aru] 1. voering (van kleding)
voeringjasse (Mun) de; -n; ...jassien ['f.4 1. jas met voering

voeringrok (El) de; -ken; -kien [t..] t. rok met voering
 voerkoezer (Ow) de; -s; -tien ['fii:orku:zr] t. paard dat niet goed kan kauwen
voerkoopmai (Spa) de; -nen, ...koopluden ['f--- 1. handelaar in foerage (voor vee)
voerluden z. onder *voorman*
 voermaanspeerd (Bdie, Ld, Ow) Ook *voermunspeerd* (Bu, El) et; -en ['fu:or tn&:s ... / --- mans ...] t. paard van een *voorman*, z. aldaar *As de koperasiepeerden de hiele weke in de zille lopen hadden en ze stonnen dan zaoterdags en zun dags op 'e stal, dan mossen ze die beide daegen niet veule te vreten hebben, aandere baj' grote kaans dat ze maendagsmorgens zo stief as een deure weren (.);maegere voermaanspeerden hadden d'r haost gien last van (Ow), As et strenge winter was, hadden de voermaanspeerden wel vaeke een kappe of musse om de oren (Ld), Voermanspeerden weren sleperspeerden (El)
voerman (verspr.) de; -nen, ook wel ...luden ['f...] 1. voerman, menner, iemand die in opdracht vracht voor een ander vervoert of ander werk verzet m.b.t. een paard (met name nog bekend van het vervoer van boomstammen uit het bos) *We hadden vroeger een voerman te bouwen, die kende et, voren zo recht as een fluite, een pracht om te zien (Nw), De voerluden hadden vroeger sleperspeerden (Np), B. mos in de oorlog de naome op de ziedshutten van de waegen hebben, om zien te laoten dat hij voerman was (Nw), De voorman het altied mit zwaor wark te maeken (Ld)*
voermannen (Np, Ow, Spa) zw. ww.; onoverg.; voermante, het voermand ['fu:ormav:] 1. *voorman* zijn, vooral: als arbeider met een paard werken voor een ander: *Hij voerman t wel es veur een aander(Spa), Vader ging vroeger een hoop uut voormannen (Np)*
voermaanspeerd z. *voermaanspeerd*
 voermanswaegen (Bu, El) de; -s [t'...] t. wagen die m.b.v. een *laankwaegen* lang gemaakt kon worden en waarop men z'n vracht vervoerde (met name nog bekend van het vervoer van boomstammen die men in opdracht uit het bos reed) (El), *Sleperspeerden weren d'r ok, die altied veux de voermanswaegen leupen; degene**

die zoe'n peerd had, was een sleper, dan hij' een sleper an 't wark (Bu)
 voermanswark (Ma, Dfo) et ['f] 1. werk van een voerman
 voernappe (O1-NI, Spa, Nt) de; -n; ...nappien [t..] t. nap voor voer zoals *meel, haver We bruukten vroeger altied een voernappe in de voerbak; 't was een lekke schaole, mar een echte nappe was uut boolt sneden (O1-NI)*
voerplak (Np, Sz) et ['fu:rplak] t. plaats waar wordt gevoederd *D'rbin voerplakken, daor wodt et wild bijv. voord in de bos in een strenge winter (Np)*
 voerrekening (Op) de; -s, -en [ffi:ar ---] t. rekening voor het veevoer
 voerrip z. *rip*
 voerscheppe (Spa) de; -n [t..] 1. schep voor veevoeder
 voerstekkien (Dmi) et; ..stelcicies ['I'...] t. plek om vis te voeren
 voertael (1) ['fu:arts:l] - voertaal
voertied (Ld, Ow) ['t'...] - voedertijd *de voertied your vee (Ow)*
voertonne (Diz) de; -n; -gien [t..] t. ton met veevoer *De voertonne is haost weer leeg (Diz)*
voerwattel (Dfo) Ook *koewattel (Dfo, Ow)* - koewortel, koepen *voerwattels voor depeerden (Bu)*
 voesken z. *voesten*
 voestbiele ['fuzdbila] - vuistbijl
voeste de; -n; voesien fust] t. vuist, gesloten hand *Hij ston mit de vooste klaar had een vuist gemaakt, ni. om een stomp, klap uit te delen (Spa), een hoempe brood op 'e vooste in z'n hand, nl. om te eten (Wol), wit 't geld nog in de voost (b), mit de vooste op 'e taofel slaon (Wol), een vooste maeken een vuist maken, lett. en fig.: D'r is gien geld en gien orgenisaosie die een voost maeken kan (vo), in je voesien laachen (Ow), Pattie meensken kan et op de ien' of aandere wieze over de voost lopen, en dan kunnen ze inienen ouknappen kan het te veel worden (Obk), zo ook Et wark lopt me over de voost wordt me te veel, ik kan het niet meer aan (Nbk)*
voesten (verspr.) Ook *voesken (Nbk, Np, Obk)* zw. ww.; onoverg.; voestte, het voest ['fustl]Jfusklij] t. elkaar een hand geven (ter begroeting of ten afscheid) *Zuwwe*

even voesken? (Nbk), *Hej'm nog niet voeskt*⁹ (Nbk), *Ik veegde mien baand eerst effen wat an mien stiesiekoren broek of en voestte doe mit hini* (b)

voesthaanske (Bu, Db, El, Nbk, Np, Op, Pe-DbI, Ste, b: Im) Ook *voestnuwffe* (Db, Dhau), *voestwaante* (Mun, 01-N1), *vuustwante* (Spa), *vuusiwaante* (Spa) [fust..!-.] - vuisthandschoen, want voestmoffe z. *voestbaanske* voestslag (Dfo) [t..] - vuistslag *een goeie voestsiaag en de henie was aflopen* (Dfo) *voestwaante z voesthaanske* voet 1 (Np, Nw, Spa, Wol) de; -en ['fit] 1. bep. lengtemaat: 30 cm *Een lange roede is zestien voet, de kotte roe is twaelf voet* (Np), *Veertien voet was vier meter; vuuftien voet, achttien voet, twintig voet, twienentwintig voet weren speciaole maoten* (Nw), *drie voet laank* (Wol), *Ie kun n op gien voeten en va om en bijhourven op geen stukken na* (Spa) 2. z. *voete*

voet II (Dclie, 0w) Ook *voetien* (Bdie), *voetje* (Diz, Pe-DbI, Spa, Wol) tw. [fut/'fitin!'futja] 1. gezegd tegen een paard wanneer dat z'n hoef op moet tillen voetangels (spor., Bu) mv. ['fiataij(g)is] - voetangels, in *voetangels en kiemmen*, ook: een hoop uitwerpselen (Bu), vgl. *Pas op, hier liggen voetangels en kleinmen* (Bu)

voetbal et ['fudbal] 1. voetbal (het spel) voetbalbeker (Op) ['fudbalbt:kç] - voetbalbeker

voetbalbond [t..] - voetbalbond voetbalbroekien (spot-) ['f..J - voetbalbroekje

voetbalcup (spor) ['f..] - voetbalcup

voetbaldag (1) ['f..J - voetbaldag

voetbalder z. *voetballer*

voetbalderi'je z. *voetballene*

voetbalgeweld (spor.) ['f --- J - voetbalgeweld

voetbalkiub ['f .j - voetbalclub

voetbalkni'je (spot) ['f..J - voetbalknie

voetbalkompetisie ['t'...] - voetbal-kompetitie

voetballe ['1'...] - voetbal, speciale bal waarmee men voetbalt *Hij pingelt nut de voetballe* (El)

voetballen ['ffidbaln] - voetballen

voetballer Ook *voet/ja/der* (s: Obk)

['fudbalr'...dr] i. voetballer voetballeri'je Ook *voetbalderi'je* (Mun, Np, 5: Obk) de [f'udbalr'ijo, ook z. -ije] - voetballerij *Daenk d'r omme dat die jongen de ruten niet ingooien nut beur voetbailerije zo vlak veur 't buus* (Obk) voetbalmets (Nbk, Nw) [T...] - voetbalwedstrijd

voetbalnet (Obk, Sz) et; -ten; -tien ['f..j [L. net](#) van een goal bij voetbal

voetbaloorlog (spor.) ['f..] - voetbaloorlog

voetbalpergramme (spor.) [T...] - voetbalprogramma

voetbalploeg ['f..] - voetbalploeg

voetbalpoel [T...] - voetbalpool

voetbalschoe ['t...] - voetbalschoen

voetbalseizoen (spor.) [T...] - voetbalseizoen

voetbalshirt [T...] - voetbalshirt

voetbalspeulder (1) ['t...] - voetbalspeler

voetbalsport (1) ['t...] - voetbalsport

voetbalsupporter (1) ['t...] - voetbalsupporter

voetbalterrein (spor.) [T...] - voetbalterrein

voetbaluutslag (spor.) [t..] - voetbaluutslag

voetbalvandaijsine ['fidbalfandalismo] - voetbalvandalisme

voetbalveld ['t...] - voetbalveld

voetbeugel (Dhau, Ld) ['fud...] - voetbeugel

voete Ook *voet* (in verb.: bet. 1) de; -n; voetien ['f'uto!..] i. voet, lichaamsdeel waarop men staat (soms ook van bep. dieren) *Ie meugen je voeten wel een keer goed wasken, ze bin zo smerig!* (Nbk), *grote voeten hebben* (Nbk), *kleine...* (Nbk), *blote voeten, op blote voeten, mit...* (id.) (Nbk), (schertsend-dreigend:) *Aj'dat weer doen, mien jongien, stuur ikje mit blote voeten op bedde* (Nbk), *Af weer in huus kommen, moej' beter de voeten vegen, ie paaen me d'r alles onder* (Nbk), *een voetien overdwaschorrelvoet* (Bu), *de voete van de haeze* (Op), *de voeten van een peerd* (spor.), *Hij is te lui om de iene voete veur de aan dere te zetten* (Ld), *onder de voeten baelen van de benen trekken, gezegd bijv. van een koe die geslacht moet worden* (Obk), *onder de voeten raeken bedlegerig worden door ziekte* (s: Obk),

Die leefde wel wat op grote voete (Dfo), Ze komt nog mat knap nut de voeten loopt nog prima (bi), maeken daf aat de voeten kommen maken dat je weg komt (b), HĲ wedt d'r niet beter op, hij sloft voetien voor voetien vet (01-NI, Ld), Ze kun him niet zoevule voor de voeten gooien dat hij kwaod wodt hoeveel men hem ook verwijt, hij wordt niet boos (Obk), Ie moe'n him niet dwas voor de voeten kommen hem het gevoel geven dat je hem hindert (Np), Die kan wel nut de voeten kommen kan flink, hard lopen (Bu), (verb.:) Een petret kan te voeten nut wezen erg raak getroffen (Op), Ze lopen him zomar niet onder de voeten ze lopen niet zomaar over hem heen (fig.) (Ow), Kaf d'r wat mit nut de voeten? kun je ermee door, zo (Nbk), hiel wat voeten in de eerde hebben (Nbk), En now moei' d'r gien gewoonte van maeken, vrouw, om aandere kerels onder de taofel voeties te geven ermee te voetjevrijen (vo), Hij wol d'r nog gien voete voor dwas zetten hij wilde er niets voor doen (Obk), iene et grōs veut de voeten wegmijen (verspr.), op staonde voet direkt (Nbk, Np, b) 2. deel van een sok, kous bestemd voor de voet (bet. 1) (bij het breien:) Ik bin an de voete toe (Nbk), ...moet de voete nog (Nbk), de voete van de kouse (Obk) 3. onderste deel van iets: ni. waar het op staat Et bedde-laampien was een tumellaampien mit lood in de voete, et kon dus niet ommevalen (Ow), de voete van et glassien (Nw), een reamertien zonder voete om. gebruikt bij het drinken van jenever, 's middags ter onderbreking van het dorsen van boekweit (k: Ste), Et lit van een stōrpe [bep. pan van aardewerk] kwam omgekeerd op 'e taofel op een voetien te staon, dan was et een •schaole (Ow), et voetien van de nijmiesiene (Nw), Mit et schoffeltuag kaf eiden, schoffelen en anerden, d'r kun drie verschillende voetjes an (Bu), Hij sleag een ronge door de voete van de spante (Obk) 4. onderste deel waarop gestapeld is, aangelegd is enz. de voete leggen van een zaodbalt het begin maken, de eerste laag leggen (Ow), de voete van een diek (Obk), Af vroeger een roggebalte maekten mos ie voeten dat d'r boven de voete een waeterlaoge kwam, dan regende et niet in (Bu), D'r zat een madde onder de voete van de

*roggebult (Np), de voete van de hafbult (Obk), de voete van de hufopper (Nw) 5. hetz. als ploegvoete, z. aldaar (Ste) De voete zit achter an de ploeg om in in evenwicht te holen, de ploegzole wedt et nauwd (Ste) * Een ziekte komt meerstal te peerd en gaot te voet een (zware) ziekte komt snel op maar men wordt vaak heel langzaam beter (Op), zo ook Et komt te peerd en 't gaot te voete weeromme di. een ziekte komt gauw maar het duurt vaak lang voordat men beter is (Nbk), ook gezegd wanneer iemand al z'n geld en goed snel verkwist (Nbk) voetebaankien (Nbk) [f--] - voetbankje voeteling z. voeding **voetenaende** (verspr) Ook **voetenende** (Bdie, Wol), **voeteneinde** (Dfo, Diz) et ['ffiti :nda/'futi7sndo/... jndo] 1. voeten-einde, voeteind Et voetenaende van 't bedstee (Nbk), As et koold was, hadden de meen sken vroeger wel es et peul op 't voetenaende (Obk), (bij vergelijking:) Die zit op 't voetenaende woont achteraf, erg afgelegen (Bu, Ld) voeteneinde z. voetenaende voetenende z. voetenaende voetepeul Z. voetepeale voetepeule (Bu, Diz) Ook **voetepeul** (Nt) de; -n; ...peultien [T...] 1. lange peluw op het voeteineind, om de voeten warm te houden Vroeger deden ze haeverklijen in de voetepeulen (Diz), een voetepeale boven op 'e dekens, voor waazime voeten (Bu) **voetevegen** zw. ww.; onoverg.; voeteveegde, het voeteveegd ['futo ---] 1. z'n voeten veggen voetewaarmen (Nbk) onbep. w. ['futa...] 1. z'n voeten warmen De haene is an 't voetewaarmen gezegd van een haan die een kip bespringt (Nbk) voetewasken (Nbk, Ld) zw. ww.; onoverg.; voetewaskte, het voetewaskt ['futo...] 1. z'n voeten wassen **voetganger** ['futxa(g)] - voetganger voetgangerstunnel (spot.) [T...] - voetgangerstunnel voetgangersverkeer ['f...] - voetsgangersverkeer voetsgangerszone (spot.) pL-] - voetsgangerszone voetien et; voeties ['futin] 1. kleine voete*

voetje - vol

of *voet 1*, z. aldaar *2*. z. *voet II*

voetje z. *voet II*

voetling (Db, Diz, El, Ma, Nbk, Obk, b:im) Ook **voeteling** (Obk) de; -en *ijj/'fut_l* i. voet van een kous of sok *k Moet de voeding nog breiden* (Nbk), *D'r moe'n nije voedingen all* (Nbk), *De panty vut en daor de ekkels in; de kiender keken me al een betien vremd an mar mit mekeer zuken, we hadden al gauw een voetling vol* (Db)

voetlocht (spot.) ['futloxt] - voetlicht, all. *in de verb. veur et voetlocht kommen* (spon), ...*brengen* (spot)

voetofdruk (Db, Dfo, Nbk) {'futavdrok] - voetafdruk *voctofczokken bij een inbraok* (Dfo)

voetpad (Dfo, Obk) et; .paeden; pattien ['fudpat] 1. voetpad, pad voor voetgangers *Hij is d'r op tegen dat et oolde voetpad weer eupensteld wodt* (Obk)

voetploeg (Bu) ['fudplux] - voetploeg

voetpochte z. *voetpokke*

voetpokke (Dmi, Nt, Nw, Obk, j) Ook **voetpochte** (Bdie) de; -n ['futpoko/... pɔxɔ] 1. (bij koeien en andere dieren, bij de geboorte) vruchtvlies om de voeten *De voetpote is d'r al* (Nt), *De voetpokke is, zeg mar, et tippien van de voete dat d'r vut komt bij de geboorte* (Obk)

voetpompe (Nbk) de; -n; ...pompian ['fit ---] 1. voetspomp: voor het oppompen van fietsbanden

voetschrabber (Ma) de; -5; -tien ['fut skrabɕ] 1. schrabber om klompen mee glad te krijgen

voetspoor ['f.] - voetspoor *een voetspoor volgen in de snij* (Dfo), *et voetspoor van dieren* (Obk)

voetstap (spot) ['ffit...] - voetstap: die men maakt, hoort, ook: voetafdruk voetsteun (Bdie) de; -en; -tien ['flat...] 1. dwarsstuk aan een hooispade, waarop men z'n voet zette bij het snijden van hooi of ingekuuld gras

voetstok (Bu, Op) et; -ken; -kien ['flatstok] 1. onderste deel van iets, *iii. waar het op staat et voetstok van een kraentieskanne* (Op), ...*van een naacht-pittien* (Bu)

voetzoeker ['futsukr] - voetzoeker vogel Z. *voegel*

voegeltiapper z. *voegeltiapper*

voegelkase z. *voegelkars*

voegelkars z. *voegelkars*

voegelmelk (Ow) de ['f.] 1. (verz.) hopplant: vogelmelk *een grote bede van vogelmelk om et biem toe* (Ow)

voegelmest (Ow) de ['fo:g ...] 1. mest, uitwerpselen van vogels *Ok wedde de voegelmest in Zuud-Amerike daor wel van de rotsen ofschrabbed* (Ow)

voegelmist Z. *voegelnust*

voegelpootje (fp) et; -s [T...] 1. bep. plant: voegelpootje

v>geltienvanger z. *voegeltienvanger*

voegelperschrikker z. *voegelperschrikker*

vol bn., bw.; -Ier, ook wel -der; -st [f01]

i. vol, geheel gevuld *De barg ofvalin De Weper blijft mat anmeerderen, ze zitten haost vol* (Db), *Hef de emmer haost vol mit brunmels?* (Nbk), *Bij de bakker koj' ze bij 't blik vol kopen* (b), *We kochten de lçj-ammen ^{biz} de deuze vol* (01-Nl), *Hij het banen vol waj-k heel veel werk* (Obk), *volle knijen knieën vol vocht* (Wol), zo ook *volle gewrichten* (El), *Ze konnen wel een kanne vol op zoveel koffie zouden ze wel lusten, zouden ze wel nodig hebben* (Pe-Db), *een volle maege, mit een volle mond, mit de mond nog half vol* (b), *vut volle bost staon te zingen* geheel voluit en enthousiast, *Ik bin vol* heb echt genoeg *gegeten* (Nbk), zo ook *Ik bin an bovenen toe vol* (Np) en *Wij weren gewoon vol en zat* (Obk), *Ik was wat vol in de boek, mat die vollighiedis now votik had een gevoel van volheid* (Np), zo ook *Ik bin zo vol in de boek!* (Nbk), *an de kop toe volgeheel gevuld, helemaal vol* (Ow), *Hij badde zakken vol zweerd, dat ze d'r zo goed uutzag erg hoog opgegeven* (vo), *Daor hef de banen (wel) vol an* daarmee heb je wel meer dan genoeg werk, dat is allemaal al lastig genoeg (gezegd bijv. inzake de zorg voor/het toezicht op kinderen(Nbk, Op), *een volle motte* een drachtige zeug (b: Im), (gezegd tegen de eerste borrel die men nam op een feestavond, met name op een *bruiloft*;) *Zuuk mat een goed plakkien op, et kan wel es vol wodden vanaovend* (Nw), *De zaal zat goed vol* (Nbk), ...*was nog niet half vol* (Nbk), *een volle bak* een geheel gevulde zaal (bij een toneelvoorstelling e.d.), *Et was d'r zo vol as een pottien mit pieren* het was er overvol (door de men-

sen) (Nbk, Np) 2. (bn.) vervuld van, met *één en al Hij zat altijd vol gekhied* was één en al humor (Nbk), *Hij zit d'r vol van is met geestdrift vervuld* (m.b.t. iets) (Nbk), *een brief vol slimme woorden* (b), *argens de mond vol van hebben* (spor.) 3. (bn.; van de lucht, hemel) dichtgetrokken (Nbk) *De locht wodt vol* (Nbk) 4. geheel bedekt met *De boom zit vol appels* (Nbk), *'t Hele hiem staot vol schaopebloempies* (Diz), *De boom ston in volle blui* (Nbk), *De kraante staot weer vol ongelokken en misdaod* (Ow) 5. (bn.) met het volle verstand, volwaardig in doen en laten *Dat kientien is niet vol is onnozel* (Np), *Wodt hij aenlik wel hielemaolc veur vol aanzien?* (Nbk), *Meensken willen graeg veur vol aanzien wodden* (Ow), *Ie kun Mm aenlik niet veur vol aanzien* (Nbk) 6. (bn) gevuld, *rond een vol gezicht, volle maone volle-maan: Op een keer wodde die toch geweerd dat ze mit volle maone niet naorhuus gong* (1) 7. (van wat meetbaar, telbaar is) *et volle gewicht hebben, iene de volle laoge geven* (spor.), *een volle hulp* in niet-deeltijdse betrekking (Obk), *Veurriene van zestien was et wark as volle kracht in de baggelbak vanzels wel hiel zwaor* als volledige, gewone kracht (Np), *et volle loon, volle melk* (spor.), *vol gas geven* 8. volledig, maximaal *bij 't volle verstaand, in et volle locht, argens et volste vertrouwen in hebben* (Nbk), *Hij is in vol ornaat* (Spa) 9. (van bep. dieren) volgroeid (Bu, Dhau, Ma, Nbk, 14w, Obk, Wol, b) *Die baeze is vol* (Nbk), zo ook *Dat is een volle haeze* (Bu, Dhau, Ma, Nw, Obk, Wol, b), *...merrie* (Ma), waartegenover (van een haas) *Now nee, hij is niet hielendal vol!* (b)

vol- [Tol] - vol-, in samenstellingen als *volgeschrieven; voltrefter*, ze zijn niet allemaal in dit woordenboek opgesomd volaendig (Dhau) bn.; -er, -st [fo'l:ndax] 1. (van personen) vol smerige streken *Die is ok volaendig!* (Dhau)

volbaandig ^(Np) bn. [fol'bâ:ndox] 1. zwaar, hard (om te dragen) *Die man het een volbaandig leven* een zeer zwaar leven (Np)

volbloed [Tol ---] - volbloed *een Fries pee,-d, een volbloed* (Nbk), *D'r zitten nog (wie in et hulpboek, mar eers is et allemaol*

volbloed (vo) volbloedkalf (vo) et; ...kalver; - ien [Tel ...] 1. kalf dat geheel voldoet aan de eisen van het stamboek

volbloedpeerd (Nbk, Spa) [T...] - volbloedpaard

volbloedvoel [Tol...] - jong volbloedpaard *Et weren volbloedvolen, zee de boer* (vo)

volboekt (spor.) ['folbukt] - volgeboekt

volbouwen ['f..] - volbouwen, geheel met gebouwen vol doen zijn *Oosterwoolde en Wolvege bin zo staorigan al aorig volbouwd* (Nbk)

volbrengen [fol'br...] - volbrengen, voleindigen *Hij het de reize goed volbrocht* (Dfo), *Zo, dat hek weer volbrocht* (Nw)

voldaon [fold ...] - voldaan, tevreden-gesteld, voornamelijk in de verb. (*mit*) *een voldaan gevuul* (Nbk, vo)

voldoen [fol'd ...] - voldoen: betalen *een rekening voldoen* (spor.); vervullen *an bepaolde veurweerden voldoen moeten* (Nbk); een tevreden gevoel ervaren (door *iets dat* bevalt): *Dat het him goed voldaan* (Obk), *Dat voldoe mij goed* (Ste), *Die bad d'r gien nocht an, et voldee heur niet* (Nbk), (m.b.t. het bedanken voor meer eten:) *Af argens binnen dan zeg ie: Ik bin voldaan mar af th uus binnen zeg ie: Ik bin zat!* (Obk), (zelfst.) *Die het wel aorig tot zien voldoen hij heeft heel wat tot z'n beschikking* (Nbk, Np), zo ook *Ze het ei tot heur voldoen* (Np)

voldoende [fol'dü(:)nd] - voldoende (als waarderingscijfer)

voldoeninge z. *voldoening*

voldoening Ook *voldoenige* (Mun) [fol tdû(nu)/Tdu:enoya] - voldoende, voldaan gevoel *Asje warkje mar wat voldoende gef* (Nbk), *Anfokken gef veul voldoende* (Mun)

vole (verspr.) Ook *voel* (Dfo), *voelde* (Bdie, Obk), *vouwe* (Spa) de; -n; vooltien [tf_o.l_a/lf_o:l] --- ^{da} _{da} _{lfo} _o] 1. vouw, plooi *een vole in de rok* (Dfo), *een broek opstriecken van mannen, weer in de voel* weer in de vouw (Dfo), *Heur man het de vole zo knap in de broek* (Obk), *een vole in de maantel* (Dfo), *in de volen* opgevouwen (01-N1), (bij vergelijking) *Hij het biele volen in et heufd* zeer diepe rimpelingen (Bu) 2. bep. ijzer met een bep. ronding die op de

volemere - volk

duimen van de hekpaal/het deurkozijn draait (Bdie, Obk, Pe-DbI, Ste): *Et hekke drift op volen en doemen; volen zitten an et belcke, de doeme en de paol* (Ste), *Volen daor drift de deure omme* (Bdie)

volemere (Db, Obk, Ow, Ste) Ook **voolemere** (El, Ste), **voleinerrie** (Ld, Obk, 01-Nl, Spa) de; -n ['fo:olo... .. / ...] 1. veulenmerrie *De oolde voolemere wodde wel dattigjaor* (Ste)

volemerrie z. *volemere*

volen T (Dhau, El, Nbk, Obk, Op, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; voolde, het voold [ʋoːl¹n] 1. een veulen ter wereld brengen *Nao et volen mos de hamme nog kommen* (Dhau), *Nao et volen moet de hamnie d'r gauw wezen* (El), *Et ontkomt je vaeke dat een peerd voolt* (Nbk), *De mere moet volen* (Obk), *As een peerd voold het, moet de neze d'r vlot achteran kommen* (Spa), *Wi maggen vannaacht wel waken bi] de mere, want die kan wel es volen* (Sz)

volen II (verspr.) Ook **vouwen** (verspr.) [fo:l¹nif^{own} .. wgi] - vouwen: in vouwen leggen, plaatsen *Ik voolde de banen ik bad* (b, Ste), *Af boeken katten willen, moej' et kattpepier goed overhoeks volen* (Op), *de kraante effen volen* (b); door vrouwen vormen een vliegtugien volen

volentien Z. *voel*

volg. - afkorting van *volgende*

volgauto ['f...] - volgauto

volgeling (1) de; -en ['folgolujPfolgt] 1. volgeling

volgen zw ww.; overg.; volgde, het/is (bet. 1) volgd [fol(a)g] 1. volgen: achternagaan *iene volgen, iene mit de ogen volgen* (Nbk) 2. gaan langs *Dat pad moej' volgen* (Nbk) 3. blijven begrijpen, de g cd a cht en ontw ikk eling d o orlop en d s^{napp} en *Et is gien makkelik verhael, kuj't nog volgen?* (Nbk), *Ik snap dl' niks meer van wat ze willen, kun ie 't nog volgen?* ik begrijp er niets meer van (Nbk), *Die vrouw is wel zoe'n grote rattelschute, ie kun ze baost niet volgen* (Dfo) 4. opvolgen, handelen naar (spor.) *de veurschnften volgen* (spor.), *een bep lijn volgen* (spor.) 5. deelnemen: aan een opleiding, een cursus e.d. *een opleiding volgen, een cursus volgen* 6. de volgende zijn (spor.) *De iene dag volgt op 'e aandere* (Nbk), *Wie volgt? wie is er aan de beurt?* (Nbk) 7. het

logische gevolg zijn (spor.) *Dat volgt daor aut* (Nbk)

volgend (verspr.) Ook *vollend* (Spa) bn. ['folgflt/'f3litt] 1. komend, volgend *vollend jaor* (Spa), *volgende meitiea'* (Nbk)

volgens (verspr.) ['falgs] - volgens *Volgens mi] is 't niet zo* (Spa)

volgnommer (1) ['f...] - volgnommer

volgodder (verspr.) Ook *volgorde* (verspr.) [T.../...] - volgorde

volgooien ['f...] - volgooien: gooiend vullen, ook, m.b.t. een brandstoftank, vooral van auto's: geheel vullen *Gooi him mar vol!* (Nbk)

volgorde z. *volgodder*

volgruid z. *volgruuid*

volgruid z. *vofgruufd*

volgruuid (Obk) Ook *volgruid* (Np), *volgruid* (Np, Wol) [fo'l'gry:jti... 'grAjtJ ...'gr it] - volgroeid, geheel volwassen geworden (qua bouw) *Dat kiend is niet volgruuid, et is een dik proppien bleven* (Obk)

volgzem (spor) ['fol(a)xsip] - volgzaam volhaandig (Nbk, Np, Obk) bn.; -er, -st [foL.; aks. wisselt] 1. het erg druk hebbend *Ik bin volbaandi, 'k heb zovule wark daj'niet weten waar af eerst of laest beginnen zullen* (Nbk), *Ik bin d'r debiele zoemer volhaandig nut west* ik heb er de hele zomer m'n handen vol aan gehad (Np) volhollen ['folho:ln] - volhouden: met volharding doorgaan met wat men doet *Die raomerd zal et niet lange volbolen, as bi] zo deurdot* (Obk); volharden in z'n mening, *standpunt ffi] hul (' bi] hoge en lege vol dat* (..) hij bleef volhouden dat (---) (Db, Dhau, El, Ld, Ow, Sz), *en bi] lege---* (Ma), *mit alle geweld volbolen* hoe dan ook volharden in z'n mening (Nbk, Ow)

volholer (Nbk, Np, Nw) ['folho:lç] - doorzetter, iemand die weet vol te houden vol et, ook de (bot- 6) (z. ook *volkien*) ['fol(o)k] 1. de gezamenlijke deelnemers aan een bep. nationale of regionale identiteit e.d. *et Nederlaanse volk* (b): *Et zal eens Nederlaanse volk naor 'k hope nog wel heugen* (..) (b), *et Friese volk* (1) 2. *mensen* *Et volk hier zegt et aandere* (Dfo), *Ze daenken nargens omrne, dat jonge volk* (Dfo), *D'r was een macht volk op 'e lappen* er waren heel veel mensen op *de been* (Nbk), *D'r trekt aorig volk uut de*

dörpen weg (Nbk), (aan de buitendeur geroepen:) *Is d'r (ok) volk in (huus)?* is er iemand (Nbk), *volk van niks* schorremorrie (Nbk, Dho), *hoog volk* voorname mensen (Ste), *et deftig volk an 't Wiekien* (b), (als aanspreekvorm:) *'t Is kot dag, volk!* er zijn weinig dagen meer, en dan is het zover (01-N1), *onder eigen volk* onder eigen mensen, mensen van hier (s), i.h.b.: beleefdheidshalve geroepen aan de buitendeur, om na te gaan of er mensen zijn (wordt er geen antwoord gehoord, dan gaat men niet naar binnen; ook als *volle*k weergegeven): *Helt reup van 'volk'* (v), *Volk! Is dfr iene?! Vollek!* (Nbk) 3. bep. slag mensen *Dat is nog volk, 't bin echte beidehutters* (Dho), *Et was een geef en sterk volk* (Ow), *Et is wat geniepig volk* (Np), *D'r is tegenwoordig een protte vreemd volk bij de diek* (Nbk) 4. bezoekers, publiek *Die meensken hebben deurlopend volk* hebben nou ook altijd mensen over de vloer (Obk), *We kriegen vanaovend volk gasten over de vloer* (Nbk), *D'r was dit jaor wat minder volk op 'e zanguutvoering* (Nbk) 5. klanten in een winkel *D'r komt daor nooit vule volk in de winkel* (Nbk), *Alle volk kon haost niet in de winkel, zo drok was 't d'r* (Nbk) 6. iemands ouders *We zeden vaeke 'mem' en 'heit en ok vacke 'mien volk'* (Nbk), *Oonze volk hebben et vaeke verteld* (Nbk), *Oonze volk weten et nog wel, die hebben we dus vraogd* (Spa), *Dat zee oonze volk vroeger* (Dhau), *Oons volk hebben de melkerije ofschafft en 't laand verhuurd* (Db), *De dirkiesp ere hadden we vroeger biJ oons volk* (Nw), *Oonze volk gongen vroeger altied nut gaasten wit een glaezen waegen onze ouders* (bo: Bu, Obk), *Isje volk op 'e fiets?* (Wol) 7. familie, de gezamenlijke huisgenoten, huishouding (Ru, Dho, Mun, Nbk, Obk, Ste, b: lm) *oonze volk* de ouders, broers en zusters van het desbetreffende gezin (Dho, Mun): *As oonze volk now uutpraot weren* (..) (Dho), *We bin wit eigen volk met de eigen huishouding* (Nbk, b: In), *Et peerdegereide hong bij oonze volk altied op 'e dele* (.) (Obk), *Helt trok doe wit zien volk naorde tentoonstellinge* (s: oost.) & personeel *Hij het een protte volk au 't wark* (Nbk) 9. bijenvolk *As et volk al mar groter wodt deur et bruden,*

kof' stark in et volk (bs: Dfo, Op), *...ont wikkelt et volk him goed* (bs: Dfo), *- kommen de bijen goed in et volk* (bs: Obk), *een ofvleugen volk* voorzwerm, brandzwerm bij bijen (bs: Ow), *een verzeupen volk* di nat geworden door de natte honing bij aftrommelen, terwijl het warm weer is (bs: Obk) * *'t Volk komt bij de meensken* gezegd als één, maar meestal meerdere personen zich bij een gezelschap voegen (Nbk, bo: Np), *Wat laeter op 'e aovend, wat schoonder volk* (Nbk)

volkenbond de; -en ['folkibont] 1. volkenbond *D'rmoet een volkenbond kommen die zoveule macht het, dat die een algemiene ontwaopening meugelikmaekt* (vo) volkenkunde (spor.) [falkfl ---] - volkenkunde

volkien et; volkies ['fal@kin] 1. slag mensen *Et schippersvolk is een volkien op himzels* (Dhau), *et gewone volkien* de gewone mensen (zonder hoog inkomen, zonder veel opleiding) (Nbk) 2. de mensen, groep(je) mensen *Die kiender van M en G. weren niet min, zee et volkien* (vo), *Mit dat volkien is 't ok een geduvel* met die mensen (Dfo), (.) *hoe et mit dat volkien is* (Dfo), *Ze zatten d'r goed bij dat volkien* (Pe-Db), *Et volkien van de baank gaot ok al weer vot om vuuf ure* het personeel (Ste), *Hij was niet jens zoe'n slechte baos, marhi kon zien volkien wel anpietsen aanzetten tot flink werken* (Op), *Veurd dat et volkien de deint' uitgaot, is d'r hiel wat te ruwen* (Obk), (gezegd tegen een groepje:) *Wat moet dat volkien hier* wat moeten jullie hier (Obk), (als aanspreekvorm:) *Af' over de es gaan, volkien* (.) (b), *Dag, volkien dag allemaal* (Obk) * *Et is me zoe'n volkien, zee de duvel, doe hadde ,bij een krofevol kikkers; doe as hij ze d'r in hadde, floepten ze d'r net zo hadde weer nut* (Sz, *Et is mij* zoe'n volkien, zee de boer, en doe hadde *hij een krofe mit kikkers* (Op)

volkomen (spor.) bw. [fol'kö:oi:p:] 1. volkomen, geheel en al, vooral in verb. als *volkomen geliek hebben* (Nbk), *Ik geloof fe, volkomen!* (spor.) **volkoren** de; ook mv. [fol'ko:ar:] 1. (g. mv.) brood van het soort volkorenbrood *Wat veur soort moef hebben? Volkoren?* (Nbk) 2. (een) volkorenbrood *Doe mij nog*

volkorenbeschuut - volledig

mar een volkoren (Nbk), *..een peer volkoren* (Nbk)
volkorenheschuut (Db) [...'k...] - volkorenbeschuut
volkorenbrood [folk...] - volkorenbrood
Volkorenbrood hiet voedzem te wezen (Obk)
volksalmanak ['f...] - volksalmanak
volksaard (1) ['f.] - volksaard
volksbuurt ['f.] - volksbuurt
volkscilinder (Nw) de; -5; -tien ['f.] 1. bep. type brander, nl. in een lamp
volksdaans [t.] - volksdans
volksdaansen [t.] - volksdansen
volksdaanser ['f...] - volksdanser
volksdaansgroep [T...] - volksdansgroep
volksdaansklub [T...] - volksdansgroep
volksfeest et; -en; ...fesien ['f...] 1. feest waarbij het gehele volk betrokken is
volksfront (spor.) [t.] - volksfront
volksgebruuk [t.] - volksgebruik *een oold volksgebruuc* (Obk)
volksgehoof (1) [T...] - volksgehoof: bijgehoof
volksgezegde (Np) et; -n [T...] 1. uitdrukking, zinswending e.d. uit het volk
Een oold volksgezegde is: 'Zwidagswark is niet staric' (Np)
volksgezondhied (spor.) [...'sont...] - volksgezondheid
volksheld (1) ['f...] - volksheld
volkshumor [T...] - volkshumor
volkshuusvesting (spor.) ['f...] - volkshuusvesting
volksjonge (spor.) [t.] - volksjongen
volkskerakter (spor.) ['f...] - volkskerakter
volkskunde (spor.) ['f.] - volkskunde
volkskundig (spor.) [fol(o)ks'k.&ndox] - volkskundige
volkslied (b) ['f...] - volkslied: lied in, uit de volksmond, ook wel: lied dat de regio bezingt, ook: uniek lied met het zingen/spelen waarvan men de regio of het land symboliseert
volksman [t.] - volksman, iemand geliefd bij het volk, die volks doet
volksmenner (vo) [T...] - volksmenner
Doe et goedschiks niet wol, was et volk riepe om achter een volksmenner an te lopen (vo)
volksmeziek [T...] - volksmuziek
volksmeziekgroep (spor.) de; -en; -ien

[T...] 1. muziekgroep die volksmuziek speelt
volksmond (spor.) [T...] - volksmond *in de volksmond* (spor.)
volksschoele (1) ['f...] - volksschool
volksschriever (1) [T---] - volksschrijver
volksspeulen (vo) mv. ['f...] 1. volksspelen
Et was in de eerste veertien daegen zowat alle daegen feest, veural in Oosterwoolde: optochten, volksspeulen, schoelefeesten en nuum mar op (vo)
volkssport (spot.) [T...] - volkssport
volkssprokien (spor.) ['f...] - volkssprookje
volksstemming (1) [T...] - volksstemming
volksstok (spor.) [T...] - volksstuk
volkstael (1) [T...] - volkstaal
volkstelling [T...] - volkstelling
voiksteniel [T---] - volkstoneel
volkstheater (spor.) [T ---] - volkstheater
volkstuun [f...] - volkstuin *Op een braokliggend stok/den grond, ben effen de volkstuunties* (..) (v), *De grote stad het de volkstuunties opslokt* (Spa)
volksuniversiteit (1) [t...] - volksuniversiteit
volksvergeerdering (ba) [T...] - volksvergadering
volksverhael (spor.) [t.] - volksverhaal
volksverlakerri'je [...'rijn, ook ...sja; z. -i'je] - volksverlakerrij
volksvermaek (1) [t.] - volksvermaak
volksvertegenwoordiger (spor.) [T...] - volksvertegenwoordiger
volksvertegenwoordiging (spor.) [t.] - volksvertegenwoordiging
volksverteller ['f...] - volksverteller
volksverzekering (spor.) [T...] - volksverzekering
volksvi'jaand (spor.) [T...] - volksvijand
volkswaegenbus [T...] - volkswagenbus
volkswieshied (Nbk) [t.] - volkswijsheid
volkszanger (spor.) [T...] - volkszanger, folksinger
vollaeden (Dfo) zw. ww.; overg.; laedde/laedede vol, het vollaeden/vollaedde [Tole:dn] 1. door te laden vol maken, met name van een boerenwagen
volledig bn., bw.; -er, -st [fo'h:dax] 1. geheel en al, volkomen *een volledige hulp* (Obk), *Biwwe volledig? is iedereen er?* (Nbk), *Hiy had et volledig mis* (Nbk), *...sleug de plaanke...* (Nbk) 2. ongedeeld,

in z'n geheel, in verb. als *een volledige baene* (Nbk)

volledighied (Nbk) [fo'l...] - volledigheid
Veur de volledig/lied (..) volledighiedshalve (Nbk)

volleerd (spor.) [fo'l...] - volleerd, geheel
en al kunnende Daenk mat niet daf' zomar volleerd binnen! (Nbk)

volleggen [folcgij] - volmaken door te leggen
De dele is vollegd mit rogge (Np)

vollemaone [...'m...] - vollemaan (lett.)

vollend z. *volgend*

volleybal [folibal] - volleybal

volleybalbond [f'...] - volleybalbond

volleyballen || f-- - volleyballen

volleybalnet (Nbk) et; -ten [f'...] 1. net voor, bij volleybal

volleybalveld (ba) et; -en [f'...] 1. veld waarop men volleybal beoefent
voilcybalverieninge de; ..verienings, -n [f'...] 1. vereniging voor volleybal

vollig (Nbk, Spa) bn. [f'olox] 1. (van plekken van het lichaam) opgezet (Spa)
Hij is wat vollig in de gewrichten met veel vocht (Spa), *Ei kan om zoe'n plekke mit zweerden7e vollig wezen* (Spa) 2. met een gevoel van volheid in de maagstreek (Nbk)
vollighied Voor -beid z. -hied de [f'olox...] 1. het *vollig* zijn in bet. 1 (Spa)
De volligheid is nog niet helemaole over (Spa) 2- het dicht op elkaar staan (bo: Bu, Nw)
We doen mar wat van die oolde stoelen weg, daor bef' mar volligheid van (bo: Bu, Nw)

vollopen [t...] - vollopen: gevuld raken door wat binnenstroomt
de geute vollopen laoten voor de koenen (Dho)

volmacht de; -en [f'olmaxt] 1. gevolmachtigde, nl. bestuurder van een waterschap
Die twie bestuursleden wodden keuzen deur de volmachten (vo) 2- gedelegeerde bevoegdheid, opdracht, en wel om in naam van degene die opdracht gaf iets uit te voeren
bij volmacht (Nbk), *iene (een) volmacht geven, (een) volmacht kriegen* (Nbk)

volmachtbesluten (vo) et; [' i 1. besluit van één of meer volmachten
En as een meerderbied et niet mit de volmacJitebesluten iens is, kun ze heur bij de verkiezings naor huus sturen (vo)

volmaekt bn.; -er, -st [folme:kt] 1. volmaakt, perfekt, volkomen
De meensken

bin niet zo iniens mar volmaekt (d), *Gien meenske is volmaekt* (Nbk)

volmondig [fol'mondox] - volmondig: ronduit

volnuren (Bu, Dhau, El) zw. ww.; onbep. w. en is volnuurd [T...] 1. (van koeien) het punt van kalven naderen
Die koe die is volnuwd gaat bijna kalven (Bu), *...is volnurend* (Dhau, El)

volop [folop; aks. wisselt] - volop
Dt was volop te eten (Nbk), *D'r is volop wark op 't heden* (Nbk), *D'r is genoeg wark, volop!* (Nbk)

volorde z. *volgodder*

volpennen [f' } - volpennen

volpension (spor.) [folp'sjon] - volpension

volpompen (verspr.) [T...] - volpompen: door te pompen vol maken
Hij pompte de geuten vol (Ma), *Bij melkziekte wodde et gier volpomp4 dan koimen ze weer overaende kommen* (Ow), *Op 'e koezoolder ston een grote zinken bak, - mit een zoog-paspompe op een norton-putte kof' die ien of twie keer daegs volpompen* (vo)

volproppen [f'olprprp] - volproppen
Dat kiendpropt de mond zo vol, dat ze kan gien woord utbrengen (Sz)

volschellen st. ww.; onoverg.; schul vol, het volschullen [f'olskehij 1. vreselijk uitschelden, in verb als *ik schei n de pochel vol* (Np, Nw), *Hij schul de pelisie de huud nog vol G*)

volscheppen zw. ww.; overg.; schepte vol, het volschept [Tol...] 1. door te scheppen vol doen zijn
Fattietoeren wel twie keer schepte oons mem him et bod mar weer vol (j)

volschieten [Tol...] - volschieten
Bij een plechtige of slim feestlike gebeurtenis kuf zomar volschieten (Spa), *Et gemoed schöt me altied zomar vol* (Nbk)

volschinken (Nbk) [e] - volschenken
de glassies volschinken (Nbk)

volschrieven [f'...] - volschrijven

volslegen (Bu, El, Ma, Nw, Obk, Op) [fol'sli:gij] - volslagen: geheel en al, volmaakt
Et is volslegen geheel en al af, volmaakt (Bu), *een volslegen kaifien* (Bu), *een volslegen koe* een goeie, volwassen koe (Nw), *volslegen plaanten, mooi groot en goed* (Nw), *Et is gien dure auto, mar wel volslegen* (Nw); volkomen, geheel en

volsmieten - voos

al *D'r zat d'r volsiegen naost* geheel en al (Bu)

volsmieten ['f..] - volsmijten, hetz. als *volgooien*, z. aldaar

volstaon (spor.) [fol'st...] - volstaan, in *d'r wit volstaan (tinnen)*

volstoppen [t...] - volstoppen

volstromen ['f...] - volstromen

voltallig (spor.) [fol'talax] - voltallig *et voltallige bestuur*

volte (Dhau) de [folta] 1. het vol zijn, dicht bijeen zijn (vooral: met mensen) *We bbi rnekeer op 'e mark in de volte kwictraekt* (Dhau)

voltiedbaene (1) ['f1..] - voltijdbaan

voltooid (1) [fol'to:jt] - voltooid, in *een voltooid dielwoord*

voltreffter ['f..] - voltreffter

voluut [folyt; aks. wisselt] - voluit: *helemaal je naeme voluut schrieven* (1)

volwassen [fol'wasii] - volwassen: rijp, mondig

volwassene de; -n [fo1'wasn] 1. volwassene

volweerdig (1) [fol'wu.ordax] - volwaardig

volzoegen (Ste) ['folsu:g] - volzuigen *le hadden ok lochtzoegers, die zeugen beur an de krubbe vol wit locht, dat ze d'r dikke van wodden* (Ste)

vondeling ['fonduj] - vondeling *te vondeling leggen* (j)

vonder (Nbk, Obk, 01-Nl, Op, Ow, Ste) de, ook et (01-Nl, Ow, Spa); -s, -tien [fondç] 1. vonder: bestaand, vast maar soms ook los liggend bruggetje over een sloot, veelal in de vorm van een of enige planken of een biels, vaak met een leuning (Obk, 01-Nl, Op, Ow, Ste) *Dan Jcup ie over et von dertien, en ie hadden een stok om je an beet te holen* (Ow), *De leuning van et vonder is kepot* (Dho, 01-Nl, Spa) 2. loopplank naar een schip (Nbk, Obk) 3. losse plank om over een weke ondergrond te leggen en waar men over loopt, kruit en (Obk, Ow)

vonderen (Ste) zw ww.; onoverg.; vonderde, is vonderd ['fondçvj] 1. zeer voorzichtig lopen, zich nu hier, dan daar *vasthoudend 'k Vondere van de iene stoel naor de aandere* (Ste), *'k Bin de weg over vonderd(Ste), Hij vonderde bij de baan-ken langes* (Ste)

vonke de; -n; vonkien ['foijko] 1. vonk,

spatje vuur *De vonken vleugen d'r of* (Nbk), *---steuven in de ronte* (Nbk), *vliegen de locht in* (Nbk)

vonkeregen (v) ['foijka] - vonkenregen

vonnis [t.] - vonnis (in rechtskundige zin)

voogd ['fo:xt] - voogd *toeziend voogd* (1)

voogdij [fo:y'dEj] - voogdij

voogdijraad (Pe-Db1) [...'d...] - voogdijraad *De voogdijraad mos hun war over dat kiend ontfarmen* (Pe-Db1)

vool J Ook **volentien** (Bu), *veultien* (Nw)

et; volen; -tien ['fo:ol'fo:olntin]'fA:ltin] 1. *veulen Et vol het een (geel) koekien op 'e tonge nl. van de moederkoek, ter bescherming tegen het vruchtwater* (Bu), *et vol wit de bn)oot om de hals* soort spookverschijning waartegen kinderen werden gewaarschuwd met de bedoeling om ze niet in bossen, houtwallen enz. te laten afdwalen, ook om ouderen bang te maken die bij nacht langs bep. plaatsen zouden komen (Nbk, Np, Nw, Ma, Ow); *het vol wit de bri)oot om de hals* zou om. gesignaleerd zijn in *Nijhooltpae, Maickinge (aan de Balkweg) en bij Oosterwoolde*, vgl. ook *Daenk d'r omme kiender, in huus kommen, want douk pakt et vol wit de bri)ootje, en dan zien we jim nooit weer* (Ow), *dattelas een vooltien dartel als een veulen* (Sz, Ld) 2. z. *vole*

vool II (Dhau) bn. ['fo:ol] 1. (van een merrie) drachtig *De more is voo!* (Dhau)

voolapperaot (spor.) ['f..] - vouwapperaot

voolblad (1) ['fo:lbat] - vouwblad

vooldak (1) ['fo:ldak] - vouwdak

voolde z. *vole*

vooldeure (1) [Tol L.] - vouwdeur

voolfiets Z. *vouw/iets*

voolmere z. *volemere*

voolstoel Z. *vouwstoel*

vooltien et; voolties ['fo:ltin] 1. kleine

vouw 2. z. onder *vool* †

voolwaand z. *vouwwaand*

voonst [fô:öst] - vondst

voorlader z. *veurlaeder*

voorlik z. *vorl.jk*

voorn ['fo:arn] - voorn, voren *Ik bebbe nogal wat voorns in de Lende vongen* (Np)

voorst z. *veurst*

voort z. *vot*

voos (Dfo, Ld, Spa) [fo:as] - voos: van vruchten), m.n. in *voze knollen* (Ld, Dfo)

vore de; -n; voortien [ˈfoːora] 1. voor (door een ploeg gemaakt) *Wat ligt die vore d'r mooi recht deur* (Np), *We hadden vroeger een voerman te bouwen, die kende et, voren zo recht as een fluite, een pracht om te zien* (Nw), *Aj' twie voren naor mekeer toe bouwen, kriej' een hoge rogge op 't laand* (Ld), *Mit diepploegen wodt de onderste vore over de bovenste henne ploegd* (Sun- Ot), *Af om de aandere vore bouwen, dan kommen de stoppels op inekaander te liggen* (Bu), *Aj' een briedere of smallere vore hebben willen, moej' de boel veur even ommezetten* (Nbk), *de eerste vore trekkende dag voordat men het hele terrein gaat ploegen al een eerste voor maken (volgens het bijgeloof moest men nieuw werk niet op een nieuwe dag aanvangen* (0w)), *een bliende vore voor die men oversloeg bij het poten van aard-appelen* (ZW, Diz, Np, Op, 0w, Sz), *De buterste vore mooi' bijspitten* (Np), *Een vore 'opbouwen' dan kriej' een betien een richel, dan ligt et d'r bovenop* (Ste) 2. diepte van een voor (z. bet. 2) (Np) *Et waeter is wel een vore zakt* (Np) vorebrette de; -n, -s; ..brettien 1. breedte van een voor (door een ploeg gemaakt) 2. hoeveelheid natuurlijke mest met de breedte van een voor (z bet. 1) (vo) *D'r lag een beste laoge roege dong op en H en de baos gongen, ieder an een kaante van et ommeploegde laand, veur de ploeg uur om een vorebrette dong mooi in de vore te leggen, dat d'r gien toelTen boven uur stak* (vo) **vork-en-lepel** z. *lepeldiefien* vörke (OS, Bu, Nw, Ste, d, 1, b) Ook *vorke* (WS, El, Obk, b: in) de; -n; vorkien [ˈfmr(o)ko/ˈfor(o)ko] 1. vork (als werktuig) *et huj mit een vörke omhogens stikken* (Nbk), *etgrös an de vörke stikken* (Nbk), *As een vörke vervoerd wodde, wodde d'r vaeke een hooftien veur daon, dan wodden de punten ofschaarmd* (Nw), *ZoJ' ok te veule huj op 'e vörke nemen?* (d), *De pelisie wil weten hoe de vörke in de staele zit hoe de vork in de steel zit* (Obk), *Toe, luibuis, gao es even koffiezetten, ie zitten dam— as zit ie mit et gat an de vorke*(Sz) 2. vork (waarmee men eet) *de lepels en (de) vörken* (Nbk) 3. voorvork *De fietsbaand schoort iederkeer bij de vörke lange;*

aanst krieik nog een minne stee in de baand (Db) vorkebak (01-NI, Spa, Sz) de; -ken; -kien [r •••] t. bakje waarin men de vorken legt (zoals het lepelbakje) vörken (n, fp) mv. [fcer(a)kij] t. tandzaad of de vruchtjes ervan (met haakjes) *Ik hadde een aentien deur de sloots wal kreupen en doe 'k d'r uut kwam hak de sokken en de broek hatstikke vol vorken* (n, fp) vorken (s) zw. ww.; overg.; vorkte, het vorkt [ˈfmr(o)kffl] 1. omhoog brengen m.b.v. een vork (dus aan de vork geprikt) vorken-en-lepels z. *lepeldiefien* **vörkepunt** (Bu) de; -en; ...puntien [ˈf...] 1. punt van een vorktand *vörkepunten ofscharmen* (Bu) **vörkestaale** (Bdie, Bu, Np, Ste) Ook *vorkestaale* (Obk, Op, Ste) [ˈf.1...] -vorksteel **vörkestok** Voor var. z. *vörke* de; -ken; -kien [f...] 1. steel van een vork (werktuig) **vörketane** (El, Nbk) [ˈf...] -vorktand *De vörketanen moe'n goed spits wezen* (El) **vörkevol** (vo) de [ˈftr(a)kofofl] 1. hoeveelheid die men aan een vork prikt *Now hek nog een vörkevol of achte* nog acht vorken vol (om te laden enz.) (vo) vörkheftruuk (1) [ˈf...] -vorkhefruck vorlik (OS, Bu, Db, Dhau, Nbk, Nt, Nw, 01-NI, Op, Wol) Ook *vorre/ik* (Obk, Ld, Spa), *voor/ik* (Sz), *veur/ik* (Bdie, Op, Pe-DbI) bn.; -er, -st [ˈforlokl'fora ... /ˈfo:or lakI'f&or ...] 1. voorlijk, vroeg ontwikkeld *een vorlik maegien* d.i. veelal: dat groot is voor haar leeftijd (Dhau, Diz, Ma), zo ook *een vorlikkiendd.* i. in lichamelijk opzicht, maar ook wat de verstandelijke ontwikkeling betreft (Nbk), zo ook *Hij is nogal wat vorlik veur zien leeftied* (Diz, El, Ld, 0w, Sz, Spa) en *De kiender die in een loop wagentien leren lopen, die bin altied even voorliker as andere kiender* (Sz), *Die is goed vorhk dat kind loopt vroeg* (Nbk), *Et is een vorlik la or, alles is vroeg in de netuur* (Nbk), *een vorlik veurjaor* (Diz), *De netuur is vorlik* (EI) 2. (overtr. trap, zelfst.) in een zo ver mogelijk stadium hebben *gebracht Hef de eterije al op vorlikst?* (Bu), *de boel wat op 't vorlikste brengen* (Dhau), *de waske op 't vorlikst brengen*

vorm - vorrel

(Nbk) 3. t snelst vorderend (Ow) *De vorlike boeren futen in april soms de koenen af uut* (Ow)

vorm de; -s, -en; -pion, -tien (spor. oost.) [ʼfDr(m)] 1. uitdrukking van iets door een vorm *argens vorm an geven* (1) 2. omtrek, figuur, gedaante *Et het de vorm van een siepel* (Nbk), *Dat gebouw komt al aorig vorm an* (Ld), *Wat vew- vorm zo|je h wis hebben moeten, vien ie?* (Nbk), *in de vorm van* 3. wijze van vertolking, wijze van uitdrukking *een dankwoord in de vorm van een gedicht* (Nbk) 4. de juiste, passende vorm, de juiste gedaante die iets moet hebben *De duskersstok moet in de vorm zet wodden* (Np) 5. vorm in taalkundige zin *een vorm van een onriegelmaouig warkwoord* (Nbk) 6. conventie, formaliteit *veur de vorm* 7. goede lichamelijke konditie *goed in vorm wezen* 8. voorwerp met behulp waarvan men iets z'n vorm kan geven *Ie hebben vorms nodig om koekies te bakken* (Np), *Ik hebbe nije vo=s kocht om koekies te bakken* (Dho), *Et kiend speulde mit zaand en vormpies* (Nbk)

vormelik (spor.) [ʼfnrmak] - vormelijk: gehecht aan goede vormen *Hij is altiedzo vorm dik* (spor.)

vormen zw. ww.; onoverg.; vormde, het vormd [ʼformn] 1. vormen, samenstellen, *formeren een bestuur vormen* (El), *Van alle woorden die wij in vuuftien jaar verzameld hebben, moe'n jini mei een mooi woordeboek van vormen* (O1-NI) 2. vorming geven, opvoeden *Op schoele en in 't huusgezin wodt een kiend vormd vetozien leven* (Spa)

vormgeven (1) [ʼf] - vormgeven

vormgever (1) [ʼf3r(5)mgt:w, ...vr] - vormgever

vorming (spor.) [ʼfrmu] - vorming: het vormen; opvoeding, het vormen in geestelijke zin

vormingscentrum (spor.) [T...] - vormingscentrum

vormingsklasse (spor.) [ʼf...] - vormingsklas

vormingskursus (1) [T...] - vormingskursus

vormingsleider (spon) [ʼf..] - vormingsleider

vormingsonderwies (spor.) [ʼf...] - vor-

ningsonderwijs

vormingspergramme (spor.) [ʼf...] - vormingsprogramma

vormingswark (verspr.) {ʼf...J - vormingswark

vormingswaricer (1) [T...] - vormingswerker

vormoverienkomst (spor) [T...] - vormovereenkomst

vormvariaant (spor.) [t..] - vormvariant

vormveraandering (1) [ʼf .j - vormverandering

vorre z *vodde*

vorrel Ook **verreltien** (Ow), *voddel* (b) de;

•s; -tien [ʼfor1/ʼfsrltin1ʼfnd1] 1. vierendeel, verrel, vierel *een vorrel nemen* vierde deel van iets (O1-NI); in verschillende bijzondere toepassingen: vierde deel van een uier (verspr): *Et gier van de koe het vier vorrels en vier utters* vier kwartieren en vier spenen (Ld, Bu), *Wat boven de utter zit is een vorrel* (Nbk), *De koe het een verkeerd vorrel di. met ontsteking* (verspr.), *Et von-el van die koe is verkeerd* (Op), *Die von-el daor zat baddigheid in* (Np), *Die koe het een had von-el* (Op), *Op 'e Makkemer maat haj' dan vanzels ok nogal wat twie- en driepappen; zokke koenen oppinken hadden zommers veniend in ien of meer von-els van et gier had, en die zollen nooit melk mit die vorrels geven* (Ow), *in von-els snieden in vier stukken snijden: van koek, een appel enz. (Sz), ook ruimer: in kleine stukjes verdelen* (Ste), *een von-eltien appel* een vierde deel van een appel (Sz), zo ook *Willen jow dehelte van disse dikke appel, ofhef en een von-el genoeg?* (Spa, Op), *een vorreltien* een stukje appel (be: Bu, Nw) of sinaasappel (Nw, Bu), ook: een stukje vlees (d), zo ook *een vorreltien kocke* (Np), (vaak gezegd bij het wekken:) *Snie ie de appels mooi in von-elties?* (Ste), *We kregen een half vorreltien van een appel* 1/8 deel (Wol), *een half von-eltien* met name gezegd van sterke drank, azijn, olie: een halve vierde liter (verspr.), zo ook *een von-el draank* 1/4 liter (Np, Obk, Pe-Db), *een von-el is om de zes borrels henne* (Np), ook in *'t Liekt mij wel krap toe om daor een jurkien uut te maeken, doe d'r nog mei-ccii half vorreltien bi% koopman!* de helft van 1/4 meter (Db), *een von-el ketoen* een

kwart ei (Dhau, Np), zo ook *een vorrei blauwkoper* (Dhau), ... *stofid.* (verspr.): *De stof wodde vrogger hij de clie verkocht, soms mos d'r een vorrel bij* (Ow), *Ik bebbe an een von'els ciie genoeg* (Dho), *D'r kan nog wei een vorrellien* of gezegd wanneer men iets minder stof wil kopen dan de winkelier afmeet (Nw), *een ciie en een von-ei* (Np), *drie mussies en een von-ei* gezegd van een liter drank (Spa), *Een von-ei rogge is een kwat mudde* (El) 2. botervat van 80 pond (s: Wol) 3. klein glaasje voor sterke drank (b: lm) 4. hetz. *als zijvorrei*, z. aldaar (Dfo) *De von-ei wodde bruukt bij et zijen van rogge en ok wei hij et meten van stoffen* (Dfo)

vorrelen (Ld, Nbk, Nt, 01-Nl, Wol, Sz) Ook **vurrelen** (ko) zw. ww.; overg.; vorrelde, het vorreld [^ffarjv/^{tul}...] 1. een kalf dat geboren moet worden, in stukken snijden om zo de koe te verlossen *et kalf d'r of vorreien* (Ld, Nbk, Wol, Sz), *et kalf van de koe vorrelen* (Nt) 2. z. *ofvorreien* vorrelik z_ *vorilk*

vorreis (verspr.) bn. ['forls] 1. met de grootte, omvang van een kwart *een von-eis* jaor kwart jaor (Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Sz, b: lm, bo: Bu)), (van een koe:) *Hij het de von-eis jaoren* de tijd om te kalven (Ma), *et domme von-eis jaor* de eerste drie maanden dat een kind ter wereld is (Ste, Wol)

vortoe (Dfo) Ook *vortow* (Dfo) tw. ['fortu/fortoM] 1. geroepen bij het drijven bij de jacht

vortow Z. *vortoe*

Vos de; -sen; -sien [fas] 1. bekend zoogdier: vos *een vos uutgreven* het hol van een vos uitgraven, om die (en eventuele jongen) te pakken te kunnen krijgen (Np), *zo liep as een vos* (Nbk, Ma, Nt, Op, 0w) 2. sluwe persoon (Obk) *Die ooide vos lat m niet zo gauw verrieften* (Obk) 3. bep. lichtbruin paard: vos (Bu, Np, Ste, Sz) *De Vos zal Mede wezen dat hij weer thuus is, hi5 doet niks as graenzen om 't vooi* (Sz), *Die vos het een mooie keupersnute* (Np), ... *een bies* (Np) * *Et hyt hier, zee de vos, en doe zat hij achter een bentepoie* (Db)

vosbies (verspr.) ['fozbls] - vosbles

vosbkspeerd (Obk) [T...] - vosbles

vosbiest (Dfo, El, Spa, 1) bn. [¹¹fozblEst] 1.

vosbles zijnd *een vosbiest peerd* (1)

vosenter (Dho, El, Op, Spa) et [Tas...] 1. eenjarig paard

voshingst (vo) de; -en; ...hingsien [Tos...] 1. mannelijk vospaard *De voien kwammen uut Grunningeriaand. De heit was een bekende voshingst* (vo)

voskursus (spot.) [Tas...] - voskursus

vospeerd (Bu, Ste) ['fris...] - vospaard

vossegat (Pe-Dbl) de; -ten; -tien ['fasaxat] 1. gemetselde put voor een kelder *Mit een vossegat veur de kelder kriej' daor meer iocht in* (Po-Dbl)

vossehol ['fasahal] - vossehol *een vossehoi uutgreven* (Nbk)

vossehuud ['fasahyt] - vossehuud

vossejacht ['fasaiaxt] - vossejacht

vossejaegen (b) onbep. w. ['fasa ---] 1. op de vossejacht zijn

vossejong ['fosajoi] - vossejong

vosseklauwe (Np) [T...] - vosseklem

vosseklemme (1) ['f...] - vosseklem

vossekop ['fasa ---] - vossekop

vossenust (Ow) et; -en; ...nussien [fasanAst] 1. nest van een vos

vossepote (spot.) ['fasapo:ata] - vossepoot

vosseprente (Ow) de ['fasa...] 1. voetafdruk, spoor van een vos *een vosseprente in de modder of snij* (Ow)

vossespoor (Ow) et; ...sporen; -tien ['fasaspo:ar] 1. spoor van een vos

vossesporen (Bu) zw. ww.; onbep. w. en het vossespoord ['fasaspo:a(r)jfl] 1. één of meer vossen proberen te vinden (door de sporen te volgen)

vossestap (Bu) de; -pen; -pion ['fasastap] 1. val voor vossen *Een vossestap is krek zo as een rottekwiope, mar dan vule groter* (Bu)

vossestat (spot.) de; -ten; -tien ['fasastaf] 1. vossestaart

vossevel ['fasafel] - vossevel

vost de; -en (bet. 2) ['fat] 1. het vriezen (in de natuur), vriesweer *We kriegen vost* (Nbk), *Et begon gisteraovend al te dujjen, dat de vost zal wei gauw weer vot wezen* (Nw), *Deur de hadde vost is de grond hier slim knotterj* (Op), *De vost zit nog in de grond* (Nbk), *strenge vost* (Nbk), *lichte vost* (Nbk), *maotige vost* (Nbk), *Beneden drie graoden vost kuj' niet metselen* vriesweer met drie graden onder nul (Obk), *As de vost over dat gewas komt, gaot et*

vostendom - votbaenselen

mis vanzels (Nbk) 2. vorst van een dak *Oonze buurman is nog ooldenvets, hij bruulct nog dekzoden veur de vost op 't hokke* (Mun), *De hoekslepe Eggen de vorsten* [nl. hoekvorsten] *op, van de marc tot de naalde van 't dak* (Np) 3. vorst, monarch, heerser (spor.) * *Mist geit vost in de kist en regenwater dat pist* (Dfo), *Snij in 't sliet/Vost op 'e diek*(Op, Dhau), *Komt d'r gien vost in jannewaon zet dan de wolle in meert mar klaor* (Obk)

vostendom (1) [fost;dom] - vorstendom

vostenhuus (1) [fostnhys] - vorstehuis

vostgreens (1) [T...] - vorstgrens

vostinne de; -n; -gien [fo'sttno] 1. vorstin
vostiocht (Nbk, Np) de [*'L.*] 1. hemel die op vorst wijst, vorstige lucht

vostnaacht (Dfo) de; -en; ...nachien [f'f...]
1. nacht met vorst *De vostnaachten bij 't veurjaor kun een flinke schaedepost geven* (Wo)

vostpanne (Bu, Wo, Nw, Obk, Op) [T...]

- vorstpan *De nokke is de ruter waor de vostpannen op spiekerd binnen* (Obk)

vostperiode (verspr.) de; -n, -s [ftpt(:)
ri'jo:odij] 1. vorstperiode

vostplagge z. *vostzode*

vostverlet [t.] - vorstverlet *Bij de winter is d'r wel es vostverlet* (Obk)

vostvrij (spor.) [aks. wisselt] - vorstvrij

vostweer (spor.) [L...] - vorstweer

vostzode (Db, Dfo, Pe-DbI) Ook *vonplagge* (El) de; -n [fotso:do/...plago] 1. elk der gestoken taaie, veenachtige zoden die op de naald van een rieten dak lagen *We hadden vroeger vostzoden op oons relten dak* (Db)

vot 1 Ook *voort* (Sz; in verb., z. na *) bw. [fotlfo:art] 1. terstond *Ik zal et vot doen dadelijk* (b: In), *Die was vot op 't aende direkt boos* (b), *Hij was vot lelck* (Nbk), *vot nao de middag* (Bu) 2. zeer dichtbij *vot an de weg vlak aan de weg* (verspr.) 3. *elders vandaan 'k Heb 't wel es heurd argens eers vot, dat woord 'hegedoom'* (Nbk), *Waor koj' vot?* (Bdie) 4. weg, eropuit, hier vandaan *H. was vot vanmiddag, en dat gebeurt nogal es!* (Sz), *De kien der willen niet meer wit oons vot* (Spa), *Hij gong weer vot* (b), *En now as de mieter vot wezen!* (Ow), *We moe 51 nog vot, vanaovend* (Ste), *Vot mit dat mag!* weg ermee, weg met dat tuig (b), *Vot wit*

die vieze boeren (b), *Die koe kan dommiet wel vot, daar bin 'k al verscheiden keer mit naor de bolle west, mar et is een brulder; ze gaon heur as een bolle gedregen, brullen en klauwen gatten in et laand* (Bu) 5. in *an ien stok vot* aan een stuk door (*Diz*): *Hij vertelde an ien stok vot* (*Diz*) 6. verwijderd, ver weg *Hij zit veer vot* (Nbk), *Ze wonen veer vot* (Nbk), *Ze woont een hiel aende vot* (*Ld*), *Hij is aorig veer vot in diepe slaap* (El) 7. zoek, *niet te vinden* *Waar zoj de haemer toch wezen, hij is vot* (Nbk) 8. overleden *Ik heb nogal wat neven, war d'r bin d'r ok al heel wat vot* (Nbk, Sz) * (gezegd bijv. van een kind dat snel draaft en dan valt) *How, war vot gaot hadder* (Nbk, Spa), schertsend in reactie op *How!*: *Vot gaot hadder* (bo: Nw), *Hij zegt gien woord of 't riemt war voort* hij zegt zo ongeveer alles op rijm (Sz)

vot II tw. [fot] 1. voort, verder, schiet op, weg *Vot, peerd!* gezegd als het paard in voorwaartse beweging moest gaan (Nbk), ook: *Vot, je* (Nbk), vaak achtereen: *Votje, votje!* (Nbk) 2. o.k., vooruit dan maar *Vot dan mar toe dan maar, vooruit dan maar, o.k.*

vot- - voort-: eerste lid in scheidbaar samengestelde ww. van het type *votbeinselen, votbrenge* (ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd); z. ook *weg-* en *samenstellingen* daarmee; de vormen met *vot-* zijn meestal gebruikelijker

vot-en-daodelijk z. *vot-en-daoliek*

vot-en-daoliek Ook *vot-en-daodeliek* (Db, Np), *vot-en-daoliks* (El, Wol), *vot-en-drekt* (Nbk, Np) [¹fot12... foti2do:odlokJ'fot;do:a laks/'fotndrEkt] 1. direkt, onmiddellijk *Burken en bulcen bin ongeschikt* [om te draaien, nl. bij het binden van een bos rijshout e.d.], *die hebben kotdraodig hooft en dat brokt vot-en-daoliek af et drijen* (bs: Dfo), *Datkan iederiene vot-en-daoliek zomar niet zeggen* (b), *We gaon vot-en-daoliek even henne* (Obk)

vot-en-daoliks z. *vot-en-daoliek*

vot-en-drekt z_ *vot-en-daoliek*

vot-op-slag (Bu, Nt, Op, j, n: Np) bw. [fotopslax] 1. onmiddellijk *Hij gong d'r vot-op-slag op hoge bienen henne* (Op), *Moet dat now vot-op-slaggebeuren?*(Bu) *votbaenselen* z. *votbeinselen*

votbargen (Nbk, Np, Wol) ['fobar(ɡ)] - wegbergen, opbergen *Ie moe'n t even votbargen* (Np)
votbeinselen (Np, Ow, bi) Ook **votbuenselen** (bi) zw. ww.; overg., onoverg.; beinseide vot, het votbeinseld [Tod... ..] t. (overg.) wegbonjouren 'k *He de kiepen votbeinseld out de toon* (bi), *Ik hebbe die jongen votbeinseld* (Np) 2. ervandoor lopen, weglopen *Hij beinselde vot* (bi)
votberduren (Np, Sz) Ook **votborduren** (Np, Sz) ['foUbody:ornJ'fo4body:ori] - voortborduren *argens an votberduren* (Sz), *As ik wat appats beleefd heb, mag ik daar later graag wat op votberduren* (Sz), *Daar borduurt hij war op vat* (Np)
votbewegen (j) U•-] - voortbewegen *een boom optillen of votbewegen* (j)
votbi'j (bi) bw (bi) ['fo4btj] 1. vlakbij, dichtbij *Dat is hier votbij* (bi)
votbienderen (Dhau) zw. ww.; onoverg.; bienderde vot, is votbienderd ['fobi:ndɛxi] 1. flink, stevig lopen *Hij biendert war hadde vat* (Dhau)
votblaozen ['fodbl... - voortblazen: wegblazen
votboerken (spor.) ['f1..] - voortboeren
votbokselen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; bokseide vot, is votbokseld ['f1..] 1. voortlopen, flink doorlopen *Hij bokselde nog aorig vot* (Nbk, Np)
votborduren z. *votbeduren*
votbrengen ['f..] - voortbrengen: wegbrengen *De koopman brengt de auto mit koenen vat* (Np); naar de laatste rustplaats brengen: *iene votbrengen* id. (Bu, Diz, Nbk, Np, Wol), *Et is krek al hek een dochter votbrocht, Zee ze tegen F.* (vo); als opbrengst leveren (k: Ste): *Al et laand in de omtrek is stok voor stok oneindig beter wodden en wil beter vruchten votbrengen* (k: Ste); verliezen, kwijtraken (Op) *Hef dat votbrocht, jonge?* (Op)
votdaodelik z. *votdaolik*
votdaolik (verspr.) Ook **voidaodelik** (Ow), **votdaoliks** (1Db, Np) bw ['fod3:lok, ook ..'d---/'fo o:adiok, ...'d....fo o:aiaks, 1. direkt, onmiddellijk *Ik was niet gelukkig mit wak kocht hac4 et brak votdaolik* (Nbk), *Aj'nij votdaoliks betaelen, kan 'k je Iwie persen t in koting brengen* (Db), *Et kleine kaeniertien was votdaoliks vol mit*

heurkiendergepraat(vo), Ie moen votdaolik kommen, d'r is tillefoon (Nbk)
votdaoliks Z. *votdaolik*
votderek z_ *votdrek*
votdirekt z *votdrek*
votdoen ['f.. - wegdoen, verkopen, van de hand doen *Vroeger moch ie de varkens vlak veurdaj'ze votdeden niet voeren, aers zal et voer te viie miieIlen bi5 et bepaalen van et gewicht* (Ste), *Die koe is zoe'njagerd, doe 'm mar veur de dood vo4 want die krieg ik toch niet weer kalf* (Sz), *Hij het et bedrief votdaon* (Ma), *Die aalde jasse hewwe war votdaon, die hewwe ofdaant* (Obk, Diz), *Dc hiele santemeklik bek votdaon* (El), *Zoe'n schier biesien doe' niet zomar vat* (Ow)
votdoezen (Np) ['fo4u:zi] - wegsuffen, in slaap geraken *Misschien wak wel even votdoesd* (Np)
votdonderen (Dmi, Nbk) ['foondɔn] - weggooien *Dat oolde ding hek votdonderd* (Nbk, Dmi)
votdowen (Nbk, Np) ['fo3M1p, ...M(ɡ)fl] - voortduwen *Ie moe'i die waegen votdowen* (Np)
votdrek (Nbk, Pe-Dbl, Spa, 5: Obk) Ook **votdirekt** (Ste), **votderek** (Nbk), **vot-endrekt** (Nbk) bw. ['foUrekt, aks. wisseltfo 4irɛkt --- fo4arskt./'fotɔdrek...] t. meteen, ogenblikkelijk
votdrieven ['fori:bip] - voortdrijven: heendrijven, aanzetten tot doorlopen *We moe'n de koenen votdrieven om ze in et laand te kriegen* (Obk); wegdrijven, verder drijven (op het water)
votdruppelen (Nbk) ['fodr_] - wegdruppelen *Bij een lichtmelke koe gaot et d'r malckelik out, 't druppelt makkelik vat* (Nbk)
votduken (Nbk) ['foyiq] - wegduiken
votduvelen (Obk) ['foy:w1j] - wegjagen *We duvelen de hond die aachter oons an leup, vat* (Obk)
votfrommelen (Nbk) ['f... - wegfrommelen
votgalmen (Diz) ['fotxal(o)mn] - weggalmen *Die meziek galmt een heel einde vot* (Diz)
votgang (Obk, Sz) de ['fotxauf] t. voortgang, progressie *Now zit ik hier de hele aovendmar wat te schilderen, mar d'r komt niks gien votgang* (Sz)

votgaon - votkogelen

votgaon st. WW.; onoverg.; is votgaon [fotx3:5n] 1. opstappen, weggaan, vertrekken *Ze gaon vot of ze kommen thuus zijn altijd onderweg (Ste), Alles over de kop, en dan oknogzo votga op! (Nbk), De boot gaot vot om tien ure (Spa), As ik votgao, trek ik een knap overhemd an (Ow), Et is een plakker, hij gaot nooit weer vot (Bu), Ze bleven mar zitten te plakken en wussen van gien votgaon (Obk), Ik ston op 't slag van vot te gaon, doe hij d'r an kwam (Op), Gao toch vot! ga weg, ook lig.: bekijk het maar het is onzin wat je zegt ed. (Dho, Nt, Obk, Op, Sz, Wol), Toe, now mooi' votgaon eertijds gezegd door een meisje wanneer ze een man weigerde (s: Db) 2. een functie of dienst beëindigen *De gemientesiktaoris gaat vot, Zien knecht gaot vot (Nbk) 3. verdwijnen, wegtrekken Die vlekken gaon niet vot, hoe a 'k ok mien best doe (Nbk), De winter gaot vat, et is ontaotend (Diz) 4. uitgaan, eropuit gaan *Mit die kerel kuf wel votgaon, hij kikt niet op een peer centen (Diz) 5. ermee gaan ^{strijken}, in d'r mit votgaon (Bdie, Nbk): *Hij gaot mit de pries vot (Bdie), En zo gangen dejaoren vot zo verstreken de jaren (j) votgeven [T--] - weggeven, schenken *Dat was een echte potter, te zunig om wat vot te geven (Dfo) votgieselen (Db) zw. ww.; onoverg.; gieselde vot, is votgieseld {fotxisl} 1. er zeer snel vandoor gaan *Wat gieselen hagedissen barre vot, af' bij heur in de buurt kommen (Db) votgleden st. ww.; onoverg. ['fotxlidi] 1. wegglijden 2. voortglijden (Dfo) *Hij kon op 't ies een hiel aende votgleden (Dfo, Nbk) votgoezen (Nw) zw. ww.; onoverg.; goesde vot, is votgoesd ['f...] 1. op een suizende manier weggaan *Hij goesde vat (Nw) votgooien (Diz, Nbk, Obk, Sz) zw. Ww.; overg.; gooide vot, het votgootid [fotx ...] 1. door weg te gooien zich ontdoen van *De meensken gooien tegenwoordig een hieleboel vot (Obk) vothaelen (Wol) [Tot ...] - weghalen *Ik hacle et spinrag mit de raegebolle vat (Wol) vothameren (Sz) zw. ww.; onoverg.;**********

hamerde vot, het vothamerd [T...] 1. er voortdurend over doorgaan *Die vent houdt zn nooit stille, hij hamert d'r steeds over vat (Sz) vothobbelen (Diz) zw. ww.; onoverg.; hobbelde vot, is vothobbeld [T...] 1. hobbeland voortgaan *We hobbelen rustig mitpeerd en waegen vat (Diz) votinienen z. votinienend votinienend (Bdie, Bu, Db, Nbk) Ook votinienen (Bdie, Bu, Nbk, 5: Db), vottenien (Bu), vottenienend (01-NI), voS-nienen (Spa) bw. ['fotni:4:(t)'/fotlij:n/'fot q̄:i:t/'fotni:i:] 1. direkt, onmiddellijk *Ie moe'n votinienen kommen (Spa), (schertsend:) votinienen op slag direkt en onmiddellijk (s: Db) votjaegen (OS, Nt) Ook wegjaegen (Obk) zw., st. ww.; overg.; jaegde/jachtte vot (verspr.), het votjaegdlvotjacht (verspr.) [Tot ... wsx ...] 1. weggagen, wegsturen *'k Zal die jongen votjaegen (El), Hij jachtte n vot (Nt), Hij reup 'kiets, kiets!' om de katte vat tejaegen (Ma), votjutten (Np) zw. ww.; overg.; jutte vot, het votjut ['fotjAtlij] 1. onderhands weggoeien, werpen *Mit een langere stokin dehaandmoej'datstokkien dat over 't gat ligt votjutten nl. bij het tiepelen (Np) votkarren (Dfo, Wol) zw. ww.; onoverg.; karde vot, is votkard ['fotkarn] 1. wegfietsen, vooral indien dat moeizaam gaat of wanneer het een grote afstand betreft *We bin mit die oolde fiets een hiele aende votkard (Dfo) 2. met een kar wegbrengen (Wol) votkauwen (Dfo) zw. ww.; onoverg.; kauwde vot, het votkauwd [Tot ...] 1. blijven doorzeuren *Hij kauwt op et etzelde vot (Dfo) votknoeien (Db) zw. Ww.; onoverg.; knoeide vot, het votknoeid ['f...] 1. blijven knoeien votknoffelen (Pe-Dbl) zw. WW.; onoverg.; is votknoffeld ['fotknofjv] 1. op gebrekkig lopende wijze voortgaan votknuppelen (Nt) zw. Ww.; overg.; knuppelde vot, het votknuppeld ['fotkn&plv] 1. wegknuppelen, door te slaan weg doen zijn *Ze hebben in votknuppeld (Nt) votkoegelen (Ld, Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; koegelde vot, het/is votkoegeld********

[foku:g] 1. (overg) een eind van zich werpen *Hij koegelt mij dat een aende rot* (Nbk) 2. wegrollen (14, Nbk) *Een boster [stuiter] koegelt een hiel aende vot* (Nbk)

votkoemen z. *volkommen*
 voficommen Ook *votkoemen* (Sz) zw. ww.; onoverg.; is *votkonimen* [Tot] 1. weggkomen, weggaan *Dat lonttouw moet langer maakt wodden, aan ders kun we zo gauw niet votkoemen* dan kunnen we de explosie van het vuurwerk niet zo snel ontlopen (Sz), *N was wel zo snood, hij maekte dat hij votkwam* (El), *We meugen wel maeken dat we votkominen, d'r komt zoe'n malle locht opzetten* (Obk), *Doe biuwe maekt dat we rotwammen* (Nbk), *Hij raomde deur de meensken benne om vot te kommen* (Diz), *Ik moest schreppen om rot te kommen* (Diz), *Wij' wel es as de blinder meeken daf votkommen* maak dat je weg komt (verspr., Obk), *...rap maeken.* (Obk), *Hij mos ruteren en hadde maeken dat hij votkwam* (Obk), *Hij maekt een schietboschoppien om mar even vot te kommen* (Diz), *Die kan goed volkommen op 'e redens hij/zij kan heel goed schaatsen* (Obk), *Hij maekte dat hij votkwam* (Nbk, Np) 2. voortkomen, verderkomen (Np) *Ik moet aorig deur de snij schoffelen om vot te kommen* (Np) 3. opschieten, in *Kom vot schiet op* (Bdie, Dho, El, Obk, Np, Nt, Ow, Spa, Sz) 4. ontstaan uit, voortkomen uit, voortvloeien uit 't *Kwam vut de longen vot* (Nbk), *Van al dat kaekelen kwam raeke ruzie rot* (Pe-DbI), *En as dat jonge volkien zo max zonder doel wat bij de weg orninesleept, daar komp niks gien goeds vut vot, zee mien oolde baos vroeger altied (s), ELkeniene loop omme mit de gedaachten in et achterheufd: wat komt vut dit alles rot!* (vo), *De meerste stomme dingen kommen vut onkunde vot* (Nbk)

votkroepen Nbk, Np, Wol) Ook *wegkroepen* (Db, Ma, Np), *wegkrupen* (Spa) ['fotkrupl'w... 'w ...] - wegkruipen *Oonze jonge was votkreupen achter et gedien, hij docht dat hij onzichtber was* (Wol)

votkroepertien (Bu, Nbk, Np, Nt) Ook *wegkroepertien* (verspr.), *wegkrupertien* (WH) et ['fot.krupɕin'l'wex... / --] 1. verstopperje *wegkroepertien doen* (Bdie), *..speulen* (Wol)

votkrojen (Nbk) [f..I - wegkruien

votkrulen (Dhau) j'fotkryli] - wegrollen *De boster kxu uit een hiel aende vot* (Dhau)

votkrummelen (El, Wol) zw. ww.; onoverg.; *krummelde vot, is votkrummeld* ['fotkrAmli] 1. moeizaam voortgaan *Hij krummelt mes wat rot mit de fiets, hij schöt niet op* (El), *Wij krunimelen mes wat rot* (Wol)

votkwienen (Nbk, Obk) Ook *wegkwienen* (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Diz, Nt, Ow, Spa) fo;kwii:ʔwsxkwii kwi:ii:] - wegkwijnen *Die kiepen bin en 't wegkwienen* (Nt), *Kankeipesjenten kwienen vaekc zachies-en rot* (Obk)

votlazeren (Nbk) Ook *weglazeren* (Nt) zw-ww.; overg.; *lazerde vot, het votlazerd* [T....w..] 1. wegsnijten

voile-ven (j) ['fot.li:bqi] - voortleven *O. hadde geld zal; en zo leefden ze mooi wat vot* (j)

votlokken (spor.) ['t..] - weglokken

votlopen [Tot0.], z. ook *weglopen* - wegglopen, er lopend vandoor gaan: *Ie zollen van argernis votlopen* (Np), *Hij lopt hadde rot* (Nbk, Np), *Ze lopen mit je vol; af alles lopen laoten ze sollen met je, als jeje alles maar laat welgevallen* (Dfo), *Daor lopen ze zo mit rot* daar gaan ze zo mee vandoor, aan de haal (Np), (van een niet bep. knap iemand:) *Daor lopen ze niet zo hadde mit vol; want die is zo onsjog* (Obk), *Hij was van huus votlopen, mar hij bad haost gien reddinge bij him* was vertrokken om niet terug te keren (Nbk); wegstromen, wegvloeien *Een proppe die doejin etproppet; op 'e stal bijv. in een waetergeute, en et aende; dan trok ie de proppe vut etgat en dan leup et waeter rot* (veur de koenen) en dan kwam de proppe weer in ot gat (Bu)

votmaeken (Bu, Ld, Nbk, Obk, Op, Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; *maekte vot, het votmaekt* [Tot .] 1. voormaken, opschieten *Now jong, ie moe'n votmaeken, eers koj' te laete* (Ld, Nbk), *Toe je, piel niet zo omme, maak es wat rot* (Bu) 2. weg doen raken, door slordigheid kwijt raken, verliezen *Dat zij'zef wel votmaekt hebben* (Spa)

votmieteren (Nbk, Np, Ste) Ook *wegmieteren* (Ste) [t../.] - weggooien *Dat ding hek rotmieterd* (Np)

votmoezen (Dho, Ma, Nbk, Np, b: Im)

votfnoffelen - votsehosselen

Ook *wegmoezen* (Bdie, Nbk, b: In, bo: Bu, Nw) zw. ww.; overg.; moesde vot, het votmoesd [Totw --- J 1. iets zoek maken votmoffelen (Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Np, Ste, Wol), z ook *wegmoffelen* [Tot...] - weg-moffelen

votnienen z vatinienend

votpeuzelen (Obk) [Tot...] - dooreten (rustig en genietend) *Die kan zo lekker wat votpcU2elen* (Obk)

votpezen (Nw) ['fotpt:zv] - snel weggaan, hard voortgaan *Die peest aarig hadde vot, die kan welpezen* (Nw)

votpikken (Ste) ['fot0.] - wegpikken, stiekem wegnemen *Hij pikt de boel vot pikt stiekem mee* (Ste)

votpraoten [Tot ---] - meepraten: naar de mond praten *Die praot altied mooi mit je vot; mooi mitpraoten en daenken: 't zal wel* (Bu)

votpreken [Tot...] - doorkletsen *Hij preekte mat wat vot; hij hadde gien haast om vot te gaan, hij bleef mat praoten* (Dfo)

votprikken (Nw) [f ...J - hetz. als *votstikken*, in de verb na ", z. aldaar

votpunteren ['f0tpAntp7] - wegtrappen (op de punt van de voet) (Db) *de balie een aende votpunteren* (Db)

votraeken (Dfo, Ma, Nbk) zw ww.; onoverg.; raekte vot, is votraekt [Tot...] 1. door bep- omstandigheden vertrokken *geraken Wij bin hals over kop votraekt* (Dfo), *Hij is overhaast votraekt* (Ma)

votrammeien (0w) ['f...] - wegbonjouren votraomen (Dfo, Dhau, Ld) [Tot...] - weg-schoppen, wegduwen *Hij raomde de hallo vat, mat de kieper had n nog* (Dfo), *De geit momde et kleine kiend vot* (Dhau), *Wat him in de wege staot, raamt hijza vat* (Ld)

votrattelen ['fot...] - voortvertellen, doorkletsen *Ze rattelt an ien stok vot kletst aan één stuk door* (Sz), (van iemand die doorkletst, onper&:;) *Etrattelt nogaizo wat vat* (p)

votrieden ['fotridu] - wegrijden *As hij vatriedt mient hij dat et gedien veur et raem van de kaemer even beweugen wedt* (v), *Zuwwe d'r rap mit votrieden?* (b), *As oonze volk mit de sjeze votreden, dan kannen die plaetveren zo knaarpen* (Obk) votrisselveren (0w) ['foL.] - voortmaken,

opschieten *Ie moe'n wat votrisselveren* (0w)

votrissen (Ma) zw. Ww.; overg.; riste vot, het votrist ['fotnsn] 1. maken dat iemand klaar is, ervoor uitgerust is om weg te gaan, *in iene votrissen* (Ma)

votroesten (0w) ['f...] - wegroesten 111ij *lat et mat vatroesten* (0w)

votroetsen (Nt) ['fotrutsn] - met een roetsende beweging wegschieten *De rotte toetste vat* (Nt)

votrotten ['fot.rotv] - wegrotten *Geest van teer dipten ze an de koezen tij koeze-piene; de koezen gangen dan vat, die lasten dan op, ratten vat* (Nbk), *Ze hadden wei lupus an de neuze, dan rot de neuze vat* (Bu)

votscheuren (Ma, Nbk) [Tot...J - wegscheuren: iets scheurend wegnemen, ook: zeer snel met een motorvoertuig wegschieten

votschieten T (Nbk, Np, v) ['fot.ski:tq] - wegschieten *De trein komt op gang, et döip schöt vat* (v), *de knikker mit de doem votschieten* (Np), *Die onder lag, scheut de aander vat* (nl. bij het krijeschieten (Nbk))

votschieten IT (Nbk, Nt) zw. ww.; wederk.; het votscheten ['fotskitn] 1. zoveel ontlasting kwijtraken dat er a.h.w. van de persoon zelf niets resteert *Hij schiet zn vat* (Nbk, Nt), *Je hoeven jezeis niet vat te schieten je hoeft jezelf niet weg te cijferen, je hoeft niet superbescheiden te doen* (Nbk) 2. veel te goedkoop van de hand doen (Nbk) *Ze hebben et votscheten* (Nbk) votschoefelen z_ *vatschaffelen*

votschoffelen (Dho, 0w) Ook *votschoefelen* (Diz, Ld) zw. ww.; onoverg.; schoffelde vot, is votschoffeld [Tot...! ...skufli] 1. voortgaan en daarbij met kleine pasjes, schuifelend lopen *Ze schoffelen za toch mat een ende vat* (Dho), *een beden vatschaffelen* (0w), *De oolde man schaefeit nog een heel einde vat* (Diz), *Hij lapt zachies, hij schoeffelt mat wat vat* (0w, Ld)

votschommelen (Dho) zw. ww.; onoverg.; schommelde vot, is votschommeld ['fotskoml4] 1. onstandvastig lopen *Ze schommelen za al aank vat* (Dho)

votschoppen (Dfo) ['fotskopin] - weg-schoppen *een balie valschappen* (Dfo)

votshosselen (Ld) zw. ww.; onoverg.;

schosselde vot, is votschosseld 'fotksolul
 1. schuifelend voortgaan *ffif kan min
 lopen, hij schosselt war wat* (Ld)
 votsjokken (Nbk, Ow) zw. ww.; onoverg;
 sjokte vot, is votsjokt [fosj3lqij 1.
 sjokkend weggaan (Nbk) 2. voortsjokken
 (Ow) 't Oolde peerd sjokte wat vat (Ow)
votsjouwen (Nbk, Ste) zw. ww.; overg.;
 het (het. 1)/is votsjouwd ['fotsj..i 1. door
 te dragen wegbrengen *Hij sjouwde de
 stien een aende* vat (Ste) 2. zich lopend
 verwijderen (Nbk)
 votslaon zw. ww.; overg.; het votsleugen
 {'f..] 1. weg krijgen door te slaan
votslepen (verspr.), z. ook *wegslepen* ['..i
 - wegslepen: slepend weghalen *bomen
 votslepen nut de bas* (01-NI); ergens verlie-
 zen, kwijtraken zonder dat men het
 merkt *Die kleine jongen slepen alles altied
 vat* (01-NI), *Dat het ze votsleept* (Nbk);
 blijven voortslepen van een slepende ziek-
 te: 't *Sleept nog wat vat* (Nbk)
votslieren (Bu, Ld, Nbk) ['fj - weg-
 glijden *Hij sliert een hiel aende vat op 'e
 klompen* (Bu)
votsloeren (Ma, Nw, Ste) zw. ww.;
 onoverg.; sloerde vot, is votsloerd ['f..] 1.
 maar steeds niet opgepakt worden (vaak:
 en daardoor in de vergetelheid raken) *Dat
 sloert wel wat vat* raakt wel in de ver-
 getelheid (Nw), *Ik moet et anpakken, want
 anders sloert et war vat* (Ste), *Et sloerde
 war vat* (Ma)
votsloffien (Ld, Ma) ['f..] - wegsloffien:
 sloffend weglopen (Ld): *Hij wadt d'r niet
 beter op, hij slof voetien veur vaetien vat*
 (Ld), ook gezegd wanneer ergens geen
 schot in komt (onpers.): *Er slofte daar war
 wat vat* het schoot niet op (Ma)
votsmieten (Nbk) ['f..] - wegwerpen,
wegsmijten ffi smit wij dat een aende
 vat! (Nbk)
votsmulten (ba), z. ook *wegsmulten* ['f..
 - wegsmelten (..) *dan smult ze vat; want
 natte snij die duurt war kat* (ba)
votsodemieteren (Bu, Nbk, Np) Ook *vat-
 sojemeteren* (El, Np), *wegsoedemieteren*
 (Nw) ['L../.] - wegmijten *le kun dat wel
 vatsademieteren* (Np)
votsoezen z. ook *wegsoezen* {'€J - weg-
 sussen, in slaap vallen *Hij soest even vat*
 (Diz)
votsojemeteren z. *vatsademieteren*

votspi'jen (Bu, Nbk) ['fot..] - wegsputen
Hij spijde za een kwattel vat (Bu)
 votspoelen Ook **votspulen** (OS, Bu, Op),
wegspoelen (spor.), *wegspulen* (spor. oost.)
 - wegspoelen
 votspringen Ook *wegspringen* (Spa)
 ['f...w ...] - wegspringen
votspuiten Ook *wegspuiten* (spor) ['fJ
 - wegsputen
votspulen z. *vatspoelen*
votstarven (v) ['f..] - wegsterven, in verb.
 als *En dan starft et [acteren van M vat, de
 meziek zet an en ridder H. stapt in et volle
 lacht et tonic] op* (v)
 votstikken ['fotsttk] - wegsteken, in z'n
 zak steken (Wol), verder: voortgaan, op-
 schieten niet steken maken, in **Pieter stik
 vat, de luden waachten d'r* op gezegd van
 het haastig breien of het met grote steken
 naaien zodat het niet nauwkeurig gebeurt
 (omdat men moet opschieten) (Ste), zo ook
*Ik bebbe breiwark onderbanen, dat is van
 Pietertien stik vat!* (Bu, 01-NI)
 votstoeven ['f.] - wegstuiven: weg,
 verder stuiven; zich snel verwijderen
 votstommelen (Dho, Np, Obk, 01-NI, Op)
 zw. ww.; onoverg.; stommelde vot, is
 votstommeld [T] 1. op stommelende
 wijze voortgaan
votstoppen z. ook *wegstappen* [f-..] -
 wegstoppen
 votstroffelen (Obk) [t..] - voort-
 strompelen
votstropelen (Sz) ['f..] - voort-
 strompelen
 votsturen Ook *wegsturen* (La, Spa) ['f.../
 - wegsturen, door te sturen heen doen
 gaan *Et is toch wel slim, aj' vatstuurd
 wadden van schoele* (v), *We hebben die
 kiender vatstuurd, ze kun niet speulen en
 doen eers niks as ondeugd uutha elen*
 (Nbk); verzenden *watmit depost votsturen*
 (Ste), *past votsturen* (Dfo)
votsukkelen zw. ww.; onoverg; sukkelde
 vot, is votsukkeld [t..] 1. sukkelend weg-
 gaan 2. met een niet bep. vlot verloop
 doorgaan 3. steeds blijven sukkelend met
 een ziekte *Hij sukkelde war wat vat mit
 zien kwaale* (Diz)
 vottenien z. *votinienend*
 vottenienend z. *vatinienend*
vutterig (Bu) bn.; -er, -st ['fotnx] 1.
 geneigd tot uitgaan, graag weggaand *Ze*

vottogen - vraogeleren

bin nogal wat votterig(Bu)

vottogen (Nbk, Ow, Spa, b) ['foto:gij] - wegsjouwen *De hond het mi en leerze vottoogd* (Spa); verliezen, zonder zich bewust te zijn kwijt raken *As de jongen et ark mar niet vottoogd hadden!* (Ow) votrappen z. ook *wegtrappen* [t---] - voorttrappen: doorgaand trappen, ook: wegtrappen

vottrekken (Dho, Spa, j), z. ook *wegtrekken* ['fotrskj] - wegtrekken *Zo gang et nog een posien deur, en doe trok de bujje vot d)*

vottugen (Nbk) zw ww.; onoverg.; bin vottuugd ['foty:gi] 1. eropuit trekken, de hort op gaan *Die tugen ok weer vat*(Nbk)

votveren (bet- 1: Ow, bet. 2: 1) zw. ww.; onoverg.; is votveerd ['fotft:ogi] 1. voortvarend zijn, opschieten *Jonges, jüü moe'n votveren, jimnioe'n naar schade toe* (Ow) 2. wegvaren (1) *De boot is votveerd* (1)

votvliegen [t...] - wegvliegen *Stuit niet zo mit die knickers, want dan vliegen ze vat* (Dhau)

votwarken (Nbk, v) Ook **wegwurken** (Ld) [f.1...] - wegwerken *Et zal haost in iene klap alle warkeloosbied votwarken* (v), *Dat krassien op 'e auto hebben ze votwarkt, et is zo goed as onzichtber* (Nbk)

votw'jen (Nbk), z. ook *wegwijen* [f.i...] - wegwaaien (all. in onoverg. gebruik)

votwinteren (Nbk, b) zw. ww.; onpers.; het votwinterd ['fo!wtntpi] t. blijvend winterig zijn *Want as 't nog wat votwintert, gaat et daar toch op an* (b)

votzaaien (Nbk, b) ['fotsa:j4] - weggoeien, wegslingeren *Hij zaaide de balie een aende vat* (Nbk), *Zaai die rommel mar vot* (Nbk)

votzakken (v) ['fotsaku] - wegzakken *De zonne die sta origan achter de bargaen votzakte* (v)

votzet (1) bn. ['fotset] - voortgezet, in middelbaar algemien *votzet onderwies* (1)

votzetten zw. WW.; overg.; onoverg.; zette vot, is/het (bet. 2) **votzet** ['fot.sctq] 1. (onoverg.) zich uitbreiden, vermeerderen, van bloemen en planten (Bu, Nbk, Obk) *Die smerige dingen zetten hadde vat gezegd bijv. van springbalsemien* (Nbk), *Dat ontuug zet slim vat* (Bu), *Dat is een plaantien dat him hiel gemaikkelik votzet*

(Obk) 2. (overg.) voortzetten, met iets doorgaan *J mos beloven dat bi3i init acht ure d'r wezen zal en dan zo] hij d'r ok wezen en van beide kaanten wollen ze de kennismaeking vatzetten* (9, *De reize wedde weer votzet* (9' 't *Gesprek wodde votzet* (s: oost.) 3. wegzetten, ergens plaatsen

votzeuren (Diz) zw. ww.; onoverg.; zeurde vot, het votzeurd ['fotsA:oru] 1. blijven zeuren *Ze zeurt an ien stok vat* (Diz)

votzwaarmen (bs) ['fotswa:ripn] - wegzwermen *Et volk dat aachterblijft in de korf of kaaste, naodat de ve uj-zwa arm votzwaarmd is, biet een ofzwaarmd volk* (bs)

VOUWe Z. *vole*

vouwen Z. *velen* II

vouwflets Ook *roelf: ets* (1) [t...] - vouwfiets

vouwstoel Ook *vooLctoel* (1) [T...] - vouwstoel *vouwstoelen uutklappen* (Ow)

vouwwaand Ook **voolwaand** (1) [f1.] - vouwwand

Vr. - afkorting van *Vrouw*, d.i. mevrouw; met kleine letter: afkorting van *vrouwelik, vrouw*

vr.pr. - afkorting van *vraogpries* *vraacht*(rieder) z. *vracht*(rieder)

vraagteken z. *vraagteken*

vracht Ook **vraach:** (Nbk) de; -en; vrachien ['frax] 1. vracht (die men laadt) *een vracht stro* (Ld), *een vracht lossen* (Dho), *...laeden* (Nbk) 2. dikke laag die op iets zit *D'r zit een vracht grus op 't laand* (Diz), *Die vrouw bad een (dikke) vracht kleren an de huud* (Dfo, 01-Nl), *Ze het n vracht rokken an* (Diz) * *Ei laeste schip moet ok vracht hebben z. onder schip*

vrachtdienst (verspr.) ['fr.] - vrachtdienst *AL had vroeger een vrachtdienst op Stien-wiek* (Np), *een geregelde vrachtdienst* (El)

vrachtgoed (verspr.) ['fr.j - vrachtgoed *vrachtrieder* (verspr.) Ook **vraac/itrieder**

(Nbk) ['fr..] - vrachtrijder *vragedreet z. vraogescheet*

vrageleren z. *vraogeleren*

vragen z. *vraogen*

vrammes z. *vrornmes*

vrange z. *wrang* II

vraogeleren (Dfo, Dho, Nbk, 01-Nl, Ste) Ook *vrageleren* (Sz) onbep w ['fro:go.

/'fr ---] 1. ter catechisatie gaan *Mien buur-*

maegien gaot te *vraoge-leren* (01-Nl), *Die kiender moe'n henne te vraogeferen* (Dfo), *We hebben ok altied henne te vraogeleren gaon naor domenee* (Nbk), *Ik moet te vraogelieren, uut etkatteschismusboek* (Ste) **vraogen** Ook **vragen** (Mun, Sz) st. ww.; overg., onoverg; het *vraogd* [fro:g]/'fra:...] 1. zich met een vraag tot iemand richten *Hij vreug as zij de kraan te ok nog lezen mos* (Nbk), *Ze vreug him om de kraante* (Nbk), *Ma'kje wel wat vrao-gen?* (Nbk), *Vraag es wat hij moet/wil* (Nbk), *Wat moet dat, a'k vraogen mag!* (Nbk), *Hij vreug hoe 't mit beur was* (Nbk), *We bin out die kwestie kommen, mar vraog niet boe!* (Nbk), *Now vraog ikje!* is dat niet opmerkelijk, is dat niet erg gek (Nbk), *Ja, daor vraog ie wat! Hoe zoj ik dat weten!* (Nbk), *naor de bekende weg vraogen, iene et hemd van 't gat vraogen* maar door blijven gaan met iemand van alles nog wat te vragen (Nbk, Ow), *naor de bekende weg vraogen* (Nbk), *Ik vreug hoe 't mit him was* (Nbk), *Daor wodt niet naor vraogd die extra inspanning, de problemen die dat met zich meebrengt/die er zijn, zien ze niet, rekenen ze niet* (Nbk) 2. vragen stellen: bij tentamens enz. *Wat zoj d'r vraogd wodden ?* (Nbk), *Hij vrägt nogal maickelik* (Nbk), *...muuilik* (Nbk) 3. (onoverg.) in *argens naor vraogen* naar iets informeren: *naor de pries vraogen* 4. (onoverg.) verzoeken (om) *D'r wodde om kleren vraagd, dat ik hebbe de kaste mar wat plunderd* (Sz), *om raad vraogen, om wark vraogen* 5. uitnodigen (om te komen, mee te doen enz) *Doe ze me vreugen om mit te gaon* (b), *Vraogen ze je wel es?* nodigen ze je wel eens uit om mee te doen (Nbk) 6. (overg.) ernaer vernemen of de ander serieuze verkering wil, wil trouwen *Hij wol dat maegien vraogen, mar hij wus niet hoe hij dat anleggen zoj* (Wol), *Hij dust heur niet te vraogen* (Nbk) 7. (onoverg.) zodanig doen dat men nauwelijks aan iets kan ontkomen *Die jonge zit zo te donderjaegen, hij vrägt ok om stratY* (Nbk, b), *Datze now uut de bocht vleugen binnen, daor vraogen ze ok omme, ze riedenja vusen te hadde!* (Nbk) 8. (overg) *vergen Dat kuj' aenlik niet van heur vraogen, dat kan ze nog niet an, allemaole* (Nbk), *D'r wodt nogal wat van je vraogd*

aj'zok wark doen moeten (Nbk) 9. (overg.) behoefte om te kopen, om anderszins aangeboden te krijgen *Hoolten redens wodde een poze niet zoen protte meer omme vraogd* (Nbk), *Dat lietien van de Beatles wodt nog altied vaeke omme vraogd* (Nbk) 10. (onoverg.) vereisen *Zok wark vrägt om een specialist* (Nbk) * *Deur vraogen wo' wies!* (Diz), *Vraogen staot vrij, en 't weigeren d'r bij* (Nbk) *vraugend* ['fro:gijt] - *vragend iene vraogend anlcieken, vraagende ogen* (spon), ook in taalkundige zin: *een vraogende zin, een vraogend veurnaem woord* (1) *vraogenderwies z. vraogenderwieze* *vraogenderwieze* (0w) Ook **vraogenderwies** (spot-) bw. [frD:gijdrwi:zo; aks. wisselt/fro:gjwis] 1 op vragende wijze *vraogcrebriek* (1) 'fr... - *vragenrubriek* *vraogescheet* (Bdie, Dho, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, b, b: In, bo: Bu, Nw) Ook **vragedreet** (Sz) de; ...scheten; ...schetien ['frn:gsk:t/'fra:yodrt:t] 1. iemand die steeds maar van alles en nog wat vraagt *vraogezaod* (verspr.) Ook **vraogezaod** (Spa), **vraogezaoties** (mv: Dfo, Ld) et ['fr3:ga.../'fra:go...] 1. gefingeerd zaad, genoemd als een kind of een nieuwsgierige persoon steeds maar naar allerlei zaken *vraagt* *As kiender mar deurvreugen tot de oolden d'r mal van wodden, zeden ze uiteindelik: 'vraogezaod'* (Bu), zo ook als reactie op vragende personen/kinderen: *vraogezaod en pinksternaegels* (Ma) en *Wij eten vandaege vraogezaod* (Diz), gezegd als reactie op *Wat zit daor in?, Wat is dat enz.: Vraogezaod* (El, Ow), *Dat is vraogezaod waor kleine kiender niks van angaot* (El) 2. iemand die veel vraagt * (gezegd tegen iemand die nieuwsgierig vraagt:) *Vraogezaod, daor je niks van angaot* tegen iemand die nieuwsgierig is (Nbk, Np, Obk, Sz), *...waorje..* (Bdie, Np, Obk), *...waor gieniene wat van angaot* (Ow), *Vraogezaod en siepelzaod, waorjow niks van angaot* (Sz), *Vraogezaod, waor kleine jongen niks van angaot* (Dho), *Vraogezaod dat kleine kien der niks van angaot* (01-Nl, Spa), zo ook met als vraag: *Wat zit d'r in de panne?* of *Wat eten we vandaege*, met als mogelijk antwoord: *Vraogezaod!* (Db, Diz, Ow, Spa) *vraogezaoties z. vraogezaod*

vraaggesprek - vredig

vraaggesprek (verspr.) ['fro:xosprsk] - vraaggesprek
vraagstok (spor.) ['fro:xstok] - vraagstuk: probleem, kwestie; opgave in vragende vorm, som
vraagteken Ook *vraagteken* (Spa) ['f...] - vraagteken: het leesteken 7 *Daor hek nog wel een peer vraagtelcens bij* ik heb nog wel enige twijfel ter zake (Nbk), zo ook *Daor zet ik een vraagteken bij* (Nbk); onopgeloste kwestie, vraag die speelt *Hoe dat kommen is, isnogiengroot vraagteken* (Nbk)
vraagwoord (spot-) [fr...] - vraagwoord
vraagzin (spot.) [1'...] - vraagzin
vraomen (Dfo, Nbk, Obk, b: im, In) zw. Ww.; onoverg.; vraomde, het vraomd ['frö:xp:] 1. zich erg krachtig inspannen *Wat mos ik d'r tegen vraomen om et klaor te kriegen* (Dfo), *Mit vrotten en vraomen bin die meensken wat veuruutscharreld* (Obk), *Hij was altied au 't vrotten en vraomen* (Obk)
vraomer (Nw, Obk) Ook *vraomerd* (Obk) de; -5; -tien ['fr5:mr(t)] 1. iemand die zeer hard werkt *Et is een vrotter en een vraomerd* (Obk)
vraomerd z. *vraomer*
vratte z. *wratte*
vrattebieter z. *wrattebjeter*
vrattebeter z. *wrattebjeter*
vrede [tfrt:d] - vrede: kalmte *Hij rust in vrede nao een lang ziekbedde en is van de wereld verscheiden* (Obk); afwezigheid van twist, geruzie *Hej'm weer vrede (sleuten)?* (Nbk), *Is 't weer vrede tussen jin?* (Nbk), *Ik heb mien ^{eiken} miening over dat geval, mar veur de lieve vrede Li et mat beter dat ik me stillebool* (Db), *Bi slot van rekening kwam alles nog goed en gongen wij nut vrede wit mekere* (Obk), *in vrede leven geen ruzie hebben* (b); afwezigheid van oorlog, gewapende kon±likten *vrede op eerde* (1), *vrede sluten*, *Nao die stilte zee de veurzitter Vrede, meensken, eindelijk hielemaole vrede!* (vo), *Now is et al weer zeuven jaor dat wij in vrede leven* (b); vredesverdrag (1) *de vrede ondertekenen* (1), *de vrede van Munster* (1)
vredelievend (spot.) [frudo'librpt] - vredelievend
vredesaktivist (1) [fr...] - vredesaktivist
vredesbericht (1) [fr...-] - vredesbericht

vredesbesluit (bi) [fr...] - vredesbesluit
vredesdaod (1) [fr...] - vredesdaad
vredesdemonstraosie (spot.) [fr...] - vredesdemonstratie
vredesdoeve (Dfo) Ook *vredesduve* (Sz) [fr...] - vredesduif
vredesduve z. *vredesdoeve*
vredeskonferensie (1) [fr...] - vredeskonferentie
vredeskongres (1) [fr...] - vredeskongres
vredesleger (vo) et; -s; -tien ['fr...] 1. *vredesmacht D'r moet een vredesleger kommen in dienst van zoe'n bond(vo)*
vredesmacht (1) [fr...] - vredesmacht
vredesnaeme (Nbk) [fr...] - vredesnaam, *in in (de) vredesnaeme* in vredesnaam (Nbk)
vredesonderhandeling (spar.) [fr...] - vredesonderhandeling
vredesopperaosie (1) [tfr...] - vredesoperatie
vredesoverleg (1) [tfr...] - vredesoverleg
Vredespeleis [fr...] - vredespeleis
vredespiepe (Nbk) Ook *vredespupe* (Nt) [fr...] - vredespijp
vredesplan (spot.) [fr...] - vredesplan
vredespoletiek (spar.) ['fr...] - vredespolitiek
vredespupe z. *vredespiepe*
vredesregeling (spar.) [fr...] - vredesregeling
vredessymbool (spar.) [fr...] - vredeteken
vredestied (spar.) [fr...] - vredestijd *in vredestied* (spar.)
vredesverdrag (1, vo) [fr...] - vredesverdrag *Duutslaand is al lange an de gang om onder de bepaolings van et vredesverdrag uut te kommen* (vo)
vredesveurstel (spar.) [fr...] - vredesvoorstel
vredesveurweerde (1) [fr...] - vredesvoorwaarde *De vredesveunveerden bin zo opsteld, dat Duutslaand d'r nooit weer bovenop kommen kan* (vo)
vredeteken (1) [fr...] - vredeteken
vredig Ook *vee* (bet. 3: St; ba: Ru, Nw) bn., bw.; -er, -st ['frit:dax] 1. rustig, kalm *Ze gongen vredig slaopen* (va), *Wat Jopt die koppel koenen daar vredig in 't laand* (Nbk), *De oolde man is in de naonaacht vredig sturven* (Op) 2. tevreden, het ermee eens (Np) *Bij' daor vredig mit?* (Np) 3. voorzien van afrastering (om vee binnen

een bep. stuk land, een bep. gebied te houden) *de boel ofschutten en vredig maeken* (El), *et laand vredig maeken veur 't vee* (Ow), *Die kaampe is niet vree, we moe'n nog henne te vredigen* (Ste), *Et Mand is vredig/vree* (bo: Bu, Nw)

vredige (Obk, Op) Ook *vredinge* (Obk, Ow), *vrediging* (Db, Dfo, Ow), *vredingeri'je* (bet. 2: vo), *vredigeri'je* (bot- 2, 3: Dhau, Ma) de; -n ['fri:daga/'frudi(g)a, ...d ij(g)o/'frit: doguffrt:dtij(g)'rtjo/fn: dag ç'ija] 1. afrastering (om een stuk land, grond anderszins, zodat het vee niet kan ontsnappen) *Veurdad et vee bij de meitied in 't laand komt, moet de vredinge nao-keken wodden* (Obk), *De vredingen mos ij overnemen nl. bi] bep. verkoop van landerijen* (Ow), *Wat was et een armoede dat buurman de vrediging om et laand zo min in odder hadde* (Db) 2. (verz.) het materiaal waaruit de afrastering bestaat *D'r moet mar wat nije vredige om dat kaampion* (Obk), *De dikste paolen wodden d'r wit holen voor vredingeri'je*(VO), *Hooft dat we wacterd hebben bruicen we o. a. veur vredigerije* (Ma), *Loo/hooft wedt bruufct your vredigerije* (Dhau) 3. het *vredigeg* z. aldaar (Dhau, Ma)

vredigehooft (Nbk) et ['±1..] 1- hout gebruikt voor palen in de afrastering *vredigen* (OS, Bdie, Bu, Np, Nt, Op, Ste, p, b: lm, bo: Bu, Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; *vredigde*, het *vredigd* ['frudog] 1. een afrastering aanbrengen (om vee binnen een stuk land, een bep. gebied te houden), z_ ook *stekken*, bet. 1 *Veurdad de koenen in 't Mand kwammen, mos d'r eerst vredigd wodden, dus eerst paolekaanten, paolepunten* (Db), *Vredigen is et in odder brengen van de stekkeri'je* (Op), *De boer is an 't vredigen* (Nbk, Obk), *As de koenen in 't laand moeten, moet d'r eerst vredigd wodden, aers gaon de koenen deur de sloot* (Op), *Die kaampe is niet vree, we moe'n nog henne te vredigen* (Ste), *Vroeger in de boeke bij et vrediken mossen tegen zoen -hoekpaol ok altied sch oren tegenan, en bij de hekkepaolen ok* (Bu), *et laand vredigen* (Nw)

vredigepaol (Db, Dhau, Ow) Ook *vredigingpaol* (Db), *vredigingspaot* (Dhau), *vredingpaol* (Dfo) **de**; -en; -tien ['fn:dogo.....frit:dgrij --- / ...frit:du]...] 1. paal

gebruikt bij het *vredigen*, z. aldaar *Hij batste d'r war op Jos wit de vredigingpaolen* (Db)

vredigeri'je z. *vredige*
vrediging z. *vredige*
vredigingpaol z_ *vredigepaol*
vredigingspaol z. *vredigepaol*

vredinge z. *vredige*
vredingeri'je z. *vredige*
vredingpaol z. *vredigepaol*
vree z. *vredig*

vreedzem (spor.) ['frit:tsip] - vreedzaam
wit vreedzewe middels (vo)

vreemacken (Ste) onbep. w. en het vreemaekt ['frit:ms:lqj] 1. hetz. als *vredigen*, z. aldaar *We moe'n henne te vree-maeken* (Ste)

vreemd z. *vrewd*

vreemde z. *vremde*

vreet (bo: Np, Op) de; **vreten** ['frLt] 1. (*ruw*) *bek, mond iene een klap in de vreet geven* (bo: Np, Op)

vreetboek (Nw) de; -en; -ien ['frit:dbuk] 1. dikke buik, kennelijk het gevolg van het bovenmatig eten

vreetgraag (Sz) de; ...gragen; ...gragien ['frutxra:x] 1. veelvraat *Dat is wel zoek vreetgraag, hij kan alles wel op* (Sz)

vreetpeinze (Dfo, Spa), voor var. z. *peinze* de; -n; ...peinsien [fr...] 1. dikke buik als gevolg van het veel eten *Die is aorig dik in de huu4 die het een vreetpeinze* (Spa)

vreetpoede (Dfo, Nbk, Obk) de; -n; -gien ['frit:tpudo] 1. iemand die steeds wil eten, die graag en veel eet *Dat is een grote vreetpoede* (Dfo)

vreetpot (Nbk, Np) de; -ten; -tien [Trut pot] 1. het koken (om te kunnen eten) *'k Moet wit de vreetpot an de gang ik moet gaan koken* (Np)

vreetpuiel (bo) de; -s; -tien [fr...] 1. hetz. als *vreetpoede*, z_ aldaar

vreetzak (verspr.) Ook *vretzaic* (Obk) ['fn:tsakl'frctsak] - vreetzak *Die ontvret me hielemaol, dat is wel zoek vreetzak* (Nw)

vreetzem (Nbk) bn.; -er, -st ['frit:tsip] 1. (schertsend, als woordspeling op 'vreedzaam') *druk etend We bin aorig vreetzew, niet?* (Nbk)

vrek de; -ken; -kien [fref] 1. vrek, uiterst gierig iemand *Die oolde vrek leut een hiele sceppe geld nao* (Op)

vreke - vreten

vreke ^(p, b Im) bw. [fri:ko] 1. in hoge mate, in *vreke graeg* zeer graag (p, b: Im) vrekken z. *wreken*
vrekkeling z. *verrekkeling*
nekken z. *verrekken*
vrekkerig (Db) bn., bw; -er, -st [frskçox]
1. vrekkelig
vrekkelig (El, Ld) ['frakax] - vrekkelig
vrekt z. *verrekt*
vremd Ook *vreemd* (Spa) bn., bw.; -er, -st [frsmt/fri:mt] 1. uitheems *vremde lanen* vreemde landen, *vremde volken* vreemde volken 2. niet tot het eigene behorend, niet zo bekend, onbekend *Vremde woorden bruken is nog aTied gien teken van geleerdhied* (Op), *De burengong d'r nij/sies langes wit vremde meensken* (Obk), *een vremde vrouw* (Nbk), *Aj'hier nij/ kommen te wonen, is alles eerst nog vremd (veur je)* (Nbk), (verb.) *een vremden iene* (Nbk), zo ook *Veto-zien eiken baos wil dat peerd him wel haost doodtrekken, war zo gauw hij vememt dat een vremden iene et 1e/de in banen het, legt hij de oren in de nekke en wil gien string rechttrekken of slat wit de achterbienen alles kot en klein* (Ow), *Al die vremden omje henne* (Nbk), *D'r is vremd volk aa de deure* (Nbk), *Hij/het er niet van vremd het* is een familietrek (Nbk), *Die is hier zeker vremd!* (Nbk), *J zee: 'Jizn hebben goed praoten, mien vader is wit mier moeder trouwd, war ik moet een vremden iene zuken!*'(Op) 3. eigenaardig, merkwaardig, raar *Vremd was 't het was eigenaardig* (Nbk, b), *een vremdgeval(b)*, *Hij maakt vremde meneuvels* (Spa), (verb) *'t Is een vremden iene* een eigenaardige persoon (Nbk), *een vremde kwiebes* (Bu), *Van iene die niet hielendal goed is, kuj' tegen zeggen: Die is wat vremd, dat is een vremde'die* is een beetje malende, heeft niet helemaal het normale verstand (Ste), *Wat doeje' toch vremd'* (Nbk), *Wat hef' toch weer vremde kleren an* (Nbk), *En vrenid, doe kwammen de traonen de oolde man in de ogen* en het was eigenaardig.. (b), *een vremd idee* (Nbk), *Die kan d'r ok vremd biy kommen op eigenaardige wijze* (Spa, Nbk), *in een vremde geur staon in een kwaai reuk* (Bu) 4. met een eigenaardig gevoel, bevreemd, *verbaasd Kielç daor wodde ik as kiend*

alt/eten zo vremd van (b), *d'r vremd van opkieken* (spot-) * *Vremde ogen dwingen* hebben een nogal dwingend effect (vo)
vremde Ook **vremte** (Db, Np, Nt, 01-Nl), *vremde(Spa)* de[fremda/frsmto/'frî:mdo] 1. vreemdeling, onbekende, iemand die niet tot de familie of de kennissenkring behoort *Dat mooie zingen het ze niet van een vremde* is een eigenaardigheid van die familie, is een familietrek (Ma, Nbk, Obk, Ow, Spa), zo ook *Dat is zn okniet van een vremde anwijfd* (Np) en *Dat het hi van gien vremde* (01-Nl, Sz) 2. buitenland, onbekende streek, in *in de vremde/vremte Doe we eerst in de vremte woonden, is dat oons onwennig ankominen* (Op), *De tied van arbeidsdienst en zo, en warken in de vremde* (b)
vreemdelingebaank (Ste) de; -en ['frsm djtijobâ:i]k] 1. bank in een kerk voor vreemdelingen
vreindelingsdienst (1) de; -en [f--] 1. vreemdelingsdienst
vremdeingellegioen (1) [fr...] - vreemdelingenlegioen
vreemdelingspelisie (1) [fr...] - vreemdelingenpolitie
vremdhied Voor -heid z. - hied [fremthit] - vreemdheid
vrenidighied (spor.) ['fremdaxhit] - vreemdigheid
vremte z. *vremde*
vrend z. *vrund*
vreselik (Bu, Np, Ste) bw ['frit:sitk] 1. vreselijk, in zeer hoge mate erg *As et vreselik drok is argens en ie kun et haost niet veux mekeer ho/en, dan zej' wel dat et je haost begint te maelen* (Ste)
vreten 1 et [frtt] 1. voedsel voor dieren *De koenen graanzen om meer vreten* (Db), *Vier voer huj is et vreten [aan hooi] veto-iene koe in de winter* (Ste), zo ook *Jen koe's vreten is ongeveer vier voer bui; et vreten voor iene koe in de winter* (Ste), *Dan kot et vreten gauw in* (Obk), *As de koenen vreten komt dr zoek roilegien in de bek, van de ballen vreten die in de veurmaege zit* (Ste) 2. (ruw) voedsel voor mensen *Ze zo//en ja nooit gien vreten weer hebben willen, af zien hoe ze 't klaor maeken* (Nbk), *een min stok(kien) vreten* een rotzak (Np, Ste), zo ook *een raer stok vreten* (Ste)

vreten II st. ww.; overg. (bet. 1-4), onoverg. (bet. 5); het vreten ['fn:tij 1. (van dieren) voedsel nuttigen *Ze vratten zo best, dat ze gruiden elke dag* (Ld), *Die koe het n dikke vreten in et nje gras* (Ld), *Etpeerd vrat him onder 't schoft nog even goed zat* (Ld), (zelfst.) *Dat peerd is tieuwerig in 't vreten* (Dhau), (gezegd bij slecht maaien:) *'t Is kiek as dat 't d'r of vreten is* (O1-N1) 2. (meestal ruw) eten (door mensen) *Dan hebben ze wat te vreten, zeden ze dan* (App), *Mar dat jim niet te vreten hebben, zoas ie dat uitdrokten, dat is overdreven* (vo), *Ie hebben 't nog nooit zo raar vreten je hebt het nog nooit zo raar meemaakt, hot is erg gek* (Np), *Hij vret as een heiden* (Ste) 3. slecht maaien, snijden, knippen enz. (zodanig dat er her en der en dus plukken gras enz. blijven staan) *Hij het et d'r of vreten hij heeft het slecht gemaaid* (Nbk), *Demesiene vreet etgrus d'r of* (Spa), *Et is dt of vreten* het haar is slecht geknipt (Nbk), *Et (grös) is d'r of vreten, zo slecht is et mijd* (Bu), (gezegd van snijden met een stomp mes:) *Et vret d'r deur* (Spa) 4. erg veel verbruiken (spor.), in verb. als *Dat vret stroom* (Nbk) 5. knagen *De moezen hebben d'r zeker an zeten te vreten* (Nbk), (Eg.) *Zo/es begint anje te vreten gaat aan je knagen* (Nbk)

vreter Ook *vreterd* (Diz, Np, Obk) de; -5; -tien ['frutç] 1. iemand die vreet, die veel eet *'t Is een grote vreter, die vent* (Nbk, Spa), *een raere vreterd* een eigenaardige, rare persoon (Diz), zo ook *Dat is een aorige vreter(d)* (Np) * (inzake een caféhouder e.d.: die verdient nl. flink aan sterkedrank maar juist niet aan iemand die (veel) eet in een kafé:.) *Ie kun beter ruit een zoeperd te doen hebben as mit een vreterd* (Np, Obk)

vretend z_ *vreter*

vreteri'je de; -n (bet. 2) ['frutç'tja, ook z. -ije] 1. het ongeremd, zonder scrupules dooreten, zitten vreten 2. vreetpartij *Ie kriegen niet meer, we maeken d'r gien vreterije* van (Db) 3. aantasting door allerlei ongedierte, zoals houtworm, wormsteek enz. *Et spint dat kan vergaon, daor kan vreten7e in zitten; et binnenste is et pit, dat is hiel lange had, daor komt nooit vreterie in* (Nbk), *D'r zit vreterije in de*

baste van de boom (Db), *D'r zit nogal es vreterije in de slotten* (Ld), *We hadden van 't zoemer een boel last van vreterije en aander ongemak in de tuun* (Op), *D'r zit vreteri7je in de wottels* (Dho)

vretersperti'gjen (Obk) [fr...] - vreetpartijtje *Ze zatten te vreten en te schraansen, et was een vretersperti'gjen* (Obk)

vretzak z. *vreetzak*

vreugde (Op) de [frâ:yda] 1. vreugde, genoeg * *Veul beloven en weinig geven, doet de gekken in vreugde leven* (Op)

vreze (s: oost.) de ['frt:zo] 1. vrees, angst, in *uut vreze vent* (s: oost.)

vri'j T bn.; -er, -st [frj (OS, WS zuid. van de Lende elders spor.), frej (WS noord. van de Lende, elders spor.)] 1. zonder zaken die kunnen belemmeren, die kunnen afsluiten e.d. *de vrije netuur, et vrije veld, Etpadmoet vrij blieven* de doorgang over het pad mag niet geblokkeerd worden (door bijv. een geparkeerde auto, een hek dat men aanbrengt) (Nbk), zo ook *Zo/ et pad weer vrij wezen?* (Nbk), (Eg.) *De baene is vrij er is geen obstakel, niets wat een beletsel kan vormen* (b), *de hanen vrij hebben* 2. niet gehinderd door de aanwezigheid van anderen *We kun daor even mooi vrij zitten* (Nbk), *Et is wat vrijer aj' de boel ofschutten* (Dho), *een vrije schop* (spor.), *een vrije balie* (spor.), *een vrije trap* (spor.) 3. met de vrijheid om te gaan en te staan waar men wil *Ze hadden him opsleuten, mar hij is now weer vrij* (Nbk), *Ik vuul me zo vrij as een voegeltien* (Nbk) 4. onafhankelijk *Ik bin vrij man!* zonder gezag boven me (Nbk), *een vn'/ laand, een vrije stad* 5. zonder gebonden te zijn door verkering, verloving of huwelijk *De verkering is eet, hij is weer vrij* (Ld), *vrij man wezen* (Db) 6. onbezwaard, zonder leningen e.d. *Hij het de hure opzegd, hij wil et heus vrij hebben* (Ld), *Ik daenke dat mien buurman zien huus now vrij het en gien cent meer over het* (Op), *Hij het alles vrij onbezwaard* (El) 7. in *vrtj van* zonder (het desbetreffende) *Hij is d'r niet hielemaole vrij van* heeft die aandoening (verkoudheid e.d.) in lichte mate, ook gezegd inzake een minder wenselijke eigenschap (Nbk), *een heus vrij op naeme* een huis vrij op naam (spot.) S. waarover beschikt kan worden, *niet in gebruik* *Hebben ze nog een kaemer*

vrij - vrijetidsbesteding

vrij? (Nbk) 9. niet behoevende te werken of naar school te gaan *Morgen bin 'k vrij (van schoele/van mien war/tr) (Nbk), Of bij' vrij van je wark, vandaege! (Nbk), een vrije dag hebben, een dag vrij nemen van je wark (Nbk), een dag vrij geven/kriegen, Ze hebben vandaege weer twee uren vrij van schoele (Nbk), vrije tied Zoks mooi' in je vrije tied doen, niet onder je wark (Nbk)* 10. in *d'r vrij van wezen/blijven enz.: van het genoemde Vrij blijven/zijn enz.* 11. niet gebonden aan dienstverbanden, voorschriften, heersende opvattingen enz. *Hool je vrij en wor gien lid van een portij (b), Ik wete nog niet of ik et rrje huus dak bouwen wil anbesteden gao of et in vrij wark uitvoeren laot(Op), een vrij beroep (1), Hij is vrij van de dienst hoeft de dienstplicht niet te vervullen (Nbk), Arbeiderskiender of kiender van kleine boeren as die tegen de 20jaor lap en konnen hout ok nog wel es deurverkopen as ze in et plak van een boerezeune in dienst gongen as soldaot; boerezeunen en aanderen die ot goed doen konnen, hadden d'r soms aorig geld veuj- over as ze vrij konnen (Ow), vrije liefde (1), Dat sta ot je vrij kun je doen als je 't wilt (Nbk)* 12. zich ongedwongen gedragend, vaak: enigszins vrijpostig *Die is zo vrij (Bu), Dat kiend was slim vrij (Ma)* vrij II bw. 1. vrij, nogal *Dat is vrij makkelijk (Bdie), A het t-wie dochters, de iene is vrij knap, de acre is mar een lillikerd (Op), verder vooral in vrij wat nogal wat: D'r zit vrij wat drift bi de locht gezegd wanneer de wolken snel drijven (Nbk), Die het vrij wat kniep in de hanen hij heeft sterke handen (Np), Bijtreden was hij mat vrij wat goed (..) (Nbk), (J kreeg S daordeur vrij wat minder haezen en knienen bij de aachteipoten (b), Mat 't jong wodt al vrij wat wetig(b), Hij het de veestaepel vrij wat uitgebreid (Dfo), Ik hadde gister vrij wat te doen (Nw)* **vrijbaankvleis** (Db, 01-Nl) ['fr ... J - vrijbankvlees *D'r is vrijbaankvleis, de omroeper gaot deur dôrp (01-Nl, Db)* **vrijbekore** (Dfo) tw. [fnjboko:oro] i hetz als *verkaote, z. aldaar* **vrijboer** ['fr..] - vrijboer **vrijbrief** (Db) ['fn.] - vrijbrief vrijbuiten (spot-) [fr..] - vrijbuiten

vrijdag de; ..daegen; ...daggien ['fr..] 1. *vrijdag Et is vrijdag, et is mark in Noordwoolde (Bu) * Faoske, Goete Vrijdag, Kwaoie Zaoterdag, Spek2undag, Eiermaendag (b: Im), Witte donderdag, Goete Vrijdag... (Nbk)* **vrijdagaovend** [...'g...] - vrijdagavond **vrijdagmiddag** [...'ntj - vrijdagmiddag **vrijdagmorgen** [...'m ...J - vrijdagmorgen **vrijdagnaacht** [...'n..] - vrijdagnacht **vrijdagsaovens** [...'s..] - vrijdagsavonds *Vrijdagsaovens Lç een echte uitga ons-aovend (Wol)* **vrijdagsmiddags** [.. 'sm ...] - vrijdagsmiddags **-vrijdagsmorgens** [...'snt..] - vrijdagsmorgens **vrijdagsnaachs** [.. 'sn ...] - vrijdagsnachts **vrijdagsweer** (Dhau) et [fr...] 1. weer op vrijdag, vooral in ** Zok vrijdagsweerezok zundagsweer* weer dat men op vrijdag heeft, heeft men ook op zondag **vrijdom** (Ste, j) de [fr...] 1. vrijheid, onbelemmerdheid *Ie bin je vrijdom kwiet aj' in een gesticht kommen* di. in het bejaardentehuis (Stel, *Die vridom van de beesten om et oolde baas henne! ij)* **vrijen** zw. ww.; onoverg.; vrijde, het vrijd ['frtj(d);, ook frsj., z. vrij T] 1. elkaar kussen, zoenen (vooral: in een relatie) ** Neef en nicht vrijt licht* nl- omdat ze elkaar goed kennen ontstaat er gemakkelijk een huwelijk (Spa, Nw), ook (schertsend) wel gevolgd door *..en nicht en neef vrijt scheef (Nw)* **vrijer** de; -5; -tien ['fnjç, ook 'frejç, z. vrij T] 1. minnaar, de jongen met wie een meisje verkering heeft *Die vrijer van Aol-tien het een protte geld (Db), Ze het de vrijer thuus (Np)* **vrijjeri'je** [frtja'rtja, frijr ejo, z. vrij T en -i'je] - vrijjerij, vrijage *N leur een blauwgien op mit die vrijjeri'je (Dfo)* **vrijerslampien** (Spa, Sz) et; ...lampies [fr...] 1. gedempt licht van een petroleumlamp (bij het minnekozen) **vrijersslokken** (El) ei ['frtjos l okin, 'fnjs ...] 1. fles met sterke drank die men in z'n binnenzak heeft **vrijersvoeten** (Db) [fr.] - vrijersvoeten, in *op vrijersvoeten (Db)* vrijetidsbesteding [...'tidz ...] - vrijetijdsbesteding

vrijetiedskleding (spor) [...'t...] - vrijetiedskleding
 vrijetiedskleren (spor.) [...'t...] - vrijetiedskleding
vrijgeven [fr...] - vrijgeven
 vri'jgevig (spor.) [frtj'gt:wox, ...vx] - vrijgevig
vrijgezel 1 de; -len; -legien [frjga'ssl, ook frej..., z. vrij 1] 1. vrijgezel
 vri'jgezel II (Wol) bit; attr. [...'sel] 1. (van jongens, mannen) ongehuwd *een vrijgezelle vent* (Wol)
 vri'jgezelknop (verspr.) de; -n; pien [...'ts...] 1. drukknop (die zat ni. al aan de kleding, andere knopen moesten aangenaaid worden) *Vrijgezelknopen dat bin de knopen an de galgens* (Nw) 2. hetz. als *pikpakknope* (Diz, Sz)
 vri'jgezellen (Db) zw. ww.; onoverg.; vrijgezeld, het vrijgezeld [frtjgo'ssl] 1. in de kost gaan, zijn
 vri'jgezellestrikkieu (Nw) [...'sel...] - vrijgezellenstrikje
 vri'jgezelletied [...'sel...j - vrijgezellentijd
vrPjhied Voor -heid z -hied de; ...heden [frtj..., ook frej..., z vrij 1] 1. het onbepaaldheid zijn, het niet onderworpen zijn *An oonze helden nut 't verzet, die veur de vrijhied vullen* (b), *Die vn7fhied moe'j hebben* die ruimte om te handelen (Nbk)
 vri'jhiedslied (vo) [fr...] - vrijheidsbeeld *Mat vlak bij de haeven brak de zwine inienend deur en doe veerden ze krek et geweldige vrijheidsbeeld veurbij* (vo)
vrijhusien (Dho, Nt, 01-Nl, Sz, Wol) et [frejhysin, voor evt. varianten z_ ook vrij 111. hetz. als .pininaol, z. aldaar *Ze hebben daar vnjhusien, we moe'n d'r henne* (Nt), *Ze blaosden dan wel op eenhoorn as d'r ergens vnjhusien was en dan kwam 't jongvolk allemaole opzetten* (Sz)
 vri'jkaorte [fr...] - vrijkaart, vrijbiljet
vrijkommen st. ww.; onoverg.; is vrijkomen [fr...] 1. uit gevangenschap komen 2. van iets afkomen *mit de schrik vrijkoinmen* (spor.) 3. beschikbaar worden *An de Lendiek kwam een spul vrij en dat leek 'in wel wat* (ko)
 vri'jkopen (Db, 1) [fr...] - vrijkopen: loskopen, ook: door betaling vrijgesteld worden *Fake het vroeger wel es verteld, boe jonges vroeger vrijkocht wodden; dat tegen een flinke soinme geld een aan der*

veur heur dienst doe, die hiette dan een replasant (Db)
vrijlaoten [fr...] - vrijlaten: de vrijheid geven; niet binden
vrijloop [Dfo, Nbk] ['fnjlo:p] - vrijloop *As een motor in de vri7loopstaot, wodtd'r zegd dat hij te pruttelen staot* (Dfo)
 vri'jlotten (Bdie, Dfo, Diz, Nbk, Obk, Op, Ow) - vrijloten, nl. eertijds m.b.t_ de militaire dienst *Van mien lichtung bin verscheiden jongcs oficeurd of vrijlot* (Op), *Vroeger kon ie vrijlot wodden van dienst* (Dfo), *De kaans om an te lotten was groter as om vrij te letten* (Op)
 vri'jmaark (Ste) de [fr...] 1. markt waarop men mag verkopen zonder vergunning of vergoeding
 vri'jmetsele (1) [...'m...] - vrijmetsele
vrijmetsele (1) [...'tjo, ook ejo z. -ije] - vrijmetsele
vrijperti'j (1, vo) de; -en; -gien [fr...] 1. toestand van liefkozen en kussen *Doe kreeg H. een doest in de maege en et zo' haost weer een vrijperti'j wodden* (vo)
vrijpleiten (Ma) [fr...] - vrijpleiten (lett.) *Hij het him zels vfiffijpleit* (Ma)
 vri'jpostig (spor.) [...'p ...] - vrijpostig
 vri'jreizendag (Op) de [frsj'rejzdax] 1. dag waarop men voor een bep. vast bedrag binnen Nederland per trein overal naar toe kan reizen *Mit een vrijreizendag veur bejaorden kuj' mit de trein kriskras deur 't laand* (Op)
 vri'jschietertien (k: Ste) et; ...ties [frjskittin] 1. bep. kort jasje, veelal van vijfschaft gemaakt
vrijspraake (spor.) [fr...] - vrijspraak
vrijspreken [fr...] - vrijspreken *En spreek de rechtveerdige vrij en rechtveerdig hun* (b)
vrijstaon [fr...] - vrijstaan: mogen *Et staotje vrij om d'r henne te gaan* (..) (Nbk); losstaan, vooral als tegenw. deelw.: *een vristaonduus*
 vri'jstaot (1) [fr...] - vrijstaat, met name in *Oranje-VnJstaot* (1)
vrijster [fr...] - vrijster: meisje dat vrijt, die verkering heeft, zoekt, in verb. als *Die oolde vrijster is niet tegen een kerel an lopen* heeft nooit een man gekregen (El)
 vri'juut [fri'jyt, ook frej..., z. vrij 1, aks. wisselt] - vrijuit, zonder terughoudendheid *Fraot toch vrijuit!* (Nbk), *le tin hier*

vriiut praoten, we holen et wel onder oons (Nbk), *Mit jow is d'r over te praoten, vrij- uut, mit een N.S.B. - er niet!* (vo)

vri'jwielen (Np) [*fr...wili*] - freewheelen (*letL*) *Ikbebbe lekker een aende vnwieJc!* (Np)

vri'jwillig [...'w ...J - vrijwillig: *ongedwongen 't Is ailemaole vriwilhj, we hoeven oons niet te verplichten* (Nbk); *belangeloos Dat wark is vrijwillig, we wo n d'r niet veer betaeld* (Nbk)

vri'jwilliger [...'w ..j - vrijwilliger: iemand die onbetaald en onverplicht werk verricht voor een vereniging, de dorpsgemeenschap enz.; iemand die vrijwilligerswerk doet vri'jwilligersleger (spor.) [...'w...] - vrijwilligersleger

vri'jwilligerswark [...'wtl...] - **vrijwilligerswerk**

vri'jzinnig [..stnox] - vrijzinnig (*mb.t. de godsdienst*) *De domenee is van de vrizhiniekaantbehoort tot de vrijzinnige protestanten* (Np)

vried z. *wried*

vriend z. *vrund*

vriendelik z. *vrundehk*

vriendin(ne) z. *vrundinne*

vriendjespoletiek [*frintjɔspo:alotik*] - vriendjespolitiek

vriendschap z. *vrundschop*

vriendshop z. *vrundschop*

vrieshak (1) [*fri:zbak*] - vriesbak

vrieskiste (Nbk, Nw, 01-N1) [*fr...*] - vrieskist

vrieskoolde (spor.) [*fri(:)s...*] - vrieskou

vrieslocht [*fr...*] - vrieslucht

vriespunt [*fri:spAnt*, ook wel *'fris...J - vriespunt* *Et was een uitgezochte dag, zo om et vriespunt henne* 0)

vriesvak (Nbk) [*fri(:)sfak*] - vriesvak

vriesweer [*Tri:s ...*] - vriesweer

vrieven z. *wrieven*

vriezen [*fri:zi*] - vriezen, vriezend *weer zijn of anderszins met omstandigheden zijn dat de temperatuur onder nul is* *Et zal vriezen, zeggen de berichten* (Nbk), *Et het vannaacht een betien vreuren* (Nbk), *Et begint te vriezen* (Nbk), *Et kan vriezen, et kan dujjen* *lett. en ook fig.: het kan doorgaan of niet, goed gaan of niet* (Nbk, Ma), *Mit die scbraole oosten wiend kan et bakstienen vriezen* (Ld), *'t Vriest dat 't knerpt* (Spa), *Mit Kastmis vreur et dat 't*

kraekte (Nbk, b, Diz),

vriezer (Nbk, Ste) de; -5; -tien [*fri:zçtin*]

1. *ijskist, vrieskast*

vrikken z. *wrikken*

vrind z. *i'rund*

vrindelik z. *vrundelik*

vringe z. *wringe*

vringen z. *wringen*

vrnl. - *afkorting van veurnaemelik*

vroedvrouw (Dfo, Nbk, Obk, Sz) [*fr---*] -

vroedvrouw *Die vroedvrouw het hiel wat kiender haeld* (Dfo)

vroeg *bn., bw.; -er, -st* [*frux*] i. *vroeg*

(op *de dag*) *Ze moe'n morgens al vroeg*

naor de schoele (Nbk), *vroeg in de*

morgen, We moe'n aanst naor heus, want

et is morgen weer vroeg dag (Obk), *Hoe*

vroeg moe'n we d'r morgen wezen! (Nbk),

Kuj'ok vroeger kommen? (Nbk), *vroeg nut*

bedde kommen (Nbk), *op zien vroegst(en)*

(Nbk), *de vroege karke hetz. als vroeg-*

karke, z. aldaar (Ste), *vroeg in de waopens*

vroeg uit bed (Np) 2. *tijdig vroeg op bedde*

gaon, d'r vroeg bijl wezen d.i. vooral: al

jong verkering hebben, Marmit susterde en

knisterde de eerste pielke de Jecht in en

knapte, een betien te vroeg, mit een don-

derende klap nut inekeer(b) 3. *vooraan in*

een tijdsreeks of tijdsorde vroeg in et

veurjaor, .. in de haas4 . - in de weke, vroeg

oflaete, in de vroege aovend aan het begin

van de avond (Op), *vroeg volwassen* (Nbk)

4. (*van de seizoenen, veranderlijke feest-*

dagen, gewassen, de ontwikkeling in de

natuur) *eerder dan gewoonlijk een vroege*

winter, De Paoskedaege bin vroeg van 't

jaor(Nbk), *vroege appels*(Nw), *Die appels*

bin vroeg riepe (Nw, Bu), *Ze bin vroeg*

van 'tjaor (Bu), *De winter is vroeg inva-*

len, van 'tjaor (Nbk) * *Die vroeg op staot*

is nooit laete (Nw)

vroeger Ook **vrogger** (Db, Ohw, Ow, Ste)

bw. [frug/'frogç] - vroeger, voorheen,

eertijds *Dat zeden ze vroeger wel* (Nbk),

Hij mag zo graeg es van vroeger vertellen

(Nbk), *in vroeger daegen* (Nbk, b), *...bed*

(Nbk), *In vroeger tieden stonnen de*

manluden in de onderbroek te mien (Np),

Die familie is van vroeger otterdoks

bervormd(Spa), (schertsend:) *dejeugd van*

vroeger de bejaarden (Dhau)

vroegkaarke z. *vroegkarke*

vroegkarke (Np, Ste) Ook **vroegkaarke**

(Bdie) ['fr...] - vroegkerk, vroegmis *D'r noren (wie missen: de vroegkarke (7.00 of 7.30 ure) en de Jaete karke (10.00 of 10J5 ure) (Ste), Die het even naar de vroegkarke west (Np)*

vroegmis Z. vroegmisse

vroegmisse (Ste) Ook **vroegmis** (Np, Obk, Sz) Ufr ...ll - vroegmis, vroegkerk

vroegriepe bn. [aks. wisselt] - vroegrijp *Juttep eren bin vroegriepe (Nbk), Die jongen en die meiden bin tegenwoordig zo vroegriepe (Nbk)*

vroegte ['fruxta] - vroegte *in de vroegte (Nbk)*

vroegtiedig (Sz) [aks. wisselt] - vroegtijdig, naar verhouding vroeg *Ze is vroegtiedig in et graf kommen (Sz)*

vrogger z. vroeger

vrommes Ook *vrammes (Mun)* et; -en; -ien [frDmas/'frams] 1. (vaak enigszins negatief of hard, itt. *vrouw*) vrouwspersoon *Wat een aekelik vrommes is dat toch! (Nbk), Dat vrommes zoj' toch ok wat van kriegen! (Nbk), een vrommes as een boom een zeer grote en dikke vrouw (Pc-Dbl)*

vrommeske (Mun, Sz) et; -s ['frDmoska] 1. vrouwtje

vromzwaarm (Bu) de; -s; -pien [Trom ...] 1. voorzwerm

Vroom (b) ['frö:m] - vroom: fijn godsdienstig (1..) *in de karke zitten mit een Vroom gezichte (.) (b)*

vrotpioeg (verspr. OS, Bu, b: im) Ook *wrotpioeg (Db, Dfo, Obk)* de; -en; -ien ['fr3tpl /'wr3t] 1. klein type ploeg, nl. om de grond die al geploegd is, los te maken *Ze gongen mit een vroiploeg achter de gewone ploeg an om de ploegzode te breken (Obk), De vrotploeg daar gang ie mit onder deur de vore, om de boef goed Jos te kriegen; dat gong zwaor, d'r mossen een peer goeie peerden veur (Nbk), D'r wodde eerst ploegd, dan kwam de wroiploeg d'r achteran; de betekenis was dat de grond dieper Josmaekt wodde (Obk)*

vrotte (ho: Bu, Np, Nw, Op) de; -n; vrottien ['frotā] 1. mond met vooruitstekende lippen *Lli) het wat een vrotte (ho: Bu, Np, Nw, Op)*

vrotten (verspr., b: Im) Ook *iwrotten (Db, Nbk, Spa, Wol)* zw. ww.; overg., onoverg.;

vrotte, het vrot ['frotn/'wronij 1. wroeten (in de aarde, en op vergelijkbare wijze) *Ik heb de hele dag in de tuun legen te vrotten (Diz, Np)* 2. liggen woelen (Diz, Wol) *We vrotten onder de dekens (Wol), Ik kon niet slaopen van de warmte, ik lag mat te drijven en te vrotten (Diz)* 3. heel hard werken *We moe'n vrotten om klaor te kommen (Diz), Hij vrot d'r tegen om et wark daon te lriegen (Ste), lene die altied an vrot is een klau werd (Ow), Mit vrotten en vraomen bin die meensken wat veur-uutscharreld (Obk), Hij was altied an 't vrotten en vraomen druk aan het werk (lichamelijk) (Nbk, Obk), Die man die vrot him kepot werkt zich kapot (Nbk, Np)* 4. in je d'r deur(henne) vrotten zich erdoor slaan (*Dho, Nw*), *We hebben eens d'r deur vrot (Nw), Ze moe'n bezit d'r mat wat deurhenne vrotten id. (Dho)*

vrotter (Db, Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, Nw, 01-Nl, 0p, Spa) Ook *vrotterd (Dho, Np, Nw, Spa, Ste, Sz, b: Im), wrotter (Diz, Nbk, Obk, wol)* de; -5; -tien ['frotç /...trt/'wr ...] 1. iemand die heel hard en veel werkt *Dat bin vrotters, bezit, ze doen deur! (Dho), Dat is een drokke vrotter (Diz), N. is een goeie vrotter (Db)* vrotterd Z. vrotter

vrouw Ook *vrouwe (Mun, Obk, k: Ste)* de; -en; - gien [fro&'froMal t. vrouwspersoon *Hij het een oolde vrouw zien pissen heeft een strontje (aan het ooglid) (01-Nl), de rooie vrouwen 2. echtgenote (ook als aanspreekvorm) Ik weet niet waar de vrouwe is, zeker evenpies op 'e Jitter (Mun), Kaf 't bij de vrouw niet hadden? (Sz), Hef' nog wat in de flesse, vrouw? gezegd tegen echtgenote om een glaasje sterke drank te krijgen (Dfo), Man en vrouw moe'n aenlik gien ruzie maeken as de kien der d'r bij binnen (Nbk), if zag wie et was: de vrouwe van A. (vo), Ik heb de vrouw in 't bedde mijn vrouw ligt in bed en de bevalling is aanstaande, evt: aan de gang (Dfo, El, Np), Rij zou zien vrouw nog verkwaanselen nl.: zo verkwaanselend, verkwistend is hij (Spa), zo ook *Hij verkwaanselt zien vrouw nog een keer (Sz)* 3. meesteres, vrouw des huizes, vooral: boerin als meesteres (vo) *go 't laest zee ze: 'Mat vrouw, dat haj' toch niet doen moeten!' (vo), Mat ie zeggen mat gewoon**

vrouw, beur, dat bin we hier zo wend (vo)
 4. meesteres to.v een hond of kat (als *huisdier*) *Kom ie war bi_y de vrouw, heur!* (Nbk) 5. (in verbinding met een familienaam) aanspreekvorm, gebruikt voor vrouwen die niet tot de allerhoogste maatschappelijke klasse in het dorp (zoals de vrouw van de burgemeester, dokter, dominee en notaris) behoren *Wil Vrouw Jaansen ok een bakkien koffie?* (Nbk), *Wil ie Vrouw Van der Veen even naor huus brengen mit de auto?* (Nbk) * *Gien enkele man is gelukkig mii een Jillike vrouw, mar hij is wel gerust (Op), Een man zocht om een vrouwzonder gebreken,mar hij vuij d'r niet iene en kreeg niks* (Obk)
 VrOUWe z. *vrouw*
 vrouwe-aord (1) ['Er.] - vrouwenoord
 vrouwe-emancipaasje ['Er...] - vrouwenemancipatie
 vrouwebeweging (1) ['Er.] - vrouwenbeweging
 vrouwebond ['Er...] - vrouwenbond
vrouwehost z. *vrouwJudebost*
 vrouwebroeic z. *vrouwJudebroek*
vrouwedag (1) ['fr.] - vrouwendag
 vrouwediskrizmenaasje (1) [tEr...] - vrouwendiscriminatie
 -vrouwedokter (1) ['En.] - vrouwenarts
vrouwegek z. *vrouwludedegek*
vrouwegevangenis (spor.) ['Er.] - vrouwengevangenis
 vrouwegroep (spor.) [fr...] - vrouwen-groep
 vrouwehaand z. *vrouwludehaand*
 vrouwehandel (spor.) ['Er..] - vrouwenhandel
 vrouwehand z. *vrouwludehaand*
 vrouwehaar et ['Er.--] 1. haar van een vrouw 2. bep- plant: venushaar (Dfo, El)
vrouweheind z. *vrouwludedeind*
vrouwehuus (1) ['Er...] - vrouwenhuis: opvanghuis voor vrouwen in nood
vrouwejaeger (Bu) ['Er..j - vrouwenjager
vrouwekaamp (1) ['En..] - vrouwenkamp
 vrouwekapsel (1) ['Er...] - vrouwenkapsel
 vrouwekefé (spor.) [fr...] - vrouwenkaEé
 vrouwekleding z. *vrouwludekleding*
 vrouweklenen z. *vrouwludeklenen*
 vrouweklinik (spor) ['Er...] - vrouwenklinik
 vrouweklooster (1) ['Er.--] - vrouwenklooster

vrouwekraante (spor.) ['Er...] - vrouwenkrant
 vrouwekwaol ['Er...] - vrouwenkwaal
vrouwelichem ['fr.] - vrouwenlichaam
 vrouwelik ['Erom!ok] - vrouwelijk: tot het vrouwelijk geslacht behorend; uit vrouwen bestaand; eigen aan vrouwen; zoals bij vrouwen; (in de taalkunde) feminien (1)
 vrouwelikheid (Sz) Voor -heid z. -hied de ['Er...] 1. uitwendig geslachtsdeel van een vrouw
 vrouwemond z. *vrouwludeinond*
 vrouweorganisaasje z. *vrouwludedeorganisaasje*
 vrouwepraot z. *vrouwludepraoi*
 vrouwerofle z. *vrouwluderolle*
vrouweschoe z. *vrouwludeschoe*
 vrouwesport z. *vrouwludesport*
 vrouwestenime z. *vrouwludestemme*
vrouwestudie (1) ['Er.] - vrouwenstudie
vrouwetael (1) ['Er..] - vrouwen taal
vrouwevereniging z. *vrouweverieninge*
vrouweverieninge (1) Ook *vrouwevereniging* (verspr.), *vrouwludeverenige* (Ste) ['fr --- ...] - vrouwenvereniging
 vrouweverkrachter (spon) ['Er...] - vrouwenverkrachter
 vrouweverleider(spon) ['Er..-] - vrouwenverleider
 vrouweversierder (spor.) ['Er...] - vrouwenversierder
vrouwevleis z. *vrouwludevleis*
 vrouwevoetbal z. *vrouwludervoetbaj*
 vrouwevark z. *vrouwludewark*
 vrouwevereld z. *vrouwludewejejd*
 vrouwezadel z. *vrouwludezadej*
vrouwezael (1) ['Er..] - vrouwenzaal
vrouwlu z. *vrouwluden*
 vrouwlubaanken z. *vrouwJudebaanken*
 vrouwludebaanken (DEo) Ook *vrouwlu-baanken* (DEo) mv. ['Er.-i... 1. banken in de kerk bestemd voor de vrouwen
 vrouwludeheroep (1) ['Er...] - vrouwenberoep
 vrouwtudeblad (spor.) ['Er...] - vrouwenblad
vrouwludebloeze (Obk) de; -n; ...bloesjen ['Er...] 1. blouse voor een vrouw
vrouwludehost (Nbk) Ook *vrouwebost* (spor.) ['fr..] - vrouwenborst
 vrouwludehroek (Obk) Ook *vrouwebroek* (spor.) ['fr..] - vrouwenbroek
 vrouwludebuse (Obk) de; -n; ...busien

[fr] 1. een op de onderrok gedragen zak, vgl. *Vrouwludebusen dreugen de maegies en de vrouwluden vroeger mit een baand om de middel op de onderrok; voor de buusdoek, en as schoelekiender deden wij d'r onderwegens knollen en appels in* (Obk)
 vrouwludegek Ook *vrouwegek* (spot.) [fr...] - vrouwengek *Die vent is wel zoek vrouwludegek* (Spa)
 vrouwludegoed (Nbk) [fr...] - vrouwen-goed
 vrouwludehaand (Nbk, Ste) Ook *vrouwehaand* (spot.), *vrouwehand* (Spa) de; ...hanen; ...haantien [froMlydo --- / ---] 1. hand van een vrouw 2. (g. mv.) handschrift van een vrouw (Nbk) * *Een vrouwehaand en een peerdetaand hebben gien stille- staand* (Db, Nbk, Ste), ... *nooit gien...* (Ste), *Een vrouwebaand en een peretane staon nooit stille* (Db), *Een peerdetaand en een vrouwehaand staon nooit stille* (Np), *Een vrouwehaand en een peerdetaand moe'n altied gaon* (Obk), ...*moe'n altied bezig wezen* (Spa), ...*en een peerdetane staon nooit stille* (Nt)
 vrouwludehemd (Dhau, Obk) Ook *vrouwluhmd* (Dfo), *vrouwluushemd* (Ld, 5: oost.), *vrouwehemd* [fr /froMlyhsmd - vrouwenhemd
 vrouwludekerel (Ste) [fr...] - vrouwen-jager
 vrouwludekleding Ook *vrouwekleding* (spot-) [fr.../...] - vrouwenkleding
 vrouwludeklerden Ook *vrouweklerden* (spot-) [fr...!...] - vrouwenklerden
 vrouwludekneup (Ma) de; -en; -ien [froMlydakm&:p] 1. losse, platte knoop
 vrouwludemond (Nbk) Ook *vrouwemond* (spot-) [fr...] - vrouwenmond
 vrouwluden Ook *vrouwlu* (Db, Dfo, Nbk, Obk, b) mv. [frotlydii/'fromly] 1. *vrouwspersonen Heur die vrouwluden es kaekelen* (Nbk), *Hij het naor de verkeerde vrouwluden west naar de hoeren* (Nbk) * *De vrouwluden hebben t woord en de inanluden de daodvrouwen praten, mannen moeten het werk doen* (Np), *Slaachten het zien uutvalen, krek as vrouwluden* (Obk)
 vrouwludenaeme (Nbk) Ook *vrouwe-nueme* (spot-) [fr...] - vrouwennaam
 vrouwludeoge et; -rij ...ogien [fr...] 1. oog van een vrouwspersoon *Ja, lachte de*

bocrinne, vrouwludeogen zien seharp in zokke dingen, mien jonge (vo)
vrouwludeorganisaosie (Nbk) Ook **vrouweorganisaosie** (Nbk) [fr...J...] - vrouwenorganisatie
 vrouwludcpraot (Nbk) Ook **vrouwepraot** (spot.) [fr...] - vrouwenpraat
 vrouwluderolle (Nbk) Ook **vrouwerolle** (spot.) [fr...] - vrouwenrol
 vrouwludeschoe (Np) Ook **vrouweschoe** (spot.) [froMlydosku!...] - vrouwen schoen
 vrouwludeslokkien (bs: Obk) et; ...slokkies [frsMlydoslokin] 1. borrel vooral voor vrouwen *Hunningmee is een vrouwludeslok/den* (bs: Obk)
 vrouwludesport (Nbk) Ook **vrouwesport** (spot-) [fr...] - vrouwen sport
vrouwludestemme (Nbk) Ook **vrouwestemme** (spot.) [fr...] - vrouwenstem
 vrouwludetasse (Np) [fr...] - vrouwen tas
 vrouwludeverenige z. *vrouweverenige*
vrouwludevesite (Pe-Db) de; -s [fr...] 1. visite van vrouwen onder elkaar *Mit een vrouwludevesite deden ze vaeke een kooltien in de stove* (Pe-Db)
 vrouwludevleis Ook **vrouwevleis** (Nbk, 01-NI, Wol) et [f...] t. neiging om een vrouw te hebben *Die jonge zit helemaole gien vrouwludevleis an* (Sz), *N. taelt niet naor maegies, ik daenke dat d'r gien vrouwludevleis an n zit* (Dfo, Op), *Die oolde vrijgezel het gien vrouwludevleis an bim* (Obk), *N. het niet veule vrouwludevleis, hij kikt haost nooit naor maegies omme* (Ld)
vrouwludevoetbal (Nbk) Ook **vrouwevoetbal** (spot-) [fr...] - vrouwen voetbal
 vrouwludewark (Nbk) Ook **vrouwewark** (spot.) [fr...] - vrouwenwerk: werk dat geschikt is voor vrouwen, ook: werk zoals vrouwen dat doen, dat typisch is voor een vrouw
 vrouwludewaark z. *vrouwludewark*
 vrouwludewark (Nbk, 0w) Ook **vrouw-ludewaark** (Ste) et [fr...I---] 1. werk van, voor, door vrouwen *Talhoolties schellen was vrouwludewark* (0w)
vrouwludewereld (1) Ook **vrouwewereld** (1) [fr...] - vrouwenwereld
vrouwludezadel (1) Ook **vrouwezadel** (Nbk) [fr...] - vrouwenzadel
 vrouwluhemd z. *vrouwludehemd*
 vrouwluushemd z. *vrouwludebemd*

vrouwmeenske - vufe

vrouwmeenske (0w) et; -n; ...meenskien [ʼfr..] 1. *vrouwspersoon*
vrouwspersoon de; ...personen; -tien [ʼfr...] 1. (niet negatief) *vrouw*,
vrouwspersoon

vrouwvolk (Obk) et [ʼfr...] 1. meerdere
vrouwspersoonen, de vrouwen

vrucht de; -en; vruchien [ʼfrAxtj 1. vrucht:
van een plant (1) 2. schijnvrucht e.d.,
eetbare vrucht vruchten op sap 3.
landbouwgewas, gewas in de tuin De
vruchten kun je verhaegelen gezegd bijv.
van bonen en bieten (Ste), Die dreugte
daor kriegen de vruchten tegenslag van
(Ld), We weren van de zommer nek be-
diel mit de meeste vruchten (Ld), Et is
niet zo best van 'tjaor, d'r zit war weinig
vrucht in, ze bin meest loos (Sz), Ik wil
de zistied van sommige vruchten ok wat
verschoeven (Ld), Aletlaandin de omtrek
is stok veur stok oneindig beter wodden en
wil beter vruchten votbrengen (k: Ste),
twiede vrucht gewas dat men verbouwt na
de oogst, bijv. spurrie (Bu) 4. resultaat,
positieve uitkomst de vruchtenplokken van
eigen arbeid (k: Ste)

vruchtbar [ʼfrAydbr] - vruchtbaar: veel
vruchten voortbrengend, ook: kinderen of
jongen kunnende voortbrengen

vruchtboom [ʼfrtydbô:m] - vruchtboom
Bieholen is d'r nog wat veur de
bestoe ving van de vruchtbomen en veerder
meerst niet moer as veur eigen gebruik
van de inker (j), De vruchtbomen op 'e
lied wat snuuien, et gros onder de hoge
liendebomen en ieken wat kot holen en al
zo wat henne (vo)

vruchtenat (01-Nl) et [ʼfrAxtanat] 1. nat,
sap van vruchten (als drank)

vruchtenballe (Nw) de; -n; -gien
[ʼfrAxtibala] 1. bep. snoepje

vruchtentaart z. vruchtentaart
vruchtenyoghurt z. vnuchteteyoghurt

vruchtesap [ʼfr.] - vruchtensap (als
drank)

vnichtetaart (spor.) Ook vruchtentaart
(spor.) [ʼfrAxta...PfrAxt1 ...] - vruchtentaart
vruchtetyoghurt Ook vruchtenyoghurt
[ʼfr...frAxt1 ---] - vruchtenyoghurt Wij eten
tegen worrig niet vaeke pudding meer, et is
now meerstal vruchtenyoghurt (Op)

vruchtgebruuk [ʼfr...] - vruchtgebruik
Daor het hij et vnuchtgebruuk van (Ste),

iene et vruchtgebruuk geven (Ste), L'i
vruchtgebruuk geven (Nw)
vruchtwaeter (spor.) [ʼfr...] - vruchtwater,
lamsvocht

vrund (Np, Obk, 1) Ook vrend (bet. 1:
Pe-Dbl), vrind (bet. 1: p), vriend de; -en;
vruntien [ʼfrAnt/frsnt/frnt/frint] 1. vriend,
kameraad, makker Ze bin vrunden (1), Bij
was wit iederiene goeie vrenden (Pe- Dbl)
2. geliefde, partner *Eengoeie buurman is
beter as een vere vrund (Obk), In tied van
nood leer ieje vrienden kennen (Op)

vrundelik (Obk) Ook vrindelik (Nw, Sz),
vriendelik [ʼfrAndlak/frmndlokl/frmndlak] -
vriendelijk, aardig Die is niet botte vrund-
deuk, die kikt altied zo nijsgecnijs! (Obk),
Ie hebben mij zo hulpen, dat ik bedaa.nke
je vrundelik, beur (14w), Hij is altied even
vriendelik (Bu), Ie hoeven niet zo Jelk te
doen, ik vraog otje toch gewoon vrend-
delik! (Nbk) *Vriendelilce woorden wo
altied versta on/Aj' wonen in 't zuden,
westen, oosten of noorden/vriendelik het
altied wonderen daon (Op)

vrundelikhjed (1) de [ʼ1'...] t. het vrundelik
zijn, z aldaar

vrundinne (spor.) Ook vriendinne (Pe-
Dbl, Spa, Ste), vriendin (Nw) de; -n;
-gien [ʼfrAn'dmWfrin'd ... I...] - vriendin

vrundschop (Np, Obk) Ook vriendschap
(Obk, Op), vriendschap (verspr.) de; -pen;
-pien [ʼfrAntskop/frint...] t. vriendschap,
het vrienden zijn vriendschap shuten (Obk),
vriendschap an mekaere hebben (Op) *
Hiel vuul dingen bin overbodig, mar
vriendschap bij'nodig (Op)

vrundschopsring (Np) de; -en; ...rinkien
[ʼfr..] 1. ring die men draagt als
vriendschapsteken

vrundlikens (Wol) de [ʼfrAnlakfls] 1.
vriendelijkheid

vufe t (Bu, Nbk, Np, Op, 0w) Ook vieve
(Nbk, Nw, Obk, 0w, p, b: hu), vijfve (Ste,
Sz), vijf(Sz) de; vufen; vufien [ʼfʼfoI'fi:va,
ook ...wa/'fsjva/...] t. cijferteken vijf een
Romeinse vieve (Nbk) 2. het waardering-
cijfer vijf Ik bad een vufe op wiskunde
(Nbk) 3. kant van een dobbelsteen met vijf
ogen (spor.) 4. speelkaart met vijf figuren
schoppen vieve (Nbk)

vufe II (Bu, Nbk, Np, Op, 0w) Ook vieve
(Nbk, Nw, Obk, 0w, p, b: im), vief (Obk),
vijve (Ste, Sz), vijf (Sz) hoofdtelw.

[frfo/ʈfiva ook ..wo/fif/'fsjvo/fsj] 1. vijf *Hij het vief knienen! Ja, vieve zee 'd* (Nbk), *een meter of vieve* (Nbk, b), *Geef me de vieve reik me je hand* (Nbk), *ffiy kon gien vieve tellen* was erg onnozel, *dom* (Ow), *D'r bin een paer van de vufe op 'e loop hij/zij is enigszins malende* (Np), *zo ook lene van de vieve is op 'e loop* (Nw) en *Die mist iene van de vieve* (Np, Nw), *Sommige meensken hebben een buit vie- ven en zessen maken veel drukte* (Op, Ow), *zo ook Hij het altied van die vieven en zessen* (Ow), *Ik wil niet graag et vijfde rad an de wagen wezen z. onder rad 1, bet. 1* (Sz)

vuil bn., bw. {fj1} t. vuil, gemeen *Wat was dat toch vuil van die vent!* (Nbk), *een vuile loebes een zeer gemeen iemand* (Ow), *een vuile rotzak id.* (Nbk), *een vuile streek een gemene rotstreek* (Nbk)

vuilak (Nbk, Nw) ['fjɫak] - viespeuk, smeerpoots (Nw), ook: gemene vent, rotzak, vuilak (Nbk)

vuilbruud z. voelbruud

vuilnisauto (spot.) ['f...] - vuilnisauto *Het de vuilnisauto d'r al west?* (Nbk)

vuilnisbak (spot.) ['f...] - vuilnisbak

vuilnisbakkeras (Spa) Ook *vuilnisbakkeras* (Nw) [fjɫmzbakaras/'fyL...] - vuilnisbakkeras

vuilnisman (1) Ook *vulnisanan* (Db) ['f..J 'fklntsman] - vuilnisman *Woensdags doe k alle blikgoed mit an de vulnisanan* (Db)

vuilnisvat et; -ten; -tien ['fjɫntsɔt] 1. vuilnisvat 2. veelvraat (Bu)

vuilniswaegen (Nbk) ['f...] - vuilnisauto
vuilophaaldienst (Sz) de; -en ['•d t. vuilophaaldienst

vuilspuiteri'je (1) [fɔjɫspjtɕ'tja, ook z -i'je] - vuilspuiterij

vuiltien (Ow) et; ..ties ['ftejɫtin] 1. vuiltje, *in gien vuiltien an de locht niets aan de hand* (Ow)

vule T Ook *veul(e)* (spot.) bw. ['fylo/'fA:l(a)] 1. vaak *Vroeger kregen we niet vule een sinesappel, doe waren ze niet veur de gewone man* (Sz), *Die is vule op sjouw* (Dhau), *Dat komt vule veur* (Nbk), *Hij komt daor vule* (Spa) 2. in aanzienlijke mate *Af al te vule an de band zitten* (..) (Spa), *een vrouw die niet vule bosten het* (Np) 3. z. vuul

vule II Ook *veule* (verspr.), *veul* (verspr.)

onbep. hoofdtelw. {'fylo/'fA:l(a)] 1. (al dan niet zelfst. gebruikt) een grote hoeveelheid (het bijv gebruik van *vule* is nogal beperkt; omschrijvingen als *een protte, een boel e4.* zijn vaak veel gebruikelijker) *De arfenis was niet vule* (Diz), *Veul meensken kun daor mar niet an wennen* (Nbk), *Af mit een kniephaand de kiepen voeren, dan krieggen ze niet te vule* (El), *Et is niks weerd, ze geven d'r niks te vule veur* niet bep. *veel* (Nw), *Van die eren, hef daor ok veule van?* (Nbk), *Ze hebben wel een grote bek mat niet veule in de botten* (b), *Ik had een wasliende vol witgoed hangen, en iniens begint et wat te regenen; d'r kwam gelukkig niet veule van* (Sz), *D'r is bastens veule grufd van 'tfaor* (Pe- Dbl), *Hasems nao 't eerpelrooien was d'r niet veule wark meer* (b), *Ie hebben mij vusen te vule melk in de koffie damt* (Nbk), *Hij het niet vule klaormaekt hij heeft weinig bereikt* (Ste), *Van roddelen komt nooit veule goeds van* (Ow), *In die winkel het nooit ven] nering zeten* (Op), *Wat d'r dan in mien berinnerings naor bovenkomt, wodt mij now te veule* wordt me te veel, meer dan ik kan verdragen, het emotioneert me te zeer enz. (ko), *niet vule woord wezen* niet veel voorstellen, weinig opleveren (b, Nbk): *'t Was disse keer niet veule woord mit de jacht* (b), *Et zwaorste wark is beur niet te vule* ook het zwaarste werk wil ze wel doen, kan ze wel aan (Spa), *'t Is een wiefien daor niet al te vule bij zit die* niet bep. erg pienter is (Np), *Hij kan niet vule hebben hij verdraagt niet veel, is lichtgeraakt* (Nbk, Np), *Weet ik vu/el weet ik veel, vule/veule gier genoeg, ...niet genoeg veel is niet genoeg, zonder ophouden, in zeer grote voorraad* (verspr.): *Et drijorgel speulde deur dorp; dan een wals, dan een mars, veule niet genoeg, et wasprchtig het hield maar niet op* (Obk), *Die huusholing het een kaemer vol huusraod, van veule en gien genog* (Ow), *Ik vien dit en ik vier dat en veule gien genog* (Ow), *Een graoperd het (an) vule niet genoeg* (Ste), *Die het een boel te klaegen en te zeuren, en vule niet genoeg* (Ste), *Et gong d'r zo omweg an vule gien genoeg* (Nbk), (van opschepperij:) *Hij vertelt grote verhaelen en veule gier genog* (verspr., Ow), ... *niet genog id.* (Db, Dhau,

vulen - vurig

Ld, Nt, 01-Nl, Op, Spa, Ow) * (nieuwjaarswens:) *Ven] heil en zegen in et nije jaar* (Nbk, Ow)

vulen Ook *gevulen* (Dhau, Np, 01-Nl), *veulen* (Nt, 01-Nl, Spa, Sz, ko) zw. ww.; overg., onoverg.; *vuulde*, het *vuuld* ['li, ?fy:1v (Bdie, 01-Nl, Wol)/ga'f....fA:1u] 1. (onoverg.) voelen (door de tastzenuwen) *Ik vuul niks, dr zit zeker gien stroom op 'e draod* (Nbk) 2. (wederk.) zich voelen (m.b.t. een bep. gewaarwording) *je lamlendig veulen* (Spa), *Ik vuul me niks niet lekker* (Nbk), *Vuul ie je wel goed?* (Np), *Gevuul...* id. (Np), *je appelig veulen* (01-Nl), *Ik vuul mij dan inienen nek, gelokkig en tevreden* (b), *Ik ven] me schuldig* (Nt), *Now, dat kuj' goed in de spieren vulen, aj'zoe'n aende fietst hebben* (Nbk), *je niet zuver vulen last van z'n geweten hebben* (b), *je argens thuus vulen, Hij het et altied as zien roeping veuld om dokter te wodden* (Sz) 3. (wederk.) zich belangrijk vinden *je wat vulen* (Nbk, Np): *Die man die vuult 'n nogal wat* (Np), *N vuult heur mit de dag veurnaemer* (b) 4. met het gevoel iets waarnemen *Hij vuulde wat in ethaor*(Nbk), *_dat d'r wat in zien baor ommekreup* (Nbk) 5. tasten om gewaar te worden *Vuul d'r es an* (Nbk), *Vuul es in je haor, dam zit wat in* (Nbk), *Ik moet es even in de buse vulen, a'k de sleutel ok hebbe* (Nbk) 6. aanvoelen (lett.) *Et vuult nogal schap* (Nbk) 7. aanvoelen, merken 't *Was een hiele ere, dat vuulde ik wel* (b), *Ik vuulde wel an him dat hij d'r niet an wol* (Nbk), *Ie zeden et nog wel veurzichtij, mar hij het et wel vuuld de kritiek, de steek onder water is wel tot hem doorgedrongen* (Nbk) 8. gevoelens hebben (voor), er belangstelling voor hebben *Hij het de verkering uutmaekt, hi vuulde niks meer veur dat maegien* (Pe-Dbl), **fr** *vuul d'r niet vule veur om d'r nog langer over te praoten* (Nbk), *Ik vuul d'r niks veur!* zie *het niet zitten* (Nbk), *Ja, ik vuul d'r wel wat veur zie het wel zitten* (Nbk)

vulens z *voelens*

vulgat (Dho, El, Np, Nt, Obk) et; -ten; -tien [f'Algat] 1. gat: om een vat mee te vullen

vulkaan de; ...kanen; -tien [fAl'kâ:n] 1. vulkaan, vuurspuwende berg
vulkachel (Ow, Ste) [f'AlkaxJ] - vulkachel

Een vulkachel kan naachs an blieven, daor koj' nog wel es even bij weg; de kolomkachel mos ie de bieltied dein vullen, en de vulkachel kon langer deurbranen (S te)
vullen zw. ww.; overg; *vulde*, het *veld* [f'Al1] 1. vullen, vol maken *Demijerskorf was vroeger vuld mit eten dat ston in de maege, vaeke brune bonen mit spek* (Db), *een vulpenne vullen* (Nbk) 2- een vol gevoel in het lichaam geven (door het eten) (Nbk) *Dat vult aorig* (Nbk)

vulligheid, voor -heid z -hied (Sz) de; ...heden [fAlaxhsjt] 1. smerige streek

vulling de; -s, -en; vullinkien [fAlu] 1. het vullen 2. datgene waarmee iets opgevuld wordt, i.hb van tanden of kiezen: plombe

vullis (Wol) (z ook *vuulnis*) et, de [fAlis, ...las] - vullis, vuilnis *Et askelaand wodde vullis henne bracht* (Wol)

vulmeule (b: In) de; -n; ...meultien [TAI...J] 1. volmolen *De vulmeule was 25 jamleden nog te zien in Boekelte* (b: In)

vulnisman z. *vuilnisman*

vulpenne [t..] - vulpen

vulpennehoolder (spor.) [fAlpsno...] - vulpenhouder
vulpenne-ink (1) de [T...] 1, inkt voor, in een vulpen

vuislange (1) [T...] - vulslang

vume Z. *vieme*

vurehoolt (Nw, Obk) [f'.j - vurehout

vuren [' :arnJ - vuren: schieten (1), ook: vurig, brandig vuren (Nbk) *Die koe het et zedel opscheurd; bij een varken kwam dat nogal es veur, en dan wodde et zede] ruit soepe wasken, want dan zette et nogal es wat op en begon et te vuren; de soepe hulp daor tegen* (Nbk)

vurig bn., bw.; -er, -st {' :arax] 1. harts-tochtelijk, temperamentvol (Ld, v, j) *Die vrugt beur ofhoo etkomt dat de manluden van De Hoeve bij lange nao niet zo vurig binnen as de manluden van Nijberkoop* (v), *Een vurig ponnegien trok de mallemeule; de orgelman drijde zien deuntjes* (j), *De hingst was vurig wild* (Ld) 2. brandig (Nbk, Np, 01-Nl) *Et is daar wat vurig wodden, om die wonde henne* (Nbk), *een vurige poeste* (Np), *Wat had dat kiend een ringvuur om 't gezicht; vurige plakken op 'e huud* (..) (01-Nl) 3. in vurig waeter vocht in blaasjes als gevolg van ringvuur

(01-N1), vgl. *Wat had dat kiend een ringvuur om 't gezicht; vurige [in bet. 2] plakken op 'e huuo rood waeren ze mit een raand d'r ommehenne van blaosies waor as vocht in zat, vurig waeter; et was besmettelic, je kregen d'r zalve veur van de dokter, zwaoveJzalve (01-N1)*

vurigitied Voor -beid z. -bied ['f...] - vurigheid: hartstochtelijkheid; branderigheid (Nbk)

vurrelen z. *vorrelen*

vusen (verspr.) Ook *vuusten* (Obk, Sz), *vuus* (Bu, Nbk, b), *vuuls* (Np), *veuls* (Nbk, Np), *veus* (b: In) bw ['fysi/'fystip'fys/fyls/fA:ls/fA:s] 1. in te hoge mate *vusen te duur* (b, Nbk), *vuscn te kwabbig* (01-N1), *Et is vuus te veer* (Nbk), *Ik heb et vuus te drok* (Bu), *Ik wil die tuun veurhuus nog wat anplanten, want hij is me vuusten te kaal* (Obk, Sz), *Et is vuuls te nat* (Np), *Veuls te vaeke is zij op 'e rittel* (Np), *De eier bin now vuus tepriezic* (b), *Je hebben mij vusen te viiie melk in de koffie daon veel te veel* (Nbk), *Die het vuus te veule mitmaekt* (Nbk), *voos te veule* id. (b: In), *Mevrouw maekt et vusen te bot* maakt er te veel van, is veel te goed met wat ze doet (b)

vut (Bdie) bw. [fAt] 1. weg, verdwenen, in *4 't gat zeg van flut [floep, nl- van vloeibare substantie]'Bin alle knollen vut (Bdie)

vuufdaegs (Nbk, Np) Ook *viefduegs* (Nbk) ['rvde:xs/'fiv...] - vijfdaags

vuufde (Nbk, Np) Ook *viefde* (Nbk, Ow) ['vdo/'fivdo] - vijfde

vuufdehalf (Bu, Np, Obk, Op) Ook *viefdeha/f(Dfo*, Ma, Nbk, Ow), *vuufteliulf* (Nbk, Np), *vieftehulf* (App, Nbk, Np, b) ['vdo ---; aks wisselt/fivdoJ'fyfto.../'fift ...] 1. *viereenhalf Een peer klompen koste vroeger vuufdehalve stuver 22 1/2 cent* (Dfo, Np, Obk), 't *Kost vuufdehalf gulden* (Np), *vieftehalve cent 4 1/2 cent* (Nbk), 't *Kost vuufdehalfgulden* (Np), *een sprong van vieftehalve meter* (App), *Zien praoties en vieftehalve cent is nog gien stuvermittenneer*(b) 2. (zelfsL) vijfde deel van een liter (App)

vuufdoemer (01-N1) de; -s ['fyvdurnr] 1. bep lange spijker

vuufdraodsgaoren et ['fyvdr...] 1. vijfdraads garen Vier- en vuufdraods-

ga oren is dikker as dieldraadsga oren (Bu) vuufdraodssjet (Ste) bn [fyvdro:atsjet] 1. van vijfdraads garen uit sajat Vuufdraodssjet ga oren wedde bruukt veur sokken in de klompen (Ste)

vuufduzend (Nbk, Np) Ook *viefduzend* (Nbk, Ow) [i'vdyznt; aks wisselt/fiv...] - vijfduizend

vuufhoeke (1) Ook *viefhoelce* (1) [fyf... fiv...] - vijfhoek: vijfhoekige figuur, plaatsing, vorm

vuuflioekig (1) Ook *viefhoekig* [aks. wisselt!...] - vijfhoekig

vuuflioge (1) Ook *viejhoge* (1) ['h.] - vijfhoog

vuufhonderd (Nbk, Np) Ook *viejkonderd* (Nbk, Ow) [fyL; aks. wisselt/fif...] - vijfhonderd

vuutbonderdduzend (Nbk, Np) Ook *viefhonderdduzend* (Nbk, Ow) [aks. wisselt] - vijfhonderdduizend

vuufjaarliks (1) Ook *viejjuorliks* (1) [aks. wisselt] - vijfjaarlijks

vuuffiamp (spor. west.) Ook *vieftamp* (spor. oost.) [f.../...] - vijfkamp: pentatlon vuuf(aortstok (Ste) et; -ken; -kien [f..stok] 1. (bij het kaartspel) negen, tien, boer, vrouw en koning van dezelfde kleur, ook: tien, boer, vrouw, koning en aas

vuuficop (Bdie, Bu, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Op, Ste, bo: Dho, S: Wol) Ook *vieftop* (Bdie, Nbk, 01-N1, Ow, b: Im) de; -pen; -pion [fyf..J'fif...] 1. **vijfkop, bep.** inhoudsmaat (dan ook zonder lidw.): vijf kop, maatbeker van vijf liter ed. *siepels, een gulden de vielkop* (Bdie), *Eerappels wedden bij de vuulkop verkocht* (Ste), *vuulkop eerpels* aardappelen in de hoeveelheid van een vijfkop (Nbk), *een vuulkop eiepels* (Bdie, Np, bo: Dho), *D'r zatten tien vuutkoppen eerpels in een korf, een vuuticop was zeuven pond, dus een korf eerpels was zeuventig pond* (Np), *Ekkels gullen vroeger een stuver de vuufkop* (Op), *Bij de kop veur de bonen (1 1/2 pond) en de vuulkop veur de eerpels [ong. 3 1/2 kilo] mos ok iekerd wedden* (Nbk), *De vuulkop was een soort vattien* [een bep. rond metalen tonnetje met koperen plaatje voor het ijken], *daor gong vuufliter in; as iene vuutkop zaandhebben mos, kreeg die mit de vuuficop* (Nw), *Een vuutkop eerpels is een iezeren blik mit een*

*kenperen plaetien, daar staat 5 liter op, gruunteboeren bruukten ze een boel veur eerpels (Ste) 2. hoge hoed (b) * (gezegd als antwoord op het onbeleeftde hen? i.t.t. watblief Haenen verkopen we niet, kiepen bij de vuulkop (s: Wol)*

vuufmeters (Nbk, Ste) Ook *vielfmeters* (Nbk, Ste) bn. ['fmi:tçs; aks. wisselt/fif...] 1. van vijf meter, in *een vuufmeterse roe bep. lange meetlat (Nbk, Ste), Veur et laandmeten haj' een viefineterse latte, ok wel roe (Ste)*

vuufpondspoede de; -n; -gien[T.

1. zak om vijf pond thee, rijst e.d_ in te verpakken *vuufjondspoeden gotte (Np)*

vuufpoonskladde (Nbk) de; -n; -gien [T.ki...] 1. papieren zak om vijf pond

thee, rijst etc. in te verpakken

vuufschaf z_ *vijschaf*

vuufschafte n. *vijschafte*

vuufschof z. *Vierschaf*

vuufstaander (Dfo, Np, Obk, 01-Nl, Op, Pe-Db) Ook *viestaander* (Dfo, Diz, Ma), *vijftaander* (Sz) de; -5; -tien [T ---] 1. vork met vijf tanden

vuufstaans (Nbk) Ook *viestaans* (Nbk) bn. [*ff.../...;* aks. wisselt] bn. 1. gezegd van een vork met vijf tanden *een vuufstaans vôrke (Nbk)*

vuuftehalf z. *vuufdejal*

vuuftien (Nbk, Np, Wol) Ook *viestien* (Nbk, Ow), *vijftien* (Sz) ['fyftinl 'fif....fcjftinj - vijftien

vuuftig (Nbk, Sb, Spa, ko) Ook *viestig* (Nbk), *vijftig* (Sz) hoofdtelw. ['fyftx/ 'fif --- / ...] 1. vijftig

vuuftiger (1) Ook *viestiger* (1) ['fyftagç/fif...] - vijftiger: iemand van vijftig, verder in *de vuuftigerjaoren* (1)

nul Ook *veut* (verspr.), *vule* (Sz) bw. [fyl/fA:l/TyloJ 1. in te hoge mate, in veib. van het type *vuul te* (.,k *Die gediene vien ik niet mooi, ze bin me vuul te hol (Op), We kriegen vuul te vule reklame in de busse (01-Nl), Pattie meensken laoten hem- in de zonne vuul te slim verbranen (Obk), Dat gelood is me vuul te scharp (Nbk), ... veul te scharp (Nbk), Dat gelood is me vule te scherp (Sz) 2. z. voel, voelens*

vuulbaord z. *voelbaard*

vuulbek (Sz) de; -ken; -kien ['fylbsk] 1. onbeschaamd iemand, iemand met vuile

praatjes *Dat is een grote vuulbek (Sz)*

vuuleisend (Db) [fy'lejs;t] - veeleisend *Ik bin niet vuuleisend, mat ik wil toch mien pet hebben (Db)*

vuulnis (Obk), z_ ook *vullis* de, et ['fylnts] 1. vuilnis

vuulnisbakkei-as z. *vuulnisbakkeras*

vuuls z. *voels, vusen*

vuulzak (b: lm) de; -ken ['fylsak] 1. zak op een wagen met boekweit waarin gevoeld werd hoe de kwaliteit was (b: lm)

vuur et [fy:ar] 1. vuur, het verschijnsel van vlammen en gloeien *D'ris nog vuur in de kachel (Nbk), Et vuur moet doofd wodden (B u), ...moet doven (Bu), in vuur en vlam steen (El, Nbk, Np): Ethuus sten in vuur en vlam (El, Nbk), ook fig.: zeer druk en ongeduldig zijn (Dhau, Nbk), et vuur anwakkeren het meningsverschil, de ruzie proberen groter te doen worden (Op), glad vuur doorgebrande, maar nog wel volop gloeiende baggelturf, eierbriket e.d., om in een test te doen of om de volgende dag de kachel mee aan te maken (Dfo, El, Ld, Mun, Np, Nw, Pe-Db): *Vroeger mossen we glad vuur hebben in de teste van de stove, want aanders rookte et kooltien vuur (El), As vuur deurgebraand is dan zit et nog vol vuur, dan stop ie 'tin de doofpot onder wat aske en dan kuj' et de volgende morgen weer breken om de kachel mit an te stikken, dan hej'glad vuur (Nw), et vuur gladstriecken een doorgebrand kooltje in de as in de doofpot leggen en dan gladstrijken (Ow), As de baggel deurbraand was, was et glad vuur (Ld), vuur bestriecken kooltjes vuur bewaren in de asbak van de kachel (Dfo), Die kan et vuur wel instriecen hij ligt op sterven (Nw), Paoszaoterdag koj' ok vuur opha eien en dat betekende et nije leven; dan wodde een keerze ansteuken mit een vuurstientien, die keerze bloem de karke. Eerst braant de paoskeerze aJliend, dan wodt dat vuur deurgeven en iederiene, zodat d'r lacht in de karke komt, dat is: 'de opgang naor et licht' (Ste), Dat is eulie op 't vuur dat versterkt de onrust, de kritiek, de boosheid (Bdie, Op), koold vuur niet of nauwelijks heet vuur, gezegd bijv. van de sterretjes van kindervuurwerk (Nbk, Np), Ilij braant m niet an koold vuur hij is erg voorzichtig in z'n doen en laten, redt zich**

goed in een ondervraging, doorstaat een vuurproef met gemak (El, Ow, Pe-DbI), *veur iene deur et vuur gaon* (El, Nbk, Np, Spa), *de kastanjes nut et vuur haelen* de klus klaren (voor een ander) (Nbk, Np), *je et vuur nut de sloffen lopen* zeer veel moeite doen, veelal: en daarbij druk lopen (Nbk, Ld), *zo ook Hij vligt him et vuur nut de sloffen* (Obk), *Ik durfde haand d'r niet veur in 't vuur te stikken* ben er niet absoluut zeker van (El), *Ik zo] de haand in 't vuur stikken as ik de waorhied niet zegd hadde* het is beslist zo (Obk), *mit vuur speulen* iets doen dat zeer risikovol is (verspr.), *zo ook in vuur en vlam speulen* id. (01-NI), *'t Komt hitte van 't vuur gezegd* wanneer het een zeer actueel nieuwtje betreft (Diz), (van iemand die vooraan loopt:) *Hij mag et vuur uutmiegen* (Dho), *Et is altied vuur en waeter tussen die beide ze hebben* altijd geweldig ruzie (Nbk, Ow), *Et is vuur en vlam mit die beide* id. (Nbk, Np), *Die beide bin vuur en vlam* id. (Spa), *'t Is waeter en vuur* id. (Bdie), *...vuur en waeter* id. (Ow), *pik in 't vuur ruzie* (Obk, 01-NI, Op, Pe-DbI, Spa): *'t Is pik in 't vuurmit die beide*(Spa), *Hijkon wel vuur in de broek hebben, zo hadde Jcup hij* (Pe-DbI), *Et vuur spatte dr nut vonken* (Nbk), *een kleur as vuur* een vuurrode, hoogrode gelaatskleur (verspr.), *Die meid is zo hiete as vuur* zeer hitsig, geil (Ma), *Zo schaip as vuur is dat mes* (Obk) 2. plaats waar, installatie waarin enz. vuur brandt *een panne op 't vuur zetten* (Nbk), *iene et vuur nao an de schenen leggen, zo ook iene et vuur an de schenen leggen* (Bdie, Diz), *...(nao) an de tijen leggen* (Dfo, El, Obk, Op, Spa), *Ikhebbe wel veur hieter(e) vuren stamt* wel grotere moeilijkheden te overwinnen gehad (Nbk, Np, Obk), *tussen twee vuren zitten* te maken hebben met de uitgesproken (tegengestelde) opvattingen van de één zowel als van de ander (Nbk, Np) 3. het afschieten van/het schieten met vuurwapens *onder vuur raeken* worden beschoten (v), *Vuur!* kommando om te schieten 4. toestand van groot enthousiasme *in 't vuur van 't gesprek* (Op), *in et vuur van et spel* (Nbk), *Hij is vol vuur* (Op), *Hij zee et vol vuur* - (Nbk) * *Waar rook is, is vuur* geen rook zonder vuur (Nbk, Np), *...(daor) is ok vuur*

(Bdie, El, Obk, Op, Pe-DbI), *Wie et dichtst(e) bij et vuur zit, waarmt bim op rj best* (Dhau), *...et best(e)* (Bdie, Nbk, Np, Op, Wol), *Wie et naoste*. id. (Dfo) **vuuranmaeker** (El, Ld, 1) de; -5; -tien ['f..] t. vuuraanmaker (1) 2. bep. turf (El, Ld) **vuuranzetter** (Dhau) de; -s ['f...] 1. hetz. als *vuuranmaeker*, bet 1 **vuurballe** (Ld, Nbk, Ow, j) de; -n; -gien ['f.] 1. vurige bal die zich door de lucht beweegt volgens bep. volksvertellingen (J) 2. bolbliksem (Nbk) 3. vuurbal (Ld, Ow) **vuurbenauwd** (Nbk, Ow) bn., bw. [aks. wisselt] 1. erg bang *De peerdebije was een soort bije, kotter en wat dikker as een gewone bije; peerden wodden d'r vuurbenauwd veur omdat ze zo veniendig stikken konnen* (Ow) **vuurbestrieker** (Ow) de; -s; -tien ['fy:abastrikç] 1. harde turf waar kooltjes vuur uit over moesten blijven voor de volgende morgen, vgl. *Een vuurbestrieker was een hadde turf die aovens in de askebak van zoe'n lokomotief-klom-kachel kwam; de reuster van de vuurpot wodden dan ommekeerd zodat wat kooltjes vuur op die hadde turf kwammen. Daor was dan ere morgens nog wel een kooltien vuur van over, dat wodde dan ere morgens mit de tango weer in de kachel daon. Mit wat prikkies en een losse turf d'r omme braande de kachel weer* (Ow) **vuurdoorn** (Ow) ['f..] - vuurdoorn **vuurhekkien** (k: Ste) et; ...hekkies ['t..] 1. ijzeren hekje rondom de *heerdkolk*, om het vuur binnen de perken te houden **vuurhokke** (WS, Obk, Wol, j) Ook **vuur/uitte** (verspr. OS, Op, Pe-DbI) et; -n; ...hokkien ['f.....] t. stookhut *Wij vunnen et as kien der altieden gezellig zo bij de haast in 't vuurhokke op 'e turfbak te zitten veur de kookkachel* (Mun), *Op et vuurbokke ston een gek op S schos tien* (Mun) **vuurhutte** z. **vuurhokke** **vuurkontakt** ['t..] - vuurkontakt **vuurkooltjen** (Dfo) et; ...ties [T...] 1. hetz. als *kooltien vuur*, z. onder *kooltien vuurkorf* (spor. oost.) ['t..] - vuurkorf: gebruikt om hout in te stoken buiten, nl-wanneer men voor de gezelligheid buiten zit, bij het barbecuen enz. **vuurlak** (El) de ['f•i 1. bep. zwarte verf

vuurlepel - vuurvaastc

waarmee men de onderste strook van de muren van de stal verfde (plm- 50 cm hoog)

vuurlepel (k: Ste) de; -s ['f...] 1. ijzeren lepel met lange steel om gloeiende houtskool in de test van de plaatstoof te scheppen

vuurmaande (Wol) de; -n; ...maantien ['f...] 1. mand door kolenvuur verwarmd (waarop men de babykieren droogde) (Wol)

vuurmotter (n, bo: Dho) de; -5; -tien {' c3rmoṭç} 1. knoeier, morser met *vuur*, vooral gezegd tegen, van kinderen die een vuurtje stoken * (waarschuwend tegen kinderen:) *Vuurmotters bin beddepijssers krijgen als straf dat ze naar bed moeten* (n) vuurpielke (Dhau) de; -n; ...pielkien [T...] t. *vuurpijl De vuurpielke giet de locht in* (Dhau)

vuurpot (Bu, Ow) de; -ten; -tien [T...] 1. pot in een kachel waarin het vuur brandt *De hekkieskachel was hielendal van gietiezer, et buterste was glad, de vuurpot kaf daor zo uuthaelen, de binnepot wodde wit potlood poetst* (Bu), *Fernuzen in de stoelchutte van muurstien wodden opmetseld wit 1/em; dit bleef vule beter zitten as gewone metselspecie. Daor kwam dan een oolde plaete van een lokomotief-klomkachel op wit drie gatten,- ok een oolde vuurpot van zoe'n kachel in et hem en klaor was et, wit een piepe tot et dak uut* (Ow)

vuurproef (i) [T...] - vuurproef, voor-namelijk in *de vuurproef deurstaon* (1) vuurreuster (vo) et; -s [T...] 1. rooster waarop men stookt, met eronder het vuur vuurrood [aks. wisselt] - vuurrood *vuur-rood haor* (Nw), *Ze was vuurrood om 't heufd* (Obk)

vuurscharp (Nt, Obk) bn. [aks. wisselt] 1. vlijmscherp *De hujsplittermoet vuurseharp wezen* (Nt), *een vuurschajp spiekertien* (Obk), *een vuurschar stientien* (Obk) vuurscheppien (Bu) ['f.] - vuurschopje vuurschoppe (Bu) ['f...] - vuurschop vuurslag [T--] - vuurslag *Doe ze nog gien lucefes hadden, hadden ze een vuurstien en een vuurslag; as ze wit dat vuurslag op die vuurstien sleugen, spatten d'r vonken Of; die vonken vongen ze dan in een tonteldeuze mii slim braandber spul op*

(Ow)

vuurslange (Ste) de; -n [T...] t. bliksem-schicht *Et bin allemaole vuurslangen, ze gaon recht onderuut* (Ste)

vuurstien [T ...] - **vuursteen** *moorie vuurstienen speren* (Nbk), *Paoszaoterdag koj' ok vuur ophaelen en dat betekende et ni5e leven; dan wodde een keer-ze ansteulcen wit een vuurstientien, die keerze bleef in de karke* (Ste)

vuurstienen ['f...] - vuurstenen

vuurstraaj (b) de; -en; -tien [T...] t. vuurstraal

vuurtange (Ste) [T...] - vuurtang *de poten van de vuurtange* (Ste)

vuurtien et; vuurties ['fy:ortin] 1. klein *vuur Wij ho/en wit inekeer et vuurtien wel an et branen houden de zaak wel warm, zorgen dat e.e.a. door blijft gaan* (vo), *et vuurtien opraekelen* lett. en fig.: proberen het meningsverschil, de ruzie aan te wakkeren (Nbk, Np), *Ei gaot as een lopend vuurtien* (Obk, Spa), *...deur dôrp* (Spa, Ma), *Et lopt as een vuurtien rond* (Ow), *Et gaot as een lopend vuurtien rond* (Np, Nbk) 2. vlammetje voor het aansteken van een sigaret, *pijp* of sigaar *Kuj'me ok even an een vuurtien helpen?* (Op), *Mak even een vuurtien vanje?(\$bk)*, *iene een vuurtien geven* (Nbk)

vuurtienbranen (Dfo, Nbk, Nw, Obk, Ow) onbep. w. en het vuurtienbraand [fy:otim brâ:i:] 1. een vuurtje stoken *Ikza/d'r een betien schajp op wezen en goed kieken as die jongen ok vuurtienbranen* (Obk), *Mit vuurtienbranen Icu' de haoren van de ogen brarzen* (Ow)

vuurtienstoken (Nbk, Obk) onbep. w. en het vuurtienstookt ['f5ortisto:kij] 1. een vuurtje stoken

vuurtoren [f...] - vuurtoren *Et is een rooie vuurtoren iemand met rood haor* (Dfo, Nbk)

vuurtorenwachter (Nbk, Sz) [T...] - vuurtorenwachter (schertsend) *Ik bin nogal van hoog komoiÇ want mien vader was vuurtoren wachter* (Sz), ook wel: iemand met rood haor (Nbk), ook: *eenrooie vuurtoren-wachter* (Nbk)

vuurtorre [T...] - vuurvliegje *Een vuurtorre vleug hier vroeger wel over et land en dan leek et not con dwaallicht* (Sz)

vuurvaaste [aks. wisselt] - vuurvast *een*

virnrvaaste schaaole (Nbk), *vuurvaaste specie* (Dho)
 vuurvliegien [t..] - vuurvliegje
vuurvlinder (spor.) ---] - vuurvlinder
vuurvreter (Dfo, 1hz, Wol) de; -s; -tien
 ['f] 1. venijnig, boos iemand (1hz, Wol)
 2. fanatieke werker (Dfo) *Dat is een vuur-*
vreter, die wart your wig aan deren (Dfo)
vuurwaeter (Bu) et 1. jenever
 vuurwaopen [••i - vuurwapen
 vuurwaopenvergunning (1) ['--1 - vuur-
 wapenvergunning
 vuurwaopenwet (1) ['•i - vuurwapenwet
 vuurwark [t..] - feestvuurwerk *vuurwark*
ofstikken
vuurzee (spot.) ['±1..] - vuurzee
vuus z. *vusen*
 vuusten z. *vusen*
 vuustwaante z. *voesthaanske*
 vuustwante Z. *voesthaanske*
 vuvendattig (Bdie, Nbk, Np, Pe-Db1) Ook
vievendattig (Nbk, Ow) [fybxpd --- ; aks.
 wisselt/fibip ...] - vijfendertig
vuventwintig (Bdie, Nbk, Np, Pe-Db1)
 Ook *vieventwintig* (Nbk, Ow) [fybip
 twntox; aks. wisseltifib ...] - vijfentwintig
vuvenveertig (Bdie, Nbk, Np, Pe-Db1)
vievenveertig [fybnif...; aks. wisselt!
 fibnt..] - vijfenveertig * (raadsel:) *Tien,*
tien, dubbele tien, vuvnveertig en vuuf-
tien, hoeveul is dit? ant- woord: één
 gulden (Np)
vuvenvuuftig (Bdie, Nbk, Np, Pe-Db1)
 Ook *vievenviefstig* (Nbk, Ow) [aks. wisselt]
 - vijfenvijftig
vuvenzestig (Bdie, Nbk, Np, Pe-Db1) Ook
vievenzestig (Nbk, Ow) [aks. wisselt] -
 vijfenzestig
 vuvenzestigpluskaorte (Nbk, Np) Ook *vie-*
venzestigpluskaorte {...'pl...l...}] - vijfen-
 zestigpluskaart
 vz. - afkorting van *veurzetsel*, *veurzitter*

W

w 1 de; w's; w-gien [wi:, ook wel wij] 1. de letter, klank w2. woordreeksen ed- die met de letter *w* aanvangen
W II - watt
w.w. - afkorting van *wekt*, di. week
W.A. - WA (di voor Ned. 'Wettelijke Aansprakelijkheid')
W.A.-verzekering (verspr.) - W.A.- verzekering
W.A.O. - W.A.O.
w.c. [wt:'su, wij'sij] - *we*. (*husien* en andere aanduidingen waren eerder gebruikelijker) naar de *w.c. moeten*, *gaon*, ...*wezen*
w.c.-brille {wu'st:..., wij'sij ...} - w.c-bril
w.c.-deure [...'s ..j] - wc-deur
w.c.-pepiër [2s.] - w.c.-papier
w.c.-raempjen [...'s..] - w.c--raampje
w.c.-rolle [...'s...] - wc.-rol
w.c.-tonne (Bu) de; -n; -gien [wt:'st:..., ---] 1. privaaton, opvangton in ouderwets toilet
W.E.U. - WEB.
W.I.R. - W.I.R.
W.K. - afkorting van *wereldkampioenschap*
W.L. - afkorting van *Westerlengte*
W.N.F. - W.N.K, afkorting van *Wereld Netvurfoons*
w.o. - afkorting van *waaronder*
W.O. T - afkorting van *eerste wereldoorlog*
W.O. 11 - afkorting van *twiede wereldoorlog*
W.P. - afkorting van *winterpeil*, *Winkler*

Prins
W.S.W. - W.SW
W.V.C. - W.V.C.
W.v.K. - Wv.K (d.i. 'Wetboek van Koophandel')
W.V.O. - WN.O., mammoetwet
W.v.S. - afkorting van *Wetboek van Strafrecht*
ww. - afkorting van *warkwoord(en)*
W.W. - afkorting van *Warklooshiedswet*, *Wegen wacht*
waacht (Np, 1) Ook *wacht* (verspt) de; -en (bet. 2) [wa:xt/waxt] 1. wacht, het wacht houden *de wacht houwen* (Spa), *de wachtholen* 's ochtends erop letten dat de wekker afloopt en dan als eerste opstaan (*be: Bu, Nw*), *itne goed de wacht anzeggen* de mantel uitvegen, een stevige waarschuwing uitdelen, de mantel uitvegen (Nbk, Np, Wol, Spa) 2. één of meer personen die de wacht houden *En de waacht [nl. van het kamp] hadde een ogien toeknepen (v)*
waachten Ook *wachten* (Spa) zw. ww; onoverg. (bet. 1-5), wederk. (bet- 6); waachte, het waacht ['wa:xtn]'waxtn] 1. (onoverg.) zich bevinden tot iets of iemand *komt Ik waachte op 'e bus (01-NI)*, *We zatten om hini te waachten* (Nbk), *We hebben waacht tot hi5 kwam* (Bu), *Ik mos nogal even op 1/2i waachten* (Ste) 2. (onoverg.) afwachten *Wacht evenie, ik bin je zo nog even nodij! (Spa)*, *Kuj' nog effen waachten?* (b), *Dan kuj' lange*

waachten! di. als je denkt dat het zomaar gebeurt, dat hij nog zal komen enz (Nbk), *op iene waachten mit eten* (Nbk), *Daar njoen we mar even mit waachten, een nie auto kopen, we hebben op 't heden gien geld* (Nbk), *We beginnen, daar is gien waachten op!* dat kan nog zo lang duren, we gaan beginnen (Nbk), *Waar waachten we aenhk nog op?* *We beginnen!* (Nbk), *Waacht even op oons! Dan kun wi ok mitdoen!* (Nbk), *Kannen jim niet even waachten?* *Dat was wel zo fesoen lik west* (Nbk), *We stonnen d'r op te waachten* d.L. tot het zou gebeuren (b), *We kun wel waachten tot we een oons wegen* eindeloos blijven wachten (Nbk), *Et het nog niet zoe'n nood, we kun nog wel even waachten* (Dhau), *Die koe lat slijen, hij waacht niet zo lange meer mit kalven* (Obk), *Bij die vrouw lat de poppe aorig op m waachten* (Obk), (dreigend of vermanend:) *Waacht mar tot jim groot binnen, dan gaat etjixn krek zo!* (Nbk), *et niet waachten kunnen er geen tijd voor hebben: Ik wil dat wel een keer veurje doen, mar ik kan et now niet waachten* (Nbk) 3. (onoverg.) blijven liggen, niet afgewerkt worden *Daor begin ik drekt niet an, dat kan wel even waachten* (Nbk), *Dat laeste waachte mij nog bleef nog voor me over* (Nbk) 4. (onoverg.) gezegd om aan te geven dat men plotseling iets bedenkt, een inval krijgt, in verb. als *Waacht es even, now weet ik et geloof ik weer* (Nbk), *Ja, waacht es, 't was in 't eerpelrooien, dat week wel* (b) 5. (onoverg.) in *te waachten staon: D'r staat jim nog hiel wat te waachten, jim bin vat niet van him ofi* (Nbk) 6. (wederlc) zich hoeden voor (Np) *Et is niet een veurnaemen iene, daar moej' je veur waachten* (Np)

waachter (bs: Obk) Ook *waeker* (bs: Dfo) de; -s ['wa:xtr/'we:lq] 1. wakende bij, vgl. *De waachters halen de waacht bij et ielgat* (bs: Obk)

waachtgeld (v) ['w...] - wachtgeld (dat wordt toegekend na beëindiging van hop. dienstverbanden) *op waachtgeidmoeten* (v)

waachtgelder (1) ['wa:xtxclɔ̃] - wachtgelder

waachthokkien (Nbk, Np, 1) Ook *wachthokkien* (verspr.) - wachthokje

waachthuus (1) Ook *wacht/tuin* (Bu, Sz) {'w J} - wachthuis (vaak verkl.)

waachtkaemer (1) Ook *wacht kaemer*

(verspr.) ['w...] - wachtkamer: waarin men zit te wachten tot men aan de beurt is, waar reizigers kunnen wachten *De waachtkaemer zat batstikke vol* (b), *De hiele waachtkaezner schatrerde, dat hij' begriepen* alle mensen in de wachtkamer (b)

waachtkommedant (1) ['w...] - wachtkommandant

waachtlekaol (spot.) ['w0.] - wachtlokaal

waachtliet(c) (1) Ook *wachttiest(e)* (spot.) ['w ...] - wachttijst (waarop men staat om z'n beurt af te wachten) *je op 't wachttiest zetten laoten* (Nbk)

waachtlopen (1) Ook *wacht/open* (spot.) onbep. w. en het waachtlopen ['w...] 1. wachtlopen

waachtmeester (1) ['w...] - wachtmeester (bij de rijkspolitie)

waachtpost (1) {'w...] - wachtpost

waachtied (1) ['w...] - wachttijd

waachtoren ['w...] - wachttoren

waachtwoord (v) - wachtwoord, parool

waal (verspr.) Ook *wai* (Bdie) - wei, hui *Mit de waai wodde varken voer kiaormaekt* (Bu)

waai-je-mi'j (b) tw. ['wa:j mtj] 1. *lieve help 0 waa[-je-mi] waor moe 'k zo gauw now henne?* (b)

waaihomehooft (El, Obk) Ook *waaihomehooft* (Ow) et ['wa:jbô:ma....wa:jbâ:m...] 1. *slecht hout Waaihomehooft, aj' d'r op schieten dan stinkt et (Ow)* * *Alle ho alt is gien waaihomehooft* ooit niet alle hout is slecht (El)

waaihomehooft z. *waaihomehooft*

waaijbusse (Nbk) de; -n; ...bussien ['w...] 1. melkbus voor, met wei, hui

waaien (b) zw. ww.; onoverg.; waaide, het waaid ['wa:j] 1. zich voordoen van straf, in verb. als *Mar as meester 't inarkte, dan waaide d'r wat* (b)

waaiier (spot.) ['wa:j] - waaiier (voor verkoeling)

waaiieren (bs) ['wa:jp] - waaiieren (door bijen), vgl. *As et te waarn wodt dan waaiieren ze [de bijen] mit de vleugels, en verspreiden heur meer in de raoten* (bs)

waaihokke (Bu) et; -n [w...] t. bep. hok om wei in te bewaren (achter op de stal) *Aachter in de stal zat een waaihokke, d'r stonnen twie waaitonnen* (Bu)

waainappe (Bu, Dfo, El, Ma, Np, Nw, Obk, Ow, Ste) de; -n; ...nappien ['w...] 1. soort schep, kom met handvat waarmee

wei werd geschept (eerder van hout, later van metaal (0w)) *De waainappe bruulcten wij hij et kalvergeven* (Np), *Mit de waainappe wodde varken voer klaormaekt, die ston ok wel as ark in ei waaffi okice* (Bu)

waaisheppe (Nbk, Np, Obk) de; -n; ...scheppien [wa:jsk8poJ 1. bep. schep die men bij de *waaitonne* gebruikte, z ook *waainappc* *De waaisheppe had een haandvat* (Nbk, Np, Obk), ...hangt *bil* oons an de *waaitonne* (Np)

waaistamper (Op) de; -5; -tien ['wa:j ...] 1. fopmiddel, gefingeerd instrument voor het halen waarvan men kinderen of onnozele personen, bij wijze van grap, op pad stuurde

waaitonne (Bu, El, Nbk, Np, 0w, Sz) de; -n; -tien ['wa:jtono] 1. ton waarin men wei, hui bewaart *De waaisheppe hangt bij oons an de waaitonne* (Np) 2. (vaak verkL) huifkar, ni. boerenwagen ingericht voor personenvervoer (Sz)

Waal - Waal: bekende rivier, ook: iemand in, uit Wallonië

Waals I - Waals: het Waalse Frans, de Waalse dialecten

Waals II - Waals: mb.t. Wallonië, m.bt. de Waalse taal

waan (Nbk, Nw) de [wâ:n] 1. waan (Nbk), in *iene in de waan laoten* in de veronderstelling laten (Nbk) 2. (verz.) in (Nw) *D'r zit waan an* d.L aan een plank: een schuine, niet afgezaagde rand (van de schors) (Nw)

waand de; wanen; waantien [wâ:nt] 1. wand: van een kamer enz. *Dat schilderij hong vroeger an de waand* (Ste), *een losse waand wegneebare wand*, schot (Nbk), *een hoolten waand* een houten buitenmuur (Ste), *een teken en de waand* (spor.) 2. achterkant van de bedstee (Obk, 0w, Sz) *Et kleine joongien sleup in de waand* (Obk), *Ik was altied in de waand liggen*, *mien zuster sleup veuran* (Obk) 3. pak rammel, slaag *een waand op S huud een waand op S huud geven* (Db), *een waand op 'ehuud had hebben* (Dfo, Dhau), *Ie kun een waand op S huud kriegen!* (Db), *een waand op S beerlig*, *een waand veur de broek kriegen* (Ste), .. *veur de kont...* (Nbk), *iene een waand (veur de kont) geven* (Nbk) * (gezongen tegen de tijd van *het paosvuurslepen*) *Hej' nog oolde huven/Of oolde waanden* [of: maanden]

Die we Paosenmaendagao vend bran en/Of een bossien bessenrries/A anders hewwe Paosenmaendagao vend niet (Obk; niet meer bekend waar dit precies werd gezongen)

waandbekleding z. *waandbekleding* waandbekleding (1) Ook *waandbekleding spor.*) ['wâ:ndbokli:diij/...] - wandbekleding

waandbetimmering (Obk) ['w...] - wandbetimmering *Tegen worig is waandbetimmering in de mode; dat lakken ze dan mii blanke lak* (Obk)

waandbod ['w...] - wandbord *Ik zal jouw een waandbod op Sunderklaos geven, daar op staat Pieker niet, ei komt toch aanders'* (vo)

waandel (i) Ook *wandel* (Nbk) ['wâ:ndi/'wandl] - wandel: het wandelen (Nbk) *Hijisan de wandel* (Nbk); *handelwijze ij*) *Wij hebben N jaoren kond as man waar ie op en kannen in zien baandel en waandel'*j)

waandelbos (1) Ook *wandelbos* (Nbk) ['w ... J - wandelbos

wandelen (spor. west.) Ook *wandelen* ['w:ndiv, ook wel... dinJ'wand ...] - wandelen: om te ontspannen, rustig, ontspannen lopen (*kuieren* is het gewone woord), verder in *wandelend laand* land dat aan de ene kant afkalft en aan de andere kant aanwast (Spa), ook: land dat meer dan eens wordt verhuurd aan diverse personen (El)

waandelgang (1) ['w .J - wandelgang, in *in de waandelgang(en)* (1)

waandeiklub (spor.) [w...] - wandelclub
waandelpad (1) Ook *wandelpad* (Diz) - wandelpad

waandelschoe (1) ['w...] - wandelschoen

waandelsport ['w..] - wandelsport

waandelstok (spor.) Ook *wandelstok* (verspr.) [w ... J - wandelstok

waandelvereniging (1) ['w ...J - wandelvereniging

waandelwaegen [w...] - wandelwagen (voor een kind)

waandkaorte (spor.) ['w ...J - wandkaart

waandk!ied (Nbk) ['w ... J - wandkleed

waandklokke ['w..] - wandklok

waandkoffiemeule z. *waandmeule*

waandluis (Np, Obk, Pe-Db1) ['w...] - wandluis

waandmeubel (Nbk, Op) Ook *wandmeubel* (Nbk) {'w ..j - wandmeubel

waandmeule Ook *waandkoffiemeute* (Ma, 01-NI), *wandmeule* (Spa) - wandkoffiemolen

waandplaete (spor.) ['w...] - wandplaat, plaat ter illustratie aan de muur

waandrek (1) ['w...] - wandrek

waandrekkien (Obk) et; ...rekkies ['w:ntrekin] 1. bordenrekje aan de wand

waankel (spot.) Ook *wankel* (spot-) ['wâ:ijki/'wajkfl - wankel: niet vast, niet stevig staand *De taofel ston wankel* (Nbk), *Ei staot wippel, vrij waankel* (Np)

waanklaank (1) Ook *wanklank* (spot.) {'wâ:t] .../'wal...} - wanklank

waanplaanke (01-NI) de; -n; ...plaankien ['wâ:mpl:ijk] 1. hetz. als *schaole* bot. 4, z. aldaar (ook *schobbe* genoemd) *Plaanken die zo nut een boom zaegd weren, zatten vanzejs altied schuine kaanten an; dat weren waanplaanken of sehaolen* (01-NI)

waanschaopen (Ow) [wâ:'sko:p] *wanschapen* As *iene niet zo recht van lief en leden was, was hij waanschapen* (Ow)

waant z. *want II*

waante (Bdie, Ni, 01-NI, Spa, Sz, ba) Ook *want* de; -n; waantien ['wâ:nto/want] 1. handschoen zonder vingers, vuisthandschoen *halve waante* hetzelfde als *halve haanske*, z. onder *haanske* (Ni, 01-NI, Sz) *We breidden ok wel halve waan ten, die noemden we dan ok welmoffen* (01-NI) 2. handschoen (Ni, Spa, Sz)

waanzin ['wâ:sn] - onzin, idioterie *Dat is toch waanzin, om zoks te willen!* (Nbk)

waan-zinnig (spot.) [w:tsnax] - waanzinnig, volslagen idioot *Wat een idee om zoks te doen! Dat is gewoon waanzinnig!* (Nbk)

waar z. *weert*

waard (Bu) de [wa:rt] 1. waard, in de verb. *buien de waard* rekenen: *Ze hadden de boel al verdeeld, war hadden buten de waard rokend,- d'r was nog iene* (Bu)

waardeloos z. *weerdeloos*

waark z. *wark*

waarkdag z. *warkdag*

waarken 1. *warken I, II*

waarker z. *warker*

waarkgever z. *warkgever*

waarkgroep z. *werkgroep*

waarkideren z. *warkklere*

waarkplaese z. *warkplaetse*

waarkplaetse z. *warkplaetse*

waarksehoe z. *warkschoe*

waarkverschaffing z. *warkverschaffing*

waarkzuchtig (Nw) bn., bw.; -er, -st [...'sAxtax] 1. gezegd van iemand die graag werkt, die steeds flink aan het werk is

waarm Ook *warm* (verspr., WH) bn., bw.; -er, -st [wa:rip, ...r m] 1. betrekkelijk hoog van temperatuur *waarin wacter, wat waarm maeken, lekker bi5 de waar-me kachel* (zitten), *Een plaetstove is lekker waarin an de bienen!* (Wol), *waarin eten, wat waarins iets warms* (spot), *Vroeger atten do mecsken twee keer waarin* gebruikten twee keer per dag een warme maaltijd (Nbk), *'t Bedde is nog waarin* (Nbk), *Ei is hier waarin* met betrekkelijk hoge temperatuur van de lucht, *Je mengen de kachel wel es wat opporren, zo waarin is 't niet* (Dho), *'t Was gister waarin* (Nbk), *waarin weer, een warme zomer* (Nbk), *een waarine dag dag met warm weer* (Nbk), *een waanne kaezner* (Nbk), *waarine bouw bouw in de bijenkorf met de raten haaks op de spijlen, ni-* zodat de zonnearmte via het vlieggat evenredig over de raten wordt verdeeld (bs: Obk), ook: de bouw van raten in een bijenkorf i.t.t. tot een bijenkast (bs: Dfo) of speciaal in een ronde korf (bs: Dfo), *waarin passen honing persen nadat het is verhit* (bs), *Die het et waarin overbrocht* heeft het direkt aan anderen verteld (Np), *Een waarin gewicht weegt 1 tot % meer as een koold gewicht; dat verschil wodt kotting nuuind levend gewicht* (Ste), *Ei is zo waarin dat deprotters van 't dak valen* (Nbk) 2. met een hogere dan de normale lichaams-temperatuur *waarme hanen, een waarin voorhoofd, et waarin hebben, Ik wor zo waarin* (Nbk), *11i'f is wit ei peerd an et inrieden, dan laoj' et waarin lopen* (Nw), *Dat hoej' now niet mii de waarme bek veerder te vertellen* je hebt het net wel van me gehoord, maar vertel het nu niet direkt aan iedereen (Nbk), *N moej'niet te veule vertellen, want ei wodt mii de warme hand weer overbroeht* het wordt direkt doorverteld (Spa) 3. de lichaamswarmte bewarend een *waarinjasse, L; 'daor wel lekker waarin, ofmoej'nog een deken over hebben?* (Nbk), *Die zit d'r waarin bi* beschikt over flink wat geld (verspr., Sic), *zo ook Hly zit waarin in de keuperlappen* id. (Dfo) 4. in *wat waarin holen* iets warm houden, aandacht weten te houden voor iets (spot.) 5. aangenaam qua gevoel *waarin van kleur* (spot.), *Die overgedienen*

waarmbloed - wadden

doen *waarin an* (Nbk) 6. in *een waarme bakker bakker die zelf bakt* 7. (bij zoekspelletjes) in verb. als *Ie bin waarnje* hebt het bijna gevonden, je bent vlak in de buurt van wat je moet vinden (Nbk) * *'t Is waarin, zee Haam/'t Is koold, Zee loo/'t* (Nbk), soms gevolgd door ... *t Is hiete, Zee Griete* (Nbk), *'t Is waarin, zee Haarzn/'t Is hiete, Zee Griete* (Nbk, Wol, Sz; met omwisseling van de regels in Diz), zo ook *'t Is hiete, zee Griete/'t Is waarin, Zee Haarni/Foej* [ook: Ja], *Zegt Jan, ikzwietd'r van* (Nbk), ook *..ak poest d'r van* (Nbk), de derde regel soms ook vervangen door: *'t Is koold, zee Joolt* (Nbk)

waarmbloed z. *waarmb/oedpeerd*

waarmbloedig (Dho, Ma) [aks. wisselt] - *warmbloedig*: van het ras van warmbloedpaarden

waarmbloedpeerd (Diz, Ld, Nbk, Np, Wol) Ook *waarmbloed* (Nbk, Op, Ow) - warmbloedpaard *Bovenlaanders, Friese peerden en zo bin waarin bloedpeerden* (Nbk)

waarmdri'jen (spot.) zw. ww.; onoverg.; dri5de *waarm*, is *waarmdrijd* ['w...'] 1, *warmdraaien*: van een motor

waarmen (Ld, Nbk, Np, Ow) Ook *warmen* (Nbk) zw. ww.; wederk.; *waarmde*, het *waarmd* ['wa:rrp5n, 1. *zich warmen Stobbekappen konnen ze hoor as et goed winterde twee keer bi' waarmen: mit et kappen en dan hij de kachel* (Ow), *We kun oons nog waarmen* (b) * *Wie et dichtste bij et vuur zit, waarint bim et beste* (Ld, Nbk, Np)

waarmiopen (spot.) ['w...'] - *warmlopen*: van werktuigen, motoren: *Zit d'r wel koe/vloestof in de auto? Die is slim waarin/open* (Nbk); flg: enthousiast voor *iets worden* *Wie zoj daor now waarin vewlopen?* (Nbk); hetz. als *waarmdrijen*; zich gereedmaken door een warming-up

waarwioper (bs: Obk) de; -5; -tien ['w...'] 1- door de honing nat geworden bij (als gevolg van het aftrommelen bij warm weer) 2. warm geworden bij door het vervoer op een wagen

waarmpies (verspr.) Ook *warmpies* (Diz, O1-N1, Spa) ['wa:rlppis, ..j5mpis] - *warmpjes*, voornamelijk in de verb *Ze zitten d'r waarmpies bij ze beschikken over veel geld* (verspr., El)

waarmte Ook *waarmte* (verspr-) ['w./..'] - *warmte*: van de lucht *Mit disse waarinte*

mooi' niet te veer sjouwen (Db), *de zommerse waarnnte* (b1), *De waarmte zat nog lange in et huus het bleef binnen lang warm* (nadat het buiten een lange periode warm was geweest) (Nbk, Np); de (gewone) lichaamswarmte *Af de kooldde koorts kriegien, kuj' niet in de waarmte kommen, dan zwietie vaeke*(Obk), *Wark daor aj'de waarmte niet bij holen kunnen, is knoffelwarkwerk waarbij je koud wordt* (Np); het warm zijn van voorwerpen, stoffen, meestal: in vergelijking met het lichaam *de waarin te van et striekiezer*

waarmtehron (1) ['w...'] - *warmtebron*

waarmtegeleider (1) ['w..'] - *warmtegeleider*

waarmtegolf (spot.) ['w...'] - *warmtegolf* *waarmtehosen* (Ow) et; *.hosies* ['wa:rin toho:asin] 1. klein windhoosje veroorzaakt door de hitte

waarmtepoekel (Dho, Dmi, Nbk) Ook *waarmtepoeste* (Obk), *warmtepuuste* (Spa) e....poekelties ['w --- ...] 1. puistje ontstaan door de felle zon of door het sterk transpireren *Waanntepoekelties kriegj' vaeke af te gauw in de felle zoon zitten en af' wat te b/aank binnen* (Nbk)

waarmtepoeste z. *waarintepoekel*

waarniteregelder ['w --- n:gidç] - *warmte-regelaar*

waarmwaeterkraene (verspr) Ook *warmwaeterkraene* (verspr.) [...'we:...'] - *warmwaterkraan*

waarmwaeterkruke (Nt, Ow) de; -n; ...krukien {...'we:...'] 1. knik speciaal voor de verwarming van het bed, met heet water gevuld

waarmwaeterkruiler (Nbk) de; -s [...'wc:tr...] 1- krulspeld die men met heet water verwarmt en daarna in het haar draait

wacht z. *waacht*

wachten z. *waachten*

wachthokkien z. *waachthokkien*

wachthuus z. *waachthuus*

wachtkaemer z. *waachtkaerner*

wachttiest(e) z. *waachtliest(e)*

wachtlopen z. *waach t/open*

wad [wad] - *wad*: in, nabij de Waddenzee *Wadden* ['wadn] 1. in *de Wadden* de *Wadden* 2. (met kleine letter) z. *wadden* *waddeneilaand* ['w...'] - *waddeneiland* *waddenkust* {'w..'] - *waddenkust* *Waddenzee* ['w...'] - *Waddenzee* *wadden* (verspr.) Ook *wat/den* (Db,

Ow), *wodderen* (Bu, Sz) zw. ww.; **onoverg.**; **wadderde**, **het wadderd** ['wadrn/'wadn/'wodrn] 1. waden (z. ook *waeden*) *Ze bin deur t waeter wadderd* (Dhau), *Hij is deur een poele henne wadderd* (Op), *Kiek m es wadderen* (Ste), *Hij waddede dr deurhenne* (Ow) 2. zitten plassen, spetteren in het water of op soortgelijke manier in het zand bezig zijn (verspr.) *Die voegels zitten zo lekker in t waeter te wadderen* (Nw), *Kiepen die in et zaand wadderen, schuddereren zaand tussen de veren tegen de lozen* (Bu), *wadderen van kiepen in et zaand* (Obk), *Daor het een eettes legen te wodderen* (Bu), *Demusken wadderen in t zaand* (Np)

waden z. *waeden*

wadlopen ['wat...] - wadlopen

wadloper (spor.) ['w...] - wadloper, beoefenaar van het wadlopen

waeden (verspr. WS, Ld, Nbk, Obk) Ook *woederen* (Op), *waden* (WH) zw. ww.; **onoverg.**; **waedde/waedede**, is/het **waeded** ['we:dn/'we:drn/'wa:dn] - waden (door het water) *deur et waeter waeden* (Bu, Pe-Db), *Hij is d'r deur waeded* (Nbk), ...*het d'r deur..* (Bdie)

waederen z. *waeden*

waegen Ook *wagen* (WH) de; -s; -tien ['we:gn/'wa:gtl] 1. **wagen**, **drie-** of vierwielig voertuig *De manluden zetten et gat op 'e waegen gaan op de wagen zitten (p)*, *Hij komt mit de waegen de weg Langes* ' (Nbk), *mit peerd en waegen*, *De waegen rattelde de weg langes* (Sz), *de glaezen waegen z. onder glaezen: Vroeger gingen ze hier mit de glaezen waegen uut gasten* (Sz), *mit de gaonde waegen z. onder gaande*, *Af naor et hujlaand gaan, moej' de brede waegen mitnemen en niet delange* (Db), *de twiede waegen anhaoken d.i. bij de oogst* (Ow), *Hij staot kot veur de waegen hij is kort aangebonden (n)*, (gezegd met name tegen knechts:) *Ie meugen wel mit de peerden jaegen, mar ie moeten d'r omme daenken daj'dan niet op 'e waegen zitten meugen (b)*, *Die wagen roept ok van gierige boer!* die wagen piept, de boer is kennelijk te gierig om hem af en toe te smeren (Spa), (van personen) *et vuufde radan de waegen wezen overbodig, ongewenst zijn, niet meetellen* (Bu, Ld, Ma, Nbk, Sz, Wol Nw), zo ook ...*van de waegen...* (Nbk), *Hij logt d'r bij as et viefde rad an de waegen* (El), *Hij hangt dr*

as t vuufde rad bij (Dfo) en *Af d'r over en te vule binnen, vuul ijow as et viefde rad an de waegen* (Dho, Op, Ste, Ow), (van voorwerpen) *Dat staot as vuufde rad an de waegen* dat mag er dan wel bij passen, maar het is totaal overbodig (Np, bl) 2. **auto** (spor.) *een mooie waegen* (spor.) * *Kraekende waegens lopen et langst met* iemand die veel klaagt is zelden iets ernstigs aan de hand, zo iemand leeft vaak lang (Db, Dhau, Sz, Wol), zo ook *Wagens die t hadste kraken lopen et langst* (Spa) en *Kraakende waegens lopen al lange* (Dfo)

waegenaarm (Dhau) de; -s ['w...] 1. as van wagenwiel

waegenasse (verspr.) Ook *wagenasse* (Spa) ['w...] - wagenas

waegenbaank (Bu) de; -en; -ien ['w...] 1. zitbank, zitplaats op een wagen

waegenbak (Pe-Db), (vo) de; -ken ['w...] 1. wagenbak, laadruimte van een wagen

(waarin de goederen of perso- nen zich in bevinden) *een goeie toppe gras in de waegenbak, en daor kon H. lekker zaachte op zitten* (vo) 2. z. *waegenkiste* **waegenbatte** (Diz, Nbk, Nt, Nw, Obk, 01-NI) Ook *wagenbatte* (Spa), *waegenpoeste* (Nt) de; -n; ...*battien* ['w.../...] 1. (losse) bodem van een boerenwagen *Mit et vervoer van turf lag d'r een boel mot op e waegenbatte* (Obk), *zaod wit de waegenbatte inslepen* di. als *sleep* gebruikt (Nbk)

waegenbeun (Ow) de; -en; -tien ['w...] 1. verhoging tussen twee karresporen *Een waegenbeun was soms wel 50 cm* (Ow)

waegenbodem z. *waegenbojem*

waegenbojem (Nbk, Np) Ook *waegenbodem* (Bu, El, Op, Ste) de; -s; -pien, -tien (Bu) ['w.../...] 1. bodem van een wagen *As et aovens regenen wol, dan zette ie de waegenbodem op 'e zied, dan leup et waeter d'r of* (El)

waegenboolte (spor.) de; -n ['w...] 1. bep. lange, ijzeren pen als onderdeel van een wagen, z. voor de functie onder *schommel*, bet. 5

waegenboom (Mun) ['w...] - wagenboom **waegendoppe** (Ma) de; -n; ...**doppien** ['w...] 1. dop voor de as van het wagenwiel **waengruun** (Dhau, El, Ld, Ma, Nt, Obk, 01-NI) Ook *wagengreun* (Spa) **et** ['we:gd.../...] 1. bep. groene verf voor, van oude boerenwagens

waegenhoepe - waegensmeerdeuze

waegenhoepe (Diz, Ste) de; -n; ...hoepien ['w...] 1. hoep: ijzeren band om een houten wagenwiel *De waegenhoepen rattelen over de dick* (Diz)
waegcnhokkc {'w...} - wagenhok *S. en H stonnen in et waegenhokke kachelhooit te zaegen en te kleuven* (vo)
waegenjasse (Bu) Ook *wagenjasse* (WH) de; -n ['w ...] 1. soort lange jas die men over z'n knieën kon doen als men op een wagen zat (niet gedragen)
waegenketten (spot.) Ook *wagenketten* (Sz) et, de ; -s ['w...] 1. ketting die twee achter elkaar rijdende wagens verbindt
waegenkiste (Dfo, El, Ld, Ma, Nbk, Nw, Obk, Op, Ste) Ook *wagenkiste* (Sz), *zitbakkien* (Nw), waegenbak (Obk, Np, Op) de; -n; ...kissien ['w] 1. (vaak verkl.) kist op een wagen, nl- om boodschappen, paardetuig, gereedschappen enz. in op te bergen en om op te zitten (dan vaak met kleed of deken erop) 't *Waegenkissien paste percies tussen de ziedledders op de boerewaegens* (Nbk), *De bakker hadde vroeger de centen en de beschuten in et waegenlcissien* (Nbk), *Een wagenkissien, wat koj' d'r lekker op zitten; ie kennen d'r ok bosschoppen in doen en een schaopevellegien lag d'r boven op* (Sz), *We moe'n mar een flinke protte peerdegrōs in de waegen bak doen, want we bliieven vandaegē de hiele dag op 'e utterdieken te huilen* (Op)
waegenknecht (Dhau, Obk, 01-Nl) de; -en ['ws:gknext] 1. hefboom om wagen te lichten
waegenlanteern (Ste) de; -5; -tien {'wJ 1. lantaarn op een wagen
waegenloops (Np, Nw, n) bn.; attr ['w ...J 1. (van een paard) wel eens op hol geweest *een waegenloops peerd* (Nw) 2. prostituerend, gauw bereid met een man gemeenschap te bedrijven (Np, n) *een waegenloops vrommes* (n), *een waegenloops geval* (Np)
waegenloopse (Wol) de; -n ['we:glō:psa] 1. prostitutēe
waegenloper (Bu, Np) de; -s; -tien ['w 1. paard dat vaak op de loop gaat (Bu, Np) *Een waegenloper kreeg wat veur de strotte, zodat die niet op 'e loop gaan kon* (Bu)
waegenmaeken ['w...] - wagenmaken
waegenmaeker (Ma, Nbk, Obk, Op, Wol, vo) ['w...] - wagenmaker *De waegenmaeker bruukte vroeger nooit anders as*

gewaeterd hooft (Obk), *Een kop veur een barke koj' vroeger bij een waegenmaeker kriegen* (Obk), *In de dattigerjaoren kostte een waegen bij de waegenmaeker zoek honderd gulden, hij had d'r ongeveer een maond wark mit*(Op)
waegenmaekeri'je [wç:gijms:kç'tja, .eja; z. -iUe] - wagenmakerij *Gewaeterd hooit wodde veurnaemelik bruukt veur de waegenznaekeri'je en veur krojen* (Obk), *De waegenmaeker;e is een ofgaond beroep* (Obk)
waegenmaekershaandwark (vo) et ['w...] 1. het handwerk van het wagenmaken *Dat was et begin van et verduwienen van et oolde, keunstige waegenmaekershaandwark* (vo)
waegenmaekersknecht (Diz) de; -en; ...knechien ['w...] 1. knecht van een wagenmaker
wacgenmocre (Ste) de; -n ['w...] 1. moer aan een wagenwiel, aan het eind van de as, vgl- *De waegenmoere zat om de asse, die wedde losdrijd om et wiel d'r of te haelen, om de asse te smeren* (Ste), *Bij de waegenmoere beurt een sleutel die daor percies omme past; soms waeren ze zes-hoekig* (Ste)
waegenplaanke z. *zittersplaanke*
waegenpoeste z. *waegenbatte*
waegenrad (Bdie, Ste) et; ...raeden; ...rattien ['wW] 1. wiel van een wagen
waegenraem z. *hujraem*
waegenring (Np) de; -en ['w0.] 1. ring aan de achterkant van een wagen, om het touw door te doen waarmee de *wezeboom* werd vastgezet, z. ook onder *ring*, bet. 5
waegenronge (Bu) de; -n; ...rongien ['w...] 1. hetz. als *ronge*, bet. 1
waegenschure (Db) Ook *wagenschure* (Spa) ['w...] - wagenschuur
waegcnsleutel (Op) Ook *wie/sleutel* (Ma) de; -s ['w.../...] 1. sleutel voor het aandraaien van moeren op de as van de wagen
waegensmeer (verspr.) ['w...] - wagensmeer *Ie moe'n de assen van de waegen insmeren mit waegensmeer* (Np), *Waegensmeer hulp tegen moekpoten* (Ow), *As koenen ringvuur hadden, kwam d'r waegensmeer op* (Bu)
waegensmeerhuse (Obk) de; -n; ...bussien ['w...] 1. pot met wagensmeer
waegensmeerdeuze (Ste) de; -n; ...deusien ['w...] 1. doos waarin wagensmeer wordt bewaard

waegensmeerpot (Ste) de; -ten; -tien ['w....] 1. pot met wagensmeer
 waegensmeren (Db, Dhau) onbep. w ['w...] t. aanbrengen van wagensmeer (bij de assen) *Een hevel bruken ze ok wel es bij waegensmeren (Dhau), Mit et waegensmeren eren bruukten wij vroeger de krikke (Db)*
 waegenspoor Ook **wagenspoor** (Wil) ['w..] - wagenspoor *In de waegenspooren van de zaandpaeden zatten knikslaegen [langwerpige kuilen]; die zatten niet veur mekeer over, dan kreef dat de waegen kiepen kon (Dhau), Hij kan wel uut een waegenspoor zoepen, zo maeger is hij (Np), (vera) D'r was een boel waegenspoor in de zaandweg (Obk)*
 waegentoete (Nbk) de; -n; ...toetien ['we:gtu:to] 1. naaf van een wagen
 waegentonge (Bdie) de; -n ['we:gzj ---] 1. hetz. als *bloktonge*, z. aldaar
waegenvarve (Ma, Np, Obk) de ['wE:gfl ---] 1. groene verf voor, op ouderwetse boeren- wagen
waegenviel (El, Ld, Nbk, Np, Nw, Ow) Ook *waegenwiel* (verspr), *wagenwiel* (Spa) et; -en; -tien ['we:gfi:IL.wil] 1. *wagenwiel Om de potten en pannen op te zetten bruukten ze ok vaeke een oold waegenwiel op een paoJ (Ste), Mit et welputtegreven kwam d'r een waegen viel onder in de putte, daor wodde de grauwe turf op bouwd(Ow) 2. rijksdaalder (Spa)*
 waegenvol (Nbk, vo) et ['w...] t. de hoeveelheid die men op een wagen kan houden *een waegenvol huf (Nbk), (..)nao elke waegenvol (.) (vo)*
 waegenvracht (ba) de; -en; ...vrachien ['w0.] 1. vracht op een wagen, die op een wagen kan
 waegenwied Ook *wiedewaegen* (Np, Op), **wiedwaegen** (01-N1, Wol, bo: Bu, Nw), **wiedewaegens** (Bdie) bw. {ws:gwit; aks. wisselt/wido --- /wit ... /widowe:gijs] 1. *waegenwijd, in waegenwied eupen: De deuren staon waegenwied eupen (Nbk), ook wel in waegenwied los id. (spon)*
 waegenwiel z. *waegen viel*
 waegenwippe (Diz, Ow) ['we:gwtpa] - wagenwip *We zullen de waegen even opkrikken mit een waegenwippe (Diz), Vroeger bruukten we een waegenwippe om de waegen te smeren (Ow)*
 waegenziek (1) ['w...] - wagenziek
 waeke z. *week*

wacken Ook *waken (WH) zw. ww.; onoverg; waekte, het waekt ['wc:k/ wa:kE]* 1. niet slapen, wakker zijn: om op te passen *N waekte en droomde dan zoek betien (Ø), Hij mos bij de motte waeken, omdat die biggen mos; as de motte dan wat rustig was en gien koorts har, wodden de biggies mooi bij do motto legd en konnen mar beginnen tezoegen (Dfo), Wij maggen vannaacht wel waken bij de more, want die kan wel es volen (Sz); ook: bij een zieke of een stervende: En doe dokter et neudig vim, bleven ze te waeken (b)*
 waeker (Obk) de; -s ['we:kç] 1. persoon of dier dat waakt, oppast *Af een gent bij de gaanzen hebben, dan hef een goeie waeker (Obk) 2. z. waachter*
 waekhond (Dfo, Ld, Nbk, b) ['w...] - waakhond
 waeks (spot.) ['we:ks] - waeks *Die hond is goed waeks (Nbk)*
 waekvlamme (1) ['w...] - waekvlam
 waekzem (1) [wJ - waekzaam, opletend waens z. *weens*
 waens(lc)en z. *weensken*
 waer z. *weert*
 waes (Nbk, Np) [wE:s] - waes, nevelsluier: *kruutdaaznp, die as een waes deur de straote hong (Np), (bij vergelijking:) een waes veur ogen kriegien (Nbk)*
 waesem(en) z. *waezem(en)*
 waeter et; -s (bet. 5); -tien (bet. 5) ['we:tr] 1. bekende vloeistof: water *lekker fris waeter, schoon, helder waeter, waeter uut de regenbak, wit de pompe, een emmer waeter, zoolt waeter, waeter griemen met water knoeien, morsen, water vermorsen (Ma, Nbk), bloemen in et waeter zetten (Nbk), de bloemen waeter geven, We maggen de gruuntetuun wel waeter geven, aandere verschrompelt alles (Diz), waeter an de kook brengen (Nbk), .. maeken (j), op waeter en brood (Nbk), Oonze houten wastobbe mos vroeger eerst een halve dag nut water staon, want die was dan uutraagd van de droogte (Sz), Oons mem hadde waeter en ziepe voo, oons klaor staon ni. zodat we ons konden wassen 0)' Ik lusse wel wat waeter uut flessen drink graag sterkedrank (Nbk), Et kleine dinkien had een honger as een ,noord; gauw maekte ze [die vrouw] half melk en half waeter klaor, een betien waarin zoas et beurde een mengsel van 50% melk en 50% water (j) bange wezen*

daj'je an koold waeter branen zullen erg vreesachtig zijn (Ma), Hij braant bim niet an koold waeter hij werkt zich niet gauw in de nesten (Ow), 't Was ien waeter allemaol waeter 't was één en al water, het was één grote watermassa (Nbk), Et was altied vuur en waeter tussen die beide ze hadden altied hevige ruzie (Nbk, Ow), zo ook Da's waeter en vuur mit die beide (Bdie, 01-N1) en Ze bin water en vuur (Spa), waeter branen zien overdreven bang zijn (Np), Die het et waeter in de kelder lett. (nl- door lekkage, doorsijpelen), vooral fig.: is in verwachting (Db, Dhau, Obk, Wol), zo ook: waeter in de kelder hebben moeten trouwen doordat er een baby geboren gaat worden (Bdie, Wol en oost.), waeter bij de melk doen iemand bedriegen (Dfo), waeter in een maande pompen werk doen dat steeds maar tevergeefs is, dweilen met de kraan open (Pe-Db1), waeter in de wien doen (Dho, Wol), zo ook .bij de wien doen (Spa, Wol), en ... deur--- (Op), waeter naor de zee dregen (verspr.), 't Is allemaol water en wiend het is één en al water buiten (Spa), Veur we klaor binnen moet d'r nog heel wat waeter deur de Lende het duurt nog lang voor we klaar zijn (01-N1), 't Waeter komp op 'e diek de tranen komen hem/haar in de ogen (Bdie), Et is mat een haand waeter het is maar een kleinigheid, ook gezegd van een zeer licht gebouwd iemand (Ste), Dat bezit lopt heur ncw as waeter deur de vingers raakt zeer snel op, raakt op allerlei manieren verloren (vo), 't Klinktje as lij waeter in de oren aangenaam, als muziek (Ow), geld as waeter verdienen veel geld verdienen (Nbk), ...hebben veel geld bezitten (Nbk), op mekeer lieken as twee druppen waeter (Nbk, Np, Op), zo vlogge as waeter (Obk, Nbk) 2. (in het bijzonder) regen, regenwater D'r is nogal wat waeter valen (Nbk), Zollen we ok nog wat waeterkriegen vandaege? zou het nog gaan regenen (Nbk), Et het van rechten aenlik gien waeter angeven het heeft eigenlijk nauwelijks geregend (Np), Etmot de hiele dag mat waeter stofregen (Dhau), - Et water valt bij bakken vol nut de lucht mit die buie (Sz), zo ook Et waeter vaalt mit bakken nut de Jocht (Db), felle Waeter benaming voor de koekoek (Ma), Ze laoten Gods waeter over Gods akker lopen laten het op z'n beloop, doen er zelf niets aan

(Np) 3. waterachtig vocht een glaassen raozend waeter een glaasje prik (Wol), Et waeter lopt oons om de tanen, zoe'n zin hebben we d'r an we watertanden (j)' Et waeter lopt him nut de neuze, zo verkolen is hij (Nbk) 4. urine (gezegd over een aftreksel van alsem als geneesmiddel:) Et was ofgrieselik bitter spul; haost niet om in te nemen, mar et dreef de koolde ommeraek oi, ie konnen et laeter an de kleur van et waeter zien (Ow), even wat waeter kwiet moeten id (Nbk, Nw), Die kan et waeter niet hollen is incontinent (Bu, Nbk), Hij het et mit et waeter te doen heeft een gebrek, kwaal die met de urinewegen enz. te maken heeft (Nbk, Ste), mit 't waeter naor/veur de dokter (moeten) lett: urine meenemen voor onderzoek, fig.: moeten uitleggen hoe een en ander zit, moeten opbiechten (verspr.), zo ook Kom mat es mit et waeter veur de dokter biecht maar eens op, zeg maar eens wat er aan de hand is (Db, Dfo, El, Ow, Sz, Wol, Ma), wel eerder mit et waeter veur de dokter west hebben iets wat betrekkelijk moeilijk, lastig enz. wel eerder hebben meegemaakt (b) 5. het totale water in poelen, plassen enz., het wateroppervlak De beurt-schioperhaddenogaJ een grote schute, hij mos nogal wat vervoeren over waeter (Obk), Even hier en daor wat bijsturen, zodat hij niet verzeup veurdat hij waeter zien hadde! (s), mit man en peerd te waeter (Dfo), iene nut et waeterhaelen een drenkeling redden (Nbk), Et is zo hoog waeter, we zullen de gröppen mat even opmaeken (Dfo), Depolderis onder waeter krepunen is ondergelopen (Wol), Et laand staot onder waeter (Nbk), et laand onder waeter zetten (Nbk), waeter opkeren (Nbk), op et waeter wezen op het water verkeren (met bijv een roeiboot), Et waeter stiegt bij de dag (Ste), N. zag een peer leerzen boven waeter nut stikken boven het wateroppervlak (j), etheufd boven waeter hollen (lett. en fig.), tussen waeter en wiend aanduiding van het deel van een paal bij het aardoppervlak, nl. daar waar deze het gemakkelijkst gaat rotten (Nt), hoog waeter vloed (1), leeg waeter eb (1), spiekers op leeg waeter zaken spijkers op laag water zoeken (Dfo, Np, 01-N1), hoog waeter hebben moeten urineren (Ld, Nw, Pe-Db1), Et waeter staot him tot an de lippen zijn nood is hoog, vooral: hij kan het financieel

nauwelijks nog bolwerken (Sz, Np), ...komt him an... (Dho), zo ook *et waeter an de lippen hebben* (Op), *Et waeter stiet mij boven de leerzens* ik moet heel nodig urineren (Dhau), *Et is in et waeter valen* er is niets van terecht gekomen, het is mislukt (Db, Nbk), *boven waeter kommen* opduiken, weer te voorschijn komen (Nbk, Np), *Hij kan de zwme bij een aander niet in 't waeter schienen zien* hij is gauw jaloers als het een ander goed gaat (Ow, Wol), *zo vals wezen as 't waeter diepe is* (Nbk), *zo slecht* [gemeen, liederlijk] *as 't waeter diepe is* (Dho, Op) 6. (zelden gebruikt) meer, zee, vaart e.d. *Mar dan wussen ze toch an beide kaanten van et grote waeter, hoe as et d'r in de huusholing en zaekeik veurston* aan beide kanten van de Atlantische Oceaan (vo), (bij het schaatsen van een lange afstand, van tochten:) *Ze hadden de grote wacters al weer aachter de rogge ij* * *Laat kokend waeter nargens sta on/Waor bijgeval een kiendmoetgaon* (Op), *Morgenrood, waeter in de sloot geeft regen* (Nt), *Aovendrood* (Pe- Dbl), *Stille waeters hebben diepe gronden* (Dho, Sz, Ow), *Et waeter lopt waor 't et leegste is loopt altijd naar zee* (fig.) (Ld)

waeterachtig {'w} - waterachtig: op water lijkend

waeterhaank (Dfo) de; -en; -ien ['w..] 1. verhoging in de bodem, dam die men bij het turfgraven laat zitten

waeterballet (spot-) ['wW] - waterballet (fig.): knoeipartij met veel water

waeterbekken (spor, het. 2: Sz, bet- 3: s) et; -s ['w...] 1. waterbekken 2. bak waarin water wordt verzameld (Sz) 3. soort pan met handvat waarmee men water in een voederbak doet (s)

waeterbelle (Ld, Ma, Nbk) de ['w..] 1. (gezegd door inwoners van *Makkinge*) de luiddklok van *Nijberkoop*, die men ni. goed kan horen bij westelijke wind (een teken van naderende regen) (Ld, Ma) 2. waterbel, hetz. als *waeterbrobbel*, z. aldaar (Ld)

waeterbloeme (Nw, fp) de; -n; ...bloempien (fp) ['w...] 1. waterranonkel (f) 2. waterlelie (Nw)

waeterbotterbloeme (Ld, 01-NI) Ook *waterbotterbloeme* (Sz) [w...] - waterbotterbloem, waterranonkel

waeterbrobbel (EI) ['wc:trbrobl] - waterbel

waeterbroek (Nbk) ['w...] - regenbroek

wacterdaamp z. *waeterdamp*

waeterdamp (Nbk, Op, j) Ook *waeterdaamp* (Op), *waterdamp* (Wil) [w ... 1 - waterdamp

waeterdichte Ook *waterdichte* (Wil) [aks. wisselt] - waterdicht (lett.) *We brukten vroeger pik om de liekkisten waeterdichte te juiegen, as we die maakten, we smuitten pik om et smuui te kriegien, de kiste wodde wat schieve huilen, dan leup et goed in de boeken* (Nw)

waeterdohhe (Dfo, Ld) de; -n; -gien ['w...] 1. drenlcplaats (voor het vee, in de vorm van een diepe kuil in het land), vaker *dobbe* geheten, vgl. *Aolpiepers zitten in oolde waeterdobben, daor et vee vroeger uut dronk* (Dfo)

wacterdrup z. *waeterdruppel*

waeterdruppel Ook *waeterdrup* (Nbk) || w...] - waterdruppel

wacterdupen (Db) onbep. w. en het waeterduupt ['w] 1. scheppen van water: *met een emmer enz. As d'r gien krulhaoke an de stok zit, kun we niet waeterdupen* (Db)

waetereerbeie (fp) ['w] - wateraardbei

waeteremmer (Np) ['w...] - wateremmer

waeteren T (Np: n) bn.; attr. [we:tp] 1. lett. van water: *waeteren roggenbri_y pap van rogge en water* (n), hetz als *haene-pisse*

waeteren II (verspr, niet WH) zw ww.; overg., onoverg.; waeterde, het waeterd ['we:tç;] 1. (overg.) wateren: van hout, ni. door het een tijd in het water te laten liggen gaver, duurzamer maken *Sparrehoolt dal' uut de bos kapt hebben, moet waeterd wodden, dan kan et langer mit* (Dfo), *As et hooft kapt wodde lag et de hiele winter in de sloot, at mos eerst waeterd wodden; et volgende jaor wodden d'r vaeks draodpaaien van zaegd, veur langs et laand* (Nw), *Sparren paolen kwammen in een sloot te waeteren* (Ow), *De draodpaolen mossen scheid wodden, dat was schelhoolt; feitehk mos ie ze eerst waeteren, dan deef'ze bijic eenpoos in de sloot, dan koj' ze laeter schellen; ieken wollen niet zo best schellen, die kwammen om et laand zonder dat ze scheld wodden* (Nw) 2- (onoverg.) z'n urine lozen (1)

waeterfiets (verspr.) {'w...] - waterfiets

waeterf'letsen (spot.) [w ---] - waterfietsen

waetergalle (bo: Bu) [w...] - regenboog

waetergat - waeterkraene

wactergat (Ow) et; -ten; -tien [w...] 1. flink gat, kuil waarin water staat
waetergebrek (spot.) [w...] - watergebrek
waetergebruuk (spon) [w...] - watergebruik
waetergernael (Ld, Np, Ow) et; -en; -tien [w...] 1. gemaal waarmee de waterstand op peil wordt gehouden, om een polder te bemalen
wactergeute (Bu, Mun) de; -n; ...geutien [w...] 1. goot op de stal voor de koeien langs waarin water werd gepompt (en waarin ook het voer kwam)
waetergolf (spor.) - watergolf: in het water, in het haar
waetergolven (Ma, Nbk) [w ...j - watergolven *wasken en waetergolven* d.i. het hoofdhaar wassen en watergolven (Nbk)
waetergrus (01-Nl) [w...] - watergras
waetergruwel (Ste) Ook *watergruwel* (spot-) [w...] - watergruwel
waeterhoentien (Nw, j) et; ...hoenties [w...] 1. waterhoentje 2. kleine visje aan de oppervlakte van het water (Nw)
waeterhoze (Dfo, El, Ld, Ma, Np, Nw, Ow, Ste, Wol) Ook *waterhoze* (Wil) de; -n; ...hosien [w...] 1. waterhoos *D'r hong een waeterhoze an de Jacht en daor kan et geweldig out regenen* (Dfo), *D'r bongelde een waeterhoze an de lacht* (Ow), *D'r kon wel es een waeterhoze in de locht zitten* (Ste)
waeteries (spor) [w...] - waterijs
waeterig Ook *waterig* (Wil) {we:tpx/ - waterig: op water gelijkend; naar verhouding veel water of waterachtig vocht bevattend *waeterig spul* (Spa, Nbk), *De Jacht is waeterig* (Np), *De koffie is waeterig* (Np), *waeterig spul* (Spa, Nbk), *Ze mossen wel oppassen, want et was d'r slim weeterig en depolle ston te zoep en te biet van 't waeter* (j) *flauwe en waeterige thee* (Nbk), *'t Bliek is nog waterig genoeg, 't is nog gien has, da's nog gien bewies van drachtigheid*(Sz), *waeterige ogen* met veel traanvocht (Ow); zwak, niet sterk *De zonne zat d'r zo waeteng, hij gleensterde mar wat* (01-Nl)
waeterijsko (1) [w...] - waterijsje
waeterjuffer (Bdie, Bu, Dfo, Nbk) Ook *waterjuffer* (Spa), *juffer* (Spa) - waterjuffer, kleine libel (dus niet de *wratte-bieter*)
waeterkaant z. *waeterkaajzte*
waeterkaante Ook *waeterkaant* (verspr.),

waterkant(e) (WJ4) [w...] - waterkant 4n *bepaalde waeterkaanten tij' de biezen nog wel vien en* (Obk), *Dat bin de waeterkaanten* (Dfo), *an de waeterkaant* (j)
waeterkanne (Nbk, Nw, Ste) Ook *waterkanne* (Spa) [w...] - waterkan
waeterkaraf z. *waeterkraft*
waeterkeer (Ste) de; ...keren [wc:trkur] 1. stuw in een waterloop
wacterkering Ook *waterkering* (WH) [w...] - waterkering: in een sloot, dam, *dijk e.d. een stuk laand omdieken veur waterkering* (Spa)
waeterketel Ook *waterketel* (Wil) [w...] - waterketel, ketel om water in te koken *De waeterketel kon zo gezellig reutelen asbij op 'e kachel ston* (Obk)
waeterkever (Bdie, Mun) [w...] - waterkever *Waeterkevers bin dikke, goold-kleurige kevers* (Mun), *Waeterkevers zaggen ze vaeke veur twirrellochies an, een soort wilde lanteem* (Mun)
waeterklokke (Ld, Ma, Nbk) de; ...klokkien (bet. 1) [w...] 1. (vaak verkl.; gezegd door inwoners van *Makkinge*) de luidklok van *Nijberkoop* (Ma) (die men met name goed kon horen als de wind uit het westen kwam; vaak opgevat als een teken van regen) 2. (gezegd door inwoners van *Langedieke*) de luidklok van *Else* (die men met name goed kon horen als de wind uit het westen kwam; vaak opgevat als een teken van regen)
waeterkoele (01-N1) de; -n [w...] 1. diepe kuil waaruit men water kan putten
waeterkoem z. *waeterkoeme*
waeterlcoeme (Nbk) Ook *waeterkoem* (Nbk) [w...j - waterkom
waeterkoken onbep. w. [w...] t. doen koken van water (zelfst.:) *'t waeterkoken bij 't vaa,rkenslaachten* (s: oost)
waeterkoker (Bu) de; -s; -tien [w...] 1. koker voor water, toestel waarin men water kookt
waeterkoold (Db) bn. [w...] 1. met waterkoude
waeterkoolde (Bu) de [w...] 1. waterkoude *Af regen kriegen kan et eerst zo koold wezen, en dan zej 'Et is vast waeterkoolde'* (Bu)
waeterkrachtcentraole (1) [w...] - waterkrachtcentrale
waeterkraene (verspr.) [w...] - waterkraan *Et is een ongemak asje de waeterkraene bevreuren is* (Obk), *--- lekt* (Diz)

waeterkraft (0w) Ook *waeterkuraft*(Bdie) ['w---] - waterkaraf *een waeterkara, ffnit 't glas d'r op* (Bdie)
 waeterkrobbe (Np) de; -n; -gien [w...] 1. watertor
 waeterkruke (Db, Nbk) de; -n; ...krukien ['w...] 1. kruik om water in te doen *Doe een waeterkrukien nog een luxe was, kregen wij as kien der vroeger winteraovens een warme balstien mit op bedde, die eerst een poes in de ovend van de kachel legen had* (Db)
 waeterkupe (Bdie) ['w...] - waterkuip
 waeterkussen (spor.) ['w...] - waeterkussen: kussen gevuld met water
 waeterkwaliteit (spor.) ['w...] - waeterkwaliteit
 waeterlaand ['w...] - waeterland *bij oons in 't waeterlaand*(Nt), *Vroeger mossen de boeren in et waeterlaand alles wit de praom vervoeren* (Ld)
 waeterlaanders (vo) ['we:trlâ:ndrs] - waeterlanders *En de waeterlaanders leupen heur ok al over de wangen* (vo)
 waeterlaoge (Db, Dfo, Dhau, El, Ld, 0w, Ste) de; -n ['w...] 1. brede laag garven in de korenmyt, ongeveer op halve hoogte ervan; het regenwater liep van de kanten ervan af *In de roggebulte beurt een waeterlaoge* (Ld), *Af vroeger een roggebultemaekten, mes ie zorgen daj'boven de voete een waeterlaoge hadden, dan regende et niet in* (Bu) 2. waeterkerende laag op een turfbult (bestaande uit de bovenste, wat overstekende laag turf met heideplaggen erop; schuin aflopend) (0w)
 waeterleerze (Bu, Db) {'w...} - waeterlaars
 waeterleiding ['w...] - waeterleiding (installatie als geheel, bijbehorend buizenstelsel binnen een woning of de bijbehorende dienst)
 waeterleidingbedrief (spor.) ['w...] - waeterleidingbedrijf
 waeterlehhingnet (spot) ['w...] - waeterleidingnet
 waeterleidingterief(spor.) [w...] - waeterleidingtarief
 waeterlelie (Nbk, Obk, fp) de; -5; -gien [w...] 1. waeterlelie
 waeterlieze (Obk) Ook *waeterlis* (0w) de; ...liezen ['w...li:za/... lis] 1. gele Ijs *Ie kun bij bepaalde petgatten een boel waeterliezen zien* (Obk), *D'r zitten nogal wat snielen in 0 onze sloot, et is de waeterlieze* (Obk)

waeterlinie (spor.) [w...] - waeterlinie
 waeterlis z. *waeterlieze*
 waeterloop Ook *waeterloop* (Wil) de; --.lopen; ...lopien [w. 11. waeterloop: beek, stroompje, ook wel: grotere sloot *Een oolde, netuurlike waeterloopnumen we een diep* (0w), *De waeterloop stroomt op Et Diep* d.i. hier: het *Klein Diep* (Ld), *Wij mossen de waeterloop nog schonemaeken* (Pe-Db), *de waeterloop deur 't laand* (Bdie, *De waeterloop was an de kaant bij et laandlanges* (Pe-Db))
 waeterLossing Ook *waetertossinge* (p) *waeterlossing* (Wil) de; -s; ...lossinkien ['ws:tlosujl ... stij(g) ... ---] 1. grote sloot voor de afwating van een flink gebied, *tochtsloot De Riete is een waeterlossing* (Bu), *De ziedsloten lossen op 'e heufdsloot, dus op de waeterlossing* (Bdie, Pe- Db, Obk), *De waeterlossing zat verstoppt, et waeter gong over de dick* (Wol, Pe-Db), *een waeterlossing wit schouw d'r op* (0w)
 waeterlossinge z. *waeterlossing*
 waetermaelder (Bdie, j) de; -s [ws:tr mc:ldr] 1. iemand die een *waetenneulc* laat werken (j) 2. *kleine* molen met schuin staande assen, niet door wind maar door waeter aangedreven (Bdie)
 waetermark (spot.) et; -en; -ien [^{tw} ...] 1. waetermerk (in papier)
 waetermeule (Dfo, Ld, Op, ko) de; -n, ook wel -ns; ...meultien [w ---] 1. waetermolen, molen voor het omhoogwerken van waeter (voor de afwating)
 waetermier z. *waetermiere*
 waetermiere (verspr. OS, Bu, Dmi, Nw, Ste, p, b: lm; bet. 2: b: In) Ook *waetermiier* (Nw) de [we:trmi:or(o)] 1. hetz. als *hoen dermiere*, z. aldaar *De waetermiere krypt deur de hiele tuun* (Dhau) 2. meeuw (b: In)
 waetermoonster (spor) {w...} - waetermonster: uit waeter genomen monster
 waetermotten (Db, Dhau, El, Nbk) onbep. w. en het waetermot ['w...] 1. morsen met *waeter Schei now war uutmit waetermotten* (Db), *De kiender bin an 't waetermotten* (El)
 waetermussien (Bu) [w...] - regenkapje
 waeternaeme (1) ['w...] - waeternaam
 waeternimf ['w...] - waeternimf: najade waeterofstotend (verspr.) Ook *waeterofstotend* (Sz) [we:tpfsto:at_ct, aks. wisselt!...] - waeterafstotend *Ik doe altied een*

selderieknoJe in de bonesoep, dat werkt waterofstotend (Sz)
 waeterofvoer ['w...] - waterafvoer
 waeterofvoersluot (Dfo) de; ...sloden; ...slotien ['w...] 1. grote sloot voor de afvoer van water
 waetcroppervlak(te) (spot-) ['w...] - waeteroppervlak
 waeterorgel (App, Np, Ow) ['w...] - waeterorgel (in pretparken e.d.)
 waeteroverlast (spot.) ['w...] - waeteroverlast
 waeterpak (Nbk) ['w...] - regenpak
 wacterpas I (OI-Nl, Ow) de; -sen ['w...] 1. waterpas As een mure mit et Jood of wae-terpas zuver recht in de loeM stiet, staot die mure goed in et Jood (Ow)
 waeterpas II (Nbk) bw. ['w...] 1. waterpas, horizontaal Dat kezien staot nog niet waeteipas (Nbk)
 waeterpeil ['w...] - waterpeil: hoogte van het water Et waeterpeil is in de winter en zomer ongelielik (Ow)
 waeterpelisie (spot.) ['w...] - waterpolitie
 waeterpest (I) ['w...] - waterpest
 waeterpestol (Ow) Ook waeterpistool (Nbk) [w ...] - waterpistool Kiender kun mekeer mooi besnitten mit een waeterpestollegien (Ow)
 waeterpiepe (Dfo, Ld, Np, Obk) {'w... - waeterpijp, pijp waardoor water loopt
 waeterpistool z- waeterpestol
 waeterplaante ['w...] - waterplant een grusachtige waeteiplaante (Op)
 waeterplaantien (Ste, bo: Bu, Nw, Op) ['w...] - waterplantje, vlijtig liesje
 waeterplasse (spot.) Ook waterplas (Sz) ['w...] - waterplas 't Tjeukeni eer is ok een heel grote waterplas (Sz)
 waeterpoele ['w...] - waterpoel Dat is een hiele grote waeterpoele (Dfo), ook: grote plas water Kien der meugen graeg deur waeteipoelen henneplassen (Op)
 wacterpogge z. waeteipolke
 waeterpokke (Np, Nl, Nw), waeterpok (Nt), **waeterpogge** (Bdie) de, ook et (Nt); -n; ...poggien ['ws:tf:p3k2l...pok/... poya] 1. bep. waterblaas, bep. blaas met vruchtwater, vgl- Vroeger bewaerden ze de waeterpokke van een koe die kaiven zo], en die dreugden ze en dan wodden d'r stokkies of knipt en op een wonde legd, al' die hadden (Np), Vroeger dan wedde de waeteipokke wel opvongen mit et kalven, dan wodde die bewaard en dreugd en dan knipten ze daar stokkies of en die deden ze op wonnen (Np)
 waeterpokken Ook waeterpokkens (Dho, Nbk, Nw) ['we:tpolqj(s)] 1. waterpokken Hij het de waeterpokkens (Nbk, Nw), Die jonge hadde vers cbrikkelik de waeterpokken (Diz), Die jokkerije is wat mit die waeterpokkens (Dho)
 waeterpokkens z waeteipokken
 waeterpolo (spot.) ['wc:tçpo:lo'. ...lom] - waeterpolo
 waeterporupe (Dfo, Ow) ['w...] - waeterpomp Waeterpompen die buten stormen wodden winters in een ring van stro zet (Dfo)
 waeterpompen (Db, Nbk) onbep. w. en het waeterpompt {'w...] 1. (op)pompen van water Bij et waeterpompen is de pompestok breuken (Db)
 waeterpompstation (App, Nbk, Ow) [w...] - pompstation: van een waterleiding
 waeterpomptange (I) ['w...] - waeterpomptang
 waeterpoort (spot.) {w...] - waeterpoort (in een ommuring, bekend uit Sneek)
 waeterproef (I) [w ---] - waeterproef, waeterproof
 waeterputte Ook waeterputte (Spa) [w...] - waeterput de poinpe op 'e waeterputte (Bdie)
 waeterrenonkel (fp) ['we:tronoijki] - waeterrenonkel
 waeterriek (Obk) ['we:tçik] - waeterriek
 waeterriek laand (Obk)
 waeterrotte ['w...] - waeterrot (lett.)
 waeterschade z. waeterschae
 waeterschae (Nbk) Ook woeterschade (Nbk) ['w...] - waeterschade
 waeterschap z. waeterschop
 waeterschapsbelasting z waeterschopsbelasting
 waeterschapslasten z. waeterschopslasten
 waeterscheerling (Ste, fp) Ook waeterscheering (fp), **waetersch ere** (Dhau), waeterscherens (mv.: Wol), waeterscheerling (Spa), waterscheren (Spa) de; -s, -en; ...scheerlinkien {'w... ...] 1. waeterscheerling De waeterschere zit in desloden in et lege Jaand (Dhau), waterscheerling, waor as de steernties op breuden (Spa)
 waetersehere(ns) z waeterscheerling
 waeterscheering z. waeterscheerling
 waeterschoouwaeker (Dfo, Diz, El, Obk) et ...ties ['w...] 1. waeterjuffer (Dfo) 2. schrijvertje (op het water) (Diz, El, Obk)

waeterschop (Nbk, Obk, Op, vo) Ook *waeterschap* (verspr.), *waterschap* (Wil, elders spor.) ['w...] - waterschap (hop. bestuurlijke eenheid voor het beheer van *het water*) *Et waeterschop verplicht de ingelanen tot et opmaeken van de sloten* (Obk), *De boer en Haarin hadden et drok had over de betere tiden en dat et now tied wodde, dat d'r een waeterschop kwam* (vo)

waeterschopsbclasting (Dfo) Ook *wueterschopsbelasting* (Obk) ['w...] - waterschopsbelasting

waeterschopsbestuur (1) ['w...] - waterschopsbestuur

waeterschopsiasten (Dfo, Ld, Nbk) Ook *waeterschapslasten* (01-NI, Op) - waterschapslasten

waeterski ['w...] - waterski: waarmee men kan waterskiën

waeterslange ['w .i - waterslang (waar-door water wordt gevoerd) *De waeterslange begon te siepelen, hij was lek op een plaickien* (Obk)

waetersniele (Dfo) **de; -n; -gien** ['w ... sriilo] 1. lisdodde

wactersnippe (verspr., niet Wil) Ook *watersnippe* (Wil) **de; -n; .snippien** ['w...] 1. watersnip 2. hetz. als *bakkebrogge*, z. aldaar (Dfo)

waetersnitte (Bdie) **de; -n; ...snittien** {'we:trsntta] 1. houten propeschieter (van vlierhout) waarin een knoepje met gaatjes was aangebracht om water door te spuiten *snitteren mit een waetersnitte* (Bdie)

waetersnood (spor.) Uw...] - watersnood

waeterspiegel (1) ['w...] - waterspiegel

waeterspoeling (Obk) ['w...] - waterspoeling: spoeling met water

waetersport (1) ['w...] - watersport

waetersportartikel (1) ['w...] - watersportartikel

waetersportvereniging (1) [w...] - watersportvereniging

wacterstien (01-NI) **de; -en; -tien** ['w...] 1. ronde slijpsteen die draaiend door het water loopt (in een bak eronder) (01-NI)

waeterstuf (spor.) [sv...] - waterstof

waeterstofbow (spor.) ['w...] - waterstofbo

wacterstofgas (spor.) [sv...] - waterstofgas

waeterstroom (Diz) 1w...] - waterstroom: *beek, rivier* *Waeterstroompies vien ie op 'e Veluwe* (Diz)

waertanen (spor.) ['w...] - watertanden

wactertank (Nbk) ['ws:trtank, ...tsijk] - watertank

waertekot (spor.) [sv...] - watertekort

waertemperetuur (spor.) ['w...] - watertemperatuur

waertoeisme (spor.) Uw...] - watertoeisme

waertoeist (1) ['w...] - watertoeist

waertonne (verspr.) Uw...] - waterton *Ze hin an 't motten bij de waertonnc* (Wol), *De waertonne is druge* staat zonder water (*Bu*), *We hadden de waertonne achter huus* (Diz)

waertoren Ook *watertoren* (WH) [w...] - watertoren

wactertorregien (Dfo) **et; ...gies** ['ws:trtoraxin] 1. watertor

waetertrappelen (spor.) ['w...] - waetertrappelen

waetervalle (spor.) [sv...] - waterval

waetervarfsehilderi'je (spor.) ['w...] - waeterverfschilderij

waetervarve (verspr.) ['w...] - waeterverf

waetervat (Dfo) ['w...] - waetervat: vat waarin water wordt bewaard *een waetervat leegscheppen* (Dfo)

waeterveurraad (1) ['w...] - waetervoorraad

waeterviolier (ba) ['ws:tlfijo'li:or] - waeterviolier

waetervlak (ba) et; -ken ['w...] 1. oppervlak van het water

waetervlakte (v) ['w...] - waetervlakte

waetervliegtuug (spor.) ['w .i - waetervliegtuig

waetervoegel (verspr.) ['w...] - waetervogel *D'r zitten nogal wat waetervoegels in 't moeras* (Diz)

waetervreze (Dfo) ['we:trfrt:za] - waeterrees: afkeer van, angst voor water

waeterweg (spor.) ['w...] - waeterweg (vooral in het mv.)

waeterwild (Obk) ['w...] - waeterwild

waeterwilg (spor.) [sv...] - waeterwilg

waeterwingebied (spor.) ['we:tçwixabit] - waeterwingebied

waeterzute (Dfo, Nbk) Ook *waeterzuuite* (Nbk) **de; -n; ...zutien** ['we:tls... ---] 1. bep. soort droge appel, hetz. als *blauwzute*

waeterzuuite z. *waeterzute*

wazem Ook *waesem* (spor.) **de** ['we:z5m, --- zqi/... s ---] 1. wasem 2. (Eg.) zweem (Mun) *'t Zaod al op, d'r is al een greun wazempien over 't laand te zien* (Mun)

wazemen Ook *waesemen* (spor.) ['we:zm n, ...z m5nJ... s ...] - wasemen (onpers.)

waezemig - wal

Et waezemt (Nbk), *Et waezemt d'r over* (Nbk)

waezemig (Nbk) [¹'we:zrmax, ..zöm...] - wazemig 't *Is wat waezemig in de keuken, van de kokerije* (Nbk)

waezemkappe (Nbk) ['w .J - wazemkap waezig bn.; -er, -st ['wc:zox] 1. wazig, met een nevelsluier *De Jocht is zommers wei vaeke waezig* (Ld), *Et was wat waezig over et laand* (Np)

waf *tw* [*waf*] 1. waf, gezegd om het blaffen van een hond na te bootsen

wafeliezer z. waoteiiezer

waffel ['wafi] - waffel, mond, wauwel *Wat het dat rneenske een grote waffel* (Dhau), *Ho ol je grote waffel es dichte* (Nbk), *Hooi ijow waffel dichte!* (Ow), zo ook *Hooi toch es even je waffel* (Bu)

waffere (Wol) vragend vn. ['waf1o] 1. (zeer informeel, in snelle spraak) wat voor een *Waffere vent loopt daore?* (Wol)

wagen z. waegen

wagenasse z. waegenasse

wagenbatte z. waegenbatte

wagen greun z. waegengruun

wagenjasse z. waegenjasse

wagenketten z. waegenketten

wagenkiste z. waegenkiste

wagenschure z. waegenschure

wagenspoor z. waegenspoor

wagenwiel z. waegenwiel

waggelen ['wag];, ook 'wax14] - waggelen (lett.) *Hij waggelde van de taofel naor de stoel!* (Nbk), *Hij waggelde et huus in* (Nbk), *Ze is zo dikke, ze waggelt d'r over* (Ma), *waggelen as een gaanze* (Ld)

waggelkont (Bdie, Dfo, Dho, Diz) Ook *waggelkonte* (Obk, 01-Nl, Op, Pe-Db1) de; -en; -ien ['wag ...] 1. vrouw die dik is en waggelend loopt *een dikke waggeikont dikke vrouw* (Diz)

waggelkonte z. waggeikont

wagon [wagon] - wagon: spoorwagen, wagonlading

wal z. waai

waiselhoolt (b: In) et ['wajsho:lt] 1. bep. bruin gekleurd hout (waarvan vroeger de verlengstukken voor pijpen werden gemaakt) (b: in)

wak 1 et; -ken; -kien [wak] 1. wak (in het ijs) *Rio mar niet in een wak ie kommen - d'r niet levendig weer nut!* (Nbk), *een wak maeken, Die wakken in de Lende, daor koj'mooi vis tuit haeien* (Nbk)

wak 11(n) [wak] - wak: vochtig, in * *Meie*

koold en wak, hatver in de zak (n) waken z. waeken

wakker 1 bn., bw.; -der, -st ['waker] 1.

wakker, niet slapend IV *wodde wat rimpen wakker* (b), *Hoe mos ze him now wakker kriegien!* (ba), *wakker schrikken* (j, ba), *Hij lag wakker in bedde* (Nbk, Np), *No die gefst zokke goeie antwoorden vandaege, die is ok goed wakker, zeker* (Nbk), *Hee, wor es wakker!* (Nbk), *je wakker inaeken iaoten zich laten wakken* (Nbk, ba), *Hij was kiaor wakker ook aaneen: z kiaor-wakker* (Nbk, Np), zo ook *Inien end schrok bij klaor wakker ü* *Wakker wodden ieje, we moe'n aanst vot!* (Nbk), *N. wodde op een naacht wakker mit een zwa ore rommeibujje* (D, *Ik was nog zo siaoperig, ik kon niet goed wakker wodden* (Nbk), *wakker schrikken* (b), IV, *bij'nog wakker?* (b), *iene wakker maeken, Die is niet weer wakker wodden is in z'n slaap gestorven* (Nbk), *Daor lig ik niet wakker van daar maak ik me niet druk om, dat kan me weinig schelen* (Nbk)

wakker II (Dfo, Nbk, Np, Nw, Obk, bo: Bu, Nw) bw. ['wak1] 1. één en al, geheel en al, in hoge mate 't *Kiend ligt wakker* [volop en voortdurend] *te krijen, die het et naor 't zin* (Obk), *Daar is wakker over krimmeneerd* (Dfo), *Et is wakker etzeide eigenlijk precies gelijk* (Nbk, Nw, Np), *Ze hebben d'rai wakker an vertimmerdal heel wat* (bo: Bu, Nw), *Ze bin wakker geliek vrijwel geheel* (bo: Bu, Nw)

waksiekow (Ld, Ow, bi) Ook *wapsiekow* (bi), *watsiekow* (Ld), *watsjekow* (bi, b: in), *watjekouw* (Bu, Dho, Np, Nt), *wat sjekouw* (Np, b: In), *watsiekouw* (Np, p, b: im) de; -en; -gien ['waksikoM/'wapsiwatsL/ 'watsjowatjokoM/'watsje ... / ...] 1. *watjekouw, oplawaai Zak je een waksiekow verkopen?* (Ow), *Zakje een watjekouw geven?* (Dho), 'k *Zal je een watjekouw verkopen dat de koezenje op 'e kont zitten te kaortspeulen!* (Np)

wal Ook *walle* (WH) de; -n; wallegien [wal/'wala] 1. langwerpige ophoging van grond, meestal: met bomen beplant langs of om een akker, een stuk weiland, langs een stuk bos enz., boswal *D'r zat daor een glop in de wal, daor koj' makkelijk deur* (Nbk), *de wallen in Amsterdam* (spor.), *de wal/egies id.* (spot-) 2. in de veenderij: verhoogd gedeelte met gewonnen turf (Np, 5: Np, Ow) *De Iaoge zwatte grond die*

ofbonkt wedden mos, was hier bij ⁰⁰¹¹⁵ meerstal zoe'n dattig tot vuvendattig cm diepe, dat is dus ongeveer de lengte van iene lange stik mit de schoppe; de ofgreven grond wodde in een kroje schept en vervolgens achter een wal leegd (s: Np), Soms zette ie de turf niet op 'e kroje, mar op 'e wal d.i. vanuit de pette waar turf was/werd gegraven (0w), As et baggelen oflopen was gongen de veenbaos en de turfmaeker de wallen vene opmeten (Np), vgl. Daar hadden ze een bos stevige netjes veur bij heur en een roede van vier meter, die wodde op et vene legci; ien keer in de lengte en ion keer in de brette was percies een roe (zestien vierkaante meter). As de wal op die meniere an et aende toe opmeten was, gongen ze weeromme. Was de wal twie keer vier meter bried, dan wodde d'r weer een rietien bij steuken, mar was de wal mar twie of drie meter bried⁴ dan wodde et zo berekend dat d'r weer zestien vierkaante meter kompleet was. *Op* dat plak wodde ok weer een rietien stonken. As de veenbaos en de turfmaeker op et aende weren, wodden de rieties teld en wassen ze allebeide hoevule roeden vene d'r op et laand laggen. Dan was de turfmaekcr krek wat hij die zommer verdiende (Np) 3. kant van een sloot, een niet zo breed water et huj van de wallen (0w), Och, man, hij springt nog over die sloot, en hij reurt gien kaant of wal nl.: zo lenig, kwiek is hij nog (Sz), zo ook Hij raekte kaant nog wal (Np), Dat rooide vanzelf kaant noch wal het leek nergens naar, het sloeg nergens op (Ma, Op, 0w), 't Raekt kaant noch wal id. (Ma, Nbk, Np, 01-NI, Pe-Dbl, Ste), de hakken in de wal trekken zich (alsnog) terugtrekken uit iets, weigeren zich verder nog ergens mee bezig te houden (Dho, Nt, Ste, Be: Nw), de hoorns in de wal stikken gaan dwarsliggen (Db, El, Ld, Ma, Obk, Sz), de kop in de wal stikkenid. (Db), Hij krummelt weer sta origan tegen de wal op wordt langzaam maar zeker weer beter (Dfo, Dhau, El, *Op*, Sz, Np), zo ook JhJ komt weer tegen de wal opklauteren wordt kennelijk weer beter (Spa), van twie waliegies eten (Np, 0w), de wal ofbouwen de rand bewerken van de bouwakker, nl. tegen sloot of boswal aan (Ma), van de wal in de sloot terechtkommen in een ongelukkige situatie belanden (0w), Mit al

dat schreppen en sloven hebben ze nog niet zovule op 'e wal haeld nog weinig weten te bereiken, zijn ze er nauwelijks op vooruit gegaan (Dfo, Obk), Daor hael ie niks mit op 'e wal daar heb je niets aan, win je niets mee (Nt, Ma), iene van de wal in de sloot helpen (Np), zo ook van de walle in de sloot raken er alleen maar op achteruit gaan, in een beroerde situatie geraken (Spa) 4. kade, loskade, oever van een groot water (verspr.) Ze hebben de stienen op 'e wal lost (Np), Een schip ligt veur de wal [loskade] om te laeden of te lossen (0w), De schijppen liggen veur de wal (Spa), an de wal, op de wal (0w), van wal stikken beginnen te vertellen (spor.), De wal keert et schip als iets eenvoudigweg niet kan (met name: in financieel opzicht), dan is daar gewoon niets aan te doen (verspr., Ste), tussen wal en schip valen in een situatie geraken dat men er niet bij hoort, niet bereikt/krijgt wat anderen wel bereiken/krijgen (0w, Nbk), bij 't wallegien langes niet helemaal eerlijk (n), zo ook Et was bij et wallegien langes wat hij vertelde het staat te bezien of het allemaal wel waar was wat hij vertelde (Pe-Dbl), Dat is (goed) bij et wallegien langes op nauwelijks nog te aksepteren wijze gezegd, vaak: op schunnige wijze verteld (Ste, Wol, Sz, Spa) 5. verdikking, verhoogde ring (onder de ogen), in verb. als wallen onder de ogen hebben (Nbk), zo ook Hij het de wallen onder de ogen (Spa, Ste), De wallen hangen him onder de ogen (Dfo, Obk) en Wat hei' toch een wallen onder de ogen (01-NI), Die het zokke wallen onder de ogen, die kon wel in gien weke naor et husien west hebben (Ld)

waldhoorn ['w...'] - bep. blaasinstrument: waldhoorn

wak (Np, Spa) de; -n ['wa:lo] 1. rouwsluier (van walestof), voile Vroeger dreugen vrouwen bij begraffenissen een walean de hoed (Spa)

Wales [wuls, MijIs] - Wales

walestof (Np, Obk, 01-NI) de ['wa:lostDf] 1. bep. weefsel: sluiergaas, tule e.d., o.m. gebruikt voor een van de hoed afhagende sluier

walgelig [waixiok] - walgelig

walgen zw. ww.; onoverg.; walgde, het walgd ['wal(a)gffl 1. walgen, iets als walgelig ervaren Ik walg d'r van (Nbk), Et

walhalla - wammes

is om van te walgen (Nbk), *Af tegenzin in je wark kregen, dan walgt et je tegen* (Dfo) 2. op twee stoelpoten balanceren (Sz)

walhalla (1) [wal'hala] - walhalla

walhuJ (ZW, Nt, Obk, Ow) et ['waL] 1. hooi van de kant, bijv. van een slootkant walkaant z. *walkaante*

walkaante (Nbk, Np, Obk, 01-NI) Ook *wallekaant* (Obk) de; -n; ..kaantien [walk... /walo...] 1. kant van een sloot of boswa | *Mit de haJve, naone wodden de waJkaanten opantijd* (Obk), *de wallekaant verstevigen* (Obk), *De walkaant moe'n ze opredde* (Np) 2. kade, oever van een groot water (Np) *Et hui wodde op de walkaante zet, nao et huivaeren* (Np)

walkie-talkie (sporj [wo:ki'to:ki] - walkie-talkie

walkman (spot.) ['wo:kmen] - walkman

walle z. *wal*

wallee z. *wallie*

wallekaant z. *waikaante*

wallie (p, b: Im) Ook *waltee* (s: Db) zelfst. vragend vn. ['wali/'walt:] 1. wat zegt u, wat belijft u, z. ook *watblief watte*

Wallerië (1) [wa'16: nijo] - Wallonië

walm de; -s ['wal5m, ...lqi] 1. walm: vette damp of rook *Et was me daor een rokerje, ie kannen mekere haostnietmeer zien van de walm* (Obk), *een dikke, blauwe walm* (Nbk)

walmen Ook *zwalmen* (Ste) [wal()mn/'swal...] - walmen: rook, dikke damp afgeven *Wat walmt die laampe* (Bdie), *As de pitte van de laampe niet goed ofstrecken was, waJmd- ie* (Obk)

walmes (Np, Obk, Op, Spa) et; -sen; -sien ['w...] 1. hetz als *tilzende*, z. aldaar (Np, Op, Spa) *de sloot mit et walmes uutredde* (Np), *De vilten wodden eerst ofsneden mit een walmes* (Np) 2. sikkelvormig mes aan een lange steel waarmee men takken, braamstruiken e.d. afsnoeit (Obk) *Mit et walmes wodden de walkaanten opsnujd* (Obk)

walmkappien (Diz) et; ...kappies ['w...] 1. walmvanger

walmvangei- (Dhau, El, Sz) ['w...] - waimvanger

walneute (verspr., i) Ook *walneuteboom* (bet. 1: Nbk, Np, 01-NI, WE, fp) de; -n; ...neutien ['walnA:ta(bô:m)] 1. okkernoteboom 2. noot van de okkernoteboom *Zak jow een paar walneuten ofdoppen?* (Ste)

walneuteboom z. *walneute*

walrus (spot.) [w ---] - walrus

wals de; -en; -ien [wals] 1. wals *een wals daansen, ---speulen, de Engelse wals, een Weense wals* (Nbk) 2. walsmachine 3. de eigenlijke wals in een walsmachine

walsen zw. Ww.; overg, onoverg.; walste, het/is (bet. 2, 3) walst ['walsij] 1. (onoverg.) een wals dansen *Wat kun J en F. nog walsen, ze gies eien in de ronte* (Db), *Ze hebben de Hele middag walst* (Nbk) 2. (onoverg.) zich verplaatsen terwijl men een wals danst *Ze hebben de hiele zael deur walst* (Nbk), *Ze bin wel een keer of wat van de iene naor de ere kaante walst* (Nbk) 3. met een walsmachine pletten *Ze hebben de reed een peer keer walst* (Nbk), *Ze bin over him benne walst* hebben zich van hem niets aangetrokken, hebben gewoon gedaan wat ze wilden zonder zich iets van hem aan te trekken (Nbk), *zo ook D'r wodt vaeke over meensken henne walst* (Nt), *HiJ walst overal mar deur* laat zich door niets weerhouden (Nw)

walser ['walsr] - walser: iemand die de wals danst *Hij is een goeie walser* (Nbk), *Ik bin niet zoe'n walser* dans de wals niet zo goed, graag (Nbk)

walsnieden (Spa) onbep. w. ['walsnidv] 1. kanten van een sloot onderhouden door te snijden, maaien (met een *tilzende ed*)

waisnieder (El, Nt) de; -s ['w...] 1. hetz. als *tilzende*, z. aldaar

walstro (verspr.) et ['w...] 1. walstro (bep. plant)

walwattel z. *kalmoeswattel*

wambalke (Np, Nw, Obk, 01-NI, Spa) de; -n; balkien ['wambal(o)ko] 1. elk der beide verbindingsbalken aan de voor- en achterkant van de schuur, tussen en liggend op beide *dreegpla eten* (Nw), *vandaar de veurste wamballce, de achterste wambaJke* (Nw) 2. balk liggend op en aan het eind van de zware dwarsbalken over en ter verbinding van de binstijlen in een ouderwetse boerderij, en liggend tegen *de spanten* (Obk, Spa) *Op 'e wambalke wodden de spanten vastspiekerd* (Spa)

wambuis z. *wammes*

wamme (Nw, b: Im) de; -n ['wamo] 1. schuin aflopend, driehoekig deel van het dak aan de voor- en achterzijde van een boerderij

wammes (bet- 1: Op, bot. 2: Bu) Ook

wambuis (Spa) de; -en ['wamos/'wambjs]
 1. wambuis (Op, Spa) *opje wammes kriegen* op je donder krijgen (Op) 2. klap, *muilpeer* (Bu) *iene een beste wammes op 'e snuit geven* (Bu)
 wanakker z *wenneske*
 wanbeheer (spor.) [wâmbaht:or] - wanbeheer
 wanbeleid (spor) ['wmbolcjt] - wanbeleid
 wanbetaeler ['wmbat:lç] - wanbetaler
 wandaod [wando:at] - wandaad
 wandel z *waandel*
 wandelbos z *waandelbos*
 wandelen z *waandelen*
 wandellaand (Dfo) et ['w...] 1. land dat steeds in andere handen overgaat, z ook *waan delen*
 wandelpad z. *waandelpad*
 wandelstok z. *waandelstok*
 wandmeubel z. *waandmeubel*
 wandmeule z. *waandmeule*
 wanen (Nbk) [wâ:i:] - wanen: zich *verbeelden* *Hij waande him nek* (Nbk)
 wange z. *wange*
 wangbaord (Pe-Dbl) de; -en; ...baortien [wJ 1. baard over een wang, vgl- *Een bakkebaord is zoe n wangbaortien, dat vien ik best mooi* (Po- Dbl)
 wange Ook *wang* (Db, Spa, Wol) de, ook et (bij *wang* Db, Spa); -n; wangien (Bu, Dfo, Dho, Ld, Nbk, Nt, 01-Nl, Op, Spa, Spa, Sz), waangien (Bu, Dhau, Diz, Ma, Np, Obk, Op, Pe-Dbl), waankien (Dhau), wankien (Db, Dfo), wangegien (Bdie, Np, Ste) ['waij(g)a/waij] 1. deel van het gezicht: *wang* *Ze het koelegies in de wangen* (Nbk), *Hij het een schrabbe over et wang* (Spa), *mooie rooie wangen* (Nbk), *iene even in de wangen kniepen* (Nbk), *Af vroeger piene in de mond hadden, gong ie et wang mit lienkoekemael pappen* (Db), *Hij mos zo lachen, de traonen leupen in over de wangen* (Ld), ...*biggelden fin over de wangen* (ba, Nbk), *meen kleur op 'e wangen kriegen* di. als teken van vooruitgaande gezondheid, een betere konditie (Nbk, Np), *wangen as appetlics zo rond (s)* 2. zijkant van bep. vruchten, zoals appels *Een schaopekop is een zoere, grune appels gruun mit een rood wankien* (Nbk)
 wangedrag (spor.) [wâijgodrax, 'wâxo...]
 - - wangedrag
 wangzak (1) ['w ... J - wangzak
 wanhoop (spor.) ['w...] - wanhoop,

vertwijfeling *meensken mit zorgen*
 ruit *wanhoop* (b)
 wanhopig [wn'ho:pax] - wanhopig: in vertwijfeling *'t Is om wanhopig van te wodden* (Nbk), *Hij keek es naor de wanhopige Femmegien, die hij nog nooit zo mitmaekt hadde* (vo)
 wankaant (Bu, Op) bn; -er, -st [wâ'kâ:nt; aks. wisselt] 1. niet symmetrisch, niet aan beide kanten recht (Bu, Op) *Et is schillig, niet kaant, et is wankaant* (Bu), *Schobben bin wankaant* (Bu) 2. hetz als *onkaant, z aldaar, bet. 1 (Bu) Die koe is wankaant; dan geit hij altied mit et melken an iene kaante minder* (J3u)
 wankel z *waankel*
 wanklank z. *waanklaank*
 wanmeule (01-Nl, Spa, Sz) ['wân&:la] - wanmolen *De wanmeule daor wodde et zaod in daon, daor zatten schoepen in; daor mos ie dan an dnijen en dan vleug et stof d'r nut* (Sz)
 wanmoftig (Bu) bn.; -er, -st [wâ'moftax] 1. (van personen:) lui, dik en vet *Die kerel is wanmoftig* (Bu)
 wanne (Np, Pe-Dbl en verspr. oost., b: im) de; -n; -gien ['wano] 1. wan (om koren van kaf te zuiveren, door te schudden) *De wanne was van stro vlochten en hadde (wie haandvatten* (Bu), *Et roonselen in de wanne wodde daon om de kïien nut et zaod te kniegen* (Obk), *Et zaod wodde deur de wanne schudded* (Np), *We deden et zaod dat naost de wiene vul, in de wanne; die wanne was gevlochten. We hebben fin laeter ok wel bruukt om kleine eerpels schone te schudden* (Ste) 2. wanmolen (Obk) *Ze had een hiele batterij,ie, ze had een kont as een wanne* (Obk) 3. grote kookpot (n) 4. zaaikorf (Nw) *De wanne haf mit een touw om de nekke; van veuren Jcup et wat rond, et paste om et lichem; hij was van spleuten vlochten* (Obk)
 wannen (Obk, 01-Nl) zw. ww.; onoverg;
 wande, het wand ['wan:] 1. wannen, zuiveren van kaf (met een kafmolen)
 wanneer vragend vn. (ter inleiding van bijzinnen vaak gevolgd door *as*) [wani:or; aks. wisselt] 1. wanneer, op welke tijd *Wanneer zollen ze ok al weer kommen?* (Nbk), *Ie weten toch wel wanneer affaonig binnen* (b) 2. in welke situatie, in welke omstandigheden *Wanneerzofzoks et beste in de tuun doen kunnen?* *As etkrekregend*

het, of moet et allemaole een betien droge wezen? (Nbk)

wannevol (b: im) de, et [w ...] 1. de hoeveelheid van een volle wanne, z. ook onder *pannevol*

wanprestaosie (spon) ['w...] - wanprestatie

wanschaoterig (Ste) Ook wanscltaotig (Ste) bn, bw; -er, -st [w'sko:otrax/... 'sko:atax] 1. (van vormen, voorwerpen, gewassen) niet symmetrisch, niet egaal Et koppien is niet mooi rond, et is wanschaotig (Ste), De eerpels staan d'r wanscheoterig bij (Ste), Do eerpels kun wanschaoterig opkommen (Ste)

wanschaotig z. wanschaoterig

want I (Bdie) et [want] 1. want (op een schip) 2. z. waante

want II Ook waant (Db, d, s: oost.) [wantwā:nt] - want: omdat, de reden is Ik moet eerst even naor de bakker, waant mien brood is op (Db), Hef nog meer op je lever, want dan gao 'k vet zo nee, dan ga ik weg (Nt, Nbk), ook wel inleidend op bijzinnen, zoals in Dan zuwwe hieltied et gevuul holen dawwe oons veur de meensken in acht nemen moeten, want dat ze oons van alles en nog wat andoen kunnen (b)

wantaepelig (01-Nl) bn., bw.; -er, -st [wan'tE:plox] 1. aanstellerig, uitgelaten wantoestaanci (1) ['w..] - wantoestand wantrouwen I et [wantromp, ..Mgj] 1. wantrouwen We hebben daor wantrouwen in we vertrouwen het niet (01-Nl) wantrouwen II zw. ww.; overg; wantrouwe, het wantrouwd ['w..] 1. wantrouwen iene wantrouwen, Hij wantrouwde et (Nbk)

wantrouwig (Nbk) [wan'troMox] - wantrouwig Ie moe'n niet zo wantrouwig doen! (Nbk), Wat bij' toch wantrouwig! (Nbk) wanverholing (spot-) [wāf..] - wanverhouding

waofel (Bdie, Obk, b: In) ['ws:fl] - wafel (die men eet)

waofelbakken (Np) onbep. w ['w..] 1. bakken van wafels Ze kun een aep et waofelbakken wel leren, dat dan kun ie dit wel leren (Np)

waofelbaoi (Obk, Pe-Dbl) ei ['w...] 1. zeker soort baai, met ruitjesmotief waofeldoek (Ste) de; -en; -ien ['wJ 1. doek gebruikt als theedoek of om op te borduren, met ruitjesmotief geweven

waofeliezer (Nbk, Obk, Ste) Ook wafeliezer (01-Nl, Spa) ['w --- 'wa:fl] - wafelijzer, hetz als kniepertiesiezer, vgl. Et waofeliezer wodde waofels mit bakken voor as d'r feest was (Obk)

waogd bn. [wo:xt], in en mekeer waogd wezen niet voor elkaar onderdoen: Ze bin wel an mekaander waogd ze doen beslist niet voor elkaar onder (Nbk, Nt)

waoge (Obk, 01-Nl, Spa, j, b, b: lin) de: -n ['wa:ga] 1. houten instrument met handvat, verbonden aan de pols, waardoor deze in de karn op en neer wordt bewogen (b) 2. boterwaag De botter wodde naor de waoge brocht mit peerd en waegen, vast wel ien keer in de wekt, (j)

waogen zw. ww; overg; waogde, het waogd ['wo:gfl] 1. riskeren je leven waogen, Daor zak me niet an waogen (Nbk), (hier m.b.Ā. sport:) Ik heb me d'r nooit an waogd (b), Yoga of zo? Daor waog ik mien oolde heufd niet an! (Dfo), As 't now nog mit de spanboge of mit een klaphusse kon, dan was 't nog te waogen, mar in mien haand gien vuurwaopen (b), En die voor oons, uutplictsgevuul, heur leven waogen dusten (b) 2. aandurven, durven te doen Waog et niet hier nog es te kommen! (Nbk), Waog et es! (Nbk), iene die wat waogen dust (b) 3. z onder waogd * Die niet waogt, die niet wint (vo)

waoghals ['wJ - waaghals

waoghalzeri'je (Nbk, Op) [wD:xhalzo'r., _halzç..., z. -i'je] - waoghalzerij Die jonge het zien waoghalzerije zwaor bezoeren moeten (Op)

waogstok (spot.) ['w] - waagstuk Hij brak een bier, dat was 't gevolg van zien waogstokkien (Op)

waolderig (Bu, Nw) bn.; -er, -St ['wD:aldçax] 1. met golvingen Deur de wiend wodt et ies wel es waolderig (Bu, Nw)

waole (bet. 1: Bdie, Bu, El, Nbk, Obk, bs: El, bet. 1, 2: ho: Bu; bet. 3: Dfo, bet. 4: Dho, bet 5: Dhau, Ste) de; -n; waoltien [wn:alo] 1. ronde golf, golving (Bdie, Bu, El, Nbk, Obk, bs: El, Obk, ho: Bu) D'r zitten waolen opetiesgolvingen, golvende stukken (Bu), De mist komt d'r an as een waole (Nbk); in het bijzonder: één ronding van de bundel stro die in z'n gehele lengte de bijenkorf vormt (doordat de rondingen steeds op elkaar worden gelegd) De onderste we olen wo 5i sta organ wat donder

maakt om de onderkaante recht te lcriegen, dat de kōrf mooi slicht staan kan (bs), *De kōrvevelecbter doe alle daegen een waole en zo zachiesan wodde de kōrfklaor* (Obk) 2. (verki.) golvend lijntje (ho: Bu) 3. enigszins holle slijpsteen (tWo) 4. (verkl.) waalsteen (Dho) 5. (vaak verki.) voile (Dhau, Ste) *Ik heb lessend nog naor een waoltien op een hoed vraogd, een klein sluiertien veur de ogen langes* (Ste), *De waolties hadden ze wel op 'e hoeties, voor de sjeu* (Dhau)

waolen (Ld, Ma, Nbk, Np, p, b: Im, In, bet. 2: Bdie) zw. ww.; onoverg.; waolde, het waold ['wo:oln] 1. (van water, een dunne ijslaag, golvend gewas) golvende bewegingen maken *Et waeter waolt veurje uur* (Nbk), *...waolde de weg uut* (Ma), *De regen komt d'r an waolen* (Nbk), (onpers.) *Et waolt d'r over* gezegd als het heel hard regent en de harde wind de regen doet slaan, golven (Ma, Nbk), *Die waoghalzen hebben al op 'e Lende reden, en et waolde nog* (Np), *Et grōs of de rogge waolt zo mooi as et een betien wijt* (Nbk), *Et grōs waolt d;* over (Ld), (bij vergelijking) *De locht waolt van de waarmte* (Ld) 2. (onpers-) een beetje mistig zijn (lett.) (Bdie) *Et waolt over et Mand* (Bdie)

wauls (bo: Dho) bn. ['wo:alsI 1. in *waolse stienen* waalstenen

waopen et; -5; -tien ['wo:prp] 1. wapen, strijdwerktuig *et Runer waopen* een mes (om mee te vechten) (Bu, tWo), *et waopen van Stienwiek* id (Dho), *et Drentse waopen in de base hebben* id (Ste), *onder de waopens in militaire dienst* (spor.), *vroeg in de waopens* vroeg uit bed (Np) 2. familiewapen, gemeentelijk wapen enz., *blazoen et waopen van Oost- Stellingwarf* di. het gemeentelijk wapen (b), ook in de benaming van bep. horecagelegenheden *Et waopen van Oost- Stellingwarf* (Ow, Obk); bij vergelijking: *Hij had et waopen van Runen in et gezichte* hij had het litteken van een messnee in z'n gezicht (als gevolg van een gevecht) (Obk), *---et waopen van Drenthe op 'e kop zitten* id. (Bu, Np), *...over et gezicht* (Nbk), zo ook *et waopen van Run en litteken van een mes op iemands gezicht* (Bu), *veur de kop* id. (Bdie)

waopenbezit (1) ['w...] - wapenbezit
 waupend z. *gewaopend*
 waopendepot (1) ['w...] - wapendepot

waopendier (b) ['w...] - wapendier
 waopenen Ook *wapenen* (Spa) zw. Ww.; overg., wederk.; waopende, het waopend ['wo:prnn, 'wn:prp (Bdie)]['wa:p...] 1. (wederk.) zich versterken, zorgen dat men weerstand kan bieden *Wij waopenen wat vaar inbrekers en schaffen een lelke hond an* (Obk), *IJ kun je dfr haost niet tegen waopenen* (Dfo), *Dam maf je wel tegen waopenen* (Nw), *je tegen de koude wapenen* (Spa) 2. (wederk.) zich voorzien van wapens of een daarmee vergeleken uitrusting *Hij had him waopendmitpenne en pepier* (Nbk) 3. (overg.) op een gebeurtenis voorbereiden, waarschuwen zodat men zich erop in kan stellen (Db, Dhau, Diz, Ma, Mun, Nbk, Wol) *Hij mag d'r wel voor waopend wodden* (Nbk, Wol)

waopenfabriek (1) ['w...] - wapenfabriek
 waopenhaandel (spot.) ['w...] - wapenhandel: handel in wapens
 waopenindustrie ['w...] - wapenindustrie
 waopenkaemer (1) ['w...] - wapenkamer
 waopenkled ['w...] - wapenkled
 waopenrok (1) ['w...] - wapenrok
 waopenrusting (1) ['w...] - wapenrusting
 waopenschild (b) ['w...] - wapenschild
 waopensmid ○ 'w... - wapensmid
 waopensmokkel (1) ['w...] - wapensmokkel

waupenspreuk(e) (1) ['w...I - wapenspreuk
 waopenstilstaand (vo) - wapenstilstand *En dan was, wat d'rnwin Paries bekokstoofd wodde, gien vrede, mat waopenstilstaand!* (vo)

waopenstok (verspr.) ['w...] - wapenstok
 waopentuug (Nbk, vo) ['w...] - wapentuug: wapens *Mes fouk, ik bin zo bange in disse wereld van geweld en waopentuug* (vo)
 waupenvergunning (1) ['w ...J - wapenvergunning
 waopenwedloop (1) ['w ...J - wapenwedloop

waor 1 bn.; -der, -st [wD:or] 1. waar, werkelijk zo zijnd, niet gelogen, niet verzonnen *Zal et waor wezen, wat ze van beur vertellen?* (Nbk), *Et is waor!* (Nbk, Obk), *Drok hewwe t, da's waor* (p), *'t Is eerlik waor* echt waar (Nbk), *Eerlik waor, et was een pronkstokbeslist* (Nbk, b), *Etis mat al te waor, dit drama van de joden!* (b), *ongeleugen waor* echt waar, beslist waar (b), *D'r was meja veur waor verteld* als waarheid verteld (b), *veur waor annemen* als waar aannemen (Nbk),

(gezegd n.a.v. geroddel over iemand) *D5 is al tied wel wat van waor* (Ste), *de waore reden* (spot.), *Waor of niet!* (b), *'k Mag starven as 't niet waar is het is beslist waar* (Nbk), *D'r is niks van waor* (Nbk, v), *Dat is waor ok laat ik dat niet vergeten* (Nbk), *Dat kan toch niet waor wezen, waj' me daor vertellen!* (Nbk), *Et is beslist waor* (Nbk), *Et is een waor woord, waj' daor zeggen het is beslist waar, je slaat de spijker op z'n kop* (Nbk), (zelfst.) *D'r zit wel wat waors in dat aolde riempien* (..) (b), *Zo waor as ik hier ventje stao!* (spot.)

2. werkelijk (zo) gebeurd *El is warn gebeurd* (b, Nbk), *een waor verhael(spor)*

3. wezenlijk zo zijnd, echt *Al' zoemers pishem eis in boos kriegien, is dat soms een waorc bezuking* (Op), *'t Is een waore liedensweg*(Pe-Db), *heur waoreaord*(vo)

* (gezegd wanneer men alle reden heeft om aan iets te twijfelen dat gunstig wordt voorgesteld.) *As et waor was zoj' 't mooi wezen* (Op) *Jow jonge zeune wodt vast ok boer/ zee de dokter* *Toch waor? zee de boer.* *'Jao zee de dokter, Ykheur n now alknaipe'n*'d.L nl. klagien (Op)

waor II bw. [wo:ar] 1. waar, op welke plaats *Waor woont hij?* (Nbk), *waar argens lett. waar ergens, op welke plek* (verspr.): *Waar argens zal dat wezen?* (Nbk), *Waar argens zoj' hij dat iaoten!* (Nbk), *Waar argens heb ik gister ok al weer zien dat de rogge zo best staat* (El, 01-Nl), *zo ook waor veur argens* (Ld, Ma, Obk): *Waar voor argens ligt dat in Frieslaand?* (Ma), *Waor dan toch!* waar is het, waar ligt het dan toch (Nbk), *Waar ongeveer?* (Nbk)

2. (gebruikt ter verbinding met een betrekkelijke bijzin; vaak met toevoeging van *as* (WS, verspr. OS)) *op welke plaats* *Waar hij woont, daor moor' langes* (Op), (..) *op et stegien van waor we twin biesies holen konnen* (b), *et plak waar we wezen mossen* (b), *Doe hij mit zien N. pattietoeren in zoe'n mooi boden zat, waar as ze haast hielendal in wegzakten* (b), *Vlakkij waor hij zit* (..) (b), *Ik weet niet waar (as) hij was* (verspr., Nw), *Ik kon me niet begriepen waar die man dat ailemaole leut* (j)

3. als eerste deel van een gescheiden vn. bw. (wanneer een bijzin wordt ingeleid, vaak met toevoeging van *as*) *Waor is dat veur bestemd?* waarvoor (b), *Waor zoj' 't van kommen?* waarvan (Nbk), *Waorbetdatmit*

te maeken? waarmee (Nbk), *Weej' wei waar (as) 't mit te maeken het?* (Nbk), *Hij stelde een stak op, waor iederiene et mit iens was* (b), *Ik weet niet waar as 't an ligt, mar ik bin niet zo as 't wezen mos waaraan* (Obk), *Doe mar es een schatting waor as dat boos op inzet is waarop* (Sz), *En doe doe 'k wat, waor 'k al mien leven spiet van had hebbe* waarvan (b), *N stroffelde deur de grbvpe en, waor hij al za half en half bange veur was, daor lag A.* (b), *Et eerste waor hij omme vreug, was zien tasse* (b), *De keuning zee doe; waor zien vrouw bij was* (b), *Waar komt dat out vat? wat is de oorzaak ervan, waardoor komt dat* (b)

waor- - waar-: eerste lid in vn. bw. als *waordeur, waorbenne, veelal zijn ze gesplitst*, vgl. *Waordeur kwam dat* (Nbk) vs (gebruikelijker) *Waar kwam dat deur?* (Nbk) en *Waarhenne gaaj'?* (Nbk) naast (veel) gewoner *Waar gaaj' henne?* (Nbk). Verb. als *waar (...)* *aachter* die niet als één woord zijn opgetekend of lijken voor te komen, zijn in dit woordenboek uiteraard niet als lemma opgenomen

waorachies z *werachies*
 waorachtig z. *werachtig*
 waoran [aks. wisselt] - waaraan
 waorbij [aks. wisselt] - waarbij: bij, in welke omstandigheid *D'r ston een adverteensie in de kraan te, waarbij argens een schriever vraogd wodde op een groot kantoer* (b); (weinig gebruikelijk, de gesplitste variant is de gewone) bij wie, bij *wat enz.: Waarbij beurt zaks now* (Nbk)

waordeur [aks. wisselt] - waardoor *Waordeur kamt dat now?* (Nbk); de gesplitste var. is gebruikelijker: *Waorkomt dat now deur?* (Nbk)

waore I ['w ra], in *de waore* de persoon van wie je zielsveel kunt houden (Nbk, 01-Nl), verder in *je waore* je ware, zoals *het moet zijn: Kiek, dat is now je waore!* (b)

waore II bw. ['wo:ra] 1. (bij nadrukkelijk of geïsoleerd gebruik) waar, op welke plaats *Hij woont in N!* met als mogelijk antwoord: *WaoreZ Waarezee-d-ie dat hij woonde?* (Nbk), *Ik moet et hier argens henne gooid hebben, mar waore!* (Nbk)

waoren (Bu) zw. ww.; wederk.; waorde, het woord ['wo:orn] 1. zich rondwentelen *Dat varken vint et lekker in de prut te waoren* (Bu)

waoreweg z. *waorweg*
 waarheid z. *waorhied*
 waarhenne vn. bw [aks. wisselt] 1. waarheen *Waorhenne zoj!* (Nbk), echter vaker gescheiden: *Waorzofhenne!* (Nbk), *Et kon niet schelen waorhenne* (ko)
 waorhied Ook *waarheid* (spot.), voor -heid z. -hied de; ...heden ['w3:rhit, ook wel --- rit/ --- hsjt] 1. (g. mv.) het waar zijn, de overeenstemming met zoals het echt, *werkelijk is De waorhied koj' in zoek geval nooit te weten, je* (Nbk), *de waorhied weten willen de waarheid zoeken* (Nbk), - *aachterbaelen willen* (Nbk), *omje de waorhied te zeggen* eerlijk gezegd (Nbk), *De waorhied is, dat (J, Hij zee de waorhied sprak beslist de waarheid* (Nbk), *'t Is eerlik de waorhied!* het is beslist waar (Nbk), *'t Was mar de halve waorhied* het klopte voor ongeveer de helft, maar veel andere dingen die ermee te maken hadden werden niet uitgesproken (Nbk), *naor waorhied* (spot.), *et ure van de waorhied* (1), *Wien d'r mar gien doekies omme, zeg heur gerust de waorhied mar* (Dfo), *iene de waorhied vertellen vertellen hoe de werkelijke toedracht is geweest, hoe het in werkelijkheid is* (Nbk), *N schrok wel, doe ze n de waorhied over M veurhullen* (Dfo), *de waorhiedaachterhaelen* (Np, Ste, Nbk), *Et is wel sneu, mar et is waorbied* (b), *te naoste bij de waorhied bezijden de waarheid* (Ste), *iene de waorhied zeggen precies zeggen waar het op staat, de les lezen* (Nbk, Nw), zo ook *Ze hebben him goed de waorhied zegd* (Np), *'k Heb zn ongezoelten de waorhied zegd* (Ma), *verteld id.* (Obk), zo ook *iene de waorhied anzeggen* hem precies zeggen waar het op staat (s) en *Ik laat me deur jow de waorhied niet vertellen* laat me door jou niet de les lezen (Obk), *Zakje een woord van waarheid zeggen?* gezegd wanneer men de ander een sterk verhaal wil gaan vertellen, sterk wil gaan overdrijven of stevig wil gaan liegen (Ste), *De waorhied moet boven kommen* moet gezegd worden, moet tot uitdrukking komen (Ow), *De waorhied laowe in 't midden* we zullen het er verder maar niet over hebben wat nu precies de waarheid is (Bu) 2. iets dat waar is *een waorhied as een koe* (spot.)
 waorhiedgetrouw (Dfo) bn. ['w...] 1. waarheidsgetrouw, naar waarheid

waorin [aks. wisselt] - waarin (z. ook *onder waor-*) *De tied waorin soms helt en kiend mekaander niet verdreugen* (b)
 waorlik (b) ['w...] - waarlijk: echt, *waarachtig Zo! God waorlik op eerde wonen?* (b), (...) *om waorlik Christen te wodden* (b)
 waormaekcn ['w...] - waarmaken: door getuigenis, door bewijs hard maken *Kuj' dat waornaeken!* (Nw), *Hij beticht him van dingen die hij hielendal niet waorniaeken kan* (b), (...) *kreeg elk een stokkien pepier, waar die kerel zien naeme op schreven hadde om de kaorties waor te niaeken* om ze als geldig te markeren (s: Oost.); realiseren *Now dan, God van Jsrael, maak Jow woorden waor* (b), *Dat hoop ik waar te maeken als bevestigend antwoord gegeven wanneer men wordt gevraagd z'n huisgenoten de groeten over te brengen* (b)
 waorinit [aks. wisselt] - waarmee
 waornao [aks. wisselt] - waarna *Waornao komt hij?* gezegd bijv. bij een optreden van diverse artiesten (Nbk)
 waornaor [aks. wisselt] - waarnaar, gezegd bijv. als vraag naar welke gelegenheid de ander van plan is te gaan: *Waornaor gong ie, zee- d-ie?* (Nbk)
 waornemer (spot.) ['wo:ornī:mr] - waarnemer, vervanger
 waorneming (spot.) ['wD(r)nī:mu] - waarneming, observatie
 waornemingskassien (bs) et; ...kassies ['w...] 1. smal kastje met voor- en achterzijde van glas waarin men het gedrag van een aantal bijen en de gemerkte koningin kan bestuderen
 wao rom z. *waoromme* T, II
 waoromme I Ook *waoronz* (verspr.) et [aks. wisselt] 1. het antwoord op de vraag: *waorom?* *Et waoromme zullen we wel nooit te weten kommen* (Nbk)
 waoromme II Ook *waorom* (verspr.) vn. bw. [ws:orom(); aks. wisselt] 1. waarom: om wat, om welke reden *Waoromme hef me daor niks van verteld?* (b), *Waoromme zo! hij hier nooit meer kommen?* (Nbk), *lederiene snapt wel waoromme, vanzels* snapt de reden, de oorzaak wel (ba)
 waoronder (de gesplitste var. is gebruikelijker) vn. bw. [aks. wisselt] 1. onder wat, onder welk(e) *Waoronder zo! et liggen* (Nbk)
 waarop (de gesplitste var. is gebruikelijker) vn. bw. [aks. wisselt] 1. op wat,

waorover - wapse

op wie *Ik moet dat ding hier argens benne zetten, mat waarop dan toch?* (Nbk) 2. volgend op het desbetreffende (b) *Waorop een goeJerig stemmegien onder de rok weg kwam* (.) (b)

waorover (de gesplitste var **is** gebruikelijker) - waorover *Waarover gaot dat toch!* (Nbk)

waorschienlik z. *warschientlik*

waorsehouwen (Bu, Nbk, b, v) Ook *warschouwen* (Nbk, Obk, Sz) ['w3:(r) sknwrp, . wgi, ook wel Vos.....was...] - waarschuwen: tegen gevaar *Ie moe'n je kiender goed waarschouwen veur ongelokken* (Nbk), *Now is hij toch te hoge de bargaen in gaan, en ik had 5v nog zo goed waarschouwd!* (Nbk), *Ik warschouw d'r veur, Jaot je niet deur die kerel beseibelen* (Obk); laten weten (zodat de ander aktie kan gaan ondernemen) *'As et haam d'r mit middag niet of is, moe'j me drekt warschouwen'* (Sz); als dreiging: *Ik waorschouwe, heb et lefniet en kom nog es te Jaete!* (Nbk), *Ik waorschouw now niet weer!* (Nbk), *Ik waorschouwe veur de Jaeste keer!* (Nbk)

waarschouwige z. *waorschouwing*

waarschouwing (Nbk, Ste) Ook *waorschouwige* (ZW) de; -s, -en; waorschouwinkien ['wD:o(r)skoMifl/...oga] 1. het waarschuwen, het gewaarschuwd worden 2. keer dat men waarschuwt, vermaant *N het een waorschouwing had* (Ste), *Ik heb Sv een waorschouwing geven* (Nok) 3. lichamelijk signaal dat men een nog ergere ziekte, aandoening enz kan krijgen (Nbk) *En die man mat deurwarken en deurwarken, terwiel hij al es een waorschouwing had het mü zien hatte* (Nbk) waorschouwingsbod (1) ['w...] - waarschuwingbord

waorschouwingssschot ['w...] - waarschuwingsschot

waorschouwingsteken (1) ['w0.] - waarschuwingsteken

waortegen (de gesplitste var **is** gebruikelijker) vn. bw ['w...] 1. waartegen, wsch. alleen aaneen in vragende zinnen als *Waortegen zee-d-ie dat die man stemd had?* (Nbk), dus naast *Waar zee-d-ie dat die man tegen stemd had?* (Nbk)

waortussen (de gesplitste var **is** gebruikelijker) vn. bw. ['w...] 1. waartussen, all. aaneen gebruikt in vragende zinnen als *Waortussen zat hij*

klem, miende ie? (Nbk), waarnaast verb. *als Waar zat hij klem tussen?* (Nbk) **waorvan** (de gesplitste var. is gebruikelijker) vn bw. ['w...] 1. waarvan *Waarvan niet? vreug S.* (b), waarnaast (niet aaneen) *Waar zee hij dat van?* (Nbk)

waorveur (de gesplitste var. is gebruikelijker) [aks. wisselt] - waarvoor *Waarveur hef zoe'n ding eers?* (b), waarnaast *Waar hef zoek ding eers veur?* (Nbk), *Waarveurmoetienowgrös bruken!* (b)

waorweg Ook *waoreweg* (Nbk) vn. bw. ['w...] 1. waarvandaan, wsch. all. aaneen in verb als *Waarwegzee-d-ie dat bijkwam?* (Nbk), waarnaast *Waar zee hij dat ze weg komt?* (Nbk)

waorzeggen onbep. w. ['w...] 1. *waorzeggen Die woonde in De Kniepe, ze doe an waorzeggen* (Nbk), *henne te waorzeggen* naar een waorzegger, waorzegster zijn om een toekomstvoorspelling te horen (Nbk)

waorzegger ['w...] - waorzegger, iemand die de toekomst voorspelt

waorzeggeri'je [..r ; z. -iie] - waorzeggerij

waorzegster (Nbk, Np, Ow, Pe-Dbf, bl) de; -s; -tien ['w...] 1. waorzegster

waorzo Ook *waorzoel* (Dmi, Nbk) [wo:a(r)so'. ...som; aks wisselt/...sut...] - waorzo *Waarzo moe'n we dan wezen* (Nbk), *Ik heb Sv krek nog zien!* met als mogelijke reaktie: *Waarzoet!* (Nbk)

waorzoet z. *waorzo*

waorzonder vn. bw. ['w0.] 1. waorzonder, all. aaneen gebruikt in vragende zinnen als *Waarzonder mien ie daf niet kunnen?* (Nok)

Waoteren (Bu, Nbk) et ['wo:atr] 1. plaatsnaam: Wateren (Dr.), nabij *Else*

wapenen z. *waopenen*

wapperen ['wapr4] - wapperen, heen en weer waaien *Et wasgoed wappert en de Bene* (Nbk), *De vlagge wappert zo mooi* (Nbk), *Mien haoren wapperen in de wiend* (bi), *Hij het een veuls te grote broek, hij wappert Sv om de kont* (Dfo), *dwarrelende vlokkies en wapperende rokkies* (ba)

wapse T (Nbk, Np, Obk, Wol, b, p, b: tm, bs: Obk) Ook *wespe* (verspr.) ['wapso! 'wsspo] - wesp (bekend insect) *Mit in win teren kan de wapse wel es lastig wezen, d'r is veur him aandere gien voer meer te vienen; de gele wapse' dringt dan*

wel es in (bs: Obk), *Al was hij deur een wapse steuken, dan har die man niet meer schrikken kond* (b)

Wapse II (Nbk, Nw) et [wapso] 1. plaatsnaam: van de plaats Wapse, nabij Vledder en Diever gelegen

wapsenust (Bu, Dho, Nbk, Wol) Ook wesenest (Spa), wesenust (spot.) ['wapso n.&stl wsspo ...] - wespennest, ook wel fig., vgl. *Ik zo] me daor niet in begeben, ot kan wel es een wapsenust wezen een situatie waarin je het wsch. zelf uitermate lastig krijgt* (Bu)

Wapservene (Nbk, b) et [wapsr'fl:no] 1. plaatsnaam: Wapserveen (Dr.), nabij Vledder gelegen

wapsiekow z_ waksiekow

war z. warre

warachies z. werachies

warachtig z_ werachtig

warboel (Nbk) ['w...]- warboel

warbouw (bs: Obk) Ook warrebouw (bs: Ow), wildbouw (Op), dwaswurk (bs: Ow) de ['warboM/warawtldbdw ...] 1. bouw van de raten in een bijenkorf dwars voor het vlieggat langs, dus haaks op de vliegrichting

warderen [war'di:orij] - waarden: op prijs stellen Now, *dat kan 'kniet warderen! dat vind ik bepaald niet prettig* (Nbk), Now, *dat kan 'k wel warderen stel ik op prijs* (Nbk), (..) *die ikzo wardeer(..)(bl), (smalend gezegd uit teleurstelling over gebrek aan waardering:) Z6 wedt et wardeerd a]je plicht doen!* (b), *Dat moej' in him warderen die karaktereigenschap, die wijze van doen moet (zeer) positief worden beoordeeld* (Nbk)

wardering [wa(r)'t:artj] - waardering: *het op prijs stellen, het gewaardeerd worden: Now, ik heb een protte wardering veur wat hij daon het* (Nbk), *Ik kan d'r weinig wardering veur opbrengen, veur wat ze uutvreten hebben! ik stel het niet bep. op prijs, ik keur het af* (Nbk), Now, *daar het hij weinig wardering veur kregen!* (Nbk)

warempel z. verempeld

warentig z_ verentig

warf (1) [war(o)fl - scheepswerf

wargaoren (Obk) et ['war...] 1. bep. plant: warkruid

warheufd (verspr.) ['w...]- warhoofd

wark Ook waurk (verspr.), werk (Wil) et [war(a)k/wa:r(o)k/wsr(o)k] t. arbeid, het

werken zwaor wark, zo ook et zwaore wark Een jonge van de buren doe et zwaore wark (j), licht wark, ingewikkeld wark, makkelijk wark, muuilik wark (Nbk), *Et is aorig wart dat stempelen leuk werk* (v), *muui wezen van 't wark, breien of eer huushooldelik wark* (b), *onder 't wark tijdens het werk, De meensken die nao et waark van de dag bij huus stonnen te praoten* (.) (ba), *een aander et wark doen Janten iemand anders laten werken* (i.p.v. zelf te werken), *Dat is gien wark geen manier van doen, Verdoold nog toe, was dat ncw wark? een manier van doen* (b), (negatief) *Dat was 't wark van N. was gedaan door, was de uitgevoerde opzet van* (b), *zo ook St is zien werk zijn opzet* (Ste), *Dat is et betere wark gezegd van werk dat op vlotte wijze goed lukt* (Nbk), *Dat is niet ieder zien wark dat kan niet iedereen goed, gemakkelijk* (Nbk), *zo ook Hujlaeden is ieders wark niet* (Po- Dbl), *te wark gaon te werk gaan: mit overleg te wark gaon* (Spa, Nbk, v), ook (verb.): *te warke gaon: overdreven te warke gaon* (Bu), *lange wark hebben lang werk hebben, traag met iets zijn: Die het lange wark mit eten, dat is zoe'n tiesker* (Obk), *D'r wodde niet veur niks zo veule wark op daon zoveel voor verzet, met zoveel zorg voor gewerkt* (b), *an et wark aan het werk: As heit op 'e aendigste tijope an 't wark is mit de zichte* (.) *bezig is met het werk* (v), *drok an 't wark druk bezig met de arbeid, an et wark wezen copuleren* (vooral gezegd van mensen die aldus buiten waargenomen worden) (Nbk), *i.h.b. ironisch gezegd van waargenomen overspel* (Nbk), *an et wark moeten moeten werken, ..gaon gaan werken, lopend wark werk waarbij men moet lopen* (verspr.): *Ik bin niet zo sterk meer, mar een betien lopend wark kan ik nog wel doen* (Bdie, Db, Diz, 01-Nl, Op, Ma), *Et is drievond warkom et huj in buus te kriegen, wat moe'n we scheuren werk waarbij je onder druk staat, dat beslist moet opschieten* (Np), *Et was ok gien hem.mel wark, want de emmer mos iederkeer onderdeupt wodden en dan mossen wij him weer mit de banen anpakken werk waarbij alles redelijk schoon blijft* (b), *Hij het et wark daon* (Nbk), *Hij het d'r een protte wark op daon* (Nbk), *... van maekt hij heeft er veel tijd en moeite aan besteed, lange wark hebben nogal veel tijd*

nodig hebben voor iets: *Hij het disse keer lange werk om klaor te kommen* (Nbk), *De bomen hebben lange wark om in 't blad te kommen* (v), 'k *He d'r wel wark mit had* het heeft me wel moeite gekost, ik heb er wel voor moeten werken e.d. (Nbk), zo ook *Hij het d'r dikke werk mit id* (verspr. OS, Dho, Pe-Db), ook: hij heeft het moeilijk (Ld, Pe-Db), *Hij het d'r werk mit om de aenties an mekeer te kneupen* het kost hem moeite om financieel rond te komen (Nbk) en 'k *He d'r wel es werk mit om morgens overaende te kommen* (Nbk), *d'r (gien) werk van maeken*, *Hoe zit dat in zien werk?* hoe werkt dat (Db, Obk, 01-Nl), zo ook *Hoe gaot dat in zien wark?* (Spa, El), *de motor uut et wark zetten* buiten werking stellen (Db) 2. wat verricht moet worden, taak, klus *je werk doen: Hij doe zien wark altied goed* (Nbk), zo ook *et werk doen*, 't *Is allemaole nog wark* er is nog heel veel werk dat moet gebeuren (p), *hanen vol wark* heel veel werk (Dfo), *een huid vol wark* heel veel werk (Nbk, Wol), *Daor hej' wark en* dat betekent veel werk (s), 't *Was een biel stok werk om die grote tuun omme te spitten* (Obk), *Van et werk kwam niks meer* van wat nog gebeuren moest aan werk Q), *Mij donkt, jim hebben dit warkien al zo lange daon* (Obk), *Et wark lopt mij over de haan4 ik kan et haost niet meer doen* het wordt me te veel, te zwaar (Dmi, Obk), *...over de kop id.* (Dmi), *Ik kan et werk niet an* (Ld), *Hij het zien pat werk wel daon* heeft hard gewerkt, vooral: heeft in z'n leven heel veel werk verzet (Dhau, Nbk), *Hij het zien vrouw veur 't wark niet bep.* omdat hij van haar houdt, maar omdat iemand het huishoudelijk werk moet doen (Obk), *iene et wark nut (de) hanen nemen* voor hem, haar doen (die er mee bezig is, zal) (b, Nbk), *iene et wark vew' de lianen wegnemen* doen wat een ander eigenlijk net zou doen (Np), *Die kan et wark ok wel zien liggen* hij werkt liever niet zo veel (Dhau), *Hij is niet bange veur 't werk, hij durft d'r wel* hij zitten te gaan is niet erg happig op werk (Dho), *Hij dot zien wark vaeke wat roeg* (Nbk), *mit et werk geliek wezen* niet achter zijn met het werk (01-Nl), *Et was mien warkien meerstal ik moest dat werk meestal doen* (v), *De raand van de kuilbult goed opzetten, is et halve wark* is belangrijk om goed te doen: dat scheelt al

veel (Nt), *Die zit et wark an de hanen* vaaste hij/zij komt niet of pas na heel veel tijd door zijn/haar (veelal huishoudelijk) *werk heen* (Np), *Die blift et werk an de banen hangen id.* (Np), *...kleven* (Ld), zo ook *Dat is een grote knoeier, die komt nooit deur zien werk* (Obk) en *Die kan niet deur 't wark kommen* (Nbk, Obk, 0w), *Hij kan wel deur 't werk kommen* is in staat op te schieten met z'n werk (Nbk), *Wat het N. van zien leven een stok werk uur de weg zet* (Dfo) en *Die kan niet mit et werk wodden* hij kan niet goed opschieten met z'n werk (Np), *Et werk drift me nietik* laat me niet opjagen door het werk (Db), zo ook *Et werk zit me niet op 'e rogge* (Obk), *Dat is werk om werk te zuken* onnodig werk (bl), zo ook *Dat is now werk om werk te hollen* (Bu), *Ze het d'r niet zo vule werk van* het betekent niet zo veel werk voor haar (Dfo), *Hij het d'rgien werk van* het betekent niet of nauwelijks werk voor hem (Wol), *Een wasbok bruukte ie om et werk hoger te kriegen* (Ste), *Et waark giet him boven de macht* is hem te veel, wordt hem te moeilijk (Ld), *Die wil et werk ok niet van de banen* ze schiet met haar werk niet op (Ste), zo ook 't *Werk hangt me en de hanen* vaaste het lukt me maar niet op te schieten met m'n werk (Nbk), *Hij was niet bange veur 't werk* wilde wel aanpakken (Obk), *Hij bad an 't werk een breurtien dood* (Obk), zo ook *Die gaot veur 't werk op 'e loop id.* (Wol), 't *Werk wil wel veur him rumen* hij kan goed opschieten met z'n werk, weet er wel door te komen (Nbk, Op), *Dat is een drege put werk* (Nbk, Np), *Ze hebben daor een hiele put werk* (Nbk, Np, Spa, Nw), 't *Herbergien gaf ok niet zo vule werk, want overdag kwam d'r zelden een klaant* (J), *harte veur je werk hebben* (Nbk, b), *Ze hebben d'r gelukkig een mooie put werk bij kregen* een mooie klus, een opdracht die veel werk oplevert (Obk, Db), *zoe'n puttien werk annemen* (Nw), *Aj' die persoon in 't waark hebben, gebeurt et altied mit vaosie* (Dfo), *Ze hadden m veur in 't werk* (Nw), *Et werk moe 'k eerst an kaante hebben, heur* (Nbk), *van werk werk meeken* door omslachtigheid, procedures enz. bij het werk nog meer werk maken (Np), *Mit Sunterklaos nemen, dat is zien minste werk* wel is voor hem heel vervelend, moeilijk (Sz), *Etis mar een baandtast werk*

het is maar weinig werk (Ste), *Ik wete nog niet of ik et nije huus dak bouwen wil anbesteden gao of et in vrij wark uurvoeren Iaot (Op)* 3. resultaat van het werk, wat door het werk is voortgebracht *Hij maekt d'r roeg wark van het resultaat van z'n werk is slordig, onaf (Np), Et wark brektfe bij de banen of mislukt je (Bu), half wark maeken zodanig werken, bezig zijn dat het resultaat bep. onvoltooid, onaf is, alleen in grote halen is gedaan (Nbk, b), Hi/pochte d'r over, dat ze zak mooi werk maekt hadden (Spa), net wark maeken (Dfo), Ze hadden zak mooi warkmaekt(j), daon wark maeken het werk afmaken (Ma, Nbk)* 4. betrekking, werk als bron van inkomsten *Ik heb now weer wark, mar et is mar voor een peer maanden (Nbk), Haast nooit weren ze zonder wark · gien wark hebben, Wat is je wark? wat doe je voor de kost (Nbk), tiedelik wark, vaast wark werk in vast dienstverband, iene an 't wark hebben betaald werk laten verrichten, al dan niet in een bep. dienstverband, N. zuukt al lange om wark (..) (Op), Ze durfden niet zo veul te zeggen, want dan kannen ze et wark wel daon krieggen ontslag, beëindiging van het dienstverband (b, Obk), zo ook *Et is een grote schaande dat ze die man daon warkgeven ontslaan (Dhau), Hij moet et verwarken, dat hij onverwaachs uur et wark raekt is nl- door ontslag, ziekte (Obk)* 5. plaats waar men z'n werk heeft, daar waar men het werk in z'n dienstverband enz. uitoefent *Hij is al mennig weken thuus west van zien werk (Sz), Soms brochten ze de eerappels zo kat meugelik bij et wark an rooibulden (App, Ow)* 6. honingraat *De hunning zit in 't wark (Nbk, Np), Een onbevruchte kewiinginne maekt verkeerd waark (Obk), De moerdoppe is groter as et aandere wark (Np), zwat wark raat waarin bijenbroedsel heeft gezeten (bs: Dfo), blank wark nieuwe raten in een bijenkast of -korf (bs: Dfo), grof wark inzetten darrenraat maken door bijen (bs: Dfo)* 7. aardewerk, in *grof waark* grof aardewerk (Mun) 8. motief in brei- of haakwerk *Dat warkien in die trui moe'k weer uuthaelen (Bu), 'k Zal dat kletien baoken, mar dat warkien is mij te ingewikkeld (Obk)* 9. produkt op het terrein van de film, literatuur, bouwkunst ed *D'r kwam een belangriek waark tot stand (p), wark uut de**

*faoren vieftig (1), ot godsdienstig wark van B. (bl) 10. raderwerk (Nt, Ow), in et lopend wark van een fiets (Nt), er lopende wark smeren (Ow) * Daon wark is makkelik rusten men kan maar het best z'n werk afmaken alvorens te rusten: dat laatste doet men daarna prettiger (Nbk), (naar aanleiding van personen die eigenlijk liever lui dan moe zijn:) *Zaken om wark en bidden God daf 't niet krieggen kunnen (Nbk), (gezegd bij zwaar werk:) Stennen is 't halve wark (Ow), Goed ark... (Obk), Overleg is 't halve waark (Dfo), (gezegd als reaktie op verrichtingen als Hé, wat toch een wark) Ja, mar zonder wark hef niks aandere as laank haar en dikke lu-en (Dho, Ste), Wie mooi lap in 't werk/ Komp bescheten in de kerk (Sz), Zonder wark (hef) gien hunning (Ma, Nbk, 01-NI), zo ook Gien wark en okgien hunning (Dhau), 'le Bin raozend op 't wark, zee mien kajnmeraod de smid altied, en dan lag hij nao 't eten op 'e vielbaank (s: Db), Veul handen maken licht werk (Spa), 't Wark is vuur de dommen, Et meerste wark is (kat) bij de grond bestaat uit hard werken met je handen (01-NI), zo ook *Et wark moef bij de grond zaken (Dhau) warkbaank (Db, Nbk) {'w...} - werkbank Et gerei hangt nettics boven de warkbaank (Db) warkbaos de; ...baozen; -ien ['w...]* 1. baas die met één of meer knechten werkt, werkbaas warkber (Dmi, Ma, Op) bn.; -er, -st ['war(a)gbç] 1. bereid, gewend om hard te werken (Op) *Die verkering mit dat maegien mooi' anholen, L., et is warkber volk! (Op)* 2. (van het weer) geschikt om bij te werken (Ma) *Et is warkber weer (Ma)* 3. bewerkelijk (Dmi) *een warkber huus (Dmi) warkbespreking (1) ['w...] - werkbespreking warkbeurs (1) ['w...] - werkbeurs warkbezuuk (1) ['w...] - werkbezoek warkbi'je (Obk, bs: Dfo, EI, Obk, Op, Ow) de; -n; ...bi'jgien ['war(n)gb...]* 1. werkbij *De warkbijen bin allemaol wiefles en doen et wark; sommige iemkers onderscheiden ze weer in soorten (bs), Van een eigien tot een warkbije is een verloop van drie weken, en hij leeft zoek 55 daegen; dat laeste gelt niet veur de winterbijen, die leven de hiele winterzit***

warkbi'jecel - warken

(bs), een *leggende warkbije*, vgl. *De laeste maniere van perberen om et volk te redden is et extra voeren van een warkbije, die dan eigies leggen gaot; dat is dan de leggende warkbije* (bs: Dfo, Op)
warkbi'jecel (Obk) de; - len; -legien [w] 1. cel voor een werkbij (in raat)
warkboek (spor.) et; -en; -ien ['w.. 1. bij een leerboek behorend boekje waarin vragen en opdrachten kunnen worden uitgevoerd ter verwerking van het geleerde warkboeklen (spor.) ['w...] - werkboekje: om gegevens m.b.t. de te verrichten en de reeds uitgevoerde werkzaamheden in bij te houden
warkhroek (EI, Nbk, Pe-Db1) [w...] - werkbroek
warkdag Ook **waarkdag** (verspr.) ['w...] - werkdag
warkdrok (spor.) [tw] - werkdruk, werkbelasting
warkelik I(v) bn.; -er, -st ['warklak] 1. *werkelijk, echt D'r is gien verschil, ei is beidend lieke warkelik* (v)
warkelik II (Np, bl, v) Ook **werkelik** (Nbk, ba) bw. ['warkiak/'wer...J 1. beslist, inderdaad *Et is warkelik waor* (Np), *Af warkelikje best mar doen* (hl), *Dan hebben ze toch warkelik dat vassien niet heurd* (bi) warkelikhied (v, vo, j, 1), voor -heid z. -hied de ['war(a)kiokhitJ 1. werkelijkheid, *realiteit Dan, iniens is de droom eet en ik stao weer in de warkelikhied veer et bedde* (j), *in warkelikhied* (1), *1 wodde deur die vraoge tot de warkelikhied weeromme reupen* (vo), *een vlocht eet de warkelikbied* (v), *je ogen veer de warkelikbied sluten de werkelijkheid niet onder ogen willen zien* (v)
warkeloos z *warkioos*
warkelooshied z_ *warklooshied*
warkeloze z *warkloze*
warken I (Dhau, Nbk, Np, Sta, ho: Bu, Nw) Ook **waarken** (Dho, Ste) de [war(o)kij/'wa:r ---] 1. in de verb. *Hoe zit dat in zien warken?* hoe werkt dat (Dho, Dhau), .. *gaot dat...* (Np, Ste), *Hij is goed bij de warken flink pienter, flink bij z'n positieven* (Nbk), *Zo hebben we alles bij de waarken bij de hand* (ho: Bu, Nw)
warken II Ook **werken** (WH), **waarken** (ZW, Dfo, Dho, Ld, Nw, b) zw. ww.; overg., onoverg.; warkte, het warkt ['war(a)k/ 'wer.....wa:r--- 1. (onoverg.) *werken, arbeiden Vroeger werkten de*

mannen hele lange dagen, as de zonne opkwam tot hiJ onderging (Sz), *Maelkost wodden de mijers niet gauw ongedaon van en ze konnen d'r goed op warken ze konden er goed hun lichamelijke arbeid door verrichten* (Obk), *As de raoten scharp staon in meie dan is et bijevolk in een goeie kondisie; ze bin dan an et warken* (bs: Dfo), *boven jou kracht warken zwaarder, meer werk verrichten dan je eigenlijk kunt* (Obk), *Wij warken soms mit de buren deur mekeer gemeenschappelijk, bijv. bij het binnenhalen van de oogst* (Ld), *D'r is van 't waarken niks kommen er is niet of nauwelijks gewerkt* (Nw), *d'r an warken, D'r wodt an warkt, d'r tegen warken zich inspennen om binnen een bep. tijdstip klaar te zijn: Ze warken dr tegen om et hef binnen te kriegen* (Nw), *Warken daor het hij een breurtien an dood* (Np), *Een peerd dat niet warken wol leuten ze wel es een aol inslikken* (Ow), *je een bochel warken heel hard, langdurig werken* (Nbk, Op), *jein 't zuwet warken* (b), *Zebin gien warken wondzijn* niet gewend (hard) te werken (b), *Ie zollen je dood warken zoveel, zulk zwaar werk is het* (Nt), *zo ook je breek warken zeer hard, veel werken* (Op), *warken as een peerd heel hard werken Een krabber warkt opje an en een schoffel van je of* (Diz) 2. (onoverg.) geregeld werk verrichten *Hij warkt op een kantoor, Hij hoeft aenlik niet te warken, hij het geld zat* (Nbk), *Ik zoj toch graeg weer veer jou warken willen!* (b), *Now moet ze eet warken bij iemand anders in huishoudelijk werk de kost verdienen* (Nbk, Np) 3. (onoverg.; van machines e.d., ook van onderdelen van het lichaam) funktioneren *Dat ding dat warkt niet meer funkzioneert niet meer* (Ste), *De iene niere warkt niet meer* (Nbk) 4. (onoverg.) *uitwerking hebben Die pillen warken niet* (Nbk), *De draank begint zeker te warken hij heeft alcohol gebruikt en dat wordt nu merkbaar* (Nbk), *'t Rammelt mij zo in 't lief; de brune bonen beginnen te warken* (Obk), *As d'r een betien op heer harte warkt wodt, wil et Nederlaanse volk nog altied wel offeren* (Op), *iene op 't gemoed warken* (Nbk) 5. bezig zijn iets in een bep. vorm te maken, in een bep. positie te brengen, tot een bep. resultaat te brengen *Klei is vele zwa order as zaandgrond te warken om mee te werken, d.i. om te*

spitten enz (Nbk), *De bijen warken de spleten onjmeraeek vaaste mit was op 'e binderkaanten* (bs), *een sloot dichte warken* (Np), *Et vene wodde dan naor aachteren toe uur de bak warkt en et laeste waeter wodde uut de bak jut* (Np), *Daor mos dan een man staan om et huj van de ofstikker veerdar naor boven te warken* (Ow), *As voer kregen de koenen vaeke lienmael wit eer mael d'r deur henne, dat wodde in een grote tonne wit waeter mongen, et wodde deur mekeer warkt en dan wodde et in emmers in de geuten brocht* (Nw), *iene d'r vat warken* lett. en fig. 6. (onoverg.) bevorderen, maken dat *Die het zn lillik in de misten waarkt is* door eigen toedoen in een netelige positie gekomen (Dho), zo ook *le moe'njow d'r niet dieper in warken je niet verder in de problemen werken* (Bdie), *Af iene in de kaorte trekken [bij het kaarten] dan help ieje maat, dan wark ieje maat zien kaante op* in zijn voordeel (Ste) 7. (onoverg.) tekenen van werking vertonen, met name van de lucht: dreigend worden, gaan opzetten, tekenen van regen of naderend onweer vertonen: *De locht warkt, De oolde lacht warkt as een peerd* (01-Nl) 8. (onoverg.) persen (bij weeën) (j) *Et was een pinke veur de eerste keer, et biest begon aovens nao et voeren te warken* (j) * *Loon naar warken* (Db, Dho, 01-Nl, Sz), *..Jaicgen* (Nbk, Ow), *Mit warken ku' een buit verdienen, mar dan kriej' bim op 'e rogge* (b), *Wie niet warkt zal ok niet eten* (1) **warker** (verspr.) Ook **waarker** (Dfo) ['war(o)kr/'wa:r(o)kr] - werker, vooral: iemand die goed, graag, hard werkt *Et is op en top een warker heur, die man* (Nbk), *Et is wei een aorige man, mat et is gien warker hij kan niet goed werken, werkt niet graag, niet regelmatig* (Nbk), *een hadde warker* (Nbk) * *De hadste warkers kommen in de kleinste husies* (b: In) **warkerig** (Ma, Nbk) bn.; -er, -st ['war(a)kçox] 1. geneigd tot werken, werklustig (Ma) 2. (van de lucht) geneigd tot dreigen (Nbk) **warkersideren** (b) [w...] - werkkleren *N bar zien warkerskieren uutstruupt* (b) **warkexemplaor** (1) ['w...] - werk-exemplaar **warkezel** (verspr.) [w ...] - werkezel **warkgebied** (spor.) ['w...] - werkgebied, gebied waartoe iemands werkzaamheden

zich uitstrekken **warkgeheugen** (1) ['w ..j - werkgeheugen **warkgelegenheid** (spor.) Voor -heid z. -hied [21...] - werkgelegenheid: de mogelijkheden om aan werk te komen in hun geheel *Hoe is et bij jim mit de warkgelegenheid?* (Nbk), *D'r is hier bij omme niet een protte warkgelegenlied* (Nbk) **warkgelegenheidspergramme** (spor.) [21.] - werkgelegenheidsprogramma **warkgelegenheidsplan** (spor.) ['1..] - werkgelegenheidsplan **warkgelegenheidspolitiek** (1) [1...] - werkgelegenheidssituatie **warkgelegenheidsplan** (1) [1...] - werkgelegenheidsplan **warkgelegenheidspolitiek** (1) [1...] - werkgelegenheidssituatie **warkgemeenschap** (1) ['w...] - werkgemeenschap **warkgever** (verspr) Ook **waarkgever** (spor.) ['w ..j - werkgever **warkgeversandiel** (spor) [...'xt:--] - werkgeversaandeel **warkgeversorganisaosie** (1) ['w...] - werkgeversorganisatie **warkgeversverkiaoring** (1) ['w...] - werkgeversverklaring **warkgierig** (Db, El, 01-Nl, Sz) bn; -er, -st [...'x.] 1. werklust hebbend **warkgoed** (Nt) et ['war(o)kxutj 1. stof voor werkkleding **warkgroep** (verspr) Ook **waarkgroep** (spor) [w...] - werkgroep *een nije werkgroep* (bi) **warkhaanske** (Nbk) ['w...] - werkhandschoen **warkhanen** (Nbk) mv. ['war(o)khâ:n:] 1. *werkhanden Oons heit het echte warkhanen* (Nbk) **warkhokke** (spor.) Ook **werkkokke** (Sz) et; -n; ...hokkien [wf...] 1. hok waarin steeds hop. klussen, werkzaamheden *verricht Mien buurman staot de godganselijke dag te houtkieuven, aifemaole veur van de winter om wat noflicher in 't werkhokke te verkeren* (Sz) **warkien** (Nbk, Np) ['war(a)kin] - werkje: *patroon, motief In 't taofekiied zit een mooi warkien* (Np) **warkieslappe** (Ld, Nbk, Np, Obk, Ste) Ook **warklappes** (Np) de; -n; ...lappien [r...a_r(o)ki_s_l_a_p_a/] 1. lap bestaande uit stukjes breiwerk die volgens verschillende patronen zijn gemaakt, ook wel: lap van verschillende haakpatronen (Nbk); ook werden er wel verschillende naden op de

warkieslappe uitgeprobeerd (Np), *De warkiesJappe mos ie breien van ketoenen ga oren wit pennen* (Np), *een eupen warkieslappe* di met patronen met gaatjes, zoals in een trui die werd gebreid om in de zomer te dragen (Nbk), waartegenover *een dichte warkieslappe* (Nbk) 2. hetz. als *letterlappe*, z. aldaar (Obk)

warking (Ld, Nbk, Np, d, 1) de; -s, -en ['warktj] 1. de toestand waarbij een toestel, een machine enz. aan de gang is, *bezig is Et stoomgemaal is in warking* (Np) 2. de wijze waarop iets werkt (d) *Hoe gaot dat in zien warking?* (d) 3. beweging, het uit elkaar gaan en weer inkrimpen e.d. (Nbk, Ld) *Dr zit warking de loch4 dr is aander weer op komst* (Ld), *D5 zit warking in eties*(Nbk), *...un ethoolt*(Nbk) 3. in *in warking* van kracht (1) *Etriegelmentis van 1 jannewaori of in warking* (1)

warkjasse (Nbk) de; -n; ...jassien ['w...] 1. jas die men bij het werk draagt

warkkaamp (1) ['w.] - werkkamp: strafkamp

warkkaaste (Nbk ['w...]) - werkkast

warkkaemer (spor.) Uw...] - werkkamer, werkvertrek

warkkaptal (1) ['w...]) - werkkapitaal

warkkiele (Dhau, Ld, Mun, Nt, Obk) ['w...]) - werkkiel

warkkieren (verspr.) Ook *waarkkieren* (spor.) ['w...]) - werkkieren

warkkollege (1) ['w...]) - werkkollege

warkkring (1) Ook *werkkring* (WH) ['w...]) - werkkring

warklappe z. *warkieslappe*

warkloon (spor.) ['w...]) - werkloon

warkloos (Db, Nbk) Ook *warkeloos* (Nbk, Obk), *werkeloos* (Sz) bn. ['war(a)klo:os/'war(o)ko:as/'wsr...]) 1. werkloos, geen betaalde arbeid hebbende

warklooshied (Db, Nbk) Ook *warke-looslied* (Obk, vo), voor -heid z. -hied [...'L.../...] - werkloosheid, de toestand dat er (veel) *werklozen zijn* *Et is van da ege-de- dag ien en al wairklooshied* (Nbk), *Chaos en warkelooshied hadden de bovertoon* (vo)

warkioze (Nbk, 1) Ook *warkeloze* (Obk) - werkloze *In oons laandlopt et tal warkelozen wit de dag op* (Obk), *een boel waj-kelozen* (Obk)

warklunch (1) ['w...]) - werklunch

waridustig (spor.) [JI...]) - werklustig

warkmaand (Ld) de; -en; ..maantien

['w] 1. werkmandje

warkmeester (Diz, Wol) ['w.] - werkmeester, ploegbaas, voorman *De warkmeester maakte et weekpergrannme bekend* (Wol)

warkmeid (1) {'w...]) - werkmeid

warkncnier (spor.) ['war(o)kni:mr] - werknemer

warkncmershi'jdrege (1) ['n...]) - werknemersbijdrage

warknemersorganisaosie (1) [...'n...]) - werknemersorganisatie

warknemersverklaoring (1) [.Jn] - werknemersverklaring

warkomstanigheden (spor.) ['w...]) - werkomstandigheden

warkouderbreking (spor) ['w..]) - werkonderbreking

warkopdracht (spor.) ['wW] - werkopdracht

warkoverleg (spor.) ['w..]) - werkoverleg

warkpak (p) et; -ken; -kien {'war(o)kpk] 1. werkpak R. *en A. kommen in [tj] warkpakkien baten* (p)

warkpauze (spor.) ['w...]) - werkpauze

warkpeerd ['w...]) - werkpaard: lett., vgl. *Belgische warkpeerden koepereen ze vaeke kortstaarten* (Dho), *Mit Dievermaark gong mien heit wel henne om een warkpeerd te kopen* (Obk), *'t Is een echte poep, een echt warkpeerd* (Ste), ook wel fig: iemand die goed en hard kan werken (vooral van een vrouw), werkezel (spor.)

warkpergramme (1) ['w] - werkprogramma

warkplaets Z. *warkplaetse*

warkplaetse (Op) Ook *warkplaets* (Nbk), *waarkplaese* (Bdie), *waarkplaetse* (Wol), *werkpiaas* (Spa) ['w.../]) 1. werkplaats, plaats ingericht om er te werken *Op iedere warkplaetse komt ok wel een gätlikker veur* (Op), *Die werkplaas is praktisch inricht* (Spa)

warkpiak (spor.) ['w...]) - werkplek

warkpian (1) ['w.] - werkplan

warkpioeg (1) ['w...]) - werkploeg

warkprestaosie (spor) [wJ - werkprestatie

warkschoe Ook *waarkseltoe* (Bdie) ['w...]) - werkschoen

warkschölk (Ma, Nbk) Ook *warkschulk* (Np, Sz), *werksehulk* (Sz) de; -en; -ien ['w...]) 1. werkschort, vooral: tot de middel reikende schort voor het vuile werk op het *buunstap*, di. de houten vloer waarop men

potten en pannen, melkbussen e.d. schoonmaakte *Ie hadden halve warkschölken mit aachter gatbanen* (Ma), *We hadden een 'halve schöJk' van dikke wolle veur mit bussebimen, 't was een warkschölk* (Nbk)
 warksehulk z. *warkschölk*
 warksfeer (spor.) ['w] - werksfeer
 warksituaosie (spor.) ['w...] - werksituatie
 warkstaeking (spor.) {'w..} - werkstaking
Sommigen wollen een grote, algemiene warkstaeking of et gemientehuus in de braand stikken en al zokke dingen meer (vo)
 warkster de; -5; -tien ['war(o)kstr] 1. werkster, schoonmaakster *Hef de warkster weer vandaege?* (Nbk)
 warksterbruud z. *fienbruud*
 warkstok Ook *werkstuk (WH)* ['w...] - werkstuk: voorwerp dat men vervaardigt, dat men door bep. werkzaamheden te verrichten tot stand brengt: *Af veur 'teerst nijles kregen, mof as eerste werkstuk een naodlappe maken* (Spa); korte, schriftelijke beschouwing op basis van studie *We mossen een skrotie en een warkstok meeken veur die studie* (Nbk)
 warkstraf (1) ['w...] - werkstraf
 warkstudent (1) ['w ...] - werkstudent
 warktaofel (spor.) ['w..] - werktafel
 warktekening (spor.) ['w..] - werktekening
 warktempo (spor.) ['w...] - werktempo
 warkterrein ['w...] - werkkerrein: terrein, zaakgebied waarbinnen zekere werkzaamheden zich afspelen
 warktijd (spor.) ['w...] - werktijd
 warktieregeling (1) ['w..] - werktijdregeling
 warktiervedkorting (1) ['wJ - werktijdverkorting
 warktitel (1) [w ...] - werktitel: voorlopige titel
 warktugenvereniging z. *werk-togen veriening*
 warktugenveriening (Ld, vo) Ook *wark-tugenvereniging* (Ld) de; -en, -s
 1. vereniging voor gemeenschappelijk gebruik van werktuigen *En zo kwainmen de koperetieve warktugen- verienings* (vo)
 warktuug Ook *werktuug (Wil)* et; wark-tugen; warktugien ['war(a)ktyx/ ...] - werktuig: gereedschap, machine *Goed onderhoud van je warktugen is een behoud* (Spa)
 warktuugbouwer (1) ['w...] - werktuigbouwer

warktuugbouwkuudig(e) [...'k...] - werktuigbouwkundig(e)
 warkure (1) ['w...] - werkuur
 warkvekaansie (1) ['w..] - werkvakantie
 warkverbaand (1) et; ...verbanen ['w...] 1. verband van professionele en vrijwillige onderzoekers en andere belangstellenden op terreinen als die van de regionale taal, geschiedenis, de biologie enz. aan instellingen als de Fryske Akademy en de IJsselakademie
 warkvergunning (spor.) [w.] - werkvergunning
 warkverholing (1) ['w ...J - werkverhouding
 warkverkeer (spor) ['w...] - werkverkeer
 warkverschaffing Ook *waarkversclzaffing* (ZW, Db, Dfo, El, Ld, Mun, Nt, Nw, Sun-Ot, Sz, Wol), *werkverschaffing (Wil)* ['w..] - werkverschaffing: verschaffen van werk door de overheid *Et zal een mooie warkverschaffing wezen* (d), **ook: gelegenheid, voorziening tot het verschaffen van zulk werk: *Dat stok laand is wat lege, dat zal de warkverschaffing wat opheugen* (Dfo), *'t Is in de warkverschaffing anmaekt* (Db), *Die was venearbeider west en hij zat now vanzels ok in de warkverschaffing en winters een poze in de steun* (vo)**
warkveurbereiding (1) [w...] - werkvoorbereiding
 warkveurziening (1) ['w ...J - werkvoorziening, in *Wet Sociaole Warkveurziening* (1)
warkvolk Ook *waarkvolk* (ZW, Db, Dfo, El, Ld, Mun, Nt, Nw, Sun-Ot, Sz, Wol), *werkvolk (Wil)* ['w .J - werkvolk: personeel, mensen die voor een ander werken *Et warkvolk hooit aovens vuaf ure op* (Diz), *Et warkvolk hadde vroeger wel een doek om de middel veur de stevigte* (Np), *Vroeger haj' warkvolk an 't wark* (Ste), *een ploeg warkvolk* (Ma)
warkvorm (1) ['w..] - werkvorm
 warkweigering (1) ['w...] - werkweigering
 warkweke ['w...] - werkweek *de viefdaegse warkweke* (b)
 warkwieze (spor.) ['w..] - werkwijze
 warkwillig (spor.) ['w ...J - werkwillig
 warkwinkel (1) ['wJ - werkwinkel, work-shop
 warkwoord (spor.) ['w...] - werkwoord *onriegeln, iaotige werkwoorden* (1), *riegelmaotige werkwoorden* (1), *zwakke..*

(1), *sta rke...* (1), *et hiele warkwoord*
infinitief (1)

warkwoordejik (1) [war(o)k'w...] - werk-
woordelik

warkzem (El, Nbk, Ow, vo) ['war(²)ksrn]
- werkzaam: werkend, arbeidend *Buurman*
N. was ok warkzem op Haarm zien
ontginning (vo); geneigd tot werken ()
want N zee, dat Haarm een leergierige en
warkzeme jonge was, die de hanen ok niet
verkeerd an et Hef stormen (vo);
voortdurend aan het werk zijnd, arbeid
verrichtend (Nbk, Ow) *een warkzem leven*
(Ow)

warkzemheden (Edie, Nbk, j) mv.
[war(o)srphi:dij] 1. werkzaamheden, ar-
beid die men verricht of moet verrichten
Op een aovend, et le-up al haost tegen et
aende mit de warkzemheden (...) (j) *et*
utbesteden van de warkzembeden (Bdie)
warm(te) z. *waarm(te)*

warmen z. *waarmen*

warming-up (sper.) - warming-up

warmpies z. *waampies*

warmte Z. *waarmte*

warmtepuuste z. *waarmtepoekel*

warmwaeterkraene z. *waarm waeterkra ene*
warpangel (Np, Obk) ['w .J - werphengel
Ik hebbe wel twie warpangels (Np)

warre Ook *war* (b) de ['wara] 1. in *in de*
warre in de war, verward, ongeordend door
elkaar: Et vliegertouw zat hielernaole Li *de*
warre (Nbk), *Hij het de boel in de warre*
brocht (Ma, Np), *Hij had et haor wat in de*
warre (Nbk), *'t lene kwam deur 't ere in de*
warre (j), *Aan ders is d'r (...)* *wit de stroom*
wat in de war (Db, b), *mit et kedaster in*
de warre gek (van geest) (Np), *Ik bin in de*
warre haal zaken door elkaar, vergis me
(Nbk), *zo ook '1 < Was in de warre, ik belde*
bij jim buren an in plaets van bij jim
(Nbk) en *Hij is daonig in de warre* (Dfo),
Hij was beheurlik in de warre verward,
- niet goed bij z'n verstand (Np), *zo ook As*
een meenske vroeger wat in de warre was,
dan was hij gek (Diz, Nbk, Obk) en *'t Was*
daonigin de warre mit 'in (01-NI), *Asiene*
wat wit et heufd in de warre was, dan was
hij op k hobbel zeer verward, een beetje
gek (Obk), *'kBin helemaole in de warre de*
kluts kwijt, overstuur (Sz, Bdie), *zo ook*
As ze je in de warre maken, kuj' de kluts
zomar kwiet wezen (Spa)

warrebouw z. *warbouw*

warrel (Obk) de; -s; -tien ['wari] 1.

warrel, warreling, verward geheel *1h ot lei-*
de zitten allemaol warrels, die moe'n d'r
eerst nut (Obk)

warrelen (Dmi, 01-NI, Ow) zw *ww*;
onoverg.; warrelde, het warreld ['warm] 1.
dwarrelen Et warrelde me veur de ogen
(Dmi), *Een wiendhosien warrelde percies*
deur 't zwil (Ow), *Daar kriej' ok wat van,*
al dat warrelen om je henne van die kien-
der (01-NI)

warrelwiend (1x In) ['warl..] - dwarrel-
wind

warrig (Db, Nbk) ['warax] - warrig,
verward (fig.): van iemands betoog, van
een verhaal, van een persoon *een warrige*
man (Nbk), *een warrig verhael* (Nbk),
warrig praot (Db)

warschienlik (Nbk, Diz) Ook *waor-*
schienlik (Nt) [wa(r)'ski(:)lak/w3:o(r)s...]
- waarschijnlijk, zoals verondersteld mag
worden *Hij komt warschienlik vandaeg*
(Nbk)

warschouwen z. *waarschouwen*

wartael (Dfo) ['w...] - wartaal

warvel (Bu, Nbk, Np, Obk) [warwi, --- vl]
- wartel: met twee t.o.v. elkaar draaibare
ringen (z. ook *dri'jer*), vgl. *Twie warvelties*
zatten d'r in, dat ze drijen konnen, niet in
mekeer vaasteraeken nl. in de leidsels van
een paard (Nbk), *Mit de kramme wodde de*
warvel vaastezet an 't stalhekke (Nbk), *De*
(stat)liende zat an een warvel en de warvel
an een draod (Np), *Een warvel in et touw*
daor kan et touw mit drijen (Bu)

warvelkelom (1) ['w] - wervelkolom

warveltien (Obk) et; warvelties ['w...] 1.
splitbout, luns

warvelwiend (Bu, Dho, Nbk, Wol) ['w...] -
wervelwind

warwinkel (spor) ['w J] - warwinkel
(lett.), warboel

was de [was] 1. bep. natuurstof: was, met
name bijenwas *Bij de winter maeken de*
bijen zels heur ielgat al wat klein der om
de koolde nut de korf te baelen; ze doen
dat wit was of propolis (bs), *Aj' lekkere*
raothunnig hebben willen, moej' mit et
uuttrekken waachten tot de raemen
verzegeld binnen; de bijen hebben dr dan
een vluus over henne trokken van was (bs:
Dfo, El, Obk, Op), *roege was* niet
omgesmolten raat (bs: Dfo), *ruwe was* id.
(bs: Dfo), *rouwe was* id. (bs: Obk),
waartegenover zuvere was (bs: Dfo),
schone was (Dfo: Dfo), *gezuverde was* (bs:

Op 2. boenwas *de vloer in de was zetten* (Nbk), *Hij zit goed in de sloppe was* beschikt over veel geld (Bu) 3. fase van het in de lengte groeien (van personen) (Mw), in verb. als *Die zit aorig in de was* 4. z waske * *Hasems was in 't vlochtgat van de bijen, in de winter vriezen en snien* (n), (gezegd in reactie op zeurend vragen van anderen:) *Morgen as mietje komt mit de sloppe was* (Db)
 waschtig (1) ['w.] - waschtig
 wasaeker (Bdie, Dfo, Mun, Np, Nt, Pe-Dbl, bl) Ook *wasaker (WH)* de; -5; -tien ['wass:kç/'was] 1. wasketel *De vrouw had de wasaeker op 'tpictereuliestel* (Pe-Dbl), *De wasaeker was een klein keuperen ketelien mit een deksel d'r op* (Mun)
 wasaker z *wasaker*
 wasballegien (Obk) et; ballegies ['w...]
 1. balletje bijenwas *De hommél is een hunningbijie en bargt die hunning op in wasballegies en kan een veurraad hebben van een theepaantien vol overheerlike hunning* (Obk)
 wasbeer (spor.) ['w..] - wasbeer
 wasbeurt ['w --- J - wasbeurt
 wasblik (verspr.) ['w...] - afwasteil *We doen de ofwas in een wasblik* (El), *Et wasblik is om in of te wasken* (Nbk)
 wasbod (Ld, El, Ow) ['w..] - wasbord: om vuil goed op te wassen, ook: als muziekinstrument *Op een wasbod roffelt et altied* (Ow)
 wasbok (Dfo, Ste, Wol) de; -ken; -kien ['wazbokj] 1. schraag om de was op te zetten *Een washok bruulcte ie om et wark hoger te knagen* (Ste)
 washossel (bet- 1: Op, Ow, bet- 2: 1) de; -5; -tien ['w ... J t. kleine kortharige borstel gebruikt bij de was, nl. voor het schoonmaken van boorden, manchetten e.d. (Op, Ow) 2. op een slang aangesloten borstel voor het wassen van auto's e.d. (1)
 wasbrood (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) et; ...broden ['wazbro:ot] 1. waskoek, gevormd wanneer men honingraten in een jute zak onder in heet water houdt, waarna de was boven komt drijven en tot stukken stolt
 wasdag ['wazdax] - wasdag *Ma en dag is et wasdag* (Nbk, Bdie) * (scherpsende woordspeling op *biddag* voor et *gewas*.)
wasdag veer et gebit (01-NI)
 wasdoekien (Diz, Nbk, Spa, Ste) et; ...doekies ['wazdukin] 1. doekje waarmee

men zich wast (later vervangen door het washandje)
 wasdom (Nbk, Np, Obk) {'wazdom] - wasdom: groei (inde lengte), volle uitgroei *Die kiender bin allemaole wat propperig, kiek as d'r gien wasdom in zit* (Obk), *(niet) tot volle wasdom kommen* (Nbk), *Die het de wasdom in de bienen* groeit flink in de lengte (Ma, Obk), *..Jn de keten id.* (Np), ook gezegd wanneer men pijn in z'n kuiten heeft (Np)
 wasetiket (spor.) ['w...] - wasetiket
 wasgelegenhied Voor -heid z. -hied ['w...]
 - wasgelegenheid *Is d'r ok wasgelegenbied?* (Nbk)
 wasgoed ['w...] - wasgoed *Et Witte wasgoed kwam op 'e bleke* (01-NI), *Et wasgoed is nog wat dampig* (Bu), *...hong an de liende* (01-NI), *een biele opper wasgoed een hele berg, een flinke hoeveelheid* (Bu)
 washaantien (Dfo, Nbk, Np, Nt, 01-NI) Ook *washantien* (Nbk), *washandje* (Nbk) ['washâ:ntin/ ---] - **washand** *Vroeger wusken ze beer wit de schotteldoek, now mit een washaantien* (Np), *Waar hef et washandje laoten?* (Nbk)
 washandje z. *washaantien*
 washantien z. *washaantien*
 washokke (spor.) ['washoka] - washok
 wasinrichting (spor) ['w...] - wasinrichting
 waske (Db, Nbk, Np, Obk, v) Ook *was* (Bdie, Db, Nbk, Np, Nt, Nw, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz, j), *wasse* (Bdie, 01-NI, Op, Pe-Dbl, Spa) de; Vn. aanduiding: ze ['wasko/was/'waso] t. het wassen: vooral van kleren, linnengoed e.d. *Mit een haandwassien dan hef een wassien op 'e hanen: even mit de haand uutwassen* (Np), *de waske doen* (Db, Obk), *de witte waske* het witte wasgoed (Nbk, Db), *een kiendkan de was doen* (Bdie, Np, Nt, Pe-Dbl) 2. kleren, linnengoed dat gewassen wordt, moet worden, gewassen is *Vroeger gingen ze do witte wasse uitkoken om ze goed helder te kriegen* (Nt, Spa, Pe-Dbl), *We deden de waske in de waspot* (Np), *Hej' de was al dreuge?* [met als mogelijk antwoord:] *Nee, ze vuult nog klam an* (Ste), *Hij stal was van de blieke* (Ste), *As vroeger de waske op et linnenrak hong, mos ie et tegere inzetten* (El, Obk), *Hang de waske nog mar niet an de liene, want et is bij nattig of* (Obk), *even de was op 't vorlikst(e)*

waskeerze - wasplaanke

brenge laten weken, zodat men direkt kan beginnen wanneer men de eigenlijke was begint (Nbk), *De vrouw vreug om wat regen waeter, om de was in de wieke te zetten (j)* * *Een leugen en een was kuj' altied nog wat bijdoen* (Db)

waskeerze (Nbk) ['w .j - waskaars

Waskemeer et [waska'm ...] 1. plaatsnaam: Waskemeer, gelegen in Oost- Stellingwarf

Waskemeerder T de; -s [...'nu:a(r)dr] 1 was inwoner van, iemand afkomstig uit *Waske-meer*

Waskemeerder II bn.; attr. 1. van, m.b.t. *Waskom eer*

wasken (St; Wol en oost.) Ook *wassen* (verspr. WS, spor. 051) zw.ist. ww.; roest in kon komen) (Dhau)

overg., ook wederk.; waskte, het waskt/ wasken ['wask/'was] - wassen: reinigen met water of andere vloeistof en veelal met zeep e.d. *le moe nfe hanen even wasken* (Nbk), *een kiend wasken* (Nbk), *H. was krek mit et kleine maegien an et wasken* waste het kleine meisje (j), *et gezicht wasken* (Nbk), *Hef' je al even wasken?* (Nbk), *Wij wasken oons en karnden et haor uut* (D) *Wask ie jow morgens altied wel liekegoed?* (Nbk), *een prachtige plooi-raand, mar min om te wassen* (Nt), *Schao-pen wodden ok wasken* (Db), *lene haand moet de aandere wasken* iets wat men gedaan heeft en niet door de beugel kan, probeert men vaak goed te praten door andere, positieve kanten ervan te noemen () * *As de katle hum wast, komt d'r (vast) een gast* (Nbk, Dho), *As de poes 5v mooi maekt of 5v waskt, dan komt d'r volk en mooi weer* (Ste)

wasker ['waskç] - wasser, vooral: wasvrouw (Db, Dho, El, Op, Spa)

waskeri'je (Dfo, Nbk, Pe-Db) de [wasko'r..., z -i'je] 1. het wassen 2. wasgoed (Dfo, Pe-Db) *k Zal de waske-rije an de liende knieperen* (Dfo), *de waskerije op 't rak hangen* (Pe-Db)

wasketel (Nbk, Np, Nw, 01-NI) ['w...] - wasketel

waskewaeter (Nbk) - waswater

wasknieper 'w..] - wasknijper

waskoeme (Op) {'w...] - waskom (voor het zich wassen)

waskorf (Ma, Nbk) Ook *waskorf* (Dho, gramma Diz, Np, Op) de; ...körven ['w ..j 1. korf wasplaanke (Ste) de ['w... 1. oude vorm waarin men z'n was doet/heeft *H gooide van een wasbord We hadden vroeger een zien overals op een bultien in de waskorf wasplaankien: een geribbeld stokkien* (Db)

waskracht (spot-) ['w...] - waskracht

waskriet (1) j'w... - waskrijt

waskrietien (1) ['w ... J - waskrijtje

waskriettekening (1) ['w...] - waskrijt-tekening

waskupe (01-NI) ['w...] - waskuip

waslaoge (spot.) ['w ..d - waslaag

waslappe (Bdie, Db, Dhau, El, Nt, Pe-Db, Sz) de; -n; ...lappien ['w... 1. doek waarmee men zich waste en waar men niet z'n hand in kon steken, later washandje (Bdie, Db, El, Nt, Pe-Db, Ste) *Hij het 5v rit/t de waslappe om de kop voogd* (Sz) 2. bep. lap onder in een kookpot waarop het witte wasgoed kwam (zodat daar geen wasliende (Bdie, Bu, Diz, Nt, Nw, Sz) ['w...J - waslijn *et goed an de wasliende bienen* (Diz), *'k Had een wasliende vol uitgoed hangen, en iniens regende et* (Sz)

wasmaand z. *wasmaande*

wasmaande (Dho, Ste, Wol) Ook *wasmaand* (El, Ld, Obk), *wasmand* (Nbk) ['was...] - wasmand

wasmand z. *wasmaande*

wasmesiene de; -n, -5; -gien ['w..] 1. wasmachine (waarmee men de was doet (ten dele)) *een hoolten wasmesiene* (Spa, Nbk)

wasmiddel ['w...] - wasmiddel *Et blik-goed wodt now deur de moderne was-middels bliekt* (Obk)

wasmoeffien (Bdie) et; ...moeffies ['w...] 1. washand

wasmotte (bs) ['w...] - wasmot *De wasmot(te)* (bs: Dfo, Obk, Op, 0w) *de larven van de wasmot (een vliedertien) vreten heur zat an de raoten; de bijen kun niet meer in de korf of kaaste wezen en gaon vot; zoek zwaann biet daarom een motzwaarm* (bs)

wasmunt (1) ['w...] - wasmunt

wasnummer (spot.) ['w...] - wasnummer

waspasse (bs: Dfo, Obk, Op, 0w) de; -n; ...passien [was...] 1. bep. pers die men gebruikt voor het persen van was ontstaan door het smelten van honingraten, o.m. voorbestemd om kunstraten van te maken

waspergramine (spot.) ['w...] - waspro-

dat briukte ie om mit grune ziepe en een bosselen bijglicks koestront uut de kleren te haelen (Ste)

waspoeder (verspr.) ['w^W] - waspoeder

waspoppe (1) ['w...] - waspop

waspot (Dfo, Nbk, Np) de; -ten; -tien ['waspot] 1. soort rond kachelkje op drie poten dat in de stookhut of buiten was geplaatst en waarop de wasketel kwam Gewoonlik ston d'r een waspot en een eerpelpot in et stookhokke om de was en de eerpols te koken (veur de varkens) (Ste), een waspot veur de was (Dfo)

wasruimte (1) ['w...] - wasruimte

wasse z waske

wassen † (Ma) et ['wasn] 1. was, wasgoed Ik had een hiele prut wassen (Ma)

wassen IT bn.; attr. ['wasn] T. van was een wassen neuze iets dat weinig voorstelt (Np, Ow), Hij het gien wassen neuze is bij de tijd (Bu)

wassen III zw. ww.; onoverg; waste, is/het wassen ['waan] 1. wassen, in de lengte groeien De kien der bin aorig wassen (Nbk), Dat kiend het hadde wassen (bo: Bu), Hij wast goed (Nbk), Dat maegien is aorig wassen de leste tied (Nbk), Die dijt goed, die is aorig wassen (Obk), Deur de hoornzetter wo 5i de horens dwongen om meer naor binnen te wassen (Ow), Hij is uut de kleren wassen (Ste), uut de kluten wassen (Dho), zo ook Die is goed uut de kluten wassen (Diz), Ie moe 'n d'r nog van wassen en dijen je moet er nog van groeien: in de lengte en in de breedte (Ma) 2. (van gewas) groeien, omhoogschieten 't Grös is hadde wassen vandeweke (Op, Nbk), De rogge is aorig wassen (Nbk), (onpers.) Et wast goed van 'tjaor d.L het gewas (Nbk), In de tuun kan et spul nao waeter en waarmte hadde wassen (Obk), Mit die keizel op 'e bouw waste de rogge beter en ze scheut ok beter (Ow), De proemeboom het de leste ja oren zo wassen (Db), Kattestatten wassen op hoge, dreuge grond (El), Een sparreboorn kun kegels an wassen (Dfo), As de moesplaanten now wat wassen willen, hewwe te winter lekkere stampot (Dfo), Daar is gien kruud veur wassen tegen gewassen (b, Nbk, Ow) 3. toenemen in hoogte, omvang wassende maone(Sz), et wassen van et waeterhoger worden (j), Ik kan et wark niet an, et wast mij in de ogen het groeit me boven het hoofd (Ld) 4. z. wasken

wasserette (spor.) - wasserette

wasstel (Bu, Ld, Sta) ['wastel] - wasstel

wasstraote (spor.) ['w...] - wasstraat

wastaofel ['was...] - wastafel

wastiele (Db, El, Ld) ['w..] - wasteil

wastobbe (verspr.) ['w...] - wastobbe De wastobbe ston op een dr,7schamnel (Ow), Oonze houten wastobbe mos vroeger eerst een halve dag mit water staan, want die was dan uutraagd van de droogte (Sz)

wastrommel (spor.) ['w..] - wastrommel

wasverzaachter (spor.) ['w...] - wasverzachter

wasveurschrift (Nbk, Obk) ['w...] - wasvoorschrift Aj'nietachtzem binnen op de was veurschnften, kuj de kleren hielendal verprutsen (Obk)

wasvrouw (Obk, O1-Nl) ['w^W] - wasvrouw

waswaeter Ook waswater (Wil), z. ook waskewaeter ['w ..j - waswater: waarin men zich, iets of iemand wast of gewassen heeft 't Kiend mit 't waswaeter weggoien (Dfo, Dho), Kalk en waswater van de sukerfebrieken waar as et water uut lekt is, heet schuwnaarde (Spa)

waswater z. waswaeter

waszegel (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) ['wasi:g] - waszegel As de hunnig riepe is, wo'n de roaten deur de bijen Jochtdichte otsleuten mit een dekseltien van was, de (was)zegel (bs)

wat † et [wat] 1. datgene wat bevraagd wordt Et hoe en wat weten we bielemaole niet (Nbk), Meer nijs over hoe en wat percies is d'r nog niet (v), Hoe en wat percies wussen ze veerder niet (v)

wat IT bw. 1. een beetje, in enige mate, enigszins Ze is wat baozig (Nbk), Ze is wat een katte (Ma), 't Is wat een losbol (Ma), Et eten is me wat te vet (Nbk), Die brit wat zegt de huig-r (Bu), L. praot mat wat kletst maar een beetje (b), Aj't niet slim vien en, dan blief ik nog wat liggen (v), Now niannegien, dan zo 'k mat wat oppassen (b), (.) dan loop ie in 't laest ok mat wat te soezebroeken (b), Dat peerd het wat een rainmekop (Dho), Et was wel wat een oolderwetse (Nbk, b), Hij het wat een klompvoete (Ste), Hij vereert al wat hij verandert al een beetje (Nbk), Hoe is 't! Wil 't wat? lukt het een beetje (Nbk, b), Maj'hier wat wezen? vind je het hier leuk om hier te zijn (Nw), Wodt et now niet wat al te slim! (b), Et was een mooi

verwiet om zo wat langer te blijven as anders (j), *Moderne schilderkeunst is hi oonze ogen vaeke mar wat klodderen (Spa), Daor kwam 't in 't kot zo wat op daele zo ongeveer (b), Ik stotterde wat en zee: 'Daankje' (b), en zo wat henne en zo wel meer, en zo wel verder, enzovoorts (Nbk, Np, Nw, bi) 2. in flinke of hoge mate Die koe is ok al wat oofJd, die wodt zo hol boven de ogen (Dfo), (met klemtoon) ffi) is mar wat trots op zien hoge ciefers op schoele (Nbk), zo ook Hij is mar wit bliede mit dat peerd in hoge mate (ba) en Deur zien doodgewone hontien is de man d'r mar wât nut is zeer in z'n nopjes (b), As et wit een braand is (.) als het een behoorlijke brand is (Ow), 3. (uitroepend) hoe, in wat voor hoge mate wei niet Wat is 't vandaege waarin (Nbk), Wat een weer! uitroepend over het weeer, veelal negatief: wat is het weer slecht (ba), Wat een bujffe! (ba), Wat duur is dat toch hen, autorieden (Nbk), Wat is 't een bennekomen, zee ze (b), Wat een drokte mit die schoonmaekene (bi), Wat is 't mooi in demetied, hen? (bl), Wat een stal en wat een peerden! (ba), Sjonge, wat kon doomjïe schrieven (b), Wat zoo hij toch wat op (Ste), Wat een klap! (Nbk, b), Wat hebben die al wat rampen mitmaekt (Dho), Wat is dat een allemachtige rakkerd! (Np), Wat smeerlappen, ie zollen ze vormoren (Dho), Wat is 't winter, de wiend zit okpal in 't oosten (Dfo)*

wat III vragend vn. [wat] 1. naar zaken vragend: Wat is dat? Wat dot hij? (Nbk), Wat is 't mien jonge! wat scheelt er, wat is er aan de hand (b), Wat is me dat? Kuj'ze niet meer bieten? hoe heb ik het nu (b), Hij vreug wat hij doe (Nbk), Wat now, Klaos, waor lig ie mit deschute? (b), Wat zee hij? (Nbk), (verontwaardigd:) Wit zee hij. (informeel.) Wat? wat zeg je, vgl. Wat? Raekt' ik jow, mien joongien? (b), Wat stoverije zullen we vandaege hebben! wat voor groente (Dhau), Wat woorden zak opnemen in de woordeliest (1), Hij vreug heur (..) wat bosschop as ze bar (b), Wat meensken bin dat? wat voor mensen (Nbk), Wat man is dat welke man is dat, wie is dat (Nbk), Wat dikke bosbeer is dat! wat voor lomperd (Nbk), Wat opschrift staot d'r boven? welk, wat voor (Ste), (vermanend of ongerust:) Wat zullen de - meensken wel niet zeggen! wat zuilen de

mensen er wel niet van vinden (b), zo ook Wat zullen ze wel niet daenfcen! wat moeten ze er wel niet van denken (Nbk), Wat zo! hij now! wat verbeeldt hij zich wel niet (door te denken de ander aan te kunnen, te bestraffen) (b), Wat tieden as et west het, weet ik niet wanneer, in welk jaar (Ste), 't Komt mij d'r niks opan, wat naeme of wat van ik droge (b), Wat af' ok binnen, aann of nek (b), Ik wete niet wak heure (v), wat veur wat voor: Wat veur man is dat? (Nbk), zo ook Wat is dat veur man (Nbk), op wat veur meniere (b), Kun ie lezen wat veur opschrift op die winkel staot? (Wol), Wat veur weer hewwe hoe staot het met het weer (01-Nl), (n.a.v. het druk zijn van mensen:) Wat veur weer as et wodt, we konnen wel storm kriegen (Bu) 2. gezegd ter versterking: En kiek wat mooie doeven (s: oost.), Wat man een knienegien, dat maegien! (Dfo), Wat (toch) een gezeur, die bijienkomst gister (Nbk), Wat al een gezeur (j)(Nbk), Now is 'tok wat (b), Dat is (me) (toch) ok wat! een lastige, erge toestand (Nbk, Obk), zo ook Dat was doe wel wat (v) en Et is ok altied wat er is ook altied wel iets mis (bi), (uitroepend) met welk doel in die hoge mate: Wat bedonder ie toch, altied mit die vent omme te gaan (Nbk), Wat bevlieg ie toch! (Nbk)

wat IV onbep. vn. 1. iets Zuuwe mar over wat eers praoten? (bi), wat vreemds iets vreemds (v), Is dat niet wat veurjow? (Nbk), 'Is daor wat? reup hij is daar iets (b), Hier moe'n we wat op vienen (b), Har hij wel ooit es wat veur himzels vraogd? (b), Hef' nog niet wat onder de kurke? d.i. alkoholische drank (b), Dat hek ok heurd mar ik daenke dat et meenskepraot is, ze willen toch wat zeggen (Op), Ze hadden beide wel wat geld speerd (j, Nbk), een stok/den brood mit wat d'r op met beleg (Ma, Nbk, Np), Kniegen we d'r ok nog wat op? broodbeleg (Ow), (gezegd bijv. van een bunzing of vos die men opspoort:) Hier zit wat! (b, Nbk), (tegen iemand die vist:) Hef' al wat vongen? (b, Nbk), een bakkien koffie mit wat d'r bij bijv. een stuk koek, een boterham (Nbk), N zo! veur wat brood en zok spul zorgen (j), Ze gaf et kleine maegien wat te drinken (j), Moej' d'r ok wat bij? bijv. een stuk koek, een koekje (bij de koffie, thee) (Nbk), In dejassebuse had hij een flesse mit koolde

thee of zo wat of iets dergelijks, of zoiets (j), Dit is ja mat voor de grap! Zo wat zal meester in zien jongejaoren toch 6k wel es uutheefdbebben? zoiets (b), Zo verteldeN (j) over de Grote Scheper en over balsturige schaopen op twee bienen en zo wat meer enzovoort (b), Asje wat lekker toeliect, kaf wel beginnen te Jikkebaorden als iets je lekker lijkt (Bu), Zollen ze wat uutheven? zouden ze iets uithalen (Nbk), Hier moet wat an daon wodden hier moet iets aan gedaan worden (Nbk), Ze hebben daor iederkeer wat maken overal een probleem van, maken steeds van een mug een olifant, hebben steeds weer iets, zijn steeds ziek (Nbk, Np), D'r is now ok aided wat altijd duikt er wel een probleem op (Nbk), D'r was weer wat mit de motor niet in odder(j, Nbk), D5 is okaltied wat mit die vent een probleem, gezeur enz. (Nbk), D'r schilt je zeker wat, ie bin zo blik (Nbk), zo ook Schiltje wat? (Nbk), Hij is wel wat wend(bl), Wat maekenjim d'r wat van wat maken jullie er wat moois van (Nbk, Np), Now zakje wat om 't jak geven een pak slaag geven (bl), Ze het wel wat van heur tante lijkt enigszins op (v, Nbk), wat biezunders iets bijzonders (Nbk, b, v): Knap is ze niet, mar toch het heur gezichte wat biezunders (v), Dat is eers wat dat is nog 'ns iets anders (Nbk), Af daar kommen, dan beleef ie nog wat (j)' Dat zol mij wat dat vrees ik niet, daar trek ik me niets van aan (Nbk), Daar vraog ie me wat! (Nbk), Daar hef wat en half wat twee personen waarvan de ene opvallend klein is in vergelijking met de andere (Diz), as wat heel erg, in hoge mate: Jow hebben jow dij niet vandaege, jow bin zo sikkeneurig as wat(Ol-Nl), Zo wies as wat stapte E. (..) (v), Et is zo mooi as wat (Nbk), Hij was zo bliede as wat (Nbk), as ik weet niet wat in hoge mate, in zon graad dat het nauwelijks uit valt te drukken: een geheugen as ik weet niet wat (Dfo), Et was een lewaai as ik weet niet wat(Diz), zo ook A'kdaor nog andaenke, kan 'k mijzels nog wel ik wete niet wat doen (b) 2. een klein beetje van iets, een kleine, onbep. hoeveelheid Hef wat zoolt over? (bl), Ik kan min ledigzitten, dan zet ikmar weer wat breien op 'epenne (Db) 3. in hief wat heel wat: Ik sta d'r hiel wat in (b), Ik bin d'r hiel wat maans in (b) en in soortgelijke verb., vgl. De kooiker het

vleden jaar goed wat enten vangen flink wat (Np), En daarom mos d'r goed wat op et bod staon! (Nbk, b), In die vier versbriklcelikejaoren is d'r over haost de hiele wereld ofgrieselik wat vernield en dat mos nao de oorlog weer opbouwd wodden vreselijk veel (vo), vrij wat nogal wat (Nbk, Np, Nw, b): Zien haas is geweldig opknapt, hij het d'r vrij wat an vertimmerd(Nw), Mar 'tjong wodt al vrij wat wetig (b), (.) dat hij in zien jonge jaoren roer wat [heel wat] in de botten har d.i. erg sterk was (b), nogal wat Hij het nogal wat praoties (bl), flink wat heel wat (Nbk, v), een stok of wat n Dag of wat laeter vunnen ze een stok of wat eier (bl), een keer of wat een aantal keren (Nbk, b): Ze bin hier een keer of wat west (Nbk), de laeste naacht of wat een niet zo groot aantal nachten van de laatste tijd (b), een dag of wat een aantal dagen, zo ook een weke of wat, een maand of wat, een jaar of wat, Hij zee nog een woord of wat voerde nog even het woord (v), We mossen mit een man of wat dit bossien mar es drieven! met een aantal personen (b), Meneer zeggen we tegen iene diej'niet kennen en die op 't oge nogal wat liekt (Dho), 't Was nogal wat een dikachtig mannegien (Obk) * Piene in 't heufd is niet vule/Mar piene in 't gat dat is eers wat (Dhau) wat V (Nbk, Ow, b) ondersch. voegw. [wat] 1. hoe Wat gauwer, wat beter (b), Wat eerder as hij komt, wat beter (Nbk), (bij het steken van turf:) Wat dieper as ze kwammen, wat hoger as de wal ok wodt (Ow), Wat meer ik doe, wat meer ik moet (Obk), Wat meer ik vandaege doe, wat eerder a'kmorgen klaor bin (Spa), De iene automobilist was wit hij kon teroggereden (ba) wat VI betr. vn. [wat] 1. wat, hetgeen dat (vaak gevolgd door as, ook wel gekombineerd met of) Ie moe'n doen wat ikje zegge (Nbk), Ik wol wel es weten wat a 'k doen moeten zoj (Nbk), Hij was iene die, wat de meensken zeden, 'van God getekend' was (b), Doe N hoorde wat ze opdaon bar wat ze had gehoord, vernomen (b), Die man, wat mien oom was (Obk), Aanders is d'r, zee hij, wak niet leuwe, mit de stroom wat in de war (Db, b), Heb ie stiekem mitluusterd wat as wij bepraat hebben? (v), Ze trouwde liekewel

wat - wedde

mit een nader, wat ik fleur ok niet kwaoliek nemen kon (j), Ik zit wel es te piekeren, as ik now heel veule geld had, wat of ik daor mit doen zou (Sz), Et is bedroefd wat of ze veur een aander over het (Dhau), Et kaainpien laand wat as bij et busien beurde (..) (v)

wat VII tw. [wat] 1. wat *Wat! Komt bij al weer niet!* (Nbk), *Ae wat je!* och wat (Nbk), *Och wat!* (b)

watblief (spot.) zelfst. vragend vn. ['wad blif] 1. wat zegt u, z. ook *wallie, watte II* waterbloeme Z. *waeterbloeme*

waterbotterbloewe z. *waeterbotterbloeme*
waterdamp z. *wacterdamp*

waterdichte z. *waeterdichte*

watergang (Sz) {'w.} - waterlossing, *flinke sloot len keer in 'ilaor kommen ze die watergangen diepschouwen (Sz)*

watergruwel z. *waetergruweil*

waterhoze z. *waeterboze*

waterig z. *waeterig*

waterjuffer z. *waeterjuffer*

waterkanne z. *waeterkanne*

waterkant(e) Z. *waeterkaante*

waterkering z. *waeterkering*

waterketel z. *waeterketel*

waterloop z. *wacterloop*

waterlossing Z. *waeterlossing*

waterofstotend z. *waeterofstotend*

waterplas z. *waeterplasse*

waterpiitte z. *waeterputte*

waterruske (fp) de; -n ['w...] 1. rus, grepelrus

waterschap z. *waeterschop*

waterscheerling z. *waeterscheerling*

waterscheren(s) z. *waeterscheerling*

watersnippe z. *waetersnijope*

watertoren z. *waetertOren*

watervlo (Sz) ['w0.] - watervlo

watjekouw z. *waksiekow*

- watsiekouw z. *waksiekow*

watsjekouw z. *waksiekow*

watt (spor) [wat] - watt

watte I de; -n; wattien ['wato] 1. watje, stuk, deel van watten *D'r moet een schone watte in de zi5e di.* voor het zeven van de pas verkregen melk (van de koe) (Diz), *iene in de watten leggen* (spot.)

watte II zelfst. vragend vn. ['wato] 1. wat zeg je, nadrukkelijke vorm van *wat*, vgl. *Watte? Hoe zoj ik dat doen kund hebben?* (Nbk); vaak als enigszins onfatsoenlijk ervaren, waardoor - hoofdzakelijk door schoolkinderen - wel schertsend of af-

houdend wordt gereageerd met *Zwarte katte!* (Ma), met *De hond schit meer as de katte* (Np) of met *i Hond (..)* (bo: Nw) * *Zwatte katte/Mit Witte potewKan hadde lopen* (El, Nbk) of *De hond schit meer as de katte* (Np)

watte III (b) onbep. vn ['wata] 1. nadrukkelijke vorm van *wat* IV, bet- I *Geef oons allegere watte, d' iene dit en ere dat* (b)

watteerd (Db) bn [watuart] 1. gewatteerd *een watterde deken* (Dfo)

watten ['watn] - watten: van watten gemaakt

wauwelder (Obk) de; -s ['wMIldr] 1. iemand die onduidelijk praat

wauwelen (verspr) ['wDMIfl - wauwelen: kletsen, zeuren *Zit toch niet zo te wauwelen* (Np, Obk), *Hooi toch op te wauwelen* (Nbk)

wauwelkont (Nbk) ['w...] - wauwelaar, kletsmeier

waxine (spot.) [wak'sina] - waxine

waxinelochien [wak'sinoloxin] - waxinelichtje

wdb. - afkorting van *woordeboek*

wdsp. - afkorting van *woordspeuing*

we pers. vn. (onbeklemtoonde var. van *wi5*, z. ook aldaar) ['wo] 1. wij, eerste naamval van de 1e pers. mv. *We gaon op huus an* we gaan naar huis (Nbk); vaak clitisch gebruikt, vgl. *Kuwwe dat wei doen?* (Nbk), *Lao'we d'r mar benne gaon* (Nbk) 2. (gebruikt wanneer men zichzelf niet wil benadrukken en wil uiten dat de anderen meedoen en meevoelen:) ik *Auwe now es annarmen dat dat niet waor is, hoe het et dan zeten?* (Nbk) 3. (aanmanend of bestraffend, voornamelijk tegen kinderen) *jullie Nee heur, niet langer opblieven, we gaon op bedde!* (Nbk)

web (spor) [wep] - web, spinneweb

webbedoek (p) et ['webaduk] 1. doek, geweven stuk, gesponnen uit vlas

wecken ['wekij] - wecken

weckt'lesse ['w...] - weckfles

weckketel (01-NI) ['wekutl] - weckketel

weckring (Nbk, Pe-Dbl, Ste) de; -en;

...rinkien, ringegien ['wekruj] 1. ring van rubber tussen de rand van het deksel en de eigenlijke weckfles (voor de luchtdichte afsluiting)

wed. - afkorting van *wedevrouw*

wedde (El, Ma, Nt, Obk, Spa, b: Im, In) de ['wedo] 1. in *in de wedde* in de wed: tegen

elkaar wedijverend, elkaar bekampend 't *Gaat in de wedde* (El, Obk, Spa), *Die beide vrouwen pronken in de wedde* (b: In), *in de wedde doen* (Ma, Ni), *Ze gongen in de wedde wie 't winnen zoj* (El)

weddejaegen (s: Wol: 1903) onbep. w. ['wedo...] 1. wedstrijd waarbij degene wint die het hardst rijdt met paard en wagen
wedden zw. ww.; onoverg.; wedde/weddede, het wedded ['wcdi] 1. wedden *Ik wil wel om honderd ga/den wedden dat et waor is* (Nbk), *d'r wat om wedden* (Ma), *Wedden dat hij dfr henne is?* (Nbk) * (schertsend-afwimpelende reactie op iemand die ergens om wil wedden) *Eerlike meen sken wedden niet* (Nbk, Ow), *Wedden/Om duzend oolde kodden/En ien oold peerd/Is me 't hiele wedden niet weerd* (Nbk)

weddenschap z. *weddenschap*

weddenschap (verspr.) Ook *weddenschap* (spot.) ['wsd;skop/'...skap] - weddenschap, keer dat men wedt

wedderi'je de; -n [wedçija, ook ...eja; Z. -i'je] 1. het wedden, het steeds weddenschappen *houden Ik gelove niet dat et d'r mit die wedderije die ze huilen van rechten an toe gaan is* (01-NI)

wede z. *wee T*

wedeinan (verspr.) de; -nen; -negien ['wudaman] 1. weduwnaar

wedener (Nbk, Ste) de; -5; -tien ['w:danç] 1. weduwnaar

wederdienst de (Dho, Nbk, 01-NI) ['w...] 1. wederdienst *tot wederdienst* bereid tot wederdienst (Dho)

wedergeboorte (1) ['w...] - wedergeboorte: reïncarnatie, ook fig.

wederhelft (Bu) ['w...] - wederhelft, echtgenoot

wederik (fp) ['w1:drtk] - gewone wederik

wedervaeren z. *wederveren*

wedervaren z. *wederveren*

wederveren (vo, j) Ook *wedervaeren* (Obk), *wedervaren* (Ma), [wt:dr'ft:aril ...] - wedervaren *De man hadde zien wederveren verteld zonder dramatisch of sentimenteel te wodden* (vo)

wederweerdighied (vo) [wt:drw...] - wederwaardigheden *Gien wonder, nao al die wederweerdigbeden* (vo)

wedesnieder (Db, Ld, Obk) ['w:dasni4] 1. hetz. als *twiegsnieder*, z_ aldaar

wedevrouw de; -en; -gien ['wuda...] 1. weduwe *Ze is al een poze wedevrouw*

(Nbk), *Wij' dit even naor wedevrouw De Vries brengen?* (Nbk) 2. damesfiets (Np, Ste), oude damesfiets met ronde stang (vanaf het zadel naar voren gaand) (Nbk) *Bij' op 'e wedevrouw?* (Np)

wedewief (Np, Ow, Wol) et; ...wieven; -ien ['wi.:dawif] 1. weduwe *een onbesturven wedewief*(Ow) 2. damesfiets (Np) wediever (Db) ['wcti:wr, ...vç] - wedijver
wedstried ['wetstrit] - wedstrijd, match *een wedstried halen, in de wedstried komen* (spot.)

wedstriedbaene (spot-) ['w...] - wedstrijdbaan

wedstriedballe (spot.) ['w...] - wedstrijdbal

wedstriedbeker (Ste) ['w...] - wedstrijd beker

wedstriedformelier (verspr.) ['w...] - wedstrijdformulier

wedstriedkiokke (spot.) ['w...] - wedstrijd klok

wedstriedkommesaeres (spot.) ['w...] - wedstrijdcommissaris

wedstriedleiding ['w...] - wedstrijdleiding

wedstriedrieder (spot.) ['w...] - wedstrijdrijder

wedstriedriegelment (1) ['w...] - wedstrijdreglement

wedstriedsport (1) [w ...] - wedstrijd sport

wedstriedvlocht (Obk) de; -en ['w...] 1. wedstrijdvlucht (van wedstrijdduiven)

weduwe (Nbk, Np) de; -n ['wudyMaj] 1. hetz. als *wedevrouw*, bet. 2, z. aldaar

wee T (bet. 1: alg., bet. 2: Ow, vo, bs: Dfo, bo: Nw, b: Im, In) Ook *wede* (bet. 2: Dhau, Obk), *wiede* (bet. 2: Nw, Ste, n: Ot), *wie*

(bet. 2: Np, Ste) de; wenen, ook wel weden - gien [wt:/'wt:do/'wi:da/wi:] 1. barenswée

Bij et begin van een bevalling beginnen de wenen te kommen (Dhau, Sz, Dfo), *De wenen beginnen* (01-NI), *Hij* [di. de koe]

is wat onrustig, dan begint hij te rieuwen, dan beginnen de wenen (Ste) 2. dunne, soepele twijg waarmee men takken bindt

mit een bu.ndeltien wenen op 'e rogge lopen (Ow), *Om zoek bos* [van rij shout] *te meeken baj' een wee neudig; dat was een jonge opschieter uut de grond, en die mos van sepiepen-, ieken- of wilgenhoolt*

wezen, van langdraodig hoeft in elk geval, omdat dat drijven wil (bs: Dfo), *de wede om de takkebos* (Dhau), *De wee wodde an iene kaante goed drid, totdat die vanzels in een las staon gong. Dan wodde de wee*

wee - weekmennig

om de bos legd en et ere aende deur de les steuken; dat aende wedde ok weer goed drijd, krek zo lange dat et vanzels in een lus plat tegen de bos an liggen gong (bs: Dfo), De takken die van et iekschellen overbleven dat waeren strabben en cife wodden mit een wie vaastebunnen, dan wodden die takken laeter opbraand in de kachel of in de oavends van de bakkers (Ste), (bij het bezembinden:) Om et bossien riesh oolt veur de bessem henne wodden (wie wenen drijd, mit een onderlinge ofstaand van zoe'n 10 tot 15 cm; de wee wodt mit de dikste kaante deur de bos henne stonken en twie keer om de bos henne drijd. Dan wodt et uutaende onder die twie sla egen deur stonken, mat nog niet antrokken. De bessem, mit de wee, wodt even goed in et vuur huilen, dat de wee goed smuui wodt, en dan pas wodt de wee goed hadde antrokken; nao et oilcoelen gaat de wee nooit weer los (bs: Dfo), De beste wieden waeren van opgruuiend fluitehooit, ieken en berken (Ste)

wee II (Nw) bn.; pred. [wi:] 1. wee, met een licht gevoel van onpasselijkheid Ik bin zo wee in de maege (Nw)

wee III tw [wi:] 1. in oe wee, o wee o wee (z. voor oe/o onder oe II)

weefd z. geweven

weeffout (spor.) ['wW] - weeffout

weefgetouw - weefgetouw

weefkam z. weeflaom

weefkaom (Dfo) Ook weefkam ['w...I...] - weefkam

weefsel ['wt:fs] - weefsel: van draden, vgl. Bij een weefstel wodt et weefsel deur een kaom opscheuven (Dfo), ook: weefsel van het lichaam (spor)

weefstel (Dfo) ['wt:fstsl] - weefgetouw Bij een weefstel wodt et weefsel deur een kaom opscheuven (Dfo)

weeftechniek (1) ['w..] - weeftechniek

weeg (p) de ['wt:x] 1. deel van de bedstee aan de achterkant In de weeg (p)

weegbree ['wuybn:] - weegbree: weegbreefamilie, ook: elk van de diverse bekende soorten weegbree, zoals smalle weegbree smalle weegbree (Ste), briede weegbree grote weegbree (Ste), (verz. voor blad van de weegbree:) Weegbree oflelieblad op 'estienpoest, dan trekt et nut (Ste) weegbreefamilie (1) {'w...}] - weegbreefamilie

weegbrogge (Obk) ['w...] - weegbrug de weegbrogge bij de koperaosie (Obk) weeggeld (Np) et ['w .i 1. geld dat men betaalt bij het verkopen van slachtvarkens (Np)

weegschaole ['w.] - weegschaal Doe die dikke vent op 'e weegschaole stapte, sleug die deur! (Nw), Dat hoeft niet ailemaole op 'e weegschaole we hoeven dat alles niet tegen elkaar af te wegen (wat de één voor de ander doet, of de één al wel bij de ander op visite is geweest voor hij die opnieuw uitnodigt enz) (Obk)

weegtoestel (1) ['w...] - weegtoestel

weeig (Bu) ['wuax] - weeig weeig zute (Bu)

week (Obk, Ste, be: Nw, n, b: 1m, s, p) Ook weke (Bdie, Sz), waeke (s) de; weken; wekien ['wt:k(o)"/ws:...] 1. mannetjeseend, woerd 2. z. weke, wiek 11

weekaende (spor., 1) ['w...] - weekend

weekblad (verspr) ['wi:gblat] - weekblad

weekend ['wikent] - weekend

weekendhuus (spor.) ['wikcnthys] - weekendhuus

weekendretour (spor.) ['wikntrotu:or] - weekendretour

weekendtasse (spor) ['w...] - weekendtasse

weekendverlof (spor.) ['w...] - weekendverlof

weeggeld (spor.) ['w...] - weeggeld

weekkelender (1) Ook weekkelinder (1) ['w..] - weekkalender

weekkelindex- z. weekkelender

weekloon ['w...] - weekloon In de warkverschaffing was et veeke beerligen om en een weekloon tien te kommen (Op)

weekmaark z. weekmark

weekmaat z. weekm ark

weekmark (verspr.) Ook weekmaark (Nw), weekmaat (Ow) ['w.] - weekmarkt mit een toom biggen in de biggebak naor de weekmaat (Ow), Doe Haam es op 'e weekmaat mit een boer praotte () (vo), Wolvegester weekmark d.i. elke woensdag (Diz), z. ook onder mark 1

weekmennig (Bdie, Wol en oost.) de ['wt:kmenox] 1. een aantal weken, een stuk of wat weken Ie inoe'n nog een weekinennig waachten voor et zo veer is (Bdie, Pe-Db1), 't Duurde nog een weekmennig (Ow), Kun ie me een weekmennig helpen in de huijinge? (Obk), Ik gao mit een weekmennig naor Paries

over een aantal weken (Wol), *We hadden de laeste weekmennig een natte pro tse* (0w)

weekomzet (spor.) ['w..] - weekomzet

weekoverzicht (spor.) ['w...] - weekoverzicht

weekpergramme (spor.) ['w...] - weekprogramma

weeks bw. [wt:ks] 1. weeks, een week *Weeks d'r nao gebeurde et* (Nbk), *Weeks d'r veur* (.) de week ervr (Nbk), ...te veuren id. (b)

weelde de ['wt:ldo] - weelde: rijkdom, luxe, toestand van overdaad waarin men leeft in weelde leven: *Et grootste diej van de wereld leeft in weelde* (Op), *Vroeger ,beurden we de meensken dankt oons nog minder klaegen as now ze in heur weelde zwemmen* (Op), *Wat al een weelde, dawwe oons elk jaor een vekaansie permitteren kunnen* (Nbk), *Et is daar (altied lang) gien weelde ze hebben het er armoedig* (Nbk), de weelde niet verdrogen kunnen niet goed om kunnen gaan met z'n rijkdom (Sz), ook: de vrijheden, mime mogelijkheden die men heeft kennelijk niet waard zijn (omdat men over steeds over de schreef gaat, er een potje van maakt) (Nbk), *Ze kommen in beur weelde omme ze leven in (te) hoge mate in weelde* (Nbk), zo ook *De maeden die valen van weelde uut et spek hebben het er erg goed* (Ste), *Haezekarve kennen we wel; fien goed mit een klein bloempien, wit, et grujt niet van weelde; 't is onkruidrommel, vaeke op 'e bouw* het groeit op armetierige wijze (Sz, Ste)

weelderig ba., bw.; -er, -st ['wt:ldrax] 1. overvloedig, rijk, rijkelijk (Nbk) *De bloemen bluuien weelderig* (Nbk) 2. luxueus *As een meens goed in 't geld zit, wodt hij weelderig* (Dfo) 3. (vooral van paarden, koeien) goed, glanzend eruitziend *De peerden bin weelderig zien er goed, glanzend uit* (Np, 01-Nl, Spa, Obk), *Dat peerd krijt wel haever, ze is aorig weelderig* (Dho), *De pinken bin aorig weelderig* (Dho), *Dat kalfhet de grui goed te pakken, et is d'r weelderig van* (Spa) 4. dartzel *Mit een stel weeldenjepeerden veur de waegen was er goed oppassen as et wat wienderig weer was* (0w) 5. wellustig, met drang om te vrijen (Nbk, Np) *Ie moe 'n niet zovule eier eten, daar woj' weelderig van* (Nbk)

weelderighied Voor -heid z. -hied ['w...]

weelderigheid: het *weelderig* zijn in de diverse bet.

weembos (Np) de [wī:mbos] 1. bos behorend bij de *weme*

weemoed (v) ['w...] - weemoed, weemoedige **stemming** *mit een tikkeltien weemoed van beide kaanten ij*)

weemoedig (verspr.) [wi:'mudox] - weemoedig *d'r weemoedig van wodden* (Nbk), *een weemoedig verbael(j)*

weens 1 Ook *waens* (El, 0w) de; -en; -ien [wi: s/ w: s] 1. wens, dat wat men wenst

Weens II ['wī:s] - Weens *de Weense wals*

weenselik ['wī:salak, ...sak] - **wenselijk** *Alles wat weenselik is een gelukkig nieuwjaar toegewenst* (spor), *Ik vun et wel weenselik* (Nbk)

weenskaorte (1) ['w...] - **wenskaart**

weensken (Db, El, Nbk, Np, Obk, Op, bi, j) Ook *waensken* (El, App), *waensen* (El),

weensen (El), *weunsicen* (s: Nw: 1880), *weinsken* (Nt) **zw.** ww; overg.; weenskte,

hetweenskt ['wī:sk/'w:skij/'w:snI'wī:sn/'wÁ:skijPw~jskij 1. **begeren, verlangen** *Wat zoj een meenske him nog meer weensken willen* (Nbk), *IJ bin 'n man van veuruutgaank genog om te weunsken en te willen dat d'r wat meer gaank in et waark komt* (s: Nw: 1880) 2. **toewensen** *Ik weenskefim veerder een plezierigejaordag* (Nbk), *Ze weenskten heur een boel gelok mit de anlcoop ()* * *Et was te weensken/Dat alle meensken/Heur eigen gebreken/Wat beter bekeken/Dan konnen ze etpraoten/Over een aander wel laoten* (Op)

weenst Ook *winst* (spor.) de [wī:st/winst] 1. **winst, wat men wint** *weenst maeken* (spor.), *bruto weenst* (1), *netto weenst* (1),

De weenstgaot veur de baat uut (Sz)

weenstbejag (Bdie, Nbk, Np) Ook *winstbejag* (01-Nl, Spa) ['w...] -

winstbejag *Hij dot et uut weenstbejag* (Bdie, Np, Nbk)

weenstberekening (1) ['w...] - **winstberekening**

weensteiefer (1) {'w...] - **winstcijfer**

weenstgevend (spor.) [...x.....] - **winstgevend**

weenstkaans (1) [w...] - **winstkans**

weer 1 (bet. 1: Nw, Np en oost., bet. 2: alg.) Ook *wuer* (bet- 1: Ste, Np en west),

waar (bet. 1: WH) de; weren [wt:arf ws:or/wa:r] 1. **koopwaar, koopmansgoed**

Dat is daelderse weer koopwaar die een daalder kost (Dhau, Bu), *'t Is kwattiese*

weer waar ter waarde van 25 cent (Dhau), centerse waerwaar ter waarde van een cent of enkele centen (Sz, Op), De bakkiesman had alderhaande weer bij bim (Nbk), Ie Jwiegen weer veur je kwatties je krijgt waar voor je geld (v), De winkelman is zien waeren an etpriezen (01-Nl) 2. aktie, beweging, in verb.: alle weer d'r veur doen zich ervoor inspannen, zich veel moeite getroosten (Nbk, j), in de weer wezen druk bezig zijn met lichamelijk werk, met lichamelijke aktiviteiten: Hij is altiedin de weer hij is altijd aan het werk (verspt), Ik bin drok in de weer om alles klaor te kilegen (Ow), Hij is bij dag en dauw in de weer (Nbk), In de weer blieven, mar niet te zwaar tillen! lichamelijk aktief (vo), Wat bin de enten weer in de weer wat zijn ze weer druk (Spa) 3. z were * Alle weer is naor zien geld kwaliteit en belang van waren hangen samen met de prijs ervan (Op, vo)

weer II et; weertien (in bep. verb) [wi:or]
 1. weer, weersgesteldheid roezig weer roezemoezig, onstuimig weer (Nbk), zo ook We kriegen wild weer, et gaot stormen (Ste), veraanderlik weer, mooi weer, knap weer goed, mooi weer, kreers weer id (Nbk), donker weer (Nbk), bruuierig weer (bl), waarin weer, koold weer, huterig weer koudachtig weer, weer waarbij men geneigd is te huiveren (Nbk), Et wil niet goed mit 't weer het weer verbetert steeds maar niet (Nbk), zo ook 't Wil niet van rechten mit 't weer id. (Nbk), Et weer was aorig helder, die aovend (Op), min weer slecht weer: Et wodt min weer we kriegen slecht weer (Nbk), biester weer id. (Ste), beroerd weer erg slecht weer (spor.), Et is gien weer het is slecht weer (j, ho: Nw), 't Is gien weer geliek id (Nbk), D'r zit gien weer op 'e tuun het weer is niet zo geschikt voor de tuin (Nw), Et kon nog zoe'n weer wezen of nog zo laete in de nacht al was het weer ook nog zo slecht (j), vaast weerbestendig (Nbk), dreug weer zonder regen, niet regenachtig (Nbk), waartegenover nat weer (Nbk, Obk): Et wodt nat weer het gaat regenen (Nbk), Et is nat weer (Nbk), Tegen nat weer kon de schostien nog wel es roet lekken wanneer er kennelijk regen op komst was (Obk), Ik heb wel roer in de benauwdhied zeten mit dat zwaore weer met dat zware onweer (Obk), Ie zollen medelieden mit die

kiender hebben, dat ze alle daegcn zoe'n sonde lopen moeten deur alle weer en wiend hoe het weer ook is (Dfo), Ik wil es even in 't weer kieken ik wil even buiten kijken (gezegd wanneer men al een tijd binnen had gezeten, ook inzake mannen die buiten gingen urineren) (Np), Et weer is d'r now, we moe'n now anpakken het weer is nu goed, geschikt (Ste), As 't weer d'r in vaalt, kan et zaod aorig anhaelen als het juiste weerstype optreedt (Nbk), Dir zit aander weer bij de zonne gezegd als de lucht rond de zon verandert (Bu), Et weer warkt niet mit is niet geschikt (Bu), Et is gien weer op 'e tuun ongeschikt weer voor de tuin (Nw), De kiender bin mit et weer geliek zijn erg druk (Nw), Et weer is now an de maote het is nu mooi genoeg geweest met dit weertype (gezegd bijv na vele warme dagen in juli 1994) (Nbk), (gezegd als voorspelling:) De kiender bin zo drok, d'r komt vast aander weer (Nbk),

bin zo roer, d'r kon wel aander weer in delocht zitten id- (Ow), zo ook Askiender onstumig binnen, gaon ze voor et weer uut dan is er slecht weer op komst (Bu), De kiender bin mit et weer geliek, ze bin zo balsturig en et stormt (Nw), As de kiepen slim tekeergingen, dan zeden ze dat d'r aander weer kwam (Np) en (n.a.v. het druk, rumoerig zijn van mensen) Wat veur weer as et wodt?! We konnen wel storm kriegen (Bu), Ie hadden wel es een aolpieper in de flesse; as hij dan onrustig wodde, dan was d'r aander weer op til (Mun), As et mooi weer is en de kiepen gaon vroeg binnen, dan kriej' eredaegs mooi weer; gaon ze laeter binnen mit mooi weer, dan kriej' de volgende dag regen (Bu), De koffiemeule was roeg, een teken dat d'r aander weer kwam d.i. wanneer de gemalen koffie aan het mechaniek blijft kleven (Np), An de bijen kuj' ok zien wat weer as et wodt: ze kun inien end de ielgatten dichtemaeken (j), (gezegd bijv. wanneer er iemand met een bochel passeerde:) Oe heden, we kriegen ok mal weer (Np), Et is weer om hilikerds te vangen het is slecht weer (Np), ...om een arfenis te delen onvast, onstuimig, herfstachtig weer (Np), Dat is ok een mooie menister van weer en wind een eigenaardige kerel (Pe-Db), (gezegd wanneer men alleen maar zé praat dat ruzie wordt vermeden, dat men alleen over

dingen praat waarover men het moeilijk oneens kan zijn:) *mooi weer en lange daegen* (Wol, vo, Op, Nbk): *'t Was vanzels niet altied mooi weer en lange daegen* er ontstond ook wel eens ruzie (vo), *Et is now nog mooi weer en lange daegen tussen boor, mar as dat mat staandhooft!* (Nbk), *Die speuit mit alleman mooi weer geeft iedereen gelijk, praat iedereen achterna* (Ow), *Gien macht in de wereld zal bim bewegen om now mooi weer te speulen* om nu te doen alsof er niets aan de hand is (b), *'t Is soms weer om in bedde te kroepen, mat ie kun beter op wezen* het weer is soms zo beroerd dat je maar beter in je bed zou kunnen kruipen (Pe-Dbl), *weer as spek fraai, goed weer* (v), oogstbevorderend weer: met name inzake het halen van nektar door bijen (bs: Ow), *'tis weer as botter mooi zacht, groeizaam weer* (Dho) 2. aantastende invloed van het weer en/of van het licht (in hout, metaal, kunststof enz.) (Nbk) *Et weer zit d'r in* (Nbk), *De kiender hebben 't weer in 't heufd* zijn nogal wild, druk (01-NI) * *'tis mat goed dat de meensken zels gien baos binnen over 't weer* (Nbk), evt. gevolgd door *...want dan was d'r nog meer oorlog* (Nbk), zo ook *Et is mat goed dat de meensken et weer niet zels in de baand hebben* (Nbk), *...want dan was d'r nog meer ruzie* (Nbk), *Een noorderstofkan een mooi weertien of(Ow), Aovendrood, mooi weer an boord* (Obk), (gezegd als reactie op *'t Is gien weer* het is slecht weer:) As *'t gien weer* [gesneden ram] is, dan is 't een *ujfe of een ram* (be: Nw) weer III bw. [wt:or] 1. nog een keer, herhaald *Zak et nog een keer weer zien laoten?* (Nbk), *Hij is wéér trouwd is hertrouwd* (El), *Hij zal et nog een keer weer doen* (Nbk), *Dat doe 'k nooit weer* (Nbk), *Dat verget mij nooit weer* (j). *Of bij' dfr al weer!* of kom je nu al weer (voor de zoveelste keer) (Nbk), *En de winkelman die inpakt, geit et oolde antwoord weer; 't Is wat, 't is wat, 't is wat* (..) (ba), *Zeje eerst, en dan ik weer jij* hebt eerst de beurt, dan ik, bijv. in een discussie of bij activiteiten die men samen doet (Nbk), *In Drenthe, en vooral in Weper en op et oost van Oosterwo olde kwammen soms een hiele riegel bouwakkers veur van allemaol weer aandere eijeners* steeds, afwisselend (Ow), (geirriteerd:) *Dan is d'r weer dit, en*

dan weer dat de ene kwestie is er nog niet geweest of je hebt al weer de volgende (Nbk), (afkeurend:) *Wat zit die weer te vlaaiken* (Nbk), zo ook *Man, wat doe j'now weer, hooi toch es op, aanst hef de boel kepot* (Nbk), *Wat is d'r now weer!* (Nbk), *Wat hej' now weer te zeuren!* (Nbk) 2. door, verder met activiteiten, vervolgens *We moe'n mat weer an 't wa.rk, et schoft het lange genog duurd* (Nbk), *We moe'n mat weer (es) vo!, donkt mij zo, we moe'n la ok nog bij N. an* (Nbk), *We moe'n mat weer (es) op huus an* (Nbk) 3. van de andere kant, op zijn beurt, terug *N had me een appel ontnemen en doe heb ik d'r stiekem iene weer pakt (t)* 4. terug op een plek, in een toestand, in de beleving enz. *Die meensken zullen d'r wel van oplochten as ze beuren dat heur vermiste zeun tien weer vunnen* is (Op), (..) [die persoon] *leut de wiend weer lopen* d.i hier: de lucht uit de fietsband (b), *Hij is aorig weer bijkommen nao die ziekte* flink aangesterkt (Nbk), zo ook *Hij is weer aorig bijkommen nao die ziekte* (Nbk), *Die is nog zo lusteloos, die is d5 nog niet weer* is nog niet volledig hersteld van z'n ziekte (Nw) weer- - eerste lid van bep. scheidbare sst.: terug, opnieuw in een bep. toestand, beleving, hetz. als *weer* II bet. 4: *Jim moe'n oons de haemer wel even weerbrengen, beur* (Nbk), *Brengen jim de haemer wel even weer?* (Nbk), *Om 't gereedschap goed weer te kennen, gingen ze d'r de naeme in branen* naderhand te kunnen herkennen (Pe- Dbl) weerbeeld (sper.) ['w..] -. weerbeeld: geheel van de weersomstandigheden weerbelon (1) ['w...] - weerbalon weerber (Obk) bn.; -der, -st ['wt:orbr] 1. flink, krachtig in het werk *een weerbere kerel* (Obk) weerbericht ['w...] - weerbericht: kennisgeving van de weersvoorzichten *De weerberichten bin min* (Nt, Ow), *Hef de weerberichten ok even heurd?* (Nbk) weerbok (Np, Nw) de; -ken; -kien ['w...] 1. gekastreerde bok 2. (verkl.) watersnip (Np) weerd T (Op, 1, b) de; -en; weertien [wart] 1. waard, kastelein * *Zo de weerd is, vertrouwt hij zien gaasten* (b) weerd IT bn.; pred. [wuot] 1. van de aangeduide waarde *Hoevule is (je) dat*

woord? (Nbk), *Et lokt hiel wat, mar et is nog gien vieven twintig gulden woord* (Nbk), *De witvis, die niks woord was veur de baande]* (.)_(j) 2. ertegen opwegend, vergelijkbaar in waarde, voldoende *Die is dat maegien niet woord* ze is te goed voor hem (Nbk), *Dat is et geld niet woord* (Nbk), *En een paantien koffie is jehiel wat woord* (b), *Et het me een goeie segaro kost, mar daorum niet, dat was 't mij best woord* (b), *Dat is de muuite wel woerdd.i. om* te hebben, te kunnen verkrijgen, om zich ervoor in te spannen (Nbk, b), *...do muuite niet woord* (Nbk), *Dan kwam d'r niks tot staand wat do muuite woord was* (b), *Et is nog een goed net en de muuito van ot mitn om en wel woord* (b), *Mii do naaJdo was ze haanzorn, ja, zoek vrouw die was wat woord* (b), *ot ankieken niet woord wezen niet om aan te zien, verre de mindere zijn* (Mun), *Dat was ot anhouron wol woord* (j)' 't *Was disso koor niet veule woord mit de jacht het resultaat stelde nauwelijks iets voor* (b), *Ei is niks woord as otzo moet het levert niets op, stelt niets voor, het is niet te doen* (Nbk), *Et is zo gien donder weerdid.* (Nbk), zo ook *Er is me gien mieter woord* (Np) 3. in de genoemde situatie, omstandigheid, hoedanigheid *Ik bin vandaoge niks woord* voel me niet goed, voel me slap enz. (Nbk), *...vandaogogien cent woerdd.* (Nbk) * *De eerste klap is een daoldor woord* (Nbk, Ste, Sz, b), *De ieno dienst is de aandero woord* 'k ben graag bereid er iets voor terug te doen (Bdie)

weerde de ['wt:ardol 1. wat iets aan geld waard is *Wat is do weerdo van zoe'n buus op dit ogenblik?* (Nbk), *Dat hebben zo aorig op weerde schat* ze hebben de waarde ervan behoorlijk goed geschat (Dfo), *gion weerde kennen van gold* te gemakkelijk geld uitgeven (Bdie), *Hijstolgtien weerdo op 't geld* geeft te gemakkelijk geld uit (Diz, Ld), zo ook *Hij het gien weerdo van 't geld* id. (Dhau), *rij is gien weerdo van et gold en goed hebben* de waarde ervan niet beseffen (El), *Die koe is onkaant, die is - van de weerde* minder waard geworden (Db), zo ook *As een peord de moek het, is ot aorig van de weerdo* of sterk in waarde verminderd (Obk) en *Et peerd bot con schiethakko, do weerde is d'r aorig* of (Obk) 2. gevoelsmatig belang, betekenis die iets voor iemand heeft *Zob het veur*

him gien enkele weerde hij hecht er geen enkele waarde aan (Nbk), *iono in zien weerde laoton, d'r gien weerde aa hechten* (spor.), *d'r een boel weerde op stellen* het zeer op prijs stellen (Obk)

weerdebepaoling (1) ['w...] - waarde-bepaling

weerdebon ['w...] - waardebon

weerdeloos Ook *waardeloos* (Nbk) ['w...] - waardeloos: zonder geldswaarde: *Mollen vangen ze bij do winterdag, dat dot iono die d'r slag en verstaand van hot; zominers bin de vellen woordeloos* (Dfo); van geen waarde, slecht: *een woordeloos foguur* iemand die nergens voor deugt (Wol), *Ik vien ot waardeloos, zoas zo daor do laosto tied mit de netuur ominogaon hebben* (Nbk)

weerdepepier (1) ['w.] - waardepapier, papier met geldswaarde

weerdepunt (1) ['w...] - waardepunt

weerdeverlös (1) ['w...] - waardeverlies

weerdevol bn; -er, ook wel -der, -st ['w...] 1. waardevol, enige of belangrijke *waarde hebbend* *Ik hobbo hier een grote bak mit allerhande prullaria; je kun et wol even naokiokon, mat d'r zal wel niet veul weerdevol* bij zitten (Op), *Do signotton an een manludegelosie bin now woerdevollo sioraodon* (Obk)

weerdig (verspr.) bn.; -er, -st ['wuordox] 1. met enige waarde, ook: met veel waarde, kostbaar *Aj' wat opgreven is 't vaeke een weerdig ding, waj' vroeger bostopt hebben* (Nw), *Ik kan 't d'r niet of kieken dat et zo weerdig is* dat het zo duur zou moeten zijn (Dho), *Een haozovol koerden zo vroeger omme en ze deden d'r stro in om te drogen, as ze temeenson wat weordig weren* (Ma), zo ook *Et vee is aorig weerdig* (El), *et weordige goed* de spullen die wat waard zijn (Ma): *Zo hebben et woerdige goed d'r toch wel uur!* nl. uit dat huis gehaald, bijv bij brand of verkoop (Ma), *een woerdig stok laand* (Dfo), *Et is een weerdigo herinnering* een kostbare herinnering (Db) 2- in *een weerdig* voorkomen een waardige uitstraling (Obk), *Ze hebben weordig ofscheid nou-* men op waardige wijze (Wol) 3. in *ot niet weerdig wezen* het niet verdienen (Np)

weerdige z. woerschoide

weergalmen (Nbk) [...'g...] - weergalmen (onpers.) *Et weergalmt in de bos* (Nbk)

weergao z. weerscheido

weergeven ['w .j - weergeven, terug-
geven: *Hok etje niet weergeven?* (Nbk),
*Dat speulgoed moei' ie buurjongien niet
afpakken, geef et him gauw es weer!*
(Nbk)

weerglas (Bdie, Bu, Nbk, Ow, v) et;
...glaezen; ..glassien ['w...] 1. weerglas,
barometer 't *Weerglas giet op-en-daele*
(Ow)

weerhaak z. *weerhaoke*

weerhaelen (Bdie, Dho, Nw, Ste) zw. ww;
overg; het *weerhaeid* ['wt:ar...], *in de
verb et van de dood weerbaelen* het bij de
dood af halen: *Hij het et van de dood
weerbeeld* (Bdie, Dho, Nw, Ste)

weerhaene (Bdie, Nbk) de; -n; ...haentien
['w...] 1. windwijzer met de vorm van een
haan

weerhaoke Ook *weer/zaak* (Sz) ['w ... I ...] -
weerhaak *De hujhaoke zat een weerhaoke
en om wat ^{na} uut et vak te haejen, daor
begon ie mit bij een nij vak om et hui d'r
uur te haelen om te voeren* (51e, Bu),
klompebaand mit weerhaoken (01-Nl),
weerbaokies op 'e zonde (El), vgl. *Jene die
weerhakies an de zonde kriegt is gien
goeie baarder, de zonde wodt dan kattelig*
(Sz), *Zokke poerden hebben weerheoken
op 'e koezen, dan kun ze et voer niet
kwietwodden* (Dfo)

weerheuren (01-Nl) {'w...], *in tot weer-
beuren tot wederhorens* (01-Nl)

weerholen [...'h...] - weerhouden, tegen-
houden *De knecht zal vat, mar hij het n
weerholen* (Ow), *Soms wol ze wel es
boven bij him zitten gaon* (J, max zien
mem *weerhul beat d'r van* (v)

weerhulp(e) (Dhau, 01-Nl, Ow) de ['w.J
t. wederdienst *tot weerhulpe* tot weder-
dienst bereid (01-Nl, Ow), 't *Is hulp en
weerhulp* (Dhau)

weerhusien (Nbk) ['wi:orhysin] - weer-
huisje *As et weermannegien baten et
weerhusien staot wodt et min weer, as et
weervrouwugien buten staot, wodt et weer
mooi* (Nbk)

weerkaatsen (ba) [2k...J - weerkaatsen,
*terugkaatsen: Dat was een roer geluud;
deur de stilte van de straote en de hazen
weerkaatste et* (ba)

weerkaorte (spor.) ['w...] - weerkaart
weerkauwen ['wt:ar - herkauwen(lett.):
*De wisselveerze gaot de melkantan kwiet;
dan proemkt -bij, want et weerkauwen wil
niet zo goed* (Ow), *Die koenen moe'n wat*

*roegvoer hebben om te weerkauwen, dat
kriegen ze tegenwoordig wel es wat te min*
(Po-DbI), *Die koe staot de bieltied mar te
weerkauwen* (bi), *Et vasscgrös smaekte de
biesten wel en nao een schoft gongen de
meersten liggen te weerkauwen* (vo), *De
koenen laggen mooi te weerkauwen* (Op,
Nbk), ...leklcer te... (Nbk), ...*liggen rustig
te...* (Obk)

weerkauwer de; -s ['w...] 1. herkauwend
*dier Dat hui van dat laand is niet geschikt
veur weerkauwers, wel goed veur poerden*
(Pe-Dbi)

weerkennen (Pe-DbI) ['w... J zw. ww.;
scheidb.; kende weer, het weerkend ['w...]
*t. herkennen Om 't gereedschap goed weer
te kennen, gingen ze d'r de naeme in
branen naderhand te kunnen herkennen*
(Pe-DbI)

weerkenner (spor.) ['w...] - weerkenner:
weerdeskundige, kenner van het weer,
iemand die goed het weer kan voorspellen
weerkeren (Spa) zw. ww; onoverg.;
keerde weer, is weerkeerd ['w...] 1.
terugkeren, in verb. als *De rust is
weerkoord* (Spa)

weerkommen ['wW] - weerkomen: *Zal hij
nog weerkommen?* (Nbk), *Hij is in de
oorlog mitneumen deur de Duitsers, hij is
nooit weerkommen* (Nbk), *Mook wij dan
niet bliede wezen* (..) *now ^{10w} bruur
weerkommen is en leeft?* (b), *Geniet mat
van je kienderjaoren, die kommen nooit
weer* (Nbk)

weerkriegen {'w] - weerkrijgen *Zollen
we 't nog weerkriegen?* (Nbk), *Ik heb et
nooit weerkregen van him* (Nbk)

weerkundig(e) [...'k...] - weerkundig(e)
weerlag (Pe-Dbi, k: Ste, d, p, b: Im, In) de
[wt:arlax] 1. (verwensend) hel, duivel, in
verb: Loop naar de weerlag loop naar de
pomp (Pe-DbI, k: St; b: In), *om de
weerlag niet* absoluut niet, hoe dan ook
niet (d, p, b: Im)

weerlam z. *weerlaompjen*

weerlammegien z. *weerlaompjen*

weerlaorn(tien) z. *weerlaompjen*

weerlaompjen (verspr. OS, s, n, b: Im)
Ook **weerlammegien** (Bdie, Wol, Sz, n),
weerlam (b: in, ho: Bu, Np, Nw),
weeriaom (Bdie), **weerlaomtien** (b: im) et;
...laompies ['wt:arl5:ml...lamoxinl'w...] 1.
watersnip *As et weerlammegien mekkert,
dan kriegj' slecht weer (dat doen ze mit de
vleugels)* (Sz), ...*dan kriegen we regen*

weerleggen - weeromniebrengen

(Dfo) 2. leeuwerik (Nbk)
weerleggen (1) [..l...] - weerleggen
weerleveren (spor.) ['w...] - weerleveren:
nog eens leveren, nog eens doen
weerlocht Ook *weerlucht* (Spa) de ['wt:ar
loxt/...] 1. weerlicht *Zoemeraovens kan de
weerlocht soms lange deurtlikkeren* (Op),
Dat is een felle weerlocht (Diz) 2. in as de
weerlocht zeer snel (Spa, Op): *D'r is een
ongeluk gebeurd, wij' as de weerlocht de
dokter bellen?* (Op), *As de weerlucht naar
bedde, ieje! schiet op, naar bed!* (Spa),
zo ook as een weerlocht id. (D: *Vlogge as
een weerlocht scheut hij naar et raem* (j)
weerlochten Ook *weerluchten* (WH) ['w..]
- weerlichten (letL) *Zie 't es weerlochten*
(Nbk), *Et begint te weerlochten, lao'we
mar in huus gaan* (Nbk), *As d'r een
rommelbuije komt, weerlocht 't eerst*(Dfo),
*Et weerlocht, d'r gaan slangen langs de
lacht* (Bu), *As et weerlochtte kan hij weer
wat ziend), 't Weerlochtte fel bij die don-
derbuije* (Dhau), *Et weerlocht de hiele
aovend al in et westen* (Dhau)
weerloos ['w...] - weerloos, niet in staat
zich goed te verdedigen *Et is laf om een
weerloos kiend zoe'n klap te geven* (Op)
weerlucht(en) z. *weerlocht(en)*
weermacht (spor.) ['w...] - weermacht,
leger
weerman (spor.) ['w...] - weerman, als
verkl. ook weermannetje in een weerhuisje
weernemen (p, b: lm) st. ww.; overg.; het
weerneumen ['w...] 1. op zich nemen, uit-
voeren (p: b: im)
weeromme bw. [wuaromo] 1. achteruit
Kuj' een betien weeromme mit die taofel?
Dan kan et buro d'r ok nog staan (Nbk),
*Ja, dan kuj'niet weeromme dan kun je niet
terugkomen op wat je hebt toegezegd*
(Nbk) 2. naar vanwaar men komt *Now, we
moe'n ok haast weeromme, eers bin we
niet veur donker thuus* (Nbk), *Vat!
Weeromme jim!* (Nbk), *Weeromme mooi'
misschien wel staan in de trein* op de
terugreis (als de trein erg vol is) (Nbk), *dit
pad weeromme* het pad volgend naar het
punt vanwaar men kwam (Nbk) 3.
teruggekeerd *Wanneer znoe'n we weerom-
me wezen?* (Nbk), *Hij is te kuieren gaan,
mar hij is nog niet weeromme* (Nbk) 4.
van de zijde van de ander *Ik lache weer-
omme* (v), *d'r niet van weeromme hebben:*
*Ik heb n een schop onder de kont geven,
daar had hij niet van weeromme* (Sz), *Ik*

zal je een lappe verkopen [een klap
geven], *waar jow niet van weeromme
hebben* (Op) 5. weer bij de bezitter *Daar
moej' vew-zichtig mit ommegaan, hij moet
jn weeromme hebben* (Nbk), *Veur een
haJfsleten mem kriegen we aanst een nije
weeromme* (vo), *Hei' van honderd gulden
weeromme?* kan ik het teveel betaalde aan
wisselgeld terugkrijgen (Nbk)
weeromme- (z. ook *terogge*) [wua'romo] -
terug-, in sst. als *weerommefietsen*, *weer-
ommesturen*; *weerommedringen*, *weer-
ommezetten*; *weerommebellen*, *weeromme-
vraogen* (ze zijn in dit woordenboek niet
alle opgesomd)
weerommebekken (Db) [wt:o'r...] - terug-
bekken *Ie hebben goed weerommebek*
(Db)
weerommeberen (Db, Op, Spa) zw. ww.;
onoverg.; *beerde weeromme*, is
weerommebeerd [wi:o'r...] 1. (bij varkens)
opnieuw gedekt moeten worden *As et
varken weeroniniebeert is et wel dekt,
mar niet drachtig wodden en et is op de vaste
tied weer bezig* (Spa)
weerommebetaelen [wua'r.] - terug-
betalen: van wat men leent, krijgt
weerommebieten [wi:o'r...] - terugbijten
(ook lig. (spor.))
weerommeblikken (spor-) [wua'r...] -
terugblikken (lig.)
weerommeboeken (spor.) [wior...] -
terugboeken
weerommebollen zw. ww.; onoverg.;
bolde weeromme, is weerommebold [wt:a
'romaboln] 1. (van koeien) na drie weken
weer tochtig worden en dus opnieuw naar
de stier moeten *Die is weerommebold; hij
het onder de bolle west, mar is niet
bevrucht, dan komt hij mit drie weken
weeromme* (Nbk), *Sommige jaoren bolden
haast alle pinken weeromme; dan wodden
ze soms wel haost drie jaar veurdad ze
olJcalfden, dan wodden et overlopers* (Ow)
weerommeboller (Ma, Obk) de; -s [wuo
'romobolr] t. koe die *weerommebolt* (z.
weerominebollen) *Die weerommeboller
moet vat, want die wodt vuusten te
schaelik* (Obk)
weerommebrengen [wuo'r...] - terug-
brengen: retour brengen naar degene van
wie iets is, in het bijzonder: terugbrengen
naar een winkel wanneer men niet tevreden
is, vgl. *Ik koop et, onder beding dak et
weerommebrenge as et niet goed is* (Np);

geld dat men teveel had gekregen of dat was geleend, brengen: *Ik brengje even wat geld weeromme, wil ie even oftekenen op 'e schuldbrief?* (Db); reduceren (spor.) *de veestaepel weerommebrengen* (Nbk)
 weeromwedaenken [w:a'r...] - terugdenken (onoverg.) *wit plezier an je schoelejaoren weeromredaenken* (Nbk)
 weerommedoen [wi:o'r...] - terugdoen: weer in iets doen, stoppen: *Doe die schoenen es weeromme in die deuze* (Nbk); terugbezorgen, weer inleveren: *Now, die appels bin niet goed, die doe ik weeromme* (Nbk), *Dat boek daj' me liend hebben wak toch niet neudig, dat doe 'kje weeromme* (Nbk); als tegenprestatie leveren: *Ie meugen ok wel es wat weerommedoen* (Nbk), *Ie konnen altied war veur him lopen, hij dec nooit es wat weeromme* (Nbk), ook: terugpakken *Die vervelende vent! Ik zal him wel es wat weerommedoen* (Nbk)
 weerommedouwen [wLar...] - terugduwen
 weeromwedri'jen [wuo:r...] - terugdraaien, achteruitdraaien: *de grote wiezer van do klokke weerommedrijen*; ook fig.: ongedaan maken van wat men eerder goedvond, wat eerder geaksepteerd was: *Dat kune niet weerommedrijen* (Nbk), *de klokke weerommedrijen* de klok terugdraaien (spor.)
 weerommedrieven [wt:o'r...] - terugdrijven
 weerommedringen (spor.) [wt:a'r...] - terugdringen
 weerommedrokken [wt:o'r...] - terugduwen
 weerommefluiten [wt:a'r...] - terugfluiten
 weerommegaon [wt:or...] - teruggaan: *Gao es een aentien weeromme* (Nbk), *weerommegaon in de tied* (Nbk); in weerommegaon op teruggaan op (1); gaan naar het uitgangspunt: *We bin mar weerommegaon, et wodde te duuster om nog wat te vienen* (Nbk); teruglopen, verminderen (spor.) *De huzen bin nogal weerommegaon in depries* (spor.)
 weerommegeven [wi:a'r...] - teruggeven: *aan de eigenaar Ik gaf et mes weeromme wit puntbedek* met datgene wat je op de punt van het mes teruggaf als je dat mes geleend had om een vrucht te schillen (Np); terugbetalen *Ik zal je de holte weerommegeven, ik had et geld niet alleger neudig* (Nbk); aan kleingeld weer-

geven (omdat men niet gepast kon betalen) *Hoevule moe'k je now nog weerommegeven?* (Nbk); weer verbinden met de studio (spor.): *Ik geeffe now weeromme an de studio* (spor.)
 weeroinmegooien [wuo'r...] - teruggooien
 weerommegriepen (spor.) [wt:o'r...] - teruggrijpen
 weerommegroeten (spor.) [wt:o'r...] - teruggroeten
 weerommehaelen [wt:or...] - terughalen: terugtrekken *Et wodde veuru utdr okt en weerommehaeld* (Ow); ophalen wat eerder is gebracht *Hael die kraanten war een keer weeromme, hij het ze now lange genoeg had* (Nbk); iemand terug doen keren die net is weggegaan *Haelbim even weeromme, dan kim we dat ok nog even ofwarken wit him* (Nbk)
 weerommejaegen zw. Ww.; overg., onoverg.; jachtte/jaegde weeromme, het (beL 1)/is weerommejacht/weerommejaegd [wt:a'r ---] 1. (overg.) resoluut terugsturen (*van iemand*) *We hebben die vent weerommejacht, hij het hier niks te maken* (Nbk) 2. (onoverg.) heel hard terugfietsen of terugrijden *Ze is as een gek weerommejacht t naar Oosterwoolde* (Nbk) 3. (onoverg.; van een zeug) niet bevrucht geraken (*Diz*) *De motte jacht weeromme, die is niet bevrucht* (*Diz*)
 weerommekeren (Obk) rij. ww.; onoverg.; keerde weeromme, is weerommekeerd [wt:r...] 1. hetz. als *weerommejaegen* bet. 3, z. aldaar *As een varken opnij roezig wodde, dan keerde et weeromme* (Obk)
 weerommekieken [w:a'r ---] - terugblikken, terugkijken: op wat eerder is geweest *We moe'n mar niet te vule weerommekieken, we moe i veerder* (Nbk), *d'r op weerommekieken: Hoe kiek ie now opje schoefeja oren in dat dörp weeromme?* (Nbk)
 weerommeklauwen (Db) zw. ww.; onoverg.; klauwde weeromme, is weerommedeklauwd [wv:o'r...] 1. terugkrabbelen, op z'n eerdere beslissing of toezegging terugkomen
 weerommekoemen z. *weerommekommen*
 weerommekommen Ook *weerommekomen* (Bdie) [wt:a'r..J...] - terugkomen: komen op, in de richting van waar men/iets kwam, bij een persoon, een instantie enz. *terugkeren Komt hij nog een keer voor-*

weerommekommer - weerommeroepen

omme vanaovend of niet, boe zo! dat wezen! (Nbk), *Jow bruut is weerommekommen* (b), *Hij hoefde niet weeromme te kommen* ze waren hem niet meer nodig, ook: z'n verkering was voorgoed uit, *Ze lienden eerst van alles uut in vertrouwen, nier d'r kwam nooit weer wat weeromme, tot aa et veurschieten van geld toe* er werd nooit iets van teruggebracht, er werd nooit iets voor teruggedaan (als dank) (Obk), *d'r op weeroimkoinmen* het weer aan de orde stellen, ook: herzien, met name van een eerdere toezegging of besluit (Nbk); zich weer vertonen, zich weer manifesteren: *Mit griep moej' oppassen, want et wil wel es weerommekominen* (Nbk), *Now, die het de verkering mit die vent uitmaekt, gelokkig, et verstaand is weerommekommen* (Nbk); opnieuw komen *Ik moet nog een keer bij de dokter weerommekommen* (Nbk); niet bevrucht raken: van koeien, varkens (zich manifesterend in mochtigheidsverschijnselen), en dus nog-maakt gedekt moeten worden (verspr.) *Dat varken is aong rood om de kont, hij kon wel weeronimekommen* (Np), *Et varken kwam mit drie weken weeromme, die mos weer onder de beer* (Bdie, Pc- Dbl), *As een koe nao drie weken weer bols is, dan is hij weerommekominen* (Nbk), *Now be 'k die koe onder de bolle zet, mar now is hij me nao zes weken toch weerommekommen* (O1-NI), *Hij komp weeromme* (Nt, Ste), *Die koe komt ieder drie weken weeromme, ot is een brulder*(Dfo); een come back maken (spor.)

weerommekommer (Ste) de; •s {wua romokomí} 1. koe die maar niet drachtig wordt en daarom steeds opnieuw naar de stier moet

weerommekopen {wl:o'r...} - terugkopen
weerommekoppelen [w:o'r...] - terugkoppelen: lett.; ook fig. (spor.)

weerommekoppeling (spor.) {wt:a'r...} - terugkoppeling: het *weerominekoppelen*, z_ aldaar

weerommekrabbelen [wuo'r...] - terugkrabbelen (fig.) *Now moej' niet weerommekrabbelen, heur!* (Db, Nbk)

weerommekriegen [wt:o'r...] - terugkrijgen: weer in z'n bezit krijgen; *terugontvangen* *We hadden etpakkien niet goed adresseerd, we kregen et weeromme* (Nbk); als reactie krijgen: *Hij kreeg een sneer weeromme* (Nbk); terugkrijgen van

wat aan groter geld betaald is, of wat terugbetaald moest worden *Hoevule kriej' weeromme?* (Nbk), *Je moe'n d'r acht op geven daj' nog geld weerommekriegen* (Np); terugpakken (als vergelding): *Ik zal jow wel weerommekriegen, mien jonge* (Nbk)

weerommeleggen [wuo'r...] - terugleggen (op de plaats waar iets lag)

weerommelopen {wl:a'r ---} - teruglopen: naar het uitgangspunt *Hij]cup weeromme naor huus* (Nbk); achteruitgaan, verzwakken: *De verkoop lopt aorig weeromme* (Nbk)

weerommeluisteren (spor.) [wt:o'r...] - terugluisteren

weerommemesjeren [wt:o'r...] - terugmarcheren

weerommenemen st. ww.; overg.; het weerommeneumen [wt:ar...] 1. opnieuw in bezit nemen *J. bar een vore van mien akker ofsnedem; now, dat hek gewoon weerommeneumen* (b), *Dat scheerappaot doe et niet, mar ze wollen et in de winkel niet weeronimenernen* (Nbk) 2. intrekken (van wat men te sterk heeft uitgedrukt) *Dat kuj' zo mar niet over mij zeggen, dat/die woorden moej' weerO oinmenemen* (Nbk)

weerommepakjcen [wt:o'r...] - terugpakken: weer pakken (wat men eerst niet meer had); iemand op zijn of haar beurt beetnemen *Ik pak him nog wel een keer weeromme!* (Nbk)

weerommeplaatsen (spor.) [wuo'r...] - terugplaatsen

weerommeplaogen [wt:o'r...J - terugplagen

weerommereis z. *weerommereize*

weerommereize Ook *weerommereis* (Nbk, Sz) [wr.'r...] - terugreis *We mossen in de wiend op boks clen op 'e weerommereize van Oosterwoolde* (Obk)

weerommereizen [wt:o'r...] - terugreizen
weerommerieden st. ww., onoverg.; is weerommereden [wt:o'r...] 1. terugrijden 2. (van geiten, schapen) niet drachtig worden na de dekking (Dfo, s) *De geit is weerommereden* (s), *Et schaop is...* (Dfo)

weerommeroepen [w:a'r...] - terugroepen: door roepen terug doen komen *Ze renoen him weeromme, hij mos nog wat nutnemen vew vrien mem* (Nbk), *J. wodde deur die vzaege tot de warkelijkheid weerommereupen* werd zich weer bewust van de werkelijkheid (vo); door toe-

juichingen nogmaals ten tonele verschijnen, vaak: opdat er nog een lied ten gehore wordt gebracht, vgl. *Ze wodde weerommereupen deur de meen sken, ze mos nog een Jietien zingen* (Nbk); iets bij wijze van antwoord of reactie roepen
 weerommeroezen (Dfo, Ma, Ow) zw. ww.; onoverg.; roesde weeromme, is weerommeroesd [wra'r...] 1. niet drachtig worden van een varken en dus opnieuw naar de beer gaan *Et varken roest weeromme* (Ow),
 • Is *weerommeroesd* (Ma)
 weerommerollen [wu'r...] - terugrollen
 weerommeschakelen [wt:a'r...] - terugschakelen (fig.), ook wel: een uitzending door de studio of de centrale post doen overnemen
 weerommeschellen [wt:ar...] - terugschelden
 weerommeschieten [wta'r...] - terugschieten
 weerommeschoeven [wt:a'r...] - terugschuiven, schuivend terug doen gaan, zijn *Lag d'r niet hielendal genoeg vene op, dan kon -bij van achter Mm d'r wat mit de jutte over doen, was d'rjuust wat te viiie dan kon hi dat weerommeschoeven in et baksgat* (Np)
 weerommeschoppen [wua'r...] - terugschoppen
 weerommeschrijven [wt:o'r...] - terugschrijven *Ze het mij al weer schreven, ik moet beur sta ongan mar es weerommeschreven* (Nbk)
 weerommeslaan [wt:a'r...] - terugslaan: daarheen slaan vanwaar iets of iemand is gekomen *Hij sleug de balie mit de voeste weeromme* (Nbk); één of meer klappen teruggeven: *As hijjow slat, siaoj'him mar weeromme* (Nbk); door te vechten tot de terugtocht dwingen *Ze hebben dat indringende groepien soldaoten weerommesleugen* (1); in *weerommeslaan* op terugslaan op, betrekking hebben op iets dat eerder is meegedeeld, heeft plaatsgevonden; terugkeren, zich opnieuw manifesteren (Nbk), in verb. als *Mit griep moej' oppassen, want et wil wel es weerommeslaan* (Nbk); terugslaan van dieren: *De drieviers raosden doodsbenauid - Hij is weerommesleugen'* (b)
 weerommespeulen [wt:a'r...] - terugspelen (in bep. balsporten e.d.)
 weeroinmespoelen (spor.) [wi:a'r...] - terugspoelen

weerommespringen [wt:a'r...] - terugspringen: d.i. achteruit, ook: naar de vorige plek
 weerommestoten Ook *weerommestotten* (Nbk, Nw, Ow) [wt:a'r...] - terugstoten: achteruit stoten, naar de eerdere plek stoten
 weeromwestotten [wi:otr...] - terugstorten (*van geld*); z. *weeromniestotten*
 weerommestromen [wt:a'r.] - terugstromen
 weerommestuit z. *weeromstuit*
 weerommestuiten {wi:o'r...} - terugstuiten
 weerommesturen [wL'r...] - terugsturen
 weerommetellen [wEor...] - terugtellen
 weerommetoets (1) de; -en [wi:r] t. terugtoets, toets voor back space
 weerommetrappen [wt:o'n.] - terugtrappen
 weerommevaeren z. *weerommeveren*
 weerommevalen [wur...] - terugvallen: naar de eerdere plaats; in *weerommevalen* op (spor.); meer naar de achterhoede geraken (bij het wielrennen) (1)
weerommevaren z. *weerommeveren*
 weerommevechten [wi:ar ---] - terugvechten (*lett.*) *N. leut him niet op 'e kop zitten, ^{hij} begon weeromme te vechten* (Nbk)
 weerommeverdiene[n] [wt:or...] - terugverdiene[n]
 weerommeveren (OS, Bu, Dho, Np, Nw) Ook *weerommevueren* (Np, Ste en west.), *weeronunevaren* (Wil) [wt:o'r] - terugvaren
 weerommeverlangen 1w. Ww.; onoverg.; verlangde weeromme, het weerommeverlangd [w:n'r ---] i. terugverlangen (naar) *Naor die tied hek nooit weeromme verlangd* (Nbk)
 weerommeverplaatsen [wuar...] - terugverplaatsen, ook fig.: *As we oons now es in die tied weerommeverpla etsen* (..) (Nbk)
 weerommevertaelen (1) [wi:a'r...] - terugvertalen
 weerommeverwaachten [wt:or...] - terugverwachten *Wanneer kun we him weerommeverwaachten?* (Nbk)
 weerommeverwiezen [wuo'r...] - terugverwijzen
 weerommevienen [wuor...] - terugvinden: door te vinden weer in z'n bezit krijgen *Wanneer hej' je horloge weerommevunnen?* (Nbk)

weerommevliegen [wl:a'r...] - **terug-**vliegen: door te vliegen terugkeren *Er kan gebeuren dat deur et minne weer of doordat de moer niet vliegen kan de zwaann weer weerommevliegt di. terugvliegt naar het volk waar het van is afgesplitst (bs: Dfo), Ze bin van Amsterdam naar Belde weerommevleugen (Nbk); zeer snel teruggaan: door te lopen, schaatsen, rijden (op een motor, in een auto enz.) We hadden die iene koffer vergeten, we bin weerornmevleugen, en doe vusen te hadde op et station aal (Nbk)*
 weerommevragen [wua'r] - terugvragen: om terug te krijgen
 weerommewarkend [wuo'romawar(o)kijt] - terugwerkend, in *mit weeromme-warkende kracht (v)*
 weerommewiezen [w:a'r...] - terugwijzen: in de richting vanwaar men komt
 weeroininezeggen [wt:o'r...] - **terug-**zeggen: antwoord geven, een reactie geven *Hij zee niks weeromme hij groette niet terug (Nbk)*
 weerommezetten [wuSr...] - terugzetten: weer op z'n plaats zetten *le meugen niet zomar wat uur etrekhaelen, zet et es gauw weeromme (Nbk); achteruit zetten: de wiezers van de klokke weerommezetten (Nbk)*
 weerommezien {wt:o'r...J - terugzien: terugblikken; later nog eens weer zien *Hij het zien oolde maot nooit weerommezien (Nbk), Hij het zien oolde plaetse nog ien keer weerommezien (Nbk)*
 weerommezeken [wt:o'r...] - terugzoeken: nog eens trachten te vinden wat men eerder al had gevonden, had gezien
 weeromstuit (Nbk, Op, Ow, b) Ook *weerommestuit (Ow) [wt:a'romstjtI ---] - weeromstuit Ze/s bin 'k van de weeromstuit ok wel an een borreltien toe (Ow), In ruimten waar niet rookt wodden mag, gaan sommigen van de weeromstuit pro em en (Op), Doe was ze van de weeromxn estuit goed bekommen van al die praatjes (Ow)*
 weeroverzicht ['w...J - weeroverzicht
 weerpiene (verspr.) - weerpijn *Weerpiene zit op een bep. plak, et komt deur een =der plak (Nbk), Ach maegien, die koezepiene rechts dat is weerpiene je, et zit vast links (Nbk), Doe ik last van stienpoesten hadde, had ik weerpiene onder de aarms (Db), Ik had dr laeter nog aorig*

naopiene sri, en doe kreeg ik d'r ok nog weeipiene an (Ld, El)
 weerpraotien ['w] - weerpraatje
 weerprofeet (Dhau, Obk, Pe-DbI, Sz) de; ...profeten ['w.] 1. iemand die het weer voorspelt *As 't waor is weet ik niet, mar weeprofeten zeggen wel es dat daar mooi weer achter zit nl. achter druilerige regen (Sz)*
 weerrepot (spot.) ['w...] - weerrapport
 weerriem (spot.) - (vaak verkl.) weerrijm
 weerscheid z. *weerscheide*
 weerscheide (Bdie, Bu, Dhau, Nw, Ste, Obk, Spa) Ook *weerscheid (El, Dho, bo: Bu, b, bo: Nw), weerdige (Dho, El, Ld, Ow, b: Im, p), werige (Ld, b: Im) weerschouw (Bdie), weergao (El) de, ook wel et; -n ['wt:orskejda/....wt:ardoga/wt:arogo/'wcorskoM/'wt:ogo:] 1- gelijke (van een tweetal), evenbeeld, de andere van een tweetal: met name van personen, dieren de weerscheide van de tweeling (Bdie), Dat is de weerscheide van zien heit hij lijkt heel erg op z'n vader (Dhau), (van twee lammeren:) Zien weerscheid is soms groter (ho: Nw), A 'k laomer koop, wik de weerdige d'r bij hebben d.i. twee gelijke (Ld), (gezegd van een stel paarden:) Waor is de weerscheide van de brune? (Bu), de weerscheide van de klompe de andere klomp (Bdie), de weerscheid van de schoe (Dho), Disse koe is de weerscheid van die van de buren veel lijkend op, de gelijke (Dho)*
 weerschien ['warskin, ook wel ..'ski:n] - weerschijn, weerskaatsing *D'r ligt een mooie weerschien op dat spul, dan glaanst et mooi (Nbk), D'r ligt een mooie weerschien over de bos (Dhau), _op et nije pak (Dhau), D'r zit een weerschien over dat goed (Dho), As et heldere maone is mit een hele lichte bewolking, kan dr zoen mooie weerschien om de maone zitten (Spa), Ben bijzonne is een weerschien van de ~ne (Dfo), Dat is de weerschien van Pl hij is het evenbeeld van N (Nw)*
 weerschip (1) ['w...] - weerschip
 weerschouw z. *weerscheide*
 weersgesteldhied Voor -heid z. -hied ['w...] - weersgesteldheid
 weerskaanten Ook *weerskanten (Spa) mv. [w:a(r)skâ:ntnl...kantn; aks wisselt] 1. weerskanten, beide kanten We hebben an weerskaanten goeie buren (Op), Vanaovend*

kommen de weeskaanten burens tepraoten (Db), *Et koor is et gestoelte an weerskaanten van de preekstoel* (El), *Vroeger was hier de 'buurt: zes en weerskanten aan beide kanten van de woning van de desbetreffende persoon* (Spa), *Op weerskaanten van de hul vakken was op lene kaante de dele, op de nadere kaante was een uutlaote as bargruwnte veur een buit dingen* (Ow)

weerskanten z. *weerskaanten*

weerslag (Obk, b: in) de ['wua(r)slax] 1. terugslag (b: In) 2. in *HIJ maekte as de weerslag dat* (...) als de weerlicht (Obk) weerspiegelen [wi:o(r)'spi:glɪn] - weerspiegelen: weerkaatsen, terugkaatsen *in 't waeter zien weerspiegelen* (Ow)

weerspreuk(e) (spor.) ['w...] - weerspreuk weerstaand (Wol, 1, b) Ook *weerstand* ['w...] - weerstand, verzet *D'r is nogal wat weerstand tegen* (Nbk), *de weg van de minste weerstand*; ook: bep. schakel-element (spor.)

weerstal (b: In) de; -len ['w...] 1. oude gerechtsplaats

weerstaand z. *weerstaand*

weerstaon [w:o(r)'st...] - weerstaan: stand houden *HIJ kon de verleiding niet weerstaon* (Nbk)

weerstation (1) ['w...] - weerstation

weersveraandering (spot.) ['w...] - weersverandering

weersverwachting (spot.) ['w...] - weersverwachting

weersveurspelling (spor.) ['w...] - weersvoorspelling

weersveuruutzichten ['w...] - weersvoorzichten *De weers veuruutzichten bin aorig goed* (Db)

weerszieden mv. [wuo(r)sid; aks. wisselt] 1. weersz_{ijden}, weerskanten, in *an weerszieden: De stiepe is dwasover, die paste an weerszieden in een kepe in et kezien* (Ste) weertrouwen (Dfo, Np, 01-NI) zw. ww.; onoverg.; trouwde weer, is weertrouwd ['w ---] 1. hertrouwen, nog eens trouwen *Ze bin weertrouwd* (Np)

weervienen ['w...] - weervinden, terugvinden *Now nloeit niet zo opbergen daj't niet weervienen kunnen* (Ow), *Die is zo dunne, de kuj' in 't bedde niet weervienen* (Ld)

weervrouwgien (Bdie, Nbk) et; ...vrouwgies ['w...] 1. vrouwtje in een weerhuisje weerweide (Bdie, Dfo, b: im, p, be: Bu,

Nw) de ['w...] 1. bep. ziekte bij het vee: weerweide (Bdie, p, b: im) 2. in *in de weerweide* kommen het slechter krijgen (nadat men het eerder maatschappelijk beter heeft gehad), *ongewoonte ondervinden* (b: Im), van vee (ho: Bu, Nw): zich onwennig voelen op een nieuwe plaats

weerwekker z. *weerwikker*

weerwikken (Bu, Dhau, Obk) onbep. w. ['w...] i. (van koeien) met z'n kop voor op *et stil staan* (Bu), ook: met z'n neus tegen een paaltje e.d. (Dhau) 2. wikken en wegen (Obk) *Veur ze et besluit naaien, zatten ze nog mennij keer te weerwikken* (Obk)

weerwikker (Dfo, Mun, Nbk, Np, bi, j) Ook *weerwe/cjce*, (Obk: bet. 1, 3) de; -s; -tien ['wt:arwkr/...wskr] 1. dat wat iemand tot barometer is: gevoelige plek aan iemands lichaam of litteken dat pijnlijk steekt bij weersverandering (wat daarom als voorteken geldt) *Littakens kun weerwikkers wezen* (Np), *Dat bien dam-hek een weerwekker en* (Obk) 2. iemand die verstand heeft van het weer, die weersveranderingen voelt aankomen (Nbk, bi) 3. kwartelkoning (Obk)

weerwolf (v) de; ...wolven ['w...] 1. weerwolf (lett.) (v) *Pattie hadden et over weerwolven* (v) 2. veelvraat (Nw) *Die vret wel zo vule, dat is wel zoeb weerwolf* (Nw)

weerze (Db) de; -n ['wua(r)zo] 1. hetz. als *rille* (het. 3), z. *aldaar etgrös in de weerze* (Db)

weerzem (Sz) bn.; -er, -st ['wi:orsm, ...s m] 1. zich flink werend, hard werkend *Die is vandage okaarig weerzem west* (Sz) weerziek (Bu, Nbk) ['w...] - weerziek *As bonnen en katten weerziek binnen, dan vreten ze grös, dan geven ze over* (Bu)

weerzien I (vo) et ['w...] 1. weerzien, hernieuwde ontmoeting *HiJ docht en et weerzien van M* (vo)

weerzien II st. ww.; overg.; het weerzien ['w...] 1. weerzien, terugzien *Nao die tied hek die oolde meensken nooit weerzien* (Nbk)

wees de; wezen; wesien [wt:s] i. wees, kind dat de vader en moeder verloren heeft *Dat maegien is biJ pleegoolders grootbrocht, want ze was een wesien* (Obk)

weesgegrootje (Ste) [wt: sxo'xrutjo] - weesgegrootje

weeshuus ['w...] - weeshuis

weeshuuskiend (1) Ook *weeskiend* (1) ['w.../...] - weeskind: kind in een weeshuis
weeskiend z. *weeshuuskiend*
 weet de [wi: t] 1. weet, kennis *Hij het een boel weet van zokice dingen* weet er veel van (Obk), *Wat de grote heren onder mekaar bekankelen, daor t-legen wij toch gien weet van* (Op), *Hij zal 't vanzels wel an de weet kommen* (El, Np, Obk), *Hoe bij' dat an de weet kommen?* (Nbk), *Hij het dr wel weet van* (Np), *d'r weet van hebben het weten* (Db, Nbk, b), *Ik bin toch an de weet, hoe et in mekeer zat weet het nu* (Db), *We hebben ok weet van innerlike vrede* (b), *Mar wij hebben ok weet van innerlike vrede* (b), *ergens gien weet van hebben* het niet weten, ook: er geen benul, besef van hebben (Db, Nbk, ba), zo ook *Daor hak toch hielemaole gien weet van* (Nbk) 2. kennisgeving, seintje om te doen weten (Bu, Nbk) *even de weergeven* doen weten, een seintje geven (Bu), *iene de weet geven* een teken, seintje geven (Bu, Nbk) 3. iets dat men weet (spor.) *veurjow een vraoge, voor mij een weet* (spor.), *Et L mar een weet* men moet het maar weten (spor.)
 weet- Z. *wiet*-
 weetal (spor.) ['wutal] - weetal
 weetgierig (vo, 1) [...'x...] - weetgierig *Hij hadde nog nooit zoe'n weetgierige leerling had*, *zeebij(vo)*
 weethoe- z_ onder *wiet*-
 weethoelange z. *wiethoelange*
weethoemooi (Db, Nbk) bw. {'w...} 1. zeer *fraai mit een weethoemooijassen an* (Db)
 weethoevaeke z. *wiethoevaeke*
 weethoeveer z. *wiethoeveer*
 weethoevule z. *wietboevule*
 weetwaor z. *wietwaor*
 weetwat (Sz) bw. ['wt:twat] 1. in zeer *hoge mate* *Die schijpen gaon weetwat omhoog mit et schutten* (Sz)
 weewaeter (Bdie) Ook *weewater* (Sz), **weiwueter** (Np) ['wt: ... /we] ...] - hartwater *Soms k.riej' weywaeter in de mond* (Np)
weewater Z. *weewaeter*
weewip Z. *hee wio*
weg 1 Voor *wege* (vert. vorm) z. bet. 2 de; -en; weggien [wex] 1. weg (waarover men *gaat*) *een weg anleggen, de weg van Oosterwoolde naor Wol vege, een briede weg* (Nbk), *een smalle weg* (Nbk), *een rustige weg* (Nbk), *een droklice weg* (Nbk), *de grote weg* di. een doorgaande weg die

breed is vergeleken bij de andere wegen in de omgeving (Nbk), *Wie leup daor over de weg?* (Nbk), *Men is langer in geveer van iens leven, aj' op 'e weg binnen* (b), *Gelokzalig de meenksen die in heur hatte slichte weg hebben een geëffend pad* (in fig. zin) (b), *D'r gaot iene de weg langes* (Np), *Die is altied bij de weg* loopt altijd op straat, zo ook *Hij is altied bijpad en weg* z. onder *pad* 2. richting waarlangs men gaat, baan die men volgt, route *iene de weg wiezen, de weg weten, naor de bekende weg vraogen, recht van weg recht van overpad* (om over een weg te gaan) (Bu), *dezelde weg holen* (Nbk), *De twiede koeke gong de weg van de eerste* werd vervolgens ook opgegeten (b), *Doe gong elk zien eigen weg weer naor huus* (j), *op weg gaon*(ba), *op 'e goeie weg fig.:* goed bezig (spor.), *waartegenover op 'e verkeerde weg* (spor.), *weg noch steg weten* op een bep. plaats in het geheel niet bekend zijn (Ld, Obk), *op weg wezen* onderweg zijn (ook fig.), *iene op weg helpen, Dat ligt meer op jow weg* dat is meer aan jou, (van een vrouw) *'t Is een rammelschute, iene die an ien weg praot aan één stuk door* (Nbk), zo ook *'t Gaot an ien weg deur* (Nbk), *Hij jammerde an ien weg deur* (Nbk), *iene in de weg staon ...zitten, ...lijgen*, zo ook (verb.): *Stao ik jow in de wege?* (b, Nbk), *Die taofel wik daor weg hebben, die staot me in de wege* (Nbk), *Jim hoeven nog niet vot te gaon, blief nog mar even, jim zitten oons niks in de wege!* we hebben geen last van jullie, blijf gerust nog een poosje (Nbk), *in de wege zitten dwars zitten* (Nbk): *Ie zitten mij in de wege* (Nbk), *Dat ze now nooit zegd hadden* *waoromme ze niet op zien jaordag westhadden, dat zat zn in de wege* (b, Nbk), *Ie lopen me in de wege* je loopt me voor de voeten (Nbk), *Hij lophimzels in de wege* loopt zichzelf voor de voeten (Nbk, 0w), ook: weet eigenlijk niet goed wat hij nog loopt te doen (Nbk), *Hij zat bimzels in de wege* zat daar, maar voelde zich ongemakkelijk (Nbk), *Dat ligt jow toch niet/niks in de wege?* waarom zou het er weg moeten, jij hebt er toch geen last van dat dat daar ligt? (Nbk), *Ik heb beur niks in de wege legd, daor kan k mien heufd rustig om daeieleggen* heb haar absoluut niet dwarsgezeten (Dhau), *Die zet niet vule uur de wege* die persoon doet niet

veel, presteert niet veel (Nbk), zo ook *Hij lopt de kaanties d'r of; hij zet niks out de wege (Ld)*, *Gao es evenpies/wat out de wege opzij (Bu, Nbk, Dho)*, zo ook *Gao (es) out de wege! (Dfo, Nt)*, *Hij wol veur gien cent uut de weg hij wil geen millimeter opzij (Dfo)*, (verb.) *Hij het nargens gien nacht an, et warkgaot hij et Best uut de wege aan het werk onttrekt hij zich het liefst (Obk)*, *Dat oolde bessien kan haost niet meer uut de wege kommen kan zich maar moeilijk meer verplaatsen (Obk)*, *Die kan heel wat uut de wege zetten kan heel wat werk verzetten (Spa)*, *Et oolde meenske kan haost niet meer uut de weg kommen zich voortbewegen (Obk)*, *Daor kan 'k niet mit uut de wege kan ik niet mee overweg, mee uit de voeten (Spa, Nbk)*, *niet uut de weg kunnen machteloos zijn (El, 01-N1)*, *Gieniene die oons meer wat in de wege legde ons op één of andere manier hinderde (v)*, *je eigen weg gaan 3. manier om te bereiken, middel 't Is de beste weg omfe doel te berieken (Nbk)*, *op de weg van geloof; van liefde, van verdreegzembied... (b) 4. af te leggen afstand Ik heb de kotste weg mei neumen (Np) 5. doortocht Et waeter moet now ienkeer een weg zaken (Nbk)*, *d'r wel/gien weg mit weten (l) 6. stappen die men moet maken, ontwikkelingen die men moet ondergaan om ergens te komen Hij het nog een hiele weg te gaon, as hij profvoetballer wodden wil (Nbk) * De weg Jop langs de deuxe gezegd wanneer men niet weet wie de vader van het kind is (Bdie) weg II bw. [wex] 1. vandaan Waar kommen ze weg?, Waor bef dat weg? (Nbk)*, *Waor komt die brief weg? (Nbk)*, *En now weten jim mitien waar de knieperties weg kommen (b)*, *Et is wel behaegelik af uut de koolde weg in huus kommen (Ste)*, *Bij de meerste koenen was de melk d'r haast schone onder weg en ze vermaegerden stark (vo)*, *Daar wil nog wel es wat achter weg kommen dat kon nog wel eens een bep. gevolg krijgen, een niet verwachte ontwikkeling opleveren, een eerder niet vermoede, werkelijke oorzaak opleveren, een intrigerend groter verband in beeld brengen (b)*, zo ook *Dat onderzuuk kon nog wel es wat achter weg kommen (Pe-Db1)*, *Daar kuf niet omme weg daar kun je je niet meer aan onttrekken, dat moet je aksepteren, daar*

moet je aan mee doen (Obk), *Dat hefje kiender now ien keer beloofd, daor kuj' niet meer veur weg id. (Nbk, Obk)*, zo ook *'t Is zo gesteld, en dan kuf d'r niet om weg (Dfo)*, *Hij het et veur weg had is erg ziek geweest (ho: Bu, Nw)*, zo ook *Hi5 hei 't dikke wegwas erg ziek (b) 2. (vot is vaak gebruikelijker) niet meer aanwezig Dat is nooit weg dat kun je goed gebruiken 3. overleden Ihj is (al) weg (Ld, Nbk) 4. (vot is gebruikelijker; als waarschuwing of opdracht) verwijder dat/jezelf Weg mit dat mes (Nbk)*, *Weg wezen! (Nbk)*, *Weg mit dat gedoe in depoletiekflNbk) 5. (vot is gebruikelijker) verwijderd, van de desbetreffende plaats een hiele aendc weg (Nbk)*, *Hij zoifow graeg hebben willen as huushoolster; dan waj'nietzo min weg dan had je het niet zo slecht getroffen (5) 6. in argens weg van wezen (spot-) 7. doorgaand, voortgaand zo praotende weg (Nbk)*, *Ikheb ot in de loop weg even daon (Bu)*, *Vasse keze snidt rij weg (NI)*, *in 't wilde weg onbesuisd, her en der gaand, schietend enz (Spa, b)*, *stiekem weg op stille, stiekeme wijze (b)*, *onder 't lopen weg (b)*, *ongemerken weg zodat het niet werd opgemerkt (Nbk, j)*, zo ook *zo kwaanskwies weg (b)*, *veur 't vaderlaand weg voor het vaderland weg (b) 8. in (onpers) d'r om weg gaon zich voordoen van ontzettend veel lawaai, ruzie, plezier: 't Ging d'r vreeslik om weg ze gingen er vreselijk tekeer (bo: Bu, Nw)*, *Etgaot d'r daor om weg wat maken ze daar veel ruzie, lawaai, wat werken ze hard (Dho, Nbk)*, zo ook *Et gaat d'r om weg (Bu, Nbk, Np)*, *et gong d'r luudruchtig om weg (Ow)*, *Et gong d'r roer om weg (b: In) 9. in wat weg hebben van lijken op De zaodsta ele van een weegbree het wel wat weg van rottestat (Obk) * Op en op en weg is weg z. onder op l (Np)*
weg- - weg-: verwijderend, verdwijnend: eerste lid van sst als wegbaenselen, wegstromen, die niet alle in dit woordenboek zijn opgenomen; i.p.v. wegtreedt als eerste lid veel vaker vat- op, z. dus vooral de sst. die met vot- aanvangen weganduding ['w..] - wegaanduiding wegansluting (spot-) ['w...j] - wegaan-sluting
wegbaanselen z wegbaenselen
wegbaenselen (Ma, 01-N1) Ook wegbaanselen (Obk, Pe-Db1), wegbeinselen (Op,

wegbargen - wegeri'je

Sz) ['wcyb:sinJ...bâ:sh2L.J - wegsturen, wegbonjournen, wegj agen *Af niet gauw ophoepelen zak je wegbeinselen (Sz), Wees toch es veurzichtiger mit die spullen, je hoeven ze toch niet zo weg te baenselen (01-NI)*

wegbargen (Bdie, El, Np, Op, Ow, Wol) ['w] - wegbergen *et wegbergen vew- de kiender (Ow)*

wegbelasting de ['w...J 1. hetz. als *straotbejasting*, z aldaar

wegbezunigen (spar.) ['wJ - wegbezuinigen

wegblaozen (Nbk, Op, Ste) ['w.] - wegblazen *Dat moej' niet wegblaozen* dat is niet niks, dat moet je niet onderschatten (Nbk)

wegblieven (spar.) ['w...J - wegblijven, niet op komen dagen

wegblokkade ['w...J - wegblokkade

wegbranen [w...] - wegbranden: uitbranden, uitbijten, verbranden: *Die turf is een sinoeze, die braant zo weg (Op)*, verder in *d'r niet weg te branen wezen* er lang, bij voortdoring zijn (Nbk), ook van iemand die in een vaste, bestuurlijke positie, op een vaste plek in een organisatie enz. blijft zitten (Nbk)

wegbrengen ['w.] - wegbrengen: naar een hap- plaats vervoeren, ook: personen naar een hap. plaats brengen, ook: naar de laatste rustplaats brengen (Bdie, Wol en *verspr oost.*) *Die hebben we wegbrocht (Ste), zingende wegbrengen* de overledene op het kerkhof naar het graf brengen, tezamen met het zingende kerkkoor (Ste) wegbrengklant (El, Spa) de; -en ['w..] 1. klant die de waren thuis gebracht krijgt wegcieferen (Nkb) ['w..] - wegcijferen: te sterk relativeren, onderschatten, in verb. als *Dat moej'niet wegcieferen* (Nbk)

wegcircuit (spor.) ['w...J - wegcircuit

wegdaenken (spor.) ['w...] - wegdenken, *in verb. als Dat vaalt niet meer weg te daenken* hoort er gewoon bij, zou je niet meer willen missen (Nbk)

wegdaeveren (Dmi) zw. ww; onoverg.; daeverde weg, is wegdaeverd ['w..] 1. hard weglopen

wegdoen (spor.) ['wJ - wegdoen: wegleggen *Doe dat es even weg* (Nbk); opruimen, weggooien *Iekun et net zo goed wegdoen, want et ligt d'r mar te rotten* (Nw)

wegdommelen (s) ['w ..J - wegdommelen

wegd6rp (1) ['w...J - wegdoorp

wegdri'jen (Nbk, Spa) ['w...J - wegdraaien, opzij draaien *Hij drijft d'r altied de kont veur weg* onttrekt zich altijd aan een opdracht, aan een gemeenschappelijke klus, doet nooit wat hij eerder heeft toegezegd enz. (Spa), *...de kont d'r altied veur weg* id. (Nbk)

wegdromen (ko) ['w...] - wegdromen *Doe k mij es languut strekte, droomde ik weg* (ko)

wegduken (Ow) ['w.] - wegduiken *Een veurbijganger, wat rond in de schoolers en diepe in de kraege wegduukt* (Ow)

wege z. onder weg

wegen st. ww.; overg., onoverg; het weugen ['wt:gi] 1. (overg.) de zwaarte, het gewicht vaststellen *Ik zal et es even weugen op 'e weegschaote* (Nbk), *suker wegen, je wegen* laoten zich laten wegen 2. (overg) de strekking, het belang van iets nagaan *Hij weug zien woorden goed veurdat hij wat zee* (Nbk), *nao wikken en wegen* 3. (onoverg.) zwaar zijn zoals wordt genoemd *Vieventachtig pond, zee hij doe wies, en as hij meer weegt, betaal ik lijn dubbeld* (vo), *Hij weegt twiebonderd pond* (Np), *Dat weegt zwaor* telt sterk mee, is erg belangrijk (Nbk), *Dat weug etrwaorste gaf de doorslag* (b) 4. (onoverg.) zwaar zijn *Die man is een groffe knevel, hij weegt d'r wat in* (Op), *Dat weug etzwaorste was* het belangrijkste (b)

wegenbelasting ['wi:gi] - wegenbelasting

wegenbouw ['w...J - wegenbouw *Hijzitin de wegenbouw* is werkzaam in de wegenbouw (Nbk)

wegenkaorte (spor.) ['w...J - wegenkaart wegenlegger (01-N1) de; -s ['w...J 1. bep legger bij het waterschap

wegenet (spor.) ['w...] - wegenet

wegens (verspr.) ['wt:gs] - (nogal formeel, weinig frekwent gebruikt) *wegens, door wegens ziekte*

wegenwacht ['w...] - wegenwacht

wegenwachtstation ['w...] - wegenwachtstation

wegeri'je de; -n (bet. 2); ..ri'jgien (bet. 2)

[...r..., z. ook -i'je] 1. het wegen 2. instrument om te wegen (Db, Dhau, k: Ste) *In 'De Zon' hadden ze een wegerie. Et bollegien weug vieventachtij pond* (vo), *De meesten [nl. de kooplui op de markt die boekweit kochten] baelden dan een*

klein wegerijgien veur de dag. Ze weugen Ze; ze weugen misschien een halve kop en berekenden daon.zut et gewicht van een mudde(k: Ste)

wegfrommelen (Nbk, Pe-Dbl) ['w...] - wegfrommelen

weggaffelen (Dfo) [wɛxɑfij - door te gaffelen (bet. 1) wegnemen Mit et dösken rnit de rosmeule mos et stro weggaffeld wedden (Dfo)

weggaon ['w...] - weggaan: vertrekken *Doe ik in .Berkoop bij him weggong (.) (b), Gao (toch) weg (je) hoe bestaat het, dat meen je niet, dat kan toch niet zo zijn (Nbk)*

wegge (Dhau) de; -n; weggien ['wego] 1. hetz. als riegelwegge, z_ aldaar.

weggebrucker ['w...] - weggebruiker
weggeven zw. ww.; overg.; het weggeven ['wexubrp] 1. weggeven, schenken *Hij gaf een segare en een paer slokkies weg trakteerde op (...) (1), Hij geit alles weg is veel te royaal, hij geeft iedereen altijd maar van alles en nog wat (Nbk), Wat ie weggeven hek liever op 'e schoppe as op*

baand: gezegd tegen iemand die zuinig doet maar wel opschept (Ste) 2. (wederk.) zoveel schenken, aan een ander geven dat men zelf niets overhoudt (verspr.) Hij is zo goed as koeke, hij geit him zuver weg (Obk), Hij geit himzels weg (Ld), Te kun Jezelf ok weggeven (Spa), Dat meens geeft beur ok niet weg dat is een knieperd ze is gierig (01-Nl), zo ook Hij geit him niet weg hij is zo deun as de pest (Diz) 3. (wederk.) diarree hebben (Diz)

weggieselen (Bu) zw. ww.; overg.; gieselde weg, het weggieseld ['wexisii] 1. weggagen

weggooi- ['w...] - weggooi-, in sst. als weggooi-*verpakking, weggooi-flesse, ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd*

weggooien (spot.) zw. ww.; overg.; gooide weg, het weggooid ['w...] 1. door weg te gooien zich ontdoen van

weggooi-*verpakking (Sz) - weggooi-
verpakking*

weggraaien (Ste) zw. ww.; overg.; graaide weg, het weggraaid ['wexra:j] 1. met een graaiende beweging wegpakken *Hij graaide et mij gauw veur de neuze weg (Ste) weggreven (Diz) st. ww.; overg.; het weggreven ['w...] 1. gravend weghalen.*

weggribbekn zw. ww.; overg.; gribbelde weg, het weggribbeld ['wexrtbi] 1. min of

meer tersluiks wegpakken Dat koekien gribbelde ze daar weg (Nbk)

weggrissen (Spa) ['w...] - weggrissen

weghaelen ['w...] - weghalen, vandaan halen, van z'n *plaats halen Et is een scbandaol dat ze zovule oolde niensken uut heur vertrouwde omgeving weghaelen willen (Obk), Bij zaand schieten gong iene onder in et zaandgat en gooide et zaand naor boven, zodaj' et daor weghaelen konnen (Ste), Om d'r wat geld tusken weg te haelen, tuugden de boeren vaeke zels weer een Jong peerd an, dan konten ze een duur, goed warkpeerd verkopen om eraan te verdienen (0w), Hij wil 't wel veur de helsdeuren weghaelen wil zich er tot het uiterste voor inspannen, heeft er alles voor over om het zover te krijgen, om eraan te komen enz. (Obk), iene et bloed onder de naegels weghaelen iemand tot het uiterste tergen (Db), Hij het et veur de dood weghaeld hij heeft het nog net gered maar was bijna gestorven (Dfo, Dhau, El, 01-Nl), zo ook Hij kan 't wel veur de dood weghaelen moeten gezegd met name bij een ernstige ziekte of een zware operatie (Db) en Daenk d'r omme dat hij een heel ende weg west het, hij [met name een arts] het 5v veur de dood wegbaald (Sz)*

weghangen (1) ['w...] - weghangen

wegharken (spor.) ['w...] - wegharken

weghekkelen (Obk) zw. ww.; overg.; hekkelde weg, het weghekkeld ['w...] 1. weghalen door te hekkelen (z. aldaar) *We hebben de zoden en zompen uut de sloot weghekkeld (Obk)*

weghelte ['w...] - weghelpt *De linker weghelte was opbreuken (Wol)*

wegheuzen (Sz) zw. ww.; overg.; heusde weg, het wegheusd ['wexli&:zi] 1. hozend wegnemen

wegjaegen z. votJaegen

wegkiepen (Np) zw. ww.; overg.; kiepte weg, het wegkiept ['w...] 1. door te kiepen

wegdoen, hetz. als votkiepen, z. aldaar *Touwtoppen daor wun ie et touw omme, en dan kiek ie hini weg (Np)*

wegknippen (verspr.) ['w...] - wegknippen (met een schaar e.d.)

wegkommen st. ww.; onoverg.; scheidb.; is wegkommen {'w...] 1. van z'n plaats komen, vandaan komen *We zitten onder de moezen, waor dat goed wegkomt (Np), Hij kreup onder de toeke mit de zwaami bijen weg (j) Wat een geschxaep [wat een*

wegkontakt - wegpiepen

gesappel om aan geld/om aan de kost te komen], ik weet niet waor et wegkommen moet (Ste), *Soms komt d'r aachter minne dingen nog wel es een botten gelok weg volgt, brengt met zich mee* (II, *argens gnaodig veur wegkommen* een straf, een vervelende gebeurtenis of ervaring anderszins bespaard blijven (Nbk, Obk, Wol), *Ik bin d'r goed veur wegkommen* kwam er goed af (Dfo), *Hij is mei- schaedelik veur de arfenisse van zien zieke tante wegkommen* is op een teleurstellende manier *misgelopen* (Op), *We bin d'r schaedelik* voor *wegkommen* hebben het sneu genoeg niet gekregen (Db, Nw, Obk, 01-NI, Ste, Wol)

wegkontakt (spot.) [w...] - wegkontakt
wegkopen [w.] - wegekopen: door koop iemand uit een bep. positie halen (bijv. een topvoetballer)

wegkroepen z. *votkroepen*

wegkroepertien z. *votkroepertien*

wegkrupen z. *votkroepen*

wegkrupertien z. *votkroepertien*

wegkwienen z. *votkwienen*

weglaoten [w...] - weglaten (z. ook *votlaoten*) *Et lat niet weg, dat (...) het neemt niet weg, dat (...), niettemin* (verspt OS, Bdie, Op, Sz): *Et lat niet weg, dat et een hiele toer was* (Ma), *...dat hij daordeur nog laete thuuskwam* (El)

weglazeren z. *votlazeren*

wegleggen zw. ww.; overg., onoverg.; legde weg, het weglegd [w...] 1. (overg.) ter zijde, elders leggen 2. (overg.) geld opzij leggen, sparen (nl. voor een bep. aankoop, een vakantie enz.) (spot.) 3. bestemd zijn, in *weglegd wezen* weggelegd zijn: *Dat dit veto him weglegd was, naost heit te zitten in et oolderlike huus* (b) 4. eieren elders leggen (verspr. OS, 01-NI, Sz), vgl. *De kiepen bin an 't wegleggen* leggen hun eieren elders, bijv. in het bos Lp.v in het hok (Nbk), *De kiepen leggen weg* (El)

weglegger (b: Im) de; -s [w ---] 1. kip die niet in het nest legt (b: Im) 2. overspelig iemand (b: lrn)

wegligging [w..] - wegligging

weglokken (spot.) [w ..j - wegllokken

weglopen (spot), z. ook *vollopen* - weglopen: naar elders lopen *De zende is zo scharp, hij jop veur de nagel weg* z onder *lopen*, bet. 6 (Sz); haastig weggaan, vluchten; weggaan en niet terugkeren:

Oonze hond is weglopen (Nbk), *De knecht wedde Jelk en is weglopen, de boer het him nooit weer an 't wark bad* (Nbk), *Heur dochter is weglopen en d'r mit een vremde kerel vandoor gaon* (Nbk); in *mit iene/ argens mit weglopen* zeer bewonderen; wegvloeien

wegmaeken (Nbk, Ow) zw. ww.; overg., onoverg.; maekte weg, het wegmaekt [w...] 1. onder narcose brengen (Nbk) *Ze mossen him eerst wegmaeken* (Nbk) 2. (onbep. w.) een weg herstellen (Ow) *Ze mossen wegmaeken voor de begraffenis* een zandweg e.d. verbeteren met name door te *slichten*, zodat de begrafenisstoot op een behoorlijke manier kon passeren (Ow)

wegmarkering [w...] - wegmarkering

wegmi'jen [w .j - wegmaaien (lett), door te maaien weghalen *iene et grös veur de voeten wegmijen* (Obk, Ste)

wegmieteren z. *votmieteren*

wegmoezen (Bdie, Nbk, b: In, ho: Bu, Nw), z. ook *votmoezen* zw ww.; overg.; moesde weg, het wegmoesd [wcxmu:zn] i. verliezen, zoek maken, kwijtraken
wegmoffelen [wcxmofJi] - weg moffelen (z. ook *votmoffelen*) *Die pakkies veur de kien der kuj' et beste even wegmoffelen, ze meugen et niet weten* (Obk), *Hij het et stiekem wegmoffeld, die gauwdief* (Obk), *Die moffelt de boel weg* (Bu)

wegnegeren (Bdie) [wxsnt:gcçi] - wegpesten *iene wegnegeren* (Bdie)

wegnemen [w...] - wegnemen: nemen en *verwijderen* *Ze hebben de bliende darm wegneumen* (Diz)

wegniefelen z. *wegniffelen*

wegniffelen (Ste) **Ookwegniefelen** (01-NI, Ow) [w ...] - stiekem wegpakken *Wie het mien kraante wegniefeld* (01-NI)

wegnummer (1) [w0.] - wegnummer

wegomlegging de; -s, -en [w..] 1. wegomlegging

wegomleiding (Nbk, Ow) de; -s, -en [w...] 1. wegomlegging

wegpakken (Nbk) {w ...J - wegpakken: wegnemen, wegpikken, wegrissen

wegpesten (spot.) [w...] - wegpesten

wegpieken (Nbk) Ook **wegpiepen** (Bu) zw. ww.; onoverg.; piekte weg, is wegpiekt [wxcpi:kj] 1. zich onttrekken, in *d'r veur wegpieken: Een flinterkniiper is iene die graeg veur 't wark wegpieken mag* (Nbk)

wegpiepen z. *wegpieken*

wegpikkertien (Sz) et [wɛxptkytin] 1. bep knickerspel waarbij men een knikker weg moet schieten *Wijgebruukten een bom mit knikkeren en wegpikkertien (Sz)*
wegpinken 0) [w ...] - wegpinken (van een traan)
wegpiraot ['w.] - wegpiraat
wegpoelen (Np) zw. ww; onoverg.; poelde weg, is wegpoeld ['wɛxpuli] 1. uitpuilen achter iets vandaan *De dikke huid poelt heur hielemao Je out ^{delurk} weg (Np)*
wegpromoveren (spon) [w...] - wegpromoveren
wegraeken (Dfo, Nbk, Np, 01-NI, 0w, b, v, bo: Bu, Nw) zw. ww; onoverg.; raekte weg, is wegreaekt ['wɛxre:kij] 1. komen te overlijden *Bij kan d'r wel an wegraeken* erdoor komen te overlijden (Nbk), *Doe N wegraekte (...)* (v), *Hij is disse winter wegraekt (Nbk)*, *Die is haostig wegraekt* is nogal snel, plotseling komen te overlijden (bo: Bu, Nw)
wegraomen (Nw) [w...] - wegrukken *Ik raomde hini your de auto weg (Dhau, El, Nw)*
wegresterant (spot.) ['wsxrɛstɔ̃ant] - wegrestaurant
wegrollen (Nbk, Nw) Ook *wegrulen* (Nbk, Nw) ['wɛxrolçL..ryh] - wegrollen (gezegd van brood dat te vers is:) *St roltje your et mes weg* wil niet snijden, kwabt te veel, plakt aan het mes vast, z. *rollen* bet. 10 (Nw)
wegrotten (spot.) [w...] - wegrotten
wegroven [w...] - wegroven *Ze hebben alles wegroofd (Bu)*
wegrulen z. *wegrollen*
wegscheppen (spot.) [w...J] - wegscheppen
wegscheren (spot-) [tw...] - door te scheren wegnemen
wegschieten T (spot.) ['wɛxski:tij] - wegschieten = schietend weg doen gaan, door te schieten verwijderen, ook: door een plotselinge, schietende beweging wegglijden, onderuit gaan e.d. *D'r kwam een scheut wiend om de boek van 't huus, dat de bienen schouten me haost onder 't gat weg (Db)*
wegschieten II (verspr.) st ww.; overg.; het wegschieten ['wsxskitq] 1. lett.: door te schijten weg doen gaan, all. in fig. gebruik: *Hij het et wegschcten* voor niets weggedaan of voor een veel te lage prijs (Ste, Nbk), *Dat hok wegschcten, a'k even waacht hadde, hak et misschien verkopen*

kund (Nw), *Ie hoeven jezels niet weg te schieten* alles maar te geven, jezelf geheel weg te cijferen (Nbk) 2. (wederlc.) in *Die schit bim nog weg* hij heeft heel veel last van diarree (Nt, Np, Wol, Obk)
wegsehoeven (Db, Wol, ba) st. ww.; overg.; scheuf weg, het wegscheuven ['w...] 1. door te schuiven wegdoen, wegnemen *de snij even wegschoeven (Wol)*, *Bij heurde beneden de grundel veur de deure wegschoeven (ba)*, *de knikker tussen doom en vinger wegschoeven (Db)*
wegsehoffelen (Op, Ste) zw. ww-; overg.; schoffelde weg, het wegschoffeld ['w...] 1. door te schoffelen verwijderen, vgl. *Ie moe'n onkruid wegschoffelen vew-dat et zaod zet (Ste)*
weschoppen (Bdie) ['w...J] - wegtrappen *de balle wegschoppen (Bdie)*
weschrabbelen z. *schrabbelen*
weschraepen zw. ww.; overg.; schraepte weg, het wegschraept ['w...] 1. overal iets weg weten te halen (vooral aan geld), overal nog wel iets aan weten te verdienen *Die komt makkelijk deur de tied, die wet overal wat weg te schraepen (Db)*
weschronipelen ['w j - wegschompelen 't Was hielemaol wegschompeld (Ma)
wepsjacheren (Dho) zw. ww; overg.; sjacherde weg, het wegsjacherd ['w.] 1. hetz als *wegschraepen*, z. aldaar *Ze sjacheren overal wat weg (Dho)*
wepseneren (spor.) [w ...] - wegsaneren
wepslepen (Bdie, Dhau, Nbk, Np, 01-NI, j) Ook *wegsliepen* (Ste), z. ook *votslepen* zw. ww.; overg.; scheidb; sleepte weg, het wegsleept ['wɛx slt:prpJsl:pij] 1. door te slepen weghalen *bomen wegslepen (Nbk, 01-NI)*, *Deur die bemiddeling sleepte die kerel d'r ok nog hiel wat tussen weg verdiende eraan (J) 2. verliezen (bij het zich elders bevinden) Nargens of nargens kan ik mien beurs weervieren, ik heb him zeker (ergens) wegsleept (Nbk)*, *Pas goed op je geld, mien joongien, daj' et niet wegslepen! (Nbk)*, (onpers.) *Dat kuj' wel onder de zole van de schoe strieken, dan sliapt et vanzelf wel weg schrijf dat maar op je buik (Ste)*, *Ze het de boel wegsleept* heeft een miskraam gehad (Np)
wepsliepen z. *wegslepen*
wepsloepen (spot.) ['w...] - wegsliuipen
wepsloot (spot.) ['wɛx...J] - wegsloot *de bomen veur huus langs de wegsloot (ko)*

wegsmolten - wegzakken

wegsmolten ['w ... J - wegsmelten (z. ook *votsmulter*) (lett.: van sneeuw e.d.) *De snij was zomar wegs uit* (Ld)
 wegsnaaien (Nw, Spa, Ste, Wol) {'w...} - wegsnappen, wegrissen, weggappen
 wegsnieden [w ...] - wegsnijden (bijvoegelijk gebruikt:) *De raandkeze wodde maakt van de wegsneden resses van keze die maekt wodde in de kezevatties en wodde weer past, 't was dus zo 't hiette wat minderweerdike iceze* (Obk)
 wegsodemieren z. *votsodemieren*
 wegsoezen (Obk, 01-Nl) ['w...] - wegsoezen (z. ook *votsoezen*) *In de schiemer kuj'zo lekker wegsoezen* (01-Nl), *Bij die meziek kuj'zo lekker wegsoezen* (Obk)
 wegspeulen (spot) ['w .j - wegspeulen (in bep. sporten)
 wegsplitsing ['w...] - wegsplitsing
 wegsport (spot.) ['w...] - wegsport
 wegspringen z. *volspringen*
 wegsputten z. *votspuiten*
 wegpulpen z. *votspoeien*
 wegstoppen [w ...] - wegstoppen, wegbergen (z. ook *votstoppen*): *Wat ooidere meungen graeg wat wegstoppen* nl. om het te bewaren (Dfo)
 wegsturen z. *votsturen*
 wegsuffen (Nbk) [^{tw}w ...J - wegdommelen
 wegteren (Nw) [^{tw}...] - wegwijnen *Die teert weg* (Nw)
 wegtimmeren (Nbk, Sz) zw. ww.; overg.; scheidb.; timmerde weg, het wegtimmerd ['w...] t. door te timmeren (achter een wand enz.) doen verdwijnen *Wij maken boven een slaopkamer, mar dat valt wei teugen, want dat schuine gedeelte moej beiemaoie wegtimmeren* (Sz)
 wegtochten (1) ['w ---] - wegtochten
 wegtrappen (spot.) [w ...J - wegtrappen: trappend verwijderen
 wegtrekken [w ---] - wegtrekken: van een plaats trekken, naar zich toe trekken; zich naar elders begeven; ook: veranderen van gelaatskleur in verb. als *Hij trok heiemaole wit weg* werd wit (Spa), *Hij trok krietwit weg* (Wol)
 wegtype (spor.) {'w...} - wegtype
wegvak (spot.) ['w...] - wegvak
 wegvallen (spot.) ['w...] - wegvallen, niet meer beschikbaar zijn *Wie zo] de eerstkommende wezen die d'r bij wegvaalt?* (v)
 wegvegen (Nbk, Op) [w ...J - wegvegen, weghalen door te vege *De wiendhoze*

veegde alles weg wat in zien baene kwam (op)
 wegverbetering (spot.) ['w...] - wegverbetering
wegverbiening (spot.) ['w...] - wegverbinding
 wegverbreding (spot.) [^{tw}...] - wegverbreding
 wegverhadding (spot.) ['wexfçhat] - wegverharding
wegverkeer ['w...] - wegverkeer
 wegversmalling ['w...] - wegversmalling
 wegversperring [w...] - wegversperring
wegvervoer (spot.) ['w] - wegvervoer
 wegvörken (vo) zw. ww.; overg.; vörkte weg, het wegvörkt [wexfkr(a)k] 1. met een vork wegnemen *Daor kwam et stro vut, dat H. dan wegvörken mos* (vo)
 wegwarken z. *votwarken*
 wegwarker ['w ... J - wegwarker
 wegwedstried ['w...] - wegwedstrijd
 wegwellen (Dfo, Nbk) zw. ww.; overg.; weide weg, het wegweld [wexwclnj] 1. wegnemen door te wellen (van graan) *Dan gong ie achter de mijer an om haever en rogge weg te wellen, dan maekte ie mit de weihaoke bossen op 'e kiompe* (Nbk), *De bossen wo'n d'r veur wegweid en dan opbunnen* (Dfo)
 wegwijen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; wilde weg, is wegwijd ['w ... J] 1. wegwaaien *Ei kaf wijde weg op 'e wiend*(Spa)
 wegwienen (Wol) st *ww.*; wederk.; scheidb.; het wegwinnen {w .j] 1. z'n schuld verhalen ten koste van de waarheid *je veur de waorhied wegwienen* (Wol)
 wegwies (spot.) ['wexwis] - wegwijis
 wegwiezer [w ...J - wegwijzer, richtingbord
 wegwrieven (Dfo) ['w..] - wegwrijven *We bruukten kerbiedaske veur zuiveipoetsen, en ok wei om plakken weg te wrieven* (Dfo)
 wegzakken zw. ww.; onoverg.; zakte weg, is wegzakt ['wexsakj] 1. naar beneden, naar opzij zakken *Op die venepiaicken mos ie iieke wei nog wei oppassen, veurai aj' de eerste keer ploegden, dan wol et peerd in de vore nog wei es wegzakken* (vo), *Doehij mii zien N pattietoeren in zoe'n mooi bonen zat, waor as ze haost hielendal in wegzakten* (b) 2. sterk verminderen in kracht, capaciteit (s: Obk) *Mar in iaetere jaoren is et hele geval wegzakt* nl. de korfbalvereniging (s: Obk)

wegzetten ['w...] - wegzetten: ter zijde, op z'n plaats zetten *Datmoej'bijje wegzetten* daar moet je niet langer mee zitten, pieker er niet langer over (Nbk)

wegzorgen (Ste) zw. ww.; onoverg.; zorgde weg, is wegzorgd ['wexsor(o)g] 1. met spijt, zorg verhuizen *Ik zorg hier toch een het/en weg ik* verhuis wel, maar zie er toch tegenop (Ste)

wegziken (Dho) ['wW] - zoekend ophalen *Zuuk de appels even onder de boom weg* (Dho)

wei (WH) et; -nen; -gien [wej] 1. sluitring *De krappe van de keiderdeure wodt zo ral, d'r komt ruujnte tussen, dus doen we d'r een weigien tussen* (Sz)

weide de ['wsjdo] 1. weide, (blijvend) grasland *Et vee gaot niet eerder op 'e weide as dat de zonne d'r eerst goed overhenne schenen het* (Obk), *pinken op 'e weide* (Nbk), *Et peerd lopt in de weide* (Dhau), *Vroeger was de Rottige Meenthe ok een gezamelike weide* (Spa), *Et we eren wei gemeenschappelijke weiden, mar niet ieder hadde recht van weiden, en die et wel hadden, hadden ok nog niet dezelve rechten, mienen we* (Op), *Die is uutrnargeld, zo ziek is hij, hij kan de weide niet meer begaon* lett. van een zieke koe, bijv. met zere poten (Ste), ook fig., van mensen die niets meer kunnen (Ste) 2. verhuur van grasland (Nbk, Spa) *pinken in de weide nemen* (Ste), *We hebben de pinken bij heur in de weide* (Nbk) 3. het gras in de wei (als voedsel) (Nbk, vo) *De weide veur 't vee wodt krap* het vee heeft daar weinig meer te grazen (Nbk), *Now bin de koenen te plak en now mooi' oppassen dat ze in dit stok blieven. Dat zal wel lokken, want d'r staot mooie weide* (vo)

weide-eide (Np) de; -n ['wsjdasjda] 1. eg voor grasland *De weide-eide het langere tenen as de ketteneide* (Np)

weideapperaot (Dhau) ['w...] - weide-apparaat *Ik kreeg een schok van een weideapperaot* (Dhau)

weidebedrief (verspr. WS, Nbk) - weide-bedrijf

weidebolle (Ste) ['w...] - weidestier *Een stalbolle weegt zwa order as een weidebolle* (Ste)

weidegrond (spor.) ['w...] - weidegrond
weidekaampe (Ste) de; -n; ...kaampien ['wsjdo ... } 1. stuk grasland op hogere

grond, veelal door houtwallen omgeven of afgerasterd, hetz. als *greidekaampe*

weiden Ook **weideren** (Op) zw. ww.; overg., onoverg.; weidde/weidede, het weided ['wsjdi/'wsjdg] 1. grazen (in *weiland*) *Etpeerdlopt te weiden* (Dhau), *et weidende vee* (ba), *De peerden gongen et kaainpien op te weiden* (Obk) 2. doen grazen *Hij weidede de pinken* (Ow), *een mooi hoekien land om een lam te weiden* (Sz), *Die koe melken we nier deur tot hij dreuge is, dan gaot hij veur weiden vot* (Sz), *Vroeger weidden de boeren de koenen op 'emeente(Ol-Nl), Die koe gaot veur weiden vot* d.i. om te grazen en daarbij niet langer gemolken te worden, waardoor het gewicht toeneemt (s) 3. begrazen (Op) *'t Is een stok laand dichte bij buus dat weiderd wodt* (Op)

weidepompe (Ld, Nbk, Ow) de; -n; .. pompjen ['w..] 1. pomp waarmee het vee zelf drinkwater oppompt (bij het drinken uit het bakje ontstaat een pompende beweging) *Wat het me dat een muute kost om die slange van de weidepompe weer nut de putte te kriegden* (Ld)

weider (Db, El, Nt, Obk, 01-Nl, Spa) de; -s ['wejdr] 1. rond dat men laat *weiden* (Db, Obk, 01-Nl) *Van een weiderkuj'nog een betien ol'melken* (Db) 2. verhuurder van weiland

weideren z. *weiden*

weideri'je (Dho, Diz, Obk, Ow) de ['wcjdc̣tja, ook ..-cjo, z. -i'je] 1. het verhuren van land aan een ander om er vee in te laten weiden, ook het zelf laten weiden van koeien of het gemeenschappelijk doen weiden *De woonst is dat jaor niet zo groot van de weiderie* (D iz), *We moe'n de pinken blikken as ze naor de weiderijegaon nl. merktkens aanbrengen in/aan de oren* (Diz), *Op 1 meie kwammen de pinken in de weiderije* (Ow)

weidesleep Ook **weidesliepe** (Ste) ['wcjdash:p/ ... sli:po] - weidesleep *We slichten de mollebuiten nut een weidesleep* (Bdie, Dfo), *We gingen d'r mit de weidesleep over[d.i. over de mollebulten], of we slichtten ze nut de schoppe* (Np)

weideslepen (verspr.) Ook **weidesliepen** (Ste) zw. ww.; overg.; weidesleepte, het weidesleept ['wajdaslt:pml ... sli:prp] 1. met de weidesleep bewerken *We zullen et laand even weideslepen* (Np), *De boer is an 't weideslepen* (Wol), *D'r zatten een*

protte mollebutten in 't laand, et mos neudig weidesleapt wodden (Ld)

weidesliepe z. *weidesleep*

weidesliepen z. *weideslepen*

weidestiekkel (Dfo, Dia) de; -s; -tien ['wejdGstiki] 1. eik der distels die in weiland voorkomt

weidestreek (vo) de; .streken; ...strekien ['w...] 1. streek, gebied met veel wei *Ie hebben in de daden weidestrecken, waar as ze, krek as hier, melken* (vo)

weidevee (Db, Dfo) ['wsjdofl:] - weidevee *Weidevee is pinken en dreug vee*(Db), *Bij slaachtvee en weidevee dan kregen ze ok een bijen in de oren* (Dfo)

weidevoegel (Bu, Obk) {'w} - weidevoegel

weidevoegelnust (Obk) et; ...en; ...nussien ['w...] 1. nest van een weidevoegel *Mit laan drollen gaot d'r nog wel es een weidevoegelnust kepot* (Obk)

weigeren ['wejgp7] - weigeren: niet toestaan, afwijzen *Hij weigerde dat te doen!* (Nbk), *Ie kun altid nog weigeren, as et je niet anstaot* (Nbk) * *Vraogen is vrij en 't weigeren d'r bij* (Nbk)

weilaand (j) ['wej..] - weiland *een kaainpien weilaand* 0)

weinig 1 (Nbk) bw. ['wjnax] 1. niet vaak *Hij komt d'r weinig* (Nbk), *Dat woord zeggen we war weinig, as we et al zeggen* (Nbk)

weinig II onbep. hoofdtelw. ['wëjnox] 1. weinig, niet veel *D'r weren war weinig meensken* (Nbk), *'t Kan wel zien zuster wezen, mat hij het d'r war weinig van lijkt niet erg op haar* (wat het uiterlijk betreft) (Nbk), *Hij is wit weinig tevreden* (Nbk), *Een betien max; aenlik te weinig om de regenklere veuran testrupen* (v), (zelfst.) *Et weinige dat hij nog het* (Nbk), *D'r bin war weinigen west weinig mensen* (bi), *Hij verdient weinig* (Nbk), *Et kostte bim weinig muuite* (Nbk)

wejnnsken z. *weensken*

weitasse (Nbk, v, j) {'w...} - weitas

weite (h) de ['wejt] 1. tarwe

weiten (Np) bn.; attr. ['wsjtifl] 1. bont, in *een weiten kiepe* een bonte kip (Np)

weitenbioem (Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste) [wsjtn'blum] - tarwebloem of bloem van boekweit *Euliekoeken bakten ze vroeger van weitenbboem tarwebloeni* (Op)

weitenbri'j (Np, Ow) de [...'b...] 1. pap van boekweit gekookt in melk *Vroeger*

atten ze weitenb4% dat is van boekweitenmael (Np)

weiteninael (Db, Dhau, Nbk, Ow, Pe-Dbl, Ste, ho: Bu, b: Im) et [wEjtl2ms:l] 1. meel van boekweit of tarwe *Bij Jan-in-de-zak wodt weitenjnael in een busse in een ketel geer stoomd* (Ow)

weitenmaelpoede (Ow) de; -n; -gien [...'m ... J] 1. zak voor, met *weitenmael*

weiwaeter z. *weewaeter*

weke Ook *week* (Nbk, Nw, Spa, Sz) de; -n; wekien ['w:kaIwrk] 1. week, tijdsbestek van zeven dagen *Ik zal et tegen heug en meug opeten, al zak ok een weke op bedde liggen* (Ste), *Die is een weke uutvanhuus* (Nbk), *We hebben de hele week slaopers had* (Sz), *ien keer in de weke per week, Nog war een wekien, dan heuwe vekaansie* (Nbk), *een goeie weke ruim een week* (Nbk, Ste, b, j): *Ze mos een goeie weke oold wezen* (j), *een goeie weke laeter* (j), ook *een dikke weke* id., *een ronde weke* id. (Bu, Ste, Sz): *een ronde weke laeter* ruim een week later, zo ook *D'rgaot een ronde weke overbenne* (Ow), *We bin de weke al weer gehad* (Nbk), *de ere weke de volgende week* (Nbk), *een weke of wat een* (niet zo groot) aantal weken, ni'je weke, *ankem weke, veunije weke, de goeie weke week* waarin het lijden van Christus wordt gevierd, te beginnen op palmzondag (Ste), *vandaar Hebben we de goeie weke al?* (Ste), *de weke de ongesteldheid* (Dho), zo ook *Die het de week is ongesteld* (Nw), *Hij het de weken gezegd* van een koe die binnenkort kalft (Ma), zo ook *Hij het de 39 weken had* (Np) en *Hij staot al 40 weken* (Np), (van een koe die niet drachtig is geworden:) *Hij is niet deur de weken kommen* (Db), (gezegd als iets lang duurt:) *Een dag as een weke!* (Np) 2. in *deur de weke* op werkdagen (spor.) 3. werkweek (spor.), in verb. als *Hij maakt wel weken van 60 uren gemiddeld* (Nbk), *Ei is mar een kotte weke* gezegd wanneer de werkweek korter is doordat er één of meer feestdagen op doordeweekse dagen vallen (Nbk)

wekelijks bw. ['wukoloks] 1. wekelijks, iedere week *Hij komt wekeliks* (Nbk), *Die kraan te verschient wekeliks* (Nbk)

wekenlange [wt:kla(g)n; aks. wisselt] - wekenlang *D'r zit al wekenlange een pinke in de schutstal* (Obk)

wekker de; -s; -tien ['wckç] 1. hop. uurwerk: wekker *De wekker lopt of we moe'n d'r nut, Jong* (Nbk), *N gaf een hiele preek weg; hij]cup of of was 't een wekker, mar d'r kwam niks teveurschien* (S te) 2. nachtzwaluw (Obk)

wekkerklokke (01-NI) [w ...J - wekker-klok

wekkerradio (verspr.) ['w0.] - wekker-radio

wel 1 bn., bw.; pred. [wel] 1. in goed en wol goed en wel *Ik was goed en wel thuus, ofdaorhaJ'him* (Nbk), *Doe de haeze goed en wel onder 't bekke deur was* (..) (b), zo ook *De aandere daegs zette J of en kwam monter en wel op et stee an waar ze was geheel monter, fit* (j), *Monter en wel kwam die Jonge opdaegen...* (j) en *In de hope dat hij levend en wel thuuskommen* zol () (j) 2. (bw.) goed, in verb.: *wel thuus wel thuus* (spot.), *Wel bedaankt!* (b), *De gemiente veen d'r wel bij heeft er voordeel van* (Nbk, b)

wel II bw. [wel] 1. gezegd als bevestiging *Ja beur, toch wel!* (Nbk), *welja, wel nee, Daor kwJ' nog wel wat vienen datje past* (Nbk), *Daor is nog welplak* (Nbk), *wis en warachtig wel* (Nbk), *Jawis, dat kun we wel* (Ow), *Jawisse wel* (Diz, Nbk): *Jawisse wel, hij het 't wel zien* (Diz), ook als stopwoord gebruikt (Nbk) 2. gezegd om het tegendeel van een ontkenning uit te drukken *MeuJ'him wel lieden?* (Nbk), *We kun bim ok direkt wel vraogen* (b), *Dat liekt me wel wat* (Nbk), *Dat weeJ' wel* (Nbk), *ZieJ' now wel dat et waar was?* (Nbk), *Hij bar zoe'n honger, dat hij wel graeg mit de varkens uur de bak eten wol* (.) (b), *De domenee kwam wel es op vestte* (j), *Hij komt wel, ziej' wel?* (Nbk); ook met nadruk: *'t Is wél waar!* (J, Nbk) 3. beslist (veel), in hoge mate, bepaald *wel Ie zien niet zovule slangen meer, dat was vroeger wel aandere!* beslist geheel anders (*Pe-Dbl*), *Now Jonges, we krieggen tegenwoordig wel hemelwaeter veel* regen (Nbk), zo ook *Wij hebben van tJaor wel weer neuten an de boom!* (01-NI), *Ze hebben dan ok wel wat ophaeld* heel veel (ba), *Dat had wel zo mooi west* dat was mooier, aardiger geweest (Nbk), *Dat had wel zo aorig west* was aardiger, leuker, beter geweest (Nbk), *Dat is ok wel zo gezellig, en vule makceliker* (b), *Ik zal Je wel vertellen: d'r komt niks van in*

(01-NI), *Now, wel bedaankt dan* (b), *een sprong van wel een meter of vieve* (b), *Vroeger bewwe wel gauw es snoeekmodderd nogal* (Np), *Wat zullen de meensken wel niet zeggen!* (b), *wel zo groot as goed zo groot als* (El, Bdie, Ow, Ma): *Hij is wel zo groot as die kerel* (El, Bdie) 4. ter toegeving, vaak in combinatie met *mar*. *Hij wol wel kommen, mar hij kon niet meer as zien best doen, zee hij* (Nbk), *Hij het d'r wel west, mar hij had de holte vergeten mit te nemen* (Nbk), *Dat is wel zo, mar daaromme mag et toch wel es zegd wodden* (b), *P. begreep alles wel niet dan wel niet* (b), *Hij was dan wel niet meer in geveer, mat hij hadde et hiel min van kost en hij mos ok hadde warken* (J) 5. vermoedelijk, wellicht *Hij zal d'r wel niet vule nocht an hebben* (Nbk), *Hij zal et wel een betien aandere bedoeld hebben* (Nbk), *'t Mag wel zo wezen dat d'r iene Jaorig is het lijkt erop, het zou wel eens kunnen* (Np), *'t Mag wel zo wezen het zou wel kunnen zijn* (Diz, Nbk), ook: het zou stukken beter kunnen (Diz, Ma, Nbk) 6. ter uitdrukking van een vraag: *toch, is het niet? N. het nooit een vrouw had, wel?* (b) 7. ter uitdrukking van verwondering *Wel hok now ooit* (Nkb), *Wel now nog mooier potverdrie* (b), *Wel stom* (b), (ter tegenwerping, vaak schertsend:) *welja* toe maar weer, dat had je gedacht (Nbk, Ow) *Wel Ja, daor moet ie neudig wat van zeggen* het is wel mooi geweest (Nbk), *Welja, heb de gek d'r mat mit* (..) (Nbk), *Welig, dat mekeerde d'r nog krek an* (b) * *Welterusten/Mit de kop op 't kussen/A'lit de kont d'r ^{bi}del, slaop wel* (Np)

welbehaegen ['welbohs:gij] - welbehagen: genoegen *Daor leut ien van de oolde koenen, die wat krammig was, him weer in et opschudde bedde zakken en hij kreunde zaachies, vol welbehaegen* (vo)

weldaod de; -en ['w...] 1. weldaad, zeer positieve aktiviteit, daad voor het welbevinden

weldaodig ['d...] - weldadig (aandoend) welder z. *weller*

weldereri (Pe-Dbl, Wol en verspr. oost., n, b) Ook *welteren* (Nbk, Ow, Ste) zw. ww.; wederk., ook onoverg.; welderde, het welderd ['weldrnlwlt ...] i. (van paarden, varkens:) zich rollend bewegen op z'n rug *Etpeerd welderthim in etlaand* (Ste, Bu), *Die kneupen kwaminen d'r in* [in de

manen] *deur en we/deren van et peerd* (Pe-Dbl, Ste), *Depeerden welteren* (Nbk), *Et varken weldert 'in in de modder* (Wol) (van een everzwijn:) *Ik we/derde wij in een dichte heester* (b)

weldoener (vo) ['wslɔdʊŋ] - weldoener *Bin jow die onbekende weldoener, badde Maa tien via ogd*(vo)

weldra (Spa) ['weldra] - weldra, spoedig weldrusten z. *weltesten*

Weled. - afkorting van *We/edele*

weledelzeergeleerd (b) [...'s..] - weledelzeergeleerd *An de Weledelzeergeleerde Heer* (J(b))

welgesteld (Np) [aks wisselt] - welgesteld

welgeteld (spar.) ['w .J - welgeteld

welgezind (b) [welxasint; aks. wisselt] - welgezind, gunstig gezind *iene welgezind wezen* (b)

welhaoke (OS, Bu, Nw, 01-Nl, Ste, p, b: In, k: Ste, bo: Nw) de; -n; ...welhaokien ['welho:bJ 1. welhaak, pikhaak waarmee men bundels koren in nog losse bossen neerlegt, ook in toepassing bij het oogsten *van boekweit De rogge is riepe, die moet d'r of we moe'n te mijen en te wel/en wit de welhaoke* (Nw), *De welhaoke was een stok van zoek 50 tot 60 cm wit an et aende een wat naor binnen beugen iezeren haoke, daor ie et wijde gewas, dat tegen et nog staonde gewas hong, wit 'ofhaokten; 'of) welden' en in bossen op de grond legden veur de bienders; de kaanten van de stok weren rond maekt, dat hij lag makkelijk in de haand* (Ow), *De zichte was een klein soort zonde, daor wijde hij mit, en wit de welhaoke legde hij ze in de bos* (Ste), *Mit de zichte in de iene haand en de welhaoke in de aandere wet hij ze* [nl. de boekweit] *in mooie bossies op 't veld te leggen* (k: Ste)

weliswaor (b) ['weloswo:or] - weliswaar *Ik bar jow weliswaor nooit zien* (b)

welk vragend vn. ['wel(a)k] 1. welk, wat voor *Welk buus is van jow?* (Nbk), (zelfst) *Welk appel woj' hebben, die dikke rooie of die grune* (Nbk), *Welken hej' liever: dissen of dienend?* (Nbk)

welkom I bn. ['welkom] 1. in *iene welkom bieten* iemand welkom heten, *Daor hebben ze een ereboge veur opsteld mit 'welkom thuus' d'r op* (b)

welkom II tw. ['welkom] 1. welkom, uitroep ter begroeiing *Doe de dauw op 'e*

wereld lag en de voegels een welkom zongen (ba)

welkomstlied (spot.) ['w ...J - welkomstlied
welkomstrede (spar.) ['w...] - welkomstrede

welkomstwoord (spot.) ['w...] - welkomstwoord

welle (OS, Spa, Ste) de; -n; -gien ['web] 1. *waterwel*, bron *Die putte zit in de welle* op de plaats waar een bron is (Ow), *'t Kon daor wel in de welle zitten gezegd* wanneer men voortdurend in staat is geld uit te geven (Ste), *'t Zit hier niet in de welle gezegd* wanneer een kind voortdurend om iets vraagt, bedelt, ook wanneer iemand denkt dat men maar voortdurend geld uit kan geven (Ste) 2. z. *welles*

wellen (Ste, 01-Nl en verspr. oost., vo, bo: Dho) Ook *ofwellen* (Db, Np, Ow, vo) zw. Ww.; overg. (bet. 1-3), onoverg. (bet. 4);

welde, het weld ['wslɔl'o(v)wɛln] 1. (overg.) wellen, het gemaaide koren bundelen (met de *welhaoke* (Nbk, bo: Dho)) *De iene wijt, de ere welt; dan wodt d'r opbunnen, en dan kwam et in stoeken* (Nbk), *Mit de zichte mijden ze vroeger et zaod, en welden et an bossen* (Dfo), *De welhaoke was een an et aende een wat beugen iezeren haoke, om et mijde zaod of te wellen, of te baoken* (vo), *Ik heb de hele dag weld wit de welhaoke* (01-Nl, Ste), *Pake kon ommeraek baanzem ofwellen* (Db) 2. (overg.) bijna laten koken: van vruchten (Nw, Ow) *Gewelde vruchten wellen eerst in et vocht, dan wo 'n ze lekker zaachte* (Nw), *de vruchten wellen* (Ow) 3. (overg.) smeden met gloeiend metaal, vooral: op elkaar drukken van gloeiend metaal, om aaneen te smeden (Ma, Nbk) *Vroeger wedde et iezer weld; dan wedden beide stokken biete, roodgloeiend maekt en op et aambeeld tegen mekeer legd; dan wodde d'r op sleugen en zo wodde et ien stok* (Nbk), *Et rister wedde weld om et weer scharp te kriegen; ze maekten et hiete en sleugen etplat* (Nbk), *de boepen om de waegen wielen wellen* (wit vuur) (Nbk) 4. (onoverg) opborrelen, opkomen (fig.) (b): *En in mi welt een daankgebed* () (b)

weller (Ste, Op en verspr oost.) Ook *ofweller* (Diz, Sz), *welder* (Np, Ste) de; -s ['welç'o(v)wslr/'wslɔr] 1. degene die na de maaier komt, het koren tot bundels pakt en neerlegt (die daarna nog worden gebonden door de *biender*), vgl. *In 't zaod komt de*

wel/er mit de we/haoke nao de mijer an (Db), *Achter de mijer komt de wel/er mit de welbaoke en maektd'r losse bossen van, dan komt de biender om de bossen op te bienen* (Op)

welles Ook **welle** (Nbk, Op) [web(s)] - welles (sterke bevestiging in reactie op een sterke ontkenning) (de vorm *welle* wordt vooral gebruikt door kinderen (Nbk)) *Nietes!* [met als mogelijke reactie:] *Welles!* (Nbk), zo ook *Niete!* vs. *Wel/el* (Nbk)

wellicht (Np, Obk, Spa) Ook *willicht* (Wol) [wehxt/wflixt; aks. wisselt] - wellicht *Wellicht komt ct morgen* (Spa)

wellust (Op, bo: Bu, Nw) ['welAst] - wellust: innerlijk genoeg, plezier *Hij waarkt nog een betien bij de wellust als hij er zin in heeft, voor vertier, niet als serieuze bezigheid* (bo: Bu, Nw), *Sommige meenksen moren out pure we/lust* (Op)

weloverweugen (spor.) [aks. wisselt] - weloverwogen, goed doordacht *Die is hiel weloverweugen* serieus (Obk)

welputte (Bu, 01-Nl, Ow, Spa, Ste) de; -n ['welpAtaj 1. welput *De puttegraver nam een houten ring mit naor beneden as hij een we/putte graven mos* (Spa), *We/putten, ok veur drin/cwaeter, wodden vaeke mit grauwe tin! opzet ofmit stienen* (Ow), *Een we/putte wodde vroeger greuwen en daor kwam depompe op te staon* (Bu)

welstaand (bet. 1: Db, Mun) Ook **welstand** (bet. 2: Spa) de ['wel...] 1. *goede gezondheid, in Moeder en kiend verkeren in blaekende we/staand* (Mun) 2. *rijkdom* (Spa) *As van een ulebod de makelaar te kot is, staot dat slim /i/lik;ikhebbe we/es hoord daf vroeger an de lengte van de makelaar zien konnen hoe de we/stand van de betreffende boer was* (Spa)

welstand z. *we/staand*

welste ['welstal, in: *van je we/st; ook: van jewe/stc. As de koenen tongb/aor hadden, was 'teen gebroes van jewelste* (Ow)

welteren z. *we/deren*

weltrusten Ook **weldrusten** (Ma), **weltrusten** (Nbk) tw [weltsrAstn/wel'drAst1?J ...tr...] i. *goedenacht, slaap lekker?* (vaak gezegd door moeders die hun kind naar bed brachten (Ste)): *Welterusten/'t Heufd op 't kussen/'t Gat d'r bij de//Slaop wel* (Dhau, Nbk, Obk), *...Mit de kont d'r bij del1Shop wel* (Dho, Diz, Obk), *We/terusten /M'it de kop in 't kussen/Ivrit*

de kont d'r bij de//Nacht Nel! (Spa), *.. Mit de kont in de veren/Zo kuj't sla open leren* (Dho), *..Jufit de bienen onder 't gat/Zo gaon wij plat* (Dfo), *... t Gat in de aarm/Dat slapt waarm* (Ste), *.. S/aop waarm* (Ld), *...Mit de kop in de veren/Morgen eten we peren* (Pe-Db), *Mit de kont bi de veren/ vlogren eten we peren* (Wol), *...Mit et gat in de veren/Kuj' s/aopen leren* (Bdie), *.. Mit 't gat d'r bij de//S/aop wel* (Bdie, El, Ld, 01-Nl, Op, Ow), *...Mit de poepd d'r bij dae/e/s/aop wel* (Db), *...Mit de neuze in de veren/Morgen eten we lekkere peren* (Ma, Ow)

weltrusten Z. *welterusten*

welvaart z. *welvaart*

welvaart (Ow, j, b, vo) Ook *welvaart* (Obk) ['welfi:o(r)t/...fo:o(r)t] - *welvaart 't Is de tied van de we/veert* (j), *Et was dus a//emao/ welvaart, jonge/uden wodden boer, zo om /919- 20 henne en kochten de koenen veur zoe'n vief-, zeshonderd gulden, en peerden en ark weren daorneffens* (vo)

welven (Obk, Wol) ['welbrn] - welven, welvingen vertonen *De roggekaker was an 't we/ven deur de wiend* (Obk)

welverend (Dhau, Obk) ['welfi:att] - welvarend *een we/verend döip* (Dhau), *Et zicht d'r we/verend uut* (Dhau)

welving (spot.) ['welwtij, ...vij] - *welving de we/ving van et laand, as et wat hoger ligt as gewoon* (Sz)

welwezen (verspr.) et ['welwt:di, ...z:] 1.

welzijn, welvaren *Bij we/wezen kom ik nije weke* als er niks mis is met me, als alles goed is (El, Obk, Op, Wol, Db), *Bij leven en we/wezen kommen we zundag* als we gezond zijn, als er niets tussen komt (Nbk, Np), zo ook *bij we/wezen en gezondheid*(Spa, Sz) en *bijgezondhieden we/wezen* (Obk), *Bij we/wezen en weerzien kommen we wel es weer* (Dfo)

welwillend (spot.) ['wel'wilvt] - *welwillend welzaand* (El, Ld) ['w...] - *welzand, drijfzand* (onder in de grond) *As ze vroeger een putte greuwen, dan kwam d'r een hoolten kupe onder in veur 't we/zaand* (El)

welzien (Nbk) Ook *welzijn* (Bdie, 01-Nl) ['welsinl --- sijn] — *welzijn, hetz. als we/wezen, z ook aldaar: in de verb. bij leven en we/zien* (Bdie, 01-Nl, Nbk)

welzijn z. *we/zien*

weme de ['wumo] 1. weem, speciale boerderij: behorend bij de pastorie wemeboer (verspr. OS, Dho) de; -en {'w...} 1. boer op een boerderij van de kerk wemelen (Nbk, Obk) ['wi:mlp] - wemelen: knoeien 't Wemelt daor van haezen (Nbk, Obk), ..van de mieghuinnmels (Nbk) wenakker (App, Dhau, b, bi) Ook wendakker (Bu, Nbk, Np, Obk) de; -5; -tien ['wenak/'went ...] 1. wendakker *Ie moe'n de schoffel mitnemen, omdat de ploeg niet diepe genoeg komt bij 't begin van de wendakker* (Nbk), *de wendakker ojbouwen het laatste stuk van de akker bijwerken (bij het ploegen)* (Bu) wend bn.; pred. [went] 1. gewend, gewoon *Wij bin niet wend te bidden* (Diz), *Ze weren et wend van him* (ba), *Ze hadden zels gien kiender, dat ze weren ze ot niet wend(v)*, *Mar goed wend was etnooit(v)*, *Dat bin wiJ al lange wend daar* zijn we al lang aan gewend (b), *Ze bin gien warkeu wend* zijn niet gewend te werken (b) wendakker z. wenakker wenden z. wenen wendploeg (Pe-Db) ['w...] - wendploeg Wener (spor.) ['wi:nç] - Wener: van, uit Wenen wenk z. wink wenkbrauwe z. winkbrauwe wenken z. winken wennen Ook wenden (bel 2: 5: Np) zw. ww.; overg., onoverg.; wende, is/het wend ['wsn:/'wsndn] 1. wennen: aan iets of iemand gewend raken, gewoon worden (voor iemand) *Ie moe'n d'r wel even an wennen, al dat drok lce verkeer* (b), *Ze raakten weer een benen an mekere wend, en N zien vrouw zette een bakkien koffie* (i) 2. wenden, omkeren (Ow, Ste, s: Np): *Nao een schoffien weren de beide ere boverste turven ok aorig andreugd en mossen we die wenden; dat hul in dat de beide turven over de kop wipt wodden; zo, dat de boverste op de belte van de veurige kwam omgekeerd leggen* (s: Np), verder in verb.: *Ie kun je niet wennen of keren, zo drok is 't je kunt je nauwelijks bewegen* (Ste), *Hij wet niethoeas hij bim wennen of keren moet* (Ow), *de hakken wennen* ervandoor gaan, met name: omdat men er zich niet meer mee wil bemoeien (Ste) * *Ajtmar wend binnen, dan kufwel hangen* (Nbk), *Alles went, hangen ok* (Nw) wenneske (Dfo, Dhau, Ld, Ow) Ook wen-

nigste (Bu, Ow), wenneste (El), wanakker (App) de ['wenosko/'wenaxst/ ... osto/'wan akt] 1. wendakker *We moe'n nog wat weanesten ploegen* (El), ook: elk der uiteinden van een perceel grasland, vooral in toepassing bij bewerkingen als maaien (Bu): *.Bij'm gauw klaor?* [met als mogelijk antwoord:] *Ja, de wennigste nog* (Bu) wenneste z. wenneske wennigste z. wenneske wentelpioeg (verspr.) de; -en; -gien ['wentiplux] 1. wentelploeg, wendploeg **Weper** (Db, Ow) de ['wupç] 1. buurtschap onder Oosterwoolde (Oost. daarvan gelegen) *Hij woont in Weper* (Ow), *Vroeger hadden de boeren in de Weper, in de es kleine smalle kaampies, dat is veraanderd in ruilverka velings verbaand(Db)*, *In Drenthe, en veural in Weper en op et oost van Oosterwoolde kwammen soms een biele riegel bouwakkers veur van ailemaol weer aandere eigeners* (Ow) 2. z. Wepers Wepers (Ow) Ook **Weper** (Db, Ow) bn.; attr. ['wi:pç(s)] 1. van, m.b.t. *Weperbet*. 1, z. *aldaar de Weperse boeren* (Ow), *De Weper boeren hadden vroeger wel es een stien tussen heur akkers hjgen* (Db) werachies (Dfo, Nbk, Np, v) Ook warachies (Bu, Dhau, Obk), waorac/zies (ko) bw. [waraxis/war ... /wo:o'raxis] - waarachtig, warempel, beslist (..) *doe ze waorachies nog bewoond warren* d.i. die bep. armoedige huisjes (ko), *Ie praoten werachies as ziej't niet weer zitten* (Np), 't *Kon werachies wel es wezen* (Dfo), *Dat is werachies ok zo* (Nbk), 't *Wodt now werachies es een keer tied dat zij ok es knap beoordeeld wodden* (v) weraclitig (bel 1, 2: verspr.) Ook warachtig (verspr.), waorac/ztig (Nt, Wol), verachtig (Db, Nw) bw. [wa'raxtox/wa'r./wo:a'r ... ifo'r ...] t. beslist, waarachtig *Et is werachtig waar* (Ste), *Wis en werachtik (niet/wel)!* (Nbk) 2. warempel, verdorie *Et liekt hier wamahtig ok wel oorlog* (Spa), *Daor komt hij werachtij ok nog weer an!* (Nbk), *Warachtig, daor hef bim ok weer* (Nbk) 3. waarachtig, rechtvaardig (b) *Goed en warachtig is de Heer* (..) (b) werande (Nbk, v) [wa'randa] - waranda, veranda *Et huus mit de warande was d'r inienend niet meer* (v), *Mem zat middags in een mooie jurk op 'e werande thee te drinken* (v) were (Nw, n) Ook **weer** (Dfo, Nbk, n) de;

-n; weertien ['wcor(o)] 1. gekastreeerde bok (Nw, n) 2. gekastreeerde ram (Dfo, Nbk) *Een ram die bunnen ze vroeger ok wel of dan wodde et een weer* (Nbk) wereld de; -en; wereltien ['wt:orit] 1. hemel en aarde, alles wat geschapen is *Ie boeven niet zo te schrikken, de wereld vergaot niet* (Nbk), *Dat kan 'k me in de wereld van God niet indaenken, dat mag bessien weten dat kan ik me absoluut niet voorstellen* (Sz), *Now hoop ik toch in de wereld niet dat d'r hier vandemorgen méér viskers kommen* absoluut niet (b), *Die is te goed veur disse wereld* hij gedraagt zich zodanig behoorlijk, redelijk dat anderen vaak meer binnenhalen, de eer krijgen enz (Nbk, Nw), *Die is aorig veer op 'e reize, die wet van de wereld niks of is in diepe slaap* (Obk), *Hij raekt van de wereld* wordt onwel (Wol), *Hij gaot tekeer, asof de wereld vergaot* (Nbk), *Et is een lewaai as zoj de wereld vergaot* (Np) 2. de aarde, het aardoppervlak *De bakker raekte mit zien bak mit brood over de wereld kwam te vallen* (Obk), *op 'e wereld kommen ter wereld komen, geboren worden, We mengen graeg reizen, we willen graeg wat van de wereld zien* (Nbk), *Dat ze kun je zomar griepen en tegen de wereld warken neerslaan, op de grond smijten* enz. (v), *Nargens op wereld vien ik et mooier as hier nergens op aarde* (Nbk), *Et was et mooiste weer van de wereld* het was schitterend weer (v), *de wiede wereld in eropuit, weg naar elders om te ontdekken, ervaren, z'n geluk te beproeven* (v, b): *Hij trok de wiede wereld in en gong naor een veer laand* (b), *Hij beerde of de hiele wereld van him was sचेpte enorm op* (Ld), *Dat is de wereld ok weer niet nut zo ver van hier is dat nu ook weer niet* (Nbk), *Wat een eigenwieze snotneuze, die mient dat hij de hiele wereld an de kont hangen het dat hij beter is dan wie ook en dat ieder zich maar naar hem moet schikken* (Nw) 3. een tweede, denkbeeldige wereld (als in bet- 1 of 2) *Doe et kiend op bedde lag, was et gauw ofreisid naor de aandere, wereld in slaap* (Op), (.) *daansten L. en Ii toch in een ere wereld* (bi), *Die is in een aandere wereld, die is goed op reize is in diepe slaap* (Nw), *Et was een lewaai as van de aandere wereld een enorm lawaai, zoiets als: een hels lawaai* (Obk), (inzake bijv. een mug:) *naor de aandere wereld*

helpen pakken en doden, doodslaan (Nbk) 4. omgeving *In disse wereld is hiel wat gruuunlaand, we hebben hier niet vule bouwlaand* (Nbk), *Et is daar een mooie wereld, daar bij de Keuningsbargen omme* (Nbk), (gezegd bij mist:) *'t Is een kleine wereld* (Nbk, Nw, Ste), *...een klein wereltien* (Np), ook: *De wereld is klein* (Nbk), *Waor hij woont is de wereld wit kraanten dichteplakt* hij woont zeer achteraf, ver van de bewoonde, geciviliseerde wereld (Op) 5. de mensen in het algemeen, de menselijke samenleving, de maatschappij *Wat gest et, de wereld wil toch bedonderd wodden de wereld wil bedrogen zijn* (v), (..) *dan is de halve wereld onderwegens* dan zijn heel wat mensen onderweg (Nt), (..) *en veur de wereld wodde A. de spotter voor de mensen* (b), *Ik zoj d'r veur gien geld in de wereld henne willen* hoe dan ook niet (Np), zo ook *Veur gien geld in de wereld wo 'le dat doen* (Ste), *N bar now ommes geld en mit geld lag de wereldja veur him eupen* (b), *D'r is nog heel wat onrecht in de wereld* (Spa), *Dat nuwnden ze de verkeerde wereld de samenleving zoals die juist niet moet zijn* (b), *Dat hoeft de wereld niet in dat hoeven anderen niet te weten* (bl), *Die zit zo stief venz 'm uur te kieken, asofhim de wereld niks angiet* (Bu), (..) *dan staot et d'r treurig veur in de wereld* (vo), *De wereld van tegenwoordig wodt d'r niet beter op* (Db), *'t Is godsgeklaegd dat de wereld d'r zo bij ligt* (Ld), *Et is tegenwoordig de omgekeerde wereld* alles gaat tegenovergesteld aan hoe het hoort (Nbk, Ow), *In de oorlogsjaoren was d'r veul verraod, et raekt de wereld niet uur* (Dfo), *Hij is te goed veur disse wereld* hij pikt teveel, bijt te weinig van zich af; waren ze allemaal maar zoals hij enz. (Nbk, Nw), *Die was de wereld te nek* hij was in de wolken (Dfo), *Hij scharrelt d'r tegen om veuruut te kommen in de wereld* om zich te verbeteren in maatschappelijke zin (Bu), zo ook *Wat woj'aj'wat veuruut-kommen wollen in de wereld* (v), *Et raekt me niet zo, je kun mit de hiele wereld niet tillen* je kunt je niet het lot van iedereen en alles aantrekken (Wol), *As et iene slecht gaot in de wereld, dan kan een ander daar behagen in scheppen* (Sz) 6. bep. samenlevingsverband (van mensen) *De universiteit, now, dat zoj mien wereld niet*

wezen (Nbk), *Een appat wereltien is et, Den Haag* (Nbk) 7. kring van andere wezens *de wereld van de dieren* (1), *de wereld van de keboolters* (1) 8. groot complex geheel, een grote verscheidenheid *DSr zit een wereld van verschil tussen die meensken*(Nhk), *Hij bet de wereld* boeken heel veel (Nbk) * *De wereld isroeg, en die bim niet redden kan is sloeg* de wereld is **komplex, het gaat niet altijd even fijnzinnig, men moet zich maar weten te redden (bi), Et gaot d'r in de wereld omme/Hoe krieg ik jow centen in mien ponge (El), *Bertaolen hebben de halve wereld* (Nbk), *Beter in de wiede wereld as in et nauwe gat gezegd van een wind die men laat gaan* (Ste), *Ondaank is werelds loon* (01-NI), *Verbeter de wereld, mar begin bijje zels* (Diz), *De wereld is niet raozendmaektzo vreselijk* hoef je je nou ook weer niet te haasten (Nbk) wereldbeeld (1) ['w...] - wereldbeeld wereldbeker (1) ['w...] - wereldbeker wereldberoemd [aks. wisselt] - wereldberoemd wereldbevolking ['w ...J - wereldbevolking wereldbol (Mun, Nbk) de; -len ['w...] 1. wereldbol, aardglobe wereididiel (spor.) ['w...] - werelddeel wereldgeestlike (Ste) - wereldgeestelijke wereidhaandel (spot-) ['w...J - wereldhandel: internationale handel, handelsverkeer tussen de volken der aarde wereldheer (Ste) ['w...] - wereldheer, *wereldgeestelijke Reguliere orden, dat bin de wereldheren, dat bin de pastoors* (Ste) **wereldhervormer** (spon) ['w...] - wereldhervormer wereidkamioenschap (1) ['w ...] - wereldkampioenschap wereldkampioen ['w...] - wereldkampioen wereldkaorte (spot.) ['w...] - wereldkaart wereldkarke (1) ['w...] - wereldkerk wereidkongres (1) ['w...] - wereldkongres wereldkundig (1) [...'k...] - wereldkundig *wereldkundig maeken* (1) **wereldljeretuur** (1) ['w ...J - wereldliteratuur wereldmark - wereldmarkt wereldmarkpries ['w...] - wereldmarktprijs *En as wij now akkoord gaon nut de geraansiepiezen, die leger liggen as de wereldmarkpriezen, en de boel keldert es weer, boe staot et dan?* (vo) wereldnijs ['w...] - wereldnieuws *Et***

wereldnijs, daor praotten ze in huus een protte over; veural as Haans, de netaoris-klark, thuus was (vo) wereldreiziger (b) ['w ...J - wereldreiziger wereldvreemd [aks. wisselt] - wereldvreemd *Et was alleinaole lieke hoogdraevend en wereldvreemd* (v) werempel z. *verempeld* weren zw. ww.; onoverg. (bet. 1), wederk. (bet. 2); weerde, het weerd ['wt:orn] 1 (onoverg.) zich voordoen van het weer in de genoemde kwaliteit *Ja, en as 't d'r goed op weert, zeilen de manluden er gat op 'e waegen* (p), *Dat weert bim aonij in de kaorte* dat vergroot zijn kans, dat komt hem goed van pas (Bdie, Nbk), *Et weert niet best op ot moment op 'e bonen/siepels* (Nbk), *Et weert niet best op 't hooi*(Spa), *Et weert mooi benne* het blijft maar mooi weer (Nbk), *Et weert schraol* (01-NI), *...slecht op 'e tuur* (Nw) 2. (wederk.) zich weren, zich behoorlijk inzetten om te bereiken, zich verzetten (El, Nw, Sz) *Ie moe'n je weren kunnen* (Nw), *Hij kan 't wel an, hij weert n goed* (Sz) 3. tegenhouden, de toegang, doorgang *beletten* (Nw) *iene bij de deure weren* (Nw) 4 z_ *werigen* **werenhuus** (v) ['wuori7hys] - warenhuis werenwet (1) ['wurn ---] - warenwet werig (El) bn.; -er, -st [wuarx] 1. (van kinderen) nogal druk (kennelijk onder invloed van het weer) *De kiender bio werik* (El) werige z. *weerscheide* werigen Ook **weren** (El) zw. ww.; overg.; werigde, het werig ['wt:oragfl/wt:] 1. luchten, het weer laten inwerken op (kleding, bedden enz.) *Vroeger deden we de baastschoonmaek, now niet meer, hoogstens daf de bedden nog even wenken* (Dfo, Ste, Nbk), *Bij de meitied kizj' de winterklerin wel werigen en in de kaaste hangen* (Dfo), *Bij mooi weer kujje klerin buten werigen* (Dfo), *Ik bin an 't werigen* (Nbk), *We hebben mooi weer troffen te wenken* (Np), *We wenjen et huj* het natte hooi zodanig bewerken (door het om te keren of los te slaan met een hark) dat het goed droogt (Ld) werk z. *wark* werkelijk z. *warkelik* II werkeloos z. *war/doors* werken z. *warken* werkhokke z. *warkhokke*

werkkring z. *warkkring*
werlunand (Nbk) ['w...] - werkmandje
 werlcplaaas z. *warkplaetse*
 werkschulk z. *warkschölk*
 werkstuk z. *warkstok*
 werktuug z. *warktuug*
 werkverschaffing z. *warkverschaffing*
 werkvolk z. *warkvolk*
 wespe Z. *wapse*
 wespenest z. *wapsenust*
 wespenust Z. *wapsenust*
 wespetaille (Nt) ['w...] - wespetaille
 west T et [wsst] 1. de westelijke richting
Gaot hij et Oost of et west in? naar het
 oosten of het westen (Ste), (verb.) *De*
wiend zit aorig in de wester hoek komt
 nogal uit het westen, blijft maar in het
 westen zitten (Nbk) 2. de westkant van het
 dorp, van de streek (soms als veldnaam) *Ik*
gao even naor et west van Berkoop (Nbk),
Hij woontop 't west (El, Spa)
West II (1) de 1. de voormalige Neder-
 landse rijkdelen in West-Indië
 west III bn.; pred. 1. uit westelijke richting
komend De wiend was west (Nbk), *...zit*
west (Nbk)
West- - **West-**, in gelede woorden als
West-Europa, West-Frieslaand, West-
Stelling war!; *Westfries, Westfaei-*
 West-Indië [ws'stndija] - West-Indië
 West-Indisch [wc'sti.ndis] - West-Indisch
 West-Stellingwarf z. voor var. onder
Stellingwa.rfet {wcstelujwar(o)f} 1. naam
 van de westelijke gemeente van de regio
Stellingwariç met als hoofdplaats *Wolvege*
westende Ook westende (Db, Dfo, Ld,
 Ma, Spa), *westende* (Nw, Obk, Ow, Spa)
 et; -n ['west.../...] 1. westeinde *Hij woont*
op et westaende van 't dôrp (Nbk),
Stellingwarf- Westaende oude benaming
 voor het westen van *Stellingwarf1de*
 grietenij/gemeente *West- Stellingwarf1*)
 Westduuts [aks. wisselt] - Westduits
 Westduutser [wszdytsr] - Westduits
westeinde z. *westaende*
 westelik bn., bw.; -er, -st ['wcstiok] 1. in
 het westen gelegen, verblijvend *Berkoop*
ligt westelik van Nijberkoop (Nbk), *We*
lopen de westelike kaante mar uur naar het
 westen (Nbk) 2. met de eigenschappen,
 kenmerken van het westen *Dat woord liekt*
 me nogal *westelik* kenmerkend voor het
westen van *Steiningwarf(Nbk)* 3. (van de
 wind) uit het westen komend *De wiend is*
westelik (Np, Sz), *...zit westelik* (Nbk,

Wol), *een westelike wiend* (El, Nbk, Spa)
 4. westwaarts *Ze leupen westelik* (Nbk)
westen et ['wcstq] 1. westelijke
windrichting De wiend zit in et westen
 (Bdie, Nbk, Ow), *..Jcomt wit et westen*
 (O1-Nl, Pe-Dbl, Ma), *...d.rijt naor et*
westen (Db), *Wegaon et westen in* (Nbk),
buten westen raeken flauwvallen (Nbk, Np)
 2. westkant, westzijde *We zitten op 't*
westen d.i. met de voorkant van het huis
 naar het westen (Ow) 3. westelijke regio
 (van Nederland, ook van *Stellingwari5*,
 ook: W.-Europa en N.-Amerika samen *et*
westen van Nederland (1), *D'r bin deur de*
ja oren henne hiel wat meensken hier weg
naor et westen verhuusd d.i. naar de
 Randstad (Nbk) * *De wiezen kommen uur*
et oosten, mar ze wonen now in 't westen:
schertsend gezegd tegen oostelijke
Stellingwarvers (Nt)
westende z. *westaende*
 westenwiend [aks. wisselt] - westenwind
 westerboer (Dhau, Nbk, Nw, vo) de
 ['wcstr..] 1. (vooral verz.) elk der boeren in
 het Friese weidegebied bij wie men werk
 kon krijgen als maaier of hooier *Pakt R.*
gong naar de westerboer te miYen naar
 Friese boeren in het weidegebied (Dhau,
 Nbk), *En zo gebeurde et dat Jeuk die*
zonimer vief weken naor de westerboer
raekte, bij Snoek omme (vo)
 westerbuurt (Nbk) de; -en; -ien ['w...] 1.
 westelijke eenheid in het dorp m.b.t. de
 burenplicht
Wester z. *Westerd*
 Westerd (Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, b: im, ln,
 s, p) Ook *Wester* (Nw) de, ook et (Nw)
 ['westç(t)] 1. westelijk deel: van *Frieslaand*,
 waar men in de zomertijd naar toe ging om
 als arbeider te maaïen of te hooïen *Vroeger*
ging Pake naar Wester te mijen, hij was
doe mijer (Nw), ook in *Hij woont op et*
 Westerdin het westelijke deel van het dorp
 (Nw, Pe-Dbl)
westerlengte (1) [...l...] - westerlengte
 westerling (spot.) ['w...] - westerling,
 iemand uit het westen, vooral: iemand uit
 West-Nederland of uit het westen van
Stellingwarf
 westen ['westpi] - western, cowboyfilm
 westers bn. ['wostçs} 1. uit het westen
 komend, met name m.b.t. West-Europa en
 Noord-Amerika, westelijk gelegen, met
 name in het dorp (App, Bu): *de westerse*
miente (Bu), *de westerse es* (App)

Westerseveld (Ma, Nw) et {westçso'feltJ 1. benaming voor het dorpje Westervelde bij het Drentse Norg (Ma) *Westerseveld was oons laeste pleisterplak, kefê Martens, bij Norg* (Ma) 2. benaming voor een bekende streek onder *Noordwoolde* (Nw) westerstorm [...'st...] - westerstorm *D'r ston een westerstorm* (Nbk) Westeuropées - Westeuropées Westfaal(s) - Westfaal(s) Westfaler (1) [west'fa:lɾ] - Westfaal Westfries - Westfries **Westgermaans (1) [...'m.]** - Westgermaans Westhoek Ook *Westboe/ce* (spor.) de [westhuk(a)] i. westhoek van *West-Stellingwarf* (westelijk van de *Helomavaort*) *Hij had him besteded bij een boer in De Westhoek (j), Die vent kan zo opscheppen, net of de halve Westhoek van hem is* (Sz) Westhoeke z. *Westhoek* **Westhoeker** (Bdie, Sz) de; -s; -tien [!wes'ffi_uk_r] 1. inwoner van, iemand geboortig uit *De Westhoek* (van *West-Steiningwarl*) westkaant z. *westkaante* westkaante Ook *westkaant* (verspr.) [west...] - westkant *N. woont op 'e westkaante van et dôrp* (Ru) **Westiaand** ['w...] - Westland westnoordwesten (1) [...'wsn] - westnoordwesten westpunt (spor.) ['w .I - westpunt: westelijke punt, bijv. van een eiland wet de; -ten; -tien [wet] 1. wet (door de overheid vastgesteld) *Ie moe'n je now ienkeer an de wet holen* (Nbk), *Af' dan gien wet hadden op zokice dingen als dat niet bij wet was geregeld (d), een wet maeken (1), Zederiene, die mar een klein betien bezieden de Wet haandelde (..) (j), Zien wil is wet* wat hij wil, gebeurt (Nbk) 2. stelsel van rechtsregels, maatregelen door de overheid ingesteld enz. 3. bindende regel, voorschrift, vandaar ook: *vaste regel Die is nog onder en boven de wet is van een leeftijd dat hij zich niet aan alle verplichtingen, regels, voorschriften hoeft te houden* (Nbk, 0w), *Dat is sta olen* wet dat gaat volgens een vast patroon, dat gebeurt altijd (Op, 0w), *korte wetten maeken* korte metten maken (Ma, Op, Spa), *Zo bin de wetten now ienkeer zo* wordt het je nu eenmaal voorgeschreven

(Np) 4. natuurwet (spor.) * *Wet is wetmen* moet zich aan de wet houden (b) **Wetb.** - afkorting van *Wetboek* wetboek ['wedbuk] - wetboek *et Wetboek van Strafrecht* (1), *et Burgerlik Wetboek* (1) wete- (Nbk, Sz), var. van *weethoe(.)*, in sst. als *weetboelange*, z. *wiet-* II, z. ook *wiete-* wetebetied z. *wietebetied* wetelang(e) z. *wiethoelange* wetemooi (Nbk) bn.; pred [wutom ...] 1. zeer fraai weten zw. ww.; overg.; het weten ['wt:ti] 1. kennis hebben *Ik was wat in de kaaste an et scharrelen, want ik zake een ding dak niet wete waor ik ot laotcn hebbe* (Op), *Af' niet beter wussen, zoj' daenken dat hij een borrel had het, zo slingert hij mit fietsen* (Nbk), *Wat zitten jim daar te smoezen, meugen wij et soms niet weten!* (Obk), *Hoe weet ie dat?, Waar weet ie dat van hoe weet je dat, Dat kon ik (ok) niet weten, Hoe kon ik dat weten!, Hoe had ik dat weten kund* (Nbk), zo ook *Weet ik et! hoe/waarom zou ik dat moeten weten!* (Nbk), *d'r van weten: Ik wusd'r niks van, Ik weet d'r niet van weet er niets van, ook wel: wil er niks mee te maken hebben, er niks over zeggen* (El), (nadrukkelijk gezegd als men er niets over kwijt wil:) *Daor week niks van daar wil ik niets over kwijt* (El), *Dam-week niet van* daar heb ik niet van gehoord (01-N1), daar heb ik geen vertrouwen in (Nw), zo ook *Dat week niet* (Nbk), ook: dat zou wel eens niet mogen/kunnen lukken (Nbk, Dhau), *Die was d'r meer van* zou er meer over kunnen vertellen (b), *Zene was d'r die d'r misschien wat over weten kon* (j), *Ie weten d'r niks van* waar praat je over, je weet toch van niets (Nbk), *heg noch steg weten* de omgeving, de juiste weg niet kennen, ook algemener: weinig benul hebben (Ma), *Ik was niet wak hearde!* (Nbk), *Af es wassen!* als je eens wist!, *Hij mos et es weten* als hij het weet, is het niet best (Nbk), *Ze wet gewoonlik een hopen nijs* weet veel nieuws (p), *Die wet altied een protte* weet altijd veel (Nbk), *Hij wet overal wat op* (Nbk), zo ook *Hij was overal rand op* (b), *Ik was me gien raod* wist niet wat te doen, zag het niet meer zitten (b), *d'r weg mit weten* er profijtelijk mee om weten te gaan (El), *Ik wil 't niet weten ok wil* er geen kennis van hebben

(v), *God mag weten* (..) 'k zou het beslist niet weten (Nbk), zo ook *God weet waar hij uthangt, misschien zit hij wel op 'e noordpool* (Op), *iene wie weet wat doen willen iemand van alles en nog wat wel willen aandoen* (uit boosheid) (Nbk), *Dat moej' him even weten laoten* (Nbk), *te weten kommen* erachter komen, lucht, kennis van iets krijgen: *Doe kwam ik et te weten* (b), *et weten willen* degene willen zijn die het het beste weet, die het bepaalt: *Hij wilt 't ok altied weten* hij moet ook altijd de doorslag geven, het beslissen (Nbk), zo ook *Dat wief is wel zo baozig, ze wil alles weten* (Sz), *weet ik vule* weet ik veel (Nbk), *et (niet) zeker weten*, zo ook *et vaaste weten* het zeker weten (Ld), *Ik wete wel gril, da'k N wel hebben kan* (v), *Ik wete niet a 'k mien heit weerommezien zal* weet niet zeker (b), *Wie wet zoks now* hoe zou je zoiets nu kunnen weten (b), *Ie weten* (war) nooit je weet (maar) nooit (Nbk), *Ie kun nooit (nog es) weten as* (..) id. (b, j), zo ook *Ie konnen* ^{Ga} *nooit weten* (b, v), *Weej' wel?* weet je wel (ook als stopwoord), *Ie weten wel, as et d'r op ankomtlopt etzoe'n veert nietje* weet net als ik wel (...), *Weej' wat?* weet je, ik heb een idee: *Weej' wat? We gaon d'r morgen eerst es mit N over praoten* (Nbk), *Wie wet* wie weet, mogelijkerwijs: *Wie wet kriegien we hier nog wel es een vliegveld* (Nbk), *Wie wet dak lector wel boer wor* (Nbk), *Wie wet hoe a 'k weerommekomme* (b), *niet dak wete* niet dat ik weet, *bij mien weten* voor zover ik weet (bij), *veur ie 't weten* voor je 't weet, *veurdaj't weten* id., *eerdaj't weten* id., *veurzoveer a'k wete* voor zover ik weet, *bij eens weten* voor zover we weten (Obk), zo ook *neer oons weten* (Op), *Hij wet niet beter, Hij wet wel beter, nog weten* zich nog herinneren: *Weej' nog hoe we vroeger over dat pad naor schoele gongen?* (Nbk), *Ik weet niet beter as dat ze vandaege kommen zollen naar m'n beste weten* (Nbk), *Dat moet ie weten* dat blijft voor jouw rekening (Nbk), zo ook *Now, ie moe'n et weten, man* (b), *Dat moei' zels (mar) weten* zelf maar beslissen (Nbk), zo ook *Ie moe'n et (op 't laest) zels ok mar weten* d.i ook: en evt. de negatieve gevolgen ondervinden (Nbk), zo ook *Ze moen mar weten, et sjakt mij niks* ze moeten maar zien (Dho), *Dat zak toch zeker zels weten!* zelf vinden,

beslissen (Nbk, b), *Ik wus wel wak doe* zou wel weten te beslissen, vaak: ik deed het absoluut niet, *zien wetien wel weten* bijdehand, pienter zijn (Dmi, Ow, Wol), z. *verder onder wetien, weten waj' an mekeer hebben* op elkaar kunnen bouwen (Nbk, b, v), ook: van elkaar weten hoe ver men ten opzichte van elkaar kan gaan (Nbk, v), *Hij dec of wus hij van Job gien kwaod* alsof hij van de prins geen kwaad wist (Dfo), *as ik weet niet hoe* in zeer hoge mate: *Ze kan zingen as ik weet niet hoe* (Nbk), *een geheugen as ik weet niet hoe* (Nbk), - *as ik weet niet wat* id. (Nbk, Dfo) 2. inzicht hebben, begrijpen *Ik weet niet wak doen moet* (Nbk), *Ik weet niet wie daor ankomt* (Nbk), *Ik zoj wel weten wak dec zo* in dat geval er wel iets op weten (s), *Ik wete niet* wat te doen ik heb even niet het inzicht wat ik het beste kan doen (b), zo ook *Ik zoj niet weten wak doen mos* zou me geen raad weten (Nbk), *Ze wus niet goed wat ze d'r an hadde* begreep niet goed hoe ze het op moest vatten, wat ze ermee moest (b), *Ze wus ok niet beter* had niet meer verstand, inzicht (j), *Och, dat week niet* zou ik zo niet kunnen zeggen, ik zou niet direkt een keuze weten te maken (p), *Et was al zoek betien gewoonte wedden dat beiden niet beter wussen of et zo beurde* geen ander besef hadden (j), *Ik kreeg me deer vanaovend een schrobbering, dat ik wus niet waar ik kieken mos* kon me er geen houding bij geven (Sz), *Mit zink kuj' de diepte weten* vaststellen (Sun), *Ie weten niet aj'm bij de kop of bij de stat hebben* je weet nooit wat je aan hem hebt, je weet niet wat je van hem moet denken (Bu, Dho), *Ie weten niet way' van him daenlecn moeten* (Bu), *Ze weten niet hoe goed ze et hebben* hebben niet door ^(j), *Ie weten 'tzels okblindere goed!* (b), *Ie weten niet beter* (b), *tegen beter weten in: Hij bul et tegen beter weten in* vol(O1-N1), *Hij wus niet goed wat hij d'r en had* wist niet wat ervan te moeten denken (Nbk), *niet weten waar aj' eerst of leest wezen moeten* te veel hooi op z'n vork hebben, te veel werk aangenomen hebben en het niet aan kunnen (Diz, Nbk) 3. toegeven, uit willen komen voor, tot uiting laten komen *Ie moe'n hoor niks vertellen waj' niet weten willen, want ze gaot et vast overkletsen* (Sz), *Hij hooit altied de pette op, omdat hij niet weten*

wetenschap - weteren

wil dat hij een klets kop het (Op), De meerstefaegers willen 't niet weten as een Vos heur te slim of west is (b), Hij wol 't lang niet weten er bep- niet vooruitkomen, toegeven dat het zo was (Ma), Mar hij wol weten dat hij boer was en zette zien zin deur ervoor uitkomen, laten zien (vo) 4. beseffen, zich bewust zijn *Je weten niet hoe'n piene a'k hebbe!* je kunt het niet beseffen (Nbk), *Weef wel waf daor tegen me zeggen?, Je weten (nog) niet half hoe vaeke ak naorfe uitkeken hebbe* ik heb veel meer naar je uitgekeken dan je weet/denkt (Nbk), zo ook *Af es half wusten hoeveule as ik van fow bull! (p), Je weten soms niet waf beuren, as hij an 't Vertellen is* het is soms onvoorstelbaar (Nbk), *Ik wus niet wak heurde* het was nogal wat, dat werd verteld (Nbk), *Ik zal et him es even goed weten laoten* flink laten merken, hem er op bijna pijnlijke wijze bewust van laten zijn, *Geniet van je leven, want ie bin oold veurdaft weten* (Nbk), *Ik wete wel, fim hadden d'r niks veur hebben wild (...)* ben me er wel van bewust (b), *Wij weten oons as meensken klein en bin oons d'r bewust van (b), Ik zoj 't niet weten* heb er geen idee van, *Af dat mar weten* als je dat maar weet, *Hij wet van gien tied of ure* heeft geen besef van de tijd, weet eigenlijk nergens van (Dho), *van gien ure noch pompstok id.* (Nbk), *Hij wus wat hij doe was* zich ten volle bewust (ba), *Weet waf doen, kammeraad! Ik waarschouwfe!* (b), *Ik wete now nog niet waor a de durf weghaalde, mat () (b), As knieper(d) mat an boord komt, dan willen ze 't wel weten* als ze maar flink in de problemen komen, dan willen ze wel tot inzicht, inkeer komen (Nbk), *Hij het 't weten* heeft ervoor moeten boeten (Nbk), *Die wet dat hij leeft* hij neemt het ervan (Bdie, Nbk, Pe-Db), *Die wet van veuren niet dat hij van aachteren leeft* 't is een sukkel (s) 5. bemerken, vernemen, in *weten kunnen:* "t Is wat kil in huus, ie kun weten dat de zunne d'r niet is (Obk), As 't waarin weer is, kuj' wel weten dat oonze buurman varkens het; dan kuf' de Jocht wel snieden (Db), *De grond is schosselig, dan kuf' net weten dat d'r wat vost in de grond zeten* het (Ste), *Veertien daegen mm nijfaor kuf' weten dat de daegen langer wedden* (ho: Nw), *Wat kuf al weten dat we et veurfaor ingaon* (Nbk)

6. in *d'r van weten willen, van iene weten willen* te maken willen hebben, willen omgaan *Ik heb fin vraogd om mit te doen, mat hij wol d'r niks van weten* weigerde met stelligheid (Nbk), *Ze wol niks van 't aandere volk weten* wilde er beslist niet mee te maken hebben, trok er haar neus voor op enz. (Nbk) 7. in *weten van geneigd zijn, in verb. als Die wet nooit van opschieten, die moef' altied anporren* (Obk), *Ze weten niet van opholen* (Dho), *R. wus haost niet van ofscheid nemen, en zo streken ze dan weer op buus an (j), Die weet goed van innemen* heeft er slag van tot zich te nemen, in bezit te nemen (Spa), zo ook *Die kerel die wet wel van nemen* (Obk), *van vergeven weten, de instelling hebben om te vergeven* (b) 8. in *weten te kans zien om, erin slagen Af de schae niet betaelen, dan za 'k fe wel weten te vronen* verhaal komen halen, je weten te treffen (Nbk), *N. wus zien husies wel te vien en waor ze van meziek hullen (j), Weetje mannegien te staon, as et gaot om oolde rechten* (ba), *Die wet fin overal nut te redder (Ld), Pattie Ju wussen te vertellen dat hij een tik van de oorlog kregen had (v) * Die niet beter weet, lacht om een scheid* (Sz)

wetenschap z *wetenschap*
wetenschap Ook *wetenschap*, voor -schap z. -schap - wetenschap (in abstrakte zin) *Deur de wetenschap is d'r tegenwoordig baost gieniene meer mit een bochel of hoge rogge* (Db)

wetenschappelik (1) [Jskopak] - wetenschappelik *wetenschappelik onderzuuk(l), een wetenschappelik boek(l), wetenschappelik onderwies* (1)

wetenschopper (Op, 1) ['wutuskopç] - wetenschapper * *Goeie wetenschoppers bin herkauwers* (Op)

wetenschopsjournalist (1) ['w..] - wetenschapsjournalist

wetenschopsman (1) ['w..] - wetenschapsman

wetere(n) (verspr) zw. ww.; overg.; waterde, het waterd ['wi:tpi] 1. water geven aan het vee (met name de koeien) *de koenen weteren* (Np, Ste, bl), *Bij 't weteren brocht ie een gang veur de koenen twee emmers drinken* (Dho), *Veurdat de koenen weterd wedden, kregen ze vaeke eerst een gevel buf* (Op), *Doe de drinkbakkies d'r in kwammen, wodden de*

koeven niet meer weterd, doe reddden ze heurzelf (Ste) *Vader moet nog weteren* (Dho), *Moej'nog weteren?* (Ste), *Ik weter de biesten, ik meste de burg* (b)

wetering (Bu, Ma, Nbk, Obk) ['wt:tru] - wetering: stroompje of flinke afvoersloot *De wetering zit dichte, die moet opmaakt wodden* (Ma)

wetevaeke z. *wiethoevaeke*

weteveer z. *wiethoeveer*

wetevroeg z. *wiethoevroeg*

wetevule z. *wiethoevule*

wetgevend (1) ['wet'xt:brpt] - wetgevend *de wetgevende macht* (1)

wethoolder ['wet...] - wethouder (deel uitmakend van een gemeentebestuur)

wethoolderschap (1) ['w...] - wethouderschap

wetien (verspr.) ['w:tin] - weetje, in de *verb. zien wetien wel weten* bijdehand, pienter zijn (Dmi, El, Ow, Wol, b), zo ook *Die wet zien wetien goed* (Obk), *Die wet zien wetien* (01-Nl), *Iiij het zien wetien goed* (Ste), *...wçj* (Dfo, Ld, Sz), *Hij het goed zien wetien* (Db)

wetig Ook *wettig* (Ste) ['wt:tox/'wetax] - betweterig, steeds van eigen gelijk *overtuigd Schoelemeesters bin vaeke zo wetig* (Nbk), *'t Jong wedt al vri5 wat wetig* (b), *Een trutte is wat een wettig maegien* (Ste)

wetmaatig (1) [...'m...] - wetmatig

wetmaatighied (1) [...'m...] - wetmatigheid

wetpiaanke (Nbk, Obk) de; -n;

...plaankien ['wet...] 1. wetplank

wetsartikel (1) ['w...] - wetsartikel

wetskennis (1) ['w...] - wetskennis

wetsontwerp ['wetsontwar(a)p] - wetsontwerp

wetstekst ['w...] - wetstekst

wetstien (OS, verspr. WS) de; -en, -der (1); -tien ['wetst:n] 1. bep. slijpsteen,

oliesteen, wetsteen *Messen kuj' op verscheiden menieren sliepen: op de sliepstien, mar ok wel op 'e mure of op een wetstien* (Op), *Een euliestien of wetstien kuj' een mes op sliepen* (Ste), *Ik moet et mes op wetten mit de wetstien* (Np), *in een wetstien bekneupen* gezegd wanneer er weinig of niets valt te halen, met name hij een erfenis die niks voorstelt **wetsveurstel** (1) ['w...] - wetsvoorstel wetswieziging (1) ['w...] - wetswijziging wettelik ['wetok] - wettelijk: in een wet *vastgelegd wettelike veurschriften* (Db),

overeenkomstig de wet, toegestaan volgens de Wet *de wettelike maote* (b), *wettelike aansprakelijkheid* (1)

wetten T mv. ['wetu] 1. (verz.) bep. lichtgekleurde soort kleiaardappelen

wetten IT (verspr.) ['wetu] - wetten, slijpen, aanzetten *Een zonde wodt mit een viele wet* (Op), *et mes even wetten op 'e wetstien* (Spa, El)

wettig bn. ['wetoX] 1. wettig: legaal, rechtsgeldig *een wettig huwelik* (1) 2_ z_ *wetig*

weunskien z. *weensken*

weunstig (Bu) bn.; -er, -st ['wX:stox] 1. (van dieren) naar elkaars aanwezigheid *uitkijken Heür, et peerd is weunstig, ze roepen an mekeer* (Bu)

weven zw. ww.; overg.; weefde, het weefd ['wt:brn] 1. weven (lett.) *een doek weven* (spot.), *mit de haand weven* (spor.) 2. (van een paard) met het voorste deel van het lichaam heen en weer bewegen (Bu) *Et peerd weeft* (Bu) 3. z. *geweven*

weven T z. *geweven*

wever de; -5; -tien ['wt:wç, ...vç] 1. bep. handwerksman: wever * (var. van uit het Ned. bekende rijm:) *Wie wet waor witte Willem Wever woont/witte Willem Wever woont wied weg/Witte Willem Wever weeft witte wou'* (Nw), zo ook *Wie wet waor Wietse Watse Wever woont/Wietse Watse Wever woont wied weg* (Nbk)

weverblad (f) Ook *weversblad* (fp) et; ...blaeden; ...blattien [w.../...] 1. weegbree, in *groot wever(s)blad* grote weegbree (f), *smal wever(s)blad* smalle weegbree (fp)

weveri'je ['wt:wo'r..... v'ijo..., z. ook -i'je] - weverij, ook: de wereld van het weven, vgl. *De blauwvarvenjie beurde bi5 de weveri'je* (Nbk)

weversblad z. *weverblad*

wezeboom z. *wiezeboom*

wezel Ook *wiezel* (Ste) de; -s; -tien ['wt:zI/'wi:zI] 1. (vaak verkl.) wezel, ook vaak: hermelijn *een brune wezel wezel* (Np), *een witte wezel hermelijn* (Np), *Een wezeltien kan ok deur een mollerit* (Obk), (naar het volksgeloof:) *Et gezegde was vroegen aj' een wezel naozatten en ie kwa.inmen te valen, dan kreej' de valende ziekte* (Ld), *zo bange as een wezel* (Np, Ste, Wol), *...as een wezel-tien* (v, Dho), *zo benauwd...* (Bdie, Dho, El, Ld)

wezelboom z. *wiezeboom*

wezelik (Np, Ste) bw. ['wt:zolak, ...zl...] 1.

wezeling - wezen

waarachtig, echt *Et is wezehk wam* (Np)
wezeling (Nbk) *de; -en; ..linkien* ['wuzl
ufi 1. wezel

wezemboom z *wezeboom*

wezen T *et* ['wt:zn] T. wezen, essentie
*Uterlik hebben die twie hiel viiie van
mekeer, mar in wezen niks* (Obk), *We kun
d'r wei over praoten, nar in wezen gaot et
oons niet an in essentie, in de grond* (Nbk)
2. schepsel *Afzoe'n hiele dag haost gien
levend wezen zien* (..) (b), *D'r bin bier
zeker vremde wezen ties van Mars daeie-
kommen* (Nbk) 3. aard, karakter, persoon-
lijkheid *Die het altied al wat een vremd
wezen had* (Obk), *D'r zit een goed wezen
in di in die persoon* (Np), *Mw doe G. de
teleurstelling in R. zien biele wezen zag,
doe kwammen heur fleur en moed weer
boven* (vo), *in heur diepste wezen* (b),
mien hatte en mien hiele wezen (..) (b),
Mit beur hiele hatte en beur hiele wezen
() (b) 4. geestkracht, geestelijke vitaliteit
*Mw- J, ik hebbe et gevuul dat ze
levensmuuiis, et wezen isd'ruut*(vo), *D'r
zit gien wezen in hij/ zij is volkomen
futloos* (Nbk) 5. eigen, wezenlijke staat
(Bu) *Een rattelschellig ding, een oolde
kroje of zo, een oold ding dat nog wel in
wezen is, mar an inzakken of kepotgaon
toe is* (Bu)

wezen II *st ww.; onoverg.; het/ is west*
['wudi, ook wel ...zij 1. bestaan, zijn *We
bin d'r om inekeer te helpen* (Nbk), *Ik
geloof (niet) dat d'r wat is ik geloof (niet)
dat er een God bestaat* (Nbk), *Ie zollen zo
zeggen dat d'r gien ontevreden meensken
meer wezen hoeven meer hoeven voor te
komen* (b), *D'r bin meensken die* (.) *er
zijn mensen die* (...), *Is dat zo? klopt dat?*
2. op een bep. manier bestaan, zich op een
bep. manier voordoen *'t Kan wel wezen
misschien is het zo, vaak gezegd als
toegeving om een afwijzing in te luiden: 't
Kan wel wezen, mar ik doe d'r niet an mit*
(Nbk), *zo ook Et kan best wezen* (Nbk),
*vaak gevolgd door een tegengestel- de
uiting, bijv---nar ik moet et eerst nog
zien* (Nbk), *ffi) mag wezen zo hij is, ik
vien 't een flinke kerel* (Nbk), *Laot dat
elektrische spul dan war wezen wat et is
(.) laat het maar zijn zoals het is* (b), *fit
mag wel zo wezen het zou stukken beter
kunnen* (Ma, Nbk), *Die mag d'r (wel)
wezen mag er zijn, is niet min, niet bep.
lelijk, heeft veel geld, ook: is nogal dik, zo*

*ook Die kan d'r wel wezen id. (verspr.),
Dit kan toch zo niet wezen op die manier
zijn, (b), Now, et zal wezen het zal gaan
gebeuren* (Nbk) 3. aanwezig zijn, zich
bevinden *Waor zo] die man wezen?* (Dfo),
*N. is in buus is binnen, d.i. in het huis
waarbij of waarin de spreker zich bevindt,
zo ook N, die bij haas wezen nos* (..) *die
zich waarschijnlijk ophield bij of in het
huis waar de spreker zich bij/in bevond,
ook: hoorde te zijn* (Nbk, b), *Hij was
baten en bleef buten dacht er niet aan naar
binnen te gaan* (b), *Waor is hij? waar
bevindt hij zich?, Nao een jaor of wat zo
as melkknecht vot west te hebben* (.) *zich
elders bevonden te hebben* (v), *Op een
zommeraovend was hij toch nog es vot
West wit de vioele weg geweest, eropuit
geweest* (fl) *Zoj N d'r ok west hebben?*
*zou N. er ook geweest zijn, aanwezig
geweest zijn?, N, zo hiette zien vrouw-
gien, was daor ok west te kieken geweest
omte kijken ij), 'kRin vanmorgen nogmit
de bessejn om haas henne west te
spinragragen* (Sz), *Ze was now elk
bijlanges west was bij iedereen geweest,
ook: had iedereen stuk voor stuk aange-
klampt, gevraagd enz., ook: had nu haast
iedereen wel als vrijer gehad* (bl), *'kBin al
west naar de w.c. geweest* (dus: *de
ontlasting kwijt*) (Bu), *We verbouwen al
jaoren moes veurpoteten in de winter, as
de vost d'r over west het* (Ld), *Maf daor
wat wezen? bevalt het je daar?* (Nbk), *zo
ook Kaf hier wel aorden? Meuf hier wel
wezen?* (Bu), *D'r is nog brood genoeg, nar
d'r is gien soepe meer* (Nbk), *d'r wezen er
zijn: Is d'r wel sulcer*?, Is hij d'r? is hij er
(wel, al), Et moet d'r (wei) wezen het moet
ergens liggen, rondslingeren, Et gewicht
moet d'r wezen moet volledig gehaald
worden* (van *wat men koopt, verkoopt*)
(Ld), *d'r bij wezen zich ertussen/ eronder
bevinden: Die appels bin haost allemaole
antaast, d'r bin gien goeien meer bij*
(Nbk), *D'r zal wel wat bij wezen, dus:
eigen schuld er zal wel iets anders
meespelen, iets niet in de haak zijn* (b),
*Pas op, straks zicht de pelisie et en dan
bij' d'r bij word je gepakt, ben je het
haasje* (Nbk), *Daor wassen verscheiden
plakken bij* (..) (p), *Ie kun nooit raoden
wie hier vandaege west binnen d.i. veelal:
op bezoek geweest zijn* (Obk), (onpers.) *Et
bin hier allenaol knienen er zijn hier erg*

veel konijnen (Bu), *Et is gien weer langer veur die aarme dieren om d'r nut te wezen om zich buiten te bevinden* (b), *out de braand wezen* uit de problemen zijn (Nbk, b), *Hij was aor,k in de eulie* was behoorlijk aangeschoten (Np) 4. zich vervoegen *Waormoe'k wezen?* (Nbk), *JkmoetbijM wezen* (v), *Bij wie moe'k hier wezen?* (Nbk), *Ik mos bij N wezen, Zo'k hier goed wezen?* op de juiste plek zijn gekomen, vooral: op het adres, bij de persoon zijn waar ik naar toe moest (Nbk, b), *D5 is iene veurje* er dient zich iemand aan om je te bezoeken, *De konterleur* het nog niet west heeft zich nog niet laten zien (Diz, Nbk) 5. gezegd om met nadruk uitdrukking te geven aan wat zich voordoet of aan wat wenselijk is *'t Is mat daj't weten, Hoe is et, begint et haost? Hoe was dat ok weer? Wat is d'r wat wil je* (van me), *D'r is wat wit de verwaarming* er is iets mis, (bij het aanbieden van drankjes ed:) *Wat zal et wezen?*, *Et het zeker zo wezen moeten* het was voorbeschikt, *Et is toch wat!* het heeft nogal wat te betekenen, vaak negatief: het is geen kleinigheid, het is nogal ernstig, zeer erg, *Die vliegen was doe wat!* was me een plaag (Ow), *Dat moet geregeld wezen, eers wil et niet meer* het moet regelmatig gebeuren, gezegd bijv. van het maaien van het gazon (Nbk), *vandaar Grösmijen moet geregeld wezen* [gebeuren], *eers wil et niet meer* (Nbk), *'t Zal wezen* het zal nu gaan gebeuren, *Zal 't wezen?* zullen jullie nu aan het werk, het gaan uitvoeren, aan de slag? (Nbk), *£o 't aende van 't lietien zoj 't dan toch nog wezen* zou het toch nog gaan gebeuren (Nbk) 6. leven *D'r was es een boer, die voor de twiede keer trouwde* (Nbk), *Die is d'r (al lange) niet meer die leeft* (al lang) niet meer (Nbk) 7. zich voordoen, zich manifesteren *Die kan d'r wel wezen, heur hij is groot, flink, intelligent, rijk* (Dhau, Np, Nw), *...mit de centen is rijk* (Nw), *Ze durft d'r wel te wezen* durft zich bep. te presenteren, is een beetje eigenwijs, *parmantig* (Bdie), *je gellen laoten, zien laoten daj'd'r binnen* (Nw), (onpers.) *Etis allemaolepruicenusten* er zijn (Ow), zo ook *Et is iep bonk waeter in de kelder* er staat heel veel water in de kelder (Nbk) en *'t Is allemaol blienden* (Ma), *Et weren doe zaandwegen* er deden zich alleen zandwegen voor (v) 8. in *wezen van* zijn van,

behoren aan *Van wie is dat boek? Is 't van heur?* 9. op een bep punt zijn gekomen *Hoe veer bij'mitje wark?*, *We bin d'r nog lange niet* hebben ons doel nog lang niet bereikt (Nbk), (bij het uittellen van een bepaald bedrag in geld:) *Ie bin d'r (nog niet)* (Nbk), *We bin d'r nog niet* hebben het einddoel, de oplossing nog niet bereikt (Nbk), *Now biuwe d'r* nu zijn we op het punt waar het eigenlijk om begonnen is en waar maar steeds omheen gepraat werd (Nbk), *Dan bij'nargens* in zon geval ben je nergens, gaat er heel veel mis en zijn oplossingen niet direkt voorhanden (Nbk) 10. in elkaar steken, zitten *Hoe is dat nou aenlik wit die beide, hebben ze now verkering of niet?* hoe steekt dat nu eigenlijk in elkaar (Nbk), *Oonsmemhadde niet zo veule op mit zwarversvolk; hoe dat was weet ik niet, war N vuulde dat hiel goed an* (j) 11. (koppelww.) de staat, hoedanigheid, eigenschap hebbend *bliede wezen, jelk wezen, ziek wezen, verkolen wezen, (weer) beter wezen* (weer) gezond zijn, *Wees mar in je element* wees maar blij en vrolijk (ba), *Dan mos hij mat niet zo rokeloos west wezen* (b), *Dat had hij mat niet zo stom wezen moeten* (v), *Volkorenbrood biet voedzem te wezen* (Obk), *Dat gedonder mit die eerpels moet war es out wezen* moet maar eens afgelopen zijn (Nbk, b), *Van baten bin ikaorig gezond, war inwendig mag 't wel zo wezen* is 't niet zo geweldig (Ow), *Ik schiete de zusteran die doende is mit de thee bezig* is (v), *Zie bin al een posien trouwd west, ze hebben al een hiele dochter* (Nw), *Wat kan 'tnog mooi genieten wezen in de bos* (Db), *As ze heur mat even zeer dot, is 't goelen* (Obk), *Qo 'e iesbaene is 't mooi glieden* (Dfo), (afkeurend:) *Wat bij' toch een motterd!* (Wol), *Ik bin jaoren meesterknecht west in een gerage* (Sz), *Wie bij'?* wie ben je, *Wie bin ik!* gezegd als men raad, commentaar geeft maar uit wil drukken dat men de wijsheid niet in pacht hoeft te hebben, dat de ander toch zelf beslist, *Wat bij'?* wat voor beroep heb je?, *Ze is een schoffien trouwd west* is gehuwd geweest (bi), *Hij kan ok wel weg wezen* is misschien al wel overleden (j), *Dan bij'* nogal wat dan heb je nogal een hoge positie, een behoorlijke status, *Hoe is 't?* hoe gaat het (nu) met je?, *Hoe was 't?* hoe was het met hem/haar, hoe was de situatie,

was de voorstelling leuk enz., 't *Zof mij* wat wezen ik zou er m'n hand niet voor omdraaien (Db, Nbk), *Die gnobberd is bij* 't eerlike of is nauwe- lijks eerlijk (Ld), *De fiets mit kussiebanen was om je dood* te trappen fietste buitengewoon zwaar (Ow), *Spek mit van die gastije strepen is* gien eten is geen akseptabel voedsel (Mun), *Daor zo! ik niet graag wonen, dat is mien woonplak niet* die woonplaats zou niet m'n voorkeur hebben (Sz), *We vreugen hout; hoe dat toch was* hoe dat toch zat (Obk), *De meerstejaegers willen et niet weten as een vos beur te slim of west is* (b), *stille wezen stil zijn: Wees es even stille*, i.h.b.: *bidden: Zuuwe even stille wezen veur 't eten?* *bidden* (Np, Nbk), *te koop wezen, te zuke wezen, oold wezen, As ze et zo bekeek mos et een goeie weke oold wezen* de leeftijd hebben van (Nbk, j), *Jong wezen jong zijn, Wanneer zo! K. jonk west hebben geboren zijn* (Dfo, Ow), *...wezen id.* (Dfo, Ow), *Heit was van 1873, mat mem het in 1878 jonk west is geboren* (Dfo, Ow), *d'r mit an wezen* geen oplossing weten voor iets, er geen greep meer op hebben, er niet meer uit weten te komen, *Et weren vroeger lange daegen in debujingeje* moest lange dagen maken (Db), *Ik wil et wark daon maeken, daor wik now of wezen af hebben* (Nbk), zo ook *Was hij nar van 't roken of af van de gewoonte te roken* (Dho), *Dam wik* of wezen dat weet ik niet zeker, daar durf ik m'n hand niet voor in 't vuur te steken (Nbk, Nw), *Ik was beur kiek te vlogge of* (Nbk, b), *Wat bin ze weer in de weer west, de laeste weken* (ba), *Zo, bin ie weer van mij op 'e tekst west?* heb je het weer over mij gehad? (b), *Wat een bedrievigheid moet et west wezen doe d'r nog gien kuilvoer uutvunnen was 0)* *D'r was gien daenlcn an dat dat lokken zo!* (v), *Wat bin 'k toch mis west* wat heb ik er toch naast gezeten, het bij het verkeerde eind gehad (b), *Etsigien weer langer veur die aanne dieren om d'r uut te wezen* het weer is veel te slecht (b), *Ok heurt men zo now en dan een schot valen, mat dat is niks meer te betekenen bij vroeger* betekent niets meer vergeleken bij (s: oost.), *Wij bin gien breisters* we houden niet van (Nbk, Ste), zo ook *Wij bin gien fietsers id.* (Nbk), *Ze weren mit de koetse* waren er (en hadden de koets als

vervoermiddel gehad), (n.a.v. schaatsen:) *'k Heb een winter west dak iene van de besten was heb* in de omstandigheid verkeerd tijdens een bep. winter (d), zo ook *We bin nog lange gien november* zitten nog lang niet in (Spa) en *We bin al weer april* (Db) 12. kunnen, mogelijk zijn, *in verb. met te: Dat goed is nargens meer te kriegen* (Nbk), *Dat wark is niet te doen is veel te zwaar, te moeilijk, te ingewikkeld* (Nbk), *tlstesperberenjekunt* het allicht proberen (Nbk) 13. kosten, als prijs hebben *Dat is dan honderd gulden* kost (in totaal) honderd gulden (Nbk), *As de rogge [1,30 is kost* (Obk, 01-NI, Spa), *Hoevule zol et wezen aj' et kopen wollen?* hoeveel zou het kosten? 14. de beurt hebben *Ie bin!* jij bent, jij hebt de beurt, *Hij is 'm* is degene die de anderen moet tikken, vangen (bij spelletjes) 15. (hulp-ww.) ter uitdrukking van de voltooid verleden tijd (uitwissel- baar met *hebben*, dat soms gewoner lijkt in dit gebruik): *Hij is dir niet an toe kommen* (Nbk), *Hij is d'r niet west* hij is niet komen opdagen, is er niet geweest (Nbk), *(.) waar ze langes kommen wassen* (p), *Doe biuwe maekt dat we votkwammen* (Nbk) 16. (hulpww. van de lijdende vorm) ter uitdrukking van het feit dat de handeling is voltooid *Hij is steuken deur een wapse* (Nbk), *Die varkens bin gister verkocht* (Nbk) * *Wat niet is, kan kommen* kan worden, *.TCruld haor, kruld zin, kruld wezen zit d'r in* hetz. als de var. onder *kruld*, z. aldaar (Ma, Nbk), *Niks te wezen en niks te lieken, dan is 't bielemaole niks* (Nbk), *Et gaot d'r niet naor waj' lieken, mat wat aj' binnen* (Dhau), *Ofpraot is ofpraot* afgesproken is afgesproken (Nbk), *D'r kan mat iene de beste wezen* (Nbk, Np)

wezenlik bn., bw.; -er, -st ['wi:zrilak] 1.

wezenlijk, essentieel *Dat is wezenlik anders* (Nbk), *een wezenlik verschil* (spor.)

wezenloos (Nbk) ['wuznlo:s] - wezenloos, suf *Hij zat wat wezenloos veurbim*

uut te kieken (Nbk)

whisky - whisky

whiskyflesse ['w...] - whiskyfles

whiskysoda (1) [...'s...] - whiskysoda

wij pers. vn. [wij (OS, WS zuid. van de Lende, elders spor.), wej (WS noord. van de Lende, elders spor.) 1. wij, eerste

naamval van de le pers. mv. *Zollen wij dat zels niet doen komen* (Nbk) 2. (aan-

manend of bestraffend, voornamelijk tegen kinderen) *jullie Nee bew wij niet, wij blijven niet langer op, we gaan op bedde! En dan slappen, fim!* (Nbk)

wi'jden (Ste) ['wijd] - wijden (in r.k. zin): o.m. tot wijwater wijden, met wijwater besprenkelen, ni. in de volgende toepassing: *As dekoenen vroeger uitlaoten wodden in de meitied, wonden ze eerst wijd; Moeder gong mit een palmtakkien mit wijwaeter bij alle koenen langes. Dat waeter wodde daegs veur Paosen wijd, d'r wodde wat hij bidded en wat Jruzen overbenne maekt, daor koj' dan een flesse van ophaelen* (Ste)

wi'jen zw. vwt; overg., onoverg, ook onpers.; wijde, het/is wijd [wij(d)ii OS, WS zuid. van de Lende, elders spor, ook 'weij... (WS noord. van de Lende, Dhau, Ow, Pe-Db1) 1. (onpers.) optreden van de wind *Begon et mat es te wijen, dan woddo et wat koeler* (Nbk), *Et begint hadder te wijen* (Nbk), *Et wijt nogal wat, beur de bos es roezen* (Nbk), *Et wijde gister hadder as vandaeg* (Nbk), *Et wijt een storm het waait stormachtig* (Ma, Nbk), *Et wijt hier ok weer wat gezegd wanneer er sterke verhalen worden verteld* (Spa), *Et wijde dat 't rookte het waaide enorm* (s: Wol: 1903) 2. (van de wind) waaien, blazen 3. door de wind worden verplaatst *De wolken bin aorig uut mekaander wijd* (Diz), *As d'r hadde wiend is, wijen de appels van de boom* (Spa, Nw) 4. wapperen, heen en weer bewegen door de wind *De vlaggen wijen in de wiend* (Nbk), *De takken wijen in de wiendzwiepen heen en weer* (Nbk), *Daor zal wel roer wat wijen een flinke ruzie ontstaan, in hoge mate worden gefoeterd en gescholden* (Db, Op), *D'r wijt wat er zwaait wat, er zal flink worden opgetreden, gestraft* (Wol), zo ook *Doe hij mit een stevig slokkien van de maat thuuskwam, wijde d'r wat* (Ow) * *Hoe hadder as 't wijt, hoe beter as 't zijt* (Ow)

wi'jeren ['w...] - waaieren: *De kaorten wijerden vlogge over de taofel* (ba), ook hetz als *wienen* zuiveren van kaf, z. aldaar (s)

wi'jwaeter (Ste, j) ['wtjws:tç] - wijwater *De koenen kregen voor ze loskwammen ok wat wzwaeter op 'e kop, liefst mit een palmtakkien d'r bi; om ongelokken te veurkommen en zo; Moeder gong dan hij*

alle koenen langes as die in de meitied uitlaoten wodden; dat waeter wodde daegs veur Paosen wijd, dan wodde d'r bij bidded en wedden d'r wat kruzen overbenne maekt, ie konnen d'r een 17esse van ophaelen (Ste)

wi'jwaeterkwaste (1) ['w...] - wijwaterkwast

wi'jzels z. onder zels

wiandotte (Nbk) de; -n; ...dottien [wijan'dta] 1. bep. dikke, rode kip

wichelroede ['wnclru:doj - whichelroede mit de wichelroede lopen (spot.)

wicht (Spa) et [wtxt] 1. het juiste gewicht *Die koe het et wicht nog niet* (Spa) 2. z. gewicht

wichte z. gewicht

wichter (Nbk, Obk, Op, Ow, Ste, b: in) de; -s; -tien [wtxtç] 1. kleine, blauwe pruim: kroosje (Nbk, Obk, Op, Ow, Ste) *Bij de oolde huren stonnen vaeke wel bomen mit wichters* (Obk) 2. vrucht van de sleedoorn (b: In)

wichterboom (Ste) de; ..bomen; -pien ['w...] 1. boom waaraan de wichter groeit, z. aldaar

wichtig (01-NI) bn; -er, -st ['wtxtax] 1. (van personen) zwaar van gewicht *een wichtig persoon* (01-NI)

wie 1 vragend vn. [wi] - wie *Wie komt daor an?* (Nbk), *Wie hef daor bij je?* [met als mogelijk antwoord:] *O, dat is mien maot!* (01-NI), *Wie is wie op die foto?* (Nbk), *Wie beurt bij wie?* (Nbk), (vragend om een betere aanduiding:) *Wie?*, (uitroepend:) *Wie had dat now docht!* wie had dat kunnen denken (Nbk), *Wie dot zoks now!* (Nbk), *Wie gaotnow okzo jacte op bedde!*

Dan bij' ja de ere daegs ok gien meers meer! (Nbk), *Dat bin ie, wie aandars?* **W'** *Ik dochte in ruijzels: 'Wie wet hoe a'k weerommekomme' het is erg twijfelachtig* (b), (ter uitdrukking van bescheidenheid:) *Wie bin ik dak dat doen mag!* (Nbk) * *Wie?* [met als mogelijk, schertsend antwoord, vooral door schooljongens:] *Schaoepekeutel drie!* (n, be: Np, Nw)

wie II betr vn. 1. degene(n) die *Daorum zal ik daelezien op wie een hekel an mij hebben* (b), *Doe mat gewoon, blief mat wie aj' binnen* (Nbk)

wie III onbep vn. [wij] 1. in de toegevende verb. *wie d'r (ok mar) wie er ook (maar): Al wie d5-kwam, N. kwam niet* (Nbk), *We gaon gewoon beginnen, wie d'r ok mat is*

wie - wadies

(Nbk), *Wie d'r ok komt zwidag, ik gao toch naor de voetba.lwedstried* (Nbk)

wie IV Z. *wee*

wiebel z. *wiebelig*

wiebelen zw. ww.; onoverg.; wiebelde, het wiebeld ['wibhij 1. onvast staan, wankelen *De taofel wiebelt een betien* (Nbk), ...*staat te wiebelen* (Nbk) 2. wiebelend op een stoel zitten *Hij zit op 'e stoel te drijen en te wiebelen* (Nbk, Spa), *Hij zat war henne- en- weer te wiebelen* (Obk, Ma), *Niet zo wiebelen!* (Nw), *As een kiend neudig moet, kan et soms zo op 'e stoel zitten te wiebelen* (Obk)

wiebelig Ook *wie/,el* (Dho, Spa) bn., bw; -er, -st {'wibiax/ --- } 1. geneigd tot wiebelen, wankelen *De taofel staat een betien wiebelig* (Nbk), ...*wiebel* (Spa), *De ledder ston wiebelig* (Bu)

wiebelkont (Bu, Db, Nbk, Obk) Ook *wiebelkonte* (Nw, 01-Nl, Sz) de; -en; -ien ['wibikont] 1. iemand die steeds onrustig zit, zit te wiebelen, die niet stil kan staan *Die meid is een wiebelkont, ze het gien zit in 't gat* (Db) 2. meisje dat bij het lopen sterke draaiende bewegingen met haar achterste maakt (Obk)

wiebelkonte z. *wiebelkont*

wied bn., bw; -er, -st ['wit] 1. wijd, niet nauw *Et gattien mos wat wieder wezen, dan paste et krek* (Nbk), *De deure ston wied eupen* (Nbk) 2. met flink wat tussenruimte, ruim *De schoenen bin me te wied* (Nbk), *Hij het een wiede jasse an* (Nbk), *Wat een wiede broekspiepen* (Nbk), *een wiede trappe trap met treden die ver van elkaar zitten* (Np), *Ie xnoe'n niet zo wied lopen wit keunstmestzi5en* (Np) 3. met de afstand als uitgedrukt *Hoe wied is 'tnaor Vledder?*(bo: Np, Nw), *Dat krieg ik niet te plak, ik kan niet zo wied rekken* (01-Nl), *Ik gao zo wied wit die kaant omme ik ga zo ver mee* (p), *Ze bin drie straoten wieder west, vannaacht* (v) 4. ver verwijderd *wit eerappels zo wied sjouwen* (p), *En dan misschien de familie wat wied of dan wo n 't misschien nogal hiele reizen* (p), *wied weg ver weg* (Bdie, b: lm), *wied vot id.* (Nbk, 0w, b: lm, In (Nbk, 0w), *de wiede wereld in* (b, v), *In de wiede omtrek kende ze him* (ba, 0w) 5. op een flink gevorderd punt *Om een ure of drieje was 't dan toch zo wied* (v), *Hoe wied zo| hij wezen? Zollen we haost vot kunnen!* (Nbk), *Hoe wied zoien we van daege kom-*

men? (Nbk), *Aanders kommen we niet wieder* komen we niet verder, schieten we niet op (p), *Now is 't zo wied* (bo: Np, Nw), (van inmiddels versleten kledingstukken:) *Dat bin ok al lorren, zo wied is 't henne zo ver is het inmiddels* (Dho), *Et is zo wied henne, dat ze op een anzegginge waachten* (p), *Hij brengt et wied zal het ver schoppen* (Nl. Obk, Nbk) * (gezegd als reactie op het woord *nauw*, schertsend zinspelend op geslachtsgemeenschap:) *Nauw is niet wied war lekker op zien tied* (Nbk) *wiedbienig* (Dfo) ['widbi:nx; aks wisselt] - wijdbeens, met wijde benen *wiedbiens* (Bu) ['widbi:s; aks. wisselt] - wijdbeens

wiede (verspr. WS, El, Nbk) et; -n ['wido] 1. wijd, zeer verbreed gedeelte van een water, voornamelijk in *et wiede van de Lende* (Nbk, Nw, Ste, Sz), *et wiede van 't Tjonger*(Sz) 2. z. *wee*

wijedejdaore z. *wiendeldore*

wiedeldore z. *wiendeldore*

wieden zw. ww.; overg., onoverg.; wiede/wiedede, het wiede ['wi:dn] 1. wieden, verwijderen van onkruid *Intussen heuwe etslaodnog wideded*(Np), *de bonen wieden* (Spa), *de tuun wieden* (Nbk) 2. meerderen bij breien (Dfo)

wieder I ['wi:dç] - wieder, iemand die wiede

wieder II ['wid] - verder: voortgaand (van handelingen): *Ik luusterde wieder nam- de grote meensken in de kaemer* (v), *En deLende stroomt wieder* (..) (ba), *een schip dat wieder drift* (ba), *Ze keken en bin wieder gaon* (ba), *M wol wieder leren nao de oorlog wilde doorleren* (v), *De omroepen gongen wieder wit et aan dere nijs vervolgden* (v)

wieder-, z ook *veerder-* ['widç] - verder-: in samenstellingen als *wiederlezen*, *wiedergaon* enz.; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgesomd en ze worden ook wel niet aaneen geschreven *wiedergaon* (Nbk) ['w...] - verdergaan *wiederop* (Nbk) ['widç'op] - verderop *Wiederop ligt Berkoop* (Nbk)

wiedes Ook *wiedies* (b: lm) ['widos/'widis], in *nogal wiedes* nogal wiedes, nogal logisch

wiedewaegen(s) z. *waegenwied*

wiedeweergao (Wol) ['wida...], in *as de wiedeweergao* zeer snel, in hoog tempo

wiedies z. *wiedes*

wiedpissen (Np) onbep. w ['witpsv] 1. urineren (door jonges) waarbij het erom ging wiens straal het verste kwam *Vroeger deden ze wel an 't wiedpissen, wie et voorste pissen kon (Np)* wieduut ['wi'tyt] - wijduit *Hij lopt wat roem, wat wieduut, hij is wat wiede in de scharrel (Bu)*, (van bloemetjes:) [*Ze*] *plooiden de bloemblatties wieduut (ba)* wieweg (El) bw. ['wit..] t. verreweg, veruit *Hij was wieweg de beste (El)* wiewaegen z. *waegenwied* wief 1 (OS, Ru, Diz, Np, Nw, Ste, Sz, Wol) Ook *wuuf (Mun, Nbk, Nt, Nw, Obk, Nw, Spa, Sz)* et; wieven; -ien [wif/wyf] t. *vrouw 't Is mat zoek licht wiefien (Diz)*, *een lekker wief een lekker wijf (Obk)*, (gezegd tegen iemand met een ontstoken ooglid:) *Hef een oold wief zien pissen? (Nbk)*, (zo ook over zo iemand:) *Die het een oold wie/Yen zien pissen (Nw)*, (gezegd wanneer het enigszins sneeuwt:) *De oolde wieven bin an 't beddeverstrooien (Nbk, Np, b)*, zo ook *De witte wieven schudden de laekens uur (Ld)*, *witte wieven* vrouwachtige schrikfiguren die zich met name op de hei zouden ophouden (Dmi), *Et regende oolde wieven* het regende behoorlijk (Wol), *oold wief* bep. zachte, vetarne ontbijtkoek (Nbk), bep. koek met anijs gekruid (b: Im): *Wij' een stokkien oold wiefhebber?(Nbk)*, (gezegd vaneen man die zich overal mee bemoeit:) *Dat is wel zoek oold wie? (Ru, Nbk, Np)*, (gezegd van een lastig karwei:) *Ie kun beter een oold wief tegen de toren op krojen (Mun)*, (schertsend:) *Is et oolde wief d'r al?* de wekelijkse editie van het streekblad *De Nije Oost-Stellingwarver (Nbk)* 2. echtgenote *Ik warke as 't locht is, krek hek as Inien wie?(b)*, (*Sao mat naor Inien wie? (Nbk)*, *Die kerel het een flink wie?(Np)*, *Die man zit aorig onder de doem van zien wimf onder de plak (Obk)*, *Hij het een aorig wie/Yen (Nbk)*, *Die het een kwaod wief* een lastige vrouw, een krenge van een vrouw (Sz), *zonder wief* zonder vrouw, ongetrouwd (Nbk), (gezegd van brood met gaten:) *Daor het de bakker zien wief dear jacht (Ld)*, (gezegd van een lastige vrouw:) *A zoek wief had, dan wo 'k dak wus wat de begra1Tennisse kostte (Ste)* 3. negatieve benaming voor een vrouw *Laot dat wief toch opbolen mit zeuren (Nbk)*, *een smerig wief* een vrouw

die niet bep. proper is (Nbk, Obk), ook: *een krenge (Nbk)*, *een mierkerig wimf* een klagend, zeurderig mens (Spa), *een min wie?een rotwijf (Obk)*, *Da's wel zoe'n vies wuw?* zon vieze vrouw (Spa), *een best wief* een puike echtgenote (Spa, Obk), *Dat wief dat is me een hekse (Np)*, *Dat wief het ok alt/ed wat te snakken!* maakt altijd vervelende, minachtende opmerkingen, heeft overal kommentaar op (Nbk), *Wat is dat een aekelik mal wie? (Np)*, *Wat is dat een sekreet van een wief* een krenge (Wol), *een belle van een wuuf* een slet (Sz), *een adder... id. (Obk)* * *Hoe stiller hoe beter, zee oolde wief; en ze zat mi gat in de braandnettels (Db)*, *Dat zit, zee de smid, en hij zette zien wief mit 't gat op 't kaebellit (Db)*, *...zien wim? op 't kachellit (Spa)*, *Alle vraehies lichten, zee de schipper, en doe gooide hij zien wie? overboord (Dho)*, zo ook *Alle beties helpen, zee de potschipper, en doe gooide hij et wie? overbrood (s)*, *'t Is krek zo 't vaalt, zee 't wief, en daor vul beur de neuzedrup (s: Wol)*, *Alles mit maote, zee de koopman, en sleug zien wief mit de ellestok (Dho)*, *...zee de kleennaeker.. (Spa)*, *...zeedesnieder... (Dhau)*, *En ditis now, en dit is now, en dit is now voor 't laeste/'t Oolde wie?het 't gat verbrand/En dat komt van de teste (Dhau, Ma, 01-NI, Nbk)*, *...en dit is now et leste... (Dho, Pe-Db)*, *...dear de teste (Sz)*, (gezegd van een oude boeren- wagen die piept en die dus moest worden gesmeerd:) *Vier oolde wieven leupen et laand langes te kie ven/Ze knaaipen en ze hijgen, mat ze kar, mekaar niet krijgen (Wol)*, *Oold en stief en nog gien wief oud en nog steeds ongetrouwd (Nbk, Nw)*, *Et wief bij de koenen en de boer bij de brui is een verkeerde boerderij (Dfo)*, *De man gist mat 't wie? beslist (Dfo)*, *Een man zonder wief is een peerd zonder teugel (Dfo)*, *Een wief zonder man is een schip zonder roer (Dfo)*, *Een goed wief is et halve bedrie?(01-NI)*, *Zeuven kien der en een wie?/Is een aorig tiedverdrie?(01-NI)*, *Et beste stok huusraod is een goed wie? (Dhau, Op)*, *Wie zien wief lief het, lat ze thuus (Db)* wief II (Nw) bn. ['wij 1. kwiek, vlug *een wief dinkien* een vlug meisje (Nw) wiefelen (Nbk, vo, v) ['wiflii] - weifelen, besluiteloos zijn, aarzelend *'t Maegien badde beur even wie?elende ankeken (v)*,

wiefien - wiekhattig

In kelden sleuten heur eupenlik an, eren wiefelden, mar weren d'r in heur halte wel veur (vo)

wiefien (Bu) Ook *wujien* (01-NI) et; wiefies ['wifin/wyfin] 1. dat onderdeel van bep. verbindingen waarin het andere wordt gestoken, vooral: vrouwtjeskoppeling van een hydraulische aansluiting (Bu) *An de trekker zitten een maan egien en een wiefien, mit euliedrok (Bu)* 2. z onder *wief*

wieties- (oost.) Ook *utwfles-* (west.) ['wifis/'wyfifis] - vrouwtjes-, in samenstellingen als *wiefiesbond* ze zijn niet alle in dit woordenboek opgesomd

wiefieshend (b) ['w...] - vrouwtjeshond wiege de; -n; wiekien ['wi:ga] 1. wieg (voor een klein kind) *Et kiend ligt in de wiege (Nbk), d5 niet veurin de wiege legd wezen (Nbk), Die is niet in de wiege smoord hij/zij* is erg oud geworden (Bdie) * *Le moe'n an de wiege zien wanneer as t kiend kakken moet (Pe-Db1)*

wiegehankien (Spa) et; ...banlcies ['wi(:)ya baijkin] t. klein bankje waar de wieg op stond

wiegedood (1) ['w...] - wiegedood

wiegekappe (1) ['w...] - wiegekap

wiegelen ['wigji] - wiegelen, wiebelen: schommelend zitten, lopen (Ma, Ld) *Ze lopt niet recht, ze wiegelt d'r over (Ld), op 'e stoel zitten te wiegelen (Ma)*

wiegen ['wi:g] - wiegen: schommelen in een wieg *een kiend wiegen (Nbk), Ik wiegde de kleine jonge op 'e aarm (01-NI)* wiegestro (Bdie) et ['wi:...] t. lett.: stro in een wieg, in *Et wiegestro hangt heur nog an de rokken (Bdie)*

wiegetouw (Bdie) et ['wi:...] 1. wiegetouw *Hij moet mit de brille op naor et wiegetouw zuken* is oud getrouwd en wordt nu nog vader (Bdie)

wiek 1 de; -en; -ien [wik] t. smalle zijvaart (in veengebied) *Een wiek mondt op een vaortuut (Ow), Vroegerhaj' overal wiekies naor de Lende en de Kuunder (Np), Daarom het onze klub de viefde wiek nog mar weer veur zes jaor buurd (b)* 2. stadswijk of herkenbaar deel van een dorp *D'r is een wiek bij ankommen (Ste), We wonen in de nijste wiek van Oosterwoolde (Ow)* 3. deel van een dorp of stad waartoe de werkzaamheden van bep. functionarissen zich uitstrekken *De kraante-jonge wol d'r nog wel een wiekten bi) hij*

wol graeg wat verdienen (Nbk), de wiek waor de wiekzuster heur werk doet (Spa) 4. z. *wiekel*

wiek II Ook *wieke (Bdie), week (Nt) bn; -er, -st [wi:k/'wi:kolwt:k]* 1. niet hard, slap, week *wiek laand (Diz), Et laand is week (Nt), een wiek plakkien* bijv. een veenachtige plek in het land (Np), *de wieke modderbrij (ba), De hond is zeker an de loop, hij schit allemaal wieke stront (Nbk), et wieke van de boek* het zachte gedeelte van de buik (Nbk), *zo wiek as botter (Ld)* 2. week van gevoel *Zij is nogal wiek (Nbk)*

wiekachtig (Nbk, Nw) ['wi:kaxtax] - weekachtig *De grond is wat wickachtig (Nbk, Nw)*

wieke T (Nbk) Ook *wiek (Nbk) ['wi:ko/wi:k]* - week: het weken *Et wasgoed in de wiek(e) zetten (Nbk), leggen (Nbk), ook Lig.: in de wieke leggen: al dan niet onopvallend aankaarten, opdat de ander later helpt, in positieve zin beslist enz. (Nbk)*

wieke II (Bu, Ld, Nw) de; -n; wiekien ['wiko] 1. molenwiek *Hij het een klap van de wieke had* er is een steekje los aan hem (Bu) 2. z. *wiek II*

wiekel (verspr.) de; -5; -tien ['wik] 1. torenvalk *Kiek, et wiekeltien zit op 'e hede (Bu), rooie wiekel id. (n)* 2. sperwer (El, Ow, Ste, p, b: Im), *blauwe wiekel id. (Wol, n)* 3. in *een heldere wiekel* een vrolijk, opgeruimd en pienter meisje (Nbk)

wieken T ['wi:kij] - weken: in de week staan: *Laot dat wasgoed eerst mar even goed wieken (Nbk), wiekte bolle mit wiekte proemen 'geweekt' wittebrood met dito pruimen (d.i. een bep. gerecht met pruimen (Obkfl; door nat te maken of in het water of een andere vloeistof te doen, losmaken, vgl. Ik perbeerde de vremde postzegel van de kaorte te wieken, mar hij wol niet loslaoten (01-NI), Die panne iszo anbraand, laot him eerst mar even goed wieken nl. zodat men hem gemakkelijker schoon kan maken (Nbk)*

wieken II ['wikj] - wijken, zwichten, om gaan liggen *Hij wiekt niet zet door, gaat niet om, wil per se z'n doel bereiken (Nbk), zo ook Hij wet van gien wieken (Bdie)*

wiekgebouw (spot.) ['w...] - wijkgebouw wiekhattig (p, b: Im) [wi:k...; aks. wisselt] - weekhartig, zachtaardig

wiekhied (1) [wi:khit] - weekheid: het *wiek* zijn in beide bet.

wiekhout (verspr.) et ['wi:kho:lt] - weekhout: onder de loofbomen, vooral gezegd van populieren, vaak in tegenstelling met name met eikenhout (Nbk, b: lm), ook wel: hakhout (Dhau, Nbk)

wiekwiel (1) ['w...] - wijkagent

wiekraad (1) ['w...] - wijkraad

wiekscheld (Bdie, Dfo, Ld, Nbk, Nw) bit; attr [wi:kskelt] 1. (van peulvruchten als sperciebonen, prinsessebonen, snijbonen) met zachte schil *wieksehelde bonen* bonen met zachte schil van de peul, zoals sperciebonen, prinsessebonen en snijbonen (Dfo, Ld Nbk) *Wiekschelde bonen bin de gewone, grwie boonties* di. spercieboontjes (Nw)

wieksehellen (f'p) mv ['wi:ksksln] 1. peulvruchten met niet harde schil, met name: spercieboontjes (die met de schil worden gegeten, die niet worden gedroogd)

wiekverpleegster ['wik...] - wijkverpleegster

wiekwuster ['wik...] - wijkzuster *de wiek waar de wiekwuster heur werk doet* (Spa)

wiel Z. *wiel*

wieldoppe z. *wieldoppe*

wielens (Ow) bw. ['wils] 1. tijdens, onder *het verloop van Et was wielens die praoterie zo stille as een moesien* (Ow)

wielerronde (spot-) ['wilerondo] - wielerronde

wielervedstried (spot.) ['wilç...] - wielervedstrijd

wielewaa (spor.) - wielewaa

wielewale (Np) ['wilowa:la], in *in de wieJewale* wezen gezegd wanneer iets zich op drukke en ongecontroleerde wijze afspeelt (Np)

-wielig - -wielig, in samenstellende afleidingen als *twiewielig*

wielkerig bn.; -er, -st ['wilko] 1. (van aardappelen, appels, peren, bramen ed) enigszins verschrompeld, rimpelig *An een brunimelpolle zat nog blad, en d'r zatten werachies ok nog een peer wielkerige brun, nelties an* (v), *As eerpels oolder wodden, wok ze wielkerig* (Obk), *De appels wo b zo wielkefig, ie kun ze haost niet meer schellen* (Ow, Ste)

•wiel (Db, Nbk, Obk, b) onderschikkend voegw. [wils] 1. terwyl, ondertussen, in de tijd dat *Wiel (dat) hij d'rhenne gong* (..) (Nbk), *Wiel (dat) hij op 'e bus ston te*

waachten, kon ik nog kiek even nut 5n praoten (Db)

wielsleutel z. *waegensleutel*

wieme (OS, verspr. WS) Ook *fieme* (Wol), *wume* (Sz), *rookwieme* (Ei), *rookwume* (Mun) de; -n; -gien ['wimo/'w9mo/'ro:k ...]

1. wieme, plaats waar vlees, worst, spek, paling wordt gerookt, vooral in open deel van de schoorsteen *We hongen vroeger et spek in de wieme, mit latties an de zoolder* (Ei), *Ze hebben goed wat in de wieme* (Np), *D'r zat een loekien tussen de wieme en de schostien om de rook in te laoten, of weer of te sluten* (Ste), *Die (.) het oons twie nietwosten out de wieme steulen* (b)

wiemelen (Dhau, Ld, Nbk, Obk, Sz, b: lm) zww.; onoverg.; wiemelde, het wiemeld ['wimln] 1. onrustig heen en weer bewegen van personen, dieren, vaak van kinderen *Ie moe'n niet zo henne-en- weer zitten te wiemelen* (Dhau, Sz), *Hij zit op 'e stoel te wiemelen* (Ld) 2. kwispelen (van een schaap, geit of hond) (Nbk, b: in), *mit de stat wiemelen kwispelstaarten: van een hond* (Nbk)

wiemelstatten (Bu, Nbk, Np, Obk, j, b: lm) zw ww; onoverg.; wiemelstatte, het wiemelstat ['wimlstatn] 1. (met name van honden, lammeren, schapen) kwispelen *Zie oonze hond es wietnelstatten* (Np, Nbk) *De schappen wiemelstatten, en veuz-al laompies* (Nbk)

wien de [win] 1. wijn *een glas wien, witte wien, rooie wien, wien wil nog wel es gistig* wodden (Spa) 2. soort wijn als onder *1 bedoeld Franse wien, Duutse wien*

wienappel (verspr-) ['w...] - wijnappel *Een rooie wienappel is een oolderwets soorte appel die van binnen hielendal rood is* (Obk), *Dejeupies weren rooie wienappels* (Obk), *De rooie wienappel is lekker* (Dho, El, Spa)

wienbesse (1) ['w...] - wijnbes

wiend de; wienen (bet. 3); wientien [wint]

1. wind: luchtstroom in de dampkringslucht, het heersen daarvan *D'r staot een boel wiend er is veel wind* (Nbk), *D5- staot een koolde wiend, ...een badde wiend, een frisse wiend*, (fig.:) *Dan wijde d'r ok nooit es een frisse wiend deur pattie mufte gewoonten dan ontstond er nooit een vernieuwende aanpak* (b), *De wiend nemt of wordt zwakker* (Nbk), *D'r staot boten nar een zochien wiend heel weinig wind, maar een zuchtje* (v), *Wat hij initmaekt*

wiend - wiend

hadde mit weer en wiend (.) bij slechte weersomstandigheden (j), *Zkgao vandaege niet in weer en wiend op 't laand an 't wark id.* (Nbk), *De mulder moet wiend hebben, want aandere drift de mciie niet moet wind op de molen hebben staan* (Obk), *De mulder moet de meule naor de wiend dri5en* nl- om hem door de wind in beweging te krijgen en te houden (Pe-Db), zo ook *De mulder zet de meule in de wiend* (Bdie) en *De mulder mos soms ,truien om de meule op 'e wiend te kniegen* (Obk), *De meule drift mit alle wienen* kan alle kanten opdraaien afhankelijk van de windrichting (Dfo), *Et was d'r nogal rokerij, ik zal mien fassien een posien in de wiend hangen* (Nbk), *Et bin praoties in de wiend die praatjes stellen niets voor* (Bu), *Et moet deur de wiene, ie gooten et in de wiend* in de (opgewekte) luchtstroming (Ste), zo ook *deur de wiendholen* zuiveren van kaf (door luchtstroming) (Nt) en *De dreuge bonen hullen we deur de wiend* hadden we in een zodanige positie dat de wind er goed doorheen ging, om te zuiveren (Np), *aorig mit de centen deur de wiend gaon* te royaal geld uitgeven, kennelijk wel weten hoe men z'n geld op moet krijgen (Ow), *Hij wijt mit alle wienden* mit is een draaikont (s), *De wiend goesde om oons huus* (Nbk), *Wijt de wiend uut die hoekel gaat het daarom, zit het zo in elkaar* (Nbk, b), *De wiend wij/t vandaege bij N uut de verkeerde Izoeken.* is met het verkeerde been uit bed gestapt (Dfo), *de wiend (goed) van veuren kriegener* (behoorlijk) van langs krijgen, de waarheid gezegd krijgen (Nbk, Nw, Ow), zo ook *Daor kreeg ik zo de wiend van veuren dat ik gong d'r mar gauw uut* (p), *de wiend d'r onderhebben* gehoorzaamheid afdwingen, zodat iedereen zonder morren aan het werk is (Nbk), *We hadden de wiend mit* (Nbk, Np j), ook fig.: voornamelijk gunstige omstandigheden gehad hebben (Nbk, Np, j), zo ook *We hebbende wiend in de zeilen had* (k: Ste), *D'r is gien wiend mit te bezeilen* je kunt er niets mee aanvangen (Ow), (eerder gezegd van koeien, waarvan het beter werd gevonden dat ze laag waren gebouwd omdat ze dan veel vlees aan het lichaam hadden:) *fit is beter as de wiend d'r overhenne gaot as d'r onderdeur* (later werd de voorkeur anders; toen immers kwam het mechanisch

melken in zwang en moest men gemakkelijk het desbetreffende apparaat aan de uier kunnen hangen (Bu), *Wat reuk dat vrommes lekker, een ure veur de wiend was ze nog te roeken* voor de wind uit (Dfo), zo ook *Dat eusgoed stinkt een ure veur de wiend* (Db), *in de wiend op tegen de wind in: Ik kon haost niet in de wiend op kommen, dat ze mossen me opdrokken* di. bij het fietsen (Nbk), *Af 'tin de wiend op hebben, is twintig kin een hiele ofstaand* (Obk), *Die motsni5 kan je veniendig in de ogen striemen af* mit *vostij weer in de wiend op moeten* (Obk), *In de wiend op moej' laveren* (Np), *in de wiend op een plek waar het waait, ook: tegen de wind in* (Nbk, Obk): *in de wiend fietsen tegen de wind in* (Nbk), *Et bin praoties in de wiend* het is helemaal niet waar (Np), *van de wiend of* voor de wind, met de wind mee: *Bij/ noorden wiend hebben weet van de wiend of as we naor schoelegaon* (Db), *mit beide hanen zij/en, van de wiend of* (Ow), (van fietsers:) *Hij/ging van de wiend, et rolde d'r mooi over* had de wind mee (Dfo), *de wiend in de rogge hebben de wind mee hebben, ook fig.* (Nbk, Pe-Db), *Waor zit de wiend?* wat is de windrichting (Bu, Nbk), *'k Mag d'r wel overas de wiend uut et oosten komt, zoek hoge wiend geit vaeke dreugte, veural af in 't hui zitten; mar et kan ok wel drie daegen regenen uut et oosten!* (01-NI), *De wiend zet naor et noorden op draait naar het noorden* (Np), ... *dn7ft naor etnoorden* (Nbk), ...*trekt...* (Nbk), ...*gaot hoger* id. (Nbk), *De wiend zit in et noorden* (Nbk), *De wiend zit in de meiteid vaeke noord; dan het hij d'rjongen en dan gaot hij/ d'r niet weg d.i. alsof het een vogel betrof* (Bu), zo ook *De wiend blijft zo lange in 't noorden zitten, hij kon d'r wel jongen hebben* (Np), *Een =ende wiend gaot naor et noorden en levert daarbij veel minder kans op regen* (Nbk), *Een rumende wiend gaot mii' de zonne* (Nbk), *As de wiend ruurt gaot hij naor et noordwesten, 't is een hoge wiend* (Ste), *De wiendruumt* (Ow), ...*is ruumd* (Spa), *De wiend gaot hogerop* naar het noordwesten, noorden (Bu), *Gaot de wiend mit de zonne mit, dan schöt hij uut* (Bu, El), *De wiend roemt, schöt uut* gaat naar het noordwesten, noorden (Bu), zo ook *De wiend scheut naor et noorden uut* (s: oost.), *De wiend*

schut wit, dat et weer zal vandage wel gaon draait naar het noorden (Sz), zo ook As de wiend uut- schöt, gaot ze naor et noorden, dan haelt ze vaeks uut (Ste), Af et wild besloepen, moei' altied onder de wiend op tegen de wind in (Obk), de kop in de wiend stikken naar buiten gaan, in de wind (Db), buten op 'e wiend gaon id. (Db), We kriegen grif hadde wiend, want hein die jongen es galpen (Obk), Et gaot him (niet) voor de wiend het gaat (niet) voorspoedig met hem (Nbk, Np, Pe-Db), uut de wiend zitten⁷ gaon/liggen &d. zodanig dat men geen last heeft van de wind, En doe ze weeromme kwainmen en aachter de schare onder de wiend kwazmen (.) in de wind kwamen (vo), in de volle wiend staon (Sz), De wiend zit zuud(v), Wat bin die kiender onwerig, d'r zit vast hadde wiend in de locht (Db), een holle wiend een niet-strakke wind (Nbk), tegengesteld aan een dichte wiend een strakke wind (Diz, Nbk, Nt), die tevens snijgend, schraal kan zijn in de wintertijd (Nt, Pe-Db), een bolle wiend een nogal onstuimige wind (Diz), een hol wientien een mooie, droge wind (die er waait) (Bu), een krinipende wiend wind die naar het zuidwesten gaat (Nbk), een rumende wiend die naar het noorden gaat (met veel minder kans op regen) (Nbk), Smildiger wiend gezegd als iemand meer wil lijken dan hij voorstelt (Ow), De wiend komt over Stienwiek zit in het zuidwesten (Dmi, Nbk), We mossen trappen en doen om in de wiend op te kommen tegen de wind in (Obk), zo vlogge as de wiend erg vlot, snel (j), Ze is henneweer as de wiend erg wispelturig (Obk), Ze is zo henne-erweerde as de wiend id. (Nbk) 2. (g. mv, gverkl.) lucht Hef nog wel genoeg wiend in de fietsbanen? (Nbk), de wiend uut de banen lopen laoten soms ook gedaen om te pesten (b), Ze moe'n pompen om wiend te kriegen lucht in een orgel (Dho), Die het (te vule) wiend in de zwiepe heeft nogal wat verbeelding, is eigenwijs, pocht te veel (Ste, Op), Allemaol wiend, wat een blaazerd! hij pocht vreselijk, maar het stelt niks voor (Ste), zo ook 't Is allemaole wiend opschepperij (be: Bu), (gezegd van iemand die zich heel wat voelt, vaak ook: en bij wie men weinig te eten krijgt ook al eet men keurig met mes en vork:) een bod vol

wiend mit een schaip mes (Ste), een boel wiend gezegd als eenvoudige reactie op iemand die eigenwijs is (Ste) 3. buikwind een wiend/wientien laoten, wienen laoten, Af last van wienen hadden wodde wel es een oftrefsel van prei inn eumen, dan lcwainmen de wienen Jos (Dfo), Aj'loslievig binnen, kaf de wienen wel kwiet wodden (Ow), Ik bin blosterig, de wienen kommen niet los (Dfo), De wienen pIa ogen me ik heb last van winden (Np), an de wiendraeken last krijgen van winden (Nt), an de wiend wezen last hebben van winden (Spa), Do kalver bin aorig an de wiend hebben nogal last van winden (Np), (van koeien:) an de wiend wezen trommelzucht hebben (verspr.): As een koe an de wiend is, krigt hij een dikke boek (El, Np, Op, Pe-Db, Sz, Dfo), Die koe wodt zo dikke in de huid, die is an de wiend (Dfo), Die koe was an de wiend, die had een dikke beerlig (Op, Ld), Haeverstro drijen is een oold gebruuic; et wodde vroeger daon as vee an de wiend was, dan deden ze een strobaand in de bek en bunnan die vaaste op 'e kop, om ze an 't haffelen te kriegen, dat de wiend d'r zo of gaon zoj (Bdie, Dfo), vgl- ook As een koe an de wiend was dan had hij allemaole wiend in 't liefen kon d'r wel dood an gaon. ffi7 kreeg dan een strowis in de bek, de kneupe in de bek en mit een kneupe boven op de kop; de koe gong dan boeren en kon zo de wiend kwietraeken. As et te slim wodde, stak de veearts ok wel in de zied van de koe, om de wiend d'r zo uut te kriegen; d'r bleef dan een buisien in om zo de locht lopen te laoten; de boerperbeerde et ok wel deur de koe zoolt in de keel te gooien, dan begon de koe te hoesten en raekte et zo misschien kwiet (Nbk), As koenen an de wiend binnen, hebben ze te vule knollen had, ze tin d'r dood an gaon (Nbk, Ste) * Van de wiend kaf niet leven men moet zich op de één of andere wijze inspannen om aan de kost te komen (Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Obk), Hoge bomen vangen een bult wiend (Ow), De wiend is muldervriend (Nt), . .is mulders vriend (Obk), Van de wiend of bin alle meensken hadrieder(s) als het je maar meezit, dan kan haast iedereen grote prestaties leveren (Ma, Nbk), Veur de wiend of kaf mit een klompe wel zeilen id- (n), Wiend is goedkoop, af mar blaazen kunnen gezegd

na.v. iemand die nogal bluft (Db), *Waor de wiend mit Pausen zit, zit hij mit Pinkster nog (Sz), Wienden die krimp en vrouwen die uutgaon bin niet te vertrouwen (Op), Krimpene wiend en uutgaonde vrouwen bin niet te vertrouwen (Pe-Db), As de wiend drijft moor' de meule verzetten als het getij verloopt verzet men de bakens (Pe-Db), Aj' wiend zij/en tij' storm oogsten (Obk), zo ook Wie wiend zijt zal storm oogsten (El, 01-NI, Spa)*

wiendbeul z. *wiendbuul*

wien dbuks ['windbAks] - windbuks

wiendbule z. *wiendbuul*

wiendbuul (verspr) Ook *wiendbule* (01-NI, Spa, Wol), *wiendbeul* (Nbk) de;

bu len; ... bulegien['windby1/ ... byla/ ... bA:l] 1. windbuil, opschepper *Die springt veerder as zien stok lang is, et is een wiendhaal* (Obk)

wienddruge (vo) bn. ['windrygo; aks. wisselt] 1. gedroogd door de wind *Doe vurmen ze op ien of aandere proefboerderijfe uut dat aj' et grös wienddruge een dag of drie, viere nao et mij/en in ien dag an de buit brengen konnen en die hult dan vot drekt mit plestikzeii lochtdichte ofdekten, daj' dan een grote kaans hadden daj' van de staank of weren (vo)*

wiendei (Db, Dfo, Ld, Np, Op, Pe-Db) Ook *wienei* (Dhau, Ld) et; -er; -gien [wintej/ 'winej] t. windei *Dekiepen moe'n weer wat nij grit hebben, want 't aandere is op, aan ders leggen ze wiendeier (Op, Dfo), Now, et legt him gien wiendeier hij wordt er duidelijk beter van (in financieel opzicht) (Np, Ld)*

wiendeldaore z. *wiendeldore*

wiendeldoorn z. *wiendeldaore*

wiendeldore (Bu, Nbk, Np, Nw, bl, b: lui, In) Ook *wiendeldaore* (Bu, Nw, Obk) Ook *wiedeldaore* (Bu, Nbk), *wiedeldore* (Ow), *wiendeldoorn* (Ste) de; -n ['windido:oro/ ... do:ora/'widj ... /widido:oraLi/ ... do:arn] t. wervelwind *Zoe'n groep voegeis is net een wiedelda ore, ze zwinken alle kaanten op (Bu)*

wiendelzeve (Db, Obk) de; -n ['wind!...] 1. bep. type zeef, vgl. *De wiendelzeve heurt bij de wiene, om de rogge te zeven* (Obk) **wiendenergie** (1) ['wO.] - windenergie wienderig bn.; -er, -st ['windroxj] t. (van het weer) met veel wind *Mitzok wienderig weer kuj' et wasgoed beter niet an de*

liende hangen, et het vaas te veule te lieden (Ow, Db) 2. blufferig, tot zwetsen geneigd (Np) Die is ok aurig wienderig!

(Np) 3. met een opgeblazen gevoel, last hebbend van darmgassen (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, 01-NI) *Die is zo wienderig in de huud as wat (Nt, Np), Wat bin 'k wienderig in 't Hef vandaege (01-NI)*

wienderighied (Bdie, Np), voor -heid z -hied de ['w ..j] 1. het last hebben van darmgassen, winden

wienderen (Obk, Op) zw. ww.; overg., onoverg; *wienderde, het wienderd* ['windrn] 1. koren zuiveren van kaf door luchtstroming, d.i. veelal met de *wiene* (Obk)

wiendewiezer z. *wiendwiezer*

wiendhaene (Bu, 1) ['w...] - windhaan *Een wiendhaene, die drijft naor de wiend* (Bu)

wiendhaoke (Nw) ['w...] - windhaak *een wiendhaoke om de deure of een raam nut vaaste te zetten, a1' dat wiedeupen hebben* (Nw)

wiendhappen (Ow) onbep. w. ['winthaprn] t. opscheppen

wiendhapper (verspr.) ['wJ - windhapper, opschepper

wiendhekse (Bdie, Dho, Spa) de; -n; .. heksien ['winthekso] 1. kleine wervelwind (met name in het hooi (Bdie)

wiendhond de; ..honnen; ...hontien ['wint hout] 1. windhond 2. lange dunne vrouw die met grote passen loopt (Ow)

wiendhoze ['wintho:azo] - windhoos *D'r kwam een wiendhoze an goezen (Db), Een wiendhoze pakt alles op en nemt et mit (Ow), Die wiendhoze het reer wark maakt in de zwillen huj (Ow), D'r zat een wiendhoze in die donderbujje (Np)*

wiendkaant(e) (Nbk, ba) de ['winL..] t. kant, zijde waar de wind zit *Et glas, dat op 'e wiendkaant was aan de kant waar de wind zat (ba)*

wiendliracht ['w...] - windkracht *wiendkracht 9*

wiendmaeker (Sta) de; -s; -tien ['w0.] 1. opschepper, snoever

wiendmetor (Nbk, Obk) de; -s, ...ren; -regien ['wintmatDr] 1. windmotor *Deur opmaelen kan nut de wiendmetor et bujlaand wel onder waeter zet wodden* (Obk)

wiendmeule de; -n; ..meultien ['wint..] t. door wind aangedreven molen *Een wiend-*

meufe baj' om 't zaod te maden (Dfo), *De rogge wodde vroeger maeld op 'e wiendmeule bi oons* (Obk)

wiendpoeste (Ld) de; -n ['wintpusta] 1. opschepper, snoever

wiendrichting [tw...] - windrichting

wiendrinker (spar.) ['w...] - wijndrinker

wiendschaarm z. *wiendscharm*

wiendscharm (verspr.) *Ookwiendsclzaam* (Nw, Obk, p), *wiendsclienn* (Sz) ['w...] - windscherm

wiendscherm z. *wiendscharm*

wiendstoot (Obk) ['wintsto:ot] - windstoot *D'r kwam inienend een hadde wiendstoot* (Obk)

wiendstraampel (Ste) de ['wintstrâ:mpl] 1. het weer, de weersgesteldheid, in verb. als *N. luk ok es even in de wiendstraampel, of d'r ok bujjen kommen* (Ste), zo ook *Hoe liekt et mit de wiendstraampel* (Ste)

wiendstreek (Nbk, 1) ['w...] - windstreek, *hemelstreek Ze kwammen uur alle wiendstreken* (Nbk)

wiendstreke (Nw, Pe-DbI) de; -n; ...strekien ['w...] t. hetz. als *wiendvere*, bet. 2, z. aldaar

wiendsurfer (spar.) [twintsA:rfr] - windsurfer

wiendtunnel (1) ['wintAnl] - windtunnel

wiendvaaste (Ow) bn. [aks. wisselt] - windvast, gezegd o.m. van gepotdekselde planken aan een schuur die zodanig vast zijn gezet dat de wind er geen vat op krijgt

wiendvere (Nbk, Obk, Ow, b, b: In, bet. 2: ho: Bu, Nw, Op) de; -n; ...veertien ['w...] 1. windveer, plank langs de kant van een pannendak (ter afdekking) *Qo een huus hej' wiendveren, dan komt d'r gien regen of wiend onder de pannen* (Nbk), *Om de zwelverties te helpen wodde d'r een plaan - kien losmaekt onder et oelebod en de wiendveren* (Ow) 2. vederwolk, langgerekt schapewolkje (Obk, be: Bu, Nw, Op) *D'r zitten wiendveren an de locht* (Obk)

wiendvlaege (Bu, Nbk, Np) ['w...] - windvlaeg

wiendvoering (j) de; -s, -en ['wintfu:orui] 1. orgelblaasbalg

wiendwiezer (Nbk) Ook *wiendewiezer* (i) ['wintwi:zç/winda ---] - windwijzer

wiendwiezerhaene (Nbk) ['wint.] - windhaan, weerhaan

wiene (OS, verspr. WS) de; -n; -gien ['win] 1. kafmolen, wanmolen *Nao et dusken moet de rogge nog deur de wiene*

(Obk), *Et zaod het eerst al deur de wiene west, nao de wiene gaot et deur de sjouwe* (Pe-DbI, Np), *We doen et zaod over de wiene* (Ld), *Et zaod moet over de wiene, om et kaf d'r uut te luitgen* (Ld, Dfo), zo ook *Nao et dôsken mos et zaod over de wiene en dan rammelde et in de bak* (Ld), *Et zaod giet over de wiene* (Dfo), *An de wiene dri5en was een rotwark* (Ow), *De wiene wodde bruukt om et kaf van et koren te krieggen, et maekte wiend, en zo vleug de kaf d'r aachter tot uur* (Ste), *'t Eerste waark van de volgende morgen was et zaod [nl. van boekweit] deur de wiene jaegen; et kaf wodde d'r deur de wiene uutblaozen en etzwaorezaodvulin de bak* (Ste), *De rogge moet deur de wiene haeld wodden* (Np), *Vroeger mossen we rogge-wienen, dan kwam de rogge in de wiene* (Np), *We deden et zaod dat naostde wiene vul, in de wanne; die warme was gevlochten* (Ste)

wienei z. *wiendei*

wienen I st. ww.; overg.; het wunnen ['win:] 1. winden, wikkelen *gaoren op een klossien wieren* (Nbk), *We hoeven d'r beslist gien doekjes om te wienen we moeten gewoon zeggen wat er aan de hand is, waar het op staat (b), (van bep. klimplanten:)* *Et het 5n om de boom wunnen is zich om de boom gaan slingeren* (Ik), *De aten beginnen te wienen, te ranken* (Bu, Ma, Nbk, Obk), *Dat is iene, die kijf makkelijk om de doem wienen om de vinger winden, voor je winnen, bewerken om mee te doen* (Db), zo ook *Hi kan 5n om de doeme wel wienen* (01-NI), *Dat is iene, die wint d'r ommetoe gaat niet recht op z'n doel af, praat eromheen* (Bu)

wienen II (verspr.) zw. ww.; overg.; wiende, het wiend ['win:] 1. met de *wiene* bewerken, het kaf van het koren scheiden met de kafmolen *Ie wienen et stof d'r uur* (Np), *De wiene moj' wienen: et zaod vul naor beneden, et kaf vleug vot; de hoolten schoepen dreven de wiend an en deur de lochtstroom vleug et kaf d'r of* (Nbk), *We wienen et zaod schone* (Np), *wienen mit de zaodwiene* (Nbk), *...mit de wiene* (Ste), et zaod wienen (El, Obk, Ow, Ste), *de rogge...* (Ow)

wienen III (El) bijv vragend vn. ['win:] 1. wie z'n *Wieren hond is dat?* (El) 2. z. *wienend*

wienend - wierig

wienend Ook *wienes* (Nw), *wienen* (Nbk, Np) zelfst. vragend vn. ['wi4:tJ'winas/'wi9:, ook wel .widn] 1. dat wat van wie is *D'r staot hier al een dag of wat een auto, wienend zo| dat now wezen* (Obk), *Dat stok koek; wienend is dat?* (Dhau), *D'r Jeupen een koppelpinken op 'e weg, mar we wussen wienend as 't weren* (Ma)
wienes z *wienend*
wienfeest ['w...] - wijnfeest
wienfiesse [w ...] - wijnfles
wiengebied ['w...] - wijng gebied
wienglas et; ...glaezen; ...glassien ['w ...] 1. wijnglas
wiengod {'w ..j - wijngod
wienhandel (spor.) ['w...] - wijnhandel
wienimporteur (spor.) {'w...} - wijnimporteur
wienjaar ['w...] - wijnjaar
wienkaarte (spor.) ['w...] - wijnkaart
wienkasse (Wol) ['wuij ...] - wijnkassers
wienkelder ['w...] - wijnkelder
wienkenner [w ---] - wijnkenner
wienkleur (spor.) ['w...] - wijnkleur
wienlocht (spor.) ['w...] - wijngeur
wienmaond ['w..] - wijnmaand, nl. oktober
wienmaat (Sz) de; -en {'wimD:ot] 1. *wijnmaat Een anker is een oolde wienmaat* (Sz)
wienpere (Dho, Spa) [w...] - wijnpeer
wienplak z. *wienplakke*
wienplakke (spor.) Ook *wienpiak* (Nbk) {'w...} - wijnvlek *Hij het een wienplakin de nekke* (Nbk)
wienpruver (Obk) de; -s; -tien ['w...] 1. iemand die wijn proeft, wijnproever *Ok een wienpru ver nemt een teugien en pruift en spijt et ok weer uut* (Obk)
wienrood (spor.) [aks. wisseltj - wijnrood
wiens Ook *wiensk* (Ld, Nbk, Wol) bn.; -er [wi:s(k)] 1. scheef, niet sluitend en niet stevig in elkaar zittend, niet symmetrisch *'t Beslot is d'r uut, de kroje lopt wiens* (Nbk), *De boel is uut dehaoke, ot is wiens niet geheel recht, niet haaks* (Nw), *De naod in de jurk is wiens, hij lopt niet recht* (Np), *Een wiense plaanke past nooit, die Ma deur vocht kroem trokken* (Bu, Ste), *Die rok is wiens* (Dhau), *D'r moet een mooie loop in de gedienen zitten, zo niet dan bin ze wiensk* ze moeten mooi recht neerhangen (Wol), *De mouwe is wiens* (Nbk), *Die Jappe stof is zo wiens as wat loopt enorm scheef* (Nw)

wienschel (verpr.) et; -s; -tien ['wi:sI] 1. windsel, nl. als band om een bos riet (O1-N1) of als plant of deel daarvan dat zich om iets slingert *Wilde wrange bin wienschels, die zitten om de rietstingels drijd; ze bin om op te kauwen* (Ow), *Stokbonen slingeren ruit de wienschels om de stokken henne* (Dfo, Nbk) 2_ gewonden verband (Np) *Zij het wienschels om 't bien* (Np) 3. (mv.) warkruid (s)
wienschelen (Np) zw, ww.; wederk.; wien-selde, het wienscheld [wi:s!n] 1. zich rankend slingeren *De zoegepappen wienschelen heurin de boom* (Np), *De bonen en de aten beginnen te wienschelen, de erebeien raanken* (Np)
wiensch z *wiensch*
wienschmaek ['w ...J - wijnsmaak
wienstok (spor.) ['w...] - wijnstok
wienstreek (spon) ['w ---] - wijnstreek
wienvat ['w...] - wijnvat
wienveurraad ['w...] - wijnvoorraad
wienviekke (spor.) ['w...] - wijnvlek
wienwinkel (1) [w ...] - wijnwinkel
wienzaeke (spor.) ['w..] - wijnzaak
wienzoeper (spor.) ['w...] - wijnzuiper
wiepien (Ste) et; wiepies ['wipin] 1. gevlochten bandje, in de volgende toepassing (Ste): *Mit drie baeverstrogies maekte N. een baantien; dat kwam om de koestat en wodde mit een toe/Yen haor voerder vlochten, breid; dan kwam d'r een keenpion op, daar wodde de koestat mit vaastezet en zoe'n baantien hiette een wiepien* (Ste), vandaar *een wiepien in de stat breien* d.i. vlechten, tot vlak boven de pluim (Ste) en *Hij het et wiepien ok uut de koestat* d. i.: het *wiepien* zit er niet meer in (Ste)
wier (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Ma, Np, Op, bo: Bu, Nw, fp) et [wi:ar] 1. in *et in 't wier hebben* ruzie hebben (Dfo, Dhau, Dho, Ma, Np, Op, ho: Bu, Nw), zo ook *Die zit altied ruit mien moeder in 't wier* (Bdie) 2. waterpest (f)
wierbossel z. *drijbossel*
wiere (Ste) de ['wi:ra] i. in *in de wiere in de war, dooreen: Et zit in de wiere* (Ste)
wierig (Bdie, Obk, Ow) bn.; -er, -st ['wi;arox] 1. (van hooi) met klaver en veel grassoorten (Obk) *mooi wierig huj* (Obk) 2. taai en in elkaar draaiend (Ow) *As de baever wel es wat dampig was deur de waesem van de koenen wodde et stro wierig en taoi* (Ow) 3. (van een haardos:)

vol (Dho) *HIJ het een wierige bos haar* (Dho) 4. lawaaierig (Bdie)
 wiermen (b: Im) zw ww.; onoverg.; wiermde, het wiermd [wirrn] 1. woelen in bed
 wierook ['wi:oro:k] - wierook
 wierooklocht (spor.) ['w...] - wierooklucht
 wierookstokkien (spot-) ['w...] - wierookstokje
 wierookvat (1) ['w...] - wierookvat
 wies bn.; wiezer ['wis] t. wetend, vooral in de verb. (è) *wies wedden: HIJ Is et wies wedden gewaar geworden* (El, Nbk, Np, Nw, Op, Wol), *Deur vra ogen woj' wies!* (Diz), verder in *Ik heb n kreklike wies Jaoten in dezelfde mate (on)wetend, heb hem niets verteld (b), Mit de handel wo 'k dat ok wel wies kom ik daar ook wel achter (p), zo ook Dan wus ik et toch! Dan wedt men ok es wat wies (p, b), Etgemien wodt d'r een betien van wies* de mensen krijgen er weinig van mee, hebben er weinig aan (p), (ook aaneen:) *iene wat wies maeken wijsmaken, opzettelijk doen geloven terwijl het niet waar is: Ze hebben him wat wies maekt* (Nbk), *Maek dat de katte wies ik geloof niets van wat je nu zegt* (Nbk), *jezels wat wies perberen te maeken* zichzelf willen doen geloven terwijl het niet zo is, zichzelf voor de gek houden (Nbk, v) 2. verstandig, knap, slim, bedachtzaam *Zoe'n iene Is verstaandij, jong, en wies en slim beleen* (bl), *Dus nam de raad een wies besluit* (b), *Die het oold, wies praot veur heurjaoren* (Dfo), *We hebben een wieze katte, 't is een katte die een protte wet, die een protte begriot* (Nbk), *D'r is gien wies woord mit 'm te praoten je kunt geen verstandig woord met hem wisselen, er is niets met hem aan te vangen* (Bdie), *Rak dat zels op, ik zal wiezer wezen* denk maar niet dat ik zo gek ben dat te doen (Db), zo ook *Ik doe dat niet, ik zo] wel wiezer wezen* (Nbk), *Ie moe'n ethim mat niet kwaolik nemen, hiJ is niet wiezer* (Nbk, Obk), *Wees (now toch) wiezer* wees toch verstandiger (b, Nbk), *Mat IV., da's waor, wek now toch wiezer hebben* ik had gedacht dat N. verstandiger zou zijn, N. zou verstandiger moeten zijn (p), *Ie bin toch wel wiezer!je* weet toch wel beter, zoiets doe je toch niet (Nbk), *HiJ is niet goed wies, hiJ het een klap van de meule had* hij kon wel gek zijn, hij moet wel malende zijn (Nbk, Bu),

Bij' niet goed wies! wees wijzer, je kon wel gek geworden zijn (Nbk), zo ook *Ie kennen wel niet goed wies wezen* (Nbk) 3. in *wies mit* blij met, ingenomen met, lief, aangenaam vindend en veelal: daarom zorgzaam voor, zuinig met *Hij is wies mit zien wie/ Yen* (Ste), *Ik bin wies mit mien hond* (Nbk), *Ik bin wies mit die nie fiets* (Nbk, Np), *En hij was wies mit zien kiender van achte en tiene* (ba), *Oe zo wies was hij d'r mit* (bi), verder in *wies op id.*, en daarbij soms ook in enige mate trots: *Ik bin wies op die nije fiets* (Nbk, Np, ho: Bu, Nw, Op), *Die nacme, waorik wies op bin* (...) (b), *HiJ was d'r wit wies op, doe hij een nije fiets kreeg* (Db), *Daar was hij slim wies op nogal trots* (Obk, Spa), N. *was d'r daonig wies op* (b), *Bij' dan niet een betien wies op die eerste haand redies?* (ba) 4. eigenwijs, parmantig 't *Is an de biele heling wel te zien dat ze wies binnen* (Ste), *Wat is dat een wies mannegien* (Nbk), *Eerst ston hij spierwit in de zwine, doe keek hij zo deftig en wies* (ba), *Af vroeger wat nijs hadden, dan koj' za ver wat wiespairederen* (Obk), *een wieze bek een eigenwijs mond* (Ld), *een wiespetret een eigenwijs, nogal eigenzinnig iemand (verspr.): Zoe'n wies petret, hij het de pronk mat weer an* (b), *Wat is dat een wies sekreet een vervelende, eigenwijze persoon* (Np), zo ook *Wat is dat een wies meraokel* (Wol), *dom wies praot dom eigenwijs geklets* (Dfo), *zo wies as wat erg eigenwijs* (Np), *zo wies as stront* (verpr. WS, Ma), *...as poppestront* (Nw), *zo wies as een petries* (El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Wol), *Die is zo wies as een petries en zo dom as een kofficim olen trom* (Nbk), *zo wies as et schiethaus van Bremen* erg eigenwijs (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Obk, Ste, b, b: In, *...as Salemo's katte* (n), *...as een keuterse haene* (Nbk, Np), *...as een protter* (Db)
 wieselik z. *wieslik*
 wiesgerig (vo) [wis'xl:arox] - wijsgerig, filosofisch (ironisch:) *wiesgerigpraot(vo)*
 wieshied Voor -beid z. -hied ['wishit] - wijsheid, wijze kennis die iemand bezit *de wiesbied in pacht hebben* altijd menen het goed te weten (Dfo, Np), 't *Was meer glock as wieshied* (Nbk), *D'r is mii him gien wieshied te plegen* er valt met hem geen land te bezeilen (Ste), zo ook *An hem is gien wiesheid te behaolen id.* (Sz)

wieslik (Bu, Dho, Nbk, Ste, ho: Bu, Nw) Ook *wieselik* (bo: Bu, Nw) bn., bw; -er ['wislakl'wisolak] 1. opzettelijk overdreven wijs, enigszins verwaand, op subtiele wijze betweterig *Wat is die wieslik* (Bu, Dho), *Die jongen bin wat te wieslik, ze hebben ooldemanludepraot(Ste), Hij is wel wieslik* (Nbk), *een wieslik mannegien* (Nbk) wiesmaeken (ook niet aaneen) ['wis...] - wijsmaken, op de mouw spelden *Hij zal ze wiesmaeken dat hij schieten mocht het wit heit zien geweer* (v), *Ze hebben bini wat wiesmaekt* (Ld, Nb, Np), *Laot je now niks wiesmaeken* (Nbk, Ow), *Maek dat de katte wies denk je dat ik dat geloof* (b), *Mat ik maekte mezels al die ja oren war wat wies* eigenlijk beeldde ik het me in en hield me daarbij zelf voor de gek (v)

wiesneuze ['wisa&:z] - wijsneus *Le kleine wiesneuze, baj' de oren ok al weer eupen?* (vo), *Och wat een aekel% c wiesneuze* (Nw), *Wat eten we vandaeg?* [met als mogelijk antwoord:] *Wiesneuzen, etgaotje niks an!* (Nw)

wiesneuzig (spor.) [aks. wisselt] - wijsneuzig

wiespraoten (Nbk, Obk, b) onbep. w. ['wis---] 1. opvallend veel aan het woord zijn, steeds zijn mening geven (vaak: op licht verwaande manier) *Hij zat daar de hiele middag wat te wiespraoten* (Nbk), *Wat staot die daar de bieltied te wiespraoten* (Nbk), *Zit toch niet zo te wiespraoten* (Nbk)

wiesvinger ['w...] - wijsvinger

wiet (spor.) [wit] - weed

wiet- (WS, El, Nbk, Obk) Ook *wee:-* (OS, Bu) [witlwt:t] - eerste lid van samenstellingen als *wietwaor*, *wiethoela.nge*, *wietboevule*, met de bet. in zon hoge mate dat men nauwelijks weet hoe ver, lang enz.; niet alle sst. zijn in dit woordenboek opgenomen

wiete (bo: Bu) de ['wita] 1. in *gekke wiete* gezegd om (licht) te schelden

wiete- (Op, spor. elders in WS) ['wita] - var. van het woorddeel *wiethoe*(..) in sst. als *wietelange* erg lang, z. *wiet-* II, z. ook *wete-*

wietebetjed (Op) Ook *wetebetied* (Nbk) [witabatit; aks. wisselt/wt:tabatit] 1. in *hoge mate vroeg* *Ik was d'r al wietebetied of* (Op), *Ik was wietebetied wakker* (Nbk) wieten (verspr.) st. ww.; overg.; het weten ['witi?] - wijten *Hij wit et die aandere*

(Dhau), *Dat het hij 5v zels te wieten* (Nbk), *...an binzels te wieten* (Nw), *Et is an -n zels te wieten* (Bu), *Hij hoeft et een eer niet te wieten, hij het et zels daon* (Nbk), *Le kun 't hun niet wieten* je kunt het hem niet verwijten (Bu, Np), *Waor hek dat an te wieten?* (El)

wietevule Z. *wiethoevule*

wiethoe- z. onder *wiet-*

wiethoelange (Diz, Obk) Ook *weet/toelange* (Nbk), *wetelange* (Nbk), *wetelang* (Sz) bw. [withu.../wut.../wt:ta...; aks. wisselt] 1. erg lang (zodat men niet weet hoe lang van duur) *De briketten konnen wiethoelange liggen te gloeien* (Obk), *Vroegerkonnen denjeenslçen wicth oelange in de schemer zitten* (Diz, Obk), *Buurvrouw staot al wiethoelange op 'e uutkiek naor heur gaasten* (Obk), *Sommige ziekten kun jow goed te pakken hebben, dan tij'* *wiethoelange ommekrokken* (Obk)

wiethoevaeke (spor. WS) Ook *weet/toevacke* (Nbk, Ow, b), *wetevacke* (Nbk) bw. [withu.../wt:thu.../wuta...; aks. wisselt] 1. heel erg vaak *Dan mos die bolle depinken soms weethoevaeke bespringen* (Ow), *Wij beschaemen jow bedoeling mit oons leven weethoevaeke* (b)

wiethoeveer (spor. WS) Ook *weet/toeveer* (Nbk, Pe-DbI), *wetev eer* (Nbk) bw. ['w...; aks. wisselt] 1. erg ver *Hij gaf een galp, dat 't klonk weetboeveer* (Pe-DbI), *De ogen weren ok weetboeveer vot nl. bij ziekte* (Nbk)

wiethoevroeg (Wol, v) Ook *weet/toevroeg* (Nbk), *wetevroeg* (Nbk) {withu.../wt:t---wt:ta...; aks. wisselt] 1. erg vroeg *Die krielha ene krijt morgens wietboevroeg* (Wol)

wiethoevule (Op, Nbk, v) Ook *weet/toevisie* (Nbk, Ste), *wietevule* (spor. WS), *wetevule* (Nbk) onbep. vn. [withui'la/wt:thufyla/ wita.../wt:ta...; aks. wisselt] 1. een onbepaald groot aantal *D'r bin nog altied wiethoevule meensken die graeg een piereverschrikkertien lussen* (Op), *weetboevule drokte om niks* (Ste)

Wietske de; -s ['witska] 1. vrouwennaam *Dikke rooie Wietske het een dik rood gat* tekstregel gezongen bij de Duitse polka (Nw)

wiette (Bu, Nbk) ['wita] - wijdte: lengte van de doorsnee *de wiette van de rok* (Nbk), *Ik zal even de wiette even opnemen* (Bu)

wietwaor (WS, *El*, Nbk, Obk, j) Ook *weezwaor* (Nbk, Obk) bw [wit../wut...; aks. wisselt] 1. tot/van heel ver weg, tot/van overal in de omgeving *Hij gaf een galp, je konnen et wietwaor heuren* (Diz), *Jim moe'n niet zo beulen, et klinkt wietwaor henne* (Obk), *Hij is zo dempe, dat ie kim de aosem wietwaor heuren* (Nw), *Van weetwaorhenne weten ze oonze koepel' wel te vien en* (Obk), *As de loodgieters an 't wark weren veur een dak, dan hadden ze vuur om onder de piktonne en dat stank wietwaor henne* (Obk), (gezegd van iemand die al in diepe slaap is:) *Die is al wie/waar* (*El*)
 wieze de; -n; wiesien ['wi:z] 1. manier een gewone wieze een gewone manier (*Bu*), *bij wieze van sprekeA ...of op wat veur wieze ok op wat voor manier dan ook* (*bi*), (..) *wik iederiene bedaanke die op de ien' of ere wieze d'r toe hulpen het, disse nie uutgifte klaar te kriegene* (*bi*) 2. gewoonte, gebruik (*j'*) *Zebin in de kleren meer naar de wieze as in de steden zoals in de stad* (*p*), *Et giet daar alles op een nije wieze in 't groot* (*s'*) 3. melodie, wijs (*Nbk*), een aorig wiesien, een aorig Jietien (*bi*), *Wat is dat een prachtige wieze*(*Nbk*), een bekend wiesien (*Nbk*), van de wieze wezen van streek zijn, de kluts kwijt zijn, van slag, uit z'n gewone doen (*Nbk*, *Np*, *Obk*, *vo*): *Ze was zels niet zo sterk en de laeste ja aren nogal gauw es van de wieze* (*vo*), *Et weer is aorig van de wieze onbestendig* (*Obk*), *op 'e wieze van* (...), *iene van de wieze brengen* overstuur maken, van streek doen zijn (*Nbk*), *maeken id* (*Op*), *gien wieze ho/en kunnen, goed de wieze balen kunnen* (*Nbk*), *De wieze van Jan Blotegat zeuwen slaegen in et hemd de wize van dat liedje lijkt wel niets* (*s*: *Op*, *Wol*) 4. in *d'r wieze* op stellen er prijs op stellen (*Dho*, *El*, *Wol*) 5. in *D'r gong een zwaore wieze* op het ging erg zwaar (*El*), *...een rere wieze* op id. (*Dhau*) 6. (als taalkundige aanduiding) wijze, modus *de onbepaalde wieze* (*spot.*), *de gebiedende wieze* (*spor.*), *de antonende wieze* (1), *de anvoegende wieze* (1)
 wiezeboom (*Dho*, *Dmi*, *Nw*, *Np* en *west.*, *bo*: *Bu*, *Nw*) Ook *wezeboom* (*OS*, *Bu*, *p*, *ho*: *Nw*, *ho*: *Nw*, *b*: *In*), *wezelbooin* (*Bu*), *wezemboom* (*Dfo*) de; •• bomen; -pien

['wi:zowuzzawt:z]wuzin ...] 1. paal over een voer hooi of koren, weesboom, ponderboom *De Bene wodde dubbeld over de wiezeboom gooid en wodde goed an-trokken* (*Ste*), *De rarnmestrupe bruu/cten we om de wiezeboom op 'e hujwaegen vaaste te bienen, ok wel mit kastreren* (*Np*), *Hij is zo stark as een wiezeboom* (*Mun*)
 wiezel *Z. wezel*
wiezen st. ww.; overg., onoverg.; het wezen ['wl:z] 1. (onoverg) wijzen (met een hand en evt. de arm), tonen door aan *te wijzen* *N. wist naar J. zien redens* (*v*), *Af naar ze wiezen, bin ze al bange* (*Nbk*) 2. (van zaken) naar een bep. richting gericht staan *Et bod wees de ere kaante nut* (*Nbk*) 3. (overg.) aanwijzen, aanduiden *itne de weg wiezen* (*ba*, *Nbk*), *Gieniene kan him et buus wiezen weet hem het huis aan te wijzen* (*f*) ^(fig.:) (..) *om oons de rechte weg te wiezen* de juiste manier van doen (*b*) 4. (onoverg.) opmerkzaam maken, *doen weten* *Dan wik nog even wiezen op et inzunnen stok* (*bl*), *N. wist heur d'r op* (*b*), *Wies oons op Jezus Christus en help oons* (*b*), *Ie meugen him wel es op zien plichten wiezen* (*Nbk*), *Ik wil d'r now al effen op wiezen dat jaegers over 't algemien as 't op 'ejacht ankomt, d'r een appat soorte van waorhied op nao holen* (*b*) 5. (wederk.) in *Dat wist him vanzels* wel blijkt wel als je bezig bent, onderweg bent e.d. (*Nbk*) * (raadsel:) *Ik heb gien baand, mar 'kmoet toch wiezen/Ik heb gien mond, mar 'k mag nooit zwiegen/Ik heb gien voeten, toch moet ik gaon/En nooit mag ik es stille blieven staan* met als oplossing: de klok (*Obk*)
wiezer de; -s; -tien ['wi:zr] 1. iemand die wijst 2. naald op een wijzerplaat: van een klok, *vgl- de grote wiezer, de kleine wiezer*, verder van een *euenster*, d.i. een bep. weeginstrument (*Ste*)
 wiezerplaete Ook *wiezerplate* (*WH*) ['wi:zr./•••] - wijzerplaat
 wiezerplate z. *wiezeiplaete*
wiezigd (*spot.*) Ook *gewiezigd* (*spot.*) bn• ['wi:zaxdgoIw] 1. gewijzigd een *wiezigd veurstel*
 wiezigen ['wi:zag] - wijzigen een voorstel
 wiezigen
 wieziging de'; -s, -en; ••.ginkien ['wi:zguf] 1. wijziging een *wieziging van 't gemientewaopen* (*b*)

wiezigingsveurstel - wild

wiezigingsveurstel (**spar.**) ['w..] -
wizigingsvoorstel
wiezing (Dho, Obk) de; -5; wiezinkien 1.
*aanwijzing De bosbaos dot wiezing waor
de percelen hooft liggen* (Obk)
wit (Nbk, j, b: im, v) bn., bw.; -fer, -st
[wit] 1. onbetrouwbaar, wankel, van een
voorwerp 2. onzeker, twijfelachtig *De
sniopie is slim wil; hij zigzagt wat en is zo
vet* (Nbk) 3. vlug (b: Im)
wig Z. wigge
wigge (Bu, Db, Nw, 01-Nl, Sz, Wol, p, b:
im) Ook *wig* (Bu) de; -n; wiggien
['wtgo/wuc] 1. keg, wig (Bu, Nw, Sz) *Et
heufdgebiente zit mit een zwaluwstaart-
verbiening an de stick, en hij wedt d'r mit
een wige op sleuten* [vastgezet, de wig zet
dus de balk vast] (Nw), *Een haemerstaele
wedt wel es een wigge in sleugen om et
stevig te kriegen* (Bu) 2. keep, insnijding
(01-Nl) *Veur we die boom oinmebakken,
moe'n we eerst een wigge in de slamine
kappen* (01-Nl) 3. (fig.) in een wig drieven
tussen onenigheid bevorderen (Sz): *Om d'r
zelf beter van te wedden perbeert hij een
wig te drieven tussen die beide buren* (Sz)
4. bep. brood met krenten (Db, p, b: Im)
*Een stok wigge nut roombotter is arg
lekker* (Db)
wiggesnieder (Sz) de; -5; -tien [w ---] 1.
hetz. als *twiegsnieder*, z aldaar
wigwam de; -men, -s; -megien ['w...] 1.
wigwam
wika (spar.) ['wika] - wika
wikke Ook *vogelwikke* (f), *wikken* (mv.:
fi') de; -n ['wko/.../'wk] 1. (ook verz.)
*wikke Wilde wikken kommen peulties an,
in de baann gruien ze* (Np), *blauwe wikke
vogelwikke (f), rooie wikkevoederwikke
(fp), We kennen de wilde boekweit en de
wikken en de wikkesoorten* (El), zo ook
We zeggen hier wikken (Ld)
wikkelen ['wikin] - wikkelen: inwikkelen
*Vroeger wodden de kleine poppen d'r
belemaole in wikkeld*(01-N1), *In iene van
de middelste bakken lag in doeken
wikkeld, een klein kiend (j), in pepier
wikkelen* (Dfo, 01-Nl, 0w); om iets
wikkelen: *Ze wikkelde d'r een kraante
omjnehenj,e* (Nbk)
wikken zw. ww.; overg.; wikte, het wikt
['wik] 1. in *wikken en wegen* het voor en
tegen *overwegen*: *Nao lange wikken en
wegen hebben ze toch mat besleuten dat ze
naar Oosterwoolde verbuzen* (Nbk) 2. als

waarschuwing zeggen (Np) *Ik wik etjow
aj' dat weer doen!* je bent gewaarschuwd,
doe het niet weer! (Np) 3. z *wikke* * *De
meers wikt en God beschikt* (spot.)
wikker tw. ['wikr], in het raadsel * *Wikker
de wakker vleug over de akker/Of weren
d'r ok zeuwen laansberen/Die kunnen wik-
ker de wakker niet keren* oplossing: de
wind (Obk)
wikkerdewik (Nbk, b: In) bn.
['wikdo'wtk], in *wikkerdewik wezen* op
het nippertje zijn: *Et was wikkerdewik of
hij hadde die kaans mist* (Nbk)
wil Ook *wille* (Nw, vo) de; -len; -legien
['wtl/'wüa] 1. wil, wens, doel dat iemand
nastreeft *Hij het een sterke wil* weet z'n
doel, streven altijd lang vol te houden, *Hij
het een eigen wille* weet precies wat hij
wil, laat zich niet gemakkelijk van z'n
voornemen afbrengen, zet z'n ideeën als
het enigszins kan door (Nbk, Nw), *Dat
gong tegen zien wil* tegen zoals hij het
wilde (Nbk), *Ik bin ok wetboolder en doe
de Duutsers hier baos wedden, ston ik in
de wille om te bedaanken* overwoog ik,
was ik van plan om (vo), *A 'k bij mien
wille te rao gong* (..) als ik zou doen wat
ik eigenlijk zou willen (dan ging het heel
anders enz.) (Nbk), *Hij het et uur eigen
vrije wil daon* hij wilde het zelf, niemand
dwong hem ertoe (Nbk), *Dat maegien het
wel een willegien* is eigenzinnig (Nbk),
(verb) *iene ter wille wezen* (Nbk) 2. wens,
*begeerte Dat wij uur oonszels niet bij
machte binnen om Jow wil te doen* d.L te
doen zoals God wil (b), *tegen wil en dank*
(Nbk), *Et was zien laeste wil* (Nbk, vo),
*MII de beste wil van de wereld kan 'k dat
niet wardenen* (Nbk), *Moeders wil is Wet*
(spar.), (verb.) *ter wille van* ten behoeve
van 3. gezindheid *je goeie wil tonen* laten
zien dat men bereid is te helpen, zich wel
in wil zetten, het goede wil nastreven
(Nbk), *Hij is van goeie wil* (Nbk) * *Waar
een wil is, is een weg* (Nbk), *Moeders wil
is wet* (Wol)
wild T et [wilt] 1. dieren in de natuur
waarop men jaagt *Hij wol zien anscheuten
wild niet ommekommen laoten (j), Zit hier
nog wat wild?* (Nbk), *Lus ie wel wild?*
vlees van in het wild geschoten dieren
(Nbk), *klein wild* hazen, patrijzen enz.,
groot wild reeën e.d., *grof wildid*. 2. in in
et wild in wildheid, in de natuur: *Zokke
bloemen gruien bij oons nog in et wild*

(Nbk), *Raven kommen hier in 't wild niet meer veur* (Nbk)
 wild II bn.; -er, -st [wilt] 1. zoals in de natuur, in de natuurstaat *wilde rozen*, wijde kosten in het wild voorkomende kers, ook morel (Dfo, Nbk, fp, Ste), *wilde proemen* (Nbk), *wijde haeverzachte dravik* (Bdie, Ow), ook bep. haversoort: *wilde haver* (Bdie), *de wijde lanteern* spookachtig licht dat zich op de hei voor zou doen en een rol speelt in bep. volksverhalen; het effect zou zijn ontstaan door vuurvliegjes (Mun, Obk: j), vandaar ook *Waeterke vers zaggen ze vaeke veur twirrellochies au, een soort wijde lan teem* (Mun), *Gien geit meer bij een wilde bok* bij een bok die niet in een stamboek voorkomt (b), *Die oolden bekammeren heur nooit om de kiender, ze laoten ze veur wild lopen* (Obk), *Hij het iene in 't wild lopen* een onwettig kind bij een andere vrouw (Ste), *een wijde Havanna, een wilde ente* (Nbk), *een wild varken* (Nbk), *Heit zee altied: Een daghuurtien d'r bij vangen is wel mooi, mar et eigen bedriefgaot veur; altied oppassen daj'gien wilden perberen te vangen en de tammen vliegen laoten* (Ow) 2. onstuimig, woest, ruw *Doe de jongen begonnen te hissen, begonnen de beide vechtersbaozen hoe langer hoe wilder om heur henne te slaon* (Obk), *Die jongen bin altied zo wild en woest* (Nbk), (verb.) *Wat is me dat een wilden iene een wilde, woeste persoon* (Np), *lene die wat gek en wild doe, wodde wel een wijde klitse nuumd* (Nbk), (van personen:) *in de wilde jaoren zitten* nl. tussen plm. 14 en 20 jaar (Nbk), *Die har mit zien wilde haoren zien zin deurdreven* met in onbedachtzame gedoe (b), (zelfst.) *in et wilde weg* er maar op los: *Hij begon in et wilde weg om him henne te slaon* (Nbk), *in 't wilde weg d'r op in onbesuisd ermee aan de gang* (Spa), (van personen:) *zo wild as een krije* (bo: Dho), ook *een wilde krije* (bo: Dho) en *Die jongen bin zo wild as kijjen* (Sz) 3. buiten zichzelf, dol van zinnen, ijlend *Et peerd keek wild om bim henne* (Nbk), (zelfst.) *De hiltied vaeker raekt hij in 't wilde* raakt hij malende (v), zo ook (zelfst.) *Hij bad zoe'n koorze, hij was belemoalc in 't wilde* (verspr. WS, Obk, Spa) en *Hij is helemaole in 't wilde* (Spa), *mar wat in 't wilde weg zaken* zonder te redeneren, na te

denken, niet volgens een plan (Nbk), *je wild schrikken* (Nbk), *Ik wodde wild in de kop, zo kwaod wodde ik* (Ste), *d'r wild op wezen* er dol op zijn (Nbk), *Ik bin d'r niet wild op ben er niet bep. dol op* (Nbk), *Ik bin wild op die meid stapelverliefd* (Np) 4. ruig, zeer onverzorgd, ongekultiveerd *Hij had etbaor wild om de kop* (Nbk), *Wat het die koe een wilde kop* (Ste), *Dat is iene die wilde hoorns leidet bij koenen* (Ste), *een wilde man* verwilderd, onverzorgd (Nbk) 5. niet volgens de gewone loop der dingen, het gewone patroon, de gewone regels, de gewone groei *Die man vertelde van die wilde verhaelen, now, dat was niet allemaolc waor* (Pe-Db), *een wilde staeking* (spot.), *wilde loten*, *De hooms grujjen zo wild bij die koe* (Ste)
 wild-west - wild-west: in samenstellingen als *wild-westverhael*; ze zijn in dit woordenboek niet uitputtend opgesomd
 wildakker (spot.) ['w...] - wildakker
 wildaam z. *wildam*
 wildam (OS, WS, maar spor. west. van Wol) Ook *wildaam* (Ow), am (Dho, Ste), *aam* (WH, Wol) et ['wiltam]'wtltâ:mJaniJ â:m] 1. het stijf, hard zijn van delen van de uier (van een koe of paard) of van een zwellend elders onder de huid van het lijf van een koe of paard *wilde am* id. (Ste), *..aarn* id. (WH), *Die koe het aorig last van wildam bad* (Nbk), *Die koe krigt al wat wildam in et gier* (Db), *Et gier van de oolde bles zit vol wildaam, en dat giet d'r ok niet weer nut* (Ow),
 wildbouw z. *warbouw*
 wildbouwer (bs: Op) Ook *kroembouwer* (bs: Dfo), *stnafwarker* (bs: Dfo) de; -s ['wüdb3Mr/'krumstra(v)war(o)kr] 1. (veelal mv.) elk der bijen van het volk dat de raten verkeerd bouwt, nl. dwars voor het vlieggat langs
 wilde de; -n ['wiJda] t. persoon uit een niet gekultiveerd volk
 wildeboel de ['w...] t. rommel, wanordelijke toestand *Wat is et me daor een wildeboel!* (Nbk)
 wildebras ['w...] - wildebras
 wildebrassen (Sz) onbep. w. ['wtidobrasn] 1. *stoeien* *Ze bin an 't wildebrassen* (Sz)
 wildeling (Bu) de; -s, -en; ...linkien ['wtidaluj] 1. in het wild opgekomen *appelboom* *Daor staot een wildeling* (8u)
 wildeman de; -non ['w...] 1. wildeman, wilde, woeste man of jongen *Et tin*

wildernis - wilgctwieg

wildemannen, et is onbezwinen jeugd (Sta), IŪ3 bouwt as een wildeman (Sta) 2. in *giezer wildeman* bep. stoofpeer: gieser wildeman (Bu, Ld, Nt, Obk, Pe-Db), ook: *giezer de wildeman* (Sz) en *giesbert wildeman* (Np)

wildernis de ['w...] 1. wild, woest, onontgonnen, niet gecultiveerd gebied 2. plaats waar alles in het wild groeit *Auwe d'r niks an doen, wodt oonze tuun gewoon een wildernis* (Nbk)

wilderosiesstruke (O1-N1) de; -n; ...strukien {wldoro:sistryko} 1. struik van da wilde roos

wildpad (Obk, j) [w] - wildpad

wildpark (1) {'w..} - wildpark

wildreuster (Diz, Op, Spa) ['w..] - wild-rooster

wildschae (1) ['w...] - wildschade

wildschierter (bo: Op) de; -s; -tien ['wtltski:tç] 1. jeugdig iemand die bezig is zijn/haar wilde haren te verliezen

wildspiegel (verspr.) ['w...] - wildspiegel

wildstaand (1) Ook **wildstand** (Obk) [w ..j] - wildstand

wildstaepel (1) ['w ..j] - wildstapel

wildstand z. *wildstaa.nd*

wildstrik (Obk) de; -ken; -kien ['wilt strik] 1. strik om wild mee te vangen *et oge van een wildstrik* (Obk)

wildtunnel (1) ['w...] - wildtunnel

wildvremd (Nbk, v) [aks wisselt] - wild-vreemd *een wildvremd vroinnies* (v)

wildwaegen z. *jachtwaegen*

wildwarken (bs: Dfo) onbep. w ['wilt---]

1. situatie waarbij de bijen de raten in een bijenkorf dwars voor het vlieggat langs maken, dus haaks op de vliegrichting

wildweg (vo) bw ['wtlwsx] 1. op een wilde manier, ondoordacht *En now mat wildweg gooien, in iene ommegang moet et emnjertien leeg wezen* (vo)

wilg Ook **wilge** (Sz), *willing* (Bu, Nw) de; -en; -ien ['wilax, ook wel wWc/'wtl(o)ga/

'wilij] 1. bep boom, struik: wilg *De willing lopt al weer uut* (Nw) 2. z. *willing*

wilge Z. *wilg*

wilgeblad (Nbk) ['w...] - wilgeblad

wilgeboom z. *wilgeboom*

wilgebossien (Nbk) et; ...bossies ['w..] 1. bosje van wilgebomen, wilgestruiken

wilgehooft z. *wilgebooft*

wilgekattien z. *wilgenkattien*

wilgeklonipe (O1-N1) de; -n; ...klompjen ['w...] 1. klom van wilgehout

wilgelote (Spa) ['w.] - wilgeloot *Wilgeloten willen zomar ankommenen* (Spa)

wilgen I (Nbk, Obk, k: Ste) de; -5; wilgien ['wil(o)gij] 1. wilgeboom, wilgestruik

wilgen II bn; attr. ['wil(o)gij] 1. wilgen, *van wilgehout Pop dieren klompen en wilgen klompen bin de besten* (Ste), *een 'riesien bokicens mit een wilgen twiegien deur de bek om ze an mekaer te holen* (Ste), zo ook *een wilgen baantien, dat zat biY de kieuwen* (Nbk), *een wilgen boog een* (pijl en) boog van wilgehout (Sz)

wilgenbast (Ni) de ['w.] 1. wilgebast *Wijl maekten een huppe van een wilgenbast* (Ni)

wilgenboom (Nbk, Np, Obk, j) Ook **wilgeboom** (Db) [...'b... w ...] - wilgeboom

wilgenhooft (El, Nt, Ow, Sz, Wol) Ook **wilgehooft** (Nw) ['w...] - wilgehout

wilgenkattien (Nbk, Ni, Sz) Ook **wilgekattien** (Nbk, b) [w ...] - wilgekatje *wilgekatties plokken* (Nbk)

wilgenkophooft (Obk) et ['w...] 1. *kophooft van één of meer wilgen Bon estokken wodden wel maekt van wilgenkophooft* (Obk)

wilgenpolle (Nbk, Obk, fp, j) Ook **wilgepa/te** (Nbk, fp), **willigeboile** (Nbk), *wilgpolle* (f) de; -n; -gien [wtl(a)gxj'pola/

'wil(a)go....wüoga.../...] 1. wilgestmik wilgentakke z. *wilgentoeke*

wilgentoeke (Nbk) Ook **wilgentoeke** (Ma), **wilgentakke** (Diz), **wÜgetakke** (verspr), **willigentoeke** (Nbk) de; -n; .toekien ['wtl(ijgjtukW'wil(a)ga....wilogij...] 1. *wilgentak Wilgetakkies is mooi etteries* (Spa)

wilgepolle z. *wilgenpolle*

wilgeroze (Ste,) ['w...] - (vaak verkl.) bekend soort bastaardwederik: wilgeroosje wilgescheute (Ni) de; n; ...scheutien ['wLl(a)gaskA:to] 1. wilgeloot *Wimackten een buppe van wilgescheuten* (Nt)

wilgetakke z. *wilgetoeke*

wilgetien T (Dhau, Nw) et ['wi.l(a)gati:n] 1. (verz.) twijgen van de wilg *Wilgetien bruukten ze veur 't vlechten van kon'ies* (Nw)

wilgetien IT (Dhau, Nw) de; -en {'w...] 1. twijg van een wilg

wilgetienen (Nw) bn.; attr ['wilgoti:n] 1. van de twijg(en) van de wilg

wilgetoeke z. *wilgentoeke*

wilgetwieg (Spa, j) et ['w...twix] 1. (verz.) twijgen van een wilg

wilgetwiege (Ow, Spa) - wilgentak
 wilgpolle z *wilgenpolle*
Wilhelmus - Wilhelmus
 wille de ['wib] 1. genoegen, plezier, pret
Mit Berkoper mark kiJf soms een boel wille hebben (Obk), *Wat hebben we een wille had!* (Nbk, Spa), *Die kan wel wille maeken!* kan behoorlijk pret maken (Ow), *Van poere wille doeste hij L.*, zien vrouw, *in de ribben* van pure pret (b), *We hebben een protte wille an de kleinkienderbeleven veel plezier* (Ow), *een boel wille heel veel pret* (Nbk, Ste), *een buit wille ii* (Nbk, Ste), *Wij atten et lekker op en hadden de grootste wille (j)*, *Echt wille hadden ze niet (v)*, *1i27 hei dY wille van* heeft er lol om (vooral: enig leedvermaak) (Nbk, Op), *wille maeken* pret maken (Nbk, b), *Wat kun rneensken mekeer de wille bedarven elkaer het leven zuur maken (b)*, *As de dokter de koezetange pakte, kof' de wille wel op* kon je je lol wel op, voelde je je ellendig (Op), zo ook *Af wat gevulige oren hadden as ikke kuf fe wille wel op mit dat riloren (01-N1)* 2. z. wil willekeurig [...'k...] - willekeurig: op basis van willekeur (zelfst.) *Et het wat willekeurigs in him (bl)*
 willemoeds z. *wilmoeds*
 willemoes (Ste) de ['wilomus] 1. opzet, voorbedachten rade, in verb. als *Hij het et mit willemoes daon* (Ste) 2. z. *wilmoeds*
 willen onregel. ww.; overg., onoverg.; ook onpers. (bet. 5) en hulpww. (bet. 6-8) ['wilij] 1. (overg.) willen, verlangen *Ik wil d'r (graeg) benne* (Nbk), *Ik hadde hoor graeg hebben* wild had haar graag willen trouwen (Nbk, j), *Stelfe veur, dat ze him in huus holen wild hadden* (b), *Ik wete wel, fim hadden d'rniks veur hebben wild* jullie begeerden er geen geld voor (b), *En wat wol ie dan van mij?* wat verlang je dan van me? (b), *Wat wof van een vrouw nog meer* wat zou je nog meer willen verlangen (b), *De domenee wol gien cent weeromme begeerde niet dat er geld terug werd betaald (j)*, *Ik had et ok liever anders had, mat hij wil et now ien keer zo* (Nbk), *Een glundige meid wol welf wilde maar al te graeg vrijen* (Nbk) 2. wensen *Hij wol me Bever niet zien* (Nbk), *Hij zo] leren, weren ze ofpraot, fa zien volk wol him dat toe* wenste toe, wou geven (bi), *Wat moet et zeer doen om fe kiender niet geven te kunnen wat af'hou'*

aenlilc zo graeg toe willen zou willen bieden (v), *Die man wol gien kaant uut, iederiene het him mittertied an zien lot overlaoten* die man was tot niets te bewegen, wilde nergens aan meedoen enz (Obk), *Wat willen we nog meer* het is prima zo, wat zouden we ons nog meer willen wensen (bi), *Doe wol ik vanaovend es bij N in de stal kieken* (b), *Wat wof af' veuruutkommen wollen in de wereldje* moest wel iets, je moeite getroosten, moeilijkheden overwinnen etc., wilde je je maatschappelijke positie verbeteren (v), *Hij wol slim goedkoop, mat de fasse is dan ok een vodde gdlek wilde goedkoop kopen (Db)*, *Dat wol hij beslist hebben* wenste hij beslist zo (j), *Huf waarpeers in zit, wodt ok robol tegen zegd; dat wol een koe niet, mat een peerd kon et nog wel hebben wilde niet eten (Bu)*, *Wat wij'wat wil je*, het is nu eenmaal zo (Nbk), zo ook *Mat wat wij' ok, et is mids december* wat zou je ook mogen verwachten (v), *Now, dat gunden ze heur best, mat waor Jehannes op an wol was dit* (..) waar hij naar toe wilde redeneren, ook: wat hij eigenlijk wilde (vo), *Ik wol besheidbaelen* (Bdie), *'k Wol mat dat ze die smerige dingen nooit uutvunnen hadden* ik zou willen (b), *De kiender willen graeg wat in 't water polsteren mit een dikke stok* vinden het leuk (Sz), *Jow kun zo mooi praoten af' willen, marie luzen d'r mij niet in je kunt vleien in de mate die je wenst, maar (...)* (Op), *Wat wol hij/ie/zij* (enz.) wat denkt hij wel: *Ik heb 'm in de kieker! Wat wol hij wel!* (01-N1) 3. bereid zijn *Zof' me even helpen willen?* (Nbk), *Wof' oknog es een bossehop doen?* zou je niet nog eens (p), *Af' now willen of niet, ie gaon op bedde!* (Nbk), *Hij wil niet!* weigert, is niet bereidt, *Af' drekt kommen willen* (..) komt direkt, a.u.b. *W Wof' me even de-deure losdoen?* zou je de deur even voor me willen openen? (Spa), *Ik bebbe d'r nooit wat mittemaeken hebben wild(v)*, *Ik wil et niet weten ok* (v), *Hij wol et huus niet* in wilde niet naar binnen (bi), *Now wol hij wel om Bek was wel bereid toe te geven* (bi), *As hij nargens toe wil* (..) als hij niets wil, als er met hem niets valt aan te vangen (El), *Defonge van de bureen wil niks* is niet bereid iets te doen, is nooit bereid om ergens aan mee te werken (Db), *Hij wil d'r niet an* wil het niet geloven, wil

het niet aannemen, is niet bereid in te stemmen (Bu, Nbk, Nw), *Ik wil d'r een ied op doen, dat hij woordholen het* (b), *d'r niet an willen* het niet willen aannemen, het niet willen geloven (verspr), *niet van de centen of willen* allerlei bezwaren aanvoeren om maar niet te hoeven betalen (Ow), *Af aargens onrechtinaotik ankommen en ie willen et niet weten, dan kuf* dat ok wegmoffelen en je wilt er niet voor uitkomen, het toegeven (Obk), *Wij bidden Jow, God, wil oons dat vergeven en wil oons helpen om tegen al dat verkeerde te strieden* wees bereid (b), *Et is zoe'n mooi,raoter, hij wil zien baas wel in de kont kroepen* (Ld) 4. (onoverg.) mogelijkwijs zijn, gaan *Een krimpe wil nog wel es lek wezen is nog wel eens* (Spa), *'t Mag wezen zo 't wil het mag zijn zoals het mogelijkwijs is* (Nbk), *Hij mag wezen zo hij wil zoals hij is, kan zijn* (Nbk), *As jongeluden mit inecker op vekaansie gaon, wil de verkering nog wel es uutraeken* (Obk) 5. (vooral onpers.) lukken, zich gunstig ontwikkelen, kunnen *Zok wark dat wil niet altied liekegoed* (Nbk), *'t Wil wel het lukt wel* (Nbk), *Et wil niet het lukt niet* (Nbk), (van een zieke) *'t Wil niet, 't is een krurnmelden* 3ie het gaat niet goed vooruit (Ow), *Morgen, Ni Wil 't wat? lukt het een beetje?* (b), *De motor wil niet wil niet aanslaan, gaat niet in werking, Et wil niks mit et weer, iedere dag dezelde flodder- wiend*(01-Nl), *Et wil him (wel) van de banen hij schiet vlot door z'n werk heen* (Np), *Boekweite wol krek as op sparre et beste op zoet laand* zich ontwikkelen, goed gaan groeien (Ow), *Ze hadden heur niet bezeerd, en de fietsen wollen nog lopen* (Obk), *En doe wol et wel sla op en konden zet hij/zij enz prima slapen* (vo), *Et wil niet zoas ik wil* (Bu), *Ik zit hier mar de bieltied op 't husien te stennen, mat et wil matniet de ontlasting komt niet* (Nbk), *Nee, dat wol H. niet (goed) an en M. ok niet* dat wilde H. niet (goed) geloven (Nbk, vo), *Dat wol me wel an dat wilde ik wel geloven* (Sz) 6. (hulpww) zullen, op het punt staan, dreigen (te) *Dat varken wil haost biggen, et begint al te nusselen* (Ld), *Die koe wil kalven* (Nbk, Spa), *'t Wol regenen, wij mossen allemaole toegriepen* (Pe-Dbl), *As 't regenen wil, begint de liester te zingen* (Obk), *Ik moet et eipelgat nog bestoppen, want et wil*

vriezen (Dhau), *As et zo heurig is, wil et vriezen* (Obk), *Die boom wol doodgaon, doe hebben ze die maarkt, een plassien van de schelle d'r of* (Pe-Dbl) 7. (hulpww.) gaan, zich ontwikkelen *Et wol best mij/en van 't jaar* (01-Nl), *Dat entien sloot wil niet best mit de baldhouwe* (Spa, Sz), *Dat bruukten ze daorginderd ok en dat wol wel es helpen, zee hij* (vo) 8. (hulpww.) geneigd zijn te doen, zich te ontwikkelen *As de biggen oppapt binnen, willen ze laeter vaeke tegen valen* (Dfo), *Ik wil leuven dat wij vandaege de zonne nog zien zullen* neem aan dat (Db), *Ja, dat wik wel leuven* neem ik wel aan, geloof ik wel (Nbk, b), *Wij' dat wel geloven?* denk je dat ook niet (Nbk), (...) *et doempienzoegen, dat ze mat niet ofleren wil* ze vertoont geen neiging het af te leren (b), *Af flewielen stof knipoen moeten, wil 't graeg verglieden* (Db), *Daor hek goed veuj had van dokter, mat et wil niks opknappen* (Obk), *'t Wol graeg ofvalen in de wereld, dat wol 't dingen vielen snel tegen* (s: oost.), *Wien wil nog wel es gistig wedden* (Spa), *Dat wil wel wat zeggen* heeft nogal wat te beteken, is van gewicht (v), *zo ook Dat wil wat zeggen* id. (Nbk) **Die zo wil, die zo zal* wie het per se zo wil, moet dat dan maar doen, maar ook evt. konsekwenties aanvaardden (bi), *Hij kik kiek as hij de iene op het en de aandere an wil gezegd van een chagrijnig iemand, iemand waar niets mee valt te beginnen* (Ste), *Kan niet ligt op 'tkarkhol en wil niet ligt d'rnaost* (Nbk), *Wat wij; ja of nee!* beslis s.v.p., zeg wat je wilt (Ste), *Et is mat kiek zo 't wil* het is maar net zoals het is, gaat (Np), *Hoe wil/wol 't zo treffen* het is opmerkelijk dat het zo gaat/ging, uitkomt/ uitkwam (Nbk, Np) **willens** (verspn) ['wtlnsJ, in *willens en wetens* (verspr.): *Willens en wetens is hij d'r in tuund* (Nbk), *Uur willens en wetens het hij dat daon* (Obk) willewark (bet- 1: Bu, Nbk, Nw, Obk, bet. 2: Db) Ook *willewerk* (bet. 1: Sz) en ['wtlo ... / ---] 1. werk, activiteiten die men verricht zonder ervoor te worden betaald, ook wel: die niet echt nodig zijn (en waarover je dus niet hoeft te klagen), hobby *'t Is willewark een hobby, evt. vrijwilligerswerk* (Nbk), *Dat doe 'k veur de aorighied, dat is willewark* (Obk, Nw), *Ze doen 't uut willewark, ze beuren d'r niks voer* (Nbk),

Dat is willewark, 't is gratis of veur de aorigbied (Nbk), Et is allegeer willewark; dat wil hij zels, gieniene die zegt dat et moet (Bu) 2. balorigheid (Db) Dat ze de boel bij bim stokkend maekt hebben, is willewark west (Db)
 wiflewerk z. *willewark*
 willicht z. *wellicht*
 willig (WS, Dhau, Nbk, Obk, b: Im) Ook *wilg* (Bdie) bn.; -er, -St ['wtlax/wüx] 1. (van een merrie) bronstig *Oons peerd is nije weke willig* (Obk, Dhau), *Et peerd kan ok wel es willig wodden, et roost now en dan (Sta), De elfde dag nao de geboorte is hij weer willig, en dan komt hij ok weer onder de hingst* (Nbk), *As et peerd willig was, dan mos et eerst laoten (dan gong d'r wat vochtighied uut zien zegel) en dan kon et naor de hingst* (Obk), *As een peerd willig is, miegt die altied bij kleine beties (01-NI) 2. in een willige baandel d.i. met vlot verlopende verkoop en met goede prijzen (Nt)*
 willigentoeke z. *wilgentoeke*
 willigepolle Z. *wilgenpolle*
 willing Z. *wilg*
 wilmoeds (Dhau, Ld, Nbk, Obk, Pe-Db, b, p, b: Im, in, bet. 2: Obk, Sz) Ook *willemoeds* (Dhau, Nt, Obk, Ste), *willenioes* (Ste) bw. ['wtlmut/s/ 'wilomuts/'wdomus] 1. opzettelijk, met voorbedachten rade *Dat het hij wilmoeds daon* (Nbk), *wilmoeds vernield (Nbk), Hij het wilmoeds die streek uuthaeld, hij zal d'r veur boeten* (Obk), *Rij het et willemoeds verknoeid* (Ste) 2. bereidwillig (Obk, Sz) *Hij is wilmoeds genoeg om alles veurje te doen* (Sz)
 wilp (Bu, Nbk, Obk, 0w, Sz) Ook *wilpe* (Nbk, j), *wulpe* (Np, Nw, Obk, 01-NI, Sz), **wulp** (Bu, Nbk, b) de; -en; -ien [wü(a)p(a)l/wAl(o)p(a)J] 1. wulp 2. iemand met lange benen (Nw) * *As de wulpen goelen, sloop d'r morgen poelen* (n)
 wilpe Z. *wilp*
 wipelaand (Bu) et ['wtl(a)po ...] 1. niet ontgonnen land, woest land, braakliggend of verwaarloosd, slecht land *Wipelaand ligt d'rroeg bij daornusseltde wilpgraeg* (Bu)
 wilpenust (Nbk, Obk) et; -en; ...nussien {'wtl(a)pa..j] 1. nest van een wulp *een wilpenussien vienen* (Obk)
 wulpeweide (Nbk) Ook *wulpeweide* (Np) de [wd()pa ... /wAl ...] 1. niet ontgonnen

land, woest land, braakliggend of verwaarloosd, slecht land (Nbk), verder in *in de wulpeweide wezen* in een armelijke toestand verkeren (Np)
 wilster (01-NI, Nt) ['wtlst] - wilster, goudpluvier
 wilsterfiapper (Nt, 01-NI) de; -5; ...tien ['w...] 1. iemand die wilsters flapt, d.i. vangt met netten
 wimpel ['wtmpl] - wimpel
 wimpelen (El) zw. ww.; onoverg.; wimpelde, het wimpeld ['wunp;J] 1. trillende bewegingen maken *De oogleden die wimpelen mij* (El)
 wimper [wümpf] - wimper, ooghaartje *Wat het zij mooie, zwatte wimpers* (Nbk)
 wingerd (0w, fp) [wujçt] - wilde wingerd (0w), verder in *wilde wingerd id. (fp)*
 wink Ook *wenk* (Bu, Pe-Db) de; -en; -ien [wpjk] 1. wenk: met de handen, het hoofd, de ogen *Hij nam bim wit naor zien huus, gaf de vrouw een wink om te verdwienen, drijde de deure op slot en zee* (..) (vo), *As jim kiender nog gien verlangliesien inleverd hebben, kan 'k jim wel een wink geven een tip (b), Hij wedt op zien winken bediend* (Np), *in een wink/wenk in een handomdraai* (Bu, j): *In een wink was hij klaor* (Bu) 2. in de verb. *k Heb gien wink in de ogen had 'k heb geen oog dicht gedaan, geen ogenblik geslapen* (Wol, Nbk), zo ook *nog gien winkien in de ogen kriegien* (b, j) en *gien wink in de ogen kriegien* (Nt, Obk, Spa, 01-NI)
 winkbrauwe (verspr.) Ook *wenkbrauwe* (verspr.) [wüfl(g)broMol/wclJ(g)---] - wenkbrauw *Hij hadde de wenkbrauwen sclzruwd* (Nbk), *Hi7 froonste wit de wenkbrauwen* (Bu)
 winkel de; -s; -tien ['wijkil] 1. winkel (waarin men verkoopt) *een winkel eupenen* (spor.), *een winkel hebben, in een/ de winkel staon* verkoper zijn in een winkel, *de riedende winkel* (spor.), *mooie winkels, winkels kieken, 'k Moet nog even naor de winkel om een pond suker* (Nbk, Np), *Ze hebben een winkel in rokere* (Dho), *De winkel lopt niet heeft onvoldoende klandizie* (Ste), *winkeltien speulen* (spor.), *de winkel van Sinkel* (Bu)
 winkelbedrijf (1) ['w...] - winkelbedrijf
 winkelbelle ['w...] - winkelbel
 winkelcentrum (spor) ['w...] - winkel-Centrum

winkelchef - winnen

winkelchef (spor.) [*w...J*] - winkelchef
winkeldeure de; -II; ...deurtien [*w ---*] 1. deur van een winkel *Af vroeger de winkeldeure eupen deden, begon de schelle an de deure te klingelen* (Ld)
winkeldiefstal (spor.) [*w...*] - winkeldiefstal
winkelen [*wuiklu*] - winkelen: winkels bezoeken, vooral: voor kleding enz., niet all, voor dagelijks boodschappen *We gaon naor Wolvege te winkelen* (Nbk)
winkelhaoke de; -n; haokien [*w...*] 1. winkelhaak: scheur van ong. 90 graden in een kledingstuk *N. het een winkelhaoke in de broek* (Ow) 2. wond die open is in de vorm van een hoek *'t Peerd had in 'tdraad zeten, hij had een hiele winkelhaoke in de blue* (Dfo)
winkelier (ba) [*wu]kl'i:or*] - winkelier
winkeljasse (Ste) de; -n; ..jassien [*w...*] 1. jas gedragen door iemand die in een winkel werkt, veelal stofjas
winkeljuffer [*w...*] - winkeljuffrouw
winkelkieken (Op) onbep. *w. [w ... J* 1. in of voor winkels naar de artikelen kijken, niet direkt om te kopen (zelfst.) *We mienden dat hij in schoele zat, war hij was an 't winkelkieken in Wolvege* (Op)
winkelknecht (Bdie, Db, Dho) de; -en [*w...*] 1. artikel dat te lang in de winkel blijft liggen
winkellae (Db) [*w...*] - winkellade
winkelluden (Obk) Ook *winkellui* (Op) mv. 1. mensen die in een winkel staan *Veur de uutverkoop gaon de winkelluden alle goed ofpriezen* (Obk) *Veur et ofpriezen van de hiele winkelveurraad heb-bende winkellui nogal hiel wat tiedneudig* (Op)
winkellui z *winkelluden*
winkelmaegien [*w .j*] - winkelmeisje
winkelman de; -nen [*wu]klman*] 1. kruidenier, winkelier *De winkelman was vroeger gul wit aepeneuten te geven bij de bossehoppin* (Ld), *Bij die winkelman kuj' beter niet kopen, da k een ofzetter* (Obk)
winkelnering (App, Bdie, Nt, Ow, v) [*w*] - winkelnering, in *gedwongen winkelnering*, nl. vooral bekend uit de vervingstijd *Gedwongen winkelnering bij de veenbaozen, dat was zommers warken en betaclen en winters poffen* (Ow)
winkelpaand [*w...*] - winkelpand
winkelpassaasie (1) [*'wtijkl...*] - winkel-passage

winkelpasseniel (1) [*'w...*] - winkel-personeel
winkelrute (Bdie, Ow, ba)
winkelschelle (Bu, Ste) [*'w...*] - winkelbel *De winkelschelle gaot* (Bu)
winkelsluting (spor.) [*'w...*] - winkelsluiting
winkelsluitingswet (spor.) [*'w...*] - winkelsluitingswet
winkelstraote [*'w...J*] - winkelstraat *de winkelstraoten van Wolvege* (Op)
winkelveurraad [*'w...*] - winkelvoorraad *Veur et of, riezien van do hiele winkel-veurraad hebben de winkellui nogal hiel wat tied neudig* (Op)
winkelweer (1) [*'w...*] - winkelwaar
winkelweerde (spor.) [*'w ---*] - winkelwaarde
winkelweke [*'w...*] - winkelweek *In de winkelweke hebben ze de uutstallings allemaole lieke mooi* (Wol)
winkelweren (Obk) mv. [*wu]klwt:orn*] - winkelwaren
winkelzaeke (1) [*'w...*] - winkelzaak
winken (Nbk, Obk, Wol, b, 1, bl) Ook *wenken* (Wol) [*'wtijkl/'wu]kij*] - wenken, een wenk geven *Mitmien haaadkan 'k wel staon te winken* (..) (bl), *Ze zwaaide wit een buusdoek en wonk de massienist* (b), *J. wonk wit de haand dag* (1)
winnaar z. *winner*
winnebrood (1x In) de; ...broden [*'wtbro:ot*] 1. kostwinner
winnen st. *ww.*; overg.; het winnen [*win:*] i. vorderen t.o.v. iets of iemand, verder *vêôr komen Ik wur, toch op him, en doe 'k effen goed schrij, zette, haelde ik 'min* (b), *Hij wim et badfietsen wit een flinke veursprong* (Nbk) 2. winnaar worden *Wie het (et) winnen?* (Nbk), *van iene winnen, een wedstried winnen, de rit winnen bij badrieden* d.i. bij het schaatsen (Nbk, Np), *Van welke ploeg hebben fin, winnen?* (Nbk), *'t Vene het van Gmningen winnen* (Nbk), *Wij bin d'r benijd naor as wij ok wat winnen hebben mit de verlotting* (Obk), *Wat is dat een lillte Jan Wiend* [een opschepper], *et is aJtied winnen en nooit verleuxen* (Ste, Np), zo ook *Hij het altied winnen en nooit verleuren hij scheidt altijd op* (b) 3. verkr_{ijgen} door inspanning, oogsten *Mit mooi weer moei' toegriepen om goed bij te winnen* (Db), *Bij Kaelenburg, daor kan een lekker toppien hui winnen wodden* (01-NI), *Veur elke koe*

mos drie voer huj winnen wodden, dus een boer van twintig melkkoenen mos wel een zestig tot zeuwentig voorbui winnen veur de winter (i) We kun ons wel redder mit et voer dat we de veurige zoemer winnen hebben veur et vee (Obk), botter winnen nut de melk (Db), De bijen winnen hunning (Obk), Et verzaemelen van hwinig en stoefmael hiet winnen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) 4. verdienen Deur dat te verkopen, hek honderd gulden winnen (Nbk), &rflink/goed/niet [enz] op winnen (Nbk), Ik hebbe dat ding verkocht, ik hebbe d'r best ah winnen (Sz) 5. hebben aan, opschieten Mit mooipraoterije win ie niet vculc (Ow) 6. (overg) in dienst nemen iene veur et huusholen winnen (j), Hij had een knecht winnen in dienst genomen (Nbk, Ow, Ste, p, b: im), Ze hebben de macgd ok veur een jaor weer wunncn (Dfo), Hij mos een onderknecht hebben op meie, omdat de jonge die hij winnen bad, ziek was (vo) * (van iemand met groot-spraak:) Altied winnen, nooit verleuren (Ste), Die niet waogt, die niet wint (Nbk) winner Ook winnaar (Spa) de; -s [wuip'wtna: r] 1. winner, winnaar Meet-goaien was bij oons mit centen; wie et kotste bij de streep lag was winner (Dhau) winnie (Bdie, Pe-Db) de ['wnfl 1. hetz als wanmeule, z. aldaar winst z. woonst winstbejag z. weenstbejag winter de, ook wel et (vooral na bep- vz.); -s; -tien 'wlntr 1. winter (bekend jaar-getijde) Wemossen vroeger een boel roeg voer winnen zoas huj en rogge en haeverstro om de koenen deur de winter te kriegen (Obk), winters in de winter: Winters gong hij niet meer de harbargen in G), Ie hoefden d'r winters haost niet wit, want alles zat veilig binnen (j), 's winters id. (spor.), As 't glad was bij 't winter, stonnen oonze peerden op scharp (01-Nl), Bij 't winter, mit veule kleren an, loop ie aorig in 't harnas (Obk, Ow), Bij 't winter is et noflik as et bedde waarin is, dan hij je d'r lekker in nusselen (Dhau), 't Was nuver, dat wij vroeger bij 't winter an 't knikkeren weren (Obk), W gong vroeger bij 't winter wel te knieneknuppelen (Obk), Bij do winter mag ik graeg wat knutselen (Db, Nbk, j, 01-Nl), op een winter in een bep. winter (j) 2. jaar, geteld aan het winterseizoen drie winters factor (..) (Nbk)

3. winterseizoen in een bep. jaar Ie hebben now, zo zwetste N., gien winters weer as vroeger tieden nl. zulke strenge winters (b), een koolde winter, een strenge winter, een zaachte winter, een lange winter, een kotte winter, een mooie winter, Dit winter is 't drie jaor leden... (Sz), 't Winter daorveu was 't slim koold (Bdie), Et gebeurde dat H in de winter slim ziek wodde (j), van 't winter van de winter, deze winter: Van 't winter is 't drie jaor leden dak op 'e scheuwels staan heb (El), Ongel doe ik in een halve sinaas-appelsebille veur de mesies van 't winter (Sz), Et is slim nattig van 't winter (Nbk, Spa), van de winter van de winter, deze winter (Nbk, Obk, Po-Db, Ste), te winter deze winter (Db, Dfo, Nbk, Np): Te winter is et drie jaor leden dat we dat daon hebben de komende winter (Nbk), As de moesplaanten now wat wassen willen, hewwe te winter lekkere stampot van de winter (Dfo) 4. winterweer Ik laot mien scheuwels mar intieds sliepen; as et dan winter wodt, bek die vast schaip (Ld), We kun beter winter hebben, want disse nattigheid is ok niks (Wol), Ik zie 't nog niet ankommen dat de winter blij? (Np), Et blijft mij te stille, we bin de winter nog niet kiviët; et luistert nog zo in de bomen, et blijft nog zo luusterachtig (Ow), Tegen winter kan et slim hoor wezen (Spa), Et is zo luusten d'r kan wel es winter op kommen (Sz), . winter in de locht zitten (Nt), Hej' de gaenzen ok al beurd, d'r zit winter in de locht (Ow), Ja wis en zeker komt d'r winter er komt beslist winterweer (El), En dan een weke goed winter (...) en dan een week met echt winterweer Q) 5. ouderdom, laatste periode van iemands leven (spor.) * Laot now de winter mar kommen, zee de man, en doe had hi twee turfies en een hooltien (n), Snij in 't sJiek, winter op 'e diek (Db), Ze daenken mar: pik in, 't is winter (Ow, Dho)

winteraovend ['w..., ook ... D:...] - winteravond Et is een mooie heldere winteraovend(N'ok), bij de winteraovendop een winteravond, op winteravonden (Nbk) winteraovendpraoteri'je (vo) de; -n; praoteri'jgien [...'tjø, z. -i'je] 1. aovendpraoteri'je op een winteravond Mar doe H zien vee deur de ziekte henne was, kon de a ovend-praotene weer beginnen (vo) winterappel ['w..] - winterappel Veur

winteraster - winteriezer

appeltjappen mooi' ringenetteappels hebben, dat bi» lekkere, dikke winterappels (Obk)

winteraster (Ste) de; -5; -tien ['w] i. chrysant

winterbargemotte (Np) de; -n; ..mottien ['w...] 1- bep. dikke stoofpeer, bergamot (die in de winter goed is)

winterbeslag (Db) ['w..] - winterbeslag winterhi'je (bs) de; -II; ...bijgien ['w...] 1. elk der bijen van een wintervolk Van een eiegen tot een warkbije is een verloop van drie weken, en hij leeft zoek 55 daegen; dat laeste ge't niet veur de winterbijen, die leven debiele winterzit (bs)

winterbotter (Db) ['w...J - winterboter (i.t.t. grösbottcr) Grösbotter was beter as de winterbotter (Db)

winterbraand (01-NI) de {'w..] 1. brandstof (turf, hout, kolen etc.) voor de winter Hoevule mudde kolen zullen we bestellen veur winterbraand? (01-NI)

winterbranige (Dho, Diz, Op) de [wntn.] 1. brandstof (turf, hout, kolen etc.) voor de winter We hebben de winterbraniije al weer in haas (Dho), De turf die veur winterbranige bruuiet wodde, gongen de ,neensken oploegen, dan kon» en ze op een klein plakken (Op)

winterbroek (spot.) ['w0.] - winterbroek winterdag de; ...daegen; -gien {w ---] 1. winterdag, dag in de winter Hij lat zien peerd winterdag half ommekommen, ie zollen n bij de peJisie anklaegen in de winter (Db), Mit de win terdag ligt d'r een boel pekel op 'e straote id (Wol), bij de winterdag 's winters: Mollen vangen ze bij de winterdag, dat dot iene die d'r slag en verstaand van het; zommers bui de vellen woordeloos (Wol, Dfo)

winterdek (Bu, El, Ma, Ow) et ['w..] i. winterdek, hoop stro, aarde enz. die in de winter afdekt, vooral: de aardappels in de aardappelkuil Mit slootschonemaeken dan huilen we die vilten appat; die leuten we dreugen en dan bru akten we ze as winterdek op 'e eerpelbuiten (Bu), De eetpels moe'n onder 't winterdek (Ma)

winterdiek (spar.) [w] - winterdijk winterdienst (1) {'w...] - winterdienst winterdienstregeling ['w...] - winterdienstregeling

wintereerappel z. wintereerpel wintereerpel (OS, verspr WS) Ook wintereerappel (verspr. WS, spor OS)

[w] - winteraardappel Ik heb al winter^{er}ecrpels veur je opscharreld (Diz), Rooie sta,- is een goeie wintereerappel (Spa), We hebben mar krap win tereiepels dit jaar (01-NI)

wintereerpelopslag (Nt) de ['w ... J 1. opslag van aardappelen voor de winter winteren ['wrntn] - winteren De turfwil wel inlcotten as 't zo wintert (Dhau), Et liekt d'r op, dat et vannaacht winteren wil (01-NI), Et winterde slim (j), De locht klaort op, et kan vannaacht wel es wat winteren (Diz)

winterfeest ['w...] - winterfeest wintergoed (Ste) et [w ...] 1. stof voor winterkleding, winterstof Jeger is een stof veur ondergoed, veur in de winter, et is wintergoed (Ste)

wintergruunte (Bdie) ['w...] - wintergroente Kool is wintergruunte (Bdie)

winterhaever (1) [w...] - winterhaver winterhakke ['w0.] - winterhiel Een schxaole balcke wodt vaeks een winter^{er}bakke nuumd (Nw), Vroeger wodde een stokkien ongezoelten rauwe reuzel wel bruukt vet,- kloven en basten in de hanen, dan bleef et wel zaachter, en veur winterbakken en -tijen bruukten wij et ok wel (Dfo)

winterhalfjaor (Bdie) ['w...] - winterhalfjaar

winterhanen (verspr.) ['wntçh:i:] - winterhanden

winterheide (Sz) de ['w...] 1. bep. heidesoort (als tuinplant)

winterhoed (Db) ['w..] - winterhoed winterhoefiezer (El) et ['w..j 1. speciaal hoefijzer voor gebruik in de winter De winterboefiezers zitten nokken an (El), z. ook winteriezer

Winterhulp ['w...] - Winterhulp De kollektes veur de Winterhulp in de leste wereldoorlog broch ten soms ma,- een biester bezien op (Op)

winteridee (Nbk, Op) et ['w...] 1. indruk, gevoel dat het winter is Doe veurige weke die snij kwam, hadden we opiens een echt winteridee (Op)

winteriezer et; -s; -tien ['w...] 1. hoefijzer met op elke hoek een extra gat, nl. voor proppen en aldus bestemd voor winterbeslag len of twie pccrden kwammen op winter- iezers; ie mossen veur nood in elk geval ien peerd op win teriezers hebben (Nbk), De win teriezers kwammen d'r in de

haast onder. *As et glad was de punten, en eers de platte proppen. De platte proppen, omdat dan de gatten die in de win teriezers zatten niet vol kwammen te zitten mit zaand en zo* (Nbk), *Kalkoenen zatten an 't aachterende van 't hoe/lezer, veural win teriezers* (El), *Win teriezers smeedde de smid een kalkoen an* (Ld)
 winterjan (Bu, Sta) ['w...] - winterjan (bep. stoofpeer)
 winterjasse ['wɔɪ] - winterjas
 winterjopies (Nbk) mv. ['w.] t. bep. soort stoofappel, hetz als *jopies, jeupies*
 winterkaante (Wol) de ['w...] 1. zijde van een matras die de bovenkant is in de winterperiode *Die matras het een zoemer en een winterkaante* (Wol)
 winterkamer (Spa) de; -5; -tien ['w] t. woonkamer waarin men kon stoken, i.t.t. een *zoemerkamer* (Spa)
 winterkeuning (Dhau, Ma, Nbk, Np, Nt, Ow, Ste, s) Ook *wintericeuninkien* (Db, Dfo, Dhau, Ld, Np, Ow, b), *winter-Iceunigien* (Np, Ow), *winterkeunikien* (Pe-Dbl) *winterkoninkien* (verspr. WS, Db, El, Nbk, Obk), *winterkonikien* (Op), *winterkoningtien* (Bu, Ma), de; -5; **keuni(n)kien**, **.keuningtien** (Dfo); **keuninkie4** 'w.../.../ --kX:naxinI...kX:nokin /.../...k : nokinLkō:nijtinI] 1. (meestal verki.) alg. bekende zangvogel: *winterkoninkje* *Et winterkeuninkien zat wat in de hede teprotten* (Ld), *Wat is N. mar een klein wie/Yen, et is krek zoe'n winterkoninkien* (Db)
 winterkeunigien z. *winterkeuning*
 winterkeuni(n)kien z. *winterkeuning*
 winterkoningtien z. *winterkeuring*
 winterkoni(n)kien z. *winterkeuning*
winterkeuningnussien (Dfo) et; ...nussies j'w ...] 1. nest van een winterkoning
 winterkieren ['w...ɹ] - winterkleding *Bij de meitied kuj' de winterkieren wel wering en in de kaaste hangen* (Dfo)
 winterkost (Ow, Spa) {'w_ɹ] - winterkost *Kool is winterkost (Ow), ...een echte winterkost* (Dho)
 winterkursus ['w_ɹ] - winterkursus
 winterlaandschop (1) ['w.. - winterland-schap
 winterlocht (Nbk) [w ...] - winterhemel
 wintermaantel Ook *wintermantel* (Sz) Uw...] - wintermantel *Mien wintermaantel wodt zo oft aans, dat ik zal wel een nije kopen moeten* (Sz)

wintermantel z. *wintermaantel*
 wintermaond (verspr.) de ['w...] 1. andere naam voor december 2. elk der drie maanden van de winter: december, januari en februari *In de wintermaanden hik de sniebloemen arg priesig* (01-NI)
 wintermode (spor.) ['w...] - wintermode
 wintermusse (spot.) ['w...] - wintermuts
 winternaacht ['w...] - winternacht
 winteropruming ['w...] - winteropruiming
 winteropslag (Db) ['w...] - winteropslag *Veur de win teropslag mossen we vief schepel eerappels kopen* (Db)
 winterpak (Nbk) ['w...] - winterpak, kleding die hoort bij de winter
 winterpeil (spot-) j w --] - winterpeil
 winterpetriezen (Dfo) mv. ['w...] 1. bep. type rode, erg lekkere appels
 winterpostelein ['w...] - winterpostelein
 winterrogge (Op) de ['w...] 1. winterrogge (winterhard, veel gebruikt als groenbemester; ook voor het voeren op de stal en voor zaadproduktie)
winters bn. ['wtntɹs] 1. winters *Et wodt een heden winters* (Nbk), *de winsterse wiend* (bi), *Et weerbericht voorspelde vanmorgen een overgang naor winterse tempereturen* (Op), *een winterse dag* (Nbk)
 winterschilder (Dho, Nw, Obk) ['w...] - winterschilder
 winterschoe ['w...] - winterschoen
 winterschoele (Nbk) ['w...] - winterschool
 winterslaop ['w...] - winterslaap *de winterslaop van bijen* (bs: Dfo, Op), *We hebben vroeger een schilpad in huus; hij moch niet bij de kachel, hij mos in de koolde blieven, eers vul hij in de winter slaop* (Db)
winterspeulen (1) ['w...] - winterspelen
 wintersport ['w...] - wintersport *Oonze naoste buurman is naor de wintersport west* (Pe-Dbl)
 wintersportcentrum (spot.) ['w...] - wintersportcentrum
 wintersporter (1) ['w...] - wintersporter
 wintersportgebied (verspr.) ['w...] - wintersportgebied
 wintersportgebied (spot-) [w ...] - wintersportgebied
 wintersportplak (verspr.) ['w...] - wintersportplaats
 wintersportvekaansie (verspr.) ['w...] - wintersportvakantie
 winterstalling (spot.) ['w...] - winterstalling

winterstorm - wippen

winterstorm (1) ['w.] - winterstorm
wintertemperatuur (spor) ['w ...J - wintertemperatuur
wintertering (Obk) de ['wtntçtuoruf] 1. voedsel geschikt om in de winter te eten *Bonen mit spek of stampot mit wost is een goeie wintertering* (Obk)
wintertij'e (Dfo, Dhau) de; -n; ...tjigien ['w...] 1. winterteen *k Hebbe ok al jokkerijfe an de wintertijen* (Dhau), *Vroeger wodde een stokkien ongezo alten rauwe reuzel wel bruukt veur kloven en basten h2 de hanen; dan bleef et wel zaachter, en your winterbakken en -tijen bruukten wij et ok wel* (Dfo)
wintertied [w] - wintertijd: periode van de winter *Dat is in de wintertied* (b); de tijdregeling anders dan de zomertijd
wintertrek (spot.) ['w...] - wintertrek
wintertros (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -sen; -sien ['wtntçtrss] 1. de bal die bijen samen vormen in de winter, vgl. *Om de waarmte te hollen zitten de bijen tegen mekeer an, ze ballen beur in, ze zitten in de wintertos* (bs: Obk)
winterturf (Db, Pe-Dbl) de [w ---] 1. turf bestemd voor de winter *Mit november kregen we de winterturf dan mossen we ze op een hoekien op de dele mooi oploegen* (Po- Dbl)
Mintervaaste (Nbk, Ste) [aks. wisselt] - wintervast *Narcissen bin wintervaaste* (Ste)
wintervarken (Bu, Np) et; -5; -tien ['w...] 1. wintervarken (lett.) *Ie zien d'r wit as een wintervarken bleek en mager, kennelijk zonder verdere groei* (Np), ook *toekieken as een wintervarken* id. (Np) 2. slecht groeiend kind, kind dat er bleek, mager uitziet (Bu) *Zoe'n wintervarken is wat een minaorig kiend, dat zicht d'r min nut* (Bu)
winterverblief (spor.) {'w...] - winterverblief
winterveurraad ['w .:] - winterveurraad
wintervoer ['w..] - wintervoer *Soms twie en ok wel drie hujvakken, waor et wintervoer zoas buj en roggestro en baever in oploegd wodde veur de winter, soms an de noklce toe vol* (j)
wintervolk (bs: Dfo, Ow) et; -en; -ien ['w...] 1. bijenvolk dat gereed is gemaakt voor de winter
wintervore (Bu, El, Spa) de ['w...] 1. geploegd voor de winter, in *op 'e wintervore* (soms diep, soms licht)
winterweer ['w...] - winterweer *Mit*

winterweer hek last van roege banen (Diz)
winterwijje (Nbk, vo) ['w...] - winterpret *Mar een dag laeter sleug et weer omme, de wiend kreup naor et zuudwesten, et begon wat te regenen en wat roezig te wijen en de win terwille was weer daon* (vo)
winterwottej ['w .:] - winterwortel *Vroeger wodden d'r win terwottels verbouwd as peerdevoer* (Ld), *In de winterwottels van oons zat dit jaor een boel uutschot* (Wol)
winterzit (bs: Dfo, Obk, Ow) de; -ten; -tien ['wtntçst] 1. winterslaap van bijen *Een wintervolk gaot in de winterzit* (bs: Obk), *Van een eigien tot een warkbie is een verloop van drie weken, en hij leeft zoe'n 55 daegen; dat laeste gelt niet veur de winterbijen, die leven de hiele winterzit* (bs)
winterzonne (Nbk) ['w...] - winterzon, de zon zoals die in de winter bleek schijnt
wip 1 de; -pen; -pien [wip] t. keer dat men wipt 2. in *in een wip* in een ommezien, erg vlot *Hij was in een wijt, klaor* (Nbk, Np)
wip II tw. [wtp] 1. ter aanduiding van een vlugge, wippende beweging *En wijo! Vet was et voegeltien!* (Nbk)
wipbrogge (Nbk, Obk) ['w±rogo] - flapbrug
wipkarre (verspr.) ['w...] - wipkar *Een wijokarre kwam een peerd veur; dat was een waegen mit drie wielen, die ging aachter ver* (El), *Mit zaod [graan] bruukten ze een wip- of stotkarre* (Ld)
wipneuze ['w...] - wipneus: korte, in de punt omhooggaande neus
wippe (Nw) de; -n; wippien ['wip] 1. wip, bep. hefboom, vgl. *Om de waegenwielen te smeren moei' een wijope hebben om et wiel omhoge te kriegen; mit een bep. slag wijote ie de waegen omhogens en dan wodde de wijope vaastezet mit een ketten* (Nw)
wippel (Dfo, El, Nbk, Np, b) bn.; vooral attr [wp] 1. wankel, niet stevig staand of liggend en daardoor wiebelend *De stoel wedt wippel* (Nbk), *Et ligt daor wat wippel* (Nbk), *Wat staot die taofel toch wijppel* (El)
wippelig (Dhau) bn.; -er, -st ['wipax] 1. wiebelig
wippen Ook *wuppen* (Nw, Sz) ['wtplp/'wAplp] - wippen: met één of meer wippen voort- bewegen, heen en weer

bewegen *Een kikker wupt* (Nw), *Die toppe wupt overal benne* (Sz); met vlugge bewegingen op en neer gaan, vooral: in zittende houding *Zit niet zo op die stoel te wippon, sehoemel of riede niet zo* (Nw), *Ik zat op 'e stoel te wippen van ongeduld* d.i. met enkele stoelpoten omhoog wippend (Nbk, Op), vandaar ook *Niet wippen init de stoel!* (Nbk); fig.: uit een ambt, functie zetten (v): *Die 7!., die ze wivt hebben* (v)
* *Jaanke zat op 'e plaanke/ Wip zee de plaanke/ Weg was Jaanke* (Nw)

wipper de; -5; -tien [^{wTPP}] 1. wippende persoon of dier (z. ook *w;jnperd*) * *De schipper zien wief is een wioper, die zit in 't veuronder, die dikke donder* (Dfo)

Wipperd (Nbk) de; -s; wippertien [wtpçt] 1. kaarslantaarn (zo geheten door de veer erin

wippertien (Ste) et; ...ties [^{wPrtin}] 1. borrel (Ste) 2. z. *hippe*

wippiaanke Ook *wipwap* (Dhau, Spa) de; -n; ...plaankien [... .wpwap] 1. wipwap, wip

wipstat (Sz) de; -ten; -tien ['wip...] 1. konijn

wipstatten (Ld, Obk) onbep. w. ['wtpstati] 1. wippen met de staart (vooral van de *kwikstaart* gezegd) *Et bouwmannegien doet niks as wijostatten* (Obk)

wipstok (Nbk) de; -ken; -kien [wipstok] 1. fopmiddel, nl. gefingerd instrument voor het verkrijgen waarvan kinderen of onnozele personen op pad werden gestuurd (Nbk)

Wipwap z. *wilaanke*
wirre (Nbk) de; -n; -gien ['wtr] 1. hetz. als *twirre*, z. aldaar

wirreltoppe (Bu) de; -n; ...toppien [wiritopa] 1. dwarrelwind, wervelende wind

wirrewarre (Bu, Nw) Ook *wirwar* (Bdie, Nbk) de ['wrowara/'wrwar] t. wirwar *Dat gaoren zit aorig in de wirrewarre* (Bu), *Wat een wirwar!* gezegd van verkeer dat krioelt (Bdie)

wirwar z. *wirrewarre*
wis Z. *wisse*

Wiskunde de [w...] 1. wiskunde (de *wetenschap*) *Hi5 gong wiskunde studeren* (Nbk) 2. het schoolvak wiskunde *We hebben vandaege gien wiskunde* (Nbk), *Wat baj' op wiskunde?* wat voor cijfer (Nbk)

wiskundeboek [w...] - wiskundeboek
wiskundeknobbel (spor.) ['w...] - wiskundeknobbel

wiskundelerer ['w ...J - wiskundeleraar

wiskundeles ['w..] - wiskundeles

wiskundesom (spot.) ['w..] - wiskunde-vraagstuk

wiskundevraagstuk(1) ['w...] - wiskunde-vraagstuk

wiskundig (1) [wts'k.&ndx] - wiskundig

wiskundige de; -n [wis'k.&ndoga] 1. wiskundige

wispelturig [wtsp'ty:rax] - wispelturig
Wat een wispelturig meenske (Np), *Et weer is hier vaeke wispelturig* (Obk), *Ze is zo wispelturig as et weer* (01-NI), *De meimaand kan bie! mooi wezen, mar nut en gedurig dan is meie wispelturig* (Obk)
wispelturighied Voor -heid z. -bied [wtspl't..] - wispelturigheid: het wispelturig zijn

Wisse T (bet. 1: Nbk, Wol, het. 2: Nw, Sz) de; -n; wissien ['wisa] 1. band van vijf of zes ineengedraaide strohalmen om een garve, ook: twee van zulke bosjes die in elkaars verlengde ineens zijn gevlochten i.v.m. de benodigde lengte en dan hetz. als *kruusbaanden kotbaand: Om haever kwam ien wisse, om stro twieje* (Nbk) 2. zekerheid, in *in de wisse* (Nw, Sz): *Af dat doen, moe'welin de wisse verkeren dat et goed is* (Sz), *Ik was d'r mit in de Wisse wist het niet zeker* (Nw)

Wisse II (Bdie, Bu, 1Db, Dhau, Dho, Nbk, Obk, 0w, p, j, vo, v, b: lm, ho: Np, Op) Ook *wis* (verspr) bn., bw.; -r ['wtsa/wts] t. (bw.) zeker, gewis 't *Plakt me wis al deur dejasse* (ba), *lederiene die mar een klein betien bezieden de wet haandelde, was d'r wisse bi5* (j), *Ja wisse! ja zeker* (b, Nbk), *wis en zeker* beslist (verspr.): *Ja wis en zeker komt d'r winter beslist* (Spa, El), ook *Wisse en zeker* (Obk), *wis en zekers* (Dmi), *wisse en warachtig* (Dho), *wis(se) en donders zeker* (Nbk, Obk), en *wis en warachtig* (Nbk, Np, Wol), *Wisse wei, meester!* zeker wel (Spa, Wol, b), *Wisse man, ie hebben geliek* (Bdie) 2. zeker in z'n manier van doen, uitdrukken, zeker van zichzelf *Die man is aorig wis, beur* (Nbk), *Dat is een wisse man hij is erg zeker* (Bu), *Die is wel zo Wisse* (Bu), *Zien maot was wat bedeerder, mar ok meraoeki wis* nl. hier: in het richten bij de jacht (b) 3.

verzekerd van iets *Af geld vaastezetten bij' wisse* (Dho), *Mit die belegging bij' wisse van je centen* (Db), *Ik bin d'r wel haast wisse van waar as ze henne zeilen* (v), *Disse achttien bin 'k wisse van* (b), *Ze weren wel watjong, mar ze weren ja wisse van mekeer zeker dat ze elkaar wilden* (vo), *Ik bin van hL'n nog niet al te wis ik ben er nog niet zeker van dat ik hem krijg (als man) (bi)*, *Die is d'r wel wisse van* (Nbk) 4. nauwkeurig, precies (vo) *En veur et wisse wark kwam d'r een timmerman bij* (vo) * *Et wisse veur et onwisse* het zekere voor het onzekere (Bu, Db, Nbk, Spa), zo ook 't *Wisse (mar) veur 't onwisse* (Nbk, Nt, Wol, k: Ste), *Et Wisse veur et onwisse, zee Jan, en hij stapte deur de sloot* (Bu), *Et wisse veur et onwisse, zee de jonge, en doe btw hij de dooie hond de bek dichte* (Dhau, Ma), *...zee de boer.* (Db, Nw)

wissel de; -s ['wtsfl 1. wissel: bij tram of trein *Bij de tram was een wissel* (El) 2. wisselplaats voor voertuigen (Nbk) 3. het inzetten van een wisselspeler (spon) wisselaor (vo) Ook **wissel(d)er** (1) de; -s ['wlsID:ar/wisl(d)r] 1. wisselaar (van geld) (.) *hoe Jezus de wisselaors nut de tempel raegdhadde* (vo)

wisselbad (sporj ['w...]) - wisselbad wisselbeker ['w...j - wisselbeker wisselbouw (Db, Spa) ['wtsl...]) - wisselbouw *Af de grond niet vutbouwen willen, mooi' op 'e tied wisselbouw toepassen* (Spa)

wissel(d)er z. *wisselaor*

wisselen ['wisin] - wisselen, verruilen, afwisselen, verwisselen *Bij et wisselen van 't oolde naar etnije jaar, luudt bij oons de klokke* (Db); i.h.b.: van tanden wisselen (verspr.): *Een koe wisselt van tanen* (Dfo), *Dat kalfis laete mit wisselen* (Dla), *As een kalf een paer keer wisseld het, is et een pinke* (Pe-DbI), *De veerze wisselt* (Ma), *an 't wisselen* (Bu), *As etpeerd et wisselen daon het, kan die weer goed eten* (Pe-DbI); ook Lhb-: *geld wisselen Kuj'ok even wisselen?* (Nbk)

wisseldaelder (Dfo) ['w0.] - wisseldaelder wisseler z. *wisselaor*

wisselgeld {'w...]) - wisselgeld *Hef wel wisselgeld bij jow? Want ik heb niet anders as een briefien* (Obk)

wisselloper (Db, El) de; -s [wtslo:pç] 1. hetz. als *kwitaanseloper*, z. *aldaar*

wisselvallig - wisselvallig *Et weer is wat*

wisselvallig (Nbk, Np)

wisselveerze (Bdie, Ma, Nw, Ow, Ste, b: Im, In) de; -n; .veersien ['w...] 1. koe die voor de tweede keer kalft, koe die de melktanden verliest *Een wisselveerze is 't bij twiejaor, dan kun ze haast niet vreten* (Nbk), *De wissel veerze gaat de melktanen kwiet, dan proemkt hj want et weer-kauwen wil niet zo goed* (b: Im, In, Ow)

wissen ['wsn] - wissen, vegen *et schoelebod schone wissen mit de boddewisser* (Spa), *even ei raam wissen* (Wol), *jenao et zwa ore wark et zwiet van 't heufd wissen* (Obk)

wissewassien et; ...wassies ['wisawasin] 1. zeer geringe hoeveelheid *Ie hoeven d'rmr een wissewassien van in te doen* (Np), *We kregen een klein wissewassien van die gierige vrijgezel* (Obk), *Et schilt mar een wissewassien* (Np) 2. kleinigheid (Dho, Pe-DbI, k: Ste) *Et gaat om een wissewassien* (Dho), *Ie moe'n niet aaltied zitten te zeuren om zoen wissewassien* (Pe-DbI)

wissedonders (s) [wtsa'dondrs] 1. zeker weten, heel beslist

wissezekers (Obk) bw. [wsa'st:krs] 1. heel beslist, zeker weten

wissighied Voor -heid z. -bied de ['wtsox hit] 1. zekerheid, staat van zeker zijn *Ik wil wel graag wissigbied hebben hoe er d5 bij staat* (01-N1), *'k Heb d'r veur de wissigbied al es goed op anvra ogd* (Db), *Et gaf wissighied an et bestaan* (vo)

wit I et [wit] 1. witheid, witte kleur *Wit maekthim blik kleding die wit van kleur is* (Nbk), *Een koe die wit om de ogen het, wodt een blaorkop nuwnd* (Bu) 2. witte kleding *Ze was in 't wit* (Nbk) 3. z. *witte*

wit II bn.; -ter, -st [wit] 1. volkomen wit *van kleur een witte buusdoek, een witte storm voegel* (v), *een wit laeken, op 't witte doel gaon naar bed gaan* (Spa), *'t Witte goed ligt op 'e blieke* (Ei), *De witte was gong nut et sop op de blieke, om goed vut te blieken* (Bu, Nbk, Db), *et Witte Huus* (1), *et zwat op wit hebben willen* er zekerheid over willen hebben en e.ea. vastgelegd willen zien, zo ook *Et staat zwat op wit ligt nu vast, Die aovend scheen de maone overeen witte wereldnL door de sneeuw wit geworden* (ba), *Witte Donderdag, zo wit as soepe* (Spa, Wol), *Die het de wasse zo wit as kriet* (Diz) 2. licht, niet donker van kleur *Hej'de eerpels*

*al wit?*d.i. geschud (Bu, Ma, Ste, Nbk), zo ook *De eerpels bijt wit* (be: Nw), *witte wien* i.t.t. rode, *witte bonen*, *witte kool* 3. bleek, witachtig van gelaatskleur *wit om 't heufd wodden wit* wegtrekken, zo ook *wit toekieken* (Ste), *Hij is wit van niedrigheid* (Spa), *...kwaodheid* (Spa), *wit van woede* (Nw), ^{fif}*trok helemaole wit weg* (Spa), *Ie kieken zo wit om de snute* (Ld), *Die is aorig wit om de neuze* (Nbk), *zo wit as een hek* (Ni, Ste, b), *as een pisdoek* (Nw), *...as zeike* (Nw), *---as kriet* (Dho, Diz, Nbk, Ow): *Nao et ongelok was ze zo wit as kriet* (Diz) 4. grijs (van haarkleur) *wit baor*, *Die wodt al aorig wit om de kop* (Nbk) 5. verkocht/verkopend beneden de prijs *een witte c. d.*, *een wittepinpe* 6. in een *witte fiets* witgeschilderd, door ieder kosteloos te gebruiken en achter te laten daar waar men hem niet meer gebruikt, zodat iemand anders hem vervolgens weer kan gebruiken
 witachtig (spot.) ['w...] - witachtig
 witgiundig (vo) bn. [wtx|Andx; aks. wisselt] 1. witheet (van boosheid) *H was zo witgiundige raozend, dat hij zien poster op 'e grond kreeg en d'r doe ommeraek op Jos timmerde* (vo)
 witgoed (Db, Dho, Ma, Sz) et ['wtxut] 1. (in relatie tot de was) wit linnen, katoen en evt. andere stof (met name inzake lakens en slopen) *'t Witgoed lag op 'e blieke* (Ma), *Ik had een wasliende vol witgoed hangen, en iniens begint et wat te motten; d'r kwam gelukkig niet veule van* (Sz)
 withaurig (spot.) [aks. wisselt] - witharig
 withiete (Nw) bn. [withi:t; aks. wisselt] 1. witheet (van boosheid) *Ik bin withiete!* (Nw)
witkalk Ook *wittelkalic* (Sz), *witterskalk* (Db, Dhau, El, Ma, Nbk) ['wit --- ^fwittl...| 'wurs...] - witkalk *Et doevohokke moet weer in de witkalk* (Wol), *We moe'J de kelder nog even witten mit witkalk* (Nbk), *de stalmuren in de witkalk zetten* (Ma, Pe-Db), *Karbiedaske wodde in de oorlog bruult as witterskalk* (Ma), *leve reisde mit de witkalk bij de meensen langes* (Sz)
 witkalkemmer (Np) Ook *wittersemmer* (Op) de; -s: -tien ['**wij**] 1. emmer die men gebruikt bij het aanbrengen van witkalk
 witkalken (verspr.) Ook *witten* (Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Op), *wittelen* (Spa,

Sz) zw. ww.; overg.; witkalkte, het witkalkt ['wit....witx|'witli] 1. van witkalk voorzien: van muren, wanden *Mien vrouw het de kelder even witkaikt, daor is hij aorig van opknapt* (Db), *As de stal buund was, mossen wij vroeger de muren witten* (Obk), *mit kerbiedaske witten* (Dho), *Ze was mit de zoolder an 't witten, mar et was heur haost te vule maans* (Ld)
 witketoenen (Dfo, Nbk) bn.; attr. ['w...] 1. van wit katoen *Nepiesmussen bin witketoenen mussen* (Dfo)
 witketoenmusse (Obk) de; -n; ...mussien [..'m...] 1. muts van wit katoen *Eerst drogen ze dan een witketoenmusse mit een dichte, haokte raand, dan een ~at mussien, dan et oonezer, dan de fJoddermusse en dan et hoetien* (Obk)
 witkop (Dfo, Nbk, Nt, Ow) de; -pen; -pion ['wit...] 1. koe met een geheel witte kop 2. persoon met wit haar (Nbk)
 witkriet (ba) bn.; attr. ['wtkritn] 1. van wit *krijt de witkrietten hjnties* (ba)
 witlinnen (Db) bn.; attr. ['wit...] 1. van wit linnen *Wat maeld was veur de bakker kwam in witlinnen zakken* (Db)
 witmaeken (Ow) zw. ww.; overg.; scheidb.; maekte wit, het witmaekt ['w...] 1. witten, met witkalk wit maken *de mure witmaeken met witkalk bewerken* (Ow)
 witpaors (verspr.) bn. [wtpo:o(r)s; aks. wisselt] 1. qua kleur zowel wit als paars *Pinksterbloemen bin witpaorse bloempjes bij 't veurjaor in et laand* (01-Nl)
 witrogge (Dho, Np, Nw, Op) de; -n; ...roggien ['witrogo] 1. lakenveldse koe, koe met witte rug (Np, Nw)
witruussisch - witmssisch
 Wit-Rusland - Wit-Rusland
 Witrus(sin) - Witrus(sin)
 witte 1 (verspr.) Ook *wit* (verspr.) et ['wito/wit] 1. iets dat wit is, deel dat wit is *Hij had 't wit veur, een mooi front; zeden ze dan* (Pe-Db), *Die het et witte veur, een frontien* (Np), *De gewone man hadde veur daegs een blauwgestreept boezeroen an en zundags mos soms et witte veur, een wit front mit zwat strik* (Op), bij uitbreiding: *Hij hadde et witte veur droeg een net pak met wit overhemd en das* (Wol, Bit), *'t Gele van 't ei vint 1 lekkerder as 't witte* (01-Nl), *'t wit van 't geel scheiden* nl. het witte van het ei van de eierdooier, ook fl g. goed het onderscheid maken tussen wat goed is en

witte - wodden

wat niet (Wol, Obk), 't Peerd het et witte in 't ego heeft een lichte iris (Db), wat zou wijzen op een vals karakter (Db), *Sommige peerden Jaoten et wit van et ego zo zien* (Obk)

witte II de; -ii; wittien ['witaj 1. persoon, dier, exemplaar dat wit is en daarom als zodanig aangeduid, i.h.b.: witte leghorn (Bu), bep. erwt als veevoer gebruikt (Ste), aanduiding voor iemands witte paard, *dubbele witten prinsessebonen* (Np), *dubbele (boere)witte* bep. pruim (Ste), *de witte uutlaoten urineren* (door mannen) (Nw), *...draeven laoten* id. (Np), *de oolde witte laotcn draeven flink feestvieren* (Nt)

wittebaole z. *wittebolle*

wittebolle (verspr.) Ook *wittebaole* (Dfo) de; -n; -gien ['wttabola/ --- bo:ola] 1. wittebrood *even een wittebolle ophaelen van de bakker* (Nbk)

wittebrood (Nw, Obk, Wol, ho: Bu) ['w...] - wittebrood

wittebroodsweken (spor.) ['w...] - wittebroodsweken

wittelen z. *witkalken*

wittelkalk Z. *witkalk*

wittekwaste z. *witterskwaste*

witten z. *witkalken*

witterssemmer z. *witkalkemmer*

witterskalk z. *witkalk*

witterskwaste (Nbk, Nt, 01-NI) Ook **witterskwaaste** (Wol), **wittekwaste** (Spa) ['wurs..i --- . wi.tl ...] - witkwast

witterskwaaste Z. *witterskwaste*

wittekwaste z. *witterskwaste*

wittig (Ste) bn., bw.; -er, -st ['wuaxj 1. *witachtig*, *bleek Die kikzo wittig toe* (Ste)

witvis (Obk, j) ['witfis] - witfis *Af op witvis vangen, mooi' niet zoek zwaor snoer hebben* (Obk)

witvloei (Bu) de ['wttfluj] 1. het *witvloeien*, z. aldaar *Die koe het last van witvloei* (Bu)

witvloeien (Dhau) onbep. w. [w...] 1. witte vloeistof afscheiden (wanneer een kalf te vroeg geboren wordt)

witvioeler (Dhau, El, Ld) Ook *witvuiler* (Ma, Spa) de; -s [wttfluj/ ... fjIJ 1. koe met witte afscheiding *Die koe die smeert, et is een witvuiler* (Ma)

witvriezen (Bu, Diz, Nw, Obk, 01-NI, Ste) st. ww.; onpers.; scheidb.; vreur wit, is/het *witvreuren*

1. (van de wereld buiten) door vorst met rijm, rijp worden *bedekt Ei kan vannaacht wel es witvriezen*

(Obk), *Et is witvreuxen, d'r zit allemaole riem op 'e bos* (Nw), *Et het witvreuren, d'r zit riem an de bomen* (Diz), *As ot begint te riepen zeggen we dat et witvriest* (01-NI), *As de klinken en de schroeven van de deuren witvriezen an de binnekaante, komt d'r duj* (Ste), *Et vriest al wit, dus d'r komt duj; dat komt deurdat d'r vocht in de locht komt* (Ste)

witvuiler z. *witvloei*

witwassen (spot.) ['w...] - witwassen (van geld)

wn. - afkorting van *waomemer*

wnd. - afkorting van *waornemend*

wo. - afkorting van *woensdag*

wodden onregelm. ww.; onpers. ww., koppelww. en hulpww.; wodde, is/het (bet. 1) wodden ['wadi] 1. (onpers.) gebeuren, plaatsvinden *Dat/Et wodt niet meer dat zal wel niet meer gebeuren* (Nbk), *Et wodt niet van 'tjaor mit et weer* het weer zal dit jaar wel niet meer goed worden (Nbk), *Et wodt 'in niet dat gaat vast mis, gaat niet door, het zal niet lukken met die persoon* (ook: qua samenwerking): *Et wodt 'in niet meer, et is now al zo laete, ze komt niet meer* (Bu), *Et wodt 'in niet mit die vent, hij het al weer aandere verkering* (El), waartegenover *Dat wodt 'm wel/al 2.* (koppelww.) gaan zijn, in een andere staat komen (die wordt aangeduid) *Hij wodt maegerder, de laeste tied* (Nbk), *'t Wedt koolc ...laete, Et was intied middag wodden* (9. *Now et zoos7 koold weer was is et ceipelpoten an de laete kaant wodden* (Db), *wakker wodden, Et was oonze redding dat die bqffe om oons toe gong, anders hadden we deurnat wodden* (Obk), *'t Wodt je gruun en geel veur de ogen, zoe'npienehef'* (Nbk), *Ik war daor nooit jelk omme, hij wodt et vaeks wel* (Nbk), *Jim we 'n nooit wiezer, en zij web et ok niet* (Nbk), *Ie zollen gek wodden van dat gezeur* (Nbk), *Ze wodden van heurzels geweer* (..) (J)' *Doe hij oolder wodde, was et d'r niet beter op wodden* (b), *Et wodde een grotejanboel* (9. *Et wodde him haast te veuie* (9). *Wedt er nog wat?komt er nog wat van,* (9) *'t Wodtje tied, Jong het is er voor jou bijna aan toe, je moet opschieten* (Nbk, ba), *Ik kan morgens min mion ei kwiet wodden* heb 's ochtends een moeilijke stoelgang (01-NI, Db), *War gien lid van een portij* (b), *Wat veur weer as et wodt, we kannen wel storm kriegien* (Bu), *Dat/Et*

wodt niks daar komt niets van terecht, het zal niet lukken, *fit wodt niks wit hiw* hij zal het niet goed doen (in dat werk, met die aktiviteit enz.), ook: hij zal dat werk niet komen uitvoeren (Nbk), *Dat wodt niks mit die beide* hun verkering/ huwelijk zal geen stand houden, *Laeter is et ok wat wodden tussen beur* zijn ze getrouwd (5)-*Doe hij heur vreug of et bijglikeks wit heur beiden niet wat wodden kon* of ze misschien niet hun leven met elkaar zouden kunnen delen (b), *Ze bin et iens wodden* ze zijn tot een akkoord gekomen, ook wel: ze gingen een huwelijk aan (*spon*), *Kun fim et wat iens wodden?* denken jullie er ongeveer gelijk over, kunnen jullie een beetje prettig samenwerken? (Nbk), *'t Wodt morgen veertien daegen* het is morgen veertien dagen geleden (Nbk) 3. (koppelww.) het genoemde beroep kiezen *schoelemeester wodden, boer wodden, Waj' ok wodden, zorg d'r veur* (..) welk beroep je ook gaat uitoefenen (b), (na.v. het druk zijn van mensen) 4. als hulp~ van de lijdende vorm: *ondergaan Die wodde owweraek prezen* (Nbk), *D'r wodde daanst*(Nbk), *D'r wodt wat van geven* ze geven een feestje (n.a.v. het genoemde of dat wat uit de kontekst blijkt) (b, Nbk), zo ook *D'r zal wat van geven wodden* (Nbk) 5. in *d'r wit wodden* kunnen ermee overweg kunnen, ermee uit de voeten kunnen, zich ermee kunnen redden, er mee om kunnen gaan (inzake personen, zaken) *Ze kan wel wit die jonge wodden goed opschieten* (Obk, 01-Nl), *Kaf d'r wel wit wodden?* gezegd van het omgaan met bijv. nieuwkomers, een nieuw paard, nieuw gereedschap e.d. (Nbk, Nw), zo ook *Ie kun d'r wel wit wodden, wit die man* er valt goed met hem om te gaan (Nbk), *Wij konnen vroeger wel wodden wit een gieseltoppe* goed overweg met een drijftol (Nt), *Mit dat wark?* Now, *daor kon hij wel goed wit wodden* (Nbk), *Die kan d'r wit wodden beur, ze het zomar een jurk klaor* (Dhau), *Ie moe'n d'r netuurlik wel wit wodden kunnen, aanders boef et je niet an te baelen ermee overweg kunnen* (Mun), *Hij kan d'r wél wit wodden!* (Dfo), .. *duwels wit wodden!* (Ma), *...bliksews wit wodden* (Spa), *Die kerel kan wit et wark wodden!* hij kan heel goed werken (Obk), *Die kan d'r wat wit wodden, beur* hij eet uitstekend

(Obk, Op), ook: hij kan gekke grappen maken, hij is tot gekke dingen in staat (01*), *ffi kan d'r wit wodden om de centen op te kriegen* hij geeft z'n centen wel erg gemakkelijk uit (Db), vandaar: *Die kan d'r wit wodden..-, ze het een gat in de haand!* (Dho)
woddengoed (Dfo) et ['woxgut] 1. slechte kledingstof *Af een stok kleren van minne stof hebben, dan wodt ok wel zegd: dat is ok woddengoed* (Dfo)
wodderen z. wadderen
woede de ['wudo] - woede, hevige boosheid *wit van woede* (Nw), *raozen van woede* (Nbk)
woedend (Nbk) ['wudnt] - woedend *woedend wodden, -..wezen*
woef tw. [wnf] - woef
woekeren (Dhau) ['wukrn] - woekeren (*van onkruid*) *Nachtschade woekert deur de tuun, et is roer goed* (Dhau), verder in *wit de telenten woekeren* met z'n talenten woekeren (b)
woekerplante (Ld) ['wukr] - woekerplant
woelderig (Dfo) bn; -er, -st ['wuidrax] 1. ongedurig, onrustig, woelig *Die kleinjongen bin altied lieke woelderig, ze hebben gien zit in 't gat* (Dfo)
woelen Ook *wulen* (Dfo, 0w) zw. ww; onoverg.; woelde, het woeld ['wulnJ'wyl] 1. (liggen) *woelen Die lag de hele nacht in 't bedde te woelen en te drijen* (0w, Pe-Db), *Wij woelen en rollen warm oons bedde* (01-Nl), *Die jonge doe niks as woelen in bedde* (Db), *Ze wulen daor as rotten over de grond* liggen te krioelen (Dfo)
woelwaeter (Dhau, Nw) de; ~s ['wul ---] t. ongedurig kind
woendag(s) z. woensdags
woensdag (verspr) Ook *woendag* (Nbk), *woesdag* (0w), *woonsedag* (Ste) ['wü:zdax/'wündaxf'wu:zdax/'wö: 5nso ---] de; ...daegen 1. woensdag *Hij komt vaeke op woensdag* (Nbk), *fit was es op een woen dag* (Nbk), *woendag die now ankomt* komende woensdag (Nbk), *'s woendes* woensdags (gewoner lijkt *woensdags* te zijn, z. ook aldaar) (Nbk, Obk)
woensdagaovend [...'gs:...] 1 - woensdagavond
woensdagmiddag [...'ml - woensdagmiddag
woensdagmark (Nt, Wol) de ['w...] 1.

woensdagmorgen - wollekaom

markt op woensdag *de woensdagmarkt in Wolwege* (Nt)
 woensdagmorgen Voor var. van *morgenz.*
 aldaar [...'m...] - woensdagmorgen
 woensdagnacht [...'n...] - woensdagnacht
 woensdags Ook *woendags* (Nbk) bw.
 [twü: d_alc^s ...dos/'wü:ndaxs, --das] 1.
woensdags Deur de regel gao ik wo en dags
naar Wolwege naar de markt (Obk), *Hij*
gaat meest woensdags naar de markt (Np)
 woensdagsaovens [-'53:...] - woens-
 dagsavonds
 woensdagmiddags [...'sm...] - woens-
 dagmiddags
 woensdagmorgens [...'sm...] - woens-
 dagmorgens
 woensdagsnaachs [2sna:(x)s] - woens-
 dagsnachts
 woeps (El, Ld, Np, Obk, 01-Nl, Sz) de; -
 en; -jeu [wups] 1. slag, klap, schok *Ik zal*
je een woeps geven (Np), *een woeps*
kriegen (01-Nl, Sz): *Op 'etoolterkreegik*
een woeps naar boven (Sz)
 woepsen (El, Obk, 01-Nl, Wol) zw. ww.;
 onoverg.; woepste, is woepst [^{'wupsu}] 1.
 met een schietende beweging gaan *Et*
woepste omhogens (El, Wol), *Bij et*
ofschieten van et vuurwark Woeps en de
vuurpielken de lacht in (Obk)
 woepster z. *woepsterd*
 woepsterd (Nbk) Ook **woepster** (tWo: bet.
 2) de; -s [^{'wupstt/...stç}] 1. grove, grof-
 gebouwde manspersoon (Nbk) 2. grote,
 groffe vrouwspersoon *een dikke woepster*
van een vrommes (Dfo)
 woensdag z. *woensdag*
 woest [wust] - woest: ruw, wild: *Doe toch*
niet zo woest (Nbk): boos: *Ik wedde d'r*
woest van zeer boos (Ste); verder in
woeste grond
 woestijn de; -en; -tien [wu'stjn] 1.
 woestijn (bij vergelijking:): *in de woestijn*
 wonen achteraf, ver van de bewoonde
 wereld, in een zanderig gebied (Bu)
 woestijnzaand (1) [..'st...] - woestijnzand
 wok (spor.) ['wok] - wok
 wol Z. *wolle*
 wolf de; wolven; -ien ['wol(o)f] 1. bekend
 roofdier *een wolf in schaopskleren* (Np) 2.
 in *(de) wolf in de stat* verweking van
 staartwervels bij koeien door kalkgebrek
(Bdie) 3. *in de wolf in de mond* ontstoken
 tandvlees of tandbederf (El, Ma, Ow,
 Wol), zo ook *de wolf in 't gebit* (01-Nl,
 Wol), *Sn de tanen* (El, Np)

wolfabriek (1) ['w...] - wolfabriek
 wolfsdak z. *wolvedak*
 wolfskappe z. *wolekappe*
 wolfshond (spor.) ['w...] - wolfshond
 wolfspote de; -n; .potien ['w...] 1. poot
 van een wolf 2. balpoot (Sz)
 wolgrös Z. *wollegrös*
 wolgrus z. *wollegrös*
 wolkbreuk (Db, Spa) ['w...] - wolkbreuk,
 enorme plasregen
 wolke de; -n, ook -ns (Np, ko, ba); wol-
 kien, wolkentien (Np) ['wol(o)ka] 1. wolk
D r kommen (dikke) wolken opzetten
 (Nbk), *Bene wolkenties* (Np), *D'r was gien*
wo/kien an de lacht (s, j), ook fig.: er was
 geen vuiltje aan de lucht (s), *Hij ziet de*
wolke hangen ziet de bui al hangen (Eg.)
 (Sz), *wolkens die an kwammen stoe-*
ven en votlandevcn (ko), *in de wolken*
 wezen zeer blij, opgetogen zijn 2. dikke
 massa die met een wolk (z. bet. 1) te
 vergelijken valt *een welke stof* (Nbk), *een*
welke van rook (Nbk)
 wolkebaanke (Np, Obk, 01-Nl) de; -n;
 ...baankien ['w...] 1. groep samengehopte
 wolken *As de zonne ondergaot kan hij in*
't nust kroepen, dan kommen d'r wolke-
baanken voor (Obk)
 wolkig (El) bn. ['wolkax], in *wolk%grös*
 zacht gras (El)
 wolle Ook *wol* (Nbk, Wol, j) de ['wolo!
 wol] 1. wol, schapenhaar *We kregen de*
schaopekoolde nog, dat is as de schaopen
uit de wolle moeten (Dho), *De spinbere*
wolle vul niet tegen, et was een hele
plokke (Pe-Db), *Ikgao wat wolle van dat*
stiekeldraad plukken [di. van het haar
(van schapen) dat in het prikkeldraad is
blijven hangen]; et is zunde dat et d'r an
zitten blij (Sz) 2. wollen spinsel *een loot*
wolle (1) 3. wollen stof *Die man is in de*
wolle verfd kent de klappen van de zweep
 (Sz) 4. wollen goed *We gaan onder de*
wolle naar bed (Nbk, Wol, Obk), zo ook
onder de wolle krupen (Sz)
 wollegras z. *wollegrös*
 wollegrös (Bu, verspr. OS) Ook **wolle-**
grin (Db, Np, Nt, Spa, Sz), *woigrös* (Nw,
 Op, Ste), *wolgrnts* (Obk), *wollegras* (Spa)
 et [^{'wolo...I...}] 1. wolgras, wollegras *Wol-*
legrus bin witte pluwnpies, d'r sta ot straks
weer genoeg langs de Helomava art (Sz)
 wollegrus z. *wollegrös*
 wollekaom (Sz) [wola...] - wolkam *Een*
wollekaom daar tics ie de wol mit uut

veurdaj' spinnen gaan (Sz) *t. van, m.b.t. Wol vege Wolvegester*
wollekoorden (ho: Nw) onbep w. ['wob kermis (Nbk), Wolvegaoster mark (El, Nt, ko:rd; ...] I. hetz. als koornen, z. aldaar n: Ot), Pausen, Pinkster en Wolveger mark,
wollen ['woln] - wollen, van wol Ze dat bin de drie belangriekste daegen van et hadden wel een wollen baand om et jaar, zeden ze vroeger wel (Ste) lichem, as ze et in de rogge hadden (Ste) wolvejacht (spor) ['w...] - wolvejacht
een wollen musse (b), een wollen schölk wolvekappe (Nw) Ook **woifsicappe** (Bdie) halve schort (Bu), nl. voor vuil werk (Ste) de; -n; ...kappien ['wolwo kapo, ... vo ... / ...]
wolleplukken (Spa) onbep. w ['w... 1. 1. klein schuin dak aan de voorkant van plukkende bewegingen maken aan, in wol een huis of boereschuur Op de veurkaante Mit spinnen zit ie ok te walleplukken van de sch ure kwam een klein kappion, (Spa) dat is dan een wolvekappien (Nw)
wollig (Ma, Nbk) bn.; -er, -st ['wolox] I. wond z. wonde
enigszins van, als van wol wollig grös gras wond Ook wond (spor.) de; wonnen, ook wel -en; wontien ['wondo/wont] t. wond
dat men wint bij de derde keer dat men het perceel in hetzelfde seizoen maait (Ma) (lett.) 't Bloed gutst uur de wonde (Op), Die wonde in mien bien wil mar niet beteren (Wol), Vroeger dan wodde de
wolluus (Ld) et ['wolys] I. wolluis waeterpokke wel opvongen mit et kalven, aanduiding in een kledingstuk van de dan wodde die bewaard en dreugd en dan fabrikant dat in feite de goeie wol knipten ze daor stokkies of en die deden ze garandeert Die jasse zit een wolmark in, op wonnen (Np)
dat is een goeie (Obk), Et wolmark staot in dejasse (Np) wonder 1 et; -en (in bep- verb); -tien ['wondr] I. iets buitengewoons 't Is een
wol-vebtoed (Nbk) ['wolwo vo...] I. wonder zo die jonge pianospeulen kan
bloed (als) van een wolf D'r kon wel (Nbk), 't Is een wonder dat hij et d'r
wolvebloed in die hond zitten (Nbk) levendig oibrocht het (Nbk), As et kalfien
wolvedak (Obk) Ook wolfsdak (Db, El, Ma) et; ..dakken; ...dakkien ['wolwodak, zo waarm uut et llichem van de mem, was et toch een wonder (1) ' Ie moe'n d'r gien
... va ... I ...] I. dak met schuine topgevel wonderen van ver- waachten zo goed, zo
Wolvega(o) z Wolvege bijzonder zal het niet gaan, zijn (Nbk),
Wolvega(a)ster Z. Wolvegesterl, II dat is gien wonder dat verbaast me niet,
Wolvegaomark (s: ZW) de [...'m.] I. Dat is gien wonder dat verbaast me niet, dat is begrijpelijk, zo ook Die man zit
Wolvegaoster z. Wolvegesterl, II overal tussen te raegen, gien wonder dat
Wolvege (OS, Np, Nw, Op, Wol) Ook d'r ruzie komt (Ld) en Dat zal zoek
Wolvegao (ZW, Obk, 01-Nl, Op, Wol, ba, wonder nog niet iens wezen, want H. ligt
5: Nw), Wolvega (Wil) et ['wolwago, now ienkcer op een minne naeme (ba, b),
... vg ... / ... gD:L.ga:] I. plaatsnaam: Wolve- wonder boven wonder veel beter dan te ga, hoofdplaats van West-Stellingwarif Ai' verwachten was: De tasse breng ik naar et in de nije anleg kommen in Wol vege, pension, daar we wonder boven wonder krieg' zo een rits enten om je henne (Op), nog een kaemer veur iene naacht bezetten et verpleeghuus in Wol vegao (Pe- Dbl) kunnen (v), Wonder boven wonder dat die
Wolveger z. Wolvegester I, II meensken dat ongelok overleefd hebben
Wolvegester T (verspr.) Ook Wolvegaoster (Db), van wonder en geweld wonder-
(ZW), Wolvegaster (Ste, Wil), Wolve- baarlijk en zeer imponerend (Nbk, Np,
gaaster (Wol), Wolveger (Ste) ['wolwo Obk, Ste, Sz): Dat gebouw is een ding van
gostç, --- vo ... / ... ga: ... / ... gastç/ ... ga:stçl --- yç] wonder en geweld (Obk), Et is een drokte
I. iemand woonachtig te, afkomstig uit van wonder en geweld (Sz), Hij kwam d'r
Wol vege an mit wonder en geweld op krachtige,
Wolvegester II (verspr.) Ook Wolve- imponerende wijze (Np), 't Is een oppe-
gaoster (ZW, Dho, Nt, n: Ot), Wolve- raosie van wonder en geweld die hande-
gaster (El, Ste, Wil), Wolvegaaster ling, dat karwei gaat erg moeilijk (Ste) 2.
(Wol), Wolveger (Ste) bn.; attr. ['wolwo mirakel Wie was et die dit wonder doe?
gostç, ... vo ... / ... ga: ... / ... gastç/ ... ga:st/_y] (ba), Et kliniaot daor doe wonderen had

wonder - woonplaatse

een ongelooflijk gunstig effect (vo), *Et was een groot meraokel, 't is net een pikzwat wonder (Ste) * Aj' geld hebben doe'* wonderen, *aj't niet hebben is 't donderen (Dhau, Diz, El, Nbk, Nt, Op, Ow, Spa, Sz), Mes is gien heiligheid/Mar et doet wonderen waor et leit (Ste)*

wonder II bn., bw. ['wondɔ] 1. eigenaardig, vreemd *een wonder persoon (Sz), .. heerschop (Np), Wat is dat een wondere kakkedonis (Np), een wondere sjolem een gekke vent (v, bi), Et kan trouwens wonder lopen (v), Et is wonder gaon, je eigenaardig (bi), Et is allemaole wat wonder (Np), Wonder dat dat schoolereisien now intien end dein- njien heufd spookt (v)*

wonderbaarlik (Nbk., Obk, vo) [...'b] - wonderbaarlijk *Et was en bleef wonderbaorlik (vo)*

wonderboer de; -en ['w] 1. boer waar iets eigenaardigs mee is *Een wonderboer leverde bijv. een bieboel melk dein-dat bi d'r waeter bij doe, of deurdat hij veul eten vent de koenen had deurdat hij eepels uut aanderinans cerpelgatten baelde (Bu)*

wonderlik (Nbk, 01-NI, j) ['w..] - wonderlijk: wonderbaar (j) *'t Was wonderlik zoveule as ciie man d'r van wijs (j), 't Is wonderlik zo goed as et mit him gaot (01-NI), ook: eigenaardig, vreemd (Nbk) 't Gaot daor ailegere wat wonderlik (Nbk)*

wondermiddel (spor.) ['w..] - wondermiddel

wonderwark (Obk) et; -en ['w..j] 1. wonderwerk, bewonderenswaardig werk *Diemooie karken bin wonderwarken (Obk) wonen 'w5: 5n:] - wonen, gehuisvest zijn Met zo veer meer van him of woonde een oolde leerling van him die daor een winkeltien hadde (j), In wie zien huus woont hij tegenwoordig? (Nbk), Ze kwam bij oolde A- te wonen (i) Ze schreef dat ze naor Penes gongen te wonen (v), Mij donkt dat ze hier vew-ige zommer kommen binnen te wonen (Nbk), Ze bad daor een nichte wonen (D) Hij woont d'r hielendal bij in is (geheel en al) medebewoner (b), Hij hadde mit nog een jongere brein- A. bij zien mem in woond (j)*

woning de; -s, -en; woninkien ['wô:nij, . nx]] 1. woning, (deel van een) huis dat men bewoont of kan bewonen *Ze hebben een mooi nij woninicien (Nbk), een onbewoonber verkla orde woning (v)*

woninganbod (spor.) ['w...] - woningaanbod

woningansluting (spor.) ['w...] - woningaansluiting

woningbouw ['w...] - woningbouw

woninginrichting (spor) {'w..] - woninginrichting

woningmark (1) ['w ...J - woningmarkt

woningnood (spor.) ['w..] - woningnood

woningtoezicht (spor.) - woningtoezicht, vooral in bouw- en woningtoezicht(spot)

woningveurraad (spot) ['w ..j - woningvoorraad

woningwet (spor.) ['w...] - woningwet

woningwetwoning (verspt) ['wj - woningwetwoning

woold (p, b: lm, bet. 2: Diz, Nbk) et; -en ['wo:lt] 1. bos, woud (p, b: Irn) 2. (met hoofdletter) plaatsnaam: Oranjewoud (nabij Heerenveen) *Hij woont in/op 't Woold (Nbk), In 't Woold is een goeie uitspanning (Diz)*

woolter (bet. 1: 01-NI, Sz, bet. 2: Nbk) Ook *wouter (Ma, Sz) de; -5; -tien ['wo:ltr/ 'WoM ...] 1. (vaak verkl.) zuiglam Dat woutertien is zo mak; dat jp mij altied nao! (Sz) 2 (met hoofdletter) bekende mannennaam, Ned. Wouter*

Wooidbarg (Ste) de ['w..., ook .Jb ...] 1. benaming van een bekend, groot heuvelgebied tussen *Steggerde* en *Stienwielc op 'e Wooldbarg (Ste)*

woonarke (Spa) ['w...] - woonark

woonboerderi'je (Sz, v) ['w ... J - woonboerderij *Een boerderije wodt niet aitted een boerkerie in uutoefend, dan is et een woonboerderije (Sz)*

woonbokkien (Np) et; ..bökkies

['w6:mbokinJ 1. woonboot

woonboot (Nbk, Np, Nt) ['w..] - woonboot

woonbuurt (spor.) [w ..j - woonbuurt

woonhuus (Nbk, vo) {'w ..J - woonhuis *Ze staptien uut en zagen een stokmennig hoolten gebouwen, een appat woonhuus, een grote schb ure en een peer kleinderen (vo)*

woonkaemer (Bdie, Nbk) ['w0.] - woonkamer

woonkeuken (Diz, Ma, Nbk, Np) ['w...] - woonkeuken

woonlasten (spor.) ['w..] - woonlasten

woonomgeving (spot) ['w..] - woonomgeving

woonplaatse z. *woonplak*

woonplak Ook *woonplaetse* (Obk) et, ook wel de; -ken; -kien [*w ..J..*] 1. plek, plaats, dorp of stad waar men woont *Daor zoj ik niet graag wonen, dat is mien woonplak niet* (Sz), *fow vaaste woonplak* (b), *Onze woonplak is De Blesse* (Pe-Db1), *Waor had die man toch zien woonplaetse, waor kwam hij vandaon?* (Obk)

woonruimte (Ow) ['w...] - woonruimte, bep. ruimte voor bewoning *Rond 1920-1925 bin hier in de omtrek nogal wat stulpies bouwd, wit de woonruimte bij de schare inbouwd* (Ow)

woonschip (Nbk, Np) ['w...] - woonschip
woonschute (Dho) ['w...] - woonschip, woonschuit *Ze zitten in een woonschute* (Dho)

woonsedag z. *woensdag*

woonstad (spor.) ['wô: Sstat] - woonstad
woonstee (Obk, vo) de; ...steden; ...stegien [*wâ: Sstu*] 1. plaats, plek waar men woont *Mar zo a zegge, ik viene et ok mooi en je woonstee wodt d'r wat eigener deur (vo), Hoe zit dat in zien wark, wit die ruil van woonstee?* (Obk)

woonverdieping (spor.) ['wô: 5f...] - woonverdieping

woonwaegen Ook *woonwagen* (Wil)
- woonwagen *De spullebaozen trok- ken wit woon waegens langs de straote* (j)

woonwaegenkaamp (Np) ['w...] - woonwagencamp

woonwaegenkerel (Pe-Db1) ['w...] - (mannelijke) woonwagenbewoner
woonwaegenmeensken mv. ['w...] 1. *woonwagenvolk De woonwaegenmeensken kwammen vroeger wel bij ^{eens} te schooien* (Diz)

woonwaegenvolk (Bdie, El, Nbk, Np) et; -ien ['w...] i. woonwagenvolk *Tussen et woonwaegenvolkien zat vroeger een protte rapruut* (Db)

woonwagen z. *woonweegen*

woon-warkverkeer (1) [...'wa...J - woonwerkverkeer

woonwiek (spor.) ['wô: Swik] - woonwijk
woonzolder {'w...] - woonzolder

woord et, ook wel de in bep. verb. (Ste); -en; woortien ['wô:ort] 1. woord als *taalkundige eenheid D'r mist een woord in die zin* (Nbk), *Wat zoj dat woord betekenen?* (Nbk), *Hoe moej' dat woord schrijven?* (Nbk), *Kaf' me dat even in een peer*

woorden uitleggen?kort (Nbk), *wat onder woorden brengen* (spor.), *woord veur woord uitspreken, Ik kon et woord veur woord volgen* alles precies verstaan (Nbk), *een duur woord een niet gewoon maar moeilijk, ingewikkeld, deftig woord* (bi, b), *een slim woord een moeilijk, ingewikkeld woord* (b): *Supporternurnen ze dat mit een slim woord* (b), *Mit vremde woorden en zok spul bar N. vaeks hiel wat drokte ongewone, onbekende, moeilijke woorden* (b), *zo ook Doonwee bruukt muulike woorden* (j), *Et is een goeie praoter, hij kan zien woorden wel vienen* weet zich goed te uiten (Ste), *d'r gien woorden veur vienen kunnen* het onbeschrijfelijk vinden (Nbk), *naor woorden beginnen te zuicen* er moeite mee hebben zich verder goed uit te drukken (Nbk), *d'r gien woord van verstaon/heurenibegriepen (kunnen), Hij slikt de woorden in* praat onduidelijk, *lispelt* (Bu), *zo ook Die Stellingwarvers slokken allegere de woorden half in* (..) spreken ze niet volledig uit (b), *d'r gien woorden veur hebben* het heel erg vinden (spor.), *mit andere/ere woorden, in ien woord 't Was in ien woord geweldig* (Nbk), *d'r gien woord van geleuven* (Nbk), *d'r niet vule woorden an spenderen willen* er weinig woorden aan vuil willen maken (Nbk), *Et is oonze woord niet wij gebruiken dat woord niet, zeggen het zo niet* (Ste), *Vroeger zeden de oolders nog wel es tegen de kien der as ze votgongen: oppassen en netties mit twee woorden praoten* met twee woorden spreken, d.i. met *jainee* gevolgd door de achternaam bij mannen en *Vrouw + achternaam* bij vrouwen (Nbk, Obk), *Ik wil d5-gien woord meer over heuren* niets meer (Nbk), *Hij zee gien (stom) woord (meer)* zei niets (meet), *zweeg* (verder) (Nbk), *d'r mitgien woord over reppen* er niets over zeggen (Nbk, Bu): *Now, N. het bij we west, mar hij het d'r mit gien woord over rept* (Bu), *een peer woorden zeggen* even het woord voeren (Nbk), *wit die woorden dat zeggend* (Nbk), *Hij moet altied et laeste woord hebben* degene zijn die als laatste nog commentaar levert (Nbk), *iene de woorden nut de mond baelen* zeggen wat de ander al op z'n lippen had (Nbk), ...nemen id. (Nbk, b), (van iemand die moeilijk tot een gesprek komt:) *iene de woorden nut de mond ha eien moeten*

(Nbk), ...trekken moeten id. (Nbk), *D'r vul ok wel es een zwaor woord* er werd ook wel eens gevloekt en gescholden (vo), *Hij vluukt om 't aandere woord* hij vloekt veel (Np), zo ook *Hij schelt om 't aandere woord* (Diz), *Waor ik zoe'n woord om laote (-) ik zou erom willen vloeken, schelden (maar doe het niet) (b) 2. (mv.) tekst van een lied De wieze en de woorden van dat lietien bin van mij* (Nbk) 3. wat gezegd, meegedeeld wordt *Et is een wrangrig ineens; d'r is niet mit omme te ga on, ze kan gien goed woord weggeven* ze is altijd negatief, zegt het nooit gewoon, zegt nooit een vriendelijk woord (Obk), zo ook *Hij kanjegien goed woord geven en is slim vervelend, hij is morgenziek* (Obk) en *Ik küeg gien goed woord van je je reageert alleen maar nors* (Db), *D'r komt gien verkeerd woord over zien lippen* hij zegt nooit iets te hard, ongemanierd (Wol), *een verkeerd woord* iets dat gezegd wordt en niet goed valt (01-Nl), zo ook *Dat leste woord dat vul verkeerd* dat laatste dat gezegd werd viel verkeerd (Spa), *Hij zee toepasselilce woorden* zei dingen die beslist van toepassing waren (Ste), *Ie zullen nog es an mien woorden daenken* er komt een tijd, moment dat je beseft dat ik het voorspeld heb, ervoor gewaarschuwd heb (vaak gezegd als reactie op iemand die iets niet serieus neemt, waarschuwingen in de wind slaat) (Nbk, Spa), *D'r valen hadde woorden ze zeggen elkaar keihard de waarheid (b), gien kwaod woord op kunnen van iene* niet willen dat er ook maar iets negatiefs over (een zeker) iemand wordt gezegd (D zo ook *gien kwaod woord over iene heuren kunnen/willen* (Nbk), *Ik breng je een woord van lof spreek je lof toe (b), D'r is gien wies woord mit n tepraoten* er valt niets met hem te beginnen (Bdie), *Et hoge woord is d'r* wit dat wat om zekere reden niet gezegd werd, is nu toch meegedeeld, ...*mos d'r uut* (b, Nbk), *Da's een waor woord* dat is beslist zo (Nbk), *Now dan (..), maek jow woorden waor doe* watje gezegd hebt te zullen doen, wat je beloofd hebt (b), *Daor hej' gien woord te vele mit zegd* dat is beslist niet overdreven (Nbk), *Et laeste woord is d'r nog niet over zegd* daarover zal beslist nog in kritische zin over worden gesproken, dat is bep. nog niet beslist (Dhau, Nbk), *Hij het gien woord tegen me*

zegd zei niets tegen me (Nbk), *d'r gien goed woord voor over hebben* het in z'n geheel negatief beoordelen (Nbk), *een goed woortien vuur iene doen, iene veer geld en mooie woorden ommekopen met geld en door te vleien* (Obk), *woord hebben* willen ervoor uit willen komen, willen erkennen (Nbk, Obk, j): *Hij wol netuurllk okgien woord hebben dat hij zo gulzig west hadde (j), Dawwe nogal een stokinennig kniënen hebben, mag tegensworig gien woord meer* mag tegenwoordig niet meer bekend worden (b), *Et mag gien woord, mar ze scharrelen wel es wat mit 52 beiden omme* het mag niet gezegd worden, niet tot een gerucht worden (Dfo), *Za'k je een woord van waarheid zeggen?* gezegd ter inleiding van een sterk verhaal dat men zal vertellen of een leugen (Ste), *et hoogste woord voeren druk en luid praten, zo ook Hij het altied et hoogste woord* (Ow, vo), *Hij het een groot woordpraat zwetsend en wil daarbij indruk maken* (Obk, Nbk), ..*voert...* (Nbk), zo ook *Hij het een groot woord en een klein hattien* zwetst geweldig, maar als het eropaan komt is hij erg bang, voorzichtig (Nbk), *een groot woord over een aander hebben en zels gien haor beter wezen* krachtig commentaar leveren, afgeven op een ander (Bu, Nbk), *Die kerel het een woord as een wormdokter* id. (Nw), .. *as een burgemeester id. (Ld), ...as een klompe id (Dhau), . . as een kenon* (Obk), *een woord as een wonndokter voeren* (Nt, Ste, Nbk), ...*as een advekaot...* (Ste), (van een kind:;) *Die het een woord as een grote kerel* voert het hoogste woord (Nbk, Np), •*voert..* (Nw), *Hij het een woord as et schietbuus van Bremen* heeft een groot woord, praat en doet eigenwijs (Bu) 4. *boos woord woorden hebben ruziën, Et het d'r in hongen, mar zie bin et toch overeenkoemen, al mos de pellsie d'r nog een battelik woortien tussen gooiën* hen stevig terecht moest wijzen (Sz) 5. het uiten van woorden *Die vent is tot alles in staot en deugt nargens veer, et is mit ten woord een niksnutter* (Op), *et woord voeren, an et woord wezen, Die zat ok aorig op 'e preekstoel, die had de hiele aovend et woord praatte* de hele avond, praatte van allen het meest (Nbk, Np), *Wat het dat stobbegien weer een woord* praat voortdurend en opvallend in verhouding

met anderen (Db), *et woord doen* mede namens anderen het woord voeren (Nbk), *Hij kan zien woortien wel doen* kan zich behoorlijk uiten in woorden, kan het woord goed voeren (Nw), zo ook *Die kan goed zien woortien doen* (Db, El), *een goed woortien veur iene doen* voor iemand pleiten (*spon*), *iene et woord geven, ...ontnemen (spon), iene an et woord laoten, niet an et woord kommen (kunnen)* niet de kans krijgen het woord te voeren, *d'r gien woord tussen krieggen kunnen: N. is wel zoek rattelschute, daar krieg' gien woord tussen* (Db), *iene te woord staan, iene van weinig woorden* iemand die weinig zegt, *d'r gien woord (weer) over ,beuren willen* 6. erewoord *woord holen* nakomen wat men heeft beloofd: *Ik wil d'r een ied op doen, dat hij woord holen het* (b), *iene opzien woord(en) geloven (spot.)* * *Hij zegt gien woord of 't riemt mar voort (Sz), Gien woorden mat daoden!* (*spot.*), *De vrouwluden hebben 't woorden de manluden de daod* (Np), *Een man een man, een woord een woord* (Nbk, Wol) woordbeeld (1) {'w...J - woordbeeld woordbliend (spor) ['w...] - woordblind woordeboek et; -en; -ien ['w...] i. woordenboek woordeboekavond de; *avens*, -en ['w...] 1. avondbijeenkomst van informanten van het *Stellingwarfs Woordeboek* en evt. andere medewerkers en belangstellenden (zowel m.b.t. een groep informanten in een dorp als m.b.t. de medewerkers in alle dorpen tezamen; ontstaan in de tweede helft jaren zeventig) *De woordeboekavens lopen meerstal uut* (Np) woordeboekbriefien (verspr.) et; briefies {'w...] 1. klein informatieformulier waarop men per woord, uitdrukking z'n gegevens vermeldt (met name Lb.v. het *Stellingwarfs Woordeboek*) *We moe'n van da ege de woordeboekbriefies klaormaeken* d.i. samen bepreken en invullen (Obk) woordeboekgroep de; -en; -ien ['w...] 1. elk der groepen informanten variërend van drie tot vijf of soms meer personen, verspreid over de gemeenten *Oost- en West- Stellingwarf* die maandelijks vragen bespreken en beantwoorden t.b.v. dit woordenboek woordeboekkaurtien et; ...kaorties ['w0.] 1. *hetz. als woordeboekbriefien*, z.aldaar woordeboekmaeker ['w...] - woorden-

boekmaker woordel, oekmeensken mv. ['w...] 1. informanten t.b.v. dit woordenboek *Een boel woordeboekzneensken bin bejaord* (Nt) woordeboekmiddag de; ...middaegen; -gien ['w...] 1. middagbijeenkomst van informanten voor het *Stellingwarfs Woordeboek* en evt. andere medewerkers en belangstellenden (zowel m.b.t. een groep informanten in een dorp (maandelijks) als m.b.t. de medewerkers in alle dorpen tezamen (jaarlijks); ontstaan in de tweede helft jaren zeventig) *Nao de woordeboekmiddag bin we schor van etpraoten!* (Obk) woordeliest(e) ['w...] - woordenlijst woordeschat (1) ['w...] - woordeschat: de woorden van een taal, ook: de woorden die een persoon kent uit een bep. taal woordewisseling (spor.) ['w...] - woordewisseling, twistgesprek woordgebruik (*spot.*) {'w...] - woordgebruik woordgrappien (*spot-*) ['w...] - woordgrapje woordgreens (1) ['w.] - woordgrens woordgroep (1) ['w...] - woordgroep woordsoort(e) ['w...] - woordsoort woordverklaoring (1) ['w...] - woordverklaring woordveurraad ['w...] - woordvoorraad woordvoerder ['wo:rtfu:ardr] - woordvoerder woordvorm ['wW] - woordvorm woordvorming {'w...] - woordvorming worgen z. *wurgen* worm de; -s, -en (*spot.*); -pien, -tien (oost.) ['wor(om) (Nbk en oost.), ...wr.. (Nbk en oost.)] 1. regenworm, ook: vergelijkbaar dier dat in het lichaam van mens of dier kan voorkomen *worms zuken veur et visken* (Dhau), zo ook *worms vangen* (01-Nl), *Ik heb een wormtien onder 't vel uut trokken* (Dfo), *Dat kiend het worms* (Obk), *Ie hebben wonvsje bent een zeur (n), Branewien mit suker is goed veur de worms* tegen wormen (in je lichaam) (Diz, Np), zo ook *Een hassebassien is goed veur de worms* (Ste), *Aj' twee borrels drinken, zeggen wij wel es: Yene veur de wonns en iene veur oons zels'* (Dhau), *Et varken het won-ns* (Np), *De hond het last van won-ns* (Bdie), *De appel zit vol worm* (Nbk), *Dat moej' now niet nog es lappen, want dan gaotjow een raere worm of dat zal ik je dat flink*

betaald zetten (Op) 2. (ook verz.) larve van de houtkever en van soortgelijke dieren, die hout, fruit en groente zoals wortels aantasten *In dat hoofd zit de worm in* (Ld), *Die stoelpoot is hielemaole vermoimd, daar zit de worm ij2* (Dfo, Obk, Ld), *D'r zit warm in die paal* (Np), *In die wottels zatten warms* (Po- Dbl), *Et kapstok van 't gebient zit vol worm* (Np) 3. baardschurft (Db)

wormbulte (Nbk) de; -n; ...bultien ['w ..j 1. hetz. als *horzelbulte* (Nbk), z. aldaar wormdokter z. *wormedolcter*

worjnedokter (Ste) Ook **wormdokter** (Nbk, Nt) 1. opschepper (Ste) 2. in *Hij voert een woord as een wormdokter* hij voert luidkeels en druk het woord (en is daarbij opschepperig) (Nt, Ste, Nbk)

wonnen (Np) zw. ww.; onoverg.; wormde, het wormd ['wormn] 1 wormsteek ver-tonen *Dat kassien dat wormt* (Np)

wormerig (Bu, Dhau, Obk, Ow) ['wormorox] - (vooral van appels)

wormstekig, aangetast door wonnen, rupsen, ook wel: met houtworm (Dhau, Ow) *Die stoel is wonnerig* (Dhau)

wormkoekien (Np) ['w...] - wormkoekje

wormkruid z. *boerewonnkruid*

wormsteek z. *wormstik*

wormstek z. *wormstik*

wormstek(k)erig z. *wormstilderi*

wormstik (Ld, Nbk, Np, Nt, Obk, 01-Nl, Op, Ow, Spa, sz) Ook *wormstek* (Bu, Ow), **wormsteek** (Bu), **wurmsteek** (Bdie, Spa)

['w...sttk/...stskl --- sti:k] - wormsteek (ook verz.) *een appel wit warmstikken* (Ow),

een boel wurmsteelc. (Spa), *D'r zit een boel wormstik in de wottels* (Spa), *...in de appels* (Np),

Die appels moe'n war toemaekt wodden tot smotse, want d'r zit nogal es een wormstik in (Op)

wormstikkerig (Bdie, Wol en Oost.) Ook **wormstekkerig** (El), **wormstekkerig** (Bu), **wurmstekkerig** (Spa), **pierestikkerig** (Ste, Wol) bn.; -er, -st [...st...], ook wel 'w... ...]

1. wormstekig *Die wottels bin worrnstikkerig* (Np), *De appels bin pierestikkerijg* (Wol) 2. (gezegd van een meisje of vrouw) kattig, geneigd tot ruziën, vechten (meisje) (Np) *een wormstikkerig ding* (Np) 3. (van een meisje of vrouw:) lelijk, onaantrekkelijk, in een wormstikkerijg ding (Np)

wormstikkerigheid (Pe-Dbl), voor -heid z. -bied [...st ---] 1. de toestand van het wormstekig zijn *Die appels zatten vol*

wormstikkerigheid (Pe- Dbl)

wormtiekede; -n; ..tiekien (Dfo) ['w... j 1. dop- of snelworm *De worintieke (bij schaopen) legt eier in de wol* (Dfo)

worp Ook **wôrp** (Ow) de; -en; worpjen ['w3r(o)p/wcer...] 1. het werpen, keer dat men werpt 2. resultaat van werpen, de hoeveelheid die in één keer wordt geworpen

een wöip zaad (Ow), *Et talboolt wodde teld per worp; een worp was vuuf hoolties* (n: Ot) 3. breedte van een baan die men neemt bij het handmatig zaaien of het strooien van kunstmest (Dfo, Nbk) *De brette van een gezide gang is een worp* (Dfo), *Nog twie worpen d'r over, dan bin k klaar* (Nbk) 4. zoveel biggen als een varken in één keer baart *Oonze biggemotte was lelk op heur eerste worp bigies* (Db)

worst de; -en; wossien ['west (El, Obk en oost.), wot] 1. (stofnaam) worst *een pla/dien wast* (Nbk), *waanne wast* (v) 2. worst in een bep. vorm, d.i. meestal in het bekende, langgerekte model *wit een wast naar een schinke smieten* (b: Im, be: Nw),

Ik viene bi) praat as een en tien wast en hij draeft ok youl te veule deur (d)

wostebrotien (Np) ['w...] - worstbroodje

wostehoorn z. *wostboorn*

wosten (Ow, Ste) onbep. w. ['woflq] 1. het maken van worst uit met *Dan wodde et [nl. de gekruide en gezoute met] deur een wasthoortien in schonemaekte daaryns stapt; tante doe dat en vader en moeder sneden et met; tante kwam dan te wasten* (Ste)

wostepen (Bu, Dfo, Dho, Nbk, Ste) Ook **wosipenne** (Nw), **wosteprik** (Bu), **wosteprikker** (Ld), **wostprikker** (Nw) ['w... j - worstepen *De stiekels uut de haegeldoornhege wadden schone maekt en bruukt as wastepennen* (Ste), *Wostepennen wadden maekt van bessemries, dat bin takkies van de buik* (Dfo), *Een wasteprik sta/den ze op et aende duas deur de daarm benne* (Bu)

wosteprik(ker) z. *wostepen*

wosthoorn (Bdie, Bu, Dho, Ma, Np, Obk, Ow, Ste) Ook **wosteüoorn** (Ow) de; -5; -tien ['w...] 1. (vaak verkl) worsthoortje

Alles [nl- de gekruide en gezoute met] kwam in een tobbe en wodde mongen, dan even printen af et goed was, en dan wodde et deur een wosthoortien in scanemaekte daarms stapt Tante deed dat en vader en moeder sneden etmet (Ste), *D'r weren drie*

soorten *wostehoorties*, die *veur de di/de daarin weren groter* (0w)

wostkoe (Db) ['w...] - worstkoe *Die wostkoe is al wat oofd, hij zal wel taai wezen* (Db)

wostmaakeri'je (Obk) de [...'ijo, z. ook -i'je] 1. het maken van worst *Et met van 't varken is 't beste veur de wostmaakerije* (Obk)

wostmesiene (01-NI, Ste) ['w .J - worst-machine

wostmeule (Ste) ['w...] - worstmolen

wostpenne Z. *wostpcenne*

wostprikker z. *wostepenne*

wottel de; -5; -tien ['wotl (Bu, Nbk en west.), wotl (OS)] 1. boomwortel, plantewortel een boom mit wottel en tak *vat de grond scheuren* (Pe-Dbl), *Kweek moef uutroeien mit wottel en takke* (Bu), *Dat stekkien schat wottels* (Nw), *Die plaante het al wottel schouten* (Nbk), *zo ook Die plaante zet wottel* (Dho), *Hef'daor wottel scheuten?* hoe zit dat, kom je nog eens van die plek? (Nbk), *Hij het d'r wottel scheuten* heeft het er naar z'n zin (nadat hij ernaartoe is gegaan), wil er niet meer vandaan (01-N1), *Een miegerig buigien kan nao zoe'n dreugte niet vetJe helpen, want dat komt niet an de wottelnl.* van het gewas (Obk), (gezegd wanneer het maar blijft regenen:) *De regen komt now an de wottel* (be: Nvv), *waartegenover 't Gras staot verschrompeld op 'e wottel* (Diz), *Mit b drienend gong et d'r de ere weke op los en in een dag of vieve sten d'r niks meer op 'e wottel* d.i. na het handmatig maaien (vo), *Et zaod staot nog op 'e wottel* (Obk), *...wedde op 'e wottel* verkocht terwijl het nog op het land stond, nog gemaaid moest worden (Bu, Obk), (bij *vergelijking*;) *Mar wij bin ok zoveule oolder, en oonze wottels in disse grond bin ok zoveule oolder as die van fim* wij zijn door onze leeftijd nog veel meer aan deze grond gehecht (vo) 2. wortel, peen (*meestal als groente*) *We eten vandaeghe wottels* (Nbk), *Ik moet de wottels even wieden* (Nbk, Bu), *even een lekkere wottel opknabbelen* (Nbk), *wilde wottel* peen die in het wild voorkomt (fp) 1 tandwortel 4. haarwortel *Een peerd kan vaorens in de maenen hebben, an de wottel van de maenen* (Ste), (dooddoener uitgesproken om zich snel van iets af te maken:) *een bos wottels mit laank lof* (Nbk) 5. wortel

van een getal (spot.)

wottelbedde (Diz, Nbk, Ld) et; -n; -gien ['w...] 1. groentebed met wortels *Dat wottelbedde zit vol klein grut* (Ld), *Ik moet et wottelbedde wieden en de patties even schoffelen* (Diz)

wottelboerskruden (Bu) mv [...'kr] 1. bep. fijne kruiden: *Wottelboerskiuden, veur af koolde hadden of zo, daor trok te thee van* (Bu)

wotteldoek (Bdie, Hu, Pe-Dbl, Spa) ['w...] - worteldoek *We hadden vroeger een wotteldoek an de waand hangen* (Bu), ook als omslagdoek: *As mien opoe et vroeger koold hadde, vreug ze om de wotteldoek* (Bdie)

wottelen (Dho, Obk, Spa) [wr414 (Obk), 'wotln (Dho, Spa)] - wortelen (lett.) *De boom begint now te wottelen* (Obk), *Af planten stekken kuf ze op water laoten wottelen* (Spa)

wotteflioijt (Bdie) ['w...] - wortelhout

wotteiknolje (1) ['w...] - wortelknol

wottefloh (Nbk, Obk) ['w...] - wortelloof

wottelmogge (Ni) ['w] - wortelvlieg

wottelsap (Obk) ['w...] - wortelsap

wotteischrabben (Nbk) onbep. w. ['w...] - wortelschrapen

wottelschrabmesjene (0w) de; -n, -5; -gien ['w...] 1. machine voor het schrapen van wortels

wottelsoep (1) ['w...] - wortelsoep

wottelstamppot (Nbk, 0w, Sz) ['w...] - wortelstamp *wortelstamppot mit siepels* (Nbk, Sz)

wottelstok ['w...] - wortelstok

wotteltrekken (Spa) ['w...] - worteltrekken

wotteivliege (Nbk) ['wW] - wortel *De wottelvliege taast wottels an* (Nbk)

wottelwieden (Bu) onbep. w. ['w...] 1. wieden van groentebedden met wortels

wottelwieder (Np) de; -s; -tien ['w...] 1. iemand die de wortels in de tuin wiedt, vooral: bijnaam voor elk der inwoners van *Buil*

wottejzaud (Obk) ['w] - wortelzaad
wouter z. *woolter*

wouw (1) de; -en; -gien ['woM] 1. niet zo bekende roofvogel: wouw

wrabbe z. *frabbe*

wrak 1 et; -ken [wrak] 1. scheepswrak (spor) 2. iemand die kennelijk erg te lijden heeft gehad, lichamelijk of evt. geestelijk in een zeer slechte konditie is (Nbk) *N het zwa ore klappen had, 't is een*

wrak - wried

wrak wat d'r nog van him over is (Nbk)
wrak II (verspr.) Ook *wrak* (Nbk) bn.; -ker, -st [wrak/frak] 1. (vooral van koeien) in slechte, sterk aangetaste staat, slecht gebouwd, met sterk aangetaste konstmkctie *De kringeslaachter kreeg wrak vee* (Ld, Nbk), *Ik heb een wrakke koe ofleverd* (Ld, Spa, Diz), *Een wrakke koe is een minplesant* (Ma), (zelfst., van een koe:) *een wrakke* (Ma), zo ook *As ze ei mar niet an de klauwen juiegen, zee H, want dan kijf wel es een peer wrakken overholen* (vo), *een wrakke taofe/*, *De wrakke stoelen, de vloermatte mit gatten d'r in (...)* (vo)
wrakselen (Dhau) zw. ww.; onoverg.; wrakselde, het wrakseld [wraksin] 1. hetz. als *uosselen*, z. aldaar
wrang I (Dfo) Ook *wrante* (bo: Nw) de [wraij/'wranto] 1. wrang, etterdracht *Nao et oficalven kreeg die koe wrang in 't gier, en bleef ok nog mit et voelske staan* (Dfo)
wrang II (verspr.) Ook *wrange* (Dhau, Ld, Np), *wranje* (in verb., z. hierna: h), *wrang* (verspr., h), *wrange* (Nbk) bn. [wraij/'wraij (g)a/ frafl/ fraj(g)a] i. wrang, zuur *een wrange appel*, *Meer as zoet, wrange!* (Np) *een wilde wrange bitterzoet* (Nbk), vooral verz., zelfst.: *wilde wrange* id. (Nw, Open verspr. oost.), ook *wijde wrange* id. (01-NI, Np, Nw en verspr. oost., h, f) en *wijde wranje* (h): *In de oorlog wodde d'r een hoop wijde wrange kauwd* (Ld), *zoere wrange bitterzoek* (Dhau), *...wrange zuring* (Nw) 2. met *wrang* T, met etterdracht (Ste) *een wrange pinke* ni. met opgezwollen, ontstoken uier (vaak voor de slacht verkocht) (Ste)
wrange z. *wrang* IT
wrangerig (Np, Obk) bn., bw.; -er, -st ['wraijgpx] 1. enigszins wrang smakend (Np) 2. op vinnige wijze dwars, voortdurend in de contramine *Dat vrommes is altied lieke wrangerrg* (Obk), *Et is een wrangerij meens; d'r is niet mit omme te gaon* (Obk)
wranghoolt (ZW, Ma) et [wrarjho:It] 1. bitterzoet *De riekeren hadden zuuthoolt, dat mos kocht wodden, de wat aannere meensken, kiende,-vrangh oolt* (Ste), *Af op wranghoolt kauwen is 't net zuuthoolt* (Pe- Dbl)
wranzoyer (Db, Ld) bn., bw. [aks. wisselt] 1. wrang en zuur smakend *een wranzoyere appel* (Ld)

wranje Z. *wrang* II
wrante z. *wrang* T
wrantig (b: Im, In, p) bn.; -er, -st ['wran tox] 1. knorrig, chagrijnig
wraok(e) (Ste, n) de ['wro:k(a)] 1. wraak (die men neemt, waar men op zint)
wraoknemen (Ste) onbep. w. ['wr...] 1. wraak nemen
wraomen z. *vraonien*
wratfe Ook *vratte* (verspr.) de; -n; wrattien ['wrata/'fr...] 1. wrat (ook bij bep. planten) *Ze had een vrattien an de wange* (Obk), *Die jonge zat onder de wratten, dat leek wel mal* (Pe-Dbl), *De wratten stikken et meeste af aander weer kriegien* (01-NI), *D'r zat een wratte an die eerpel* (Dfo)
wrattebieter Ook *vrattebieter* (verspr.), *hlaorebieter* (Bdie) de; -S; -tien ['wr.../ 'fr.../'blo:ara...i...] T. libel (meestal: de grote, bruine) *Vroeger leuten we wrattebieters wel op 'e hanen zitten om de wratten of te bieten, mar 't hulp niks* (Op), *As et ^{vil} de zoemer mooi weer is en d'r vliegen veul wrattebieters, dan zeggen we dat d'r droogte opkomst is* (Sz), *Ie hebben grote en kleine wrattebieters, de kleinties noemen we peerties* (Diz), zo ook *Kleine, kleurde, blauwe wrattebieters nuumden we peerties* (Pe-Dbl)
wratterig (Dhau, Nbk, Np, Nw), *vratterig* (Dho, Wol) bn.; -er, -st ['wratçaxifra ---] 1. met wratten of soortgelijke uitwassen bezet *De eerpels bin wratterig* (Nbk, Np)
wrattezoeger (fp) de; -s; -tien ['wrato...] 1. huislook
wreed z. *wried*
wreken (verspr.) Ook *wreken* (spot.) zw. ww.; overg. en wederk. ['wrvk/'fr...] 1. (zich) wreken
wried (App, Dfo, Ma, Nbk, Obk, b, bet. 3: Dhau, bet. 4: Bdie) Ook *wried* (Nbk, Obk, Sz, b: Im), *wreed* (bet. 1: spor. west.) [wri:tlfri:tlwrt:t] 1. wreed, meedogenloos, *hard en gemeen Och, wat bij' toch wried* (Nbk), *Kiender kun wried wezen zijn soms wreed ten opzichte van elkaar, of t.o.v. dieren* (Dfo) 2. ruim, vergaand (App, Ma, b, b: Im), *Dat leek aorig wried* buiten-gewoon, geweldig (Ma), verder in *niet wried* krap, niet ruim (qua financiële mogelijkheden) (b: Im), *te wricdstaon* zo erg lijken dat het niet goed kan komen (App, b): *Wat zullen de meensken wel niet zeggen! 't Stiet miJ vuus te wried!* (b) 3. (van stof) ruw (Dhau) 4. (van mensen in

hun reakties) scherp, bijtend (Bdie)
 wriefdoek (spot-) ['wr...] - wrijfdoek
 wriefletter (spot.) ['wri:f...] - wrijfletter
 wriefpaol (Db, Ma, Ow) ['wri:f...] - wrijfpaal (lett.) een wriefpaol in de pinke weide (Ow)
 wriefwas ['wri:was] - wrijfwas *Aj' de meubels opwrieven zet ie ze in de wriefwas, en dan oppoetsen en uutwrieven* (Nw)
 wriemelder (Nw) de; -s ['wrimldr] 1. iemand die op prutsende wijze vervaardigt
 wriemelen (Ld) ['wrimi7] - knoeien, i.h.b. van mieren (onpers.:) *Et wriemelt van de mieghummels* (Ld)
 wriemelkont (Dhau) de; -en; -ien ['wnimikont] 1. iemand die niet stil kan zitten
 wrieven Ook *vrieven* (Ma, Nbk, Nt, Nw, OI-NI) st ww.; overg, onoverg.; het wreven ['wni:bipflr...] 1. wrijven: krachtig langs elkaar (doen) strijken *mit een doek de taofel wrieven* (Nbk), *over de taofel wrieven* (Nbk), *de meubels wrieven di om ze schoon te maken, te poetsen* (Nbk), (wederk.) *Hi5 wnft hun de rogge* d.i. bijv. tegen de deurpost aan, tegen de jeuk (Nbk), zo ook *HiJ wnft de rogge tegen de deure* (Nbk), *Wriefmi5 es even (over) de rogge, ik heb zoe'n jokte!* (Nbk), *je de slaop uur de ogen wrieven* zich de ogen wrijven (Nbk), *je in de hanen wrieven* zich in de handen wrijven (Nbk), *Dat zak 'in eerst es even onder de neuze wrieven* (Nw) 2. (overg.) met een krachtig strijkende beweging in, op iets aanbrengen *was op 'e auto wrieven* (Nbk) 3. (overg.) fijnwrijven *wat tot kleine korrelties wrieven* (Nbk)
 wrieving de; -s, -en ['wri:wuj, ...vuj] 1. wrijving, het wrijven *Deur wrieving van gedachten komt etmeerste tot staanddoor stevig denkerk* (Np) 2. onenigheid (Nbk) *Dat gaf toch wel wat wrieving* (Nbk)
 wrikken Ook *wikken* (spot.) ['wnkij/'fnkij] - wrikken: wikkend bewegen of dat proberen te doen *Ze wrikken mar an die deure* (Dho), *Ik bin gister an et wrikken west in de tuun om de wilde vloer d'r uw' te kriegen* (Nbk); in het bijzonder: het. als *stikken* van aardappelen, z. aldaar (Bu)
 wringe (Obk) Ook *vringe* (Dfo) de; -n ['wn(g)o/'fr...] 1. inrijhek, vgl. *Een wringe is een driber hekke mit een drijoaal; die drjt in de paol mit een rond*

gat in de bovenbalke en een dikke ronde penne an de dri'jraol, vroeger ston d'r iene op Deddingeburen (Obk)
 wringen Ook *wringen* (Nbk, Dho, Obk, Sz) st ww.; overg.; het wrongen [wrqj:/'frqj:] 1. wringen, met een wringende beweging *samendrukken* *le moe'n die gediene mar goed uutkniepen, want wringen kun ze niet weer uutstaon* d.i. hier: met de wringmachine (Sz), *Hij zit d'r krak zolangean te wringen en te vra om en totdat hij de boel los het* (Np) 2. (wederk.) met een wringende, wurmende beweging voortgaan: *Hi5 wrong him wit kop en schooldors deur et regenbakgat* (b)
 wringer ['wru](g)ç] - wringer: iemand die wringt; wringmachine *wasgoed deur de wringer baden* (Nbk), ... *doen* (Nbk)
 wringerbok (Ma, Ow) de; -ken; ...kien ['w...] 1. houten onderstel van een wringmachine
 wrissel (Diz) de; -s, -tien ['wrts!] 1. hetz. als *frisse*, z. aldaar *Liezen uut de sloot wodden bi de zoemer sneden en dreugd; drie liezen kwamin en om de stat en die nos ie vaastebreiden mit een toppien haor en dan een kneupe d'r op; boven an de plume begonnen ze te breiden en dan ong. 10 cm, en dat kwam dan an de statliende vaaste deur een stalleer om de stat henne te doen (de wrissel zat d'r in om et leer vaaste te holen, dan glidt die d'r niet nut)* (Diz)
 wrok de [wrok] 1. wrok *D'r bil/t altied een wrok* (Db), *opgekropte wrok* (b)
 wrong (Obk, Spa) de; -en ['wroij] 1. *haarwrong* *Die vrouw het et haor in een wrong* (Obk)
 wronge (Spa, Wol) de; -en ['wroij(g)o] 1. hetz. als *ronge*, het. 1 (Spa) 2. rol stof om iemands middel (Wol)
 wrotten z. *vrotten*
 wrotter z. *vrotter*
 wrotploeg z. *vrotploeg*
 wufebone (Spa) [wyfb ---], in *oolde wufebone* grote tuinboon
 wuflen z. *wie/Yen*, z. ook onder *wief*
 wufies- z. *wie/les-*
 wuiven zw. ww.; onoverg.; wuifde, het wuifd ['wijbrp] 1. wuivend groeten *Hi5 stak de baand op en wuifde nog een keer* (Nbk), *naor iene wuiven* (Nbk)
 wulen z. *woelen*
 wulp(e) z. *wip*
 wulpeweide z. *wilpeweide*

wufte - wybertien

wume 2. *wieme*

wuppen z. *wippen*

wurf (Ei, Spa, bi) de; wurven; wurfien
[wAr(o)fJ i. erf, heem (Spa) 2. voergang
(El, bi)

wurg (Bdie) bn; -er, -st [wAr(o)x] 1. moe
wurgen Ook **worgen** (Nbk) zw ww.
overg., onoverg.; wurgde, het wurgd
[wAr(o)gp/'wnr(Q)gfJ 1. doden door wur-
ging *Ie zollen 'n wurgen, die vent!* (Nbk)
2. zeer veel moeite doen *Ik wurg d'r wit*
om et of te t-legen (01-NI), verder in de
verb (mit) hangen en wurgen met zeer
veel moeite proberen te doen (Nbk,
01-NI), vgl. *Et wodt hangen en wurgen om*
et of te jwiegen (01-NI), *Mit hangen en*
wurgen kreeg bi et eten toch nog bi dat
kleine kiend (Nbk), *Mit hangen en wurgen*
het hij et op 't laeste of kregen (Nbk), **ie**
deur een massa henne wurgen wringend
gaan (Spa)

wurger (1) [wAr(o)gç] - wurger, iemand
die doodt door wurging

wurmen (Sz) zw ww; onoverg.; wurmde,
het wurmd {wA:rmnJ 1. met heel veel
moeite zich begeven (door) *argens'*
deurbenne wurmen (Sz): *Om bij 't ende te*
koemen mos hij deur verscheiden hinder-
nissen henne wurmen (Sz)

wurmsteek z. *worinstik*

wurinstekerig z. *wormstikkerig*

wuuf Z. *wief*

wybertien [wibçtin] - wybertje: klein
ruitvormig dropje

X

x [tks] - x: bekende letter/medeklinker x, ook: alfabetisch geordende reeks woorden of namen die met een x beginnen; ter aanduiding van een onbekend aantal, soort, factor, persoon; x-teken ter uitdrukking van een vermenigvuldiging; in het Stellingwerfs wordt de x maar in een zeer beperkt aantal woorden geschreven
X - X: Romeins symbool voor het getal 10
1-as (1) - x-as.
x-bienen ['gzbi:t] - x-benen
xerox (spot-) [ksi:oroks] - xerox
xeroxofdrok (*spot.*) ['kst: aroksovdrok] - xeroxafdruk
xeroxapparaot [ks.] - xeroxapparaat
x-straalen (1) ['iks ...] - x-stralen
xylofoon (spot.) [ksilo:'fô: n] - xylofoon

Y

y [igrek; ei in de combinatie x, y, z en in de laatste bet. hierna] - y: bekende letterklinker y, ook: alfabetisch geordende reeks woorden of namen die met een y beginnen; ter aanduiding van een onbekend aantal, soort, factor, persoon; de tweede onbekende grootheid: na/naast x *Af de lene op x stellen, stel ie de ere op*_y (1)
Y - Y: Romeins symbool voor het getal 150 en (met streep erboven) voor 150.000
yankee (spor.) ['jɔki:] - yankee
y-as (spor.) ['ejas] - y-as
yell (spor.) ['jɛl] - yell
yen (1) Lien] - yen
yoga (verspr.) ['jo:ga] - yoga
yoga-oefening (spor.) [jo:gaufonuj] - yoga-oefening
yogapraktiek (spor.) [J...] - yogapraktijk
yogatherapie (1) [j...] - yogatherapie
yoghurt [ioxt] - yoghurt
yoghurtflesse [j...] - yoghurtfles
yogi (1) {'jo:gi] - yogi
yuppie (verspr.) ['jɔpi] - yuppie

z de; -ten; -tien [set] 1. de letter, klank z *Die oolderwetse z, zoek Duutse zeggen wi5 dan* (Obk) 2. woordreeksen e.d. die met de letter z aanvangen

Z - Z: romeins symbool voor het getal 2000

z. - afkorting van *zonder, zie, zieldem*

z.g.a.n. - afkorting van *zo goed as ïi5*

Z.H. - afkorting van *Zuud-Hollaand*

z.h.s. - afkorting van *zonder heufdelike stemming*

z.j. - afkorting van *zonder jaortai*

Z.O. - afkorting van *zuudoost(en)*

z.o.z. - zo.z. ('zie ommezijde')

z.p. Ook *z.pL* - afkorting van *zonder plaknaeme of zonder plaetsnaeme* zonder plaatsnaam

z.pL Z. Z.P.

z.z. - 2.2. zeldzaam')

zaachies(an) z. *zachies(an)*

zaachtaordig bn.; -er, -st [sa:x'to:a(r)dQx]

1. mild, zacht van karakter 2. (van een bijenvolk) zelden stekend (bs: Dfo, Obk)

zaachtboard (Nt) ['s...] - zachtboard

zaachte bn.; -r, zaachtst ['sa:xta] 1. week,

niet hard een zaachte baann (ba), *een*

zaacht ei (Nbk), ook fig.: *softie* (spot.), *zo*

zaachte as botter (Np, Ow) 2. niet hard,

ruw van oppervlak *nacht vel, zaachte*

banen, zo zaachte as ziede (Nbk) 3. niet

guur *een zaachte winter, zaacht weer*

(Nbk), *'tIs zaachte veurdetiedvan 'tjaor*

di. het weer (v) 4. niet met kracht of

nadruk uitvoerend *iene zaachte over et*

gezicht strieken (Nbk), (*fig.*) *een zaachte*

dood starven bijna ongemerkt ophouden 5.

teder, vriendelijk van gemoed *A. is een*

zaacht macgien (v), *een zaachte bi5c* bij

die niet gauw steekt (bs: Op), *een halve*

zaachte halve gare, softie (b: Im) 6. niet

hard qua geluid *een zaachte stomme, Hi5*

zong een droevig, zaacht lieden () 7. niet

fel, niet krachtig *de kachel op zaachte*

zetten (Nbk) 8. in *de zaachte sektor* (1)

zaachten (OS, Bdie, Np, Op, p, b: Im) zw-

ww.; onoverg.; *zaachtte, is zaacht* ['sa:xtn]

1. genezen van een wonde *Die stee wil niet*

zaachten (Bdie), *Et begint weer te zaachten*

de wond gaat genezen (b: In), *Hij har een*

smatlappe an de baand en dat wol niet best

zaachten (Db), *Et wil niet zaachten, et bJift*

eupen (Nbk), *Ei zaacht wel geneest wel*

(Nbk), *zo ook Et zaacht mooi* (Nbk) 2.

afnemen van pijn of van een ellendige

toestand (Obk, Op) *De piene gaot wat*

zaachten (Op), *Et gaot om et leed van de*

meensken te zaachten (Obk)

zaachthoolt (Dfo, Ma) et ['s...] 1. hetz. als

wiekhooft, z. aldaar Zaachthooft, zoas

honnegmiegers, birken, elzen, wilgen (..)

(Ma)

zaachtmoedig (spot.) [sa:xt'm...]]- zacht-

moedig

zaachtzedig (Nbk) bn.; -er, -st

{sa:xt'st:dax] 1. hetz. als *zeerkele*, z. aldaar

zaagbok z_ zaegbok

zaagsel z_ *zaagsel*

zaaien (Nbk, b: Im) Ook *zi'jen* (Nbk) zw.

Ww.; overg., onoverg.; zijde, is/het (bet. 1)

zijd ['sa:j(d)i/'sij(d)] 1. (overg.) met een

zaailing - zaandgehakkien

wijde beweging, met een grote boog gooien *HIJ zaaide et over de wereld* (Nbk), *Ze zijden de balie dciï de locht* (Nbk) 2. (onoverg.) met een boog, smak vallen (Nbk) *Hij zaaide d'r henne* (Nbk) zaailing (Sz) de; -en ['sɑ:j...J t. zaailing: bep. stadium van een gekweekte plant zaaizout (Sz) ['s...] - strooizout **zaak** z zieke zaal z. ziel zaand Ook *zand* (Wil) et; zanen (bet. 2) [sâ:nt/sant] t. zand: bekende stof *een karre vol gaand, scharp gaand* (spor.), *Bij gaand schieten [ook aaneen] gong iene onder in et zaandgat en gooide et zaand nam- boven, zodaj' et daar weghaelen konnen; et witte zaand, dam gong et omme, et boverzaand, et donkergele, was voor in de stal, et witte zat daar onder vlak boven et grind* (Ste), *gaand indweilen* (Ste, Nw), vgl. *Et gaankien achter de kaemerdeure wodde mit gaand indweild; et waeren rooie vloerstiennen, die laggen ok op et gaand; naoderbaand wodden d'r mit een natte dweil en dan mit een dreuge dweil feguw-ties in maekt* (Ste), *De kiender gatten mekeer mit gaand te gooien* (Nbk), *le kun dezwaarm ok mit zaand gooien* nl als een zwerm bijen te hoog vliegt (bs: Obk, Op), *gaand d'r over* (Nw), *iene gaand in de ogen striJen* (Ow), *Die redenaosie hong as drong zaand an znekaer* (Diz, Pe-Db1), *Hij wol voor kwast speulen, mar zien grappies hongen as dreug gaand an mekaere* (Op), *Et geld jop disse maond as gaand deur de vingers raakt vreselijk snel op* (Sz) 2. zanderige bodem of zandlaag *Ze baggen lekker languit in et gaand* (Nbk), *Die kommen van 'et ZaandÇ wodde d'r gegd, die daar van et zaand bij legypted.i. een extra zanderig deel van een bekend gehucht met zanderige boden onder Nijberkoop* (Nbk), *Hij woont op 'e Zanen naam voor bep. zanderige gronden* (Op, Np), *iene van de zamen iemand die op de zandgronden woont* (Wol), *Eerst kriej' de zwatte grond dan een oeriaoge en dan et zaand* (Np). *Bij et bouwen van een huis mossen vaeke diepe sleuven greven wodder, om op 't rooie gaand te kommen* (Op) * (raadsel:)' *k Kwam over etlaanden ik kwam over 't gaan d'En ik kwam een klein honden tegen/Ik vreug nam- zien*

neme, en now heb ik 'tjow al drie keer zegd, en nog gul ie 't niet weten met als oplossing: Kwam' (Obk) zaandachtig ['s..] - zandachtig zaandauto ['s..] - zandauto zaandbaank(e) (spor.) ['s] - zandbank zaandbaene (Ste) de; -n ['s...] 1. baan, perk met zanderige ondergrond *De peerdekeurie gebeurde vaeke op een zaandbaene op 'e mark* (Ste) zaandbak ['s...] - zandbak (voor kinderen) zaandbarg (Dfo) de; -en; -ien ['sâ:ndb...] 1. zandhoop zaandhedde (Nt) {'s...] - zandbed et zaandbedde slichtmaeken (Nt) zaandheie z. heidebeie zaandbijk (Ste) ['s...] - stofblik zaandhoer ['s..] - zandboer, boer op zandgrond zaandbojem (spor.) ['s..] - zandbodem zaandbulte (Bdie, Bu, Nbk, Obk, Pe-Db1) ['s..] - zandhoop, vaak vooral van geel of witachtig zand, vaak speciaal voor kleine kinderen aangebracht om in te spelen: *De kien der gongen van de zaandbuite naor beneden rollen* (Obk) zaanddistel (Ld) ['s...] - akkerdistel zaanddörp (spor.) ['s ...J - zanddorp zaandeerappel z. zaandeerpel zaandeerpel (Dho, Nbk) Ook *zaand-eerappel* (Obk, Sz) de; -s; -tien ['s...] t. zandaardappel zaandeerpel Voor var. z. *eerpel* ['s...] - zandaardappel zaandemmer (spor.) ['s...] - zandemmer zaanderig ['sâ:ndpx] - zanderig *De Boverweg is gaanderi* (Np), *een hoge, zaanderige bouw* (Ow), *een zaanderige reed* (El) zaandgat ['s ...J - zandgat, zandgroeve *Ieder hadde ok een gaandhokkien veuj- et witte gaand bij buis, en zaandgatten in et laand* (Ste), *Bij gaand schieten gong iene onder in et zaandgat en gooide et gaand naar boven, zodaj' et daar weghaelen konnen; et witte gaand, daar gong et omme, et boveaaand et donkergele, was veuj- in de stal, et witte zat daar onder vlak boven et grind* (Ste), *Dezaandgatten daor speulden we wel in as kien der* (Nbk) zaandgehakkien (Nbk) et; ...gebakkies ['s...] t. zandgebakje 2. nagmaakt gebakje m.b.v. een zandvormpje

zaandgebied [s ---] - zandgebied
zaandgreven (Nbk, Op) onbep. w. en het zaandgreuven ['s...] 1. zandgraven
 zaandgrever de; -S; -tien ['sâ:ntxtrt:wr, ...vç] 1. iemand die zand graaft 2. oeverzwaluw (Obk)
 zaandgreveri'je (Nbk, 01-Nl, Op) de; -n (bet. 2); ...greveri'jgien (bet. 2) [..r...; z. -i'je] 1. het graven van zand 2. zandgraverij, zandgroeve
 zaandgroeve (Np) ['s...] - zandgroeve
 zaandgrond de; -en (bet. 1) ['s...] 1. grond die vooral uit zand bestaat, zandig stuk grond *Bij dat busien is een groot stok zaandgrond* (Db), *Wij is de Zuudoosthoeke wonen op 't Echte zaaandgrond* (Obk) 2. streek met zandige bodem
 zaandhaeze (Bu, Dho) de; -n; ...haesien ['s:nt...] 1. iemand die op zandgrond woont
 zaandheugte (Dfo) de; -n, -s; ...heugien [s ...] 1. zanderige hoogte in het terrein
 zaandheuvel (Obk) ['s..] - zandheuvel
 zaandhokke (Nbk, Obk, Ste) et; -n; ..hokkieri ['s:nt...] 1. (vaak verkh) hokje waarin, afdakje waaronder men wit zand bewaard *Ieder hadde ok een zaandhokkien your et witte zaand^{zij} huus, en gaandgatten in et laand* (Ste)
 zaandhusien (Dho) et ['s:nthysin] 1. speelhuisje (in het zand, van zand gemaakt), in zaandhusien speulen (Dho)
 Zaandhuzen et [sâ:nt'hy:zi] 1. plaatsnaam: Zaandhuzen (nabij Noordwoolde)
 Zaandhuzer T (Ma) de; -s [sâ:nt'hy:zr] 1. inwoner van *Zaandhuzen*, iemand afkomstig uit *Zaandhuzen*
 Zaandhuzer II (Ma) bn.; attr. 1. van, m.b.t. *Zaandhuzen*
 Zaandhuziger T (Dho, Dmi, Obk) de; -s [...'hyzagç] 1. inwoner van *Zaandhuzen*, iemand afkomstig uit *Zaandhuzen*
 Zaandhuziger IT (Dho, Dmi, Obk) bn. [...'hyzgç] 1. van, m.b.t. *Zaandhuzen: de Zaandhuziger schoele* (Dho)
 zaandig (El) bn.; -er, -st ['s:ndox] 1. (van de bodem) met veel zand, zanderig
 zaandkarre (1) ['s...] - zandkar
 zaandkarren (Bdie) onbep. w. en het zaandkard ['s...] 1. zand met een kar vervoeren *Hij was an 't zaandkarren nut een kipkarre* (Bdie)
 zaandkesteel (spor.) ['s...] - zandkesteel

zaandkleurig (1) [aks wisselt] - zandkleurig
 zaandknolle (Db, f, bet. 2: 01-Nl) de; -n; -gien ['s...] 1. zandknol (Db), raapzaad (rk) 2. bewoner van de zandgronden (01-Nl)
 zaandkoele (ba) de; -n; -gien ['s...] 1-kuil in het zand, ook: kuil waaruit men zand *wint Daor weren van die lekkere za andlcoelen, die ze zels mit de poten groven hadden*
 zaandkop (verspr.) Ook *zandkop* (Spa) de; -pen; -pien ['s:ntk3p/'sant...] 1. zanderige hoogte *D5-zitten nogal wat zaandkoppen in 't laand, et is d'r slim dreuge* (Bdie, Nbk), *een zandkop neerzetten* afgraven, egaliseren (Spa)
 zaandkorrel ['s...] - zandkorrel
 zaandkrojen (verspr.) onbep. w. en het zaandkrooid ['S...] 1. zand vervoeren met *een kruiwagen Dat zaandkrojen dat ik vandaege daon hebbe, is niks gedaon* (Nt)
zaandlappe (Ow) de; -n ['5...] 1. stuk heideplag, heidezode dat niet wil branden (als brandstof)
 zaandlaoge (verspr.) ['s...] - laag zand
 zaandloper ['s...] - zandloper, uurglas
 zaandman(negien) (spor.) [s...] - zandman(netje)
 zaandmennen (Ma, Nbk, Nw, Obk) zw. ww.; onbep. w. en het zaandmend ['s..] 1. vervoeren van zand met paard en wagen *We meugen schielik wel an 't zaandwennen, want we kriegien toch een gat achter 't huus!* (Nw)
 zaandmennige z. *zaandmenrnge*
 zaandmenning z. *zaandzenninge*
 zaandmenninge (Db, v) Ook *zaandmenning* (Nw, Pe-Db, bo: Bu), *zaandmennige* (Nt) de; -s [s...] 1. zandweg, hetz. als *zaandreed*
zaandofgreven (Db) onbep. w. en het zaandofgreuven ['s...] 1. afgraven van zand *De gemiente dot hiel wat an zaandofgreven* (Db)
 zaandofgreving de; -s, -en; ...grevinkien ['s...] 1. plaats waar men zand wint of heeft gewonnen *Die zaandofgreving bin grondeloos en de oolde Kuwuderkolken weren dat ok* (Obk)
 zaandopbrengen (Dho) onbep. w. ['s...] 1. ophogen door zand aan te brengen
 zaandpad Ook *zandpad* (Spa) et;

...paeden; .pattien ['s:ntpat/'sanL.] 1. *zandpad Vroeger haj' bij oons een hoop zaandpaeden die bij opduj slim min begaonber weren (Db), Lekker allierend over zaandpad en diek! (ba)*
 zaandpolle (Nbk, 01-Nl) de; -n; -gien [s ...] 1. zanderige hoogte in het land (01-Nl) *We hebben een hoge zaandpolle in 't laaïnd (01-Nl)* 2. boerderijtje op zanderige grond (Nbk)
 zaandpoter (vo) de; -5; -tien ['s...] 1. pootaardappel geschikt voor zandgrond *Et was doe nog zo dat zaandpoters as minder zien wodden as kleipoters (vo)*
 zaandputte (El, Ma, Nw) Ook *zandputte (Spa)* de; -n; .puttien [s.../sant.] 1. gat, kuil waaruit men wit of geel zand wint *zaandraand de; ...ranen; .raantien ['s]* 1. opstaande rand zand, met name bij een aardappelkuil (Obk)
 zaandreed (Nbk, Np, vo, j, v) ['s...] - zandweg, zanderige reed, z. aldaar *H en M. dochten en De Fochtel, en heur kreezer huus, de boswallegies en de zaandreden (vo)*
 zaandrieden Ook *zandrieden (Spa)* onbep. w. en het zaandreden [s ...] t. vervoeren van zand op een wagen e.d., om. voor het verbeteren van een zandweg *We hebben en 't zandneden west, et was een hele kaorderije, heur (Spa)*
 zaandrieder (spor.) ['s...] - zandrijder
 zaandringerig (Np) bn- ['s:nrtij(g)orax] 1. (van aardappelen) met bep. ringvormige tekening, vgl- *As d'r van die kringen in de eerpels zitten, dan bin de eiepels zaandringerig (Np)*
 zaandrogge (Np) ['s...] - zandrug *D'r leit een zaandrogge in et laand (Np)*
 zaandruter (Bu) [s...] — zandruter, iemand die van z'n paard valt
 zaandscheppe (Nbk, Nw) ['s...] - zandschep, schop waarmee men zand schept
 zaandscheppen zw. ww.; onbep. w. en het zaandschep (Bu) [s ...] 1. scheppen van zand
 zaandschieten (Np, Op, Ste) de; -s [s:ntski:tQ] 1. zand omhoog gooien, d.i. veelal: met een schep, een spade e.d. uit een kuil waarin men zand graaft, vaak: en daarbij op een wagen gooien: *Bi3i zaandschieten gong iene onderin et zaandgat en*

gooide et zaand naor boven, zodaj' et daor wegga eien kennen, et witte zaand, daor gong et omme; et boverzaand, et donkergele, was veur in de stal, et witte zat daor onder vlak boven et grind (Ste), Et bouwterrein moet aonj opboogd wodden, ze bin al an 't zaandschieten (Op)
 zaandschieter (Bdie, 01-Nl) de; -s [sâ:ntski:tr] 1. iemand die (vaak) bezig is met zaandschieten (01-Nl) *Wij hadden vroeger een oolde buurman, die was zaandsehieter(01-Nl)* 2. bep. soort spade
 zaandschipper (J) de; -5; -tien [...] 1. schipper die met ^{ztn} boot zand vervoert
 zaandschoppe (Bu, Dfo, Ste) [s ---] - zandschep, schop waarmee men zand schept
 zaandsjouwe (Nbk) de; -n [s ...] 1. zeef met behulp waarvan men het zand aan en tussen de aardappelen verwijderde *Een zaandsjouwe daor koj' ok poters wit sjouwen, war dan mos d'r een wiedere sjouwe in, dan kreej' ok de kleine eerpelties d'r wat nut (Nbk)*
 zaandstien Ook *zandsteen (Spa)* ['s...] - bep. kunststeen: *zandsteen Deur de gele en de rooie zaandstien kwam een kleurtien, behaiven deur de sliepstien, die was zo van de netuurlike kleur (Nw)*
 zaandstienen Ook *zandstenen (Spa)* bn; attr. ['sâ:ntsti :ri:'santsti:ii:] - zandstenen *Een natslieper was een grote zandstenen sliepsteen die deur een bak water drijde (Spa)*
 zaandstorm (1) ['s...] - zandstorm
 zaandstraand (1) [s...] - zandstrand
 zaandstraol (1) [s ...] - zandstraal
 zaandstrekerig (Obk) bn. [aks. wisselt] 1. gezegd van zode, plag die niet wil branden *door het vele zand zaandstrekerije zoden (Obk)*
 zaandstri'jen (Nbk, Ste) Ook *zaandstruien (Nbk, Nw)* onbep. w. en het zaandstrijd d ['s...] 1. strooien van zand
 zaandstruien z. *zaandstrijen*
 zaandviakte ['s...] - zandvlakte
 zaandweg (verspr.) Ook *zanddieke (Spa)* de; -en; -gien ['sâ:ntwcx/'sandiko] 1. zandweg, niet bestrate weg, pad *Sta onan bin een bult zaandwegen verhadded (0w), De zaandweg zat baost dichte, zo beugen de takken over ct pad (Obk), Dan dolen we dieper de zaandweg in (.) (j), Dan gaon*

we de zaandweg in 43)

zaandwinkel (Dho, Ld, Np, Nw, Obk, Op, Wol, bo: Np) et ['s...], in een zaandwinkel(tien) hebben overleden zijn, pas begraven zijn (Dho, Ld, Nw, Op, bo: Np), zo ook Die kan een zaandwinkeltien beginnen is overleden (Wol)

zaandzak ['s] - zandzak

zaandzeve (Dho, Np, Nw, Obk, Op) Ook zandzeve (Spa) de; -n ['s... ..] 1. zeef met behulp waarvan men het zand aan en tussen de aardappelen, uit het grint verwijderd, of deeltjes uit het metselzand Aj'bij de timmerman grint en zaandnaost mekeer liggen hebben en ot komt wat deur mekeer, dan moe' de zaandzevc bruken om et zaand uur et grint te haelen (Np, Nw)

zaandzi'je (Nbk) de; -n; .zi'jgien [s ...] 1. bep. speelgoed waarmee kinderen zand zeven Kiender speulden wel mit zaandzi'jgies in de zaandba.k (Nbk)

zaandzode (Ld) de ['s...] 1. (verz.) zode, plag (uit de hei) met veel zand, ongeschikt als brandstof Zaandzode wil niet branen (Ld)

zaandzoeger [s..] - zandzuiger

zaandzwelver (Ei, Ld, Ma, Obk) Ook zaandzwulver (Ow) de; -5; -tien ['s..i ... swAl ...] 1. oeverwaluw

Zaans ['sâ:s] - Zaans

Zaanstreek ['s:strLk] - Zaanstreek

Zach. - afkorting van Zacharia(s) (bijbelboek)

zachies Ook zaac/iies (j, ba, vo) bw; -er ['saxis/'sa:xis] 1. niet luid, zonder lawaai Zachies lopen heur, dan beurt mom je niet (Nbk),(.) zee IC zachies, een aander noch 't es heuren () (b), Zet die radio wat za chies er, ik kan dat niet hebben (Dho), Zo zachies as ik kon doe 'k de bedsteedeuren op een kiertien (v) 2. niet intens St hoolt op van za chies regenen (Nbk) 3. langzaam De auto kwam d'r zachies an rieden (Nok) 4. langzamerhand (Obk) Dat spul kan wel bij 't grof vuil, want dat is zachies zoe'n oft aans spul (Obk)

zachiesan (verspr.) Ook zaehiesan 4j' ba) bw. [saxisan; aksent wisselUsa:x ---] 1. zoetjesaan, langzamerhand Dat vuurwark mit de ja orwisseling is zachiesan mat geveerlik (Obk), De oolde eerpels raeken

zachiesan aorig op (Ru) 2. niet snel, langzaam Dat gaot ok mar zachiesan (Np), Hij klauwt weer zachiesan bij de waJle op wordt langzaam beter (Sz)

zacht (Spa) bw. [saxt] 1. allicht, waarschijnlijk

zadel et; -5; -tien ['sa:d] 1. zadel: op een paard etpeerd een zadel opdoen (Nbk); op een fiets: Ik moet een niy zadel op 'e fiets hebben, dit iskepot(Nbk)

zadeldak (1, bs, s) [s ...] - zadeldak, met name van een klokkestoel (bs) (inzake een klokkestoel:) een beugen zadeldak zadeldak waarvan beide lange, schuine vlakken een welving hebben (bs)

zadeiknoppe (spor.) ['s..] - zadelknop: op de voorste zadelboog

zadelkussen (spor.) ['s..] - zadelkussen

zadelmaeker (1) [s ...] - zadelmaker

zadelnet (Nt) et; -ten; -tien ['sa:dinet] 1. netje over een fietszadel

zadelpenne (1) [s ...] - zadelpen

zadelpiene (spor.) ['s...] - zadelpijn

zadelriem (spor.) ['s.] - zadelriem

zadelrogge (Ma, Obk, 01-Nl) Ook zadelrugge (Spa) ['s.../] - zadelrug (van het paard)

zadelrugge z. zadelrogge

zadeltasse (spor.) ['s..] - zadeltas, zadeltasje

zae (verspr. OS, Dho, Np, Spa, bi) Ook wege (Ei, s: Obk) de [sc:l'se:ga], in in de zae zeer verzadigd (zijn), meer dan genoeg gegeten hebbend Hij lust gien eten, hij is in de zae (Nbk, Np, Spa, Dho), Hij was in de zat van de euliebollen had er genoeg van gehad (bi), As et eten voedzem is, kom i5 in de zat (Dhau), Bonen mit spek raekilc van in de zat verzadigd (Obk), Dat brood ligt zwaar in de maege, daar raek ie van in de zae (Obk), ...koj' van in de zat (Ld), in de zat zitten zoveel hebben gegeten dat men een hele tijd later nog niks lust (n), Nao een maand of wat was hij al goed in de zaege was hij goed doorvoed (s: Obk), Nao een maand was de nije knecht al in de zaege had hij er al genoeg van (5: Obk)

zaedigen (Nok, Np, 01-Nl) zw. ww.; onper&; zaedigde, het zaedigd ['sE:dagrij] 1. verzadigd maken, goed voeden (hetz. als zacdzcmcn, z. aldaar) Ik hoef ^{veez} brood meer, et zaedijt goed (Nbk, 01-Nl)

zaedzem - zaeke

zaedzem (Dfo, El, Ld, Nbk, Np, Ow) Ook *zaegzem* (Np), *zaezem* (Ow) ['se:tsrpl Tss:xsqvPsc:srn] - voedzaam, vooral: van zodanige kwaliteit dat men verzadigd raakt *Dat eten is zaezem* (Ow), *Ik hoef niet meer, dat is zo zaedzem* (El), *Pannekoeken of zo is zaedzem eten, et ^{likt} zwaor op 't maege* (Nbk), *De roggenbrij in de oorlog was goed zaedzem* (Ld)

zaedzemen (Dfo) zw. ww.; onpers.; zaedzemde, het zaedzemd ['sc:tsrnön] 1. goed voeden, goed verzadigd doen maken (hetz. als *zaedigen*) *Roggebrood zaedzemt ok goed* (Dfo)

zaegbaankien (Nw) et; ...baankies ['s...] 1. kleine houten konstruktie waarop men zaagt, *zaagbank een za egbaankien om kleinere dingen op te zaegen* (Nw)

zaegblad z. *zaegeblad*

zaegbok (Dfo, Nt, Obk, 01-Nl, Sta) Ook *zaegebok* (Bu, Ow), *zaagbok* (Spa) sa:ybok] - zaagbok, zaaghond, schraag waarop men zaagt *Etzaagbokkien staot wankel* (Spa)

zaegdikte (1) ['s-.J - zaagdikte

zaege Ook *zage* (Wil) de; -n; zaegien ['sc:ga/'sa:ya] 1. zaag de za age in et hoolt zetten (Mbk), *et blad van de zaege, de zingende zaege* (1), *De loep zit ok wel es in een zage* (Spa) 2. z. *zae*

zageblad (vo) Ook *zaegblad* (Dfo) {s..] - zaagblad, blad van een zaag *Een spanzaege is een zaegblad mit heft* (Dfo), (bij vergelijking:) *En een zonde moet gien zaegblad wodden, daenk daoromme de snijkant moet niet a.h.w zaagpunten gaan vertonen* (vo)

zaegebok z. *zaagbok*

zaegcmael (Ma, Nbk, Op) ['s...] - zaagmeel, zaagsel *Zaegmael wodt in de hokken en stallen wel onder et vee brocht* (Nbk), *1Ti5 het zaegmael in et heufd is dom* (Nbk), (Nbk), *.Jn dehassensid. (Op)*

zaegen zw. ww.; overg., onoverg.; zaagde, het zaegd ['sc:g/'sa:g] 1. zagen (lett.) *Bij et iekschellen wodde et boolt eerst op lengte zaegd, dan wodt et klopt, zodat de schelle los komt te zitten* (Dfo), *een balke deur de midden zaegen* (Nbk), *Ze hebben die boom an blokkies za egd* (Db), *Die man ston now ok debiele dag te zaegen, en dat om braandh oolt veur zien eupen haard! Wat een lawaai op 'e buurt* (Nbk), *D'r wodt*

ok van dikbootplaanken zaegd wat wordt er weer gezwetst, gepocht (Nbk), zo ook *Et is van dik hoolt zaag ieplaanken* (b: In) en *Van dik boolt zaagt men plaanken* (Db, El), (bij vergelijking, in reaktie op het geluid dat iemand maakt die flink snurkt:) *Hij zaagt dir over* (Nbk)

zaegeri'je [se:gç'tjQ, ook ...sja] - zagerij zaegerig (Nbk, Sta) bn.; -er, -st ['sc:gpx] 1. enigszins als een zaag (waarmee men zaagt) *As de zendt niet goed haard is, slaol' d'r een baord an, dan is hij zaegerig* (Ste), *een zaegerig geluud als dat van zagen* (Nbk)

zaegesmeerder (Bu) de; -s ['sc:ga smuo(r)dr] 1. instrument waarmee men de zaag invet *De piezering was de zaegesmeerder* (Bu)

zaegetane (spor.) ['s..] - zaagtand, zaagpunt

zaegevetter (Sta) de; -s ['se:gefctç] 1. hetz als *zaegesmeerder*, di. de na de slacht gebruikte penis van een varken, nl. om zagen mee in te vetten

zaeghoolt (verspr.) ['s...] - zaaghout *Die boom zat vrij wat zaegboolt an* (Np)

zaegmael z. *zaegmael*

zaegmesiene (spor.) ['s...] - zaagmachine zaagsel Ook *zaagsel* (Wil) et ['sa:gs/'sa:xsJ] 1. zaagsel *Ik bin zo duf vandage, ik kon wel zaagsel in de kop hebben* (Spa), *Die kon wel zaagsel in de kop hebben is dom* (Nw)

zaegstoel (Bu) [s..] - zaagstoel, zaagbok zaeg-wark ['s...] - zaagwerk: werk waarbij men moet zagen

zaegzem z. *zaedzem*

zaek z. *zaeke*

zaeke (ZW, Wol en oost.) Ook *zaak* (Dfo, Diz), *zaak* (01-Nl, Op, WH), *zake* (WH) de; -n; zaekien ['se:ko/se:klsa:k/'sa:kaj] 1. één en ander, het gehele dat wordt aangeduid (anders dan mens of dier) *De zaeke moet goed schoon! wodden* (Bdie), *'t Is een luxe zaekien één en al pracht en praal* (Sta), *Wat een zaekien is et daar wat een toestand, een malle boel enz* (Dho, El, Nbk), *de zaeken menstruatie* (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Ma, Sta), *As een kiendmit de broek vol thuuskomt het hi ok een smerig zaekien* (Ow), (verb. vorm:) *Et is niet vule zaeks* het is niet veel zaaks (Bu, Obk, 01-Nl) 2. aangelegenheid, kwestie *Zo op 't*

oge zit d'r een beste beweging in die zaeke (El, Db), 't Was een zaekien van pappen en natbolen een kwestie van (Ma), *De raod-sels moe'n eerst nog wat beter oplost wodden, veurdat we ende van zaeken hebben* voordat er een eind aan de kwestie komt, voordat één en ander kan worden afgerond (Pe-Db), *De zaeke komt binnenkot veur et recht* (Op), *Op dat gebied van zaeken is hij een kener* (Np), *Gaon de zaeken verkeerd?* *Eigen schuld!* (b), *Ie moe'n je niet in aaridermaans zaeken reuren, want dan kriej' in de regel ruzie* (Dhau), *Ik kan niien eigen zaeken wel regelen, bernuui je d'r niet mit* (Nbk), *Bemuuije mitje eigen zaeken!* bemoei je niet met mijn zaken (Nbk), *Etzaekien het luzen men houdt iets achter, men vertelt niet alles, zodat achterdocht op z'n plaats is* (Ste), *zo ook Dat zaekien kon wel es luzen hebben* (Ste) en *Dat zeiden is niet te vertrouwen* (Spa) 3. dat waarover men het heeft, het onderwerp 't *fijne van de zaeke* het naadje van de kous (Diz, Dla), *mit kennis van zaeken* (1), *Et doet niet ter zaeke* (Ste), *bij slot van de zaeke* per slot van rekening, als het eropaan komt (b), *van zaeke ii* (b, bl, v), *...van zaeken id. (b), op dat stok van zaeken* wat dat betreft (b) 4. rechtsgeding (spor.) 5. winkelzaak, handelszaak *Die meensken wonen niet bij de zaeke en dat is toch wel ofhaandig* (Obk), *Die dure zaeke is mij te priezig* (Pe-Db), *De krudenier het zien zakien opdoekt* (Diz) 6. het kopen, het verkopen, de transaktie *De zaeken gaon goed* (Nbk), *Ik bin wat huverig om mit die man zaeken te doen* (Db) * *Et bezit van de zaek is 't end van 't vermaek* het willen hebben geeft vaak meer plezier dan het uiteindelijke bezitten (Obk)

zaeke-adres (1) [s.▪] - zakenadres
 zacke-auto (1) [s..] - zakenauto
 zaekebrief(Db) [sc:kabri(:)f] - zakenbrief
zaekeleven (spor.) [ss:ko...] - zakenleven
 zackelik bn, bw.; -er, -st [ss:klk] 1. zakelijk, niet persoonlijk *een zaekelikgesprek* (spor.), *zaekelik blieven* (spor.) 2. wat de economische, financiële kant betreft *Mar dan wussen ze toch an beide kaanten van et grote waeter boe as et d'r in de huusholing en zaekelik veui- staot* (vo) 3. obj ektief en praktisch *Hij is altied hiel*

zaekelik in zokke vergeerderings (Nbk)
zaekelu(den) (1, vo) Ook **zaekenlu** (b), **zaekenluden** (bl) [ʼss:klydnL.kij...] 1. zakenlui (z. ook *zaekeman*) *Boeren prodeceerden zo hadde as ze konnen, zaekeluden zagen beur kaans ok schone, stichtten febrieken, bouwden schijopen en alzo wat benne*(vo)
 zaekeman (1, bi) Ook **zaekenman** (ba) de; -nen, zaekelu(den); -negien [se:okoman/ʼse:kl]...] 1. zakenman
zaekeni'je (Ste) de [ss:koʼrnjo] 1. menstruatie, ongesteldheid 'k *Heb de zaekenije* (Ste)
 zaekenlu(den) z *zaekelu(den)*, z ook *zaekeman*
 zaekenman z *zaekeman*
zaekepaand (Np, Op) et; .panen [ʼsc:kapaːnt] 1. zakenpand *D'r staot een zaekepaand te koop* (Np)
 zackereize (1) [s...] - zakenreis
 zaekerelaosie (1) [ʼs..] - zakenrelatie
 zaekevrouw (1) [ʼs...] - zakenvrouw
 zaekewereld (1) [ʼs...] - zakenwereld
 zaekewiek (1) [ʼs...] - zakenwijk
zaekvak (1) [ʼs..] - zaakvak
 zael (Nbk, Obk) Ook *zaal* (Dho, Nbk, Op) - *zaal D'r zitten te naoste bij zoek twiehonderd meensken in de zael* (Obk), *De zael zat zo vol, ie konnen je zuver niet vemiren* (Obk), *De zael was smoorvol bij die receptie* (Obk)
 zaeldokter (1) [ʼs..] - zaalarts
 zaelhaandbal (1) [ʼs...] - zaalhandbal
zaelhure (spor.) [s...] - zaalhuur
 zaelkörfbal [s ...] - zaalkorfbal
 zaelkörfballen (spor.) [ʼs.] - korfballen: in een sportzaal, zaalkorfbal spelen
 zaelkörfbalwedstried (spor.) [ʼsj - korfbalwedstrijd in een sportzaal, wedstrijd in geval van zaalkorfbal
zaelsport (spor.) [ʼs] - zaalsport
 zaeltraining (1) [s ...] - zaaltraining
zaelverhuurder (spor.) [ʼs.] - zaalverhuurder
zaciverstarker (spor) [ʼs...] - zaalversterker
zacivoethal (spor.) [ʼs...] - zaalvoetbal
zaelvoetballen (Nbk, Np) zw. ww; onoverg.; zaelvoetbalde, het zaeivoetbald [s ...] 1. zaalvoetbal spelen
zaelvoetbalwedstried (spor.) [s..] - zaalvoetbalwedstrijd

zaezeni t. zaedzem

zage z. zaegde

Zaïre (1) [sa'i:oro] - Zaïre

Zaïrees (1) [sairt:s] - Zaïrees

zak de; -ken; -kien [sakj 1. zak: waarin men bergt, vervoert, zoals een jutezak, een papieren zak enz *een zak mael*, --eierkolen, --keunstmest, *Doe « -) gong 't hat vlogge in de zak en N sjokselde (..) op buus an (b), Ie holen de knepen in de zak, hein!* denk erom, je haalt geen malle fratsen uit! (Bu), *gien/een katte in de zak kopen (Bu, Ow)*, (met name tegen een kind dat graag meer eten wil hebben:) *Hooi je nar stille, d'r won meer zakken dichtebunnen die niet vol binnen (Nbk), As et koold en min weer was hadden ze een zak om et heufd, krek as de stropakke-sjouwers bij de dösmesienes (Ow), de zak van Sunderklaos (Nbk), zak tebak klootzak (spor.), Hij noch graeg beton leggen en zwetste zakken vol over die kewist schepte geweldig op (vo), zo ook Hij hadde zakken vol zweerd dat ze d'r zo goed uut zag id. (vo) en Hij zweerde zeuwen zak vol id. (Nbk, Ste), 1. kreeg onder uut de zak, dat hij H plaogd hadde mit zien armoede kreeg een flinke uitbrander (vo), (van een slecht en te ruim zittend kledingstuk:) *Ethangt d'r omme as een zak (Dfo), Die broek/trui hangt d'r as een zak ommehenne (Bu)*, zo ook, bij vergelijking: *Wat veur zak heb ie toch an (Nw) 2. balzak Een ram moet een goeie zak mit ballen hebben (Ld), Maj'nelike dieren bunnen ze wel ofmit een touw om de zak (Ow, Obk), Et mos een sterk touw wezen, aj' een bokkien de zak ofhunnen (Sz), Hij nos uut de broek en ging in de bos zitten; doeraekte hij mit de zak in een haezeklem (Nt), De voetbal/er kreeg een trap in de zak (Np) 3. klootzak, sukkel van een kerel *Ochje, zak!* (Np), *Wat een zak van een vent (Nbk), Wat een oolde zak oude, niet meer zo levendige kerel (Nbk, Np, Obk) * 't Kan beter van de zak as van de baand gezegd wanneer de ander welgesteld is (b), het kan beter worden betaald door mensen die genoeg geld hebben (verspr OS, Bu, Nw), . as van et touwgien id. (Ste), Stop mar in de zak/Al is et droog' of nat Ze zitten an de taofel/En ze gebruiken wat bekend in gezongen vorm van een harmo-***

nikaspeler, die op die manier zijn maat het teken gaf dat de kust veilig was om wasgoed van de bleek te stelen (Ste)

zak-mit-wiend (Wol) de [sakmu'wint] 1. eten dat niet veel voorstelt

zakbreuk (Nbk) de; -en; -ien [sagbrA:k]

1. breuk in de balzak (informeel t.o.v. *gemachtsbreuk*) (Nbk)

zakdoek (Spa) ['sagduk] - zakdoek, hetz. als het veel gebruikelijker *buusdoek*, z. aldaar

zakdoekienleggen (verspr., recente ontlening) Ook *zakdoekjeleggen (i±)* onbep. w. ['s.../] - zakdoekje leggen, z. ook *doekien beleggen * Zakdoekienleggen/ Niemand zeggen/ Kiek achter je/ Kiek veur je/ Kiek an je beide zieden/ Ik laot et doekien glieden (Spa)*

zakdoekjeleggen z. zakdoekienleggen

zake z. zaeke

zakgeute (Bdie) de; -n; ...geutien [sakx..j 1. kielgoot

zakjapanner (spor) ['s.] - zakjapanner

zakkebanen (Bdie, 01-Nl en verspr. oost., p, b: lm) [sakbâ:i:] 1. langzaam lopen *En ik zaickebaande ok nar weer op h uus an*

(b), *Ze zakkebaant deur de heide (Np), Hij (.) was staorigan de menninge weer uut zakkebaand (v) 2. steeds zeuren (p, b: lm)*

zakkegoed (Dfo, Ld, vo) ['sakagut] - zakkengoed, veelal: jute *Bosseboppetassen kun van zakkegoed wezen jute (Dfo), Doe mossen d'r poeden maekt wodden van zakkegoed en daor mos van alles in: ziepe, creoline en trekzalve en dat tot een pappien maeken mit lienmael (vo), Dat pakkien kleren is van zokke slechte stof; et is bek zakkegoed (Ld)*

zakkejood (Nbk) de; ...joden; ..jotien [sakoj...] t. joodse handelaar die o.m. in zakken handelde, vgl. *Dezakkejoden zatten in Noord wolde en Gediek, zekochten zakken (veural keunstmestzakken), moRevellen, huden van haezen, knienen en zo (Nbk)*

zakken zw. WW.; onoverg.; zakte, is zakt ['sakj] 1. dalen, naar beneden gaan *Buten zakt de zuane al naor et westen (v), de laeste straolen van de maone die zakte (ba), Ie moe'n de broek opknopen, want hij zakt je op de klompen (Diz), N. lat de kraante zakken en zit veur him uw te storen (b), Doe leut ik mij weer zakken*

(b), *et eten wat zakken laoten, de moed zakken laoten, in mekeer zakken ineenzakken* (van personen) (Nbk, Np), (bij vergelijking:) *Hoe kan dat now (.), dat zo inienend de hiele boel ni mekeer zakt?* de ekonomie ineenstort, er een crisis ontstaat (vo), *in de modder zakken wegzinken*, (als verwensing:) *Zak ii, de modder en nog dieper* (Nbk), zo ook *Zak in de stront en nog dieper!* (Nbk), *En doe bin ik in die smerige venepette zakt* (b), *Ik zakte zowat deur de grond z. onder grond*, bet. 2 (b), *De koe is aorig zakt op 'e banen* de staartspier is al veel minder gespannen, z ook onder *baand* (Diz) 2. verminderen, *dalen qua nivo De rente is aorig zakt* (Diz), *Bij longontsteking wedde vroeger zegd: as de negende dag de koorts zakt, dan is et geveer over* (Dfo), *De koenen beginnen te zakken, te verliezen* minder melk te geven (Nbk) 3. niet slagen bij een examen *ik bin zakt voor mien riebewies* (b) 4. in een lagere toonhoogte gaan zingen *Ze bin wel een halve toon zakt in dat lietien* (Nbk)

zakkenaalde (Db, Dfo, Ma, Nw, Ow, Ste) de; -n ['sako...] 1. naald waarmee men zakken dichtnaait of herstelt *Een zakkenaalde was mit een bocht* (Ste)

zakkerig (Bu, Obk) bn.; -er, -st ['sakrax] 1. (van de bodem) zodanig nat dat men er gemakkelijk in wegzakt *Et is slim drassig en zakkerig laand* (Obk)

zakkerollen ['sakarolii] - zakkenrollen *Ze hebben in Wol vege aorig an 't zakkerollen west* (Np)

zakkeroller ['sakarolr] - zakkenroller

zakketel (Bu, Nbk, Np) de; -5; -tien ['sakt:ti] 1. ketel die, veelal met water gevuld, van boven af in de kachel hing, zakketel

zakketouwgien (Ste) et; ...touwgies ['saka...] 1. elk der touwtjes waarmee men grote zakken dichtbond *Zakketouwgies waeren van een bepaolde lengte, ze wedden ok bruukt veux stattebienen, dat touw wedde in de stat breded en an et Jee'tien bevestigd,- naor boven toe haj liendetouw* (Ste)

zakkewasser (spor.) ['sakowasç] - zakkenwasser

zakkiënlopen z *zak/open*

zaklaampe (verspr) ['s..] - zaklantaarn

zaklanteern [sak...] - zaklantaarn

zaklopen Ook *zakkiënlopen* (b) ['s...] - zaklopen

zakmes (verspr. WS, spor. OS) ['sakmes] - zakmes

zakvol et ['sakfol] 1. één zak vol *Ikhebbe een zakvol vodden staon* (01-NI), *Hij beerde zeuwen zakvol* hij prees hogelijk (of: schepte geweldig op) (Dfo, Ma), *Hij zweerde zeuwen zakvol* (Np), *..pochte* (Ma), *ffi7 zweerde d'r zeuwen zakvol over gaf er hoog over op* (Nbk, bo: Nw), *..van id. Nbk*, *Marzokke deurzetters as G. bin d'r ok niet bij et zakvol* (vo)

zakwoordeboek (spor.) ['sak...] - zakwoordenboek

zalig (verspr-) Ook *zaulig* (Ste) {'sa:lox/'so:alax] - zalig: gelukzalig (tegen God) *Zalig is elk meenske die op Jow vertrouwt* (b); zeer gelukkig, in *Zalig uutaende!* een zeer goede jaarwisseling toegewenst (Nbk, Nt), zo ook *Zalig uutende* (Ste), verder in *Et is mij wel zalig* het is mij wel goed zo, het kan me verder niks schelen, het interesseert me niet (Nbk)

zaliger (bi, 1) ['sa: lag] - zaliger N *zahfger* (bi)

zalighied Voor -heid z- -hied (verspr.) ['s...] - zaligheid, toestand van groot geluk, *in verb.* als *Hij het zien hiele ziel en zalighied d'r in legd* alles wat hij vanuit zijn persoonlijkheid kan geven (Op) *je ziel en zaligheid d'r veur verkopen* heel veel geven of doen om iets te krijgen, om iets gedaan te krijgen (s), *De zaligheid! gezegd als groet wanneer men vertrekt* (Nw), *'t Is gien zaligheid af onder een auto kommen* (Dfo), *De liefde tussen die beide is nut, 't is nut mit de zaligheid* (Db); verder in *Heb iejow hanen de zalighied beloofd* gezegd tegen iemand die geen aanstanden maakt om aan het werk te gaan, of die luiheid uitstraalt (Nbk), *Die het de zaligheid ok niet uutvunnen beschikt over veel minder dan de gewone intelligentie, heeft ze nauwelijks op een rijtje* (Sz, Ow)

zalm ['saiip, ...löm] - zalm (bekende vissoort)

zalmkleur ['s...] - zalmkleur

zalmkieurig (1) bn. [aks. wisselt] 1. met *zalmkleur een zalmkleurigejasse* (1)

zalmkwekeri'je (1) [--- kwi:kr'ija, ook z -i'je] - zalmkwekerij

zalmzalade - zangmappe

zalmzalade [s ...] - zalmzalade
zalve de; -n; zalfien ['salw, ...vo] - zalf
(bekend smeersel) *Hij zal naor dokter om zalve, hij zit onder de miteters in zien gezicht* (Db), *D'r moet wat zal ve op* (Nw), *blauwe zal ve van de apteek, tegen de luzen* (Np), *d'r een zal/ Yen op strieken* (Nbk), *Ie moe'n d'r wat zelve op smeren* (Np), *D'r is gien zelve an te strieken* er is niets aan te doen, er valt niets (meer) aan die persoon/zaak te verbeteren (Nbk)

zalvedeuze (Bdie, Nbk, Obk) [s...] - (vaak verkl.) zaifdoos (Bdie, Nbk, Obk)

zalvepot (Ld, Spa, Ste) [...] - zalfpot *As we in 't landzaten te melken, hadden weet zalvepottien bij oons* (Spa)

zalvig (El, Ld) bn.; -er, -st ['salwox, ...vax] 1. lijsig pratend (Ld) 2. (m.b.t. smaak in de mond: bij ziekte) vies

Zambia (1) ['sambija] - Zambia

Zambiaan [sambijâ:n] - Zambiaan

Zambiaans [sambijâ:s] - Zambiaans

zamelen z *zainmelen*

zammelen (Dhau, Dho, Obk) Ook *zamelen* (El) ['samlnstmlu] - zammelen, opzoeken, bijeenbrengen *Hij was weeran 'tzammelen, hij gong de vulnizsakken bij langes en hij 'cup de rommelmarken of* (Obk), *de boel bij mekere zanirnelen* (Dho), *Hij het van alles bij mekeer zammeld* (Dhau), *De jongen zamelen hiel wat rommel bij mekere* (El)

zand z *zaand*

zanddieke z *zaandweg*

zandkop z. *zaandkop*

zandpad z *zaandpad*

zandputte z *zaandputte*

zandrieden z. *zaandrieden*

zandsteen z *zaandstien*

zandstenen z. *zaandstienen*

zandzeve z. *zaandzeve*

zang de ['saJ] 1. zangkoor, zangvereniging *We hebben een goeie leider bij de zang* (Db), *Doe gingen we nut n allen naor de zang* (Mun) 2. lett. wat men zingt, in de verb. *Wat het die een noten op zang* die heeft veel noten op zang (Ow), zo ook *Die het nogal wat noten op zang* (Nbk)

zangaovend ['s...] - zangavond

zangbundel ['s..j] - zangbundel

zanger de; -s; -tien ['saij(g)ç] 1. zanger: die zingt, persoon genoemd n.a.v. z'n zangkwaliteiten: *'t Is een goeie zanger*

(Nbk), *Nee, et is gien zanger* hij is geen goed zanger (Nbk)

zangeren zw ww.; onoverg.; zangerde, het zangerd ['sarj(g)p7J] 1. voortdurend zeuren

Kiend, loop toch niet zo te zangeren (Nbk), *De kiender zatten mar te zangeren*

(Op) 2. een zeurend maar niet erg hard klinkend geluid maken (Nbk, Obk) *De theepot staot wat te zangeren* (Obk) 3.

knagen van pijn, niet erg maar wel vervelend en voortdurend pijn doen, ook:

snerpen van pijn (Nbk, Np, Obk) *fit zangert je tot de bienen vut* (Np), *een zangerende piene* (Obk), (onpers.) *Mit koezepiene zangert et vaeke een betien*

(Nbk) 4. zengen, licht aanbranden (Sz) *Ie moe'n wel in de brj reuren, aanders gaot et zangeren* (Sz)

zangeres (Nbk) de; -sen; -sien [saij(g)a'res] 1. zangeres

zangerig (verspr.) Ook *zengerig* (Bdie, Nbk), *zingerig* (Dfo, Nbk, bo: Nw) ['sal(g)çax'scij... 'stil...]

- zengerig, licht aangebrand (met name van melk) *De brj is me ontkommen, ze smaekt zangerig*

(Db), *Aj' de brj niet zangerig hebben willen, moej' ze wel goed oinmeruren*

(Db), *zangerige melk* (b: Bu, Op, Nbk)

zangersaovend (Nbk) de; -en, .aovens; ..aovenpien, ook wel ...aoventien ['s..] 1.

repetitieavond van de zangvereniging

zangerskieren (Nbk) mv. ['s...] 1. speciale, uniforme kleding van elk van de leden van een zangkoor

zangkarrière (spor.) ['s...] - zangcarrière

zangkonkoers (Nbk) ['sa1)koI)ku:rs] - zangconcours *Gaonjim ok naor 't zangkonkoers?* (Nbk)

zangkoor et; ...koren; -tien ['s.] 1. zangkoor, koor van mensen die zingen *Mien mem het jaoren op et zangkoor zeten*

(Nbk), *Ie hadden een veurloper, die 'cup voor de waegen uut; hiel vroeger 'cup ok et zangkoor vew' de Jiekwaegen* (Ste)

zangkursus (spor.) ['s...] - zangkursus

zangleider de; -5; -tien ['s..j] 1. dirigent, leider van een zangkoor

zangleidster de; -5; -tien ['s --- J] 1. dirigente, leidster van een zangkoor

zanglerer (spor.) ['s...] - zangleraar

zangles ['s...] - zangles

zangliester (verspr.) ['s...] - zanglijster

Zangmappe (Nbk) de; -n; ..mappien ['s.]

1. map voor bladen, boeken met koor-partituur

zangmethode (spor.) ['s...] - zangmethode
zangmeziek ['s...] - zangmuziek

zangnummer (l) ['s...] - zangnummer

zangnote (l) ['s...] - zangnoot

zangoefening (l) ['s...] - zangoefening

zangonderwijs (l) ['s...] - zangonderwijs
zangpepiere (Nbk) mv. ['sanj...] 1. bladen met koormuziek *Waor he'k now de zang-pepiere laoten!* (Nbk)

zangrippetisie de; -s (Nbk) ['s...] 1. repetitie, oefening van een zangvereniging

zangschool de; -n ['s...] 1. zangles of school voor zangonderwijs *Op 'e zang-school praotten ze d'r al van* (s: oost.)
zangstemme ['s...] - zangstem: stem al dan niet geschikt voor zang

zangstok (vo) ['s...] - zangstuk *De iene nao de aander kwam op et teniel mit een verhael, een gedicht, een zangstokkien of zo wat henne* (vo)

zangtechniek (spor.) ['s...] - zangtechniek

zanguitvoering ['s...] - zanguitvoering

zangvereniging z. *zangvereniging*

zangvereniging (Nbk, l) Ook **zangvereniging** (Nbk) ['s...] - zangvereniging

zangvoegel ['s...] - zangvogel

zangwedstried ['s...] - zangwedstrijd

zangzaad (spor.) ['s...] - zangzaad: zaad voor zangvogels

zaniken ['sã:nøkɪ] - zaniken, zeuren *Je moe'n niet zo zaniken* (Bdie), *Zit toch niet zo te zaniken* (Np), *Et plakt me wis al deur de jasse zanikt S.* (...) (ba), *Ja, wat hej' now weer te zaniken!* (Nbk)

zaniker (El) ['sã:nøkɪ] - zaniker

zanikkont (Nbk, Np) Ook **zanikkonte** (Op) de; -en; -tien ['s...] 1. iemand die voortdurend klaagt, zeurt, moppert *Et is een oolde zanikkont* (Np)

zanikkonte z. *zanikkont*

zanikmusse (Np) de; -n; ...mussien ['s...] 1. zanikkous

zanikpot (Dfo, Ld, Nbk, Np, Nt, b: ln) de; -ten; -tien ['s...] 1. zanikkous

zankien (Obk, bl, p, j, b: lm) et; zankies ['sanjkin] 1. liedje *Lao'we es een zankien zingen* (bl), *Ik zinge mien zankies, de gitaar in de haand* (bl), *Et heiderebientien het een klaegelik zankien* (Obk)

zao. - afkorting van *zaoterdag*

zaad et; -en (bet. 1) [sɔ:ət] 1. plantenzaad

Deur de wiend roegelt et zaad uut de afrikaanties (Wol), *de zaoden van de ratelaar* (Ow, Spa): *De ratelaar het al weer flinke zaoden* (Spa), *Je moe'n onkruid wegschoffelen veurdat et zaad zet* (Ste), *...zaod schôt* (Nw), *fien zaod veur de voegels* (Ste), *op zwat zaod zitten geen geld meer hebben, bankroet zijn* 2. zaaizaad, het gezaaide *Et zaod moet in de grond* (Spa), *overjaorig zaod zaad dat te oud is om te zaaen* (Bu), *zaod zij'en* (Nbk), *Wat veur zaoden zet ic allegeer in de tuun!* (Nbk) 3. graan als gewas op het veld *et zaod van de bouw* nl. de rogge en haver (Dfo), *Et zaod staot d'r goed veur* (Bdie), *Hier in de omtrek wodt haost niet meer zaod verbouwd* (Obk), *Et zaod het slimme verlet van zonne en wiend om druge te wodden* (Db), *Et zaod is te geil, et gaot je zomar platliggen* (Ste), *Et zaod geurt, dan vaalt et zaod te gauw en te makkelijk uut de aoren* (Bu), *'t Zaod (de rogge en de haever) is hielemaol omme-kommen* (Nbk), *Dat zaod het best scheuten* (Dfo, El, Ld), *Et zaod staot nog op 'e bouw* is nog niet gemaaid, geogst, van het land gehaald (Dho), *'t Is mooi weer, ze treffen 't in 't zaod* d.i. bij het oogsten van het graan (Diz), *Half juli moe'n de boeren in 't zaod, want 10 augustus moe'n de knollen d'r in* (Op), *Hoe vere is 't, moej' haost in 't zaod?* (Ol-Nl), *Wij gaon vandaeg in 't zaod* (Nt), *As et zaod mi'jd wodt, dan moet et in bossen bunnen wodden en dan in gaasten opzetten* (Dhau), *Doe wi'j eerst begonnen om et zaod mit de mesiene te mi'jen, hadden de maensken een oflegger an de vingerbalke van de gewone mi'jmesiene mit ien of twee peerden d'r veur; iene mos de peerden mennen en mit et op-en-daele wippen van die oflegger kwam de rogge of haever in garven op et laand te liggen* (Ow), *Et zaod staot in de gaaste of stoeke* (Np), *We moe'n et zaod even opstoeken* (Np), *We moe'n neudig in 't zaod* het is de hoogste tijd dat we het graan gaan oogsten (Np, Ow, Nbk), *Vroeger mossen ze tussen zaod* [oogsten van graan] *en eerappels sloden* (Ld), *in 't zaod zitten bezig zijn met het oogsten van graan* (Ma, Nbk, Obk, Nw), *As et huj en zaod laeden wodden mos, kwam et raem op 'e waegen* (Obk), *We hebben et zaod in de*

zaodachtig - zaodgarve

barg (Dfo), ...*in de bult* (Db, Ld), 't *Kan in de bulten zaod inregen* (Ow), *We hebben et zaod binnen* (El, Obk), ...*in* (Obk), 't *zaod inhaelen* de oogst aan rogge, haver naar binnen brengen (Ow), *zaod inmennen* (Ow), *et zaod in de bult zetten* (El), *zaod zijen* (Nbk), *Et zaod staot in de miete* (Dfo), *Aj' et zaod in de schure hadden, was et mit et dösken allendonder moezen* (Ld), *We moe'n nodig et zaod wienen* (Ste), *Et tilt van de moezen van 't winter, veural in et zaod, de onderste laoge* (Ste), *Daor kwam et zaod op, mooi optaast, en dat koj' bij de winter zo naor beneden trekken om te dösken* (Ow), *Et zaod zat dit jaor dik op 't laand, grote protten* (Dfo), *Honderd bos zaod is een vieme* (Nbk) 4. graankorrels *D'r komt een protte zaod uut disse rogge* (Wol), *In de zaodmeule van V. an de Molenweg naor Appelsche wodde een bult eigenverbouwd zaod van de boeren maeld* (Ow), (bij het plaats in hopen enz.:) *Et gat van de rogge moet naor buten, en et zaod naor binnen* (Dhau), 't *Zaod geurt* er vallen voortdurend droge korrels uit (Ste), *Doe de dösmeiene klaor was, wat hadden wij doe een zakken mit zaod* (Db) 5. sperma *Die man het dood zaod* is onvruchtbaar (Nbk)
zaodachtig (l) ['w...] - zaodachtig
zaodaende (Obk) et; -n ['s...] 1. bovenste deel van een garve (met de graankorrels) *Mit dusken mit de vlegel duskten ze eerst de kop (et zaodaende)* (Obk)
zaodaoder (spor.) ['s...] - zaadader
zaodaoderbreuk(e) (spor.) ['s...] - zaadaderbreuk
zaodballe (Nbk, bet. 1: Diz) de; -n; -gien ['s...] 1. zaadbal *Hij het een ontsteking an de zaodballen* (Diz) 2. hetz. als *zaodbolle*, z. aldaar (Nbk)
zaodbarg (Ow) ['sɔ:ədb...] - zaadberg, korenberg
zaodbeugel (Dfo, Np) de; -s; -tien ['sɔ:ədbɑ:g] 1. extra beugel die men op de zeis zette die er, samen met de *grösbeugel*, toe diende om de lange halmen op te vangen en neer te leggen in de gemaaide strook *Bij 't grösmi'jen zit d'r een grösbeugel op en bij 't zaodmi'jen kwam d'r nog een zaodbeugel overhenne* (Dfo)
zaodbolle (Nbk) de; -n; -gien ['sɔ:ədbɔlə] 1. zaadbol (vooral van papaver)

zaodbolster (Ste) ['sɔ:ədbɔlstr] - zaadbolster
zaodbouw (s) de ['sɔ:ədbɔw] 1. akker met graan *Ik gao naor de zaodbouw* (s)
zaodbouwen (Nbk) onbep. w. en het zaodbouwd ['s...] 1. ondiep ploegen *We gaon daor zaodbouwen* ondiep ploegen
zaodbult (Db, Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow) Ook **zaodbulte** (Db, Ld, Pe-Dbl, Ow) ['s.../...] - zaadberg *Om inlekken te veurkommen mos d'r een kappe op 'e zaodbult* (Obk), *Op die zaodbult zetten we een doefte* (Np)
zaodbulte z. **zaodbult**
zaodbultzetten (Db, Nbk) Ook **zaodbultezetten** (Db), **bargezetten** (Ow) onbep. w. en het zaodbultzet ['sɔ:ədbultset] /... 1. opzetten van een korenmijt, van een grote hoop geoogst koren *Pake gong vroeger een bult te zaodbultzetten, dan kwam d'r vast een goeie kop op* (Db), *Vroeger mit zaodbultzetten heb ik vake legger west* (Db), *Vroeger kwam et d'r bij et zaodbultezetten slim op an hoe de bossen schikt wodden* (Db)
zaodbultezetten z. **zaodbultzetten**
zaodcel (l) ['s...] - zaadcel (bij mens en dier)
zaoddeuze (l) ['s...] - zaaddoos
zaoddodend (spor.) [sɔ:ə'do:ədnt] - zaaddodend
zaaddonor (spor.) ['s...] - zaaddonor
zaoddösken (Ow) onbep. w. en het zaoddöskt ['s...] 1. dorsen van graan
zaodeide (Nbk) ['s...] - zaadeg *De ketten-eide is veur op 'e greide, de zaodeide veur op 'e bouw; daor eidde ie et zaod mit in* (Nbk)
zaoden (Nt, Sz, n) zw. ww.; onoverg.; zaodede, het zaoded ['sɔ:ədɛ] 1. zaden uitzaaien (anders dan wenselijk is) *Et plantien ligt hier op de taofel en as hij zaodet kriej' de hele tuun vol* (Sz), *De krodde mi'je ik altied veur et zaoden of* (Nt), *Ie meugen wel es deur de eerpels, want de krodde komt d'r al bovenuut en die moet d'r uut veurdat hij begint te zaoden* (n)
zaoderi'je (El, Obk) de [sɔ:ədɾ'jə] 1. tuinzaden *Die tuunder had ok zaoderi'je te koop* (Obk)
zaodgarve (Ow) de; -n; ...garfien ['s...] 1. garve, bos graanhalm (inzake een nieuwe

rosmolen:) *De zaodgarven scheuven ze over een tromme mit scharpe punten d'r op die dan in de ronte gieselde; eerst mossen de maensen de rosmeule mit de hanen zels dri'jen* (Ow)

zaodineiden (Ow) onbep. w. ['s...] 1. onder eggen van zaad *Ok mit et zaodineiden mossen ze d'r soms hiel licht over; ok dan wodde de eide mit et eideketten oplicht, aandere kwam et zaod d'r te diepe onder, zo as mit et fiene knollezaod* (Ow)

zaodinhaelen (Db) onbep. w. en het zaodinhaeld ['s...] 1. naar binnen brengen van het geogoste graan *Vroeger bij 't zaodinhaelen haj' een veurlegger* (Db)

zaodkappe (Dfo) de; -n ['s...] 1. kap op een zaadberg

zaodkiste (Ste) de; -n ['s...] 1. kist met koren voor het paard

zaodknobbel (Ste) de; -s; -tien ['s...] 1. zaaddoos *zaodknobbels in staankhoorns* (Ste), *Een bossien bente mit de zaodknobbel d'r in om de pupe schone te maeken* (Ste)

zaodknoppe (Np, Pe-Db) de; -n; ...knoppien ['sɔ:ətknɔpə] 1. zaaddoos (van spurrie) *D'r kommen zaodknoppen in de sparre* (Np)

zaodkoopluden (Np) mv. ['s...] 1. zaadkopers, handelaren in zaad 2. kraaien die op de zaadjes in de mest afkwamen wanneer die op het land was uitgestrooid *Daor hej' de zaodkoopluden ok weer* (Np)

zaodkop (Sz) de; -pen; -pien ['s...] 1. zaadbol *een zaodkop van de papaver* (Sz)

zaodlegge (Bdie) de; -n ['s...] 1. hetz. als *legge*, bet. 1 *De zaodlegge dossen mit de vlegel of dosstok* (Bdie)

zaodleider (l) ['s...] - zaadleider

zaodlepeltien (Dfo) et; ...ties ['s...] 1. het 'lepeltje' van het herderstasje

zaodmaande (Db) de; -n ['s...] 1. zaai-korf

zaodmennen (Db, Ld, Ow) onbep. w. en het zaodmend ['s...] 1. graan oogsten: binnen brengen of in een berg plaatsen m.b.v. paard en wagen *zaodmennen mit de gaonde waegen* (Ow), *Augustus was vroeger de maond van et zaodmennen* (Db)

zaodmeter (OS, Bu, Np) de; -s; -tien ['s...] 1. ton (met twee oren) met behulp waarvan men steeds een halve mud graan afmat (vervolgens kwam dat in zakken)

Achter de döskaaste ston de zaodmeter (Bu) 2. bep. arbeidskracht die ervoor zorgde dat er precies een mud graan (rogge, haver) in de zak kwam (El, Nbk) *De zaodmeter krigt hiel wat zakken zaod deur de hanen* (Db) ...*mat et zaod bij dösken* (El)

zaodmeule (Dfo, Ow) de; -n ['s...] 1. korenmolen *De zaodmeule was om rogge, haever en boekweite te maelen* (Ow)

zaodmi'jen (Dfo, Ma, Ow) onbep. w. en het zaodmi'jd ['s...] 1. maaien van rogge, haver en ander graan *Bij 't grösmi'jen zit d'r een grösbeugel op, en bij 't zaodmi'jen kwam d'r nog een beugel overhenne* (Dfo), *zaodmi'jen mit de oflegger* (Ma)

zaodmienen (Db) onbep. w. ['sɔ:ət...] 1. de prijs bepalen van koren voordat het wordt gemaaid

zaodmiete (Bdie, Diz, El, Np, Obk) ['s...] - korenmijt

zaodmieten (Dfo) onbep. w. ['sɔ:ətmitɪŋ] 1. graan in een korenmijt plaatsen

zaodnappe (Db) de; -n; ...nappien ['s...] 1. grote houten nap waarmee men haver uit de ton haalde voor het paard (vooral: als extra voer in de winter)

zaodofval (s) et ['s...] 1. kaf, afval van het koren

zaodofweger z. *zaodweger*

zaodopstikken (Db) onbep. w. en het zaodopsteuken ['s...] 1. omhoog steken van graan (bij het laden, bij het plaatsen in een zaadberg) *As 't mooi weer wodt, moe'k buurman mar even helpen zaodopstikken* (Db)

zaodroppe (Ow) de; -n; ...proppien ['s...] 1. elzeprop

zaodschieter (Bu) de; -s; -tien ['sɔ:ətski:tɪ] 1. uitloper met zaden (aan bep. gewassen), zaadpluim die te vroeg komt, i.h.b.: biet die te vroeg zaad schiet *D'r zitten hiele uitschieters in de bieten, zaodschieters* (Bu)

zaodschoppe (Diz, Ste en verspr. oost.) de; -n ['s...] 1. ronde, houten schop waarmee men de graankorrels opschepte

zaodschure (Db, El, Nw) ['s...] - graanschuur (lett.) *De bouwboeren hadden een zaodschure* (Nw)

zaodsjouwe (Dfo, Ld, Ma, Nbk, Np, Ow) de; -n; ...sjouwgien ['s...] 1. zeef waarmee men zaadkorrels van rogge, boekweit etc.

zaodsjouwer - zaotien

van het kaf scheidde *De zaodsjouwe bruukten we om de aoren uut et zaod te haelen* (Np), *Mit een oolde zaodsjouwe mossen we de stokken trapte venekluten uutsjouwen; de brokkies die d'r over bleven, kwammen dan weer in de kachel* (Ld)

zaodsjouwer (Bu, Ow) de; -s; -tien ['s...]

1. degene die zakken koren wegdraagt bij een korenmolen of bij een dorsmachine

zaodstaele (Obk) de; -n; ...staeltien ['s...]

1. stengel waaraan zaad zit *De zaodstaele van een weegbree het wel wat weg van rottestat* (Obk)

zaodtied (Nbk) de ['so:ətīt] 1. de tijd, de periode van de graanoogst

zaodvat (Np) et ['s...] 1. vat voor graan, met de inhoud van een halve *mudde*

zaodverkoping (Dfo, El) de; -s, -en ['so:ət...] 1. verkoop van graan *een zaodverkoping deur de netaoris* (Dfo)

zaodvioele (Ow) ['s...] - zaaivioel, nl. voor zaad, z. ook *zi'jvioele*, vgl. *Fien grös, klaoverzaod en knollezaod wodde zi'jd mit de zaodvioele* (Ow)

zaodweger (Dfo, Diz, Np, Nw, Ow, Pe-Dbl) Ook *zaodofweger* (Ow) de; -s

['so:ətwi:gr.../...] 1. korenmeter *Bij de dusmesiene was de 'korenmeter' de zaodweger* (Ow), *Ik heb wel es een halve dag bij de zaodweger staon* (Np)

zaodwiene (Db, Dfo, Ow) de; -n; -gien ['so:ətwinə] 1. kafmolen *Aj' een nijmoodse zaodwiene hadden mit zefies d'r in, hoefde ie gien sjouwe meer te bruken* (Ow)

zaodwinning (Dfo) de ['s...] 1. het winnen, oogsten van zaad (om weer mee te kunnen zaaien) *De knolle is ok veur zaodwinning* (Dfo)

zaodzak (Ow) de; -ken; -kien ['s...] 1. graanzak

zaodzeve (Db) de; -n; ...zefien ['so:əts...] 1. hetz. als *zaodsjouwe*, z. aldaar

zaodzoolder (Ma, Nbk, Ow) ['z...] - dichte korenzolder, boven bedrijfs- en evt. woongedeelte)

zaolig z. *zalog*

zaoterdag Ook *zaterdag* (Spa) ['so:ətɔdax/'sa:...] - zaterdag *kwaoie zaoterdag de dag na goede vrijdag* (Nbk), *slechte zaoterdag id.* (Dfo, Nw), *zwatte zaoterdag id.* (Dho) *(schertsend:) *Zaoterdag/Doe de boer in 't waeter lag* (Nbk), *Paoske, goeie vrijdag,*

kwaoie zaoterdag, spekzundag, eiermaendag (b: lm), *Witte donderdag, goeie vrijdag, slechte zaoterdag, spekzundag* (Nw), *...kwaoie zaoterdag, spekzundag, eiermaendag* (Nbk)

zaoterdagaovend [...'bo:...] - zaterdagavond

zaoterdagaovendhemd (Ste) Ook *zaoterdagsaovenshemd* (Ste), *zaotersaovensmerighemd* (Obk) et; -en; ...hempien

['so:ətɔda'ʏo:.../.../so:ɔps...] 1. lett. hemd dat erg smerig is (en dat dus aan de zaterdagavond toe is, de avond waarop men zich geheel waste), in verb.: *een gezicht as een zaotersaovenssmerig hemd* (Obk), *Hi'j kikt toe as zaotersaovenssmerighemd* (Obk), *Oe, wat kik hi'j toch grauw toe, hi'j het een kleur as een zaoterdagsaovenshemd* (Ste), *...een zaoter- dagaovendhemd* (Ste)

zaoterdagmiddag [...'m...] - zaterdagmiddag

zaoterdagmorgen [...'m...] - zaterdagmorgen

zaoterdagnaacht [...'n...] - zaterdagnacht

zaoterdags I bn. ['so:ətɔda(x)s, ook wel ...dəs] 1. zaterdags *Mit de kriender vot te körfballen, dat is mien zaoterdagse wark* (Nbk)

zaoterdags II bw. ['so:ətɔda(x)s, ook wel ...dəs] - zaterdag, op zaterdag

zaoterdagsaovens Ook *zaotersaovens* (Obk) bw. ['so:ətɔda(x)'so:bms, ...də's.../so:ɔps'o:bms] 1. op zaterdagavond *Die zien laand wol omploegen, zette zaoterdagsaovens de ploeg al in; al ploegde hi'j mar iene vore nl. om niet op maandag te hoeven beginnen, wat nl. ongeluk kon brengen* (Ste), zo ook *Die zien laand wol mi'jen begon zaoterdagsaovens al te mi'jen; al was 't dan ok mar een zwattien* (Ste)

zaoterdagsaovenshemd z. *zaoterdagaovendhemd*

zaoterdagsmiddags [...'sm...] - zaterdagmiddags

zaoterdagsmorgens Voor var. z. *morgen I* [...'sm...] - zaterdagmorgens

zaoterdagsnaachs [...'sna:(x)s] - zaterdagnachts

zaoterdagvoetbal (spor.) ['s...] - zaterdagvoetbal

zaotersaovens z. *zaoterdagsaovens*

zaotersaovenssmerighemd z. *zaoterdagaovendhemd*

zaotien et; zaoties ['so:ətin] 1. zaadje,

zaadkorreltje

zappen (verspr.) ['sepɪn] - zappen

zark (Np) de; -en; -ien ['sar(ə)k] 1. grafzerk

zat bn.; -er, -st [sat] 1. genoeg gegeten hebbend, verzadigd, met een overduidelijk gevoel van verzadigd zijn *Wij kun oons nog waarmen, eten oons nog zat* (b), *Eet je mar goed zat* (Ld), *Ik heb mij zo zat eten, ik bin d'r beroerd van* (Db), *Et peerd vrat him onder 't schoft nog even goed zat* (Ld), *Doe hi'j op 't laest toch zat was (...)* (b), *Ik bin zat van 't eten* (Nbk), zo ook *Ik bin dikke zat* (Ste), *Dat flintertien lus ik nog wel boven zat* (Obk), *Hi'j et 't over zien zat op hij eet het nog op maar is eigenlijk verzadigd* (Np), (gezegd wanneer men al genoeg gegeten heeft maar iets nog graag eet dat aangeboden wordt omdat het lekker is:) *Dat kan 'k boven mien zat nog wel op* (Np, Nbk), *Vroeger deden ze de biggen in een tonne, dan kon de oolde d'r niet bi'j kommen; sommigen bin kwaod deurdat ze koortsig binnen nao et biggen. As de biggen drinken mossen bleef de boer of boerinne d'r bi'j, en as ze zat hadden, kwammen ze weer in de tonne* (Bu), (ook als informeel ervaren:) *Aj' aargens binnen, dan zeg ie: ik bin voldaan, mar thuis zeg ie: ik bin zat!* (Obk), *Dat scharminkel van een katte kon wel gien half zat kriegen* (Db), *Die oolde kerel is zo gierig, hi'j et him niet half zat* (Obk), *We waeren et al dikke zat* (Np), *Stel je veur dat mem en heit niet genoeg eten hadden om oons zat te geven om ons voldoende te eten te geven* (s), *Die hongerlappe kan nooit zat* (Wol), *Ik bin zo zat, ik kan wel rollen* (Sz), *Hi'j was zo zat as een podde* (Mun), *...as een protter* (Spa), *...as een torre* (Spa), *Ik bin zo zat, zo zat as een tieke* (Ld, Nbk) 2. beschonken (Bu, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl) *Hi'j is zo zat as ik weet niet hoe* (Np), *...as een kroje* (Ol-Nl), *...as een oele* (Pe-Dbl), *...as een kenon* (Sz) 3. genoeg, in voldoende mate *D'r zatten zat van die bloemen daore, heur!* (Nw), *D'r zit vis zat* (Ste), *D'r is nog zat naowark te doen* (Wol), *We hebben tied zat* (Nbk), *...zat tied* (Obk), *Zokken bin d'r zat* (Ste), *We hebben zat koffie* (Ste), *zat genoeg meer dan genoeg* (Bu), *'k Heb vandaege zat genoeg daon* (Nbk), *Ze hebben centen zat*

(Nbk), *...geld zat* (Nbk), *Ik hoeve niet meer, ik hebbe zat genoeg* (Bu, Nbk), *Ik heb zat genoeg melk in de koffie* (Nbk), *Ik kan dat waark (nog mar) zat doen* zonder in tijdnood te komen, heb nog ruimschoots de tijd (Obk, Pe-Dbl), *Daor kuj' zat een ni'je van kopen* (b), *Dat kan 'k zat doen, daor helemaol henne lopen* zonder problemen, gemakkelijk (Np, Ol-Nl), *Ik kan dat aentien fietsen mar zat doen* (Obk), *et zat wezen er genoeg van hebben: Ik bin et wark dikke zat* heb meer dan genoeg van het werk (Ste), *Ik bin d'r zat van* heb er meer dan genoeg van (Nw), *Want streken dat ze ok hebben: ie wo'n je leven zat* je krijgt er meer dan genoeg van, je zou uit het leven willen stappen (Nbk), zo ook *Ik bin zo muui, ik bin et leven zat* (bl)

zate (s) Ook **zathe** (s) ['sa:tə/'sa:tə] - zate, grote hoeve

zaterdag z. **zaoterdag**

zathe z. **zate**

zatterd (b: ln) bw. [satrɪ] 1. in **zatterd genog** meer dan genoeg (b: ln)

zattigheid (Spa), z. ook onder -hied de ['sataxhejt] 1. verzadigdheid, het genoeg gegeten hebben *De koenen liggen te kreu-nen en te steunen van zattigheid* (Spa)

ze I pers. vn. (in niet-beklemdtoond gebruik) [sə] 1. zij, onderwerpsvorm van de derde pers. enk. vrouwelijk, ook verwijzend naar woorden die qua woordgeslacht kennelijk vrouwelijk zijn *Ze is now ien-keer een betien vremd, dat meenske* (Nbk), *Dat maegien wol niet thuuskommen, ze is op 't laest deur heur heit ophaeld* (Nbk), *Aj' gotte in de wieke zetten, dan dient ze* (Np), *Ze is me te hiete, de soep* (Nbk) 2. zij, als bet. 1 maar als objectsvorm 't *Zal wel een hele beste wezen, maar ik kan ze niet luchten* (Sz), *Dat kleine kiend stikt wat in de mond, dat moej' ze oppakken* (Obk), *Die vrouw is wel zo'e'n grote rattelschute, ie kun ze haost niet volgen* (Dfo) 3. zij, onderwerpsvorm van de derde persoon mv. *Ze hebben ze vroeger wel es mitmaekt* (b), *Ze wollen et niet geloven* (Nbk) 4. zij, objectsvorm van de derde pers. mv. *Hi'j het ze toch uutschullen* nl. haar, die mensen (Nbk), *Die appels weren niet zo mooi meer mar wel lekker, ik heb ze hullen* (Nbk)

ze II onbep. vn. [sə] 1. ze, men *Ze zeggen*

zebbeld - zeekaante

dat d'r nije weke storm komt (Nbk), *Ze kun wel meer zeggen, mar ik moet et eerst zien* (Nbk), *Ze hebben tegenworrig mar lange vekaansies* (Nbk)

zebbeld (Nbk) bw. ['sebbɛl] 1. ongeveer, zoals men het kan noemen, zogezegd

zebra ['su:bra] - bekend zoogdier: zebra, ook wel: zebrapad

zebrapad ['s...] - zebrapad *een zebrapad overstikken* (Ld)

zedel z. *zege!*

zedemisdrief (l) ['st:də...] - zedenmisdrijf

zeden (Obk, l) ['si:dɛ] - zeden, in *een vrouw van lichte zeden* hoer (Obk), *de zeden en gewoonten* gebruiken en gewoonten (l)

zedepolisie (l) ['s...] - zedenpolitie

zedepreek Ook *zegepreek* (Np, Op), *zegenpreek* (Spa) (de ['su:dəpru:k'st:gə.../ 'su:ɣɛ...]) 1. langdurig betoog waarin men aan alle kanten uitlegt en waarschuwt

Veurd at et volk an et wark gong, hul de nije baos een hiele zedepreek (Obk), *Ik heb een hiele zedepreek had* ben nogal vermanend, bestraffend toegesproken (Nbk), *een zedepreek holen* (Dfo, Nbk)

zedepreken (Nbk) onbep. w. ['s...] 1. een zedepreek houden, z. aldaar

zedepreker (Nbk) de; -s ['s...] 1. iemand die een zedepreek houdt

zedig (Db, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Wol) bn., bw.; -er, -st ['su:dɛ] - zedig: rustig en bescheiden, ingetogen *Ze is altied even zedig in heur doen en laoten, gien verkeerde woorden of anstellen is d'r bij* (Dfo), *een zedig maegien* (Np, Nt, Nbk), *'t Is een zedig meenske* (Ma), *'t Is een zedig persoon* (Ld), *Et maegien liekt zo zedig, mar aj' d'r op ankunnen is een aander punt* (Db), ook negatiever: *Wat zitten jow daor weer zedig veur jow daele te kieken* (Ol-Nl), *Dat meens lopt d'r zo zedig henne* (Wol), *een zedige praoter* iemand die zelfverzekerd praat (Ow)

zee de; zenen; zegien ['si:] 1. oceaan, wereldzee *een daggien bij de zee deurbrengen* aan zee (Nbk), *an zee, over zee, de zee in lopen, de zee op op zee, in zee gaon* mit gaan samenwerken, zaken gaan doen met enz.: *Mit die reisvereniging kuj' wel in zee gaon* (Ol-Nl), *straotemaeker op zee* gezegd tegen of van iemand die kennelijk niet veel heeft te doen (Pe-Dbl)

2. deel van een oceaan met een eigen naam *De Waddenzee is de zee tussen Friesland en de Waddeneilanen* (Nbk) 4. grote overvloed, grote massa *een zee van locht* (Nbk, Np, ba), *een zee van rood en paors* (ba), *Een zee van meensken was d'r* (Nbk), *D'r ston een zee van auto's rondom daor et feest was* (Nbk), *We hebben nog een zee van tied* we hebben nog alle tijd (Nbk), *'t Regent as de zee zeer veel* (Nbk) * *Volle maone, volle zee!* gezegd wanneer de wind naar het westen draait (Obk)

zee-aorend (Ste) ['si:ə:(r)ɛnt] - zeearend

zeebienen (spor.) ['si:bi:n] - zeebienen *zeebienen hebben* (spor.)

zeebojem (spor.) ['s...] - zeebodem

zeediek (verspr.) Ook *zeedieke* (ko) de; -en; -ien ['si:dik(ə)] 1. zeedijk *An de zeediek was J. vroeger koehoeder* (Spa), *De zeediek moet ophoogd wodden* (Spa), *Huus en schure hadden d'r wat lijte van as de wiend van over de zeedieke henne poestte* (ko), *As de zeedieken deurbrokken of d'r was braand, dan luudde vroeger de noodklokke* (Obk)

zeedieke z. *zeediek*

zeedistel (Ld) ['s...] - zeedistel

zeedune (spor.) ['si:dýnə] - zeeduin

zeeënte (l) ['s...] - zeeëend

zeefbod (Ld) de; -den ['si:vb...] 1. bep. zeef voor het ziften van koren *Vroeger haelden we mit een zeefbod in de wiend et ontuug uut de rogge en haever* (Ld)

zeefdruk (spor.) ['s...] - zeefdruk

zeegevecht (l) ['s...] - zeegevecht

zeegezicht (spor.) ['s...] - zeegezicht

zeegruun I (spor.) et ['s...] 1. de kleur zeegroen

zeegruun II (spor.) bn. [aks. wisselt] 1. de kleur zeegroen hebbend

zeehaven (l) ['s...] - zeehaven

zeeheld (l) ['s...] - zeeheld

zeehond de; ...honnen; ...hontien ['si:hont] 1. de gewone zeehond *Zeehonnen wo'n soms doodknuppeld* (Dho, Wol)

zeehonnecrèche (spor.) ['s...] - zeehonden-crèche

zeehonnevel (l) ['s...] - zeehondenvel

zeekaante de ['s...] 1. kant van de zee *Al ston et butendiek ok onder waeter, hiel veer koj' nog krek de boompies zien an de zeekaante van de polder tussen De Kuunder en De Lemmer* (ko), *Aenlik bin die*

Kuunderse doeven de meeuwen die van de zeekaante kwammen (Ste)

zeeklei ['s...] - zeeklei

zeekleur (l) ['s...] - zeekleur

zeeklimaat z. *zeeklimaot*

zeeklimaot (l) Ook *zeeklimaat* (spor.) ['s...] - zeeklimaat

zeekraal ['s...] - zeekraal (Salicornia)

zeel (verspr.) Ook *ziele* (p, b: lm) et; zelen; -tien [sɪ:l/'si:lə] **1.** brede band of brede riem (Nbk) *Ik had je as kiend an 't zeel, eers leup ie vot* (Nbk) **2.** bretel (Nbk, Np) **3.** schouderband (van kleding) (Bu) *Et korsettehempien was zonder zeelties, 't was veur onder et korset, dan haj' dat niet op et vel* (Bu) **4.** veiligheids gordel i.e. auto e.d. **5.** hengsel van een emmer (Sz) **6.** kruizeel (Spa, Wol) **7.** in *Hij komt altijd mit een nat zeel thuis* dronken (Ste) **8.** z. *zegel*

Zeelaand ['s...] - Zeeland

zeeleeuw (spor.) ['s...] - zeeleeuw

zeelocht ['s...] - zeelucht

zeelte (Bdie, Nt, Spa, Sz) de ['su:lɔ] **1.**

zeelt Een moethond is een zeelte (Spa, Sz)

zeem (Bu) et; zemen; -pien [sī:m] **1.** zeemleer

zeemaanskiend (Nbk, Ld) et; -er; ...kientien ['su:mā:skint] **1.** kind van een zeeman * *Kring om de maone zal gaon, kring om de zonne goelen zeemaanskiender omme* betekent zeer slecht weer (Ld)

zeemaansleven (spor.) ['s...] - zeemansleven

zeemaanslied (spor.) ['s...] - zeemanslied

zeemacht (l) ['s...] - zeemacht, vloot

zeeman de; -nen, zeelu(den) ['s...] **1.** zeeman

zeemeermin ['s...] - zeemeermin

zeemeeuw ['s...] - zeemeeuw

zeemijl (spor.) ['s...] - zeemijl

zeemist (l) ['s...] - zeemist

zeemlappe z. *leerlappe*

zeemleer (El, Nbk, Np, Obk, Spa) Ook *ziemleer* (Np, Op, Spa) - (recent ontleend) zeemleer

zeenivo (l) ['s...] - zeeniveau

zeen (Op, Sz) Ook *ziene* (Op) de; zenen; -tien [sī:n/'si:nə] **1.** taai stuk in vlees

zeeoorlog (spor.) ['s...] - zeeoorlog

zeep z. *ziepe*

zeepbakkien z. *ziepebakkien*

zeepeertien (Dho) - zeepaardje

zeepiere (Bu) ['s...] - zeepier *Zeepieren bin dikker as gewone pieren en dikker as regenpieren, zo dikke as een pinke* (Bu)

zeepkop z. *ziepekop*

zeepunter (Sz) de; -s ['s...] **1.** punter waarmee men op zee kon varen (nl. de *Zuderzee*) *Ik hadde een grote zeepunter* (Sz)

zeepvat z. *ziepevat*

zeer I et [si:ər] **1.** pijn *iene zeer doen*, (fig.:) *De zeune wodde ok muulik en zee: Heit, wat bin ik toch mis west en wat heb ik jow zeer daon'* (b), *Et dot 'm zeer, dat zeggen* die manier van zeggen doet hem pijn (Nw), *Hej' je zeer daon?* heb je je pijn gedaan? **2.** (fig.) gevoelige snaar, onderwerp, zaak met betrekking waartoe iemand extra gevoelig is *oold zeer* oud zeer, oude vete, ruzie die nog steeds meespeelt (Dfo, Dhau, Dho, Ma, Nbk, Np, Obk): *Laot ze dat oold zeer mar niet weer opraokelen, want ze wo'n et toch niet iens* (Obk), *Daor zit oold zeer ruzie*, wrok uit het verleden die nog meespeelt (Nbk, Np), *iene op 't zeer kommen* iemand grieven, krenken (Dho, Nbk, Spa, b): *Zeg dat mar niet, want dan kom ie heur op 't zeer* (Dho), *N. kwam him te nao, hij kwam him op 't zeer* (Nbk), zo ook *Dan komt et je toch wel op 't zeer* (Np), *iene op zeer kommen* id. (Spa), *iene an 't zeer kommen* id. (Ol-Nl) **zeer** II bn.; -der, **zeerst** [si:ər] **1.** zeer, pijnlijk *een zere arm*, *Vroeger hadden een boel meensken een polle huusloek op et dak; ze bruukten et veur zwöllen en zere vingers, et was bloedzuverend* (s: oost.), *de kni'je zeer valen* (Bdie), *Hij het 'm zeer valen, hij het aorig piene* (Db), *Aj' je zeer zitten op 't zadel is ongemakkelijk mar ok verdrietig* (Sz), *Dat was tegen et zere bien* (spor.), *iene zeer doen* lett. en ook fig.: hem raken (Np, b), *De tettens van de koenen bin zeer* (Dhau), *een zeer heufd* een zeer hoofd, een schurftig hoofd (Bu, Nbk), *Hij is zo lui as een luus op een zeer heufd* (Ol-Nl), *Hij het een leven as een luus op een zeer heufd* (Nbk), *'t Dee mij zo zeer as de mieter* (Ma) **zeereize** de; -n; ...reisien ['s...] **1.** zeereis *Nao de zeereize mit die zeeziekte en te min slaop mossen ze nog krapan twee daegen en een naacht reizen om in Chicago te kommen* (vo)

zeerkael - zegel

zeerkael z. *zeerke*

zeerke (OS, Bdie, Bu, Dho, Diz, Np, Nw, bo: Op, b: lm) Ook **zeerkellig** (Db), **zeerkael** (Wol), **kel** (Bdie) bn.; pred.; -ler, -st [st:ə(r)'kel/...'keləx/...'ke:l/kel] 1. kleinzerig (gezegd van pers. of vee) *Die is aorig zeerke, die kan niet gauw wat uutstaon jammert gauw* (Nbk), *Dat kiend is toch wel zo zeerke, as hi'j him mar even bezeert, raost hi'j al* (Obk), *Hi'j moet niet zo zeerkael doen!* (Wol), *Je kun ok hielemaol niks uutstaon, ie bin zo zeerke!* (Nw), *De iene is zeerke* (as de ere (Nbk)

zeerkellig z. *zeerke*

zeeroute (spor.) ['s...] - zeeroute

zeerover ['s...] - zeerover

zeeroveri'je (l) [...'r...] - zeeroverij

zeeroversboek (l) ['s...] - zeeroversboek

zeeroversschip (l) ['s...] - zeeroversschip

zeerte (Bu, Dho, El, Nbk, Nw, Pe-Dbl, b: lm, p) de [st:ə(r)ta] 1. gevoel van pijn *zeerte in de keel* keelpijn (Bu, Nw), *Ik heb zeerte* (Bu), *...in 't liefbuikpijn* (Nbk), *...in de vinger* (Nw)

zeeschilder (l) ['s...] - zeeschilder

zeeschip (l) ['s...] - zeeschip

zeeschuit z. *zeeschute*

zeeschute (Bdie) Ook **zeeschuit** (Wol) de; -n ['s...] 1. grote klomp (om op te lopen)

zeeslag (spor.) ['s...] - zeeslag

zeesleper (spor.) ['s...] - zeesleper

zeespiegel (l) ['s...] - zeespiegel, zeeniveau

zeesteern (l) Ook **zeester** (spor.) ['s...] - zeeester

zeester z. *zeesteern*

zeestraote (l) ['s...] - zeestraat

Zeeuw de; -en; -gien ['sɪm] 1. Zeeuw 2. (met kleine letter) bep. paarderas, vgl. *Kooldbloedpeerden bin zwaore peerden, zoas zeeuwen en belgen* (Nbk)

Zeeuws [sɪms] - Zeeuws

Zeeuws-Vlaams (l) [sɪms'flā:ms] - Zeeuws-Vlaams

Zeeuws-Vlaanderen [...'flā:ndɪŋ] - Zeeuws-Vlaanderen

zeevis ['s...] - zeevis

zeeviskeri'je (spor.) [su:fiskɪ'tjə, z. -i'je] - zeevisserij

zeevoegel (Nbk, Np, Nw, Obk, n, bo: Dho) de; -s; -tien ['s...] 1. meeuw *D'r zit een koppel zeevoegels op et laand* (Np) * (als voorteken van naderende storm:) *Zeevoegels hoge boven de wal heuren in de*

veerte de stormwiend al (n)

zeewacter Ook **zeewater** (WH) - zeewater

zeewater z. *zeewacter*

zeewering de; -en, -s ['s...] 1. zeevering

zeewiend ['s...] - zeewind

zeezeilen (l) ['s...] - zeezeilen

zeezeiler (l) ['s...] - zeezeiler

zeeziek ['s...] - zeeziek, aan zeeziekte lijdend

zeeziekte (vo) ['s...] - zeeziekte *Nao de zeereize mit die zeeziekte en te min slaop mossen ze nog krapan twee daegen en een naacht reizen om in Chicago te kommen* (vo)

zeg tw. [sex] 1. zeg *Zeg luuster now es even* (Nbk), *Zeg, koj' vandeweke ok?* (Nbk), *Moef' daor es een dik wief zien lopen, wat een mormel, zeg!* (Op), *Now zeg!* nou zeg (spor.)

zegel (verspr.) Ook **zedel** (Nbk, Ow), **zetel** (verspr. OS), **zeel** (Db), **ziegel** (Bdie) et, ook wel de; -s; -tien [st:gl/'st:dl/'st:tl/su:l/'si:gl] 1. schede van bep. dieren: van een merrie (verspr. WS, Dfo, Ld, Ma, Nbk, Obk), van een koe (Db, Diz, Ld, Nbk, Obk, Spa, Wol), van een ooi (Dfo, Diz, Nbk, Nt, Obk, Spa, Sz), van een vrouwelijk varken (Bdie, Bu, Ma, Nbk, Op, Ow, Ste) *As varkens jachtig wodden, dan wodt et zegel dikke en rond* (Ste), *Dat varken is an 't naoblujen, 't zegel is rood* (Bdie), *As et peerd willig was dan mos et eerst laoten; dan gong d'r wat vochtighied uut zien zegel en dan kon et naor de hingst* (Obk), *Et peerd het et zegel wat dikke* (Dho), *Die koe wodt ok al wat oolder, die krigt ok al een knik op 'e banen; dat bin spieren van de ofsluting, meer bi'j 't zedel* (Nbk), *Bi'j een veerze moet 't zetel nao 't kalven wat opkrimpen* (Ow), *Et ziegel is bros d.i. hetz. als De banen bin weg, z. onder baand* (Bdie), *Die koe begint et zegel al weer te sluten d.i. na het kalven* (Obk), *Die koe het zwaor kalfd, de zetel was aorig inscheurd* (Diz, Spa, Ld), *Die koe het et zedel opscheurd; bi'j een varken kwam dat nogal es veur, en dan wodde et zedel mit soepe wasken, want dan zette et nogal es wat op en begon et te vuren; de soepe hulp daor tegen* (Nbk), *Et zetel is slim uitscheurd mit kalven* (Ow) 2. uitwendig geslachtsdeel van een vrouw (Ow) 3. zegelmerk, lakzegel e.d. *een oorkonde*

mit een zegel (l), de zegel van een brief (spor.), *Moeren wo'n wel markt mit een liemen zegeltien* (bs: Dfo) 4. verzegeling 5. postzegel, kwitantiezegel, plakzegel e.d. *Die het een slecht zegel op 'e kop* handelt uit slechte beginselen (Wol) 6. wasdeksel van een bijecel (bs) *Laeter ligt d'r genoeg voedsel in om zels veerder te kunnen. De doppen of cellen komt dan een zegel(tien) op van was; de zegels wo'n deurbeten as de jonge bi'jen d'r uut willen; dan hej' uutlopend bruid* (bs), zo ook *As de hunnig riepe is, wo'n de raoten deur de bi'jen lochtdichte ofsleuten mit een dekseltien van was, de zegel* (bs)

zegelbaand z. liefbaand

zegellak (l) ['s...] - zegellak

zegelmark (l) ['s...] - zegelmerk

zegelofdruk (l) ['s...] - zegelafdruk

zegelplakken (spor.) ['s...] - zegelplakken
We mossen vroeger altied zegelplakken veur de raod van arbeid (Ld)

zegelring ['s...] - zegelring

zegeltange (Dhau, Dho, El, Ma, Nw, Obk) de; -n ['s...] 1. tang met behulp waarvan men loodjes bevestigt aan aardappelzakken

zegelverkope (l) ['s...] - zegelverkoop

zegelwas (l) ['s...] - zegelwas

zegen de ['s:ɣɔ] 1. woord, formule om te zegenen *Hij kreeg de zegen mit de wens dat het hem goed zou mogen gaan, gezegd bijv. wanneer men een nieuwe baan kreeg* (Bu), *Gien zegen veur him die de kni'je niet buugt* men moet knielen om Gods zegen te krijgen (b) *Mien zegen hej' ga je gang maar* (Nbk) 2. heil, geluk *Now, dat zol een zegen wezen een geweldig goede zaak, een geweldige verbetering* (Nbk), *Zegen in 't ni'jjaor!* veel geluk in het nieuwe jaar (Nbk, Obk), *op hoop van zegen* (spor.), (min of meer schertsend:) *Gelok-zegen-in-de-bri'jpot!* met veel geluk, gelukkig is het zo gegaan (Nbk), *Gelok mit de koe!* gezegd als wens aan de koper, die vervolgens kon zegenen tegen degene die had verkocht: *De zegen mit 't geld!* (Np), zo ook: *De zegen mit de koe!* [met als antwoord:] *De zegen mit 't geld* (Dfo, Dhau), *...mit de centen* (Nw), en *'Zegen mit de centen' zee de koopman vaeke, 'zegen mit de koe', zeej' dan* (Dhau, Nbk) en (bij verkoop tot de koper): *De zegen mit 't besien* (Dfo, Ol-Nl), *Now, de*

zegen d'r mit veel geluk ermee (verspr.), *'k Gao mar weer es op huus an!* [met als mogelijke reactie, gezegd als groet:] *Now, de zegen!* (Nbk, Np) 3. sleepnet, zegen *mit de zegen visken: deur twee man trokken* (Spa, Obk) * *Meiregen brengt zegen* (Ld), *De zegen van [of: zee] Jan Freriks, mit ni'jjaor een bossien wottels mit laank lof* (Ow), *Kiender is een zegen des Heren, mar ze holen je de noppen van de kleren* (Ste), *...bin een zegen...* (Op), *Zegen in 't ni'jjaor/Wij' mij' wat geven/Dan hoop ik daj' lang leven/Wij' mij' niks geven/Dan hoop ik dat je de potten en de pannen an de kont vaastekleven* gezongen of gezegd door de *Hiddekaampers uit Oosterwoolde*, die aan het begin van het nieuwe jaar met een kussensloop langs de huizen gingen om daarin een beloning te krijgen voor hun nieuwjaarswens (Ow) 4. z. zegenen

zegenen Ook zegen (Bdie) ['s:ɣɔn/s:ɣɔ] - zegenen, een zegen uitspreken *Awwe vroeger de koenen uutleuten, zegnende moeder de koenen eerst op 'e stal; moeder gong dan bi' alle koenen langes en streek mit et palmtakkien en wat wij'waeter over de heufden van de koenen; dat gebeurde tegen gevaeren en ongelokken* (Ste)

zegening de; -en; -s ['s:ɣɔnɪŋ] - zegening: het zegenen, ook: zegen *Ze vervalven van de iene zegening in de aandere* (b) * *Een spinn' in de morgen gefst kommer en zorgen/Mar een middagspin brengt zegening* (Dho)

zegenpreek z. zedepreek

zegenriek (b) bn.; -er; -st ['s:ɣɔn...] 1. zegenrijk *...opdat wij' een goecie en zegenrieke dienst hebben meugen* (b)

zegepreek z. zedepreek

zegeuner Ook zigeuner (verspr.) [sə'gʌ:nɪ/si'g...] - zigeuner (lett.) *De deuren zatten stevig op 'e grundel, mar de zegeuners wussen wel in huus te kommen* (Db), *d'r uut zien as een zegeuner haveloos* (spor.)

zegeunerachtig (l) [sə'g...] - zigeunerachtig

zegeunerjonge Ook zigeunerjonge (verspr.) [sə'g.../...] - zigeunerjongen

zegeunerkeuning (spor.) [...'g...] - zigeunerkeuning

zegeunerleven (l) [...'g...] - zigeunerleven

zegeunermaegien Ook zigeunermaegien [sə'g.../...] - zigeunermisje

zegeunerman - zeggen

zegeunerman Ook **zigeunerman** [sə'g.../...] - zigeunerman
zegeunermelodie (l) [...'g...] - zigeunermelodie
zegeunermeziek Ook **zigeunermeziek** [sə'g.../...] - zigeunermuziek
zegeunerorkest Ook **zigeunerorkest** [sə'g.../...] - zigeunerorkest
Zegeunertaal (l) [sə'g...] - Zigeunertaal
zegeunervolk (l) [sə'g...] - zigeunervolk
zegeunervrouw Ook **zigeunervrouw** [sə'g.../...] - zigeunervrouw
zegeunerwaegen (Nbk, Nw) de; -s; -tien [sə'g...] 1. zigeunerwagen *En hielemaole aachteran de zegeunerwaegen mit een oolde harmonika en flodderrokken* (Nw)
zegeunerwief (Db) [sə'g...] - zigeunervrouw
zegevier (spor.) ['sɪ:gəfɪ:ərn] - zegevieren, triomferen *De gerechtighied zal zegevier* (Dho)
zegevierend (spor.) ['s...] - zegevierend 't *Kwam d'r zegevierend uut* (b)
zegge (Dfo, Np, Nt) de ['sɛgə] 1. bep. plantensoort: *zegge D'r bin veule soorten zegge* (Nt), *Die het een flut zegge in et laand* (Np) 2. z. **zeggen**, **zegger**
zeggen I Ook **zegge** (bet. 2: Wol) et ['sɛgn] 1. dat wat men zegt *Volgens mien moeke heur zeggen (...)* naar mijn moeder zegt (Bdie), zo ook *Neffens zien zeggen het et nooit zo west* (Nbk) en *Naor zien zeggen is 't nog goed oflopen* (Spa), *Et kwam wel op mien zeggen uut* het ging wel zoals ik had voorspeld (Nbk), zo ook *Et is wel op zien zeggen uutkommen* (Nbk), *Et zeggen gaot d'r dat zij d'r min veurstaon ze zeggen* (Obk), *Doe mar es daenken om mien zeggen* let maar eens op wat ik gezegd hebben, dat wat ik je zei komt vast uit (Ow) 2. mondeling bericht, tijding (Ma, Nbk, Np, Ste), *Ik kreeg zeggen dat dat gebeurd was* (Nbk), *argens zeggen van krieg* (Np), *We hebben d'r zeggen van had* (Ma), *'k Heb et zeggen kregen* (Ste) 3. aanwijzing(en), vermaning(en), terechtwijzing(en) *Ik kreeg zeggen dat de kiepen vaaste mossen* (Pe-Db1), *Ik kreeg zeggen van 't waeterschop da'k die waeterlossing schoner maeken mos* (Obk), *Ik kreeg d'r zeggen van da'k dat nooit weer doen moech* (Np), *Daor he'k zeggen over had* men heeft daarover z'n misnoegen tegen me geuit

(Ste), ...*van had* id. (Nw), *Ik heb zeggen had* op m'n kop gehad (Nbk), *Now, hi'j het goed zeggen had* (Nbk), *Hi'j geeft niet om zeggen* hij trekt zich van aanwijzingen, terechtwijzingen niets aan (Diz, Nbk), *Geef toch es beter om zeggen* luister toch eens beter, gehoorzaam me meer (Ol-Nl) 4. wijze van zeggen *Oons zeggen is: ik bin daor aorig ophullen* (Nt), *Et is bot zeggen* het werd kortaf, lomp uitgedrukt (Nw), 't *Is scharp zeggen* dat werd op een scherpe manier gezegd (Nw), *Dat was mal zeggen* (Nbk, Nt, Obk), ...*kwaod zeggen* een geheel verkeerde, beroerde manier van zeggen (Np)
zeggen II onregelm. ww.; overg., onoverg.; zee, het zegd ['sɛgn] 1. zeggen, mondeling uiten *Ik zal jow de uterste pries zeggen* (Ow), *Ik zee nog tegen heur (...)* ik zei nog tegen haar (...) (Nbk), *Ik heb et nog zo tegen him zegd* zo nadrukkelijk tegen hem gezegd (Nbk), *Zej't even?* zeg je het even? (Ol-Nl), *Hi'j zee toepasselike woorden* (Ste), *Hi'j zegt gien stom woord* zegt helemaal niets (Nbk), *Wát zeej'!* wat zei je me daar (Nbk), *Hi'j mos even een woord of wat zeggen* hij moest even het woord voeren (v), *Zeg niet te vule, want ze is zo prikkelig* (Sz), *Zeg dat dan!* je had het moeten zeggen, zeg het dan (Nbk), *Had dat dan ok zegd!* id. (Nbk), *de waarhied zeggen* niet liegen, *Om je de waarhied te zeggen (...)* eerlijk gezegd (Nbk), *iene de waarhied zeggen* z. onder *waarhied*, *Hi'j preekte, mar hi'j zee ok wel es wat gebruikte veel woorden* maar zei eigenlijk weinig (Ste), *Wat zee-d-ie?* wat zei je? (Nbk), *En ik zeg nog tegen him: 'Doe dat now niet!'* (Nbk), *'Dat moej' laoten maeken, 'zeg hi'j* (Ste), (zich nogmaals uitend omdat men kennelijk niet werd gehoord, verstaan:) 't *Is al weer klaar, zae'k zeg ik* (Nbk), *Dat zae'k: 'Hoe vaeke zol 't nog krek goed gaon'* dat zeg ik (...) (Nbk), *Dat had ik niet zeggen mocht* (Dfo), *Zeg dat d'r ok even bi'j* noem dat ook even (Bu), *Hi'j zegt d'r zo mar wat henne* hij zegt maar wat (Nbk), (tegen een klein kind dat 'dank u'; moet zeggen:) *Wat zej' dan?* (Nbk), *'k Laot mi'j alles niet zeggen* ik pik niet alles wat ze tegen me zeggen (Db), *Aj'm wat te veule zeggen dan is hi'j zo mar hellig* als je iets meer zegt

dan eigenlijk kan, is hij zo maar boos (Sz), *gien pap meer zeggen kunnen* (spor.), *Daor kuj' donder op zeggen* (b, Nbk), *Daor koj' duvel op zeggen* id. (j), *nee zeggen* weigeren: *Zeg dan mar es nee* in zo'n geval kun je moeilijk weigeren (Nbk), *iene dag zeggen* groeten door *dag, goeie* e.d. te zeggen (Ma, Nbk, b), *Zeggen ze mekeer gien dag meer?* groeten ze elkaar niet meer (nl. door boosheid) (Nbk), *iene goeiedag zeggen* iemand mondeling groeten (Nbk), *Ik zol (zo) zeggen (...)* ik zou zeggen, wat mij betreft (Nbk), *Dat kan 'k niet zeggen* dat weet ik niet (Dho, Nbk, bo: Nw), ook: ik geloof het niet dat het zo is (Nbk), dat zou ik niet direct willen beweren (Dho, Nbk), *et d'r omme zeggen* het voor de grap zeggen, het zeggen om de ander erin te laten lopen (Nbk, b): *Bij'glikeks har K. 't d'r vanmiddag wel omme zegd, hi'j zee zoks ommes wel es vaeker* (b), *Niks zeggen en hi'j gaert ze wel* hij zegt niets, is een beetje stiekem maar luistert goed om z'n voordeel ermee te doen (Ste) 2. meedelen, beweren *Ik wil mien oordiel wel zeggen* geven, meedelen (Ow), *zonder wat te zeggen* zonder iets mee te delen, *Ie zeggen mar wat de onkosten binnen* (Ste), *Kuj' me ok zeggen (...)* me vertellen (Nbk, b), *Za'k jow es wat zeggen?* zal ik je eens vertellen hoe ik het vind, wat ik heb bedacht (b, Nbk), *Ik zeg je, dat et ongeleugen waor is* (Nbk), *We hebben de buren ok zegd* mondeling mededeling gedaan, mondeling uitgenodigd (Nbk, Db), *Wi'j' et even zeggen?* wil je het even zeggen?, *Het hi'j veerder nog wat zegd?* meegedeeld, losgelaten (Nbk), *N. har wat en dat wol hi'j niet zeggen* (b), *Dat he'k ok heurd, mar ik daenke dat et meenskepraot is, ze willen toch wát zeggen* (Op), *Dat hoe'j niet meer te zeggen, dat is zo wel dudelik* (Nbk), *D'r wodt wel es van oons zegd dat wi'j niet van de liepsten binnen* (b), *zo ze zeggen* naar verluidt (Dho, Nbk), *Ie kun wel wat zeggen, mar doen is ok een keunst* zeggen is niet voldoende, je moet het ook uitvoeren (Dfo), *D'r wodt zegd, dat in zien jonge jaoren (...)* (b), *Wat moe'k zeggen?* wat moet ik als boodschap meedelen?, *Dat kuj' niet aandere zeggen* dat is nu eenmaal zo (Nbk), *Ik heb et van heuren (en) zeggen* (Nbk, Nw, Bu), *Dat zo'k ok*

wel goed kunnen, al zeg ik et zels (Nbk), *Wát zeg ie daor?* (Nbk), *Mar wa'k zeggen wol* wat ik wou zeggen (Nbk), *Wat zo'k/wo'k ok al weer zeggen?* (Nbk), *Tja, wat zoj' ok al weer zeggen!* (Nbk), *Wi'j't wel even tegen 'm zeggen?* (Nbk), *Et zal je mar zegd wodden!* (Nbk) 3. noemen, als naam geven, uitdrukken *Ze mos omke tegen him zeggen* ze was een oomzegger van hem (Obk), *Grös [nl. kuilgras] an de bult brengen wodt ok zegd van inkoelen* (Dfo), *Zokke roggenbroties, om zo te zeggen* (Nbk, bo: Dho), *d'r tegen zeggen* het noemen, als woord ervoor gebruiken: *Wat zeggen jim d'r tegen?* (Nbk), *Et is lil, mar we zeggen d'r ok wel teugen van trillebille* (Sz) 4. mondeling berichten (Nbk, Np) *Hebben ze jow ok zegd?* (Np) 5. uitdrukken (mondeling, evt. ook schriftelijk) *Wat he'k je zegd?* (Nbk), *Ze zeggen dat die beide uut mekeer gaon* er wordt verteld, gezegd *Men zegt (...)* id., *D'r wodt wel vaeker (es) wat zegd* nl. zonder dat men dat geheel zeker weet, kan verantwoord, zonder dat het achteraf blijkt te kloppen (Nbk), *Zeg zokke dingen toch niet* zeg zulke gevoelige of onverantwoorde dingen toch niet (Nbk), *Wie zal et zeggen?* dat is nog onzeker (Nbk), *om zo (mar) te zeggen* om zo te zeggen (Nbk, b, v): *Ze leefden stille, om zo mar te zeggen* om het zo maar uit te drukken (Nbk, Np), *'t Is om zo te zeggen (...)* (Nbk, Np), *'t Is van hier naor de Lende, lao'we zeggen zo'e'n kilemeter ongeveer* (Nbk), *Hielendal niks, da's te veule zegd* dat is te sterk uitgedrukt (b), *Daoromme mag et toch wel es zegd wodden* (Nbk), *Et iene zegt et ere niet* het ene geval hoeft niet zo te zijn als het andere (Bu, Nbk, j): *De iene dag zegt de ere niet* het kan de ene dag gemakkelijk beter/slechter zijn dan de andere, de ene dag zegt immers niets t.a.v. de andere (Bu, Nbk), zo ook (bij gladheid door bevriezing:) *Et iene plak zegt et ere niet* als het op één plek glad/niet glad is, hoeft het elders niet ook zo te zijn (Nbk), *Dat za'k je zeggen:* gezegd om nadruk aan het uitgedrukte te geven (Nbk, b): *Die is ommeraek rap mit de pook, dat za'k je zeggen* (b), *Mar et is dan ok een mooie meid za'k je zeggen, ie zollen d'r een moord veur doen!* (Nbk) 6. redeneren, vinden en dat uit-

drukken *Ik zol zo zeggen, ze hebben now wel genoeg kedogies kregen* (Nbk), *Ie zollen haost zeggen dat hi'j geliek krigt* (Nbk), *Ik moet zeggen, die dingen bin verhipte makkelik toegeven* (b), *Ik wol d'r mar mit zeggen dat d'r pattietoeren vremde kosigangers binnen* (b), *Hi'j kan soms zo lullig doen, dan zoj' haost zeggen hi'j is niet helemaole goed bi'j* (Sz), *As J. niet beter wus, zol hi'j haost zeggen dat B. an 't stillewezen was* (b), *Ze durfden niet zo veul te zeggen, want dan konnen ze et wark wel daon kriegen* ze durfden zich niet zo kritisch te uiten (Obk), *Ie kun d'r op die leeftied nog niet alles van zeggen* je weet nog niet hoe ze zich verder zullen ontwikkelen (Nbk, Np), *Za'k je es wat zeggen? Ik daenk dat hi'j verliefd op heur is* (Nbk), *Zeg es eerlik!* druk nu eens eerlik uit wat je vindt (Nbk), *Wat zej' d'r van?* wat vind je ervan, ook: moeten ze niet eens beginnen, weggaan etc. (Nbk), *Daor was alles mit zegd* daarmee was alles beoordeeld en uitgedrukt (Nbk, b), *Zeg dat wel!* daarin heb je beslist gelijk (Nbk), *Zeg now zels!* dat vind je zelf toch ook (Nbk), *Om now te zeggen dat et prachtig was (...)* het was niet direkt/niet bepaald prachtig (Nbk), *Wat zal die d'r wel niet van zeggen!* van vinden (Np, Nbk), *Ik kan niet anders zeggen (...)* het moet gezegd, toegegeven (Nbk), (...) *za'k mar zeggen* laat ik het maar zo zeggen, vertellen (Nbk, Ste), *Wie zal et zeggen!* zou het kunnen weten en uitleggen, wie weet (Nbk), *Mar wie zegt dat* dat heeft toch niemand gevonden (en gezegd) (Nbk), *Hoe kuj' zoks toch zeggen* hoe bestaat het dat je zoiets kunt vinden en zeggen (Nbk), *Now, wat zej' d'r van* wat vind je ervan, ook: moeten we niet eens beginnen, opstaan, naar bed, weggaan etc. (Nbk), *Now, daor vaalt hiel wat veur te zeggen* (Nbk), *Daor is ok alles mit zegd* meer stelt het niet voor (Nbk), *Zeg now zels* (Nbk), *Dat zoj' niet zeggen* (Nbk) 7. zich becommentariërend uitlaten, kritiek uiten *Ie hebben d'r ok altied wat van te zeggen* (Nw), *Die het altied wat van mij te zeggen* op mij aan te merken (Bu), *...overal wat van te zeggen* (Nbk), *Die het altied wat van een aander te zeggen* (Nw), *Alles tegen taksaoisepries, dat gieniene hadde*

wat te zeggen heeft reden zich te beklagen, kritiek te leveren (Nbk, vo), *Ik zeg d'r mar niks van (...)* (Nbk), *Ja, wat za'k daor van zeggen* ik weet niet zo wat ik daar van moet vinden, ik vind het eigenlijk wel goed (Nbk, j), *Wat zuj' daor veule van zeggen* daar valt nauwelijks kritiek op te leveren, dat is wel te begrijpen (b), *Daor kuj' niet alles van zeggen* dat kun je je nog wel voorstellen (Nbk, Np), *Ie moe'n niet daenken daj' alles mar zeggen kunnen* (Nbk), *Now hi'j al zoe'n vuuf jaor wedeman is en toch nog een aandere vrouw nemt, daor kuj' niks van zeggen* (Nbk), *Ik heb niks zegd!* ik trek m'n woorden in (Wol) 8. gebieden, bevelen *Maek daj' votkommen, zeg ik!* (Nbk), *Kom hier, zeg ik je* (Nbk), (tegen een ongehoorzaam kind:) *Wat he'k je now zegd!* (Nbk), *Dat leut hi'j him gien twee keer zeggen* dat deed hij meteen, maar al te graag (Nbk), *niks te zeggen hebben* geen gezag hebben, niks in mogen brengen, geen beslissingsbevoegdheid hebben, *Jim mem het hier niks te zeggen* is hier de baas niet (Obk), *d'r niks over te zeggen hebben* (Nbk), *De oolden hebben et daor ok nog mit te zeggen* hebben inbreng, al willen de kinderen eigenlijk alles al bepalen (Nbk), (zelfst.) *As die et veur et zeggen had* mocht beslissen, baas mocht zijn (Nbk), (zelfst.) *Ie hebben 't mar veur 't zeggen* je mag zeggen wat je wilt en het wordt uitgevoerd (b), *Hi'j kreeg d'r best wat van te zeggen* werd er flink voor berispt (Np), *Ie kun 't zeggen of ie kun 't schieten, ze geven nargens omme* ze luisteren toch niet (Diz, Nbk), *Mit een hevel d'r onder hej' aorig te zeggen bi'j zoe'n zwaor kerwei* kun je flink kracht ontwikkelen (Db), *'t Het wat te zeggen* het is niet gering, het is erg (Nbk) 9. beduiden, betekenen *Wat woj' d'r mit zeggen* (Nbk), *Dat wil wat zeggen* heeft veel te betekenen, is nogal wat (Nbk, Np), *Dat zegt mij genoeg* is betekenisvol voor me (Nbk), *Dat zegt toch wel wat* (Nbk), *Dat wil (dus) zeggen* houdt (dus) in (b), *Dat zegt nog niks* houdt nog niets in (Nbk), *Et zegt him allemaole niks* het kan hem niets schelen (Nbk), *Mar wat zegt dat now (ok nog)* wat heeft dat nu ook nog te betekenen (Nbk) * *Waor ik zoe'n zundig woord om zegge!* ik zou er razend om

kunnen worden, om kunnen vloeken (Nbk, b), *'t Het wat te zeggen, een wief te hebben en d'r niet bij te leggen* (Nbk), *Zo zegd, zo daon* (Nbk, b), *Beter gezegd dan gedaon* (Dfo), *Zeggen is niks, mar doen is een ding* (Op, b), zo ook *'t Is mit zeggen allierend niet klaor* (Ol-Nl) en *Zeggen is niks, mar doen is een keunst* (Nbk), *Wie veule zegt, moet veule verantwoorden* (vo), *Van heuren (en) zeggen dan lieg ie op een meersten* van wat je hebt horen zeggen, blijkt achteraf vaak toch dat het toch zo erg, zo hevig niet (geweest) is (Nbk), zo ook *Van heuren en zeggen lieg ie 't meerst* (El, Ld, Ol-Nl, Ma), (gezegd wanneer iemand min of meer stiekem een wind laat:) *Zee-d-ie wat of gong jow 't gat?* (Nbk), zo ook *Zee-d-ie wat? Of trillen jow lippen?* (Nbk), *Ik zegge mar zo, ik zegge mar niks, mar God heurt mi'j brommen* (Nbk)

zeggenschap (Nbk) de ['segŋskop] 1. zeggenschap *d'r (gien) zeggenschap over hebben* (Nbk), *...kriegen* (Nbk) 2. dat wat iemand meedeelt, voor waar vertelt (Nbk) *Jow zeggenschap het niet lange duurd* het heeft niet lang geduurd dat het zo was zoals jij zei (Nbk)

zeggepolle (Np, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, fp) de; -n; -gien ['s...] 1. de plant zegge *Zeggepollen zatten vaeke in de petgatten, die waeren gevaerlik om d'r op te gaon staon* (Op), *Zeggepollen drieven in 't waeter* (Obk), *In die kragge bij oons staon allemaole van die grote zeggepollen* (Sz) **zegger** (verspr.) Ook **zegge** (Ste) de; -s ['segɣ/'sege] 1. degene die zegt, meedeelt *Hi'j wil de zegger d'r niet van wezen* hij heeft 't gezegd maar wil anoniem blijven (Dfo, Ma, Nbk, Ow), zo ook *'k Wil d'r gien zegger van wezen, mar zo en zo he'k heurd* (Dhau, Np, Nbk), *N. is de zegge* (Ste)

zeggien et; zeggies [sexin] 1. zegje je *zeggien doen* z'n zegje doen: *Hi'j het zien zeggien daon* (Np, Nw), *Hi'j kan zien zeggien goed doen, daaromme gaot hi'j ok aaltied veuop* (Diz, Nw) 2. zegswijze, spreekwoord (Op, Wol, vo) *'Wie veule zegt, moet veule verantwoorden' was een zeggien van de Stellingwarvers* (vo), (...) *die in et jongvolk de boel an de gang brengt mit alderhaande snedige zeggies en*

malle streken (vo)

zagsman (verspr.) de; -nen ['sexsman] 1. de man die de mededelingen doet, die de dingen zegt *Wie is de zagsman daor?* (Nbk), *Ik wil de zagsman d'r niet van wezen* ik wil niet dat anderen weten dat ik het verteld heb (Nw)

zeik (Dmi, Nbk, spor. elders) Ook **zeike** (Bu, Dmi) de ['sejk(ə)] 1. (niet altijd als ruw ervaren) urine *iene in de zeik zetten* (spor.)

zeike z. **zeik**

zeiken zw. ww.; onoverg.; zeikte, het zeikt ['sejkɣ] 1. (meestal als ruw ervaren, echter bij sommigen/in sommige dorpen niet) urineren *Die koe zeikt* (Nw), *Ik mos henne te zeiken* (Np) 2. met kracht weglopen (van vloeistof) (Spa) *Et bloed zeikt d'r uut* (Spa) 3. flink regenen (Nbk, Ol-Nl) *Kiek, daor zeikt et henne* (Nbk)

zeiker z. **zeikerd**

zeikerd (verspr. WS) Ook **zeiker** (Np) ['sejkɣ(t)] - zeiker, zeur, vervelende vent, ook wel: gierigaard (Np)

zeikerig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['sejkɣəx] - zeikerig, vervelend (Nbk), ook: overdreven zuinig, gierig (Nw)

zeiknat (Ma, Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. (enigszins ruw) door en door nat

zeikstengel (Dmi, Ma, Nbk) de; -s; -tien ['sejk...] 1. zeurpot

zeikweer (spor.) ['s...] - zeikweer

zeil et; -en; -tien [sejl] 1. zeil: op een schip *Wat hebben we vaeke zien dat de schipper et zeil optrok as de wiend geschikt was om te zeilen* het zeil hees (j), *de zeilen hijsen* (spor.), *De schipper mos et zeil strieken en vaastesjorren* (Obk), *iene de wiend uut de zeilen nemen* iemand de wind uit de zeilen nemen (Ol-Nl), *Hi'j zal et zeil aanst wel strieken* niet langer willen, ermee stoppen (Obk) 2. (g. mv.) de zeilen, zeilage, all. in verb., fig. (verspr.): *een ogien in 't zeil holen* (verspr., Ow), *We gaon onder zeil* we gaan slapen (Dhau, Nbk, Obk), *Hi'j is onder zeil* hij slaapt (Ol-Nl) 3. in 't *Gaot d'r heil om zeil om weg* er is veel drukte, rumoer (OS, verspr. WS) 4. vloerzeil *De hond het me over 't zeil megen!* (Nbk), *et zeil dweilen* (Nbk)

zeilboot ['s...] - zeilboot

zeildoek ['s...] - zeildoek (o.m. om zeilen van te vervaardigen)

zeilen - zelden

zeilen zw. ww.; overg., onoverg.; zeilde, het (bet.1, 2, 4)is zeild ['sejln] 1. voortgaan of doen voortgaan van een schip m.b.t. één of meer zeilen over de Friese meren **zeilen** 2. (onoverg.) zwevend voortbewegen, a.h.w. zeilend (bet. 1) voortgaan *Et stormde verschrikkelijk, toeken en stokken board van et bouwterrein zeilden deur de locht* (Nbk), *Et pepiertien kwam deur de wiend op him of zeilen* (Bu), (onpers.) *Aj' mit fietsen de wiend in de rogge hebben, dan zeilt et zo mooi* (Ste) 3. (onoverg.) aan komen zetten (Diz) *Daor komt hij ok an zeilen* (Diz) 4. keilen, kiskassen (evt. ook door de lucht) (Ste, Obk en verspr. oost.) *Ze zeilen de stienties over 't waeter* (Ld, Obk, Op, Ow, Dho), *een stientien zeilen* (Ste), *We hebben mit platte stienties over 't waeter zeild* (Dfo), *We deden ok wel es wie zoe'n stientien et veerste zeilen kon* (Nw)

zeiljacht (spor.) ['s...] - zeiljacht

zeilklub (l) ['s...] - zeilklub

zeilkursus (l) ['s...] - zeilkursus

zeiloor (Nt) et; ...oren; ...tien ['sejlo:ər] 1. ongewoon grote oorschelp 2. spottend gezegd van iemand met grote oorschelpen

zeilschip (l) ['s...] - zeilschip, schip door zeilen voortgedreven

zeilschoele ['s...] - zeilschool

zeilsport (l) ['s...] - zeilsport

zeiltien ['sejltin] - zeiltje: klein zeil, stuk waterdichte kunststof *D'r moet mar even een zeiltien onder et laeken, et kiend kan nog wel es op bedde pissen* (Nbk)

zeiltocht (l) ['s...] - zeiltocht

zeilweer (l) ['s...] - zeilweer

zeilwiend (l) ['s...] - zeilwind

zeker bn., bw.; -der, -st [s:t:kɪ] 1. betrouwbaar, zonder dat eraan getwijfeld hoeft te worden *Weej' dat wel zeker?* (Nbk), *Dat is een ding dat zeker is* (Nbk), *langzem mar zeker* (Nbk), *vaast en zeker* beslist (b), *Dat is zo zeker as twie keer twie viere is* (Nbk), *'t Is zo goed as zeker* het is bijna zeker, er hoeft nauwelijks nog aan getwijfeld te worden (Nbk), (zelfst.) *et zekere veur et onzekere nemen* de veiligste weg kiezen, geen risico nemen 2. (van pers.) overtuigd, stellig *Ik bin d'r zeker van* (verspr., Nbk), *zeker van jezels wezen* (Nbk), *een zekeren iene* het is een zekere, een erg sekuur iemand, een muggezifter

(Nw) 3. (bn.) bepaald, wat nader benoemd zou kunnen worden *een zeker geveul van onbehagen* (Sz), (...) *een maegere jongvent, slim bezwiet en dubbel volen in een zeker insterment* (b), *een zekere Albert* (b)

4. (bw.) naar alle waarschijnlijkheid, kennelijk *Ie daenken zeker da'k je niet zien heb mit die meid!* (Nbk), *Et is him zeker weer niet goed genoeg!* (Nbk), *De schutter schaemde him zeker dat 't mis west was* (b), *En dan moej' d'r naachs zeker ok uut* (...) (b), (schertsend-veronderstellend:) *Ie vot op vekaansie en ikke zeker mit jow kerel d'r vandeur* (Nbk), *Za'k zeker ok nog wat zeggen!* en dan zal ik wel geacht worden iets te zeggen (maar dat gebeurt niet) (Nbk), (schertsend of bijtend gezegd tegen iemand die vraagt iets voor hem of haar te doen:) *Veur jow zeker!* denk maar niet dat ik dat voor jou doe 5. (bw.) beslist, bepaaldelijk *Oons eerpelbakkien is te klein!* *En zeker minderweerdig!* (b)

zekerhied Voor -heid z. -hied ['s...] - zekerheid: gevoel van zeker zijn *Dat gaf 'm de zekerhied dat (...), zekerhied kriegen* (spor.), ...hebben; veiligheid, het zonder risico's zijn, in: *veur alle zekerhied en in veur de zekerhied: 'k Was al een halve kilometer vot, mar ik bin nog weer een keer naor huus toe reden veur de zekerhied, om te zien as de deure wel goed op slot zat* (Nbk); verder in *socjaole zekerhied* (l)

zekering de; -en, -s; zekering [s:t:kɪŋ] 1. zekering, smeltstap

zekerlielik (Ow, s: oost.) ['s:t:kɪlik] - zekerlijk, jazeker *Zekerlielik deur rietugen* (...) (s: oost.), *zekerlielik waor* (Ow)

zeldē ['seldə] - zelfde (meestal aaneen met *de, die, et*, niet aaneen met *disse, een, 't, dat*) *Ze dienden verscheiden jaor op 't zeldē plak* (Dla), *'t Zeldē nog mar es geef dezelfde konsumptie, borrel nog maar eens, van 't zeldē slag* van dezelfde soort (j), *van 't zeldē* insgelijks (Nbk, b): ...en [*hi'*] zee: *Daank je. Van 't zeldē, Baron* (b), *Et is mij' liek zeldē* het is mij beslist eender, het maakt mij niet uit (Np, Nt), zo ook *'t Is mij' 't zeldē* (Nbk)

zelden Ook *zeldens* (Np, Op) bw. ['seldɪ/...ns] 1. zelden, uitzonderlijk *Et komt zelden veur* (Nbk), *D'r kwam zelden een klaant* (j)

zeldens z. *zelden*

zeldzem ['sel(t)sm, ...sõm] - zeldzaam, ook: zo buitengewoon goed, mooi dat het maar zelden voorkomt: *Et was zoe'n zeldzeme zommeraovend, zo stille en vredig* (vo), *We hebben zeldzem mooi weer* (Np), *Wat hebben we mooi weer! Is 't niet zeldzem?* (Nbk)

zeldzemiahied Voor -heid z. -hied ['s...] - zeldzaamheid, rareiteit

zelf z. *zels*

zelfbevrediging (spor.) ['s...] - zelfbevrediging

zelfbiender (Db, El, Pe-Dbl, Ste, Sz) de; -s; -tien ['sel(ə)vbindr̥] 1. zelfbinder, stropdas (Ste, Sz) *Vroeger hadden de mannen hier ok wel, in plaats van een zelfbiender, een zwat zieden doekien om de hals, dat was een knoopdoekien* (Sz) 2. maaimachine die ook schoven bindt (Db, El, Pe-Dbl, Sz) *Et doek van de zelfbiender is versleten* (Pe-Dbl), *De doek van een zelfbiender was om et zaod op te vangen dat d'r niks verloreun gong* (Sz) 3. snelbinder (Ste)

zelfkaant z. *zelfkaante*

zelfkaante (Dfo, Dhau, Ld, Ma, Obk, Ow) Ook *zelfkaant* (Dho, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste), **zelfkant** (Sz) ['s.../...] - zelfkant, buitenrand: van stof (lett.) *Vroeger mos et zelfkaant van 't behang of, mar now hoeft dat niet meer* (Ld), ook fig.: *Doe we alles zoe'n betien opneumen hadden, biwwwe zachties an weer op huus an sukkeld, ok al weer bliede dat we de Friese zelfkant hadden, want 't blift mar waor, te-meensen zo dochten wi'j d'r over: Oost west, thuus best* (s: oost., 1895), *D'r wodde wel zegd dat ze wat an de zelfkaante van de gemienschop stonnen; vaeke weren et wel degelike, hiel ien-vooldige maensken die ook aarm wadden tot de sociale onderklasse behoorden* (Ow), vgl. ook *Aj' op 'e zelfkaant van et leven zitten, hoeft dat niet te betekenen daj' schorremorrie binnen: je kun d'r ok deur een aander toe brocht wezen* (Ol-Nl)

zelfkant z. *zelfkaante*

zelflaeden (Obk) bn.; attr. [sel(ə)f...; aks. wisselt] 1. zichzelf ladend, in een zelflaeden waegen opraapwagen (Obk)

zelfmoord z. *zelsmoord*

zelfred (Dfo, Ow, b: lm) et ['sel(ə)fr̥et] 1.

zelfgemaakte kledingstof *Ooldere vrouwen hadden vroeger zelfred, ze hadden dan gestreepte onderrokken an mit plooiën* (Dfo)

zelfverwiet z. *zelsverwiet*

zelfweefd z. *zelsweefd*

zelfs z. *zels* I

zelfzoeper (Obk) de; -s ['s...] 1. geit die melk drinkt uit de eigen uier

zellef z. *zels* II

zels I (Db, Ld, Obk, Op, Ow, Sz, d) Ook **zelfs** (Ow) bw. [sels/sel(ə)fs] 1. (weinig frekwent, woorden als *alderdeegst* waren eerder gebruikelijker) zelfs, meer dan verwacht, ook nog *D'r is ien plak daor zels de keizer te voet gaot* nl. de w.c. (Db), *Plannen maeken kan zels een kwaojonge wel* (d)

zels II (ZW, Dfo, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Wol, b, j, ko, s: oost.: plm. 1885) Ook *zelf*, *zellef* (Bdie, Spa), *zelters* (d) aanwijzend vn. ['sels/'self/'seləf] 1. zelf, in eigen persoon, niet m.b.t. anderen, niet door anderen *Now de kleren weer duurder wodden, beginnen de vrouwluden weer zels te ni'jen* (Obk), *Doen wi'j zelf ok!* dat doen wij net zo goed (Ste), *Doe de boerinnen zels de botter kaarden* (...) (Ow), *De rogge en de eerpels wodden doe nog allemaole zels verbouwd* door de mensen zelf (s), *Ik wil him zels vragen ikzelf wil hem vragen* (Nbk), ook: hemzelf wil ik vragen (Nbk), *Hoe kon hi'j toch ok zo stom doen!* *Hi'j kon 'm zels wel een klap veur de kop geven* zichzelf (Nbk), *We bruukten et zels nooit* wijzelf gebruikten het nooit (Nbk), *Ik wil et zels doen* (Nbk), *Zeg now zels!* *le moe'n d'r zels mar even henne vind je zelf ook niet* (Nbk), *Ik bin d'r zels bi'j* ik pas wel op dat het goed gaat, *Die lopt 'm zels veurbi'j* werkt veel te hard, veel te gejaagd (Nbk); in combinatie met een pers. vn. vaak aaneen: *ikkezels, mi'jzels, iejezels, jowzels, jezels, himzels, heurzels* [3e pers. mv. en 3e pers. enk. vrouwelijk], *wi'zels, oonszels, jimzels, zijzels, heurzels*, vgl. *Hoe zo'k mezels op 'e rogge zien kunnen?* (b), *Ik hebbe mezels in de vingers sneden* (Wol), *Ik bin 't niet mit mezels iens* (Ste), *In jezels daenk ie wel es aanders* (Nbk), *Ie moe'n jezels mar even redden* (Nbk), *Doe ha'k mi'jzels* dat wat ik deed was nadelig voor mijzelf (Nbk), *Et zol veur mi'jzels beter wezen*,

da'k wat minder at (Obk), *Hi'j is wat op himzelf* in zichzelf gekeerd, maakt weinig kontakt met anderen (j, Ow, Ma), zo ook *Hi'j is nogal in hemzelf keerd* (Wol), *Ze kwammen tot heurzels* werden weer zodanig rustig dat ze hun zaken konden overzien (j), *De stille man zee niet veule en was een protte in himzels* (j), *H. docht bij himzels: (...)* dacht (j), *Ze is op heurzels* voert haar eigen huishouding, *Hoe lange kun je oolden nog op heurzels wonen blieven?* voor zichzelf blijven zorgen in het huis dat ze bewonen (Nbk), *Uut himzels maekt hi'j d'r niet zo vule van, mar as hi'j van een aere wat zien het, kan hi'j et ok, et is wat een nao-aeper* (Op), *Doe kwam hi'j tot himzels* kwam weer tot bedaren (b), *Hi'j gaot van himzels* hij valt flauw (Np), *Ie bin een gek veur jezels* gezegd wanneer men veel te hard werkt (Nbk), *Uut himzels maekt hi'j d'r niet zovule van, mar as hi'j van een aere wat zien het, kan hi'j et ok, et is wat een nao-aeper* (Op), *Schrok ie zo daj' je eigen zelvrs zaggen?* schrok je er zo van toen je jezelf zag, je eigen persoon (d), *zien eigen zelvrs gezichte* het gezicht van hem zelve (s: oost.)

-zels z. onder zels II

zelsbediening (l) ['selzb...] - zelfbediening, selfservice, zelfbedieningswinkel
zelsbedieningspompe (l) ['s...] - zelfbedieningspomp

zelsbedieningswinkel (l) ['s...] - zelfbedieningswinkel

zelsbedieningszaeke (l) ['s...] - zelfbedieningszaak

zelsbedrog (l) ['s...] - zelfbedrog

zelsbehoold (l) ['s...] - zelfbehoud *een stried om zelsbehoold* (l)

zelsbestuur (l) ['s...] - zelfbestuur

zelsbetrapper (Obk) de; -s; -tien ['selzb...] I. paard dat zichzelf steeds op de tenen trapt

zelsbewust (spor., ba) [selzbəwast; aks. wisselt] - zelfbewust, met een sterk gevoel van eigenwaarde (zelfst.) *Ik zag et zelsbewuste (...)* (ba)

zelschop z. *gezelschop*

zelskaarnder (Db) de; -s ['selska:(r)ndr] I. iemand die zelf karnde *Iedere zelskaarnder had vroeger zien eigen stempel* (Db)

zelskezer (Obk) ['selskt:zr] - zelfkazer, veehouder die zelf kaas maakt *De melk mos zoeren in melkvatten; d'r is nog een inkelde zelskezer die dat nog dot en die dat spul nog het* (Obk)

zelsmoord (vo) Ook **zelfmoord** (spor.) ['s...] - zelfmoord **zelsmoord plegen** (vo), ook fig.: iets doen waardoor men ten onder zal gaan, met name in financieel of politiek opzicht (spor.)

zelspetret (spor.) ['s...] - zelfportret

zelsregelend (vo) bn. [sɛlsrɪ:glɛnt; aks. wisselt] I. zichzelf regelend *En et mooiste was dat d'r zelsregelende drinkbakken in zatten, dat de koenen konnen heur zels redden mit drinken* (vo)

zelsrespekt (spor.) ['s...] - zelfrespekt

zelsstaandig (spor.) [sɛl'stā:n(d)ɛx] - zelfstandig: autonoom *een zelsstaandig laand, Langedieke is een zelsstaandig dörp, Tronde niet* (Nbk); vrij van hulp, steun van anderen: *Dat het hi'j zelsstaandig daon* (spor.)

zelsstaandighied (l), voor -heid z. -hied [...'st...] - zelfstandigheid, onafhankelijkheid, autonomie

zelsstudie (l) ['s...] - zelfstudie

zelsverhouwd (Ow) bn. [aks. wisselt] I. zelfverbouwd *et zelsverbouwde zaod* (Ow)

zelsverwiet (Np) Ook **zelfverwiet** (Dho, El, Np, Obk, Ol-Nl, Pe-Db) ['s.../...] - zelfverwijt *Aj' daor mar gien zelfverwiet van kriegen* (El)

zelsweefd (l) Ook **zelfweefd** (Db) bn.; [sɛlswɛ:ft/...; aks. wisselt] I. zelf geweven *Zelfweefd goed kan hiel mooi wezen* (Db)

zelvers z. zels II

-zem -zemer, -st [sm, sɛm] - -zaam, achtervoegsel in afleidingen als *zwiegzem, redzem, leerzem*; niet alle zijn in dit woordenboek opgenomen

zemel (Dfo, Nw, Ste) de; -s ['sī:m] I. zemel (van graan), huls, dop van een graankorrel *De gastedoppen bin zemels* (Dfo), *As een kiend vroeger dauwworm had, wodde et mit zemels wasken* (Nw), *moffe zemels* (Ste)

zemel (Nbk, Nw) de; -s; -tien ['sī:m] I. iemand die voortdurend zeurt

zemelbad (Nw) et; ...baeden ['s...] I. bad van water met zemelen *As een kiend vroeger dauwworm had, wodde et mit zemels wasken, of ie deden 't in een*

zemelbad (Nw)

zemelder (Dhau) de; -s ['sī:m|dr̥] 1. zemelaar, iemand die altijd zeurt

zemeldeuze (Diz, Np, Obk, p, b: lm) de; -n; ...deusien ['sī:m|...] 1. zeurpot, iemand die steeds over kleinigheden klaagt of zeurt en veelal ten onrechte

zemelen [sī:m|n̩] - zemelen, zeuren *Die kiender doen niks as zemelen* (Diz), *Jow moeten altied niet zo liggen te zemelen* (Ol-Nl), *Schei toch uut te zemelen* (Diz), *Hi'j ligt altied te zemelen* (Nbk), *Hool toch es op te zeuren en te zemelen* (Np)

zemelig (Nw, Ol-Nl) ['sī:m|əx] - zemelig: zeurderig *Die praot zo zemelig* (Nw)

zemelkont (Db, Diz, Nbk, Np) Ook **zemelkonte** (Sz) de; -en; -ien ['s.../...] 1. iemand die voortdurend klaagt en zeurt, zemelaar

zemelkonte z. *zemelkont*

zemelmusse (b: lm, ln, p) de; -n; ...mussien ['s...] 1. zemelaar, zanik

zemelpoede (Np) de; -n ['s...] 1. zemelaar, zanik

zemelpot (Bu, Nbk, Nw) de; -ten; -tien ['s...] 1. zeurpot, zemelaar *een oolde zemelpot* (Nw)

zemeltoete (Dhau, Ma) de; -n; ...toetien ['sī:m|tu:tə] 1. kletser, leuteraar, zaniker, zeer lastige persoon

zemelzak (Bu, Dhau, Diz, Nw, Obk, Sz) de; -ken; -kien ['s...] 1. zemelaar, zanik *Wat een zemelzak is dat* (Dhau)

zemelziek (Nbk) ['s...] - zenuwziek, in de verb. *Daor zoj' toch zemelziek van wodden* daar zou je gek van worden, daar kan ik niet tegen (Nbk)

zemerijje (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -n; zemerijgien [sī:mr̥'tjə, ...ejə; z. -i'je] 1. honingperserij (met koöperatieve opzet)

zende de; -n; -gien ['sendə] 1. zeis *de slootskaante mit de zende opmi'jen* (Wol), *'t gròs mit de punt van de zende mi'jen* nl. om palen heen, in hoekjes e.d., nl. daar waar men niet voluit de zeis kan gebruiken; ook gezegd indien men aldus moet maaien wanneer de rogge of haver plat ligt (El), *de zende heren* (El, j), *de halve zende* recht afgesneden eind van een zeis (Sz), *Et strik was om de zende te strieken, en daor zette N. een plaectien op om de zende recht te kriegen (...), gien bochten of zo* (Nw), *Sommige iemkers*

kloppen om de bi'jen naor beneden te kriegen op 'e zende; dan kun de bi'jen de keuninginne ja niet meer heuren (bs: Dfo), *As de zende goed scharp is, moet dr̥ een cent an hangen blieven en hi'j moet veur de naegel lopen willen* d.i. als men met de nagel onder het scherpste deel van de rand langs strijkt, moet dat trillend bewegen, z. ook onder *naegel* (Dfo)

zendebeugel (Bdie, Dfo, Ma, Np, Op, Ol-Nl) de; -s; -tien ['sendə...] 1. beugel die men bij het maaien op de zeisboom zet en die het gemaaide bijeenhoudt om het in de gemaaide strook te leggen, met name dienstig in geval van lang gras (bijv. uit de onderwal) en bij het maaien van graan *Vleden weke knapte me de zendebeugel* (Np)

zendeblad (Nbk, Np, Nw) et; ...blaeden ['s...] 1. blad van een zeis

zendeboom (verspr.) ['s...] - zeisboom

zendeboomring (Dfo) de; -en ['s...] 1. hetz. als *ring*, bet. 8, z. aldaar

zendedolle (Ld, Nbk, Spa) de; -n; -gien ['sendədɔlə] 1. handvat aan een zeis *De zendedollen bin d'r of breuken!* (Nbk), *Achter de zendedolle slaof' een pigge achter* (Spa)

zendehaemer (Dfo, Obk) ['s...] - haar-hamer

zendehaeren z. *zendeheren*

zendehakke (Nw) de; -n; ...hakkien ['s...] 1. breed puntig deel van het blad van een zeis, dicht bij de zeisboom (Nw)

zendehakkerig z. *takkerig*

zendehares z. *zendeheren*

zendeheerder (vo) de; -s ['sendəhɪ:ə(r)dr̥] 1. iemand die bezig is met het haren van een zeis *Et was zo stille en heurig, dan koj' zo mooi dudelik dat geluud heuren van de zendeheerders die heur ark weer klaor mackten veur de aandere dag* (vo)

zendeheren (OS, Bu, Dho, Dmi, Np, Nw, Pe-Dbl) Ook **zendehaeren** (ZW, Dho, WS noord. van de *Lende*), **zendehares** (WH) onbep. w. ['s.../...] 1. haren van een zeis *'t Jongvolk kan niet meer zendeheren* (Obk), *Vader kon altied erg goed zendehares* (Sz)

zendekiele (Bdie, Ste) de; -n; -gien ['sendəkilə] 1. keg in de ring onder om de zeisboom geschoven; daarin is de bevestigingspunt van het zeisblad gehaakt, zodat dat goed vast aan de boom kan komen te

zendeling - zenen(s)

zitten De zendekiele is om de zende an de boom vaaste te zetten (Ste)

zendeling (spor.) ['sendlɪŋ] - zendeling een opleidingssschoole veur zendingen (ko)

zendeman (Bu) de; -nen; -negien ['s...] 1. iemand die met zeisen vent *De zendeman kwam hier om zenden te verkopen* (Bu)

zendemark (Ste) de ['s...] 1. bep. markt in *Stienwiek* (Ste)

zendemi'jen (Bu, Nbk, Np) onbep. w. ['s...] - maaien: met een zeis *Vroeger gebeurde dat wel mit et zendemi'jen; dan trokken de aoren kroem deur et wellen mit de welhaoke, en dan mos de zendemi'jer de aoren weer opslaon* (Nbk)

zendemi'jer (Nbk, Obk) de; -s; -tien ['s...] 1. iemand die met een zeis maait, ook: als arbeidskracht

zendenakkien (Ow) et; ...nakkies ['sendənakin] 1. scherp uitsteeksel aan de achterkant van het zeisblad, z. ook onder *plaete*, bet. 3 *et plaetien mit een gattien veur et zendenakkien* (Ow)

zendeplaete (Db, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook **zendeplatiën** (Spa) et; ...plaeties ['sendə plɛ:tə/...plɑ:tɪn] 1. hetz. als *plaete*, bet. 3, z. aldaar, z. ook *hekelplaetien*

zendeplatiën z. *zendeplaetien*

zendeпоep (Nbk, Np, Nw, Ow) de; -en ['s...] 1. arbeider uit het Nederduitse gebied die hier te lande bij boeren het maaien van gras aannam en uitvoerde; soms ook werkzaam in de verveningen in de *Westhoek* van *West-Stellingwarf*, vgl. *De zendeпоepen hadden een stokmennig zenden bij heur* (Np)

zender ['sendɛ] - zender, zendstation (voor radio, t.v.) *Jouk en Femmegien luusterden naor de Ingelse zender die ze zaachies anstaon hadden* (vo)

zendering (Bdie, Bu, Dfo, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Ste) de; -en ['s...] 1. ring om het eind van de zeisboom waarin de punt van het blad rust en een keg (kiele) wordt gedreven om het blad goed vast te zetten; ook bekend in de vorm van een klem met schroeven *De kiele komt in de zendering* (Ste)

zenderoer (Obk, Op, Ow) et; -en; -tien ['sendəru:ər] 1. halve stengel van een braamstruik waaruit de pit is verwijderd: gebruikt ter afdekking van de scherpe kant

van de zeis (met riempjes of touw aan het blad bevestigd), ook wel van een kromme stok gemaakt (met een gleuf erin) *In 't zenderoer zit een gleuve* (Ow)

zenderstoring (spor.) ['s...] - zenderstoring

zendescharpen (Bu, Dfo) onbep. w. ['s...] 1. scherp maken van een zeis

zendesnee (Dfo, Ow) de; ...snedes; ...snegien ['sendəsne:] 1. snijkant van de zeis

zendespit (Ste) de; -ten; -tien ['s...] 1. hetz. als *heerspit*, z. aldaar

zendestele (Spa) de; -n ['s...] 1. zeisboom *In de zendestele zitten dollen; an de achterkant zitten pennen om de dolle op plek te houwen* (Spa)

zendestok (s) ['s...] - zeisboom

zendestrieken (Ma, Nt, Ol-Nl, Ste) onbep. w. ['s...] 1. de zeis bewerken met de *zendestrik*, z. aldaar

zendestrieker z. *zendestrik*

zendestrik (ZW, Bu, Diz, Ma, Nbk, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Wol, bo: Nw) Ook **zendestrikke** (Spa), **pikstrik** (Ste), **pikstriel** (b: lm, p), **zendestrieker** (Db Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Obk vo) et, de; -ken; -kien ['sendəstri:k/...stri:kə/ 'pikstru:k/...stri:k]/'sendəstri:k] 1. strijker voor de zeis *Een zende wodt mit een zendestrik streken* (Op), *Een zendestrik is om de zende te strieken om 'm wat scharper te kriegen* (Nbk), *De zende scharpen we mit een zendestrik* (Ol-Nl), *Hoe aj' strieken mit de zendestrieker, da's ok lang niet lieke veule* (vo), *Et zendestrik is of* (Np)

zendestrikke z. *zendestrik*

zendevoer (p: b: lm, ln) et ['sendəfu:ər] 1. zeisbeschermer, in de vorm van een stok met een gleuf erin, waarin het scherpe deel van het zeisblad past

zending (spor.) de; -s, -en; zendinkien ['sendɪŋ] 1. zending, wat gezonden wordt 2. zendingswerk *Hij warkte bij de zending* (spor.)

zendingswark (spor.) ['s...] - zendingswerk

zendmachtiging (spor.) ['s...] - zendmachtiging

zendmast (spor.) ['s...] - zendmast

zendtied (spor.) ['s...] - zendtijd

zenen(s) z. *zenuw*

zenewachtig z. *zenewachtig*
zenewachtig (El, Nbk, Obk, Spa, Sz, vo) Ook **zenewachtig** (Np), **zenuwachtig** (Diz, Nbk, bl) ['sī:nəwaxtəx/...waxtəx/'sī:nymaxtəx] - zenuwachtig *Doe niet zo zenewachtig* (Nbk), *Wat bij' toch zenewachtig* (Nbk), *M. stonnen de traonen in de ogen en H. trok zenewachtig mit de mond* (vo)
zenewaeter (Dfo, Obk) ['sī:nə...] - leewater (ophoping van vocht in gewricht) *Een koe had vaeke an de achterpoten zenewaeter* (Obk)
zengerig z. *zangerig*
zenigen z. *zenuw*
zening(en) z. *zenuw*
zenuw Ook **zening** (Nbk, Op, Wol), **zenigen** (mv.: Mun, Nt, Obk, Sun-Ot, Sz), **zeningen** (Op, Wol), **zenen** (mv.: Ma, Np, Obk, Op), **zenens** (mv.: Dho, Nw, bet. 2: Obk) de; -en ['sī:nym/'sī:nij/'sī:nəgg/'su:nij/'sī:n(s):] 1. zenuw, elk der draden in het lichaam die zenuwprikkels overbrengt *D'r is een zening raekt* d.i. veelal: bij het boren door de tandarts (Nbk, Wol) 2. taai stuk in het vlees (Obk) *Et is geelhaor en zenens dat vleis, et is slim taoi* (Obk) 3. (mv.) zenuwstelsel *Die is zo vaeke gejaegd, die het et op 'e zenuwen* (Nbk), *Die het last van de zenen* is erg zenuwachtig (Obk), *'t Warkte heur op 'e zenen* ze werd er zenuwachtig van (Np), *in de zenuwen zitten* (Nbk), *Hi'j het last van de zenuwen* is erg zenuwachtig (Nbk), *Et bin allemaol zenuwen!* het komt door zenuwachtigheid (Nbk), *Daor kriej' sterke zenigen* van daardoor word je minder snel zenuwachtig, kun je beter tegen schrik, tegenslagen enz. (Mun, Obk, Sz)
zenuwachtig z. *zenewachtig*
zenuwandoening (spor.) ['s...] - zenuwandoening
zenuwbehandeling (spor.) ['s...] - zenuwbehandeling (door een tandarts)
zenuwgas (l) ['s...] - zenuwgas
zenuwinzinking (spor.) ['s...] - zenuwinzinking
zenuwkanaal (l) ['s...] - zenuwkanaal
zenuwlied (Bdie) ['sī:nymliɖr] - zenuwlijder *Dat is een zenuwlied* (Bdie)
zenuwpees (spor.) ['s...] - zenuwpees
zenuwpesjent (spor.) ['s...] - zenuwpatiënt
zenuwstelsel (j) ['s...] - zenuwstelsel *Et*

was krek of was zien zenuwstelsel niet goed meer (j)
zenuwtrek (Bu, Nbk, Np, Spa) de; -ken; -kien ['sī:nymtrek] 1. zenuwtrekking *Wat het die man een zenuwtrekken* (Np), *Hi'j het zenuwtrekken* (Nbk)
zenuwtrekking (Obk) de; -s, -en; ...trekkien ['s...] 1. zenuwtrekking
zenuwziek (Nbk) ['s...] - zenuwziek *Daor zoj' toch zenuwziek van wodden* daar kan ik absoluut niet tegen (Nbk)
zepe z. *ziepe*
zerighied (verspr.), voor -heid z. -hied ['s...] - pijnlijkheid, het pijnlijk zijn, ook fig.: *Ik onthole misschien te vule van vroeger, te vule zerighied* (v), *Wat een zerighied is 't aj' gien geld hebben* een ellende, een beroerde toestand (Dhau)
zesachtstemaote (spor.) [sesakstə'mo:ətə] - zesachtstemaot
zesdaegs [aks. wisselt] - zesdaags *een zesdaegse warkweke* (l)
zesde rangtelw. ['sezɖə] 1. zesde *de zesde keer*
zesdehalf (Db, Diz) Ook **zestehalf** (Nbk, Sz) hoofdtelw. [sezɖə...; aks. wisselt/...stə...] 1. vijfeneenhalf *Disse koe moet gauw dreuge, die gefit mar zesdehalve liter melk* (Db), *Ik heb zesdehalf veur die koe beurd* (Diz), **zestehalve gulden** (Sz)
zesduzend [aks. wisselt] - zesduizend
zesender (Bu) ['sezendr] - zesender
zes-en-een-kwat (Nbk) [sezɖn:kwat; aks. wisselt] - zes-en-een-kwart
zesennegentig Voor var. z. *negentig* - zesennegentig
zesentachtig [aks. wisselt] - zesentachtig
zesentwintig [aks. wisselt] - zesentwintig
zesenveertig [aks. wisselt] - zesenvieertig
zesenvuufitig Voor var. z. *vielfitig* [aks. wisselt] - zesenvijftig
zesenzestig [aks. wisselt] - zesenzestig
zesenzeuventig Voor var. z. *zeuventig* [aks. wisselt] - zesenzeventig
zeshoeke (l) ['s...] - zeshoek
zeshoekig bn. [seshukəx; aks. wisselt] 1. met zes hoeken *Bij de waegenmoere heurt een sleutel die daor percies omme past; soms waeren ze zeshoekig* (Ste)
zeshonderd [aks. wisselt] - zeshonderd
zeshonderdduzend [aks. wisselt] - zeshonderdduzend
zesponder (spor.) ['sespondr] - zesponder

zesraemskaaſte - zetten

zesraemskaaſte (bs: Dfo, El, Obk, Op) de; -n ['s..., ...'k...'] 1. bijenkast met zes ramen (in elk van de beide lagen)

zesse I de; -n; zessien ['sesə] 1. het cijferteken voor zes een Romeinse zesse d.i. VI, (als waarderingscijfer:) *Ik had mar een zesse veur gimmestiek* (Nbk) 2. speelkaart met zes eenheden 3. zes ogen op een dobbelsteen 4. persoon of zaak die zesde is in een rangorde 5. in de verb. *een protte vieven en zessen hebben* veel bedenkingen uiten, tegenwerpingen maken (Nbk)

zesse II hoofdtelw.; bij attr. gebruik treedt de vorm *zes* op ['s...'] 1. *zes D'r bin mar zes meensken kommen, die aovend* (Nbk), *Ze kwammen die aovend mar mit zesse* (zelfst., verb.:) ...mit 'n zessen, (verb.) om zessen rond zes uur (Ld), om zessen henne id. (Nbk), (verb.) *tegen zessen* tegen zes uur, (verb.) *nao zessen* na zes uur, (verb.) *een stok of vier flessen lekkere kwast veur oons zessen as manluden* (j)

zestehalf z. *zesdehalf*

zestien ['sɛstɪn] - zestien

zestiende-ieuws ['sɛstɪndɛi:ms; aks. wisselt] - zestiende-eeuws

zestiental (spor.) ['s...'] - zestiental

zestig ['sɛstɪx] - zestig *Hi'j wodt morgen zestig jaor* (Nbk), *Bi'j' (now hielemaole)* *zestig, daor gao ik niet op in!* ben je gek geworden (Bdie, Bu, Dho, Ma, Pe-Dbl, Obk)

zestigduzend ['sɛstɪdy(:)zɛnt; aks. wisselt] - zestigduizend

zestiger (spor.) ['sɛstɪgɛr] - zestiger *de zestiger jaoren* de jaren zestig (spor.)

zestigtal (spor.) ['s...'] - zestigtal

zesweeks (Ow) bn. ['sɛswi:ks] 1. (van varkens) zes weken oud *Zesweekse biggen woden ok wel an de koopman verkocht of maendesmorgens op de weekmaat in Oosterwoolde* (Ow)

zet de; -ten; -tien [set] 1. het zetten, een verplaatsing bij dammen, schaken e.d. *Kiender kun wel vaeker raek zetten doen de dingen heel raak, scherp zeggen* (b), *Hi'j het een hiele zet daon* heel wat werk verzet, een flinke slag geslagen (Np) 2. handige stap (om iets te bereiken) *een goeie zet* (Dho, Nbk), *waartegenover een verkeerde zet* (Ow, v): *As iene een verkeerde zet daon het (...)* (Ow), *een liepe*

zet d.i. listig en bijna gemeen (Nbk), *een domme zet*, *Dat was een minne zet* verkeerd of gemeen (Nbk) 3. flinke inspanning (Bu), in verb. als *Ik moet nogal een hiele zet doen* nog flink wat werk verzetten (Bu) 4. (vaak verkl.) poos (Db, Nbk, Op) *Daor bi'j' een mooi zettien mit onderdak* een flinke poos (Db), *Bi'j zetten het hi'j een aanval* af en toe (Op) 5. bep. ziekte: toeval (Bu, Dhau) *Die man krigt zetten* (Dhau), *Die kreeg een zet* een toeval (Bu) 6. aanval van ziekte (Np) *Nao die zet is hi'j d'r niet beter op wodden* (Np)

zetangel (Nbk, Np) de; -s; -tien ['s...'] 1. hengel die men aan de kant vastzet in de grond

zetbaos ['sɛdbo:əs] - zetbaas

zetboer (Wol) ['s...'] - huurboer

zetbrette (l) ['sɛdbretə] - zetsbrette

zetel de; -s ['s:tɛl] 1. plaats als afgevaardigde *Oonze pertij had disse keer mar zes zetels in de raod* (Nbk) 2. z. *zegel*

zetelverdieling (l) ['s...'] - zetelverdeling

zetgrond (Ste) Ook *zetwark* (s: Np) de ['sɛtgrɔnt/...] 1. afgebonkte grond *De bovenste spitten moe'n d'r eerst of veurdaj' an et vene toe binnen ('ofbonken')*, *dat hiette zetgrond* (Ste), *Zoe'n wal was neudig omreden daor et zetwark, dat is et of te greven vene, op bouwd wodde* (s: Np)

zethaege z. *haege*

zetkosten ['sɛt...'] - zetkosten

zetlatte (Bdie, Db, El, Obk, Ol-Nl, Spa) de; -n ['sɛtlətə] 1. gereedschap van een rietdekker: bep. lat die men op het riet legt bij het dekken, zodat het bijeen blijft

zetliende (Bu) ['sɛtliɛndə] - bep. tuig om mee te vissen: *zetlijn een zetliende mit haokies d'r an, mit een piere an elke haoke* (Bu)

zetloon (l) ['s...'] - zetloon

zetmael (l) ['s...'] - zetmeel

zetmesiene ['s...'] - zetmachine

zetpille (spor.) ['sɛt...'] - zetpil

zetsel (spor.) ['sɛtsɛl] - zetsel, dat wat gezet is (bij het drukken van boeken)

zetspiegel (spor.) ['sɛt...'] - zetspiegel

zetstee (Dfo) de, et; ...steden; ...stegien ['sɛtsti:] 1. plaats waar men een zaadberg, een korenrijt plaatst

zetten zw. ww.; overg., ook onoverg. (bet. 26); *zette*, het (bet. 1-25) *is zet* ['sɛtn] 1. doen zitten *Hi'j zette et kleine kiend even*

bij zien mem op 'e schoot (Nbk), *iene op de pot zetten* lett. en fig.: iemand te kijk zetten, hem publiekelijk voor de mal houden, ertussen nemen (Nbk), *We zullen him d'r even op zetten* wat wijs maken (Bu), *iene d'r een betien op zetten* een beetje voor schut zetten (Op), *Ze hebben him d'r mal op zet* voor de gek gehouden (Np), (wederk.) *As de zwaarm [bijen] him niet zetten wil, dan moej' d'r een nappien vol waeter deur gooiën, dat kriegē ze dan op 'e vleugels en zo wil et vliegē niet zo best* (bs: Dfo), *Die zwaarm komt daele, die wil 'm zetten* (bs: Dfo) 2. rechtop of opwaarts gericht op of in iets plaatsen *Zet ie dat boek even veur me in de kaaste* (Nbk), *Ze hebben alle percelen weer ni'je num-merpaolties bij zet* (Sz), *een peer glaezen op 'e taofel zetten* (Nbk), *et eten op et vuur zetten* (Nbk), *...op 'e taofel zetten* opdie- nen, *et mes d'r in zetten* lett.: het mes erin plaatsen door te steken, ook: het gaan aansnijden, het kapot gaan snijden etc. (b, Nbk), *argens je tanen in zetten* lett. en fig. (b, Bu), *Et vremde was dat de varkens van ien van die koopluden heur onderweg wel dikke vreten wollen; de varkens van de aandere koopman wollen gien bek in 't voer zetten* (Ow), *Gien haeze die daor ooit een pote zet* die daar ooit zal komen (ba), *gien voete buten de deure zetten* nooit eens buiten komen, nooit eens weggaan (Np), (van een sukkelige jongen/man:) *Daor komp hi'j weer an, die doedelzak, hi'j wet niet hoe hi'j 't iene bien veur 't aandere zetten zal* (Nw), *iene de voete dwas zetten* tegenwerken (Np), *...de pote...* id. (Nbk), *Hi'j was zo dronken, hi'j kon gien pote zetten* hij kon niet meer lopen (Ste), *'t Was krek as wodde hier gien voete zet* alsof hier nooit iemand kwam (j) 3. zodanig zetten dat iets/iemand (min of meer) vastzit *Onbekaant dat bin schabben, hier zo breed en daor zo breed, d'r wodden wel ofscheidings van zet* (Sz), *We zetten 'm an de paol* (Nbk), *As vroeger de dorpsvaarver een rute zette, dan maekte hi'j mit een rits et glas op maote* in het kozijn aanbracht (Obk) 4. geboren doen worden, ter wereld (doen) brengen, in *op 'e wereld zetten: een kiend op 'e wereld zetten* (Nbk), *De hieltied mar klacgen dat ze et zo krap hebben, mar dan hadden ze ok mar*

niet zovule jongen op 'e wereld zetten moeten (Nbk) 5. in een bep. positie of hoedanigheid plaatsen/brengen, op een bep. plek neerzetten *Ik mis mien klompen, die ha'k veur de deure zet* (b), *Zet die stoel es te plak* (b, Nbk), *Zet 'm daor mar henne* (Nbk), *Bi'j de haast mos de klomkachel zet wodden; dan kwam die dus an, dan was die eerst wit, zo hiete, en laeter rood* geplaatst met toebehoren (Ste), *de schoolders d'r onder zetten* zich ervoor inspannen het klaar te krijgen, het voor elkaar te krijgen, *een kiend in de hoeke zetten* d.i. eertijds als bestraffing, *iene te plak zetten* op z'n nummer zetten, de mantel uitvegen (Nbk, Obk), *iene te kak zetten* z. onder kak, bet. 3, *...te kiek zetten* z. onder kiek, bet. 2, *iene et mes op 'e keel zetten, uut et huus zetten* op straat zetten, *...op straote zetten* id. (Np), zo ook *Ze betaelen gien hure, ze hebben heur d'r uut zet* (Dho), *Op 'e hilde zetten ze vaeke et stro* (Obk), *Et zet gien zoden an de diek* het draagt niet wezenlijk bij, het helpt nauwelijks (verspr., El), *Now he'k die koe onder de bolle zet, mar now is hi'j me nao zes weken toch weer opbreuken* ik heb die koe door een stier doen dekken (Ol-Nl), zo ook *Die pinke is d'r riepe veur om onder de bolle te zetten* (Obk) en *de geite onder de bok zetten* (Nbk), *de hujopperties over de kop zetten* ondersteboven keren (Bu), *Ze zollen, now et hujjen daon was, nog twee kaampen in de stiekeldraod zetten* (vo), *et laeken aandersomme zetten* doorknippen en de beide uiteinden aan elkaar naaien, zodat het dunne deel aan de zijkanten komt te zitten (Bu), *de boel utennaander zetten* verdelen bij een boedelscheiding (Ma), ook *de boel uut mekere zetten* (Np, Dho), *Wat hebben ze in die brief zet?* verwoord (Nbk), *et op pepier zetten* het op schrift stellen (Nbk), *op rente zetten* (spor.), *geld op 'e baank zetten, et betaeld zetten, et in de kraante zetten, op 'e fax zetten* via de fax versturen (spor.), *bi'j et pad/de weg/de diek zetten* d.i. veelal om meegenomen te worden (melkbussen, oud papier, huisvuil etc.), *wat bi'j je weg zetten* er niet langer aan denken, er niet meer steeds aan denken (Nbk, b): *Dat hi'j heur wat ontdee dat ston zo vaaste as een huus, dat kon ze mar niet bi'j heur weg zetten* (b), *uut et heufd zetten*

z. onder *heufd*, bet. 2, *de boel op stelten zetten*, *over de kop zetten* ompspitten, ploegen (Ma), *iene klem zetten* hem zodanig tegenwerken dat hij geen kant meer op kan, *iene een hakke zetten* z. onder *hakke*, bet. 2, *je zorgen an kaante zetten* ze vergeten, er geen aandacht meer aan schenken (bl), *Ik luut me niet an de kaante zetten* ik zou me niet door een ander opzij laten zetten, m'n positie laten afnemen e.d. (Nbk), *De manluden wodden an de kaant zet omdat de vrouwluden heur et wark uut de hanen nammen* werden afgedankt (b), *op een kier zetten* (Nbk), *Die zet niet vule uut de wege* hij presteert niet veel, doet niet veel, verricht nauwelijks werk (Nbk), *We zetten de bossel d'r even goed op!* we zullen even stevig gaan borstelen (Ld), *de peinze d'r op zetten* met alle kracht eraan werken (Ste), *Doe we dichte an Appelsche toe kwam- men, zette H. de hoorn an de mond en toeterde: 'Vrouw H., is de koffie klaor, de snikke komt d'r an!'* (Ow), *We moe'n oons d'r mar naor zetten* ons ernaar richten, meegaan met wat onvermijdelijk is of de trend is (Bu), *je zinnen d'r op zetten* (Np), *Hi'j het heur mit 't jong zet* heeft haar zwanger gemaakt, doorgaans: terwijl er nog niet van een huwelijk sprake was (Nbk), veelal gevolgd door zinnen als *Mar now lat hi'j heur stikken* (Nbk), *Hi'j zet d'r wat in eet* erg veel (Ste), zo ook *Hi'j zette d'r nogal wat deur* at nogal veel (Bu, Nbk) 6. doelpunten maken (vooral bij voetbal, korfbal), in verb. als *iene zetten, him zetten: Wie het 'm zet?, Ie moe'n es iene zetten, jong!, Zet ok es iene!, Ik heb wel viere zet, disse keer, De midveur zette een mooi goaltien* (Ol-Nl) 7. aanbrenge(n) op of in iets, in of aan iets vastzetten *ni'je plaanken an de schure zetten* aanbrenge(n) tegen (Pe-Dbl), *knienen nummers in de oren zetten* (Ma), *In de oorlog zetten we een mark in de klompen* (Dhau), *een ni'je baand om et wiel zetten* (Nbk), *ni'je hakleren in de redens zetten laoten* (Np), *ni'je knopen an een broek zetten* (Nbk), *Ik zal je een (ni'je) hoeke in de broek zetten* (Bu), *Doe de brief klaor was, kwam me nog wat in de zin; doe he'k d'r nog een naoschrift onder zet* (Op), *ni'je tonen in een harmonieke zetten* (j), *Hi'j zet d'r cen rammestruup op* (Ma), *iene een pruke*

zetten iets beter doen dan de ander (Np, Ste), gezegd bijv. van het slootje-springen: *Ik zal jow een pruke zetten* d.i.: doen wat jij niet kunt (Ste) 8. zodanig plaatsen, aanbrenge(n) dat iets of iemand zich erin bevindt, zich onder iets bevindt *As et koold is moej' je goed in de kleren zetten* (Dfo), *een kiend in 't pak zetten* z. onder *pak*, bet. 6, *smerig wasgoed in et waeter zetten* (Nbk), *op starkwaeter zetten* (l), *Ik hebbe de aarm in een smeerseltien* (Np), *Aj' alles aovens in glorie zetten* (...) de verlichting laat werken (d), *Zet et mar op 'e rekening* (Nbk), *De pelisie had beide huzen in et volle locht zet* (s), *iene in et zunnegien zetten* (Nbk), *Die uutbreker zetten we gauw in de kni'jbaand, doe bleef hi'j wel in 't laand* (Obk, Pe-Dbl), *We moe'n de begonia's even in de grond zetten* (Ste), *Hi'j zette him d'r an de oren toe* in hij zette zich er enorm voor in (Ma), *Hi'j het me d'r alles onder zet* vuil gemaakt, besmeurd, bijv. door met vieze schoenen binnen te komen (Bu), vandaar *Bakkers en dokters die zetten je de boel d'r altied onder, die vegen gien schoenen* (Bu), zo ook *Hi'j het me de boel d'r hielendal onder zet* (Nbk), *Die hond het me d'r alles onder zet* (Nw, Op) 9. afstellen, instellen *de wekker zetten, de ni'jmesiene op een groffe steek zetten* (Ste), *de klokke bij de tied zetten* (Obk), ...*op tied zetten* (Nbk), *Zet de radio es wat luder* (Nbk), ...*zaachter* (Nbk), *de verwaarming wat hoger zetten* (Nbk), *Mit de zendering kuj' de zende zetten, dat betekent daj' de zende wieder en nauwer zetten kunnen, en dieper en scholler* (Np), *As et schiemer wodde kwam hi'j te veurschien, want et is een naachtvoegel; ie konnen de klokke d'r wel op zetten* d.i.: in die graad nl. verscheen hij op een vast tijdstip (j) 10. neerzetten, uitzetten, afstellen om te vangen, te vergiftigen enz. *Liesterstrikken zetten mag niet meer* (Dhau, Ma, Ol-Nl), *een moezevalle zetten* (Nbk), *een muddeklemme...* (Nbk), *Ik heb rottekruut zet* (Wol) 11. poten, planten, uitzaaïen (van zaad) *Wi'j hebben 't veurige jaar een berkehege zet en die doet 't mar best* (Pe-Dbl, Sz), *D'r mos ni'je anplaant in zet wodden* (s), *Ie moe'n onkruid wegschoffelen veurd'at et zaod zet* (Ste) 12. bepoten, beplanten *Ik heb ok een*

bedde mit atepoelen zet (Np) 13. in een bep. vorm neerzetten, door te plaatsen doen zijn *Die kan wel een ni'j huus zetten, want die zit d'r goed bij* (Obk), *Aj' een ni'j huus zetten laoten, kuj' mar et beste et zo medern meugelik bouwen* (Op), *een ni'je schure zetten* (Ma), *Die man kan een knappe miete zetten* (Diz), *De zaodbulte wodde vaeke op de veurste kopakker zet* (Pe-Db), *Hi'j moet de hujmiete mar zetten* het hooi in de vorm van de hooiberg plaatsen (Ste), *de doef zetten* (Ste), *As wi'j een hooibulte zetten mossen, mos die wel goed opzet wodden, anders zakte die scheef* (Sz), *Die is mit de bree an et zetten* stapelt de turven in een bep. rij op het turfveld, z. onder *bree* (Ow), *et riet op een grote bult zetten* (j), *Daor moej' boomhuj van zetten; eerst drieje (vörken mit huj) veur onder de boom en wat d'r dan nog is daor moej' et achterste boomhuj van zetten* (vo), *een kroppe zetten*, z. onder *kroppe*, bet. 2 14. wagen, inzetten, in verb. als *Hi'j fakseerde me om de boer te zetten* nl. bij het kaarten (Np), *Zet et op geld vraag er geld voor, probeer het te gelde te maken* (Ma), zo ook *een toom biggen op geld zetten* (Db), *alles op iene kaarte zetten* alles op één kaart zetten (Spa), *knickers op de pot zetten en d'r dan uut pikken* d.i. inzetten en in de *pot* aanbrenge, z. *pot*, bet. 9 (Dhau) 15. in een stand of toestand brengen waarin iets zich moet bevinden *Ze hebben et bien zet in et ziekenhuus* (Nbk), *Een dösstok (ieken) wodt zet in et vuur* d.i. in het vuur gehouden om er dan de juiste vorm aan te geven (Dfo, Bu) 16. bereiden: van thee, koffie *thee zetten, koffie zetten, een bakkien/koppien koffie zetten* een kop koffie zetten, ...*thee zetten, een paantien koffie/thee zetten* z. onder *paantien* 17. (van een tol) doen draaien *toppies zetten* (Pe-Db), *een toppe zetten* (Nbk) 18. (wederk.) zich inspannen *Hi'j zette him dan toch!* spande zich enorm in (Nbk), *We zullen oons d'r nog even middelkeer op zetten dat et wark klaorkomt* ons flink inspannen (Bu), *Ik moet me d'r toe zetten om daor henne te gaon* mezelf ertoe dwingen, vaak: m'n tegenzin overwinnen (Nbk) 19. plotseling en stevig beginnen met lopen, huilen, schreeuwen e.d. *Hi'j*

zette et op een lopen ging er hard vandoor (Nbk), *...op een lopien* ging er op een drafje vandoor (Ow), *...op een draffien* id. (Ow), *Hi'j zette et op een raozen* begon te schreeuwen (Nbk), *de vaort d'r in zetten* vaart gaan maken (Np) 20. bezig doen zijn (met) *As mien man op 'e praotstoel zit, dan kuj' him mar et beste an de koffie en de koeke zetten, dan bekomt hi'j in de regel wel weer* (vo), *iene an 't wark zetten, Ik wil him d'r niet op zetten* ik wil niet dat hij zich er druk om gaat maken (Nbk), *Ik kan him d'r niet toe zetten om dat veur me te doen* (Nbk) 21. zijn vaste vorm krijgen, z'n definitieve aard krijgen *Nao een weke zowat was de mooiste bluj veurbij en begonnen de korrels heur te zetten* (Ste), *kwaod bloed zetten* 22. aan komen lopen, fietsen enz., wegelopen, -fietsen enz. *Hi'j is een hiel aende 't laand uut zet* een heel eind het bouw- of weiland opgegaan (Nbk), *Hi'j kwam de diek daele zetten* (Nbk, Obk), *As de vrouw over 't laand komt zetten mit lekker drinken* (...) (j), *Op een dag, daor kwam een boerewaegen et laand daele zetten* (Obk), *Ze zetten d'r tegere vandeur* gingen er samen vandoor (Nbk), *Tegere zetten wi'j et pad uut* (Np), *Hi'j kwam d'r mit een grote tree an zetten* (Dfo), *D'r komt een schip mit zoere appels an zetten* er nadert een regenbui (Dfo), *Doe kwam d'r inienen wat uut die oolde grond naor boven zetten* (b), *Bij bakken vol kwam et waeter inienen uut de locht zetten* (v) 23. een bep. gelaatsuitdrukking gaan maken, vertonen *een mal gezicht zetten* (Np), *een lange neuze zetten* een lange neus trekken (Ld), *Die zet een gezicht as een boer mit koezepiene* (Obk) 24. letterzetten (spor.) *een tekst zetten* (Nbk) 25. in *et niet zetten kunnen* het niet uit kunnen staan, het niet kunnen velen (Dho) 26. (onoverg.) zich vastzetten, vast gaan zitten (bo: Dho) *Dan is de melk wat an de panne zet* (bo: Dho) **zetter** de; -s; -tien [setʃ] 1. iemand die zet, z. meerdere bet. van *zetten*; i.h.b. letterzetter 2. pootaardappel (Nbk) 3. stevig gebouwd meisje (Dhau), in *een stevige zetter* (Dhau) **zetteri'je** [setʃ'ijə, ...ejə; z. -i'je] - zetterij **zetterstee** (n: Ot) de; ...stenen; ...stegen [setʃst:] 1. zetstee: open plaats in het bos

zettien - zeurder

van zo'n vijftig meter in omtrek en zodanig vrijgemaakt dat het hout er naar toe gebracht kon worden voor het eikschillen *As et iekschellen begon wodde d'r eerst een zetterstee maekt, op et zetterstee ston de iekscheller in een diepe koele; zoe'n zetterstee lag niet te veer van de reed (et hooltpad) of en om de weke of wat wodde et zetterstee verhuusd* (n: Ot)

zettien ['setin] - zetje: duwtje *Ie moe'n in even een zettien geven* (Nbk), zo ook *Nog even een zettien, en dan bin ik klaor een kleine inspanning* (Nbk) en *Ik zal nog even een zettien doen* (Bu); poosje (Nbk) *Et is al een zettien leden* een poosje (Nbk)

zetveld (Dhau, Ow) ['set...] - zetveld *As de turven nao een weke stevig wodden, dan zette ie de ring (in et zetveld)* (Ow)

zetwerk et ['set...] 1. zetwerk 2. z. zetgrond

zeuge (Op) de; -n; zeugien ['sa:gə...] 1. zeug, moedervarken, hetz. als *motte*

zeugekooi (Db, Ma) Ook **zeugenkooi** (Dbk, Dfo, Nbk), **zeugkooi** (Nbk), **vangkooi** (Db) de; -en; -gien ['sa:gə.../...gɔ.../'sa:x.../'faŋ...] 1. zeugkooi (Nbk) *Een zeugkooi, daor konnen de biggen mooi vrij in liggen* (Nbk)

zeugenkooi z. **zeugekooi**

zeugkooi z. **zeugekooi**

zeugien (Np, Nw, Obk, Ste, d) et; zeugies [sa:xin] 1. zootje (vis) (Np, d) *een mooie zeu aol* (d), *Hi'j het een zeugien vis brocht* (Ste), *Hi'j had een zeugien aol in de foeke* (Np) 2. schorremorrie, tuig, z. ook *zooigien* (Nw) *Heur ie ok bi'j dat zeugien volk?* (Nw)

zeuken z. **zuken**

zeulen ['sa:lɪŋ] - zeulen, in *zeulen mit moeizaam voortslepen met iets, moeizaam dragen* *Aj' zeulen hej' wat zwaors te tillen en daor perbeer ie mit te lopen* (Nbk), *Pattie meensken zeulen mit zwaore tassen as ze bosschoppen doen in de supermark* (Obk), *Et jongien zeulde mit de zwaore koffer* (Nbk), *Hi'j zeulde mit dat zwaore ding henne-zoom* (Db)

zeum Ook **zoom** (Sz) de, ook wel et (El, Np); -en; -pien [sã:m/sõ:m] 1. zoom, boord (aan stof genaaid) *Ik kon die broek niet meer verlengen, ik hadde d'r et zeum of haeld* (Np), *Ik zal de zeum van de rok ofmaecken mit naodlint* (O1-N1), *Et naodlint*

zetten wij' altied teugen de zoom an (Sz), *Et is allemaole slietsel in et zeum* (El)

zeumdraod (Ste) de; -en; ...draotien ['s...]

1. lange draad om mee te zomen

zeumer (s: Ste) de; -s; -tien ['sã:mɪ] 1. elk der palen in het water waarover men de *batte* (bep. brug, z. aldaar) legt

zeumnaod (Ste) ['s...] 1. zoomnaad

zeun z. **zeune**

zeune Ook **zeun** (Spa) de; -n, ook **zeuns** (Ow); zeuntien [sã:n(ə)] 1. zoon, mannelijk kind *De bureen hebben twee zeunen* (Nbk), *Ze hebben daor zes dochters, N. is de ienigste zeune* (Nbk), *mien zeuntien van negen* (Nbk), *heur ooldste/jongste zeune* (Nbk), *Vroeger mos de ooldste zeune et peerdewark altied doen* (El), *Ik zal mien zeun zien huuswerk overhoren* (Spa), *de verleuren zeune* (l), *D'r wodde wel zegd: 'Aj' mit suker in een schotteltien motten, dan kriej' een jonge zeune'* (Nw)

zeupien (Dfo, Obk, j) et; zeupies ['sa:pin] 1. wat men aan drank drinkt, gaat drinken, met name in een herberg enz., zoopje, zopie *Hi'j mag onderweg graeg even pleisteren in een harbarge, veur een zeupien* (Dfo), *koeke en zeupien* koek en zopie (j)

zeur (Bu, Db, Nbk) de; -en [sa:ər] - zeur, iemand die altijd zeurt *een oolde zeur* iemand die voortdurend zeurt, leutert (Db, Nbk)

zeurbuul (Bu) de; ...bulen ['sa:ə(r)byl] 1. man die steeds zeurt

zeurder (Nbk) Ook **zeurderd** (El) de; -s; -tien ['sa:ə(r)dɪ(t)] 1. zeurderig iemand

zeurderd z. **zeurder**

zeurderi'je (Nbk) de; -n [sa:ə(r)dɪ'tjə, z. ook -i'je] 1. gezeur, geruzie

zeurderig ['sa:ə(r)dɪx] - zeurderig *Dat kiend is de hele dag al zeurderig* (Np), *Een zeurderig persoon is et* (Op), *een zeurderige piene* een eentonige, aanhoudende, lastige pijn, met name van kiespijn gezegd (Nbk)

zeurdeuze (Bu, Np, Sz, bo: Bu, Nw) [sa:ə(r)da:zə] 1. zeurkous (vaak van een vrouw gezegd) (Bu)

zeurder (Nbk) Ook **zeurderd** (O1-N1) [sa:ərdɪ/...dɪt] 1. zeur, iemand die voortdurend zeurt, zanikt *Wat is et een oolde zeurder!* (Nbk)

zeurderd z. *zeurder*

zeuren ['sa:əʀŋ] - zeuren: zaniken *Hi'j zit weer aorig te zeuren* (Ste), *We kun ok wel votgaon, want hi'j hoolt nooit op van zeuren* (Dhau), *Hi'j ligt altied te zeuren* (Nbk), *Aj' an 't hemmelen binnen moe'n ze je niet om de kop zeuren* (Obk), *Hi'j zeurt je de oren van et heufd of zeurt voortdurend tegen de ander* (Pe-Dbf), *Hi'j zeurt zo, ie kriegen d'r gatten van in de kousen* (Nw); een aanhoudend vervelend geluid of een aanhoudende pijn voortbrengen (Nbk, Dfo), vgl. *De nefies kun je naachs aorig om de oren zeuren* (Dfo), (onpers.) *Et zeurt zo, die koezepiene* (Nbk)

zeurkever (Op) de; -s; -tien ['s...] 1. vervelende, zeurende vent *Ik mag die kerel niet, want ik viene him een grote zeurkever* (Op)

zeurkont (Bu, Nbk, Np) Ook *zeurkonte* (Dfo, Op, Spa, Sz) de; -en; -ien ['s...] 1. iemand die altijd moppert, zeurt

zeurkonte z. *zeurkont*

zeurkouse ['s...] - zeurkous, zeurpiet

zeurmusse (Nbk) de; -n; ...mussien ['s...] 1. zeurpot

zeurpiet (verspr.) Ook *zeurpiete* (Nw) ['s.../...pitə] - zeurpiet

zeurpiete z. *zeurpiet*

zeurpoede (Bdie, Bu, Nbk, Np, Np, Obk, Spa, Ste, bo: Bu) ['s...] - zeurzak, zeurpiet *Wat is dat een zeurpoede* (Nbk), *een vervelende zeurpoede* (Bu)

zeurpot Ook *zeurpote* (Nw) de; -ten; -tien ['s...] 1. zeurpot *Een oolde zeurpot is et* (Dfo)

zeurpote z. *zeurpot*

zeurzak de; -ken; -kien ['s...] 1. zeurpot *Et bin me zeurzakken van jongen die kinderen zijn vreselijke zeurpotten* (Dfo)

zeutbek z. *zuutbek*

zeute z. *zute* I, II

zeuthout z. *zuuthoof*

zeuties (Sz) bw. ['sa:tis] 1. kalm, op rustige wijze, in verb. als *Hi'j doet alles op zien Tiemen, hak zeuties* heel rustig, zonder zich te haasten (Sz)

zeutigheid z. *zutighied*

zeuven I de; -s; -pien, ook wel -tien ['sa:bɪ] 1. het cijferteken zeven: *een Romeinse zeuven* VII 2. het waarderingscijfer zeven *Aj' veur wiskunde mar een zeuven hebben!* (Nbk) 3. speelkaart met

zeven eenheden *klaover zeuven, schoppen zeuven* enz.

zeuven II hoofdtelw. ['sa:bɪ] 1. zeven (ook verb.) *kwat over zeuven(en)* 7.15 uur (Diz, Nbk), *even veur zeuvenen* bijna zeven uur (Diz, Nbk), *Die is half zeuven* hij is dronken (Bu, Nw), *Die het de broek op half zeuven* laag, afgezakt (Bu), *in zeuven haosten* zeer haastig, zeer snel (bo: Nw), *Hi'j zweerde d'r zeuven zakvol over gaf er hoog over op* (Nbk, bo: Nw), ...van id. (Nbk), *Dat bin zeuvens en achten* opgeschoten jongens (van zo'n 14 tot 18 jaar) (Ste), *Dat wi'k niet zeuven jaor nao mien dood nog heuren moeten* laat ik het nu meteen goedmaken of aanbieden dat ik (het desbetreffende) voor je zal doen (zodat er niet zelfs na m'n dood nog zeven jaar over gezeurd wordt) (Nbk)

zeuvenblad (fp) ['sa:bɪblat] - zevenblad

zeuvenendattig Voor var. z. *zeuvenentwintig* [aks. wisselt] - zevenendertig

zeuvende ['sa:bɪdə] - zevende *de zeuvende dag van de weke* (I)

zeuvendehalf (Np) hoofdtelw. [sa:bɪdə...; aks. wisselt] 1. zeseneenhalf *Et is zeuvendehalve menuut veur drieje zeseneenhalve minuut voor drie* (Np)

zeuwenduzend ['s...] - zeventuizend

zeuveneneenhalf z. *zeuveneenhalf*

zeuveneneenkwaat telw. [sa:bɛn:'kwaʔ] 1. zeveneenvierde

zeuveneneenhalf (Nbk) Ook *zeuveneneenhalf* (Nbk) hoofdtelw. [sa:bɛnɛnhal(ə)f; aks. wisselt/'sa:bɛnɛn:h...] - zeveneneenhalf

zeuvenennegentig Voor var. z. *zeuvenentwintig* en *negentig* - zevenennegentig

zeuvenentachtig Voor var. z. *zeuvenentwintig* [aks. wisselt] - zevenentachtig

zeuvenentwintig Ook *zumentwintig* (Nbk), *zummentwintig* (Obk) [sa:bɪɛntwɪntɔx, ...ɪɛn...; aks. wisselt/sɪmɛn..., ...mɛn.../samen..., ...mɛn...] - zeventwintig

zeuvenenveertig Voor var. z. *zeuvenenzeuventig* [aks. wisselt] - zevenenveertig

zeuvenenvuufdig Voor var. z. *zeuvenenzeuventig* en *vuufdig* [aks. wisselt] - zevenenvijftig

zeuvenenzestig Voor var. z. *zeuvenenzeuventig* [aks. wisselt] - zevenenzestig

zeuvenenzeuventig Ook *zumenzuumtig* (Nbk), *zummenzumtig* (Nbk) [sa:bɪɛ sa:bɪtɔx, ...bɪɛn's..., aks. wisselt/

zeuvenhonderdduzend - zi'jemmer

sȳmǣsȳmtǣx/samǣsamtǣx, ...mǣs...] - zevenzeventig

zeuvenhonderdduzend [aks. wisselt] - zevenhonderdduizend

zeuvenklapper (spor.) ['s...] - zevenklapper

zeuvenmaansoren mv. ['sa:bmǣ:s...], in *Hij luusterde mit zeuvenmaansoren* met grote oren, zeer nauwgezet (Obk)

zeuvenmaonder (Bdie, Dho, Nbk, Np, Nw, Op, Pe -Dbl, Spa) de; -s; -tien ['sa:bmǣ:ǣndr] **1.** zevenmaands kind **2.** (verkl.) kleine, tengere man (Np)

zeuvenmaonds bn. [sa:bmǣ:ǣnts; aks. wisselt] - zevenmaands (van baby's) *een zeuvenmaondse poppe* (Dhau)

zeuvenmijlsleerzen (Db) [sa:bm'ejls] - zevenmijlslaarzen, in *mit zeuvenmijlsleerzen lopen* haastig, met grote stappen lopen (Db)

Zeuwensteern (Obk) Ook *Zeuwenster* (Bu, Sun-Ot) de ['sa:bmst:ʀn/...] **1.** Zeven-gesternte (lett.) * *As de Zeuwensteern schient, het de koekoek zien spraok verleuren* nl. in juni/juli, dan hoort men de koekoek niet meer (Obk)

Zeuwenster z. *Zeuwensteern*

zeuventaander (Bdie, Dho, Obk, Op) Ook *zeuvtander* (Spa) de; -s ['sa:bmǣ:ndr/...] **1.** vork met grote tanden, aardappel-rooivork

zeuvtander z. *zeuventaander*

zeuvenstuversblauw I (Wol) et [sa:bm'stywʀz..., ...vʀz...] **1.** de kleur blauwzwart

zeuvenstuversblauw II (Wol) bn. [aks. wisselt] **1.** met de kleur blauwzwart

zeuvtien (I) Ook *zuumtien* (Nbk), *zumtien* (Nbk, Obk) ['sa:bm̄tin/'sȳmtin/'sǣmtin] - zeventien

zeuventig Ook *zuumtig* (Nbk), *zumtig* (Nbk, Obk) ['sa:bm̄tǣx/'sȳmtǣx/'sǣmtǣx] - - zeventig

zeve Ook *zeef* (Nw) de; -n; zefien ['sɪ:wǣ, ...vǣ] **1.** zeef (lett.) *Et zaod gaot d'r schone deur, et kaf blijft op 'e zeven liggen* (App)

zeven Ook *zieven* (Bu, Ste) ['st:bm̄'si:bm̄] - zeven, ook hetz. als *zi'jen*, dus van melk e.d. (Ol-Nl), *zaand zeven* (Nbk), *As de botter groot wodde, kwammen d'r klonten botter en wat overblif is de soepe; et wodde dan ziefd deur een peerdehaoren zi'jgien* (Ste), *een sjouwe, een grote bak*

mit touwen, mit twie man, veur et zieven van koren (Bu), *hunnig zeven* nl. van lekhoning uit raten m.b.v. een *hunningzi'je* (bs: Op)

zeveren z. *zieveren*

zg. - afkorting van *zogaemd*

zi'j (in niet-beklemtoond gebruik wordt meestal *ze* gebruikt, z. ook *ze I*; z. ook *zie*) pers. vn. [stj (OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor., sej (WS noord. van de *Lende*, elders spor.) **1.** zij, onderwerpsvorm van de derde pers. enk. vrouwelijk, ook verwijzend naar woorden die qua woordgeslacht kennelijk vrouwelijk zijn *Hij wol wel, mar zij niet* (Nbk), *Het zij hier wel es west?* (Nbk), *Niet iene zol daenken dat zij et is* (Np), *Heit en zij konnen niet zo goed akkederen* (Np) **2.** zij, onderwerpsvorm van de derde persoon mv. *Zij niet heur, zij hadden et niet daon, zeden ze!* (Nbk)

zi'jaster (Nbk) de; -s; -tien ['stj...] **1.** zaaiaaster

zi'jbedde (Bdie, Ol-Nl) Ook *zi'jberre* (Ld) et; -n; -gien ['s.../...] **1.** zaaibed

zi'jberre z. *zi'jbedde*

zi'jblik z. *zi'jvorrel*

zi'jbrette (Obk) de; -s, -n ['stjbr̄tǣ] **1.** breedte die men neemt bij het zaaien of het strooien van kunstmest

zi'je de; -n; zi'jgien ['stjǣ (OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor., 'sejǣ (WS noord. van de *Lende*, elders spor.) **1.** zeef, vooral voor vloeibare stoffen, veelal: melkzeef *Melk doe' deur de zi'je* (Nbk), *De melk wodde deur een zi'je in de melkbusse geuten* (Dfo), *Zet ie de zi'je even op 'e busse?* (Spa), *De zi'je staot op 'e busse* (Ma, Wol), *D'r moet een schone watte in de zi'je* (Diz), *Et melkgerei mos altied goed schonemaekt wodden: bussen, emmers, zi'je en zefies. Mit sodawaeter wodde alles buund en naospuuld* (Dfo), *De katten zatten klaor om de zi'je uut te slikken* (Obk), ook wel voor droge stoffen: *Vroeger hadden ze een haoren zi'je, om et roggenmael te zi'jen* (Np), *een geheugen as een zi'je* een slecht geheugen (Nbk, Np, Ow)

zi'jeklemme (Nw) de; -n; -gien ['stjǣ klemǣ] **1.** klem waarmee men de eigenlijke zeef in de melkzeef vastklemt

zi'jemmer (Dho) de; -s; -tien ['stjem̄r] **1.**

emmer waaruit men zaait of kunstmest strooit (met de hand)

zi'jen zw. ww.; overg.; zijde, het zijd ['stj(d)ŋ (OS, WS zuid. van de *Lende*, Np, Op) / 'sej(d)ŋ (WS noord. van de *Lende*, bet. 1: Dfo, Dhau)] 1. zaaien, ook op vergelijkbare manier strooien (met name: van kunstmest) *bloemzaad zi'jen* (Nbk), *gröszaad zi'jen* (Nbk), *Et zijvat haj' veur et lief, daor zijde ie keunstmest uut, mar ok wel zaod* (Nbk), *Nao et zi'jen van de rogge wodde de bouw ineid* (Op), *Deur et dichter lopen, gaoj' ok dichter zi'jen* (Np), *deur de vingers zi'jen* regelmatig zaaien (inzake rogge of haver) (Bu), *evenredig zi'jen mit keunstmeststrijen* (Obk), *paniek zi'jen* paniek zaaien (Bdie), *om-en-om zi'jen* wisselbouw toepassen bij het zaaien, bijv.: het ene jaar op de ene akker rogge, het volgend jaar op een andere akker (Ow), *Ze bin dunne zijd* zijn er niet veel (Db) 2. zeven *Klontiesgruus wodde zijd, eers kreej' hoolten splinters (van et hoolten kissien) in de thee* (Nbk), *Hij het de melk zijd gezeefd* (Ste, Sz, Op), *We moe'n de melk zi'jen* (Nbk), *de schaopemelk even zi'jen* (Dfo), *Vroeger hadden ze een haoren zi'je, om et roggenmael te zi'jen* (Np), *hunnig zi'jen* nl. van lekhoning m.b.v. een *hunningzi'je* (bs: Dfo, Op, Ow) 3. z. zaaien

* *Wie niet zijt, zal niet mi'jen* wie niet zaait, zal ook niet oogsten (Ste), zo ook *Wie niet zijt, zal ok niet oogsten* (Ld, Nbk), *Wie zijt zal oogsten* (Bdie, Ld, Ol-Nl), zo ook *Wat een meenske zijt zal hij ok oogsten* (Op), *Wie wiend zijt zal storm oogsten* (El, Pe-Db), *Stiekels mi'jen is stiekels zi'jen* wie distels maait krijgt ze toch opnieuw (Dla)

zi'jer de; -s; -tien ['stjɔ OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor., 'sejɔ (WS noord. van de *Lende*, elders spor.)] 1. zaaier

zi'jgoed (Ol-Nl) et ['sej...] 1. zaaigoed, zaaizaad

zi'jklaor (Bu, Ld) ['sjklo:ər; aks. wisselt] - zaaiklaar *Et laand is zijklaor* (Bu)

zi'jlaand (Dfo) et ['stj...] 1. land waar gezaaid wordt, dat pas gezaaid is

zi'jmesiene (k: Ste) ['s...] - zaaimachine

zi'jrogge (Obk, Ow) de ['stjɔgə] 1. rogge die men zaait *Veural zijrogge mag niet te diepe onder de grond* (Ow)

zi'jtied ['s...] - zaaitijd *Ik wil de zijtied*

van pattie vruchten wat verschoeven (Ld) **zi'jvat** (bu, Db, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, j) et; -ten; -tien ['s.../'sa:j...] 1. vat waaruit men met de hand zaait of kunstmest strooit, vgl. *Et zijvat haj' veur et lief, daor zijde ie keunstmest uut, mar ok wel zaod* (Nbk), *rogge zi'jen mit een zijvat* (Nbk), *...uut een zijvat* (j), *Enkelen die et goed kunnen, zijden mit beide hanen toegelieke uut et zijvat* (Bu)

zi'jvioele (verspr. OS, Ol-Nl) ['stjfiulə] - zaaiviool *Die zijvioele haj' veur, et was een soort vattien; de striekstok mos ie mit de haand henne-en-weer doen. Dan kreej' snelhied en slingerde et zaod vot; ie bruukten him veur fien zaod, veur klaover-of gröszaod; an de striekstok zat een vieltien dat weer in de vioele zat mit een snaore* (Nbk)

zi'jvorrel (verspr. OS, Bu) Ook **zi'jblik** (Bu, Np, Ow), **zaaiblik** (Np) et; -s ['stjfoɾl/...blik/'sa:j...] 1. langwerpig blikken attriboot (Bu) of bep. mand (van stro gevlochten) (Dfo) met behulp waarvan men met de hand zaaizaad of kunstmest strooide (men droeg de *zijvorrel* min of meer op en tegen z'n buik, het had dan ook de vorm waarin de ronding van de buik paste; het had aan weerszijden een oor met daaraan een touw dat men om z'n nek had) **zi'jzaod** (verspr.) ['s...] - zaaizaad

zicht et [sɪxt] 1. mogelijkheid om (uit) te zien *D'r was niet vule zicht vanmorgen* (Obk), *'t Was mistig, d'r was weinig zicht* (Pe-Db), *Mit de mist was et zicht slecht* (Ow), *Deur de mist hadden we gien zicht* (Op), *Et zicht was niet zo best* (Db) 2. uitzicht *Ze hadden et zicht deur et ziedglas op de reed* (vo), *We hebben mooi roem zicht over et veld* (Diz), *We hadden et zicht d'r op* (Nbk, Np, Nw), *Hier hej' mooi zicht uut 't raem* (Bdie), *Die boom ston oons in 't zicht* (Ol-Nl), *et zicht benemen* het uitzicht benemen (Dhau, Dho, Nbk): *Ze benemen je et hele zicht* (Dho) 3. situatie waarin, omstandigheden waaronder men kan zien *'t Schip straande in 't zicht van de haven* (Ol-Nl), *Aj' gien spiekers in 't zicht hopen willen, dan moej't hoolt bliend vernaegelen* zichtbaar wil houden (Obk), *De meitied is weer in zicht* komt er weer aan (Dfo), *d'r zicht op hebben* er kijk op hebben, er verstand van hebben: *Ik hebbe*

zichtber - zieddiel

gien zicht op disse dingen (Op), *Hij het d'r wel zicht op, hi'j kent et wel* (Nw), *Hij het niks gien zicht op 't wark* (El), *Ie hebben daor goed zicht op* (Mun), *d'r (wat) zicht op kriegen* het beginnen te begrijpen 4. in op *zicht* gestuurd, meegenomen om te bekijken, als zichtzending sturen, krijgen, hebben: *wat op zicht hebben* (Nbk, Nt, Ste), *...toestuurd kriegen* (Nbk), *...vraogen* (Nbk), *wat op zicht (mit)kriegen* (Db, Obk), *...mitnemen* (Ma)

zichtber ['sɪd̥bɛr] - zichtbaar, te zien, waarneembaar *As pake vroeger mit beppe ging te praoten, kwam et mooie beffien veur; et was zichtber uut de jasse* (Db)

zichte (bet. 1: Dfo, Nbk, Np, Obk, Ow, b, bet. 2: Pe-Dbl, Np en verspr. oost., p, b: lm) de; -n; zichien ['sɪxtə] 1. zeef voor droge stof *een holle zichte, een fiene zichte* (Dfo, Nbk, Np, Obk, Ow, p, b) 2. zicht, nl. klein soort zeis voor het maaien van graan (Pe-Dbl, Np en verspr. oost.) *Mit de zichte mijden ze vroeger et zaod* (Dfo)

zichteultien (El) et; ...bulties ['sɪxtə...] 1. hoopje plaggen als grensmarkering, met name ter afgrenzing in het heideveld

zichten (Nbk, Np, Obk, k: Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; zichte, het zicht ['sɪxtɪ] 1. zichten, met de zicht maaien (Nbk, Np, k: Ste) *Ze [nl. de boekweit] moet zicht wodden* (k: Ste) 2. richten om af te stellen, uit te zetten (Obk) *pennen in de grond slaon om te zichten* (Obk)

zichter (Ste) de; -s; -tien ['sɪxtɪ] 1. zichter *De zichter hadde in de iene haand de welhaocke* [nl. om de losse halmen mee in bossen neer te leggen] *en in de aandere de zichte* d.i. een klein soort zeis (Ste)

zichtlatte (Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Ol-Nl, Pe-Dbl) de; -n; ...lattien ['sɪxtlatə] 1. lat met bovenaan een dwarslat, o.m. gebruikt bij het afstellen van bep. hoogten, bij de aanleg van wegen en in de bouw *De timmerluden bruken een zichtlatte* (Nbk) **zichtliende** (Bdie, Dfo, El, Op) Ook **zichtliene** (Ld, Ol-Nl) de; -n ['sɪxtlinə] 1. lijn die men spant bij het uitzetten (om een rechte lijn aan te kunnen houden)

zichtliene z. **zichtliende**

zichtpene (Dfo, Dhau, Ld, Obk) de; -n; -gien ['sɪxtpenə] 1. paaltje dat men plaatst bij het uitzetten, o.m. van land

zichtsteen z. **zichtstien**

zichtstien (Dhau, El, Ld) Ook **zichtsteen** (Spa) de; -der; -tien ['sɪxt.../...] 1. steen gebruikt als grensmarkering, met name tussen percelen, voor afgrenzing van heideveld (Ld), hetz. als **rooistien**

zie (WS, Dhau) pers. vn., z. ook **ze I, zij** [si] 1. (zowel in beklemtoonde als onbeklemtoonde positie) zij, 3e pers. tegenw. tijd enk. (onderwerpsvorm) *Zie wil een mooie goeie jurk kopen en dan mar staon te ofdingen* (Nw), *Och, da's wel een aorig meenske, mar zie is nogal wat ral* (Bu) 2. (zowel in beklemtoonde als onbeklemtoonde positie) zij, 3e pers. tegenw. tijd meerv. (onderwerpsvorm) *Zie moe'n daor lang op wachten veurdat ze mij daor weer zien, want ik gao ze straal negeren* (Sz), *Zie brengen de boel weg* (Bdie), *Zie zatten lekker mit 'n beidend te pimpelen* (Bu)

zied z. **ziede**

ziedbaander (Db, Obk, vo) Ook **ziedbaanzer** (Np, Obk, Pe-Dbl, Ste) de; -s; -tien ['sɪdbā:ndɪr/...bā:zɪ] 1. elk der twee tegen elkaar sluitende buitendeuren aan de zijkant van een schuur (van de traditionele Stellingwerfse boerderij); vaak wordt niet één maar worden beide tegen elkaar geplaatste deuren als geheel bedoeld *De grote baanderdeuren wodden eupen gooid en ok de kleine ziedbaander* (vo), *Et voer huj gong mit et peerd deur de grote baanzer; et peerd kon d'r deur de ziedbaanzer weer uut* (Np)

ziedbaanzer z. **ziedbaander**

ziedbaanzerdeure (Pe-Dbl) de; -n ['s...] 1. bansdeur aan de zijkant van de schuur, elk der deuren van de **ziedbaander**, z. aldaar

ziedbalke (Dfo) ['sɪdb...] - zijbalk *Et raem bestaot uut raemkoppen en ziedbalkies* (Dfo)

zieddeel z. **zieddiel**

zieddeure ['sɪdā:ərə] - zijdeure *Bij de zieddeure koj' eerst in 't pertaol* (Dhau), *De kleine baanzerdeuren zitten op 'e zied, et bin zieddeuren* (Ste)

zieddiel (Nbk) ['sɪdɪk] - zijweg

zieddiel (Dfo) Ook **zieddeel** (Op) et; -en ['sɪdɪ:l/...dɪ:l] 1. zijstuk, met name van een wagen: dan hetz. als **ziedleder**, z. ook aldaar

ziede Ook *zied* (verspr.: bet. 3 e.v.) de; -n (bet. 3 e.v.) ['sida/sit (bet. 1)] **1.** natuurzijde *Daor hebben ze niet vule ziede an bespunnen* weinig voordeel uit weten te putten (Nbk), *Hij kan d'r gien ziede bij spinnen* zal er geen voordeel door behalen (Ow), *zo zaachte as ziede* (v, Nbk) **2.** weefsel van natuurzijde **3.** grenslijn van een figuur *de zieden van een driehoek* (l) **4.** grensvlak, vooral: zijvlak, zijkant van een voorwerp, een gebouw enz. *Deur et zwaore verkeer laggen de klinkers haost op 'e zied in de diek* op hun zijkant (Ol-Nl), *De regentonne, die op 'e ziede van de keet ston (...)* (b), *Ie moe'n de emmer niet te veule over de zied houwen* scheef houden (Spa), *Zet die stoelen wat op 'e ziede, dan kun we daansen aan kant* (Ma, Op), *Zet et mar op 'e zied(e)* aan kant (Np) **5.** zij, zijkant van het lichaam: van mensen, dieren *Vroeger hadde de dorpspelisie een sabel op 'e zied* (Spa), (van wild dat men wil schieten:) *Dan krigt hij et schot krek in de zied* (b), *Ze raekten him* [nl. het dier] *in de zied* (ba), *mit de hanen in de zied staon* met z'n handen in de zijde gezet (en daarbij dus niets uitvoerend) (Nbk), *Ze bleef staon te praoten, hanen in de zied* (p), *piene in de zied(e)* hebben (Nbk), zo ook *Et stikt me in de ziede* (Nbk), *Hij kwam me op 'e zied* hij kwam naast me (Np), *an de zied* opzij, aan de kant (Nbk), *Gao wat op 'e ziede* ga wat om, terzijde (Dfo), *Van zieden bekeek ik him* van terzijde (Np), zo ook *Van op 'e zied bekeek ik him* (Np), *Ie moe'n op 'e zied kieken* naast je, aan de zijkant (Np), *Hij kik over de zied* terzijde (Spa, Ste), *...vul over de zied* viel zijwaarts (Bu, Ste), *Die lopt wat over de zied* een beetje scheef, naar één van z'n zijkanten hellend (Ma), *een ziede spek* een zij spek, d.i. uit de flanken van het varken (Nbk, Nw), (van paarden:) *uit de zied slaon* vanuit één der flanken slaan (Ste), *Haezen kun vremd uit de zied gaon* plotseling van richting veranderen, zich snel zwenkend voortbewegen (Ow), zo ook *Een koppel protters kan inienend van zieden slaon, allemaol toegelieke* (Obk), *Een koe kon ok es schoppen of inienend van zieden springen, as hij argens van schrok* (vo), *Hij kwitst uit de zied* spuugt veel tabakssap (Ma)

ziedelings (Bu) bw. ['sidiŋs] **1.** aan de zijkant, naast *Ziedelings van mij zat N.* (Bu)

zieden bn.; attr. ['sidiŋ] **1.** zijden, van zijde *D'r bin alderhaande soorten bodduur-gaoren, zoas ketoenen en zieden* (Obk), *Dat is een mooie, zieden stof* (Ma, Nbk), *de zieden hoed* (Ste), *een zieden lappe* (Nw), (zelfst.) *een hoge zieden op hebben* een hoge zijden hoed (Bdie, Bu, Dho, Diz, Ste), ook bij rouw gedragen (Ste)

ziedepepier (Dfo, Nt) ['sidi:pəpi:ər] - crêpepapier *Ziedepepier bruukten we vroeger veur de bruidspiepe en de bruidstakken* (Dfo)

ziedepepiere (Nt) bn.; attr. ['sidi:pəpi:ərŋ] **1.** van *ziedepepier*, in *Stopgaoren Dirkien en ziedepepiere Jantien* aanduiding van domme, onnozele vrouwen die nooit ergens komen, die nergens tegen kunnen e.d. (Nt)

ziederaem z. *ziedraem*

ziedepening (l) ['sit...] - zijopening

ziedewiefies (Bu) mv. ['sidi:wifis] **1.** akkerwinde

ziedewiend (Dfo, Dhau, Diz, Ma, Nbk, Obk, Op, Ste) ['sidi...] - zijwind *ziedewiend hebben* (Diz, Obk, Ste): *Dat lange rechte aende hawwe ziedewiend* (Obk), *last van...* (Ste)

ziedgat (Obk) et; -ten; -tien ['sitxat] **1.** gat aan de zijkant, vgl. *Een vos het een hol mit alderhaande ziedgatten* d.i. hier: zijuitgangen (Obk)

ziedgevel ['sit...] - zijgevel

ziedglas (Bdie, Bu, Dfo, Nbk, Pe-Dbl, vo) ['sitxlas] - zijraam *Ze hadde et zicht deur et ziedglas op de reed* (vo), *De oolde man zit altied veur et ziedglas* (Dfo)

ziedgrachte (l) ['s...] - zijgracht

ziedhekke (Pe-Dbl) et; -n ['sit...] **1.** hek als opzetstuk aan de zijkant van een wagen

ziedingang (spor.) ['sit...] - zijingang

ziedkaant z. *ziedkaante*

ziedkaante Ook *ziedkaant* (verspr.) de; -n; ...kaantien ['sit.../...] **1.** zijkant, zijvlak *an de ziedkaante* aan de zijkant, opzij, *op 'e ziedkaante van et huus* aan de zijkant, *De fiets ston tegen de ziedkaante van et hokke* (Nbk)

ziedkaemer (Diz, vo) ['sit...] - zijkamer (...) *zatten ze middags in et ziedkaemertien te schiemeren* (vo)

ziedkammegien (verspr.) Ook *ziedkaom*

ziedkaom - ziedwaand

(Ld, Obk) et; ...gies ['sitkaməxin] 1. kammetje om in het haar te dragen (min of meer opzij) *ziedkammegies in 't haor* (Nbk)

ziedkaom z. *ziedkammegien*

ziedkanaal (l) ['sit...] - zijkanaal

ziedklepper (Bdie, Ste, Sz) de; -s ['sitklepɹ] 1. ouderwetse stoomfiets met de kleppen aan de zijkant

ziedladder z. *ziedledder*

ziedlaeder z. *ziedledder*

ziedlaene (l) ['sit...] - zijlaan

ziedlatte (Np) de; -n ['sitlatə] 1. hetz. als *raemslatte*, z. *aldaar*

ziedledder (OS, Bu, Nw) Ook *ziedletter*

(Ma), *ziedladder* (Nw), *ziedlaeder* (p),

ziedplaanke (Bu, Diz, Nbk, Np, Nw,

Ol-Nl, Op, Sz), *ziedplanke* (Spa), *zied-*

schot (Nw, Ste, bs: Obk), *ziedschut* (Nw)

de; -s; -tien ['sitleddɹ/...letɹ/...le:ɹ/

...plā:nkə/...plānkə/...skot/...skot] 1. zijlad-

der, wagenladder 't *Waegenkissien paste*

percies tussen de ziedledders op de boere-

waegens (Nbk), *De ziedledders hongen*

tegen de rongen (Nbk), *De ziedledders haj'*

altied op 'e waegen, eers haj' mar een smal

bojementien (Nbk), *We moe'n breed laeden,*

we moe'n de ziedplaanken mar uitklappen

(Diz), *Aj' wat te roeg mit et sluuthoolt*

waeren, gongen de koppies d'r nog wel es

of; an de veurkaant van de ziedplaanken

zatten gatten, daor kwammen de

veurlienden deur vanof de wiezeboom

(Op), *Ie hadden verschillende zied-*

plaanken: hogen veur hujrieden, legere,

smallere, veur dongrieden (Np), *de smalle*

en de brede ziedledders van de waegen

(Obk), *Aj' bi'jevolken vervoerden kwam-*

men d'r extra lange ziedledders op 'e

waegen (bs: Dfo)

ziedletter z. *ziedledder*

ziedlijn (l) ['sit...] - zijlijn (van een speelveld)

ziedlippe (El, Ma, Ld) de; -n; ...lippien

['sitlipə] 1. nok, lip aan de zijkant van een

hoefijzer

ziedmure ['sit...] - zijmuur, muur aan de

zijkant *Kleine baanderties ken ik as*

baanderties achter in de ziedmure waor as

de peerden de roege dong deur uut de

potstal trekken mossen (Ow)

ziednaod (Db, Dfo, Ma, Nbk, Ste, Sz) de;

-en; ...naotien ['sit...] 1. naod opzij *busen*

die in de ziednaod van een broek of rok

zitten (Dfo), *Moeder had ok een busegat,*

daor waor aj' de rok sluten (in de zied-

naod) (Ste), *...de mouwe d'r uut en de hiele*

ziednaod los (Sz), *de ziednaoden innemen*

(Db, Ma)

ziednet (l) ['sitnet] - zijnet

ziedpad ['sitpat] - zijpad (lett.) *een*

ziedpad inslaon (Op)

ziedplaanke z. *ziedledder*

ziedplanke z. *ziedledder*

ziedraem (Bu, Nbk, Np, Obk, Ow, Ste)

Ook *ziederaem* (Np) et; -en; -pien

['sit.../'sidə...] 1. zijraam *Et ziedraempien*

wol naor buten an scharnierties wel dri'jen;

dat kwam ok los as de rook in de schostien

daefesteeg en ij' in huus haost gien haand

veur ogen zien konnen (Ow), *De zunne*

schient mooi deur et ziedraem, waor ik

graeg zit (Obk)

ziedschot et; -ten; -tien ['sitskot] 1. schot

aan de zijkant *De melkkroje was een kroje*

mit platte bojem zonder ziedschotten (Op)

2. z. *ziedledder*

ziedschut z. *ziedledder*

ziedsloot ['sit...] - zijslot *De ziedsloten*

lossen op 'e heufdsloot: de waeterlossing

(Obk)

ziedspiegel ['sit...] - zijspiegel

ziedstok ['sitstok] - zijstuk (van een

voorwerp, een konstruktie) *Et hujraem was*

vaeke een raem uut vier stokken: twee

ziedstokken en een veur- en achterkop

(Bu), *Aj' turf ophaelden zetten ze vroeger*

ziedstokken op 'e waegen, dan koj' vule

meer turf haelen; ze wodden bij de

waegen in zet (Nw)

ziedstraote ['sit...] - zijstraat

ziedstring(e) (Bdie, Np, Pe-Dbl, vo) de; -

en ['sitstrɪŋ] 1. streng aan de zijkant (van

een paard), hetz. als *zillestring*. *An de zille*

zitten de ziedstringen, die deur stroppen an

de spoorstok verbunnen binnen (Bdie), *Ik*

lope naor achteren om de ziedstringen

vaaste te doen (vo), *De zille- of zied-*

stringen, daor trekken de peerden an (Np)

ziedtakke z. *dwastakke*

ziedvak (v) et; -ken; -kien ['sitfak] 1.

bergruimte, vakje aan de zijkant van een

tas, koffer e.d.

ziedvaort (Nt) de; -en ['sit...] 1. zijvaart

ziedvleugel (spor.) ['sit...] - zijvleugel

ziedwaand (spor.) ['sit...] - zijwand

ziedweg (Nbk, Nw, Ow) Ook *zieweg* (Bu) ['sitwex/...] - zijweg *Ie moe'n om de ziedweg daenken* (Nw)

ziedwiek (Dfo, Ol-Nl) de; -en; -ien ['sitwik] 1. wijk dwars op een wijk, zijvaart in de veenderijen

ziedwottel de; -s; -tien ['sit...] 1. zijwortel *D'r zitten ziedwottels an* (Nbk)

ziegel z. *zegel*

ziegen (verspr.) zw./st. ww.; onpers.; ziegde/zeeg (Ow), het ziegd ['si:gn] 1. tochten *Et ziegt hier aorig* (Pe-Dbl), *Et zeeg d'r* (Ow) 2. piepend ademhalen (door kortademigheid) (Ste) *Et ziegt me, ik heb krap aodem* (Ste) 3. vocht doorlaten (s)

ziek bn.; -er, -st [sik] 1. ziek, i.t.t. gezond *ziek wezen* ziek zijn: *Neffens dat hi'j ziek west hadde, zag hi'j d'r nog goed uut* (Ma), *je ziek vulen, ziek wodden, ...raeken, ...wezen, Hi'j is altied ziek en nooit dood* gezegd van iemand die altijd klaagt en nooit erg ziek is of met een andere ernstige omstandigheid te kampen heeft (Dfo, Diz, Np, Ow), *...en nimmer dood* (Sz), zo ook *Altied ziek en staarven komp niet van* (Ste), *Et is om ziek van te wodden* het is uitermate vervelend, je zou je er kapot aan ergeren (Nbk), *Ae jong, et maekt je ziek* id. (bl), *je ziek lachen* (spor.), *ziek of zond* bep. kinderspelletje (k: Ste), *zo ziek as een podde* (Np, Ow), *...as een hond* (Nbk)

ziekbedde (Obk) et ['sigbedə] 1. ziekbed, ziekte *Die man het een lang ziekbedde had, 't is mar gelokkig dat et oflopen is* hij is erg lang ziek geweest (Obk), zo ook *Hi'j rust in vrede nao een lang ziekbedde en is van de wereld verscheiden* (Obk)

zieke ['sikə] - zieke

zieke-auto z. *ziekenauto*

zieke-ofdieling (l) ['sikəʊvdi:lɪŋ] - ziekenafdeling

ziekebezuuk Ook *ziekenbezuuk* (Ld, Ow) ['sikə./'sikɪŋ...] - ziekenbezoek *Die was op ziekebezuuk en zol over De Fochtel, waor hi'j een peer klaanten bezuken mos, naor Appelsche* (vo), *op ziekenbezuuk* (Ow), *...gaon* (Ld)

ziekefoons ['sikə...] - ziekenfonds

ziekefoonskaart (spor.) ['sikə...] - ziekenfondskaart

ziekefoonspakket (spor.) ['s...] - ziekenfondspakket

ziekefoonspesjent ['sikə...] - zieken-

fondspatiënt

ziekefoonspremie ['s...] - ziekenfondspremie *We mossen nogal wat ziekefoonspremie betaelen* (Ld)

ziekefoonsraad (l) ['s...] - ziekenfondsradaad

ziekefoonspreekure (l) ['sikə...] - ziekenfondsspreekuur

ziekefoonswet (spor.) ['sikə...] - ziekenfondswet

ziekegeld (spor.) ['sikə...] - ziekegeld

ziekelik ['sik|ək] - ziekelijk: ziekachtig, telkens ziek *Hi'j is nogal ziekelik* (Nbk), *Hi'j kikt nogal ziekelik* heeft een ziekelijke kleur (Nbk), *ziekelik wodden* (j)

zieken I (Np, s: Obk, j, b, b: ln, lm) mv. ['sikɪŋ] 1. ademtuchten, in verb. als *Hi'j duste haost gien zieken meer te haelen* durfde nauwelijks nog te ademen (b), *Ik duste de zieken haost niet gaon te laoten* id. (b), *Wat har die man 't benauwd, hi'j kon de zieken (haost) niet haelen* hij kon nauwelijks nog ademhalen (Np, b, s: Obk), *de zieken haost kwietraeken* bijna geen adem meer kunnen krijgen (j), zo ook *Hi'j kan de zieken haost niet meer kriegen* (id. b, Np)

zieken II (spor.) ['sikɪŋ] - zieken: treiteren (vaak: min of meer stiekem) *Hi'j zit te zieken* (Nbk)

ziekenauto (verspr.) Ook *zieke-auto* (spor.) ['sikɪŋ...'sikəʊmto:, ...tom/] - ziekenauto

ziekenbezuuk z. *ziekebezuuk*

ziekenhuus ['sikɪŋhys] - ziekenhuis *in et ziekenhuus opneumen wodden, in et ziekenhuus liggen, naor et ziekenhuus moeten* d.i. veelal: in het ziekenhuis opgenomen moeten worden, *et akedemisch ziekenhuus in Grunningen* (Nbk), *iene et ziekenhuus in slaon*

ziekenhuusbedde (l) ['s...] - ziekenhuisbed

ziekenhuusbehandeling (l) ['s...] - ziekenhuisbehandeling

ziekenhuuskleiding (l) ['s...] - ziekenhuiskleding

ziekenhuusopnaeme (l) ['s...] - ziekenhuisopname

ziekenhuuspasseniel (spor.) ['s...] - ziekenhuispersoneel

ziekenhuuspesjent (spor.) ['s...] - ziekenhuispatiënt

ziekenomroep ['sikɪŋomrup] - ziekenomroep

ziekenvervoer - zielstevreden

ziekenvervoer (verspr.) Ook *ziekevervoer* (spor.) ['s...] - ziekenvervoer
ziekenverzorger (spor.) Ook *ziekeverzorger* (spor.) ['sikp.../'sike...] - ziekenverzorger
ziekevervoer z. *ziekenvervoer*
ziekeverzorger z. *ziekenverzorger*
ziekezael (l) ['sikə...] - ziekenzaal
ziekezorg (spor.) ['s...] - ziekenzorg
ziekiek (Ste) tw. [si'kik] 1. zie je, kijk, let wel *Mar ziekiek, ie moe'n goed begriepen (...)* (Ste)
ziekmelding (spor.) ['s...] - ziekmelding
ziekte de; -s (bet. 2), -n (bet. 2) ['siktə] 1. het ziek zijn *Daor is now altied ziekte!* (Obk), *Hij is de ziekte te boven, hij is aorig opmonterd* (Diz), *Die ziekte is arfelijk* (Nbk) 2. bep. ziekte, elk der soorten waarin het ziek zijn van mens, dier en plant zich laat onderscheiden *Wat veur ziekte is hij an overleden?* (Nbk), *een besmettelike ziekte, een ongeneeslike ziekte* (spor.), *De blossem van de eerappels wodde dan in plestiekkakkies verpakt, om kruusbestoeving en ziekten uut te sluten* (Ow), *De ziekte zit d'r in* (bl), *Da's iene mit een gezonde ziekte onder de mantel* ze is in verwachting (Dhau), *Ik heb een gezonde ziekte* ben in verwachting (Np), *de ziekte van Weil* (spor.), *Die man het de valende ziekte* (Np), *de zwatte ziekte* de pest (Spa), *Et regent as de ziekte* het regent pijpestelen (oorspr.: lett. als de pest) (Nbk), zo ook *zo bertaol as de ziekte* (Nt), *Die schere is zo kattelig as de ziekte* (Nw)
ziekte-overbrenger (Spa) de; -s ['sik tə:...] 1. dier of persoon die een ziekte overbrengt of gemakkelijk over kan brengen *Rotten bin ziekte-overbrengers* (Spa)
ziektebeeld (spor.) ['s...] - ziektebeeld
ziektegeld (l) ['s...] - ziektegeld
ziektegeval (spor.) ['s...] - ziektegeval
ziektekiem (spor.) ['s...] - ziektekiem
ziektekosten (verspr.) ['s...] - ziektekosten
ziektekostenverzekering (spor.) ['siktə-kostn...] - ziektekostenverzekering
ziekteproces (l) ['siktə...] - ziekteproces
ziekteverloop (spor.) ['s...] - ziekteverloop
ziekteverschijnsel (spor.) ['s...] - ziekteverschijnsel
ziekteverwekkend (spor.) [...'wek...] - ziekteverwekkend

ziekteverzekering (spor.) ['s...] - ziekteverzekering
ziektewet de ['siktəswet] 1. *ziektewet in de ziekte wet gaon, ...lopen, ...zitten: As d'r iene in de ziekte wet zit, kan d'r onverwaachs wel een kontreleur kommen* (Obk)
ziel Ook *ziele* (bet. 2: Bu, Diz, Sz) de; -en [sil(ə)] 1. ziel, geest, innerlijk leven, i.t.t. het lichaam *mit hatte en ziel* z. onder *hatte*, bet. 2, *Mien ziel het langst naor (...)* ik verlang hevig naar (...) (b), *mit de ziel onder de arm lopen* niet precies weten wat men zal doen, geen uitgesproken doel hebben om iets te doen (Bdie, Bu, Db, Nbk, Np, Spa, Ld): *Die lopt mar wat rond, mit de ziel onder de arm* (Bu), *Veur geld wil hij zien ziel wel an de duvel verkopen* voor geld heeft hij ongeveer alles over (Ld) 2. persoon, in verb. (Bu, Diz, Nbk, Sz): *aarme ziel* stakker (van mensen, ook wel van dieren) (Nbk), (gezegd als men medelijden met iemand heeft:) *Och mien ziele, wat jammer dat dat gebeurd is* (Bu, Diz), zo ook *Och mien ziele, now moej' niet meer zo zeuren* (Sz) 3. sluis tegen zeewater (Sz) 4. duiker voor afwatering (Nbk) *D'r zit een ziel onder de weg deur* (Nbk) 5. drijvende kracht, in de verb. hierna (Bu, Op) * *Geld is de ziel van de negosie* van de handel (Bu, Op), *...en de zenuw van de oorlog* (Op)
ziele z. *ziel, zeel*
zieleloper (Bdie) de; -s ['silələ:p] 1. hetz. als *ramplesant*, bet. 2, z. aldaar
zielepiet (spor.) ['siləpit] - zielepiet
zielepoot ['silə...] - zielepoot
zieleraanselder (Obk) de; -s ['silərə:ns|dɛ] 1. ronselaar voor het leger
zielig ['siləx] - zielig, meelijwekkend *Et is een zielig geval* (Nbk), *iene zielig vienen, d'r zielig uut zien* (Nbk), *'t Is zielig veur die vrouw* (Nbk), *Hij hoeft niet zo zielig te doen, et is zien eigen schuld* (Nbk)
zielsbedroefd (Nbk) [silzβədruft; aks. wisselt] - zielsbedroefd
zielsbliede (Nbk) [silzblidə; aks. wisselt] - zielsblij
zielsgeloktig (Nbk) [silzχ...; aks. wisselt] - zielsgelukkig
zielsgraeg (Nbk) [silzχræ:χ; aks. wisselt] - zielsgraag, heel graag
zielstevreden (Nbk) [silz...; aks. wisselt] - zielstevreden

ziemleer z. *zeemleer*

zien I st. ww.; overg., onoverg.; het zien; in werkwoordreeksen kunnen ww., in tegenstelling tot de volgorde bij de meeste andere ww., ook rechts van *zien* verschijnen: 'k *Heb 'm zien lopen* vs. 'k *Heb 'm lopen zien*, ...*omda'k 'm zien heb lopen* vs. ...*omda'k 'm lopen zien heb* [sī:n] 1. in staat zijn waar te nemen met het oog *Ik kan mit dat iene oge niet goed zien* (Nbk), *Ik kan 't niet goed zien op 'e tillevisie as die zunne d'r zo in schient, wij' de gedienen even dichtetrekken?* (Nbk), *We konnen haost niet zien deur 't glas* (Bu), *N. kan 't niet goed zien op et bod, ze moet mar een brille hebben, zegt de schoolemeester* (Nbk), *Ik kan 't niet goed zien zonder brille* (Nbk), *et min zien kunnen* het slecht kunnen zien (Nbk), *Doe et locht es op, ik kan (hier) niks zien* (Nbk), *gien haand veur (de) ogen zien kunnen, wat deur de vingers zien* z. onder *vinger, scheel zien* lett. (Nbk), *dubbel zien* lett. (Nbk), *As et helder weer is kuj' bij' oons hiel veer zien* alles dat ver weg is nog heel scherp met het oog onderscheiden (Nbk), *Heuren en zien vergaot je* het is een enorm kabaal (Nbk), *Ik heb zoe'n piene in de kop, ik kan mit mien ogen niet zien, zo jokken me de hakken* (Bu) 2. kijken, blikken (*kieken* is bij onoverg. gebruik in sommige verb. gewoner) *veur je uut zien, naor boven zien, Ie moe'n es even onder de taofel zien* (Nbk), *L. keek M. wat an en doe zag hij' es naor zien piepe* (b), *Aj' daor ok nog op zien zullen* op moet letten (Nbk), *Et was zien beste melkkoe, hij' kon d'r muuilik of zien* er afstand van doen (vo), *onder ogen zien* zich goed realiseren, *wat over et heufd zien* 3. (onoverg.) de kleur, het voorkomen, de uitstraling enz. hebben die wordt aangegeven *Hij' zag d'r bliek/ziekeliik/muui* [enz.] uut (Nbk), *Hij' kreeg zoe'n hoestbuie, hij' zag d'r pimpel-paors van* (Ol-Nl), *Et zicht d'r daor netties uut* (Nbk), *Ie zien d'r goed uut* d.i. ook: je bent nogal dik, zeg (Nbk), *d'r uut zien* eruitzien *Hoe zicht zoe'n ding d'r uut?* (Nbk, Np), *Et zag d'r niet best uut* het stond er niet best voor (spor.), *Wat ziej' d'r uut!* wat zie je er raar uit, vaak: wat ben je smerig, toegetakeld (Nbk), *Hij' zicht d'r uut as een varken* hij ziet er enorm

smerig, vies uit (Diz, Pe-Dbl, Nbk) 4. (overg.) bekijken *As we naor dat plak toegaon, is d'r dan ok wat te zien?* is er dan ook iets de moeite van het bekijken waard (Nbk), *wat zien laoten* iets laten zien, *Laot ze mar es wat zien* demonstreer je kunnen maar eens flink (Nbk), *Veurda'k stokoold bin, wi'k nog wel graeg wat van de wereld zien* (Nbk), *Hij' lat 'm haost niet meer zien* is mensenschuw (Nw) 5. (overg.) ziende waarnemen, opmerken, bemerken doordat men ziet, ontwaren *Waj' toch wel op 'e mark? Ik heb je niet zien!* (Nbk), *Ziej' dat huus daor in de veerte wel?* (Nbk), *D'r zat een hiel klein bassien in et koppien, ie konnen et haost niet zien* (Nbk), *Stik de laampe es op, dan kuwwe wat zien* dan hebben we weer de mogelijkheid dingen te zien (Nbk), *Hij' zicht et wel hij ziet het wel* (Nbk, Np), *Ik zie (et) wel* maak me er niet druk om, ik merk het vanzelf wel hoe het komt, afloopt enz. (Nbk), *Et kiend had de auto niet zien* (Nbk), *Ik zie N. ok naor de brulloft gaon, en ni'js vertelde hij' mi'j nog dat hij' daor gien tied veur hadde* (Op), *Moej' daor es een dik wief zien lopen, wat een mormel, zeg!* (Op), *Aj' ze daor zien staon* (Np), *As et weer zoewat tussen vriezen en duien is, kuj' mennig ieskegels an een rieten dak zien hangen* (Op), *Haost alles wat hij' een keer zien het maeken kan hij' laeter ok maeken* (Ow), *As hij' je mit eepelschellen an zag kommen* (...) (Db), (met *zien* zowel als *kieken*.) *Kiek/Zie heur daor es zien ankommen stappen* (Ste), *Ie zien 't wel es in de bos gebruiken* gebruikt worden (nl. hier: een *halvemaone* (Pe-Dbl)), *Uut himzels maekt hij' d'r niet zovule van, mar as hij' van een aere wat zien het, kan hij' et ok, et is wat een nao-aeper* (Op), *Ze hebben de inbreker uut et raem zien klimmen* (Ste), (tegen iemand met een ontstoken ooglid:) *Hej' een oold wief zien pissen?* (Nbk), *Ik zie d'r gien kwaod in* ik heb niet het idee dat het niet zou kunnen (Nbk), *Wie et goerie in him zien het* (...) het goede in hem heeft waargenomen, zijn goede kanten heeft gezien (b), *kaans zien, Hij' zag nog een laeste kaans* (ba), *Hij' zag nargens locht en nargens uutkomst* (b), *wat deur de vingers zien, iene niet zien meugen* een grote hekel aan iemand hebben: *Die*

hoeft hier niet te kommen, ik mag him niet zien (Obk), *Ik mag him niet zien al is 't ok nog zo hoe dan ook niet* (Nbk), *Ik kan 'm veur mien ogen niet zien* ik haat hem, heb een hekel aan hem (Diz), *Mar hi'j wodde d'r eigenwies van, zag zien volk niet meer op 't laest* zag ze niet meer staan, schaamde zich voor hen (Nbk, bl), *De grote lui zien oons niet* hebben geen belangstelling voor ons, houden geen rekening met ons (Dhau), *Ze zien oons niet (staon)* id. (Nbk), *...willen oons niet zien* mijden ons kennelijk, vinden ons niet goed genoeg om zich mee op te houden (Nbk), *Hi'j wil 't niet zien, hi'j daenkt nog altied dat ze eerlik is* (Nbk), *Op een dag kreeg H. een briefien en zag an et haandschrift dat et een brief van zien vroegere petroon, de laandheer was* (j), *Ie kun et an de kleur van zien gezicht wel zien dat hi'j niet goed is* (Nbk), *B. zicht meer as een hiele hoop eren* gezegd nl. van iemand die met de helm op geboren is (b), *et an iene zien (kunnen)* het kunnen merken (aan iemands gedrag, uiterlijk) (b), *Dat hebben ze mar wat ofroffeld, en dat kuj' dan ok wel zien!* valt bepaald wel waar te nemen (Bu), *Dat wi'k (nog) wel es zien!* dat zal wellicht toch niet gebeuren (Nbk), *Dan zij' es wat zien* let maar eens op wat er dan gebeurt, dan zul je nog eens wat meemaken (Nbk), *Zo ziej' (mar) weer (...)* zo kun je maar weer konstateren (Nbk), *Ie zullen zien da'k geliek kriege* ik krijg beslist gelijk (Nbk), *zo ook Ie zullen 't zien* het zal beslist gebeuren (Nbk), *zie der* ziedaar, vandaar dus, zie je nu wel, begrijp dat ik er niets meer aan kan doen, hoe dan ook, zo is dat (vaak als stopwoord gebruikt): *Ik kan 't niet helpen, zie der* (Np), *Hi'j wol niet thuuskommen, zie der* met geen mogelijkheid (El), *Je kun om mien pat naor de bliksem lopen, zie der* (Op), *En zie der, zo is et gaon* (Ste), *Ik mag him niet lieden zie der!* (Nbk), *Ik kan de draod niet in de naalde kriegen, zie der* (Ow), *Ik kon 't niet klaor kriegen, zie der* (Ma), *Zie der, now kookt me de melk toch nog over* (Diz), *Zie der, daor hej' een tik* (Wol), *Zie der, da'k daor now niet eerder an docht heb* (Ol-Nl), *Hi'j is mooi an et schollegien lopen, zie der, hi'j zit d'r al deur* (Nt), *Ik moet neudig naor 't husien, zie der* (Obk), *Zie der, dat*

is mi'j ok mooi (Dfo), *Ze kriegen et niet, zie der!* en zo is dat (Dho), *De jongen hebben een gat greven van zie der* (Diz) 6. (overg.) vinden, aantreffen *Et kan wel wezen dat die haemer nog in et hokke ligt, mar ik zie him niet!* (Nbk), *Hej' mien ni'je woordeboek ok zien?* *Ik bin 'm kwiet* (Nbk), *Ik heb die jongen nog nooit zo telk zien* (Nbk), *Et is me wat, aj' die man daor zien mattelen mit zien wark* (Ol-Nl), *Aj' een slakke zien kroepen, is d'r regen op komst* (Obk), *Je hebben nog nooit zien hoe'n sterke kerel oonze buurman is, hi'j is in ien woord een beul* er is geen sterker kerel dan onze buurman (Ol-Nl), *Wat kan oonze N. goed schilderen, ie hebben 't nog nooit zo zien* (Nbk), *Halfweg de kachel zat een loekien en daor paste et percies in, en ie hebben nog nooit zien hoe hadde as et waeter kookte, maot!* (Ste), *Ik heb 'm in gien tieden zien* (Nbk), *D'r was gien meenske te zien* er was niemand (Nbk), *Ik mag graeg es een meenske zien* ik ontmoet graag mensen (Nbk) 7. (overg.) zich voorstellen *Wij in Oosterwoolde wonen? Now, wij willen niet in die stad!* *Ik zie et al hielemaole veur me* (Nbk), *Ik zie me daor al in Oosterwoolde ommeparrederen!* *Ik moet d'r niet an daenken!* (Nbk), *'k Zie nog dat mien heit stiekem kwam te kiekien as ik al rieden kon* (Nbk), *Ik zie oons nog tegere deur de bos kuieren* (Nbk) 8. (overg.) begrijpen *Ik heb dat wel an zien kommen!* *Inderdaod, 't is misgaon mit die beide* (Nbk), *Dat zie 'k niet dat zie ik niet in* (spor.), *Dat was zien huus, zie!* begrijp je, moet je weten (Nbk) 9. (overg.) overwegen *Ik zal nog wel es zien, a'k et ok doe* (Nbk), *Ik zal wel es zien of ik daor henne gao* (Nbk) 10. (overg.) nagaan *Zie es, aj' d'r ok op een aandere maniere henne kunnen* (Nbk) 11. (overg.) een bep. verwachting hebben *N. schient toch mar blinders goed mit ien en aander op de hoogte te wezen, 'k zie 'm nog es lid van de raod wodden* (d), *Dat zie 'k nog niet gebeuren* (Nbk), *Ik zie d'r niks in* (Nbk), *d'r gien gat (meer) in zien, et wel/niet zitten zien, Want ik zie et d'r van kommen als het zo doorgaat komt het nog zo dat (...)* (Nbk, b), *zo ook Ik zie de tied nog kommen (...)* het zal waarschijnlijk nog zo worden dat (...) (Nbk, b), *Wat zicht zij*

toch in die vent? (Nbk), *Wat ze in die vent ziet, begriep ik niet* (Op) 12. (overg.) proberen *En as ze jim thuis niet bruken kunnen, zie dan mar day' een dienst kriegen* (b), *Hi'j mos zien dat hi'j 't geld zo ongemerkt uut de buse kreeg en dan mar mit op berre* (b), *Zien dawwe 't vanaovend weer wat iens wodden kunnen!* laten we proberen (Nbk, Obk), *En now mar zien dawwe et klaor kriegen* (Nbk), 'k *Zal him vlogge kwiet zien te wodden* ik zal proberen hem snel weer weg te krijgen (Nbk, b), *De gemiente mag now wel es zien om an leerzens te kommen* (d), *We moe'n zien dawwe in de koetse kommen* laten we naar bed gaan, laten we gaan slapen (Ste) 13. (overg.) beschouwen *Hoe moe'k dat zien?* hoe moet ik dat opvatten, *Zo moe'j dat niet zien, Ie moe'n et zo zien dat (...), d'r zo en zo tegenan zien* het zus en zo opvatten, beschouwen (j) * *Ziej' de bijzonne links komt d'r nat weer, ziej' de bijzonne rechts komt d'r droog weer* (Spa) **zien** II bezittelijk vn.; attr. [sin] 1. zijn, van hem, van het: *Zien mem wol et niet lieden* (Nbk), *Hi'j gaf 'm een diedel om zien kop* (Dla), *Et hontien het zien voer staon laoten, zol 'm wat mekeren?* (Nbk), *Et is beter zien toevlocht tot de Heer te nemen* het is beter dat je je toevlucht tot de Heer neemt (b) 2. gebruikt om in een woordgroep de bezitrelatie uit te drukken: *We meugen die man zien verhaelen graeg heuren* (Obk); ook wel verwijzend naar vrouwelijke personen: *Et is Rika zien koppien* (Ste), *moeder zien pantoffels* (Ste), *mien mem zien rok* (Nbk) * *Alles het zien veur en zien tegen* z'n voor- en nadelen

zienderogen (verspr.) [si:ndro:gn; aks. wisselt] - *zienderogen Die man gaat zienderogen achteruut* (Db, Dfo, Nbk, Nw), ...*terogge* (Np)

ziene z. *zeen*

zienen z. *zienend*

zienend (El, Nbk, Np, Nt, Obk, Wol, bl, b: lm, ln) Ook **zienen** (Bdie, Ma, Nbk, Np, Obk, Spa, Sz, bl), **zienes** (Bdie, Db, Dho, El, Nbk, Np, Obk, Op, Pe-Db, Spa, b, b: ln) zelfst. bez. vn. ['sin:(t)'/sin:/'sinəs] 1. die, dat wat van hem is, het zijne, de zijne *Disse appels bin zienend* (Nbk, El), *Mien auto is stokkend, dat ik heb zienend mar*

mitneumen (El), *Mien laand ligt d'r aorig beter bij as buurman zienes* (Db), *Dat moch hi'j wel willen, dat et zienend was* (Nbk, Np), *Wie zienend is dat?* (Nt, Wol), *Dat was die zienen(d)* (Nbk, Np, Obk), *We hebben oons hele leven de naober west van N. en zienen, mar we bin verhuusd en now zien we 'm nooit meer en de zijnen* (Sz), *elk naor zienes* vergelijkenderwijs, naar verhouding (Bdie, El, Obk, Np, Pe-Db, b: ln): *Elk naor zienes het hi'j 't niet zo min daon* vergelijkenderwijs vallen z'n resultaten mee (Bdie, Pe-Db, Obk), zo ook *Elk naor zienes ha'k die wel zo lief* (Np) en *Elk naor zienes heb ik dat peerd liever as et aandere* (b: ln) * *Ieder naor zienes* elk naar vermogen (Dho)

zienes z. *zienend*

ziensgelieke z. *ziensgeliekese*

ziensgeliekese (Db, Ma, Np) Ook **ziensgelieke** (Bdie, Db, Nw, Ol-Nl, Op) g. lidw. de [sɪsɔ'likəsə/...xə'likə] 1. het evenbeeld van, dezelfde als een bep. man, jongen, dier of voorwerp *Hi'j is ziensgeliekese* hij lijkt precies op hem (Db, Ma, Op, Np), *Ziensgelieke bestaat niet* er is niemand die even goed/erg/slecht is als hij (Op)

ziepelle z. *ziepebelle*

ziepdoek z. *ziepedoek*

ziepe Ook **zeep** (Sb), **zepe** (Sb, Sz) de ['si:pə/si:p(ə)] 1. *zeep Die zepe wil wel broezen* (Sz), *een stokkien ziepe, Ie moe'n je goed mit ziepe wasken* (Nbk), *grune ziepe* vaak gebruikt om erg smerige handen te wassen: *Zo koj' d'r niet in, wash je hanen eerst mar es mit grune ziepe!* (Nbk), ook gebruikt tegen luizen (El), *Spaanse ziepe* harde zeep, toiletzeep (s: Obk), *om ziepe gaon failliet gaan* (Nw) *Aj' een bedrief hebben en ie hebben de stroppe om de nekke, dan gaof' om ziepe* (Nw), ook: in slaap vallen (Nbk), sterven (Nbk, Np, b), *zo glad as ziepe spiegelglad* (Nbk)

ziepebakkien (Ld, Nbk) Ook **zeepbakkien** (Spa) ['s...] - *zeepbakje*

ziepebelle (Ld) Ook **ziepbelle** (Obk) ['s...] - *zeepbel*

ziepefebriek (spor.) ['s...] - *zeepfabriek*

ziepeglad (Nbk, Np) [aks. wisselt] *Et was ziepeglad* (Nbk, Np), *Kiek mar uut morgenvroeg, et kan wel es ziepeglad wodden* (Nbk)

ziepeklopper - ziezo

ziepeklopper (Nbk) de; -s; -tien ['s...] 1. zepeklopper

ziepekoekien (Dmi) et; ...koekies ['si:pəku kin] 1. bep. hard koekje met 'glazuur' aan één kant

ziepekop (Bu) Ook *zeepkop* (Spa) de; -pen; -pien ['si:pəkop/...] 1. bep. zeepbakje (aan een spijker opgehangen)

ziepelocht (verspr.) ['s...] - zeepvlucht

zieperig (Nbk, Ow, Pe-Dbl) bn.; -er, -st ['si:pɛrɪx] 1. zeepachtig, vooral van noten die zo smaken *Et smaekt wat zieperig* (Nbk), *Aepeneuten kun ok wel es wat zieperig smaeken* (Nbk)

ziepetonne (Ld, Nw) de; -n; -gien ['si:pə...] 1. zeepvat

ziepevat (Bdie, Bu, Db, Ma) Ook *ziepvat* (Dho, Nbk, Op, Pe-Dbl), *zeepvat* (Spa) ['sipfat] - zeepton een *ziepvattien mit ziepe* (Nbk), (...) *et ziepevat, een ribbel-tiesvat van blik, dat zat dan vol grune ziepe; as et leeg was dan kocht ie weer een ni'j, et oolde vat kwam op 'e rommelbulte, daor deej' veerder niks mit* (Bu)

ziepogen (El) mv. ['si:p...] 1. ogen met rode randen (vaak het gevolg van zeep in de ogen)

ziepsop (Ma, Nbk) ['sipsop] - zeepsop *Ziepsop moet goed schoemen* (Ma)

ziepvat z. *ziepevat*

ziepwaeter (Nbk, Nw, Ow, Ste) - zeep-water *D'r weren ok nog van die vliegeflessen om vliegen te vangen; die stonnen op poties, dan mos d'r wat suker onder. As ze dan in de heugte vleugen kwammen ze in de wiede flesse en verzeupen in et ziepwaeter* (Ow), *belle-blaozen mit ziepwaeter* (Nw), *'t Is net ziepwaeter gezegd van slechte koffie* (Ste)

zier de [si:ɛr] 1. in *gien zier* helemaal niets: *Ik geleuf daor gien zier van* (Ld), *Et hulp gien zier* (Ow), *Ik geve d'r gien zier veur* (Np)

zietakke z. *dwastakke*

zieven z. *zeven*

ziever (verspr.) de; -s (bet. 2, 3); -tien (bet. 2, 3) ['si:wɛr, ook wel ...vɛr] 1. zever, kwijt *De ziever lop me zo tot de bek uut!* (Sz) 2. benaming voor iemand die vaak kwijt (Ld, Nw, Op) *Ze numen 'm ziever, hi'j zieverd altied slim* (Nw), *Hi'j hadde een boel last van zieveren, daoromme noemden ze him Jan Ziever* (Ld, Op) 3. iemand die

zanikt, zeurt (Nbk) *Wat is dat toch een (oolde) ziever* (Nbk)

zieverbaord (Dfo) ['s...] - zeverbaard (lett.)

zieverdoekien (Obk) et; ...doekies ['si:wɛr..., ...vɛr...] 1. slabbetje

zieverder (Dfo, Nbk) de; -s ['si:wɛrdɛr, ...vɛr...] 1. iemand die vaak kwijt 2. zeveraar, zeur

zieveren Ook *zeveren* (bet. 2: Nw) zw. ww; onoverg.; zieverde, het zieverd ['si:wɛrɪn, ook wel ...vɛrɪn/su:...] 1. kwijlen (OS, verspr. WS) *Aj' zieveren dan lopt et je uut de mond* (Bu), *Hi'j zat te zieveren* (Op), *De hond zat...* (Bu, Nbk), *Iene die tebak kauwt, zit ok wel es te zieveren* (Bu), *As kleine kiender tanen kriegen, zieveren ze altied zo* (Np, Obk), *Dat kleine kiend zit te zieveren* (Sz, El), *Hi'j hadde een boel last van zieveren, daoromme noemden ze him Jan Ziever* (Op), *Oonze va zieverde altied in zien deurooker* (Wol)

2. sijpelend gaan (van vocht) (Bu, Db) *Et waeter paest je onder de klompen, et zieverd je tussen de tijen deur* (Bu) 3. zaniken, zeuren (Nbk, Nw) *Wat zat hi'j toch te zieveren de hieltied! Waor wol hi'j henne!* (Nbk), *Hi'j ligt altied te zieveren* (Nbk), *Zit niet zo te zieveren* (Nw)

zieverkont (Nbk) ['s...] - zeurpot, iemand die steeds zanikt

zieverpot (Nbk) de; -ten; -tien ['s...] 1. zeurpot, zever

zieverzak (Bdie, Dfo, Dho, Ma, Nbk, Np, Nw, Spa) de; -ken; -kien ['s...] 1. iemand die voortdurend zeurt, zanikt (Dfo, Dho, Ma, Nbk, Nw, Spa) *een vervelende zieverzak* (Nbk, Np) 2. kind dat kwijt (Np) *Och, kleine zieverzak van me!* (Np)

3. ondereind van een Duitse pijp (Bdie, Np, Nw) *In de zieverzak kwam de ziever van zoe'n puppe* (Nw)

zieweg z. *ziedweg*

ziezo I (Nbk, Ol-Nl, b) bw. [si:'so:, ook wel ...som] 1. aldus, op die wijze *'t Is ziezo gesteld dat et toch wel deurgaon moet* (Nbk), *'t Is ziezo gesteld: we doen mar gewoon deur* (Ol-Nl), (gezegd wanneer men tegenslag moet ondervinden:) *Ie moe'n mar ziezo rekenen, et wodt je van gien meenske andaoen* (b), *Jim moe'n mar ziezo daenken: 'Een Stellingwarver het deur de jaoren henne (...)'* (b)

ziezo II tw. [siso:, ook wel ...som] I. ziezo: gezegd om voldoening, opluchting uit te drukken *Ziezo, ik hebbe de kamer schone* (Sz), *Ziezo, dat hewwe dan toch een keer veur mekeer kregen* (Nbk), *Ziezo! nou, dat is klaar!* (Nbk, b), *Ziezo, in odder* (b)

ziften ['siftŋ] - ziften, zeven *De rogge wodt zift in de sjouwe* (Np), *Hij zift et d'r uut* (Ow)

zigeuner z. *zegeuner*

zigeunerjonge z. *zegeunerjonge*

zigeunermaegien z. *zegeunermaegien*

zigeunerman z. *zegeunerman*

zigeunermeziek z. *zegeunermeziek*

zigeunerorkest z. *zegeunerorkest*

zigeunervrouw z. *zegeunervrouw*

zigzag (Nbk) bw. ['sixsax] I. zigzag *Ze leupen zigzag over de weg* (Nbk)

zigzagbeweging (spor.) ['s...] - zigzagbeweging

zigzaggen (Nbk, v) ['sixsagŋ] - zigzaggen: zigzaggend gaan *De snippe is slim wif, hij zigzagt wat en is zo vot* (Nbk), *R. was zigzaggende naor ien van de husies draefd* (v); ook: een naad afwerken met een zigzagsteek (Nbk) *Ik moet aliend de naoden nog zigzaggen* (Nbk)

zigzagnaad (Nbk) ['s...] - zigzagnaad

zigzagsteek (Nbk) ['s...] - zigzagsteek

zij (Spa) de [sej], in *de hoge zij* de hoge, zijden hoed (Spa)

zijspan ['sejspan] - zijspan

zille Ook *perezille* (Dfo, El, Ld), *peerdezille* (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Nw, Obk, Op, Pe-DbI, Ste) de; -n; -gien ['silə/'pt:ərə.../...] I. borsttuig, haam van een trekdier, vooral van een paard *D'r zatten een paer van die rinkies op de zille, daor mos et leide deur* (Ste), *Mit een trouwerije kreeg et peerd de mooi zille an, netties oppoetst* (Dfo), *As et peerd in de zille moet, moet hij haost beleerd wodden, dus leren om in de zille te lopen* (Ste), *in de zille beleerd* gewend aan het dragen van het borsttuig (Obk), *et nekleer van de zille even opleggen* (Ow), *We gooien in de zille op* (Np), *Et peerd lopt in de zille* (Dho), *Gooi de zille mar uut nl. gezegd tegen een knecht of paard* (Ow), *Ie moe'n de gorre* [buikriem] *nog een paer gatties antrekken, anders verschof de zille* (Pe-DbI), *De 'mooie zille', de 'zundagse*

zille' numen we de feestzille (Ste), *Hij is altied in de zille* hij is altijd druk aan het werk (Nbk, Spa), *een zwaore zille hebben* het moeilijk hebben, een zware last te dragen hebben, steeds veel en evt. zwaar werk hebben (Db, Nbk, Obk, Nw, Wol, Ow, bo, s: Obk): *Neffen dat ze zoe'n zwaore zille het, hooft ze heur knap* (Db), *De menister het in disse tied een zwaore zille* (Obk), *Zien bruur kreeg now een zwaordere zille te trekken* (b), *Die is mak in alle zillen* gezegd van een volgzaam paard dat in al het werk prima voldoet, ook gezegd van volgzame en handige personen, mensen die elk soort werk wel willen doen (Nbk, Obk), zo ook *Dat peerd is in alle zillen mak* (Obk), *Hij springt nog wel es uut de zille* uit de band (Obk) 2. *De man die mit de kroje mit bosschoppen leup, had een zille* (Obk)

zillgerei (Bdie, Obk, Sz) et ['silə...] I. paardetuig, gerei et *zillgerei mit de lichters* (Sz), *Wat is dat raetelschellig en min zillgerei en ark* (Obk)

zillegoed (Sz) et ['silə...] I. paardetuig bij boerenwagens (niet gebruikt bij rijtuig) (Sz)

zillestring (Dfo, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Ste, b: ln) Ook *zilstring* (Wol) de; -en ['silə...] I. streng, veelal van touw, waarmee het paard een wagen enz. trok *Een peerd moet mit de aachterbienen binnen de beide zillestringen blieven as et wark goed verlopen zal* (Ow), *Et peerd wil verempeld de zillestringen nog niet strak trekken* (Np)

zilstring z. *zillestring*

zilver(en) z. *zulver(en)*

zilverblad z. *zulverschone*

zilverbroons z. *zulverbroons*

zilverpepier z. *zulverpepier*

zilvervloot z. *zulvervloot*

Zimbabwaan (l) [sɪmba'bwā:n] - Zimbabwaan

Zimbabwaans (l) [sɪmba'bwā:s] - Zimbabwaans

Zimbabwe (l) [sɪm'babwə] - Zimbabwe

zin I de; -nen; -negien [sɪn] I. zin (die men formuleert), volzin *N. maekt van die lange zinnen* (Nbk), *Midden in de zin hul hij inienen op mit zingen* (s)

zin II Ook *zinne* (in bep. verb. onder

bet.4: Bu, Db, Dhau, Dho, Diz, Ld, Nw, Ol-Nl, p) de, et [sʊn'sɪnə] 1. gedachte, het denken 'k Kreeg 't inienen in 't zin dawwe vanmiddag wel een aentien fietsen konnen kwam op de gedachte (Obk), *Daor kwam oons wat in 't zin* (Nbk, Op, b, j), *Et wol me mar niet in 't zin kommen* (Nbk), *D'r kwam mi'j nog wat van vroeger in de zin* (Ol-Nl), *Ik kan et me niet meer veur de geest kriegien, et wil me mar niet in 't zin schieten* te binnen schieten (Nbk), zo ook *Dat kuj' niet in 't zin kriegien* wil je maar niet te binnen schieten (Nw), *Et is me deur 't zin gaon* ik ben het vergeten (Ld, Nbk, Np), zo ook *De jaordag is me deur 't zin scheuten* id. (Diz), *uut 't zin praoten* iemand iets uit z'n hoofd praten (j), *Nee, lachte N., jim moe'n [dat] uut et zin zetten* (vo), *Ie moe'n je zinnen goed bi'j mekaar houwen* (Spa) 2. humeur *Hi'j het altied een goed zin* (Sz), *Hi'j het mar een goed zin* (Op), *Et zin dat is best* (Np), *Hi'j had een min zin* een slecht humeur (Nbk, b, j, Db), *een verkeerd zin hebben* id. (Diz), *Die het ok zinnen heeft nukken*, is snel humeurig (Np) 3. wil, begeerte 't *Is langer een toer om 't iederiene naor 't zin te doen* (b), *Die plaante gruit goed, die het et wel naor 't zin* (Diz), *Hi'j zal zien zin hebben* hij wil precies zoas hij alleen wil (b), *Hi'j wil mit alle geweld zien zin* deurdrieven (Db), *Hi'j kreeg zien zin niet* wat hij graag wilde ging niet door, aan zijn verlangen werd niet voldaan (Nbk), *N. kon zien zin niet kriegien* (Nbk), *Now he'k mien zin heb ik het zoals ik graag wilde* (b), *dwas tegen de zin in* (Nw), *iene zien zin geven* iemand laten doen wat hij wil, laten doorgaan, laten gebeuren wat hij wil (Nbk), *Die had altied zien heiten zin daon* gedaan zoals z'n vader het wilde (Nbk, b), 't *Gong him naor 't zin* het ging zoals hij het plezierig vond (Nbk), 'k *Heb et meraokel naor 't zin* (bl), *Et is him wielens die toespraoken wel aorig naor et zin gaon* (Ow), *Hi'j het d'r altied al idee bi'j had, et het altied al zien zin west* (Ste, Nw), *Ze had heur zin daor niet* had het er niet zoals ze het graag wilde hebben (Dfo) 4. animo, lust d'r (gien) *zin an hebben*. *Et moet gebeuren, mar ik heb d'r gien zinne an* (Dhau, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ow), *Ik heb d'r gien zin in* (Db), *Daor he'k wel zin an* (Dfo, El), *Zol ie daor*

now wel zin an hebben? Now, ikke niet! (Nbk), *Daor zol hi'j 't zin vlogge of hebben* (b), *Sommige meensken bin slim roeg, et is heur gauw naor de zin ze zin snel tevreden* (Ld), *nargens gien zinne an hebben* (Dhau), *et zin d'r of hebben er genoeg van hebben*: *N. had 't zin van 't visken of* (Db) 5. eetlust, trek in iets, lust om te drinken, in *zin hebben* (an/in): neiging om te eten of te drinken: *Liefzeerte hoej' niet van zinne an eten te kriegien* (Db), *Dat liekt me wel lekker, daor he'k wel zinne an* (Bu), *We hebben zinne an wat* (Nw), *Ik zol now gien zin an ranje hebben, zo vlak nao de koffie* (Nbk), *Aj' misselik binnen, hej' nargens gien zinne an* (Ld), *Ik zol now nog wel zin hebben an een plakke roggebrood mit schinke d'r op* (Op), *argens zin an kriegien* neiging om iets te eten (b), *zinne in eten* (Diz), *Et waeter lopt oons om de tanen, zoe'n zin hebben we d'r an* (j) 6. bedoeling, beredeneerd plan, doordachte opzet *Hej' daor wat mit in 't zin?* (Spa, Nbk), (verb.:) *Buurvrouw is van zins om morgen naor de kapper te gaon* (Nt), *iene mit zin anpakken* op doordachte wijze (Nbk, Np), *Aj' een hoze breien willen die passen moet om et kuut van 't bien, moet wel mit een goed zin breid wodden* (Dfo), *Dat moej' al mit zin doen, eers komt et niet goed* goed doordacht en goed oplettend (Nbk), *iene mit zin anpakken doordacht* (Np), *Hi'j het et mit zin daon met opzet* (Wol), *Ik hadde wel in 't zin hoe ik et hebben wol* (vo), *De meensken die 't verkeerd mit oons in 't zin hebben (...)* (b) 7. bestaansreden, ratio, nut *Wat de zin daor van is, begriep ik niet* (Nbk), *Wat het et veur zin, om zoks te doen* wat voor nut heeft het, het is afkeurenswaardig (Nbk), *Et het niks gien zin* het is nergens goed voor, het dient tot niets (Bu), zo ook *Dat het now helemaole gien zin* (Spa) * *Zoveul meensken, zoveul zinnen* (vo), *Kruld haor gefst een kruld zin* (Dhau), *Kruld haor, kruld zin, kruld wezen zit d'r in* (Ma, Nbk)

zindelik bn.; -er, -st ['sɪndlɔk] 1. zindelijk: zichzelf niet bevuilend (met name: met de eigen urine, de eigen uitwerpselen, gezegd van huisdieren, kleine kinderen *Dat beest is niet zindelik, ik heb heel wat van 'm te rakken* (Pe-Dbl) 2. rein, proper *De*

bijgestal moet zindelijk wezen (j)
zingen I (Nbk) et ['sɪŋ:] 1. koorrepetitie *Ik moet vanaovend naor et zingen* (Nbk)
zingen II st. ww.; overg., onoverg.; het zongen ['sɪŋ:] 1. met de stem een melodie doen klinken *Die kan goed zingen!* (Ste), *Meuj' graeg zingen?* zing je graag? (Nbk), *zuver zingen, vals zingen, Die zingen en springen, omdat ze bliede binnen* (ba), *twie en driestemmig zingen* (l), (bij vergelijking gezegd van een vleier:) *Hij zingt d'r over* (Nbk), zo ook *Hij zingt et uut* (Nbk), *een mooi lietien zingen*, (bij vergelijking:) *Die moter lopt zo mooi, hij zingt d'r over* (Nbk), *N. moet een deuntien leger zingen* een toontje lager zingen (fig.) (Pe-Dbf), *Die is veur et zingen de karke uut* (Nw), (als voorspelling van tegenspoed:) *Aj' veur acht ure zingen, dan gebeurt d'r daegs wat, dan komt d'r onweer op* (Nbk), *Aj' hebben willen dat iene je argens niet veur betaelt, zej' wel: Zing d'r mar een keertien veur* (Bu), zo ook *Zing d'r mar een deuntien veur* (Ow), *zingen as een liester vrolijk en uitbundig* (b, Ste, Nbk), *...as een nachtegaal heel mooi* (Ow) 2. (onoverg.) zingen, karakteristiek geluid geven van vloeistof die gaat koken *Et waeter is haost an de kook, et begint te zingen* (Bu), *De ketel staot te zingen op 'e kachel* (Sz) 3. (onoverg.; van vogels) kwelen, het karakteristieke geluid geven *De voegelties zitten te zingen in de pollen* (Nbk) 4. (onoverg.: van kippen) levendig, luidruchtig zijn, met enige uithalen zich uiten) *Aj' hadde wiend kriegen, beginnen de kiepen te zingen; ok as ze ruded hebben en ze zitten weer mooi in de veren, dan beginnen ze ok te zingen en dan gaon ze gauw eier leggen* (Bu), *As de kiepen zingen in et hokke, dan komt d'r storm* (Bu), zo ook *We kriegen gauw eier, want de kiepen beginnen te zingen* (Bu) * *Zoas de oolde zongen, piepen de jongen* (Pe-Dbf), *Zo de oolden zingen...* id. (Ow)
zingeri'je de [sɪŋə'rejə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. het zingen *De zingeri'je was niet vule in de karke vandaage* (Ste), *Bij et kaamp verstomde de zingeri'je* (v)
zingerig bn.; -er, -st ['sɪŋ(g)ərəx, ...ŋ(g)ɪrəx] 1. geneigd tot zingen (Nbk, Pe-Dbf), vooral in ontkenning: *Ik bin niet zo zingerig* (Nbk) 2. z. *zangerig*

zingliester (Ste) de; -s; -tien ['sɪŋ...] 1. hetz. als *grieze liester*, z. onder *liester*
zink [sɪŋk] - zink *Een munt kan ok wel van nikkel wezen en in de oorlog van zink* (Op)
zinken I bn.; attr. ['sɪŋkɪ] 1. van zink *Et was een zinken scheppe diej' bij de waaitonne bruukten* (Obk), *een zinken dak* (Ste)
zinken II st. ww.; onoverg.; is zonken ['sɪŋkɪ] 1. zinken, niet drijvende blijven *Een voel ei drif op 't waeter in plaets van te zinken* (Nw), *Et schip zinkt* (Nbk), *We zinken ons schip zinkt* (Nbk), *et zinkende schip verlaoten* (El, Wol) 2. in de moed *zinken laoten verliezen* (spor.), zo ook *De moed zonk 'm in de schoenen* hij verloor z'n moed (Nbk) * *Zet de tering naor de nering, aanders zink ie en verdrink ie* (Dfo), *As et schip zinkt gaon de rotten van boord* (El)
zinkgat (Ste, Ol-Nl en verspr. oost.) et; -ten; -tien ['sɪŋkxət, ook 'sɪŋgat (Nbk)] 1. zinkput, zakput, gat waarin het vuile water wegzinkt, d.i. wordt afgevoerd bij het *buunstap, geutstap* of *pomp(e)straote*, de plaats waar potten en pannen, melkbussen etc. werden schoongemaakt *Et buunstap was bij et zinkgat* (Np), *Et zinkgat moet ok even opred wodden leeg, schoon gemaakt* (Diz), *Et stap van oons was van drie spoorbielzen maakt, mit een (zink)gat d'r veur* (Ste) * (schertsend:) *Zinkgat wat stinkt dat* (Nbk)
zinkgatsgoed (Np) et ['s...] 1. de modder uit het gootgat, gebruikt voor bemesting *Et zinkgatsgoed wodde over 't laand brocht* (Np)
zinkgeute (Nbk) de; -n; ...geutien ['s...] 1. open goot voor de afvoer van het vuile water, naast en vanaf de stenen of planken vloer waarop men potten, pannen, melkbussen etc. schoonmaakte, naar het *zinkgat*
zinking (Bu, Dho, Obk, Op) de; -s ['sɪŋkɪŋ, 'sɪŋkɪ] 1. aandoening, pijn, koortsgevoel, griepgevoel *zinkings in de oren* (Op), *'k Had zinkings in de oren* (Op, Obk), *de zinkings in 't heufd hebben* hoofdpijn (Bu, Dho), *zinkings in de boek hebben* buikpijn (Bu)
zinkputte (Nw) ['sɪŋk...] - zinkput, zakput *De zink- of staepelputte wodde opstaepeld*

zinksel - zitslaopbaank

mit stien; ie hadden een gat maekt, daor leut ie een hoolten bak in zakken, mit de stien d'r in; die putte wodde bruukt doe d'r nog gien riolering was, soms zat d'r een ofvoer an, de troep verteerde gewoon (Nw) **zinksel** (Nbk) ['sɪŋks!] - zinksel, bezinksel: *Et dikke in waeter, wien of in aander drinken is zinksel* (Nbk)

zinkwaeter (Dho) et ['sɪŋk...] 1. het vieze water uit het *zinkgat*, *geutsgat*

zinkwarker (Obk, Ste) de; -s; -tien ['sɪŋk...] 1. ambachtsman die met o.m. zink werkt, die zink aanbrengt *een oolderwetse zinkwarker* (Obk), *D'r kwam een zinkwarker uut Wolvege om et zink in de bakgeuten te leggen om een ni'j huus, en die baenen mos hi'j an mekeer solderen mit de soldeerboolte* (Obk)

zinloos (spor.) bn.; ...lozer ['sɪnlo:əs] 1. zinloos, zonder nut, doel

zine z. *zin* II

zinnebeeld (Op) Ook *zinnebeeld* (Obk) et; -en ['st nɛ.../...] 1. zinnebeeld, symbool *De oele is et zinnebeeld van de wieshied* (Op)

zinnebeeld z. *zinnebeeld*

zinnen ['sɪŋ] - zinnen: aanstaan, bevallen *Dat zint me niet* (Nbk, Obk), *...him wel* (Nbk), *Mar as him wat niet zinde, dan kon hi'j ommeraeck bokkig wezen* (b)

zinnig bn. ['sɪnɔx] 1. eigenzinnig, koppig, kieskeurig *Die vent is altied lieke zinnig* (Nbk), *Wat is hi'j zinnig! Wat een kopstok* (Nbk), *Die is zinnig in 't eten* (Nw, Np) 2. waarbij extra zorg, bijzondere nauwkeurigheid vereist is (Ow) *Hujlaeden op 'e waegen was zinnig wark* (Ow), *Behangplakken is zinnig wark* (Ow), *Prei is een zinnige plaante* (Ow)

zinnigen zw. ww.; onoverg.; zinnigde, het zinnigd ['sɪnɔŋ] 1. naar de zin zijn *Die opmarking zinnigt me niet* (Bdie), *We kun et eerst wel es even anheuren; as 't oons dan niet zinnigt, dan zeggen we et wel* (Nbk), *As je wat niet zinnigt (...)* (v), *Et zinnigt mi'j niks* (Nbk), *Dat zinnigde L. hielendal niet* (Bu)

zinsdiel (l) ['sɪnzdi:l] - zinsdeel

zintuug (spor.) et; ...tugen ['sɪntyx] 1. zintuig

zit de, et ['sit] 1. het zitten *Die kleinjongen bin altied lieke woelderig, ze hebben gien zit in 't gat* zijn erg ongedurig, kunnen nooit eens rustig blijven zitten (verspr.), zo

ook *Hi'j het gien zit in de kont, hi'j schuukt mar henne-en-weer* (Nw) en *Hi'j het gien zit in 't gat* id., en: gaat veel weg, is veel bij pad en weg (verspr.), zo ook *Die het helemaal gien zit in 't gat* (Dho), *Die het wel zit in 't gat* kan lang blijven zitten (Dfo), *Et is een hiele zit* iets waarbij je langdurig moet zitten (Dho, Nbk, Np, Nw, Op) 2. stoel, zetel, plek om te zitten (Bu, Dho, Ma, Nbk) *Krieg mar een zit ga maar zitten, neem maar een stoel* (Ma, Nbk), *Neem mar een zit ga zitten* (Dho) 3. op een machine aangebrachte zitplaats (Bu, Nbk) *De oflegger zat op een appat zit op 'e mijmesiene* (Nbk)

zit-an (El) de ['st'an] 1. stoel, in verb. als *Krieg mar even een zit-an* neem maar even een stoel (El)

zitbaanke (Nbk) ['stɔb...] - zitbank

zitbakkien z. *waegenkiste*

zitdag (verspr.) de; ...daegen ['stɔdax] 1. dag waarop een instantie zitting houdt (zoals voor periodieke betalingen) *Ie moe'n mar es naor een zitdag van et daegeliks bestuur van de kemmissie gaon en om wat vaastighied vraogen* (vo), *een zitdag holen* (Np)

zitgat (Wol) et; -ten; -tien ['sitxat] 1. gat van de w.c. (waarop men zit)

zitgeleghied Voor -heid z. -hied ['sit...] - zitgelegenheid

zithenne (Db, Obk, Ol-Nl) de; -n ['sithenə] 1. iemand die voortdurend blijft zitten plakken

zithoek(e) ['sit...] - zithoek (in een huiskamer)

zitkaemer ['sit...] - zitkamer, woonkamer

zitkoele (spor.) ['s...] - zitkuil

zitkussen ['s...] - zitkussen

zit-op-'e-stoel (Ste) de; -en ['sitopəstu:l] 1. iemand die blijft plakken

zitpanne (Spa) de; -n; -gien ['sit...] 1. enigszins komvormige zitplaats op een maaimachine *As et koren mi'jd wodde, zat de oflegger op de zitpanne boven et wiel* (Spa)

zitplaanke z. *zittersplaanke*

zitplak ['sit...] - zitplaats (in een bus, trein, stadion e.d.)

zitschoe (Bu) de; -nen; -gien ['sitsku] 1. schoen die niet in de eerste plaats bedoeld is om op te lopen.

zitslaopbaank (spor.) ['s...] - zitslaopbank

zitslaopkaemer (spor.) ['s...] - zitslaopkamer

zittelpaanke z. *zittersplaanke*

zitten st. ww.; onoverg.; het zeten/zitten (spor. west.) ['sitn] 1. zitten: op z'n zitvlak of op soortgelijke wijze *op 'e stoel zitten, op je kont/gat zitten, bij de taofel zitten, an taofel zitten, bi'j/veur et raam zitten, an de koffië/thee zitten, We hebben de hiele middag zeten, zuwwe nog een aentien lopen?* (Nbk), *Ze hebben genoegelik even zeten* zijn een tijdje blijven zitten (kletsen, kijken) (Ma), *We meugen wel graeg es in schiemer- aovend zitten en dan kommen seins alderhaande miemeraosies over vroeger weer bi'j je op* (Op), *Blijf toch nog even zitten, et is krek zo gezellig* (Nbk), *Gao mar zitten* neem plaats, *d'r even veur zitten gaon* gaan zitten om een karwei te klaren, vooral: om iets goed op papier te zetten, ook: om een moeilijke kwestie aan te horen en te verwerken (Nbk), *op 'e hurken zitten, op et husien zitten* op de w.c. zitten, *D'r zatten nogal wat meensken nao mi'j bi'j de dokter* d.i. om hun beurt af te wachten (Dhau), *We zatten aachter de eulieflutten* d.i. zaten ze te eten (b), *Ik hebbe zo raar op mien rok zitten* (Sz), *Now kan 'k wel op 'e pot zitten gaon* z. onder pot, bet. 7 (b), *Die hond is goed dresseerd, hi'j kan mooi zitten* opzitten (Diz), (tegen een hond:) *Zit!* ga eens opzitten (Nbk), *De kiepen zitten op 't rikke* (Nbk), *De oele zit in de boom* (Nbk), *De haezen bin rillig, ze willen niet zitten* zijn schuw, blijven maar niet op dezelfde plaats zitten (El), *op 'e centen zitten* niet gemakkelijk geld uitgeven, nogal zuinig zijn (Nw, Wol), *d'r op zitten* z'n best doen om iets voor elkaar te krijgen, klaar te krijgen (b), *As de zwaarm niet zitten wil, dan moej' d'r een nappien vol waeter deur gooien, dat kriegen ze dan op 'e vleugels en zo wil et vliegen niet zo best* (bs: Obk), *Die zwaarm komt daele, die gaot zitten* (bs: Obk), *Die kan wel zitten* vat alles nogal gemakkelijk op, is nogal gemakzuchtig (Spa), *Hi'j zit mar wat te zitten* hij blijft maar steeds zitten zonder veel te doen en zonder in beweging te komen (Nbk) 2. een zitplaats bieden, zijn (op de aangegeven wijze) *Die stoel zit lekker noflik* (Nbk), *Die stoel zit wat te hoge*

(Nbk), *Dat fietszadel zit niet zo lekker* (Nbk), (onpers.) *Blijf nog een posien je, et zit nog zo gezellig* het is nog zo gezellig als we nog even blijven zitten (Nbk, Spa) 3. (gevolgd door *te*.) zittend doen, verrichten *Ik heb de hiele middag zeten te lezen* (Nbk), *Wat zit ie vremd te kiekien* (Nbk), *Hi'j zat in de bos te schieten* (Nbk), *je zitten te vervelen, ...argeren* e.d., *De koe-nen zitten mooi in 't laand te weerkauwen* (Dfo), *We hadden een ente zitten te breuden...* (Sz), *mar wat zitten te zitten* zitten niks (Nbk) 4. (gevolgd door *te*.) enige tijd de handeling verrichten die wordt uitgedrukt *Zit niet zo te zeuren, Zit now toch niet zo te klieren, Ze zitten mar te mieren* vervelend te doen (Dho), *omme zitten te mierken* (El), *Ie zitten te liegen* jij liegt (Nbk), *Hi'j zat me daor toch een stok op te scheppen!* (Nbk), *Jim moe'n mekeer niet zo zitten te hunen* (Nbk), *Hi'j het zeker weer zeten op te scheppen* (Nbk), *Hi'j zat daor een stok op te scheppen!* (Np), *Hi'j zat mar wat te ginnegapen en meraokels maeken* (Np), *Die schilder het mar aorig zeten te klodderen* (Wol, Nbk), *De kiender zaten in 't water te ploeteren* (Spa), *Ie moe'n niet altied an dat plakkien zitten te klauwen* (Nbk), *Et peerd zit op 'e paol te gnobben* (Dhau), *Wat zit mi'j daor aachter toch te bongelen?* (b), *En ie hebben an de balstiender zeten te roppen?* (b) 5. een functie bekleden, deelnemen aan bestuurs- en commissieactiviteiten enz., een betrekking of positie hebben *in et bestuur zitten, in de gemienteraod zitten, Die man het een gemeenschapszin, hi'j zit overal in* (Bdie), *Hi'j zit op een kantoer* is werkzaam op een kantoor (Nbk, Np), *in de eerste [enz.] klasse zitten* in de eerste (enz.) (school)klas, (bij korfbal) *Zit ie in de aanval of in de verdediging?* 6. zich ophouden, vertoeven *Hi'j zit een protte bi'j de vrouw thuus* (Nbk), *Hi'j zat d'r vaeke* was er vaak op bezoek (Nbk, Op), *Et is gien weer om in schoele te zitten* (Nbk), *Ik kan him nargens vienen, waor zol hi'j toch zitten* (Nbk), *Hi'j is een weke naor et butenlaand, hi'j zit argens in Duutslaand* (Nbk), *Ik zit wel gauw es bi'j mien ome* kom nogal vaak bij (Spa), *Ze zitten altied bi'j mekeer* komen veel bij elkaar (Bu), *Hi'j zit een protte in de boeken* leest veel,

zitten - zitten

maakt veel gebruik van boeken, *Hi'j zit een protte in et oolde* houdt zich veel bezig met de historie (Nbk), *As de wiend mit Paosen in 't noorden zit, dan zit hi'j d'r in de regel mit Pinksteren nog* (Np), *D'r zit een oelegien om de laampe* er vliegt steeds, zit voortdurend (Ma) 7. wonen, z'n verblijf hebben *Wij zatten zommers wel in de hutte, dan haj' gien hujzaod in huus* (Nbk), *Waor zitten ze aenlik?* waar wonen ze eigenlijk (Nbk), *Oonze naoste buren zitten honderd meter van oons of* (Diz), *Ze kommen dommiet ok in Oosterwoolde te zitten* (Nbk), *Ja, daor kommen ze mooi te zitten* (Nbk), *Hi'j zit op een huurplaas* (Nbk, Spa), *N. van M. zit in de pasteri'je woont in* (Np), *Op welke kaemer zit M.?* (s), *In die buurt zit gien fietsemaeker* (b), *aachterof zitten* achteraf wonen (Nbk), *Hi'j zit op Naargenshuizen* erg afgelegen (Spa, El), zo ook *Hi'j zit op 't ende van de wereld* (Dho) en *Die zit op 't voetenaende woont achteraf* (Ld) 8. in de gevangenis e.d. verblijven *Hi'j moet henne te zitten* hij moet naar de gevangenis (Np), *Hi'j moet een peer daegen zitten* (Ste, Dho), *Hi'j het al een maond of wat zeten* (Nbk), *Ze zatten in een gesticht* (j) 9. verkeren, zich bevinden zoals wordt uitgedrukt *Aj' d'r raer veur zitten, maek ie raere sprongen* als je in lastige omstandigheden verkeert (Diz), *Deur heur onverwachts overlieden komt hi'j d'r nog mar raer veur te zitten* (Op), *Een neurende koe zit veur et kalven* (Ste, Wol), *Ze zicht d'r tegenop dat ze allierend komt te zitten* (v), *De klokke is kepot, et zit 'm an 't binnenwark* het probleem zit in (...) (Bu), *in de zorgen zitten, in de piene zitten* grote zorgen hebben, *in de putte zitten* hetz. als *in de put zitten*, z. onder *putte*, bet. 2, *in de rats zitten, in zien stinkerd zitten* in moeilijkheden verkeren (Nbk, b), *d'r naost zitten* z. onder *naost* III, bet. 2, *in onzekerhied zitten, Die vrouw zit in de overgang* (Ste), *in de schuld zitten, in de priesen zitten* tot degenen behoren die een prijs hebben gewonnen, *Die zit d'r goed bij* zit er warmpjes bij (Bu, Np), ...in id. (Np), *Die zit d'r waarpies bij* (Bu), ...*waarm bij* (Np), ...*waarm in* (Np), *Aj' wel argens krap in zitten* zej': 'de krappe haand de naoste' (Ste), *We willen d'r niet krap in zitten* armoe lijden (Ste), *d'r wat*

tussen zitten in de knel *zitten* (j), *Die vrouw zit mit 't jong en et dan van alles wat ze lekker vint; meerstal zoere appels of ries en nog wel meer dingen* is in verwachting (Nbk, Ol-Nl, Obk) 10. in de situatie *blijven* *Dat spul het te lange zeten, et had d'r al of moeten:* gezegd van te rijpe appels (Bu), *zitten* *blieven* *blijven* *zitten*, ook: *doubleren*, vgl. *In de dadde klasse bin ik een keer zitten bleven* (Nbk), *d'r mit zitten blieven* het niet kwijtraken (door te verkopen, ook: doordat men het niet eet, drinkt), *Die het et (ok vlogge) zitten laoten* die persoon is (snel) overleden (Ma, Nbk, Np, Obk), *Hi'j het heur zitten laoten* heeft haar laten stikken bij een zwangerschap (terwijl ze niet getrouwd waren) (Bu, Db, Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Wol), ook *Hi'j het heur d'r mit zitten laoten* d.i. met het ongewenste kind (Nbk, Ol-Nl), *Hi'j het heur mit twie kiender zitten laoten* is bij zijn vrouw en de beide kinderen weggegaan, heeft hen in de steek gelaten (Nbk), *Hi'j het heur mar mooi zitten laoten* in de steek gelaten (en dat is niet bep. fraai) (Nbk), *Ie moe'n et d'r zo niet bij zitten laoten* het zo aksepteren (Nbk), *wat zitten laoten* goedvinden dat de ander iets niet meer hoeft (terug) te betalen, geen wisselgeld terug hoeft te betalen, *d'r mit zitten* ermee zitten, er geen raad mee weten: *Daor har R. niks an, die zat d'r mar mit* (b), *et d'r niet bij zitten laoten* 11. zich bevinden, zijn *D'r zatten mij twie gaffeltangen in de sokke!* (Np), *De ziekte zit d'r in* (bl), *D'r zit (gien) pit in* (Db), *D'r zit gien kwaod in die persoon* hij/zij is volstrekt goedaardig (Nbk), ...*gien kwaod in die hond* die hond is nooit boosaardig (Nbk), *D'r zit een goeie boer in him* er steekt, hij is geschikt om (vo), *Vossejaegen is iederiene zien wark niet. 't Moet d'r in zitten* dat moet je kunnen, in je hebben (b), *Dat zit niet in oonze familie* dat doet zich niet in onze familie voor (Spa), *'t Kan best angeboren wezen, dat 't in de familie zit (...)* dat het erfelijk is (Nbk, Sz), *D'r zit meziek in* z. onder *meziek*, bet. 7, *perberen d'r uut te haelen wat d'r in zit* eruit proberen te halen wat erin zit, *'t Zit d'r (wel) in* de kans is aanwezig, *Daor zit wat in* daar valt wat voor te zeggen, het is niet onredelijk

(Nbk), *'t Zit d'r dik in* het gaat waar-schijnlijk die kant op, het zal waarschi-jlijk gebeuren, *Daor zit wel geld* ze be-schikken daar over flink wat geld, *Daor zit wat* id. (Nw), ook lett.: daar zit wel iets, gezegd bijv. als men door tasten probeert gewaar te worden of er zich een bep. iets bevindt, ook gezegd bijv. als men een knobbelte onder de huid ontdekt e.d. of wanneer men denkt een bronchitis e.d. te hebben (Nbk), *Daor zit wat mier in de tuun* er is heel veel (Dho), *D'r zit een vracht grus op 't laand* (Diz), *Wat is d'r al een aarmoede bi'j de middenstaand, now d'r gien geld onder de meensken zit* wat is er al veel armoede (vo), *Hi'j zit niet in een goed vel* hij is niet echt gezond (Wol), *Zit him daor de kneupe!* is dat het probleem (Obk), *Daor zit et 'm in* daar gaat het om, daar zit 'em de knoop (Nbk), *Waor zol 'm dat in zitten?* wat zou de oorzaak zijn, wat zou eraan schorten? (Nbk), *D'r zit gien beweging in* het is zonder beweging, roerloos (Nbk), *Daor zat gien schot in* het schoot maar niet op, die persoon maakte geen vorderingen e.d., *Daor zat gien brood in* daar kon je de kost niet mee verdienen (j), *N. zat in 't spul* was erbij betrokken (j), *in de perblemen zitten* in moeilijkheden verkeren (Nbk), *Hi'j zit om de dattig (henne)* is ongeveer dertig (Nbk, Np), *De muuigheid zit me toch zo in de bienen* ik ben erg moe in m'n benen (El), *We zitten in et zaod* d.i. oogsten het koren (Ma, Nbk), *Et waolt d'r over, as et hiel dikke regent, as d'r wiend in zit* (Nbk), *Die kere! zit mis mit 't pattien, hi'j het verkeerde kameraoden* is op het verkeerde pad (Dhau), *Hi'j zit d'r goed in* is rijk (Dho), ook: hij is goed thuis in die stof, dat vak enz. (Nbk, Np), zo ook *Hi'j zit goed in wiskunde* (Wol), *in 't nauw zitten* z. onder *nauw* I, bet. 1 12. gesitueerd zijn, de positie innemen (t.o.v. iets anders) *Een heerdplaete zat achter de kachel, een kachelplate lag d'r veur* (Spa), *De achterkaemer zit goed op 'e zunne* (Pe-Dbl), *'t Aachterschot zat vaeke tegen de murekaante* (Pe-Dbl), *Dat geval zit 'm aorig hoge* houdt hem behoorlijk bezig, hij maakt er zich erg druk om, *Die vent zit ok niet vule bi'j* hij is erg saai, sloom, je kunt nauwelijks een leuk gesprek met hem

hebben (Np, Sz), *D'r zit niks bi'j* id. (Nbk), zo ook *Die vent is zoe'n jandoedel* [sloom iemand], *d'r zit niks bi'j* (Db) en *Die vrouw zit niet te vule bi'j, wat een slome* (Dfo), *Dat verhael zat nogal wat franje bi'j* (Db), *d'r goed bi'j zitten* rijk zijn (Dho), *Wie zit d'r achter et peerd? O, de boer zels gaat, loopt* (om te leiden, aan te drijven) (Ste), zo ook *Hi'j was nog mar zoe'n porre, doe zat hi'j al achter et peerd* liep hij (Op), *Hi'j het him ok een betien achter zeten* gestimuleerd, aangemoedigd (Nbk), *We hebben d'r gister drok achter zeten, mar we hebben 't daon kregen* zijn er druk mee bezig geweest (Nw), *D'r zit wat achter* er zit iets achter, *tussen twee vuren zitten* geducht rekening moeten houden met de belangen, opvattingen van twee personen, partijen enz.), *iene achter de broek zitten* iemand meer dan eens ertoe aanzetten dat te doen wat hij moet doen, *D'r zit modder op je kleren* (Nbk), *D'r zit niks anders op* er zit niets anders op 13. zich bevinden bij of te midden van en daarbij stiekem pakken *Ik zat in de appels en mien zussien ston op 'e uutkiek* (Wol), *Meerdermaolen zatten de schoelejongen bi'j de wottels* (Ld), *bi'j/tot de sukerpot zitten* (Db, Nbk), *De jongen zatten mi'j bi'j de appels, die heb ik ommerack uutfoeterd* (Dfo), *De voegels hebben bi'j de appels zeten* hebben ze aangepikt (Nw) 14. (van kleding- stukken) passen, staan *Dat jassien zit jow wel goed* (Nbk), *Die broek zit me niet zo lekker* (Nbk), *(iene) niet glad zitten* 15. bevestigd, gekonstrueerd, aangebracht zijn *'t Behang zit d'r hobbelig an* (Ow), *De muurankers in de schure beginnen aorig los te zitten* (Ld), *Hi'j zit los an 't geld* geeft het geld te gemakkelijk uit (Obk), *As ze last van 't waeter kregen, hadden ze een dammegien zitten bi'j et turfgreven* (Ol-Nl), *'t Zit d'r deun an bi'j die luden* ze hebben het niet bep. breed (Obk), *Mar dat hadde d'r niet an zeten* maar het was niet de bedoeling geweest dat dat ook werd gegeven, betaald, vooral: dat kon er niet af (Nbk, Np), ook: als loon gekregen, verdiend (b): *De eerste peer keer longerde hi'j wel es op een appel of een pere, mar d'r zat nooit wat an* (b), *Een koppien koffie was toch ok al 't minste dat d'r an zat* zou je toch in ieder geval wel krijgen (b), *Aj'*

zittendeweg - zittersplaanke

goddelroos kriegen is dat wel een bezuking, want daor kuj' tieden an/mit zitten een hele tijd niet kwijtraken (Obk), Hij zit an de stoel vaasteplakt komt niet van z'n stoel (Nbk, Ow), Daor had grif een smaekien an zeten (b), Die zit d'r an zit eraan vast (bij een verkoping) (Np), Hij zit an de stoel vaasteplakt komt niet van z'n stoel (Nbk, Ow), Hij het de hanen aorig los zitten is snel geneigd om te slaan (Nbk), D'r zit een goeie kaante an het heeft een positief aspekt 16. volgens de genoemde eigenschap of hoedanigheid zich voordoen argens om verlegen zitten, Hoe zit et aenlik?, Hoe zat dat aenlik?, Now, dat zat zo (...) (b), Zo zit et (Nbk), Et zit zie zo (...) het zit aldus (Nbk), Dat zit wel goed, ...snor, Hoe zit et, wil 't een betien? hoe gaat het (Nbk), 't Zit nogal nauw mit disse pinke het steekt nogal nauw (j), Et zat niet goed ze hadden onenigheid (Np), 't Zit mi'j zo vol in de huid, ik moet iederkeer ofblaozen (Dhau), Wat zit je haor toch mooi! (Nbk), Et zit me zo dwas in de huid (Nbk), Et eten zit me niks niet lekker ik heb een onprettig gevoel door wat ik gegeten heb (Nbk), Dat zit me niet lekker dat bevalt me niet (Nbk), Et zit wat deur mekeer dooreen, in de war (Nbk), De sjerp zit d'r in bekookt (v), Aj' je zeer zitten op 't zadel is ongemakkelik (Sz), Wat zat dat daor allegeer reer, krek al was zien hemd in de tieze (b), 't Zit goed briek het zit goed fout (Ow), Et zat aorig taoi het was erg spannend hoe het af zou lopen, het was maar zeer de vraag of het goed af zou lopen (Np), De melk zit dikke in de panne (Spa), Et zit d'r dik op ze hebben ruzie gehad (Np, Obk), As et min weer is, hangen de bijen vaeks in de buurt van et ielgat omme; dan zitten ze stief (bs: Obk) 17. gevuld, bedekt, vervuld zijn Hij zit onder et stof z'n kleren, z'n haar enz. zitten vol stof (Nbk), ...onder de kleine vliegies er zitten heel veel kleine vliegjes op hem (Nbk), We maggen wel achter de rotten, die vermeerderen heur hadde, aandere zitten we d'r onder straks zitten er veel te veel in onze omgeving, onze boerderij enz. (Nbk, Sz), Et zit vol stof (Nbk), Hij zit vol van meziek houdt veel van muziek, zo ook Hij zit d'r vol van houdt er veel van, N. zat d'r vol van om bi'j heur nichte te

*kommen (s), De kaemer zit hatstikke vol d.i. met mensen (j), Et zit 'm vol hij heeft veel slijm in z'n luchtwegen (door verkoudheid e.d.), Ik bin niks niet lekker, ik heb et zo deur de huid zitten (Dfo) 18. door aanraking of bijna-aanraking verbonden zijn, naderen door te volgen Daor meuj' niet de hieltied an zitten, heur (Nbk), D'r miste een beste schilfer van de boom, ie konnen zien dat d'r een auto tegenan zeten hadde dat er een auto tegenaan gebotst was (Obk), achter iene an zitten achternazitten, achter een meid an zitten proberen te versieren, je niet op 'e kop zitten laoten, et niet op je zitten laoten, mekeer in de haoren zitten e.d., d'r op zitten gereed zijn (van werk, een aktiviteit, een bep. periode e.d.): Et zit d'r op veur vandaegel (Nbk), Ik heb de taek d'r op zitten (Nbk), Zol d'r een pak veur de broek op zitten? te wachten staan (s: Obk), vandaar As dat d'r op zat, dan waj' nog niet jaorig (Obk), D'r zal wel niks anders op zitten daaraan valt niet te ontkomen 19. ermee zitten, iemand flink beroeren, in verb. als d'r mit zitten: Daor moej' now niet langer mit zitten, heur (Nbk), Ie moe'n d'r mar niet mit zitten (Nbk), Ik heb d'r een hiele poos mit zeten, mar ik heb et in 't laest toch mar zegd (Nbk), Et weren de oolden die mit de zwaorighied zatten (v) 20. als doelpunt maken Hij gaf een hadde trap tegen de balle, en die zat, in ien keer (Nbk), Die zat! die opmerking was terecht en kwam aan (Nbk) * Dat zit zee de smid, en hij zette zien wief mit 't gat op 't kachellit (Db), zo ook Zit zee de smid/En plakte zien gat op 't kachellit (Nbk) zittendeweg bw. [sitndəwex; aks. wisselt] 1. terwijl men zit, zittend Wat hebben jim heit en N. en M. indertied een huid vol wark had om zo'e'n stok daele te krieges, en ie doen et zittendeweg in een dag (vo) zittersplaanke (Dfo, Ma, Obk, Ste, vo) Ook zittelplaanke (Ste), zitplaanke (Bu, Db, Diz, El, Ld, Ma, Nw), waegenplaanke (Bu, Diz) de; -n; ...plaanke ['sitrsplā:ŋkə/'sitl.../'sit.../we:gg...] 1. zitplaats in de vorm van een plank op een boerenwagen of evt. een ander vervoermiddel de losse zitplaanke (Nw), Ze hadden een lange zittersplaanke over et hujraem legd, dan stotte et niet zo (vo), Hij het waegen-*

plaanke om op te zitten (Bu), *Wij bruukten de boerewaegen mit een zittersplaanke op 'e middel van de boerewaegen; et raem kwam d'r eerst op, en daor kwam de plaanke middel overhenne (Ste), De zittelpaanke kwam middel, dwas over de boerewaegen, daor konnen dan een stok of drie meenksen op zitten (Ste), Ie hadden een kotte waegenplaanke, die lag net op 'e ziedledders, en een lange waegenplaanke die lag op et raem, die zat vuile lekkerder omdat et meer veerde; mit een boel meensken bruukte ie ze beide, mit viere twie an twie (Bu), De zitplaanke kwam bi'j een voer huj zo te liggen daj' daor op zitten konnen: mit ien peerd lag et op de ziedkaante an de linkerkaante en dan overdwas naor veuren; bi'j twie peerden lag et, ok op et raem, wat hoger, zo, daj' je bienen op 'e dissel kwiet konnen. D'r kwam dan veur wat huj onder de plaanke, zodat die veur wat hoger kwam en dan koj' goed zitten (Ma)*

zitting de; -s, -en; zittinkien (bet. 1) ['sitɪŋ] 1. deel van een stoel of bank waarop en waartegen men zit; vooral: het bekleedsel daarvan *de zitting van een stoel, Deventer stoelen hebben matten zittings (Dho, Spa), ...waren allemaole mit biezen zittings (Sz), Die stoelen bin mit een matten zitting (Diz, Bdie)* 2. gelegenheid die men geeft om te konsulteren *Knopvan-alles wodde bruukt as soort medesien, ze kochten die van 't Stappester boertien; daor gingen ze henne en die hul zitting (Np), Tandartsen hadden vroeger eerst wel zitting hier en daor; dan kwam d'r zo now en dan iene in Wolvege (daor mos Ni'jhooltpae ok henne), en bi'j Tjalma in Berkoop kwam ok wel es iene (Ow, Np)* 3. formele gelegenheid die men geeft om te kunnen betalen, betaaldag e.d. (Bdie) 4. formele vergadering van een gemeenteraad, een rechtskollege e.d. *Ik bin naor de zitting van de gemienteraod west (Diz)* **zittingsdag** (1) ['sitɪŋzɔx] - zittingsdag **zittingsjaor** (1) ['sitɪŋs...] - zittingsjaar **zittingsperiode** (1) ['s...] - zittingsperiode **zittingstied** (1) ['s...] - zittingstijd **zitvleis** et ['sitfleɪs] 1. lett.: vlees aan het lichaam als gevolg van het lange zitten, all. in de verb. *Ik heb zo lange zeten, ie zollen d'r zitvleis van kriegen (Nbk)*

zjandarme (Bu) de; -s, -n [zjan'darme] 1. gendarme (lett.)

zn. - afkorting van *zelfstandig naemwoord, zonuumd* zogeheten

zo I Ook *zoe* (Ld, Nbk, Nw) bw. [so:/su] 1. zoals het echt is, waar *Dat is zo, Et is zo, dat (...)* het zit als volgt in elkaar, ik vind (Nbk), *Is dat zo?* is dat waar, klopt het, *Is 't niet zo?* is het niet (Nbk, Np), *Krek of et zo wezen mos* alsof het zo moest zijn, het was niet toevallig (Nbk), *Zo moet et gebeurd wezen dat (...)* (j), *Dat wee'k zo niet* weet ik niet precies (Nbk, Np) 2. even, net zo *Zo vaeke as ik an 't ploegen west bin, kreeg ik in de smiezen dat d'r een vore van mien akker of sneden was (b), Zo gauw as hi'j in huus kwam, gong hi'j op bedde (Np), Dan is 't krek as 't eten twie keer zo goed smaekt (b), Dat wee'k zo niet, jonge* dat weet ik niet precies, dat zou ik nog niet durven zeggen (b), zo ook *Och, dat wee'k now zo nog niet, mien joongien* dat zou ik nog niet durven zeggen (b) en (...) *wit mit bruun of bruun mit wit, dat wee'k zo niet (b), zo vaeke as (...), Hi'j is krek zo oold as ikke (Nbk), Hi'j is niet groter as zo ongeveer* d.i. zoals men iemands lengte aangeeft door met de hand een hoogte aan te duiden (Nbk), *Et was zo mooi as wat* het was erg mooi, *Hi'j was zo dronken as wat* heel erg dronken (j), *Om zo en zo laete zollen ze kommen* op een niet precies te noemen tijdstip (Nbk), *Hi'j vertelde oons wel wat, mar et was zo en zo wat henne, et was onbegriepelik (Dfo), De streupers weren as vuur zo bange veur him (j), zo dom as een ezel (Nbk)* 3. in hoge mate, in die hoge mate (dat) *De kiepen leggen al zo min (b), Ik heb in de kraante lezen dat hi'j overleden is, mar och, 't is vere of, en dan raakt et je zo niet* niet in zo'n hoge mate (Sz), *Et is nog mar zo even leden (ba), Want ik wol toch zo graeg dat wi'j ok es gelokkig wodden zollen (b), Hi'j kan zo mooi mit je ommelullen, hi'j bepraot je zomar (Sz), Hi'j was zuver uuthongerd, zo at hi'j (Nbk), Hi'j leup overal tegenop, zo slaoperig was hi'j (j), Dan had hi'j et wel es zo in de aarms had dat hi'j (...)* (j), *Now weren wi'j zo gelokkig dat wi'j iene in de kunde hadden die (...)* (b), *Hi'j begon zo te lachen, hi'j kon niet weer opholen*

(Pe-Dbl), *Hi'j was niet zo hiel jong meer* (Nbk), *De hond schobbert, zo het hi'j vlooiën* (Dhau), *Dat is wel zo gezellig eigenlijk wel gezelliger* (Nbk, b), *Et onweerde zo, ik wus me gien raod* (El), *Doe schrokken ze allemaol zo, dat de hiele bende de vlocht nam* (s), *Zo dronken was hi'j nog niet, of et drong toch nog tot 'm deur* hij was nog niet zo dronken dat het niet tot hem doordrong (b), *Zo stille as 't krek was, zoe'n drokte is 't now* (v), *Soms zag hi'j niks meer, zo duuster was et* (j), *Wat kan een meenske mi'j op 't laeste ok nog doen! Nog niet zó veule!* (b) 4. op die of deze manier *Doe hebben ze bekend, dit zus, dat zo* (ba), *De iene zegt zo en een aander zo, ze praoten d'r ongeliek over* (Sz), *Zo is 't niet, heur* (Nbk), *Zo wil 't goed* (Nbk), *Dat moej' zo niet doen* (Nbk), *Dat wil hi'j zo hebben* (ba), *Et zal misschien nog wel zo kommen* (...) (j), *Zo kwam d'r weer zoe'n volkien* (...) (j), *Now, dat zat zo dat zat als volgt in elkaar, het was als volgt gebeurd* (b), *Now hadden wi'j zo docht* (...) (b), *Dat kwam zó: (...)* dat was zó gekomen: (...) (Nbk, b), *Zo ok disse keer* op die manier (ging het) ook nu (b), *Dat haj' zo* op die manier ging het, was het nu eenmaal (b), *De hiele dag had et al zo wat anmot* had het op die manier geregend (b), *De regentonne, die op 'e ziede van de keet ston, mos een betien uut de waegen trokken wodden, zó dat hi'j krek veur de deure kwam* (b), *We laoten et mar zo we laten het voor wat het is, komen er maar niet weer op terug* (Nbk), laten het maar zitten (Nbk), *As 't zo hier en daor es een betien overdreven liekt* (...) (b), *Klaos Rinken kreeg zo deur de weke van zien vrouw niet veule centen in de buse* (b), *Vals geld kun ze haost nooit zo naomaeken of et is d'r an te zien deur een kenner* (Obk), (hier gezegd n.a.v. een ouderwetse put:) *Et was wel wat een oolderwetse, zo mit een schammel en een haoke* (b), *N. wet haost krek liekegoed as wi'j waor 't spul staot. Zo har mien vrouw gister een theedrinker* (...) (b), *Et gong oons vroeger krek zo, moej' mar zeggen* (v), om zo te zeggen om het maar op die manier te formuleren: *Et is om zo te zeggen haost krek zo mooi as* (...) (Nbk), en zo en dergelijke: *Ze hadden de kaasten meer as*

vol, een protte boeken en zo (Nbk), *Medallies kriej' ok bi'j veekeurings en zo* (Ste), *Ze konnen daor slaopen, en aovens eten en zo* (v), of zo ongeveer, iets dergelijks: *We hadden niet vule tied meer, een weke of zo* (Nbk), *Ze kommen uut Hattem of Epe of zo* (Nbk), *een korf zoere veenties of zo* (b), *Laot ze die vechtersbaozen d'r mar uut slaon, mit een gummiknuppel of zo* (Nbk), *en zo wat henne enzovoort: Ze bin an 't timmeren en schilderen en zo wat henne* (Nbk), zo ook ...en al zo wat henne (Nbk) en *We hebben mit de bus weg west naor een museum en nog zo wat henne* (Sz) 5. dadelijk, aanstonds *Now moej' opschieten, 't is zo middag* (Db), *Et is zo hoog waeter, we zullen de gröppen mar even opmaeken* (Dfo), *Et vuurwark kon zo losbranen direkt, elk moment* (b), *Hi'j komt zo mitien* (Bu) 6. zo maar *Ik leup zo bi'j 'm langes nl. zonder te groeten* (Bdie), *Aj' op 't heden een bekeuring kriegen, dan kost je dat zo een vuventwintig gulden* (Obk), (ook aaneen:) *zo mar zomaar, zonder problemen: Een vos die hej' zo mar niet uut de tied* (b), ook: direkt, zonder dat je er erg in hebt: *Ie hebben tegenwoordig zo mar een bekeuring te pakken mit dat hadde rieden* (Nbk) en: zonder motivatie, zonder verdere uitleg, zonder iets te zeggen: *Hi'j vleug d'r zo mar vandeur, zonder dat hi'j wat zee* (Nbk) 7. nadrukkelijk *Ik had nog zo zegd dat hi'j niet zonder jasse buten kommen mos, en toch dot hi'j et!* (Nbk) * *Zo de oolden zongen, piepen de jongen* (Ow)

zo II onderschikkend voegw. [so:] 1. zoals *Laot et mar zo 't is* (Pe-Dbl), *Die wonen dat pad daele, zo oons mem en heit wonen dus* (Bu, Nbk), *Benauwd heur, zo die kerel liegt!* (Ste), *Et is reer zo et regent* (El) 2. naar, overeenkomstig *Zo te zien was 't ok een alderdaonigst mooi hontien* (b), *Zo te heuren hej' een protte wark verzet!* (Nbk), *Zo 'k al zee* (...) (b) * *Et is (now ien keer) zo 't is* het is nu eenmaal niet anders (Nbk), *'t Is mar zo 't is* laat het maar zijn zoals het is (b)

zo III tw. [so:, ook som] 1. (gezegd om een plotselinge verbazing uit te drukken) zo, toe maar! *Zo, wol hi'j et weer es aandere hebben! Dat hoolt ok nooit op mit*

die vent (Nbk), *Hoe zo?* waarom, wat bedoel je, *Hoe dat zo?* waarom: *Ik kom vanaovend now es een keer niet* [met als mogelijke reactie] *Hoe dat zo?* (Nbk), *Ie kommen zeker niet vule bij die meensken* [met als mogelijke reactie:] *Nee, hoe dat zo?* wat bedoel je ermee te zeggen (Nbk), *o zo zo is dat, beslist Ik kom niet weer en daor laot ik et bij!* *O zo!* (Nbk), (gezegd om tevredenheid uit te drukken:) *Zo, dat is weer klaor* (Nbk), *zo ook Zo, dat is dat* (Nbk), *zie zo ziezo, zo zo zo zo*, ook aaneen: *zozo*, z. ook aldaar

zo'n z. *zoe'n*

zoas ['so:mas] - zoals: onderschikkend voegw., van vergelijking: *Doe 't mar zoajt wend binnen* (Nbk), *Hi'j is krek zoas zien heit* (Nbk), *'t Is krek zoaj' zeggen* precies zoals je zegt (Nbk); id., van modaliteit: overeenkomstig, naar (spor.) *Zoas ze zeden mos et wel een goeie vent wezen* (Nbk)

zocht (Dhau, Np, Obk) Ook *zucht* de; -en; -zochien [soxt/saxt] 1. keer dat men zucht *Now, wat laot ie een zucht!* je zucht nogal, zeg (Nbk), *Hè, wat een diepe zucht!* (Nbk), *mit een zocht van oplochting* (j) 2. enige wind (die waait) (Nbk, Np, Obk) *Ie raanden daor haost van de zonne; d'r ston ja ok gien zuchien wiend* (Nbk) 3. zeer korte tijd, ogenblik *Et is mar een zocht* (Np), *Mit een zucht was hi'j d'r weer* (Np), *In een zucht was hi'j klaor* (Nbk, Spa), *...was hi'j veurbij* (Np) * *Wat een zwaore [of diepe] zucht van een licht hatte* gezegd wanneer men een diepe zucht slaakt terwijl er in feite niets aan de hand is (Ow)

zochten (Dhau, Nbk, Obk) Ook *zuchten* (verspr.) ['soxtɪn/'saxtɪn] - zuchten: zuchtend ademhalen, zuchten lozen *Hi'j zochtte es* (Nbk), *diepe zochten* (Nbk)

zodaodelik z. *zodaolik*

zodaolik (Nbk, Np, Wol, p) Ook **zodaodelik** (Nbk, Np) bw. [so:'dɔ:əlɛk/...'dɔ:ədɔk] 1. zodadelijk, aanstonds *Ik kom zodaodelik wel* (Nbk, Np)

zodat (spor.) [so:'dat] - zodat *D'r was trouwens de hieltied iene bij die je op 'e vingers keek, zodaj' gien rere dingen uuthaelen konnen* (v), (dat is het gebruikelijker woord, vgl. *Hi'j had et bien breuken, dat hi'j kon niet mit op vekaansie* (Nbk), *Breng de boel mar gauw an de kaant, daj' aanst mit kunnen opdat* (Nbk))

zodde (WS noord. van de *Lende*, Nbk, Obk, j) de; -n ['sodə] 1. taaie plag gras, moerassige zode (Nbk, Obk, Spa, b: ln) *Et was een hiel getrek om de zodde uut de sloot te kriegen* de bovenste, moerassige laag met gras- en andere waterplanten (Np), *zo taai as een zodde* (Spa) 2. drijftil, drijvende pol gras, weke plek in moerassig gebied, moerassig stuk in het land (Nt, Ol-Nl, Op, Obk, Spa, Sz, Wol, j) *Dat laand is iene zodde* is erg laag, moerassig, veenachtig (Ol-Nl), *Dat land is net een zodde* (Spa)

zoddeland (Np) et ['sodə...] 1. land met zodden, z. *zodde*, bet. 2

zoddepoele (Obk) de; -n; ...poeltien ['sodəpu:lə] 1. heidepoel met een sterke laag planten aan de oppervlakte *Een on-diepe heideplasse is een zoddepoele waor ie over lopen konnen* (Obk)

zoddepolle (Op) de; -n; -gien ['sodəpələ] 1. graspol in moeras

zodderig z. *zoddig*

zoddig (Np, Nt, Obk) Ook *zodderig* (Diz, Ld, Nt) bw. (bet. 2), bn.; -er, -st ['sodəx/'sodɔx] 1. met moerassige grond, met natte, weke bodem *Et laand is zodderig* (Nt), *D'r zitten zodderige plakken in et laand* (Diz) 2. (m.b.t. iemands gelaat) niet fris, niet glanzend (Ld) *Hi'j kikt wat zodderig toe* (Ld)

zode (verspr.) ['so:ədə] 1. afgestoken heideplag met veen eraan, eerder veel als brandstof gebruikt (s), lang soort turf, van geringe kwaliteit (Bu, Nbk, Nw, Obk, Ste, s) *Vroeger stookten wi'j zoden* (Ste), *lange turf of zoden* (Obk), *Anmaekturf, aenlik zodegies, is voege turf; et vatte zomar vlam, mit een betien pietereulie d'r op* (Nbk), *Mit zoden op et rim stikken dan kwammen ze op 'e stoeke, dan kwammen ze in de zodering; die zoden wodden opstookt in et fornuis* (Bu), *Aj' turf of zoden in dieken zetten, dan gaot 't an 't dreugen* (Nw), (van een paard:) *zo mak as een zode* (Nbk) 2. graszode (verspr.) *Dat stok laand zit een mooie zode in* (El), *'t Is een goeie zode, d'r staot mooi grös op een goed soort gras, die tot een dichte zode groeit* (Sz, Nbk), *Et zet gien zoden an de diek* levert weinig op, helpt onvoldoende (Dho, Diz, Dla, Op, Ow, Sz), *...geeft gien zoden an de diek* id. (Sun-Ot), zo ook *Et*

zodediek - zoegepappe

brenge niet vule zoden an de diek (El), waartegenover in positieve zin: *Dat smit nogal wat zoden an de diek* levert nogal wat op, helpt behoorlijk (Np) en *Dat zet zoden an de diek* id. (Dhau, Nbk, Nw, Pe-Db1)

zodediek (Nw) de; -en; -ien ['s...] 1. dijk: lage, lange hoop gestapelde turf: van een bep. soort, nl. *zoden*, z. *zode*, bet. 1 *Zodedieken bin d'r bij 't bossien* (Nw)

zodehokke (Bu) et; -n ['so:ədəhøkə] 1. hoop hol gestapelde turf

zodemolm (s) de ['s...] 1. molm van *zoden*, z. onder *zode*, bet. 1

zodemot (Bu) et ['so:ədəmot] 1. turfmot van een lang, broos, slecht soort turf, nl. *zode*, z. aldaar, bet. 1

zoden (Ste) bn.; attr. ['so:ədn] 1. van heideplaggen (veelal: met een bovenkant waarvan de heidestruiken zijn verwijderd) *een zoden hutte* (Ste)

zodering (Bu) de; -en ['so:ədə...] 1. op bep. wijze gestapelde *zoden*, z. *zode* bet. 1, z. *ring* bet. 18 (...) *dan kwammen ze in de zodering; die zoden wodden opstookt in et fornuis* (Bu)

zodestikken (Np, Obk, Ste) onbep. w. ['so:ədə...] 1. steken van *zoden*, z. onder *zode*. *Aj' zodestikken willen moej' eerst plaggen, en dan komt de hule* (Obk)

zodoende [so:()dū:ndə; aks. wisselt] - zodoende *Zodoende bleef de zwaarm in de buurt* (Ma), *dat zodoende daardoor komt het, en zodoende: Die is wedeman, dat zodoende* (b) * *Dat zodoende, zee Jan Paander* (Nbk)

zodommiet (Op) bw. [so:'dɔmit] 1. dadelijk, binnenkort

zodrekt (Spa) bw. [so:'drekt] 1. dadelijk, aanstonds

zoe z. *zo*

zoe'n Ook **zo'n** (Sb) aanwijzend vn. [sūn/sō:()n] 1. zo een, zulk *Zoe'n schoele zo'k niet graeg op zitten willen* (Nbk), *Zoj' zoe'n vent niet!* zou je hem niet! (Nbk), *zoe'n iene* zo een, zo iemand, ook *zo'n iene* (Sb) 2. (van pers., zaken, gebeurtenissen) in hoge mate met de kenmerkende eigenschap *Dat is wel zoe'n in-klauwer* een erg inhalige persoon (Spa), 't *Is omdat ze zoe'n goed meenske west het* (v), *Die vent is wel zoe'n smeertap!* (Nbk), *Al weer zoe'n poemse, gniffelde mien*

buurman (b), *Ik heb toch zoe'n zin an een zoere hering!* (Nbk) 3. ongeveer *Daor kwam op zoe'n 40 tree van mi'j of een vos an* (b), *tegen zoe'n ure of elven* (Nbk), *Ok al het half Oosterwoolde 'm daor zoe'n betien slop om lacht zo ongeveer* (b), *Alles nemt zoe'n betien ofscheid* (bl) 4. zoals men ongeveer wel kent *Ik heb zoe'n nij-moods ding kocht, weej' wel, zoe'n magnetron* (Nbk), *Dan bin d'r hiel wat dingen veraanderd bij da'k zoe'n jonge was* (j, b) **zoef** tw. [suf] 1. *zoef Zoef! D'r gong al weer een auto langes* (Nbk)

zoeg (Db, Nbk, Np, Spa) de; -en ['su:x] 1. saaië, zoetsappige vent *een zoeg van een kerel* (Db), *Dat is ok wat een zoeg, altied mar wat gniezen mar intied wel van alles en nog wat uutvreten* (Nbk), *Wat een zoeg is dat, je een zoetsappige, saaië vent* (Spa, Nbk), *een aorige zoeg* (Np)

zoegbuize (Diz, Ow) ['su:ɣbœjzə] - zuigbuis: aan een pomp

zoegdoek (Ma) de; -en; -ien ['su:yduk] 1. doekje waarop een kind kan sabbelen *een sabbeldoek of zoegdoekien veur de kiender* (Ma)

zoegen Ook **zugen** (WH) st. ww.; overg., onoverg.; het zeugen ['su:gn/'sy:gn] 1. (overg.) door zuiging water, lucht, stof enz. verplaatsen *De pompe zoegt et waeter omhogens* (Nbk) 2. (overg.) met de lippen eromheen geklemd en met een inademende beweging uit iets halen *De zoegepappen zeugen we de hunning uut* (Nbk) 3. (onoverg.) uit de borst, uier enz. drinken *Die koe zoegt bi'j himzels drinkt de eigen uier leeg* (Nbk), *De biggies bin an et zoegen* (Nw) 4. (onoverg.; van een zeug) zog hebben *Een dreuge motte zoegt niet meer* (Ow) 5. sabbelen, lurken *Et kiend zat op zien doempien te zoegen* (Nbk), *uut de doem(e) zoegen fantasieren, zelf bedenken: Dat verhaeltien hebben ze uut de doem zeugen* (verspr., Obk), *d'r een puntien an zoegen* (kunnen) er een voorbeeld aan moeten nemen, kunnen nemen (verspr.): *Die kan d'r wel een puntien an zoegen* (Nbk), zo ook 'n *punt d'r an zoegen* id. (Db, Dho) 6. (overg.) stofzuigen *Ik zal de slaopkaemer even zoegen* (Nbk)

zoegenappen(boom) z. *zoegepappe*

zoegepap z. *zoegepappe*

zoegepappe (Obk, bet. 2: Np) Ook *zoege-*

pap (b), **zoegepappen** (mv.: Bdie, Dfo, Diz, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl, b: lm, p), **zoegepappenboom** (Pe-Dbl), **zoeketappe** (Dmi, Obk, fp), **zoeketappen** (mv.: Bu, Dho, Np, Nw, Obk, Op, fp, b: ln) **zoegenappen** (mv.: El), **zoegnappen** (mv.: Dho), **zoegpappen** (fp), **pappezoegers** (mv.: Ow, Pe-Dbl), **papzoeger** (Db, Dhau, Ow, h), **hunningzoeger** (Ma) de; -n; ...pappien ['su:gəpəpə/'su:gəpəp/...pəpɪ/...bō:m/...təpə/...təpɪ/'su:gənəpɪ/'su:xnəpɪ/'su:xpəpɪ/'pəpəsu:grs/'pəpəsu:gr/'h...'] 1. kamperfoelie, ook tuinkamperfoelie (h) *De zoegepap komt al in 't blad* nl. in het vroege voorjaar (b), *De zoegepappen bin d'r ok weer staan weer in blad* (Nbk), *Zoegepappen zeugen we vaeke, want d'r zat lekkere melk in* (Pe-Dbl) 2. fopspeen (Np)

zoegepappen z. *zoegepappe*

zoegepappenboom z. *zoegepappe*

zoeger Ook **zuger** (bet. 3: Spa, Sz) de; -s; -tien ['su:gr/'sy:gr] 1. iemand die zuigt 2. fopspeen of gewone speen (Dfo, Db, Ld, Ma, Mun, Np, Obk, Op, Ste) *Vroeger wodge d'r nog wel es wat suker an de zoeger daon* (Obk), *Doe de zoeger even op 'e flesse* (Np), *Dat kiend raost zo, geef et mar gauw de zoeger even* (Op) 3. pompzuiger (verspr.) *De pompeslag en de zoeger (in de pompe) bin et slagwark van de pompe* (Ste) 4. hetz. als *lammezoeger*, z. aldaar (Bdie)

zoegerkleppe (Dhau, Op) Ook **zoegkleppe** (Bu, Ow) ['su:grklepə/'su:x...'] - zuigerklep *de zoegkleppe an de zoegstange van een pompe* (Ow)

zoegerstange (Nt, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) Ook **zoegstange** (Ow), **zugerstange** (WH) ['su:gr.../'su:x.../'sy:gr...'] 1. zuigerstang, vooral: stang aan de pompzuiger

zoetanen (Ma, Obk) mv. ['su:ɡətā:n:] 1. de eerste tanden die een kind krijgt (Ma), het melkgebit (Obk) 2. fopmiddel, nl. gefingerd iets voor het halen waarvan kinderen of onnozele personen weg werden gestuurd om het te halen (Ma)

zoeketappe(n) z. *zoegepappe*

zoegflesse Ook **zuugflesse** (Spa) de; -n; ...flessien ['su:xfləsə] 1. zuigfles, nl. om jonge kinderen met melk te voeden *even de poppe de zoegflesse geven* (Db)

zoegien (Ma) et; zoegies ['su:xin] 1.

sloom, onnozel vrouwtje

zoeging (spor.) ['su:ɡɪŋ] - zuiging

zoegkleppe z. *zoegerkleppe*

zoeglam (Op) bn. ['su:xlam] 1. niet langer *zog* gevend *De motte is zoeglam* (Op) 2. z. *zoeglaom*

zoeglaom (Dhau) Ook **zoeglam** (Np, Op) et; -er; ...pien ['s...'] 1. hetz. als *opfokker tien*, bet. 1

zoeglappe (Np, k: Ste) ['su:x...'] 1. zuigleer, trekleertje

zoegleer (El, Obk) et; -tien ['su:xlt:ər] 1. stuk leer waarvan een zuigende werking uitgaat: onderdeel van een pompzuiger *D'r mos zo now en dan een ni'j zoegleer in de pompe, eerst smeeet hi'j gien waeter genoeg op* (Obk)

zoegmotte (Obk, s: oost.) de; -n; ...mottien ['su:xmotə] 1. zeug met jongen (die zuigen, zog drinken)

zoegnappen z. *zoegepappe*

zoegpappen z. *zoegepappe*

zoegpere (Dmi) de; -n; ...peertien ['su:x...'] 1. zachte peer

zoegpompe (Bu, vo) ['su:x...'] - zuigpomp *Op 'e koezoolder ston een grote zinken bak; mit een zoeg- en paspompe op een nortonputte koj' die ien of twee keer daegs vol pompen* (vo)

zoegspannegien (Np) et; ...gies ['su:xsn...'] 1. twee zogende lammeren bij een schaa

zoegspul (Np, b: lm, bo: Bu, Nw) et; ...spullegies ['su:x...'] 1. schaa met zogende lammeren

zoegstange z. *zoegerstange*

zoek (Nbk) tw. [suk] 1. (bevelend tegen honden:) zoek het op, spoor dat dier op enz. *Toe dan hond, zoek, zoek, toe dan toch!* (Nbk)

zoel [su:l] - (van het weer) zoel, zwoel, vooral in *zoel weer* (verspr.), *Et is wat motterig, zoel weer* (Np)

zoelig bn. ['su:ləx] 1. zoel, zwoel *Et was wat zoelig, vochtig weer* (Sz), *Et is van dat zoelige weer* (Np)

zoemar z. *zomar*

zoemen ['sūm:] - zoemen (lett.), gonzen *Aj' de kōrf of kaaste eupenmaeken, maeken de bi'jen een geluud; et gaot hier om et zoemen; et is een betien een lerkachtig geluud, mar et duurt meerstal niet zo lange* (bs: Dfo, Op)

zoemer (bet. 1-3: WS, El, Ld, Ma, Nbk,

zoemerachtig - zoemerkaante

Obk, bet. 4: alg., bet. 5: Ol-Nl) Ook **zommer** (bet. 1-3: OS, Bu, Np), **zomer** (bet. 1-3: Dfo, El) de, in bep. verb. ook et; -s; -tien ['sumr/'somr/'sō:mr] 1. zomer (het warme jaargetijde) *We hebben de zomer al haast weer* het is al weer bijna zomer (Nbk) 2. zomerseizoen *We hebben een prachtige zomer van 't jaor* d.i. vooral: met fraai weer (Nbk), waartegenover *We hadden een minne zoemer, as we now mar een mooie haast kriegen* (Np), *Een half jaor laeter, in de zomer (...)* (b), *bi' 't zomer* in het zomerseizoen (Dfo, Ow): *As 't bi' 't zomer waarm weer is, kun de blienden zo stikken* (Dfo), *van 't zomer/zoemer/zoemer* deze zomer (die we nu hebben, die aanstaande is of die net voorbij is): *De lepinen hebben van 't zomer goed bluuid* (Dfo), ook *van de zomer/zoemer/zoemer* id.: *Je hoefden van de zoemer niet zo vaeke in 't schaad te zitten* d.i.: de zon scheen niet vaak erg fel (Ol-Nl) 3. zomers weer *t Is zomer vandaeg!* een dag met zomers weer (Nbk), *Et wil nog niet bot zomer wodden* het weer wordt nog niet erg zomers (Nbk), *We hebben nog niet vule zomer had, van 't jaor* we hebben weinig zomers weer meegemaakt tot nu toe (Nbk), *De zomer komt d'r niet in* het wordt koud doordat er een raam/deur openstaat (vaak gezegd om deze te doen sluiten) (b) 4. instrument dat een zoemtoon kan voorbrengen 5. blauwe vlieg (Ol-Nl) * *Kommen d'r ploemen in et riet/Dan is de zoemer in 't verschiet* (Obk) **zoemerachtig** (Nbk) Ook **zomerachtig** (Nbk) ['s...] - zomerachtig **zoeraovend** (Np, Op) Ook **zommeraovend** (Nbk), **zomeraovend** (Dfo) de; ...aovens; ...aovenpien, ...aoventien ['s.../...] 1. zomeravond *Aj' op een zoeraovend een nefien op je slaopkaemer hebben, kuj' je gelok wel op* (Op) **zommeraovens** (Np) Ook **zommeraovens** (Nbk) bw. [sumr'o:bm/...] 1. op een zomeravond *Zomeraovens kuj' et sjiipen van de gruswippers heuren* (Np) **zoemerbiete** (Bdie, Obk, Spa) Ook **zomerbiete** (El) de; -n; ...bieten ['s.../...] 1. bep. ronde biet **zoemerbroek** (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zomerbroek** (OS, Bu) ['s...] - zomerbroek

zoemerdag (WS, El, Ld, Ma, Nbk, Obk) Ook **zommerdag** (OS, Bu), **zomerdag** (Dfo, El) de; ...daegen; ...daggien ['s.../s...] 1. zomerdag, dag in de zomer *Bi' de zoemerdag kan et soms best dauwen over et laand* (Wol), *Bi' de zomerdag kuj' daor min fietsen, want dan is 't maelig* (Nbk), *op een mooie zoemerdag* (Nbk) 2. dag met zomers weer *Et is een echte zomerdag, vandaeg* (Nbk) **zoemerdiek** (spor. west.) Ook **zomerdiek** (spor. oost.) ['s...] - zomerdijk **zoemerdienst** (spor. west.) Ook **zomerdienst** (spor. oost.) ['s.../...] - zomerdienst **zoemerdracht** (l, bs: Obk, Op) Ook **zommerdracht** (bs: Dfo, Ow) de; -en ['s.../...] 1. periode in de zomer waarin de bijen honing halen: van klaver, lindebomen, sporkhout, bramen en andere zomerplanten 2. kleding die men in de zomer draagt (l) **zoemeren** (Bdie, Dho, Op) Ook **zommeren** (Db, Dhau) zw. ww.; onpers.; zoemerde, het zoemerd ['sumrɪn/'somrɪn] 1. zomerweer zijn **zoemerfeest** (spor. west.) Ook **zommerfeest** (spor. oost.) ['s...] - zomerfeest **zoemergoed** (Nbk) Ook **zomergoed** (Nbk) ['s...] - zomergoed: zomerkleren **zoemergriep** (Pe-Dbl) Ook **zomergriep** (Nbk, Ow) ['s...] - zomergriep *sniedings in de boek, mit zomergriep* buikpijn (Ow) **zoemerhoed** (Mun, Spa) Ook **zommerhoed** (Db), **zomerhoed** (Pe-Dbl) ['s...] - zomerhoed **zoemerhunning** (bs: Op) Ook **zommerhunning** (bs: Dfo), **zommerhunnig** (bs: Dfo, Ow), **zoemerhunning** (bs: Op) de ['s...] 1. honing in de zomer geoogst **zoemerhuus** (WS, El, Ld, Ma, Nbk, Obk) Ook **zommerhuus** (OS, Bu) - (vaak verkl.) zomerhuis (voor recreatie) *Alle zoemerhusies bin weer helemaole bewoond* (Ol-Nl) **zoemerjasse** (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommerjasse** (OS, Bu) ['s...] - zomerjas **zoemerjurk** (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommerjurk** (OS, Bu) ['s...] - zomerjurk **zoemerkaante** (Wol) de; -n ['s...] 1. kant van een *metras* (bet. 1) voor gebruik in de zomer *Die metras het een zoemer- en een winterkaante* (Wol)

zoemerkaemer (ko) Ook **zoemerkamer** (Spa) de; -s; -tien ['s.../...] **1.** kamer in het huis waarin men niet kon stoken, i.t.t. de *winterkamer* (Spa) *Deur et raem van de zoemerkaemer van et huus an de zeediek (...)* (ko)

zoemerkamer z. *zoemerkaemer*

zoemerkleren (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommerkleren** (OS, Bu) ['s...] - zomerkleren: zomerkleding

zoemerkompetisie (spor. west.) Ook **zommerkompetisie** (spor. oost.) ['s...] - zomerkompetitie

zoemerkool (Dho, Obk, Sz) Ook **zommerkool** (Db, Ld) ['s...] - zomerkool *Vroege kool is zommerkool* (Ld)

zoemerkost (spor. west.) Ook **zommerkost** (spor. oost.) ['s...] - zomerkost

zoemerkursus (l) Ook **zommerkursus** (l) ['s...] - zomerkursus

zoemermaantel (spor. west.) Ook **zommermaantel** (spor. oost.) ['s...] - zomermaantel

zoemermaond (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommermaond** (OS, Bu) de; -en; ...maontien ['s...] **1.** de maand juni **2.** elk van de twee zomermaanden juni en juli (Dfo, Diz, Mun), ook elk der drie zomermaanden, t.w. juni, juli en augustus (Sz)

zoemermiddag (WS, El, Ld, Ma, Nbk, Obk) Ook **zommermiddag** (OS, Bu), **zomermiddag** (Dfo, El) de; ...middaegen; -gien ['s...] **1.** middag in de zomer

zoemermorgen (WS, El, Ld, Ma, Nbk, Obk) Ook **zommermorgen** (OS, Bu), **zomermorgen** (Dfo, El), voor var. z. ook *morgen* I de; -s; -tien ['s...] **1.** ochtend in de zomer

zoemernaacht (WS, El, Ld, Ma, Nbk, Obk) Ook **zommernaacht** (OS, Bu), **zomernaacht** (Dfo, El), voor var. z. ook *naacht* ['s...] **1.** nacht in de zomer

zoemerontuug (Spa) et ['s...] **1.** onkruid in de zomer

zoemeropruming (spor. west.) Ook **zommeropruming** (spor. oost.) ['s...] - zomeropruijing

zoemerpak (l) Ook **zommerpak** (l) ['s...] - zomerpak

zoemerpeil (spor. west.) Ook **zommerpeil** (spor. oost.) - zomerpeil

zoemerpeleis (l) Ook **zommerpeleis** (l) ['s...] - zomerpeleis

zoemerpostzegel (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommerpostzegel** (OS, Bu) ['s...] - zomerpostzegel

zoemerreces (l) Ook **zommerreces** (l) ['s...] - zomerreces

zoemerrogge (Np, Op) Ook **zommerrogge** (Nbk) de ['sumrɔgə/...] **1.** zomerrogge

zoemerrok (Nbk) Ook **zommerrok** (Nbk) de; -ken; -kien ['s.../...] **1.** rok om in de zomer te dragen *Wat hej' een fleurige zommerrok an* (Nbk)

zoemers I (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommers** (OS, Bu) bn. ['sūmr̥s/'somr̥s] **1.** zomers, in de zomer, zoals het in de zomer is *een zommerse dag* met volop zomers weer (Nbk), *zommers weer* (Nbk), *een zommerse wiend* (Nbk)

zoemers II (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommers** (OS, Bu) bw. ['sūmr̥s/'somr̥s] **1.** in de zomer *Zommers moj' et zaod, rogge, haever en zo binnenmennen* (Ld), *As d'r zommers een mooi wientien staat, dan hej' et over een bol wientien, dat is ok een mooie, dreugende wiend* (Nbk), *zommers bij' slecht weer* (Db)

zoemerschoe (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommerschoe** (OS, Bu) ['s...] - zomerschoen

zoemerschouw (Spa) de ['s...] **1.** inspectie tijdens de zomer naar de al dan niet opgeschoonde staat van sloten *Mit de zoemerschouw gaon de meensen van et waterschap de sloten bi'jlanges* (Spa)

zoemerspeulen (spor. west.) Ook **zommerpeulen** (spor. oost.) ['s...] - zomerspelen, in *de Olympische zoemerspeulen* (spor.)

zoemersport (spor. west.) Ook **zommerport** (spor. oost.) ['s...] - zomersport

zoemersproete (Sz) de; -n; ...sproetien ['s...] **1.** zomersproet

zoemerstoel (Ma) Ook **zommerstoel** (Ma, Nbk) ['s...] - tuinstoel

zoemertemperatuur (spor. west.) Ook **zommertemperatuur** (spor. west.) ['s...] - zomertemperatuur

zoemertied (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommertied** (OS, Bu, Np) ['s...] - zomertijd

zoemertwirre (Spa, Ol-Nl) ['s...] - werfelwind

zomervekaansie (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zomervekaansie** (OS, Bu) ['s...] - zomervakantie

zoemerverblief - zoer

zoemerverblief (spor. west.) Ook **zommerverblief** (spor. oost.) ['s...] - zomerverblijf *Et stookhokke was een zoemerverblief veur pattie meensken* (Dho) **zoemerweer** (WS, El, Nbk, Obk) Ook **zommerweer** (OS, Bu) ['s...] - zomerweer *Bij hiet zommerweer vuul ie je wel es wat loom* (Ld)

zoemerwiend (spor. west.) Ook **zommerwiend** (spor. oost.) ['s...] - zomerwint

zoemerwille (Obk) de ['s...] 1. plezier, pret die men in de zomer, als gevolg van de zomer meemaakt

zoemerwottel (Ol-Nl) Ook **zommerwottel** (Db, Nbk) de; -s; -tien ['s...] 1. peen die men in de zomer eet (d.i. de tegenhanger van de winterpeen)

zoemiten z. **zomitien**

zoemtoon (spor.) ['s...] - zoemtoon

zoenen z. **zoenend**

zoenend Ook **zoenen** (Nbk), **zoenente** (Ld), **zoenende** (Dhau) aanw. vn. (zelfst.) ['su:n:t/su:n:tə/...də] 1. zo een, zulk een, een dergelijke *Zoenend was d'r in disse kontreinen gien twiede* (b)

zoenende z. **zoenend**

zoenente z. **zoenend**

zoep (Dfo, Nt, Obk, Ol-Nl) de ['sup] 1. zuip, in *te zoep* en *te biet* gezegd van drassig land, land dat voortdurend (deels) onder water staat (Dfo, Nt, Obk, Ol-Nl): *De broeklanen liggen altied te zoep en te biet* (Obk), *Dat laand ligt te zoep en te biet* (Dfo), *terrein dat te zoep en te biet staot* (Obk)

zoepen I (Nbk) Ook **zupen** (Sz) et ['supm/'sypm] 1. (ruw in toepassing op mensen) dat wat mensen, dieren gewoonlijk drinken, dat wat mens en dier kunnen drinken *Die jenever was zo scharp, et was gien zupen* (Sz), *Hej' et zoepen veur de kalver al klaar staon?* (Nbk)

zoepen II Ook **zupen** (Sz) st. ww.; overg., onoverg.; het zeupen ['supm/'sypm] 1. (ruw in geval van personen) drinken *Dat spul is niet te zoepen* (Nbk), *De hond zopt zomar van dat modderwaeter* (Dfo, Nbk) 2. gulzig drinken, zwelgend drinken *zoepen as een kalf* (Nbk), *...as een peerd* (Nbk) 3. (onoverg.) veel sterkedrank drinken (van een dronkaard:) *Hij zopt him kreupel* (Np), *...een stok in de kraege* (Nbk), *Hij zeup as*

een kreupel was altijd dronken (Bu, Ste), *...as een peerd* (Np), *...as een koe* (Np), (id.) *...as een kalf* (Nt, Np, Nw), *...as een kaeter* (Nw) * (m.b.t. een kaféhouder, die nl. flink aan sterkedrank verdient maar juist niet aan iemand die (veel) eet in een kafé:) *Ze zoepen je riek en vreten je aarm* (Obk)

zoeper Ook **zoeperd** (Nbk, Nw, Obk) de; -s; -tien ['supr(t)] 1. iemand die veel sterkedrank gebruikt *Da's een grote zoeper* (Diz) * (m.b.t. een kaféhouder: die verdient flink aan sterkedrank maar juist niet aan iemand die (veel) eet in een kafé:) *Je kun beter mit een zoeperd te doen hebben as mit een vreterd* (Np, Obk)

zoeperd z. **zoeper**

zoeperi'je de [supr'jə, ook ...ejə, z. -i'je] 1. zuiperij, het steeds sterkedrank gebruiken

zoekkalf (Bdie, Dfo, El, Nbk, Np, Nw, Ste) et; ...kalven; -ien ['sup...] 1. drinkebroer, ook wel: iemand die veel achter elkaar drinkt, zoals veel karnemelk bij warm weer *Wat toch een zoekkalf!* (Ste)

zoepplatte (Dfo, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, vo) de; -n ['suplapə] 1. iemand die veel achter elkaar drinkt (Nbk) 2. iemand die veel sterke drank gebruikt *Ik wil een gezonde, fleurige H. as man en gien zoepplatte* (vo)

zoeperti'j (Nbk) ['sup...] - zuippartij, in * *'t Is gebeurd, zee borrel, en doe had hi'j zien wief mit 't jong*, soms gevolgd door *Niet meer, zee zien heit, anders wodt et 'n zoeperti'j* (Nbk)

zoer I Ook **zuur** (WH) et [su:ər/sy:ər] 1. stof die zuur smaakt *rolpens in 't zoer* d.i. in azijn (Nbk, Nt) 2. zure, bijtende stof *Van die half deurzaegde gresbuizen die haj' veur varkenbakken, in de betonvloer; ze wo'n niet antaast deur waai, deur zoer* (Nbk), *'J. kuilde een jaor mit Fins zoer' zoas ze dat nuunden; dat hulp wel, mar d'r zat zoe'n protte wark an vaaste mit dat bietende zoere goed dat nao elke waegenvol over et grös sprinkeld wodden mos* (vo)

zoer II Ook **zuur** (WH) bn.; -der, -st [su:ər/sy:ər] 1. zuur (van smaak) *een zoere smaek*, *Et is zoer* het smaakt zuur (Nbk), *Van zoere appels wodt appelsmots maekt* (Dfo), *zoere hering*, *Et zal him zoer*

opbreken hij zal ervoor moeten boeten, hij zal nog de onaangename gevolgen ondervinden van wat hij doet, zo ook *Dat kan je wel es zoer opbreken* (Op), *Wat een zoere proeme!* lett. en ook fig.: wat een zuurpruim! (Nbk), *zo zoer as kreuze* enorm zuur (van wat men eet) (verspr. OS, Bu, Dho, Np, Sz, n, p, bo: Bu, Nw, b:lm), *...as kroeze* (El, Ma, Ste), *...as groeze* (Ste), *...as eek* (Nbk, Np), *...as een kring* (Obk), *...as de braand* (Wol) 2. bedorven, aangetast door zuurvorming *De melk is zoer* (Nbk), *zoere melk* (Nbk), *De melk was zo zoer dat ze dikke in de emmer ston* (Ow), *zoere grond* (spor.) 3. in *zoere regen* zure regen 4. nogal onprettig, onaangenaam *Anbetaelen is zoer waark* (Pe-Dbl), *Dat was een zoer stokkien* een onaangenaam, vervelend stukje (Wol), *et niet zoer hebben* het nog niet zo slecht hebben (Ld, j): *Ik heb et nog niet zoer bi'j de boer, want ik gao een bult achter de peerden* d.i.: dan hoef ik zelf niet zulk zwaar werk te doen (Ld) 5. stuurs, zuur kijkend *zoer kieken* (Nbk), *Hi'j trekt een zoer gezicht* (Nbk)

zoerachtig bn.; -er, -st ['su:ər...] 1. enigszins zuur *zoerachtige grond* (Obk)

zoerballegien (Ld, Obk) et; ...ballegies ['s...] 1. bep. rond en zuur snoepje

zoerblaeden z. *zoerstange*

zoerbranen (Ld, Nbk, Np, bl, b: lm) Ook **zoerbranens** (Nbk), **zuurbranen** (Nw) mv. ['su:ərbrā:n:/...s/'sy:ər...] 1. brandend maagzuur 'k *He last van zoerbranen(s)* (Nbk), *et zoerbranen d'r niet van kriegien* er geen hinder van ondervinden (Nbk)

zoerbranens z. *zoerbranen*

zoeren zw. ww.; onoverg.; zoerde, is zoerd ['su:ərɛn] 1. zuur worden (van melk) *Et is de melkkelder onder de veurhuzen van oolde boerderi'jen, waor de melk ston te zoeren veur 't kaarnen; dat deden ze zelf* (Obk), *De melk mos zoeren in melkvatten* (Obk)

zoerig (Nbk) bn.; -er, -st ['su:ərɛx] 1. zurig, zuurachtig *De koffiemelk smaekt een betien zoerig* (Nbk)

zoerighied de ['su:ərɛxhit] 1. zure smaak 2. zure stof 3. door zuurvorming aangestaste melk *De melk is dikke van zoerigheid* nl. sterk door zuurvorming bedorven (Ste)

zoerkieker (Obk) de; -s; -tien ['su:ər...] 1.

iemand die voortdurend zuur kijkt *Die zoerkieker kan nooit een lachien of* (Obk)

zoerkool (Dho, Np, Obk, Op, Spa, Ste, Wol) Ook **zuurkool** (verspr.) ['su:ər.../'sy:ər...] - zuurkool *zoerkool inleggen* (Obk)

zoerkoolpot (Dho) Ook **zuurkoolvat** (Ste) de; ...ten ['s...] 1. inmaakpot voor zuurkool *een balstien op 'e zoerkoolpot* (Dho), *een stien op et zuurkoolvat* (Ste)

zoerproem z. *zoerproeme*

zoerproeme (Bu, Ma, Nbk, Ste) Ook **zoerproem** (Dhau, Nbk), **zuurprumer** (Sz) - zuurpruim 't *Is een dikke zoerproeme* (Ma) *Wat 'n aorige zoerproeme* (Bu)

zoerschieten (Bu) zw. ww.; scheidb.; is zoerscheuten ['s...] 1. schiften (van pap) *De bri'j schōt zoer, dan schift et deurdaj' niet genoeg ruren* (Bu)

zoerstaelen z. *zoerstange*

zoerstange (Bdie, Np, Ol-Nl) Ook **zoerstangel** (Wol), **zoerstaelen** (mv.: Bu, Dfo, Nbk, Np, Obk, Op, fp, p, b: ln), **zoerstengel** (bet. 1: Nbk, fp), **zuurstang** (bet. 1: fp), **zuurstange** (Sz), **zuurstaelen** (Bu, bet. 1: fp), **zoerblaeden** (Nbk, bet. 1: fp), **zuurblad** (bet. 1: fp), **zuurstelen** (Spa) de; -n ['su:ər.../...ste:ln/...] 1. (mv.) bep. plantengeslacht: zuring, veldzuring (Bdie, Np, Ol-Nl, fp) *In et laand staon zoerstaelen* (Np) 2. (mv.) de bladen en/of stengels van de zuring (Bdie, Bu, Nbk, Wol, fp) *De zoerstange, de staele daor kauwden we vroeger op* (Bdie), *We zatten lekker op een zoerstangel te haffelen* (Wol), *Vroeger kauwden we wel es op zuurstaelen* (Bu) 3. zuurstok (Np)

zoerstangel z. *zoerstange*

zoerstengel z. *zoerstange*

zoerstip (Bu, Db, Diz, El, Mun, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Ste, Wol, p) Ook **zuurstip** (Dla, Spa) [su:ə(r)'stip] - botersaus, zure saus van karnemelk *een best bod mit eerpels en zoerstip* (Wol), *zuurstip mit botter en vet* (Spa), *We lussen graeg zoerstip op et slaod* (El), *slaod mit spek en zoerstip* (Diz), *slaod mit zoerstip* (Op), *schelvis mit...p* (Db, Wol), *Bi'j vis smaekt mosterdstip slimme lekker; zoerstip wodde ok wel bruukt* (Obk), *Mit zoerstip dan hej' soepe mit boekweitemael, dan koold beslag maeken en reuren tot et kookt; soms kwam d'r nog wat eek deur* (Ste)

zoertien (Dfo, Dhau, Dho, Np, Nt, Ste) Ook **zuurtien** (Dfo, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Sz), **sjuurtien** (Db, Obk) et; ...ties ['su:əɾ tin/'sy:əɾ.../'sjy:əɾ...] 1. zuurtje *Moeder, ma'k een zoertien?* (Ste), *Ze kan niet van de zoerties ofblieven* (Np), *Ulevellen as zoertien kennen we wel* (Dho), *Die sjuurties bin aorig pikkerig wodden in disse kladde* (Obk)

zoertieswaeter (b) Ook **zuurtieswaeter** (Nbk) et ['su:əɾtis.../...] 1. drankje gemaakt door zuurtjes in water te schudden *De koopluden kookten die zuutighied, dat was zuurtieswaeter* hier: spottend gebruikt voor limonade (b), *Ae wat, 't is wat zuurtieswaeter gezegd als er weinig alcohol in een borrel zit* (Nbk)

zoerzute (vo) Ook **zoerzuuite** (b) ['su:əɾ.../...; aks. wisselt] - zuurzoet (fig.) *H. glimlachte es wat zoerzute, mar de woorden van de boer deden him toch wel goed* (vo), *Hi'j lachte toch een betien zoerzuuite doe hi'j zee (...)* (b)

zoerzuuite z. **zoerzute**

zoeteliefje (Nbk, Nt) [sutə'lijfə] - zoeteliefje: schatje (Nt); bep. soort koek (Nbk)

zoetie z. **zoetien**

zoetien (Dfo, Ow) Ook **zoetie** (Bu, Id, Ow) tw. ['sutin/'suti] 1. lokwoord voor schapen *Bi'j schaopen reup ie zoetien, bi'j de kalver tu, tu* (Ow)

zoetzuur (Ste) et ['sutsy:əɾ] 1. zoetzuur

zoeveer z. **zoveer**

zoevule z. **zovule**

zoevuul z. **zovule**

zoevuulste z. **zovuulste**

zowat z. **zowat** I, III

zog (Bu, Nw, Obk, Ow, Ste) et [sɔx] 1. zog, moedermelk (veelal: van een vrouw of varken) *Koenen, schaopen en geiten geven melk, mar een motte het zog en een vrouw het ok zog* (Ow), *De motte knort as hi'j zog gefit* (Bu), *Et varken begint te knorren, dan komt et zog d'r an* (Ste), *Heur, de oolde voert, dan gefit hi'j zog* (Bu), *Mit een dag of twie, drie, as et zog los begon te kommen, was et over nl. het gevaar dat de biggetjes door een kwade zeug werden doodgebeten* (Ow), *As d'r gien zog genoeg was, mosten de biggies bi'jvoerd wodden* (Obk), *Opfokken is aenlik an de flesse of speune, as de motte gien zog het of doodgaot* (Nw), *Bi'j vlekziekte mos de*

veearts kommen om ze in te spuiten; ze wodden dan mit een peer daegen wel weer beter. Ik heb nooit heard dat de kleine biggies dan ziek wodden, mar ze kregen wel een tegenslag, want bi'j de zieke motte dreugde et zog dan op, mar vaeke wodde et wel weer beter (Ow)

zogenoemd (spor.) ['s...] - zogenaamd

zogezegd (Dho) ['so:xəsext] - zogezegd: zo uitgedrukt

zoglām (El) bn. ['sɔxlam] 1. geen zog gevend terwijl dat normaal gesproken wel moet *De motte is zoglām* (El)

zogoed bw. [so:'gut] 1. zogoed, in verb. als *zogoed as zeker* (ook niet aaneen)

zojussies (Nbk) Ook **zojust** (Np, Op) [so:'jasis/...'jast] - zopas

zojust z. **zojussies**

zok I Ook **zuk** (WH) bw. [sok/sak] 1. in een zeer hoge graad (waardoor het aangeduide wordt gekenmerkt) *We kun wel even een rontien lopen, et is yok mooi weer!* (Sz, Nbk), *Ze had yokke mooie sokken an!* (Nbk), *Die jonge het wel yok piekhaar, ie kun d'r gien kaant mit in* (Sz), *Die eerappels bin yokke ofkokers, dat ik kook ze altied in de snelkookpanne, niks gien last meer* (Sz)

zok II Ook **zuk** (WH) aanw. vn. [sok/sak] 1. zulk, zodanig *yok volk* (Nbk), *yokke meensken* (Nbk), *Mar nargens was yok lekker waeter as uut die putte daor bi'j B.* (b), *sommen en yok spul* e.d. (b), *Asjeblijf, yok lopen he'k nog nooit zien!* (Spa), (zelfst.) *Hoe kriegen yokken 't veur mekeer hoe krijgen yokke mensen het voor elkaar* (Nbk), *Yokken bin d'r meer yokke mensen* (b) * *Yok oold, yok jong* de kinderen zijn zoals de ouden (Nbk)

zok-zo-wat (Nbk, vo) ['soksowat] - zoiets, iets dergelijks *Yok-zo-wat he'k jow al es eerder zegd* (vo), *Ik lus nog wel wat, hej' nog een yokkien koeke of yok-zo-wat?* (Nbk)

zokrek (Nbk, Np, Op, Spa) Ook **zokrekt** (Op) [so:'krek/...kt] - zoëven, daarnet *N. knipoogde mij yokrek toe* (Np)

zokrekt z. **zokrek**

zoks aanwijzend vn. [soks] 1. zoiets, iets dergelijks, één en ander *Ie snappen niet hoe zoks zo hadde ruchtber wodden kan* (Spa), *D'r was omgekeerd ok zoks, mar et is op et mement onbekend* (Ste), *Haj' zoks*

niet eerder heard? (Nbk), *Hij geeft zoks vast niet toe* (Ol-Nl), *Now is zoks wel gien schaande* (b), *Hoe noemen jow zoks hoe noem jij zoiets, ook: wat vind je ervan* (Wol), *Dan hael ie de boverste laoge weg, zoks as ontgronnen zoiets als* (Nw, Ste)

zoksoorte (Nbk, vo) aanwijzend vn. ['sok...] 1. van dat type, van dat soort (...) *en meer zoksoorte kerweigies die gien naeme hebben mar wel tied nemen* (vo)

zolange I bw. [so:'l...] 1. voor die tijd, tot een bep. tijd *Hij waachte zolange bij de peerden* (j), *Ze woonden d'r zolange bij in* bijv. bij hun ouders in, tot het eigen, nieuwe huis klaar was (Wol), *Die dee dat aachter slot in de kaaste zolange, veur de nacht* (j), *Och, ik knoffel zolange nog wel wat omme* ik zal de tijd wel zolang weten te doden (Bu)

zolange II onderschikkend voegw. [so:'l...] 1. zolang, voor de tijd als in de bijzin aangegeven *Zolange as dat busvolkien zo geschikt is, neem ik zels gien auto* (b), *Want zolange as de jacht los is, kuj' die* [persoon] *alle daegen in 't veld treffen* (b), (...) *zo lange as hij leefde* (j), *Zolange a'k naogaon kan* (...) voor zover het de periode betreft waarover ik me iets zou kunnen herinneren, iets zou kunnen nalopen, controleren (v)

zole de; -n; zoeltien ['so:ələ] 1. voetzool (Bu) *Rotstraal bij peerden dat zit onder de voete van et peerd bij de zole* (Bu) 2. schoenzool *Dat kuj' wel an de zole van de schoe strieken* je kunt het wel op je buik schrijven dat je dat geld nog van hem krijgt (Ste) 3. hetz. als *ploegvoete, ploeg-zole* bet. 2 (Bu, Np) *De zole daor lopt de ploeg op* (Np), *De zole lopt deur de vore* (Np)

zolen (Db) zw. ww.; overg.; zoolde, het zould ['so:əlɪ] 1. van een zool voorzien, met name inzake klompen: er leer onder slaan tegen slijtage *de klompen zolen* (Db)

zomar Ook *zoemar* (spor.) bw. ['so:mar/'sumar] 1. zonder voorbereiding, zonder aankondiging, pardoes *Hij het 't zomar daon* (Nbk), *Dat kan iederiene vot-endaolik zomar niet zeggen* (b), *We maekten vroeger de paolgatten goed dichte, aj' dat niet deden kon d'r zomar een koe of een peerd in trappen* (Ol-Nl), *Et was zomar*

niet wat henne het was niet zomaar iets, het stelde wel iets voor (Np), *Mar dat gaot vanzels zomar niet* (b) 2. probleemloos, zonder moeite of belemmering *Et moch zomar, ommelopen in al die gangen* (s), *Die beide bin now trouwd, en dat is niet zomar gaon* (Obk), *Een vos, die hej' zomar niet uut de tied* (b) 3. in korte tijd *Aj' laete van bedde kommen, is de morgen zomar omme* (Obk), *Ik vuulde mien rogge altied zomar* (b)

zomer z. *zoemer*

zomeraovent z. *zoemeraovent*

zomerdag z. *zoemerdag*

zomerhoed z. *zoemerhoed*

zommernorgen z. *zoemermorgen*

zomernaacht z. *zoemernaacht*

zomitien (Nbk, Np) Ook *zoemitien* (Nbk) bw. [so:mi'ti:n, ...mɛti:n/sum...] 1. zodadelijk *Ik kom zomitien* (Np, Nbk)

zommer z. *zoemer*

zommerachtig z. *zoemeraachtig*

zomeraovent z. *zoemeraovent*

zomeraovens z. *zoemeraovens*

zommerbiete z. *zoemerbiete*

zommerbloeme (Nbk) de; -en ['sɔmɪ...] 1. bloem die vooral in de zomer bloeit *Dat bin echte zommerbloemen* (Nbk)

zommerbroek z. *zoemerbroek*

zommerdag z. *zoemerdag*

zommerdiek z. *zoemerdiek*

zommerdienst z. *zoemerdienst*

zommerdracht z. *zoemerdracht*

zommeren z. *zoemeren*

zommerfeest z. *zoemerfeest*

zommergoed z. *zoemergoed*

zommergriep z. *zoemergriep*

zommerhoed z. *zoemerhoed*

zommerhunnig z. *zoemerhunning*

zommerhunning z. *zoemerhunning*

zommerhuus z. *zoemerhuus*

zommerjasse z. *zoemerjasse*

zommerjopies z. *jeupies*

zommerjurk z. *zoemerjurk*

zommerkleren z. *zoemerkleren*

zommerkool z. *zoemerkool*

zommercompetisie z. *zoemerkompētisie*

zommerkost z. *zoemerkost*

zommerkursus z. *zoemerkursus*

zommermaantel z. *zoemermaantel*

zommermaond z. *zoemermaond*

zommerniddag z. *zoemerniddag*

zommernorgen z. *zoemernorgen*

zommernaacht - zoneterief

zommernaacht z. *zoemernaacht*
zommeropruming z. *zoemeropruming*
zommerpeil z. *zoemerpeil*
zommerpeleis z. *zoemerpeleis*
zommerpostzegel z. *zoemerpostzegel*
zommerreces z. *zoemerreces*
zommerrogge z. *zoemerrogge*
zommerrok z. *zoemerrok*
zommerrondgang (vo) ['s...] - rondgang, inspektie tijdens de zomer *Doe ze klaar weren en de boer en de inspekteur in huus gongen om een bakkien koffie, zee S. dat de inspekteur wel tevreden was en zegd hadde, dat de boer bij de zommerrondgang nog wel een stok of drieje keuren laoten kon* (vo)
zommers z. *zoemers*
zommerschoe z. *zoemerschoe*
zommerschurft (Dhau) de ['s...] 1. schurft bij koeien wanneer die na de winter voor het eerst weer in de wei zijn
zommersport z. *zoemersport*
zommerstoel z. *zoemerstoel*
zommertemperatuur z. *zoemertemperatuur*
zommervekaansie z. *zoemervekaansie*
zommerweer z. *zoemerweer*
zommerwiend z. *zoemerwiend*
zommerwottel z. *zoemerwottel*
zompe (Ma, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op) de; -n ['sompə] 1. drijvend zodenveld (hetz. als *hevetille*), plantenlaag zonder vaste ondergrond in moerassig gebied, in sloten *Wij hebben heel wat zoden en zompen in de sloot zitten* (Obk, Nt), *D'r komt al een hiele zompe in die wiek* (Np), *Een waetervoegel maekt soms wel es een nust op een zompe* (Obk), *D'r komt al een hiele zompe in die wiek* (Np), *Nij'triene is iene zompe* (Op)
zompen (Pe-Dbl, Ol-Nl en verspr. oost.) zw. ww.; onoverg.; zompte, het zompt ['sompɪ] 1. klotsen, soppen, plassen (in schoeisel, kleding, onder iemands voeten) *Aj' natte voeten hebben kan et in de klompen of schoenen zompen* (Obk), *Et waeter zompt me in de klompen* (Db, Np, Pe-Dbl, Dhau), *...over de klompe* (Ld), *...schoenen* (Obk), *De broek zompt me om 't gat* (Op), *Aj' over dat laand lopen zompt et je onder de leerzen* (Ol-Nl)
zompeolle (Db, Obk) de; -n ['sompə...] 1. drijvende zode, pol gras (in een sloot, een

moeras e.d.)

zomperig z. *zompig*

zompig (verspr. OS, Np, Ol-Nl, Ste) Ook **zomperig** (verspr. OS, Bu, Ol-Nl) ['sompəx/'sompɪəx] - zompig *zompig huj-laand* (Obk), *nat en zompig laand* (Ow), *een zompige delle in et laand* (Np), *Et is zompig laand, waor de waetersnippe bruudt* (Obk)

zond z. *gezond*

zondagsweer (Sz) ['s...] - zondagsweer: weer dat men op zondag meemaakt *Foei, wat akelik zondagsweer* (Sz)

zondeboek z. *zundebok*

zondebok z. *zundebok*

zonder I voegw. ['sondɪ] 1. datgene nalatend wat uitgedrukt wordt *Zonder een woord te zeggen gong hi'j vot, we hebben him in gien weken weerzien!* (Nbk), *zonder wat te zeggen* (Nbk), *Zonder me te haosten (...)* (Nbk), *Zonder wat te zeggen (...)* (b), *Hi'j kwam binnen zonder te kloppen* (b), *Zonder d'r henne te gaon, zuwwe ze wel niet overhaelen kunnen* (Nbk)

zonder II vz., bw. in de verb. *d'r (...)* **zonder** ['sondɪ] 1. ontbrekend, er niet in, bij enz. *thee zonder suker, koffie zonder melk, petat zonder zonder mayonaise* 2. niet beschikkend over *Hi'j zit zonder wark* (Nbk), *een zwarver, zonder vak* (ba), *Hi'j zal wel gauw weer trouwen, hi'j kan niet zonder een vrommes* (Nbk), zo ook *Hi'j kan d'r niet zonder id.* (Nbk) en *Hi'j kan niet zonder* (Nbk), *Et was eerst wel een minne toer om 't d'r zonder te stellen* (b) 3. niet gebruikend *Zonder brille kan 'k de botterfebriek van Else hier weg niet zien, nee, ik kan d'r beslist niet zonder* (Nbk), *Ik zol d'r niet zonder kunnen heb het beslist nodig* (Nbk) 4. in *zonder dat* zonder dat, nalatend hetgeen uitgedrukt wordt: *Zonder dat ze et zeden hadden ze veur him een reisien boekt* (Nbk), *Zonder daj't weten zitten de kiender je soms zomar bij de snupies* (Nbk)

zone de; -s, -n ['sō:ʒnə] 1. verkeerszone, grenszone e.d. *een blauwe zone* (spor.), *een neutraole zone* (l), *een grune zone* waar niet gebouwd wordt (l)

zonet (Bdie, Diz, Ld, Ni) [so:'nɛt] - zonet, daarnet *Et is zonet bekendmaekt* (Bdie)

zoneterief (l) ['s...] - zoneterief

zoni'js (Ol-Nl) [sõ:'nejs] bw. 1. zonet, daarnet *Ik hebbe 'm zoni'js hier nog langes zien gaon* (Ol-Nl)

zoni'jsies (Np, v) [so:'nijsis, ..'nejsis] - daarnet, zonet

zonuumd (vo, l) bn.; attr. ['so:nymt] 1. zogenoemd: zogeheten (...) *een zonuimde noodgemienteraod* (vo)

zood (verspr. OS, Np, Op) de [so:ət] 1. vrij grote, maar onbepaalde hoeveelheid *Een zood (meensken) kommen daor niet an toe velen komen niet zover, bereiken dat niet enz.* (Nbk), *D'r gong een hele zood henne* (Op), *Hi'j het een zood mitmaekt* hij heeft veel meegemaakt (El)

zoodsje z. *zooigien*

zoogdier (l) ['s...] - zoogdier

zooi z. *zooigien*

zooigien (Db, Np, Spa) Ook **zooi** (bet. 2: Db), **zoodsje** (Dfo, Nbk, Obk, Ol-Nl, Spa) et ['so:əjxin/.../so:ətsjə] 1. zootje, janboel, ook gezegd van een groep asociale lieden *'t Is een aorig zooigien daor* (Spa), *Et is me wat dat volk, et is een zoodsje* (Dfo, Nbk, Obk) 2. flinke hoeveelheid (Db) *'k Vang meerstal niks mit visken, mar gister ha'k een mooi zooigien* (Db), *De hiele zooi gong op vekaansie* (Db)

zoolder Ook **zouder** (WH) de; -s; -tien ['so:ldɪ/'sɔm...] 1. zolder, verdieping onder het dak van een gebouw (vaak als bergplaats dienend of met één of meer kleine kamertjes) *De boekweite is op 'e zoolder* nl. in zakken, in gedorstte vorm, op de zolder van het voorhuis (k: Ste), *Die kaorten laggen boven op 'e zoolder* (v), *A'k dan in mien ledekantien op zoolder lag* (...) (j), *Dat bruken we niet meer, dat kan wel naor de zoolder* (Nbk), *We hebben 't haor op 'e zoolder* opgestoken (Np) 2. plafond *De laampe hangt an de zoolder* (Nbk), *Vroeger hadden ze wel een hoolten zoolder mit riet d'r tegen en (gips)kalk d'r tussen* (Bu)

zoolderandriever (Obk) de; -s ['so:ldɪr...] 1. bep. klem die om balken van een zolder past, met behulp waarvan men de planken van een zolder aandrijft

zoolderbalke (Ma, Nbk, Nt, Obk) de; -n, -ns (Obk) ['s...] 1. zolderbalk, elk van de balken waarop de zolder rust (en, in geval van een stal tevens: waaraan de stalpalen vastzitten (Obk))

zooldergat (Nbk) et; -ten ['s...] 1. gat van een luik in een zolder

zoolderhoogte (Ld, vo) ['s...] - zolderhoogte (...) *waor op zoolderhoogte dikke balken haost man an man laggen* (vo)

zoolderkaemer (spor.) ['s...] - zolderkamer

zoolderlaampe (Nbk) ['s...] - zolderlamp: lamp op een zolder

zoolderledder (Bdie, Nbk, Nw) de; -s; -tien ['s...] 1. zolderladder, ladder die naar een zolder voert

zoolderlocht (Nbk) et; -en; ...lochien ['s...] 1. lichtpunt op een zolder

zoolderloek (Ow) et; -en ['s...] 1. luik dat toegang verschaft naar een zolder *et zoolderloek, om de bossen deur te gooien* (Ow), *...om daor de bossen deur te schieten* (Ow)

zoolderplaanke (Obk) de; -n; ...plaankeien ['s...] 1. elk der planken die een zolder vormen *De zoolderplaanke sleuten in mekeer* (Obk)

zoolderraem (Nbk) et; -en; -pien ['so:ldɪr...] 1. raam van een zolderkamer

zoolderruimte (spor.) ['s...] - zolderruimte

zooldertrappe (spor.) ['s...] - zoldertrap

zoolderverdieping (spor.) ['s...] - zolderverdieping

zooldervertrek (spor.) ['s...] - zoldervertrek

zooldervloer (Nbk) de; -en; -tien ['s...] 1. vloer van een zolder

zoolderwoning (spor.) ['s...] - zolderwoning

zoolt I Ook **zout** (WH) et, ook de; -en (bet. 3) [so:lt/so:mt] 1. keukenzout, pekkel *zoolt in et eten doen, wat zoolt over et eten struien* (Nbk), *in et zoolt zetten* (Nw), (gezegd van iemand die zeer weinig verdient:) *Et zoolt in de soepenbri'j kan hi'j wel verdienen* d.i.: hij is niet in staat iets te verdienen (men doet nl. geen zout in de karnemelksepap) (Ow), *Die verdient gien zoolt in de soepenbri'j* hij verdient niets (Ow), *Et is et zoolt niet weerd in de bri'j* het is niets waard, stelt niets voor (Dfo), *in 't zoolt bebeten wezen* voldoende ervaring hebben, vaak te maken gehad hebben met het soort problemen waar het om gaat (Dfo, b, Nbk), (van werk dat men mischien krijgt, hoewel er nog over gepraat

zoolt - zooltschure

wordt:) *We hebben nog wark in et zoolt* (Nw), zo ook *Ik kom nog wel een keer langes, mar et zit in 't zoolt* maar 't is nog niet zeker wanneer, ik moet nog even nagaan wanneer (Nw), (schertsend, als voorteken:) *Aj' zoolt motten kriej' ruzie* (Nw), *Hi'j komt (altied) mit 't zoolt as 't ei (al) op is* hij komt altijd met iets aanzetten als alles al gebeurd is, als de beslissingen al genomen zijn (Dfo, Nbk, Ow, Sz), *Dat moej' altied mit een korreltjen zoolt nemen* dat moet je niet serieus nemen, dat moet je niet geloven (Ow), *As die vent wat vertelt, neem et dan mar mit een krummeltjen zout, want et stikt 'm niet zo nauw wat hi'j zegt* (Sz), *Et haor is net peper en zoolt* (Dho), (*niet*) *op elke slakke zoolt leggen* (niet) overall kritiek op hebben (vo), (schertsend, als quasimiddel:) *Ie moe'n dat beest wat zoolt op 'e stat leggen, dan hej'm zo te pakken* (Dho) **2.** zoutvaatje, zoutstrooier *Wi'j' me de zoolt even anrekken?* (Wol) **3.** soort zout anders dan keukenzout *Et vee het behoefte an een likstien, de zoolten wo'n dan anvuld* (Dfo), *Bij melkziekte dan gaon alle zoolten d'r uut* (Ste) **zoolt** II Ook **zoolte** (Bdie, Op) bn.; -er, -st ['so:lt(ə)] **1.** zout, i.t.t. zoet, zuur **zoolt waeter** **2.** sterk zout smakend, met veel zout **zoolte drop** (Nbk, Np), *Dat eten is zo zoolte* (Op), *En winters hadde mem ok grune boonties in 't zoolt in een kruke; et waeter dat op de bonen kwam was zo zoolt, een ei kon d'r op drieven* (Dfo), *zo zoolte as een hering* (Bdie), *...as een pekelhering* (Diz) **3.** ingezouten **zoolte hering** (spor.), *Zoolte bonen wodden bewaerd in een Keulse pot* (Wol, Ol-Nl) **zooltachtig** (l) ['s...] - zoutachtig **zoolt z.** **zoolt** I **zoolten** I (Db, Nbk, Np, Nw, v, bl) bn. ['so:ltɪŋ] **1.** zout, i.t.t. zuur, zoet **zoolten waeter** (Nbk, Np), *et zooltene vocht* (v), (gezegd wanneer men hevig transpireert:) *Et zooltene waeter lopt je in de ogen* (Nbk) **2.** sterk zout smakend *Die bonen weren zo zoolten, ze gierden je deur de keel* (Db), *zo zoolten as kruze/kreuze enorm zout* (Nw) **zoolten** II (Dfo, Ld, Ste) ['so:ltɪŋ] - zouten, pekelen *Et kotgoed van 't varken wodde zoolten in de tobbe* (Dfo), *Ik heb et eten zoolten* (Ld), *Et spek moet ok nodig*

zoolten wodden (Ste) **zoolter** (verspr.) ['so:ltɪ] - zouter: varken dat geslacht wordt om ingezouten te worden, van zo'n (80 tot) 100 kilo (Obk, Op, Ow, Ste), *Laeter maekten ze d'r zoolters of baconvarkens van, van 80 tot 100 kilo; et mossen mooie lange vleisvarkens wezen mit lichte schoolders en dikke billen* (Ow), *Die zoolters die op 't hokke liggen bin klaor veur de slaacht zijn zo dik dat ze veelal liggen* (Obk), *Eerst bin et lopers, dan bin ze bij de motte weg, en naotied zoolters (dan bin ze slaachttriepe)* (Nbk) **zooltflikkies** (El) mv. ['so:ltflɪkɪs] **1.** salmiak **zoolthokke** (Op) et; -n; ...hokkien ['so:lt hɔkə] **1.** hok voor opslag van kalizout **zooltien** (Obk, Wol) ['so:ltɪn] - zoutje *Die kan zo kwieskwaans een schooltjen mit zoolties leegeten* (Obk), *Ma'k een zooltien van je?* (Wol) **zooltig** (Obk, Ol-Nl) ['s...] - zoutig, zoutachtig *Et eten was aorig zooltig* (Ol-Nl) **zooltighied** (l) ['so:ltɪxɦit] - zoutheid: het zout zijn **zooltkorrel** ['s...] - zoutkorrel **zooltkoste** ['s...] - zoutkorst **zooltlokkien** (Dhau, bl, bo: Bu, Nw) et; ...lokkies ['so:ltlɔkɪn] **1.** klein zoutkommetje, klein zoutvaatje **zooltloos** (Nbk, Dfo) ['so:ltlo:əs] - zoutloos **zooltloze drop** (Dfo), *Now we zooltloos binnen, is bij de slaachter wel zooltloze wost te kriegen nu we een zoutloos dieet gebruiken* (Nbk, Dfo) **zooltmeer** (l) ['s...] - zoutmeer **zooltpilaar z.** **zooltpilaor** **zooltpilaor** (Db) Ook **zooltpilaar** (Op, Ow), **zoutpilaar** (Nbk, Ow) de; -en; -tien ['s...] **1.** zoutpilaar, in de vergelijking *Die jonge is wel zo'e'n slome, hi'j kan d'r staon as een zooltpilaor* (Db), *Hi'j ston daor mar as een zooltpilaar in de veerte te staeren stijf en onbewegelijk* (Op) **2.** stijve vent *Wat een zoutpilaar, die vent!* (Nbk), *Dat is ok een dreuge zoutpilaar* een saai, stijve vent (Ow) **zooltpot** (Bu, El, Nbk, Nw, Ste, Wol) de; -ten; -tien ['so:ltɔt] **1.** bep. blauwgrijze, Keulse pot waarin men zout bewaart *een zooltpot van stien* (El), *Rek me de zooltpot even an* (Wol, Ste) **zooltschure** (Bdie, Nt) de; -n; ...schuurtien

['s...] 1. schuur waarin zout wordt gemaakt of opgeslagen (met name voor bestrijding van gladde wegen)

zooltzak de; -ken; -kien ['s...] 1. zak om zout in de doen, waarin men zout bewaart *Ze kwakten d'r henne as zooltzakken* d.i. bijv.: lieten zich in een luie stoel vallen (Nt) 2. futloos, energieloos iemand, iemand die als een zak zout in elkaar zakt

zoom z. *zeum*

zopas [so:'pas] - zopas *Hij vertelde me zopas wat, dat sleug toch nergens op* (Sz)

zorg de; -en [sɔr(ə)x] 1. zorg voor iets, aandacht, het oplettend zijn om iets goed te houden, te bewaren enz. *Dan hej' de zorgen d'r ok veur* (Nw) 2. ongerustheid, bezorgheid *Aj' riek binnen is ok niet alles, want dan hej' ok mar weer zorgen over je geld* (Sz), *N. har een hopen zorgen over die rieksdaelder* had veel zorgen (b), *Ie kun je d'r wel een zorg* [of: *zorgen*] *over maeken, mar et zal mi'j an 't gat roesten* het raakt me niet, het kan me niks schelen (Ste), *Hij zat in de zorg* (Np), *...in de zorgen* id. (Nbk), *Hij het helemaal gien zorgen* is, leeft geheel onbezorgd (Sz), *Et zal mi'j een zorg wezen* dat kan mij niets schelen, ik trek me daar niets van aan (Nbk, Nw), *Dat zal mi'j een zorg wezen* id. (Nbk), *Dat is van laeter zorg* (spor.), *Elke dag het an zien eigen zorg genog* (vo) 3. zorgsector (spor.) 4. leuningstoel (Db, Dhau, El, Nt, Ol-Nl, Spa) *Gaon jow mar in de zorg zitten* (Ol-Nl) * *Gien zorgen veur de dag van morgen* laten we niet van te voren al ongerust zijn, alles kan ook gewoon goed gaan (Nbk, vo), *Gien geld en toch gien zorgen* geheel onbekommerd, ook al heeft men geen geld (Sz)

zorgelik bn., bw.; -er, -st ['sɔrg|ɪk, 'sɔrgɛlək, ...rx...] 1. geneigd tot zorgen voor (j) *Wat was ze zorgelik veur him* (j) 2. bezorgdheid uitstralend *zorgelik kieken* (v)

zorgeloos ['sɔrgɛlo:əs] - zorgeloos, onbezorgd *een zorgeloos leven hebben* (Nbk)

zorgen ['sɔr(ə)gn] - zorgen: zorg dragen, ervoor zorgen *Zorg ie veur de hond en veur de katten, zo lange?* (b), *En ik zorge niet veur E. en de kiender, heur* (b), *Hij hadde toch niks om veur te zorgen* geen vrouw en kinderen (j), *Ik zol veur et drinken zorgen* (j), *Zal ik daor even veur*

zorgen? (Nbk), *Hij kan wel veur himzels zorgen* kan zichzelf wel redden, in z'n eigen onderhoud voorzien, z'n eigen problemen oplossen (Nbk), *'k Zol wel zorgen da'k eerst was* (Nbk, b), *Zorg d'r veur altied minder uut te geven as daj' inbeurd hebben* (b), *Zorg mar, daj' op 'e tied op schoele kommen* (Nbk), *Hij moet veur de kiender zorgen* de kinderen verzorgen, met name gezegd wanneer de echtgenote voor langere tijd weg is of overleden is (Nbk) * *Die dan leeft, die dan zorgt* (Nbk, vo)

zorgvak (l) ['s...] - zorgvak

Zorgvlied (Nbk, Np, b) et ['sɔr(ə)xflit] 1. plaatsnaam: *Zorgvlied* (Dr.), nabij *Eelse* gelegen *Dat huus staot mit de kop naor Zorgvlied* er ligt een zware hypotheek op (b, Np)

zorgvuldig (spor.) [sɔr(ə)x'faldəx] - zorgvuldig: nauwkeurig, nauwgezet *Hij is zorgvuldig in zien wark* (Nbk, Np), *zorgvuldig je wark doen* (spor.), *et zorgvuldig inpakken* (j), *zorgvuldig wezen* (spor.)

zorgzem ['sɔr(ə)xsm, ...sɔm] - zorgzaam

zostrakkies (Np) bw. [so:'strakis] - zostraks

zouder z. *zoolder*

zout z. *zoolt*

zoutpilaar z. *zooltpilaar*

zoveer I Ook *zoeveer* (spor.), *zovere* (Ol-Nl, Sz) bw. [so:'fi:ər; aks. wisselt/suf.../so:'fi:ərə] 1. tot een bep. punt (in ruimte of tijd), over een bep. afstand *Gaoj' mit zoveer?* ga je zover mee? (Nbk), *Zoveer is et nog niet* voorlopig is daar nog geen sprake van, misschien komt het ook wel niet zover (Nbk), *As et nog een keer zoveer komt* (...) als het nog eens gebeurt dat (...) (Nbk), *veur zoveer* voor zover (Nbk): *Veur zoveer as ik et overzien kan* (...) (Nbk), *Et is nog niet zovere* (Sz) 2. klaar, gereed *Bi'j' (haost) zoveer?* ben je (haast) gereed (om), *Et is zoveer* dat wat verwacht, gevreesd werd, gebeurt nu (Nbk)

zoveer II (Nbk) onderschikkend voegw. [so:'fi:ər] 1. (voor)zover *Zoveer a'k wete het hi'j hier nog nooit eerder west* (Nbk)

zovere z. *zoveer*

zoveul(e) z. *zovule* I, II

zoveulste z. *zovuulste*

zovule I (Nbk) Ook *zoveul* (vo) bw. [so:'fylə/...'fɑ:l] 1. des (te) *Aj' zokken in de ploeg kriegten, moe'n de eren zoveul te*

hadder schrippen om an een daghure te kommen (vo)

zovule II Ook *zoevule* (El, Ma, Nbk, Obk), *zoevuul* (Nbk, Obk), *zoveul* (Spa), *zoveule* (Dfo, Ld, Spa, Sz), *zovuust* (bo: Bu: bet. 4) onbep. hoofdtelw. [so:fylə; aks. wisselt/'sufyl, 'suf]/so:fa:l; aks. wisselt/...fa:lə, aks. wisselt/'so:fyst] 1. ter uitdrukking van een onbep. aantal dat bekend is of bekend wordt verondersteld *een keer zovule* hetzelfde gewicht, dezelfde omvang er nog eens bij te rekenen, vgl. *Hij weug gien 50 kilo, mar een keer zovule* (Nbk), *As de gemiente een begroting maekt veur een verbouwing an et gemientehuus, dan wodt et op 't laest vaeke een keer zovule* (Nbk), *As J. krek zoveule broggies at as Z., dan kreeg hij veur elk broggien een knieper-tien* (b) 2. gezegd om aan te geven dat het precieze aantal, de omvang enz. er niet toe doet of niet bekend is *We hebben in 't turfveld zoevule klem steuken* (Ma), *We maeken een poort as d'r iene zovule jaor trouwd is* (Nw), *een zovule-taans-eide* eg met een bep. aantal tanden (Obk), *veur gien nog zovule* hoe dan ook niet, voor geen geld ter wereld (Nbk, Spa, Ste) 3. veel, in de uitgedrukte mate: *Bij de boeren bin niet meer zoveule baosknechten* (Ld), *D'r wodde niet veur niks zoveule wark op daon* (...) (b), *krek as zovule volken* (v) 4. van de uitgedrukte aard, kwaliteit *Dat betekent zoveule: niks doen, jezels half ommekommen laoten* (Dfo), *Da's zovuust te zeggen: et kan je mitlopen en 't kan je ok tegenlopen* (bo: Bu)

zovule III (Ol-Nl) onderschikkend voegw. [so:fylə] 1. voor zover, naar *Zovule as wi'j d'r van weten dan hooft et gauw op mit de kaorties* (Ol-Nl)

zovuulste Ook *zoevuulste* (Ma, Nbk, Obk), *zoveulste* (Dfo, Spa) ['so:fylstə, ook wel ...'fylstə/'sufylstə, ook wel ...'f.../...] - zoveelste *veur de zoevuulste keer* (Nbk), *Hij was de zovuulste die die ziekte opleup* (Nbk), *Et zovuulste pat van de arfenis was veur him zijn deel* (naar verhouding) (Nbk) **zovuust** z. zovule II

zowat I Ook *zoewat* (Dfo, Op) bw. [so:'wat, ook wel 'so:wat in bet. 2] 1. bijna, haast *Ik bin zowat klaor!* (Nbk), *Et duurde nog zowat een ure* (Nbk, Np), *Nao een weke zowat was de mooiste bluj veurbij*

(Nbk, Ste), *Et is zowat twaelf ure west* (Ste), *Et is zowat half drieje* (b), *Et is zowat zeshonderd meter, van hier naor de hadde diek* (Nbk), *De zunne was al haost zowat vot* (b), *Hij gong zowat koppien onder* (j) 2. ongeveer *As et weer zoewat tussen vriezen en dujen is, kuj' mennig ieskegels an een rieten dak zien hangen* (Op), *Ze bin zowat lieke groot* (Nbk), *Et was half juli, daaromtrent was 't zowat* (b), *Oktober is zowat de tied dat de schaopen onder de ram en de geiten onder de bok moeten* (Op), *om dezelve tied zowat* (b), *Ja, dat zal wel zowat uitkommen dat zal wel ongeveer kloppen* (b), *Grote Laenze uut Appelsche was d'r mit de monieke en daor hadde M. ok mit ofpraot wat hij zowat speulen mos om et gezellig te maeken* (vo)

zowat II (verspr.) bw. ['so:'wat] 1. in de verb. dat 't zowat dot/dee in hoge mate: *De kleine meid lag in de wiege te kirren dat 't zowat dee* (Op, Ol-Nl), *De zunne die scheen dat 't zowat dee* (Sz), *'t Regent dat et zowat dot* (bo: Bu; Nbk), ook in *een lewaaï as 't zowat dee* (Nbk), *Zien heit zo kwiek as zowat dee* (...) (v)

zowat III Ook *zoewat* (Dfo, Op) onbep. vn. [so:'wat, ook 's.../su'wat] 1. dergelijke, zoiets (als), in of *zowat: Misschien een ni'je pette of zowat?* of iets dergelijks (vo), zo ook *een flesse mit koolde thee of zowat* (j), *Zowat he'k nog nooit zien* (Np), verder in en *zowat* en dergelijke (b): *Alderhaande vertelselties, over veurtiermerije en zowat, koj' bij' B. uut de cerse haand heuren* (b)

zowied (spor., v) bw. [so:'wit] 1. zo ver in de tijd, zover gevorderd *D'r was kilsterderije over wie as d'r naor de begraffenis mos as 't zowied was* (v)

zozo [so:'so:] - zozo, matig, zwak *Et was mar zozo mit et weer* (Nt), *Dat is ok mar zozo* (Bu), *Die boer was een grote rotzak, hij leut mi'j zowat dag en naacht warken en et loon was mar zozo* (vo), *Et was mar zozo of die verkoping was niet deurgaon* het scheelde niet veel (Dfo), *'t Was net zozo* het kon net door de beugel (Sz)

zu. - afkorting van *zundag*

zucht (verspr.) de; -en [saxt] 1. bekend verschijnsel dat zich voordoet in de opzwellig van een lichaamsdeel (al dan niet

door ziekte): *Aj' zucht hebben dan hej' last van vocht, bi'glicks aj' dikke ankels hebben* (Nbk), met name bij koeien in de uier tegen de tijd van het kalven (WH, Pe-Dbl, Wol), vgl. *Tegen dat een pinke kalven moet, het hij zucht in 't gier* (Wol), (van een koe:) *vol zucht* sterk neurend (Nt), *wilde zucht* hetzelfde als *wildam*, z. aldaar (Sz), (van paarden:) *Hij het moek-poten, dat bin (allemaol) zuchten as hij zokke dikke poten het, as ze tevule an ien stok niet van de stal kwammen* (Nbk), *As ze vocht in de gewrichten hebben, zucht, dan wodt et een ligger* (Dhau), verder in *gele zucht* geelzucht (b: ln) 2. (verkl.) teugje (Np) *Wij' een zuchien hebben?* een teugje met name uit een fles (Np) 3. z. *zocht*

zuchtig (Dho, Diz, Obk, Spa, Sz, p, b: lm, ln) bn.; -er, -st ['saxtəx] 1. gezwollen door *zucht*, met *zucht*, z. aldaar: met name gezegd van een gezwollen uier bij koeien die zullen gaan kalven (Diz, Spa, Sz) *Dat beest het arg zuchtige poten* (Diz), ook wel van personen: *N. is pofferig en zuchtig* (Obk) 2. ziekelijk (p, b: lm, ln)

zudelik ['sydɫk] - zuidelijk: gelegen in het zuiden *een zudelik laand*; uit het zuiden komend (van de wind): *De wiend zit zudelik* (Nbk), *...is zudelik* (Nbk), *een zudelike wiend* (Nbk); naar het zuiden gaand *We gaon dit jaor mit vekaansie wat zudeliker* wat verder naar het zuiden (Nbk), *in zudelike richting* (spor.)

zuden et ['sydn] 1. zuiden, i.t.t. het noorden, vooral: (in of uit) de zuidelijke richting *De wiend komt uut et zuden, ...wi'jt...* (Sz), *...zit in et zuden* waait uit zuidelijke richting (Nbk), *We lopen naor et zuden* (Db), *We bin naor 't zuden op gaon* (El), *Dat ging naor et zuden op* (Spa), *Ze hebben de woonkaemer op et zuden, dan hej' een protte zonne* aan de zuidkant van de woning (Nbk), *An de ziedkaant van et huus, mooi op et zuden (...)* (Db) 2. zuidelijk deel van een gebied *Die meensken kommen hier niet weg, ze kommen uut et zuden* uit Zuid-Nederland (Nbk), *Ze gaon elke winter naor et zuden van Spanje* (Nbk)

zudenwiend (Nbk, Np, v) ['sydnwint, ook ...'w...] - zuidenwind *een maotige zuden-wiend* (v)

zuderraem (Ld) et; -en; -pion [sydrē:m, aks. wisselt] 1. raam aan de zuidkant *Oonze buren hadden een uitbouw waor et zuderraem in zat* (Ld)

Zuderzee [sydr'st:] - Zuiderzee

Zuderzeepolder (l) [...'st:...] - Zuiderzeepolder

Zuderzeestad (spor.) [...'st:...] - Zuiderzeestad

Zuderzeeviskeri'je (spor.) [...'st:...] - Zuiderzeevisserij

zugen z. *zoeger*

zuger z. *zoeger*

zugerstange z. *zoegerstange*

zuk z. *zok* I, II

zuke g. lidw. ['sy:kə, 'sy:jkə (Nbk)], in *te zuke wezen* zoek zijn (Bu, Db, Dho, Nbk, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl): *Bij een boer is 't ark [gereedschap] nog wel es te zuke* (Obk), zo ook (...) *doe heur maegien van vuuf jaor een halve dag te zuke bleef (...)* (Op), verder in *te zuke raeken* zoek raken (Nbk) en in *te zuke brengen* zoekbrengen, aan tijd besteden (Db, Nbk) *We konnen hiel wat tied te zuke brengen mit kraalties ri'jen* (Db), *We hebben d'r nogal wat tied te zuke brocht* (Nbk)

zuken Ook *zeuken* (WH) onregelm. ww.; overg., onoverg.; *zocht(e)*, het *zocht* ['sy:kŋ, 'sy:jkŋ/'sa:kŋ] 1. proberen te vinden *Ik was wat in de kaaste an et scharrelen, want ik zuke een ding da'k niet wete waor ik et laoten hebbe* (Op), *Zuuk ie wat?* (b), *Ie bin die haemer zels kwietraekt mien jonge, ie zuken d'r eerst zels mar es naor* (Nbk), *Zuken en zuken, mar gien spoor te vienen* steeds maar zoeken, maar met geen enkel resultaat (j), *Wat lopt die keref hier toch op 'e weg te schoemen, wat zocht hij toch* (El), *We moe'n veur oonze uutvanhuizerties wat dieverdaosie zuken* (Dla), *argens om zuken* iets zoeken (lett.): *Hij zocht om zien mem* probeert z'n moeder te vinden (Nbk), *Dan zuuk ik om et liester-nust* (b), *Ie zuken d'r eerst zels mar es omme* (Nbk), *Ik heb me een ongelok zocht* (Nbk), ook fig.: a.h.w. om iets vragen, het uitlokken (verspr.): *Ie moe'n die hond niet zo targen, ie zuken d'r omme dat hij jow een knauw gef* (Nbk), *Die vent is altied dwas tegen de draod in, hij zeukt altied ruzie* (Sz), *Zij zocht om spul* heeft iets op anderen aan te merken en vraagt om ruzie

(Ow), zo ook *Die zocht d'r omme* (Nbk), *Hij het d'r zelf omme zocht dat hij es flink uutfoeterd wodt* (Sz), *om muulikheden zuken* om moeilijkheden vragen, *overal wat achter zuken* steeds argwanend zijn, altijd denken dat de ander stiekeme, slechte bedoelingen heeft (Nbk), *Regent et al?* [met als mogelijk antwoord] *Nee, [of: Now,] mar et zocht d'r al omme* het lijkt bijna zo ver te zijn (Bu, Nbk, Nw), *Et zocht om et laeste* het is bijna afgelopen (Nbk), in het bijzonder: die persoon is bijna gestorven (Nbk), zo ook *Die zocht om et aende* is bijna gestorven (Np) 2. proberen bijeen te garen door te vinden, moeite doen om te verkrijgen *A moest in de oorlog roggeaoren zuken* (Spa, Wol), *De aosem snee mi'j of en 'k zocht haost om de zieken* ik kon haast geen adem krijgen (b), *Wat hej' hier te zuken!* wat moet je hier eigenlijk, je hoort hier niet (Nbk), zo ook *Ie hebben daor niks te zuken!* (Nbk), *Wat hej' daor ok te zuken!* wat moet je daar ook (Nbk), *Wat het hij hier te zuken* wat zou hij hier eigenlijk moeten (Nbk), *De jongen zuken daor meiden* proberen daar meisjes te vinden (p), *wark zuken* (Nbk), *'t Is wark om wark te zuken* dat werk doet hij/zij terwijl het niet nodig is, terwijl het overdreven is (Nbk), *Ik pest wel es iene om ruzie te zuken* (Nbk), *kontakt zuken* proberen te krijgen, *verschoel zuken* een schuilplaats, beschutting zoeken (v), *overal wat achter zuken* (spor.), *et hogerop zuken* proberen een hogere (maatschappelijke) positie te verkrijgen (p), *Dat had ik niet achter him zocht* ik had niet gedacht dat hij dat kan, zo is (vaak negatief) (Nbk), *Dat komt omdat hij' altied bi'j een eer et goeie zocht* omdat hij bij een ander altijd het positieve, de goeie bedoeling probeert te ontdekken (Nbk, b) * *Zuken om wark en bidden God daj' 't niet kriegen kunnen* het is werk zoeken terwijl men eigenlijk liever niets doet (Nbk), *Soorte zuukt soorte* vaak probeert men aansluiting te vinden bij mensen van dezelfde maatschappelijke stand (Nbk) * *Ie moen' gien spek in een honnenust zuken* verwacht niet dat het goed gaat in een uitzichtloze of chaotische situatie (Obk, Sz, El), *Zuuk gien spek in honnenusten/in een honnenust* id. (s, j), *Wees*

opgeruimd en zuuk naor et beste en laot de musken mar tijlpen (Obk) **zucker** de; -s; -tien ['sy:kʀ, 'sy:j...] 1. iemand die zoekt 2. degene die bij het aardappelrooien de aardappels raapt (El, Nbk, Obk, Op) *De uutstikker kan de eerpels vaeke vlogger uutstikken as de zuokers ze schiften kunnen* (Op) 3. roofzuchtige bij, bij die afkomt op de lucht van de honing in het stukje raat waarmee iemand een zwerm in een lege korf lokt (bs: Dfo) **zullen** hulpww.; onregelmatig; het zuld ['sʌŋ] 1. moeten *Ie zullen dat doen, wat docht ie wel!* (Nbk), *Hij' zál weten wat d'r is* moet het weten, het moet hem gezegd worden (Ste), *Hij' zol een beter leven, an de studie mos hij' doe* hij moest een beter leven krijgen (dan z'n ouders) (bl), *Ik dochte, de Raod van De Smilde zol wiezer wezen* moest verstandiger zijn (s: oost., plm. 1885), *Dat za'k toch zeker zels weten* bepaal ik zelf wel (Nbk, b) 2. gaan doen, van plan zijn uit te voeren, gaan gebeuren *Aj' wat verkopen zullen, moej' loven en priezen* als je van plan bent iets te gaan verkopen (Sz), *Dat zuwwe zien te keren* zullen we proberen tegen te houden (Np), *Awwe even praoten zullen, dan gaon we even in de lijte* even met elkaar willen gaan praten (Obk), *Dat zuj' now ok altied zien* zo loopt het nou ook altijd mis (Nbk), *We zullen wel es zien* we merken wel hoe het loopt, laten we maar afwachten of de omstandigheden goed zijn, of we het t.z.t. nog zien zitten enz. (Nbk, Np), *Wat zuwwe now kriegen!* dat neem ik niet, wat denk je wel (Nbk), *Hoe rustig en staodig die oolde vaktuden warkten, zal mi'j nooit vergeten, en hoe bekwaom ze weren* (Obk), *D'r zal wel wat bi'j wezen* er zal wel een onverwachte bijkomstigheid zijn, een addertje onder het gras zitten (Nbk, b), *Zuj' goed uutkieken?* zul je voorzichtig zijn (v, Nbk), *Zuwwe dan mar?* zullen we dan maar (Nbk), *Ik zal je (wel)* ik zal je pakken nemen, wel krijgen (Nbk), *Ik zal je wel kriegen!* id. (Nbk), *Zoj' ze niet (wat doen)* (Nbk), *Ik zol ze wat, ik schiet d'r tebak veur* ik zie het niet zitten en doe dus niets voor hen (Bu), zo ook *Ik schiet ze wat, die jaegers!* 'k Zal ze liever! (b), *Wat zal mi'j gebeuren, ik bin niet bange* mij zal niets gebeuren (b), *Een vassien mit et*

*bri'jruen was: 'Ruuroomme, kook dunne, want de scheper zal 't hebben' krijgt het (Dhau), Zuj' op me waachten? wacht je (even) op me (v), Ik zal him de panne uutvegen ik zal hem eens flink de waarheid zeggen (Nw), Ik zal 't je vertellen! geloof het maar, het is beslist geweldig, het is beslist in hoge mate het geval (Nbk), Die kan d'r wat van, dat za'k je vertellen! geloof het maar, reken maar (verspr. Nbk), Die is ommeraeck rap mit de pook, dat za'k je zeggen id. (b) 3. gebeuren, doorgaan als aan bep. kondities wordt voldaan *Zal de klokke goed deurlopen bliieven, dan moet et gewicht riegelmaotig optrokken wodden (Db), Aj' plaanties uutpoten willen, moej' de eerste daegen wel klaorstaon mit begieten, zal 't wat wodden (Db), Hi'j moet hadde rieden as hi'j eerst op et einde wezen zal (Dfo) 4. zich niet werkelijk afspelen, nl. zoals het evt. nog kan of zoals het gekund zou hebben *Ik zol 't mar doen, a'k je was (Nbk), Nog niet zo lange leden zollen ze hier even tot de knollen waren ze van plan stieckem knollen uit het land te pakken (b), Ik zol krek vot stond op het punt te vertrekken (Nbk), Ik lag nog wat te soezen en 'k zol haost slaopen sliep bijna (j), Zoj' niet uut je vel springen! het is om woedend van te worden (Nbk, b), Dat zal 't wel dat zal wel (Nbk), ook *Dat zal wel (b), Wat zol mi'j dat dat maakt geen indruk op me, het kan me niets schelen (Nbk, b), Wat zol hi'j now hij kan toch niks uitrichten, hij stelt niks voor (Nbk), zo ook *Wat zol die now beginnen (j), Men zol zoe'n vent je zou hem iets aandoen (b), Pake zee vroeger wel es tegen oons: 'A'k jow veer was dan zo'k je dit of dat' (El), Een natte handdoek in de nekke zol helpen om van de hik of te kommen helpt naar verluidt, mogelijk-er wijs (Bu), Ik zol now nog wel zin hebben an een plakke roggebroad mit schinke d'r op zou nog wel lusten (als de gelegenheid er was) (Nbk, Op), Die zol et goed bij mi'j hebben d.i. hier: als ze bij me introk (j), Zoj' now nog wel zin hebben om nog een keer op vekaansie te gaon? (Nbk), Et zol mi'j wat schieten! 't kan me niks schelen (Obk) 5. niet doen omdat men het beslist niet ziet zitten, in bep. verb.: *Dat za'k jow zeker an de neuze hangen! (Nbk), Ik zal (me) daor******

*zeker een ure staon gaon te waachten! Nee heur, ik neem de auto (Nbk), Hi'j zal zeker ok in huus gaon en (...)(b) * Ik zal, mar liever niet as al ik zeg wel dat ik van alles en nog wat zal doen, maar eigenlijk doe ik liever niks (Nbk), Riemen as ouwe Siemen en dichten, ie zouwen de pette d'r veur lichten z. ook onder riemen (Spa)*
zulte (p, b: ln) de ['sals̥] 1. vlees in 't zuur (p), vlees in azijn en karnemelk (b: ln)
zulver (verspr., p, b: lm) Ook **zilver** (verspr.) et ['sals̥, ...vr̥/'stl...] - zilver (bekend metaal): *De man had gien gewulf in de mond, daor hadden ze een zulveren plaetien in zet (Pe-Dbl), blinken as zulver (Dfo, Mun), zo schone as zulver rein, schoon (Obk) * Spreken is zulver, zwiegen is goold (Dho, Nbk, Spa, Sz, Op)*
zulverachtig (l) ['s...] - zilverachtig
zulverbeslag (Obk) ['s...] - zilverbeslag *Op een oold karkeboek vien ie nog wel es zulver- of gooldbeslag (Obk)*
zulverbroons (l) Ook **zilverbroons** (Nbk) ['sals̥, ...vr̥...] - zilverbrons: bep. bronspoeder
zulverdoek (Nbk) de; -en; -ien ['s...] 1. doek waarmee men zilver poetst
zulverdust (Ld) de ['s...] 1. judaspenning
zulveren (Nbk, Np, Pe-Dbl, Sz, l, b) Ook **zilveren** (verspr.) bn. ['sals̥, ...vr̥/'stl...] - zilveren, van zilver, als van zilver *de koster mit zien zulveren haor (b), een huus mit een zulveren dak mit hypotheek bezwaard (Sz, b), ...daoke id. (b), zo ook *D'r ligt een zulveren dak op (Pe-Dbl), verder in een zulveren brulloft 25-jarig huwelijksfeest (spor.), ...jubileum 25-jarig jubileum (l)*
zulverglaans (spor.) ['s...] - zilverglaans: het schitteren van, als van zilver
zulvergoed (l) ['s...] - zilvergoed
zulvergries (Obk, v) [sals̥g̥r̥..., ...vr̥...; aks. wisselt] - zilvergrijs *de zulvergrieze zee (v), Een pripneusien het zulvergries blad (Obk)*
zulverkleurig (v) bn. [aks. wisselt] 1. met de kleur van zilver
zulverknoppies (Sz) mv. ['sals̥, ...vr̥...] 1. zilverblad, zilverschoon
zulvermot (Obk) ['sals̥, ...vr̥...] - zilvermot, zilvervis *De zulvermot zit tussen papier (Obk)*
zulverpel (Bu) ['sals̥, ...vr̥...] - zilverpel*

zulverpenning - zundagsdichter

zulverpenning z. *judaspenning*

zulverpepier (Dfo, Ste) Ook *zilverpepier* (Nbk) ['s...] - zilverpapier (bekend als verpakking)

zulverpoetsen (Dfo, Diz) onbep. w. en het zulverpoetst ['s...] 1. poetsen van zilveren voorwerpen enz. *We bruukten kerbiedaske veur zulverpoetsen, en ok wel om plakken weg te wrieven* (Dfo), *Krietpoeter bruken we veur zulverpoetsen* (Diz)

zulverpoppelier (Ste) Ook *zulverpuppelier* (Ste) ['sulwɪppopli:ər, ...vɪ.../...papl...] - zilverpopulier

zulverpuppelier z. *zulverpoppelier*

zulverschone (fp) Ook *zulverschoon* (Ol-Nl, Spa), *zilberblad* (fp) ['s.../...] - zilverblad, zilverschoon

zulverschoon z. *zulverschone*

zulversmid (l) ['s...] - zilversmid

zulversparre (Ste) ['s...] - zilverden, zilverspar

zulvervissien (Ld, Ol-Nl) et; ...vissies ['s...] 1. zilvervisje, papiermot *J. zegt tegen de larve van de motvlinder zulvervissien* (Ol-Nl)

zulvervloot (l) Ook *zilvervloot* (spor.) ['s.../...] - zilvervloot

zulverwilg (Bu) ['s...] - zilverwilg

zulverwinkel (l) ['s...] - zilverwinkel

zumen (Np, Sz, bo: Bu, Nw) onbep. w. ['sʏm:] 1. uitstellen *Daor moej' niet mit zumen!* (bo: Bu, Nw), *Ie kun d'r wel mit zumen, mar pak mar an je kunt maar beter aanpakken dan dat je steeds uitstelt* (Np)

zumentwintig z. *zeuvenentwintig*

zumenzuumtig z. *zeuvenzeuwentig*

zummentwintig z. *zeuventwintig*

zummenzumtig z. *zeuvenzeuwentig*

zumtien z. *zeuventien*

zumtig z. *zeuwentig*

zondag de; zundaegen; gien ['sandag, ...dəx] 1. zondag, de eerste dag van de week, de dag waarop men niet werkt (volgens het bijgeloof:) *Naegelknippen op zundag moch ok niet, want dan mos ie ze nao je dood weer opzuchen* (Nw) 2. feestdag die als zondag gevierd wordt, waarop men niet werkt *'t Is daor alle daegen zundag ze doen daar kennelijk op gewone doordeweekse dagen ook niets, daar kan altijd alles maar, ze doen daar altijd alsof het zondag is* (Db), zo ook *Et is niet alle daegen zundag* (Ld), *een halve*

zundag feestdag die niet helemaal als een echte zondag wordt gevierd (Nbk): *De vijfde meie [nl. bevrijdingsdag] is zo'e'n halve zundag* (Nbk)

zundagaovend [...'o:...] - zondagavond

zundagmiddag [...'m...] - zondagmiddag

zundagmorgen [...'m...] - zondagmorgen *Streekgooien mit centen deden ze vaeke op zundagmorgen, dan weren ze allemaole thuus* (Nw)

zundagnaacht [...'n...] - zondagnacht

zundagochtendklub (Nbk) de [sanda'gox tɪtklap] 1. bijeenkomst van kinderen op school om onder leiding te knutselen, spelletjes te doen enz., op zondagmorgen

zundags I bn. ['sanda(x)s, veelal: 'sandəs] 1. m.b.t. zondag, op zondag plaatsvindend, volgens gebruik op zondag (zelfst.) *'t Was op zien zundags* (Bdie, Ld), zo ook *Hi'j is op zien zundags* draagt zondagskleren (Nbk, Np), *Hi'j het de zundagse kleren an de zondagskleren, de nette kleding die men zundags draagt* (Bu, Nbk, Np), vaker gedragen dan *de beste kleren* (Np), *et zundagse pak* zondagspak (Nbk), *de zundagse jurk* zondagsjurk (El), *Hé, now hej' een beste klodder soep in joe zundagse broek!* nette broek die men op zondag draagt (Mun), *Vroeger het et mode west dat de mannen as zundagse dracht paantiesjassen dreugen* (Db), *Vroeger haj' ok zundagse busen onder de rok, dan zeden ze: 'We doen de buse op'* (Ste), *Zundagse klompen numen ze ze nette klompen die men op zondag kan dragen* (Nbk), *de zundagse zille* paardetuig, gerei voor zon- en feestdagen (Ste), *Die het et zundagse gezicht an!* is eigenwijs, doet verwaand (Np), zo ook *een zundags gezichte zetten* (Np)

zundags II bw. [sanda'x, veelal: sandəs] 1. op zondag *De beste kleren holen we veur zundags* (Dhau), *Zundags kuieren we vaeke even deur de bos* (Nbk), *Hi'j lopt zundags en daegs geliek* in dezelfde kleren (Nbk, Ma)

zundagsaovens bw. [...'o:bms] 1. op zondagavond, zondagsavonds *Vroeger gingen we zundagsaovens naor de meid* (Spa), *Zundagsaovens speulden we vroeger altied wegkroeptertien* (Db)

zundagsdichter (spor.) ['s...] - zundagsdichter

zundagsdienst (spor.) et ['s... - zundagsdienst
zundagseten (Obk) et ['s...] 1. eten dat men op zondag nuttigt *Vroeger was parelsoep zundagseten* (Obk)
zundagsjaeger (s) de; -s ['s...] 1. iemand die op zondag jaagt * *Een zundagsjaeger op et pad: zien koegels bin te zute, en zien kruut is nat* (s)
zundagskiend (spor.) ['...] - zundagskind
zundagsklub (l) ['s...] - zundagsclub
zundagskompetisie (spor.) ['s...] - zundagskompetitie
zundagskraante (spor.) ['s...] - zundagskrant
zundagsmaol (Wol, vo) ['s...] - zundagsmaal *le moe'n niet daenken dat et hier zo alle daegen giet, heur! Dit is een zundagsmaol* (vo)
zundagsmiddags bw. [...'sm...] 1. op zondagmiddag *Et wodde zundesmiddes daon* (Obk), *Zundagsmiddags kuierden we vaeke even in de bos* (Nbk)
zundagsmorgens Voor var. z. *morgen* I [...'sm...] - zundagsochtends
zundagsnaachs Voor var. z. onder *naacht* [...'sn...] - zundagsnachts
zundagsrieder (verspr.) ['s...] - zundagsrijder
zundagsrust (spor.) ['s...] - zundagsrust
zundagsschilder (spor.) ['s...] - zundagschilder
zundagschoele Ook *zunneshoele* (Db) ['s.../'sɑnə...] - zundagsschool *Vroeger kregen de kiender op zundagschoele vaeke een mooi prentien van de juffer* (Db), *We hadden vroeger altied zundagschoele in de konsistoriekaemer* (Spa)
zundagschoelekiender (b) mv. ['s...] 1. kinderen die op de zundagsschool zitten *De zundagschoelekiender zongen* (b)
zundagssteek (Dho, Ol-Nl, Spa) de ['s...] 1. op zondag verricht werk, in verb.: * *Zundagssteek duurt gien week* gedijt niet (Ol-Nl), zo ook *Een zundagssteek duurt niet lange* (Spa) en *...zit gien weke* (Dho)
zundagswaark z. *zundagswark*
zundagswark Ook *zundagswaark* (spor.), z. ook onder *wark*, *zundagswark* (WH) et ['s...] 1. werk dat men op zondag verricht * *Zundagswark is niet sterk* is niet erg deugdelijk, stelt niet veel voor, gedijt niet (verspr., Nbk), soms gevolgd door *Mar zit*

wel zo lange/Dat et in de weke wel veraanderen kan (Dho), *Zundagswark is niet sterk/Een maendagssteke duurt gien weke/Mar deensdag snel/Dan gaot et de hiele weke wel* (Np)
zundagsweer et ['s...] 1. fraai weer zoals dat bij de zondag past *'t Is echt zundagsweer* (Spa), *...mooi...* (Nbk) * *Zok vrijdagsweer, zok zundagsweer* (Dhau), zo ook *Vrijdagsweer is zundagsweer* (Ld)
zundagswark z. *zundagswark*
zunde de; -n ['sɑndə] 1. zonde: die men begaat, keer dat men indruist tegen goddelijke, ethische, zedelijke voorschriften, geboden (l, b) *Bij stokken en brokken biechte ik mien zunde op* (b) 2. betreuenswaardig of ergernis opwekkend iets (gezegd wanneer men een kans mist, iets kwijtraakt, verspilt) *Et zol ok zunde van 't petroon wezen* (b), *et zunde vienen* (Nbk, b), *Dat kiend zit altied mar mit et eten te motten, et is zunde* (Sz), *'t Is zunde daj' je examen niet in ien keer haeld hebben, now moej' opnij les hebben* (Nbk, Obk), *Et is hielemaole gien zunde dat dat oolde nust ofbreuken wodt* (Db), *Et is zunde en schaande* (Nw) * (schertsend:) *Weet ie wel wat zunde is: botter an 't gat strieken en zelf dreug brood eten* (Dho), *Berouw komt nao de zunde* (Ol-Nl, Dhau)
zundeboek z. *zundebok*
zundebok Ook *zundeboek* (Db, Ld), *zondeboek* (Db) de; -ken ['s.../...buk/...] 1. zondebok, degene die (altijd) de schuld krijgt *Dat was een zundebok* (Dfo), *Hij is iewig en altied de zondeboek west* (Db), *Hij is weer de zundebok* (Ld)
zunderling (s) de; -en ['sɑndɪ...] 1. zonderling, eigenaardige persoon *Et is een zunderling* (s)
zundig bn.; -er, -st ['sɑndəx] 1. zondig *Stelen is zundig* (Wol), *zundige meensken* (b), *Waor ik zoe'n zundig woord om zegge!* ik zou er razend om kunnen worden, erom kunnen vloeken (Nbk, b) 2. anders dan eigenlijk moet, erg jammer (Obk) *Ik vun et slim zundig dat ze die mooie boom d'r of kapt* (Obk)
zundigen (Dho, Nbk, b) ['sɑndəŋ] - zundigen: een zonde begaan *Ik hebbe zundigd tegen God en tegen jow* (b); afwijken van een vast voornemen, bijv. om minder te eten, vgl. *Zundig now mar niet,*

zundvloed - zunne

aanders kriej' d'r gien gewicht of word je niet lichter (Dho)

zundvloed (v) ['s...] - zondvloed (uit het bekende bijbelverhaal)

zunig bn., bw.; -er, -st ['sÿ:nəx] **1.** zuinig, spaarzaam *Die is (slim) zunig!* op zeer oppassende wijze spaarzaam (Nbk), *Zunig deur de tied is een meugelikhied om wat te speren* wanneer men zuinig leeft kan men sparen (Obk), *zunig leven* (Nbk, Np), *d'r zunig mit ommegaon* er zuinig mee omgaan (Nbk), *d'r zunig op wezen* er zuinig, spaarzaam mee omgaan, zorgen dat men het in goede staat houdt (Nbk), *d'r zunig mit wezen* id. (Nbk), (verb.) *een zunigen iene* een zuinig iemand (Obk), *een zunige bliksem* een erg zuinig iemand (Ow), *Bi'j die boer hadden ze vroeger een zunige haand mit eten* waren ze niet bep. royaal als je meeat (Sz), zo ook *Je staon gauw bekend aj' altied mit de zunige haand geven* als je niet bep. vrijgevig bent (Db), *Hi'j is zó zunig, hi'j lat him veur een dubbeltien een stok uut de kont nemen* (Ste), *...hi'j wil wel een halve cent deurbieten* (Ow), *zo zunig as een luus* (Dfo) **2.** voordelig in het verbruik (spor.) *Zoe'n kleine auto is zuniger in 't gebruik* (Nbk) **3.** in *niet zunig* in hoge mate: *Hi'j kreeg op zien donder, en niet zunig (ok)!* (Nbk) * (schertsende aanmoediging om toch vooral zuinig te zijn) *Zunig, bessien, zunig, mit een jaor kriegen we een ni'je klokke* (Nw), *...een ni'je turfbak* (El), zo ook *Zunig, bessien, nog een jaor dan bi'wwe d'r* (Nbk), (min of meer schertsend:) *Zunig wezen, want ieder hujgien kost een cent* (Nbk)

zunigan z. *zunigiesan*

zunigerd (Nbk, Ste) de; -s ['sÿnəgr̥t] **1.** (vaak enigszins negatief) iemand die nogal zuinig is

zunighied Voor -heid z. -hied ['sÿnəxhit] - zuinigheid, spaarzaamheid *Zunighied is een goeie deugd* (Np) * *Zunighied mit vlijt bouwt huzen as kestelen* (Dfo), *Zunighied is een deugd, gierigheid is een ondeugd* (Op)

zunigies (Nbk, vo) ['sÿnəxis] - zuinigjes *We moe'n mar een betien zunigies leven* (Nbk), *Die schuddekopte, hiel zunigies, dat de boer et mar niet zien zol* (vo)

zunigiesan (Nbk, Np, Obk, Ol-Nl) Ook

zunigan (Nbk, bet. 2: Obk) bw. ['sÿnəxi'san/...] **1.** zuinigjes (levend) *We moe'n mar een betien zunigiesan* d.i. een beetje zuinig leven, niet te veel uitgeven (Nbk), *Zo zunigiesan kommen we d'r wel* (Np), *Wi'j doen dat zunigiesan* (Ol-Nl) **2.** nauwelijks (Obk) *We weren zunigan klaor* (Obk)

zunne de; -n (bet. 3); -gien ['sanə] **1.** zon (die de aarde verlicht en verwarmt) *De zunne gaot op* (Nbk), *...onder* (Nbk), *Vroeger werkten de mannen hele lange dagen, as de zunne opkwam tot hi'j onderging* (Sz), *Dan mag de zunne wel in 't westen opkommen* dat gebeurt toch nooit (Np), zo ook *Dan mag de zunne wel in de askebak opkommen* id. (Np), *'Et is lochtschoondag' zej' as de zunne al an de locht staot* (Nw), *De zunne ston hoge an de locht* (Nbk), *De zunne schient, As de zunne d'r goed bi'j is, gao 'k in 't schaad zitten* als de zon flink schijnt (Sz), *Een rumende wiend gaot mit de zunne* d.i. naar het noorden (Nbk), *As de wiend krimpt, dat gaot hi'j tegen de zunne in* tegengesteld aan de baan van de zon (Bu), *'t Is wat kil in huus, ie kun weten dat de zunne d'r niet is* dat de zon niet schijnt (Obk), *De zunne staot op et ies te schitteren* (Spa), *D'r bin altied meensken die de zunne niet in 't waeter schienen zien kunnen* die niet kunnen uitstaan, willen zien dat het goed gaat, die afgunstig zijn (v), zo ook *D'r bin meensken die altied jammeren en nooit de zunne zien schienen* (Db), *Hi'j kan de zunne (bi'j een aander) niet in 't waeter schienen zien* hij is snel jaloers als het een ander goed gaat (Obk, Ow), *waartegenover Ik kan de zunne best in et waeter schienen zien, heur* heb er geen probleem mee dat het een ander goed gaat (vo), *Ik wil dat bossien daor mar plaatsen, dan het et wel een mooi plakkien op 'e zunne* een mooi plekje waar veel zonlicht komt (Sz), *De zunne kroept in 't nust* gaat onder (Nw, Ste), maar is daarbij niet goed te zien: een teken van naderende regen (Ste), *een vremde zunne* bijzon (Ld), (gezegd wanneer men 's morgens aankondigt op te zullen staan:) *Ik zal evenpies kieken hoe veer de zunne is* (s: Wol), *D'r is gien ni'js onder de zunne* (Nbk, Ow), *...niks ni'js...* (Nbk), *D'r kan toch veur iederiene een*

plakkien onder de zonne wezen een plekje onder de zon, een redelijk bestaan (Nbk), *Zok volk is niet weerd dat de zonne heur beschient* zulke lieden zijn niet waard dat ze leven (Op), *De zonne het een stok in de bek* gezegd wanneer er een wolk voor de zon zit zodanig dat men alleen het bovenste en onderste van de zon kan zien (opgevat als teken van naderend slecht weer) (Ste), zo ook *As d'r een balke in de zonne zit dan gaot die aorig onder en dan lop d'r over et midden een balke, dan kuj' et midden niet goed zien* (Ste), *glimmen as snij veur de zonne* (Dfo), *verdwieneen as snij veur de zonne* (Nbk), *'t Blinkt as de zonne* (Op) 2. straling, licht, warmte van de zon *Die hoge bomen benemen oons hielendal de zonne* (Obk), zo ook *Die liendeboom ontnemt nogal wat zonne* (Dhau), *In de lijte en in de zonne is 't smoorhiete* (Spa), *in de zonne zitten* (gaon), *de bloemen in de zonne zetten* (Nbk), *een huus mit een boel zonne* met veel zonlicht (Nbk), *We hebben vandaeg niet vule zonne had* (Nbk), *niet tegen de zonne kunnen* (Nbk), *tegen de zonne in kieken* (Nbk), *tegen de zonne op kieken* id. (Nbk), *tegen de zonne in speulen* d.i. bijv. met voetbal, korfbal: waarbij men a.h.w. de zon tegenover zich heeft (Nbk), *Et is me te waarm in de zonne, ik gao in et schaad* (Wol), *Inienen kwam de zonne d'r deur* brak de zon door (Nbk, Nw), *Dan wil de zonne wel hechten* dan krijg je gemakkelijke een rode, bruine kleur op je huid door de inwerking van de zon (Nbk), *As et zaod van de rogge uut de aoren begint te valen moej' et mijen, mar niet in de volle zonne, want dan wodt et nog arger* (Ste) 3. met de zon (bet. 1) vergelijkbaar hemellichaam (l) * *De zonne schient en 't regent wel/Dan is 't kermis in de hel* (Bdie), zo ook *As 't regent en de zonne schient, hebben de kiepen kermis* id. (Ol-Nl, Spa), *As et motregent...* id. (Sz), (bij een regenboog:) *Et regent en de zonne schient/'t Is kermis in de hel/De duvel daanst op sloffies/Mar 't regent evenwel!* (Bdie), *As de zonne schient en 't regent, dan bin de heksen an 't blauwvarven* (Ow), *Schient de zonne mit ni'jaor slim helder en klaor/Dan zal et wodden een goed bi'jejaor* (j), *Kropt de zonne in et nust,*

voegelties gien dust (n), *Veur niks gaot de zonne op* mensen doen, geven niets voor niets (Ma, Nbk)

zonnebaank(e) (spor.) ['s...] - zonnebank

zonnebaeden ['s...] - zonnebaden

zonnebliend (Np) bn. ['s...] 1. zonneblind, verblind door de zon (Np)

zonnebliende (Ow, Ste) de; ...blienen ['s...] 1. blind, vensterluik aan de buitenkant van het huis, zonneblind *Zunneblienen die bin plat, van hooft* (Ste)

zonnebloeme Ook **zunnepittebloeme** (fp) de; -n ['s...] 1. bep. komposiet: zonnebloem

zonnebloeme-eulie z. *zunnebloemeulie*

zonnebloemepitte (Obk) ['s...] - zonnebloempit

zunnebloemeulie (spor.) Ook **zunnebloeme-eulie** (spor.) ['s...] - zonnebloemolie

zunnebloemezaod (spor.) ['s...] - zonnebloemzaad

zunnebraand (Nbk, Ste) de ['s...] 1. het verkleuren of verbranden van de huid door de felle zon *Ie hebben zomar zunnebraand aj' in de baore zonne liggen* (Ste)

zunnebraandeulie (spor.) ['s...] - zonnebrandolie

zunnebraandzalf (spor.) ['s...] - zonnebrandzalf

zunnebrille ['s...] - zonnebril

zunnecel (l) ['s...] - zonnecel

zunnedaans l) ['s...] - zonnedans

zunnedaauw (Nbk, fp) ['s...] - zonnedaauw, vliegenvangertje

zunnedaauwfamilie (l) ['s...] - zonnedaauwfamilie

zunnegien ['sənəxin] - zonnetje: *Et zunnegien is d'r weer bij* (Nbk), *De katte lag lekker in 't waarme zunnegien* (Nbk), *een vael zunnegien* lucht waarbij de zon vaal achter wolken vandaan schijnt, zodanig dat het gemakkelijk weer slecht weer kan worden (Op), *een vals (...)* id. (Op), *iene in 't zunnegien zetten* hem officieel bedanken, prijzen voor z'n inspanningen enz. (Nbk), (fig.:) *Ze is et zunnegien in huus* degene die door blijmoedig te zijn een positieve invloed heeft op de anderen (Nbk)

zunnegod (l) ['s...] - zonnegod

zonnehoed (Dhau, Dho, Ol-Nl, Sz) ['s...] - zonnehoed (met brede rand tegen de zon)

zunnekaant - zuster

zunnekaant z. *zunnekaante*

zunnekaante (Bdie, Bu, j, bs) Ook *zunnekaant* (v, bl) de ['s...] 1. de kant van de zon: vooral: de zuidelijke kant, het zuiden *Et ielgat staot op 'e zunnekaante* (bs: Obk), *Lende zunnekaant(e)* het gebied zuidelijk van de *Lende* (s: Bdie)

zunnেকেuning (l) ['s...] - zonnekoning

zunnেকেppe (spor.) ['s...] - zonneklep

zunnেকেlips z. *zunnেকেlipse*

zunnেকেlipse (Np) Ook *zunnেকেlips* (Bu) de; -n ['sənəkɫɪps(ə)] 1. zonsverduistering, zoneclips

zunnেকেলেক্টor (spor.) ['sənəkɔləktɔr] - zonnecollector

zunnেলোচ (Nbk) et ['s...] 1. zonlicht

zunnেন (spor.) ['sən:] - zonnen: in de zon liggen *De katte lag lekker te zunnেন* (Nbk)

zunnেপানেel (spor.) ['s...] - zonnepaneel

zunnেপিত্তে (Dho, Nbk, Ma) - zonnepit

zunnেপিত্তেব্লোem z. *zunnেব্লোem*

zunnেস্চাarm (Bu, El, Np) Ook *zunnেস্চarm* (Bdie, Ld, Nbk, Nt, Nw, Ste) ['s...] - zonnescerm

zunnেস্চarm z. *zunnেস্চাarm*

zunnেস্চিen de ['sənəski(:)n] 1. zonneschijn, het schijnen van de zon *En dan mit zunnেস্চিen al die bijen d'r boven* nl. boven een veld met bloeiende boekweit (k: Ste)

zunnেস্চিenweer (Nbk, b, k: Ste) et ['s...] 1. mooi weer waarbij de zon schijnt *'t Is mooi zunnেস্চিenweer* (b), *'t Moet veural dreug zunnেস্চিenweer wezen, dan wil et zaod d'r beter of* nl. bij het dorsen van boekweit (k: Ste), (bij vergelijking) *Een motregen veraanderen ze in zunnেস্চিenweer, zodat alles heur mitwerkt* iets vervelends weten ze tot iets positiefs, iets vrolijks te maken (b)

zunnেস্চোel z. *zundagss্চোel*

zunnেস্চmult z. *zunnেস্চassmult*

zunnেস্চprute (Nbk) de; -n; ...sprutien ['s...] 1. zomersproet, hetz. als *meisprute*: *Dat maegien het allegeer zunnেস্চpruten om de neuze* (Nbk)

zunnেস্চteek z. *zunnেস্চistik*

zunnেস্চtelsel (l) ['s...] - zonnestelsel

zunnেস্চistik (Nbk) Ook *zunnেস্চteek* (Db, Ste) ['s...] - zonnesteek *Hi'j het een zunnেস্চistik oplopen* (Nbk), *Doe J. vroeger zunnেস্চteek harre, har ze ienenvertig graoden koolde koorts* (Db)

zunnেস্চtip (Dfo) de; -pen; -pion ['s...] 1. zomersproet *Vroeger zatten sommige kiender onder de zunnেস্চtippen* (Dfo)

zunnেস্চtraol ['s...] - zonnestraal (lett.)

zunnেস্চvissien (Db) et; ...vissies ['s...] 1. elk der kleine visjes die aan de oppervlakte van het water zwemmen

zunnেস্চwaarmte (Db, bs) de ['s...] 1. warmte van de zon *Deur de zunnেস্চwaarmte breken de bloemknoppen eupen* (Db)

zunnেস্চwassmult (bs: Obk) Ook *zunnেস্চsmult* (bs: Dfo) de; -s ['sənəwasmaltɪr/ 'sənə...] 1. zonnewassmelter: houten bak met een schuin aflopende tweede bodem en dito deksel met dubbelglazige ruit; de was loopt bij het smelten van de tweede bodem naar een bakje waarin het wordt opgevangen

zunnেস্চweide (l) ['s...] - zonneweide

zunnেস্চwering (v) ['s...] - zonnewering *De zunnেস্চwering is dael* (v)

zunnেস্চwiezer (spor.) ['s...] - zonnewijzer

zunnেগ bn.; -er, -st ['sənəx] 1. zonnig (lett.), met veel zon *In oktober kregen we seins nog wel es zunnেগ daegen, mar dan vaeke wel koolde naachten* (Op), *omme-raek mooi zunnেগ weer* (Op) 2. opgewekt, vrolijk (Nbk) *Ie moe'n et mar van de zunnেগ kaante zien* (Nbk)

zunnেস্চondergang (Bdie, Nbk, Obk) de [sən'son...] 1. zonsondergang *D'r komp kroepnevel over 't laand; as dat veur zunnেস্চondergang komp dan kriej' regen, komp et d'r nao dan kriej' mooi weer* (Bdie)

zunnেস্চverduistering (El) de; -s, -en ['səns...] 1. zonsverduistering

zupen z. *zoepen* I, II

zure (Ste) de ['sy:ərə] 1. ridderzuring *Daor zit allemaol zure* (Ste)

zuring (spor.) ['sy:ərɪŋ] - zuring: bekend plantengeslacht

zus bw. [sas] 1. op zo'n wijze, zo, in verb. als *zus en zo* (verspr.) *Dit zus, dat zo* (ba) 2. z. *zussien*

zussien Ook *zus* (bet. 2: Spa) et; zussies ['sasin/sas] 1. vrouwelijk kind in relatie tot één of meer andere kinderen van dezelfde ouders *Koj' niet even mit zien zussien speulen?* (Nbk) 2. (vaak aanspreekvorm) klein meisje *Bi'j' mooi an 't speulen, zussien?* (Nbk)

zuster de; -s; -tien ['sastɪ] 1. vrouwelijke

persoon in relatie tot één of meer andere kinderen van dezelfde ouders *Woont je zuster ok al in Oosterwoolde?* (Nbk), *een koolde zuster halfzuster* (Nbk) of stiefzuster (Diz, Ld, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa)

zute I (Dhau, Nbk) Ook **zuuite** (Nbk), **zeute** (WH) et [sy:ta/'sy:jta/'sa:ta] 1. zoete eetwaren, lekkers (zoals jam, gebak) *Ik lus graeg zute* (Dhau, Nbk), *Ik mag graeg zeute* (Sz)

zute II Ook **zuuite** (Nbk, b), **zeute** (WH, Mun, Nt, Ol-Nl), **zuut** (Sz) bn.; -r, zuutst [sy:ta/'sy:jta/'sa:ta/sy:t] 1. zoet (van smaak) *Et smaekt zute, een zute smaek, Et eten is me te zute, As 't glimzute is, dan is et 'zute bi'j zute'* (Nw), *een zute kaaie* liefhebber van zoete dingen (bo: Dho), *een zute klaos* een stiekem iemand, overdreven verlegen of bescheiden iemand, een traag en suf pratend iemand (Np), (gezegd wanneer iemand een wind laat:) *Zit niet zo te rotten, et wodt je zute op 'e tonge* (Wol), (zelfst., mv.) *blauwe zuten* bep. soort vrij dikke zoete appel, aan één kant rood (Nbk), *zo zute as hunning* (Nw), ...*as suker* (Bu) 2. overdreven liefelijk, zoetsappig *De borgemeister hooft een zuut praotien* (vo), (zelfst.) *Da's wel zoe'n zeute* een saai vent (Spa) 3. in *zute viele* zoetvrij (b: ln) 4. in *zuut waeter* drinkbaar water, i.t.t. zout water (spor.)

zutekauw (Bdie, Dho, Ol-Nl, p, b: lm, ln) de; -en; -gien ['s...'] 1. zoetekauw (b: ln) 2. iemand die overdreven mooi, lief praat (p, b: lm)

zutelmelks (Ste) [aks. wisselt] - zoetemelks, in *Et is wat een zutelmelks poppien* een met teveel zorgzaamheid opgevoed kind (Ste), zo ook *'t Is wat een zutelmelks joongien* (Ste)

zutelmelksbri'j (Bdie, Np, Obk, Op, Ste) de [...'b...'] 1. zoetemelkspap, hetz. als *melkenbri'j*

zutelmelkskalf (Db, Nbk, Np, Obk) Ook **zuutemelkskalf** (App, Nbk, Obk, b) et; ...kalver; -ien [...'m...'] 1. zoetemelks kalf, met zoete melk opgekweekt kalf *Zutelmelkskalver wodden vroeger slaacht deur de joden* (Obk)

zuten (Obk, Ol-Nl) zw. ww.; overg.; zuutte, het zuut ['sy:jtn] (Obk), 'sy:tn] 1. zoet van smaak maken *Ze moe'n de kruusbeien aorig zuten om ze lekker te*

kriegen (Obk), *Hij moet dat nog zuten* (Ol-Nl)

zuterd (Np, v) [sy:trt] - zoeterd *En die B. dan? Wat een zuterd!* (v)

zutiesan (p, b: lm) [sy:tizan, ook ...isan; aks. wisselt] - zoetjesaan

zutig (Nbk) Ook **zuutig** (Nbk) ['sy:tax/'sy:jtax] - zoetig

zutighied Ook **zeutigheid** (Sb), voor -heid z. -hied ['s...] - zoetigheid: het zoet zijn

zuud bw. [syt] 1. zuid, uit zuidelijke richting *As de wiend zuud is, gaot hi'j deur et westen naor et noordwesten, dan krief' haddere wiend* (Ste) 2. als tweede lid in samenstellingen als *Noordwoolde-zuud*: het zuidelijk gelegen gedeelte

zuud- - zuid-: eerste lid in samenstellingen als *zuudaende, zuudkaante*, (met hoofdletter:) *Zuud-Hollaand*, (zonder verbindingsstreep:) *Zuudfraans, Zuudduutser*; ze zijn niet uitputtend opgesomd in dit woordenboek

Zuud-Afrike [sy'ta:frikə] - Zuid-Afrika

Zuud-Amerike [sy'ta'mu:ərikə] - Zuid-Amerika

Zuud-Nederlaand (l) [sy't'n...] - Zuid-Nederland

zuudaende (Dfo, Nbk, l) ['syt...] - zuid-einde *Op 'e Fochtel haj' een noordaende en een zuudaende* (Dfo, Nbk)

Zuudafrikaan [sy'tafri'kã:n] - Zuidafrikaan

Zuudafrikaans I et [sy'tafri'kã:s] 1. Afrikaans, de Afrikaanse taal

Zuudafrikaans II bn. [sy'tafri'kã:s] 1. Zuidafrikaans, m.b.t. *Zuud-Afrike*

Zuudamerikaan [sy'tam:ərikã:n] - Zuidamerikaan

Zuudamerikaans [sy'tam:əri'kã:s] - Zuidamerikaans

zuudkaant z. *zuudkaante*

zuudkaante Ook **zuudkaant** (verspr.) ['syt...] - zuidkant *De ingang zat op 'e zuudkaant* (Np), *De broeklanen onder Ooldemark an de zuudkaant van de Lende, en de maoden onder Ooldetriene an de noordkaant van de Lende waeren meenten* (Op)

Zuudlaorder I de; -s; -tien [sy't'lo:ə(r)dɔr] 1. iemand uit *Zuudlaoren*, z. ook aldaar

Zuudlaorder II bn.; attr. [sy't'lo:ə(r)dɔr] 1. Zuidlaorder: van, m.b.t. Zuidlaren *Zuudlaorder mark* bekende jaarmarkt in Zuidlaren (Nbk, Np, Ow)

Zuudlaoren et [sy't'lo:ərn] 1. plaatsnaam:

Zuudmolukker - zuuthoolt

Ned. Zuidlaren (in Noord-Drenthe)

Zuudmolukker [sy'tmo(:)'lakɪ] - Zuidmolukker

Zuudmoluks [sy'tmo(:)'laks] - Zuidmoluks

Zuudnederlaans (1) [...'n...] - Zuidnederlands

zuudoost [sy'to:əst] - zuidoostelijk, in/uit het zuidoosten *De wiend zit zuudoost* (Nbk)

zuudoostelik [sy'to:əstlik] - zuidoostelijk: uit/in/naar het zuidoosten *De wiend zit zuudoostelik* (Nbk), *Wij wonen zuudoostelik in Friesland* (Nbk)

zuudoosten [sy'to:əstɪn] - zuidoosten *De wiend zit in et zuudoosten* (Nbk), *et zuudoosten van Friesland* (1)

zuudoostenwiend (Nbk) [sy'to:əstɪn'wint] - zuidoostenwind *We hebben vandaeghe zuudoostenwiend* (Nbk)

zuudoosthoeke de [sy'to:əsthukə] 1. zuidoostelijk gebied in een regio, in het bijzonder in *Friesland*, te weten *Stellingwarf* en aangrenzende gebieden noordelijk van de *Kuunder*

zuudoostkaant(e) [sy'to:əst...] - zuidoostzijde, zuidoostelijke kant *De kleine boerderi'gjes an de zuudoostkaante van De Fochtel woden niet meer as boerkeri'je bruukt* (vo)

zuudpoo [sy'tpo:əl; aks. wisselt] - zuidpool: zuidpoolgebied, ook: zuidelijk eindpunt van de as der aarde

zuudpoolcirkel (spor.) [...'p...] - zuidpoolcirkel

zuudpoolgebied (1) [...'p...] - zuidpoolgebied

zuudpoolzee (1) [...'p...] - zuidpoolzee

zuudpunt [sy't...] - zuidpunt: het zuidelijkste punt

Zuudslavisch [sy't'sla:wis, ...vis] - Zuidslavisch

zuudwestelik [sy't'w...] - zuidwestelijk: in, uit, naar het zuidwesten *De wiend is/zit zuudwestelik* (Nbk), *...wodt zuudwestelik draait naar het zuidwesten* (Nbk)

zuudwesten [sy't'westɪn] - zuidwesten *De wiend komt uut et zuudwesten* (Nbk), *...drijt naor et zuudwesten, dat wodt regen* (Nbk), *et zuudwesten van Stellingwarf* (Nbk)

zuudwestenwiend [aks. wisselt] - zuidwestenwind

zuudwester I de; -s [sy't'westɪ] 1. bekende

hoed tegen regen: zuidwester 2. storm uit het zuidwesten (spor.)

zuudwester II (Nbk) bn.; attr. [sy't'westɪ]

1. zuidwester, uit het zuidwesten komend *een zuudwester storm* (Nbk)

zuudwesthoeke (verspr.) de [sy't'w...] 1. zuidwestelijke hoek, in het bijzonder: van *Friesland*

zuudwestkaant(e) [...'w...] - zuidwestzijde

Zuudzee (I) ['syts:] - Zuidzee

Zuudzee-eilaand (1) [...'s:] - Zuidzee-eiland

zuudzuudoosten (1) [sy'tsy'to:əstɪn] - zuidzuidoosten

zuudzuudwesten (1) [sy'tsy't'w...] - zuidzuidwesten

zuugflesse z. *zoegflesse*

zuugnetel (Ol-Nl) de; -s; -tien ['sy:x...] 1. dovenetel

zuuite z. *zute* I, II

zuitemelkskalf z. *zutemelkskalf*

zuithoolt z. *zuuthoolt*

zuutig z. *zutig*

zuuiver z. *zuver* I, II

zuuk (Nbk, Np) ['sy:k, sy:jɔk (Nbk)], in *op zuuk* op zoek

zuukaktie (1) ['s...] - zoekactie

zuuklocht (1) ['sy:kloxt] - zoeklicht (lett.)

zuukplaetien (1) ['s...] - zoekplaatje

zuuktocht (1) ['s...] - zoektocht

zuumtien z. *zeuventien*

zuumtig z. *zeuventig*

zuur z. *zoer* I, II

zuurblad z. *zoerstange*

zuurbranen z. *zoerbranen*

zuurkiek (Sz) de; -en ['s...] 1. iemand die nors kijkt

zuurkool z. *zoerkool*

zuurkoolvat z. *zoerkoolpot*

zuurprumer z. *zoerproeme*

zuurstaelen z. *zoerstange*

zuurstang(e) z. *zoerstange*

zuurstelen z. *zoerstange*

zuurstip z. *zoerstip*

zuurtien z. *zoertien*

zuurtiesflesse (Nbk, Sz) de; -n; ...flessien ['sy:ə(r)tis...] 1. zuurtjesfles, stolpfles waarin zuurtjes werden bewaard

zuurtieswaeter z. *zoertieswaeter*

zuut z. *zute* II

zuutbek (Dho, Obk, Ow, Spa, Wol) de; -ken; -kien 1. zoetekauw

zuuthoolt Ook *zuuithoolt* (Nbk, Obk),

zeuthout (WH) ['sy:t.../sy:jt.../sɑ:t.../...] - zoethout (bep. gedroogd hout, als lekkernij gebruikt) *Ie konnen veur een peer centen wel twee stokken zuuthoolt kopen* (Db)

zuutkauwer (Ol-Nl) de; -s; -tien ['s...] 1. zoetekauw

zuutmiddel (j) ['s...] - zoetmiddel *D'r hebben tieden west dat hunning haost et ienigste zuutmiddel was en dat d'r dus an de bi'jehoolderi'je wel wat over te hopen was* (j)

zuutpraoter (Dfo, Nbk) de; -s; -tien ['s...] 1. zoetsprakig, vleierend iemand *Hi'j is mooi'praoterig, een flauwe zuutpraoter* (Nbk)

zuutslikker (Dfo) de; -s; -tien ['sy:tshlkr] 1. zoetekauw

zuutstofblet (Obk) ['s...] - zoetstofblet *We marken d'r haost niks van dat d'r gien echte suker in de thee zit, deur die zuutstofbletties* (Obk)

zuutwaeterschildpad (l) [...'w...] - zoetwaterschildpad

zuutwaetervis (l) [...'w...] - zoetwatervis
zuvel (Nbk) de ['syw], ...syv] 1. zuivelindustrie, zuivelbereiding *Hi'j warkt in de zuvel* (Nbk)

zuvelarbeider (vo) de; -s; -tien ['s...] 1. werkkraft, arbeider in de zuivelindustrie *Ik bin lid van de laandarbeidersbond, mar as de zuvelarbeiders d'r niet in zatten, konnen wi'j et spul wel opdoeken mit oonze vief'tien leden* (vo)

zuvelbedrief (spor.) ['s...] - zuivelbedrijf

zuvel'fabriek (spor.) ['s...] - zuivelfabriek (*botter'fabriek* is het gewone woord)

zuvelindustrie (spor.) ['s...] - zuivelindustrie

zuvelmaand (Np) de; -en; ...maantien ['s...] 1. mand met zuivelprodukten (met name als kado)

zuveloverschot (Nbk, vo) et ['s...] 1. overschot dat men heeft aan zuivelprodukten *Wi'j zitten vandaeg de dag mit oonze zuveloverschotten en daor moet een aende an kommen* (vo)

zuvelperdukt (spor.) ['s...] - zuivelprodukt (...) *en de boeren hier hoopten al, dat dat grote laand weer een goeie ofnemer van oonze laandbouw- en zuvelperdukten wodden zol* (vo)

zuvel'schoele (spor.) ['s...] - zuivelschool
zuver I Ook **zuiuiver** (Nbk) bn.; -der, -st

['sywʔ, 'syvʔ, ook wel sy:... (spor.)/'sy:j...]

1. klaar, zuiver, zonder ongerechtigheden *zuver waeter, zuvere locht* 2. puur, onvermengd *zuver wol, zuvere ziede* (Spa), *zuver goold* (j), *zuvere was* was van gesmolten honingraten (bs: Dfo, Obk), *Dat is gien zuvere koffi'e* dat is niet in de haak, daar zit een luchtje aan, dat deugt niet (Nbk) 3. in *niet zuver op 'e graot*, z. onder *graot*, bet. 2 (Nbk, Spa) 4. in *een/gien zuver geweten* (*hebben*) een/geen zuiver geweten hebben, zo ook *Hi'j had niet zoe'n zuver geweten* (Ol-Nl) 5. onvervalst, precies zoals het hoort *Et is gien zuver Fries dat hi'j praot* (Nbk), *De piano is stemd, hi'j is weer zo zuver as wat* (Nbk), *Hi'j is niet al te zuver meer mit 't heufd* is enigszins malende (Nbk) 6. netto (l) *zuvere weenst* (l), *et zuvere inkommen* (l)

zuver II Ook **zuiuiver** (Nbk) bw. ['sywʔ, 'syvʔ, ook wel sy:... (spor.)/'sy:j...] 1. bijna, haast wel, net alsof *'k Was zuver ongerust, omdat oonze jonge niet opdaegen kwam* (Db), *'t Begreutte M. zuver om et kereltien* (Np, b), *Et maekt je zuver overstuur* (b), *Hi'j was zuver uuthongerd, zo at hi'j* (Nbk), *Die pere is zo lekker sappig, et drift je zuver om de tanen* (Obk), *Et gaot je zuver an je krijgt er medelijden mee* (Np), *'t Kiend vuult klan an, et kon zuver wel wat koortsig wezen* (Wol), *'t Wodt koolder, ik hadde vandemorgen op de fiets mien hanen zuver al wat knoffelig* (Op), *Et leek zuver as d'r braand was* (Ow), *Et is zuver een uutzondering, aj' es een mooie dag kriegen* (Obk) 2. geheel en al (Dho, Np, b) *Et is zuver schone* zeer rein, zuiver (Np), *Et is mi'j zuver liekeveule, as ik now hiete H. of J.* precies gelijk, geheel eender (b), zo ook *Et is me zuver geli'ek* (Dho)

zuveren (spor., vo) ['sywʔn, ...vʔn...] - zuiveren (van ongerechtigheden), bijv. van onkruid, van slechte exemplaren in een bep. gewas (vo)

zuverhied Voor -heid z. -hied de ['s...] 1. zuiverheid: het *zuver* zijn in diverse bet.

zuveringsinstel'aoisje (spor.) ['s...] - zuiveringsinstallatie

zuveringszoolt (Nbk, Np) ['s...] - zuiveringszout

zw. - afkorting van *zwaat zwart*

zwaai de; -en; -gien ['swa:j] 1. keer dat men *zwaait* (met armen of benen) 2.

zwaaibeweging - zwaarmen

zwaaiende arm- of beenbeweging *Mit een zwaai zat hi'j op 'e fiets* (Nbk) 3. aktiviteit waarbij men keert (met een wagen, een fiets, een boot enz.) *Hi'j kon de zwaai krek/niet nemen* (Nbk) 4. wijder deel van een vaarwater waar schepen kunnen keren (Np, Nw) *De zwaai, daor mos de turfschipper dri'jen, an et aende van de Dwasvaort* (Nw)

zwaaibeweging (spor.) ['sw...] - zwaai-beweging

zwaaien zw. ww.; overg., onoverg.; zwaaide, het/is zwaaid ['swa:jɪ] 1. heen en weer zwaaien *Ze stonnen mit de arms te zwaaien* (Nbk), *Hi'j zwaaide (mit) et bien over et zadel en daor zat hi'j al op 'e fiets* (Nbk), *D'r zwaait wat er komen moeilikheden, er volgt straf* (Nbk), *Ze zwaaiden mit de vlagge henne-en-weer* (Nbk) 2. wuivend groeten *N. zwaait vaeke mit de aarm as hi'j d'r langes gaot* (Np), *Ze zwaaide mit de buusdoek* (b) 3. keren: met een fiets, wagen, auto, schip enz. *We bin verkeerd reden, we moe'n mar even zwaaien* (Nbk), *Hi'j stopte en zwaaide mit de fiets* (Nbk), *de waegen zwaaien* (Nbk), *Ze hoefden niet te zwaaien in de deurreed* d.i. met de wagen (Obk), *Rie een aentien wieder, dan kuj' in die damme mooi zwaaien* (Spa)

zwaaihake z. *zwaaihaoke*

zwaaihaoke (Bdie, Db, Obk) Ook *zwaaihaoke* (Spa), *zweihaoke* (Obk, Ol-Nl), *zwi'jhaoke* (Dmi, Ow) de; -n; ...haokien ['swa:j.../swɛj.../swɪj...] 1. zweihaak, ook wel: fopmiddel, nl. naam van een gefingereerd instrument; kinderen of onnozele personen werd opgedragen bij een andere persoon de *zwaaihaoke* te halen, bijv. de smid: *We zollen him even veur schut zetten en sturden de leerjonge om de zwaaihaoke de streek op* (Obk)

zwaailocht (spor.) ['sw...] - zwaailicht

zwaaiplak (spor.) ['sw...] - zwaaiplek, plaats om te keren

zwaan Ook *zwan* (Np), *zwaene* (Bdie, Nw), *zwaenen* (mv.: ko) de; zwanen; -tien ['swā:n/swan/'swē:nə/'swē:ɪ] 1. bekende vogel: zwaan *een mooie zwaene* (Nw), *Zwanen kun wel gauw lek wadden en had mit de vleugels klappen* (Nbk), *wilde zwannen* (Np) 2. elk der beide op het uilebord geplaatste figuren van zwanen,

eertijds uit eikenhout, op boerderijen in Friesland (Nw, Ow) *Bi'j hadde wiend raekten de zwanen van de makelaar* (Obk) **zwaanselen** (Dhau, Ld, Np, Obk) zw. ww.; onoverg.; zwaanselde, het zwaanseld ['swā:nsɪɲ] 1. heen en weer gaand lopen *Wat zal zoe'n man [nl. de postbode] wel es muui west hebben mit al dat zwaanselen, temeensen as et allemaole sni'j en ies was* (j), *Die kerel zwaanselt d'r ok aorig henne* (Dhau)

zwaanselkont (Ow) de; -en; -ien ['swā:sɪkont] 1. iemand die slecht loopt *Dat wodt ok een oolde zwaanselkont* (Ow)

Zwaansje (Nbk, Obk, Ow) de; -s ['swā:nsjə] 1. vrouwennaam: Zwaantje

zwaarf z. *zwarf*

zwaarfhond z. *zwarfhond*

zwaarfstien (Obk) ['sw...] - zwerfsteen

zwaarm (verspr.) Ook *zwarm* (Nbk), *zwerf* (WH) de; -s; -pien, -tien (oost.) ['swa:rɪp, ...rɔm/swarɪp, ...rɔm/swɛrɪp ...rɔm] 1. zwerm: van vogels, maar vooral: bijenzwerm *Die moerdoppen moej' uut de korf weghealen, aandars kriej' veul te veul zwaarms* (Pe-Dbl), *De broggewaachter schepte de zwaarm* (j)

zwaarmcel (bs: Dfo, El, Obk, Op, Ow) de; -len; -legien ['swa:rɪpsɛl] 1. moercel tegen de tijd van het zwermen ontstaan, vgl. *Zwaarmcellen bin de netuurlike moercellen die tegen de zwaarmtied ontstaen en om die reden zo nuumd wadden; ze zitten an de buterkaant van et brudnust en bin groter as de ere cellen; as de eerste moerdoppe sleuten is maekt de oolde keuninginne him klaor om mit ongeveer de helte van et volk uut te zwaarmen* (bs)

zwaarmduvel (bs: Dfo) de; -s ['swa:rɪp...] 1. bijenvolk dat teveel zwermt

zwaarmen (Dfo, Ld, Nbk, Np, Pe-Dbl, bs: Dfo, El, Obk, Op, Ow) Ook *zwarmen* (Nbk, Obk), *zwermen* (WH) zw. ww.; onoverg.; zwaarmde, het zwaarmd ['swa:r mɔn/'swar.../swɛr...] 1. zwermen: van bijen *As de bi'jen zwaarmen wollen, mos ie een lege korf bi'j de haand hebben* (Pe-Dbl), *Zwaarmen doen de bi'jen om et volk te splissen, om de soort in staand te holen; et gebeurt meerstal in et laest van meie of begin juni* (bs), *Die bi'jen zwaarmen heur dood zwermen veel te veel* (bs: Op), *D'r wodt bijna een kiend geboren, dan*

zwaarmt et d'r (Nbk), zo ook *Et zwaarmt bij heur* ze krijgt een kind (Dhau) * *As in jannewaori de moggen zwarmen/Dan kuj' in meert de oren warmen* (Obk)

zwaarmhuden (Bu, Dfo, b., bs: Dfo, Obk, Op, Ow) onbep. w. en het zwaarmhuded ['s...] 1. bij z'n vrouw blijven wanneer die moet bevallen *Iene die al gauw (weer) heit wodden zal moet zwaarmhuden, die moet thuisblieven om de komst van de poppe of te waachten* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *De daegen bin uuteld, we moe'n now zwaarmhuden* (Dfo)

zwaarmkiepse (bs: Obk) de; -n; ...kiepsien ['sw...] 1. schepkorf, hetz. als *kiepse*, bet. 2

zwaarmlustig (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) bn.; -er, -st [...'lɔstɔx] 1. (van een bijenvolk) sterk geneigd tot zwermen

zwaarmriepe (bs: Dfo, Obk, Op) bn. [...ripə, aks. wisselt] 1. de situatie waarin een bijenvolk op het punt staat te gaan zwermen

zwaarmschieven (bs: Obk) mv. ['sw...] 1. darrenraat

zwaarmtraoge (bs: Dfo, Obk) bn.; -er, -st [aks. wisselt] 1. (van een bijenvolk) weinig geneigd tot zwermen

zwabber (verspr.) de; -s; -tien ['swabɚ] 1. zwabber, stokdweil 2. iemand die er maar wat op los leeft, zonder zich ergens om te bekommeren (Ow, Wol) *een raere zwabber* (Wol)

zwabberen zw. ww.; onoverg.; zwabberde, is zwabberd ['swabɚɚ] 1. (van kleding) veel te ruim zitten *De kleren zwabberen heur om 't lief* (Dho) 2. erg onvast gaan (Bu, Diz, Wol) *Hij zwabbert d'r aorig langes* (Diz), *...de diek langes* (Bu), *Hij zwabbert raer bij de diek* (Wol), *Hij zwabbert alle kaanten op* (Diz)

zwad z. ook *zwee* et; zwaeden; zwattien [swat] 1. zwad, strook gemaaid gras *een zwad grös* (Dfo, Nbk, Ow, Ste), *een zwad d'r veur langes mi'jen* d.i. aan de voorkant van het te maaien land (Np), *Et grös moet mi'jd wodden, et ligt nog op zwad* (Ow, Spa), *een zwad mi'jen* (Nbk), *Aj' mit de zende mi'jen, mi'j ie eerst de iene kaante op en dan koj' weer terogge; et eerste zwad ligt dan tegen et twiede an, dat wodt et gaerzwad nuumd en zo kuj' tussen de zwaeden deurlopen* (Ste), *Hij legt et mooi*

an 't zwad legt het bij het maaien keurig in stroken (Np), *Wij hadden zwaeden van zoe'n 50 m lang* (Ste), *Een best zwad grös staot d'r op* er staat veel en hoog gras op (dat land) (Nw), *'t Grös ligt op 't zwad* ligt in gemaaide stroken (El), *...in 't zwad* id. (Ld, Nbk), *'t Grös lag nog in 't eerste zwad* was nog niet losgemaakt (Pe-Dbl), *Daor ligt een mooie zwad grus* (Wol), *D'r waeren ok goenend die zwadbalkten, dan bleef d'r grus onder de zwaeden staon* (Np), *Onder de zwaeden bin smatplakken kommen gele plekken van onderliggend gras* (Np), *We mossen de zwaeden even ommerollen om ze te dreugen in de zonne* (Dfo, Obk), *Dat laand zat een dik zwad (grös) op* (Np, Dfo), zo ook *D'r zit een goed zwad op* (Db) en *D'r staot een dik zwad grus op* (Diz), *Daor is een goed zwad of kommen een goeie oogst aan gras* (Obk), *Die zien laand wol mi'jen begon zaoterdagsaovens al te mi'jen; al was 't dan ok mar een zwattien* om niet op maandag te hoeven beginnen, hetgeen nl. onheil met zich mee kon brengen volgens het volksgeloof (Ste), *Ze hebben altied et zwad mit de mollebulten* ze klagen altijd dat het ongeluk of ongemak hen treft (Ste) **zwadbalke** (Ld, Sz) Ook **zweebalke** (Dfo) de; -n; ...balkien ['swadbal(ə)kə/'swt...] 1. strookje gras dat door verkeerd maaien is blijven staan of daardoor hoger of lager is dan andere gedeelten *Die knecht mi'jde zo min, et weren allemaol zwadbalken* (Ld), *As et mit de zende niet goed mi'jd wodt, blieven d'r zwadbalken staon* (Sz) 2. strook grond waarop het gemaaide gras ligt (Sz) *Zwad- balken ontstaon op de plakken daor het grus komp te leggen; bij slecht weer ver- stikt et grus daoronder* (Sz) **zwadbalken** (Bu, Ld, Nbk, Np) Ook **zweebalken** (Dfo, El, Ow) zw. ww.; onoverg.; zwadbalkte, het zwadbalkt ['swadbal(ə)kɚ/'swt...] 1. zodanig maaien dat er strookjes gras blijven staan of dat de ene strook dieper wordt weggenomen dan de andere *Hij het wat zwadbalkt, d'r is een strekien grös staon bleven* (Nbk), *D'r waeren ok goenend die zwadbalkten, dan bleef d'r grus onder de zwaeden staon* (Np), *Hij het et grus niet goed mi'jd, hij het zwadbalkt* (Np), *Hij mi'jde niet vlak, mar zweebalkte* (Dfo)

zwadbod - zwaor

zwadbod (El, Ste) et; -den; ...bottien ['swadb...] **1.** bord aan het eind van de maaibalk dat het gemaaid gras omkeert en in een strook legt

zwadkeren (Ste) onbep. w. ['swat...] **1.** stroken gemaaid gras omkeren, omwerken

zwaenebloeme (fp) Ook **zwanebloeme** (fp) de; -n ['swē:nə.../...] **1.** zwanebloem

zwak bn.; -ker, -st ['swak] **1.** zwak qua lichamelijke kracht *et zwakke geslacht, Hij begint al an te starcken nao zien ziekte, mar hij is nog zwak, heur* (Nbk) **2.** (van vermogens, de konstitutie) niet erg krachtig *een zwak gestel hebben* z. onder *gestel, een zwakke stemme* **3.** (van een ijsvloer e.d.) met weinig draagkracht *Et goft d'r aorig over, et ies as de blaeren an en van de bomen valen is 't altied een minne tied veur meensken die wat zwakheufdig binnen* (Obk, Dfo)

zwakkeling de; -en; ...linkien ['swakəlɪŋ, ...k]... **1.** zwakkeling

zwakkighied Voor -heid z. -hied de; ...heden ['swakəxhit] **1.** het zwak zijn **2.** punt waarop men zwak is (Nbk) *Dat is iene van zien zwakkigheden* (Nbk)

zwakseldeusien (Dfo) et; ...deusies ['swaks]... **1.** tengere, zwakke persoon (vooral van vrouwen gezegd)

zwakte de; -s ['swaktə] **1.** zwakte (...) *dat spot mit benauidhied en zwakte* (ba), *Dat is now ienkeer zien zwakte z'n zwakke punt* (Nbk)

zwakstroom (spor.) ['sw...] - zwakstroom

zwakstroommeter (spor.) ['sw...] - zwakstroommeter

zwakzinnig (spor.) [swak'sɪnəx] - zwakzinnig

zwalken ['swal(ə)kɪŋ] - zwalken *In de veerte zag ik him mit zien botien an 't zwalken* (j)

zwalker (Nbk) ['swal(ə)kɪ] - zwalker (lett.)

zwalmen z. *walmen*

zwaluw (WH) de; -en; -gien ['swa:lym] **1.** zwaluw, hetz. als *zwever*

zwaluwbloeme z. *zweverbloeme*

zwammen zw. ww.; overg., onoverg.; zwamde, het zwamd ['swam:] **1.** zwammen *Man, wat zit ie toch te zwammen!* (Nbk), *Hij zat in de ruimte te zwammen* (Nbk, Pe-Dbl)

zwammerig (spor.) bn.; -er, -st ['swamrəx] **1.** zwammerig *Hij is wat zwammerig* zit nogal eens te zwammen (Nbk)

zwan z. *zwaan*

zwanebloeme (fp) de; -n ['swā:nə...] **1.** waterlelie **2.** z. *zwaenebloeme*

zwanehals de; ...halzen; -ien ['sw...] **1.** zwanehals: hals van een zwaan **2.** met een zwanehals (bet. 1) vergelijkbare figuur zoals op uileborden aangebracht, nl. volgens een Friese traditie (El, Pe-Dbl, Spa, Ste) **3.** kruischaats (Ld)

zwanekop (l) ['sw...] - zwanekop

zwanenust (spor.) ['sw...] - zwanenest

zwanepote (l) ['sw...] - zwanepoot

zwang [swaŋ], in *in zwang* in zwang, in gebruik: *D'r komt iederkeer weer wat nijs in zwang* (Ow), *een gebruik in zwang hollen* (b)

zwanger ['swaŋ(g)r] - zwanger (van een kind) *Ze is zwanger* (Nbk), *een zwangere vrouw* (Nbk)

zwangerschap, voor -schap z. -schop (l) - zwangerschap

zwangerschopsgimmestiek (l) ['sw...] - zwangerschapsgymnastiek

zwangerschopsverlof (l) ['sw...] - zwangerschapsverlof

zwans (Ow) de; -en [swans] **1.** penis van een hengst

zwaode z. *zwaore*

Zwaog (Nbk, b) de ['swo:x] **1.** oude benaming voor de Friese plaats *Beetsterzwaog: Dan komt et in Meppel veur 't recht, en daor bin ze wat mielder as op 'e Zwaog* (b)

zwaoger de; -s ['swo:gr] **1.** zwager, behuwbroeder *even mit mien zwaoger voesten* ik moet even urineren (bo: Dho)

zwaor bn., bw.; -der, -st [swo:ər] **1.** van een bep. gewicht *Hoe zwaor bin ie?* (Nbk), (als grappig raadsel:) *Wat is zwaorder, een pond veren of een pond lood?* (Nbk) **2.** met een behoorlijk gewicht, niet bep. licht (evt. ook door de omvang) *Hij mos niet al te zwaore stiender nemen* (v), *een zwaore,*

iekenhoolten deure (b), *D'r zit een zwaore korrel in 't zaod* de graankorrels zijn over het algemeen dik en zwaar (Np), *zwaore haegel* nl. om mee te schieten: van een zwaar type korrel (Dmi, b), *Onze jonge is gruuid, hij is een stok zwaorder wodden* (Nbk), *Dat weegt zwaor* is erg belangrijk (Nbk), *...weug et zwaorste* was het belangrijkste (b), *zwaor van een kiend wezen* in verwachting zijn (Ol-Nl), *Ze lopt zwaorze* is zwanger (Spa, Np), *zo zwaor as lood loodzwaor* (Np, Ol-Nl), *zwaore jonges* zware jongens (spor.) 3. met veel gewicht en daardoor stevig, sterk *zwaor pepier* (l), *zwaore waopens* (l), *Koold- bloedpeerden bin zwaore peerden, zoas belgen en zeeuwen* (Nbk), *Een klein boertien hadde vroeger meerstal een kedde; as ze wat meer waark kregen kochten ze een Russische, die was wat zwaorder* (Dfo) *We zullen mar es een zwaordere trekker anschaffen* (Nbk, Diz), *D'r ligt een zwaore moter in die auto* (Nbk) 4. omvangrijk, groot (vaak: en daardoor zwaar wegend) *Ie bin ok zwaorder wodden, zeker, de leste tied* (Nbk), *een zwaore, iekenhoolten deure* (Nbk) 5. een lichamenlijk gevoel van zwaarte, druk gevend *Jim moe'n weten dat wij dat zwaore wark mit de hanen niet wend binnen* (b), *Hij is zwaor op 'e haand zwaarmoedig* (verspr., Ste), *'t Ligt 'm zwaor op 'e maeg* hij heeft daardoor zorgen (Dho, Op, b), *Hij het d'r een zwaor heufd in* heeft er een zwaar hoofd in (Nw) 6. de indruk gevend dat iets zwaar weegt, zwaar te dragen of te trekken is *Dat is veur mij te zwaore kost* (Op), *Deur de iezel hongen de takken zo zwaor dat d'r sommigen knikten* (Diz, Nbk), *overal zwaor mit tillen* het zwaar opvatten, overal zorgen over hebben (Nbk, Op), *Ja, zo is hij now ien keer, zwaor te tillen veurdat hij een besluit nemt* wikt en weegt heel erg (vo), *'k Heb et an de maeg, ik kan gien zwaor eten hebben* ik moet licht verteerbaar voedsel hebben (El), zo ook *Een spekbrogge lag him te zwaor op 'e maeg* (Dfo) en *Dat is veur mij te zwaore kost* lett. (Op), en ook fig.: die materie is te moeilijk voor mij (Nbk, Op), *Dat zwaore eten van brune bonen, veul spekvat en zo was manluddekost, mar vrouwluden lusten et ok wel!* (Ow) 7. een psychisch

gevoel van druk gevend *Et ofscheid was altied mar zwaor* (j), *Ze weren zonder wark, et was wel zwaor* (j), *Een spannegien, dat et trouwde leven zwaor vul (...)* (j), *Een troela is bij oons iene die makkelik leeft, die nergens zwaor over doet* (Spa), *een zwaore dobber hebben* een harde dobber (verspr.): *Die man had een zwaore dobber om zien gezin te onderholen* (Dla, Ow, Wol, Pe-Db), zo ook *Daor krigt hij nog een zwaore dobber mit* (Dho), *Die het een zwaore zille* hij heeft het moeilijk, hij draagt een zware last, hij heeft voortdurend zwaar werk (Nbk), zo ook *Meensken die een zwaore zille te trekken hebben (...)* (b) 8. moeilijk, moeizaam *Zo streed R. een zwaore stried* (b), *De schoeletied vul me niet zwaor* (b), *Ze hebben et d'r wel zwaor mit* (Np), *zwaore tieden* (Np), *As jow zwaor zitten, moej' d'r wel es tegen klauwen* als je in financieel opzicht moeilijk zit (Spa), *Hij zit zwaor, as hij 't mar opredt* nl. met flinke schulden en evt. lasten anderszins (Db, Spa, Sz, Dho), zo ook *Die moet wel hiel wat verrenten; zoe'n iene zit vaeks zwaor en sommigen kun dat niet opbrengen* (Diz, Nw) 9. hevig, heftig *een zwaore rommelbujje* (j), *Ik heb wel reer in de benauwdhied zeten mit dat zwaore weer* (Obk), *We hebben nogal es zwaor weer had* (Ste), *D'r vul ok wel es een zwaor woord* er werd wel eens gevloekt, gescholden enz. (vo) 10. dicht, gekoncentreerd *Ze kocht roggenbloem veur et bakken van zwaore koeke en stoete* (Db) *Die man het een zwaore baord* (Ol-Nl) 11. zwaar klinkend *een zwaore klap mit onweer* (Nbk, Ste), *zwaore slaegen* id. (Ste), *Dat peerd had een zwaore loop over hum, hij plofte de benen daele* een wijze van lopen die zwaar klinkt (Pe-Db), *Die man lopt slim zwaor, ie kun him heuren ankommen* (Obk)

zwaorbemestlaans (Np) bn. ['sw....] 1. in hoge mate *gemestlaans*, z. aldaar *zwaorbemestlaans huj* (Np)

zwaorbuuks (Sz) bn. [swo:ərbyks; aks. wisselt] 1. zwanger

zwaord z. *zweerd*

zwaore (bet. 1: Bdie, Nbk, Ol-Nl, Sz, p, b: lm, bet. 2: Ld, Ma, Np, Op) Ook *zwaode* (bet. 2: Nbk) de; -n; zwaortien

zwaorgebouwd - zwat

[ˈswɔːərə/...də] 1. zwoerd (aan het spek van een varken) (Bdie, Nbk, Ol-Nl, Sz, p, b: lm) *Hi'j het et spek liever as de zwaore heeft het beste het liefst* (Ol-Nl) 2. zode, plag (Ld, Ma, Nbk, Np) *D'r ligt een taoie zwaore op* (Np)

zwaorgebouwd (Nbk) [aks. wisselt] - zwaargebouwd

zwaorgewicht (spor.) ['s...] - zwaargewicht

zwaorgewond [aks. wisselt] - zwaargewond

zwaorighied Voor -heid z. -hied de; ...heden [ˈswɔːərəx...] 1. probleem (...) *de aandere helpen as die in de zwaorighied zit* (v), *Mar awwe zo es een inkelde keer bi'j mekeer kommen, wil ik de zwaorigheden die oons misschien boven et heufd hangen ok wel es een keer vergeten* (vo), *In die huusholing kwammen ze hiel wat zwaorigheden tegen* (Obk), *'t Weren de oolden die mit de zwaorighied zatten* (v), *Wat trek ie je veurheufd in reenfels, is d'r misschien wat? Hej' zwaorigheden?* (Db), *Wat is de zwaorigheid?* gezegd wanneer iemand je een dienst heeft bewezen: wat moet ik je betalen (b), *D'r ligt zwaorighied op* een hypotheek (Dhau, El, Np)

zwaorlievig (Db, Nbk) [...ˈli:wəx, ...vəx] - zwaarlivig *Wat is dat varken zwaorlievig, d'r zitten vast een protte biggies in* (Db)

zwaarmoedig (verspr.) [swɔːərˈmudəx] - zwaarmoedig *zwaarmoedig wezen* (Spa), *Die vrouw was plofferig van dikte, ze leup zo zwaarmoedig* (Pe-Dbl)

zwaarmoedighied Voor -heid z. -hied (spor.) [...ˈm...] - zwaarmoedigheid

zwaorte (Ste) de; -n (bet. 2) [ˈswɔːərtə] 1. gewicht, mate van zwaar zijn *de zwaorte d'r van* (Nbk) 2. voorwerp dat zwaarte aan iets geeft (Ste) *We hadden een zwaorte an een touw die an de koestaldeure zat en deur een kezien, zodat de deure uut 'm zelf dichtegong* (Ste)

zwaortekracht (l) ['sw...] - zwaortekracht

zwaortillend (Db, Nbk, Obk, Pe-Dbl, vo) [...ˈtɪlɪŋt] - zwaortillend *Wat is dat meenske toch zwaortillend* (Obk), *Zwaortillende meensken hebben altied wat te piekeren* (Db)

zwaorvoets (Dfo) bn. ['sw...] 1. hoogzwanger *Dic vrouw begint mit een dag te uutpakken, die is zwaorvoets* (Dfo)

zwaorwegend (spor.) [...ˈwɔːgɪŋt] - zwaorwegend

zwaovel z. *zwevel*

zwaovelzalve (Ol-Nl) de; -n; ...zalvien [ˈsw...] 1. zwavelzalf

zwarfhond (verspr.) Ook *zwaarfhond* (Nw) [ˈswar(ə)f.../...] - zwerfhond

zwarf (Np, Ol-Nl) Ook *zwarf* (El, Ld) de [ˈswar(ə)f/ˈswa:r(ə)f], in *an de zwarf* aan het zwerven, nu weer hier, dan weer daar *Die is an de zwarf* (El, Ld, Np, Ol-Nl)

zwarfstien (Obk) [ˈsw...] - zwerfsteen

zwarm(en) z. *zwaarm(en)*

zwarveling (Db, Dhau) Ook *zwarveling* (Np), *zwarveling* (Nt) de; -en

[ˈswar(ə)w|ɪŋ, ...v|., əl.../...wɪ..., ...vɪ.../ˈswerwɪ..., ...vɪ...] 1. zwerveling

zwarven (Dhau, Nbk, Op) Ook *zwaarven* (Bdie, Bu, Dhau, Op) st. ww.; onoverg.; het zwurven [ˈswar(ə)bɪp/ˈswa:rɪbɪp] 1. zwerven, rondtrekken 2. zich her en der bevinden (Nbk) *N. zwarft zeker argens bi'j huus omme* (Nbk)

zwarver (Nbk, Np) Ook *zwarver* (Sz) [ˈswarwɪ, ...vɪ/ˈswer...] - zwerver: iemand die rondtrekt, vooral: landloper, bedelaar *zwarvers om de deure hebben* (Np)

zwarverling z. *zwarveling*

zwarversbestaon [ˈsw...] - zwerversbestaan

zwarversleven (l) [ˈsw...] - zwerversleven

zwarversvolk (Np) [ˈsw...] - zwerversvolk *Vroeger kreej' wel es zwarversvolk om de deure* (Np)

zwat I et [ˈswat] 1. de zwarte kleur *Zwat is de kleur van de rouw* (Nbk) 2. wat zwart is *Zwat hoolt in (...)* dat wat zwart is, betekent (...) (Nbk) 3. zwarte kleding *in 't zwat wezen/lopen* * (bij dammen) *Wit begint, zwat wint*

zwat II bn.; -ter, -st [swat] 1. met zwarte kleur *zwat haor, een zwatte hond, zwatte beien* zwarte bessen (Nbk), *een zwat pak, een zwatte klaos* een neger (Nw), *Et laand is zwat ondiep geploegd* (El), *zo ook Ik heb de bouw mooi zwat liggen* (Np), *zwatte kluten* z. onder klute, bet. 2, *Et wodde him zwat veur de ogen* (Nbk), *As et waarm weer was en wi'j kregen dan een motte mit biggen, dan was die motte soms zwat van vliegen* (Ow), *Et staot zwat op wit* is bevestigd in een geschreven stuk (Nbk), *zo ook Hej't wel zwat op wit?, iene*

zwat maeken een negatief beeld over iemand ophangen (Nbk), *in et zwatte pak, Zwatte Piet, zo zwat as roet, ...as de naacht* (Nbk), *...as een raaf* (Ow), *Hij is zo zwat as een neger* gezegd bijv. van een schoorsteenveger (Db, Dfo, Dho, Ld, Ma, Nw, Np, Ow) 2. duister, donker *Holle gediennen kiek ij zwat in* (Ow), *'t Kan wel es noodweer wodden, want de locht kikt zo zwat* (Dhau), *D'r komt een dikke bujje an, de locht wodt zo zwat* (Ol-Nl), *'t Was zwat van de meensken* (Nbk), zo ook *Et was moren om d'r deur te kommen, et was zwat van volk* (El), *de zwatte ziekte* de pest (Spa), *zwat wark* raat waarin bijenbroedseel heeft gezeten (bs) 3. bemorst, vuil *Wat hej' zwatte hanen* (Nbk), *zwatte naegels* nagels met zwarte randen (Nbk) 4. somber en/of enigszins boos (kijkend) *zwat kieken: Hij kikt altied wat zwat* (Ol-Nl, Nbk), *Wat kiek ie d'r toch zwat uut* (Spa) 5. in *de zwatte lieste* de zwarte lijst (spor., l) 6. pessimistisch, negatief *Hij zicht altied alles lieke zwat* (Nbk) 7. onwettig, klandestien *de zwatte haandel, In de oorlog slachtten ze vaeke zwat* (Bdie), *zwat rieden* zwart rijden, *zwat (uut)betaelen* zwart uitbetalen, zo ook *zwat warken, zwat verdienen* 8. ongelukkig, ramspoedig *Zo gong et in die zwatte tied, in veul huusholings was wel wat* (vo) * (raadsel:) *Ik gooi een rood ding in de putte en et komt d'r zwat weer uut* een kooltje vuur (Np), zo ook *Ie gooiien et rood in et waeter en et komt d'r zwat weer uut* id. (Diz, Bu)

zwatachtig ['sw...] - zwartachtig

zwatbek (Dho) de ['swadbek] 1. in * *April veur de gek, lillike zwatbek* gezegd bij een aprilgrap (Dho)

zwatbienighied (Dfo), voor -heid z. -hied de ['swadbi:...] 1. bep. aardappelziekte

zwatblesram (Bdie, Db, Dho, El, Ld, Op, Pe-Dbl, Sz) de; -men; -megien ['swadblesram] 1. zwarte ram met bles *Ik heb een mooie zwatblesram kocht* (Bdie, Ld, Pe-Dbl)

zwatblest (Ste) bn. [aks. wisselt] 1. zwart met (witte) bles * (van, tegen iemand die omslachtig praat:) *As 't es was dat et es was en as d'r een ujaompien geboren wodt en as et dan es een zwatblest was, kan ik et dan ok kriegen?* (Ste)

zwatboek (spor.) ['swadbuk] - zwartboek
zwatbont bn. [aks. wisselt] 1. zwartbont *Die koe is zwatbont, mar hij' het een rood kalf brocht* (Op)

zwatbonte (Obk, Pe-Dbl, Sz, Ste) de; -n; ...bontien ['swadbontə] 1. zwartbonte koe
zwatbranen zw. ww.; onbep. w. en is zwatbraand ['swadbra:n:] 1. door te branden zwart worden *De blaeker was helemaole zwatbraand* (Pe-Dbl)

zwatgallig [swat'xaləx]- zwatgallig

Zwatgat z. onder *Akke*

zwatgries bn. [swat'xris; aks. wisselt] - zwartgrijs

zwathaandeler (vo) ['sw...] - zwart-handelaar *Mit iene klap hadde hij' mit die maotriegel ok de zwathaandelers en de oorlogsweenstmaekers te pakken, want ie mossen anteunen kunnen hoe aj' an dat geld kwammen* (vo)

zwathakke (El) de; -n; ...hakkien ['swathakə] 1. koe met zwart onderste deel van de poot

zwathaorig bn. [swatho:əɾəx; aks. wisselt] 1. met zwart haar *een zwathaorige hond* (Nbk)

zwathaorige (vo) [swat'ho:əɾəgə] - zwartharige *Zokke zwathaorigen bin d'r in Amerike ok genog, daor loop ie d'r niet zo uut as hier op 'e Fochtel* (vo)

zwatkiek (Nw, Ste) Ook **zwatkieker** (Nbk, Ste) de; -en ['swat'kik/sw...] 1. iemand die steeds zwart, somber, nors kijkt 2. iemand die wel een televisie heeft maar geen kijkgeld betaalt

zwatkieken (Ow) onbep. w. ['swat'kikŋ] 1. nors, somber kijken *Ok zatten ze wel gauw es bij mekeer te zwatkieken as iene wat te min centen inbrochte* (Ow)

zwatkieker z. **zwatkiek**

zwatkiekerig (Ow) bn. ['swat'kikrəx] 1. zwart, nors, somber kijkend *Die tutte was altied lieke zwatkiekerig* (Ow)

zwatkold (El) bn. [swat'kolt; aks. wisselt] 1. gezegd van een zwart paard met kol
zwatkop (Nbk, Np) de; -pen; -pjen ['sw...] 1. iemand met zwart haar

zwatkopraai (fp) de ['s...ra:] 1. veldbies
zwatfluuster I (Nbk) et ['swat...] 1. lustre van zwarte kleur

zwatfluuster II (Db, Nbk) bn.; attr. ['sw...] 1. van *zwathuuster* I, z. aldaar *een zwatfluuster schölk* (Db)

zwatluusteren - zwee

zwatluusteren (Bu, Nbk) bn.; attr. ['swaʔlystr̩] **1.** van *zwatluuster* I, z. aldaar 'k *Heb nog een zwatluusteren schölk* (Nbk) **zwatluusters** (Nbk, Obk) bn.; attr. ['swaʔlystr̩] **1.** van *zwatluuster* I *een zwatluusterse schölk* (Nbk), *een zwatluusterse jasse veur in huus, de pastoor had ok iene* (Ste)

zwatmaeken Ook **zwatmaken** (bet. 2: WH), ook niet aaneen geschreven st. ww.; overg.; maekte zwat, het zwatmaekt ['swaʔmæ:kn/...] **1.** zeer licht, ondiep ploegen (verspr.) *Bi'j de haast moet de bouw zwatmaekt wodden, veur de winter* (Obk, Nbk), *As de rogge van 't laand is, gaon de boeren zwatmaeken* (Op), *et zwatmaeken van de tuun* (Ld), zo ook 'k *Zal buurman even helpen de tuun zwatmaeken* (Diz) **2.** iemand steeds op negatieve wijze in beeld brengen, hem belasteren *Ze zitten daor de buurman zwat te maken, jong!* (Spa), *Ie kun altied wel wat vienen om iene zwat te maeken* (Obk), *Hi'j zit altied iederiene zwat te maken* (Spa)

zwatmaken z. *zwatmaeken*

zwatomraand (v) bn. ['swaʔomrã:nt; aks. wisselt] **1.** met zwarte randen *Op 'e taofel lag de kraante, zwatomraand, mit grote letters* (v)

zwatplakkerig (Obk) bn.; -er, -st ['swaʔ'plakr̩x] **1.** (van aardappelplanten) met bep. zwarte plekken, als gevolg van aardappelziekte

zwatplakkerighied (Obk), voor -heid z. hied de [...'pl...] **1.** aardappelziekte

zwatproemer (Dfo) de; -s; -tien ['swaʔpr̩m̩r̩] **1.** iemand die steeds zwart kijkt

zwatraet z. *zwatraot*

zwatraot (bs: Dfo) Ook **zwatraet** (bs: Dfo) et ['swaʔr̩o:ət/...r̩e:t] **1.** raat waarin bijenbroedsel heeft gezeten

zwatrieden (spor.) ['swaʔr̩i:dn̩] - zwatrijden

zwatrieder (spor.) ['swaʔr̩i:dr̩] - zwatrijder

zwatroot ['swaʔr̩o:ət; aks. wisselt] - zwartroot

zwatsel ['swaʔsɛl] - zwatsel *'Moet d'r nog wat zwatsel bi'j of is et zo goed,' vreug G.B. altied; hi'j maekte appat varve veur de boerewaegen* (Nt)

zwatte de; -n; zwattien (bet. 1, 2) ['swaʔtə] **1.** neger (Bu, Nbk, Nw, Ste) **2.** zwart paard **3.** fles met jenever, in *de zwatte van de stal haelen* (k: Ste), in het bijzonder als

gebruik 's middags om een uur of drie, ter onderbreking van het dorsen van het boekweit, en bij het stoppen daarmee aan het begin van de avond (k: Ste), zo ook *de zwatte weer op stal zetten* nog eens trakteren, bijv. na het werk (k: Ste) **4.** **zwartheid** (Np, Obk) *de zwatte d'r in hebben* gezegd wanneer het vuil in iemands huid is getrokken (Np, Obk)

zwattepiet (Bu, Dhau, Ow) de ['swaʔə'pit] **1.** zwartepiet, in *iene de zwattepiet toespeulen* iemand de schuld geven (Bu), zo ook *Hi'j kreeg de zwattepiet* de schuld (Ow)

zwattepieten (spor.) onbep. w. en het zwattepiet ['swaʔə'pit̩] **1.** zwartepieten

zwattig (spor.) ['swaʔt̩x] - zwattig

zwatverver (Spa) de; -s; ...tien ['swaʔ...] **1.** blauwverver, handwerksman die het eigen-gesponnen garen en de door de dorpswever geweven stoffen zwart of blauw verfd *Vroeger kwam de zwatverver mit een karregien bi'jlanges uut De Lemmer en tot an Blokziel om de kleren en stoffen op te haolen veur de ververij* (Spa)

zwatwalmen (Diz, El, Obk, Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; walmd *de zwat, is zwat-walmd* ['swaʔwal(ə)m̩n̩] **1.** door walmen zwart worden *De blaeker van de laampe is hielemaole zwatwalmd* (Diz, Spa, El)

zwatwark (l) ['sw...] - zwartwerk

zwatwarken (Dhau) ['sw...] - zwartwerken *Ze bin wel verraoden mit heur zwatwarken, et is mar goed dat ze zokken op 'e bon zetten* (Dhau)

zwatwarker (spor.) ['sw...] - zwartwerker

zwat-wit ['swaʔ'wit] - zwart-wit

zwat-witfilm [...'wit...] - zwart-witfilm

zwat-witfilmpien [...'wit...] - zwart-witfilmpje

zwat-witfoto [...'wit...] - zwart-witfoto

zwavel z. *zwevel*

zwavelen z. *zwevelen*

Zweden ['swi:dn̩] - Zweden

zwee (Bu, Dfo, Dhau, Diz, El, Nbk, OI-NI, Ow, Spa, p, b: lm) Ook **zwei** (b: ln) et; **zwezen**, **zwenen**; **zwegien** ['swi:/swej] **1.** strook pas gemaaid of nog te maaien gras, z. ook *zwad: een zwee grös ommekeren* (Dhau), *'t Grös ligt op zwee in* gemaaide stroken (Db), *D'r zat een dik zwee (grös)* op een flinke laag (Bu, El, Spa), *...een best zwee grus op* (Np), *Dat laand zat een dik*

zwad op en ligt now mooi in 't zwee (Dfo), *mit kuilen drie zveden bij mekaer veur een zwil* d.i. om een zweel te maken (Diz)

zweebalke z. *zwadbalke*

zweebalken z. *zwadbalken*

zweebalkerig bn., bw.; -er, -st ['swi: bal(ə)krəx] 1. zodanig gemaaid dat er één of meer strookjes gras blijven staan en/of dat de ene strook dieper is gemaaid dan de andere *Dat grus is zweebalkerig mi'jd* (Diz)

Zweed de; Zweden [swi:t] 1. Zweed, iemand uit *Zweden*, inwoner van *Zweden*
Zweeds I et [swi:ts] 1. de Zweedse taal
Zweeds II bn. [swi:ts] 1. van, uit, m.b.t. Zweden *Zweedsse klompen* (WH, Dhau), *Zweeds geld* (Nbk) 2. in de Zweedse taal
zweef de; zweven; zweefien ['swi:f] 1. bep. kermisattractie: zweefmolen *Is d'r wel een zweef op 'e karmis?* (Nbk)

zweefsport (l) ['sw...] - zweefsport

zweefvliege (l) ['sw...] - zweefvlieg

zweefvliegen (spor.) onbep. w. - zweefvliegen

zweefvliegtuug et; ...vliegtugen; ...tugien ['sw...] 1. zweefvliegtuig

zweempien (Spa) et; ...pies ['swi:mpin] 1. zweem, lichte graad *een zweempien van een beroerte* een lichte beroerte (Spa)

zweep z. *zwiepe*

zweeptoppe z. *zwieptoppe*

zweerbeul z. *zweerbuul*

zweerbule z. *zweerbuul*

zweerbuul (verspr. OS, Bu, Dho, Diz, Np, Nt, Nw) Ook *zweerbule* (Ld, Obk, Wol), *zweerbeul* (Diz, Nbk) de; ...bullen; -tien ['swi:ə(r)byl/...ba:l] 1. zwetsbroek, opschepper *Die zweerbuul heur ie d'r alied bovenuut* (Obk)

zweerd (Bdie, Np, Obk, Ol-Nl, Sz) Ook *zwaard* (Bdie, Db, Obk, Op) et ['swi:ə(r)t/swə:ə(r)t] 1. bekend wapen: *zwaard 't scharp van 't zwaard* (Db), *Honger is een scharp zwaard* (Db, Obk, Op), ...*zweerd* (Bdie, Ol-Nl)

zweerder (Dfo, Nbk, Np, Nw) de; -s ['swi:ə(r)dʒ] 1. opschepper

zweerderi'je (bet. 1: Nbk, bet. 2: Bu, Nw, Spa, Ste, Sz) de; -n ['swi:ə(r)dʒ'iʝə, ...ɛʝə, z. -i'je] 1. het zwetsen, opscheppen *Die zweerderi'je van him ok alied!* (Nbk) 2. het zweren *Et trekkeblad wodde wel bruukt bij zweerderi'je* nl. door eerst de nerven

eruit te trekken en ze dan op de ontsteking te leggen (Sz), *Ik heb wat zweerderi'je an de vinger* (Nw)

zweerderig (bet. 1: Db, Nbk, bet. 2: Bu) bn., bw.; -er, -st ['swi:ə(r)dʒəx] 1. opschepperig, steeds zwetsend (Db, Nbk) *Hij is wat zweerderig* (Nbk) 2. enigszins zwerend (Bu) *Een zweerderige vinger deej' wel in de sodewaeter* (Bu)

zweerpoede (Nbk, Np, Nt) de; -n; -gien ['swi:ə(r)pudə] 1. opschepper, zwetser

zweet z. *zwiet*

zweetmoffe (Sz) de; -n; ...moffien ['swi:tmofə] 1. mof die men om de pols draagt, tegen het zweten (bij bep. sporten) (Sz)

zwei (Obk, Ol-Nl) Ook *zwi'j* (Dmi, Ow), *zwi'je* (Dmi) de; -nen; -gien ['sweɨ/'swiɨ/'swiɨə] 1. zwei, zweihaak 2. z. *zwee*

zweihaoke z. *zwaaihaoke*

Zweitse (b) de; -s ['swejtə] 1. voornaam: van een jongen of man

zweitsjer (Nbk) de; -s ['swejtʃ] 1. melkknecht, knecht op de stal, van Zwitserse afkomst die vaak per periode van een jaar in dienst was (deze arbeidskrachten kwamen eerst naar Duitsland en later ook naar Nederland, bekend van plm. 1900 - 1916)

zwelderi'je z. *zwölderij'*

zwelle z. *zwölle*

zwalver Ook *zwalver* (Obk) de; -s; -tien ['swelwʃ, ...vʃ/'swalwʃ, ...vʃ] 1. zwaluw *Kiek es, allegere zwelverties* (s: Db), *De zwelverties heurden d'r bij en brochten gelok an* (Ow), *As de zwelvers hoge vliegen blijf 't mooi weer* (Ste), *As de zwelvers lege vliegen, dan blijf 't min nl. het weer* (Ste, Sz) * *Zwelvers hoge in de locht, daegenlaank gien vocht* (n), *Iene zwelver in de locht maekt nog gien zomer* (Nbk, Ow)

zwalverbloeme (fp) Ook *zwaluwbloeme* (s) ['sw.../...] - zwanebloem

zwalvergat (Dhau, Ol-Nl) et; -ten; -tien ['s...] 1. gat in het uilebord op een boerderij; hetz. als *oelegat* (hartvormig: Ol-Nl)

zwalvernust ['sw...] - zwaluwnest

zwalverstat Ook *zwölverstat* (Ow) de; -ten; -tien ['sw.../'sw...] 1. staart van een zwaluw 2. zwaluwstaartverbinding (Nw, Obk), ook als houtlas (Nw) 3. (vaak verkl.)

zwelverstatsluting - zwette

bep. geklede jas: zwaluwstaart (Bu, Np)
zwelverstatsluting (Sz) ['sw...] - zwaluwstaartverbinding
zwelverstatverbiening (Dho) ['sw...] - zwaluwstaartverbinding
zwelvertiesjasse (Ld) de; -n ['swel...] 1. duffelse jas met twee slappen
zwelzaand (b: lm) et ['swelsã:nt] 1. fijnkorrelig zand met veel water, welzand *De arbeider zee, dat een putte mit zwelzaand vaeke lieke goed was as iene mit een welle* (vo)
zwembad ['sw...] - zwembad
zwemmen st. ww.; onoverg.; het (bet. 1, 2)/is (bet. 1, 3) zwommen ['swem:] 1. zich met zwemslagen voortbewegen *in de vaort zwemmen, naor de aandere kaante zwemmen* (Nbk), *Kuj' wel zwemmen?* (Nbk), *Die broek is him te groot, hi' kan d'r wel in zwemmen* (Nbk), *zwemmen kunnen as een rotte* (spor.) 2. geheel omgeven zijn met *De nieren zwemmen in 't vet* (Dho), *Hi' zwemt in 't geld* is schatrijk (Nbk) 3. (van de lucht) opzetten (Ste) *De locht begint wat te zwemmen, wat te warken* (Ste)
zwemmer ['swemr] - zwemmer
zwemmerig bn.; -er, -st ['swemrɔx] 1. geneigd tot zwemmen *Ik bin niet zo zwemmerig* hou niet zo van zwemmen (Nbk)
zwemmethode (l) ['swem:to:ədə] - zwemmethode
zwemoefening (spor.) ['sw...] - zwemoefening
zwempak ['sw...] - zwempak
zwemplak (spor.) ['sw...] - zwemplaats
zwemploeg (Ow) ['sw...] - zwemploeg
zwemschoele ['sw...] - zwemschool
zwemslag (l) ['sw...] - zwemslag
zwemsport (l) ['sw...] - zwemsport
zwemvest (spor.) ['sw...] - zwemvest
zwemwaeter (spor.) ['sw...] - zwemwater
zwemwedstried (spor.) ['sw...] - zwemwedstrijd
zwengel z. *zwingel*
zwengelen z. *zwingelen*
zwenk z. *zwink*
zwepe z. *zwiepe*
zwere (verspr.) de; -n; zweertien ['swi:ərə] 1. zweer *D'r zitten een peer zweren* een paar zweren (Nbk)
zweren zw. ww.; overg., onoverg.;

zweerde, het zweerd ['swi:ərɔ] 1. opscheppen, zwetsen *Hi' zweerde bi' hoge en lege dat 't waor was* (El), *Hi' zweerde hi' was man* dat hij man was (bl), *Hi' zweert d'r bi' hij vindt het geweldig* (Nbk, Spa), *Hi' zweerde zeuven zak vol gaf er hoog over op* (Nbk, Ste), *...d'r zeuven zak vol over* (bo: Np, Nw), *Hi' hadde zakken vol zweerd dat ze d'r zo goed uut zag* (vo), *Ie moe'n him niet geloven, hi' zweert mar wat* (Db), *Wat staot hi' daor weer te zweren* (Nbk) 2. de eed afleggen *Hi' zweerde d'r op hij zwoer het* (Spa)
zwering (Nw) de; -s, -en; zwerinkien ['swi:ərɔ] 1. ontsteking *Een omloop om de naegel, dan hej' een zwering om de vinger henne* (Nw)
zwerm(en) z. *zwaarm(en)*
zwerver z. *zwarver*
zwerverling z. *zwarveling*
zweten z. *zwieten*
zwetsbroek (Nbk, Nt) Ook *zwetsebroek* (Db, Nbk) de; -en; -ien ['swedzbruk/ 'swetsə...] 1. zwetser, opschepper
zwetsbuul z. *zwetsebuul*
zwetsbule z. *zwetsebuul*
zwetsebule z. *zwetsebuul*
zwetsebuul (p, b: lm, nl) Ook *zwetsebule* (Dhau), *zwetsbuul* (Db, Dhau, Diz, Np, Sun-Ot), *zwetsbule* (Nt, Wol) de; ...bullen; -tien ['swetsəbyl/...bylə/ 'swedzbu.../...] 1. opschepper
zwetsebroek z. *zwetsbroek*
zwetsen zw. ww.; onoverg.; zwetste, het zwetst ['swetsɔ] 1. zwetsen, opscheppen *Ie hebben now, zo zwetste N., gien winters meer as vroeger tiden* (b), *Ie moe'n niet zo zwetsen, M., et moet allemaol nog* (vo), *Een peer weken laeter zwetste J. zakken vol over zien ni'je melkmesiene* (vo)
zwetser (verspr.) Ook *zwetserd* (Ste) de; -s; -tien ['swetsr/...rt] 1. opschepper
zwetserd z. *zwetser*
zwetsurig (Nbk, vo) bn.; -er, -st ['swetsrɔx] 1. opschepperig *Hi' was een rebuuste kerel, een betien zwetsurig mar niet onverstaendig* (vo)
zwerverling z. *zwarveling*
zwette (Dhau, El, Np, Op, Ow, p, b: ln) de; -n, -s ['sweta] 1. sloot die de scheiding vormt met het land van een aangrenzende eigenaar of huurder (Dhau, El, Ow, p, b: ln) 2. laagte in het land (Np, Op) *De*

leegten tussen twee rondliggende akkers wo'n zwetten nuumd (Np)

zwettesloot (p, b: lm, ln) de; ...sloden; ...slotien ['swetə...] 1. hetz. als *zvette*, bet. 1, z. aldaar

zwettende (p, b: lm) bn.; pred. ['swetɲdə] 1. naastgelegen, aangrenzend (van landerijen, percelen grond)

zwevel (OS, verspr. WS) Ook **zwavel** (verspr.), **zwaovel** (Bdie) de ['swi:wɫ, ...v]/'swa:...'/'swə:...'] 1. zwavel bloem van zwevel zwavelbloem, nog bekend als geneesmiddel (Bdie, Dhau, Ol-Nl): *Krimmetaat, bloem van zwevel en gele suker is goed veur zwöllen* (Dhau), *branen as zwevel* (Dfo, Np, Nt, Obk, Ow), *Krimmetat* [en bloem van zwavel] *wodde inneumen tegen stienpoesten* (Bdie), *Krimmetaat en bloem van zwevel bruukte ie aj' poekelig waeren in je jeugd* (Nt)

zweveldamp (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de ['sw...] 1. zweveldamp *Mar vroeger koj' de bi'jen ok wel ofzwevelen; d'r wodde dan een koele in de grond greven en daor kwam een zwevellappe die in de braand steuken wodde, in. Daor kwam de körf (die goed dichte stopt was) boven te staon en deur de zweveldampen stikte et volk* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow)

zwevelen (El, Np, Obk, Sz) Ook **zwavelen** (Spa) zw. ww.; overg.; zwevelde, het zweveld ['swi:wɫɲ, ...vɫɲ/'swa:...'] 1. met zweveldamp doden: van bijen in een korf *een bi'jekörf zwevelen* (El)

zwevellappe (Pe-Dbl, bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -n; ...lappien ['sw...] 1. lap met zwavel, gebruikt om bijen in een korf te doden, vgl. *Mar vroeger koj' de bi'jen ok wel ofzwevelen; d'r wodde dan een koele in de grond greven en daor kwam een zwevellappe die in de braand steuken wodde, in; daor kwam de körf (die goed dichte stopt was) boven te staon en deur de zweveldampen stikte et volk* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *In de haast gingen we de bi'jen slachten; een gattien in de grond, een zwevellappe in de braand stikken in dat gat, de bi'jekorf d'r boven en dan waren ze zomar dood* (Pe-Dbl)

zwevellicht (Obk) ['sw...] - zwavellucht
zwevelprikke (b: lm) ['sw...] - zwavelstokje (lett.)

zwevelstok (Np, Obk, Op) de; -ken; -kien

['sw...] 1. zwavelstok (lett.)

zweven zw. ww.; onoverg.; zweefde, het zweefd ['swi:bm] 1. zweven (in de lucht) *D'r zweeft een witte stormvoegel* (v), *Altied zweven ze* [nl. bep. insecten] *boven et waeter van de grachte* (j) 2. in een zweefmolen rondgaan *Aovens hongen ze d'r bakkies an, en dan was 't veur et jongvolk zweven* (j)

zweverig bn.; -er, -st ['swi:wɪəx, ...vɪ...] 1. zweverig, enigszins duizelig 2. (van de wijze van uitdrukken, van denkbeelden) vaag, niet erg duidelijk (spor.) *Hij is nog wel es wat zweverig mit zien idenen* (Nbk)
zwi'j(e) z. *zwei*

zwiebelen ['swiβɫɲ] - wiebelen, wiebelen, wiebelend lopen *Die lopt altied hennen-weer te wiebelen* (Obk), *Hij lopt vremd op 'e bienen te wiebelen* (Op), *Die wiebelt d'r raer henne* (Pe-Dbl)

zwiebelig (Nbk, Obk) bn.; -er, -st ['swiβɫəx] 1. onvast, wiebelend, geneigd tot wiebelend lopen *Aj' een borreltien op hebben, kuj' wel es wat wiebelig lopen* (Obk)

zwiegen st. ww.; onoverg.; het zwegen ['swi:gɲ] 1. zwijgen, niets zeggen *Elk bleef wiegen as een stien* (ba), *Ie kun wel wiegen, niet!* (b), *zwiegen kunnen as een poep* (b), *zwiegen as et graf* (Nbk) 2. ophouden te doen horen, geen geluid meer geven *Dan zwegen de klokken* (Ste) * *Waor et geld sprekt, zwiegt de waarhied* (Obk)

zwiiggeld (l) ['sw...] - zwijggeld

zwiigplicht (l) ['sw...] - zwijgplicht

zwiigzem (spor.) ['swi:xsm, ...səm] - zwijgzaam

zwiigzemhied (ba), voor -heid z. -hied ['swi:x...] - zwijgzaamheid, het zwijgzaam zijn

zwiel(en) z. *zwiil(len)*

zwielmese z. *zwiimesiene*

zwiem (Ld) de [swim] 1. in in *zwiem valen* in zwijm vallen: *Van schrik vul ze in zwiem* (Ld)

zwiemelen zw. ww.; onoverg.; zwieemde, het zwiemeld ['swimɫɲ] 1. onvast lopen doordat men draaierig is *Now, die zwieملت ok reer de diek uut* (bl), *Hij zwieemde d'r over* (Ste)

zwiemelig (Dho, Nbk, Np, bo: Bu, Np, Nw) Ook **zwiemerig** (Np, Op, bl) bn.; -er,

zwie melkonte - zwiet

-st ['swim]əx/'swimfəx] 1. enigszins duizelig: zodat men onvast staat, loopt *Ik stao wat zwiemelig op 'e bienen* (Np)

zwie melkonte (v) de; -n; ...kontien ['swim]kɔntə] 1. zwijmlaar

zwie merig z. *zwie melig*
zwien (Bdie, Dfo, Dho, El, Nbk, Np, Nw, Ow, Pe-Dbl, Sz, b) Ook *zwijn* (bet. 1: Sz, 2: Nbk, bet. 3: Np) et; -en; -tien (spor.)

[swin/swējn] 1. varken, vooral in vergelijkingen, overigens meestal *varken* (Bdie, El, Pe-Dbl, Sz) *Hi'j stinkt as een zwien* (Pe-Dbl), *Ie zien d'r uut as een zwien* je ziet er erg smerig uit (Bdie), *zo smerig as een zwien* (Sz, El), *Hi'j is zo zat as een zwijn* (Sz) 2. man of kind dat zich smerig maakt of heeft gemaakt (Dfo, Nbk, Nw, Ow) *Zwienen daj'm binnen* (Dfo), *een groot zwien* (Nw), *een smerig zwien* (Ow)

3. vervelende, beroerde kerel (Dho, Nbk, Np, Pe-Dbl, b) *Daor komt dat zwien ok weer an, hi'j is weer dronken* (Pe-Dbl), *Dat is een groot zwijn* (Np)

zwie pe (OS, Bdie, Bu, Nw, Ol-Nl, Op, Ste) Ook *zwepe* (Bu, El, Nbk, Nt, Ow, Spa, vo), *zweep* (Spa, Sz) ['swi:pə/'swi:pə /swi:p] 1. zweep (waarmee men slaat, zwiept) *Die zwiepe zit een goeie slag in* (Op), *We zullen even mit de zweep de koeenen thuushaolen, om te melken* (Spa), *iene mit de zwiepe wat geven* ervan langs geven met de zweep (Nw), zo ook *Hi'j kreeg mit de zwiepe* (Nw) en *Ze mossen mit de zwiepe hebben* (Nbk), *Die (peerden) schrokken dan, de iene sleug al es aachteruut en kreeg dan van die jonge een klets mit de zwepe over de huid* (vo), *(te vule) wiend in de zwiepe hebben* (te) eigenwijs zijn, hetgeen uit iemands houding valt af te lezen (Op, Ste), (van kaal land:) *Ie kun de luzen d'r wel mit de zwiepe overhenne jaegen* (Nt, Bdie)

zwie pen ['swipm] - zwiepen, veren, zwiepend slaan *Mit een takkien kuj' zwiepen* (Dfo), *Et waeter heur ie tegen de boot zwiepen* (Dho)

zwie pestok (Ste) Ook *zwiepstok* (Nw), *zwiepgarre* (Ld) de; -ken; -kien ['swi:pə.../...] 1. stok van of als van een zweep, stokje als zweep gebruikt, ook om dieren mee op te drijven, tegen te houden *Et zwiepstokkien dat sjeipt zo aj' d'r mit deur de wiend slaon, dat deden we wel*

awwe uut schoele kwammen (Nw), *Een giepse is een soort zwiepestok* (Ste)

zwie petoppe z. *zwieptoppe*

zwie petouw (Op) ['swi:pə...] - zweeptouw *Die grote ronde toppen kuj' dri'jen laoten deur et zwiepetouw d'r omme te wienen* (Op)

zwie pgarre z. *zwiepestok*

zwie pstok z. *zwiepestok*

zwie ptoppe (Dfo, Np, Nw, Pe-Dbl) Ook *zwiepetoppe* (Db), *zweeptoppe* (Dfo, Ld, Sz) de; -n; ...toppien ['swi:ptɔpə/'swi:pə.../ 'swi:p...] 1. zweeptol, drijftol *een zweeptoppe mit een zwiepien d'r bi'j, om de toppe gaonde te holen* (Dfo)

zwier de [swi:ər] 1. in *an de zwier* aan het boemelen *an de zwier mit een feest* (Pe-Dbl), *Ik bin an de zwier west* (Dhau, Ol-Nl, Nw) 2. plezier, lol (Np) *Ze kun heur zwier maeken* zijn beslist in staat plezier te maken, te feesten (Np)

zwieren ['swi:ərɪ] - zwierend gaan, zich zwierend bewegen *over et ies zwieren* (Nbk)

zwierig (Nbk, Ol-Nl, bet. 2: Dmi) bn., bw.; -er, -st ['swi:ərəx] 1. los slingerend (uit een oud rijm:) *Et haor dat zwierig was, stao now as bossels* (Nbk) 2. vol levenslust (Dmi, Nbk, Ol-Nl) *Hi'j stao d'r zwierig bi'j* (Nbk), *Ze bin aorig zwierig* (Ol-Nl)

zwiet Ook *zweet* (WH, Nt) et [swi:t/swi:t] 1. zweet, transpiratie *Hi'j het et zwiet op et heufd staon* (Mun, Nbk, b), *Et zwiet ston N. onder de pette* (j), *Ik heb de kop nat van et zwiet* (Nw), *Et zwiet brak me uut ik begon te zweten* (Nbk, b), zo ook *Dan sleug K. bi'jtieden et zwiet uut begon plotseling sterk te zweten* (b), (...) *totdat heur et zwiet dikke op 'e huid ston* (v), *Ze glimmen van 't zwiet* (v), *Et zwiet daampt je van de huid je zweet verdampt van je lichaam* (Wol), *Et zwiet drift 'm van 't heufd* (Ow), *Et peerd dreef van 't zwiet was doornat van zweet* (Np), zo ook *Ik drief van et zwiet* (Nw), *deurnat van zwiet* (j), *Et zwiet lekt me bi'j de kop langes* loopt, lekt me langs het hoofd (Np), ...*lop 'm langs de kop* (Ste), ...*kreup me tegen de rogge in de hoogte* ik zweette enorm (Bu), ...*leup me de rogge op-en-daele* id. (bo: Bu, Nw), *je in 't zwiet warken* (Bdie, Spa, Nbk), *Die het an zwiet niet genoeg, die*

moet eerst bloed zien hij werkt niet erg hard (Dho), *Ze bin mit et zwiet van et veurgeslacht bouwd* door de inspanningen van de voorouders (ba)

zwietdruppel de; -s; -tien ['swi:drʌp] 1. zweetdruppel

zwietdruppen (Nbk) mv. ['swi:drʌpm] 1. zweetdruppels

zwieten Ook *zweten* (WH, Nt) zw. ww.; overg., ook wederk.; onoverg.; zwiette, het zwiet/zwieten ['swi:tp/'swi:tp] 1. (onoverg., ook wederk.) zweten, transpireren *Ik zwiet me kepot* (Nbk), *De kiender die harken, ze zwieten heur nat* (bl), *Et peerd het nogal flink zwieten, je maggen 'm wel flink ofrossen* (Diz), *Daor he'k van zwiet* (b), *zwieten as een otter* (vo), ...*as een peerd* (Op), ...*as een grafdelver* (Ste) 2. (onoverg.) uitslaan, vocht afgeven: *Et beton zwiet* (Diz), *Betonvloeren kun tegen aander weer zwieten, 'nattig wodden'* (Obk), *Bi'j weersveraandering gaon de vloeren zwieten* (Obk) 3. (overg.) door hard werken klaar krijgen (Nbk, Np) *Dat ha'k d'r of zwiet* (Nbk, Np)

zwierterig Ook *zwietig* (Ma) bn.; -er, -st ['swi:trəx/'swi:təx] 1. licht zwetend *Ik bin zo zwierterig* (Nbk), *zwietig onder de aarms* (Ma) 2. (van het weer) zodanig dat men gemakkelijk zweet (Nbk) *zwierterig weer* (Nbk)

zwietig z. *zwierterig*

zwietkliere (spor.) ['sw...] - zweetklier

zwietlocht (Nbk) ['sw...] - zweetlucht

zwietplakke (Nbk) ['sw...] - zweetplek

zwietpoekel (Db, Dfo, Np, Ow, Wol) Ook **zwietpukel** (Dfo), **zwietpoesien** (Sz) de; -s; -tien ['swi:t.../...] 1. zweetpuistje

zwietpoesien z. *zwietpoekel*

zwietpukel z. *zwietpoekel*

zwijn z. *zwien*

zwijnepraot (Ste) de ['swɛjnə...] 1. lompe praat

zwik de; -ken; -kien [swik] 1. alles bij elkaar, de hele boel *Hier hej' de hiele zwik* (Np), ...*et hiele zwikkien* (Ma, Np), *Ik heb et hele zwikkien verkocht* (b: ln), *Ik roeme de zwik aansen wel op* (v)

zwikken (Dmi, Np, Obk, Op, Ow, Ste, Sz, s) zw. ww.; onoverg.; zwikte, het zwikt ['swikʌ] 1. verzwicken *Pas op en zwik niet op die ni'je klompen* het hoogteverschil nl. tussen oude en nieuwe klompen was soms

drie tot vier cm (Op, Ow), *Hi'j zwikt soms op die ni'je klompen* (Obk), *Pas op daj' d'r niet op zwikken* (Ste), *zwikken mit de bienen* (Np), *Ik zwik deur mien enkel* (Sz), *Zwik d'r niet over val niet over wat daar ligt* (s) 2. wrikken (Obk) *Hi'j zit an de deure te zwikken en te wrikken om him los te kriegen* (Obk)

zwikker (Wol) de ['swikr], in *Hi'j het een zwikker in* hij is dronken (Wol)

zwikstelling (Obk) de; -s, -en; ...stellinkien ['swik...] 1. gaanderij om een molen, zwikstelling

zwil (verspr.) Ook **zwille** (El), **zwiel** (Nt, Pe-Dbl) et; -len; -legien [swil/'swilə/swil] 1. zweel, wiers in 't *zwil hujjen* hooi in een zweel harken, voorheen veelal: met een aantal personen achter elkaar banen hooi bijeenharken, waarbij elk het hooi een baan verder harkte naar het *zwil* (Nbk, Np, Obk), zo ook *Een zwil, dat kriej' mit hujjen mit een man of drie, viere aachter mekaander* (Nw), *Aj' mit 'n vieren aachter mekeer an harken, dan is et zwil haost dik genoeg om op te tiemen* (Dfo) en 't *huj in 't zwil harken* (Dfo, Ld), *huj in 't zwil brengen* (Db, El, Pe-Dbl), ...*zetten* (Sz), ...*in zwillen brengen* (Db), ...*an zwillegies brengen* (vo), *huj in zwillegies harken, om bulties te maeken* (Ste), *een dubbel zwil* hetz. als *geerzwad* (Mun), z. aldaar, *We hebben et huj in 't zwil* (Dho), ...*liggen* (Nbk), zo ook *Et huj ligt in et zwil* (Nbk), *Hi'j het et huj in 't zwil staon* (Nbk, Obk), *We zetten et huj in et zwil* (Nbk), *Et huj komt in et zwil, om et te tiemen* (Ow, Ste), *Ze hebben 't laand in zwillen reden gewierst* (Ol-Nl), *een zwiel ommerollen mit de harke* (Nt), zo ook *de zwillegies ommerulen* (Diz), ...*ommekeren* (Spa), *een zwil huj ommezwillen* (Ld), zo ook *et zwil over de kop gooien* (Nt), *Die wiendhoze het reer wark maekt in de zwillen huj* (Ow), *As et mi'jd is, is et een dik zwil grus* (Diz) 2. bijeen- gerolde laag gemaaid riet, ook *rietzwil* (Spa) 3. flinke laag gras (Nw) *Een dikke zwille grös staot d'r op* (Nw)

zwilg z. *zwilk*

zwilgen z. *zwilken*

zwilhujjer (Obk, bl) de; -s; -tien ['swilhʌjɹ] 1. machine, getrokken door een paard, waarmee men het hooi in zwelen bracht

zwilk - zwoel

zwilk (Dfo, Nbk, Obk) Ook **zwilg** (Ste) et; -en; -ien [swil(ə)k/swil(ə)x] 1. zwilk, tafelzeil

zwilken (Nbk) Ook **zwilgen** (Ste) bn.; attr. ['swil(ə)kɿ/'swil(ə)gɿ] 1. zwilken, van zwilk, tafelzeil *een zwilgen zitting* (Ste)

zwille z. *zwil*

zwillen (Bdie, Bu, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Spa, Sz, vo) Ook **zwielen** (Ma, Nbk) zw. ww.; overg.; zwilde, het zwild ['swilɿ/'swilɿ] 1. in zwelen, wiersen brengen van hooi *Mit hadde wiend moej' 't hele stuk land naoharken aj' 't zwild hebben* (Spa), *Vroeger gong d'r een hiel koppeltien volk aachter mekeer zwillen* (Spa), *D'r bin ok hujmesienen, daor kuj' mit zwillen en keren* (vo)

zwilmesiene (Nbk, Obk) Ook **zwielmesiene** (Nbk) de; -n; -gien ['swilməsina/'swil...] 1. machine, getrokken door een paard, waarmee men het hooi omkeert of het in zwelen brengt (waarbij de achterblijvende restjes door de machine worden opgeharkt)

zwilpad (Pe-Dbl, vo) et ['swilpat] 1. eerste strook die men harkt voor het in zwelen, wiersen brengen *Op et aende gong H. mit de harke veuruut om een zwilpad te slaon* (vo), *We maekten een zwilpad, en doe zetten we et huj in 't zwil* (Pe-Dbl)

zwing (Ol-Nl) de; -en [swiŋ] 1. karbeel, in het bijzonder: verbindingsteunbalk tussen binstijlen en de zware verbindingbalk daar bovenop

zwingel (OS) Ook **zvinger** (Obk), **zwengel** (WS, spor. OS) de; -s; -tien ['swiŋɿ/'swiŋɿ/'swɛŋɿ] 1. zwengel van een pomp of machine *de zwengel van de pompe* (Ow), *Bij een hoolten pompe haj' een boom as zwingel* (Ow), *de zwengel van de hakselmesiene* (Bdie), *De mangel was een wastobbe mit een zwingel, daor ze vroeger mit wusken* (Obk) 2. dwarshout aan karnen rosmolen (waaraan het paard trok) (Obk) 3. houten bout waarmee de grote schuurdeuren aan de *middenbalke* worden vastgemaakt (Nw) *De middenbalke die zat mit de zwengel vaaste* (Nw) 4. penis van een hengst (Ow)

zwingelen (verpr. OS) Ook **zwengelen** (verspr. WS) zw. ww.; onoverg.; zwingelde, het zwingeld ['swiŋ(g)ɿɿ/'swɛŋ...] 1. zwengelen, pompen met een zwengel *an de pompe zwingelen* (El), *Om*

waeter te pompen mos ie zwingelen mit de pompstok (Obk), *We mossen de koenen waeter geven, we mossen aorig an 't zwengelen* (Pe-Dbl) 2. draaiende, slingerende bewe- gingen maken (Db, Obk) *Hi'j zwingelt om die groep meensken hinne* (Db), *Dat peerd zwingelt mit de bienen slingert met z'n poten* (Obk) **zvinger** z. *zwingel*

zwink Ook **zwenk** (bo: Nw) de; -en; -ien [swiŋk/swɛŋk] 1. korte beweging waarin men iets ziet (Ld, Np, Obk, Ol-Nl) *Ik zag 'm in een zwink* (Np), *Ik keek him even mit een zwink an eventjes* (Obk), *Mit een zwink zag ik mien buurvrouw veur et glas langes gaon* (Ld) 2. klein deel van iets (dat men ziet, meemaakt) *Ik heb d'r mar een zwink van zien* (Np, Op, Diz), *Wi'j hebben een zwenkien van de griep had* (bo: Nw), *H. en M. zels kregen d'r mar een zwinkien van te pakken, een dag of wat wat gammel en een betien koorsig* (vo) 3. (verkl.) klein buitje (Dfo, Nbk, Obk, Op) *een klein zwinkien in 't huj kriegen* (Obk), *Daor hej' weer een zwinkien* een klein, niet lang durend buitje (Nbk), *D'r het een zwinkien west* een regenbuitje (Op)

zwinken (Diz, Np, Ow, v) zw. ww.; zwinkte, is zwinkt ['swiŋkɿ] 1. zwenkend gaan *De doeven zwinken alle kaanten op* (Diz), *As d'r een wiel tussen de protters zit, kun ze zo mooi zwinken* (Ow), *In de veerte zwinkte et locht van de vuurtoren om de zovule tellen over et eilaand* (v)

Zwitser ['switsɿ] - Zwitser: iemand uit Zwitserland

Zwitserland et ['switsɿ...] 1. Zwitserland **Zwitsers** ['switsɿs] - Zwitsers een **Zwitsers mes** (Nbk), *de Zwitserse Alpen* (l), **Zwitsers gebak** hetz. als *Zwitserse*, bet. 2, z. aldaar

Zwitserse de; -n ['switsɿsə] 1. Zwitserse vrouw 2. (veelal mv.) bep. langwerpige, dikke koek met poedersuiker erop, waarop men bij de koffie of thee wordt getrakteerd **zwoegen** ['swuɣɿ] - zwoegen, hard werken **zwoeger** (spor.) de; -s ['swuɣɿ] 1. zwoeger, harde werker

zwoegerziekte (Ld) ['swuɣɿ...] - zwoegerziekte (bij schapen)

zwoel (v) ['swul] - zwoel, wellustig (...) *die zoks wat opwienend en zwoel brengen kunnen* (v)

zwölderijje (Bu, Dfo, El, Nbk, Nw) Ook **zwulderijje** (Bdie, Nbk, Np, Nw), **zwelderijje** (Bu), **zwullerijje** (Obk) de; -n [swœldɪ'jə, ook ...ejə, z. -i'je/swal.../swel.../swalɪ..., swalə'r...] 1. het zich voordoen van zweren (op, aan het lichaam) *Mit lienkoekpap wodde warkt om bijglicks zwölderijje tegen te gaon* (Nbk), *Aj' zwulderijje hebben is et opzet, mit etter en vocht* (Nw), *De koe hadde zwulderijje tussen de klauwen* (Np), *Ze har wat zwölderijje an 't gehemelte* (Dfo), *As ze vroeger zwullerijje hadden, gongen ze pappen mit lienkoekemaef* (Obk)

Zwolle et ['swolə] 1. plaatsnaam: Zwolle *Doe mos hi'j nog van Zwolle lopen in de naacht naor de Beekhof bij Berkoop* (j)

zwölle (OS, bo: Bu, Nw) Ook **zwulle** (Dho, Nbk, Np, Ma, Obk, Ow, p), **zwelle** (Bdie, Dfo) de; -n; -gien ['swœlə/'swalə/'swelə] 1. etterige huidontsteking, *zweer Aj' een zwelle hadden, dan wodde daor een waarm lienmaelpappien op legd* (Dfo) *D'r zit een angel in de zwölle* (Nbk), *een zwölle uutdrokken* (Ow)

zwöllen (OS, Bu, Nw) Ook **zwullen** WS, Obk) zw. ww.; onoverg.; zwölde, het zwöld ['swœln/'swaln] 1. zweren, één of meer zweren vertonen *een zwöllende vinger* (Nw)

Zwols bn. [swols] 1. van, m.b.t. de stad Zwolle. *Zwolse klompen* bep. soort klompen (Sz)

zwölverstat z. *zwelverstat*

zwölverstatscharnier (Ow) et; -en; -tien ['sw...] 1. zwaluwstaartscharnier

zwulderijje z. *zwölderijje*

zwulle z. *zwölle*

zwullen z. *zwöllen*

zwullerijje z. *zwölderijje*

zwulver z. *zwelver*

zzz tw. [z:] 1. klanknabootsing van zoemen

Lijst van intekenaren

Karst en Saakje Berkenbosch <i>Berkoop</i>	Wiebe Nijboer <i>Liwwadden</i>
Grietje en Fokke Blaauwbroek <i>Liwwadden</i>	Johan Veenstra <i>Nijhooltpae</i>
Ybe D. Duursma <i>Der Izzerd</i>	Gijs de Vries <i>Liwwadden</i>
Bruno de Greeve <i>Berkoop</i>	Karel Weber <i>Nijberkoop</i>
Remco Heite <i>Wolvege</i>	Hero Werkman <i>Zaandhuzen</i>
Benny Holtrop <i>Ooldehoorn</i>	Carel C. Zuil <i>Oosterwoolde</i>
Lodewiek Hooghiemstra <i>Appelsche</i>	
Pieter Jonker <i>De Haule</i>	
Jouk (†) <i>Westervelde</i>	
Jan Koops <i>Oosterwoolde</i>	
Boele Land <i>Jelsum</i>	
Piet van der Linden <i>Raalte</i>	
Theodorus Eelco van der Linden <i>Schoorl</i>	
Anne Brugt van der Meulen <i>Donkerbroek</i>	
Anne Jan van der Meulen (†) <i>Sneek</i>	
Martin en Lineke van Nieuwenhoven <i>Noordwoolde</i>	

HOOFDSPONSOR

CO-SPONSORS

DIDDENS TRANSLATIONS

Engels-Frans-Duits
De vertalers voor het bedrijfsleven

Scheeneweg 25, 8488 BG Nijeholtwolde
Tel. (0561) 614136 - Fax (0561) 614172

RABOBANKEN IN OOST- EN WESTSTELLINGWERF

Van Harenstraat 32, Wolvega

STELLINGWERF - NIEUWSBLAD VOOR ZUID-OOST FRIESLAND

Postbus 9, 8470 AA Wolvega

LEEUWARDER COURANT

Uitgeverij Van Nieuwenhoven b.v.
(Nieuwe Ooststellingwerfer/Aanpakken)

